The enduring teachings of the Vedas are not a relic of the past, nor are they the exclusive preserve or the sole inheritance of Indians and Indo-Aryans. They belong to the common heritage of humanity and are relevant in our contemporary world and in our age. We owe it to ourselves and to the peoples and the nations of the world to share this precious heritage and to disseminate its message and meaning.

The Vedas have been translated into several languages. Scholars like Griffith, Wilson and Max Muller have written commentaries on the Vedas in English. But the need for bringing out an authentic and standard translation of the Vedas has been felt for quite sometime.

To meet the need of a modern, easy to understand English translation of the Vedas, the Veda Pratishthan of DAV College Managing Committee, New Delhi had been publishing complete translation of the four Vedas in twenty-two volumes since 1977.

This new 2008 edition has far superior production values and is priced at less then one-third of the price it was being sold so far.

❑

ATHARVA VEDA
अथर्ववेद

(English translation of Mantras with
Sanskrit text and transliteration)

(Volume I)

ATHARVA VEDA
अथर्ववेद

Volume I
[Introduction, Index & Kāṇḍa I-III]

English Translation
by
Swami Satya Prakash Saraswati
and
Udaya Vir Viraj

प्रथमो भागः
[भूमिका-मन्त्रानुक्रमणी काण्ड 1-3]

DAV Publication Division
(Veda Pratishthan)
Arya Samaj Building, UP Block,
Pitampura, Delhi-110034

About this Edition

The great reformer, Swami Dayanand who ushered in a renaissance of Indian society towards the end of 19th century had ordained that :

The vedas are the source of true knowledge. To read and understand the vedas is the supreme duty of one and all.

This is one of the ten Principles of the Arya Samaj as laid down by Swami ji. Importance and relevance of the Vedas has been succinctly said in the Upanishadas also :

वेदेन वै देवा असुराणां वित्तं वेद्यमविन्दन्त
तद् वेदस्य वेदत्वम् । (Taittiriya samhita : 1.7.4.6 तैत्तिरीय संहिता)

The Vedas are so called because each statement therein informs a man of the ideals of human life, called the Law of Righteousness, to understand which there is no better source.

To meet the need of a modern, easy to understand English translation of the Vedas, the Veda Pratishthan of DAV College Managing Committee, New Delhi had been publishing complete translation of the four Vedas in twenty-two volumes since 1977. The first edition was well produced and well received. Later as this important task slipped into inexperienced hands, quality of printing and paper became inferior while the price was unduly raised.

In the year 2008, the responsibility of publishing and propagating the Vedas has been taken over by the Publication Division of the DAV College Managing Committee. This new 2008 edition has far superior production values and is priced at less then one-third of the price it was being sold so far.

Our object is to make the Vedas easily affordable for every one who is interested in having a set of the four Vedas in his home for him and the family members to read and benefit by their divine message.

We propose to publish the Hindi translation of the four Vedas also in the near future and offer at a very moderate price. We seek your cooperation in this noble task.

Vishwa Nath
Vice President
DAV College Managing Committee

Foreword

The Vedas enshrine the cosmic vision and vitality of our ancestors and epitomise a living legacy of divine inspiration, intuition and insight.

The glory of the Vedas is their universal and timeless quality. The subtle and symbolic invocations of the *Śruti* and the mystic and melodic music of the celestial hymns have hallowed human consciousness through trackless centuries with a sublime glow.

The Vedas exemplify a carefully nurtured and elaborately systematized oral tradition which is unrivalled in the annals of civilization.

The evocative poetry of joyous and spontaneous affirmation of life and nature, the unravelling explorations of the seers into the terrestrial and transcendental destiny of mankind, the pervasive immanence and the pristine omnipresence of primeval reality and primordial matter, and the wisdom and philosophy of Moral and Social Order in an harmonious equilibrium unfold the luminous realm of the spirit of the Vedas.

The Vedas are unique in their perspective of time and space.

Early in the history of human civilization, the Vedas proclaimed the essential unity of mankind, untrammelled by geographical barriers and tribal parochialism.

The Vedas declared the enduring filial allegiance of Man to Mother Earth: माता भूमिः पुत्रोऽहं पृथिव्याः ...अथर्व. 12.1.12.

The Vedas articulated the essential equality and intrinsically equal dignity of men and nations and the need for cooperative effort for common benefit: अज्येष्ठासो अकनिष्ठास एते, संभ्रातरो वावृधुः सौभगाय।
ऋक्. 5.60

The Vedas cautioned against recrimination, jealousy and ill will among the human kindred: मा भ्राता भ्रातरं द्विक्षन् मा स्वसारमुत स्वसा... अथर्व. 3.30.3.

The Vedas aimed and aspired for an ambiance of unfailing and ubiquitous friendship:

मित्रस्याहं चक्षुषा सर्वाणि भूतानि समीक्षे।
मित्रस्य चक्षुषा समीक्षामहे। यजु. 36.18.

The true Vedic faith does not countenance dogma; the Vedic reason is not a euphemism for sophistry; the Vedic word is not a victim of verbiage. The essential perception of the Vedas is not a prisoner of perversions. The humanism of Vedas is not a hypocrisy and the Vedic teaching of tolerance is not a transient contrivance. The core commitment of Vedas is to truth and *dharma,* to harmony and happiness, to freedom and justice. The soulful Vedic voyage in ceaseless quest of the experience of inner illumination and with its rich symbolism and manifold meanings is perhaps the oldest and the most magnificent and many-splendoured pilgrimage of the human spirit.

The Vedas gave the *Magna Carta* of Human Brotherhood and Universal Goodwill and proclaimed a noble prayerful preamble to the humanitarian Constitution of One World based on friendship, fellow-feeling, freedom and fearlessness in words which are immortal and ever inspiring and which are central to the basic teleology and technology of building impregnable defences of peace in the minds of men. The Vedic seers who viewed the world of perception and the world of thought as a continuum prayed for the composite benediction of hearing noble thoughts and seeing noble deeds:

भद्रं कर्णेभिः शृणुयाम देवा भद्रं पश्येमाक्षिभिर्यजत्राः। यजु. 25.21.

In that endeavour of building a universe of noble thoughts and noble deeds, the Vedic seers convened a cosmic convocation based on the fundamental human quest for truth and the acceptance of its many facets (एकं सद् विप्राः बहुधा वदन्तिः)

आ नो भद्राः क्रतवो यन्तु विश्वतोऽदब्धासो अपरीतास उद्भिदः।
देवा नो यथा सदमिद्वृधे असन्नप्रायुवो रक्षितारो दिवेदिवे।। ऋक् 1.89.1.

In the Vedic vision of human society, man in his relation to man was not predatory, aggressive and oppressive as in the Hobbesian nightmare which conjured up *homo homini lupus.* The Vedic ideal was that Man was under an obligation to protect and preserve and to aid and comfort mankind everywhere: पुमान् पुमांसं परिपातु विश्वतः। ऋक् 6.75.14.

The Vedic philosophy of freedom and fearlessness is aptly described in the following Mantra:

अभयं मित्रादभयममित्रादभयं ज्ञातादभयं परोक्षात्
अभयं नक्तमभयं दिवा नः सर्वा आशा मम मित्रं भवन्तु।। अथर्व. 19.15.7

Equally, the Vedic hymn of *togetherness* remains a refreshing reminder and a beacon light to the fractured and fragmented world out of whose womb the new world order is struggling to be born:

सङ्गच्छध्वं संवदध्वं सं वो मनांसि जानताम्।
देवा भागं यथा पूर्वे सञ्जानाना उपासते।। ऋक्. 10.191.2.

These noble thoughts made the culture of the Vedas the first and foremost foundation of the edifice of universal values: सा प्रथमा संस्कृतिर्विश्ववाराः। यजु. 7.14.

These enduring teachings of the Vedas are not a relic of the past, nor are they the exclusive preserve or the sole inheritance of Indians and Indo-Aryans. They belong to the common heritage of humanity and are relevant in our contemporary world and in our age. We owe it to ourselves and to the peoples and the nations of the world to share this precious heritage and to disseminate its message and meaning.

—Dr. L.M. Singhvi

Preface

The Vedas are the Word of God. At the very beginning of the Creation, man received knowledge of the Vedas. The Ṛgveda is the most ancient of all the holy scriptures in the world.

Knowledge of the Vedas is not intended for a particular race or country. God revealed this knowledge for the greatest good of mankind.

The Vedas have been translated into several languages. Scholars like Griffith, Wilson and Max Muller have written commentaries on the Vedas in English. But the need for bringing out an unconventional and standard translation of the Vedas has been felt for quite sometime. The task, however, involved dedication, hard work and considerable financial resources.

Col. Ved Ratna Mohan, ex-M.P., was a promising young man, the scion of a family which had implicit faith in the Vedas. His brilliant career was cut short by untimely death in 1973. His father, late Shri Narendra Mohan, was a leading industrialist of India. Daily he would perform *yajna.* He had named his eldest son Ved Ratna (Jewel of the Vedas). He had desired the late Ved Ratna to do some service to for the cause of the Vedas. But fate had willed otherwise. Col. Ved Ratna died before he could fulfil his father's wish.

His younger brother Major Kapil Mohan, who has great reverence for the Vedas like his father, made noble resolve to create an endowment for the English edition of the Vedas.

Dr. Govardhan Lal Dutta, President, DAV College Managing Committee, requested the Vedic scholar Swami Satya Prakash Saraswati to undertake the highly onerous responsibility. Indeed one could think of no other scholar better qualified than Swami Satya Prakashji to accomplish this task. In this task, he is collaborating with Shri Satyakam Vidyalankar, a renowned Vedic scholar.

Thanks are particularly due to Shri Vishwa Nath for his unstinted cooperation in the excellent production of this work.

Our labours would be fully rewarded if through this English translation of the four Vedas, attempted for the first time in India, the divine message enshrined in the Vedas impregnates human consciousness everywhere.

Prakash Vir Shastri

Shravani Poornima
Vikramiya Samvat 2034
August 28, 1977.

Contents

ATHARVA VEDA

Introduction

1

The Vedic Saṁhitās

The Veda, revealed as the Divine Knowledge at the earliest event of human history has been classified into four sections of Vidyās or Learning: Jñāna or the basic principles, Karma or the dictates for the purposeful life, Upāsanā or man's emotional relationship with the creation and the creator and Vijñānȧ or Vyavahāra i.e. Science and other norms for attaining individual and social success through human activities. All the Vedas stand on one and common philosophy, and for convenience have been classified into four texts or the Saṁhitās—the Ṛk, the Sāma, the Yajuḥ and the Atharva. The largest number of verses are in the Ṛg-veda Samhitā (verses 10,552), classified in 10 Maṇḍalas, 1028 Sūktas, or 8 Aṣṭakas, 64 Adhyāyas, 2024 Vargas and 85 Anuvākas. In the Atharva-veda, we have in all 6031 verses, classified in 20 Kāṇḍas 736 Sūktas, 111 Anuvākas, and 36 Prapāṭhakas. In the Yajur-veda Samhitā, we have 1975 verses, classified in 40 Adhyāyas (the Pūrvārdha of 20 Adhyāyas and also the Uttarārdha of 20 Adhyāyas. The entire Kauthumīya S'āma-veda has 1875 verses classified in the Pūvārcika (585 verses). The Āraṇyaka (59 Verses) Mahānāmnī hymns (6 verses) and the Uttarārcika, e.g. from 651 to 1875 verses (1225 verses).

अत्र चत्वारो वेदविषयाः सन्ति, विज्ञानकर्मोपासनाज्ञानकाण्ड भेदात् (Dayananda) ऋग्वेदे ज्ञानकाण्डम्, यजुर्वेदे कर्मकाण्डम्, सामवेदे उपासनाकाण्डम्, अथर्ववेदे च विज्ञानकाण्डमस्तीति, also ऋग्भिःस्तुवन्ति, यजुर्भिर्यजन्ति, सामभिर्गायन्ति, अथर्वभिर्जपन्ति Kathaka Br. According to Dayananda, all the four Vedic Samhitas deal with all the four subjects.

Of course, since the Vedas were given to man at the earliest dawn of human civilization, we have no record or their history of classification. Dayānanda in his great work (the Ṛgvedādi Bhāṣya Bhūmikā, (RBB) says:

अत्राष्टकादीनां विधानमेतदर्थमस्ति यथा सुगमतया पठन-पाठनं, मन्त्र-परिगणनं, प्रतिविधं विद्याप्रकरणबोधश्च भवेदेतदर्थमेतद्विधानं कृतमस्तीति। (प्रश्नोत्तर विषयः)

The classification as available into the aṣṭakās, maṇḍalās, vargas, daśatis, triks, prapāṭhakās, adhyāyas, sūktas, anuvākas is for the facility of study and giving the references of the mantras, and their specifications. (परिगणनं) This is known as the Saṁhitā-Karaṇa. Dayānanda says:

संहिताकरणम्-यतो विद्याविधायकानां मन्त्राणां प्रकरणशः पूर्वापरसन्धानेन सुगमतया तत्रस्था विद्या विदिता भवेयुरेतदर्थं संहिताकरणम्।।

The entire subject matter of the Vedas has been of four categories—vijñāna, karma, upāsanā and jñana— their growth and preservation and hence a classification into four categories.

'ऋच स्तुतौ', 'यज देवपूजासङ्गतिकरण दानेषु',
साम सान्त्वने', 'षो अन्तकर्मणि' थर्वतिश्चरति-
कर्मा तत्प्रतिषेधः Nir, XI. 1811
'चर संशये', अनेनाथर्व-शब्दः संशय-निवारणार्थो
गृह्यते। एवं धात्वर्थोक्त प्रमाणेभ्यः क्रमेण वेदाः
परिगण्यन्ते चेति वेदितव्यम्। (Dayananda, RBB)

TABLE I

THE R̄G-VEDA : SĀKALA

AṢṬAKA	SŪKTA	VARGA	ṚKS	SYLLABLES
I	121	265	1370	48931
II	119	221	1147	51718
III	122	225	1209	47636
IV	140	250	1289	49762
V	129	238	1263	48022
VI	124	313	1650	48412
VII	116	248	1263	47562
VIII	146	246	1281	52178
	1017	2006	10472	394221
BĀLAKHILYA	11	18	80	3044
	1028	**2024**	**10552**	**397265**

Ṛg-veda classified in Maṇḍalas :

Maṇḍalas	Anuvakas	Sūktas	Ṛcs.
I	24	191	2006
II	4	43	429
III	5	62	617
IV	5	58	589
V	6	87	727
VI	6	75	765
VII	6	104	841
VIII	10	103	1716
IX	7	114	1108
X	12	191	1754
Total	85	1028	10552

TABLE II

THE YAJUR-VEDA : MĀDHYANDINA

	Adhyāya	Kaṇḍikās	Mantras
Purva-viṅś ati (Ist twenty)	20	1211	2585
Uttara-vinśati	20	764	1403
		40	1975

TABLE III
SĀMAN TUNES

	Jaiminīya Gāna	Kauthumīya Gāna
Grāme-geya	1232	1197
Āraṇya-geya	291	294
Ūha	1802	1026
Ūhya	356	205
	3681	2722

TABLE IV
THE ATHARVA-VEDA SAṀHITĀ
(GANGEŚVARĀ NANDA)

Number of KĀṆḌAS	-	20 (I—XX)
Number of Prapāṭhakas	-	36
Number of Anuvākas	-	111
Number of Sūktas	-	736
Number of Ṛks (verses)	-	6031

ATHARVA-VEDA

The word "**Atharvan**" is etymologically derived as:
थर्वतिश्चरति कर्मा, तस्य प्रतिषेधः

it is the negation of the verb **'to move'** or '**to change**', i.e.. it could mean **stationary.** The word **Atharvaṇ** is familiar to the Ṛg-veda school also:

Atharvaṇāḥ VI.16.14; Atharva X.21.5; Atharvaṇi VIII.9.7.; Atharva' bhyeh. VI.47.24; Atharva' vat VI.15.17; X.87.12; Atharva I.80.16; 83.5; VI.16.13; X.120.9; Atharvāṇaḥ IX.11.2; X.14.6.

An interesting passage of the Ṛg-veda is :
अङ्गिारसो न पितरो नवग्वा अथर्वाणो भृगवाः सोम्यासः ।। (Rg. XIV.6)

Here the notable terms are Aṇgiras, Atharvāṇaḥ and Bhṛ gāvḥ. These words are not proper nouns; they have etymological meanings.

Atharvā (Av. VII.52), Aṇgirāḥ (Av. VII.51) and Bhṛgu (Av VII.54.2) are the ṛṣis of the Atharva-veda hymns.

The word Atharvā (X.120.9) has been translated as (एवं महाविद्यावान् स्थिरो योगी,) a great unfickled yogin (Brahmamuni, Ajmer Edition, Āryamuni translates the word Atharvāṇaḥ as Brahmajñanī and Aṅgirasaḥ as **praṅa vidyā-vetta,** i.e. an adept in the sciences of vital breathings.

TABLE V

Book	Anuvākas	Verses
I	6	153
II	6	207
III	6	230
IV	8	324
V	6	376
VI	13	454
VII	10	286
VIII	5	293
IX	5	313
X	5	350
XI	5	313
XII	5	304
XIII	4	188
XIV	2	139
XV	2	220
XVI	2	103
XVII	1	30
XVIII	4	283
XIX	7	453
XX	9	958
Total	111	5977

TABLE VI

PROF. WHITNEY'S TABLE

Summary of the Atharvan hymns and verses.

Grand division I :	Books I-VII	Hymns	433	Verses	2030
Grand division II :	Books VIII-XII		45		1528
Grand division III :	Books XIII-XVIII		38		874
Total of the three grand divisions:			516		4432
The supplement	Book XIX		72		456
Total for Books I-XIX			588		4888
The Kuntāpa khila, Book XX			19		150
Total for Books I-XIX and khila			598		5038

Prof. W.D. Whitney does not include Book XX of the Atharva-veda in his text and translation (with the exception of a few Kuntāpa Khilas). In the Edition of Svami Gangeshvarananda, we have nine Anuvākas, 111 hymns and 958 verses in Kāṇḍa XX of the Atharva-veda. This may be added to the total 4888 indicated for the Books I to XIX above; = 5846—the Grand Total for the Twenty Books of the Atharva-veda.

The reackoning as accepted by Shripada Damodar Sātavalekar gives 5977 as the total number of verses in Books I to XX in the Atharva-veda Saṁhitā.

TABLE VII

SAMA-VEDA VERSES

	Jaiminīya	Kauthumīya
Pūrvārcika	587	585
Āraṇyaka	59	59
Uttarārcika	1041	1225
Mahānāmnī	6	6
	1693	1875

In the Pūrvārcika, we have (a) Āgneya Kāṇḍa (1 to 114 verses) (b) Aindra Kāṇḍa (115-466 : Pavamāna

Kāṇḍa (467-585), and Āraṇya Kāṇḍa (586-644), Mahānāmnī (645-650).

Atharvā and the Atharva-veda

Those who adhere to the doctrine of "the Vedas Revealed" are of the opinion since ancient times that the Ṛg-veda came to us through an ādi Ṛṣi Agni, the Yajur-veda through the Ṛṣi Vāyu and the Sāma-veda via the divine medium ofAditya or Sūrya; this is supported by the passages like:

(i) त्रयो वेदा अजायन्त अग्ने ऋग्वेदः, वायोर्यजुर्वेदः,
सूर्यात्सामवेदः (Śatapatha Br. XI.5.8)

(ii) अग्निवायुरविभ्यस्तु त्रयं ब्रह्म सनातनम्। (Manu, I.23)

Agni, Vāyu, and Sūrya (or Āditya or Ravi) are three conceptual names of the Ṛṣis through whom the Vedas were revealed, but Atharva is not an individual of that category. Atharvā, also Atharvāṅgirā Bhṛgu, and for that purpose Brahmā also are the Ṛṣis of the Atharva-veda hymns.

Atharvā - a ṛṣi of Av.I.1.; VII.87; VI.61; 62; etc.
Brahmā - a ṛṣi of Av. I.24; IV.21; V. 20; etc.
Bhṛgvaṅgirā - a ṛṣi of Av. I.25; II.8; 9; 10; etc.
Atharvāngiraḥ - ṛṣi of Av. IV.8; VI.94 etc.
Bhṛguḥ - a ṛṣi of Av. I√.9; IV.16.
Pratyaṅgirasaḥ - a ṛṣi. of Av.X.1

The twentieth book (Kāṇḍa XX) of the Atharva-veda has all the verses derived from the Ṛg-veda and its no hymn or verse has the ṛṣi Atharva or Atharvāṅgiras, and hence Whitney does not regard this Kāṇḍa as belonging to the Atharva-veda (he has translated only Kāṇḍas I to XIX; and not the twentieth).

In the Ṛg, Yajuḥ and the Sāma Vedas, Agni, Vāyu, Āditya (Sūrya) are not the ṛṣi of any particular hymn or verse. (Agni is the devatā of Ṛv. I.75 to 79; Vāyu is the devatā of the hymns I.134 and 135; VII 90.1-41; Savitā is the devatā of hymns of V.81; VI.71; Āditya is the devatā of Ṛv. VII.66.4-13; Sūrya is the devatā of Rv. VII.64.14-16).

And thus it is quite evident that Atharva or Atharvāṅgiras is the real historical person, representing the ṛṣi of the hymns or verses of the Atharva-veda. You cannot put him in the category of Agni, Vāyu and Āditya. You may well say;

For the Ṛg-veda: अग्निमहर्षौ प्रकटीभूता

For the Yajur-veda: वायुमहर्षौ प्रकटीभूता

For the Sāma-veda: आदित्यमहर्षौ प्रकटीभूता

but in the same strain, you cannot say:

अङ्गिरसि महर्षौ प्रकटीभूता

Aṅgirā or Atharva is the ṛṣi. in the Atharva-veda as the Kutsa-Aṅgiras is the ṛṣi. of Rv. I.100 to 114 hymns, or as Dīrghatama Aucathya of the Ṛg hymns I.140 to 164.

The following facts evidently place Aṅgiras in a category different from that of Agni, Vāyu and Āditya;

(i) Aṅgirā is not the devatā of any Vedic hymn, while Agni, Vāyu and Āditya are the Vedic devatās of the Veda-verses.

(ii) Angirā is the Ṛṣi of several Vedic verses and hymns but any where, Agni, Vayu and Āditya are not the Ṛṣis of verses and hymns,

I would prefer Agni, Vāyu and Āditya to form the triangle at the base of a solid tetrahedron, of which Aṅgirā occupies the apex.

Atharva-veda in relation to other Vedas.

Perhaps the oldest translation of the Atharva-veda Saṁhitā, available is of the reputed scholiast Sāyaṇ ācārya, who in his introduction gives the following

verses :

तत्कटाक्षेण तद्रूपं दधतो बुक्क भूपतेः ।
अभूद्धरिहरो राजा क्षीराब्धेरिव चन्द्रमाः ।। (4)

The verse refers to a king Harihara in the family of Rājā Bukka. This King entrusted the work of editing and commenting on the Atharva-veda Samhitā to Sāyaṇ-ācārya. Having completed the commentaries on the Pūrva Mīmānsā and the Uttara-Mīmānsā, Sāyaṇācārya took the uphill task of editing and commenting on the Atharva-veda:

तन्मूलभूतमालोच्य वेदमाथर्वणाभिधम् ।
अदिशत सायणाचार्यं तदर्थस्य प्रकाशते ।। (8)

ये पूर्वोत्तर मीमांसे ते व्याख्यायाति संग्रहात् ।
कृपालुः सायणाचार्यो वेदार्थं वक्तुमुद्यतः ।। (9)

According to the medieval Indian traditions, for the study and learning, and for the ecclesiastical purposes, the three Saṁhitās, the Ṛk., the Yajuḥ and the Sāma were only duly recognized, and the Atharva-veda Saṁhitā did not have any place in this galaxy.

For the accomplishment of the Yajñas, the accepted Vedas are only three (revealed only on seers Agni, Vāyu and Āditya).

(a) अग्निवायुरविभ्यस्तु त्रयं ब्रह्मसनातनम् ।
दुदोह यज्ञ-सिद्ध्यर्थमृग्यजुः सामं लक्षणम् ।। Manu I.23.

This is supported by the Anukramaṇī of Ṣaḍguru-śiṣya;

(b) विनियोक्तव्य रुपश्च त्रिविधः सम्प्रदर्शयते ।
ऋग्यजुसामरूपेण मन्त्रो वेद चतुष्टये ।।

The Atharva-veda has been definitely included as the fourth Veda by Yājñavalkya, the author of the Śatapatha

Brāhmaṇa:

(c) ऋग्वेदो यजुर्वेदः सामवेदोऽ थर्वाङ्गीरसः । ।

(d) एवं वा अरेऽस्य महतो भूतस्य निःश्वासितमें मे तद्-
ऋग्वेदो यजुर्वेदः सामवेदोऽथर्वाङगिरसः। (S.Br. XIV. 5.5.10)

The Atharva-veda refers to the four Vedas :

(e) यस्मादृचो अपातक्षन् यजुर्यस्मादपाकषन्।
सामानि यस्य लोमान्यथर्वाङ्गिरसो मुखम्।
स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ।। (Av. X. 7.20)

There is a verse common to the Ṛg-veda and the Yajur-veda which refers to all the four Vedas (the Atharva is represented by a term Chandāṁsi).

(f) तस्माद्यज्ञात्सर्वहुत ऋचः सामानि जज्ञिरे।
छन्दाꣳसि जज्ञिरे तस्माद् यजुस्तस्मादजायत।। (Rv. X. 90.9; Yv. XXXI. 9)

The Bṛhadāraṇyaka Upaniṣad (I.2.5) also uses the term Chandāmsi for the Atharva:

(g) यदिदं किं चर्चो यजूंषि सामानिच्छन्दांसि।

All the four Vedas receive due recognition in the Vedic literature :

(h) ऋग्भिः शंसन्ति यजुर्भिः यजन्ति सामभिः स्तुवन्ति अथर्वभिर्जयन्ति (Yajuḥ, Kāṭhaka Śākhā, XL. 7)

[The Ṛg verses consist of praises and prayers; the Yajuḥ verses sanction oblation offerings, the Sāma verses are for chants and the Atharva for japa or meditation.]

(i) ऋग्वेदं भगवोऽध्येमियजुर्वेदं सामवेदयाथर्वणं चतुर्थम्।

(j) तत्रापरा ऋग्वेदो यजुर्वेदः सामवेदोऽथर्ववेदः ।

(k) चात्वारि श्रृङ्गा इति वेदा वा एता उक्ताः (Nir. XIII.7)

(the four horns of the bull are the four Vedas).

(l) जुहोति पृथिव्ये ऋग्वेदाय यजुर्वेदाय सामवेदाया-
अथर्ववेदाय (Vaikhānasa Gr. Sūtra, 12)

(m) ऋग्वेदः सामवेदश्च यजुर्वेदश्च पाण्डव।
अथर्ववेदश्च तथा सर्वशास्त्राणि च व हि।। (Mahābhārata, Sabhā Parva)

The Atharva-veda in these references has been indicated by the four terms : (i) Atharva, (ii) Atharvāṇa, (iii) Atharvāṅgirasa and (iv) Chanda.

Atharva-veda has been also named as the Brahma-veda :

(a) विद्याश्च वा अविद्याश्च यच्चान्यदुपदेश्यम्।
शरीरं ब्रह्म प्राविशद् ऋचः सामाथो यजुः।। (Av. XI. 8.23)

(b) तमृचश्च सामानि च यजूंषि च ब्रह्म चानुव्यचलन् (Av. XV. 6.8)

(c) चत्वारो वा इमे वेदा ऋग्वेदो यजुर्वेदः सामवेदो ब्रह्मवेदः। (Gopatha Br. Pu II.16)

(d) ऋग्वेद एव भर्गो यजुर्वेद एव महः सामवेद
एव यशो ब्रह्मवेद एव सर्वम्। (Gopatha Br. Pu. V.15)
[ऋग् = भर्गः; यजुः = महः; साम = यशः; ब्रह्म = सर्वम्]

And thus, the fifth name of the Atharva-veda is the Brahma-veda, and therefore, in the Yajña-ritual, the four ṛtviks are

(i) Brahmā—the adept in the Atharva-veda.
(ii) Adhvaryu—the adept in the Yajur-veda.
(iii) Udgātā—the chanter of the Sāmans.
(iv) Hotā—the adept in the Ṛg-veda.

"Atharva" is a synonym of "Bheṣaja" or "Medicine" and hence the Atharva-veda is also known as the "Science of Medicine" or the Bheṣaja-veda.

तद्यदब्रवीदथर्वाङ्गेनमेतास्वेवाप्स्वन्विच्छेति तदथर्वाऽभवत् Gopatha Br. Pu. I.4

It is Bheṣaja (medicine) among waters (apsu) :

अप्सु मे सोमो अब्रवीदन्तर्विश्वानि भेषजा। (Av. I. 6.2) also,

येऽथर्वाणस्तद् भेषजम् (Gopatha Br. Pu III. 4)

In Yāska's Nirukta, activity is synonymous of *tharva* and its negation or cessation is called as Atharva.

थर्वतिश्चरति कर्मा। तत्प्रतिषेधः (for atharva) Nir. XI. 19

The word "Atharva" means "medicine" and word Brahma also means the same (medicine, भेषज).

ऋचः सामानि भेषजा यजूंषि। (Av. XI. 6.14)

And thus, the Atharva-veda bears another sixth name Bheṣaja-veda. This is supported by a passage in the Gopatha Brāhmaṇa (Pū. 3.4)

येऽथर्वाणस्तद् भेषजं यद् भेषजं तदमृतं तद् ब्रह्म।

Thus we have the identities :

अथर्ववेद = भेषजवेद = अमृतवेद = ब्रह्मवेद

(Atharva-veda =Bheṣaja-veda =Amṛta-veda =Brahma-veda).

In the Aitareya Brāhmaṇa, V.34, for this reason, in a yajña, the priest Brahmā, is also known as Bhiṣak-Bheṣaja-kartā (i.e. one who can prepare medicines) :

यज्ञस्य हैष भिषग् यद् ब्रह्मा यज्ञायैव
तद् भेषजं कृत्वा हरति।

We have two types of Soma - the one is which is crushed as a herb and the juice taken as doses, but the second Soma is really "moon" which is known by astronomer Brahmā only, and which is not partaken by an earthly man

सोमं मन्यते पपिवान् यत्. संपिंषन्त्योषधिम्।
सोमं यं ब्रह्मणो विदुर्न तस्याश्नाति पार्थिवः ।। - (Av. XIV. 1.3.)

(Here Brahmāṇaḥ means the gazer at the sky, the astronomer).

In the Atharva-veda, a large number of functions have been assigned to Brahmā : he prepares medicines, he supervises the departments of pharmacy, he is an engineer, an architect; he is an astronomer and so on :

(i) ब्रह्मणा शालां निमितां कविभिर्निमितां मिताम्। (Av. IX. 3.19)

(Dwelling designed by Brahmā, and masons, the Kavi)

(ii) देवास्तेचीतिमविदन् ब्रह्माण उत वीरुधः ।
चीतिं ते विश्वे देवा अविदन् भूम्यामधि ।। (Av. II. 9.4)

[The devas have found **cīti** (gatherings), the Brahmā and the plants], Brahmā is a veterinary physician or surgeon also.

उतैनां ब्रह्मणे दद्यात् तथा स्योना शिवास्यात्। (Av. III. 28.2)

[One should give her to a Brahmā (a veterinary surgeon) so would she be healthy and handsome and propitious].

2

Eastern and Western Translations of the Atharva-veda Saṁhitā

1. SĀYAṆĀCĀRYA

Sāyaṇācārya, as well as his elder brother Mādhavācārya belonged to the state of Vijayanagar, situated on the southern side of the Tungabhadra river, close to the state of Karnataka and Andhra, South India. Sāyaṇa's father was Māyaṇa (or Māyannā), and his mother was respectfully known as "śrīmatī", but in fact, we do not have any records about these parents. Mādhava, Sāyaṇa and Bhoganātha were three brothers, and of the three, Mādhava was the eldest and Bhoganātha the youngest. Like other brothers, Bhoganātha was also the state minister of king Saṅgama II, who was the nephew of Bukkarai and the son of Kamparai :

> इति भोगनाथ सुधिया सङ्गम भूपाल नर्म सचिवेन श्री कण्ठपुर-
> समृद्ध्यै शासनपत्रेषु विलिखिताः श्लोकाः ।

Bhoganātha got reputation for his poetry and rhetorics. A sister of Sāyaṇa was Singale, married to one Rāmarasa, Sāyaṇa had a number of sons, Kampaṇa, Māyaṇa and Siṅgaṇa, who were proficient in poetry and music.

We have been told that Sāyaṇa as well as Mādhava received most of their education under the great scholar Vidyātīrtha :

> यस्य निःश्वसितं वेदा यो वेदेभ्योऽखिलं जगत् ।
> निर्ममे तमहं वन्दे विद्यातीर्थ महेश्वरम् ।।

The other teacher, equally reputed was Bhāratītīrtha who succeeded to the coveted position of Śaṅkarācārya at the Śriṅgerī Pīṭha in 1255 Śaka. The third teacher of Sāyaṇa was Ācārya Śrikaṇṭha who was also the teacher of king Saṅgama II.

According to Aufrecht, Sāyaṇa died in 1444 Vikram Era (1387 A.D. at the age of 72). This assigns Sāyaṇa's birth as 1315 A.D. (1372 Vikramī). Mādhava Vidyāraṇya (Sāyaṇa's elder brother) was born in 1300 A.D. (1357 Vikram).

At the age of 31, Sāyaṇa in 1346 A.D. became the state minister of king Kampana, a younger brother of king Harihara (Sāyaṇācārya was traditionally known among his people as Sāyaṇa odayalu). In 1355 A.D. king Kampana died and from 1346 to 1355, Sāyaṇa as Prime Minister ruled over the entire state of Vijayanagar. Kampaṇa's son was Saṅgama II, an infant and hence Sāyaṇa not only took care of Vijayanagar state but also of the infant prince as guardian.

Sāyaṇa was not only an administrator but also a brave warrior (of course, we know him as a scholiast of the extensive Vedic literature). At a matured age of 42, he had to lead the state army in order to protect and extend the boundaries of the Vijayanagar state.

For sixteen years, Sāyaṇa served king Bukka as Prime Minister (1364 to 1380 A.D.). During Prince Bukka's reign, Sāyaṇa was entrusted the great work of editing the entire Vedic literature in collaboration of a distingushed board of scholars. King Bukka died in 1379 A.D. and was succeeded by his son Harihara. Harihara also gave his full patronage to Sāyaṇa and entrusted to him and the Board the task of editing and translating the Vedic literature. The Atharva-veda was commented upon by Sāyaṇa during this priod. For six years (1379-1385) only, he could serve Harihara as

Prime Minister. At a ripe age of 72, Sāyaṇa passed away in 1387 A.D. (1444 Vikramī).

Sāyaṇa as an author :

We are giving here a list of Sāyaṇa's works (other than the Vedic commentaries) :

1. Subhāṣita Sudhānidhi : During Kampaṅa's reign (1340-1354). A collection of selected passages.

2. Prāyaścitta Sudhānidhi (or Karma Vipāka) : During the reign of Saṅgama Prince II.

3. Alaṁkāra Sudhānidhi : On the Alaṅkāra Śāstra (During Saṅgama's period).

4. Āyurveda - Sudhānidhi - On medicine.

5. Dhātuvṛtti - (Known as if a composition of brother Mādhava (Mādhavīya) (During Saṅgama's period).

6. Puruṣārtha Sudhānidhi - On Dharma - Artha - Kāma - Mokṣa.

7. Yajña-tantra Sudhānidhi - Composed during the period of Harihara.

Commentaries on the Vedas and the Vedic Literature :

Here is a detailed list of Sāyaṇa's works assisted by his board of scholars :

Veda Saṁhitās

1. Taittirīya Saṁhitā (Kṛṣṇa Yajur-veda)
2. Ṛg-veda Saṁhitā
3. Sāma-veda Saṁhitā (Śukla Yajur-veda)
4. Kāṇva Saṁhitā (Śukla Yajur-veda)
5. Atharva-veda Saṁhitā.

Kṛṣṇa Yajur-veda School

6. Taittirīya Brāhmaṇa.
7. Taittirīya Āraṇyaka.

Ṛg-veda School

8. Aitareya Brāhmaṇa

9. Aitareya Āraṇyaka.

Sāma-veda School

10. Tāṇḍya (Pañcaviṁs'a Mahā) Brāhmaṇa

11. Ṣaḍ viṁśa Brāhmaṇa

12. Śama-Vidhāna Brāhmāṇa

13. Ārṣeya Brāhmaṇa

14. Devatādhyāya Brāhmaṇa

15. Upaniṣad

16. Saṁhitopaniṣad

17. Vaṁśa Brāhmaṇa.

Sukla Yajur-veda School

18. Śatapatha Brāhmaṇa.

Probably, the commentary on the Śatapatha Brāhmaṇa is the last undertaking of Sāyaṇa. The Veda-Trayī and the Comments on the other Brāhmaṇas belong to the period of Bukka king. The work on the Śatapatha and the Atharva was accomplished during the reign of Harihara.

In the Central Library of Baroda, we have a MSS of the Ṛg-veda, with Sāyaṇa's comment on Aṣṭaka IV only. (Script is of 1452 Vikramī). This is perhaps the oldest manuscript of the Ṛg- veda available to us (Sāyaṇa died on 1444 Vikramī, and this is thus of eight years after the death of Sāyaṇa. Sāyaṇa's entire contribution belongs to the period 1420 to 1444 Vikramī years (i.e. of 24 years).

After the death of Prince Harihara, Mādhava the elder brother of Sāyaṇa took to renunciation and he since then, left the State Prime Ministership and became known as Vidyāraṇya Svāmī. Madhava (the same as Vidyāraṇya Svāmī) died in 1387 A.D. at the age of 87 years. Mādha-

vācārya is known for his *Sarva-Darśana Saṁgraha,* a text on the numerous systems of Indian Philosophy.

2. RALPH T. H. GRIFFITH'S TRANSLATION

(with a popular commentary)

The publishers of this volume, in a prefactory note write : "While the excellent translation of W.D. Whitney too scholarly to be utilised by average readers and that of is M. Bloomfield is only selective, the metrical translation by R.T.H. Griffith with a popular commentary best serves the purpose."

R.T.H. Griffith in his preface attached to the translation of the Atharva-veda (November 1, 1894, appended at Kotagiri, Nilgiri Hills) writes : Unlike (the other) three Vedas (the Ṛk, Yajuṣ and Sāman), the Atharva-veda derives the name by which it is generally known, not from the nature of its contents but from a personage of indefinitely remote antiquity, named Atharvan, who is spoken of in the Ṛg-veda as the first priest, *who rubbed Agni forth* or produced fire by attrition, who first by sacrifices made the paths or established ways of communication between men and gods, and overcame hostile demons by means of miraculous powers which he had received from heaven.

We have discussed earlier in details that Atharvā, Atharvāṅgiras and Bhṛgu are the historic persons who became the Vedic seers of the Veda mantras in the Atharva Saṁhitā.

Atharvan, for that purpose, does not belong to the category of Agni, Vāyu and Āditya, to whom a reference has been made in the Śatapatha Brāhmaṇa :

त्रयो वेदा अंजायन्त अग्नेः ऋग्वेदः वायोर्यजुर्वेदः सूर्यात्
सामवेदः । S.Br. XI. 5.8.]

Agni, Vāyu and Āditya (Sūrya) - these are the devatās (matter-contents) of the Vedic verses, but not the seers of any mantra, whereas Atharvā was the seer of many

Atharva-veda verses. And thus Atharvan was a seer in the verses of the Atharva-veda, and was severally named (Nobody calls the Ṛg-veda as the Agni-veda, or the Yajur-veda as the Vāyu-veda).

Griffith quotes Whitney in his preface :

"The greater portion of the hymns are plainly shown, both by their language and internal character, to be of much later date than the general contents of the other historic Vedas, and even than its tenth book with which they stand nearly connected in import and origin........... This, however, would not imply that the main body of the Atharva hymns were not already in existence when the compilation of the Ṛk took place. Their character would be ground enough for their rejection and exclusion from the canon until other hands were found to undertake their separate gathering into an independent collection." Griffith quotes Weber thus : "The origin of the Atharva Saṁhitā dates from the period when Brahmaṇiṡm had become dominant. It is in other respects perfectly analogous to the Ṛk Saṁhitā and contains the store of songs of this Brahmanical epoch. Many of these songs are to be found also in the last, that is the least ancient book of the Ṛk Saṁhitā. In the latter, they are the latest additions made at the time of its compilation; in the Atharvan, they are the proper and natural utterance of the present. The spirit of the two collections is indeed widely different. In the Ṛk., there breathes a lively natural feeling, a warm love for nature while in the Atharvan, there prevails, on the contrary, only an anxious dread of her evil spirits and their magical powers. In the Ṛk, we find the people in a state of free activity and independence; in the Atharvan, we see it bound in the fetters of hierarchy and superstition. But the Atharva Saṁhitā likewise contains pieces of great antiquity, which may perhaps have belonged more to the people proper, to its lower grades; whereas the songs of the Ṛk. appear rather to have been the property of the higher families. It was not without a long struggle that the songs of the Atharvan were permitted

to take their place as a fourth Veda. There is no mention made of them in the more ancient portions of the Brāhmaṇas of the Ṛk, Sāman and Yajuṣ."

Griffith, then quotes Max Müller thus :

"The songs known under the name of the Atharvāṅgiras as formed probably an additional part of the sacrifice from a very early time. They were chiefly intended to counteract the influence of any untoward event that might happen during the sacrifice. They also contained imprecations and blessings and various formulas such as popular superstition would be sure to sanction at all times and in all countries. If once sanctioned, however, these magic verses would grow in importance, nay, the knowledge of other Vedas would necessarily become useless without the power of remedying accidents, such as could hardly be avoided in so complicated a ceremonial as that of the Brahmaṇas. As that power was believed to reside in the songs of the Atharvāṅgirasas, a knowledge of these songs became necessarily an essential part of the theological knowledge of Ancient India."

Griffith suggests the following literature for further study in connection with the Atharva-veda:

1. Von Roth's *Literature and Geschicht des Veda,* pp. 12, 13 and also his *Abhandlung über den* Atharva-veda.
2. Weber's *History of Indian Literature* (Trübner's Oriental Series), pp. 145-171.
3. Whitney's articles in the Journal of the American Oriental Society, Vol. IV.
4. Max Müller's Ancient Sanskrit Literature, pp. 445- 455.
5. Muir's Original Sanskrit Texts, II. pp. 187-191. and 446-450.
6. Ludwig's Der Rigveda, III. pp. 28, 29.

The manuscripts of the Atharva-veda, made available till 1850 were so faulty that attempts made to bring sense

out of the utter nonsense became impossible. In 1856, Professors Rudolph von Roth and W.D. Whitney published the last two books at Berlin (Atharva-veda, Kāṇḍas XIX and XX); these scholars were planning to prepare and publish a second volume, containing complete indexes, notes and translation, which, however, they could not. In 1881, Prof. Whitney's Index Verborum to the published text as Volume XII appeared in the *Journ. of the Amer. Orien. Soc.* Prof. Whitney soon after passed away, and from what appeared in the *New York Nation* as his obituary notice, we learn that Prof. Whitney did leave a manuscript nearly ready for the press, an annotated translation of the Atharva-veda, which was then later on published. (Indian Reprint by Motilal Banarsi Dass, Varanasi and Delhi, 1962).

The Śaunakīya Caturadhyāyikā or the Atharva-veda Prātiśākhya, text, translation and notes, was published by Prof. Whitney in 1862, in Vol. VII of the same society (*Jour. of the Amer. Orien. Soc.*).

Of the two existing ritual Sūtras of the Atharva-veda, an excellent edition of the Kauśika, with extracts from the commentaries of Dārila and Keśava, has been brought out as Vol. XIV of the *Journ. of the Amer. Orien. Soc.* by Professor Maurice Bloomfield, and Dr. Richard Garbe has published a careful edition of the text of the *Vaitāna*, with critical notes and indexes, followed by a commented translation of the work. An Anukramaṇikā or Index to the Atharva-veda is also available.

Rao Bahadur Shankar Pandurang Pandit of Bombay discovered Sāyaṇa's commentary on the Atharva-veda (1880) and printed but not published in their complete state. All the verses have not been commented upon by Sāyaṇa and the reliability of this commentary is also questionable. Prof. Whitney about Mr. Pandit's printed commentary says (Festgruss and Rudolf Von Roth zum Doktor Jubiäum, 1893, p. 96 : "What there is; that is valuable in the Atharva-veda commentary, apart from the various readings, is,

on the whole, only what it derives and reports from the auxilliary literature to which we also have access. Independently, and as commenary, I have not found that it anywhere makes important contribution to the understanding of the text."

One Brāhmaṇa, the *Gopatha* (published in the *Bibiliotheca Indica,* 1870-72) belongs to the Atharva-veda. This Gopatha Brāhmaṇa and its Hindi translation was edited and published by Kṣemakaraṇa Das Triveda, of 52 Lukergunj, Allahabad, in 1924 (Samvat 1981- Vikramī) but it is now not available for sale. There are about 145 minor spurious Upaniṣads of the Atharva School, of which prominent and ancient are Muṇḍaka, Māṇḍūkya, Praśna and the Śvetāśvatara.

Translations of the Atharva-veda in European Language:

In the year 1894, Griffith thus wrote - "There is no complete or nearly complete translation of the Atharva-veda in any European language. He refers to the following : (i) Prof. Von Roth has published versions of a few hymns in his *History and Literature of the Veda* and elsewhere (ii) Prof. Weber has published in *Indischen Studien,* Vol. IV, XIII, and XVII and excellent translation with exhaustive notes of Books I-III, and in Vol. V the nuptial formulas contained in book XIV, with a great variety of love-charms and similar formulas from other books.

(iii) Mr. Muir has translated some entire hymns and many fragments and detached verses and lines from the Atharva in his original Sanskrit Texts, particularly in the fifth volume of that excellent work.

(iv) Prof. Ludwig has translated (without comments however) about 230 of the most important hymns.

(v) Dr. Grill in his Hundert Lieder des Atharva-veda has translated and annotated one hundred hymns.

(vi) M. Victory Henry published a translation and commentary of Books VII and XIII.

(vii) Herr Florenz published a version of about half of Book VI.

(viii) Dr. Lucian Scherman translated thirty of the philosophical hymns, chiefly from Books X, XI, XIII and XIX.

(ix) Prof. Maurice Bloomfield has thoroughly discussed and partly translated seven hymns of Books I, II and VI in the American Journal of Philology, Vol. VII. 4.

R.T.H. Griffith gave his excellent metrical translation of the Atharva-veda in English in 1894, running over 521+499 pages (total 1020 pages [Vol.I, Books I-IX, with appendices : (i) Latin version of several hymns and verses, not translated in English, (ii) Index of Hymns, and (iii) Index of Names etc.] Vol.II - Books X to XX, with appendices (i) Latin version of hymns and verses, not translated into Engligh (ii) Index of Hymns, (iii) General list of Hymns and verses, reproduced from the Ṛg-veda (iv) Index of names etc.

KṢEMA-KARAṆA DĀSA TRIVEDA

K.D. Triveda is the most reputed translator and commenetator on the entire twenty Books of the Atharva-veda (Kāṇḍa I to XX) and also on the Gopatha Brāhmaṇa belonging to the Atharva school (Born on Nov. 3, 1845 Karttika Śukla 7, 1905 Vikrami), in a village of Distt. Aligarh, Uttar Pradesh in the family seth of Saksena Kayasthas, father Lala Phundan lal. In the old type of maqtabs (schools), he was given lessons in Persian. The year 1857 is well known for Indian Mutiny (the first struggle against British domination). At the age of 15, (after the mutiny crushed and peace restored) Kṣema Karaṇa got himself enrolled in an English school at Aligarh with the arrangements of Raja Jai Kishen Das; a Hindi-Sanskrit Pandit was appointed, and thus Kṣema Karaṇa started his early Hindi-Sanskrit studies. In 1871, he passed the Entrance examination then conducted by the Calcutta University, and got himself admitted to F.A. classes at the Agra College. The financial conditions of the

family deprived him from all these studies and Kṣema Karaṇa accepted a humble teaching job on Rupees ten a month in the Aligarh High School : Then on promotion, he was transferred to Moradabad (1873). In 1877, he qualified himsefl for a post of Accountancy and served the Roorkee College. Subsequently, he accepted several minor jobs in Railway Departments. He finally retired from the Railway Audits Office (Jodhpur - Bikaner Railways), and at an age of 59, he came to Allahabad and stayed with his son Lala Vishnu Dayal Seth, working in the Accountant General's Office.

After retirement from the Government service, Kṣema Karaṇa took to the studies of Sanskrit and the Vedic literature. For some time, he stayed at the Gurukul Kangri on a request from Mahatma Munshi Ram, (January 1911), and here he got all necessary help from Pt. Kashi Ram Sharma, incharge of the Vedic Studies. Here Kṣema Karaṇa came in contact with Pandit Shiva Shankar Kāvyatīrtha, a reputed Vedic scholar. On his suggestion, Kṣema Karaṇa applied for permission to take up the Veda Examination (Ṛg, Yajuḥ and Atharva) conducted by the Baroda State (1911 A.D.). During the first year he passed with credit in the Ṛg-veda and the Atharva-veda Examinations, but he could not go again to Baroda for the Yajur-veda examination, but actually he did complete the course of studies at Baroda. Thus with all the proficiencies in the three Vedas, he in his circle since then came to be known as Kṣema Karaṇa Das Triveda.

Kṣema Karaṇa Das Triveda closely followed Yāska's Nirukta and Uṇādi Koṣa in deriving etymologies of the Vedic words. In 1906, he brought out Hindi and English translations of the Rudrādhyāya (Chapter XVI of the Yajurveda). *Havana Mantrāḥ* (from the *Sanskāra-vidhi*) were translated by him in 1912. Finally, inspite of his old age and other financial hazards he took up the translation of the Atharva-veda. The Saṁhitā has twenty Kāṇḍas, and in

all 5977 verses). The Kāṇḍa I was published in December 1912. By and by, the commentary on the first six kāṇḍas could be published. In this publication adventure, he could secure minor financial helps from the Arya Samaj organizations. Quite obvious, as it is, the publication had so often been delayed on financial grounds, also on account of the hazards of Kṣema Karaṇa Das's advancing age and the tragic bereavements in the family, and also the First World War (1914-1918). The publication project continued for full nine years (from 1912 to 1921) [publication includes text, commentary and several types of indexes (including the volume of the pada- sūcī). Kṣema Karaṇa Das Triveda died at Jaipur (Rajasthan) on Feb. 13, 1939. After his death Dr. (Km) Prajñadevī, Ācāryā, Pāṇini Kanyā Mahāvidyālaya took to the revision of the commentary but so far only one volume could be printed and published (Books I to IV).

K.D. Triveda would also be known for his excellent Hindi Translation of the *Gopatha Brāhmaṇa* (published 1924; Samvat 1981 Vikramī, from 52, Lukerganj, Allahabad, (now not available).

SVĀMĪ BRAHMAMUNI

Svami Brahmamuni (prior to his Sannyāsa, known as Priyaratna Ārṣa), born in 1950 Vikrami (1893 A.D.) Phālgunī Badi, 13 on Sunday, at Saharanpur (village Lakhnauti) in a Vaiśya Agrawal family. Father Rajaram and mother Bhagirathi Devi. His primary education started in a village school. His early name was Pyarelal. While he was 8 years of age, his mother died. By and by, the boy Pyare Lal came into contact with the organization of the Arya Samaj and he became a member of the Arya Samaj, Gangoh, of which his father was also a member. Pyarelal read several books on the principles of the Arya Samaj and side by side, studied quite a lot of Sanskrit.

Throughout his life, Pyarelal had been self-taught, so much so that he finally became a profound scholar of

Sanskrit Grammar. He studied Aṣṭādhyāyī at the feet of Chaube Banmali Datt at the Agrawal Pathshala, Mathura.

Chaube Banmali Datt had been a schoolmate of Svami Dayānanda at Virajananda's Pathshala at Mathura. Later on, Pyarelal shifted to Dalmau (near Lucknow). Here he continued his study of Aṣṭādhyāyī Grammar under Svami Pūrnānanda. Brahma Datta Jijñāsu used to supervise the details of Svami Pūrṇānanda's Pathshala. Svami was a person of irritating hot temper, and Brahma Datta Jijñāsu had been so often the target of his harsh treatment. Our Pyarelal had also to face sufferings at Svāmi's hands as a colleague and associate of Brahma Datta. And at last, Pyarelal got rid of his guru Purṇanānda after signing a deed of his entire of property in favour of his teacher. At Agra (Namver), there was a Musāfir Vidyālaya, which Pyarelal joined for some time, but none at the Vidyālaya was interested in Pāṇini's Aṣṭādhyāyi. The Musāfir Vidyālaya had the reputation of such alumni as Thakur Amar Singh (Amar Svāmī), Pandit Sukhlal a talented Bhajanopadeshak of his times, Kedar Nath (later on named as a great Scholar Mahapandit Rāhul Sankṛtyāyana) and Maulavi Mahesh Prasad, teacher of Arabic and Persian at the Benares Hindu University.

Pyarelal's life has been full of adventures. After his first visit to the Punjab, he came back to a place Titaron Distt. Sharanpur, where he changed his name from Pyarelal to Priya-Ratna Arsha (now he was of the age of 26). Later on Priya Ratna proceeded to Varaṇasi for further studies in Sanskrit Grammar, and stayed at the Aryasamaj Mandir. From Varanasi, Priya Ratna proceeded on foot to Kashmir - from Jammu he came to Udhampur and bearing all the hardships of the journey, he ultimately reached Srinagar. Priya Ratna was exceptionally good at Charkha spinning such a fine thread (from one ratti weight, he could spin a thread of 50 yards).

Priya Ratna has given the details of his adventures in his autobiography (निज जीवन वृत्त वनिका), published by the

Sarvadeshik Arya Pratinidhi Sabha, New Delhi (1961). A list of his scholarly publications is given below:

Hindi Books

1. Yama-Yami Dialogue
2. Yame-pitṛ - Paricaya
3. Atharva-vedīya cikitsā śāstra
4. Bṛhad-vimāna śāstra.
5. Ārṣa Yoga Pradīpikā (Vyāsa Bhāṣya - Bhoja - vṛtti)

Sanskrit Books

1. Vedānta - darśanam
2. Sāmkhya-darśanam

At the age of 51 years, Priya Ratna Ārṣa entered into the Sannyāsa Aśrama, never married, and as a sannyāsin, he has been known as Svāmī Brahmamuni (Parivrājaka) (date of renunciaton : śivarātri, Phālguna, Badi, 13. Sunday - 2000 Vikramī; 1943 A.D. He died at the age of 84 on December 16, 1977. He wrote a commentary on the Atharva-veda, Kāñḍa I, II, III, but could not complete it. Dayānanda could not complete his commentary on the Ṛgveda. Brahmamuni at the close of his life assisted the Paropakāriṇī Sabhā, Ajmer in completing Dayānanda's Ṛg-veda Bhāṣya. The Gurukula Kangri (Hardvāra) decorated Brahmamuni with *Vidyāmārtaṇḍa*, the highest award of the Institution.

SHRIPAD DAMODAR SATVALEKAR

Pandit Shripad Damodar Satvalekar, one of the reputed scholars in the field of the Vedic Studies, a Maharashtra Brāhmaṇa, hailed from Ratnagiri District. He was born in 1867, September 19 (1789 Śaka Samvat); Damodar Bhatt Pant was his father and Laksmibai his mother. Born of a poor family, he had to struggle hard in his early days. He joined the J.J. Bombay School of Arts, and started his career as a portrait painter and photographer. The person who attracted him was a young State Prince

of Aundha and later on, he was inspired by the teachings of Lokamanya Bal Gangadhar Tilak and Mahatma Gandhi. The personality of Mahatma Munshi Ram (later on known as Svami Shraddhanand) introduced him to his unique Vedic institution named as Gurukul Kangri, Hardwar, and here he developed his interests in the study of the Vedas. In 1918, Satvalekar laid the foundation of the *Svādhyāya Maṇḍala* at Aundh, which rose to a high reputation as a publication centre of the Vedic literature. Later on in July 1948, Satvalekar shifted to Paradi, 7 miles away from Balsad, where he continued the publication of the Vedas, their texts, commentaries and translations. To Satvalekar, the Vedas are not the doctrinal texts of rituals or the Karma-kāṇḍā, they are the living inspirations for leading dynamic life. His Vedic interpretations inspired him and a lot of others in the freedom struggle carried by Indians against British Imperialism.

Satvalekar lived up to a long long age (*bhūyaśca śaradaḥ śatāt*) beyond hundred years; his Centenary was celebrated by his friends and admirers in 1967 at New Delhi; under the editorship of my friend Pandit Kṣitīsh Vedālaṅkar, a Commemoration Centenary Volume was published, to which his wife Saraswati Bai also contributed an article. She had been married with Satvalekar in 1889 when she was only of 12 years of age; and at the time of Satvalekar's Centenary she was 91 years of age. Satvalekar during his life time received numerous awards and honours: Hon. degrees of Vidyāmārtaṇḍa (Gurukul Kāṅgri) and D. Litt, (Pune. 1968); Padma Bhushana (1968), LL.D. (Bombay).

Contributions to the Vedic Literature :

1. Publication of authoritative Texts in Devanāgarī script of all the four Vedic Saṁhitās, and the Taittirīya Saṁhitā also. (From the Svādhyāya Maṇḍal).
2. Easy and reasonable translation of the Ṛg-veda (two or three Books (Kāṇḍas) came out as posthumous publications).

3. Complete translation and annotation of the Atharva-veda quite a few volumes underwent several editions. (1958-1960).
4. Series of lectures on the Vedas. The *Vaidika Vyākhyāna Mālā*, three volumes of ten lectures each (Total 30 lectures) (1951-52)
5. Philosophy of Sage Vasiṣṭha - based on the Seventh Book of the Ṛg-veda and several verses from the Atharva-veda.
6. Philosophy of Ṛṣi Madhucchandā, 1958. Ṛg-veda, anuvāka 1-3.
7. Philosophy of Ṛṣi Medhātithi. Ṛg-veda, Anuvāka 4 and 5.
8. Philosophy of Śunaḥśepa - Ṛg-veda Anuvāka 6.
9. Philosophy of Ṛṣi Hiraṇyastūpa : Ṛg-veda, Anuvāka 7. (1946)
10. Philosophy of Ṛṣi Kaṇva : as well as of Praskaṇva : Ṛg- veda, Anuvāka 7 and 9.
11. Philosophy of Ṛṣi Savya : Ṛg-veda, Anuvāka 10.
12. Philosophy of Ṛṣi Nodhā : Ṛg- veda, Anuvāka 11. (1946)
13. Philosophy of Ṛṣi Parāśara : Ṛg-veda, Anuvāka 12 (1946).
14. Philosophy of Ṛṣi Gotama : Ṛg-veda, Anuvāka 12 and 13 (1946).
15. Philosophy of Ṛṣi Kutsa : Ṛg-veda, Anuvāka 15 and 16.
16. Philosophy of Ṛṣi Trita : Ṛg-veda, Anuvāka 16 (1947).

VIŚVABANDHU & VVRI

From the Viśveshvarānand Vedic Research Institute, Hoshiarpur (VVRI), Vishva Bandhu and his colleagues have now published the Text of the Śaunaka Atharva-veda with the Pada-pāṭha and Sāyaṇācārya's Commentary (1960-1964) in five excellent volumes:

Part I - Kāṇḍas I-V.
Part II - Kāṇḍa VI-X
Part III - Kāṇḍa XI-XVIII
Part IV - Fasc. I (Kāṇḍa XIX-XX)
• Part IV - Fasc. II (Mantra, Pada - Ṛṣi, Devatā and Chanda Indexes.

In the *Preface*, the editors say : We have tried to concentrate our attention on re-studying the same source-materials for the *Mantra*-text, the *Pada*-text and the *Bhāṣya* text as had been employed by Pandit in constituting these three texts. We have tried to improve upon the work done by him on the basis of the said materials themselves along with the aforesaid subsequently published new materials.

The editors have very judicially and critically taken all the possible help from the work done by Roth and Whitney (Berlin 1856). Mantra-text of the Kāṇḍa VII (Whitney's *Index Verborum*, 1881; St. Petersburg Sanskrit-German Lexicon by Böhtling and Roth (1855-75) and Bloomfield's *Vedic Concordance* (1906).

Pandit, on the authority of the *Sarvānukramaṇ*ī and the *Pa*ñca-pat̤alikā divided the said text into 123 Sūktas. The editors of VVRI, uphold this latter division, but they have also indicated the former in contiguous brackets.

There is a difference in regard to *Paryāyas* between Roth-Whitney and Pandit (numbering and splitting). *Paryāyas* are in Kāṇḍas VIII, IX, XI, XII, XIII, XV and XVI and also in Kāṇḍa XI Sūktas 47, 54, 55, and 57. The VVRI editors have followed Pandit's numbering (which has the support of the Sarvānukramaṇī and Pañcapaṭalikā, as well as of Sāyaṇa.

The VVRI editors, in their Preface, have referred to a traditional Indian Vaidika Pandit who knew the entire Atharva-text by heart; He was from Mahuli; his full name was Kesava Bhat bin Daji Bhat; he knew the Saṁhitā and Pada texts by heart as also the *krama* of the four *Kāṇḍas.*

He knew the whole Saṁhitā except the inauspicious Kāṇḍa XVIII. With the exception of a few passages, his memory for the entire Saṁhitā was thorough. The VVRI editors fully availed Keshava's services in their edition of the Text.

The VVRI editors have described critically in details the manuscripts as could have been or were available to Roth and Whitney *collaboration* or to Pandit.

We in our English translation have relied on the text "THE VEDA BHAGAVĀN", so critically prepared, edited and printed in one stupendous volume by Udāsī Svāmī Gangeshwarananda, blind Centenarian and a great patron of the Vedic studies.

3

The Atharva-veda Saṁhitā : Its Editing By W.D. Whitney

Among those, who took immense pains on the editing of the text of the Atharva-veda Saṁhitā, the most prominent is William Dwight Whitney (1827-1894).[1] Translated by W.D.Whitney, it has been edited by Charles Rockwell Lanman, and it appears as Volume Seven of the Harvard Oriental Series, and its Indian edition has been reprinted by Moti Lal Banarsi Dass (Delhi-Varanasi-Patna), 1962 and 1971.

Whitney, at his younger age, studied under Prof. Weber (March 1851) in Germany, and on his teacher's suggestion got interested in the studies of the Atharva-veda Saṁhitā; his early transcript dates October 1851-March 1852. During the winter of 1852-53, he copied the *Prātiśākhya* and its commentary. His labours include :

1. Excerpts from the Prātiśākhya, 1862
2. Excerpts from the Pada-Pāṭha, 1881
3. Concordance of the Av. with other Saṁhitās, 1852
4. Excerpts from the ritual (Kauśika)
5. Excerpts from the Anukramaṇī
6. General introduction.
7. Exegetical notes
8. Critical notes

---

1. 1862, The Atharva-veda Prātiś ākhya, or Śaunakīya Caturādhyāyikā.

In 1855-56, the text of the Atharva-veda was published by Prof. Roth and Whitney. In 1862, Whitney published the Prātiśākhya, text, translation, notes etc. In 1881, he prepared *Index Verborums* a full report on the *pada*-readings. In 1857, he published the index of the *Prat*ikas. It should be also remembered that in 1878, Garbe gave us the *Vaitāna-Sūtra*, text and translation, and Prof. Bloomfield gave us the text of the *Kauśika- Sūtra* in 1890 (only text, not its translation) — a standard work on the rituals, as accepted by the school of the Atharva-veda. Prof. Roth supplied Whitney a good material of exegetical notes.

Shankar Pandurang Pandit on the Saunaka Text of the Atharva-veda Saṁhita

In 1895-98, the Department of Public Instruction, Bombay, published S.P. Pandit's 4-Volume edition of the Saunaka recension of the Atharva-veda Saṁhitā, its *Pada-Path, and Ṣāyaṇācārya's Commentary. Soon after S.P. Pandit's edition, by and by, a few more texts were made available to the scholars:*

(a) *Kataka Saṁhitā* (Schröder, 1900-1910);

(b) *Paippalāda Saṁhitā* (Barret, 1901-40);

(c) Whitney's translation and critical-cum-exegetical commentary on Śaunaka's recension of the Atharva-veda Saṁhitā, 1905.

(d) Kapiṣṭhala Saṁhitā (Raghuvira, 1932),

(e) The *Taittir*īya Saṁhitā, with Sāyaṇa's Commentary (Ānandāśrama, 1900- 05),

(f) the *Aitareya Brāhmaṇa*, Ānandāśrama, 1930,

(g) the *Taittir*īya Brāhamaṇa, (1911)

(h) the Sāṁkhāyana-Brāhmaṇa, (1911)

(i) the Śaṁkhayanāranyaka, 1922, Keith, 1909 the *Taittiriyāraṇyaka*, 1926 and (j) the *Aitareyāraṇyaka* (Keith, 1926).

Recently, under the suggestions of Sri Raḥdey Shyam, Munshi Lal Manohar Dass, publishers New Delhi, have published the Indian editions of several of these Vedic Texts.

Prof. Whitney could handle a number of manuscripts, as indicated by C.R. Lanman, the editor of Whitney's work of the Atharva- veda:

1. Vulgate. European mss.
2. Vulgate. Indian mss.
3. Vulgate. Indian reciters.
4. Vulgate. Commentator's reading
5. Vulgate. *Pada* readings
6. Vulgate. Prātiśākhya and its comm.
7. Vulgate. The Anukramaṇīs
8. Vulgate. Kauśika and Vaitāna
9. Kashmirian recension. Pippalāda mss.
10. Parallel texts.

Vulgate means the traditionally accepted text of any author. Whitney also depended on the version of S.P. Pandit, in matters of Indian reciters.

We have, in our text, entirely depended on the text utilized by the Single Volume Edition of all the Four Vedas (The Veda- Bhagavān), published by Udāsī Svāmī Gangeshvarānanda. Brindāban, U.P.

Whitney's Collation-Book—

Berlin books--The Collation Book of Prof. Whitney is the immediate source of the statements of "this work" concerning the variants of the European mss. of the Atharva-veda. It contains, in Whitney's hand-writing the fundamental transcript (in Roman transliteration) of the text and the memoranda of the subsequent collations. It is bound in two volumes: of these the second comprehending book I-XX, appears to have been written first, since it is dated *Berlin*: Oct. 1851-January 1852; while the first comprehending book I-IX, dated *Berlin*. Jan.-March 1852, and thus appears to have been written last.

Charles Rockwell Lanman has given the details of manuscripts used by Whitney on pages cxi-cxw; and on pages cxiv-cxv, collated after publication of the text.

Berlin Manuscripts-There are in all nine Berlin manuscripts; they have been catalogued by Weber and also by Sir Robert Chambers.

Whitney's	singla	Books (Kāṇḍa)	Weber No.	Chambers No.
1.	Bp^{a}	ix	332	8
2.	Bp^{b}	x-xviii	335	108
3.	Bp^{c}	xx	336	114
4.	Bp^{2a}	i	331	117
5.	$Bp^{2b'}$	v	333	109
6.	$Bp^{2b''}$	vi-ix	334	107
7.	$Bp^{ac''}$	xx	337	116
8.	BP′	xi-xx	338	115
9.	B^{*}	xi-xx	339	120

P and M—This manuscript is available in the Paris Library and also its copy (M) Mill's collection in the Bodleian Library at Oxford. A similar manuscript at this place is indicated as W. E is a Saṁhita-manuscript of all the twenty books (Kaṇḍas I-XX) and it is available in the India Office Library, in London. It has been described in Eggeling's Catalogue (now numbered as 229 and 230, (it is probably of the 17th century).

I It is a complete copy of the Saṁhitā-text in large form, brought by Col. Polier to Europe is in the British Museum London, 2 volumes (Vol. 1 and it first gives book XIX, then XX, then I—X; Vol. II gives the *Anuakramaṇī*, then the *Gopatha Brāhmana*. Col. Martin copied out from this script, which is available in the India Office (Nos. 233 and 236).

H-Another copy of the manuscript at the India Office Library (No. 231) contains only first six books of the Atharva-veda.

O-We have in the Munich Library (formerly which belonged to Prof. M. Haug), a parcel of Atharvan scripts, with a complete Saṁhitā text, and also a *pada* text of six books. (of 1634 A.D.) in the handscript of some Māṁnaji.

Op -A *pada*-text of Haug or Munich manuscripts is also available (described as Op in Whitney's book), Another complete Saṁhitā text now is Tübingen University Library, which was consulted by Roth (1875).

T-There is a complete Saṁhitā manuscript, a transcript made from the Tanjore-mss., described by A.C. Burnell (nos. 2526, 2527); it was sent to Roth by Dr. Burnell and has been described by Roth and by Garbe. Copy no. 2526 written in 1800, and copy no. 2527 in 1827 A.D. at Benares.

D-This is a *pada*-manuscript belonging to the Deccan College at Poona(now Puṇe), collated while in Roth's possession at Tübingen; its copy is in Berlin Library also. It has been described by Weber.

K-Prof. Roth at Tübingen was some times in possession of a Bikaner manuscript of the Saṁhitā text also.

First Stanza of the Atharva-veda—

Usually the Atharva-veda starts with the stanza :

ये त्रिषप्ताः परियन्ति विश्वा रूपाणि बिभ्रतः ।
वाचस्पतिर्बला तेषां तन्वो अद्य दधातु मे ।।

The thrice-seven that go about, bearing all forms, let the lord of speech assign to me today their powers, (their) selves.

But in the Kashmirian recension, we have a definite indication that the Atharva-veda's initial stanza is :

शं नो देवीरभिष्टय आपो भवन्तु पीतये,
शं योरभि स्रवन्तु नः ।।

(which now stands in the Atharva-veda as I.6.1)

Be the divine waters weal for us in order to assistance, to drink; weal (and) health flow they unto us.

Thus the Paippalāda text of the Atharva-veda initiates with the stanza *śam no devir abhistaya*-this forms the opening stanza of the Atharva-veda. Whitney notes that this stanza is also found prefixed to the text of the Vulgate in four of the mss. used by him (e.g., I and R, O and Op). Thus at the beginning of I, we have the stanza(शं नो देवीरभिष्टये०) entire and then (ये त्रिषप्ताः) (*ye triṣaptāḥ*).

In 1871, Haug (*Brahma and Brahmanen*, p. 45) had noted that the *Mahābhāṣya* (I.1.1.) of Patañjali, rehearing the beginnings of the four Vedas, gives *śam no dev*ī—as the beginning of the Atharva-veda. Weber again called attention to the fact concerning the *Mahābhāṣya* and to a similar fact concerning the *Gopatha Brāhmaṇa*, In our Brahma Yajña (the *Vedic Samdhyā*-Dayānanda) the opening stanza is also *śam no dev*ī.

We may also note that in 1879, Burnell observed, on p. 37b of his *Tanjore Catalogue* that the real South Indian mss. of the Mahābhāṣya ignores the Atharva-veda and omits the *śam no devīr* stanza.

In the *Gopatha Brāhmaṇa*, Pūrva, Prapāṭhaka I Kaṇḍikā 29. we have :

किं देवतमित्यृचामग्निदेवतन्तदेव ज्योतिर्गायत्रं
छन्दः पृथिवी स्थानम्। अग्निमीळे पुरोहितं यज्ञस्य देवमृत्विजम्।
होतारं रत्नधातममित्येवमादिं कृत्वा ऋग्वेदमधीयते।
यजुषां वायुर्देवतं तदेव ज्योतिः त्रैष्टुभं छन्दोऽन्तरिक्षं स्थानम्।
इषेत्वोर्जेत्वा वायवस्थ देवो वः सविता प्रार्पयतु।
श्रेष्ठतमाय कर्मण इत्येवमादिं कृत्वा यजुर्वेदमधीयते।
साम्नामादित्यो देवतं तदेव ज्योतिर्जागतं छन्दो द्यौ स्थानम्।
अग्न आयाहि वीतये गृणानो हव्यदातये।
नि होता सत्सि बर्हिषीत्येवमादिं कृत्वा सामवेदमधीयते।
अथर्वणां चन्द्रमा देवतं तदेव ज्योतिः सर्वाणि
छन्दांस्यापः स्थानम् शन्नोदेवीरभिष्टय
इत्येवआदिं कृत्वा अथर्ववेदमधीयते।

Translations of the Atharva-veda

Charles R. Lanman gives an account of the translations of the Atharva-veda. The braces at the right show which of the Shankar Pandurang Pandit's (SSP) Four Volumes (*Atharva-veda Saṁhitā*, with the commentary of Sāyaṇācārya, 1894-98) contains the text with comment's of any given book.

I.	*Translation of the whole text.* Griffith, 1895, 1896		
II.	*Translation of a mss. of selected hymns.*		
	Bloomfield, 1897; Ludwig, 1878; Grill, 1888		
III.	Translation of single books		
IIIb.	Books with comment of Sāyana.		
BookI	I Weber, Indiache Studien iv, 1858	Book I, entire	
Book II	I" xiii, 1873	Book II, entire	SPP's
Book III"	xvii, 1885	Book III, entire	Vol.I
Book IV "	" 1898	Book IV, entire	
Book V	" " "		
Book VI	1-50 Florenz 1887	Book VI, entire	
Book VII	Henry, Le livre VII 1892	Book VII, entire	
Book VIII	Henry, Les Livers VIII and IX 1894	Book VIII, 1-6 Vol. II SPP's	
Book IX	" " "		
Book X	" XI and XII 1896		
Book XI	" " 1896	Book XI, entire	
Book XII	" " 1896		
Book XIII	" Leshymnes Rohitas 1891	Spp's	
Book XI	V Weber, Indischen Studien V 1862	Vol. III	
Book XV	Aufrecht " I 1850		
Book XVI			
Book X			
Book VI	I	Book XVII, entire	
Book XVII I	Weber, Sitzungsberichte, 1895-96 Book	XVIII Spp's Vol. IV	
Book X	IX	Book XIX, entire	
Book XXX		Book XX, 1-37	

Morphology : Grand Divisions into the Kāṇḍas and Paryāyas

Prof. William Dwight Whitney (1827-1894), who is reputed for his detailed studies on the Atharva School, has

for his convenience, divided the Saṁhitā into three grand divisions and a supplement:

1. *First Grand Division*—Books I-VII (433 hymns)

2. *Second Grand Division*—Books VIII-XII (45 hymns)

3. *Third Grand Division*—Books XIII-XVIII (38 long hymns)

4. *Supplement*—Book XIX (72 hymns)

The Atharva-veda is available in two recensions:

(i) the Vulgate or the Saunaka Recension

(ii) the Kashmirian or the Paippalāda Recension.

The seven other recensions, now not available are:

(i) Tauda, (ii) Mauda, (iii) Jājala, (iv) Jalada, (v) Brahmavāda, (vi) Devadarśa, and (vii) Cāraṇa-Vaidya.[s]

तौद, मौद, जाजल, जलद, ब्रह्मवाद, देवदर्श and चारण वैद्य

(1) Belonging to the Atharva School, we have the Kauśika Sūtra and the Vaitāna Sūtra. The Vaitāna has been published in text and translation by Garbe and the text of the Kauśika (in 1890) by Bloomfield. A critical work on the Kauśika has been done by Bloomfield and Caland.

A summary of Atharvan verses and hymns is given below:

(Whitney p. cx/vii)

Grand Division I-Kāṇḍa I-VII		433 hymns	2030 verses
Grand Division II-Kāṇḍa VIII-XII		45 hymns	1528 verses
Grand Division III-Kāṇḍa XIII-XVI	II	38 hymns	874 verses
Total		516 hymns	4432 verses
Supplement Kāṇḍa XIX		72 hymns	456 verses
Total		588 hymns	4888 verses
The Kuntāpa khila Kāṇḍa XX		10 hymns	150 verses
Total Kāṇḍas I-XIX		598 hymsn	5038 verses

Prof. Whitney does not take into account the Kāṇḍa XX of the Atharva-veda, since this Kāṇḍa is entirely taken and reproduced from the Ṛgveda. Normally, with total 20 Kāṇḍas in the Atharva-veda, we have in all 731 hymns and 5977 verses,

The Paryāya Hymns

The Atharva-veda Saṁhitā is characterised by its eight *paryāya hymns* which are scattered over seven different Kāṇḍas (Books). They are :

(See Whitney : page 471)

1.	Kāṇḍa VIII.	10	(6 paryāyas)
2.	IX	6	(6 paryāyas)
3.	IX	7	(1 paryāyas)
4.	XI	3	(3 paryāyas)
5.	XII	5	(7 paryāyas)
6.	XIII	4	(6 paryāyas)
7.	XV		(18 paryāyas)
8.	XVI		(9 paryāyas)

The nine paryāyas of Book XVI

(1) of 13 verses - अतिसृष्टो० to शिवानग्नीन०

(2) of 6 verses - निर्दुरर्मण्य० to ऋषीणां प्रस्तरोसि।

(3) of 6 verses - मूर्धाहं रयीणां to असंतापं मे०

(4) of 7 verses - नाभिरहं रयीणां० to शक्वरी स्थ पशवो०

(5) of 10 verses - विद्म ते स्वप्न० to तं त्वा स्वप्न०

(6) of 11 verses - अजैष्माद्या० to तदमुष्मा०

(7) of 13 verses - तेनैनं० to स मा जीवीत्तं०

(8) over 37 verses or 30 - जितमस्माकं० to जितमस्माकम्०

(9) of 4 verses - जितमस्माकमु० to वस्योभूयाय०

These 8 sets of paryāyas are called *paryāya-sūktas* to distinguish them from those among which they occur and which are called *artha-sūktas*. The separate portions of which they are *composed* are called each a *paryāya* (or also

paryāya-sūkta). Each *paryāya* taken separately is in the old manuscripts numbered as to its verses separately; but they (the paryāyas of a given group taken together) so evidently constitute each a whole, as shown by the sense and likewise by the number in which the Anukramaṇis treat them, that Roth and Whitney regarded it as beyond question that they should be numbered continuously, to save a citation by more than three numbers.

Each *paryāya* has its own summing up at the end: if a numbered division corresponding to an *ṛc* is composed of more than one divided portion, it is called a *gaṇa*, and its subdivisions *avasāna-ṛcas* or *gaṇāvasāna ar̥cs*.

(गणाऽवसान ऋच्) Thus the first divisor (of viii.10) is summed up as follows:

पर्यायः 1, गणाः 6; गणाऽवसान ऋचः 13; and it is by the latter number, that the *Anukr*. treats it. Similarly the third paryāya (of VIII.10) is summed up as

पर्याय-सूक्तम् 1, गणाः 4, गणाऽवसान ऋचः 8.

In XII.5, the divisions are called *vacanāni* or *vācanā; vasāna* ṛcas. In paryāyas 5 and 6 of XIII.4, a distinction is made between the *avasanarçaḥ* and *gaṇāvasānarçaḥ*, those. which have the refrain, receiving the latter designation.

The divisions of Books XV and XVI are likewise *paryāyas* and their sub-divisions are styled *avasānarcaḥ* and gaṇāvasānarcaḥ in the same manner. (*Whitney* p. 472)

4.

The Vedic Theism

Mystic Theism of the Atharva-veda

1. The Asya Vāmasya Hymn—God—the Symbolic Sun

Tha Atharva-veda Saṁhitā, for its theism, uses the terminology of the other Vedic saṁhitās. The Supreme Self is one though known by numerous names : *ekam sad viprābahudhā vadanti*. He is One, though, the learned describe Him in numerous ways (Ṛv. I.164.46). The *Asya vāmasya palitasya* hymn of the Ṛg - veda (I.164) is almost verbally repeated in the Atharva-veda (IX.9 and IX.10); the Ṛg text in this hymn has 52 verses, while the Atharvan text in the two hymns has 22+28=50 verses. There are in numerous cases verbal differences also, as in Ṛv. I.164.41 and Av.IX.10.21.

Pūrvārdha : Av. IX.9=Ṛv. I.164.1—22.

In the *Asya Vāmasya* Hymn, occur passages which apply to the supreme divinity and to the Sun both. The entire hymn is a mystic one. The hymn speaks of three brothers—perhaps the three forms of Agni : Agni or solar energy in the heaven, the energy of thunder-lightning in midspace or atmosphere, and the fire on the earth, discovered by man as the fire of attrition (which had been revered as the sacrificial fire).

I am reproducing here the verbal translation of a few verses of this mystic hymn without comments.

THE PŪRVĀRDHA

1. अस्य वामस्य पलितस्य होतुस्तस्य भ्राता मध्यमो अस्त्यश्नः ।
तृतीयो भ्राता घृतपृष्ठो अस्यात्रापश्यं विश्पतिं सप्तपुत्रम् ।।

The second brother of this lovely Hotar, hoary withheld, is the voracious lightning. The third is he whose back is

balmed with butter. Here I have seen the king with seven male children.

2. सप्त युञ्जन्ति रथमेकचक्रमेको अश्वो वहति सप्तनामा।
त्रिनाभि चक्रमजरमनर्वं यत्रेमा विश्वा भुवनाधि तस्थुः ।।

Seven harness the one-wheeled chariot; one horse, having seven names, draws it; of three naves is the wheel, unwasting, unassailed, whereon stand all these existences.

3. इमं रथमधि ये सप्त तस्थुः सप्तचक्रं सप्त वहन्त्यश्वाः ।
सप्त स्वसारो अभि सं नवन्त यत्र गवां निहिता सप्त नामा।।

The seven that stand on this chariot—seven horses draw it, seven-wheeled; seven sisters shout at it together, where are set down the seven names of the kine.

4. को ददर्श प्रथमं जायमानमस्थन्वन्तं यदनस्था बिभर्ति।
भूम्या असुरसृगात्मा क्वस्वित्को विद्वांसमुप :गात्प्र प्रष्टुमेतत्।।

Who saw it first in the process of birth, as the boneless one bears him that has bones ? Where forsooth the earth's life, blood soul (?) Who shall go to ask that of him who knows ?

6. पाकः पृच्छामि मनसाविजानन्देवानामेना निहिता पदानि।
वत्से बष्कयेधि सप्त तन्तून्वि तत्निरे कवय ओतवा उ।।

Simple, not discerning with the mind, I ask about the thus set-down tracks of the gods; over the yearling calf have the poets stretched out seven lines (tantu) for weaving.

10. तिस्रो मातृस्त्रीन्पितृन्बिभ्रदेक ऊर्ध्वस्तस्थौ नेमव ग्लापयन्त।
मन्त्रयन्ते दिवो अमुष्य पृष्ठे विश्वविदो वाचमविश्वविन्नाम्।।

The one bearing three mothers and three fathers, stood upright; verily they do not exhaust him; on the back of yon sky, the all-knowing ones talk a speech not found by all.

11. पञ्चारे चक्रे परिवर्तमाने यस्मिन्नातस्थुर्भुवनानि विश्वा।
तस्य नाक्षस्तप्यते भूरिभारः सनादेव न च्छिद्यते सनाभिः ।।

On the five-spoked circumvolving wheel on which stood all existences—its axle, much-burdened is not heated; even from of old it is not severed with the nave.

13. द्वादशारं नहि तज्जराय वर्वर्ति चक्रं परि द्यामृतस्य।
आ पुत्रा अग्ने मिथुनासो अत्र सप्त शतानि विंशतिश्च तस्थुः ।।

The twelve-spoked wheel for that is not to be worn out—revolves greatly about the sky of righteousness; there, O Agni, stood the sons, paired, seven hundred and twenty (720).

15. स्त्रियः सतीस्ताँ उ मे पुंस आहुः पश्यदक्षण्वान्न वि चेतदन्धः ।
कविर्यः पुत्रः स ईमा चिकेत यस्ता विजानात्स पितुष्पितासत् ।।

Them, being women, they declared to be men; he who hath eyes may see, but the blind will not distinguish; the son that is a poet, he verily understood; whoever knows those things apart he shall be his father's father.

20. द्वा सुपर्णा सयुजा सखाया समानं वृक्षं परि षस्वजाते।
तयोरन्यः पिप्पलं स्वाद्वत्त्यनश्नन्नन्यो अभि चाकशीति।।

Two eagles, joint companions, embrace the same tree; of them the one eats the sweet berry; the other looks on all the time, not partaking.

21. यस्मिन्वृक्षे मध्वदः सुपर्णा निविशन्ते सुवते चाधि विश्वे।
तस्य यदाहुः पिप्पलं स्वाद्वग्रे तन्नोन्नशद्यः पितरं न वेद।।

On what tree the honey-eating eagles all settle and give birth—what they call the sweet berry in the top of it, that cannot he attain who knoweth not his father.

THE UTTARĀRDHA :

cf. Ṛg-veda, I.164.23-46; Atharva-veda, IX.10.

The verses of the second-half of the *Asya Vāmasya Sūktam* occur in the Atharva-veda as a separate hymn (IX.10) of 28 verses beginning with words "**Yad gāyatre adhi gāyatramāhitam**" (cf. Ṛg-veda I.164. 23). The verse refers

to the meters: gāyatrī, triṣṭubh and jagatī (or their corresponding Sāman Chants : gāyatra, traiṣṭubha and jāgata).

1. यद् गायत्रे अधिगायत्रमाहितं त्रैष्टुभं वा त्रैष्टुभान्निरतक्षत।
यद्वा जगज्जगत्याहितं पदं य इत् तद् विदुस्ते अमृतत्वमानशुः ।।

That the gāyatrī-verse is set in the gayatrī-verse, or that they fashioned the triṣṭubh-verse out of the triṣṭubh verse, or that the jagatī step is set in the jagatī: who-ever know that, they have attained immortality.

2. गायत्रेण प्रति मिमीते अर्कमर्केण साम त्रैष्टुभेन वाकम्।
वाकेन वाकं द्विपदा चतुष्पदाक्षरेण मिमते सप्त वाणीः ।।

By the *gāyatrī* verse, he measures of the song, by the song the chant (*sāman*), by the triṣṭubh verse, the hymn (*vak*), by the hymn of two feet (*dvipadā*) *or of four feet (catuṣ-padā*) the hymn : by the syllable, they measure the seven tunes(vāṇī)

4. उप ह्वये सुदुघां धेनुमेतां सुहस्तो गोधुगुत दोहदेनाम्।
श्रेष्ठं सवं सविता साविषन्नोभीद्धो धर्मस्तदु षु प्र वोचत्।।

I invite that well-milking milch-cow; a skilful-handed milker also shall milk her; may the impeller impel us the best impulse; the hot drink (*gharma*) is kindled about: that may he kindly proclaim.

Savitṛ means the Sun in the physical world; the word *savitṛ* stands for the Supreme Impeller in the Cosmic Theism. The Cosmic Cow and her Calf of benevolence are hinted at in the numerous verses in this hymn.

Here we have a lovely hymn referring to the Supreme Divine Poem (the *deva-kāvya*) that reminds one of another Atharva verse : *devasya paśya kāvyam na mamāra na jī*ryati (x.8.32) ? :

9. विधुं दद्राणं सलिलस्य पृष्ठे युवानं सन्तं पलितो जगार।
देवस्य पश्य काव्यं महित्वाद्या ममार स ह्यः समान।।

The shaker-apart (*vidhu?*) that runs on the back of the sea being young, the hoary one swallowed; see thou the poesy of the Divine One with greatness; today he died, yesterday he received breath (*sam-an*).

In X.8.32, we had an entirely different expression : see the wisdom of the God Supreme; He dies not; He grows not old.

12. द्यौर्नः पिता जनिता नाभिरत्र बन्धुर्नो माता पृथिवी महीयम्।।
उत्तानयोश्चम्वोर्योनिरन्तरत्रा पिता दुहितुर्गर्भमाधात्।।

The heaven our father, the generator, navel here; this great earth our connection or link, mother; the womb (*yoni*) within the (two) outstretched cups (*cambu*); here the father hath set (ā-dhā) the daughter's embryo.

A Pair of Verses :

Questions and Answers—verses 13 and 14 of Av. IX.10 are:

Question :

1. I ask of thee the extreme end of the earth.
पृच्छामि त्वा परमन्तं पृथिव्याः ।
2. I ask the seed of the male (*vṛṣan*) horse.
पृच्छामि वृष्णो अश्वस्य रेतः ।
3. I ask thee the navel of all existence.
पृच्छामि विश्वस्य भुवनस्य नाभिः ।
4. I ask the highest (*parama*) firmament (*vyoman*) of speech.
पृच्छामि वाचः परमं व्योम।

Answer : 1. This sacrificial hearth (the life of selfless actions)is the extreme end of the earth.
इयं वेदिः परो अन्तः पृथिव्याः ।

2. This Soma is the seed of the male horse;
अयं सोमो वृष्णो अश्वस्य रेतः ।

3. This sacrifice is the navel of all existence.

अयं यज्ञो विश्वस्य भुवनस्य नाभिः

4. This priest (brahman) is the highest firmanent of speech.

ब्रह्मायं वाचः परमं व्योम

16. अपाङ् प्राङेति स्वधया गृभीतोमर्त्यो मर्त्येना सयोनिः ।
ता शश्वन्ता विषूचीना वियन्ता न्यन्यं चिक्युर्न नि चिक्युरन्यम् ।

Off ward, forward goes, seized by *svadhā*, the immortal one, of like source with the mortal; the two, constantly going separate apart—the one they noted, the other they noted not.

(A hint at the Vedic Eschatology, or the Doctrine of Re-birth— death and life (cycle)

18. ऋचो अक्षरे परमे व्योमन् यस्मिन् देवा अधि विश्वे निषेदुः ।
यस्तन्न वेद किमृचा करिष्यति य इत् तद् विदुस्ते अमी समासते ।।

In the syllable of the verse (the ṛc) in the highest firmament, on which all-gods (Nature's all-bounties) sat down; he who knoweth not that, what will he do with the Revealed Verses ? They, who know that, sit together yonder.

21. गौरिन्मिमाय सलिलानि तक्षत्येकपदी द्विपदी सा चतुष्पदी ।
अष्टापदी नवपदी बभूवुषी सहस्राक्षरा भुवनस्य पंक्तिस्तस्याः समुद्रा अधि वि क्षरन्ति ।

The cow verily lowed, fashioning the seas; one-footed, two-feeted is she, four-feeted; having become eight-footed, nine-footed, thousand-syllabled, a series of existence; out from her flow apart the oceans (of Divine Knowledge).

24. विराड् वाग् विराट् पृथिवी विराडन्तरिक्षं विराट् प्रजापतिः ।
विराण्मृत्युः साध्यानामधिराजो बभूव तस्य भूतं भव्यं
वशे स मे भूतं भव्यं वशे कृणोतु ।।

Virāj is speech, *virāj* earth, *virāj* atmosphere, *virāj* Prajāpati, virāj became death, the over-king of the perfec-

tibles (*sādhya*); in his control are what was, what is to be; let him put in my control what was, what is to be.

27. चत्वारि वाक्परिमिता पदानि तानि विदुर्ब्राह्मणा ये मनीषिणः ।
गुहा त्रीणि निहिता नेङ्गयन्ति तुरीयं वाचो मनुष्या वदन्ति ।।

Speech is four-measured out quarters (*pada*); those are known by Brahmans who are skilful; three, deposited in secret, they do not set in motion; a fourth of speech human beings speak. (Names are parā, paśyanti, baikharī).

28. इन्द्रं मित्रं वरुणमग्निमाहुरथो दिव्यः स सुपर्णो गरुत्मान् ।
एकं सद् विप्रा बहुधा वदन्त्यग्निं यमं मातरिश्वानमाहुः ।।

They call Him Indra, Mitra, Varuṇa, Agni: likewise he is Suparṇa (heavenly winged eagle); what is one, the sages (viprāḥ) name (*vad*) variously; they call him Agni, Yama, Mātariśvān.

2. The Cosmic Sacrifice

The Puruṣa Sūkta, Adhyāya XXXI of the Yajur-veda has the lines,

यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवास्तानि धर्माणि प्रथमान्यासन् ।
ते ह नाकं महिमानः सचन्त यत्र पूर्वे साध्याः सन्ति देवाः ।।

which occur in the Atharva-veda also, but in the Atharva, the devatā is Ātmā (Av. VII.5.1); in the Atharva (VII. 5.4), we also have :

यत्पुरुषेण हविषा यज्ञं देवा अतन्वत ।
अस्ति नु तस्मादोजीयो यद् विहव्येनेजिरे ।।

The Nārāyaṇa Sūkta (cf. the Puruṣa Sūkta of the Yajuḥ.) is in Book XIX, hymn 6 with 16 verses, with the opening line:

सहस्रबाहुः पुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपात् ।
स भूमिं विश्वतो वृत्वात्यतिष्ठद् दशाङ्गुलम ।।

(Thousand-armed is Puruṣa, thousand- eyed, thousand-footed; he covering the earth entirely, exceeded it by ten fingers' breadth.

The entire creation is the Cosmic Brahman's great sacrifice. Similar to the description in the Ṛk and the Yajuḥ Saṁhitās, the Atharva describes Nārāyaṇa in the same cosmic language.

The Cosmic Puruṣa is described in 16 verses. The Ṛg-veda Hymn X.90 has also 16 verses, with considerable verbal differences. Narāyanaḥ is the devatā of the Ṛg-veda and the Atharva hymns. Both the Saṁhitās describe the Cosmic Being and His Great Sacrifice; both in a style of their own. We shall reproduce here a few of the verses from the Atharva-veda to show what type of the Cosmic Theism is therein:

सहस्रबाहु: पुरुष: Thousand-armed is Puruṣa, thousand-eyed, thousand-footed; he covering the earth entirely, exceeded it by ten fingers' breadth.

त्रिभि:पद्भि: With three feet, he ascended the sky: a foot of him, again, was here; so he stood out asunder, after eating and non-eating (विष्वङ्ङशनानशने).

तावन्तो अस्य महिमान: So many are his greatnesses and Purusa as superior (ज्यायान्) to that; a foot of him is all beings (विश्वा भूतानि); three feet of him are what is immortal in the sky (almost what we had in the preceding verse XIX).

पुरुष एवेदं सर्वम्— Puruṣa is just this all, what is and what is to be (भूतं भव्यं); also (is he) lord (ईश्वर:) of immortality, which was together with another.

यत्पुरुषं व्यदधुः When they separated (व्यदधुः) Purusa, in how many parts did they distribute (व्यकल्पयन्) him ? What was his face ? What his (two) arms ? what are called his thighs and feet ?

ब्राह्मणोऽस्य The brāhmaṇa was his face; the kṣattriya became his two arms; the vaiśya his middle; from his two feet was born the śūdra.

चन्द्रमा मनसो जातः The moon is born from his mind; from his eye the Sun was born; from his mouth both Indra and Agni (electricity and fire), from his breath, Vāyu was born.

नाभ्यासीदन्तरिक्षम् From his navel was the midspace (अन्तरिक्ष), from his head, the sky (द्यौ) or the celestial region, came into being; from his two feet, the earth, the quarters from his ear (श्रोत्रात्) ; so shaped they the worlds.

विराडग्रे समभवद् Virāj in the beginning came into being; out of Virāj Puruṣa it, when born, exceeded the earth behind, also in front (अत्यरिच्यत् पश्चात् भूमिमथो पुरः).

यत्पुरुषेण हविषा० When with Purusa as oblation, the gods (देवाः) extended the sacrifice (यज्ञमतन्वत), spring (वसन्त) was its sacrificial butter (आज्यं); the summer its fuel; and autumn its oblation.

तं यज्ञं प्रावृषा० They sprinkled with the early rain that sacrifice Puruṣa born in the beginning; there with the gods sacrificed, the perfectililes (sādhyā) and that are Vasus.

तस्मादश्वा अजायन्त० From that were born horses and whatever (animals) have teeth in both jaws; kine were born from that, from that were born goats and sheep.

तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतः० From that all sacrificing, sacrifices were born the verses (ऋचा), the chants (सामानि); metre (छन्दः, अथर्व०) were born from that; sacrificial formula (यजुः) was born from that.

तस्मद्यज्ञात्० From that all sacrificing sacrifice was collected the speckled butter (पृषदाज्यं), it made those cattle belonging to Vayu (पशून्), those that are of the forest (अरण्य) and of the village (ग्राम्याः).

सप्तास्यासन् परिधि० Seven were made its enclosing sticks (परिधयः), thrice-seven (त्रिः सप्त) its pieces of fuel (समिधः), (परिधयः) when the gods extending the sacrifice, bound Purusa as Paśu. (अबध्नन् पुरुषं पशुम्)

मूर्ध्नोदिवस्य० Seven times seventy (490) rays (7x70=490) were born from the head of the great god (देवस्य मूर्ध्नो बृहतः), of king Soma, when born out of Puruṣa.

3. The Jyeṣṭha Brahman

The Supreme Reality is addressed in several verses of the Atharva-veda as the Jyeṣṭha Brahman (the Eldest Brahman.)

1. यो भूतं च भव्यं च सर्वं यश्चाधितिष्ठति।
स्वर्यस्य च केवलं तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ।। (Av. X.8.1)

He is set over both what has been in the past (bhūta) and what is going to be in the future (bhavya); and what above is in the *dyau* (celestial region)—to that Jyeṣṭha (Eldest) Brahman be (our) homage.

2. यस्य भूमिः प्रमान्तरिक्षमुतोदरम्।
दिवं यश्चक्रे मूर्धानं तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ।। (Av. X.7.32.)

Of whom earth is *pramā* (a model of measure; i.e. foot), and midspace the belly; who made *dyau* (or celestial region) his head;—to that Jyeṣṭha Brahman be (our) homage.

3. यस्य सूर्यश्चक्षुश्चन्द्रमाश्च पुनर्णवः ।
अग्निं यश्चक्र आस्यं तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ।। (Av.X.7.33.)

Of whom the Sun is eye, and also the moon that grows new again and again; who made Agni (fire) his mouth,—to that Jyeṣṭha Brahman be (our) homage.

4. यस्य वातः प्राणापानौ चक्षुरङ्गिरसोऽभवन्।
दिशो यश्चक्रे प्रज्ञानीस्तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ।। (Av. X.7.34.)

Of whom the wind is the breath-in (prāṇa) and the breath-out (apāna), of whom the Aṅgirases were the eye;

who made the quarters (*dik*) fore-knowing (*praj*ñan¯iḥ)—to that Eldest Brahman be (our) homage.

For the Jyeṣṭha Brahman, see also Av. X.7.24; 36; 8.16; 20; 28.

5. यः श्रमात्तपसो जातो लोकान्त्सर्वान्त्समानशे।
सोमं यश्चक्रे केवलं तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ।। (Av. X.7.36.)

Who, born from toil (*śrama*) and penance (*tapas*), completely attained all worlds, who made Soma all his own—to that Eldest Brahmman be (our) homage.

6. यत्र देवा ब्रह्मविदो ब्रह्म ज्येष्ठमुपासते।
यो वै तान्विद्यात्प्रत्यक्षं स ब्रह्मा वेदिता स्यात् ।। (Av. X.7.24.)

Where the brahman-knowing gods worship the Jyeṣṭha Brahma, whoso verily knoweth them eye-to-eye, he may be a *brahman*, a knower.

4. The Skambha Brahma

1. स्कम्भो दाधार द्यावापृथिवी उभे इमे
स्कम्भो दाधारोर्वन्तरिक्षम्।
स्कम्भो दाधार प्रदिशः षडुर्वीः
स्कम्भ इदं विश्वं भुवनमा विवेश ।। (Av. X.7.35)

Our Lord as Skambha sustains both heaven and earth here; the Skambha sustains the wide mid-space; the Skambha sustains the six wide directions; into the Skambha hath entered this whole existence (*bhuvana*).

In the Vedic terminology, by *skambha* is meant *frame of creation*; it may be regarded as the main pillar (stambha) of our creation. It has, in usage, become a synonym of Brahman. An enquiry into this *skambha* has become an enquiry into the nature of this Brahman. It has become a common term in the Atharva-veda. We have another verse which questions about *aṅga* and *skambha* both.

कियता स्कम्भः प्र विवेश
भूतं कियद् भविष्यदन्वाशयेस्य ।।

एकं यदङ्गमकृणोत्सहस्रधा
कियता स्कम्भः प्र विवेश तत्र ।। (Av. X.7.9)

By how much did Skambha enter the existent ? how much of him has along that which will exist ? what one member (aṅga) he made thousand-fold; by how much did Skambha enter there ?

One who knows the Jyeṣṭha Brahma can only know the Skambha. This knowledge also depends on high morality and code of conduct:

यत्र तपः पराक्रम्य व्रतं धारयत्युत्तरम् ।
ऋतं च यत्र श्रद्धा चापो ब्रह्म समाहिताः
स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ।। (Av. X.7.11)

Where penance, striding forth (पराक्रम्य), maintains the higher vow (*vrata*), where both Ṛta (ऋत) and Śraddhā (truth and the acceptance of truth—śraddhā-, āpaḥ, and *brahman* are set together, that Skambha, tell me; which forsooth is he ?

Whoever knows the Brahman in man (The Cosmic Man),—they know the most exalted one (parameṣṭhin), and whoever knows Prajāpati, whoever knows the jyeṣṭha Brahman, they also know accordingly the *Skambha*, a popular refrain of numerous verses of the Atharva-veda,—that Skambha tell me which forsooth is he ?

We shall refer to the hymn, Av.X. 7, in this context.

कस्मादङ्गाद्दीप्यते अग्निरस्य
कस्मादङ्गात्पवते मातरिश्वा ।
कस्मादङ्गाद्वि मिमीतेधि चन्द्रमा
मह स्कम्भस्य मिमानो अङ्गम् ।। (Av. X.7.2)

From what member (*aṅga*) of his flames Agni ? from what member blows Mātariśvan ? frrom what member doth the moon measure out, measuring the member (*aṅga*) of great Skambha ?

क्व प्रेप्सन्दीप्यत ऊर्ध्वो अग्निः
क्व प्रेप्सन्पवते मातरिश्वा।
यत्र प्रेप्सन्तीरभियन्त्यावृतः
स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ।। (Av. X.7.4)

Whither desiring to attain does Agni flame aloft ? whither desiring to attain blows Mātariśvan ?

Whither desiring to attain, the turns go that Skambha, tell (me), which forsooth is he ?

The entire hymn (Av.X.7) contains no less than 20 verses with the term Skambha in it. The jyeṣṭha Brahma and the Skambha (and also the Āṅga-Brahma in the same sense) do not only refer to the frame of creation, but in the integrated sense, they synchronize with Brahman. In this context, *aṅga* is also the frame of creation, and in the opening verse of the hymn X.7, we have the words:

कस्मिन्नङ्गे तपो अस्याधि तिष्ठति
कस्मिन्नङ्ग ऋतमस्याध्याहितम्।
क्व व्रतं क्व श्रद्धास्य तिष्ठति
कस्मिन्नङ्गे सत्यमस्य प्रतिष्ठितम्।।

(In what member of him, is penance situated ? and in what member of him is *ṛta* deposited ? Where situated is *vrata*, where his śraddhā ? In what member of him is truth (*satya*) established ?)

5. Adhipati Brahma

One of the verses of the Yajur-veda Saṁhitā (XXXII.1) declares that Agni, Āditya Vāyu, Chandramas, Śukra, Āpaḥ, Prajāpati and similarly so many are the names of one and the smae God, the Supreme Self.

तदेवाग्निस्तदादित्यस्तद्वायुः तदुचन्द्रमा।
तदेव शुक्रं तद् ब्रह्म ता आपः स प्रजापतिः ।।

All these terms, taken etymologically, represent numerous characteristics of God. Dayānanada in the first chapter of his great work, the *Satyārtha Prakash,* discusses these derivations in details.

The Atharva-veda, in one of the hymns, draws an associated-parallelism between six cardinal directions, six Adhipatis, six protectors or Rakṣitṛs and six iṣavaḥ or arrows (these four sets) and uses the terms Agni, Indra, Varuṇa, Soma, Viṣṇu and Bṛhaspati as six names of one and the same God, the Supreme Self.

Quarters (Dik)	Adhipati (Supree Lord)	Rakṣtṛ (protector)	Arrow (iṣu)
Prācī, east	Agni	Asit	Āditya
Dakṣiṇa, south	Indir a	Tiraściräjī	Pitṛ
Pratīcī, west	Varuṇa	Pṛdākū	Anna
Udīcī, north	Soma	Sva jaḥ	Aśan i
Dhruva, nadir	Viṣṇu	Kalmāṣagrīva	Vīrudha
Ūrdhva, zenith	Bṛhaspati	Śvitra	Varṣa

1. प्राची दिगग्निरधिपतिरसितो रक्षितादित्या इषवः ।
2. दक्षिणा दिगिन्द्रोधि पतिश्तिरश्चिराजी रक्षिता पितर इषवः ।
3. प्रतीची दिग्वरुणोधिपतिः पृदाकू रक्षितान्नमिषवः ।
4. उदीची दिक्सोमोधिपतिः स्वजो रक्षिताशनिरिषवः ।
5. ध्रुवा दिग्विष्णुरधिपतिः कल्माषग्रीवो रक्षिता वीरुध इषवः ।
6. ऊर्ध्वा दिग्बृहस्पतिरधिपतिः श्वित्रो रक्षिता वर्षमिषवः । (Av. III.27.)

6. The Ucchiṣṭa or the Remnant Brahma

The Devatā of the Atharva Hymn (XI.7) is termed as *ucchiṣta* (the remnant). The Remnant Lord is the Source and also the Pralaya or the Final Deluge, of the entire creation. When at the Deluge, everything disappears, the creator Lord still remains, and from Him, again and again, the new creations arise; our Lord is thus declared as *Remnant.* This hymn has 27 verses, of which a few are reproduced here:

1. उच्छिष्टे नाम रूपं० —In the Remnant are set name and form; in the Remnant is set the world; within the Remnant both Indra (Electricity) and Agni (fire), everything is set together.

2. उच्छिष्टे द्यावापृथिवी० In the Remnant heaven and earth; all existence is set together; in the Remnant the waters, the ocean, the moon, the wind is set.

3. सन्नुच्छिष्टे० In the Remnant (are) the being one, and the non-being one, both, death, and vigor, Prajāpati, they of the world (laukya) are supported on the Remnant, both vra (व्र) dra (द्र), and also Sri (fortune) in me.

9. अग्निहोत्रं च श्रद्धा च० Both the fire- offering, and faith (śraddhā), and vaṣaṭ exclamation, the vow (vrata), penance (tapas), and dakṣiṇā (sacrificial gift); what is offered (ista) and what is bestowed (pūrta) are set together in the Remanant.

17. ऋतं सत्यं तपो राष्ट्रं० Righteousness (ऋत), truth (सत्य), penance (तपः), kingship (राष्ट्र), toil (श्रम), and virtue (धर्म, कर्तव्य), and deed (कर्म), been (भूत), what will be (भव्य), in the Remnant; heroism (वीर्य), fortune(लक्ष्मी), strength in strength (बलं बले).

27. देवाः पितरो मनुष्या० The gods (the enlightened ones) (देवः), the pitrs (पितरः elders), human beings (मनुष्य), the Gandharvas, and the Apsarses: from the Remnant were born all the gods in heaven, heaven-restorers, (divi-श्रितः)

(From the verse 23 to 27, the refrain is उच्छिष्टाज्जज्ञिरे सर्वे दिवि देवा दिविश्रितः)

(From the Remnant were born all the gods in heaven, heaven restorers).

7. Gods different and Yet One

The entire hymn XI.6 of the Atharva-veda enumerates so many names of gods, yet they represent one and the

same Supreme Self or Brahman. In fact, in the Vedic literature, the term *deva* has numerous connotations :

(i) Nature's all-bounties (विश्वेदेवाः) are named as viśvedevāḥ; mother, father, preceptor and atithi, the Sannyāsin, in fact any selfless public worker is known as *deva*.

(ii) The word *deva* is derived in Sanskrit from such roots as may mean to give (दान), to shine (दीपन), to illume (द्युत-स्थान)

[देवो दानाद् वा, द्योतनाद् वा, द्युस्थानो भवतीति वा—Nir. VII. 15]

We have devatā of the Vedic verses, refering to the subject matter of the verse. One of the verses of the Yajur-veda (XIV.20) says: अग्निर्देवता वातो देवता सूर्यो देवता चन्द्रमा देवता।

The word according to context may mean:

Agni: fire, or foremost adorable lord, or the energy—terrestrial, of midspace or of celestial region; it may mean a leader of the group.

The hymn, AV. XI.6, has numerous verses ending with the refrain:— " "तेनो मुञ्चन्त्वंहसः" "Let them free us from distress", e.g.

1. We address Agni, Vanaspati (forest trees), the herbs (*oṣadhi*, and plants (vīrudha), Indra, Bṛhaspati and Sūrya: let them free us from distress.
2. We address Rājā Varuṇa, Mitra, Viṣṇu, likewise Bhaga, Aṁśa, Vivasvān: let them free us from distress.
3. We address gods Savitṛ, dhātṛ Pūṣan; we address Tvaṣṭṛ at the head: let them free us from distress.
4. The Gandharvas, and Apsarses, we address; the pair of Aśvins, Brahmaṇaspati, the god that is Aryaman by name: let them free us from distress.

These verses remind us of the Ṛg. verses; the following one is in the Ṛg and the Atharva both. (with slight variation)

शं नो मित्रः शं वरुणः शं नो भवत्वर्यमा ।
शं न इन्द्रो बृहस्पतिः शं नो विष्णुरुरुक्रमः ।। Rg. I.90.9

Though God, the Supreme, Self, is One, but he is addressed by terms like Mitra, Varuṇa, Aryaman, Indra, Bṛhaspati, and Viṣṇu. From the Atharva Saṁhitā. XI.6, we have again a verse:

आदित्या रुद्रा वसवो दिवि देवा अथर्वाणः ।
अंङ्गिरसो मनीषिणस्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ।।—(Av.XI. 6.13)

The Ādityas, the Rudras, the Vasus, the gods in heaven, the Atharvans, the Aṅgirases full of wisdom—let them free us from distress.

The Ādityas are 12, Rudras are 11, and the Vasus are 8, and so numerous are the other luminaries in heaven (*divi devāh*), and hence, perhaps, these terms do not represent the Supreme Self. These bodies are merely figuratively termed as *devatās*. (they are luminaries: some of them give light, some retain universal equilibrium); and hence, meaningful.)

So often, the spouses of these gods are also included with them in their help to us in our distress; (see verses 19 and 20):

विश्वान् देवानिदं ब्रूमः सत्यसंधानृतावृधः ।
विश्वाभिः पत्नीभिः सह ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ।। (Av.XI.6.19)

All-gods now we address, of true agreements (ऋतावृधः), increaseres of righteousness (सत्यसंधान्), together with all their spouses: let them free us from distress.

(The two verses are identical, with a difference of *viśvān devān* versus *Sarvān devān*, and viśvābhiḥ *patnī*bhiḥ versus *sarvābhiḥ patnī*bhiḥ (*viśva*—collective, *sarva*—all)

While interpreting such verses, one ought to be cautious enough to find out whether reference here is to the Supreme Cetana (all- conscious) Self or to some physical force.

We have such invocations in the Atharva-veda, where definitely *Dhātṛ*, Vidhartā, Vāyu, Mahendra, Aryaman, Varuṇa, Rudra and Mahādeva are the terms for the Supreme Self.

(a) स धाता स विधर्ता स वायुर्नभ स उच्छ्रितम् —(Av. XIII. 4.(i).3)

He is the creator, he the disposer, he Vāyu, the upraised,

(b) स्ंसोर्यमा। स वरुणः स रुद्रः स महादेवः—(Av. XIII. 4(i).4)

He is Aryaman, he Varuṇa, he Rudra, he the great God.

(c) सो अग्निः स उ सूर्यः स उ एव महायमः—(Av.IV. 4.(i).5)

He is Agni, he also the Sūrya, he indeed great Yama.

(d) स प्रजाभ्यो वि पश्यति यच्च प्राणति यच्च न—(Av.III 4.(ii).11)

He looks abroad for living creatures (*prajā*) both what breathes, and what does not. [cf. Av. IV. 2.2)

8. Ekasmai-Devāya Theism

For that one Deva alone, we offer our devotion. The eight verses of the entire hymn of the Atharva-veda (IV.2) end with a refrain: *Kasmai Devāya haviṣā vidhema,* which should be really read as एकस्मै देवाय हविषा विधेम *ekasmai devāya havi*ṣa vidhema); with a variation; these verses are available in the Ṛg-veda (X.121, 1- 9) and the Yajur-veda (XXV. 10-13) also.

I am not reproducing here the entire hymn as it occurs in the Atharva-veda: The first two verses have interchanged lines with the popular readings which we have in the Yajuḥ-veda.

1. य आत्मदा बलदा यस्य विश्व उपासते प्रशिषं यस्य देवाः ।
योस्येशे द्विपदो यश्चतुष्पदः कस्मै देवाय हविषा विधेम।।

Giver of breath (ātma), giver of strength and vigour, he whose commands all gods (Nature's bounties) acknow-

ledge, one who is lord of bipeds and cattle (quadrupeds); that God alone we adore with devotion.

2. यः प्राणतो निमिषतो...............यस्य छायामृतं यस्य मृत्युः

Who by his grandeur has become sole ruler of all the changeable world, that breathes and slumbers, whose shelter and shadow is immortality, but whose annoyance is death; that God alone, we adore with devotion.

3. यं क्रन्दसी अवतश्चस्कभाने
भियसाने रोदसी अह्वयेथाम्।
यस्यासौ पन्था रजसो विमानः
कस्मै देवाय हविषा विधेम।।

To whom both hosts embattled, look with longing, and heaven and earth invoke HIm in terror; whose is the path that measures out the region—

That God alone and none else, shall we adore with devotion.

4. यस्य द्यौरुर्वी पृथिवी च मही
यस्याद उर्वन्तरिक्षम्।
यस्यासौ सूरो विततो महित्वा
कस्मै देवाय हविषा विधेम।।

Who is the mighty earth and spacious heaven and yonder ample firmament between them; whose is yon Sun extended in his grandeur—

That God alone, and none else shall we adore with devotion.

5. यस्य विश्वे हिमवन्तो महित्वा
समुद्रे यस्य रसामिदाहुः।
इमाश्च प्रदिशो यस्य बाहू
कस्मै देवाय हविषा विधेम।।

Whose, through His might, are all the snowy mountains, and whose, they say, Rasa in the heaven; the arms of whom are these celestial quarters—

That God alone, and none else, shall we adore with devotion.

6. आपो अग्रे विश्वमावन्गर्भं
दधाना अमृता ऋतज्ञाः ।
यासु देवीष्वधि देव आसीत्।
कस्मै देवाय हविषा विधेम।।

The deathless waters (or our actions), born in law, receiving protected all the germ in the beginning, waters divine who had the God above them,-

That God alone, and none else, shall we adore with devotion.

8. आपो वत्सं जनयन्तीर्गर्भमग्रे समैरयन्
तस्योत जायमानस्योल्ब आसीद्धिरण्ययः ।
कस्मै देवाय हविषा विधेम।।

In the beginning, generating offspring, the waters brought an embryo into being; and even as it sprang in life, it had a covering of gold,

That God alone, and none else, shall we adore with devotion.

9. One And Only One God

The Atharva-veda is not only clear, it very emphatically declares: (Av.XIII.,4.2)

य एतं देवमेकवृतं वेद। (15)
न द्वितीयो न तृतीयश्चतुर्थो नाप्युच्यते य एतं देवमेकवृतं वेद।। (16)
न पञ्चमो न षष्ठः सप्तमो नाप्युच्यते।। य एतं०
नाष्टमो न नवमो दशमो नाप्युच्यते। य एतं०
स सर्वस्मै विपश्यति यच्च प्राणति यच्च न। य एतं०

तमिदं निगतं सहः स एष एक एकवृदेक एव। य एतं०
सर्वे अस्मिन् देवा एकवृतो भवन्ति। य एतं०

He who knows this single God-

Not second, not third, also not fourth is He called,

Not fifth, not sixth, also not seventh is He called.

Not eighth, not ninth, also not tenth is He called.

He looks abroad for everything, both what breathes and what does not,

Into him is entered this power, He himself is one, single, one only.

All the gods in Him become single.

10. A Simple Prayer

Theism, as propounded very elegantly by the Atharva Saṁhitā, is clear from the following lines (II.17):

ओजोस्योजो मे दाः स्वाहा। (1)
सहोसि सहो मे दाः स्वाहा। (2)
बलमसि बलं मे दाः स्वाहा। (3)
आयुरस्यायुर्मे दाः स्वाहा। (4)
श्रोत्रमसि श्रोत्रं मे दाः स्वाहा। (5)
चक्षुरसि चक्षुर्मे दाः स्वाहा। (6)
परिपाणमसि परिपाणं में दाः स्वाहा। (7)

Force art thou; force mayest thou give me : Svāhā ! (1)
Power art thou; power mayest thou give me: Svāhā ! (2)
Strength art thou; strength mayest thou give me: Svāhā ! (3)
Life-span art thou, life-span mayest thou give me: Svāhā ! (4)
Hearing art thou, hearing mayest thou give me: Svāhā ! (5)
Sight art thou, sight mayest thou give me: Svaha ! (6)
Protection art thou, protection mayest thou give me: Svaha ! (7)

5

Hymn of special Significance

1. Peace Hymn — Śānti Verse

पृथिवी शान्तिरन्तरिक्षं शान्तिर्द्यौः शान्तिरापः शान्तिरोषधयः
शान्तिर्वनस्पतयः शान्तिर्विश्वे मे देवाः शान्तिः सर्वे मे देवाः
शान्तिः शान्तिः शान्तिः शान्तिभिः । ताभिः शान्तिभिः
सर्व शान्तिभिः शमयामोहं यदिह घोरं यदिह क्रूरं यदिह पापं
तच्छान्तं तच्छिवं सर्वमेव शमस्तु नः ।। (XIX. 9.14)

Earth peace, midspace peace, celestial region peace, waters peace, perennial plants peace, trees peace, all Nature's bounties mine peace, divine forces in entirety peace, peace and peace with peace; by those peaces, by these universal peaces, I allay all that is terrible, all that is cruel, all that is wicked. This has been allayed, that has been made auspicious: may this now be all peace-giving to us.

2. Abhaya Verses

Security and fearlessness

अभयं नः करत्यन्तरिक्षमीभयं द्यावापृथिवी उभे इमे ।
अभयं पश्चादभयं पुरस्तादुत्तरादधरादभयं नो अस्तु ।। (XIX. 15.5)

May midspace grant us security and fearlessness, may security be from both these heaven and earth; may security be ours from the back (west), from front (east), from height (left) and from below (south)—may we be without fear (from all these quarters).

अभयं मित्रादभयममित्रादभयं ज्ञातादभयं पुरो यः ।
अभयं नक्तमभयं दिवा नः सर्वा आशा मम मित्रं भवन्तु ।। (XIX. 15.6)

Security and safety be ours from friends and from the unfriendly ones; safety from whom we know and from whom we know not, safety be ours by night, and also in the day time. Friendly to me be all the quarters and regions.

3. Resplendent Lord, Our Friend In Struggles

योगेयोगे तवस्तरं वाजेवाजे हवामहे ।
सखाय इन्द्रमूतये ।। (XIX. 24.7)

In every need, in every fray, we invoke, as friend, to succour me the Resplendent Lord, Indra, the mightiest of all.

4. Sabhā, Sabhya And Sabhāsada

अपश्चादग्धान्नस्य भूयासम् । अन्नादायान्नपतये रुद्राय नमो अग्नये ।
सभ्यः सभां मे पाहि ये च सभ्याः सभासदः ।। (XIX. 55.5)

Never may I come short of food to feed me. Glory to Agni, Rudra, the consumer and the Lord of food. Protect my Sabhā (company, society or association), protect its courteous (*sabhya*) members (*Sabhāsadas*).

5. Invocation For Healthy Limbs And Members

वाङ्म आस्यन् — May I have speech in my mouth.
नसोः प्राणः — Breath in my nostrils.
चक्षुरक्ष्णोः — Sight in my eyes.
श्रोत्रं कर्णयोः — Hearing in my ears.
अपलिताः केशाः — Hairs not turned gray.
अशोणा दन्ता — No bleeding in teeth.
बहु बाह्वोर्बलम् — Plenty strength in both arms.
ऊर्वोरोजः — Force in both thighs.
जङ्घयोर्जवः — Speed in my both calves.
पादयोः प्रतिष्ठा — Firm standing in my both feet.
अरिष्टानि मे सर्व — All things of mine uninjured.
आत्मा निभृष्टः — Myself not down-fallen. (xix. 60.1.2)

6. Make Me Beloved And Loving

प्रियं मा कृणु देवेषु प्रियं राजसु मा कृणु ।
प्रियं सर्वस्य पश्यत उत शूद्र उतार्ये ।। (XIX. 62.1)

Make me beloved among the intellectuals.

Make me beloved among the ruling class.

Make me dear to every one that serves—

Be he one of the labour or the business group.

7. Retaliation

यो नः शपादशपतः शपतो यश्च नः शपात्।
वृक्ष इव विद्युता हत आ मूलादनु शुष्यतु।। (VII.59.1)

Whoever shall curse us not cursing, and whoever shall curse us cursing, like a tree struck by lightning may the man be withered from the root.

8. Divine Poem

अन्ति सन्तं न जहात्यन्ति सन्तं न पश्यति।
देवस्य पश्य काव्यं न ममार न जीर्यति।। (X. 8.32)

Seated so close, (He) deserts not; seated so close, (Him) that is nearby, he sees not. O yea ! Behold the Poem of our Divine which dies not, and decays not.

Him that is nearby He (?) deserts not; Him that is nearby he (?) sees not. See the wisdom (kāvya) of the god, he died not; he grows not old. (Whitney),

9. The Supreme Self

अपूर्वेणेषिता वाचस्ता वदन्ति यथायथम्
वदन्तीर्यत्र गच्छन्ति तदाहुर्ब्राह्मणं महत्।। (Av.X. 8.33)
इमामेषां पृथिवीं वस्त एकोन्तरिक्षं पर्येको बभूव।
दिवमेषां ददते यो विधर्ता विश्वा आशाः प्रति रक्षन्त्येके।। (Av.X. 8.36)

Words Divine as never uttered earlier ever speak just and just as they would: whither they go, they speak and declare: This is Self-Supreme.

One God inhabits the earth, we live on; the same one has encompassed air's midspace; the same one, the Supporter, takes the celestial heaven and bears it; the same one keeping watch guards all the quarters safely.

10. Thread Of The Threads

यो विद्यात् सूत्रं विततं यस्मिन्नोताः प्रजा इमाः ।
सूत्रं सूत्रस्य यो विद्यात् स विद्याद् ब्राह्मणं महत् ।। (X. 8.37)

The man who knows the inter-drawn thread on which these creatures are all strung; the one who knows the thread of this thread, he may know the Supreme Self (the mighty Brahman).

वेदाहं सूत्रं विततं यस्मिन्नोताः प्रजा इमाः ।
सूत्रं सूत्रस्याहं वेदाथो यद् ब्राह्मणं महत् ।। (X. 8.38)

I know the interwoven thread on which these creatures are all strung: I know the thread of this thread also, and thus I verily know the Supreme Self (the mighty Brahman).

11. Lotus Of NIne Portals

पुण्डरीकं नवद्वारं त्रिभिर्गुणेभिरावृतम् ।
तस्मिन्यद्यक्षमात्मन्वत् तद् वै ब्रह्मविदो विदुः ।। (Av.X. 8.43)

The Living Being that abides in the nine-portalled Lotus Flower, enclosed with triple bands and bonds; such a Being, men versed in sacred knowledge know.

12. City Divine

ऊर्ध्वो नु सृष्टास्तिर्यङ् नु सृष्टाः सर्वा दिशः पुरुषआ बभूवाँ । (31)
पुरं यो ब्रह्मणो वेद यस्याः पुरुष उच्यते ।। (X. 2.28)

Stationed on high, Puruṣa (Cosmic Man) has pervaded all regions aloft and stretched transversely. He who knows Brahma's Castle, ye the Fort (*puru*) whence *puruṣa* is named.

यो वै तां ब्रह्मणो वेदामृतेनावृतां पुरम् ।
तस्मै ब्रह्म च ब्राह्माश्च चक्षुः प्राणं प्रजां ददुः ।। (X. 2.29)

Yea, knows that Fort of Brahman girt about with immortality, Brahma and Brāhmas have bestowed sight, progeny and life on him.

न वै तं चक्षुर्जहाति न प्राणो जरसः पुरा ।
पुरं यो ब्रह्मणो वेद यस्याः पुरुष उच्यते ।।

Sight leaves him not, breath quits not him, before life's natural decay.

Whosoever knows the fort of Brahma ye the Fort whence *purusa* is named.

अष्टाचक्रा नवद्वरा देवानां पूरयोध्या।
तस्यां हिरण्ययः कोशः स्वर्गो ज्योतिषावृतः ।। (Av.X. 2.31)

The fort of gods, impregnable, with circles eight and portals nine, contains a golden treasure--chest, celestial (*svarga*), begirt with light.

Aṣṭācakrā- Eight basic components of our body :

[अष्टाचक्रा = चक्रवदावरणाभूताः अष्टधातवः -
त्वक् skin, असृक् blood, मांस flesh, मेद, fat, अस्थि bone, मज्जा marrow; शुक्र semen; ओज shine or glow,
(vide Sayana : Taitt. Araryaka, Part. I, Anuvaka. 27)

Navadvarah, nine portals-seven orifices in the head : 2 eyes, 2 ears, 2 nostrils, 1 mouth-opening, and two below : urinary and rectum openings.

तस्मिन् हिरण्यये कोशे त्र्यरे त्रिप्रतिष्ठिते।
तस्मिन् यद् यक्षमात्मन्वत् तद् वै ब्रह्मविदो विदुः ।।
–Av.X. 2.32

Men, deep in love of Brahman, know that Animatd Being which dwells in the golden treasure--a chest that has three spokes (*tryare*), and is provided with three supports (*tripratiṣtite*).

13. Life Of Dynamism

All the four Vedic Saṁhitās stand for *dynamic realism of life,* and not for its static denial. We have seen in our chapter on theism the concept of One and only One God, presiding over Nature's physical forces in the celestial region, in midspace (*antarikṣa*) or atmosphere and on pṛthivī (terrestrial region) on which we stand.

The life is not only dynamic and real, it is purposeful also. This is not our first life nor the last one. We were living prior to this life and shall continue to live after our death also. When born, we didn't come empty handed nor shall we go away empty-handed; we had been ever-living in cycles within cycles; we had been coming and going with our Sanskāras eternity and we shall carry our integrated Sanskāras to the eternal future.

The purpose of life for human beings is best narrated in the following verse of the Atharva-Saṁhitā:

स्तुता मया वरदा वेदमाता
प्र चोदयन्तां पावमानी द्विजानाम्।
आयुः प्राणं प्रजां पशुं कीर्तिं द्रविणं ब्रह्मवर्चसम्।
मह्यं दत्वा व्रजत ब्रह्मलोकम्। (XIX. 71.1)

Praised by me (is) the boon-giving Veda-mother. Let them urge on the Soma-hymn (pāvamāni) of the twice-born, (*dvijānām*). Having given to me *āyu* (life-span), prāṇa (breath or vital activity), prajā (progeny), pasu (cattle), kīrti, (fame); draviṇa (property), Brahmavarcas (Vedic or divine splendour); go ye to the Brahmạ-world (brahma-loka) (i.e. to the closest proximity of the Supreme Self with entire freedom from the clutches of body).

The highest objective is to get away from the fetters of body or the cycles of birth and death. This is the *amṛta*, enjoyment or immortality; this is known as *mokṣa* or *mukti*, final release or emancipation; within a wide cycle of *mukti* and *bandha* (emancipation and bondage), we have a smaller cycle of birth and death, and still smaller of awakening and sleep.

14. Span Of Life

The Supreme Crave for life is beautifully enclosed in the following lines of the Atharva-saṁhitā, just prior to the Veda-Mātā hymn.

इन्द्र जीव सूर्य जीव देवा जीवा जीव्यासमहम्।
सर्वमायुर्जीव्यासम्। (XIX. 70.1)

Live O Indra (our Resplendent Lord), Live, O Sūrya (our Lord of Enlightenment, or O Sun), have ye, O gods, O Nature's forces; may I live; may I live my whole life-span.

It is not the denial of life, nor an attachment for life. Man's life-span is hundred years; for different species of animals, the span of life (expected as a probable target) is a diffeent one. For man (as also for an elephant) it is round about one hundred years. We have a series of small phrases indicating our eagerness to live for a full term of life, with full sight, fully capacitated in all parameters:

1. पश्येम शरदः शतम् — may we see a hundred autumns.
2. जीवेम शरदः शतम् — may we live a hundred autumns.
3. बुध्येम शरदः शतम् — may we wake a hundred autumns.
4. रोहेम शरदः शतम् — may we ascend a hundred autumns.
5. पूषेम शरदः शतम् — may we prosper a hundred autumns.
6. भवेम शरदः शतम् — may we be a hundred autumns.
7. भूयेम शरदः शतम् — may we adorn a hundred autumns.
8. भूयसीः शरदः शतात् — more autumns then a hundre.

These short phrases (Av.XIX.67) retain the spirit of the following verses of the Ṛgveda and the Yajuḥ:

तच्चक्षुर्देवहितं शुक्रमुच्चरत्।
पश्येम शरदः शतं जीवेम शरदः शतम्।। (Ṛv.VII. 66.16.)

तच्चक्षुर्देवहितं पुरस्ताच्छुक्रमुच्चरत्।
पश्येम शरदः शतं जीवेम शरदः शतम्।
श्रृणुयाम शरदः शतं प्रब्रवाम शरदः शतमदीनाः
स्याम शरदः शतं भूयश्च शरदः शतात्।। (XXXVI. 24.)

We have (in the same spirit) a hymn XIX. 69 in the Atharva-veda, the devatā of which is Āpaḥ (a word which means waters, as well as the omnipresent Lord). We have the invocations in the following phrases:

जीवा स्थ जीव्यासं सर्वमायुर्जीव्यासम् । (1)

Living are ye; may I live; may I live my whole life-time.

उपजीवा स्थोप जीव्यासं सर्वमायुर्जीव्यासम् । (2)

Living on are ye; may I live on; may I etc.:

संजीवा स्थ सं जीव्यासं सर्वमायुर्जीव्यासम् (3)

Living together are ye; may I live together; may I etc.

जीवला स्थ जीव्यासं सर्वमायु० (4)

Lively are ye: may I live : may I etc.

The life-span is not only expressed in terms of autumns; in several verses of the Atharva (as in the case of other Saṁhitās too, it could be expressed in terms of rains (वर्षा), winters (हेमन्त) and spring (वसन्त) seasons.

शतं जीव शरदो वर्धमानः शतं हेमन्ताञ्छतमु वसन्तान् ।
शतं त इन्द्रो अग्निः सविता बृहस्पतिः शतायुषा
हविषाहार्षमेनम् ।। (III. 11.4)

15. Corporate Life : Sām–Manasyam Hymn

The Atharva-veda Saṁhitā envisages man to belong to a corporate life. His household-pleasure finds a vent through the company of cattle like cows, horse, goat and sheep:

सर्वो वै तत्र जीवति गौरश्वः पुरुषः पशुः । (VIII. 2.25)

Everyone, verily, lives there—ox, horse, man, beast, where this *brahman* (pollution-eradicating campaign) is performed or undertaken, a defence (*paridhi*) unto living.

Corporate life is best depicted in the last hymn of the Ṛg-veda (X.191.2-4), called *Saṁjñ*ānam Sūktam (the *devatā* of the last three verses is Saṁjñāna and the Ṛṣi is Saṁvanana. We have almost a similar hymn in the Atharva-veda : the Ṛṣi of this hymn is Atharvā and the devatā is Sāṁmanasyam. The three verses are (VI.64):

1. सं जानीध्वं सं पृच्यध्वं सं वो मनांसि जानताम्।
   देवा भागं यथा पूर्वे संजानाना उपासते।।
2. समानो मंत्रः समितिः समानी
   समानं व्रतं सह चित्तमेषाम्।
   समानेन वो हविषा जुहोमि
   समानं चेतो अभिसंविशध्वम्।
3. समानी व आकूतिः समाना हृदयानि वः।
   समानमस्तु वो मनो यथा वः सुसहासति।।

Do ye concur; be ye closely combined; let your minds be concurrent, as the gods (enlightened people) of old sat concurrent about their portion. (1)

Be their counsel (*mantra*) the same, their gathering the same, their course (*vrata*) the same, their intent alike. I offer for you with the same oblation; ye enter together into the same thought. (2)

Be your design the same, your hearts the same, your mind the same, that it may be well for you together. (3)

16. Good Will In Family

सहृदयं सांमनस्यमविद्वेषं कृणोमि वः।
अन्यो अन्यमभि हर्यत वत्सं जातमिवाघ्न्या।। (1)

Affectionate regards, like-mindedness, non-hostility do I make for you; do ye show affection of the one towards the other, as the inviolable cow towards her calf when born.

अनुव्रतः पितुः पुत्रो मात्रा भवतु संमनाः।
जाया पत्ये मधुमतीं वाचं वदतु शन्तिवान्।। (2)

Be the son submissive to father, like-minded with the mother; let the wife to the husband speak words full of honey, wealful.

मा भ्राता भ्रातरं द्विक्षन्मा स्वसारमुत स्वसा।
सम्यञ्चः सव्रता भूत्वा वाचं वदत भद्रया।। (3)

Let not brother hate brother, nor sister sister; becoming accordant, of like courses (*vratas*), speak ye words auspicious and well-meant. (*bhadra*).-Av.III.30.1-3.

17. Seven Basic Metres

गायत्र्युष्णिगनुष्टुब्बृहती पङ्क्तिस्त्रिष्टुब्जगत्यै। (XIX. 21.1)

Gāyatrī, Uṣṇiḥ, Anuṣṭubh , Bṛhatī, Paṇkti, Triṣṭubh and Jagati.

18. The Nakṣatras

1. चित्राणि साकं दिवि रोचनानि
सरीसृपाणि भुवने जवानि।
तुर्मिशं सुमतिमिच्छमानो
अहानि गीर्भिः सपर्यामि नाकम्।। (Av.XIX. 7.1)

Seeking favour of the twenty-eight fold wondrous of the wondrous ones, shining in the sky together, ever-moving, hasting in the creation (*bhuvana*) I worship (*sapary*) with songs the days, the firmament (*nāka*).

2. सुहवमग्ने कृत्तिका (1) रोहिणी (2)
चास्तु भद्रं मृगशिरः (3) शमार्द्रा (4)।
पुनर्वसू (5) सूनृता चारु पुष्यो (6)
भानुराश्लेषा (7) अयनं मघा (8) मे।।

Easy of invocation for me be the Kṛttikāś (1) and Rohiṇī (2); be Mṛgaśiras (3) excellent, and Ārdrā (4); healthful (*śam*); be the two Punarvasūs (5); pleasantness, Puṣya (6) what is agreeable, the Āśleṣās (7) light (*bhānu*), *the Maghas (8) progress (dyana*) for me.

3. पुण्यं पूर्वा फल्गुन्यौ (9, 10) चात्र हस्त (11)-
श्चित्रा (12) शिवा स्वाति (13) सुखो मे अस्तु।
राधे विशाखे (14-15) सुहवानुराधा (16)
ज्येष्ठा (17) सुनक्षत्रमरिष्ट मूलम् (18) ।। (3)

Be the Pūrvā (former) Phālgunis (9) and uttarā Phālguni (10) and Hasta (3) here auspicious; be Citrā (12) propitious, and Svātī(13) easy for me; be the two Viśākhās (14-15) bestowal (*rādhas*), Anurādhā (16) easy of invocation; Jyeṣṭhā (17) a good asterism, Mūla (18) uninjured.

4. अन्नं पूर्वा रासतां मे अषाढा (19)
ऊर्जं देव्युत्तरा (20) आ वहन्तु ।
अभिजित् (21) मे रासतां पुण्यमेव
श्रवणः (22) श्रविष्ठाः (23) कुर्वतां सुपुष्टिम् ।। (4)

Let the Pūrvā Aṣāḍhā (19) give me food; let the latter one (Uttarā Aṣāḍhā) (20) bring refreshment; let Abhijit (21) give me what is auspicious; let Śravaṇa (22) and Śraviṣṭhās (23) make good prosperity.

5. आ मे महच्छतभिषग् (24) वरीय
आ मे द्वया प्रोष्ठपदा (25) सुशर्म ।
आ रेवती (26) चाश्वयुजौ (27) भगं म
आ मे रयिं भरण्य (28) आ वहन्तु ।। –Av.XIX. 7. 1-5.

Let Śatabhiṣaj (24) bring to me what is great widely; let the double Prosṭhapadās (25) bring to me good protection; let Revatī (26) and the two Aśvayuj (27) bring fortune to me; let the Bharaṇī (28) bring to me wealth.

Then we have in the next hymn [XIX. 8.2]

अष्टाविंशानि शिवानि शग्मानि सह योगं भजन्तु मे ।
योगं प्र पद्ये क्षेमं च क्षेमं प्र पद्ये योगं च नमो ऽहोरात्राभ्यामस्तु ।।

Let them of the series of twenty-eight, propitious, helpful, together allot to me acquisition (*Yoga*); I go forward to acquisiton and possession (*kṣema*): I go forward to possession and acquisition; homage be to day and night.

19. Bhūmi-Sūkta

The Kāṇḍa XII of the Atharva-veda is unique in its declaration in clear words that we, all men, are the sons of the Mother Earth and we owe all our allegiance to this planet alone. Man is one where-ever he be on this planet. Perhaps, there is no other heavenly body where a Creation as of man, animals and plants (as far as our knowledge goes) exists.

The entire Earth-hymn contains 63 verses. The opening verse is:

सत्यं बृहदृतमुग्रं दीक्षा तपो ब्रह्म यज्ञः पृथिवीं धारयन्ति।
सा नो भूतस्य भव्यस्य पत्न्युरुं लोकं पृथिवी नः कृणोतु।। (1)

Great truth, formidable Ṛta (eternal law), consecration, penance, divine knowledge (*brahman*) and self-less performance of public duty, i.e. *yaj*ña sustain the Earth.

Let her for us, O Mistreses of the past and of the present, let the Earth make for us wide room (*uru-loka*), The last or the closing verse of this hymn (verse 63) is:

भूमे मातर्नि धेहि मा भद्रया सुप्रतिष्ठितम्।
संविदाना दिवा कवे श्रियां मा धेहि भूत्याम्।। (63)

O Mother Earth, do thou kindly set me down well-established; in concord with the heaven. O Sage (*Kavi*), do thou set me in fortune and prosperity (śrī and *Bhūti*).

I shall quote here a few more striking verses from this hymn.

यस्यां समुद्र उत सिन्धुरापो यस्यामन्नं कृष्टयः संबभुवुः
यस्यामिदं जिन्वति प्राणदेजत्सा नो भूमिः पूर्वपेये दधातु।। (3)

On whom are the ocean and the river, the waters; on whom food, ploughings, came into being; on whom quickens this that breathes, that strives—let that Earth set us in first drinking.

यां रक्षन्त्यस्वप्ना विश्वदानीं देवा भूमिं पृथिवीमप्रमादम्।
सा नो मधु प्रियं दुहामथो उक्षतु वर्चसा।। (7)

She the Earth who the gods, sleepless, defend all the time without failure—let her yield to us honey, what is dear; then let her sprinkle us with splendour.

गिरयस्ते पर्वता हिमवन्तोरण्यं ते पृथिवि स्योनमस्तु।
बभ्रुं कृष्णां रोहिणीं विश्वरूपां ध्रुवां भूमिं
पृथिवीमिन्द्रगुप्ताम्।
अजीतोऽहतो अक्षतोऽध्यष्ठां पृथिवीमहम्।। (11)

Let the hills and snowy mountains, let thy forest land, O Earth, be pleasant (*syona*); upon the brown, black, red, of diverse forms, fixed earth, the Earth guarded by Resplendent Lord (*Indra-gupta*) I unharaassed, unsmitten, unwounded, have stood upon the Earth.

यत्ते मध्यं पृथिवि यच्च नभ्यं यास्त ऊर्जस्तन्वः संबभूवुः ।
तासु नो धेह्यभि नः पवस्व माता भूमिः पुत्रो अहं पृथिव्याः ।।
पर्जन्यः पिता स उ नः पिपर्तु ।। (12)

What is thy middle, O earth, and what thy navel, what refreshments *(ūrjaḥ)* arose (*sambabhūvuḥ)* out of thy body—in them do thou set us; be purifying towards us; earth is my mother, I am earth's son; Parjanya is father—let him save us.

त्वज्जातास्त्वयि चरन्ति मर्त्यास्त्वं बिभर्षि द्विपदस्त्वं
चतुष्पदः ।
तवेमे पृथिवि पञ्च मानवा येभ्यो ज्योतिरमृतं
मर्त्येभ्य उद्यन्त्सूर्यो रश्मिभिरातनोति ।। (15)

Born from thee, mortals go about on thee: thou bearest bipeds, thou quadrupeds; thine, O earth, are these five (races) of men, for whom, mortals, the rising Sun extends with his rays immortal light.

यस्ते गन्धः पुरुषेषु स्त्रीषु पुंसु भगो रुचिः ।
यो अश्वेषु वीरेषु यो मृगेषूत हस्तिषु ।।
कन्यायां वर्चो यद्भूमे तेनास्माँ अपि सं सृज मा नो द्विक्षत कश्चन ।। (25)

What odour of thine is in human beings; in women, in men, (what) portion, pleasure, what in horses, heroes, what in wild animals and in elephants, what splendour, O earth, in a maiden—with that thou unite us also; let no one so ever hate us.

ग्रीष्मस्ते भूमे वर्षाणि शरद्धेमन्तः शिशिरो वसन्तः ।
ऋतवस्ते विहिता हायनीरहोरात्रे पृथिवि नो दुहाताम् ।। (36)

Let thy summer, O earth, rainy season, autumn, winter, cool season, spring—let the arranged seasons, years, let day-and night, O earth, yield milk.

यस्यां गायन्ति नृत्यन्ति भूम्यां मर्त्या व्यैलबाः ।
युध्यन्ते यस्यामाक्रन्दो यस्यां वदति दुन्दुभिः ।
सा नो भूमिः प्र णुदतां सपत्नानसपत्नं मा पृथिवी कृणोतु ।। (41)

On whom, the earth, mortals sing and dance with loud noises; on whom they fight; on whom speaks the shout, the drum, let that earth push forth our rivals; let earth make me free from rivals.

जनं बिभ्रती बहुधा विवाचसं नानाधर्माणं पृथिवी यथौकसम् ।
सहस्रं धारा द्रविणस्य मे दुहां ध्रुवेव धेनुरनपस्फुरन्ती ।। (45)

Let the earth, bearing in many places people of different speech, of diverse customs (धर्म), according to their homes, yield me a thousand streams of property, like a steady unresisting milch-cow.

यस्ते सर्पो वृश्चिकस्तृष्टदंश्मा हेमन्तजब्धो भृमलो गुहा शये ।
क्रिमिर्जिन्वत्पृथिवि यद्यदेजति प्रावृषि तन्नः सर्पन्मोप
सृपद्यच्छिवं तेन नो मृड ।। (46)

What stinging (भृमलः) (scorpion) harsh-biting serpent of thine lies in hiding, winter-harmed, torpid (तृष्ट दंश्मा) whatever worm, O earth becoming lively, stirs in the early rainy season—let that, crawling, not crawl upon us; be thou gracious to us, with that which is propitious.

ये ते पन्थानो बहवो जनायना रथस्य वर्त्मानसश्च यातवे ।
यैः संचरन्त्युभये भद्रपापास्तं पन्थानं जयेमानमित्रमतस्करं
यच्छिवं तेन नो मृड ।। (47)

What many roads thou hast, for people to go upon, a track (वर्त्मन्) for the chariot, and for the going of the cart, by which men of both kinds, excellent and evil go about—that road, free from enemies, free from robbers,

may we conquer; be thou gracious to us with that which is propitious.

ये त आरण्याः पशवो मृगा वने हिताः सिंहा व्याघ्राः पुरुषादश्चरन्ति।
उलं वृकं पृथिवि दुच्छुनामित ऋक्षीकां रक्षो अप बाधयास्मत्।। (49)

What forest animals of thine, wild beasts set in the woods, lions, tigers, go about man-eating, the jackal, the owl, (उल), the demon, do thou drive away from us here.

ये ग्रामा यदरण्यं याः सभा अधि भूम्याम्।
ये संग्रामाः समितयस्तेषु चारु वदेम ते।। (56)

What villages, what forest, what assemblies, are upon the earth, what hosts, what gatherings—in them we speak, what is pleasant to thee.

शन्तिवा सुरभिः स्योना कीलालोध्नी पयस्वती।
भूमिरधि ब्रवीतु मे पृथिवी पयसा सह।। (59)

Tranquil, fragrant, pleasant with sweet drink in her udder, rich in milk, let earth bless me, earth together with milk.

20. The Brahmacarya — Extolling The Student

The word *Brahman* has in the Vedic literature many connotations; it means the great, Om kham Brahma: Kham means void or zero, śūnya, infinitesimal and Brahman means great or infinite, Dayānanda (see Uṇādi, IV. 146) says:

बृंहेर्नोऽच्च बृंहति वर्धति, तद् ब्रह्म ईश्वरो वेदस्तत्त्वं तपो वा।

The word stands for the Supreme Self (Lord God), for the Penance and for the Veda.

From the word *brahman* are derived such terms as *brahma-yaj*ña, *brahmaloka, brahmacarya,* brahmacārin, brahmajāyā, brahmāḍa, brāhmaṇa (one of the four *varṇas), brahma (*paired with ks.atra*),* Ṛṣi Brahmā , brahmavidya, brahmavid, brahma-dina (and brahma-r–atri), and brahmavaivartta.

Brahma-gavī—V.19; XII.5(7)

Brahma-carya—XI.5

Brahma-audana—XI.1

The Atharva-veda has several important hymns: V.17 with Sūkta on the Brahmajāyā, the Brahman's wife: hymn V. 18,19 on Brahmagavī, also the seven paryāyas, XII.V (1 to 6) on Brahmagavi; hymn XI. 1 on Brahmaudana, hymn XI. 5 on Brahmacārin, a Vedic student of disciplined life.

Brahmacārin is the name given to a student of the Vedic Studies; the studies may duly start at the age of seven or eight after the sacred thread ceremonies (the Yaj ñopavīta Sanskāra, the Upanayana or the Vedārambha Sanskāra with due instructions of the Gāyatrī or Sāvitrī verse. The boy or girl is expected to stay at the academy of his or her preceptor for a long period of fifteen years or so, He has to follow a detailed outlined discipline, particularly a rigid sex discipline. After the termination of his or her period of study, the Brahmacārin ordinarily marries, and becomes a householder of a prescribed *varṇa,* Brahmana, Ksattriya or a Vaiśya.

The Brahmacārin may be of three categories (i) the Vasu (8 to 24 years of age); (ii) the Rudra (up to 36 years of age) and (iii) the Āditya, up to 48 years of age. For the girl, the three ages are sixteen, eighteen, and twenty.

The Brahmacārin hymn of the Atharva (XI.5) is of 26 verses; the opening verse is:

ब्रह्मचारीष्णंश्चरति रोदसी उभे तस्मिन्देवाः संमनसो भवन्ति।
स दाधार पृथिवीं दिवं च स आचार्यं तपसा पिपर्ति।। XI. 5.1

The Brahmacārin goes on setting in motion, both firmaments, Pṛthivī to Dyau (rodasī) = earth to firmament; in him the gods become like-minded: he maintains earth and heaven; he fills his teacher with fervor (*tapas*).

The concluding verse of the hymn is as follows:

तानि कल्पद् ब्रह्मचारी सलिलस्य पृष्ठे तपोतिष्ठत्तप्यमानः समुद्रे।
स स्नातो बभ्रुः पिङ्गलः पृथिव्यां बहु रोचते।। XI5.26

Shaping these things, the Vedic Scholar, the Brahmacārin stood performing penance (tapas-tapya) on the back of the sea, in the ocean: he bathed, brown, ruddy, shines much upon the earth.

The entire hymn is meaningful and gives the poetry of the concept of a *Brahmacārin's* position in the Vedic Society. A few of the verses are presented here:

ब्रह्मचारिणं पितरो देवजनाः पृथग्देवा अनुसंयन्ति सर्वे।
गन्धर्वा एनमन्वायन्त्रयस्त्रिंशत् त्रिशताः षट् सहस्राः ।।
सर्वान्त्स देवांस्तपसा पिपर्ति XI. 5.2 ।।

The fathers, the god-folk, all the gods, individually assemble after the Brahmacārin: the Gandharvas went after him, thirty-three, three hundred, six thousand (6333); he fills all the gods with fervor.

इयं समित्पृथिवी द्यौर्द्वितीयोतान्तरिक्षं समिधा पृणाति।
ब्रह्मचारी समिधा मेखलया श्रमेण लोकांस्तपसा पिपर्ति ।। (XI. 5.4)

This piece of fuel is earth, midspace the second; also the atmosphere he fills with *samidhā or fuel, the Brahmacārin fills the worlds with fuel (samidhā*), girdle (*mekhalā*), toil (ś́rama) and fervor (*tapas*).

ब्रह्मचार्येति समिधा समिद्धः कार्ष्णं वसानो दीक्षितो दीर्घश्मश्रुः ।
स सद्य एति पूर्वस्मादुत्तरं समुद्रं लोकान्त्संगृभ्य मुहुराचरिक्रत् ।। (XI. 5.6)

The Brahmacārin goes kindled with fuel, clothing himself in the black-antetop-skin (कार्ष्णंवसानः), consecrated (दीक्षितः), long-bearded: he goes at once from the eastern to the northern ocean having grasped the wurlds, again and again violently shaping them.

इमां भूमिं पृथिवीं ब्रह्मचारी भिक्षामा जभार प्रथमो दिवं च।
ते कृत्वा समिधावुपास्ते तयोरार्पिता भुवनानि विश्वा ।। (XI. 5.9)

This broad (*pṛthivī*) earth, and the sky (*diva*), Brahmacarin first brought as alms (*bhikṣā*), having made them (both) fuel, he worships; in them are set all beings.

अग्नौ सूर्ये चन्द्रमसि मातरिश्वन्ब्रह्मचार्यप्सु समिधमा दधाति।
तासामर्चींषि पृथगभ्रे चरन्ति तासामाज्यं पुरुषो वर्षमापः ।। (XL. 5.13)

In the fire, in the Sun, in the moon, in Mātariśvan, in the waters, the Brahmacārin puts fuel; their gleams (arcinṣi) go about separately in the cloud. Their sacrificial butter (*ājya*) is man, rains and waters.

ब्रह्मचर्येण तपसा राजा राष्ट्रं वि रक्षति।
आचार्यो ब्रह्मचर्येण ब्रह्मचारिणमिच्छते।। (XI. 5.17)

By Brahmacarya (the rigid discipline of sex and sanctity), a king defends his kingdom; a teacher (preceptor, *ācārya*) by Brahmacarya (its dictates and discipline) seeks a Brahmacārin.

ब्रह्मचर्येण कन्या युवानं विन्दते पतिम्।
अनड्वान्ब्रह्मचर्येणाश्वो घासं जिगीषति।। (XI. 5.18)

By observing the discipline of Brahmacarya, a girl wins a young husband; by Brahmacarya, a draft-ox and a horse strives to gain its food.

ब्रह्मचर्येण तपसा देवा मृत्युमपाघ्नत।
इन्द्रो ह ब्रह्मचर्येण देवेभ्यः स्वराभरत्।। (XI. 5.19)

By Brahmacarya and by penance (तपसा), the gods smote away death; Indra by Brahmacarya brought heaven (स्वः), for the gods.

ओषधयो भूतभव्यमहोरात्रे वनस्पतिः ।
संवत्सरः सहर्तुभिस्ते जाता ब्रह्मचारिणः ।। (XI. 5.20)

The herbs, past and present, day and night (the pair of the two), the forest, tree, the year; together with the seasons—they are born of the Brahmacārin.

ब्रह्मचारी ब्रह्म भ्राजद् विभर्ति तस्मिन्देवा अधि विश्वे समोताः ।
प्राणापानौ जनयन्नाद्व्यानं वाचं मनो हृदयं ब्रह्म मेधाम्।। (24)
चक्षुः श्रोत्रं यशो अस्मासु धेह्यन्नं रेतो लोहितमुदरम्।। (25)

The Brahmacārin bears a shining halo (*brahman*); in that are woven together all the gods; (he) generating prāṇa and apāna (in-breath and out-breath), then vyāna (the all pervading breath), speech, mind, heart, brahman

and wisdom, sight, hearing, glory, put thou in us; food, seed, blood (लोहित) and belly (उदर).

21. Masculinity And Erection

It is well known that masturbation and other malpractices lead to the loss of manly potency; and the Atharva-veda (IV.4) is very much conscious of this hazard of life, whereas the Vedic verses glorify the virtues of Brahmacarya, they emphatically refer to the recovery of virility with a proper use of a plant drug. Here we have an entire hymn devoted to this subject (Av.IV.4). *Dėvatā. Ucchusmaua adhi* उच्छुष्मौषधि:

1. यां त्वा गन्धर्वो अखनद् वरुणाय मृतभ्रजे।
   तां त्वा वयं खनामस्योषधिं शेपहर्षणीम्।।

That the gandharva (royal horticulturist) dug for Varuṇa (people of venerability) whose virility was dead, thee here do we dig a *penis-erecting herb.* This herbal product is known as *šepa- harṣaṇī.*

2. उदुषा उदु सूर्य उदिदं मामकं वचः ।
   उदेजतु प्रजापतिर्वृषा शुष्मेण वाजिना।।

Up, the dawn; up, too, the Sun; up these words (*vācaḥ*) of mine; up Prajāpati stirring, the bull (*vṛṣā*) with vigorous energy (śuṣma)

3. यथा स्म ते विरोहतो भितप्तमिवानति।
   ततस्ते शुष्मवत्तरमियं कृणोत्वोषधिः ।।

As forsooth of thee growing up, it breathes as it gets heated—more full of energy than that let this herb make for thee.

4. उच्छुष्मौषधीनां सार ऋषभणाम्।
   सं पुंसामिन्द्र वृष्ण्यमस्मिन् धेहि तनूवशिन्।।

Up the energies (śuṣma) of herbs, the essences of bulls; the virility (*vṛṣṇya*) of men (*Puṁs*) do thou put together in him, O Indra, self-controller.

5. अपां रसः प्रथमजो थो वनस्पतीनाम्।
   उत सोमस्य भ्रातास्युतार्शमसि वृष्ण्यम्।।

Of the waters, the first-born sap, likewise of the forest trees; also Soma's brother art thou; also virility art thou of the stag.

6. अद्यागने अद्य सवितरद्य देवि सरस्वति।
अद्यास्य ब्रह्मणस्पते धनुरिवा तानया पसः ।।

Now, Agni ! now Savitar; now goddess Sarasvati ! now Brahmaṇaspati ! make his member (*pasa,* penis) taut like a bow.

7. आहं तनोमि ते पसो अधि ज्यामिव धन्वनि।
क्रमस्वर्श इव रोहितमनवग्लायता सदा ।।

I make thy member (penis or *pasa*) taut like a bow-string on a bow; mount (*kram*), as it were a stag, a doe unrelaxingly always. (?).

8. अश्वस्याश्वतरस्याजस्य पेत्वस्य च।
अथ ऋषभस्य ये वाजास्तानस्मिन् धेहि तनूवशिन् ।।

Of the horse, of the mule, of the he-goat, and of the ram, also of the bull, what (*vājāḥ)* there are, them do thou put in him, O self-controller *(tanū- vaśin*).

(Based on W.D.Whitney.)

22. The Prānasūkta - Cosmic Breath

Our nostrils and lungs are the body organs through which air from the atmosphere enters into our body, the oxygen of which supports the life. The breath taken in through the nostrils known as *śvāsa,* and in the next turn, breathed out of the body through the same two nostrils known as the out-coming breath, *ucchvāsa* or the anti-breath, *prati-śvāsa* (sometimes, the pair is erroneously known as prāṇa and *apāna* also). These terms have usually created some confusion also in literature, Whitney translates *prāṇa* as breath; and *apāna* as expiration.

The Devatā of the Atharva hymn XI.4 is *Prāṇaḥ*; this Prāṇa hymn has in all twenty-six verses. The pair, prāṇa and apāna, is twice mentioned in the verse 13:

प्राणापानौ व्रीहियवावनड्वान्प्राण उच्यते।
यवे ह प्राण आहितोपानो व्रीहिरुच्यते।। (XI. 4.13)

The breath and expiration are rice-and-barley, breath is called the draft-ox (*anaḍvān*); breath is set in barley; expiration is called rice, there is no other prāṇa mentioned in this hymn (i.e. neither the vyāna, nor the samāna, nor the udāna).

The opening verse of the hymn is as follows:

प्राणाय नमो यस्य सर्वमिदं वशे।
यो भूतः सर्वस्येश्वरो यस्मिन्त्सर्वं प्रतिष्ठितम्।। (XI. 4.1)

Homage (namaḥ, or salutation) to breath (प्राण) to whose control is this All; who hath been the lord of All; in whom all stands firm.

The concluding verse of the hymn (XI.4.26) is:

प्राण मा मत्पर्यावृतो न मदन्यो भविष्यसि।
अपां गर्भमिव जीवसे प्राण बध्नामि त्वा मयि।।

O breath, turn nor about from me; not another than I shalt thou be; like the embryo of the waters, in order to life (*jīvase*), I bind thee to me, O breath.

I would quote a few selected verses from the Prāṇa hymn, Av.XI.4

नमस्ते प्राण क्रन्दाय नमस्ते स्तनयित्नवे।
नमस्ते प्राण विद्युते नमस्ते प्राण वर्षते।। (XI. 4.2)

Namaste (homage or salutation), O breath, to thy roaring, Namaste to thy thunder; Namaste, o breath, to thy lightning; Namaste to thee raining. (2)

यदा प्राणो अभ्यवर्षीद् वर्षेण पृथिवीं महीम्।
पशवस्तत्प्र मोदन्ते महो वै नो भविष्यति।। (XI. 4.5)

When breath hath rained with rain upon the great earth, then the cattle are delighted: "verily there will be greatness for us."

नमस्ते अस्त्वायते नमो अस्तु परायते।
नमस्ते प्राण तिष्ठत आसीनायोत ते नमः ।। (XI. 4.7)

Namaste be to thee coming; namaste be to thee going away; Namaste be to thee, O breath, standing; to thee sitting also (be) homage.

नमस्ते प्राण प्राणते नमो अस्त्वपानते।
पराचीनाय ते नमः प्रतीचीनाय ते नमः ।।
सर्वस्मै त इदं नमः ।। (XI. 4.8)

Namaste be to thee breathing, O breath; homage be to (thee) going away; homage be to thee turned away; homage to thee turned toward (us); to the whole of thee (be) this homage.

प्राणः प्रजा अनु वस्ते पिता पुत्रमिव प्रियम्।
प्राणो ह सर्वस्येश्वरो यच्च प्राणति यच्च न।। (XI. 4.10)

Breath clothes human beings as a father a dear son; breath is lord of all, both what breathes, and what does not.

अपानति प्राणति पुरुषो गर्भे अन्तरा।
यदा त्वं प्राण जिन्वस्यथ स जायते पुनः ।।(XI. 4.14)

A man breathes out (अपानति), breathes (प्राणति) within the womb, when, O breath, thou quickest, then he is born again.

यस्ते प्राणेदं वेद यस्मिंश्चासि प्रतिष्ठितः ।
सर्वे तस्मै बलिं हरानमुष्मिल्लोक उत्तमे। (XI. 4.18)

He who knoweth this of thee, O breath, and in whom thou art established--to him shall all bring tribute to you in highest world.

अन्तर्गर्भश्चरति देवतास्वाभूतो भूतः स उ जायते पुनः ।
स भूतो भव्यं भविष्यत्पिता पुत्रं प्र विवेशा शचीभिः । (XI. 4.20)

He moves, an ambryo, within the divinities; having come into being (*abhūta*), having been (*bhūta*), he is born again, he having been (*bhūta*-in the past), entered with

might (*śacībhiḥ*) what was (past), what is present (*bhavyam*), and he would be (future or *bhaviṣyat*), as a father a son.

एकं पादं नोत्खिदति सलिलाद्धंस उच्चरन्।
यदङ्ग स तमुत्खिदेनैवाद्य न श्वः स्यान्न
रात्री नाहः स्यान्न व्युच्छेत्कदा चन।। (XI. 4.21)

The swan (हंसः) ascending, does not extract (नोत्खिदति) one foot from the sea; verily if he should extract that, there would not be today, nor tomorrow; there would not be night nor day; at no time soever would it dawn.

अष्टाचक्रं वर्तत एकनेमि सहस्राक्षरं प्र पुरो नि पश्चा।
अर्धेन विश्वं भुवनं जजान यदस्यार्धं कतमः स केतुः।। (XI. 4.22)

The eight-wheeled rolls, having one rim, thousand-syllabled, forth in front, down behind; with a half, it has generated all existence; what its (other) half is—which comet (केतु) is that ?

ऊर्ध्वः सुप्तेषु जागार ननु तिर्यङनि पद्यते।
न सुप्तमस्य सुप्तेष्वनु शुश्राव कश्चन। (XI. 4.25)

Upright among the sleeping, he wakes: by no means does he fall down horizontal (तिर्यङ्); no one soever has heard of his sleeping among the sleeping.

6

Treatment Of Sickness—Medicinal Herbs In The Atharva-Veda

1. Vācaspati—Lord of Divine speech

The opening verse of the Atharva-veda (I.1.1.) is—

ये त्रिषप्ताः परियन्ति विश्वा रूपाणि बिभ्रतः ।
वाचस्पतिर्बला तेषां तन्वो अद्य दधातु मे ।।

In this verse, we invoke Lord Vācaspati, the Lord of Divine Speech, for blessing us with strength of triṣaptāḥ.

Now may Vācaspati assign to me the strength and powers of those, who, wearing every shape and form (विश्वारूपाणि), the triple-seven, are wandering round.

All the four verses of the first hymn (I.1) are devoted to Lord of Speech; we have again two verses in the Atharva-veda (Book XIII) addressed to this Lord of Speech.

The Triple-seven actually refers to waters in a mystic and cryptic way.

वाचस्पते पृथिवी नः स्योना स्योना योनिस्तल्पा नः सुशेवा ।
इहैव प्राणाः सख्ये नो अस्तु तं त्वा परमेष्ठिन्पर्यग्निरायुषा
वर्चसा दधातु ।। (XIII. 1.17)

वाचस्पत ऋतवः पञ्च ये नो वैश्वकर्मणाः परि ये संबभुवुः ।
इहैव प्राणः सख्ये नो अस्तु तं त्वा परमेष्ठिन्परि रोहित
आयुषा वर्चसा दधातु ।। (XIII. 1.18)

O Lord of Speech, be earth pleasant to us; be the lair (योनिः) be pleasant, (be) our couch very propitious, just here be breath in our companionship: thee here, O most exalted one let Agńi surround with life-span and with honour.

O Lord of speech, the five seasons that are ours, that come forth into being as Viśvakarman, just here be breath etc.

We have in the Ṛg-veda also (X.166.3).

वाचस्पते नि षेधेमान्यथा मदधरं वदान्।

Press down, O Lord of speech, these men, that they may humbly speak to me.

2. Cure With Waters

The hymns 4,5 and 6 of Kāṇḍa I of the Atharva are devoted to waters or āpaḥ. The following verses (I.V.1-2) are very popular:

आपो हि ष्ठा मयो भुवस्ता न ऊर्जे दधातन।
महे रणाय चक्षसे। (I. 5.1)
यो वः शिवतमो रसस्तस्य भाजयतेह नः।
उशतीरिव मातरः (I. 5.2)

Ye waters, truly bring us bliss: so help ye us to strength and power, that we may look on great delight. (1)

Here grant to us a share of dew sap (*rasa*), that most auspicious sap of yours, like mothers in their longing love. (2)

Water gives us procreant strength also (आपो जनयथा च नः—I. 5.3.;) Waters are meant for drink : they are meant for our aid and bliss.

शं नो देवीरभिष्टयं आपो भवन्तु पीतये।
शं योरभि स्रवन्तु नः ।। (I. 6.1)

The word *āpaḥ* is always feminine and plural and hence, *āpaḥ* =waters, fem; and plural, hence *devīḥ, p*ītaye, for drink; *abhiṣṭaye,* for aid and bliss, *śaṁ yoḥ* =health and wealth. *abhisravantu* = stream from all sides,—

[*āpaḥ* = Omnipresent Lord, आप्लृ व्याप्तौ (*Pāṇini*-V.15) आप्लृ लम्भने *Pāṇini* 265]

3. Acute Rheumatism

The term used in the Atharva Saṁhitā for this disease in *viṣkandha, vi* = apart; *skandha* = shoulder, the disease represents acute rheumatism of the shoulders and neck (I.16.3).

This overpowers the *viṣkandha*; This drives off the devourers; with this I overpower all the families of the hazardous disease. (I.=16.3)

इदं विष्कन्धं सहत इदं बाधते अत्रिणः ।
अनेन विश्वा ससहे या जातानि पिशाच्याः ।। (I. 16.3)

The metal lead, sīsa, is associated with its cure :
यदि नो गां हंसि यद्यश्वं यदि पूरुषम् ।
तं त्वा सीसेन विध्यामो यथा नोसो अवीरहा ।। (I.16.4)

If our cow thy slayest; if horse; if man, we pierce thee there with lead, that thou mayest not slay our heroes. (We pierce thee with this lead preparation so that, O invisible cause of the disease, thou mayst not slay our man.)

4. Incessant Flow Of Blood Through Arteries And Veins And Venesection

The hymn (I.17.1) gives a poetic description of the incessant circulation of blood through small capillaries:

अमूर्या यन्ति योषितो हिरा लोहितवाससः ।
अभ्रातर इव जामयस्तिष्ठन्तु हतवर्चसः ।। (I. 17.1)

Those maidens there, the veins, who run their course in robes of ruddy hue (healthy red colour) must now stand quiet, reft of power, like sisters who are brotherless.

तिष्ठावरे तिष्ठ पर उत त्वं तिष्ठ मध्यमे ।
कनिष्ठिका च तिष्ठति तिष्ठादिद्धमनिर्मही ।। (I. 17.2)

Stay still, thou upper vein, stay still, thou lower, stay, thou midmost one; the smallest one of all stands still: let the great vessel (महो धमनि) even be still.

शतस्य धमनीना सहस्रस्य हिराणाम् ।
अस्थुरिन्मध्यमा इमाः साकमन्ता अरंसत ।। (I. 17.3)

Among a thousand *dhamanī* (arteries) vessels, charged with blood, among a thousand veins (हिराणां); even these the middle-most stand still and these extremities have rest.

परि वः सिकतावती धनूर्बृहत्यक्रमीत्।
तिष्ठतेलयता सु कम्।। (I. 17.4)

A mighty rampart, as if, built of sand (as in the case of rivers on land) hath circled and encompassed you; be still, and quietly take rest.

The whole hymn describes the venesection surgery; the vein is cut out; the circulation of blood is restricted; the arterial and veinous blood is extended to flow through some alternate routes. Griffith comments upon *rampart built of sand* (sikatāvatī); the bandage (round the cut in venesection) was probably filled with wet sand to compress and cool the vein.

5. Photo-Therapy—Sunlight Treatment

The hymn I.22 of the Atharva-veda mentions of diseases, which got cured when exposed to sunrays (rays from the rising Sun).

अनु सूर्यमुदयतां हृद्द्योतो हरिमा च ते।
गो रोहितस्य वर्णेन तेन त्वा परि दध्मसि।। (I. 22.1)

As the Sun rises, let thy sore-disease (हृद्योत) and yellowness (हरिमा) depart. We compass and surround thee with the colour of a ruddy ox.

The colour of a ruddy ox functions as a light-filter. Here the Sun is, as if evoked, to cure, as he rises, the sore-disease and yellow hue of the afflicted suppliant, who simultaneously exposing his afflicted body to the mild sunshine of the rising sun; when scorched, he uses a ruddy filter also.

In this hymn. the next verse reiterates the cure:

परि त्वा रोहितैर्वर्णैर्दीर्घायुत्वाय दध्मसि।
यथायमरपा असदथो अहरितो भुवत्।।((I. 22.2)

With ruddy hues, we compass thee that thou mayst live a lengthened life, so that this man be free from harm, and cast his yellow tint away (a cure for anaemia or bloodlessness.) There is an interesting verse in the same hymn: I.22.4:

सुकेषु ते हरिमाणं रोपणाकासु दध्मसि।
अथो हारिद्रवेषु ते हरिमाणं नि दध्मसि।।

To parrots and starlings, we transfer thy sickly yellowness: Now in the yellow-coloured birds, we lay this yellowness of thine.

This verse may be compared with a verse in the Ṛg-veda I.50.12. (the verse with the identical reading, but for *me* in place of the Atharva (*te*) in both the lines.

Any bird, it is conjectured by the scholiasts, with more or less greenish-yellow tints may be used. Griffith quotes Romans among whom people with the jaundice were called *icterici* (see Pliny, H.N.XXX. 11) from the fanciful notion that the disease was cured by looking at the icterus, one of the many varieties of the Sturnidae or starling family. The bird died instead of the patient.

Such superstitions are prevalent in many countries. But the real indication in this hymn is to treat the affected-skin by exposing to sunlight, using colour-filters also, if necessary.

6. Plant For Leprosy

The *devatā* of the hymn, Atharva-veda I.23 is *Vanaspatayaḥ,* or plants. The hymn (of 4 verses) is devoted to a cure of leprosy, a well known (almost incurable) skin-disease. I shall quote here two verses.

नक्तञ्जातास्योषधे रामे कृष्णे असिक्नि च।
इदं रजनि रजय किलासं पलितं च यत्।। (I.23.1)

O Plant, thou sprangest up at night, dusky, dark coloured, black in hue; so *rajani*, mayest thou re-colour

these ashy spots, this leprosy. Dark is the place of thy repose; dark is the place thou dwellest in, dusky and dark, O plant, do thou remove from him each speck and spot.

(The words *rāme* and *kṛṣṇe* all equivalents and synonymous with dark, dusky, black or non-white; *kilāsam* is leprosy,)

A plant, called *Āsur*īos, is meant to fight against leprosy. It has been a conjecture that *āsur*ī was a strong-winged bird in the beginning, which subsequently became a plant for the cure of leprosy.

We have in I.24:

सुपर्णो जातः प्रथमस्तस्य त्वं पित्तमासिथ ।
तदासुरी युधा जिता रूपं चक्रे वनस्पतीन् ।। (I. 24.1)

First, before all, the strong winged-bird was born: thou wast the gall (pitta) thereof.

This bird consequently became a plant.

This became the medicine for leprosy:

आसुरी चक्रे प्रथमेदं किलासभेषजमिदं किलासनाशनम् ।
अनीनशत्किलासं सरूपामकरन्त्त्व त्वचम् ।। (I. 24.2)

We have another un-identified plant for a cure of leprosy, called Śāmā (शामा) (Atharva-veda I.24.4.) This word may be identified with *śyāmā* (श्यामा), or *śyāmāka*.

7. Fever And Its Cure

The high temperature-fever is invoked thus in the Atharva-veda I.25.4:

नमः शीताय तक्मने नमो रूराय शोचिषे कृणोमि ।
यो अन्येद्युरुभयद्युरभ्येति तृतीयकाय नमो अस्तु तक्मने ।।

I offer homage to the chilly fever: to his fierce burning glow I offer homage; be adoration paid to fever, coming each other day, the third or two-days running.

This could be the malarial fever.

8. The Sweet Plant Or Sugar Cane

The *devatā* of the hymn, Atharva-veda I.34 is *madhu-vanaspati*. It appears to be the oldest mention of sugar-cane in our literature:

इयं वीरुन्मधुजाता मधुना त्वा खनामसि।
मधोरधि प्रजातासि सा नो मधुमतस्कृधि ।। (I. 34.1)

From honey sprang this plant to life; with honey now, we dig thee up, make us as sweet as honey, for from honey hast thou been produced.

जिह्वाया अग्रे मधु मे जिह्वामूले मधूलकम्।
ममेदह क्रतावसो मम चित्तमुपायसि ।। (I. 34.2)

My tongue hath honey on the tip; and sweetest honey at the root; thou yieldest to my wish and will, and shall be mine and only mine.

मधुमन्मे निक्रमणं मधुमन्मे परायणम्।
वाचा वदामि मधुमद् भूयासं मधुसंदृशः ।। (I. 34.3)

मधोरस्मि मधुतरो दुघान्मधुमत्तरः ।
मामित्किल त्वं वनाः शाखां मधुमतीमिव ।। (I. 34.4)

Than honey am I sweeter, more honeyed; than the honey plant; of me verily shall thou be fond as of a honeyed branch.

परि त्वा परितत्नुनेक्षुणागामविद्विषे।
यथा मां कामिन्यसो यथा मन्नापगा असः ।। (I. 34.5)

Honeyed is my in-stepping; honeyed my forth-going; with my noise, I speak what is honeyest; may I be of honey-aspect. [मधु = honey = sweet]

Around thee have I girt of zone of sugar-cane (इक्षुणाम् - परितत्नु) to banish hate that thou mayst be in love with me, my darling, never to depart.

9. The Jaṅgiḍa Plant

The Atharva-veda occasionally refers to a *jaṅgiḍa plant;* according to the superstitious traditions, this plant

has been acting as a charm against several diseases. This plant, though today unidentified was cultivated on a good scale. The devatā of Atharva II.4 hymn is Jaṅgiḍa-Maṇi, a cure for viṣkandha (a shoulder-joint disease, may be rheumatism, gout or some type of arthritis). We have: The word *maṇi* stands for the medicinal-*vaṭi* just as candra-prabhāvaṭi of the Āyurveda, *Vaṭi*=maṇi=a pill, a tablet or a capsule-*in no case-an amulet,* as Griffith or Whitney and others report).

For length of life, for mighty joy, uninjured, ever-growing strength, we take *viṣkandha's* antidote—a cure for arthritis and gout) the tablet of *jaṅgiḍa*, the solid dry extract of the medicinal plant).

10. Plague Destroying Plant And Inherited Disease

The *devatā* of the Atharva-veda, II.8 is kṣettriya diseases like leprosy or tuberculosis. We have a verse:

बभ्रोरर्जुनकाण्डस्य यवस्य ते पलाल्या तिलस्य तिलपिञ्ज्या।
वीरुत्क्षेत्रियनाशन्यप क्षेत्रियमुच्छतु।। (II. 8.3)

With straw of barley, tawny-brown in colour, with its silvery ears, with stalk and stem of sesamum—so let the plague-destroying plant remove inherited (kṣettriya) disease.

In this hymn, the common refrain is : वीरुत्क्षेत्रिय नाशन्यप-क्षेत्रियमुच्छतु

Commenting on *kṣettriyasya* (from *kṣetra,* Hindi Kheta, a field) a word neuter substantive, a chronic, constitutional or hereditary disease, derived from mother's body, regarded as a productive field. Weber takes the word here to refer to injury of the field or farm (cf. verses 3-5)—*Griffith*.

11. Spring Water As A Healing Balm

अदो यदवधावत्यवत्कमधि पर्वतात्।
तत्ते कृणोमि भेषजं सुभेषजं यथाससि। (II. 3.1)

That little spring of water which is

running downward from the hill.

I turn to healing balm for thee

that thou mayst be good medicine.

आदङ्गा कुविदङ्गा शतं या भेषजानि ते।

तेषामसि त्वमुत्तममनास्रावमरोगणम्।। (II. 3.2)

Hither and onward ! Well ! Come on ! Among thy hundred remedies, most excellent of all art thou, curing disease and morbid flow.

12. Pṛśniparṇī — A Medicinal Plant

The word *pṛśniparṇī* means a plant with variegated leaves *Hemionitis cordifolia,* a well known medicinal plant. This is the devatā of the hymn Av. II.25 with the opening lines:

शं नो देवी पृश्निपर्ण्यशं निर्ऋत्या अकः (II. 25.1)

सहमानेयं प्रथमा पृश्निपर्ण्यजायत (II. 25.2)

(Victorious in the olden time this *pṛ*śniparṇī was brought forth.)

13. Pātā Plant — A Cure

For this plant, see Av. II.27.4:

पाटामिन्द्रो व्याश्नादसुरेभ्य स्तरीतवे

प्राशं प्रतिप्राशो जह्यरसान्कृण्वोषधे।।

Pāṭā is a plant, perhaps identical with Pāṭhā, *(Clypea hernandifolia)*. It has been potent against several infectious diseases.

14. Daśa Vṛkṣa—A Herb For Pain In Joints.

The hymn II.91 gives a reference to a medicinal herb *daśavṛkṣa* to cure arthritis, rheumatism and the like:

दशवृक्ष मुञ्चेमं रक्षसो ग्राह्या अधि यैनं जग्राह पर्वसु।

अथो एनं वनस्पते जीवानां लोकमुन्नय।।

Free this man, O Daśavṛkṣa, from the several ferocious diseases (rakṣas), from Grāhi (another deficiency sickness), blood-cancer who hath, seized his joints and members. *Daśavṛkṣa* is a tablet, made from the active principles of ten medicinal woods, to be taken by a patient suffering from muscular diseases. *Grāhi* is blood-cancer which seizes men and women and causes death and disease, (for Daśavṛkṣa, see Kauśika Sūtra and Dārila, XXVII.5)

Druha and *grāhi* are serious diseases, next to the noose of Varuṇa only. They may be family sickness, क्षेत्रिय, passed through heredity (एवाहं त्वां क्षेत्रिया न्निर्ऋत्या जामिशंसाद् द्रुहो मुञ्चामि वरुणस्य पाशात्। —(Av. II. 10.3)

(This is a refrain in 8 verses of this hymn.)

Sraktya, स्रक्त्य— It is also one of the śānta (शान्त) or holy trees (see Kauśika Sūtra VIII. 15, identified by Dārila with the Tilaka which is a tree, bearing beautiful flowers. (स्रक्त्यो सि प्रतिसरो सि प्रत्यभिचरणो सि—Av. II.11.2)

15. Dūrvā Or Kuśa Grass

The devatā of the hymn II.7 is a vanaspati, the Dūrvā grass, *Poa cyanosuroides.*

दिवो मूलमवततं पृथिव्या अध्युत्ततम्।
तेन सहस्रकाण्डेन परि णः पाहि विश्वतः।। (II. 7.3)

Spread on the surface of the earth, downward from heaven thy root depends; with this, that hath a thousand joints, keep thou us safe on every side. The finest dūrvā grass furnishes good lawns to a public park; as dried or fresh, it becomes a good grazing fodder; its extracted sap has a herbal value. As a sacred grass, it has been since long used in rituals. As dried long fibres, it provides excellent mattresses.

16. Worms Which Infest Trees, Plants And Cattle

For such infectious troubles, refer to Av.II.31.5:

ये क्रिमयः पर्वतेषु वनेष्वोषधीषु पशुष्वप्स्वन्तः
ये अस्माकं तन्वमाविविशुः सर्वं तद्धन्मि जनिम क्रिमीणाम्।।

Worms (*krimi*) that are found on mountains, in the forests, that live in plants, in cattle, in the waters; there that have made their way within our bodies—these I destroy, the worms' whole generation.

17. Worms— Their Destruction In Sunlight.

We have in Av.II.32.1-2

उद्यन्नादित्यः क्रिमीन्हन्तु निम्रोचन्हन्तु रश्मिभिः ।
ये अन्तः क्रिमयो गवि ।।

Uprising, let the sun destroy and when he sinketh, with his beams, the worms that live within the cow.

विश्वरूपं चतुरक्षं क्रिमिं सारङ्गमर्जुनम् ।
शृणाम्यस्य पृष्टीरपि वृश्चामि यच्छिरः ।।

The four-eyed worm, of diverse shapes, the variegated and the white—I break and crush the creature's ribs, and tear away its head besides.

18. Consumption Or Yakśma Of Different Parts Of Body

The entire hymn II.33.1-7. is devoted to the well-prominent disease known as consumption, *Yakṣmā,* or tuberculosis. The opening verse is—

अक्षीभ्यां ते नासिकाभ्यां कर्णाभ्यां छुबुकादधि ।
यक्ष्मं शीर्षण्यं मस्तिष्काज्जिह्वाया वि वृहामि ते ।।

From both thy eyes, from both nostrils, from both thine ears, and from thy chin, forth from thy brain and tongue, I root out Yakṣmā seated in thy head.

The seats of the disease are also (besides the above in verse I) neck (ग्रीवा), nape (उष्णिह्), dorsal vertebrae, (कीकस), spine (अनूक्य), arms, shoulder-blades (अंस), arms (बाहू), lungs, gall-bladder, sides, kidneys, spleen, liver, bowels, intestines, rectum, belly, flanks, navel, mesentery, thighs, knees, heals and foreparts of feet, loins, hips, marrows, bones, tendons, veins, head, fingers, nails, every member, every hair, every joint, and in the entire skin—in short from

the entire body, and hence the hymn devotes to *Yakṣma-vivarhaṇam* (यक्ष्म-विवर्हणम्).—(Indirectly, we have here a vivid detail of human anatomy.)

19. Vikaṅkata : A Thorny Tree

The hymn Av. V.81 begins with a reference to a thorny tree *Vikaṅkata,* also used as a fuel in a fire-ritual along with oblations of ājya or melted butter.

वैकङ्कतेनेध्मेन देवेभ्य आज्यं वह—(Av. V.8.1)

The tree is identified as *Flacourtia sapida*. Ladles, *sruva* and saucers for Soma juices were also made of this wood in the Vedic ritualistic period.

20. Snake-Poison And Its Remedy

Snakes have been our terror from olden times. One of the hymns of the Atharva-veda, III.27, is said to refer to six serpents, Nāga, which afford protection to us at the six regions. They are our six warders, *rakṣitṛ* . (रक्षतृ).

Asita—Black serpent—warder of the East.

Tiraściraājī—A serpent with transverse streaks—warder of the South.

Pṛdākū—Adder or viper, warder of the West.

Svaja—A type of viper, warder of the North.

Kalmāṣagrīva—Spotty-neck serpent—warder of the Dhruva region (the Nadir)

Śvitra—White serpent-warder of the topmost, the urdhva or the Zenith.

The entire hymn V.13 is associated with the treatment of snake poisons, and in this connection, numerous varieties have been mentioned.

कैरात पृश्न उपतृण्य बभ्र आ मे शृणुतासिता अलीकाः ।
मा मे सख्युः स्तामानमपि ष्ठाताश्रावयन्तो नि विषे रमध्वम् ।। (V. 13.5)

Listen to me, black snakes and hateful creatures, lurker in grass, Kairāta and brown or spotty, approach not

near the house my friend inhabits, give warning, and rest quite with your poison.

Peculiar names of the varieties of these venomous (or even non- venomous) snakes have been given in verses 6, 7 and 8 of this hymn:

असितस्य तैमातस्य बभ्रोरपोदकस्य च।
सात्रासाहस्याहं मन्योरव ज्यामिव धन्वनो वि मुञ्चामि रथाँ इव।। (V. 13.6)
आलिगी च विलिगी च पिता च माता च।
विद्म वः सर्वतो बन्ध्वरसाः किं करिष्यथ। (V. 13.7)
उरुगूलाया दुहिता जाता दास्यसिक्न्या।
प्रतङ्कं दद्रुषीणां सर्वासामरसं विषम्।। (V. 13.8)

Even as the cord that strings the blow, I slacken, as it were the cars; of the all-conquering serpent's wrath, of the fierce rage of Black, and Brown, Taimāta, and Apodaka, (6) and Āligī, the Viligī, their father and the mother too what will do ? Your venomed sap, we know, is utterly powerless (7). Daughter of urugūlā, she-fiend, whom the black-skinned mother bare; all female serpents' poison who crept swiftly near is impotent. (8)

The unidentified antidotes of snake-poisons have been called Tābuva (ताबुव) and Tastuva (तस्तुव).

ताबुवं न ताबुवं न घेत्त्वमसि ताबुवम्। ताबुवेनारसं विषम्। (10)
तस्तुवं न तस्तुवं न घेत्त्वमसि तस्तुवम्। तस्तुवेनारसं विषम्। (11)

Tābuva or not Tābuva, thou verily art not Tābuva: poison is killed by Tābuva (10).

Tastuva or not Tastuva; thou verily art not Tastuva: poison is killed by Tastuva. (11)

21. Parṇa Tablet Or Capsule

The hymn III.5 is devoted to Parṇa Maṇi or Parna Capsule. Parṇa means leaf or feather; in usage, it becomes *palāśa* (पलाश) tree also, *Butea frondosa*, a beautiful tree, sometimes held sacred, and came into prominence on account of its fine stature and nice leaves. It possesses fine

red flowers. Its hard wood is used for making sacrificial utensils. The opening verse of the *Parṇa hymn* is:

आयमगन्पर्णमणिर्बली बलेन प्रमृणन्त्सपत्नान् ।
ओजो देवानां पय ओषधीनां वर्चसा मा जिन्वत्वप्रयावन् ।। (III. 5.1)

The *parṇa-maṇi* has come to this reputation; it is highly beneficial; it is supremely effective in getting away from rivals (*sapatnān*), It is the *oja*, shine or force of gods-the enlightened people; it is milk or the essence of herbs, May it incite me with splendour (*varacas*) ceaselessly and unremittingly.

This Parṇa capsule hath come, strong and destroying with its strength my maladies (*sapatnān, rivals)—the power of the Gods, the plant's sweet essence, may it incite me ceaselessly with vigour.* (ओजो देवानां पय ओषधीनां) *This parṇa maṇi* is like our *vitamin tablets*).

22. Aśvattha And Khadira Trees.

The word *aśvattha* means a standing place for *aśva* or horses; it is identified as—*Ficus religiosa,* commonly known as peepal tree or the sacred fig tree. We have at another place in Av.V.4.3 its mention as gods enjoying, resting and refreshing under its shade:

अश्वत्थो देवसदनस्तृतीयस्यामितो दिवि ।

In the third heaven above us stands, the *Aśvattha* tree, the seat of gods. in the same verse, we have a mention of the Kuṣṭha plant also, embodiment of an endless life:

तत्रामृतस्य चक्षणं देवाः कुष्ठमवन्वत (V. 4.3)

Such trees are found on the snowy mountains, born on the high hill where eagles breed. The tree has been known as fever-banisher (तक्मनाशन)

सुपर्णसुवने गिरौ जातं हिमवतस्परि ।
धनैरभि श्रुत्वा यन्ति विदुर्हि तक्मनाशनम् ।। (V. 4.2)

The opening verse of the hymn III.6 is the following

with a mention of Asvattha and Khadira trees:

पुमान्पुंसः परिजातोश्वत्थः खदिरादधि।
स हन्तु शत्रून्मामकान्यानहं द्वेष्मि ये च माम्।।(III. 6.1)

Masculine springs from masculine and thus *Aśvattha* grows from Khadira; aśvattha seeds generate in the hollows of other trees, and the new growth, which generally destroys its foster mother is endowed popularly (of course, a myth) magical qualities as a cure for the disease caused by parasite misletoe, particularly, wnen the seed of Aśvattha grows on oak or the hazel. The Aśvattha generally grows on the Śami (*Prosopis spicigera*), but heıe we have in this Atharva verse a reference to its growth in the Khadira, *Acacia catechu* (masculine from masculine since *aśvattha* and *khadira,* both the words in the Vedic language are masculine.

The parasitic growth of the aśvattha seeds, with a damage to the foster-mother tree is clearly indicated in the following verse III.6.6)

यथाश्वत्थ वानस्पत्यानारोहन्कृणुषेधरान्।
एवा मे शत्रोर्मूर्धानं विष्वग्भिन्द्ध सहस्व च।। (6)

As thou Aśvattha, mountest on the trees and overthrowest them, so do they break my foeman's head asunder and overpower him.

23. Apāmārga—A Herb And General Healing

Three hymns of the Atharva-veda, IV.17 to 19 are particularly devoted to the herb apāmārgā and the cures rendered by it, and each hymn of this group has eight verses. The word apāmārgais derived from *Vm ṛ j,* to cleanse or wipe(मृज शुद्धौ)II.59 Pāṇ ini, *Dhātupṭ ha*) and the plant is identified as *Achyranthes aspera*: We have:

आपामार्गोप मार्ष्टु क्षेत्रियं शपथश्च यः।
अपाह यातुधानीरप सर्वा अराय्यः।।(IV. 18.7)

Let Apāmarga sweep away chronic disease and every curse; sweep the superstitious sorceresses (black magic terrors), clean away all malignant stingy hags (witchcraft):

The verse itself says:

I have with this plant ruined all malignant powers of witch-craft:

अनयाहमोषध्या सर्वाः कृत्या अदूदुषम् ।(IV. 18.5)

Again-

There is no fear or danger, O plant, within the limit of the range, thou fleest like a flashing dart:

सेनेवैषि त्विषीमती न तत्र भयमस्ति यत्र प्राप्नोष्योषधे ।। (IV. 19.2)

Further : अग्रमेष्योषधीनां ज्योतिषेवाभिदीपयन् ।

i.e. illumining, as it were, with light, thou movest at the head of plants.

This may be referring to the plant, *pāta* (पाटा) probably identical with *pā ṭhā, Clypea hernandifolia*, a climbing plant possessing various medicinal properties. See Av. II.27.4)

Such plants have been evoked thus in the most general manner:

पयस्वतीरोषधयः पयस्वन्मामकं वचः ।
अथो पयस्वतीनामा भरेहं सहस्रशः ।।(III. 24.1)

The plants of earth are rich in milk is this my word;

यासां द्यौष्पिता पृथिवी माता समुद्रो मूलं वीरुधां बभूव ।
तास्त्वा पुत्रविद्याय दैवीः प्रावन्त्वोषधयः ।। Av. III.23.6

May those celestial herbs whose sire was heaven, the earth thier mother and their root the ocean, may those celestial healing plants assist thee to obtain a son.

24. Digging Of Plants For Strengthening Nerves

We have in Atharva-veda IV.4.1

यां त्वा गन्धर्वो अखनद्वरुणाय मृतभ्रजे ।
तां त्वा वयं खनामस्योषधिं शेपहर्षणीम् ।।

We dig thee from the earth, the plant which strengthenes and exalts the penis-nerves,—the plant which Gandharvas dug for Varuṇa whose power was lost. (IV.4.1.)

25. Cultivated Rice

Brīhi and *yava* are the common terms of the Vedic age, meaning rice and barley. In the Prāṇa Sūkta, Av. XI.4,. 13 we have the following line:

प्राणापानौ व्रीहियवावनड्वान्प्राण उच्यते
यवे ह प्राण आहितो पानो व्रीहिरुच्यते।।

A special variety of cultivated rice is known as śāli rice (perhaps the name is derived from Śāririka or the Indian bird *Maināa, Gracula religiosa.* There is a mention of śali rice in the following Atharva verse:

शिवो वो गोष्ठो भवतु शारिशाकेव पुष्यत।
इहैवोत प्र जायध्वं मया वः सं सृजामसि।।—Av. III.14.5

Auspicious be this stall to you. Prosper like cultivated (śāli) rice Even here increase and multiply.

26. Growing Of Herbs And Digging Of Plants

We have the following line in Atharva-veda III.18.1

इमां खनाम्योषधिं वीरुधां बलवत्तमाम्।

From out of the earth, I dig this plant, a herb of most effective power. The herbal plants are god-sent with auspicious expanded leaves.

उत्तानपर्णे सुभगे देवजूते सहस्वति।
सपत्नीं मे परा णुद पतिं मे केवलं कृधि।।—Av. III.18.2

27. Varaṇa–A Plant Of Medicine.

In the first verse of Av.IV.7.1 there appears to be a reference of a medicinal plant, *varaṇa* (*Crataeva roxburghii*) growing widely on the banks of Varaṇāvati, a lake or river (from *vār,* water, vārayāti, ward off or guard.)

वारिदं वारयातै वरणावत्यामधि।
तत्रामृतस्यासिक्तं तेना ते वारये विषम्।।

So may this water guard us on the bank of Varaṇāvati, therein hath Amṛta been infused; with that, ward thy poison off.

A salve (añjana, a healing ointment for sores), a remedy for fever, consumption and snake (IV.9.8) obtainable from a three-peaked hill by the sides of a snowy mountain—

त्रयो दासा आञ्जनस्य तक्मा बलास आदहिः ।
वर्षिष्ठः पर्वतानां त्रिककुन्नाम ते पिता ।।—(IV. 9.8)

Whom so thy creepest over, O salve (*a*ñjana) member by member, joint by joint, from him like some strong arbiter of strife, thou banished decline.

28. Rohaṇī—A Healer Plant

The devatā of the hymn IV.12 is *Rohiṇ*ī vanaspati, supposed to heal a broken bone.

रोहण्यसि रोहण्यस्थ्नश्छिन्नस्य रोहणी ।
रोहयेदमरुन्धति ।। (IV. 12.1)

Thou art the healer, making whole, O Rohiṇi, the healer of the broken bone; make thou this whole, Arundhati.

How the healing takes place is vividly described thus:

सं ते मज्जा मज्ज्ञा भवतु समु ते परुषा परुः ।
सं ते मांसस्य विस्रस्तं समस्थ्यपि रोहतु ।। (IV. 12.3)
मज्जा मज्ज्ञा सं धीयतां चर्मणा चर्म रोहतु ।
असृक्ते अस्थि रोहतु मांसं मांसेन रोहतु ।। (IV. 12.4)
लोम लोम्ना सं कल्पया त्वचा सं कल्पया त्वचम् ।
असृक्ते अस्थि रोहतु छिन्नं सं धेह्योषधे ।। (IV. 12.5)

With the narrow be the narrow joined, thy limb, united with the limb, let what hath fallen of they flesh and the bone also grow, (3) let this skin grow united with the skin; let blood and bone grow strong in thee, flesh grow together with flesh, (4) join thou together hair with hair; join thou together skin with skin; let blood and bone grow strong in thee; unite the broken part, O Plant. (5)

29. Animals Familiar With Environmental Cures.

In Book VIII, Hymn 7, we have four interesting verses 23-27 in respect to the herbs and cures present in

our surroundings with which our forest creatures, cattle and birds are familiar and they instinctively find them out and use them whenever sick or ailing. We are reproducing these veses without any comment.

वराहो वेद वीरुधं नकुलो वेद भेषजीम्।
सर्पा गन्धर्वा या विदुस्ता अस्मा अवसे हुवे।।(VIII. 7.23)

The boar knows the plant; the mungoose know the remedial herb; what ones the serpents, the gandharvas know, those I call to aid for him.

याः सुपर्णा आङ्गिरसीर्दिव्या या रघटो विदुः ।
वयांसि हंसा या विदुर्याश्च सर्वे पतत्रिणः ।।
मृगा या विदुरोषधीस्ता अस्मा अवसे हुवे।। (VIII. 7.24)

What (herbs) of the Aṅgirasas, the eagles (know), what heavenly ones the *raghaṭs* know, what ones the birds, the swans know, and what all the winged ones, what herbs the wild beasts know—those I call to aid for him.

यावतीनामोषधीनां गावः प्राश्नन्त्यघ्न्या यावतीनामजावयः ।
तावतीस्तुभ्यमोषधीः शर्म यच्छन्त्वाभृताः ।। (VIII. 7.25)

Of many herbs the inviolable kine partake, of how many the goats and sheep, let so many herbs, being brought, extend protection to thee.

यावतीषु मनुष्या भेषजं भिषजो विदुः ।
तावतीर्विश्वभेषजीरा भरामि त्वामभि।। (VIII. 7.26)

In how many (herbs), human physicians know a remedy, so many, all remedial, do I bring unto thee.

7

Ṛṣis of The Atharva-Veda

The alphabetical index of the seer-names and of passages ascribed to them was made by Prof. Whitney, and later on revised by Dr. Ryder and Charles Rockwell Lanman. (see pages 1040 and 1041, Atharva-veda Saṁhitā, Harvard Oriental series, W.D Whitney, (vol.II); 1971 reprint by Motilal Banarsidass).

Of course, we have added further entries for Kāṇḍa XX omitted by Whitney.

Agastyaḥ VI.133.

Aṅgiras II.3; 35; IV.39.1-8; V.12; VI.45-48; VII.52—53; 82; 95; XIX.22; 34-35. (see also Atharv¯aṅgiras; Pratyaṅgirasa and Bhrgāṅgiras.

Ajamīḍha 30h. XX.143, 1-7.

Aṅgiras Pracetas, with Yama VI.45-47.

Atharvan I.1-3; 9-11; 15; 20-21; 23; 27; 30; 34-35;

II.4; 7; 13; 19-23; 29; 34;

III.1-5; 8; 10; 15-16; 18; 26-27; 30;

IV.3-4; 10; 15; 22 (? or Vasiṣṭha ?); 30; 34;

V.5-6; 7-8; (?); 11; 24; 28

VI.1-7; 13; 17-18; 32.3; 36-40; 50; 58-62; 64-69; 73-74; 78-80; 85- 90; 92; 97-99; 109-113; 124-126; 138-140;

VII.1-7; 13-14; 18; 34-38; 45.2; 46-49; 52; 56; 61; 70-73; 76; 78-81; 85- 87; 91-92; 94; 97-99; 105-106.

VIII.7; 9.

IX.1-2; X.3; 7; 9; XI.2-3; 7;

XII. 1; XVIII. 1-4 (the whole Kāṇḍa) XIX. 14-20; 23-24; 26; 37-38;

See also Brahddiva Atharvan; also Sindhu-dvīpa Atharvākṛti. Atharvan Vītahavya. VI. 136-137.

Ājamīḍha XX.143

Atharvāṅgiras; IV.8; VI.72; 94; 101; 128-132; VII.74; 115-118; XIX.3; 4; 5 (?)

Cf. Aṅgiras.

Atriḥ XX.12.7

Atharvācārya VIII.10; Cf.XII.5 (Kaśyapa)

Apratīrathaḥ X.IX.13.

Atharvana. Cf. Bhṛgu Atharvaṇa

Ayāsyaḥ XX.16; 91

Aṣṭakaḥ X.25.7; XX.33

Āṅgīraso dvitāno mārutas-tiras'cīr vā XX.137

Āyuḥ XX.119.1.

Indrāṇī XX.126.

Irimbiṭhiḥ XX.3-5; 38; (1-3); 44; 46; 47 (7-9)

Ucchocanaḥ VI.10.3.

Uddālakaḥ III.29; VI.15.

Unmocanaḥ V.30; VI.105.

Uparibabhravaḥ VI.30-31; VII.8-9.

Ṛbhuḥ IV.12

Kapiñjalaḥ II.27; VII.95-96; 100-101

Kabandhaḥ VI. 75-77.

Kaliḥ XX.97

Kaśyapa X.10; XII.4-5

Kaśyapaḥ Marīciḥ VII.62-63 (see marīciḥ kāśyapaḥ)

Kāṅkāyanaḥ VI.70; XI.II

Kāṅvaḥ II.31-32; V.23

Kutsaḥ X.8; XX. 8(2); 13(3); 107(14-15); 123

Kurustutiḥ XX.42

Kṛtiḥ sindhadv̄ipaḥ Atharvā 1.6.

Kṛṣṇaḥ XX,17; 89; 94.

Kaurupathiḥ VII.60; XI.X (see Whitney)

Kauśikaḥ VI.35; 117-121; X.5 (25-36)

Puruhanmā XX.81; 92 (16-21); 105(4-5).
Puṣṭiguḥ XX.51(3-4).
Pūraṇaḥ XX.96(1-5).
Pragāthaḥ XX.85(1-2); 93(1-3).
Praçetāḥ VI.45-48; XX.96(24).
Prajāpatiḥ II.30; IV.35; VI.11; VII.107; XVI 1- 2; XIX.46.
Pratyaṅgirasaḥ X.1. Cf. Aṅgiras
Pramocanaḥ VI.106.
Praśocanaḥ VI.104.
Praskaṇvaḥ VII.39-44; XX.47 (13- 21); XX.51(1-2)
Priyamedhaḥ XX.18(1-3); 22(4-6); 92(1-15[b]).
Babhrupiṅgalaḥ VI.14.
Bādarāyaṇiḥ IV. 37-38, VII.61, VII.114
Budhaḥ XX.137(2).
Bṛhacchukraḥ VI.53.Cf. Sukraḥ
Bṛhaddiva Atharvan V. 1-3; Cf. Atharvan
Bṛhaspatiḥ X.6
Brahmā I.17; 19; 22; 24; 26; 31-32;
II. 15-17; 24; 33;
III. 11-12; 14; 23; 28; 31;
IV. 5; 16; 21; 33; 39; (9-10)
V. 9-10; 20-21; 25-27;
VI. 26; 41; 54-56; 71; 114-115;
VII. 19-21; 22; 24; 32; 33 (?) 53; 54; (1) 60; 66-67; 103-104; 111.
VIII. 1-2;
IX.4; 6-7; 9-10;
X.5 (37-41)
XI. 1; 7
XIII.1-4 (the whole kāṇḍa); XVI.3-4;
XVII. 1 (the whole kāṇḍa);
XIX. 1; 9-12; 21; 28-30; 36; 40-43; 51-52; 58-71
Brahmān with Bhṛgvāṅgiras III.11

Brahmāskandaḥ IV. 31-32.

Bhagaḥ VI.82.

Bharadvājah̦ II.12; XX.8 (1).

Bharadvājah, with Gopatha XIX.49 (?); XX.36; 58; 63(3); 90

Bhāgaliḥ VI.52.

Bhārgavaḥ VII.118-119

Bhārgavah Vaidarbhiḥ XI.6.

Bhuvanaḥ XX.124 (4-6)

Bhuvanaḥ Sādhano vā XX.63 (1-3)

Bhṛguḥ III.13; 24-25; IV.9; 14; VI.27- 29; 122-123; VII.16-18; VII.57; VII.89; VII.112-113, VII.115; 54.2; 55; 84; 107-108; 110; IX.5; XII.2; XIX.32-33; 44-45; 53-55.

Bhṛguḥ Ātharvaṇaḥ II.5.

Bhṛgvāṅgiras I.12- 14; 25; II.8-10; III.7; III.7; IV.11; V.4; 22; VI.20; 42-43; 91; 95-96; 127; VII.31; 32; 98; VIII.8; IX.3; 8; XI.12; XIX.27;39

Bhṛgvāṇgiras Brahma XIX.72

Madhucchndāḥ XX.26(4-6); XX.38(4-6); 39(1); 40; 47(4- 6); 47 (4-6; 10-12) 57(1- 3); 60(4-6); 68-71; 84.

Mayobhūḥ V.17-19.

Marīciḥ kaśyapaḥ VII.64.

Mātṛnāmān II.2; IV.20; VIII.6.

Mārutas-Tiraścirāṅgiraso Dyutāno vā XX.137 (7-11)

Mṛgāraḥ IV. 23-29.

Medhātithiḥ VII.26-30; XX.18(1[c]-3[c])

Medhātithi and Medhyātithi XX. 143(9).

Medhyātithi XX.9(3-4); 10; 49(6- 7); 50; 52; 53; 57 (11-16); 59(1-2); 85(3-4); 99; 101; 104(1-2); 116; 118(3-4).

Yamaḥ VI.45-46; 47[d],48[e]; VII.23; 41; 100-101; XII.3; XVI.5-9; XIX.56-57.

Yayātiḥ XX.137(4-6).

Note : Index of Ṛṣis in kāṇḍa and hymns where the full hymn is devoted to the Ṛṣi otherwise the verse of the hymn is also indicated by the number in braces.

Note : Index of Ṛṣis to sūktas and mantras where the full hymn is devoted to the Ṛṣi otherwise the verses of the hymn is also indicated by the number in figures.

Index of Mantras

मन्त्रानुक्रमणी

अथाथर्ववेदमन्त्राणां वर्णानुक्रमणी

	का.	सू.	मं.
अग्निं ब्रूमो वनस्पती	११.	६.	१
अग्निं होतारं मन्ये	२०.	६७.	३
अग्निः क्रव्याद्भूत्वा	१२.	५(५).	३
अग्निः पचन्नक्षतु त्वा	१२.	३.	२४
अग्निः परेषु धामसु	६.	३६.	३
अग्नेः शरीरमसि	८.	९.	२८
अग्नेः सांतपनस्याहं	६.	७६.	२
अग्ने अक्रव्याज्ञिः	१२.	२.	४२
अग्ने अच्छा वदेह	३.	२०.	२
अग्ने चर्व्यक्षियस्त्वा	११.	१.	१६
अग्नेजनिष्ठा महते	११.	१.	३
अग्ने जातान्प्र णुदा	७.	३५.	१
अग्ने जायस्वादिति	११.	१.	१
अग्ने तपस्तप्यामहे	७.	६३.	२
अग्ने त्वचं यातुधानस्य	८.	३.	४
अग्ने देवाँ इहा वह	२०.	१०१.	३
अग्ने पृतनाषाट्	५.	१४.	८
अग्ने प्रेहि प्रथमो देव	४.	१४.	५
अग्ने मन्युं प्रतिनुदन्	५.	३.	२
अग्ने यत्ते तपस्तेन	२.	१९.	१
अग्ने यत्ते तेजस्तेन	२.	१९.	५
अग्ने यत्तेर्चिस्तेन	२.	१९.	३
अग्ने यत्ते शोचिस्तेन	२.	१९.	४
अग्ने यत्ते हरस्तेन	२.	१९.	२
अग्नेरिवास्य दहत	६.	२०.	१
अग्नेरिवास्य दहतो	७.	४७.	१
अग्नेर्वासो अपां गर्भो	८.	७.	८
अग्नेर्भाग स्थ	१०.	५.	७
अग्नेर्मन्वे प्रथमस्य	४.	२३.	१
अग्नेर्वर्म परि गोभि	१८.	२.	५८
अग्ने वैश्वानर विश्वैर्मा	२.	१६.	४
अग्ने शर्ध महते	७.	७७.	१०
अग्नेष्टे प्राणममृता	८.	२.	१३
अग्ने सपत्नानधरान्	१३.	१.	३१
अग्ने समिधमाहार्षं	१९.	६४.	१
अग्ने सहस्वानभिभू	११.	१.	६
अग्ने स्वाहा कृणुहि	५.	२७.	१२
अग्नौ तुषाना वप	११.	१.	२९
अग्नौ सूर्ये चन्द्रमसि	११.	५.	१३
अग्न्याधेयमथो दीक्षा	११.	७.	८

	का.	सू.	मं.
अग्नी रक्षांसि सेधति	८.	३.	२६
अग्नीषोमा पथिकृता	१८.	२.	५३
अग्नीषोमाभ्यां कामाय	१२.	४.	२६
अग्नीषोमावदधुर्या	८.	९.	१४
अग्नेः प्रजातं परि	१९.	२६.	१
अग्रमेभ्योषधीनां	४.	१९.	३
अघं पच्यमाना दुष्वप्न्यं	१२.	५(४).	५
अघद्विष्टा देवजाता	२.	७.	१
अघमस्त्वघकृते शपथः	१०.	१.	५
अघविषा निपतन्ती	१२.	५(३).	१५
अघशंसदुःशंसाभ्यां	१२.	२.	२
अघायतामपि नह्या	१०.	९.	१
अघाश्वस्येदं भेषज	१०.	४.	१०
अघोरचक्षुरपतिघ्नी	१४.	२.	१७
अघ्न्ये पदवीर्भव	१२.	५(६).	१२
अघ्न्ये प्र शिरो जहि	१२.	५(६).	१४
अङ्गभेदमङ्गज्वरं	९.	८.	५
अङ्गभेदो अङ्गज्वरो	५.	३०.	९
अङ्गादङ्गात्प्र च्यावय	१०.	४.	२५
अङ्गादङ्गाद्वयमस्या	१४.	२.	६९
अङ्गिरसामयनं पूर्वो	१८.	४.	८
अङ्गिरसो नः पितरो	१८.	१.	५८
अङ्गिरोभिर्यज्ञियैरा	१८.	१.	५९
अङ्गेअङ्गे लोम्निलोम्नि	२.	३३.	७
	२०.	९६.	२३
अङ्गेअङ्गे शोचिषा	१.	१२.	२
अङ्गेभ्यस्त उदराय	११.	२.	६
अचिकित्वांश्चिकितुष	९.	९.	७
अचिक्रदत्स्वपा इह	३.	३.	१
अच्छ त्वा यन्तु हविनः	३.	४.	३
अच्छा न इन्द्रं यशसं	६.	३९.	२
अच्छा म इन्द्रं मतयः	२०.	१७.	१
अच्छायमेति शवसा	५.	२७.	४
अच्छा हि त्वा सहसः	२०.	१०३.	३
अच्युतच्युत्समदो	५.	२०.	१२
अजं च पचत पञ्च	९.	५.	३७
अजः पक्वः स्वर्गे लोके	९.	५.	१८
अजमनज्मि पयसा	४.	१४.	६
अजस्त्रिनाके त्रिदिवे	९.	५.	१०
अजागार केविका	२०.	१२९.	१७

अजाता आसन्नृतवो	११.	८.	५
अजा रोह सुकृतां यत्र	९.	५.	९
अजिराधिराजौ श्येनौ	७.	७३.	३
अजैषं त्वा संलिखित	७.	५२.	५
अज्ञैष्माद्यासनामाद्या	१६.	६.	१
अजो अग्निरजमु ज्योति	९.	५.	७
अजो भागस्तपसस्तं	१८.	२.	८
अजो वा इदमग्रे	९.	५.	२०
अजोस्यज स्वर्गोसि	९.	५.	१६
अजो ह्यग्नेरजनिष्ट शोकात्	४.	१४.	१
अजो ह्यग्नेरजनिष्ट शोकाद्	९.	५.	१३
अञ्जते व्यञ्जते समञ्जते	१८.	३.	१८
अतः परिज्मन्ना गहि	२०.	७०.	५
अतन्द्रो यास्यन्हरितो	१३.	२.	२८
अतिथीन्प्रति पश्यति	९.	६(५).	८
अति द्रव श्वानौ सारमेयौ	१८.	२.	११
अति धन्वान्यत्यप	७.	४२.	१
अति धावतातिसरा	५.	८.	४
अति निहो अति सृधो	२.	६.	५
अतिमात्रमवर्धन्त	५.	१९.	१
अति विश्वान्यरुहद्	१९.	४९.	२
अतिसृष्टो अपां वृषभो	१६.	१.	१
अतीदु शक्र ओहत	२०.	९२.	११
अतीव यो मरुतो	२.	१२.	६
अतो वै० प्र विशत्विन्द्रं	१५.	१०.	४
अतो वै० प्राविशदिन्द्रं	१५.	१०.	५
अतो वै ब्रह्म च क्षत्रं	१५.	१०.	३
अत्यर्धर्च परस्वतः	२०.	१३१.	१९
अत्राह गोरमन्वत	२०.	४१.	३
अत्रिवद्वः क्रिमयो	२.	३२.	३
	५.	२३.	१०
अत्रैनानिन्द्र वृत्रहन्	५.	८.	९
अथ य एवं विदुषा	१५.	१२.	८
अथ यस्याव्रात्यो व्रात्य	१५.	१३.	११
अथर्वाणं पितरं देवबन्धुं	७.	२.	१
अथर्वाणो अबध्नत	१०.	६.	२०
अथर्वा पूर्णं चमसं	१८.	३.	५४
अथा ते अन्तमानां	२०.	५७.	३
	२०.	६८.	३
अथो इयन्निति	२०.	१३०.	१८

अथो इयन्नियन्निति	२०.	१३०.	१७
अथोपदान भगवो	१९.	३४.	८
अथो यानि च यस्मा	१९.	४८.	१
अथो श्वा अस्थिरो	२०.	१३०.	१९
अथो सर्वं श्वापदं	११.	९.	१०
अदन्ति त्वा पिपीलिका	७.	५८.	७
अद्भ्यो दिवि पृथिव्या	१७.	१.	१२
अदान्यान्त्सोमपान्	२.	३५.	३
अदारसृद्भवतु देव	१.	२०.	१
अदितिः श्मश्रु वपत्वाप	६.	६८.	२
अदितिर्द्यौरदितिरन्तरिक्ष	७.	६.	१
अदितिर्मादित्यैः प्रतीच्या	१८.	३.	२७
अदितेर्हस्तां स्रुचमेतां	११.	१.	२४
अदूहमित्यां पूषकम्	२०.	१३१.	१८
अदृश्रन्नस्य केतवो	१३.	२.	१८
	२०.	४७.	१५
अदेवृघ्न्यपतिघ्नी	१४.	२.	१८
अदो यत्ते हृदि श्रितं	६.	१८.	३
अदो यदवधावत्यवत्	२.	३.	१
अदो यदवरोचते	३.	७.	३
अदो यद्देवि प्रथमाना	१२.	१.	५५
अद्भिरन्नादीभिरन्नमत्ति	१५.	१४.	६
अद्भ्यस्त्वा राजा वरुणो	३.	३.	३
अद्याग्ने अद्य सवितरद्य	४.	४.	६
अद्या मुरीय यदि	८.	४.	१५
अध ते विश्वमनु	२०.	१५.	२
अध त्यं द्रप्सं विभ्वं	१८.	१.	२१
अध द्रप्सो अंशुमत्या	२०.	१३७.	९
अधराञ्चं प्र हिणोमि	५.	२२.	४
अध रात्रि० अक्षौ	१९.	५०.	१
अध रात्रि० हनू	१९.	४७.	८
अधरोधर उत्तरेभ्यो	६.	१३४.	२
अधा यथा नः पितरः	१८.	३.	२१
अधा हीन्द्र गिर्वण	२०.	१००.	१
अधि द्वयोरदधा	२०.	२५.	३
अधि नो ब्रूतं पृतना	४.	२८.	७
अधि ब्रूहि मा रभथाः	८.	२.	७
अधि स्कन्द वीरयस्व	५.	२५.	८
अधीतीरध्यगादयमधि	२.	९.	३
अध्यक्षो वाजी मम	९.	२.	७

अध्वर्यवोरुणं दुग्धमंशुं	२०.	८७.	१
अनच्छये तुरगातु	९.	१०.	८
अनडुद्भ्यस्त्वं प्रथमं	६.	५९.	५१
अनड्वानिन्द्रः स पशुभ्यो	४.	११.	२
अनड्वान्दाधार पृथिवी	४.	११.	१
अनड्वान्दुहे सुकृतस्य	४.	११.	४
अनड्वाहं प्लवमन्वा	१२.	२.	४८
अनन्तं विततं पुरुत्रा	१०.	८.	१२
अनपत्यमल्पपशुं	१२.	४.	२५
अनभ्रयः खनमाना	१९.	'२.	३
अनमित्रं नो अधरा	६.	४०.	३
अनयाहमोषध्या सर्वाः	४.	१८.	५
	१०.	१.	४
अनर्शरातिं वसुदामुप	२०.	५८.	२
अनवद्याभिः समु जग्म	२.	२.	३
अनवद्यैरभिद्युभिर्मखः	२०.	४०.	२
	२०.	७०.	४
अनस्याः पूताः पवनेन	४.	३४.	२
अनागमिष्यतो वरानवित्तेः	१६.	६.	१०
अनागोहत्या वै भीमा	१०.	१.	२९
अनाधृष्यो जातवेदा	७.	८९.	१
अनाप्ता ये वः प्रथमा	४.	७.	७
	५.	६.	२
अनामयोपजिह्विका	२०.	१२९.	२०
अनास्माकस्तद्देवपीयुः	१९.	५७.	५
अनुगच्छन्ती प्राणानुप	१२.	५(३).	१६
अनुच्छ्य श्यामेन	९.	५.	४
अनुजिघ्रं प्रमृशन्तं	८.	६.	६
अनु ते शुष्मं तुरयन्त	२०.	१०५.	२
अनु त्वाग्निः प्राविशदनु	१०.	१०.	७
अनु त्वा रोदसी उभे	२०.	४२.	२
अनु त्वा हरिणो वृषा	३.	७.	२
अनुपूर्ववत्सां धेनु	९.	५.	२९
अनु प्रत्नस्यौकसः	२०.	९२.	१५
अनु प्रत्नस्यौकसो	२०.	२६.	३
अनुमतिः सर्वमिदं बभूव	७.	२१.	६
अनुमतेन्विदं मन्यस्वाकूते	६.	१३१.	२
अनु मन्यतामनुमन्यमानः	७.	२१.	३
अनुव्रतः पितुः पित्रो	३.	३०.	२
अनुव्रता रोहिणी	१३.	१.	२२

अनु सूर्यमुदयतां	१.	२२.	१
अनुस्पष्टो भवत्येषो	२०.	९६.	४
अनुहवं परिहवं	१९.	८.	४
अनुहूतः पुनरेहि	५.	३०.	७
अनृक्षरा ऋजवः सन्तु	१४.	१.	३४
अनृणा अस्मिन्ननृणाः	६.	११७.	३
अनेनेन्द्रो मणिना	८.	५.	३
अन्तकाय मृत्यवे नमः	८.	१.	१
अन्तकोसि मृत्युरसि	१६.	५.	२
	१६.	५.	९
अन्तरा द्यां च पृथिवीं	९.	३.	१५
अन्तरिक्षं जालमासीज्जाल	८.	८.	५
अन्तरिक्षं दिवं भूमि	१०.	९.	१०
अन्तरिक्षं धेनुस्तस्या	४.	३९.	४
अन्तरिक्ष आसां स्याम	१.	३२.	२
अन्तरिक्षाय स्वाहा	५.	९.	३
	५.	९.	४
अन्तरिक्षेण पतति	६.	८०.	१
अन्तरिक्षेण सह० अयं	४.	३८.	७
अन्तरिक्षेण सह० इमे	४.	३८.	६
अन्तरिक्षे वायवे समनमन्	४.	३९.	३
अन्तरेमे नभसी घोषो	५.	२०.	७
अन्तर्गर्भश्चरति देवता	११.	४.	२०
अन्तर्दधे द्यावापृथिवी	८.	५.	६
अन्तर्दावे जुहुता स्वे	६.	३२.	१
अन्तर्देशा अबध्नत	१०.	६.	१९
अन्तर्धिर्देवानां परिधि	१२.	२.	४४
अन्तर्धेहि जातवेद	११.	१०.	४
अन्तश्चरति रोचना	६.	३१.	२
	२०.	४८.	५
अन्ति सन्तं न जहात्यन्ति	१०.	८.	३२
अन्नं पूर्वा रासतां मे	१९.	७.	४
अन्नाद्येन यशसा तेजसा	१३.	४(५).	४
	१३.	४(६).	५
अन्य ऊ षु यम्यन्य	१८.	१.	१६
अन्यक्षेत्रे न रमसे	५.	२२.	९
अन्यत्रास्मन्न्युच्यतु	६.	२६.	३
अन्येभ्यस्त्वा पुरुषेभ्यो	१२.	२.	१६
अन्वग्निरुषसामग्र	७.	८७.	४
	१८.	१.	२७

अन्वच नोनुमतिर्यज्ञं	७.	२१.	१
अन्वान्त्र्यं शीर्षण्यमथो	२.	३३.	४
अन्वारभेथामनुसंरभे	६.	१२२.	३
अन्विदनुमते त्वं मंससे	७.	२१.	२
अपः समुद्राद्दिवमुद्वहन्ति	४.	२७.	४
अपकामं स्यन्दमाना	३.	१३.	३
अप क्रामति सूनृता	१२.	५(१).	६
अप क्राम नानदती	१०.	१.	१४
अप क्रामन्पौरुषेया	७.	११०.	१
अपक्रीताः सहीयसी	८.	७.	११
अपचितः प्र पतत	६.	८३.	१
अपचितां लोहिनीनां	७.	७८.	१
अप ज्योतिषा तमो	२०.	१६.	५
अप तस्य हतं तमो	१०.	७.	४०
अप त्ये तायवो यथा	१३.	२.	१७
	२०.	४७.	१४
अपथेना जभारैणां	५.	३१.	१०
अप नः शोशुचदघमग्ने	४.	३३.	१
अप न्यधुः पौरुषेयं	१९.	२०.	१
अपपापं परिक्षवं	१९.	८.	५
अपमित्यमप्रतीत्तं	६.	११७.	१
अपसृज्य यातुधानानप	४.	१८.	८
अपरिमितमेव यज्ञ	९.	५.	२२
अपवासे नक्षत्रा	३.	७.	७
अपश्चा दग्धान्नस्य	१९.	५५.	५
अपश्यं गोपामनिपद्यमान	९.	१०.	११
अपश्यं युवतिं नीयमानां	१८.	३.	३
अपस्त ओषधीमती	१९.	१८.	६
अप स्तेनं वासो गोअज	१९.	५०.	५
अपस्त्वं धुक्षे प्रथमा	१०.	१०.	८
अपां तेजो ज्योतिरोजो	१.	३५.	३
अपां फेनेन नमुचेः	२०.	२९.	३
अपां मा पाने यतमो	५.	२९.	८
अपां यो अग्रे प्रतिमा	९.	४.	२
अपां रसः प्रथमजो	४.	४.	५
अपाः पूर्वेषां हरिवः	२०.	३२.	३
अपागूहन्नमृतां मर्त्येभ्यः	१८.	२.	३३
अपाङ् प्राङेति स्वधया	९.	१०.	१६
अपाञ्चौ त उभौ बाहू	७.	७३.	४
अपादग्रे समभवत्	१०.	८.	२१
अपादिन्द्रो अपादग्नि	२०.	९२.	८
अपादेति प्रथमा पद्वतीनां	९.	१०.	२३
अपानति प्राणति	११.	४.	१४
अपानाय व्यानाय	६.	४१.	२
अपामग्निस्तनूभिः	४.	१५.	१०
अपामग्रमसि समुद्रं	१६.	१.	६
अपामस्मै वज्रं प्र	१०.	५.	५०
अपामह दिव्यानामपां	१९.	२.	४
अपामार्ग ओषधीनां	४.	१७.	८
अपामार्गोप मार्ष्टु	४.	१८.	७
अपामिदं न्ययनं	६.	१०६.	२
अपामूर्ज ओजसो	१९.	४५.	३
अपामूर्मिर्मदन्निव	२०.	२८.	४
	२०.	३९.	५
अपावृत्य गार्हपत्यात्	१२.	२.	३४
अपास्मत्तम उच्छतु	१४.	२.	४८
अपि नह्यामि ते बाहू	७.	७३.	५
अपि वृश्च पुराणवद्	७.	९५.	१
अपूपवानन्नवांश्चरुरेह	१८.	४.	२१
अपूपवानपवांश्चरुरेह	१८.	४.	२४
अपूपवान्क्षीरवांश्चरुरेह	१८.	४.	१६
अपूपवान्घृतवांश्चरुरेह	१८.	४.	१९
अपूपवान्दधिवांश्चरुरेह	१८.	४.	१७
अपूपवान्द्रप्सवांश्चरुरेह	१८.	४.	१८
अपूपवान्मधुमांश्चरुरेह	१८.	४.	२२
अपूपवान्मांसवांश्चरुरेह	१८.	४.	२०
अपूपवान्नसवांश्चरुरेह	१८.	४.	२३
अपूपापिहितान्कुम्भान्	१८.	३.	६८
	१८.	४.	२५
अपूर्वेणेषिता वाचस्ता	१०.	८.	३३
अपेत वीत वि च	१८.	१.	५५
अपेतो वायो सविता	४.	२५.	४
अपेन्द्र द्विषतो मनो	१.	२१.	४
अपेन्द्र प्राचो मघवन्	२०.	१२५.	१
अपेमं जीवा अरुधन्	१८.	२.	२७
अपेमां मात्रां मिमीमहे	१८.	२.	४०
अपेयं रात्र्युच्छत्वपोच्छ	२.	८.	२
अपेहि मनसस्पते	२०.	९६.	२४
अपेह्यरिरस्यरिर्वा	७.	९३.	१
अपैतेनारात्सीरसौ	५.	६.	७

अपो दिव्या अचायिषं	७.	९४.	१
	१०.	५.	४६
अपो देवीरुप ह्वये	१.	४.	३
अपो देवीर्मधुमती	१०.	९.	२७
अपो निषिञ्चन्नसुरः	४.	१५.	१२
अपो यदद्रिं पुरुहूत	२०.	७७.	८
अपो वामदेव्यं यज्ञं	८.	१०(२).	१०
अपो वामदेव्येन यज्ञं	८.	१०(२).	८
अपो वृत्रं वव्रिवांसं	२०.	७७.	७
अप्रजास्त्वं मार्तवत्	८.	६.	२६
अप्रपाणा च वेशन्ता	२०.	१२८.	८
अप्राणैति प्राणेन	८.	९.	९
अप्सरसः० ता मे	७.	१०४.	३
अप्सरसः० तास्ते	१४.	२.	३४
अप्सु ते जन्म दिवि	६.	८०.	३
अप्सु ते राजन्वरुण	७.	८८.	१
अप्सु धूतस्य हरिवः	२०.	३३.	१
अप्सु मे सोमो अब्रवी	१.	६.	२
अप्सु स्तीमासु वृद्धासु	११.	८.	३४
अप्स्वन्तरमृतमप्सु	१.	४.	४
अप्स्वासीन्मातरिश्वा	१०.	८.	४०
अबोध्यग्निः समिधा	१३.	२.	४६
अभयं द्यावापृथिवी	६.	४०.	१
अभयं नः करत्यन्तरिक्ष	१९.	१५.	५
अभयं मित्रादभय	१९.	१५.	६
अभयं मित्रावरुणा	६.	३२.	३
अभागः सन्नप परेतो	४.	३२.	५
अभिक्रन्दन्स्तनयन्	११.	५.	१२
अभि क्रन्द स्तनयार्दयो	४.	१५.	६
अभि गोत्राणि सहसा	१९.	१३.	७
अभि तं निर्ऋतिर्धत्ता	४.	३६.	१०
अभि तिष्ठामि ते मन्युं	६.	४२.	३
अभि तेषां सहमाना	३.	१८.	६
अभि त्यं देवं सविता	७.	१५.	१
अभि त्वा जरिमाहित	३.	११.	८
अभि त्वा देवः सविता	१.	२९.	३
अभि त्वा पूर्वपीतय	२०.	९९.	१
अभि त्वा मनुजातेन	७.	३८.	१
अभि त्वा वर्चसा गिरः	२०.	४८.	१
अभि त्वा वर्चसासिचन्	४.	८.	६
अभि त्वा वृषभा सुते	२०.	२२.	१
अभि त्वा शूर नोनुमो	२०.	१२१.	१
अभि त्वेन्द्र वरिमतः	६.	९९.	१
अभि त्वोर्णोमि पृथिव्या	१८.	२.	५२
अभि द्युम्नानि वनिन	२०.	६.	७
अभि प्र गोपतिं गिरे	२०.	२२.	४
	२०.	९२.	१
अभि प्र वः सुराधस	२०.	५१.	१
अभि प्रेहि दक्षिणतो	४.	३२.	७
अभि प्रेहि माप वेन	४.	८.	२
अभिभूर्यज्ञो अभिभू	६.	९७.	१
अभि वर्धतां पयसाभि	६.	७८.	२
अभिवृत्य सपत्नानभि	१.	२९.	२
अभिवृष्टा ओषधयः	११.	४.	६
अभि श्यावं न कृशनेभि	२०.	१६.	११
अभि हि सत्य सोमपा	२०.	६४.	२
अभीवर्तेन मणिना	१.	२९.	१
अभीवर्तो अभिभवः	१.	२९.	४
अभीवस्वः प्र जिहीते	२०.	१२७.	१०
अभीवृता हिरण्येन	१०.	१०.	१६
अभीशुना मेया आसन्	६.	१३७.	२
अभी षु णः सखीना	२०.	१२४.	३
अभीहि मन्यो तवस	४.	३२.	३
अभुत्स्यु प्र देव्या	२०.	१४२.	१
अभूतिरुपह्रियमाणा	१२.	५(४).	८
अभूद्दूतः प्रहितो	१८.	४.	६५
अभ्यक्ताक्ता स्वरंकृता	१०.	१.	२५
अभ्यञ्जनं सुरभि सा	६.	१२४.	३
अभ्यन्यदेति पर्यन्य	१३.	२.	४३
अभ्यर्चत सुष्टुतिं	७.	८७.	१
अभ्यावर्तस्व पशुभिः	११.	१.	२२
अभ्रं पीबो मज्जा	९.	७.	१८
अभ्रातृघ्नीं वरुणापशुघ्नीं	१४.	१.	६२
अभ्रातृव्यो अना त्वमना	२०.	११४.	१
अभ्रिये दिद्युन्नक्षत्रिये	२.	२.	४
अमन्महीदनाशवो	२०.	११६.	२
अमा कृत्वा पाप्मानं	४.	१८.	३
अमा घृतं कृणुते केवल	११.	५.	१५
अमावास्या च पौर्णमासी	१५.	२.	१४
अमावास्ये न त्वदेतान्यन्यो	७.	८४.	४

इमा नारीरविधवाः	१२.	२.	३१
	१८.	३.	५७
इमानि यानि पञ्चेन्द्रियाणि	१९.	९.	५
इमा नु कं भुवना	२०.	६३.	१
	२०.	१२४.	४
इमा ब्रह्म बृहद्दिवः	५.	२.	८
	२०.	१०७.	११
इमा ब्रह्म ब्रह्मवाहः	२०.	२३.	३
इमामग्ने शरणिं	३.	१५.	४
इमामेषां पृथिवीं	१०.	८.	३६
इमा याः पञ्च प्रदिशो	३.	२४.	३
इमा या देवीः प्रदिश	२.	१०.	४
इमा या ब्रह्मणस्पते	१९.	८.	६
इमा यास्तिस्रः पृथिवी	६.	२१.	१
इमा यास्ते शतं हिराः	७.	३६.	२
इमास्तिस्रो देवपुरा	५.	२८.	१०
इमे गृहा मयोभुव	७.	६२.	२
इमे जीवा वि मृतै	१२.	२.	२२
इमे त इन्द्र ते वयं	२०.	१५.	४
इमे मयूखा उप	१०.	७.	४४
इमौ युनज्मि ते वह्नी	१८.	२.	५६
इयं कल्याण्यजरा	१०.	८.	२६
इयं ते धीतिरिदमु	११.	१.	११
इयं नारी पतिलोकं	१८.	३.	१
इयं नार्युप ब्रूते	१४.	२.	६३
इयं पित्र्या राष्ट्र्येत्वग्रे	४.	१.	२
इयं मही प्रति गृह्णातु	११.	१.	८
इयं या परमेष्ठिनी	१९.	९.	३
इयं वा उ पृथिवी	१५.	१०.	६
इयं वीरुन्मधुजाता मधुना	१.	३४.	१
इयं वीरुन्मधुजाता मधुश्चुन्	७.	५८.	२
इयं वेदिः परो अन्तः	९.	१०.	१४
इयं समित्पृथिवी	११.	५.	४
इयमग्ने नारी पतिं	२.	३६.	३
इयमन्तर्वदति जिह्वा	५.	३०.	१६
इयमेव पृथिवी कुम्भी	११.	३(१).	११
इयमेव सा या प्रथमा	३.	१०.	४
	८.	९.	११
इरा पुंश्चली हसो	१५.	२.	१९
इरावेदुमयं दत	२०.	१३०.	१६
इरेव नोप दस्यति	३.	२९.	६
इपिरा योपा युवति	१९.	४९.	१
इपीकां जरतीमिष्ट्वा	१२.	२.	५४
इपुरिव दिग्धा नृपते	५.	१८.	१५
इष्टं च वा एष पूर्तं	९.	६(३).	१
इष्वा ऋजीयः पततु	५.	१४.	१२
इह गावः प्रजायध्व	२०.	१२७.	१२
इह तेसुरिह प्राण	८.	१.	३
इह त्वा गोपरीणसा	२०.	२२.	३
इह पुष्टिरिह रस	३.	२८.	४
इह प्र ब्रूहि यतमः	८.	३.	८
इह प्रियं प्रजायै ते	१४.	१.	२१
इह ब्रवीतु य ईमङ्ग	९.	९.	५
इहा यन्तु प्रचेतसो	८.	७.	७
इहेत्थ प्राग० अक्लिली	२०.	१३४.	६
इहेत्थ प्राग० अराला	२०.	१३४.	१
इहेत्थ प्राग० आष्टे लाहणि	२०.	१३४.	५
इहेत्थ प्राग० वत्साः	२०.	१३४.	२
इहेत्थ प्राग० स वै पृथु	२०.	१३४.	४
इहेत्थ प्राग० स्थालीपाको	२०.	१३४.	३
इहेदसाथ न परो गमाथेमं	१४.	१.	३२
इहेदसाथ न परो गमायेर्यो	३.	८.	४
इहेमाविन्द्र सं नुद	१४.	२.	६४
इहेह यद्वां समना	२०.	१४३.	७
इहैधि पुरुष सर्वेण	५.	३०.	६
इहैव गाव एतनेहो	३.	१४.	४
इहैव ध्रुवां नि मिनोमि	३.	१२.	१
इहैव ध्रुवा प्रति तिष्ठ	३.	१२.	२
इहैव सन्तः प्रति दद्म	६.	११७.	२
इहैव स्तं प्राणापानौ	३.	११.	६
इहैव स्तं मा वि	१४.	१.	२२
इहैव स्त मानु गात	७.	६२.	७
इहैव स्त माप याता	६.	७३.	३
इहैव हवमा यात	१.	१५.	२
इहैवाग्ने अधि धारया	७.	८७.	३
इहैवाभि वि तनूभे	१.	१.	३
इहैवैधि धनसनि	१८.	४.	३८
इहैवैधि माप च्योष्ठाः	६.	८७.	२
ईङ्खयन्तीरपस्युव	२०.	९३.	४
ईजानश्चितमारुक्ष	१८.	४.	१४

तनूस्तन्वा मे सहे	१९.	६१.	१
तंन्त्रमेके युवती	१०.	७.	४२
तन्नस्तुरीपमद्भुतं	५.	२७.	१०
तन्नो वि वोचो यदि	२०.	३६.	४
तन्मित्रस्य वरुणस्या	२०.	१२३.	२
तन्वं स्वर्गो बहुधा वि	१२.	३.	५४
तपनो अस्मि पिशाचानां	४.	३६.	६
तपश्चैवास्तां० त आस्तं	११.	८.	२
तपश्चैवास्तां० तपो ह	११.	८.	६
तपसा ये अनाधृष्या	१८.	२.	१६
तप्तो वां घर्मो नक्षतु	७.	७७.	५
तमाहवनीयश्च गार्हपत्यश्च	१५.	६.	१४
तमितिहासश्च पुराणं	१५.	६.	११
तमिदं निगतं सहः	१३.	४(१).	१२
तमिदं निगतं सहः० य एतं	१३.	४(२).	७
तमिन्द्रं जोहवीमि मघवा	२०.	५५.	१
तमिन्द्रं वाजयामसि	२०.	४७.	१
	२०.	१३७.	१२
तमिन्द्र मदमा गहि	२०.	२४.	२
तमिमं देवता मणिं	१०.	६.	२९
तमीमह इन्द्रमस्य	२०.	३६.	३
तमु नः पूर्वे पितरो	२०.	३६.	२
तमु ष्टुहि यो अन्तः	६.	१.	२
तमृचश्च सामानि च	१५.	६.	८
तमृतं च सत्यं च	१५.	६.	५
तमृतवश्चार्तवाश्च	१५.	६.	१७
तम्वभि प्र गायत	२०.	६१.	४
	२०.	६२.	८
तयाबुंदे प्रणुत्ताना	११.	९.	२०
तयाहं शत्रून्त्साक्ष	२.	२७.	५
तयोरहं परिनृत्यन्त्यो	१०.	७.	४३
तरणिर्विश्वदर्शतो	१३.	२.	१९
	२०.	४७.	१६
तरी मन्द्रासु प्रयक्षु	५.	२७.	६
तर्द है पतङ्ग है	६.	५०.	२
तर्दापते वघापते	६.	५०.	३
तव चतस्रः प्रदिशस्तव	११.	२.	१०
तव च्यौत्नानि वज्रहस्त	२०.	३७.	५
तव त्यदिन्द्रियं बृहत्	२०.	१०६.	१
तव द्यौरिन्द्र पौंस्यं	२०.	१०३.	२
तव व्रते नि विशन्ते	४.	२५.	३
तवेदं विश्वमभितः	२०.	८७.	६
तस्तुवं न तस्तुवं	५.	१३.	११
तस्मा अभ्रो भवन्	९.	६(५).	६
तस्मा अरं गमाम	१.	५.	३
तस्मा उदीच्या दिशः	१५.	४.	१०
तस्मा उदीच्या दिशो	१५.	५.	८
तस्मा उद्यन्त्सूर्यो	९.	६(५).	४
तस्मा उषा हिङ्कृणोति	९.	६(५).	१
तस्मा ऊर्ध्वाया दिशः	१५.	४.	१६
तस्मा ऊर्ध्वाया दिशो	१५.	५.	१२
तस्मात्पितृभ्यो मास्युपमा	८.	१०(३).	४
तस्मादमुं निर्भजामो	१६.	८.	२
	१६.	८.	३१
तस्मादश्वा अजायन्त	१९.	६.	१२
तस्माद्देवेभ्योर्धमासे	८.	१०(३).	६
तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतः	१९.	६.	१४
तस्माद्यज्ञात्सर्वहुत	१९.	६.	१३
तस्माद्वनस्पतीनां संवत्सरे	८.	१०(३).	२
तस्माद्वै ब्राह्मणानां	१२.	५(३).	६
तस्माद्वै विद्वान्पुरुष	११.	८.	३२
तस्मान्मनुष्येभ्य उभयद्यु	८.	१०(३).	८
तस्मिन्हिरण्यये कोशे	१०.	२.	३२
तस्मै घृतं सुरां मध्वन्न	१०.	६.	५
तस्मै दक्षिणाया दिशः	१५.	४.	४
तस्मै दक्षिणाया दिशो	१५.	५.	४
तस्मै ध्रुवाया दिशः	१५.	४.	१३
तस्मै ध्रुवाया दिशो	१५.	५.	१०
तस्मै प्रतीच्या दिशः	१५.	४.	७
तस्मै प्रतीच्या दिशो	१५.	५.	६
तस्मै प्राच्या दिशः	१५.	४.	१
तस्मै प्राच्या दिशो	१५.	५.	१
तस्मै व्रात्यायासन्दीं	१५.	३.	३
तस्मै सर्वेभ्यो अन्त	१५.	५.	१४
तस्य अनु निभञ्जनम्	२०.	१३१.	२
तस्य देवजनाः परिष्कन्दा	१५.	३.	१०
तस्य प्राशं त्वं जहि	२.	२७.	७
तस्य व्रात्यस्य	१५.	१५.	१
	१५.	१८.	१
तस्य० । एकं तदेषा	१५.	१७.	१०

तस्य० । यदादित्य	१५.	१७.	९
तस्य० । योस्य चतुर्थः	१५.	१५.	६
तस्य० । योस्य चतुर्थोपानः	१५.	१६.	४
तस्य० । योस्य चतुर्थो व्यान	१५.	१७.	४
तस्य० । योस्य तृतीयः	१५.	१५.	५
तस्य० । योस्य तृतीयोपानः	१५.	१६.	३
तस्य० । योस्य तृतीयो व्यानः	१५.	१७.	३
तस्य० । योस्य द्वितीयः	१५.	१५.	४
तस्य० । योस्य द्वितीयोपानः	१५.	१६.	२
तस्य० । योस्य द्वितीयो व्यान	१५.	१७.	२
तस्य० । योस्य पञ्चमः	१५.	१५.	७
तस्य० । योस्य पञ्चमोपानः	१५.	१६.	५
तस्य० । योस्य पञ्चमो व्यान	१५.	१७.	५
तस्य० । योस्य प्रथमः	१५.	१५.	३
तस्य० । योस्य प्रथमोपानः	१५.	१६.	१
तस्य० । योस्य प्रथमो व्यानः	१५.	१७.	१
तस्य० । योस्य षष्ठः	१५.	१५.	८
तस्य० । योस्य षष्ठोपानः	१५.	१६.	६
तस्य० । योस्य षष्ठो व्यानः	१५.	१७.	६
तस्य० । योस्य सप्तमः	१५.	१५.	९
तस्य० । योस्य सप्तमोपानः	१५.	१६.	७
तस्य० । योस्य सप्तमो व्यानः	१५.	१७.	७
तस्य० । समानमर्थं	१५.	१७.	८
तस्याः कुबेरो वैश्रवणो	८.	१०(५).	१०
तस्याः सोमो राजा वत्स	८.	१०(४).	१४
तस्या आहननं कृत्या	१२.	५(५).	१
तस्या इन्द्रो वत्स आसीच्चमसः	८.	१०(५).	२
तस्या इन्द्रो वत्स आसीद्	८.	१०(२).	५
तस्या ग्रीष्मश्च वसन्तश्च	१५.	३.	४
तस्या मनुर्वैवस्वतो	८.	१०(४).	१०
तस्याम् सर्वा नक्षत्रां	१३.	४(३).	७
तस्यामृतस्येमं बलं	८.	७.	२२
तस्यामेवास्य तद्देवतायां	१५.	१३.	१४
तस्या यमो राजा वत्स	८.	१०(४).	६
तस्या विरोचनः प्राह्रादि	८.	१०(४).	२
तस्याश्चित्ररथः सौर्यवर्चसो	८.	१०(५).	६
तस्यास्तक्षको वैशालेयो	८.	१०(५).	१४
तस्येदं वर्चस्तेजः	१६.	८.	४
	१६.	८.	३३
तस्येमे नव कोशा	१३.	४(१).	१०
तस्येमे सर्वे यातव	१३.	४(३).	६
तस्यैष मारुतो गणः	१३.	४(१).	८
तस्यौदनस्य बृहस्पतिः	११.	३(१).	१
तां तिरोधामितरजना	८.	१०(५).	१२
तां देवः सविताधोक्ता	८.	१०(५).	३
तां देवमनुष्या अब्रुवन्	८.	१०(२).	२
तां देवा अमीमांसन्त	१२.	४.	४२
तां द्विमूर्धार्त्व्योधोक्तां	८.	१०(४).	३
तां धृतराष्ट्र ऐरावतो	८.	१०(५).	१५
तां पूपं छिवनमा	१४.	२.	३८
तां पृथी वैन्योधोक्तां	८.	१०(४).	११
तां बृहस्पतिराङ्गिरसो	८.	१०(४).	१५
तां मायामसुरा उप	८.	१०(४).	४
तां मे सहस्राक्षो देवो	४.	२०.	४
तां रजतनाभिः काबेरको	८.	१०(५).	११
तां वसुरुचिः सौर्यवर्चसो	८.	१०(५).	७
तां सवितः सत्यसवां	७.	१६.	१
तांस्त्वं प्र च्छिन्द्धि	१०.	३.	१६
तां स्वधां पितर उप	८.	१०(४).	८
तां ह जरितर्नः प्रत्यगृभ्णं	२०.	१३५.	७
ता अधरादुदीचीराववृत्रन्	१२.	२.	४१
ता अपः शिवा अपो	१९.	२.	५
ता अर्षन्ति शुभ्रियः	२०.	४८.	२
ता अस्य नमसा सहः	२०.	१०९.	३
ता अस्य पृशनायुवः	२०.	१०९.	२
ता नः प्रजाः सं दुह्रतां	१२.	१.	१६
तानश्वत्थ निः शृणीहि	३.	६.	२
तानि कल्पद्ब्रह्मचारी	११.	५.	२६
तानि सर्वाण्यप क्रामन्ति	१२.	५(२).	५
तान्त्सत्यौजाः प्र दह	४.	३६.	१
तावुवं न तावुवं न	५.	१३.	१०
तामन्तको मार्त्यवोधोक्तां	८.	१०(४).	७
तामाददानस्य ब्रह्मगवीं	१२.	५(१).	५
तामासन्दीं व्रात्य आरोहत्	१५.	३.	९
तामुपाह्वयन्त	८.	१०(२).	३
तामूर्जां देवा उप	८.	१०(५).	४
तार्ष्टाघीरग्ने समिधः	५.	२९.	१५
ता वज्रिणं मन्दिनं	२०.	३१.	१
तावद्वां चक्षुस्तति	१२.	३.	२
तावन्तो अस्य महिमान	१९.	६.	३

तावांस्ते मघवन्महिमो	१३. ४(४). १६
तासामेका हरिक्निका	२०. १२०. ३
तासु त्वान्तर्जरस्या	२. १०. ५
तास्ते रक्षन्तु तव	०. ५. ३८
तिग्ममनीकं विदितं	४. २७. ७
तिग्मो विभ्राजन्तन्वं	१३. २. ३३
तिरश्चिराजेरसितात्	७. ५८. १
तिर्यग्बिलश्चमस ऊर्ध्व	१०. ८. ९
तिष्ठावरे तिष्ठ पर	१. १७. २
तिस्रश्च मे त्रिंशच्च	५. १५. ३
तिस्रो जिह्वा वरुणस्यान्त	१०. १०. २८
तिस्रो दिवस्तिस्रः पृथिवीः	४. २०. २
तिस्रो दिवस्तिस्रः पृथिवी	१०. २७. ३
तिस्रो दिवो अत्यतृणत्	१९. ३२. ४
तिस्रो देवीर्महि नः	५. ३. ७
तिस्रो मातृस्त्रीन्पितॄन्	९. ९. १०
तिस्रो मात्रा गन्धर्वाणां	३. २४. ६
तिस्रो ह प्रजा अत्यायमा	१०. ८. ३
तीक्ष्णीयांसः परशो	३. १९. ४
तीक्ष्णेनाग्ने चक्षुषा	८. ३. ९
तीक्ष्णेषवो ब्राह्मणा	५. १८. ९
तीक्ष्णो राजा विषासही	१९. ३३. ४
तीर्थैस्तरन्ति प्रवतो	१८. ४. ७
तीव्रस्याभिवयसो	२०. ९६. १
तुञ्जेतुञ्जे य उत्तरे	२०. ७०. १३
तुभ्यं वातः पवतां	८. १. ५
तुभ्यं सुतास्तुभ्यमु	२०. ९६. २
तुभ्यमग्ने पर्यवहन्	१४. २. १
तुभ्यमारण्याः पशवो	११. २. २४
तुभ्यमेव जरिमन्	२. २८. १
तुभ्येदिन्द्र स्व ओक्ये	२०. २४. ८
तुभ्येदिमा सवना शूर	२०. ७३. १
तुरण्यवो मधुमन्तं	२०. ११९. २
तुराणामतुराणां	७. ५२. २
तुविग्रीवो वपोदरः	२०. ५. २
तृचेभ्यः स्वाहा	१९. २३. १९
तृणानि प्राप्तः सोमो	९. ७. २२
तृणैरावृता पल्दान्	९. ३. १७
तृतीयकं वितृतीयं	५. २२. १३
तृतीयेभ्यः शङ्खेभ्यः	१९. २२. १०
तृन्धि दर्भ सपत्नान्मे	१०. २९. २
तृष्टमेतत्कटुकमपा	१४. १. २९
तृष्टासि तृष्टिका विषा	७. ११८. २
तृष्टिके तृष्टवन्दन	७. ११८. १
तृष्णामारं क्षुधामार	४. १७. ७
ते कुष्ठिकाः सरमायै	९. ४. १६
ते कृषिं च सस्यं च	८.१०(४). १२
ते त्वा मदा अमदन्	२०. २१. ६
ते त्वा मदा इन्द्र	२०. १२. ५
ते त्वा रक्षन्तु ते त्वा	८. १. १४
ते देवेभ्य आ वृश्चन्ते	१२. २. ५०
तेधराञ्चः० न वैबाध	३. ६. ७
तेधराञ्चः० न सायक	९. २. १२
तेन तमभ्यतिसृजामो	१६. १. ५
तेन भूतेन हविषायमा	६. ७८. १
तेनेषितं तेन जातं	१९. ५३. ९
तेनैनं विध्याम्यभूत्यैनं	१६. ७. १
तेमुष्मै परा वहन्त्व	१६. ६. ७
तेवदन्प्रथमा ब्रह्म	५. १७. १
ते वृक्षाः सह तिष्ठति	२०. १३१. ११
तेषां न कश्चनाहोता	९. ६(६). ४
तेषां प्रज्ञानाय यज्ञ	११. ३(३). ४
तेषां सर्वेषामीशाना	११. ९. २६
तेषामासन्नानामतिथि	९. ६(२). ४
ते सत्येन मनसा गोपतिं	२०. ९१. ८
तैस्त्वा सर्वैरभि ष्यामि	४. १६. ९
तौदी नामासि कन्या	१०. ४. २४
तौविलिकेवेलयावाय	६. १६. ३
त्यमू षु वाजिनं देवजूतं	७. ९०. १
त्रपु भस्म हरितं वर्णः	११. ३(१). ८
त्रयः केशिन ऋतुथा	९. १०. २६
त्रयः पोषास्त्रिवृति	५. २८. ३
त्रयः सुपर्णा उपरस्य	१८. ४. ४
त्रयः सुपर्णास्त्रिवृता	५. २८. ८
त्रयस्त्रिंशद्देवतास्त्रीणि	१९. २७. १०
त्रयोदशर्चेभ्यः स्वाहा	१९. २३. १०
त्रयो दासा आञ्जनस्य	४. ९. ८
त्रयो लोकाः संमिता	१२. ३. २०
त्रातारमिन्द्रमवितारमिन्द्रं	७. ९१. १
त्रायध्वं नो अघविषाभ्यो	[illegible]. ९३. ३

त्वमीशिषे पशूनां	२.	२८.	३
त्वमीशिषे सुतानामिन्द्र	२०.	९३.	३
त्वमेतां जनराज्ञो द्विर्दशा	२०.	२१.	९
त्वमोदनं प्राशीस्त्वामो	११.	३(१).	२७
त्वया पूर्वमथर्वाणो	४.	३७.	१
त्वया प्रमूर्ण मृदित	१२.	५(६).	१५
त्वया मन्यो सरथ	४.	३१.	१
त्वया वयं शाशद्महे	५.	२.	५
	२०.	१०७.	८
त्वया वयमप्सरसो	४.	३७.	२
त्वयि रात्रि वसामसि	१९.	४७.	९
त्वष्टः श्रेष्ठेन रूपेणास्या	५.	२५.	११
त्वष्टा आयामजनयत्	६.	७८.	३
त्वष्टा दुहित्रे० कृणोति	१८.	१.	५३
त्वष्टा दुहित्रे० युनक्तीदं	३.	३१.	५
त्वष्टा मे दैव्यं वचः	६.	४.	१
त्वष्टा युनक्तु बहुधा	५.	२६.	८
त्वष्टा वासो व्यदधाच्छुभं	१४.	१.	५३
त्वां जना ममसत्येष्विन्द्र	२०.	८९.	४
त्वां विशो वृणतां राज्याय	३.	४.	२
त्वां विष्णुर्बृहन्क्षयो	२०.	१०६.	३
त्वां शुष्मिन्पुरुहूत	२०.	१०८.	३
त्वां सुतस्य पीतये	२०.	२४.	९
त्वां स्तोमा अवीवृधन्	२०.	६९.	६
त्वामग्ने वृणते ब्राह्मणा	२.	६.	३
त्वामाहुर्देववर्म त्वां	१९.	३०.	३
त्वामिद्धि हवामहे	२०.	९८.	१
त्वामिन्द्र ब्रह्मणा	१७.	१.	१४
त्वामुग्रमवसे चर्षणी	२०.	८०.	२
त्वाष्ट्रेणाहं वचसा वि	७.	७८.	३
त्वे क्रतुमपि पृञ्चन्ति	५.	२.	३
	२०.	१०७.	६
त्वेषस्ते धूम ऊर्णोतु	१८.	४.	५९
दक्षिणा दिगिन्द्रोधिपति	३.	२७.	२
दक्षिणां दिशमभि	१२.	३.	८
दक्षिणायां त्वा दिशि	१८.	३.	२१
दक्षिणाया दिशः शालाया	९.	३.	२६
दक्षिणायै त्वा दिश	१२.	३.	५६
दण्डं हस्तादाददानो	१८.	२.	५९
ददामीत्येव ब्रूयादनु	१२.	४.	१
ददाम्यस्मा अवसान	१८.	२.	३७
ददिर्हि मह्यं वरुणो	५.	११.	१
दधिक्राव्णो अकारिषं	२०.	१३७.	३
दधिष्वा जठरे सुतं	२०.	६.	५
दमूना देवः सविता	७.	१५.	४
दर्भः शोचिस्तरूणक	१०.	४.	२
दर्भेण त्वं कृणवद्वीर्याणि	१९.	३२.	५
दर्भेण देवजातेन दिवि	१९.	३२.	७
दर्शय मा यातुधानान्	४.	२०.	६
दर्शोसि दर्शतोसि	७.	८६.	४
दश च मे शतं च	५.	१५.	१०
दशर्चेभ्यः स्वाहा	१९.	२३.	७
दशवृक्ष मुञ्चेमं	२.	९.	१
दश साकमजायन्त	११.	८.	३
दह दर्भ सपत्नान्मे	१९.	२९.	८
दाना मृगो न वारणः	२०.	५३.	२
	२०.	५७.	१२
दिक्षु चन्द्राय समनमन्	४.	३९.	७
दितिः शूर्पमदितिः	११.	३(१).	४
दितेः पुत्राणामदिते	७.	८.	१
दितेश्च वै सोदिते	१५.	६.	२१
दिवं च रोह पृथिवीं	१३.	१.	३४
दिवं पृथिवीमन्वन्तरिक्षं	३.	२१.	७
दिवं ब्रूमो नक्षत्राणि	११.	६.	१०
दिवस्पृथिव्याः पर्यन्त	१९.	३.	१
दिवस्पृथिव्याः पर्योज	६.	१२५.	२
दिवस्पृथिव्या अन्तरिक्षात्	९.	१.	१
दिवस्त्वा पातु हरितं	५.	२८.	९
दिवस्पृष्ठे धावमानं	१३.	२.	३७
दिवा मा नक्तं यतमो	५.	२९.	९
दिवि जातः समुद्रजः	४.	१०.	४
दिवि ते तूलमोषधे	१९.	३२.	३
दिवि त्वात्रिरधारयत्	१३.	२.	१२
दिवि न केतुरधि धायि	२०.	३०.	४
दिवि स्पृष्टो यजतः	२.	२.	२
दिवे चक्षुषे नक्षत्रेभ्यः	६.	१०.	३
दिवे स्वाहा	५.	९.	१
	५.	९.	५

दिवो नु मां बृहतो	६.	१२४.	१
दिवो मादित्या रक्षन्तु	१९.	१६.	२
	१९.	२७.	१५
दिवो मूलमवततं	२.	७.	३
दिवो विष्ण उत वा	७.	२७.	८
दिव्यं सुपर्णं पयसं	७.	४०.	१
दिव्यस्य सुपर्णस्य	४.	२०.	३
दिव्यादित्याय समनमन्	४.	३९.	५
दिव्यो गन्धर्वो भुवनस्य	२.	२.	१
दिशश्चतस्रोश्वतर्यो	८.	८.	२२
दिशां प्रज्ञानां स्वरयन्त	१३.	२.	२
दिशो ज्योतिष्मतीरभ्यावर्ते	१०.	५.	३८
दिशोदिशः शालाया	९.	३.	३१
दिशो धेनवस्तासां चन्द्रो	४.	३९.	८
दीर्घस्ते अस्त्वङ्कुशो	२०.	५.	४
दीर्घायुत्वाय बृहते	२.	४.	१
दुर्णामा च सुनामा	८.	६.	४
दुन्दुभेर्वाचं प्रयतां	५.	२०.	५
दुरदभ्नैनमा शये	१२.	४.	१९
दुरो अश्वस्य दुर इन्द्र	२०.	२१.	२
दुर्मन्त्वत्रामृतस्य नाम	१८.	१.	३४
दुर्हार्दः संघोरं चक्षुः	१९.	३५.	३
दुष्ट्यै हि त्वा भर्त्स्यामि	३.	९.	५
दुष्वप्न्यं काम दुरितं	९.	२.	३
दुहे सायं दुहे प्रातर्दुहे	४.	११.	१२
दुहां मे पञ्च प्रदिशो	३.	२०.	९
दूराच्चकमानाय प्रतिपाणा	१९.	५२.	३
दूरे चित्सन्तमरुषास	३.	३.	२
दूरे पूर्णेन वसति	१०.	८.	१५
दूष्या दूषिरसि हेत्या	२.	११.	१
दृंह प्रत्नाञ्जनयाजातां	६.	१३६.	२
दृंह मूलमाग्रं यच्छ	६.	१३७.	३
दृढो दृंहस्थिरो न्यो	११.	७.	४
दृष्टमदृष्टमतृहमथो	२.	३१.	२
देवजना गुदा मनुष्या	९.	७.	१६
देव त्वप्रतिसूर्य	२०.	१३०.	१०
देवपीयुश्चरति मर्त्येषु	५.	१८.	१३
देवयन्तो यथा मति	२०.	७०.	२
देव संस्फान सहस्रा	६.	७९.	३
देवस्ते सविता हस्तं	१४.	१.	४९
देवस्य त्वा सवितुः	१९.	५१.	२
देवस्य सवितुः सवे	६.	२३.	३
देवस्य सवितुर्भाग	१०.	५.	१४
देवहेतिर्हियमाणा	१२.	५(४).	२
देवाः कपोत इषितो	६.	२७.	१
देवाः पितरः पितरो	६.	१२३.	३
देवाः पितरो० उच्छिष्टा	११.	७.	२७
देवाः पितरो० ते त्वा	१०.	९.	९
देवा अग्रे न्यपद्यन्त	१४.	२.	३२
देवा अदुः सूर्यो	६.	१००.	१
देवा अमृतेनोदक्रामं	१९.	१९.	१०
देवा इमं मधुना संयुतं	६.	३०.	१
देवाञ्जन त्रैककुदं	१९.	४४.	६
देवा ददत्वासुरं तद्वो	२०.	१३५.	१०
देवानां निहितं निधिं	१९.	२७.	९
देवानां पत्नीः पृष्टय	९.	७.	६
देवानां पत्नीनां गर्भ	१९.	५७.	३
देवानां पत्नीरुशती	७.	५१.	१
देवानां भाग उपनाह	९.	४.	५
देवानां हेतिः परि त्वा	८.	२.	९
देवानामस्थि कृशनं	४.	१०.	७
देवानामेतत्परिषूत	११.	५.	२३
देवानामेनं घोरैः	१६.	७.	२
देवान्यन्नाथितो हुवे	७.	११४.	७
देवा यज्ञमृतवः	१८.	४.	२
देवा वशां पर्यवदन्	१२.	४.	४९
देवा वशामयाचन्मुखं	१२.	४.	२०
देवा वशामयाचन्यस्मिन्	१२.	४.	२४
देवा वा एतस्या	५.	१७.	६
देवास्ते चीतिमविदन्	२.	९.	४
देवी देव्यामधि जाता	६.	१३६.	१
देवी हनत्कुहनत्	२०.	१३२.	११
देवेभ्यः कमवृणीत	१८.	३.	४१
देवेभ्यो अधि जातोसि	५.	४.	७
देवैनसात्पित्र्यान्नामग्राहात्	१०.	१.	१२
देवैनसादुन्मदितमुन्मत्तं	६.	१११.	३
देवैर्दत्तं मनुना साक	१४.	२.	४१
देवैर्दत्तेन मणिना	२.	४.	४
देवो अग्निः संकसुको	१२.	२.	१२
देवो देवान्परिभूर्ऋतेन	१८.	१.	३०

परि त्वा रोहितैर्वर्णै	१.	२२.	२
परि दम्र इन्द्रस्य	६.	९९.	३
परि द्यामिव सूर्योहीनां	६.	१२.	१
परि द्यावापृथिवी सद्य	२.	१.	४
परि धत्त धत्त नो	२.	१३.	२
	१९.	२४.	४
परि धामान्यासामाशु	२.	१४.	६
परिपाणं पुरुषाणां	४.	९.	२
परिपाणमसि परिपाणं	२.	१७.	७
परि पूषा परस्ताद्धस्तं	७.	१०.	४
परि मां परि मे प्रजां	२.	७.	४
परि मा दिवः परि मा	१९.	३५.	४
परि वः सिकतावती	१.	१७.	४
परि वर्त्मानि सर्वत	६.	६७.	१
परि विश्वा भुवनान्या	२.	१.	५
परिवृक्ता च महिषी	२०.	१२८.	१०
परिसृष्टं धारयतु	८.	६.	२०
परि स्तृणीहि परि धेहि	७.	१०४.	१
परिहस्त वि धारय	६.	८१.	२
परीदं वासो॰ भूर्गृष्टीना	२.	१३.	३
परीदं वासो॰ भूर्वापीना	१९.	२४.	६
परीमं सोममायुषे	१९.	२४.	३
परीममिन्द्रमायुषे	१९.	२४.	२
परीमेग्निमर्षत परीमे	६.	२८.	२
परिवृतो ब्रह्मणा वर्मणा	१७.	१.	२८
परुषानमून्परुषाह्वः	८.	८.	४
परेणैतु पथा वृकः	४.	३.	२
परेयिवांसं प्रवतो	१८.	१.	४९
परेहि कृत्ये मा तिष्ठो	१०.	१.	२६
परेहि नारि पुनरेहि	११.	१.	१३
परेहि विग्रमस्तृत	२०.	६८.	४
परोपेहि मनस्पाप	६.	४५.	१
परोपेह्यसमृद्धे वि	५.	७.	७
पर्णो राजापिधानं	१८.	४.	५३
पर्णोसि तनूपानः	३.	५.	८
पर्यस्ताक्षा अप्रचङ्कशा	८.	६.	१६
पर्यस्य महिमा पृथिवीं	१३.	२.	४५
पर्यस्यास्मिँल्लोक	१५.	१२.	७
पर्यागारं पुनः पुनः	२०.	१३२.	१२
पर्यायिकेभ्यः स्वाहा	१९.	२२.	७
पर्यावर्ते दुष्वप्न्यात्	७.	१०५.	१
पर्यू षु प्र धन्वा	५.	६.	४
पर्वताद्दिवो योने	५.	२५.	१
पर्शुर्ह नाम मानवी	२०.	१२६.	२३
पलालानुपलालौ शर्कुं	८.	६.	२
पल्प बद्ध वयो इति	२०.	१२९.	१५
पवमानः पुनातु मा	६.	१९.	२
पवस्तैस्त्वा पर्यक्रीणन्	४.	७.	६
पवीनसात्तङ्गल्वाच्छायका	८.	६.	२१
पशुपतिरेनमिष्वासः	१५.	५.	७
पश्चात्पुरस्तादधरादुतो	८.	३.	२०
पश्चात्प्राञ्च आ तन्वन्ति	१३.	४(१).	७
पश्यन्त्यस्याश्चरितं	९.	१.	३
पश्याम ते वीर्यं जातवेदः	१.	७.	५
पश्येम शरदः शतम्	१९.	६७.	१
पाकः पृच्छामि मनसा	९.	९.	६
पाक बलिः	२०.	१३१.	१२
पाटामिन्द्रो व्याश्ना	२.	२७.	४
पातं न इन्द्रापूषणा	६.	३.	१
पातां नो देवाश्विना	६.	३.	३
पातां नो द्यावापृथिवी	६.	३.	२
पादाभ्यां ते जानुभ्यां	९.	८.	२१
पापाय वा भद्राय वा	१३.	४(४).	१४
पाप्माधिधीयमाना	१२.	५(४).	३
पार्थिवस्य रसे देवा	२.	२९.	१
पार्थिवा दिव्याः॰ उत ये	११.	६.	८
पार्थिवा दिव्याः॰ ग्राम्याश्च	११.	५.	२१
पार्श्वे आस्तामनुमत्या	९.	४.	१२
पिंश दर्भ सपत्नान्मे	१९.	२८.	९
पिङ्ग रक्ष जायमानं	८.	६.	२५
पिण्ड्ढ दर्भ सपत्नान्मे	१९.	२९.	६
पितरः परे ते मावन्तु	५.	२४.	१५
पिता जनितुरुच्छिष्टो	११.	७.	१६
पिता वत्सानां पति	९.	४.	४
पितृभ्यः सोमवद्भ्यः	१८.	४.	७२
पितॄणां भाग स्थ	१०.	५.	१३
पितेव पुत्रानभि सं	१२.	३.	१२
पिप्पली क्षिप्तभेषजी	६.	१०९.	१
पिप्पल्यः समवदन्ता	६.	१०९.	२
पिबा सोममिन्द्र मन्दतु	२०.	११७.	१

यः प्राणतो निमिषतो	४.	२.	२
यः प्राणदः प्राणदवान्	४.	३५.	५
यः प्राणेन द्यावापृथिवी	१३.	३.	४
यः शतौदनां पचति	१०.	९.	४
यः शम्बरं पर्यतरत्	२०.	३४.	१२
यः शम्बरं पर्वतेषु	२०.	३४.	११
यः शश्वतो मह्येनो	२०.	३४.	१०
यः श्रमात्तपसो जातो	१०.	७.	३६
यः संग्रामान्नयति सं	४.	२४.	७
यः सपत्नो योसपत्नो	१.	१९	४
यः सप्तरश्मिर्वृषभ	२०.	३४.	१३
यः सभेयो विदथ्यः	२०.	१२८.	१
यः समाम्यो वरुणो	४.	१६.	८
यः सहमानश्चरसि	३.	६.	४
यः सुन्वते पचते दुध्र	२०	३४.	१८
यः सुन्वन्तमवति यः	२०.	३४.	१५
यः सोमकामो हर्यश्व	२०.	३४.	१७
यः सोमे अन्तर्यो	३.	२१.	२
य आक्ताक्षः सुभ्यक्तः	२०.	१२८.	७
य आगरे मृगयन्ते	४.	३६.	३
य आत्मदा० कस्मै	४.	२.	१
य आत्मदा० तस्य	१३.	३.	२४
य आत्मानमतिमात्र	८.	६.	१३
य आदित्यं क्षत्रं	१५.	१०.	११
य आमं मांसमदन्ति	८.	६.	२३
य आर्षेयेभ्यो याचद्भ्यो	१२.	४.	१२
य आशानामाशापाला	१.	३१.	२
य आस्ते यश्चरति	४.	५.	५
य इन्द्र इव देवेषु	९.	४.	११
य इन्द्र सोमपातमो	२०.	६३.	७
य इन्द्रेण सरथं याति	३.	२१.	३
य इमां देवो मेखला	६.	१३३.	१
य इमे द्यावापृथिवी जजान	१३.	३.	१
य इमे द्यावापृथिवी जनित्री	५.	१२.	९
य इह पितरो जीवा	१८.	४.	८७
य ईं चकार न सो	९.	१०.	११
य ईशे पशुपतिः	२.	३४.	१
य उग्रः सत्रनिष्कृतः	२०.	५३.	३
	२०.	५७.	१३
य उग्रीणामुग्रबाहु	४.	२४.	२
य उत्तरतो जुह्वति	४.	४०.	४
य उदानट् परायणं	६.	७७.	२
य उदचीन्द्र देवगोपाः	२०.	२१.	११
य उपरिष्टाज्जुह्वति	४.	४०.	७
य उभाभ्यां प्रहरसि	७.	५८.	८
य उशता मनसा	२०.	९६.	३
य ऊरू अनुसर्पत्यथो	९.	८.	७
य ऋते चिदभिश्रिषः	१४.	२.	४७
य ऋष्णवो देवकृता	१९.	३५.	५
य एक इद्धव्यश्चर्षणी	२०.	३६.	१
य एक इद्विदयते	२०.	६३.	४
य एकश्चर्षणीनां	२०.	७०.	१५
य एतं देवमेकवृतं	१३.	४(२).	२
	१३.	४(३).	३
य एनं परिषीदन्ति	६.	७६.	१
य एनं हन्ति मृदुं	५.	१८.	५
य एनां वनिमायन्ति	१२.	४.	११
य एनामवशामाह	१२.	४.	१७
य एवं विदुषेदत्त्वा	१२.	४.	२३
य एवं विदुषो ब्राह्मणस्य	१२.	५(५).	८
य एवं विद्यात्स वशां	१०.	१०.	२७
य एवापरिमिताः	१५.	१३.	१०
यच्चक्षुषा मनसा यच्च	६.	९६.	३
यच्च प्राणति प्राणेन	११.	७.	२३
यच्च वर्चो अक्षेषु	१४.	१.	३५
यच्चिद्धि त्वा जना	२०.	८५.	३
यच्चिद्धि सत्य सोमपा	२०.	७४.	१
यच्छक्रा वाचमारुहन्	२०.	४९.	१
यच्छयानः पर्यावर्ते	१२.	१.	३४
यजमानब्राह्मणं वा	९.	६(२).	१
यजूंषि यज्ञे समिधः	५.	२६.	१
यज्ञाप्रयत्सुतो यद्दिवा	१६.	७.	१०
यज्ञामयो यद्युवतयो	१४.	२.	६१
यज्ञं दुहानं सदमित्	११.	१.	३४
यज्ञं ब्रूमो यजमानमृचः	११.	६.	१४
यज्ञं यन्तं मनसा	६.	१२२.	४
यज्ञ इन्द्रमवर्धयद्	२०.	२७.	५
यज्ञ एति विततः	१८.	४.	१३
यज्ञपतिमृषय एनसा	२.	३५.	२
यज्ञपदीराक्षीरा स्वधा	१०.	१०.	६

यथा सिन्धुर्नदीनां	१४.	१.	४२
यथा सुपर्णः प्रपतन्	६.	८.	२
यथा सूर्यश्च चन्द्रश्च	२.	१५.	३
यथा सूर्यस्य रश्मयः	६.	१०५.	३
यथा सूर्यो अतिभाति	१०.	३.	१७
यथा सूर्यो नक्षत्रा	७.	१४.	१
यथा सूर्यो मुच्यते	१०.	१.	३२
यथा सो अस्य परिधि	५.	२९.	३
यथा सोमः प्रातःसवने	९.	१.	११
यथा सोम ओषधी	६.	१५.	३
यथा सोमस्तृतीये	९.	१.	१३
यथा सोमो द्वितीये	९.	१.	१२
यथा स्म ते विरोहतो	४.	४.	३
यथा हव्यं वहसि	४.	२३.	२
यथाहश्च रात्री च	२.	१५.	२
यथा हस्ती हस्तिन्याः	६.	७०.	२
यथाहान्यनुपूर्वं	१२.	२.	२५
यथेदं भूम्या अधि	२.	३०.	१
यथेन्द्र उद्वाचनं लब्ध्वा	५.	८.	८
यथेन्द्रो द्यावापृथिव्यो	६.	५८.	२
यथेमे द्यावापृथिवी	६.	८.	३
यथेयं० दाधार पर्वतान्	६.	१७.	३
यथेयं० दाधार विष्ठितं	६.	१७.	४
यथेयं० दाधारेमान्	६.	१७.	२
यथेयं० भूतानां० दधामि	५.	२५.	२
यथेयं० भूतानां० भ्रियतां	६.	१७.	१
यथेषुका परापत	१.	३.	९
यथोदकमपपुषो	६.	१३९.	४
यदक्षेषु वदा यत्समित्यां	१२.	३.	५२
यदग्न एषा समिति	१८.	१.	२६
यदग्निरापो अदहत्	१.	२५.	१
यदग्ने अद्य मिथुना	८.	३.	१२
	१०.	५.	४८
यदग्ने तपसा तप	७.	६३.	१
यदग्ने यानि कानि	१९.	६४.	३
यदग्नौ सूर्ये विषं	१०.	४.	२२
यददः संप्रयतीरहा	३.	१३.	१
यददीव्यन्नृणमहं	६.	११९.	१
यददोअदो अभ्यगच्छन्	१६.	७.	९
यददो देवा असुरां	४.	१९.	४
यदद्य कच्च वृत्रहन्	२०.	११२.	१
यदद्य त्वा प्रयति	७.	१०२.	१
यदद्य वां नासत्यो	२०.	१४०.	४
यदद्या रात्रि सुभगे	१९.	५०.	६
यदद्याश्विनावहं हुवेय	२०.	१४१.	३
यदनूचीन्द्रमैरात्व	१०.	१०.	१०
यदन्तरं तद्बाह्यं	२.	३०.	४
यदन्तरा द्यावापृथिवी	१०.	८.	३९
यदन्तरा परावत	२०.	६.	९
यदन्तरिक्षं पृथिवी	६.	१२०.	१
यदन्तरिक्षे यद्दिवि	२०.	१३९.	२
यदन्नमग्नि बहुधा	६.	७१.	१
यदन्नमद्म्यनृतेन	६.	७१.	३
यदन्ये शतं याचेयु	१२.	४.	२२
यदप्सु यद्वनस्पतौ	२०.	१३९.	५
यदभिवदति दीक्षा	९.	६(१).	४
यदयातं शुभस्पती	१४.	१.	१५
यदर्वाचीनं त्रैहायणा	१०.	५.	२२
यदलिपिकास्वल्पिका	२०.	१३६.	३
यदशनकृतं ह्वयन्ति	९.	६(१).	१३
यदश्नामि बलं कुर्व	६.	१३५.	१
यदश्नासि यत्पिबसि	८.	२.	१९
यदश्विना पृच्छमाना	१४.	१.	१४
यदसावमुतो देवा	५.	८.	३
यदस्मासु दुष्वप्न्यं	१९.	४५.	२
यदस्मृति चकृम किं	७.	१११.	१
यदस्य दक्षिणमक्ष्यसौ	१५.	१८.	२
यदस्य हृतं विहृतं	५.	२९.	५
यदस्याः कस्मै चिद्	१२.	४.	७
यदस्याः पल्पूलनं	१२.	४.	९
यदस्या अंहुभेद्याः	२०.	१३६.	१
यदस्या गोपतौ सत्या	१२.	४.	८
यदहरहरभिगच्छामि	१६.	७.	११
यदा केशानस्थि स्नाव	११.	८.	११
यदा गार्हपत्यमसपर्यैत्	१४.	२.	२०
यदाञ्जनं त्रैककुदं	४.	९.	९
यदाञ्जनाभ्यञ्जनमा	९.	६(१).	११
यदा त्वष्टा व्यतृणत्	११.	८.	१८
यदादित्यैर्हूयमानोपा	१०.	१०.	९
यदान्त्रेषु गवीन्यो	१.	३.	६

यद्देवा देवहेडनं देवा ६. ११४. १
यद्देवा देवान्हविषा ७. ५. ३
यद्देवासो ललामगुं २०. १३६. ४
यद्द्याव इन्द्र ते शतं २०. ८१. १
२०. ९२. २०
यद्द्विपाच्च चतुष्पाच्च १९. ३१. ४
यद्ध प्राचीरजगन्तोरो २०. १३७. १
यद्धस्ताभ्यां चकृम ६. ११८. १
यद्धावसि त्रियोजनं ६. १३१. ३
यद्धिरण्यं सूर्येण सुवर्ण १९. २६. २
यद्ब्रह्मभिर्यद्दृषिभि ६. १२. २
यद्भद्रस्य पुरुषस्य २०. १२८. ३
यद्यग्निः क्रव्याद्यदि वा १२. २. ४
यद्यश्राया पचति त्वत् १२. ३. ३९
यद्यत्कृष्णः शकुन एह १२. ३. १३
यद्यन्तरिक्षे यदि वात ७. ६८. १
यद्यर्चिर्यदि वासि शोचिः १. २५. २
यद्यष्टवृषोसि ५. १६. ८
यद्यामं चक्रुर्निखनन्तो ६. ११६. १
यद्येकवृषोसि ५. १६. १
यद्येकादशोसि ५. १६. ११
यद्येयथ द्विपदी १०. १. २४
यद्योधया महतो २०. ८७. ४
यद्राजानो विभजन्त ३. २९. १
यद्रिप्रं शमलं चकृम १२. २. ४०
यद्रोदसी रेजमाने १. ३२. ३
यद्वः सहः सहमाना ८. ७. ५
यद्वदामि मधुमत्तद् १२. १. ५८
यद्वां कक्षीवाँ उत २०. १४०. ५
यद्वा अतिथिपति॰ परि ९. ६(६). ५
यद्वा अतिथिपति॰ प्रति ९. ६(१). ३
यद्वा कृणोष्योषधीर्यद्वा १३. ४(४). १५
यद्वा प्रवृद्ध सत्पते न २०. ११२. २
यद्वा रुमे रुशमे २०. १२०. २
यद्वा शक्र परावति २०. १११. २
यद्वासि सुन्वतो वृधो २०. १११. ३
यद्विद्वांसो यदविद्वांस ६. ११५. १
यद्वीळाविन्द्र यत्स्थिरे २०. ४३. २
यद्वीध्रे स्तनयति ९. १. २४
यद्वेद राजा वरुणो यद्वा ५. २५. ६
यद्वेद राजा वरुणो वेद १९. ३६. ४
यद्वो अग्निरजहादेकमङ्गं १८. ४. ६४
यद्वो देवा उपजीका ६. १००. २
यद्वो मनः परागतं ७. १३. ४
यद्वो मुद्रं पितरः १८. ३. १९
यद्वो वयं प्रमिनाम १९. ५९. २
यन्तासि यच्छसे हस्ता ६. ८१. १
यन्त्यस्य देवा देवहूतिं ८. १०(१). ५
यन्त्यस्य सभां सभ्यो ८. १०(१). ९
यन्त्यस्य समितिं सामित्यो ८. १०(१). ११
यन्त्यस्यामन्त्रणमामन्त्रणीयो ८. १०(१). १३
यत्र इन्द्रो अखनद् ७. २५. १
यत्रासत्या पराके २०. १४१. ५
यत्रासत्या भुरण्यथो २०. १४०. १
यन्नूनं धीभिरश्विना २०. १४२. ६
यन्मन्युर्जायामावहत् ११. ८. १
यन्मातली रथक्रीत ११. ६. २३
यन्मा हुतमहुतमाजगाम ६. ७१. २
यन्मे अक्ष्योरादिद्योत ६. २४. २
यन्मे छिद्रं मनसो १९. ४०. १
यन्मेदमभिशोचति ४. २६. ७
यन्मे मनसो न प्रियं ९. २. २
यन्मे माता यन्मे पिता १०. ३. ८
यमः परोवरो विवस्वान् १८. २. ३२
यमः पितॄणामधिपतिः ५. २४. १४
यमवभ्राद्॰ तं देवा १०. ६. १६
यमवभ्राद्॰ तं बिभ्रच्चन्द्रमा १०. ६. १०
यमवभ्राद्॰ तं बिभ्रत्सविता १०. ६. १३
यमवभ्राद्॰ तं राजा १०. ६. १५
यमवभ्राद्॰ तं सूर्यः १०. ६. ९
यमवभ्राद्॰ तं सोमः १०. ६. ८
यमवभ्राद्॰ तमग्निः १०. ६. ६
यमवभ्राद्॰ तमापो १०. ६. १४
यमवभ्राद्॰ तमिन्द्रः १०. ६. ७
यमवभ्राद्॰ तमिमं देवता १०. ६. १७
यमवभ्राद्॰ तेनेमां १०. ६. १२
यमवभ्राद्॰ मत्तेजसा १०. ६. २७
यमवभ्राद्॰ मत्सर्वाभि १०. ६. २८
यमवभ्राद्॰ मत्सह गोभि १०. ६. २३
यमवभ्राद्॰ मत्सह व्रीहि १०. ६. २४

यस्मात्कोशादुदभराम	१९.	७२.	१
यस्मात्पक्वादमृतं	४.	३५.	६
यस्माद्द्चो अपातक्षन्	१०.	७.	२०
यस्माद्वाता ऋतुथा	१३.	३.	२
यस्मान्न ऋते विजयन्ते	२०.	३४.	९
यस्मान्मासा निर्मिता	४.	३५.	४
यस्मिन्त्समुद्रो द्यौर्भूमि	११.	३(१).	२०
यस्मिन्त्स्तब्ध्वा प्रजापति	१०.	७.	७
यस्मिन्देवा अमृजत	१२.	२.	१७
यस्मिन्देवा मन्मनि	१८.	१.	३६
यस्मिन्देवा विदथे	१८.	१.	३५
यस्मिन्नुक्थानि रण्यन्ति	२०.	४४.	२
यस्मिन्भूमिरन्तरिक्षं	१०.	७.	१२
यस्मिन्वयं दधिमा	२०.	८९.	६
यस्मिन्विराट्परमेष्ठी	१३.	३.	५
यस्मिन्विश्वा अधि	२०.	११०.	२
यस्मिन्वृक्षे मध्वदः	९.	९.	२१
यस्मिन्षडुर्वीः पञ्च	१३.	३.	६
यस्मै त्वा यज्ञवर्धन	१०.	६.	३४
यस्मै हस्ताभ्यां पादाभ्यां	१०.	७.	३९
यस्य कृण्मो हविर्गृहे	६.	५.	३
यस्य क्रूरमभजन्त	१९.	५६.	५
यस्य चतस्रः प्रदिशो	१०.	७.	१६
यस्य जुष्टिं सोमिनः	४.	२४.	५
यस्य तक्मा कासिका	११.	२.	२२
यस्य ते वासः प्रथम	२.	१३.	५
यस्य ते विश्वमानुषो	२०.	४३.	३
यस्य त्रयस्त्रिंशद्देवा अङ्गे गात्रा	१०.	७.	२७
यस्य त्रयस्त्रिंशद्देवा अङ्गे सर्वे	१०.	७.	१३
यस्य त्रयस्त्रिंशद्देवा निधिं	१०.	७.	२३
यस्य देवा अकल्पन्तोच्छिष्टे	११.	३(१).	२१
यस्य द्यौरुर्वी पृथिवी	४.	२.	४
यस्य द्विबर्हसो बृहत्	२०.	६१.	५
	२०.	६२.	९
यस्य नेशे यज्ञपति	४.	११.	५
यस्य ब्रह्म मुखमाहुर्जिह्वां	१०.	७.	१९
यस्य भीमः प्रतीकाश	९.	८.	६
यस्य भूमिः प्रमान्तरिक्ष	१०.	७.	३२
यस्य वशास ऋषभास	४.	२४.	४
यस्य वातः प्राणापानौ	१०.	७.	३४
यस्य विश्वे हिमवन्तो	४.	२.	५
यस्य व्रतं पशवो यन्ति	७.	४१.	१
यस्य शिरो वैश्वानर	१०.	७.	१८
यस्य संस्थे न वृण्वते	२०.	६९.	२
यस्य सूर्यश्चक्षुश्चन्द्रमाश्च	१०.	७.	३३
यस्य हेतोः प्रच्यवते	९.	८.	३
यस्यां कृष्णमरुणं च	१२.	१.	५२
यस्यां गायन्ति नृत्यन्ति	१२.	१.	४१
यस्यां पूर्वे पूर्वजना	१२.	१.	५
यस्यां पूर्वे भूतकृत	१२.	१.	३९
यस्यां वृक्षा वानस्पत्या	१२.	१.	२७
यस्यां वेदिं परिगृह्णन्ति	१२.	१.	१३
यस्यां सदोहविर्धाने	१२.	१.	३८
यस्यां समुद्र उत सिन्धु	१२.	१.	३
यस्याः पुरो देवकृताः	१२.	१.	४३
यस्याञ्जन प्रसर्पस्यङ्ग	४.	९.	४
यस्यामन्नं व्रीहियवौ	१२.	१.	४२
यस्यामापः परिचराः	१२.	१.	९
यस्यामितानि वीर्या	२०.	६५.	३
यस्याश्चतस्रः प्रदिशः	१२.	१.	४
यस्याश्वासः प्रदिशि	२०.	३४.	७
यस्यास्त आसनि घोरे	६.	८४.	१
यस्येदं प्रदिशि० प्र चानति	७.	२६.	२
यस्येदं प्रदिशि० यज्जातं	४.	२३.	७
यस्येदमा रजो युजस्तुजे	६.	३३.	१
यस्योरुषु त्रिषु विक्रमणे	७.	२७.	३
यां कल्पयन्ति वहतौ	१०.	१.	१
यां जमदग्निरखनद्	६.	१३७.	१
यां ते कृत्यां कूपे	५.	३१.	८
यां ते चक्रुः कृकवाका	५.	३१.	२
यां ते चक्रुः पुरुषास्थे	५.	३१.	९
यां ते चक्रुः सभायां	५.	३१.	६
यां ते चक्रुः सेनायां	५.	३१.	७
यां ते चक्रुरमूलायां	५.	३१.	४
यां ते चक्रुरामे० नीललोहिते	४.	१७.	४
यां ते चक्रुरामे० मिश्रधान्ये	५.	३१.	१
यां ते चक्रुरेकशफे	५.	३१.	३
यां ते चक्रुर्गार्हपत्ये	५.	३१.	५
यां ते धेनुं निपृणामि	१८.	२.	३०
यां ते बर्हिषि यां	१०.	१.	१८

यावदङ्गीनं पारस्वतं	६.	७२.	३
यावदतिरात्रेणेष्ट्वा	९.	६(४).	४
यावदस्या गोपतिर्नोप	१२.	४.	२७
यावद्दाताभिमनस्येत	११.	३(१).	२५
यावद्द्वादशाहेनेष्ट्वा	९.	६(४).	८
यावन्तो अस्याः पृथिवीं	१२.	३.	४०
यावन्तो मा सपत्नाना	७.	१४.	२
या वशा उदकल्पयन्	१२.	४.	४१
यावारेभाथे बहु	४.	२८.	४
या विश्पत्नीन्द्रमसि	७.	४८.	३
या शशाप शपनेन	१.	२८.	३
	४.	१७.	३
याश्चाहं वेद वीरुधो	८.	७.	१८
यासां देवा दिवि कृण्वन्ति	१.	३३.	३
यासां द्यौष्पिता पृथिवी	३.	२३.	६
यासां नाभिरारेहणं	६.	९.	३
यासां राजा वरुणो	१.	३३.	२
या सुबाहुः स्वङ्गुरिः	७.	४८.	२
यास्तिरश्चीरुपर्षन्त्यर्ष	९.	८.	१६
यास्ते ग्रीवा ये स्कन्धा	१०.	९.	२०
यास्ते अह्ना याः कुष्ठिका	१०.	९.	२३
यास्ते धाना० सन्तु विभ्वीः	१८.	३.	६९
यास्ते धाना० सन्तूद्भ्वीः	१८.	४.	२६
	१८.	४.	४३
यास्ते प्राची· प्रदिशो	२.	१.	३१
यास्ते राके सुमतयः	७.	५०.	२
यास्ते रुहः प्ररुहो	१३.	१.	९
यास्ते विशस्तपसः	१३.	१.	१०
यास्ते शतं धमनयो	६.	९०.	२
यास्ते शिवास्तन्वः	९.	२.	२५
यास्ते शोचयो रंहयो	१८.	२.	९
या हस्तिनि द्वीपिनि	६.	३८.	२
या हृदयमुपर्षन्त्यनु	९.	८.	१४
युक्तम मातासीद्धुरि	९.	९.	९
युञ्जे रथं गवेषणं	२०.	१२.	३
युज्यमानो वैश्वदेवो	९.	७.	२४
युञ्जन्ति ब्रध्नमरुषं	२०.	२६.	४
	२०.	४७.	१०
	२०.	६९.	९
युञ्जन्ति हरी इषिरस्य	२०.	१००.	३
युञ्जन्त्यस्य काम्या	२०.	२६.	५
	२०.	४७.	११
	२०.	६९.	१०
युध एकः सं सृजति	१०.	१०.	२४
युधा युधमुप घेदेषि	२०.	२१.	७
युधेन्द्रो मह्ना वरिव	२०.	११.	७
युनक्त सीरा वि युगा	३.	१७.	२
युनक्तु देवः सविता	५.	२६.	२
युनज्मि त उत्तरावन्त	४.	२२.	५
युवं भगं सं भरतं	१४.	१.	३१
युवं श्रियमश्विना	२०.	१४३.	२
युवं सुराममश्विना	२०.	१२५.	४
यूयं गावो मेदयथा	४.	२१.	६
यूयं नः प्रवतो नपान्	१.	२६.	३
यूयमग्ने शंतमाभि	१८.	४.	१०
यूयमुग्रा मरुतः० आ वो	१३.	१.	३
यूयमुग्रा मरुतः० सोमो	५.	२१.	११
यूयमुग्रा मरुत ईदृशे	३.	१.	२
ये अग्नयो अप्स्वन्तर्ये	३.	२१.	१
ये अग्निजा ओषधिजा	१०.	४.	२३
ये अग्निदग्धा ये अनग्नि	१८.	२.	३५
ये अग्रवः शशमानाः	१८.	२.	४७
ये अङ्गानि मदयन्ति	९.	८.	१९
ये अत्रयो अङ्गिरसो	१८.	३.	२०
ये अन्ता यावतीः	१४.	२.	५१
ये अपीपन्ये अदिहन्	४.	६.	७
ये अमृतं बिभृयो ये	४.	२६.	४
ये अम्नो जातान्मारयन्ति	८.	६.	१९
ये अर्वाङ्मध्य उत वा	१०.	८.	१७
ये अर्वाञ्चस्ताँ उ पराच	९.	९.	१९
ये उस्रिया बिभृयो ये	४.	२६.	५
ये कीलालेन तर्पयथो	४.	२६.	६
ये कीलालेन तर्पयन्ति	४.	२७.	५
ये कुकुन्धाः कुकूरभाः	८.	६.	११
ये क्रिमयः पर्वतेषु	२.	३१.	५
ये क्रिमयः शितिकक्षा	५.	२३.	५
ये गन्धर्वा अप्सरसो	१२.	१.	५०
ये गर्भा अवपद्यन्ते	५.	१७.	७
ये गव्यता मनसा	२०.	८३.	२
ये गोपतिं पराणीया	१२.	४.	५२

ये ग्रामा यदरण्यं	१२.	१.	५६
ये ग्राम्याः पशवो	२.	३४.	४
ये च जीवा ये च मृता	१८.	४.	५७
ये च देवा अयजन्ताथो	२०.	१२८.	५
ये च धीरा ये चाधीराः	११.	९.	२२
ये चित्पूर्व ऋतसाता	१८.	२.	१५
ये त आरण्याः पशवो	१२.	१.	४९
ये त आसन्दश जाता	११.	८.	१०
येत आसीद्भूमिः पूर्वा	११.	८.	७
ये तातृपुर्देवत्रा	१८.	३.	४७
ये ते देवि शमितारः	१०.	९.	७
ये ते नाड्यौ देवकृते	६.	१३८.	४
ये ते पन्थानो बहवो	१२.	१.	४७
ये ते पन्थानोव दिवो	७.	५७.	२
ये ते पाशा वरुण	४.	१६.	६
ये ते पूर्वे परागता	१८.	३.	७२
ये ते रात्रि नृचक्षसो	१९.	४७.	३
ये ते रात्र्यनड्वाह	१९.	५०.	२
ये ते शृङ्गे अजरे	८.	३.	२५
येत्र पितरः पितरो	१८.	४.	८६
ये त्रयः कालकाञ्जा	६.	८०.	२
ये त्रिषप्ताः परियन्ति	१.	१.	१
ये त्वा कृत्वालेभिरे	१०.	१.	९
ये त्वामिन्द्र न तुष्टुवु	२०.	११५.	३
ये त्वा श्वेता अजैश्रवसो	२०.	१२८.	१६
येदं पूर्वागन्नरशना	१४.	२.	७४
ये दक्षिणतो जुह्वति	४.	४०.	२
ये दस्यवः पितृषु	१८.	२.	२८
ये दिवि पुण्या लोका	१५.	१३.	६
ये दिशामन्तर्देशेभ्यो	४.	४०.	८
ये देवाः पृथिव्या	१९.	२७.	१३
ये देवा अन्तरिक्ष	१९.	२७.	१२
ये देवा दिविषदो० पृथिव्यां	११.	६.	१२
ये देवा दिविषदो० ये चेमे	१०.	९.	१२
ये देवा दिवि ष्ठ ये	१.	३०.	३
ये देवा दिव्येकादश	१९.	२७.	११
ये देवानामृत्विजो यज्ञियासो	१९.	११.	५
ये देवानामृत्विजो ये च	१९.	५८.	६
ये देवा राष्ट्रभृतो	१३.	१.	३५
ये देवास्तेन हासन्ते	४.	३६.	५

येधस्ताज्जुह्वति जातवेदो	४.	४०.	५
ये धीवानो रथकाराः	३.	५.	६
ये नः पितुः० अनूजहिरे	१८.	३.	४६
ये नः पितुः० तेभ्यः	१८.	३.	५९
ये नः पितुः० य आ	१८.	२.	४९
ये नः सपत्ना अप ते	५.	३.	१०
येन ऋषयो बलमद्योतयन्	४.	२३.	५
येन कृशं वाजयन्ति	६.	१०१.	२
येन ज्योतींष्यायवे	२०.	६१.	२
ये नदीनां संस्रवन्त्युत्सासः	१.	१५.	३
येन देवं सवितारं	१९.	२४.	१
येन देवाः स्वरारुरुहु	४.	११.	६
येन देवा अमृत	४.	२३.	६
येन देवा असुराणा	६.	७.	३
येन देवा असुरान्	९.	२.	१७
येन देवा ज्योतिषा	११.	१.	३७
येन देवा न वियन्ति	३.	३०.	४
येन धनेन० तन्मे	३.	१५.	५
येन धनेन० तस्मिन्	३.	१५.	६
येन महानघ्न्या जघन	१४.	१.	३६
येन मृतं स्नपयन्ति	५.	१९.	१४
येन वृक्षाँ अभ्यभवो	६.	१२९.	२
येन वेहद्बभूविथ	३.	२३.	१
येन सिन्धुं महीरपो	२०.	६३.	९
येन सूर्यां सावित्री	६.	८२.	२
येन सोम साहन्त्यासुरा	६.	७.	२
येन सोमादितिः पथा	६.	७.	१
येन हस्ती वर्चसा	३.	२२.	३
येनाग्निरस्या भूम्या	१४.	१.	४८
येनातरन्भूतकृतो	४.	३५.	२
येना दशग्वमध्रिगुं	२०.	६३.	८
येनादित्यान्हरितः	१३.	३.	१७
येना निचक्र आसुरीन्द्रं	७.	३९.	२
येना पावक चक्षसा	१३.	२.	२१
	२०.	४७.	१८
येनावपत्सविता क्षुरेण	६.	६८.	३
येना श्रवस्यवश्चरथ	३.	९.	४
येना समुद्रमसृजो	२०.	९.	४
	२०.	४९.	७
येना सहस्रं वहसि	९.	५.	१७

वायुं तेन्तरिक्षवन्त	१९.	१८.	२
वायुरन्तरिक्षस्याधिपतिः	५.	२४.	८
वायुरन्तरिक्षेणोदक्रामत्	१९.	१९.	२
वायुरमित्राणामिष्वग्रा	११.	१०.	१६
वायुरेनाः समाकरत्	६.	१४१.	१
वायुर्मान्तरिक्षेणैतस्या	१९.	१७.	२
वायोः पूतः पवित्रेण	६.	५१.	१
वायोः सवितुर्विदथानि	४.	२५.	१
वायो यत्ते तपस्तेन	२.	२०.	१
वायो यत्ते तेजस्तेन	२.	२०.	५
वायो यत्तेर्चिस्तेन	२.	२०.	३
वायो यत्ते शोचिस्तेन	२.	२०.	४
वायो यत्ते हरस्तेन	२.	२०.	२
वारिदं वारयातै वरणा	४.	७.	१
वार्ण त्वा यव्याभि	२०.	१००.	२
वार्त्रहत्याय शवसे	२०.	१९.	१
वार्षिकावेनं मासौ	१५.	४.	९
वार्षिकौ मासौ गोप्तारा	१५.	४.	८
वावाता च महिषी	२०.	१२८.	११
वावृधानः शवसा	५.	२.	२
	२०.	१०७.	५
वावृधानस्य ते वयं	२०.	२७.	६
वासन्तावेनं मासौ	१५.	४.	३
वासन्तौ मासौ गोप्तारा	१५.	४.	२
विंशतिः स्वाहा	१९.	२३.	१७
वि ग्राम्याः पशव	३.	३१.	३
वि चिद्वृत्रस्य दोधतो	२०.	१०७.	३
विचिन्वतीमाकिरन्ती	४.	३८.	२
वि जिहीष्व बार्हत्सामे	५.	२५.	९
वि जिहीष्व लोकं कृणु	६.	१२१.	४
विजेषकृदिन्द्र इवानव	४.	३१.	५
वि ज्योतिषा बृहता	८.	३.	२४
विततौ किरणौ द्वौ	२०.	१३३.	१
वि तर्तूर्यन्ते मघवन्	२०.	८५.	४
वि तिष्टध्वं मरुतो	८.	४.	१८
वि तिष्ठन्तां मातुरस्या	१४.	२.	२५
वि ते भिनद्मि मेहनं	१.	११.	५
वि ते मदं मदावति	४.	७.	४
वि ते मुञ्चामि रशनां	७.	८३.	१
वि ते हनव्यां शरणिं	६.	४३.	३
वि त्वा ततस्रे मिथुना	२०.	७२.	२
	२०.	७५.	१
विदुष्टे अस्य वीर्यस्य	२०.	७५.	२
विदेवस्त्वा महानग्नी	२०.	१३६.	१४
वि देवा जरसावृतन्वि	३.	३१.	१
विद्म ते सभे नाम	७.	१३.	२
विद्म ते सर्वाः परिजाः	१९.	५६.	६
विद्म ते स्वप्न जनित्रं ग्राह्याः	१६.	५.	१
विद्म ते स्वप्न जनित्रं देव	१६.	५.	८
विद्म ते स्वप्न जनित्रं देव०अन्तको	६.	४६.	२
विद्म ते स्वप्न जनित्रं निर्ऋत्याः	१६.	५.	४
विद्म ते स्वप्न जनित्रं निर्भूत्याः	१६.	५.	६
विद्म ते स्वप्न जनित्रं पराभूत्याः	१६.	५.	७
विद्म ते स्वप्न जनित्रमभूत्याः	१६.	५.	५
विद्म वै ते जायान्य जानं	७.	८१.	१
विद्मा शरस्य पितरं चन्द्रं	१.	३.	४
विद्मा शरस्य पितरं पर्जन्यं भूरि	१.	२.	१
विद्मा शरस्य पितरं पर्जन्यं शत	१.	३.	१
विद्मा शरस्य पितरं मित्रं	१.	३.	२
विद्मा शरस्य पितरं वरुणं	१.	३.	३
विद्मा शरस्य पितरं सूर्यं	१.	३.	५
विद्मा हि त्वा धनंजयं	२०.	२४.	६
वि द्यामेषि रजस्पृथ्वह	१३.	२.	२२
	२०.	४७.	१९
विद्याश्च वा अविद्याश्च	११.	८.	२३
विद्युज्जिह्वा मरुतो दन्ता	९.	७.	३
विद्युत्पुंश्चली स्तनयित्नु	१५.	२.	२५
विद्योतमानः प्रति हरति	९.	६(५).	७
विद्रधस्य बलासस्य	६.	१२७.	१
विधुं दद्राणं सलिलस्य	९.	१०.	९
विध्य दर्भ सपत्नान्मे	१९.	२८.	१०
विध्याम्यासां प्रथमां	७.	७८.	२
वि न इन्द्र मृधो जहि	१.	२१.	२
विपश्चितं तरणिं भ्राजमानं	१३.	२.	४
विभिद्या पुरं शयथे	२०.	९१.	५
विभिन्दती शतशाखा	४.	१९.	५
विभ्राजज्योतिषा स्व	२०.	६२.	७
वि मिमीष्व पयस्वतीं	१३.	१.	२७
विमृग्वरीं पृथिवीमा	१२.	१.	२९
विमोकश्च मार्द्रपविश्च	१६.	३.	४

समृद्धिरोज आकूतिः	११.	७.	१८
समेत विश्वे वचसा	७.	२२.	१
समोहे वा य आशत	२०.	७१.	२
सम्यञ्चं तन्तुं प्रदिशो	१३.	३.	२०
सम्राज्ञ्येधि श्वशुरेषु	१४.	१.	४४
सम्राडस्यसुराणां ककुन्	६.	८६.	३
स य एवं विदुष	११.	३(३).	५
स य एवं विदुषा	१५.	१२.	४
स य एवं विद्वानुदक	९.	६(४).	९
स य एवं विद्वान्क्षीर	९.	६(४).	१
स य एवं विद्वान्त्सर्पि	९.	६(४).	३
स य एवं विद्वान्न	९.	६(२).	७
स य एवं विद्वान्मधू	९.	६(४).	५
स य एवं विद्वान्मांस	९.	६(४).	७
स य ओदनस्य महिमानं	११.	३(१).	२३
स यज्ञः प्रथमो भूतो	१३.	१.	५५
स यज्ञस्तस्य यज्ञः	१३.	४(४).	१२
स यत्पशूननु व्यचलद्	१५.	१४.	११
स यत्पितॄननु व्यचलद्	१५.	१४.	१३
स यत्प्रजा अनु व्यचलत्	१५.	१४.	२१
स यत्प्रतीचीं दिशमनु	१५.	१४.	५
स यत्प्राचीं दिशमनु	१५.	१४.	१
स यत्सर्वानन्तर्देशाननु	१५.	१४.	२३
स यदुदीचीं दिशमनु	१५.	१४.	७
स यदूर्ध्वां दिशमनु	१५.	१४.	१७
स यद्दक्षिणां दिशमनु	१५.	१४.	३
स यद्देवाननु व्यचलद्	१५.	१४.	१९
स यद्ध्रुवां दिशमनु	१५.	१४.	९
स यन्मनुष्याननु	१५.	१४.	१५
सरस्वति या सरथं	१८.	१.	४३
	१८.	४.	४७
सरस्वति व्रतेषु ते	७.	७०.	१
सरस्वतीं देवयन्तो	१८.	१.	४१
	१८.	४.	४५
सरस्वतीं पितरो	१८.	१.	४२
	१८.	४.	४६
सरस्वतीमनुमतिं	५.	७.	४
स राजसि पुरुष्टुतँ	२०.	६१.	६
	२०.	६२.	१०
स रुद्रो वसुवनिर्वसुदेये	१३.	४(३).	५
सरूपा नाम ते माता	१.	२४	३
सरूपौ द्वौ विरूपौ द्वौ	५.	२३.	४
सर्पानुसर्प पुनर्वो	२.	२४.	४
सर्वं तद्राजा वरुणो	४.	१६.	५
सर्वं परिक्रोशं जहि	२०.	७४.	७
सर्वज्यानिः कर्णौ	१२.	५(३).	११
सर्वदा वा एष युक्त	९.	६(२).	१०
सर्वाँल्लोकान्त्समजयन्	११.	१०.	१२
सर्वाः समग्रा ओषधी	८.	७.	१९
सर्वाण्यस्यां क्रूराणि	१२.	५(३).	३
सर्वाण्यस्यां घोराणि	१२.	५(३).	२
सर्वा दिशः समचरद्	१३.	२.	४१
सर्वानग्ने सहमानः	१२.	२.	४६
सर्वान्कामान्पूरयत्या	३.	२९.	२
सर्वान्कामान्यमराज्ये	१२.	४.	३६
सर्वान्त्समागा अभिजित्य	१२.	३.	३६
सर्वान्देवानिदं ब्रूमः	११.	६.	२०
सर्वास्याङ्गा पर्वाणि	१२.	५(७).	१०
सर्वास्याङ्गा पर्वा मूलानि	१२.	५(५).	४
सर्वे अस्मिन्देवा एकवृतो	१३.	४(२).	८
सर्वे गर्भादवेपन्त	१०.	१०.	२३
सर्वे देवा अत्यायन्ति	११.	१०.	१४
सर्वे देवा अत्यायन्तु	११.	१०.	१५
सर्वे देवा उपाशिक्षन्त	११.	८.	१७
सर्वेभ्योऽङ्गिरोभ्यो	१९.	२२.	१८
सर्वेषां च क्रिमीणां	५.	२३.	१३
सर्वो वा एष जग्ध	९.	६(२).	८
सर्वो वा एषोऽजग्ध	९.	६(२).	९
सर्वो वै तत्र जीवति	८.	२.	२५
स वरुणः सायमग्नि	१३.	३.	१३
स वा अग्नेरजायत	१३.	४(४).	८
स वा अद्भ्योऽजायत	१३.	४(४).	९
स वा अन्तरिक्षादजायत	१३.	४(४).	३
स वा अह्नोऽजायत	१३.	४(४).	१
स वा ऋग्भ्योऽजायत	१३.	४(४)	१०
सवितः श्रेष्ठेन रूपेणास्या	५.	२५.	१२
सविता प्रसवानामधिपतिः	५.	२४.	१
स विशः सबन्धूनन्नमन्	१५.	८.	२
स विशोऽनु व्यचलत्	१५.	९.	१
स विश्वा प्रति चाक्लृप	६.	३६.	२

सोदक्रामत्सा सर्पा ८. १०(५). १३
सोदक्रामत्सासुरा ८. १०(४). १
सोदक्रामत्साहवनीये ८. १०(१). ४
सोदक्रामत्सेतरजना ८. १०(५). ९
सोमादिष्टां दिशमनु १५. ६. १६
सोमावृत्तां दिशमनु १५. ६. १९
सोब्रवीदासन्दीं मे १५. ३. २
सोमं ते रुद्रवन्त १९. १८. ३
सोमं मन्यते पपिवान् १४. १. ३
सोमं राजानमवसेऽग्निं ३. २०. ४
सोम एकेभ्यः पवते १८. २. १४
सोम ओषधीभिरुदक्रामत् १९. १९. ५
सोमजुष्टं ब्रह्मजुष्ट २. ३६. २
सोममेनामेके दुह्रे १०. १०. ३२
सोम राजन्त्संज्ञानमा ११. १. २६
सोमस्त्वा पात्वोषधीभि १९. २७. २
सोमस्य जाया प्रथमं १४. २. ३
सोमस्य पर्णः सह ३. ५. ४
सोमस्य भाग स्थ १०. ५. ९
सोमस्यांशो युधां ७. ८६. ३
सोमस्येव जातवेदो ५. २९. १३
सोमाय पितृमते १८. ४. ७२
सोमारुद्रा युवमेता ७. ४३. २
सोमारुद्रा वि वृहतं ७. ४३. १
सोमेन पूर्णं कलशं ९. ४. ६
सोमेनादित्या बलिनः १४. १. २
सोमो ददद्गन्धर्वाय १४. २. ४
सोमो मा रुद्रैर्दक्षिणाया १९. १७. ३
सोमो मा विश्वैर्देवै १८. ३. २८
सोमो मा सौम्येनावतु १९. ४५. ८
सोमो युनक्तु बहुधा ५. २६. १०
सोमो राजाधिपा मृडिता १०. १. २२
सोमो राजा प्रथमो ५. १७. २
सोमो राजा मस्तिष्को ९. ७. २
सोमो वधूयुरभव १४. १. ९
सोमो वीरुधामधिपतिः ५. २४. ७
सोऽरज्यत ततो राजन् १५. ८. १
सोरिष्ट न मरिष्यसि ८. २. २४
सोर्यमा स वरुणः स १३. ४(१). ४
सोवर्धत स महानभवत् १५. १. ४
सोषामविन्दत्स स्वः २०. १६. ९
स्कम्भेनेमे विष्टभिते १०. ८. २
स्कम्भे लोकाः स्कम्भे १०. ७. २९
स्कम्भो दाधार द्यावापृथिवी १०. ७. ३५
स्तनयित्नुस्ते॰ भूम्यां दिवि ९. १. २०
स्तनयित्नुस्ते॰ भूम्यामधि ९. १. १०
स्तुता मया वरदा वेदमाता १९. ७१. १
स्तुवानमग्न आ वह १. ७. १
स्तुष्व वर्ष्मन्पुरुवर्त्मानं ५. २. ७
२०. १०७. १०
स्तुहि श्रुतं गर्तसदं १८. १. ४०
स्तुहीन्द्रं व्यश्ववदनूर्मिं २०. ६६. १
स्तेगो न क्षामत्येषि १८. १. ३९
स्तेयं दुष्कृतं वृजिनं ११. ८. २०
स्तोत्रं राधानां पते २०. ४५. २
स्तोमस्य नो विभावरि १९. ४९. ६
स्तोमा आसन्प्रतिधयः १४. १. ८
स्त्रियः सतीस्ताँ उ मे ९. ९. १५
स्योनं ध्रुवं प्रजायै १४. १. ४७
स्योनाद्योनेरधि बुध्यमानौ १४. २. ४३
स्योना भव श्वशुरेभ्यः १४. २. २७
स्योनास्मै भव पृथिव्य १८. २. १९
स्रक्त्योसि प्रतिसरोसि २. ११. २
स्राक्त्येन मणिन ऋषिणेव ८. ५. ८
स्रुग्दर्विर्नेक्षणमायवनं ९. ६(१). १७
स्रुचा हस्तेन प्राणे ९. ६(२). ५
स्रुवेव यस्य हरिणी २०. ३१. ४
स्वधया परिहिता श्रद्धया १२. ५(१). ३
स्वधाकारेण पितृभ्यो १२. ४. ३२
स्वधाकारेणान्नादेनान्नमत्ति १५. १४. १४
स्वधा पितृभ्यः पृथिवि १८. ४. ७८
स्वधा पितृभ्यो अन्तरिक्ष १८. ४. ७९
स्वधा पितृभ्यो दिवि १८. ४. ८०
स्वधास्तु मित्रावरुणा ६. ९७. २
स्वसु माता स्वसु पिता ४. ५. ६
स्वप्नं सुप्त्वा यदि पश्यासि १०. ३. ६
स्वप्न स्वप्नाभिकरणेन ४. ५. ७
स्वप्नो वै तन्द्रीर्निर्ऋतिः ११. ८. १९
स्वमेतदच्छायन्ति यद्वशां १२. ४. १५
स्वयमेन॰ बूयाद्व्रात्य १५. ११. २

हिरण्ययी नौ० चक्षणं	१९.	३९.	७	७८१	ह्यन्तु त्वा प्रतिजनाः	३.	३.	५
हिरण्ययी नौ० पुष्पं	५.	४.	४	६२०	ह्यामि ते मनसा	१८.	२.	२१

॥ इत्यथर्ववेदमन्त्राणां वर्णानुक्रमणी ॥

॥ इति चतुर्वेदमन्त्राणां वर्णानुक्रमण्यः ॥

Kānda I

प्रथमं काण्डम्

अथ प्रथमं काण्डम्

(१) प्रथमं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । वाचस्पतिर्देवता । (१-३) प्रथमादितृचस्यानुष्टुप्, (४) चतुर्थ्या ऋचश्च चतुष्पदा विराडुरोबृहती छन्दसी ॥

ये त्रिषप्ताः परियन्ति विश्वा रूपाणि बिभ्रतः ।
वाचस्पतिर्बला तेषां तन्वो अद्य दधातु मे ॥१॥
पुनरेहि वाचस्पते देवेन मनसा सह ।
वसोष्पते नि रमय मय्येवास्तु मयि श्रुतम् ॥२॥
इहैवाभि वि तनूभे आर्त्नी इव ज्यया ।
वाचस्पतिर्नि यच्छतु मय्येवास्तु मयि श्रुतम् ॥३॥
उपहूतो वाचस्पतिरुपास्मान्वाचस्पतिर्ह्वयताम् ।
सं श्रुतेन गमेमहि मा श्रुतेन वि राधिषि ॥४॥

ये । त्रिऽसप्ताः । परिऽयन्ति । विश्वा । रूपाणि । बिभ्रतः ।
वाचः । पतिः । बला । तेषाम् । तन्वः । अद्य । दधातु । मे ॥ १ ॥
पुनः । आ । इहि । वाचः । पते । देवेन । मनसा । सह ।
वसोः । पते । नि । रमय । मयि । एव । अस्तु । मयि श्रुतम् ॥ २ ॥
इह । एव । अभि । वि । तनु । उभे इति । आर्त्नी इवेत्यार्त्नीऽइव । ज्यया ।
वाचः । पतिः । नि । यच्छतु । मयि । एव । अस्तु । मयि । श्रुतम् ॥ ३ ॥
उपऽहूतः । वाचः । पतिः । उप । अस्मान् । वाचः । पतिः । ह्वयताम् ।
सम् । श्रुतेन । गमेमहि । मा । श्रुतेन । वि । राधिषि ॥ ४ ॥

Vācaspatih
(Lord of Speech)

I.1.1 May, this day, the Lord of Speech (Vācaspati) assign to me the selves and powers of those tripleseven (trişapteh) that roam all around wearing all the shapes and forms (rupāṇi). (3+7=10; 3x7=21; 3+5+7=15; 15+21x10=360) -(see also Av.I.27.1.).

I.1.2 O Lord of Speech, may you come again with the mind divine. O Lord of Wealth may you stay here in comfort. May I retain in me as the heard one. (i.e.all that I have heard of the Divine Revelation from the earliest sages).

I.1.3 May you stretch on the string tightly forward just here as it were the two ends of a bow (Thus, may you spread your arms of shelter). May the Lord of Speech so order (and bless) that I may retain what I learn as the heard one.

I.1.4 The Lord of Speech has been invoked.May we be united with true knowledge. I never be at variance with the divine Knowledge (the heard one).

(२) द्वितीयं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः। चन्द्रमाः पर्जन्यश्च देवते। (१-२, ४) प्रथमाद्वितीयाचतुर्थीनामृचामनुष्टुप्, (३) तृतीयायाश्च त्रिपदा विराड्गायत्री छन्दसी ॥

विद्मा शरस्य पितरं पर्जन्यं भूरिधायसम्।
विद्मो ष्वस्य मातरं पृथिवीं भूरिवर्पसम् ॥१॥
ज्याके परि णो नमाश्मानं तन्वं कृधि।
वीडुर्वरीयोरातीरप द्वेषांस्या कृधि ॥२॥
वृक्षं यद्गावः परिषस्वजाना अनुस्फुरं शरमर्चन्त्यृभुम्।
शरुमस्मद्यावय दिद्युमिन्द्र ॥३॥
यथा द्यां च पृथिवीं चान्तस्तिष्ठति तेजनम्।
एवा रोगं चास्रावं चान्तस्तिष्ठतु मुञ्ज इत् ॥४॥

विद्म। शरस्य। पितरम्। पर्जन्यम्। भूरिऽधायसम्।
विद्मो इति। सु। अस्य। मातरम्। पृथिवीम्। भूरिऽवर्पसम् ॥ १ ॥
ज्याके। परि। नः। नम। अश्मानम् तन्वम्। कृधि।
वीडुः। वरीयः। अरातीः। अप। द्वेषांसि। आ। कृधि ॥ २ ॥
वृक्षम्। यत्। गावः। परिऽसस्वजानाः। अनुऽस्फुरम। शरम्। अर्चन्ति। ऋभुम्
शरुम्। अस्मत्। यवय। दिद्युम्। इन्द्र ॥ ३ ॥
यथा। द्याम्। च। पृथिवीम्। च। अन्तः। तिष्ठति। तेजनम्।
एव। रोगम्। च। आऽस्रावम्। च। अन्तः। तिष्ठतु। मुञ्जः। इत् ॥ ४ ॥

(३) तृतीयं सूक्तम्

(१-९) नवर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः। मन्त्रोक्ताः सर्वा देवताः। (१-५) प्रथमादि-पञ्चर्चां पथ्यापङ्क्तिः, (६-९) षष्ठयादिचतसृणाञ्चानुष्टुप् छन्दसी ॥

विद्मा शरस्य पितरं पर्जन्यं शतवृष्ण्यम्।
तेना ते तन्वे शं करं पृथिव्यां ते निषेचनं बहिष्टे अस्तु बालिति ॥१॥

विद्म। शरस्य। पितरम्। पर्जन्यम् शतऽवृष्ण्यम्।
तेन। ते। तन्वे। शम्। करम्। पृथिव्याम्। ते। निऽसेचनम्। बहिः।
ते। अस्तु। बाल्। इति ॥ १ ॥

Parjanyaḥ

I.2.1 We know the showering cloud as the father of the reed, with which an arrow is made, that nourishes in various ways.We also know very well earth, as its mother, the earth imparting profuse designs.

I.2.2 O bow-string, may you bend round for us.Make our bodies hard as stone. Being strong and superior, may you dispel from us the miserliness and the malice.

I.2.3 As the bow-strings embracing the wooden staff of the bow sing praises to the mighty whizzing arrow, O resplendent Lord, may you ward off the shining shaft from us.

I.2.4 As the sharpened point of arrow stands between the heaven and earth, so may this reed grass stand between the disease and fatal dysenteric discharge.

Parjanyaḥ etc.

I.3.1 We all know the reed's father, this shower to be the cloud (rain cloud or God), having hundred fold generative power. With this (reed) I shall bring weal and comfort to your body. May there be your out-pouring on the earth. May it come out of you with a splash (Parjanya).

विद्मा शरस्य पितरं मित्रं शतवृष्ण्यम् ।
तेना ते तन्वे३ शं करं पृथिव्यां ते निषेचनं बहिष्टे अस्तु बालिति ॥२॥
विद्मा शरस्य पितरं वरुणं शतवृष्ण्यम् ।
तेना ते तन्वे३ शं करं पृथिव्यां ते निषेचनं बहिष्टे अस्तु बालिति ॥३॥
विद्मा शरस्य पितरं चन्द्रं शतवृष्ण्यम् ।
तेना ते तन्वे३ शं करं पृथिव्यां ते निषेचनं बहिष्टे अस्तु बालिति ॥४॥
विद्मा शरस्य पितरं सूर्यं शतवृष्ण्यम् ।
तेना ते तन्वे३ शं करं पृथिव्यां ते निषेचनं बहिष्टे अस्तु बालिति ॥५॥
यदान्त्रेषु गवीन्योर्यद्वस्तावधि संश्रुतम् ।
एवा ते मूत्रं मुच्यतां बहिर्बालिति सर्वकम् ॥६॥

विद्म । शरस्य । पितरम । मित्रम् । शतऽवृष्ण्यम् ।
तेन । ते । तन्वे । शम् । करम् । पृथिव्याम् । ते । निऽसेचनम् । बहिः । ते ।
अस्तु । बाल् । इति ॥ २ ॥
विद्म । शरस्य । पितरम् । वरुणम् । शतऽवृष्ण्यम् ।
तेन । ते । तन्वे । शम् । करम् । पृथिव्याम् । ते । निऽसेचनम् । बहिः । ते ।
अस्तु । बाल् । इति ॥ ३ ॥
विद्म । शरस्य । पितरम् । चन्द्रम् । शतऽवृष्ण्यम् ।
तेन । ते । तन्वे । शम् । करम् । पृथिव्याम् । ते । निऽसेचनम् । बहिः ।
त । अस्तु । बाल् । इति ॥ ४ ॥
विद्म । शरस्य । पितरम् । सूर्यम् । शतऽवृष्ण्यम् ।
तेन । ते । तन्वे । शम् । करम् । पृथिव्याम् । ते । निऽसेचनम् । बहिः ।
ते । अस्तु । बाल् । इति ॥ ५ ॥
यत् । आन्त्रेषु । गवीन्योः । यत् । वस्तौ । अधि । समऽश्रितम् ।
एव । ते । मूत्रम् । मुच्यताम् । बहिः । बाल् । इति । सर्वकम् ॥ ६ ॥

I.3.2 We all know the reed as father to be the vital breath (or the friendly Lord) having hundred fold generative power. With this (reed) I shall bring weal and comfort to your body. May there be your out-pouring on the earth. May it come out of you with a splash (Mitra).

I.3.3 We all know the reed as the father to be the encompasser (sky or the venerable Lord) having hundred-fold generative power. With this (reed) I shall bring weal and comfort to your body. May there be your out-pouring on the earth. May it come out of you with a splash (Varuṇ).

I.3.4 We all know the father of the reed, father to be the gladdener having hundred-fold generative power. With this (reed) I shall bring weal and comfort to your body. May there be your out-pouring on the earth. May it come out with a splash (Candra).

I.3.5 We all know the reed's father to be the Sun (or impeller or creator, Savitṛ) having hundred-fold generative power. With this (reed) I shall bring weal and comfort to your body. May there be your out pouring on the earth. May it and all of it, come out of you with a splash (Sūrya or Savitṛ).

I.3.6 Whatever urine is filled in your bowels (entrails), in both the groins and in the bladder, may all of it be released. May all of it come out with a splash.

प्र ते भिनद्मि मेहनं वर्त्रं वेशन्त्या इव ।
एवा ते मूत्रं मुच्यतां बहिर्बालिति सर्वकम् ॥७॥
विषितं ते वस्तिबिलं समुद्रस्योदधेरिव ।
एवा ते मूत्रं मुच्यतां बहिर्बालिति सर्वकम् ॥८॥
यथेषुका परापतदवसृष्टाधि धन्वनः ।
एवा ते मूत्रं मुच्यतां बहिर्बालिति सर्वकम् ॥९॥

प्र । ते । भिनद्मि । मेहनम् । वर्त्रम् । वेशन्त्याःऽइव ।
एव । ते । मूत्रम् । मुच्यताम् । बहिः । बाल् । इति । सर्वकम् ॥ ७ ॥

विऽसितम् । ते । वस्तिऽबिलम् । समुद्रस्य । उदधेःऽइव ।
एव । ते । मूत्रम् । मुच्यताम् । बहिः । बाल् । इति । सर्वकम् ॥ ८ ॥

यथा । इषुका । पराऽअपतत् । अवऽसृष्टा । अधि । धन्वनः ।
एव । ते । मूत्रम् । मुच्यताम् । बहिः । बाल् । इति । सर्वकम् ॥ ९ ॥

(४) चतुर्थं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्य सिन्धुद्वीप ऋषिः । अपांनपात् सोम आपश्च देवताः । (१-३) प्रथमादितृचस्य गायत्री, (४) चतुर्थ्या ऋचश्च पुरस्ताद्बृहती छन्दसी ॥

अम्बयो यन्त्यध्वभिर्जामयो अध्वरीयताम् । पृञ्चतीर्मधुना पयः ॥१॥

अमूर्या उप सूर्ये याभिर्वा सूर्यः सह । ता नो हिन्वन्त्वध्वरम् ॥२॥
अपो देवीरुप ह्वये यत्र गावः पिबन्ति नः । सिन्धुभ्यः कर्त्वं हविः ॥३॥

अम्बयः । यन्ति । अध्वऽभिः । जामयः । अध्वरिऽयताम् ।
पृञ्चतीः । मधुना । पयः ॥ १ ॥

अमूः । याः । उप । सूर्ये । याभिः । वा । सूर्यः । सह ।
ताः । नः । हिन्वन्तु । अध्वरम् ॥ २ ॥

अपः । देवीः । उप । ह्वये । यत्र । गावः । पिबन्ति । नः ।
सिन्धुऽभ्यः । कर्त्वम् । हविः ॥ ३ ॥

I.3.7 I hereby open your urinary passage like the weir or dam of a tank. So may your urine be released. May all of it come out with a splash.

I.3.8 Orifice of your bladder has been opened like a flood gate holding the water of an ocean. So may your urine be released. May all of it come out with a splash.

I.3.9 As a small arrow let loose from and archer's bow flies forth, so may your urine be released. May all of it come out with a splash.

Āpaḥ

I.4.1 As mothers always bring happiness to their children, in the same manner, the streams, nourishers of mankind, flow incessantly, adding milk and honey to their waters all the way. (Also Ṛg. I.23.16)

I.4.2 May these streams of water which are contiguous to the Sun (in the sense that water is carried away by rays) and those waters with which the Sun is associated, be propitious to our sacred work and worship. (Also Ṛg. I.23.17)

I.4.3 I invoke the Lord for the divine waters which are enjoyed by the rays of the Sun. For these flowing streams, we offer our gratitude (to the Lord) (cf.Ṛg. I.23.18)

अप्स्वन्तरमृतमप्सु भेषजम् ।
अपामुत प्रशस्तिभिरश्वा भवथ वाजिनो गावो भवथ वाजिनीः ॥४॥

अप्ऽसु । अन्तः । अमृतम् । अप्ऽसु । भेषजम् ।
अपाम् । उत । प्रशस्तिऽभिः । अश्वाः । भवथ । वाजिनः । गावः । भवथ ।
वाजिनीः ॥ ४ ॥

(५) पञ्चमं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्य सिन्धुद्वीप ऋषिः । अपांनपात् सोम आपश्च देवताः । गायत्री छन्दः ॥

आपो हि ष्ठा मयोभुवस्ता न ऊर्जे दधातन । महे रणाय चक्षसे ॥१॥
यो वः शिवतमो रसस्तस्य भाजयतेह नः । उशतीरिव मातरः ॥२॥
तस्मा अरं गमाम वो यस्य क्षयाय जिन्वथ । आपो जनयथा च नः ॥३॥
ईशाना वार्याणां क्षयन्तीश्चर्षणीनाम् । अपो याचामि भेषजम् ॥४॥

आपः । हि । स्थ । मयःऽभुवः । ताः । नः । ऊर्जे । दधातन ।
महे । रणाय । चक्षसे ॥ १ ॥
यः । वः । शिवऽतमः । रसः । तस्य । भाजयत । इह । नः ।
उशतीःऽइव । मातरः ॥ २ ॥
तस्मै । अरम् । गमाम । वः । यस्य । क्षयाय । जिन्वथ ।
आपः । जनयथ । च । नः ॥ ३ ॥
ईशानाः । वार्याणाम् । क्षयन्तीः । चर्षणीनाम् ॥
अपः । याचामि । भेषजम् ॥ ४ ॥

(६) षष्ठं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्य सिन्धुद्वीपोऽथर्वा वा ऋषिः । अपांनपात् सोम आपश्च देवताः ।
(१-३) प्रथमादितृचस्य गायत्री, (४) चतुर्थ्या ऋचश्च पथ्यापङ्क्तिश्छन्दसी ॥

शं नो देवीरभिष्टय आपो भवन्तु पीतये । शं योरभि स्रवन्तु नः ॥१॥

शम् । नः । देवीः । अभिष्टये । आपः । भवन्तु । पीतये ।
शम् । योः । अभि । स्रवन्तु । नः ॥ १ ॥

I.4.4 O learned persons, may you know that there is ambrosia in the waters; there is healing balm in them, and there are medicinal herbs; know this, and by their proper use become vigorous like horses and kine.(cf.Ṛg. I.23.19)

Āpaḥ

I.5.1 Since, waters, you are the source of happiness, grant to us energy giving food, and an insight to enjoy your divine splendour. (also Ṛg. X.9.1)

I.5.3 May we, O waters, quickly come to you for food, shelter and procreant strength which you are always pleased to bestow upon us. (also Ṛg.X.9.3).

I.5.4 O waters, sovereigns of precious treasures, and granters of habitations to men, I solicit of you medicine (for the cure of my infirmities).

Āpaḥ

I.6.1 May the divine waters be propitious to us, for the fulfillment of desires, and for our drinking. Let them shower on us joy and fearlessness. (also Ṛg. X.9.4)

अप्सु मे सोमो अब्रवीदन्तर्विश्वानि भेषजा । अग्निं च विश्वशंभुवम् ॥२॥
आपः पृणीत भेषजं वरूथं तन्वे३ मम । ज्योक्च सूर्यं दृशे ॥३॥
शं न आपो धन्वन्या३ः शमु सन्त्वनूप्या३ः ।
शं नः खनित्रिमा आपः शमु याः कुम्भ आभृताः शिवा नः सन्तु वार्षिकीः ॥४॥

अप्ऽसु । मे । सोमः । अब्रवीत् । अन्तः । विश्वानि । भेषजा ।
अग्निम् । च । विश्वऽशंभुवम् ॥ २ ॥
आपः । पृणीत । भेषजम् । वरूथम् । तन्वे । मम ।
ज्योक् । च । सूर्यम् । दृशे ॥ ३ ॥
शम् । नः । आपः । धन्वन्याः । शम् । ऊँ इति । सन्तु । अनूप्याः ।
शम् । नः । खनित्रिमाः । आपः । शम् । ऊँ इति । याः । कुम्भे । आऽभृताः ।
शिवाः । नः । सन्तु । वार्षिकीः ॥ ४ ॥

(७) सप्तमं सूक्तम्

(१–७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्य चातन ऋषिः । (१–२, ३, ४–७) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोस्तृतीयापूर्वार्द्धस्य चतुर्थ्यादिचतसृणाञ्चाग्निः, (३) तृतीयाया उत्तरार्द्धस्य चाग्नीन्द्रौ देवते । (१–४, ६–७) प्रथमादिचतुर्ऋचां षष्ठीसप्तम्योश्चानुष्टुप्, (५) पञ्चम्याश्च त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

स्तुवानमग्न आ वह यातुधानं किमीदिनम् ।
त्वं हि देव वन्दितो हन्ता दस्योर्बभूविथ ॥१॥
आज्यस्य परमेष्ठिञ्जातवेदस्तनूवशिन् ।
अग्ने तौलस्य प्राशान यातुधानान्वि लापय ॥२॥
वि लपन्तु यातुधाना अत्त्रिणो ये किमीदिनः ।
अथेदमग्ने नो हविरिन्द्रश्च प्रति हर्यतम् ॥३॥

स्तुवानम् । अग्ने । आ । वह । यातुऽधानम् । किमीदिनम् ।
त्वम् । हि । देव । वन्दितः । हन्ता । दस्योः । बभूविथ ॥ १ ॥
आज्यस्य । परमेऽस्थिन् । जातऽवेदः । तनूऽवशिन् ।
अग्ने । तौलस्य । प्र । अशान । यातुऽधानान् । वि । लापय ॥ २ ॥
वि । लपन्तु । यातुऽधानाः । अत्त्रिणः । ये । किमीदिनः ।
अथ । इदम् । अग्ने । नः । हविः । इन्द्रः । च । प्रति । हर्यतम् ॥ ३ ॥

I.6.2 Wise men have acclaimed that within the waters dwell all balms that heal, the waters contain all the healing herbs, and also the fire, the benefactor of the universe. (also Ṛg. I.23.20).

I.6.3 Waters, bring to perfection all disease-dispelling medicaments for the up-keep of my body, so that I may live long to see the bright sun. (also Ṛg. I.23.21).

I.6.4 May the waters of the desert be for our well-being; also for well-being the waters of the low lands.May the waters dug out from earth be for our well-being; also for well-being those , that have been brought in pitchers. May the rain-waters also be beneficial for us (joy-giving to us).

Agnih

I.7.1 O adorable Lord, may you bring here the vile informer (the deceit) who has confessed him-self. O Lord, our reverence to you, for surely you are (and you have been) the killer of the evil spirit or barbarism.

I.7.2 O most exalted Lord, O omniscient, O controller of body, may you consume butter and oil,(in a prescribed quantity), and make the deceit weep in mourning.

I.7.3 May the deceits, who are vagrants and vile informers, mourn, then O adorable Lord, adorable may and resplendent, accept our this oblation.

अग्निः पूर्व आ रभतां प्रेन्द्रो नुदतु बाहुमान् ।
ब्रवीतु सर्वो यातुमानयमस्मीत्येत्य ॥४॥

पश्याम ते वीर्यं जातवेदः प्र णो ब्रूहि यातुधानान्नृचक्षः ।
त्वया सर्वे परितप्ताः पुरस्तात्त आ यन्तु प्रब्रुवाणा उपेदम् ॥५॥

आ रभस्व जातवेदोऽस्माकार्थाय जज्ञिषे ।
दूतो नो अग्ने भूत्वा यातुधानान्वि लापय ॥६॥

त्वमग्ने यातुधानानुपबद्धाँ इहा वह ।
अथैषामिन्द्रो वज्रेणापि शीर्षाणि वृश्चतु ॥७॥

अग्निः । पूर्वः । आ । रभताम् । प्र । इन्द्रः । नुदतु । बाहुऽमान् ।
ब्रवीतु । सर्वः । यातुऽमान् । अयम् । अस्मि । इति । आऽइत्य ॥ ४ ॥

पश्याम । ते । वीर्यम् । जातऽवेदः । प्र । नः । ब्रूहि । यातुऽधानान् । नृऽचक्षः ।
त्वया । सर्वे । परिऽतप्ताः । पुरस्तात् । ते । आ । यन्तु । प्रऽब्रुवाणाः । उप । इदम् ॥ ५ ॥

आ । रभस्व । जातऽवेदः । अस्माकं । अर्थाय । जज्ञिषे ॥
दूतः । नः । अग्ने । भूत्वा । यातुऽधानान् । वि । लापय ॥ ६ ॥

त्वम् । अग्ने । यातुऽधानान् । उपऽबद्धान् । इह । आ । वह ।
अथ । एषाम् । इन्द्रः । वज्रेण । अपि । शीर्षाणि । वृश्चतु ॥ ७ ॥

(८) अष्टमं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्य चातन ऋषिः । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोर्बृहस्पतिरग्नीषोमौ च, (३-४) तृतीयाचतुर्थ्योश्चाग्निर्देवताः । (१-३) प्रथमादितृचस्यानुष्टुप्, (४) चतुर्थ्याश्च बार्हतगर्भा त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

इदं हविर्यातुधानान्नदी फेनमिवा वहत् ।
य इदं स्त्री पुमानकरिह स स्तुवतां जनः ॥१॥

अयं स्तुवान आगमदिमं स्म प्रति हर्यत ।
बृहस्पते वशे लब्ध्वाग्नीषोमा वि विध्यतम् ॥२॥

इदम् । हविः । यातुऽधानान् । नदी । फेनम्ऽइव । आ । वहत् ।
यः । इदम् । स्त्री । पुमान् । अकः । इह । सः । स्तुवताम् । जनः ॥१॥

अयम् । स्तुवानः । आ । अगमत् । इमम् । स्म । प्रति । हर्यत ।
बृहस्पते । वशे । लब्ध्वा । अग्नीषोमा । वि । विध्यतम् ॥ २ ॥

I.7.4 May the adorable and resplendent Lord with powerful arms push their deceits hard, so that everyone of them comes and speaks out, "this am I. I confess my guilt; I am here".

I.7.5 O knower of each and everyone, may we behold your might. O the Keepers of watchmen, let you expose the deceits to us. Having been branded by you on the fore-front, let all of them come here confessing their guilts themselves.

I.7.6 Take hold of them, O knower of each and every-one.You and your existence is for our sake. O adorable Lord, may you be our messenger and make the deceits weep and cry.

I.7.7 O adorable Lord, may you bring the sorcerers (deceits) here captive and bound. May the resplendent Lord thereafter also chop off their heads with his bolt.

Bṛhaspatiḥ, Agni-Soma

I.8.1 May this sacrifice bring the deceits here as a river brings the foam. What-so-ever woman or man has been committing such frauds, let she or he confess it.

I.8.2 This one has come confessing. Let you welcome him. Subjugate him, O Lord Supreme. May the adorable Lord and the gladdener Lord pierce him through and through.

यातुधानस्य सोमप जहि प्रजां नयस्व च ।
नि स्तुवानस्य पातय परमक्ष्युतावरम् ॥३॥
यत्रैषामग्ने जनिमानि वेत्थ गुहा सतामत्रिणां जातवेदः ।
तांस्त्वं ब्रह्मणा वावृधानो जह्येषां शततर्हमग्ने ॥४॥

यातुऽधानस्य । सोमऽप । जहि । प्रऽजाम् । नयस्व । च ।
निः । स्तुवानस्य । पातय । परम् । अक्षि । उत । अवरम् ॥ ३ ॥
यत्र । एषाम् । अग्ने । जनिमानि । वेत्थ । गुहा । सताम् । अत्रिणाम् । जातऽवेदः ।
तान् । त्वम् । ब्रह्मणा । वावृधानः । जहि । एषाम् । शतऽतर्हम । अग्ने ॥ ४ ॥

(९) नवमं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोरग्निपुरोगमा वस्वादयो मन्त्रोक्ताः, (३-४) तृतीयाचतुर्थ्योश्चाग्निर्देवताः । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

अस्मिन्वसु वसवो धारयन्त्विन्द्रः पूषा वरुणो मित्रो अग्निः ।
इममादित्या उत विश्वे च देवा उत्तरस्मिञ्ज्योतिषि धारयन्तु ॥१॥
अस्य देवाः प्रदिशि ज्योतिरस्तु सूर्यो अग्निरुत वा हिरण्यम् ।
सपत्ना अस्मदधरे भवन्तूत्तमं नाकमधि रोहयेमम् ॥२॥
येनेन्द्राय समभरः पयांस्युत्तमेन ब्रह्मणा जातवेदः ।
तेन त्वमग्न इह वर्धयेमं सजातानां श्रैष्ठ्य आ धेह्येनम् ॥३॥

अस्मिन् । वसु । वसवः । धारयन्तु । इन्द्रः । पूषा । वरुणः । मित्रः । अग्निः ।
इमम् । आदित्याः । उत । विश्वे । च । देवाः । उत्ऽतरस्मिन् । ज्योतिषि । धारयन्तु ॥ १ ॥
अस्य । देवाः । प्रऽदिशि । ज्योतिः । अस्तु । सूर्यः । अग्निः । उत । वा । हिरण्यम् ।
सऽपत्नाः । अस्मत् । अधरे । भवन्तु । उत्ऽतमम् । नाकम् । अधि । रोहय ।
इमम् ॥ २ ॥
येन । इन्द्राय । सम्ऽअभरः । पयांसि । उत्ऽतमेन । ब्रह्मणा । जातऽवेदः ।
तेन । त्वम् । अग्ने । इह । वर्धय । इमम् । सऽजातानाम् । श्रैष्ठ्ये । आ ।
धेहि । एनम् ॥ ३ ॥

Agnih

I.8.3 O enjoyer of devotional bliss, despatch the progeny of the sorcerer (deceit) and lead it away. Make the deceit's eye, this as well as that, fall out.

I.8.4 O adorable Lord, knower of each and everyone, wherever you know the races of these vagrants in their hide-outs, may you, strengthened by your search of and finding, destroy them in hundreds, O adcrable Lord.

Vasu

I.9.1 May the young sages, the resplendent Lord, the nourisher Lord, the venerable Lord, the friendly Lord and the adorable Lord keep riches in this man. May the old sages and all the enlightened ones keep him in the highest light.

I.9.2 O enlightened ones, may all the lights be under his command, whether of the Sun or of the fire or of the glittering gold. May our rivals be under our subjugation; may you make him ascend to the highest place of bliss.

I.9.3 O knower of each and every one, with the same sublime knowledge, with which you had been providing the resplendent Lord with draughts of nourishing drink, O adorable Lord, may you exalt this man. May you place him at the highest among his kinsfolk.

ऐषां यज्ञमुत वर्चो ददेऽहं रायस्पोषमुत चित्तान्यग्ने ।
सपत्ना अस्मदधरे भवन्तूत्तमं नाकमधि रोहयेमम् ॥४॥

आ । एषाम् । यज्ञम् । उत । वर्चः । ददे । अहम् । रायः । पोषम् । उत ।
चित्तानि । अग्ने ।

सऽपत्नाः । अस्मत् । अधरे । भवन्तु । उत्ऽतमम् । नाकम् । अधि । रोहय ।
इमम् ॥ ४ ॥

(१०) दशमं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । (१) प्रथमर्चोऽसुरः, (२-४) द्वितीयादितृचस्य च वरुणो देवते । (१-२) प्रथमाद्वितीययोस्त्रिष्टुप्, (३) तृतीयायाः ककुम्मत्यनुष्टुप्, (४) चतुर्थ्याश्चानुष्टुप् छन्दांसि ॥

अयं देवानामसुरो वि राजति वशा हि सत्या वरुणस्य राज्ञः ।
ततस्परि ब्रह्मणा शाशदान उग्रस्य मन्योरुदिमं नयामि ॥१॥
नमस्ते राजन्वरुणास्तु मन्यवे विश्वं ह्युग्र निचिकेषि द्रुग्धम् ।
सहस्रमन्यान्प्र सुवामि साकं शतं जीवाति शरदस्तवायम् ॥२॥
यदुवक्थानृतं जिह्वया वृजिनं बहु ।
राज्ञस्त्वा सत्यधर्मणो मुञ्चामि वरुणादहम् ॥३॥

अयम् । देवानाम् । असुरः । वि । राजति । वशा । हि । सत्या । वरुणस्य ।
राज्ञः ।

ततः । परि । ब्रह्मणा । शाशदानः । उग्रस्य । मन्योः । उत् । इमम् ।
नयामि ॥ १ ॥

नमः । ते । राजन् । वरुण । अस्तु । मन्यवे । विश्वम् । हि । उग्र । निऽचिकेषि । द्रुग्धम् ।
सहस्रम् । अन्यान् । प्र । सुवामि । साकम् । शतम् । जीवाति । शरदः । तव । अयम् ॥ २ ॥

यत् । उवक्थ । अनृतम् । जिह्वया । वृजिनम् । बहु ।
राज्ञः । त्वा । सत्यऽधर्मणः । मुञ्चामि । वरुणात् । अहम् ॥ ३ ॥

I.9.4 O adorable Lord, I have taken to myself their sacrifice, their splendour, their abundance of riches as well as their minds. May our rivals be under us. May you make him ascend to the highest place of bliss.

Asura

I.10.1 This bestower of life (asura) of the bounties of nature rules supreme. The will of the venerable Lord, the king of all, has to be complied with. Even then strengthened with prayer, I save this man from the wrath of the furious one (asuḥ=prāṇa).

Varuṇa

I.10.2 O venerable Lord, the king of all, our homage to your wrath.O furious Lord, you take not of all the (ghastly) treacherous sins. Thousands of others I urge along with him. May this servant of yours live through a hundred autumns.

I.10.3 For the false-hood and plenty of evil that you have been speaking with your tongue, I hereby get you released from the venerable Lord, the king of true ordinances

मुञ्चामि त्वा वैश्वानरादर्णवान्महुतस्परि
सजातानुग्रेहा वंद ब्रह्म चापं चिकीहि नः ॥४॥

मुञ्चामि । त्वा । वैश्वानरात् । अर्णवात् । महतः । परि ।
सऽजातान् । उग्र । इह । आ । वद । ब्रह्म । च । अपं । चिकीहि । नः ॥ ४ ॥

(११) एकादशं सूक्तम्

(१–६) षडृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । पूषादयो देवताः । (१) प्रथमर्चः पङ्क्तिः, (२) द्वितीयाया अनुष्टुप्, (३) तृतीयायाश्चतुष्पदोष्णिग्गर्भा ककुम्मत्यनुष्टुप्, (४–६) चतुर्थ्यादितृचस्य च पथ्यापङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

वषट्ते पूषन्नस्मिन्त्सूतावर्यमा होता कृणोतु वेधाः ।
सिस्रतां नार्यृतप्रजाता वि पर्वाणि जिहतां सूतवा उ ॥१॥
चतस्रो दिवः प्रदिशश्चतस्रो भूम्या उत ।
देवा गर्भं समैरयन्तां व्यूर्णुवन्तु सूतवे ॥२॥
सूषा व्यूर्णोतु वि योनिं हापयामसि ।
श्रथया सूषणे त्वमव त्वं बिष्कले सृज ॥३॥
नेव मांसे न पीवसि नेव मज्जस्वाहतम् ।
अवैतु पृश्नि शेवलं शुने जराय्वत्तवेव जरायु पद्यताम् ॥४॥

वषट् । ते । पूषन् । अस्मिन् । सूतौ । अर्यमा । होता । कृणोतु । वेधाः ।
सिस्रताम् । नारी । ऋतऽप्रजाता । वि । पर्वाणि । जिहताम् । सूतवै । ऊँ इति ॥ १ ॥
चतस्रः । दिवः । प्रऽदिशः । चतस्रः । भूम्याः । उत ।
देवाः । गर्भम् । सम् । ऐरयन् । तम् । वि । ऊर्णुवन्तु । सूतवे ॥ २ ॥
सूषा । वि । ऊर्णोतु । वि । योनिम् । हापयामसि ।
श्रथय । सूषणे । त्वम् । अव । त्वम् । बिष्कले । सृज ॥ ३ ॥
नऽइव । मांसे । न । पीवसि । नऽइव । मज्जऽसु । आऽहतम् ।
अव । एतु । पृश्नि । शेवलम् । शुने । जरायु । अत्तवे । अव । जरायु ।
पद्यताम् ॥ ४ ॥

I.10.4 I get you released completely from the watcher of all men very much agitated (in it) (arṇāvat). O formidable man, let you tell your kinsfolk here about it and respect our true (tenets) and knowledge.

Puṣan etc.

I.11.1 O nourisher Lord, dedication (vaṣat) to you. At this birth let the close companion (aryaman, the gyanocologist) act as a wise accomplisher. May this lady who has been bearing children in the past in a normal way, start bring forth her child this time also. Let her relax her limbs for child-birth.

I.11.2 Four quarters of the sky as well as four regions of the earth and bounties of Nature have given motion to the foetus. May they unclose it for easy birth.

I.11.3 Let this woman, having easy child-birth unclose her. We hereby make the vagina expand. O woman, release your genitals. O courageous woman, let the child come out.

I.11.4 It is not as if fastened in the flesh, nor in the fat, nor as if in the marrows. Let the dappled and slimy after-birth come down for the dog to eat. Let the after-birth (jarāyu) descend.

वि ते भिनद्मि मेहनं वि योनिं वि गवीनिके ।
वि मातरं च पुत्रं च वि कुमारं जरायुणाव जरायु पद्यताम् ॥५॥
यथा वातो यथा मनो यथा पतन्ति पक्षिणः ।
एवा त्वं दशमास्य साकं जरायुणा पतावं जरायु पद्यताम् ॥६॥

वि । ते । भिनद्मि । मेहनम् । वि । योनिम् । वि । गवीनिके इति ।
वि । मातरम् । च । पुत्रम् । च । वि । कुमारम् । जरायुणा । अव । जरायु ।
पद्यताम् ॥ ५ ॥
यथा । वातः । यथा । मनः । यथा । पतन्ति । पक्षिणः ।
एव । त्वम् । दशऽमास्य । साकम् । जरायुणा । पत । अव । जरायु । पद्यताम् ॥ ६ ॥

(१२) द्वादशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्य भृग्वङ्गिरा ऋषिः । यक्ष्मनाशनरूपोऽर्थो देवता । (१) प्रथमर्चो जगती, (२-३) द्वितीयातृतीययोस्त्रिष्टुप्, (४) चतुर्थ्याश्चानुष्टुप् छन्दांसि ॥

जरायुजः प्रथम उस्रियो वृषा वातभ्रजा स्तनयन्नेति वृष्ट्या ।
स नो मृडाति तन्व ऋजुगो रुजन्य एकमोजस्त्रेधा विचक्रमे ॥१॥
अङ्गेअङ्गे शोचिषा शिश्रियाणं नमस्यन्तस्त्वा हविषा विधेम ।
अङ्कान्त्समङ्कान्हविषा विधेम यो अग्रभीत्पर्वास्या ग्रभीता ॥२॥
मुञ्च शीर्षक्त्या उत कास एनं परुष्परुराविवेशा यो अस्य ।
यो अभ्रजा वातजा यश्च शुष्मो वनस्पतीन्त्सचतां पर्वतांश्च ॥३॥

जरायुऽजः । प्रथमः । उस्रियः वृषा । वातऽअभ्रजाः । स्तनयन् । एति । वृष्ट्या ।
सः । नः । मृडाति । तन्वे । ऋजुऽगः । रुजन् । यः । एकम् । ओजः । त्रेधा ।
विऽचक्रमे ॥ १ ॥
अङ्गेऽअङ्गे । शोचिषा । शिश्रियाणम् । नमस्यन्तः । त्वा । हविषा । विधेम ।
अङ्कान् । सम्ऽअङ्कान् । हविषा । विधेम । यः । अग्रभीत् । पर्व । अस्य । ग्रभीता ॥ २ ॥
मुञ्च । शीर्षक्त्याः । उत । कासः । एनम् । परुःऽपरुः । आऽविवेश । यः । अस्य ।
यः । अभ्रऽजाः । वातऽजाः । यः । च । शुष्मः । वनस्पतीन् । सचताम् । पर्वतान् । च ॥ ३ ॥

I.11.5 I split apart your passage of womb, apart the vagina, and apart both the groins.I split apart the son from the mother and the child from the after-birth. May the after-birth descend.

I.11.6 As the wind, as the mind and as the birds descend, so o foetus of ten months, may you descend along with the after-birth. May the after-birth descend.

Yakṣmā-Disease and Cure

I.12.1 Born first from the after-birth, a ruddy over-whelming , born of wind and the cloud, it (the puerperal fever) comes thundering with rain. May it spare our body. It goes on straight causing pain. Though being one, it progresses in three forms.

I.12.2 To you, who cling to each and every part of the body burning (heat), we bow in reverence and offer oblations. We offer our oblations to the symptoms and sing of him who seized the joints of this man.

I.12.3 Relieve him from the headache and from the cough that has entered into his each and every joint. May the disease, that has been caused by the cloud, by the wind or by the heat, be cured by resorting to herbs and medicine from hills and plants collected from mountains.

शं मे परस्मै गात्राय शमस्त्ववराय मे ।
शं मे चतुर्भ्यो अङ्गेभ्यः शमस्तु तन्वे मम ॥४॥

शम् । मे । परस्मै । गात्राय । शम् । अस्तु । अवराय । मे ।

शम् । मे । चतुःऽभ्यः । अङ्गेभ्यः । शम् । अस्तु । तन्वे । मम ॥ ४ ॥

(१३) त्रयोदशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्य भृग्वङ्गिरा ऋषिः । विद्युद्देवता । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोरनुष्टुप्, (३) तृतीयायाश्चतुष्पाद्विराड् जगती, (४) चतुर्थ्याश्च त्रिष्टुप्परा बृहतीगर्भा पङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

नमस्ते अस्तु विद्युते नमस्ते स्तनयित्नवे ।
नमस्ते अस्त्वश्मने येना दूडाशे अस्यसि ॥१॥
नमस्ते प्रवतो नपाद्यतस्तपः समूहसि ।
मृडया नस्तनूभ्यो मयस्तोकेभ्यस्कृधि ॥२॥
प्रवतो नपान्नम एवास्तु तुभ्यं नमस्ते हेतये तपुषे च कृण्मः ।
विद्म ते धाम परमं गुहा यत्समुद्रे अन्तर्निहितासि नाभिः ॥३॥
यां त्वा देवा असृजन्त विश्व इषुं कृण्वाना असनाय धृष्णुम् ।
सा नो मृड विदथे गृणाना तस्यै ते नमो अस्तु देवि ॥४॥

नमः । ते । अस्तु । विऽद्युते । नमः । ते । स्तनयित्नवे ।

नमः । ते । अस्तु । अश्मने । येन । दुःऽदाशे । अस्यसि ॥ १ ॥

नमः । ते । प्रऽवतः । नपात् । यतः । तपः । सम्ऽऊहसि ।

मृडय । नः । तनूभ्यः । मयः । तोकेभ्यः । कृधि ॥ २ ॥

प्रऽवतः । नपात् । नमः । एव । अस्तु । तुभ्यम् । नमः । ते । हेतये । तपुषे । च । कृण्मः ।

विद्म । ते । धाम । परमम् । गुहा । यत् । समुद्रे । अन्तः । निऽहिता । असि । नाभिः ॥ ३ ॥

याम् । त्वा । देवाः । असृजन्त । विश्वे । इषुम् । कृण्वानाः । असनाय । धृष्णुम् ।

सा । नः । मृड । विदथे । गृणाना । तस्यै । ते । नमः । अस्तु । देवि ॥ ४ ॥

I.12.4 May it be well with the upper part of mine.May it be well with the lower part of mine. May it be well with four limbs of mine. May the whole of my body, be in perfect health.

Vidyut-Deterrent Homage to Lightning

I.13.1 O Lord, homage (Namaste) be to you the lightning, homage to you the thundering. Homage be to you the raining hail and stones, with which you drive away the delinquent

I.13.2 Homage be to you, O never falling from the moral height, due to which quality you gather warmth (influence) . May you be gracious to ourselves and bestow happiness on our children.

I.13.3 O never falling from the moral heights, let our homage be to you without fail. We pay homage to your weapon as well as to your influence. We know your supreme abode, the cave that is hidden in the centre of the ocean.

I.13.4 O divine force, our homage be to you, whom all the enlightened ones create a powerful arrow for hurling.May you, winning laurels in battle, be gracious to us.

(१४) चतुर्दशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्य भृग्वङ्गिरा ऋषिः । वरुणो यमो वा देवता । (१) प्रथमर्चः ककुम्मत्यनुष्टुप्, (२, ४) द्वितीयाचतुर्थ्योरनुष्टुप्, (३) तृतीयायाश्च चतुष्पाद्विराडनुष्टुप् छन्दांसि ॥

भर्गमस्या वर्च आदिष्यधि वृक्षादिव स्रजम् ।
महाबुध्न इव पर्वतो ज्योक्पितृष्वास्ताम् ॥१॥
एषा ते राजन्कन्या वधूर्नि धूयतां यम ।
सा मातुर्बध्यतां गृहेथो भ्रातुरथो पितुः ॥२॥
एषा ते कुलपा राजन्तामु ते परि दद्मसि ।
ज्योक्पितृष्वासाता आ शीर्ष्णः शमोप्यात् ॥३॥
असितस्य ते ब्रह्मणा कश्यपस्य गयस्य च ।
अन्तःकोशमिव जामयोपि नह्यामि ते भगम् ॥४॥

भर्गम् । अस्याः । वर्चः । आ । अदिषि । अधि । वृक्षात्ऽइव । स्रजम् ।
महाबुध्नःऽइव । पर्वतः । ज्योक् । पितृषु । आस्ताम् ॥ १ ॥
एषा । ते । राजन् । कन्या । वधूः । नि । धूयताम् । यम ।
सा । मातुः । बध्यताम् । गृहे । अथो इति । भ्रातुः । अथो इति । पितुः ॥ २ ॥
एषा । ते । कुलऽपाः । राजन् । ताम् । ऊँ इति । ते । परि । दद्मसि ।
ज्योक् । पितृषु । आसातै । आ । शीर्ष्णः । शमऽओप्यात् ॥ ३ ॥
असितस्य । ते । ब्रह्मणा । कश्यपस्य । गयस्य । च ।
अन्तःकोशमऽइव । जामयः । अपि । नह्यामि । ते । भर्गम् ॥ ४ ॥

(१५) पञ्चदशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । मन्त्रोक्ता देवताः । (१) प्रथमर्चो भुरिग बृहती, (२) द्वितीयायाः पथ्यापङ्क्तिः, (३-४) तृतीयाचतुर्थ्योश्चानुष्टुप् छन्दांसि ॥

सं सं स्रवन्तु सिन्धवः सं वाताः सं पतत्रिणः ।
इमं यज्ञं प्रदिवो मे जुषन्तां संस्राव्येण हविषा जुहोमि ॥१॥

सम् । सम् । स्रवन्तु । सिन्धवः । सम् । वाताः । सम् । पतत्रिणः ।
इमम् । यज्ञम् । प्रऽदिवः । मे । जुषन्ताम् । समऽस्राव्येऽण । हविषा ।
जुहोमि ॥ १ ॥

Yama

I.14.1 I have taken her riches (bhāga) as well as her reputation, as one takes a wreath from a tree. Like a big rooted tree (or a hill with big base), let her stay with her parents for a while.

I.14.2 This maiden, O king, is your bride.O ordainer, now let her behave (enjoy) so. May she be bound to her mother's home, or to that of brothers, or to that of her father's.

I.14.3 O prince, this maiden would keep the traditions of your family. We give her to you wholly and fully. Let her stay with her parents for a while, till her head is dressed and decorated.

I.14.4 With the knowledge of family traditions, domestic customs and with an acquaintance with domestic cures and medicines, I bind your fortune as the sisters pack their valuables secure in an attache (or basket).

Sindhu etc.–Rivers

I.15.1 May the rivers flow to meet together, together the winds and also the birds together. May the excellent divine persons come to this sacrifiçe of mine. I hereby perform a sacrifice of confluence. (i.e.with a confluent oblation).

इहैव हवमा यात म इह संस्रावणा उतेमं वर्धयता गिरः ।
इहैतु सर्वो यः पशुरस्मिन्तिष्ठतु या रयिः ॥२॥
ये नदीनां संस्रवन्त्युत्सासः सदमक्षिताः । तेभिर्मे सर्वैः संस्रावैर्धनं सं स्रावयामसि ॥३॥
ये सर्पिषः संस्रवन्ति क्षीरस्य चोदकस्य च । तेभिर्मे सर्वैः संस्रावैर्धनं सं स्रावयामसि ॥४॥

इह । एव । हवम् । आ । यात । मे । इह । समऽस्रावणाः । उत । इमम् । वर्धयत । गिरः ।
इह । आ । एतु । सर्वः । यः । पशुः । अस्मिन् । तिष्ठतु । या । रयिः ॥ २ ॥
ये । नदीनाम् । समऽस्रवन्ति । उत्सासः । सदम् । अक्षिताः ।
तेभिः । मे । सर्वैः । समऽस्रावैः । धनम् । सम् । स्रावयामसि ॥ ३ ॥
ये । सर्पिषः । समऽस्रवन्ति । क्षीरस्य । च । उदकस्य । च ।
तेभिः । मे । सर्वैः । समऽस्रावैः । धनम् । सम् । स्रावयामसि ॥ ४ ॥

(१६) षोडशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्य चातन ऋषिः । मन्त्रोक्ता अग्नीन्द्रवरुणा देवताः । (१-३) प्रथमादित्र्यृचस्यानुष्टुप्, (४) चतुर्थ्याश्च ककुम्मत्यनुष्टुप् छन्दसी ॥

येऽमावास्यां३ रात्रिमुदस्थुर्व्राजमत्त्रिणः ।
अग्निस्तुरीयो यातुहा सो अस्मभ्यमधि ब्रवत् ॥१॥
सीसायाध्याह वरुणः सीसायाग्निरुपावति ।
सीसं म इन्द्रः प्रायच्छत्तदङ्ग यातुचातनम् ॥२॥
इदं विष्कन्धं सहत इदं बाधते अत्त्रिणः ।
अनेन विश्वा ससहे या जातानि पिशाच्याः ॥३॥

ये । अमाऽवास्याम् । रात्रिम् । उत्ऽअस्थुः । व्राजम् । अत्त्रिणः ।
अग्निः । तुरीयः । यातुऽहा । सः । अस्मभ्यम् । अधि । ब्रवत् ॥ १ ॥
सीसाय । अधि । आह । वरुणः । सीसाय । अग्निः । उप । अवति ।
सीसम् । मे । इन्द्रः । प्र । अयच्छत् । तत् । अङ्ग । यातुऽचातनम् ॥ २ ॥
इदम् । विऽस्कन्धम् । सहते । इदम् । बाधते । अत्त्रिणः ।
अनेन । विश्वा । ससहे । या । जातानि । पिशाच्याः ॥ ३ ॥

I.15.2 Do come to this sacrifice of mine just here.O promoters of organization, good speakers, give encouragement to it. Let every beast come here. Whatever is wealth. let all wealth stay with the sacrificer.

I.15.3 The fountains of streams that flow to meet together unexhausted for ever, with all those confluent streams, may you make riches flow converging towards me.

I.15.4 The streams of melted butter, of milk, and of water flow to meet together, with all those confluent streams may you make riches flow converging towards me.

Agni

I.16.1 About the vagabonds, who invade our hamlet during the night of new moon, let the powerful leader Agni, the fourth one, the destroyer of robbers, inform us before hand.

Varuṇa, Agni and Indra

I.16.2 The venerable Lord (Varuṇa) has said about sīsa (a metal). The adorable Lord (Agni) approves the use of lead. The resplendent Lord (Indra) has given lead (the metal) to me. O dear one, that lead is the dispeller of robbers.

Sisam-Lead

I.16.3 This (lead) stands against all disturbances. This keeps in check the vagrants. With this I resist all those who are born as blood suckers.

यदि नो गां हंसि यद्यश्वं यदि पूरुषम्।
तं त्वा सीसेन विध्यामो यथा नोऽसो अवीरहा ॥४॥

यदि। नः। गाम्। हंसि। यदि। अश्वम्। यदि। पूरुषम्।
तम्। त्वा। सीसेन। विध्यामः। यथा। नः। असः। अवीरऽहा ॥ ४ ॥

(१७) सप्तदशं सूक्तम्

(१–४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः। मन्त्रोक्ता लोहितवाससः यं.।यंतो देवताः। (१) प्रथमर्चो भुरिगनुष्टुप्, (२–३) द्वितीयातृतीययोरनुष्टुप्, (४) चतुर्थ्याश्च त्रिपदार्षी गायत्री छन्दांसि ॥

अमूर्या यन्ति योषितो हिरा लोहितवाससः। अभ्रातर इव जामयस्तिष्ठन्तु हतवर्चसः ॥१॥

तिष्ठावरे तिष्ठ पर उत त्वं तिष्ठ मध्यमे।
कनिष्ठिका च तिष्ठति तिष्ठादिद्धमनिर्मही ॥२॥
शतस्य धमनीनां सहस्रस्य हिराणाम्।
अस्थुरिन्मध्यमा इमाः साकमन्ता अरंसत ॥३॥

परि वः सिकतावती धनूर्बृहत्यक्रमीत्। तिष्ठतेलयता सु कम् ॥४॥

अमूः। याः। यन्ति। योषितः। हिराः। लोहितऽवाससः।
अभ्रातरःऽइव। जामयः। तिष्ठन्तु। हतऽवर्चसः ॥ १ ॥
तिष्ठ। अवरे। तिष्ठ। परे। उत। त्वम्। तिष्ठ। मध्यमे।
कनिष्ठिका। च। तिष्ठति। तिष्ठात्। इत्। धमनिः। मही ॥ २ ॥
शतस्य। धमनीनाम्। सहस्रस्य। हिराणाम्।
अस्थुः। इत्। मध्यमाः। इमाः। साकम्। अन्ताः। अरंसत ॥ ३ ॥
परि। वः। सिकताऽवती। धनूः। बृहती। अक्रमीत्।
तिष्ठत। इलयत। सु। कम् ॥ ४ ॥

I.16.4 If you kill our cow, our horse or our man, we shall pierce you with lead, so that you may no more be killer of our brave men.

Yoṣitaḥ-Dhamani-Artery

I.17.1 Let these ladies, who go around clad in blood-red robes, the veins, stand still-devoid of vigour, like brotherless sisters.

I.17.2 O you stop the lower one, O you stop the upper one, and O you the middle one, let you also stop. The smallest has stopped, let the large (great) artery (dhamani) also stop forsooth

I.17.3 Amidst hundreds of the arteries and thousands of the veins these medium ones have stopped still and with it their ends have become joined (and they thus vest together).

I.17.4 A large surface (dhanūḥ) of granules has come up around you. Let you keep quiet and rest in happiness.

(१८) अष्टादशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्य द्रविणोदा ऋषिः। विनायको देवता। (१) प्रथमर्च उपरिष्टाद्विराड्बृहती, (२) द्वितीयाया निचृज्जगती, (३) तृतीयाया विराडास्तारपङ्क्तिस्त्रिष्टुप्, (४) चतुर्थ्याश्चानुष्टुप् छन्दांसि॥

निर्लक्ष्म्यं ललाम्यं निररातिं सुवामसि।
अथ या भद्रा तानि नः प्रजाया अरातिं नयामसि ॥१॥
निररणिं सविता साविषक्पदोर्निर्हस्तयोर्वरुणो मित्रो अर्यमा।
निरस्मभ्यमनुमती रराणा प्रेमां देवा असाविषुः सौभगाय ॥२॥
यत्त आत्मनि तन्वां घोरमस्ति यद्वा केशेषु प्रतिचक्षणे वा।
सर्वं तद्वाचाप हन्मो वयं देवस्त्वा सविता सूदयतु ॥३॥
रिश्यपदीं वृषदतीं गोषेधां विधमामुत।
विलीढ्यं ललाम्यं ता अस्मन्नाशयामसि ॥४॥

निः। लक्ष्म्यम्। ललाम्यम्। निः। अरातिम्। सुवामसि।
अथ। या। भद्रा। तानि। नः। प्रऽजायै। अरातिम्। नयामसि ॥ १ ॥
निः। अरणिम्। सविता। साविषक्। पदोः। निः। हस्तयोः। वरुणः। मित्रः। अर्यमा।
निः। अस्मभ्यम्। अनुमतिः। रराणा। प्र। इमाम्। देवाः। असाविषुः। सौभगाय ॥ २ ॥
यत्। ते। आत्मनि। तन्वाम्। घोरम्। अस्ति। यत्। वा। केशेषु। प्रतिऽचक्षणे। वा।
सर्वम्। तत्। वाचा। अप। हन्मः। वयम्। देवः। त्वा। सविता। सूदयतु ॥ ३ ॥
रिश्यऽपदीम्। वृषऽदतीम्। गोऽसेधाम्। विऽधमाम्। उत।
विऽलीढ्यम्। ललाम्यम्। ताः। अस्मत्। नाशयामसि ॥ ४ ॥

(१९) एकोनविंशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः। (१) प्रथमर्च इन्द्रः, (२) द्वितीयाया मनुष्येषवः, (३) तृतीयाया रुद्रः, (४) चतुर्थ्याश्च विश्वे देवा देवताः। (१, ४) प्रथमाचतुर्थ्योरनुष्टुप्, (२) द्वितीयायाः पुरस्ताद्बृहती, (३) तृतीयायाश्च पथ्यापङ्क्तिश्छन्दांसि॥

मा नो विदन्विव्याधिनो मो अभिव्याधिनो विदन्।
आराच्छरव्या अस्मद्विषूचीरिन्द्र पातय ॥१॥

मा। नः। विदन्। विऽव्याधिनः। मो इति। अभिऽव्याधिनः। विदन्।
आरात्। शरव्याः। अस्मत्। विषूचीः। इन्द्र। पातय ॥ १ ॥

Savitṛ-Impeller etc.

I.18.1 We remove the deformity marks disgracing beauty and drive malignity away. There-after we put in the marks full of grace and in this way we keep the malignity off our progeny.

I.18.2 The creator Lord (Savitṛ) has removed the pains out of her feet. The venerable Lord (Varuṇa), the friendly Lord (Mitra), and the Lord of justice (Aryaman) have removed the pains out of her hands. The bounteous favour (Anumatī) has sent her out to us. The enlightened one (devāḥ) have urged her to marital bliss.

I.18.3 Whatever is unpleasing (frightening) in your self, in your body, or in your hair or in your looks, all that we remove with our words. May the divine creator Lord guide you aright.

I.18.4 The antelope-foot, the bull-tooth, the cow terrifier the blowing, the large licking lip and the pallid deformity, all this, we remove from us.

Indra

I.19.1 May the sharp piercing arrows not find us, nor those piercing from all sides. May you, O resplendent Lord, make the volleys of arrows fall scattered away from us on all the sides.

विष्वंञ्चो अस्मच्छरवः पतन्तु ये अस्ता ये चास्याः ।
दैवीर्मनुष्येषवो ममामित्रान्वि विध्यत ॥२॥
यो नः स्वो यो अरणः सजात उत निष्ट्यो यो अस्माँ अभिदासति ।
रुद्रः शरव्ययैतान्ममामित्रान्वि विध्यतु ॥३॥
यः सपत्नो योऽसपत्नो यश्च द्विषञ्छपाति नः ।
देवास्तं सर्वे धूर्वन्तु ब्रह्म वर्म ममान्तरम् ॥४॥

विष्वंञ्चः । अस्मत् । शरवः । पतन्तु । ये । अस्ताः । ये । च । आस्याः ।
दैवीः । मनुष्यऽइषवः । मम । अमित्रान् । वि । विध्यत ॥ २ ॥
यः । नः । स्वः । यः । अरणः । सऽजातः । उत । निष्ट्यः । यः । अस्मान् ।
अभिऽदासति ।
रुद्रः । शरव्यया । एतान् । मम । अमित्रान् । वि । विध्यतु ॥ ३ ॥
यः । सऽपत्नः । यः । असपत्नः । यः । च । द्विषन् । शपाति । नः ।
देवाः । तम् । सर्वे । धूर्वन्तु । ब्रह्म । वर्म । मम । अन्तरम् ॥ ४ ॥

(२०) विंशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । (१) प्रथमर्चः सोमो मरुतश्च, (२) द्वितीयाया मित्रावरुणौ, (३) तृतीयाया वरुणः, (४) चतुर्थ्याश्चेन्द्रो देवताः । (१) प्रथमायास्त्रिष्टुप्, (२-४) द्वितीयादित्र्यृचस्य चानुष्टुप् छन्दसी ॥

अदारसृद्भवतु देव सोमास्मिन्यज्ञे मरुतो मृडता नः ।
मा नो विददभिभा मो अशस्तिर्मा नो विदद्वृजिना द्वेष्या या ॥१॥
यो अद्य सेन्यो वधोघायूनामुदीरते ।
युवं तं मित्रावरुणावस्मद्यावयतं परि ॥२॥

अदारऽसृत् । भवतु । देव । सोम । अस्मिन् । यज्ञे । मरुतः । मृडत । नः ।
मा । नः । विदत् । अभिऽभाः । मो इति । अशस्तिः । मा । नः । विदत् । वृजिना । द्वेष्या ।
या ॥ १ ॥
यः । अद्य । सेन्यः । वधः । अघऽयूनाम् । उत्ऽईरते ।
युवम् । तम् । मित्रावरुणौ । अस्मत् । यवयतम् । परि ॥ २ ॥

Indra and Man

I.19.2 Diverted away from us may fall the arrows, that have been shot or are yet to be shot at us. O divine arrows of men, may you pierce my enemies through and through.

Rudra

I.19.3 Be he our own or a stranger, be he one of our kinsmen, or an outsider, if he tries to enslave us, may the terrible punisher pierce these enemies of mine with a volley of arrows.

Devāḥ

I.19.4 Be he an enemy, or not an enemy, if he reviles us maliciously, may all the enlightened ones destroy him. Prayer is my inner armour, the closest mail.

Soma and Marut

I.20.1 O blissful Lord, may you be gliding without causing injury. May the cloud-bearing winds delight us at this sacrifice. May not a calamity reach us, nor a revilement (vilification). May not a malicious sin detect and find us out.

Mitra and Varuṇa

I.20.2 Slaughter of the sinfuls, (The deadly weapon), that is going to be (flies today), the powerful missile of the wicked, may you, the enemies may you, the friendly and venerable Lord, keep far away from us.

इतश्च यदमुतश्च यद्वधं वरुण यावय।
वि महच्छर्म यच्छ वरीयो यावया वधम् ॥३॥
शास इत्था महाँ अस्यमित्रसाहो अस्तृतः।
न यस्य हन्यते सखा न जीयते कदा चन ॥४॥

इतः। च। यत्। अमुतः। च। यत्। वधम्। वरुण। यवय।
वि। महत्। शर्म। यच्छ। वरीयः। यवय। वधम् ॥ ३ ॥
शासः। इत्था। महान्। असि। अमित्रऽसहः। अस्तृतः।
न। यस्य। हन्यते। सखा। न। जीयते। कदा। चन ॥ ४ ॥

(२१) एकविंशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः। इन्द्रो देवता। अनुष्टुप् छन्दः॥

स्वस्तिदा विशां पतिर्वृत्रहा विमृधो वशी।
वृषेन्द्रः पुर एतु नः सोमपा अभयङ्करः ॥१॥
वि न इन्द्र मृधो जहि नीचा यच्छ पृतन्यतः।
अधमं गमया तमो यो अस्माँ अभिदासति ॥२॥
वि रक्षो वि मृधो जहि वि वृत्रस्य हनू रुज।
वि मन्युमिन्द्र वृत्रहन्नमित्रस्याभिदासतः ॥३॥
अपेन्द्र द्विषतो मनोऽप जिज्यासतो वधम्।
वि महच्छर्म यच्छ वरीयो यावया वधम् ॥४॥

स्वस्तिऽदाः। विशाम्। पतिः। वृत्रऽहा। विऽमृधः। वशी।
वृषा। इन्द्रः। पुरः। एतु। नः। सोमऽपाः। अभयम्ऽकरः ॥ १ ॥
वि। नः। इन्द्र। मृधः। जहि। नीचा। यच्छ। पृतन्यतः।
अधमम्। गमय। तमः। यः। अस्मान्। अभिऽदासति ॥ २ ॥
वि। रक्षः। वि। मृधः। जहि। वि। वृत्रस्य। हनू इति। रुज।
वि। मन्युम्। इन्द्र। वृत्रऽहन्। अमित्रस्य। अभिऽदासतः ॥ ३ ॥
अप। इन्द्र। द्विषतः। मनः। अप। जिज्यासतः। वधम्।
वि। महत्। शर्म। यच्छ। वरीयः। यवय। वधम् ॥ ४ ॥

Varuṇa

I.20.3 Murderous weapon, that comes from this side and that comes from the other side, O venerable Lord, may turn that away. May you bestow great happiness and protection on us and turn the deadly weapon far away.

Indra

I.20.4 Verily, you are the mighty ruler, conqueror of enemies and himself unconquered, whose friend is never slain and never subdued.

Indra

I.21.1 May the resplendent Lord come to us and be with us; he is the granter of prosperity, the Lord of men, the slayer of dark forces, the warrior, the subduer, the showerer, the cherisher of divine love and the assurer of safety. (Also Ṛg. X.152.2)

I.21.2 O resplendent Lord, destroy the evil-spirited persons of wickedness, and also the enemies; tear asunder jaws of Nescience, the darkness. O resplendent ones, the subduer of Nescience, baffle the wrath of our adversaries who always threaten us. (Also Ṛg. X.152.3)

I.21.3 O resplendent Lord, destroy our enemies; humble those who are in array against us; send him to the deep dungeon who seeks to harm us. (Also Ṛg. X.152.4)

I.21.4 May you frustrate the purpose of him who hates us, deprive him of his weapon who seeks to overpower us, grant us full security against his fury and wrath, and ward off his weapon. (Also Ṛg. X.152.5)

(२२) द्वाविंशं सूक्तम्

(१–४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः। सूर्यो हरिमा हृद्रोगश्च देवताः। अनुष्टुप् छन्दः॥

अनु सूर्यमुदयतां हृद्द्योतो हरिमा च ते।
गो रोहितस्य वर्णेन तेन त्वा परि दध्मसि॥१॥
परि त्वा रोहितैर्वर्णैर्दीर्घायुत्वाय दध्मसि।
यथायमरपा असदथो अहरितो भुवत्॥२॥
या रोहिणीर्देवत्याः गावो या उत रोहिणीः।
रूपंरूपं वयोवयस्ताभिष्ट्वा परि दध्मसि॥३॥
शुकेषु ते हरिमाणं रोपणाकासु दध्मसि।
अथो हारिद्रवेषु ते हरिमाणं नि दध्मसि॥४॥

अनु। सूर्यम्। उत्। अयताम्। हृत्ऽद्योतः। हरिमा। च। ते।
गोः। रोहितस्य। वर्णेन। तेन। त्वा। परि। दध्मसि॥ १॥
परि। त्वा। रोहितैः। वर्णैः। दीर्घायुऽत्वाय। दध्मसि।
यथा। अयम्। अरपाः। असत्। अथो इति। अहरितः। भुवत्॥ २॥
याः। रोहिणीः। देवत्याः। गावः। याः। उत। रोहिणीः।
रूपम्ऽरूपम्। वयःऽवयः। ताभिः। त्वा। परि। दध्मसि॥ ३॥
शुकेषु। ते। हरिमाणम्। रोपणाकासु। दध्मसि।
अथो इति। हारिद्रवेषु। ते। हरिमाणम्। नि। दध्मसि॥ ४॥

(२३) त्रयोविंशं सूक्तम्

(१–४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः। असिक्नीवनस्पतिर्देवता। अनुष्टुप् छन्दः॥

नक्तञ्जातास्योषधे रामे कृष्णे असिक्नि च।
इदं रजनि रजय किलासं पलितं च यत्॥१॥

नक्तम्ऽजाता। असि। ओषधे। रामे। कृष्णे। असिक्नि। च।
इदम्। रजनि। रजय। किलासम्। पलितम्। च। यत्॥१॥

Sūrya and Cure for Jaundice

I.22.1 May your sore-sickness and yellowness disappear when exposed to the Sun. We have enclosed and surrounded you with the ruddy radiations of the Sun

I.22.2 With ruddy colours we enclose and surround you for a long life, so that this man may be cured of the disease and become un- yellowed, free from Jaundice (harimāṇam).

I.22.3 Whatever are the divine red rays or the cows are of ruddy colour, with various forms and with various potencies; with them we enclose and surround you.

I.22.4 May the pale-green hue, the sign of weakness of my body, be transferred to enrich the beauty of parrots and the freshness of herbs. (Also Ṛg. I.50.12).

Vanaspati-Ramā, Kṛiṣ and Asiknī

I.23.1 Night-born you are O herb:O dusky (rāme), O dark kṛṣṇe, and black in hue (asiknī), O Rajanī, the colour-imparting hue, please recolour the ashy spots, the leprosy or leucoderma. (dusky-rāma, dark-kṛṣṇa and black in hue-asiknī.).

किलासं च पलितं च निरितो नाशया पृषत् ।
आ त्वा स्वो विशतां वर्णः परा शुक्लानि पातय ॥२॥
असितं ते प्रलयनमास्थानमसितं तव ।
असिक्न्यस्योषधे निरितो नाशया पृषत् ॥३॥
अस्थिजस्य किलासस्य तनूजस्य च यत्त्वचि ।
दूष्या कृतस्य ब्रह्मणा लक्ष्म श्वेतमनीनशम् ॥४॥

किलासम् । च । पलितम् । च । निः । इतः । नाशय । पृषत् ।
आ । त्वा । स्वः । विशताम् । वर्णः । परा । शुक्लानि । पातय ॥ २ ॥
असितम् । ते । प्रऽलयनम् । आऽस्थानम् । असितम् । तव ।
असिक्नी । असि । ओषधे । निः । इतः । नाशय । पृषत् ॥ ३ ॥
अस्थिऽजस्य । किलासस्य । तनूऽजस्य । च । यत् । त्वचि ।
दूष्या । कृतस्य । ब्रह्मणा । लक्ष्म । श्वेतम् । अनीनशम् ॥ ४ ॥

(२४) चतुर्विंशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । आसुरीवनस्पतिर्देवता । (१, ३-४) प्रथमातृतीयाचतुर्थीना-
मृचामनुष्टुप् , (२) द्वितीयायाश्च निचृत्पथ्यापङ्क्तिश्छन्दसी ॥

सुपर्णो जातः प्रथमस्तस्य त्वं पित्तमासिथ ।
तदासुरी युधा जिता रूपं चक्रे वनस्पतीन् ॥१॥
आसुरी चक्रे प्रथमेदं किलासभेषजमिदं किलासनाशनम् ।
अनीनशत्किलासं सरूपामकरत्त्वचम् ॥२॥
सरूपा नाम ते माता सरूपो नाम ते पिता ।
सरूपकृत्त्वमोषधे सा सरूपमिदं कृधि ॥३॥

सुऽपर्णः । जातः । प्रथमः । तस्य । त्वम् । पित्तम् । आसिथ ।
तत् । आसुरी । युधा । जिता । रूपम् । चक्रे । वनस्पतीन् ॥ १ ॥
आसुरी । चक्रे । प्रथमा । इदम् । किलासऽभेषजम् । इदम् । किलासऽनाशनम् ।
अनीनशत् । किलासम् । सऽरूपाम् । अकरत् । त्वचम् ॥ २ ॥
सऽरूपा । नाम । ते । माता । सऽरूपः । नाम । ते । पिता ।
सरूपऽकृत् । त्वम् । ओषधे । सा । सऽरूपम् । इदम् । कृधि ॥ ३ ॥

I.23.2 May you remove from this place the leprosy patch and the white ash-coloured one; make the spots disappear. May your own colour come to you and let you throw far away his white specks.

I.23.3 Dark is your place of repose and dark your dwelling. O herb, you yourself are dusky. May you make every spot disappear from this place.

I.23.4 With my excellent knowledge and experience (as a physician), I have chased away the spots of bone born leprosy and those of the body-born, which are caused on the skin by infections.

Asurī Vanaspati-Against Leprosy

I.24.1 The Sun, the strong winged bird (suparṇa) was born first. Its gall, the pitta, you have received. The biotic force, gained by the sustained experiments and observations, gave that form to the plants.

I.24.2 First of all, the biotic experiments led to the discovery of the remedy the leprosy. It is destroyer of leprosy.We have again and again confirmed it. This destroys leprosy and has made the skin of uniform natural colour.

I.24.3 Of uniform colour is your mother and of uniform colour is your father. O medicinal herb, you make the skin uniform. May you make this man of uniform appearance.

शामा सरूपङ्करणी पृथिव्या अध्युद्भृता।
इदमू षु प्र साधय पुना रूपाणि कल्पय ॥४॥

श्यामा। सरूपम्ऽकरणी। पृथिव्याः। अधि। उत्ऽभृता।
इदम्। ऊं इति। सु। प्र। साधय। पुनः। रूपाणि। कल्पय ॥ ४ ॥

(२५) पञ्चविंशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्य भृग्वङ्गिरा ऋषिः। यक्ष्मनाशनाग्निर्देवता। (१) प्रथमर्चस्त्रिष्टुप्, (२-३) द्वितीयातृतीययोर्विराड्गर्भा त्रिष्टुप्, (४) चतुर्थ्याश्च पुरोऽनुष्टुप् त्रिष्टुप् छन्दांसि॥

यदग्निरापो अदहत्प्रविश्य यत्राकृण्वन्धर्मधृतो नमांसि।
तत्र त आहुः परमं जनित्रं स नः संविद्वान्परि वृङ्धि तक्मन् ॥१॥
यद्यर्चिर्यदि वासि शोचिः शकल्येषि यदि वा ते जनित्रम्।
हूडुर्नामासि हरितस्य देव स नः संविद्वान्परि वृङ्धि तक्मन् ॥२॥
यदि शोको यदि वाभिशोको यदि वा राज्ञो वरुणस्यासि पुत्रः।
हूडुर्नामासि हरितस्य देव स नः संविद्वान्परि वृङ्धि तक्मन् ॥३॥
नमः शीताय तक्मने नमो रूराय शोचिषे कृणोमि।
यो अन्येद्युरुभयद्युरभ्येति तृतीयकाय नमो अस्तु तक्मने ॥४॥

यत्। अग्निः। आपः। अदहत्। प्रऽविश्य। यत्र। अकृण्वन्। धर्मऽधृतः। नमांसि।
तत्र। ते। आहुः। परमम्। जनित्रम्। सः। नः। सम्ऽविद्वान्। परि। वृङ्ग्धि। तक्मन् ॥ १ ॥
यदि। अर्चिः। यदि। वा। असि। शोचिः। शकल्यऽएषि। यदि। वा। ते। जनित्रम्।
हूडुः। नाम। असि। हरितस्य। देव। सः। नः। सम्ऽविद्वान्। परि। वृङ्ग्धि। तक्मन् ॥ २ ॥
यदि। शोकः। यदि। वा। अभिऽशोकः। यदि। वा। राज्ञः। वरुणस्य। असि। पुत्रः।
हूडुः। नाम। असि। हरितस्य। देव। सः। नः। सम्ऽविद्वान्। परि। वृङ्ग्धि। तक्मन् ॥ ३ ॥
नमः। शीताय। तक्मने। नमः। रूराय। शोचिषे। कृणोमि।
यः। अन्येद्युः। उभयऽद्युः। अभिऽएति। तृतीयकाय। नमः। अस्तु। तक्मने ॥ ४ ॥

I.24.4 This herb is dark-coloured. This makes the skin of uniform colour. This herb has been pulled out of earth. O herb, may you accomplish this work efficiently and restore (to man his) previous (original) natural appearances.

Agni-Cure of Disease

I.25.1 Entering which the fire burns up the waters, and where the scrupulous performers of duty pay homage (i.e.the vital breath), that they say, is your highest real birth place. Appreciating this, O fever, may you spare us.

I.25.2 If you are the burning or if you are the heat, or if your cause of birth shows its effect throughout the whole body, then, you are called (ramp or spasm) (hṛudu). O divine one, causing jaundice (yellowness). Appreciating this, O fever may you spare us.

I.25.3 If you are paining or if your are aching all over the body, or if you are the son of the venerable Lord, the sovereign, then you are called cramp and spasm (hṛdu) .O divine one, causing pallidness. Appreciating this, O fever, may you spare us.

I.25.4 Homage be to the chilling fever (that comes with shiver). I pay homage to the dry heat, homage be to the fever that comes on alternate days (anyedyu), to the one that comes on both days (ubhayedyu), and the one, that comes every third day (tṛtīyaka).

(२६) षड्विंशं सूक्तम्

(१–४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । इन्द्रादयो मन्त्रोक्ता देवताः । (१, ३) प्रथमातृतीययोर्ऋचोर्गायत्री, (२) द्वितीयाया एकावसाना त्रिपदा साम्नी त्रिष्टुप्, (४) चतुर्थ्याश्चैकावसाना पादनिचृद्गायत्री छन्दांसि ॥

आरे३सावस्मदस्तु हेतिर्देवासो असत् । आरे अश्मा यमस्यथ ॥१॥
सखासावस्मभ्यमस्तु रातिः सखेन्द्रो भगः सविता चित्रराधाः ॥२॥
यूयं नः प्रवतो नपान्मरुतः सूर्यत्वचसः । शर्म यच्छाथ सप्रथाः ॥३॥
सुषूदत मृडत मृडया नस्तनूभ्यो मयस्तोकेभ्यस्कृधि ॥४॥

आरे । असौ । अस्मत् । अस्तु । हेतिः । देवासः । असत् ।
आरे । अश्मा । यम् । अस्यथ ॥ १ ॥
सखा । असा । अस्मभ्यम् । अस्तु । रातिः । सखा । इन्द्रः । भगः । सविता ।
चित्रऽराधाः ॥ २ ॥
यूयम् । नः । प्रऽवतः । नपात् । मरुतः । सूर्यऽत्वचसः ।
शर्म । यच्छाथ । सऽप्रथाः ॥ ३ ॥
सुसूदत । मृडत । मृडय । नः । तनूभ्यः । मयः । तोकेभ्यः । कृधि ॥ ४ ॥

(२७) सप्तविंशं सूक्तम्

(१–४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । चन्द्रमा इन्द्राणी वा देवता । (१) प्रथमर्चः पथ्यापङ्क्तिः, (२–४) द्वितीयादितृचस्य चानुष्टुप् छन्दसी ॥

अमूः पारे पृदाक्व१स्त्रिषप्ता निर्जरायवः ।
तासां जरायुभिर्वयमक्ष्या३वपि व्ययामस्यघायोः परिपन्थिनः ॥१॥
विषूच्येतु कृन्तती पिनाकमिव बिभ्रती ।
विष्वक्पुनर्भुवा मनोऽसमृद्धा अघायवः ॥२॥

अमूः । पारे । पृदाक्वः । त्रिऽसप्ताः । निःऽजरायवः ।
तासाम् । जरायुऽभिः । वयम् । अक्ष्यौ । अपि । व्ययामसि । अघऽयोः । परिऽपन्थिनः ॥ १ ॥
विषूची । एतु । कृन्तती । पिनाकम्ऽइव । बिभ्रती ।
विष्वक् । पुनःऽभुवाः । मनः । असम्ऽऋद्धाः । अघऽयवः ॥ २ ॥

Indra and Others

I.26.1 O bounties of Nature, may that weapon (lightning) remain far from us and far the hail-stones, that you hurl.

I.26.2 May that liberal donor, be our companion; may the resplendent Lord, the Lord of prosperity and the inspirer Lord of wonderful wealth be our friend.

I.26.3 O cloud-bearing winds, children of heavenly heights, with sun-like skins, may you grant us protection and happiness ever spreading.

I.26.4 May you give us good shelter. Be gracious and bestow happiness on our bodies. May you grant delight to our offsprings.

Indrāṇī

I.27.1 There on the other bank are thrice-seven (triṣaptāḥ) she pythons, just having cast their sloughs. With their sloughs we cover the eyes of the evil-intending highway robber.

I.27.2 Let the army carrying large bows, move in all the directions cutting down the enemy and raising the morale of our people all around.

न बहवः समशकन्नार्भका अभि दाधृषुः ।
वेणोरद्गा इवाभितोऽसंमृद्धा अघायवः ॥३॥
प्रेतं पादौ प्र स्फुरतं वहतं पृणतो गृहान् ।
इन्द्राण्येतु प्रथमाजीतामुषिता पुरः ॥४॥

न । बहवः । सम् । अशकन् । न । अर्भकाः । अभि । दधृषुः ।
वेणोः । अद्गाःऽइव । अभितः । असम्ऽऋद्धाः । अघऽयवः ॥ ३ ॥
प्र । इतम् । पादौ । प्र । स्फुरतम् । वहतम् । पृणतः । गृहान् ।
इन्द्राणी । एतु । प्रथमा । अजीता । अमुषिता । पुरः ॥ ४ ॥

(२८) अष्टाविंशं सूक्तम्

(१–४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्य चातन ऋषिः । (१, २) प्रथमर्चो द्वितीयायाः पूर्वार्द्धस्य चाग्निः, (२, ३–४) द्वितीयाया उत्तरार्द्धस्य तृतीयाचतुर्थ्योश्च यातुधान्यो देवताः । (१–२) प्रथमाद्वितीययोरनुष्टुप्, (३) तृतीयाया विराट् पथ्याबृहती, (४) चतुर्थ्याश्च पथ्यापङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

उप प्रागाद्देवो अग्नी रक्षोहामीवचातनः ।
दहन्नप द्वयाविनो यातुधानान्किमीदिनः ॥१॥
प्रति दह यातुधानान्प्रति देव किमीदिनः ।
प्रतीचीः कृष्णवर्तने सं दह यातुधान्यः ॥२॥
या शशाप शपनेन याघं मूरमादधे ।
या रसस्य हरणाय जातमारेभे तोकमत्तु सा ॥३॥
पुत्रमत्तु यातुधानीः स्वसारमुत नप्त्यम् ।
अधा मिथो विकेश्यो३ वि घ्नतां यातुधान्यो३ वि तृह्यन्तामराय्यः ॥४॥

उप । प्र । अगात् । देवः । अग्निः । रक्षःऽहा । अमीवऽचातनः ।
दहन् । अप । द्वयाविनः । यातुऽधानान् । किमीदिनः ॥ १ ॥
प्रति । दह । यातुऽधानान् । प्रति । देव । किमीदिनः ।
प्रतीचीः । कृष्णऽवर्तने । सम् । दह । यातुऽधान्यः ॥ २ ॥
या । शशाप । शपनेन । या । अघम् । मूरम् । आऽदधे ।
या । रसस्य । हरणाय । जातम् । आऽरेभे । तोकम् । अत्तु । सा ॥ ३ ॥
पुत्रम् । अत्तु । यातुऽधानीः । स्वसारम् । उत । नप्त्यम् ।
अध । मिथः । विऽकेश्यः । वि । घ्नताम् । यातुऽधान्यः ।
वि । तृह्यन्ताम् । अराय्यः ॥ ४ ॥

I.27.3 Many were not able to withstand the attack. They could not even take away their children with them. Like the shoots of bamboo they were finished from all sides. Those with evil intentions never prosper.

I.27.4 Move forward, O both our feet. Be quick. Hurry up. Carry the liberal donors to their houses. Let the resplendent lady, unconquered and unrobbed, move in the fore-front as leader.

Agni

I.28.1 The divine adorable Lord, the killer of pests and dispeller of disease, has come forth burning the double-dealers, the germs, sorcerers (Yātudhāna) and the vile infections away.

I.28.2 O divine one, may you subdue the deceits, germs or infections and burn them up. O Lord of black trail, may you burn out the malicious ones thoroughly.

Yātudhānī

I.28.3 These malignant microbes have cursed(the patient) with cursings that has taken malignity as her root (mūra= mūla); that has seized our young babies to suck the blood. Let her devour her own child (tokam).

I.28.4 May the bacteriophages (Yātudhānī) eat-up their own sons, sister and grand-children, may the hurried (vikeśyaḥ) mutually destroy (one another). May the parasites be shattered asunder.

(२९) एकोनत्रिंशं सूक्तम्

(१-६) षडृचस्यास्य सूक्तस्य वसिष्ठ ऋषिः । ब्रह्मणस्पतिर्देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

अभीवर्तेन मणिना येनेन्द्रो अभिवावृधे ।
तेनास्मान्ब्रह्मणस्पतेभि राष्ट्राय वर्धय ॥१॥
अभिवृत्य सपत्नानभि या नो अरातयः ।
अभि पृतन्यन्तं तिष्ठाभि यो नो दुरस्यति ॥२॥
अभि त्वा देवः सविताभि सोमो अवीवृधत् ।
अभि त्वा विश्वा भूतान्यभीवर्तो यथाससि ॥३॥
अभीवर्तो अभिभवः सपत्नक्षयणो मणिः ।
राष्ट्राय मह्यं बध्यतां सपत्नेभ्यः पराभुवे ॥४॥
उदसौ सूर्यो अगादुदिदं मामकं वचः ।
यथाहं शत्रुहोसान्यसपत्नः सपत्नहा ॥५॥
सपत्नक्षयणो वृषाभिराष्ट्रो विषासहिः ।
यथाहमेषां वीराणां विराजानि जनस्य च ॥६॥

अभिऽवर्तेन । मणिना । येन । इन्द्रः । अभिऽववृधे ।
तेन । अस्मान् । ब्रह्मणः । पते । अभि । राष्ट्राय । वर्धय ॥ १ ॥
अभिऽवृत्य । सऽपत्नान् । अभि । याः । नः । अरातयः ।
अभि । पृतन्यन्तम् । तिष्ठ । अभि । यः । नः । दुरस्यति ॥ २ ॥
अभि । त्वा । देवः । सविता । अभि । सोमः । अवीवृधत् ।
अभि । त्वा । विश्वा । भूतानि । अभिऽवर्तः । यथा । अससि ॥ ३ ॥
अभिऽवर्तः । अभिऽभवः । सपत्नऽक्षयणः । मणिः ।
राष्ट्राय । मह्यम् । बध्यताम् । सऽपत्नेभ्यः । पराऽभुवे ॥ ४ ॥
उत् । असौ । सूर्यः । अगात् । उत् । इदम् । मामकम् । वचः ।
यथा । अहम् । शत्रुऽहः । असानि । असपत्नः । सपत्नऽहा ॥ ॥
सपत्नऽक्षयणः । वृषा । अभिऽराष्ट्रः । विऽससहिः ।
यथा । अहम् । एषाम् । वीराणाम् । विऽराजानि । जनस्य । च ॥ ६ ॥

Brahmaṇaspati-Abhīvarta-Maṇīḥ

I.29.1 With the all conquering ampoule (maṇi), with which the sick patient (Indra) gains strength, O Lord of Sciences (knowledge), may you strengthen us for the sake of our nation.

I.29.2 Conquering our rivals, conquering those enemies who do not pay our dues, and conquering those who invade us, may you defeat him who reviles us.

I.29.3 The Divine Creator Lord has strengthened you and so has the Blissfull Lord. All the elements have strengthened you so that you have become all conquering.

I.29.4 All-conquering, all-subduing, and the destroyer of rivals, let this muscle (of mine) be injected with the fluid from and ampoule. These vaccines are in our nations'interest. They are the cures against epidemic disasters.

I.29.5 Lo, the Sun has gone up high and high has gone up this word (vācas) of mine, so that I may be slayer of enemies, slayer of rivals, no rival would be spared from my side.

I.29.6 May I be destroyer of rivals, full of strength, conqueror of Nation and having sway over subjects, so that I may rule over these heroes (vīrān) or brave sons and the people.

(३०) त्रिंशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः। विश्वे देवा देवताः। (१-२, ४) प्रथमाद्वितीयाचतुर्थीनामृचां त्रिष्टुप्, (३) तृतीयायाश्च शाक्वरगर्भा विराड् जगती छन्दसी ॥

विश्वे॑ देवा॒ वस॑वो॒ रक्ष॑ते॒मम्मु॒तादि॑त्या जागृत यूयम॒स्मिन् ।
मेमं सना॑भिरु॒त वा॒न्यना॑भि॒र्मेमं प्राप॒त्पौरु॑षेयो व॒धो यः ॥१॥
ये वो॑ देवाः पि॒तरो॒ ये च॑ पु॒त्राः सचे॑तसो मे शृणुते॒दमु॒क्तम् ।
सर्वे॑भ्यो व॒ः परि॑ ददाम्ये॒तं स्व॒स्त्ये॑नं ज॒रसे॑ वहाथ ॥२॥
ये दे॑वा दि॒वि ष्ठ ये पृ॑थि॒व्यां ये अ॒न्तरि॑क्ष॒ ओष॑धीषु प॒शुष्व॒प्स्व॒न्तः ।
ते कृ॑णुत ज॒रस॒मायु॑र॒स्मै श॒तम॒न्यान्परि॑ वृणक्तु मृ॒त्यून् ॥३॥
येषां॑ प्रया॒जा उ॒त वा॑नुया॒जा हु॒तभा॑गा अहु॒ताद॑श्च दे॒वाः ।
येषां॑ व॒ः पञ्च॑ प्र॒दिशो॒ विभ॑क्ता॒स्तान्वो॑ अ॒स्मै स॑त्र॒सदः॑ कृणोमि ॥४॥

विश्वे॑ । दे॒वाः । वस॑वः । रक्ष॑त । इ॒मम् । उ॒त । आ॒दि॒त्याः । जा॒गृ॒त । यू॒यम् । अ॒स्मिन् ।
मा । इ॒मम् । सऽना॑भिः । उ॒त । वा॒ । अ॒न्यऽना॑भिः । मा । इ॒मम् । प्र । आ॒प॒त् । पौरु॑षेयः ।
व॒धः । यः ॥ १ ॥

ये । व॒ः । दे॒वाः । पि॒तर॑ः । ये । च॒ । पु॒त्राः । सऽचे॑तसः । मे॒ । शृ॒णु॒त॒ । इ॒दम् । उ॒क्तम् ।

सर्वे॑भ्यः । व॒ः । परि॑ । द॒दा॒मि॒ । ए॒तम् । स्व॒स्ति । ए॒न॒म् । ज॒रसे॑ । व॒हा॒थ॒ ॥ २ ॥

ये । दे॒वाः । दि॒वि । स्थ । ये । पृ॒थि॒व्याम् । ये । अ॒न्तरि॑क्षे । ओष॑धीषु । प॒शुषु॑ । अ॒प्ऽसु । अ॒न्तः ।
ते । कृ॒णु॒त॒ । ज॒रस॑म् । आयु॑ः । अ॒स्मै । श॒तम् । अ॒न्यान् । परि॑ । वृ॒ण॒क्तु॒ । मृ॒त्यून् ॥ ३ ॥

येषा॑म् । प्र॒ऽया॒जाः । उ॒त । वा॒ । अ॒नु॒ऽया॒जाः । हु॒तऽभा॑गाः । अ॒हु॒त॒ऽअद॑ः । च॒ । दे॒वाः ।
येषा॑म् । व॒ः । पञ्च॑ । प्र॒ऽदिश॑ः । विऽभ॑क्ताः । तान् । व॒ः । अ॒स्मै । स॒त्र॒ऽसद॑ः । कृ॒णो॒मि॒ ॥ ४ ॥

(३१) एकत्रिंशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । आशापाला वास्तोष्पतयश्च देवताः। (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोरनुष्टुप्, (३) तृतीयाया विराट् त्रिष्टुप्, (४) चतुर्थ्याश्च परानुष्टुप् त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

आशा॑नामाशापा॒लेभ्य॑श्च॒तुर्भ्यो॑ अ॒मृते॑भ्यः ।
इ॒दं भू॒तस्याध्य॑क्षेभ्यो वि॒धेम॑ ह॒विषा॑ व॒यम् ॥१॥

आशा॑नाम् । आ॒शा॒ऽपा॒लेभ्य॑ः । च॒तुः॒ऽभ्य॑ः । अ॒मृते॑भ्यः ।
इ॒दम् । भू॒तस्य॑ । अधि॑ऽअक्षेभ्यः । । वि॒धेम॑ । ह॒विषा॑ । व॒यम् ॥ १ ॥

Viśve-devāḥ-All Bounties of Nature

I.30.1 O Nature's all bounties, O heavenly planets may you offer protection to this man. O months (the Adityas= months), may you or stars keep a watchful eye on him. May no one , whether related or unrelated, bring to him death caused by human weapons.

I.30.2 O enlightened ones, may those among you, who are fathers and who are sons, listen intently to these words uttered by me. I entrust this man wholly to your charge. Looking after him well carry him to the full span of life.

I.30.3 O dear bounties of Nature, who are in heaven, who are on earth, who are in the midspace, in the herbs and in the cattle, may you extend the life of this man to his full old age. Let him get over the hundreds of other deaths.

I.30.4 O enlightened ones, those of you whose share are the after-offerings, those who consume oblations and those who eat the food not offered as oblation, and those, among whom the five regions have been divided, all of you I make his companions at (assigned different) sessions.

Āśāpātāḥ--Guardians of Quarters

I.31.1 To the four immortal quarter-guards of the regions, the controllers of all the creation or existences, we offer our oblations.

य आशानामाशापालाश्चत्वार स्थन देवाः ।
ते नो निर्ऋत्याः पाशेभ्यो मुञ्चतांहसोअंहसः ॥२॥
अस्रामस्त्वा हविषा यजाम्यश्लोणस्त्वा घृतेन जुहोमि ।
य आशानामाशापालस्तुरीयो देवः स नः सुभूतमेह वक्षत् ॥३॥
स्वस्ति मात्र उत पित्रे नो अस्तु स्वस्ति गोभ्यो जगते पुरुषेभ्यः ।
विश्वं सुभूतं सुविदत्रं नो अस्तु ज्योगेव दृशेम सूर्यम् ॥४॥

ये । आशानाम् । आशाऽपालाः । चत्वारः । स्थन । देवाः ।
ते । नः । निःऽऋत्याः । पाशेभ्यः । मुञ्चत । अंहसःऽअंहसः ॥ २ ॥
अस्रामः । त्वा । हविषा । यजामि । अश्लोणः । त्वा । घृतेन । जुहोमि ।
यः । आशानाम् । आशाऽपालः । तुरीयः । देवः । सः । नः । सुऽभूतम् । आ । इह । वक्षत् ॥ ३ ॥
स्वस्ति । मात्रे । उत । पित्रे । नः । अस्तु । स्वस्ति । गोभ्यः । जगते । पुरुषेभ्यः ।
विश्वम् । सुऽभूतम् । सुऽविदत्रम् । नः । अस्तु । ज्योक् । एव । दृशेम । सूर्यम् ॥ ४ ॥

(३२) द्वात्रिंशं सूक्तम्

(१–४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । द्यावापृथिव्यौ देवते । (१, ३–४) प्रथमा-तृतीयाचतुर्थीनामृचामनुष्टुप्, (२) द्वितीयायाश्च ककुम्मत्यनुष्टुप् छन्दसी ॥

इदं जनासो विदथ महद्ब्रह्म वदिष्यति ।
न तत्पृथिव्यां नो दिवि येन प्राणन्ति वीरुधः ॥१॥
अन्तरिक्ष आसां स्थाम श्रान्तसदामिव ।
आस्थानमस्य भूतस्य विदुष्टद्वेधसो न वा ॥२॥

इदम् । जनासः । विदथ । महत् । ब्रह्म । वदिष्यति ।
न । तत् । पृथिव्याम् । नो । इति । दिवि । येन । प्राणन्ति । वीरुधः ॥ १ ॥
अन्तरिक्षे । आसाम् । स्थाम । श्रान्तसदाम्ऽइव ।
आऽस्थानम् । अस्य । भूतस्य । विदुः । तत् । वेधसः । न । वा ॥ २ ॥

I.31.2 May the four bounties of Nature, that are the quarter-guards of the regions, release us from the nooses of misery (perdition-Nirṛti) as well as from each and every sin.

I.31.3 United I offer oblations to you. Unlamed I offer you oblations of melted butter. May that bounty of Nature, which is the fourth quarter-guard of the regions, bring well being to us.

I.31.4 May it be well with our mother and father, well with our cows, animals and men. May all the creatures be good and benevolent to us.May we behold the Sun for long long years.

Dyāvā--Pṛthivi-Cosmogony

I.32.1 O men, let you listen and understand this.He will speak of the great spiritual knowledge. That, from which the plants draw their life, is neither on earth nor in the sky.

I.32.2 The mid-space is their stop-over, like the one meant for the resting of the tired. The real station of all this creation, only the virtuous ones know or perhaps they also know not.

यद्रोदसी रेजमाने भूमिश्च निरतक्षतम् ।
आर्द्रं तदद्य सर्वदा समुद्रस्येव स्रोत्याः ॥३॥
विश्वमन्यामभीवार तदन्यस्यामधि श्रितम् ।
दिवे च विश्ववेदसे पृथिव्यै चाकरं नमः ॥४॥

यत् । रोदसी इति । रेजमाने इति । भूमिः । च । निःऽअतक्षतम् ।
आर्द्रम् । तत् । अद्य । सर्वदा । समुद्रस्यऽइव । स्रोत्याः ॥ ३ ॥
विश्वम् । अन्याम् । अभिऽवार । तत् । अन्यस्याम् । अधि । श्रितम् ।
दिवे । च । विश्वऽवेदसे । पृथिव्यै । च । अकरम् । नमः ॥ ४ ॥

(३३) त्रयस्त्रिंशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्य शन्तातिर्ऋषिः । चन्द्रमा आपो वा देवताः । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

हिरण्यवर्णाः शुचयः पावका यासु जातः सविता यास्वग्निः ।
या अग्निं गर्भं दधिरे सुवर्णास्ता न आपः शं स्योना भवन्तु ॥१॥
यासां राजा वरुणो याति मध्ये सत्यानृते अवपश्यञ्जनानाम् ।
या अग्निं गर्भं दधिरे सुवर्णास्ता न आपः शं स्योना भवन्तु ॥२॥
यासां देवा दिवि कृण्वन्ति भक्षं या अन्तरिक्षे बहुधा भवन्ति ।
या अग्निं गर्भं दधिरे सुवर्णास्ता न आपः शं स्योना भवन्तु ॥३॥

हिरण्यऽवर्णाः । शुचयः । पावकाः । यासु । जातः । सविता । यासु । अग्निः ।
याः । अग्निम् । गर्भम् । दधिरे । सुऽवर्णाः । ताः । नः । आपः । शम् । स्योनाः । भवन्तु ॥ १ ॥
यासाम् । राजा । वरुणः । याति । मध्ये । सत्यानृते इति सत्यऽअनृते । अवऽपश्यन् ।
जनानाम् ।
याः । अग्निम । गर्भम् । दधिरे । सुवर्णाः । ताः । नः । आपः । शम् । स्योनाः ।
भवन्तु ॥ २ ॥

यासाम् । देवाः । दिवि । कृण्वन्ति । भक्षम् । याः । अन्तरिक्षे । बहुऽधा । भवन्ति ।
याः । अग्निम् । गर्भम् । दधिरे । सुऽवर्णाः । ताः । नः । आपः । शम् । स्योनाः । भवन्तु ॥ ३ ॥

I.32.3 Whatever the agitated heaven and earth have formed, that even today is ever full of sap like the springs coming out of a lake.

I.32.4 All this has surrounded the one of them and all that is resting in the other. I pay my homage to heaven, the knower of all and to the earth, the bestower of all the riches.

Āpaḥ--Waters

I.33.1 The golden-hued glittering, purifying, wherein was born the Sun and wherein the fire, those of beautiful colour that conceived the fire (the foremost adorable one) in their womb, may those elemental waters be beneficial and pleasing to us.

I.33.2 Amidst whom the venerable sovereign goes over-seeing the truth and the untruth of men; those of beautiful colours that conceived the fire in their womb, may those elemental waters be gracious and pleasing to us.

I.33.3 Those, that the bounties of Nature consume as food in heaven and that come up often in the midspace; those of beautiful colours, that conceived the fire in their womb, may those elemental waters be gracious and pleasing to us.

शिवेन॑ मा॒ चक्षु॑षा पश्यतापः शि॒वया॑ त॒न्वोप॑ स्पृशत॒ त्वचं॑ मे ।
घृ॒त॒श्चुत॒ः शुच॑यो॒ याः पा॑व॒कास्ता न॒ आप॒ः शं स्यो॒ना भ॑वन्तु ॥४॥

शि॒वेन॑ । मा॒ । चक्षु॑षा । प॒श्य॒त॒ । आ॒प॒ः । शि॒वया॑ । त॒न्वा॑ । उप॑ । स्पृ॒श॒त॒ । त्वच॑म् । मे॒ ।
घृ॒त॒ऽश्चुत॑ः । शुच॑यः । याः । पा॒व॒काः । ताः । न॒ः । आप॑ः । शम् । स्यो॒नाः । भ॒व॒न्तु॒ ॥ ४ ॥

(१४) चतुर्दिशं सूक्तम्

(१–५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । मधुवनस्पतिर्देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

इ॒यं वी॒रुन्मधु॑जाता॒ मधु॑ना त्वा खनामसि ।
मधो॒रधि॒ प्रजा॑तासि॒ सा नो॒ मधु॑मतस्कृधि ॥१॥
जि॒ह्वाया॒ अग्रे॒ मधु॒ मे जि॒ह्वामू॒ले म॒धूल॑कम् ।
ममेद॒ह क्रत॒ावसो॒ मम॑ चि॒त्तमु॒पाय॑सि ॥२॥
मधु॑मन्मे नि॒क्रम॑णं॒ मधु॑मन्मे प॒राय॑णम् ।
वा॒चा व॑दामि॒ मधु॑मद्भूयास॒ं मधु॑संदृशः ॥३॥
मधो॑रस्मि॒ मधु॑तरो म॒दुघा॒न्मधु॑मत्तरः ।
मामित्किल॒ त्वं वना॒ः शाखा॒ं मधु॑मतीमिव ॥४॥
परि॑ त्वा परित॒त्नुने॒क्षुणा॑गा॒मवि॑द्विषे । यथा॒ मां का॒मिन्यसो॒ यथा॒ मन्नाप॑गा॒ अस॑ः ॥५॥

इ॒यम् । वी॒रुत् । मधु॑ऽजाता । । मधु॑ना । त्वा॒ । ख॒ना॒म॒सि॒ ।
मधो॑ः । अधि॑ । प्रऽजा॑ता । अ॒सि॒ । सा । न॒ः । मधु॑ऽमतः । कृ॒धि॒ ॥ १ ॥
जि॒ह्वाया॑ः । अग्रे॑ । मधु॑ । मे॒ । जि॒ह्वाऽमू॒ले । म॒धूल॑कम् ।
मम॑ । इत् । अह॑ । क्रतौ॑ । अस॑ः । मम॑ । चि॒त्तम् । उ॒प॒ऽआय॑सि ॥ २ ॥
मधु॑ऽमत् । मे॒ । नि॒ऽक्रम॑णम् । मधु॑ऽमत् । मे॒ । प॒रा॒ऽअय॑नम् ।
वा॒चा । व॒दा॒मि॒ । मधु॑ऽमत् । भू॒यास॑म् । मधु॑ऽसंदृशः ॥ ३ ॥
मधो॑ः । अ॒स्मि॒ । मधु॑ऽतरः । म॒दु॒घा॑त् । मधु॑मत्ऽतरः ।
माम् । इत् । किल॑ । त्वम् । वना॑ः । शाखा॑म् । मधु॑मतीम्ऽइव ॥ ४ ॥
परि॑ । त्वा॒ । प॒रि॒ऽत॒त्नुना॑ । इ॒क्षुणा॑ । अ॒गा॒म् । अवि॑ऽद्विषे ।
यथा॑ । माम् । का॒मिनी॑ । अस॑ः । यथा॑ । मत् । न । अप॑ऽगाः । अस॑ः ॥ ५ ॥

I.33.4 O elemental waters, may you behold me with an auspicious glance; may you touch my skin with your body. Dripping lustre, glittering here and that are purifying, may those elemental waters be gracious and pleasing to us.

Sweet Vegetation–Sugar-Cane:Love-Spell

I.34.1 This creeper is born from honey. We dig you out with honey. You are born from honey, so you make us full of honey.

I.34.2 May the honey be at the tip of my tongue.May the sweetness (of honey) be at the root of my tongue. O sweetness, may you reside in my action; may you come to my intentions too.

I.34.3 May honey-sweet be my coming in, and may honey-sweet my going away be. May I speak honey-sweet with my tongue; and may I become honey personified.

I.34.4 I am sweeter than honey. Sweeter even than the honey-yielding plant (ikṣu or sugar cane) am I. May you verily desire me like a branch with honey-comb on it.

I.34.5 To banish malicc, I have surrounded you with sugar cane (ikṣu) spreading all around, so that you may be desirous of me and may never go away from me.

(३५) पञ्चत्रिंशं सूक्तम्

(१–४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः। हिरण्यमिन्द्राग्नी विश्वे देवा वा देवताः। (१–३) प्रथमादितृचस्य जगती, (४) चतुर्थ्याश्चानुष्टुब्गर्भा चतुष्पदा त्रिष्टुप् छन्दसी॥

यदाबध्नन्दाक्षायणा हिरण्यं शतानीकाय सुमनस्यमानाः ।
तत्ते बध्नाम्यायुषे वर्चसे बलाय दीर्घायुत्वाय शतशारदाय ॥१॥
नैनं रक्षांसि न पिशाचाः सहन्ते देवानामोजः प्रथमजं ह्येतत् ।
यो बिभर्ति दाक्षायणं हिरण्यं स जीवेषु कृणुते दीर्घमायुः ॥२॥
अपां तेजो ज्योतिरोजो बलं च वनस्पतीनामुत वीर्याणि ।
इन्द्र इवेन्द्रियाण्यधि धारयामो अस्मिन्तद्दक्षमाणो बिभरद्धिरण्यम् ॥३॥
समानां मासामृतुभिष्ट्वा वयं संवत्सरस्य पयसा पिपर्मि ।
इन्द्राग्नी विश्वे देवास्तेऽनु मन्यन्तामहृणीयमानाः ॥४॥

यत् । आऽअबध्नन् । दाक्षायणाः । हिरण्यम् । शतऽअनीकाय । सुऽमनस्यमानाः ।
तत् । ते । बध्नामि । आयुषे । वर्चसे । बलाय । दीर्घायुऽत्वाय । शतऽशारदाय ॥ १ ॥
न । एनम् । रक्षांसि । न । पिशाचाः । सहन्ते । देवानाम् । ओजः । प्रथमऽजम् । हि । एतत् ।
यः । बिभर्ति । दाक्षायणम् । हिरण्यम् । सः । जीवेषु । कृणुते । दीर्घम् । आयुः ॥ २ ॥
अपाम् । तेजः । ज्योतिः । ओजः । बलम् । च । वनस्पतीनाम् । उत । वीर्याणि ।
इन्द्रेऽइव । इन्द्रियाणि । अधि । धारयामः । अस्मिन् । तत् । दक्षमाणः । बिभरत् । हिरण्यम् ॥ ३ ॥
समानाम् । मासाम् । ऋतुऽभिः । त्वा । वयम् । सम्ऽवत्सरस्य । पयसा । पिपर्मि ।
इन्द्राग्नी इति । विश्वे । देवाः । ते । अनु । मन्यन्ताम् । अहृणीयमानाः ॥ ४ ॥

॥ इति प्रथमं काण्डम् ॥

Hiraṇyam - Gold

I.35.1 The gold, which the children of the dexterous tie affectionately to the commander of a hundred (śatānīka) armies; that I tie to you for vital power, for lustre, for strength and a long life of hundred autumns.

I.35.2 The pests and the blood suckers cannot stand against him, as this is the first born vigour of the bounties of Nature. He, who wears the gold got from the children of dexterous, leads a long life among the living ones.

I.35.3 Brilliance, light, vigour and power of the waters as well as potencies of the plants we lay in him just as the capabilities abide in the resplendent Lord. Whosoever wants to become dexterous, let him wear gold.

I.35.4 With the seasons of even months (samāna māsa) I fill you with the milk of the year. May the resplendent Lord, the adorable Lord and all the enlightened ones approve you ungrudgingly.

Here ends Kāṇḍa-I

Hymns 35,Verses 153

Kāṇḍa II
द्वितीयं काण्डम्

अथ द्वितीयं काण्डम् ॥

(१) प्रथमं सूक्तम्

(१–५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्य वेन ऋषिः । ब्रह्मात्मा देवता । (१–२, ४–५) प्रथमाद्वितीयाचतुर्थीपञ्चमीनामृचां त्रिष्टुप्, (३) तृतीयायाश्च जगती छन्दसी ॥

वेनस्तत्पश्यत्परमं गुहा यद्यत्र विश्वं भवत्येकरूपम् ।
इदं पृश्निरदुहज्जायमानाः स्वर्विदो अभ्यनूषत व्राः ॥१॥
प्र तद्वोचेदमृतस्य विद्वान्गन्धर्वो धाम परमं गुहा यत् ।
त्रीणि पदानि निहिता गुहास्य यस्तानि वेद स पितुष्पितासत् ॥२॥
स नः पिता जनिता स उत बन्धुर्धामानि वेद भुवनानि विश्वा ।
यो देवानां नामध एक एव तं संप्रश्नं भुवना यन्ति सर्वा ॥३॥
परि द्यावापृथिवी सद्य आयमुपातिष्ठे प्रथमजामृतस्य ।
वाचमिव वक्तरि भुवनेष्ठा धास्युरेष नन्वे३षो अग्निः ॥४॥

वेनः । तत् । पश्यत् । परमम् । गुहा । यत् । यत्र । विश्वम् । भवति । एकऽरूपम्
इदम् । पृश्निः । अदुहत् । जायमानाः । स्वःऽविदः । अभि । अनूषत । व्राः ॥ १
प्र । तत् । वोचेत् । अमृतस्य । विद्वान् । गन्धर्वः । धाम । परमम् । गुहा । यत् ।
त्रीणि । पदानि । निऽहिता । गुहा । अस्य । यः । तानि । वेद । सः । पितुः । पिता । असत् ॥ २ ॥
सः । नः । पिता । जनिता । सः । उत । बन्धुः । धामानि । वेद । भुवनानि । विश्वा ।
यः । देवानाम् । नामऽधः । एकः । एव । तम् । सम्ऽप्रश्नम् । भुवना । यन्ति । सर्वा ॥ ३ ॥
परि । द्यावापृथिवी इति । सद्यः । आयम् । उप । आऽतिष्ठे । प्रथमऽजाम् । ऋतस्य
वाचम्ऽइव । वक्तरि । भुवनेऽस्थाः । धास्युः । एषः । ननु । एषः । अग्निः ॥ ४ ॥

Brahman or Ātman

II.1.1 The Vena, the dexterous seeker, beholds the supreme that lies in the cavity and wherein all this assumes one form. The varigated one (the matter, the Sun, the ākāśa,) has produced this all. The blessed ones, being born, having attained the light, extol Him with praises.

II.1.2 Let the master of speech, who knows the immortal one, describe the cavity that is His highest abode. Three quarters of Him lie in that cavity. He, who knows them, is the father's father.

II.1.3 He is our father, He is our creator as well as our kinsman.He knows all the abodes as well as all the beings. He alone (i.e.though one) assumes the names of various deities. All the creatures (beings) go to Him, to the one alone worthy of thorough quest.

II.1.4 I have gone round the heaven and earth just now to approach the first born of the truth. This sustainer one stays within all the beings just as speech within the speaker. Surely, this one is adorable Lord.

परि विश्वा भुवनान्यायमृतस्य तन्तुं विततं दृशे कम् ।
यत्र देवा अमृतमानशानाः समाने योनावध्यैरयन्त ॥५॥

परि । विश्वा । भुवनानि । आयम् । ऋतस्य । तन्तुम् । विऽततम् । दृशे । कम् ।
यत्र । देवाः । अमृतम् । आनशानाः । समाने । योनौ । अधि । ऐरयन्त ॥ ५ ॥

(२) द्वितीयं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्य मातृनामा ऋषिः । गन्धर्वाप्सरसो देवताः । (१) प्रथमर्चो विराड् जगती. (२-३) द्वितीयातृतीययोस्त्रिष्टुप्, (४) चतुर्थ्या विराड्गायत्री, (५) पञ्चम्याश्च भुरिगनुष्टुप् छन्दांसि ॥

दिव्यो गन्धर्वो भुवनस्य यस्पतिरेक एव नमस्यो विक्ष्वीड्यः ।
तं त्वा यौमि ब्रह्मणा दिव्य देव नमस्ते अस्तु दिवि ते सधस्थम् ॥१॥
दिवि स्पृष्टो यजतः सूर्यत्वगवयाता हरसो दैव्यस्य ।
मृडाद्गन्धर्वो भुवनस्य यस्पतिरेक एव नमस्यः सुशेवाः ॥२॥
अनवद्याभिः समु जग्म आभिरप्सरास्वपि गन्धर्व आसीत् ।
समुद्र आसां सदनं म आहुर्यतः सद्य आ च परा च यन्ति ॥३॥
अभ्रिये दिद्युन्नक्षत्रिये या विश्वावसुं गन्धर्वं सचध्वे ।
ताभ्यो वो देवीर्नम इत्कृणोमि ॥४॥

दिव्यः । गन्धर्वः । भुवनस्य । यः । पतिः । एकः । एव । नमस्यः । विक्षु । ईड्यः ।
तम् । त्वा । यौमि । ब्रह्मणा । दिव्य । देव । नमः । ते । अस्तु । दिवि । ते ।
सधऽस्थम् ॥ १ ॥

दिवि । स्पृष्टः । यजतः । सूर्यऽत्वक् । अवऽयाता । हरसः । दैव्यस्य ।
मृडात् । गन्धर्वः । भुवनस्य । यः । पतिः । एकः । एव । नमस्यः । सुऽशेवाः ॥ २ ॥
अनवद्याभिः । सम् । ऊं इति । जग्मे । आभिः । अप्सरासु । अपि । गन्धर्वः । आसीत् ।
समुद्रे । आसाम् । सदनम् । मे । आहुः । यतः । सद्यः । आ । च । परा । च । यन्ति ॥ ३ ॥
अभ्रिये । दिद्युत् । नक्षत्रिये । याः । विश्वऽवसुम् । गन्धर्वम् । सचध्वे ।
ताभ्यः । वः । देवीः । नमः । इत् । कृणोमि ॥ ४ ॥

II.1.5 I have gone around all the worlds to watch for the well-spread and delight-full warp and woof of truth, where the enlightened ones, enjoying the immortality, ascend to a common abode.

Gandharva-Apsarasa

II.2.1 The divine sustainer of earth, the gandharva, who is the Lord of universe, is the only one worthy of homage and praise by people. To you, being such, I approach through prayer. O divine Lord, homage be to you. In heaven is your common abode.

II.2.2 He touches the heaven, Sun-like is His skin. He deflects away from the sacrificer the wrath of all providential calamities. May the sustainer of earth, who is the Lord of universe, (gandharva) the only one who deserves worship, and full of delight, bestow happiness and be propitious.

II.2.3 He was united with these blemishless ones. In the vital forces (Apsarasas) also the sustainer of the earth (gandharva) was there.I have been told that the ocean is home of these vital forces, from where they come and go away quickly.

II.2.4 O divine vital forces, who shine in the clouds and in the constellations, and who keep company with the sustainer of the earth (gandharva) master of all the riches, I do hereby pay my homage to you.

याः क्लुन्दास्तमिषीचयोक्षकामा मनोमुहः ।
ताभ्यो गन्धर्वपत्नीभ्योप्सराभ्योकरं नमः ॥५॥

याः । क्लुन्दाः । तमिषीचयः । अक्षऽकामाः । मनःऽमुहः ।
ताभ्यः । गन्धर्वऽपत्नीभ्यः । अप्सराभ्यः । अकरम् । नमः ॥ ५ ॥

(३) तृतीयं सूक्तम्

(१-६) षड्ऋचस्यास्य सूक्तस्याङ्गिरा ऋषिः । भैषज्यायुर्धन्वन्तरयो देवताः । (१-५) प्रथमादिपञ्चर्चामनुष्टुप्,
(६) षष्ठयाश्च त्रिपात् स्वराड् उपरिष्टान्महाबृहती छन्दसी ॥

अदो यदवधावत्यवत्कमधि पर्वतात् । तत्ते कृणोमि भेषजं सुभेषजं यथाससि ॥१॥
आदङ्ग कुविदङ्ग शतं या भेषजानि ते । तेषामसि त्वमुत्तममनास्रावमरोगणम् ॥२॥
नीचैः खनन्त्यसुरा अरुस्राणमिदं महत् । तदास्रावस्य भेषजं तदु रोगमनीनशत् ॥३॥
उपजीका उद्भरन्ति समुद्रादधि भेषजम् । तदास्रावस्य भेषजं तदु रोगमशीशमत् ॥४॥
अरुस्राणमिदं महत्पृथिव्या अध्युद्भृतम् । तदास्रावस्य भेषजं तदु रोगमनीनशत् ॥५॥
शं नो भवन्त्वप ओषधयः शिवाः ।
इन्द्रस्य वज्रो अप हन्तु रक्षस आराद्विसृष्टा इषवः पतन्तु रक्षसाम् ॥६॥

अदः । यत् । अवऽधावति । अवत्ऽकम् । अधि । पर्वतात् ।
तत् । ते । कृणोमि । भेषजम् । सुऽभेषजम् । यथा । अससि ॥ १ ॥

आत् । अङ्ग । कुवित् । अङ्ग । शतम् । या । भेषजानि । ते ।
तेषाम् । असि । त्वम् । उत्ऽतमम । अनास्रावम् । अरोगणम् ॥ २ ॥

नीचैः । खनन्ति । असुराः । अरुःऽस्राणम् । इदम् । महत् ।
तत् । आऽस्रावस्य । भेषजम् । तत् । ऊं इति । रोगम् । अनीनशत् ॥ ३ ॥
उपऽजीकाः । उत् । भरन्ति । समुद्रात् । अधि । भेषजम् ।
तत् । आऽस्रावस्य । भेषजम् । तत् । ऊं इति । रोगम् । अशीशमत् ॥ ४ ॥
अरुःऽस्राणम् । इदम् । महत् । पृथिव्याः । अधि । उत्ऽभृतम् ।
तत् । आऽस्रावस्य । भेषजम् । तत् । ऊं इति । रोगम् । अनीनशत् ॥ ५ ॥

शम् । नः । भवन्तु । अपः । ओषधयः । शिवाः ।
इन्द्रस्य । वज्रः । अप । हन्तु । रक्षसः । आरात् । विऽसृष्टाः । इषवः । पतन्तु ।
रक्षसाम् ॥ ६ ॥

II.2.5 Who are shrill-voiced, dispellers of darkness, beautiful to look at, and capturers of heart, and who are as if the wives of the sustainer of the earth, (gandharvas) to those vital forces (apsaras) I hereby pay my homage.

Remedy for Āsrāva or Flow

II.3.1 The water, that runs downward there from the top of the mountain, that I make a remedy for you, so that you may be good medicine.

II.3.2 Hither O dear, and thither O dear, whatsoever are your remedies, among them you are the best, curing the flux (morbid flow) and curing disease.

II.3.3 Out of deep earth, the vitality-givers (asuras) dig it up, which is a great wound-healer. This is the remedy for morbid flux and this has driven the disease away.

II.3.4 The white ants bring up this remedy out of the water flood. This is the remedy for morbid flux and this has cured the disease.

II.3.5 This is the great wound-healer, which has been brought up out of the earth. This is the remedy for morbid flux and this has driven the disease away.

II.3.6 May the waters be to our weal. May the herbs be propitious to us. May the thunder-bolt of the resplendent Lord smite off the demoniac tendencies. May the arrows, hurled by evil-minded persons, fall far away from us.

(४) चतुर्थं सूक्तम्

(१-६) षड्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । चन्द्रमा जङ्गिडो वा देवता । (१) प्रथमर्चो विराट् प्रस्तारपङ्क्तिः, (२-६) द्वितीयादिपञ्चानाञ्चानुष्टुप् छन्दसी ॥

दीर्घायुत्वाय बृहते रणायारिष्यन्तो दक्षमाणाः सदैव ।
मणिं विष्कन्धदूषणं जङ्गिडं बिभृमो वयम् ॥१॥
जङ्गिडो जम्भाद्विशराद्विष्कन्धादभिशोचनात् ।
मणिः सहस्रवीर्यः परि णः पातु विश्वतः ॥२॥
अयं विष्कन्धं सहतेयं बाधते अत्रिणः ।
अयं नो विश्वभेषजो जङ्गिडः पात्वंहसः ॥३॥
देवैर्दत्तेन मणिना जङ्गिडेन मयोभुवा ।
विष्कन्धं सर्वा रक्षांसि व्यायामे सहामहे ॥४॥
शणश्च मा जङ्गिडश्च विष्कन्धादभि रक्षताम् ।
अरण्यादन्य आभृतः कृष्या अन्यो रसेभ्यः ॥५॥
कृत्यादूषिरयं मणिरथो अरातिदूषिः ।
अथो सहस्वान् जङ्गिडः प्र ण आयूंषि तारिषत् ॥६॥

दीर्घायुऽत्वाय । बृहते । रणाय । अरिष्यन्तः । दक्षमाणाः । सदा । एव ।
मणिम् । विस्कन्धऽदूषणम् । जङ्गिडम् । बिभृमः । वयम् ॥ १ ॥
जङ्गिडः । जम्भात् । विऽशरात् । विऽस्कन्धात् । अभिऽशोचनात् ।
मणिः । सहस्रऽवीर्यः । परि । नः । पातु । विश्वतः ॥ २ ॥
अयम् । विऽस्कन्धम् । सहते । अयम् । बाधते । अत्रिणः ।
अयम् । नः । विश्वऽभेषजः । जङ्गिडः । पातु । अंहसः ॥ ३ ॥
देवैः । दत्तेन । मणिना । जङ्गिडेन । मयःऽभुवा ।
विऽस्कन्धम् । सर्वा । रक्षांसि । विऽआयामे । सहामहे ॥ ४ ॥
शणः । च । मा । जङ्गिडः । च । विऽस्कन्धात् । अभि । रक्षताम् ।
अरण्यात् । अन्यः । आऽभृतः । कृष्याः । अन्यः । रसेभ्यः ॥ ५ ॥
कृत्याऽदूषिः । अयम् । मणिः । अथो इति । अरातिऽदूषिः ।
अथो इति । सहस्वान् । जङ्गिडः । प्र । नः । आयूंषि । तारिषत् ॥ ६ ॥

Jaṅgiḍa-Maṇi

II.4.1 For long life and for great happiness, we properly utilize the jaṅgiḍa-mani, a jewel, or a vaccine derived from plants that removes obstacles, and thus we are never injured and are always gaining dexterity.

II.4.2 May the jaṅgiḍa-inoculation, having thousand of poweress, protect us all around from lock-jaw, polio, rheumatism, and mental depression.

II.4.3 This jaṅgiḍa-mani, a vaccination derived from plants, overcomes the rheumatism; this resists the devouring germs. May this jaṅgiḍa vaccine, a wide based remedy, protect us from various diseases.

II.4.4 With this joy-bestowing jaṅgiḍa vaccine , that has been given by the bounties of Nature, we overcome every obstacle and all the germs of diseases in our struggle.

II.4.5 May the hemp and the jaṅgiḍa protect me from the rheumatism. One of these is procured from the forest and the other one from the saps of the cultivated plants.

II.4.6 This vaccine is a destroyer of evil infections as well as a destroyer of hostile worms. Therefore, may this powerful jaṅgiḍa extend our lives.

(५) पञ्चमं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वणो भृगुर्ऋषिः । इन्द्रो देवता । (१) प्रथमर्चो निचृदुपरिष्टाद्बृहती, (२) द्वितीयाया विराडुपरिष्टाद्बृहती, (३) तृतीयाया विराट् पथ्याबृहती, (४) चतुर्थ्याः पुरोविराड् जगती, (५-७) पञ्चम्यादितृचस्य च त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

इन्द्र जुषस्व प्र वहा याहि शूर हरिभ्याम् ।
पिबा सुतस्य मतेरिह मधोश्चकानश्चारुर्मदाय ॥१॥
इन्द्र जठरं नव्यो न पृणस्व मधोर्दिवो न ।
अस्य सुतस्य स्व१र्णोप त्वा मदाः सुवाचो अगुः ॥२॥
इन्द्रस्तुराषाण्मित्रो वृत्रं यो जघान यतीर्न ।
बिभेद वलं भृगुर्न ससहे शत्रून्मदे सोमस्य ॥३॥
आ त्वा विशन्तु सुतास इन्द्र पृणस्व कुक्षी विड्ढि शक्र धियेह्या नः ।
श्रुधी हवं गिरो मे जुषस्वेन्द्र स्वयुग्भिर्मत्स्वेह महे रणाय ॥४॥
इन्द्रस्य नु प्रा वोचं वीर्या३णि यानि चकार प्रथमानि वज्री ।
अहन्नहिमन्वपस्ततर्द प्र वक्षणा अभिनत्पर्वतानाम् ॥५॥

इन्द्र । जुषस्व । प्र । वह । आ । याहि । शूर । हरिऽभ्याम् ।
पिब । सुतस्य । मतेः । इह । मधोः । चकानः । चारुः । मदाय ॥ १ ॥
इन्द्र । जठरम् । नव्यः । न । पृणस्व । मधोः । दिवः । न ।
अस्य । सुतस्य । स्वः । न । उप । त्वा । मदाः । सुऽवाचः । अगुः ॥ २ ॥
इन्द्रः । तुराषाट् । मित्रः । वृत्रम् । यः । जघान । यतीः । न ।
बिभेद । वलम् । भृगुः । न । ससहे । शत्रून् । मदे । सोमस्य ॥ ३ ॥
आ । त्वा । विशन्तु । सुतासः । इन्द्र । पृणस्व । कुक्षी इति । विड्ढि । शक्र । धिया । आ । इहि । आ । नः ।
श्रुधि । हवम् । गिरः । मे । जुषस्व । आ । इन्द्र । स्वयुक्ऽभिः । मत्स्व । इह । महे । रणाय ॥ ४ ॥
इन्द्रस्य । नु । प्र । वोचम् । वीर्या३णि । यानि । चकार । प्रथमानि । वज्री ।
अहन् । अहिम् । अनु । अपः । ततर्द । प्र । वक्षणाः । अभिनत् । पर्वतानाम् ॥ ५ ॥

Indra

II.5.1 O resplendent Lord, may you be pleased, may you bring to us what is good. O the brave one, come with your two steeds. May you enjoy here sweet and pure devotion expressed by the wise one to your heartiest exhiliration and satisfaction.

II.5.2 O resplendent Lord, like one to be praised, may you fill your belly with this devotional bliss, which is as if sweet honey of heaven. May our intoxicating sweet words of praise for this expressed devotion reach high up to you in heaven.

II.5.3 The resplendent one is friend coming swiftly to aid.He kills the nescience like unrighteous offenders.Like a blazing sun, he, breaks open the cave (of ignorance). He overpowers the enemies in the ecstacy of devotional bliss.

II.5.4 May our expressed devotions approach you from all sides. O resplendent self, may you fill both sides of your belly (with them). Make us prosper, O mighty one. May you listen to my invocation. May my words of praise please you. May you enjoy yourself along with your companions for great pleasing accomplishments (and victories).

II.5.5 May I acclaim the valorous deeds of the resplendent soul (the lower self),which he has achieved; he has cloven (and split asunder) the clouds of blind and dark impulses;and cast out the evil thoughts; he has broken a way for the torrents of wisdom through obstacles. (also Ṛg. I.32.1)

अहन्नहिं पर्वते शिश्रियाणं त्वष्टास्मै वज्रं स्वर्यं ततक्ष ।
वाश्रा इव धेनवः स्यन्दमाना अञ्जः समुद्रमव जग्मुरापः ॥६॥
वृषायमाणो अवृणीत सोमं त्रिकद्रुकेष्वपिबत्सुतस्य ।
आ सायकं मघवादत्त वज्रमहन्नेनं प्रथमजामहीनाम् ॥७॥

अहन् । अहिम् । पर्वते । शिश्रियाणम् । त्वष्टा । अस्मै । वज्रम् । स्वर्यम् । ततक्ष ।
वाश्राःऽइव । धेनवः । स्यन्दमानाः । अञ्जः । समुद्रम् । अव । जग्मुः । आपः ॥ ६ ॥
वृषऽयमानः । अवृणीत । सोमम् । त्रिऽकद्रुकेषु । अपिबत् । सुतस्य ।
आ । सायकम् । मघऽवा । अदत्त । वज्रम् । अहन् । एनम् । प्रथमऽजाम् । अहीनाम् ॥ ७ ॥

(६) षष्ठं सूक्तम्

(१–५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्य शौनक ऋषिः । अग्निर्देवता । (१–३) प्रथमादितृचस्य त्रिष्टुप्,
(४) चतुर्थ्याश्चतुष्पदार्षी पङ्क्तिः, (५) पञ्चम्याश्च विराट् प्रस्तारपङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

समास्त्वाग्न ऋतवो वर्धयन्तु संवत्सरा ऋषयो यानि सत्या ।
सं दिव्येन दीदिहि रोचनेन विश्वा आ भाहि प्रदिशश्चतस्रः ॥१॥
सं चेध्यस्वाग्ने प्र च वर्धयेममुच्च तिष्ठ महते सौभगाय ।
मा ते रिषन्नुपसत्तारो अग्ने ब्रह्माणस्ते यशसः सन्तु मान्ये ॥२॥
त्वामग्ने वृणते ब्राह्मणा इमे शिवो अग्ने संवरणे भवा नः ।
सपत्नहाग्ने अभिमातिजिद्भव स्वे गये जागृह्यप्रयुच्छन् ॥३॥
क्षत्रेणाग्ने स्वेन सं रभस्व मित्रेणाग्ने मित्रधा यतस्व ।
सजातानां मध्यमेष्ठा राज्ञामग्ने विहव्यो दीदिहीह ॥४॥

समाः । त्वा । अग्ने । ऋतवः । वर्धयन्तु । सम्ऽवत्सराः । ऋषयः । यानि । सत्या ।
सम् । दिव्येन । दीदिहि । रोचनेन । विश्वाः । आ । भाहि । प्रऽदिशः । चतस्रः ॥ १ ॥
सम् । च । इध्यस्व । अग्ने । प्र । च । वर्धय । इमम् । उत् । च । तिष्ठ । महते । सौभगाय ।
मा । ते । रिषन् । उपऽसत्तारः । अग्ने । ब्रह्माणः । ते । यशसः । सन्तु । मा । अन्ये ॥ २ ॥
त्वाम् । अग्ने । वृणते । ब्राह्मणाः । इमे । शिवः । अग्ने । सम्ऽवरणे । भव । नः ।
सपत्नऽहा । अग्ने । अभिमातिऽजित् । भव । स्वे । गये । जागृहि । अप्रऽयुच्छन् ॥३॥
क्षत्रेण । अग्ने । स्वेन । सम् । रभस्व । मित्रेण । अग्ने । मित्रऽधा । यतस्व ।
सऽजातानाम् । मध्यमेऽस्थाः । राज्ञाम् । अग्ने । विऽहव्यः । दीदिहि । इह ॥ ४ ॥

II.5.6 He has sent asunder the cloud of blind impulses seeking refuge in the obstacles. The supreme architect has conquered with his all-encompassing bolt of will-power. The cloud of passions have been broken; the water of animated evil thoughts has rapidly rushed to the heart, like cows hastening to the calves. (also Ṛg. I.32.2)

II.5.7 The powerful soul accumulated his strength in three virtuous directions - physical, mental and spiritual.He sharpened his will-power and struck the first born of the evil impulses, the sexual one. (also Ṛg. I.32.3)

Agni

II.6.1 Half-years and seasons, O adorable Lord, strengthen all of us, including seers and seekers of truth; may you flash forth with your divine effulgence, please do illume me all the four regions of heavens. (also Yv. XXVII.1)

II.6.2 O adorable Lord, please kindle yourself, and make this devotee prosperous, O man rise up erect for high and happy prosperity and fortune. O Lord, may those who adore you, be always free from injury; may our men of wisdom and learning be glorious-not others (who are opposed to truth) (also Yv. XXVII.2).

II.6.3 These persons of divine learning have chosen you (for leadership), O foremost adorable Lord, may you be propitious in our sacred field of work. O Lord, slayer of rivals, please quell our foemen;please give all of us your protection, and such assistance that never ceases. (also Yv. XXVII.3)

II.6.4 O foremost adorable Lord, please take hold of thine own dominion, with your devotees, please strive in friendly wise.Placed be in the centrr of our fellows, O Lord, shine you here with flash, and be invoked by our princes and kings. (also Yv. XXVI II.5)

अति निहो अति स्रृधोत्यचित्तीरति द्विषः ।
विश्वा ह्यग्ने दुरिता तर त्वमथास्मभ्यं सहवीरं रयिं दाः ॥५॥

अति । निहः । अति । स्रृधः । अति । अचित्तीः । अति । द्विषः ।
विश्वा । हि । अग्ने । दुःऽइता । तर । त्वम् । अथ । अस्मभ्यम् । सहऽवीरम् ।
रयिम् । दाः ॥ ५ ॥

(७) सप्तमं सूक्तम्

(१–५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । भैषज्यायुर्वनस्पतयो देवताः । (१) प्रथमर्चो भुरिगनुष्टुप्, (२–३, ५) द्वितीयातृतीयापञ्चमीनामनुष्टुप्, (४) चतुर्थ्याश्च विराडुपरिष्टाद्बृहती छन्दांसि ॥

अघद्विष्टा देवजाता वीरुच्छपथयोपनी ।
आपो मलमिव प्राणैक्षीत्सर्वान्मच्छपथाँ अधि ॥१॥

यश्च सापत्नः शपथो जाम्याः शपथश्च यः ।
ब्रह्मा यन्मन्युतः शपात्सर्वं तन्नो अधस्पदम् ॥२॥

दिवो मूलमवततं पृथिव्या अध्युत्ततम् ।
तेन सहस्रकाण्डेन परि णः पाहि विश्वतः ॥३॥

परि मां परि मे प्रजां परि णः पाहि यद्धनम् ।
अरातिर्नो मा तारीन्मा नस्तारिषुरभिमातयः ॥४॥

शप्तारमेतु शपथो यः सुहार्त्तेन नः सह ।
चक्षुर्मन्त्रस्य दुर्हार्दः पृष्टीरपि शृणीमसि ॥५॥

अघऽद्विष्टा । देवऽजाता । वीरुत् । शपथऽयोपनी ।
आपः । मलम्ऽइव । प्र । अनैक्षीत् । सर्वान् । मत् । शपथान् । अधि ॥ १ ॥
यः । च । सापत्नः । शपथः । जाम्याः । शपथः । च । यः ।
ब्रह्मा । यत् । मन्युतः । शपात् । सर्वम् । तत् । नः । अधःऽपदम् ॥ २ ॥
दिवः । मूलम् । अवऽततम् । पृथिव्याः । अधि । उत्ऽततम् ।
तेन । सहस्रऽकाण्डेन । परि । नः । पाहि । विश्वतः ॥ ३ ॥
परि । माम् । परि । मे । प्रऽजाम् । परि । नः । पाहि । यत् । धनम् ।
अरातिः । नः । मा । तारीत् । मा । नः । तारिषुः । अभिऽमातयः ॥ ४ ॥
शप्तारम् । एतु । शपथः । यः । सुऽहार्त् । तेन । नः । सह ।
चक्षुःऽमन्त्रस्य । दुःऽहार्दः । पृष्टीः । अपि । शृणीमसि ॥ ५ ॥

II.6.5 O adorable Lord, overpower them who slay; may you crush our énemies;please defeat the plans of thoughtless persons;subdue them who hate us. O Lord, please hear us and take us safe past all distresses. Please make us and all our people opulent ; (may we be accompanied) with heroes. (also Yv. XXVII.6)

Vanaspatiḥ

II.7.1 Hating sins (and also hated by sinners), born of the bounties of Nature, this creeper (plant) is remover of deep seated diseases. As waters wash away the filth, so may this clean me from all serious diseases.

II.7.2 The cursed disease, that has come from the evil company of my rivals, and the cursed disease that has come from women, and the cursed disease that might have come from a wrathful physician, may all that be overcome by us.

II.7.3 The root has come down from the sky, and from the earth you spread upwards. With this, that has a thousand joints, may you protect us from all the sides.

II.7.4 From all the sides, may you protect me, my progeny, and my wealth whatever I have. May not a miser enemy surpass us, nor may the bullies overcome us.

II.7.5 May the cursed disease go back to the curser. May our friendship be with him, who is of good heart. We shall crush even the ribs of the ill-intending persons who look at us with an evil eye (and deliberately spread infectious diseases) .

(८) अष्टमं सूक्तम्

(१–५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्य भृग्वङ्गिरा ऋषिः। वनस्पतिर्यक्ष्मनाशनश्च देवते। (१–२) प्रथमाद्वितीययोरनुष्टुप्, (३) तृतीयायाः पथ्यापङ्क्तिः, (४) चतुर्थ्या विराडनुष्टुप्, (५) पञ्चम्याश्च निचृत्पथ्यापङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

उदगातां भगवती विचृतौ नाम तारके ।
वि क्षेत्रियस्य मुञ्चतामधमं पाशमुत्तमम् ॥१॥
अपेयं रात्र्युच्छत्वपोच्छन्त्वभिकृत्वरीः ।
वीरुत्क्षेत्रियनाशन्यप क्षेत्रियमुच्छतु ॥२॥
बभ्रोरर्जुनकाण्डस्य यवस्य ते पलाल्या तिलस्य तिलपिञ्ज्या ।
वीरुत्क्षेत्रियनाशन्यप क्षेत्रियमुच्छतु ॥३॥
नमस्ते लाङ्गलेभ्यो नम ईषायुगेभ्यः ।
वीरुत्क्षेत्रियनाशन्यप क्षेत्रियमुच्छतु ॥४॥
नमः सनिस्रसाक्षेभ्यो नमः संदेश्येभ्यः ।
नमः क्षेत्रस्य पतये वीरुत्क्षेत्रियनाशन्यप क्षेत्रियमुच्छतु ॥५॥

उत् । अगाताम् । भगवती इति भगऽवती । विऽचृतौ । नाम । तारके इति ।
वि । क्षेत्रियस्य । मुञ्चताम् । अधमम् । पाशम् । उत्ऽतमम् ॥ १ ॥
अप । इयम् । रात्री । उच्छतु । अप । उच्छन्तु । अभिऽकृत्वरीः ।
वीरुत् । क्षेत्रियऽनाशनी । अप । क्षेत्रियम् । उच्छतु ॥ २ ॥
बभ्रोः । अर्जुनऽकाण्डस्य । यवस्य । ते । पलाल्या । तिलस्य । तिलऽपिञ्ज्या ।
वीरुत् । क्षेत्रियऽनाशनी । अप । क्षेत्रियम् । उच्छतु ॥ ३ ॥
नमः । ते । लाङ्गलेभ्यः । नमः । ईषाऽयुगेभ्यः ।
वीरुत् । क्षेत्रियऽनाशनी । अप । क्षेत्रियम् । उच्छतु ॥ ४ ॥
नमः । सनिस्रसऽअक्षेभ्यः । नमः । सम्ऽदेश्येभ्यः ।
नमः । क्षेत्रस्य । पतये । वीरुत् । क्षेत्रियऽनाशनी । अप । क्षेत्रियम् । उच्छतु ॥ ५ ॥

Kṣettriya Diseases - Hereditary

II.8.1 Two shining stars have risen up; releasers vicrtau is their name. May both of them unfasten the noose of the hereditary disease (kṣetriya),pertaining to the lower part of the body, as well as to the upper one.

II.8.2 May this night depart and may the smiting malignities depart. May this medicinal plant, destroyer of hereditarty diseases , help us in eliminating the hereditary diseases.

II.8.3 With the straw of the brown-colored, whitish-jointed barley and with the stalks of sesame, may this medicinal plant, destroyer of hereditary disease, remove your hereditary disease.

II.8.4 Let your homage be to ploughs (lāngala) and homage to poles (iṣā) and yokes (yuga) May this medicinal plant, destroyer of hereditary disease, remove, the hereditary disease.

II.8.5 Let your homage be to ever-watchful sentinels and homage to the orderlies. Homage also to the master of the field. May this medicinal plant, destroyer of hereditary disease, remove the hereditary disease.

(९) नवमं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्य भृग्वङ्गिरा ऋषिः । यक्ष्मनाशनो वनस्पतिर्देवता । (१) प्रथमर्चो विराट् प्रस्तारपङ्क्तिः, (२-५) द्वितीयादिचतसृणाञ्चानुष्टुप् छन्दसी ॥

दशवृक्ष मुञ्चेमं रक्षसो ग्राह्या अधि यैनं जग्राह पर्वसु ।
अथो एनं वनस्पते जीवानां लोकमुन्नय ॥१॥
आगादुदगादयं जीवानां व्रातमप्यगात् ।
अभूदु पुत्राणां पिता नृणां च भगवत्तमः ॥२॥
अधीतीरध्यगादयमधि जीवपुरा अगन् ।
शतं ह्यस्य भिषजः सहस्रमुत वीरुधः ॥३॥
देवास्ते चीतिमविदन्ब्रह्माण उत वीरुधः ।
चीतिं ते विश्वे देवा अविदन्भूम्यामधि ॥४॥
यश्चकार स निष्करत्स एव सुभिषक्तमः ।
स एव तुभ्यं भेषजानि कृणवद्भिषजा शुचिः ॥५॥

दशऽवृक्ष । मुञ्च । इमम् । रक्षसः । ग्राह्याः । अधि । या । एनम् । जग्राह । पर्वऽसु ।
अथो इति । एनम् । वनस्पते । जीवानाम् । लोकम् । उत् । नय । ॥ १ ॥
आ । अगात् । उत् । अगात् । अयम् । जीवानाम् । व्रातम् । अपि । अगात् ।
अभूत् । ऊं इति । पुत्राणाम् । पिता । नृणाम् । च । भगवत्ऽतमः ॥ २ ॥
अधिऽइतीः । अधि । अगात् । अयम् । अधि । जीवऽपुराः । अगन् ।
शतम् । हि । अस्य । भिषजः । सहस्रम् । उत । वीरुधः ॥ ३ ॥
देवाः । ते । चीतिम । अविदन् । ब्रह्माणः । उत । वीरुधः ।
चीतिम् । ते । विश्वे । देवाः । अविदन् । भूम्याम । अधि ॥ ४ ॥
यः । चकार । सः । निः । करत् । सः । एव । सुभिषक्ऽतमः ।
सः । एव । तुभ्यम् । भेषजानि । कृणवत् । भिषजा । शुचिः ॥ ५ ॥

Vegetation - Vanaspatiḥ

II.9.1 O daśavṛkṣa (liter.-"ten-tree") may you free this person from the grip of the evil disease, that has seized him in the joints. Thereafter, O Lord of vegetation, may you bring him up to the world of the living.

II.9.2 This person has come round, has risen up and has also come into the community of the living.He has become father of sons and most reputed among men.

II.9.3 He has obtained the thing worth obtaining .He has got all the necessities of life. A hundred are his healers and a thousand his medicinal herbs.

II.9.4 The enlightened ones know how to collect you and the physician know the plants. All the bounties of Nature have made it possible to gather you on the earth.

II.9.5 He, who so makes frees also from the disease. He is the best of the healers. May only, He, the true healer, provide remedies for you.

(१०) दशमं सूक्तम्

(१-८) अष्टर्चस्यास्य सूक्तस्य भृग्वङ्गिरा ऋषिः। (१) प्रथमर्चो ब्रह्मणा सह निर्ऋतिः, (२-८) द्विती यादिसप्तानाञ्च द्यावापृथिव्यौ, तत्रापि (२) द्वितीयायाः पूर्वपादस्याद्भिः सहाग्निः, उत्तरस्य च ओषधिभिः सह सोमः, (३) तृतीयायाः पूर्वपादस्य वात उत्तरस्य च चतस्रो दिशः, (४-८) चतुर्थ्यादिपञ्चानाञ्च वातपत्न्यः सूर्यो यक्ष्मा निर्ऋतिप्रभृतयश्च देवताः। (१) प्रथमायास्त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयायाः सप्तपादष्टिः, (३-५, ७-८) तृतीयादितृचस्य सप्तम्यष्टम्योश्च सप्तपदा धृतिः, (६) षष्ठ्याश्च सप्तपदात्यष्टिश्छन्दांसि ॥

क्षेत्रियात्त्वा निर्ऋत्या जामिशंसाद्द्रुहो मुञ्चामि वरुणस्य पाशात्।
अनागसं ब्रह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते द्यावापृथिवी उभे स्ताम् ॥१॥
शं ते अग्निः सहाद्भिरस्तु शं सोमः सहौषधीभिः ।
एवाहं त्वां क्षेत्रियान्निर्ऋत्या जामिशंसाद्द्रुहो मुञ्चामि वरुणस्य पाशात्।
अनागसं ब्रह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते द्यावापृथिवी उभे स्ताम् ॥२॥
शं ते वातो अन्तरिक्षे वयो धाच्छं ते भवन्तु प्रदिशश्चतस्रः।
एवाहं त्वां क्षेत्रियान्निर्ऋत्या जामिशंसाद्द्रुहो मुञ्चामि वरुणस्य पाशात्।
अनागसं ब्रह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते द्यावापृथिवी उभे स्ताम् ॥३॥

क्षेत्रियात्। त्वा। निःऽऋत्याः। जामिशंसात्। द्रुहः। मुञ्चामि। वरुणस्य। पाशात्। अनागसम्। ब्रह्मणा। त्वा। कृणोमि। शिवे इति। ते। द्यावापृथिवी इति। उभे इति। स्ताम् ॥ १ ॥
शम्। ते। अग्निः। सह। अत्ऽभिः। अस्तु। शम्। सोमः। सह। ओषधीभिः। एव। अहम्। त्वाम्। क्षेत्रियात्। निःऽऋत्याः। जामिऽशंसात्। द्रुहः। मुञ्चामि। वरुणस्य। पाशात्। अनागसम्। ब्रह्मणा। त्वा। कृणोमि। शिवे इति। ते। द्यावापृथिवी इति। उभे इति। स्ताम् ॥ २ ॥
शम्। ते। वातः। अन्तरिक्षे। वयः। धात्। शम्। ते। भवन्तु। प्रऽदिशः। चतस्रः। एव। अहम्। त्वाम्। क्षेत्रियात्। निःऽऋत्याः। जामिऽशंसात्। द्रुहः। मुञ्चामि। वरुणरय। पाशात्। अनागसम्। ब्रह्मणा। त्वा। कृणोमि। शिवे इति। ते। द्यावापृथिवी इति। उभे इति। स्ताम् ॥ ३ ॥

Nivṛti - Hereditary Diseases

II.10.1 I hereby free you from the wretchedness of the hereditary disease, from the unpleasant consequences of attachment to women, and from the noose of the venerable Lord (Varuṇa) . With my prayer (knowledge or brahmaṇā),I make you free from the faults. May both the heaven and earth be benevolent to you.

II.10.2 May the fire-divine along with the waters be benevolent to you. Benevolent to you be the Soma along with the medicinal herbs. Thus I hereby free you from the wretchedness of the hereditary disease, from the unpleasant consequences of attachment to women, and from the noose of the venerable Lord. With my prayer I make you free from ills and faults. May both the heaven and earth be benevolent to you.

II.10.3 Benevolent to you be the wind in the midspace and bestow vigour. May the four mid-regions be benevolent to you. Thus I hereby free you from the wṛetchedness of the hereditary disease, from the unpleasant consequences of attachment to women and from the noose of the venerable Lord. With my prayer, I make you free from faults and ills. May both the heaven and earth be benevolent to you.

इमा या देवीः प्रदिशश्चतस्रो वातपत्नीरभि सूर्यो विचष्टे ।
एवाहं त्वां क्षेत्रियान्निर्ऋत्या जामिशंसाद्द्रुहो मुञ्चामि वरुणस्य पाशात् ।
अनागसं ब्रह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते द्यावापृथिवी उभे स्ताम् ॥४॥
तासु त्वान्तर्जरस्या दधामि प्र यक्ष्म एतु निर्ऋतिः पराचैः ।
एवाहं त्वां क्षेत्रियान्निर्ऋत्या जामिशंसाद्द्रुहो मुञ्चामि वरुणस्य पाशात् ।
अनागसं ब्रह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते द्यावापृथिवी उभे स्ताम् ॥५॥
अमुक्था यक्ष्माद्दुरितादवद्याद्द्रुहः पाशाद्ग्राह्याश्चोदमुक्थाः ।
एवाहं त्वां क्षेत्रियान्निर्ऋत्या जामिशंसाद्द्रुहो मुञ्चामि वरुणस्य पाशात् ।
अनागसं ब्रह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते द्यावापृथिवी उभे स्ताम् ॥६॥
अहा अरातिमविदः स्योनमप्यभूर्भद्रे सुकृतस्य लोके ।
एवाहं त्वां क्षेत्रियान्निर्ऋत्या जामिशंसाद्द्रुहो मुञ्चामि वरुणस्य पाशात् ।
अनागसं ब्रह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते द्यावापृथिवी उभे स्ताम् ॥७॥

इमाः । याः । देवीः । प्रऽदिशः । चतस्रः । वातऽपत्नीः । अभि । सूर्यः । विऽचष्टे । एव । अहम् । त्वाम् । क्षेत्रियात् । निःऽऋत्याः । जामिऽशंसात् । द्रुहः । मुञ्चामि । वरुणस्य । पाशात् ।अनागसम् । ब्रह्मणा । त्वा । कृणोमि । शिवे इति । ते । द्यावापृथिवी इति । उभे इति । स्ताम् ॥ ४ ॥

तासु । त्वा । अन्तः । जरसि । आ । दधामि । प्र । यक्ष्मः । एतु । निःऽऋतिः । पराचैः । एव । अहम् । त्वाम् । क्षेत्रियात् । निःऽऋत्याः । जामिऽशंसात् । द्रुहः । मुञ्चामि । वरुणस्य । पाशात् । अनागसम् । ब्रह्मणा । त्वा । कृणोमि । शिवे इति । ते । द्यावापृथिवी इति । उभे इति । स्ताम् ॥ ५ ॥

अमुक्थाः । यक्ष्मात् । दुःऽइतात् । अवद्यात् । द्रुहः । पाशात् । ग्राह्याः । च । उत् । अमुक्थाः । एव । अहम् । त्वाम् । क्षेत्रियात् । निःऽऋत्याः । जामिऽशंसात् । द्रुहः । मुञ्चामि । वरुणस्य । पाशात् । अनागसम् । ब्रह्मणा । त्वा । कृणोमि । शिवे इति । ते । द्यावापृथिवी इति । उभे इति । स्ताम् ॥ ६ ॥

अहाः । अरातिम् । अविदः । स्योनम् । अपि । अभूः । भद्रे । सुऽकृतस्य । लोके । एव । अहम् । त्वाम् । क्षेत्रियात् । निःऽऋत्याः । जामिऽशंसात् । द्रुहः । मुञ्चामि । वरुणस्य । पाशात् । अनागसम् । ब्रह्मणा । त्वा । कृणोमि । शिवे इति । ते । द्यावापृथिवी इति । उभे इति । स्ताम ॥ ७ ॥

II.10.4 These are the four heavenly mid-regions , protectors of the wind, on which the Sun shines all around. With them I hereby free you from the wretchedness of the hereditary disease, from the unpleasant consequences of attachment to women, and from the noose of the venerable Lord. With my prayer, I make you free from faults, and ills. May both the heaven and earth be benevolent to you.

II.10.5 I put you in the midst of them to reach the ripe old age. May your wasting disease and the wretchedness go far away. Thus I hereby free you from the wretchedness of the hereditary disease, from the unpleasant consequences of attachment to women, and from the noose of the venerable Lord. With my prayer, I make you free from faults and ills. May both the heaven and earth be benevolent to you.

II.10.6 You have been freed from the wasting disease, from the heinous sin, from treachery, and from the grip of rheumatism. Thus I hereby free you from the wretchedness of the hereditary disease, from the unpleasant consequences of attachment to women and from the noose of the venerable Lord. With my prayer, I make you free from faults and ills. May both the heaven and earth be benevolent to you.

II.10.7 You have left the misery behind. You have attained happiness and you have come into the nice world of virtue. Thus I free you from the wretchedness of the hereditary disease, from the unpleasent consequences of attachment of women and from the noose of the venerable Lord. With my prayer, I make you free from faults and ills. May both the heaven and earth be benevolent to you.

सूर्यमृतं तमसो ग्राह्या अधि देवा मुञ्चन्तो असृजन्निरेणसः।
एवाहं त्वां क्षेत्रियान्निर्ऋत्या जामिशंसाद्द्रुहो मुञ्चामि वरुणस्य पाशात्।
अनागसं ब्रह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते द्यावापृथिवी उभे स्ताम् ॥८॥

सूर्यम्। ऋतम्। तमसः। ग्राह्याः। अधि। देवाः। मुञ्चन्तः। असृजन्। निः। एनसः। एव। अहम्। त्वाम्। क्षेत्रियात्। निःऽऋत्याः। जामिऽशंसात्। द्रुहः। मुञ्चामि। वरुणस्य। पाशात्। अनागसम्। ब्रह्मणा। त्वा। कृणोमि। शिवे इति। ते। द्यावापृथिवी इति। उभे इति। स्ताम् ॥ ८ ॥

(११) एकादशं सूक्तम्

(१–५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्य शुक्र ऋषिः। कृत्यादूषणं देवता। (१) प्रथमायाश्चतुष्पदा विराड्गायत्री, (२–५) द्वितीयादिचतसृणाञ्च त्रिपदा परोष्णिक्, तथापि (४) चतुर्थ्याः पिपीलिकमध्या निचृच्छन्दांसि॥

दूष्या दूषिरसि हेत्या हेतिरसि मेन्या मेनिरसि। आप्नुहि श्रेयांसमति समं क्राम ॥१॥
स्रक्त्योऽसि प्रतिसरोऽसि प्रत्यभिचरणोऽसि। आप्नुहि श्रेयांसमति समं क्राम ॥२॥
प्रति तमभि चर योऽस्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः। आप्नुहि श्रेयांसमति समं क्राम ॥३॥
सूरिरसि वर्चोधा असि तनूपानोऽसि। आप्नुहि श्रेयांसमति समं क्राम ॥४॥
शुक्रोऽसि भ्राजोऽसि स्वरसि ज्योतिरसि। आप्नुहि श्रेयांसमति समं क्राम ॥५॥

दूष्याः। दूषिः। असि। हेत्याः। हेतिः। असि। मेन्याः। मेनिः। असि।
आप्नुहि। श्रेयांसम्। अति। समम्। क्राम ॥ १ ॥

स्रक्त्यः। असि। प्रतिऽसरः। असि। प्रतिअऽभिचरणः। असि।
आप्नुहि। श्रेयांसम्। अति। समम्। क्राम ॥ २ ॥

प्रति। तम्। अभि। चर। यः। अस्मान्। द्वेष्टि। यम्। वयम्। द्विष्मः।
आप्नुहि। श्रेयांसम्। अति। समम्। क्राम ॥ ३ ॥

सूरिः। असि। वर्चःऽधाः। असि। तनूपानः। असि।
आप्नुहि। श्रेयांसम्। अति। समम्। क्राम ॥ ४ ॥

शुक्रः। असि। भ्राजः। असि। स्वः। असि। ज्योतिः। असि।
आप्नुहि। श्रेयांसम्। अति। समम्। क्राम ॥ ५ ॥

II.10.8 The bounties of the Nature releasing the truthful Sun from the grip of the darkness have made him free from blemish. Thus I free you from the wretchedness of the hereditary disease, from the unpleasant consequences of attachment to women and from the noose of the venerable Lord. With my prayer I make you faultless. May both the heaven and earth be benevolent to you.

Given in the Hymn

II.11.1 You pollute the polluter. You are weapon of the missile. You are thunderbolt of thunder-bolt. Attain superiority. Surpass your equals.

II.11.2 You are dynamic. You are pushing forward. You are counter-act of evil. Attain superiority. Surpass your equals.

II.11.3 Move against him, who hates us and whom we do hate. Attain superiority. Surpass your equals.

II.11.4 You are learned. You are full of lustre. You are protector of body. Attain superiority. Surpass your equals.

II.11.5 You are bright. You are blazing. You are the light. You are illuminator. Attain superiority. Surpass your equals.

(१२) द्वादशं सूक्तम्

(१–८) अष्टर्चस्यास्य सूक्तस्य भरद्वाज ऋषिः। द्यावापृथिव्यादिमन्त्रोक्ता देवताः।
(१, ३–६) प्रथमर्चस्तृतीयादिचतसृणाञ्च त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयाया
जगती, (७–८) सप्तम्यष्टम्योश्चानुष्टुप् छन्दांसि ॥

द्यावापृथिवी उर्व१न्तरिक्षं क्षेत्रस्य पत्न्युरुगायोऽद्भुतः ।
उतान्तरिक्षमुरु वातगोपं त इह तप्यन्तां मयि तप्यमाने ॥१॥

इदं देवाः शृणुत ये यज्ञिया स्थ भरद्वाजो मह्यमुक्थानि शंसति ।
पाशे स बद्धो दुरिते नि युज्यतां यो अस्माकं मन इदं हिनस्ति ॥२॥

इदमिन्द्र शृणुहि सोमप यत्त्वा हृदा शोचता जोहवीमि ।
वृश्चामि तं कुलिशेनेव वृक्षं यो अस्माकं मन इदं हिनस्ति ॥३॥

अशीतिभिस्तिसृभिः सामगेभिरादित्येभिर्वसुभिरङ्गिरोभिः ।
इष्टापूर्तमवतु नः पितॄणामामुं ददे हरसा दैव्येन ॥४॥

द्यावापृथिवी अनु मा दीधीथां विश्वे देवासो अनु मा रभध्वम् ।
अङ्गिरसः पितरः सोम्यासः पापमार्छत्वपकामस्य कर्ता ॥५॥

अतीव यो मरुतो मन्यते नो ब्रह्म वा यो निन्दिषत्क्रियमाणम् ।
तपूंषि तस्मै वृजिनानि सन्तु ब्रह्मद्विषं द्यौरभिसंतपाति ॥६॥

द्यावापृथिवी इति । उरु । अन्तरिक्षम् । क्षेत्रस्य । पत्नी । उरुऽगायः । अद्भुतः ।
उत । अन्तरिक्षम् । उरु । वातऽगोपम् । ते । इह । तप्यन्ताम् । मयि । तप्यमाने ॥ १ ॥

इदम् । देवाः । शृणुत । ये । यज्ञियाः । स्थ । भरत्ऽवाजः । मह्यम् । उक्थानि । शंसति ।
पाशे । सः । बद्धः । दुःऽइते । नि । युज्यताम् । यः । अस्माकम् । मनः । इदम् । हिनस्ति ॥ २ ॥

इदम् । इन्द्र । शृणुहि । सोमऽप । यत् । त्वा । हृदा । शोचता । जोहवीमि ।
वृश्चामि । तम् । कुलिशेनऽइव । वृक्षम् । यः । अस्माकम् । मनः । इदम् । हिनस्ति ॥ ३ ॥

अशीतिऽभिः । तिसृऽभिः । सामऽगेभिः । आदित्येभिः । वसुऽभिः । अङ्गिरःऽभिः ।
इष्टापूर्तम् । अवतु । नः । पितॄणाम् । आ । अमुम् । ददे । हरसा । दैव्येन ॥ ४ ॥

द्यावापृथिवी इति । अनु । मा । आ । दीधीथाम् । विश्वे । देवासः । अनु । मा । आ । रभध्वम् ।
अङ्गिरसः । पितरः । सोम्यासः । पापम् । आ । ऋच्छतु । अपऽकामस्य । कर्ता ॥ ५ ॥

अतिऽइव । यः । मरुतः । मन्यते । नः । ब्रह्म । वा । यः । निन्दिषत् । क्रियमाणम् ।
तपूंषि । तस्मै । वृजिनानि । सन्तु । ब्रह्मऽद्विषम् । द्यौः । अभिऽसंतपाति ॥ ६ ॥

Dyāvā-Pṛthivī-Midspace

II.12.1 Heaven and earth, the vast midspace, the mistress of the universe, the wonderful wide-strider and the wind protected vast midspace, may all these be inflamed while I am inflamed.

Divinities

II.12.2 O enlightened ones, who are worthy of adoration may you listen. The offerer of food oblations sings your praises on my behalf. May he, who obstructs our such righteous intentions, be doomed to be bound in a deadly fetter.

Indra

II.12.3 O resplendent Lord, enjoyer of devotional bliss. May you listen to me, who invokes you with an anguished mind. Whosoever obstructs our this righteous thought, him I cut down like a tree with an axe.

Āditya

II.12.4 With two hundred forty (80x3) singers of Sāmān Chanters, with Ādityas, the Divasus, the Angirsas, let what is sacrificed and blessed by the elder fathers (Pitṛs) give full support to us, I take that man out of the grip of so called evil minded leaders of the society.

Somyaḥ, Pitṛa

II.12.5 May the heaven and earth be inflamed when I am inflamed. May all the enlightened ones be mobilized in my support, and so be the elders, luminous and enjoyers of devotional bliss. Let the doer of detestable deeds be doomed to death.

Maruta

II.12.6 O vital breaths, whosoever arrogates himself too much, and who reviles us or reviles our prayer that we make for him, may his mis-deeds be hot and scorching. May heaven turn its fury on the person who hates the virtuous.

स॒प्त प्रा॒णान॒ष्टौ म॒न्यस्तांस्ते॑ वृश्चामि॒ ब्रह्म॑णा ।
अया॑ य॒मस्य॒ साद॑नम॒ग्निदू॑तो॒ अरं॑कृतः ॥७॥
आ द॑धामि ते प॒दं समि॑द्धे जा॒तवे॑दसि । अ॒ग्निः शरी॑रं वेवे॒ष्ट्वसुं॒ वागपि॑ गच्छतु ॥८॥

स॒त । प्रा॒णान् । अ॒ष्टौ । म॒न्यः । तान् । ते॒ । वृ॒श्चा॒मि॒ । ब्रह्म॑णा ।
अया॑ः । य॒मस्य॑ । सद॑नम् । अ॒ग्निऽदू॑तः । अर॑म्ऽकृतः ॥ ७ ॥
आ । द॒धा॒मि॒ । ते॒ । प॒दम् । सम्ऽई॑द्धे । जा॒तऽवे॑दसि ।
अ॒ग्निः । शरी॑रम् । वे॒वे॒ष्टु॒ । असु॑म् । वाक् । अपि॑ । ग॒च्छ॒तु॒ ॥ ८ ॥

(१३) त्रयोदशं सूक्तम्

(१–५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । अग्निर्विश्वे देवा वा देवताः । (१–३) प्रथमादितृचस्य त्रिष्टुप्, (४) चतुर्थ्या अनुष्टुप् , (५) पञ्चम्याश्च विराड्जगती छन्दांसि ॥

आ॒यु॒र्दा अ॑ग्ने ज॒रसं॑ वृणा॒नो घृ॒तप्र॑तीको घृ॒तपृ॑ष्ठो अग्ने ।
घृ॒तं पी॒त्वा मधु॒ चारु॒ गव्यं॑ पि॒तेव॑ पु॒त्राना॒भि र॑क्षतादि॒मम् ॥१॥
परि॑ धत्त ध॒त्त नो॒ वर्च॑से॒मं ज॒राम॑ृत्युं कृणुत दी॒र्घमायुः॑ ।
बृह॒स्पतिः॒ प्राय॑च्छ॒द्वास॑ ए॒तत्सोमा॑य॒ राज्ञे॒ परि॑धात॒वा उ॑ ॥२॥
परी॒दं वासो॑ अधिथाः स्व॒स्तयेऽभू॑र्गृ॒ष्टीना॑मभिशस्ति॒पा उ॑ ।
श॒तं च॒ जीव॑ श॒रदः॑ पु॒रूची॑ रा॒यश्च॒ पोष॑मुप॒संव्य॑यस्व ॥३॥
एह्यश्मा॑न॒मा ति॒ष्ठाश्मा॑ भवतु ते त॒नूः ।
कृण्वन्तु॒ विश्वे॑ दे॒वा आयु॑ष्टे श॒रदः॑ श॒तम् ॥४॥

आ॒युः॒ऽदाः । अ॒ग्ने॒ । ज॒रस॑म् । वृ॒णा॒नः । घृ॒तऽप्र॑तीकः । घृ॒तऽपृ॑ष्ठः । अ॒ग्ने॒ । घृ॒तम् ।
पी॒त्वा । मधु॑ । चारु॑ । गव्य॑म् । पि॒ताऽइ॑व । पु॒त्रान् । अ॒भि । र॒क्ष॒ता॒त् । इ॒मम् ॥ १ ॥
परि॑ । ध॒त्त॒ । ध॒त्त । न॒ः । वर्च॑सा । इ॒मम् । ज॒राऽमृ॑त्युम् । कृ॒णु॒त॒ । दी॒र्घम् । आयु॑ः ।
बृह॒स्पति॑ः । प्र । अ॒य॒च्छ॒त् । वास॑ः । ए॒तत् । सोमा॑य । राज्ञे॑ । परि॑ऽधात॒वै । ऊं॒ इति॑ ॥२॥
परि॑ । इ॒दम् । वास॑ः । अ॒धि॒थाः । स्व॒स्तये॑ । अभू॑ः । गृ॒ष्टीना॑म् । अ॒भि॒श॒स्ति॒ऽपाः । ऊं॒ इति॑ ।
श॒तम् । च॒ । जीव॑ । श॒रद॑ः । पु॒रू॒चीः । रा॒यः । च॒ । पोष॑म् । उ॒प॒ऽसंव्य॑यस्व ॥ ३ ॥
आ । इ॒हि॒ । अश्मा॑नम् । आ । ति॒ष्ठ॒ । अश्मा॑ । भ॒व॒तु॒ । ते॒ । त॒नूः ।
कृ॒ण्वन्तु॑ । विश्वे॑ । दे॒वाः । आयु॑ः । ते॒ । श॒रद॑ः । श॒तम् ॥ ४ ॥

Yama-Sādanam:Brahman

II.12.7 With my prayer, I rend away your seven vital breaths (drawn through two eyes, two ears, two nostrils and one mouth opening) and eight marrows (one in each division of two arms and two legs) (sense-organs). Let you go to the abode of death welladorned, and with fire as your envoy.

Agni

II.12.8 I hereby set your path into the raging fire. May the fire engulf you, your life and your speech also.

II.13.1 O adorable Lord, you verily are the bestower of long life. May you bless this young boy to a long old age. O fire, with bright front and bright back, having enjoyed the sweet and pleasant melted butter of cow, may you guard this boy from all sides just as a father his sons. (investiture of a young boy of 18 years, prior to his marriage-go dānam)

Bṛhaspati

II.13.2 Wrap this cloth around him. May you fill him with luster for us. Bless him with long life, so that he dies at a ripe old age only. The Lord supreme has provided this cloth for the blissful young man to put on. (investiture of bachelor Soma with garment).

II.13.3 O man, you have wrapped this cloth around you for well-being.You have become the protector of people from evil influences. May you live a full span of hundred autumns, and put riches and nourishment on you.

Nauture's All Bounties

II.13.4 O boy, come here and stand on this stone. May your body become hard as stone. May the bounties of Nature, make your life-span of a hundred autumns.

यस्यं ते वासः प्रथमवास्यं हरामस्तं त्वा विश्वेवन्तु देवाः ।
तं त्वा भ्रातरः सुवृधा वर्धमानमनु जायन्तां बहवः सुजातम् ॥५॥

यस्यं । ते । वासः । प्रथमऽवास्यम् । हरामः । तम् । त्वा । विश्वे । अवन्तु । देवाः ।
तम् । त्वा । भ्रातरः । सुऽवृधा । वर्धमानम् । अनु । जायन्ताम् । बहवः । सुऽजातम् ॥५॥

(१४) चतुर्दशं सूक्तम्

(१-६) चातनः ऋषिः । शालाग्निर्मन्त्रोक्ता वा देवताः । (१, ३, ५-६) प्रथमातृतीयापञ्चमीषष्ठीनामृचामनुष्टुप्, (२) द्वितीयाया भुरिगनुष्टुप्, (४) चतुर्थ्याश्चोपरिष्टाद्विराड्बृहती छन्दांसि ॥

निःसालां धृष्णुं धिषणमेकवाद्यां जिघत्स्वम् ।
सर्वाश्चण्डस्य नप्त्यो नाशयामः सदान्वाः ॥१॥
निर्वो गोष्ठादजामसि निरक्षान्निरुपानसात् ।
निर्वो मगुन्द्या दुहितरो गृहेभ्यश्चातयामहे ॥२॥
असौ यो अधराद्गृहस्तत्र सन्त्वराय्यः ।
तत्र सेदिर्न्युच्यतु सर्वाश्च यातुधान्यः ॥३॥
भूतपतिर्निरजत्विन्द्रश्चेतः सदान्वाः ।
गृहस्य बुध्न आसीनास्ता इन्द्रो वज्रेणाधि तिष्ठतु ॥४॥
यदि स्थ क्षेत्रियाणां यदि वा पुरुषेषिताः ।
यदि स्थ दस्युभ्यो जाता नश्यतेतः सदान्वाः ॥५॥

निःऽसालाम् । धृष्णुम् । धिषणम् । एकऽवाद्याम् । जिघत्ऽस्वम् ।
सर्वाः । चण्डस्य । नप्त्यः । नाशयामः । सदान्वाः ॥ १ ॥
निः । वः । गोऽस्थात् । अजामसि । निः । अक्षात् । निः । उपऽआनसात् ।
निः । वः । मगुन्द्याः । दुहितरः । गृहेभ्यः । चातयामहे ॥ २ ॥
असौ । यः । अधरात् । गृहः । तत्र । सन्तु । अराय्यः ।
तत्र । सेदिः । नि । उच्यतु । सर्वाः । च । यातुऽधान्यः ॥ ३ ॥
भूतऽपतिः । निः । अजतु । इन्द्रः । च । इतः । सदान्वाः ।
गृहस्य । बुध्ने । आसीनाः । ताः । इन्द्रः । वज्रेण । अधि । तिष्ठतु ॥ ४ ॥
यदि । स्थ । क्षेत्रियाणाम् । यदि । वा । पुरुषऽइषिताः ।
यदि । स्थ । दस्युऽभ्यः । जाताः । नश्यत । इतः । सदान्वाः ॥ ५ ॥

Agni

II.13.5 May all the bounties of Nature protect you for whom we have brought this garment to wear for the first time. May many prospering brothers be born after you, who is one of good birth and always prospering.

Agni-Bhutapāḥ-Indra

II.14.1 The expeller (from house),the frightener, the overwhelmer, the harsh-voiced and the devourer, all these ever-bewailers, the grand daughters of wrathful one (caṇḍal), we hereby destroy.

II.14.2 We drive you out of cow-stalls, out of the game-hall, out of the grain-store, O daughters of malignance, we drive you out of our homes.

II.14.3 In the house, that is there down below, let these harbingers of poverty take shelter. Let the distress settle there as well as all the inflicters of pain.

II.14.4 May the Lord of beings and resplendent Lord turn these ever-bewailers out of this place. May Indra, the resplendent Lord with his adamantine bolt destroy those, who wrongfully have taken the possession of the floor of this house.

II.14.5 O infectious diseases (Sadānvāḥ) whether you are hereditary, or you have been conveyed by men (contagious) or you are sprung from back and vital strength, please vanish from here.

परि धामान्यासामाशुर्गाष्ठामिवासरन् ।
अजैषं सर्वानाजीन्वो नश्यतेतः सदान्वाः ॥६॥

परि । धामानि । आसाम् । आशुः । गाष्ठाम्ऽइव । असरन् ।
अजैषम् । सर्वान् । आजीन् । वः । नश्यत । इतः । सदान्वाः ॥ ६ ॥

(१५) पञ्चदशं सूक्तम्

(१-६) षड्ऋचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । प्राणापानायूंषि देवताः । त्रिपाद्गायत्री छन्दः ॥

यथा द्यौश्च पृथिवी च न बिभीतो न रिष्यतः । एवा मे प्राण मा बिभेः ॥१॥
यथाहश्च रात्री च न बिभीतो न रिष्यतः । एवा मे प्राण मा बिभेः ॥२॥
यथा सूर्यश्च चन्द्रश्च न बिभीतो न रिष्यतः । एवा मे प्राण मा बिभेः ॥३॥
यथा ब्रह्म च क्षत्रं च न बिभीतो न रिष्यतः । एवा मे प्राण मा बिभेः ॥४॥
यथा सत्यं चानृतं च न बिभीतो न रिष्यतः । एवा मे प्राण मा बिभेः ॥५॥
यथा भूतं च भव्यं च न बिभीतो न रिष्यतः । एवा मे प्राण मा बिभेः ॥६॥

यथा । द्यौः । च । पृथिवी । च । न । बिभीतः । न । रिष्यतः । एव । मे । प्राण ।
मा । बिभेः ॥ १ ॥

यथा । अहः । च । रात्री । च । न । बिभीतः । न । रिष्यतः । एव । मे । प्राण ।
मा । बिभेः ॥ २ ॥

यथा । सूर्यः । च । चन्द्रः । च । न बिभीतः । न । रिष्यतः । एव । मे । प्राण ।
मा । बिभेः ॥ ३ ॥

यथा । ब्रह्म । च । क्षत्रम् । च । न । बिभीतः । न । रिष्यतः । एव । मे । प्राण ।
मा । बिभेः ॥ ४ ॥

यथा । सत्यम् । च । अनृतम् । च । न । बिभीतः । न । रिष्यतः । एव । मे । प्राण ।
मा । बिभेः ॥ ५ ॥

यथा । भूतम् । च । भव्यम् । च । न । बिभीतः । न । रिष्यतः । एव । मे । प्राण ।
मा । बिभेः ॥ ६ ॥

II.14.6 As a swift courser reaches its post, so I have gone over all their dwelling places. I have won all the battles against you, O infectious diseases, the Sadānvāḥ) vanish from here.

Prāṇas: Vital breathings

II.15.1 As both the heaven and the earth do not entertain any fear, nor do they suffer any harm, so, O my life-breath, Prāṇas, may you have no fear.

II.15.2 As both day and night do not entertain any fear, nor do they suffer any harm, so O my life-breath may you have no fear.

II.15.3 As both Sun and Moon do not entertain any fear, nor do they suffer any harm, so O my life-breath may you have no fear.

II.15.4 As both the intellectual power (brahma) and the ruling power (ksatra do not entertain any fear, nor do they suffer any harm, so O my life-breath, may you have no fear.

II.15.5 As both the true and the non - True do not entertain any fear, nor do they suffer any harm, so, O my life-breath, may you have no fear.

II.15.6 As both the past and the future do not entertain any fear, nor do they suffer any harm, so, O my life-breath, may you have no fear.

(१६) षोडशं सूक्तम्

(१–५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । प्राणापानायूंषि देवताः । (१, ३) प्रथमातृतीययोर्ऋचोरेकपदासुरी त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयाया एकपदासुर्युष्णिक्, (४–५) चतुर्थीपञ्चम्योश्च द्विपदासुरी गायत्री छन्दांसि ॥

प्राणापानौ मृत्योर्मा पातं स्वाहा ॥१॥
द्यावापृथिवी उपश्रुत्या मा पातं स्वाहा ॥२॥
सूर्य चक्षुषा मा पाहि स्वाहा ॥३॥
अग्ने वैश्वानर विश्वैर्मा देवैः पाहि स्वाहा ॥४॥
विश्वम्भर विश्वेन मा भरसा पाहि स्वाहा ॥५॥

प्राणापानौ । मृत्योः । मा । पातम् । स्वाहा ॥ १ ॥

द्यावापृथिवी इति । उपऽश्रुत्या । मा । पातम् । स्वाहा ॥ २ ॥

सूर्य । चक्षुषा । मा । पाहि । स्वाहा ॥ ३ ॥

अग्ने । वैश्वानर । विश्वैः । मा । देवैः । पाहि । स्वाहा ॥ ४ ॥

विश्वम्ऽभर । विश्वेन । मा । भरसा । पाहि । स्वाहा ॥ ५ ॥

(१७) सप्तदशं सूक्तम्

(१–७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । प्राणापानायूंषि देवताः । (१–६) प्रथमादि-षड्चामेकपदासुरी त्रिष्टुप्, (७) सप्तम्याश्चासुर्युष्णिक् छन्दसी ॥

ओजोस्योजो मे दाः स्वाहा ॥१॥ सहोसि सहो मे दाः स्वाहा ॥२॥
बलमसि बलं मे दाः स्वाहा ॥३॥ आयुरस्यायुर्मे दाः स्वाहा ॥४॥
श्रोत्रमसि श्रोत्रं मे दाः स्वाहा ॥५॥ चक्षुरसि चक्षुर्मे दाः स्वाहा ॥६॥
परिपाणमसि परिपाणं मे दाः स्वाहा ॥७॥

ओजः । असि । ओजः । मे । दाः । स्वाहा ॥ १ ॥

सहः । असि । सहः । मे । दाः । स्वाहा ॥ २ ॥

बलम् । असि । बलम् । मे । दाः । स्वाहा ॥ ३ ॥

आयुः । असि । आयुः । मे । दाः । स्वाहा ॥ ४ ॥

श्रोत्रम् । असि । श्रोत्रम् । मे । दाः । स्वाहा ॥ ५ ॥

चक्षुः । असि । चक्षुः । मे । दाः । स्वाहा ॥ ६ ॥

परिऽपानम् । असि । परिऽपानम् । मे । दाः । स्वाहा ॥ ७ ॥

Prāṇa-apāna, Dyāvā-pṛthvī, Sūrya-Agni-Viśvambhara

II.16.1 O in-breath and out-breath, may both of you protect me from death. Svāhā. (hail)

II.16.2 O heaven and earth, may both of you protect me with good hearing. Svāhā.

II.16.3 O Sun, may you protect me with good vision. Svāhā.

II.16.4 O fire-divine, leader of every one, may you protect me with all the bounties of Nature. Svāhā.

II.16.5 O Lord, sustainer of all, may you protect me with all sorts of sustenance. Svāhā.

Ojas

II.17.1 You are endeavour (ojas). May you bestow endeavour on me. Svāhā.

II.17.2 You are endurance (sahas). May you bestow endurance on me. Svāhā.

II.17.3 You are strength (balam). May you bestow strength on me. Svāhā.

II.17.4 You are longevity (āyuḥ). May you bestow longevity on me. Svāhā.

II.17.5 You are power of hearing (śrostra). May you bestow power of hearing on me. Svāhā.

II.17.6 You are vision (cakṣuḥ). May you bestow vision on me. Svāhā.

II.17.7 You are all-round protection (paripāṇam) bestow all-round protection on me. Svāhā.

(१८) अष्टादशं सूक्तम्

(१–५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्य चातन ऋषिः । अग्निर्देवता । द्विपदा साम्नी बृहती छन्दः ॥

भ्रातृव्यक्षयणमसि भ्रातृव्यचातनं मे दाः स्वाहा ॥१॥
सपत्नक्षयणमसि सपत्नचातनं मे दाः स्वाहा ॥२॥
अरायक्षयणमस्यरायचातनं मे दाः स्वाहा ॥३॥
पिशाचक्षयणमसि पिशाचचातनं मे दाः स्वाहा ॥४॥
सदान्वाक्षयणमसि सदान्वाचातनं मे दाः स्वाहा ॥५॥

भ्रातृव्यऽक्षयणम् । असि । भ्रातृव्यऽचातनम् । मे । दाः । स्वाहा ॥ १ ॥

सपत्नऽक्षयणम् । असि । सपत्नऽचातनम् । मे । दाः । स्वाहा ॥ २ ॥

अरायऽक्षयणम् । असि । अरायऽचातनम् । मे । दाः । स्वाहा ॥ ३ ॥

पिशाचऽक्षयणम । असि । पिशाचऽचातनम् । मे । दाः । स्वाहा ॥ ४ ॥

सदान्वाऽक्षयणम् । असि । सदान्वाऽचातनम् । मे । दाः । स्वाहा ॥ ५ ॥

(१९) एकोनविंशं सूक्तम्

(१–५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । अग्निर्देवता । (१–४) प्रथमादिचतसृणामेकावसाना निचृद्विषमा त्रिपदा गायत्री, (५) पञ्चम्याश्चैकावसाना भुरिग्विषमा त्रिपदा गायत्री छन्दसी ॥

अग्ने यत्ते तपस्तेन तं प्रति तप यो३स्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥१॥
अग्ने यत्ते हरस्तेन तं प्रति हर यो३स्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥२॥
अग्ने यत्तेर्चिस्तेन तं प्रत्यर्च यो३स्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥३॥
अग्ने यत्ते शोचिस्तेन तं प्रति शोच यो३स्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥४॥
अग्ने यत्ते तेजस्तेन तमतेजसं कृणु यो३स्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥५॥

अग्ने । यत् । ते । तपः । तेन । तम् । प्रति । तप । यः । अस्मान् । द्वेष्टि । यम् । वयम् । द्विष्मः ॥ १ ॥

अग्ने । यत् । ते । हरः । तेन । तम् । प्रति । हर । यः ०० ॥ २ ॥

अग्ने । यत् । ते । अर्चिः । तेन । तम् । प्रति । अर्च । यः ०० ॥ ३ ॥

अग्ने । यत् । ते । शोचिः । तेन । तम् । प्रति । शोच । यः ०० ॥ ४ ॥

अग्ने । यत् । ते । तेजः । तेन । तम् । अतेजसम् । कृणु । यः ०० ॥ ५ ॥

Agni

II.18.1 You are the destroyer of the cousinly enemy (bhrātṛvya) .Grant me that I may drive away the cousinly enemy. Svāhā.

II.18.2 You are rival (sapatna) destroying.Grant me that I may drive away my rivals. Svāhā.

II.18.3 You are the destroyer of such enemies as do not pay their due.Grant me that I may drive away the enemies who do not pay their due. Svāhā.

II.18.4 You are the destroyer of blood-suckers. Grant me that I may drive away the blood-suckers. Svāhā.

II.18.5 You are the destroyer of perpetual wailers. Grant me that I may drive away the perpetual wailers. Svāhā.

Agni

II.19.1 O fire-divine, whatever heat you have, with that may you burn hot towards him who hates us and whom we hate.

II.19.2 O fire-divine, whatever rage (haras) you have, with that rage may you oppose him who hates us and whom we hate.

II.19.3 O fire-divine, whatever glare (areiḥ), you have, with that may you glare towards him who hates us and whom we hate.

II.19.4 O fire-divine, whatever burning (Śociḥ) you have, with that may you burn towards him who hates us and whom we hate.

II.19.5 O fire-divine, whatever lustre (tejas) you have, with that may you make him lusterless (atejas),who hates us and whom we hate.

(२०) विंशं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । वायुर्देवता । (१-४) प्रथमादिचतसृणामृचामेकावसाना निचृद्विषमा त्रिपदा गायत्री, (५) पञ्चम्याश्चैकावसाना भुरिग्विषमा त्रिपदा गायत्री छन्दसी ॥

वायो यत्ते तपस्तेन तं प्रति तप यो३ऽस्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥१॥
वायो यत्ते हरस्तेन तं प्रति हर यो३ऽस्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥२॥
वायो यत्तेऽर्चिस्तेन तं प्रत्यर्च यो३ऽस्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥३॥
वायो यत्ते शोचिस्तेन तं प्रति शोच यो३ऽस्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥४॥
वायो यत्ते तेजस्तेन तमतेजसं कृणु यो३ऽस्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥५॥

वायो इति । यत् । ते । तपः । तेन । तम् । प्रति । तप । यः ०० ॥ १ ॥

वायो इति । यत् । ते । हरः । तेन । तम् । प्रति । हर । यः ०० ॥ २ ॥

वायो इति । यत् । ते । अर्चिः । तेन । तम् । प्रति । अर्च । यः ०० ॥ ३ ॥

वायो इति । यत् । ते । शोचिः । तेन । तम् । प्रति । शोच । यः ०० ॥ ४ ॥

वायो इति । यत् । ते । तेजः । तेन । तम् । अतेजसम् । कृणु । यः ०० ॥ ५ ॥

(२१) एकविंशं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । सूर्यो देवता । (१-४) प्रथमादिचतसृणामृचामेकावसाना निचृद्विषमा त्रिपदा गायत्री, (५) पञ्चम्याश्चैकावसाना भुरिग्विषमा त्रिपदा गायत्री छन्दसी ॥

सूर्य यत्ते तपस्तेन तं प्रति तप यो३ऽस्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥१॥
सूर्य यत्ते हरस्तेन तं प्रति हर यो३ऽस्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥२॥
सूर्य यत्तेऽर्चिस्तेन तं प्रत्यर्च यो३ऽस्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥३॥
सूर्य यत्ते शोचिस्तेन तं प्रति शोच यो३ऽस्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥४॥
सूर्य यत्ते तेजस्तेन तमतेजसं कृणु यो३ऽस्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥५॥

सूर्य । यत् । ते । तपः । तेन । तम् । प्रति । तप । यः ०० ॥ १ ॥

सूर्य । यत् । ते । हरः । तेन । तम् । प्रति । हर । यः ०० ॥ २ ॥

सूर्य । यत् । ते । अर्चिः । तेन । तम् । प्रति । अर्च । यः ०० ॥ ३ ॥

सूर्य । यत् । ते । शोचिः । तेन । तम् । प्रति । शोच । । यः ०० ॥ ४ ॥

सूर्य । यत् । ते । तेजः । तेन । तम् । अतेजसम् । कृणु । यः ०० ॥ ५ ॥

Vāyu -Wind

II.20.1 O wind, whatever heat you have, with that heat may blow hot towards him, who hates us and whom we hate.

II.20.2 O wind, whatever compelling force you have, with that may you compel him, who hates us and whom we hate.

II.20.3 O wind, whatever glare you have, with that may you glare towards him, who hates us and whom we hate.

II.20.4 O wind, whatever drying power you have, with that may you blow dry towards him, who hates us and whom we hate.

II.20.5 O wind, whatever lustre you have, with that may you make him lusterless, who hates us and whom we hate.

Sūrya-the Sun

II.21.1 O Sun, whatever heat you have, with that may you shine hot towards him, who hates us and whom we hate.

II.21.2 O Sun, whatever compelling force (haras) you have, with that may you compel him, who hates us and whom we hate.

II.21.3 O Sun, whatever glare you have, with that may you glare towards him, who hates us and whom we hate.

II.21.4 O Sun, whatever afflicting power you have, with that may you afflict him, who hates us and whom we hate.

II.21.5 O Sun, whatever lustre (tejas) you have, with that may you make him lusterless, who hates us and whom we hate.

(२२) द्वाविंशं सूक्तम्

(१–५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । चन्द्रमा देवता । (१–४) प्रथमादिचतसृणामृचामेकावसाना निचृद्विषमा त्रिपदा गायत्री, (५) पञ्चम्याश्चैकावसाना भुरिग्विषमा त्रिपदा गायत्री छन्दसी ॥

चन्द्र यत्ते तपस्तेन तं प्रति तप योऽ३स्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥१॥
चन्द्र यत्ते हरस्तेन तं प्रति हर योऽ३स्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥२॥
चन्द्र यत्तेऽर्चिस्तेन तं प्रत्यर्च योऽ३स्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥३॥
चन्द्र यत्ते शोचिस्तेन तं प्रति शोच योऽ३स्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥४॥
चन्द्र यत्ते तेजस्तेन तमतेजसं कृणु योऽ३स्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥५॥

चन्द्र । यत् । ते । तपः । तेन । तम् । प्रति । तप । यः ०० ॥ १ ॥
चन्द्र । यत् । ते । हरः । तेन । तम् । प्रति । हर । यः ०० ॥ २ ॥
चन्द्र । यत् । ते । अर्चिः । तेन । तम् । प्रति । अर्च । यः ०० ॥ ३ ॥
चन्द्र । यत् । ते । शोचिः । तेन । तम् । प्रति । शोच । यः ०० ॥ ४ ॥
चन्द्र । यत् । ते । तेजः । तेन । तम् । अतेजसम् । कृणु । यः ०० ॥ ५ ॥

(२३) त्रयोविंशं सूक्तम्

(१–५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । आपो देवताः । (१–४) प्रथमादिचतसृणामृचामेकावसाना समविषमा त्रिपदा गायत्री, (५) पञ्चम्याश्च स्वराड्विषमा त्रिपदा गायत्री छन्दसी ॥

आपो यद्वस्तपस्तेन तं प्रति तपत योऽ३स्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥१॥
आपो यद्वो हरस्तेन तं प्रति हरत योऽ३स्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥२॥
आपो यद्वोऽर्चिस्तेन तं प्रत्यर्चत योऽ३स्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥३॥
आपो यद्वः शोचिस्तेन तं प्रति शोचत योऽ३स्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥४॥
आपो यद्वस्तेजस्तेन तमतेजसं कृणुत योऽ३स्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥५॥

आपः । यत् । वः । तपः । तेन । तम् । प्रति । तपत । यः ०० ॥ १ ॥
आपः । यत् । वः । हरः । तेन । तम । प्रति । हरत । यः ०० ॥ २ ॥
आपः । यत् । वः । आर्चिः । तेन । तम् । प्रति । अर्चत । यः ०० ॥ ३ ॥
आपः । यत् । वः । शोचिः । तेन । तम् । प्रति । शोचत । यः ०० ॥ ४ ॥
आपः । यत् । वः । तेजः । तेन । तम् । अतेजसम् । कृणुत । यः ०० ॥ ५ ॥

Candra-Moon

II.22.1 O moon, whatever tormenting force (tapas) you have, with that may you torment him who hates us and whom we hate.

II.22.2 O moon, whatever compelling force (haras) you have, with that may you compel him, who hates us and whom we hate.

II.22.3 O moon, whatever glare (arcis) you have, with that may you glare towards him, who hates us and whom we hate.

II.22.4 O moon, whatever afflicting power (Śocis) you have, with that you afflict him, who hates us and whom we hate.

II.22.5 O moon, whatever lustre (tejas) you have, with that may you make him lusterless, who hates us and whom we hate.

Āpaḥ-Waters

II.23.1 O waters, whatever tormenting force you have, with that may you torment him, who hates us and whom we hate.

II.23.2 O waters, whatever compelling force you have with that may you compel him, who hates us and whom we hate.

II.23.3 O waters, whatever glare you have, with that may you glare towards him, who hates us and whom we hate.

II.23.4 O waters, whatever afflicting power you have, with that may you afflict him, who hates us and whom we hate.

II.23.5 O waters, whatever lustre you have, with that may you make him lusterless, who hates us and whom we hate.

(२४) चतुर्विंशं सूक्तम्

(१–८) अष्टर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । आयुर्देवता । (१–४) प्रथमादिचतसृणामृचां वैराजपरा पञ्चपदा पथ्यापङ्क्तिः (तत्रापि (१–२) प्रथमाद्वितीययोः भुरिक् पुर उष्णिक्, (३–४) तृतीयाचतुर्थ्योः निचृत् पुरोदेवत्या पङ्क्तिः), (५) पञ्चम्याश्चतुष्पदा बृहती, (६–८) षष्ठ्यादितृचस्य च चतुष्पदा भुरिग्बृहती छन्दांसि ॥

शेरभक शेरभ पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनः ।
यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राहैत्तमत्त स्वा मांसान्यत्त ॥१॥
शेवृधक शेवृध पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनः ।
यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राहैत्तमत्त स्वा मांसान्यत्त ॥२॥
म्रोकानुम्रोक पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनः ।
यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राहैत्तमत्त स्वा मांसान्यत्त ॥३॥
सर्पानुसर्प पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनः ।
यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राहैत्तमत्त स्वा मांसान्यत्त ॥४॥
जूर्णि पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनीः ।
यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राहैत्तमत्त स्वा मांसान्यत्त ॥५॥
उपब्दे पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनीः ।
यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राहैत्तमत्त स्वा मांसान्यत्त ॥६॥
अर्जुनि पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनीः ।
यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राहैत्तमत्त स्वा मांसान्यत्त ॥७॥
भरूजि पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनीः ।
यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राहैत्तमत्त स्वा मांसान्यत्त ॥८॥

शेरभक । शेरभ । पुनः । वः । यन्तु । यातवः । पुनः । हेतिः । किमीदिनः ।
यस्य । स्थ । तम् । अत्त । यः । वः । प्रऽअहैत् । तम् । अत्त । स्वा । मांसानि । अत्त ॥१॥
शेवृधक । शेवृध । पुनः । वः । यन्तु । यातवः । ०० ॥ २ ॥
म्रोक । अनुऽम्रोक । पुनः । वः । यन्तु । यातवः । ०० ॥ ३ ॥
सर्प । अनुऽसर्प । पुनः । वः । यन्तु । यातवः । ०० ॥ ४ ॥
जूर्णि । पुनः । वः । यन्तु । यातवः । पुनः । हेतिः । किमीदिनीः । ०० ॥ ५ ॥
उपब्दे । पुनः । वः । यन्तु । यातवः । ०० ॥ ६ ॥
अर्जुनि । पुनः । वः । यन्तु । यातवः । ०० ॥ ७ ॥
भरूजि । पुनः । वः । यन्तु । यातवः । ०० ॥८॥

Brahmā

II.24.1 O killer, O murderer Śerabhaka may your follower (śerabhaḥ) go back. May the missiles of the plunderer (kimidinaḥ) goback. May you eat him whose companion you are. May you eat him who has sent you here. May you eat your own flesh.

II.24.2 O slayer in hiding, O slaughterer in hiding (śevṛdhaka), may your followers go back. May the weapon of the plunderer go back. May you eat him whose companion you are. May you eat him who has sent you here. May you eat your own flesh (svā mānsān).

II.24.3 O thief (mroka),may you and your followers (anumroka) go back. May the weapon of the plunderer go back. May you eat him whose you are. May you eat him who has sent you here. May you eat your own flesh.

II.24.4 O reptile (sarpa),O crawler, may your follower (anusarpa) go back. May the weapon of the plunderer go back. May you eat him whose you are. May you eat him who has sent you here. May you eat your own flesh.

II.24.5 O heat of fever (jūrṇi),may your after-effects go back. May the pain-giving weapon go back. May you eat him, whose you are. May you eat him who has sent you here. May you eat your own flesh.

II.24.6 O delirium of fever, may your after-effects go back. May the delirium causing weapon go back. May you eat him whose you are. May you eat him who has sent you here. May you eat your own flesh.

II.24.7 O pallidness of fever (arjuni), may your after effects go back. May the offensive weapon go back. May you eat him whose you are. May you eat him who has sent you. May you eat your own flesh.

II.24.8 O burning heat of fever (bharūji),may your after effects go back. May the weakening weapon go back. May you eat him whose you are. May you eat him who has sent you. May you eat your own flesh.

(२५) पञ्चविंशं सूक्तम्

(१–५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्य चातन ऋषिः । पृश्निपर्णौषधिर्देवता । (१–३, ५) प्रथमादितृचस्य पञ्चम्या ऋचश्चानुष्टुप्, (४) चतुर्थ्याश्च भुरिगनुष्टुप् छन्दसी ॥

शं नो॑ दे॒वी पृ॑श्निप॒र्ण्यशं॒ निर्ऋ॑त्या अकः ।
उ॒ग्रा हि क॑ण्व॒जम्भ॑नी॒ ताम॑भक्षि॒ सह॑स्वतीम् ॥१॥

सह॑माने॒यं प्र॑थ॒मा पृ॑श्निप॒र्ण्य॑जायत ।
तया॒हं दु॒र्णाम्नां॒ शिरो॑ वृश्चामि॑ श॒कुने॑रिव ॥२॥

अ॒राय॑मसृक्पावा॑नं॒ यश्च॑ स्फा॒तिं जिही॑र्षति ।
ग॒र्भा॒दं कण्वं॑ नाशय॒ पृश्निपर्णि॒ सह॑स्व च ॥३॥

गि॒रिमे॑ना॒ँ आ वे॑शय॒ कण्वा॑ञ्जीवित॒योप॑नान् ।
तांस्त्वं दे॑वि पृश्निपर्ण्य॒ग्निरि॑वानु॒दह॑न्निहि ॥४॥

परा॑च एना॒न्प्र णु॑द॒ कण्वा॑ञ्जीवित॒योप॑नान् ।
तमां॑सि॒ यत्र॒ गच्छ॑न्ति॒ तत्क्र॒व्यादो॑ अजीगमम् ॥५॥

शम् । नः॒ । दे॒वी । पृ॒श्नि॒ऽप॒र्णी । अशा॑म् । निः॒ऽऋ॑त्यै । अ॒कः॒ ।
उ॒ग्रा । हि । क॒ण्व॒ऽजम्भ॑नी । ताम् । अ॒भ॒क्षि॒ । सह॑स्वतीम् ॥ १ ॥

सह॑माना । इ॒यम् । प्र॒थ॒मा । प्र॒श्नि॒ऽप॒र्णी । अ॒जा॒य॒त ।
तया॑ । अ॒हम् । दुः॒ऽनाम्ना॑म् । शिरः॑ । वृ॒श्चामि॑ । श॒कुनेः॑ऽइव ॥ २ ॥

अ॒राय॑म् । अ॒सृ॒क्ऽपावा॑नम् । यः । च॒ । स्फा॒तिम् । जिही॑र्षति ।
ग॒र्भ॒ऽअ॒दम् । कण्व॑म् । ना॒श॒य॒ । पृश्नि॒ऽपर्णि । सह॑स्व । च॒ ॥ ३ ॥

गि॒रिम् । ए॒ना॒न् । आ । वे॒श॒य॒ । कण्वा॑न् । जी॒वि॒त॒ऽयोप॑नान् ।
तान् । त्वम् । दे॒वि॒ । पृ॒श्नि॒ऽप॒र्णि॒ । अ॒ग्निःऽई॑व । अ॒नु॒ऽदह॑न् । इ॒हि॒ ॥ ४ ॥

परा॑चः । ए॒ना॒न् । प्र । नु॒द॒ । कण्वा॑न् । जी॒वि॒त॒ऽयोप॑नान् ।
तमां॑सि । यत्र॑ । गच्छ॑न्ति । तत् । क्र॒व्य॒ऽअदः॑ । अ॒जी॒ग॒म॒म् ॥ ५ ॥

Pṛśniparṇī

II.25.1 The pṛśniparṇī (a plant with spotted leaves) with its divine qualities (devī) has done good (śam) to us and bad (aśam) to wretchedness (nirṛti). She is a terrible destroyer of the roots of diseases, (kaṇva-jambhanī). That tonic herb I have used.

II.25.2 This potent herb pṛśniparṇī was born in ancient times. With her I cut off the heads of notorious diseases as if the head of a bird.

II.25.3 O pṛśniparṇī may you destroy the evil germ that sucks blood, and that wants to impede development, and the one that eats the embryo up, and may you be victorious.

II.25.4 May you chase these life-destroying germs away to the mountains and then, O pṛśniparṇī with divine qualities, may you come here burning them like fire.

II.25.5 May you drive away these life-destroying germs. Where the darknesses go, there I send the flesh eating germs.

(२६) षड्विंशं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्य सविता ऋषिः । पशवो देवता : (१-२) प्रथमाद्वितीययोस्त्रिष्टुप् , (३) तृतीयाया उपरिष्टाद्विराड्बृहती, (४) चतुर्थ्या भुरिगनुष्टुप्, (५) पञ्चम्याश्चानुष्टुप् छन्दांसि ॥

एह यन्तु पशवो ये परेयुर्वायुर्येषां सहचारं जुजोष ।
त्वष्टा येषां रूपधेयानि वेदास्मिन्तान्गोष्ठे सविता नि यच्छतु ॥१॥
इमं गोष्ठं पशवः सं स्रवन्तु बृहस्पतिरा नयतु प्रजानन् ।
सिनीवाली नयत्वाग्रमेषामाजग्मुषो अनुमते नि यच्छ ॥२॥
सं सं स्रवन्तु पशवः समश्वाः समु पूरुषाः ।
सं धान्यस्य या स्फातिः संस्राव्येण हविषा जुहोमि ॥३॥
सं सिञ्चामि गवां क्षीरं समाज्येन बलं रसम् ।
संसिक्ता अस्माकं वीरा ध्रुवा गावो मयि गोपतौ ॥४॥
आ हरामि गवां क्षीरमाहार्षं धान्यं रसम् ।
आहृता अस्माकं वीरा आ पत्नीरिदमस्तकम् ॥५॥

आ । इह । यन्तु । पशवः । ये । पराऽईयुः । वायुः । येषाम् । सहऽचारम् । जुजोष । त्वष्टा । येषाम् । रूपऽधेयानि । वेद । अस्मिन् । तान् । गोऽस्थे । सविता । नि । यच्छतु ॥ १ ॥

इमम् । गोऽस्थम् । पशवः । सम् । स्रवन्तु । बृहस्पतिः । आ । नयतु । प्रऽजानन् ।
सिनीवाली । नयतु । आ । अग्रम् । एषाम् । आऽजग्मुषः । अनुऽमते । नि । यच्छ ॥

सम् । सम् । स्रवन्तु । पशवः । सम् । अश्वाः । सम् । ऊं इति । पुरुषाः ।
सम् । धान्यस्य । या । स्फातिः । सम्ऽस्राव्येण । हविषा । जुहोमि ॥ ३ ॥

सम् । सिञ्चामि । गवाम् । क्षीरम् । सम् । आज्येन । बलम् । रसम् ।
सम्ऽसिक्ताः । अस्माकम् । वीराः । ध्रुवाः । गावः । मयि । गोऽपतौ ॥ ४ ॥

आ । हरामि । गवाम् । क्षीरम् । आ । अहार्षम् । धान्यम् । रसम् ।
आऽहृताः । अस्माकम् । वीराः । आ । पत्नीः । इदम् । अस्तकम् ॥ ५ ॥

Paśus - Animals

II.26.1 May those cattle, that have wandered away and whose company the wind enjoys, come back here. The supreme moulder (tvaṣṭṛ) knows their formıs and figures (descriptions) . May the creator God guide them to this cow stall.

II.26.2 May those cattle, come in streams together to the cow-stall. May the Lord Supreme knowing well guide them to this place. May the night of new moon (sinīvālī) lead their foremost homeward (agra). O night of full moon (anumati), may you secure them fast (in their cow-pen) that have come here.

II.26.3 May the horses stream together, together the cattle and together the men also to this place. May the abundance of the grain stream to this place.I hereby offer the oblation that brings all together.

II.26.4 I pour the abundant cow-milk, and together the strength-giving soup with melted butter. Our attendants, i.e., men who look after them, have equally been well-fed; and as such, are dependable, may the cows remain here with full trust in me accepting me (alone) as the Lord of cows (go-patau) .

II.26.5 I bring the milk of cows.I have brought already the corn and the sap. Our young men have been brought and so are the wives to this house.

(२७) सप्तविंशं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्य कपिञ्जल ऋषिः । (१-५) प्रथमादिपञ्चर्चामोषधिः, (६) षष्ठ्या रुद्रः, (७) सप्तम्याश्चेन्द्रो देवताः । अनुष्टुप् छन्दः ॥

नेच्छत्रुः प्राशं जयाति सहमानाभिभूरसि । प्राशं प्रतिप्राशो जह्यरसान्कृण्वोषधे ॥१॥
सुपर्णस्त्वान्वविन्दत्सूकरस्त्वाखनन्नसा । प्राशं प्रतिप्राशो जह्यरसान्कृण्वोषधे ॥२॥
इन्द्रो ह चक्रे त्वा बाहावसुरेभ्य स्तरीतवे । प्राशं प्रतिप्राशो जह्यरसान्कृण्वोषधे ॥३॥
पाटामिन्द्रो व्याश्नादसुरेभ्य स्तरीतवे । प्राशं प्रतिप्राशो जह्यरसान्कृण्वोषधे ॥४॥
तयाहं शत्रून्त्साक्ष इन्द्रः सालावृकाँ इव । प्राशं प्रतिप्राशो जह्यरसान्कृण्वोषधे ॥५॥
रुद्र जलाषभेषज नीलशिखण्ड कर्मकृत् । प्राशं प्रतिप्राशो जह्यरसान्कृण्वोषधे ॥६॥
तस्य प्राशं त्वं जहि यो न इन्द्राभिदासति ।
अधि नो ब्रूहि शक्तिभिः प्राशि मामुत्तरं कृधि ॥७॥

न । इत् । शत्रुः । प्राशम् । जयाति । सहमाना । अभिऽभूः । असि ।
प्राशम् । प्रतिऽप्राशः । जहि । अरसान् । कृणु । ओषधे ॥ १ ॥
सुऽपर्णः । त्वा । अनु । अविन्दत् । सूकरः । त्वा । अखनत् । नसा ।
प्राशम् । प्रतिऽप्राशः । जहि । अरसान् । कृणु । ओषधे ॥ २ ॥
इन्द्रः । ह । चक्रे । त्वा । बाहौ । असुरेभ्यः । स्तरीतवे ।
प्राशम् । प्रतिऽप्राशः । जहि । अरसान् । कृणु । ओषधे ॥ ३ ॥
पाटाम् । इन्द्रः । वि । आश्नात् । असुरेभ्यः । स्तरीतवे ।
प्राशम् । प्रतिऽप्राशः । जहि । अरसान् । कृणु । ओषधे ॥ ४ ॥
तया । अहम् । शत्रून् । साक्षे । इन्द्रः । सालावृकान्ऽइव ।
प्राशम् । प्रतिऽप्राशः । जहि । अरसान् । कृणु । ओषधे ॥ ५ ॥
रुद्र । जलाषऽभेषज । नीलऽशिखण्ड । कर्मऽकृत् ।
प्राशम् । प्रतिऽप्राशः । जहि । अरसान् । कृणु । ओषधे ॥ ६ ॥
तस्य । प्राशम् । त्वम् । जहि । यः । नः । इन्द्र । अभिऽदासति ।
अधि । नः । ब्रूहि । शक्तिऽभिः । प्राशि । माम् । उत्ऽतरम् । कृधि ॥ ७ ॥

Oṣadhi - Herbs

II.27.1 Let not the enemy win at any cost in his missile-throw, because you are resister and overwhelmer. May send a counter missile against the missile. O herb, make my rivals sapless, dull and flat.

II.27.2 The eagle (suprṇa) mighty wings has found you out and the wild boar (sūkara) has dug you out with his muzzle (nasā) . May you send a counter-missile against the missile. O herb, make my rivals sapless, dull and flat.

II.27.3 The resplendent one has put you on his arm for defence against evil forces. May you send a counter-missile against the missile. O herb, make my rivals sapless, dull and flat.

II.27.4 The resplendent one has consumed the pāṭā herb for defence against evil forces. May you send a counter-missile against the missile. O herb, make my rivals sapless, dull and flat.

II.27.5 With that herb I shall defeat the enemies just as the resplendent one defeats the wild wolves. May you send a counter speech against the speech (of my adversary). O herb, make my rivals sapless, dull and flat.

Rudra

II.27.6 O adult physician, Lord of healing balm, prescriber, black-haired, and expert and experienced in your work, may you send a counter-speech against the speech. O herb, make my rivals sapless, dull and flat.(Prāśa=speech, pratiprāśa=counter-speech, as in debates).

Indra

II.27.7 O resplendent Lord, may you turn away, the speech (slogans) of the person, my rival, to defeat us. May you encourage us with your might and make me superior in public debates. (Prāśī=debate)

(२८) अष्टाविंशं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्य शम्भुर्ऋषिः । (१) प्रथमर्चो जरिमा आयुश्च, (२) द्वितीयाया मित्रावरुणौ, (३) तृतीयाया जरिमा, (४-५) चतुर्थीपञ्चम्योर्द्यावापृथिव्यादय आयुश्च देवताः । (१) प्रथमाया जगती, (२-४) द्वितीयादितृचस्य त्रिष्टुप्, (५) पञ्चम्याश्च भुरिक्त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

तुभ्यमेव जरिमन्वर्धतामयं मेममन्ये मृत्यवो हिंसिषुः शतं ये ।
मातेव पुत्रं प्रमना उपस्थे मित्र एनं मित्रियात्पात्वंहसः ॥१॥

मित्र एनं वरुणो वा रिशादा जरामृत्युं कृणुतां संविदानौ ।
तदग्निर्होता वयुनानि विद्वान्विश्वा देवानां जनिमा विवक्ति ॥२॥

त्वमीशिषे पशूनां पार्थिवानां ये जाता उत वा ये जनित्राः ।
मेमं प्राणो हासीन्मो अपानो मेमं मित्रा वधिषुर्मो अमित्राः ॥३॥

द्यौष्ट्वा पिता पृथिवी माता जरामृत्युं कृणुतां संविदाने ।
यथा जीवा अदितेरुपस्थे प्राणापानाभ्यां गुपितः शतं हिमाः ॥४॥

इममग्न आयुषे वर्चसे नय प्रियं रेतो वरुण मित्र राजन् ।
मातेवास्मा अदिते शर्म यच्छ विश्वे देवा जरदष्टिर्यथासत् ॥५॥

तुभ्यम् । एव । जरिमन् । वर्धताम् । अयम् । मा । इमम् । अन्ये । मृत्यवः । हिंसिषुः । शतम् । ये ।
माताऽइव । पुत्रम् । प्रऽमनाः । उपऽस्थे । मित्रः । एनम् । मित्रियात् । पातु । अंहसः ॥ १ ॥

मित्रः । एनम् । वरुणः । वा । रिशादाः । जराऽमृत्युम् । कृणुताम् । सम्ऽविदानौ ।
तत् । अग्निः । होता । वयुनानि । विद्वान् । विश्वा । देवानाम् । जनिम । विवक्ति ॥ २ ॥

त्वम् । ईशिषे । पशूनाम् । पार्थिवानाम् । ये । जाताः । उत । वा । ये । जनित्राः ।
मा । इमम् । प्राणः । हासीत् । मो इति । अपानः । मा । इमम् । मित्राः । वधिषुः ।
मो इति । अमित्राः ॥ ३ ॥

द्यौः । त्वा । पिता । पृथिवी । माता । जराऽमृत्युम् । कृणुताम् । संविदाने इति सम्ऽविदाने ।
यथा । जीवाः । अदितेः । उपऽस्थे । प्राणापानाभ्याम् । गुपितः । शतम् । हिमाः ॥ ४ ॥

इमम् । अग्ने । आयुषे । वर्चसे । नय । प्रियम् । रेतः । वरुण । मित्रऽराजन् [?] ।
माताऽइव । अस्मै । अदिते । शर्म । यच्छ । विश्वे । देवाः । जरत्ऽअष्टिः । यथा । असत् ॥ ५ ॥

Jarimā-Āyu

II.28.1 Old age, may this child grow for you only. May deaths, for which there are hundreds, not harm him. May the friendly Lord (Mitra) protect him from the vicious designs of friends, just as and affectionate mother guards her son in her lap.

Mitrā-Varuṇau

II.28.2 May both the friendly Lord (Mitra) and the venerable Lord (Varuṇa) the destroyer of evil, fully accordant with each other, enable (this child to live long and then) die at a natural old age. Thus the adorable Lord, the donor, knowing all our actions, mobilizes the life-giving power of all the bounties of Nature.

Jarimā-Āyu

II.28.3 You are the sovereign of earthly creatures, which have been born or are yet to be born. May not the in-breath leave him, nor the out-breath. May not the friends and nor the enemies murder him.

Dyāvā-Pṛthvī

II.28.4 May heaven, your father and the earth, your the mother accordant with each other, enable you to die of old age only, so that you may live in the lap of the earth, well protected by inbreath (prāṇa) and out-breath (apāna) for a hundred winters. (śatam himāḥ).

II.28.5 O fire-divine, may you lead this man to long life and splendour. O venerable and friendly Lord, may you equip him with coveted power of virility. O earth, like a mother may you provide him shelter. O all the bounties of Nature, may you arrange so that he reaches the good old age (jaradaṣti).

(२९) एकोनत्रिंशं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । बहवो देवताः । (१) प्रथमाया अनुष्टुप्, (२-३, ५-७) द्वितीयातृतीययोः पञ्चम्यादित्रयस्य च त्रिष्टुप्, (४) चतुर्थ्याश्च पराबृहती निचृत्प्रस्तारपङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

पार्थिवस्य रसे देवा भगस्य तन्वो३ बले ।
आयुष्यमस्मा अग्निः सूर्यो वर्च आ धाद्बृहस्पतिः ॥१॥
आयुरस्मै धेहि जातवेदः प्रजां त्वष्टरधिनिधेह्यस्मै ।
रायस्पोषं सवितरा सुवास्मै शतं जीवाति शरदस्तवायम् ॥२॥
आशीर्ण ऊर्जमुत सौप्रजास्त्वं दक्षं धत्तं द्रविणं सचेतसौ ।
जयं क्षेत्राणि सहसायमिन्द्र कृण्वानो अन्यानधरान्त्सपत्नान् ॥३॥
इन्द्रेण दत्तो वरुणेन शिष्टो मरुद्भिरुग्रः प्रहितो न आगन् ।
एष वां द्यावापृथिवी उपस्थे मा क्षुधन्मा तृषत् ॥४॥
ऊर्जमस्मा ऊर्जस्वती धत्तं पयो अस्मै पयस्वती धत्तम् ।
ऊर्जमस्मै द्यावापृथिवी अधातां विश्वे देवा मरुत ऊर्जमापः ॥५॥
शिवाभिष्टे हृदयं तर्पयाम्यनमीवो मोदिषीष्ठाः सुवर्चाः ।
सवासिनौ पिबतां मन्थमेतमश्विनो रूपं परिधाय मायाम् ॥६॥

पार्थिवस्य । रसे । देवाः । भगस्य । तन्वः । बले ।
आयुष्यम् । अस्मै । अग्निः । सूर्यः । वर्चः । आ । धात् । बृहस्पतिः ॥ १ ॥
आयुः । अस्मै । धेहि । जातऽवेदः । प्रजाम् । त्वष्टः । अधिऽनिधेहि । अस्मै ।
रायः। पोषम् । सवितः । आ । सुव । अस्मै । शतम्। जीवाति । शरदः । तव । अयम् ॥२॥
आऽशीः । नः । ऊर्जम् । उत । सौप्रजाःऽत्वम् । दक्षम् । धत्तम् । द्रविणम् । सऽचेतसौ ।
जयम् । क्षेत्राणि । सहसा । अयम् । इन्द्र । कृण्वानः । अन्यान् । अधरान् । सऽपत्नान् ॥ ३ ॥
इन्द्रेण । दत्तः । वरुणेन । शिष्टः । मरुत्ऽभिः । उग्रः । प्रऽहितः । नः । आ । अगन् ।
एषः । वाम् । द्यावापृथिवी इति । उपऽस्थे । मा । । क्षुधत् । मा । तृषत् ॥ ४ ॥
ऊर्जम् । अस्मै । ऊर्जस्वती इति । धत्तम् । पयः । अस्मै । पयस्वती इति । धत्तम् ।
ऊर्जम् । अस्मै । द्यावापृथिवी इति । अधाताम् । विश्वे । देवाः । मरुतः । ऊर्जम् । आपः ॥ ५ ॥
शिवाभिः । ते । हृदयम् । तर्पयामि । अनमीवः । मोदिषीष्ठाः । सुऽवर्चाः ।
सऽवासिनौ । पिबताम् । मन्थम् । एतम् । अश्विनोः । रूपम् । परिऽधाय । मायाम् ॥ ६ ॥

Agni-Surya and Other Devatās

II.29.1 O bounties of Nature, may Agni, the adorable Lord, Sūrya, the Sun, Brahaspati, the Lord supreme, bestow on the sacrificer a long life, eminence and lustre, that he is always available on this earth with physical fitness, and past deeds.

II.29.2 O knower of all that is born (jātaveda) grant long life to this man. O supreme architect (tvaṣṭṛ) bless this man with progeny. O creator Lord, (savitr) bestow on this man riches and nourishment (rāyas-poṣa). May this devotee of yours live through a hundred autumns.

II.29.3 May our Lord, pleased with our prayer, bestow on us vigour and good progeny, dexterity as well as riches. O resplendent one, may this sacrificer win the fields (kṣetra) and victôry, with his might, putting other rivals under his feet (i.e.,under his subjugation).

II.29.4 Granted by the resplendent Lord (Indra), guided by the venerable Lord (Varuṇa) and urged by the vital forces, this fierce one (ugra) has come to us. O heaven and earth, may this man never suffer from the hunger and thirst in your bosom (in your shelter).

II.29.5 O both of you, rich in grains (food, ūrja) give him grains. O both of you, rich in milk (payasvati), give him milk (payas). May heaven and earth give him vigour (ūrja, energy) and may the vital forces (maruts) and the waters (āpaḥ) give strength to him.

II.29.6 With beneficial preparations (śivābhiḥ). I shall satiate your heart. Let you live in joy, free from disease and full of lustre (suvarcas). Let both of you, living together, drink this churned up beverage and assume the form and the knowledge of twin divines (aśvins).

इन्द्र एतां संसृजे विद्धो अग्रं ऊर्जां स्वधामजरां सा तं एषा ।
तया त्वं जीव शरदः सुवर्चा मा त आ सुस्त्रोद्भिषजस्ते अक्रन् ॥७॥

इन्द्रः । एताम् । ससृजे । विद्धः । अग्रे । ऊर्जाम् । स्वधाम् । अजराम् । सा । ते । एषा ।
तया । त्वम् । जीव । शरदः । सुऽवर्चाः । मा । ते । आ । सुस्रोत् । भिषजः । ते । अक्रन् ॥ ७ ॥

(३०) त्रिंशं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्य प्रजापतिर्ऋषिः । अश्विनौ देवते । (१) प्रथमायाः पथ्यापङ्क्तिः,
(२, ४-५) द्वितीयाचतुर्थीपञ्चमीनामनुष्टुप्, (३) तृतीयायाश्च भुरिगनुष्टुप् छन्दांसि ॥

यथेदं भूम्या अधि तृणं वातो मथायति ।
एवा मंथ्नामि ते मनो यथा मां कामिन्यसो यथा मन्नापगा असः ॥१॥

सं चेन्नयाथो अश्विना कामिना सं च वक्षथः ।
सं वां भगासो अग्मत सं चित्तानि समु व्रता ॥२॥

यत्सुपर्णा विवक्षवो अनमीवा विवक्षवः ।
तत्र मे गच्छताद्धवं शल्य इव कुल्मलं यथा ॥३॥

यदन्तरं तद्बाह्यं यद्बाह्यं तदन्तरम् ।
कन्यानां विश्वरूपाणां मनो गृभायौषधे ॥४॥

एयमगन्पतिकामा जनिकामोऽहमागमम् ।
अश्वः कनिक्रदद्यथा भगेनाहं सहागमम् ॥५॥

यथा । इदम् । भूम्याः । अधि । तृणम् । वातः । मथायति । एव । मथ्नामि । ते ।
मनः । यथा । माम् । कामिनी । असः । यथा । मत् । न । अपऽगाः । असः ॥ १ ॥
सम् । च । इत् । नयाथः । अश्विना । कामिना । सम् । च । वक्षथः ।
सम् । वाम् । भगासः । अग्मत । सम् । चित्तानि । सम् । ऊं इति । व्रता ॥ २ ॥
यत् । सुऽपर्णाः । विवक्षवः । अनमीवाः । विवक्षवः ।
तत्र । मे । गच्छतात् । हवम् । शल्यःऽइव । कुल्मलम् । यथा ॥ ३ ॥
यत् । अन्तरम् । तत् । बाह्यम् । यत् । बाह्यम् । तत् । अन्तरम् ।
कन्यानाम् । विश्वऽरूपाणाम् । मनः । गृभाय । ओषधे ॥ ४ ॥
आ । इयम् । अगन् । पतिऽकामा । जनिऽकामः । अहम् । आ । अगमम् ।
अश्वः । कनिक्रदत् । यथा । भगेन । अहम् । सह । आ । अगमम् ॥ ५ ॥

II.29.7 Yielding to your devotional prayers, the resplendent one (Indra) prepared this beverage, invigorating, nourishing and age giving. Now it is yours. Enjoying this may you live long through autumns full of lustre. Let there be no leakage of your vital fluids. The physicians have the curative and life giving recipes furnished from you.

Manas

II.30.1 As the wind agitates this grass on the ground, so I inspire your heart, that you may be affectionate and loving to me and may never go away from me.

Aśvinau

II.30.2 O Aśvins, the twins divine, may you both lead together and unite her with him, with love and affection. O couple, the future target of both of you has become one and so are your plans, paths and intents also now one.

Oṣadhi

II.30.3 Where the birds of charming wings chirp and sing, free from disease and sickness, there let my call reach her ears, as ' arrow reaches the target.

II.30.4 Whatever is inside, let the same be outside, and whatever is outside, let the same be inside (the internal thinking in unison with external expressions). O medicinal herb, may you capture the hearts of all the beautiful maidens.

Dampatī (Couples)

II.30.5 Here she has come longing for a husband and in the way, desiring a wife have I come, like a loud-neighing horse, full of passion (towards a mare).

(३१) एकत्रिंशं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्य काण्व ऋषिः। मही चन्द्रमा वा देवता। (१) प्रथमाया अनुष्टुप्, (२,४) द्वितीयाचतुर्थ्योरुपरिष्टाद्विराड्बृहती, (३,५) तृतीयापञ्चम्योश्चार्षी त्रिष्टुप् छन्दांसि॥

इन्द्रस्य या मही दृषत्क्रिमेर्विश्वस्य तर्हणी।
तया पिनष्मि सं क्रिमीन्दृषदा खल्वाँ इव॥१॥

दृष्टमदृष्टमतृहमथो कुरूरुमतृहम्।
अल्गण्डून्त्सर्वाञ्छलुनान्क्रिमीन्वचसा जम्भयामसि॥२॥

अल्गण्डून्हन्मि महता वधेन दूना अदूना अरसा अभूवन्।
शिष्टानशिष्टान्नि तिरामि वाचा यथा क्रिमीणां नकिरुच्छिषातै॥३॥

अन्वान्त्र्यं शीर्षण्य१मथो पार्ष्टेयं क्रिमीन्।
अवस्कवं व्यध्वरं क्रिमीन्वचसा जम्भयामसि॥४॥

ये क्रिमयः पर्वतेषु वनेष्वोषधीषु पशुष्वप्स्व१न्तः।
ये अस्माकं तन्व१माविविशुः सर्वं तद्धन्मि जनिम क्रिमीणाम्॥५॥

इन्द्रस्य। या। मही। दृषत्। क्रिमेः। विश्वस्य। तर्हणी।
तया। पिनष्मि। सम्। क्रिमीन्। दृषदा। खल्वान्ऽइव॥ १॥
दृष्टम्। अदृष्टम्। अतृहम्। अथो इति। कुरूरुम्। अतृहम्।
अल्गण्डून्। सर्वान्। शलुनान्। क्रिमीन्। वचसा। जम्भयामसि॥ २॥
अल्गण्डून्। हन्मि। महता। वधेन। दूनाः। अदूनाः। अरसाः। अभूवन्।
शिष्टान्। अशिष्टान्। नि। तिरामि। वाचा। यथा। क्रिमीणाम्। नकिः। उत्ऽशिषातै॥ ३॥
अनुऽआन्त्र्यम्। शीर्षण्य१म्। अथो इति। पार्ष्टेयम्। क्रिमीन्।
अवऽस्कवम्। विऽअध्वरम्। क्रिमीन्। वचसा। जम्भयामसि॥ ४॥
ये। क्रिमयः। पर्वतेषु। वनेषु। ओषधीषु। पशुषु। अप्ऽसु। अन्तः। ये। अस्माकम्।
तन्व१म्। आऽविविशुः। सर्वम्। तत्। हन्मि। जनिम। क्रिमीणाम्॥ ५॥

Mahī (Earth)

II.31.1 With the resplendent Lord's great grinding stone which is a sure crusher of all the worms, I crush the worms to bits, as they grind and pound vetches and entails with mill-stone.

Against Worms (Krimī-jambhanam)

II.31.2 I have crushed the visible as well as the invisible worm, I have crushed the kururu worms that crawl on earth. With the vaca herb, I hereby kill all the insects (alganda) that cause itching and the salunas that move very fast. (unidentified worms: Kururu, algandu "alandu", saluna)

II.31.3 I strike the insects, causing itching, with the great destructive weapon. All those insects, struck and burnt have now become lifeless. With the vaca herb, I destroy the lame one, fast moving and sluggish, so that none of the insects remain alive.

II.31.4 With the vaca herb, I destroy the worms that reside in bowels and intestines, in the head, or in the lungs, and the avaskavas and Borers worms that bounce and cause severe pain.

II.31.5 The worms, that are found in the hilly regions, in the forests, inside the animals and in waters, and that have entered our bodies, I hereby destroy their entire generation.

(३२) द्वात्रिंशं सूक्तम्

(१-६) चतुर्णामस्य सूक्तस्य काण्व ऋषिः । आदित्यो देवता । (१) प्रथमर्चस्त्रिपाद्भुरिग्गायत्री, (२-५) द्वितीयादिचतसृणामनुष्टुप्, (६) षष्ठ्याश्च चतुष्पान्निचृदुष्णिक् छन्दांसि ॥

उद्यन्नादित्यः क्रिमीन्हन्तु निम्रोचन्हन्तु रश्मिभिः ।
ये अन्तः क्रिमयो गवि ॥१॥
विश्वरूपं चतुरक्षं क्रिमिं सारङ्गमर्जुनम् ।
शृणाम्यस्य पृष्टीरपि वृश्चामि यच्छिरः ॥२॥
अत्रिवद्वः क्रिमयो हन्मि कण्ववज्जमदग्निवत् ।
अगस्त्यस्य ब्रह्मणा सं पिनष्म्यहं क्रिमीन् ॥३॥
हतो राजा क्रिमीणामुतैषां स्थपतिर्हतः ।
हतो हतमाता क्रिमिर्हतभ्राता हतस्वसा ॥४॥
हतासो अस्य वेशसो हतासः परिवेशसः ।
अथो ये क्षुल्लका इव सर्वे ते क्रिमयो हताः ॥५॥
प्र ते शृणामि शृङ्गे याभ्यां वितुदायसि ।
भिनद्मि ते कुषुम्भं यस्ते विषधानः ॥६॥

उत्ऽयन् । आदित्यः । क्रिमीन् । हन्तु । निऽम्रोचन् । हन्तु । रश्मिऽभिः ।
ये । अन्तः । क्रिमयः । गवि ॥ १ ॥
विश्वऽरूपम् । चतुःऽअक्षम् । क्रिमिम् । सारङ्गम् । अर्जुनम् ।
शृणामि । अस्य । पृष्टीः । अपि । वृश्चामि । यत् । शिरः ॥ २ ॥
अत्रिऽवत् । वः । क्रिमयः । हन्मि । कण्वऽवत् । जमदग्निऽवत् ।
अगस्त्यस्य । ब्रह्मणा । सम् । पिनष्मि । अहम् । क्रिमीन् ॥ ३ ॥
हतः । राजा । क्रिमीणाम् । उत । एषाम् । स्थपतिः । हतः ।
हतः । हतऽमाता । क्रिमिः । हतऽभ्राता । हतऽस्वसा ॥ ४ ॥
हतासः । अस्य । वेशसः । हतासः । परिऽवेशसः ।
अथो इति । ये । क्षुल्लकाःऽइव । सर्वे । ते । क्रिमयः । हताः ॥ ५ ॥
प्र । ते । शृणामि । शृङ्गे इति । याभ्याम् । विऽतुदायसि ।
भिनद्मि । ते । कुषुम्भम् । यः । ते । विषऽधानः ॥ ६ ॥

Ādityaḥ-the Sun

II.32.1 May the Sun as He rises up, kill the worms with his rays, and also while setting let him kill the worms, let these rays destroy the worms that live within the cow.

II.32.2 Of the worm, having all forms, having four eyes, and the speckled one and the whitish one, I break the ribs and I chop its head off.

II.32.3 O worm, like Atri, like Kaṇva and like Jamadagni, I will crush you, like a good grinder and like blazing fire, I crush the worms thoroughly with the knowledge of cleanliness. (Atri=sanitation incharge; Kaṇva=health officer and Jamadagni=area inspector to keep his circle clean)

II.32.4 The king of the worms has been killed, and their architect (chieftain) also is killed. The worm is killed, with its mother killed, brothers killed and sisters killed.

II.32.5 Neighbours of this worm are killed, and killed are its acquaintances (further neighbours). Whosoever was a smaller fry, the kṣullakās, all of them have been killed.

II.32.6 I crush your both the antennas with which you torment others;and I pierce your vicious pouch, which is the store of your poison.

(३३) त्रयस्त्रिंशं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । यक्ष्मविबर्हणं देवता । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोरनुष्टुप्, (३) तृतीयाया ककुम्मत्यनुष्टुप्, (४) चतुर्थ्याश्चतुष्पादुष्णिक्, (५) पञ्चम्या उपरिष्टाद्विराड्बृहती, (६) षष्ठ्या उष्णिग्गर्भा निचृदनुष्टुप्, (७) सप्तम्याश्च पथ्यापङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

अक्षीभ्यां ते नासिकाभ्यां कर्णाभ्यां छुबुकादधि ।
यक्ष्मं शीर्षण्यं मस्तिष्काज्जिह्वाया वि वृहामि ते ॥१॥
ग्रीवाभ्यस्त उष्णिहाभ्यः कीकसाभ्यो अनूक्यात् ।
यक्ष्मं दोषण्यमंसाभ्यां बाहुभ्यां वि वृहामि ते ॥२॥
हृदयात्ते परि क्लोम्नो हलीक्ष्णात्पार्श्वाभ्याम् ।
यक्ष्मं मतस्नाभ्यां प्लीह्नो यक्नस्ते वि वृहामसि ॥३॥
आन्त्रेभ्यस्ते गुदाभ्यो वनिष्ठोरुदरादधि ।
यक्ष्मं कुक्षिभ्यां प्लाशेर्नाभ्या वि वृहामि ते ॥४॥
ऊरुभ्यां ते अष्ठीवद्भ्यां पार्ष्णिभ्यां प्रपदाभ्याम् ।
यक्ष्मं भसद्यं श्रोणिभ्यां भासदं भंससो वि वृहामि ते ॥५॥
अस्थिभ्यस्ते मज्जभ्यः स्नावभ्यो धमनिभ्यः ।
यक्ष्मं पाणिभ्यामङ्गुलिभ्यो नखेभ्यो वि वृहामि ते ॥६॥

अक्षीभ्याम् । ते । नासिकाभ्याम् । कर्णाभ्याम् । छुबुकात् । अधि ।
यक्ष्मम् । शीर्षण्यम् । मस्तिष्कात् । जिह्वायाः । वि । वृहामि । ते ॥ १ ॥
ग्रीवाभ्यः । ते । उष्णिहाभ्यः । कीकसाभ्यः । अनूक्यात् ।
यक्ष्मम् । दोषण्यम् । अंसाभ्याम् । बाहुऽभ्याम् । वि । वृहामि । ते ॥ २ ॥
हृदयात् । ते । परि । क्लोम्नः । हलीक्ष्णात् । पार्श्वाभ्याम् ।
यक्ष्मम् । मतस्नाभ्याम् । प्लीह्नः । यक्नः । ते । वि । वृहामसि ॥ ३ ॥
आन्त्रेभ्यः । ते । गुदाभ्यः । वनिष्ठोः । उदरात् । अधि ।
यक्ष्मम् । कुक्षिऽभ्याम् । प्लाशेः । नाभ्याः । वि । वृहामि । ते ॥ ४ ॥
ऊरुऽभ्याम् । ते । अष्ठीवत्ऽभ्याम् । पार्ष्णिऽभ्याम् । प्रऽपदाभ्याम् ।
यक्ष्मम् । भसद्यम् । श्रोणिऽभ्याम् । भासदम् । भंससः । वि । वृहामि । ते ॥ ५ ॥
अस्थिऽभ्यः । ते । मज्जऽभ्यः । स्नावऽभ्यः । धमनिऽभ्यः ।
यक्ष्मम् । पाणिऽभ्याम् अङ्गुलिऽभ्यः । नखेभ्यः । वि । वृहामि । ते ॥ ६ ॥

Expulsion of Yakṣmā - from all parts of the body

II.33.1 Out of your two eyes, out of your two nostrils, out of your two ears, out of your mouth, out of your brain, and out of your tongue, I pluck off your wasting disease of head.

II.33.2 Out of your two muscles of the neck (grīvā),out of your vains of the nape (uṣṇiha),out of the cartiledges of the ribs (ninasa),out of the spine (anūkya),out of the two shoulders (amsa) and joint of your two arms (bāhu),I pluck off your wasting disease of upper limbs (extremities) .

II.33.3 Out of your heart (hṛdaya),out of your right lungs, (kloma) out of your intestine (halīkṣṇā),out of your two sides (pārśva), out of your two kidneys (matasnā),out of your spleen (pithā) and out of your liver (yakna),I pluck off your wasting disease.

II.33.4 Out of your intestines (antra),out of your guts (gudā),out of your bowels (vaniṣṭha),out of your abdomen (udara),out of your two flanks (kukṣi),out of your mesentery (plāśa),and out of your naval (nābhi),I pluck off your wasting disease.

II.33.5 Out of your two thighs (uru), out of your two knees (aṣṭhī), out of your two heals, (pārsṇi) out of your fore-parts of the feet (prapadā), out of your hips (bhasadya), and out of you loins (śroṇi), I pluck away your wasting disease of the rump loins rooted in the loins (also Ṛg. X.163.4) .

II.33.6 Out of your bones (asthi), out of your marrows (majjā), out of your sinews (snāvu), out of your blood-vessels (dhamanī), out of your two hands (pāṇi), out of your fingers (anguli) and out of your nails (nakha), I pluck off your wasting disease.

अङ्गेअङ्गे लोम्निलोम्नि यस्ते पर्वणिपर्वणि ।
यक्ष्मं त्वचस्यं ते वयं कश्यपस्य वीबर्हेण विष्वञ्चं वि वृहामसि ॥७॥

अङ्गेऽअङ्गे । लोम्निऽलोम्नि । यः । ते । पर्वणिऽपर्वणि ।
यक्ष्मम् । त्वचस्यम् । ते । वयम् । कश्यपस्य । विऽबर्हेण । विष्वञ्चम् । वि । वृहामसि ॥ ७ ॥

(३४) चतुर्स्त्रिंशं सूक्तम्

(१–५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । (१) प्रथमर्चः पशुपतिः, (२) द्वितीयाया देवाः, (३) तृतीयाया अग्निर्विश्वकर्मा च, (४) चतुर्थ्या वायुः प्रजापतिश्च, (५) पञ्चम्याश्चाशीर्देवताः । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

य ईशे पशुपतिः पशूनां चतुष्पदामुत यो द्विपदाम् ।
निष्क्रीतः स यज्ञियं भागमेतु रायस्पोषा यजमानं सचन्ताम् ॥१॥
प्रमुञ्चन्तो भुवनस्य रेतो गातुं धत्त यजमानाय देवाः ।
उपाकृतं शशमानं यदस्थात्प्रियं देवानामप्येतु पाथः ॥२॥
ये बध्यमानमनु दीध्याना अन्वैक्षन्त मनसा चक्षुषा च ।
अग्निष्टानग्रे प्र मुमोक्तु देवो विश्वकर्मा प्रजया संरराणः ॥३॥
ये ग्राम्याः पशवो विश्वरूपा विरूपाः सन्तो बहुधैकरूपाः ।
वायुष्टानग्रे प्र मुमोक्तु देवः प्रजापतिः प्रजया संरराणः ॥४॥
प्रजानन्तः प्रति गृह्णन्तु पूर्वे प्राणमङ्गेभ्यः पर्याचरन्तम् ।
दिवं गच्छ प्रति तिष्ठा शरीरैः स्वर्गं याहि पथिभिर्देवयानैः ॥५॥

यः । ईशे । पशुऽपतिः । पशूनाम् । चतुःऽपदाम् । उत । यः । द्विऽपदाम् ।
निःऽक्रीतः । सः । यज्ञियम् । भागम् । एतु । रायः । पोषाः । यजमानम् । सचन्ताम् ॥ १ ॥
प्रऽमुञ्चन्तः । भुवनस्य । रेतः । गातुम् । धत्त । यजमानाय । देवाः ।
उपऽआकृतम् । शशमानम् । यत् । अस्थात् । प्रियम् । देवानाम् । अपि । एतु । पाथः ॥ २ ॥
ये । बध्यमानम् । अनु । दीध्यानाः । अनुऽऐक्षन्त । मनसा । चक्षुषा । च ।
अग्निः । तान् । अग्रे । प्र । मुमोक्तु । देवः । विश्वऽकर्मा । प्रऽजया । सम्ऽरराणः ॥ ३ ॥
ये । ग्राम्याः । पशवः । विश्वऽरूपाः । विऽरूपाः । सन्तः । बहुऽधा । एकऽरूपाः ।
वायुः । तान् । अग्रे । प्र । मुमोक्तु । देवः । प्रजाऽपतिः । प्रऽजया । सम्ऽरराणः ॥ ४ ॥
प्रऽजानन्तः । प्रति । गृह्णन्तु । पूर्वे । प्राणम् । अङ्गेभ्यः । परि । आऽचरन्तम् ।
दिवम् । गच्छ । प्रति । तिष्ठ । शरीरैः । स्वःऽगम् । याहि । पथिऽभिः । देवऽयानैः ॥५॥

II.33.7 Whatever all-pervading wasting disease has penetrated in your each and every limb (anga), each and every hair (loma), and each and every joint, (parva) that wasting disease of the skin (tvak), we hereby pluck off with the scattering rays of the Sun. (kaśyapa treatment).

Lord of Cattle

II.34.1 May the Lo.: of cattle and creatures (Paśupati), who rules over quadrupeds as well as bipeds, won over by our prayers, come to this part of the sacrifice. May rāyaspoṣa (riches and nourishment) in plenty favour the sacrificer.

Divinities

II.34.2 Every creature has been provided with reproductive potentiality. O bounties of Nature, may you grant success to the sacrificer (in procreation). Duly brought, righteously earned, good and pleasing, may all these offerings pass on to the enlightened ones.

Agni-Visvakarman

II.34.3 Among us, there are worshippers, who engrossed in deep meditation, could realize with their mental eye (manasā cakṣuṣā), that the victim, (the culprit) is seated in their own interior. May our foremost adorable (Agni), always happy and pleased with the creation, the Supreme Architect (Viśvakarman)- first of all (agniḥ tān agre), bless them with complete freedom (mumoktu).

Vāyu-Prajāpatiḥ

II.34.4 The tame cattle of all forms, though varied in appearance and colour, are, verily, one, and are of one common nature. May our Vitality-Personified Lord (Vāyu), Lord of Progeny (Prajāpati), happy and pleased with His creation, first of all (Vāyuh tān agre), bless them with complete freedom.

Blessings

II.34.5 May the realized ones, first of all, take the vital breath under their control from the limbs in which it has been circulating. Go to heaven, Stay firm with all the parts of your body. Attain the world of light and emancipation, following the path of the enlightened ones, (your predecessors).

(३५) पञ्चत्रिंशं सूक्तम्

(१–५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्याङ्गिरा ऋषिः । विश्वकर्मा देवता । (१) प्रथमर्चो बृहतीगर्भा त्रिष्टुप्, (२–३) द्वितीयातृतीययोस्त्रिष्टुप्, (४–५) चतुर्थीपञ्चम्योश्च भुरिक्त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

ये भक्षयन्तो न वसून्यानृधुर्यानग्नयो अन्वतप्यन्त धिष्ण्याः ।
या तेषामवया दुरिष्टिः स्विष्टिं नस्तान्कृणवद्विश्वकर्मा ॥१॥
यज्ञपतिमृषय एनसाहुर्निर्भक्तं प्रजा अनुतप्यमानम् ।
मथव्यान्त्स्तोकानप यान्रराध सं नष्टेभिः सृजतु विश्वकर्मा ॥२॥
अदान्यान्त्सोमपान्मन्यमानो यज्ञस्य विद्वान्त्समये न धीरः ।
यदेनश्चकृवान्बद्ध एष तं विश्वकर्मन्प्र मुञ्चा स्वस्तये ॥३॥
घोरा ऋषयो नमो अस्त्वेभ्यश्चक्षुर्यदेषां मनसश्च सत्यम् ।
बृहस्पतये महिष द्युमन्नमो विश्वकर्मन्नमस्ते पाह्यस्मान् ॥४॥
यज्ञस्य चक्षुः प्रभृतिर्मुखं च वाचा श्रोत्रेण मनसा जुहोमि ।
इमं यज्ञं विततं विश्वकर्मणा देवा यन्तु सुमनस्यमानाः ॥५॥

ये । भक्षयन्तः । न । वसूनि । आनृधुः । यान् । अग्नयः । अनुऽअतप्यन्त । धिष्ण्याः ।
या । तेषाम् । अवऽयाः । दुःऽइष्टिः । सुऽइष्टिम् । नः । ताम् । कृणवत् । विश्वऽकर्मा ॥ १ ॥
यज्ञऽपतिम् । ऋषयः । एनसा । आहुः । निःऽभक्तम् । प्रऽजाः । अनुऽतप्यमानम् ।
मथव्यान् । स्तोकान् । अप । यान् । रराध । सम् । नः । तेभिः । सृजतु । विश्वऽकर्मा ॥ २ ॥
अदान्यान् । सोमऽपान् । मन्यमानः । यज्ञस्य । विद्वान् । समऽअये । न । धीरः ।
यत् । एनः । चकृऽवान् । बद्धः । एषः । तम् । विश्वऽकर्मन् । प्र । मुञ्च । स्वस्तये ॥ ३ ॥
घोराः । ऋषयः । नमः । अस्तु । एभ्यः । चक्षुः । यत् । एषाम् । मनसः । च । सत्यम् ।
बृहस्पतये । महिष । द्युऽमत् । नमः । विश्वऽकर्मन् । नमः । ते । पाहि । अस्मान् ॥ ४ ॥
यज्ञस्य । चक्षुः । प्रऽभृतिः । मुखम् । च । वाचा । श्रोत्रेण । मनसा । जुहोमि ।
इमम् । यज्ञम् । विऽततम् । विश्वऽकर्मणा । आ । देवाः । यन्तु । सुऽमनस्यमानाः ॥ ५ ॥

√Viśvakarman

II.35.1 Of course, we have been enjoying (wordly pleasures) but this has not contributed anything to our (real or spritual) prosperity. Theses ecclesiastical ritual ridden performances, held by us so sacred (dhiṣṇyaḥ) have expressed their regrets and distress (anu-atapyanta). We have been so far compounding with what was actually deficient or of low grade (duriṣṭiḥ). May Viśvakarman, Lord of all actions, take us away from all ill performances and direct us to right track (su-iṣṭi).

II.35.2 The Seers (Ṛṣis, persons of penetrating insight) have publicly pronounced against the sacrificer, a person engrossed in sin. They have expressed their regret and are distressed about the future of (this sacrificer's) off-springs. What honeyed drops the sacrificer was deprived of, may the Lord of all-actions unite us now with them.

II.35.3 Whosoever considers the drinkers of divine bliss (Somapān) unworthy of gifts is neither wise nor correct, though he may be skilled in the trade of sacrificial performances. Whatever sin this man has committed (under pressure) in bondage, release him from that O Supreme Architect for his well-being.

II.35.4 The Seers in exterior appear to be awful (ghora). Homage to them, because their vision and the mind penetrates into the depths of truth. Our homage be to you, O Supreme Architect. May you protect us.

II.35.5 To Him who is the eye of the sacrifice (yajñasyacakṣuḥ), and the mouth of the sacrifice and its sustenance (prabhṛtir mukham ca), I offer oblations with my speech (vācā), by hearing (śrotreṇa) and by my thinking (manasā). May the enlightened ones, with friendly inclinations, come to this sacrifice, which has been spread wide by the Supreme Architect (Viśvakramnā).

(३६) षट्त्रिंशं सूक्तम्

(१-८) अष्टर्चस्यास्य सूक्तस्य पतिवेदन ऋषिः । (१) प्रथमर्चोऽग्निः, (२) द्वितीयाया सोमादयः, (३) तृतीयाया अग्नीषोमौ, (४) चतुर्थ्या इन्द्रः, (५) पञ्चम्याः सूर्यः, (६) षष्ठ्या धनपतिः, (७) सप्तम्या हिरण्यं भगश्च, (८) अष्टम्याश्चौषधिर्देवताः । (१) प्रथमाया भुरिगनुष्टुप्, (२, ५-७) द्वितीयायाः पञ्चम्यादित्रयस्य चानुष्टुप्, (३-४) तृतीयाचतुर्थ्योस्त्रिष्टुप्, (८) अष्टम्याश्च निचृत्पुरउष्णिक् छन्दांसि ॥

आ नो॑ अग्ने सुम॒तिं सं॑भ॒लो ग॑मेदि॒मां कु॑मा॒रीं स॒ह नो॒ भगे॑न ।
जु॒ष्टा व॒रेषु॒ सम॑नेषु व॒ल्गुरो॒षं पत्या॒ सौभ॑गमस्त्व॒स्यै ॥१॥
सोम॑जुष्टं॒ ब्रह्म॑जुष्टमर्य॒म्णा संभृ॑तं॒ भग॑म् ।
धा॒तुर्दे॒वस्य॑ स॒त्येन॑ कृणोमि पति॒वेद॑नम् ॥२॥
इ॒यम॑ग्ने॒ नारी॒ पतिं॑ विदेष्ट॒ सोमो॒ हि राजा॑ सु॒भगां॑ कृणोति॑ ।
सुवा॑ना पु॒त्रान्महि॑षी भवाति ग॒त्वा पतिं॑ सु॒भगा॒ वि रा॑जतु ॥३॥
यथा॑ख॒रो म॑घवं॒श्चारु॑रे॒ष प्रि॒यो मृ॒गाणां॑ सु॒षदा॑ ब॒भूव॑ ।
ए॒वा भग॑स्य जु॒ष्टेयम॑स्तु॒ नारी॒ संप्रि॑या॒ पत्याविरा॑धयन्ती ॥४॥
भग॑स्य॒ नाव॒मा रो॑ह पू॒र्णामनु॑पदस्वतीम् ।
तयो॑प॒प्रता॑रय॒ यो व॒रः प्र॑तिका॒म्यः॑ ॥५॥

आ । न॒ः । अ॒ग्ने॒ । सु॒ऽम॒तिम् । स॒म्ऽभ॒लः । ग॒मे॒त् । इ॒माम् । कु॒मा॒रीम् । स॒ह । न॒ः । भगे॑न ।
जु॒ष्टा । व॒रेषु॑ । सम॑नेषु । व॒ल्गुः । ओ॒षम् । पत्या॑ । सौभ॑गम् । अ॒स्तु॒ । अ॒स्यै ॥ १ ॥
सोम॑ऽजुष्टम् । ब्रह्म॑ऽजुष्टम् । अ॒र्य॒म्णा । सम्ऽभृ॑तम् । भग॑म् ।
धा॒तुः । दे॒वस्य॑ । स॒त्येन॑ । कृ॒णोमि॑ । प॒ति॒ऽवेद॑नम् ॥ २ ॥
इ॒यम् । अ॒ग्ने॒ । नारी॑ । पति॑म् । वि॒दे॒ष्ट॒ । सोम॑ः । हि । राजा॑ । सु॒ऽभगा॑म् । कृ॒णोति॑ ।
सुवा॑ना । पु॒त्रान् । महि॑षी । भ॒वा॒ति॒ । ग॒त्वा । पति॑म् । सु॒ऽभगा॑ । वि । रा॒ज॒तु॒ ॥ ३ ॥
यथा॑ । आ॒ऽख॒रः । म॒घ॒ऽव॒न् । चारु॑ः । ए॒षः । प्रि॒यः । मृ॒गाणा॑म् । सु॒ऽसदा॑ः । ब॒भूव॑ ।
ए॒व । भग॑स्य । जु॒ष्टा । इ॒यम् । अ॒स्तु॒ । नारी॑ । सम्ऽप्रि॑या । पत्या॑ । अवि॑ऽराधयन्ती ॥४॥
भग॑स्य । नाव॑म् । आ । रो॒ह॒ । पू॒र्णाम् । अनु॑पऽदस्वतीम् ।
तया॑ । उ॒प॒ऽप्रता॑रय । यः । व॒रः । प्र॒ति॒ऽका॒म्य॑ः ॥ ५ ॥

Agniḥ

II.36.1 O adorable Lord, may a good youngman, sweet of tongue (sam-bhala) come to us (in the svayamvara) seeking this sweet-hearted maiden, and may he accept her along with gifts and riches (bhagena). May this girl, pleasing to the wooers and attractive and accomplished at the assemblies, be blessed with marital happiness in the company of this young man as her husband.

Somaḥ, Aryaman and Dhātṛ

II.36.2 The emotionally supported (somajuṣṭa), scripture-supported (brahmajuṣṭa) and legally strengthened (aryamnā sambhṛtam), further blessed by moral and social code, fully satisfied from all sides, request for marriage (pativedanam) has been accepted.

Agni-Soma pair

II.36.3 O foremost adorable Lord, may this woman select out a nice husband (in this svayamvara). May Soma Rajan, our Lord of Bliss, make her happy. May she be blessed with sons, may she be the Chief Lady of the household. May she have the privilege of leading peaceful and prosperous life in her husband's company.

Indra

II.36.4 O bounteous Lord, as this beautiful cave or lair has become a comfortable resting place for animals, so may this woman enjoy marital bliss, always dear to and never disagreeing with her husband.

Sūrya

II.36.5 May you embark upon the boat of marital bliss, which is full and faultless. With it let you get across to the husband (of your choice),who is worthy of you.

आ क्रन्दय धनपते वरमामनसं कृणु ।
सर्वं प्रदक्षिणं कृणु यो वरः प्रतिकाम्यः ॥६॥
इदं हिरण्यं गुल्गुल्वयमौक्षो अथो भगः ।
एते पतिभ्यस्त्वामदुः प्रतिकामाय वेत्तवे ॥७॥
आ ते नयतु सविता नयतु पतिर्यः प्रतिकाम्यः ।
त्वमस्यै धेह्योषधे ॥८॥

आ । क्रन्दय । धनऽपते । वरम् । आऽमनसम् । कृणु ।
सर्वम् । प्रऽदक्षिणम् । कृणु । यः । वरः । प्रतिऽकाम्यः ॥ ६ ॥
इदम् । हिरण्यम् । गुल्गुलु । अयम् । औक्षः । अथो इति । भगः ।
एते । पतिऽभ्यः । त्वाम् । अदुः । प्रतिऽकामाय । वेत्तवे ॥ ७ ॥
आ । ते । नयतु । सविता । नयतु । पतिः । यः । प्रतिऽकाम्यः ।
त्वम् । अस्यै । धेहि । ओषधे ॥ ८ ॥

॥ इति द्वितीयं काण्डम् ॥

Dhanapati

II.36.6 O Lord of wealth, may you call out to my beloved wooer. May you make him well inclined towards me. Offer all that you can to the husband of my choice (who is nice and worthy).

Hiraṇyam Bhagaḥ

II.36.7 This high quality gold, this fragrant bdellium, this cart drawn by bullocks and this wealth, we offer to husbands so that you may get a husband of your choice.

Oṣadhī-herb

II.36.8 May the inspirer Lord bring him here for you. May the husband, who is of your choice desirable, take you with him. O herb, give nourishment to her.

Here ends Kāṇḍa-II

Hymns 36 - Verses 207

Kānda III
तृतीयं काण्डम्

अथ तृतीयं काण्डम् ॥

(१) प्रथमं सूक्तम्

(१–६) षड्टचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । (१) प्रथमर्चोऽग्निः, (२) द्वितीयाया मरुतः, (३–६) तृती दि- यतसृणाञ्चेन्द्रो देवताः । (१, ४) प्रथमाचतुर्थ्योस्त्रिष्टुप् , (२) द्वितीयाया विराड्गर्भा भुरिक्त्रिष्टुप् , (३, ६) तृतीयाषष्ठयोरनुष्टुप् , (५) पञ्चम्याश्च विराट् पुरउष्णिक् छन्दांसि ॥

अ॒ग्निर्नः॒ शत्रू॒न्प्रत्ये॑तु वि॒द्वान्प्र॑ति॒दह॑न्न॒भिश॑स्ति॒मरा॑तिम् ।
स सेनां॑ मोहयतु॒ परे॑षां॒ निर्ह॑स्तांश्च कृणवज्जा॒तवे॑दाः ॥१॥
यू॒यमु॒ग्रा म॑रुत ई॒दृशे॑ स्था॒भि प्रेत॑ मृ॒णत॒ सह॑ध्वम् ।
अमी॑मृण॒न्वस॑वो नाथि॒ता इ॒मे अ॒ग्निर्ह्ये॑षां दू॒तः प्र॒त्येतु॑ वि॒द्वान् ॥२॥
अ॒मि॒त्र॒सेनां॑ मघव॒न्नस्मा॒ञ्छत्रू॑य॒तीम॒भि ।
यु॒वं तानि॑न्द्र वृत्रहन्न॒ग्निश्च॑ दह॒तं प्रति॑ ॥३॥
प्रसू॑त इन्द्र प्र॒वता॒ हरि॑भ्यां॒ प्र ते॒ वज्रः॑ प्रमृ॒णन्ने॑तु॒ शत्रू॑न् ।
ज॒हि प्र॒तीचो॑ अ॒नूचः॒ परा॑चो॒ विष्व॑क्स॒त्यं कृ॑णुहि चि॒त्तमे॑षाम् ॥४॥

अ॒ग्निः । नः॒ । शत्रू॑न् । प्रति॑ । ए॒तु॒ । वि॒द्वान् । प्र॒ति॒ऽदह॑न् । अ॒भिऽश॑स्तिम् । अरा॑तिम् ।
सः । सेना॑म् । मो॒ह॒य॒तु॒ । परे॑षाम् । निःऽह॑स्तान् । च॒ । कृ॒ण॒व॒त् । जा॒तऽवे॑दाः ॥ १ ॥
यू॒यम् । उ॒ग्राः । म॒रु॒तः । ई॒दृशे॑ । स्थ॒ । अ॒भि । प्र । इ॒त॒ । मृ॒णत॑ । सह॑ध्वम् ।
अमी॑मृणन् । वस॑वः । ना॒थि॒ताः । इ॒मे । अ॒ग्निः । हि । ए॒षा॒म् । दू॒तः । प्र॒ति॒ऽए॒तु । वि॒द्वान् ॥ २ ॥
अ॒मि॒त्र॒ऽसे॒नाम् । म॒घ॒ऽव॒न् । अ॒स्मान् । श॒त्रु॒ऽय॒तीम् । अ॒भि ।
यु॒वम् । ताम् । इ॒न्द्र॒ । वृ॒त्र॒ऽह॒न् । अ॒ग्निः । च॒ । द॒ह॒त॒म् । प्रति ॥ ३ ॥
प्रऽसू॑तः । इन्द्र । प्रऽवता॑ । हरि॑ऽभ्याम् । प्र । ते॒ । वज्रः॑ । प्र॒ऽमृ॒णन् । ए॒तु॒ । शत्रू॑न् ।
ज॒हि । प्र॒तीचः॑ । अ॒नूचः॑ । परा॑चः । विष्व॑क् । स॒त्यम् । कृ॒णु॒हि॒ । चि॒त्तम् । ए॒षा॒म् ॥४॥

Agni

III.1.1 Let our army chief move against enemies knowing well their stratagems, burning against wide-spread violence and misery. May he confuse the hordes of enemy and knowing all, may he disarm them.(Agni=army chief)

Marut

III.1.2 O fierce storm-troopers (The Maruts), stand by us in such a terrible battle. Move forward, attack and over-whelm (the enemy). These Vasus (home guards) have attacked. Now the enemies are suppliant (and imploring for mercy). May the Army Chief, knowing each and every thing go forward to meet them as an envoy.(Maruts = Storm-troopers, rain-bringing clouds; man)

Indra

III.1.3 O bounteous king, against the army of enemies, which is moving like foes around us, may you, the resplendent, the destroyer of evil and the Army Chief, both burn up fiercely.

III.1.4 O resplendent king, may your chariot drawn by two bay steeds move smooth and fast. May your bolt go forth slaying the enemies. Smite the on-coming, the following ones, that is coming from behind, and the fleeing far. Make their minds utterly confused. (Indra = resplendent king)

इन्द्र सेनां मोहयामित्राणाम् ।
अग्नेर्वातस्य ध्राज्या तान्विषूचो वि नाशय ॥५॥
इन्द्रः सेनां मोहयतु मरुतो घ्नन्त्वोजसा ।
चक्षूंष्यग्निरा दत्तां पुनरेतु पराजिता ॥६॥

इन्द्र । सेनाम् । मोहय । अमित्राणाम् ।
अग्नेः । वातस्य । ध्राज्या । तान् । विषूचः । वि । नाशय ॥ ५ ॥
इन्द्रः । सेनाम् । मोहयतु । मरुतः । घ्नन्तु । ओजसा ।
चक्षूंषि । अग्निः । आ । दत्ताम् । पुनः । एतु । पराऽजिता ॥ ६ ॥

(२) द्वितीयं सूक्तम्

(१-६) षडृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोरग्निः, (३-४) तृतीयाचतुर्थ्योरिन्द्रः, (५) पञ्चम्या द्यौः, (६) षष्ठ्याश्च मरुतो देवताः । (१, ५-६) प्रथमापञ्चमीषष्ठीनां त्रिष्टुप्, (२-४) द्वितीयादितृचस्य चानुष्टुप् छन्दांसि ॥

अग्निर्नो दूतः प्रत्येतु विद्वान्प्रतिदहन्नभिशस्तिमरातिम् ।
स चित्तानि मोहयतु परेषां निर्हस्तांश्च कृणवज्जातवेदाः ॥१॥
अयमग्निरमूमुहद्यानि चित्तानि वो हृदि ।
वि वो धमत्वोकसः प्र वो धमतु सर्वतः ॥२॥
इन्द्र चित्तानि मोहयन्नर्वाङाकूत्या चर ।
अग्नेर्वातस्य ध्राज्या तान्विषूचो वि नाशय ॥३॥
व्याकूतय एषामिताथो चित्तानि मुह्यत ।
अथो यदद्यैषां हृदि तदेषां परि निर्जहि ॥४॥

अग्निः । नः । दूतः । प्रतिऽएतु । विद्वान् । प्रतिऽदहन् । अभिऽशस्तिम् । अरातिम् ।
सः । चित्तानि । मोहयतु । परेषाम् । निःऽहस्तान् । च । कृणवत् । जातऽवेदाः ॥ १ ॥
अयम् । अग्निः । अमूमुहत् । यानि । चित्तानि । वः । हृदि ।
वि । वः । धमतु । ओकसः । प्र । वः । धमतु । सर्वतः ॥ २ ॥
इन्द्र । चित्तानि । मोहयन् । अर्वाङ् । आऽकूत्या । चर ।
अग्ने । वातस्य । ध्राज्या । तान् । विषूचः । वि । नाशय ॥ ३ ॥
वि । आऽकूतयः । एषाम् । इत । अथो इति । चित्तानि । मुह्यत ।
अथो इति । यत् । अद्य । एषाम् । हृदि । तत् । एषाम् । परि । निः । जहि ॥ ४ ॥

III.1.5 O resplendent king, throw the army of enemies into disorder. With the violent speed of fire and wind, destroy them fleeing in different directions.

III.1.6 Let the resplendent king confound the army (of the enemies) and let the storm-troopers strike hard with vigour. Let the army Chief deprive it of vision. Let it go back completely defeated.

Agni

III.2.1 Let our army Chief moving forward as an envoy, knowing well, go forth burning, against wide-spread violence and misery. Let him, (confound minds of the enemies), the one who knows all, disarm them.

III.2.2 The army Chief has confounded the thinking power whatever you have in your mind. Let him now drive you away out of your homes. Let him drive you away in all the directions.

Indra

III.2.3 O resplendent king, confounding the minds (of our enemies) let you move towards them with determination to destroy. With the violent speed of fire and wind, destroy them fleeing in different directions.

III.2.4 O determinations (of our enemies), go away. O minds (of our enemies), be confounded. Also whatever plan they have in their mind today, let you foil that completely.

अमीषां चित्तानि प्रतिमोहयन्ती गृहाणाङ्गान्यप्वे परेहि ।
अभि प्रेहि निर्दह हृत्सु शोकैर्ग्राह्यामित्रांस्तमसा विध्य शत्रून् ॥५॥
असौ या सेना मरुतः परेषामस्मानैत्यभ्योजसा स्पर्धमाना ।
तां विध्यत तमसापव्रतेन यथैषामन्यो अन्यं न जानात् ॥६॥

अमीषाम् । चित्तानि । प्रतिऽमोहयन्ती । गृहाण । अङ्गानि । अप्वे । परा । इहि । अभि । प्र । इहि । निः । दह । हृत्ऽसु । शोकैः । ग्राह्या अमित्रान् । तमसा । विध्य । शत्रून् ॥
असौ । या । सेना । मरुतः । परेषाम् । अस्मान् । आऽएति । अभि । ओजसा । स्पर्धमाना ।
ताम् । विध्यत । तमसा । अपऽव्रतेन । यथा । एषाम् । अन्यः । अन्यम् । न । जानात ॥

(३) तृतीयं सूक्तम्

(१-६) षडृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । अग्निर्मन्त्रोक्ता वा देवताः । (१-२, ४) प्रथमाद्वितीयाचतुर्थीनामृचां त्रिष्टुप्, (३) तृतीयायाश्चतुष्पदा भुरिक्पङ्क्तिः, (५-६) पञ्चमीषष्ठयोश्चानुष्टुप् छन्दांसि ॥

अचिक्रदत्स्वपा इह भुवदग्ने व्यचस्व रोदसी उरूची ।
युञ्जन्तु त्वा मरुतो विश्ववेदस आमुं नय नमसा रातहव्यम् ॥१॥
दूरे चित्सन्तमरुषास इन्द्रमा च्यावयन्तु सख्याय विप्रम् ।
यद्गायत्रीं बृहतीमर्कमस्मै सौत्रामण्या दधृषन्त देवाः ॥२॥
अद्भ्यस्त्वा राजा वरुणो ह्वयतु सोमस्त्वा ह्वयतु पर्वतेभ्यः ।
इन्द्रस्त्वा ह्वयतु विड्भ्य आभ्यः श्येनो भूत्वा विश आ पतेमाः ॥३॥
श्येनो हव्यं नयत्वा परस्मादन्यक्षेत्रे अपरुद्धं चरन्तम् ।
अश्विना पन्थां कृणुतां सुगं त इमं सजाता अभिसंविशध्वम् ॥४॥

अचिक्रदत् । स्वऽपाः । इह । भुवत् । अग्ने । वि । अचस्व । रोदसी इति । उरूची इति । युञ्जन्तु । त्वा । मरुतः । विश्वऽवेदसः । आ । अमुम् । नय । नमसा । रातऽहव्यम् ॥ १ ॥
दूरे । चित् । सन्तम् । अरुषासः । इन्द्रम् । आ । च्यवयन्तु । सख्याय । विप्रम् ।
यत् । गायत्रीम् । बृहतीम् । अर्कम् । अस्मै । सौत्रामण्या । दधृषन्त । देवाः ॥ २ ॥
अत्ऽभ्यः । त्वा । राजा । वरुणः । ह्वयतु । सोमः । त्वा । ह्वयतु । पर्वतेभ्यः ।
इन्द्रः । त्वा । ह्वयतु । विट्ऽभ्यः । आभ्यः । श्येनः । भूत्वा । विशः ।आ । पत । इमाः ॥३॥
श्येनः । हव्यम् । नयतु । आ । परस्मात् । अन्यऽक्षेत्रे । अपऽरुद्धम् । चरन्तम् ।
अश्विना । पन्थाम् । कृणुताम् । सुऽगम् । ते । इमम् । सऽजाताः । अभिऽसंविशध्वम् ॥ ४ ॥

Dyauḥ

III.2.5 O epidemic (or fear), Apvā confounding the minds of our enemies, seize their bodies and go away. Visit them again. Burn their hearts with sorrows. Pierce our enemies with gripping darkness. (Cf. Ṛg. X.103.12),(Also Yu. XVII.1, 4 (with variation).Apvā = Sickness ; fear ; one who presides over).

Marutaḥ

III.2.6 There comes the army of enemies challenging our might. May you pierce it with confounding darkness so that none of them may recognize the other.

Agni

III.3.1 O Army Chief, he (the exiled king) calls on you. May he be of good conduct. Fill the specious heaven and earth (with your forces). Let the all-winning storm-troopers the Maruts, join you. With homage here may you bring him, who is worthy of tributes.

III.3.2 Though he be far away, may the unwounded (aruṣasaḥ) soldiers bring the wise resplendent king for friendship. For, the enlightened ones have arranged to receive him with Gāyatrī and Bṛahatī praise-songs under full security measures.

III.3.3 May the venerable Lord, the sovereign, call you here from across the oceans; may the blissful Lord call you here from the mountains; may the resplendent Lord call you here to these people (to receive help from you). May you fly to these people (as if) becoming a hawk.(Varuṇa = Venerable Lord; Soma = Blissful Lord; Indra = Resplendent Lord)

III.3.4 From far away, here may the Lord of excellent speed bring him, who is worthy of being invited, but at present is moving on alien land as an exile. May the divine twin-riders make your path easy. O kinsmen, let you join and group around him.

ह्वयन्तु त्वा प्रतिजनाः प्रति मित्रा अवृषत ।
इन्द्राग्नी विश्वे देवास्ते विशि क्षेममदीधरन् ॥५॥
यस्ते हवं विवदत्सजातो यश्च निष्ट्यः ।
अपाञ्चमिन्द्र तं कृत्वाथेममिहाव गमय ॥६॥

ह्वयन्तु । त्वा । प्रतिऽजनाः । प्रति । मित्राः । अवृषत ।
इन्द्राग्नी इति । विश्वे । देवाः । ते । विशि । क्षेमम् । अदीधरन् ॥ ५ ॥
यः । ते । हवम् । विऽवदत् । सऽजातः । यः । च । निष्ट्यः ।
अपाञ्चम् । इन्द्र । तम् । कृत्वा । अथ । इमम् । इह । अव । गमय ॥ ६ ॥

(४) चतुर्थ सूक्तम्

(१-७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । इन्द्रो देवता । (१) प्रथमर्चो जगती, (२-३, ६-७) द्वितीयातृतीयाषष्ठीसप्तमीनां त्रिष्टुप्, (४-५) चतुर्थीपञ्चम्योश्च भुरिक्त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

आ त्वा गन्राष्ट्रं सह वर्चसोदिहि प्राङ्विशां पतिरेकराट् त्वं वि राज ।
सर्वास्त्वा राजन्प्रदिशो ह्वयन्तूपसद्यो नमस्यो भवेह ॥१॥
त्वां विशो वृणतां राज्याय त्वामिमाः प्रदिशः पञ्च देवीः ।
वर्ष्मन्राष्ट्रस्य ककुदि श्रयस्व ततो न उग्रो वि भजा वसूनि ॥२॥
अच्छ त्वा यन्तु हविनः सजाता अग्निर्दूतो अजिरः सं चरातै ।
जायाः पुत्राः सुमनसो भवन्तु बहुं बलिं प्रति पश्यासा उग्रः ॥३॥
अश्विना त्वाग्रे मित्रावरुणोभा विश्वे देवा मरुतस्त्वा ह्वयन्तु ।
अधा मनो वसुदेयाय कृणुष्व ततो न उग्रो वि भजा वसूनि ॥४॥

आ । त्वा । गन् । राष्ट्रम् । सह । वर्चसा । उत् । इहि । प्राङ् । विशाम् । पतिः । एकऽराट् । त्वम् । वि । राज । सर्वाः । त्वा । राजन् । प्रऽदिशः । ह्वयन्तु । उपऽसद्यः । नमस्यः । भव । इह ॥ १ ॥
त्वाम् । विशः । वृणताम् । राज्याय । त्वाम् । इमाः । प्रऽदिशः । पञ्च । देवीः ।
वर्ष्मन् । राष्ट्रस्य । ककुदि । श्रयस्व । ततः । नः । उग्रः । वि । भज । वसूनि ॥ २ ॥
अच्छ । त्वा । यन्तु । हविनः । सऽजाताः । अग्निः । दूतः । अजिरः । सम् । चरातै ।
जायाः । पुत्राः । सुऽमनसः । भवन्तु । बहुम् । बलिम् । प्रति । पश्यासै । उग्रः ॥ ३ ॥
अश्विना । त्वा । अग्रे । मित्रावरुणा । उभा । विश्वे । देवाः । मरुतः । त्वा । ह्वयन्तु ।
अध । मनः । वसुऽदेयाय । कृणुष्व । ततः । नः । उग्रः । वि । भज । वसूनि ॥ ४ ॥

III.3.5 May people invite you to come back. May your friends strengthen you. May the lord resplendent and adorable, and all the bounties of Nature keep you safe and secure amidst your people.(Indrāgnī = Lord resplendent and adorable viśvedevaḥ = All the bounties of Nature).

III.3.6 Whose disputes your being called back, May he be a kinsman or an outsider, O resplendent one, after driving him away, may you reinstate this man here.

Indraḥ

III.4.1 To you has come the kingdom. Rise up with lusture. First become the lord of people. There-after may you shine as the only sovereign. O prince, may all the quarters (all regions, accept you (as their lord), (and none else). May you be approachable as well as revered here.

III.4.2 May people select you for kingship and so may these five celestial regions. Stay at the apex in the body politic of the kingdom. Thereafter, becoming formidable (unchallengable), may you distribute riches among us.

III.4.3 May your kinsmen come forward to you with offerings. May the army Chief go with you as your herald at your command. May your wives and sons be friendly-minded. May you, the formidable, see plenty of tributes being brought.

III.4.4 May the Aśvīnau (twin-riders) first of all call upon you,so may both the Mitra (Lord of measures);and the Varuṇa (venerable);may all the enlightened ones and the storm-troopers accept you as king. Then, O prince,make up your mind to give wealth (to the needy). Thereafter, becoming formidable, may you distribute riches among us.(Aśvins = twin riders).

आ प्र द्रव परमस्याः परावतः शिवे ते द्यावापृथिवी उभे स्ताम् ।
तदयं राजा वरुणस्तथाह स त्वायमह्वत्स उपेदमेहि ॥५॥
इन्द्रेन्द्र मनुष्याः परेहि सं ह्यज्ञास्था वरुणैः संविदानः ।
स त्वायमह्वत्स्वे सधस्थे स देवान्यक्षत्स उ कल्पयाद्विशः ॥६॥
पथ्या रेवतीर्बहुधा विरूपाः सर्वाः संगत्य वरीयस्ते अक्रन् ।
तास्त्वा सर्वाः संविदाना ह्वयन्तु दशमीमुग्रः सुमना वशेह ॥७॥

आ । प्र । द्रव । परमस्याः । पराऽवतः । शिवे इति । ते । द्यावापृथिवी इति । उभे इति । स्ताम् ।
तत् । अयम् । राजा । वरुणः । तथा । आह । सः । त्वा । अयम् । अह्वत् । सः । उप । इदम् ।
आ । इहि ॥ ५ ॥

इन्द्रऽइन्द्र । मनुष्याः । परा । इहि । सम् । हि । अज्ञास्थाः । वरुणैः । सम्ऽविदानः ।
सः । त्वा । अयम् । अह्वत् । स्वे । सधऽस्थे । सः । देवान् । यक्षत् । सः । ऊं इति । कल्पयात् ।
विशः ॥ ६ ॥

पथ्याः । रेवतीः । बहुऽधा । विऽरूपाः । सर्वाः । सम्ऽगत्य । वरीयः । ते । अक्रन् । ताः ।
त्वा । सर्वाः । सम्ऽविदानाः । ह्वयन्तु । दशमीम् । उग्रः । सुऽमनाः । वश । इह ॥७॥

(५) पञ्चमं सूक्तम्

(१-८) अष्टर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । सोमः पर्णमणिर्वा देवता । (१) प्रथमर्चः पुरोऽनुष्टुप्त्रिष्टुप्, (२-३, ५-७) द्वितीयातृतीययोः पञ्चम्यादितृचस्य चानुष्टुप्, (४) चतुर्थ्यास्त्रिष्टुप्, (८) अष्टम्याश्च विराडुरोबृहती छन्दांसि ॥

आयमगन्पर्णमणिर्बली बलेन प्रमृणन्त्सपत्नान् ।
ओजो देवानां पय ओषधीनां वर्चसा मा जिन्वत्वप्रयावन् ॥१॥
मयि क्षत्रं पर्णमणे मयि धारयताद्रयिम् ।
अहं राष्ट्रस्याभीवर्गे निजो भूयासमुत्तमः ॥२॥

आ । अयम् । अगन् । पर्णऽमणिः । बली । बलेन । प्रऽमृणन् । सऽपत्नान् ।
ओजः । देवानाम् । पयः । ओषधीनाम् । वर्चसा । मा । जिन्वतु । अप्रऽयावन् ॥ १ ॥
मयि । क्षत्रम् । पर्णऽमणे । मयि । धारयतात् । रयिम् ।
अहम् । राष्ट्रस्य । अभिऽवर्गे । निऽजः । भूयासम् । उत्ऽतमः ॥ २ ॥

III.4.5 Rush on this place from farther even than the farthest distance. May both heaven and earth be gracious to you. So this illustrious Varuṇa (the Police-Chief) has said. As such, he has invited you. Do come to this place (at once).

III.4.6 O king of kings, may you come to all the ranks of your men. Having full concord with the Varuṇa (Police-Chief and Police officers) , you are aware of this invitation. As such he has invited you to his own office, his own residence . He has adored the enlighted ones. He will also manoeuvre and guide the people.

III.4.7 People law-abiding, wealthy and of widely different opinions, all have joined hands for doing great good to you. May all of them, in full concord with each other accept you. may you stay here friendly, strong and kind, up to the tenth decade (of your life).

Somaḥ - Parṇa-Maṇiḥ

III.5.1 This parna jewel (ampoule or capsule), full of power has come to me, ruining my rivals with its power. Vigour of the bounties of Nature, and essence of the medicinal plants, may this fill me with lustre constantly.(Parṇa-maṇiḥ = a medicinal tablet prepared from the extract of the parṇa leaf. These maṇis are to be used by patients in the form of a tablet or capsule.)

III.5.2 O parṇa-ampoule, tablet (or capsule), may you lay ruling power as well as riches in me. In domination of my country, may I be alone (unrivalled) and supreme. (Maṇi = Capsule or a gelatine type of case for a dose of medicine or drug.)

यं निदधुर्वनस्पतौ गुह्यं देवाः प्रियं मणिम् ।
तमस्मभ्यं सहायुषा देवा ददतु भर्तवे ॥३॥
सोमस्य पर्णः सह उग्रमागन्निन्द्रेण दत्तो वरुणेन शिष्टः ।
तं प्रियासं बहु रोचमानो दीर्घायुत्वाय शतशारदाय ॥४॥
आ मारुक्षत्पर्णमणिर्मह्या अरिष्टतातये ।
यथाहमुत्तरोसान्यर्यम्ण उत संविदः ॥५॥
ये धीवानो रथकाराः कर्मारा ये मनीषिणः ।
उपस्तीन्पर्ण मह्यं त्वं सर्वान्कृण्वभितो जनान् ॥६॥
ये राजानो राजकृतः सूता ग्रामण्यश्च ये ।
उपस्तीन्पर्ण मह्यं त्वं सर्वान्कृण्वभितो जनान् ॥७॥

पर्णोऽसि तनूपानः सयोनिर्वीरो वीरेण मया ।
संवत्सरस्य तेजसा तेन बध्नामि त्वा मणे ॥८॥

यम् । निऽदधुः । वनस्पतौ । गुह्यम् । देवाः । प्रियम् । मणिम् ।
तम् । अस्मभ्यम् । सह । आयुषा । देवाः । ददतु । भर्तवे ॥ ३ ॥
सोमस्य । पर्णः । सहः । उग्रम् । आ । अगन् । इन्द्रेण । दत्तः । वरुणेन । शिष्टः ।
तम् । प्रियासम् । बहु । रोचमानः । दीर्घायुऽत्वाय । शतऽशारदाय ॥ ४ ॥
आ । मा । अरुक्षत् । पर्णऽमणिः । मह्यै । अरिष्टऽतातये ।
यथा । अहम् । उत्तरः । असानि । अर्यम्णः । उत । सम्ऽविदः ॥ ५ ॥
ये । धीवानः । रथऽकाराः । कर्माराः । ये । मनीषिणः ।
उपऽस्तीन् । पर्ण । मह्यम् । त्वम् । सर्वान् । कृणु । अभितः । जनान् ॥ ६ ॥
ये । राजानः । राजऽकृतः । सूताः । ग्रामऽन्यः । च । ये ।
उपऽस्तीन् । पर्ण । मह्यम् । त्वम् । सर्वान् । कृणु । अभितः । जनान् ॥ ७ ॥
पर्णः । असि । तनूऽपानः । सऽयोनिः । वीरः । वीरेण । मया ।
सम्ऽवत्सरस्य । तेजसा । तेन । बध्नामि । त्वा । मणे ॥ ८ ॥

III.5.3 That secret and pleasing ampoule or tablet which the bounties of Nature have hidden in the forest vegetation, may the bounties of Nature grant to us with the intake of it, a long life for our good sustenance.

III.5.4 The Parṇa capsule (holding the drug) is a blessing, the most efficacious as cure, has come to me granted by the resplendent Lord (Indra), and approved by the venerable Lord(Varuṇa). Full of splendour, I shall accept and take it orally in order to enjoy a long life through a hundred autumns.

III.5.5 This Parṇa ampoule-drug has ascended to save me from great ill, so that I acquire superiority to the rich people and to the highly learned ones.

III.5.6 Whosoare skilled chariot makers, and whosoare gifted smiths, O Parṇa tablet , may you gather all of them around me willing to serve.

III.5.7 Those who are Chieftains, the king-makers, and those who are village-leaders, full of initiative, O Parṇa drug-tablet, may you gather all of them around me willing to serve.

III.5.8 O capsule containing the Parṇa drug, you are protector of body, brave and kin to me, (you are) also a brave since birth with the brilliance of the year, thereby I accept you as a drug to be taken orally, i.e., to be swallowed, as a physician I prescribe it to patients (i.e. badhnāmi).

(६) षष्ठं सूक्तम्

(१-८) अष्टर्चस्यास्य सूक्तस्य जगद्बीजं पुरुष ऋषिः । अश्वत्थवनस्पतिर्देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

पुमान्पुंसः परिजातोऽश्वत्थः खदिरादधि ।
स हन्तु शत्रून्मामकान्यानहं द्वेष्मि ये च माम् ॥१॥
तानश्वत्थ निः शृणीहि शत्रून्वैबाधदोधतः ।
इन्द्रेण वृत्रघ्ना मेदी मित्रेण वरुणेन च ॥२॥
यथाश्वत्थ निरभनोऽन्तर्महत्यर्णवे ।
एवा तान्त्सर्वान्निर्भङ्ग्धि यानहं द्वेष्मि ये च माम् ॥३॥
यः सहमानश्चरसि सासहान इव ऋषभः ।
तेनाश्वत्थ त्वया वयं सपत्नान्त्सहिषीमहि ॥४॥
सिनात्वेनान्निर्ऋतिर्मृत्योः पाशैरमोक्यैः ।
अश्वत्थ शत्रून्मामकान्यानहं द्वेष्मि ये च माम् ॥५॥
यथाश्वत्थ वानस्पत्यानारोहन्कृणुषेऽधरान् ।
एवा मे शत्रोर्मूर्धानं विष्वग्भिन्द्धि सहस्व च ॥६॥

पुमान् । पुंसः । परिऽजातः । अश्वत्थः । खदिरात् । अधि ।
सः । हन्तु । शत्रून् । मामकान् । यान् । अहम् । द्वेष्मि । ये । च । माम् ॥ १ ॥
तान् । अश्वत्थ । निः । शृणीहि । शत्रून् । वैबाधऽदोधतः ।
इन्द्रेण । वृत्रऽघ्ना । मेदी । मित्रेण । वरुणेन । च ॥ २ ॥
यथा । अश्वत्थ । निःऽअभनः । अन्तः । महति । अर्णवे ।
एव । तान् । सर्वान् । निः । भङ्ग्धि । यान् । अहम् । द्वेष्मि । ये । च । माम् ॥ ३ ॥
यः । सहमानः । चरसि । ससहानःऽइव । ऋषभः ।
तेन । अश्वत्थ । त्वया । वयम् । सऽपत्नान् । सहिषीमहि ॥ ४ ॥
सिनातु । एनान् । निःऽऋतिः । मृत्योः । पाशैः । अमोक्यैः ।
अश्वत्थ । शत्रून् । मामकान् । यान् । अहम् । द्वेष्मि । ये । च । माम् ॥ ५ ॥
यथा । अश्वत्थ । वानस्पत्यान् । आऽरोहन् । कृणुषे । अधरान् ।
एव । मे । शत्रोः । मूर्धानम् । विष्वक् । भिन्द्धि । सहस्व । च ॥ ६ ॥

Aśvatthah

III.6.1 Like a manly person born out of a manly father, Aśvattha (Ficus religiosa -holy fig tree) grows upon khadira (Acacia catechu). May it slay my enemies, whom I hate and who hate me.

III.6.2 With the help of the resplendent Lord (Indra), the destroyer of evil, in alliance with the Lord Friendly (Mitra) and venerable (Varuṇa), O Aśvattha, may you crush completely those enemies , who put up all sorts of obstacles and try to terrorize (us).

III.6.3 O Aśvattha, as you have torn apart (khadira) in the vast mid-space, so may you tear off completely all of them whom I hate and who hate me.
(Kha = midspace; dira = torn apart).

III.6.4 As you go subduing like a victorious bull, as such with you, O Aśvattha, may we subdue our rivals.

III.6.5 O Aśvattha, may the wretchedness with the fetters of death, which may never be loosened, bind them down fast those enemies of mine, whom I hate and who hate me.

III.6.6 O Aśvattha, as you mount upon other trees and thus put them under you, so may you shatter the head of my enemy to pieces and subdue him.

तेऽधराञ्चः प्र प्लवन्तां छिन्ना नौरिव बन्धनात् ।
न वैबाधप्रणुत्तानां पुनरस्ति निवर्तनम् ॥७॥
प्रैणान्नुदे मनसा प्र चित्तेनोत ब्रह्मणा ।
प्रैणान्वृक्षस्य शाखयाश्वत्थस्य नुदामहे ॥८॥

ते । अधराञ्चः । प्र । प्लवन्ताम् । छिन्ना । नौःऽइव । बन्धनात् ।
न । वैबाधऽप्रनुत्तानाम् । पुनः । अस्ति । निऽवर्तनम् ॥ ७ ॥
प्र । एनान् । नुदे । मनसा । प्र । चित्तेन । उत । ब्रह्मणा ।
प्र । एनान् । वृक्षस्य । शाखया । अश्वत्थस्य । नुदामहे ॥ ८ ॥

(७) सप्तमं सूक्तम्

(१–७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्य भृग्वङ्गिरा ऋषिः । (१–३) प्रथमादितृचस्य हरिणः, (४) चतुर्थ्या ऋचस्तारके, (५) पञ्चम्या आपः, (६–७) षष्ठीसप्तम्योश्च यक्ष्मनाशनं देवता । (१–५, ७) प्रथमादिपञ्चानां सप्तम्याश्चानुष्टुप्, (६) षष्ठ्याश्च भुरिगनुष्टुप् छन्दसी ॥

हरिणस्य रघुष्यदोधि शीर्षणि भेषजम् ।
स क्षेत्रियं विषाणया विषूचीनमनीनशत् ॥१॥
अनु त्वा हरिणो वृषा पद्भिश्चतुर्भिरक्रमीत् ।
विषाणे वि ष्य गुष्पितं यदस्य क्षेत्रियं हृदि ॥२॥
अदो यदवरोचते चतुष्पक्षमिव च्छदिः ।
तेना ते सर्वं क्षेत्रियमङ्गेभ्यो नाशयामसि ॥३॥
अमू ये दिवि सुभगे विचृतौ नाम तारके ।
वि क्षेत्रियस्य मुञ्चतामधमं पाशमुत्तमम् ॥४॥

हरिणस्य । रघुऽस्यदः । अधि । शीर्षणि । भेषजम् ।
सः । क्षेत्रियम् । विऽसानया । विषूचीनम् । अनीनशत् ॥ १ ॥
अनु । त्वा । हरिणः । वृषा । पत्ऽभिः । चतुःऽभिः । अक्रमीत् ।
विऽसाने । वि । स्य । गुष्पितम् । यत् । अस्य । क्षेत्रियम् । हृदि ॥ २ ॥
अदः । यत् । अवऽरोचते । चतुष्पक्षम्ऽइव । छदिः ।
तेन । ते । सर्वम् । क्षेत्रियम् । अङ्गेभ्यः । नाशयामसि ॥ ३ ॥
अमू इति । ये इति । दिवि । सुभगे इति सुऽभगे । विऽचृतौ । नाम । तारके इति ।
वि । क्षेत्रियस्य । मुञ्चताम् । अधमम् । पाशम् । उत्ऽतमम् ॥ ४ ॥

III.6.7 May they drift down-wards like a boat cut off from its mooring. There is no come-back for those who have been thrown out by the splitter.

III.6.8 I drive them farther with my mind, with my thinking, and with my prayer. We hereby drive them farther with a branch of Aśvattha tree.

Hariṇaḥ

III.7.1 On the head of the fast running deer, there lies a remedy. With his horn, may he drive away the hereditary disease in different directions. (Horn of a deer contains ammonium salts of medicinal virtue.) (Kṣettriyam = inherited from parents)

III.7.2 The impassioned bull-gazelle (vṛṣā-hariṇaḥ) has bounded after you with his four feet. O Horn, may you destroy the hereditary disease that is interwoven in the heart of this man.

III.7.3 What shines there (spread on the floor) like a rectangular bed-cover (chadi) (i.e. dear-skin), with that we drive out of your limbs all the chronic disease.

Vidyut-Tarak

III.7.4 There in the sky are the two auspicious stars, vicṛta (lit.releasers) by name. May they loosen the noose of the hereditary disease set in the lower limbs as well as in the upper limbs.(vicṛtau nāma tārake, a cluster of two stars called vicṛta)

आप इद्वा उ भेषजीरापो अमीवचातनीः ।
आपो विश्वस्य भेषजीस्तास्त्वा मुञ्चन्तु क्षेत्रियात् ॥५॥
यदासुतेः क्रियमाणायाः क्षेत्रियं त्वा व्यानशे ।
वेदाहं तस्य भेषजं क्षेत्रियं नाशयामि त्वत् ॥६॥
अपवासे नक्षत्राणामपवास उषसामुत । अपास्मत्सर्वं दुर्भूतमप क्षेत्रियमुच्छतु ॥७॥

आपः । इत् । वै । ऊं इति । भेषजीः । आपः । अमीवऽचातनीः ।
आपः । विश्वस्य । भेषजीः । ताः । त्वा । मुञ्चन्तु । क्षेत्रियात् ॥ ५ ॥
यत् । आऽसुतेः । क्रियमाणायाः । क्षेत्रियम् । त्वा । विऽआनशे ।
वेद । अहम् । तस्य । भेषजम् । क्षेत्रियम् । नाशयामि । त्वत् ॥ ६ ॥
अपऽवासे । नक्षत्राणाम् । अपऽवासे । उषसाम् । उत ।
अप । अस्मत् । सर्वम् । दुःऽभुतम् । अप । क्षेत्रियम् । उच्छतु ॥ ७ ॥

(८) अष्टमं सूक्तम्

(१-६) षडृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । (१-४) प्रथमादिचतुर्ऋचां मित्रादयो विश्वे देवाः, (५-६) पञ्चमीषष्ठयोश्च मनो देवताः ।(१, ३) प्रथमातृतीययोस्त्रिष्टुप्, (२, ६) द्वितीयाषष्ठयोर्जगती, (४) चतुर्थ्याश्चतुष्पदा विराड्बृहतीगर्भा त्रिष्टुप्, (५) पञ्चम्याश्चानुष्टुप् छन्दांसि ॥

आ यातु मित्र ऋतुभिः कल्पमानः संवेशयन्पृथिवीमुस्रियाभिः ।
अथास्मभ्यं वरुणो वायुरग्निर्बृहद्राष्ट्रं संवेश्यं दधातु ॥१॥
धाता रातिः सवितेदं जुषन्तामिन्द्रस्त्वष्टा प्रति हर्यन्तु मे वचः ।
हुवे देवीमदितिं शूरपुत्रां सजातानां मध्यमेष्ठा यथासानि ॥२॥
हुवे सोमं सवितारं नमोभिर्विश्वानादित्याँ अहमुत्तरत्वे ।
अयमग्निर्दीदायद्दीर्घमेव सजातैरिद्धोऽप्रतिब्रुवद्भिः ॥३॥

आ । यातु । मित्रः । ऋतुऽभिः । कल्पमानः । सम्ऽवेशयन् । पृथिवीम् । उस्रियाभिः ।
अथ । अस्मभ्यम् । वरुणः । वायुः । अग्निः । बृहत् । राष्ट्रम् । सम्ऽवेश्यम् । दधातु ॥१॥
धाता । रातिः । सविता । इदम् । जुषन्ताम् । इन्द्रः । त्वष्टा । प्रति । हर्यन्तु । मे । वचः ।
हुवे । देवीम् । अदितिम् । शूरऽपुत्राम् । सऽजातानाम् । मध्यमेऽस्थाः । यथा । असानि ॥२॥
हुवे । सोमम् । सवितारम् । नमःऽभिः । विश्वान् । आदित्यान् । अहम् । उत्तरऽत्वे ।
अयम् । अग्निः । दीदयत् । दीर्घम् । एव । सऽजातैः । इद्धः । अप्रतिब्रुवत्ऽभिः ॥ ३ ॥

Āpaḥ

III.7.5 Waters are verily the remedies, waters are dispeller of diseases. Waters are cure of all, may they make you free from the hereditary disease.(Āpaḥ = waters, always in feminine and in plural)

Against Yakṣma - Chronic disease

III.7.6 While preparing decoction, the distilled caustic liquor has caused this injury to you. I know the remedy for that and I hereby drive away your chronic and inveterate disease. (Kṣettriya = hereditary and hence chronic and inveterate or deep-rooted)

III.7.7 In the fading of asterisms, in the fading out of the dawns also, from us, may you allow to fade out all that of evil nature , fade out (apavas) the kṣetriya.

Mitra and other Divinities

III.8.1 May the Sun come enabling us to live long with (changing) seasons and pervading the earth with ruddy rays. Thereafter, may the venerable (Varuṇa) Lord, the omnipresent (Vāyu) Lord and the adorable (Agni) Lord grant us a land large enough to live amicably in. (Rāṣṭra = country; empire, land)

III.8.2 May the creator (Dhatṛ) Lord, the bounteous (Ratiḥ) Lord,and the inspirer (Savitṛ) Lord hear this call of mine. May the resplendent (Indra) Lord and supreme architect (Tvaṣṭṛ) listen to my words favourable inclined. I pray to the earth divine, the mother of brave sons, that I may occupy the central-most position among my kinsfolk.

III.8.3 With my homages, I invoke the blissful (soma) Lord, the inspirer (savitṛ) (impeller) and all the suns (the ādityāḥ) (i.e. all the twelve months) for attaining superiority. May this fire (agni), lighted by my kinsmen without uttering a word of opposition, go on burning bright for long.

इहेदसाथ न परो गमाथेर्यो गोपाः पुष्टपतिर्व आजत्।
अस्मै कामायोप कामिनीर्विश्वे वो देवा उपसंयन्तु ॥४॥
सं वो मनांसि सं व्रता समाकूतीर्नमामसि।
अमी ये विव्रता स्थन तान्वः सं नमयामसि ॥५॥
अहं गृभ्णामि मनसा मनांसि मम चित्तमनु चित्तेभिरेत।
मम वशेषु हृदयानि वः कृणोमि मम यातमनुवर्त्मान एत ॥६॥

इह । इत् । असाथ । न । परः । गमाथ । इर्यः । गोपाः । पुष्टऽपतिः । वः । आ । अजत् ।
अस्मै । कामाय । उप । कामिनीः । विश्वे । वः । देवाः । उपऽसंयन्तु ॥ ४ ॥
सम् । वः । मनांसि । सम् । व्रता । सम् । आऽकूतीः । नमामसि ।
अमी इति । ये । विऽव्रताः । स्थन । तान् । वः । सम् । नमयामसि ॥ ५ ॥
अहम् । गृभ्णामि । मनसा । मनांसि । मम । चित्तम् । अनु । चित्तेभिः । आ । इत ।
मम । वशेषु । हृदयानि । वः । कृणोमि । मम । यातम् । अनुऽवर्त्मानः । आ । इत ॥ ६ ॥

(९) नवमं सूक्तम्

(१-६) षडृचस्यास्य सूक्तस्य वामदेव ऋषिः। द्यावापृथिव्यौ विश्वे देवा वा देवताः। (१-३, ५) प्रथमादितृचस्य पञ्चम्या ऋचश्चानुष्टुप्, (४) चतुर्थ्याश्चतुष्पदा निचृद्बृहती, (६) षष्ठ्याश्च भुरिगनुष्टुप् छन्दांसि।

कर्शफस्य विशफस्य द्यौष्पिता पृथिवी माता।
यथाभिचक्र देवास्तथाप कृणुता पुनः ॥१॥
अश्रेष्माणो अधारयन्तथा तन्मनुना कृतम्।
कृणोमि वध्रि विष्कन्धं मुष्काबर्हो गवामिव ॥२॥
पिशङ्गे सूत्रे खृगलं तदा बध्नन्ति वेधसः।
श्रवस्युं शुष्मं काबवं वध्रिं कृण्वन्तु बन्धुरः ॥३॥

कर्शफस्य । विऽशफस्य । द्यौः । पिता । पृथिवी । माता ।
यथा । अभिऽचक्र । देवाः । तथा । अप । कृणुत । पुनः ॥ १ ॥
अश्रेष्माणः । अधारयन् । तथा । तत् । मनुना । कृतम् ।
कृणोमि । वध्रि । विऽस्कन्धम् । मुष्कऽआबर्हः । गवाम्ऽइव ॥ २ ॥
पिशङ्गे । सूत्रे । खृगलम् । तत् । आ । बध्नन्ति । वेधसः ।
श्रवस्युम् । शुष्मम् । काबवम् । वध्रिम् । कृण्वन्तु । बन्धुरः ॥ ३ ॥

III.8.4 O cows, may you stay just here. Please do not go away. May the quick-running cowherd, the nourisher Lord, urge you (to this place). May all the enlightened ones approach you, the desirable , for satisfaction of desires of this sacrificer.(Kāminīḥ = Cows; gopa = cowherd; puṣṭapatih = nourisher Lord)

Mind or Manas

III.8.5 To unity we bend your minds, your actions (vrata), and your resolves. You, who, at present, are of discordant actions, we hereby bend to complete unity.

III.8.6 With my mind, I take hold of your minds. Follow my thought with your thinking. I take your hearts under my control. Tread the path on which I lead you.

Dyāvā-Pṛthivi Pair - All-Bounties.

III.9.1 Of the emaciating (karśapha) and of the penetrating (viśapha-hoofless or with distorted hoofs), (gout), heaven is the father and earth the mother. O bounties of Nature, as you have brought it, so may you remove it also.

III.9.2 Those free from phlegm have kept it (the gout) under control. So it is done by a well-thinking man (Manu). I hereby make the gout impotent, as a castrater emasculates bulls.

III.9.3 Then the wise ones bind a stick with a reddish coloured string (to the affected part). May that bandage make the strong and dehydrating snake-bite (Kābavam) impotent or non-effective.

येना श्रवस्यवश्चरथ देवा इवासुरमायया ।
शुनां कपिरिव दूषणो बन्धुरा काबवस्य च ॥४॥
दुष्ट्यै हि त्वा भत्स्यामि दूषयिष्यामि काबवम् ।
उदाशवो रथा इव शपथेभिः सरिष्यथ ॥५॥
एकशतं विष्कन्धानि विष्ठिता पृथिवीमनु ।
तेषां त्वामग्र उज्जहरुर्मणिं विष्कन्धदूषणम् ॥६॥

येन । श्रवस्यवः । चरथ । देवाःऽइव । असुरऽमायया ।
शुनाम् । कपिःऽइव । दूषणः । बन्धुरा । काबवस्य । च ॥ ४ ॥
दुष्ट्यै । हि । त्वा । भत्स्यामि । दूषयिष्यामि । काबवम् ।
उत् । आशवः । रथाःऽइव । शपथेभिः । सरिष्यथ ॥ ५ ॥
एकऽशतम् । विऽस्कन्धानि । विऽस्थिता । पृथिवीम् । अनु ।
तेषाम् । त्वाम् । अग्रे । उत् । जहरुः । मणिम् । विस्कन्धऽदूषणम् ॥ ६ ॥

(१०) दशमं सूक्तम्

(१-१३) त्रयोदशर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । अष्टका देवता । (१-३, ८-११, १३) प्रथमादितृचस्याष्टम्यादिचतसृणामृचां त्रयोदश्याश्चानुष्टुप् , (४-६, १२) चतुर्थ्यादितृचस्य द्वादश्याश्च त्रिष्टुप् , (७) सप्तम्याश्च त्र्यवसाना षट्पदा विराड्गर्भातिजगती छन्दांसि ॥

प्रथमा ह व्युवास सा धेनुरभवद्यमे ।
सा नः पयस्वती दुहामुत्तरामुत्तरां समाम् ॥१॥
यां देवाः प्रतिनन्दन्ति रात्रिं धेनुमुपायतीम् ।
संवत्सरस्य या पत्नी सा नो अस्तु सुमङ्गली ॥२॥
संवत्सरस्य प्रतिमां यां त्वा रात्र्युपास्महे ।
सा न आयुष्मतीं प्रजां रायस्पोषेण सं सृज ॥३॥

प्रथमा । ह । वि । उवास । सा । धेनुः । अभवत् । यमे ।
सा । नः । पयस्वती । दुहाम् । उत्तराम्ऽउत्तराम् । समाम् ॥ १ ॥
याम् । देवाः । प्रतिऽनन्दन्ति । रात्रिम् । धेनुम् । उपऽआयतीम् ।
सम्ऽवत्सरस्य । या । पत्नी । सा । नः । अस्तु । सुऽमङ्गली ॥ २ ॥
सम्ऽवत्सरस्य । प्रतिऽमाम् । याम् । त्वा । रात्रि । उपऽआस्महे ।
सा । नः । आयुष्मतीम् । प्रऽजाम् । रायः । पोषेण । सम् । सृज ॥ ३ ॥

III.9.4 You, who are active in your strength , like gods fighting incessantly with evils, evil forces(the demons). Even as monkey scorns dogs, O bandage, bandhuraḥ, scorn the kābava. (Kabava = cloth-bandages round the wound or ailing limb of the patient.)

III.9.5 Surely I shall bind you for (removing) the ill-effect. Thus I shall remove the ill-effect of the snake-bite. Then you will be able to move about like chariots drawn by vigorous horses with scoldings (of the charioteer).

III.9.6 A hundred and one are hindrances spread all over the earth. With them they have confronted you,the drug-tablet,remover of all hindrances.

Ekāṣtakā

III.10.1 She was the first dawn (Ekāṣṭaka) to shine (in the firmament). In this world (Yama), she became a milch cow. May she, rich in milk, go on feeding us year after year.(Prathamā = the first dawn in the present creation)

III.10.2 Whom the enlightened ones welcome with joy, the (Ekāṣṭakā) night as she approaches as a cow, who is the consort of the year ; may she be propitious to us.

III.10.3 O (Ekāṣṭakā) night, whom we worship as the measure of the cycle of the year, as such may you unite our long-living progeny with riches and nourishment.

इयमेव सा या प्रथमा व्यौच्छदास्वितरासु चरति प्रविष्टा ।
महान्तो अस्यां महिमानो अन्तर्वधूर्जिगाय नवगज्जनित्री ॥४॥
वानस्पत्या ग्रावाणो घोषमक्रत हविष्कृण्वन्तः परिवत्सरीणम् ।
एकाष्टके सुप्रजसः सुवीरा वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥५॥
इडायास्पदं घृतवत्सरीसृपं जातवेदः प्रति हव्या गृभाय ।
ये ग्राम्याः पशवो विश्वरूपास्तेषां सप्तानां मयि रन्तिरस्तु ॥६॥
आ मा पुष्टे च पोषे च रात्रि देवानां सुमतौ स्याम ।
पूर्णा दर्वे परा पत सुपूर्णा पुनरा पत ।
सर्वान्यज्ञान्त्संभुञ्जतीषमूर्जं न आ भर ॥७॥
आयमगन्त्संवत्सरः पतिरेकाष्टके तव ।
सा न आयुष्मतीं प्रजां रायस्पोषेण सं सृज ॥८॥
ऋतून्यज ऋतुपतीनार्तवानुत हायनान् ।
समाः संवत्सरान्मासान्भूतस्य पतये यजे ॥९॥
ऋतुभ्यष्ट्वार्तवेभ्यो माद्भ्यः संवत्सरेभ्यः ।
धात्रे विधात्रे समृधे भूतस्य पतये यजे ॥१०॥

इयम् । एव । सा । या । प्रथमा । विऽऔच्छत् । आसु । इतरासु । चरति । प्रऽविष्टा ।
महान्तः । अस्याम् । महिमानः । अन्तः । वधूः । जिगाय । नवऽगत् । जनित्री ॥ ४ ॥
वानस्पत्याः । ग्रावाणः । घोषम् । अक्रत । हविः । कृण्वन्तः । परिवत्सरीणम् ।
एकऽअष्टके । सुऽप्रजसः । सुऽवीराः । वयम् । स्याम । पतयः । रयीणाम् ॥ ५ ॥
इडायाः । पदम् । घृतऽवत् । सरीसृपम् । जातऽवेदः । प्रति । हव्या । गृभाय ।
ये । ग्राम्याः । पशवः । विश्वऽरूपाः । तेषाम् । सप्तानाम् । मयि । रन्तिः । अस्तु ॥ ६ ॥
आ । मा । पुष्टे । च । पोषे । च । रात्रि । देवानाम् । सुऽमतौ । स्याम । पूर्णा । दर्वे । परा । पत ।
सुऽपूर्णा । पुनः । आ । पत । सर्वान् । यज्ञान् । सम्ऽभुञ्जती । इषम् । ऊर्जम् । नः । आ । भर ॥
आ । अयम् । अगन् । सम्ऽवत्सरः । पतिः । एकऽअष्टके । तव ।
सा । नः । आयुष्मतीम् । प्रऽजाम् । रायः । पोषेण । सम् । सृज ॥ ८ ॥
ऋतून् । यजे । ऋतुऽपतीन् । आर्तवान् । उत । हायनान् ।
समाः । सम्ऽवत्सरान् । मासान् । भूतस्य । पतये । यजे ॥ ९ ॥
ऋतुऽभ्यः । त्वा । आर्तवेभ्यः । मातृऽभ्यः । सम्ऽवत्सरेभ्यः ।
धात्रे । विऽधात्रे । सम्ऽऋधे । भूतस्य । पतये । यजे ॥

III.10.4 This is verily she, who in the very beginning dispelled the darkness. She moves about having entered in these other (dawns). Great glories are within her. She is a newly wed bride about to bear a child.

III.10.5 Wooden grinders have started making noise while preparing the oblation meant for the completion of the year. O Ekāṣṭaka, may we, having good progeny and good soldiers, become masters of riches.

III.10.6 The shrine of Iḍā (iḍāyāspadam) flows with ghṛta and butter. O Jataveda (knower of all that is born, an epithet of Agni), please accept our oblations. Cattle and our other animals, of seven kinds and of numerous forms, abide with me fully contented.(Seven animals are = Cow, Horse , Goat, Sheep, Men, Donkey, and Camel).

III.10.7 O (Ekāṣtakā) night, may you set me in prosperity and nourishment. May we be in good books of the enlightened ones. A spoon, go thither full of oblations and come back filled up to brim. Consuming all the oblations at the sacrifice, may you bring food and vigour to us.

III.10.8 O Ekāṣṭakā (eighth night of the moonless fort-night of Maghā month), here has come the year, your husband. As such, may you unite for our long-living progeny with riches and nourishment.

III.10.9 I offer oblations to seasons, to lords of seasons, to couples of seasons, to winters, to summers, to years and to months. I offer oblations to the Lord of all existence.

III.10.10 O Ekāstakā,I adore you for the sake of seasons, for couples of seasons, for months, for the year, for the creator, for the sustainer and for the bounteous Lord of existence.

इडया जुह्वतो वयं देवान्घृतवता यजे।
गृहानलुभ्यतो वयं सं विशेमोप गोमतः ॥११॥
एकाष्टका तपसा तप्यमाना जजान गर्भं महिमानमिन्द्रम्।
तेन देवा व्यषहन्त शत्रून्हन्ता दस्यूनामभवच्छचीपतिः ॥१२॥
इन्द्रपुत्रे सोमपुत्रे दुहितासि प्रजापतेः।
कामानस्माकं पूरय प्रति गृह्णाहि नो हविः ॥१३॥

इडया। जुह्वतः। वयम्। देवान्। घृतऽवता। यजे।
गृहान्। अलुभ्यतः। वयम्। सम्। विशेम। उप। गोऽमतः॥ ११॥
एकऽअष्टका। तपसा। तप्यमाना। जजान। गर्भम्। महिमानम्। इन्द्रम्।
तेन। देवाः। वि। असहन्त। शत्रून्। हन्ता। दस्यूनाम्। अभवत्। शचीऽपतिः॥१२॥
इन्द्रऽपुत्रे। सोमऽपुत्रे। दुहिता। असि। प्रजाऽपतेः।
कामान्। अस्माकम्। पूरय। प्रति। गृह्णाहि। नः। हविः॥ १३॥

(११) एकादशं सूक्तम्

(१-८) अष्टर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा, भृग्वङ्गिराश्चोभौ वा ऋषी। इन्द्राग्नी आयुः यक्ष्मनाशनश्च देवताः।
(१-३) प्रथमादितृचस्य त्रिष्टुप्, (४) चतुर्थ्याः शाक्वरीगर्भा जगती, (५-६) पञ्चमी-
षष्ठ्योरनुष्टुप्, (७) सप्तम्या उष्णिग्बृहतीगर्भा पथ्यापङ्क्तिः, (८) अष्टम्याश्च
त्र्यवसाना षट्पदा बृहतीगर्भा जगती छन्दांसि॥

मुञ्चामि त्वा हविषा जीवनाय कमज्ञातयक्ष्मादुत राजयक्ष्मात्।
ग्राहिर्जग्राह यद्येतदेनं तस्या इन्द्राग्नी प्र मुमुक्तमेनम् ॥१॥
यदि क्षितायुर्यदि वा परेतो यदि मृत्योरन्तिकं नीत एव।
तमा हरामि निर्ऋतेरुपस्थादस्पार्शमेनं शतशारदाय ॥२॥
सहस्राक्षेण शतवीर्येण शतायुषा हविषाहार्षमेनम्।
इन्द्रो यथैनं शरदो नयात्यति विश्वस्य दुरितस्य पारम् ॥३॥

मुञ्चामि। त्वा। हविषा। जीवनाय। कम्। अज्ञातऽयक्ष्मात्। उत। राजऽयक्ष्मात्।
ग्राहिः। जग्राह। यदि। एतत्। एनम्। तस्याः। इन्द्राग्नी इति। प्र। मुमुक्तम्। एनम्॥१॥
यदि। क्षितऽआयुः। यदि। वा। पराऽइतः। यदि। मृत्योः। अन्तिकम्। निऽइतः। एव।
तम्। आ। हरामि। निःऽऋतेः। उपस्थात्। अस्पार्शम्। एनम्। शतऽशारदाय॥२॥
सहस्रऽअक्षेण। शतऽवीर्येण। शतऽआयुषा। हविषा। आ। अहार्षम्। एनम्।
इन्द्रः। यथा। एनम्। शरदः। नयाति। अति। विश्वस्य। दुःऽइतस्य। पारम्॥ ३॥

III.10.11 We entertain the enlightened ones with words of praise and with preparations made of clarified butter. Free from greẹd, may we enter houses rich with cows.

III.10.12 Ekāṣṭakā practising austerity, has given birth to her embryo, the majestic Sun. With him the enlightened ones have overpowered their enemies and the master of action has become the slayer of robbers.

III.10.13 O Ekāstakā, whose son is the Sun, and whose son is the Moon, you are the daughter of the Lord of all creatures. May you fulfil our desires and accept our offerings.

Indrāgnī (Paīr)-Ayu and against Yakṣma

III.11.1 I release you from the unknown wasting disease as well as from tuberculosis by use of proper diet (haviṣā) for a long life. If the grip has siezed him, may you, O Lord resplendent and adorable (indrāgnī) set him free from it. (cf.Ṛv. X.161.1)

III.11.2 Even if his days of life have come to an end, even if he is to depart from this world, and even if he has been carried very close to death, I hereby bring him back from the very lap of perdition, I have strengthened him to live through a hundred autumns. (cf.Ṛv. X.161.2)

III.11.3 I have brought him back with the use of proper diet giving a thousand times power of sense organs, hundred times of strength and a long life of a hundred years, so that may the resplendent Lord lead him through the (hundred) autumns across all the troubles.(cf.Ṛv. X.161.3 with variation)

शतं जीव शरदो वर्धमानः शतं हेमन्तान्छतमु वसन्तान्।
शतं त इन्द्रो अग्निः सविता बृहस्पतिः शतायुषा हविषाहार्षमेनम् ॥४॥

प्र विशतं प्राणापानावनड्वाहाविव व्रजम्।
व्यन्ये यन्तु मृत्यवो यानाहुरितरान्छतम् ॥५॥

इहैव स्तं प्राणापानौ माप गातमितो युवम्।
शरीरमस्याङ्गानि जरसे वहतं पुनः ॥६॥

जरायै त्वा परि ददामि जरायै नि धुवामि त्वा।
जरा त्वा भद्रा नेष्ट व्यन्ये यन्तु मृत्यवो यानाहुरितरान्छतम् ॥७॥

अभि त्वा जरिमाहित गामुक्षणमिव रज्ज्वा।
यस्त्वा मृत्युरभ्यधत्त जायमानं सुपाशया।
तं ते सत्यस्य हस्ताभ्यामुदमुञ्चद्बृहस्पतिः ॥८॥

शतम्। जीव। शरदः। वर्धमानः। शतम्। हेमन्तान्। शतम्। ऊं इति। वसन्तान्। शतम्।
ते। इन्द्रः। अग्निः। सविता। बृहस्पतिः। शतऽआयुषा। हविषा। आ। अहार्षम्। एनम् ॥

प्र। विशतम्। प्राणापानौ। अनड्वाहौऽइव। व्रजम्।
वि। अन्ये। यन्तु। मृत्यवः। यान्। आहुः। इतरान्। शतम् ॥

इह। एव। स्तम्। प्राणापानौ। मा। अप। गातम्। इतः। युवम्।
शरीरम्। अस्य। अङ्गानि। जरसे। वहतम्। पुनः ॥ ६ ॥

जरायै। त्वा। परि। ददामि। जरायै। नि। धुवामि। त्वा। जरा। त्वा। भद्रा। नेष्ट।
वि। अन्ये। यन्तु। मृत्यवः। यान्। आहुः। इतरान्। शतम् ॥ ७ ॥

अभि। त्वा। जरिमा। अहित। गाम्। उक्षणम्ऽइव। रज्ज्वा।
यः। त्वा। मृत्युः। अभिऽअधत्त। जायमानम्। सुऽपाशया।
तम्। ते। सत्यस्य। हस्ताभ्याम्। उत्। अमुञ्चत्। बृहस्पतिः ॥ ८ ॥

III.11.4 Growing always strong, may live through a hundred autumns, through a hundred winters and through a hundred springs also. May the resplendent Lord, the adorable Lord, the inspirer Lord and the Lord supreme provide you with a hundred years. I have brought him back by a dietary for hundred years. (cf.Rv. X.16.4-with variation) (Indra,Agni, Savitr and Bṛhaspati have been invoked one Lord with numerous names)

III.11.5 May you, in-breath and out-breath, go on entering in him as two bullocks in a cow-pen. May other deaths, of which there are hundreds yet to come they say, "keep away".

III.11.6 O in-breath and out-breath, may both of you stay here. May you not depart from here. Again may you carry his body and members up to his ripe old age (jarase) again.

III.11.7 I hereby entrust you to ripe old age (jarāyai). I urge you to reach old age. May the old age lead you benignly. May the other deaths go away, which they call the remaining hundred.

III.11.8 May the ripe old age take hold of you as a steer is tied with a rope. From the death, which had caught you in its fine noose as soon as you were born, the Lord supreme has released you with the hands of your truth.(satyasya).

(१२) द्वादशं सूक्तम्

(१-९) नवर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः। शाला वास्तोष्पतिश्च देवते। (१, ४-५) प्रथमाचतुर्थीपञ्चमीनामृचां त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयाया विराड्जगती, (३) तृतीयाया बृहती, (६) षष्ठ्याः शाक्वरीगर्भा जगती, (७) सप्तम्या आर्ष्यनुष्टुप्, (८) अष्टम्या भुरिक्त्रिष्टुप्, (९) नवम्याश्चानुष्टुप् छन्दांसि ॥

इहैव ध्रुवां नि मिनोमि शालां क्षेमे तिष्ठाति घृतमुक्षमाणा।
तां त्वा शाले सर्ववीराः सुवीरा अरिष्टवीरा उप सं चरेम ॥१॥
इहैव ध्रुवा प्रति तिष्ठ शालेऽश्वावती गोमती सूनृतावती।
ऊर्जस्वती घृतवती पयस्वत्युच्छ्रयस्व महते सौभगाय ॥२॥
धरुण्यसि शाले बृहच्छन्दाः पूतिधान्या।
आ त्वा वत्सो गमेदा कुमार आ धेनवः सायमास्पन्दमानाः ॥३॥
इमां शालां सविता वायुरिन्द्रो बृहस्पतिर्नि मिनोतु प्रजानन्।
उक्षन्तूद्ना मरुतो घृतेन भगो नो राजा नि कृषिं तनोतु ॥४॥
मानस्य पत्नि शरणा स्योना देवी देवेभिर्निमितास्यग्रे।
तृणं वसाना सुमना असस्त्वमथास्मभ्यं सहवीरं रयिं दाः ॥५॥
ऋतेन स्थूणामधि रोह वंशोग्रो विराजन्नप वृङ्क्ष्व शत्रून्।
मा ते रिषन्नुपसत्तारो गृहाणां शाले शतं जीवेम शरदः सर्ववीराः ॥६॥

इह। एव। ध्रुवाम्। नि। मिनोमि। शालाम्। क्षेमे। तिष्ठाति। घृतम्। उक्षमाणा।
ताम्। त्वा। शाले। सर्वऽवीराः। सुऽवीराः। अरिष्टऽवीराः। उप। सम्। चरेम ॥ १ ॥
इह। एव। ध्रुवा। प्रति। तिष्ठ। शाले। अश्वऽवती। गोऽमती। सूनृताऽवती।
ऊर्जस्वती। घृतऽवती। पयस्वती। उत्। श्रयस्व। महते। सौभगाय ॥ २ ॥
धरुणी। असि। शाले। बृहत्ऽछन्दाः। पूतिऽधान्या।
आ। त्वा। वत्सः। गमेत्। आ। कुमारः। आ। धेनवः। सायम्। आऽस्पन्दमानाः ॥ ३ ॥
इमाम्। शालाम्। सविता। वायुः। इन्द्रः। बृहस्पतिः। नि। मिनोतु। प्रऽजानन्।
उक्षन्तु। उद्ना। मरुतः। घृतेन। भगः। नः। राजा। नि। कृषिम्। तनोतु ॥ ४ ॥
मानस्य। पत्नि। शरणा। स्योना। देवी। देवेभिः। निऽमिता। असि। अग्रे।
तृणम्। वसाना। सुऽमनाः। असः। त्वम्। अथ। अस्मभ्यम्। सहऽवीरम्। रयिम्। दाः ॥५॥
ऋतेन। स्थूणाम्। अधि। रोह। वंश। उग्रः। विऽराजन्। अप। वृङ्क्ष्व। शत्रून्।
मा। ते। रिषन्। उपऽसत्तारः। गृहाणाम्। शाले। शतम्। जीवेम। शरदः। सर्वऽवीराः ॥

House-śātā-Vāstoṣpatiḥ

III.12.1 At this very place, I construct my permanent house. May this residence stand safe and secure overflowing with clarified butter. O house, may we dwell here with all our sons, with excellent sons and with sons never harmed (ever unharmed) (Virāḥ=sons; also brave persons.)

III.12.2 O house, may you stand at this very place permanently, rich with horses (aśvāvatī), with cows,(gomatī) and with truthful as well as pleasing speech (sūnṛtāvatī). May you flourish full of vigour, full of clarified butter, full of milk for our great good fortune (prosperity).

III.12.3 O house, supported on pillars you are, having a big roof. You are full of cleaned food grains. May calves, and steers come to you and in the evening may the cows come streaming (with good milk).

III.12.4 May the impeller Lord, the omnipresent Lord, the resplendent Lord, the Lord supreme, knowing well bless us in the construction of this house. May the cloud-bearing winds sprinkle it with water and clarified butter. May the sovereign Lord of all round prosperity make our cultivation flourish.

III.12.5 O mistress of measures and construction (mānasya patni), from the very beginning you have been built by the enlightend ones as a good shelter, comfortable and shining. Covered with grass(thatch), may you be benign to us and may bring to us riches along with brave sons.(Patni = O lovely dwelling).

III.12.6 O flag-pole, mount upon the central pillar with righteousness. Formidable and glorious, keep our enemies away. O house, may those, who live in you, never be harmed. May we live through a hundred autumns with all our sons (and grand sons).

एमां कुमारस्तरुण आ वत्सो जगता सह ।
एमां परिस्रुतः कुम्भ आ दध्नः कलशैरगुः ॥७॥

पूर्णं नारि प्र भर कुम्भमेतं घृतस्य धारामृतेन संभृताम् ।
इमां पातॄनमृतेना समङ्ग्धीष्टापूर्तमभि रक्षात्येनाम् ॥८॥

इमा आपः प्र भराम्ययक्ष्मा यक्ष्मनाशनीः ।
गृहानुप प्र सीदाम्यमृतेन सहाग्निना ॥९॥

आ । इमाम् । कुमारः । तरुणः । आ । वत्सः । जगता । सह ।
आ । इमाम् । परिऽस्रुतः । कुम्भः । आ । दध्नः । कलशैः । अगुः ॥ ७ ॥

पूर्णम् । नारि । प्र । भर । कुम्भम् । एतम् । घृतस्य । धाराम् । अमृतेन । सम्ऽभृताम् ।
इमाम् । पातॄन् । अमृतेन । सम् । अङ्ग्धि । इष्टापूर्तम् । अभि । रक्षाति । एनाम् ॥ ८ ॥

इमाः । आपः । प्र । भरामि । अयक्ष्माः । यक्ष्मऽनाशनीः ।
गृहान् । उप । प्र । सीदामि । अमृतेन । सह । अग्निना ॥ ९ ॥

(१३) त्रयोदशं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्य भृगुर्ऋषिः । वरुणः सिन्ध्वापो वा देवताः । (१) प्रथमर्चो निचृदनुष्टुप्, (२-४, ७) द्वितीयादितृचस्य सप्तम्याश्चानुष्टुप्, (५) पञ्चम्या विराड्जगती, (६) षष्ठयाश्च निचृत्त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

यददः संप्रयतीरहावनदता हते ।
तस्मादा नद्यो३ नाम स्थ ता वो नामानि सिन्धवः ॥१॥

यत्प्रेषिता वरुणेनाच्छीभं समवल्गत ।
तदाप्नोदिन्द्रो वो यतीस्तस्मादापो अनु ष्ठन ॥२॥

अपकामं स्यन्दमाना अवीवरत वो हि कम् ।
इन्द्रो वः शक्तिभिर्देवीस्तस्माद्वार्नाम वो हितम् ॥३॥

यत् । अदः । सम्ऽप्रयतीः । अहौ । अनदत । हते ।
तस्मात् । आ । नद्यः । नाम । स्थ । ता । वः । नामानि । सिन्धवः ॥ १ ॥

यत् । प्रऽइषिताः । वरुणेन । आत् । शीभम् । सम्ऽअवल्गत ।
तत् । आप्नोत् । इन्द्रः । वः । यतीः । तस्मात् । आपः । अनु । स्थन ॥ २ ॥

अपऽकामम् । स्यन्दमानाः । अवीवरत । वः । हि । कम् ।
इन्द्रः । वः । शक्तिऽभिः । देवीः । तस्मात् । वाः । नाम । वः । हितम् ॥ ३ ॥

III.12.7 May a grown up youth, a lad, and a baby son come to this house along with moving cattle. May the jars of pressed out juice along with the pitchers of curd be stored here.

III.12.8 O woman, to this house of ours bring the full jar pouring out a stream of clarified butter (as if) imbued with immortality. Serve the drinkers with a draught of this ambrosia. May the supplies of all the desired things keep this house fully equipped in every respect.

III.12.9 I bring here these waters, free from wasteful disease (consumption) and destroyers of the wasteful disease. I enter these houses with the never-dying fire (the ever-glowing one).(ayaksmā = free from disease; yaksmā-nāśanīh= destroyer of disease).

Rivers - Varuṇaḥ

III.13.1 Term "nāḍī" - Since you roar while this charged cloud (ahi) is burst, clearly for that reason your name is nadī or nadyaḥ (one that roars). O sindhus, (flowing ones, the rivers) your other names also are similar(i.e.conveying their meaning).

III.13.2 Term "āpaḥ" - As you, urged by the venerable Lord (varuna), surround all swiftly, as if dancing in a group, and the resplendent one enters you when you are going away, so you get your name āpah (those that enter, or are entered into). (āpnot leads to the name āpah. śībham = ksīpra nāma; swift)

III.13.3 Term "vāri" - For happiness, the resplendent Lord restrains you, the divine ones, who use to flow (loiter) with your forces against his desire. Therefore, your name comes to be the vār (the restrained ones; the chosen ones).

एको वो देवोप्यतिष्ठत्स्यन्दमाना यथावशम् ।
उदानिषुर्महीरिति तस्मादुदकमुच्यते ॥४॥
आपो भद्रा घृतमिदाप आसन्नग्नीषोमौ बिभ्रत्याप इत्ताः ।
तीव्रो रसो मधुपृचामरंगम आ मा प्राणेन सह वर्चसा गमेत् ॥५॥
आदित्पश्याम्युत वा शृणोम्या मा घोषो गच्छति वाङ्मासाम् ।
मन्ये भेजानो अमृतस्य तर्हि हिरण्यवर्णा अतृपं यदा वः ॥६॥
इदं व आपो हृदयमयं वत्स ऋतावरीः ।
इहेत्थमेत शक्वरीर्यत्रेदं वेशयामि वः ॥७॥

एकः । वः । देवः । अपि । अतिष्ठत् । स्यन्दमानाः । यथाऽवशम् ।
उत् । आनिषुः । महीः । इति । तस्मात् । उदकम् । उच्यते ॥ ४ ॥
आपः । भद्राः । घृतम् । इत् । आपः । आसन् । अग्नीषोमौ । बिभ्रति । आपः । इत् । ताः ।
तीव्रः । रसः । मधुऽपृचाम् । अरम्ऽगमः । आ । मा । प्राणेन । सह । वर्चसा । गमेत् ॥५॥
आत् । इत् । पश्यामि । उत । वा । शृणोमि । आ । मा । घोषः । गच्छति । वाक् । मा । आसाम् ।
मन्ये । भेजानः । अमृतस्य । तर्हि । हिरण्यऽवर्णाः । अतृपम् । यदा । वः ॥ ६ ॥
इदम् । वः । आपः । हृदयम् । अयम् । वत्सः । ऋतऽवरीः ।
इह । इत्थम् । आ । इत । शक्वरीः । यत्र । इदम् । वेशयामि । वः ॥ ७ ॥

(१४) चतुर्दशं सूक्तम्

(१-६) षडृचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । गोष्ठो मन्त्रोक्ता वा देवताः । (१-५) प्रथमादिपञ्चर्चामनुष्टुप्, (६) षष्ठ्याश्चार्षी त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

सं वो गोष्ठेन सुषदा सं रय्या सं सुभूत्या ।
अहर्जातस्य यन्नाम तेना वः सं सृजामसि ॥१॥
सं वः सृजत्वर्यमा सं पूषा सं बृहस्पतिः ।
समिन्द्रो यो धनंजयो मयि पुष्यत यद्वसु ॥२॥

सम् । वः । गोऽस्थेन । सुऽसदा । सम् । रय्या । सम् । सुऽभूत्या ।
अहःऽजातस्य । यत् । नाम । तेन । वः । सम् । सृजामसि ॥ १ ॥
सम् । वः । सृजतु । अर्यमा । सम् । पूषा । सम् । बृहस्पतिः ।
सम् । इन्द्रः । यः । धनम्ऽजयः । मयि । पुष्यत । यत् । वसु ॥ २ ॥

III.13.4 Term "udaka" - The Lord alone superintend you (O udaka) who flow according to your will. Due to this, they the mighty ones, heave up having acquired greatness (They breathed upward fast). So they are called udaka (that goes upwards).

III.13.5 Term "ghṛtā" - The waters are excellent. The waters are verily the purified butter, and those waters sustain the fire and the herbal sap. May the potent essence of honey-sweet waters, never diminishing in effect, unite (conjoin) me with vital breath as well as with lustre.

III.13.6 I see them here and there, and I hear them. Their sound comes to me, as if it is their speech. O bright coloured waters, when I take you to my full satisfaction, I feel, as if I have tasted the nectar.

III.13.7 O waters, this is your heart. O supporters of eternal truth, this sacrifice is your dear child. O mighty bestowers, may you come here, this way, where now I place you.

Cow-stall - Goṣṭhaḥ-Aryaman

III.14.1 O cows, we provide you with a cow-stall pleasing to live in, with nourishing food, and with comforts, we confer names on you when you are one day old.

III.14.2 May the ordainer Lord make you procreate, may the nourisher Lord, may the Lord supreme,and may the resplendent one , winner of wealth, make you procreate. May you, O cows, nourish me with your richness of milk.

संजग्माना अबिभ्युषीरस्मिन्गोष्ठे करीषिणीः।
बिभ्रतीः सोम्यं मध्वनमीवा उपेतन ॥३॥
इहैव गाव एतनेहो शकेव पुष्यत ।
इहैवोत प्र जायध्वं मयि संज्ञानमस्तु वः ॥४॥
शिवो वो गोष्ठो भवतु शारिशाकेव पुष्यत।
इहैवोत प्र जायध्वं मया वः सं सृजामसि ॥५॥
मया गावो गोपतिना सचध्वमयं वो गोष्ठ इह पोषयिष्णुः।
रायस्पोषेण बहुला भवन्तीर्जीवा जीवन्तीरुप वः सदेम ॥६॥

सम्ऽजग्मानाः। अबिभ्युषीः। अस्मिन्। गोऽस्थे। करीषिणीः।
बिभ्रतीः। सोम्यम्। मधु। अनमीवाः। उपऽएतन ॥ ३ ॥
इह। एव। गावः। आ। इतन। इहो इति। शकाऽइव। पुष्यत।
इह। एव। उत। प्र। जायध्वम्। मयि। सम्ऽज्ञानम्। अस्तु। वः ॥ ४ ॥
शिवः। वः। गोऽस्थः। भवतु। शारिशाकाऽइव। पुष्यत।
इह। एव। उत। प्र। जायध्वम्। मया। वः। सम्। सृजामसि ॥ ५ ॥
मया। गावः। गोऽपतिना। सचध्वम्। अयम्। वः। गोऽस्थः। इह। पोषयिष्णुः।
रायः। पोषेण। बहुलाः। भवन्तीः। जीवाः। जीवन्तीः। उप। वः। सदेम ॥ ६ ॥

(१५) पञ्चदशं सूक्तम्

(१-८) अष्टर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः। विश्वे देवा इन्द्राग्नी वा देवते। (१) प्रथमर्चो भुरिक्त्रिष्टुप्, (२-३, ६) द्वितीयातृतीययोः षष्ठ्याश्च त्रिष्टुप्, (४) चतुर्थ्यास्त्र्यवसाना षट्पदा बृहतीगर्भा विराडत्यष्टिः, (५) पञ्चम्या विराड्जगती, (७) सप्तम्या अनुष्टुप्, (८) अष्टम्याश्च निचृत्त्रिष्टुप् छन्दांसि॥

इन्द्रमहं वणिजं चोदयामि स न ऐतु पुरएता नो अस्तु।
नुदन्नरातिं परिपन्थिनं मृगं स ईशानो धनदा अस्तु मह्यम् ॥१॥
ये पन्थानो बहवो देवयाना अन्तरा द्यावापृथिवी संचरन्ति।
ते मा जुषन्तां पयसा घृतेन यथा क्रीत्वा धनमाहराणि ॥२॥

इन्द्रम्। अहम्। वणिजम्। चोदयामि। सः। नः। आ। एतु। पुरःऽएता। नः। अस्तु।
नुदन्। अरातिम्। परिऽपन्थिनम्। मृगम्। सः। ईशानः। धनऽदाः। अस्तु। मह्यम् ॥ १ ॥
ये। पन्थानः। बहवः। देवऽयानाः। अन्तरा। द्यावापृथिवी इति। सम्ऽचरन्ति।
ते। मा। जुषन्ताम्। पयसा। घृतेन। यथा। क्रीत्वा। धनम्। आऽहराणि ॥ २ ॥

III.14.3 O cows of plentiful droppings, may you come to this cow-stall moving together, fearless, free from disease, bearing sweet and pleasing milk.

III.14.4 O cows, come only to this place. Let you grow up here like flies. May you procreate and multiply here. May there be complete understanding between you and me.

III.14.5 May this cow-stall be auspicious for you. Let you flourish like cultivated rice. May you procreate and multiply here. We provide you with happiness. (śāriśākā = an animal unidentified (Sāyaṇa);, since śāli means rice also it may be cultivated rice - Griffith)

III.14.6 O cows, may you be attached to me, your master. This is your cow-stall. Here I am your nourisher. May we attend on you multiplying in richness and nourishment and living long.

Indra

III.15.1 I urge the resplendent one (Indra), the trader. May he come to us and be our leader. Slaying the defaulter (who does not pay our dues), the highway man and the wild beast, may he become the master as well as bestower of riches for me.(Paripanthinam- highway man; the thief or robber)

Pathways - Panthānaḥ

III.15.2 May those many pathways, which extend in the midst of heaven and earth and along which the enlightened ones travel, delight me with milk and butter, may I make rich profits by sale and purchase.

इध्मेनाग्न इच्छमानो घृतेन जुहोमि हव्यं तरसे बलाय।
यावदीशे ब्रह्मणा वन्दमान इमां धियं शतसेयाय देवीम् ॥३॥
इमामग्ने शरणिं मीमृषो नो यमध्वानमगाम दूरम् ।
शुनं नो अस्तु प्रपणो विक्रयश्च प्रतिपणः फलिनं मा कृणोतु।
इदं हव्यं संविदानौ जुषेथां शुनं नो अस्तु चरितमुत्थितं च ॥४॥
येन धनेन प्रपणं चरामि धनेन देवा धनमिच्छमानः।
तन्मे भूयो भवतु मा कनीयोऽग्ने सातघ्नो देवान्हविषा नि षेध ॥५॥
येन धनेन प्रपणं चरामि धनेन देवा धनमिच्छमानः।
तस्मिन्म इन्द्रो रुचिमा दधातु प्रजापतिः सविता सोमो अग्निः ॥६॥
उप त्वा नमसा वयं होतर्वैश्वानर स्तुमः ।
स नः प्रजास्वात्मसु गोषु प्राणेषु जागृहि ॥७॥
विश्वाहा ते सदमिद्भरेमाश्वायेव तिष्ठते जातवेदः।
रायस्पोषेण समिषा मदन्तो मा ते अग्ने प्रतिवेशा रिषाम ॥८॥

इध्मेन । अग्ने । इच्छमानः । घृतेन । जुहोमि । हव्यम् । तरसे । बलाय ।
यावत् । ईशे । ब्रह्मणा । वन्दमानः । इमाम् । धियम् । शतऽसेयाय । देवीम् ॥ ३ ॥
इमाम् । अग्ने । शरणिम् । मीमृषः । नः । यम् । अध्वानम् । अगाम । दूरम् ।
शुनम् । नः । अस्तु । प्रऽपणः । विऽक्रयः । च । प्रतिऽपणः । फलिनम् । मा । कृणोतु ।
इदम् । हव्यम् । सम्ऽविदानौ । जुषेथाम् । शुनम् । नः । अस्तु । चरितम् । उत्थितम् । च ॥
येन । धनेन । प्रऽपणम् । चरामि । धनेन । देवाः । धनम् । इच्छमानः । तत् । मे ।
भूयः । भवतु । मा । कनीयः । अग्ने । सातऽघ्नः । देवान् । हविषा । नि । सेध ॥ ५ ॥
येन । धनेन । प्रऽपणम् । चरामि । धनेन । देवाः । धनम् । इच्छमानः ।
तस्मिन् । मे । इन्द्रः । रुचिम् । आ । दधातु । प्रजाऽपतिः । सविता । सोमः । अग्निः ॥६॥
उप । त्वा । नमसा । वयम् । होतः । वैश्वानर । स्तुमः ।
सः । नः । प्रऽजासु । आत्मऽसु । गोषु । प्राणेषु । जागृहि ॥ ७ ॥
विश्वाहा । ते । सदम् । इत् । भरेम । अश्वायऽइव । तिष्ठते । जातऽवेदः ।
रायः । पोषेण । सम् । इषा । मदन्तः । मा । ते । अग्ने । प्रतिऽवेशाः । रिषाम ॥८॥

Agniḥ

III.15.3 Desirous of wealth and overwhelming might, I offer you, O adorable Lord, my dedicated actions, further enlivened by devotion, and supported by knowledge. Praising you with sacred hymns, as much as I can, I propitiate you that you may render this praise resplendent with infinite treasure.(Cf.Ṛv. III.18.3)

Purchase and sale

III.15.4 O adorable Lord, may you pardon this offence of ours that we have taken to such a distant path. May delightful be the deal and the sale. May the counter-deal also make me fruitful. May both of you enjoy this offering in friendly accord. May the turn-over as well as the profit be delightful to me.

III.15.5 O enlightened ones, may this money, with which I strike my deals, desiring money out of money, go on increasing for me; may it never decrease. O adorable leader, may you appease with offerings those enlightened ones who want to kill the profit.

III.15.6 O enlightened ones, may in this money, with which I strike my deals, desiring money out of money, the resplendent Lord (indra) give me pleasure, and so may do the Lord of creatures (prajapati), the inspirer Lord (savitṛ), the blissful Lord (soma) and the adorable Lord (agni).

III.15.7 O fire divine, invoker of enlightened ones and benefactor of all men, we approach you with praise and homage. May you keep awake in our progeny (prajāsu), in ourselves, in our sense organs (goṣu and in our vital breaths (prāṇeṣu).

III.15.8 O knower of all (jātaveda) to you, staying at home, we bring offering as to a horse. Rejoicing in riches and nourishment as well as plenty of food, O adorable leader, may we, your neighbours, suffer no harm.

(१६) षोडशं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । अग्नीन्द्रादयो मन्त्रोक्ता देवताः । (१) प्रथमर्च आर्षी जगती, (२-३, ५-७) द्वितीयातृतीययोः पञ्चम्यादितृचस्य च त्रिष्टुप्, (४) चतुर्थ्याश्च भुरिक्पङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

प्रातरग्निं प्रातरिन्द्रं हवामहे प्रातर्मित्रावरुणा प्रातरश्विना ।
प्रातर्भगं पूषणं ब्रह्मणस्पतिं प्रातः सोममुत रुद्रं हवामहे ॥१॥
प्रातर्जितं भगमुग्रं हवामहे वयं पुत्रमदितेर्यो विधर्ता ।
आध्रश्चिद्यं मन्यमानस्तुरश्चिद्राजा चिद्यं भगं भक्षीत्याह ॥२॥
भग प्रणेतर्भग सत्यराधो भगेमां धियमुदवा ददन्नः ।
भग प्र णो जनय गोभिरश्वैर्भग प्र नृभिर्नृवन्तः स्याम ॥३॥
उतेदानीं भगवन्तः स्यामोत प्रपित्व उत मध्ये अह्नाम् ।
उतोदितौ मघवन्त्सूर्यस्य वयं देवानां सुमतौ स्याम ॥४॥
भग एव भगवाँ अस्तु देवस्तेना वयं भगवन्तः स्याम ।
तं त्वा भग सर्व इज्जोहवीमि स नो भग पुरएता भवेह ॥५॥
समध्वरायोषसो नमन्त दधिक्रावेव शुचये पदाय ।
अर्वाचीनं वसुविदं भगं मे रथमिवाश्वा वाजिन आ वहन्तु ॥६॥

प्रातः । अग्निम् । प्रातः । इन्द्रम् । हवामहे । प्रातः । मित्रावरुणा । प्रातः । अश्विना ।
प्रातः । भगम् । पूषणम् । ब्रह्मणः । पतिम् । प्रातः । सोमम् । उत । रुद्रम् । हवामहे ॥ १ ॥

प्रातःऽजितम् । भगम् । उग्रम् । हवामहे । वयम् । पुत्रम् । अदितेः । यः । विऽधर्ता ।
आध्रः । चित् । यम् । मन्यमानः । तुरः । चित् । राजा । चित् । यम् । भगम् । भक्षि । इति । आह ।

भग । प्रऽनेतः । भग । सत्यऽराधः । भग । इमाम् । धियम् । उत् । अव । ददत् । नः ।
भग । प्र । नः । जनय । गोभिः । अश्वैः । भग । प्र । नृऽभिः । नृऽवन्तः । स्याम ॥ ३ ॥

उत । इदानीम् । भगऽवन्तः । स्याम । उत । प्रऽपित्वे । उत । मध्ये । अह्नाम् ।
उत । उत्ऽइतौ । मघऽवन् । सूर्यस्य । वयम् । देवानाम् । सुऽमतौ । स्याम ॥ ४ ॥

भगः । एव । भगऽवान् । अस्तु । देवः । तेन । वयम् । भगऽवन्तः । स्याम ।
तम् । त्वा । भग । सर्वः । इत् । जोहवीमि । सः । नः । भग । पुरःऽएता । भव । इह ॥५॥

सम् । अध्वराय । उषसः । नमन्त । दधिक्रावाऽइव । शुचये । पदाय ।
अर्वाचीनम् । वसुऽविदम् । भगम् । मे । रथम्ऽइव । अश्वाः । वाजिनः । आ । वहन्तु ॥६॥

Agni - Indra Pair

III.16.1 We invoke at the morning the fire - divine; at dawn, the Lord of Light and Plasma; at dawn, the pair of twin divines; at dawn, the Lord of riches and nourishment; and universal priest at the morning , the Lord of Bliss and Vitality.(Cf.Ṛv. VII.41.1)(A morning invocation to divine Lord and Nature's bounties; agni,indra,mitra,varuṇa,aśvinau, bhaga, pūṣan, brahmanaspati, soma and rudra)

III.16.2 We invoke at dawn the powerful gracious bounty, āditya, the son of Mother Infinity, who is the sustainer of the universe, to whom the common man, even the opulent one praise and say: " give me (wealth) for my enjoyment".(Cf. Ṛv VII.41.2)

III.16.3 O Lord gracious, the foremost guide to our sacred work and faithful promisor of wealth, may you, granting our wishes, make our ceremony effective, and enrich us with wisdom and vitality. May we, O gracious Lord, be rich in leaders and followers.(Gobhih = with wisdom; aśvaih = with vitality.) (Cf. Ṛv VII.41.3)

III.16.4 May we, at this hour be fortunate, also in the forenoon or at midday, or at sun-rise; may we, O bounteous Lord, be happy in the loving kindness of all divine powers. (Cf. Ṛv VII.41.4)

III.16.5 O gracious Lord, possessor of graces as you are, through you, may we obtain the graces. Every one, verily, repeatedly invokes you. O gracious Lord, may you be our champion at this solemnity. (Cf. Ṛv. VII.41.5)

III.16.6 May the dawns come to bless our worship with the speed of cyclone (dadhikrau) moving to its target. As strong steeds draw a chariot, may they (these dawns) bring me hitherward grace, the bestower of prosperity. (Cf. Ṛv. VII.41.6)

अश्वावतीर्गोमतीर्न उषासो वीरवतीः सदमुच्छन्तु भद्राः ।
घृतं दुहाना विश्वतः प्रपीता यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥७॥

अश्वऽवतीः । गोऽमतीः । नः । उषसः । वीरऽवतीः । सदम् । उच्छन्तु । भद्राः ।
घृतम् । दुहानाः । विश्वतः । प्रऽपीताः । यूयम् । पात । स्वस्तिऽभिः । सदा । नः ॥७॥

(१७) सप्तदशं सूक्तम्

(१–९) नवर्चस्यास्य सूक्तस्य विश्वामित्र ऋषिः । सीता देवता । (१) प्रथमर्च आर्षी गायत्री, (२, ५, ९) द्वितीया-पञ्चमीनवमीनां त्रिष्टुप्, (३) तृतीयायाः पथ्यापङ्क्तिः, (४, ६) चतुर्थीषष्ठयोरनुष्टुप्, (७) सप्तम्या विराट् पुर उष्णिक्, (८) अष्टम्याश्च निचृदनुष्टुप् छन्दांसि ॥

सीरा युञ्जन्ति कवयो युगा वि तन्वते पृथक् । धीरा देवेषु सुम्नयौ ॥१॥
युनक्त सीरा वि युगा तनोत कृते योनौ वपतेह बीजम् ।
विराजः श्नुष्टिः सभरा असन्नो नेदीय इत्सृण्यः पक्वमा यवन् ॥२॥
लाङ्गलं पवीरवत्सुशीमं सोमसत्सरु ।
उदिद्वपतु गामविं प्रस्थावद्रथवाहनं पीबरीं च प्रफर्व्यम् ॥३॥
इन्द्रः सीतां नि गृह्णातु तां पूषाभि रक्षतु । सा नः पयस्वती दुहामुत्तरामुत्तरां समाम् ॥४॥
शुनं सुफाला वि तुदन्तु भूमिं शुनं कीनाशा अनु यन्तु वाहान् ।
शुनासीरा हविषा तोशमाना सुपिप्पला ओषधीः कर्तमस्मै ॥५॥
शुनं वाहाः शुनं नरः शुनं कृषतु लाङ्गलम् । शुनं वरत्रा बध्यन्तां शुनमष्ट्रामुदिङ्गय ॥६॥

सीरा । युञ्जन्ति । कवयः । युगा । वि । तन्वते । पृथक् । धीराः । देवेषु । सुम्नऽयौ ॥ १ ॥
युनक्त । सीरा । वि । युगा । तनोत । कृते । योनौ । वपत । इह । बीजम् । विऽराजः ।
श्नुष्टिः । सऽभराः । असत् । नः । नेदीयः । इत् । सृण्यः । पक्वम् । आ । यवन् ॥२॥
लाङ्गलम् । पवीरऽवत् । सुऽशीमम् । सोमसत्ऽसरु ।
उत् । इत् । वपतु । गाम् । अविम् । प्रस्थाऽवत् । रथऽवाहनम् । पीबरीम् । च । प्रऽफर्व्यम् ॥३॥
इन्द्रः । सीताम् । नि । गृह्णातु । ताम् । पूषा । अभि । रक्षतु ।
सा । नः । पयस्वती । दुहाम् । उत्तराम्ऽउत्तराम् । समाम् ॥ ४ ॥
शुनम् । सुऽफालाः । वि । तुदन्तु । भूमिम् । शुनम् । कीनाशाः । अनु । यन्तु । वाहान् ।
शुनासीरा । हविषा । तोशमाना । 'सुऽपिप्पलाः । ओषधीः । कर्तम् । अस्मै ॥ ५ ॥
शुनम् । वाहाः । शुनम् । नरः । शुनम् । कृषतु । लाङ्गलम् ।
शुनम् । वरत्राः । बध्यन्ताम् । शुनम् । अष्ट्राम् । उत् । इङ्गय ॥ ६ ॥

III.16.7 May the auspicious mornings dawn on us ever,with wealth of vitality (aśvavatī), with the wealth of wisdom (gomatī) and valiant prosperity (vīravatī). May she come streaming with all abundance and affection. May you along with the divine forces ever cherish us with blessings.

Sītā - Furrow

III.17.1 The wise farmers (kavayaḥ) harness the ploughs (sīra); they extend severally the yokes (yuga)- they the wise ones (dhīra), with a longing for favour (sumnayau) towards the enlightened experts (deveṣu). (also Ṛv. X. 101.4)

III.17.2 Harness the ploughs, O people, and extend the yokes, scatter (vapata) the seed (bījam) here in the prepared womb (yonau). May the bunch (śnuṣṭiḥ) of virāj (either prayer or an anna, grain) be burdened (sabharā) for us. May the sickles draw in (ā-yavan) the ripe grain (pakvama yavan) yet closer (asannah) (Virāj = prayer,or anna,grain; Srṇyah = near the hook or sickle) (Also Ṛ X.101.3; Yv. XII.68)

III.17.3 Let the plough (lāṇgala),lance-pointed (pavītra-vat) well-lying, with nicely smoothed handle, turn up (ud-vap) cow, sheep (gām, avim) an on-going chariot-frame (rathavāhanam) and a plump (pīvarī) which (prapharvyam, working girl). (Also Yv.XII.71-Variation).

III.17.4 May the resplendent Lord, Indra, hold down the furrow (sītā), let Pusan, the lord of protection defend it. Let it rich in milk, furnish us more and more every summer.(Also Ṛg. IV.47.7)

III.17.5 Successfully (śunam), may the good ploughsharer (suphālā) insert or thrust apart the soil (earth, bhūmi); successfully,let the plough men(kīnāśaḥ) follow the beasts of draft (vāhān), O śunāsira, do you both, furnishing the oblation (or giving the ceremonial āhuti) make the herbs (oṣadhi) rich in berries. (suphala) for this person. (also Ṛv. IV.47.8)

III.17.6 With full success (śunam), let the draft-animals (vāhāḥ) with all success, the men, also successfully, let the plough (lāṇgalm) plough the field ; successfully, let the straps (varatrā) be bound, and with all success may you brandish the goad (aṣṭrām). (Also Ṛv. IV.57.4)

शुनासीरेह स्म मे जुषेथाम् । यद्दिवि चक्रथुः पयस्तेनेमामुप सिञ्चतम् ॥७॥
सीते वन्दामहे त्वार्वाची सुभगे भव । यथा नः सुमना असो यथा नः सुफला भुवः ॥८॥
घृतेन सीता मधुना समक्ता विश्वैर्देवैरनुमता मरुद्भिः ।
सा नः सीते पयसाभ्याववृत्स्वोर्जस्वती घृतवत्पिन्वमाना ॥९॥

शुनासीरा । इह । स्म । मे । जुषेथाम् ।
यत् । दिवि । चक्रथुः । पयः । तेन । इमाम् । उप । सिञ्चतम् ॥ ७ ॥
सीते । वन्दामहे । त्वा । अर्वाची । सुऽभगे । भव ।
यथा । नः । सुऽमनाः । असः । यथा । नः । सुऽफला । भुवः ॥८ ॥
घृतेन । सीता । मधुना । समऽअक्ता । विश्वैः । देवैः । अनुऽमता । मरुत्ऽभिः ।
सा । नः । सीते । पयसा । अभिऽआववृत्स्व । ऊर्जस्वती । घृतऽवत् । पिन्वमाना ॥ ९ ॥

(१८) अष्टादशं सूक्तम्

(१–६) षडृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । वनस्पतिः (बाणपर्ण्योषधिः) देवता । (१–३, ५) प्रथमादितृचस्य पञ्चम्या ऋचश्चानुष्टुप्, (४) चतुर्थ्या अनुष्टुब्गर्भा चतुष्पादुष्णिक्, (६) षष्ठ्याश्चोष्णिग्गर्भा पथ्यापङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

इमां खनाम्योषधिं वीरुधां बलवत्तमाम् ।
यया सपत्नीं बाधते यया संविन्दते पतिम् ॥१॥
उत्तानपर्णे सुभगे देवजूते सहस्वति ।
सपत्नीं मे परा णुद पतिं मे केवलं कृधि ॥२॥
नहि ते नाम जग्राह नो अस्मिन्रमसे पतौ ।
परामेव परावतं सपत्नीं गमयामसि ॥३॥

इमाम् । खनामि । ओषधिम् । वीरुधाम् । बलवत्ऽतमाम् ।
यया । सऽपत्नीम् । बाधते । यया । समऽविन्दते । पतिम् ॥ १ ॥
उत्तानऽपर्णे । सुऽभगे । देवऽजूते । सहस्वति ।
सऽपत्नीम् । मे । परा । नुद । पतिम् । मे । केवलम् । कृधि ॥ २ ॥
नहि । ते । नाम । जग्राह । नो इति । अस्मिन् । रमसे । पतौ ।
पराम् । एव । पराऽवतम् । सऽपत्नीम् । गमयामसि ॥ ३ ॥

III.17.7 O sunāsīra, may both of you enjoy me here whatsoever milk, you have produced in heaven (divi cakrathuḥ) may you pour all that on this furrow. (Also Ṛv. IV.57.5)

III.17.8 O sīte (furrow), we pay our best homage to you, may you kindly turn on this sidę, O you bring fortune to us, we have full support from you. May you bring good fruits for us. (Also Ṛv. IV.57.6)

III.17.9 Let the furrow (sītā) be irrigated with sweet waters. May it be favoured by all the bounties of Nature (viśvedevaih) and the cloud-bearing winds (marudbhiḥ). As such O furrow, may you turn towards us full of milk, invigorating and swelling with ghee (clarified butter).

Vanaspati - Vāṇaparṇī

III.18.1 I hereby dig up this herb, most potent among creepers, with which one repells the rival wife (sapatnī) and with which one wins the husband for herself alone. (oṣadhi = drug; vīrudha = drug in the form of a creeper) (Cf.Ṛv. X.145.1)

III.18.2 O uttānaparṇi (having leaves with face upwards), bringer of sexual bliss, suggested by the learned ones, O vanquisher, may you drive away my rival and make my husband mine only.(Cf. Ṛv. X.145.2)

III.18.3 I would not even utter your name, who dally(ramase) with this husband of ours. Far, remote and even further, I drive away my rival wife.(Cf. Rv. X.145.4)

उत्तराहमुत्तर उत्तरेदुत्तराभ्यः ।
अधः सपत्नी या ममाधरा साधराभ्यः ॥४॥
अहमस्मि सहमानाथो त्वमसि सासहिः ।
उभे सहस्वती भूत्वा सपत्नीं मे सहावहै ॥५॥
अभि तेधां सहमानामुप तेधां सहीयसीम् ।
मामनु प्र ते मनो वत्सं गौरिव धावतु पथा वारिव धावतु ॥६॥

उत्ऽतरा । अहम् । उत्ऽतरे । उत्ऽतरा । इत् । उत्ऽतराभ्यः ।
अधः । सऽपत्नी । या । मम । अधरा । सा । अधराभ्यः ॥ ४ ॥
अहम् । अस्मि । सहमाना । अथो इति । त्वम् । असि । ससहिः ।
उभे इति । सहस्वती इति । भूत्वा । सऽपत्नीम् । मे । सहावहै ॥ ५ ॥
अभि । ते । अधाम् । सहमानाम् । उप । ते । अधाम् । सहीयसीम् ।
माम् । अनु । प्र । ते । मनः । वत्सम् । गौःऽईव । धावतु । पथा । वाःऽईव । धावतु ॥६॥

(१९) एकोनविंशं सूक्तम्

(१-८) अष्टर्चस्यास्य सूक्तस्य वसिष्ठ ऋषिः । विश्वे देवाः, चन्द्रमा इन्द्रो वा देवता । (१) प्रथमर्चः पथ्याबृहती, (२, ४) द्वितीयाचतुर्थ्योरनुष्टुप् , (३) तृतीयाया भुरिग्बृहती, (५) पञ्चम्यास्त्रिष्टुप् , (६) षष्ठयास्त्र्यवसाना षट्पदा त्रिष्टुप्ककुम्मतीगर्भातिजगती, (७) सप्तम्या विराडास्तारपङ्क्तिः, (८) अष्टम्याश्च पथ्यापङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

संशितं म इदं ब्रह्म संशितं वीर्यं१ बलम् ।
संशितं क्षत्रमजरमस्तु जिष्णुर्येषामस्मि पुरोहितः ॥१॥
समहमेषां राष्ट्रं स्यामि समोजो वीर्यं१ बलम् ।
वृश्चामि शत्रूणां बाहूननेन हविषाहम् ॥२॥
नीचैः पद्यन्तामधरे भवन्तु ये नः सूरिं मघवानं पृतन्यान् ।
क्षिणामि ब्रह्मणामित्रानुन्नयामि स्वानहम् ॥३॥

समऽशितम् । मे । इदम् । ब्रह्म । समऽशितम् । वीर्यम् । बलम् ।
समऽशितम् । क्षत्रम् । अजरम् । अस्तु । जिष्णुः । येषाम् । अस्मि । पुरःऽहितः ॥ १ ॥
सम् । अहम् । एषाम् । राष्ट्रम् । स्यामि । सम् । ओजः । वीर्यम् । बलम् ।
वृश्चामि । शत्रूणाम् । बाहून् । अनेन । हविषा । अहम् ॥ २ ॥
नीचैः । पद्यन्ताम् । अधरे । भवन्तु । ये । नः । सूरिम् । मघऽवानम् । पृतन्यान् ।
क्षिणामि । ब्रह्मणा । अमित्रान् । उत् । नयामि । स्वान् । अहम् ॥ ३ ॥

III.18.4 O supreme one, may I become superior, superior even to the superiors. May my rival wife go down, lower than the lowest.(Cf.Ṛv. X.145.3)

III.18.5 I am conquering by nature. You also are vanquisher of enemies. Let both of us, full of conquering power, vanquish my rival (wife). (Cf.Ṛv. X.145.5) (sahamānā; sāsahi; sahasvatī and sahāvahai-abhibhavitri = conquering one, vanquisher and so on.)

III.18.6 I have girt you, the conquering plant all around. I have put you, even more conquering, near me. May your mind speed towards me, as a cow runs after her calf, as the water runs along its channel. (Cf.Ṛv. X.145.6) (sahamānā, sāsahi, sahasvatīand sahīyasī).

Viśvedevaḥ

III.19.1 Sharpened (samśitam) is this knowledge of mine, and sharpened is my vigour (vīrya) and power (bala). May sharpened be the victorous and never diminishing ruling power of those whom do I lead.

III.19.2 I hereby quicken the princely sway of these people. I quicken their strength, vigour and power. With this offering, I slash off the arms of the enemies. (syāmi = śyāmi, rend away, slash lash, cut, from.

III.19.3 May they, who attack our bounteous and learned leader, fall with faces downwards; may they be subdued. With my knowledge, I destroy the enemies and lead our own men up to glory.

तीक्ष्णीयांसः परशोरग्नेस्तीक्ष्णतरा उत ।
इन्द्रस्य वज्रात्तीक्ष्णीयांसो येषामस्मि पुरोहितः ॥४॥
एषामहमायुधा सं स्याम्येषां राष्ट्रं सुवीरं वर्धयामि ।
एषां क्षत्रमजरमस्तु जिष्ण्वे३षां चित्तं विश्वेवन्तु देवाः ॥५॥
उद्धर्षन्तां मघवन्वाजिनान्युद्वीराणां जयतामेतु घोषः ।
पृथग्घोषा उलुलयः केतुमन्त उदीरताम् ।
देवा इन्द्रज्येष्ठा मरुतो यन्तु सेनया ॥६॥
प्रेता जयता नर उग्रा वः सन्तु बाहवः ।
तीक्ष्णेषवोबलधन्वनो हतोग्रायुधा अबलानुग्रबाहवः ॥७॥
अवसृष्टा परा पत शरव्ये ब्रह्मसंशिते ।
जयामित्रान्प्र पद्यस्व जह्येषां वरंवरं मामीषां मोचि कश्चन ॥८॥

तीक्ष्णीयांसः । परशोः । अग्नेः । तीक्ष्णऽतराः । उत ।
इन्द्रस्य । वज्रात् । तीक्ष्णीयांसः । येषाम् । अस्मि । पुरःऽहितः ॥ ४ ॥
एषाम् । अहम् । आयुधा । सम् । स्यामि । एषाम् । राष्ट्रम् । सुऽवीरम् । वर्धयामि ।
एषाम् । क्षत्रम् । अजरम् । अस्तु । जिष्णु । एषाम् । चित्तम् । विश्वे । अवन्तु । देवाः ॥५॥
उत् । हर्षन्ताम् । मघऽवन् । वाजिनानि । उत् । वीराणाम् । जयताम् । एतु । घोषः । पृथक् ।
घोषाः । उलुलयः । केतुऽमन्तः । उत् । ईरताम् । देवाः । इन्द्रऽज्येष्ठाः । मरुतः । यन्तु । सेनया ॥
प्र । इत । जयत । नरः । उग्राः । वः । सन्तु । बाहवः ।
तीक्ष्णऽइषवः । अबलऽधन्वनः । हत । उग्रऽआयुधाः । अबलान् । उग्रऽबाहवः ॥ ७ ॥
अवऽसृष्टा । परा । पत । शरव्ये । ब्रह्मऽसंशिते । जय । अमित्रान् । प्र । पद्यस्व ।
जहि । एषाम् । वरम्ऽवरम् । मा । अमीषाम् । मोचि । कः । चन ॥ ८ ॥

(२०) विंशं सूक्तम्

(१–१०) दशर्चस्यास्य सूक्तस्य वसिष्ठ ऋषिः । (१–२, ५) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोः पञ्चम्याश्चाग्निः, (३–४, ६–१०) तृतीयाचतुर्थ्योः षष्ठ्यादिपञ्चानाञ्च भगादयो देवताः । (१–५, ७, ९–१०) प्रथमादिपञ्चानां सप्तमीनवमीदशमीनाञ्चानुष्टुप्, (६) षष्ठ्याः पथ्यापङ्क्तिः, (८) अष्टम्याश्च विराड्जगती छन्दांसि ॥

अयं ते योनिर्ऋत्वियो यतो जातो अरोचथाः ।
तं जानन्नग्न आ रोहाधा नो वर्धया रयिम् ॥१॥

अयम् । ते । योनिः । ऋत्वियः । यतः । जातः । अरोचथाः ।
तम् । जानन् । अग्ने । आ । रोह । अध । नः । वर्धय । रयिम् ॥ १ ॥

III.19.4 Sharper than an axe, sharper even than the fire and sharper than the thunder-bolt of the resplendent Lord, are they whom I lead (in the battle).

III.19.5 I sharpen their weapons. I make their nation prosper with brave young men. May their victorious ruling power remain undiminished. May all the enlightened ones keep their morale high.

III.19.6 O bounteous Lord, may our weapons cheer up. May the shout of winning heroes go up. May the soldiers bearing their standards raise the ullullu cry of joy severally. May the storm-troopers led by the king himself, accompany our army.

III.19.7 Move forward O men, and win the victory Let your arms be fierce. Let you with sharpened arrows kill the enemies having weak bows. Let you having formidable weapons and powerful arms finish the powerless enemies.(Cf. Ṛv. X.103.13)

III.19.8 O killer arrow, sharpened with the scientific knowledge, having been shot, let you go far and fall. Let you enter the enemies and conquer them. Kill each and every prominent among them. Let none of them escape.(Cf.Ṛv. VI.75.16)

Agni

III.20.1 O fire divine, this is your regular abode , born out of which you shine forth. Knowing that, may you ascend to it. Thereafter may you increase our riches.

अग्ने अच्छा वदेह नः प्रत्यङ्नः सुमना भव ।
प्र णो यच्छ विशां पते धनदा असि नस्त्वम् ॥२॥
प्र णो यच्छत्वर्यमा प्र भगः प्र बृहस्पतिः ।
प्र देवीः प्रोत सूनृता रयिं देवी दधातु मे ॥३॥
सोमं राजानमवसेऽग्निं गीर्भिर्हवामहे ।
आदित्यं विष्णुं सूर्यं ब्रह्माणं च बृहस्पतिम् ॥४॥
त्वं नो अग्ने अग्निभिर्ब्रह्म यज्ञं च वर्धय ।
त्वं नो देव दातवे रयिं दानाय चोदय ॥५॥

इन्द्रवायू उभाविह सुहवेह हवामहे ।
यथा नः सर्व इज्जनः संगत्यां सुमना असद्दानकामश्च नो भुवत् ॥६॥
अर्यमणं बृहस्पतिमिन्द्रं दानाय चोदय ।
वातं विष्णुं सरस्वतीं सवितारं च वाजिनम् ॥७॥

अग्ने । अच्छ । वद । इह । नः । प्रत्यङ् । नः । सुऽमनाः । भव ।
प्र । नः । यच्छ । विशाम् । पते । धनऽदाः । असि । नः । त्वम् ॥ २ ॥
प्र । नः । यच्छतु । अर्यमा । प्र । भगः । प्र । बृहस्पतिः ।
प्र । देवीः । प्र । उत । सूनृता । रयिम् । देवी । दधातु । मे ॥ ३ ॥
सोमम् । राजानम् । अवसे । अग्निम् । गीःऽभिः । हवामहे ।
आदित्यम् । विष्णुम् । सूर्यम् । ब्रह्माणम् । च । बृहस्पतिम् ॥ ४ ॥
त्वम् । नः । अग्ने । अग्निऽभिः । ब्रह्म । यज्ञम् । च । वर्धय ।
त्वम् । नः । देव । दातवे । रयिम् । दानाय । चोदय ॥ ५ ॥
इन्द्रवायू इति । उभौ । इह । सुऽहवा । इह । हवामहे । यथा । नः । सर्वः । इत् । जनः ।
सम्ऽगत्याम् । सुऽमनाः । असत् । दानऽकामः । च । नः । भुवत् ॥ ६ ॥
अर्यमणम् । बृहस्पतिम् । इन्द्रम् । दानाय । चोदय ।
वातम् । विष्णुम् । सरस्वतीम् । सवितारम् । च । वाजिनम् ॥७॥

III.20.2 O adorable Lord (agne), may you speak fovourably to us. May you be friendly inclined towards us. O Lord of the people, give to us liberally. For us you are the bestower of wealth.(Cf. Ṛv. X.141.1)

Aryaṃan - Bhagaḥ Bṛhaspatiḥ Deviḥ

III.20.3 May the ordainer Lord (aryamā) give liberally to us, may the Lord of all-round prosperity (bhaga) and the lord supreme (bṛhaspati) give; may the divinities and the truthful speech divine bestow riches on me.(Cf. Ṛv. X.141.2)

III.20.4 With our prayers, for protection we invoke the blissful Lord (soma), the sovereign (rājānam), also the adorable Lord (agni), the Lord of eternity (āditya), the omnipresent (viṣṇu), the impeller (sūrya), the Lord of knowledge (brahmāṇam) and the Lord supreme (bṛhaspati). (Cf.Ṛv. X.141.3)

Agni

III.20.5 O adorable Lord, may you increase our knowledge and sacrifice with fires divine. O Lord, may you urge the donor to give riches to us. (Cf.Ṛv. X.141.6)

Indra - Vāyu Pair

III.20.6 O lord resplendent and omnipresent,here we invoke you, easy to invoke, so that all the people who come in our contact, may be favorably inclined towards and become willing to give gifts to us. (Ṛv. X.141.4)

Aryaman

III.20.7 (With your prayers) urge the ordainer Lord (aryaman) the Lord supreme (bṛhaspati) the resplendent Lord (indra), Lord of motion (vātam), the omnipresent Lord (Viṣṇu), the speech divine (sarasvatī) and the quick inspirer Lord (savitṛ vājinam) to favour us with bountiful donations. (Cf. Ṛv. X.141.5)

वार्जस्य नु प्रंसवे सं बंभूविमेमा च विश्वा भुवंनान्यन्तः ।
उतादित्सन्तं दापयतु प्रजानन्नयिं चं नः सर्ववीरं नि यंच्छ ॥८॥
दुहां मे पञ्च प्रदिशों दुहामुर्वीर्यथाबलम् ।
प्रापेयं सर्वा आकूतीर्मनसा हृदयेन च ॥९॥
गोसनिं वाचमुदेयं वर्चसा माभ्युदिहि ।
आ रुन्धां सर्वतों वायुस्त्वष्टा पोषं दधातु मे ॥१०॥

वार्जस्य । नु । प्रऽसवे । सम् । बभूविम । इमा । च । विश्वा । भुवनानि । अन्तः ।
उत । अदित्सन्तम् । दापयतु । प्रऽजानन् । रयिम् । च । नः । सर्वऽवीरम् । नि । यच्छ ॥८॥
दुहाम् । मे । पञ्च । प्रऽदिशः । दुहाम् । उर्वीः । यथाऽबलम् ।
प्र । आपेयम् । सर्वाः । आऽकूतीः । मनसा । हृदयेन । च ॥ ९ ॥
गोऽसनिम् । वाचम् । उदेयम् । वर्चसा । मा । अभिऽउदिहि ।
आ । रुन्धाम् । सर्वतः । वायुः । त्वष्टा । पोषम् । दधातु । मे ॥ १० ॥

(२१) एकविंशं सूक्तम्

(१-१०) दशर्चस्यास्य सूक्तस्य वसिष्ठ ऋषिः । (१-७) प्रथमादिसप्तर्चामग्नयः, (८-१०) अष्टम्यादितृचस्य च मन्त्रोक्ता देवताः । (१) प्रथमायाः पुरोऽनुष्टुप्त्रिष्टुप्, (२-३, ८) द्वितीयातृतीयाष्टमीनां भुरिक् त्रिष्टुप्, (४) चतुर्थ्यास्त्रिष्टुप्, (५) पञ्चम्या जगती, (६) षष्ठ्या उपरिष्टाद्विराड्बृहती, (७) सप्तम्या विराड्गर्भा त्रिष्टुप्, (९) नवम्या निचृदनुष्टुप्, (१०) दशम्याश्चानुष्टुप् छन्दांसि ॥

ये अग्नयों अप्स्व१न्तर्ये वृत्रे ये पुरुषे ये अश्मंसु ।
य आविवेशौषधीर्यो वनस्पतींस्तेभ्यों अग्निभ्यों हुतमंस्त्वेतत् ॥१॥
यः सोमें अन्तर्यो गोष्वन्तर्य आविष्टो वयःसु यो मृगेषु ।
य आविवेशं द्विपदो यश्चतुष्पदुस्तेभ्यों अग्निभ्यों हुतमंस्त्वेतत् ॥२॥
य इन्द्रेण सरथं याति देवो वैश्वानर उत विश्वदाव्य१ः ।
यं जोहवीमि पृतनासु सासहिं तेभ्यों अग्निभ्यों हुतमंस्त्वेतत् ॥३॥

ये । अग्नयः । अप्ऽसु । अन्तः । ये । वृत्रे । ये । पुरुषे । ये । अश्मऽसु ।
यः । आऽविवेश । ओषधीः । यः । वनस्पतीन् । तेभ्यः । अग्निऽभ्यः । हुतम् । अस्तु । एतत् ॥ १ ॥
यः । सोमे । अन्तः । यः । गोषु । अन्तः । यः । आऽविष्टः । वयःऽसु । यः । मृगेषु ।
यः । आऽविवेश । द्विऽपदः । यः । चतुःऽपदः । तेभ्यः । अग्निऽभ्यः । हुतम् । अस्तु । एतत् ॥ २ ॥
यः । इन्द्रेण । सऽरथम् । याति । देवः । वैश्वानरः । उत । विश्वऽदाव्यः ।
यम् । जोहवीमि । पृतनासु । ससहिम् । तेभ्यः । अग्निऽभ्यः । हुतम् । अस्तु । एतत् ॥ ३ ॥

All Bhuvana

III.20.8 By the growth of food, we have come into existence and all these beings are within (dependent on) it. May the Lord, knowing our heart's desires, make the unwilling donor willing to give, and bestow on us riches along with all the brave sons for ever.

Five Regions

III.20.9 May the five regions of heaven pour their milk for me; may the spacious earths pour milk according to their capacity. May I obtain fulfillment of all desires of my mind and heart. (pañca diśaḥ = five regions-east, south, west,north and middle or central one, madhya.)

Vāyu and Tvaṣṭṛ

III.20.10 May I speak words winning cows for me. May the vital wind surround me on all sides. May the supreme architect provide nourishment for me.

Agniḥ

III.21.1 The fires, that exist within waters, that exist in clouds, that in man, that in rocks, and that have entered the plants and the trees, to those fires let this oblation be offered.

III.21.2 The fire, that exist in the medicinal herb, that exists within cattle, that has entered into the birds, that into the wild animals, that has entered into bipeds and that into quadrupeds -to those fires let this oblation be offered.

III.21.3 To the fire-divine that rides with the resplendent one in the same chariot, to the fire beneficial for all men, to the fire that consumes all, and to the fire, whom, the conqueror one, invoke while fighting battles - to all those fires let this oblation be offered.

यो देवो विश्वाद्यमु कामंमाहुर्यं दातारं प्रतिगृह्णन्तमाहुः ।
यो धीरः शक्रः परिभूरदाभ्यस्तेभ्यो अग्निभ्यो हुतमस्त्वेतत् ॥४॥
यं त्वा होतारं मनसाभि संविदुस्त्रयोदश भौवनाः पञ्च मानवाः ।
वर्चोधसे यशसे सूनृतावते तेभ्यो अग्निभ्यो हुतमस्त्वेतत् ॥५॥
उक्षान्नाय वशान्नाय सोमपृष्ठाय वेधसे ।
वैश्वानरज्येष्ठेभ्यस्तेभ्यो अग्निभ्यो हुतमस्त्वेतत् ॥६॥
दिवं पृथिवीमन्वन्तरिक्षं ये विद्युतमनुसंचरन्ति ।
ये दिक्ष्वन्तर्ये वाते अन्तस्तेभ्यो अग्निभ्यो हुतमस्त्वेतत् ॥७॥
हिरण्यपाणिं सवितारमिन्द्रं बृहस्पतिं वरुणं मित्रमग्निम् ।
विश्वान्देवानङ्गिरसो हवामह इमं क्रव्यादं शमयन्त्वग्निम् ॥८॥
शान्तो अग्निः क्रव्याच्छान्तः पुरुषरेषणः ।
अथो यो विश्वदाव्यस्तं क्रव्यादमशीशमम् ॥९॥

यः । देवः । विश्वऽअत् । यम् । ऊं इति । कामम् । आहुः । यम् । दातारम् । प्रतिऽगृह्णन्तम् । आहुः ।
यः । धीरः । शक्रः । परिऽभूः । अदाभ्यः । तेभ्यः । अग्निऽभ्यः । हुतम् । अस्तु । एतत् ॥४॥
यम् । त्वा । होतारम् । मनसा । अभि । सम्ऽविदुः । त्रयःऽदश । भौवनाः । पञ्च । मानवाः ।
वर्चःऽधसे । यशसे । सूनृताऽवते । तेभ्यः । अग्निऽभ्यः । हुतम् । अस्तु । एतत् ॥ ५ ॥
उक्षऽअन्नाय । वशाऽअन्नाय । सोमऽपृष्ठाय । वेधसे ।
वैश्वानरऽज्येष्ठेभ्यः । तेभ्यः । अग्निऽभ्यः । हुतम् । अस्तु । एतत् ॥ ६ ॥
दिवम् । पृथिवीम् । अनु । अन्तरिक्षम् । ये । विऽद्युतम् । अनुऽसंचरन्ति ।
ये । दिक्षु । अन्तः । ये । वाते । अन्तः । तेभ्यः । अग्निऽभ्यः । हुतम् । अस्तु । एतत् ॥ ७ ॥
हिरण्यऽपाणिम् । सवितारम् । इन्द्रम् । बृहस्पतिम् । वरुणम् । मित्रम् । अग्निम् ।
विश्वान् । देवान् । अङ्गिरसः । हवामहे । इमम् । क्रव्यऽअदम् । शमयन्तु । अग्निम् ॥ ८ ॥
शान्तः । अग्निः । क्रव्यऽअत् । शान्तः । पुरुषऽरेषणः ।
अथो इति । यः । विश्वऽदाव्यः । तम् । क्रव्यऽअदम् । अशीशमम् ॥ ९ ॥

III.21.4 Who the divine one is all-consuming, who is called Kāma (desire), who is called giver as well as the receiver, who is courageous, capable, over-whelming and invincible - to all those fires let this oblation be offered.

III.21.5 To you, whom thirteen kinds of beings and five categories of men consider as the sacrifice in their minds, to the bestower of lusture, to the glory incarnate, and to one of truthful and pleasing speech - to all those fires let this oblation be offered. (trayodaśa bhauvanāh = 12 months + 1 extra- month or adhimāsa; pañca mānavāh = 5 seasons = vasanta + grīṣma + varṣā + śarad + winter (hemanta and śiśira combined)

III.21.6 To giver of food-grains to bulls, to giver of food-grains to barren cows (vaśā), to the sage on whose back lies the devotional bliss (soma-pṛṣṭha), to the creator of the world and to those, whose elder is vaiśvānara, benefactor of all men, to all those fires let this oblation be offered.

III.21.7 To those fires, that move in the sky, on the earth, in the midspace, that follow the lightning; that are within the quarters; that are within the storm, to all those fire, let this oblation be offered.

Savitr

III.21.8 We, the radiant, hereby invoke the golden-handed (hiranyapāṇi) inspirer Lord, the resplendent Lord, the Lord supreme, the Lord friendly, venerable and adorable, and all the bounties of Nature - may they appease this flesh-devouring (kravyādam) fire.

III.21.9 The fire has calmed down, calmed down is the flesh-devourer, the killer of men. Also I have calmed down the one, that is consumer of all (viśvadāvya, the dāvāgni, the forest-fire), the flesh-devourer.

ये पर्वताः सोमपृष्ठा आप उत्तानशीवरीः ।
वातः पर्जन्य आदग्निस्ते क्रव्यादमशीशमन् ॥१०॥

ये । पर्वताः । सोमऽपृष्ठाः । आपः । उत्तानऽशीवरीः ।
वातः । पर्जन्यः । आत् । अग्निः । ते । क्रव्यऽअदम् । अशीशमन् ॥ १० ॥

(२२) द्वाविंशं सूक्तम्

(१-६) षडृचस्यास्य सूक्तस्य वसिष्ठ ऋषिः । बृहस्पतिर्विश्वे देवा वा देवताः । (१) प्रथमर्चो विराट् त्रिष्टुप्, (२, ५-६) द्वितीयापञ्चमीषष्ठीनामनुष्टुप्, (३) तृतीयायाः पञ्चपदा परानुष्टुब्विराडतिजगती, (४) चतुर्थ्याश्च त्र्यवसाना षट्पदा जगती छन्दांसि ॥

हस्तिवर्चसं प्रथतां बृहद्यशो अदित्या यत्तन्वः संबभूव ।
तत्सर्वे समदुर्मह्यमेतद्विश्वे देवा अदितिः सजोषाः ॥१॥
मित्रश्च वरुणश्चेन्द्रो रुद्रश्च चेततु ।
देवासो विश्वधायसस्ते माञ्जन्तु वर्चसा ॥२॥
येन हस्ती वर्चसा संबभूव येन राजा मनुष्येष्वप्स्वन्तः ।
येन देवा देवतामग्र आयन्तेन मामद्य वर्चसाग्ने वर्चस्विनं कृणु ॥३॥
यत्ते वर्चो जातवेदो बृहद्भवत्याहुतेः ।
यावत्सूर्यस्य वर्च आसुरस्य च हस्तिनः ।
तावन्मे अश्विना वर्च आ धत्तां पुष्करस्रजा ॥४॥
यावच्चतस्रः प्रदिशश्चक्षुर्यावत्समश्नुते ।
तावत्समैत्विन्द्रियं मयि तद्धस्तिवर्चसम् ॥५॥

हस्तिऽवर्चसम् । प्रथताम् । बृहत् । यशः । अदित्याः । यत् । तन्वः । सम्ऽबभूव ।
तत् । सर्वे । सम् । अदुः । मह्यम् । एतत् । विश्वे । देवाः । अदितिः । सऽजोषाः ॥ १ ॥
मित्रः । च । वरुणः । च । इन्द्रः । रुद्रः । च । चेततु ।
देवासः । विश्वऽधायसः । ते । मा । अञ्जन्तु । वर्चसा ॥ २ ॥
येन । हस्ती । वर्चसा । सम्ऽबभूव । येन । राजा । मनुष्येषु । अप्ऽसु । अन्तः ।
येन । देवाः । देवताम् । अग्रे । आयन् । तेन । माम् । अद्य । वर्चसा । अग्ने । वर्चस्विनम् । कृणु ॥३॥
यत् । ते । वर्चः । जातऽवेदः । बृहत् । भवति । आऽहुतेः । यावत् । सूर्यस्य । वर्चः ।
आसुरस्य । च । हस्तिनः । तावत् । मे । अश्विना । वर्चः । आ । धत्ताम् । पुष्करऽस्रजा ॥४॥
यावत् । चतस्रः । प्रऽदिशः । चक्षुः । यावत् । सम्ऽअश्नुते ।
तावत् । सम्ऽएतु । इन्द्रियम् । मयि । तत् । हस्तिऽवर्चसम् ॥ ५ ॥

III.21.10 The mountains, on whose back the Soma (medicinal herb) grows, and the waters, that sleep calm and quiet, the storm, the rain-cloud, and the fire itself - these have stilled the flesh-devouring fire.

Viśvedevāḥ, Bṛhaspatiḥ ; Varcaḥ

III.22.1 May the elephantine vigour of great renown,that is born out of Aditi's (earth's) body, be famed far and wide. May all of them, all the bounties of Nature and the accordant Aditi, bestow that vigour on me.

III.22.2 May the friendly Lord, the venerable Lord, the resplendent Lord, and the terrible punisher recognize me. May those bounties of Nature, that sustain all, infuse me with vigour.

III.22.3 The vigour, with which the elephant is imbued; with which the king among men is infused; which lies within the waters; and with which,in the beginning , the enlightened ones gained their enlightenment, O adorable Lord, with that vigour, may you make me vigorous.

III.22.4 O fire, your vigour, that becomes tremendous with the offerings (at the sacrifice), the vigour, that the Sun and the mighty elephant possess, with that vigour may the twin divine healers, adorned with lotus garlands (puṣkara-srajā), infuse me.

III.22.5 As much as the four regions of heaven extend; as much as the eye does reach, so much may that elephantine vigour be infused in me toning up my sense-organs.

हुस्ती मृगाणां सुषदामतिष्ठावान्बभूव हि ।
तस्य भगेन वर्चसाभि षिञ्चामि मामहम् ॥६॥

हुस्ती । मृगाणाम् । सुऽसदाम् । अतिस्थाऽवान् । बभूव । हि ।
तस्य । भगेन । वर्चसा । अभि । सिञ्चामि । माम् । अहम् ॥ ६ ॥

(२३) त्रयोविंशं सूक्तम्

(१-६) षड्ऋचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । चन्द्रमा योनिर्वा देवता । (१-४) प्रथमादिचतसृणामृचामनुष्टुप्, (५) पञ्चम्या उपरिष्टाद्भुरिग्बृहती, (६) षष्ठयाश्च स्कन्धोग्रीवी बृहती छन्दांसि ॥

येन वेहद्बभूविथ नाशयामसि तत्त्वत् ।
इदं तदन्यत्र त्वदप दूरे नि दध्मसि ॥१॥
आ ते योनिं गर्भ एतु पुमान्बाण इवेषुधिम् ।
आ वीरोत्र जायतां पुत्रस्ते दशमास्यः ॥२॥

पुमांसं पुत्रं जनय तं पुमाननु जायताम् ।
भवासि पुत्राणां माता जातानां जनयांश्च यान् ॥३॥
यानि भद्राणि बीजान्यृषभा जनयन्ति च ।
तैस्त्वं पुत्रं विन्दस्व सा प्रसूर्धेनुका भव ॥४॥
कृणोमि ते प्राजापत्यमा योनिं गर्भ एतु ते ।
विन्दस्व त्वं पुत्रं नारि यस्तुभ्यं शमसच्छमु तस्मै त्वं भव ॥५॥

येन । वेहत् । बभूविथ । नाशयामसि । तत् । त्वत् ।
इदम् । तत् । अन्यत्र । त्वत् । अप । दूरे । नि । दध्मसि ॥ १ ॥
आ । ते । योनिम् । गर्भः । एतु । पुमान् । बाणःऽइव । इषुऽधिम् ।
आ । वीरः । अत्र । जायताम् । पुत्रः । ते । दशऽमास्यः ॥ २ ॥
पुमांसम् । पुत्रम् । जनय । तम् । पुमान् । अनु । जायताम् ।
भवासि । पुत्राणाम् । माता । जातानाम् । जनयाः । च । यान् ॥ ३ ॥
यानि । भद्राणि । बीजानि । ऋषभाः । जनयन्ति । च ।
तैः । त्वम् । पुत्रम् । विन्दस्व । सा । प्रऽसूः । धेनुका । भव ॥ ४ ॥
कृणोमि । ते । प्राजाऽपत्यम् । आ । योनिम् । गर्भः । एतु । ते । विन्दस्व । त्वम् ।
पुत्रम् । नारि । यः । तुभ्यम् । शम् । असत् । शम् । ऊँ इति । तस्मै । त्वम् । भव ॥ ५ ॥

III.22.6 Surely the elephant has become prominent among the animals pleasant to ride upon. with his splendour and vigour, I hereby grace myself. (This refers to the taming of wild elephant)

Yoniḥ - Womb

III.23.1 Wherewith you have become sterile, that fault we remove from you. Hereby we confine that to another place far away from you.

III.23.2 May a male embryo come to your womb, just as an arrow comes to the quiver. Thereafter, may a hero be born here, your son, a ten-month babe.

III.23.3 May you give birth to a manly son. May he be followed by (the birth of) another male. So may you become mother of the sons born as well as those whom you will bear.

III.23.4 Whatever are the propitious sperms and wherewith the bulls procreate, with those may you beget a son and as such may you become a breeding milch-cow.

III.23.5 I perform an operation on you facilitating child-birth. May an embryo come to your womb. O woman, may you get a son, who will be a bliss to you. Let you also be a bliss to him.

यासां द्यौष्पिता पृथिवी माता समुद्रो मूलं वीरुधां बभूव ।
तास्त्वा पुत्रविद्याय दैवीः प्रावन्त्वोषधयः ॥६॥

यासाम् । द्यौः । पिता । पृथिवी । माता । समुद्रः । मूलम् । वीरुधाम् । बभूव ।
ताः । त्वा । पुत्रऽविद्याय । दैवीः । प्र । अवन्तु । ओषधयः ॥ ६ ॥

(२४) चतुर्विंशं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्य भृगुर्ऋषिः । वनस्पतिः प्रजापतिर्वा देवता । (१, ३-७) प्रथमर्च-स्तृतीयादिपञ्चानाञ्चानुष्टुप्, (२) द्वितीयायाश्च निचृत्पथ्यापङ्क्तिश्छन्दसी ॥

पयस्वतीरोषधयः पयस्वन्मामकं वचः ।
अथो पयस्वतीनामा भरेहं सहस्रशः ॥१॥
वेदाहं पयस्वन्तं चकार धान्यं बहु ।
संभृत्वा नाम यो देवस्तं वयं हवामहे योयो अयज्वनो गृहे ॥२॥
इमा याः पञ्च प्रदिशो मानवीः पञ्च कृष्टयः ।
वृष्टे शापं नदीरिवेह स्फातिं समावहान् ॥३॥
उदुत्सं शतधारं सहस्रधारमक्षितम् ।
एवास्माकेदं धान्यं सहस्रधारमक्षितम् ॥४॥
शतहस्त समाहर सहस्रहस्त सं किर ।
कृतस्य कार्यस्य चेह स्फातिं समावह ॥५॥

पयस्वतीः । ओषधयः । पयस्वत् । मामकम् । वचः ।
अथो इति । पयस्वतीनाम् । आ । भरे । अहम् । सहस्रऽशः ॥ १ ॥

वेद । अहम् । पयस्वन्तम् । चकार । धान्यम् । बहु ।
सम्ऽभृत्वा । नाम । यः । देवः । तम् । वयम् । हवामहे । यःऽयः । अयज्वनः । गृहे ॥२॥
इमाः । याः । पञ्च । प्रऽदिशः । मानवीः । पञ्च । कृष्टयः ।
वृष्टे । शापम् । नदीःऽइव । इह । स्फातिम् । सम्ऽआवहान् ॥ ३ ॥
उत् । उत्सम् । शतऽधारम् । सहस्रऽधारम् । अक्षितम् ।
एव । अस्माक । इदम् । धान्यम् । सहस्रऽधारम् । अक्षितम् ॥ ४ ॥

शतऽहस्त । सम्ऽआहर । सहस्रऽहस्त । सम् । किर ।
कृतस्य । कार्यस्य । च । इह । स्फातिम् । सम्ऽआवह ॥ ५ ॥

III.23.6 The creeping herbs, whose father is the sky, mother the earth, and origin the ocean, may those medicinal plants, with divine properties, assist you in obtaining a son.

Vanaspaḥ

III.24.1 May the plants (oṣadhayaḥ) be full of substantial sap (payasvatī).May my words be full of substance.May I procure thousand times of grain of the plants full of substance.

III.24.2 I know the Lord of substance who has created plenty of grains. Whoso is called the bestower divine, him we hereby invoke. May he grant to us whatever is in the house of him who worships not.

III.24.3 May the five regions of earth and all the five categories of men bring prosperity to this place just as after a heavy rain a roaring river brings the drift in its current.

III.24.4 The spring of water comes out in a hundred streams and in a thousand streams ever unexhausted, so may our this store of grains increase in a thousand streams ever unexhausted.

III.24.5 O hundred handed, may you gather. O thousand-handed, may you distribute. And may you bring about growth of what is accomplished and what is yet to be accomplished here.

तिस्रो मात्रा गन्धर्वाणां चतस्रो गृहपत्न्याः ।
तासां या स्फातिमत्तमा तया त्वाभि मृशामसि ॥६॥
उपोहश्च समूहश्च क्षत्तारौ ते प्रजापते ।
ताविहा वहतां स्फातिं बहुं भूमानमक्षितम् ॥७॥

तिस्रः । मात्राः । गन्धर्वाणाम् । चतस्रः । गृहऽपत्न्याः ।
तासाम् । या । स्फातिमत्ऽतमा । तया । त्वा । अभि । मृशामसि ॥ ६ ॥

उपऽऊहः । च । सम्ऽऊहः । च । क्षत्तारौ । ते । प्रजाऽपते ।
तौ । इह । आ । वहताम् । स्फातिम् । बहुम् । भूमानम् । अक्षितम् ॥ ७ ॥

(२५) पञ्चविंशं सूक्तम्

(१–६) षड्चस्यास्य सूक्तस्य भृगुर्ऋषिः । मित्रावरुणौ कामेषवश्च देवताः । अनुष्टुप् छन्दः ॥

उत्तुदस्त्वोत्तुदतु मा धृथाः शयने स्वे ।
इषुः कामस्य या भीमा तया विध्यामि त्वा हृदि ॥१॥
आधीपर्णां कामशल्यामिषुं संकल्पकुल्मलाम् ।
तां सुसंनतां कृत्वा कामो विध्यतु त्वा हृदि ॥२॥
या प्लीहानं शोषयति कामस्येषुः सुसंनता ।
प्राचीनपक्षा व्योषा तया विध्यामि त्वा हृदि ॥३॥
शुचा विद्धा व्योषया शुष्कास्याभि सर्प मा ।
मृदुर्निर्मन्युः केवली प्रियवादिन्यनुव्रता ॥४॥

उत्ऽतुदः । त्वा । उत् । तुदतु । मा । धृथाः । शयने । स्वे ।
इषुः । कामस्य । या । भीमा । तया । विध्यामि । त्वा । हृदि ॥ १ ॥
आधीऽपर्णाम् । कामऽशल्याम् । इषुम् । संकल्पऽकुल्मलाम् ।
ताम् । सुऽसंनताम् । कृत्वा । कामः । विध्यतु । त्वा । हृदि ॥ २ ॥
या । प्लीहानम् । शोषयति । कामस्य । इषुः । सुऽसंनता ।
प्राचीनऽपक्षा । विऽओषा । तया । विध्यामि । त्वा । हृदि ॥ ३ ॥
शुचा । विद्धा । विऽओषया । शुष्कऽआस्या । अभि । सर्प । मा ।
मृदुः । निऽमन्युः । केवली । प्रियऽवादिनी । अनुऽव्रता ॥ ४ ॥

III.24.6 Three units (tisro-matrā), or three measures of the agriculturists (gandharva) and four units of their womenfolk are there for acquiring prosperity. Out of them, O food grain, I treat you with the one, which is most fattening for you.

III.24.7 O Lord of creatures, the acquisition (of wealth) (upoha) and (its) accumulation (Samūha) are your two attendants. May both of them bring here prosperity of all sorts, abundant and never diminishing.

Kameṣu - Sex

III.25.1 May the exciter, excite you. May you rest in your bed. With the sexual passioned arrow, which is terrible, I pierce you in the heart.

III.25.2 With his arrow, which is winged with mental pains, has sexual desire as into point, and desperate determination as a joint of the shaft and the point, may the sexual passion, aiming it well, pierce you in the heart.

III.25.3 The Kama's (sexual passion) arrow, which fixed with straight wings, burning fiercely and well - aimed withers out the spleen, therewith I pierce you in the heart.

III.25.4 Pierced with that burning and sex-stimulating arrow, may you come stealthily to me dry-mouthed, softened, free from anger, solely mine, sweet-tongued and devoted to me.

आजा॑मि॒ त्वाज॑न्या॒ परि॑ मा॒तुरथो॑ पि॒तुः ।
यथा॒ मम॒ क्रता॒वसो॒ मम॑ चि॒त्तमु॒पाय॑सि ॥५॥
व्यु॑स्यै मित्रावरुणौ हृ॒दश्चि॒त्तान्य॑स्यतम् ।
अथै॑नामक्र॒तुं कृ॒त्वा ममै॒व कृ॑णुतं॒ वशे॑ ॥६॥

आ । अ॒जा॒मि॒ । त्वा॒ । आऽअज॑न्या । परि॑ । मा॒तुः । अथो॒ इति॑ । पि॒तुः ।
यथा॑ । मम॑ । क्रतौ॑ । अस॑: । मम॑ । चि॒त्तम् । उ॒प॒ऽआय॑सि ॥५॥
वि । अ॒स्यै॒ । मि॒त्रा॒व॒रु॒णौ॒ । हृ॒दः । चि॒त्तानि॑ । अ॒स्य॒त॒म् ।
अथ॑ । ए॒नाम् । अ॒क्र॒तुम् । कृ॒त्वा । मम॑ । ए॒व । कृ॒णु॒त॒म् । वशे॑ ॥ ६ ॥

(२६) षड्विंशं सूक्तम्

(१-६) षडृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । (१) प्रथमर्चः साग्नयो हेतयः, (२) द्वितीयायाः सकामा अविष्यवः, (३) तृतीयाया अब्युक्ता वैराजाः, (४) चतुर्थ्याः सवाताः प्रविध्यन्तः, (५) पञ्चम्याः सौषधिका निलिम्पाः, (६) षष्ठयाश्च बृहस्पतियुक्ता अवस्वन्तो देवताः । (१) प्रथमाया- स्त्रिष्टुप्, (२, ५-६) द्वितीयापञ्चमीषष्ठीनां जगती, (३-४) तृतीयाचतुर्थ्योश्च भुरिक्त्रिष्टुप् छन्दांसि । प्रत्येकं पञ्चपदा विपरीतपादलक्ष्मा ॥

ये॒३॑स्यां स्थ प्राच्यां॑ दि॒शि हे॒तयो॒ नाम॑ दे॒वास्तेषां॑ वो अ॒ग्निरिष॑वः ।
ते नो॑ मृडत॒ ते नोऽधि॑ ब्रूत॒ तेभ्यो॑ वो॒ नम॒स्तेभ्यो॑ व॒: स्वाहा॑ ॥१॥
ये॒३॑स्यां स्थ दक्षि॑णायां दि॒श्य॑वि॒ष्यवो॒ नाम॑ दे॒वास्तेषां॑ व॒: काम॒ इष॑वः ।
ते नो॑ मृडत॒ ते नोऽधि॑ ब्रूत॒ तेभ्यो॑ वो॒ नम॒स्तेभ्यो॑ व॒: स्वाहा॑ ॥२॥
ये॒३॑स्यां स्थ प्र॒तीच्यां॑ दि॒शि वै॑रा॒जा नाम॑ दे॒वास्तेषां॑ व॒ आप॒ इष॑वः ।
ते नो॑ मृडत॒ ते नोऽधि॑ ब्रूत॒ तेभ्यो॑ वो॒ नम॒स्तेभ्यो॑ व॒: स्वाहा॑ ॥३॥
ये॒३॑स्यां स्थोदी॑च्यां दि॒शि प्र॒विध्य॑न्तो॒ नाम॑ दे॒वास्तेषां॑ वो॒ वात॒ इष॑वः ।
ते नो॑ मृडत॒ ते नोऽधि॑ ब्रूत॒ तेभ्यो॑ वो॒ नम॒स्तेभ्यो॑ व॒: स्वाहा॑ ॥४॥

ये । अ॒स्याम् । प्राच्या॑म् । दि॒शि । हे॒तय॑: । नाम॑ । दे॒वाः । तेषा॑म् । व॒: । अ॒ग्निः । इष॑वः ।
ते । न॒: । मृ॒ड॒त॒ । ते । न॒: । अधि॑ । ब्रू॒त॒ । तेभ्य॑: । व॒: । नम॑: । तेभ्य॑: । व॒: । स्वाहा॑ ॥ १ ॥
ये । अ॒स्याम् । स्थ । दक्षि॑णायाम् । दि॒शि । अ॒वि॒ष्यव॑: । नाम॑ । दे॒वाः । तेषा॑म् । व॒: । काम॑: । इष॑वः ।
ये । अ॒स्याम् । स्थ । प्र॒तीच्या॑म् । दि॒शि । वै॒रा॒जाः । नाम॑ । दे॒वाः । तेषा॑म् । व॒: । आप॑: । इष॑वः ।० ॥
ये । अ॒स्याम् । स्थ । उदी॑च्याम् । दि॒शि । प्र॒ऽविध्य॑न्तः । नाम॑ । दे॒वाः । तेषा॑म् । व॒: ।
वात॑: । इष॑वः ।०॥४॥

III.25.5 Towards me I urge you, who have not given birth to any baby yet, away from your mother and away from your father, so that you may share my work and please my heart (be nearer to my heart).

III.25.6 O Lord friendly and venerable, may you bless her with fine qualities of head and heart. Then suggesting her not to act independently, may you make her subject only to me (may you put her under my sole control).

Weapons and Missiles - Iṣavaḥ

III.26.1 O enlightened ones, slayers (heti) by name are devas, who are posted in the eastern region (प्राची), fire (अग्नि) divine is your arrows. As such may you grant us happiness; may you speak to us encouraging. Our homage be to you. To you as such we hereby dedicate.

III.26.2 O enlightened ones, willing to protect, protectors by name, who are posted in the southern region, desire is your arrows. As such may you grant us happiness; may you speak to us encouraging words. Our homage be to you. To you as such we hereby dedicate.

III.26.3 O enlightened ones, food-giver, vairāja (Viraja) by name, who are posted in the western region, waters are your arrows. As such may you grant us happiness; may you speak to us encouraging words. Our homage be to you. To you as such we hereby dedicate.

III.26.4 O enlightened ones, piercers (Pravidhyantaḥ) by name, who are posted in the northern region, strong winds are your arrows. As such may you grant us happiness; may you speak to us encouraging words. Our homage be to you. To you as such we hereby dedicate.

येऽ३ स्यां स्थ ध्रुवायां दिशि निलिम्पा नाम देवास्तेषां व ओषधीरिषवः ।
ते नो मृडत ते नोधि ब्रूत तेभ्यो वो नमस्तेभ्यो वः स्वाहा ॥५॥
येऽ३ स्यां स्थोर्ध्वायां दिश्यवस्वन्तो नाम देवास्तेषां वो बृहस्पतिरिषवः ।
ते नो मृडत ते नोधि ब्रूत तेभ्यो वो नमस्तेभ्यो वः स्वाहा ॥६॥

ये । अस्याम् । स्थ । ध्रुवायाम् । दिशि । निऽलिम्पाः । नाम । देवाः । तेषाम् । वः । ओषधीः । इषवः । ० ॥ ५ ॥

ये । अस्याम् । स्थ । ऊर्ध्वायाम् । दिशि । अवस्वन्तः । नाम । देवाः । तेषाम् । वः । बृहस्पतिः । इषवः । ० ॥ ६ ॥

(२७) सप्तविंशं सूक्तम्

(१-६) षडृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । (१) प्रथमर्चः प्राची दिगग्निरसित आदित्याः, (२) द्वितीयाया दक्षिणा दिगिन्द्रस्तिरश्चिराजिः पितरः, (३) तृतीयायाः प्रतीची दिग्वरुणः पृदाकुरन्नम्, (४) चतुर्थ्या उदीची दिक्सोमः स्वजोऽशनिः, (५) पञ्चम्या ध्रुवा दिग्विष्णुः कल्माषग्रीवो वीरुधः, (६) षष्ठ्याश्चोर्ध्वा दिग्बृहस्पतिः श्वित्रं वर्षञ्च देवताः । (१, ३-४, ६) प्रथमा-तृतीयाचतुर्थीषष्ठीनां पञ्चपदा ककुम्मतीगर्भाष्टिः, (२) द्वितीयाया पञ्चपदा ककुम्मती-गर्भात्यष्टिः, (५) पञ्चम्याश्च पञ्चपदा ककुम्मतीगर्भा भुरिगष्टिश्छन्दांसि ॥

प्राची दिगग्निरधिपतिरसितो रक्षितादित्या इषवः ।
तेभ्यो नमोधिपतिभ्यो नमो रक्षितृभ्यो नम इषुभ्यो नम एभ्यो अस्तु ।
योऽ३ स्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मस्तं वो जम्भे दध्मः ॥१॥
दक्षिणा दिगिन्द्रोधिपतिस्तिरश्चिराजी रक्षिता पितर इषवः ।
तेभ्यो नमोधिपतिभ्यो नमो रक्षितृभ्यो नम इषुभ्यो नम एभ्यो अस्तु ।
योऽ३ स्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मस्तं वो जम्भे दध्मः ॥२॥
प्रतीची दिग्वरुणोधिपतिः पृदाकू रक्षितान्नमिषवः ।
तेभ्यो नमोधिपतिभ्यो नमो रक्षितृभ्यो नम इषुभ्यो नम एभ्यो अस्तु ।
योऽ३ स्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मस्तं वो जम्भे दध्मः ॥३॥

प्राची । दिक् । अग्निः । अधिऽपतिः । असितः । रक्षिता । आदित्याः । इषवः । तेभ्यः । नमः । अधिपतिऽभ्यः । नमः । रक्षितृऽभ्यः । नमः । इषुऽभ्यः । नमः । एभ्यः । अस्तु । यः । अस्मान् । द्वेष्टि । यम् । वयम् । द्विष्मः । तम् । वः । जम्भे । दध्मः ॥ १ ॥

दक्षिणा । दिक् । इन्द्रः । अधिऽपतिः । तिरश्चिऽराजिः । रक्षिता । पितरः । इषवः । ०० ॥२॥

प्रतीची । दिक् । वरुणः । अधिऽपतिः । पृदाकुः । रक्षिता । अन्नम् । इषवः । ०० ॥ ३ ॥

III.26.5 O enlightened ones, deeply attached (Nilimpā) by name, posted in the region under-neath, plants are your arrows. As such may you grant us happiness; may you speak to us encouraging words. Our homage be to you. To you as such we hereby dedicate.

III.26.6 O enlightened ones, defenders (Avasvantaḥ) by name, who are posted in the zenith region (ūrdhava) the Lord supreme (bṛhaspati) is your arrows. As such may you grant us happiness; may you speak to us encouraging words. Our homage be to you. To you as such we hereby dedicate.

III.26.

Quarter	**Divinity**	**Arrow**
East	Heti(missile)	Agni
South	Vairāja	Kāma
West	Pravidhyantā	Vāta
Nadir	Vilimpāḫ	Oṣadhi
Zenith	Avasvantaḥ	Bṛhaspati

Regions : lords,defenders and arrows

III.27.1 **Northern** region Agni(fire) is its Lord, Asitah is its defender, Ādityāḥ the arrows, our homage to them; homage to the Lords, homage to defenders, homage to the arrows, homage to all of them. Him who hates us and whom we do hate, we commit to your jaws.

III.27.2 Southern region; Lightening is its lord. Tiraścirājī (snake with transverse streaks) is its defender. Pitaraḥ (six seasons) are the arrows. Our homage be to them; homage to the lords; homage to defenders; homage to the arrows; homage to all of them. Him, who hates us and whom we do hate, we commit to your jaws.

III.27.3 Western region; Ocean is its Lord. Pradaku (viper snake) is its defender. Food grains are the arrows. Our homage be to them; homage to the lords; homage to defenders; homage tó the arrows; homage to all of them. Him, who hates us and whom we do hate, we commit to your jaws.

उदीची दिक्सोमोधिपतिः स्वजो रक्षिताशनिरिषवः ।
तेभ्यो नमोधिपतिभ्यो नमो रक्षितृभ्यो नम इषुभ्यो नम एभ्यो अस्तु ।
योऽस्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मस्तं वो जम्भे दध्मः ॥४॥
ध्रुवा दिग्विष्णुरधिपतिः कल्माषग्रीवो रक्षिता वीरुध इषवः ।
तेभ्यो नमोधिपतिभ्यो नमो रक्षितृभ्यो नम इषुभ्यो नम एभ्यो अस्तु ।
योऽस्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मस्तं वो जम्भे दध्मः ॥५॥
ऊर्ध्वा दिग्बृहस्पतिरधिपतिः श्वित्रो रक्षिता वर्षमिषवः ।
तेभ्यो नमोधिपतिभ्यो नमो रक्षितृभ्यो नम इषुभ्यो नम एभ्यो अस्तु ।
योऽस्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मस्तं वो जम्भे दध्मः ॥६॥

उदीची । दिक् । सोमः । अधिऽपतिः । स्वजः । रक्षिता । अशनिः । इषवः । ०० ॥ ४ ॥

ध्रुवा । दिक् । विष्णुः । अधिऽपतिः । कल्माषऽग्रीवः । रक्षिता । वीरुधः । इषवः ।००॥५॥

ऊर्ध्वा । दिक् । बृहस्पतिः । अधिऽपतिः । श्वित्रः । रक्षिता । वर्षम् । इषवः । ००॥६॥

(२८) अष्टाविंशं सूक्तम्

(१-६) षड्ऋचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । यमिनी देवता । (१) प्रथमर्चोऽतिशाक्वरीगर्भा चतुष्पदातिजगती, (२-३) द्वितीयातृतीययोरनुष्टुप्, (४) चतुर्थ्या यवमध्या विराट्ककुप्, (५) पञ्चम्यास्त्रिष्टुप्, (६) षष्ठ्याश्च विराड्गर्भा प्रस्तारपङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

एकैकयैषा सृष्ट्या सं बभूव यत्र गा असृजन्त भूतकृतो विश्वरूपाः ।
यत्र विजायते यमिन्यपर्तुः सा पशून्क्षिणाति रिफती रुशती ॥१॥

एषा पशून्त्सं क्षिणाति क्रव्याद्भूत्वा व्यद्वरी ।
उतैनां ब्रह्मणे दद्यात्तथा स्योना शिवा स्यात् ॥२॥
शिवा भव पुरुषेभ्यो गोभ्यो अश्वेभ्यः शिवा ।
शिवास्मै सर्वस्मै क्षेत्राय शिवा न इहैधि ॥३॥

एकऽएकया । एषा । सृष्ट्या । सम् । बभुव । यत्र । गाः । असृजन्त । भुतऽकृतः । विश्वऽरूपाः ।
यत्र । विऽजायते । यमिनी । अपऽऋतुः । सा । पशून् । क्षिणाति । रिफती । रुशती ॥१॥
एषा । पशून् । सम् । क्षिणाति । क्रव्यऽअत् । भुत्वा । विऽअद्वरी ।
उत । एनाम् । ब्रह्मणे । दद्यात् । तथा । स्योना । शिवा । स्यात् ॥ २ ॥
शिवा । भव । पुरुषेभ्यः । गोभ्यः । अश्वेभ्यः । शिवा ।
शिवा । अस्मै । सर्वस्मै । क्षेत्राय । शिवा । नः । इह । एधि ॥ ३ ॥

III.27.4 Northern region; The moon is its lord. Svaja (self-born snake) is its defender. Thunder (asani) are the arrows. Our homage be to them; homage to the lords; homage to all of them. Him, who hates us and whom we do hate, we commit to your jaws.

III.27.5 Nadir region; Visnu (the sun) is its lord. Kalmasagriva (spotty-necked snake) is its defender. Creeper plants are the arrows. Our homage be to them; homage to the lords; homage to the defenders; homage to the arrows; homage to all of them. Him, who hates us and whom we do hate, we commit to your jaws.

III.27.6 Zenith region; Bṛhaspati (Jupiter) is its lord. Śvitra (white snake) is its defender. Rains are the arrows. Our homage be to them; homage to the lords; homage to defenders; homage to the arrows; homage to all of them. Him, who hates us and whom we do hate, we commit to your jaws.

Hymn III.27

Regions	Adhipati(Regent)	Warder	Arrow
East	Agni	Asit	Āditya
South	Indra	Tiraściräjī	Pitṛ
West	Varuṇa	Pṛdākū	Anna
North	Soma	Svajah	Aśani
Nadir	Viṣṇu	Kalmāṣagrīva	Vīrudha
Zenith	Bṛhaspati	Savitṛ	Varṣa

Yaminī

III.28.1 This cow herself has been born in a single baby manner (eka ekayā) where the breeders breed cows of all descriptions. Where a cow bears twins (Yaminī) against the natural order, charging (riphatī) and attacking (ruśati) she ruins the cattle.

III.28.2 Such a cow, turning into a flesh-eater (kravyād) and devourer (vi-advarī), ruins the cattle completely. Better, one should give her to some wise and learned person; thereby she will become delightful as well as beneficial.

III.28.3 May you be beneficial to men and beneficial to kine as well as to horses. May you be beneficial to all (sarvasmai) this field (kṣetrāya). May you prosper here being beneficial to us.

इह पुष्टिरिह रस इह सहस्रसातमा भव । पशून्यमिनि पोषय ॥४॥
यत्रा सुहार्दः सुकृतो मदन्ति विहाय रोगं तन्वः स्वायाः ।
तं लोकं यमिन्यभिसंबभूव सा नो मा हिंसीत्पुरुषान्पशूंश्च ॥५॥
यत्रा सुहार्दां सुकृतामग्निहोत्रहुतां यत्र लोकः ।
तं लोकं यमिन्यभिसंबभूव सा नो मा हिंसीत्पुरुषान्पशूंश्च ॥६॥

इह । पुष्टिः । इह । रसः । इह । सहस्रऽसातमा । भव । पशून् । यमिनि । पोषय ॥ ४ ॥
यत्र । सुऽहार्दः । सुऽकृतः । मदन्ति । विऽहाय । रोगम् । तन्वः । स्वायाः ।
तम् । लोकम् । यमिनी । अभिऽसंबभूव । सा । नः । मा । हिंसीत् । पुरुषान् । पशून् । च ॥ ५ ॥
यत्र । सुऽहार्दाम् । सुऽकृताम् । अग्निहोत्रऽहुताम् । यत्र । लोकः ।
तम् । लोकम् । यमिनी । अभिऽसंबभूव । सा । नः । मा । हिंसीत् । पुरुषान् । पशून् । च ॥ ६ ॥

(२९) एकोनत्रिंशं सूक्तम्

(१-८) अष्टर्चस्यास्य सूक्तस्योद्दालक ऋषिः । (१-६) प्रथमादिषड्‌चां शितिपादविः, (७) सप्तम्याः कामः, (८) अष्टम्याश्च भूमिर्देवताः । (१, ३) प्रथमातृतीययोर्ऋचोः पथ्यापङ्क्तिः, (२, ४-६) द्वितीयायाश्चतुर्थ्यादित्रयस्य चानुष्टुप्, (७) सप्तम्यास्त्र्यवसाना षट्पदा उपरिष्टाद्दैवी बृहती ककुम्मतीगर्भा विराड्जगती, (८) अष्टम्याश्चोपरिष्टाद्बृहती छन्दांसि ॥

यद्राजानो विभजन्त इष्टापूर्तस्य षोडशं यमस्यामी सभासदः ।
अविस्तस्मात्प्र मुञ्चति दत्तः शितिपात्स्वधा ॥१॥
सर्वान्कामान्पूरयत्याभवन्प्रभवन्भवन् ।
आकूतिप्रोविर्दत्तः शितिपान्नोप दस्यति ॥२॥
यो ददाति शितिपादमविं लोकेन संमितम् ।
स नाकमभ्यारोहति यत्र शुल्को न क्रियते अबलेन बलीयसे ॥३॥

यत् । राजानः । विऽभजन्ते । इष्टापूर्तस्य । षोडशम् । यमस्य । अमी इति । सभाऽसदः ।
अविः । तस्मात् । प्र । मुञ्चति । दत्तः । शितिऽपात् । स्वधा ॥ १ ॥
सर्वान् । कामान् । पूरयति । आऽभवन् । प्रऽभवन् । भवन् ।
आकूतिऽप्रः । अविः । दत्तः । शितिऽपात् । न । उप । दस्यति ॥ २ ॥
यः । ददाति । शितिऽपादम् । अविम् । लोकेन । सम्ऽमितम् ।
सः । नाकम् । अभिऽआरोहति । यत्र । शुल्कः । न । क्रियते । अबलेन । बलीयसे ॥ ३ ॥

III.28.4 Here be the prosperity. Here be the joy. May you become bestower of thousands here. O mother of twins (yamini), make our herd prosper.

III.28.5 Where good-hearted and good-acting ones live in happiness having been freed from diseases of their body, to that world the bearer of twins (yaminī) has come. May she not harm our men and cattle.

III.28.6 Where lies the world of good-hearted and good-acting people, who perform sacrifices duly, to that world the bearer of twins (yaminī) has come. May she not harm our men and cattle.

Śitipāda and Aviḥ

III.29.1 What the princes, the members of the controller's court, divide as sixteenth part of income as tax for civic amenities, from that Avi (अवि protection tax) makes, one exempt if paid white footed (honestly) , in one's own interest (svadha).

III.29.2 The protection tax, paid white-footed, arising from all sides, capable of producing results, growing in itself, and fulfiller of desires, fulfills all the desires. It is never wasted.

III.29.3 Who-so pays the protection tax white-footed as approved by the people, he ascends to the world of happiness, where the strong cannot charge any fee from the weak.

पञ्चापूपं शितिपादमविं लोकेन संमितम् ।
प्रदातोप जीवति पितृणां लोकेक्षितम् ॥४॥
पञ्चापूपं शितिपादमविं लोकेन संमितम् ।
प्रदातोप जीवति सूर्यामासयोरक्षितम् ॥५॥
इरेव नोप दस्यति समुद्र इव पयो महत् ।
देवौ सवासिनाविव शितिपान्नोप दस्यति ॥६॥
क इदं कस्मा अदात्कामः कामायादात् ।
कामो दाता कामः प्रतिग्रहीता कामः समुद्रमा विवेश ॥
कामेन त्वा प्रति गृह्णामि कामैतत्ते ॥७॥

भूमिष्ट्वा प्रति गृह्णात्वन्तरिक्षमिदं महत् ।
माहं प्राणेन मात्मना मा प्रजया प्रतिगृह्य वि राधिषि ॥८॥

पञ्चऽअपूपम् । शितिऽपादम् । अविम् । लोकेन । सम्ऽमितम् ।
प्रऽदाता । उप । जीवति । पितृणाम् । लोके । अक्षितम् ॥४ ॥
पञ्चऽअपूपम् । शितिऽपादम् । अविम् । लोकेन । सम्ऽमितम् ।
प्रऽदाता । उप । जीवति । सूर्यामासयोः । अक्षितम् ॥ ५ ॥
इराऽइव । न । उप । दस्याति । समुद्रःऽइव । पयः । महत् ।
देवौ । सवासिनौऽइव । शितिऽपात् । न । उप । दस्यति ॥६॥
कः । इदम् । कस्मै । अदात् । कामः । कामाय । अदात् । कामः । दाता । कामः । प्रति-ऽग्रहीता । कामः । समुद्रम् । आ । विवेश । कामेन । त्वा । प्रति । गृह्णामि । काम । एतत् । ते ॥
भूमिः । त्वा । प्रति । गृह्णातु । अन्तरिक्षम् । इदम् । महत् ।
मा । अहम् । प्राणेन । मा । आत्मना । मा । प्रऽजया । प्रतिऽगृह्य । वि । राधिषि ॥ ८ ॥

(३०) त्रिंशं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । चन्द्रमा सांमनस्यञ्च देवते । (१-४) प्रथमादिचतुर्ऋचामनुष्टुप् (५) पञ्चम्या विराड्जगती, (६) षष्ठ्याः प्रस्तारपङ्क्तिः, (७) सप्तम्याश्च त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

सहृदयं सांमनस्यमविद्वेषं कृणोमि वः ।
अन्यो अन्यमभि हर्यत वत्सं जातमिवाघ्न्या ॥१॥

सऽहृदयम् । साम्ऽमनस्यम् । अविऽद्वेषम् । कृणोमि । वः ।
अन्यः । अन्यम् । अभि । हर्यत । वत्सम् । जातम्ऽइव । अघ्न्या ॥ १ ॥

III.29.4 Whoso pays the protection tax white-footed as approved by the people, along with five cakes , he, the payer, stays in the world of the elders ever undiminished.

III.29.5 One who pays the protection tax, white-footed as approved by the people, along with five cakes , enjoys its benefit ever undiminished as long as the Sun and the moon last.

III.29.6 The white-footed (protection tax) never exhausts, like the earth, like the immense water of the ocean and like the twin bounties of Nature living in a common house.

Kāmaḥ - Passion and Sex

III.29.7 Who gives it and to whom? Kāma (desire) gives it to Kāma. The desire is the giver. The desire is the receiver. The desire enters into the Ocean. I accept you with desire. O desire, let yours be this.

III.29.8 May earth receive you and may this vast midspace. Accepting you exclusively, may I not be deprived of my life, of my self, and of my progeny.

Sam-manasyam - Harmony

III.30.1 I hereby bring about unity of your hearts and unity of minds, free from malice. May each one of you love the other as a cow loves its new-born calf.

अनुव्रतः पितुः पुत्रो मात्रा भवतु संमनाः ।
जाया पत्ये मधुमतीं वाचं वदतु शन्तिवान् ॥२॥
मा भ्राता भ्रातरं द्विक्षन्मा स्वसारमुत स्वसा ।
सम्यञ्चः सव्रता भूत्वा वाचं वदत भद्रया ॥३॥
येन देवा न वियन्ति नो च विद्विषते मिथः ।
तत्कृण्मो ब्रह्म वो गृहे संज्ञानं पुरुषेभ्यः ॥४॥
ज्यायस्वन्तश्चित्तिनो मा वि यौष्ट संराधयन्तः सधुराश्चरन्तः ।
अन्यो अन्यस्मै वल्गु वदन्त एत सध्रीचीनान्वः संमनसस्कृणोमि ॥५॥
समानी प्रपा सह वोऽन्नभागः समाने योक्त्रे सह वो युनज्मि ।
सम्यञ्चोऽग्निं सपर्यतारा नाभिमिवाभितः ॥६॥
सध्रीचीनान्वः संमनसस्कृणोम्येकश्नुष्टीन्त्संवननेन सर्वान् ।
देवा इवामृतं रक्षमाणाः सायंप्रातः सौमनसो वो अस्तु ॥७॥

अनुऽव्रतः । पितुः । पुत्रः । मात्रा । भवतु । सम्ऽमनाः ।
जाया । पत्ये । मधुऽमतीम् । वाचम् । वदतु । शन्तिऽवाम्[१] ॥ २ ॥
मा । भ्राता । भ्रातरम् । द्विक्षत् । मा । स्वसारम् । उत । स्वसा ।
सम्यञ्चः । सऽव्रताः । भूत्वा । वाचम् । वदत । भद्रया ॥ ३ ॥
येन । देवाः । न । विऽयन्ति । नो इति । च । विऽद्विषते । मिथः ।
तत् । कृण्मः । ब्रह्म । वः । गृहे । सम्ऽज्ञानम् । पुरुषेभ्यः ॥ ४ ॥
ज्यायस्वन्तः । चित्तिनः । मा । वि । यौष्ट । सम्ऽराधयन्तः । सऽधुराः । चरन्तः ।
अन्यः । अन्यस्मै । वल्गु । वदन्तः । आ । इत । सध्रीचीनान् । वः । सम्ऽमनसः । कृणोमि ॥ ५ ॥
समानी । प्रऽपा । सह । वः । अन्नऽभागः । समाने । योक्त्रे । सह । वः । युनज्मि ।
सम्यञ्चः । अग्निम् । सपर्यत । अराः । नाभिम्ऽइव । अभितः ॥ ६ ॥
सध्रीचीनान् । वः । सम्ऽमनसः । कृणोमि । एकऽश्नुष्टीन् । सम्ऽवननेन । सर्वान् ।
देवाःऽइव । अमृतम् । रक्षमाणाः । सायम्ऽप्रातः । सौमनसः । वः । अस्तु ॥ ७ ॥

III.30.2 May the son act in accordance with the father's wishes; may he be of one mind with the mother as well. May the wife talk to her husband in words sweet as honey, and soothing.

III.30.3 Let no brother cherish malice against a brother, nor a sister against her sister. Becoming accordant to each other in thoughts and intents, speak your speech in friendly way.

III.30.4 With which the enlightened ones are not alienated, nor there is hatred against each other, such a unifying prayer we make in your home for members of the house-hold.

III.30.5 Behaving properly towards the elders and the yonders, considerate, pleasing each other and working for common good, may you never part company. Come here each talking affectionately to the other. I hereby make you straight-forward and (one-minded); unanimous (one-aimed).

III.30.6 Let common be your drinking place, and common your sharing of food. I hereby yoke you together under a common yoke. With one intent let you gather around the adorable leader, like the spokes around the nave of a wheel.

III.30.7 With this harmonization, I make all of you one-aimed, one-minded and one-fooded (sharing a common meal). Like the guarding immortality, enlightened ones, let you be friendly to each other in the morning as well as in the evening.

(३१) एकत्रिंशं सूक्तम्

(१-११) एकादशर्चस्यास्य, सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । पाप्महा मन्त्रोक्ताश्च देवताः । (१-३, ६-११) प्रथमादित्रयस्य षष्ठयादिषण्णाश्चानुष्टुप्, (४) चतुर्थ्या भुरिगनुष्टुप्, (५) पञ्चम्याश्च विराट् प्रस्तारपङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

वि देवा जरसावृतन्वि त्वमग्ने अरात्या ।
व्य१हं सर्वेण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा ॥१॥

व्यात्या पवमानो वि शक्रः पापकृत्यया ।
व्य१हं सर्वेण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा ॥२॥

वि ग्राम्याः पशव आरण्यैर्व्यापस्तृष्णयासरन् ।
व्य१हं सर्वेण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा ॥३॥

वी३मे द्यावापृथिवी इतो वि पन्थानो दिशंदिशम् ।
व्य१हं सर्वेण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा ॥४॥

त्वष्टा दुहित्रे वहतुं युनक्तीतीदं विश्वं भुवनं वि याति ।
व्य१हं सर्वेण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा ॥५॥

अग्निः प्राणान्त्सं दधाति चन्द्रः प्राणेन संहितः ।
व्य१हं सर्वेण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा ॥६॥

वि । देवाः । जरसा । अवृतन् । वि । त्वम् । अग्ने । अरात्या ।
वि । अहम् । सर्वेण । पाप्मना । वि । यक्ष्मेण । सम् । आयुषा ॥ १ ॥
वि । आर्त्या । पवमानः । वि । शक्रः । पापऽकृत्यया । वि । अहम् । ०० ॥ २ ॥
वि । ग्राम्याः । पशवः । आरण्यैः । वि । आपः । तृष्णया । असरन् । वि । ०० ॥ ३ ॥
वि । इमे इति । द्यावापृथिवी इति । इतः । वि । पन्थानः । दिशम्ऽदिशम् । वि । ०० ॥ ४ ॥
त्वष्टा । दुहित्रे । वहतुम् । युनक्ति । इति । इदम् । विश्वम् । भुवनम् । वि । याति । वि । अहम् । ००।
अग्निः । प्राणान् । सम् । दधाति । चन्द्रः । प्राणेन । सम्ऽहितः । वि । अहम् । ०० ॥ ६ ॥

Freedom from Evils

III.31.1 May the bounties of Nature, keep this away from old age. May, O you adorable Lord, keep him away from misery. I free this man from all evil, and from wasting disease. I unite him with a long life.

III.31.2 May the purifier Lord keep this man away from physical pain and the almighty away from sinful actions. I free this man from all evil, and from wasting disease. I unite him with a long life.

III.31.3 Domestic cattle keep away from the wild beasts and the waters keep away from the thirst. I free this man form all the evil and from wasting disease. I unite you with a long life.

III.31.4 These heaven and earth are parted from each other, and parted are the ways going in different directions. So I free this man from all the evil and from wasting disease. I unite you with a long life.

III.31.5 Knowing that the supreme architect (of destinies) prepares bridal-gifts for her daughter, all this creation parts off (to make way for him). I free this man from all evil, and from wasting disease. I unite him with a long life.

III.31.6 The bio-fire makes the vital breaths capable of performing their respective actions, and the moon is closely connected with the vital breath. I free this man from all evil and from wasting disease. I unite him with a long life.

प्राणेन विश्वतोवीर्यं देवाः सूर्यं समैरयन् ।
व्य१हं सर्वेण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा ॥७॥
आयुष्मतामायुष्कृतां प्राणेन जीव मा मृथाः ।
व्य१हं सर्वेण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा ॥८॥
प्राणेन प्राणतां प्राणेहैव भव मा मृथाः ।
व्य१हं सर्वेण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा ॥९॥
उदायुषा समायुषोदोषधीनां रसेन ।
व्य१हं सर्वेण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा ॥१०॥
आ पर्जन्यस्य वृष्ट्योदस्थामामृता वयम् ।
व्य१हं सर्वेण पाप्मना वि यक्ष्मेण समायुषा ॥११॥

प्राणेन । विश्वतःऽवीर्यम् । देवाः । सूर्यम् । सम् । ऐरयन् । वि । अहम् ।०० ॥ ७ ॥

आयुष्मताम् । आयुःऽकृताम् । प्राणेन । जीव । मा । मृथाः । वि । अहम् । ०० ॥ ८ ॥

प्राणेन । प्राणताम् । प्र । अन । इह । एव । भव । मा । मृथाः । वि । अहम् । ०० ॥ ९ ॥

उत् । आयुषा । सम् । आयुषा । उत् । ओषधीनाम् । रसेन । वि । अहम् ॥००॥१०॥

आ । पर्जन्यस्य । वृष्टया । उत् । अस्थाम । अमृताः । वयम् । वि । अहम् । ०० ॥११॥

॥ इति तृतीयं काण्डम् ॥

III.31.7 The bounties of Nature make the Sun, mighty in all respects, move up with the vital breath. I free this man from all evil and from wasting disease. I unite him with a long life.

III.31.8 May you live on with the vital breath of those, that have long lives and that give long life. Let you not die. I free you from all evil and from wasting disease. I unite him with long life.

III.31.9 May you live on with the vital breath of the vigorously living. Let you stay here. Let you not die. I free you from all evil and from wasting disease. I unite you with a long life.

III.31.10 May we rise up full of life. May we be conjoined with life. May we rise up with the sap of plants. May I be free from all evil and from wasting disease. May I be conjoined with a long life.

III.31.11 Hither with seasonal rains (Parjanya). We have stood up so far immortal, away from the niggard, away from all evil, away from wasting disease. May I be enjoined with a long life.

Here ends Kāṇḍa III

About the Translators

Swami Satya Prakash Saraswati
A renowned Vedic scholar, a prolific writer who took to *sanyas* after having served meritoriously as head of the Chemistry Department of Allahabad University. He brings to bear scientific temper to his spiritual writings.

Udaya Vir Viraj
Author of scores of books on various subjects, a Sanskrit scholar and poet of Sanskrit and Hindi, a freedom fighter, Viraj ji has made a niche for himself as an original author.

THE FOUR VEDAS

COMPLETE TRANSLATION IN ENGLISH
(A SET OF 22 VOLUMES)

Translated by
Swami Satya Prakash Saraswati &
Satyakam Vidyalankar

Ved Mantras in Sanskrit with
transliteration followed by translation
in easily understandable modern English
Printed by offset with beautiful binding
More than 10,000 pages
Being offered at cost price

Rig Veda *12 Volumes (Rs. 1100)*
Atharva Veda *5 Volumes (Rs. 400)*
Sama Veda *2 Volumes (Rs. 200)*
Yajur Veda *3 Volumes (Rs. 300)*

Complete set of Four Vedas
priced at Rs 2000 only (22 volumes)

Outstation orders will be
supplied against bank draft of Rs. 2300
(Rs. 2000 + Rs. 300 for packing & forwarding)

Published by
D.A.V. Publication Division
(VED PRATISHTHAN वेद प्रतिष्ठान)
Arya Samaj Building, UP Block
Pitampura, Delhi - 110034

ISBN 978-81-89492-24-3
9788189492243

ओ३म्

ATHARVA VEDA

॥अथर्ववेद॥

VOL. II खण्ड

Complete in 5 vols.

Mantras in Sanskrit
with English Translation
and Transliteration

Translated by

Swami Satya Prakash Saraswati
Udaya Vir Viraj

The enduring teachings of the Vedas are not a relic of the past, nor are they the exclusive preserve or the sole inheritance of Indians and Indo-Aryans. They belong to the common heritage of humanity and are relevant in our contemporary world and in our age. We owe it to ourselves and to the peoples and the nations of the world to share this precious heritage and to disseminate its message and meaning.

The Vedas have been translated into several languages. Scholars like Griffith, Wilson and Max Muller have written commentaries on the Vedas in English. But the need for bringing out an authentic and standard translation of the Vedas has been felt for quite sometime.

To meet the need of a modern, easy to understand English translation of the Vedas, the Veda Pratishthan of DAV College Managing Committee, New Delhi had been publishing complete translation of the four Vedas in twenty-two volumes since 1977.

This new 2008 edition has far superior production values and is priced at less then one-third of the price it was being sold so far.

❑

ATHARVA VEDA
अथर्ववेद

(English translation of Mantras with
Sanskrit text and transliteration)

(Volume II)

ATHARVA VEDA
अथर्ववेद

Volume II
[Kāṇḍa IV-VI]

English Translation
by
Swami Satya Prakash Saraswati
and
Udaya Vir Viraj

द्वितीयो भागः
[काण्ड 4-6]

DAV Publication Division
(Veda Pratishthan)
Arya Samaj Building, UP Block,
Pitampura, Delhi-110034

About this Edition

The great reformer, Swami Dayanand who ushered in a renaissance of Indian society towards the end of 19th century had ordained that :

The vedas are the source of true knowledge. To read and understand the vedas is the supreme duty of one and all.

This is one of the ten Principles of the Arya Samaj as laid down by Swami ji. Importance and relevance of the Vedas has been succinctly said in the Upanishadas also :

वेदेन वै देवा असुराणां वित्तं वेद्यमविन्दन्त
तद् वेदस्य वेदत्वम् । (Taittiriya samhita : 1.7.4.6 तैत्तिरीय संहिता)

The Vedas are so called because each statement therein informs a man of the ideals of human life, called the Law of Righteousness, to understand which there is no better source.

To meet the need of a modern, easy to understand English translation of the Vedas, the Veda Pratishthan of DAV College Managing Committee, New Delhi had been publishing complete translation of the four Vedas in twenty-two volumes since 1977. The first edition was well produced and well received. Later as this important task slipped into inexperienced hands, quality of printing and paper became inferior while the price was unduly raised.

In the year 2008, the responsibility of publishing and propagating the Vedas has been taken over by the Publication Division of the DAV College Managing Committee. This new 2008 edition has far superior production values and is priced at less then one-third of the price it was being sold so far.

Our object is to make the Vedas easily affordable for every one who is interested in having a set of the four Vedas in his home for him and the family members to read and benefit by their divine message.

We propose to publish the Hindi translation of the four Vedas also in the near future and offer at a very moderate price. We seek your cooperation in this noble task.

Vishwa Nath
Vice President
DAV College Managing Committee

Contents

Kāṇḍa IV
चतुर्थं काण्डम्

अथ चतुर्थं काण्डम् ॥

(१) प्रथमं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्य वेन ऋषिः। बृहस्पतिरादित्यो वा देवता। (१, ३-४, ६-७) प्रथमा-तृतीयाचतुर्थीषष्ठीसप्तमीनामृचां त्रिष्टुप्, (२, ५) द्वितीयापञ्चम्योश्च भुरिक्त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

ब्रह्म जज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्वि सीमतः सुरुचो वेन आवः।
स बुध्न्या उपमा अस्य विष्ठाः सतश्च योनिमसतश्च वि वः ॥१॥
इयं पित्र्या राष्ट्र्येत्वग्रे प्रथमाय जनुषे भुवनेष्ठाः ।
तस्मा एतं सुरुचं ह्वारमह्यं घर्मं श्रीणन्तु प्रथमाय धास्यवे ॥२॥
प्र यो जज्ञे विद्वानस्य बन्धुर्विश्वा देवानां जनिमा विवक्ति।
ब्रह्म ब्रह्मण उज्जभार मध्यान्नीचैरुच्चैः स्वधा अभि प्र तस्थौ ॥३॥
स हि दिवः स पृथिव्या ऋतस्था मही क्षेमं रोदसी अस्कभायत्।
महान्मही अस्कभायद्वि जातो द्यां सद्म पार्थिवं च रजः ॥४॥
स बुध्न्यादाष्ट्र जनुषोऽभ्यग्रं बृहस्पतिर्देवता तस्य सम्राट्।
अहर्यच्छुक्रं ज्योतिषो जनिष्टाथ द्युमन्तो वि वसन्तु विप्राः ॥५॥

ब्रह्म। जज्ञानम्। प्रथमम्। पुरस्तात्। वि। सीमतः। सुऽरुचः। वेनः। आवः।
सः। बुध्न्याः। उपऽमाः। अस्य। विऽस्थाः। सतः। च। योनिम्। असतः। च। वि। वः॥
इयम्। पित्र्या। राष्ट्री। एतु। अग्रे। प्रथमाय। जनुषे। भुवनेऽस्थाः।
तस्मै। एतम्। सुऽरुचम्। ह्वारम्। अह्यम्। घर्मम्। श्रीणन्तु। प्रथमाय। धास्यवे ॥ २ ॥
प्र। यः। जज्ञे। विद्वान्। अस्य। बन्धुः। विश्वा। देवानाम्। जनिम। विवक्ति।
ब्रह्म। ब्रह्मणः। उत्। जभार। मध्यात्। नीचैः। उच्चैः। स्वधाः। अभि। प्र। तस्थौ॥ ३ ॥
सः। हि। दिवः। सः। पृथिव्याः। ऋतऽस्थाः। मही इति। क्षेमम्। रोदसी इति। अस्कभायत्।
महान्। मही इति। अस्कभायत्। वि। जातः। द्याम्। सद्म। पार्थिवम्। च। रजः॥
सः। बुध्न्यात्। आष्ट्र। जनुषः। अभि। अग्रम्। बृहस्पतिः। देवता। तस्य। सम्ऽराट्।
अहः। यत्। शुक्रम्। ज्योतिषः। जनिष्ट। अथ। द्युऽमन्तः। वि। वसन्तु। विप्राः॥ ५ ॥

Bṛhaspati and Āditya

IV.1.1 The supreme Lord was the first knower, pre-existing all. That beautiful one, from the summit enlightens beautiful worlds. He illuminates the regions, mid-regions, the worlds existing therein, and the womb of the existent and the non-existent. (cf. Yv. XII.3)

IV.1.2 May this illuminating fatherly speech, present within beings, come to the fore for giving birth to her first born. For him, let them boil this delicious strength giving milk daily, so that the first-born may survive.

IV.1.3 The learned one, who becomes his kin declares birth of all the bounties of Nature. The Lord supreme came out of the Lord supreme. In the middle, downwards and upwards extend His self-sustaining powers.

IV.1.4 Surely He has fixed the sky. He the earth in their right places and the vast heaven and earth as an abode. The great one, having pervaded with His appearance, has steadied the vast heaven, the terrestrial abode, as well as the midspace.

IV.1.5 He existed from the very beginning (origin), even before the first birth. The divine Lord supreme is glorious ruler of that creation. As the bright day was born out of the light, so may the luminous wise ones live happily.

नूनं तद॑स्य काव्यो हिनोति महो देवस्य पूर्व्यस्य धाम॑ ।
एष ज॑ज्ञे बहुभिः साकमित्था पूर्वे अर्धे विषि॑ते ससन्नु ॥६॥
योऽथर्वाणं पितरं देवब॑न्धुं बृहस्पतिं नमसाव च गच्छात् ।
त्वं विश्वेषां जनिता यथासः कविर्देवो न दभायत्स्वधावान् ॥७॥

नूनम् । तत् । अस्य । काव्यः । हिनोति । महः । देवस्य । पूर्व्यस्य । धाम॑ ।
एषः । जज्ञे । बहुऽभिः । साकम् । इत्था । पूर्वे । अर्धे । विऽसि॑ते । ससन् । नु ॥ ६ ॥
यः । अथर्वाणम् । पितरम् । देवऽब॑न्धुम् । बृहस्पतिम् । नम॑सा । अव । च । गच्छात् ।
त्वम् । विश्वेषाम् । जनिता । यथा । असः । कविः । देवः । न । दभायत् । स्वधाऽवान् ॥ ७ ॥

(२) द्वितीयं सूक्तम्

(१-८) अष्टर्चस्यास्य सूक्तस्य वेन ऋषिः । आत्मा देवता । (१-५, ७) प्रथमादिपञ्चर्चां सप्तम्याश्च त्रिष्टुप्, (६) षष्ठ्याः पुरोऽनुष्टुप्त्रिष्टुप्, (८) अष्टम्याश्चोपरिष्टाज्ज्योतिश्छन्दांसि ॥

य आ॑त्मदा ब॑लदा यस्य विश्व॑ उपास॑ते प्रशिषं यस्य देवाः ।
योऽ३स्येशे द्विपदो यश्चतु॑ष्पदः कस्मै देवाय॑ हविषा विधेम ॥१॥
यः प्राणतो नि॑मिषतो म॑हित्वैको राजा जग॑तो बभूव ।
यस्य॑ छायामृतं यस्य॑ मृत्युः कस्मै देवाय॑ हविषा विधेम ॥२॥
यं क्रन्द॑सी अवतश्चस्कभाने भियसाने रोद॑सी अह्वयेथाम् ।
यस्यासौ पन्था रज॑सो विमानः कस्मै देवाय॑ हविषा विधेम ॥३॥
यस्य द्यौरुर्वी पृथिवी च॑ मही यस्याद उर्व१न्तरि॑क्षम् ।
यस्यासौ सूरो वित॑तो महित्वा कस्मै देवाय॑ हविषा विधेम ॥४॥

यः । आत्मऽदाः । बलऽदाः । यस्य॑ । विश्वे । उपऽआस॑ते । प्रऽशिष॑म् । यस्य॑ । देवाः ।
यः । अस्य । ईशे॑ । द्विऽपदः । यः । चतुःऽपदः । कस्मै । देवाय॑ । हविषा । विधेम ॥ १ ॥
यः । प्राणतः । निऽमिषतः । महिऽत्वा । एकः । राजा । जग॑तः । बभूव ।
यस्य॑ । छाया । अमृत॑म् । यस्य॑ । मृत्युः । कस्मै । देवाय॑ । हविषा । विधेम ॥ २ ॥
यम् । क्रन्द॑सी इति॑ । अव॑तः । चस्कभाने इति॑ । भियसाने इति॑ । रोद॑सी इति॑ । अह्वयेथाम् ।
यस्य॑ । असौ । पन्थाः । रज॑सः । विऽमानः । कस्मै । देवाय॑ । हविषा । विधेम ॥ ३ ॥
यस्य॑ । द्यौः । उर्वी । पृथिवी । च । मही । यस्य॑ । अदः । उरु । अन्तरि॑क्षम् ।
यस्य॑ । असौ । सूरः । विऽत॑तः । महिऽत्वा । कस्मै । देवाय॑ । हविषा । विधेम ॥ ४ ॥

IV.1.6 Verily the sage attains to that superb abode of the divinity, most ancient of all. Thus this one was born along with many. They go on sleeping when half of the east opens.

IV.1.7 Whoever knows and bows in reverence to the unmoving, fatherly and friend of the enlightened ones, the Lord supreme, and who says unto him that you are the creator of all, such a self-controlling sage and enlightened one never gets harmed.

Ātman

IV.2.1 Who is the bestower of spiritual power, bestower of physical strength, whom all the universe worships, whose commands the bounties of Nature comply with, and who rules over these bipeds as well as quadrupeds, to that divinity alone and none else we offer our oblations. (cf. Yv. XXV.13)(Kasmai = ekasmai)

IV.2.2 Who by His majesty is the only sovereign of all that breathes, that blinks, and that moves; whose shade is immortality; whose shade is death as well; to that divinity alone and none else, we offer our oblations. (cf. Yv. XXV.11-variation)

IV.2.3 Whom the two warring hosts invoke for protection; whom the terror-stricken heaven and earth call; whose yonder path measures out the midspace, that divinity alone and none else we adore with our oblations.

IV.2.4 With whose grandeur the space has spread vast, the earth has spread wide; with whose might that vast midspace (came into existence) and with whose might this sun spreads wide, that divinity alone and none else we adore with our oblations.

यस्य विश्वे हिमवन्तो महित्वा समुद्रे यस्य रसामिदाहुः ।
इमाश्च प्रदिशो यस्य बाहू कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥५॥
आपो अग्रे विश्वमावन्गर्भं दधाना अमृता ऋतज्ञाः ।
यासु देवीष्वधि देव आसीत्कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥६॥
हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे भूतस्य जातः पतिरेक आसीत् ।
स दाधार पृथिवीमुत द्यां कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥७॥
आपो वत्सं जनयन्तीर्गर्भमग्रे समैरयन् ।
तस्योत जायमानस्योल्ब आसीद्धिरण्ययः कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥८॥

यस्य । विश्वे । हिमऽवन्तः । महिऽत्वा । समुद्रे । यस्य । रसाम् । इत् । आहुः ।
इमाः । च । प्रऽदिशः । यस्य । बाहू इति । कस्मै । देवाय । हविषा । विधेम ॥ ५ ॥
आपः । अग्रे । विश्वम् । आवन् । गर्भम् । दधानाः । अमृताः । ऋतऽज्ञाः ।
यासु । देवीषु । अधि । देवः । आसीत् । कस्मै । देवाय । हविषा । विधेम ॥ ६ ॥
हिरण्यऽगर्भः । सम् । अवर्तत । अग्रे । भूतस्य । जातः । पतिः । एकः । आसीत् ।
सः । दाधार । पृथिवीम् । उत । द्याम् । कस्मै । देवाय । हविषा । विधेम ॥ ७ ॥
आपः । वत्सम् । जनयन्तीः । गर्भम् । अग्रे । सम् । ऐरयन् ।
तस्य । उत । जायमानस्य । उल्बः । आसीत् । हिरण्ययः । कस्मै । देवाय । हविषा । विधेम ॥ ८ ॥

(३) तृतीयं सूक्तम्

(१–७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । रुद्रो व्याघ्रो वा देवता । (१) प्रथमर्चः पथ्यापङ्क्तिः, (२, ४–६) द्वितीयाया-श्चतुर्थ्यादित्रयस्य चानुष्टुप्, (३) तृतीयाया गायत्री, (७) सप्तम्याश्च ककुम्मतीगर्भोपरिष्टाद्बृहती छन्दांसि ॥

उदितस्त्रयो अक्रमन्व्याघ्रः पुरुषो वृकः ।
हिरुग्घि यन्ति सिन्धवो हिरुग्देवो वनस्पतिर्हिरुङ्नमन्तु शत्रवः ॥१॥
परेणैतु पथा वृकः परमेणोत तस्करः ।
परेण दत्वती रज्जुः परेणाघायुरर्षतु ॥२॥

उत् । इतः । त्रयः । अक्रमन् । व्याघ्रः । पुरुषः । वृकः ।
हिरुक् । हि । यन्ति । सिन्धवः । हिरुक् । देवः । वनस्पतिः । हिरुक् । नमन्तु । शत्रवः ॥ १ ॥
परेण । एतु । पथा । वृकः । परमेण । उत । तस्करः ।
परेण । दत्वती । रज्जुः । परेण । अघऽयुः । अर्षतु ॥ २

IV.2.5 With whose might all the snow covered mountains take shape; with whose might rivers flow into the ocean; these quarters are whose arms; that divinity alone and none else we adore with our oblations.

IV.2.6 In the very beginning, the elemental waters, immortal and following the eternal law, fostered all this universe, holding the embryo in their womb; within those divine waters He was the over-lording divinity. That divinity alone and none else we adore with our oblations.

IV.2.7 Before all, the Lord having all the bright constellations in His womb, existed every-where. He was the only lord of every thing born. He holds earth as well as heaven. That alone and none else we adore with our oblations. (cf. Yv. XII.4; also Ṛg. X.121.1)

IV.2.8 In the beginning, for bearing the child the elemental waters activated the embryo. When it was born even that it had a golden foetal sheath (ulba). That divinity alone and none else we adore with our oblations.

Vyāghraḥ - Tiger

IV.3.1 Three have moved away from this place-the tiger, the high-way-man and the wolf. The floods move away out of sight. Out of sight is the lord of vegetation. May their enemies make the tiger, the high-way-man and the wolf disappear. (May the enemies move out of our sight.)

IV.3.2 May the wolf (vṛka) go by a path other than ours. May the high-way-man go by the path even farther away. May the toothed rope (snake) move along some other path and may killer go by some distant path.

अक्ष्यौ३ च ते मुखं च ते व्याघ्र जम्भयामसि ।
आत्सर्वान्विंशतिं नखान् ॥३॥
व्याघ्रं दत्वतां वयं प्रथमं जम्भयामसि ।
आदु ष्टेनमथो अहिं यातुधानमथो वृकम् ॥४॥
यो अद्य स्तेन आयति स संपिष्टो अपायति ।
पथामपध्वंसेनैत्विन्द्रो वज्रेण हन्तु तम् ॥५॥
मूर्णा मृगस्य दन्ता अपिशीर्णा उ पृष्टयः ।
निम्रुक्ते गोधा भवतु नीचायच्छशयुर्मृगः ॥६॥
यत्संयमो न वि यमो वि यमो यन्न संयमः ।
इन्द्रजाः सोमजा आथर्वणमसि व्याघ्रजम्भनम् ॥७॥

अक्ष्यौ३ । च । ते । मुखम् । च । ते । व्याघ्र । जम्भयामसि ।
आत् । सर्वान् । विंशतिम् । नखान् ॥ ३ ॥
व्याघ्रम् । दत्वताम् । वयम् । प्रथमम् । जम्भयामसि ।
आत् । ऊं इति । स्तेनम् । अथो इति । अहिम् । यातुऽधानम् । अथो इति । वृकम् ॥४॥
यः । अद्य । स्तेनः । आऽअयति । सः । सम्ऽपिष्टः । अप । अयति ।
पथाम् । अपऽध्वंसेन । एतु । इन्द्रः । वज्रेण । हन्तु । तम् ॥ ५ ॥
मूर्णाः । मृगस्य । दन्ताः । अपिऽशीर्णाः । ऊं इति । पृष्टयः ।
निऽम्रुक् । ते । गोधा । भवतु । नीचा । अयत् । शशयुः । मृगः ॥ ६ ॥
यत् । सम्ऽयमः । न । वि । यमः । वि । यमः । यत् । न । सम्ऽयमः ।
इन्द्रऽजाः । सोमऽजाः । आथर्वणम् । असि । व्याघ्रऽजम्भनम् ॥ ७ ॥

(४) चतुर्थं सूक्तम्

(१-८) अष्टर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । वनस्पतिर्देवता । (१-३, ५, ८) प्रथमादितृचस्य पञ्चम्यष्टम्योर्श्चानुष्टुप्, (४) चतुर्थ्याः भुरिक्पुर उष्णिक्, (६-७) षष्ठीसप्तम्योश्च भुरिगनुष्टुप् छन्दांसि ॥

यां त्वा गन्धर्वो अखनद्वरुणाय मृतभ्रजे । तां त्वा वयं खनामस्योषधिं शेपहर्षणीम् ॥१॥

याम् । त्वा । गन्धर्वः । अखनत् । वरुणाय । मृतऽभ्रजे ।
ताम् । त्वा । वयम् । खनामसि । ओषधिम् । शेपःऽहर्षणीम् ॥ १ ॥

IV.3.3 O tiger (vyāghra), we hereby destroy your two eyes, as well as your mouth, and thereafter all your twenty claws we destroy.

IV.3.4 Out of the toothed killers, first of all we destroy the tiger; after that the thief; then the snake; then the pain-inflicter and thereafter the wolf.

IV.3.5 Whosoever thief comes today, he will have to run away badly mauled. May he go along the path of destruction. May the resplendent one smite him with his bolt (adamantine weapon).

IV.3.6 May the teeth of the beast be worn out; may his horns, and his ribs also be weakened. O traveller, may the alligator keep away from your view and may the beast, that sleeps in the day, pass by the path far below.

IV.3.7 What can be captured, should not be driven away. Only that should be driven away which cannot be captured. This is the way of destroying tigers initiated by the resplendent one, the blissful one and the fire-producer (ātharvaṇa).

Vanaspati - Some divinities

IV.4.1 You whom the agriculturists have dug up for the venerable king, who lost his virility, O medicinal herb, we dig you up, that are penis-erecting. (śepa-harsanīm or aphrodisiac).

उदुषा उदु सूर्य उदिदं मामकं वचः । उदेजतु प्रजापतिर्वृषा शुष्मेण वाजिना ॥२॥
यथा स्म ते विरोहतोभितप्तमिवानति । ततस्ते शुष्मवत्तरमियं कृणोत्वोषधिः ॥३॥
उच्छुष्मौषधीनां सार ऋषभाणाम् । सं पुंसामिन्द्र वृष्ण्यमस्मिन्धेहि तनूवशिन् ॥४॥
अपां रसः प्रथमजोथो वनस्पतीनाम् । उत सोमस्य भ्रातास्युतार्शमसि वृष्ण्यम् ॥५॥
अद्याग्ने अद्य सवितरद्य देवि सरस्वति । अद्यास्य ब्रह्मणस्पते धनुरिवा तानया पसः ॥६॥

आहं तनोमि ते पसो अधि ज्यामिव धन्वनि ।
क्रमस्वर्श इव रोहितमनवग्लायता सदा ॥७॥

उत् । उषाः । उत् । ऊं इति । सूर्यः । उत् । इदम् । मामकम् । वचः ।
उत् । एजतु । प्रजाऽपतिः । वृषा । शुष्मेण । वाजिना ॥ २ ॥
यथा । स्म । ते । विऽरोहतः । अभितप्तम्ऽइव । अनति ।
ततः । ते । शुष्मवत्ऽतरम् । इयम् । कृणोतु । ओषधिः ॥ ३ ॥
उत् । शुष्मा । ओषधीनाम् । सारा । ऋषभाणाम् ।
सम् । पुंसाम् । इन्द्र । वृष्ण्यम् । अस्मिन् । धेहि । तनूऽवशिन् ॥ ४ ॥
अपाम् । रसः । प्रथमऽजः । अथो इति । वनस्पतीनाम् ।
उत । सोमस्य । भ्राता । असि । उत । आर्शम् । असि । वृष्ण्यम् ॥ ५ ॥
अद्य । अग्ने । अद्य । सवितः । अद्य । देवि । सरस्वति ।
अद्य । अस्य । ब्रह्मणः । पते । धनुःऽइव । आ । तानय । पसः ॥ ६ ॥
आ । अहम् । तनोमि । ते । पसः । अधि । ज्याम्ऽइव । धन्वनि ।
क्रमस्व । ऋशःऽइव । रोहितम् । अनवऽग्लायता । सदा ॥ ७ ॥

IV.4.2 May the dawn raise, may the sun raise, may the speech of mine raise and may the showerer Lord of creation raise your organ up with powerful strength.

IV.4.3 As, when you were growing up, your member used to get, as if heated up, even more powerful than may this herb make you.

IV.4.4 O resplendent one, we have complete control over the body, may you put in this man the potency of medicinal plants, the strength of bulls and the virility of men.

IV.4.5 You are the first born sáp of waters, and of the forest-plants, you are the brother of Soma (medicinal herb) and also the virility of the stag.

IV.4.6 To day O adorable Lord, to day O creator Lord, to day O speech divine, to day O Lord supreme, may you (stretch) make his male organ (pasa) taut like a bow.

IV.4.7 I hereby stretch your male organ like a string on a bow. Mount (your woman) like a powerful bull always joyful.

अश्वस्याश्वतरस्याजस्य पेत्वस्य च ।
अथ ऋषभस्य ये वाजास्तानस्मिन्धेहि तनूवशिन् ॥८॥

अश्वस्य । अश्वतरस्य । अजस्य । पेत्वस्य । च ।
अथ । ऋषभस्य । ये । वाजाः । तान् । अस्मिन् । धेहि । तनूऽवशिन् ॥ ८ ॥

(५) पञ्चमं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । वृषभः स्वपनश्च देवते । (१, ३-६) प्रथमर्चस्तृतीयादिचतसृणाञ्चानुष्टुप्, (२) द्वितीयाया भुरिगनुष्टुप्, (७) सप्तम्याश्च पुरस्ताज्ज्योतिस्त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

सहस्रशृङ्गो वृषभो यः समुद्रादुदाचरत् ।
तेना सहस्येना वयं नि जनान्त्स्वापयामसि ॥१॥
न भूमिं वातो अति वाति नाति पश्यति कश्चन ।
स्त्रियश्च सर्वाः स्वापय शुनश्चेन्द्रसखा चरन् ॥२॥
प्रोष्ठेशयास्तल्पेशया नारीर्या वह्यशीवरीः ।
स्त्रियो याः पुण्यगन्धयस्ताः सर्वाः स्वापयामसि ॥३॥
एजदेजदजग्रभं चक्षुः प्राणमजग्रभम् ।
अङ्गान्यजग्रभं सर्वा रात्रीणामतिशर्वरे ॥४॥

सहस्रऽशृङ्गः । वृषभः । यः । समुद्रात् । उत्ऽआचरत् ।
तेन । सहस्येन । वयम् । नि । जनान् । स्वापयामसि ॥ १॥
न । भूमिम् । वातः । अति । वाति । न । अति । पश्यति । कः । चन ।
स्त्रियः । च । सर्वाः । स्वापय । शुनः । च । इन्द्रऽसखा । चरन् ॥ २ ॥
प्रोष्ठेऽशयाः । तल्पेऽशयाः । नारीः । याः । वह्यऽशीवरीः ।
स्त्रियः । याः । पुण्यऽगन्धयः । ताः । सर्वाः । स्वापयामसि ॥ ३ ॥
एजत्ऽएजत् । अजग्रभम् । चक्षुः । प्राणम् । अजग्रभम् ।
अङ्गानि । अजग्रभम् । सर्वा । रात्रीणाम् । अतिऽशर्वरे ॥ ४ ॥

IV.4.8 Whatever are the (sexual) powers of the horses, the mule, the he-goat, the ram and also of the bull, O controller of body, may you put those powers in this man.

Bull-Vṛṣabhaḥ - Dream-Slumber

IV.5.1 The thousand-horned bull (the sun with a thousand rays) that rises out of the ocean, with him, the conqueror of adversaries, we hereby make people sleep.(Cf. Ṛg. VII.5.7)

IV.5.2 May the wind not blow strong on earth; may not any one watch it closely; O friend of soul (i.e., the breath), moving slowly put all the women and dogs to sleep.

IV.5.3 The women, who sleep in the courtyard, who sleep on beds, or who sleep on swings; the women who are pure fragrances, all of them we hereby put to sleep.(Cf. Ṛg. VII.5.8)

IV.5.4 Each and everything that moves, I have seized and secured, I have seized vision and breath as well. At the dead of nights, I have seized and secured each and every limb.

य आस्ते यश्चरति यश्च तिष्ठन्विपश्यति ।
तेषां सं दध्मो अक्षीणि यथेदं हर्म्यं तथा ॥५॥

स्वप्तु माता स्वप्तु पिता स्वप्तु श्वा स्वप्तु विश्पतिः ।
स्वपन्त्वस्यै ज्ञातयः स्वप्त्वयमभितो जनः ॥६॥

स्वप्न स्वप्नाभिकरणेन सर्वं नि ष्वापया जनम् ।
ओत्सूर्यमन्यान्त्स्वापयाव्युषं जागृतादहमिन्द्र इवारिष्टो अक्षितः ॥७॥

यः । आस्ते । यः । चरति । यः । च । तिष्ठन् । विऽपश्यति ।
तेषाम् । सम् । दध्मः । अक्षीणि । यथा । इदम् । हर्म्यम् । तथा ॥ ५ ॥
स्वप्तु । माता । स्वप्तु । पिता । स्वप्तु । श्वा । स्वप्तु । विश्पतिः ।
स्वपन्तु । अस्यै । ज्ञातयः । स्वप्तु । अयम् । अभितः । जनः ॥ ६ ॥
स्वप्न । स्वप्नऽअभिकरणेन । सर्वम् । नि । स्वापय । जनम् । आऽउत्सूर्यम् ।
अन्यान् । स्वापय । आऽव्युषम् । जागृतात् । अहम् । इन्द्रःऽइव । अरिष्टः । अक्षितः ॥ ७॥

(६) षष्ठं सूक्तम्

(१-८) अष्टर्चस्यास्य सूक्तस्य गरुत्मानृषिः । तक्षको मन्त्रोक्ताश्च देवताः । अनुष्टुप् छन्दः ॥

ब्राह्मणो जज्ञे प्रथमो दशशीर्षो दशास्यः ।
स सोमं प्रथमः पपौ स चकारारसं विषम् ॥१॥

यावती द्यावापृथिवी वरिम्णा यावत्सप्त सिन्धवो वितष्ठिरे ।
वाचं विषस्य दूषणीं तामितो निरवादिषम् ॥२॥

ब्राह्मणः । जज्ञे । प्रथमः । दशऽशीर्षः । दशऽआस्यः ।
सः । सोमम् । प्रथमः । पपौ । सः । चकार । अरसम् । विषम् ॥ १ ॥
यावती इति । द्यावापृथिवी इति । वरिम्णा । यावत् । सप्त । सिन्धवः । विऽतस्थिरे ।
वाचम् । विषस्य । दूषणीम् । ताम् । इतः । निः । अवादिषम् ॥ २ ॥

IV.5.5 Whoever sets, whoever goes about, whoever stands and watches (us), of those we hereby shut the eyes, close, just as we shut this large house. (Cf. Ṛg. VII.5.6)

IV.5.6 May the mother sleep; may the father sleep; may the watch-dog sleep; may the house-holder sleep; may her kinsfolk sleep; and may all these people around her be bulled to sleep (sleep as well). (Cf. Ṛg. VII.5.5)

IV.5.7 O slumber, with your paraphernalia of sleep put all the people to deep sleep. Make all the others to sleep till sun-rise, till the break of dawn. May I alone keep awake like the resplendent one, unharmed and un-exhausted.

Brāhmaṇa

IV.6.1 The intellectual, the first and foremost, with ten heads and ten mouths, comes into being was born. He is the first to drink of the devotional bliss. He makes the poison ineffective.

Dyāvā-Pṛthivī - Sapta Sindhus

IV.6.2 As far as the spacious heaven and earth extend, and as far as the seven seas (rivers) are spread, so far from here my speech, that I speak, will destroy the poison.

सुपर्णस्त्वा गरुत्मान्विष प्रथममावयत् ।
नामीमदो नारूरुप उतास्मा अभवः पितुः ॥३॥
यस्त आस्यत्पञ्चाङ्गुरिर्वक्राच्चिदधि धन्वनः ।
अपस्कम्भस्य शल्यान्निरवोचमहं विषम् ॥४॥
शल्याद्विषं निरवोचं प्राञ्जनादुत पर्णधेः ।
अपाष्ठाच्छृङ्गात्कुल्मलान्निरवोचमहं विषम् ॥५॥
अरसस्त इषो शल्योथो ते अरसं विषम् ।
उतारसस्य वृक्षस्य धनुष्टे अरसारसम् ॥६॥
ये अपीषन्ये अदिहन्य आस्यन्ये अवासृजन् ।
सर्वे ते वध्रयः कृता वध्रिर्विषगिरिः कृतः ॥७॥
वध्रयस्ते खनितारो वध्रिस्त्वमस्योषधे ।
वध्रिः स पर्वतो गिरिर्यतो जातमिदं विषम् ॥८॥

सुऽपर्णः । त्वा । गुरुत्मान् । विषं । प्रथमम् । आवयत् ।
न । अमीमदः । न । अरूरुपः । उत । अस्मै । अभवः । पितुः ॥ ३ ॥
यः । ते । आस्यत् । पञ्चऽअङ्गुरिः । वक्रात् । चित् । अधि । धन्वनः ।
अपऽस्कम्भस्य । शल्यात् । निः । अवोचम् । अहम् । विषम् ॥ ४ ॥
शल्यात् । विषम् । निः । अवोचम् । प्रऽअञ्जनात् । उत । पर्णऽधेः ।
अपाष्ठात् । शृङ्गात् । कुल्मलात् । निः । अवोचम् । अहम् । विषम् ॥ ५ ॥
अरसः । ते । इषो इति । शल्यः । अथो इति । ते । अरसम् । विषम् ।
उत । अरसस्य । वृक्षस्य । धनुः । ते । अरस । अरसम् ॥ ६ ॥
ये । अपीषन् । ये । अदिहन् । ये । आस्यन् । ये । अवऽअसृजन् ।
सर्वे । ते । वध्रयः । कृताः । वध्रिः । विषऽगिरिः । कृतः ॥ ७ ॥
वध्रयः । ते । खनितारः । वध्रिः । त्वम् । असि । ओषधे ।
वध्रिः । सः । पर्वतः । गिरिः । यतः । जातम् । इदम् । विषम् ॥ ८ ॥

Suparṇa or Eagle

IV.6.3 O poison, first of all the mighty-winged eagle (the great Lord) has eaten you up. Now may you not make a person inflicted with you intoxicated and devoid of senses. On the other hand, may you become just like food to us.

Poison

IV.6.4 The five-fingered hand, has shot you from a curved bow; from the point of that arrow, I hereby take away the poison.

IV.6.5 I have taken away the poison from the point of the arrow, from the anointment, from the winged shaft; from the barb (apāṣṭha), from the horn and from the neck also I have exorcised the poison.

IV.6.6 O arrow, powerless (ineffective) be your point and powerless be your poison. Moreover, your bow made out of a powerless tree, be also powerless, totally ineffective.

IV.6.7 Those who have mashed you fine, those who have smeared, those who have hurled you, and those who have thrown you, all of them I have made impotent. The mountain, producing the poison, also has been made impotent.

IV.6.8 May impotent become the diggers of poison; impotent (badhri) may you become O poisonous plant. May that mountain become impotent from where this poison (is produced) has come out.

(७) सप्तमं सूक्तम्

(१-७) समर्चस्यास्य सूक्तस्य गरुत्मानृषिः। वनस्पतिर्देवता। (१-३, ५-७) प्रथमाद्यृचस्य पञ्चम्याद्यृचस्य चानुष्टुप्, (४) चतुर्थ्याश्च स्वराडनुष्टुप् छन्दसी॥

वारिदं वारयातै वरणावत्यामधि। तत्रामृतस्यासिक्तं तेना ते वारये विषम्॥१॥

अरसं प्राच्यं विषमरसं यदुदीच्यम्। अथेदमधराच्यं करम्भेण वि कल्पते॥२॥

करम्भं कृत्वा तिर्यं पीबस्पाकमुदारथिम्।
क्षुधा किल त्वा दुष्टनो जक्षिवान्त्स न रूरुपः॥३॥

वि ते मदं मदावति शरमिव पातयामसि।
प्र त्वा चरुमिव येषन्तं वचसा स्थापयामसि॥४॥

परि ग्राममिवाचितं वचसा स्थापयामसि।
तिष्ठा वृक्ष इव स्थाम्न्यभ्रिखाते न रूरुपः॥५॥

पवस्तैस्त्वा पर्यक्रीणन्दूर्शेभिरजिनैरुत।
प्रक्रीरसि त्वमोषधेऽभ्रिखाते न रूरुपः॥६॥

वाः। इदम्। वारयातै। वरणऽवत्याम्। अधि।
तत्र। अमृतस्य। आऽसिक्तम्। तेन। ते। वारये। विषम्॥ १॥

अरसम्। प्राच्यम्। विषम्। अरसम्। यत्। उदीच्यम्।
अथ। इदम्। अधराच्यम्। करम्भेण। वि। कल्पते॥ २॥

करम्भम्। कृत्वा। तिर्यम्। पीबःऽपाकम्। उदारथिम्।
क्षुधा। किल। त्वा। दुस्तनो इति दुःऽतनो। जक्षिऽवान्। सः। न। रूरुपः॥ ३॥

वि। ते। मदम्। मदऽवति। शरम्ऽइव। पातयामसि।
प्र। त्वा। चरुम्ऽइव। येषन्तम्। वचसा। स्थापयामसि॥ ४॥

परि। ग्रामम्ऽइव। आऽचितम्। वचसा। स्थापयामसि।
तिष्ठ। वृक्षःऽइव। स्थाम्नि। अभ्रिऽखाते। न। रूरुपः॥ ५॥

पवस्तैः। त्वा। परि। अक्रीणन्। दूर्शेभिः। अजिनैः। उत।
प्रऽक्रीः। असि। त्वम्। ओषधे। अभ्रिऽखाते। न। रूरुपः॥ ६॥

Vanaspatiḥ

IV.7.1 This water, procured from a place (varaṇāvatī) where Varaṇa (Creativa Roxburghii) trees grow in abundance, wards off (the ill effects of poison). There is infusion of ambrosia in it. With this (water), I restrain your poison.

IV.7.2 May the poison of the east become ineffective, ineffective be that of the north; also that which is of the nadir, may become ineffective by the use of Karmbha (a poisonous plant; or buttermilk).

IV.7.3 O vicious poison, that man has eaten you, the hidden one, digesting fat and causing intense pain, taking you for butter-milk during hunger, may you not cause severe pain.

IV.7.4 O madāvati (an intoxicating poisonous plant), hereby we hurl away your intoxication like an arrow. With our words of prayer (vacasā), we arrest you, like a secretly moving spy (or like a boiling pot-corn).

IV.7.5 With our words of prayer (vacasā), we arrest you, collected like a troop (grāma), keep standing at your place like a tree, O herb, dug up with a spade. May you not cause severe pain and collapse.

IV.7.6 Men barter you for pavastas (covers or winnowing fans), for woven cloth, as well as for deer-skins. O herb dug up with a spade, you are sold for a good price. May you not cause severe pain.

अनाप्ता ये वः प्रथमा यानि कर्माणि चक्रिरे ।
वीरान्नो अत्र मा दभन्तद्व एतत्पुरो दधे ॥७॥

अनाप्ताः । ये । वः । प्रथमाः । यानि । कर्माणि । चक्रिरे ।
वीरान् । नः । अत्र । मा । दभन् । तत् । वः । एतत् । पुरः । दधे ॥ ७ ॥

(८) अष्टमं सूक्तम्

(१–७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वाऽङ्गिरा ऋषिः । चन्द्रमा आपश्च देवताः । (१, ७) प्रथमासप्तम्योर्ऋचोर्भुरिक्त्रिष्टुप्, (२, ४, ६) द्वितीयाचतुर्थीषष्ठीनामनुष्टुप्, (३) तृतीयायास्त्रिष्टुप्, (५) पञ्चम्याश्च विराट् प्रस्तारपङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

भूतो भूतेषु पय आ दधाति स भूतानामधिपतिर्बभूव ।
तस्य मृत्युश्चरति राजसूयं स राजा राज्यमनु मन्यतामिदम् ॥१॥
अभि प्रेहि मार्प वेन उग्रश्चेत्ता सपत्नहा ।
आ तिष्ठ मित्रवर्धन तुभ्यं देवा अधि ब्रुवन् ॥२॥
आतिष्ठन्तं परि विश्वे अभूषं छ्रियं वसानश्चरति स्वरोचिः ।
महत्तद्वृष्णो असुरस्य नामा विश्वरूपो अमृतानि तस्थौ ॥३॥
व्याघ्रो अधि वैयाघ्रे वि क्रमस्व दिशो महीः ।
विशस्त्वा सर्वा वाञ्छन्त्वापो दिव्याः पयस्वतीः ॥४॥
या आपो दिव्याः पयसा मदन्त्यन्तरिक्ष उत वा पृथिव्याम् ।
तासां त्वा सर्वासामपामभि षिञ्चामि वर्चसा ॥५॥

भूतः । भूतेषु । पयः । आ । दधाति । सः । भूतानाम् । अधिऽपतिः । बभूव ।
तस्य । मृत्युः । चरति । राजऽसूयम् । सः । राजा । राज्यम् । अनु । मन्यताम् । इदम् ॥ १ ॥
अभि । प्र । इहि । मा । अप । वेनः । उग्रः । चेत्ता । सपत्नऽहा ।
आ । तिष्ठ । मित्रऽवर्धन । तुभ्यम् । देवाः । अधि । ब्रुवन् ॥ २ ॥
आऽतिष्ठन्तम् । परि । विश्वे । अभूषन् । श्रियम् । वसानः । चरति । स्वऽरोचिः ।
महत् । तत् । वृष्णः । असुरस्य । नाम । आ । विश्वऽरूपः । अमृतानि । तस्थौ ॥३॥
व्याघ्रः । अधि । वैयाघ्रे । वि । क्रमस्व । दिशः । महीः ।
विशः । त्वा । सर्वाः । वाञ्छन्तु । आपः । दिव्याः । पयस्वतीः ॥ ४ ॥
याः । आपः । दिव्याः । पयसा । मदन्ति । अन्तरिक्षे । उत । वा । पृथिव्याम् ।
तासाम् । त्वा । सर्वासाम् । अपाम् । अभि । सिञ्चामि । वर्चसा ॥ ५ ॥

IV.7.7 Previously, whatever operations those unreliable quacks have performed on you, may they not harm our sons (virān) here, so I am demonstrating this cure before you.

Coronation - King's Abhiśeka

IV.8.1 That being infuses sap in beings. He has become the overlord of all beings. The death attends his rājasūya (royal consecration). May he, the king, approve of this kingdom.

IV.8.2 Move forward to this (kingship). Do not give it up in disdain. Formidable, discriminating, destroyer of rivals, ascend this throne, O promoter of friends. The enlightened ones have shown favour to yo"

IV.8.3 All decorate him, ascending the throne, clothed in glory, he moves about shining by himself. Great is the name of the mighty vanquisher of foes. In this various capacities he goes through his various duties earning immortality for him.

IV.8.4 Being a tiger, move against tigĕr-like foe. Stride out to vast quarters. May all people like you (as their king) and so may the celestial waters, rich in milk.

IV.8.5 The celestial waters (āpo-divyāḥ), that satisfy the beings with their sap in the midspace, as well as on the earth, with the might and lustre of all those waters, I hereby consecrate you.

अभि त्वा वर्चसासिचन्नापो दिव्याः पयस्वतीः ।
यथासो मित्रवर्धनस्तथा त्वा सविता करत् ॥६॥
एना व्याघ्रं परिषस्वजानाः सिंहं हिन्वन्ति महते सौभगाय ।
समुद्रं न सुभुवस्तस्थिवांसं मर्मृज्यन्ते द्वीपिनमप्स्व१न्तः ॥७॥

अभि । त्वा । वर्चसा । असिचन् । आपः । दिव्याः । पयस्वतीः ।
यथा । असः । मित्रऽवर्धनः । तथा । त्वा । सविता । करत् ॥ ६ ॥
एना । व्याघ्रम् । परिऽसस्वजानाः । सिंहम् । हिन्वन्ति । महते । सौभगाय ।
समुद्रम् । न । सुऽभुवः । तस्थिऽवांसम् । मर्मृज्यन्ते । द्वीपिनम् । अप्ऽसु । अन्तः ॥७॥

(९) नवमं सूक्तम्

(१-१०) दशर्चस्यास्य सूक्तस्य भृगुर्ऋषिः । त्रैककुदाञ्जनं देवता । (१, ४-१०) प्रथमर्चश्चतुर्थ्यादिसप्तानाञ्चानुष्टुप् (२) द्वितीयाया ककुम्मत्यनुष्टुप्, (३) तृतीयायाश्च पथ्यापङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

एहि जीवं त्रायमाणं पर्वतस्यास्यक्ष्यम् ।
विश्वेभिर्देवैर्दत्तं परिधिर्जीवनाय कम् ॥१॥
परिपाणं पुरुषाणां परिपाणं गवामसि ।
अश्वानामर्वतां परिपाणाय तस्थिषे ॥२॥
उतासि परिपाणं यातुजम्भनमाञ्जन ।
उतामृतस्य त्वं वेत्थाथो असि जीवभोजनमथो हरितभेषजम् ॥३॥
यस्याञ्जन प्रसर्पस्यङ्गमङ्गं परुष्परुः ।
ततो यक्ष्मं वि बाधस उग्रो मध्यमशीरिव ॥४॥

आ । इहि । जीवम् । त्रायमाणम् । पर्वतस्य । असि । अक्ष्यम् ।
विश्वेभिः । देवैः । दत्तम् । परिऽधिः । जीवनाय । कम् ॥ १ ॥
परिऽपानम् । पुरुषाणाम् । परिऽपानम् । गवाम् । असि ।
अश्वानाम् । अर्वताम् । परिऽपानाय । तस्थिषे ॥ २ ॥
उत । असि । परिऽपानम् । यातुऽजम्भनम् । आऽअञ्जन ।
उत । अमृतस्य । त्वम् । वेत्थ । अथो इति । असि । जीवऽभोजनम् । अथो इति । हरितऽभेषजम् ॥३॥
यस्य । आऽअञ्जन । प्रऽसर्पसि । अङ्गम्ऽअङ्गम् । परुःऽपरुः ।
ततः । यक्ष्मम् । वि । बाधसे । उग्रः । मध्यमशीःऽइव ॥ ४ ॥

IV.8.6 The celestial, sapful waters have consecrated you with lustre, May the impeller Lord (savitṛ) fashion you so that you shall be a promoter of friends. (Mitra-vardhana = promoter of friends).

IV.8.7 These celestial waters embracing affectionately the tiger (like king) urge the lion (like king) to vast fortunes (great prosperity). These of good origin (besubhu ones) cleanse the leopard (like king) standing amidst the waters, as if it were an ocean.

Traikakudañjanam - Ointment

IV.9.1 May you come to save the living being. You are of the (Trikakut) mountain, beneficial to the eyes and the other sense organs. You have been bestowed by all the bounties of Nature as a protective enclosure for a happy life.

IV.9.2 You are all round protection (Paripāṇam) for men; all round protection for cows as well. You stand for all round protection of fleet-footed (arvatām) horses.

IV.9.3 You are an all round protection, O ointment, killer of viruses. You give immortality. More-over you are delight (rejoicing, of living beings, as well as the remedy for jaundice).

IV.9.4 O Ointment, whomsoever you (creep over) anoint to him limb by limb (aṇgam-aṇgam), and joint by joint (paruṣparu). There from you drive away the wasting disease like a formidable midhir (madhyamaśīḥ).

नैनं प्राप्नोति शपथो न कृत्या नाभिशोचनम् ।
नैनं विष्कन्धमश्नुते यस्त्वा बिभर्त्याञ्जन ॥५॥
असन्मन्त्राद्दुष्वप्न्याद्दुष्कृताच्छमलादुत ।
दुर्हार्दश्चक्षुषो घोरात्तस्मान्नः पाह्याञ्जन ॥६॥
इदं विद्वानाञ्जन सत्यं वक्ष्यामि नानृतम् ।
सनेयमश्वं गामहमात्मानं तव पूरुष ॥७॥
त्रयो दासा आञ्जनस्य तक्मा बलास आदहिः ।
वर्षिष्ठः पर्वतानां त्रिककुन्नाम ते पिता ॥८॥
यदाञ्जनं त्रैककुदं जातं हिमवतस्परि ।
यातूंश्च सर्वाञ्जम्भयत्सर्वाश्च यातुधान्यः ॥९॥
यदि वासि त्रैककुदं यदि यामुनमुच्यसे ।
उभे ते भद्रे नाम्नी ताभ्यां नः पाह्याञ्जन ॥१०॥

न । एनम् । प्र । आप्नोति । शपथः । न । कृत्या । न । अभिऽशोचनम् ।
न । एनम् । विऽस्कन्धम् । अश्नुते । यः । त्वा । बिभर्ति । आऽअञ्जन ॥ ५ ॥
असत्ऽमन्त्रात् । दुःऽस्वप्न्यात् । दुःऽकृतात् । शमलात् । उत ।
दुःऽहार्दः । चक्षुषः । घोरात् । तस्मात् । नः । पाहि । आऽअञ्जन ॥ ६ ॥
इदम् । विद्वान् । आऽअञ्जन । सत्यम् । वक्ष्यामि । न । अनृतम् ।
सनेयम् । अश्वम् । गाम् । अहम् । आत्मानम् । तव । पुरुष ॥ ७ ॥
त्रयः । दासाः । आऽअञ्जनस्य । तक्मा । बलासः । आत् । अहिः ।
वर्षिष्ठः । पर्वतानाम् । त्रिऽककुत् । नाम । ते । पिता ॥ ८ ॥
यत् । आऽअञ्जनम् । त्रैककुदम् । जातम् । हिमऽवतः । परि ।
यातून् । च । सर्वान् । जम्भयत् । सर्वाः । च । यातुऽधान्यः ॥ ९ ॥
यदि । वा । असि । त्रैककुदम् । यदि । यामुनम् । उच्यसे ।
उभे इति । ते । भद्रे इति । नाम्नी इति । ताभ्याम् । नः । पाहि । आऽअञ्जन ॥ १० ॥

IV.9.5 Curse does not reach him, nor evil designs, nor the tormenting stratagems, nor the rheumatism seizes him, who applies you, O ointment.

IV.9.6 O ointment, may you protect us from evil conspiracy, from unpleasant dreams, evil actions, sinful acts, and also from a malicious and illwilling eye.

IV.9.7 Knowing this well, O balm, I will speak the truth and will not tell a lie. Being your man, may I be able to make use of the horse, the cow as well as, of my self.

IV.9.8 Verily, three are the slaves of this belm-fever, consumption and also the snake. Trikakut (having three peaks), the eldest of the mountains, is your father, O ointment.

IV.9.9 May this ointment, which has been procured from Trikakut (three peaked hill) at the high altitudes of the Himālaya (the snowy mountain), destroy all the germ-carriers.

IV.9.10 O ointment, whether you are of the Trikakut mountain, or you are said to be of Yamuna, both of your names (Gangotrī and Yamunotrī) are excellent, with them, may you protect us.

(१०) दशमं सूक्तम्

(१-७) समर्थस्थास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । शङ्खमणिः कृशनो देवता । (१-५) प्रथमादिपञ्चर्चामनुष्टुप्, (६) षष्ठयाः पथ्यापङ्क्तिः, (७) सप्तम्याश्च पञ्चपदा परानुष्टुप् शाक्करी छन्दांसि ॥

वाताज्जातो अन्तरिक्षाद्विद्युतो ज्योतिषस्परि ।
स नो हिरण्यजाः शङ्खः कृशनः पात्वंहसः ॥१॥
यो अग्रतो रोचनानां समुद्रादधि जज्ञिषे ।
शङ्खेन हत्वा रक्षांस्यत्रिणो वि षहामहे ॥२॥
शङ्खेनामीवाममतिं शङ्खेनोत सदान्वाः ।
शङ्खो नो विश्वभेषजः कृशनः पात्वंहसः ॥३॥
दिवि जातः समुद्रजः सिन्धुतस्पर्याभृतः ।
स नो हिरण्यजाः शङ्ख आयुष्प्रतरणो मणिः ॥४॥
समुद्राज्जातो मणिर्वृत्राज्जातो दिवाकरः ।
सो अस्मान्त्सर्वतः पातु हेत्या देवासुरेभ्यः ॥५॥

वातात् । जातः । अन्तरिक्षात् । विऽद्युतः । ज्योतिषः । परि ।
सः । नः । हिरण्यऽजाः । शङ्खः । कृशनः । पातु । अंहसः ॥ १ ॥
यः । अग्रतः । रोचनानाम् । समुद्रात् । अधि । जज्ञिषे ।
शङ्खेन । हत्वा । रक्षांसि । अत्रिणः । वि । सहामहे ॥ २ ॥
शङ्खेन । अमीवाम् । अमतिम् । शङ्खेन । उत । सदान्वाः ।
शङ्खः । नः । विश्वऽभेषजः । कृशनः । पातु । अंहसः ॥ ३ ॥
दिवि । जातः । समुद्रऽजः । सिन्धुतः । परि । आऽभृतः ।
सः । नः । हिरण्यऽजाः । शङ्खः । आयुःऽप्रतरणः । मणिः ॥ ४ ॥
समुद्रात् । जातः । मणिः । वृत्रात् । जातः । दिवाऽकरः ।
सः । अस्मान् । सर्वतः । पातु । हेत्याः । देवऽअसुरेभ्यः ॥ ५ ॥

Śaṅkha - Maṇiḥ

IV.10.1 Born from the wind, from the midspace, from the lightening, and from the light above all; may that gold-born shell, (śaṇkha maṇi) the pearl, protect us from evil.

IV.10.2 With you the (pearl) shell, who are foremost among the glittering ones, and who are born from the ocean, having killed the germs, we over-power the flesh-eating worms (devourers).

IV.10.3 We banish disease as well as ignorance with (pearl) shell. With (pearl) shell we banish the perpetual bewailers. The (pearl) shell is all-heating panacea for us. May the pearl protect us from evil.

IV.10.4 Born in the sky, born in the ocean, brought here from the river, may this gold-born jewel, the pearl-shell, be bestower of long life for us.

IV.10.5 The (pearl) jewel is born from the ocean as the sun is born from the covering cloud. May that jewel protect us from all sides from the weapons of the enlightened ones and of the evil ones.

हिरण्यानामेकोऽसि सोमात्त्वमधि जज्ञिषे ।
रथे त्वमसि दर्शत इषुधौ रोचनस्त्वं प्र ण आयूंषि तारिषत् ॥६॥
देवानामस्थि कृशनं बभूव तदात्मन्वच्चरत्यप्स्वन्तः ।
तत्ते बध्नाम्यायुषे वर्चसे बलाय दीर्घायुत्वाय शतशारदाय कार्शनस्त्वाभि रक्षतु ॥७॥

हिरण्यानाम् । एकः । असि । सोमात् । त्वम् । अधि । जज्ञिषे ।
रथे । त्वम् । असि । दर्शतः । इषुऽधौ । रोचनः । त्वम् । प्र । नः । आयूंषि । तारिषत् ॥
देवानाम् । अस्थि । कृशनम् । बभूव । तत् । आत्मन्ऽवत् । चरति । अप्ऽसु । अन्तः । तत् । ते ।
बध्नामि । आयुषे । वर्चसे । बलाय । दीर्घायुऽत्वाय । शतऽशारदाय । कार्शनः । त्वा । अभि । रक्षतु ॥

(११) एकादशं सूक्तम्

(१–१२) द्वादशर्चस्यास्य सूक्तस्य भृग्वङ्गिरा ऋषिः । इन्द्ररूपोऽनड्वुद्देवता । (१, ४) प्रथमाचतुर्थ्योर्ऋचोर्जगती, (२) द्वितीयाया भुरिक्त्रिष्टुप्, (३, ५–६) तृतीयापञ्चमीषष्ठीनां त्रिष्टुप्, (७) सप्तम्यास्त्र्यवसाना षट्पदानुष्टुब्गर्भो-परिष्टाज्जागता निचृच्छक्वरी, (८–१२) अष्टम्यादिपञ्चानाञ्चानुष्टुप् छन्दांसि ॥

अनड्वान्दाधार पृथिवीमुत द्यामनड्वान्दाधारोर्वन्तरिक्षम् ।
अनड्वान्दाधार प्रदिशः षडुर्वीरनड्वान्विश्वं भुवनमा विवेश ॥१॥
अनड्वानिन्द्रः स पशुभ्यो वि चष्टे त्रयां छक्रो वि मिमीते अध्वनः ।
भूतं भविष्यद्भुवना दुहानः सर्वा देवानां चरति व्रतानि ॥२॥
इन्द्रो जातो मनुष्येष्वन्तर्घर्मस्तप्तश्चरति शोशुचानः ।
सुप्रजाः सन्त्स उदारे न सर्षद्यो नाश्नीयादनडुहो विजानन् ॥३॥
अनड्वान्दुहे सुकृतस्य लोक ऐनं प्याययति पवमानः पुरस्तात् ।
पर्जन्यो धारा मरुत ऊधो अस्य यज्ञः पयो दक्षिणा दोहो अस्य ॥४॥

अनड्वान् । दाधार । पृथिवीम् । उत । द्याम् । अनड्वान् । दाधार । उरु । अन्तरिक्षम् ।
अनड्वान् । दाधार । प्रऽदिशः । षट् । उर्वीः । अनड्वान् । विश्वम् । भुवनम् । आ । विवेश ॥
अनड्वान् । इन्द्रः । सः । पशुऽभ्यः । वि । चष्टे । त्रयान् । शक्रः । वि । मिमीते । अध्वनः ।
भूतम् । भविष्यत् । भुवना । दुहानः । सर्वा । देवानाम् । चरति । व्रतानि ॥ २ ॥
इन्द्रः । जातः । मनुष्येषु । अन्तः । घर्मः । तप्तः । चरति । शोशुचानः ।
सुऽप्रजाः । सन् । सः । उत्ऽआरे । न । सर्षत् । यः । न । अश्नीयात् । अनडुहः । विऽजानन् ॥३॥
अनड्वान् । दुहे । सुऽकृतस्य । लोके । आ । एनम् । प्याययति । पवमानः । पुरस्तात् ।
पर्जन्यः । धाराः । मरुतः । ऊधः । अस्य । यज्ञः । पयः । दक्षिणा । दोहः । अस्य ॥ ४ ॥

IV.10.6 You are one of the golds (precious materials). You have been born out of the moon. You look beautiful on the chariot and shine on the quiver. May you prolong our days of life.

IV.10.7 The bone of the enlightened ones becomes the pearl. That, being animated with soul, moves about within the waters. That (pearl) I tie on you for life, lustre, strength, and long life of a hundred autumns. May the pearl jewel, protect you from all sides.

Anaḍvān in the form of Indra

IV.11.1 The draft-ox (the anaḍvān in the form of Indra) (of the cosmic cart) sustains earth as well as heaven. The draft-ox (of the cosmic cart) sustains the wide- spread midspace. The draft-ox (of the cosmic cart) sustains the six spacious regions of sky. The draft-ox (of the cosmic cart) has entered into all the beings.

IV.11.2 The draft-ox (of the cosmic cart) is the resplendent Lord. He oversees all the creatures. He, the mighty, measures out three different pathways carefully. Milking the past, the future and the present He discharges all the eternal duties of the bounties of Nature.

IV.11.3 The resplendent one has appeared within men. Glowing brightly He moves about like warm sunshine; who having realized the draft-ox (of the cosmic cart) does not indulge in worldly pleasures; he being blessed with good offsprings does not wander (go astray) after death.

IV.11.4 The draft-ox (of the cosmic cart) yields satisfaction in the world of pious deeds. The devotional bliss makes him swell all around from the beginning. Rain cloud is his streams. Cloud-bearing winds are his udder. The sacrifice is his milk and the sacrificial gift is his milking vessel.

यस्य नेशे यज्ञपतिर्न यज्ञो नास्य दातेशे न प्रतिग्रहीता ।
यो विश्वजिद्विश्वभृद्विश्वकर्मा घर्मं नो ब्रूत यतमश्चतुष्पात् ॥५॥
येन देवाः स्वरारुरुहुर्हित्वा शरीरममृतस्य नाभिम् ।
तेन गेष्म सुकृतस्य लोकं घर्मस्य व्रतेन तपसा यशस्यवः ॥६॥
इन्द्रो रूपेणाग्निर्वहेन प्रजापतिः परमेष्ठी विराट् ।
विश्वानरे अक्रमत वैश्वानरे अक्रमतानडुह्यक्रमत ।
सोऽदृंहयत सोऽधारयत ॥७॥

मध्यमेतदनडुहो यत्रैष वह आहितः ।
एतावदस्य प्राचीनं यावान्प्रत्यङ् समाहितः ॥८॥
यो वेदानडुहो दोहान्त्सप्तानुपदस्वतः ।
प्रजां च लोकं चाप्नोति तथा सप्तऋषयो विदुः ॥९॥
पद्भिः सेदिमवक्रामन्निरां जङ्घाभिरुत्खिदन् ।
श्रमेणानड्वान्कीलालं कीनाशश्चाभि गच्छतः ॥१०॥

यस्य । न । ईशे । यज्ञऽपतिः । न । यज्ञः । न । अस्य । दाता । ईशे । न । प्रतिऽग्रहीता ।
यः । विश्वऽजित् । विश्वऽभृत् । विश्वऽकर्मा । घर्मम् । नः । ब्रूत । यतमः । चतुःऽपात् ॥ ५ ॥
येन । देवाः । स्वः । आऽरुरुहुः । हित्वा । शरीरम् । अमृतस्य । नाभिम् ।
तेन । गेष्म । सुऽकृतस्य । लोकम् । घर्मस्य । व्रतेन । तपसा । यशस्यवः ॥ ६ ॥
इन्द्रः । रूपेण । अग्निः । वहेन । प्रजाऽपतिः । परमेऽस्थी । विऽराट् । विश्वानरे । अक्रमत ।
वैश्वानरे । अक्रमत । अनडुहि । अक्रमत । सः । अदृंहयत । सः । अधारयत ॥७॥
मध्यम् । एतत् । अनडुहः । यत्र । एषः । वहः । आऽहितः ।
एतावत् । अस्य । प्राचीनम् । यावान् । प्रत्यङ् । समऽआहितः ॥ ८ ॥
यः । वेद । अनडुहः । दोहान् । सप्त । अनुपऽदस्वतः ।
प्रऽजाम् । च । लोकम् । च । आप्नोति । तथा । सप्तऽऋषयः । विदुः ॥ ९ ॥
पत्ऽभिः । सेदिम् । अवऽक्रामन् । इराम् । जङ्घाभिः । उत्ऽखिदन् ।
श्रमेण । अनड्वान् । कीलालम् । कीनाशः । च । अभि । गच्छतः ॥ १० ॥

IV.11.5 Who is not governed by the sacrificer nor by the sacrifice, who is not governed by the donor nor by the recipient; who is the conqueror of all, sustainer of all, and accomplisher of all; tell us, who is He the four-footed one (the sun).

IV.11.6 Whereby the enlightened ones; having discarded the body, ascend to the world of light, the navel of the immortality, thereby may we, desirous of glory, go to the world obtainable by virtuous deeds, by fervour and by the vow of the shining one (the sun).

IV.11.7 The resplendent Lord with His form entered all men; the adorable Lord with His drawing force entered what is beneficial to all men; and the Lord of creatures, staying in the highest abode, superbly glorious entered the draft-ox (of the cosmic cart). He made it steady. He sustained it.

IV.11.8 This is the middle part of the draft-ox (of the cosmic cart) where this shoulder-bar (yoke) is placed, so much of Him extends towards the front as much as towards hind quarters.

IV.11.9 He, who knows the seven inexhausting milkings (yieldings) of the draft-ox (of the cosmic cart), obtains good progeny and the (happy) world, this the seven seers (sapta-ṛṣayaḥ) know. (Seven milkings = sapta-dohan = seven cultivated plants -rice etc. or seven worlds; seven oceans, any heptad)

IV.11.10 Subduing misery with his feet and breaking soil with his shins, the draft-ox, through his toil, supplies food to the approaching ploughman.

द्वादश वा एता रात्रीर्व्रत्या आहुः प्रजापतेः ।
तत्रोप ब्रह्म यो वेद तद्वा अनडुहो व्रतम् ॥११॥
दुहे सायं दुहे प्रातर्दुहे मध्यंदिनं परि ।
दोहा ये अस्य संयन्ति तान्विद्मानुपदस्वतः ॥१२॥

द्वादश । वै । एताः । रात्रीः । व्रत्याः । आहुः । प्रजाऽपतेः ।
तत्र । उप । ब्रह्म । यः । वेद । तत् । वै । अनडुहः । व्रतम् ॥ ११ ॥
दुहे । सायम् । दुहे । प्रातः । दुहे । मध्यंदिनम् । परि ।
दोहाः । ये । अस्य । सम्ऽयन्ति । तान् । विद्म । अनुपऽदस्वतः ॥ १२ ॥

(१२) द्वादशं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्य ऋभुर्ऋषिः । वनस्पतिर्देवता । (१) प्रथमर्चस्त्रिपदा गायत्री, (२-५) द्वितीयादिचतसृणामनुष्टुप्, (६) षष्ठयास्त्रिपदा यवमध्या भुरिग्गायत्री, (७) सप्तम्याश्च बृहती छन्दांसि ॥

रोहण्यसि रोहण्यस्थ्नश्छिन्नस्य रोहणी । रोहयेदमरुन्धति ॥१॥
यत्ते रिष्टं यत्ते द्युत्तमस्ति पेष्ट्रं त आत्मनि ।
धाता तद्भद्रया पुनः सं दधत्परुषा परुः ॥२॥
सं ते मज्जा मज्ज्ञा भवतु समु ते परुषा परुः ।
सं ते मांसस्य विस्रस्तं समस्थ्यपि रोहतु ॥३॥

रोहणी । असि । रोहणी । अस्थ्नः । छिन्नस्य । रोहणी । रोहय । इदम् । अरुन्धति ॥१॥
यत् । ते । रिष्टम् । यत् । ते । द्युत्तम् । अस्ति । पेष्ट्रम् । ते । आत्मनि ।
धाता । तत् । भद्रया । पुनः । सम् । दधत् । परुषा । परुः ॥ २ ॥
सम् । ते । मज्जा । मज्ज्ञा । भवतु । सम् । ऊं इति । ते । परुषा । परुः ।
सम् । ते । मांसस्य । विऽस्रस्तम् । सम् । अस्थि । अपि । रोहतु ॥ ३ ॥

IV.11.11 These twelve nights, they say, are meant for observing a vow to the Lord of creatures. Whoever realizes the supreme within these (nights), he indeed accomplishes the vow of the draft-ox (of the cosmic cart).

IV.11.12 I milk Him in the evening; I milk Him in the morning, I milk Him at noon. The streams of His milk that flow together, those are inexhaustible we know. (Three milkings are : prataḥ, madhyandina and Sayam i.e., in the morning, at the mid-day and during the evenings)

Rohaṇī Vanaspati

IV.12.1 O Rohaṇī or Rohiṇī (grower) art thou. You are healer, you are healer of blood flowing from a severed limb. May you heal it up, O unobstructing one.(Rohaṇī, so called because it grows or spreads on)

IV.12.2 Whatever of yours is injured, whatever of yours is inflamed, and whatever has been crushed in your body, may the creator Lord put that together again (limb) properly.

IV.12.3 May your marrow be joined with marrow; your limb be joined with limb. May your torn up flesh as well as your broken bone also grow up.

मज्जा मज्ज्ञा सं धीयतां चर्मणा चर्म रोहतु ।
असृक्ते अस्थि रोहतु मांसं मांसेन रोहतु ॥४॥
लोम लोम्ना सं कल्पया त्वचा सं कल्पया त्वचम् ।
असृक्ते अस्थि रोहतु च्छिन्नं सं धेह्योषधे ॥५॥
स उत्तिष्ठ प्रेहि प्र द्रव रथः सुचक्रः सुपविः सुनाभिः । प्रति तिष्ठोर्ध्वः ॥६॥
यदि कर्तं पतित्वा संशश्रे यदि वाश्मा प्रहृतो जघान ।
ऋभू रथस्येवाङ्गानि सं दधत्परुषा परुः ॥७॥

मज्जा । मज्ज्ञा । सम् । धीयताम् । चर्मणा । चर्म । रोहतु ।
असृक् । ते । अस्थि । रोहतु । मांसम् । मांसेन । रोहतु ॥ ४ ॥

लोम । लोम्ना । सम् । कल्पय । त्वचा । सम् । कल्पय । त्वचम् ।
असृक् । ते । अस्थि । रोहतु । छिन्नम् । सम् । धेहि । ओषधे ॥ ५ ॥

सः । उत् । तिष्ठ । प्र । इहि । प्र । द्रव । रथः । सुऽचक्रः । सुऽपविः । सुऽनाभिः । प्रति ।
तिष्ठ । ऊर्ध्वः ॥ ६ ॥

यदि । कर्तम् । पतित्वा । सम्ऽशश्रे । यदि । वा । अश्मा । प्रऽहृतः । जघान ।
ऋभुः । रथस्यऽइव । अङ्गानि । सम् । दधत् । परुषा । परुः ॥ ७ ॥

(१३) त्रयोदशं सूक्तम्

(१–७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्य शन्तातिर्ऋषिः । चन्द्रमा विश्वे देवा वा देवताः । अनुष्टुप् छन्दः ॥

उत देवा अवहितं देवा उन्नयथा पुनः ।
उतागश्चक्रुषं देवा देवा जीवयथा पुनः ॥१॥
द्वाविमौ वातौ वात आ सिन्धोरा परावतः ।
दक्षं ते अन्य आवातु व्यन्यो वातु यद्रपः ॥२॥

उत । देवाः । अवऽहितम् । देवाः । उत् । नयथ । पुनः ।
उत । आगः । चक्रुषम् । देवाः । देवाः । जीवयथ । पुनः ॥ १ ॥

द्वौ । इमौ । वातौ । वातः । आ । सिन्धोः । आ । पराऽवतः ।
दक्षम् । ते । अन्यः । आऽवातु । वि । अन्यः । वातु । यत् । रपः ॥ २ ॥

IV.12.4 May the marrow be joined with marrow. May the skin grow with the skin. May your sap make the broken bone grow strong. May your flesh close up with flesh.

IV.12.5 May you join hair with hair properly. May you join skin properly with skin. May your sap make the broken bone grow strong. O plant, may you join what is severed.

IV.12.6 Treated as such, O man, get up; run forward like a chariot with good wheels (cakra), good fellies (pavi) and good naves (nābhi). Occupy a high and respected place (stand up firm and erect).

IV.12.7 If a flying weapon has injured or hurled stone has struck him, may this plant join his limb with limb properly as an expert car-maker joins the parts of a chariot.

Viśvedevāḥ

IV.13.1 O bounties of Nature, raise this man up again, even though he has gone very low. Even though he has committed sins (āgas), O gracious bounties of Nature, may you restore him to life again. (Cf. Ṛg. X.137.1).

IV.13.2 These two winds (vital breaths) are moving up to the sweat-cells from far outside. May one of them breathe strength into you and the other breathe out what is evil in you. (Cf. Ṛg. X.137.2)

आ वात वाहि भेषजं वि वात वाहि यद्रपः ।
त्वं हि विश्वभेषज देवानां दूत ईयसे ॥३॥
त्रायन्तामिमं देवास्त्रायन्तां मरुतां गणाः ।
त्रायन्तां विश्वा भूतानि यथायमरपा असत् ॥४॥
आ त्वागमं शंतातिभिरथो अरिष्टतातिभिः ।
दक्षं त उग्रमाभारिषं परा यक्ष्मं सुवामि ते ॥५॥
अयं मे हस्तो भगवानयं मे भगवत्तरः ।
अयं मे विश्वभेषजोऽयं शिवाभिमर्शनः ॥६॥
हस्ताभ्यां दशशाखाभ्यां जिह्वा वाचः पुरोगवी ।
अनामयित्नुभ्यां हस्ताभ्यां ताभ्यां त्वाभि मृशामसि ॥७॥

आ । वात । वाहि । भेषजम् । वि । वात । वाहि । यत् । रपः ।
त्वम् । हि । विश्वऽभेषज । देवानाम् । दूतः । ईयसे ॥ ३ ॥
त्रायन्ताम् । इमम् । देवाः । त्रायन्ताम् । मरुताम् । गणाः ॥
त्रायन्ताम् । विश्वा । भूतानि । यथा । अयम् । अरपाः । असत् ॥ ४ ॥
आ । त्वा । अगमम् । शंतातिऽभिः । अथो इति । अरिष्टतातिऽभिः ।
दक्षम् । ते । उग्रम् । आ । अभारिषम् । परा । यक्ष्मम् । सुवामि । ते ॥ ५ ॥
अयम् । मे । हस्तः । भगऽवान् । अयम् । मे । भगवत्ऽतरः ।
अयम् । मे । विश्वऽभेषजः । अयम् । शिवऽअभिमर्शनः ॥ ६ ॥
हस्ताभ्याम् । दशऽशाखाभ्याम् । जिह्वा । वाचः । पुरःऽगवी ।
अनामयित्नुऽभ्याम् । हस्ताभ्याम् । ताभ्याम् । त्वा । अभि । मृशामसि ॥ ७ ॥

(१४) चतुर्दशं सूक्तम्

(१-९) नवर्चस्यास्य सूक्तस्य भृगुर्ऋषिः । आज्यमग्निश्च देवते । (१, ५-६) प्रथमापञ्चमीषष्ठीनामृचां त्रिष्टुप्, (२, ४) द्वितीयाचतुर्थ्योरनुष्टुप्, (३) तृतीयायाः प्रस्तारपङ्क्तिः, (७, ९) सप्तमीनवम्योर्जगती, (८) अष्टम्याश्च पञ्चपदातिशक्करी छन्दांसि ॥

अजो ह्य१ग्नेरजनिष्ट शोकात्सो अपश्यज्जनितारमग्रे ।
तेन देवा देवतामग्र आयन्तेन रोहान्रुरुहुर्मेध्यासः ॥१॥

अजः । हि । अग्नेः । अजनिष्ट । शोकात् । सः । अपश्यत् । जनितारम् । अग्रे ।
तेन । देवाः । देवताम् । अग्रे । आयन् । तेन । रोहान् । रुरुहुः । मेध्यासः ॥ १ ॥

IV.13.3 O wind, may you blow in the remedy here. O wind, may you blow out what is evil in him. You are verily the panacea for all ills and you move about as an envoy of the bounties of Nature. (Cf. Ṛg. X.137.3)

IV.13.4 May the enlightened ones protect and save this man. May the hosts of vital breaths save him. May all the beings save him, so that he may be cured of all ills (gets free from evil.) (Cf. Ṛg. X.137.5)

IV.13.5 I have come to you with (tranquilizers) remedies giving rest and peace, and which prevent grave injury. I have brought formidable strength for you. I hereby drive away your wasting disease. (Cf. Ṛg. X.137.4)

IV.13.6 This hand of mine is dispenser and this of mine is even dispenser. This hand of mine is a panacea (all healing); this has got a benevolent touch. (Cf. Ṛg. X.137.6)

IV.13.7 For two hands, having ten branches, the tongue becomes forerunner of speech. With such hands, that cure all ills, we touch you over all your body. (Cf. Ṛg.X.137.7)

Agniḥ - Āyyam

IV.14.1 The unborn was born out of the glow of the adorable Lord. He saw his begetter in the very beginning. In the beginning the enlightened ones attain enlightenment with his help; with his help the wise ones ascend to the heights.

क्रमध्वमग्निना नाकमुख्यान्हस्तेषु बिभ्रतः ।
दिवस्पृष्ठं स्वर्गत्वा मिश्रा देवेभिराध्वम् ॥२॥
पृष्ठात्पृथिव्या अहमन्तरिक्षमारुहमन्तरिक्षाद्दिवमारुहम् ।
दिवो नाकस्य पृष्ठात्स्व१र्ज्योतिरगामहम् ॥३॥
स्व१र्यन्तो नापेक्षन्त आ द्यां रोहन्ति रोदसी ।
यज्ञं ये विश्वतोधारं सुविद्वांसो वितेनिरे ॥४॥
अग्ने प्रेहि प्रथमो देवतानां चक्षुर्देवानामुत मानुषाणाम् ।
इयक्षमाणा भृगुभिः सजोषाः स्वर्यन्तु यजमानाः स्वस्ति ॥५॥
अजमनज्मि पयसा घृतेन दिव्यं सुपर्णं पयसं बृहन्तम् ।
तेन गेष्म सुकृतस्य लोकं स्वरारोहन्तो अभि नाकमुत्तमम् ॥६॥
पञ्चौदनं पञ्चभिरङ्गुलिभिर्दर्व्योद्धर पञ्चधैतमोदनम् ।
प्राच्यां दिशि शिरो अजस्य धेहि दक्षिणायां दिशि दक्षिणं धेहि पार्श्वम् ॥७॥

क्रमध्वम् । अग्निना । नाकम् । उख्यान् । हस्तेषु । बिभ्रतः ।
दिवः । पृष्ठम् । स्वः । गत्वा । मिश्राः । देवेभिः । आध्वम् ॥ २ ॥
पृष्ठात् । पृथिव्याः । अहम् । अन्तरिक्षम् । आ । अरुहम् । अन्तरिक्षात् । दिवम् । आ । अरुहम् ।
दिवः । नाकस्य । पृष्ठात् । स्वः । ज्योतिः । अगाम् । अहम् ॥ ३ ॥
स्वः । यन्तः । न । अप । ईक्षन्ते । आ । द्याम् । रोहन्ति । रोदसी इति ।
यज्ञम् । ये । विश्वतःऽधारम् । सुऽविद्वांसः । विऽतेनिरे ॥ ४ ॥
अग्ने । प्र । इहि । प्रथमः । देवतानाम् । चक्षुः । देवानाम् । उत । मानुषाणाम् ।
इयक्षमाणाः । भृगुऽभिः । सऽजोषाः । स्वः । यन्तु । यजमानाः । स्वस्ति ॥ ५ ॥
अजम् । अनज्मि । पयसा । घृतेन । दिव्यम् । सुऽपर्णम् । पयसम् । बृहन्तम् ।
तेन । गेष्म । सुऽकृतस्य । लोकम् । स्वः । आऽरोहन्तः । अभि । नाकम् । उतऽतमम् ॥
पञ्चऽओदनम् । पञ्चऽभिः । अङ्गुलिऽभिः । दर्व्या । उत् । हर । पञ्चऽधा । एतम् । ओदनम् ।
प्राच्याम् । दिशि । शिरः । अजस्य । धेहि । दक्षिणायाम् । दिशि । दक्षिणम् । धेहि । पार्श्वम् ॥ ७ ॥

IV.14.2 With the grace of the adorable Lord, may you go to the sorrowless world (nāka), bearing sacrifices (ubhya-Akṣa) in your hands (ukhyān-hasteṣu bibhrataḥ). Having reached the top of heaven, the world of light (svaḥ), may you sit and mix up with the enlightened ones. (nāka = na + a + ka i.e., not-not-happiness)

IV.14.3 From the back of the earth, I have ascended to the mid-space. From the mid-space, I have ascended to the heaven. From the top of the heaven, the sorrowless world, I have reached the world of light.(Yv. XVII.67- Variation)

IV.14.4 Those much learned ones, who have extended the sacrifice, sustainer in all respects, going to the world of light, do not pay any heed to heaven. They ascend above both, the heaven and earth.

IV.14.5 O adorable Lord, first and foremost of the bounties of Nature, may you come here. You are the vision of men, as well as of the enlightened ones, performing sacrifice and accordant with the ascetics, may the sacrificers reach the world of light safe and secure.

IV.14.6 I mix (anajmi) the goat, the old rich (aja) with milk and clarified butter, which is as if, a divine, strong- winged, huge bird. I anoint the goat, the heavenly huge eagle with milk and clarified butter. With his aid may we go to the world obtainable with pious deeds, ascending to the world of light, towards the best sorrowless world. (Since suparṇa or śyena flies to the highest distance in the midspace, we in olden days had the tradition of constructing suparṇa or śyena citis or fire-altars for cremation or burials)

IV.14.7 Take this rice-mess of five constituents (pañcan dana) up with the ladle with your five fingers and divide this rice mess into five portions. Put the top part of this rice in the east, put its right portion in the south.

प्रतीच्यां दिशि भसदमस्य धेह्युत्तरस्यां दिश्युत्तरं धेहि पार्श्वम् ।
ऊर्ध्वायां दिश्य१जस्यानूकं धेहि दिशि ध्रुवायां धेहि पाजस्यमन्तरिक्षे मध्यतो मध्यमस्य ॥८॥
शृतमजं शृतया प्रोर्णुहि त्वचा सर्वैरङ्गैः संभृतं विश्वरूपम् ।
स उत्तिष्ठेतो अभि नाकमुत्तमं पद्भिश्चतुर्भिः प्रति तिष्ठ दिक्षु ॥९॥

प्रतीच्याम् । दिशि । भसदम् । अस्य । धेहि । उत्तरस्याम् । दिशि । उत्तरम् । धेहि । पार्श्वम् ।
ऊर्ध्वायाम् । दिशि । अजस्य । अनूकम् । धेहि । दिशि । ध्रुवायाम् । धेहि । पाजस्यम् ।
अन्तरिक्षे । मध्यतः । मध्यम् । अस्य ॥ ८ ॥

शृतम् । अजम् । शृतया । प्र । ऊर्णुहि । त्वचा । सर्वैः । अङ्गैः । सम्ऽभृतम् । विश्वऽरूपम् ।
सः । उत् । तिष्ठ । इतः । अभि । नाकम् । उत्ऽतमम् । पत्ऽभिः । चतुःऽभिः । प्रति । तिष्ठ । दिक्षु ॥

(१५) पञ्चदशं सूक्तम्

(१-१६) षोडशर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । (१) प्रथमर्चः सर्वा दिशः, (२-३) द्वितीयातृतीययोर्वीरुधः, (४) चतुर्थ्या मारुतपर्जन्याः, (५-९) पञ्चम्यादिपञ्चानां मरुतः, (१०) दशम्या अग्निः, (११) एकादश्याः स्तनयित्नुना सह प्रजापतिः, (१२) द्वादश्या वरुणः, (१३-१५) त्रयोदश्यादितृचस्य मण्डूकाः पितरश्च, (१६) षोडश्याश्च वातो देवताः । (१-२, ५) प्रथमाद्वितीयापञ्चमीनां विराड्जगती, (३, ६, ११, १६) तृतीयाषष्ठ्येकादशीषोडशीनां त्रिष्टुप्, (४) चतुर्थ्या विराट् पुरस्ताद्बृहती, (७-८, १३-१४) सप्तम्यष्टमीत्रयोदशीचतुर्दशीनामनुष्टुप्, (९) नवम्याः पथ्यापङ्क्तिः, (१०) दशम्या भुरिक्त्रिष्टुप्, (१२) द्वादश्याः पञ्चपदानुष्टुब्गर्भा भुरिक्त्रिष्टुप्, (१५) पञ्चदश्याश्च शङ्कुमत्यनुष्टुप् छन्दांसि ॥

समुत्पतन्तु प्रदिशो नभस्वतीः समभ्राणि वातजूतानि यन्तु ।
महऋषभस्य नदतो नभस्वतो वाश्रा आपः पृथिवीं तर्पयन्तु ॥१॥
समीक्षयन्तु तविषाः सुदानवोपां रसा ओषधीभिः सचन्ताम् ।
वर्षस्य सर्गा महयन्तु भूमिं पृथग्जायन्तामोषधयो विश्वरूपाः ॥२॥

सम्ऽउत्पतन्तु । प्रऽदिशः । नभस्वतीः । सम् । अभ्राणि । वातऽजूतानि । यन्तु ।
महाऽऋषभस्य । नदतः । नभस्वतः । वाश्राः । आपः । पृथिवीम् । तर्पयन्तु ॥ १ ॥

सम् । ईक्षयन्तु । तविषाः । सुऽदानवः । अपाम् । रसाः । ओषधीभिः । सचन्ताम् ।
वर्षस्य । सर्गाः । महयन्तु । भूमिम् । पृथक् । जायन्ताम् । ओषधयः । विश्वऽरूपाः ॥ २ ॥

IV.14.8 Put its middle portion in the west and the left portion in north . Put the core of the rice mess, in the zenith, its vigour in the nadir, and its middle part in the midspace.

IV.14.9 With cooked cream cover the cooked old rice, complete with all its parts and having all sorts of appearances. As such, O rice, may go up towards the best sorrowless world, and with your four feet may you be firmly established in the regions of heaven.

Dik - regions

IV.15.1 May the regions full of clouds fly up together. May the wind driven clouds gather (in the sky). May the waters, the lowing cows of the huge roaring bull; the storm-cloud, gratify the earth.

Vīrudha

IV.15.2 May the mighty and bounteous rain clouds show up (look at us graciously). May the saps of waters be infused into plants. May the gushes of rain enrich (gladden) the earth. May all sorts of plants and shrubs spring up in their different varieties.

समीक्षयस्व गायतो नभांस्यपां वेगासः पृथगुद्विजन्ताम् ।
वर्षस्य सर्गा महयन्तु भूमिं पृथग्जायन्तां वीरुधो विश्वरूपाः ॥३॥
गणास्त्वोप गायन्तु मारुताः पर्जन्य घोषिणः पृथक् ।
सर्गा वर्षस्य वर्षतो वर्षन्तु पृथिवीमनु ॥४॥
उदीरयत मरुतः समुद्रतस्त्वेषो अर्को नभ उत्पातयाथ ।
महऋषभस्य नदतो नभस्वतो वाश्रा आपः पृथिवीं तर्पयन्तु ॥५॥
अभि क्रन्द स्तनयार्दयोदधिं भूमिं पर्जन्य पयसा समङ्ग्धि ।
त्वया सृष्टं बहुलमैतु वर्षमाशारैषी कृशगुरेत्वस्तम् ॥६॥
सं वोवन्तु सुदानव उत्सा अजगरा उत ।
मरुद्भिः प्रच्युता मेघा वर्षन्तु पृथिवीमनु ॥७॥
आशामाशां वि द्योततां वाता वान्तु दिशोदिशः ।
मरुद्भिः प्रच्युता मेघाः सं यन्तु पृथिवीमनु ॥८॥

सम् । ईक्षयस्व । गायतः । नभांसि । अपाम् । वेगासः । पृथक् । उत् । विजन्ताम् ।
वर्षस्य । सर्गाः । महयन्तु । भूमिम् । पृथक् । जायन्ताम् । वीरुधः । विश्वऽरूपाः ॥ ३ ॥
गणाः । त्वा । उप । गायन्तु । मारुताः । पर्जन्य । घोषिणः । पृथक् ।
सर्गाः । वर्षस्य । वर्षतः । वर्षन्तु । पृथिवीम् । अनु ॥ ४ ॥
उत् । ईरयत । मरुतः । समुद्रतः । त्वेषः । अर्कः । नभः । उत् । पातयाथ ।
महाऽऋषभस्य । नदतः । नभस्वतः । वाश्राः । आपः । पृथिवीम् । तर्पयन्तु ॥ ५ ॥
अभि । क्रन्द । स्तनय । अर्दय । उदऽधिम् । भूमिम् । पर्जन्य । पयसा । सम् । अङ्ग्धि ।
त्वया । सृष्टम् । बहुलम् । आ । एतु । वर्षम् । आशारऽएषी । कृशऽगुः । एतु । अस्तम् ॥ ६ ॥
सम् । वः । अवन्तु । सुऽदानवः । उत्साः । अजगराः । उत ।
मरुत्ऽभिः । प्रऽच्युताः । मेघाः । वर्षन्तु । पृथिवीम् । अनु ॥ ७ ॥
आशाम्ऽआशाम् । वि । द्योतताम् । वाताः । वान्तु । दिशःऽदिशः ।
मरुत्ऽभिः । प्रऽच्युताः । मेघाः । सम् । यन्तु । पृथिवीम् । अनु ॥ ८ ॥

IV.15.3 May you, O cloud bearing winds, show us, who are singing (your praises). May the torrents of waters rush up here and there. May the gushes of rain enrich (gladden) the earth. May all sorts of creepers spring up in their different varieties.

Marut - parjanya Pair

IV.15.4 O Lord of rain, may the roaring hosts of cloud bearing winds sing your praises here and there. May the gushes of the pouring rain drench the earth through and through.

Marut

IV.15.5 O cloud bearing winds, may you move up out of the ocean,as a bright splendour, and make the cloud fly upward. May the waters, the lowing cows of the huge roaring bull, the storm cloud, gratify the earth.

IV.15.6 O Lord of rain, may you roar aloud; make the clouds thunder; agitate the ocean, and drench the earth with water. Generated by you, may the rain-cloud come in plenty (abundance). May the cow-herd of lean cows, longing for torrential rains, speed up for his home. (May the sun with feeliled rays set down seeking refuge here.)

IV.15.7 May the bounteous water-streams, moving like goat-swallowing pythons, please you well, O men. May the rain bearing clouds, the maruts, by stormy winds, drench the earth thoroughly.

IV.15.8 May the lightning flash on each and every side. May the gusty winds blow from each and every direction. May the rain bearing clouds, urged by stormy winds, rush to the earth.

आपो विद्युदभ्रं वर्षं सं वोवन्तु सुदानव उत्सा अजगरा उत ।
मरुद्भिः प्रच्युता मेघाः प्रावन्तु पृथिवीमनु ॥९॥
अपामग्निस्तनूभिः संविदानो य ओषधीनामधिपा बभूव ।
स नो वर्षं वनुतां जातवेदाः प्राणं प्रजाभ्यो अमृतं दिवस्परि ॥१०॥
प्रजापतिः सलिलादा समुद्रादाप ईरयन्नुदधिमर्दयाति ।
प्र प्यायतां वृष्णो अश्वस्य रेतोर्वाङेतेन स्तनयित्नुनेहि ॥११॥
अपो निषिञ्चन्नसुरः पिता नः श्वसन्तु गर्गरा अपां वरुणाव नीचीरपः सृज ।
वदन्तु पृश्निबाहवो मण्डूका इरिणानु ॥१२॥
संवत्सरं शशयाना ब्राह्मणा व्रतचारिणः ।
वाचं पर्जन्यजिन्वितां प्र मण्डूका अवादिषुः ॥१३॥
उपप्रवद मण्डूकि वर्षमा वद तादुरि ।
मध्ये ह्रदस्य प्लवस्व विगृह्य चतुरः पदः ॥१४॥

आपः । विऽद्युत् । अभ्रम् । वर्षम् । सम् । वः । अवन्तु । सुऽदानवः । उत्साः । अजगराः । उत ।
मरुत्ऽभिः । प्रऽच्युताः । मेघाः । प्र । अवन्तु । पृथिवीम् । अनु ॥ ९ ॥
अपाम् । अग्निः । तनूभिः । सम्ऽविदानः । यः । ओषधीनाम् । अधिऽपाः । बभूव ।
सः । नः । वर्षम् । वनुताम् । जातऽवेदाः । प्राणम् । प्रऽजाभ्यः । अमृतम् । दिवः । परि ॥
प्रजाऽपतिः । सलिलात् । आ । समुद्रात् । आपः । ईरयन् । उदऽधिम् । अर्दयाति ।
प्र । प्यायताम् । वृष्णः । अश्वस्य । रेतः । अर्वाङ् । एतेन । स्तनयित्नुना । आ । इहि ॥११॥
अपः । निऽसिञ्चन् । असुरः । पिता । नः । श्वसन्तु । गर्गराः । अपाम् । वरुण । अव ।
नीचीः । अपः । सृज । वदन्तु । पृश्निऽबाहवः । मण्डूकाः । इरिणा । अनु ॥ १२ ॥
सम्ऽवत्सरम् । शशयानाः । ब्राह्मणाः । व्रतऽचारिणः ।
वाचम् । पर्जन्यऽजिन्विताम् । प्र । मण्डूकाः । अवादिषुः ॥ १३ ॥
उपऽप्रवद । मण्डूकि । वर्षम् । आ । वद । तादुरि ।
मध्ये । ह्रदस्य । प्लवस्व । विऽगृह्य । चतुरः । पदः ॥ १४ ॥

IV.15.9 O men, may the waters, the lightning, the rain and also the bounteous water-streams, moving like goat-swallowing pythons, please you well. May the rain bearing clouds, driven by stormy winds, flood the earth (with water).

Agni

IV.15.10 The çelestial fire, who in unison with the bodies of waters, has become the over-lord of plants, may he, the knower of all beings, bring heaven for us the rain, that would sustain the life of our off-springs.

Prajapati and thunder

IV.15.11 May the creator Lord, moving the waters upwards from all over the spacious sea, set the ocean in agitation. May the seed of the showering horse (the cloud) over-flow. With that roar of thunder may you come down (to us).

Varuṇa

IV.15.12 May the bestower of life, our father (the Sun) go on pouring waters down. May the gurgling sounds of waters breethe up. O venerable Lord, may you discharge waters coming towards earth. May the speckled frogs start croaking on bare plains.

Frogs (Maṇḍūka)

IV.15.13 The frogs, who had been lying asleep for a full year, like intellectual persons observing a vow, have started croaking in a voice, which is pleasing to the Lord of rain (cloud). (Also Ṛg. VII.103.1)

IV.15.14 Croak up with joy O she-frog. O taduri (a she frog of particular variety), cry out welcome to rain. May you swim in the midst of the pond stretching out your all the four feet.

खण्वखा३इ खैमखा३इ मध्ये तदुरि ।
वर्षं वनुध्वं पितरो मरुतां मन इच्छत ॥१५॥
महान्तं कोशमुदचाभि षिञ्च सविद्युतं भवतु वातु वातः ।
तन्वतां यज्ञं बहुधा विसृष्टा आनन्दिनीरोषधयो भवन्तु ॥१६॥

खण्वखा३इ । खैमखा३इ । मध्ये । तदुरि ।
वर्षम् । वनुध्वम् । पितरः । मरुताम् । मनः । इच्छत ॥ १५ ॥
महान्तम् । कोशम् । उत् । अच । अभि । सिञ्च । सऽविद्युतम् । भवतु । वातु । वातः ।
तन्वताम् । यज्ञम् । बहुऽधा । विऽसृष्टाः । आऽनन्दिनीः । ओषधयः । भवन्तु ॥ १६ ॥

(१६) षोडशं सूक्तम्

(१-९) नवर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः। वरुणो देवता। (१) प्रथमर्चोऽनुष्टुप्, (२-४, ६) द्वितीयादितृचस्य षष्ठ्याश्च त्रिष्टुप्, (५) पञ्चम्या भुरिक्त्रिष्टुप्, (७) सप्तम्या जगती, (८) अष्टम्यास्त्रिपान्महाबृहती, (९) नवम्याश्च त्रिपदा विराड्गायत्री छन्दांसि ॥

बृहन्नेषामधिष्ठाता अन्तिकादिव पश्यति ।
य स्तायन्मन्यते चरन्त्सर्वं देवा इदं विदुः ॥१॥
यस्तिष्ठति चरति यश्च वञ्चति यो निलायं चरति यः प्रतङ्कम् ।
द्वौ संनिषद्य यन्मन्त्रयेते राजा तद्वेद वरुणस्तृतीयः ॥२॥
उतेयं भूमिर्वरुणस्य राज्ञ उतासौ द्यौर्बृहती दूरेअन्ता ।
उतो समुद्रौ वरुणस्य कुक्षी उतास्मिन्नल्प उदके निलीनः ॥३॥

बृहन् । एषाम् । अधिऽस्थाता । अन्तिकात्ऽइव । पश्यति ।
यः । स्तायत् । मन्यते । चरन् । सर्वम् । देवाः । इदम् । विदुः ॥ १ ॥
यः । तिष्ठति । चरति । यः । च । वञ्चति । यः । निऽलायम् । चरति । यः । प्रऽतङ्कम् ।
द्वौ । समऽनिषद्य । यत् । मन्त्रयेते इति । राजा । तत् । वेद । वरुणः । तृतीयः ॥२॥
उत । इयम् । भूमिः । वरुणस्य । राज्ञः । उत । असौ । द्यौः । बृहती । दूरेऽअन्ता ।
उतो इति । समुद्रौ । वरुणस्य । कुक्षी इति । उत । अस्मिन् । अल्पे । उदके । निऽलीनः ॥ ३ ॥

IV.15.15 O Khaṇvakhā, (a variety of frogs), O Khaimakhā, and O taduri, in the middle (of the pond), may you win rain (with your croakings). O elders, may you seek favour (pleasure) of the cloud-bearing winds.(such is the roaring sound of the mist-enveloped bull, or frogs during rains).

Vāta

IV.15.16 May you life up huge cloud (kośa or vessel) (from the ocean). May you pour it (on earth). May the mid-space become charged with lightning. May the gusty wind blow. May the waters, raining in various forms, make the sacrifice thrive. May the plants and shrubs rejoice (be gladdened).

Varuṇa - Truth and Non-Truth

IV.16.1 The mighty overseer of these (worlds), watches as if from very close quarters. Whosoever thinks that he is acting stealthily, all that the bounties of Nature know.

IV.16.2 Whoever stands still, whoever moves about, whoever deceives, whoever works in secret, whoever conducts defiantly, and what two persons sittings close by whisper to each other, all that the lustrous venerable Lord knows being the third one (present there in hiding).

IV.16.3 This earth, of course, belongs to the lustrous venerable Lord, also that yonder space, vast, extending far and near. The two oceans are merely the two paunches of venerable Lord; still in this spoonful of water. He is hidden.

उत यो द्यामतिसर्पात्परस्तान्न स मुच्यातै वरुणस्य राज्ञः ।
दिव स्पशः प्र चरन्तीदमस्य सहस्राक्षा अति पश्यन्ति भूमिम् ॥४॥
सर्वं तद्राजा वरुणो वि चष्टे यदन्तरा रोदसी यत्परस्तात् ।
संख्याता अस्य निमिषो जनानामक्षानिव श्वघ्नी नि मिनोति तानि ॥५॥
ये ते पाशा वरुण सप्तसप्त त्रेधा तिष्ठन्ति विषिता रुशन्तः ।
छिनन्तु सर्वे अनृतं वदन्तं यः सत्यवाद्यति तं सृजन्तु ॥६॥
शतेन पाशैरभि धेहि वरुणैनं मा ते मोच्यनृतवाङ् नृचक्षः ।
आस्तां जाल्म उदरं श्रंसयित्वा कोश इवाबन्धः परिकृत्यमानः ॥७॥
यः समाम्यो३ वरुणो यो व्याम्यो३ यः संदेश्यो३ वरुणो यो विदेश्यः ।
यो दैवो वरुणो यश्च मानुषः ॥८॥
तैस्त्वा सर्वैरभि ष्यामि पाशैरसावामुष्यायणामुष्याः पुत्र ।
तानु ते सर्वाननुसंदिशामि ॥९॥

उत । यः । द्याम् । अतिऽसर्पात् । परस्तात् । न । सः । मुच्यातै । वरुणस्य । राज्ञः ।
दिवः । स्पशः । प्र । चरन्ति । इदम् । अस्य । सहस्रऽअक्षाः । अति । पश्यन्ति । भूमिम् ॥४॥
सर्वम् । तत् । राजा । वरुणः । वि । चष्टे । यत् । अन्तरा । रोदसी इति । यत् । परस्तात् ।
सम्ऽख्याताः । अस्य । निऽमिषः । जनानाम् । अक्षान्ऽइव । श्वऽघ्नी । नि । मिनोति । तानि ॥
ये । ते । पाशाः । वरुण । सप्तऽसप्त । त्रेधा । तिष्ठन्ति । विऽसिताः । रुशन्तः ।
छिनन्तु । सर्वे । अनृतम् । वदन्तम् । यः । सत्यऽवादी । अति । तम् । सृजन्तु ॥ ६ ॥
शतेन । पाशैः । अभि । धेहि । वरुण । एनम् । मा । ते । मोचि । अनृतऽवाक् । नृऽचक्षः ।
आस्ताम् । जाल्मः । उदरम् । श्रंशयित्वा । कोशःऽइव । अबन्धः । परिऽकृत्यमानः ॥ ७ ॥
यः । सम्ऽआम्यः । वरुणः । यः । विऽआम्यः । यः । सम्ऽदेश्यः । वरुणः । यः । विऽदेश्यः ।
यः । दैवः । वरुणः । यः । च । मानुषः ॥ ८ ॥
तैः । त्वा । सर्वैः । अभि । स्यामि । पाशैः । असौ । आमुष्यायण । अमुष्याः । पुत्र ।
तान् । ऊं इति । ते । सर्वान् । अनुऽसंदिशामि ॥ ९ ॥

IV.16.4 Even if one flees across the space and beyond that, he cannot escape (the fetters of) lustrous venerable Lord. His spies move out of the space to this earth. Thousand-eyed they oversee all this world.

IV.16.5 The lustrous venerable Lord beholds all that exists between the space and earth and even beyond that. Keeps counter-record even of the winkings of people. He fixes those things accordingly as a gambler throws dice.

IV.16.6 O venerable Lord, may all those of your shining nooses, seven by seven, fixed up three-fold, bind him down who tells lies; may they leave him free, who always speaks truth.

IV.16.7 O venerable Lord may you bind him with a hundred fetters; O overseer of men's conduct, may not a liar escape you. May the unrighteous person remain with his belly hanging loose (with water), like an unbound sheath being cut round about.

IV.16.8 Venerable Lord's fetter, which inflicts some common (samābhya) disease, or the one which inflicts different types of diseases (vyābhya), venerable Lord's fetter, which of local origin, or the one, which is of foreign origin; venerable Lord's fetter, which pertains to the bounties of Nature of the one, which pertains to human beings.

IV.16.9 With all those fetters, I bind you down O so and so, of such and such family, and son of such and such mother, all of them I direct towards you.

(१७) सप्तदशं सूक्तम्

(१-८) अष्टर्चस्यास्य सूक्तस्य शुक्र ऋषिः । अपामार्गवनस्पतिर्देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

ईशानां त्वा भेषजानामुज्जेष आ रंभामहे ।
चक्रे सहस्रवीर्यं सर्वस्मा ओषधे त्वा ॥१॥
सत्यजितं शपथयावनीं सहमानां पुनःसराम् ।
सर्वाः समह्वयोषधीरितो नः पारयादिति ॥२॥
या शशाप शपनेन याघं मूरमादधे ।
या रसस्य हरणाय जातमारेभे तोकमत्तु सा ॥३॥
यां ते चक्रुरामे पात्रे यां चक्रुर्नीललोहिते ।
आमे मांसे कृत्यां यां चक्रुस्तया कृत्याकृतो जहि ॥४॥
दौष्वप्न्यं दौर्जीवित्यं रक्षो अभ्वमराय्यः ।
दुर्णाम्नीः सर्वा दुर्वाचस्ता अस्मन्नाशयामसि ॥५॥
क्षुधामारं तृष्णामारमगोतामनपत्यताम् ।
अपामार्ग त्वया वयं सर्वं तदप मृज्महे ॥६॥

ईशानाम् । त्वा । भेषजानाम् । उत्ऽजेषे । आ । रभामहे ।
चक्रे । सहस्रऽवीर्यम् । सर्वस्मै । ओषधे । त्वा ॥ १ ॥

सत्यऽजितम् । शपथऽयावनीम् । सहमानाम् । पुनःऽसराम् ।
सर्वाः । सम् । अह्वि । ओषधीः । इतः । नः । पारयात् । इति ॥ २ ॥

या । शशाप । शपनेन । या । अघम् । मूरम् । आऽदधे ।
या । रसस्य । हरणाय । जातम् । आऽरेभे । तोकम् । अत्तु । सा ॥ ३ ॥

याम् । ते । चक्रुः । आमे । पात्रे । याम् । । चक्रुः । नीलऽलोहिते ।
आमे । मांसे । कृत्याम् । याम् । चक्रुः । तया । कृत्याऽकृतः । जहि ॥ ४

दौःऽस्वप्न्यम् । दौःऽजीवित्यम् । रक्षः । अभ्वम् । अराय्यः ।
दुःऽनाम्नीः । सर्वाः । दुःऽवाचः । ताः । अस्मत् । नाशयामसि ॥ ५ ॥

क्षुधाऽमारम् । तृष्णाऽमारम् । अगोताम् । अनपऽत्यताम् ।
अपामार्ग । त्वया । वयम् । सर्वम् । तत् । अप । मृज्महे ॥ ६ ॥

Apāmārgaḥ - Vanaspatih

IV.17.1 O conquering one , we take hold of you, the queen of healing remedies, O herb, I invest you with thousands of powers for all and sundry.

IV.17.2 Surely conquering, anguish-removing, over-powering, having reverted bloom, O apāmārga, you and all other herbs have I invoked. May they save us from these diseases.

IV.17.3 One who has cursed us (śaśāpa) with a curse or has committed a murder and kept it a secret, or has seized or kidnapped our son for his blood, why not she devour, her own child, which she bear.

IV.17.4 Whatever device of injury they have put in an unbaked pot, or in a pot baked blue and red, or in raw meat, with that very device may you kill those who are the makers of the evil craft.

IV.17.5 Unpleasant dreams, unwholesome living, germs (of diseases), epidemic (abhvamarayya) and wretchedness (ugly hags); all these evil-named and evil-voiced we drive away from us. (Abhva = invincible monster)

IV.17.6 Death due to hunger, death due to thirst, want of cows and want of children – all these, O apāmārga (the wiper off; Achyranthes aspera) we wipe off with your aid.

तृष्णामारं क्षुधामारमथो अक्षपराजयम् ।
अपामार्ग त्वया वयं सर्वं तदप मृज्महे ॥७॥
अपामार्ग ओषधीनां सर्वासामेक इद्वशी ।
तेन ते मृज्म आस्थितमथ त्वमगदश्चर ॥८॥

तृष्णाऽमारम् । क्षुधाऽमारम् । अथो इति । अक्षऽपराजयम् ।
अपामार्ग । त्वया । वयम् । सर्वम् । तत् । अप । मृज्महे ॥ ७ ॥

अपामार्गः । ओषधीनाम् । सर्वासाम् । एकः । इत् । वशी ।
तेन । ते । मृज्मः । आऽस्थितम् । अथ । त्वम् । अगदः । चर ॥ ८ ॥

(१८) अष्टादशं सूक्तम्

(१-८) अष्टर्चस्यास्य सूक्तस्य शुक्र ऋषिः । अपामार्गवनस्पतिर्देवता । (१-५, ७-८) प्रथमादिपञ्चानामृचां सप्तम्यष्टम्योश्चानुष्टुप्, (६) षष्ठयाश्च बृहतीगर्भानुष्टुप् छन्दसी ॥

समं ज्योतिः सूर्येणाह्ना रात्री समावती ।
कृणोमि सत्यमूतयेऽरसाः सन्तु कृत्वरीः ॥१॥
यो देवाः कृत्यां कृत्वा हरादविदुषो गृहम् ।
वत्सो धारुरिव मातरं तं प्रत्यगुप पद्यताम् ॥२॥
अमा कृत्वा पाप्मानं यस्तेनान्यं जिघांसति ।
अश्मानस्तस्यां दग्धायां बहुलाः फट्करिक्रति ॥३॥

समम् । ज्योतिः । सूर्येण । अह्ना । रात्री । समऽवती ।
कृणोमि । सत्यम् । ऊतये । अरसाः । सन्तु । कृत्वरीः ॥ १ ॥

यः । देवाः । कृत्याम् । कृत्वा । हरात् । अविदुषः । गृहम् ।
वत्सः । धारुःऽइव । मातरम् । तम् । प्रत्यक् । उप । पद्यताम् ॥ २ ॥

अमा । कृत्वा । पाप्मानम् । यः । तेन । अन्यम् । जिघांसति ।
अश्मानः । तस्याम् । दग्धायाम् । बहुलाः । फट् । करिक्रति ॥ ३ ॥

IV.17.7 Death due to hunger, death due to thirst, as well as defeat at the dice-play – all this, O apāmārga (the wiper off), we wipe off with your aid.

IV.17.8 Apāmārga (the wipe off) is surely the only sovereign of all the plants. With that we wipe away your chronic disease. Now you may move about free from affliction.

Apāmārgaḥ Vanaspatih

IV.18.1 The light is constant with the sun. The night is constant with the day. I adopt truth for protection's sake. May the perpetrators of violence become impotent. (yātudhāna = low people, engaged in violence ; their wife yātudhanī)

IV.18.2 Whosoever carry an instrument of violence, having made up his mind, to the house of the house or an unknowing person, O bounties of Nature, to him may that instrument of violence revert like a sucking calf to its mother.

IV.18.3 Having prepared poison, when one wants to kill another with it, then if the dish (containing poison) is burnt on a fire, it will make a sound of breaking many stones-fut (phaṭ - phaṭ.)

सहस्रधामन्विशिखान्विग्रीवां छायया त्वम् ।
प्रति स्म चक्रुषे कृत्यां प्रियां प्रियावति हर ॥४॥
अनयाहमोषध्या सर्वाः कृत्या अदूदुषम् ।
यां क्षेत्रे चक्रुर्यां गोषु यां वा ते पुरुषेषु ॥५॥
यश्चकार न शशाक कर्तुं शश्रे पादमङ्गुरिम् ।
चकार भद्रमस्मभ्यमात्मने तपनं तु सः ॥६॥
अपामार्गोप मार्ष्टु क्षेत्रियं शपथश्च यः ।
अपाह यातुधानीरप सर्वा अराय्यः ॥७॥
अपमृज्य यातुधानानप सर्वा अराय्यः ।
अपामार्ग त्वया वयं सर्वं तदप मृज्महे ॥८॥

सहस्रऽधामन् । विऽशिखान् । विऽग्रीवान् । शायय । त्वम् ।
प्रति । स्म । चक्रुषे । कृत्याम् । प्रियाम् । प्रियऽवते । हर ॥ ४ ॥
अनया । अहम् । ओषध्या । सर्वाः । कृत्याः । अदूदुषम् ।
याम् । क्षेत्रे । चक्रुः । याम् । गोषु । याम् । वा । ते । पुरुषेषु ॥ ५ ॥
यः । चकार । न । शशाक । कर्तुम् । शश्रे । पादम् । अङ्गुरिम् ।
चकार । भद्रम् । अस्मभ्यम् । आत्मने । तपनम् । तु । सः ॥ ६ ॥
अपामार्गः । अप । मार्ष्टु । क्षेत्रियम् । शपथः । च । यः ।
अप । अह । यातुऽधानीः । अप । सर्वाः । अराय्यः ॥ ७ ॥
अपऽमृज्य । यातुऽधानान् । अप । सर्वाः । अराय्यः ।
अपामार्ग । त्वया । वयम् । सर्वम् । तत् । अप । मृज्महे ॥ ८ ॥

(१९) एकोनविंशं सूक्तम्

(१-८) अष्टर्चस्यास्य सूक्तस्य शुक्र ऋषिः । अपामार्गवनस्पतिर्देवता । (१, ३-८) प्रथमर्चस्तृतीयादिषण्णाश्चानुष्टुप्, (२) द्वितीयायाश्च पथ्यापङ्क्तिश्छन्दसी ॥

उतो अस्यबन्धुकृदुतो असि नु जामिकृत् ।
उतो कृत्याकृतः प्रजां नडमिवा छिन्धि वार्षिकम् ॥१॥

उतो इति । असि । अबन्धुऽकृत् । उतो इति । असि । नु । जामिऽकृत् ।
उतो इति । कृत्याऽकृतः । प्रऽजाम् । नडम्ऽइव । आ । छिन्धि । वार्षिकम् ॥ १ ॥

IV.18.4 O plant on a thousand places, may you put to sleep those who cut crests (hair) and throats of others. Take the device of injury back to him who has made it, like a dear girl (priyā) to her lover. (priyāvant)

IV.18.5 With this herb I have ruined all the vicious instruments of violence, which they had planted in the field or on kine or on men.

IV.18.6 Whosoever has used instruments of violence against has never succeeded. He has got his foot or finger injured. Thus he has caused good to us and burning (tapana) for himself. (yātud hān - one who indulges in violence.; Arāyaaḥ - hags.)

IV.18.7 Let the Apāmārga (off-wiper) wipe off all the kṣethriya (hereditary), and whatever malady (there is); (wipe off/ for sooth; the yātudhāna, i.e., the inflictor of violence and all the stingy hags; arāyyaḥ - ugly old woman)

IV.18.8 Having wiped off the indulgers in violence and all the hags, O Apāmārga with your use, we wipe off all that. (A poetic pun in the words apamṛjya and apāmārga)

Apāmārgaḥ Vanaspatiḥ

IV.19.1 O herb, whether you have been applied by an enemy or you have been applied by a kinsman; may you cut off the progeny of the violent evil-doers like a reed that grows in rainy season.

ब्राह्मणेन पर्युक्तासि कण्वेन नार्षदेन ।
सेनेवैषि त्विषीमती न तत्र भयमस्ति यत्र प्राप्नोष्योषधे ॥२॥
अग्रमेष्योषधीनां ज्योतिषेवाभिदीपयन् ।
उत त्रातासि पाकस्याथो हन्तासि रक्षसः ॥३॥
यददो देवा असुरांस्त्वयाग्रे निरकुर्वत ।
ततस्त्वमध्योषधेपामार्गो अजायथाः ॥४॥
विभिन्दती शतशाखा विभिन्दन्नाम ते पिता ।
प्रत्यग्वि भिन्धि त्वं तं यो अस्माँ अभिदासति ॥५॥
असद्भूम्याः समभवत्तद्यामेति महद्व्यचः ।
तद्वै ततो विधूपायत्प्रत्यक्कर्तारमृच्छतु ॥६॥
प्रत्यङ् हि संबभूविथ प्रतीचीनफलस्त्वम् ।
सर्वान्मच्छपथाँ अधि वरीयो यावया वधम् ॥७॥

ब्राह्मणेन । परिऽउक्ता । असि । कण्वेन । नार्षदेन ।
सेनाऽइव । एषि । त्विषिऽमती । न । तत्र । भयम् । अस्ति । यत्र । प्रऽआप्नोषि । ओषधे ॥
अग्रम् । एषि । ओषधीनाम् । ज्योतिषाऽइव । अभिऽदीपयन् ।
उत । त्राता । असि । पाकस्य । अथो इति । हन्ता । असि । रक्षसः ॥ ३ ॥
यत् । अदः । देवाः । असुरान् । त्वया । अग्रे । निःऽअकुर्वत ।
ततः । त्वम् । अधि । ओषधे । अपामार्गः । अजायथाः ॥ ४ ॥
विऽभिन्दती । शतऽशाखा । विऽभिन्दन् । नाम । ते । पिता ।
प्रत्यक् । वि । भिन्धि । त्वम् । तम् । यः । अस्मान् । अभिऽदासति ॥ ५ ॥
असत् । भूम्याः । सम् । अभवत् । तत् । याम् । एति । महत् । व्यचः ।
तत् । वै । ततः । विऽधूपायत् । प्रत्यक् । कर्तारम् । ऋच्छतु ॥ ६ ॥
प्रत्यङ् । हि । सम्ऽबभूविथ । प्रतीचीनऽफलः । त्वम् ।
सर्वान् । मत् । शपथान् । अधि । वरीयः । यवय । वधम् ॥ ७ ॥

IV.19.2 O herb, you have been told of by an intellectual learned person, a Brāhmaṇa, respected among men, you come like an army of archers, there is no danger wherever you are available, O herb.

IV.19.3 You come at the head of the herbs as if illuminating with light. You are protector from sepsis and also the killer of germs.

IV.19.4 As then, in the olden times, the enlightened ones threw out the indulgent ones with your help, there-after, O herb, you were born as apāmārga (one that wipes off).

IV.19.5 You are a cleaver with your thousand branches, cleaver by name is your father, so, turning back, may you cleave him thoroughly who wants to enslave us.

IV.19.6 The evil is born out of earth, but spreading out, it reaches up to the sky. Certainly it reverts from there. May it turn back and fall on the very maker of it.

IV.19.7 Indeed you are born reverting with your fruit turned backwards. May you turn all the curses and weapons of murder far away from me.

शतेन मा परि पाहि सहस्रेणाभि रक्ष मा ।
इन्द्रस्ते वीरुधां पत उग्र ओज्मानमा दधत् ॥८॥

शतेन । मा । परि । पाहि । सहस्रेण । अभि । रक्ष । मा ।
इन्द्रः । ते । वीरुधाम् । पते । उग्रः । ओज्मानम् । आ । दधत् ॥ ८ ॥

(२०) विंशं सूक्तम्

(१-९) नवर्चस्यास्य सूक्तस्य मातृनामा ऋषिः । मातृनामौषधिर्देवता । (१) प्रथमर्चः स्वराडनुष्टुप्, (२-८) द्वितीयादिसप्तानामनुष्टुप्, (९) नवम्याश्च भुरिगनुष्टुप् छन्दांसि ॥

आ पश्यति प्रति पश्यति परा पश्यति पश्यति ।
दिवमन्तरिक्षमाद्भूमिं सर्वं तद्देवि पश्यति ॥१॥
तिस्रो दिवस्तिस्रः पृथिवीः षट् चेमाः प्रदिशः पृथक् ।
त्वयाहं सर्वा भूतानि पश्यानि देव्योषधे ॥२॥
दिव्यस्य सुपर्णस्य तस्य हासि कनीनिका ।
सा भूमिमा रुरोहिथ वह्यं श्रान्ता वधूरिव ॥३॥
तां मे सहस्राक्षो देवो दक्षिणे हस्त आ दधत् । तयाहं सर्वं पश्यामि यश्च शूद्र उतार्यः ॥४॥

आ । पश्यति । प्रति । पश्यति । परा । पश्यति । पश्यति ।
दिवम् । अन्तरिक्षम् । आत् । भूमिम् । सर्वम् । तत् । देवि । पश्यति ॥ १ ॥
तिस्रः । दिवः । तिस्रः । पृथिवीः । षट् । च । इमाः । प्रऽदिशः । पृथक् ।
त्वया । अहम् । सर्वा । भूतानि । पश्यानि । देवि । ओषधे ॥ २ ॥
दिव्यस्य । सुऽपर्णस्य । तस्य । ह । असि । कनीनिका ।
सा । भूमिम् । आ । रुरोहिथ । वह्यम् । श्रान्ता । वधूःऽइव ॥ ३ ॥
ताम् । मे । सहस्रऽअक्षः । देवः । दक्षिणे । हस्ते । आ । दधत् ।
तया । अहम् । सर्वम् । पश्यामि । यः । च । शूद्रः । उत । आर्यः ॥ ४ ॥

IV.19.8 Protect me all round with a hundred and save me from all the sides with a thousand. O lord of plants, may the resplendent Lord infuse you with tremendous vigour.

Cure and Medicine

IV.20.1 You see in front. You see behind. You see afar. You see all. Whatever is in the sky, in the midspace and also on this earth, O glorious one, you see all of it.

IV.20.2 Three skies, three earths, and these six different regions of heaven; with your aid, O glorious herb, may I see all the beings.

IV.20.3 Surely you are the eye-pupil of the divine bird having beautiful wings. As such, you have alighted on earth, just as a weary bride sits on a litter.

IV.20.4 May the thousand-eyed Lord lay that herb on my right hand. With that may equally I see through all, whether a sūdra (labourer) or an arya (master; employer). (See.Ṛg.X.90.12 for four classes or four varṇas of Aryan social structure in the Purusa Sūkta of the Yajurveda, Chapter XXXI)

आविष्कृणुष्व रूपाणि मात्मानमप गूहथाः ।
अथो सहस्रचक्षो त्वं प्रति पश्याः किमीदिनः ॥५॥

दर्शय मा यातुधानान्दर्शय यातुधान्यः । पिशाचान्त्सर्वान्दर्शयेति त्वा रभ ओषधे ॥६॥

कश्यपस्य चक्षुरसि शुन्याश्च चतुरक्ष्याः । वीध्रे सूर्यमिव सर्पन्तं मा पिशाचं तिरस्करः ॥७॥

उदग्रभं परिपाणाद्यातुधानं किमीदिनम् । तेनाहं सर्वं पश्याम्युत शूद्रमुतार्यम् ॥८॥

यो अन्तरिक्षेण पतति दिवं यश्चातिसर्पति ।
भूमिं यो मन्यते नाथं तं पिशाचं प्र दर्शय ॥९॥

आविः । कृणुष्व । रूपाणि । मा । आत्मानम् । अप । गूहथाः ।
अथो इति । सहस्रचक्षो इति सहस्रऽचक्षो । त्वम् । प्रति । पश्याः । किमीदिनः ॥ ५ ॥

दर्शय । मा । यातुऽधानान् । दर्शय । यातुऽधान्यः ।
पिशाचान् । सर्वान् । दर्शय । इति । त्वा । आ । रभे । ओषधे ॥ ६ ॥

कश्यपस्य । चक्षुः । असि । शुन्याः । च । चतुःऽअक्ष्याः ।
वीध्रे । सूर्यम्ऽइव । सर्पन्तम् । मा । पिशाचम् । तिरः । करः ॥ ७ ॥

उत् । अग्रभम् । परिऽपानात् । यातुऽधानम् । किमीदिनम् ।
तेन । अहम् । सर्वम् । पश्यामि । उत । शूद्रम् । उत । आर्यम् ॥ ८ ॥

यः । अन्तरिक्षेण । पतति । दिवम् । यः । च । अतिऽसर्पति ।
भूमिम् । यः । मन्यते । नाथम् । तम् । पिशाचम् । प्र । दर्शय ॥ ९ ॥

(२१) एकविंशं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । गावो देवताः । (१, ५-७) प्रथमर्चः पञ्चम्यादितृचस्य च त्रिष्टुप्, (२-४) द्वितीयादितृचस्य च जगती छन्दसी ॥

आ गावो अग्मन्नुत भद्रमक्रन्त्सीदन्तु गोष्ठे रणयन्त्वस्मे ।
प्रजावतीः पुरुरूपा इह स्युरिन्द्राय पूर्वीरुषसो दुहानाः ॥१॥

आ । गावः । अग्मन् । उत । भद्रम् । अक्रन् । सीदन्तु । गोऽस्थे । रणयन्तु । अस्मे इति ।
प्रजाऽवतीः । पुरुऽरूपाः । इह । स्युः । इन्द्राय । पूर्वीः । उषसः । दुहानाः ॥ १ ॥

IV.20.5 Make the forms of things manifest. Do not hide their true selves. And then, O thousand-eyed one, may you see the robbers face to face. (kimīdin=robbers and plunderers; see Av.I.VII.I; low class of the Aryan Society – dirty and malignant. According to the Nirukta, VI.2, the word originally means one who goes about crying, kimidānīm, Quid nine, meaning what now or kim idam.

IV.20.6 Enable me to see the he-torturers (yātudhāna). Enable me to see also the she-tortures (yatudhānī). Enable me to see all the blood-suckers. For this purpose, O herb, I take hold of you.

IV.20.7 You are the sight of Kaśyapa (one who sees clearly), and of the four-eyed she-hound (caturākṣya śunyā). May you not conceal the blood-sucker; make it manifest like the sun crawling in the sky.

IV.20.8 I have dragged the torturer robber out of his shelter. With him (under my control) now I see through all, whether a sūdra (labourer) or an arya (master; employer).

IV.20.9 May you enable me to see clearly the blood-sucker, whoever flies about in the mid-space, and whoever goes beyond the sky and whoever thinks the earth as his refuge.

Brahmā

IV.21.1 May cows come and bring us good fortune; let them stay in our cowsheds and enjoy in our company. May many coloured cows bring here prolific milk for offerings to the resplendent Lord at many dawns. (Also Ṛg. VI.28.1)

इन्द्रो यज्वने गृणते च शिक्षत उपेद्ददाति न स्वं मुषायति।
भूयोभूयो रयिमिदस्य वर्धयन्नभिन्ने खिल्ये नि दधाति देवयुम् ॥२॥
न ता नशन्ति न दभाति तस्करो नासामामित्रो व्यथिरा दधर्षति।
देवांश्च याभिर्यजते ददाति च ज्योगित्ताभिः सचते गोपतिः सह ॥३॥
न ता अर्वा रेणुककाटोऽश्नुते न संस्कृतत्रमुप यन्ति ता अभि।
उरुगायमभयं तस्य ता अनु गावो मर्तस्य वि चरन्ति यज्वनः ॥४॥
गावो भगो गाव इन्द्रो म इच्छाद्गावः सोमस्य प्रथमस्य भक्षः।
इमा या गावः स जनास इन्द्र इच्छामि हृदा मनसा चिदिन्द्रम् ॥५॥
यूयं गावो मेदयथा कृशं चिदश्रीरं चित्कृणुथा सुप्रतीकम्।
भद्रं गृहं कृणुथ भद्रवाचो बृहद्वो वय उच्यते सभासु ॥६॥
प्रजावतीः सूयवसे रुशन्तीः शुद्धा अपः सुप्रपाणे पिबन्तीः।
मा व स्तेन ईशत माघशंसः परि वो रुद्रस्य हेतिर्वृणक्तु ॥७॥

इन्द्रः। यज्वने। गृणते। च। शिक्षते। उप। इत्। ददाति। न। स्वम्। मुषायति।
भूयःऽभूयः। रयिम्। इत्। अस्य। वर्धयन्। अभिन्ने। खिल्ये। नि। दधाति। देवऽयुम् ॥ २ ॥
न। ताः। नशन्ति। न। दभाति। तस्करः। न। आसाम्। आमित्रः। व्यथिः। आ। दधर्षति।
देवान्। च। याभिः। यजते। ददाति। च। ज्योक्। इत्। ताभिः। सचते। गोऽपतिः। सह ॥
न। ताः। अर्वा। रेणुकऽकाटः। अश्नुते। न। संस्कृतत्रम्। उप। यन्ति। ताः। अभि।
उरुऽगायम्। अभयम्। तस्य। ताः। अनु। गावः। मर्तस्य। वि। चरन्ति। यज्वनः ॥ ४ ॥
गावः। भगः। गावः। इन्द्रः। मे। इच्छात्। गावः। सोमस्य। प्रथमस्य। भक्षः।
इमाः। याः। गावः। सः। जनासः। इन्द्रः। इच्छामि। हृदा। मनसा। चित्। इन्द्रम् ॥
यूयम्। गावः। मेदयथ। कृशम्। चित्। अश्रीरम्। चित्। कृणुथ। सुऽप्रतीकम्।
भद्रम्। गृहम्। कृणुथ। भद्रऽवाचः। बृहत्। वः। वयः। उच्यते। सभासु ॥ ६ ॥
प्रजाऽवतीः। सुऽयवसे। रुशन्तीः। शुद्धाः। अपः। सुऽप्रपाने। पिबन्तीः।
मा। वः। स्तेनः। ईशत। मा। अघऽशंसः। परि। वः। रुद्रस्य। हेतिः। वृणक्तु ॥ ७ ॥

IV.21.2 The resplendent Lord bestows affluence on devotee who offers worship and oblations. He takes not what belongs to the worshipper and gives him more; thereby increasing his wealth more and ever-more; he places the devotee in fortified positions, free from danger. (Also Ṛg. VI.28.2)

IV.21.3 Let not the cows run away from us, let no thief carry them away; let no hostile weapon fall upon them. May the master of the cattle be long possessed of them, with the milk products of which he makes offerings and with which he serves the godly men. (Also Ṛg. VI.28.3)

IV.21.4 Let not the cows fall a victim to the arrogant, dust-spurning war-horse. Let them not fall in the hands of a butcher or his shop. Let the cattle of the man, the householder, move about free and graze out of fear. (Also Ṛg.VI.28.4)

IV.21.5 May the cows be our affluence (Bhaga); may the resplendent Lord (Indra) grant us cattle; may the cows yield food (milk and butter) of the first libation (Soma). These cows, O men, are sacred as the Lord resplendent Himself, the Lord whose blessings we crave for, with head and heart.

IV.21.6 O cows, even when worn out and wasted, you fatten (in due course); you from ugly appearance, become beautiful to look on. May you make my home prosperous; may you have auspicious voices. Your power and position is magnified in our assemblies and associations (sabhāsu).

IV.21.7 May you, O cows, have many calves grazing upon good pastures and drinking pure water at accessible ponds. May no thief be your master. May no beast of prey assail you and may the dart of vital Lord (rudrasya hetiḥ) never fall on you.

(२२) द्वाविंशं सूक्तम्

(१-७) समर्चस्यास्य सूक्तस्य वसिष्ठ अथर्वा वा ऋषिः । इन्द्रो देवता । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

इमर्मिन्द्र वर्धय क्षत्रियं म इमं विशामेकवृषं कृणु त्वम् ।
निरमित्रानक्ष्णुह्यस्य सर्वांस्तान्रन्धयास्मा अहमुत्तरेषु ॥१॥
एमं भज ग्रामे अश्वेषु गोषु निष्टं भज यो अमित्रो अस्य ।
वर्ष्मं क्षत्राणामयमस्तु राजेन्द्र शत्रुं रन्धय सर्वमस्मै ॥२॥
अयमस्तु धनपतिर्धनानामयं विशां विश्पतिरस्तु राजा ।
अस्मिन्निन्द्र महि वर्चांसि धेह्यवर्चसं कृणुहि शत्रुमस्य ॥३॥
अस्मै द्यावापृथिवी भूरि वामं दुहाथां घर्मदुघे इव धेनू ।
अयं राजा प्रिय इन्द्रस्य भूयात्प्रियो गवामोषधीनां पशूनाम् ॥४॥
युनज्मि त उत्तरावन्तमिन्द्रं येन जयन्ति न पराजयन्ते ।
यस्त्वा करदेकवृषं जनानामुत राज्ञामुत्तमं मानवानाम् ॥५॥
उत्तरस्त्वमधरे ते सपत्ना ये के च राजन्प्रतिशत्रवस्ते ।
एकवृष इन्द्रसखा जिगीवां छत्रूयतामा भरा भोजनानि ॥६॥

इमम् । इन्द्र । वर्धय । क्षत्रियम् । मे । इमम् । विशाम् । एकऽवृषम् । कृणु । त्वम् ।
निः । अमित्रान् । अक्ष्णुहि । अस्य । सर्वान् । तान् । रन्धय । अस्मै । अहम्ऽउत्तरेषु ॥ १ ॥
आ । इमम् । भज । ग्रामे । अश्वेषु । गोषु । निः । तम् । भज । यः । अमित्रः । अस्य ।
वर्ष्म । क्षत्राणाम् । अयम् । अस्तु । राजा । इन्द्र । शत्रुम् । रन्धय । सर्वम् । अस्मै ॥२॥
अयम् । अस्तु । धनऽपतिः । धनानाम् । अयम् । विशाम् । विश्पतिः । अस्तु । राजा ।
अस्मिन् । इन्द्र । महि । वर्चांसि । धेहि । अवर्चसम् । कृणुहि । शत्रुम् । अस्य ॥ ३ ॥
अस्मै । द्यावापृथिवी इति । भूरि । वामम् । दुहाथाम् । घर्मदुघे इवेति घर्मदुघेऽइव । धेनू इति ।
अयम् । राजा । प्रियः । इन्द्रस्य । भूयात् । प्रियः । गवाम् । ओषधीनाम् । पशूनाम् ॥
युनज्मि । ते । उत्तरऽवन्तम् । इन्द्रम् । येन । जयन्ति । न । पराऽजयन्ते ।
यः । त्वा । करत् । एकऽवृषम् । जनानाम् । उत । राज्ञाम् । उत्ऽतमम् । मानवानाम् ॥
उत्तरः । त्वम् । अधरे । ते । सऽपत्नाः । ये । के । च । राजन् । प्रतिऽशत्रवः । ते ।
एकऽवृषः । इन्द्रऽसखा । जिगीवान् । शत्रुऽयताम् । आ । भर । भोजनानि ॥ ६ ॥

Indra - Kṣatriya King

IV.22.1 O resplendent Lord, may you exalt this ruling prince of mine, make him the unrivalled strong man among people; disintegrate his adversaries, and put all of them under his control in the struggles for superiority.

IV.22.2 Bestow on this prince the possession of village (grāma), of horses and of cows. Dispossess him who is enemy of this prince, O resplendent Lord, may this prince become the embodiment of ruling powers. May you put all his enemies under his subjugation.

IV.22.3 May this man become master of immense riches, (dhanānām dhanapatiḥ). May he become glorious (rājā) master of the people, popular among them,O resplendent Lord, may you bestow great lustre of his enemies also on him and make his foes lustreless.

IV.22.4 O heaven and earth, like two cows yielding milk for sacrificial purposes, may you grant to this prince in plenty whatever is desirable. May this prince gain the affection of the resplendent Lord, of the cattle, of the plants, and of all the ạnimals as well.

IV.22.5 I put in league with (or I am on the sides of) the resplendent Lord, always superior to all, with whose help men conquer and are never conquered. May He make you unrivalled strong man among people, and even among princes and the best (man) among human beings.

IV.22.6 You are superior and inferior are your rivals, as well as those, whoever, O king, are your opponents. Unrivalled in power, friendly to the resplendent Lord, and victorious, may you take away the wealth of those, who behave as enemy.

सिंहप्रतीको विशो अद्धि सर्वा व्याघ्रप्रतीकोव बाधस्व शत्रून्।
एकवृष इन्द्रसखा जिगीवां छत्रूयतामा खिदा भोजनानि ॥७॥

सिंहऽप्रतीकः। विशः। अद्धि। सर्वाः। व्याघ्रऽप्रतीकः। अव। बाधस्व। शत्रून्।
एकऽवृषः। इन्द्रऽसखा। जिगीवान्। शत्रुऽयताम्। आ। खिद। भोजनानि ॥७॥

(२३) त्रयोविंशं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्य मृगार ऋषिः। प्रचेता अग्निर्देवता। (१-२, ५, ७) प्रथमाद्वितीयापञ्चमीसप्तमीनामृचां त्रिष्टुप्, (३) तृतीयायाः पुरस्ताज्ज्योतिष्मती त्रिष्टुप्, (४) चतुर्थ्या अनुष्टुप्, (६) षष्ठयाश्च प्रस्तारपङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

अग्नेर्मन्वे प्रथमस्य प्रचेतसः पाञ्चजन्यस्य बहुधा यमिन्धते।
विशोविशः प्रविशिवांसमीमहे स नो मुञ्चत्वंहसः ॥१॥
यथा हव्यं वहसि जातवेदो यथा यज्ञं कल्पयसि प्रजानन्।
एवा देवेभ्यः सुमतिं न आ वह स नो मुञ्चत्वंहसः ॥२॥
यामन्यामन्नुपयुक्तं वहिष्ठं कर्मन्कर्मन्नाभगम्।
अग्निमीडे रक्षोहणं यज्ञवृधं घृताहुतं स नो मुञ्चत्वंहसः ॥३॥
सुजातं जातवेदसमग्निं वैश्वानरं विभुम्।
हव्यवाहं हवामहे स नो मुञ्चत्वंहसः ॥४॥

अग्नेः। मन्वे। प्रथमस्य। प्रऽचेतसः। पाञ्चऽजन्यस्य। बहुऽधा। यम्। इन्धते।
विशःऽविशः। प्रविशिऽवांसम्। ईमहे। सः। नः। मुञ्चतु। अंहसः ॥ १ ॥
यथा। हव्यम्। वहसि। जातऽवेदः। यथा। यज्ञम्। कल्पयसि। प्रऽजानन्।
एव। देवेभ्यः। सुऽमतिम्। नः। आ। वह। सः। नः। मुञ्चतु। अंहसः ॥ २ ॥
यामन्ऽयामन्। उपऽयुक्तम्। वहिष्ठम्। कर्मन्ऽकर्मन्। आऽभगम्। अग्निम्। ईडे।
रक्षःऽहनम्। यज्ञऽवृधम्। घृतऽआहुतम्। सः। नः। मुञ्चतु। अंहसः ॥ ३ ॥
सुऽजातम्। जातऽवेदसम्। अग्निम्। वैश्वानरम्। विऽभुम्।
हव्यऽवाहम्। हवामहे। सः। नः। मुञ्चतु। अंहसः ॥ ४ ॥

IV.22.7 Just like a lion, eat up all the clans. Just like a tiger defeat and drive away the enemies. Unrivalled in power, friendly to the resplendent Lord, and victorious may you snatch away the wealth of those who behave as enemy.

Agni

IV.23.1 I meditate on the fire-divine, the first of all in rank, and extra-ordinary wise, belonging to five classes of people. Him they kindle on various occasions. We beg of him, who has entered each and every creature. As such, may he release us from sin.

IV.23.2 O knower of all, as you carry the oblations and as you arrange the sacrifice knowing every detail, so may you convey the favour of the enlightened ones to us. As such, may he free us from sin.

IV.23.3 I adore the fire-divine, that is put to use at each and every time, the best of the carriers, worshipped at each and every rite, the destroyer of evil ones, fosterer of sacrifice, receiver of the oblation of clarified butter. As such, may he free us from sin.

IV.23.4 We invoke the fire-divine, nobly born, the knower of all, benefactor of all men, the mighty, and carrier of oblations. As such, may he free us from sin.

येन ऋषयो बलमद्योतयन्युजा येनासुराणामयुवन्त मायाः ।
येनाग्निना पणीनिन्द्रो जिगाय स नो मुञ्चत्वंहसः ॥५॥
येन देवा अमृतमन्वविन्दन्येनौषधीर्मधुमतीरकृण्वन् ।
येन देवाः स्वराभरन्त्स नो मुञ्चत्वंहसः ॥६॥
यस्येदं प्रदिशि यद्विरोचते यज्जातं जनितव्यं च केवलम् ।
स्तौम्यग्निं नाथितो जोहवीमि स नो मुञ्चत्वंहसः ॥७॥

येन । ऋषयः । बलम् । अद्योतयन् । युजा । येन । असुराणाम् । अयुवन्त । मायाः ।
येन । अग्निना । पणीन् । इन्द्रः । जिगाय । सः । नः । मुञ्चतु । अंहसः ॥ ५ ॥
येन । देवाः । अमृतम् । अनुऽअविन्दन् । येन । ओषधीः । मधुऽमतीः । अकृण्वन् ।
येन । देवाः । स्वः । आऽअभरन् । सः । नः । मुञ्चतु । अंहसः ॥ ६ ॥
यस्य । इदम् । प्रऽदिशि । यत् । विऽरोचते । यत् । जातम् । जनितव्यम् । च । केवलम् ।
स्तौमि । अग्निम् । नाथितः । जोहवीमि । सः । नः । मुञ्चतु । अंहसः ॥ ७ ॥

(२४) चतुर्विंशं सूक्तम्

(१–७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्य मृगार ऋषिः । इन्द्रो देवता । (१) प्रथमर्चः शाक्करीगर्भा पुरःशाक्करी त्रिष्टुप्, (२–७) द्वितीयादिषण्णाञ्च त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

इन्द्रस्य मन्महे शश्वदिदस्य मन्महे वृत्रघ्न स्तोमा उप मेम आगुः ।
यो दाशुषः सुकृतो हवमेति स नो मुञ्चत्वंहसः ॥१॥
य उग्रीणामुग्रबाहुर्ययुर्यो दानवानां बलमारुरोज ।
येन जिताः सिन्धवो येन गावः स नो मुञ्चत्वंहसः ॥२॥

इन्द्रस्य । मन्महे । शश्वत् । इत् । अस्य । मन्महे । वृत्रऽघ्नः । स्तोमाः । उप । मा । इमे । आ । अगुः ।
यः । दाशुषः । सुऽकृतः । हवम् । एति । सः । नः । मुञ्चतु । अंहसः ॥ १ ॥
यः । उग्रीणाम् । उग्रऽबाहुः । ययुः । यः । दानवानाम् । बलम् । आऽरुरोज ।
येन । जिताः । सिन्धवः । येन । गावः । सः । नः । मुञ्चतु । अंहसः ॥ २ ॥

IV.23.5 With whom as a friend the seers (the Ṛṣis) showed their strength; with whom the enlightened ones broke through the wiles (māyā) of the self-seekers; with whom, the fire-divine, the resplendent self wins over the barterers (paṇi). As such, may he free us from sin.

IV.23.6 With whom as an aid, the enlightened ones obtain immortality; with whom they make the seasonal plants full of sweet sap; with whose aid enlightened ones attain the world of light; as such may he (the fire-divine) free us from sin.

IV.23.7 Under whose sole command lies all this that shines, and whatever is born and whatever is yet to be born. I, a suppliant, praise the fire divine and invoke him again and again. As such may he free us from sin.

Indra

IV.24.1 We meditate on the resplendent Lord, surely we meditate on Him, the killer of the evil. These praise-verses have come to me. He, who comes at the call of the donor and the virtuous. As such may He free us from sin. (aṁhasaḥ)

IV.24.2 He, who Himself of formidable arms, is the subduer of the formidable ones; who shatters the strength of the mighty self-seekers; who has conquered the oceans and the lands (gāvaḥ). As such may He free us from sin. (go = earth; land).

यश्चर्षणिप्रो वृषभः स्वर्विद्यस्मै ग्रावाणः प्रवदन्ति नृम्णम् ।
यस्याध्वरः सप्तहोता मदिष्ठः स नो मुञ्चत्वंहसः ॥३॥
यस्य वशास ऋषभास उक्षणो यस्मै मीयन्ते स्वरवः स्वर्विदे ।
यस्मै शुक्रः पवते ब्रह्मशुम्भितः स नो मुञ्चत्वंहसः ॥४॥
यस्य जुष्टिं सोमिनः कामयन्ते यं हवन्त इषुमन्तं गविष्टौ ।
यस्मिन्नर्कः शिश्रिये यस्मिन्नोजः स नो मुञ्चत्वंहसः ॥५॥
यः प्रथमः कर्मकृत्याय जज्ञे यस्य वीर्यं प्रथमस्यानुबुद्धम् ।
येनोद्यतो वज्रोऽभ्यायताहिं स नो मुञ्चत्वंहसः ॥६॥
यः संग्रामान्नयति सं युधे वशी यः पुष्टानि संसृजति द्वयानि ।
स्तौमीन्द्रं नाथितो जोहवीमि स नो मुञ्चत्वंहसः ॥७॥

यः । चर्षणिऽप्रः । वृषभः । स्वःऽवित् । यस्मै । ग्रावाणः । प्रऽवदन्ति । नृम्णम् ।
यस्य । अध्वरः । सप्तऽहोता । मदिष्ठः । सः । नः । मुञ्चतु । अंहसः ॥ ३ ॥
यस्य । वशासः । ऋषभासः । उक्षणः । यस्मै । मीयन्ते । स्वरवः । स्वःऽविदे ।
यस्मै । शुक्रः । पवते । ब्रह्मऽशुम्भितः । सः । नः । मुञ्चतु । अंहसः ॥ ४ ॥
यः । प्रथमः । कर्मऽकृत्याय । जज्ञे । यस्य । वीर्यम् । प्रथमस्य । अनुऽबुद्धम् ।
येन । उत्ऽयतः । वज्रः । अभिऽआयत । अहिम् । सः । नः । मुञ्चतु । अंहसः ॥ ६ ॥
यः । सम्ऽग्रामान् । नयति । सम् । युधे । वशी । यः । पुष्टानि । सम्ऽसृजति । द्वयानि ।
स्तौमि । इन्द्रम् । नाथितः । जोहवीमि । सः । नः । मुञ्चतु । अंहसः ॥ ७ ॥
यस्य । जुष्टिम् । सोमिनः । कामयन्ते । यम् । हवन्ते । इषुऽमन्तम् । गोऽइष्टौ ।
यस्मिन् । अर्कः । शिश्रिये । यस्मिन् । ओजः । सः । नः । मुञ्चतु । अंहसः ॥ ५ ॥

(२५) पञ्चविंशं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्य मृगार ऋषिः । वायुसवितारौ देवते । (१-२, ४-६) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोश्चतुर्थ्यादितृचस्य च त्रिष्टुप्, (३) तृतीयाया अतिशक्करीगर्भा जगती, (७) सप्तम्याश्च पथ्याबृहती छन्दांसि ॥

वायोः सवितुर्विदथानि मन्महे यावात्मन्वद्विशथो यौ च रक्षथः ।
यौ विश्वस्य परिभू बभूवथुस्तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥१॥

वायोः । सवितुः । विदथानि । मन्महे । यौ । आत्मन्ऽवत् । विशथः । यौ । च । रक्षथः ।
यौ । विश्वस्य । परिभू इति परिऽभू । बभूवथुः । तौ । नः । मुञ्चतम् । अंहसः ॥ १ ॥

IV.24.3 He, who makes men perfect, who is the showerer and who is the bestower of light; for whom the pressing stones make pleasing sounds; whose sacrifice with seven priests is the most delightful; as such, may He free us from sin.

IV.24.4 He, who is the possessor of benign cows, bulls and oxen; for whom, the bestower of light, sacrificial posts are set up; for whom the devotional bliss, consecrated with prayers, is made pure; as such, may He free us from sin.

IV.24.5 He, whose pleasure the drinks of devotional bliss desire; whom the arrow-shooter (ṣuman), invoke for fulfillment of their desires; in whom the worshiper seeks shelter and in whom the vigour; as such, may He free us from sin.

IV.24.6 He, who the foremost, has come into existence for leading sacrificial work to completion; whose unrivalled power is known all around; whose lifted up weapon has cut down the mountain; as such, may He free us from sin.

IV.24.7 He, who in over-all control, leads the hosts of men for battle; who unites the mature couples together, I praise the resplendent Lord; as suppliant, I invoke Him again and again. As such, may He free us from sin.

Vayu - Savitṛ Pair

IV.25.1 We meditate on the qualities of the sun, elemental wind (vāyu) and of the impeller (savituḥ), both of whom enter the living beings and who protect them. Both of them have become the encompassers of all. As such, may both of them free us from sin.

ययोः संख्यांता वरिमा पार्थिवानि याभ्यां रजो युपितमन्तरिक्षे ।
ययोः प्रायं नान्वानशे कश्चन तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥२॥
तवं व्रते नि विशन्ते जनासस्त्वय्युदिते प्रेरते चित्रभानो ।
युवं वायो सविता च भुवनानि रक्षथस्तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥३॥
अपेतो वायो सविता च दुष्कृतमप रक्षांसि शिमिदां च सेधतम् ।
सं ह्यू३र्जया सृजथः सं बलेन तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥४॥
रयिं मे पोषं सवितोत वायुस्तनू दक्षमा सुवतां सुशेवम् ।
अयक्ष्मतातिं महं इह धत्तं तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥५॥
प्र सुमतिं सवितर्वाय ऊतये महस्वन्तं मत्सरं मादयाथः ।
अर्वाग्वामस्य प्रवतो नि यच्छतं तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥६॥
उप श्रेष्ठा न आशिषो देवयोर्धामन्नस्थिरन् ।
स्तौमि देवं सवितारं च वायुं तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥७॥

ययोः । सम्ऽख्यांता । वरिमा । पार्थिवानि । याभ्याम् । रजः । युपितम् । अन्तरिक्षे ।
ययोः । प्रऽअयम् । न । अनुऽआनशे । कः । चन । तौ । नः । मुञ्चतम् । अंहसः ॥ २ ॥
तवं । व्रते । नि । विशन्ते । जनासः । त्वयि । उत्ऽइते । प्र । ईरते । चित्रभानो इति चित्रऽभानो ।
युवम् । वायो इति । सविता । च । भुवनानि । रक्षथः । तौ । नः । मुञ्चतम् । अंहसः ॥ ३ ॥
अप । इतः । वायो इति । सविता । च । दुःऽकृतम् । अप । रक्षांसि । शिमिदाम् । च । सेधतम् ।
सम् । हि । ऊर्जया । सृजथः । सम् । बलेन । तौ । नः । मुञ्चतम् । अंहसः ॥ ४ ॥
रयिम् । मे । पोषम् । सविता । उत । वायुः । तनू इति । दक्षम् । आ । सुव्रताम् । सुऽशेवम् ।
अयक्ष्मऽतातिम् । महः । इह । धत्तम् । तौ । नः । मुञ्चतम् । अंहसः ॥ ५ ॥
प्र । सुऽमतिम् । सवितः । वायो इति । ऊतये । महस्वन्तम् । मत्सरम् । मादयाथः ।
अर्वाक् । वामस्य । प्रऽवतः । नि । यच्छतम् । तौ । नः । मुञ्चतम् । अंहसः ॥ ६ ॥
उप । श्रेष्ठाः । नः । आऽशिषः । देवयोः । धामन् । अस्थिरन् ।
स्तौमि । देवम् । सवितारम् । च । वायुम् । तौ । नः । मुञ्चतम् । अंहसः ॥ ७ ॥

IV.25.2 These two, whose physical expanses have been counted up; by whom the cloud is held up in the midspace; whose speed none-so-ever has reached; as such, may both of them free us from sin.

IV.25.3 O Lord of beauteous lustre, in conformity with your course, men go in (for rest) and at your rising they move about. Both of you, O sun and O wind, protect all the beings. As such, may both of you free us from sin.

IV.25.4 May the elemental wind and the impeller sun remove the evil action from here; may both of them drive away the killers and the torturers. May they endow us with vigour and strength. May both of them free us from sin.

IV.25.5 May the impeller sun and the elemental wind grant to me the enjoyable riches and nourishment, an excellent body, and dexterity. May both of them grant me complete freedom from consumption. As such, may both of you free us from sin.

IV.25.6 O impeller sun, O elemental wind, may both of you grant wisdom to us for our preservation. May you enable us to enjoy the bright and exhilarating (soma), the sap of a creeper available at great heights on mountains. As such, may both of you free us from sin.

IV.25.7 In the domain of these two bounties of Nature, the best of the blessings have unto us. I praise the divine impeller the sun and the elemental wind. As such, may both of them free us from sin.

(२६) षड्विंशं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्य मृगार ऋषिः। द्यावापृथिव्यौ देवते। (१) प्रथमर्चः पुरोऽतिजगती,
(२-६) द्वितीयादिपञ्चानां त्रिष्टुप्, (७) सप्तम्याश्च शाक्वरगर्भातिमध्येज्योतिस्त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

मन्वे वां द्यावापृथिवी सुभोजसौ सचेतसौ ये अप्रथेथाममिता योजनानि ।
प्रतिष्ठे ह्यभवतं वसूनां ते नो मुञ्चतमंहसः ॥१॥
प्रतिष्ठे ह्यभवतं वसूनां प्रवृद्धे देवी सुभगे उरूची ।
द्यावापृथिवी भवतं मे स्योने ते नो मुञ्चतमंहसः ॥२॥
असंतापे सुतपसौ हुवेहमुर्वी गम्भीरे कविभिर्नमस्ये३ ।
द्यावापृथिवी भवतं मे स्योने ते नो मुञ्चतमंहसः ॥३॥
ये अमृतं बिभृथो ये हवींषि ये स्रोत्या बिभृथो ये मनुष्या३न् ।
द्यावापृथिवी भवतं मे स्योने ते नो मुञ्चतमंहसः ॥४॥
ये उस्रिया बिभृथो ये वनस्पतीन्ययोर्वां विश्वा भुवनान्यन्तः ।
द्यावापृथिवी भवतं मे स्योने ते नो मुञ्चतमंहसः ॥५॥
ये कीलालेन तर्पयथो ये घृतेन याभ्यामृते न किं चन शक्नुवन्ति ।
द्यावापृथिवी भवतं मे स्योने ते नो मुञ्चतमंहसः ॥६॥

मन्वे । वाम् । द्यावापृथिवी इति । सुऽभोजसौ । सऽचेतसौ । ये इति । अप्रथेथाम् । अमिता । योजनानि । प्रतिस्थे इति प्रतिऽस्थे । हि । अभवतम् । वसूनाम् । ते इति । नः । मुञ्चतम् । अंहसः ॥ १ ॥
प्रतिस्थे इति प्रतिऽस्थे । हि । अभवतम् । वसूनाम् । प्रवृद्धे इति प्रऽवृद्धे । देवी इति । सुभगे इति सुऽभगे । उरूची इति । द्यावापृथिवी इति । भवतम् । मे । स्योने इति । ते इति । नः । मुञ्चतम् । अंहसः ॥ २ ॥
असंतापे इत्यसम्ऽतापे । सुऽतपसौ । हुवे । अहम् । उर्वी इति । गम्भीरे इति । कविऽभिः । नमस्ये३ इति । द्यावापृथिवी इति । ०० ॥ ३ ॥
ये इति । अमृतम् । बिभृथः । ये इति । हवींषि । ये इति । स्रोत्याः । बिभृथः । ये इति । मनुष्या३न् । द्यावापृथिवी इति । भवतम् । मे । स्योने इति । ते इति । नः । मुञ्चतम् । अंहसः ॥ ४ ॥
ये इति । उस्रियाः । बिभृथः । ये इति । वनस्पतीन् । ययोः । वाम् । विश्वा । भुवनानि । अन्तः । द्यावापृथिवी इति । भवतम् । मे । स्योने इति । ते इति । नः । मुञ्चतम् । अंहसः ॥ ५ ॥
ये इति । कीलालेन । तर्पयथः । ये इति । घृतेन । याभ्याम् । ऋते । न । किम् । चन । शक्नुवन्ति । द्यावापृथिवी इति । भवतम् । मे । स्योने इति । ते इति । नः । मुञ्चतम् । अंहसः ॥ ६ ॥

Dyāva - Pṛthivī Pair

IV.26.1 I meditate on both of you, O heaven and earth, good providers of food, and sympathetic, who are extended up to innumerable leagues. You two have become the permanent seat of goodly treasures. As such, may both of you free us form sin.

IV.26.2 You two have become permanent seat of goodly treasures. You two are very ancient, divine, full of glory and far-extended. O heaven and earth, may you two be gracious to me. As such, may both of you free us from sin.

IV.26.3 I invoke both of you, who cause no pain, who give proper warmth, who are far-extended, fathomless, and worthy of adoration by the omnivisioned seers. O heaven and earth, may you two be gracious to me. As such, may both of you free us form sin.

IV.26.4 You two, who possess immortality, who possess offerings, who possess rivers and who possess men; O heaven and earth, may you two be gracious to me. As such, may both of you free us from sin.

IV.26.5 You two, who support ruddy cows, who support vegetation (vanaspati, forest trees), and within whom you two are all the beings contained, O heaven and earth, may you two be gracious to me. As such, may both of you free us from sin.

IV.26.6 You two, who gratify with delicious drink, and with clarified butter; without whom, you two, one cannot do anything whatsoever; O heaven and earth, may you two be gracious to me. As such, may both of you free us from sin.

यन्मेदमभिशोचति येनंयेन वा कृतं पौरुषेयान्न दैवात् ।
स्तौमि द्यावापृथिवी नाथितो जोहवीमि ते नो मुञ्चतमंहसः ॥७॥

यत् । मा । इदम् । अभिऽशोचति । येनंऽयेन । वा । कृतम् । पौरुषेयात् । न । दैवात् ।
स्तौमि । द्यावापृथिवी इति । नाथितः । जोहवीमि । ते इति । नः । मुञ्चतम् । अंहसः ॥ ७ ॥

(२७) सप्तविंशं सूक्तम्

(१–७) सप्तविंशस्यास्य सूक्तस्य मृगार ऋषिः । मरुतो देवताः । त्रिष्टुप् छन्दः ।

मरुतां मन्वे अधि मे ब्रुवन्तु प्रेमं वाजं वाजसाते अवन्तु ।
आशूनिव सुयमानह्व ऊतये ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥१॥
उत्समक्षितं व्यचन्ति ये सदा य आसिञ्चन्ति रसमोषधीषु ।
पुरो दधे मरुतः पृश्निमातॄंस्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥२॥
पयो धेनूनां रसमोषधीनां जवमर्वतां कवयो य इन्वथ ।
शग्मा भवन्तु मरुतो नः स्योनास्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥३॥
अपः समुद्राद्दिवमुद्वहन्ति दिवस्पृथिवीमभि ये सृजन्ति ।
ये अद्भिरीशाना मरुतश्चरन्ति ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥४॥
ये कीलालेन तर्पयन्ति ये घृतेन ये वा वयो मेदसा संसृजन्ति ।
ये अद्भिरीशाना मरुतो वर्षयन्ति ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥५॥

मरुताम् । मन्वे । अधि । मे । ब्रुवन्तु । प्र । इमम् । वाजम् । वाजऽसाते । अवन्तु ।
आशून्ऽइव । सुऽयमान् । अह्वे । ऊतये । ते । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ १ ॥
उत्सम् । अक्षितम् । विऽअचन्ति । ये । सदा । ये । आऽसिञ्चन्ति । रसम् । ओषधीषु ।
पुरः । दधे । मरुतः । पृश्निऽमातॄन् । ते । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ २ ॥
पयः । धेनूनाम् । रसम् । ओषधीनाम् । जवम् । अर्वताम् । कवयः । ये । इन्वथ ।
शग्माः । भवन्तु । मरुतः । नः । स्योनाः । ते । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ ३ ॥
अपः । समुद्रात् । दिवम् । उत् । वहन्ति । दिवः । पृथिवीम् । अभि । ये । सृजन्ति ।
ये । अत्ऽभिः । ईशानाः । मरुतः । चरन्ति । ते । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ ४ ॥
ये । कीलालेन । तर्पयन्ति । ये । घृतेन । ये । वा । वयः । मेदसा । सम्ऽसृजन्ति ।
ये । अत्ऽभिः । ईशानाः । मरुतः । वर्षयन्ति । ते । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ ५ ॥

IV.26.7 This grief, which torments me, whosoever might have caused it, is not due to the bounties of Nature, but is caused by human action. To get rid of it, I praise heaven and earth. Being a suppliant, I invoke them again and again. As such, may both of them free us from sin.

Marut

IV.27.1 I meditate on maruts (cloud-bearing winds). May they speak favourably for me. May they preserve this strength in the battle. Like well-trained swift horses, them I invoke for my protection. As such, may they free us from sin.

IV.27.2 Who always increase the unexhausting spring of water; who pour sap into plants; those maruts (cloud-bearing winds), sons of the mother midspace, I put forward. As such, may they free us from sin.

IV.27.3 You, O omnivisioned ones (kavayaḥ), who pervade the milk of the cows, the sap of the plants and the speed of the coursers, the maruts, bestowers of strength, may be gracious to us. As such, may they free us from sin.

IV.27.4 Who lift the waters from the ocean up to the sky, who from the sky pour them on the earth; the maruts, who move about lording it over waters, may they free us from sin.

IV.27.5 Who gratify with delicious drink; who gratify with clarified butter; and who combine longevity with fat; who cause rain lording it over waters; may they free us from sin.

यदीदिदं मरुतो मारुतेन यदि देवा दैव्येनेदगार ।
यूयमीशिध्वे वसवस्तस्य निष्कृतेस्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥६॥
तिग्ममनीकं विदितं सहस्वन्मारुतं शर्धः पृतनासूग्रम् ।
स्तौमि मरुतो नाथितो जोहवीमि ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥७॥

यदि । इत् । इदम् । मरुतः । मारुतेन । यदि । देवाः । दैव्येन । ईदृक् । आर ।
यूयम् । ईशिध्वे । वसवः । तस्य । निःऽकृतेः । ते । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ ६ ॥
तिग्मम् । अनीकम् । विदितम् । सहस्वत् । मारुतम् । शर्धः । पृतनासु । उग्रम् ।
स्तौमि । मरुतः । नाथितः । जोहवीमि । ते । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ ७ ॥

(२८) अष्टाविंशं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्य मृगारोऽथर्वा वा ऋषिः । भवाशर्वौ रुद्रो वा देवता । (१) प्रथमर्चो द्व्यतिजागतगर्भा भुरिक्त्रिष्टुप्, (२-७) द्वितीयादिषण्णाञ्च त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

भवाशर्वौ मन्वे वां तस्य वित्तं ययोर्वामिदं प्रदिशि यद्विरोचते ।
यावस्येशाथे द्विपदो यौ चतुष्पदस्तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥१॥
ययोरभ्यध्व उत यद्दूरे चिद्यौ विदिताविषुभृतामसिष्ठौ ।
यावस्येशाथे द्विपदो यौ चतुष्पदस्तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥२॥
सहस्राक्षौ वृत्रहणा हुवेहं दूरेगव्यूती स्तुवन्नेम्युग्रौ ।
यावस्येशाथे द्विपदो यौ चतुष्पदस्तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥३॥
यावारेभाथे बहु साकमग्रे प्र चेदस्राष्ट्रमभिभां जनेषु ।
यावस्येशाथे द्विपदो यौ चतुष्पदस्तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥४॥

भवाशर्वौ । मन्वे । वाम् । तस्य । वित्तम् । ययोः । वाम् । इदम् । प्रऽदिशि । यत् । विऽरोचते ।
यौ । अस्य । ईशाथे इति । द्विऽपदः । यौ । चतुःऽपदः । तौ । नः । मुञ्चतम् । अंहसः ॥ १ ॥
ययोः । अभिऽअध्वे । उत । यत् । दूरे । चित् । यौ । विदितौ । इषुऽभृताम् । असिष्ठौ ।
यौ । अस्य । ०० ॥ २ ॥
सहस्रऽअक्षौ । वृत्रऽहना । हुवे । अहम् । दूरेगव्यूती इति दूरेऽगव्यूती । स्तुवन् । एमि ।
उग्रौ । यौ । ०० ॥ ३ ॥
यौ । आरेभाथे इत्याऽरेभाथे । बहु । साकम् । अग्रे । प्र । च । इत् । अस्राष्ट्रम् । अभिऽभाम् । जनेषु । यौ । ०० ॥ ४ ॥

IV.27.6 This plight of mine, which surely has come, O maruts, due to some offence committed to maruts, or O bounties of Nature, due to some offence against the bounties of Nature, O rehabilitators, you are capable of removing it. As such, may they free us from sin.

IV.27.7 The fierce army of maruts (storm-troopers) is well-known as overpowering, mighty and formidable against invaders. I praise the maruts. Being a suppliant, I invoke them again and again. As such, may they free us from sin.

Bhavā - Śarva Pair

IV.28.1 O Bhavā (the creator) and Śarva (the destroyer), I meditate on you two. May both of you know this. You two, under whose control lies all this, that shines; and who are the masters of all these bipeds and of the quadrupeds; may those both of you free us from sin.

IV.28.2 To whom you two belongs all that is quite close on the way or that is afar; who are well-known as best shooters among archers (arrow-bearers); who are the masters of all these bipeds and of the quadrupeds; may those both of you free us from sin.

IV.28.3 I invoke you two, the thousand-eyed and killers of nescience. I come forward praising you two, the formidable ones, of wide domination, who are the masters of all these bipeds and of the quadrupeds; may those both of you free us from sin.

IV.28.4 You two, who in the beginning performed many deeds jointly and created ambition (yāvārebhathe) or a desire for superiority (yāvāsyesāthe), among people; who are the masters of all these bipeds and of the quadrupeds; may those both of you free us from sin.

यर्योर्वधान्नापपद्यते कश्चनान्तर्देवेषूत मानुषेषु ।
यावस्येशाथे द्विपदो यौ चतुष्पदस्तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥५॥
यः कृत्याकृन्मूलकृद्यातुधानो नि तस्मिन्धत्तं वज्रमुग्रौ ।
यावस्येशाथे द्विपदो यौ चतुष्पदस्तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥६॥
अधि नो ब्रूतं पृतनासूग्रौ सं वज्रेण सृजतं यः किमीदी ।
स्तौमि भवाशर्वौ नाथितो जोहवीमि तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥७॥

ययोः । वधात् । न । अपऽपद्यते । कः । चन । अन्तः । देवेषु । उत । मानुषेषु । यौ ।००॥

यः । कृत्याऽकृत् । मूलऽकृत् । यातुऽधानः । नि । तस्मिन् । धत्तम् । वज्रम् । उग्रौ ।
यौ । अस्य । ईशाथे इति । द्विऽपदः । यौ । चतुःऽपदः । तौ । नः । मुञ्चतम् । अंहसः ॥ ६ ॥
अधि । नः । ब्रूतम् । पृतनासु । उग्रौ । सम् । वज्रेण । सृजतम् । यः । किमीदी ।
स्तौमि । भवाशर्वौ । नाथितः । जोहवीमि । तौ । नः । मुञ्चतम् । अंहसः ॥ ७ ॥

(२९) एकोनत्रिंशं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्य मृगार ऋषिः । मित्रावरुणौ देवते । (१-६) प्रथमादिषडृचां त्रिष्टुप्, (७) सप्तम्याश्च शाक्वरीगर्भा जगती छन्दसी ॥

मन्वे वां मित्रावरुणावृतावृधौ सचेतसौ द्रुह्वणो यौ नुदेथे ।
प्र सत्यावानमवथो भरेषु तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥१॥
सचेतसौ द्रुह्वणो यौ नुदेथे प्र सत्यावानमवथो भरेषु ।
यौ गच्छथो नृचक्षसौ बभ्रुणा सुतं तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥२॥
यावङ्गिरसमवथो यावगस्तिं मित्रावरुणा जमदग्निमत्रिम् ।
यौ कश्यपमवथो यौ वसिष्ठं तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥३॥

मन्वे । वाम् । मित्रावरुणौ । ऋतऽवृधौ । सऽचेतसौ । द्रुह्वणः । यौ । नुदेथे इति ।
प्र । सत्यऽवानम् । अवथः । भरेषु । तौ । नः । मुञ्चतम् । अंहसः ॥ १ ॥
सऽचेतसौ । द्रुह्वणः । यौ । नुदेथे इति । प्र । सत्यऽवानम् । अवथः । भरेषु ।
यौ । गच्छथः । नृऽचक्षसौ । बभ्रुणा । सुतम् । तौ । नः । मुञ्चतम् । अंहसः ॥ २ ॥
यौ । अङ्गिरसम् । अवथः । यौ । अगस्तिम् । मित्रावरुणा । जमत्ऽअग्निम् । अत्रिम् ।
यौ । कश्यपम् । अवथः । यौ । वसिष्ठम् । तौ । नः । मुञ्चतम् । अंहसः ॥ ३ ॥

IV.28.5 You two, from whose weapons of destruction no one, whether among men or even among the enlightened ones, can ever escape; who are the masters of all these bipeds and of the quadrupeds; may those both of you free us from sin.

IV.28.6 May you two, O formidable ones, hurl your adamantine weapon on the torturer, who is a violent injurer and cuts at the root. May you two, who are the masters of all these bipeds and of the quadrupeds, free us from sin.

IV.28.7 May you two, formidable against the invaders (kimīdin), speak favourably for us. Strike him with your bolt, who is a robber. I praise Bhava and Śarva. Being a suppliant, I invoke them again and again. May both of them free us from sins.

Mitra - Varuṇā Pair

IV.29.1 I meditate on you O Mitra (the friendly Lord), (friendliness) and Varuṇa (the venerable Lord), who are augmenters of righteousness, and who, with one mind, drive away the treacherous; who protect the truthful in struggles. As such, may both of you free us from sin.

IV.29.2 You two, who, with one mind, drive away the treacherous; who carefully protect the truthful in struggles; who, the overseers of men, go to the sacrifice full of nourishment, as such, may both of you free us from sin.

IV.29.3 You two, O Mitra (friend) and O Varuṇa (venerable), who protect angiras (bright as a piece of burning coal), agasti (repeller of sin), jamadagni (who keeps his fires burning), and atri (free from three types of sin); who protect kasyapa (who sees the reality), and vasistha (richest in wisdom); as such, may both of you free us from sin.

यौ श्यावाश्वमवथो वध्र्यश्वं मित्रावरुणा पुरुमीढमत्रिम् ।
यौ विमदमवथः सप्तवध्रिं तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥४॥
यौ भरद्वाजमवथो यौ गविष्ठिरं विश्वामित्रं वरुण मित्र कुत्सम् ।
यौ कक्षीवन्तमवथः प्रोत कण्वं तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥५॥
यौ मेधातिथिमवथो यौ त्रिशोकं मित्रावरुणावुशनां काव्यं यौ ।
यौ गोतममवथः प्रोत मुद्गलं तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥६॥
ययो रथः सत्यवर्त्मर्जुरश्मिर्मिथुया चरन्तमभियाति दूषयन् ।
स्तौमि मित्रावरुणौ नाथितो जोहवीमि तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥७॥

यौ । श्यावऽअश्वम् । अवथः । वध्रिऽअश्वम् । मित्रावरुणा । पुरुऽमीढम् । अत्रिम् ।
यौ । विऽमदम् । अवथः । सप्तऽवध्रिम् । तौ । नः । मुञ्चतम् । अंहसः ॥ ४ ॥
यौ । भरत्ऽवाजम् । अवथः । यौ । गविष्ठिरम् । विश्वामित्रम् । वरुण । मित्र । कुत्सम् ।
यौ । कक्षीवन्तम् । अवथः । प्र । उत । कण्वम् । तौ । नः । मुञ्चतम् । अंहसः ॥ ५ ॥
यौ । मेधऽअतिथिम् । अवथः । यौ । त्रिऽशोकम् । मित्रावरुणौ । उशनाम् । काव्यम् । यौ ।
यौ । गोतमम् । अवथः । प्र । उत । मुद्गलम् । तौ । नः । मुञ्चतम् । अंहसः ॥ ६ ॥
ययोः । रथः । सत्यऽवर्त्मा । ऋजुऽरश्मिः । मिथुया । चरन्तम् । अभिऽयाति । दूषयन् ।
स्तौमि । मित्रावरुणौ । नाथितः । जोहवीमि । तौ । नः । मुञ्चतम् । अंहसः ॥ ७ ॥

(३०) त्रिंशं सूक्तम्

(१-८) महर्षेरस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । सर्वरूपा सर्वात्मिका सर्वदेवमयी वाग्देवता । (१-५, ७-८) प्रथमादि-पञ्चर्चां सप्तम्यष्टम्योश्च त्रिष्टुप्, (६) षष्ठ्याश्च जगती छन्दसी ॥

अहं रुद्रेभिर्वसुभिश्चराम्यहमादित्यैरुत विश्वदेवैः ।
अहं मित्रावरुणोभा बिभर्म्यहमिन्द्राग्नी अहमश्विनोभा ॥१॥

अहम् । रुद्रेभिः । वसुऽभिः । चरामि । अहम् । आदित्यैः । उत । विश्वऽदेवैः । अहम् ।
मित्रावरुणा । उभा । बिभर्मि । अहम् । इन्द्राग्नी इति । अहम् । अश्विना । उभा ॥ १ ॥

IV.29.4 You two, O Mitra and Varuṇa, who protect śyavāśva (one with restless horses), vadhryaśva (one with calm and still horses), purumīḍha (one with great riches), and atri (seeker of progress by travelling widely); who protect vimada (free from arrogance and saptavadhri (one with seven horses); as such, may both of you free us from sin.

IV.29.5 You two, O Varuṇa and O Mitra, who protect bharadvāja (full of strength), gaviṣṭhira (well-versed in speech), viśvamitra (friend of all), and kutsa (reviler of evil); who protect kakṣīvān(one who holds the reins of his horses), and also kaṇva (skilled in science of sound); as such, may both of you free us from sin.

IV.29.6 You two, O Mitra and Varuṇa, who protect medhatithi (one who has attained wisdom), triśoka (one who inquires into three types of sorrows), and uśanas (love-poet) the son of the poet; who protect gotama (always active), and also mudgala (ever-happy); as such, may both of you free us from sin.

IV.29.7 I praise you two, O Mitra and Varuṇa, whose chariot, moving along the path of truth, with straight reins, proceeds on ruining those who act fraudulently. Being a suppliant, I invoke you again and again. As such, may both of you free us from sin.

Vak or Speech (multiform)

IV.30.1 I associate with all the learned men called as Vasu (young preceptors), and Āditya (the matured professors). I support all nature's bounties such as the sun, ocean, fire, lightning, and the pair of twin divines. (Also Ṛg. X.125.1).

अहं राष्ट्री संगमनी वसूनां चिकितुषी प्रथमा यज्ञियानाम् ।
तां मा देवा व्यदधुः पुरुत्रा भूरिस्थात्रां भूर्यावेशयन्तः ॥२॥
अहमेव स्वयमिदं वदामि जुष्टं देवानामुत मानुषाणाम् ।
यं कामये तंतमुग्रं कृणोमि तं ब्रह्माणं तमृषिं तं सुमेधाम् ॥३॥
मया सोऽन्नमत्ति यो विपश्यति यः प्राणति य ईं शृणोत्युक्तम् ।
अमन्तवो मां त उप क्षियन्ति श्रुधि श्रुत श्रद्धेयं ते वदामि ॥४॥
अहं रुद्राय धनुरा तनोमि ब्रह्मद्विषे शरवे हन्तवा उ ।
अहं जनाय समदं कृणोम्यहं द्यावापृथिवी आ विवेश ॥५॥
अहं सोममाहनसं बिभर्म्यहं त्वष्टारमुत पूषणं भगम् ।
अहं दधामि द्रविणा हविष्मते सुप्राव्याइ यजमानाय सुन्वते ॥६॥
अहं सुवे पितरमस्य मूर्धन्मम योनिरप्स्वन्तः समुद्रे ।
ततो वि तिष्ठे भुवनानि विश्वोतामूं द्यां वर्ष्मणोप स्पृशामि ॥७॥

अहम् । राष्ट्री । सम्ऽगमनी । वसूनाम् । चिकितुषी । प्रथमा । यज्ञियानाम् ।
ताम् । मा । देवाः । वि । अदधुः । पुरुऽत्रा । भूरिऽस्थात्राम् । भूरि । आऽवेशयन्तः ॥२॥
अहम् । एव । स्वयम् । इदम् । वदामि । जुष्टम् । देवानाम् । उत । मानुषाणाम् ।
यम् । कामये । तम्ऽतम् । उग्रम् । कृणोमि । तम् । ब्रह्माणम् । तम् । ऋषिम् । तम् । सुऽमेधाम् ॥
मया । सः । अन्नम् । अत्ति । यः । विऽपश्यति । यः । प्राणति । यः । ईम् । शृणोति । उक्तम् ।
अमन्तवः । माम् । ते । उप । क्षियन्ति । श्रुधि । श्रुत । श्रत्ऽधेयम् । ते । वदामि ॥ ४ ॥
अहम् । रुद्राय । धनुः । आ । तनोमि । ब्रह्मऽद्विषे । शरवे । हन्तवै । ऊं इति ।
अहम् । जनाय । सऽमदम् । कृणोमि । अहम् । द्यावापृथिवी इति । आ । विवेश ॥ ५ ॥
अहम् । सोमम् । आहनसम् । बिभर्मि । अहम् । त्वष्टारम् । उत । पूषणम् । भगम् ।
अहम् । दधामि । द्रविणा । हविष्मते । सुप्रऽअव्या । यजमानाय । सुन्वते ॥ ६ ॥
अहम् । सुवे । पितरम् । अस्य । मूर्धन् । मम । योनिः । अप्ऽसु । अन्तः । समुद्रे ।
ततः । वि । तिष्ठे । भुवनानि । विश्वा । उत । अमूम् । द्याम् । वर्ष्मणा । उप । स्पृशामि ॥ ७ ॥

IV.30.2 I support the foe-destroying herbs, the sun, the strength-giving food and the riches; I bestow wealth upon the institutor of worship offering the oblation and deserving careful protection, and upon those, who perform selfless noble deeds.(Also Ṛg. X.125.2)

IV.30.3 I am the sovereign queen (the supreme speech) of the state, who collects treasure; (I am) full of wisdom, first among those who deserve reverence; and as such, learned people honour me under all circumstances, in many problems and in numerous functions.(Also Ṛg. X.125.3)

IV.30.4 Through me alone, whosoever eats, eats food. It is through me that one sees, breathes, hears, and speaks; those who are ignorant of me are sure to perish; may all hear, one and all, I tell you the truth, and you have to accept it. (Also Ṛg. X.125.4)

IV.30.5 I verily of myself announce the truth, that is approved of by both, the divine ones and men; I make him formidable, a sage, a seer, and wise, whomsoever I choose. (Also Ṛg. X.125.5)

IV.30.6 I bend the bow of the Lord, so that His arrow may strike and destroy enemy of learned and pious devotees. I wage war against the hostiles (or infidels). I pervade heaven and earth. (Also Ṛg. X. 125.6).

IV.30.7 I establish the father, the heaven, at the summit of the world, my birth place is in the midst of the celestial waters; thence I spread through all beings, and touch even yonder heaven with my glory. (Also Ṛg. X.125.7)

अहमेव वात इव प्र वाम्यारभमाणा भुवनानि विश्वा ।
परो दिवा पर एना पृथिव्यैतावती महिम्ना सं बभूव ॥८॥

अहम् । एव । वातःऽइव । प्र । वामि । आऽरभमाणा । भुवनानि । विश्वा ।
परः । दिवा । परः । एना । पृथिव्या । एतावती । महिम्ना । सम् । बभूव ॥ ८ ॥

(३१) एकत्रिंशं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मास्कन्द ऋषिः । मन्युर्देवता । (१, ३) प्रथमातृतीययोर्ऋचोस्त्रिष्टुप्, (२, ४) द्वितीयाचतुर्थ्योर्भुरिक्त्रिष्टुप्, (५-७) पञ्चम्यादित्र्यृचस्य च जगती छन्दांसि ।

त्वया मन्यो सरथमारुजन्तो हर्षमाणा हृषितासो मरुत्वन् ।
तिग्मेषव आयुधा संशिशाना उप प्र यन्तु नरो अग्निरूपाः ॥१॥
अग्निरिव मन्यो त्विषितः सहस्व सेनानीर्नः सहुरे हूत एधि ।
हत्वाय शत्रून्वि भजस्व वेद ओजो मिमानो वि मृधो नुदस्व ॥२॥
सहस्व मन्यो अभिमातिमस्मै रुजन्मृणन्प्रमृणन्प्रेहि शत्रून् ।
उग्रं ते पाजो नन्वा रुरुध्रे वशी वशं नयासा एकज त्वम् ॥३॥
एको बहूनामसि मन्य ईडिता विशंविशं युद्धाय सं शिशाधि ।
अकृत्तरुक्त्वया युजा वयं द्युमन्तं घोषं विजयाय कृण्मसि ॥४॥
विजेषकृदिन्द्र इवानवब्रवो३ऽस्माकं मन्यो अधिपा भवेह ।
प्रियं ते नाम सहुरे गृणीमसि विद्मा तमुत्सं यत आबभूथ ॥५॥

त्वया । मन्यो इति । सऽरथम् । आऽरुजन्तः । हर्षमाणाः । हृषितासः । मरुत्वन् ।
तिग्मऽईषवः । आयुधा । सम्ऽशिशानाः । उप । प्र । यन्तु । नरः । अग्निऽरूपाः ॥ १ ॥
अग्निःऽइव । मन्यो इति । त्विषितः । सहस्व । सेनाऽनीः । नः । सहुरे । हूतः । एधि ।
हत्वाय । शत्रून् । वि । भजस्व । वेदः । ओजः । मिमानः । वि । मृधः । नुदस्व ॥ २ ॥
सहस्व । मन्यो इति । अभिऽमातिम् अस्मै । रुजन् । मृणन् । प्रऽमृणन् । प्र । इहि । शत्रून् ।
उग्रम् । ते । पाजः । ननु । आ । रुरुध्रे । वशी । वशम् । नयासै । एकऽज । त्वम् ॥ ३ ॥
एकः । बहूनाम् । असि । मन्यो इति । ईडिता । विशम्ऽविशम् । युद्धाय । सम् । शिशाधि ।
अकृत्तऽरुक् । त्वया । युजा । वयम् । द्युऽमन्तम् । घोषम् । विऽजयाय । कृण्मसि ॥ ४ ॥
विजेषऽकृत् । इन्द्रःऽइव । अनवऽब्रवः । अस्माकम् । मन्यो इति । अधिऽपाः । भव । इह ।
प्रियम् । ते । नाम । सहुरे । गृणीमसि । विद्म । तम् । उत्सम् । यतः । आऽबभूथ ॥ ५ ॥

IV.30.8 I breath a strong breath like the wind, giving form to all created worlds; beyond the heaven, beyond this earth, I become powerful in my grandeur. (Also Ṛg. X.125.8).

Manyu - Wrath

IV.31.1 O Wrath or Fury (manyu), O companion of storm-troopers, infused with you may our men (move forward) impetuous and joyful, bearing pointed arrows, sharpening their weapons and bothering (the enemy) like flames of fire. (Also Ṛg. X.84.1)

IV.31.2 O Wrath, flashing like fire, may you overwhelm (our enemies). Being invoked, O victorious one, may you come to us as commander of our forces. Having killed the enemies, may you divide the booty (among us). Showing forth your valour, may you scatter the malicious scorners (enemy). (Also Ṛg. X.84.2)

IV.31.3 O Wrath, may you overwhelm the arrogant enemy for us. Come on breaking,killing,battering and slaughtering the foes. Formidable is your might and it can certainly be not impeded by any one. O born of one only, you are the controller and you put all others under you control. (Also Ṛg.X.84.3)

IV.31.4 O Wrath, praised by us, you alone are capable of subduing many. You encourage each and every clan to fight. O one of undiminished brilliance, with your aid may we make a joyous roar for victory. (Also Ṛg. X.84.4)

IV.31.5 O Wrath or fury, you are maker of victorious. Like the resplendent king, Indra, not to be talked down you lead to victory. Now may you become our master here. O conquering one, we do praise your pleasing name. We know the fount out of which you are born.

आभूत्या सहजा वज्र सायक सहो बिभर्षि सहभूत उत्तरम् ।
क्रत्वा नो मन्यो सह मेद्येधि महाधनस्य पुरुहूत संसृजि ॥६॥
संसृष्टं धनमुभयं समाकृतमस्मभ्यं धत्तां वरुणश्च मन्युः ।
भियो दधाना हृदयेषु शत्रवः पराजितासो अप नि लयन्ताम् ॥७॥

आऽभूत्या । सहऽजाः । वज्र । सायक । सहः । बिभर्षि । सहऽभूते । उत्ऽतरम् ।
क्रत्वा । नः । मन्यो इति । सह । मेदी । एधि । महाऽधनस्य । पुरुऽहूत । सम्ऽसृजि ॥ ६ ॥
सम्ऽसृष्टम् । धनम् । उभयम् । सम्ऽआकृतम् । अस्मभ्यम् । धत्ताम् । वरुणः । च । मन्युः ।
भियः । दधानाः । हृदयेषु । शत्रवः । पराऽजितासः । अप । नि । लयन्ताम् ॥ ७ ॥

(३२) द्वात्रिंशं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मास्कन्द ऋषिः । मन्युर्देवता । (१) प्रथमर्चो जगती, (२-७) द्वितीयादिषण्णाञ्च त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

यस्ते मन्योविधद्वज्र सायक सह ओजः पुष्यति विश्वमानुषक् ।
साह्याम दासमार्यं त्वया युजा वयं सहस्कृतेन सहसा सहस्वता ॥१॥
मन्युरिन्द्रो मन्युरेवास देवो मन्युर्होता वरुणो जातवेदाः ।
मन्युर्विश ईडते मानुषीर्याः पाहि नो मन्यो तपसा सजोषाः ॥२॥
अभीहि मन्यो तवसस्तवीयान्तपसा युजा वि जहि शत्रून् ।
अमित्रहा वृत्रहा दस्युहा च विश्वा वसून्या भरा त्वं नः ॥३॥

यः । ते । मन्यो इति । अविधत् । वज्र । सायक । सहः । ओजः । पुष्यति । विश्वम् । आनुषक् ।
सह्याम । दासम् । आर्यम् । त्वया । युजा । वयम् । सहःऽकृतेन । सहसा । सहस्वता ॥१॥
मन्युः । इन्द्रः । मन्युः । एव । आस । देवः । मन्युः । होता । वरुणः । जातऽवेदाः ।
मन्युम् । विशः । ईडते । मानुषीः । याः । पाहि । नः । मन्यो इति । तपसा । सऽजोषाः ॥
अभि । इहि । मन्यो इति । तवसः । तवीयान् । तपसा । युजा । वि । जहि । शत्रून् ।
अमित्रऽहा । वृत्रऽहा । दस्युऽहा । च । विश्वा । वसूनि । आ । भर । त्वम् । नः ॥ ३ ॥

IV.31.6 You are born along with the prosperity. O thunderbolt, O subduer, O born out of vigour, you bear even superior vigour. O fervour or wrath, invoked by many, may you come to us full of affection with your activity at the time of battle, source of vast riches. (Also Ṛg. X.84.6)

IV.31.7 May the wrath and the venerable Lord, grant to us the collected and mingled wealth of both the sides. May our enemies having been defeated disappear stricken with fear in their hearts. (Also Ṛg. X.84.7)

Manyu or Wrath

IV.32.1 O Manyu, Fury or Wrath, O thunderbolt, O subduer, whosoever cherishes you, he grows in power and vigour and he grows in all the allied matters. With your aid, who are born out of power, who are power incarnate and who are full of power, may we overwhelm the slaves as well as the masters (ārya). (Also Ṛg. X.83.1) (Dāsam and āryam, slaves (subordinates) and masters ; also, dāsa = infidels; āryas = virtuous)

IV.32.2 Wrath is the resplendent king. The enlightened one also is wrath personified. Wrath is the same as fervour and fervour is the venerable Lord, knower of all creatures. All the people, descendants of Manu, praise fervour. O fervour, wrath, may you protect us with your warmth and affection. (Also Ṛg. X.83.2)

IV.32.3 O Wrath, O mightier than the mighty, move to the fore. Full of heat, may you destroy the enemies. O slayer of unfriendly enemies, slayer of nescience, slayer of robbers, may you bring all the riches to us. (Also Ṛg. X.83.3)

त्वं हि मन्यो अभिभूत्योजाः स्वयंभूर्भामो अभिमातिषाहः ।
विश्वचर्षणिः सहुरिः सहीयानस्मास्वोजः पृतनासु धेहि ॥४॥
अभागः सन्नप परेतो अस्मि तव क्रत्वा तविषस्य प्रचेतः ।
तं त्वा मन्यो अक्रतुर्जिहीडाहं स्वा तनूर्बलदावा न एहि ॥५॥
अयं ते अस्म्युप न एह्यर्वाङ् प्रतीचीनः सहुरे विश्वदावन् ।
मन्यो वज्रिन्नभि न आ ववृत्स्व हनाव दस्यूंरुत बोध्यापेः ॥६॥
अभि प्रेहि दक्षिणतो भवा नोधा वृत्राणि जङ्घनाव भूरि ।
जुहोमि ते धरुणं मध्वो अग्रमुभावुपांशु प्रथमा पिबाव ॥७॥

त्वम् । हि । मन्यो इति । अभिभूतिऽओजाः । स्वयम्ऽभूः । भामः । अभिमातिऽसहः ।
विश्वऽचर्षणिः । सहुरिः । सहीयान् । अस्मासु । ओजः । पृतनासु । धेहि ॥ ४ ॥
अभागः । सन् । अप । पराऽइतः । अस्मि । तव । क्रत्वा । तविषस्य । प्रऽचेतः । तम् ।
त्वा । मन्यो इति । अक्रतुः । जिहीड । अहम् । स्वा । तनूः । बलऽदावा । नः । आ । इहि ॥
अयम् । ते । अस्मि । उप । नः । आ । इहि । अर्वाङ् । प्रतीचीनः । सहुरे । विश्वऽदावन् ।
मन्यो इति । वज्रिन् । अभि । नः । आ । ववृत्स्व । हनाव । दस्यून् । उत । बोधि । आपेः ॥
अभि । प्र । इहि । दक्षिणतः । भव । नः । अध । वृत्राणि । जङ्घनाव । भूरि ।
जुहोमि । ते । धरुणम् । मध्वः । अग्रम् । उभौ । उपऽअंशु । प्रथमा । पिबाव ॥ ७ ॥

(३३) त्रयस्त्रिंशं सूक्तम्

(१-८) अष्टर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । अग्निर्देवता । गायत्री छन्दः ॥

अप नः शोशुचदघमग्ने शुशुग्ध्या रयिम् । अप नः शोशुचदघम् ॥१॥
या च यजामहे । अप नः शोशुचदघम् ॥२॥

। अग्ने । शुशुग्धि । आ । रयिम् । अप । नः । शोशुचत् । अघम् ॥ १ ।
वसुऽया । च । यजामहे । अप । नः । शोशुचत् । अघम् ॥२॥

IV.32.4 O Wrath or Manyu you are indeed full of overpowering vigour, self-existent, furious, vanquisher of arrogant enemies, overseers of all, conqueror, still greater conqueror, may you infuse vigour in us in the battles. (Also Ṛg. X.83.4)

IV.32.5 O wise one, not worshipping you, due to your might I have had to run away (from the battle field). As such, O Wrath, I have enraged you with my inactivity. Now may you come to us; your own selves, infusing us with strength. (Also Ṛg. X.83.5)

IV.32.6 This I am yours. May you come towards us moving towards the enemy, O conquering one, granter of all the things. O Wrath (Manyu) wielder of adamantine weapon, may you turn towards us. Let both of us kill the destroyers. May you know me well as your protege. (Also Ṛg. X.83.6)

IV.32.7 May you move forward. Keep to the right of us. Now let both of us destroy the evil (nescience) again and again. First. I offer to you the sustaining top (dharaṇam) of the sweet (madhu) and drink first, the initial drought (upamśu). (Others shall follow on if they so wish) (Also Ṛg. X.83.7)

Agni

IV.33.1 May your light, O fire divine, dispel our sins, may your wealth shine on us. May your light dispel our sins. (Also Ṛg. I.97.1)

IV.33.2 We worship you for good fields, for secure paths, and for riches. May your light dispel our sins. (Also Ṛg. I.97.2)

प्र यद्भन्दिष्ठ एषां प्रास्माकासश्च सूरयः । अप नः शोशुचदघम् ॥३॥
प्र यत्ते अग्ने सूरयो जायेमहि प्र ते वयम् । अप नः शोशुचदघम् ॥४॥
प्र यदग्नेः सहस्वतो विश्वतो यन्ति भानवः । अप नः शोशुचदघम् ॥५॥
त्वं हि विश्वतोमुख विश्वतः परिभूरसि । अप नः शोशुचदघम् ॥६॥
द्विषो नो विश्वतोमुखाति नावेव पारय । अप नः शोशुचदघम् ॥७॥
स नः सिन्धुमिव नावाति पर्षा स्वस्तये । अप नः शोशुचदघम् ॥८॥

प्र । यत् । भान्दिष्ठः । एषाम् । प्र । अस्माकासः । च । सूरयः । अप । नः । शोशुचत् । अघम् ॥ ३ ॥
प्र । यत् । ते । अग्ने । सूरयः । जायेमहि । प्र । ते । वयम् । अप । नः । शोशुचत् । अघम् ॥ ४ ॥
प्र । यत् । अग्नेः । सहस्वतः । विश्वतः । यन्ति । भानवः । अप । नः । शोशुचत् । अघम् ॥ ५ ॥
त्वम् । हि । विश्वतःऽमुख । विश्वतः । परिऽभूः । असि । अप । नः । शोशुचत् । अघम् ॥ ६ ॥
द्विषः । नः । विश्वतःऽमुख । अति । नावाऽइव । पारय । अप । नः । शोशुचत् । अघम् ॥ ७ ॥
सः । नः । सिन्धुम्ऽइव । नावा । अति । पर्ष । स्वस्तये । अप । नः । शोशुचत् । अघम् ॥ ८ ॥

(३४) चतुस्त्रिंशं सूक्तम्

(१–८) अष्टर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । ब्रह्मौदनं देवता । (१–३) प्रथमादितृचस्य त्रिष्टुप्, (४) चतुर्थ्या उत्तमा भुरिक्त्रिष्टुप्, (५) पञ्चम्यास्त्र्यवसाना सप्तपदा कृतिः, (६) षष्ठ्याः पञ्चपदातिशक्वरी, (७) सप्तम्या भुरिक् शाक्वरी, (८) अष्टम्याश्च जगती छन्दांसि ॥

ब्रह्मास्य शीर्षं बृहदस्य पृष्ठं वामदेव्यमुदरमोदनस्य ।
छन्दांसि पक्षौ मुखमस्य सत्यं विष्टारी जातस्तपसोधि यज्ञः ॥१॥

ब्रह्म । अस्य । शीर्षम् । बृहत् । अस्य । पृष्ठम् । वामऽदेव्यम । उदरम् । ओदनस्य ।
छन्दांसि । पक्षौ । मुखम् । अस्य । सत्यम् । विष्टारी । जातः । तपसः । अधि । यज्ञः ॥ १ ॥

IV.33.3 Among our people, here is the most devoted worshipper who speaks highly of you, and similarly, all our learneds pay you alone their homage. May your light gleam away our sins. (Also Ṛg. I.97.3)

IV.33.4 O adorable Lord, the fire divine, we all the learneds are your devotees and in fact, we have become yours. May your light gleam away our sins. (Also Ṛg. I.97.4)

IV.33.5 The ever-conquering beams of splendour of this fire divine are spreading in all directions. May your light gleam away our sins. (Also Ṛg. I.97.5)

IV.33.6 You, with your face turned in all directions, are circumbient from all sides. May your light flash our pain away. (Also Ṛg. I.97.6)

IV.33.7 O with your face turned in all directions, may you take us across, as on a boat, beyond the reach of our adversaries. May your light dispel our sins. (Also Ṛg. I.97.8)

IV.33.8 May you pass us over into well being as (over) a river (sindhu) with boat (nāva), gleaming away our evil. (Also Ṛg. I.97.8)

Brahmodana

IV.34.1 The intellectual (the Brahma) is its head; the great (bṛhat) (princely power) is its back; and the producer of beautiful and pleasing things (Vāmadeoya) (vaiśya) is its belly; metres are its two wings; truth is its mouth. This well-swollen rice has been born out of the heat of the sacrifice. (viṣtārin = extensive, name of a long drawn sacrifice; also the swelling or swollen rice. Ṭapas = fervour; penance.)

अनस्थाः पूताः पवनेन शुद्धाः शुचयः शुचिमपि यन्ति लोकम् ।
नैषां शिश्नं प्र दहति जातवेदाः स्वर्गे लोके बहु स्त्रैणमेषाम् ॥२॥
विष्टारिणमोदनं ये पचन्ति नैनानवर्तिः सचते कदा चन ।
आस्ते यम उप याति देवान्त्सं गन्धर्वैर्मदते सोम्येभिः ॥३॥
विष्टारिणमोदनं ये पचन्ति नैनान्यमः परि मुष्णाति रेतः ।
रथी ह भूत्वा रथयान ईयते पक्षी ह भूत्वाति दिवः समेति ॥४॥
एष यज्ञानां विततो वहिष्ठो विष्टारिणं पक्त्वा दिवमा विवेश ।
आण्डीकं कुमुदं सं तनोति बिसं शालूकं शफको मुलाली ।
एतास्त्वा धारा उप यन्तु सर्वाः स्वर्गे लोके मधुमत्पिन्वमाना
उप त्वा तिष्ठन्तु पुष्करिणीः समन्ताः ॥५॥
घृतह्रदा मधुकूलाः सुरोदकाः क्षीरेण पूर्णा उदकेन दध्ना ।
एतास्त्वा धारा उप यन्तु सर्वाः स्वर्गे लोके मधुमत्पिन्वमाना
उप त्वा तिष्ठन्तु पुष्करिणीः समन्ताः ॥६॥

अनस्थाः । पूताः । पवनेन । शुद्धाः । शुचयः । शुचिम् । अपि । यन्ति । लोकम् । न । एषाम् । शिश्नम् । प्र । दहति । जातऽवेदाः । स्वःऽगे । लोके । बहु । स्त्रैणम् । एषाम् ॥
विष्टारिणम् । ओदनम् । ये । पचन्ति । न । एनान् । अवर्तिः । सचते । कदा । चन । आस्ते । यमे । उप । याति । देवान् । सम् । गन्धर्वैः । मदते । सोम्येभिः ॥ ३ ॥
विष्टारिणम् । ओदनम् । ये । पचन्ति । न । एनान् । यमः । परि । मुष्णाति । रेतः । रथी । ह । भूत्वा । रथऽयानै । ईयते । पक्षी । ह । भूत्वा । अति । दिवः । सम् । एति ॥
एषः । यज्ञानाम् । विऽततः । वहिष्ठः । विष्टारिणम् । पक्त्वा । दिवम् । आ । विवेश । आण्डीकम् । कुमुदम् । सम् । तनोति । बिसम् । शालूकम् । शफकः । मुलाली । एताः । त्वा । धाराः । उप । यन्तु । सर्वाः । स्वःऽगे । लोके । मधुऽमत् । पिन्वमानाः । उप । त्वा । तिष्ठन्तु । पुष्करिणीः । समऽअन्ताः ॥ ५ ॥
घृतऽह्रदाः । मधुऽकूलाः । सुराऽउदकाः । क्षीरेण । पूर्णाः । उदकेन । दध्ना । एताः । ०० ॥

IV.34.2 Bereft of physical bodies, pure, cleansed with the wind, brilliant, they go to a brilliant world. The fire does not cause burning in their male organ. In the world of happiness they get plenty of women.

IV.34.3 Those, who cook the swelling rice, are never visited by destitution. Such a person is comfortable at the time of death. He joins the company of the enlightened ones and rejoices with the musicians (gandharvas) tasting the devotional bliss.

IV.34.4 Those, who cook the swelling rice, are never robbed of their virility by the death. Such a person, becoming the owner of a chariot, moves about in a chariot; becoming a bird, he soars even above or beyond the heaven.

IV.34.5 This sacrifice, when performed is the best carrier (to the world of happiness) among the sacrifices. By cooking the swelling rice, one enters the sky. The bulb-born lotus spreads its fibre and there bloom the nenuphar and water lilies. May all these streams flow to you in the world of happiness swelling sweetly. May whole lakes full of lotuses be situated near you. (āṇḍīka-kumuda = oval lotus; śālūka, śaphaka and mulātī are other unidentified aquatic plants).

IV.34.6 Having pools of clarified butter, stocks of sweet honey, and having exhilarating drinks for water, full of milk and curds, may all these streams flow to us in the world of happiness swelling sweetly. May our lakes full of lotuses be situated near us.

चतुरः कुम्भांश्चतुर्धा ददामि क्षीरेण पूर्णां उदकेन दध्ना ।
एतास्त्वा धारा उप यन्तु सर्वाः स्वर्गे लोके मधुमत्पिन्वमाना
उप त्वा तिष्ठन्तु पुष्करिणीः समन्ताः ॥७॥
इममोदनं नि दधे ब्राह्मणेषु विष्टारिणं लोकजितं स्वर्गम् ।
स मे मा क्षेष्ट स्वधया पिन्वमानो विश्वरूपा धेनुः कामदुघा मे अस्तु ॥८॥

चतुरः । कुम्भान् । चतुःऽधा । ददामि । क्षीरेण । पूर्णान् । उदकेन । दध्ना । एताः । ००॥
इमम् । ओदनम् । नि । दधे । ब्राह्मणेषु । विष्टारिणम् । लोकऽजितम् । स्वःऽगम् ।
सः । मे । मा । क्षेष्ट । स्वधया । पिन्वमानः । विश्वऽरूपा । धेनुः । कामऽदुघा । मे । अस्तु ॥

(३५) पञ्चत्रिंशं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्य प्रजापतिर्ऋषिः । अतिमृत्युर्देवता । (१-२, ५-७) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोः पञ्चम्यादितृचस्य च त्रिष्टुप्, (३) तृतीयाया भुरिक्त्रिष्टुप्, (४) चतुर्थ्याश्च जगती छन्दांसि ॥

यमोदनं प्रथमजा ऋतस्य प्रजापतिस्तपसा ब्रह्मणेऽपचत् ।
यो लोकानां विधृतिर्नाभिरेषात्तेनौदनेनाति तराणि मृत्युम् ॥१॥
येनातरन्भूतकृतोऽति मृत्युं यमन्वविन्दन्तपसा श्रमेण ।
यं पपाच ब्रह्मणे ब्रह्म पूर्वं तेनौदनेनाति तराणि मृत्युम् ॥२॥
यो दाधार पृथिवीं विश्वभोजसं यो अन्तरिक्षमापृणाद्रसेन ।
यो अस्तभ्नाद्दिवमूर्ध्वो महिम्ना तेनौदनेनाति तराणि मृत्युम् ॥३॥

यम् । ओदनम् । प्रथमऽजाः । ऋतस्य । प्रजाऽपतिः । तपसा । ब्रह्मणे । अपचत् ।
यः । लोकानाम् । विऽधृतिः । न । अभिऽरेषात् । तेन । ओदनेन । अति । तराणि । मृत्युम् ॥ १ ॥
येन । अतरन् । भूतऽकृतः । अति । मृत्युम् । यम् । अनुऽअविन्दन् । तपसा । श्रमेण ।
यम् । पपाच । ब्रह्मणे । ब्रह्म । पूर्वम् । तेन । ओदनेन । अति । तराणि । मृत्युम् ॥ २ ॥
यः । दाधार । पृथिवीम् । विश्वऽभोजसम् । यः । अन्तरिक्षम् । आऽअपृणात् । रसेन ।
यः । अस्तभ्नात् । दिवम् । ऊर्ध्वः । महिम्ना । तेन । ओदनेन । अति । तराणि । मृत्युम् ॥ ३ ॥

IV.34.7 I give four vessels (pitchers) full of milk, water and curd at four places. May all these streams flow to us in the world of happiness swelling sweetly. May whole lakes full of lotuses be situated near you.

IV.34.8 I serve to the intellectuals this well swollen odana (cooked rice), winner of world and carrier to the world of happiness. Swelling with abundant supply, may it never exhaust with me. May it be for me a cow having all forms and fulfilling all my desires.

Prajāpati

IV.35.1 The rice, which the Lord of creatures, the first offspring of the righteousness, cooked with austerity for the sake of knowledge, and which is the main sustenance of people and which never does any harm; with that odana (cooked rice) may I cross over death.

IV.35.2 With which the creators of beings swim across death; which they obtain with austerity and hard work; which in the olden times the intellectuals cooked for sake of knowledge; with that odana (cooked rice-mess) may I cross over death.

IV.35.3 Which sustains the all-feeding earth; which fills the midspace with sap; which keeps the heaven steady above with its might, with that odana (cooked rice-mess) may I cross over death.

यस्मान्मासा निर्मितास्त्रिंशदराः संवत्सरो यस्मान्निर्मितो द्वादशारः ।
अहोरात्रा यं परियन्तो नापुस्तेनौदनेनाति तराणि मृत्युम् ॥४॥
यः प्राणदः प्राणदवान्बभूव यस्मै लोका घृतवन्तः क्षरन्ति ।
ज्योतिष्मतीः प्रदिशो यस्य सर्वास्तेनौदनेनाति तराणि मृत्युम् ॥५॥
यस्मात्पक्वादमृतं संबभूव यो गायत्र्या अधिपतिर्बभूव ।
यस्मिन्वेदा निहिता विश्वरूपास्तेनौदनेनाति तराणि मृत्युम् ॥६॥
अव बाधे द्विषन्तं देवपीयुं सपत्ना ये मेप ते भवन्तु ।
ब्रह्मौदनं विश्वजितं पचामि शृण्वन्तु मे श्रद्दधानस्य देवाः ॥७॥

यस्मात् । मासाः । निःऽमिताः । त्रिंशत्ऽअराः । सम्ऽवत्सरः । यस्मात् । निःऽमितः । द्वादशऽअरः
अहोरात्राः । यम् । परिऽयन्तः । न । आपुः । तेन । ओदनेन । अति । तराणि । मृत्युम् ॥४॥
यः । प्राणदः । प्राणदऽवान् । बभूव । यस्मै । लोकाः । घृतऽवन्तः । क्षरन्ति ।
ज्योतिष्मतीः । प्रऽदिशः । यस्य । सर्वाः । तेन । ओदनेन । अति । तराणि । मृत्युम् ॥ ५ ॥
यस्मात् । पक्वात् । अमृतम् । सम्ऽबभूव । यः । गायत्र्याः । अधिऽपतिः । बभूव ।
यस्मिन् । वेदाः । निऽहिताः । विश्वऽरूपाः । तेन । ओदनेन । अति । तराणि । मृत्युम् ॥ ६ ॥
अव । बाधे । द्विषन्तम् । देवऽपीयुम् । सऽपत्नाः । ये । मे । अप । ते । भवन्तु ।
ब्रह्मऽओदनम् । विश्वऽजितम् । पचामि । शृण्वन्तु । मे । श्रत्ऽदधानस्य । देवाः ॥ ७ ॥

(३६) षट्त्रिंशं सूक्तम्

(१-१०) दशर्चस्यास्य सूक्तस्य चातन ऋषिः । सत्यौजा अग्निर्देवता । (१-८, १०) प्रथमा-
ष्टानां दशम्याश्चानुष्टुप्, (९) नवम्याश्च भुरिगनुष्टुप् छन्दसी ॥

तान्त्सत्यौजाः प्र दहत्वग्निर्वैश्वानरो वृषा ।
यो नो दुरस्याद्दिप्साच्चाथो यो नो अरातियात् ॥१॥

तान् । सत्यऽओजाः । प्र । दहतु । अग्निः । वैश्वानरः । वृषा ।
यः । नः । दुरस्यात् । दिप्सात् । च । अथो इति । यः । नः । अरातिऽयात् ॥१॥

IV.35.4 Out of which the thirty-spoked months were fashioned; out of which the twelve-spoked cycle of the year was fashioned; whom the circling days and nights could not overtake; with that odana (cooked rice-mess) may I cross over death.

IV.35.5 Which is bestower of life; which contains the life-bestowing element; for which all the worlds drip with clarified butter; with whom all the regions of midspace are illuminated; with that odana (cooked rice-mess) may I cross over death.

IV.35.6 From which, when it is cooked, the ambrosia comes into existence; which is the overlord of the Gayatri (inclination to sing); within which lies the knowledge in its all the forms; with that odana (cooked rice-mess) may I cross over death.

IV.35.7 I hereby beat off the malicious dispiser of the enlightened ones. Whoever are my adversaries, may they be away form me. Here I cook the brahman rice - mess of knowledge, conqueror of all - may all the enlightened ones listen to me, full of faith and trust.

Satyaujā Agni : Real Vigour; Fire of Real Force

IV.36.1 May the mighty adorable Lord, with truth as his vigour, and benefactor of all men, burn him down, who reviles us, who wants to injure us, or who behaves as an enemy towards us.

योनो दिप्सददिप्सतो दिप्सतो यश्च दिप्सति ।
वैश्वानरस्य दंष्ट्रयोरग्नेरपि दधामि तम् ॥२॥
य आगरे मृगयन्ते प्रतिक्रोशेऽमावास्ये ।
क्रव्यादो अन्यान्दिप्सतः सर्वांस्तान्त्सहसा सहे ॥३॥
सहे पिशाचान्त्सहसैषां द्रविणं ददे ।
सर्वान्दुरस्यतो हन्मि सं म आकूतिर्ऋध्यताम् ॥४॥
ये देवास्तेन हासन्ते सूर्येण मिमते जवम् ।
नदीषु पर्वतेषु ये सं तैः पशुभिर्विदे ॥५॥
तपनो अस्मि पिशाचानां व्याघ्रो गोमतामिव ।
श्वानः सिंहमिव दृष्ट्वा ते न विन्दन्ते न्यञ्चनम् ॥६॥
न पिशाचैः सं शक्नोमि न स्तेनैर्न वनर्गुभिः ।
पिशाचास्तस्मान्नश्यन्ति यमहं ग्राममाविशे ॥७॥

यः । नः । दिप्सात् । अदिप्सतः । दिप्सतः । यः । च । दिप्सति ।
वैश्वानरस्य । दंष्ट्रयोः । अग्नेः । अपि । दधामि । तम् ॥ २ ॥
ये । आऽगरे । मृगयन्ते । प्रतिऽक्रोशे । अमाऽवास्ये ।
क्रव्यऽअदः । अन्यान् । दिप्सतः । सर्वान् । तान् । सहसा । सहे ॥ ३ ॥
सहे । पिशाचान् । सहसा । आ । एषाम् । द्रविणम् । ददे ।
सर्वान् । दुरस्यतः । हन्मि । सम् । मे । आऽकूतिः । ऋध्यताम् ।
ये । देवाः । तेन । हासन्ते । सूर्येण । मिमते । जवम् ।
नदीषु । पर्वतेषु । ये । सम् । तैः । पशुऽभिः । विदे ॥ ५ ॥
तपनः । अस्मि । पिशाचानाम् । व्याघ्रः । गोमताम्ऽइव ।
श्वानः । सिंहम्ऽइव । दृष्ट्वा । ते । न । विन्दन्ते । निऽअञ्चनम् ॥ ६ ॥
न । पिशाचैः । सम् । शक्नोमि । न । स्तेनैः । न । वनर्गुऽभिः ।
पिशाचाः । तस्मात् । नश्यन्ति । यम् । अहम् । ग्रामम् । आऽविशे ॥ ७ ॥

IV.36.2 Him, who wants to harm us, while we do not intend to harm him, and him, who harms us while we want to harm him, I throw into the jaws of the adorable Lord, benefactor of all men.

IV.36.3 Who seek their preys at the moonless night with agreed shouts and counter-shouts, all those flesh-eaters, bent upon harming others, I overpower with my overwhelming might.

IV.36.4 I overpower the blood-suckers. With my power I take their wealth. I stay all those who revile. May all my determinations be successful.

IV.36.5 The gamblers who hasten with (our cattle), and run away speedily with the coming of the sun, to the rivers and mountains, I find out those cattle again.

IV.36.6 I am a cause of distress to blood-suckers, just as a tiger to cow-farmers (breeders). Like dogs seeing a lion, they (the blood-suckers) do not find a place for respite.

IV.36.7 I never compromise with blood-suckers, nor with thieves, nor with robbers of the forests. Blood-suckers run away from the village, which I enter in.

यं ग्राममाविशत इदमुग्रं सहो मम ।
पिशाचास्तस्मान्नश्यन्ति न पापमुप जानते ॥८॥
ये मा क्रोधयन्ति लपिता हस्तिनं मशका इव ।
तानहं मन्ये दुर्हिताञ्जने अल्पशयूनिव ॥९॥
अभि तं निर्ऋतिर्धत्तामश्वमिवाश्वाभिधान्या ।
मल्वो यो मह्यं क्रुध्यति स उ पाशान्न मुच्यते ॥१०॥

यम् । ग्रामम् । आऽविशते । इदम् । उग्रम् । सहः । मम ।
पिशाचाः । तस्मात् । नश्यन्ति । न । पापम् । उप । जानते ॥ ८ ॥
ये । मा । क्रोधयन्ति । लपिताः । हस्तिनम् । मशकाःऽइव ।
तान् । अहम् । मन्ये । दुःऽहितान् । जने । अल्पशयून्ऽइव ॥ ९ ॥
अभि । तम् । निःऽऋतिः । धत्ताम् । अश्वम्ऽइव । अश्वऽअभिधान्या ।
मल्वः । यः । मह्यम् । क्रुध्यति । सः । ऊं इति । पाशात् । न । मुच्यते ॥ १० ॥

(३७) सप्तत्रिंशं सूक्तम्

(१-१२) द्वादशर्चस्यास्य सूक्तस्य बादरायणिर्ऋषिः । (१-२, ६) प्रथमाद्वितीयाषष्ठीनामृचामजशृङ्ग्योषधिः, (३-५) तृतीयादितृचस्याप्सरसः, (७-१२) सप्तम्यादिषण्णाञ्च गन्धर्वाप्सरओषधयो देवताः । (१-२, ४, ६, ८-१०) प्रथमाद्वितीयाचतुर्थीषष्ठीनामष्टम्यादितृचस्य चानुष्टुप्, (३) तृतीयायास्त्र्यवसाना षट्पदा त्रिष्टुप्, (५) पञ्चम्याः प्रस्तारपङ्क्तिः, (७) सप्तम्याः परोष्णिक्, (११) एकादश्याः षट्पदा जगती, (१२) द्वादश्याश्च निचृदनुष्टुप् छन्दांसि ॥

त्वया पूर्वमथर्वाणो जघ्नू रक्षांस्योषधे ।
त्वया जघान कश्यपस्त्वया कण्वो अगस्त्यः ॥१॥
त्वया वयमप्सरसो गन्धर्वांश्चातयामहे ।
अजशृङ्ग्यज रक्षः सर्वान्गन्धेन नाशय ॥२॥

त्वया । पूर्वम् । अथर्वाणः । जघ्नुः । रक्षांसि । ओषधे ।
त्वया । जघान । कश्यपः । त्वया । कण्वः । अगस्त्यः ॥ १ ॥
त्वया । वयम् । अप्सरसः । गन्धर्वान् । चातयामहे ।
अजऽशृङ्गि । अज । रक्षः । सर्वान् । गन्धेन । नाशय ॥ २ ॥

IV.36.8 Whatever village this awful power of mine enters, the blood-suckers run-away from there. They plan evil no more.

IV.36.9 Those who provoke and enrage me talking abusively as stinging flies torment an elephant, then I think very badly placed, just as tiny insects lying on a crowded path.

IV.36.10 As a horse-halter holds a horse, so may the wretchedness (perdition, misery) bind him fast. Whoever a fool gets furious with me, he is never released from fetters (of wretchedness).

Aja Śṛṅgī

IV.37.1 With you, O herb, the fire-producers (atharvans) have killed the germs in olden times. With you Kasyapa (physician) kills and with you Agastya (medical incharge) and Kaṇva (surgeon) kill (the germs).

IV.37.2 With you, we destroy the germs living in water (apsaras); as well as the germs living in soil (gandharva). O ajaśṛṇgī (the goat-horned herb; odina pinnata), drive away the germs of disease, and with your smell make all of them to vanish.

नुदीं यन्त्वप्सरसोपां तारमवश्वसम् ।
गुल्गुलूः पीला नलद्यौ३क्षगन्धिः प्रमन्दुनी ।
तत्परेताप्सरसः प्रतिबुद्धा अभूतन ॥३॥
यत्राश्वत्था न्यग्रोधा महावृक्षाः शिखुण्डिनः ।
तत्परेताप्सरसः प्रतिबुद्धा अभूतन ॥४॥
यत्र वः प्रेङ्खा हरिता अर्जुना उत यत्राघाटाः कर्कर्यः संवदन्ति ।
तत्परेताप्सरसः प्रतिबुद्धा अभूतन ॥५॥
एयमगन्नोषधीनां वीरुधां वीर्यावती ।
अजशृङ्ग्यराटकी तीक्ष्णशृङ्गी व्यृषतु ॥६॥
आनृत्यतः शिखुण्डिनो गन्धर्वस्याप्सरापतेः ।
भिनद्मि मुष्कावपि यामि शेपः ॥७॥
भीमा इन्द्रस्य हेतयः शतमृष्टीरयस्मयीः ।
ताभिर्हविरदान्गन्धर्वानवकादान्व्यृषतु ॥८॥

नदीम् । यन्तु । अप्सरसः । अपाम् । तारम् । अवऽश्वसम् । गुल्गुलूः । पीला । नलदी ।
औक्षऽगन्धिः । प्रऽमन्दनी । तत् । परा । इत । अप्सरसः । प्रतिऽबुद्धाः । अभूतन ॥३॥
यत्र । अश्वत्थाः । न्यग्रोधाः । महाऽवृक्षाः । शिखण्डिनः ।
तत् । परा । इत । अप्सरसः । प्रतिऽबुद्धाः । अभूतन ॥ ४ ॥
यत्र । वः । प्रऽईङ्खाः । हरिताः । अर्जुनाः । उत । यत्र । आघाटाः । कर्कर्यः । सम्ऽवदन्ति ।
तत् । परा । इत । अप्सरसः । प्रतिऽबुद्धाः । अभूतन ॥ ५ ॥
आ । इयम् । अगन् । ओषधीनाम् । वीरुधाम् । वीर्यऽवती ।
अजऽशृङ्गी । अराटकी । तीक्ष्णऽशृङ्गी । वि । ऋषतु ॥ ६ ॥
आऽनृत्यतः । शिखण्डिनः । गन्धर्वस्य । अप्सराऽपतेः ।
भिनद्मि । मुष्कौ । अपि । यामि । शेपः ॥ ७ ॥
भीमाः । इन्द्रस्य । हेतयः । शतम् । ऋष्टीः । अयस्मयीः ।
ताभिः । हविःऽअदान् । । गन्धर्वान् । अवकाऽअदान् । वि । ऋषतु ॥ ८ ॥

Apsarasaḥ and Gandharvāpsarasah

IV.37.3 May the germs, living in water, having been puffed out, go to the river, gulgulu (bilellium) pīla, naladī, aukṣagandhī, and pramandani (all the five are fragrant herbs) have waken up. So O water germs, go away. (gulgulu = guggulu)

IV.37.4 There, where are the great trees, the asvattha (the Holy Fig tree) and nyagrodha (the Indian Fig tree) with high crests, O apsaras, where do you go. You have been recognized.

IV.37.5 There, where your swings are green and whitish, where cymbals and lutes sound together in harmony, may you go, O aquatic plants. You have been recognized.

IV.37.6 Hither has come this herb, mighty among the creeping plants -the ajaśṛṅgī (goat-horned). May this sharp-horned and expeller of injurious ones destroy (the germs of pollution).

IV.37.7 Of the wildly dancing and crested soil-germs, the lord of water-germs, I crush the testicles and bind the male organ.

IV.37.8 Terrible are the weapons of the resplendent king, made of iron and striking at a hundred points. May he, with those (weapons), destroy the soil-germs that eat in the oblations and feed on avaka (Blyxa Octandra; a weed growing on water surface).

भीमा इन्द्रस्य हेतयः शतमृष्टीर्हिरण्ययीः ।
ताभिर्हविरदान्गन्धर्वानवकादान्व्यृषतु ॥९॥
अवकादानभिशोचानप्सु ज्योतय मामकान् ।
पिशाचान्त्सर्वानोषधे प्र मृणीहि सहस्व च ॥१०॥
श्वेवैकः कपिरिवैकः कुमारः सर्वकेशकः ।
प्रियो दृश इव भूत्वा गन्धर्वः सचते स्त्रियस्तमितो नाशयामसि ब्रह्मणा वीर्यावता ॥११॥
जाया इद्वो अप्सरसो गन्धर्वाः पतयो यूयम् ।
अप धावतामर्त्या मर्त्यान्मा सचध्वम् ॥१२॥

भीमाः । इन्द्रस्य । हेतयः । शतम् । ऋष्टीः । हिरण्ययीः ।
ताभिः । हविःऽअदान् । गन्धर्वान् । अवकाऽअदान् । वि । ऋषतु ॥ ९ ॥
अवकाऽअदान् । अभिऽशोचान् । अप्ऽसु । ज्योतय । मामकान् ।
पिशाचान् । सर्वान् । ओषधे । प्र । मृणीहि । सहस्व । च ॥१०॥
श्वाऽइव । एकः । कपिःऽइव । एकः । कुमारः । सर्वऽकेशकः । प्रियः । दृशेऽइव । भूत्वा ।
गन्धर्वः । सचते । स्त्रियः । तम् । इतः । नाशयामसि । ब्रह्मणा । वीर्यवता ॥ ११ ॥
जायाः । इत् । वः । अप्सरसः । गन्धर्वाः । पतयः । यूयम् ।
अप । धावत । अमर्त्याः । मर्त्यान् । मा । सचध्वम् ॥ १२ ॥

(३८) अष्टात्रिंशं सूक्तम्

(१–७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्य बादरायणिर्ऋषिः । (१–४) प्रथमादिचतुर्ऋचामप्सरा, (५–७) पञ्चम्यादितृचस्य च वाजिनीवानृषभो देवते । (१–२, ४) प्रथमाद्वितीयाचतुर्थीनामनुष्टुप्, (३) तृतीयायास्त्र्यवसाना षट्पदा जगती, (५) पञ्चम्या भुरिगत्यष्टिः, (६) षष्ठ्यास्त्रिष्टुप्, (७) सप्तम्याश्च त्र्यवसाना पञ्चपदानुष्टुब्गर्भा पुर उपरिष्टाज्ज्योतिष्मती जगती छन्दांसि ॥

उद्भिन्दतीं संजयन्तीमप्सरां साधुदेविनीम् ।
ग्लहे कृतानि कृण्वानामप्सरां तामिह हुवे ॥१॥

उत्ऽभिन्दतीम् । सम्ऽजयन्तीम् । अप्सराम् । साधुऽदेविनीम् ।
ग्लहे । कृतानि । कृण्वानाम् । अप्सराम् । ताम् । इह । हुवे ॥ १ ॥

IV.37.9 Terrible are the resplendent king's weapons, made of gold and striking at a hundred points. May he, with those (weapons), destroy the soil-germs, that eat into oblations and feed on avaka (Blyxa Octandra).

IV.37.10 O herb, may you illumine all of my blood-suckers, that feed on avaka (Blyxa Octandra) and shine in the waters. May you overwhelm and destroy them.

IV.37.11 One like a dog, one like a monkey, youthful, having hair all over his body, looking beautiful, the soil-germ approaches a woman. Him we drive away from here with our powerful intellect (knowledge).

IV.37.12 O soil-germs, the water-germs are your wives and you are the husbands. Run away O non-mortals; do not cling to mortals.

Apsarasaḥ

IV.38.1 I hereby praise the lady apsaras of the house well-versed in house-hold duties, uplifter of the family, all vanquishing excellently playful, winning distinctions in contests,and skilled in social activities.

विचिन्वतीमाकिरन्तीमप्सरां साधुदेविनीम्।
ग्लहे कृतानि गृह्णानामप्सरां तामिह हुवे ॥२॥
यायैः परिनृत्यत्याददाना कृतं ग्लहात्।
सा नः कृतानि सीषती प्रहामाप्नोतु मायया।
सा नः पयस्वत्यैतु मा नो जैषुरिदं धनम् ॥३॥

या अक्षेषु प्रमोदन्ते शुचं क्रोधं च बिभ्रती।
आनन्दिनीं प्रमोदिनीमप्सरां तामिह हुवे ॥४॥
सूर्यस्य रश्मीननु याः संचरन्ति मरीचीर्वा या अनुसंचरन्ति।
यासामृषभो दूरतो वाजिनीवान्त्सद्यः सर्वाँल्लोकान्पर्येति रक्षन्।
स न ऐतु होममिमं जुषाणोऽन्तरिक्षेण सह वाजिनीवान् ॥५॥
अन्तरिक्षेण सह वाजिनीवन्कर्की वत्सामिह रक्ष वाजिन्।
इमे ते स्तोका बहुला एह्यर्वाङियं ते कर्कीह ते मनोऽस्तु ॥६॥

विऽचिन्वतीम्। आऽकिरन्तीम्। अप्सराम्। साधुऽदेविनीम्।
ग्लहे। कृतानि। गृह्णानाम्। अप्सराम्। ताम्। इह। हुवे ॥ २ ॥

या। अयैः। परिऽनृत्यति। आऽददाना। कृतम्। ग्लहात्।
सा। नः। कृतानि। सीषती। प्रऽहाम्। आप्नोतु। मायया।
सा। नः। पयस्वती। आ। एतु। मा। नः। जैषुः। इदम्। धनम् ॥ ३ ॥

याः [!]। अक्षेषु। प्रऽमोदन्ते [!]। शुचम्। क्रोधम्। च। बिभ्रती।
आऽनन्दिनीम्। प्रऽमोदिनीम्। अप्सराम्। ताम्। इह। हुवे ॥ ४ ॥

सूर्यस्य। रश्मीन्। अनु। याः। सम्ऽचरन्ति। मरीचीः। वा। याः। अनुऽसंचरन्ति।
यासाम्। ऋषभः। दूरतः। वाजिनीऽवान्। सद्यः। सर्वान्। लोकान्। परिऽएति। रक्षन्।
सः। नः। आ। एतु। होमम्। इमम्। जुषाणः। अन्तरिक्षेण। सह। वाजिनीऽवान् ॥ ५ ॥
अन्तरिक्षेण। सह। वाजिनीऽवन्। कर्कीम्। वत्साम्। इह। रक्ष। वाजिन्। इमे। ते।
स्तोकाः। बहुलाः। आ। इहि। अर्वाङ्। इयम्। ते। कर्की। इह। ते। मनः। अस्तु ॥

IV.38.2 I hereby praise the lady apsaras of the house, well-versed in house-hold duties, the one who accumulates and who distributes, excellently playful, winning prizes in contests, and skilled in social activities.

IV.38.3 She (apsaras), who dances all around with dice (ayas), taking to herself the winning stakes from the pool, may she, trying to win stakes for the wager with her skill (māyayā), obtain success. May she, rich with milk, come to us. May others not win these riches from us. (Apsaras are intimately connected with gambling with dice. - Griffith).

IV.38.4 She, who maintains happiness in her eyes even in sorrow and anger - her, the rejoicing and delighting, and well-versed in social activities, we call here.

IV.38.5 They who move about following the rays of the sun, or who move about following the radiations from the sun; whose bull, possessor of powerful rays comes from far away instantly protecting people all around. May he, the possessor of powerful rays , come to us enjoying these oblations along with the air.

IV.38.6 Along with the air, O possessor of powerful rays, O mighty one, preserve this white she-calf here. These are the abundant streams of milk and clarified butter for you. May you come hither. This is your white she-calf. May your heart (affection) lie here.

अन्तरिक्षेण सह वाजिनीवन्कर्की वत्सामिह रक्ष वाजिन् ।
अयं घासो अयं व्रज इह वत्सां नि बध्नीमः । यथानाम व ईश्महे स्वाहा ॥७॥

अन्तरिक्षेण । सह । वाजिनीऽवन् । कर्कीम् । वत्साम् । इह । रक्ष । वाजिन् । अयम् । घासः । अयम् । व्रजः । इह । वत्साम् । नि । बध्नीमः । यथाऽनाम । वः । ईश्महे । स्वाहा ॥ ७ ॥

(३९) एकोनचत्वारिंशं सूक्तम्

(१-१०) दशर्चस्यास्य सूक्तस्याङ्गिरा ऋषिः । (१-२) प्रथमाद्वितीययोः पृथिव्यग्नी, (३-४) तृतीयाचतुर्थ्योर्वाय्वन्तरिक्षे, (५-६) पञ्चमीषष्ठयोर्दिवादित्यौ, (७-८) सप्तम्यष्टम्योर्दिक्चन्द्रमसः, (९-१०) नवमीदशम्योश्च जातवेदा अग्निर्देवता । (१, ३, ५, ७) प्रथमातृतीयापञ्चमीसप्तमीनां त्रिपदा महाबृहती, (२, ४, ६, ८) द्वितीयाचतुर्थीषष्ठ्यष्टमीनां संस्तारपङ्क्तिः, (९-१०) नवमीदशम्योश्च त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

पृथिव्यामग्नये समनमन्त्स आर्ध्नोत् ।
यथा पृथिव्यामग्नये समनमन्नेवा मह्यं संनमः सं नमन्तु ॥१॥
पृथिवी धेनुस्तस्या अग्निर्वत्सः । सा मेऽग्निना वत्सेनेषमूर्जं कामं दुहाम् ।
आयुः प्रथमं प्रजां पोषं रयिं स्वाहा ॥२॥
अन्तरिक्षे वायवे समनमन्त्स आर्ध्नोत् ।
यथान्तरिक्षे वायवे समनमन्नेवा मह्यं संनमः सं नमन्तु ॥३॥
अन्तरिक्षं धेनुस्तस्या वायुर्वत्सः । सा मे वायुना वत्सेनेषमूर्जं कामं दुहाम् ।
आयुः प्रथमं प्रजां पोषं रयिं स्वाहा ॥४॥

पृथिव्याम् । अग्नये । सम् । अनमन् । सः । आर्ध्नोत् । यथा । पृथिव्याम् । अग्नये । सम्ऽअनमन् । एव । मह्यम् । सम्ऽनमः । सम् । नमन्तु ॥ १ ॥

पृथिवी । धेनुः । तस्याः । अग्निः । वत्सः । सा । मे । अग्निना । वत्सेन । इषम् । ऊर्जम् । कामम् । दुहाम् । आयुः । प्रथमम् । प्रऽजाम् । पोषम् । रयिम् । स्वाहा ॥ २ ॥

अन्तरिक्षे । वायवे । सम् । अनमन् । सः । आर्ध्नोत् ।
यथा । अन्तरिक्षे । वायवे । सम्ऽअनमन् । एव । मह्यम् । सम्ऽनमः । सम् । नमन्तु ॥ ३ ॥

अन्तरिक्षम् । धेनुः । तस्याः । वायुः । वत्सः । सा । मे । वायुना । वत्सेन । इषम् । ऊर्जम् । कामम् । दुहाम् । आयुः । प्रथमम् । प्रऽजाम् । पोषम् । रयिम् । स्वाहा ॥ ४ ॥

IV.38.7 Along with the air, O possessor of powerful rays, O mighty one, may you preserve this white she-calf here. Here is this fodder. Here is this cow-pen. Here we bind this she-calf carefully. According to names, we are enriched by you. Svāhā. (Hail !).

Varieties of Pairs (Blessings)

IV.39.1 On earth all the beings bow in homage to the fire -divine. Thus he thrives. As on earth they bow in homage to the fire-divine, so may the attainments (of my heart's desires) bow down to me.

IV.39.2 Earth is milch-cow; the fire-divine is her calf. May she, with the fire-divine as her calf, yield milk to me as food, vigour, fulfilment of my desires, long-life (as the foremost thing), offspring, nourishment and riches. Svāhā. (Hail !)

IV.39.3 In the midspace all the being bow in homage to the wind. Thus he thrives. As in the midspace, they bow in homage to the wind, so may the attainments (of my heart's desires) bow down to me.

IV.39.4 The midspace is a milch-cow; the wind is her calf. May she, with wind as her calf, yield milk to me as food, vigour, fulfillment of my desires, long life as the foremost thing, offspring, nourishment and riches. Svāhā.

दि॒व्या॑दि॒त्याय॒ सम॑नम॒न्त्स आ॑र्ध्नोत् ।
यथा॑ दि॒व्या॑दि॒त्याय॑ स॒मन॑म॒न्नेवा मह्यं॑ सं॒नम॒: सं न॑मन्तु ॥५॥
द्यौर्धे॒नुस्तस्या॑ आदि॒त्यो व॒त्सः । सा म॑ आदि॒त्येन॑ व॒त्सेने॒षमू॒र्जं काम॑ं दुहाम् ।
आयु॑: प्रथ॒मं प्र॒जां पोषं॑ र॒यिं स्वाहा॑ ॥६॥
दि॒क्षु च॒न्द्राय॒ सम॑नम॒न्त्स आ॑र्ध्नोत् ।
यथा॑ दि॒क्षु च॒न्द्राय॑ स॒मन॑म॒न्नेवा मह्यं॑ सं॒नम॒: सं न॑मन्तु ॥७॥
दिशो॑ धे॒नव॒स्तासां॑ च॒न्द्रो व॒त्सः । ता मे॑ च॒न्द्रेण॑ व॒त्सेने॒षमू॒र्जं काम॑ं दुहाम् ।
आयु॑: प्रथ॒मं प्र॒जां पोषं॑ र॒यिं स्वाहा॑ ॥८॥
अ॒ग्नाव॒ग्निश्च॑रति॒ प्रवि॑ष्ट॒ ऋषी॑णां पु॒त्रो अ॑भिशस्ति॒पा उ॑ ।
न॒म॒स्का॒रेण॒ नम॑सा ते जुहोमि॒ मा दे॒वानां॑ मिथु॒या क॑र्म भा॒गम् ॥९॥
हृ॒दा पू॒तं मन॑सा जातवेदो॒ विश्वा॑नि देव व॒युना॑नि वि॒द्वान् ।
स॒प्तास्या॑नि॒ तव॑ जातवेद॒स्तेभ्यो॑ जुहोमि॒ स जु॑षस्व ह॒व्यम् ॥१०॥

दि॒वि । आ॒दि॒त्याय॑ । सम् । अ॒न॒म॒न् । सः । आ॒र्ध्नो॒त् ।
यथा॑ । दि॒वि । आ॒दि॒त्याय॑ । स॒म्ऽअन॑मन् । ए॒व । मह्य॑म् । स॒म्ऽनम॑: । सम् । न॒म॒न्तु॒ ॥ ५ ॥
द्यौः । धे॒नुः । तस्या॑: । आ॒दि॒त्यः । व॒त्सः । सा । मे॒ । आ॒दि॒त्येन॑ । व॒त्सेन॑ । इ॒षम् । ऊर्ज॑म् ।
काम॑म् । दु॒हा॒म् । आयु॑: । प्र॒थ॒मम् । प्र॒ऽजाम् । पोष॑म् । र॒यिम् । स्वाहा॑ ॥ ६ ॥
दि॒क्षु । च॒न्द्राय॑ । सम् । अ॒न॒म॒न् । सः । आ॒र्ध्नो॒त् ।
यथा॑ । दि॒क्षु । च॒न्द्राय॑ । स॒म्ऽअन॑मन् । ए॒व । मह्य॑म् । स॒म्ऽनम॑: । सम् । न॒म॒न्तु॒ ॥ ७ ॥
दिश॑: । धे॒नव॑: । तासा॑म् । च॒न्द्रः । व॒त्सः । ता: । मे॒ । च॒न्द्रेण॑ । व॒त्सेन॑ । इ॒षम् । ऊर्ज॑म् ।
काम॑म् । दु॒हा॒म् । आयु॑: । प्र॒थ॒मम् । प्र॒ऽजाम् । पोष॑म् । र॒यिम् । स्वाहा॑ ॥ ८ ॥
अ॒ग्नौ । अ॒ग्निः । च॒र॒ति॒ । प्रऽवि॑ष्टः । ऋषी॑णाम् । पु॒त्रः । अ॒भि॒श॒स्ति॒ऽपाः । उं॒ इति॑ ।
न॒मः॒ऽका॒रेण॑ । नम॑सा । ते॒ । जु॒हो॒मि॒ । मा । दे॒वाना॑म् । मि॒थु॒या । क॒र्म॒ । भा॒गम् ॥ ९ ॥
हृ॒दा । पू॒तम् । मन॑सा । जा॒त॒ऽवे॒दः॒ । विश्वा॑नि । दे॒व॒ । व॒युना॑नि । वि॒द्वान् ।
स॒प्त । आ॒स्या॑नि॑ । तव॑ । जा॒त॒ऽवे॒दः॒ । तेभ्य॑: । जु॒हो॒मि॒ । सः । जु॒ष॒स्व॒ । ह॒व्यम् ॥१०॥

IV.39.5 In the space, all the beings bow in homage to the sun. Thus he thrives. As in the space, they bow in homage to the sun, so the attainments (of my heart's desires) bow down to me.

IV.39.6 The space is a milch-cow; the sun is her calf. May she, with the sun as her calf, yield milk to me as food, vigour, fulfillment of my desires, long life as the foremost thing, offspring, nourishment and riches. Svāhā.

IV.39.7 In the regions of heaven, all the beings bow in homage to the moon. Thus he thrives. As in the regions of heaven, they bow in homage to the moon, so may the attainments of my heart's desire bow down to me.

IV.39.8 The regions of heaven are milch-cows. The moon is their calf. May they, with the moon as their calf, yield milk to me as food, vigour long life and riches. Svāhā.

IV.39.9 The fire-divine moves about, enters into the sacrificial fire. He is the son of seers and also protector from ignomy. I offer oblations to you with food and reverence. May we never deprive the enlightened ones of their due share.

IV.39.10 O knower of all beings, O Lord, you know all the actions and conducts (of men). O knower of all, seven are your mouths. To them, I offer oblations purified with heart and mind. As such, may you be pleased with and enjoy this oblation.

(४०) चत्वारिंशं सूक्तम्

(१-८) अष्टर्चस्यास्य सूक्तस्य शुक्र ऋषिः । सामान्यतः सर्वासामृचाञ्जातवेदाः, विशेषतश्च—(१) प्रथमर्चोऽग्निः, (२) द्वितीयाया यमः, (३) तृतीयाया वरुणः, (४) चतुर्थ्याः सोमः, (५) पञ्चम्या भूमिः, (६) षष्ठ्या वायुः, (७) सप्तम्याः सूर्यः, (८) अष्टम्याश्च ब्रह्म देवताः । (१, ३-७) प्रथमायास्तृतीयादिपञ्चानाञ्च त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयाया जगती, (८) अष्टम्याश्च पुरोऽतिशाक्वरीपादयुग्जगती छन्दांसि ॥

ये पुरस्ताज्जुह्वति जातवेदः प्राच्यां दिशोऽभिदासन्त्यस्मान् ।
अग्निमृत्वा ते पराञ्चो व्यथन्तां प्रत्यगेनान्प्रतिसरेण हन्मि ॥१॥
ये दक्षिणतो जुह्वति जातवेदो दक्षिणाया दिशोऽभिदासन्त्यस्मान् ।
यममृत्वा ते पराञ्चो व्यथन्तां प्रत्यगेनान्प्रतिसरेण हन्मि ॥२॥
ये पश्चाज्जुह्वति जातवेदः प्रतीच्यां दिशोऽभिदासन्त्यस्मान् ।
वरुणमृत्वा ते पराञ्चो व्यथन्तां प्रत्यगेनान्प्रतिसरेण हन्मि ॥३॥
य उत्तरतो जुह्वति जातवेद उदीच्या दिशोऽभिदासन्त्यस्मान् ।
सोममृत्वा ते पराञ्चो व्यथन्तां प्रत्यगेनान्प्रतिसरेण हन्मि ॥४॥
येऽधस्ताज्जुह्वति जातवेदो ध्रुवायां दिशोऽभिदासन्त्यस्मान् ।
भूमिमृत्वा ते पराञ्चो व्यथन्तां प्रत्यगेनान्प्रतिसरेण हन्मि ॥५॥
येऽन्तरिक्षाज्जुह्वति जातवेदो व्यध्वायां दिशोऽभिदासन्त्यस्मान् ।
वायुमृत्वा ते पराञ्चो व्यथन्तां प्रत्यगेनान्प्रतिसरेण हन्मि ॥६॥

ये । पुरस्तात् । जुह्वति । जातऽवेदः । प्राच्याः । दिशः । अभिऽदासन्ति । अस्मान् ।
अग्निम् । ऋत्वा । ते । पराञ्चः । व्यथन्ताम् । प्रत्यक् । एनान् । प्रतिऽसरेण । हन्मि ॥
ये । दक्षिणतः । जुह्वति । जातऽवेदः । दक्षिणायाः । दिशः । अभिऽदासन्ति । अस्मान् ।
यमम् । ऋत्वा । ते । पराञ्चः । व्यथन्ताम् । प्रत्यक् । एनान् । प्रतिऽसरेण । हन्मि ॥ २ ॥
ये । पश्चात् । जुह्वति । जातऽवेदः । प्रतीच्याः । दिशः । अभिऽदासन्ति । अस्मान् ।
वरुणम् । ऋत्वा । ते । पराञ्चः । व्यथन्ताम् ।। प्रत्यक् । एनान् । प्रतिऽसरेण । हन्मि ॥३॥
ये । उत्तरतः । जुह्वति । जातऽवेदः । उदीच्याः । दिशः । अभिऽदासन्ति । अस्मान् ।
सोमम् । ऋत्वा । ते । पराञ्चः । व्यथन्ताम् । प्रत्यक् । एनान् । प्रतिऽसरेण । हन्मि ॥ ४ ॥
ये । अधस्तात् । जुह्वति । जातऽवेदः । ध्रुवायाः । दिशः । अभिऽदासन्ति । अस्मान् ।
भूमिम् । ऋत्वा । ते । पराञ्चः । व्यथन्ताम् । प्रत्यक् । एनान् । प्रतिऽसरेण । हन्मि ॥ ५ ॥
ये । अन्तरिक्षात् । जुह्वति । जातऽवेदः । विऽअध्वायाः । दिशः । अभिऽदासन्ति । अस्मान् ।
वायुम् । ऋत्वा । ते । पराञ्चः । व्यथन्ताम् । प्रत्यक् । एनान् । प्रतिऽसरेण । हन्मि ॥ ६ ॥

Miscellaneous Divinities

IV.40.1 O Jātavedas (knower of all), those who challenge us from the front and want to enslave us from the eastern region, may they turn back, go to the fire and suffer pain. I drive them back with my counter-attack.

IV.40.2 O Jātavedas (knower of all), those who challenge us from right and want to enslave us from the southern region, may they turn back, go to the ordainer and suffer pain. I drive them back with my counter-attack.

IV.40.3 O Jātavedas (knower of all), those who challenge us from left and want to enslave us from the western region, may they turn back; go to the ocean and suffer pain. I drive them back with my counter-attack.

IV.40.4 O Jātavedas (knower of all), those who challenge us from left and want to enslave us from the northern region, may they turn back, go to the moon and suffer pain. I drive them back with my counter-attack.

IV.40.5 O Jātavedas (knower of all), those who challenge us from nadir and want to enslave us from the downward region, may they turn back, go to the earth and suffer pain. I drive them back with my counter-attack.

IV.40.6 O Jātavedas (knower of all), those who challenge us from the midspace and want to enslave us from the pathless region, may they turn back, go to the wind and suffer pain. I drive them back with my counter-attack.

य उपरिष्टाज्जुह्वति जातवेद ऊर्ध्वाया दिशोऽभिदासन्त्यस्मान्।
सूर्यमृत्वा ते पराञ्चो व्यथन्तां प्रत्यगेनान्प्रतिसरेण हन्मि ॥७॥
ये दिशामन्तर्देशेभ्यो जुह्वति जातवेदः सर्वाभ्यो दिग्भ्योऽभिदासन्त्यस्मान्।
ब्रह्मर्त्वा ते पराञ्चो व्यथन्तां प्रत्यगेनान्प्रतिसरेण हन्मि ॥८॥

ये। उपरिष्टात्। जुह्वति। जातऽवेदः। ऊर्ध्वायाः। दिशः। अभिऽदासन्ति। अस्मान्। सूर्यम्। ऋत्वा। ते। पराञ्चः। व्यथन्ताम्। प्रत्यक्। एनान्। प्रतिऽसरेण। हन्मि॥ ७ ॥

ये। दिशाम्। अन्तःऽदेशेभ्यः। जुह्वति। जातऽवेदः। सर्वाभ्यः। दिक्ऽभ्यः। अभिऽदासन्ति। अस्मान्। ब्रह्म। ऋत्वा। ते। पराञ्चः। व्यथन्ताम्। प्रत्यक्। एनान्। प्रतिऽसरेण। हन्मि ॥ ८ ॥

॥ इति चतुर्थं काण्डम् ॥

[चतुर्थकाण्डे सूक्तानि ४०, मन्त्राः ३२४]

IV.40.7 O Jātavedas (knower of all), those who challenge us from zenith and want to enslave us from the upward region, may they turn back, go to the sun and suffer pain. I drive them back with my counter-attack.

IV.40.8 O Jātavedas (knower of all), those who challenge us from intermediate directions and who want to enslave us from all the regions, may they turn back, go to the Lord supreme and suffer pain. I drive them back with my counter-attack.

Here ends Kāṇḍa IV

Hymns 40 - Verses 324

Kānda V

पञ्चमं काण्डम्

अथ पञ्चमं काण्डम् ॥

(१) प्रथमं सूक्तम्

(१-९) नवर्चस्यास्य सूक्तस्य बृहद्दिवोऽथर्वा ऋषिः । वरुणो देवता । (१) प्रथमर्चः पराबृहती त्रिष्टुप्, (२-६, ८) द्वितीयादिपञ्चानामष्टम्याश्च त्रिष्टुप्, (७) सप्तम्या विराट् त्रिष्टुप्, (९) नवम्याश्च त्र्यवसाना षट्पदात्यष्टिश्छन्दांसि ॥

ऋधङ्मन्त्रो योनिं य आबभूवामृतासुर्वर्धमानः सुजन्मा ।
अदब्धासुर्भ्राजमानोहेव त्रितो धर्ता दाधार त्रीणि ॥१॥
आ यो धर्माणि प्रथमः ससाद ततो वपूंषि कृणुषे पुरूणि ।
धास्युर्योनिं प्रथम आ विवेशा यो वाचमनुदितां चिकेत ॥२॥
यस्ते शोकाय तन्वं रिरेच क्षरद्धिरण्यं शुचयोनु स्वाः ।
अत्रा दधेते अमृतानि नामास्मे वस्त्राणि विश एरयन्ताम् ॥३॥
प्र यदेते प्रतरं पूर्व्यं गुः सदःसद आतिष्ठन्तो अजुर्यम् ।
कविः शुषस्य मातरा रिहाणे जाम्यै धुर्यं पतिमेरयेथाम् ॥४॥
तदू षु ते महत्पृथुज्मन्नमः कविः काव्येना कृणोमि ।
यत्सम्यञ्चावभियन्तावभि क्षामत्रा मही रोधचक्रे वावृधेते ॥५॥

ऋधक्ऽमन्त्रः । योनिम् । यः । आऽबभूव । अमृतऽअसुः । वर्धमानः । सुऽजन्मा ।
अदब्धऽअसुः । भ्राजमानः । अहाऽइव । त्रितः । धर्ता । दाधार । त्रीणि ॥ १ ॥
आ । यः । धर्माणि । प्रथमः । ससाद । ततः । वपूंषि । कृणुषे । पुरूणि । धास्युः ।
योनिम् । प्रथमः । आ । विवेश । आ । यः । वाचम् । अनुदिताम् । चिकेत ॥ २ ॥
यः । ते । शोकाय । तन्वम् । रिरेच । क्षरत् । हिरण्यम् । शुचयः । अनु । स्वाः ।
अत्र । दधेते इति । अमृतानि । नाम । अस्मे इति । वस्त्राणि । विशः । आ । ईरयन्ताम् ॥
प्र । यत् । एते । प्रऽतरम् । पूर्व्यम् । गुः । सदःऽसदः । आऽतिष्ठन्तः । अजुर्यम् ।
कविः । शुषस्य । मातरा । रिहाणे इति । जाम्यै । धुर्यम् । पतिम् । आ । ईरयेथाम् ॥ ४ ॥
तत् । ऊँ इति । सु । ते । महत् । पृथुऽज्मन् । नमः । कविः । काव्येन । कृणोमि ।
यत् । सम्यञ्चौ । अभिऽयन्तौ । अभि । क्षाम् । अत्र । मही इति । रोधचक्रे इति रोधऽचक्रे ।
वावृधेते इति ॥ ५ ॥

Varuṇaḥ

V.1.1 He, who meditating on truth, enters the womb, full of undying life force, always growing, of noble birth, full of unsuppressible life force and shining like days, sustainer in three (Trīta) ways sustains the three

V.1.2 He, who first obtains the qualities, and there-after adopts various forms, eager to support, enters his birth place first; he, who understands the speech yet unspoken.

V.1.3 He, who for your brightening has delivered your body, radiant as if molten gold, according to his own brightness; here both of them bestow immortal names; may the people provide clothing for this (child).

V.1.4 To whom, these old and ancient have gone, each occupying his imperishable dwelling, to Him, O you broad-going one, I, a poet, pay my great homage with my poetry.

V.1.5 May those two, who moving in the same direction, moving forward, coming to an obstructing eddy, wax mightily, here on earth, the mothers of power, full of affection (may the kissing mothers of the bards beloved), be able to find a seer and capable husband for the sister.

सप्त मर्यादाः कवयस्ततक्षुस्तासामिदेकामभ्यंहुरो गात्।
आयोर्ह स्कम्भ उपमस्य नीडे पथां विसर्गे धरुणेषु तस्थौ ॥६॥
उतामृतासुर्व्रत एमि कृण्वन्नसुरात्मा तन्वस्तत्सुमद्गुः।
उत वा शक्रो रत्नं दधात्यूर्जया वा यत्सचते हविर्दाः ॥७॥
उत पुत्रः पितरं क्षत्रमीडे ज्येष्ठं मर्यादमह्वयन्त्स्वस्तये।
दर्शन्नु ता वरुण यास्ते विष्ठा आवर्व्रततः कृणवो वपूंषि ॥८॥
अर्धमर्धेन पयसा पृणक्ष्यर्धेन शुष्म वर्धसे असुर ।
अविं वृधाम शग्मियं सखायं वरुणं पुत्रमदित्या इषिरम्।
कविशस्तान्यस्मै वपूंष्यवोचाम रोदसी सत्यवाचा ॥९॥

सप्त । मर्यादाः । कवयः । ततक्षुः । तासाम् । इत् । एकाम् । अभि । अंहुरः । गात् ।
आयोः । ह । स्कम्भः । उपमस्य । नीडे । पथाम् । विऽसर्गे । धरुणेषु । तस्थौ ॥६॥
उत । अमृतऽअसुः । व्रतः । एमि । कृण्वन् । असुः । आत्मा । तन्वः । तत् । सुमतऽगुः ।
उत । वा । शक्रः । रत्नम् । दधाति । ऊर्जया । वा । यत् । सचते । हविःऽदाः ॥ ७ ॥
उत । पुत्रः । पितरम् । क्षत्रम् । ईडे । ज्येष्ठम् । मर्यादम् । अह्वयन् । स्वस्तये।
दर्शन् । नु । ताः । वरुण । याः । ते । विऽस्थाः । आऽवर्व्रततः । कृणवः । वपूंषि ॥ ८ ॥
अर्धम् । अर्धेन । पयसा । पृणक्षि । अर्धेन । शुष्म । वर्धसे । असुर ।
अविम् । वृधाम । शग्मियम् । सखायम् । वरुणम् । पुत्रम् । अदित्याः । इषिरम् ।
कविऽशस्तानि । अस्मै । वपूंषि । अवोचाम । रोदसी इति । सत्यऽवाचा ॥ ९ ॥

(२) द्वितीयं सूक्तम्

(१-९) नवर्चस्यास्य सूक्तस्य बृहद्दिवोऽथर्वा ऋषिः। वरुणो देवता। (१-८) प्रथमाद्यष्टर्चां त्रिष्टुप्, (९) नवम्याश्च भुरिक्परातिजागता त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

तदिदास भुवनेषु ज्येष्ठं यतो जज्ञ उग्रस्त्वेषनृम्णः ।
सद्यो जज्ञानो नि रिणाति शत्रूननु यदेनं मदन्ति विश्व ऊमाः ॥१॥

तत् । इत् । आस । भुवनेषु । ज्येष्ठम् । यतः । जज्ञे । उग्रः । त्वेषऽनृम्णः ।
सद्यः । जज्ञानः । नि । रिणाति । शत्रून् । अनु । यत् । एनम् । मदन्ति । विश्वे । ऊमाः ॥ १ ॥

V.1.6 Men with vision (kavi) have fashioned seven ways of proper conduct. A distressed person has to follow one of them. That becomes a pillar of support for his life; it stands, where the paths divide in a nearby and firm shelter. (Also Ṛg. X.5.6)

V.1.7 Observing my vows firmly, I go on with immortal spirit. Life, soul and body become of good quality by that, which the capable Lord assigns as jewels or which the offerer of oblations receives as vigour.

V.1.8 The son praises his father who protects him from injury; and they call the eldest as the arbiter for well-being. O venerable Lord, may you show us what are your revelations. You, verily, make the various forms moving in circles.

V.1.9 Half you fill with water; O wise one, with half you augment power. We exalt the venerable Lord, the protector; capable, our friend, and the lively son of the existence indivisible. O heaven and earth of true word, we have spoken of his various forms as suggested by the seers (poets).

Varunaḥ

V.2.1 That (Brahman) verily has been the best and eldest in all the worlds, where from the fiery and fierce (sun), rich in radiance, is first born. As soon as born, he overcomes the foes, he is the one in whom all creatures feel happy and delighted. (Also Ṛg. X.120.1)

वावृधानः शवसा भूर्योजाः शत्रुर्दासाय भियसं दधाति ।
अव्यनच्च व्यनच्च सस्नि सं ते नवन्त प्रभृता मदेषु ॥२॥
त्वे क्रतुमपि पृञ्चन्ति भूरि द्विर्यदेते त्रिर्भवन्त्यूमाः ।
स्वादोः स्वादीयः स्वादुना सृजा समदः सु मधु मधुनाभि योधीः ॥३॥
यदि चिन्नु त्वा धना जयन्तं रणेरणे अनुमदन्ति विप्राः ।
ओजीयः शुष्मिन्त्स्थिरमा तनुष्व मा त्वा दभन्दुरेवासः कशोकाः ॥४॥
त्वया वयं शाशद्महे रणेषु प्रपश्यन्तो युधेन्यानि भूरि ।
चोदयामि त आयुधा वचोभिः सं ते शिशामि ब्रह्मणा वयांसि ॥५॥
नि तद्दधिषेऽवरे परे च यस्मिन्नाविथावसा दुरोणे ।
आ स्थापयत मातरं जिगत्नुमत इन्वत कर्वराणि भूरि ॥६॥
स्तुष्व वर्ष्मन्पुरुवर्त्मानं समृभ्वाणमिनतममाप्तमाप्त्यानाम् ।
आ दर्शति शवसा भूर्योजाः प्र सक्षति प्रतिमानं पृथिव्याः ॥७॥

वव्रधानः । शवसा । भूरिऽओजाः । शत्रुः । दासाय । भियसम् । दधाति ।
अविऽअनत् । च । विऽअनत् । च । सस्नि । सम् । ते । नवन्त । प्रऽभृता । मदेषु ॥ २ ॥
त्वे इति । क्रतुम् । अपि । पृञ्चन्ति । भूरि । द्विः । यत् । एते । त्रिः । भवन्ति । ऊमाः ।
स्वादोः । स्वादीयः । स्वादुना । सृज । सम् । अदः । सु । मधु । मधुना । अभि । योधीः ॥ ३ ॥
यदि । चित् । नु । त्वा । धना । जयन्तम् । रणेऽरणे । अनुऽमदन्ति । विप्राः ।
ओजीयः । शुष्मिन् । स्थिरम् । आ । तनुष्व । मा । त्वा । दभन् । दुःऽएवासः । कशोकाः ॥ ४ ॥
त्वया । वयम् । शाशद्महे । रणेषु । प्रऽपश्यन्तः । युधेन्यानि । भूरि ।
चोदयामि । ते । आयुधा । वचःऽभिः । सम् । ते । शिशामि । ब्रह्मणा । वयांसि ॥ ५ ॥
नि । तत् । दधिषे । अवरे । परे । च । यस्मिन् । आविथ । अवसा । दुरोणे ।
आ । स्थापयत । मातरम् । जिगत्नुम् । अतः । इन्वत । कर्वराणि । भूरि ॥ ६ ॥
स्तुष्व । वर्ष्मन् । पुरुऽवर्त्मानम् । सम् । ऋभ्वाणम् । इनऽतमम् । आप्तम् । आप्त्यानाम् ।
आ । दर्शति । शवसा । भूरिऽओजाः । प्र । सक्षति । प्रतिऽमानम् । पृथिव्याः ॥ ७ ॥

V.2.2 Grown mighty in strength, with powerful vigour, our resplendent Lord implants fear in the heart of malignant. Both the worlds, inanimate and animate are readily one by him. Happy in your exhilaration, all creatures sing their praises and pay homage. (Also Ṛg. X.120.2)

V.2.3 All devotees offer adoration and concentrate on you, at times, twice or thrice. May you blend a more tasteful one to the tasty and savoury. May you mix honey with honey to make it further exhilarating. (Also Ṛg. X.120.3)

V.2.4 Verily, the pious sages praise you, O giver of wealth in your repeated wars and contests. O omnipotent God, may you extend your firmness; may not malignant and wicked ever harm you. (Also Ṛg. X.120.4)

V.2.5 Through your help, we destroy our foes in halls; we bravely face the numerous opponents against whom we have to fight. I evoke you with my prayful words with full reliance in your weapons. I consecrate the food grains. (Also Ṛg. X.120.5)

V.2.6 I praise Him, who is worthy of praise, multiform, vast, supreme, most accessible of the accessible ones; he strikes with might the seven types of clouds (or seven evil impulses). He verily subdues many opposing arts. (Also Ṛg. X.120.6)

V.2.7 You bestow lower (i.e., material) and higher (i.e., the spiritual) wealth both, to the houses of your devotee, whom you love and provide protection, you maintain the two ever-revolving Mothers (Earth and the Sun) in dynamic equilibrium, and with glory, you accomplish many wondrous deeds. (Also Ṛg. X.120.7)

इमा ब्रह्म बृहद्दिवः कृणवदिन्द्राय शूषमग्रियः स्वर्षाः ।
महो गोत्रस्य क्षयति स्वराजा तुरश्चिद्विश्वमर्णवत्तपस्वान् ॥८॥
एवा महान्बृहद्दिवो अथर्वावोचत्स्वां तन्वमिन्द्रमेव ।
स्वसारौ मातरिभ्वरी अरिप्रे हिन्वन्ति चैने शवसा वर्धयन्ति च ॥९॥

इमा । ब्रह्म । बृहत्ऽदिवः । कृणवत् । इन्द्राय । शूषम् । अग्रियः । स्वःऽसाः ।
महः । गोत्रस्य । क्षयति । स्वऽराजा । तुरः । चित् । विश्वम् । अर्णवत् । तपस्वान् ॥८॥
एव । महान् । बृहत्ऽदिवः । अथर्वा । अवोचत् । स्वाम् । तन्वम् । इन्द्रम् । एव ।
स्वसारौ । मातरिभ्वरी इति । अरिप्रे इति । हिन्वन्ति । च । एने इति । शवसा । वर्धयन्ति । च ॥

(३) तृतीयं सूक्तम्

(१-११) एकादशर्चस्यास्य सूक्तस्य बृहद्दिवोऽथर्वा ऋषिः । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोर्विहव्योऽग्निः, (३-४) तृतीयाचतुर्थ्योर्देवाः, (५) पञ्चम्या द्रविणोदादयः, (६, ९-१०) षष्ठीनवमीदशमीनां विश्वे देवाः, (७) सप्तम्याः सोमः, (८, ११) अष्टम्येकादश्योश्चेन्द्रो देवताः । (१, ३-९, ११) प्रथमर्चस्तृतीयादिसप्तानामेकादश्याश्च त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयाया भुरिक्त्रिष्टुप्, (१०) दशम्याश्च विराड्जगती छन्दांसि ॥

ममाग्ने वर्चो विहवेष्वस्तु वयं त्वेन्धानास्तन्वं पुषेम ।
मह्यं नमन्तां प्रदिशश्चतस्रस्त्वयाध्यक्षेण पृतना जयेम ॥१॥
अग्ने मन्युं प्रतिनुदन्परेषां त्वं नो गोपाः परि पाहि विश्वतः ।
अपाञ्चो यन्तु निवता दुरस्यवोमैषां चित्तं प्रबुधां वि नेशत् ॥२॥
मम देवा विहवे सन्तु सर्व इन्द्रवन्तो मरुतो विष्णुरग्निः ।
ममान्तरिक्षमुरुलोकमस्तु मह्यं वातः पवतां कामायास्मै ॥३॥

मम । अग्ने । वर्चः । विऽहवेषु । अस्तु । वयम् । त्वा । इन्धानाः । तन्वम् । पुषेम ।
मह्यम् । नमन्ताम् । प्रऽदिशः । चतस्रः । त्वया । अधिऽअक्षेण । पृतनाः । जयेम ॥ १ ॥
अग्ने । मन्युम् । प्रतिऽनुदन् । परेषाम् । त्वम् । नः । गोपाः । परि । पाहि । विश्वतः ।
अपाञ्चः । यन्तु । निऽवता । दुरस्यवः । अमा । एषाम् । चित्तम् । प्रऽबुधाम् । वि । नेशत् ॥ २ ॥
मम । देवाः । विऽहवे । सन्तु । सर्वे । इन्द्रऽवन्तः । मरुतः । विष्णुः । अग्निः ।
मम । अन्तरिक्षम् । उरुऽलोकम् । अस्तु । मह्यम् । वातः । पवताम् । कामाय । अस्मै ॥ ३ ॥

V.2.8 The wisest, the foremost, the most enlightened person repeats these prayers to gratify the Lord of resplendence. He dominates over the great self-luminous folds of regions and throws open all his doors of divine knowledge and treasure. (Also Ṛg. X.120.8)

V.2.9 Thus the great and most enlightened one, the divine wisdom repeats his praise to our Lord on resplendence. The spotless sisters, the streaming channels of consciousness, who are his mothers go to Lord of resplendence, speak high of Him and impel Him onward (for our support). (Also Ṛg. X.120.9)

Agniḥ

V.3.1 O fire divine, may there be glory for me in battles; enkindling you, may we develop our body. May all the four mid-regions bow to me; with you as our leader, may we conquer the invading hordes. (Also Ṛg. X.128.1)

V.3.2 O fire divine, diminishing the enthusiasm of (our) opponents and becoming our protector, may you guard us on all sides. May those vile persons, who deserve to be kept at distance, go down. May their thinking power be lost, even when they are awake. (Also Ṛg. X.128.6)

Devāḥ

V.3.3 May all the bounties of Nature be on my side in the battle - the cloud-bearing winds led by the resplendent lightning, the sun and the fire. May the extensive mid-space be mine. May the wind blow for fulfilment of my this desire. (Also Ṛg. X.128.2)

मह्यं यजन्तां मम यानीष्टाकूतिः सत्या मनसो मे अस्तु ।
एनो मा नि गां कतमच्चनाहं विश्वे देवा अभि रक्षन्तु मेह ॥४॥
मयि देवा द्रविणमा यजन्तां मय्याशीरस्तु मयि देवहूतिः ।
दैवा होतारः सनिषन्न एतदरिष्टाः स्याम तन्वा सुवीराः ॥५॥
दैवीः षडुर्वीरुरु नः कृणोत विश्वे देवास इह मादयध्वम् ।
मा नो विददभिभा मो अशस्तिर्मा नो विदद्वृजिना द्वेष्या या ॥६॥
तिस्रो देवीर्महि नः शर्म यच्छत प्रजायै नस्तन्वे३ यच्च पुष्टम् ।
मा हास्महि प्रजया मा तनूभिर्मा रधाम द्विषते सोम राजन् ॥७॥
उरुव्यचा नो महिषः शर्म यच्छत्वस्मिन्हवे पुरुहूतः पुरुक्षु ।
स नः प्रजायै हर्यश्व मृडेन्द्र मा नो रीरिषो मा परा दाः ॥८॥
धाता विधाता भुवनस्य यस्पतिर्देवः सविताभिमातिषाहः ।
आदित्या रुद्रा अश्विनोभा देवाः पान्तु यजमानं निर्ऋथात् ॥९॥

मह्यम् । यजन्ताम् । मम । यानि । इष्टा । आऽकूतिः । सत्या । मनसः । मे । अस्तु ।
एनः । मा । नि । गाम् । कतमत् । चन । अहम् । विश्वे । देवाः । अभि । रक्षन्तु । मा । इह ॥ ४ ॥
मयि । देवाः । द्रविणम् । आ । यजन्ताम् । मयि । आऽशीः । अस्तु । मयि । देवऽहूतिः ।
दैवाः । होतारः । सनिषन् । नः । एतत् । अरिष्टाः । स्याम । तन्वा । सुऽवीराः ॥ ५ ॥
दैवीः । षट् । उर्वीः । उरु । नः । कृणोत । विश्वे । देवासः । इह । मादयध्वम् ।
मा । नः । विदत् । अभिऽभाः । मो इति । अशस्तिः । मा । नः । विदत् । वृजिना । द्वेष्या । या ॥६॥
तिस्रः । देवीः । महि । नः । शर्म । यच्छत । प्रऽजायै । नः । तन्वे । यत् । च । पुष्टम् ।
मा । हास्महि । प्रऽजया । मा । तनूभिः । मा । रधाम । द्विषते । सोम । राजन् ॥ ७ ॥
उरुऽव्यचाः । नः । महिषः । शर्म । यच्छतु । अस्मिन् । हवे । पुरुऽहूतः । पुरुऽक्षु ।
सः । नः । प्रऽजायै । हरिऽअश्व । मृड । इन्द्र । मा । नः । रिरिषः । मा । परा । दाः ॥ ८ ॥
धाता । विऽधाता । भुवनस्य । यः । पतिः । देवः । सविता । अभिमातिऽसहः ।
आदित्याः । रुद्राः । अश्विना । उभा । देवाः । पान्तु । यजमानम् । निःऽऋथात् ॥ ९ ॥

V.3.4 Whatever are pleasing to me, let those be offered to me. Let the intense wish of my heart come true. May I not be addicted to any vice. May all the bounties of Nature protect me here from all the sides. (Also Ṛg. X.128.4)

Draviṇodāḥ

V.3.5 May the bounties of Nature bestow wealth on me. May I have the blessings of the enlightened ones and the power to invoke them. May the divine invokers grant this to us. May we be unharmed in body and have good sons. (Also Ṛg. X.128.3)

Viśvedevaḥ

V.3.6 O divine six extensive quarters, may you make wide space for us. O all the enlightened ones, revel here. May not any defeat come to us, nor ill-fame; may not the hateful sin come to us. (Also Ṛg. X.128.5)

Somaḥ

V.3.7 O you three divinities, may you grant us great happiness and all that which is nourishing for our bodies and for our off-springs. May we not be deprived of children, our own bodies. O blissful lustrous Lord, may we not be subdued by our foes.

Indraḥ

V.3.8 May the great Lord having immense power, invoked respecfully at the sacrifice, grant us happiness with plenty of food. O Lord of swift steeds, as such may you be gracious to our progeny. O resplendent Lord, may you not harass us. May you not leave us at the mercy of others.(Also Ṛg. X.128.8)

V.3.9 May the creator, the sustainer, and the inspirer Lord, who, the subduer of arrogant adversaries,is the Lord of all beings, old sages, adult sages, and both the divine healers protect (me) the sacrificer from perdition. (Also Ṛg. X.128.7)

ये नः सपत्ना अप ते भवन्त्विन्द्राग्निभ्यामव बाधामह एनान्।
आदित्या रुद्रा उपरिस्पृशो न उग्रं चेत्तारमधिराजमक्रत ॥१०॥
अर्वाञ्चमिन्द्रममुतो हवामहे यो गोजिद्धनजिदश्वजिद्यः।
इमं नो यज्ञं विहवे शृणोत्वस्माकमभूर्हर्यश्व मेदी ॥११॥

ये । नः । सऽपत्नाः । अप । ते । भवन्तु । इन्द्राग्निऽभ्याम् । अव । बाधामहे । एनान् ।
आदित्याः । रुद्राः । उपरिऽस्पृशः । नः । उग्रम् । चेत्तारम् । अधिऽराजम् । अक्रत ॥ १० ॥
अर्वाञ्चम् । इन्द्रम् । अमुतः । हवामहे । यः । गोऽजित् । धनऽजित् । अश्वऽजित् । यः ।
इमम् । नः । यज्ञम् । विऽहवे । शृणोतु । अस्माकम् । अभूः । हरिऽअश्व । मेदी ॥ ११ ॥

(४) चतुर्थं सूक्तम्

(१-१०) दशर्चस्यास्य सूक्तस्य भृग्वङ्गिरा ऋषिः । कुष्ठो यक्ष्मनाशनश्च देवते । (१-४, ७-९) प्रथमादिचतुर्ऋचां सप्तम्यादितृचस्य चानुष्टुप्, (५) पञ्चम्या भुरिगनुष्टुप्, (६) षष्ठ्या गायत्री, (१०) दशम्याश्च उष्णिग्गर्भा निचृदनुष्टुप् छन्दांसि ।

यो गिरिष्वजायथा वीरुधां बलवत्तमः । कुष्ठेहि तक्मनाशन तक्मानं नाशयन्नितः ॥१॥
सुपर्णसुवने गिरौ जातं हिमवतस्परि । धनैरभि श्रुत्वा यन्ति विदुर्हि तक्मनाशनम् ॥२॥
अश्वत्थो देवसदनस्तृतीयस्यामितो दिवि । तत्रामृतस्य चक्षणं देवाः कुष्ठमवन्वत ॥३॥

यः । गिरिषु । अजायथाः । वीरुधाम् । बलवत्ऽतमः ।
कुष्ठ । आ । इहि । तक्मऽनाशन । तक्मानम् । नाशयन् । इतः ॥ १ ॥
सुपर्णऽसुवने । गिरौ । जातम् । हिमऽवतः । परि ।
धनैः । अभि । श्रुत्वा । यन्ति । विदुः । हि । तक्मऽनाशनम् ॥ २ ॥
अश्वत्थः । देवऽसदनः । तृतीयस्याम् । इतः । दिवि ।
तत्र । अमृतस्य । चक्षणम् । देवाः । कुष्ठम् । अवन्वत ॥ ३ ॥

Draviṇodā

V.3.10 May those who are our rivals, be away from us. With the help of the resplendent king and the adorable army chief, we drive them off. Old and adult sages, who are high above us, have made our over-lord formidable and conscientious. (Also Ṛg. X.128.9)

Indraḥ

V.3.11 We call the resplendent Lord from here to come hitherward, Him, who is conqueror of cows, conqueror of wealth and conqueror of horses. May he take note of our this sacrifice in the battle. O Lord of swift steeds, you have been our affectionate friend.

Cure for leprosy (Kuṣṭha–A skin disease)

V.4.1 O kuṣṭha (costus specious), you, who grow on the mountains, are the most potent among plants. O banisher of fever, may you come driving the fever away from here. (kuṣṭha is a plant used for cure of Takman–a type of skin-disease) (Takman = shrinking; name of disease or of a class of diseases accompanied by skin-eruptions)

V.4.2 Having heard that his kuṣṭha had grown on the snowy mountains, where eagles breed (or where the herbs with fine leaves grow), people throng with money, as they know for certain that this is the banisher of fever.

V.4.3 In the third heaven from here, there is the aśvattha (the holy fig tree, Ficus religiosa) tree, the seat of the enlightened ones. There the enlightened ones find the kuṣṭha plant just as an embodiment of immortality.

हिरण्ययी नौरचरद्धिरण्यबन्धना दिवि ।
तत्रामृतस्य पुष्पं देवाः कुष्ठमवन्वत ॥४॥
हिरण्ययाः पन्थान आसन्नरित्राणि हिरण्यया।
नावो हिरण्ययीरासन्याभिः कुष्ठं निरावहन् ॥५॥
इमं मे कुष्ठ पूरुषं तमा वह तं निष्कुरु । तमु मे अगदं कृधि ॥६॥
देवेभ्यो अधि जातोऽसि सोमस्यासि सखा हितः ।
स प्राणाय व्यानाय चक्षुषे मे अस्मै मृड ॥७॥
उदङ् जातो हिमवतः स प्राच्यां नीयसे जनम् ।
तत्र कुष्ठस्य नामान्युत्तमानि वि भेजिरे ॥८॥
उत्तमो नाम कुष्ठास्युत्तमो नाम ते पिता ।
यक्ष्मं च सर्वं नाशय तक्मानं चारसं कृधि ॥९॥

हिरण्ययी । नौः । अचरत् । हिरण्यऽबन्धना । दिवि ।
तत्र । अमृतस्य । पुष्पम् । देवाः । कुष्ठम् । अवन्वत ॥ ४ ॥
हिरण्ययाः । पन्थानः । आसन् । अरित्राणि । हिरण्यया ।
नावः । हिरण्ययीः । आसन् । याभिः । कुष्ठम् । निःऽआवहन् ॥ ५ ॥
इमम् । मे । कुष्ठ । पुरुषम् । तम् । आ । वह । तम् । निः । कुरु ।
तम् । ऊं इति । मे । अगदम् । कृधि ॥ ६ ॥
देवेभ्यः । अधि । जातः । असि । सोमस्य । असि । सखा । हितः ।
सः । प्राणाय । विऽआनाय । चक्षुषे । मे । अस्मै । मृड ॥ ७ ॥
उदङ् । जातः । हिमऽवतः । सः । प्राच्याम् । नीयसे । जनम् ।
तत्र । कुष्ठस्य । नामानि । उत्ऽतमानि । वि । भेजिरे ॥ ८ ॥
उत्ऽतमः । नाम । कुष्ठ । असि । उत्ऽतमः । नाम । ते । पिता ।
यक्ष्मम् । च । सर्वम् । नाशय । तक्मानम् । च । अरसम् । कृधि ॥ ९ ॥

V.4.4 There moves a golden boat with golden tackle in heaven. There the enlightened ones find the kuṣṭha plant, the flower of immortality.

V.4.5 Golden are the (water) ways, golden are oars; golden are boats where with they carry the kuṣṭha.

V.4.6 O kuṣṭha, may you bring off this man of mine; may you relieve him; may you make this man of mine fully free from disease.

V.4.7 You are born from the bounties of Nature. You are a benign companion of Soma, the king of medicinal herbs. As such may you be gracious to inbreath, to through-breath and to the vision of this man of mine.

V.4.8 Grown in the north on the snowy mountain, you are carried east-ward to the people. There the kuṣṭha medicine comes to be used under various celebrated names.

V.4.9 O kuṣṭha, most celebrated by name you are; most celebrated by name is your father. May you drive away all wasting diseases and render fever powerless.

शीर्षामयमुपहत्यामक्ष्योस्तन्वो३ रपः । कुष्ठस्तत्सर्वं निष्करद्दैवं समह वृष्ण्यम् ॥१०॥

शीर्षऽआमयम् । उपऽहत्याम् । अक्ष्योः । तन्वः । रपः ।
कुष्ठः । तत् । सर्वम् । निः । करत् । दैवम् । समह । वृष्ण्यम् ॥ १० ॥

(५) पञ्चमं सूक्तम्

(१-९) नवर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । लाक्षा देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

रात्री माता नभः पितार्यमा ते पितामहः ।
सिलाची नाम वा असि सा देवानामसि स्वसा ॥१॥
यस्त्वा पिबति जीवति त्रायसे पुरुषं त्वम् ।
भर्त्री हि शश्वतामसि जनानां च न्यञ्चनी ॥२॥
वृक्षंवृक्षमा रोहसि वृषण्यन्तीव कन्यला ।
जयन्ती प्रत्यातिष्ठन्ती स्परणी नाम वा असि ॥३॥
यद्दण्डेन यदिष्वा यद्वारुर्हरसा कृतम् ।
तस्य त्वमसि निष्कृतिः सेमं निष्कृधि पूरुषम् ॥४॥

रात्री । माता । नभः । पिता । अर्यमा । ते । पितामहः ।
सिलाची । नाम । वै । असि । सा । देवानाम् । असि । स्वसा ॥ १ ॥
यः । त्वा । पिबति । जीवति । त्रायसे । पुरुषम् । त्वम् ।
भर्त्री । हि । शश्वताम् । असि । जनानाम् । च । निऽअञ्चनी ॥ २ ॥
वृक्षम्ऽवृक्षम् । आ । रोहसि । वृषण्यन्तीऽइव । कन्यला ।
जयन्ती । प्रतिऽआतिष्ठन्ती । स्परणी । नाम । वै । असि ॥ ३ ॥
यत् । दण्डेन । यत् । इष्वा । यत् । वा । अरुः । हरसा । कृतम् ।
तस्य । त्वम् । असि । निःऽकृतिः । सा । इमम् । निः । कृधि । पुरुषम् ॥ ४ ॥

V.4.10 Diseases of head, defects of eyes, and maladies of the body, all that the kuṣṭha relieves, as well as it is a divine tonic. (for virility i.e.,vṛṣṇyam.)

Lākṣā or Lac

V.5.1 Night is (your) mother, cloud (your) father, and the sun of Vaiśākha month (aryaman) is your grand father. Surely your name is silāchī. As such, you are sister of the bounties of Nature.

V.5.2 He, who drinks you, lives (long). You save man. You are sustainer of all and a secure shelter for people.

V.5.3 You cling to each anu every tree like a passionate maiden; you are conquering, standing fast and, verily, sparaṇī (the winner) by name.

V.5.4 Whatever injury has been caused by a staff, by an arrow or by fire, you are a relief therefor. May you grant relief to this man.

भद्रात्प्लक्षान्निस्तिष्ठस्यश्वत्थात्खदिराद्धवात्। भद्रान्न्यग्रोधात्पर्णात्सा न एह्यरुन्धति ॥५॥
हिरण्यवर्णे सुभगे सूर्यवर्णे वपुष्टमे। रुतं गच्छासि निष्कृते निष्कृतिर्नाम वा असि ॥६॥
हिरण्यवर्णे सुभगे शुष्मे लोमशवक्षणे ।
अपामसि स्वसा लाक्षे वातो ह्यात्मा बभूव ते ॥७॥
सिलाची नाम कानीनोजबभ्रु पिता तव।
अश्वो यमस्य यः श्यावस्तस्य ह्यास्नास्युक्षिता ॥८॥
अश्वस्यास्नः संपतिता सा वृक्षाँ अभि सिष्यदे।
सरा पतत्रिणी भूत्वा सा न एह्यरुन्धति ॥९॥

भद्रात्। प्लक्षात्। निः। तिष्ठसि। अश्वत्थात्। खदिरात्। धवात्।
भद्रात्। न्यग्रोधात्। पर्णात्। सा। नः। आ। इहि। अरुन्धति ॥ ५ ॥
हिरण्यऽवर्णे। सुऽभगे। सूर्यऽवर्णे। वपुःऽतमे।
रुतम्। गच्छासि। निःऽकृते। निःऽकृतिः। नाम। वै। असि ॥ ६ ॥
हिरण्यऽवर्णे। सुऽभगे। शुष्मे। लोमशऽवक्षणे।
अपाम्। असि। स्वसा। लाक्षे। वातः। ह। आत्मा। बभुव। ते ॥ ७ ॥
सिलाची। नाम। कानीनः। अजऽबभ्रु। पिता। तव।
अश्वः। यमस्य। यः। श्यावः। तस्य। ह। अस्ना। असि। उक्षिता ॥ ८ ॥
अश्वस्य। अस्नः। सम्ऽपतिता। सा। वृक्षान्। अभि। सिस्यदे।
सरा। पतत्रिणी। भुत्वा। सा। नः। आ। इहि। अरुन्धति ॥ ९ ॥

V.5.5 You arise from beneficent plakṣa (waved leaf fig tree, Ficus infectoria), aśvatha (holy fig tree, Ficus religiosa), khadira (Acacia catechu), dhava (Grislea tomentosa), and from beneficient nyagrodha (Banian tree, Ficus indica) and parṇa (flame of the forest, Butea Frondosa). As such, may you come to us, O curer of injuries. (Cf. Av. IV.37.4)

V.5.6 O gold-coloured (hiraṇya varṇa), bringer of good fortune, sun-coloured and most beneficial for body, O relieving one, may you reach the wound (or injury); verily, niṣkṛti (reliever) is your name.

V.5.7 O gold-coloured, bringer of good fortune, potent, and hairy-bodied, you are sister of waters. O lac (lākṣā), the wind is, verily, your soul. (Lākṣā = a plant on which the cochineal insect, which produces the red dye is found)

V.5.8 Silāchī is your name. O goat-brown, your begetter is beneficial for eye-balls. Verily, you have been sprinkled with the blood of the fast moving horse of the ordainer Lord (Yama).

V.5.9 Dripping horse's blood, she glided towards the trees. As such, O healer of wounds, may you come to us oozing (patatriṇī) and falling (arundhati).

(६) षष्ठं सूक्तम्

(१-१४) चतुर्दशर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः। (१) प्रथमर्चो ब्रह्मादित्यः, (२) द्वितीयायाः कर्माणि, (३-४) तृतीयाचतुर्थ्योः रुद्रगणाः, (५-८) पञ्चम्यादिचतसृणां सोमारुद्रौ, (९) नवम्या हेतिः, (१०) दशम्या अग्निः, (११-१४) एकादश्यादिचतसृणाञ्च सर्वात्मा रुद्रो देवताः। (१, ९) प्रथमानवम्योस्त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयाया अनुष्टुप्, (३) तृतीयाया जगती, (४) चतुर्थ्याः पञ्चपदानुष्टुबुष्णिक्त्रिष्टुब्गर्भा जगती, (५-७) पञ्चम्यादितृचस्य त्रिपदा विराड्गायत्री, (८) अष्टम्या एकावसाना द्विपदार्च्यनुष्टुप्, (१०) दशम्याः प्रस्तारपङ्क्तिः, (११-१३) एकादश्यादितृचस्य पङ्क्तिः, (१४) चतुर्दश्याश्च स्वराट् पङ्क्तिश्छन्दांसि॥

ब्रह्म जज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्वि सीमतः सुरुचो वेन आवः।
स बुध्न्या उपमा अस्य विष्ठाः सतश्च योनिमसतश्च वि वः॥१॥
अनाप्ता ये वः प्रथमा यानि कर्माणि चक्रिरे।
वीरान्नो अत्र मा दभन्तद्व एतत्पुरो दधे॥२॥
सहस्रधार एव ते समस्वरन्दिवो नाके मधुजिह्वा असश्चतः।
तस्य स्पशो न नि मिषन्ति भूर्णयः पदेपदे पाशिनः सन्ति सेतवे॥३॥
पर्यू षु प्र धन्वा वाजसातये परि वृत्राणि सक्षणिः।
द्विषस्तदध्यर्णवेनेयसे सनिस्रसो नामासि त्रयोदशो मास इन्द्रस्य गृहः॥४॥
न्वे३तेनारात्सीरसौ स्वाहा।
तिग्मायुधौ तिग्महेती सुशेवौ सोमारुद्राविह सु मृडतं नः॥५॥

ब्रह्म। जज्ञानम्। प्रथमम्। पुरस्तात्। वि। सीमतः। सुऽरुचः। वेनः। आवः।
सः। बुध्न्याः। उपऽमाः। अस्य। विऽस्थाः। सतः। च। योनिम्। असतः। च। वि। वः॥
अनाप्ताः। ये। वः। प्रथमाः। यानि। कर्माणि। चक्रिरे।
वीरान्। नः। अत्र। मा। दभन्। तत्। वः। एतत्। पुरः। दधे॥ २॥
सहस्रऽधारे। एव। ते। सम्। अस्वरन्। दिवः। नाके। मधुऽजिह्वाः। असश्चतः।
तस्य। स्पशः। न। नि। मिषन्ति। भूर्णयः। पदेऽपदे। पाशिनः। सन्ति। सेतवे॥ ३॥
परि। ऊं इति। सु। प्र। धन्व। वाजऽसातये। परि। वृत्राणि। सक्षणिः। द्विषः। तत्।
अधि। अर्णवेन। ईयसे। सनिस्रसः। नाम। असि। त्रयःऽदशः। मासः। इन्द्रस्य। गृहः॥४॥
नु। एतेन। अरात्सीः। असौ। स्वाहा।
तिग्मऽआयुधौ। तिग्महेती इति तिग्मऽहेती। सुऽशेवौ। सोमारुद्रौ। इह। सु। मृडतम्। नः॥५॥

Brahma - Aditya

V.6.1 The supreme Lord was the first knower, pre-existing all. The beneficial one from the summit enlightens beautiful worlds. He illuminates the regions, mid-regions, the worlds existing therein and the womb of the existent and non-existent. (Also Yv. XIII.3; Av. IV.1.1)

Karma

V.6.2 None have attained (anāpta) to those of old, those who accomplished holy acts for you. Let them not harm your young heroes here, and for this reason I set before you this. (Also Av. IV.7.7)

Group of Rudras

V.6.3 In the thousand streamed one they resounded (samasvaran) together in the firmament (nākaḥ) of the sky (divaḥ), they, the honey-tongued (madhu-jihva), unhindered. His zealous (bhūrṇi) spies work not. In every place are they with fetters or ties (pāśāni). (Also Ṛg. IX.73.4)

V.6.4 Round about, you run forward to take possession of the winning booty, round about overpowering vṛtrāṇi or adversaries. Thereafter, you proceed to suppress the haters by a sea-route (arṇava). Weakling (sanisrasa) by name, of course, you are, the thirteenth month, Indra's house (trayodaśaḥ masaḥ, indrasya gṛhaḥ).

Soma - Rudra Pair

V.6.5 Surely with this you, so and so, have achieved success (nvetenārāt-sīrasau), Svāhā. O blissful Lord and terrible punisher, having sharpened weapons and sharpened missiles, may both of you, worthy of worship, be very kind and gracious to us here.

अवैतेनारात्सीरसौ स्वाहा ।
तिग्मायुधौ तिग्महेती सुशेवौ सोमारुद्राविह सु मृडतं नः ॥६॥
अपैतेनारात्सीरसौ स्वाहा ।
तिग्मायुधौ तिग्महेती सुशेवौ सोमारुद्राविह सु मृडतं नः ॥७॥
मुमुक्तमस्मान्दुरितादवद्याज्जुषेथां यज्ञममृतमस्मासु धत्तम् ॥८॥
चक्षुषो हेते मनसो हेते ब्रह्मणो हेते तपसश्च हेते ।
मेन्या मेनिरस्यमेनयस्ते सन्तु ये३स्माँ अभ्यघायन्ति ॥९॥
यो३स्मांश्चक्षुषा मनसा चित्त्याकूत्या च यो अघायुरभिदासात् ।
त्वं तानग्ने मेन्यामेनीन्कृणु स्वाहा ॥१०॥
इन्द्रस्य गृहोऽसि । तं त्वा प्र पद्ये तं त्वा प्र विशामि सर्वगुः सर्वपूरुषः
सर्वात्मा सर्वतनूः सह यन्मेऽस्ति तेन ॥११॥

अव । एतेन ।० ॥ ६ ॥

अप । एतेन ।० ॥ ७ ॥

मुमुक्तम् । अस्मान् । दुःऽइतात् । अवद्यात् । जुषेथाम् । यज्ञम् । अमृतम् । अस्मासु । धत्तम् ॥

चक्षुषः । हेते । मनसः । हेते । ब्रह्मणः । हेते । तपसः । च । हेते ।
मेन्याः । मेनिः । असि । अमेनयः । ते । सन्तु । ये । अस्मान् । अभिऽअघायन्ति ॥ ९ ॥

यः । अस्मान् । चक्षुषा । मनसा । चित्त्या । आऽकूत्या । च । यः । अघऽयुः । अभिऽदासात् ।
त्वम् । तान् । अग्ने । मेन्या । अमेनीन् । कृणु । स्वाहा ॥ १० ॥

इन्द्रस्य । गृहः । असि । तम् । त्वा । प्र । पद्ये । तम् । त्वा । प्र । विशामि । सर्वऽगुः ।
सर्वऽपुरुषः । सर्वऽआत्मा । सर्वऽतनूः । सह । यत् । मे । अस्ति । तेन ॥ ११ ॥

V.6.6 With this you, so and so, you have failed to achieve complete success (avaitenarāt-sīrasau). Svāhā. O blissful Lord (Soma) and terrible punisher (Rudra), having sharpened weapons (tigma āyudha) and sharpened missiles (tigma hetī) may both of you, worthy of worship, be kind and gracious to us here. (tigma = sharpened; āyudha = weapon , heti = missile).

V.6.7 With this you, so and so, have committed offence (apaitenarat-sirasau). Svāhā. O blissful Lord and terrible punisher, having sharpened weapons and sharpened missiles, may both of you, worthy of worship, be kind and gracious to us here.

V.6.8 May both of you free us from reprehensible sin. May you accept our offering. My you bestow immortality on us.

Heti - Missile

V.6.9 O missile of vision, missile of mind, missile of knowledge and missile of austerities, you are the weapon of weapons. May they become weaponless who commit sins against us. (Cakṣuse hete = missile of vision; manaso hete = missile of mind; brahmaṇo hete = missile of knowledge)

Agniḥ

V.6.10 Who-so-ever sinful persons try to enslave us with eye, with mind, with thought and with design, O adorable Lord, may you make them weaponless with your weapon.

All-designating Rudraḥ

V.6.11 You are the abode of the resplendent Lord. To you as such, I approach. I enter you as such, with all my senses (gau), with all my manly activity, with all my soul, with all my body and with all whatever is mine.

इन्द्रस्य शर्मासि। तं त्वा प्र पद्ये तं त्वा प्र विशामि सर्वगुः सर्वपूरुषः
सर्वात्मा सर्वतनूः सह यन्मेऽस्ति तेन ॥१२॥
इन्द्रस्य वर्मासि। तं त्वा प्र पद्ये तं त्वा प्र विशामि सर्वगुः सर्वपूरुषः
सर्वात्मा सर्वतनूः सह यन्मेऽस्ति तेन ॥१३॥
इन्द्रस्य वरूथमसि। तं त्वा प्र पद्ये तं त्वा प्र विशामि सर्वगुः सर्वपूरुषः
सर्वात्मा सर्वतनूः सह यन्मेऽस्ति तेन ॥१४॥

इन्द्रस्य। शर्म। असि। ०॥ १२ ॥

इन्द्रस्य। वर्म। असि। ०॥ १३ ॥

इन्द्रस्य। वरूथम्। असि। ०॥ १४ ॥

(७) सप्तमं सूक्तम्

(१-१०) दशर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः। (१-३, ६-१०) प्रथमादितृचस्य षष्ठ्यादिपञ्चर्चाश्चारातयः, (४-५) चतुर्थीपञ्चम्योश्च सरस्वती देवताः। (१) प्रथमाया विराड्गर्भा प्रस्तारपङ्क्तिः, (२-३, ५, ७-१०) द्वितीयातृतीयापञ्चमीनां सप्तम्यादिचतसृणाञ्चानुष्टुप्, (४) चतुर्थ्याः पथ्याबृहती, (६) षष्ठ्याश्च प्रस्तारपङ्क्तिश्छन्दांसि॥

आ नो भर मा परि ष्ठा अराते मा नो रक्षीर्दक्षिणां नीयमानाम्।
नमो वीर्त्साया असमृद्धये नमो अस्त्वरातये ॥१॥
यमराते पुरोधत्से पुरुषं परिरापिणम्।
नमस्ते तस्मै कृण्मो मा वनिं व्यथयीर्मम ॥२॥
प्र णो वनिर्देवकृता दिवा नक्तं च कल्पताम्।
अरातिमनुप्रेमो वयं नमो अस्त्वरातये ॥३॥

आ। नः। भर। मा। परि। स्थाः। अराते। मा। नः। रक्षीः। दक्षिणाम्। नीयमानाम्।
नमः। विऽईर्त्सायै। असम्ऽऋद्धये। नमः। अस्तु। अरातये ॥ १ ॥

यम्। अराते। पुरःऽधत्से। पुरुषम्। परिऽरापिणम्।
नमः। ते। तस्मै। कृण्मः। मा। वनिम्। व्यथयीः। मम ॥ २ ॥

प्र। नः। वनिः। देवऽकृता। दिवा। नक्तम्। च। कल्पताम्।
अरातिम्। अनुऽप्रेमः। वयम्। नमः। अस्तु। अरातये ॥ ३ ॥

V.6.12 You are the shelter of the resplendent Lord. To you as such, I approach. I enter you as such, with all my senses (gau), with all my manly activity, with all my soul, with all my body and with all whatever is mine.

V.6.13 You are the armour of the resplendent Lord. To you as such, I approach. I enter you as such with all my senses (gau), with all my manly activity, with all my soul, with all my body and with all whatever is mine.

V.6.14 You are the protective shield of the resplendent Lord. To you as such, I approach. I enter you as such with all my senses (gau), with all my manly activity, with all my soul, with all my body and with all whatever is mine.

Arti - Niggards

V.7.1 O niggardliness (arāte), may you bestow wealth on us, but do not encircle us. May you not bar our rightful dues from being brought to us. Let our homage be to the frustrating unwealthiness; let our homage be to the niggardliness.

V.7.2 O niggardliness, whomsoever a prating man you bring to prominence, to him we bow in reverence. May you not frustrate my heart's desire.

V.7.3 May your heart's desire, created by the divinities, be fulfilled day and night. We hereby approach the niggardliness. To niggardliness we pay our homage.

सरस्वतीमनुमतिं भगं यन्तो हवामहे ।
वाचं जुष्टां मधुमतीमवादिषं देवानां देवहूतिषु ॥४॥
यं याचाम्यहं वाचा सरस्वत्या मनोयुजा ।
श्रद्धा तमद्य विन्दतु दत्ता सोमेन बभ्रुणा ॥५॥
मा वनिं मा वाचं नो वीर्त्सीरुभाविन्द्राग्नी आ भरतां नो वसूनि ।
सर्वे नो अद्य दित्सन्तोरातिं प्रति हर्यत ॥६॥
परोपेह्यसमृद्धे वि ते हेतिं नयामसि ।
वेद त्वाहं निमीवन्तीं नितुदन्तीमराते ॥७॥
उत नग्ना बोभुवती स्वप्नया सचसे जनम् ।
अराते चित्तं वीर्त्सन्त्याकूतिं पुरुषस्य च ॥८॥
या महती महोन्माना विश्वा आशा व्यानशे ।
तस्यै हिरण्यकेश्यै निर्ऋत्या अकरं नमः ॥९॥

सरस्वतीम् । अनुऽमतिम् । भगम् । यन्तः । हवामहे ।
वाचम् । जुष्टाम् । मधुऽमतीम् । अवादिषम् । देवानाम् । देवऽहूतिषु ॥ ४ ॥
यम् । याचामि । अहम् । वाचा । सरस्वत्या । मनःऽयुजा ।
श्रद्धा । तम् । अद्य । विन्दतु । दत्ता । सोमेन । बभ्रुणा ॥ ५ ॥
मा । वनिम् । मा । वाचम् । नः । वि । ईर्त्सीः । उभौ । इन्द्राग्नी इति । आ । भरताम् । नः । वसूनि ।
सर्वे । नः । अद्य । दित्सन्तः । अरातिम् । प्रति । हर्यत ॥ ६ ॥
परः । अप । इहि । असमृऽऋद्धे । वि । ते । हेतिम् । नयामसि ।
वेद । त्वा । अहम् । निऽमीवन्तीम् । निऽतुदन्तीम् । अराते ॥ ७ ॥
उत । नग्ना । बोभुवती । स्वप्नऽया । सचसे । जनम् ।
अराते । चित्तम् । विऽईर्त्सन्ती । आऽकूतिम् । पुरुषस्य । च ॥ ८ ॥
या । महती । महाऽउन्माना । विश्वाः । आशाः । विऽआनशे ।
तस्यै । हिरण्यऽकेश्यै । निःऽऋत्यै । अकरम् । नमः ॥ ९ ॥

Sarasvatī

V.7.4 Moving forward, we hereby invoke the learning divine (śarasvatī); the assent (anumatī), and the prosperity (bhaga). At the invocations of the enlightened ones, I have uttered sweet words, which are pleasing to the enlightened ones.

V.7.5 Whomsoever I beg with words full of learning divine and with sincerity of mind, may faith, granted by the sustainer blissful Lord, come to him today.

Arati - Niggards

V.7.6 May you not frustrate my desire, nor my words. May the Lord resplendent and adorable bestow plenty of riches on us. May all those, who are willing to give gifts to us give up niggardliness today.

V.7.7 O destitution, go away far from here. We turn away your weapon. O niggardliness, I know you as weakening or debilating and torturing (nimīvantīm) or excruciating (nitudantīm)

V.7.8 O niggardliness, even becoming stark naked, you haunt people even in their dreams, frustrating the thinking and intending of a man.

V.7.9 Who, being mighty and vast, pervades all the regions, to her the golden-haired wretchedness, I have bowed in reverence.

हिरण्यवर्णा सुभगा हिरण्यकशिपुर्मही । तस्यै हिरण्यद्रापयेरात्या अकरं नमः ॥१०॥

हिरण्यऽवर्णा । सुऽभगा । हिरण्यऽकशिपुः । मही ।
तस्यै । हिरण्यऽद्रापये । अरात्यै । अकरम् । नमः ॥ १० ॥

(८) अष्टमं सूक्तम्

(१–९) नवर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । (१–२) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोरग्निः, (३) तृतीयाया विश्वे देवाः, (४–९) चतुर्थ्यादिषण्णामिन्द्रो देवता । (१, ५, ८) प्रथमापञ्चम्यष्टमीनामनुष्टुप्, (२) द्वितीयायास्त्र्यवसाना षट्पदा जगती, (३–४) तृतीयाचतुर्थ्योर्भुरिक्पथ्यापङ्क्तिः, (६) षष्ठ्या आस्तारपङ्क्तिः, (७) सप्तम्या द्व्युष्णिग्गर्भा पथ्यापङ्क्तिः, (९) नवम्याश्च त्र्यवसाना षट्पदा द्व्युष्णिग्गर्भा जगती छन्दांसि ॥

वैकङ्कतेनेध्मेन देवेभ्य आज्यं वह । अग्ने ताँ इह मादय सर्व आ यन्तु मे हवम् ॥१॥

इन्द्रा याहि मे हवमिदं करिष्यामि तच्छृणु ।
इम ऐन्द्रा अतिसरा आकूतिं सं नमन्तु मे ।
तेभिः शकेम वीर्यं जातवेदस्तनूवशिन् ॥२॥

यदसावमुतो देवा अदेवः संश्चिकीर्षति ।
मा तस्याग्निर्हव्यं वाक्षीद्धवं देवा अस्य मोप गुर्ममैव हवमेतन ॥३॥

अति धावतातिसरा इन्द्रस्य वचसा हत ।
अविं वृक इव मथ्नीत स वो जीवन्मा मोचि प्राणमस्यापि नह्यत ॥४॥

वैकङ्कतेन । इध्मेन । देवेभ्यः । आज्यम् । वह ।
अग्ने । तान् । इह । मादय । सर्वे । आ । यन्तु । मे । हवम् ॥ १ ॥

इन्द्र । आ । याहि । मे । हवम् । इदम् । करिष्यामि । तत् । शृणु ।
इमे । ऐन्द्राः । अतिऽसराः । आऽकूतिम् । सम् । नमन्तु । मे ।
तेभिः । शकेम । वीर्यम् । जातऽवेदः । तनूऽवशिन् ॥ २ ॥

यत् । असौ । अमुतः । देवाः । अदेवः । सन् । चिकीर्षति । मा । तस्य । अग्निः ।
हव्यम् । वाक्षीत् । हवम् । देवाः । अस्य । मा । उप । गुः । मम । एव । हवम् । आ । इतन ॥ ३ ॥

अति । धावत । अतिऽसराः । इन्द्रस्य । वचसा । हत ।
अविम् । वृकःऽइव । मथ्नीत । सः । वः । जीवन् । मा । मोचि । प्राणम् । अस्य । अपि । नह्यत ॥४॥

V.7.10 Gold-colored, prosperous, mighty, supported on golden pillows and clad in golden fabrics - to her, the niggardliness, I have bowed in reverence.

Agniḥ

V.8.1 O sacrificial fire, with the burning wood of vikaṅkata (Flacourtia sapida), may you carry the purified butter to the bounties of Nature. May you make them revel here. May all of them come at my call.(vikaṅkata = a fuel for sacrifices, the fire -yajñas)

V.8.2 O resplendent Lord, come to my sacrifice. Listen what I shall do. May these far-reaching influences of the resplendent Lord incline towards my intention. With those, O knower of all, O Lord of the body, may we be able to win heroic vigour.

All Bounties of Nature

V.8.3 O enlightened ones, what that undivine person wants to perform there, may the sacrificial fire not carry his oblation. May the enlightened ones not go to him. May they come only unto my invocation.

Indraḥ

V.8.4 Run forward, O vanguard soldiers, slay at the command of the resplendent king (Indra); kill (the enemy) just as a wolf worries a sheep. Let him not escape alive from you. Shut even his breath fast.

यममी पुरोदधिरे ब्रह्माणमपभूतये । इन्द्र स ते अधस्पदं तं प्रत्यस्यामि मृत्यवे ॥५॥
यदि प्रेयुर्देवपुरा ब्रह्म वर्माणि चक्रिरे ।
तनूपानं परिपाणं कृण्वाना यदुपोचिरे सर्वं तदरसं कृधि ॥६॥
याननसावतिसरांश्चकार कृणवच्च यान् ।
त्वं तानिन्द्र वृत्रहन्प्रतीचः पुनरा कृधि यथामुं तृणहां जनम् ॥७॥
यथेन्द्र उद्वाचनं लब्ध्वा चक्रे अधस्पदम् ।
कृण्वेऽहमधरांस्तथामूंछश्वतीभ्यः समाभ्यः ॥८॥
अत्रैनानिन्द्र वृत्रहन्नुग्रो मर्माणि विध्य । अत्रैवैनानभि तिष्ठेन्द्र मेद्यहं तव ।
अनु त्वेन्द्रा रभामहे स्याम सुमतौ तव ॥९॥

यम् । अमी इति । पुरःऽदधिरे । ब्रह्माणम् । अपऽभूतये ।
इन्द्र । सः । ते । अधःऽपदम् । तम् । प्रति । अस्यामि । मृत्यवे ॥ ५ ॥

यदि । प्रऽईयुः । देवऽपुराः । ब्रह्म । वर्माणि । चक्रिरे ।
तनूऽपानम् । परिऽपानम् । कृण्वानाः । यत् । उपऽऊचिरे । सर्वम् । तत् । अरसम् । कृधि ॥ ६ ॥

यान् । असौ । अतिऽसरान् । चकार । कृणवत् । च । याम् ।
त्वम् । तान् । इन्द्र । वृत्रऽहन् । प्रतीचः । पुनः । आ । कृधि । यथा । अमुम् । तृणहान् । जनम् ॥७॥

यथा । इन्द्रः । उत्ऽवाचनम् । लब्ध्वा । चक्रे । अधःऽपदम् ।
कृण्वे । अहम् । अधरान् । तथा । अमून् । शश्वतीभ्यः । समाभ्यः ॥ ८ ॥

अत्र । एनान् । इन्द्र । वृत्रऽहन् । उग्रः । मर्माणि । विध्य । अत्र । एव । एनान् । अभि ।
तिष्ठ । इन्द्र । मेदी । अहम् । तव । अनु । त्वा । इन्द्र । आ । रभामहे । स्याम । सऽमतौ । तव ॥ ९ ॥

(९) नवमं सूक्तम्

(१-८) अष्टर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । वास्तोष्पतिर्देवता । (१, ५) प्रथमापञ्चम्योर्दैव्यौर्दैवी बृहती, (२, ६) द्वितीयाषष्ठ्योर्दैवी त्रिष्टुप्, (३-४) तृतीयाचतुर्थ्योर्दैवी जगती, (७) सप्तम्याः पञ्चपदा विराडुष्णिग्बृहतीगर्भा पञ्चपदा जगती, (८) अष्टम्याश्च त्र्यवसाना चतुष्पदा पुरस्कृतित्रिष्टुब्बृहतीगर्भातिजगती छन्दांसि ॥

दिवे स्वाहा ॥१॥

दिवे । स्वाहा ॥१॥

V.8.5 May that wise one, whom they have appointed as a priest for causing injury, O resplendent king, let him go under your feet. I hereby throw him to death.

V.8.6 If they have moved forward against the enlightened ones, have made the prayer (knowledge) their armour, and for making an all round defence for their bodies, whatever they utter, may you make all that powerless.

V.8.7 What persons he had made his vanguard soldiers, and whom he is likely to make; may you, O resplendent Lord, slayer of the evil, turn them back again from all, so that they may kill him.

V.8.8 As the resplendent Lord, seizing the boastful one, lowers him in rank and prestige, so do I subdue those persons for all the coming years.

V.8.9 O resplendent Lord, slayer of evil, may you, the fierce, pierce these (enemies) through their vitals. May you defeat them just here, O resplendent Lord. Your ally am I. We act according to you, O resplendent Lord. May we be in your good grace.

Vāstoṣpatiḥ

V.9.1 I dedicate it to sky.

पृथिव्यै स्वाहा ॥२॥ अन्तरिक्षाय स्वाहा ॥३॥
अन्तरिक्षाय स्वाहा ॥४॥ दिवे स्वाहा ॥५॥ पृथिव्यै स्वाहा ॥६॥
सूर्यो मे चक्षुर्वातः प्राणो३ऽन्तरिक्षमात्मा पृथिवी शरीरम् ।
अस्तृतो नामाहमयमस्मि स आत्मानं नि दधे द्यावापृथिवीभ्यां गोपीथाय ॥७॥

उदायुरुद्बलमुत्कृतमुत्कृत्यामुन्मनीषामुदिन्द्रियम् ।
आयुष्कृदायुष्पत्नी स्वधावन्तौ गोपा मे स्तं गोपायतं मा ।
आत्मसदौ मे स्तं मा मा हिंसिष्टम् ॥८॥

पृथिव्यै । स्वाहा ॥२॥ अन्तरिक्षाय । स्वाहा ॥३॥

अन्तरिक्षाय । स्वाहा ॥४॥ दिवे । स्वाहा ॥५॥ पृथिव्यै । स्वाहा ॥ ६ ॥

सूर्यः । मे । चक्षुः । वातः । प्राणः । अन्तरिक्षम् । आत्मा । पृथिवी । शरीरम् । अस्तृतः । नाम । अहम् । अयम् । अस्मि । सः । आत्मानम् । नि । दधे । द्यावापृथिवीभ्याम् । गोपीथाय ॥

उत् । आयुः । उत् । बलम् । उत् । कृतम् । उत् । कृत्याम् । उत् । मनीषाम् । उत् । इन्द्रियम् । आयुःऽकृत् । आयुष्पत्नीत्यायुःऽपत्नी । स्वधाऽवन्तौ । गोपा । मे । स्तम् । गोपायतम् । मा । आत्मऽसदौ । मे । स्तम् । मा । मा । हिंसिष्टम् ॥ ८ ॥

V.9.2 I dedicate it to earth.

V.9.3 I dedicate it to midspace (antarikṣa).

V.9.4 I dedicate it to midspace.

V.9.5 I dedicate it to sky.

V.9.6 I dedicate it to earth.

V.9.7 The sun is my vision, the wind my breath, the atmosphere my soul and the earth my body. Here, I am ever-unconquered. As such, I place myself under the care of heaven and earth for protection.

V.9.8 O makers and protectors of long life, full of comforts, may you two become my protectors. May you protect me leading my life upward (udāyuḥ), my strength upward (balamut), my accomplishment (kṛta) upward, my actions (kṛtya) upward, my understanding upward and vigour of my sense-organs upward. May you be established in my self (ātma sadau me stām). May you never injure me (mā mā hiṇsiṣṭam).

(१०) दशमं सूक्तम्

(१-८) अष्टर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । वास्तोष्पतिर्देवता । (१-६) प्रथमादिषडृचां यवमध्या त्रिपदा गायत्री, (७) सप्तम्या यवमध्या ककुप्, (८) अष्टम्याश्च पुरोधृतिद्व्यनुष्टुब्गर्भा पराष्टिस्त्र्यवसाना चतुष्पदातिजगती छन्दांसि ॥

अश्मवर्म मेंसि यो मा प्राच्यां दिशोऽघायुरभिदासात् । एतत्स ऋच्छात् ॥१॥
अश्मवर्म मेंसि यो मा दक्षिणाया दिशोऽघायुरभिदासात् । एतत्स ऋच्छात् ॥२॥
अश्मवर्म मेंसि यो मा प्रतीच्यां दिशोऽघायुरभिदासात् । एतत्स ऋच्छात् ॥३॥
अश्मवर्म मेंसि यो मोदींच्या दिशोऽघायुरभिदासात् । एतत्स ऋच्छात् ॥४॥
अश्मवर्म मेंसि यो मा ध्रुवायां दिशोऽघायुरभिदासात् । एतत्स ऋच्छात् ॥५॥
अश्मवर्म मेंसि यो मोर्ध्वायां दिशोऽघायुरभिदासात् । एतत्स ऋच्छात् ॥६॥
अश्मवर्म मेंसि यो मा दिशामन्तर्देशेभ्योऽघायुरभिदासात् । एतत्स ऋच्छात् ॥७॥

अश्मऽवर्म । मे । असि । यः । मा । प्राच्याः । दिशः । अघऽयुः । अभिऽदासात् । एतत् । सः । ऋच्छात् ॥ १ ॥

० मा । दक्षिणायाः । दिशः । ०० ॥ २ ॥

० मा । प्रतीच्याः । दिशः । ०० ॥ ३ ॥

० मा । उदींच्याः । दिशः । ०० ॥ ४ ॥

० मा । ध्रुवायाः । दिशः । ०० ॥ ५ ॥

० मा ऊर्ध्वायाः । दिशः । ०० ॥ ६ ॥

अश्मऽवर्म । मे । असि । यः । मा । दिशाम् । अन्तःऽदेशेभ्यः । अघऽयुः । ०० ॥ ७ ॥

Vāstoṣpatiḥ

V.10.1 You are my stone-hard armour. Whosoever wicked assails me from the eastern quarter (region), let him have to face it.

V.10.2 You are my stone-hard armour. Whosoever wicked one assails me from the southern region, let him have to face it.

V.10.3 You are my stone-hard armour. Whosoever wicked assails me from the western region, let him have to face it.

V.10.4 You are my stone-hard armour. Whosoever wicked assails me from the northern region, let him have to face it.

V.10.5 You are my stone-hard armour. Whosoever wicked one assails me from the downward region, let him have to face it.

V.10.6 You are my stone-hard armour. Whosoever wicked one assails me from the upward region, let him have to face it.

V.10.7 You are my stone-hard armour. Whosoever wicked one assails me from the mid-regions (middle of the regions, corners - antardeśa), let him have to face it.

बृहता मन उप ह्वये मातरिश्वना प्राणापानौ ।
सूर्याच्चक्षुरन्तरिक्षाच्छ्रोत्रं पृथिव्याः शरीरम् ।
सरस्वत्या वाचमुप ह्वयामहे मनोयुजा ॥८॥

बृहता । मनः । उप । ह्वये । मातरिश्वना । प्राणापानौ । सूर्यात् । चक्षुः । अन्तरिक्षात् । श्रोत्रम् । पृथिव्याः । शरीरम् । सरस्वत्या । वाचम् । उप । ह्वयामहे । मनःऽयुजा ॥ ८ ॥

(११) एकादशं सूक्तम्

(१-११) एकादशर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । वरुणो देवता । (१) प्रथमर्चो भुरिक्त्रिष्टुप्, (२, ४-५, ७-१०) द्वितीयाचतुर्थीपञ्चमीनां सप्तम्यादिचतसृणाञ्च त्रिष्टुप्, (३) तृतीयायाः पङ्क्तिः, (६) षष्ठ्याः पञ्चपदातिशाक्वरी, (११) एकादश्याश्च त्र्यवसाना षट्पदात्यष्टिश्छन्दांसि ॥

कथं महे असुरायाब्रवीरिह कथं पित्रे हरये त्वेषनृम्णः ।
पृश्निं वरुण दक्षिणां ददावान्पुनर्मघ त्वं मनसाचिकित्सीः ॥१॥
न कामेन पुनर्मघो भवामि सं चक्षे कं पृश्निमेतामुपाजे ।
केन नु त्वमथर्वन्काव्येन केन जातेनासि जातवेदाः ॥२॥
सत्यमहं गभीरः काव्येन सत्यं जातेनास्मि जातवेदाः ।
न मे दासो नार्यो महित्वा व्रतं मीमाय यदहं धरिष्ये ॥३॥
न त्वदन्यः कवितरो न मेधया धीरतरो वरुण स्वधावन् ।
त्वं ता विश्वा भुवनानि वेत्थ स चिन्नु त्वज्जनो मायी बिभाय ॥४॥

कथम् । महे । असुराय । अब्रवीः । इह । कथम् । पित्रे । हरये । त्वेषऽनृम्णः । पृश्निम् । वरुण । दक्षिणाम् । ददावान् । पुनःऽमघ । त्वम् । मनसा । अचिकित्सीः ॥१॥

न । कामेन । पुनःऽमघः । भवामि । सम् । चक्षे । कम् । पृश्निम् । एताम् । उप । अजे । केन । नु । त्वम् । अथर्वन् । काव्येन । केन । जातेन । असि । जातऽवेदाः ॥ २ ॥

सत्यम् । अहम् । गभीरः । काव्येन । सत्यम् । जातेन । अस्मि । जातऽवेदाः । न । मे । दासः । न । आर्यः । महिऽत्वा । व्रतम् । मीमाय । यत् । अहम् । धरिष्ये ॥३॥

न । त्वत् । अन्यः । कविऽतरः । न । मेधया । धीरऽतरः । वरुण । स्वधाऽवन् । त्वम् । ता । विश्वा । भुवनानि । वेत्थ । सः । चित् । नु । त्वत् । जनः । मायी । बिभाय ॥४॥

V.10.8 I ask for the mind from the great one, in-breath and out-breath from the atmospheric wind, O sight from the sun, body from the earth. We ask for the speech full of thought from the learning divine.

Varuṇaḥ

V.11.1 In what manner did you talk to the great life enjoyer here; in what manner, O terrible in might, to your pale-coloured father? O venerable one, having given the spotted cow as sacrificial fee, you thought in your mind to take that back, O desirous of becoming rich again.

V.11.2 I do not become rich again due to desire (greed). To whom should I show ? I take this cow back for contemplation. O undisturbed one, by what poetry (fore-sight) and by what creation have you become knower of all beings ?

V.11.3 Truly, I am profound with omnivision; truly due to the creation I am knower of all the beings. Neither a slave, nor a master with his might can violate the law that I shall lay down.

V.11.4 O self-dependent venerable Lord, there is no one better omnivisioned than yourself, nor courageous with wisdom. You know all that exists. Therefore, a wily person is surely afraid of you.

त्वं ह्य॑ङ्ग वरुण स्वधावन्विश्वा वेत्थ जनिमा सुप्रणीते।
किं रजस एना परो अन्यदस्त्येना किं परेणावरममुर ॥५॥
एकं रजस एना परो अन्यदस्त्येना पर एकेन दुर्णशं चिदर्वाक्।
तत्ते विद्वान्वरुण प्र ब्रवीम्यधोवचसः पणयो भवन्तु
नीचैर्दासा उप सर्पन्तु भूमिम् ॥६॥
त्वं ह्य॑ङ्ग वरुण ब्रवीषि पुनर्मघेष्ववद्यानि भूरि ।
मो षु पणीँरभ्ये३तावतो भून्मा त्वा वोचन्नराधसं जनासः ॥७॥
मा मा वोचन्नराधसं जनासः पुनस्ते पृश्निं जरितर्ददामि।
स्तोत्रं मे विश्वमा याहि शचीभिरन्तर्विश्वासु मानुषीषु दिक्षु ॥८॥
आ ते स्तोत्राण्युद्यतानि यन्त्वन्तर्विश्वासु मानुषीषु दिक्षु।
देहि नु मे यन्मे अदत्तो असि युज्यो मे सप्तपदः सखासि ॥९॥
समा नौ बन्धुर्वरुण समा जा वेदाहं तद्यन्नावेषा समा जा।
ददामि तद्यत्ते अदत्तो अस्मि युज्यस्ते सप्तपदः सखास्मि ॥१०॥

त्वम् । हि । अङ्ग । वरुण । स्वधाऽवन् । विश्वा । वेत्थ । जनिम । सुऽप्रनीते। किम् । रजसः । एना । परः ।। अन्यत् । अस्ति । एना । किम् । परेण । अवरम् । अमुर ॥ ५ ॥
एकम् । रजसः । एना । परः । अन्यत् । अस्ति । एना । परः । एकेन । दुःऽनशम् । चित् । अर्वाक् । तत् । ते । विद्वान् । वरुण । प्र । ब्रवीमि । अधःऽवचसः । पणयः । भवन्तु । नीचैः । दासाः । उप । सर्पन्तु । भूमिम् ॥ ६ ॥
त्वम् । हि । अङ्ग । वरुण । ब्रवीषि । पुनःऽमघेषु । अवद्यानि । भूरि । मो इति । सु । पणीन् । अभि । एतावतः । भूत् । मा । त्वा । वोचन् । अराधसम् । जनासः ॥ ७ ॥
मा । मा । वोचन् । अराधसम् । जनासः । पुनः । ते । पृश्निम् । जरितः । ददामि । स्तोत्रम् । मे । विश्वम् । आ । याहि । शचीभिः । अन्तः। विश्वासु । मानुषीषु । दिक्षु ॥ ८ ॥
आ । ते । स्तोत्राणि । उत्ऽयतानि । यन्तु । अन्तः । विश्वासु । मानुषीषु । दिक्षु । देहि। नु । मे । यत् । मे । अदत्तः । असि । युज्यः । मे । सप्तऽपदः । सखा । असि ॥९॥
समा । नौ । बन्धुः । वरुण । समा । जा । वेद । अहम् । तत् । यत् । नौ । एषा । समा । जा । ददामि । तत् । यत् । ते । अदत्तः । अस्मि । युज्यः । ते । सप्तऽपदः । सखा । अस्मि ॥१०॥

V.11.5 O self-dependent venerable Lord, you know all that is born or would be born (all generations - past, present and future). O unerring one, what exists beyond this region, please tell me; also tell me, what more remote is than that which we take as the remotest.

V.11.6 There is one else beyond this matter (rajas or welkin). That, which is nearer than that distant beyond one, is also difficult to attain. Knowing this well, O venerable Lord, I declare it to you. May the niggards be of suppressed speech. May the slaves behave more humbly on the earth.

V.11.7 O dear venerable Lord, as you say that there are a lot of vices in those who try to regain wealth, so may you not become one of these niggards (paṇis); may not the people call you an ungenerous donor.

V.11.8 Let not the people call me an ungenerous donor. O singer of praises, I give you again a spotted cow. With your intellectual powers carry over all my praises to all the mid-quarters, wherever the human beings inhabit.

V.11.9 May your praises rising upwards go to all the mid-quarters, wherever the human beings inhabit. Grant me what you have not given me as yet. You are suited to me. You are my trusted friend having walked seven steps along with me.

V.11.10 O venerable Lord, one and same is the connecting bond between both of us; same is our origin. I know well about this common origin of both of us. I give you what was not given as yet. I am suited to you. I am your trusted friend having walked seven steps along with you.

देवो देवाय गृणते वयोधा विप्रो विप्राय स्तुवते सुमेधाः ।
अजीजनो हि वरुण स्वधावन्नथर्वाणं पितरं देवबन्धुम् ।
तस्मा उ राधः कृणुहि सुप्रशस्तं सखा नो असि परमं च बन्धुः ॥११॥

देवः । देवाय । गृणते । वयःऽधाः । विप्रः । विप्राय । स्तुवते । सुऽमेधाः ।
अजीजनः । हि । वरुण । स्वधाऽवन् । अथर्वाणम् । पितरम् । देवऽबन्धुम् ।
तस्मै । ऊं इति । राधः । कृणुहि । सुऽप्रशस्तम् । सखा । नः । असि । परमम् । च । बन्धुः ॥ ११ ॥

(१२) द्वादशं सूक्तम्

(१-११) एकादशर्चस्यास्य सूक्तस्याङ्गिरा ऋषिः । जातवेदा अग्निर्देवता । (१-२, ४-११) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोश्चतुर्थ्याद्यष्टानाञ्च त्रिष्टुप्, (३) तृतीयायाश्च पङ्क्तिश्छन्दसी ॥

समिद्धो अद्य मनुषो दुरोणे देवो देवान्यजसि जातवेदः ।
आ च वह मित्रमहश्चिकित्वान्त्वं दूतः कविरसि प्रचेताः ॥१॥
तनूनपात्पथ ऋतस्य यानान्मध्वा समञ्जन्त्स्वदया सुजिह्व ।
मन्मानि धीभिरुत यज्ञमृन्धन्देवत्रा च कृणुह्यध्वरं नः ॥२॥
आजुह्वान ईड्यो वन्द्यश्चा याह्यग्ने वसुभिः सजोषाः ।
त्वं देवानामसि यह्व होता स एनान्यक्षीषितो यजीयान् ॥३॥
प्राचीनं बर्हिः प्रदिशा पृथिव्या वस्तोरस्या वृज्यते अग्रे अह्नाम् ।
व्यु प्रथते वितरं वरीयो देवेभ्यो अदितये स्योनम् ॥४॥

समऽइद्धः । अद्य । मनुषः । दुरोणे । देवः । देवान् । यजसि । जातऽवेदः ।
आ । च । वह । मित्रऽमहः । चिकित्वान् । त्वम् । दूतः । कविः । असि । प्रऽचेताः ॥ १ ॥
तनूऽनपात् । पथः । ऋतस्य । यानान् । मध्वा । समऽअञ्जन् । स्वदय । सुऽजिह्व ।
मन्मानि । धीभिः । उत । यज्ञम् । ऋन्धन् । देवऽत्रा । च । कृणुहि । अध्वरम् । नः ॥ २ ॥
आऽजुह्वानः । ईड्यः । वन्द्यः । च । आ । याहि । अग्ने । वसुऽभिः । सऽजोषाः ।
त्वम् । देवानाम् । असि । यह्व । होता । सः । एनान् । यक्षि । इषितः । यजीयान् ॥ ३ ॥
प्राचीनम् । बर्हिः । प्रऽदिशा । पृथिव्याः । वस्तोः । अस्याः । वृज्यते । अग्रे । अह्नाम् ।
वि । ऊं इति । प्रथते । विऽतरम् । वरीयः । देवेभ्यः । अदितये । स्योनम् ॥ ४ ॥

V.11.11 You are life-bestower, enlightened one for the praise-singing enlightened one. You are a sage (vipra), full of wisdom, for the praising sage. O self-dependent (ajījana) venerable Lord, you have made the undisturbed one (atharvāṇam) an elder and friend of the enlightened ones. For him, may you show praise-worthy generosity. You are our friend and the closest kin.

Agniḥ

V.12.1 Kindled (samiddha) this day in the home (dureṇe) of man (mānus), thou, a god, O Jātavedas, dost sacrifice to the gods; and dost thou bring (them), understanding it, O thou of friendly might; thou art a forethoughtful messenger, poet. (Samiddha). (Also Yv. XXIX.25)

V.12.2 O Tanūnapāt (son of thyself ?), do thou anointing with honey (madhu) the roads that go to right eousness (ṛta), sweeten them, O well-tongued one; prospering (ṛndhan) with prayers (dhī) the devotions (manmāni) and the sacrifice, put (kṛ) thou also among the gods our service (adhvara). (Tanūnapāt) (Also Yv. XXIX.26).

V.12.3 Making oblation do thou, O Agni, to be praised and to be greeted, come in accord with the Vasus. Thou art invoker (hotṛ) of the gods, O youthful one (yahva); do thou, sent forth, skilled sacrificer (yajīyān), sacrifice to them (īyaḥ) (Also Yv. XXIX,28)

V.12.4 The forward barhiṣ, through the fore-region of the earth, is wreathed on this dawn (vastu), at the beginning (agra) of the days; it spreads out abroad more widely, pleasant to the gods, to Aditi. (barhiḥ) (Also Yv. XXIX.29)

व्यचस्वतीरुर्विया वि श्रयन्तां पतिभ्यो न जनयः शुम्भमानाः ।
देवीर्द्वारो बृहतीर्विश्वमिन्वा देवेभ्यो भवत सुप्रायणाः ॥५॥
आ सुष्वयन्ती यजते उपाके उषासानक्ता सदतां नि योनौ ।
दिव्ये योषणे बृहती सुरुक्मे अधि श्रियं शुक्रपिशं दधाने ॥६॥
दैव्या होतारा प्रथमा सुवाचा मिमाना यज्ञं मनुषो यजध्यै ।
प्रचोदयन्ता विदथेषु कारू प्राचीनं ज्योतिः प्रदिशा दिशन्ता ॥७॥
आ नो यज्ञं भारती तूयमेत्विडा मनुष्वदिह चेतयन्ती ।
तिस्रो देवीर्बर्हिरेदं स्योनं सरस्वतीः स्वपसः सदन्ताम् ॥८॥
य इमे द्यावापृथिवी जनित्री रूपैरपिंशद्भुवनानि विश्वा ।
तमद्य होतरिषितो यजीयान्देवं त्वष्टारमिह यक्षि विद्वान् ॥९॥
उपावसृज त्मन्या समञ्जन्देवानां पाथ ऋतुथा हवींषि ।
वनस्पतिः शमिता देवो अग्निः स्वदन्तु हव्यं मधुना घृतेन ॥१०॥

व्यचस्वतीः । उर्विया । वि । श्रयन्ताम् । पतिऽभ्यः । न । जनयः । शुम्भमानाः ।
देवीः । द्वारः । बृहतीः । विश्वम्ऽइन्वाः । देवेभ्यः । भवत । सुऽप्रायनाः ॥ ५ ॥
आ । सुस्वयन्ती इति । यजते इति । उपाके इति । उषसानक्ता । सदताम् । नि । योनौ । दिव्ये इति ।
योषणे इति । बृहती इति । सुरुक्मे इति सुऽरुक्मे । अधि । श्रियम् । शुक्रऽपिशम् । दधाने इति ॥६॥
दैव्या । होतारा । प्रथमा । सुऽवाचा । मिमाना । यज्ञम् । मनुषः । यजध्यै ।
प्रऽचोदयन्ता । विदथेषु । कारू इति । प्राचीनम् । ज्योतिः । प्रऽदिशा । दिशन्ता ॥ ७ ॥
आ । नः । यज्ञम् । भारती । तूयम् । एतु । इडा । मनुष्वत् । इह । चेतयन्ती ।
तिस्रः । देवीः । बर्हिः । आ । इदम् । स्योनम् । सरस्वतीः । सुऽअपसः । सदन्ताम् ॥ ८ ॥
यः । इमे इति । द्यावापृथिवी इति । जनित्री इति । रूपैः । अपिंशत् । भुवनानि । विश्वा ।
तम् । अद्य । होतः । इषितः । यजीयान् । देवम् । त्वष्टारम् । इह । यक्षि । विद्वान् ॥ ९ ॥
उपऽअवसृज । त्मन्या । समऽअञ्जन् । देवानाम् । पाथः । ऋतुऽथा । हवींषि ।
वनस्पतिः । शमिता । देवः । अग्निः । स्वदन्तु । हव्यम् । मधुना । घृतेन ॥ १० ॥

V.12.5 Expansive let them open (vi-śri) widely, like wives adorned for their husbands; ye great, divine, all furthering doors, be ye favourable to the advance of the gods. (devīr dvāraḥ). (Also Yv. XXIX.30)

V.12.6 Let Dawn and Night (uṣāsānaktā), dripping (susvayantī) worshipful, close, sit down here in the lair (yoni) - the two heavenly, great, well-shining women, putting on beauty (śrī) with bright adornment. (uṣāsā-naktā) (Also Yv. XXIX.31)

V.12.7 The (two) invokers of the gods (daivyā-hotārā) first, well-voiced, shaping (mimānā) the sacrifice for man (manusa) to sacrifice, urging forward at the councils (vidatha), the (two singers (kārū), pointing out forward light through the fore-region. (daivyā-hotārā). (Also Yv. XXIX.32)

V.12.8 Unto our sacrifice let Bhāratī come quickely, let Idā,taking note here in human fashion;,let the three goddesses, (tisro devīḥ) wellworking, sit upon this pleasant barhiṣ - (also) Sarasvatī. (tisro-devīḥ - Idā, Bhāratī and Sarasvatī). (Also Yv. XXIX.33)

V.12.9 To him, god Tvaṣṭṛ, who adorned with forms (rūpaiḥ-apainśad) these two generatresses, heaven-and-earth, (and) all existences, do thou today, O invoker, sent forth, skilled sacrificer, sacrifice here, understanding it. (Tvaṣṭṛ) (Also Yv. XXIX.34)

V.12.10 In thy way (tmanyā) anointing them, pour thou down upon (upāva-sṛi) the track of the gods the oblations in due season; let the forest tree (vanaspati), the queller (śamitā), god Agni, relish (svadantu) the oblation with honey, with ghee. (Vanaspati) (Also Yv. XXIX.35)

सद्यो जातो व्यमिमीत यज्ञमग्निर्देवानामभवत्पुरोगाः ।
अस्य होतुः प्रशिष्यृतस्य वाचि स्वाहाकृतं हविरदन्तु देवाः ॥११॥

सद्यः । जातः । वि । अमिमीत । यज्ञम् । अग्निः । देवानाम् । अभवत् । पुरःऽगाः ।
अस्य । होतुः । प्रऽशिषि । ऋतस्य । वाचि । स्वाहाऽकृतम् । हविः । अदन्तु । देवाः ॥११॥

(१३) त्रयोदशं सूक्तम्

(१-११) एकादशर्चस्यास्य सूक्तस्य गरुत्मानृषिः । तक्षको देवता । (१, ३) प्रथमातृतीययोर्ऋचोर्जगती, (२) द्वितीयाया आस्तारपङ्क्तिः, (४, ७, ८) चतुर्थीसप्तम्यष्टमीनामनुष्टुप्, (५) पञ्चम्यास्त्रिष्टुप्, (६) षष्ठ्याः पथ्यापङ्क्तिः, (९) नवम्या भुरिग्जगती, (१०-११) दशम्येकादश्योश्च निचृद्गायत्री छन्दांसि ॥

ददिर्हि मह्यं वरुणो दिवः कविर्वचोभिरुग्रैर्नि रिणामि ते विषम् ।
खातमखातमुत सक्तमग्रभमिरेव धन्वन्नि जजास ते विषम् ॥१॥
यत्ते अपोदकं विषं तत्त एतास्वग्रभम् ।
गृह्णामि ते मध्यममुत्तमं रसमुतावमं भियसा नेशदादु ते ॥२॥
वृषा मे रवो नभसा न तन्यतुरुग्रेण ते वचसा बाध आदु ते ।
अहं तमस्य नृभिरग्रभं रसं तमस इव ज्योतिरुदेतु सूर्यः ॥३॥
चक्षुषा ते चक्षुर्हन्मि विषेण हन्मि ते विषम् ।
अहे म्रियस्व मा जीवीः प्रत्यगभ्येतु त्वा विषम् ॥४॥

ददिः । हि । मह्यम् । वरुणः । दिवः । कविः । वचःऽभिः । उग्रैः । नि । रिणामि । ते । विषम् ।
खातम् । अखातम् । उत । सक्तम् । अग्रभम् । इराऽइव । धन्वन् । नि । जजास । ते । विषम् ॥१॥
यत् । ते । अपऽउदकम् । विषम् । तत् । ते । एतासु । अग्रभम् । गृह्णामि । ते । मध्यमम् ।
उत्ऽतमम् । रसम् । उत । अवमम् । भियसा । नेशत् । आत् । ऊं इति । ते । ॥ २ ॥
वृषा । मे । रवः । नभसा । न । तन्यतुः । उग्रेण । ते । वचसा । बाधे । आत् । ऊं इति ।
ते । अहम् । तम् । अस्य । नृऽभिः । अग्रभम् । रसम् । तमसःऽइव । ज्योतिः । उत् ।
एतु । सूर्यः ॥ ३ ॥
चक्षुषा । ते । चक्षुः । हन्मि । विषेण । हन्मि । ते । विषम् ।
अहे । म्रियस्व । मा । जीवीः । प्रत्यक् । अभि । एतु । त्वा । विषम् ॥ ४ ॥

V.12.11 At once, when born, he determined (vyamimita) the sacrifice; Agni became foremost of the gods; at the direction of this invoker, at the voice of righteousness (ṛta), let the gods eat the oblation made with 'hail'. (svāhā kṛtam haviḥ) (Also Yv. XXIX.36).

Āpṛi-hymns : This set of eleven or twelve verses is known as Āprī hymns; the Nirukta, chapter VIII is entirely devoted to the Āprīs. The eleven Āprīs are: (i) Samiddhaḥ agniḥ, (ii) narāśaṁsa, (iii) īdaḥ, (iv) bariḥ, (v) devīo-dvaraḥ, (vi) uṣāsā-naktā, (viii) three deviḥ- idā, bhāratī and sarasvati, (ix) tvaṣṭṛ, (x) vanaspati and (xi) svāhā kṛti oblation. All these terms glorify fire. (For Āprī hymns, see Ṛg. I.13; I.142; I.188 etc.)

Cure for Snake Poison

V.13.1 The venerable Lord, the poet of heaven, has given me (this power). With my formidable words, I draw out your poison. Dug deep, or undug, or just adhering, all that I hereby seize. Like a streamlet in a desert, your poison has disappeared.

V.13.2 Your poison, that is dehydrating, I seize within these. I take your mid-most, and upmost power. Let the lowest power disappear due to my fear alone.

V.13.3 Powerful is my voice like thunder of the cloud. With formidable words, I drive it away for you from you. I have seized that power of his with men. May he raise himself like the sun out of darkness.

V.13.4 With eye, I counter your eye; with poison, I counter your poison. O do not die; do live. Let your poison come back to you quickly.

कैरात पृश्न उपतृण्य बभ्रु आ मे श्रृणुतासिता अलीकाः ।
मा मे सख्युः स्तामानमपि ष्ठाताश्रावयन्तो नि विषे रमध्वम् ॥५॥
असितस्य तैमातस्य बभ्रोरपोदकस्य च ।
सात्रासाहस्याहं मन्योरव ज्यामिव धन्वनो वि मुञ्चामि रथाँ इव ॥६॥
आलिगी च विलिगी च पिता च माता च ।
विद्म वः सर्वतो बन्ध्वरसाः किं करिष्यथ ॥७॥
उरुगूलाया दुहिता जाता दास्यसिक्न्या ।
प्रतङ्कं दद्रुषीणां सर्वासामरसं विषम् ॥८॥
कर्णा श्वावित्तदब्रवीद्गिरेरवचरन्तिका ।
याः काश्चेमाः खनित्रिमास्तासामरसतमं विषम् ॥९॥
ताबुवं न ताबुवं न घेत्त्वमसि ताबुवम् । ताबुवेनारसं विषम् ॥१०॥

कैरात । पृश्ने । उपऽतृण्य । बभ्रो इति । आ । मे । शृणुत । असिताः । अलीकाः ।
मा । मे । सख्युः । स्तामानम् । अपि । स्थात । आऽश्रावयन्तः । नि । विषे । रमध्वम् ॥
असितस्य । तैमातस्य । बभ्रोः । अपऽउदकस्य । च ।
सात्राऽसहस्य । अहम् । मन्योः । अव । ज्याम्ऽइव । धन्वनः । वि । मुञ्चामि । रथान्ऽइव ॥६॥
आऽलिगी । च । विऽलिगी । च । पिता । च । माता । च ।
विद्म । वः । सर्वतः । बन्धु । अरसाः । किम् । करिष्यथ ॥ ७ ॥
उरुऽगूलायाः । दुहिता । जाता । दासी । असिक्न्या ।
प्रऽतङ्कम् । दद्रुषीणाम् । सर्वासाम् । अरसम् । विषम् ॥ ८ ॥
कर्णा । श्वावित् । तत् । अब्रवीत् । गिरेः । अवऽचरन्तिका ।
याः । काः । च । इमाः । खनित्रिमाः । तासाम् । अरसऽतमम् । विषम् ॥ ९ ॥
ताबुवम् । न । ताबुवम् । न । घ । इत् । त्वम् । असि । ताबुवम् ।
ताबुवेन । अरसम् । विषम् ॥ १० ॥

V.13.5 O krait (kairat), O spotted one, O grass-dweller, O brown, O black ones, O wicked ones, listen to my words carefully. Do not stay even in the proximity of my friend's house. Making your sounds hear all around, delight in poison away from us.

V.13.6 The fury of the black snake, of taimāta (the snake being in wet places), of the brown snake, of the snake that lives away from water, and of the all-conquering snake, I hereby slacken, just as a string from the bow or like (unyoking of) chariot.

V.13.7 Āligī (that sticks while biting) and viligī (that does not stick after biting), their father and mother (i.e., male and female), we thoroughly know your relations; you are powerless. What will you do ?

V.13.8 The daughter of the urugūla (a broad-necked snake) has become the maid-servant of the black-skinned she-snake. The poison of all those she-snakes, that creep close fearlessly, is powerless.

V.13.9 Thus said the quick-eared hedgehog, moving about the foot-hills; whosoever female reptiles live digging down the earth, their poison is most powerless. (ineffective).

V.13.10 Tābuva is not (real) tābuva. And you tābuva are certainly not the genuine one. By tābuva the poison becomes powerless.

तस्तुवं न तस्तुवं न घेत्त्वमसि तस्तुवम् । तस्तुवेनारसं विषम् ॥११॥

तस्तुवम् । न । तस्तुवम् । न । घ । इत् । त्वम् । असि । तस्तुवम् ।
तस्तुवेन । अरसम् । विषम् ॥ ११ ॥

(१४) चतुर्दशं सूक्तम्

(१-१३) त्रयोदशर्चस्यास्य सूक्तस्य शुक्र ऋषिः । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोरोषधिः, (३-१३) तृतीयादेत्र-दशानाञ्च कृत्यापरिहरणं देवते । (१-२, ४, ६-७, ९) प्रथमाद्वितीयाचतुर्थीषष्ठीसप्तमीनवमीनामनुष्टुप्, (३, ५, १२) तृतीयापञ्चमीद्वादशीनां भुरिगनुष्टुप्, (८) अष्टम्यास्त्रिपदा विराडनुष्टुप्, (१०) दशम्या निचृद्बृहती, (११) एकादश्यास्त्रिपदा साम्नी त्रिष्टुप्, (१३) त्रयोदश्याश्च स्वराडनुष्टुप् छन्दांसि ॥

सुपर्णस्त्वान्वविन्दत्सूकरस्त्वाखनन्नसा ।
दिप्सौषधे त्वं दिप्सन्तमव कृत्याकृतं जहि ॥१॥
अव जहि यातुधानानव कृत्याकृतं जहि ।
अथो यो अस्मान्दिप्सति तमु त्वं जह्योषधे ॥२॥
रिश्यस्येव परीशासं परिकृत्य परि त्वचः ।
कृत्यां कृत्याकृते देवा निष्कमिव प्रति मुञ्चत ॥३॥
पुनः कृत्यां कृत्याकृते हस्तगृह्य परा णय ।
समक्षमस्मा आ धेहि यथा कृत्याकृतं हनत् ॥४॥

सुऽपर्णः । त्वा । अनु । अविन्दत् । सूकरः । त्वा । अखनत् । नसा ।
दिप्स । ओषधे । त्वम् । दिप्सन्तम् । अव । कृत्याऽकृतम् । जहि ॥ १ ॥

अव । जहि । यातुऽधानान् । अव । कृत्याऽकृतम् । जहि ।
अथो इति । यः । अस्मान् । दिप्सति । तम् । ऊं इति । त्वम् । जहि । ओषधे ॥ २ ॥

रिश्यस्यऽइव । परिऽशासम् । परिऽकृत्य । परि । त्वचः ।
कृत्याम् । कृत्याऽकृते । देवाः । निष्कम्ऽइव । प्रति । मुञ्चत ॥ ३ ॥

पुनः । कृत्याम् । कृत्याऽकृते । हस्तऽगृह्य । परा । नय ।
समऽअक्षम् । अस्मै । आ । धेहि । यथा । कृत्याऽकृतम् । हनत् ॥ ४ ॥

V.13.11 Tastuva is not (real) tastuva. And you tastuva are certainly not the genuine one. By tastuva the poison becomes powerless.

Vanaspatiḥ

V.14.1 The eagle (suparṇa) has discovered you and the wild boar has dug you out with his snout. O herb, may you injure and may you kill the maker of fatal contrivances.

V.14.2 Kill the tormentors and kill the maker of fatal contrivances. And whosoever seeks to injure us, may you kill him, O medicinal herb.

V.14.3 Having cut a strip of his skin going around (his neck), as if it were of an antelope, O enlightened ones, may you send the fatal contrivance back to the applier of the fatal contrivance like a niṣka (a golden ornament worn around the neck).

V.14.4 Taking the fatal contrivance by hand, may you send it back to him, who had made it. May you put it just before him, so that it kills maker of the fatal contrivance.

कृत्याः सन्तु कृत्याकृते शपथः शपथीयते ।
सुखो रथ इव वर्ततां कृत्या कृत्याकृतं पुनः ॥५॥
यदि स्त्री यदि वा पुमान्कृत्यां चकार पाप्मने ।
तामु तस्मै नयामस्यश्वमिवाश्वाभिधान्या ॥६॥
यदि वासि देवकृता यदि वा पुरुषैः कृता ।
तां त्वा पुनर्णयामसीन्द्रेण सयुजा वयम् ॥७॥
अग्ने पृतनाषाट् पृतनाः सहस्व ।
पुनः कृत्यां कृत्याकृते प्रतिहरणेन हरामसि ॥८॥
कृतव्यधनि विध्य तं यश्चकार तमिज्जहि ।
न त्वामचक्रुषे वयं वधाय सं शिशीमहि ॥९॥
पुत्र इव पितरं गच्छ स्वज इवाभिष्ठितो दश ।
बन्धमिवावक्रामी गच्छ कृत्ये कृत्याकृतं पुनः ॥१०॥

कृत्याः । सन्तु । कृत्याऽकृते । शपथः । शपथिऽयते ।
सुऽखः । रथःऽइव । वर्तताम् । कृत्या । कृत्याऽकृतम् । पुनः ॥ ५ ॥
यदि । स्त्री । यदि । वा । पुमान् । कृत्याम् । चकार । पाप्मने ।
ताम् । ऊं इति । तस्मै नयामसि । अश्वम्ऽइव । अश्वऽअभिधान्या ॥ ६ ॥
यदि । वा । असि । देवऽकृता । यदि । वा । पुरुषैः । कृता ।
ताम् । त्वा । पुनः । नयामसि । इन्द्रेण । सऽयुजा । वयम् ॥ ७ ॥
अग्ने । पृतनाषाट् । पृतनाः । सहस्व ।
पुनः । कृत्याम् । कृत्याऽकृते । प्रतिऽहरणेन । हरामसि ॥ ८ ॥
कृतऽव्यधनि । विध्य । तम् । यः । चकार । तम् । इत् । जहि ।
न । त्वाम् । अचक्रुषे । वयम् । वधाय । सम् । शिशीमहि ॥ ९ ॥
पुत्रःऽईव । पितरम् । गच्छ । स्वजःऽईव । अभिऽस्थितः । दश ।
बन्धम्ऽईव । अवऽक्रामी । गच्छ । कृत्ये । कृत्याऽकृतम् । पुनः ॥ १० ॥

V.14.5 May the fatal contrivances be for him, who makes fatal contrivances; may the cause be for the curser. Like a pleasure-giving chariot, may the fatal contrivance go back to its maker.

V.14.6 If a woman or a man has made a fatal contrivance for some evil purpose, we hereby conduct the fatal contrivance back to him like a horse with a horse-halter.

V.14.7 O 'fatal contrivance, you have been made by some enlightened one, or you have been made by men, you, as such, we in companionship of the resplendent Lord, lead you back again.

V.14.8 O adorable leader, conqueror of invading hordes, may you conquer the invaders. We lead the fatal contrivance back to him again, who had made that fatal contrivance, by means of a counter-measure.

V.14.9 O capable of piercing, may you pierce him. Smite him, who has made you, We do instigate you to slay the person who has not made you.

V.14.10 Go like a son to his father. Bite like a trampled constrictor. Tread down on him like a bond. O fatal contrivance, may you go to your maker.

उदे॒णीव॑ वार॒ण्य॑भि॒स्कन्दं॑ मृ॒गीव॑ । कृ॒त्या क॒र्तार॑मृच्छतु ॥११॥
इष्वा॑ ऋजीयः पततु द्यावापृथिवी तं प्रति॑ ।
सा तं मृ॒गमि॑व गृह्णातु कृ॒त्या कृ॑त्या॒कृतं॒ पुन॑: ॥१२॥
अ॒ग्निरि॑वैतु प्रति॒कूल॑मनु॒कूल॑मिवोद॒कम् ।
सु॒खो रथ॑ इव वर्ततां कृ॒त्या कृ॑त्या॒कृतं॒ पुन॑: ॥१३॥

उत् । ए॒णीऽइ॑व । वा॒र॒णी । अ॒भि॒ऽस्कन्द॑म् । मृ॒गीऽइ॑व । कृ॒त्या । क॒र्तार॑म् । ऋ॒च्छ॒तु ॥ ११ ॥
इष्वा॑: । ऋजीय॑: । प॒त॒तु॒ । द्यावा॑पृथि॒वी इति॑ । तम् । प्रति॑ ।
सा । तम् । मृ॒गम्ऽइ॑व । गृ॒ह्णा॒तु॒ । कृ॒त्या । कृ॒त्या॒ऽकृत॑म् । पुन॑: ॥ १२ ॥
अ॒ग्नि:ऽइ॑व । ए॒तु॒ । प्र॒ति॒ऽकूल॑म् । अ॒नु॒कूल॑म्ऽइव । उ॒द॒कम् ।
सु॒ऽख: । रथ॑:ऽइव । व॒र्त॒ता॒म् । कृ॒त्या । कृ॒त्या॒ऽकृत॑म् । पुन॑: ॥ १३ ॥

(१५) पञ्चदशं सूक्तम्

(१-११) एकादशर्चस्यास्य सूक्तस्य विश्वामित्र ऋषिः । मधुलौषधिर्देवता । (१-३, ६, १०-११) प्रथमादितृचस्य षष्ठीदशम्येकादशीनामृचामनुष्टुप्, (४) चतुर्थ्याः पुरस्ताद्बृहती, (५, ७-९) पञ्चम्याः सप्तम्यादितृचस्य च भुरिगनुष्टुप् छन्दांसि ॥

एका॑ च मे॒ दश॑ च मेऽपव॒क्तार॑ ओषधे ।
ऋत॑जात॒ ऋता॑वरि॒ मधु॑ मे मधु॒ला क॑र: ॥१॥
द्वे च॑ मे विंश॒तिश्च॑ मेऽपव॒क्तार॑ ओषधे ।
ऋत॑जात॒ ऋता॑वरि॒ मधु॑ मे मधु॒ला क॑र: ॥२॥

एका॑ । च॒ । मे॒ । दश॑ । च॒ । मे॒ । अ॒प॒ऽव॒क्तार॑: । ओ॒ष॒धे॒ ।
ऋत॑ऽजाते । ऋत॑ऽवरि । मधु॑ । मे॒ । म॒धु॒ला । क॒र॒: ॥ १ ॥
द्वे इति॑ । च॒ । मे॒ । विं॒श॒ति: । च॒ । ० ॥

V.14.11 Up like a she-deer or timid antelope, like a she cow elephant (vāraṇī) or like a leaping hind, may this fatal contrivance go to its applier.

V.14.12 O heaven and earth, may this fatal contrivance fly straighter than an arrow towards him; may it (she) catch that applier of the fatal contrivance again just like a beast of chase.

V.14.13 Like fire towards an adversary, and like water towards a favourably inclined friend, like a pleasure-giving chariot, may the fatal contrivance go back to the applier of the fatal contrivance again.

Madhuta herb (Sweet)

V.15.1 One (female) of mine and ten of mine are averters of disaster, O herb. O born of right and preserver of right, being sweet yourself, may you create sweetness for me. (1-->10)

V.15.2 Two (females) of mine and twenty of mine are averters of disaster, O herb. O born of right and preserver of right, being sweet yourself, may you create sweetness for me. (2-->20)

तिस्रश्च मे त्रिंशाच्च मेपवक्तारं ओषधे।
ऋतंजात ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥३॥
चतस्रश्च मे चत्वारिंशाच्च मेपवक्तारं ओषधे।
ऋतंजात ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥४॥
पञ्च च मे पञ्चाशाच्च मेपवक्तारं ओषधे।
ऋतंजात ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥५॥
षट् च मे षष्टिश्च मेपवक्तारं ओषधे।
ऋतंजात ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥६॥
सप्त च मे सप्ततिश्च मेपवक्तारं ओषधे।
ऋतंजात ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥७॥
अष्ट च मेशीतिश्च मेपवक्तारं ओषधे।
ऋतंजात ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥८॥

तिस्रः । च । मे । त्रिंशत् । च । ० ॥

चतस्रः । च । मे । चत्वारिंशत् । च । ० ॥

पञ्च । च । मे । पञ्चाशत् । च ।०॥

षट् । च । मे । षष्टिः । च । ० ॥

सप्त । च । मे । सप्ततिः । च । ० ॥

अष्ट । च । मे । अशीतिः । च । ० ॥

V.15.3 Three (females) of mine and thirty of mine are averters of disaster, O herb. O born of right and preserver of right, being sweet yourself, may you create sweetness for me. (3-->30)

V.15.4 Four (females) of mine and forty of mine are averters of disaster, O herb. O born of right and preserver of right, being sweet yourself, may you create sweetness for me. (4-->40)

V.15.5 Five (females) of mine and fifty of mine are averters of disaster, O herb. O born of right and preserver of right, being sweet yourself, may you create sweetness for me. (5-->50)

V.15.6 Six (females) of mine and sixty of mine are averters of disaster, O herb. O born of right and preserver of right, being sweet yourself, may you create sweetness for me. (6-->60)

V.15.7 Seven (females) of mine and seventy of mine are averters of disaster, O herb. O born of right and preserver of right, being sweet yourself, may you create sweetness for me. (7-->70)

V.15.8 Eight (females) of mine and eighty of mine are averters of disaster, O herb. O born of right and preserver of right, being sweet yourself, may you create sweetness for me. (8-->80)

नवं च मे नवतिश्चं मेपवक्तारं ओषधे।
ऋतंजात ऋतावरि मधुं मे मधुला करः ॥९॥
दशं च मे शतं चं मेपवक्तारं ओषधे।
ऋतंजात ऋतावरि मधुं मे मधुला करः ॥१०॥
शतं चं मे सहस्रं चापवक्तारं ओषधे।
ऋतंजात ऋतावरि मधुं मे मधुला करः ॥११॥

नवं । च । मे । नवतिः । च । ० ॥

दशं । च । मे । शतम् । च । ०० ॥ १० ॥

शतम् । च । मे । सहस्रम् । च । अपऽवक्तारः । ओषधे ।
ऋतंऽजाते । ऋतंऽवरि । मधुं । मे । मधुला । करः ॥ ११ ॥

(१६) षोडशं सूक्तम्

(१-११) एकादशर्चस्यास्य सूक्तस्य विश्वामित्र ऋषिः। एकवृषो देवता। (१, ४-५, ७-१०) प्रथमा-चतुर्थीपञ्चमीनावृषां सप्तम्यादिचतसृणाञ्च साम्न्युष्णिक्, (२-३, ६) द्वितीयातृतीयाषष्ठीनामा-सुर्यनुष्टुप्, (११) एकादश्याश्चासुरी गायत्री छन्दांसि। सर्वा एकावसानाः॥

यद्येकवृषोसिं सृजारसोऽसि ॥१॥ यदिं द्विवृषोसिं सृजारसोऽसि ॥२॥
यदिं त्रिवृषोसिं सृजारसोऽसि ॥३॥ यदिं चतुर्वृषोसिं सृजारसोऽसि ॥४॥

यदिं । एकऽवृषः । असिं । सृज। अरसः । असि ॥१॥

यदिं। द्विऽवृषः । असिं। ०० ॥

यदिं । त्रिऽवृषः । असिं । ०० ॥३॥

यदिं । चतुःऽवृषः । असिं । ०० ॥ ४ ॥

V.15.9 Nine (females) of mine and ninety of mine are averters of disaster, O herb. O born of right and preserver of right, being sweet yourself, may you create sweetness for me. (9-->90)

V.15.10 Ten (females) of mine and a hundred of mine are averters of disaster, O herb. O born of right and preserver of right, being sweet yourself, may you create sweetness for me. (10-->100)

V.15.11 A hundred of mine and a Thousand of mine are averters of disaster, O herb. O born of right and preserver of right, being sweet yourself, may you create sweetness for me. (100--> 1000)

Eka - Vṛṣaḥ

V.16.1 If you have one power, then create (more powers). You are powerless.

V.16.2 If you have two powers, then create (more powers). You are powerless.

V.16.3 If you have three powers, then create (more powers). You are powerless.

V.16.4 If you have four powers, then create (more powers). You are powerless.

यदि॑ पञ्चवृ॒षोसि॑ सृ॒जार॒सोऽसि ॥५॥ यदि॑ षड्वृषोसि॑ सृ॒जार॒सोऽसि ॥६॥
यदि॑ स॒प्तवृ॑षोसि॑ सृ॒जार॒सोऽसि ॥७॥ यद्य॑ष्टवृ॑षोसि॑ सृ॒जार॒सोऽसि ॥८॥
यदि॑ नववृ॑षोसि॑ सृ॒जार॒सोऽसि ॥९॥ यदि॑ दशवृ॑षोऽसि॑ सृ॒जार॒सोऽसि ॥१०॥
यद्यै॑काद॒शोसि॒ सोपो॑दकोसि ॥११॥

यदि॑ । प॒ञ्च॒ऽवृ॒षः । असि॑ । ०० ॥५॥

यदि॑ । ष॒ट्ऽवृ॒षः । असि॑ । ०० ॥ ६ ॥

यदि॑ । स॒प्त॒ऽवृ॒षः । असि॑ । ०० ॥ ७ ॥

यदि॑ । अ॒ष्ट॒ऽवृ॒षः । असि॑ । ०० ॥ ८ ॥

यदि॑ । न॒व॒ऽवृ॒षः । असि॑ । ०० ॥ ९ ॥

यदि॑ । द॒श॒ऽवृ॒षः । असि॑ । ०० ॥ १० ॥

यदि॑ । ए॒का॒द॒शः । असि॑ । सः । अप॑ऽउदकः । अ॒सि॒ ॥ ११ ॥

V.16.5 If you have five powers, then create (more powers). You are powerless.

V.16.6 If you have six powers, then create (more powers). You are powerless.

V.16.7 If you have seven powers, then create (more powers). You are powerless.

V.16.8 If you have eight powers, then create (more powers). You are powerless.

V.16.9 If you have nine powers, then create (more powers). You are powerless.

V.16.10 If you have ten powers, then create (more powers). You are powerless.

V.16.11 If you have eleven powers, then you are out of water.

(१७) सप्तदशं सूक्तम्

(१–१८) अष्टादशर्चस्यास्य सूक्तस्य मयोभूर्ऋषिः। ब्रह्मजाया देवता। (१–६) प्रथमादि-षड्ऋचां त्रिष्टुप्, (७–१८) सप्तम्यादिद्वादशानामनुष्टुप् छन्दसी ॥

तेऽवदन्प्रथमा ब्रह्मकिल्बिषेऽकूपारः सलिलो मातरिश्वा ।
वीडुहरास्तप उग्रं मयोभूरापो देवीः प्रथमजा ऋतस्य ॥१॥
सोमो राजा प्रथमो ब्रह्मजायां पुनः प्रायच्छदहृणीयमानः ।
अन्वर्तिता वरुणो मित्र आसीदग्निर्होता हस्तगृह्या निनाय ॥२॥
हस्तेनैव ग्राह्य आधिरस्या ब्रह्मजायेति चेदवोचत् ।
न दूताय प्रहेया तस्थ एषा तथा राष्ट्रं गुपितं क्षत्रियस्य ॥३॥
यामाहुस्तारकैषा विकेशीति दुच्छुनां ग्राममवपद्यमानाम् ।
सा ब्रह्मजाया वि दुनोति राष्ट्रं यत्र प्रापादि शश उल्कुषीमान् ॥४॥
ब्रह्मचारी चरति वेविषद्विषः स देवानां भवत्येकमङ्गम् ।
तेन जायामन्वविन्दद्बृहस्पतिः सोमेन नीतां जुह्वं न देवाः ॥५॥
देवा वा एतस्यामवदन्त पूर्वे सप्तऋषयस्तपसा ये निषेदुः ।
भीमा जाया ब्राह्मणस्यापनीता दुर्धां दधाति परमे व्योमन् ॥६॥

ते । अवदन् । प्रथमाः । ब्रह्मऽकिल्बिषे । अकूपारः । सलिलः । मातरिश्वा ।
वीडुऽहराः । तपः । उग्रम् । मयःऽभूः । आपः । देवीः । प्रथमऽजाः । ऋतस्य ॥ १ ॥
सोमः । राजा । प्रथमः । ब्रह्मऽजायाम् । पुनः । प्र । अयच्छत् । अहृणीयमानः ।
अनुऽअर्तिता । वरुणः । मित्रः । आसीत् । अग्निः । होता । हस्तऽगृह्य । आ । निनाय ॥
हस्तेन । एव । ग्राह्यः । आऽधिः । अस्याः । ब्रह्मऽजाया । इति । च । इत् । अवोचत् ।
न । दूताय । प्रऽहेया । तस्थे । एषा । तथा । राष्ट्रम् । गुपितम् । क्षत्रियस्य ॥ ३ ॥
याम् । आहुः । तारका । एषा । विऽकेशी । इति । दुच्छुनाम् । ग्रामम् । अवऽपद्यमानाम् ।
सा । ब्रह्मऽजाया । वि । दुनोति । राष्ट्रम् । यत्र । प्रऽअपादि । शशः । उल्कुषीऽमान् ॥४॥
ब्रह्मऽचारी । चरति । वेविषत् । विषः । सः । देवानाम् । भवति । एकम् । अङ्गम् । तेन ।
जायाम् । अनु । अविन्दत् । बृहस्पतिः । सोमेन । नीताम् । जुह्वम् । न । देवाः ॥
देवाः । वै । एतस्याम् । अवदन्त । पूर्वे । सप्तऽऋषयः । तपसा । ये । निऽसेदुः ।
भीमा । जाया । ब्राह्मणस्य । अपऽनीता । दुःऽधाम् । दधाति । परमे । विऽओमन् ॥६॥

Brahma - Jāyā

V.17.1 They were the first to denounce the outrage of the intellectual - the boundless ocean, the wind, the one of fierce rage (fire), the one emitting intense heat (sun), benign heavenly waters, first born of the eternal law.

V.17.2 The Lord of devotional bliss (Soma) is the first to give back the wife of the intellectual without cherishing any malice. There the venerable Lord and the friendly Lord are the followers and the invoker fire-divine leads her seizing by hand.

V.17.3 She is to be led by hand to her place, of some one says that she is an intellectual's wife (brahma-jāyā). She is not fit to be sent with a messenger. In this manner the kingdom of a warrior prince is saved.

V.17.4 She, whom they call a meteor with dishevelled-hair (vikeśī) falling upon the village with misfortune, is indeed the wife of an intellectual (brahma-jāyā). She disturbs the kingdom, where a hare (śaśa) with meteors (ulkuṣī) arrives.

V.17.5 The seeker of knowledge moves about serving the people. As such he becomes a part of the enlightened ones. By him, the supreme Lord obtains a procreating wife led away by the devotional bliss (somena), just as the enlightened ones get a ladleful of Soma.

V.17.6 The enlightened ones of old have said about her, even the seven sages, who sit for austere penance terrible is an intellectual's wife abducted away. She causes discomfort even in the highest places.

ये गर्भा अवपद्यन्ते जगद्यच्चापलुप्यते।
वीरा ये तृह्यन्ते मिथो ब्रह्मजाया हिनस्ति तान् ॥७॥
उत यत्पतयो दश स्त्रियाः पूर्वे अब्राह्मणाः।
ब्रह्मा चेद्धस्तमग्रहीत्स एव पतिरेकधा ॥८॥
ब्राह्मण एव पतिर्न राजन्यो३ न वैश्यः।
तत्सूर्यः प्रब्रुवन्नेति पञ्चभ्यो मानवेभ्यः ॥९॥
पुनर्वै देवा अददुः पुनर्मनुष्या३ अददुः।
राजानः सत्यं गृह्णाना ब्रह्मजायां पुनर्ददुः ॥१०॥
पुनर्दाय ब्रह्मजायां कृत्वा देवैर्निकिल्बिषम्।
ऊर्जं पृथिव्या भक्त्वोरुगायमुपासते ॥११॥
नास्य जाया शतवाही कल्याणी तल्पमा शये।
यस्मिन्राष्ट्रे निरुध्यते ब्रह्मजायाचित्त्या ॥१२॥

ये। गर्भाः। अवऽपद्यन्ते। जगत्। यत्। च। अपऽलुप्यते।
वीराः। ये। तृह्यन्ते। मिथः। ब्रह्मऽजाया। हिनस्ति। तान् ॥ ७ ॥
उत। यत्। पतयः। दश। स्त्रियाः। पूर्वे। अब्राह्मणाः।
ब्रह्मा। च। इत्। हस्तम्। अग्रहीत्। सः। एव। पतिः। एकऽधा ॥ ८ ॥
ब्राह्मणः। एव। पतिः। न। राजन्यः३। न। वैश्यः।
तत्। सूर्यः। प्रऽब्रुवन्। एति। पञ्चऽभ्यः। मानवेभ्यः ॥ ९ ॥
पुनः। वै। देवाः। अददुः। पुनः। मनुष्याः३। अददुः।
राजानः। सत्यम्। गृह्णानाः। ब्रह्मऽजायाम्। पुनः। ददुः ॥ १० ॥
पुनःऽदाय। ब्रह्मऽजायाम्। कृत्वा। देवैः। निःऽकिल्बिषम्।
ऊर्जम्। पृथिव्याः। भक्त्वा। उरुऽगायम्। उप। आसते ॥११॥
न। अस्य। जाया। शतऽवाही। कल्याणी। तल्पम्। आ। शये।
यस्मिन्। राष्ट्रे। निऽरुध्यते। ब्रह्मऽजाया। अचित्त्या ॥ १२ ॥

V.17.7 The embryos that abort, the cattle that perish; and the warriors that strike each other, it is the wife of the intellectual that destroys them.

V.17.8 Even if there have been ten non-intellectual (abrāhmaṇāḥ) husbands of a women previously, and latter an intellectual seizes her hand, then he alone is her husband.

V.17.9 Only the intellectual is her husband, not the warrior prince and nor the businessman (vaiśya) - thus the sun comes proclaiming to five types of men (pañcabhyo mānavebhyaḥ).

V.17.10 Surely the enlightened ones restored her again; again the men restored. The princes, realizing the truth restored the wife of the intellectual again.

V.17.11 Restoring back the wife of the intellectual, having become free from sin through the enlightened ones, sharing the vigour of earth, they occupy wide-extending realms.

V.17.12 Not on his bed lies his wedded good wife, who has brought a hundred (śatavāhī) dowers, in whose domain (rāṣṭre) an intellectual's wife is detained thoughtlessly.

न विकर्णः पृथुशिरास्तस्मिन्वेश्मनि जायते ।
यस्मिन्राष्ट्रे निरुध्यते ब्रह्मजायाचित्त्या ॥१३॥
नास्य क्षत्ता निष्कग्रीवः सूनानामेत्यग्रतः ।
यस्मिन्राष्ट्रे निरुध्यते ब्रह्मजायाचित्त्या ॥१४॥
नास्य श्वेतः कृष्णकर्णो धुरि युक्तो महीयते ।
यस्मिन्राष्ट्रे निरुध्यते ब्रह्मजायाचित्त्या ॥१५॥
नास्य क्षेत्रे पुष्करिणी नाण्डीकं जायते बिसम् ।
यस्मिन्राष्ट्रे निरुध्यते ब्रह्मजायाचित्त्या ॥१६॥
नास्मै पृश्निं वि दुहन्ति येऽस्या दोहमुपासते ।
यस्मिन्राष्ट्रे निरुध्यते ब्रह्मजायाचित्त्या ॥१७॥
नास्य धेनुः कल्याणी नानड्वान्त्सहते धुरम् ।
विजानिर्यत्र ब्राह्मणो रात्रिं वसति पापया ॥१८॥

न । विऽकर्णः । पृथुऽशिराः । तस्मिन् । वेश्मनि । जायते । यस्मिन्०० ॥ १३ ॥

न । अस्य । क्षत्ता । निष्कऽग्रीवः । सूनानाम् । एति । अग्रतः । यस्मिन्०० ॥ १४ ॥

न । अस्य । श्वेतः । कृष्णऽकर्णः । धुरि । युक्तः । महीयते । यस्मिन्०० ॥ १५ ॥

न । अस्य । क्षेत्रे । पुष्करिणी । न । आण्डीकम् । जायते । बिसम् । यस्मिन्०० ॥१६॥

न । अस्मै । पृश्निम् । वि । दुहन्ति । ये । अस्याः । दोहम् । उपऽआसते । यस्मिन्०० ॥१७॥

न । अस्य । धेनुः । कल्याणी । न । अनड्वान् । सहते । धुरम् ।
विऽजानिः । यत्र । ब्राह्मणः । रात्रिम् । वसति । पापया ॥ १८ ॥

V.17.13 Not a big-eared and large-headed son is born in his house, in whose domain an intellectual's wife is detained thoughtlessly.

V.17.14 Not his warrior adorning his neck with a golden ornament (niṣka) goes before young girls, in whose domain an intellectual's wife is detained thoughtlessly.

V.17.15 Not his black-eared white horse shows off when harnessed to the chariot, in whose domain an intellectual's wife is detained thoughtlessly.

V.17.16 Not in his land is a lotus-pond, nor the lotus-seeds as large as an egg grow, in whose domain an intellectual's wife is detained thoughtlessly.

V.17.17 Not for him they, who look after her milking, milk the spotted cow nicely, in whose domain an intellectual's wife is detained thoughtlessly.

V.17.18 Not his milch-cow brings any profit, nor his draft-ox bears the yoke, where an intellectual, separated from wife, spends a night miserably.

(१८) अष्टादशं सूक्तम्

(१–१५) पञ्चदशर्चस्यास्य सूक्तस्य मयोभूर्ऋषिः । ब्रह्मगवी ब्राह्मणश्च देवते । (१–३, ६–७, १०–१२, १४–१५) प्रथमादितृचस्य षष्ठीसप्तम्योर्दशम्यादितृचस्य चतुर्दशीपञ्चदश्योश्चानुष्टुप्, (४) चतुर्थ्या भुरिक्त्रिष्टुप्, (५, ८–९, १३) पञ्चम्यष्टमीनवमीत्रयोदशीनाञ्च त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

नैतां ते॑ दे॒वा अ॑ददु॒स्तुभ्यं॑ नृपते॒ अत्त॑वे ।
मा ब्रा॑ह्म॒णस्य॑ राजन्य॒ गां जि॑घत्सो अना॒द्याम् ॥१॥

अ॒क्षद्रु॑ग्धो रा॒ज॒न्यः॑ पा॒प आ॑त्मपरा॒जि॒तः ।
स ब्रा॑ह्म॒णस्य॒ गाम॑द्याद॒द्य जीवा॑नि॒ मा श्वः ॥२॥

आवि॑ष्टिता॒घवि॑षा पृ॒दाकू॑रिव॒ चर्म॑णा ।
सा ब्रा॑ह्म॒णस्य॑ राजन्य तृ॒ष्टैषा गौर॑ना॒द्या ॥३॥

निर्वै क्ष॒त्रं नय॑ति॒ हन्ति॒ वर्चो॒ऽग्निरि॒वार॑ब्धो॒ वि दु॑नोति॒ सर्व॑म् ।
यो ब्रा॑ह्म॒णं मन्य॑ते॒ अन्न॑मे॒व स वि॒षस्य॑ पिबति तै॑मा॒तस्य॑ ॥४॥

य ए॑नं॒ हन्ति॑ मृ॒दुं मन्य॑मानो देवपी॒युर्धन॑कामो॒ न चि॒त्तात् ।
सं तस्येन्द्रो॒ हृद॑ये॒ऽग्निमि॑न्ध उ॒भे ए॑नं द्वि॒ष्टो नभ॑सी॒ चर॑न्तम् ॥५॥

न । ए॒ताम् । ते॒ । दे॒वाः । अ॒द॒दुः॒ । तुभ्य॑म् । नृ॒ऽप॒ते॒ । अत्त॑वे ।
मा । ब्रा॒ह्म॒णस्य॑ । रा॒ज॒न्य॒ । गाम् । जि॒घ॒त्सः॒ । अ॒ना॒द्याम् ॥ १ ॥

अ॒क्षऽद्रु॑ग्धः । रा॒ज॒न्यः॑ । पा॒पः । आ॒त्मऽप॒रा॒जि॒तः ।
सः । ब्रा॒ह्म॒णस्य॑ । गाम् । अ॒द्या॒त् । अ॒द्य । जीवा॑नि । मा । श्वः॒ ॥ २ ॥

आऽवि॑ष्टिता । अ॒घऽवि॑षा । पृ॒दा॒कूःऽइ॑व । चर्म॑णा ।
सा । ब्रा॒ह्म॒णस्य॑ । रा॒ज॒न्य॒ । तृ॒ष्टा । ए॒षा । गौः॒ । अ॒ना॒द्या ॥ ३ ॥

निः । वै । क्ष॒त्रम् । नय॑ति । हन्ति॑ । वर्चः॑ । अ॒ग्निःऽइ॑व । आऽर॑ब्धः । वि । दु॒नो॒ति॒ । सर्व॑म् । यः । ब्रा॒ह्म॒णम् । मन्य॑ते । अन्न॑म् । ए॒व । सः । वि॒षस्य॑ । पि॒ब॒ति॒ । तै॒मा॒तस्य॑ ॥४॥

यः । ए॒न॒म् । हन्ति॑ । मृ॒दुम् । मन्य॑मानः । दे॒व॒ऽपी॒युः । धन॑ऽकामः । न । चि॒त्ता॒त् । सम् । तस्य॑ । इन्द्रः॑ । हृद॑ये । अ॒ग्निम् । इ॒न्धे॒ । उ॒भे इति॑ । ए॒न॒म् । द्वि॒ष्टः॒ । नभ॑सी॒ इति॑ । चर॑न्तम् ॥ ५ ॥

Brahma - Gavī

V.18.1 O lord of men, the bounties of nature have not given you this (cow) to eat. O prince, do not desire to eat, an intellectual's cow (brahma-gavī), which indeed is not eatable.

V.18.2 If a prince, spoiled at dice, miserable and self-defeated, eats up an intellectual's cow, may he, living today, not be living tomorrow.

V.18.3 Like a deadly poisonous snake covered with cow-hide, this cow of the intellectual, O prince, is bitter to taste. Verily, it is not eatable.

V.18.4 She (the intellectual's cow) takes away the fighting spirit, destroys the valour, and like fire enkindled, she burns up everything. Whosoever thinks an intellectual to be just his food, surely he drinks the deadly adder's poison.

V.18.5 Whoever a divider of the enlightened ones smites him (the intellectual) thoughtlessly, thinking him to be feeble, with a desire to grab money, the resplendent Lord makes fire burn in his heart and both heaven and earth, hate him as he moves about.

न ब्राह्मणो हिंसितव्यो३ग्निः प्रियतनोरिव ।
सोमो ह्यस्य दायाद इन्द्रो अस्याभिशस्तिपाः ॥६॥
शतापाष्ठां नि गिरति तां न शक्नोति निःखिदन् ।
अन्नं यो ब्रह्मणां मल्वः स्वाद्व१द्मीति मन्यते ॥७॥
जिह्वा ज्या भवति कुल्मलं वाङ्नाडीका दन्तास्तपसाभिदिग्धाः ।
तेभिर्ब्रह्मा विध्यति देवपीयून्हृद्बलैर्धनुर्भिर्देवजूतैः ॥८॥
तीक्ष्णेषवो ब्राह्मणा हेतिमन्तो यामस्यन्ति शरव्या३ न सा मृषा ।
अनुहाय तपसा मन्युना चोत दूरादव भिन्दन्त्येनम् ॥९॥
ये सहस्रमराजन्नासन्दशशता उत ।
ते ब्राह्मणस्य गां जग्ध्वा वैतहव्याः पराभवन् ॥१०॥
गौरेव तान्हन्यमाना वैतहव्याँ अवातिरत् ।
ये केसरप्राबन्धायाश्चरमाजामपेचिरन् ॥११॥

न । ब्राह्मणः । हिंसितव्यः । अग्निः । प्रियतनोःऽइव ।
सोमः । हि । अस्य । दायादः । इन्द्रः । अस्य । अभिशस्तिऽपाः ॥ ६ ॥
शतऽअपाष्ठाम् । नि । गिरति । ताम् । न । शक्नोति । निःऽखिदम् ।
अन्नम् । यः । ब्रह्मणाम् । मल्वः । स्वादु । अद्मि । इति । मन्यते ॥ ७ ॥
जिह्वा । ज्या । भवति । कुल्मलम् । वाक् । नाडीकाः । दन्ताः । तपसा । अभिऽदिग्धाः ।
तेभिः । ब्रह्मा । विध्यति । देवऽपीयून् । हृत्ऽबलैः । धनुःऽभिः । देवऽजूतैः ॥८॥
तीक्ष्णऽइषवः । ब्राह्मणाः । हेतिऽमन्तः । याम् । अस्यन्ति । शरव्याम् । न । सा । मृषा ।
अनुऽहाय । तपसा । मन्युना । च । उत । दूरात् । अव । भिन्दन्ति । एनम् ॥ ९ ॥
ये । सहस्रम् । अराजन् । आसन् । दशऽशताः । उत ।
ते । ब्राह्मणस्य । गाम् । जग्ध्वा । वैतऽहव्याः । परा । अभवन् ॥ १० ॥
गौः । एव । तान् । हन्यमाना । वैतऽहव्यान् । अव । अतिरत् ।
ये । केसरऽप्राबन्धायाः । चरमऽअजाम् । अपेचिरन् ॥ ११ ॥

V.18.6 An intellectual should not be harmed, like fire of one's own beloved body. The blissful Lord is his close relation and the resplendent Lord is his protector from curses.

V.18.7 He swallows it (the speech) with a hundred barbs (śatāpāṣṭhām); though suffering intense pain he is unable to ensure it, who, the fool, while eating the food of the intellectuals, thinks it to be very tasty. (or can not digest the cow that bristles with a hundred barbs=Śatāpāṣṭhām ni girati)

V.18.8 The tongue becomes the bow-string, the speech the arrow's neck, and the teeth sharpened with heat becomes arrow-heads; with those bows, strengthened with spirit and sped by the enlightened ones, an intellectual pierces the abusers of the enlightened ones.

V.18.9 The shower of arrows, which the intellectuals, equipped with sharp arrows and missiles, discharge, never fails. Pursuing with heat and zeal, they pierce him through even from a distance.

V.18.10 Those a thousand, who behaved as kings, or who were ten 2hundred, they misappropriators of the sacrificial offerings, having devoured the intellectual's cow, suffered defeat inconceivably.

V.18.11 The cow herself, while being slaughtered, destroyed those misappropriators of sacrificial offerings, who cooked even the last she-goat of kesarprābandha.

एकंशतं ता जनता या भूमिर्व्यधूनुत ।
प्रजां हिंसित्वा ब्राह्मणीमसंभव्यं पराभवन् ॥१२॥
देवपीयुश्चरति मर्त्येषु गरगीर्णो भवत्यस्थिभूयान् ।
यो ब्राह्मणं देवबन्धुं हिनस्ति न स पितृयाणमप्येति लोकम् ॥१३॥
अग्निर्वै नः पदवायः सोमो दायाद उच्यते ।
हन्ताभिशस्तेन्द्रस्तथा तद्वेधसो विदुः ॥१४॥
इषुरिव दिग्धा नृपते पृदाकूरिव गोपते ।
सा ब्राह्मणस्येषुर्घोरा तया विध्यति पीयतः ॥१५॥

एकऽशतम् । ताः । जनताः । याः । भूमिः । विऽअधूनुत ।
प्रऽजाम् । हिंसित्वा । ब्राह्मणीम् । असम्ऽभव्यम् । परा । अभवन् ॥ १२ ॥
देवऽपीयुः । चरति । मर्त्येषु । गरऽगीर्णः । भवति । अस्थिऽभूयान् ।
यः । ब्राह्मणम् । देवऽबन्धुम् । हिनस्ति । न । सः । पितृऽयानम् । अपि । एति । लोकम् ॥
अग्निः । वै । नः । पदऽवायः । सोमः । दायादः । उच्यते ।
हन्ता । अभिऽशस्ता । इन्द्रः । तथा । तत् । वेधसः । विदुः ॥ १४ ॥
इषुःऽइव । दिग्धा । नृऽपते । पृदाकूःऽइव । गोऽपते ।
सा । ब्राह्मणस्य । इषुः । घोरा । तया । विध्यति । पीयतः ॥ १५ ॥

(१९) एकोनविंशं सूक्तम्

(१–१५) पञ्चदशर्चस्यास्य सूक्तस्य मयोभूर्ऋषिः । ब्रह्मगवी ब्राह्मणश्च देवते । (१, ३–६, ८–१५) प्रथमर्चस्तृतीयादिचतसृणामष्टम्यायष्टानाञ्चानुष्टुप्, (२) द्वितीयाया विराट् पुरस्ताद्बृहती, (७) सप्तम्याश्चोपरिष्टाद्बृहती छन्दांसि ।

अतिमात्रमवर्धन्त नोदिव दिवमस्पृशन् ।
भृगुं हिंसित्वा सृञ्जया वैतहव्याः पराभवन् ॥१॥
ये बृहत्सामानमाङ्गिरसमार्पयन्ब्राह्मणं जनाः ।
पेत्वस्तेषामुभयादमविस्तोकान्यावयत् ॥२॥

अतिऽमात्रम् । अवर्धन्त । न । उत्ऽइव । दिवम् । अस्पृशन् ।
भृगुम् । हिंसित्वा । सृन्ऽजयाः । वैतऽहव्याः । परा । अभवन् ॥ १ ॥
ये । बृहत्ऽसामानम् । आङ्गिरसम् । आर्पयन् । ब्राह्मणम् । जनाः ।
पेत्वः । तेषाम् । उभयादम् । अविः । तोकानि । आवयत् ॥ २ ॥

V.18.12 Hundred and one were the folk, whom the earth shook off. Having violated their intellectual subjects, they were defeated inconceivably.

V.18.13 A derider of the enlightened ones moves about among men, as if, he has swallowed poison. He becomes composed mostly of bones. Who-so smites an intellectual, the kin of the enlightened ones, he does not reach even the sphere of the elders.

V.18.14 The fire-divine is, verily, our guide. The devotional bliss is called our heir. The resplendent Lord is the slayer and curser on our behalf - so the wise ones know.

V.18.15 O Lord of men, full of poison like an arrow, and like an adder, O lord of kine, she (the speech) is a terrible arrow of the intellectual, with which he pierces the abuser.

Brahma-Gavī

V.19.1 The conquerors by aggression grew exceedingly strong. As if, they touched even the sky. Having done harm to the shining intellectual (bhṛgu), the misappropriators of sacrificial offerings suffered defeat.

V.19.2 Whosoever scathed the great Sama singer, the intellectual, shining like burning coal, the wild beast consumed their infants with his two rows of teeth.

ये ब्राह्मणं प्रत्यष्ठीवन्ये वास्मिञ्छुल्कमीषिरे ।
अस्नस्ते मध्ये कुल्यायाः केशान्खादन्त आसते ॥३॥
ब्रह्मगवी पच्यमाना यावत्साभि विजङ्गहे ।
तेजो राष्ट्रस्य निर्हन्ति न वीरो जायते वृषा ॥४॥
क्रूरमस्या आशसनं तृष्टं पिशितमस्यते ।
क्षीरं यदस्याः पीयते तद्वै पितृषु किल्बिषम् ॥५॥
उग्रो राजा मन्यमानो ब्राह्मणं यो जिघत्सति ।
परा तत्सिच्यते राष्ट्रं ब्राह्मणो यत्र जीयते ॥६॥
अष्टापदी चतुरक्षी चतुःश्रोत्रा चतुर्हनुः ।
द्व्यास्या द्विजिह्वा भूत्वा सा राष्ट्रमव धूनुते ब्रह्मज्यस्य ॥७॥
तद्वै राष्ट्रमा स्रवति नावं भिन्नामिवोदकम् ।
ब्रह्माणं यत्र हिंसन्ति तद्राष्ट्रं हन्ति दुच्छुना ॥८॥

ये । ब्राह्मणम् । प्रतिऽअष्ठीवन् । ये । वा । अस्मिन् । शुल्कम् । ईषिरे ।
अस्नः । ते । मध्ये । कुल्यायाः । केशान् । खादन्तः । आसते ॥ ३ ॥

ब्रह्मऽगवी । पच्यमाना । यावत् । सा । अभि । विऽजङ्गहे ।
तेजः । राष्ट्रस्य । निः । हन्ति । न । वीरः । जायते । वृषा ॥ ४ ॥

क्रूरम् । अस्याः । आऽशसनम् । तृष्टम् । पिशितम् । अस्यते ।
क्षीरम् । यत् । अस्याः । पीयते । तत् । वै । पितृषु । किल्बिषम् ॥ ५ ॥

उग्रः । राजा । मन्यमानः । ब्राह्मणम् । यः । जिघत्साति ।
परा । तत् । सिच्यते । राष्ट्रम् । ब्राह्मणः । यत्र । जीयते ॥ ६ ॥

अष्टाऽपदी । चतुःऽअक्षी । चतुःऽश्रोत्रा । चतुःऽहनुः ।
द्विऽआस्या । द्विऽजिह्वा । भूत्वा । सा । राष्ट्रम् । अव । धुनुते । ब्रह्मऽज्यस्य ॥ ७ ॥

तत् । वै । राष्ट्रम् । आ । स्रवति । नावम् । भिन्नाम्ऽइव । उदकम् ।
ब्रह्माणम् । यत्र । हिंसन्ति । तत् । राष्ट्रम् । हन्ति । दुच्छुना ॥ ८ ॥

V.19.3 Whosoever spit on (insult) an intellectual, or who seek to impose taxes on him, they sit in the middle of a stream of blood chewing hair.

V.19.4 So long as the afflicted speech of an intellectual quivers in throes, it destroys the vital spirit of the nation and no powerful hero is born there.

V.19.5 Terrible is her cutting into pieces; her bitter flesh is fit to be thrown away. Whatever her milk is drunk, that is considered a sin by the elders.

V.19.6 An arrogant formidable king, who wants to devour an intellectual, and the country, where an intellectual suffers defeat, is completely drained out.

V.19.7 Becoming eight-footed, four-eyed, four-eared, four-jawed, two-mouthed and two-tongued, she shatters down his kingdom, whoever does wrong to an intellectual.

V.19.8 That verily springs a leak in the kingdom just as water in a broken boat. That smites with misfortune the kingdom, where they do harm to any intellectual.

तं वृक्षा अप सेधन्ति छायां नो मोपगा इति ।
यो ब्राह्मणस्य सद्धनमभि नारद मन्यते ॥९॥
विषमेतद्देवकृतं राजा वरुणोऽब्रवीत् ।
न ब्राह्मणस्य गां जग्ध्वा राष्ट्रे जागार कश्चन ॥१०॥
नवैव ता नवतयो या भूमिर्व्यधूनुत ।
प्रजां हिंसित्वा ब्राह्मणीमसंभव्यं पराभवन् ॥११॥
यां मृतायानुबध्नन्ति कूद्यं पदयोपनीम् ।
तद्वै ब्रह्मज्य ते देवा उपस्तरणमब्रुवन् ॥१२॥
अश्रूणि कृपमाणस्य यानि जीतस्य वावृतुः ।
तं वै ब्रह्मज्य ते देवा अपां भागमधारयन् ॥१३॥
येन मृतं स्नपयन्ति श्मश्रूणि येनोन्दते ।
तं वै ब्रह्मज्य ते देवा अपां भागमधारयन् ॥१४॥

तम् । वृक्षाः । अप । सेधन्ति । छायाम् । नः । मा । उप । गाः । इति ।
यः । ब्राह्मणस्य । सत् । धनम् । अभि । नारद । मन्यते ॥ ९ ॥
विषम् । एतत । देवऽकृतम् । राजा । वरुणः । अब्रवीत् ।
न । ब्राह्मगस्य । गाम् । जग्ध्वा । राष्ट्रे । जागार । कः । चन ॥ १० ॥
नव । एव । ताः । नवतयः । या । भूमिः । विऽअधूनुत ।
प्रऽजाम् । हिंसित्वा । ब्राह्मणीम् । असम्ऽभव्यम् । परा । अभवन् ॥ ११ ॥
याम् । मृताय । अनुऽबध्नन्ति । कूद्य॒म् । पदऽयोपनीम् ।
तत् । वै । ब्रह्मऽज्य । ते । देवाः । उपऽस्तरणम् । अब्रुवन् ॥ १२ ॥
अश्रूणि । कृपमाणस्य । यानि । जीतस्य । ववृतुः ।
तम् । वै । ब्रह्मऽज्य । ते । देवाः । अपाम् । भागम् । अधारयन् ॥ १३ ॥
येन । मृतम् । स्नपयन्ति । श्मश्रूणि । येन । उन्दते ।
तम् । वै । ब्रह्मऽज्य । ते । देवाः । अपाम् । भागम् । अधारयन् ॥ १४ ॥

V.19.9 Even the trees repel him saying, "do not come to our shade" O Nārada, who appropriates arrogantly the good wealth of an intellectual.

V.19.10 This is the poison prepared by the bounties of Nature, so has proclaimed the venerable king. Having devoured the cow of an intellectual no one wakes up in the kingdom.

V.19.11 Verily they were nine ninety, whom the earth shook off. Having violated their intellectual subjects, they suffered defeat inconceivably.

V.19.12 The track-effacing broom, which they tie to a dead person, that, O scatter of intellectuals, will be your bedding, so the enlightened ones have decreed.

V.19.13 The tears of the person being wronged, which flow when he is defeated, O scather of intellectuals, are your share of water, that the bounties of Nature have fixed.

V.19.14 Where-with they bathe the dead, and where-with they moisten beards, that, O scather of intellectuals, is your share of water, that the bounties of Nature have fixed.

न वर्षं मैत्रावरुणं ब्रह्मज्यमभि वर्षति ।
नास्मै समितिः कल्पते न मित्रं नयते वशम् ॥१५॥

न । वर्षम् । मैत्रावरुणम् । ब्रह्मऽज्यम् । अभि । वर्षति ।
न । अस्मै । सम्ऽईतिः । कल्पते । न । मित्रम् । नयते । वशम् ॥ १५ ॥

(२०) विंशं सूक्तम्

(१-१२) द्वादशर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । वानस्पत्यदुन्दुभिर्देवता । (१) प्रथमर्चो जगती, (२-१२) द्वितीयाद्येकादशानाञ्च त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

उच्चैर्घोषो दुन्दुभिः सत्वनायन्वानस्पत्यः संभृत उस्रियाभिः ।
वाचं क्षुणुवानो दमयन्त्सपत्नान्त्सिंह इव जेष्यन्नभि तंस्तनीहि ॥१॥
सिंह इवास्तानीद्द्रुवयो विबद्धोभिक्रन्दन्नृषभो वासितामिव ।
वृषा त्वं वध्रयस्ते सपत्ना ऐन्द्रस्ते शुष्मो अभिमातिषाहः ॥२॥
वृषेव यूथे सहसा विदानो गव्यन्नभि रुव संधनाजित् ।
शुचा विध्य हृदयं परेषां हित्वा ग्रामान्प्रच्युता यन्तु शत्रवः ॥३॥
संजयन्पृतना ऊर्ध्वमायुर्गृह्या गृह्णानो बहुधा वि चक्ष्व ।
दैवीं वाचं दुन्दुभ आ गुरस्व वेधाः शत्रूणामुप भरस्व वेदः ॥४॥

उच्चैःऽघोषः । दुन्दुभिः । सत्वनाऽयन् । वानस्पत्यः । सम्ऽभृतः । उस्रियाभिः ।
वाचम् । क्षुणुवानः । दमयन् । सऽपत्नान् । सिंहःऽइव । जेष्यन् । अभि । तंस्तनीहि ॥१॥
सिंहःऽइव । अस्तानीत् । द्रुवयः । विऽबद्धः । अभिऽक्रन्दन् । ऋषभः । वासिताम्ऽइव ।
वृषा । त्वम् । वध्रयः । ते । सऽपत्नाः । ऐन्द्रः । ते । शुष्मः । अभिमातिऽसहः ॥ २ ॥
वृषाऽइव । यूथे । सहसा । विदानः । गव्यन् । अभि । रुव । संधनऽजित् ।
शुचा । विध्य । हृदयम् । परेषाम् । हित्वा । ग्रामान् । प्रऽच्युताः । यन्तु । शत्रवः ॥ ३ ॥
सम्ऽजयन् । पृतनाः । ऊर्ध्वऽमायुः । गृह्याः । गृह्णानः । बहुऽधा । वि । चक्ष्व ।
दैवीम् । वाचम् । दुन्दुभे । आ । गुरस्व । वेधाः । शत्रूणाम् । उप । भरस्व । वेदः ॥ ४ ॥

V.19.15 The rain caused by sun and ocean does not fall on (the domain of) the scather of intellectuals. The war-council (samiti) does not favour him, nor can he bring the friends under his control (win the support of his friends).

Wood-carved War-drum

V.20.1 Carved out of wood and held tight with leather straps, loud-noised is the war-drum (dundubhi), augmentor of strength; whetting your voice, subduing the rivals, seeking victory, may you roar all around like a lion.

V.20.2 Made of wood and fastened skillfully, (the war-drum) roars like a lion, like a bull bellowing for a cow; (O war-drum) you are powerful; your rivals are impotent; your foe-conquering might is indeed that of the resplendent Lord.

V.20.3 O winner of plentiful booty arriving suddenly, like a mighty bull seeking cows, may you roar all around. May you pierce the heart of our enemies with grief. Having been dislodged may our enemies flee leaving their villages.

V.20.4 Conquering the invading hordes, loud-roarer, capturing those who deserve to be captured, may you look around in many ways. O war-drum, being pious, may you utter the divine speech. May you fetch the enemy's wealth to us.

दुन्दुभेर्वाचं प्रयतां वदन्तीमाशृण्वती नाथिता घोषबुद्धा ।
नारी पुत्रं धावतु हस्तगृह्यामित्री भीता समरे वधानाम् ॥५॥
पूर्वो दुन्दुभे प्र वदासि वाचं भूम्याः पृष्ठे वद रोचमानः ।
अमित्रसेनामभिजञ्जभानो द्युमद्वद दुन्दुभे सूनृतावत् ॥६॥
अन्तरेमे नभसी घोषो अस्तु पृथक्ते ध्वनयो यन्तु शीभम् ।
अभि क्रन्द स्तनयोत्पिपानः श्लोककृन्मित्रतूर्याय स्वर्धी ॥७॥
धीभिः कृतः प्र वदाति वाचमुद्धर्षय सत्वनामायुधानि ।
इन्द्रमेदी सत्वनो नि ह्वयस्व मित्रैरमित्राँ अव जङ्घनीहि ॥८॥
संक्रन्दनः प्रवदो धृष्णुषेणः प्रवेदकृद्बहुधा ग्रामघोषी ।
श्रेयो वन्वानो वयुनानि विद्वान्कीर्तिं बहुभ्यो वि हर द्विराजे ॥९॥
श्रेयःकेतो वसुजित्सहीयान्त्संग्रामजित्संशितो ब्रह्मणासि ।
अंशूनिव ग्रावाधिषवणे अद्रिर्गव्यन्दुन्दुभेधि नृत्य वेदः ॥१०॥

दुन्दुभेः । वाचम् । प्रऽयताम् । वदन्तीम् । आऽशृण्वती । नाथिता । घोषऽबुद्धा ।
नारी । पुत्रम् । धावतु । हस्तऽगृह्य । आमित्री । भीता । सम्ऽअरे । वधानाम् ॥ ५ ॥
पूर्वः । दुन्दुभे । प्र । वदासि । वाचम् । भूम्याः । पृष्ठे । वद । रोचमानः ।
अमित्रऽसेनाम् । अभिऽजञ्जभानः । द्युऽमत् । वद । दुन्दुभे । सूनृताऽवत् ॥ ६ ॥
अन्तरा । इमे इति । नभसी इति । घोषः । अस्तु । पृथक् । ते । ध्वनयः । यन्तु । शीभम् ।
अभि । क्रन्द । स्तनय । उत्ऽपिपानः । श्लोकऽकृत् । मित्रऽतूर्याय । सुऽअर्धी ॥ ७ ॥
धीभिः । कृतः । प्र । वदाति । वाचम् । उत् । हर्षय । सत्वनाम् । आयुधानि ।
इन्द्रऽमेदी । सत्वनः । नि । ह्वयस्व । मित्रैः । अमित्रान् । अव । जङ्घनीहि ॥ ८ ॥
सम्ऽक्रन्दनः । प्रऽवदः । धृष्णुऽसेनः । प्रवेदऽकृत् । बहुऽधा । ग्रामऽघोषी ।
श्रेयः । वन्वानः । वयुनानि । विद्वान् । कीर्तिम् । बहुऽभ्यः । वि । हर । द्विऽराजे ॥ ९ ॥
श्रेयःऽकेतः । वसुऽजित् । सहीयान् । सम्ऽग्रामऽजित् । सम्ऽशितः । ब्रह्मणा । असि ।
अंशून्ऽइव । ग्रावा । अधिऽसवने । अद्रिः । गव्यन् । दुन्दुभे । अधि । नृत्य । वेदः ॥ १० ॥

V.20.5 Hearing all around, the loudly spoken voice of the war-drum, let the woman of the enemy, frightened, suppliant, wakened by. the roar, flee seizing her son by hand, in the clash of deadly weapons.

V.20.6 O war-drum, you utter your voice first. Speak on the surface of earth shining brightly. Crushing the enemy's army on all the sides, O war-drum, may you speak loudly and pleasantly.

V.20.7 May there be loud noise between these two firmaments. May your sounds spread quickly in all directions. Growing in vehemence and earning glory, may you roar and thunder, so that the victory for friends may be achieved (assured).

V.20.8 Made with skills, the drum utters clearly a speech. (O drum), raise up the weapons of powerful warriors. Gladdener of the army chief, call up the powerful warriors and with the help of the friends crush down the enemies.

V.20.9 Resonant, loud-speaking, accompanied by a conquering army, rouser, making proclaimations in villages for various purposes, winning real happiness, knowing all the ways, (O drum), may you distribute glory to many in the battle of two kings.

V.20.10 O ensign of real happiness, winner of treasures, mighty, winner of battle, you have been whetted by the intellectual; as at the time of pressing out the crushing stones dance on the stalks of same plant, so, O war-drum, may you dance upon our enemy's possessions.

शत्रूषाण्नीषाडभिमातिषाहो गवेषणः सहमान उद्भित् ।
वाग्वीव मन्त्रं प्र भरस्व वाचं सांग्रामजित्यायेषमुद्वदेह ॥११॥
अच्युतच्युत्समदो गमिष्ठो मृधो जेता पुरएतायोध्यः ।
इन्द्रेण गुप्तो विदथा निचिक्यद्धृद्द्योतनो द्विषतां याहि शीभम् ॥१२॥

शत्रूषाट् । नीषाट् । अभिमातिऽसहः । गोऽएषणः । सहमानः । उत्ऽभित् ।
वाग्वीऽइव । मन्त्रम् । प्र । भरस्व । वाचम् । सांग्रामऽजित्याय । इषम् । उत् । वद । इह ॥ ११ ॥
अच्युतऽच्युत् । सऽमदः । गमिष्ठः । मृधः । जेता । पुरःऽएता । अयोध्यः ।
इन्द्रेण । गुप्तः । विदथा । निऽचिक्यत् । हृत्ऽद्योतनः । द्विषताम् । याहि । शीभम् ॥१२॥

(२१) एकविंशं सूक्तम्

(१-१२) द्वादशर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । (१-९) प्रथमादिनवर्चां वानस्पत्यदुन्दुभिः, (१०-१२) दशम्यादितृचस्य चादित्यादयो देवताः । (१, ४-५) प्रथमाचतुर्थीपञ्चमीनां पथ्यापङ्क्तिः, (२-३, ७-१०) द्वितीयातृतीययोः सप्तम्यादिचतसृणाञ्चानुष्टुप्, (६) षष्ठ्या जगती, (११) एकादश्या बृहतीगर्भा त्रिष्टुप्, (१२) द्वादश्याश्च त्रिपदा यवमध्या गायत्री छन्दांसि ॥

विहृदयं वैमनस्यं वदामित्रेषु दुन्दुभे ।
विद्वेषं कश्मशं भयममित्रेषु नि दध्मस्यवैनान्दुन्दुभे जहि ॥१॥
उद्वेपमाना मनसा चक्षुषा हृदयेन च ।
धावन्तु बिभ्यतोमित्राः प्रत्रासेनाज्ये हुते ॥२॥
वानस्पत्यः संभृत उस्रियाभिर्विश्वगोत्र्यः ।
प्रत्रासममित्रेभ्यो वदाज्येनाभिघारितः ॥३॥

विऽहृदयम् । वैमनस्यम् । वद । अमित्रेषु । दुन्दुभे ।
विऽद्वेषम् । कश्मशम् । भयम् । अमित्रेषु । नि । दध्मसि । अव । एनान् । दुन्दुभे । जहि ॥
उत्ऽवेपमानाः । मनसा । चक्षुषा । हृदयेन । च ।
धावन्तु । बिभ्यतः । अमित्राः । प्रऽत्रासेन । आज्ये । हुते ॥ २ ॥
वानस्पत्यः । सम्ऽभृतः । उस्रियाभिः । विश्वऽगोत्र्यः ।
प्रऽत्रासम् । अमित्रेभ्यः । वद । आज्येन । अभिऽघारितः ॥ ३ ॥

V.20.11 Conqueror of enemy, always victorious, conqueror of arrogant foes, seeker of booty, overpowering and up-rooting, O drum, as an orator speaks his counsel, so may you speak vigour to us here for winning the battle.

V.20.12 Overthrower of unoverthrown, always ready to join the battle, conqueror of foes, moving in forefront, irresistible, protected by the resplendent Lord, knowing well the skills of war, burning hearts of our malicious enemies, (O drum), may you move (towards them) quickly.

Wood-carved War-drum

V.21.1 O war-drum, may you utter disheartening (noise) and estrangement of minds among our enemies. We put in our enemies malice, discord and fear. May you, O drum, smite them down.

V.21.2 Trembling badly in their mind, eye and heart, terrified, may the enemies flee out of fear as soon as the purified butter is poured (into sacrificial fire).

V.21.3 Made out of wood, kept tight with leather straps, common to all clans, smeared with purified butter, may you utter terror for our enemies.

यथा मृगाः संविजन्त आरण्याः पुरुषादधि ।
एवा त्वं दुन्दुभेमित्रानभि क्रन्द प्र त्रासयाथो चित्तानि मोहय ॥४॥
यथा वृकादजावयो धावन्ति बहु बिभ्यतीः ।
एवा त्वं दुन्दुभेमित्रानभि क्रन्द प्र त्रासयाथो चित्तानि मोहय ॥५॥
यथा श्येनात्पतत्रिणः संविजन्ते अहर्दिवि सिंहस्य स्तनथोर्यथा ।
एवा त्वं दुन्दुभेमित्रानभि क्रन्द प्र त्रासयाथो चित्तानि मोहय ॥६॥
परामित्रान्दुन्दुभिना हरिणस्याजिनेन च । सर्वे देवा अतित्रसन्ये संग्रामस्येशते ॥७॥
यैरिन्द्रः प्रक्रीडते पद्घोषैश्छायया सह । तैरमित्रास्त्रसन्तु नोमी ये यन्त्यनीकशः ॥८॥
ज्याघोषा दुन्दुभयोभि क्रोशन्तु या दिशः ।
सेनाः पराजिता यतीरमित्राणामनीकशः ॥९॥

यथा । मृगाः । सम्ऽविजन्ते । आरण्याः । पुरुषात् । अधि । एव । त्वम् ।
दुन्दुभे । अमित्रान् । अभि । क्रन्द । प्र । त्रासय । अथो इति । चित्तानि । मोहय ॥ ४ ॥
यथा । वृकात् । अजऽअवयः । धावन्ति । बहु । बिभ्यतीः । एव० ॥ ५ ॥
यथा । श्येनात् । पतत्रिणः । सम्ऽविजन्ते । अहःऽदिवि । सिंहस्य । स्तनथोः । यथा । एव०॥
परा । अमित्रान् । दुन्दुभिना । हरिणस्य । अजिनेन । च ।
सर्वे । देवाः । अतित्रसन् । ये । सम्ऽग्रामस्य । ईशते ॥ ७ ॥
यैः । इन्द्रः । प्रऽक्रीडते । पत्ऽघोषैः । छायया । सह ।
तैः । अमित्राः । त्रसन्तु । नः । अमी इति । ये । यन्ति । अनीकऽशः ॥ ८ ॥
ज्याऽघोषाः । दुन्दुभयः । अभि । क्रोशन्तु । याः । दिशः ।
सेनाः । पराऽजिताः । यतीः । अमित्राणाम् । अनीकऽशः ॥ ९ ॥

V.21.4 As the beasts of the forest run away in terror from man, even so, O drum, may you roar towards the enemies, frighten them thoroughly and then confuse their minds.

V.21.5 Just as goats and sheep run away in great fear from the wolf, even so, O drum, may you roar towards the enemies, frighten them thoroughly and then confuse their minds.

V.21.6 As the birds fly away in terror from a hawk day by day, as from a lion's roar, even so, O drum, may you roar towards the enemies, frighten them thoroughly and then confuse their minds.

V.21.7 With the drum and with the skin of the dear, may all the enlightened ones, who are masters of the battle, frighten the enemies away.

V.21.8 With the resounding noises of foot-steps, with which the army chief plays his game along with the shadow, may our enemies get frightened, who move forth in troops.

V.21.9 O sun, may you take away their vision. O beams of light, run after them. The power of arms having gone, let the fetters be tied on (their feet).

आदित्य चक्षुरा दत्स्व मरीचयोनु धावत ।
पत्सङ्गिनीरा संजन्तु विगते बाहुवीर्ये ॥१०॥
यूयमुग्रा मरुतः पृश्निमातर इन्द्रेण युजा प्र मृणीत शत्रून् ।
सोमो राजा वरुणो राजा महादेव उत मृत्युरिन्द्रः ॥११॥
एता देवसेनाः सूर्यकेतवः सचेतसः । अमित्रान्नो जयन्तु स्वाहा ॥१२॥

आदित्य । चक्षुः । आ । दत्स्व । मरीचयः । अनु । धावत ।
पत्ऽसङ्गिनीः । आ । सजन्तु । विऽगते । बाहुऽवीर्ये ॥ १० ॥
यूयम् । उग्राः । मरुतः । पृश्निऽमातरः । इन्द्रेण । युजा । प्र । मृणीत । शत्रून् ।
सोमः । राजा । वरुणः । राजा । महाऽदेवः । उत । मृत्युः । इन्द्रः ॥ ११ ॥
एताः । देवऽसेनाः । सूर्यऽकेतवः । सऽचेतसः । अमित्रान् । नः । जयन्तु । स्वाहा ॥ १२ ॥

(२२) द्वाविंशं सूक्तम्

(१-१४) चतुर्दशर्चस्यास्य सूक्तस्य भृग्वङ्गिरा ऋषिः । तक्मनाशनो देवता । (१) प्रथमर्चो भुरिक्त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयायास्त्रिष्टुप्, (३-४, ६-१४) तृतीयाचतुर्थ्योः षष्ठ्यादिनवानाञ्चानुष्टुप्, (५) पञ्चम्याश्च विराट् पथ्याबृहती छन्दांसि ।

अग्निस्तक्मानमप बाधतामितः सोमो ग्रावा वरुणः पूतदक्षाः ।
वेदिर्बर्हिः समिधः शोशुचाना अप द्वेषांस्यमुया भवन्तु ॥१॥
अयं यो विश्वान्हरितान्कृणोष्युच्छोचयन्नग्निरिवाभिदुन्वन् ।
अधा हि तक्मन्नरसो हि भूया अधा न्यङ्ङधराङ् वा परेहि ॥२॥

अग्निः । तक्मानम् । अप । बाधताम् । इतः । सोमः । ग्रावा । वरुणः । पूतऽदक्षाः ।
वेदिः । बर्हिः । सम्ऽइधः । शोशुचानाः । अप । द्वेषांसि । अमुया । भवन्तु ॥ १ ॥
अयम् । यः । विश्वान् । हरितान् । कृणोषि । उत्ऽशोचयन् । अग्निःऽइव । अभिऽदुन्वन् ।
अध । हि । तक्मन् । अरसः । हि । भूयाः । अध । न्यङ् । अधराङ् । वा । परा । इहि ॥ २ ॥

V.21.10 O sun, may you take away their vision. Beams of light, may you run close after them. The power of arms having been subdued, may the foot-binding ropes be bound around.

V.21.11 O formidable storm-troopers, sons of mother-earth, may you crush the enemies with the resplendent Lord as your ally. The shining (rājā) blissful Lord, the shining venerable Lord, the great enlightened one, the death and also the resplendent Lord.

V.21.12 May these hosts divine, having sun on their banners (sūrya-ketavaḥ), one minded, conquer our enemies. Svāhā. (hail).

Cure for fever

V.22.1 May the sacrificial fire, Soma herb, the crushing stone, the venerable Lord skilled in purifying, the sacrificial altar, the sacred grass and brightly glowing fuel sticks (samidhaḥ) drive the fever away from here. May the malignancies keep at a distance away yonder.

V.22.2 O fever, may you, who make all the persons yellow, heating them up and causing pain all over like fire, now become powerless (weak); now may you go down or vanish far below.

यः परुषः पारुषेयोऽवध्वंस इवारुणः ।
तक्मानं विश्वधावीर्याधराञ्चं परा सुव ॥३॥
अधराञ्चं प्र हिणोमि नमः कृत्वा तक्मने ।
शकम्भरस्य मुष्टिहा पुनरेतु महावृषान् ॥४॥
ओको अस्य मूजवन्त ओको अस्य महावृषाः ।
यावज्जातस्तक्मंस्तावानसि बल्हिकेषु न्योचरः ॥५॥
तक्मन्व्याल वि गद व्यङ्ग भूरि यावय ।
दासीं निष्टक्वरीमिच्छ तां वज्रेण समर्पय ॥६॥
तक्मन्मूजवतो गच्छ बल्हिकान्वा परस्तराम् ।
शूद्रामिच्छ प्रफर्व्यं तां तक्मन्वीव धूनुहि ॥७॥
महावृषान्मूजवतो बन्ध्वद्धि परेत्य ।
प्रैतानि तक्मने ब्रूमो अन्यक्षेत्राणि वा इमा ॥८॥

यः । परुषः । पारुषेयः । अवध्वंसःऽइव । अरुणः ।
तक्मानम् । विश्वधाऽवीर्य । अधराञ्चम् । परा । सुव ॥ ३ ॥
अधराञ्चम् । प्र । हिनोमि । नमः । कृत्वा । तक्मने ।
शकम्ऽभरस्य । मुष्टिऽहा । पुनः । एतु । महाऽवृषान् ॥ ४ ॥
ओकः । अस्य । मूजऽवन्तः । ओकः । अस्य । महाऽवृषाः ।
यावत् । जातः । तक्मन् । तावान् । असि । बल्हिकेषु । निऽओचरः ॥ ५ ॥
तक्मन् । विऽआल । वि । गद । विऽअङ्ग । भूरि । यवय ।
दासीम् । निःऽतक्वरीम् । इच्छ । ताम् । वज्रेण । सम् । अर्पय ॥ ६ ॥
तक्मन् । मूजऽवतः । गच्छ । बल्हिकान् । वा । परःऽतराम् ।
शूद्राम् । इच्छ । प्रऽफर्व्यम् । तान् । तक्मन् । विऽइव । धूनुहि ॥ ७ ॥
महाऽवृषान् । मूजऽवतः । बन्धु । अद्धि । पराऽइत्य ।
प्र । एतानि । तक्मने । ब्रूमः । अन्यऽक्षेत्राणि । वै । इमा ॥ ८ ॥

V.22.3 May you, O potent in all aspects, send away downwards the fever, which is violent, affecting the joints and is ruddy like dust.

V.22.4 Having bowed in reverence to the fever, I send it downwards. May this boxer killer of vegetable growers go again to the regions of much rain-fall.

V.22.5 Its abode is where the mūñja grass grows; its abode is the region of much rain-fall; O fever, as soon as you were born, you have been visible among the Balhikas.

V.22.6 O fever, vicious, much poisonous, distorter of limbs, may you go far away. Seek her, who does not move about, as your maid-servant and strike her with your adamantine weapon.

V.22.7 O fever, may you go to the region, where the muñja grass grows; or may you go even farther to Balhikas. Seek there some wanton (prapharvya) maid-servant and shake her severely.

V.22.8 Having gone far away, may you eat up the regions of much rain-fall and the regions, where the muñja grass grows, your own kins. We allow these regions to fever or other regions even farther than these.

अ॒न्य॒क्षे॒त्रे न र॑मसे व॒शी सन्मृ॑डयासि नः ।
अभू॑दु॒ प्रार्थ॑स्त॒क्मा स ग॑मिष्यति॒ बल्हि॑कान् ॥९॥

यत्त्वं शी॒तोऽथो॑ रू॒रः स॒ह का॒सावे॑पयः ।
भी॒मास्ते॑ तक्मन्हे॒तय॒स्ताभिः॑ स्म॒ परि॑ वृङ्धि नः ॥१०॥

मा स्मै॒तान्त्सखी॑न्कुरुथा ब॒लासं॑ का॒समु॑द्यु॒गम् ।
मा स्मा॒तोऽर्वाङै॒ः पुन॒स्तत्त्वा॑ तक्म॒न्नुप॑ ब्रुवे ॥११॥

तक्म॒न्भ्रात्रा॑ ब॒लासे॑न॒ स्वस्रा॒ कासि॑कया स॒ह ।
पा॒प्मा भ्रातृ॑व्येण स॒ह गच्छा॒मुमर॑णं॒ जन॑म् ॥१२॥

तृ॒तीय॑कं वितृ॒तीयं॑ सद॒न्दिमु॒त शा॑र॒दम् ।
त॒क्मानं॑ शी॒तं रू॒रं ग्रैष्मं॑ नाशय॒ वार्षि॑कम् ॥१३॥

ग॒न्धारि॑भ्यो॒ मूज॑व॒द्भ्योऽङ्गे॑भ्यो म॒गधे॑भ्यः ।
प्रै॒ष्यन्जन॑मिव शेव॒धिं त॒क्मानं॒ परि॑ दद्मसि ॥१४॥

अ॒न्य॒ऽक्षे॒त्रे । न । र॒म॒से । व॒शी । सन् । मृ॒ड॒य॒सि॒ । न॒ः ।
अभू॑त् । ऊं॒ इति॑ । प्र॒ऽअर्थः॑ । त॒क्मा । सः । ग॒मि॒ष्य॒ति॒ । बल्हि॑कान् ॥ ९ ॥

यत् । त्वम् । शी॒तः । अ॒थो इति॑ । रू॒रः । स॒ह । का॒सा । अवे॑पयः ।
भी॒माः । ते॒ । त॒क्म॒न् । हे॒तयः॑ । ताभिः॑ । स्म॒ । परि॑ । वृ॒ङ्ग्धि॒ । न॒ः ॥ १० ॥

मा । स्म॒ । ए॒तान् । सखी॑न् । कु॒रु॒थाः॒ । ब॒लास॑म् । का॒सम् । उ॒त्ऽयु॒गम् ।
मा । स्म॒ । अतः॑ । अ॒र्वाङ् । आ । ऐ॒ः । पुनः॑ । तत् । त्वा॒ । त॒क्म॒न् । उप॑ । ब्रु॒वे ॥११॥

तक्म॑न् । भ्रात्रा॑ । ब॒लासे॑न । स्वस्रा॑ । कासि॑कया । स॒ह ।
पा॒प्मा । भ्रातृ॑व्येण । स॒ह । गच्छ॑ । अ॒मुम् । अर॑णम् । जन॑म् ॥१२॥

तृ॒तीय॑कम् । वि॒ऽतृ॒तीय॑म् । स॒द॒म्ऽदिम् । उ॒त । शा॒र॒दम् ।
त॒क्मान॑म् । शी॒तम् । रू॒रम् । ग्रैष्म॑म् । ना॒श॒य॒ । वार्षि॑कम् ॥ १३ ॥

ग॒न्धारि॑ऽभ्यः । मूज॑वत्ऽभ्यः । अङ्गे॑भ्यः । म॒गधे॑भ्यः ।
प्र॒ऽए॒ष्यन् । जन॑म्ऽइव । शे॒व॒ऽधिम् । त॒क्मान॑म् । परि॑ । द॒द्म॒सि॒ ॥ १४ ॥

V.22.9 You do not delight in other's region. Being under control, you bring happiness to us. The fever has agreed to our request and to Balhikas it will go.

V.22.10 You, that come with shivering, or with aching, and that shake the patient with cough, O fever, terrible are your weapons; with them may you keep away from us.

V.22.11 May you not these your companions - the wasting disease (balāsa), the cough and collapse (udyuga). Do not come nearer than this to us, this I request you once again.

V.22.12 O fever, along with your brother, the wasting disease (balāsa), with your nephew, the eruption (pāpmā), may you go to so and so stranger people.

V.22.13 May you drive away all types of fevers enlisted below : (i) tṛtīyakam - tertian, (ii) vitṛtiyam-intermittent, (iii) Sadamdim - constant, (iv) śārdam-autumnal, (v) takmānam - pertaining to skin eruptions, (vi) śītam - in cold, (vii) rūram - that comes in śiśira (cold winters), (viii) graiṣmam - in summers, (ix) vārṣikam - during rains.

'.22.14 To those of Gandhār, to those of Moojvan, those of Aṅgas, and to those of Magadha, we hereby send fever, as one sends a treasure to another person.

(२३) त्रयोविंशं सूक्तम्

(१-१३) त्रयोदशर्चस्यास्य सूक्तस्य कण्व ऋषिः। इन्द्रादयो देवा देवताः। (१-१२) प्रथमादि-द्वादशर्चामनुष्टुप्, (१३) त्रयोदश्याश्च विराडनुष्टुप् छन्दसी॥

ओते मे द्यावापृथिवी ओता देवी सरस्वती।
ओतौ म इन्द्रश्चाग्निश्च क्रिमिं जम्भयतामिति ॥१॥
अस्येन्द्र कुमारस्य क्रिमीन्धनपते जहि।
हता विश्वा अरातय उग्रेण वचसा मम ॥२॥
यो अक्ष्यौ परिसर्पति यो नासे परिसर्पति।
दतां यो मध्यं गच्छति तं क्रिमिं जम्भयामसि ॥३॥
सरूपौ द्वौ विरूपौ द्वौ कृष्णौ द्वौ रोहितौ द्वौ।
बभ्रुश्च बभ्रुकर्णश्च गृध्रः कोकश्च ते हताः ॥४॥
ये क्रिमयः शितिकक्षा ये कृष्णाः शितिबाहवः।
ये के च विश्वरूपास्तान्क्रिमीन्जम्भयामसि ॥५॥
उत्पुरस्तात्सूर्य एति विश्वदृष्टो अदृष्टहा।
दृष्टांश्च घ्नन्नदृष्टांश्च सर्वांश्च प्रमृणन्क्रिमीन् ॥६॥

ओते इत्याऽउते। मे। द्यावापृथिवी इति। आऽउता। देवी। सरस्वती।
आऽउतौ। मे। इन्द्रः। च। अग्निः। च। क्रिमिम्। जम्भयताम्। इति ॥ १ ॥
अस्य। इन्द्र। कुमारस्य। क्रिमीन्। धनऽपते। जहि।
हताः। विश्वाः। अरातयः। उग्रेण। वचसा। मम ॥ २ ॥
यः। अक्ष्यौ। परिऽसर्पति। यः। नासे इति। परिऽसर्पति।
दताम्। यः। मध्यम्। गच्छति। तम्। क्रिमिम्। जम्भयामसि ॥ ३ ॥
सऽरूपौ। द्वौ। विऽरूपौ। द्वौ। कृष्णौ। द्वौ। रोहितौ। द्वौ।
बभ्रुः। च। बभ्रुऽकर्णः। च। गृध्रः। कोकः। च। ते। हताः ॥ ४ ॥
ये। क्रिमयः। शितिऽकक्षाः। ये। कृष्णाः। शितिऽबाहवः।
ये। के। च। विश्वऽरूपाः। तान्। क्रिमीन्। जम्भयामसि ॥ ५ ॥
उत्। पुरस्तात्। सूर्यः। एति। विश्वऽदृष्टः। अदृष्टऽहा।
दृष्टान्। च। घ्नन्। अदृष्टान्। च। सर्वान्। च। प्रऽमृणन्। क्रिमीन् ॥ ६ ॥

Indra and others

V.23.1 Heaven and earth are gracious to me, the learning divine is gracious, and the lightning and fire, both are gracious to me. May they destroy the worm.

V.23.2 O resplendent Lord, master of riches, may you kill the worms of this boy. All the distressing worms have been destroyed by my formidable utterance (or vacasā herb - Acours colamus).

V.23.3 The one, that moves about in his two eyes, the one that moves into his nose and the one that goes to the midst of his teeth, that worm, we hereby destroy completely.

V.23.4 Two of the same form, two of different forms, two black, two red, the brown and the brown-eared, the vulture and the wolf, these have been killed.

V.23.5 The worms that have white sides, or that are black with white arms, and whosoever are of various shapes and forms, all those worms we hereby utterly destroy.

V.23.6 There in the east up rises the sun, seen by all and killer of the unseen, killing the seen as well as the unseen, and crushing all sorts of worms.

येवाषासः कष्कषास एजत्काः शिपविलुकाः ।
दृष्टश्च हन्यतां क्रिमिरुतादृष्टश्च हन्यताम् ॥७॥
हतो येवाषः क्रिमीणां हतो नदनिमोत ।
सर्वान्नि मष्मषाकरं दृषदा खल्वाँ इव ॥८॥
त्रिशीर्षाणं त्रिककुदं क्रिमिं सारङ्गमर्जुनम् ।
शृणाम्यस्य पृष्टीरपि वृश्चामि यच्छिरः ॥९॥
अत्रिवद्वः क्रिमयो हन्मि कण्ववज्जमदग्निवत् ।
अगस्त्यस्य ब्रह्मणा सं पिनष्म्यहं क्रिमीन् ॥१०॥
हतो राजा क्रिमीणामुतैषां स्थपतिर्हतः ।
हतो हतमाता क्रिमिर्हतभ्राता हतस्वसा ॥११॥
हतासो अस्य वेशसो हतासः परिवेशसः ।
अथो ये क्षुल्लका इव सर्वे ते क्रिमयो हताः ॥१२॥

येवाषासः । कष्कषासः । एजत्ऽकाः । शिपविलुकाः ।
दृष्टः । च । हन्यताम् । क्रिमिः । उत । अदृष्टः । च । हन्यताम् ॥ ७ ॥
हतः । येवाषः । क्रिमीणाम् । हतः । नदनिमा । उत ।
सर्वान् । नि । मष्मषा । अकरम् । दृषदा । खल्वान्ऽइव ॥ ८ ॥
त्रिऽशीर्षाणम् । त्रिऽककुदम् । क्रिमिम् । सारङ्गम् । अर्जुनम् ।
शृणामि । अस्य । पृष्टीः । अपि । वृश्चामि । यत् । शिरः ॥ ९ ॥
अत्रिऽवत् । वः । क्रिमयः । हन्मि । कण्वऽवत् । जमदग्निऽवत् ।
अगस्त्यस्य । ब्रह्मणा । सम् । पिनष्मि । अहम् । क्रिमीन् ॥ १० ॥
हतः । राजा । क्रिमीणाम् । उत । एषाम् । स्थपतिः । हतः ।
हतः । हतमाता । क्रिमिः । हतऽभ्राता । हतऽस्वसा ॥ ११ ॥
हतासः । अस्य । वेशसः । हतासः । परिऽवेशसः ।
अथो इति । ये । क्षुल्लकाःऽइव । सर्वे । ते । क्रिमयः । हताः ॥ १२ ॥

V.23.7 Yavasa, kaskasa, ejatka and śipavitnuka, are the various kinds of worms. Let such a worm be killed when seen; even when unseen let it be killed. (worms : yevāṣāsaḥ, kaṣkaṣāḥ, śipavintukāḥ-visible to eyes and non-visible)

V.23.8 Among the worms the yevāṣaḥ have been killed; nadaniman also has been killed. I have crushed all of them to pieces, just as grains (grams) with stones.

V.23.9 I hereby kill the worm having three heads and three humps, veriegated and white-coloured. I break its ribs and cutt off what is its head.

V.23.10 I kill you worms, as old sages and seers like Atri (free from triple bondage); as Kaṇva (seer, an embodiment of wisdom), and Jamadagni (flaring like fire), had killed in the past. I crush the worms to a fine powder, with the same contrivance, once introduced by Agastya, the renowned physician (Also see Av.II. 32.3)

V.23.11 The king of worms; - the most prominent one, has been destroyed; the one who was the Lord of them has been slain. Also that worm has been slain whose mother, brother and sister-- the whole family, has been annihilated. (Also Av. II.32.4)

V.23.12 His dependents have also been destroyed; all his neighbours around him are destroyed. His little-one progeny also does not exist; it is all dead. (Also Av. II.32.5)

सर्वेषां च क्रिमीणां सर्वासां च क्रिमीणाम् ।
भिनद्म्यश्मना शिरो दहाम्यग्निना मुखम् ॥१३॥

सर्वेषाम् । च । क्रिमीणाम् । सर्वासाम् । च । क्रिमीणाम् ।
भिनद्मि । अश्मना । शिरः । दहामि । अग्निना । मुखम् ॥ १३ ॥

(२४) चतुर्विंशं सूक्तम्

(१-१७) सप्तदशर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । प्रथमर्चः सविता, (२) द्वितीयाया अग्निः, (३) तृतीयाया द्यावापृथिव्यौ, (४) चतुर्थ्या वरुणः, (५) पञ्चम्या मित्रावरुणौ, (६) षष्ठ्या मरुतः, (७) सप्तम्याः सोमः, (८) अष्टम्या वायुः, (९) नवम्याः सूर्यः, (१०) दशम्याश्चन्द्रमाः, (११) एकादश्या इन्द्रः, (१२) द्वादश्या मरुतां पिता, (१३) त्रयोदश्या मृत्युः, (१४) चतुर्दश्या यमः, (१५) पञ्चदश्याः पितरः, (१६) षोडश्या अवरे ततः, (१७) सप्तदश्याश्च ततस्ततामहा देवताः । (१-१०, १२-१४) प्रथमादिदशानां द्वादश्यादित्रयस्य चातिशाक्करी, (११) एकादश्याः शाक्करी, (१५-१६) पञ्चदशीषोडश्योस्त्रिपदा भुरिगतिजगती, (१७) सप्तदश्याश्च त्रिपदा विराट् शाक्करी छन्दांसि ॥

सविता प्रसवानामधिपतिः स मावतु ।
अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
चित्त्यामस्यामाकूत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहूत्यां स्वाहा ॥१॥
अग्निर्वनस्पतीनामधिपतिः स मावतु ।
अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
चित्त्यामस्यामाकूत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहूत्यां स्वाहा ॥२॥
द्यावापृथिवी दातॄणामधिपत्नी ते मावताम् ।
अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
चित्त्यामस्यामाकूत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहूत्यां स्वाहा ॥३॥

सविता । प्रऽसवानाम् । अधिऽपतिः । सः । मा । अवतु । अस्मिन् । ब्रह्मणि । अस्मिन् । कर्मणि । अस्याम् । पुरःऽधायाम् । अस्याम् । प्रतिऽस्थायाम् । अस्याम् । चित्त्याम् । अस्याम् । आऽकूत्याम् । अस्याम् । आऽशिषि । अस्याम् । देवऽहूत्याम् । स्वाहा ॥ १ ॥
अग्निः । वनस्पतीनाम् । अधिऽपतिः । सः । मा । अवतु । ०० ॥ २ ॥
द्यावापृथिवी इति । दातॄणाम् । अधिपत्नी इत्यधिऽपत्नी । ते इति । मा । अवताम् ।०॥

V.23.13 Of all the male worms and of all the female worms including insects, I hereby crush the head with a stone and burn their mouth with fire.

Divinities - numerous

V.24.1 The inspirer Lord (Savitṛ) is the Lord of imulses (prasavānamdhipatiḥ) may he favour me in this prayer (brahmāṇi); in this rite (karmāṇi); in this priestly representation (asyām purodhāyām); in firm standing (pratiṣthāyām); in this intent (asyām chittayām); in this design (asyām ākūtyām); in this benediction (āśiṣi) in this invocation of the divinities (devadūtyām). Svāhā (hail).

V.24.2 The fire (Agni) is the lord of vegetation; may he favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm-standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.

V.24.3 Heaven and earth (dyāvā-pṛthivī) are the queens of donors; may they two favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.

वरुणोपामधिपतिः स मावतु ।
अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
चित्त्यामस्यामाकूत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहूत्यां स्वाहा ॥४॥

मित्रावरुणौ वृष्ट्याधिपती तौ मावताम् ।
अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
चित्त्यामस्यामाकूत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहूत्यां स्वाहा ॥५॥

मरुतः पर्वतानामधिपतयस्ते मावन्तु ।
अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
चित्त्यामस्यामाकूत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहूत्यां स्वाहा ॥६॥

सोमो वीरुधामधिपतिः स मावतु ।
अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
चित्त्यामस्यामाकूत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहूत्यां स्वाहा ॥७॥

वायुरन्तरिक्षस्याधिपतिः स मावतु ।
अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
चित्त्यामस्यामाकूत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहूत्यां स्वाहा ॥८॥

वरुणः । अपाम् । अधिऽपतिः । सः । मा । अवतु । ० ॥ ४ ॥

मित्रावरुणौ । वृष्ट्याः । अधिपती इत्यधिऽपती । तौ । मा । अवताम् । ० ॥ ५ ॥

मरुतः । पर्वतानाम् । अधिऽपतयः । ते । मा । अवन्तु । ० ॥ ६ ॥

सोमः । वीरुधाम् । अधिऽपतिः । सः । मा । अवतु । ० ॥ ७ ॥

वायुः । अन्तरिक्षस्य । अधिऽपतिः । सः । मा । अवतु । ० ॥ ८ ॥

V.24.4 The ocean (Varuṇa) is the Lord of waters; may he favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.

V.24.5 The sun and the ocean (Mitra and Varuṇa) are the lords of rain; may they two favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.

V.24.6 The cloud-bearing winds (Maruts) are the lords of mountains; may they favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.

V.24.7 The king of medicinal herbs (Soma) is the lord of plants; may he favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.

V.24.8 The cosmic wind (Vāyu) is the lord of the midspace; may he favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.

सूर्य॒श्चक्षु॑षा॒मधि॑पति॒ः स मा॑वतु ।
अ॒स्मिन्ब्रह्म॑ण्य॒स्मिन्कर्म॑ण्य॒स्यां पु॑रो॒धाया॑म॒स्यां प्र॑ति॒ष्ठाया॑म॒स्यां
चित्त्या॑म॒स्यामाकू॑त्याम॒स्यामा॒शिष्य॒स्यां दे॒वहू॑त्या॒ं स्वाहा॑ ॥९॥
च॒न्द्रमा॒ नक्ष॑त्राणा॒मधि॑पति॒ः स मा॑वतु ।
अ॒स्मिन्ब्रह्म॑ण्य॒स्मिन्कर्म॑ण्य॒स्यां पु॑रो॒धाया॑म॒स्यां प्र॑ति॒ष्ठाया॑म॒स्यां
चित्त्या॑म॒स्यामाकू॑त्याम॒स्यामा॒शिष्य॒स्यां दे॒वहू॑त्या॒ं स्वाहा॑ ॥१०॥
इन्द्रो॑ दि॒वोधि॑पति॒ः स मा॑वतु ।
अ॒स्मिन्ब्रह्म॑ण्य॒स्मिन्कर्म॑ण्य॒स्यां पु॑रो॒धाया॑म॒स्यां प्र॑ति॒ष्ठाया॑म॒स्यां
चित्त्या॑म॒स्यामाकू॑त्याम॒स्यामा॒शिष्य॒स्यां दे॒वहू॑त्या॒ं स्वाहा॑ ॥११॥
म॒रुतां॑ पि॒ता प॑शू॒नामधि॑पति॒ः स मा॑वतु ।
अ॒स्मिन्ब्रह्म॑ण्य॒स्मिन्कर्म॑ण्य॒स्यां पु॑रो॒धाया॑म॒स्यां प्र॑ति॒ष्ठाया॑म॒स्यां
चित्त्या॑म॒स्यामाकू॑त्याम॒स्यामा॒शिष्य॒स्यां दे॒वहू॑त्या॒ं स्वाहा॑ ॥१२॥
मृ॒त्युः प्र॒जाना॒मधि॑पति॒ः स मा॑वतु ।
अ॒स्मिन्ब्रह्म॑ण्य॒स्मिन्कर्म॑ण्य॒स्यां पु॑रो॒धाया॑म॒स्यां प्र॑ति॒ष्ठाया॑म॒स्यां
चित्त्या॑म॒स्यामाकू॑त्याम॒स्यामा॒शिष्य॒स्यां दे॒वहू॑त्या॒ं स्वाहा॑ ॥१३॥

सूर्यः॑ । चक्षु॑षाम् । अधि॑ऽपतिः । सः । मा॒ । अ॒व॒तु॒ । ० ॥ ९ ॥

च॒न्द्रमाः॑ । नक्ष॑त्राणाम् । अधि॑ऽपतिः । सः । मा॒ । अ॒व॒तु॒ । ० ॥ १० ॥

इन्द्रः॑ । दि॒वः। अधि॑ऽपतिः । सः । मा॒ । अ॒व॒तु॒ । ० ॥ ११ ॥

म॒रुता॑म् । पि॒ता । प॒शू॒नाम् । अधि॑ऽपतिः । सः । मा॒ । अ॒व॒तु॒ । ० ॥ १२ ॥

मृ॒त्युः । प्र॒ऽजाना॑म् । अधि॑पतिः । सः । मा॒ । अ॒व॒तु॒ । ० ॥ १३ ॥

V.24.9 The Sun (Sūrya) is lord of the eye; may he favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm-standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.

V.24.10 The moon (Candrama) is the lord of asterisms; may he favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm-standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.

V.24.11 The resplendent Lord (Indra) is the lord of heaven; may he favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm-standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.

V.24.12 The father of cloud-bearing winds (Marutām-pitā) is the lord of animals; may he favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm-standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.

V.24.13 Death (Mṛtyu) is the lord of creatures; may he favour me in this prayer, in this rite,in this priestly representation, in this firm-standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.

यमः पितृणामधिपतिः स मावतु ।
अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
चित्त्यामस्यामाकूत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहूत्यां स्वाहा ॥१४॥
पितरः परे ते मावन्तु ।
अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
चित्त्यामस्यामाकूत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहूत्यां स्वाहा ॥१५॥
तता अवरे ते मावन्तु ।
अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
चित्त्यामस्यामाकूत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहूत्यां स्वाहा ॥१६॥
ततस्ततामहास्ते मावन्तु ।
अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां
चित्त्यामस्यामाकूत्यामस्यामाशिष्यस्यां देवहूत्यां स्वाहा ॥१७॥

यमः । पितृणाम् । अधिऽपतिः । सः । मा । अवतु । ० ॥ १४ ॥

पितरः । परे । ते । मा । अवन्तु । ० ॥ १५ ॥

तताः । अवरे । ते । मा । अवन्तु । ० ॥ १६ ॥

ततः । ततामहाः । ते । मा । अवन्तु । ० ० ॥ १७ ॥

(२५) पञ्चविंशं सूक्तम्

(१-१३) त्रयोदशर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । योनिर्गर्भो मन्त्रोक्ता देवाश्च देवताः । (१-१२) प्रथमादिद्वादशर्चामनुष्टुप्, (१३) त्रयोदश्याश्च विराट् पुरस्তাद्बृहती छन्दसी ॥

पर्वताद्दिवो योनेरङ्गादङ्गात्समाभृतम् । शेपो गर्भस्य रेतोधाः सरौ पर्णमिवा दधत् ॥१॥

पर्वतात् । दिवः । योनेः । अङ्गात्ऽअङ्गात् । सम्ऽआभृतम् ।
शेपः । गर्भस्य । रेतःऽधाः । सरौ । पर्णम्ऽइव । आ । दधत् ॥ १ ॥

V.24.14 The ordainer Lord (Yama) is the lord of elders; may he favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm-standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.

V.24.15 Elders (Pitṛ) are seniors (pare); may they favour me in this prayer, in this rite,in this priestly representation, in this firm-standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.

V.24.16 Fathers (tataḥ) are junior (avare); may they favour me in this prayer, in this rite,in this priestly representation, in this firm-standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.

V.24.17 Fathers become grand fathers (tatas-tatāmahāḥ); may they favour me in this prayer, in this rite, in this priestly representation, in this firm-standing, in this intent (or idea), in this design, in this benediction, and in this invocation of the bounties of Nature. Svāhā.
(Each verse devoted to a separate Divinity - From Ṣavitṛ to Tatāmahāḥ)

Yoni, Garbha and Earth etc.

V.25.1 Brought from the mountain (or from clouds), from the womb of the sky, and from each and every part of the body, the germ of an embryo is laid by the male organ just like a feather on an arrow. [Cloud and mountain both)

यथेयं पृथिवी मही भूतानां गर्भमादधे। एवा दधामि ते गर्भं तस्मै त्वामवसे हुवे ॥२॥

गर्भं धेहि सिनीवालि गर्भं धेहि सरस्वति।
गर्भं ते अश्विनोभा धत्तां पुष्करस्रजा ॥३॥
गर्भं ते मित्रावरुणौ गर्भं देवो बृहस्पतिः।
गर्भं त इन्द्रश्चाग्निश्च गर्भं धाता दधातु ते ॥४॥
विष्णुर्योनिं कल्पयतु त्वष्टा रूपाणि पिंशतु।
आ सिञ्चतु प्रजापतिर्धाता गर्भं दधातु ते ॥५॥
यद्वेद राजा वरुणो यद्वा देवी सरस्वती।
यदिन्द्रो वृत्रहा वेद तद्गर्भकरणं पिब ॥६॥
गर्भो अस्योषधीनां गर्भो वनस्पतीनाम्।
गर्भो विश्वस्य भूतस्य सो अग्ने गर्भमेह धाः ॥७॥

यथा। इयम्। पृथिवी। मही। भूतानाम्। गर्भम्। आऽदधे।
एव। आ। दधामि। ते। गर्भम्। तस्मै। त्वाम्। अवसे। हुवे ॥ २ ॥

गर्भम्। धेहि। सिनीवालि। गर्भम्। धेहि। सरस्वति।
गर्भम्। ते। अश्विना। उभा। आ। धत्ताम्। पुष्करऽस्रजा ॥ ३ ॥

गर्भम्। ते। मित्रावरुणौ। गर्भम्। देवः। बृहस्पतिः।
गर्भम्। ते। इन्द्रः। च। अग्निः। च। गर्भम्। धाता। दधातु। ते ॥ ४ ॥

विष्णुः। योनिम्। कल्पयतु। त्वष्टा। रूपाणि। पिंशतु।
आ। सिञ्चतु। प्रजाऽपतिः। धाता। गर्भम्। दधातु। ते ॥ ५ ॥

यत्। वेद। राजा। वरुणः। यत्। वा। देवी। सरस्वती।
यत्। इन्द्रः। वृत्रऽहा। वेद। तत्। गर्भऽकरणम्। पिब ॥ ६ ॥
गर्भः। असि। ओषधीनाम्। गर्भः। वनस्पतीनाम्।
गर्भः। विश्वस्य। भूतस्य। सः। अग्ने। गर्भम्। आ। इह। धाः ॥ ७ ॥

V.25.2 As this great earth receives the germ of all the beings, so I set the germ in you. I call upon you for protection of that embryo.

V.25.3 May you set the embryo, O night of new moon (Sinīvali); may you set the embryo O learning divine (Sarasvati). May both the healers (Aśvinau), adorned with blue lotus-garlands, set the embryo within you.

V.25.4 May the sun and the ocean (mitra-varuṇa pair) set the embryo within you; may the supreme Lord divine (Bṛhaspati) set the embryo; may the Lord resplendent (Indra) and adorable (Agni) set the embryo in you; may the sustainer Lord (dhātā) set the embryo within you.

V.25.5 May the omnipresent lord (Viṣṇu) prepare the womb (for pregnancy); may the supreme architect (Tvaṣṭṛ) make proper forms; may the Lord of creatures (Prajāpati) pour it well; may the sustainer (dhātā) Lord set your embryo.

V.25.6 Drink this embryo-stabilizing portion (beverage), which is the sovereign venerable Lord (Rājā Varuṇa), which is known to the learning divine (Sarasvati) and which is known to the resplendent Lord (Indra), the destroyer of nescience (vṛtrahā)

V.25.7 O biological fire (Agni), you are the embryo of medicinal herbs; you are the embryo of trees; you are the embryo of all the existence; as such may you set the embryo here.

अधि स्कन्द वीरयस्व गर्भमा धेहि योन्याम् ।
वृषासि वृष्ण्यावन्प्रजायै त्वा नयामसि ॥८॥
वि जिहीष्व बार्हत्सामे गर्भस्ते योनिमा शयाम् ।
अदुष्टे देवाः पुत्रं सोमपा उभयाविनम् ॥९॥
धातः श्रेष्ठेन रूपेणास्या नार्यां गवीन्योः ।
पुमांसं पुत्रमा धेहि दशमे मासि सूतवे ॥१०॥
त्वष्टः श्रेष्ठेन रूपेणास्या नार्यां गवीन्योः ।
पुमांसं पुत्रमा धेहि दशमे मासि सूतवे ॥११॥
सवितः श्रेष्ठेन रूपेणास्या नार्यां गवीन्योः ।
पुमांसं पुत्रमा धेहि दशमे मासि सूतवे ॥१२॥
प्रजापते श्रेष्ठेन रूपेणास्या नार्यां गवीन्योः ।
पुमांसं पुत्रमा धेहि दशमे मासि सूतवे ॥१३॥

अधि । स्कन्द । वीरयस्व । गर्भम् । आ । धेहि । योन्याम् ।
वृषा । असि । वृष्ण्यऽवन् । प्रऽजायै । त्वा । आ । नयामसि ॥ ८ ॥
वि । जिहीष्व । बार्हत्ऽसामे । गर्भः । ते । योनिम् । आ । शयाम् ।
अदुः । ते । देवाः । पुत्रम् । सोमऽपाः । उभयाविनम् ॥ ९ ॥
धातः । श्रेष्ठेन । रूपेण । अस्याः । नार्याः । गवीन्योः ।
पुमांसम् । पुत्रम् । आ । धेहि । दशमे । मासि । सूतवे ॥ १० ॥
त्वष्टः । श्रेष्ठेन । ०० ॥ ११ ॥
सवितः । श्रेष्ठेन । ०० ॥ १२ ॥
प्रजाऽपते । श्रेष्ठेन । ०० ॥ १३ ॥

V.25.8 Get up. Move vigorously. Set the embryo well in the womb. O virile one, you are full of manly vigour. We have brought you here for progeny's sake.

V.25.9 O woman, skilled in recitation of bṛhat-sāman, be fully prepared; let an embryo set in your womb. The enlightened ones, the enjoyers of devotional bliss (the Soma-drinkers), have blessed you with a son that will partake of both (i.e., he would be a protector of both)

V.25.10 O sustainer Lord (dhātṛ), within the two groins of this woman, may you place a male child with the best of forms, due to be born in the tenth month.

V.25.11 O supreme architect (Tvaṣṭṛ), within the two groins of this woman, may you place a male child with the best of forms, due to be born in the tenth month.

V.25.12 O inspirer Lord (Savitṛ), within the two groins of this woman, may you place a male child with the best of forms, due to be born in the tenth month.

V.25.13 O Lord of creatures (Prajapati), within the two groins of this woman, may you place a male child with the best of forms, due to be born in the tenth month.

(२६) षड्विंशं सूक्तम्

(१-१२) द्वादशर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । वास्तोष्पतिर्वह्नयो मन्त्रोक्ता वा देवताः । (१, ५) प्रथमापञ्चम्योर्ऋचो-
द्विपदार्च्युष्णिक्, (२, ४, ६-८, १०-११) द्वितीयाचतुर्थ्योः षष्ठ्यादितृचस्य दशम्येकादश्योश्च द्विपदा
प्राजापत्या बृहती, (३) तृतीयायास्त्रिपदा विराड्गायत्री, (९) नवम्यास्त्रिपदा पिपीलिकमध्या पुर
उष्णिक् (एता एकावसानाः), (१२) द्वादश्याश्च परातिशक्वरी चतुष्पदा जगती छन्दांसि ॥

यजूंषि यज्ञे समिधः स्वाहाग्निः प्रविद्वानिह वो युनक्तु ॥१॥
युनक्तु देवः सविता प्रजानन्नस्मिन्यज्ञे महिषः स्वाहा ॥२॥
इन्द्र उक्थामदान्यस्मिन्यज्ञे प्रविद्वान्युनक्तु सुयुजः स्वाहा ॥३॥
प्रैषा यज्ञे निविदः स्वाहा शिष्टाः पत्नीभिर्वहतेह युक्ताः ॥४॥
छन्दांसि यज्ञे मरुतः स्वाहा मातेव पुत्रं पिपृतेह युक्ताः ॥५॥
एयमगन्बर्हिषा प्रोक्षणीभिर्यज्ञं तन्वानादितिः स्वाहा ॥६॥
विष्णुर्युनक्तु बहुधा तपांस्यस्मिन्यज्ञे सुयुजः स्वाहा ॥७॥

यजूंषि । यज्ञे । सम्ऽइधः । स्वाहा । अग्निः । प्रऽविद्वान् । इह । वः । युनक्तु ॥ १ ॥
युनक्तु । देवः । सविता । प्रऽजानन् । अस्मिन् । यज्ञे । महिषः । स्वाहा ॥ २ ॥
इन्द्रः । उक्थऽमदानि । अस्मिन् । यज्ञे । प्रऽविद्वान् । युनक्तु । सुऽयुजः । स्वाहा ॥ ३ ॥
प्रऽएषाः । यज्ञे । निऽविदः । स्वाहा । शिष्टाः । पत्नीभिः । वहत । इह । युक्ताः ॥ ४ ॥
छन्दांसि । यज्ञे । मरुतः । स्वाहा । माताऽइव । पुत्रम् । पिपृत । इह । युक्ताः ॥ ५ ॥
आ । इयम् । अगन् । बर्हिषा । प्रऽउक्षणीभिः । यज्ञम् । तन्वाना । अदितिः । स्वाहा ॥ ६ ॥
विष्णुः । युनक्तु । बहुऽधा । तपांसि । अस्मिन् । यज्ञे । सुऽयुजः । स्वाहा ॥ ७ ॥

Divinities - Agni to Bṛhaspatiḥ

V.26.1 O sacrificial hymns (yajuṣ) and sacrificial fuel wood (samidha), may you be used in sacrifice. Svāhā. May the fore-knowing fire divine (pra-vidvān) use you here.

V.26.2 May the divine inspirer lord (savitṛ). knowing everything, use important things (mahiṣaḥ) in this sacrifice. Svāhā.

V.26.3 May the resplendent self, fore-knowing use appropriate delighting praise-songs (uktha) in this sacrifice.

V.26.4 O servants appointed in this sacrifice, knowing (your work well), carry out your duties along with your wives as directed (instructed).

V.26.5 O cloud-bearing winds (maruts), may you perfect the sacred verses; just as a mother makes her son perfect. Svāhā.

V.26.6 This mother, eternity (aditi) has come here extending the sacrifice with sacred grass and sprinklings (of water). Svāhā.

V.26.7 May the omnipresent lord (viṣṇu) use appropriate heating processes in various ways in this sacrifice. Svāhā.

त्वष्टा युनक्तु बहुधा नु रूपा अस्मिन्यज्ञे सुयुजः स्वाहा ॥८॥
भगो युनक्त्वाशिषो न्वस्मा अस्मिन्यज्ञे प्रविद्वान्युनक्तु सुयुजः स्वाहा ॥९॥
सोमो युनक्तु बहुधा पयांस्यस्मिन्यज्ञे सुयुजः स्वाहा ॥१०॥
इन्द्रो युनक्तु बहुधा वीर्याण्यस्मिन्यज्ञे सुयुजः स्वाहा ॥११॥
अश्विना ब्रह्मणा यातमर्वाञ्चौ वषट्कारेण यज्ञं वर्धयन्तौ ।
बृहस्पते ब्रह्मणा याह्यर्वाङ् यज्ञो अयं स्वरिदं यजमानाय स्वाहा ॥१२॥

त्वष्टा । युनक्तु । बहुऽधा । नु । रूपाः । अस्मिन् । यज्ञे । सुऽयुजः । स्वाहा ॥ ८ ॥

भगः । युनक्तु । आऽशिषः । नु । अस्मै । अस्मिन् । यज्ञे । प्रऽविद्वान् । युनक्तु । सुऽयुजः । स्वाहा ।

सोमः । युनक्तु । बहुऽधा । पयांसि । अस्मिन् । यज्ञे । सुऽयुजः । स्वाहा ॥ १० ॥

इन्द्रः । युनक्तु । बहुऽधा । वीर्याणि । अस्मिन् । यज्ञे । सुऽयुजः । स्वाहा ॥ ११ ॥

अश्विना । ब्रह्मणा । आ । यातम् । अर्वाञ्चौ । वषट्ऽकारेण । यज्ञम् । वर्धयन्तौ ।
बृहस्पते । ब्रह्मणा । आ । याहि । अर्वाङ् । यज्ञः । अयम् । स्वः । इदम् । यजमानाय । स्वाहा ।१२

(२७) सप्तविंशं सूक्तम्

(१-१२) द्वादशर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । अग्निर्देवता । (१) प्रथमर्चो बृहतीगर्भा त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयाया द्विपदा साम्नी भुरिगनुष्टुप्, (३) तृतीयाया द्विपदार्ची बृहती, (४) चतुर्थ्या द्विपदा साम्नी भुरिग्बृहती, (५) पञ्चम्या द्विपदा साम्नी त्रिष्टुप्, (६) षष्ठ्या द्विपदा विराड्गायत्री, (७) सप्तम्या द्विपदा साम्नी बृहती (द्वितीयादिषडेकावसानाः), (८) अष्टम्याः संस्तारपङ्क्तिः, (९) नवम्याः षट्पदानुष्टुब्गर्भा परातिजगती, (१०-१२) दशम्यादितृचस्य च पुर उष्णिक् छन्दांसि ॥

ऊर्ध्वा अस्य समिधो भवन्त्यूर्ध्वा शुक्रा शोचींष्यग्नेः ।
द्युमत्तमा सुप्रतीकः ससूनुस्तनूनपादसुरो भूरिपाणिः ॥१॥

ऊर्ध्वाः । अस्य । सम्ऽइधः । भवन्ति । ऊर्ध्वा । शुक्रा । शोचींषि । अग्नेः ।
द्युमत्ऽतमा । सुऽप्रतीकः । सऽसूनुः । तनूऽनपात् । असुरः । भूरिऽपाणिः ॥ १॥

V.26.8 May the supreme architect (tvaṣṭṛ) use appropriate forms also in various ways in this sacrifice. Svāhā.

V.26.9 May the lord of all round prosperity (bhaga) use blessings for this sacrificer in this sacrifice. May He, the fore-knowing (pra-vidvan), use them appropriately. Svāhā.

V.26.10 May the blissful Lord (soma) use appropriate waters (milks) in various ways in this sacrifice. Svāhā.

V.26.11 May the resplendent Lord (indra) use his appropriate vigours in various ways in this sacrifice. Svāhā

V.26.12 O two healers (aśvinau), may you come hitherward with knowledge, augmenting this sacrifice with (vaṣaṭ) utterance. O Lord supreme, may you come hither with knowledge. May this sacrifice be a heaven for this sacrificer. Svāhā.

Agniḥ
(Āpri-Hymn)

V.27.1 Uplifting are the kindling woods of this fire divine; uplifting and most enlightening are the brilliant glows of this, who is of fair face, accompanied with offspring, preserver of bodies, bestower of life and liberal handed. (also Yv. XXVII.11) (Samidha)

देवो देवेषु देवः पथो अनक्ति मध्वा घृतेन ॥२॥
मध्वा यज्ञं नक्षति प्रैणानो नराशंसो अग्निः सुकृद्देवः सविता विश्ववारः ॥३॥
अच्छायमेति शवसा घृता चिदीडानो वह्निर्नमसा ॥४॥
अग्निः स्रुचो अध्वरेषु प्रयक्षु स यक्षदस्य महिमानमग्नेः ॥५॥
तरी मन्द्रासु प्रयक्षु वसवश्चातिष्ठन्वसुधातरश्च ॥६॥
द्वारो देवीरन्वस्य विश्वे व्रतं रक्षन्ति विश्वहा ॥७॥
उरुव्यचसाग्नेर्धाम्ना पत्यमाने ।
आ सुष्वयन्ती यजते उपाके उषासानक्तेमं यज्ञमवतामध्वरं नः ॥८॥

देवः । देवेषु । देवः । पथः । अनक्ति । मध्वा । घृतेन ॥ २ ॥
मध्वा । यज्ञम् । नक्षति । प्रैणानः । नराशंसः । अग्निः ।
सुऽकृत् । देवः । सविता । विश्वऽवारः ॥ ३ ॥
अच्छ । अयम् । एति । शवसा । घृता । चित् । ईडानः । वह्निः । नमसा ॥ ४ ॥
अग्निः । स्रुचः । अध्वरेषु । प्रऽयक्षु । सः । यक्षत् । अस्य । महिमानम् । अग्नेः ॥५॥
तरी । मन्द्रासु । प्रऽयक्षु । वसवः । च । अतिष्ठन् । वसुऽधातरः । च ॥ ६ ॥
द्वारः । देवीः । अनु । अस्य । विश्वे । व्रतम् । रक्षन्ति । विश्वहा ॥ ७ ॥
उरुऽव्यचसा । अग्नेः । धाम्ना । पत्यमाने इति । आ । सुस्वयन्ती इति । यजते इति ।
उपाके इति । उषसानक्ता । इमम् । यज्ञम् । अवताम् । अध्वरम् । नः ॥ ८ ॥

V.27.2 May the Lord, bounteous among the bounties of Nature, bedew our paths with honey and purified butter. (Also Yv. XXVII.12) (Tanūnapāt)

V.27.3 The adorable Lord, praised by men, performer of righteous deeds, bounteous, the inspirer, and the bestower of grace on all, being pleased, fills the sacrifice with sweetness. (Also Yv. XXVII.13) (Narāśaṁsa)

V.27.4 Having been adored with purified butter of homage, He comes hither well with might, the supporter of all (vahni). (Also Yv. XXVII.14) (Īḍā)

V.27.5 As the ladles move in proceeding sacrifices, the sacrificer adores the majesty of this adorable Lord. (Also Yv. XXVII.14 and 15)

V.27.6 (He is) a swimmer in the pleasant offerings; there stand the bestowers of wealth and even the bigger treasure-giver.

V.27.7 All the divine doors protect in all the ways the sacred vow of the sacrificer. (Also Yv. XXVII.16) (devīr-dvāraḥ)

V.27.8 May dawn and night, ruling from the far extending realm of the adorable Lord, coming towards us, accordant with each other; keeping close. protect this our sacrifice which is free from violence. (Also Yv. XXVII.16 and 17) (uṣāsānaktā)

दैवा होतार ऊर्ध्वमध्वरं नोऽग्नेर्जिह्वयाभि गृणत गृणता नः स्विष्टये ।
तिस्रो देवीर्बर्हिरेदं सदन्तामिडा सरस्वती मही भारती गृणाना ॥९॥
तन्नस्तुरीपमद्भुतं पुरुक्षु । देव त्वष्टा रायस्पोषं वि ष्य नाभिमस्य ॥१०॥
वनस्पतेऽव सृजा रराणः । त्मना देवेभ्यो अग्निर्हव्यं शमिता स्वदयतु ॥११॥
अग्ने स्वाहा कृणुहि जातवेदः । इन्द्राय यज्ञं विश्वे देवा हविरिदं जुषन्ताम् ॥१२॥

दैवाः । होतारः । ऊर्ध्वम् । अध्वरम् । नः । अग्नेः । जिह्वया । अभि । गृणत । गृणत । नः । सुऽइष्टये । तिस्रः । देवीः । बर्हिः । आ । इदम् । सदन्ताम् । इडा । सरस्वती । मही । भारती । गृणाना ॥ ९ ॥

तत् । नः । तुरीपम् । अतऽभुतम् । पुरुऽक्षु । देव । त्वष्टः । रायः । पोषम् । वि । स्य । नाभिम् । अस्य ॥१०॥

वनस्पते । अव । सृज । रराणः । त्मना । देवेभ्यः । अग्निः । हव्यम् । शमिता । स्वदयतु ॥

अग्ने । स्वाहा । कृणुहि । जातऽवेदः । इन्द्राय । यज्ञम् । विश्वे । देवाः । हविः । इदम् । जुषन्ताम् ॥ १२ ॥

(२८) अष्टाविंशं सूक्तम्

(१–१४) चतुर्दशर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । अग्न्यादयो मन्त्रोक्तास्त्रिवृच्च देवताः । (१–५, ८, ११, १४) प्रथमादि-पञ्चर्चामष्टम्येकादशीचतुर्दशीनाञ्च त्रिष्टुप्, (६) षष्ठ्याः पञ्चपदातिशाक्वरी, (७, ९–१०, १२) सप्तमीनवमी-दशमीद्वादशीनां ककुम्मत्यनुष्टुप्, (१३) त्रयोदश्याश्च पुर उष्णिक् छन्दांसि ॥

नव प्राणान्नवभिः सं मिमीते दीर्घायुत्वाय शतशारदाय ।
हरिते त्रीणि रजते त्रीण्ययसि त्रीणि तपसाविष्ठितानि ॥१॥
अग्निः सूर्यश्चन्द्रमा भूमिरापो द्यौरन्तरिक्षं प्रदिशो दिशश्च ।
आर्तवा ऋतुभिः संविदाना अनेन मा त्रिवृता पारयन्तु ॥२॥

नव । प्राणान् । नवऽभिः । सम् । मिमीते । दीर्घायुऽत्वाय । शतऽशारदाय । हरिते । त्रीणि । रजते । त्रीणि । अयसि । त्रीणि । तपसा । आऽविस्थितानि ॥१॥
अग्निः । सूर्यः । चन्द्रमाः । भूमिः । आपः । द्यौः । अन्तरिक्षम् । प्रऽदिशः । दिशः । च । आर्तवाः । ऋतुऽभिः । सम्ऽविदानाः । अनेन । मा । त्रिऽवृता । पारयन्तु ॥ २ ॥

V.27.9 O divine priests (daivā hotārā), may you raise our this sacrifice to lofty heights and may you praise it with the tongues of sacrificial fire; praise for our successful sacrifice. May the three great divinities, the Sarasvati, Mahī and Bhārati, praised by all, be seated at this sacrificer. (Also Yv. XXVII.18 and 19) (Tisro-devīh)

V.27.10 O divine universal architect (tvaṣṭṛ), may you pour on us that quick-coming and wonderful abundance of riches which resides in the multitude. May you release the central knot of this sacrificer. (Also Yv. XXVII.20) (Tvaṣṭṛ)

V.27.11 O Lord of forests (vanaspati), rejoicing by yourself among the bounties of Nature, grant us those sacrificial provisions, which the soothing fire makes tasty. (Also Yv. XXVII.21) (vanaspati)

V.27.12 O adorable Lord, knower of all beings, may make the sacrifice dedicated (svāhā-kṛṇu) to the resplendent Lord May all the enlightened ones enjoy these offerings. (Also Yv. XXVII.22) (Svāhā-kṛti)

Tri-vrt and Agni

V.28.1 He combines nine vital breaths with nine (sense organs) for lengthening the life up to a hundred autumns. Three in gold, three in silver and three in iron (copper) have been enclosed by heat.

V.28.2 May fire, sun, moon, earth, waters, sky, midspace, intermediate quarters and quarters, parts of the year, accordant with seasons, carry me across with this triple (tri-vrta) combination.

त्रयः पोषास्त्रिवृति श्रयन्तामनक्तु पूषा पयसा घृतेन ।
अन्नस्य भूमा पुरुषस्य भूमा भूमा पशूनां त इह श्रयन्ताम् ॥३॥
इममादित्या वसुना समुक्षतेममग्ने वर्धय वावृधानः ।
इममिन्द्र सं सृज वीर्येणास्मिन्त्रिवृच्छ्रयतां पोषयिष्णु ॥४॥
भूमिष्ट्वा पातु हरितेन विश्वभृदग्निः पिपर्त्वयसा सजोषाः ।
वीरुद्भिष्टे अर्जुनं संविदानं दक्षं दधातु सुमनस्यमानम् ॥५॥
त्रेधा जातं जन्मनेदं हिरण्यमग्नेरेकं प्रियतमं बभूव सोमस्यैकं हिंसितस्य परापतत् ।
अपामेकं वेधसां रेत आहुस्तत्ते हिरण्यं त्रिवृदस्त्वायुषे ॥६॥
त्र्यायुषं जमदग्नेः कश्यपस्य त्र्यायुषम् ।
त्रेधामृतस्य चक्षणं त्रीण्यायूंषि तेकरम् ॥७॥
त्रयः सुपर्णास्त्रिवृता यदायन्नेकाक्षरमभिसंभूय शक्राः ।
प्रत्यौहन्मृत्युममृतेन साकमन्तर्दधाना दुरितानि विश्वा ॥८॥

त्रयः । पोषाः । त्रिऽवृति । श्रयन्ताम् । अनक्तु । पूषा । पयसा । घृतेन ।
अन्नस्य । भूमा । पुरुषस्य । भूमा । भूमा । पशूनाम् । ते । इह । श्रयन्ताम् ॥ ३ ॥
इमम् । आदित्याः । वसुना । सम् । उक्षत । इमम् । अग्ने । वर्धय । ववृधानः ।
इमम् । इन्द्र । सम् । सृज । वीर्येण । अस्मिन् । त्रिऽवृत् । श्रयताम् । पोषयिष्णु ॥ ४ ॥
भूमिः । त्वा । पातु । हरितेन । विश्वऽभृत् । अग्निः । पिपर्तु । अयसा । सऽजोषाः ।
वीरुत्ऽभिः । ते । अर्जुनम् । सम्ऽविदानम् । दक्षम् । दधातु । सुऽमनस्यमानम् ॥ ५ ॥
त्रेधा । जातम् । जन्मना । इदम् । हिरण्यम् । अग्नेः । एकम् । प्रियऽतमम् । बभूव । सोमस्य ।
एकम् । हिंसितस्य । परा । अपतत् । अपाम् । एकम् । वेधसाम् । रेतः । आहुः । तत् । ते ।
हिरण्यम् । त्रिऽवृत् । अस्तु । आयुषे ॥ ६ ॥
त्रिऽआयुषम् । जमत्ऽअग्नेः । कश्यपस्य । त्रिऽआयुषम् ।
त्रेधा । अमृतस्य । चक्षणम् । त्रीणि । आयूंषि । ते । अकरम् ॥ ७ ॥
त्रयः । सुऽपर्णाः । त्रिऽवृता । यत् । आयन् । एकऽअक्षरम् । अभिऽसंभूय । शक्राः ।
प्रति । औहन् । मृत्युम् । अमृतेन । साकम् । अन्तःऽदधानाः । दुःऽइतानि । विश्वा ॥८॥

V.28.3 May the tree prosperities (bhūmā) lie in this triple combination (tri-vṛti). May the nourisher Lord enrich you with milk and purified butter. May opulence of food (annasya-bhuma), opulence of men (puruṣasya-bhūmā), and opulence of cattle (pasūnām-bhūmā) be at this place of yours.

V.28.4 O suns (of twelve months), may you sprinkle this person with riches. O sacrificial fire, growing yourself, may you exalt this person. O resplendent Lord, may you infuse him with manly vigour. May this nourishing triple combination (tri-vṛta) be (well) established.

V.28.5 May earth, the supporter of all protect you with the yellow (gold), may the sacrificial fire, in concord, enrich you with iron; and your white one (silver), obtained from the plants, put strength in you, giving pleasure.

V.28.6 This gold is of three types (tredhā jātam) due to methods of its production. One of them has become dearest to the fire; the other one comes out of the crushed soma plant; the other one is said to be the seed of pious waters (deeds); may that gold, worn three-fold, bring you a long life.

V.28.7 Men full of vital heat (jamdagneḥ); live three spans of life (trya-yuṣam); men of vision (kaśyapasya); also live three spans of life. This is the three-fold taste (view) of immortality (amṛtasya cakṣaṇam). I have made three spans of life for you.

V.28.8 When the three mighty eagles come in the form of the triple thread joining in one single letter, they dispel the death away with ambrosia, making all the evils vanish.

दिवस्त्वा पातु हरितं मध्यात्त्वा पात्वर्जुनम् ।
भूम्या अयस्मयं पातु प्रागाद्देवपुरा अयम् ॥९॥
इमास्तिस्रो देवपुरास्तास्त्वा रक्षन्तु सर्वतः ।
तास्त्वं बिभ्रद्वर्चस्व्युत्तरो द्विषतां भव ॥१०॥
पुरं देवानाममृतं हिरण्यं य आबेधे प्रथमो देवो अग्रे ।
तस्मै नमो दश प्राचीः कृणोम्यनु मन्यतां त्रिवृदाबधे मे ॥११॥
आ त्वा चृतत्वर्यमा पूषा बृहस्पतिः ।
अहर्जातस्य यन्नाम तेन त्वाति चृतामसि ॥१२॥
ऋतुभिष्ट्वार्तवैरायुषे वर्चसे त्वा ।
संवत्सरस्य तेजसा तेन संहनु कृण्मसि ॥१३॥
घृतादुल्लुप्तं मधुना समक्तं भूमिदृंहमच्युतं पारयिष्णु ।
भिन्दत्सपत्नानधरांश्च कृण्वदा मा रोह महते सौभगाय ॥१४॥

दिवः । त्वा । पातु । हरितम् । मध्यात् । त्वा । पातु । अर्जुनम् ।
भूम्याः । अयस्मयम् । पातु । प्र । अगात् । देवऽपुराः । अयम् ॥ ९ ॥
इमाः । तिस्रः । देवऽपुराः । ताः । त्वा । रक्षन्तु । सर्वतः ।
ताः । त्वम् । बिभ्रत् । वर्चस्वी । उत्तरः । द्विषताम् । भव ॥ १० ॥
पुरम् । देवानाम् । अमृतम् । हिरण्यम् । यः । आऽबेधे । प्रथमः । देवः । अग्रे ।
तस्मै । नमः । दश । प्राचीः । कृणोमि । अनु । मन्यताम् । त्रिऽवृत् । आऽबधे । मे ॥ ११ ॥
आ । त्वा । चृततु । अर्यमा । आ । पूषा । आ । बृहस्पतिः ।
अहःऽजातस्य । यत् । नाम । तेन । त्वा । अति । चृतामसि ॥ १२ ॥
ऋतुऽभिः । त्वा । आर्तवैः । आयुषे । वर्चसे । त्वा ।
समऽवत्सरस्य । तेजसा । तेन । समऽहनु । कृण्मसि ॥ १३ ॥
घृतात् । उत्ऽलुप्तम् । मधुना । समऽअक्तम् । भूमिऽदृंहम् । अच्युतम् । पारयिष्णु ।
भिन्दत् । सऽपत्नान् । अधरान् । च । कृण्वत् । आ । मा । रोह । महते । सौभगाय ॥ १४ ॥

V.28.9 May the yellow one (gold) protect you from sky; may the white one (silver) protect you from the midspace; may the one made of iron protect you from the earth. This person has reached the fortress of the enlightened ones.

V.28.10 These are three fortresses of the enlightened ones. May those defend you from all the sides. Holding those, may you become glorious and superior to malicious enemies.

V.28.11 This golden (thread) is the immortal stronghold of the enlightened ones. To that enlightened one, who fastened it in the beginning, I pay my homage joining all the ten fingers. May he approve this triple-fastening of mine.

V.28.12 May the ordainer Lord, the nourisher Lord and the Lord supreme fasten you. Whichever is the name of the day-born, with that we fasten you securely (carefully).

V.28.13 With the seasons, with the parts of the seasons, and with the splendour of the whole year, we hereby unite you for long life and lustre.

V.28.14 Taken out of purified butter, anointed with honey, firm as earth, unshaken and triumphant, battering the enemies and putting them down, may you ascend me for bringing all round great prosperity.

(२९) एकोनत्रिंशं सूक्तम्

(१-१५) पञ्चदशर्चस्यास्य सूक्तस्य चातन ऋषिः । जातवेदा अग्नोक्ता वा देवताः । (१-२, ४, ६-११) प्रथमाद्वितीयाचतुर्थीनामृचां षष्ठयादिषण्णाञ्च त्रिष्टुप्, (३) तृतीयायास्त्रिपदा विराड्गायत्री, (५) पञ्चम्याः पुरोतिजगती विराड्जगती, (१२) द्वादश्या भुरिगनुष्टुप्, (१३, १५) त्रयोदशीपञ्चदश्योरनुष्टुप्, (१४) चतुर्दश्याश्च चतुष्पदा पराबृहती ककुम्मत्यनुष्टुप् छन्दांसि ॥

पुरस्तांद्युक्तो वंह जातवे॒दोऽग्ने॑ वि॒द्धि क्रि॒यमा॑णं॒ यथे॒दम् ।
त्वं भि॒षग्भे॑ष॒जस्या॑सि क॒र्ता त्वया॒ गाम॒श्वं॒ पुरु॑षं सनेम ॥१॥

तथा॒ तद॑ग्ने कृणु जातवेदो॒ विश्वे॑भिर्दे॒वैः स॒ह संविदा॒नः ।
यो नो॑ दि॒देव॑ यत॒मो ज॒घास॒ यथा॒ सो अ॒स्य परि॒धिष्पता॑ति ॥२॥

यथा॒ सो अ॒स्य प॑रि॒धिष्पता॑ति॒ तथा॒ तद॑ग्ने कृणु जातवेदः ।
विश्वे॑भिर्दे॒वैः स॒ह संविदा॒नः ॥३॥

अ॒क्ष्यौ॒३॒ नि वि॑ध्य॒ हृद॑यं॒ नि वि॑ध्य जि॒ह्वां नि तृ॑न्द्धि॒ प्र द॒तो मृ॑णीहि ।
पि॒शा॒चो अ॒स्य य॑त॒मो ज॒घासाग्ने॑ यविष्ठ॒ प्रति॒ तं शृ॑णीहि ॥४॥

यद॑स्य हृ॒तं विहृ॑त॒ यत्परा॑भृतमा॒त्मनो॑ ज॒ग्धं य॑त॒मत्पि॑शा॒चैः ।
तद॑ग्ने वि॒द्वान्पुन॒रा भ॑र॒ त्वं शरी॑रे मां॒सम॒सुमेर॑यामः ॥५॥

पु॒रस्ता॑त् । यु॒क्तः । व॒ह॒ । जा॒त॒ऽवे॒दः॒ । अग्ने॑ । वि॒द्धि । क्रि॒यमा॑णम् । यथा॑ । इ॒दम् ।
त्वम् । भि॒षक् । भे॒ष॒जस्य॑ । अ॒सि॒ । क॒र्ता । त्वया॑ । गाम् । अश्व॑म् । पुरु॑षम् । स॒ने॒म॒ ॥ १ ॥

तथा॑ । तत् । अ॒ग्ने॒ । कृ॒णु॒ । जा॒त॒ऽवे॒दः॒ । विश्वे॑भिः । दे॒वैः । स॒ह । स॒म्ऽवि॒दा॒नः ।
यः । नः॒ । दि॒देव॑ । य॒त॒मः । ज॒घास॑ । यथा॑ । सः । अ॒स्य । प॒रि॒ऽधिः । पता॑ति ॥ २ ॥

यथा॑ । सः । अ॒स्य । प॒रि॒ऽधिः । पता॑ति । तथा॑ । तत् । अ॒ग्ने॒ । कृ॒णु॒ । जा॒त॒ऽवे॒दः॒ ।
विश्वे॑भिः । दे॒वैः । स॒ह । स॒म्ऽवि॒दा॒नः ॥ ३ ॥

अ॒क्ष्यौ॑ । नि । वि॒ध्य॒ । हृद॑यम् । नि । वि॒ध्य॒ । जि॒ह्वाम् । नि । तृ॒न्द्धि॒ । प्र । द॒तः । मृ॒णी॒हि॒ ।
पि॒शा॒चः । अ॒स्य । य॒त॒मः । ज॒घास॑ । अग्ने॑ । य॒वि॒ष्ठ॒ । प्रति॑ । तम् । शृ॒णी॒हि॒ ॥ ४ ॥

यत् । अ॒स्य॒ । हृ॒तम् । विऽहृ॑तम् । यत् । परा॑ऽभृतम् । आ॒त्मनः॑ । ज॒ग्धम् । य॒त॒मत् । पि॒शा॒चैः ।
तत् । अ॒ग्ने॒ । वि॒द्वान् । पुन॒रिति॑ । आ । भ॒र॒ । त्वम् । शरी॑रे । मां॒सम् । असु॑म् । आ । ई॒र॒या॒मः॒ ॥ ५ ॥

Jātavedāḥ

V.29.1 O biological fire, knower of all the born organisms, having been taken care of in advance, may you undertake this. May you know how all this is being done. You are the healer and maker of the curing remedy. Through you, may we get our cow, horse and man (healthy).

V.29.2 O biological fire, knower of all the born organisms, accordant with all the bounties of Nature, may you manage it so, that whosoever consumes us, let its protective enclosure fall down.

V.29.3 That its protective enclosure falls down, may you manage it so, O biological fire, knower of all the born organisms, being accordant with all the bounties of Nature.

V.29.4 Pierce its both the eyes; pierce its heart; cut off its tongue, and crush its teeth, O biological fire, the most youthful, whosoever blood-sucker has consumed this man, may you destroy him completely.

V.29.5 Whatever of his body has been robbed, plundered, whatever is taken away and devoured by blood-suckers, may you O biological fire, knowing well, put flesh again on his body. We hereby infuse life in him.

आमे सुपक्वे शबले विपक्वे यो मा पिशाचो अशने ददम्भ ।
तदात्मना प्रजया पिशाचा वि यातयन्तामगदोऽ३ यमस्तु ॥६॥
क्षीरे मा मन्थे यतमो ददम्भाकृष्टपच्ये अशने धान्येऽ३ यः ।
तदात्मना प्रजया पिशाचा वि यातयन्तामगदोऽ३ यमस्तु ॥७॥
अपां मा पाने यतमो ददम्भ क्रव्याद्यातूनां शयने शयानम् ।
तदात्मना प्रजया पिशाचा वि यातयन्तामगदोऽ३ यमस्तु ॥८॥
दिवा मा नक्तं यतमो ददम्भ क्रव्याद्यातूनां शयने शयानम् ।
तदात्मना प्रजया पिशाचा वि यातयन्तामगदोऽ३ यमस्तु ॥९॥
क्रव्यादमग्ने रुधिरं पिशाचं मनोहनं जहि जातवेदः ।
तमिन्द्रो वाजी वज्रेण हन्तु च्छिनत्तु सोमः शिरो अस्य धृष्णुः ॥१०॥
सनादग्ने मृणसि यातुधानान्न त्वा रक्षांसि पृतनासु जिग्युः ।
सहमूराननु दह क्रव्यादो मा ते हेत्या मुक्षत दैव्यायाः ॥११॥

आमे । सुऽपक्वे । शबले । विऽपक्वे । यः । मा । पिशाचः । अशने । ददम्भ ।
तत् । आत्मना । प्रऽजया । पिशाचाः । वि । यातयन्ताम् । अगदः । अयम् । अस्तु ॥ ६ ॥
क्षीरे । मा । मन्थे । यतमः । ददम्भ । अकृष्टऽपच्ये । अशने । धान्ये । यः ।०॥७॥
अपाम् । मा । पाने । यतमः । ददम्भ । क्रव्यऽअत् । यातूनाम् । शयने । शयानम् ।०॥८॥
दिवा । मा । नक्तम् । यतमः । ददम्भ । क्रव्यऽअत् । यातूनाम् । शयने । शयानम् ।०॥९॥
क्रव्यऽअदम् । अग्ने । रुधिरम् । पिशाचम् । मनःऽहनम् । जहि । जातऽवेदः ।
तम् । इन्द्रः । वाजी । वज्रेण । हन्तु । छिनत्तु । सोमः । शिरः । अस्य । धृष्णुः ॥१०॥
सनात् । अग्ने । मृणसि । यातुऽधानान् । न । त्वा । रक्षांसि । पृतनासु । जिग्युः ।
सहऽमूरान् । अनु । दह । क्रव्यऽअदः । मा । ते । हेत्याः । मुक्षत । दैव्यायाः ॥ ११ ॥

V.29.6 Whosoever a blood-sucker injures me through my unripe, well riped, half-ripe, or over-riped food, let those blood-suckers themselves along with their progeny be removed. May this person be free from disease.

V.29.7 Whosoever injures me through milk, through butter-milk and who through the consumption of food-grains growing without cultivation, let those blood-suckers themselves along with their progeny be removed. May this person be free from disease.

V.29.8 Whosoever a flesh-eater injures me through drinking waters lying in the bed of severe pains, let those blood-suckers along with their progeny be removed. May this person be free from disease.

V.29.9 Whosoever a flesh-eater injures me in the day or at night lying in the bed of severe pains, let those blood-suckers themselves along with their progeny be removed. May this person be free from disease.

V.29.10 O biological fire, knowing all the born organisms, may you kill the flesh-eating, red blood-sucker, that destroys will-power. May the mighty resplendent Lord slay it with thunderbolt; may the courageous blissful Lord chop off its head.

V.29.11 O biological fire, you have always been crushing the pain-causing viruses; the germs cannot conquer you in struggles. May you burn the flesh-eaters down to their roots. May they not escape your divine weapon.

समाहर जातवेदो यद्धृतं यत्पराभृतम् ।
गात्राण्यस्य वर्धन्तामंशुरिवा प्यायतामयम् ॥१२॥
सोमस्येव जातवेदो अंशुरा प्यायतामयम् ।
अग्ने विरप्शिनं मेध्यमयक्ष्मं कृणु जीवतु ॥१३॥
एतास्ते अग्ने समिधः पिशाचजम्भनीः ।
तास्त्वं जुषस्व प्रति चैना गृहाण जातवेदः ॥१४॥
तार्ष्टाघीरग्ने समिधः प्रति गृह्णाह्यर्चिषा ।
जहातु क्रव्याद्रूपं यो अस्य मांसं जिहीर्षति ॥१५॥

सम्ऽआहर । जातऽवेदः । यत् । हृतम् । यत् । पराऽभृतम् ।
गात्राणि । अस्य । वर्धन्ताम् । अंशुःऽइव । आ । प्यायताम् । अयम् ॥
सोमस्यऽइव । जातऽवेदः । अंशुः । आ । प्यायताम् । अयम् ।
अग्ने । विऽरप्शिनम् । मेध्यम् । अयक्ष्मम् । कृणु । जीवतु ॥ १३ ॥
एताः । ते । अग्ने । सम्ऽइधः । पिशाचऽजम्भनीः ।
ताः । त्वम् । जुषस्व । प्रति । च । एनाः । गृहाण । जातऽवेदः ॥ १४ ॥
तार्ष्टऽअघीः । अग्ने । सम्ऽइधः । प्रति । गृह्णाहि । अर्चिषा ।
जहातु । क्रव्यऽअत् । रूपम् । यः । अस्य । मांसम् । जिहीर्षति ॥ १५ ॥

(३०) त्रिंशं सूक्तम्

(१-१७) सप्तदशर्चस्यास्य सूक्तस्योन्मोचन ऋषिः । मन्त्रोक्ता आयुश्च देवताः । (१) प्रथमर्चः पथ्यापङ्क्तिः, (२-८, १०-११, १३, १५-१६) द्वितीयादिसप्तानां दशम्येकादशीत्रयोदशीपञ्चदशीषोडशीनाञ्चानुष्टुप्, (९) नवम्या भुरिगनुष्टुप्, (१२) द्वादश्याश्चतुष्पदा विराड्जगती, (१४) चतुर्दश्या विराट् प्रस्तारपङ्क्तिः, (१७) सप्तदश्याश्च त्र्यवसाना षट्पदा जगती छन्दांसि ॥

आवतस्त आवतः परावतस्त आवतः ।
इहैव भव मा नु गा मा पूर्वाननु गाः पितॄनसुं बध्नामि ते दृढम् ॥१॥

आऽवतः । ते । आऽवतः । पराऽवतः । ते । आऽवतः । इह । एव । भव । मा । नु ।
गाः । मा । पूर्वान् । अनु । गाः । पितॄन् । असुम् । बध्नामि । ते । दृढम् ॥ १ ॥

V.29.12 O knower of all the born organisms, may you bring (gather), again what has been robbed and what has been taken away. May the limbs of this person grow and may this person swell like a tendril of Soma plant (or the rays of moon). (Soma = moon, also a rare herb or creeper)

V.29.13 O knower of all the born organisms, may this person swell like a tendril of Soma plant (like the rays of moon). O biological fire, may you make this person powerful, discrete, and free from consumption. May he live.

V.29.14 O biological fire, these are your fuel-sticks, killer of blood-suckers. May you accept these and consume them, O knower of all.

V.29.15 O biological fire, may you accept these thirst-increasing fuel-sticks with your heat. May the flesh-eater, that wants to grab the flesh of this person, quit his body.

Ayuḥ - span of life

V.30.1 From proximity to your proximity, from far distance to your proximity, I bind your life fast. Stay just here, Do not depart. Do not go after your earlier ancestors.

यत्त्वाभिचेरुः पुरुषः स्वो यदरणो जनः ।
उन्मोचनप्रमोचने उभे वाचा वदामि ते ॥२॥
यद्दुद्रोहिथ शेपिषे स्त्रियै पुंसे अचित्त्या ।
उन्मोचनप्रमोचने उभे वाचा वदामि ते ॥३॥
यदेनसो मातृकृताच्छेषे पितृकृताच्च यत् ।
उन्मोचनप्रमोचने उभे वाचा वदामि ते ॥४॥
यत्ते माता यत्ते पिता जामिर्भ्राता च सर्जतः ।
प्रत्यक्सेवस्व भेषजं जरदष्टिं कृणोमि त्वा ॥५॥
इहैधि पुरुष सर्वेण मनसा सह ।
दूतौ यमस्य मानु गा अधि जीवपुरा इहि ॥६॥
अनुहूतः पुनरेहि विद्वानुदयनं पथः ।
आरोहणमाक्रमणं जीवतोजीवतोयनम् ॥७॥

यत् । त्वा । अभिऽचेरुः । पुरुषः । स्वः । यत् । अरणः । जनः ।
उन्मोचनप्रमोचने इत्युन्मोचनऽप्रमोचने । उभे इति । वाचा । वदामि । ते ॥ २ ॥
यत् । दुद्रोहिथ । शेपिषे । स्त्रियै । पुंसे । अचित्त्या ।० ॥३॥
यत् । एनसः । मातृऽकृतात् । शेषे । पितृऽकृतात । च । यत् ।० ॥४॥
यत् । ते । माता । यत् । ते । पिता । जामिः । भ्राता । च । सर्जतः ।
प्रत्यक् । सेवस्व । भेषजम् । जरत्ऽअष्टिम् । कृणोमि । त्वा ॥ ५ ॥
इह । एधि । पुरुष । सर्वेण । मनसा । सह ।
दूतौ । यमस्य । मा । अनु । गाः । अधि । जीवऽपुराः । इहि ॥ ६ ॥
अनुऽहूतः । पुनः । आ । इहि । विद्वान् । उत्ऽअयनम् । पथः ।
आऽरोहणम् । आऽक्रमणम् । जीवतःऽजीवतः । अयनम ॥ ७ ॥

V.30.2 If any man, whether your kinsman or a stranger, has made some fatal application on you, for that I tell you ways of both release and deliverance in my words.

V.30.3 If you have acted with malice or cursed a woman or a man thoughtlessly, for that I tell you ways of both release and deliverance in my words.

V.30.4 If you are lying in bed due to any sin committed by your mother or by your father, for that I tell you ways of both release and deliverance in my words.

V.30.5 What medicines your mother, your father, your sister and your brother prepare, take that carefully. I make you above to reach old age.

V.30.6 O man, stay here with all your spirit. Do not follow the two messengers of death (the ordainer Lord). Come unto the fortress of the living.

V.30.7 Being called back and knowing the ascent of the path, may you come again, Moving upward (ārohaṇam) moving forward (ākramaṇam) (ascent and agression) is the way of each and every living being.

मा बिभेर्न मरिष्यसि जरदष्टिं कृणोमि त्वा ।
निरवोचमहं यक्ष्ममङ्गेभ्यो अङ्गज्वरं तव ॥८॥
अङ्गभेदो अङ्गज्वरो यश्च ते हृदयामयः ।
यक्ष्मः श्येन इव प्रापप्तद्वाचा साढः परस्तराम् ॥९॥
ऋषी बोधप्रतीबोधावस्वप्नो यश्च जागृविः ।
तौ ते प्राणस्य गोप्तारौ दिवा नक्तं च जागृताम् ॥१०॥
अयमग्निरुपसद्य इह सूर्य उदेतु ते ।
उदेहि मृत्योर्गम्भीरात्कृष्णाच्चित्तमसस्परि ॥११॥
नमो यमाय नमो अस्तु मृत्यवे नमः पितृभ्य उत ये नयन्ति ।
उत्पारणस्य यो वेद तमग्निं पुरो दधेऽस्मा अरिष्टतातये ॥१२॥
ऐतु प्राण ऐतु मन ऐतु चक्षुरथो बलम् ।
शरीरमस्य सं विदां तत्पद्भ्यां प्रति तिष्ठतु ॥१३॥

मा । बिभेः । न । मरिष्यसि । जरत्ऽअष्टिम् । कृणोमि । त्वा ।
निः । अवोचम् । अहम् । यक्ष्मम् । अङ्गेभ्यः । अङ्गऽज्वरम् । तव ॥ ८ ॥
अङ्गऽभेदः । अङ्गऽज्वरः । यः । च । ते । हृदयऽआमयः ।
यक्ष्मः । श्येनःऽइव । प्र । अपप्तत् । वाचा । साढः । परःऽतराम् ॥ ९ ॥
ऋषी इति । बोधऽप्रतीबोधौ । अस्वप्नः । यः । च । जागृविः ।
तौ । ते । प्राणस्य । गोप्तारौ । दिवा । नक्तम् । च । जागृताम् ॥ १० ॥
अयम् । अग्निः । उपऽसद्यः । इह । सूर्यः । उत् । एतु । ते ।
उत्ऽएहि । मृत्योः । गम्भीरात् । कृष्णात् । चित् । तमसः । परि ॥ ११ ॥
नमः । यमाय । नमः । अस्तु । मृत्यवे । नमः । पितृऽभ्यः । उत । ये । नयन्ति ।
उत्ऽपारणस्य । यः । वेद । तम् । अग्निम् । पुरः । दधे । अस्मै । अरिष्टऽतातये ॥१२॥
आ । एतु । प्राणः । आ । एतु । मनः । आ । एतु । चक्षुः । अथो इति । बलम् ।
शरीरम् । अस्य । सम् । विदाम् । तत् । पत्ऽभ्याम् । प्रति । तिष्ठतु ॥ १३ ॥

V.30.8 Do not be afraid. (Fear not). You will not die. I make you able to reach old age. I have driven consumption, waster of limbs, out of your limbs with my words. (nirvocam aham)

V.30.9 Aching in the limbs, wasting of the limbs, the pain in the heart you were suffering from, and the consumption, has flown far away like a falcon forced by my potent words. (prāpap-tad vācā)

V.30.10 Apprehension (bodha) and recognition (prati-bodha) are the two seers, never-sleeping and always awake. May those two, protectors of your life, keep awake day and night.

V.30.11 This sacrificial fire deserves sitting by (worship). Here may the sun rise for you. May you come up out of the deep black darkness of death.

V.30.12 Homage be to the ordainer Lord (Yama). Homage be to the elders also who guide. I have honoured first the adorable Lord, who knows how to get across, for safe preservation of this man.

'.30.13 May the vital breath come to him, may the mind come, may the sight and the strength also come to him. May his body get restored and may that stand on its two feet.

प्राणेनाग्ने चक्षुषा सं सृजेमं समीरय तन्वा३ सं बलेन ।
वेत्थामृतस्य मा नु गान्मा नु भूमिगृहो भुवत् ॥१४॥
मा ते प्राण उप दसन्मो अपानोपि धायि ते ।
सूर्यस्त्वाधिपतिर्मृत्योरुदायच्छतु रश्मिभिः ॥१५॥
इयमन्तर्वदति जिह्वा बद्धा पनिष्पदा ।
त्वया यक्ष्मं निरवोचं शतं रोपीश्च तक्मनः ॥१६॥
अयं लोकः प्रियतमो देवानामपराजितः ।
यस्मै त्वमिह मृत्यवे दिष्टः पुरुष जज्ञिषे ।
स च त्वानु ह्वयामसि मा पुरा जरसो मृथाः ॥१७॥

प्राणेन । अग्ने । चक्षुषा । सम् । सृज । इमम् । सम् । ईरय । तन्वा । सम् । बलेन ।
वेत्थ । अमृतस्य । मा । नु । गात् । मा । नु । भूमिऽगृहः । भुवत् ॥ १४ ॥
मा । ते । प्राणः । उप । दसत् । मो इति । अपानः । अपि । धायि । ते ।
सूर्यः । त्वा । अधिऽपतिः । मृत्योः । उत्ऽआयच्छतु । रश्मिऽभिः ॥ १५ ॥
इयम् । अन्तः । वदति । जिह्वा । बद्धा । पनिष्पदा ।
त्वया । यक्ष्मम् । निः । अवोचम् । शतम् । रोपीः । च । तक्मनः ॥ १६ ॥
अयम् । लोकः । प्रियऽतमः । देवानाम् । अपराऽजितः । यस्मै । त्वम् । इह । मृत्यवे ।
दिष्टः । पुरुष । जज्ञिषे । सः । च । त्वा । अनु । ह्वयामसि । मा । पुरा । जरसः । मृथाः ॥

(३१) एकत्रिंशं सूक्तम्

(१-१२) द्वादशर्चस्यास्य सूक्तस्य शुक्र ऋषिः । कृत्यादूषणं देवता । (१-१०) प्रथमादिदशर्चामनुष्टुप्, (११) एकादश्या बृहतीगर्भानुष्टुप्, (१२) द्वादश्याश्च पथ्याबृहती छन्दांसि ॥

यां ते चक्रुरामे पात्रे यां चक्रुर्मिश्रधान्ये ।
आमे मांसे कृत्यां यां चक्रुः पुनः प्रति हरामि ताम् ॥१॥

याम् । ते । चक्रुः । आमे । पात्रे । याम् । चक्रुः । मिश्रऽधान्ये ।
आमे । मांसे । कृत्याम् । याम् । चक्रुः । पुनः । प्रति । हरामि । ताम् ॥ १ ॥

V.30.14 O adorable Lord, may you unite this man with vital breath and with sight. Unite him with body and strength. (O man), now you have attained immortality. Do not depart. Do not become a dweller of the house under earth.

V.30.15 May your in-breath (prāṇa) not come to a stop. May your out-breath (apāna) not become covered (obstructed). May the sun, the overlord, raise you up out of death with his rays.

V.30.16 This tongue, utterer of words, even though tied down, speaks within. With my words I have driven the consumption and a hundred aches of fever out of you.

V.30.17 This world, the unconquered one, is dearest to the enlightened ones. O man, from the sure death, destined for which you were born here, we call you back. May you not die before reaching old age (purā jarasaḥ).

Fatal Contrivance and taking it away

V.31.1 What fatal contrivance they have put for you in unbaked vessel, what they have put in the mixed food-grains, and what they have put in raw meat, that I hereby take away and send it back again.

यां ते चक्रुः कृकवाकावजे वा यां कुरीरिणि ।
अव्यां ते कृत्यां यां चक्रुः पुनः प्रति हरामि ताम् ॥२॥
यां ते चक्रुरेकशफे पशूनामुभयादति ।
गर्दभे कृत्यां यां चक्रुः पुनः प्रति हरामि ताम् ॥३॥
यां ते चक्रुरमूलायां वलगं वा नराच्याम् ।
क्षेत्रे ते कृत्यां यां चक्रुः पुनः प्रति हरामि ताम् ॥४॥
यां ते चक्रुर्गार्हपत्ये पूर्वाग्नावुत दुश्चितः ।
शालायां कृत्यां यां चक्रुः पुनः प्रति हरामि ताम् ॥५॥
यां ते चक्रुः सभायां यां चक्रुरधिदेवने ।
अक्षेषु कृत्यां यां चक्रुः पुनः प्रति हरामि ताम् ॥६॥
यां ते चक्रुः सेनायां यां चक्रुरिष्वायुधे ।
दुन्दुभौ कृत्यां यां चक्रुः पुनः प्रति हरामि ताम् ॥७॥

याम् । ते । चक्रुः । कृकवाकौ । अजे । वा । याम् । कुरीरिणि ।
अव्याम् । ते । कृत्याम् ।०॥ २ ॥
याम् । ते । चक्रुः । एकऽशफे । पशूनाम् । उभयादति ।
गर्दभे । कृत्याम् । ० ॥ ३ ॥
याम् । ते । चक्रुः । अमूलायाम् । वलगम् । वा । नराच्याम् ।
क्षेत्रे । ते । कृत्याम् । ० ॥ ४ ॥
याम् । ते । चक्रुः । गार्हऽपत्ये । पूर्वऽअग्नौ । उत । दुःऽचितः ।
शालायाम् । कृत्याम् । ० ॥ ५ ॥
याम् । ते । चक्रुः । सभायाम् । याम् । चक्रुः । अधिऽदेवने ।
अक्षेषु । कृत्याम् । ० ॥ ६ ॥
याम् । ते । चक्रुः । सेनायाम् । याम् । चक्रुः । इषुऽआयुधे ।
दुन्दुभौ । कृत्याम् । ० ॥ ७ ॥

V.31.2 What fatal contrivance they have put for you in a peacock, in a goat or in a horned ram, and what they have put in sheep, that I hereby take away and send it back again.

V.31.3 What fatal contrivance they have put for you in one-hoofed animal, in cattle that have two sets of teeth, and what they have put in a donkey, that I hereby take away and send it back again.

V.31.4 What fatal contrivance they have put for you in a rootless herb (amūlāyām) a hidden contrivance in narācī (a plant), and what they have put in your field, that I hereby take away and send it back again.

V.31.5 What fatal contrivance those evil-minded put for you in your house-hold (gārhapatya) fire, in the eastern fire (pūrvāgni) and what they have put in the hall (śālā) of sacrifice, that I hereby take away and send it back again.

V.31.6 What fatal contrivance they have put for you in the assembly hall (sabhā), what they have put in the gambling board (adhidevane) and what they have put in the dice (akṣeṣu), that I hereby take away and send it back again.

V.31.7 What fatal contrivance they have put for you in your army, what they have put in arrows (iṣu) and weapons (āyudha) and what they have put in your war drum (dundubhau), that I hereby take away and send it back again.

यां ते कृत्यां कूपेऽवदधुः श्मशाने वा निचख्नुः ।
सद्मनि कृत्यां यां चक्रुः पुनः प्रति हरामि ताम् ॥८॥
यां ते चक्रुः पुरुषास्थे अग्नौ संकसुके च याम् ।
म्रोकं निर्दाहं क्रव्यादं पुनः प्रति हरामि ताम् ॥९॥
अपथेना जभारैणां तां पथेतः प्र हिण्मसि ।
अधीरो मर्याधीरेभ्यः सं जभाराचित्त्या ॥१०॥
यश्चकार न शशाक कर्तुं शश्रे पादमङ्गुरिम् ।
चकार भद्रमस्मभ्यमभगो भगवद्भ्यः ॥११॥
कृत्याकृतं वलगिनं मूलिनं शपथेय्यम् ।
इन्द्रस्तं हन्तु महता वधेनाग्निर्विध्यत्वस्तया ॥१२॥

याम् । ते । कृत्याम् । कूपे । अवऽदधुः । श्मशाने । वा । निऽचख्नुः ।
सद्मनि । कृत्याम् । याम् । चक्रुः । पुनः । प्रति । हरामि । ताम् ॥ ८ ॥

याम् । ते । चक्रुः । पुरुषऽअस्थे । अग्नौ । सम्ऽकसुके । च । याम् ।
म्रोकम् । निःऽदाहम् । क्रव्यऽअदम् । पुनः । प्रति । हरामि । ताम् ॥ ९ ॥

अपथेन । आ । जभार । एनाम् । ताम् । पथा । इतः । प्र । हिण्मसि ।
अधीरः । मर्याऽधीरेभ्यः । सम् । जभार । अचित्त्या ॥ १० ॥

यः । चकार । न । शशाक । कर्तुम् । शश्रे । पादम् । अङ्गुरिम् ।
चकार । भद्रम् । अस्मभ्यम् । अभगः । भगवत्ऽभ्यः ॥ ११ ॥

कृत्याऽकृतम् । वलगिनम् । मूलिनम् । शपथेय्यम् ।
इन्द्रः । तम् । हन्तु । महता । वधेन । अग्निः । विध्यतु । अस्तया ॥ १२ ॥

॥ इति पञ्चमं काण्डम् ॥

[पञ्चमकाण्डे सूक्तानि ३१, मन्त्राः ३७६]

V.31.8 What fatal contrivance they have placed for you in the well (kūpe) or what they have burried in the cremation ground (śmaśāne), and what they have put in your dwelling place (sadmani), that I hereby take away and send back again.

V.31.9 What fatal contrivance they have put for you in human bone (puruṣāsthe) and what they have put in the destructive (samkasuke) fire, this destroying, causing violent burning and flesh-eating (kravyādam) one, that I hereby take away and send it back again.

V.31.10 He brought this fatal contrivance in a wrong way. We despatch it from here in a proper way. That unwise man brought it unwisely for the wise one.

V.31.11 He, who did it, could not accomplish it, He has injured only a quarter of a finger. That fortunate one has done good for us, the fortunate ones.

V.31.12 The maker of fatal contrivance, inflicter of secret violence, applier of herbal roots, and imposer cursing, may the king kill him with his great weapon and may the commander of the army pierce him with his missile

----

Here ends kāṇḍa V
Hymns 31, Verses 376

सहस्रधामन्विशिखान्विग्रीवां छायया त्वम्।
प्रति स्म चक्रुषे कृत्यां प्रियां प्रियावते हर ॥४॥
अनयाहमोषध्या सर्वाः कृत्या अदूदुषम्।
यां क्षेत्रे चक्रुर्यां गोषु यां वा ते पुरुषेषु ॥५॥
यश्चकार न शशाक कर्तुं शश्रे पादमङ्गुरिम्।
चकार भद्रमस्मभ्यमात्मने तपनं तु सः ॥६॥
अपामार्गोप मार्ष्टु क्षेत्रियं शपथश्च यः।
अपाह यातुधानीरप सर्वा अराय्यः ॥७॥
अपमृज्य यातुधानानप सर्वा अराय्यः।
अपामार्ग त्वया वयं सर्वं तदप मृज्महे ॥८॥

सहस्रऽधामन्। विऽशिखान्। विऽग्रीवान्। शायय। त्वम्।
प्रति। स्म। चक्रुषे। कृत्याम्। प्रियाम्। प्रियऽवते। हर ॥ ४ ॥

अनया। अहम्। ओषध्या। सर्वाः। कृत्याः। अदूदुषम्।
याम्। क्षेत्रे। चक्रुः। याम्। गोषु। याम्। वा। ते। पुरुषेषु ॥ ५ ॥

यः। चकार। न। शशाक। कर्तुम्। शश्रे। पादम्। अङ्गुरिम्।
चकार। भद्रम्। अस्मभ्यम्। आत्मने। तपनम्। तु। सः ॥ ६ ॥

अपामार्गः। अप। मार्ष्टु। क्षेत्रियम्। शपथः। च। यः।
अप। अह। यातुऽधानीः। अप। सर्वाः। अराय्यः ॥ ७ ॥

अपऽमृज्य। यातुऽधानान्। अप। सर्वाः। अराय्यः।
अपामार्ग। त्वया। वयम्। सर्वम्। तत्। अप। मृज्महे ॥ ८ ॥

(१९) एकोनविंशं सूक्तम्

(१-८) अष्टर्चस्यास्य सूक्तस्य शुक्र ऋषिः। अपामार्गवनस्पतिर्देवता। (१, ३-८) प्रथमर्च-
स्तृतीयादिषण्णाञ्चानुष्टुप्, (२) द्वितीयायाश्च पथ्यापङ्क्तिश्छन्दसी ॥

उतो अस्यबन्धुकृदुतो असि नु जामिकृत्।
उतो कृत्याकृतः प्रजां नडमिवा छिन्धि वार्षिकम् ॥१॥

उतो इति। असि। अबन्धुऽकृत्। उतो इति। असि। नु। जामिऽकृत्।
उतो इति। कृत्याऽकृतः। प्रऽजाम्। नडम्ऽइव। आ। छिन्धि। वार्षिकम् ॥ १ ॥

Kāṇḍa VI

षष्ठं काण्डम्

अथ षष्ठं काण्डम् ॥

(१) प्रथमं सूक्तम्

(१-३) ऋषस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । सविता देवता । (१) प्रथमर्चस्त्रिपदा पिपीलिकमध्या साम्नी जगती, (२-३) द्वितीयातृतीययोश्च पिपीलिकमध्या पुर उष्णिह् छन्दसी ॥

दोषो गाय बृहद्गाय द्युमद्धेहि । आथर्वण स्तुहि देवं सवितारम् ॥१॥
तमु ष्टुहि यो अन्तः सिन्धौ सूनुः । सत्यस्य युवानमद्रोघवाचं सुशेवम् ॥२॥
स घा नो देवः सविता साविषदमृतानि भूरि । उभे सुष्टुती सुगातवे ॥३॥

दोषो इति । गाय । बृहत् । गाय । द्युऽमत् । धेहि ।
आथर्वण । स्तुहि । देवम् । सवितारम् ॥ १ ॥
तम् । ऊं इति । स्तुहि । यः । अन्तः । सिन्धौ । सूनुः ।
सत्यस्य । युवानम् । अद्रोघऽवाचम् । सुऽशेवम् ॥ २ ॥
सः । घ । नः । देवः । सविता । साविषत् । अमृतानि । भूरि ।
उभे इति । सुस्तुती इति सुऽस्तुती । सुऽगातवे ॥ ३ ॥

(२) द्वितीयं सूक्तम्

(१-३) ऋषस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । सोमो वनस्पतिर्देवता । परोष्णिक् छन्दः ॥

इन्द्राय सोममृत्विजः सुनोता च धावत । स्तोतुर्यो वचः शृणवद्धवं च मे ॥१॥

इन्द्राय । सोमम् । ऋत्विजः । सुनोत । आ । च । धावत
स्तोतुः । यः । वचः । शृणवत् । हवम् । च । मे ॥ १ ॥

Savita

VI.1.1 Sing in the evening (dṓṣaḥ); sing loudly for long; adopt the shining one. O persevering devotee, praise the divine inspirer Lord.

VI.1.2 Praise him, who is the impeller towards truth in the midst of the ocean, who is young, is free from malicious speech, and is bestower of bliss.

VI.1.3 May He, the divine inspirer Lord, indeed, bestow plenty of ambrosia (amṛtāni) on us, so that we may travel along both the paths comfortably.

Somaḥ - Vanaspatiḥ

VI.2.1 O performers of sacrifices according to seasons, press out devotional bliss and clean it carefully for the resplendent Lord, who will listen to the words and invocation of mine, an adorer.

आ यं विशन्तीन्दवो वयो न वृक्षमन्धसः । विरप्शिन्वि मृधो जहि रक्षस्विनीः ॥२॥
सुनोता सोमपाव्ने सोममिन्द्राय वज्रिणे । युवा जेतेशानः स पुरुष्टुतः ॥३॥

आ । यम् । विशन्ति । इन्दवः । वयः । न । वृक्षम् । अन्धसः ।
विऽरप्शिन् । वि । मृधः । जहि । रक्षस्विनीः ॥ २ ॥
सुनोत । सोमऽपाव्ने । सोमम् । इन्द्राय । वज्रिणे ।
युवा । जेता । ईशानः । सः । पुरुऽस्तुतः ॥ ३ ॥

(३) तृतीयं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । मन्त्रोक्ता देवताः । (१) प्रथमर्चः पथ्याबृहती, (२-३) द्वितीयातृतीययोश्च जगती छन्दसी ॥

पातं न इन्द्रापूषणादितिः पान्तु मरुतः ।
अपां नपात्सिन्धवः सप्त पातन पातु नो विष्णुरुत द्यौः ॥१॥
पातां नो द्यावापृथिवी अभिष्टये पातु ग्रावा पातु सोमो नो अंहसः ।
पातु नो देवी सुभगा सरस्वती पात्वग्निः शिवा ये अस्य पायवः ॥२॥
पातां नो देवाश्विना शुभस्पती उषासानक्तोत न उरुष्यताम् ।
अपां नपादभिहुती गयस्य चिद्देव त्वष्टर्वर्धय सर्वतातये ॥३॥

पातम् । नः । इन्द्रापूषणा । अदितिः । पान्तु । मरुतः ।
अपाम् । नपात् । सिन्धवः । सप्त । पातन । पातु । नः । विष्णुः । उत । द्यौः ॥ १ ॥
पाताम् । नः । द्यावापृथिवी इति । अभिष्टये । पातु । ग्रावा । पातु । सोमः । नः । अंहसः ।
पातु । नः । देवी । सुऽभगा । सरस्वती । पातु । अग्निः । शिवाः । ये । अस्य । पायवः ॥
पाताम् । नः । देवा । अश्विना । शुभः । पती इति । उषसानक्ता । उत । नः ।
उरुष्यताम् । अपाम् । नपात् । अभिहुती इत्यभिऽह्रुती । गयस्य । चित् । देव । त्वष्टः ।
वर्धय । सर्वऽतातये ॥ ३ ॥

VI.2.2 O exuberant hero, to whom go the drops of nourishing devotional bliss from all around, as the birds to a tree, may you destroy demoniac enemies

VI.2.3 Press out devotional bliss carefully for the resplendent Lord, the enjoyer of devotional bliss, wielder of his adamantine weapon. He is young, victorious, overloarding and praised by all.

Indra - Pūsan Pair

VI.3.1 May the Lord resplendent and nourisher protect us; may the existence indivisible (earth - aditi) and the cloud-bearing winds (maruts) protect. May the grandson of waters (i.e., apām napāt or fire) and seven rivers (sindhavaḥ) protect us. May the sacrifice (viṣṇuḥ) and the sky protect us. (Yajño vai viṣṇuh - viṣṇu - yajna = sacrifice)

VI.3.2 May heaven and earth protect us for assistance (abhiṣṭaye); may the mountain (grāvā) protect; may the devotional bliss protect us from sin. May the heavenly learning divine, full of good fortune, protect us. May the adorable Lord, and his benign protecting powers preserve us.

VI.3.3 May the two divine healers (aśvinau) protect us. May dawn and night (uṣāsā-naktā), mistresses of light, also, bring happiness to us. May the grand-son of waters (i.e., the fire) protect our house from any damage; O cosmic architect (tvaṣṭṛ), may you exalt us for our all-round expansion.

(४) चतुर्थं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । मन्त्रोक्ता देवताः । (१) प्रथमर्चः पथ्याबृहती, (२) द्वितीयायाः संस्तारपङ्क्तिः, (३) तृतीयायाश्च त्रिपदा विराड्गायत्री छन्दांसि ॥

त्वष्टा मे दैव्यं वचः पर्जन्यो ब्रह्मणस्पतिः ।
पुत्रैर्भ्रातृभिरदितिर्नु पातु नो दुष्टरं त्रायमाणं सहः ॥१॥
अंशो भगो वरुणो मित्रो अर्यमादितिः पान्तु मरुतः ।
अप तस्य द्वेषो गमेदभिह्रुतो यावयच्छत्रुमन्तितम् ॥२॥
धिये समश्विना प्रावतं न उरुष्या ण उरुज्मन्नप्रयुच्छन् ।
द्यौ३ष्पितर्यावय दुच्छुना या ॥३॥

त्वष्टा । मे । दैव्यम् । वचः । पर्जन्यः । ब्रह्मणः । पतिः ।
पुत्रैः । भ्रातृऽभिः । अदितिः । नु । पातु । नः । दुस्तरम् । त्रायमाणम् । सहः ॥ १ ॥
अंशः । भगः । वरुणः । मित्रः । अर्यमा । अदितिः । पान्तु । मरुतः ।
अप । तस्य । द्वेषः । गमेत् । अभिऽह्रुतः । यवयत् । शत्रुम् । अन्तितम् ॥२॥
धिये । सम् । अश्विना । प्र । अवतम् । नः । उरुष्य । नः ।
उरुऽज्मन् । अप्रऽयुच्छन् । द्यौ३ः । पितः । यवय । दुच्छुना । या ॥ ३ ॥

(५) पञ्चमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । (१, ३) प्रथमातृतीययोर्ऋचोरग्निः, (२) द्वितीयायाश्चेन्द्रो देवते । (१, ३) प्रथमातृतीययोरनुष्टुप्, (२) द्वितीयायाश्च भुरिगनुष्टुप् छन्दसी ॥

उदेनमुत्तरं नयाग्ने घृतेनाहुत । समेनं वर्चसा सृज प्रजया च बहुं कृधि ॥१॥
इन्द्रेमं प्रतरं कृधि सजातानामसद्वशी । रायस्पोषेण सं सृज जीवातवे जरसे नय ॥२॥

उत् । एनम् । उत्ऽतरम् । नय । अग्ने । घृतेन । आऽहुत ।
सम् । एनम् । वर्चसा । सृज । प्रऽजया । च । बहुम् । कृधि ॥ १ ॥
इन्द्र । इमम् । प्रऽतरम् । कृधि । सऽजातानाम् । असत् । वशी ।
रायः । पोषेण । सम् । सृज । जीवातवे । जरसे । नय ॥ २ ॥

Tvaṣṭṛ and others

VI.4.1 May the supreme mechanic, the Lord supreme and the Lord of rains listen to my godly prayers. May the indivisible one (aditi, the earth), along with her sons and brothers, protect our saving power, difficult to overcome.

VI.4.2 May the Lord of illumination (aṅśaḥ), the Lord of wealth and glory (bhagaḥ), the venerable Lord, the friendly Lord, the eternal law-giver, the indivisible one (aditi) and cloud-bearing winds protect us. May the injuring malice of that (foe) be removed far and may that enemy be cast away from us.

VI.4.3 May you, O twins divine, protect us for good actions (dhiye). O wide-moving, may you guard us with unceasing care. O Heaven, our father, keep misfortunes whatsoever away from us.

Agni

VI.5.1 O fire divine, augmented with oblations of clarified butter, may you lift this (sacrificer) up higher and higher. May you endow him with lustre and bless him with plenty of offsprings

Indra

VI.5.2 O resplendent Lord, may you augment this sacrificer, so that he may have sway over his kinsmen. May you endow him with riches and nourishment; lead him to ripe old age for (enjoyment of) long life.

यस्यं कृण्मो हुविर्गृहे तमंग्ने वर्धया त्वम् । तस्मै सोमो अधि ब्रवदुयं च ब्रह्मणस्पतिः ॥३॥

यस्यं । कृण्मः । हुविः । गृहे । तम् । अग्ने । वर्धय । त्वम् ।
तस्मै । सोमः । अधि । ब्रवत् । अयम् । च । ब्रह्मणः । पतिः ॥ ३ ॥

(६) षष्ठं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । (१) प्रथमर्चो ब्रह्मणस्पतिः, (२-३) द्वितीयातृतीययोश्च सोमो देवते । अनुष्टुप् छन्दः ॥

योऽस्मान्ब्रह्मणस्पतेदेवो अभिमन्यते । सर्वं तं रन्धयासि मे यजमानाय सुन्वते ॥१॥
यो नः सोम सुशंसिनो दुःशंस आदिदेशति । वज्रेणास्य मुखे जहि स संपिष्टो अपायति ॥२॥
यो नः सोमाभिदासति सनाभिर्यश्च निष्ट्यः । अप तस्य बलं तिर महीव द्यौर्वधत्मना ॥३॥

यः । अस्मान् । ब्रह्मणः । पते । अदेवः । अभिऽमन्यते ।
सर्वम् । तम् । रन्धयासि । मे । यजमानाय । सुन्वते ॥ १ ॥

यः । नः । सोम । सुऽशंसिनः । दुःऽशंसः । आऽदिदेशति ।
वज्रेण । अस्य । मुखे । जहि । सः । सम्ऽपिष्टः । अप । अयति ॥ २ ॥
यः । नः । सोम । अभिऽदासति । सऽनाभिः । यः । च । निष्ट्यः ।
अप । तस्य । बलम् । तिर । महीऽइव । द्यौः । वधत्मना ॥ ३ ॥

(७) सप्तमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोः सोमः, (३) तृतीयायाश्च विश्वे देवा देवताः । (१) प्रथमाया निचृद्गायत्री, (२-३) द्वितीयातृतीययोश्च गायत्री छन्दसी ॥

येन सोमादितिः पथा मित्रा वा यन्त्यद्रुहः । तेना नोऽवसा गहि ॥१॥

येन । सोम । अदितिः । पथा । मित्राः । वा । यन्ति । अद्रुहः ।
तेन । नः । अवसा । आ । गहि ॥ १ ॥

Agni

VI.5.3 In whose house we perform sacrifice, O adorable Lord, may you augment him in every way. May the blissful Lord bless him and so also this Lord of divine knowledge (brahmaṇaspati)

Brahmaṇaspati

VI.6.1 O lord of knowledge divine, whosoever an undivine person plans to harm us, may you subjugate every such person to one, the sacrificer, the offerer of devotional bliss.

Soma

VI.6.2 Whoever a person of bad (ill) fame wants to Lord it over us, the persons of good fame, may you, O blissful Lord, strike on his face with your adamantine weapon, so that being crushed, he may vanish.

VI.6.3 O blissful Lord, whosoever a person whether a kinsman or a stranger, wants to enslave us, may you draw away his strength with your killing weapon just like the mighty sky.

Soma

VI.7.1 O blissful Lord, by which path-way the earth and the suns (ādityāḥ of twelve months) move never hostile (to each other), thereby may you come to us with help.

येन॑ सोम साह॒न्त्यासु॑रान्र॒न्धया॑सि नः । तेना॑ नो॒ अधि॑ वोचत ॥२॥
येन॑ दे॒वा असु॑राणा॒मोजां॒स्यवृ॑णीध्वम् । तेना॑ न॒ः शर्म॑ यच्छत ॥३॥

येन॑ । सो॒म॒ । सा॒ह॒न्त्य॒ । असु॑रान् । र॒न्धया॑सि । न॒ः ।
तेन॑ । न॒ः । अधि॑ । वो॒च॒त॒ ॥ २ ॥

येन॑ । दे॒वाः । असु॑राणाम् । ओजां॑सि । अवृ॑णीध्वम् ।
तेन॑ । न॒ः । शर्म॑ । य॒च्छ॒त॒ ॥ ३ ॥

(८) अष्टमं सूक्तम्

(१-३) त्र्यृचस्यास्य सूक्तस्य जमदग्निर्ऋषिः । कामात्मा देवता । पथ्यापङ्क्तिश्छन्दः ॥

यथा॑ वृ॒क्षं लिबु॑जा सम॒न्तं प॑रिषस्व॒जे ।
ए॒वा परि॑ ष्वजस्व॒ मां यथा॒ मां का॒मिन्यसो॒ यथा॒ मन्नाप॑गा॒ अस॑ः ॥१॥
यथा॑ सु॒प॒र्णः प्र॒पत॑न्प॒क्षौ नि॒हन्ति॒ भूम्या॑म् ।
ए॒वा नि ह॑न्मि ते॒ मनो॒ यथा॒ मां का॒मिन्यसो॒ यथा॒ मन्नाप॑गा॒ अस॑ः ॥२॥

यथे॒मे द्यावा॑पृथि॒वी स॒द्यः प॒र्यैति॒ सूर्य॑ः ।
ए॒वा प॒र्यैमि ते॒ मनो॒ यथा॒ मां का॒मिन्यसो॒ यथा॒ मन्नाप॑गा॒ अस॑ः ॥३॥

यथा॑ । वृ॒क्षम् । लिबु॑जा । स॒म॒न्तम् । प॒रि॒ऽस॒स्व॒जे । ए॒व । परि॑ । स्व॒ज॒स्व॒ । माम् । यथा॑ ।
माम् । का॒मिनी॑ । अस॑ः । यथा॑ । मत् । न । अप॑ऽगाः । अस॑ः ॥ १ ॥

यथा॑ । सु॒ऽप॒र्णः । प्र॒ऽपत॑न् । प॒क्षौ । नि॒ऽहन्ति॑ । भूम्या॑म् ।
ए॒व । नि । ह॒न्मि॒ । ते॒ । मन॑ः । यथा॑ । माम् । का॒मिनी॑ । अस॑ः । यथा॑ ।
मत् । न । अप॑ऽगाः । अस॑ः ॥२॥
ए॒व । परि॑ । ए॒मि॒ । ते॒ । मन॑ः । यथा॑ । माम् । का॒मिनी॑ । अस॑ः ।
यथा॑ । मत् । न । अप॑ऽगाः । अस॑ः ॥ ३ ॥

VI.7.2 O blissful Lord, O overpowering one, by what force you put the life-giving powers (asuras) under our control, thereby may you incite us.

Viśvedevāḥ

VI.7.3 O bounties of Nature, whereby you keep captive the vigours of the life-giving powers, thereby may you give us comfort.

Kāma (Love) - Ātman

VI.8.1 As a creeper embraces a tree on all its sides, so do embrace me, so that you may be desirous of me, so that you may never be deserting (going away from) me.

VI.8.2 As an eagle, when taking off, strikes his wings down on the earth, so I strike your mind, so that you may be desirous of me, so that you may never be deserting (going away from) me.

VI.8.3 As the sun reaches these two, heaven and earth, at once, so I reach your mind, so that you may be desirous of me, so that you may never be deserting (going away from) me.

(९) नवमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य जमदग्निर्ऋषिः । कामात्मा देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

वाञ्छ मे तन्वं पादौ वाञ्छाक्ष्यौ वाञ्छ सक्थ्यौ ।
अक्ष्यौ वृषण्यन्त्याः केशा मां ते कामेन शुष्यन्तु ॥१॥
मम त्वा दोषणिश्रिषं कृणोमि हृदयश्रिषम् ।
यथा मम क्रतावसो मम चित्तमुपायसि ॥२॥
यासां नाभिरारेहणं हृदि संवननं कृतम् ।
गावो घृतस्य मातरोऽमूं सं वानयन्तु मे ॥३॥

वाञ्छ । मे । तन्वम् । पादौ । वाञ्छ । अक्ष्यौ । वाञ्छ । सक्थ्यौ ।
अक्ष्यौ । वृषण्यन्त्याः । केशाः । माम् । ते । कामेन । शुष्यन्तु ॥ १ ॥
मम । त्वा । दोषणिऽश्रिषम् । कृणोमि । हृदयऽश्रिषम् ।
यथा । मम । क्रतौ । असः । मम । चित्तम् । उपऽआयसि ॥ २ ॥
यासाम् । नाभिः । आऽरेहणम् । हृदि । सम्ऽवननम् । कृतम् ।
गावः । घृतस्य । मातरः अमूम् । सम् । वनयन्तु । मे ॥ ३ ॥

(१०) दशमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य शन्तातिर्ऋषिः । (१) प्रथमर्चोऽग्निः, (२) द्वितीयाया वायुः, (३) तृतीयायाश्च सूर्यो देवताः । (१) प्रथमायाः साम्नी त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयायाः प्राजापत्या बृहती, (३) तृतीयायाश्च साम्नी बृहती छन्दांसि । सर्वा द्विपदाः ॥

पृथिव्यै श्रोत्राय वनस्पतिभ्योऽग्नयेऽधिपतये स्वाहा ॥१॥
प्राणायान्तरिक्षाय वयोभ्यो वायवेऽधिपतये स्वाहा ॥२॥
दिवे चक्षुषे नक्षत्रेभ्यः सूर्यायाधिपतये स्वाहा ॥३॥

पृथिव्यै । श्रोत्राय । वनस्पतिऽभ्यः । अग्नये । अधिऽपतये । स्वाहा ॥ १ ॥
प्राणाय । अन्तरिक्षाय । वयःऽभ्यः । वायवे । अधिऽपतये । स्वाहा ॥ २ ॥
दिवे । चक्षुषे । नक्षत्रेभ्यः । सूर्याय । अधिऽपतये । स्वाहा ॥ ३ ॥

Kāma (Love) - Ātman

VI.9.1 May you long for my body, for my feet; may you long for my eyes and my thighs. Let eyes and hair of yours, passionately desirous of me, parch me (śuṣyantu) with an intense desire for you.

VI.9.2 I make you cling to my arms, make you cling to my heart, so that you will be one in desire with me and will be one in thought with me (shall be pleasing to my heart).

VI.9.3 Kissing is whose relationship (nābhiḥ), and conciliation is in heart, may the cows, mothers of butter, make that maiden inclined towards me. (They whose navel is a licking - yasyām nābhiḥ ārehaṇam)

Agni

VI.10.1 For hearing (śrotrāya) to the earth, to the vegetation, and to the fire, their overlord, I dedicate.

Vāyu

VI.10.2 For breath, to the midspace, to the birds, and to the wind, their overlord, I dedicate.

Āditya

VI.10.3 For vision to the sky, to the stars and to the sun, their overlord, I dedicate.

(११) एकादशं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य प्रजापतिर्ऋषिः । रेतो मन्त्रोक्ता वा देवताः । अनुष्टुप् छन्दः ॥

शमीमश्वत्थ आरूढस्तत्र पुंसुवनं कृतम् । तद्वै पुत्रस्य वेदनं तत्स्त्रीष्वा भरामसि ॥१॥
पुंसि वै रेतो भवति तत्स्त्रियामनु षिच्यते । तद्वै पुत्रस्य वेदनं तत्प्रजापतिरब्रवीत् ॥२॥
प्रजापतिरनुमतिः सिनीवाल्यचीक्लृपत् । स्त्रैषूयमन्यत्र दधत्पुमांसमु दधदिह ॥३॥

शमीम् । अश्वत्थः । आऽरूढः । तत्र । पुम्ऽसुवनम् । कृतम् ।
तत् । वै । पुत्रस्य । वेदनम् । तत् । स्त्रीषु । आ । भरामसि ॥ १ ॥

पुंसि । वै । रेतः । भवति । तत् । स्त्रियाम् । अनु । सिच्यते ।
तत् । वै । पुत्रस्य । वेदनम् । तत् । प्रजाऽपतिः । अब्रवीत् ॥ २ ॥

प्रजाऽपतिः । अनुऽमतिः । सिनीवाली । अचीक्लृपत् ।
स्त्रैऽसूयम् । अन्यत्र । दधत् । पुमांसम् । ऊं इति । दधत् । इह ॥ ३ ॥

(१२) द्वादशं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य गरुत्मानृषिः । तक्षको देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

परि द्यामिव सूर्योऽहीनां जनिमागमम् ।
रात्री जगदिवान्यद्धंसात्तेना ते वारये विषम् ॥१॥
यद्ब्रह्मभिर्यदृषिभिर्यद्देवैर्विदितं पुरा ।
यद्भूतं भव्यमासन्वत्तेना ते वारये विषम् ॥२॥
मध्वा पृञ्चे नद्यः पर्वता गिरयो मधु ।
मधु परुष्णी शीपाला शमास्ने अस्तु शं हृदे ॥३॥

परि । द्याम्ऽइव । सूर्यः । अहीनाम् । जनिम । अगमम् ।
रात्री । जगत्ऽइव । अन्यत् । हंसात् । तेन । ते । वारये । विषम् ॥ १ ॥

यत् । ब्रह्मऽभिः । यत् । ऋषिऽभिः । यत् । देवैः । विदितम् । पुरा ।
यत् । भूतम् । भव्यम् । आसन्ऽवत् । तेन । ते । वारये । विषम् ॥ २ ॥

मध्वा । पृञ्चे । नद्यः । पर्वताः । गिरयः । मधु ।
मधु । परुष्णी । शीपाला । शम् । आस्ने । अस्तु । शम् । हृदे ॥ ३ ॥

Retas

VI.11.1 Aśvattha (holy fig tree) mounted on a śamī (Mimosa suma). There a male birth is assured. That is certainly the obtainment of a son. That we administer to women.

VI.11.2 In the male, of course, the semen is formed. That, afterwards, is discharged into the female. That surely is the begetter of a son, so the Lord of offsprings (Prajāpati) has proclaimed.

As given in the Verse

VI.11.3 The Lord of creatures, mutual consent, (anumati) and active life (sinīvālī) give shape (to the embryo). May they put a male here and the birth of girl elsewhere.

Cure for Poison

VI.12.1 As the sun reaches the sky and as the night reaches all the world other than the sun, so I reach the race of snakes. With that (knowledge), I ward off your poison.

VI.12.2 Which was discovered by the learned, by the seers and by the enlightened ones in the days of old; which is of the past and will be in future also, with that (knowledge), O you having a mouth, I ward off your poison.

VI.12.3 I fill it with honey. Rivers, mountains and hills are sweet. Sweet are the paruṣṇī and the śīpālā. May it be soothing to mouth and soothing to heart. (Rivers (nadyaḥ) as Gangā or Paruṣṇi; mountains as Himālaya; śipālā as śaivāla, a water grass; giri as the foot-hills of the mountains). (Cf. The nadyaḥ hymn of the Ṛgveda X.75.5)

(१३) त्रयोदशं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । मृत्युर्देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

नमों देववधेभ्यो नमों राजवधेभ्यंः ।
अथो ये विश्यानां वधास्तेभ्यों मृत्यो नमोंस्तु ते ॥१॥
नमंस्ते अधिवाकार्य परावाकार्य ते नमंः ।
सुमत्यै मृत्यो ते नमों दुर्मत्यै त इदं नमंः ॥२॥
नमंस्ते यातुधानेभ्यो नमंस्ते भेषजेभ्यंः ।
नमंस्ते मृत्यो मूलेभ्यो ब्राह्मणेभ्यं इदं नमंः ॥३॥

नमंः । देवऽवधेभ्यंः । नमंः । राजऽवधेभ्यंः ।
अथो इतिं । ये । विश्यानाम् । वधाः । तेभ्यंः । मृत्यो इतिं । नमंः । अस्तु । ते ॥ १ ॥
नमंः । ते । अधिऽवाकार्य । पराऽवाकार्य । ते । नमंः ।
सुऽमत्यै । मृत्यो इतिं । ते । नमंः । दुःऽमत्यै । ते । इदम् । नमंः ॥ २ ॥
नमंः । ते । यातुऽधानेभ्यः । नमंः । ते । भेषजेभ्यंः ।
नमंः । ते । मृत्यो इतिं । मूलेभ्यः । ब्राह्मणेभ्यंः । इदम् । नमंः ॥ ३ ॥

(१४) चतुर्दशं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य बभ्रुपिङ्गल ऋषिः । बलासो देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

अस्थिस्रंसं परुस्रंसमास्थितं हृदयामयम् । बलासं सर्वं नाशयाङ्गेष्ठा यश्च पर्वसु ॥१॥
निर्बलासं बलासिनंः क्षिणोमि मुष्करं यथा । छिनद्म्यस्य बन्धनं मूलमुर्वार्वा इव ॥२॥
निर्बलासेतः प्र पताशुङ्गः शिशुको यथा । अथो इट इव हायनोप द्राह्यवीरहा ॥३॥

अस्थिऽस्रंसम् । परुःऽस्रंसम् । आऽस्थितम् । हृदयऽआमयम् ।
बलासम् । सर्वम् । नाशय । अङ्गेऽस्थाः । यः । च । पर्वऽसु ॥ १ ॥
निः । बलासम् । बलासिनंः । क्षिणोमिं । मुष्करम् । यथा ।
छिनाद्मिं । अस्य । बन्धनम् । मूलम् । उर्वार्वाःऽइव ॥ २ ॥
निः । बलास । इतः । प्र । पत । आशुंगः । शिशुकः । यथा ।
अथो इतिं । इटंःऽइव । हायनः । अपं । द्राहि । अवीरऽहा ॥ ३ ॥

Mṛtyu : Death

VI.13.1 Our homage be to the weapons of the bounties of Nature; our homage be to the weapon of the rulers; then to the weapons, that belong to common people, and to you, O death, let our homage be. (deva-vadhebhyaḥ, rājā-vadhebhyaḥ and viśyānām vadhebhyaḥ refer to the weapons of the three varṇas.)

VI.13.2 Our homage be to your blessings and to your curses; let our homage be. O death, homage be to your good-will and to your ill-will, let this our homage be. (adhivāka = blessing; parāvāka = curse; sumatyai = good will; durmatyai = ill-will)

VI.13.3 Our homage be to your tormenting diseases and to your remedies; let our homage be. Our homage be, O death, to your root causes and to the men of knowledge; let this our homage be. (yātudhāna = tormenting disease; bheṣaja = remedy or medicine]

Bone - Weakening : Balāsaḥ

VI.14.1 May you remove the bone-weakening and the joint-weakening malady, the firmly seated heart-trouble and all the wasting disease, that lies in limbs and in joints.

VI.14.2 I destroy the consumption of the consumptive patient, as if it were a thief (Muṣkara = thief). I cut off its root like the stalk of a melon or gourd (urvaru).

VI.14.3 O wasting disease (balāsa), run away fast from here, like a fast galloping foal (āśuṅga). Then like grass, growing annually, disappear hence without harming our men or children (śiśukaḥ).

(१५) पञ्चदशं सूक्तम्

(१-३) त्र्यृचस्यास्य सूक्तस्योद्दालक ऋषिः । वनस्पतिर्देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

उत्तमो अस्योषधीनां तव वृक्षा उपस्तयः ।
उपस्तिरस्तु सोऽ३स्माकं यो अस्माँ अभिदासति ॥१॥
सबन्धुश्चासबन्धुश्च यो अस्माँ अभिदासति ।
तेषां सा वृक्षाणामिवाहं भूयासमुत्तमः ॥२॥
यथा सोम ओषधीनामुत्तमो हविषां कृतः ।
तलाशा वृक्षाणामिवाहं भूयासमुत्तमः ॥३॥

उत्ऽतमः । असि । ओषधीनाम् । तव । वृक्षाः । उपऽस्तयः ।
उपऽस्तिः । अस्तु । सः । अस्माकम् । यः । अस्मान् । अभिऽदासति ॥ १ ॥
सऽबन्धुः । च । असबन्धुः । च । यः । अस्मान् । अभिऽदासति ।
तेषाम् । सा । वृक्षाणाम्ऽइव । अहम् । भूयासम् । उत्ऽतमः ॥ २ ॥
यथा । सोमः । ओषधीनाम् । उत्ऽतमः । हविषाम् । कृतः ।
तलाशा । वृक्षाणाम्ऽइव । अहम् । भूयासम् । उत्ऽतमः ॥ ३ ॥

(१६) षोडशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्य शौनक ऋषिः । मन्त्रोक्ताश्चन्द्रमा वा देवता । (१) प्रथमर्चो निचृत्त्रिपदा गायत्री, (२) द्वितीयाया अनुष्टुप्, (३) तृतीयाया बृहतीगर्भा ककुम्मत्यनुष्टुप्, (४) चतुर्थ्याश्च त्रिपदा प्रतिष्ठा गायत्री छन्दांसि ॥

आबयो अनाबयो रसस्त उग्र आबयो । आ ते करम्भमद्मसि ॥१॥
विहल्हो नाम ते पिता मदावती नाम ते माता ।
स हिन त्वमसि यस्त्वमात्मानमावयः ॥२॥

आबयो इति । अनाबयो इति । रसः । ते । उग्रः । आबयो इति ।
आ । ते । करम्भम् । अद्मसि ॥ १ ॥
विऽहह्लः । नाम । ते । पिता । मदऽवती । नाम । ते । माता ।
सः । हिन । त्वम् । असि । यः । त्वम् । आत्मानम् । आवयः ॥ २ ॥

Vanaspati (herb)

VI.15.1 You are noblest of the herbs. All the trees are subordinate to you. May he be subordinate to us, whosoever wants to enslave us.

VI.15.2 Whosoever, whether with kinsmen or without kinsmen, want to enslave us, among them, may I become uppermost, just as that herb is among the trees.

VI.15.3 Just as soma is made best among herbal oblations and talāśa among trees, so may I become upper-most.

As in the Verses

VI.16.1 O ābayu (fit for eating), O anābayu (unfit for eating), your sap is strong. O ābayu, we eat your broth with relish.

VI.16.2 Vihalha is your father's name; your mother's name is Madāvatī. Surely it is he, and not you, who have let yourself to be consumed.

तौविलिकेवेलयावायमैलब ऐलयीत । बभ्रुश्च बभ्रुकर्णश्चापेहि निराल ॥३॥
अलसालासि पूर्वा सिलाञ्जालास्युत्तरा । नीलागलसाला ॥४॥

तौविलिके । अव । इलय । अव । अयम् । ऐलबः । ऐलयीत ।
बभ्रुः । च । बभ्रुऽकर्णः । च । अप । इहि । निः । आल ॥ ३ ॥

अलसाला । असि । पूर्वा । सिलाञ्जाला । असि । उत्तरा । नीलागलसाला ॥ ४ ॥

(१७) सप्तदशं सूक्तम्
(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । गर्भदृंहणं देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

यथेयं पृथिवी मही भूतानां गर्भमादधे ।
एवा ते ध्रियतां गर्भो अनु सूतुं सवितवे ॥१॥
यथेयं पृथिवी मही दाधारेमान्वनस्पतीन् ।
एवा ते ध्रियतां गर्भो अनु सूतुं सवितवे ॥२॥
यथेयं पृथिवी मही दाधार पर्वतान्गिरीन् ।
एवा ते ध्रियतां गर्भो अनु सूतुं सवितवे ॥३॥
यथेयं पृथिवी मही दाधार विष्ठितं जगत् ।
एवा ते ध्रियतां गर्भो अनु सूतुं सवितवे ॥४॥

यथा । इयम् । पृथिवी । मही । भूतानाम् । गर्भम् । आऽदधे ।
एव । ते । ध्रियताम् । गर्भः । अनु । सूतुम् । सवितवे ॥ १ ॥
यथा । इयम् । पृथिवी । मही । दाधार । इमान् । वनस्पतीन् । एव ।०॥२॥
यथा । इयम् । पृथिवी । मही । दाधार । पर्वतान् । गिरीन् । एव ।०॥३॥
यथा । इयम् । पृथिवी । मही । दाधार । विऽस्थितम् । जगत् । एव ।० ॥ ४ ॥

VI.16.3 O tauvilika, may you calm down (avelaya). This painful eye-disease, a racket (ailabah) has subsided. O powerful brown one and the brown-eared one, get out of here. O nirāla.

VI.16.4 Formerly you are alasālā; later you are silāñjālā, and then nīlāgalasālā.

Development of Garbha (Embryo)

VI.17.1 As this vast earth receives the germ of would-be beings, so may your embryo form and develop for birth under favourable conditions.

VI.17.2 As this vast earth bears these mighty trees, so may your embryo form and develop for birth under favourable conditions.

VI.17.3 As this vast earth bears the hills and the mountains, so may your embryo form and develop for birth under favourable conditions.

VI.17.4 As this vast earth bears the multifarious (viṣṭhitam) living beings, so may your embryo form and develop for birth under favourable conditions.

(१८) अष्टादशं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । ईर्ष्याविनाशनं देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

ईर्ष्याया ध्राजिं प्रथमां प्रथमस्या उतापराम् ।
अग्निं हृदय्यं शोकं तं ते निर्वापयामसि ॥१॥
यथा भूमिर्मृतमना मृतान्मृतमनस्तरा ।
यथोत मम्रुषो मन एवेर्ष्योर्मृतं मनः ॥२॥
अदो यत्ते हृदि श्रितं मनस्कं पतयिष्णुकम् ।
ततस्त ईर्ष्यां मुञ्चामि निरूष्माणं दृतेरिव ॥३॥

ईर्ष्यायाः । ध्राजिम् । प्रथमाम् । प्रथमस्याः । उत । अपराम् ।
अग्निम् । हृदय्यम् । शोकम् । तम् । ते । निः । वापयामसि ॥ १ ॥
यथा । भूमिः । मृतऽमनाः । मृतात् । मृतमनःऽतरा ।
यथा । उत । मम्रुषः । मनः । एव । ईर्ष्योः । मृतम् । मनः ॥ २ ॥
अदः । यत् । ते । हृदि । श्रितम् । मनःऽकम् । पतयिष्णुकम् ।
ततः । ते । ईर्ष्याम् । मुञ्चामि । निः । ऊष्माणम् । दृतेःऽइव ॥ ३ ॥

(१९) एकोनविंशं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य शन्तातिर्ऋषिः । चन्द्रमा मन्त्रोक्ता वा देवताः ।
(१) प्रथमर्चोऽनुष्टुप्, (२-३) द्वितीयातृतीययोश्च गायत्री छन्दसी ॥

पुनन्तु मा देवजनाः पुनन्तु मनवो धिया ।
पुनन्तु विश्वा भूतानि पवमानः पुनातु मा ॥१॥
पवमानः पुनातु मा क्रत्वे दक्षाय जीवसे । अथो अरिष्टतातये ॥२॥
उभाभ्यां देव सवितः पवित्रेण सवेन च । अस्मान्पुनीहि चक्षसे ॥३॥

पुनन्तु । मा । देवऽजनाः । पुनन्तु । मनवः । धिया ।
पुनन्तु । विश्वा । भूतानि । पवमानः । पुनातु । मा ॥ १ ॥
पवमानः । पुनातु । मा । क्रत्वे । दक्षाय । जीवसे ।
अथो इति । अरिष्टऽतातये ॥ २ ॥
उभाभ्याम् । देव । सवितः । पवित्रेण । सवेन । च ।
अस्मान् । पुनीहि । चक्षसे ॥ ३ ॥

Jealousy: its removal

VI.18.1 The first impulse of jealousy, and the other following the first one, the fire and sorrow of your heart - that we extinguish.

VI.18.2 As the earth is lifeless-minded, more lifeless –minded even than the dead; as is the mind of a dying person, so lifeless is the mind of the jealous.

VI.18.3 Out of that fluttering mind which harbours your heart, I relinquish your jealousy like heat out of a bellow.

As given in the Verses

VI.19.1 May the enlightened persons purify me, may the meditating men purify me. May all the beings purify me; may the purifier Lord purify me.

VI.19.2 May the purifier Lord purify me for good actions, dexterity and long life as well as for augmenting well-being.

VI.19.3 O impeller Lord, with both the cleansing and straining, may you purify us, so that we may see.

(२०) विंशं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य भृग्वङ्गिरा ऋषिः । यक्ष्मनाशनं मन्त्रोक्ताश्च देवताः । (१) प्रथमर्चोऽतिजगती, (२) द्वितीयायाः ककुम्मती प्रस्तारपङ्क्तिः, (३) तृतीयायाश्च सतः पङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

अग्नेरिवास्य दहत एति शुष्मिण उतेव मत्तो विलपन्नपायति ।
अन्यमस्मदिच्छतु कं चिदव्रतस्तपुर्वधाय नमो अस्तु तक्मने ॥१॥
नमो रुद्राय नमो अस्तु तक्मने नमो राज्ञे वरुणाय त्विषीमते ।
नमो दिवे नमः पृथिव्यै नम ओषधीभ्यः ॥२॥
अयं यो अभिशोचयिष्णुर्विश्वा रूपाणि हरिता कृणोषि ।
तस्मै तेऽरुणाय बभ्रवे नमः कृणोमि वन्याय तक्मने ॥३॥

अग्नेःऽइव । अस्य । दहतः । एति । शुष्मिणः । उतऽइव । मत्तः । विऽलपन् । अप । अयति ।
अन्यम् । अस्मत् । इच्छतु । कम् । चित् । अव्रतः । तपुःऽवधाय । नमः । अस्तु । तक्मने ॥ १ ॥
नमः । रुद्राय । नमः । अस्तु । तक्मने । नमः । राज्ञे । वरुणाय । त्विषिऽमते ।
नमः । दिवे । नमः । पृथिव्यै । नमः । ओषधीभ्यः ॥ २ ॥
अयम् । यः । अभिऽशोचयिष्णुः । विश्वा । रूपाणि । हरिता । कृणोषि ।
तस्मै । ते । अरुणाय । बभ्रवे । नमः । कृणोमि । वन्याय । तक्मने ॥ ३ ॥

(२१) एकविंशं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य शन्तातिर्ऋषिः । चन्द्रमा देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

इमा यास्तिस्रः पृथिवीस्तासां ह भूमिरुत्तमा ।
तासामधि त्वचो अहं भेषजं समु जग्रभम् ॥१॥
श्रेष्ठमसि भेषजानां वसिष्ठं वीरुधानाम् ।
सोमो भग इव यामेषु देवेषु वरुणो यथा ॥२॥
रेवतीरनाधृषः सिषासवः सिषासथ ।
उत स्थ केशदृंहणीरथो ह केशवर्धनीः ॥३॥

इमाः । याः । तिस्रः । पृथिवीः । तासाम् । ह । भूमिः । उत्ऽतमा ।
तासाम् । अधि । त्वचः । अहम् । भेषजम् । सम् । ऊं इति । जग्रभम् ॥ १ ॥
श्रेष्ठम् । असि । भेषजानाम् । वसिष्ठम् । वीरुधानाम् ।
सोमः । भगःऽइव । यामेषु । देवेषु । वरुणः । यथा ॥ २ ॥
रेवतीः । अनाधृषः । सिसासवः । सिसासथ ।
उत । स्थ । केशऽदृंहणीः । अथो इति । ह । केशऽवर्धनीः ॥ ३ ॥

Cure of Yakṣma

VI.20.1 Like the heat of this mighty burning fire, (the fever) comes; and then like a mad person, crying out it goes away. May this unruly one, seek some one other than us for killing with intense heat. Our homage be to the fever.

VI.20.2 Our homage be to the terrible punisher; to the fever let our homage be; homage be to the brilliant sovereign venerable Lord. Homage to heaven, homage to earth, homage to medicinal herbs.

VI.20.3 You, who burning vehemently, make all the faces pale, to you, red and brown, the forest-fever, I bow in reverence. (Vanyay-takmane=forest fever)

Candramāh : Moons

VI.21.1 Out of these three wide-spreading realms that exist, the earth is certainly the best. From the skin of those (realms), I have picked up the remedy.

VI.21.2 You are the best among medicines, most desirable among plants; as the moon is Lord among the stars (Yama) and the ocean among the bounties of nature.

VI.21.3 O (remedies) richly endowed, never-failing, willing to cure, may you wish to cure (us). Surely you are strengtheners of hair as well as increaser of hair-growth.

(२२) द्वाविंशं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य शन्तातिर्ऋषिः । आदित्यरश्मिर्मरुतो वा देवताः । (१, ३) प्रथमातृतीययोर्ऋचोस्त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयायाश्च चतुष्पदा भुरिग्जगती छन्दसी ॥

कृष्णं नियानं हरयः सुपर्णा अपो वसाना दिवमुत्पतन्ति ।
त आववृत्रन्त्सदनादृतस्यादिद्घृतेन पृथिवीं व्यूदुः ॥१॥
पयस्वतीः कृणुथाप ओषधीः शिवा यदेजथा मरुतो रुक्मवक्षसः ।
ऊर्जं च तत्र सुमतिं च पिन्वत यत्रा नरो मरुतः सिञ्चथा मधु ॥२॥
उदप्रुतो मरुतस्ताँ इयर्त वृष्टिर्या विश्वा निवतस्पृणाति ।
एजाति ग्लहा कन्येव तुन्नैरुं तुन्दाना पत्येव जाया ॥३॥

कृष्णम् । निऽयानम् । हरयः । सुऽपर्णाः । अपः । वसानाः । दिवम् । उत् । पतन्ति ।
ते । आ । अववृत्रन् । सदनात् । ऋतस्य । आत् । इत् । घृतेन । पृथिवीम् । वि । ऊदुः ।
पयस्वतीः । कृणुथ । अपः । ओषधीः । शिवाः । यत् । एजथ । मरुतः । रुक्मऽवक्षसः ।
ऊर्जम् । च । तत्र । सुऽमतिम् । च । पिन्वत । यत्र । नरः । मरुतः । सिञ्चथ । मधु ॥
उदऽप्रुतः । मरुतः । तान् । इयर्त । वृष्टिः । या । विश्वाः । निऽवतः । पृणाति ।
एजाति । ग्लहा । कन्याऽइव । तुन्ना । एरुम् । तुन्दाना । पत्याऽइव । जाया ॥३॥

(२३) त्रयोविंशं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य शन्तातिर्ऋषिः । आपो देवताः । (१) प्रथमर्चोऽनुष्टुप्, (२) द्वितीयायास्त्रिपदा गायत्री, (३) तृतीयायाश्च परोष्णिक् छन्दांसि ॥

सस्रुषीस्तदपसो दिवा नक्तं च सस्रुषीः । वरेण्यक्रतुरहमपो देवीरुप ह्वये ॥१॥
ओता आपः कर्मण्या मुञ्चन्त्वितः प्रणीतये । सद्यः कृण्वन्त्वेतवे ॥२॥
देवस्य सवितुः सवे कर्म कृण्वन्तु मानुषाः । शं नो भवन्त्वप ओषधीः शिवाः ॥३॥

सस्रुषीः । तत् । अपसः । दिवा । नक्तम् । च । सस्रुषीः ।
वरेण्यऽक्रतुः । अहम् । अपः । देवीः । उप । ह्वये ॥ १ ॥
आऽउताः । आपः । कर्मण्याः । मुञ्चन्तु । इतः । प्रऽनीतये । सद्यः । कृण्वन्तु । एतवे ॥
देवस्य । सवितुः । सवे । कर्म । कृण्वन्तु । मानुषाः ।
शम् । नः । भवन्तु । अपः । ओषधीः । शिवाः ॥ ३ ॥

hair as well as increaser of hair-growth.

Rays of the Āditya - the Sun

VI.22.1 The smooth-gliding waters (of the rain, the solar rays) clothing the waters with a dark cloud, ascend to heaven. They come down again from the dwelling of the rain, and immediately moisten the earth with water. (Also Ṛg. I.164.4 with variation)

Marut

VI.22.2 O golden-breasted cloud-bearing winds, when you move, you make the waters and the plants rich with sap and render them beneficial. O manly heroes, may you pour vigour and wisdom wherever you shower sweetness.

VI.22.3 O cloud-bearing winds, may you send the water-laiden clouds, the rain, that will fill all the flowing streams. Let the thunder rush about, like a maiden heart, to the cloud like a wife being beaten by a husband. (tundana patyeva Jāyā)

Āpaḥ - Waters

VI.23.1 Those flowing streams, and the divine waters flowing day and night in streams, I, of excellent actions, hereby call to me.

VI.23.2 May the waters, seeping through and fit for treatment, release me from this (miserable state) for recoupment. May they quickly make me able to move about.

VI.23.3 Let men perform their action at the impulsion of the impeller Lord. May the gracious waters become for us remedies

(२४) चतुर्विंशं सूक्तम्

(१–३) तृचस्यास्य सूक्तस्य शन्तातिर्ऋषिः । आपो देवताः । अनुष्टुप् छन्दः ॥

हिमवतः प्र स्रवन्ति सिन्धौ समह संगमः ।
आपो ह मह्यं तद्देवीर्ददन्हृद्द्योतभेषजम् ॥१॥
यन्मे अक्ष्योरादिद्योत पार्ष्ण्योः प्रपदोश्च यत् ।
आपस्तत्सर्वं निष्करन्भिषजां सुभिषक्तमाः ॥२॥
सिन्धुपत्नीः सिन्धुराज्ञीः सर्वा या नद्य स्थन ।
दत्त नस्तस्य भेषजं तेना वो भुनजामहै ॥३॥

हिमऽवतः । प्र । स्रवन्ति । सिन्धौ । समह । सम्ऽगमः ।
आपः । ह । मह्यम् । तत् । देवीः । ददन् । हृद्द्योतऽभेषजम् ॥ १ ॥
यत् । मे । अक्ष्योः । आऽदिद्योत । पार्ष्ण्योः । प्रऽपदोः । च । यत् ।
आपः । तत् । सर्वम् । निः । करन् । भिषजाम् । सुभिषक्ऽतमाः ॥ २ ॥
सिन्धुऽपत्नीः । सिन्धुऽराज्ञीः । सर्वाः । याः । नद्यः । स्थन ।
दत्त । नः । तस्य । भेषजम् । तेन । वः । भुनजामहै ॥ ३ ॥

(२५) पञ्चविंशं सूक्तम्

(१–३) तृचस्यास्य सूक्तस्य शुनःशेप ऋषिः । मन्याविनाशनं देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

पञ्च च याः पञ्चाशच्च संयन्ति मन्या अभि ।
इतस्ताः सर्वा नश्यन्तु वाका अपचितामिव ॥१॥
सप्त च याः सप्ततिश्च संयन्ति ग्रैव्या अभि ।
इतस्ताः सर्वा नश्यन्तु वाका अपचितामिव ॥२॥
नव च या नवतिश्च संयन्ति स्कन्ध्या अभि ।
इतस्ताः सर्वा नश्यन्तु वाका अपचितामिव ॥३॥

पञ्च । च । याः । पञ्चाशत् । च । सम्ऽयन्ति । मन्याः । अभि ।
इतः । ताः । सर्वाः । नश्यन्तु । वाकाः । अपचिताम्ऽइव ॥ १ ॥
सप्त । च । याः । सप्ततिः । च । सम्ऽयन्ति । ग्रैव्याः । अभि ।
इतः । ताः । सर्वाः । नश्यन्तु । वाकाः । अपचिताम्ऽइव ॥ २ ॥
नव । च । याः । नवतिः । च । सम्ऽयन्ति । स्कन्ध्याः । अभि ।
इतः । ताः । सर्वाः । नश्यन्तु । वाकाः । अपचिताम्ऽइव ॥ ३ ॥

giving relief.

Āpaḥ - Waters

VI.24.1 They stream out from the snowy mountain, and meet the ocean some where. May those divine waters give me the remedy for burnings in heart.

VI.24.2 Whatever burning was there in my eyes and in soles of my feet, the waters, the best healer among healers, have removed all that.

VI.24.3 O rivers, all of you are wives and queens of ocean. May you give us a remedy for this disease, so that we may enjoy you.

Cure for Manyā : Region of Napes

VI.25.1 The five and the fifty (pains), that go towards region of nape (back of neck), may all of them vanish from here like noises of noxious flying insects (apacitam). (5-->50) (manya-abhi-towards nape)

VI.25.2 The seven and the seventy (pains), that go towards the region of neck, may all of them vanish from here like noises of noxious flying insects. (7-->70) (graivya abhi-towards neck)

VI.25.3 The nine and the ninety (pains), that go towards the region of neck, may all of them vanish from here like noises of

(२६) षड्विंशं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । पाप्मा देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

अव मा पाप्मन्त्सृज वशी सन्मृडयासि नः ।
आ मा भद्रस्य लोके पाप्मन्धेह्यविहुतम् ॥१॥
यो नः पाप्मन्न जहासि तमु त्वा जहिमो वयम् ।
पथामनु व्यावर्तनेन्यं पाप्मानु पद्यताम् ॥२॥
अन्यत्रास्मन्न्युच्यतु सहस्राक्षो अमर्त्यः ।
यं द्वेषाम तमृच्छतु यमु द्विष्मस्तमिज्जहि ॥३॥

अव । मा । पाप्मन् । सृज । वशी । सन् । मृडयासि । नः ।
आ । मा । भद्रस्य । लोके । पाप्मन् । धेहि । अविऽहुतम् ॥ १ ॥
यः । नः । पाप्मन् । न । जहासि । तम् । ऊं इति । त्वा । जहिमः । वयम् ।
पथाम् । अनु । विऽआवर्तने । अन्यम् । पाप्मा । अनु । पद्यताम् ॥ २ ॥
अन्यत्र । अस्मत् । नि । उच्यतु । सहस्रऽअक्षः । अमर्त्यः ।
यम् । द्वेषाम । तम् । ऋच्छतु । यम् । ऊं इति । द्विष्मः । तम् । इत् । जहि ॥ ३ ॥

(२७) सप्तविंशं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य भृगुर्ऋषिः । यमो निर्ऋतिर्वा देवता । (१, ३) प्रथमा-तृतीययोर्ऋचोर्जगती, (२) द्वितीयायाश्च त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

देवाः कपोत इषितो यदिच्छन्दूतो निर्ऋत्या इदमाजगाम ।
तस्मा अर्चाम कृणवाम निष्कृतिं शं नो अस्तु द्विपदे शं चतुष्पदे ॥१॥
शिवः कपोत इषितो नो अस्त्वनागा देवाः शकुनो गृहं नः ।
अग्निर्हि विप्रो जुषतां हविर्नः परि हेतिः पक्षिणी नो वृणक्तु ॥२॥
हेतिः पक्षिणी न दभात्यस्मानाष्ट्री पदं कृणुते अग्निधाने ।
शिवो गोभ्य उत पुरुषेभ्यो नो अस्तु मा नो देवा इह हिंसीत्कपोतः ॥३॥

देवाः । कपोतः । इषितः । यत् । इच्छन् । दूतः । निःऽऋत्याः । इदम् । आऽजगाम ।
तस्मै । अर्चाम । कृणवाम । निःऽकृतिम् । शम् । नः । अस्तु । द्विऽपदे । शम् । चतुःऽपदे ॥ १ ॥
शिवः । कपोतः । इषितः । नः । अस्तु । अनागाः । देवाः । शकुनः । गृहम् । नः ।
अग्निः । हि । विप्रः । जुषताम् । हविः । नः । परि । हेतिः । पक्षिणी । नः । वृणक्तु ॥ २ ॥
हेतिः । पक्षिणी । न । दभाति । अस्मान् । आष्ट्री इति । पदम् । कृणुते । अग्निऽधाने ।
शिवः । गोभ्यः । उत । पुरुषेभ्यः । नः । अस्तु । मा । नः । देवाः । इह । हिंसीत् । कपोतः ॥३॥

Pāpman (Wickedness)

VI.26.1 O wickedness (pāpman) may you leave us free. Exerting control over us, you make us happy. O wickedness, may you establish me unharmed in the world of goodness (bhadrasya loke).

VI.26.2 O wickedness (pāpman), surely we leave you, who does not leave us. At the turning point of the ways, may the wickedness follow some other one.

VI.26.3 May the thousand-eyed and immortal (wickedness) dwell somewhere else other than with us. May it go to him, whom we hate. May you destroy him, whom we hate.

Yamaḥ : Nir-ṛtiḥ (Perdition)

VI.27.1 O enlightened ones, this dispatched pigeon (kapota), the messenger of calamity, who has arrived here seeking this place, we look after his comforts, and remove his fatigue. May there be weal for our bipeds and weal for our quadrupeds.

VI.27.2 May this dispatched pigeon (kapota) be good to us, a harmless bird, O enlightened ones, that has come seeking our house. May the wise adorable Lord accept our offerings. May this winged weapon (hetiḥ) leave us unharmed

VI.27.3 May this winged weapon not harm us. I settle on the fire place in the kitchen. May it be propitious to our cows and to our men. O enlightened ones, may this pigeon (kapota) do not harm to us here.

(२८) अष्टाविंशं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य भृगुर्ऋषिः। यमो निर्ऋतिर्वा देवता। (१) प्रथमर्चस्त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयाया अनुष्टुप्, (३) तृतीयायाश्च जगती छन्दांसि॥

ऋचा कपोतं नुदत प्रणोदमिषं मदन्तः परि गां नयामः।
संलोभयन्तो दुरिता पदानि हित्वा न ऊर्जं प्र पदात्पथिष्ठः॥१॥
परीमे३ऽग्निमर्षत परीमे गामनेषत।
देवेष्वक्रत श्रवः क इमाँ आ दधर्षति॥२॥
यः प्रथमः प्रवतमाससाद बहुभ्यः पन्थामनुपस्पशानः।
यो३ऽस्येशे द्विपदो यश्चतुष्पदस्तस्मै यमाय नमो अस्तु मृत्यवे॥३॥

ऋचा। कपोतम्। नुदत। प्रऽनोदम्। इषम्। मदन्तः। परि। गाम्। नयामः।
सम्ऽलोभयन्तः। दुःऽइता। पदानि। हित्वा। नः। ऊर्जम्। प्र। पदात्। पथिष्ठः॥ १॥
परि। इमे। अग्निम्। अर्षत। परि। इमे। गाम्। अनेषत।
देवेषु। अक्रत। श्रवः। कः। इमान्। आ। दधर्षति॥ २॥
यः। प्रथमः। प्रऽवतम्। आऽससाद। बहुऽभ्यः। पन्थाम्। अनुऽपस्पशानः।
यः। अस्य। ईशे। द्विऽपदः। यः। चतुःऽपदः। तस्मै। यमाय। नमः। अस्तु। मृत्यवे॥ ३॥

(२९) एकोनत्रिंशं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य भृगुर्ऋषिः। यमो निर्ऋतिर्वा देवता। (१-२) प्रथमाद्वितीययो-र्ऋचोर्विराड्गायत्री, (३) तृतीयायाश्च त्र्यवसाना सप्तपदा विराडष्टिश्छन्दसी॥

अमून्हेतिः पतत्रिणी न्येतु यदुलूको वदति मोघमेतत्।
यद्वा कपोतः पदमग्नौ कृणोति॥१॥
यौ ते दूतौ निर्ऋत इदमेतोऽप्रहितौ प्रहितौ वा गृहं नः।
कपोतोलूकाभ्यामपदं तदस्तु॥२॥

अमून्। हेतिः। पतत्रिणी। नि। एतु। यत्। उलूकः। वदति॥ मोघम्। एतत्।
यत्। वा। कपोतः। पदम्। अग्नौ। कृणोति॥ १॥
यौ। ते। दूतौ। निःऽऋते। इदम्। आऽइतः। अप्रऽहितौ। प्रऽहितौ। वा। गृहम्। नः।
कपोतऽउलूकाभ्याम्। अपदम्। तत्। अस्तु॥ २॥

Yamaḥ : Nir-ṛtiḥ (Perdition)

VI.28.1 Send forth the pigeon, worthy for despatch, with vedic verses. Enjoying food, we make him go all around the earth. Obliterating the tracks of evil, leaving vigour for us, may he, the fleet-winged, fly forth.

VI.28.2 They have approached the adorable Lord. They have sent (him) around the earth. They have gained glory among the enlightened ones. Who can venture to assail them ?

VI.28.3 Who, exploring the path for many, reached the heavenly height first of all; who is the lord of all these bipeds and quadrupeds - to him, the controller, the death, be our homage (namaḥ astu).

Yamaḥ : Nir-ṛtiḥ (Perdition)

VI.29.1 On them yonder, may this winged weapon fall. What the owl (ulūka) screeches, or the pigeon makes its track into the fire, may that be ineffective.

VI.29.2 These two messenger of yours, O perdition (nir-ṛti), whether sent or not sent by you, come to our house, may that house remain free from the tracks of the pigeon and the owl.

अ॒वै॒र॒ह॒त्याये॒दमा प॑पत्यात्सुवी॒रता॑या इ॒दमा स॑सद्यात् ।
परा॑ङ्गे॒व परा॑ वद॒ परा॑ची॒मनु॑ सं॒वत॑म् ।
यथा॑ य॒मस्य॑ त्वा गृ॒हेऽर॒सं प्र॑ति॒चाक॑शाना॒भूकं॑ प्रति॒चाक॑शान् ॥३॥

अ॒वै॒र॒ऽह॒त्याय॑ । इ॒दम् । आ । प॒प॒त्या॒त् । सु॒ऽवी॒रता॑यै । इ॒दम् । आ । स॒स॒द्या॒त् ।
परा॑ङ् । ए॒व । परा॑ । व॒द॒ । परा॑चीम् । अनु॑ । स॒म्ऽवत॑म् ।
यथा॑ । य॒मस्य॑ । त्वा॒ । गृ॒हे । अ॒र॒सम् । प्र॒ति॒ऽचाक॑शान् । आ॒भूक॑म् । प्र॒ति॒ऽचाक॑शान् ॥३॥

(३०) त्रिंशं सूक्तम्

(१-३) पूर्वस्यास्य सूक्तस्योपरिबभ्रव ऋषिः । शमी देवता । (१) प्रथमार्चो जगती, (२) द्वितीयाया त्रिष्टुप्, (३) तृतीयायाश्च चतुष्पदा शङ्कुमत्यनुष्टुप् छन्दांसि ।

दे॒वा इ॒मं मधु॑ना॒ संयु॑तं॒ यवं॒ सर॑स्वत्या॒मधि॑ म॒णाव॑चर्कृषुः ।
इन्द्र॑ आसी॒त्सीर॑पतिः श॒तक्र॑तुः की॒नाशा॑ आस॒न्म॒रुतः॑ सु॒दान॑वः ॥१॥
यस्ते॒ मदो॑ऽवके॒शो विके॒शो येना॑भि॒हस्यं॒ पुरु॑षं कृ॒णोषि॑ ।
आ॒रात्त्वद॒न्या वना॑नि वृक्षि॒ त्वं श॑मि श॒तव॑ल्शा॒ वि रो॑ह ॥२॥
बृह॑त्पलाशे॒ सुभ॑गे॒ वर्ष॑वृद्ध॒ ऋता॑वरि ।
मा॒तेव॑ पु॒त्रेभ्यो॑ मृड॒ केशे॑भ्यः शमि ॥३॥

दे॒वाः । इ॒मम् । मधु॑ना । सम्ऽयु॑तम् । यव॑म् । सर॑स्वत्याम् । अधि॑ । म॒णौ । अ॒च॒र्कृ॒षुः ।
इन्द्रः॑ । आ॒सी॒त् । सीर॑ऽपतिः । श॒तऽक्र॑तुः । की॒नाशाः॑ । आ॒स॒न् । म॒रुतः॑ । सु॒ऽदान॑वः ॥ १ ॥
यः । ते॒ । मदः॑ । अ॒व॒ऽके॒शः । वि॒ऽके॒शः । येन॑ । अ॒भि॒ऽहस्य॑म् । पुरु॑षम् । कृ॒णोषि॑ ।
आ॒रात् । त्वत् । अ॒न्या । वना॑नि । वृ॒क्षि॒ । त्वम् । श॒मि॒ । श॒तऽव॑ल्शा । वि । रो॒ह॒ ॥२॥
बृह॑त्ऽपलाशे । सु॒ऽभ॑गे । वर्ष॑ऽवृद्धे । ऋत॑ऽवरि ।
मा॒ताऽइ॑व । पु॒त्रेभ्यः॑ । मृ॒ड॒ । केशे॑भ्यः । श॒मि॒ ॥ ३ ॥

VI.29.3 May it fly in here never to (bring the rows of) slaying of our heroes; may it come with good (news) of our heroes. Unpleasant speech may you speak to the region afar towards the low depths, so that in the house of the controller (death), they see you as powerless. May they see you quite empty.

Śamī

VI.30.1 The enlightened ones obtained by ploughing this barley (as if) mixed with honey near the river Sarasvatī on the land good as a jewel. The resplendent Lord, performer of hundreds of selfless actions, was the master of the plough and the cloud-bearing winds, the liberal bestowers of gifts, were the ploughmen.

VI.30.2 The intoxication is yours, which makes hair grow and increase and which enables a man to smile. I cut off other trees from your proximity. O śami, (Mimosa suma), may you grow up with hundreds of branches.

VI.30.3 O śami, having large leaves, fortunate one, growing in rains, O righteous one, may you be pleasing to hair like a mother to her sons.

(३१) एकत्रिंशं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्योपरिबभ्रव ऋषिः । गौर्देवता । गायत्री छन्दः ॥

आयं गौः पृश्निरक्रमीदसदन्मातरं पुरः । पितरं च प्रयन्त्स्वः ॥१॥
अन्तश्चरति रोचना अस्य प्राणादपानतः । व्यख्यन्महिषः स्वः ॥२॥
त्रिंशद्धामा वि राजति वाक्पतङ्गो अशिश्रियत् । प्रति वस्तोरहर्द्युभिः ॥३॥

आ । अयम् । गौः । पृश्निः । अक्रमीत् । असदत् । मातरम् । पुरः ।
पितरम् । च । प्रऽयन् । स्वः ॥ १ ॥

अन्तः । चरति । रोचना । अस्य । प्राणात् । अपानतः । वि । अख्यत् । महिषः । स्वः ॥
त्रिंशत् । धाम । वि । राजति । वाक् । पतङ्गः । अशिश्रियत् ।
प्रति । वस्तोः । अहः । द्युऽभिः ॥ ३ ॥

(३२) द्वात्रिंशं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोश्चातनः, (३) तृतीयायाश्चाथर्वा ऋषी ।
(१) प्रथमाया अग्निः, (२) द्वितीयाया रुद्रः, (३) तृतीयायाश्च मित्रावरुणौ देवताः ।
(१, ३) प्रथमातृतीययोस्त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयायाश्च प्रस्तारपङ्क्तिश्छन्दसी ॥

अन्तर्दावे जुहुता स्वे३तद्यातुधानक्षयणं घृतेन ।
आराद्रक्षांसि प्रति दह त्वमग्ने न नो गृहाणामुप तीतपासि ॥१॥
रुद्रो वो ग्रीवा अशरैत्पिशाचाः पृष्टीर्वोऽपि शृणातु यातुधानाः ।
वीरुद्वो विश्वतोवीर्या यमेन समजीगमत् ॥२॥
अभयं मित्रावरुणाविहास्तु नोऽर्चिषात्रिणो नुदतं प्रतीचः ।
मा ज्ञातारं मा प्रतिष्ठां विदन्त मिथो विघ्नाना उप यन्तु मृत्युम् ॥३॥

अन्तःऽदावे । जुहुत । सु । एतत् । यातुधानऽक्षयणम् । घृतेन ।
आरात् । रक्षांसि । प्रति । दह । त्वम् । अग्ने । न । नः । गृहाणाम् । उप । तीतपासि ॥ १ ॥
रुद्रः । वः । ग्रीवाः । अशरैत् । पिशाचाः । पृष्टीः । वः । अपि । शृणातु । यातुऽधानाः ।
वीरुत् । वः । विश्वतःऽवीर्या । यमेन । सम् । अजीगमत् ॥ २ ॥
अभयम् । मित्रावरुणौ । इह । अस्तु । नः । अर्चिषा । अत्रिणः । नुदतम् । प्रतीचः ।
मा । ज्ञातारम् । मा । प्रतिऽस्थाम् । विदन्त । मिथः । विऽघ्नानाः । उप । यन्तु । मृत्युम् ॥ ३ ॥

Gauh - Earth

VI.31.1 This fire, having strange-coloured flames, moves. He sits down before the mother (earth) in the form of domestic fire and goes to the father, the sky as well (in the form of the sun i.e., Svaḥ) (Also Yv. III.6)

VI.31.2 The radiance of this fire penetrates within just as out-breath comes from in-breath. Thus the great fire illuminates the sun (Svaḥ). (Also Yv. III.7)

VI.31.3 He resides in thirty places. Praise goes to the fire divine every day in the festive morning. (Also Yv. III.8)

Agniḥ

VI.32.1 In the blazing fire pour this destroyer of tormenting germs profusely along with the purified butter. O fire, may you burn the germs of wasting diseases far and near. May you not be so hot for our houses.

Rudraḥ

VI.32.2 O blood-suckers, the terrible punisher (rudra) has broken your necks. May he, O tormenting germs, crush your ribs also. The plant, having all sorts of power, has made you approach the death.

Mitra - Varuṇa Pair

VI.32.3 O Lord friendly and venerable (Mitra-Varuṇa) may there be freedom from fear for us here. May you thrust back the devourers with your glare. May they not reach the wise one, nor the stability. Attacking each other, may they go down to death.

(३३) त्रयस्त्रिंशं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्य आटिकायन ऋषिः । इन्द्रो देवता । (१, ३) प्रथमातृतीययोरृचोर्गायत्री, (२) द्वितीयायाश्चानुष्टुप् छन्दसी ॥

यस्येदमा रजो युजस्तुजे जना वनं स्वः । इन्द्रस्य रन्त्यं बृहत् ॥१॥
नाधृष आ दधृषते धृषाणो धृषितः शवः ।
पुरा यथा व्यथिः श्रव इन्द्रस्य नाधृषे शवः ॥२॥
स नो ददातु तां रयिमुरुं पिशङ्गसंदृशम् । इन्द्रः पतिस्तुविष्टमो जनेष्वा ॥३॥

यस्य । इदम् । आ । रजः । युजः । तुजे । जनाः । वनम् । स्वः । इन्द्रस्य । रन्त्यम् । बृहत् ॥ १ ॥

न । आऽधृषे । आ । दधृषते । धृषाणः । धृषितः । शवः ।
पुरा । यथा । व्यथिः । श्रवः । इन्द्रस्य । न । आऽधृषे । शवः ॥ २ ॥

सः । नः । ददातु । ताम् । रयिम् । उरुम् । पिशङ्गऽसंदृशम् ।
इन्द्रः । पतिः । तुविऽतमः । जनेषु । आ ॥ ३ ॥

(३४) चतुस्त्रिंशं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्य चातन ऋषिः । अग्निर्देवता । गायत्री छन्दः ॥

प्राग्नये वाचमीरय वृषभाय क्षितीनाम् । स नः पर्षदति द्विषः ॥१॥
यो रक्षांसि निजूर्वत्यग्निस्तिग्मेन शोचिषा । स नः पर्षदति द्विषः ॥२॥

प्र । अग्नये । वाचम् । ईरय । वृषभाय । क्षितीनाम् ।

सः । नः । पर्षत् । अति । द्विषः ॥ १ ॥

यः । रक्षांसि । निऽजूर्वति । अग्निः । तिग्मेन । शोचिषा । सः । नः ।०॥ २ ॥

Indraḥ

VI.33.1 Whose this pleasing force is mobilized for destruction of enemies, O men, worship the great and beautiful light of the resplendent Lord.

VI.33.2 He is never dared against (nādhṛṣa). His daring strength dares against the darers. As in the old days, the tormenting glorious strength of the resplendent Lord, has never been dared against.

VI.33.3 The resplendent Lord is the mightiest (master) Lord among the people. May He bestow on us the vast wealth of golden colour (piśaṅga saṇdṛśam).

Agnih

VI.34.1 Direct your speech to the adorable Lord, showerer of bounties on these worlds. May He get us past our enemies well-protected.

VI.34.2 The adorable Lord, who destroys the harmful influences (rakṣas) with His intense blaze, may He get us past our enemies well-protected.

यः परस्याः परावतस्तिरो धन्वातिरोचते । स नः पर्षदति द्विषः ॥३॥
योविश्वाभि विपश्यति भुवना सं च पश्यति । स नः पर्षदति द्विषः ॥४॥
यो अस्य पारे रजसः शुक्रो अग्निरजायत । स नः पर्षदति द्विषः ॥५॥

यः । परस्याः । पराऽवतः । तिरः । धन्व । अतिऽरोचते । सः । नः ।०॥ ३ ॥

यः । विश्वा । अभि । विऽपश्यति । भुवना । सम् । च । पश्यति । सः । नः ।०॥ ४ ॥

यः । अस्य । पारे । रजसः । शुक्रः । अग्निः । अजायत । सः । नः ।०॥५॥

(३५) पञ्चत्रिंशं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य कौशिक ऋषिः । वैश्वानरो देवता । गायत्री छन्दः ॥

वैश्वानरो न ऊतय आ प्र यातु परावतः । अग्निर्नः सुष्टुतीरुप ॥१॥
वैश्वानरो न आगमदिमं यज्ञं सजूरुप । अग्निरुक्थेष्वंहसु ॥२॥
वैश्वानरोऽङ्गिरसां स्तोममुक्थं च चाक्लृपत् । ऐषु द्युम्नं स्वर्यमत् ॥३॥

वैश्वानरः । नः । ऊतये । आ । प्र । यातु । पराऽवतः ।
अग्निः । नः । सुऽस्तुतीः । उप ॥ १ ॥

वैश्वानरः । नः । आ । अगमत् । इमम् । यज्ञम् । सऽजूः । उप ।
अग्निः । उक्थेषु । अंहऽसु ॥ २ ॥

वैश्वानरः । अङ्गिरसाम् । स्तोमम् । उक्थम् । च । चक्लृपत् ।
आ । एषु । द्युम्नम् । स्वः । यमत् ॥ ३ ॥

VI.34.3 Who shines across the places remoter than remote, may He get us past our enemies well-protected.

VI.34.4 Who looks towards all carefully and who observes all the beings at a time, may He get us past our enemies well-protected.

VI.34.5 Who, the bright fire, appears beyond this firmament, may He get us past our enemies well-protected.

Vaiśvānara : Cosmic Man

VI.35.1 May the adorable Lord, benefactor of all men, come from afar for our succour and listen to our nice praises.

VI.35.2 The adorable Lord, benefactor of all men, has come to this sacrifice of ours with friendly feeling hearing our praise-songs in the time of distress.

VI.35.3 The benefactor of all men shapes the praises and songs of austere wise one (angiras), and sets shining light in them.

(३६) षट्त्रिंशं सूक्तम्

(१–३) वृषस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । अग्निर्देवता । गायत्री छन्दः ॥

ऋतावानं वैश्वानरमृतस्य ज्योतिषस्पतिम् । अजस्रं घर्ममीमहे ॥१॥
स विश्वा प्रति चाक्लृप ऋतूंरुत्सृजते वशी । यज्ञस्य वय उत्तिरन् ॥२॥
अग्निः परेषु धामसु कामो भूतस्य भव्यस्य । सम्राडेको वि राजति ॥३॥

ऋतऽवानम् । वैश्वानरम् । ऋतस्य । ज्योतिषः । पतिम् । अजस्रम् । घर्मम् । ईमहे ॥१॥

सः । विश्वा । प्रति । चक्लृपे । ऋतून् । उत् । सृजते । वशी ।
यज्ञस्य । वयः । उत्ऽतिरन् ॥ २ ॥

अग्निः । परेषु । धामऽसु । कामः । भूतस्य । भव्यस्य ।
सम्ऽराट् । एकः । वि । राजति ॥ ३ ॥

(३७) सप्तत्रिंशं सूक्तम्

(१–३) वृषस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । चन्द्रमा देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

उप प्रागात्सहस्राक्षो युक्त्वा शपथो रथम् ।
शप्तारमन्विच्छन्मम वृक इवाविमतो गृहम् ॥१॥
परि णो वृङ्धि शपथ ह्रदमग्निरिवा दहन् ।
शप्तारमत्र नो जहि दिवो वृक्षमिवाशनिः ॥२॥
यो नः शपादशपतः शपतो यश्च नः शपात् ।
शुने पेष्ट्रमिवावक्षामं तं प्रत्यस्यामि मृत्यवे ॥३॥

उप । प्र । अगात् । सहस्रऽअक्षः । युक्त्वा । शपथः । रथम् ।
शप्तारम् । अनुऽइच्छन् । मम । वृकःऽइव । अविऽमतः । गृहम् ॥ १ ॥

परि । नः । वृङ्ग्धि । शपथ । ह्रदम् । अग्निःऽइव । दहन् ।
शप्तारम् । अत्र । नः । जहि । दिवः । वृक्षम्ऽइव । अशनिः ॥ २ ॥

यः । नः । शपात् । अशपतः । शपतः । यः । च । नः । शपात् ।
शुने । पेष्ट्रम्ऽइव । अवऽक्षामम् । तम् । प्रति । अस्यामि । मृत्यवे ॥ ३ ॥

Agniḥ

VI.36.1 We pray to the benefactor of all men, the righteous (ṛtāvān), the lord of the light of eternal law blazing ceaselessly.

VI.36.2 He has shaped all (the creatures) and He the controlling one creates the seasons, furthering the vigour of the sacrifice.

VI.36.3 The adorable Lord, the desire of all the beings and would-be beings, shines in distant abodes as the only sovereign ruler.

Candramāḥ

VI.37.1 The thousand-eyed curse, having yoked his chariot, has come here seeking him, who cursed me, just as a wolf goes to the house of a sheep-owner.

VI.37.2 O curse, may you leave us unharmed, like a burning fire a pond. May you destroy him here, who has cursed us (śaptāram) just as thunder-bolt of the sky destroys a tree.

VI.37.3 Whoever curses us while we do not curse and who curses us while we curse him, the base one, I throw to death like a bone to a dog.

(३८) अष्टात्रिंशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । बृहस्पतिस्त्विषिर्वा देवता । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

सिंहे व्याघ्र उत या पृदाकौ त्विषिरग्नौ ब्राह्मणे सूर्ये या ।
इन्द्रं या देवी सुभगा जजान सा न ऐतु वर्चसा संविदाना ॥१॥
या हस्तिनि द्वीपिनि या हिरण्ये त्विषिरप्सु गोषु या पुरुषेषु ।
इन्द्रं या देवी सुभगा जजान सा न ऐतु वर्चसा संविदाना ॥२॥
रथे अक्षेष्वृषभस्य वाजे वाते पर्जन्ये वरुणस्य शुष्मे ।
इन्द्रं या देवी सुभगा जजान सा न ऐतु वर्चसा संविदाना ॥३॥
राजन्ये दुन्दुभावायतायामश्वस्य वाजे पुरुषस्य मायौ ।
इन्द्रं या देवी सुभगा जजान सा न ऐतु वर्चसा संविदाना ॥४॥

सिंहे । व्याघ्रे । उत । या । पृदाकौ । त्विषिः । अग्नौ । ब्राह्मणे । सूर्ये । या ।
इन्द्रम् । या । देवी । सुऽभगा । जजान । सा । नः । आ । एतु । वर्चसा । सम्ऽविदाना ॥ १ ॥
या । हस्तिनि । द्वीपिनि । या । हिरण्ये । त्विषिः । अप्ऽसु । गोषु । या । पुरुषेषु ।
इन्द्रम् । या । देवी । सुऽभगा । जजान । सा । नः । आ । एतु । वर्चसा । सम्ऽविदाना ॥
रथे । अक्षेषु । ऋषभस्य । वाजे । वाते । पर्जन्ये । वरुणस्य । शुष्मे ।
इन्द्रम् । या । देवी । सुऽभगा । जजान । सा । नः । आ । एतु । वर्चसा । सम्ऽविदाना ॥३॥
राजन्ये । दुन्दुभौ । आऽयतायाम् । अश्वस्य । वाजे । पुरुषस्य । मायौ ।
इन्द्रम् । या । देवी । सुऽभगा । जजान । सा । नः । आ । एतु । वर्चसा । सम्ऽविदाना ॥

(३९) एकोनचत्वारिंशं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । बृहस्पतिर्देवता । (१) प्रथमर्चो जगती, (२) द्वितीयायास्त्रिष्टुप्, (३) तृतीयायाश्चानुष्टुप् छन्दांसि ॥

यशो हविर्वर्धतामिन्द्रजूतं सहस्रवीर्यं सुभृतं सहस्कृतम् ।
प्रसस्राणमनु दीर्घाय चक्षसे हविष्मन्तं मा वर्धय ज्येष्ठतातये ॥१॥

यशः । हविः । वर्धताम् । इन्द्रऽजूतम् । सहस्रऽवीर्यम् । सुऽभृतम् । सहःऽकृतम् ।
प्रऽसस्राणम् । अनु । दीर्घाय । चक्षसे । हविष्मन्तम् । मा । वर्धय । ज्येष्ठऽतातये ॥ १ ॥

Tviṣiḥ (Brilliance)

VI.38.1 The energetic brilliance, which is there in lion, in tiger, and even in snake, in fire, in a holy person and in the sun; which divine and fortunate gives birth to the resplendent one, may she come to us overflowing with lustre.

VI.38.2 The energetic brilliance which is there in elephant, in leapord, in gold, and even in waters, in cows and in manly persons; which divine and fortunate gives birth to the resplendent one, may she come to us overflowing with lustre.

VI.38.3 The energetic brilliance, which is there in chariot, in dice, in the strength of bull, in storm, in rain-cloud, and in the vehemence of ocean; which divine and fortunate gives birth to the resplendent one, may she come to us overflowing with lustre.

VI.38.4 Brilliance that is in a nobility, in the well-stretched arrow on a bow, in a war-drum, in horse's vigour and in the roar of a fighting man; which divine and fortunate gives birth to the resplendent one, may she come to us overflowing with lustre.

Brhaspatih

VI.39.1 May my oblations, full of a thousand vigours, well-kept, obtained by conquests, and offered to the resplendent lord, augment glory. May you raise me, who moves forward and offers oblations, to the highest rank and far-extended vision.

अच्छा न इन्द्रं यशसं यशोभिर्यशस्विनं नमसाना विधेम ।
स नो रास्व राष्ट्रमिन्द्रजूतं तस्य ते रातौ यशसः स्याम ॥२॥
यशा इन्द्रो यशा अग्निर्यशाः सोमो अजायत ।
यशा विश्वस्य भूतस्याहमस्मि यशस्तमः ॥३॥

अच्छ । नः । इन्द्रम् । यशसम् । यशःऽभिः । यशस्विनम् । नमसानाः । विधेम ।
सः । नः । रास्व । राष्ट्रम् । इन्द्रऽजूतम् । तस्य । ते । रातौ । यशसः । स्याम ॥ २ ॥
यशाः । इन्द्रः । यशाः । अग्निः । यशाः । सोमः । अजायत ।
यशाः । विश्वस्य । भूतस्य । अहम् । अस्मि । यशःऽतमः ॥ ३ ॥

(४०) चत्वारिंशं सूक्तम्
(१-३) अस्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोर्मन्त्रोक्ताः, (३) तृतीयायाश्चेन्द्रो देवताः ।
(१-२) प्रथमाद्वितीययोर्जगती, (३) तृतीयायाश्चानुष्टुप् छन्दसी ।

अभयं द्यावापृथिवी इहास्तु नोऽभयं सोमः सविता नः कृणोतु ।
अभयं नोऽस्तूर्व१न्तरिक्षं सप्तऋषीणां च हविषाभयं नो अस्तु ॥१॥
अस्मै ग्रामाय प्रदिशश्चतस्र ऊर्जं सुभूतं स्वस्ति सविता नः कृणोतु ।
अशत्र्विन्द्रो अभयं नः कृणोत्वन्यत्र राज्ञामभि यातु मन्युः ॥२॥
अनमित्रं नो अधरादनमित्रं न उत्तरात् ।
इन्द्रानमित्रं नः पश्चादनमित्रं पुरस्कृधि ॥३॥

अभयम् । द्यावापृथिवी इति । इह । अस्तु । नः । अभयम् । सोमः । सविता । नः ।
कृणोतु । अभयम् । नः । अस्तु । उरु । अन्तरिक्षम् । सप्तऽऋषीणाम् । च । हविषा ।
अभयम् । नः । अस्तु ॥ १ ॥
अस्मै । ग्रामाय । प्रऽदिशः । चतस्रः । ऊर्जम् । सुऽभूतम् । स्वस्ति । सविता । नः ।
कृणोतु । अशत्रु । इन्द्रः । अभयम् । नः । कृणोतु । अन्यत्र । राज्ञाम् । अभि । यातु । मन्युः ॥
अनमित्रम् । नः । अधरात् । अनमित्रम् । नः । उत्तरात् ।
इन्द्र । अनमित्रम् । नः । पश्चात् । अनमित्रम् । पुरः । कृधि ॥ ३ ॥

VI.39.2 With glories we worship the resplendent Lord, who is before us and is glorious with glories, in all our humility. As such, may you grant away (kingdom) promoted by the resplendent Lord; in your that grant, may we become glorious.

VI.39.3 The resplendent Lord is glorious; glorious is adorable one; the blissful one is glorious. May I become the most glorious with the glory of all the beings. (Also Av. VI.58.3)

As given in Verses

VI.40.1 O heaven and earth, may there be freedom from fear (abhayam) here, may the blissful Lord and the inspirer Lord grant freedom from fear to us. May the vast midspace be free from fear for us; and may there be freedom from fear to us with the sacrificial offerings of the seven seers.

VI.40.2 For this village of ours, may the four mid-quarters provide goodly sustenance (ūrjam). May the inspirer Lord look after our well-being. May the resplendent Lord arrange for us freedom from fear with no enemies whatsoever. May the wrath (manyu) of the kings be turned to some where else.

Indraḥ

VI.40.3 May there be foe-lessness (anamitram) for us from below, foe-lessness for us from above. O resplendent Lord, may you make us foe-less from behind, as well as foe-less from the front.

(४१) एकचत्वारिंशं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । मन्त्रोक्ताश्चन्द्रमा वा देवता । (१) प्रथमर्चो भुरिगनुष्टुप्, (२) द्वितीयाया अनुष्टुप्, (३) तृतीयायाश्च त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

मनसे चेतसे धिय आकूतय उत चित्तये । मत्यै श्रुताय चक्षसे विधेम हविषा वयम् ॥१॥

अपानाय व्यानाय प्राणाय भूरिधायसे । सरस्वत्या उरुव्यचे विधेम हविषा वयम् ॥२॥

मा नो हासिषुर्ऋषयो दैव्या ये तनूपा ये नस्तन्वस्तनूजाः ।
अमर्त्या मर्त्यां अभि नः सचध्वमायुर्धत्त प्रतरं जीवसे नः ॥३॥

मनसे । चेतसे । धिये । आऽकूतये । उत । चित्तये ।
मत्यै । श्रुताय । चक्षसे । विधेम । हविषा । वयम् ॥ १ ॥

अपानाय । विऽआनाय । प्राणाय । भूरिऽधायसे ।
सरस्वत्यै । उरुऽव्यचे । विधेम । हविषा । वयम् ॥ २ ॥

मा । नः । हासिषुः । ऋषयः । दैव्याः । ये । तनूऽपाः । ये । नः । तन्वः । तनूऽजाः ।
अमर्त्याः । मर्त्यान् । अभि । नः । सचध्वम् । आयुः । धत्त । प्रऽतरम् । जीवसे । नः ॥ ३ ॥

(४२) द्विचत्वारिंशं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य भृग्वङ्गिरा ऋषिः । मन्युर्देवता । (१-२) प्रथमा-द्वितीययोर्ऋचोर्भुरिगनुष्टुप्, (३) तृतीयायाश्चानुष्टुप् छन्दसी ॥

अव ज्यामिव धन्वनो मन्युं तनोमि ते हृदः ।
यथा संमनसौ भूत्वा सखायाविव सचावहै ॥१॥
सखायाविव सचावहा अव मन्युं तनोमि ते ।
अधस्ते अश्मनो मन्युमुपास्यामसि यो गुरुः ॥२॥
अभि तिष्ठामि ते मन्युं पार्ष्ण्या प्रपदेन च ।
यथावशो न वादिषो मम चित्तमुपायसि ॥३॥

अव । ज्याम्ऽइव । धन्वनः । मन्युम् । तनोमि । ते । हृदः ।
यथा । सम्ऽमनसौ । भूत्वा । सखायौऽइव । सचावहै ॥ १ ॥
सखायौऽइव । सचावहै । अव । मन्युम् । तनोमि । ते ।
अधः । ते । अश्मनः । मन्युम् । उप । अस्यामसि । यः । गुरुः ॥ २ ॥

अभि । तिष्ठामि । ते । मन्युम् । पार्ष्ण्या । प्रऽपदेन । च ।
यथा । अवशः । न । वादिषः । मम । चित्तम् । उपऽआयसि ॥ ३ ॥

Manas and other Daivya Ṛṣis

VI.41.1 For mental power, for intellectual power, for comprehension, for determined effort, for understanding, for resolution, for learning and for realization, we perform sacrifice with offerings.

VI.41.2 For out-breath, for through-breath, for in-breath, the plentiful nourisher, and for the learning divine (sarasvatyā) of vast dimensions, we perform sacrifice with offerings.

VI.41.3 May the divine seers, who are protectors of our bodies, who are our very bodies, and who are born of or bodies, never desert us. O immortals, may you remain closely associated with us, the mortals. Bestow long life on us for living nobly.

Manyuḥ : Wrath : Anger

VI.42.1 Like a bow-string from the bow, I take away anger from your heart, so that becoming of one mind, both of us may live like friends together.

VI.42.2 May both of us live together like friends; I take away your anger. We bury your anger under a very large stone.

VI.42.3 I trample upon your anger with my heel and sole, so that you may be of one mind with me and will not talk as if uncontrolled (avaśaḥ).

(४३) त्रिचत्वारिंशं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य भृग्वङ्गिरा ऋषिः। मन्युशमनं देवता। अनुष्टुप् छन्दः।

अयं दुर्भो विमन्युकः स्वाय चारणाय च।
मन्योर्विमन्युकस्यायं मन्युशमन उच्यते ॥१॥
अयं यो भूरिमूलः समुद्रमवतिष्ठति।
दुर्भः पृथिव्या उत्थितो मन्युशमन उच्यते ॥२॥
वि ते हनव्यां शरणिं वि ते मुख्यां नयामसि।
यथावशो न वादिषो मम चित्तमुपायसि ॥३॥

अयम्। दुर्भः। विऽमन्युकः। स्वाय। च। अरणाय। च।
मन्योः। विऽमन्युकस्य। अयम्। मन्युऽशमनः। उच्यते ॥ १ ॥
अयम्। यः। भूरिऽमूलः। समुद्रम्। अवऽतिष्ठति।
दुर्भः। पृथिव्याः। उत्थितः। मन्युऽशमनः। उच्यते। ॥ २ ॥
वि। ते। हनव्याम्। शरणिम्। वि। ते। मुख्याम्। नयामसि।
यथा। अवशः। न। वादिषः। मम। चित्तम्। उपऽआयसि ॥ ३ ॥

(४४) चतुश्चत्वारिंशं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य विश्वामित्र ऋषिः। मन्त्रोक्ता वनस्पतिर्वा देवता। (१-२) प्रथमद्वितीययोर्ऋचोरनुष्टुप्, (३) तृतीयायाश्च त्रिपदा महाबृहती छन्दसी।

अस्थाद्द्यौरस्थात्पृथिव्यस्थाद्विश्वमिदं जगत्।
अस्थुर्वृक्षा ऊर्ध्वस्वप्नास्तिष्ठाद्रोगो अयं तव ॥१॥
शतं या भेषजानि ते सहस्रं संगतानि च।
श्रेष्ठमास्रावभेषजं वसिष्ठं रोगनाशनम् ॥२॥
रुद्रस्य मूत्रमस्यमृतस्य नाभिः।
विषाणका नाम वा असि पितॄणां मूलादुत्थिता वातीकृतनाशनी ॥३॥

अस्थात्। द्यौः। अस्थात्। पृथिवी। अस्थात्। विश्वम्। इदम्। जगत्।
अस्थुः। वृक्षाः। ऊर्ध्वऽस्वप्नाः। तिष्ठात्। रोगः। अयम्। तव ॥ १ ॥
शतम्। या। भेषऽजानि। ते। सहस्रम्। समऽगतानि। च।
श्रेष्ठम्। आस्रावऽभेषजम्। वसिष्ठम्। रोगऽनाशनम् ॥ २ ॥
रुद्रस्य। मूत्रम्। असि। अमृतस्य। नाभिः।
विऽसानका। नाम। वै। असि। पितॄणाम्। मूलात्। उत्थिता। वातीकृतऽनाशनी ॥ ३ ॥

Manyu - Śamanam : Soother of Anger

VI.43.1 This darbha (kuśa grass; Poa Cyno-suroides) is anger-remover for one's kinsman as well as for a stranger. This is called soother of the anger of a very furious person.

VI.43.2 This darbha, which is rich in roots, and grows in watery places; the darbha, which springs out of earth, is called soother of anger.

VI.43.3 We remove the trace of anger, set in your chain and set in your face (mouth), so that may not talk uncontrolled and be accordant with my heart.

As in the Verses

VI.44.1 The sky is still (asthāt), the earth is still; all this moving world has become still; still are the trees that sleep standing erect; may your this malady be stilled.

VI.44.2 Whatever a hundred remedies are for you and a thousand are their combinations; among them this is the best cure for haemorrhage (āsrāva); it controls as well as roots out the disease.

VI.44.3 You are the stream that the thunder cloud (rudra) pours, the close relations of ambrosia, or you are the viṣāṇakā plant (herb) springing from the origin of the elders and you are curer of the wind-caused diseases.

(४५) पञ्चचत्वारिंशं सूक्तम्

(१-३) दुःस्वप्ननाशनसूक्तस्याङ्गिरसः प्रचेता यमश्च ऋषयः । दुःस्वप्ननाशनं देवता । (१) प्रथमर्चः पथ्यापङ्क्तिः, (२) द्वितीयाया भुरिक्त्रिष्टुप्, (३) तृतीयाया अनुष्टुप् छन्दांसि ॥

परोऽपेहि मनस्पाप किमशस्तानि शंससि ।
परेहि न त्वा कामये वृक्षां वनानि सं चर गृहेषु गोषु मे मनः ॥१॥
अवशसा निःशसा यत्पराशसोपारिम जाग्रतो यत्स्वपन्तः ।
अग्निर्विश्वान्यप दुष्कृतान्यजुष्टान्यारे अस्मद्दधातु ॥२॥
यदिन्द्र ब्रह्मणस्पतेपि मृषा चरामसि ।
प्रचेता न आङ्गिरसो दुरितात्पात्वंहसः ॥३॥

परः । अप । इहि । मनःऽपाप । किम् । अशस्तानि । शंससि । परा । इहि । न । त्वा । कामये । वृक्षान् । वनानि । सम् । चर । गृहेषु । गोषु । मे । मनः ॥ १ ॥
अवऽशसा । निःऽशसा । यत् । पराऽशसा । उपऽआरिम । जाग्रतः । यत् । स्वपन्तः ।
अग्निः । विश्वानि । अप । दुःऽकृतानि । अजुष्टानि । आरे । अस्मत् । दधातु ॥ २ ॥
यत् । इन्द्र । ब्रह्मणः । पते । अपि । मृषा । चरामसि ।
प्रऽचेताः । नः । आङ्गिरसः । दुःऽइतात् । पातु । अंहसः ॥ ३ ॥

(४६) षट्चत्वारिंशं सूक्तम्

(१-३) दुःस्वप्ननाशनसूक्तस्याङ्गिरसः प्रचेता यमश्च ऋषयः । दुःस्वप्ननाशनं स्वप्नो वा देवता । (१) प्रथमर्चः ककुम्मती विष्टारपङ्क्तिः, (२) द्वितीयायास्त्र्यवसाना पञ्चपदा शक्वरीगर्भा जगती, (३) तृतीयाया अनुष्टुप् छन्दांसि ॥

यो न जीवोसि न मृतो देवानाममृतगर्भोऽसि स्वप्न ।
वरुणानी ते माता यमः पिताररुर्नामासि ॥१॥
विद्म ते स्वप्न जनित्रं देवजामीनां पुत्रोऽसि यमस्य करणः ।
अन्तकोसि मृत्युरसि ।
तं त्वा स्वप्न तथा सं विद्म स नः स्वप्न दुष्वप्न्यात्पाहि ॥२॥

यः । न । जीवः । असि । न । मृतः । देवानाम् । अमृतऽगर्भः । असि । स्वप्न ।
वरुणानी । ते । माता । यमः । पिता । अररुः । नाम । असि ॥१॥
विद्म । ते । स्वप्न । जनित्रम् । देवऽजामीनाम् । पुत्रः । असि । यमस्य । करणः ।
अन्तकः । असि । मृत्युः । असि । तम् । त्वा । स्वप्न । तथा । सम् । विद्म । सः । नः ।
स्वप्न । दुःऽस्वप्न्यात् । पाहि ॥ २ ॥

Cure for Evil Dreams

VI.45.1 O evil thought, go far away. What abominable things you suggest (Why do you suggest abominable things). Get away. I do not like you. Go and move among trees and forests. My heart is in my home and cows.

VI.45.2 While awake or while asleep, by degrading speech, by discarding speech or by out-casting speech, whatever improper misdeeds we have done, may the adorable Lord remove and cast all of them far away from us.

VI.45.3 O resplendent Lord, O Lord of divine knowledge, whatever (sin) we have committed through false-hood, may the fiery and conscientious one free us from that abominable (amhasaḥ) sin.

Cure for Evil Dreams

VI.46.1 You, who are neither alive nor dead, are full of ambrosia for the enlightened ones. Varuṇānī (venerability) is your mother; Yama (law and justice) is your father; and you are Araruḥ by name.

VI.46.2 O dream, we know your birth. You are the son of the sisters of the bounties of nature. You are an instrument of controller Lord (Yama). You are the one that causes an end (antaka). You are the death. O dream, we know you thoroughly as such. So may you, O dream, save us from evil dreams.

यथा कुलां यथा शुफं यथुर्णं संनयन्ति ।
एवा दुष्वप्न्यं सर्वं द्विषते सं नयामसि ॥३॥

यथा । कुलाम् । यथा । शुफम् । यथा । ऋणम् । सम्ऽनयन्ति ।
एव । दुःऽस्वप्न्यम् । सर्वम् । द्विषते । सम् । नयामसि ॥ ३ ॥

(४७) सप्तचत्वारिंशं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्याङ्गिरसः प्रचेता यमश्च ऋषयः । (१) प्रथमर्चोऽग्निः, (२) द्वितीयाया विश्वे देवाः, (३) तृतीयायाश्च सौधन्वना देवताः । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

अग्निः प्रातःसवने पात्वस्मान्वैश्वानरो विश्वकृद्विश्वशंभूः ।
स नः पावको द्रविणे दधात्वायुष्मन्तः सहभक्षाः स्याम ॥१॥
विश्वे देवा मरुत इन्द्रो अस्मानस्मिन्द्वितीये सवने न जह्युः ।
आयुष्मन्तः प्रियमेषां वदन्तो वयं देवानां सुमतौ स्याम ॥२॥
इदं तृतीयं सवनं कवीनामृतेन ये चमसमैरयन्त ।
ते सौधन्वनाः स्वरानशानाः स्विष्टिं नो अभि वस्यो नयन्तु ॥३॥

अग्निः । प्रातःऽसवने । पातु । अस्मान् । वैश्वानरः । विश्वऽकृत् । विश्वऽशंभूः ।
सः । नः । पावकः । द्रविणे । दधातु । आयुष्मन्तः । सहऽभक्षाः । स्याम ॥ १ ॥
विश्वे । देवाः । मरुतः । इन्द्रः । अस्मान् । अस्मिन् । द्वितीये । सवने । न । जह्युः ।
आयुष्मन्तः । प्रियम् । एषाम् । वदन्तः । वयम् । देवानाम् । सुऽमतौ । स्याम ॥ २ ॥
इदम् । तृतीयम् । सवनम् । कवीनाम् । ऋतेन । ये । चमसम् । ऐरयन्त ।
ते । सौधन्वनाः । स्वः । आनशानाः । सुऽइष्टिम् । नः । अभि । वस्यः । नयन्तु ॥

(४८) अष्टचत्वारिंशं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्याङ्गिरसः प्रचेता यमश्च ऋषयः । मन्त्रोक्ता देवताः । उष्णिक् छन्दः ॥

श्येनोऽसि गायत्रच्छन्दा अनु त्वा रभे ।
स्वस्ति मा सं वहास्य यज्ञस्योदृचि स्वाहा ॥१॥

श्येनः । असि । गायत्रऽछन्दाः । अनु । त्वा । आ । रभे ।
स्वस्ति । मा । सम् । वह । अस्य । यज्ञस्य । उत्ऽऋचि । स्वाहा ॥ १ ॥

VI.46.3 As a sixteenth (kalā), as an eighth (śapham), as a whole debt (yathaṃam), they bring together all evil-dreaming (duḥ-ṣvapnam) for him who hates us. (Also Ṛg. VIII.47.17)

Agniḥ

VI.47.1 May the adorable Lord, benefactor of all men, creator of all and bestower of peace and happiness on all, guard us at the morning sacrifice (prātaḥ savana). May he, the purifier, place us among riches. May we have long life enjoying food together. (Saha-bhakṣāḥ)

Viśvedevāḥ

VI.47.2 May all the bounties of nature, cloud-bearing winds and the resplendent Lord not fail us at this second sacrifice (of the day) (duitīya savana). May we have long life and be in good books of the enlightened ones, always speaking what is pleasing to them.

Sudhanvā

VI.47.3 This third sacrifice (tṛtiya savana) of the day is meant for poets (omnivisioned persons), who move the bowls in proper way. May those, having excellent bows, and winners of the sublime happiness, lead (conduct) our good sacrifice to its richest fruition.

As laid in the verses

VI.48.1 You are śyena (falcon – one of excellent motion) having gāyatrī as metre. I start this libation for you. May you conduct me safely to the last verse of this sacrifice. Svāhā.

ऋ॒भुर॑सि॒ जग॑च्छन्दा॒ अनु॑ त्वा॒ र॑भे।
स्व॒स्ति मा॒ सं व॑हा॒स्य य॒ज्ञस्यो॑दचि॒ स्वाहा॑ ॥२॥
वृषा॑सि त्रि॒ष्टुप्छ॑न्दा॒ अनु॑ त्वा र॑भे।
स्व॒स्ति मा॒ सं व॑हा॒स्य य॒ज्ञस्यो॑दचि॒ स्वाहा॑ ॥३॥

ऋ॒भुः। अ॒सि॒। जग॑त्ऽछन्दाः। अनु॑। त्वा॒। आ। र॒भे॒।
स्व॒स्ति। मा॒। सम्। व॒ह॒। अ॒स्य। य॒ज्ञस्य॑। उ॒त्ऽऋचि॑। स्वाहा॑ ॥ २ ॥

वृषा॑। अ॒सि॒। त्रि॒स्तुप्ऽछ॑न्दाः। अनु॑। त्वा॒। आ। र॒भे॒।
स्व॒स्ति। मा॒। सम्। व॒ह॒। अ॒स्य। य॒ज्ञस्य॑। उ॒त्ऽऋचि॑। स्वाहा॑ ॥ ३ ॥

(४९) एकोनपञ्चाशं सूक्तम्
(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य गार्ग्य ऋषिः। अग्निर्देवता। (१) प्रथमर्चोऽनुष्टुप्,
(२) द्वितीयाया जगती, (३) तृतीयायाश्च विराड्जगती छन्दांसि ॥

न॒हि ते॑ अग्ने त॒न्व॑: क्रूरमा॒नंश॒ मर्त्यः॑ ।
क॒पिर्ब॑भस्ति॒ तेज॑नं॒ स्वं ज॒रायु॒ गौरि॑व ॥१॥
मे॒ष इ॑व॒ वै सं च॒ वि चो॒र्व॑च्यसे॒ यदु॑त्तर॒द्रावु॒पर॑श्च॒ खाद॑तः।
शी॒र्ष्णा शिरोऽप्स॒साप्सो॑ अ॒र्दय॑न्नं॒शून्ब॑भस्ति॒ हरि॑तेभिरा॒सभिः॑ ॥२॥
सु॒पर्णा॒ वाच॑मक्र॒तोप॒ द्यव्या॑ख॒रे कृष्णा॑ इषि॒रा अ॑नर्तिषुः।
नि यन्नि॒यन्त्युप॑रस्य॒ निष्कृ॑तिं पु॒रू रेतो॑ दधिरे सूर्य॒श्रितः॑ ॥३॥

न॒हि। ते॒। अ॒ग्ने॒। त॒न्व॑:। क्रू॒रम्। आ॒नंश॑। मर्त्यः॑।
क॒पिः। ब॒भ॒स्ति॒। तेज॑नम्। स्वम्। ज॒रायु॑। गौःऽइ॑व ॥ १ ॥

मे॒षःऽइ॑व। वै। सम्। च॒। वि। च॒। उ॒रु। अ॒च्य॒से॒। यत्। उ॒त्त॒र॒ऽद्रौ। उप॑रः। च॒। खाद॑तः।
शी॒र्ष्णा। शिरः॑। अप्स॑सा। अप्सः॑। अ॒र्दय॑न्। अ॒ंशून्। ब॒भ॒स्ति॒। हरि॑तेभिः। आ॒सऽभिः॑ ॥२॥

सु॒ऽप॒र्णाः। वाच॑म्। अ॒क्र॒त॒। उप॑। द्यवि॑। आ॒ऽख॒रे। कृष्णाः॑। इ॒षि॒राः। अ॒न॒र्ति॒षु॒ः।
नि। यत्। नि॒ऽयन्ति॑। उप॑रस्य। निः॒ऽकृ॑तिम्। पु॒रु। रेतः॑। द॒धि॒रे॒। सू॒र्य॒ऽश्रितः॑ ॥ ३ ॥

VI.48.2 You are ṛbhu (skilled technician) having jagatī as metre. I start this libation for you. May you conduct me safely to the last verse of this sacrifice. Svāhā.

VI.48.3 You are vṛṣa (full of manly vigour) having triṣṭup as metre. I start this libation for you. May you conduct me safely to the last verse of this sacrifice. Svāhā.

Agniḥ

VI.49.1 O fire, a mortal can never attain (endure) the cruelty of your self. (Due to it) the monkey (kapiḥ) chews the reed (of an arrow) as a cow eats her after-birth. (jarāyu)

VI.49.2 Verily, like a ram (meṣaḥ) you move forward (to butt in the other) and draw back (to strike again) and in a nice forest stay nibbling grass. Pressing head against head and body against body, you eat soft stalks with your yellow mouths.

VI.49.3 The birds of beautiful wings have sent their cry in the sky. The dark ones, moving fast, have danced in their abodes. Your flames bursting out, go for formation of clouds. Having reached the sun, they hold up plenty of seed (water or retaḥ)

(५०) पञ्चाशं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । अश्विनौ देवते । (१) प्रथमर्चो विराड्जगती, (२-३) द्वितीयातृतीययोश्च पथ्यापङ्क्तिश्छन्दसी ॥

हतं तर्दं समङ्कमाखुमश्विना छिन्तं शिरो अपि पृष्टीः शृणीतम् ।
यवान्नेददानपि नह्यतं मुखमथाभयं कृणुतं धान्याय ॥१॥
तर्द है पतङ्ग है जभ्य हा उपक्वस ।
ब्रह्मेवासंस्थितं हविरनदन्त इमान्यवानहिंसन्तो अपोदित ॥२॥
तर्दापते वघापते तृष्टजम्भा आ शृणोत मे ।
य आरण्या व्यद्वरा ये के च स्थ व्यद्वरास्तान्त्सर्वाञ्जम्भयामसि ॥३॥

हतम् । तर्दम् । सम्ऽअङ्कम् । आखुम् । अश्विना । छिन्तम् । शिरः । अपि । पृष्टीः । शृणीतम् ।
यवान् । न । इत् । अदान् । अपि । नह्यतम् । मुखम् । अथ । अभयम् । कृणुतम् । धान्याय ॥१॥
तर्द । है । पतङ्ग । है । जभ्य । है । उपऽक्वस । ब्रह्माऽइव । असम्ऽस्थितम् । हविः ।
अनदन्तः । इमान् । यवान् । अहिंसन्तः । अपऽउदित ॥ २ ॥
तर्दऽपते । वघाऽपते । तृष्टऽजम्भाः । आ । शृणोत । मे । ये । आरण्याः । विऽअद्वराः ।
ये । के । च । स्थ । विऽअद्वराः । तान् । सर्वान् । जम्भयामसि ॥ ३ ॥

(५१) एकपञ्चाशं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य शन्तातिर्ऋषिः । (१-२) प्रथमाद्वितीययोरापः, (३) तृतीयायाश्च वरुणो देवताः । (१) प्रथमर्चो गायत्री, (२) द्वितीयायास्त्रिष्टुप्, (३) तृतीयायाश्च जगती छन्दांसि ॥

वायोः पूतः पवित्रेण प्रत्यङ् सोमो अति द्रुतः । इन्द्रस्य युज्यः सखा ॥१॥
आपो अस्मान्मातरः सूदयन्तु घृतेन नो घृतप्वः पुनन्तु ।
विश्वं हि रिप्रं प्रवहन्ति देवीरुदिदाभ्यः शुचिरा पूत एमि ॥२॥
यत्किं चेदं वरुण दैव्ये जनेऽभिद्रोहं मनुष्याश्चरन्ति ।
अचित्त्या चेत्तव धर्मा युयोपिम मा नस्तस्मादेनसो देव रीरिषः ॥३॥

वायोः । पूतः । पवित्रेण । प्रत्यङ् । सोमः । अति । द्रुतः । इन्द्रस्य । युज्यः । सखा ॥१॥
आपः । अस्मान् । मातरः । सूदयन्तु । घृतेन । नः । घृतऽप्वः । पुनन्तु । विश्वम् । हि ।
रिप्रम् । प्रऽवहन्ति । देवीः । उत् । इत् । आभ्यः । शुचिः । आ । पूतः । एमि ॥ २ ॥
यत् । किम् । च । इदम् । वरुण । दैव्ये । जने । अभिऽद्रोहम् । मनुष्याः । चरन्ति ।
अचित्त्या । च । इत् । तव । धर्म । युयोपिम । मा । नः । तस्मात् । एनसः । देव । रीरिषः ॥

Aśvin - Pair

VI.50.1 O Aśvin-pair, please kill the tarda or borer; destroy the samaṅka, the rat; destroy the ākhu (mouse); I cut off their heads and crush their ribs, so that they do not eat the yava (barley); let our corn (dhānya) grow, free from danger.

VI.50.2 Hey, borer (tarda), hey, locust (pataṅga), hey, grinder (upakvasa), just as a priest leaves the incomplete sacrifice, goes away without devouring or injuring this corn. (Hai and Ha = oh = Hey; interjections)

VI.50.3 O lord of destroyers (borers), O lord of rats (ākhuḥ), you having sharp teeth (tṛṣṭa-jambhā), listen to me. The devourers of the wind, and whosoever are other devourers (vyadvarā) you are, all of them shall crush and destroy.

Somaḥ

VI.51.1 Purified with Vāyu's purifier, Soma has run over opposite (pratyaṅ), Indra's favourite associate. (Vāyu = lord of movement; Indra = resplendent Lord; Soma = Lord of Bliss) (Also Yv. XIX.3)

Āpaḥ (Waters)

VI.51.2 May waters, the mothers of all, cleanse us. May the purifiers of butter purify us with melted butter. These divine waters carry off all the dirt of sins. Purified with these all around, I rise up clean and pure. (Also Yv. IV.2)

Varuṇaḥ

VI.51.3 Whatever offence men commit against divine beings, and whichever your law they violate through ignorance, may you not, O venerable Lord, be harsh to us on account of that iniquity. (Also Ṛg. VII.89.5)

(५२) द्विपञ्चाशं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य भागलिर्ऋषिः । मन्त्रोक्ता देवताः । अनुष्टुप् छन्दः ॥

उत्सूर्यो दिव एति पुरो रक्षांसि निजूर्वन् । आदित्यः पर्वतेभ्यो विश्वदृष्टो अदृष्टहा ॥१॥

नि गावो गोष्ठे असदन्नि मृगासो अविक्षत । न्यूर्मयो नदीनां न्यदृष्टा अलिप्सत ॥२॥

आयुर्ददं विपश्चितं श्रुतां कण्वस्य वीरुधम् ।
आभारिषं विश्वभेषजीमस्यादृष्टान्नि शमयत् ॥३॥

उत् । सूर्यः । दिवः । एति । पुरः । रक्षांसि । निऽजूर्वन् ।
आदित्यः । पर्वतेभ्यः । विश्वऽदृष्टः । अदृष्टऽहा ॥ १ ॥

नि । गावः । गोऽस्थे । असदन् । नि । मृगासः । अविक्षत ।
नि । ऊर्मयः । नदीनाम् । नि । अदृष्टाः । अलिप्सत ॥ २ ॥
आयुःऽददम् । विपःऽचितम् । श्रुताम् । कण्वस्य । वीरुधम् ।
आ । अभारिषम् । विश्वऽभेषजीम् । अस्य । अदृष्टान् । नि । शमयत् ॥ ३ ॥

(५३) त्रिपञ्चाशं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य बृहच्छुक्र ऋषिः । मन्त्रोक्ता देवताः । (१) प्रथमर्चो जगती,
(२-३) द्वितीयातृतीययोश्च त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

द्यौश्च म इदं पृथिवी च प्रचेतसौ शुक्रो बृहन्दक्षिणया पिपर्तु ।
अनु स्वधा चिकितां सोमो अग्निर्वायुर्नः पातु सविता भगश्च ॥१॥
पुनः प्राणः पुनरात्मा न ऐतु पुनश्चक्षुः पुनरसुर्न ऐतु ।
वैश्वानरो नो अदब्धस्तनूपा अन्तस्तिष्ठाति दुरितानि विश्वा ॥२॥
सं वर्चसा पयसा सं तनूभिरगन्महि मनसा सं शिवेन ।
त्वष्टा नो अत्र वरीयः कृणोत्वनु नो मार्ष्टु तन्वो यद्विरिष्टम् ॥३॥

द्यौः । च । मे । इदम् । पृथिवी । च । प्रऽचेतसौ । शुक्रः । बृहन् । दक्षिणया । पिपर्तु ।
अनु । स्वधा । चिकिताम् । सोमः । अग्निः । वायुः । नः । पातु । सविता । भगः । च ॥
पुनः । प्राणः । पुनः । आत्मा । नः । आ । एतु । पुनः । चक्षुः । पुनः । असुः । नः । आ । एतु ।
वैश्वानरः । नः । अदब्धः । तनूऽपाः । अन्तः । तिष्ठाति । दुःऽइतानि । विश्वा ॥ २ ॥
सम् । वर्चसा । पयसा । सम् । तनूभिः । अगन्महि । मनसा । सम् । शिवेन ।
त्वष्टा । नः । अत्र । वरीयः । कृणोतु । अनु । नः । मार्ष्टु । तन्वः । यत् । विऽरिष्टम् ॥ ३ ॥

Sūryaḥ; Sun

VI.52.1 From the mountains, the sun, the Āditya (sun of each month) rising up in the sky killing the germs (of wasting diseases) before him - visible to all and killing the invisible (venomous creatures).

Gāvaḥ : Cows

VI.52.2 When cows settle in their stalls, the wild beasts retreat to their lairs, the waves of the rivers calm down, then the unseen creatures infect me with their venom. (Also Ṛg. I. 191.4)

Bheṣajam (herb : a cure)

VI.52.3 I have brought the famous herb, that gives life to the patient, energises the intellect. It is a cure-all remedy. May it ameliorate the unseen diseases of this man. (May it remove the poison of unseen creatures from this man).

Earth and others as in the verses

VI.53.1 May favourably inclined heaven and earth, and the great bright one (the sun) sustain all this of mine with liberal gift. May the lord blissful and adorable favour me with provisions. May the omnipresent (vāyu), the impeller and bestower of fortunes protect us.

VI.53.2 May the out-breath and the soul come again to us. May the vision and life come again to us. May the benefactor of all men, the irrepressible protector of our bodies, stay between us and the evils.

VI.53.3 May we be blessed with intellectual lustre, vigour, bodies and noble mind. May liberally giving cosmic architect (tvaṣṭṛ) make us superior here and remove every blemish from our bodies. (Also Yv. VIII.14)

(५४) चतुष्पञ्चाशं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । अग्नीषोमौ देवते । अनुष्टुप् छन्दः ॥

इदं तद्युज उत्तरमिन्द्रं शुम्भाम्यष्टये ।
अस्य क्षत्रं श्रियं महीं वृष्टिरिव वर्धया तृणम् ॥१॥
अस्मै क्षत्रमग्नीषोमावस्मै धारयतं रयिम् ।
इमं राष्ट्रस्याभीवर्गे कृणुतं युज उत्तरम् ॥२॥
सबन्धुश्चासबन्धुश्च यो अस्माँ अभिदासति ।
सर्वं तं रन्धयासि मे यजमानाय सुन्वते ॥३॥

इदम् । तत् । युजे । उत्ऽतरम् । इन्द्रम् । शुम्भामि । अष्टये ।
अस्य । क्षत्रम् । श्रियम् । महीम् । वृष्टिःऽइव । वर्धय । तृणम् ॥ १ ॥
अस्मै । क्षत्रम् । अग्नीषोमौ । अस्मै । धारयतम् । रयिम् ।
इमम् । राष्ट्रस्य । अभिऽवर्गे । कृणुतम् । युजे । उत्ऽतरम् ॥ २ ॥
सऽबन्धुः । च । असबन्धुः । च । यः । अस्मान् । अभिऽदासति ।
सर्वम् । तम् । रन्धयासि । मे । यजमानाय । सुन्वते ॥ ३ ॥

(५५) पञ्चपञ्चाशं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । (१) प्रथमर्चो विश्वे देवाः, (२-३) द्वितीयातृतीययोश्च रुद्रो देवताः । (१, ३) प्रथमातृतीययोर्जगती, (२) द्वितीयायाश्च त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

ये पन्थानो बहवो देवयाना अन्तरा द्यावापृथिवी संचरन्ति ।
तेषामज्यानिं यतमो वहाति तस्मै मा देवाः परि धत्तेह सर्वे ॥१॥
ग्रीष्मो हेमन्तः शिशिरो वसन्तः शरद्वर्षाः स्विते नो दधात ।
आ नो गोषु भजता प्रजायां निवात इद्वः शरणे स्याम ॥२॥
इदावत्सराय परिवत्सराय संवत्सराय कृणुता बृहन्नमः ।
तेषां वयं सुमतौ यज्ञियानामपि भद्रे सौमनसे स्याम ॥३॥

ये । पन्थानः । बहवः । देवऽयानाः । अन्तरा । द्यावापृथिवी इति । सम्ऽचरन्ति ।
तेषाम् । अज्यानिम् । यतमः । वहाति । तस्मै । मा । देवाः । परि । धत्त । इह । सर्वे ॥१॥
ग्रीष्मः । हेमन्तः । शिशिरः । वसन्तः । शरत् । वर्षाः । सुऽइते । नः । दधात ।
आ । नः । गोषु । भजत । आ । प्रऽजायाम् । निऽवाते । इत् । वः । शरणे । स्याम ॥२॥
इदावत्सराय । परिऽवत्सराय । सम्ऽवत्सराय । कृणुत । बृहत् । नमः ।
तेषाम् । वयम् । सुऽमतौ । यज्ञियानाम् । अपि । भद्रे । सौमनसे । स्याम ॥ ३ ॥

Agni - Soma Pair

VI.54.1 I unite this work with a better one. I adore the resplendent Lord for fulfillment of desires. (O resplendent Lord), may you increase the authority, and great splendour of this sacrificer, as the rain helps the growth of grass.

VI.54.2 O Lord adorable and blissful, may you bestow authority and riches on this sacrificer. May you place him rightly higher among the prominent chiefs of the kingdom.

VI.54.3 Whether related or unrelated, whoever assails us - all such persons may you bring to my subjugation. I am the sacrificer, offerer of Soma libations.

Viśvedevāḥ

VI.55.1 Those numerous paths, that run between heaven and earth and are frequented by the enlightened ones, whichever of them carry one to prosperity, may you all the enlightened ones lead me on that very path here.

Rudraḥ

VI.55.2 Summer, winter, cold season, spring, autumn and rains - may you keep us in perfect weal. Grant us our share of kine and children. May we enjoy your unperturbed shelter. (Six seasons : Grīṣma, Hemanta, Śiśira, Vasanta, Śarad, and Varṣā)

VI.55.3 Grow abundant food-grains for the third year, the second and the first year. May we ever be held in good grace and benign friendship of those, who are engaged in selfless actions. (yajñiyānām = yājñika = people engaged in public service, i.e., in selfless actions.)

(५६) षट्पञ्चाशं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य शन्तातिर्ऋषिः । (१) प्रथमर्चो विश्वे देवाः, (२-३) द्वितीयातृतीययोश्च रुद्रो देवताः ।
(१) प्रथमाया उष्णिग्गर्भा पथ्यापङ्क्तिः, (२) द्वितीयाया अनुष्टुप्, (३) तृतीयायाश्च निचृदनुष्टुप् छन्दांसि ॥

मा नों देवा अहिर्वधीत्सतोकान्त्सहपूरुषान् ।
संयतं न वि ष्परद्व्यात्तं न सं यमन्नमों देवजनेभ्यः ॥१॥
नमोस्त्वसिताय नमस्तिरश्चिराजये ।
स्वजाय बभ्रवे नमो नमों देवजनेभ्यः ॥२॥
सं तें हन्मि दता दतः समु ते हन्वा हनू ।
सं तें जिह्वया जिह्वां सम्वास्नाह आस्यम् ॥३॥

मा । नः । देवाः । अहिः । वधीत् । सऽतोकान् । सहऽपुरुषान् ।
सम्ऽयतम् । न । वि । स्परत् । विऽआत्तम् । न । सम् । यमत् । नमः । देवऽजनेभ्यः ॥ १ ॥

नमः । अस्तु । असिताय । नमः । तिरश्चिऽराजये ।
स्वजाय । बभ्रवे । नमः । नमः । देवऽजनेभ्यः ॥ २ ॥

सम् । ते । हन्मि । दता । दतः । सम् । ऊं इति । ते । हन्वा । हनू इति ।
सम् । ते । जिह्वया । जिह्वाम् । सम् । ऊं इति । आस्ना । अहे । आस्यम् ॥ ३ ॥

(५७) सप्तपञ्चाशं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य शन्तातिर्ऋषिः । रुद्रो देवता [(३) तृतीयाया रुद्रो मन्त्रोक्ता वा] । (१-२) प्रथमाद्वितीययो-
रनुष्टुप्, (३) तृतीयायाश्च पथ्याबृहती छन्दसी ॥

इदमिद्वा उ भेषजमिदं रुद्रस्य भेषजम् ।
येनेषुमेकतेजनां शतशल्यामपब्रवत् ॥१॥
जालाषेणाभि षिञ्चत जालाषेणोप सिञ्चत ।
जालाषमुग्रं भेषजं तेन नो मृड जीवसे ॥२॥
शं च नो मयश्च नो मा च नः किं चनाममत् ।
क्षमा रपो विश्वं नो अस्तु भेषजं सर्वं नो अस्तु भेषजम् ॥३॥

इदम् । इत् । वै । ऊं इति । भेषजम् । इदम् । रुद्रस्य । भेषजम् ।
येन । इषुम् । एकऽतेजनाम् । शतऽशल्याम् । अपऽब्रवत् ॥ १ ॥

जालाषेण । अभि । सिञ्चत । जालाषेण । उप । सिञ्चत ।
जालाषम् । उग्रम् । भेषजम् । तेन । नः । मृड । जीवसे ॥ २ ॥

शम् । च । नः । मयः । च । नः । मा । च । नः । किम् । चन । आममत् ।
क्षमा । रपः । विश्वम् । नः । अस्तु । भेषजम् । सर्वम् । नः । अस्तु । भेषजम् ॥ ३ ॥

Viśvedevāḥ

VI.56.1 O bounties of nature, let not the snake kill us, along with our offsprings and with our men. May it not open its closed mouth, may it not close its mouth when opened. Our homage be to the enlightened men (i.e., the physicians).

VI.56.2 Our homage be to the asita or black (snake); homage to the tiraściràji or to the cross-lined; homage to the brown (babhru) constrictor; homage be to the svaja or self-born, and to the devajana or enlightened ones.

VI.56.3 I beat your tooth with tooth together; your jaw with jaw together; your toungue with tongue together; and your mouth, O snake, with mouth together.

Rudraḥ

VI.57.1 This (water) indeed is a remedy. This is the Rudra's (terrible lord's) remedy, with which he calls off the one-shafted arrow with a hundred tips.

VI.57.2 Bathe the parts all around with water. Bathe the inner parts with water. The water is a powerful remedy. May you make us happy with it, so that we may live.

Bheṣajam : Remedy

VI.57.3 May ours be the weal and the happiness. And may we not suffer from any disease. May the foreign matter (causing disease) calm down. May all the things be remedy to us; may everything be remedy to us.

(५८) अष्टपञ्चाशं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः। बृहस्पतिर्मन्त्रोक्ता वा देवताः। (१) प्रथमर्चो जगती, (२) द्वितीयायाः प्रस्तारपङ्क्तिः, (३) तृतीयायाश्चानुष्टुप् छन्दांसि॥

यशसं मेन्द्रो मघवान्कृणोतु यशसं द्यावापृथिवी उभे इमे।
यशसं मा देवः सविता कृणोतु प्रियो दातुर्दक्षिणाया इह स्याम्॥१॥
यथेन्द्रो द्यावापृथिव्योर्यशस्वान्यथाप ओषधीषु यशस्वतीः।
एवा विश्वेषु देवेषु वयं सर्वेषु यशसः स्याम॥२॥
यशा इन्द्रो यशा अग्निर्यशाः सोमो अजायत।
यशा विश्वस्य भूतस्याहमस्मि यशस्तमः॥३॥

यशसम्। मा। इन्द्रः। मघऽवान्। कृणोतु। यशसम्। द्यावापृथिवी इति। उभे इति। इमे इति।
यशसम्। मा। देवः। सविता। कृणोतु। प्रियः। दातुः। दक्षिणायाः। इह। स्याम्॥ १॥
यथा। इन्द्रः। द्यावापृथिव्योः। यशस्वान्। यथा। आपः। ओषधीषु। यशस्वतीः।
एव। विश्वेषु। देवेषु। वयम्। सर्वेषु। यशसः। स्याम॥ २॥
यशाः। इन्द्रः। यशाः। अग्निः। यशाः। सोमः। अजायत।
यशाः। विश्वस्य। भूतस्य। अहम्। अस्मि। यशःऽतमः॥ ३॥

(५९) एकोनषष्टितमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः। रुद्रो मन्त्रोक्ता वा देवताः। अनुष्टुप् छन्दः॥

अनडुद्भ्यस्त्वं प्रथमं धेनुभ्यस्त्वमरुन्धति।
अधेनवे वयसे शर्म यच्छ चतुष्पदे॥१॥
शर्म यच्छत्वोषधिः सह देवीररुन्धती।
करत्पयस्वन्तं गोष्ठमयक्ष्माँ उत पूरुषान्॥२॥
विश्वरूपां सुभगामच्छावदामि जीवलाम्।
सा नो रुद्रस्यास्तां हेतिं दूरं नयतु गोभ्यः॥३॥

अनडुत्ऽभ्यः। त्वम्। प्रथमम्। धेनुऽभ्यः। त्वम्। अरुन्धति।
अधेनवे। वयसे। शर्म। यच्छ। चतुःऽपदे॥ १॥
शर्म। यच्छतु। ओषधिः। सह। देवीः। अरुन्धती।
करत्। पयस्वन्तम्। गोऽस्थम्। अयक्ष्मान्। उत। पुरुषान्॥ २॥
विश्वऽरूपाम्। सुऽभगाम्। अच्छऽआवदामि। जीवलाम्।
सा। नः। रुद्रस्य। अस्ताम्। हेतिम्। दूरम्। नयतु। गोभ्यः॥ ३॥

As in the Verses

VI.58.1 May the bounteous resplendent Lord make me glorious; glorious both the heaven and earth. May the impeller Lord make me glorious. May I become the pleasing donor of gifts.

VI.58.2 Just as the resplendent one is glorious on the terrestrial and celestial firmaments; as the waters (have become famous among the remedies), are glorious in the plants; so among all the enlightened ones and among all men, may we become glorious.

VI.58.3 The resplendent Lord is glorious; glorious is the adorable one, the blissful one is glorious. May I become the most glorious with the glory of all the beings.

Arundhati etc.

VI.59.1 O unobstructing herb (Arundhati, sahadevī or silāci), may you grant comfort first of all to our bullocks (anadvān) and milch-cows (dhenu) and also to non-milch quadrupeds less than five years old (vayase).

VI.59.2 May the unobstructing herb sahadevi grant comfort. May it make our cow-stall rich in milk and our men free from consumption.

VI.59.3 I praise the life-giving (herb), having all sorts of forms and bringing good fortune. May it turn the missile hurled by the terrible punisher (rudra) away far from our cattle.

(६०) षष्टितमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । अर्यमा देवता । अनुष्टुप् छन्दः ।

अयम्मा यात्यर्यमा पुरस्ताद्विषितस्तुपः ।
अस्या इच्छन्नग्रुवै पतिमुत जायामजानये ॥१॥
अश्रमदियमर्यमन्नन्यासां समनं यती ।
अङ्गो न्वर्यमन्नस्या अन्याः समनमायति ॥२॥
धाता दाधार पृथिवीं धाता द्यामुत सूर्यम् ।
धातास्या अग्रुवै पतिं दधातु प्रतिकाम्यम् ॥३॥

अयम् । आ । याति । अर्यमा । पुरस्तात् । विसितऽस्तुपः ।
अस्यै । इच्छन् । अग्रुवै । पतिम् । उत । जायाम् । अजानये ॥ १ ॥
अश्रमत् । इयम् । अर्यमन् । अन्यासाम् । समनम् । यती ।
अङ्गो इति । नु । अर्यमन् । अस्याः । अन्याः । समनम् । आऽअयति ॥ २ ॥
धाता । दाधार । पृथिवीम् । धाता । द्याम् । उत । सूर्यम् ।
धाता । अस्यै । अग्रुवै । पतिम् । दधातु । प्रतिऽकाम्यम् ॥ ३ ॥

(६१) एकषष्टितमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । रुद्रो देवता । (१) प्रथमर्चस्त्रिष्टुप्, (२-३) द्वितीयातृतीययोश्च भुरिक्त्रिष्टुप् छन्दसी ।

मह्यमापो मधुमदेरयन्तां मह्यं सूरो अभरज्ज्योतिषे कम् ।
मह्यं देवा उत विश्वे तपोजा मह्यं देवः सविता व्यचो धात् ॥१॥
अहं विवेच पृथिवीमुत द्यामहमृतूंरजनयं सप्त साकम् ।
अहं सत्यमनृतं यद्वदाम्यहं दैवीं परि वाचं विशश्च ॥२॥
अहं जजान पृथिवीमुत द्यामहमृतूंरजनयं सप्त सिन्धून् ।
अहं सत्यमनृतं यद्वदामि यो अग्नीषोमावजुषे सखाया ॥३॥

मह्यम् । आपः । मधुऽमत् । आ । ईरयन्ताम् । मह्यम् । सूरः । अभरत् । ज्योतिषे । कम् ।
मह्यम् । देवाः । उत । विश्वे । तपःऽजाः । मह्यम् । देवः । सविता । व्यचः । धात् ॥१॥
अहम् । विवेच । पृथिवीम् । उत । द्याम् । अहम् । ऋतून् । अजनयम् । सप्त । साकम् ।
अहम् । सत्यम् । अनृतम् । यत् । वदामि । अहम् । दैवीम् । परि । वाचम् । विशः । च ॥
अहम् । जजान । पृथिवीम् । उत । द्याम् । अहम् । ऋतून् । अजनयम् । सप्त । सिन्धून् ।
अहम् । सत्यम् । अनृतम् । यत् । वदामि । यः । अग्नीषोमौ । अजुषे । सखाया ॥ ३ ॥

Aryaman

VI.60.1 Here comes in front the match-maker (aryaman) having white hair, seeking a husband for this maiden and also a wife for wifeless man.

VI.60.2 O match-maker, this maiden has got tired going to wedding-gatherings of other girls. Now, O dear match-maker, let other girls come to the wedding ceremony of this maiden.

VI.60.3 The sustainer Lord (dhātā) upholds the earth, the sustainer Lord upholds the sky and also the sun. May the sustainer Lord grant to this maid, a husband such as she desires (according to her wish).

Rudraḥ

VI.61.1 May the waters, full of sweetness, flow for me; may the sun bring pleasant light to illumine (to enlighten) me; may all the enlightened ones, (born of) practising austerities, and also the divine impeller Lord, grant me what is desirable for me.

VI.61.2 I have set the earth and the sky apart. I have created seven seasons together. What is untrue, I speak truly. I have brought the divine speech to people all around.

VI.61.3 I have created the earth, as well as, the sky. I have created the seasons and the rivers seven. What is untrue, I speak truly. I take pleasure in the friendship of the Lord adorable (Agni) and blissful (Soma).

(६२) द्विषष्टितमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । रुद्रो मन्त्रोक्ता वा देवताः । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

वैश्वानरो रश्मिभिर्नः पुनातु वातः प्राणेनेषिरो नभोभिः ।
द्यावापृथिवी पयसा पयस्वती ऋतावरी यज्ञिये नः पुनीताम् ॥१॥
वैश्वानरीं सूनृतामा रभध्वं यस्या आशास्तन्वो वीतपृष्ठाः ।
तया गृणन्तः सधमादेषु वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥२॥
वैश्वानरीं वर्चस आ रभध्वं शुद्धा भवन्तः शुचयः पावकाः ।
इहेडया सधमादं मदन्तो ज्योक्पश्येम सूर्यमुच्चरन्तम् ॥३॥

वैश्वानरः । रश्मिऽभिः । नः । पुनातु । वातः । प्राणेन । इषिरः । नभःऽभिः । द्यावापृथिवी इति । पयसा । पयस्वती इति । ऋतवरी इत्यृतऽवरी । यज्ञिये इति । नः । पुनीताम् ॥ १ ॥
वैश्वानरीम् । सूनृताम् । आ । रभध्वम् । यस्याः । आशाः । तन्वः । वीतऽपृष्ठाः ।
तया । गृणन्तः । सधऽमादेषु । वयम् । स्याम । पतयः । रयीणाम् ॥ २ ॥
वैश्वानरीम् । वर्चसे । आ । रभध्वम् । शुद्धाः । भवन्तः । शुचयः । पावकाः ।
इह । इडया । सधऽमादम् । मदन्तः । ज्योक् । पश्येम । सूर्यम् । उत्ऽचरन्तम् ॥ ३ ॥

(६३) त्रिषष्टितमं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्य द्रुह्वण ऋषिः । (१-३) प्रथमादितृचस्य निर्ऋतिर्यमो मृत्युश्च, (४) चतुर्थ्या ऋचश्चाग्निर्देवताः । (१) प्रथमाया अतिजगती, (२-३) द्वितीयातृतीययोर्जगतीगर्भा जगती, (४) चतुर्थ्याश्चानुष्टुप् छन्दांसि ॥

यत्ते देवी निर्ऋतिराबबन्ध दाम ग्रीवास्वविमोक्यं यत् ।
तत्ते वि ष्याम्यायुषे वर्चसे बलायादोमदमन्नमद्धि प्रसूतः ॥१॥
नमोऽस्तु ते निर्ऋते तिग्मतेजोऽयस्मयान्वि चृता बन्धपाशान् ।
यमो मह्यं पुनरित्त्वां ददाति तस्मै यमाय नमो अस्तु मृत्यवे ॥२॥

यत् । ते । देवी । निःऽऋतिः । आऽबबन्ध । दाम । ग्रीवासु । अविऽमोक्यम् । यत् ।
तत् । ते । वि । स्यामि । आयुषे । वर्चसे । बलाय । अदोमदम् । अन्नम् । अद्धि । प्रऽसूतः ॥ १ ॥
नमः । अस्तु । ते । निःऽऋते । तिग्मऽतेजः । अयस्मयान् । वि । चृत । बन्धऽपाशान् ।
यमः । मह्यम् । पुनः । इत् । त्वाम् । ददाति । तस्मै । यमाय । नमः । अस्तु । मृत्यवे ॥ २ ॥

Vaisvānara etc. (Cosmic man)

VI.62.1 May the fire, benefactor of all men, purify us with his rays; may the wind quickened with clouds (purify us) with breath. May the heaven and earth, rich in water, righteous and engaged in selfless actions, purify us.

VI.62.2 Start, O men, reciting the speech of praises of Vaiśvānara (the benefactor of all men); the body of that speech are these wide-backed regions. Reciting that speech at our happy gatherings, may we become the masters of riches.

VI.62.3 Start, O men, reciting the speech of praises of Vaiśvānara (the benefactor of all men) for splendour, becoming cleansed, pure and purifying. Here enjoying the happy gathering with good food, may we see the rising (uccarantam) sun for long.

Nir-rtih - Perdition

VI.63.1 What collar the divine perdition (distress, Nir-ṛti) has fastened round your neck and which can not be loosened, that I unfasten for your long life, lustre and strength (as if) born anew, eat the food that does no harm.

Yamaḥ

VI.63.2 Obeissance be to you, O perdition (distress) of sharpened fury. May you loosen the binding iron-fetters. The controller (death) verily gives them to you, O men, now give them back to me. Our homage be to that controller, the death.

अयस्मये द्रुपदे बेधिष इहाभिहितो मृत्युभिर्ये सहस्त्रम् ।
यमेन त्वं पितृभिः संविदान उत्तमं नाकमधि रोहयेमम् ॥३॥
संसमिद्युवसे वृषन्नग्ने विश्वान्यर्य आ ।
इडस्पदे समिध्यसे स नो वसून्या भर ॥४॥

अयस्मये । द्रुऽपदे । बेधिषे । इह । अभिऽहितः । मृत्युऽभिः । ये । सहस्त्रम् । यमेन ।
त्वम् । पितृऽभिः । सम्ऽविदानः । उत्ऽतमम् । नाकम् । अधि । रोहय । इमम् ॥ ३ ॥
सम्ऽसम् । इत् । युवसे । वृषन् । अग्ने । विश्वानि । अर्यः । आ ।
इडः । पदे । सम् । इध्यसे । सः । नः । वसूनि । आ । भर ॥ ४ ॥

(६४) चतुःषष्टितमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । विश्वे देवा मनश्च देवताः । (१, ३) प्रथमातृतीययो-र्ऋचोरनुष्टुप्, (२) द्वितीयायाश्च त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

सं जानीध्वं सं पृच्यध्वं सं वो मनांसि जानताम् ।
देवा भागं यथा पूर्वे संजानाना उपासते ॥१॥
समानो मन्त्रः समितिः समानी समानं व्रतं सह चित्तमेषाम् ।
समानेन वो हविषा जुहोमि समानं चेतो अभिसंविशध्वम् ॥२॥
समानी व आकूतिः समाना हृदयानि वः ।
समानमस्तु वो मनो यथा वः सुसहासति ॥३॥

सम् । जानीध्वम् । सम् । पृच्यध्वम् । सम् । वः । मनांसि । जानताम् ।
देवाः । भागम् । यथा । पूर्वे । सम्ऽजानानाः । उपऽआसते ॥ १ ॥
समानः । मन्त्रः । सम्ऽइतिः । समानी । समानम् । व्रतम् । सह । चित्तम् । एषाम् ।
समानेन । वः । हविषा । जुहोमि । समानम् । चेतः । अभिऽसंविशध्वम् ॥ २ ॥
समानी । वः । आऽकूतिः । समाना । हृदयानि । वः ।
समानम् । अस्तु । वः । मनः । यथा । वः । सुऽसह । असति ॥ ३ ॥

Mṛtyuḥ - Death

VI.63.3 When you bind a man to the iron-peg, then in this world, he stays surrounded with deaths, which are thousands. (O distress divine), may you, in accord with the controller and the elders, raise this man to the highest sorrowless world.

Agniḥ

VI.63.4 O vigorous fire-divine, you are the masters. You unite all with each other. You are kindled at the place of sacrifice (recitation). May you bring riches to us. (Also Ṛg. X.191.1)

Sām - manasyam : Complete Understanding

VI.64.1 Know each other. Be united together. Understand the thoughts of each other among yourselves, just as the enlightened ones of olden times waited for their shares with complete understanding.(Cf. Ṛg. X.191.2)

VI.64.2 Let your consultations be common, your assemblies common, you duties common and thoughts of all of you be common and concurrent. I offer to you oblations (supplies) jointly. Strive for a common objective (purpose). (Cf. Rg. X.191.3)

VI.64.3 Let your determination be one and the same (common). Let your hearts be in harmony with each other. Let you minds be one and united, so that all goes well with you. (Cf. Ṛg. X.191.4)

(६५) पञ्चषष्टितमं सूक्तम्

(१-३) दृषस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । चन्द्र इन्द्रः पराशरो वा देवता ।
(१) प्रथमर्चः पथ्यापङ्क्तिः, (२-३) द्वितीयातृतीययोश्चानुष्टुप् छन्दसी ॥

अव मन्युरवायताव बाहू मनोयुजा ।
पराशर त्वं तेषां पराञ्चं शुष्ममर्दयाधा नो रयिमा कृधि ॥१॥
निर्हस्तेभ्यो नैर्हस्तं यं देवाः शरुमस्यथ । वृश्चामि शत्रूणां बाहूननेन हविषाहम् ॥२॥
इन्द्रश्चकार प्रथमं नैर्हस्तमसुरेभ्यः । जयन्तु सत्वानो मम स्थिरेणेन्द्रेण मेदिना ॥३॥

अव । मन्युः । अव । आऽयता । अव । बाहू इति । मनःऽयुजा । पराऽशर ।
त्वम् । तेषाम् । पराञ्चम् । शुष्मम् । अर्दय । अध । नः । रयिम् । आ । कृधि ॥ १ ॥
निःऽहस्तेभ्यः । नैःऽहस्तम् । यम् । देवाः । शरुम् । अस्यथ ।
वृश्चामि । शत्रूणाम् । बाहून् । अनेन । हविषा । अहम् ॥ २ ॥
इन्द्रः । चकार । प्रथमम् । नैःऽहस्तम् । असुरेभ्यः ।
जयन्तु । सत्वानः । मम । स्थिरेण । इन्द्रेण । मेदिना ॥ ३ ॥

(६६) षट्षष्टितमं सूक्तम्

(१-३) दृषस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । चन्द्र इन्द्रो वा देवता । (१) प्रथमर्चस्त्रिष्टुप्, (२-३) द्वितीयातृतीययोश्चानुष्टुप् छन्दसी ॥

निर्हस्तः शत्रुरभिदासन्नस्तु ये सेनाभिर्युधमायन्त्यस्मान् ।
समर्पयेन्द्र महता वधेन द्रात्वेषामघहारो विविद्धः ॥१॥
आतन्वाना आयच्छन्तोऽस्यन्तो ये च धावथ ।
निर्हस्ताः शत्रवः स्थनेन्द्रो वोऽद्य पराशरीत् ॥२॥
निर्हस्ताः सन्तु शत्रवोऽङ्गैषां म्लापयामसि ।
अथैषामिन्द्र वेदांसि शतशो वि भजामहै ॥३॥

निःऽहस्तः । शत्रुः । अभिऽदासन् । अस्तु । ये । सेनाभिः । युधम् । आऽयन्ति । अस्मान् ।
सम् । अर्पय । इन्द्र । महता । वधेन । द्रातु । एषाम् । अघऽहारः । विऽविद्धः ॥ १ ॥
आऽतन्वानाः । आऽयच्छन्तः । अस्यन्तः । ये । च । धावथ ।
निःऽहस्ताः । शत्रवः । स्थन । इन्द्रः । वः । अद्य । परा । अशरीत् ॥ २ ॥
निःऽहस्ताः । सन्तु । शत्रवः । अङ्गा । एषाम् । म्लापयामसि ।
अथ । एषाम् । इन्द्र । वेदांसि । शतऽशः । वि । भजामहै ॥ ३ ॥

Parāśarahi Indraḥ

VI.65.1 Let your fury relax, let your stretched (bows) relax; let your two arms, in unison with mind, relax. May you, O destroyer, shake their strength away. Then may you grant riches to us.

VI.65.2 O enlightened ones, the disarming weapon, which you hurl on armless enemies, with that, I hew the arms of foes, by this offering.

VI.65.3 First of all, the resplendent Lord disarms the evil-doers. May my warriors win with the help of ever-unwavering adorable Lord.

Indraḥ

VI.66.1 May the enemy assailing us be disarmed; also those, who with armies come to fight against us. O resplendent one, strike them with (your) mighty weapon. May their plunderer (chief) run short through (with arrows).

VI.66.2 O enemies, who rush on stringing (your bows), stretching and hurling, lay down your arms. The resplendent one has over-shot you today.

VI.66.3 May the enemies be disarmed. We make their limbs languid. Then, O resplendent one, let us divide their hundred-fold riches among ourselves.

(६७) सप्तषष्टितमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । चन्द्र इन्द्रो वा देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

परि वर्त्मानि सर्वत इन्द्रः पूषा च सस्रतुः ।
मुह्यन्त्वद्यामूः सेना अमित्राणां परस्तराम् ॥१॥

मूढा अमित्राश्चरताशीर्षाण इवाहयः । तेषां वो अग्निमूढानामिन्द्रो हन्तु वरंवरम् ॥२॥

ऐषु नह्य वृषाजिनं हरिणस्या भियं कृधि । पराङमित्र एषत्वर्वाची गौरुपेषतु ॥३॥

परि । वर्त्मानि । सर्वतः । इन्द्रः । पूषा । च । सस्रतुः ।
मुह्यन्तु । अद्य । अमूः । सेनाः । अमित्राणाम् । परःऽतराम् ॥ १ ॥

मूढाः । अमित्राः । चरत । अशीर्षाणःऽइव । अहयः ।
तेषाम् । वः । अग्निऽमूढानाम् । इन्द्रः । हन्तु । वरम्ऽवरम् ॥ २ ॥

आ । एषु । नह्य । वृषा । अजिनम् । हरिणस्य । भियम् । कृधि ।
पराङ् । अमित्रः । एषतु । अर्वाची । गौः । उप । एषतु ॥ ३ ॥

(६८) अष्टषष्टितमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । मन्त्रोक्ता देवताः । (१) प्रथमर्चश्चतुष्पदा पुरोविराडतिशाक्वरगर्भा जगती, (२) द्वितीयाया अनुष्टुप्, (३) तृतीयायाश्चातिजगतीगर्भा त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

आयमगन्त्सविता क्षुरेणोष्णेन वाय उदकेनेहि ।
आदित्या रुद्रा वसव उन्दन्तु सचेतसः सोमस्य राज्ञो वपत प्रचेतसः ॥१॥

अदितिः श्मश्रु वपत्वाप उन्दन्तु वर्चसा ।
चिकित्सतु प्रजापतिर्दीर्घायुत्वाय चक्षसे ॥२॥

येनावपत्सविता क्षुरेण सोमस्य राज्ञो वरुणस्य विद्वान् ।
तेन ब्रह्माणो वपतेदमस्य गोमानश्ववानयमस्तु प्रजावान् ॥३॥

आ । अयम् । अगन् । सविता । क्षुरेण । उष्णेन । वायो इति । उदकेन । आ । इहि ।
आदित्याः । रुद्राः । वसवः । उन्दन्तु । सऽचेतसः । सोमस्य । राज्ञः । वपत । प्रऽचेतसः ॥

अदितिः । श्मश्रु । वपतु । आपः । उन्दन्तु । वर्चसा ।
चिकित्सतु । प्रजाऽपतिः । दीर्घायुऽत्वाय । चक्षसे ॥ २ ॥

येन । अवपत् । सविता । क्षुरेण । सोमस्य । राज्ञः । वरुणस्य । विद्वान् । तेन । ब्रह्माणः ।
वपत । इदम् । अस्य । गोऽमान् । अश्वऽवान् । अयम् । अस्तु । प्रजाऽवान् ॥ ३ ॥

Indraḥ

VI.67.1 Let the resplendent one and the nourisher move along all the paths. Let those hosts of enemies be confounded and flee far away today.

VI.67.2 May you, O enemies, move about bewildered like snakes with severed heads. Of you, confounded by the adorable one (the army chief), let the resplendent one (the king) slay each and every prominent chief.

VI.67.3 With your might, put deer's hide on them (the enemies). Create terror among them all around. Let the enemy flee away; let his cows come here to us.

Savitṛ and others : As in the verses

VI.68.1 This sun (Savitā) has come with the razor. O wind, come with warm water. May the ādityas (suns of twelve months), the rudras (vital breaths), and the vasus (dwelling regions) moisten the hair with one mind. Shave the hair of the blissful king with utmost care.

VI.68.2 Let the indivisible earth shave the beard. Let the waters moisten him with lustre. May the Lord of creatures treat scratches with medicines, so that this king may have a long life with good vision.

VI.68.3 With which razor the knowledgeable sun shaved the blissful king and the venerable king, O learned priests, with the same razor shave the hair and beard of this man. May he be rich in cows, horses and progeny (children).

(६९) एकोनसप्ततितमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । बृहस्पतिरश्विनौ वा देवते । अनुष्टुप् छन्दः ॥

गि॒रावर॒गरा॑टेषु हिर॑ण्ये॒ गोषु॒ यद्यशः॑ । सुरा॑यां सि॒च्यमा॑नायां की॒लाले॒ मधु॒ तन्मयि॑ ॥१॥
अश्विना सार॒घेण॑ मा॒ मधु॑नाङ्क्तं शुभस्पती । यथा॒ भर्ग॑स्वतीं॒ वाच॑मा॒वदा॑नि॒ जनाँ॒ अनु॑ ॥२॥
मयि॒ वर्चो॒ अथो॒ यशोऽथो॑ य॒ज्ञस्य॒ यत्पयः॑ । तन्मयि॑ प्र॒जाप॑तिर्दि॒वि द्यामि॑व दृंहतु ॥३॥

गि॒रौ । अ॒र॒ग॒रा॑टेषु । हिर॑ण्ये । गोषु॑ । यत् । यशः॑ । सुरा॑याम् ।
सि॒च्यमा॑नायाम् । की॒लाले॑ । मधु॑ । तत् । मयि॑ ॥ १ ॥
अश्विना । सा॒र॒घेण॑ । मा॒ । मधु॑ना । अ॒ङ्क्त॒म् । शु॒भः॒ । प॒ती इति॑ ।
यथा॑ । भर्ग॑स्वतीम् । वाच॑म् । आ॒ऽवदा॑नि । जना॑न् । अनु॑ ॥ २ ॥
मयि॑ । वर्चः॑ । अथो॒ इति॑ । यशः॑ । अथो॒ इति॑ । य॒ज्ञस्य॑ । यत् । पयः॑ ।
तत् । मयि॑ । प्र॒जाऽप॑तिः । दि॒वि । द्याम्ऽइ॑व । दृं॒ह॒तु ॥ ३ ॥

(७०) सप्ततितमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य काङ्कायन ऋषिः । अघ्न्या देवता । जगती छन्दः ॥

यथा॑ मां॒सं यथा॒ सुरा॒ यथा॒क्षा अ॑धि॒देव॑ने ।
यथा॑ पुं॒सो वृ॑षण्य॒त स्त्रि॒यां नि॑ह॒न्यते॒ मनः॑ ।
ए॒वा ते॑ अघ्न्ये॒ मनोऽधि॑ व॒त्से नि ह॑न्यताम् ॥१॥
यथा॑ ह॒स्ती ह॑स्ति॒न्याः प॒देन॑ प॒दमु॑द्यु॒जे ।
यथा॑ पुं॒सो वृ॑षण्य॒त स्त्रि॒यां नि॑ह॒न्यते॒ मनः॑ ।
ए॒वा ते॑ अघ्न्ये॒ मनोऽधि॑ व॒त्से नि ह॑न्यताम् ॥२॥
यथा॑ प्र॒धिर्यथो॑प॒धिर्यथा॒ नभ्यं॑ प्र॒धावधि॑ ।
यथा॑ पुं॒सो वृ॑षण्य॒त स्त्रि॒यां नि॑ह॒न्यते॒ मनः॑ ।
ए॒वा ते॑ अघ्न्ये॒ मनोऽधि॑ व॒त्से नि ह॑न्यताम् ॥३॥

यथा॑ । मां॒सम् । यथा॑ । सुरा॑ । यथा॑ । अ॒क्षाः । अ॒धि॒ऽदेव॑ने । यथा॑ । पुं॒सः । वृ॒ष॒ण्य॒तः ।
स्त्रि॒याम् । नि॒ऽह॒न्यते॑ । मनः॑ । ए॒व । ते॒ । अ॒घ्न्ये॒ । मनः॑ । अधि॑ । व॒त्से । नि । ह॒न्य॒ता॒म् ॥
यथा॑ । ह॒स्ती । ह॒स्ति॒न्याः । प॒देन॑ । प॒दम् । उ॒त्ऽयु॒जे । यथा॑ । पुं॒सः । वृ॒ष॒ण्य॒तः ।
स्त्रि॒याम् । नि॒ऽह॒न्यते॑ । मनः॑ । ए॒व । ते॒ । अ॒घ्न्ये॒ । मनः॑ । अधि॑ । व॒त्से । नि । ह॒न्य॒ता॒म् ॥ २ ॥
यथा॑ । प्र॒ऽधिः । यथा॑ । उ॒प॒ऽधिः । यथा॑ । नभ्य॑म् । प्र॒ऽधौ । अधि॑ । यथा॑ । पुं॒सः ।
वृ॒ष॒ण्य॒तः । स्त्रि॒याम् । नि॒ऽह॒न्यते॑ । मनः॑ । ए॒व । ते॒ । अ॒घ्न्ये॒ । मनः॑ । अधि॑ । व॒त्से ।
नि । ह॒न्य॒ता॒म् ॥ ३ ॥

Bṛhaspatiḥ : Pair of Aśvins

VI.69.1 What glory is there in the hill, in valleys, in gold, and in cows, what sweetness is there in the strong drink being poured out, and in the sweet drink, may that come unto me.

VI.69.2 O twin healers, lords of weal, may you anoint me with delicious bee-honey, so that I may utter glorious words to men.

VI.69.3 What lustre, glory and the essence of sacrifice is there, may the Lord of creatures establish that in me firmly, as light is in the sky.

Aghnyā : Inviolable Cow

VI.70.1 As meat is attached with wine; as dice are attached with a gambling place; as the mind of a passionate man is attached to a woman; so O inviolable one (cow), let your mind be attached to your calf (vatsa).

VI.70.2 As a male elephant passes his foot against the foot of a cow-elephant; as the mind of a passionate man is attached to a woman; so, O inviolable one, let your mind be attached to your calf.

VI.70.3 As the felly is attached to the rim, as the rain is attached to the spokes; as the spokes are attached to the nave, as the mind of a passionate man is attached to a woman; so, O inviolable one, let you mind be attached to your calf.

(७१) एकसप्ततितमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः। (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोरग्निः, (३) तृतीयायाश्च विश्वे देवा देवताः। (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्जगती, (३) तृतीयायाश्च त्रिष्टुप् छन्दसी॥

यदन्नमद्मि बहुधा विरूपं हिरण्यमश्वमुत गामजामविम्।
यदेव किं च प्रतिजग्रहाहमग्निष्टद्धोता सुहुतं कृणोतु॥१॥
यन्मा हुतमहुतमाजगाम दत्तं पितृभिरनुमतं मनुष्यैः।
यस्मान्मे मन उदिव रारजीत्यग्निष्टद्धोता सुहुतं कृणोतु॥२॥
यदन्नमद्म्यनृतेन देवा दास्यन्नदास्यन्नुत संगृणामि।
वैश्वानरस्य महतो महिम्ना शिवं मह्यं मधुमदस्त्वन्नम्॥३॥

यत्। अन्नम्। अद्मि। बहुऽधा। विऽरूपम्। हिरण्यम्। अश्वम्। उत। गाम्। अजाम्। अविम्। यत्। एव। किम्। च। प्रतिऽजग्रह। अहम्। अग्निः। तत्। होता। सुऽहुतम्। कृणोतु॥ १॥
यत्। मा। हुतम्। अहुतम्। आऽजगाम। दत्तम्। पितृऽभिः। अनुऽमतम्। मनुष्यैः। यस्मात्। मे। मनः। उत्ऽइव। रारजीति। अग्निः। तत्। होता। सुऽहुतम्। कृणोतु॥
यत्। अन्नम्। अद्मि। अनृतेन। देवाः। दास्यन्। अदास्यन्। उत। सम्ऽगृणामि। वैश्वानरस्य। महतः। महिम्ना। शिवम्। मह्यम्। मधुऽमत्। अस्तु। अन्नम्॥ ३॥

(७२) द्विसप्ततितमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वाङ्गिरा ऋषिः। शेपोऽर्को देवता। (१) प्रथमर्चो जगती, (२) द्वितीयाया अनुष्टुप्, (३) तृतीयायाश्च भुरिगनुष्टुप् छन्दांसि॥

यथासितः प्रथयते वशाँ अनु वपूंषि कृण्वन्नसुरस्य मायया।
एवा ते शेपः सहसायमर्कोऽङ्गेनाङ्गं संसमकं कृणोतु॥१॥
यथा पसस्तायादरं वातेन स्थूलभं कृतम्।
यावत्परस्वतः पसस्तावत्ते वर्धतां पसः॥२॥
यावदङ्गीनं पारस्वतं हास्तिनं गार्दभं च यत्।
यावदश्वस्य वाजिनस्तावत्ते वर्धतां पसः॥३॥

यथा। असितः। प्रथयते। वशान्। अनु। वपूंषि। कृण्वन्। असुरस्य। मायया। एव। ते। शेपः। सहसा। अयम्। अर्कः। अङ्गेन। अङ्गम्। सम्ऽसमकम्। कृणोतु॥
यथा। पसः। तायादरम्। वातेन। स्थूलभम्। कृतम्। यावत्। परस्वतः। पसः। तावत्। ते। वर्धताम्। पसः॥ २॥
यावत्ऽअङ्गीनम्। पारस्वतम्। हास्तिनम्। गार्दभम्। च। यत्। यावत्। अश्वस्य। वाजिनः। तावत्। ते। वर्धताम्। पसः॥ ३॥

Agniḥ

VI.71.1 The food of various types, which I often eat, and the gold, horse, or cow, goat and sheep, whatever I have taken, may the adorable Lord, the offerer, make all that properly obtained.

VI.71.2 Whatever given or not given, gifted by the elders and approved by men, has come into my possession, and with which my heart is highly excited, may the Lord, the offerer, make all that properly obtained.

Viśvedevāḥ

VI.71.3 O enlightened ones, what food I eat falsely, and whatever I accumulate, whether giving or not giving in charities, with the greatness of the mighty Vaisvānara (benefactor of all), may that sweet food be propitious to me.

Śepaḥ - Arkaḥ (herb)

VI.72.1 As a black snake (cobra) expands himself at will, making various forms by the tricks of the snake-charmer (asura), even so may this arka herb make your male organ corresponding to the female organ by its strength.

VI.72.2 Just as the male organ of tāyādara (an animal) becomes enlarged due to wind, so may your male organ become as large as that of the wild ass (parasvān).

VI.72.3 As large is the male organ of the wild ass, of the elephant, of the ass and as large as that of a hot horse, so large may your male organ become, fitting well the female organ.

(७३) त्रिसप्ततितमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । मन्त्रोक्ता देवताः । (१, ३) प्रथमातृतीययोर्ऋचो-र्भुरिक्त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयायाश्च त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

एह यातु वरुणः सोमो अग्निर्बृहस्पतिर्वसुभिरेह यातु ।
अस्य श्रियमुपसंयात सर्वं उग्रस्य चेत्तुः संमनसः सजाताः ॥१॥
यो वः शुष्मो हृदयेष्वन्तराकूतिर्या वो मनसि प्रविष्टा ।
तान्त्सीवयामि हविषा घृतेन मयि सजाता रमतिर्वो अस्तु ॥२॥
इहैव स्त मापं याताध्यस्मत्पूषा परस्तादपथं वः कृणोतु ।
वास्तोष्पतिरनु वो जोहवीतु मयि सजाता रमतिर्वो अस्तु ॥३॥

आ । इह । यातु । वरुणः । सोमः । अग्निः । बृहस्पतिः । वसुऽभिः । आ । इह । यातु ।
अस्य । श्रियम् । उपऽसंयात । सर्वे । उग्रस्य । चेत्तुः । समऽमनसः । सऽजाताः ॥ १ ॥
यः । वः । शुष्मः । हृदयेषु । अन्तः । आऽकूतिः । या । वः । मनसि । प्रऽविष्टा ।
तान् । सीवयामि । हविषा । घृतेन । मयि । सऽजाताः । रमतिः । वः । अस्तु ॥ २ ॥
इह । एव । स्त । मा । अप । यात । अधि । अस्मत् । पूषा । परस्तात् । अऽपथम् । वः । कृणोतु ।
वास्तोः । पतिः । अनु । वः । जोहवीतु । मयि । सऽजाताः । रमतिः । वः । अस्तु ॥ ३ ॥

(७४) चतुःसप्ततितमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोर्मन्त्रोक्ताः, (३) तृतीयायाश्च त्रिणामा देवताः । (१-२) प्रथमाद्वितीययोरनुष्टुप्, (३) तृतीयायाश्च त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

सं वः पृच्यन्तां तन्वः सं मनांसि समु व्रता ।
सं वोऽयं ब्रह्मणस्पतिर्भगः सं वो अजीगमत् ॥१॥
संज्ञपनं वो मनसोऽथो संज्ञपनं हृदः ।
अथो भगस्य यच्छ्रान्तं तेन संज्ञपयामि वः ॥२॥
यथादित्या वसुभिः संबभूवुर्मरुद्भिरुग्रा अहृणीयमानाः ।
एवा त्रिणामन्नहृणीयमान इमाञ्जनान्त्संमनसस्कृधीह ॥३॥

सम् । वः । पृच्यन्ताम् । तन्वः । सम् । मनांसि । सम् । ऊं इति । व्रता ।
सम् । वः । अयम् । ब्रह्मणः । पतिः । भगः । सम् । वः । अजीगमत् ॥१॥
सम्ऽज्ञपनम् । वः । मनसः । अथो इति । सम्ऽज्ञपनम् । हृदः ।
अथो इति । भगस्य । यत् । श्रान्तम् । तेन । सम्ऽज्ञपयामि । वः ॥ २ ॥
यथा । आदित्याः । वसुऽभिः । सम्ऽबभूवुः । मरुत्ऽभिः । उग्राः । अहृणीयमानाः ।
एव । त्रिऽनामन् । अहृणीयमानः । इमान् । जनान् । सम्ऽमनसः । कृधि । इह ॥ ३ ॥

Varuṇa and others

VI.73.1 May the venerable Lord come here; here the blissful Lord and the adorable Lord. May the Lord supreme come here with riches (vasus) O kinsmen, come all of you together, one-minded to the glory of this formidable and wise (leader).

VI.73.2 The vehemence, which your hearts have harboured, and the determination, which has entered your minds, I annul with purified butter and provisions (offerings); O kinsmen, in me let your affection rest.

VI.73.3 Do stay here. Do not go away from us. May the nourisher Lord make your way, which leads away from us, unfit for travel. May the master of house-hold recall you again and again. O kinsmen, in me let your affection rest.

Brahmaṇaspatiḥ etc.

VI.74.1 Let your bodies meet (unite) together, your minds and your actions (vows) be together. May this Lord of knowledge and the Lord of good fortune make you united.

VI.74.2 Let there be a common understanding of your minds and common understanding of your hearts. And then, what is weariness of your good fortune, with that I make you understand each other.

VI.74.3 Just as formidable and irrepressible ādityas (suns of twelve months) became united with the vasus (bestowers of wealth), so O irreprssible three-named Lord (fire), may you make these people here of one mind.

(७५) पञ्चसप्ततितमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य कबन्ध ऋषिः । इन्द्रो देवता । (१-२) प्रथमाद्वितीययो-
र्ऋचोरनुष्टुप्, (३) तृतीयायाश्च षड्पदा जगती छन्दसी ॥

निरमुं नुद ओकसः सपत्नो यः पृतन्यति । नैर्बाध्ये॑न हविषेन्द्र एनं पराशरीत् ॥१॥
परमां तं परावतमिन्द्रो नुदतु वृत्रहा । यतो न पुनरायति शश्वतीभ्यः समाभ्यः ॥२॥
एतु तिस्रः परावत एतु पञ्च जनाँ अति ।
एतु तिस्रोति रोचना यतो न पुनरायति शश्वतीभ्यः समाभ्यो यावत्सूर्यो असद्दिवि ॥३॥

निः । अमुम् । नुदे । ओकसः । सऽपत्नः । यः । पृतन्यति ।
नैःऽबाध्ये॑न । हविषा । इन्द्रः । एनम् । परा । अशरीत् ॥ १ ॥
परमाम् । तम् । पराऽवतम् । इन्द्रः । नुदतु । वृत्रऽहा ।
यतः । न । पुनः । आऽअयति । शश्वतीभ्यः । समाभ्यः ॥ २ ॥
एतु । तिस्रः । पराऽवतः । एतु । पञ्च । जनान् । अति । एतु । तिस्रः । अति । रोचना ।
यतः । न । पुनः । आऽअयति । शश्वतीभ्यः । समाभ्यः । यावत् । सूर्यः । असत् । दिवि ॥ ३ ॥

(७६) षट्सप्ततितमं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्य कबन्ध ऋषिः । सान्तपनाग्निर्देवता । (१-२, ४) प्रथमाद्वितीययो-
र्ऋचोश्चतुर्थ्याश्चानुष्टुप्, (३) तृतीयायाश्च ककुम्मत्यनुष्टुप् छन्दसी ॥

य एनं परिषीदन्ति समादधति चक्षसे । संप्रेद्धो अग्निर्जिह्वाभिरुदेतु हृदयादधि ॥१॥
अग्नेः सांतपनस्याहमायुषे पदमा रभे । अद्धातिर्यस्य पश्यति धूममुद्यन्तमास्यतः ॥२॥

ये । एनम् । परिऽसीदन्ति । समऽआदधति । चक्षसे ।
समऽप्रेद्धः । अग्निः । जिह्वाभिः । उत् । एतु । हृदयात् । अधि ॥ १ ॥
अग्नेः । साम्ऽतपनस्य । अहम् । आयुषे । पदम् । आ । रभे ।
अद्धातिः । यस्य । पश्यति । धूमम् । उतऽयन्तम् । आस्यतः ॥ २ ॥

Indraḥ

VI.75.1 I throw that man out of house, the enemy, who assails us with a horde. May the respiendent army-chief put him to rout by stopping his supplies (haviṣā).

VI.75.2 May the resplendent army-chief, slayer of the evil, drive him away to the remotest distance, from where he may not return ever in years to come.

VI.75.3 Let him go beyond three remotest places; let him go beyond five races of minkind. Let him go beyond three shining lights, wherefrom he shall never come back, ever in years to come, as long as the sun is in the sky.

Sāntapana - Agnīḥ

VI.76.1 Those who sit around him and who pile up fuel to see him - may the fire-divine blazing with flames, rise up from their heart.

VI.76.2 For a long life, I move up to the abode of the burning (heating) fire-divine, from whose mouth the wise sage sees the smoke rising up.

यो अस्य समिधं वेद क्षत्रियेण समाहिताम्। नाभिह्वारे पदं नि दधाति स मृत्यवे ॥३॥
नैनं घ्नन्ति पर्यायिणो न सन्नाँ अव गच्छति। अग्नेर्यः क्षत्रियो विद्वान्नाम गृह्णात्यायुषे ॥४॥

यः। अस्य। सम्ऽइधम्। वेद। क्षत्रियेण। सम्ऽआहिताम्।
न। अभिऽह्वारे। पदम्। नि। दधाति। सः। मृत्यवे॥ ३॥

न। एनम्। घ्नन्ति। परिऽआयिनः। न। सन्नान्। अव। गच्छति।
अग्नेः। यः। क्षत्रियः। विद्वान्। नाम। गृह्णाति। आयुषे ॥४॥

(७७) सप्तसप्ततितमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य कबन्ध ऋषिः। जातवेदा देवता। अनुष्टुप् छन्दः॥

अस्थाद्द्यौरस्थात्पृथिव्यस्थाद्विश्वमिदं जगत्।
आस्थाने पर्वता अस्थु स्थाम्न्यश्वाँ अतिष्ठिपम् ॥१॥
य उदानट् परायणं य उदानण्न्यायनम्।
आवर्तनं निवर्तनं यो गोपा अपि तं हुवे ॥२॥
जातवेदो नि वर्तय शतं ते सन्त्वावृतः।
सहस्रं त उपावृतस्ताभिर्नः पुनरा कृधि ॥३॥

अस्थात्। द्यौः। अस्थात्। पृथिवी। अस्थात्। विश्वम्। इदम्। जगत्।
आऽस्थाने। पर्वताः। अस्थुः। स्थाम्नि। अश्वान्। अतिष्ठिपम्॥ १॥
यः। उत्ऽआनट्। पराऽअयनम्। यः। उत्ऽआनट्। निऽअयनम्।
आऽवर्तनम्। निऽवर्तनम्। यः। गोपाः। अपि। तम्। हुवे॥ २॥
जातऽवेदः। नि। वर्तय। शतम्। ते। सन्तु। आऽवृतः।
सहस्रम्। ते। उपऽआवृतः। ताभिः। नः। पुनः। आ। कृधि॥ ३॥

VI.76.3 Whoever knows the fuel of this (fire-divine) piled up by a heroic prince - he never seats his foot on a dangerous spot that may lead to death.

VI.76.4 Those, who surround him, are unable to kill him; he does not go down before the lurking foes - he the heroic prince, who invokes the name of the fire-divine (adorable Lord) for the length of life.

Jātavedāḥ

VI.77.1 The sky stands firm (asthād); the earth stands firm; all this living world stands firm. The mountains stand firm in their proper place. I have made the swift-moving senses stand still in their stall.

VI.77.2 Who controls the ascending up, who controls the descent (descending) downwards, who controls coming and going back - Him, the protector of earth, I invoke.

VI.77.3 O knower of all, may you turn back. May there be a hundred of your coming and a thousand of your going back. With them, may you restore us to prosperity again.

(७८) अष्टसप्ततितमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोश्चन्द्रमाः, (३) तृतीयायाश्च त्वष्टा देवते । अनुष्टुप् छन्दः ॥

तेन भूतेन हविषायमा प्यायतां पुनः ।
जायां याम‌स्मा आवाक्षुस्तां रसेनाभि वर्धताम् ॥१॥
अभि वर्धतां पयसाभि राष्ट्रेण वर्धताम् ।
रय्या सहस्रवर्चसेमौ स्तामनुपक्षितौ ॥२॥
त्वष्टा जायामजनयत्त्वष्टास्यै त्वां पतिम् ।
त्वष्टा सहस्रमायूंषि दीर्घमायुः कृणोतु वाम् ॥३॥

तेन । भूतेन । हविषा । अयम् । आ । प्यायताम् । पुनः । जायाम् ।
याम् । अस्मै । आऽअवाक्षुः । ताम् । रसेन । अभि । वर्धताम् ॥ १ ॥
अभि । वर्धताम । पयसा । अभि । राष्ट्रेण । वर्धताम् ।
रय्या । सहस्रऽवर्चसा । इमौ । स्ताम् । अनुपऽक्षितौ ॥ २ ॥
त्वष्टा । जायाम् । अजनयत् । त्वष्टा । अस्यै । त्वाम् । पतिम् ।
त्वष्टा । सहस्रम् । आयूंषि । दीर्घम् । आयुः । कृणोतु । वाम् ॥ ३ ॥

(७९.) एकोनाशीतितमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । संस्फानो देवता । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोर्गायत्री, (३) तृतीयायाश्च त्रिपदा प्राजापत्या जगती छन्दसी ॥

अयं नो नभसस्पतिः संस्फानो अभि रक्षतु । असमातिं गृहेषु नः ॥१॥
त्वं नो नभसस्पत ऊर्जं गृहेषु धारय । आ पुष्टमेत्वा वसु ॥२॥
देव संस्फान सहस्रापोषस्येशिषे ।
तस्य नो रास्व तस्य नो धेहि तस्य ते भक्तिवांसः स्याम ॥३॥

अयम् । नः । नभसः । पतिः । सम्ऽस्फानः । अभि । रक्षतु । असमातिम् । गृहेषु । नः ।
त्वम् । नः । नभसः । पते । ऊर्जम् । गृहेषु । धारय ।
आ । पुष्टम् । एतु । आ । वसु ॥ २ ॥
देव । सम्ऽस्फान । सहस्रऽपोषस्य । ईशिषे । तस्य । नः । रास्व ।
तस्य । नः । धेहि । तस्य । ते । भक्तिऽवांसः । स्याम ॥ ३ ॥

Candramāḥ

VI.78.1 With that sumptuous sacrificial offering, may this man thrive again. May he enrich with happiness the bride, whom they have brought for him.

VI.78.2 May he prosper with milk; may he prosper with princely power. May both these be exhaustless in riches with thousands of splendours.

Tvaṣṭṛ

VI.78.3 The universal architect has made the wife; the universal architect has created you to be her husband. May the universal architect bless you both with a long life, with a thousand lives.

Saṁsphānam

VI.79.1 May this lord of clouds, grower of food-grains, protect well the unmeasurable wealth in our homes.

VI.79.2 O lord of clouds, may you maintain vigour (food-grains) in our homes. May the nourishment come to us and also the wealth.

VI.79.3 O Lord, grower of food-grains, you are master of a thousand nourishments. May you grant those to us. May you keep those with us. May we become sharers of that wealth of yours.

(८०) अशीतितमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । चन्द्रमा देवता । (१) प्रथमर्चो भुरिगनुष्टुप्, (२) द्वितीयाया अनुष्टुप्, (३) तृतीयायाश्च प्रस्तारपङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

अन्तरिक्षेण पतति विश्वा भूतावचाकशत् ।
शुनो दिव्यस्य यन्महस्तेना ते हविषा विधेम ॥१॥
ये त्रयः कालकाञ्जा दिवि देवा इव श्रिताः ।
तान्त्सर्वानह्व ऊतयेस्मा अरिष्टतातये ॥२॥
अप्सु ते जन्म दिवि ते सधस्थं समुद्रे अन्तर्महिमा ते पृथिव्याम् ।
शुनो दिव्यस्य यन्महस्तेना ते हविषा विधेम ॥३॥

अन्तरिक्षेण । पतति । विश्वा । भूता । अवऽचाकशत् ।
शुनः । दिव्यस्य । यत् । महः । तेन । ते । हविषा । विधेम ॥ १ ॥
ये । त्रयः । कालकाञ्जाः । दिवि । देवाःऽइव । श्रिताः ।
तान् । सर्वान् । अह्वे । ऊतये । अस्मै । अरिष्टऽतातये ॥ २ ॥
अप्ऽसु । ते । जन्म । दिवि । ते । सधऽस्थम् । समुद्रे । अन्तः । महिमा । ते । पृथिव्याम् ।
शुनः । दिव्यस्य । यत् । महः । तेन । ते । हविषा । विधेम ॥ ३ ॥

(८१) एकाशीतितमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । मन्त्रोक्ता आदित्यो वा देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

यन्तासि यच्छसे हस्तावप रक्षांसि सेधसि ।
प्रजां धनं च गृह्णानः परिहस्तो अभूदयम् ॥१॥
परिहस्त वि धारय योनिं गर्भाय धातवे ।
मर्यादे पुत्रमा धेहि तं त्वमा गमयागमे ॥२॥
यं परिहस्तमबिभरदितिः पुत्रकाम्या ।
त्वष्टा तमस्या आ बध्नाद्यथा पुत्रं जनादिति ॥३॥

यन्ता । असि । यच्छसे । हस्तौ । अप । रक्षांसि । सेधसि ।
प्रऽजाम् । धनम् । च । गृह्णानः । परिऽहस्तः । अभूत् । अयम् ॥ १ ॥
परिऽहस्त । वि । धारय । योनिम् । गर्भाय । धातवे । मर्यादे ।
पुत्रम् । आ । धेहि । तम् । त्वम् । आ । गमय । आऽगमे ॥ २ ॥
यम् । परिऽहस्तम् । अबिभः । अदितिः । पुत्रऽकाम्या । त्वष्टा ।
तम् । अस्यै । आ । बध्नात् । यथा । पुत्रम् । जनात् । इति ॥ ३ ॥

Candramāḥ : Moon

VI.80.1 He flies through the midspace watching over all the beings. What greatness (mahas) of (the) heavenly hound is there, with that oblation we adore you.

VI.80.2 The three kālakāñjas (time-indicators), that stay in the sky like the bounties of Nature, all of them we invoke for protection and secure this man from harm.

VI.80.3 In waters is your birth, in the sky is your abode; in the ocean and on the earth is your majesty. What greatness or mahimā (mahas) of (the) your heavenly hound is there, with that oblation we adore you.

Ādityaḥ : the son of Aditi

VI.81.1 You are the controller. You keep both the hands under control. You drive injurious germs away. This bangle (parihasta) has been the receiver (bringer; harbinger) of progeny and wealth. (Parihasta= an ornament for wrist)

VI.81.2 O bangle, keep the womb in proper condition for holding the embryo. O wife, may you conceive a desired son and bring him forth in due course.

VI.81.3 The bangle, which was worn by aditi (the earth) with the desire of having a son - the universal architect has put the same on this woman, so that she may bear a son

(८२) द्व्यशीतितमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य भग ऋषिः । इन्द्रो देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

आगच्छ॑त आग॑तस्य॒ नाम॑ गृह्णाम्याय॒तः ।
इन्द्र॑स्य वृत्र॒घ्नो व॑न्वे वास॒वस्य॑ श॒तक्र॑तोः ॥१॥
येन॑ सू॒र्यां सावि॒त्रीम॒श्विनो॒हतुः॑ प॒था ।
तेन॒ माम॑ब्रवी॒द्भगो॑ जा॒यामा व॑हता॒दिति॑ ॥२॥
यस्ते॑ऽङ्कु॒शो व॑सु॒दानो॑ बृ॒हन्नि॑न्द्र हि॒र॒ण्यय॑ः ।
तेना॑ जनीय॒ते जा॒यां मह्यं॑ धेहि शचीपते ॥३॥

आ॒ऽगच्छ॑तः । आऽग॑तस्य । नाम॑ । गृ॒ह्णा॒मि॒ । आ॒ऽय॒तः ।
इन्द्र॑स्य । वृ॒त्र॒ऽघ्नः । व॒न्वे॒ । वा॒स॒वस्य॑ । श॒तऽक्र॑तोः ॥ १ ॥
येन॑ । सू॒र्याम् । सा॒वि॒त्रीम् । अ॒श्विना॑ । ऊ॒हतुः॑ । प॒था ।
तेन॑ । माम् । अ॒ब्र॒वी॒त् । भगः॑ । जा॒याम् । आ । व॒ह॒ता॒त् । इति॑ ॥ २ ॥
यः । ते॒ । अ॒ङ्कु॒शः । व॒सु॒ऽदानः॑ । बृ॒हन् । इ॒न्द्र॒ । हि॒र॒ण्ययः॑ ।
तेन॑ । ज॒नि॒ऽय॒ते । जा॒याम् । मह्य॑म् । धे॒हि॒ । श॒ची॒ऽप॒ते॒ ॥ ३ ॥

(८३) त्र्यशीतितमं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्याङ्गिरा ऋषिः । मन्त्रोक्ता देवताः । (१-३) प्रथमादितृचस्यानुष्टुप्, (४) चतुर्थ्या ऋचश्चैकावसाना द्विपदा निचृदार्च्यनुष्टुप् छन्दसी ॥

अप॑चितः॒ प्र प॑तत सु॒पर्णो॑ व॑स॒तेरि॑व ।
सूर्यः॑ कृणोतु भेष॒जं च॒न्द्रमा॒ वोपो॑च्छतु ॥१॥
एन्येका॒ श्येन्येका॑ कृष्णैका॒ रोहि॑णी॒ द्वे ।
सर्वा॑सामग्रभं॒ नामावी॑रघ्नी॒रपे॑तन ॥२॥

अप॑ऽचितः । प्र । प॒त॒त । सु॒ऽप॒र्णः । व॒स॒तेःऽइ॑व । सूर्यः॑ । कृ॒णोतु ।
भे॒ष॒जम् । च॒न्द्रमाः॑ । व॒ः । अप॑ । उ॒च्छ॒तु ॥ १ ॥
एनी॑ । एका॑ । श्येनी॑ । एका॑ । कृ॒ष्णा । एका॑ । रोहि॑णी॒ इति॑ । द्वे इति॑ । सर्वा॑साम् ।
अ॒ग्र॒भ॒म् । नाम॑ । अवी॑रऽघ्नीः । अप॑ । इ॒त॒न ॥ २ ॥

Indraḥ

VI.82.1 I call out the name of the resplendent one, the slayer of nescience, the lord of wealth, and performer of a hundred selfless deeds (śatakratu) - who is arriving, has come and is approaching near. I like him.

VI.82.2 The Lord of good fortune has spoken to me; bring a wife by the same path, by which the twins divine have brought the maiden of marriageable age, the daughter of the impeller (house-holder).

VI.82.3 O resplendent Lord, with your great golden hook, which is bestower of wealth, may you bestow a wife on me, who seek a wife, O master of good action (śacīpati).

Sūrya etc. (the Sun)

VI.83.1 O malignant tumour (eruptious) (apacit), may you fly away like an eagle from its nest. May the sun provide a remedy and the moon dislodge you.

VI.83.2 One is spotted; one is white; one is black; and two are reddish. I have pronounced the names of all of you. May you go away, without injuring our heroes.

अ॒सूति॑का रामाय॒ण्य॑प॒चित्प्र प॑तिष्यति ।
ग्लौरि॒तः प्र प॑तिष्यति॒ स ग॑लु॒न्तो न॑शिष्यति ॥३॥
वी॒हि स्वामाहु॑तिं जुषा॒णो मन॑सा॒ स्वाहा॒ मन॑सा॒ यदि॒दं जु॒होमि॑ ॥४॥

अ॒सूति॑का । रा॒मा॒य॒णी । अ॒प॒ऽचित् । प्र । प॒ति॒ष्य॒ति॒ ।
ग्लौः । इ॒तः । प्र । प॒ति॒ष्य॒ति॒ । सः । ग॒लु॒न्तः । न॒शि॒ष्य॒ति॒ ॥ ३ ॥
वी॒हि । स्वाम् । आऽहु॑तिम् । जु॒षा॒णः । मन॑सा । स्वाहा॑ । मन॑सा । यत् । इ॒दम् । जु॒होमि॑ ॥४॥

(८४) चतुरशीतितमं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्याङ्गिरा ऋषिः । निर्ऋतिर्देवता । (१) प्रथमर्चो भुरिग्जगती, (२) द्वितीयायास्त्रिपदार्षी बृहती, (३) तृतीयाया जगती, (४) चतुर्थ्याश्च भुरिक्त्रिष्टुप् छन्दांसि ।

यस्या॑स्त आ॒सनि॑ घो॒रे जु॒होम्ये॒षां ब॒द्धाना॑मव॒सर्ज॑नाय॒ कम् ।
भूमि॒रिति॑ त्वाभि॒प्रम॑न्वते॒ जना॒ निर्ऋ॑ति॒रिति॑ त्वा॒हं परि॑ वेद स॒र्वतः॑ ॥१॥
भूते॑ ह॒विष्म॑ती भवै॒ष ते॑ भा॒गो यो अ॒स्मासु॑ ।
मु॒ञ्चेमान॒मूनेन॑सः॒ स्वाहा॑ ॥२॥
एवो॒ ष्व१॒॑स्मन्निर्ऋते॒ऽने॒हा त्वम॑य॒स्मया॒न्वि चृ॑ता बन्धपा॒शान् ।
य॒मो मह्यं॒ पुन॒रित्त्वां द॑दाति॒ तस्मै॑ य॒माय॒ नमो॑ अस्तु मृ॒त्यवे॑ ॥३॥
अ॒य॒स्मये॑ द्रुप॒दे बे॑धिष इ॒हाभिहि॑तो मृ॒त्युभि॒र्ये स॒हस्र॑म् ।
य॒मेन॒ त्वं पि॒तृभिः॑ संविदा॒न उ॑त्त॒मं नाक॒मधि॑ रोहये॒मम् ॥४॥

यस्याः॑ । ते॒ । आ॒सनि॑ । घो॒रे । जु॒होमि॑ । ए॒षाम् । ब॒द्धाना॑म् । अ॒व॒ऽसर्ज॑नाय । कम् । भूमिः॑ ।
इति॑ । त्वा॒ । अ॒भि॒ऽप्रम॑न्वते । जनाः॑ । निःऽऋ॑तिः । इति॑ । त्वा॒ । अ॒हम् । परि॑ । वे॒द॒ । स॒र्वतः॑ ॥ १ ॥
भूते॑ । ह॒विष्म॑ती । भ॒व॒ । ए॒षः । ते॒ । भा॒गः । यः । अ॒स्मासु॑ ।
मु॒ञ्च । इ॒मान् । अ॒मून् । एन॑सः । स्वाहा॑ ॥ २ ॥
ए॒वो इति॑ । सु । अ॒स्मत् । नि॒ःऽऋ॒ते॒ । अ॒ने॒हा । त्वम् । अ॒य॒स्मया॑न् । वि । चृ॒त॒ । ब॒न्ध॒ऽपा॒शान् ।
य॒मः । मह्य॑म् । पुनः॑ । इत् । त्वाम् । द॒दा॒ति॒ । तस्मै॑ । य॒माय॑ । नमः॑ । अ॒स्तु॒ । मृ॒त्यवे॑ ॥ ३ ॥
अ॒य॒स्मये॑ । द्रु॒ऽप॒दे । बे॒धि॒षे॒ । इ॒ह । अ॒भिऽहि॑तः । मृ॒त्युभिः॑ । ये । स॒हस्र॑म् ।
य॒मेन॑ । त्वम् । पि॒तृऽभिः॑ । स॒म्ऽवि॒दा॒नः । उ॒त्ऽत॒मम् । नाक॑म् । अधि॑ । रो॒ह॒य॒ । इ॒मम् ॥४॥

VI.83.3 The malignant tumour, rooted in the veins, will fly away without producing another. The sceptic one will fly away and that morbid one will also vanish.

VI.83.4 O disease, may you flee away, heartily enjoying the oblation offered to you, which I heartily offer. Svāhā.

Nir-ṛti (Perdition)

VI.84.1 O you, in whose horrible mouth I sacrifice my happiness for the release of these bound ones - people consider you to be the earth but I know you thoroughly to be the distress (perdition) (Nir-ṛti).

VI.84.2 O (distress) present everywhere, may you accept our oblations. This is your share, which is within us. May you release these as well as those from the (bonds of) sin.

VI.84.3 O distress (perdition), not obstructing us, do loosen the iron-fetters (aṇkuśa), that bind us fast. The controller (death) verily gives, O man, back to me. Our homage be to that controller, the death. (Also Ṛg. VI.63.2)

VI.84.4 May you bind a man to the iron-peg, then in this world, he stays surrounded with deaths, which are thosands, (O distress divine); may you, in accord with the controller and the elders, raise this man to the highest sorrowless worlds. (Also see Av. VI.63.3)

(८५) पञ्चाशीतितमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । वनस्पतिर्देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

वरणो वारयाता अयं देवो वनस्पतिः ।
यक्ष्मो यो अस्मिन्नाविष्टस्तमु देवा अवीवरन् ॥१॥
इन्द्रस्य वर्चसा वयं मित्रस्य वरुणस्य च ।
देवानां सर्वेषां वाचा यक्ष्मं ते वारयामहे ॥२॥
यथा वृत्र इमा आपस्तस्तम्भ विश्वधा यतीः ।
एवा ते अग्निना यक्ष्मं वैश्वानरेण वारये ॥३॥

वरणः । वारयातै । अयम् । देवः । वनस्पतिः ।
यक्ष्मः । यः । अस्मिन् । आऽविष्टः । तम् । ऊं इति । देवाः । अवीवरन् ॥ १ ॥
इन्द्रस्य । वर्चसा । वयम् । मित्रस्य । वरुणस्य । च ।
देवानाम् । सर्वेषाम् । वाचा । यक्ष्मम् । ते । वारयामहे ॥ २ ॥
यथा । वृत्रः । इमाः । आपः । तस्तम्भ । विश्वधा । यतीः ।
एव । ते । अग्निना । यक्ष्मम् । वैश्वानरेण । वारये ॥ ३ ॥

(८६) षडशीतितमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । एकवृषो देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

वृषेन्द्रस्य वृषा दिवो वृषा पृथिव्या अयम् ।
वृषा विश्वस्य भूतस्य त्वमेकवृषो भव ॥१॥
समुद्र ईशे स्रवतामग्निः पृथिव्या वशी ।
चन्द्रमा नक्षत्राणामीशे त्वमेकवृषो भव ॥२॥
सम्राडस्यसुराणां ककुन्मनुष्याणाम् ।
देवानामर्धभागसि त्वमेकवृषो भव ॥३॥

वृषा । इन्द्रस्य । वृषा । दिवः । वृषा । पृथिव्याः । अयम् ।
वृषा । विश्वस्य । भूतस्य । त्वम् । एकऽवृषः । भव ॥ १ ॥
समुद्रः । ईशे । स्रवताम् । अग्निः । पृथिव्याः । वशी ।
चन्द्रमाः । नक्षत्राणाम् । ईशे । त्वम् । एकऽवृषः । भव ॥ २ ॥
सम्ऽराट् । असि । असुराणाम् । ककुत् । मनुष्याणाम् ।
देवानाम् । अर्धऽभाक् । असि । त्वम् । एकऽवृषः । भव ॥ ३ ॥

Vanaspatiḥ : A herb

VI.85.1 This divine fast-tree Varana (Varuṇa; Creataeva roxburghii) is a preventive remedy. May the enlightened ones cure the consumption that has entered this man.

VI.85.2 By the command of the replendent Lord, of the friendly Lord, of the venerable Lord, and with the speech of all the enlightend ones, we ward off your wasting disease.

VI.85.3 Just as the coverer (vṛtra) stopped and stilled these waters, nourisher of all, so with the fire, the benefactor of all men, I ward off your wasting disease.

Eka - vṛṣaḥ

VI.86.1 This man is the power (vṛṣā) of the resplendent Lord, the power of the heaven, the power of the earth, the power of all the beings. May you be the one and only powerful lord.

VI.86.2 The ocean is the lord of the streams, the fire has the sway over land; the moon is lord of the stars. May you be the one and only powerful lord.

VI.86.3 You are the sovereign of the life-enjoyers and apex of men; you are the part-sharer of the enlightened ones. May you be the one and only powerful lord.

(८७) सप्ताशीतितमं सूक्तम्

(१–३) तृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । ध्रुवो देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

आ त्वाहार्षमन्तरभूर्ध्रुवस्तिष्ठाविचाचलत् ।
विशस्त्वा सर्वा वाञ्छन्तु मा त्वद्राष्ट्रमधि भ्रशत् ॥१॥
इहैवैधि माप च्योष्ठाः पर्वत इवाविचाचलत् ।
इन्द्रेहैव ध्रुवस्तिष्ठेह राष्ट्रमु धारय ॥२॥
इन्द्र एतमदीधरद्ध्रुवं ध्रुवेण हविषा ।
तस्मै सोमो अधि ब्रवदयं च ब्रह्मणस्पतिः ॥३॥

आ । त्वा । अहार्षम् । अन्तः । अभूः । ध्रुवः । तिष्ठ । अविऽचाचलत् ।
विशः । त्वा । सर्वाः । वाञ्छन्तु । मा । त्वत् । राष्ट्रम् । अधि । भ्रशत् ॥ १ ॥
इह । एव । एधि । मा । अप । च्योष्ठाः । पर्वतःऽइव । अविऽचाचलत् ।
इन्द्रःऽइव । इह । ध्रुवः । तिष्ठ । इह । राष्ट्रम् । ऊं इति । धारय ॥ २ ॥
इन्द्रः । एतम् । अदीधरत् । ध्रुवम् । ध्रुवेण । हविषा ।
तस्मै । सोमः । अधि । ब्रवत् । अयम् । च । ब्रह्मणः । पतिः ॥ ३ ॥

(८८) अष्टाशीतितमं सूक्तम्

(१–३) तृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । ध्रुवो देवता । (१–२) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोरनुष्टुप्, (३) तृतीयायाश्च त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

ध्रुवा द्यौर्ध्रुवा पृथिवी ध्रुवं विश्वमिदं जगत् ।
ध्रुवासः पर्वता इमे ध्रुवो राजा विशामयम् ॥१॥
ध्रुवं ते राजा वरुणो ध्रुवं देवो बृहस्पतिः ।
ध्रुवं त इन्द्रश्चाग्निश्च राष्ट्रं धारयतां ध्रुवम् ॥२॥
ध्रुवोच्युतः प्र मृणीहि शत्रूञ्छत्रूयतोधरान्पादयस्व ।
सर्वा दिशः संमनसः सध्रीचीर्ध्रुवाय ते समितिः कल्पतामिह ॥३॥

ध्रुवा । द्यौः । ध्रुवा । पृथिवी । ध्रुवम् । विश्वम् । इदम् । जगत् ।
ध्रुवासः । पर्वताः । इमे । ध्रुवः । राजा । विशाम् । अयम् ॥ १ ॥
ध्रुवम् । ते । राजा । वरुणः । ध्रुवम् । देवः । बृहस्पतिः ।
ध्रुवम् । ते । इन्द्रः । च । अग्निः । च । राष्ट्रम् । धारयताम् । ध्रुवम् ॥ २ ॥
ध्रुवः । अच्युतः । प्र । मृणीहि । शत्रून् । शत्रुऽयतः । अधरान् । पादयस्व । सर्वाः ।
दिशः । समऽमनसः । सध्रीचीः । ध्रुवाय । ते । समऽइतिः । कल्पताम् । इह ॥ ३ ॥

Dhruvaḥ

VI.87.1 O king, I have brought you here. Now you have entered inside. May you remain here firm and unremovable. May all the subjects be like you. May Your kingship never fail. (Also Yv. XII.11)

VI.87.2 Remain ever here. Do not be removed. Stay here seadfast just like the resplendent Lord and sustain here the kingdom.

VI.87.3 The resplendent Lord sustains him steady with unfailing offerings (supplies). May the blissful Lord and the Lord supreme bless and favour him.

Dhruvaḥ : Firm

VI.88.1 The sky is firm (dhruva); the earth is firm; and all this living world is firm. These mountains are firm and firm is this king of the people.

VI.88.2 May the sovereign venerable Lord be firm for you and the victorious (devaḥ) Lord supreme (Bṛhaspati) for you be firm. May the resplendent Lord and the adorable Lord keep your kingdom firm.

VI.88.3 Firm and unshaken slay your enemies. Put them down who behave like enemies. May all the regions be like-minded and accordant to you. May the war-council (assembly) enable you to remain firmly here.

(८९) एकोनवतितमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । मन्त्रोक्ता देवताः । अनुष्टुप् छन्दः ॥

इदं यत्प्रेण्यः शिरो दत्तं सोमेन वृष्ण्यम् ।
ततः परि प्रजातेन हार्दिं ते शोचयामसि ॥१॥
शोचयामसि ते हार्दिं शोचयामसि ते मनः ।
वातं धूम इव सध्र्य१ङ् मामेवान्वेतु ते मनः ॥२॥
मह्यं त्वा मित्रावरुणौ मह्यं देवी सरस्वती ।
मह्यं त्वा मध्यं भूम्या उभावन्तौ समस्यताम् ॥३॥

इदम् । यत् । प्रेण्यः । शिरः । दत्तम् । सोमेन । वृष्ण्यम् ।
ततः । परि । प्रऽजातेन । हार्दिम् । ते । शोचयामसि ॥ १ ॥
शोचयामसि । ते । हार्दिम् । शोचयामसि । ते । मनः ।
वातम् । धूमःऽइव । सध्र्यङ् । माम् । एव । अनु । एतु । ते । मनः ॥२॥
मह्यम् । त्वा । मित्रावरुणौ । मह्यम् । देवी । सरस्वती ।
मह्यम् । त्वा । मध्यम् । भूम्याः । उभौ । अन्तौ । सम् । अस्यताम् ॥ ३ ॥

(९०) नवतितमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । रुद्रो देवता । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोरनुष्टुप्, (३) तृतीयायाश्चार्षी भुरिगुष्णिक् छन्दसी ॥

यां ते रुद्र इषुमास्यदङ्गेभ्यो हृदयाय च ।
इदं तामद्य त्वद्वयं विषूचीं वि वृहामसि ॥१॥
यास्ते शतं धमनयोऽङ्गान्यनु विष्ठिताः ।
तासां ते सर्वासां वयं निर्विषाणि ह्वयामसि ॥२॥
नमस्ते रुद्रास्यते नमः प्रतिहितायै ।
नमो विसृज्यमानायै नमो निपतितायै ॥३॥

याम् । ते । रुद्रः । इषुम् । आस्यत् । अङ्गेभ्यः । हृदयाय । च ।
इदम् । ताम् । अद्य । त्वत् । वयम् । विषूचीम् । वि । वृहामसि ॥ १ ॥
याः । ते । शतम् । धमनयः । अङ्गानि । अनु । विऽस्थिताः ।
तासाम् । ते । सर्वासाम् । वयम् । निः । विषाणि । ह्वयामसि ॥ २ ॥
नमः । ते । रुद्र । अस्यते । नमः । प्रतिऽहितायै ।
नमः । विऽसृज्यमानायै । नमः । निऽपतितायै ॥ ३ ॥

As in the verses

VI.89.1 This is the invigorating head of the winner of love, which Soma, the medicinal herb, has bestowed with the vigour born out of it, we incite desire in your heart.

VI.89.2 W‿ incite your heart, we incite your mind. May your mind follow me straight, as smoke follows the wind.

VI.89.3 May the Lord friendly and venerable give you to me; may the divine speech may give you to me. May the middle and both the ends of the earth unite you with me.

Rudraḥ

VI.90.1 The arrow, which the terrible punisher has shot at your limbs and at your heart, that we now draw backward from you.

VI.90.2 The hundreds arteries, that lie within your limbs, from all of them we draw the poison out.

VI.90.3 O terrible punisher, homage be to you when shooting; homage be to the arrow aimed at; homage be to the arrow leaving the bow-string; homage be to the arrow hitting (the target).

(९१) एकनवतितमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य भृग्वङ्गिरा ऋषिः । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोर्यक्ष्मनाशनम्,
(३) तृतीयायाश्च आपो देवताः । अनुष्टुप् छन्दः ॥

इमं यवमष्टायोगैः षड्योगेभिरचर्कृषुः ।
तेना ते तन्वो३ रपोऽपाचीनमप व्यये ॥१॥
न्य१ग्वातो वाति न्यक्तपति सूर्यः ।
नीचीनमघ्न्या दुहे न्यग्भवतु ते रपः ॥२॥
आप इद्वा उ भेषजीरापो अमीवचातनीः ।
आपो विश्वस्य भेषजीस्तास्ते कृण्वन्तु भेषजम् ॥३॥

इमम् । यवम् । अष्टाऽयोगैः । षट्ऽयोगेभिः । अचर्कृषुः ।
तेन । ते । तन्वः । रपः । अपाचीनम् । अप । व्यये ॥ १ ॥
न्यक् । वातः । वाति । न्यक् । तपति । सूर्यः ।
नीचीनम् । अघ्न्या । दुहे । न्यक् । भवतु । ते । रपः ॥ २ ॥
आपः । इत् । वै । ऊं इति । भेषजीः । आपः । अमीवऽचातनीः ।
आपः । विश्वस्य । भेषजीः । ताः । ते । कृण्वन्तु । भेषजम् ॥ ३ ॥

(९२) द्विनवतितमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । वाजी देवता । (१) प्रथमर्चो जगती,
(२-३) द्वितीयातृतीययोश्च त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

वातरंहा भव वाजिन्युज्यमान इन्द्रस्य याहि प्रसवे मनोजवाः ।
युञ्जन्तु त्वा मरुतो विश्ववेदस आ ते त्वष्टा पत्सु जवं दधातु ॥१॥
जवस्ते अर्वन्निहितो गुहा यः श्येने वात उत योऽचरत्परीत्तः ।
तेन त्वं वाजिन्बलवान्बलेनाजिं जय समने पारयिष्णुः ॥२॥
तनूष्टे वाजिन्तन्वं१ नयन्ती वाममस्मभ्यं धावतु शर्म तुभ्यम् ।
अह्रुतो महो धरुणाय देवो दिवीव ज्योतिः स्वमा मिमीयात् ॥३॥

वातऽरंहाः । भव । वाजिन् । युज्यमानः । इन्द्रस्य । याहि । प्रऽसवे । मनःऽजवाः ।
युञ्जन्तु । त्वा । मरुतः । विश्वऽवेदसः । आ । ते । त्वष्टा । पत्ऽसु । जवम् । दधातु ॥१॥
जवः । ते । अर्वन् । निऽहितः । गुहा । यः । श्येने । वाते । उत । यः । अचरत् ।
परीत्तः । तेन । त्वम् । वाजिन् । बलऽवान् । बलेन । आजिम् । जय । समने । पारयिष्णुः ॥
तनूः । ते । वाजिन् । तन्वम् । नयन्ती । वामम् । अस्मभ्यम् । धावतु । शर्म । तुभ्यम् ।
अह्रुतः । महः । धरुणाय । देवः । दिविऽइव । ज्योतिः । स्वम् । आ । मिमीयात् ॥

Eradication of Yakṣma or disease

VI.91.1 This barley, they have treated with a mixture of eight remedies (aṣṭā yogaiḥ), with a mixture of six remedies (ṣaḍayogebhiḥ). With this, I expel the disease from your body downwards.

VI.91.2 The wind blows downwards; downwards shines the sun; downwards the cow is milked; may your disease be expelled downwards.

Āpaḥ : Waters

VI.91.3 The waters certainly have the remedial properties; the waters are dispeller of disease. The waters cure all maladies; may they be the remedy for you.

Vājin (steed)

VI.92.1 O vājin, the steed, may you be as swift as wind, after having been harnessed (yuj), please go in Indra's impulse (prasava), with quickness of the mind. May the maruts (cloud-bearing winds) harness you. May the Supreme Architect, Tvaṣṭṛ, provide speed to your feet. (Also Yv. IX.8)

VI.92.2 O courser, speed has been put in your feet in secrecy, comparable to the speed of a hawk or of the wind. May you become strong with the strength; may your entire race be strong; may you rescue us during our struggles and strifes. (Also Yv. IX.9)

VI.92.3 O speedy courser, may your body, carrying the body (of the rider), being wealth for us and comfort for you. May the great simple-hearted Lord, make His light shine for the sustenance (of the world), like the light of the sky. (Also Ṛg. X.56.1)

(९३) त्रिनवतितमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य शन्तातिर्ऋषिः । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचो रुद्रः, (३) तृतीयायाश्च विश्वे देवा देवताः । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

यमो मृत्युरघमारो निर्ऋथो बभ्रुः शर्वोऽस्ता नीलशिखण्डः ।
देवजनाः सेनयोत्तस्थिवांसस्ते अस्माकं परि वृञ्जन्तु वीरान् ॥१॥
मनसा होमैर्हरसा घृतेन शर्वायास्त्र उत राज्ञे भवाय ।
नमस्येभ्यो नम एभ्यः कृणोम्यन्यत्रास्मदघविषा नयन्तु ॥२॥
त्रायध्वं नो अघविषाभ्यो वधाद्विश्वे देवा मरुतो विश्ववेदसः ।
अग्नीषोमा वरुणः पूतदक्षा वातापर्जन्ययोः सुमतौ स्याम ॥३॥

यमः । मृत्युः । अघऽमारः । निःऽऋथः । बभ्रुः । शर्वः । अस्ता । नीलऽशिखण्डः ।
देवऽजनाः । सेनया । उत्तस्थिऽवांसः । ते । अस्माकम् । परि । वृञ्जन्तु । वीरान् ॥१॥
मनसा । होमैः । हरसा । घृतेन । शर्वाय । अस्त्रे । उत । राज्ञे । भवाय । नमस्येभ्यः ।
नमः । एभ्यः । कृणोमि । अन्यत्र । अस्मत् । अघऽविषाः । नयन्तु ॥ २ ॥
त्रायध्वम् । नः । अघऽविषाभ्यः । वधात् । विश्वे । देवाः । मरुतः । विश्वऽवेदसः ।
अग्नीषोमा । वरुणः । पूतऽदक्षाः । वातापर्जन्ययोः । सुऽमतौ । स्याम ॥ ३ ॥

(९४) चतुर्नवतितमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वाङ्गिरा ऋषिः । सरस्वती देवता । (१, ३) प्रथमातृतीययोर्ऋचोरनुष्टुप्, (२) द्वितीयायाश्च विराड्जगती छन्दसी ॥

सं वो मनांसि सं व्रता समाकूतीर्नमामसि ।
अमी ये विव्रता स्थन तान्वः सं नमयामसि ॥१॥
अहं गृभ्णामि मनसा मनांसि मम चित्तमनु चित्तेभिरेत ।
मम वशेषु हृदयानि वः कृणोमि मम यातमनुवर्त्मान एत ॥२॥
ओते मे द्यावापृथिवी ओता देवी सरस्वती ।
ओतौ म इन्द्रश्चाग्निश्चर्ध्यास्मेदं सरस्वति ॥३॥

सम् । वः । मनांसि । सम् । व्रता । सम् । आऽकूतिः । नमामसि ।
अमी इति । ये । विऽव्रताः । स्थन । तान् । वः । सम् । नमयामसि ॥ १ ॥
अहम् । गृभ्णामि । मनसा । मनांसि । मम । चित्तम् । अनु । चित्तेभिः । आ । इत ।
मम । वशेषु । हृदयानि । वः । कृणोमि । मम । यातम् । अनुऽवर्त्मानः । आ । इत ॥ २ ॥
ओते इत्याऽउते । मे । द्यावापृथिवी इति । आऽउता । देवी । सरस्वती ।
आऽउतौ । मे । इन्द्रः । च । अग्निः । च । ऋध्यास्म । इदम् । सरस्वति ॥ ३ ॥

Yama and Others (see verses)

VI.93.1 The controller, the death, the slayer of sinners, the tormentor, the tawny-coloured, the tearer, the shooter, the blue-crested, and all the enlightened people, having risen up with invading army - may all of them leave our heroes unscathed.

VI.93.2 To the tearer and the shooter, and to their great promising (bhava) king, worthy of homage. I pay my homage to them all with thought, with offerings and with purified butter. May they turn the poisonous sinners (agha-viṣā) away from us.

VI.93.3 All the enlightened ones, brave soldiers knowing all, the Lord adorable and venerable, and the venerable Lord skilled in purifying, may they protect us from poisonous sinners and from murder (vadhād). May we be blessed with favour of the wind and the cloud.

Sarasvatī

VI.94.1 We mould together your minds, together your courses and designs. So far you have been of conflicting courses (vivratā), we make you bend them in harmony.

VI.94.2 I hold your minds with mine; come after my intent; I put your heats in my control. Please come behind me following my foot-prints, the bracks of my movement.

VI.94.3 Heaven and earth have worked in (otau) for me. The divine Sarasvati has worked in for me. Both Indra and Agni pervade through and through in me. O goddess of enlightenment, may we attain all success here. (Also cf.Av. V.23.1).

(९५) पञ्चनवतितमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य भृग्वङ्गिरा ऋषिः । वनस्पतिर्देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

अश्वत्थो देवसदनस्तृतीयस्यामितो दिवि । तत्रामृतस्य चक्षणं देवाः कुष्ठमवन्वत ॥१॥
हिरण्ययी नौरचरद्धिरण्यबन्धना दिवि । तत्रामृतस्य पुष्पं देवाः कुष्ठमवन्वत ॥२॥
गर्भो असि ओषधीनां गर्भो हिमवतामुत । गर्भो विश्वस्य भूतस्येमं मे अगदं कृधि ॥३॥

अश्वत्थः । देवऽसदनः । तृतीयस्याम् । इतः । दिवि ।
तत्र । अमृतस्य । चक्षणम् । देवाः । कुष्ठम् । अवन्वत ॥ १ ॥
हिरण्ययी । नौः । अचरत् । हिरण्यऽबन्धना । दिवि ।
तत्र । अमृतस्य । पुष्पम् । देवाः । कुष्ठम् । अवन्वत ॥ २ ॥
गर्भः । असि । ओषधीनाम् । गर्भः । हिमऽवताम् । उत । गर्भः ।
विश्वस्य । भूतस्य । इमम् । मे । अगदम् । कृधि ॥ ३ ॥

(९६) षण्णवतितमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य भृग्वङ्गिरा ऋषिः । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोर्वनस्पतिः, (३) तृतीयायाश्च सोमो देवते । (१-२) प्रथमाद्वितीययोरनुष्टुप्, (३) तृतीयायाश्च त्रिपदा विराड्गायत्री छन्दसी ॥

या ओषधयः सोमराज्ञीर्बह्वीः शतविचक्षणाः ।
बृहस्पतिप्रसूतास्ता नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥१॥
मुञ्चन्तु मा शपथ्याइदथो वरुण्यादुत ।
अथो यमस्य पड्वीशाद्विश्वस्माद्देवकिल्बिषात् ॥२॥

यच्चक्षुषा मनसा यच्च वाचोपारिम जाग्रतो यत्स्वपन्तः ।
सोमस्तानि स्वधया नः पुनातु ॥३॥

याः । ओषधयः । सोमऽराज्ञीः । बह्वीः । शतऽविचक्षणाः ।
बृहस्पतिऽप्रसूताः । ताः । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ १ ॥
मुञ्चन्तु । मा । शपथ्यात् । अथो इति । वरुण्यात् । उत ।
अथो इति । यमस्य । पड्वीशात् । विश्वस्मात् । देवऽकिल्बिषात् ॥ २ ॥
यत् । चक्षुषा । मनसा । यत् । च । वाचा । उपऽआरिम । जाग्रतः । यत् । स्वपन्तः ।
सोमः । तानि । स्वधया । नः । पुनातु ॥ ३ ॥

Vanaspati : Kuṣṭha herb

VI.95.1 The Aśvattha, the seat of gods in the third heaven from here (devasadana, tṛtīya), there the gods gain a victory over Kuṣṭha or leprosy; the victory is a sight of immortality. (Also see Av. V.4.3)

VI.95.2 A golden ship (hiraṇya mayī), of golden tackle (hiraṇya - bandhanā) roamed about in sky. There gods achieved victory on the Kuṣṭha (leprosy) - a flower of immortality (amṛtasya puṣpam)

VI.95.3 You are the womb of herbs, O kuṣṭha, a child of the snowy mountains, the youngest of all existence. May you be gracious enough to make this man free from disease for me. (cf.Av. V.25.7)

Vanaspatiḥ (herb)

VI.96.1 The herbs which are numerous are of a hundred appearances and among whom the Chief is Soma. May those, impelled (prescribed) by the Lord supreme, free us from the malady.

VI.96.2 May those (herbs) free me from the malady caused by angry words, and also from what is caused by maladjustment of water (varuṇyāt); then from the fetters of the controller (death) and also from all the sins committed against the bounties of Nature.

Soma

VI.96.3 Whether awake or asleep, whatever defect we have acquired through vision, mind or speech, may the blissful Lord (Soma plant) purify that with His power of sustenance.

(९७) सप्तनवतितमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । (१, ३) प्रथमातृतीययोर्ऋचोर्देवाः, (२) द्वितीयायाश्च मित्रावरुणौ देवताः । (१) प्रथमायास्त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयाया जगती, (३) तृतीयायाश्च भुरिक्त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

अभिभूर्यज्ञो अभिभूरग्निरभिभूः सोमो अभिभूरिन्द्रः ।
अभ्य१हं विश्वाः पृतना यथासान्येवा विधेमाग्निहोत्रा इदं हविः ॥१॥
स्वधास्तु मित्रावरुणा विपश्चिता प्रजावत्क्षत्रं मधुनेह पिन्वतम् ।
बाधेथां दूरं निर्ऋतिं पराचैः कृतं चिदेनः प्र मुमुक्तमस्मत् ॥२॥
इमं वीरमनु हर्षध्वमुग्रमिन्द्रं सखायो अनु सं रभध्वम् ।
ग्रामजितं गोजितं वज्रबाहुं जयन्तमज्म प्रमृणन्तमोजसा ॥३॥

अभिऽभूः । यज्ञः । अभिऽभूः । अग्निः । अभिऽभूः । सोमः । अभिऽभूः । इन्द्रः । अभि । अहम् ।
विश्वाः । पृतनाः । यथा । असानि । एव । विधेम । अग्निऽहोत्राः । इदम् । हविः ॥ १ ॥

स्वधा । अस्तु । मित्रावरुणा । विपःऽचिता । प्रजाऽवत् । क्षत्रम् । मधुना । इह । पिन्वतम् ।
बाधेथाम् । दूरम् । निःऽऋतिम् । पराचैः । कृतम् । चित् । एनः । प्र । मुमुक्तम् । अस्मत् ॥ २ ॥
इमम् । वीरम् । अनु । हर्षध्वम् । उग्रम् । इन्द्रम् । सखायः । अनु । सम् । रभध्वम् ।
ग्रामऽजितम् । गोऽजितम् । वज्रऽबाहुम् । जयन्तम् । अज्म । प्रऽमृणन्तम् । ओजसा ॥३॥

(९८) अष्टनवतितमं सूक्तम्

(१-२) तृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । इन्द्रो देवता । (१, ३) प्रथमातृतीययोर्ऋचोस्त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयायाश्च बृहतीगर्भास्तारपङ्क्तिश्छन्दसी ॥

इन्द्रो जयाति न परा जयाता अधिराजो राजसु राजयातै ।
चर्कृत्य ईड्यो वन्द्यश्चोपसद्यो नमस्यो॒ भवेह ॥१॥
त्वमिन्द्राधिराजः श्रवस्युस्त्वं भूरभिभूतिर्जनानाम् ।
त्वं दैवीर्विश इमा वि राजायुष्मत्क्षत्रमजरं ते अस्तु ॥२॥

इन्द्रः । जयाति । न । परा । जयातै । अधिऽराजः । राजऽसु । राजयातै ।
चर्कृत्यः । ईड्यः । वन्द्यः । च । उपऽसद्यः । नमस्यः । भव । इह ॥ १ ॥
त्वम् । इन्द्र । अधिऽराजः । श्रवस्युः । त्वम् । भूः । अभिऽभूतिः । जनानाम् ।
त्वम् । दैवीः । विशः । इमाः । वि । राज । आयुष्मत् । क्षत्रम् । अजरम् । ते । अस्तु ॥२॥

Devāḥ

VI.97.1 The sacrifice is the conqueror; the adorable king is the conqueror; the Soma (the blissful herb) is the conqueror; the resplendent army Chief is the conqueror. We, the invokers of the adorable Lord, offer this oblation, so that I may conquer all the invading hordes.

Mitra - Varuṇa Pair

VI.97.2 O Lord friendly and venerable. O wise, may there be sustenance for us. May you pour on this man princely power with sweetness and with progeny. Drive the distress (perdition) far and far away. May you also free us from the sin (that we might have ever) committed.

Devāḥ

VI.97.3 Raise a shout of joy, O friends, following this mighty hero. Mobilize yourselves behind this resplendent one, the conqueror of villages, the conqueror of cows, wielder of the adamantine weapon, victorious and the destroyer of enemy's force by his vehemence.

Indraḥ

VI.98.1 The resplendent one wins; he is never defeated; he shines as the overlord among kings. May you, O destroyer of enemy, be worthy of praise, homage, approach, and reverence here.

VI.98.2 O resplendent king, may you become the glorious overlord of kings; may you become winner of people. May you rule over these godly people. May your princely power be long-lasting and never decaying.

प्राच्यां दिशस्त्वमिन्द्रासि राजोतोदीच्या दिशो वृत्रहञ्छत्रुहोऽसि ।
यत्र यन्ति स्रोत्यास्तज्जितं ते दक्षिणतो वृषभ एषि हव्यः ॥३॥

प्राच्याः । दिशः । त्वम् । इन्द्र । असि । राजा । उत । उदीच्याः । दिशः । वृत्रऽहन् । शत्रुऽहः । असि । यत्र । यन्ति । स्रोत्याः । तत् । जितम् । ते । दक्षिणतः । वृषभः । एषि । हव्यः ॥ ३ ॥

(९९) नवनवतितमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोरिन्द्रः, (३) तृतीयायाश्चेन्द्रः सोमः सविता च देवताः । (१-२) प्रथमाद्वितीययोरनुष्टुप्, (३) तृतीयायाश्च भुरिग्बृहती छन्दसी ॥

अभि त्वेन्द्र वरिमतः पुरा त्वांहूरणाद्धुवे ।
ह्वयाम्युग्रं चेत्तारं पुरुणामानमेकजम् ॥१॥
यो अद्य सेन्यो वधो जिघांसन्न उदीरते ।
इन्द्रस्य तत्र बाहू समन्तं परि दद्मः ॥२॥
परि दद्म इन्द्रस्य बाहू समन्तं त्रातुस्त्रायतां नः ।
देव सवितः सोम राजन्त्सुमनसं मा कृणु स्वस्तये ॥३॥

अभि । त्वा । इन्द्र । वरिमतः । पुरा । त्वा । अंहूरणात् । हुवे ।
ह्वयामि । उग्रम् । चेत्तारम् । पुरुऽनामानम् । एकऽजम् ॥ १ ॥
यः । अद्य । सेन्यः । वधः । जिघांसन् । नः । उत्ऽईरते ।
इन्द्रस्य । तत्र । बाहू इति । समन्तम् । परि । दद्मः ॥ २ ॥
परि । दद्मः । इन्द्रस्य । बाहू इति । समन्तम् । त्रातुः । त्रायताम् । नः ।
देव । सवितः । सोम । राजन् । सुऽमनसम् । मा । कृणु । स्वस्तये ॥ ३ ॥

(१००) शततमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य गरुत्मानृषिः । वनस्पतिर्देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

देवा अदुः सूर्यो अदाद्द्यौरदात्पृथिव्यदात् ।
तिस्रः सरस्वतीरदुः सचित्ता विषदूषणम् ॥१॥

देवाः । अदुः । सूर्यः । अदात् । द्यौः । अदात् । पृथिवी । अदात् ।
तिस्रः । सरस्वतीः । अदुः । सऽचित्ताः । विषऽदूषणम् ॥ १ ॥

VI.98.3 Of the eastern region, O resplendent one, you are the king; and of the northern region, O slayer of nescience, you are the destroyer of enemies. You have conquered all as far as the rivers go (in the west). Worthy of offerings and full of vigour, may you come from the southern region.

Indraḥ

VI.99.1 O resplendent Lord, due to your greatness, even before distress I call upon you; I call upon you, the formidable, the correcter, the one having many names and born alone.

VI.99.2 If murderous weapon of the army is raised up desirous of killing us today, then we encompass ourselves with the two arms of the resplendent Lord.

Indraḥ : Somaḥ : Savitṛ

VI.99.3 We encompass ourselves with the two arms of the resplendent Lord, the saviour. May He save us. O impeller Lord, O blissful King, may you make me good-hearted for my well-being.

Vanaspatiḥ

VI.100.1 The bounties of Nature have given; the sun has given; the sky has given; the earth has given; and the three ladies, Idā, Bharti, and Sarasvatī in full accord have given this antidote to poison.

यद्वो देवा उपजीका आसिञ्चन्धन्वन्युदकम्।
तेन देवप्रसूतेनेदं दूषयता विषम् ॥२॥
असुराणां दुहितासि सा देवानामसि स्वसा।
दिवस्पृथिव्याः संभूता सा चकर्थारसं विषम् ॥३॥

यत्। वः। देवाः। उपऽजीकाः। आऽअसिञ्चन्। धन्वनि। उदकम्।
तेन। देवऽप्रसूतेन। इदम्। दूषयत। विषम् ॥ २ ॥
असुराणाम्। दुहिता। असि। सा। देवानाम्। असि। स्वसा।
दिवः। पृथिव्याः। समऽभूता। सा। चकर्थ। अरसम्। विषम् ॥ ३ ॥

(१०१) एकोत्तरशततमं सूक्तम्
(१–३) तृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वाङ्गिरा ऋषिः। ब्रह्मणस्पतिर्देवता। अनुष्टुप् छन्दः॥

आ वृषायस्व श्वसिहि वर्धस्व प्रथयस्व च।
यथाङ्गं वर्धतां शेपस्तेन योषितमिज्जहि ॥१॥
येन कृशं वाजयन्ति येन हिन्वन्त्यातुरम्।
तेनास्य ब्रह्मणस्पते धनुरिवा तानया पसः ॥२॥
आहं तनोमि ते पसो अधि ज्यामिव धन्वनि।
क्रमस्वर्श इव रोहितमनवग्लायता सदा ॥३॥

आ। वृषऽयस्व। श्वसिहि। वर्धस्व। प्रथयस्व। च।
यथाऽअङ्गम्। वर्धताम्। शेपः। तेन। योषितम्। इत्। जहि ॥१॥
येन। कृशम्। वाजयन्ति। येन। हिन्वन्ति। आतुरम्।
तेन। अस्य। ब्रह्मणः। पते। धनुःऽइव। आ। तानय। पसः ॥ २ ॥
आ। अहम्। तनोमि। ते। पसः। अधि। ज्यामऽइव। धन्वनि।
क्रमस्व। ऋशःऽइव। रोहितम्। अनवऽग्लायता। सदा ॥ ३ ॥

VI.100.2 O white ants (upajīkā), what water the bounties of Nature provide for you in the desert, with that, may you counter-act this poison.

VI.100.3 You are the daughter of life-savers (asura) and sister of the enlightened ones. You have sprung from sky and earth; as such, may you make the poison powerless.

Brahmaṇaspati

VI.101.1 Behave like a strong bull. Breathe in vitality. Grow and spread, so that your male organ be developed to the full. With that go to the woman confidently.

VI.101.2 With which they give new vigour to a lean and thin person, and with which they make a sick person strong and stout, with that, (treatment) O Lord of knowledge, may you make his male organ taut as a bow.

VI.101.3 I make your penis (member) taut like a bow-string on a bow; mount, as it were a stag, a doe, unrelaxingly always. (Also Av. IV.4.7)

(१०२) द्व्युत्तरशततमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य जमदग्निर्ऋषिः । अश्विनौ देवते । अनुष्टुप् छन्दः ॥

यथायं वाहो अश्विना समैति सं च वर्तते ।
एवा मामभि ते मनः समैतु सं च वर्तताम् ॥१॥
आहं खिदामि ते मनो राजाश्वः पृष्ट्यामिव ।
रेष्मच्छिन्नं यथा तृणं मयि ते वेष्टतां मनः ॥२॥
आञ्जनस्य मदुघस्य कुष्ठस्य नलदस्य च ।
तुरो भगस्य हस्ताभ्यामनुरोधनमुद्भरे ॥३॥

यथा । अयम् । वाहः । अश्विना । सम्ऽऐति । सम् । च । वर्तते ।
एव । माम् । अभि । ते । मनः । सम्ऽऐतु । सम् । च । वर्तताम् ॥ १ ॥
आ । अहम् । खिदामि । ते । मनः । राजऽअश्वः । पृष्ट्याम्ऽइव ।
रेष्मऽछिन्नम् । यथा । तृणम् । मयि । ते । वेष्टताम् । मनः ॥ २ ॥
आऽअञ्जनस्य । मदुघस्य । कुष्ठस्य । नलदस्य । च ।
तुरः । भगस्य । हस्ताभ्याम् । अनुऽरोधनम् । उत् । भरे ॥ ३ ॥

(१०३) त्र्युत्तरशततमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्योच्छोचन ऋषिः । मन्त्रोक्ता इन्द्राग्नी वा देवते । अनुष्टुप् छन्दः ॥

संदानं वो बृहस्पतिः संदानं सविता करत् ।
संदानं मित्रो अर्यमा संदानं भगो अश्विना ॥१॥
सं परमान्त्समवमानथो सं द्यामि मध्यमान् ।
इन्द्रस्तान्पर्यहार्दाम्ना तानग्ने सं द्या त्वम् ॥२॥
अमी ये युधमायन्ति केतून्कृत्वानीकशः ।
इन्द्रस्तान्पर्यहार्दाम्ना तानग्ने सं द्या त्वम् ॥३॥

सम्ऽदानम् । वः । बृहस्पतिः । सम्ऽदानम् । सविता । करत् ।
सम्ऽदानम् । मित्रः । अर्यमा । सम्ऽदानम् । भगः । अश्विना ॥ १ ॥
सम् । परमान् । सम् । अवमान् । अथो इति । सम् । द्यामि । मध्यमान् ।
इन्द्रः । तान् । परि । अहाः । दाम्ना । तान् । अग्ने । सम् । द्य । त्वम् ॥ २ ॥
अमी इति । ये । युधम् । आऽयन्ति । केतून् । कृत्वा । अनीकऽशः ।
इन्द्रः । तान् । परि । अहाः । दाम्ना । तान् । अग्ने । सम् । द्य । त्वम् ॥ ३ ॥

Aśvin - Pair

VI.102.1 O twins divine (aśvinau), just as this draught-horse comes to and moves along (with his mate), so (O maiden) may your mind come towards me and move along with me.

VI.102.2 I draw your mind towards me (O maiden), just as a king-horse draws a riding mare to him. May your mind whirl around me like straw broken by the whirlwind.

VI.102.3 With the hands Bhaga (good luck), I anoint your limbs with the ointment of antimony (āñjana), sugar-cane (madugha), kuṣṭha and spikenard (nalada or nard), a quick means of winning love.

Brhaspati etc.

VI.103.1 May the Lord supreme bind you; may the impeller Lord bind you. May the friendly Lord and the Lord of justice bind; may the Lord of wealth and glory (bhaga) and the twins divine bind you fast.

VI.103.2 I hereby bind the highest, the lowest and the middle-ones. The resplendent army chief has surrounded them; O adorable king, may you now fetter them.

VI.103.3 They who come to battle raising banners in their battalions - them the resplendent army-chief has surrounded; O adorable king, may you now fetter them.

(१०४) चतुरुत्तरशततमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्य प्रशोचन ऋषिः । मन्त्रोक्ता इन्द्राग्नी वा देवते । अनुष्टुप् छन्दः ॥

आदानेन संदानेनामित्राना द्यामसि ।
अपाना ये चैषां प्राणा असुनासून्त्समच्छिदन् ॥१॥
इदमादानमकरं तपसेन्द्रेण संशितम् ।
अमित्रा येऽत्र नः सन्ति तानग्न आ द्या त्वम् ॥२॥
ऐनान्द्यतामिन्द्राग्नी सोमो राजा च मेदिनौ ।
इन्द्रो मरुत्वानादानममित्रेभ्यः कृणोतु नः ॥३॥

आऽदानेन । सम्ऽदानेन । अमित्रान् । आ । द्यामसि ।
अपानाः । ये । च । एषाम् । प्राणाः । असुना । असून् । सम् । अच्छिदन् ॥ १ ॥
इदम् । आऽदानम् । अकरम् । तपसा । इन्द्रेण । सम्ऽशितम् ।
अमित्राः । ये । अत्र । नः । सन्ति । तान् । अग्ने । आ । द्य । त्वम् ॥ २ ॥
आ । एनान् । द्यताम् । इन्द्राग्नी इति । सोमः । राजा । च । मेदिनौ ।
इन्द्रः । मरुत्वान् । आऽदानम् । अमित्रेभ्यः । कृणोतु । नः ॥ ३ ॥

(१०५) पञ्चोत्तरशततमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्योन्मोचन ऋषिः । कासा देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

यथा मनो मनस्केतैः परापतत्याशुमत् ।
एवा त्वं कासे प्र पत मनसोनु प्रवाय्यम् ॥१॥
यथा बाणः सुसंशितः परापतत्याशुमत् ।
एवा त्वं कासे प्र पत पृथिव्या अनु संवतम् ॥२॥
यथा सूर्यस्य रश्मयः परापतन्त्याशुमत् ।
एवा त्वं कासे प्र पत समुद्रस्यानु विक्षरम् ॥३॥

यथा । मनः । मनःऽकेतैः । पराऽपतति । आशुऽमत् ।
एव । त्वम् । कासे । प्र । पत । मनसः । अनु । प्रऽवाय्यम् ॥ १ ॥
यथा । बाणः । सुऽसंशितः । पराऽपतति । आशुऽमत् ।
एव । त्वम् । कासे । प्र । पत । पृथिव्याः । अनु । सम्ऽवतम् ॥ २ ॥
यथा । सूर्यस्य । रश्मयः । पराऽपतन्ति । आशुऽमत् ।
एव । त्वम् । कासे । प्र । पत । समुद्रस्य । अनु । विऽक्षरम् ॥ ३ ॥

Indrāṇī : Soma : Indra

VI.104.1 With fetters and ropes we bind up our foes. In-breaths and out-breaths of them, I cut off their lives with life.

VI.104.2 I have made this fetter, sharpened by the resplendent army-chief, with much zeal. O adorable king, may you fetter our enemies, who are here.

VI.104.3 May the resplendent army-chief and the adorable king allied and the shining blissful Lord fetter them. May the resplendent army chief make fetters for our enemies.

Kāsā : Cough

VI.105.1 As the mind flies fast far away by the objects of thought, so, O cough, may you run away following the destination (flight) of mind.

VI.105.2 Just as a well-sharpened arrow flies fast far away, so, O cough, may you run away to the lowest end of the earth.

VI.105.3 Just as the rays of the sun fly fast far away, so O cough (kāṣā), may run away to the depths of the ocean.

(१०६) षडुत्तरशततमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य प्रमोचन ऋषिः । दूर्वाशाला देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

आयने ते परायणे दूर्वा रोहन्तु पुष्पिणीः ।
उत्सो वा तत्र जायतां ह्रदो वा पुण्डरीकवान् ॥१॥
अपामिदं न्ययनं समुद्रस्य निवेशनम् ।
मध्ये ह्रदस्य नो गृहाः पराचीना मुखा कृधि ॥२॥
हिमस्य त्वा जरायुणा शाले परि व्ययामसि ।
शीतह्रदा हि नो भुवोऽग्निष्कृणोतु भेषजम् ॥३॥

आऽअयने । ते । पराऽअयने । दूर्वाः । रोहन्तु । पुष्पिणीः ।
उत्सः । वा । तत्र । जायताम् । ह्रदः । वा । पुण्डरीकऽवान् ॥ १ ॥
अपाम् । इदम् । निऽअयनम् । समुद्रस्य । निऽवेशनम् ।
मध्ये । ह्रदस्य । नः । गृहाः । पराचीना । मुखा । कृधि ॥ २ ॥
हिमस्य । त्वा । जरायुणा । शाले । परि । व्ययामसि ।
शीतऽह्रदा । हि । नः । भुवः । अग्निः । कृणोतु । भेषजम् ॥ ३ ॥

(१०७) सप्तोत्तरशततमं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्य शन्तातिर्ऋषिः । विश्वजिद्देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

विश्वजित्त्रायमाणायै मा परि देहि ।
त्रायमाणे द्विपाच्च सर्वं नो रक्ष चतुष्पाद्यच्च नः स्वम् ॥१॥
त्रायमाणे विश्वजिते मा परि देहि ।
विश्वजिद्द्विपाच्च सर्वं नो रक्ष चतुष्पाद्यच्च नः स्वम् ॥२॥

विश्वऽजित् । त्रायमाणायै । मा । परि । देहि ।
त्रायमाणे । द्विऽपात् । च । सर्वम् । नः । रक्ष । चतुःऽपात् । यत् । च । नः । स्वम् ॥१॥
त्रायमाणे । विश्वऽजिते । मा । परि । देहि ।
विश्वऽजित् । द्विऽपात् । च । सर्वम् । नः । रक्ष । चतुःऽपात् । यत् । च । नः । स्वम् ॥२॥

Dūrvā : Grass : Sāmā

VI.106.1 At your approach and at the exit, may the dūrva (Panicum dactylon) grass grow with flowers. May there appear a fountain spring or a water pond with lotuses.

VI.106.2 Here is the course of flowing waters, here is the abode of flood. May our houses be situated in the midst of the lake. Make the doors facing each other.

VI.106.3 O house, we encompass you with a perishable foetal covering of snow (himasya jarāyuṇā). May you have cool ponds (śita-hrada) for us. May the fire be a remedy (for cold).

Viśvajit : All-conquering

VI.107.1 O conqueror of all, entrust me to the rescuing power. O rescuing power (trāya māṇe), may you protect all our bipeds, and quadrupeds which are our wealth.

VI.107.2 O rescuing power, entrust me to the conqueror of all. O conqueror of all, may you protect all our bipeds, and quadrupeds which are our wealth.

विश्वजित्कल्याण्यै मा परि देहि
कल्याणि द्विपाच्च सर्वं नो रक्ष चतुष्पाद्यच्च नः स्वम् ॥३॥
कल्याणि सर्वविदे मा परि देहि ।
सर्वविद्द्विपाच्च सर्वं नो रक्ष चतुष्पाद्यच्च नः स्वम् ॥४॥

विश्वऽजित् । कल्याण्यै । मा । परि । देहि ।
कल्याणि । द्विऽपात् । च । सर्वम् । नः । रक्ष । चतुःऽपात् । यत् । च । नः । स्वम् ॥३॥
कल्याणि । सर्वऽविदे । मा । परि । देहि ।
सर्वऽवित् । द्विऽपात् । च । सर्वम् । नः । रक्ष । चतुःऽपात् । यत् । च । नः । स्वम् ॥४॥

(१०८) अष्टोत्तरशततमं सूक्तम्

(१–५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्य शौनक ऋषिः । (१–३,५) प्रथमादितृचस्य पञ्चम्या ऋचश्च मेधा, (४) चतुर्थ्याश्चाग्निर्देवते । (१, ४–५) प्रथमाचतुर्थीपञ्चमीनामनुष्टुप्, (२) द्वितीयाया उरोबृहती, (३) तृतीयायाश्च पथ्याबृहती छन्दांसि ॥

त्वं नो मेधे प्रथमा गोभिरश्वेभिरा गहि ।
त्वं सूर्यस्य रश्मिभिस्त्वं नो असि यज्ञिया ॥१॥
मेधामहं प्रथमां ब्रह्मण्वतीं ब्रह्मजूतामृषिष्टुताम् ।
प्रपीतां ब्रह्मचारिभिर्देवानामवसे हुवे ॥२॥
यां मेधामृभवो विदुर्यां मेधामसुरा विदुः ।
ऋषयो भद्रां मेधां यां विदुस्तां मय्या वेशयामसि ॥३॥

त्वम् । नः । मेधे । प्रथमा । गोभिः । अश्वेभिः । आ । गहि ।
त्वम् । सूर्यस्य । रश्मिऽभिः । त्वम् । नः । असि । यज्ञिया ॥ १ ॥
मेधाम् । अहम् । प्रथमाम् । ब्रह्मण्ऽवतीम् । ब्रह्मऽजूताम् । ऋषिऽस्तुताम् ।
प्रऽपीताम् । ब्रह्मचारिऽभिः । देवानाम् । अवसे । हुवे ॥ २ ॥
याम् । मेधाम् । ऋभवः । विदुः । याम् । मेधाम् । असुराः । विदुः ।
ऋषयः । भद्राम् । मेधाम् । याम् । विदुः । ताम् । मयि । आ । वेशयामसि ॥ ३ ॥

VI.107.3 O conqueror of all, entrust me to the virtuous power. O virtuous power, may you protect all bipeds, and quadrupeds which are our wealth.

VI.107.4 O virtuous Power, entrust me to Omniscient. O Omniscient, may you guard all our bipeds, and quadrupeds which are our wealth.

Medhā : Understanding

VI.108.1 O understanding (medhā), the most important, may you come to us with cows, with horses and with rays of the sun. You are adorable to us (useful for our sacrifices).

VI.108.2 I invoke the understanding (medhā) the foremost, full of knowledge, inspired by knowledge, praised by seers, and drank to their fill by the seekers of knowledge, for helping the enlightened ones.

VI.108.3 The understanding, which the technicians (ṛbhu) have acquired, the understanding, which the life-enjoyers (life-asuras) have acquired, and the benign understanding, which the seers have acquired, that may you induct into me.

यामृषयो भूतकृतो मेधां मेधाविनो विदुः।
तया मामद्य मेधयाग्ने मेधाविनं कृणु ॥४॥
मेधां सायं मेधां प्रातर्मेधां मध्यन्दिनं परि।
मेधां सूर्यस्य रश्मिभिर्वचसा वेशयामहे ॥५॥

याम्। ऋषयः। भूतऽकृतः। मेधाम्। मेधाविनः। विदुः।
तया। माम्। अद्य। मेधया। अग्ने। मेधाविनम्। कृणु ॥ ४ ॥
मेधाम्। सायम्। मेधाम्। प्रातः। मेधाम्। मध्यन्दिनम्। परि।
मेधाम्। सूर्यस्य। रश्मिऽभिः। वर्चसा। आ। वेशयामहे ॥ ५ ॥

(१०९) नवोत्तरशततमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः। पिप्पली भेषजमायुर्वा देवता। अनुष्टुप् छन्दः ॥

पिप्पली क्षिप्तभेषज्यू३तातिविद्धभेषजी।
तां देवाः समकल्पयन्नियं जीवितवा अलम् ॥१॥
पिप्पल्य१ः समवदन्तायतीर्जननादधि।
यं जीवमश्नवामहै न स रिष्याति पूरुषः ॥२॥
असुरास्त्वा न्यखनन्देवास्त्वोदवपन्पुनः।
वातीकृतस्य भेषजीमथो क्षिप्तस्य भेषजीम् ॥३॥

पिप्पली। क्षिप्तऽभेषजी। उत। अतिविद्धऽभेषजी।
ताम्। देवाः। सम्। अकल्पयन्। इयम्। जीवितवै। अलम् ॥१॥
पिप्पल्यः। सम्। अवदन्त। आऽयतीः। जननात्। अधि।
यम्। जीवम्। अश्नवामहै। न। सः। रिष्याति। पुरुषः ॥२॥
असुराः। त्वा। नि। अखनन्। देवाः। त्वा। उत्। अवपन्। पुनः।
वातीऽकृतस्य। भेषजीम्। अथो इति। क्षिप्तस्य। भेषजीम् ॥ ३ ॥

Agni

VI.108.4 The understanding, which the wise seers, the creators of beings, have acquired, with that, O adorable Lord, may you make wise today.

Medhā

VI.108.5 The understanding in the evening, the understaning in the morning, the understanding throughout the noon, the understanding with the rays of the sun and with the speech we induct into ourselves.

Pippalī

VI.109.1 The pippalī (berry, the fruit of Aśvattha) is a remedy for mental diseases and a thorough cure. This the enlightened ones have prepared. This is sufficient to keep a patient alive.

VI.109.2 Coming out of their birth-place, the pippalis said to each other: "The man, whom we reach living, will not suffer any harm".

VI.109.3 The life-savers (enjoyers) buried you in. Then the enlightened ones dug you out again - you who are the remedy for nervous diseases and the remedy of mental disturbance.

(११०) दशोत्तरशततमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । अग्निर्देवता । (१) प्रथमर्चः पङ्क्तिः, (२-३) द्वितीयातृतीययोश्च त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

प्रत्नो हि कमीड्यो अध्वरेषु सनाच्च होता नव्यश्च सत्सि ।
स्वां चाग्ने तन्वं पिप्रायस्वास्मभ्यं च सौभगमा यजस्व ॥१॥
ज्येष्ठघ्न्यां जातो विचृतोर्यमस्य मूलबर्हणात्परि पाह्येनम् ।
अत्येनं नेषद्दुरितानि विश्वा दीर्घायुत्वाय शतशारदाय ॥२॥
व्याघ्रेऽह्न्यजनिष्ट वीरो नक्षत्रजा जायमानः सुवीरः ।
स मा वधीत्पितरं वर्धमानो मा मातरं प्र मिनीज्जनित्रीम् ॥३॥

प्रत्नः । हि । कम् । ईड्यः । अध्वरेषु । सनात् । च । होता । नव्यः । च । सत्सि ।
स्वाम् । च । अग्ने । तन्वम् । पिप्रायस्व । अस्मभ्यम् । च । सौभगम् । आ । यजस्व ॥ १ ॥
ज्येष्ठऽघ्न्याम् । जातः । विऽचृतोः । यमस्य । मूलऽबर्हणात् । परि । पाहि । एनम् ।
अति । एनम् । नेषत् । दुःऽइतानि । विश्वा । दीर्घायुऽत्वाय । शतऽशारदाय ॥ २ ॥
व्याघ्रे । अह्नि । अजनिष्ट । वीरः । नक्षत्रऽजाः । जायमानः । सुऽवीरः ।
सः । मा । वधीत् । पितरम् । वर्धमानः । मा । मातरम् । प्र । मिनीत् । जनित्रीम् ॥३॥

(१११) एकादशोत्तरशततमं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । अग्निर्देवता । (१) प्रथमर्चः परानुष्टुप्त्रिष्टुप्, (२-४) द्वितीयादितृचस्य चानुष्टुप् छन्दसी ॥

इमं मे अग्ने पुरुषं मुमुग्ध्ययं यो बद्धः सुयतो लालपीति ।
अतोधि ते कृणवद्भागधेयं यदानुन्मदितोसति ॥१॥
अग्निष्टे नि शमयतु यदि ते मन उद्युतम् ।
कृणोमि विद्वान्भेषजं यथानुन्मदितोससि ॥२॥

इमम् । मे । अग्ने । पुरुषम् । मुमुग्धि । अयम् । यः । बद्धः । सुऽयतः । लालपीति ।
अतः । अधि । ते । कृणवत् । भागऽधेयम् । यदा । अनुत्ऽमदितः । असति ॥१॥
अग्निः । ते । नि । शमयतु । यदि । ते । मनः । उत्ऽयुतम् ।
कृणोमि । विद्वान् । भेषजम् । यथा । अनुत्ऽमदितः । अससि ॥ २ ॥

Agniḥ

VI.110.1 O you are the ancient one, joy incarnate, praise-worthy, you are present at the sacrifices as the priest of old and modern times. O fire-divine, may you swell yourself (with our offerings) and bestow good fortune on us.

VI.110.2 He is born in the killer of the eldest (jyeṣṭhaḥ ghanyām) to the two slayers (vicṛtoḥ) of the controller (death); may protect him well from the uprooter. May you conduct him past all the calamities to the long life of a hundred autumns.

VI.110.3 This son is born on a tiger-day (vyāghre'hnya). He is born at an auspicious moment. He is very brave from the very birth. Growing up, may he not slay his father; may he not injure his mother who gave birth to him.

Agniḥ

VI.111.1 O adorable Lord, may you free from disease this man of mine, who tied down and well-restrained talks deliciously. For this reason, let him make share of offerings for you, so that he may be cured (freed from) of his mania. (ānunmadito'sati)

VI.111.2 If your mind goes out of control, may the adorable Lord soothe it. Knowing full well, I prepare a medicine, so that you may be (freed from) cured of your mania.

देवैनसादुन्मदितमुन्मत्तं रक्षसस्परि ।
कृणोमि विद्वान्भेषजं यदानुन्मदितोसति ॥३॥
पुनस्त्वा दुरप्सरसः पुनरिन्द्रः पुनर्भगः ।
पुनस्त्वा दुर्विश्वे देवा यथानुन्मदितोससि ॥४॥

देवऽएनसात् । उत्ऽमदितम् । उत्ऽमत्तम् । रक्षसः । परि ।
कृणोमि । विद्वान् । भेषजम् । यदा । अनुत्ऽमदितः । असति ॥ ३ ॥
पुनः । त्वा । दुः । अप्सरसः । पुनः । इन्द्रः । पुनः । भगः ।
पुनः । त्वा । दुः । विश्वे । देवाः । यथा । अनुत्ऽमदितः । अससि ॥ ४ ॥

(११२) द्वादशोत्तरशततमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । अग्निर्देवता । त्रिष्टुप् छन्दः ।

मा ज्येष्ठं वधीदयमग्न एषां मूलबर्हणात्परि पाह्येनम् ।
स ग्राह्याः पाशान्वि चृत प्रजानन्तुभ्यं देवा अनु जानन्तु विश्वे ॥१॥
उन्मुञ्च पाशांस्त्वमग्न एषां त्रयस्त्रिभिरुत्सिता येभिरासन् ।
स ग्राह्याः पाशान्वि चृत प्रजानन्पितापुत्रौ मातरं मुञ्च सर्वान् ॥२॥
येभिः पाशैः परिवित्तो विबद्धोङ्गेअङ्ग आर्पित उत्सितश्च ।
वि ते मुच्यन्तां विमुचो हि सन्ति भ्रूणघ्नि पूषन्दुरितानि मृक्ष्व ॥३॥

मा । ज्येष्ठम् । वधीत् । अयम् । अग्ने । एषाम् । मूलऽबर्हणात् । परि । पाहि । एनम् ।
सः । ग्राह्याः । पाशान् । वि । चृत । प्रऽजानन् । तुभ्यम् । देवाः । अनु । जानन्तु । विश्वे ॥ १ ॥
उत् । मुञ्च । पाशान् । त्वम् । अग्ने । एषाम् । त्रयः । त्रिऽभिः । उत्सिताः । येभिः । आसन् ।
सः । ग्राह्याः । पाशान् । वि । चृत । प्रऽजानन् । पितापुत्रौ । मातरम् । मुञ्च । सर्वान् ॥ २ ॥
येभिः । पाशैः । परिऽवित्तः । विऽबद्धः । अङ्गेऽअङ्गे । आर्पितः । उत्सितः । च ।
वि । ते । मुच्यन्ताम् । विऽमुचः । हि । सन्ति । भ्रूणऽघ्नि । पूषन् । दुःऽइतानि । मृक्ष्व ॥३॥

VI.111.3 If his mania is due to the fault pertaining to the enlightened ones, or he is mad due to the fault pertaining to the germs, knowing full well, I prepare a medicine, so that he may be cured (freed from) of his mania.

VI.111.4 The powers contained in water have given you back again; the adorable Lord, and the Lord of good fortune have given you back again; all the bounties of Nature have given you back again, so that you may be cured (freed from) of your mania.

Agniḥ

VI.112.1 May this man not murder his eldest, O fire-divine; protect him well from total uprooting. As such, may you, knowing full well, rend the nooses (pāśān), asunder. May all the enlightened ones approve your action.

VI.112.2 O fire-divine, may you unfasten their nooses, with three of which those three are tied down. As such, may you, knowing full well, rend the nooses of the rheumatism asunder and free all of them, the father, the son and the mother.

VI.112.3 With what nooses, a married man, having an elder brother unmarried, stays bound, tied up and secured each and every limb, may those nooses of you be unfastened, because there are releasers, O nourisher, may you remove the defects that destroy the embryo.

(११३) त्रयोदशोत्तरशततमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । पूषा देवता । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोस्त्रिष्टुप्, (३) तृतीयायाश्च पङ्क्तिश्छन्दसी ॥

त्रिते देवा अमृजतैतदेनस्त्रित एनन्मनुष्येषु ममृजे ।
ततो यदि त्वा ग्राहिरानशे तां ते देवा ब्रह्मणा नाशयन्तु ॥१॥
मरीचीर्धूमान्प्र विशानु पाप्मन्नुदारान्गच्छोत वा नीहारान् ।
नदीनां फेनाँ अनु तान्वि नश्य भ्रूणघ्नि पूषन्दुरितानि मृक्ष्व ॥२॥
द्वादशधा निहितं त्रितस्यापमृष्टं मनुष्यैनसानि ।
ततो यदि त्वा ग्राहिरानशे तां ते देवा ब्रह्मणा नाशयन्तु ॥३॥

त्रिते । देवाः । अमृजत । एतत् । एनः । त्रितः । एनत् । मनुष्येषु । ममृजे ।
ततः । यदि । त्वा । ग्राहिः । आनशे । ताम् । ते । देवाः । ब्रह्मणा । नाशयन्तु ॥ १ ॥
मरीचीः । धूमान् । प्र । विश । अनु । पाप्मन् । उत्ऽआरान् । गच्छ । उत । वा । नीहारान् ।
नदीनाम् । फेनान् । अनु । तान् । वि । नश्य । भ्रूणऽघ्नि । पूषन् । दुःऽइतानि । मृक्ष्व ॥२॥
द्वादशऽधा । निऽहितम् । त्रितस्य । अपऽमृष्टम् । मनुष्यऽएनसानि ।
ततः । यदि । त्वा । ग्राहिः । आनशे । ताम् । ते । देवाः । ब्रह्मणा । नाशयन्तु ॥ ३ ॥

(११४) चतुर्दशोत्तरशततमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । विश्वे देवा देवताः । अनुष्टुप् छन्दः ॥

यद्देवा देवहेडनं देवासश्चकृमा वयम् ।
आदित्यास्तस्मान्नो यूयमृतस्यर्तेन मुञ्चत ॥१॥
ऋतस्यर्तेनादित्या यजत्रा मुञ्चतेह नः ।
यज्ञं यद्यज्ञवाहसः शिक्षन्तो नोपशेकिम ॥२॥
मेदस्वता यजमानाः स्रुचाज्यानि जुह्वतः ।
अकामा विश्वे वो देवाः शिक्षन्तो नोप शेकिम ॥३॥

यत् । देवाः । देवऽहेडनम् । देवासः । चकृम । वयम् ।
आदित्याः । तस्मात् । नः । यूयम् । ऋतस्य । ऋतेन । मुञ्चत ॥ १ ॥
ऋतस्य । ऋतेन । आदित्याः । यजत्राः । मुञ्चत । इह । नः ।
यज्ञम् । यत् । यज्ञऽवाहसः । शिक्षन्तः । न । उपऽशेकिम[१] ॥ २ ॥
मेदस्वता । यजमानाः । स्रुचा । आज्यानि । जुह्वतः ।
अकामाः । विश्वे । वः । देवाः । शिक्षन्तः । न । उप । शेकिम ॥ ३ ॥

Pūṣan

VI.113.1 The enlightened ones wiped off this sin and laid it on the mind (trita); the trita (mind) wiped it off and laid it on man. If due to that, any disease has seized you, may the enlightened ones, with their knowledge, make that vanish from you.

VI.113.2 O evil, go and enter into sun's-ray, or into smokes, or into vapours or into fogs. May you vanish into those foams of rivers. O nourisher, may you remove the defects that destroy the embryo.

VI.113.3 The sin wiped off the mind (trita) and laid on men is kept in twelve forms (places). If due to that any disease has seized you, may the enlightened ones, with their knowledge, make that vanish from you.

Viśvedevāh

VI.114.1 O enlightened ones, whatever disregard, we, being ourselves enlightened, have shown to you, from that, O old sages (ādityas), may you absolve us with the eternal law of the sacrifice.

VI.114.2 O old sages, worthy of worship, may you absolve us with the eternal law of the sacrifice from the guilt, due to which, O performers of sacrifices, we, desirous of performing sacrifices, have been unable to do so.

VI.114.3 Performing sacrifice with what is rich in fat, and pouring purified sacrificial butter (ājya) with the spoon, without desire, to you, O all gods, i.e., the enlightened ones, we have been unable to do so; (therefore may you absolve us from that guilt).

(११५) पञ्चदशोत्तरशततमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । विश्वे देवा देवताः । अनुष्टुप् छन्दः ॥

यद्विद्वांसो यदविद्वांस एनांसि चकृमा वयम् ।
यूयं नस्तस्मान्मुञ्चत विश्वे देवाः सजोषसः ॥१॥
यदि जाग्रद्यदि स्वपन्नेन एनस्योऽकरम् ।
भूतं मा तस्माद्भव्यं च द्रुपदादिव मुञ्चताम् ॥२॥
द्रुपदादिव मुमुचानः स्विन्नः स्नात्वा मलादिव ।
पूतं पवित्रेणेवाज्यं विश्वे शुम्भन्तु मैनसः ॥३॥

यत् । विद्वांसः । यत् । अविद्वांसः । एनांसि । चकृम । वयम् ।
यूयम् । नः । तस्मात् । मुञ्चत । विश्वे । देवाः । सऽजोषसः ॥ १ ॥

यदि । जाग्रत् । यदि । स्वपन् । एनः । एनस्यः । अकरम् ।
भूतम् । मा । तस्मात् । भव्यम् । च । द्रुपदात्ऽइव । मुञ्चताम् ॥ २ ॥

द्रुपदात्ऽइव । मुमुचानः । स्विन्नः । स्नात्वा । मलात्ऽइव ।
पूतम् । पवित्रेणऽइव । आज्यम् । विश्वे । शुम्भन्तु । मा । एनसः ॥ ३ ॥

(११६) षोडशोत्तरशततमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य जाटिकायन ऋषिः । विवस्वान्देवता । (१, ३) प्रथमा-तृतीययोर्ऋचयोर्जगती, (२) द्वितीयायाश्च त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

यद्यामं चक्रुर्निखनन्तो अग्रे कार्षीवणा अन्नविदो न विद्यया ।
वैवस्वते राजनि तज्जुहोम्यथ यज्ञियं मधुमदस्तु नोऽन्नम् ॥१॥
वैवस्वतः कृणवद्भागधेयं मधुभागो मधुना सं सृजाति ।
मातुर्यदेन इषितं न आगन्यद्वा पितापराद्धो जिहीडे ॥२॥
यदीदं मातुर्यदि वा पितुर्नः परि भ्रातुः पुत्राच्चेतस एन आगन् ।
यावन्तो अस्मान्पितरः सचन्ते तेषां सर्वेषां शिवो अस्तु मन्युः ॥३॥

यत् । यामम् । चक्रुः । निऽखनन्तः । अग्रे । कार्षीवणाः । अन्नऽविदः । न । विद्यया ।
वैवस्वते । राजनि । तत् । जुहोमि । अथ । यज्ञियम् । मधुऽमत् । अस्तु । नः । अन्नम् ॥ १ ॥

वैवस्वतः । कृणवत् । भागऽधेयम् । मधुऽभागः । मधुना । सम् । सृजाति । मातुः । यत् ।
एनः । इषितम् । नः । आऽअगन् । यत् । वा । पिता । अपऽराद्धः । जिहीडे ॥ २ ॥

यदि । इदम् । मातुः । यदि । वा । पितुः । नः । परि । भ्रातुः । पुत्रात् । चेतसः । एनः । आऽअगन् ।
यावन्तः । अस्मान् । पितरः । सचन्ते । तेषाम् । सर्वेषाम् । शिवः । अस्तु । मन्युः ॥ ३ ॥

Viśvedevāḥ

VI.115.1 Knowing or unknowing, whatever sins we have committed, O all the enlightened ones, may you free us from that with friendly unanimity.

VI.115.2 If awake, or asleep, I the sinful commit any sin, may the beings that are and that would be, free me from that just as from a stake.

VI.115.3 Like one being freed from the stake, or like a sweating person being freed from filth after a bath, or like melted butter strained with a strainer (pavitreṇa pūtam), may all purge me from sin.

Vivasvān

VI.116.1 What rule the farm-labourers, in days of old, made while ploughing the earth, like those who acquire food with their knowledge, that I offer to the king, the rehabilitator; now may our food be sweet and fit for sacrifice.

VI.116.2 The rehabilitator, the mead-enjoyer, while making share, combines with sweetness the sin, which has come to us from our mother, or what our wronged father has sent in anger.

VI.116.3 If this sin has come from the thinking of our mother, or of the father, or of the brother, or of the son, then, may the righteous anger of all the elders, who visit us, be propitious to us. (śivaḥ astu manyuḥ).

(११७) सप्तदशोत्तरशततमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य कौशिक ऋषिः । अग्निर्देवता । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

अपमित्यमप्रतीत्तं यदस्मि यमस्य येन बलिना चरामि ।
इदं तदग्ने अनृणो भवामि त्वं पाशान्विचृतं वेत्थ सर्वान् ॥१॥
इहैव सन्तः प्रति दद्म एनज्जीवा जीवेभ्यो नि हराम एनत् ।
अपमित्य धान्यं यज्जघसाहमिदं तदग्ने अनृणो भवामि ॥२॥
अनृणा अस्मिन्ननृणाः परस्मिन्तृतीये लोके अनृणाः स्याम ।
ये देवयानाः पितृयाणाश्च लोकाः सर्वान्पथो अनृणा आ क्षियेम ॥३॥

अपऽमित्यम् । अप्रतीत्तम् । यत् । अस्मि । यमस्य । येन । बलिना । चरामि ।
इदम् । तत् । अग्ने । अनृणः । भवामि । त्वम् । पाशान् । विऽचृतम् । वेत्थ । सर्वान् ॥१॥
इह । एव । सन्तः । प्रति । दद्मः । एनत् । जीवाः । जीवेभ्यः । नि । हरामः । एनत्
अपऽमित्य । धान्यम् । यत् । जघस । अहम् । इदम् । तत् । अग्ने । अनृणः । भवामि ॥
अनृणाः । अस्मिन् । अनृणाः । परस्मिन् । तृतीये । लोके । अनृणाः । स्याम ।
ये । देवऽयानाः । पितृऽयानाः । च । लोकाः । सर्वान् । पथः । अनृणाः । आ । क्षियेम ॥३॥

(११८) अष्टादशोत्तरशततमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य कौशिक ऋषिः । अग्निर्देवता । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

यद्धस्ताभ्यां चकृम किल्बिषाण्यक्षाणां गत्नुमुपलिप्समानाः ।
उग्रंपश्ये उग्रजितौ तदद्याप्सरसावनु दत्तामृणं नः ॥१॥
उग्रंपश्ये राष्ट्रभृत्किल्बिषाणि यदक्षवृत्तमनु दत्तं न एतत् ।
ऋणान्नो नर्णमेर्त्समानो यमस्य लोके अधिरज्जुरायत् ॥२॥
यस्मा ऋणं यस्य जायामुपैमि यं याचमानो अभ्यैमि देवाः ।
ते वाचं वादिषुर्मोत्तरां मद्देवपत्नी अप्सरसावधीतम् ॥३॥

यत् । हस्ताभ्याम् । चकृम । किल्बिषाणि । अक्षाणाम् । गत्नुम् । उपऽलिप्समानाः ।
उग्रंपश्ये इत्युग्रम्ऽपश्ये । उग्रऽजितौ । तत् । अद्य । अप्सरसौ । अनु । दत्ताम् । ऋणम् । नः ॥१॥
उग्रंपश्ये इत्युग्रम्ऽपश्ये । राष्ट्रऽभृत् । किल्बिषाणि । यत् । अक्षऽवृत्तम् । अनु । दत्तम् । नः ।
एतत् । ऋणात् । नः । न । ऋणम् । एर्त्समानः । यमस्य । लोके । अधिऽरज्जुः । आ । अयत् ॥२॥
यस्मै । ऋणम् । यस्य । जायाम् । उपऽएमि । यम् । याचमानः । अभिऽएमि । देवाः । ते ।
वाचम् । वादिषुः । मा । उत्तराम् । मत् । देवपत्नी इति देवऽपत्नी । अप्सरसौ । अधि । इतम् ॥३॥

Agniḥ

VI.117.1 A borrowed loan and not payed back yet, that am I, who move about bound by the mighty controller. O adorable Lord, now may I be free from that debt (anṛ no bhavāmi). You know how to unfasten all the nooses.

VI.117.2 While living here, we pay back this debt alive, we repay it to the living ones. What gains I have consumed having borrowed, from that debt, O adorable Lord, now I become free.

VI.117.3 From debt in this world, free from debt in the yonder world, and free from debt may we be in the third world. What abodes are visited by the enlightened ones and by the elders, may we reach them all free from debt.

Agniḥ

VI.118.1 Desirous of enjoying (obtaining) the objects of our senses, whatever sins we have committed with both our hands, may the two-watchers of our actions, fiercely-seeing and fiercely-conquering, forgive our that lapse today.

VI.118.2 O fiercely-seeing and O sustainer of kingdom, what sins we commit with our sense-organs, may you two forgive us for that. May the creditor, demanding repayment of his debt from the debtor, not come to us, with a rope in the realm of the controller (death).

VI.118.3 From whom I have borrowed; whose wife I approach for help; to whom I go begging for money, O enlightened ones, may they not speak disparingly to me. O you two watchers of our actions, you spouses of the enlightened ones, may you keep this in mind.

(११९) एकोनविंशत्युत्तरशततमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य कौशिक ऋषिः । अग्निर्देवता । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

यददीव्यन्नृणमहं कृणोम्यदास्यन्नग्न उत संगृणामि ।
वैश्वानरो नो अधिपा वसिष्ठ उदिन्नयाति सुकृतस्य लोकम् ॥१॥
वैश्वानराय प्रति वेदयामि यद्यृणं संगरो देवतासु ।
स एतान्पाशान्विचृतं वेद सर्वानथ पक्वेन सह सं भवेम ॥२॥
वैश्वानरः पविता मा पुनातु यत्संगरमभिधावाम्याशाम् ।
अनाजानन्मनसा याचमानो यत्तत्रैनो अप तत्सुवामि ॥३॥

यत् । अदीव्यन् । ऋणम् । अहम् । कृणोमि । अदास्यन् । अग्ने । उत । सम्ऽगृणामि ।
वैश्वानरः । नः । अधिऽपाः । वसिष्ठः । उत् । इत् । नयाति । सुऽकृतस्य । लोकम् ॥ १ ॥
वैश्वानराय । प्रति । वेदयामि । यदि । ऋणम् । सम्ऽगरः । देवतासु ।
सः । एतान् । पाशान् । विऽचृतम् । वेद । सर्वान् । अथ । पक्वेन । सह । सम् । भवेम ॥२॥
वैश्वानरः । पविता । मा । पुनातु । यत् । सम्ऽगरम् । अभिऽधावामि । आऽशाम् ।
अनाजानन् । मनसा । याचमानः । यत् । तत्र । एनः । अप । तत् । सुवामि ॥ ३ ॥

(१२०) विंशत्युत्तरशततमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य कौशिक ऋषिः । मन्त्रोक्ता देवताः । (१) प्रथमर्चो जगती,
(२) द्वितीयायाः पङ्क्तिः, (३) तृतीयायाश्च त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

यदन्तरिक्षं पृथिवीमुत द्यां यन्मातरं पितरं वा जिहिंसिम ।
अयं तस्माद्गार्हपत्यो नो अग्निरुदिन्नयाति सुकृतस्य लोकम् ॥१॥
भूमिर्मातादितिर्नो जनित्रं भ्रातान्तरिक्षमभिशस्त्या नः ।
द्यौर्नः पिता पित्र्याच्छं भवाति जामिमृत्वा माव पत्सि लोकात् ॥२॥
यत्रा सुहार्दः सुकृतो मदन्ति विहाय रोगं तन्वः स्वायाः ।
अश्लोणा अङ्गैरह्रुताः स्वर्गे तत्र पश्येम पितरौ च पुत्रान् ॥३॥

यत् । अन्तरिक्षम् । पृथिवीम् । उत । द्याम् । यत् । मातरम् । पितरम् । वा । जिहिंसिम ।
अयम् । तस्मात् । गार्हऽपत्यः । नः । अग्निः । उत् । इत् । नयाति । सुऽकृतस्य । लोकम् ॥
भूमिः । माता । अदितिः । नः । जनित्रम् । भ्राता । अन्तरिक्षम् । अभिऽशस्त्या । नः ।
द्यौः । नः । पिता । पित्र्यात् । शम् । भवाति । जामिम् । ऋत्वा । मा । अव । पत्सि । लोकात् ॥
यत्र । सुऽहार्दः । सुऽकृतः । मदन्ति । विऽहाय । रोगम् । तन्वः । स्वायाः ।
अश्लोणाः । अङ्गैः । अह्रुताः । स्वःऽगे । तत्र । पश्येम । पितरौ । च । पुत्रान् ॥ ३ ॥

Vaiśvānaro'gniḥ

VI.119.1 If I incur debt withouut gambling, and O adorable Lord, if I promise without intending to pay, may the benefactor of all men, the rehabilitator, the overlord, lead us up to the world of virtues.

VI.119.2 I declare to the benefactor of all men the debt, which I have promised to repay to the enlightened ones. He knows how to unfasten all these noosess. Then may we be united with the ripened fruit of our actions.

VI.119.3 May the purifier benefactor of all men purify me. If I go against the promise and the expectation, without knowing the reality, begging with my mind for material gains; what sin is therein, that I dispel.

Antarikṣa etc (As per verses)

VI.120.1 What violence we have perpetrated on the midspace, on the earth, or even on the sky, or on our mother, or on our father, facing us from that guilt, may this house-hold fire lead us up to the land of virtuous.

VI.120.2 The indivisible earth is our mother, who gave us birth; the midspace is our brother, who protects us from ill fame; the sky is our father who saves us from paternal guilt. Having gone to relatives (for help), may I not fall down from the esteem of the people.

VI.120.3 Where the virtuous ones live in friendly happiness, leaving behind the diseases of their bodies, undeformed in limbs and free from lameness - there in the heaven, may we see our parents as well as our children.

(१२१) एकविंशत्युत्तरशततमं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्य कौशिक ऋषिः । मन्त्रोक्ता देवताः । (१-२) प्रथमा-द्वितीययोर्ऋचोस्त्रिष्टुप्, (३-४) तृतीयाचतुर्थ्योश्चानुष्टुप् छन्दसी ॥

विषाणा पाशान्वि ष्याध्यस्मद्य उत्तमा अधमा वारुणा ये ।
दुष्वप्न्यं दुरितं नि ष्वास्मदथ गच्छेम सुकृतस्य लोकम् ॥१॥
यद्दारुणि बध्यसे यच्च रज्ज्वां यद्भूम्यां बध्यसे यच्च वाचा ।
अयं तस्माद्गार्हपत्यो नो अग्निरुदिन्नयाति सुकृतस्य लोकम् ॥२॥
उदगातां भगवती विचृतौ नाम तारके ।
प्रेहामृतस्य यच्छतां प्रैतु बद्धकमोचनम् ॥३॥
वि जिहीष्व लोकं कृणु बन्धान्मुञ्चासि बद्धकम् ।
योन्या इव प्रच्युतो गर्भः पथः सर्वाँ अनु क्षिय ॥४॥

विऽसानाः । पाशान् । वि । स्य । अधि । अस्मत् । ये । उत्ऽतमाः । अधमाः । वारुणाः । ये ।
दुःऽस्वप्न्यम् । दुःऽइतम् । निः । स्व । अस्मत् । अथ । गच्छेम । सुऽकृतस्य । लोकम् ॥ १ ॥
यत् । दारुणि । बध्यसे । यत् । च । रज्ज्वाम् । यत् । भूम्याम् । बध्यसे । यत् । च । वाचा ।
अयम् । तस्मात् । गार्हऽपत्यः । नः । अग्निः । उत् । इत् । नयाति । सुऽकृतस्य । लोकम् ॥२॥
उत् । अगाताम् । भगवती इति भगऽवती । विऽचृतौ । नाम । तारके इति ।
प्र । इह । अमृतस्य । यच्छताम् । प्र । एतु । बद्धकऽमोचनम् ॥ ३ ॥
वि । जिहीष्व । लोकम् । कृणु । बन्धात् । मुञ्चासि । बद्धकम् ।
योन्याःऽइव । प्रऽच्युतः । गर्भः । पथः । सर्वान् । अनु । क्षिय ॥ ४ ॥

(१२२) द्वाविंशत्युत्तरशततमं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्य भृगुर्ऋषिः । विश्वकर्मा देवता । (१-३) प्रथमादित्रयस्य त्रिष्टुप्, (४-५) चतुर्थीपञ्चम्योर्ऋचोश्च जगती छन्दसी ॥

एतं भागं परि ददामि विद्वान्विश्वकर्मन्प्रथमजा ऋतस्य ।
अस्माभिर्दत्तं जरसः परस्तादच्छिन्नं तन्तुमनु सं तरेम ॥१॥

एतम् । भागम् । परि । ददामि । विद्वान् । विश्वऽकर्मन् । प्रथमऽजाः । ऋतस्य ।
अस्माभिः । दत्तम् । जरसः । परस्तात् । अच्छिन्नम् । तन्तुम् । अनु । सम् । तरेम ॥

Agni etc, (as per verses)

VI.121.1 Unfastening the fetters, that are the highest and lowest, of the venerable Lord, may you take off those from us. May you remove the evil of frightening dreams from us. And then, may we go to the land of the virtuous.

VI.121.2 If you are bound to a log, or with a rope; if you are bound under-ground, or with the speech-freeing us from that, may this house-hold fire lead us up to the land of the virtuous.

VI.121.3 Two stars, releasers (vicṛtau) be their name, glorious and prosperous ones, have risen up. May they bestow immortality here; may the releaser of the bound ones come quickly.

VI.121.4 Move on. Make place. Release the bound one from bonds. Like a new-born, having emerged from the womb, may you follow all the ways (you like).

Viśvakarmā

VI.122.1 O Lord of all actions (universal architect), (knowing that) you are the first ordainer of the eternal law, I offer this portion (of mine) to you. Beyond old age, may we go across following the unbroken line of what we have given.

ततं तन्तुमन्वेके तरन्ति येषां दत्तं पित्र्यमायनेन ।
अबन्ध्वेके ददतः प्रयच्छन्तो दातुं चेच्छिक्षान्त्स स्वर्ग एव ॥२॥
अन्वारभेथामनुसंरभेथामेतं लोकं श्रद्दधानाः सचन्ते ।
यद्वां पक्वं परिविष्टमग्नौ तस्य गुप्तये दंपती सं श्रयेथाम् ॥३॥
यज्ञं यन्तं मनसा बृहन्तमन्वारोहामि तपसा सयोनिः ।
उपहूता अग्ने जरसः परस्तात्तृतीये नाके सधमादं मदेम ॥४॥
शुद्धाः पूता योषितो यज्ञिया इमा ब्रह्मणां हस्तेषु प्रपृथक्सादयामि ।
यत्काम इदमभिषिञ्चामि वोऽहमिन्द्रो मरुत्वान्त्स ददातु तन्मे ॥५॥

ततम् । तन्तुम् । अनु । एके । तरन्ति । येषाम् । दत्तम् । पित्र्यम् । आऽअयनेन ।
अबन्धु । एके । ददतः । प्रऽयच्छन्तः । दातुम् । च । इत् । शिक्षान् । सः । स्वःऽगः । एव ॥
अनुऽआरभेथाम् । अनुऽसंरभेथाम् । एतम् । लोकम् । श्रत्ऽदधानाः । सचन्ते । यत् । वाम् ।
पक्वम् । परिऽविष्टम् । अग्नौ । तस्य । गुप्तये । दंपती इति दम्ऽपती । सम् । श्रयेथाम् ॥
यज्ञम् । यन्तम् । मनसा । बृहन्तम् । अनुऽआरोहामि । तपसा । सऽयोनिः ।
उपऽहूताः । अग्ने । जरसः । परस्तात् । तृतीये । नाके । सधऽमादम् । मदेम ॥ ४ ॥
शुद्धाः । पूताः । योषितः । यज्ञियाः । इमाः । ब्रह्मणाम् । हस्तेषु । प्रऽपृथक् । सादयामि ।
यत्ऽकामः । इदम् । अभिऽसिञ्चामि । वः । अहम् । इन्द्रः । मरुत्वान् । सः । ददातु ।
तत् । मे ॥ ५ ॥

(१२३) त्रयोविंशत्युत्तरशततमं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्य भृगुर्ऋषिः । विश्वे देवा देवताः । (१-२, ५) प्रथमाद्वितीयापञ्चमीनामृचां त्रिष्टुप्, (३) तृतीयाया द्विपदा साम्न्यनुष्टुप्, (४) चतुर्थ्याश्चैकावसाना द्विपदा प्राजापत्या भुरिगनुष्टुप् छन्दांसि ॥

एतं सधस्थाः परि वो ददामि यं शेवधिमावहाज्जातवेदाः ।
अन्वागन्ता यजमानः स्वस्ति तं स्म जानीत परमे व्योमन् ॥१॥

एतम् । सधऽस्थाः । परि । वः । ददामि । यम् । शेवऽधिम् । आऽवहात् । जातऽवेदाः ।
अनुऽआगन्ता । यजमानः । स्वस्ति । तम् । स्म । जानीत । परमे । विऽओमन् ॥ १ ॥

VI.122.2 Some person, whose ancestral debt is repaid by coming generation, go across following the extended line. Some others, having no kins, repay the debt to the creditors, if they are able to do so. That is verily the heaven.

VI.122.3 O both of you, start to accomlish it; make determined effort to accomlish it. Those having unflinching faith attain this abode of happiness. Whatever ripe offerings you have made in fire of sacrifice, may both, the husband and wife, stand united to guard them with care.

VI.122.4 Following the great sacrifice, which is going to the enlightened ones, I of the same origin, ascend to the heaven with will and fervor. O adorable Lord, beyond old age, having been called up, may we live in happiness jointly in the third sorrowless world.

VI.122.5 These are pure, pious, and holy women. I place them singly in the hands of the pious learned persons. With what desire I pour this libation for you; may he, the resplendent Lord with cloud-bearing winds, grant that to me.

Viśvedevāḥ

VI.123.1 You, who are present, to you I offer these entire riches, brought to us by Jātavedā, one who knows all that is born. The sacrificer is sure to follow. May you receive him in heaven. (Also Yv. XVIII.59)

जानीत स्मैनं परमे व्योमिन्देवाः सधस्था विद लोकमत्र ।
अन्वागन्ता यजमानः स्वस्तीष्टापूर्तं स्म कृणुताविरस्मै ॥२॥
देवाः पितरः पितरो देवाः । यो अस्मि सो अस्मि ॥३॥
स पचामि स ददामि स यजे स दत्तान्मा यूषम् ॥४॥
नाके राजन्प्रति तिष्ठ तत्रैतत्प्रति तिष्ठतु ।
विद्धि पूर्तस्य नो राजन्त्स देव सुमना भव ॥५॥

जानीत । स्म । एनम् । परमे । विऽओमन् । देवाः । सधऽस्थाः । विद । लोकम् । अत्र ।
अनुऽआगन्ता । यजमानः । स्वस्ति । इष्टापूर्तम् । स्म । कृणुत । आविः । अस्मै ॥ २ ॥
देवाः । पितरः । पितरः । देवाः । यः । अस्मि । सः । अस्मि ॥ ३ ॥
सः । पचामि । सः । ददामि । सः । यजे । सः । दत्तात् । मा । यूषम् ॥ ४ ॥
नाके । राजन् । प्रति । तिष्ठ । तत्र । एतत् । प्रति । तिष्ठतु ।
विद्धि । पूर्तस्य । नः । राजन् । सः । देव । सुऽमनाः । भव ॥ ५ ॥

(१२४) चतुर्विंशत्युत्तरशततमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । मन्त्रोक्ता दिव्या आपो वा देवताः । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

दिवो नु मां बृहतो अन्तरिक्षादपां स्तोको अभ्यपप्तद्रसेन ।
समिन्द्रियेण पयसाहमग्ने छन्दोभिर्यज्ञैः सुकृतां कृतेन ॥१॥
यदि वृक्षादभ्यपप्तत्फलं तद्यद्यन्तरिक्षात्स उ वायुरेव ।
यत्रास्पृक्षत्तन्वो३ यच्च वाससं आपो नुदन्तु निर्ऋतिं पराचैः ॥२॥

दिवः । नु । माम् । बृहतः । अन्तरिक्षात् । अपाम् । स्तोकः । अभि । अपप्तत् । रसेन ।
सम् । इन्द्रियेण । पयसा । अहम् । अग्ने । छन्दःऽभिः । यज्ञैः । सुऽकृताम् । कृतेन ॥ १ ॥
यदि । वृक्षात् । अभिऽअपप्तत् । फलम् । तत् । यदि । अन्तरिक्षात् । सः । ऊं इति । वायुः । एव ।
यत्र । अस्पृक्षत् । तन्वः । यत् । च । वाससः । आपः । नुदन्तु । निःऽऋतिम् । पराचैः ॥२॥

VI.123.2 Do you recognize him in the highest heaven (parama vyoman). Of course, you know people here in the presant society. One who is engaged in sacrifice shall have peace; lead him to the joy that comes from good actions.

VI.123.3 The enlightened ones are the elders, and the elders the enlightened ones. What I am, I am.

VI.123.4 The same I cook; the same I give; the same I perform the sacrifice (worship): may the same I never be parted from the fruit of what I have given.

VI.123.5 Stay in the sorrowless world, O king: may this (sacrifice also) stay there. May you know of the offerings we have given, O king. O Lord, as such may you be friendly towards us.

Divyāḥ Āpaḥ

VI.124.1 From the vast sky, or from the midspace, a drop of water with pleasure fall upon me. O adorable Lord, may I be united with power of my sense-organs, with milk, with praises, with sacrifices and with the fruit of pious deeds.

VI.124.2 If it falls from a tree, it is a fruit; if from the midspace, then it is surely the wind only. Where it touches a part of the body or of clothing, from there may the waters dispel distress (perdition) away from us.

अभ्यञ्जनं सुरभि सा समृद्धिर्हिरण्यं वर्चस्तदु पूत्रिममेव ।
सर्वा पवित्रा वितताध्यस्मत्तन्मा तारीन्निर्ऋतिर्मो अरातिः ॥३॥

अभिऽअञ्जनम् । सुरभि । सा । समृऽर्द्धिः । हिरण्यम् । वर्चः । तत् । ऊं इति । पूत्रिमम् । एव ।
सर्वा । पवित्रा । विऽतता । अधि । अस्मत् । तत् । मा । तारीत् । निःऽर्ऋतिः । मो इति । अरातिः ॥३

(१२५) पञ्चविंशत्युत्तरशततमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । वनस्पतिर्देवता । (१, ३) प्रथमा-
तृतीययोर्ऋचोस्त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयायाश्च जगती छन्दसी ॥

वनस्पते वीड्वङ्गो हि भूया अस्मत्सखा प्रतरणः सुवीरः ।
गोभिः संनद्धो असि वीडयस्वास्थाता ते जयतु जेत्वानि ॥१॥
दिवस्पृथिव्याः पर्योज उद्भृतं वनस्पतिभ्यः पर्याभृतं सहः ।
अपामोज्मानं परि गोभिरावृतमिन्द्रस्य वज्रं हविषा रथं यज ॥२॥
इन्द्रस्यौजो मरुतामनीकं मित्रस्य गर्भो वरुणस्य नाभिः ।
स इमां नो हव्यदातिं जुषाणो देव रथ प्रति हव्या गृभाय ॥३॥

वनस्पते । वीडुऽअङ्गः । हि । भूयाः । अस्मत्ऽसखा । प्रऽतरणः । सुऽवीरः ।
गोभिः । सम्ऽनद्धः । असि । वीडयस्व । आऽस्थाता । ते । जयतु । जेत्वानि ॥ १ ॥
दिवः । पृथिव्याः । परि । ओजः । उत्ऽभृतम् । वनस्पतिऽभ्यः । परि । आऽभृतम् । सहः ।
अपाम् । ओज्मानम् । परि । गोभिः । आऽवृतम् । इन्द्रस्य । वज्रम् । हविषा । रथम् । यज ॥ २ ॥
इन्द्रस्य । ओजः । मरुताम् । अनीकम् । मित्रस्य । गर्भः । वरुणस्य । नाभिः ।
सः । इमाम् । नः । हव्यऽदातिम् । जुषाणः । देव । रथ । प्रति । हव्या । गृभाय ॥ ३ ॥

(१२६) षड्विंशत्युत्तरशततमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । वानस्पत्यदुन्दुभिर्देवता । (१-२) प्रथमाद्वितीययो-
र्ऋचोर्भुरिक्त्रिष्टुप्, (३) तृतीयायाश्च पुरोबृहतीविराड्गर्भा त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

उप श्वासय पृथिवीमुत द्यां पुरुत्रा ते वन्वतां विष्ठितं जगत् ।
स दुन्दुभे सजूरिन्द्रेण देवैर्दूराद्दवीयो अप सेध शत्रून् ॥१॥

उप । श्वासय । पृथिवीम् । उत । द्याम् । पुरुऽत्रा । ते । वन्वताम् । विऽस्थितम् । जगत् ।
सः । दुन्दुभे । सऽजूः । इन्द्रेण । देवैः । दूरात् । दवीयः । अप । सेध । शत्रून् ॥ १ ॥

VI.124.3 O sweet-smelling ointment, the prosperity, the gold, the splendour, all that is surely purifying. All the purifiers are spread over us. Therefore, may the distress (perdition) never overwhelm us, nor the niggardness (arāti).

Vanaspatiḥ (nerb)

VI.125.1 May the chariot made of strong wood be wholesome; may it be our friend; our protector, and manned by brave men. May it show forth its strength, compact with the straps of leather and let its rider be victorious in the battle. (Also Ṛg. VI.47.26)

VI.125.2 Show full respect to the chariot replete with synthesis of basic elements of heaven and earth - the divine extracted essence of the forest wood. It possesses the velocity of waters, and is encompassed with the cow-hide and the thunderbolt. (Also Ṛg. VI.47.27)

VI.125.3 O all pervading Lord of the celestial chariot, your vehicle is as powerful as the bolt of justice of the resplendent Lord. It is the precursor of vital principles, and is as vast as our ocean. It is bright as sunrays. May you accept it offered with prayers and oblations. (Also Ṛg. VI.47.28)

Dundubhiḥ - Drum

VI.126.1 O war drums, fill with your thumping sound the earth and heaven. Let all things, movable or stationary be aware of it. May you associated with the resplendent Lord and Nature's forces drive all malign elements far from us. (Also Ṛg. VI.47.29)

आ क्रन्दय बलमोजो न आ धा अभि ष्टन दुरिता बाधमानः ।
अप सेध दुन्दुभे दुच्छुनामित इन्द्रस्य मुष्टिरसि वीडयस्व ॥२॥
प्रामूं जयाभी३मे जयन्तु केतुमद्दुन्दुभिर्वावदीतु ।
समश्वपर्णाः पतन्तु नो नरोऽस्माकमिन्द्र रथिनो जयन्तु ॥३॥

आ । क्रन्दय । बलम् । ओजः । नः । आ । धाः । अभि । स्तन । दुःऽइता । बाधमानः ।
अप । सेध । दुन्दुभे । दुच्छुनाम् । इतः । इन्द्रस्य । मुष्टिः । असि । वीडयस्व ॥ २ ॥
प्र । अमूम् । जय । अभि । इमे । जयन्तु । केतुऽमत् । दुन्दुभिः । वावदीतु ।
सम् । अश्वऽपर्णाः । पतन्तु । नः । नरः । अस्माकम् । इन्द्र । रथिनः । जयन्तु ॥ ३ ॥

(१२७) सप्तविंशत्युत्तरशततमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य भृग्वङ्गिरा ऋषिः । वनस्पतिर्यक्ष्मनाशनं वा देवता । (१-२) प्रथमाद्वितीययो-र्ऋचोरनुष्टुप्, (३) तृतीयायाश्च त्र्यवसाना षट्पदा जगती छन्दसी ॥

विद्रधस्य बलासस्य लोहितस्य वनस्पते ।
विसल्पकस्योषधे मोच्छिषः पिशितं चन ॥१॥
यौ ते बलास तिष्ठतः कक्षे मुष्कावपश्रितौ ।
वेदाहं तस्य भेषजं चीपुद्रुरभिचक्षणम् ॥२॥
यो अङ्ग्यो यः कर्ण्यो यो अक्ष्योर्विसल्पकः ।
वि वृहामो विसल्पकं विद्रधं हृदयामयम् ॥
परा तमज्ञातं यक्ष्ममधराञ्चं सुवामसि ॥३॥

विऽद्रधस्य । बलासस्य । लोहितस्य । वनस्पते ।
विऽसल्पकस्य । ओषधे । मा । उत् । शिषः । पिशितम् । चन ॥ १ ॥
यौ । ते । बलास । तिष्ठतः । कक्षे । मुष्कौ । अपऽश्रितौ ।
वेद । अहम् । तस्य । भेषजम् । चीपुद्रुः । अभिऽचक्षणम् ॥ २ ॥
यः । अङ्ग्यः । यः । कर्ण्यः । यः । अक्ष्योः । विऽसल्पकः । वि । वृहामः । विऽसल्पकम् । विऽद्रधम् ।
हृदयऽआमयम् । परा । तम् । अज्ञातम् । यक्ष्मम् । अधराञ्चम् । सुवामसि ॥ ३ ॥

VI.126.2 May (O drum) you sound loud and animate our vigour and enthusiam. May you thunder aloud and scare away malignant powers. Please repel, O drum, those who take delight in harming us. You, being the first of the divines, show your firmness. (Also Ṛg. VI.47.30)

VI.126.3 O resplendent Lord, the drum sounds repeatedly as a signal. May you recover the lost cattle of wisdom and bring it back here. Our leaders mounted (winged with horses), as if, on speedy fly together. Let our car-borne fighting faculties against vice and nescience be triumphant. (Also Ṛg. VI.47.31)

Vanaspatiḥ (herb)

VI.127.1 O lord of the forest, O herb, may you not leave even a (trace), particle remaining of the cold abcess, the wasting disease, haemorrage and the herpes.

VI.127.2 O wasting disease, the two swelling of glands, which have sprung in your armpits - of those I know the remedy. Cīpudru is a sure cure for that.

VI.127.3 The penetrating disease, pertaining to limbs, or pertaining to ears, or pertaining to eyes - that penetrating disease we drive out, as well as the haemorrage (vidradham), and the heart-trouble (hrdayāmayam). We force that unknown consumption downwards far away.

(१२८) अष्टाविंशत्युत्तरशततमं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्याथर्वाङ्गिरा ऋषिः । सोमः शकधूमश्च देवते । अनुष्टुप् छन्दः ॥

शकधूमं नक्षत्राणि यद्राजानमकुर्वत ।
भद्राहमस्मै प्रायच्छन्निदं राष्ट्रमसादिति ॥१॥
भद्राहं नो मध्यन्दिने भद्राहं सायमस्तु नः ।
भद्राहं नो अह्नां प्राता रात्री भद्राहमस्तु नः ॥२॥
अहोरात्राभ्यां नक्षत्रेभ्यः सूर्याचन्द्रमसाभ्याम् ।
भद्राहमस्मभ्यं राजञ्छकधूम त्वं कृधि ॥३॥
यो नो भद्राहमकरः सायं नक्तमथो दिवा ।
तस्मै ते नक्षत्रराज शकधूम सदा नमः ॥४॥

शकऽधूमम् । नक्षत्राणि । यत् । राजानम् । अकुर्वत ।
भद्रऽअहम् । अस्मै । प्र । अयच्छन् । इदम् । राष्ट्रम् । असात् । इति ॥ १ ॥
भद्रऽअहम् । नः । मध्यंदिने । भद्रऽअहम् । सायम् । अस्तु । नः ।
भद्रऽअहम् । नः । अह्नाम् । प्रातः । रात्री । भद्रऽअहम् । अस्तु । नः ॥ २ ॥
अहोरात्राभ्याम् । नक्षत्रेभ्यः । सूर्याचन्द्रमसाभ्याम् ।
भद्रऽअहम् । अस्मभ्यम् । राजन् । शकऽधूम । त्वम् । कृधि ॥ ३ ॥
यः । नः । भद्रऽअहम् । अकरः । सायम् । नक्तम् । अथो इति । दिवा ।
तस्मै । ते । नक्षत्रऽराज । शकऽधूम । सदा । नमः ॥ ४ ॥

(१२९) एकोनत्रिंशदुत्तरशततमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । भगो देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

भगेन मा शांशपेन साकमिन्द्रेण मेदिना ।
कृणोमि भगिनं मापं द्रान्त्वरातयः ॥१॥

भगेन । मा । शांशपेन । साकम् । इन्द्रेण । मेदिना ।
कृणोमि । भगिनम् । मा । अप । द्रान्तु । अरातयः ॥ १ ॥

Śaka dhūmaḥ - Cow dung smoke - Somaḥ

VI.128.1 When the stars (nakṣatrāṇi) made the cow-dung-smoke (śaka-dhūmam) the king (of weather forecasting), they gave an auspicious day to it, so that will be his domain (rāṣtra).

VI.128.2 May it be a good day for us at noon (madhyandine); may it be a good day for us in the evening; may it be a good day for us in the morning of the days; and may it be a good day for us at nights.

VI.128.3 O shining cow-dung-smoke, (śaka dhūma), may you make a good day for day and night, for constellations, for sun and moon, and good day for us.

VI.128.4 To you, O cow-dung-smoke, the king of the stars, who make good day for us in the evening, at night and in the day, we always bow in reverence.

Bhagaḥ

VI.129.1 With the magnificence of the Sīsama or Sisu (śāṅśapa) (Dalbergia Śisu) tree, in company of the friendly resplendent one, I make myself magnificent. May the enemies not paying our dues run away helter-skelter.

येन वृक्षाँ अभ्यभवो भगेन वर्चसा सह ।
तेन मा भगिनं कृण्वप द्रान्त्वरातयः ॥२॥
यो अन्धो यः पुनःसरो भगो वृक्षेष्वाहितः ।
तेन मा भगिनं कृण्वप द्रान्त्वरातयः ॥३॥

येन । वृक्षान् । अभिऽअभवः । भगेन । वर्चसा । सह ।
तेन । मा । भगिनम् । कृणु । अप । द्रान्तु । अरातयः ॥ २ ॥
यः । अन्धः । यः । पुनःऽसरः । भगः । वृक्षेषु । आऽहितः ।
तेन । मा । भगिनम् । कृणु । अप । द्रान्तु । अरातयः ॥ ३ ॥

(१३०) त्रिंशदुत्तरशततमं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । स्मरो देवता । (१) प्रथमर्चो विराट् पुरस्ताद्बृहती, (२-४) द्वितीयादितृचस्य चानुष्टुप् छन्दसी ॥

रथजितां राथजितेयीनामप्सरसामयं स्मरः ।
देवाः प्र हिणुत स्मरमसौ मामनु शोचतु ॥१॥
असौ मे स्मरतादिति प्रियो मे स्मरतादिति ।
देवाः प्र हिणुत स्मरमसौ मामनु शोचतु ॥२॥
यथा मम स्मरादसौ नामुष्याहं कदा चन ।
देवाः प्र हिणुत स्मरमसौ मामनु शोचतु ॥३॥
उन्मादयत मरुत उदन्तरिक्ष मादय ।
अग्न उन्मादया त्वमसौ मामनु शोचतु ॥४॥

रथऽजिताम् । राथऽजितेयीनाम् । अप्सरसाम् । अयम् । स्मरः ।
देवाः । प्र । हिनुत । स्मरम् । असौ । माम् । अनु । शोचतु । १ ॥
असौ । मे । स्मरतात् । इति । प्रियः । मे । स्मरतात् । इति ।
देवाः । प्र । हिनुत । स्मरम् । असौ । माम् । अनु । शोचतु ॥ २ ॥
यथा । मम । स्मरात् । असौ । न । अमुष्य । अहम् । कदा । चन ।
देवाः । प्र । हिनुत । स्मरम् । असौ । माम् । अनु । शोचतु ॥ ३ ॥
उत् । मादयत । मरुतः । उत् । अन्तरिक्ष । मादय ।
अग्ने । उत् । मादय । त्वम् । असौ । माम् । अनु । शोचतु ॥ ४ ॥

VI.129.2 With what magnificence and splendour you have surpassed the trees, by that may you make me magnificent. May the enemies, not paying our dues, run away helter-skelter.

VI.129.3 With that blinding and recurring magnificence, which has been laid in the trees, may you make me magnificent. May enemies, not paying our dues, run away helter-skelter.

Smaraḥ : Love and Passion

VI.130.1 This is the passionate love of the apsaras (beauties) chariot-winning and belonging to the chariot-winners. O bounties of Nature, send forth the passionate love. Let so and so wail for me (asau māmanu śocatu.)

VI.130.2 So that may so and so (asau) remember me; so that my beloved remember me; O bounties of Nature, send forth the passionate love. Let so and so wail for me.

VI.130.3 So that may so and so remember me and may I never remember so and so, O bounties of Nature, send forth the passionate love. Let so and so wail for me.

VI.130.4 O cloud-bearing winds, make him crazy; make him crazy ·O midspace. O fire divine, may you make him crazy. Let him wail for me.

(१३१) एकत्रिंशदुत्तरशततमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । स्मरो देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

नि शीर्षतो नि पत्तत आध्यो३ नि तिरामि ते ।
देवाः प्र हिणुत स्मरमसौ मामनु शोचतु ॥१॥
अनुमतेन्विदं मन्यस्वाकूते समिदं नमः ।
देवाः प्र हिणुत स्मरमसौ मामनु शोचतु ॥२॥
यद्धावसि त्रियोजनं पञ्चयोजनमाश्विनम् ।
ततस्त्वं पुनरायसि पुत्राणां नो असः पिता ॥३॥

नि । शीर्षतः । नि । पत्ततः । आऽध्यः । नि । तिरामि । ते ।
देवाः । प्र । हिनुत । स्मरम् । असौ । माम् । अनु । शोचतु ॥ १ ॥

अनुऽमते । अनु । इदम् । मन्यस्व । आऽकूते । सम् । इदम् । नमः ।
देवाः । प्र । हिनुत । स्मरम् । असौ । माम् । अनु । शोचतु ॥ २ ॥

यत् । धावसि । त्रिऽयोजनम् । पञ्चऽयोजनम् । आश्विनम् ।
ततः । त्वम् । पुनः । आऽअंयसि[1] । पुत्राणाम् । नः । असः । पिता ॥ ३ ॥

(१३२) द्वात्रिंशदुत्तरशततमं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । स्मरो देवता । (१) प्रथमर्चस्त्रिपदानुष्टुप्, (२, ४) द्वितीयाचतुर्थ्योस्त्रिपदा विराड् महाबृहती, (३) तृतीयाया भुरिगनुष्टुप्, (५) पञ्चम्याश्च त्रिपदा महाबृहती छन्दांसि ॥

यं देवाः स्मरमसिञ्चन्नप्स्व१न्तः शोशुचानं सहाध्या । तं ते तपामि वरुणस्य धर्मणा ॥१॥

यं विश्वे देवाः स्मरमसिञ्चन्नप्स्व१न्तः शोशुचानं सहाध्या ।
तं ते तपामि वरुणस्य धर्मणा ॥२॥
यमिन्द्राणी स्मरमसिञ्चदप्स्व१न्तः शोशुचानं सहाध्या ।
तं ते तपामि वरुणस्य धर्मणा ॥३॥

यम् । देवाः । स्मरम् । असिञ्चन् । अप्ऽसु । अन्तः । शोशुचानम् । सह । आध्या ।
तम् । ते । तपामि । वरुणस्य । धर्मणा ॥ १ ॥

यम् । विश्वे । देवाः । स्मरम् । असिञ्चन् । अप्ऽसु । अन्तः । शोशुचानम् । सह ।
आध्या । तम् । ते । तपामि । वरुणस्य । धर्मणा ॥ २ ॥

यम् । इन्द्राणी । स्मरम् । असिञ्चत् । अप्ऽसु । अन्तः । शोशुचानम् । सह । आध्या ।
तम् । ते । तपामि । वरुणस्य । धर्मणा ॥ ३ ॥

Smara : Passion and Love

VI.131.1 Out of your head, out of your feet, I draw away your pangs of love. O bounties of Nature, send forth passionate Love. May that man burn with desire for me. .

VI.131.2 May you assent to this (my wish) O assent divine (anumati); O determination, may you bend this together. O bounties of Nature, send forth passionate Love. May that man burn with desire for me.

VI.131.3 Even if you run away three leagues, or even five leagues, one day's journey of a horse, from there (tatah) you shall come back and shall be the father of our sons. (putrāṇām pitā).

Smara : Passionate Love

VI.132.1 The passionate love, which the bounties of Nature have poured into waters (i.e., semen), burning friendly and accompanied by pains of longing - that I heat up for you, according to the law of the venerable Lord (Law-maker).

VI.132.2 The passionate love, which all the bounties of Nature have poured into waters (i.e., semen), burning fiercely and accompanied by pains of longing - that I heat up for you, according to the law of the venerable Lord (Law-maker).

VI.132.3 The passionate love, which the power of the resplendent Lord (Indrānī) has poured into waters (i.e., semen), burning fiercely and accompanied by pains of longing - that I heat up for you, according to the law of the venerable Lord (Law-maker).

यमिन्द्राग्नी स्मरमसिंश्चतामप्स्व१न्तः शोशुचानं सहाध्या ।
तं ते तपामि वरुणस्य धर्मणा ॥४॥
यं मित्रावरुणौ स्मरमसिंश्चतामप्स्व१न्तः शोशुचानं सहाध्या ।
तं ते तपामि वरुणस्य धर्मणा ॥५॥

यम् । इन्द्राग्नी इति । स्मरम् । असिंञ्चताम् । अप्ऽसु । अन्तः । शोशुचानम् । सह । आध्या । तम् । ते । तपामि । वरुणस्य । धर्मणा ॥ ४ ॥

यम् । मित्रावरुणौ । स्मरम् । असिंञ्चताम् । अप्ऽसु । अन्तः । शोशुचानम् । सह । आध्या । तम् । ते । तपामि । वरुणस्य । धर्मणा ॥ ५ ॥

(१३३) त्रयस्त्रिंशदुत्तरशततमं सूक्तम्

(१–५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्यागस्त्य ऋषिः । मेखला देवता । (१) प्रथमर्चो भुरिक्त्रिष्टुप्, (२, ५) द्वितीयापञ्चम्योरनुष्टुप्, (३) तृतीयायास्त्रिष्टुप्, (४) चतुर्थ्याश्च जगती छन्दांसि ।

य इमां देवो मेखलामाबबन्ध यः संननाह य उ नो युयोज ।
यस्य देवस्य प्रशिषा चरामः स पारमिच्छात्स उ नो वि मुञ्चात् ॥१॥
आहुतास्यभिहुत ऋषीणामस्यायुधम् ।
पूर्वा व्रतस्य प्राश्नती वीरघ्नी भव मेखले ॥२॥
मृत्योरहं ब्रह्मचारी यदस्मि निर्याचन्भूतात्पुरुषं यमाय ।
तमहं ब्रह्मणा तपसा श्रमेणानयैनं मेखलया सिनामि ॥३॥

यः । इमाम् । देवः । मेखलाम् । आऽबबन्ध । यः । सम्ऽननाह । यः । ऊं इति । नः । युयोज । यस्य । देवस्य । प्रऽशिषा । चरामः । सः । पारम् । इच्छात् । सः । ऊं इति । नः । वि । मुञ्चात् ॥ १ ॥

आऽहुता । असि । अभिऽहुता । ऋषीणाम् । असि । आयुधम् ।
पूर्वा । व्रतस्य । प्रऽअश्नती । वीरऽघ्नी । भव । मेखले ॥ २ ॥

मृत्योः । अहम् । ब्रह्मऽचारी । यत् । अस्मि । निःऽयाचन् । भूतात् । पुरुषम् । यमाय ।
तम् । अहम् । ब्रह्मणा । तपसा । श्रमेण । अनया । एनम् । मेखलया । सिनामि ॥ ३ ॥

VI.132.4 The passionate love, which the Lord resplendent and adorable, has poured into waters (i.e., semen), burning fiercely and accompanied by pains of longing - that I heat up for you, according to the law of the venerable Lord (Law-maker).

VI.132.5 The passionate love, which the Lord friendly and venerable, has poured into waters (i.e., semen), burning fiercely and accompanied by pains of longing - that I heat up for you, according to the law of the venerable Lord (Law-maker).

Mekhalā : Belt or Girdle

VI.133.1 The enlightened one, who has bound this (belt or girdle), who has fastened it tight, who has deployed us, at whose direction we move up, may he wish us to reach our goal (the other shore); may he free us from it as well.

VI.133.2 You are offered; you are praised. You are the weapon of the seers. Having achieved success in the work undertaken previously, may you, O belt, be the slayer of the heroes (among our enemies).

VI.133.3 I, who am the disciple of death, begging from people, a man for the controller (death). That man I bind fast to knowledge, to austerity, and to hard labour with this belt.

श्रद्धाया दुहिता तपसोधि जाता स्वस ऋषीणां भूतकृतां बभूव ।
सा नो मेखले मतिमा धेहि मेधामथो नो धेहि तप इन्द्रियं च ॥४॥
यां त्वा पूर्वे भूतकृत ऋषयः परिबेधिरे ।
सा त्वं परि ष्वजस्व मां दीर्घायुत्वाय मेखले ॥५॥

श्रद्धायाः । दुहिता । तपसः । आधि । जाता । स्वसा । ऋषीणाम् । भूतऽकृताम् । बभूव ।
सा । नः । मेखले । मतिम् । आ । धेहि । मेधाम् । अथो इति । नः । धेहि । तपः । इन्द्रियम् । च ॥
याम् । त्वा । पूर्वे । भूतऽकृतः । ऋषयः । परिऽबेधिरे ।
सा । त्वम् । परि । स्वजस्व । माम् । दीर्घायुऽत्वाय । मेखले ॥ ५ ॥

(१३४) चतुस्त्रिंशदुत्तरशततमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य शुक्र ऋषिः । वज्रो देवता । (१) प्रथमर्चः परानुष्टुप् त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयाया भुरिक्त्रिपदा गायत्री, (३) तृतीयायाश्चानुष्टुप् छन्दांसि ॥

अयं वज्रस्तर्पयतामृतस्यावास्य राष्ट्रमप हन्तु जीवितम् ।
शृणातु ग्रीवाः प्र शृणातूष्णिहा वृत्रस्येव शचीपतिः ॥१॥
अधरोधर उत्तरेभ्यो गूढः पृथिव्या मोत्सृपत् ।
वज्रेणावहतः शयाम् ॥२॥
यो जिनाति तमन्विच्छ यो जिनाति तमिज्जहि ।
जिनतो वज्र त्वं सीमन्तमन्वञ्चमनु पातय ॥३॥

अयम् । वज्रः । तर्पयताम् । ऋतस्य । अव । अस्य । राष्ट्रम् । अप । हन्तु ।
जीवितम् । शृणातु । ग्रीवाः । प्र । शृणातु । उष्णिहाः । वृत्रस्यऽइव । शचीऽपतिः ॥
अधरःऽअधरः । उत्तरेभ्यः । गूढः । पृथिव्याः । मा । उत् । सृपत् ।
वज्रेण । अवऽहतः । शयाम् ॥ २ ॥
यः । जिनाति । तम् । अनु । इच्छ । यः । जिनाति । तम् । इत् । जहि ।
जिनतः । वज्र । त्वम् । सीमन्तम् । अन्वञ्चम् । अनु । पातय ॥ ३ ॥

VI.133.4 You are the daughter of faith (śraddhāyā duhitā), born of austerity; you have become the sister of seers, the creators of beings. As such, O girdle (mekhalā), may you bestow on us thought and wisdom and then bless us with understanding, fervor and stamina.

VI.133.5 O you girdle (mekhalā), whom the ancient seers, the creators of beings, girdled around them, may you, the same, embrace me for a long life.

Vajra : A lamantine Bolt

VI.134.1 May this thunder-bolt support the right. May this over-throw his (enemy's) kingdom, and take away his life. May this tear the necks and tear the napes, as the Lord of actions tears those of the nescience.

VI.134.2 Lower and lower than his superiors, may he go underground. May he not rise on the earth. Smitten with thunder-bolt, may he lie down.

VI.134.3 May you seek him out who causes harm. May you strike him dead who causes harm. Whoever cause harm, O thunder-bolt, may you make his head to fall down straight away.

(१३५) पञ्चत्रिंशदुत्तरशततमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य शुक्र ऋषिः । वज्रो देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

यदुश्नामि बलं कुर्व इत्थं वज्रमा ददे ।
स्कन्धानमुष्य शातयन्वृत्रस्येव शचीपतिः ॥१॥
यत्पिबामि सं पिबामि समुद्र इव संपिबः ।
प्राणानमुष्य संपाय सं पिबामो अमुं वयम् ॥२॥
यद्गिरामि सं गिरामि समुद्र इव संगिरः ।
प्राणानमुष्य संगीर्य सं गिरामो अमुं वयम् ॥३॥

यत् । अश्नामि । बलम् । कुर्वे । इत्थम् । वज्रम् । आ । ददे ।
स्कन्धान् । अमुष्य । शातयन् । वृत्रस्यऽइव । शचीऽपतिः ॥ १ ॥
यत् । पिबामि । सम् । पिबामि । समुद्रःऽइव । सम्ऽपिबः ।
प्राणान् । अमुष्य । सम्ऽपाय । सम् । पिबामः । अमुम् । वयम् ॥ २ ॥
यत् । गिरामि । सम् । गिरामि । समुद्रःऽइव । सम्ऽगिरः ।
प्राणान् । अमुष्य । सम्ऽगीर्य । सम् । गिरामः । अमुम् । वयम् ॥ ३ ॥

(१३६) षट्त्रिंशदुत्तरशततमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य वीतहव्य ऋषिः । नितत्नीवनस्पतिर्देवता । (१, ३) प्रथमातृतीययोर्ऋचोरनुष्टुप्, (२) द्वितीयायाश्चैकावसाना द्विपदा साम्नी बृहती छन्दसी ॥

देवी देव्यामधि जाता पृथिव्यामस्योषधे ।
तां त्वा नितत्नि केशेभ्यो दृंहणाय खनामसि ॥१॥
दृंह प्रत्नाञ्जनयाजाताञ्जातानु वर्षीयसस्कृधि ॥२॥
यस्ते केशोऽवपद्यते समूलो यश्च वृश्चते ।
इदं तं विश्वभेषज्याभि षिञ्चामि वीरुधा ॥३॥

देवी । देव्याम् । अधि । जाता । पृथिव्याम् । असि । ओषधे ।
ताम् । त्वा । निऽतत्नि । केशेभ्यः । दृंहणाय । खनामसि ॥ १ ॥
दृंह । प्रत्नान् । जनय । अजातान् । जातान् । ऊं इति । वर्षीयसः । कृधि ॥ २ ॥
यः । ते । केशः । अवऽपद्यते । सऽमूलः । यः । च । वृश्चते ।
इदम् । तम् । विश्वऽभेषज्या । अभि । सिञ्चामि । वीरुधा ॥ ३ ॥

Vajra : Bolt

VI.135.1 What I eat (aśnāmi) , may I turn that into strength, and may I take up the adamantine weapon, cleaving the shoulders of such and such person, like the Lord of actions those of the nescience (vṛtra).

VI.135.2 What I drink (pibāmi), I drink completely, drink to the finish like ocean. Drinking up the life of such and such (amuṣya) person, may we drink such and such person to the finish.

VI.135.3 What I swallow (girāmi), I swallow to the finish, swallow to the finish like ocean. Swallowing up the life of such and such person, may we swallow such and such person to the finish.

Nitatni Vanaspati - herb

VI.136.1 O medicinal herb, you are divine and are grown on the divine earth. As such, O herb spreading downwards, we dig you up for strengthening the hair (keśebhyo dṛṁhaṇāya) (Nitatni : spreading down-wards)

VI.136.2 Make old hair firm; make new ones spring out, which are yet unborn; make longer the already growing ones.

VI.136.3 Your hair, which falls off, or is torn with its root-that I wet with (the sap of) this plant, a cure-all remedy (panecea). (visva-bheṣajyā).

(१३७) सप्तत्रिंशदुत्तरशततमं सूक्तम्.

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य वीतहव्य ऋषिः । नितत्नीवनस्पतिर्देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

यां जमदग्निरखनद्दुहित्रे केशवर्धनीम् ।
तां वीतहव्य आभरदसितस्य गृहेभ्यः ॥१॥
अभीशुना मेया आसन्व्यामेनानुमेयाः ।
केशा नडा इव वर्धन्तां शीर्ष्णस्ते असिताः परि ॥२॥
दृंह मूलमाग्रं यच्छ वि मध्यं यामयौषधे ।
केशा नडा इव वर्धन्तां शीर्ष्णस्ते असिताः परि ॥३॥

याम् । जमत्ऽअग्निः । अखनत् । दुहित्रे । केशऽवर्धनीम् ।
ताम् । वीतऽहव्यः । आ । अभरत् । असितस्य । गृहेभ्यः ॥ १ ॥

अभीशुना । मेयाः । आसन् । विऽआमेन । अनुऽमेयाः ।
केशाः । नडाःऽइव । वर्धन्ताम् । शीर्ष्णः । ते । असिताः । परि ॥ २ ॥

दृंह । मूलम् । आ । अग्रम् । यच्छ । वि । मध्यम् । यमय । ओषधे ।
केशाः । नडाःऽइव । वर्धन्ताम् । शीर्ष्णः । ते । असिताः । परि ॥ ३ ॥

(१३८) अष्टात्रिंशदुत्तरशततमं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । नितत्नीवनस्पतिर्देवता । (१-२, ४-५) प्रथमाद्वितीया-चतुर्थीपञ्चमीनामृचामनुष्टुप्, (३) तृतीयायाश्च पथ्यापङ्क्तिश्छन्दसी ॥

त्वं वीरुधां श्रेष्ठतमाभिश्रुतास्योषधे । इमं मे अद्य पूरुषं क्लीबमोपशिनं कृधि ॥१॥
क्लीबं कृध्योपशिनमथो कुरीरिणं कृधि । अथास्येन्द्रो ग्रावभ्यामुभे भिनत्त्वाण्ड्यौ ॥२॥

त्वम् । वीरुधाम् । श्रेष्ठऽतमा । अभिऽश्रुता । असि । ओषधे ।
इमम् । मे । अद्य । पुरुषम् । क्लीबम् । ओपशिनम् । कृधि ॥ १ ॥

क्लीबम् । कृधि । ओपाशिनम् । अथो इति । कुरीरिणम् । कृधि ।
अथ । अस्य । इन्द्रः । ग्रावऽभ्याम् । उभे इति । भिनत्तु । आण्ड्यौ ॥ २ ॥

Nítatni Vanaspati (spreading down ward)

VI.137.1 The hair-lengthening herb, which the sage of burning fires (jamadagni) digs up for her daughter's locks grow long, that the sage of exhausted supplies teares for the homes of the white-haired (asitāḥ) one.

VI.137.2 The hair, that used to be measured with finger, became so long as to be measured with stretched out arms. May black hair spring all over your head and grow like reeds.

VI.137.3 May you, O herb, make firm the root; prolong the ends; and stretch the middle portion. May black hair spring all over your head and grow like reeds.

Vanaspati (herb)

VI.138.1 O herb, you are the best and well renowned of all the plants. May you make this man of mine impotent and female today.

VI.138.2 May you make him impotent and eunuch and female; then make him wearing a woman's head-dress (kurīriṇam) - may the resplendent one crush both of his testicles (āṇḍyau) with two pressing-stones (grāva-bhyām)

क्लीबं क्लीबं त्वाकरं वध्रे वध्रिं त्वाकरमरसारसं त्वाकरम्।
कुरीरमस्य शीर्षणि कुम्बं चाधिनिदध्मसि ॥३॥
ये ते नाड्यौ देवकृते ययोस्तिष्ठति वृष्ण्यम्।
ते ते भिनद्मि शम्ययामुष्या अधि मुष्कयोः ॥४॥
यथा नडं कशिपुने स्त्रियो भिन्दन्त्यश्मना।
एवा भिनद्मि ते शेपोमुष्या अधि मुष्कयोः ॥५॥

क्लीबं। क्लीबम्। त्वा। अकरम्। वध्रे। वध्रिम्। त्वा। अकरम्। अरस। अरसम्। त्वा। अकरम्।
कुरीरम्। अस्य। शीर्षणि। कुम्बम्। च। अधिऽनिदध्मसि ॥ ३ ॥
ये इति। ते। नाड्यौ। देवकृते इति देवऽकृते। ययोः। तिष्ठति। वृष्ण्यम्।
ते इति। ते। भिनद्मि। शम्यया। अमुष्याः। अधि। मुष्कयोः ॥ ४ ॥
यथा। नडम्। कशिपुने। स्त्रियः। भिन्दन्ति। अश्मना।
एव। भिनद्मि। ते। शेपः। अमुष्याः। अधि। मुष्कयोः ॥ ५ ॥

(१३९) एकोनचत्वारिंशदुत्तरशततमं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः। वनस्पतिर्देवता। (१) प्रथमर्चस्त्र्यवसाना षट्पदा विराड्जगती, (२-५) द्वितीयादिचतसृणामानुष्टुप् छन्दसी ॥

न्यस्तिका रुरोहिथ सुभगंकरणी मम। शतं तव प्रतानास्त्रयस्त्रिंशन्नितानाः।
तया सहस्रपर्ण्या हृदयं शोषयामि ते ॥१॥
शुष्यतु मयि ते हृदयमथो शुष्यत्वास्यम्।
अथो नि शुष्य मां कामेनाथो शुष्कास्या चर ॥२॥

निऽअस्तिका। रुरोहिथ। सुभगम्ऽकरणी। मम। शतम्। तव। प्रऽतानाः। त्रयःऽत्रिंशत्।
निऽतानाः। तया। सहस्रऽपर्ण्या। हृदयम्। शोषयामि। ते ॥ १ ॥
शुष्यतु। मयि। ते। हृदयम्। अथो इति। शुष्यतु। आस्यम्।
अथो इति। नि। शुष्य। माम्। कामेन। अथो इति। शुष्कऽआस्या। चर ॥ २ ॥

VI.138.3 O impotent, I have made you impotent. O eunuch (vadhri), I have made you eunuch. O semenless, I have made you semenless. We put a woman's head-dress (kurīriṇam) on his head and the hair-ornament (kumbam) also.

VI.138.4 Your two vessels (nāḍyau) made by the bounties of Nature (devakṛte), and in which the semen (vṛṣṇyam) lies - crush those both of yours, placed just above the two testicles, on this stone with this stick. (śamyayā amuṣyā)

VI.138.5 Just as women-folk crash a reed with a stone for making a mat, even so I crush your male organ (śepaḥ), placed just above the two testicles (muṣkayoḥ) on this stone with this stick.

Vanaspati (herb)

VI.139.1 O herb, dispeller of misfortune and bestower of good fortune on me, you have grown up here. A hundred are your out-stretching branches and thirty-three down-stretching tendencies. With such a herb of a thousand leaves, I make your heart parch.

VI.139.2 May your heart parch for me; then may your mouth be dry. Then making me parched with passion, may you go about dry-mouthed.

संवननी समुष्पला बभ्रु कल्याणि सं नुद ।
अमूं च मां च सं नुद समानं हृदयं कृधि ॥३॥
यथोदकमपपुषोपशुष्यत्यास्यम्
एवा नि शुष्य मां कामेनाथो शुष्कास्या चर ॥४॥
यथा नकुलो विच्छिद्य संदधात्यहिं पुनः ।
एवा कामस्य विच्छिन्नं सं धेहि वीर्यावति ॥५॥

समऽवननी । समऽउष्पला । बभ्रु । कल्याणि । सम् । नुद । अमूम् ।
च । माम् । च । सम् । नुद । समानम् । हृदयम् । कृधि ॥ ३ ॥
यथा । उदकम् । अपपुषः । अपऽशुष्यति । आस्यम् ।
एव । नि । शुष्य । माम् । कामेन । अथो इति । शुष्कऽआस्या । चर ॥ ४ ॥
यथा । नकुलः । विऽछिद्य । समऽदधाति । अहिम् । पुनः ।
एव । कामस्य । विऽछिन्नम् । सम् । धेहि । वीर्यऽवति ॥ ५ ॥

(१४०) चत्वारिंशदुत्तरशततमं सूक्तम्

(१-३) वृषस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । ब्रह्मणस्पतिर्दन्ता वा देवताः । (१) प्रथमर्च उरोबृहती,
(२) द्वितीयाया उपरिष्टाज्ज्योतिष्मती त्रिष्टुप्, (३) तृतीयायाश्चास्तारपङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

यौ व्याघ्राववरूढौ जिघत्सतः पितरं मातरं च ।
तौ दन्तौ ब्रह्मणस्पते शिवौ कृणु जातवेदः ॥१॥
व्रीहिमत्तं यवमत्तमथो माषमथो तिलम् ।
एष वां भागो निहितो रत्नधेयाय दन्तौ मा हिंसिष्टं पितरं मातरं च ॥२॥
उपहूतौ सयुजौ स्योनौ दन्तौ सुमङ्गलौ ।
अन्यत्र वां घोरं तन्वः परैतु दन्तौ मा हिंसिष्टं पितरं मातरं च ॥३॥

यौ । व्याघ्रौ । अवऽरूढौ । जिघत्सतः । पितरम् । मातरम् । च ।
तौ । दन्तौ । ब्रह्मणः । पते । शिवौ । कृणु । जातऽवेदः ॥ १ ॥
व्रीहिम् । अत्तम् । यवम् । अत्तम् । अथो इति । माषम् । अथो इति । तिलम् । एषः । वाम् ।
भागः । निऽहितः । रत्नऽधेयाय । दन्तौ । मा । हिंसिष्टम् । पितरम् । मातरम् । च ॥ २ ॥
उपऽहूतौ । सऽयुजौ । स्योनौ । दन्तौ । सुऽमङ्गलौ ।
अन्यत्र । वाम् । घोरम् । तन्वः । परा । एतु । दन्तौ । मा । हिंसिष्टम् । पितरम् । मातरम् । च ॥३॥

VI.139.3 O brown-coloured, beautiful herb, you are a reconciler, and arouser. May you urge her to meet; may urge me to meet. May you make our hearts alike. (samānam hṛdayam kṛdhi)

VI.139.4 Just as the mouth of a man, not drinking water, gets parched, so making me parched with passion, may you go about dry-mouthed.

VI.139.5 Just as a mungoose, having cut a snake into pieces, puts it together again, so, O powerful herb, may you join together our severed passionate love.

Brahmanaspatih

VI.140.1 The two tiger-like teeth protruding downwards, that desire to eat the father and the mother - those two teeth, O Lord of knowledge, O knower of all, may you make benign.

VI.140.2 May you eat rice (vrīhi); may you eat barley (yava), also black beans (māsa) and sesamum (tila). This is the share allotted to both of you for happy result. O you two teeth (dantau), may you not injure the father and the mother.

VI.140.3 Praise be to the two teeth, friendly, bringing happiness and very propitious. May the ferocity of your selves go away else where. May you not, O teeth, injure the father and the mother.

(१४१) एकचत्वारिंशदुत्तरशततमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य विश्वामित्र ऋषिः । अश्विनौ देवते । अनुष्टुप् छन्दः ॥

वायुरेनाः समाकरत्त्वष्टा पोषाय ध्रियताम् ।
इन्द्र आभ्यो अधि ब्रवद्रुद्रो भूम्ने चिकित्सतु ॥१॥
लोहितेन स्वधितिना मिथुनं कर्णयोः कृधि ।
अकर्तामश्विना लक्ष्म तदस्तु प्रजया बहु ॥२॥
यथा चक्रुर्देवासुरा यथा मनुष्या उत ।
एवा सहस्रपोषाय कृणुतं लक्ष्माश्विना ॥३॥

वायुः । एनाः । सम्ऽआकरत् । त्वष्टा । पोषाय । ध्रियताम् ।
इन्द्रः । आभ्यः । अधि । ब्रवत् । रुद्रः । भूम्ने । चिकित्सतु ॥ १ ॥
लोहितेन । स्वऽधितिना । मिथुनम् । कर्णयोः । कृधि ।
अकर्ताम् । अश्विना । लक्ष्म । तत् । अस्तु । प्रऽजया । बहु ॥ २ ॥
यथा । चक्रुः । देवऽअसुराः । यथा । मनुष्याः । उत ।
एव । सहस्रऽपोषाय । कृणुतम् । लक्ष्म । अश्विना ॥ ३ ॥

(१४२) द्विचत्वारिंशदुत्तरशततमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य विश्वामित्र ऋषिः । वायुर्देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

उच्छ्रयस्व बहुर्भव स्वेन महसा यव ।
मृणीहि विश्वा पात्राणि मा त्वा दिव्याशनिर्वधीत् ॥१॥
आशृण्वन्तं यवं देवं यत्र त्वाच्छावदामसि ।
तदुच्छ्रयस्व द्यौरिव समुद्र इवैध्यक्षितः ॥२॥
अक्षितास्त उपसदोऽक्षिताः सन्तु राशयः ।
पृणन्तो अक्षिताः सन्त्वत्तारः सन्त्वक्षिताः ॥३॥

उत् । श्रयस्व । बहुः । भव । स्वेन । महसा । यव ।
मृणीहि । विश्वा । पात्राणि । मा । त्वा । दिव्या । अशनिः । वधीत् ॥ १ ॥
आऽशृण्वन्तम् । यवम् । देवम् । यत्र । त्वा । अच्छऽआवदामसि ।
तत् । उत् । श्रयस्व । द्यौःऽइव । समुद्रःऽइव । एधि । अक्षितः ॥ २ ॥
अक्षिताः । ते । उपऽसदः । अक्षिताः । सन्तु । राशयः ।
पृणन्तः । अक्षिताः । सन्तु । अत्तारः । सन्तु । अक्षिताः ॥ ३ ॥

॥ इति षष्ठं काण्डम् ॥

[षष्ठकाण्डे सूक्तानि १४२, ऋचः ४५४]

Aśvin - Pair

VI.141.1 May the cosmic wind collect them (samākarat) (group -wise), may the universal architect look after their nourishment; may the resplendent Lord bless and encourage them; may the Lord of cures (Rudra) treat them (cikitsatu), so that they may multiply.

VI.141.2 With a red blade make a pair of marks on their both the ears. May the twins divine (physicians and surgeons) make the mark. May that make them multiply with progeny (to large numbers).

VI.141.3 Such marks, as the enlightened ones and the life-savers have been making, and as the men also make, so, O twins divine, may you make the mark, so that these may multiply into thousands.

Vāyu

VI.142.1 Grow high, O barley; become plentiful with your good quality (own vitality). May you fill all (our) containers. May the celestial thunder-bolt not kill you.

VI.142.2 Where we praise you, the divine barley, that listens to us, there may you grow up just like heaven, like the ocean, may you be inexhaustible.

VI.142.3 May inexhaustible be your servings (upasadas); inexhaustible be your gathered heaps. May inexhaustible be your bestowers, and inexhaustible be the partakers.

Here ends Kāṇḍa VI
Hymns 142 ; Verses 454

About the Translators

Swami Satya Prakash Saraswati
A renowned Vedic scholar, a prolific writer who took to *sanyas* after having served meritoriously as head of the Chemistry Department of Allahabad University. He brings to bear scientific temper to his spiritual writings.

Udaya Vir Viraj
Author of scores of books on various subjects, a Sanskrit scholar and poet of Sanskrit and Hindi, a freedom fighter, Viraj ji has made a niche for himself as an original author.

THE FOUR VEDAS

COMPLETE TRANSLATION IN ENGLISH
(**A** SET OF 22 VOLUMES)

Translated by
Swami Satya Prakash Saraswati &
Satyakam Vidyalankar

Ved Mantras in Sanskrit with
transliteration followed by translation
in easily understandable modern English
Printed by offset with beautiful binding
More than 10,000 pages
Being offered at cost price

Rig Veda *12 Volumes (Rs. 1100)*
Atharva Veda *5 Volumes (Rs. 400)*
Sama Veda *2 Volumes (Rs. 200)*
Yajur Veda *3 Volumes (Rs. 300)*

Complete set of Four Vedas
priced at Rs 2000 only (22 volumes)

Outstation orders will be
supplied against bank draft of Rs. 2300
(Rs. 2000 + Rs. 300 for packing & forwarding)

Published by
D.A.V. Publication Division
(VED PRATISHTHAN वेद प्रतिष्ठान)
Arya Samaj Building, UP Block
Pitampura, Delhi - 110034

ISBN 978-81-89492-24-3
9788189492243

ओ३म्

ATHARVA VEDA

॥ अथर्ववेद ॥

VOL. III खण्ड

Complete in 5 vols.

Mantras in Sanskrit
with English Translation
and Transliteration

Translated by

Swami Satya Prakash Saraswati
Udaya Vir Viraj

The enduring teachings of the Vedas are not a relic of the past, nor are they the exclusive preserve or the sole inheritance of Indians and Indo-Aryans. They belong to the common heritage of humanity and are relevant in our contemporary world and in our age. We owe it to ourselves and to the peoples and the nations of the world to share this precious heritage and to disseminate its message and meaning.

The Vedas have been translated into several languages. Scholars like Griffith, Wilson and Max Muller have written commentaries on the Vedas in English. But the need for bringing out an authentic and standard translation of the Vedas has been felt for quite sometime.

To meet the need of a modern, easy to understand English translation of the Vedas, the Veda Pratishthan of DAV College Managing Committee, New Delhi had been publishing complete translation of the four Vedas in twenty-two volumes since 1977.

This new 2008 edition has far superior production values and is priced at less then one-third of the price it was being sold so far.

❑

ATHARVA VEDA
अथर्ववेद

(English translation of Mantras with Sanskrit text and transliteration)

(Volume III)

ATHARVA VEDA
अथर्ववेद

Volume III
[Kāṇḍa VII-X]

English Translation
by
Swami Satya Prakash Saraswati
and
Udaya Vir Viraj

तृतीयो भागः
[काण्ड 7-10]

DAV Publication Division
(Veda Pratishthan)
Arya Samaj Building, UP Block,
Pitampura, Delhi-110034

Price : Rs. 400.00 (Rupees Four Hundred only)
(For Complete Set of 5 Volumes)

Transliteration based on the text of Theodor Aufrecht.

Edition - 2008
Reprint - 2009

ISBN : 978-81-89492-26-7
ISBN : 978-81-89492-23-6 (Set)

ATHARVAVEDA. Vol. III

(Veda Pratishthan), Arya Samaj Building,
UP Block, Pitampura, Delhi-110034

About this Edition

The great reformer, Swami Dayanand who ushered in a renaissance of Indian society towards the end of 19th century had ordained that :

The vedas are the source of true knowledge. To read and understand the vedas is the supreme duty of one and all.

This is one of the ten Principles of the Arya Samaj as laid down by Swami ji. Importance and relevance of the Vedas has been succinctly said in the Upanishadas also :

वेदेन वै देवा असुराणां वित्तं वेद्यमविन्दन्त
तद् वेदस्य वेदत्वम् । (Taittiriya samhita : 1.7.4.6 तैत्तिरीय संहिता)

The Vedas are so called because each statement therein informs a man of the ideals of human life, called the Law of Righteousness, to understand which there is no better source.

To meet the need of a modern, easy to understand English translation of the Vedas, the Veda Pratishthan of DAV College Managing Committee, New Delhi had been publishing complete translation of the four Vedas in twenty-two volumes since 1977. The first edition was well produced and well received. Later as this important task slipped into inexperienced hands, quality of printing and paper became inferior while the price was unduly raised.

In the year 2008, the responsibility of publishing and propagating the Vedas has been taken over by the Publication Division of the DAV College Managing Committee. This new 2008 edition has far superior production values and is priced at less then one-third of the price it was being sold so far.

Our object is to make the Vedas easily affordable for every one who is interested in having a set of the four Vedas in his home for him and the family members to read and benefit by their divine message.

We propose to publish the Hindi translation of the four Vedas also in the near future and offer at a very moderate price. We seek your cooperation in this noble task.

Vishwa Nath
Vice President
DAV College Managing Committee

Contents

अथ सप्तमं काण्डम् ॥

(१) प्रथमं सूक्तम्

(१-२) द्व्यृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । आत्मा देवता । (१) प्रथमर्चस्त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयायाश्च विराड्जगती छन्दसी ॥

धीती वा ये अनयन्वाचो अग्रं मनसा वा येऽवदन्नृतानि ।
तृतीयेन ब्रह्मणा वावृधानास्तुरीयेणामन्वत नाम धेनोः ॥१॥
स वेद पुत्रः पितरं स मातरं स सूनुर्भुवत्स भुवत्पुनर्मघः ।
स द्यामौर्णोदन्तरिक्षं स्वः स इदं विश्वमभवत्स आभवत् ॥२॥

धीती । वा । ये । अनयन् । वाचः । अग्रम् । मनसा । वा । ये । अवदन् । ऋतानि ।
तृतीयेन । ब्रह्मणा । ववृधानाः । तुरीयेण । अमन्वत । नाम । धेनोः ॥ १ ॥
सः । वेद । पुत्रः । पितरम् । सः । मातरम् । सः । सूनुः । भुवत् । सः । भुवत् । पुनःऽमघः ।
सः । द्याम् । और्णोत् । अन्तरिक्षम् । स्वः । सः । इदम् । विश्वम् । अभवत् । सः । आ ।
अभवत् ॥ २ ॥

(२) द्वितीयं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । आत्मा देवता । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

अथर्वाणं पितरं देवबन्धुं मातुर्गर्भं पितुरसुं युवानम् ।
य इमं यज्ञं मनसा चिकेत प्र णो वोचस्तमिहेह ब्रवः ॥१॥

अथर्वाणम् । पितरम् । देवऽबन्धुम् । मातुः । गर्भम् । पितुः । असुम् । युवानम् ।
यः । इमम् । यज्ञम् । मनसा । चिकेत । प्र । नः । वोचः । तम् । इह । इह । ब्रवः ॥ १ ॥

Ātman

VII.1.1 They, who meditate upon the principal source of speech (i.e., the Lord supreme), or who proclaim eternal truths with their mind, waxing great with the third state of knowledge, utter the name of supreme Lord (dhenu: bestower of desired things like a milch cow) in their fourth state of realization.

VII.1.2 He, the son, knows the father; He (knows) the mother; He becomes the impeller (sūnuḥ), He becomes the bounteous replenisher. He envelopes the sky, the midspace and the world of bliss. He becomes all this (universe). He exists every where all around.

Ātman

VII.2.1 Whoever has realized with his mind the immutable supreme Lord (atharvan), the father, the friend of the enlightened ones, the womb of the mother, the germ of the father, the youthful, (and) this very sacrifice, let him proclaim to us; let him explain that here now.

(३) तृतीयं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । आत्मा देवता । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

अया विष्ठा जनयन्कर्वराणि स हि घृणिरुरुर्वराय गातुः ।
स प्रत्युदैद्धरुणं मध्वो अग्रं स्वया तन्वा॒ तन्व॑मैरयत ॥१॥

अया । विऽस्था । जनयन् । कर्वराणि । सः । हि । घृणिः । उरुः । वराय । गातुः ।
सः । प्रतिऽउदैत् । धरुणम् । मध्वः । अग्रम् । स्वया । तन्वा॒ । तन्व॑म् । ऐरयत ॥ १ ॥

(४) चतुर्थं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । वायुर्देवता । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

एकया च दशभिश्चा सुहुते द्वाभ्यामिष्टये विंशत्या च ।
तिसृभिश्च वहसे त्रिंशता च वियुग्भिर्वाय इह ता वि मुञ्च ॥१॥

एकया । च । दशऽभिः । च । सुऽहुते । द्वाभ्याम् । इष्टये । विंशत्या । च ।
तिसृऽभिः । च । वहसे । त्रिंशता । च । वियुक्ऽभिः । वायो इति । इह । ताः । वि । मुञ्च ॥ १ ॥

(५) पञ्चमं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । आत्मा देवता । (१-२, ५) प्रथमाद्वितीयापञ्चमीनामृचां त्रिष्टुप्, (३) तृतीयायाः पङ्क्तिः, (४) चतुर्थ्याश्चानुष्टुप् छन्दांसि ॥

यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवास्तानि धर्माणि प्रथमान्यासन् ।
ते ह नाकं महिमानः सचन्त यत्र पूर्वे साध्याः सन्ति देवाः ॥१॥
यज्ञो बभूव स आ बभूव स प्र जज्ञे स उ वावृधे पुनः ।
स देवानामधिपतिर्बभूव सो अस्मासु द्रविणमा दधातु ॥२॥
यद्देवा देवान्हविषायजन्तामर्त्यान्मनसामर्त्येन ।
मदेम तत्र परमे व्यो॒मन्पश्येम तदुदितौ सूर्यस्य ॥३॥

यज्ञेन । यज्ञम् । अयजन्त । देवाः । तानि । धर्माणि । प्रथमानि । आसन् ।
ते । ह । नाकम् । महिमानः । सचन्त । यत्र । पूर्वे । साध्याः । सन्ति । देवाः ॥ १ ॥
यज्ञः । बभूव । सः । आ । बभूव । सः । प्र । जज्ञे । सः । ऊँ इति । ववृधे । पुनः ।
सः । देवानाम् । अधिपतिः । बभूव । सः । अस्मासु । द्रविणम् । आ । दधातु ॥ २ ॥
यत् । देवाः । देवान् । हविषा । अयजन्त । अमर्त्यान् । मनसा । अमर्त्येन ।
मदेम । तत्र । परमे । विऽओमन् । पश्येम । तत् । उत्ऽइतौ । सूर्यस्य ॥ ३ ॥

Ātman

VII.3.1 In this way, he, the self existing in multitudinous forms, generally the activities, glowing with fervour, moving towards great welfare, he ascends to the sustaining apex of the sweetness. With his self, he urges forth the universal self.

Vāyu

VII.4.1 O omnipresent Lord, you are carried to the sacrifice of good offerings for fulfilling desires by your one and ten, by two and twenty, and by three and thirty well-deployed capabilities. May you release them here.

Ātman

VII.5.1 The nature's bounties (gods) glorify the sacrifice with sacrifice, for such are their duties, those righteous ones verily, attain the highest glory attained by the wise persons of yore. (Also Ṛg I.164.50)

VII.5.2 The Lord of creatures (sacrifice) came into being. He came to be here all around. He was born; and again He grew in vigour. He became the over-lord of the bounties of Nature. May He bestow riches on us in abundance.

VII.5.3 With what desire the enlightened ones have worshipped the immortal bounties of nature with immortal spiritual offerings. May we revel there in the highest heaven and see that (desire fulfilled) as long as the Sun rises.

यत्पुरुषेण हविषा यज्ञं देवा अतन्वत ।
अस्ति नु तस्मादोजीयो यद्विहव्येनेजिरे ॥४॥
मुग्धा देवा उत शुनायजन्तोत गोरङ्गैः पुरुधायजन्त ।
य इमं यज्ञं मनसा चिकेत प्र णो वोचस्तमिहेह ब्रवः ॥५॥

यत् । पुरुषेण । हविषा । यज्ञम् । देवाः । अतन्वत ।
अस्ति । नु । तस्मात् । ओजीयः । यत् । विऽहव्येन । ईजिरे ॥४ ॥
मुग्धाः । देवाः । उत । शुना । अयजन्त । उत । गोः । अङ्गैः । पुरुऽधा । अयजन्त ।
यः । इमम् । यज्ञम् । मनसा । चिकेत । प्र । नः । वोचः । तम् । इह । इह । ब्रवः ॥ ५ ॥

(६) षष्ठं सूक्तम्

(१-२) इध्मृषस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । अदितिर्देवता । (१) प्रथमर्चस्त्रिष्टुप् , (२) द्वितीयायाश्च भुरिक्त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

अदितिर्द्यौरदितिरन्तरिक्षमदितिर्माता स पिता स पुत्रः ।
विश्वे देवा अदितिः पञ्च जना अदितिर्जातमदितिर्जनित्वम् ॥१॥
महीमू षु मातरं सुव्रतानामृतस्य पत्नीमवसे हवामहे ।
तुविक्षत्रामजरन्तीमुरूचीं सुशर्माणमदितिं सुप्रणीतिम् ॥२॥

अदितिः । द्यौः । अदितिः । अन्तरिक्षम् । अदितिः । माता । सः । पिता । सः । पुत्रः ।
विश्वे । देवाः । अदितिः । पञ्च । जनाः । अदितिः । जातम् । अदितिः । जनित्वम् ॥ १ ॥
महीम् । ऊं इति । सु । मातरम् । सुऽव्रतानाम् । ऋतस्य । पत्नीम् । अवसे । हवामहे ।
तुविऽक्षत्राम् । अजरन्तीम् । उरूचीम् । सुऽशर्माणम् । अदितिम् । सुऽप्रनीतिम् ॥ २ ॥

(७) सप्तमं सूक्तम्

(१-२) इध्मृषस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । अदितिर्देवता । विराड्जगती छन्दः ॥

सुत्रामाणं पृथिवीं द्यामनेहसं सुशर्माणमदितिं सुप्रणीतिम् ।
दैवीं नावं स्वरित्रामनागसो अस्रवन्तीमा रुहेमा स्वस्तये ॥१॥

सुऽत्रामाणम् । पृथिवीम् । द्याम् । अनेहसम् । सुऽशर्माणम् । अदितिम् । सुऽप्रनीतिम् ।
दैवीम् । नावम् । सुऽअरित्राम् । अनागसः । अस्रवन्तीम् । आ । रुहेम । स्वस्तये ॥ १ ॥

VII.5.4 What sacrifice the enlightened ones perform with the human offerings - even more potent than that is the sacrifice, which is performed with out any (material) offerings (vihavyena).

VII.5.5 Soma confused sacrificers offer as an oblation a dog, or some parts of a cow; they offer oblations of various sorts. Let him, who knows how to perform this sacrifice with the spirit, proclaim to us; let him explain that here and now.

Aditiḥ (Eternity)

VII.6.1 Eternity is sky, eternity is mid-air, eternity is mother and father, and son. Eternity is all the gods; eternity is the penta-classified men; eternity is all that has been born and shall be born.

VII.6.2 We invoke for protection the creative power (aditi), the mother of good actions, the sustainer of eternal law, full of great dominating power, never-exhausting, spreading far and wide, full of comforts and conducting wisely.

VII.7.1 For our weal, may the sinless, embark upon the divine boat, the creative power (aditi) fitted with good oars, unleaking, well-protecting like earth, unblemished like sky, full of comforts, and conducting wisely. (Also Ṛg. X.63.10)

वाजस्य नु प्रसवे मातरं महीमदितिं नाम वचसा करामहे ।
यस्या उपस्थ उर्वन्तरिक्षं सा नः शर्म त्रिवरूथं नि यच्छात् ॥२॥

वाजस्य । नु । प्रऽसवे । मातरम् । महीम् । अदितिम् । नाम । वचसा । करामहे ।
यस्याः । उपऽस्थे । उरु । अन्तरिक्षम् । सा । नः । शर्म । त्रिऽवरूथम् । नि । यच्छात् ॥२॥

(८) अष्टमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । अदितिर्देवता । आर्षी जगती छन्दः ॥

दितेः पुत्राणामदितेरकारिषमव देवानां बृहतामनर्मणाम् ।
तेषां हि धाम गभिषक्समुद्रियं नैनान्नमसा परो अस्ति कश्चन ॥१॥

दितेः । पुत्राणाम् । अदितेः । अकारिषम् । अव । देवानाम् । बृहताम् । अनर्मणाम् ।
तेषाम् । हि । धाम । गभिऽसक् । समुद्रियम् । न । एनान् । नमसा । परः । अस्ति । कः । चन ॥१॥

(९) नवमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्योपरिबभ्रव ऋषिः । बृहस्पतिर्देवता । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

भद्रादधि श्रेयः प्रेहि बृहस्पतिः पुरएता ते अस्तु ।
अथेममस्या वर आ पृथिव्या आरेशत्रुं कृणुहि सर्ववीरम् ॥१॥

भद्रात् । अधि । श्रेयः । प्र । इहि । बृहस्पतिः । पुरःऽएता । ते । अस्तु ।
अथ । इमम् । अस्याः । वरे । आ । पृथिव्याः । आरेऽशत्रुम् । कृणुहि । सर्वऽवीरम् ॥१॥

(१०) दशमं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्योपरिबभ्रव ऋषिः । पूषा देवता । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोस्त्रिष्टुप्,
(३) तृतीयायास्त्रिपदार्षी गायत्री, (४) चतुर्थ्याश्चानुष्टुप् छन्दांसि ॥

प्रपथे पथामजनिष्ट पूषा प्रपथे दिवः प्रपथे पृथिव्याः ।
उभे अभि प्रियतमे सधस्थे आ च परा च चरति प्रजानन् ॥१॥

प्रऽपथे । पथाम् । अजनिष्ट । पूषा । प्रऽपथे । दिवः । प्रऽपथे । पृथिव्याः । उभे इति ।
अभि । प्रियऽतमे इति प्रियऽतमे । सधस्थे इति सधऽस्थे । आ । च । परा । च ।
चरति । प्रऽजानन् ॥ १ ॥

VII.7.2 In the pursuit of strength, we praise the great mother, the creative power (aditi) by her name, in whose lap lies the cast midspace. May she grant us three-dimensional happiness.

Aditiḥ

VII.8.1 I invoke the aid of the sons of toil (diti) and of the sons of the creative power (aditi), the enlightened ones, the great and invulnerable. Their domain is in the deep seas. No one excels them as being worthy of homage.

Bṛhaspatiḥ

VII.9.1 From good, may you move forward to the better. May the Lord supreme be your leader and guide. O Lord, may you establish this (sacrificer) in the finest place on this earth; make him far from enemies and having all the brave heroes around him.

Pūsan

VII.10.1 The nourisher Lord (Sun) appears on the distant paths of paths, on the distant path of the sky, on the distant path of the earth. Both of them are his most pleasing abodes. He travels to and from those (abodes) with full knowledge (prajānan). (Also Rg. X.17.6)

पूषेमा आशा अनु वेद सर्वाः सो अस्माँ अभयतमेन नेषत् ।
स्वस्तिदा आघृणिः सर्ववीरोऽप्रयुच्छन्पुर एतु प्रजानन् ॥२॥
पूषन्तव व्रते वयं न रिष्येम कदा चन । स्तोतारस्त इह स्मसि ॥३॥
परि पूषा परस्ताद्धस्तं दधातु दक्षिणम् । पुनर्नो नष्टमाजतु सं नष्टेन गमेमहि ॥४॥

पूषा । इमाः । आशाः । अनु । वेद । सर्वाः । सः । अस्मान् । अभयऽतमेन । नेषत् ।
स्वस्तिऽदाः । आघृणिः । सर्वऽवीरः । अप्रऽयुच्छन् । पुरः । एतु । प्रऽजानन् ॥ २ ॥
पूषन् । तव । व्रते । वयम् । न । रिष्येम । कदा । चन । स्तोतारः । ते । इह । स्मसि ॥
परि । पूषा । परस्तात् । हस्तम् । दधातु । दक्षिणम् ।
पुनः । नः । नष्टम् । आ । अजतु । सम् । नष्टेन । गमेमहि ॥ ४ ॥

(११) एकादशं सूक्तम्
(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य शौनक ऋषिः । सरस्वती देवता । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

यस्ते स्तनः शशयुर्यो मयोभूर्यः सुम्नयुः सुहवो यः सुदत्रः ।
येन विश्वा पुष्यसि वार्याणि सरस्वति तमिह धातवे कः ॥१॥

यः । ते । स्तनः । शशयुः । यः । मयःऽभूः । यः । सुम्नऽयुः । सुऽहवः । यः । सुऽदत्रः ।
येन । विश्वा । पुष्यसि । वार्याणि । सरस्वति । तम् । इह । धातवे । कः ॥ १ ॥

(१२) द्वादशं सूक्तम्
(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य शौनक ऋषिः । सरस्वती देवता । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

यस्ते पृथु स्तनयित्नुर्य ऋष्वो दैवः केतुर्विश्वमाभूषतीदम् ।
मा नो वधीर्विद्युता देव सस्यं मोत वधी रश्मिभिः सूर्यस्य ॥१॥

यः । ते । पृथुः । स्तनयित्नुः । यः । ऋष्वः । दैवः । केतुः । विश्वम् । आऽभूषति । इदम् ।
मा । नः । वधीः । विऽद्युता । देव । सस्यम् । मा । उत । वधीः । रश्मिऽभिः । सूर्यस्य ॥१॥

VII.10.2 The nourisher Lord knows all these regions well. May He conduct us by the safest path (which is free from fear). May He, the bestower of weal, glowing, brave in every respect, never negligent and knowing everything, go before us and lead. (Also Ṛg. X.17.5)

VII.10.3 O Lord, the nourisher, may we never suffer detriment when engaged in your worship; we are here to sing your praise. (Also Ṛg. VI.54.9)

VII.10.4 May the nourisher stretch His right hand to restrain our cattle from going astray; may He bring again to us what has been lost. May we be united with what has been lost. (Also Ṛg. VI.54.10).

Sarasvatī

VII.11.1 O divine mother (Sarvasvatī or speech), that ever-full breast (with inexhaustive vocabulary of yours), which lies hidden, which is the source of delight, bestower of joy, easy to invoke and liberal in giving, with which you nourish all the desirable ones, that may you lay open now for our sustenance. (Also Ṛg. X.164.49)

Sarasvatī

VII.12.1 That wide-spread and thundering, that smiting divine ensign of yours, which makes all the things beautiful - O Lord, may you not kill our crop with lightning, nor kill (it) with the rays of the sun.

(१३) त्रयोदशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्य शौनक ऋषिः । (१) प्रथमर्चः सभासमिती पितरो वा, (२) द्वितीयस्याः सभा, (३) तृतीयाया इन्द्रः, (४) चतुर्थ्याश्च मन्त्रोक्ता देवताः । (१) प्रथमाया भुरिक्त्रिष्टुप्, (२-४) द्वितीयादितृचस्य चानुष्टुप् छन्दसी ॥

सभा च मा समितिश्चावतां प्रजापतेर्दुहितरौ संविदाने ।
येना संगच्छा उप मा स शिक्षाच्चारु वदानि पितरः संगतेषु ॥१॥
विद्म ते सभे नाम नरिष्टा नाम वा असि ।
ये ते के च सभासदस्ते मे सन्तु सवाचसः ॥२॥
एषामहं समासीनानां वर्चो विज्ञानमा ददे ।
अस्याः सर्वस्याः संसदो मामिन्द्र भगिनं कृणु ॥३॥
यद्वो मनः परागतं यद्बद्धमिह वेह वा ।
तद्व आ वर्तयामसि मयि वो रमतां मनः ॥४॥

सभा । च । मा । समऽइतिः । च । अवताम् । प्रजाऽपतेः । दुहितरौ । संविदाने इति सम्ऽविदाने ।
येन । सम्ऽगच्छै । उप । मा । सः । शिक्षात् । चारु । वदानि । पितरः । सम्ऽगतेषु ॥ १ ॥
विद्म । ते । सभे । नाम । नरिष्टा । नाम । वै । असि ।
ये । ते । के । च । सभाऽसदः । ते । मे । सन्तु । सऽवाचसः ॥ २ ॥
एषाम् । अहम् । सम्ऽआसीनानाम् । वर्चः । विऽज्ञानम् । आ । ददे ।
अस्याः । सर्वस्याः । सम्ऽसदः । माम् । इन्द्र । भगिनम् । कृणु ॥ ३ ॥
यत् । वः । मनः । पराऽगतम् । यत् । बद्धम् । इह । वा । इह । वा ।
तत् । वः । आ । वर्तयामसि । मयि । वः । रमताम् । मनः ॥ ४ ॥

(१४) चतुर्दशं सूक्तम्

(१-२) द्वयृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । सूर्यो देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

यथा सूर्यो नक्षत्राणामुद्यंस्तेजांस्याददे ।
एवा स्त्रीणां च पुंसां च द्विषतां वर्च आ ददे ॥१॥

यथा । सूर्यः । नक्षत्राणाम् । उत्ऽयन् । तेजांसि । आऽददे ।
एव । स्त्रीणाम् । च । पुंसाम् । च । द्विषताम् । वर्चः । आ । ददे ॥ १ ॥

Sabhā, Samitiḥ, Pitṛ

VII.13.1 May the assembly of the learned and the war-council, the two daughters of the creator Lord, aid me in accord with each other. Whomsoever I meet, may he teach and guide me. May I, O elders, speak nicely at the meetings.

Sabhā

VII.13.2 O assembly (sabhā) of the learned, we know your name. Verily, you are not to be over-ruled. Whoever are your members, may they be of one speech with me.

Indraḥ

VII.13.3 The influence and discernment of those seated here, I take to myself. O resplendent Lord, May you make me acceptable to all this assembly.

Manas (Thought)

VII.13.4 Your thoughts, which have moved away (from me), or which are attached here or there - those thoughts of yours, I cause to turn back (to me). May your mind rejoice in me.

Sūryaḥ

VII.14.1 As the Sun, when rising, takes the shine out of the stars, so I take to myself the splendour of those women and men, who hage (are maliĉious).

यावन्तो मा सपत्नानामायन्तं प्रतिपश्यथ ।
उद्यन्त्सूर्य इव सुप्तानां द्विषतां वर्च आ ददे ॥२॥

यावन्तः । मा । सऽपत्नानाम् । आऽयन्तम् । प्रतिऽपश्यथ ।
उत्ऽयन् । सूर्यःऽइव । सुप्तानाम् । द्विषताम् । वर्चः । आ । ददे ॥ २ ॥

(१५) पञ्चदशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । सविता देवता । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोरनुष्टुप्, (३) तृतीयायास्त्रिष्टुप्, (४) चतुर्थ्याश्च जगती छन्दांसि ॥

अभि त्यं देवं सवितारमोण्योः कविक्रतुम् ।
अर्चामि सत्यसवं रत्नधामभि प्रियं मतिम् ॥१॥
ऊर्ध्वा यस्यामतिर्भा अदिद्युतत्सवीमनि ।
हिरण्यपाणिरमिमीत सुक्रतुः कृपात्स्वः ॥२॥
सावीर्हि देव प्रथमाय पित्रे वर्ष्माणमस्मै वरिमाणमस्मै ।
अथास्मभ्यं सवितर्वार्याणि दिवोदिव आ सुवा भूरि पश्वः ॥३॥
दमूना देवः सविता वरेण्यो दधद्रत्नं दक्षं पितृभ्य आयूंषि ।
पिबात्सोमं ममददेनमिष्टे परिज्मा चित्क्रमते अस्य धर्मणि ॥४॥

अभि । त्यम् । देवम् । सवितारम् । ओण्योः । कविऽक्रतुम् ।
अर्चामि । सत्यऽसवम् । रत्नऽधाम् । अभि । प्रियम् । मतिम् ॥१॥
ऊर्ध्वा । यस्य । अमतिः । भाः । अदिद्युतत् । सवीमनि ।
हिरण्यऽपाणिः । अमिमीत । सुक्रतुः । कृपात् । स्वः ॥ २ ॥
सावीः । हि । देव । प्रथमाय । पित्रे । वर्ष्माणम् । अस्मै । वरिमाणम् । अस्मै ।
अथ । अस्मभ्यम् । सवितः । वार्याणि । दिवःऽदिवः । आ । सुव । भूरि । पश्वः ॥ ३ ॥
दमूनाः । देवः । सविता । वरेण्यः । दधत् । रत्नम् । दक्षम् । पितृऽभ्यः । आयूंषि ।
पिबात् । सोमम् । ममदत् । एनम् । इष्टे । परिऽज्मा । चित् । क्रमते । अस्य । धर्मणि ॥

VII.14.2 As many of you, O rivals, look at you-the splendour of them, the hateful, I take to myself, just as the Sun, when rising, takes away the splendour of those who lie asleep.

Savitṛ

VII.15.1 I fervently adore that Lord, who is impeller (savitā) of heaven and earth, full of vision and action, guide to truth, bestower of jewels, dear to all, and (is) the wisdom incarnate.

VII.15.2 Whose immeasurable glow rises upwards, and shines in His creation (impulsion) - He, the golden-handed (hiraṇya-pāṇi) and skilled in selfless deeds, fashions the world of bliss (for us).

VII.15.3 O Lord, you have granted this foremost of the elders, a high place for him, a wise expense for him; now, O impeller Lord (savitā); may you grant all sorts of desirable things, abundance of cattle to us day in and day out. (divo-divaḥ)

VII.15.4 The impeller Lord, inclined to bestowing, the desirable Lord, has blessed our elders with treasures, skill and long spans of life. May He drink the devotional bliss (Soma) and be exhilarated at this sacrifice. Under His law (dharmaṇi) the travellers go all around.

(१६) षोडशं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य भृगुर्ऋषिः । सविता देवता । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

तां सवितुः सत्यसवां सुचित्रामाहं वृणे सुमतिं विश्ववाराम् ।
यामस्य कण्वो अदुहत्प्रपीनां सहस्रधारां महिषो भगाय ॥१॥

ताम् । सवितुः । सत्यऽसवाम् । सुऽचित्राम् । आ । अहम् । वृणे । सुऽमतिम् । विश्वऽवाराम् ।
याम् । अस्य । कण्वः । अदुहत् । प्रऽपीनाम् । सहस्रऽधाराम् । महिषः । भगाय ॥ १ ॥

(१७) सप्तदशं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य भृगुर्ऋषिः । सविता देवता । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

बृहस्पते सवितर्वर्धयैनं ज्योतयैनं महते सौभगाय ।
संशितं चित्संतरं सं शिशाधि विश्व एनमनु मदन्तु देवाः ॥१॥

बृहस्पते । सवितः । वर्धय । एनम् । ज्योतय । एनम् । महते । सौभगाय ।
सम्ऽशितम् । चित् । सम्ऽतरम् । सम् । शिशाधि । विश्वे । एनम् । अनु । मदन्तु । देवाः ॥

(१८) अष्टादशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्य भृगुर्ऋषिः । सविता मन्त्रोक्ता वा देवताः । (१) प्रथमर्चस्त्रिपदार्षी गायत्री, (२) द्वितीयाया अनुष्टुप्, (३-४) तृतीयाचतुर्थ्योश्च त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

धाता दधातु नो रयिमीशानो जगतस्पतिः । स नः पूर्णेन यच्छतु ॥१॥
धाता दधातु दाशुषे प्राचीं जीवातुमक्षिताम् ।
वयं देवस्य धीमहि सुमतिं विश्वराधसः ॥२॥
धाता विश्वा वार्या दधातु प्रजाकामाय दाशुषे दुरोणे ।
तस्मै देवा अमृतं सं व्ययन्तु विश्वे देवा अदितिः सजोषाः ॥३॥

धाता । दधातु । नः । रयिम् । ईशानः । जगतः । पतिः । सः । नः । पूर्णेन । यच्छतु ॥
धाता । दधातु । दाशुषे । प्राचीम् । जीवातुम् । अक्षिताम् ।
वयम् । देवस्य । धीमहि । सुऽमतिम् । विश्वऽराधसः ॥ २ ॥
धाता । विश्वा । वार्या । दधातु । प्रजाऽकामाय । दाशुषे । दुरोणे ।
तस्मै । देवाः । अमृतम् । सम् । व्ययन्तु । विश्वे । देवाः । अदितिः । सऽजोषाः ॥ ३ ॥

Savitṛ

VII.16.1 I solicit in every way that impeller Lord's good grace, urging towards truth (satyasavā), really wonderful and preferred by all, which (of that impeller Lord) well-developed and thousand-streamed (sahasra-dhārām) grace the mighty realized soul milks for good fortune (bhagāya).

Savitṛ (Impeller)

VII.17.1 O Lord supreme, O impeller Lord, may you make him grow, and shine into great all round prosperity. Sharpen him, already sharp, even sharper. May all the enlightened ones revel in his happiness.

Dhātṛ etc. (Ordainer)

VII.18.1 May the ordainer Lord, the sovereign ruler, the Lord of the living, grant us riches. May He bless us with the full.

VII.18.2 May the Ordainer Lord assign to the sacrificer an ever-flourishing and never-exhausting life. May we receive the friendly grace of the Lord, who has all the riches (viśva rādha saḥ)

VII.18.3 May the ordainer (sustainer) Lord, grant all the desirable things to him, who desirous of progeny, performs sacrifice at his home. May the enlightened ones, and all the bounties of Nature, in accord with the creative power (aditi), bless him with immortality (amṛtam).

धाता रातिः सवितेदं जुषन्तां प्रजापतिर्निधिपतिर्नो अग्निः ।
त्वष्टा विष्णुः प्रजया संरराणो यजमानाय द्रविणं दधातु ॥४॥

धाता । रातिः । सविता । इदम् । जुषन्ताम् । प्रजाऽपतिः । निधिऽपतिः । नः । अग्निः ।
त्वष्टा । विष्णुः । प्रऽजया । सम्ऽरराणः । यजमानाय । द्रविणम् । दधातु ॥ ४ ॥

(१९) एकोनविंशं सूक्तम्

(१–२) द्व्यृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । पर्जन्यः पृथिवी वा देवता । (१) प्रथमर्चश्चतुष्पदा भुरिगुष्णिक्, (२) द्वितीयायाश्च त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

प्र नभस्व पृथिवि भिन्द्धी३दं दिव्यं नभः ।
उद्नो दिव्यस्य नो धातरीशानो वि ष्या दृतिम् ॥१॥
न घ्रंस्तताप न हिमो जघान प्र नभतां पृथिवी जीरदानुः ।
आपश्चिदस्मै घृतमित्क्षरन्ति यत्र सोमः सदमित्तत्र भद्रम् ॥२॥

प्र । नभस्व । पृथिवि । भिन्द्धि । इदम् । दिव्यम् । नभः ।
उद्नः । दिव्यस्य । नः । धातः । ईशानः । वि । स्य । दृतिम् ॥ १ ॥
न । घ्रन् । तताप । न । हिमः । जघान । प्र । नभताम् । पृथिवी । जीरऽदानुः ।
आपः । चित् । अस्मै । घृतम् । इत् । क्षरन्ति । यत्र । सोमः । सदम् । इत् । तत्र । भद्रम् ॥

(२०) विंशं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । मन्त्रोक्ता देवता । जगती छन्दः ॥

प्रजापतिर्जनयति प्रजा इमा धाता दधातु सुमनस्यमानः ।
संजानानाः संमनसः सयोनयो मयि पुष्टं पुष्टपतिर्दधातु ॥१॥

प्रजाऽपतिः । जनयति । प्रऽजाः । इमाः । धाता । दधातु । सुऽमनस्यमानः ।
सम्ऽजानानाः । सम्ऽमनसः । सऽयोनयः । मयि । पुष्टम् । पुष्टऽपतिः । दधातु ॥ १ ॥

VII.18.4 May the ordainer (sustainer) Lord, the impeller Lord, the Lord of creatures, the Lord of treasures, the adorable Lord, accept our this offering; may the universal mechanic, the omnipresent Lord, rejoicing in His own creations, grant wealth to the sacrificer.

Pṛthivī, Parjanyaḥ

VII.19.1 O earth, become drenched with water. Cleave this cloud of the sky asunder. O sustainer Lord, ruling over all, may you open the leather bag (dṛti) of celestial water for us.

VII.19.2 There the summer does not cause burning heat, there the snowy season does not smite, there the life-giving earth (pṛthivī jīradānuḥ) always remains moistened with water, and the waters (āpaḥ) produce purified butter (ghṛtam) for the sacrificer, wherever there is the herb Soma, there it is always happiness and bliss.

Prajapatiḥ - Dhātṛ

VII.20.1 The Lord of creatures (Prajapati), generates these offsprings. May the sustainer Lord sustain them with His friendly grace. May all these, born of the same womb, be of one mind and one understanding (sumanasya mānaḥ). May the Lord of nourishment bestow nourishment on me.

(२१) एकविंशं सूक्तम्

(१-६) षडृचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । अनुमतिर्देवता । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोरनुष्टुप्, (३) तृतीयायास्त्रिष्टुप्, (४) चतुर्थ्या भुरिगनुष्टुप्, (५) पञ्चम्या जगती, (६) षष्ठ्याश्चातिशाक्वरगर्भा जगती छन्दांसि ॥

अन्वद्य नोऽनुमतिर्यज्ञं देवेषु मन्यताम् ।
अग्निश्च हव्यवाहनो भवतां दाशुषे मम ॥१॥
अन्विदनुमते त्वं मंससे शं च नस्कृधि ।
जुषस्व हव्यमाहुतं प्रजां देवि ररास्व नः ॥२॥
अनु मन्यतामनुमन्यमानः प्रजावन्तं रयिमक्षीयमाणम् ।
तस्य वयं हेडसि मापि भूम सुमृडीके अस्य सुमतौ स्याम ॥३॥
यत्ते नाम सुहवं सुप्रणीतेऽनुमते अनुमतं सुदानु ।
तेना नो यज्ञं पिपृहि विश्ववारे रयिं नो धेहि सुभगे सुवीरम् ॥४॥
एमं यज्ञमनुमतिर्जगाम सुक्षेत्रतायै सुवीरतायै सुजातम् ।
भद्रा ह्यस्याः प्रमतिर्बभूव सेमं यज्ञमवतु देवगोपा ॥५॥
अनुमतिः सर्वमिदं बभूव यत्तिष्ठति चरति यदु च विश्वमेजति ।
तस्यास्ते देवि सुमतौ स्यामानुमते अनु हि मंससे नः ॥६॥

अनु । अद्य । नः । अनुऽमतिः । यज्ञम् । देवेषु । मन्यताम् ।
अग्निः । च । हव्यऽवाहनः । भवताम् । दाशुषे । मम ॥ १ ॥
अनु । इत् । अनुऽमते । त्वम् । मंससे । शम् । च । नः । कृधि ।
जुषस्व । हव्यम् । आऽहुतम् । प्रऽजाम् । देवि । ररास्व । नः ॥ २ ॥
अनु । मन्यताम् । अनुऽमन्यमानः । प्रजाऽवन्तम् । रयिम् । अक्षीयमाणम् ।
तस्य । वयम् । हेडसि । मा । अपि । भूम । सुऽमृडीके । अस्य । सुऽमतौ । स्याम ॥ ३ ॥
यत् । ते । नाम । सुऽहवम् । सुऽप्रनीते । अनुऽमते । अनुऽमतम् । सुऽदानु ।
तेन । नः । यज्ञम् । पिपृहि । विश्वऽवारे । रयिम् । नः । धेहि । सुऽभगे । सुऽवीरम् ॥ ४ ॥
आ । इमम् । यज्ञम् । अनुऽमतिः । जगाम । सुऽक्षेत्रतायै । सुऽवीरतायै । सुऽजातम् ।
भद्रा । हि । अस्याः । प्रऽमतिः । बभूव । सा । इमम् । यज्ञम् । अवतु । देवऽगोपा ॥ ५ ॥
अनुऽमतिः । सर्वम् । इदम् । बभूव । यत् । तिष्ठति । चरति । यत् । ऊं इति । च । विश्वम् । एजति ।
तस्याः । ते । देवि । सुऽमतौ । स्याम । अनुऽमते । अनु । हि । मंससे । नः ॥ ६ ॥

Anumatiḥ - assent

VII.21.1 May the assent (of the Lord) get this sacrifice of ours approved among the enlightened one today. And may the fire divine become the conveyer of offerings for me, the sacrificer.

VII.21.2 O ascent (of the Lord), approve (this sacrifice), and grant us peace and happiness. Accept our offered oblations; O shining one, bless us with progeny.

VII.21.3 May He, the approving Lord, approve for us inexhaustible wealth rich in children. May we never be under His wrath. May we be under His friendly grace, that extreme happiness.

VII.21.4 O goodly leading assent (of the Lord), what name you have got, easy to invoke, pleasing to all and liberal giver of desired objects, with that, may you bring our this sacrifice to completion. O desired by all, O bringing good fortune, may you bestow on us wealth rich in brave sons (subhage suvīram).

VII.21.5 The assent (of the Lord) has come to this well-conceived sacrifice for making our fields rich and our sons brave. Benign has been her care for us. May she, the protector of the enlightened ones(devagopā), protect this sacrifice.

VII.21.6 The assent (of the Lord) has ever been all this whatever stands still, or moves, and also whatever makes all move, as such, O divine assent, may we be always in your good grace; may you always accord approval to us.

(२२) द्वाविंशं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । आत्मा देवता । पराशाक्करी विराड्गर्भा जगती छन्दः ॥

समेत विश्वे वचसा पतिं दिव एको विभूरतिथिर्जनानाम् ।
स पूर्व्यो नूतनमाविवासत्तं वर्तनिरनु वावृत एकमित्पुरु ॥१॥

सम्ऽएत । विश्वे । वचसा । पतिम् । दिवः । एकः । विऽभूः । अतिथिः । जनानाम् ।
सः । पूर्व्यः । नूतनम् । आऽविवासत् । तम् । वर्तनिः । अनु । ववृते । एकम् । इत् । पुरु ॥१॥

(२३) त्रयोविंशं सूक्तम्

(१-२) द्व्यृचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । मन्त्रोक्ता देवता । (१) प्रथमर्चो द्विपदैकावसाना विराड्गायत्री, (२) द्वितीयायाश्च त्रिपदानुष्टुप् छन्दसी ॥

अयं सहस्रमा नो दृशे कवीनां मतिर्ज्योतिर्विधर्मणि ॥१॥
ब्रध्नः समीचीरुषसः समैरयन् ।
अरेपसः सचेतसः स्वसरे मन्युमत्तमाश्चिते गोः ॥२॥

अयम् । सहस्रम् । आ । नः । दृशे । कवीनाम् । मतिः । ज्योतिः । विऽधर्मणि ॥ १ ॥

ब्रध्नः । समीचीः । उषसः । सम् । ऐरयन् ।
अरेपसः । सऽचेतसः । स्वसरे । मन्युमत्ऽतमाः । चिते । गोः ॥ २ ॥

(२४) चतुर्विंशं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य यम ऋषिः । दुःस्वप्ननाशनं देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

दौष्वप्न्यं दौर्जीवित्यं रक्षो अभ्वमराय्यः ।
दुर्णाम्नीः सर्वा दुर्वाचस्ता अस्मन्नाशयामसि ॥१॥

दौःऽस्वप्न्यम् । दौःऽजीवित्यम् । रक्षः । अभ्वम् । अराय्यः ।
दुःऽनाम्नीः । सर्वाः । दुःऽवाचः । ताः । अस्मत् । नाशयामसि ॥ १ ॥

(२५) पञ्चविंशं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । सविता देवता । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

यन्न इन्द्रो अखनद्यदग्निर्विश्वे देवा मरुतो यत्स्वर्काः ।
तदस्मभ्यं सविता सत्यधर्मा प्रजापतिरनुमतिर्नि यच्छात् ॥१॥

यत् । नः । इन्द्रः । अखनत् । यत् । अग्निः । विश्वे । देवाः । मरुतः । यत् । सुऽअर्काः ।
तत् । अस्मभ्यम् । सविता । सत्यऽधर्मा । प्रजाऽपतिः । अनुऽमतिः । नि । यच्छात् ॥ १ ॥

Ātman

VII.22.1 Come all together with your words of praises to the Lord of the heaven, the unique, the sovereign, and the guest of the people. He, the ancient one, resides in the new ones. Numerous paths lead to Him, the one only (ekam-it).

Liṅgoktāḥ - Bradhnaḥ

VII.23.1 For our vision, He (appears in a) thousand (ways). He is the genius of the visionaries, an illuminating light for various purpose.

VII.23.2 This bright one urges forth the successive dawns, free from blemish, arousing ones, and the most zealous, for directing the sense-organs in their several actions.

Duḥ - ṣvapna - nāśanam - Dispelling evil dreams

VII.24.1 Bad dreams, bad living, injurious germs, poverty and miseries, ill-named (durṇāmnī) ill-tongued (durvācas) all of them we drive away from us.

Savitṛ

VII.25.1 What the resplendent and the adorable Lord, all the bounties of Nature and the mighty cloud-bearing winds (Maruts) have dug up for us, may the impeller Lord of true ordinances, the Lord of creatures, the accorder of assent assign that to us.

(२६) षड्विंशं सूक्तम्

(१-२) द्व्यृचस्यास्य सूक्तस्य मेधातिथिर्ऋषिः । विष्णुर्देवता । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

यय़ोरोजसा स्कभिता रजांसि यौ वीर्यैर्वीरतमा शविष्ठा ।
यौ पत्येते अप्रतीतौ सहोभिर्विष्णुमगन्वरुणं पूर्वहूतिः ॥१॥
यस्येदं प्रदिशि यद्विरोचते प्र चानति वि च चष्टे शचीभिः ।
पुरा देवस्य धर्मणा सहोभिर्विष्णुमगन्वरुणं पूर्वहूतिः ॥२॥

ययोः । ओजसा । स्कभिता । रजांसि । यौ । वीर्यैः । वीरऽतमा । शविष्ठा ।
यौ । पत्येते इति । अप्रतिऽइतौ । सहःऽभिः । विष्णुम् । अगन् । वरुणम् । पूर्वऽहूतिः ।
यस्य । इदम् । प्रऽदिशि । यत् । विऽरोचते । प्र । च । अनति । वि । च । चष्टे । शचीभिः ।
पुरा । देवस्य । धर्मणा । सहःऽभिः । विष्णुम् । अगन् । वरुणम् । पूर्वऽहूतिः ॥२॥

(२७) सप्तविंशं सूक्तम्

(१-८) अष्टर्चस्यास्य सूक्तस्य मेधातिथिर्ऋषिः । विष्णुर्देवता । (१, ८) प्रथमाष्टम्योर्ऋचोस्त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयायास्त्रिपदा विराड्गायत्री, (३) तृतीयायास्त्र्यवसाना षट्पदा विराट् शक्वरी, (४-७) चतुर्थ्यादिचतसृणाञ्च गायत्री छन्दांसि ॥

विष्णोर्नु कं प्रा वोचं वीर्याणि यः पार्थिवानि विममे रजांसि ।
यो अस्कभायदुत्तरं सधस्थं विचक्रमाणस्त्रेधोरुगायः ॥१॥
प्र तद्विष्णु स्तवते वीर्याणि मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः ।
परावत आ जगम्यात्परस्याः ॥२॥
यस्योरुषु त्रिषु विक्रमणेष्वधिक्षियन्ति भुवनानि विश्वा ।
उरु विष्णो वि क्रमस्वोरु क्षयाय नस्कृधि ।
घृतं घृतयोने पिब प्रप्र यज्ञपतिं तिर ॥३॥

विष्णोः । नु । कम् । प्र । वोचम् । वीर्याणि । यः । पार्थिवानि । विऽममे । रजांसि ।
यः । अस्कभायत् । उत्ऽतरम् । सधऽस्थम् । विऽचक्रमाणः । त्रेधा । उरुऽगायः ॥ १ ॥
प्र । तत् । विष्णुः । स्तवते । वीर्याणि । मृगः । न । भीमः । कुचरः । गिरिऽस्थाः ।
पराऽवतः । आ । जगम्यात् । परस्याः ॥ २ ॥
यस्य । उरुषु । त्रिषु । विऽक्रमणेषु । अधिऽक्षियन्ति । भुवनानि । विश्वा ।
उरु । विष्णो इति । वि । क्रमस्व । उरु । क्षयाय । नः । कृधि ।
घृतम् । घृतऽयोने । पिब । प्रऽप्र । यज्ञऽपतिम् । तिर ॥ ३ ॥

Viṣṇuḥ

VII.26.1 With my first prayers, I approach the sacrifice (Viṣṇum) and the venerable Lord, with whose power these worlds are kept steady; and who are most brave and most mighty in their strength; who rule over this universe; and who are unchallengeable in their resistless might.(Also Yv. V.59)

VII.26.2 With my first prayers, I approach the sacrifice (Viṣṇu) and the venerable Lord, under whose direction is all this that shines and breathes and sees with the powers, and strengths according to the ancient law of the Lord.

Viṣṇuḥ

VII.27.1 Earnestly I glorify the mighty deeds of the all-pervading God, who has made the terrestrial bodies, who is highly glorified and who upholds the extensive cosmos, possessed of three types of motions of translation, of rotation and the vibration. (Also Ṛg. X.154.1)

VII.27.2 The all-pervading God has been dominating by His powers like a sturdy wild mountain lion (mrgo nabhīmaḥ kucaro girṣṭhaḥ). May He come hither from the distance beyond the remotest distance.(Also Ṛg. X.154.2; Ṛg. X.130.2)

VII.27.3 Within whose three-extended paces, all these beings are covered, O sacrifice, spend far and wide. Make ample space for our living. O fire, born of melted butter (ghṛtayone), consume melted butter to your heart's desire. Make the sacrificer prosper, (Also Ṛg. X.154.2 and Yv. V.38)

इदं विष्णुर्वि चक्रमे त्रेधा नि दधे पदा । समूढमस्य पांसुरे ॥४॥
त्रीणि पदा वि चक्रमे विष्णुर्गोपा अदाभ्यः । इतो धर्माणि धारयन् ॥५॥
विष्णोः कर्माणि पश्यत यतो व्रतानि पस्पशे । इन्द्रस्य युज्यः सखा ॥६॥
तद्विष्णोः परमं पदं सदा पश्यन्ति सूरयः । दिवीव चक्षुराततम् ॥७॥
दिवो विष्ण उत वा पृथिव्या महो विष्ण उरोरन्तरिक्षात् ।
हस्तौ पृणस्व बहुभिर्वसव्यैराप्रयच्छ दक्षिणादोत सव्यात् ॥८॥

इदम् । विष्णुः । वि । चक्रमे । त्रेधा । नि । दधे । पदा । सम्ऽऊढम् । अस्य । पांसुरे ॥

त्रीणि । पदा । वि । चक्रमे । विष्णुः । गोपाः । अदाभ्यः । इतः । धर्माणि । धारयन् ॥

विष्णोः । कर्माणि । पश्यत । यतः । व्रतानि । पस्पशे । इन्द्रस्य । युज्यः । सखा ॥६॥

तत् । विष्णोः । परमम् । पदम् । सदा । पश्यन्ति । सूरयः । दिविऽइव । चक्षुः । आऽततम् ॥

दिवः । विष्णो इति । उत । वा । पृथिव्याः । महः । विष्णो इति । उरोः । अन्तरिक्षात् ।
हस्तौ । पृणस्व । बहुऽभिः । वसव्यैः । आऽप्रयच्छ । दक्षिणात् । आ । उत । सव्यात् ।

(२८) अष्टाविंशं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य मेधातिथिर्ऋषिः । इडा देवता । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

इडैवास्माँ अनु वस्तां व्रतेन यस्याः पदे पुनते देवयन्तः ।
घृतपदी शक्वरी सोमपृष्ठोप यज्ञमस्थित वैश्वदेवी ॥१॥

इडा । एव । अस्मान् । अनु । वस्ताम् । व्रतेन । यस्याः । पदे । पुनते । देवऽयन्तः ।
घृतऽपदी । शक्वरी । सोमऽपृष्ठा । उप । यज्ञम् । अस्थित । वैश्वऽदेवी ॥ १ ॥

VII.27.4 The omnipresent and the all powerful God dominates over all the three regions, earth, mid-region and the celestial. His one step is rooted in the deep dark mystery, beyond the knowledge of mankind. (Also Ṛg. X.22.17)

VII.27.5 The omnipresent God, the preserver of the indomitable, created three regions, the earth, mid-region and the celestial. He sustains and preserves the sanctity of all vital functions that keep life ticking.(Also Ṛg. X.22.18)

VII.27.6 Behold the marvellous creations of omnipresent God who fulfills our noble aspirations. He is a true friend of the soul. (Also Ṛg. X.22.19)

VII.27.7 The wise and true seekers realize God through meditation within their own self; they see Him vividly as the eye ranges over the sky. (Also Ṛg. X.22.20)

VII.27.8 O sun-divine, whether from heaven, or from earth, or from the vast and wide-spread interspace, fill your two hands, O sun-divine, with plentiful treasures and grant to us with your right hand and with the left as well (daksināt-savyāt). (Also Yu. V.19)

Iḍā

VII.28.1 May the sacred speech (iḍā) dwell here with us according to her vow; she, in whose abode the pious people purify themselves. May she, dripping fatness from her words, capable and full of devotional bliss, addressed to all the enlightened ones, be present al this sacrifice.

(२९) एकोनत्रिंशं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य मेधातिथिर्ऋषिः । वेदो देवता । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

वेदः स्वस्तिर्द्रुघणः स्वस्तिः परशुर्वेदिः परशुर्नः स्वस्ति ।
हविष्कृतो यज्ञिया यज्ञकामास्ते देवासो यज्ञमिमं जुषन्ताम् ॥१॥

वेदः । स्वस्तिः । द्रुऽघनः । स्वस्तिः । परशुः । वेदिः । परशुः । नः । स्वस्ति ।
हविःऽकृतः । यज्ञियाः । यज्ञऽकामाः । ते । देवासः । यज्ञम् । इमम् । जुषन्ताम् ॥ १ ॥

(३०) त्रिंशं सूक्तम्

(१-२) द्वयृचस्यास्य सूक्तस्य मेधातिथिर्ऋषिः । मन्त्रोक्ता देवता । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

अग्नाविष्णू महि तद्वां महित्वं पाथो घृतस्य गुह्यस्य नाम ।
दमेदमे सप्त रत्ना दधानौ प्रति वां जिह्वा घृतमा चरण्यात् ॥१॥
अग्नाविष्णू महि धाम प्रियं वां वीथो घृतस्य गुह्या जुषाणौ ।
दमेदमे सुष्टुत्या वावृधानौ प्रति वां जिह्वा घृतमुच्चरण्यात् ॥२॥

अग्नाविष्णू इति । महि । तत् । वाम् । महिऽत्वम् । पाथः । घृतस्य । गुह्यस्य । नाम ।
दमेऽदमे । सप्त । रत्ना । दधानौ । प्रति । वाम् । जिह्वा । घृतम् । आ । चरण्यात् ॥
अग्नाविष्णू इति । महि । धाम । प्रियम् । वाम् । वीथः । घृतस्य । गुह्या । जुषाणौ ।
दमेऽदमे । सुऽस्तुत्या । ववृधानौ । प्रति । वाम् । जिह्वा । घृतम् । उत् । चरण्यात् ॥ २ ॥

(३१) एकत्रिंशं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य भृग्वङ्गिरा ऋषिः । द्यावापृथिव्यौ मन्त्रोक्ता वा देवताः । बृहती छन्दः ॥

स्वाक्तं मे द्यावापृथिवी स्वाक्तं मित्रो अकरयम् ।
स्वाक्तं मे ब्रह्मणस्पतिः स्वाक्तं सविता करत् ॥१॥

सुऽआक्तम् । मे । द्यावापृथिवी इति । सुऽआक्तम् । मित्रः । अकः । अयम् ।
सुऽआक्तम् । मे । ब्रह्मणः । पतिः । सुऽआक्तम् । सविता । करत् ॥ १ ॥

(३२) द्वात्रिंशं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य भृग्वङ्गिरा ऋषिः । इन्द्रो देवता । भुरिक्त्रिष्टुप् छन्दः ॥

इन्द्रोतिभिर्बहुलाभिर्नो अद्य यावच्छ्रेष्ठाभिर्मघवञ्छूर जिन्व ।
यो नो द्वेष्ट्यधरः सस्पदीष्ट यमु द्विष्मस्तमु प्राणो जहातु ॥१॥

इन्द्र । ऊतिऽभिः । बहुलाभिः । नः । अद्य । यावत्ऽश्रेष्ठाभिः । मघऽवन् । शूर । जिन्व ।
यः । नः । द्वेष्टि । अधरः । सः । पदीष्ट । यम् । ऊँ इति । द्विष्मः । तम् । ऊँ इति । प्राणः । जहातु ॥

Vedaḥ (Broom)

VII.29.1 May the grass-broom (veda: used for cleansing the sacrificial place) be nice; may the tree-falling mace (drughṇaḥ) be nice; may the sickle (paraśu), the altar (vediḥ) and the hatchet (paraśu) be nice to us. May the enlightened ones, who make offerings, who are pious and willing to perform sacrifice, revel in this sacrifice.

Agnā - Viṣṇu (pair)

VII.30.1 O fire divine, and O sacrifice, (really) great is your that renown; both of you drink the mystic purified butter, bestowing seven treasures in each and every home. May the tongue of both of you taste that (mystic) purified butter at every sacrifice.

Dyavā - prthivī (pair)

VII.30.2 O fire divine and O sacrifice, greatly pleasing in your abode, you partake of the mystic purified butter relishing it, growing strong in each and every house (dame-dame) goodly with praises (su stutyā) may the tongue of both of you taste that (mystic) purified butter.

Dyāvā - pṛthivī (pair)

VII.31.1 May the heaven and earth anoint (svākta) my vision well. May this friendly Sun anoint well. May the Lord of knowledge anoint well and may the impeller Lord make it well-anointed.

Indraḥ

VII.32.1 O resplendent Lord, bounteous and brave, with your plentiful finest aids, may you encourage us today. Whoever hastes us, may he succumb; may the life leave him whom we hate.

(३३) त्रयस्त्रिंशं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । आयुर्देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

उप॑ प्रि॒यं पनि॑प्नतं॒ युवा॑नमाहुती॒वृध॑म् ।
अग॑न्म॒ बिभ्र॑तो॒ नमो॑ दी॒र्घमायुः॑ कृणोतु मे ॥१॥

उप॑ । प्रि॒यम् । पनि॑प्नतम् । युवा॑नम् । आ॒हु॒ति॒ऽवृध॑म् ।
अग॑न्म । बिभ्र॑तः । नम॑ः । दी॒र्घम् । आयु॑ः । कृ॒णो॒तु॒ । मे॒ ॥ १ ॥

(३४) चतुस्त्रिंशं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । मरुदादयो देवताः । पथ्यापङ्क्तिश्छन्दः ॥

सं मा॑ सिञ्चन्तु म॒रुतः॒ सं पू॒षा सं बृह॒स्पतिः॑ ।
सं मा॒यम॒ग्निः सि॑ञ्चतु प्र॒जया॑ च॒ धने॑न च दी॒र्घमायुः॑ कृणोतु मे ॥१॥

सम् । मा॒ । सि॒ञ्च॒न्तु॒ । म॒रुत॑ः । सम् । पू॒षा । सम् । बृ॒ह॒स्पति॑ः ।
सम् । मा॒ । अ॒यम् । अ॒ग्निः । सि॒ञ्च॒तु॒ । प्र॒ऽजया॑ । च॒ । धने॑न । च॒ । दी॒र्घम् । आयु॑ः । कृ॒णो॒तु॒ । मे॒ ॥

(३५) पञ्चत्रिंशं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । जातवेदा देवता । जगती छन्दः ॥

अग्ने॑ जा॒तान्प्र णु॑दा मे स॒पत्ना॒न्प्रत्यजा॑ताञ्जातवेदो नुदस्व ।
अ॒ध॒स्प॒दं कृ॑णुष्व॒ ये पृ॑त॒न्यवोना॑गस॒स्ते व॒यमदि॑तये स्याम ॥१॥

अग्ने॑ । जा॒तान् । प्र । नु॒द॒ । मे॒ । स॒ऽपत्ना॑न् । प्रति॑ । अजा॑तान् । जा॒त॒ऽवे॒द॒ः । नु॒द॒स्व॒ ।
अ॒धः॒ऽप॒दम् । कृ॒णु॒ष्व॒ । ये । पृ॒त॒न्यव॑ः । अना॑गसः । ते । व॒यम् । अदि॑तये । स्या॒म॒ ॥ १ ॥

(३६) षट्त्रिंशं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । जातवेदा देवता । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोरनुष्टुप्,
(३) तृतीयायाश्च त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

प्रान्यान्त्स॒पत्ना॒न्त्सह॑सा॒ सह॑स्व॒ प्रत्यजा॑ताञ्जातवेदो नुदस्व ।
इ॒दं रा॒ष्ट्रं पि॑पृहि॒ सौभ॑गाय॒ विश्वे॑ ए॒नमनु॑ मदन्तु दे॒वाः ॥१॥
इ॒मा यास्ते॑ श॒तं हि॒राः स॒हस्रं॑ ध॒मनी॑रु॒त ।
तासां॑ ते॒ सर्वा॑साम॒हमश्म॑ना॒ बिल॒मप्य॑धाम् ॥२॥

प्र । अ॒न्यान् । स॒ऽपत्ना॑न् । सह॑सा । सह॑स्व । प्रति॑ । अजा॑तान् । जा॒त॒ऽवे॒द॒ः । नु॒द॒स्व॒ ।
इ॒दम् । रा॒ष्ट्रम् । पि॒पृ॒हि॒ । सौभ॑गाय । विश्वे॑ । ए॒न॒म् । अनु॑ । म॒द॒न्तु॒ । दे॒वाः ॥१॥
इ॒माः । याः । ते॒ । श॒तम् । हि॒राः । स॒हस्र॑म् । ध॒मनी॑ः । उ॒त ।
तासा॑म् । ते॒ । सर्वा॑साम् । अ॒हम् । अश्म॑ना । बिल॑म् । अपि॑ । अ॒धा॒म् ॥ २ ॥

Āāyuḥ

VII.33.1 Bringing homage, we approach the adorable Lord, dear to us; worthy of praise, youthful, augmenter of offerings; may he make my life-span long.

Marutaḥ, Pūṣan, Bṛhaspatiḥ and Agniḥ

VII.34.1 May the cloud-bearing winds sprinkle (siñeantu) properly, may the nourisher, and the Lord supreme sprinkle me profusely with progeny and wealth; may this fire divine make my life span long.

Jātavedāḥ

VII.35.1 O adorable Lord, drive away our rivals, who are born; and prevent those who are yet to be born, O omniscient. Put them under foot who want to invade us. May we, the sinless, be favoured with your creative power. (Also Yv. XV.2)

Jātavedāḥ

VII.36.1 With over-powering might, may you subdue other rivals. May you hit back even those, who are yet unborn. May you make this kingdom flourish to prosperity. May all the enlightened ones rejoice along with him (the sacrificer).

VII.36.2 Of the hundred veins (hirā) that you have, and of the thousand arteries (dhamaní), the holes in all of them, I cover up with a stone-plaster (aśmanā).

परं योनेरवरं ते कृणोमि मा त्वा प्रजाभि भून्मोत सूनुः ।
अस्वं१ त्वाप्रजसं कृणोम्यश्मानं ते अपिधानं कृणोमि ॥३॥

परम् । योनेः । अवरम् । ते । कृणोमि । मा । त्वा । प्रऽजा । अभि । भूत् । मा । उत । सूनुः ।
अस्वम् । त्वा । अप्रजसम् । कृणोमि । अश्मानम् । ते । अपिऽधानम् । कृणोमि ॥ ३ ॥

(३७) सप्तत्रिंशं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । अक्षि देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

अक्ष्यौ॑ नौ मधुसंकाशे अनीकं नौ समञ्जनम् ।
अन्तः कृणुष्व मां हृदि मन इन्नौ सहासति ॥१॥

अक्ष्यौ॑ । नौ । मधुसंकाशे इति मधुऽसंकाशे । अनीकम् । नौ । समऽअञ्जनम् ।
अन्तः । कृणुष्व । माम् । हृदि । मनः । इत् । नौ । सह । असति ॥ १ ॥

(३८) अष्टात्रिंशं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । मन्त्रोक्ता देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

अभि त्वा मनुजातेन दधामि मम वाससा ।
यथासो मम केवलो नान्यासां कीर्तयाश्चन ॥१॥

अभि । त्वा । मनुऽजातेन । दधामि । मम । वाससा ।
यथा । असः । मम । केवलः । न । अन्यासाम् । कीर्तयाः । चन ॥ १ ॥

(३९) एकोनचत्वारिंशं सूक्तम्

(१–५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । आसुरीवनस्पतिर्देवता । (१–२, ४–५) प्रथमाद्वितीयाचतुर्थीपञ्चमीनामृचामनुष्टुप्, (३) तृतीयायाश्च चतुष्पदोष्णिक् छन्दसी ॥

इदं खनामि भेषजं मांपश्यमभिरोरुदम् ।
परायतो निवर्तनमायतः प्रतिनन्दनम् ॥१॥
येना निचक्र आसुरीन्द्रं देवेभ्यस्परि ।
तेना नि कुर्वे त्वामहं यथा तेऽसानि सुप्रिया ॥२॥

इदम् । खनामि । भेषजम् । माम्ऽपश्यम् । अभिऽरोरुदम् ।
पराऽयतः । निऽवर्तनम् । आऽयतः । प्रतिऽनन्दनम् ॥ १ ॥
येन । निऽचक्रे । आसुरी । इन्द्रम् । देवेभ्यः । परि ।
तेन । नि । कुर्वे । त्वाम् । अहम् । यथा । ते । असानि । सुऽप्रिया ॥ २ ॥

VII.36.3 What is far from your womb, that I bring close to it. May not the progeny, nor even the Sun over-whelm you. I make you have an offspring overflowing with life. I make the stone your mattress (apidhānam).

Akṣi - Manas

VII.37.1 May the eyes of both of us be shining sweet. May our faces be attracting to each other. May you place me within your heart. May our minds remain united for ever.

Vāsaḥ - Cloth

VII.38.1 I clothe you with my cloth, closely fitting you, so that you shall be mine alone and shall not even talk of others (women).

Vanaspatiḥ - Āsurī

VII.39.1 I dig up this medicinal herb, which will make my beloved look at me and weep bitterly. It causes one going away (parāyataḥ) to return (nirvatanam) and greets (pratinandanam) (āyataḥ) one.

VII.39.2 Wherewith the power of life-enjoyers (āsurī) draws the resplendent self close to her snatching him from the enlightened ones, with the same (herb), I draw you close to me, so that I may be very dear (supriyā) to you.

प्रतीची सोममसि प्रतीच्युत सूर्यम् ।
प्रतीची विश्वान्देवान्तां त्वाच्छावदामसि ॥३॥
अहं वदामि नेत्त्वं सभायामह त्वं वद ।
ममेदसस्त्वं केवलो नान्यासां कीर्तयाश्चन ॥४॥
यदि वासि तिरोजनं यदि वा नद्यस्तिरः ।
इयं ह मह्यं त्वामोषधिर्बद्ध्वेव न्यानयत् ॥५॥

प्रतीची । सोमम् । असि । प्रतीची । उत । सूर्यम् ।
प्रतीची । विश्वान् । देवान् । ताम् । त्वा । अच्छऽआवदामसि ॥ ३ ॥
अहम् । वदामि । न । इत् । त्वम् । सभायाम् । अह । त्वम् । वद ।
मम । इत् । असः । त्वम् । केवलः । न । अन्यासाम् । कीर्तयाः । चन ॥ ४ ॥
यदि । वा । असि । तिरःऽजनम् । यदि । वा । नद्यः । तिरः ।
इयम् । ह । मह्यम् । त्वाम् । ओषधिः । बद्ध्वाऽइव । निऽआनयत् ॥ ५ ॥

(४०) चत्वारिंशं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य प्रस्कण्व ऋषिः । मन्त्रोक्ता देवताः । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

दिव्यं सुपर्णं पयसं बृहन्तमपां गर्भं वृषभमोषधीनाम् ।
अभीपतो वृष्ट्या तर्पयन्तमा नो गोष्ठे रयिष्ठां स्थापयाति ॥१॥

दिव्यम् । सुऽपर्णम् । पयसम् । बृहन्तम् । अपाम् । गर्भम् । वृषभम् । ओषधीनाम् ।
अभीपतः । वृष्ट्या । तर्पयन्तम् । आ । नः । गोऽस्थे । रयिऽस्थाम् । स्थापयाति ॥ १ ॥

(४१) एकचत्वारिंशं सूक्तम्

(१-२) द्वयृचस्यास्य सूक्तस्य प्रस्कण्व ऋषिः । सरस्वान् देवता । (१) प्रथमर्चो भुरिक्त्रिष्टुप्,
(२) द्वितीयायाश्च त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

यस्य व्रतं पशवो यन्ति सर्वे यस्य व्रत उपतिष्ठन्त आपः ।
यस्य व्रते पुष्टपतिर्निविष्टस्तं सरस्वन्तमवसे हवामहे ॥१॥

यस्य । व्रतम् । पशवः । यन्ति । सर्वे । यस्य । व्रते । उपऽतिष्ठन्ते । आपः ।
यस्य । व्रते । पुष्टऽपतिः । निऽविष्टः । तम् । सरस्वन्तम् । अवसे । हवामहे ॥ १ ॥

VII.39.3 O herb, you are turned towards the moon; turned towards the Sun also; turned towards all the bounties of Nature. You as such, we praise and address you.

VII.39.4 Here I shall speak and you shall not. You can speak in the assembly. You are mine and mine alone (kevalaḥ). Do not even talk of other women.

VII.39.5 Even if you are away from men (at some traceable place), or even if you go across the rivers away from me, this herb will bring you, as if tied and bound fast.

Mantroktāh (Mentioned in the verse)

VII.40.1 May the resplendent Lord settle the celestial beauteous flier (suparṇa), laden with water, huge, showerer of waters and impregnator of plants, satisfying all longing for water with rain, standing amid riches, at our cow-stall (goṣthe).

Sarasvān

VII.41.1 Whose law all the animals follow; under whose law the waters mingle; under whose law the lord of nourishment is placed-Him the Lord of vitality (Sarasvān), we invoke for protection.

आ प्रत्यञ्चं दाशुषे दाश्वंसं सरस्वन्तं पुष्टपतिं रयिष्ठाम्।
रायस्पोषं श्रवस्युं वसाना इह हुवेम सदनं रयीणाम् ॥२॥

आ। प्रत्यञ्चम्। दाशुषे। दाश्वंसम्। सरस्वन्तम्। पुष्टऽपतिम्। रयिऽस्थाम्।
रायः। पोषम्। श्रवस्युम्। वसानाः। इह। हुवेम। सदनम्। रयीणाम् ॥ २ ॥

(४२) द्विचत्वारिंशं सूक्तम्

(१-२) द्व्यृचस्यास्य सूक्तस्य प्रस्कण्व ऋषिः। श्येनो देवता। (१) प्रथमर्चो जगती, (२) द्वितीयायाश्च त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

अति धन्वान्यत्यपस्ततर्द श्येनो नृचक्षा अवसानदर्शः।
तरन्विश्वान्यवरा रजांसीन्द्रेण सख्या शिव आ जगम्यात् ॥१॥
श्येनो नृचक्षा दिव्यः सुपर्णः सहस्रपाच्छतयोनिर्वयोधाः।
स नो नि यच्छाद्वसु यत्पराभृतमस्माकमस्तु पितृषु स्वधावत् ॥२॥

अति। धन्वानि। अति। अपः। ततर्द। श्येनः। नृऽचक्षाः। अवसानऽदर्शः।
तरन्। विश्वानि। अवरा। रजांसि। इन्द्रेण। सख्या। शिवः। आ। जगम्यात् ॥ १ ॥
श्येनः। नृऽचक्षाः। दिव्यः। सुऽपर्णः। सहस्रऽपात्। शतऽयोनिः। वयःऽधाः।
स। नः। नि। यच्छात्। वसु। यत्। पराऽभृतम्। अस्माकम्। अस्तु। पितृषु। स्वधाऽवत् ॥

(४३) त्रिचत्वारिंशं सूक्तम्

(१-२) द्व्यृचस्यास्य सूक्तस्य प्रस्कण्व ऋषिः। मन्त्रोक्ता देवताः। त्रिष्टुप् छन्दः ॥

सोमारुद्रा वि वृहतं विषूचीममीवा या नो गयमाविवेश।
बाधेथां दूरं निर्ऋतिं पराचैः कृतं चिदेनः प्र मुमुक्तमस्मत् ॥१॥
सोमारुद्रा युवमेतान्यस्मद्विश्वा तनूषु भेषजानि धत्तम्।
अव स्यतं मुञ्चतं यन्नो असत्तनूषु बद्धं कृतमेनो अस्मत् ॥२॥

सोमारुद्रा। वि। वृहतम्। विषूचीम्। अमीवा। या। नः। गयम्। आऽविवेश।
बाधेथाम्। दूरम्। निःऋतिम्। पराचैः। कृतम्। चित्। एनः। प्र। मुमुक्तम्। अस्मत् ॥१॥
सोमारुद्रा। युवम्। एतानि। अस्मत्। विश्वा। तनूषु। भेषजानि। धत्तम्।
अव। स्यतम्। मुञ्चतम्। यत्। नः। असत्। तनूषु। बद्धम्। कृतम्। एनः। अस्मत् ॥ २ ॥

VII.41.2 We, living here in plenty of riches, call Him, the Lord of vitality, a bestower coming towards a sacrificer, the Lord of nourishment, standing amid riches, granter of glory, and abode of riches.

Śyenaḥ

VII.42.1 The Sun (śyena) falcon, observer of men, shower of result of their action, sweeps over deserts and over waters. May He, the propitious, come here with His companion, the resplendent Lord, passing over all the lower realms of the midspace.

VII.42.2 The Sun (śyena) falcon, observer of men, the celestial beauteous flier, thousand-rayed, hundred-wombed, granter of vigour; may He grant us the wealth, which has been taken away from us. May it be a sustaining oblation for our elders (pitṛṣu)

Soma and Rudra (Pair)

VII.43.1 O Lord blissful (Soma) and terrible (Rudra), may you tear asunder and drive away the disease, which has entered our house. May you chase the perdition (nir-ṛti) far away. May you also remove from us the defects which it has caused.

VII.43.2 O Lord blissful and terrible, may both of you apply to our bodies all these remedies. May you flush out what is bad in us and remove from us the defects caused (by the disease) which is sticking to our bodies still.

(४४) चतुश्चत्वारिंशं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य प्रस्कण्व ऋषिः । वाग्देवता । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

शिवास्त एका अशिवास्त एकाः सर्वां बिभर्षि सुमनस्यमानः ।
तिस्रो वाचो निहिता अन्तरस्मिन्तासामेका वि पपातानु घोषम् ॥१॥

शिवाः । ते । एकाः । अशिवाः । ते । एकाः । सर्वाः । बिभर्षि । सुऽमनस्यमानः ।
तिस्रः । वाचः । निऽहिताः । अन्तः । अस्मिन् । तासाम् । एका । वि । पपात । अनु । घोषम् ॥१॥

(४५) पञ्चचत्वारिंशं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य प्रस्कण्व ऋषिः । मन्त्रोक्ता देवताः । भुरिक्त्रिष्टुप् छन्दः ॥

उभा जिग्यथुर्न परा जयेथे न परा जिग्ये कतरश्चनैनयोः ।
इन्द्रश्च विष्णो यदपस्पृधेथां त्रेधा सहस्रं वि तदैरयेथाम् ॥१॥

उभा । जिग्यथुः । न । परा । जयेथे इति । न । परा । जिग्ये । कतरः । चन । एनयोः ।
इन्द्रः । च । विष्णो इति । यत् । अपस्पृधेथाम् । त्रेधा । सहस्रम् । वि । तत् । ऐरयेथाम् ॥१॥

(४६) षट्चत्वारिंशं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य प्रस्कण्व ऋषिः । भेषजं देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

जनाद्विश्वजनीनात्सिन्धुतस्पर्याभृतम् ।
दूरात्त्वा मन्य उद्भृतमीर्ष्याया नाम भेषजम् ॥१॥

जनात् । विश्वऽजनीनात् । सिन्धुतः । परि । आऽभृतम् ।
दूरात् । त्वा । मन्ये । उत्ऽभृतम् । ईर्ष्यायाः । नाम । भेषजम् ॥ १ ॥

(४७) सप्तचत्वारिंशं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य प्रस्कण्व ऋषिः । मन्त्रोक्ता देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

अग्नेरिवास्य दहतो दावस्य दहतः पृथक् ।
एतामेतस्येर्ष्यामुद्नाग्निमिव शमय ॥१॥

अग्नेःऽइव । अस्य । दहतः । दावस्य । दहतः । पृथक् ।
एताम् । एतस्य । ईर्ष्याम् । उद्ना । अग्निम्ऽइव । शमय ॥ १ ॥

Vak - Speech

VII.44.1 Some of your speeches are benign (śivāḥ) some others of your speeches are malign. You bear them all with friendly mind. Three types of speeches (tisro vācaḥ) are placed secretly within this body. One of them comes out as audible sound (ghoṣam).

Indraḥ and Viṣṇuḥ (Pair)

VII.45.1 Both of them win; they two are never defeated. Neither of them has ever been vanquished. O resplendent Lord (Indra) and O sacrifice (Viṣṇu), when you complete, you scatter thousands in three (tredhā) directions.

Driving out of Malice (Īrṣyā)

VII.46.1 You have been brought from a land across the ocean inhabited by multiracial people. Brought from far away as you are, I consider you a remedy for jealousy.

VII.47.1 May you (O remedy), quell down this jealousy of this man burning like fire and burning each and every thing like a forest-fire, as they quench fire with water.

(४८) अष्टचत्वारिंशं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । मन्त्रोक्ता देवताः । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोरनुष्टुप्, (३) तृतीयायाश्च त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

सिनीवालि पृथुष्टुके या देवानामसि स्वसा ।
जुषस्व हव्यमाहुतं प्रजां देवि दिदिड्ढि नः ॥१॥
या सुबाहुः स्वङ्गुरिः सुषूमा बहुसूवरी ।
तस्यै विश्पत्न्यै हविः सिनीवाल्यै जुहोतन ॥२॥
या विश्पत्नीन्द्रमसि प्रतीची सहस्रस्तुकाभियन्ती देवी ।
विष्णोः पत्नि तुभ्यं राता हवींषि पतिं देवि राधसे चोदयस्व ॥३॥

सिनीवालि । पृथुऽस्तुके । या । देवानाम् । असि । स्वसा ।
जुषस्व । हव्यम् । आऽहुतम् । प्रऽजाम् । देवि । दिदिड्ढि । नः ॥ १ ॥

या । सुऽबाहुः । सुऽअङ्गुरिः । सुऽसूमा । बहुऽसूवरी ।
तस्यै । विश्पत्न्यै । हविः । सिनीवाल्यै । जुहोतन ॥ २ ॥

या । विश्पत्नी । इन्द्रम् । असि । प्रतीची । सहस्रऽस्तुका । अभिऽयन्ती । देवी ।
विष्णोः । पत्नि । तुभ्यम् । राता । हवींषि । पतिम् । देवि । राधसे । चोदयस्व ॥ ३ ॥

(४९) एकोनपञ्चाशं सूक्तम्

(१-२) द्वयृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । मन्त्रोक्ता देवताः । (१) प्रथमर्चो जगती, (२) द्वितीयायाश्च त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

कुहूं देवीं सुकृतं विद्मनापसमस्मिन्यज्ञे सुहवा जोहवीमि ।
सा नो रयिं विश्ववारं नि यच्छाद्ददातु वीरं शतदायमुक्थ्यम् ॥१॥
कुहूर्देवानाममृतस्य पत्नी हव्या नो अस्य हविषो जुषेत ।
शृणोतु यज्ञमुशती नो अद्य रायस्पोषं चिकितुषी दधातु ॥२॥

कुहूम् । देवीम् । सुऽकृतम् । विद्मनाऽअपसम् । अस्मिन् । यज्ञे । सुऽहवा । जोहवीमि ।
सा । नः । रयिम् । विश्वऽवारम् । नि । यच्छात् । ददातु । वीरम् । शतऽदायम् । उक्थ्यम् ॥

कुहूः । देवानाम् । अमृतस्य । पत्नी । हव्या । नः । अस्य । हविषः । जुषेत ।
शृणोतु । यज्ञम् । उशती । नः । अद्य । रायः । पोषम् । चिकितुषी । दधातु ॥ २ ॥

Sinīvālī

VII.48.1 O procreative power (Sinīvāli), praised by multitude, who are inspirer of the enlightened ones, may you accept and enjoy our offered oblations; O divine ones, bless us with progeny.

VII.48.2 To her, the procreative power (Si n īvalī), who has lovely arms, lovely fingers, good womb and who is capable of bearing many children - to her, the sustainer of the people, offer your oblations.

VII.48.3 To you, who are sustainer of the people, and who are inclined towards the resplendent one, glowing, praised by thousands, and coming forward, O consort of the sacrifice, (these) oblations are offered. May you urge your husband, O glowing one, to grant us wealth,

Kuhūḥ - New Moon

VII.49.1 I invoke at this sacrifice the divine moonless night (kuhū-New Moon), skilled in pious deeds, acting with appropriate knowledge, and easy to call. May she confirm in us the riches desired by all. May she bless us with a son, donor of abundant wealth, and praise-worthy.

VII.49.2 May the moonless night (kuhū), the consort of the immortal among the enlightened ones, worthy of invocation, accept and enjoy our this oblation. Full of desire, may she hear today of our this sacrifice. Knowing (about it), may she grant us riches and nourishment.

(५०) पञ्चाशं सूक्तम्

(१-२) द्वयृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । मन्त्रोक्ता देवता । जगती छन्दः ॥

राकामहं सुहवां सुष्टुती हुवे शृणोतु नः सुभगा बोधतु त्मना ।
सीव्यत्वपः सूच्याच्छिद्यमानया ददातु वीरं शतदायमुक्थ्यम् ॥१॥
यास्ते राके सुमतयः सुपेशसो याभिर्ददासि दाशुषे वसूनि ।
ताभिर्नो अद्य सुमना उपागहि सहस्रापोषं सुभगे रराणा ॥२॥

राकाम् । अहम् । सुऽहवाम् । सुऽस्तुती । हुवे । शृणोतु । नः । सुऽभगा । बोधतु । त्मना ।
सीव्यतु । अपः । सूच्या । अच्छिद्यमानया । ददातु । वीरम् । शतऽदायम् । उक्थ्यम् ॥१॥
याः । ते । राके । सुऽमतयः । सुऽपेशसः । याभिः । ददासि । दाशुषे । वसूनि ।
ताभिः । नः । अद्य । सुऽमनाः । उपऽआगहि । सहस्रऽपोषम् । सुऽभगे । रराणा ॥ २ ॥

(५१) एकपञ्चाशं सूक्तम्

(१-२) द्वयृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । देवपत्न्यो देवताः । (१) प्रथमर्च आर्षी जगती, (२) द्वितीयायाश्च चतुष्पदा पङ्क्तिश्छन्दसी ॥

देवानां पत्नीरुशतीरवन्तु नः प्रावन्तु नस्तुजये वाजसातये ।
याः पार्थिवासो या अपामपि व्रते ता नो देवीः सुहवाः शर्म यच्छन्तु ॥१॥
उत ग्ना व्यन्तु देवपत्नीरिन्द्राण्यग्नाय्यश्विनी राट् ।
आ रोदसी वरुणानी शृणोतु व्यन्तु देवीर्य ऋतुर्जनीनाम् ॥२॥

देवानाम् । पत्नीः । उशतीः । अवन्तु । नः । प्र । अवन्तु । नः । तुजये । वाजऽसातये ।
याः । पार्थिवासः । याः अपाम् । अपि । व्रते । ताः । नः । देवी ः । सुऽहवाः । शर्म । यच्छन्तु ॥
उत । ग्नाः । व्यन्तु । देवऽपत्नीः । इन्द्राणी । अग्नायी । अश्विनी । राट् ।
आ । रोदसी । वरुणानी । शृणोतु । व्यन्तु । देवीः । यः । ऋतुः । जनीनाम् ॥२॥

(५२) द्विपञ्चाशं सूक्तम्

(१-९) नवर्चस्यास्य सूक्तस्याङ्गिरा ऋषिः । इन्द्रो देवता । (१-२, ५, ८-९) प्रथमाद्वितीयापञ्चम्यष्टमीनवमीनामृचामनुष्टुप्, (३, ७) तृतीयासप्तम्योस्त्रिष्टुप्, (४) चतुर्थ्या जगती, (६) षष्ठ्याश्च भुरिक्त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

यथा वृक्षमशनिर्विश्वाहा हन्त्यप्रति ।
एवाहमद्य कितवानक्षैर्बध्यासमप्रति ॥१॥

यथा । वृक्षम् । अशनिः । विश्वाहा । हन्ति । अप्रति । एव ।
अहम् । अद्य । कितवान् । अक्षैः । बध्यासम् । अप्रति ॥१ ॥

Rākā - Full Moon Night

VII.50.1 I invoke the full moon's night (rākā) easy to call, worthy of praise. May she, the propitious, listen to us and understand by herself our purpose. May she saw her work with the needle (sūcyā). Which is never broken. May she bless us with a son, donor of abundant wealth, and praise-worthy.

VII.50.2 O full moon's night (rākā), whatever are your much-praised good graces, with which you bestow treasures on the sacrificer, with those may you come to us with a friendly mind today, granting us, O propitious one, thousands of nourishments.

Deva - Patnyaḥ : Wives of Devas

VII.51.1 May the consorts of the bounties of nature, full of longing, aid us. May they help us (to obtain) offspring and plenty of food-grains. Those who are terrestrial and also those who belong to the realm of the waters, may those divine ones, easy to call, grant us comfort.

VII.51.2 May the yearning sustainers of the enlightened ones, these divine females, enjoy our offerings. May the power sustaining the aspirant, the power sustaining the divine, the shining power that sustains the twins divine, the power sustaining the cloud, and the power sustaining the ocean, listen to us well. May these deities enjoy, when it is the season for the wives. (ṛtur - janinām)

Indraḥ

VII.52.1 As the irresistible lightning always strikes down a tree, even so today, may I strike down the gambler (kitavān-akṣaiḥ) with dice irresistibly.

तुराणामतुराणां विशामवर्जुषीणाम् ।
समैतु विश्वतो भगो अन्तर्हस्तं कृतं मम ॥२॥
ईडे अग्निं स्वावसुं नमोभिरिह प्रसक्तो वि चयत्कृतं नः ।
रथैरिव प्र भरे वाजयद्भिः प्रदक्षिणं मरुतां स्तोममृध्याम् ॥३॥
वयं जयेम त्वया युजा वृतमस्माकमंशमुदवा भरेभरे ।
अस्मभ्यमिन्द्र वरीयः सुगं कृधि प्र शत्रूणां मघवन्वृष्ण्या रुज ॥४॥
अजैषं त्वा संलिखितमजैषमुत संरुधम् ।
अविं वृको यथा मथदेवा मथ्नामि ते कृतम् ॥५॥
उत प्रहामतिदीवा जयति कृतमिव श्वघ्नी वि चिनोति काले ।
यो देवकामो न धनं रुणद्धि समित्तं रायः सृजति स्वधाभिः ॥६॥
गोभिष्टरेमामतिं दुरेवां यवेन वा क्षुधं पुरुहूत विश्वे ।
वयं राजसु प्रथमा धनान्यरिष्टासो वृजनीभिर्जयेम ॥७॥

तुराणाम् । अतुराणाम् । विशाम् । अवर्जुषीणाम् ।
सम्ऽऐतु । विश्वतः । भगः । अन्तःऽहस्तम् । कृतम् । मम ॥ २ ॥
ईडे । अग्निम् । स्वऽवसुम् । नमःऽभिः । इह । प्रऽसक्तः । वि । चयत् । कृतम् । नः ।
रथैःऽइव । प्र । भरे । वाजयत्ऽभिः । प्रऽदक्षिणम् । मरुताम् । स्तोमम् । ऋध्याम् ॥ ३ ॥
वयम् । जयेम । त्वया । युजा । वृतम् । अस्माकम् । अंशम् । उत् । अव । भरेऽभरे ।
अस्मभ्यम् । इन्द्र । वरीयः । सुऽगम् । कृधि । प्र । शत्रूणाम् । मघऽवन् । वृष्ण्या । रुज ॥
अजैषम् । त्वा । सम्ऽलिखितम् । अजैषम् । उत । सम्ऽरुधम् ।
अविम् । वृकः । यथा । मथत् । एव । मथ्नामि । ते । कृतम् ॥ ५ ॥
उत । प्रऽहाम् । अतिऽदीवा । जयति । कृतम्ऽइव । श्वऽघ्नी । वि । चिनोति । काले ।
यः । देवऽकामः । न । धनम् । रुणद्धि । सम् । इत् । तम् । रायः । सृजति । स्वधाभिः ।
गोभिः । तरेम । अमतिम् । दुःऽएवाम् । यवेन । वा । क्षुधम् । पुरुऽहूत । विश्वे ।
वयम् । राजऽसु । प्रथमाः । धनानि । अरिष्टासः । वृजनीभिः । जयेम ॥ ७ ॥

VII.52.2 May the fortune of the hasty (turāṇam) unhasty (aturāṇām) and of the people not abstaining from evil, come from all sides together to be placed in my hand.

VII.52.3 I praise the adorable Lord, the master of great treasures. Inclined towards me by my homages, may He divide (vi-ci) here what we have won. As if with booty-winning chariots in a battle, may I further praise of the brave soldiers (maruts) with my skill.

VII.52.4 With you as an ally, May we conquer the surrounded (enemy). May you keep us to have an upper-hand in each and every battle (bhare-bhare). O resplendent one (Indra), make the superior easily approachable to us. O bounteous Lord, shatter the strength of the enemy.

VII.52.5 I have conquered you as planned (sam-bkhitam); also I have conquered you, the checkmated (sam-rudham) (besieged). Like a wolf (vṛka) tearing a sheep (avi), I shake down all your efforts.

VII.52.6 A warrior, very keen to win, conquers even a hard-hitting rival. A gambler, fighter gains spoils in due course, as if he had acted with purpose. Whoever, willing to conquer, keeps not back the money, (is not niggard in spending money), him the wealth joins with sustaining powers.

VII.52.7 O Lord, invoked by the multitude, may we all overcome evil intentions leading to misery by our sense organs, and hunger by food-grains. May we, the foremost among kings, win the riches with our prowesses unharmed.

कृतं मे दक्षिणे हस्ते जयो मे सव्य आहितः ।
गोजिद्भूयासमश्वजिद्धनंजयो हिरण्यजित् ॥८॥
अक्षाः फलवतीं द्युवं दत्त गां क्षीरिणीमिव ।
सं मा कृतस्य धारया धनुः स्नाव्नेव नह्यत ॥९॥

कृतम् । मे । दक्षिणे । हस्ते । जयः । मे । सव्ये । आऽहितः ।
गोऽजित् । भूयासम् । अश्वऽजित् । धनम्ऽजयः । हिरण्यऽजित् ॥ ८ ॥
अक्षाः । फलऽवतीम् । द्युवम् । दत्त । गाम् । क्षीरिणीम्ऽइव ।
सम् । मा । कृतस्य । धारया । धनुः । स्नाव्नाऽइव । नह्यत ॥ ९ ॥

(५३) त्रिपञ्चाशं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्याङ्गिरा ऋषिः । इन्द्राबृहस्पती देवते । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

बृहस्पतिर्नः परि पातु पश्चादुतोत्तरस्मादधरादघायोः ।
इन्द्रः पुरस्तादुत मध्यतो नः सखा सखिभ्यो वरीयः कृणोतु ॥१॥

बृहस्पतिः । नः । परि । पातु । पश्चात् । उत । उत्ऽतरस्मात् । अधरात् । अघऽयोः ।
इन्द्रः । पुरस्तात् । उत । मध्यतः । नः । सखा । सखिऽभ्यः । वरीयः । कृणोतु ॥ १ ॥

(५४) चतुष्पञ्चाशं सूक्तम्

(१-२) द्वयृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । सांमनस्यमश्विनौ च देवताः । (१) प्रथमर्चः ककुम्मत्यनुष्टुप्, (२) द्वितीयायाश्च जगती छन्दसी ॥

संज्ञानं नः स्वेभिः संज्ञानमरणेभिः ।
संज्ञानमश्विना युवमिहास्मासु नि यच्छतम् ॥१॥
सं जानामहै मनसा सं चिकित्वा मा युष्महि मनसा दैव्येन ।
मा घोषा उत्स्थुर्बहुले विनिर्हते मेषुः पप्तदिन्द्रस्याहन्यागते ॥२॥

सम्ऽज्ञानम् । नः । स्वेभिः । सम्ऽज्ञानम् । अरणेभिः ।
सम्ऽज्ञानम् । अश्विना । युवम् । इह । अस्मासु । नि । यच्छतम् ॥ १ ॥
सम् । जानामहै । मनसा । सम् । चिकित्वा । मा । युष्महि । मनसा । दैव्येन ।
मा । घोषाः । उत् । स्थुः । बहुले । विऽनिर्हते । मा । इषुः । पप्तत् । इन्द्रस्य । अहनि । आऽगते ॥२॥

VII.52.8 Dice (Kṛtam) is in my right hand and the victory lies in my left. May I become winner of cows, winner of horses, winner of wealth and winner of gold. [Or, effort in my right hand, then victory in assured in my left hand]

VII.52.9 O my sense-organs, provide me with a fruitful game like a cow streaming milk. May you unite me with the stream of action just as a string binds (the two ends of) a bow.

Indrā - Bṛhaspati (pair)

VII.53.1 May the Lord supreme Bṛhaspati protect us well from the vicious enemy from behind, from above and from below, and the resplendent Lord (Indra) from the front and centre. May He, our friend, make us superior among friends (grant plenty of wealth to us, His favoured friends).

Sām - manasyam; also Aśvinau

VII.54.1 May there be our proper understanding with our own people, proper understanding with strangers; O twins divine (aśvinau), may both of you develop proper understanding among us here.

VII.54.2 May we have proper understanding in mind; having been understood, may we remain united. May we never be devoid of divine spirit. May the noises of wanton slaughter not rise here. May the arrow of the resplendent Lord not fall (on us), when the day comes.

(५५) पञ्चपञ्चाशं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः। आयुः, बृहस्पत्यश्विनो वा देवताः। (१-२) प्रथमा-द्वितीययोर्ऋचोस्त्रिष्टुप्, (३) तृतीयाया भुरिक्त्रिष्टुप्, (४) चतुर्थ्या उष्णिग्गर्भार्षी पङ्क्तिः, (५-७) पञ्चम्यादितृचस्य चानुष्टुप् छन्दांसि ॥

अमुत्रभूयादधि यद्यमस्य बृहस्पतेरभिशस्तेरमुञ्चः ।
प्रत्यौहतामश्विना मृत्युमस्मद्देवानामग्ने भिषजा शचीभिः ॥१॥
सं क्रामतं मा जहीतं शरीरं प्राणापानौ ते सयुजाविह स्ताम् ।
शतं जीव शरदो वर्धमानोऽग्निष्टे गोपा अधिपा वसिष्ठः ॥२॥
आयुर्यत्ते अतिहितं पराचैरपानः प्राणः पुनरा ताविताम् ।
अग्निष्टदाहार्निर्ऋतेरुपस्थात्तदात्मनि पुनरा वेशयामि ते ॥३॥
मेमं प्राणो हासीन्मो अपानोऽवहाय परा गात् ।
सप्तर्षिभ्य एनं परि ददामि त एनं स्वस्ति जरसे वहन्तु ॥४॥
प्र विशतं प्राणापानावनड्वाहाविव व्रजम् ।
अयं जरिम्णः शेवधिररिष्ट इह वर्धताम् ॥५॥
आ ते प्राणं सुवामसि परा यक्ष्मं सुवामि ते ।
आयुर्नो विश्वतो दधदयमग्निर्वरेण्यः ॥६॥

अमुत्रऽभूयात् । अधि । यत् । यमस्य । बृहस्पते । अभिऽशस्तेः । अमुञ्चः ।
प्रति । औहताम् । अश्विना । मृत्युम् । अस्मत् । देवानाम् । अग्ने । भिषजा । शचीभिः ॥
सम् । क्रामतम् । मा । जहीतम । शरीरम् । प्राणापानौ । ते । सऽयुजौ । इह । स्ताम् ।
शतम् । जीव । शरदः । वर्धमानः । अग्निः । ते । गोपाः । अधिऽपाः । वसिष्ठः ॥ २ ॥
आयुः । यत् । ते । अतिऽहितम् । पराचैः । अपानः । प्राणः । पुनः । आ । तौ । इताम् ।
अग्निः । तत् । आ । अहाः । निःऽऋतेः । उपऽस्थात् । तत् । आत्मनि । पुनः । आ । वेशयामि । ते ॥
मा । इमम् । प्राणः । हासीत् । मो इति । अपानः । अवऽहाय । परा । गात् ।
सप्तर्षिऽभ्यः । एनम् । परि । ददामि । ते । एनम् । स्वस्ति । जरसे । वहन्तु ॥ ४ ॥
प्र । विशतम् । प्राणापानौ । अनड्वाहौऽइव । व्रजम् ।
अयम् । जरिम्णः । शेवऽधिः । अरिष्टः । इह । वर्धताम् ॥ ५ ॥
आ । ते । प्राणम् । सुवामसि । परा । यक्ष्मम् । सुवामि । ते ।
आयुः । नः । विश्वतः । दधत् । अयम् । अग्निः । वरेण्यः ॥ ६ ॥

Āyuḥ, Bṛhaspatiḥ and Aśvinau

VII.55.1 When yoṷ, O Bṛhaspati did release us from yama's other world existence (amutra-bhūyāt) from male- diction Aśvins took back death from us, O Agni, The renowned physician of the gods, (Also Yv. XXVII.9)

VII.55.2 O out-breath and in-breath, move in the body of this man properly. Do not leave his body. O man, may your out-breath and in-breaṭh be well-allied here. May you live a hundred autumns growing (in every respect). May the adorable Lord, the best rehabilitator, be your protector overlord.

VII.55.3 Your life, which has fled far away (life-span, which has been obstructed due to improper living) and your in-breath and out-breath, may both of them come here again. That fire-divine has brought you back from the lap of perdition (nirṛti); that I infuse again into your self.

VII.55.4 May the out-breath not leave this man, nor the in-breath go away leaving him helpless. I hand him over to the seven seers (sapta-ṛṣibhyaḥ). May they conduct him safely unto old age.

VII.55.5 O out-breath and in-breath, may you enter him just as a pair of bullocks enters a stall. May this man, a treasure of old age, grow and prosper unharmed.

VII.55.6 We bring your vital breath to you. We drive the wasting disease away from you. May this Lord adorable and desirable grant us long life in every respect.

उद्वयं तमसस्परि रोहन्तो नाकमुत्तमम् ।
देवं देवत्रा सूर्यमगन्म ज्योतिरुत्तमम् ॥७॥

उत् । वयम् । तमसः । परि । रोहन्तः । नाकम् । उत्ऽतमम् ।
देवम् । देवऽत्रा । सूर्यम् । अगन्म । ज्योतिः । उत्ऽतमम् ॥ ७ ॥

(५६) षट्पञ्चाशं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । ऋक्सामनी देवते । अनुष्टुप् छन्दः ॥

ऋचं साम यजामहे याभ्यां कर्माणि कुर्वते ।
एते सदसि राजतो यज्ञं देवेषु यच्छतः ॥१॥

ऋचम् । साम । यजामहे । याभ्याम् । कर्माणि । कुर्वते ।
एते इति । सदसि । राजतः । यज्ञम् । देवेषु । यच्छतः ॥ १ ॥

(५७) सप्तपञ्चाशं सूक्तम्

(१-२) द्वयृचस्यास्य सूक्तस्य भृगुर्ऋषिः । इन्द्रो देवता । (१) प्रथमर्चोऽनुष्टुप्, (२) द्वितीयायाश्च विराड्पुरोष्णिक् छन्दसी ॥

ऋचं साम यदप्राक्षं हविरोजो यजुर्बलम् ।
एष मा तस्मान्मा हिंसीद्वेदः पृष्टः शचीपते ॥१॥
ये ते पन्थानोव दिवो येभिर्विश्वमैरयः । तेभिः सुम्नया धेहि नो वसो ॥२॥

ऋचम् । साम । यत् । अप्राक्षम् । हविः । ओजः । यजुः । बलम् ।
एषः । मा । तस्मात् । मा । हिंसीत् । वेदः । पृष्टः । शचीऽपते ॥ १ ॥
ये । ते । पन्थानः । अव । दिवः । येभिः । विश्वम् । ऐरयः ।
तेभिः । सुम्नऽया । आ । धेहि । नः । वसो इति ॥ २ ॥

(५८) अष्टपञ्चाशं सूक्तम्

(१-८) अष्टर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । (१, ३-८) प्रथमर्चः पादत्रयस्य तृतीयादिषण्णाञ्च मन्त्रोक्ता वृश्चिकादयो ब्रह्मणस्पतिर्वा, (१, २) प्रथमायास्तुरीयपादस्य द्वितीयायाश्च वनस्पतिर्देवता । (१-३, ५-८) प्रथमादितृचस्य पञ्चम्यादिचतसृणाञ्चानुष्टुप्, (४) चतुर्थ्याश्च विराट् प्रस्तारपङ्क्तिश्छन्दसी ॥

तिरश्चिराजेरसितात्पृदाकोः परि संभृतम् । तत्कङ्कपर्वणो विषमियं वीरुदनीनशत् ॥१॥

तिरश्चिऽराजेः । असितात् । पृदाकोः । परि । सम्ऽभृतम् ।
तत् । कङ्कऽपर्वणः । विषम् । इयम् । वीरुत् । अनीनशत् ॥ १ ॥

VII.55.7 Up out of darkness have we ascending - the highest firmament (nākam uttamam) gone to the Sun, god among the gods (devam devatrā) highest light (jyotiḥ uttamam) (Also Yv. XX.21; Ṛg. I.50.10 etc)

Ṛk - Sāmanī

VII.56.1 We adore the Ṛk (praise hymn) and the sāman (praise-song) with which two the people perform their actions. Both of them shine at the gathering and these two conduct the sacrifice into the enlightened ones (deveṣu)

Indraḥ

VII.57.1 If I have questioned the praise-hymns (Ṛks) for (being capable of granting) oblations, praise-songs (sāmans) for vigour, and sacrificial formulae (Yajūṅsi) for strength-therefore, O lord of wisdom (śacīpate), may this such questioned veda may not do any harm to me.

Indraḥ

VII.57.2 What your paths are there, along which you urge this universe to move under the sky, by very those, O excellent Lord, may you place us in happiness.

Vṛścika (Scorpion) etc.

VII.58.1 This plant makes the poison vanish, whether that has been received from a tiraściraji or crosslined (i.e., viper) or a black - asit (i.e., cobra) or from an adder (pṛdākū) or from the heron-jointed sñake (kañka-parvaṇaḥ)

इयं वीरुन्मधुजाता मधुश्चुन्मधुला मधूः । सा विह्रुतस्य भेषज्यथो मशकजम्भनी ॥२॥
यतो दृष्टं यतो धीतं ततस्ते निर्ह्वयामसि । अर्भस्य तृप्रदंशिनो मशकस्यारसं विषम् ॥३॥
अयं यो वक्रो विपरुर्व्यङ्गो मुखानि वक्रा वृजिना कृणोषि ।
तानि त्वं ब्रह्मणस्पत इषीकामिव सं नमः ॥४॥
अरसस्य शर्कोटस्य नीचीनस्योपसर्पतः । विषं ह्यस्यादिष्यथो एनमजीजभम् ॥५॥
न ते बाह्वोर्बलमस्ति न शीर्षे नोत मध्यतः । अथ किं पापयामुया पुच्छे बिभर्ष्यर्भकम् ॥६॥
अदन्ति त्वा पिपीलिका वि वृश्चन्ति मयूर्यः । सर्वे भल ब्रवाथ शार्कोटमरसं विषम् ॥७॥

इयम् । वीरुत् । मधुऽजाता । मधुऽश्चुत् । मधुला । मधूः ।
सा । विऽह्रुतस्य । भेषजी । अथो इति । मशकऽजम्भनी ॥ २ ॥
यतः । दष्टम् । यतः । धीतम् । ततः । ते । निः । ह्वयामसि ।
अर्भस्य । तृप्रऽदंशिनः । मशकस्य । अरसम् । विषम् ॥ ३ ॥
अयम् । यः । वक्रः । विऽपरुः । विऽअङ्गः । मुखानि । वक्रा । वृजिना । कृणोषि ।
तानि । त्वम् । ब्रह्मणः । पते । इषीकाम्ऽइव । सम् । नमः ॥ ४ ॥
अरसस्य । शर्कोटस्य । नीचीनस्य । उपऽसर्पतः ।
विषम् । हि । अस्य । आऽअदिषि । अथो इति । एनम् । अजीजभम् ॥ ५ ॥
न । ते । बाह्वोः । बलम् । अस्ति । न । शीर्षे । न । उत । मध्यतः ।
अथ । किम् । पापया । अमुया । पुच्छे । बिभर्षि । अर्भकम् ॥ ६ ॥
अदन्ति । त्वा । पिपीलिकाः । वि । वृश्चन्ति । मयूर्यः ।
सर्वे । भल । ब्रवाथ । शार्कोटम् । अरसम् । विषम् ॥ ७ ॥

Vanaspatiḥ

VII.58.2 This medicinal herb is born of sweetness, is dripping sweetness, is full of sweetness and is the sweetness incarnate. It is a remedy for the bite and wound; also it is a killer of stinging creatures (maśaka - jambhanī)

VII.58.3 From there, where a sting was inflicted, or trom where the blood was sucked, we remove from you the ineffective poison of the tiny hastily-stinging mosquito.

Brahmaṇas patiḥ

VII.58.4 You crooked, jointless and limbless creature, who make your faces (countenances) crooked and vicious, O Lord of knowledge (Brahamaṇaspati), may you bend them straight like a reed.

VII.58.5 I remove (destroy) the poison of this scorpion (or the snake; Śarkota), who nears us creeping on the ground; and there-after I kill him.

VII.58.6 There is no strength in your two arms, nor in your head, nor in your middle. Why, then, do you carry this small thing in your tail with this evil (intention) ?

VII.58.7 Ants eat you; pea-hens cut you into pieces. All declare rightly : "the poison of the (śarkota)scorpion is sapless.(also Ṛg. I.191.16)

य उभाभ्यां प्रहरसि पुच्छेन चास्येन च। आस्ये न ते विषं किमु ते पुच्छधावसत् ॥८॥

यः। उभाभ्याम्। प्रऽहरसि। पुच्छेन। च। आस्येन। च।
आस्ये। न। ते। विषम्। किम्। ऊं इति। ते। पुच्छऽधौ। असत् ॥ ८ ॥

(५९) एकोनषष्टितमं सूक्तम्

(१-२) द्वयृचस्यास्य सूक्तस्य वामदेव ऋषिः। सरस्वती देवता। जगती छन्दः॥

यदाशसा वदतो मे विचुक्षुभे यद्याचमानस्य चरतो जनाँ अनु।
यदात्मनि तन्वो मे विरिष्टं सरस्वती तदा पृणद्घृतेन ॥१॥
सप्त क्षरन्ति शिशवे मरुत्वते पित्रे पुत्रासो अप्यवीवृतन्नृतानि।
उभे इदस्योभे अस्य राजत उभे यतेते उभे अस्य पुष्यतः ॥२॥

यत्। आऽशसा। वदतः। मे। विऽचुक्षुभे। यत्। याचमानस्य। चरतः। जनान्। अनु।
यत्। आत्मनि। तन्वः। मे। विऽरिष्टम्। सरस्वती। तत्। आ। पृणत्। घृतेन ॥ १ ॥
सप्त। क्षरन्ति। शिशवे। मरुत्वते। पित्रे। पुत्रासः। अपि। अवीवृतन्। ऋतानि। उभे इति।
इत्। अस्य। उभे इति। अस्य। राजतः। उभे इति। यतेते इति। उभे इति। अस्य। पुष्यतः ॥

(६०) षष्टितमं सूक्तम्

(१-२) द्वयृचस्यास्य सूक्तस्य कौरुपथिर्ऋषिः। मन्त्रोक्ता देवता। (१) प्रथमर्चो जगती, (२) द्वितीयायाश्च त्रिष्टुप् छन्दसी॥

इन्द्रावरुणा सुतपाविमं सुतं सोमं पिबतं मद्यं धृतव्रतौ।
युवो रथो अध्वरो देववीतये प्रति स्वसरमुप यातु पीतये ॥१॥
इन्द्रावरुणा मधुमत्तमस्य वृष्णः सोमस्य वृषणा वृषेथाम्।
इदं वामन्धः परिषिक्तमासद्यास्मिन्बर्हिषि मादयेथाम् ॥२॥

इन्द्रावरुणा। सुतऽपौ। इमम्। सुतम्। सोमम्। पिबतम्। मद्यम्। धृतऽव्रतौ।
युवोः। रथः। अध्वरः। देवऽवीतये। प्रति। स्वसरम्। उप। यातु। पीतये ॥ १ ॥
इन्द्रावरुणा। मधुमत्ऽतमस्य। वृष्णः। सोमस्य। वृषणा। आ। वृषेथाम्।
इदम्। वाम्। अन्धः। परिऽसिक्तम्। आऽसद्य। अस्मिन्। बर्हिषि। मादयेथाम् ॥ २ ॥

VII.58.8 You attack with both, with your tail as well as with your mouth. There is no poison in your mouth. What, then will there be at the root - receptacle of your tail ?

Sarasvatī

VII.59.1 Whatever has got agitated in my spirit while speaking violently, or while following people as a suppliant, and whatever defect is there in my person, may the doctoress divine (Sarasvatī) heal that up.

VII.59.2 Seven flow for the child full of vital breath; the sons deal with the father according to eternal laws. Both of them, verily belong to Him; both of them as His shine up; both of them put in effort; both of them, as His, prosper well. (Also Ṛg. X.13.5)

Indra - Varuṇa Pair

VII.60.1 O resplendent one and O venerable one, both fond of enjoying pressed out cure-juice (devotional bliss), may you observing the vows, enjoy this pressed out gladdening cure-juice (devotional bliss). May your unconquered chariot approach its resting place for the entertainment of the enlightened ones and for drinking cure-juice.

VII.60.2 O resplendent one and O venerable one, both showerers of gifts, may you enjoy the sweetest and invigorating cure-juice and get invigorated. This if your viand poured out. Sit down on this grass-mat, enjoy and rejoice.

(६१) एकषष्टितमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य बादरायणिर्ऋषिः । अरिनाशनं देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

यो नः शपादशपतः शपतो यश्च नः शपात् ।
वृक्ष इव विद्युता हत आ मूलादनु शुष्यतु ॥१॥

यः । नः । शपात् । अशपतः । शपतः । यः । च । नः । शपात् ।
वृक्षःऽइव । विऽद्युता । हतः । आ । मूलात् । अनु । शुष्यतु ॥ १ ॥

(६२) द्विषष्टितमं सूक्तम्

(१–७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । रम्यगृहा वास्तोष्पतिश्च देवताः । (१) प्रथमर्चः परानुष्टुप्त्रिष्टुप्, (२–७) द्वितीयादिषण्णामानुष्टुप् छन्दसी ॥

ऊर्जं बिभ्रद्वसुवनिः सुमेधा अघोरेण चक्षुषा मित्रियेण ।
गृहानैमि सुमना वन्दमानो रमध्वं मा बिभीत मत् ॥१॥
इमे गृहा मयोभुव ऊर्जस्वन्तः पयस्वन्तः ।
पूर्णा वामेन तिष्ठन्तस्ते नो जानन्त्वायतः ॥२॥
येषामध्येति प्रवसन्येषु सौमनसो बहुः ।
गृहानुप ह्वयामहे ते नो जानन्त्वायतः ॥३॥
उपहूता भूरिधनाः सखायः स्वादुसंमुदः ।
अक्षुध्या अतृष्या स्त गृहा मास्मद्बिभीतन ॥४॥

ऊर्जम् । बिभ्रत् । वसुऽवनिः । सुऽमेधाः । अघोरेण । चक्षुषा । मित्रियेण ।
गृहान् । आ । एमि । सुऽमनाः । वन्दमानः । रमध्वम् । मा । बिभीत । मत् ॥ १ ॥
इमे । गृहाः । मयःऽभुवः । ऊर्जस्वन्तः । पयस्वन्तः ।
पूर्णाः । वामेन । तिष्ठन्तः । ते । नः । जानन्तु । आऽयतः ॥ २ ॥
येषाम् । अधिऽएति । प्रऽवसन् । येषु । सौमनसः । बहुः ।
गृहान् । उप । ह्वयामहे । ते । नः । जानन्तु । आऽयतः ॥ ३ ॥
उपऽहूताः । भूरिऽधनाः । सखायः । स्वादुऽसंमुदः ।
अक्षुध्याः । अतृष्याः । स्त । गृहाः । मा । अस्मत् । बिभीतन ॥ ४ ॥

Against enemy (ari-nāśanam)

VII.61.1 Whoever curses (abuses) us, while we do not curse (abuse), and whoever curses (abuses) us, while we curse (abuses), may such a person dry up from the very root like a tree struck by the lightning.

Houses - Vāstoṣpatiḥ

VII.62.1 Goodly wise, full of vigour, having won riches, here I come to these my houses with mild and friendly looking ones, good-hearted and greeting. Rejoice; have no fear from me.

VII.62.2 These are our houses, giving happiness, rich in food and milk, and standing full of good wealth. May they recognize us as we approach.

VII.62.3 We are approaching the homes, of which a person travelling afar thinks time and again and where there is lot of affection. We remember and recognize them. May they also recognize us. (Also Yv. III.42)

VII.62.4 Invited and assembled are here very wealthy friends who enjoy tasty meals. May you ever remain free from hunger and thirst; O houses, have no fear from us (be not afraid of us).

उप॑हूता इ॒ह गाव॒ उप॑हूता अ॑जा॒वयः॑ ।
अथो॒ अन्न॑स्य की॒लाल॒ उप॑हूतो गृ॒हेषु॑ नः ॥५॥
सू॒नृता॑वन्तः सु॒भगा॒ इरा॑वन्तो हसा॒मुदाः॑ ।
अ॒तृ॒ष्या अ॑क्षु॒ध्या स्त॒ गृहा॒ मास्मद्बि॑भीतन ॥६॥
इ॒हैव स्त॒ मानु॑ गात॒ विश्वा॑ रू॒पाणि॑ पुष्यत ।
ऐष्या॑मि भ॒द्रेणा॑ स॒ह भूया॑सो भवता॒ मया॑ ॥७॥

उप॑ऽहूताः । इ॒ह । गावः॑ । उप॑ऽहूताः । अ॒ज॒ऽअ॒वयः॑ ।
अथो॒ इति॑ । अन्न॑स्य । की॒लालः॑ । उप॑ऽहूतः । गृ॒हेषु॑ । न॒ः ॥ ५ ॥
सू॒नृता॑ऽवन्तः । सु॒ऽभगाः॑ । इरा॑ऽवन्तः । ह॒सा॒मु॒दाः ।
अ॒तृ॒ष्याः । अ॒क्षु॒ध्याः । स्त॒ । गृहाः॑ । मा । अ॒स्मत् । बि॒भी॒त॒न॒ ॥ ६ ॥
इ॒ह । ए॒व । स्त॒ । मा । अनु॑ । गा॒त॒ । विश्वा॑ । रू॒पाणि॑ । पु॒ष्य॒त॒ ।
आ । ए॒ष्या॒मि॒ । भ॒द्रेण॑ । स॒ह । भूया॑सः । भ॒व॒त॒ । मया॑ ॥ ७ ॥

(६३) त्रिषष्टितमं सूक्तम्

(१-२) द्वयृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । अग्निर्देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

यद॑ग्ने॒ तप॑सा॒ तप॑ उप॒तप्या॑मह॒े तपः॑ ।
प्रि॒याः श्रु॒तस्य॑ भूया॒स्मायु॑ष्मन्तः सु॒मे॒धसः॑ ॥१॥
अग्ने॒ तप॑स्तप्यामह॒ उप॑ तप्यामहे॒ तपः॑ । श्रुतानि॑ शृ॒ण्वन्तो॑ व॒यमायु॑ष्मन्तः सु॒मे॒धसः॑ ॥२॥

यत् । अ॒ग्ने॒ । तप॑सा । तपः॑ । उ॒प॒ऽत॒प्याम॑हे । तपः॑ ।
प्रि॒याः । श्रु॒तस्य॑ । भू॒या॒स्म॒ । आयु॑ष्मन्तः । सु॒ऽमे॒धसः॑ ॥ १ ॥
अग्ने॑ । तपः॑ । त॒प्या॒म॒हे॒ । उप॑ । त॒प्या॒म॒हे॒ । तपः॑ ।
श्रु॒तानि॑ । शृ॒ण्वन्तः॑ । व॒यम् । आयु॑ष्मन्तः । सु॒ऽमे॒धसः॑ ॥ २ ॥

VII.62.5 I have found the cows in good condition and in good condition the goats and sheep have been brought to me. And the delicious foods abound in our home. (Also Yv. III.43)

VII.62.6 May you ever remain full of pleasant words, full of good fortune, full of gladdening drinks, full of laughter and pleasure, free from hunger and thirst. O houses, be not afraid of us.

VII.62.7 Remain just here. Do not come following me. Adorn yourselves with all the appearances. I shall come with excellent wealth. May you prosper with me.

Agniḥ

VII.63.1 Since O adorable Lord, we undergo the austerities, which can be considered austerity by austerities (tapasā tapah), may we become dear to holy learning, and long-living, as well as goodly wise.

VII.63.2 O adorable Lord, we are practicing austerities; with determination we practice austerities. Listening the sacred texts, may we be long-living and goodly wise.

(६४) चतुःषष्टितमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य कश्यपो मारीचिर्ऋषिः । अग्निर्देवता । जगती छन्दः ॥

अयमग्निः सत्पतिर्वृद्धवृष्णो रथीव पत्तीनजयत्पुरोहितः ।
नाभा पृथिव्यां निहितो दविद्युतदधस्पदं कृणुतां ये पृतन्यवः ॥१॥

अयम् । अग्निः । सत्ऽपतिः । वृद्धऽवृष्णः । रथीऽइव । पत्तीन् । अजयत् । पुरःऽहितः ।
नाभा । पृथिव्याम् । निऽहितः । दविद्युतत् । अधःऽपदम् । कृणुताम् । ये । पृतन्यवः ॥१॥

(६५) पञ्चषष्टितमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य कश्यपो मारीचिर्ऋषिः । जातवेदा देवता । जगती छन्दः ॥

पृतनाजितं सहमानमग्निमुक्थैर्हवामहे परमात्सधस्थात् ।
स नः पर्षदति दुर्गाणि विश्वा क्षामद्देवोऽति दुरितान्यग्निः ॥१॥

पृतनाऽजितम् । सहमानम् । अग्निम् । उक्थैः । हवामहे । परमात् । सधऽस्थात् ।
सः । नः । पर्षत् । अति । दुःऽगानि । विश्वा । क्षामत् । देवः । अति । दुःऽइतानि । अग्निः ॥

(६६) षट्षष्टितमं सूक्तम्

(१-२) द्वयृचस्यास्य सूक्तस्य यम ऋषिः । मन्त्रोक्ता निर्ऋतिर्वा देवता । (१) प्रथमर्चो
भुरिगनुष्टुप्, (२) द्वितीयायाश्च न्यङ्कुसारिणी बृहती छन्दसी ॥

इदं यत्कृष्णः शकुनिरभिनिष्पतन्नपीपतत् ।
आपो मा तस्मात्सर्वस्माद्दुरितात्पान्त्वंहसः ॥१॥
इदं यत्कृष्णः शकुनिरवामृक्षन्निर्ऋते ते मुखेन ।
अग्निर्मा तस्मादेनसो गार्हपत्यः प्र मुञ्चतु ॥२॥

इदम् । यत् । कृष्णः । शकुनिः । अभिऽनिष्पतन् । अपीपतत् ।
आपः । मा । तस्मात् । सर्वस्मात् । दुःऽइतात् । पान्तु । अंहसः ॥ १ ॥
इदम् । यत् । कृष्णः । शकुनिः । अवऽअमृक्षत् । निःऽऋते । ते । मुखेन ।
अग्निः । मा । तस्मात् । एनसः । गार्हऽपत्यः । प्र । मुञ्चतु ॥ २ ॥

(६७) सप्तषष्टितमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य शुक्र ऋषिः । अपामार्गवीरुद्देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

प्रतीचीनफलो हि त्वमपामार्ग रुरोहिथ ।
सर्वान्मच्छपथाँ अधि वरीयो यावया इतः ॥१॥

प्रतीचीनऽफलः । हि । त्वम् । अपामार्ग । रुरोहिथ ।
सर्वान् । मत् । शपथान् । अधि । वरीयः । यवयाः । इतः ॥ १ ॥

Agniḥ

VII.64.1 This fire-divine, the sustainer of the good, increased in might, leading in front, conquers just as a chariot-warrior conquers foot-soldiers. Being placed at the navel of the earth (i.e., the altar), this shines up. May he put them under foot, who want to invade us.

Jātavedāḥ

VII.65.1 With our praise-songs, we call the fire-divine (adorable Lord), the conqueror of enemy-hordes, the overpowerer, form his highest abode. May he get us across all difficulties. May the shining fire-divine conduct us across the troubles.

Āpaḥ

VII.66.1 What this black bird (the crow), flying all around, has dropped, may the waters save me from all that evil sin (woe and trouble).

Agniḥ

VII.66.2 What this black bird (the crow), O perdition (Nirṛti), has touched me, as if, with your mouth, from that guilt (enasaḥ) may this house-hold fire (gārhaptyaḥ) acquit me.

Apāmārgaḥ

VII.67.1 O plant (apāmārga - Achyyrantes aspera; literally one that wipes off), you have grown with retroverted fruit. May you drive all the abuses and curses away from me to the farthest distance from here.

यद्दुष्कृतं यच्छमलं यद्वा चेरिम पापया।
त्वया तद्विश्वतोमुखापामार्गाप मृज्महे ॥२॥
श्यावदता कुनखिना बण्डेन यत्सहासिम।
अपामार्ग त्वया वयं सर्वं तदप मृज्महे ॥३॥

यत्। दुःऽकृतम्। यत्। शमलम्। यत्। वा। चेरिम। पापया।
त्वया। तत्। विश्वतःऽमुख। अपामार्ग। अप। मृज्महे ॥ २ ॥
श्यावऽदता। कुनखिना। बण्डेन। यत्। सह। आसिम।
अपामार्ग। त्वया। वयम्। सर्वम्। तत्। अप। मृज्महे ॥ ३ ॥

(६८) अष्टषष्टितमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः। ब्राह्मणो देवता। त्रिष्टुप् छन्दः॥

यद्यन्तरिक्षे यदि वात आस यदि वृक्षेषु यदि वोलपेषु।
यदश्रवन्पशव उद्यमानं तद्ब्राह्मणं पुनरस्मानुपैतु ॥१॥

यदि। अन्तरिक्षे। यदि। वाते। आस। यदि। वृक्षेषु। यदि। वा। उलपेषु।
यत्। अश्रवन्। पशवः। उद्यमानम्। तत्। ब्राह्मणम्। पुनः। अस्मान्। उपऽऐतु ॥१॥

(६९) एकोनसप्ततितमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः। आत्मा देवता। पुरःपरोष्णिग्बृहती छन्दः॥

पुनर्मैत्विन्द्रियं पुनरात्मा द्रविणं ब्राह्मणं च।
पुनरग्नयो धिष्ण्या यथास्थाम कल्पयन्तामिहैव ॥१॥

पुनः। मा। आ। एतु। इन्द्रियम्। पुनः। आत्मा। द्रविणम्। ब्राह्मणम्। च।
पुनः। अग्नयः। धिष्ण्याः। यथाऽस्थाम। कल्पयन्ताम्। इह। एव ॥ १ ॥

(७०) सप्ततितमं सूक्तम्

(१-२) द्वयृचस्यास्य सूक्तस्य शन्तातिर्ऋषिः। सरस्वती देवता। (१) प्रथमर्चोऽनुष्टुप्, (२) द्वितीयायाश्च त्रिष्टुप् छन्दसी॥

सरस्वति व्रतेषु ते दिव्येषु देवि धामसु।
जुषस्व हव्यमाहुतं प्रजां देवि ररास्व नः ॥१॥

सरस्वति। व्रतेषु। ते। दिव्येषु। देवि। धामऽसु।
जुषस्व। हव्यम्। आऽहुतम्। प्रऽजाम। देवि। ररास्व। नः ॥ १ ॥

VII.67.2 Whatever mis-deed, whatever mis-conduct, or whatever act we have done with evil design, that we wipe-off with you, O apāmārga, having forces in all directions.

VII.67.3 If we have lived with an important person, having black teeth (syāva-datā) and bad nails (kunakhinā), all that (guilt thus acquired), we wipe off with you, O apāmārga.

Brāhmaṇam

VII.68.1 If in the mid-space, if in the wind (vāta), if in the trees or if in the grasses it was, which the animals (wild as well as domestic) heard being spoken, may that divine knowledge (brāhmaṇam) come to us a gain.

Ātman

VII.69.1 May the vigour of sense-organs come to me again; again the soul (ātman), wealth and the divine knowledge. May the sacrificial fires flourish again in their proper place just here.

Sarasvatī

VII.70.1 O learning divine, in your pious observances in your heavenly abodes, may you accept these offered oblations; O deity, may you bless us with progeny.

इदं ते हव्यं घृतवत्सरस्वतीदं पितृणां हविरास्यं१ यत् ।
इमानि त उदिता शंतमानि तेभिर्वयं मधुमन्तः स्याम ॥२॥

इदम् । ते । हव्यम् । घृतऽवत् । सरस्वति । इदम् । पितृणाम् । हविः । आस्यम् । यत् ।
इमानि । ते । उदिता । शम्ऽतमा[illegible] । तेभिः । वयम् । मधुऽमन्तः । स्याम ॥ २ ॥

(७१) एकसप्ततितमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य शन्तातिर्ऋषिः । सरस्वती देवता । गायत्री छन्दः ॥

शिवा नः शंतमा भव सुमृडीका सरस्वति ।
म[illegible] [illegible] संद[illegible] ॥१॥

शिवा [illegible] । [illegible]भा । भव । सुऽमृडीक[illegible] । सरस्व[illegible] । मा । ते । युयोम । [illegible]ऽदृशः ॥१॥

(७२) द्विसप्ततितमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य शन्तातिर्ऋषिः । सुखं देवता । पथ्यापङ्क्तिश्छन्दः ॥

शं नो वातो वातु शं नस्तपतु सूर्यः ।
अहानि शं भवन्तु नः शं रात्री प्रति धीयतां शमुषा नो व्युच्छतु ॥१॥

शम् । नः । वातः । वातु । शम् । नः । तपतु । सूर्यः ।
अहानि । शम् । भवन्तु । नः । शम् । रात्री । प्रति । धीयताम् । शम् । उषाः । नः । वि । उच्छतु ॥

(७३) त्रिसप्ततितमं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । मन्त्रोक्ताः श्येनो वा देवता । (१) प्रथमर्चस्त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयाया अतिजगतीगर्भा जगती, (३) तृतीयायाः पुरःककुम्मत्यनुष्टुप्, (४-५) चतुर्थीपञ्चम्योश्चानुष्टुप् छन्दांसि ॥

यत्किं चासौ मनसा यच्च वाचा यज्ञैर्जुहोति हविषा यजुषा ।
तन्मृत्युना निर्ऋतिः संविदाना पुरा सत्यादाहुतिं हन्त्वस्य ॥१॥
यातुधाना निर्ऋतिरादु रक्षस्ते अस्य घ्नन्त्वनृतेन सत्यम् ।
इन्द्रेषिता देवा आज्यमस्य मथ्नन्तु मा तत्सं पादि यदसौ जुहोति ॥२॥

यत् । किम् । च । असौ । मनसा । यत् । च । वाचा । यज्ञैः । जुहोति । हविषा । यजुषा ।
तत् । मृत्युना । निःऽऋतिः । सम्ऽविदाना । पुरा । सत्यात् । आऽहुतिम् । हन्तु । अस्य ॥ १ ॥
यातुऽधानाः । निःऽऋतिः । आत् । ऊं इति । रक्षः । ते । अस्य । घ्नन्तु । अनृतेन । सत्यम् । इन्द्रऽइषिताः । देवाः । आज्यम् । अस्य । मथ्नन्तु । मा । तत् । सम् । पादि । यत् । असौ । जुहोति ॥२॥

VII.70.2 O learning divine, this is your oblations rich in purified butter; this is the oblation for the elders; it is nice to eat. These most pleasing oblations have come up to you; with them. May we become full of sweetness.

VII.71.1 O speech divine, may you be auspicious bestower of happiness, and gracious to us. May we never be out of your pleasing sight.

Sukham (Happiness)

VII.72.1 May the wind (vātaḥ) blow in happiness for us; may the Sun warm up for our happiness. May the days be full of happiness to us. May the night bring happiness. May the dawn brighten up with happiness for us.

Śyena and others (Mantroktāḥ)

VII.73.1 Whatever that person offers as an oblation with his mind, speech, sacrifices, offerings and with the sacrificial formulas, may the perdition (nir-ṛti), in accord with death, kill his offering before it comes to be true.

VII.73.2 May the painful viruses, the perdition and the germs of the wasting diseases, all of them strike and destroy his accomplishment with untruth. May the bounties of Nature, urged by the resplendent Lord, ruin his purified butter. May that not be achieved for which he performs the sacrifice.

अजिराधिराजौ श्येनौ संपातिनाविव ।
आज्यं पृतन्यतो हतां यो नः कश्चाभ्यघायति ॥३॥
अपाञ्चौ त उभौ बाहू अपि नह्याम्यास्यम् ।
अग्नेर्देवस्य मन्युना तेन तेवधिषं हविः ॥४॥
अपि नह्यामि ते बाहू अपि नह्याम्यास्यम् ।
अग्नेर्घोरस्य मन्युना तेन तेवधिषं हविः ॥५॥

आजिरऽअधिराजौ । श्येनौ । संपातिनौऽइव ।
आज्यम् । पृतन्यतः । हताम् । यः । नः । कः । च । अभिऽअघायति ॥ ३ ॥
अपाञ्चौ । ते । उभौ । बाहू इति । अपि । नह्यामि । आस्यम् ।
अग्नेः । देवस्य । मन्युना । तेन । ते । अवधिषम् । हविः ॥ ४ ॥
अपि । नह्यामि । ते । बाहू इति । अपि । नह्यामि । आस्यम् ।
अग्नेः । घोरस्य । मन्युना । तेन । ते । अवधिषम् । हविः ॥ ५ ॥

(७४) चतुःसप्ततितमं सूक्तम्
(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । अग्निर्देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

परि त्वाग्ने पुरं वयं विप्रं सहस्य धीमहि ।
धृषद्वर्णं दिवेदिवे हन्तारं भङ्गुरावतः ॥१॥

परि । त्वा । अग्ने । पुरम् । वयम् । विप्रम् । सहस्य । धीमहि ।
धृषत्ऽवर्णम् । दिवेऽदिवे । हन्तारम् । भङ्गुरऽवतः ॥ १ ॥

(७५) पञ्चसप्ततितमं सूक्तम्
(१-२) द्वयृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । इन्द्रो देवता । (१) प्रथमर्चोऽनुष्टुप्, (२) द्वितीयायाश्च त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

उत्तिष्ठतावं पश्यतेन्द्रस्य भागमृत्वियम् ।
यदि श्रातं जुहोतन यद्यश्रातं ममत्तन ॥१॥

उत् । तिष्ठत । अव । पश्यत । इन्द्रस्य । भागम् । ऋत्वियम् ।
यदि । श्रातम् । जुहोतन । यदि । अश्रातम् । ममत्तन ॥ १ ॥

VII.73.3 May the two overlords, excellently mobile like two eagles swooping simultaneously on their prey, destroy the purified butter of the enemy, who invades us and whoever wants to commit sin against us.

VII.73.4 I bind both your arms behind your back; I shut your mouth with a bandage. With that wrath of the victorious adorable Lord, I destroy your provisions (of the sacrifice).

VII.73.5 I bind both your arms; I shut your mouth with a bandage. With the wrath of the furious adorable Lord, I destroy your provisions (of the sacrifice).

Agniḥ

VII.74.1 O adorable Lord, full of strength, in every respect we meditate on you; who are sustainer of all, wise, of unbearable glare, and destroyer of fickle-mindedness. (Also Yv. XI.26)

Indraḥ

VII.75.1 Rise; look at the share of the resplendent Lord, appropriate for the season. If it is cooked, offer it to Him; if it is uncooked, go on cooking. (Also Ṛg. X.179.1)

श्रातं हविरो ष्विन्द्र प्र याहि जगाम सूरो अध्वनो वि मध्यम् ।
परि त्वासते निधिभिः सखायः कुलपा न व्राजपतिं चरन्तम् ॥२॥

श्रातम् । हविः । ओ इति । सु । इन्द्र । प्र । याहि । जगाम । सूरः । अध्वनः । वि । मध्यम् ।
परि । त्वा । आसते । निधिऽभिः । सखायः । कुलऽपाः । न । व्राजऽपतिम् । चरन्तम् ॥ २ ॥

(७६) षट्सप्ततितमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । इन्द्रो देवता । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

श्रातं मन्य ऊधनि श्रातमग्नौ सुशृतं मन्ये तदृतं नवीयः ।
माध्यन्दिनस्य सवनस्य दध्नः पिबेन्द्र वज्रिन्पुरुकृज्जुषाणः ॥१॥

श्रातम् । मन्ये । ऊधनि । श्रातम् । अग्नौ । सुऽशृतम् । मन्ये । तत् । ऋतम् । नवीयः ।
माध्यन्दिनस्य । सवनस्य । दध्नः । पिब । इन्द्र । वज्रिन् । पुरुऽकृत् । जुषाणः ॥१॥

(७७) सप्तसप्ततितमं सूक्तम्

(१-११) एकादशर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । घर्मोऽश्विनौ, प्रत्यृचं मन्त्रोक्ता वा देवताः ।
(१, ४, ६) प्रथमाचतुर्थीषष्ठीनामृचां जगती, (२) द्वितीयायाः पथ्याबृहती, (३, ५,
७-११) तृतीयापञ्चम्योः सप्तम्यादिपञ्चानाञ्च त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

समिद्धो अग्निर्वृषणा रथी दिवस्तप्तो घर्मो दुह्यते वामिषे मधु ।
वयं हि वां पुरुदमासो अश्विना हवामहे सधमादेषु कारवः ॥१॥
समिद्धो अग्निरश्विना तप्तो वां घर्म आ गतम् ।
दुह्यन्ते नूनं वृषणेह धेनवो दस्रा मदन्ति वेधसः ॥२॥
स्वाहाकृतः शुचिर्देवेषु यज्ञो यो अश्विनोश्चमसो देवपानः ।
तमु विश्वे अमृतासो जुषाणा गन्धर्वस्य प्रत्यास्ना रिहन्ति ॥३॥

समऽइद्धः । अग्निः । वृषणा । रथी । दिवः । तप्तः । घर्मः । दुह्यते । वाम् । इषे । मधु ।
वयम् । हि । वाम् । पुरुऽदमासः । अश्विना । हवामहे । सधऽमादेषु । कारवः ॥१॥
समऽइद्धः । अग्निः । अश्विना । तप्तः । वाम् । घर्मः । आ । गतम् ।
दुह्यन्ते । नूनम् । वृषणा । इह । धेनवः । दस्रा । मदन्ति । वेधसः ॥ २ ॥
स्वाहाऽकृतः । शुचिः । देवेषु । यज्ञः । यः । अश्विनोः । चमसः । देवऽपानः ।
तम् । ऊं इति । विश्वे । अमृतासः । जुषाणाः । गन्धर्वस्य । प्रति । आस्ना । रिहन्ति ॥३॥

VII.75.2 Your oblations is cooked. O resplendent Lord, may you come fast. The Sun has reached about mid-point of his way. Friends serve you with their treasures, just as heads of house-holds serve their travelling chieftain (vrājapatim) (Also Ṛg. X.179.2)

VII.76.1 I think cooked what is in the udder. What is cooked on fire, that I consider well-cooked. That becomes pure and fresher. May you, O resplendent one, engaged in many activities, wielder of punitive weapon, drink this (mādhyandina) midday oblation (sava) of curd to your pleasure. (Also Ṛg. X.179.3)

Gharma - Aśvinau

VII.77.1 O your two mighty heroes, kindled is the fire, the charioteer of heaven. The libation in the cauldron is heated. It is milked sweet for your food. O twin- healers, we of many houses, skilled in arranging sacrificial feasts, call both of you.

VII.77.2 O twin-healers, kindled is the fire. Libation for you (in the cauldron) is heated. May both of you come (to enjoy the oblation). O mighty heroes, now cows are being milked here (for you). O you handsome to look at, the knowledgeable people are reveling (here). (Also the first-half : Yv. XX.55)

VII.77.3 A sacrifice, in which good dedications are made, is considered excellent (unblemished) by the enlightened ones. It is, as if a bowl from which the twin-healers drink their divine beverage. All the immortals also enjoying that (bowl) with pleasure, lick severally through the mouth of the (sacrificial) fire (gandharva).

यदुस्रियास्वाहुतं घृतं पयोऽयं स वामश्विना भाग आ गतम् ।
माध्वी धर्तारा विदथस्य सत्पती तप्तं घर्मं पिबतं रोचने दिवः ॥४॥
तप्तो वां घर्मो नक्षतु स्वहोता प्र वामध्वर्युश्चरतु पयस्वान् ।
मधोर्दुग्धस्याश्विना तनाया वीतं पातं पयस उस्रियायाः ॥५॥
उप द्रव पयसा गोधुगोषमा घर्मे सिञ्च पय उस्रियायाः ।
वि नाकमख्यत्सविता वरेण्योनुप्रयाणमुषसो वि राजति ॥६॥

उप ह्वये सुदुघां धेनुमेतां सुहस्तो गोधुगुत दोहदेनाम् ।
श्रेष्ठं सवं सविता साविषन्नोभीद्धो घर्मस्तदु षु प्र वोचत् ॥७॥
हिङ्कृण्वती वसुपत्नी वसूनां वत्समिच्छन्ती मनसा न्यागन् ।
दुहामश्विभ्यां पयो अघ्न्येयं सा वर्धतां महते सौभगाय ॥८॥
जुष्टो दमूना अतिथिर्दुरोण इमं नो यज्ञमुप याहि विद्वान् ।
विश्वा अग्ने अभियुजो विहत्य शत्रूयतामा भरा भोजनानि ॥९॥

यत् । उस्रियासु । आऽहुतम् । घृतम् । पयः । अयम् । सः । वाम् । अश्विना । भागः । आ । गतम् ।
माध्वी इति । धर्तारा । विदथस्य । सत्पती इति सत्ऽपती । तप्तम् । घर्मम् । पिबतम् ।
रोचने । दिवः ॥ ४ ॥

तप्तः । वाम् । घर्मः । नक्षतु । स्वऽहोता । प्र । वाम् । अध्वर्युः । चरतु । पयस्वान् ।
मधोः । दुग्धस्य । अश्विना । तनायाः । वीतम् । पातम् । पयसः । उस्रियायाः ॥ ५ ॥
उप । द्रव । पयसा । गोऽधुक् । ओषम् । आ । घर्मे । सिञ्च । पयः । उस्रियायाः ।
वि । नाकम् । अख्यत् । सविता । वरेण्यः । अनुऽप्रयानम् । उषसः । वि । राजति ॥ ६ ॥
उप । ह्वये । सुऽदुघाम् । धेनुम् । एताम् । सुऽहस्तः । गोऽधुक् । उत । दोहत् । एनाम् ।
श्रेष्ठम् । सवम् । सविता । साविषत् । नः । अभिऽइद्धः । घर्मः । तत् । ऊं इति । सु । प्र । वोचत् ॥७॥
हिङ्ऽकृण्वती । वसुऽपत्नी । वसूनाम् । वत्सम् । इच्छन्ती । मनसा । निऽआगन् ।
दुहाम् । अश्विऽभ्याम् । पयः । अघ्न्या । इयम् । सा । वर्धताम् । महते । सौभगाय ॥ ८ ॥
जुष्टः । दमूनाः । अतिथिः । दुरोणे । इमम् । नः । यज्ञम् । उप । याहि । विद्वान् ।
विश्वाः । अग्ने । अभिऽयुजः । विऽहत्य । शत्रुऽयताम् । आ । भर । भोजनानि ॥९॥

VII.77.4 What milk, rich in butter, was there in the cows, that has been poured (in the cauldron); O twin-healers, that, your share, is here. Please come. O full of sweetness, sustainers of the sacrifice, protectors of the good, drink the warm libation under the shine of the sky.

VII.77.5 May the warm, self-offering libation come to you. May the offerer priest, with plenty of milk, come to you. O twin-healers, may you eat (the preparations of) the sweetened milk of the stout (cow) and drink the milk of the ruddy cow.

VII.77.6 O milker of cow, make haste and come here with milk. Pour the milk of the ruddy cow into the cauldron. The adorable creator illumines the heaven's high vault and continues to shine even after the departure of the Dawn (the first flashes of the conscience). (Also Yv. XII.9)

VII.77.7 I call upon that easily milching cow. A skilful-handed milker shall surely milk her. May the Impeller (Savitṛ) impel us the best impulse. The hot drink is already energized. He should kindly make this announcement now. (Also Ṛg. I.164.26)

VII.77.8 Lowing (hiñ-kṛ) mistress of good things, seeking her calf with her mind, has come in. Let this inviolable one (aghnyā) yield mild for the Aśvin-divine pair. Let her increase into great nice fortune. (Also Ṛg. I.164.27)

VII.77.9 O adorable Lord (Agne), You are loving, generous and honoured as respectable guest an our homes. May you come to bless our fire-ritual. May you having scattered all our adversaries, bring to us the possessions of our foe-men. (Also Ṛg. V.4.5)

अग्ने शर्धं महते सौभगाय तवं द्युम्नान्युत्तमानि सन्तु ।
सं जास्पत्यं सुयममा कृणुष्व शत्रूयतामभि तिष्ठा महांसि ॥१०॥
सूयवसाद्भगवती हि भूया अधा वयं भगवन्तः स्याम ।
अद्धि तृणमघ्न्ये विश्वदानीं पिब शुद्धमुदकमाचरन्ती ॥११॥

अग्ने । शर्धं । महते । सौभगाय । तव । द्युम्नानि । उत्ऽतमानि । सन्तु ।
सम् । जाःऽपत्यम् । सुऽयमम् । आ । कृणुष्व । शत्रुऽयताम् । अभि । तिष्ठ । महांसि ॥ १०॥
सुयवसऽअत् । भगऽवती । हि । भूयाः । अध । वयम् । भगऽवन्तः । स्याम ।
अद्धि । तृणम् । अघ्न्ये । विश्वऽदानीम् । पिब । शुद्धम् । उदकम् । आऽचरन्ती ॥ ११ ॥

(७८) अष्टसप्ततितमं सूक्तम्
(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्याथर्वाङ्गिरा ऋषिः । मन्त्रोक्ता जातवेदा वा देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

अपचितां लोहिनीनां कृष्णा मातेति शुश्रुम ।
मुनेर्देवस्य मूलेन सर्वा विध्यामि ता अहम् ॥१॥
विध्याम्यासां प्रथमां विध्याम्युत मध्यमाम् ।
इदं जघन्यामासामा च्छिनद्मि स्तुकामिव ॥२॥
त्वाष्ट्रेणाहं वचसा वि त ईर्ष्याममीमदम् ।
अथो यो मन्युष्टे पते तमु ते शमयामसि ॥३॥
व्रतेन त्वां व्रतपते समक्तो विश्वाहा सुमना दीदिहीह ।
तं त्वा वयं जातवेदः समिद्धं प्रजावन्त उप सदेम सर्वे ॥४॥

अपऽचिताम् । लोहिनीनाम् । कृष्णा । माता । इति । शुश्रुम ।
मुनेः । देवस्य । मूलेन । सर्वाः । विध्यामि । ताः । अहम् ॥ १ ॥
विध्यामि । आसाम् । प्रथमाम् । विध्यामि । उत । मध्यमाम् ।
इदम् । जघन्याम् । आसाम् । आ । छिनद्मि । स्तुकाम्ऽइव ॥ २ ॥
त्वाष्ट्रेण । अहम् । वचसा । वि । ते । ईर्ष्याम् । अमीमदम् ।
अथो इति । यः । मन्युः । ते । पते । तम् । ऊं इति । ते । शमयामसि ॥ ३ ॥
व्रतेन । त्वम् । व्रतऽपते । समऽअक्तः । विश्वाहा । सुऽमनाः । दीदिहि । इह ।
तम् । त्वा । वयम् । जातऽवेदः । सम्ऽइद्धम् । प्रजाऽवन्तः । उप । सदेम । सर्वे ॥ ४ ॥

VII.77.10 May you repress, O fire-divine, our foes to ensure us our great prosperity. May your effulgent splendour be excellent. May you preserve in concord the relation of man and wife, and may you overpower the energies of our adversaries. (Also Ṛg. V.28.33; Yv.XXXIII.12)

VII.77.11 Come, O cow; may you be rich (in milk), having been well-fed on abundant fodder from the grassy meadows. May you eat grass at all seasons,and (roaming at will) drink pure and healthy water. (Also Ṛg. I.164.40) (Aghnyā - inviolable one, a synonym for cow)

As in verses (mantroktāḥ)

VII.78.1 Of the red glandular swellings (apachit), the black one is the mother, thus we have heard. With the root of the divine muni herb, I pierce all of them.

VII.78.2 I pierce the first of them; also I pierce the midmost of them; and here I pierce the hindermost of them thoroughly like a knot of wool. (stukām)

VII.78.3 With the words of the universal mechanic (Tvaṣṭṛ), I have quelled your jealousy. Thereafter, O husband, whatever anger you have, that also we pacify.

Jatavedāḥ

VII.78.4 O Lord of vows, adorned with vow, may you shine every day with friendly feeling. You as such, so kindled and augmented, O omniscient (Jātaveda) may we all, along with our progeny, wait upon.

(७९) एकोनाशीतितमं सूक्तम्

(१-२) द्वयृचस्यास्य सूक्तस्योपरिबभ्रव ऋषिः । अघ्न्या देवता । (१) प्रथमर्चस्त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयायाश्च त्र्यवसाना भुरिक्पथ्यापङ्क्तिश्छन्दसी ॥

प्रजावतीः सूयवसे रुशन्तीः शुद्धा अपः सुप्रपाणे पिबन्तीः ।
मा व स्तेन ईशत माघशंसः परि वो रुद्रस्य हेतिर्वृणक्तु ॥१॥
पदज्ञा स्थ रमतयः संहिता विश्वनाम्नीः । उप मा देवीर्देवेभिरेत ।
इमं गोष्ठमिदं सदो घृतेनास्मान्त्समुक्षत ॥२॥

प्रजाऽवतीः । सुऽयवसे । रुशन्तीः । शुद्धाः । अपः । सुऽप्रपाने । पिबन्तीः ।
मा । वः । स्तेनः । ईशत । मा । अघऽशंसः । परि । वः । रुद्रस्य । हेतिः । वृणक्तु ॥ १ ॥
पदऽज्ञाः । स्थ । रमतयः । सम्ऽहिताः । विश्वऽनाम्नीः । उप । मा । देवीः । देवेभिः । आ । इत ।
इमम् । गोऽस्थम् । इदम् । सदः । घृतेन । अस्मान् । सम् । उक्षत ॥ २ ॥

(८०) अशीतितमं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । अपचिद्भैषज्यं देवता । (१) प्रथमर्चो विराडनुष्टुप्, (२) द्वितीयायाः परोष्णिक्, (३-४) तृतीयाचतुर्थ्योश्चानुष्टुप् छन्दांसि ॥

आ सुस्रसः सुस्रसो असतीभ्यो असत्तराः । सेहोररसतरा लवणाद्विक्लेदीयसीः ॥१॥

या ग्रैव्या अपचितोथो या उपपक्ष्याः ।
विजाम्नि या अपचितः स्वयंस्रसः ॥२॥
यः कीकसाः प्रशृणाति तलीद्यमवतिष्ठति ।
निरास्तं सर्वं जायान्यं यः कश्च ककुदि श्रितः ॥३॥
पक्षी जायान्यः पतति स आ विशति पूरुषम् ।
तदक्षितस्य भेषजमुभयोः सुक्षतस्य च ॥४॥

आ । सुऽस्रसः । सुऽस्रसः । असतीभ्यः । असत्ऽतराः ।
सेहोः । अरसऽतराः । लवणात् । विऽक्लेदीयसीः ॥ १ ॥
याः । ग्रैव्याः । अपऽचितः । अथो इति । याः । उपऽपक्ष्याः ।
विऽजाम्नि । याः । अपऽचितः । स्वयम्ऽस्रसः ॥ २ ॥
यः । कीकसाः । प्रऽशृणाति । तलीद्यम् । अवऽतिष्ठति ।
निः । हाः । तम । सर्वम् । जायान्यम् । यः । कः । च । ककुदि । श्रितः ॥ ३ ॥
पक्षी । जायान्यः । पतति । सः । आ । विशति । पुरुषम् ।
तत् । अक्षितस्य । भेषजम् । उभयोः । सुऽक्षतस्य । च ॥ ४ ॥

Aghnyāḥ (Cows)

VII.79.1 Rich in progeny, shining in good pasture, drinking pure and healthy water at a good water-furnishing place, let no thief steal you away, nor the evil plotter take the possession of you. Let Rudra's weapon (missile,hetiḥ) avoid you (Also Av. IV.21.7)

VII.79.2 O playful cows, you know this place; you stay together, called by all the names. Having divine qualities, may you come to me with the enlightened ones. May you make this cow-stall, this house as well as us replete with purified butter.

Apacid Bhaiṣ-ajyam

VII.80.1 Oozing more even than the much-oozing, more malignant than the malignant, drier than sehu, more perspiring (vikeledīyasīḥ) even than the salt.

VII.80.2 The glandular swellings, which are on the neck, or those in the arm-pits, and the glandular swellings, which are on the groins (perineum), are self-oozing (Svayam-srasaḥ).

Jāyānyā (Through wife)

VII.80.3 The consumptive disease (got through wife), which reaches the ribs, or which settles down in the soles (talīdi) or whatsoever has set in the back (kakudi), all that, may you thrust out.

VII.80.4 The winged consumptive disease flies. That enters a man. That renowned one is a remedy for both, the one of short duration and the chronic.

(८१) एकाशीतितमं सूक्तम्
(१-२) द्वयृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । जायान्य इन्द्रश्च देवते । (१) प्रथमर्चो भुरिगनुष्टुप्, (२) द्वितीयायाश्च त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

विद्म वै ते जायान्य जानं यतो जायान्य जायसे ।
कथं ह तत्र त्वं हनो यस्य कृण्मो हविर्गृहे ॥१॥
धृषत्पिब कलशे सोममिन्द्र वृत्रहा शूर समरे वसूनाम् ।
माध्यंदिने सवन आ वृषस्व रयिष्ठानो रयिमस्मासु धेहि ॥२॥

विद्म । वै । ते । जायान्य । जानम् । यतः । जायान्य । जायसे ।
कथम् । ह । तत्र । त्वम् । हनः । यस्य । कृण्मः । हविः । गृहे ॥ १ ॥
धृषत् । पिब । कलशे । सोमम् । इन्द्र । वृत्रऽहा । शूर । समऽअरे । वसूनाम् ।
माध्यंदिने । सवने । आ । वृषस्व । रयिऽस्थानः । रयिम् । अस्मासु । धेहि ॥ २ ॥

(८२) द्व्यशीतितमं सूक्तम्
(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्याङ्गिरा ऋषिः । मरुतो देवताः । (१) प्रथमर्चस्त्रिपदा गायत्री, (२) द्वितीयायास्त्रिष्टुप्, (३) तृतीयायाश्च जगती छन्दांसि ॥

सांतपना इदं हविर्मरुतस्तज्जुजुष्टन । अस्माकोती रिशादसः ॥१॥
यो नो मर्तो मरुतो दुर्हृणायुस्तिरश्चित्तानि वसवो जिघांसति ।
द्रुहः पाशान्प्रति मुञ्चतां स तपिष्ठेन तपसा हन्तना तम् ॥२॥
संवत्सरीणा मरुतः स्वर्का उरुक्षयाः सगणा मानुषासः ।
ते अस्मत्पाशान्प्र मुञ्चन्त्वेनसः सांतपना मत्सरा मादयिष्णवः ॥३॥

साम्ऽतपनाः । इदम् । हविः । मरुतः । तत् । जुजुष्टन । अस्माक । ऊती । रिशादसः ॥ १ ॥
यः । नः । मर्तः । मरुतः । दुःऽहृणायुः । तिरः । चित्तानि । वसवः । जिघांसति ।
द्रुहः । पाशान् । प्रति । मुञ्चताम् । सः । तपिष्ठेन । तपसा । हन्तन । तम् ॥ २ ॥
सम्ऽवत्सरीणाः । मरुतः । सुऽअर्काः । उरुऽक्षयाः । सऽगणाः । मानुषासः ।
ते । अस्मत् । पाशान् । प्र । मुञ्चन्तु । एनसः । साम्ऽतपनाः । मत्सराः । मादयिष्णवः ॥३॥

VII.81.1 O consumptive disease (got through wife), we know your origin, wherefrom, O consumptive disease, you are born. How could you smite there, in whose house we perform sacrifice?

Indraḥ

VII.81.2 O resplendent one, O brave killer of evil enemy in the battle for treasures, may you drink the curative juice from the jug unhesitating. At the midday libation, may you drink yourself full. Being a store of riches, may you confirm riches in us.

Marutaḥ

VII.82.1 O storm-troopers, full of fiery heat, this is the offering; accept and enjoy it. O destroyers of the enemy, be our protection.

VII.82.2 O storm-troopers, the rehabilitators whosoever a mortal, full of anger against us, wants to smite us, beyond our thought, let him put on the fetters of malice; kill him with the most tormenting weapon.

VII.82.3 The storm-troopers, coming every year, well-fed, dwelling in big houses, trooped in (their respective) units, and humane, may they, full of fiery heat, rejoicing and pleasing all, the bonds of sin from us.

(८३) त्र्यशीतितमं सूक्तम्

(१-२) द्व्यृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । अग्निर्देवता । (१) प्रथमर्चः परोष्णिक्, (२) द्वितीयायाश्च त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

वि ते मुञ्चामि रशनां वि योक्त्रं वि नियोजनम् । इहैव त्वमजस्र एध्यग्ने ॥१॥
अस्मै क्षत्राणि धारयन्तमग्ने युनज्मि त्वा ब्रह्मणा दैव्येन ।
दीदिह्य१स्मभ्यं द्रविणेह भद्रं प्रेमं वोचो हविर्दां देवतासु ॥२॥

वि । ते । मुञ्चामि । रशनाम् । वि । योक्त्रम् । वि । निऽयोजनम् ।
इह । एव । त्वम् । अजस्रः । एधि । अग्ने ॥ १ ॥

अस्मै । क्षत्राणि । धारयन्तम् । अग्ने । युनज्मि । त्वा । ब्रह्मणा । दैव्येन ।
दीदिहि । अस्मभ्यम् । द्रविणा । इह । भद्रम् । प्र । इमम् । वोचः । हविःऽदाम् । देवतासु ॥ २ ॥

(८४) चतुरशीतितमं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । अमावास्या देवता । (१) प्रथमर्चो जगती, (२-४) द्वितीयादितृचस्य च त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

यत्ते देवा अकृण्वन्भागधेयममावास्ये संवसन्तो महित्वा ।
तेना नो यज्ञं पिपृहि विश्ववारे रयिं नो धेहि सुभगे सुवीरम् ॥१॥
अहमेवास्म्यमावास्या३ मामा वसन्ति सुकृतो मयीमे ।
मयि देवा उभये साध्याश्चेन्द्रज्येष्ठाः समगच्छन्त सर्वे ॥२॥
आगन्रात्री संगमनी वसूनामूर्जं पुष्टं वस्वावेशयन्ती ।
अमावास्यायै हविषा विधेमोर्जं दुहाना पयसा न आगन् ॥३॥

यत् । ते । देवाः । अकृण्वन् । भागऽधेयम् । अमाऽवास्ये । सम्ऽवसन्तः । महिऽत्वा ।
तेन । नः । यज्ञम् । पिपृहि । विश्वऽवारे । रयिम् । नः । धेहि । सुऽभगे । सुऽवीरम् ॥ १ ॥

अहम् । एव । अस्मि । अमाऽवास्या । माम् । आ । वसन्ति । सुऽकृतः । मयि । इमे ।
मयि । देवाः । उभये । साध्याः । च । इन्द्रऽज्येष्ठाः । सम् । अगच्छन्त । सर्वे ॥ २ ॥

आ । अगन् । रात्री । सम्ऽगमनी । वसूनाम् । ऊर्जम् । पुष्टम् । वसु । आऽवेशयन्ती ।
अमाऽवास्यायै । हविषा । विधेम । ऊर्जम् । दुहाना । पयसा । नः । आ । अगन् ॥ ३ ॥

Agniḥ

VII.83.1 I unfasten your cord, unfasten your yoke, unfasten your halter. O fire - divine, may you flourish here for ever.

VII.83.2 O fire - divine, I unite you, who hold dominion for this sacrificer, with enlightening knowledge. May you grant us riches here. May you declare this man to be a good offerer of oblations to the enlightened ones (devatāsu).

Amāvasyā (New Moon's night)

VII.84.1 What share of oblations the enlightened ones, living together in greatness, have allotted to you, O new moon's night, with that may you lead our sacrifice to completion. O desired by all (viśvavāre), blessed one, grant us riches with brave sons.

VII.84.2 I,verily, am the new moon's night. The men of pious actions dwell in me; yes, in me they dwell. In me both, the enlightened ones, whose chief is the resplendent self, and those who are on the way to accomplishement, all meet together.

VII.84.3 May the night, bestower of riches, come granting us vigour, nourishment and riches. To the new moon's night, we offer oblations; yielding strength with milk, may she come to us.

अमावास्ये न त्वदेतान्यन्यो विश्वा रूपाणि परिभूर्जजान ।
यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥४॥

अमाऽवास्ये । न । त्वत् । एतानि । अन्यः । विश्वा । रूपाणि । परिऽभूः । जजान ।
यत्ऽकामाः । ते । जुहुमः । तत् । नः । अस्तु । वयम् । स्याम । पतयः । रयीणाम् ॥ ४ ॥

(८५) पञ्चाशीतितमं सूक्तम्

(१-४) [illegible] ऋषिः । (१-२, ४) प्रथमाद्वितीयाचतुर्थीनामृचां पौर्णमासी, (३) तृतीयायाश्च प्रजापतिर्दे[illegible] । (१, ३-४) प्रथमातृतीयाचतुर्थीनां त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयायाश्चानुष्टुप् छन्दसी ॥

पूर्णा प[illegible]त पूर्णा पुरस्तादुन्मध्यतः पौर्णमासी जिगाय ।
तस्यां दे[illegible] [illegible]संवसन्तो महित्वा नाकस्य पृष्ठे समिषा मदेम ॥१॥
वृषभं वाजिनं वयं पौर्णमासं यजामहे ।
स नो ददात्वक्षितां रयिमनुपदस्वतीम् ॥२॥
प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वा रूपाणि परिभूर्जजान ।
यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥३॥
पौर्णमासी प्रथमा यज्ञियासीदह्नां रात्रीणामतिशर्वरेषु ।
ये त्वां यज्ञैर्यज्ञिये अर्धयन्त्यमी ते नाके सुकृतः प्रविष्टाः ॥४॥

पूर्णा । पश्चात् । उत । पूर्णा । पुरस्तात् । उत् । मध्यतः । पौर्णऽमासी । जिगाय ।
तस्याम् । देवैः । समऽवसन्तः । महिऽत्वा । नाकस्य । पृष्ठे । सम् । इषा । मदेम ॥ १ ॥
वृषभम् । वाजिनम् । वयम् । पौर्णऽमासम् । यजामहे ।
सः । नः । ददातु । अक्षिताम । रयिम् । अनुपऽदस्वतीम् ॥ २ ॥
प्रजाऽपते । न । त्वत् । एतानि । अन्यः । विश्वा । रूपाणि । परिऽभूः । जजान ।
यत्ऽकामाः । ते । जुहुमः । तत् । नः । अस्तु । वयम् । स्याम । पतयः । रयीणाम् ॥ ३ ॥
पौर्णऽमासी । प्रथमा । यज्ञिया । आसीत् । अह्नाम् । रात्रीणाम् । अतिऽशर्वरेषु ।
ये । त्वाम् । यज्ञैः । यज्ञिये । अर्धयन्ति । अमी इति । ते । नाके । सुऽकृतः । प्रऽविष्टाः ॥

VII.84.4 O new moon's night, none other than you has been born, who may embrace all the forms (and beings). With what desires we offer oblations to you, may that be ours. May we become masters of riches. (Also Yv. X.20).

Full Moon Night

VII.85.1 Full in the west, full in the east, and also in the middle, the full moon's night rises victorious. In her, living together with the enlightened ones, may we greatly revel together (madeama) with food and drinks at the height of the sorrowless world.

VII.85.2 We worship the Lord of the full moon's night, the showerer (of desired objects) and bestower of vigour (vigorous and speedy). May He grant us undecaying and never-exhausting riches.

Prajāpatiḥ

VII.85.3 O Lord of creatures, none other than you has been born, who may embrace all the forms (and beings). With what desires we offer our oblations to you, may that be ours. May we become masters of riches.(Also Yv. X.20)

Full Moon Night

VII.85.4 The night of full moon is most worthy of worship among the days and deep darkness of the nights. O pious one, those who adore you with sacrifices, they, the righteous ones, enter the sorrowless world.

(८६) षडशीतितमं सूक्तम्

(१-६) षडृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । सावित्री सूर्यश्चन्द्रमाश्च देवताः । (१-२, ६) प्रथमाद्वितीयाषष्ठीनामृचां त्रिष्टुप्, (३) तृतीयाया अनुष्टुप्, (४) चतुर्थ्यां आस्तारपङ्क्तिः, (५) पञ्चम्याश्च सम्राडास्तारपङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

पूर्वापरं चरतो मायथैतौ शिशू क्रीडन्तौ परि यातोर्णवम् ।
विश्वान्यो भुवना विचष्ट ऋतूँरन्यो विदधज्जायसे नवः ॥१॥

नवोनवो भवसि जायमानोह्नां केतुरुषसामेष्यग्रम् ।
भागं देवेभ्यो वि दधास्यायन्प्र चन्द्रमस्तिरसे दीर्घमायुः ॥२॥

सोमस्यांशो युधां पतेनूनो नाम वा असि ।
अनूनं दर्श मा कृधि प्रजया च धनेन च ॥३॥

दर्शोऽसि दर्शतोऽसि समग्रोसि समन्तः ।
समग्रः समन्तो भूयासं गोभिरश्वैः प्रजया पशुभिर्गृहैर्धनेन ॥४॥

योऽस्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मस्तस्य त्वं प्राणेना प्यायस्व ।
आ वयं प्यासिषीमहि गोभिरश्वैः प्रजया पशुभिर्गृहैर्धनेन ॥५॥

यं देवा अंशुमाप्याययन्ति यमक्षितमक्षिता भक्षयन्ति ।
तेनास्मानिन्द्रो वरुणो बृहस्पतिरा प्याययन्तु भुवनस्य गोपाः ॥६॥

पूर्वऽअपरम् । चरतः । मायया । एतौ । शिशू इति । क्रीडन्तौ । परि । यातः । अर्णवम् ।
विश्वा । अन्यः । भुवना । विऽचष्टे । ऋतून् । अन्यः । विऽदधत् । जायसे । नवः ॥ १ ॥

नवःऽनवः । भवसि । जायमानः । अह्नाम् । केतुः । उषसाम् । एषि । अग्रम् ।
भागम् । देवेभ्यः । वि । दधासि । आऽयन् । प्र । चन्द्रमः । तिरसे । दीर्घम् । आयुः ॥ २ ॥

सोमस्य । अंशो इति । युधाम् । पते । अनूनः । नाम । वै । असि ।
अनूनम् । दर्श । मा । कृधि । प्रऽजया । च । धनेन । च ॥ ३ ॥

दर्शः । असि । दर्शतः । असि । समऽअग्रः । असि । समऽअन्तः । समऽअग्रः ।
समऽअन्तः । भूयासम् । गोभिः । अश्वैः । प्रऽजया । पशुऽभिः । गृहैः । धनेन ॥ ४ ॥

यः । अस्मान् । द्वेष्टि । यम् । वयम् । द्विष्मः । तस्य । त्वम् । प्राणेन । आ । प्यायस्व ।
आ । वयम् । प्यासिषीमहि । गोभिः । अश्वैः । प्रऽजया । पशुऽभिः । गृहैः । धनेन ॥

यम् । देवाः । अंशुम् । आऽप्याययन्ति । यम् । अक्षितम् । अक्षिताः । भक्षयन्ति ।
तेन । अस्मान् । इन्द्रः । वरुणः । बृहस्पतिः । आ । प्याययन्तु । भुवनस्य । गोपाः ॥६॥

Savitṛ, Sūrya, Moon

VII.86.1 Moving one after the other with their wondrous power, these two young children in their play, go around the ocean. One of them illumines all the beings; and you, the other one, making the seasons, are born a new. (Also Ṛg. X.85.18)

VII.86.2 Being born, you become new every day. Indicator of days (dates), you precede the dawns. While coming, you deal their share to the bounties of Nature. O moon, you stretch out (our) life-times long. (Also Ṛg. X.85.19)

VII.86.3 O lord of battles, (Budh; mercury), you are a portion of the moon. Verily, you are inferior to none in fame. O seen first (worthy of looking) may you make me inferior to none in progeny, as well as in riches.

VII.86.4 You are seen first (as new moon); you become more and more visible (or you are beautiful to look at). You are full and complete. May I be full and complete with cows,with horses,with progeny, with cattle, with homes and with wealth.

VII.86.5 Who hates us and whom we hate - with his vital breath may you wax and increase. May we wax and increase with cows, with horses, with progeny, with cattle, with homes and with wealth.

VII.86.6 The new moon, whom the bounties of Nature cause to wax, and whom,when complete, they, the complete ones, eat up - with that may the Lord resplendent, venerable and supreme, and the guardians of the world (bhuvanasya gopāḥ), make us wax and increase.

(८७) सप्ताशीतितमं सूक्तम्

(१–६) षडृचस्यास्य सूक्तस्य शौनक ऋषिः । अग्निर्देवता । (१, ४–६) प्रथमर्चश्चतुर्थ्यादितृचस्य च त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयायाः ककुम्मती बृहती, (३) तृतीयायाश्च जगती छन्दांसि ॥

अभ्यर्चत सुष्टुतिं गव्यमाजिमस्मासु भद्रा द्रविणानि धत्त ।
इमं यज्ञं नयत देवता नो घृतस्य धारा मधुमत्पवन्ताम् ॥१॥

मय्यग्रे अग्निं गृह्णामि सह क्षत्रेण वर्चसा बलेन ।
मयि प्रजां मय्यायुर्दधामि स्वाहा मय्यग्निम् ॥२॥

इहैवाग्ने अधि धारया रयिं मा त्वा नि क्रन्पूर्वचित्ता निकारिणः ।
क्षत्रेणाग्ने सुयममस्तु तुभ्यमुपसत्ता वर्धतां ते अनिष्टृतः ॥३॥

अन्वग्निरुषसामग्रमख्यदन्वहानि प्रथमो जातवेदाः ।
अनु सूर्य उषसो अनु रश्मीननु द्यावापृथिवी आ विवेश ॥४॥

प्रत्यग्निरुषसामग्रमख्यत्प्रत्यहानि प्रथमो जातवेदाः ।
प्रति सूर्यस्य पुरुधा च रश्मीन्प्रति द्यावापृथिवी आ ततान ॥५॥

घृतं ते अग्ने दिव्ये सधस्थे घृतेन त्वां मनुरद्या समिन्धे ।
घृतं ते देवीर्नप्त्य आ वहन्तु घृतं तुभ्यं दुह्रतां गावो अग्ने ॥६॥

अभि । अर्चत । सुऽस्तुतिम् । गव्यम् । आजिम् । अस्मासु । भद्रा । द्रविणानि । धत्त ।
इमम् । यज्ञम् । नयत । देवता । नः । घृतस्य । धाराः । मधुऽमत् । पवन्ताम् ॥ १ ॥
मयि । अग्रे । अग्निम् । गृह्णामि । सह । क्षत्रेण । वर्चसा । बलेन ।
मयि । प्रऽजाम् । मयि । आयुः । दधामि । स्वाहा । मयि । अग्निम् ॥ २ ॥
इह । एव । अग्ने । अधि । धारय । रयिम् । मा । त्वा । नि । क्रन् । पूर्वऽचित्ताः । निऽकारिणः ।
क्षत्रेण । अग्ने । सुऽयमम् । अस्तु । तुभ्यम् । उपऽसत्ता । वर्धताम् । ते । अनिऽस्तृतः ॥ ३ ॥
अनु । अग्निः । उषसाम् । अग्रम् । अख्यत् । अनु । अहानि । प्रथमः । जातऽवेदाः ।
अनु । सूर्यः । उषसः । अनु । रश्मीन् । अनु । द्यावापृथिवी इति । आ । विवेश ॥ ४ ॥
प्रति । अग्निः । उषसाम् । अग्रम् । अख्यत् । प्रति । अहानि । प्रथमः । जातऽवेदाः ।
प्रति । सूर्यस्य । पुरुऽधा । च । रश्मीन् । प्रति । द्यावापृथिवी इति । आ । ततान ॥ ५ ॥
घृतम् । ते । अग्ने । दिव्ये । सधऽस्थे । घृतेन । त्वाम् । मनुः । अद्य । सम् । इन्धे ।
घृतम् । ते । देवीः । नप्त्यः । आ । वहन्तु । घृतम् । तुभ्यम् । दुह्रताम् । गावः । अग्ने ॥ ६ ॥

Agniḥ

VII.87.1 Worship the Lord, worthy of praises, beneficial for sense-organs, and obtained by sacrifice. Bestow auspicious riches on us. Convey our this worship to the bounties of Nature. May the streams of mystic butter descend with sweetness. (Also Ṛg. IV.58.10)

VII.87.2 First I acquire the fire-divine along with the dominating power, splendour and strength. I put in myself the progeny, in myself the long life, and in myself the fire-divine. Svāhā.

VII.87.3 O foremost adorable Lord (Agni) please maintain your wealth just here. Let not the down-putters with their previous intentions (purva-citta) put you down By your sovereignty, you have a natural control over them. Please give more attention, and do not neglect. (Also Yv. XX.VII)

VII.87.4 The adorable Lord illuminates the beginnings of the dawns; He the foremost and omniscient illuminates the days as well. Following the sun, following the dawns, and following the rays, He has entered heaven and earth thoroughly.

VII.87.5 The adorable Lord shines towards the beginnings of the dawns; He the foremost and omniscient shines towards the days. He shines variously towards the sun's rays and He spreads out to heaven and earth. (Also Av. VII.87 4)

VII.87.6 O fire divine, may there be purified butter in your heavenly abode; a right-thinking man kindles you today with purified butter. May the never-letting down celestial waters bring purified butter for you. Let cows, O fire divine, yield purified butter for you.

(८८) अष्टाशीतितमं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्य शुनःशेप ऋषिः । वरुणो देवता । (१) प्रथमर्चोऽनुष्टुप्, (२) द्वितीयायाः पथ्यापङ्क्तिः, (३) तृतीयायास्त्रिष्टुप्, (४) चतुर्थ्याश्च बृहतीगर्भा त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

अप्सु ते राजन्वरुण गृहो हिरण्ययो मिथः ।
ततो धृतव्रतो राजा सर्वा धामानि मुञ्चतु ॥१॥
धाम्नोधाम्नो राजन्नितो वरुण मुञ्च नः ।
यदापो अघ्न्या इति वरुणेति यदूचिम ततो वरुण मुञ्च नः ॥२॥
उदुत्तमं वरुण पाशमस्मदवाधमं वि मध्यमं श्रथाय ।
अधा वयमादित्य व्रते तवानागसो अदितये स्याम ॥३॥
प्रास्मत्पाशान्वरुण मुञ्च सर्वान्य उत्तमा अधमा वारुणा ये ।
दुष्वप्न्यं दुरितं नि ष्वास्मदथ गच्छेम सुकृतस्य लोकम् ॥४॥

अप्ऽसु । ते । राजन् । वरुण । गृहः । हिरण्ययः । मिथः ।
ततः । धृतऽव्रतः । राजा । सर्वा । धामानि । मुञ्चतु ॥ १ ॥
धाम्नःऽधाम्नः । राजन् । इतः । वरुण । मुञ्च । नः ।
यत् । आपः । अघ्न्याः । इति । वरुण । इति । यत् । ऊचिम । ततः । वरुण । मुञ्च । नः ॥
उत् । उत्ऽतमम् । वरुण । पाशम् । अस्मत् । अव । अधमम् । वि । मध्यमम् । श्रथय ।
अध । वयम् । आदित्य । व्रते । तव । अनागसः । अदितये । स्याम ॥ ३ ॥
प्र । अस्मत् । पाशान् । वरुण । मुञ्च । सर्वान् । ये । उत्ऽतमाः । अधमाः । वारुणाः । ये ।
दुःऽस्वप्न्यम् । दुःऽइतम् । निः । स्व । अस्मत् । अथ । गच्छेम । सुऽकृतस्य । लोकम् ॥ ४ ॥

(८९) एकोननवतितमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य भृगुर्ऋषिः । (१) प्रथमर्चोऽग्निः, (२-३) द्वितीयातृतीययोश्चेन्द्रो देवते ।
(१) प्रथमाया जगती, (२-३) द्वितीयातृतीययोश्च त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

अनाधृष्यो जातवेदा अमर्त्यो विराडग्ने क्षत्रभृद्दीदिहीह ।
विश्वा अमीवाः प्रमुञ्चन्मानुषीभिः शिवाभिरद्य परि पाहि नो गयम् ॥१॥

अनाधृष्यः । जातऽवेदाः । अमर्त्यः । विऽराट् । अग्ने । क्षत्रऽभृत् । दीदिहि । इह ।
विश्वाः । अमीवाः । प्रऽमुञ्चन् । मानुषीभिः । शिवाभिः । अद्य । परि । पाहि । नः । गयम् ॥

Varuṇaḥ

VII.88.1 O venerable Lord, the shining one, within the waters is your unique and golden abode. From there, may the sovereign king (the Lord), observer of vows, release all our family members (from bonds).

VII.88.2 From each and every place of bondage, O king, the venerable Lord, may you release us here. As we have declared that the waters and the venerable Lord are inviolable, for that reason, O venerable Lord, may you release us. (Also Yv. VI.22)

VII.88.3 O venerable Lord, loosen the bonds or fetters that hold me; loosen up the upper most, down the lowest; off the midmost. We shall obey your eternal laws, and faithfully follow your command and thereby avoid sin or guilt. (Also Yv. XII.12)

VII.88.4 Release from us, O venerable Lord (Varuṇa) all bonds or fetters, that are uppermost, lowest-these are yours, O varuṇa. Remove from us evil-dreaming. (Remove) all our difficulty. Then we shall be able to proceed to the world of those persons, who have done well.

VII.89.1 O Agni, shine thou here unassailable, Jātavedas, immortal, wide-ruling (virāj), bearing dominion; releasing all diseases by humane, propitious (aids), do thou protect round about today our household. (Also Yv. XXVII.7).

इन्द्र क्षत्रमभि वाममोजोजायथा वृषभ चर्षणीनाम् ।
अपानुदो जनममित्रायन्तमुरुं देवेभ्यो अकृणोरु लोकम् ॥२॥
मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः परावत आ जगम्यात्परस्याः ।
सृकं संशाय पविमिन्द्र तिग्मं वि शत्रून्ताढि वि मृधो नुदस्व ॥३॥

इन्द्र । क्षत्रम् । अभि । वामम् । ओजः । अजायथाः । वृषभ । चर्षणीनाम् ।
अप । अनुदः । जनम् । अमित्रऽयन्तम् । उरुम् । देवेभ्यः । अकृणोः । ऊं इति । लोकम् ॥
मृगः । न । भीमः । कुचरः । गिरिऽस्थाः । पराऽवतः । आ । जगम्यात् । परस्याः ।
सृकम् । सम्ऽशाय । पविम् । इन्द्र । तिग्मम् । वि । शत्रून् । ताढि । वि । मृधः । नुदस्व ।

(९०) नवतितमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । तार्क्ष्यो देवता । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

त्यमू षु वाजिनं देवजूतं सहोवानं तरुतारं रथानाम् ।
अरिष्टनेमिं पृतनाजिमाशुं स्वस्तये तार्क्ष्यमिहा हुवेम ॥१॥

त्यम् । ऊं इति । सु । वाजिनम् । देवऽजूतम् । सहःऽवानम् । तरुतारम् । रथानाम् ।
अरिष्टऽनेमिम् । पृतनाऽजिम् । आशुम् । स्वस्तये । तार्क्ष्यम् । इह । आ । हुवेम ॥ १ ॥

(९१) एकनवतितमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । इन्द्रो देवता । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

त्रातारमिन्द्रमवितारमिन्द्रं हवेहवे सुहवं शूरमिन्द्रम् ।
हुवे नु शक्रं पुरुहूतमिन्द्रं स्वस्ति न इन्द्रो मघवान्कृणोतु ॥१॥

त्रातारम् । इन्द्रम् । अवितारम् । इन्द्रम् । हवेऽहवे । सुऽहवम् । शूरम् । इन्द्रम् ।
हुवे । नु । शक्रम् । पुरुऽहूतम् । इन्द्रम् । स्वस्ति । नः । इन्द्रः । मघऽवान् । कृणोतु ॥

(९२) द्विनवतितमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । रुद्रो देवता । जगती छन्दः ॥

यो अग्नौ रुद्रो यो अप्स्वन्तर्य ओषधीर्वीरुध आविवेश ।
य इमा विश्वा भुवनानि चाक्लृपे तस्मै रुद्राय नमो अस्त्वग्नये ॥१॥

यः । अग्नौ । रुद्रः । यः । अप्ऽसु । अन्तः । यः । ओषधीः । वीरुधः । आऽविवेश ।
यः । इमा । विश्वा । भुवनानि । चक्लृपे । तस्मै । रुद्राय । नमः । अस्तु । अग्नये ॥ १ ॥

VII.89.2 O resplendent army-chief, you ar benign vigour, ready to protect all of us from harm; you are born a bull among men. Kick away those people who are unfriendly; make wide room for godly persons. (Also Ṛg. X.180.3)

VII.89.3 Like a terrible and wild beast of mountains coming to attack from a distant place, whetting your sharp-cutting bolt, O army-chief, may you attack the enemies furiously and drive them away from the battle (never to return). (Also Yv. XVIII.71; Ṛg. X.180.2)

Tarkṣyaḥ

VII.90.1 For our well-being, we invoke here that renowned vigorous befitting-pilot (tārkṣya), quickened by Nature's force, overwhelmer, outrunner of chariots, equipped with faultless strong fellies, conqueror of enemy-hordes, and the very swift. (Also Ṛg. X.178.1)

Indraḥ

VII.91.1 At repeated worships, I invoke the resplendent Lord, the preserver, the rescuer, the brave and the one, who is easily propitiated. The Lord is invoked by all. May He, the bounteous Lord, bestow prosperity on us. (Also Ṛg. VI.47.11)

Rudraḥ

VII.92.1 The vital breath (terrible punisher), which is in the fire, which is within the waters, which has entered the herbs and the plants; which has formed all these beings, to that vital breath (terrible punisher), to the fire, we bow in reverence.

(९३) त्रिनवतितमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य गरुत्मानृषिः । तक्षको देवता । त्र्यवसाना बृहती छन्दः ॥

अपेह्यरिरस्यरिर्वा असि । विषे विषमपृक्था विषमिद्वा अपृक्थाः ।
अहिमेवाभ्यपेहि तं जहि ॥१॥

अप । इहि । अरिः । असि । अरिः । वै । असि । विषे । विषम् । अपृक्थाः । विषम् ।
इत् । वै । अपृक्थाः । अहिम् । एव । अभिऽअपेहि । तम् । जहि ॥ १ ॥

(९४) चतुर्नवतितमं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्य सिन्धुद्वीप ऋषिः । अग्निर्देवता । (१, ३-४) प्रथमातृतीयाचतुर्थीनामृचामनुष्टुप्, (२) द्वितीयायाश्च त्रिपदा निचृत्परोष्णिक् छन्दसी ॥

अपो दिव्या अचायिषं रसेन समपृक्ष्महि ।
पयस्वानग्न आगमं तं मा सं सृज वर्चसा ॥१॥
सं माग्ने वर्चसा सृज सं प्रजया समायुषा ।
विद्युर्मे अस्य देवा इन्द्रो विद्यात्सह ऋषिभिः ॥२॥
इदमापः प्र वहतावद्यं च मलं च यत् ।
यच्चाभिदुद्रोहानृतं यच्च शेपे अभीरुणम् ॥३॥
एधोस्येधिषीय समिदसि समेधिषीय । तेजोसि तेजो मयि धेहि ॥४॥

अपः । दिव्याः । अचायिषम् । रसेन । सम् । अपृक्ष्महि ।
पयस्वान् । अग्ने । आ । अगमम् । तम् । मा । सम् । सृज । वर्चसा ॥ १ ॥
सम् । मा । अग्ने । वर्चसा । सृज । सम् । प्रऽजया । सम् । आयुषा ।
विद्युः । मे । अस्य । देवाः । इन्द्रः । विद्यात् । सह । ऋषिऽभिः ॥ २ ॥
इदम् । आपः । प्र । वहत । अवद्यम् । च । मलम् । च । यत् ।
यत् । च । अभिऽदुद्रोह । अनृतम् । यत् । च । शेपे । अभीरुणम् ॥ ३ ॥
एधः । असि । एधिषीय । समऽइत् । असि । सम् । एधिषीय । तेजः । असि । तेजः ।
मयि । धेहि ॥ ४ ॥

Against Snake Poison

VII.93.1 Go away. You are an enemy. An enemy surely you are. You have mixed poison with poison. Surely you have mixed the poison. Go away to the snake itself. Kill it.

Agniḥ

VII.94.1 I have accumulated the heavenly waters; with sap we have been drenched. O adorable Lord, holding waters. I have approached you. Me, as such, may you endow with lustre.

VII.94.2 O adorable Lord, may you endow me with lustre; endow me with progeny and with long life. May the enlightened ones know me as such; may the resplendent one along with the seers know me (as such).

VII.94.3 May the waters wash away all that is dirty and filthy in me and whatever treachery and false-hood I have committed, and whatever abuse I have poured on the innocent. (Also Yv. VI.17)

VII.94.4 O adorable Lord, you are flourishing; may I flourish. You are shining up; may I shine up. You are lustre; bestow lustre on me. (Also Yv. XX.23)

(९५) पञ्चनवतितमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्याङ्गिरा ऋषिः। मन्त्रोक्ता देवताः। (१) प्रथमर्चो गायत्री, (२) द्वितीयाया विराट् पुरस्ताद्बृहती, (३) तृतीयायाश्च त्र्यवसाना षट्पदा भुरिग्जगती छन्दांसि ॥

अपि वृश्च पुराणवद्व्रततेरिव गुष्पितम्। ओजो दासस्य दम्भय ॥१॥
वयं तदस्य संभृतं वस्विन्द्रेण वि भजामहै।
म्लापयामि भ्रजः शिभ्रं वरुणस्य व्रतेन ते ॥२॥
यथा शेपो अपायातै स्त्रीषु चासदनावयाः।
अवस्थस्य क्नदीवतः शाङ्कुरस्य नितोदिनः
यदाततमव तत्तनु यदुत्ततं नि तत्तनु ॥३॥

अपि। वृश्च। पुराणऽवत्। व्रततेःऽइव। गुष्पितम्। ओजः। दासस्य। दम्भय ॥ १ ॥
वयम्। तत्। अस्य। सम्ऽभृतम्। वसु। इन्द्रेण। वि। भजामहै।
म्लापयामि। भ्रजः। शिभ्रम्। वरुणस्य। व्रतेन। ते ॥ २ ॥
यथा। शेपः। अपऽअयातै। स्त्रीषु। च। असत्। अनावयाः। अवस्थस्य। क्नदिऽवतः। शाङ्कुरस्य। निऽतोदिनः। यत्। आऽततम्। अव। तत्। तनु। यत्। उत्ऽततम्। नि। तत्। तनु ॥

(९६) षण्णवतितमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः। चन्द्रमा देवता। त्रिष्टुप् छन्दः ॥

इन्द्रः सुत्रामा स्ववाँ अवोभिः सुमृडीको भवतु विश्ववेदाः।
बाधतां द्वेषो अभयं नः कृणोतु सुवीर्यस्य पतयः स्याम ॥१॥

इन्द्रः। सुऽत्रामा। स्वऽवान्। अवःऽभिः। सुऽमृडीकः। भवतु। विश्वऽवेदाः।
बाधताम्। द्वेषः। अभयम्। नः। कृणोतु। सुऽवीर्यस्य। पतयः। स्याम ॥ १ ॥

(९७) सप्तनवतितमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः। चन्द्रमा देवता। त्रिष्टुप् छन्दः ॥

स सुत्रामा स्ववाँ इन्द्रो अस्मदाराच्चिद्द्वेषः सनुतर्युयोतु।
तस्य वयं सुमतौ यज्ञियस्यापि भद्रे सौमनसे स्याम ॥१॥

सः। सुऽत्रामा। स्वऽवान्। इन्द्रः। अस्मत्। आरात्। चित्। द्वेषः। सनुतः। युयोतु।
तस्य। वयम्। सुऽमतौ। यज्ञियस्य। अपि। भद्रे। सौमनसे। स्याम ॥ १ ॥

As in verses : mantroktāḥ

VII.95.1 O Lord, like a tangle of old creepers, may you hack off and destroy the power of the infidel (dāsa). (Also Ṛg. VIII.40.6)

VII.95.2 With the aid of the resplendent Lord, may we divide the accumulated treasure of that infidel among us. With the ordinances of the ordainer (venerable) Lord (i.e., by the vrata of Varṃua), I make languid, or dull the strength of your male organ (Śepaḥ).

VII.95.3 So that the male organ of the infidel, standing very close, inviting (for intercourse), with pillar-like male organ, and the in-thrusting, keeps away and remains unable to reach women, may you make that unstreched which is streched and make that droop, which stands up erect (yad ātatam ava tat tanu yad uttatam nitat tanu).

VII.96.1 May the protecting opulent Lord shower eternal happiness on us. May He, the all-wise destroy the evil forces that obstruct our way and thereby give rest and safety. And may we be the possessors of excellent posterity. (Also Ṛg. VI.47.12)

Indraḥ

VII.97.1 May that helpful and presever Lord drive from us, even from afar, all those who hate us. May we continue to enjoy the grace of Him and dwell in His auspicious benevolence. (Also Ṛg. VI.47.13)

(९८) अष्टनवतितमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य भृग्वङ्गिरा ऋषिः । इन्द्रो देवता । गायत्री छन्दः ॥

इन्द्रेण मन्युना वयमभि ष्याम पृतन्यतः । घ्नन्तो वृत्राण्यप्रति ॥१॥

इन्द्रेण । मन्युना । वयम् । अभि । स्याम । पृतन्यतः । घ्नन्तः । वृत्राणि । अप्रति ॥ १ ॥

(९९) नवनवतितमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । सोमो देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

ध्रुवं ध्रुवेण हविषाव सोमं नयामसि । यथा न इन्द्रः केवलीर्विशः संमनसस्करत् ॥१॥

ध्रुवम् । ध्रुवेण । हविषा । अव । सोमम् । नयामसि ।
यथा । नः । इन्द्रः । केवलीः । विशः । सम्ऽमनसः । करत् ॥ १ ॥

(१००) शततमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य कपिञ्जल ऋषिः । गृध्रौ देवते । (१) प्रथमर्चोऽनुष्टुप्, (२-३) द्वितीयातृतीययोश्च भुरिगनुष्टुप् छन्दसी ॥

उदस्य श्यावौ विथुरौ गृध्रौ द्यामिव पेततुः । उच्छोचनप्रशोचनावस्योच्छोचनौ हृदः ॥१॥
अहमेनावुदतिष्ठिपं गावौ श्रान्तसदाविव । कुर्कुराविव कूजन्तावुदवन्तौ वृकाविव ॥२॥

आतोदिनौ नितोदिनावथो संतोदिनावुत ।
अपि नह्याम्यस्य मेढ्रं य इतः स्त्री पुमाञ्जभार ॥३॥

उत् । अस्य । श्यावौ । विथुरौ । गृध्रौ । द्याम्ऽइव । पेततुः ।
उच्छोचनऽप्रशोचनौ । अस्य । उत्ऽशोचनौ । हृदः ॥ १ ॥
अहम् । एनौ । उत् । अतिष्ठिपम् । गावौ । श्रान्तसदौऽइव ।
कुर्कुरौऽइव । कूजन्तौ । उत्ऽअवन्तौ । वृकौऽइव ॥ २ ॥
आऽतोदिनौ । निऽतोदिनौ । अथो इति । सम्ऽतोदिनौ । उत ।
अपि । नह्यामि । अस्य । मेढ्रम् । यः । इतः । स्त्री । पुमान् । जभार ॥ ३ ॥

Indraḥ

VII.98.1 With the (aid of the) resplendent Lord, glowing with enthusiasm, may we subdue the invading hosts, killing the besiegers relentlessly.

Somaḥ

VII.99.1 With sure offerings (of provisions) we bring about sure bliss, so that may the resplendent Lord (or the army chief) make the subjects (people) of one mind and loyal only to us. (Also Ṛg. X.173.6)

Gṛdhrau

VII.100.1 In-breath and out-breath of this man have flown up like two frightened and ever-moving vultures to the sky. Those tormenting and drying up are tormentors of this man's heart.

VII.100.2 I have made those two to get up (and go away) like two bullocks resting after tiresome toil, like two snailing dogs, or like two prowling wolves (in search of prey)

VII.100.3 These two, tormenting all over, tormenting downwards and tormenting all ţogether, I bind the male organ of that him who, a man, has abducted a maiden from here.

(१०१) एकोत्तरशततमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य कपिञ्जल ऋषिः । वयो देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

असदन्गावः सदनेऽपप्तद्वसतिं वयः । आस्थाने पर्वता अस्थुः स्थाम्नि वृक्कावतिष्ठिपम् ॥१॥

असदन् । गावः । सदने । अपप्तत् । वसतिम् । वयः ।
आऽस्थाने । पर्वताः । अस्थुः । स्थाम्नि । वृक्कौ । अतिष्ठिपम् ॥ १ ॥

(१०२) द्व्युत्तरशततमं सूक्तम्

(१–८) अष्टर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । इन्द्राग्नी देवते । (१–४) प्रथमादिचतसृणामृचां त्रिष्टुप्, (५) पञ्चम्यास्त्रिपदार्ची भुरिग्गायत्री, (६) षष्ठ्यास्त्रिपदा प्राजापत्या बृहती, (७) सप्तम्यास्त्रिपदा साम्नी भुरिग्जगती, (८) अष्टम्याश्चोपरिष्टाद्बृहती छन्दांसि ॥

यदद्य त्वा प्रयति यज्ञे अस्मिन्होतश्चिकित्वन्नवृणीमहीह ।
ध्रुवमयो ध्रुवमुता शविष्ठ प्रविद्वान्यज्ञमुप याहि सोमम् ॥१॥
समिन्द्र नो मनसा नेष गोभिः सं सूरिभिर्हरिवन्त्सं स्वस्त्या ।
सं ब्रह्मणा देवहितं यदस्ति सं देवानां सुमतौ यज्ञियानाम् ॥२॥
यानावह उशतो देव देवांस्तान्प्रेरय स्वे अग्ने सधस्थे ।
जक्षिवांसः पपिवांसो मधून्यस्मै धत्त वसवो वसूनि ॥३॥
सुगा वो देवाः सदना अकर्म य आजग्म सवने मा जुषाणाः ।
वहमाना भरमाणाः स्वा वसूनि वसुं घर्मं दिवमा रोहतानु ॥४॥

यत् । अद्य । त्वा । प्रऽयति । यज्ञे । अस्मिन् । होतरिति । चिकित्वन् । अवृणीमहि । इह ।
ध्रुवम् । अयः । ध्रुवम् । उत । शविष्ठ । प्रऽविद्वान् । यज्ञम् । उप । याहि । सोमम् ॥ १ ॥
सम् । इन्द्र । नः । मनसा । नेष । गोभिः । सम् । सूरिऽभिः । हरिऽवन् । सम् । स्वस्त्या ।
सम् । ब्रह्मणा । देवऽहितम् । यत् । अस्ति । सम् । देवानाम् । सुऽमतौ । यज्ञियानाम् ॥ २ ॥

यान् । आऽअवहः । उशतः । देव । देवान् । तान् । प्र । ईरय । स्वे । अग्ने । सधऽस्थे ।
जक्षिऽवांसः । पपिऽवांसः । मधूनि । अस्मै । धत्त । वसवः । वसूनि ॥ ३ ॥

सुऽगा । वः । देवाः । सदना । अकर्म । ये । आऽजग्म । सवने । मा । जुषाणाः ।
वहमानाः । भरमाणाः । स्वा । वसूनि । वसुम् । घर्मम् । दिवम् । आ । रोहत । अनु ॥४॥

Vayaḥ ; Age

VII.101.1 The cows have settled in the cow-stall; the bird has flown into its nest; the mountains stand firm at their site; I make the two kidneys firm in their proper places.

Indrāgnī (Pair)

VII.102.1 O omniscient fire-divine, cognizant of all ceremonies as we today approaches you in the course of our progressive worship, may you steadily convey our offerings. Nature's bounties stand firmly here, O the strongest. May you, O enlightened and all-knowing one, approach and cherish the libations of medicinal herbs (Somam). (Also Ṛg. III.29.16)

VII.102.2 With a willing mind, may the resplendent Lord grant us wisdom and wealth; may the Lord of light associate us with pious men of learning, with prosperity, with sacrificial food, and that which is acceptable to Nature's bounties and with the favour of the adorable godly men (yajñiyānām). (Also Ṛg. V.42.4)

VII.102.3 O adorable Lord, may you direct the desirous enlightened ones, whom you have brought, to enter your own place of sacrifice. Having eaten and drunk your fill of sweets, O bestowers of wealth, may you bestow riches on us. (Also Yv. VIII.19)

VII.102.4 O enlightened ones, who pleased with us have come to this sacrifice, we have made seats easily accessible to you. Having collected and carrying your riches, may you ascend to your dwelling place in the bright sky. (Also Yv. VIII.18)

यज्ञं यज्ञं गच्छ यज्ञपतिं गच्छ। स्वां योनिं गच्छ स्वाहा ॥५॥
एष ते यज्ञो यज्ञपते सहसूक्तवाकः। सुवीर्यः स्वाहा ॥६॥
वषड्ढुतेभ्यो वषडहुतेभ्यः। देवा गातुविदो गातुं वित्त्वा गातुमित ॥७॥
मनसस्पत इमं नो दिवि देवेषु यज्ञम् ।
स्वाहा दिवि स्वाहा पृथिव्यां स्वाहान्तरिक्षे स्वाहा वाते धां स्वाहा ॥८॥

यज्ञ । यज्ञम् । गच्छ । यज्ञऽपतिम् । गच्छ । स्वाम् । योनिम् । गच्छ । स्वाहा ॥ ५ ॥

एषः । ते । यज्ञः । यज्ञऽपते । सहऽसूक्तवाकः । सुऽवीर्यः । स्वाहा ॥ ६ ॥

वषट्ऽहुतेभ्यः । वषट् । अहुतेभ्यः । देवाः । गातुऽविदः । गातुम् । वित्त्वा । गातुम् । इत ॥ ७ ॥
मनसः । पते । इमम् । नः । दिवि । देवेषु । यज्ञम् ।
स्वाहा । दिवि । स्वाहा । पृथिव्याम् । स्वाहा । अन्तरिक्षे । स्वाहा । वाते । धाम् । स्वाहा ॥ ८ ॥

(१०३) त्र्युत्तरशततमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । मन्त्रोक्ता देवताः । विराट्त्रिष्टुप् छन्दः ॥

सं बर्हिरक्तं हविषा घृतेन समिन्द्रेण वसुना सं मरुद्भिः ।
सं देवैर्विश्वदेवेभिरक्तमिन्द्रं गच्छतु हविः स्वाहा ॥१॥

सम् । बर्हिः । अक्तम् । हविषा । घृतेन । सम् । इन्द्रेण । वसुना । सम् । मरुत्ऽभिः ।
सम् । देवैः । विश्वऽदेवेभिः । अक्तम् । इन्द्रम् । गच्छतु । हविः । स्वाहा ॥ १ ॥

(१०४) चतुरुत्तरशततमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । मन्त्रोक्ता देवता । भुरिक्त्रिष्टुप् छन्दः ॥

परि स्तृणीहि परि धेहि वेदिं मा जामिं मोषीरमुया शयानाम् ।
होतृषदनं हरितं हिरण्ययं निष्का एते यजमानस्य लोके ॥१॥

परि । स्तृणीहि । परि । धेहि । वेदिम् । मा । जामिम् । मोषीः । अमुया । शयानाम् ।
होतृऽसदनम् । हरितम् । हिरण्ययम् । निष्काः । एते । यजमानस्य । लोके ॥ १ ॥

VII.102.5 O sacrifice, go to the sacrifice itself; go to the Lord of sacrifice; go to your own abode. Svāhā. (Also Yv. VIII.22)

VII.102.6 O Lord of sacrifice, this is your sacrifice accompanied with a chorus of praises, and bestower of excellent vigour. Svāhā. (Also Yv. VIII.22)

VII.102.7 I dedicate this to those who have been offered oblations; I dedicate this to those who have not been offered oblations. O enlightened ones, skilled in sacrifice, come to this sacrifice. (Also Yv. VIII.21)

VII.102.8 O radiant Lord of minds, may you place this sacrifice of ours among the enlightened ones in the sky. Svāhā, in the sky; Svāhā, on the earth; svāhā, in the midspace, Svāhā, in the wind Svāhā. (Also Yv. VIII.21).

Vediḥ (Altar)

VII.103.1 May the sacrificial altar be adorned with the offerings and purified butter, and with the resplendent self, the rehabilitator, and with the brave warriors. Adorned with the enlightened ones and with all the bounties of Nature, may this oblation go to the resplendent Lord. Svāhā.

Vediḥ

VII.104.1 Cover the sacrificial altar all around and enclose it well. Do not molest the sister sleeping on this altar. The house of the sacrificer is full of greenery and gold. And these are the gold coins in the sacrificer's abode.

(१०५) पञ्चोत्तरशततमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य यम ऋषिः । दुःस्वप्ननाशनं देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

पर्यावर्ते दुष्वप्न्यात्पापात्स्वप्न्यादभूत्याः ।
ब्रह्माहमन्तरं कृण्वे परा स्वप्नमुखाः शुचः ॥१॥

परिऽआवर्ते । दुःऽस्वप्न्यात् । पापात् । स्वप्न्यात् । अभूत्याः ।
ब्रह्म । अहम् । अन्तरम् । कृण्वे । परा । स्वप्नऽमुखाः । शुचः ॥ १ ॥

(१०६) षडुत्तरशततमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य यम ऋषिः । दुःस्वप्ननाशनं देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

यत्स्वप्ने अन्नमश्नामि न प्रातरधिगम्यते ।
सर्वं तदस्तु मे शिवं नहि तद्दृश्यते दिवा ॥१॥

यत् । स्वप्ने । अन्नम् । अश्नामि । न । प्रातः । अधिऽगम्यते ।
सर्वम् । तत् । अस्तु । मे । शिवम् । नहि । तत् । दृश्यते । दिवा ॥ १ ॥

(१०७) सप्तोत्तरशततमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य प्रजापतिर्ऋषिः । मन्त्रोक्ता देवताः । विराट् पुरस्ताद्बृहती छन्दः ॥

नमस्कृत्य द्यावापृथिवीभ्यामन्तरिक्षाय मृत्यवे ।
मेक्षाम्यूर्ध्वस्तिष्ठन्मा मा हिंसिषुरीश्वराः ॥१॥

नमःऽकृत्य । द्यावापृथिवीभ्याम् । अन्तरिक्षाय । मृत्यवे ।
मेक्षामि । ऊर्ध्वः । तिष्ठन् । मा । मा । हिंसिषुः । ईश्वराः ॥ १ ॥

(१०८) अष्टोत्तरशततमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य प्रजापतिर्ऋषिः । ब्रह्मात्मा देवता । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

को अस्या नो द्रुहोऽवद्यवत्या उन्नेष्यति क्षत्रियो वस्य इच्छन् ।
को यज्ञकामः क उ पूर्तिकामः को देवेषु वनुते दीर्घमायुः ॥१॥

कः । अस्याः । नः । द्रुहः । अवद्यऽवत्याः । उत् । नेष्यति । क्षत्रियः । वस्यः । इच्छन् ।
कः । यज्ञऽकामः । कः । ऊं इति । पूर्तिऽकामः । कः । देवेषु । वनुते । दीर्घम् । आयुः ॥

Against evil dreams

VII.105.1 I draw you back from evil dream, vicious dream, and misery. I make knowledge a preventive defence, and the sorrows rising from dreams turn away.

Against evil dreams

VII.106.1 What food I eat in my dream, that is not obtained in the morning. May all that be propitious to me; that is not perceived by day.

Dyāvā - Pṛthivī Pair

VII.107.1 Bowing in reverence to heaven and earth, to midspace and to death, standing erect I will carry myself high up. May the lords (of the universe) do not harm to me.

Ātman

VII.108.1 Who the protecting warrior, desirous of promoting welfare, will raise us up out of this shameful mutual malice ? Who is willing to sacrifice ? Who is desirous of fulfillment ? Who bestows a long life-span on the enlightened ones ?

(१०९) नवोत्तरशततमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य प्रजापतिर्ऋषिः । ब्रह्मात्मा देवता । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

कः पृश्निं धेनुं वरुणेन दत्तामथर्वणे सुदुघां नित्यवत्साम् ।
बृहस्पतिना सख्यं जुषाणो यथावशं तन्वः कल्पयाति ॥१॥

कः । पृश्निम् । धेनुम् । वरुणेन । दत्ताम् । अथर्वणे । सुऽदुघाम् । नित्यऽवत्साम् ।
बृहस्पतिना । सख्यम् । जुषाणः । यथाऽवशम् । तन्वः । कल्पयाति ॥ १ ॥

(११०) दशोत्तरशततमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । मन्त्रोक्ता देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

अपक्रामन्पौरुषेयाद्वृणानो दैव्यं वचः ।
प्रणीतीरभ्यावर्तस्व विश्वेभिः सखिभिः सह ॥१॥

अपऽक्रामन् । पौरुषेयात् । वृणानः । दैव्यम् । वचः ।
प्रऽनीतीः । अभिऽआवर्तस्व । विश्वेभिः । सखिऽभिः । सह ॥ १ ॥

(१११) एकादशोत्तरशततमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । पूर्वार्धस्य मन्त्रोक्ता जातवेदा वा, उत्तरार्धस्य च वरुणो देवते । बृहतीगर्भा त्रिष्टुप् छन्दः ॥

यदस्मृति चकृम किं चिदग्न उपारिम चरणे जातवेदः ।
ततः पाहि त्वं नः प्रचेतः शुभे सखिभ्यो अमृतत्वमस्तु नः ॥१॥

यत् । अस्मृति । चकृम । किम् । चित् । अग्ने । उपऽआरिम । चरणे । जातऽवेदः ।
ततः । पाहि । त्वम् । नः । प्रऽचेतः । शुभे । सखिऽभ्यः । अमृतऽत्वम् । अस्तु । नः ॥ १ ॥

(११२) द्वादशोत्तरशततमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य भृगुर्ऋषिः । सूर्य आपो वा देवताः । अनुष्टुप् छन्दः ॥

अव दिवस्तारयन्ति सप्त सूर्यस्य रश्मयः ।
आपः समुद्रिया धारास्तास्ते शल्यमसिस्रसन् ॥१॥

अव । दिवः । तारयन्ति । सप्त । सूर्यस्य । रश्मयः ।
आपः । समुद्रियाः । धाराः । ताः । ते । शल्यम् । असिस्रसन् ॥ १ ॥

Ātman

VII.109.1 Who, enjoying the companionship of the Lord supreme, shapes according to his own will the body (and form) of the spotted milch-cow, given by the venerable Lord to the preserving seeker, and which is easy to milk and is always with her calf.

Mantroktaḥ (As on the verse)

VII.110.1 Moving away from the normal activities of men, making a choice to master the speech of the enlightened ones, conduct yourself according to the good guidances with all your friends.

Jāteveda : Varuṇa

VII.111.1 O adorable Lord, what we have in forgetfulness; O knower of all, what fault we have committed in our conduct, from that, O well-discerning Lord, may you save us. May there be life eternal in good actions for us, your favoured friends.

Sūryaḥ - Āpaḥ also

VII.112.1 Seven rays of the Sun make the waters of the ocean to descend down in streams from the sky. May those (waters) loosen the iron-headed weapon (lodged in your body) and remove it.

(११३) त्रयोदशोत्तरशततमं सूक्तम्

(१-२) द्यृचस्यास्य सूक्तस्य भृगुर्ऋषिः । अग्निर्देवता । (१) प्रथमर्चो बृहतीगर्भा त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयायाश्च त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

यो नस्तायद्दिप्सति यो न आविः स्वो विद्वानरणो वा नो अग्ने ।
प्रतीच्येत्वरणी दत्वती तान्मैषामग्ने वास्तु भून्मो अपत्यम् ॥१॥
यो नः सुप्ताञ्जाग्रतो वाभिदासात्तिष्ठतो वा चरतो जातवेदः ।
वैश्वानरेण सयुजा सजोषास्तान्प्रतीचो निर्दह जातवेदः ॥२॥

यः । नः । स्तायत् । दिप्सति । यः । नः । आविः । स्वः । विद्वान् । अरणः । वा । नः । अग्ने ।
प्रतीची । एतु । अरणी । दत्वती । तान् । मा । एषाम् । अग्ने । वास्तु । भूत् । मो इति । अपत्यम् ॥
यः । नः । सुप्तान् । जाग्रतः । वा । अभिऽदासात् । तिष्ठतः । वा । चरतः । जातऽवेदः ।
वैश्वानरेण । सऽयुजा । सऽजोषाः । तान् । प्रतीचः । निः । दह । जातऽवेदः ॥ २ ॥

(११४) चतुर्दशोत्तरशततमं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्य बादरायणिर्ऋषिः । अग्निर्मन्त्रोक्ता वा देवताः । (१) प्रथमर्चो विराट् पुरस्ताद्बृहती, (२-३, ५-६) द्वितीयातृतीयापञ्चमीषष्ठीनां त्रिष्टुप्, (४, ७) चतुर्थीसप्तम्योश्चानुष्टुप् छन्दांसि ॥

इदमुग्राय बभ्रवे नमो यो अक्षेषु तनूवशी ।
घृतेन कलिं शिक्षामि स नो मृडातीदृशे ॥१॥
घृतमप्सराभ्यो वह त्वमग्ने पांसूनक्षेभ्यः सिकता अपश्च ।
यथाभागं हव्यदातिं जुषाणा मदन्ति देवा उभयानि हव्या ॥२॥
अप्सरसः सधमादं मदन्ति हविर्धानमन्तरा सूर्यं च ।
ता मे हस्तौ सं सृजन्तु घृतेन सपत्नं मे कितवं रन्धयन्तु ॥३॥

इदम् । उग्राय । बभ्रवे । नमः । यः । अक्षेषु । तनूऽवशी ।
घृतेन । कलिम् । शिक्षामि । सः । नः । मृडाति । ईदृशे ॥ १ ॥
घृतम् । अप्सराभ्यः । वह । त्वम् । अग्ने । पांसून् । अक्षेभ्यः । सिकताः । अपः । च ।
यथाऽभागम् । हव्यऽदातिम् । जुषाणाः । मदन्ति । देवाः । उभयानि । हव्या ॥ २ ॥
अप्सरसः । सधऽमादम् । मदन्ति । हविःऽधानम् । अन्तरा । सूर्यम् । च ।
ताः । मे । हस्तौ । सम् । सृजन्तु । घृतेन । सऽपत्नम् । मे । कितवम् । रन्धयन्तु ॥३॥

Agniḥ

VII.113.1 O adorable Lord, whoever wants to harm us secretly or whosoever openly; whoever a knowledgeable, whether our kin or a stranger, (harms us), May the toothed (dàtvatī) stick (araṇī), turning backwards, come upon them. O adorable Lord, may they have no home nor any child.

VII.113.2 O knower of all, whoever assails us asleep or awake, while standing or moving, may you, in accord with and aided by the benefactor of all men, consume them in retaliation, O knower of all.

Agniḥ etc. (Mantroktāḥ)

VII.114.1 Let this homage be to the formidable sustainer, who is controller of his body regarding the sense-organs. With purified butter. I put down the quarrel. May he be gracious to us in such circumstances.

VII.114.2 O fire, may you carry purified butter for them who move in clouds; for the gamblers (may you carry) dust, sand and water. Let the enlightened ones, who enjoy their allotted shares of oblations, revel (madanti) with both these offerings.

VII.114.3 The energies moving in the clouds revel in their common dwelling.place, which is in between the oblations receptacle and the Sun. May they fill my hands with purified butter and subjugate my rival, a gambler, to me.

आदिनवं प्रतिदीव्ने घृतेनास्माँ अभि क्षर ।
वृक्षमिवाशन्या जहि यो अस्मान्प्रतिदीव्यति ॥४॥
यो नो द्युवे धनमिदं चकार यो अक्षाणां ग्लहनं शेषणं च ।
स नो देवो हविरिदं जुषाणो गन्धर्वेभिः सधमादं मदेम ॥५॥
संवसव इति वो नामधेयमुग्रंपश्या राष्ट्रभृतो ह्य१क्षाः ।
तेभ्यो व इन्दवो हविषा विधेम वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥६॥
देवान्यन्नाथितो हुवे ब्रह्मचर्यं यदूषिम । अक्षान्यद्बभ्रूनालभे ते नो मृडन्त्वीदृशे ॥७॥

आदिनवम् । प्रतिऽदीव्ने । घृतेन । अस्मान् । अभि । क्षर ।
वृक्षम्ऽइव । अशन्या । जहि । यः । अस्मान् । प्रतिऽदीव्यति ॥ ४ ॥
यः । नः । द्युवे । धनम् । इदम् । चकार । यः । अक्षाणाम् । ग्लहनम् । शेषणम् । च ।
सः । नः । देवः । हविः । इदम् । जुषाणः । गन्धर्वेभिः । सधऽमादम् । मदेम ॥ ५ ॥
सम्ऽवसवः । इति । वः । नामऽधेयम् । उग्रम्ऽपश्याः । राष्ट्रऽभृतः । हि । अक्षाः ।
तेभ्यः । वः । इन्दवः । हविषा । विधेम । वयम् । स्याम । पतयः । रयीणाम् ॥ ६ ॥
देवान् । यत् । नाथितः । हुवे । ब्रह्मऽचर्यम् । यत् । ऊषिम ।
अक्षान् । यत् । बभ्रून् । आऽलभे । ते । नः । मृडन्तु । ईदृशे ॥ ७ ॥

(११५) पञ्चदशोत्तरशततमं सूक्तम्
(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य भृगुर्ऋषिः । इन्द्राग्नी देवते । (१) प्रथमर्चो गायत्री,
(२) द्वितीयायास्त्रिष्टुप् , (३) तृतीयायाश्चानुष्टुप् छन्दांसि ॥

अग्न इन्द्रश्च दाशुषे हतो वृत्राण्यप्रति । उभा हि वृत्रहन्तमा ॥१॥
याभ्यामजयन्त्स्व१रग्र एव यावातस्थतुर्भुवनानि विश्वा ।
प्रचर्षणी वृषणा वज्रबाहू अग्निमिन्द्रं वृत्रहणा हुवेहम् ॥२॥

अग्ने । इन्द्रः । च । दाशुषे । हतः । वृत्राणि । अप्रति । उभा । हि । वृत्रहन्ऽतमा ॥१॥
याभ्याम् । अजयन् । स्वः । अग्रे । एव । यौ । आऽतस्थतुः । भुवनानि । विश्वा । प्र । चर्षणी इति । वृषणा । वज्रबाहू इति वज्रऽबाहू । अग्निम् । इन्द्रम् । वृत्रऽहना । हुवे । अहम् ॥ २ ॥

VII.114.4 I desire to obtain victory over my rival longing for victory. May you shower purified butter on us. Him, who wants to gain victory over us, may you smite like a tree with the thunder-bolt.

VII.114.5 Who has made this wealth for us to win, and who causes attraction and satisfaction to sense-organs, may that Lord accept and enjoy our this oblation. May we rejoice in company of the sustainer of the earth.

VII.114.6 Bestowers of wealth (samvasavaḥ) is your name; O sense-organs, you are severe in watching and are sustainers of the domain. To you as such (idam vo), we offer these oblations. May we become masters of the riches.

VII.114.7 With what purpose, being a suppliant,. I invoke the enlightened ones, and have been living a student's life (Brahmacaryam), and touch my sense-organs, the sustainers, - may they be gracious to us in such circumstances.

Indrāgnī (Pair)

VII.115.1 O adorable king and O resplendent army-chief (Indra), may you destroy the evil-doers for the sake of him, who gives liberally. Verily, both of you are the top destroyers of the evil. (Agni = king; Indra = army-chief)

VII.115.2 With whose help the enlightened ones won the world of bliss in the beginning, and who two have overcome all the beings - the adorable king and the resplendent army-chief I invoke, who are excellent observers, mighty, wielders of punitive weapon and destroyers of evil.

उप त्वा देवो अग्रभीच्चमसेन बृहस्पतिः ।
इन्द्र गीर्भिर्न आ विश यजमानाय सुन्वते ॥३॥

उप । त्वा । देवः । अग्रभीत् । चमसेन । बृहस्पतिः ।
इन्द्र । गीःऽभिः । नः । आ । विश । यजमानाय । सुन्वते ॥ ३ ॥

(११६) षोडशोत्तरशततमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । वृषभो देवता । पराबृहती त्रिष्टुप् छन्दः ॥

इन्द्रस्य कुक्षिरसि सोमधानं आत्मा देवानामुत मानुषाणाम् ।
इह प्रजा जनय यास्त आसु या अन्यत्रेह तास्ते रमन्ताम् ॥१॥

इन्द्रस्य । कुक्षिः । असि । सोमऽधानः । आत्मा । देवानाम् । उत । मानुषाणाम् ।
इह । प्रऽजाः । जनय । याः । ते । आसु । याः । अन्यत्र । इह । ताः । ते । रमन्ताम् ॥ १

(११७) सप्तदशोत्तरशततमं सूक्तम्

(१-२) द्वयृचस्यास्य सूक्तस्य वरुण ऋषिः । आपो देवताः । प्रथमर्चो भुरिगनुष्टुप्, (२) द्वितीयायाश्चानुष्टुप् छन्दसी ॥

शुम्भनी द्यावापृथिवी अन्तिसुम्ने महिव्रते ।
आपः सप्त सुस्रुवुर्देवीस्ता नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥१॥
मुञ्चन्तु मा शपथ्या३दथो वरुण्या३दुत ।
अथो यमस्य पड्वीशाद्विश्वस्माद्देवकिल्बिषात् ॥२॥

शुम्भनी इति । द्यावापृथिवी इति । अन्तिसुम्ने इत्यन्तिऽसुम्ने । महिव्रते इति महिऽव्रते ।
आपः । सप्त । सुस्रुवुः । देवीः । ताः । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ १ ॥
मुञ्चन्तु । मा । शपथ्यात् । अथो इति । वरुण्यात् । उत ।
अथो इति । यमस्य । पड्वीशात् । विश्वस्मात् । देवऽकिल्बिषात् ॥ २ ॥

(११८) अष्टादशोत्तरशततमं सूक्तम्

(१-२) द्वयृचस्यास्य सूक्तस्य भार्गव ऋषिः । तृष्टिका देवता । (१) प्रथमर्चो विराडनुष्टुप्,
(२) द्वितीयायाश्च शङ्कुमती चतुष्पदा भुरिगुष्णिक् छन्दसी ॥

तृष्टिके तृष्टवन्दन उदमूं छिन्धि तृष्टिके ।
यथा कृतद्विष्टासोऽमुष्मै शेप्यावते ॥१॥

तृष्टिके । तृष्टऽवन्दने । उत् । अमूम् । छिन्धि । तृष्टिके ।
यथा । कृतऽद्विष्टा । असः । अमुष्मै । शेप्याऽवते ॥ १ ॥

VII.115.3 The Lord supreme has won you over with a bowl of devotional bliss. O resplendent Lord, invoked with hymns, may you come unto us for the sake of this sacrificer, offering his devotional bliss.

Vṛṣabhaḥ (Bull)

VII.116.1 You are the womb for the resplendent one, holder of semen (Soma), the soul of the enlightened ones as well as of the human beings. May you generate offsprings here, in these females, that are yours. Those females, that are elsewhere, may come here rest and revel with you (later on).

Āpaḥ (waters)

VII.117.1 Beauty-bestowing heaven and earth are granters of happiness within and are observers of great vows; seven flow the divine waters; may they free us from vice (sins, malady).

VII.117.2 May they release me from the sins, committed by breaking of vow, or committed against the Lord of law (Varuṇa). May they release me from the fetters of death and from all the sins committed against the bounties of nature.(Also Yv, XII.70)

Triṣṭikā

VII.118.1 O (herb) causing intense thirst and burning, O parasite creeper causing thirst, cleave such and such woman off (from him), O thirster, so that she becomes hateful to such and such man of strong virile power.

तृष्टासि तृष्टिका विषा विषातक्य॑सि ।
परिवृक्ता यथास॑स्यृषभस्य॑ वशेव ॥२॥

तृष्टा । असि । तृष्टिका । विषा । विषातकी । असि ।
परिऽवृक्ता । यथा॑ । अस॑सि । ऋषभस्य॑ । वशाऽइ॑व ॥ २ ॥

(११९) एकोनविंशत्युत्तरशततमं सूक्तम्
(१-२) इधृषस्यास्य सूक्तस्य भार्गव ऋषिः । अग्नीषोमौ देवते । अनुष्टुप् छन्दः ॥

आ ते॑ ददे वक्षणाभ्य॒ आ तेऽहं हृद॑याद्ददे ।
आ ते मुख॑स्य संका॑शात्सर्वं॑ ते वर्च॒ आ द॑दे ॥१॥
प्रेतो य॑न्तु व्याध्यः॒ प्रानुध्याः प्रो अश॑स्तयः ।
अग्नी रक्षस्विनी॑र्हन्तु सोमो॑ हन्तु दुरस्यतीः ॥२॥

आ । ते । ददे । वक्षणा॑भ्यः । आ । ते । अहम् । हृद॑यात् । ददे ।
आ । ते । मुख॑स्य । सम्ऽका॑शात् । सर्व॑म् । ते । वर्चः॑ । आ । ददे ॥ १ ॥
प्र । इतः । यन्तु । विऽआ॑ध्यः । प्र । अनुऽध्याः । प्रो इति॑ । अश॑स्तयः ।
अग्निः । रक्षस्विनीः॑ । हन्तु । सोमः॑ । हन्तु । दुरस्यतीः ॥ २ ॥

(१२०) विंशत्युत्तरशततमं सूक्तम्
(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य स[illegible] [illegible]षिः । सविता जातवेदाश्च देवते । (१, ४) प्रथमा-
[illegible] द्वितीयातृतीययोश्च त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

[illegible] पततः पा॑पि लक्ष्मि नश्येतः प्रामुतः॑ पत ।
अयस्मयेना॑ङ्केन॑ द्विषते त्वा सजा॑मसि ॥१॥
या मा॑ लक्ष्मीः पतयालूरजु॑ष्टाभिचस्कन्द॒ वन्द॑नेव वृक्षम् ।
अन्यत्रास्मत्स॑वितस्तामितो धा हिर॑ण्यहस्तो वसु॑ नो ररा॑णः ॥२॥

प्र । पत । इतः । पापि । लक्ष्मि । नश्य॑ । इतः । प्र । अमुतः॑ । पत ।
अयस्मये॑न । अङ्के॑न । द्विषते । त्वा । आ । सजामसि ॥ १ ॥
या । मा । लक्ष्मीः । पतयालूः । अजु॑ष्टा । अभिऽचस्कन्द॑ । वन्द॑नाऽइव । वृक्षम् ।
अन्यत्र॑ । अस्मत् । सवितः । ताम् । इतः । धाः । हिर॑ण्यऽहस्तः । वसु॑ । नः । ररा॑णः ॥ २ ॥

VII.118.2 O (herb) causing intense thirst and burning, a thirster you are. You are poison and a poisonous drink. (Consumed by my rival), may you (as well as she) become discarded, just as a barren cow is discarded by a strong buil.

Agni - Soma (Pair)

VII.119.1 I take away from your inner cavities; I take away from your heart; I take away from the look of your face all lustre and strength that you have.

VII.119.2 May all the diseases flee away from here; may the worries flee as well as the evil fames. May the fire destroy the germs of wasting up diseases; may the medicinal herb (Soma) destroy the evil viruses (durasyatīḥ). (May the devotional bliss destroy the ill-wishers).

Savitṛ and Jātavedāḥ

VII.120.1 O evil wealth, flee from here fast. Run away from here; flee away from there too. With an iron-hook (ayasmayena aṅkena) we fasten you to him, who hates us.

VII.120.2 What wealth, degrading and abominable, has dried me, like a (parasite) creeper a tree, O impeller Lord, may you place that somewhere else away from us. May you, with your hands full of gold (hiraṇya - hasta), granting liberally, bestow on us (rehabilitating) riches.

एकंशतं लक्ष्म्यो३ मर्त्यस्य साकं तन्वा॒ जनुषोधि जाताः ।
तासां पापिष्ठा निरितः प्र हिंण्मः शिवा अस्मभ्यं जातवेदो नि यच्छ ॥३॥
एता एना व्याकरं खिले गा विष्ठिता इव ।
रमन्तां पुण्या लक्ष्मीर्याः पापीस्ता अनीनशम् ॥४॥

एकऽशतम् । लक्ष्म्यः । मर्त्यस्य । साकम् । तन्वा । जनुषः । अधि । जाताः ।
तासाम् । पापिष्ठाः । निः । इतः । प्र । हिण्मः । शिवाः । अस्मभ्यम् । जातऽवेदः । नि । यच्छ ॥३॥

एताः । एनाः । विऽआकरम् । खिले । गाः । विस्थिताःऽइव ।
रमन्ताम् । पुण्याः । लक्ष्मीः । याः । पापीः । ताः । अनीनशम् ॥ ४ ॥

(१२१) एकविंशत्युत्तरशततमं सूक्तम्
(१-२) इपृषस्यास्य सूक्तस्याथर्वाङ्गिरा ऋषिः । चन्द्रमा देवता । (१) प्रथमर्चः परोष्णिक्,
(२) द्वितीयायाश्चैकावसाना द्विपदार्च्यनुष्टुप् छन्दसी ॥

नमो रूराय च्यवनाय नोदनाय धृष्णवे । नमः शीताय पूर्वकामकृत्वने ॥१॥
यो अन्येद्युरुभयद्युरभ्येतीमं मण्डूकमभ्ये॒त्वव्रतः ॥२॥

नमः । रूराय । च्यवनाय । नोदनाय । धृष्णवे ।
नमः । शीताय । पूर्वकामऽकृत्वने ॥ १ ॥
यः । अन्येद्युः । उभयऽद्युः । अभिऽएति । इमम् । मण्डूकम् । अभि । एतु । अव्रतः ॥ २ ॥

(१२२) द्वाविंशत्युत्तरशततमं सूक्तम्
(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वाङ्गिरा ऋषिः । इन्द्रो देवता । पथ्याबृहती छन्दः ॥

आ मन्द्रैरिन्द्र हरिभिर्याहि मयूररोमभिः ।
मा त्वा के चिद्वि यमन्विं न पाशिनोति धन्वेव ताँ इहि ॥१॥

आ । मन्द्रैः । इन्द्र । हरिऽभिः । याहि । मयूररोमऽभिः ।
मा । त्वा । के । चित् । वि । यमन् । विम् । न । पाशिनः । अति । धन्वऽइव । तान् । इहि ॥ १ ॥

VII.120.3 A hundred and one wealths are born along with the body of a mortal at his birth, Out of those, we drive the most vicious ones away from here. O knower of all, may you grant us liberally the auspicious ones.

VII.120.4 These and those I have separated like cows straying on a common pasture. What propitious wealths (puṇyāḥ lakṣmīḥ) are there, may they stay here; and which are evil (pāpīḥ) ones, them I drive away.

Fevers (Jvaraḥ)

VII.121.1 Our homage be to the (fever) burning hot (rūrāya), sweating (cyavanāya), delirious (codanāya), overwhelming (dhṛṣṇave); homage to the shivering (śitāya), the one, that slashes off previous intentions.

VII.121.2 The fever, which comes after one day's interval, or which comes after two days interval, or which comes without any rule, may that go over to this frog (maṇḍūkam).

Indraḥ

VII.122.1 Come, resplendent Lord, with your beautiful multicolour radiant rays like that of a peacock. Let no obstruction detain you and catch you as the fowlers catch a bird by throwing snares. Pass and get away from them quickly as travellers cross a desert. (Also Ṛg. III.45.1)

(१२३) त्रयोविंशत्युत्तरशततमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वाङ्गिरा ऋषिः । मन्त्रोक्ता चन्द्रमा वा देवता । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

मर्माणि ते वर्मणा छादयामि सोमस्त्वा राजामृतेनानु वस्ताम् ।
उरोर्वरीयो वरुणस्ते कृणोतु जयन्तं त्वानु देवा मदन्तु ॥१॥

मर्माणि । ते । वर्मणा । छादयामि । सोमः । त्वा । राजा । अमृतेन । अनु । वस्ताम् ।
उरोः । वरीयः । वरुणः । ते । कृणोतु । जयन्तम् । त्वा । अनु । देवाः । मदन्तु ॥ १ ॥

॥ इति सप्तमं काण्डम् ॥

[सप्तमकाण्डे सूक्तानि १२३, ऋचः २८६]

Somaḥ, Varuṇaḥ and Devaḥ

VII.123.1 I cover your vital parts with armour; may the royal Lord of bliss (Somarājā) invest you with ambrosia; may the venerable Lord (Indra) give you what is more than ample; may the divinities rejoice and revel your victory. (Also Ṛg. VI. 75.18)

Here ends Kāṇḍa VII
Hymns 123-Verses 286

Kāṇḍa-VIII

अष्टमं काण्डम्

अथाष्टमं काण्डम् ॥

(१) प्रथमं सूक्तम्

(१-२१) एकविंशत्यृचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । आयुर्देवता । (१) प्रथमर्चः पुरोबृहती त्रिष्टुप्, (२-३, १७-२१) द्वितीयातृतीययोः सप्तदश्यादिपञ्चानाञ्चानुष्टुप्, (४, ९, १५-१६) चतुर्थीनवमीपञ्चदशी-षोडशीनां प्रस्तारपङ्क्तिः, (५-६, १०-११) पञ्चमीषष्ठीदशम्येकादशीनां त्रिष्टुप्, (७) सप्तम्या-स्त्रिपदा विराड्गायत्री, (८) अष्टम्या विराट्पथ्याबृहती, (१२) द्वादश्यास्त्र्यवसाना पञ्चपदा जगती, (१३) त्रयोदश्यास्त्रिपदा भुरिग्महाबृहती, (१४) चतुर्दश्याश्चै-कावसाना द्विपदा साम्नी भुरिग्बृहती छन्दांसि ॥

अन्तकाय मृत्यवे नमः प्राणा अपाना इह ते रमन्ताम् ।
इहायमस्तु पुरुषः सहासुना सूर्यस्य भागे अमृतस्य लोके ॥१॥
उदेनं भगो अग्रभीदुदेनं सोमो अंशुमान् । उदेनं मरुतो देवा उदिन्द्राग्नी स्वस्तये ॥२॥
इह तेऽसुरिह प्राण इहायुरिह ते मनः ।
उत्त्वा निर्ऋत्याः पाशेभ्यो दैव्या वाचा भरामसि ॥३॥
उत्क्रामातः पुरुष माव पत्था मृत्योः पड्वीशमवमुञ्चमानः ।
मा च्छित्था अस्माल्लोकादग्नेः सूर्यस्य संदृशः ॥४॥

अन्तकाय । मृत्यवे । नमः । प्राणाः । अपानाः । इह । ते । रमन्ताम् ।
इह । अयम् । अस्तु । पुरुषः । सह । असुना । सूर्यस्य । भागे । अमृतस्य । लोके ॥१॥
उत् । एनम् । भगः । अग्रभीत् । उत् । एनम् । सोमः । अंशुऽमान् ।
उत् । एनम् । मरुतः । देवाः । उत् । इन्द्राग्नी इति । स्वस्तये ॥ २ ॥
इह । ते । असुः । इह । प्राणः । इह । आयुः । इह । ते । मनः ।
उत् । त्वा । निःऽऋत्याः । पाशेभ्यः । दैव्या । वाचा । भरामसि ॥ ३ ॥
उत् । क्राम । अतः । पुरुष । मा । अव । पत्थाः । मृत्योः । पड्वीशम् । अवऽमुञ्चमानः ।
मा । छित्थाः । अस्मात् । लोकात् । अग्नेः । सूर्यस्य । सम्ऽदृशः ॥ ४ ॥

Āyuḥ

VIII.1.1 Homage be to death, that puts the end. May your out-breaths and in-breaths move on here with pleasure. May this man stay here full span of life, in the realm of the Sun, in the world of immortality.

VIII.1.2 The Lord of good fortune has raised this man up; the radiant moon and the divine cloud-bearing winds (Maruts) have raised him up; the resplendent one (Indra) and the adorable one (Agni) have raised him up for his well-being.

VIII.1.3 Here is your life, here your vital breath; here the life-span, and here is your mind. With the divine speech, we deliver and bear you up from the bonds of perdition (nirṛti).

VIII.1.4 Move upwards from here, O man; being released from the fetters of death, may you not sink lower. May you not be severed from this world, from the view of fire and the Sun.

तुभ्यं वातः पवतां मातरिश्वा तुभ्यं वर्षन्त्वमृतान्यापः ।
सूर्यस्ते तन्वे३ शं तपाति त्वां मृत्युर्दयतां मा प्र मेष्ठाः ॥५॥
उद्यानं ते पुरुष नावयानं जीवातुं ते दक्षतातिं कृणोमि ।
आ हि रोहेममृतं सुखं रथमथ जिर्विर्विदथमा वदासि ॥६॥
मा ते मनस्तत्र गान्मा तिरो भून्मा जीवेभ्यः प्र मदो मानु गाः पितॄन् ।
विश्वे देवा अभि रक्षन्तु त्वेह ॥७॥
मा गतानामा दीधीथा ये नयन्ति परावतम् ।
आ रोह तमसो ज्योतिरेह्या ते हस्तौ रभामहे ॥८॥
श्यामश्च त्वा मा शबलश्च प्रेषितौ यमस्य यौ पथिरक्षी श्वानौ ।
अर्वाङेहि मा वि दीध्यो मात्र तिष्ठः पराङ्मनाः ॥९॥
मैतं पन्थामनु गा भीम एष येन पूर्वं नेयथ तं ब्रवीमि ।
तम एतत्पुरुष मा प्र पत्था भयं परस्तादभयं ते अर्वाक् ॥१०॥

तुभ्यम् । वातः । पवताम् । मातरिश्वा । तुभ्यम् । वर्षन्तु । अमृतानि । आपः ।
सूर्यः । ते । तन्वे । शम् । तपाति । त्वाम् । मृत्युः । दयताम् । मा । प्र । मेष्ठाः ॥५॥

उत्ऽयानम् । ते । पुरुष । न । अवऽयानम् । जीवातुम् । ते । दक्षऽतातिम् । कृणोमि ।
आ । हि । रोह । इमम् । अमृतम् । सुऽखम् । रथम् । अथ । जिर्विः । विदथम् ।
आ । वदासि ॥ ६ ॥

मा । ते । मनः । तत्र । गात् । मा । तिरः । भूत् । मा । जीवेभ्यः । प्र । मदः । मा ।
अनु । गाः । पितॄन् । विश्वे । देवाः । अभि । रक्षन्तु । त्वा । इह ॥ ७ ॥

मा । गतानाम् । आ । दीधीथाः । ये । नयन्ति । पराऽवतम् ।
आ । रोह । तमसः । ज्योतिः । आ । इहि । आ । ते । हस्तौ । रभामहे ॥ ८ ॥

श्यामः । च । त्वा । मा । शबलः । च । प्रऽईषितौ । यमस्य । यौ । पथिरक्षी इति
पथिऽरक्षी । श्वानौ । अर्वाङ् । आ । इहि । मा । वि । दीध्यः । मा । अत्र । तिष्ठः ।
पराक्ऽमनाः ॥ ९ ॥

मा । एतम् । पन्थाम् । अनु । गाः । भीमः । एषः । येन । पूर्वम् । न । इयथ । तम् । ब्रवीमि ।
तमः । एतत् । पुरुष । मा । प्र । पत्थाः । भयम् । परस्तात् । अभयम् । ते । अर्वाक् ॥

VIII.1.5 May the wind of the midspace blow clean and pure for you. May the water rain elixir for you. May the Sun shine hot pleasing to your body. May death have mercy on you. May you not die.

VIII.1.6 Let upward going be for you, not downward. I give you strength for living long. Do ascend this pleasing chariot of immortality. Thereafter in your old age, may you be addressing the assembly.

VII.1.7 Let not your mind go that way (there). Let it not go lost. Do not overlook the living one. Do not go after the forefathers. May all the bounties of nature retain you well protected here.

VIII.1.8 Do not think of the departed ones, who lead to the distances far remote. Out of the darkness down, may you ascend to the light (enlightenment). Come on; here we clasp (hold) both your hands.

VIII.1.9 May the black one (śyāma) and the brindled (śabela) one, two dogs guarding the path, sent out by the controller Lord (Yama), not (seize) you. Come (hither) towards us. Do not think much. Stay not here with your mind inclined to the further side. (Śyāmau - Śabalau) - Ṛg.

VIII.1.10 Follow not this path. This is awful. By which you shall not go before your time, that I tell you of. O man, do not enter this darkness. There is danger thitherwards; hitherward no fear for you.

रक्षन्तु त्वाग्नयो ये अप्स्व१न्ता रक्षतु त्वा मनुष्या३ यमिन्धते ।
वैश्वानरो रक्षतु जातवेदा दिव्यस्त्वा मा प्र धाग्विद्युता सह ॥११॥
मा त्वां क्रव्यादभि मंस्तारात्संकसुकाच्चर ।
रक्षतु त्वा द्यौ रक्षतु पृथिवी सूर्यश्च त्वा रक्षतां चन्द्रमाश्च ।
अन्तरिक्षं रक्षतु देवहेत्याः ॥१२॥
बोधश्च त्वा प्रतीबोधश्च रक्षतामस्वप्नश्च त्वानवद्राणश्च रक्षताम् ।
गोपायंश्च त्वा जागृविश्च रक्षताम् ॥१३॥
ते त्वा रक्षन्तु ते त्वा गोपायन्तु तेभ्यो नमस्तेभ्यः स्वाहा ॥१४॥
जीवेभ्यस्त्वा समुदे वायुरिन्द्रो धाता दधातु सविता त्रायमाणः ।
मा त्वा प्राणो बलं हासीदसुं तेनु ह्वयामसि ॥१५॥
मा त्वा जम्भः संहनुर्मा तमो विदन्मा जिह्वा बर्हिः प्रमयुः कथा स्याः ।
उत्त्वादित्या वसवो भरन्तूदिन्द्राग्नी स्वस्तये ॥१६॥

रक्षन्तु । त्वा । अग्नयः । ये । अप्ऽसु । अन्तः । रक्षतु । त्वा । मनुष्याः । यम् । इन्धते ।
वैश्वानरः । रक्षतु । जातऽवेदाः । दिव्यः । त्वा । मा । प्र । धाक् । विऽद्युता । सह ॥ ११ ॥
मा । त्वा । क्रव्यऽअत् । अभि । मंस्त । आरात् । सम्ऽकसुकात् । चर । रक्षतु । त्वा । द्यौः । रक्षतु ।
पृथिवी । सूर्यः । च । त्वा । रक्षताम् । चन्द्रमाः । च । अन्तरिक्षम् । रक्षतु । देवऽहेत्याः ॥
बोधः । च । त्वा । प्रतिऽबोधः । च । रक्षताम् । अस्वप्नः । च । त्वा । अनवऽद्राणः । च । रक्षताम् ।
गोपायन् । च । त्वा । जागृविः । च । रक्षताम् ॥ १३ ॥
ते । त्वा । रक्षन्तु । ते । त्वा । गोपायन्तु । तेभ्यः । नमः । तेभ्यः । स्वाहा ॥ १४ ॥
जीवेभ्यः । त्वा । सम्ऽउदे । वायुः । इन्द्रः । धाता । दधातु । सविता । त्रायमाणः ।
मा । त्वा । प्राणः । बलम् । हासीत् । असुम् । ते । अनु । ह्वयामसि ॥ १५ ॥
मा । त्वा । जम्भः । सम्ऽहनुः । मा । तमः । विदत् । मा । जिह्वा । आ । बर्हिः । प्रऽमयुः । कथा ।
स्याः । उत् । त्वा । आदित्याः । वसवः । भरन्तु । उत् । इन्द्राग्नी इति । स्वस्तये ॥१६॥

VIII.1.11 May the fires, that dwell within the waters, protect you. May the one, whom men kindle, protect you. May the one residing in all human beings, the omniscient, protect you. May the celestial one, not burn you, with the lightning.

VIII.1.12 May not the flesh-consuming (fire) claim you (as victim). Keep off the corpse-devouring one. May the heaven save you, the earth save you; may the Sun and the moon save you; may the midspace save you from the dart (missile) divine.

VIII.1.13 May the awake and attentive guard you; may the undrowsy and the unsleepy guard you. May the saviour and the wakeful guard you.

VIII.1.14 May they guard you; may they save you. Homage be to them. I dedicate it to them.

VIII.1.15 May the omnipresent, the resplendent, the sustainer, and the protecting impeller Lord restore you to communion with the living beings. May not your vital breath, nor your strength forsake you. We hereby call your life back to you.

VIII.1.16 May not the crusher with terrible jaws, find you; may not the darkness. Having sacred grass (barhiṣ) on your tongue, how can you perish ? May the old and the young sages, and the Lord resplendent and adorable, raise you up for your well-being.

उत्त्वा द्यौरुत्पृथिव्युत्प्रजापतिरग्रभीत। उत्त्वां मृत्योरोषधयः सोमराज्ञीरपीपरन् ॥१७॥
अयं देवा इहैवास्त्वयं मामुत्र गादितः। इमं सहस्रवीर्येण मृत्योरुत्पारयामसि ॥१८॥
उत्त्वा मृत्योरपीपरं सं धमन्तु वयोधसः। मा त्वा व्यस्तकेश्यो३ मा त्वाघरुदो रुदन् ॥१९॥
आहार्षमविदं त्वा पुनरागाः पुनर्णवः। सर्वाङ्ग सर्वं ते चक्षुः सर्वमायुश्च तेविदम् ॥२०॥
व्यवात्ते ज्योतिरभूदप त्वत्तमो अक्रमीत्।
अप त्वन्मृत्युं निर्ऋतिमप यक्ष्मं नि दध्मसि ॥२१॥

उत्। त्वा। द्यौः। उत्। पृथिवी। उत्। प्रजाऽपतिः। अग्रभीत्।
उत्। त्वा। मृत्योः। ओषधयः। सोमऽराज्ञीः। अपीपरन्॥ १७॥

अयम्। देवाः। इह। एव। अस्तु। अयम्। मा। अमुत्र। गात्। इतः।
इमम्। सहस्रऽवीर्येण। मृत्योः। उत्। पारयामसि॥ १८॥

उत्। त्वा। मृत्योः। अपीपरम्। सम्। धमन्तु। वयःऽधसः।
मा। त्वा। व्यस्तऽकेश्यः। मा। त्वा। अघऽरुदः। रुदन्॥ १९॥

आ। अहार्षम्। अविदम्। त्वा। पुनः। आ। अगाः। पुनःऽनवः।
सर्वऽअङ्ग। सर्वम्। ते। चक्षुः। सर्वम्। आयुः। च। ते। अविदम्॥ २०॥

वि। अवात्। ते। ज्योतिः। अभूत्। अप। त्वत्। तमः। अक्रमीत्।
अप। त्वत्। मृत्युम्। निःऽऋतिम्। अप। यक्ष्मम्। नि। दध्मसि॥ २१॥

(२) द्वितीयं सूक्तम्

(१-२८) अष्टाविंशत्यृचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः। आयुर्देवता। (१-२, ७) प्रथमाद्वितीयपोर्ऋचोः सप्तम्याश्च भुरिक्त्रिष्टुप्, (३, २६) तृतीयाषड्विंश्योरास्तारपङ्क्तिः, (४) चतुर्थ्याः प्रस्तारपङ्क्तिः, (५, १०, १६, १८, २०, २३-२५, २७) पञ्चमीदशमीषोडश्यष्टादशीविंशीनां त्रयोविंश्यादितृचस्य सप्तविंश्याश्चानुष्टुप्, (६, १५) षष्ठीपञ्चदश्योः पथ्यापङ्क्तिः, (८) अष्टम्याः पुरस्ताज्ज्योतिष्मती जगती, (९) नवम्याः पञ्चपदा जगती, (११) एकादश्या विष्टारपङ्क्तिः, (१२, २२, २८) द्वादशीद्वाविंश्यष्टाविंशीनां पुरस्ताद्बृहती, (१३) त्रयोदश्यास्त्रिष्टुप्, (१४) चतुर्दश्यास्त्र्यवसाना षट्पदा जगती, (१७) सप्तदश्यास्त्रिपदानुष्टुप्, (१९) एकोनविंश्या उपरिष्टाद्बृहती, (२१) एकविंश्याश्च सतःपङ्क्तिश्छन्दांसि॥

आ रभस्वेमाममृतस्य श्नुष्टिमच्छिद्यमाना जरदष्टिरस्तु ते।
असुं त आयुः पुनरा भरामि रजस्तमो मोप गा मा प्र मेष्ठाः ॥१॥

आ। रभस्व। इमाम्। अमृतस्य। श्नुष्टिम्। अच्छिद्यमाना। जरतऽअष्टिः। अस्तु। ते। असुम्।
ते। आयुः। पुनः। आ। भरामि। रजः। तमः। मा। उप। गाः। मा। प्र। मेष्ठाः॥१॥

VIII.1.17 May the heaven, may the earth, and may the Lord of creatures raise you up. May the medicines, whose lord is the moon, rescue you from death.

VIII.1.18 O bounties of nature, may this man remain just here. May he not go yonder from here. With this thousand-fold potent medicine, we bear him up out of death.

VIII.1.19 I have rescued you from death. May the life-bestowers blow you. May not womenfolk with dishevelled hair, nor the wailers for the dead, wail for you.

VIII.1.20 I have snatched you (from death). I have got you back. You have come again, new again. O whole-limbed person, I have restored to you all your vision and all your life-span.

VIII.1.21 The life has breathed in; the light has come to you; the darkness has crept away from you. May we remove you from death, perdition and the wasting disease (yakṣmam)

Āyuḥ

VIII.2.1 Take hold of this stream of immortality; may unserved be your life-span unto old age. I infuse again life and longevity in you. Do not go to dust and darkness. May you not die.

जीवतां ज्योतिरभ्येह्यर्वाङा त्वा हरामि शतशारदाय ।
अवमुञ्चन्मृत्युपाशानशस्तिं द्राघीय आयुः प्रतरं ते दधामि ॥२॥
वातात्ते प्राणमविदं सूर्याच्चक्षुरहं तव ।
यत्ते मनस्त्वयि तद्धारयामि सं वित्स्वाङ्गैर्वद जिह्वयालपन् ॥३॥
प्राणेन त्वा द्विपदां चतुष्पदामग्निमिव जातमभि सं धमामि ।
नमस्ते मृत्यो चक्षुषे नमः प्राणाय तेकरम् ॥४॥
अयं जीवतु मा मृतेमं समीरयामसि ।
कृणोम्यस्मै भेषजं मृत्यो मा पुरुषं वधीः ॥५॥
जीवलां नघारिषां जीवन्तीमोषधीमहम् ।
त्रायमाणां सहमानां सहस्वतीमिह हुवेस्मा अरिष्टतातये ॥६॥
अधि ब्रूहि मा रभथाः सृजेमं तवैव सन्त्सर्वहाया इहास्तु ।
भवाशर्वौ मृडतं शर्म यच्छतमपसिध्य दुरितं धत्तमायुः ॥७॥

जीवताम् । ज्योतिः । अभिऽएहि । अर्वाङ् । आ । त्वा । हरामि । शतऽशारदाय ।
अवऽमुञ्चन् । मृत्युऽपाशान् । अशस्तिम् । द्राघीयः । आयुः । प्रऽतरम् । ते । दधामि ॥ २ ॥
वातात् । ते । प्राणम् । अविदम् । सूर्यात् । चक्षुः । अहम् । तव । यत् । ते ।
मनः । त्वयि । तत् । धारयामि । सम् । वित्स्व । अङ्गैः । वद । जिह्वया । अलपन् ॥३॥
प्राणेन । त्वा । द्विऽपदाम् । चतुःऽपदाम् । अग्निम्ऽइव । जातम् । अभि । सम् । धमामि ।
नमः । ते । मृत्यो इति । चक्षुषे । नमः । प्राणाय । ते । अकरम् ॥ ४ ॥
अयम् । जीवतु । मा । मृत । इमम् । सम् । ईरयामसि ।
कृणोमि । अस्मै । भेषजम् । मृत्यो इति । मा । पुरुषम् । वधीः ॥५॥
जीवलाम् । नघऽरिषाम् । जीवन्तीम् । ओषधीम् । अहम् ।
त्रायमाणाम् । सहमानाम् । सहस्वतीम् । इह । हुवे । अस्मै । अरिष्टऽतातये ॥ ६ ॥
आधि । ब्रूहि । मा । आ । रभथाः । सृज । इमम् । तव । एव । सन् । सर्वऽहायाः । इह ।
अस्तु । भवाशर्वौ । मृडतम् । शर्म । यच्छतम् । अपऽसिध्य । दुःऽइतम् । धत्तम् । आयुः ॥

VIII.2.2 Come towards the light of the living. I draw you hitherward for a life of hundred autumns. Releasing the nooses (pāśān) of death and the infamy, I grant you a better and longer life-span.

VIII.2.3 From the wind I have procured your vital breath and from the Sun your vision. What is your mind, that I confirm in you. Be in unison with your members. Speak with your tongue unlamenting.

VIII.2.4 I blow on you from all sides with the breath of the bipeds and the quadrupeds, as on a newly born fire. Homage to your vision and homage to your vital breath, I pay, O death.

VIII.2.5 May this man live on; let him not die. We stir him to life. I administer a medicine to him. O death, may you not slay this man.

VIII.2.6 To keep this man out of harm's way, I administer to him the herb Jivanti, bestower of new life, producing no bad-effect, protecting, overwhelming (the disease) and an invigorating tonic.

VIII.2.7 (O death), comfort (this man); do not seize; leave this man. Being devoted to you alone, may he remain here all his life-time. O Lord of creation and the Lord of destruction, may you, grant him happiness; give him shelter; driving away the distress grant him a full life-span.

अस्मै मृत्यो अधि ब्रूहीमं दयस्वोदितो३ऽयमेतु ।
अरिष्टः सर्वाङ्गः सुश्रुज्जरसा शतहायन आत्मना भुजमश्नुताम् ॥८॥

देवानां हेतिः परि त्वा वृणक्तु पारयामि त्वा रजस उत्त्वा मृत्योरपीपरम् ।
आरादग्निं क्रव्यादं निरूहं जीवातवे ते परिधिं दधामि ॥९॥

यत्ते नियानं रजसं मृत्यो अनवधर्ष्यम् ।
पथ इमं तस्माद्रक्षन्तो ब्रह्मास्मै वर्म कृण्मसि ॥१०॥

कृणोमि ते प्राणापानौ जरां मृत्युं दीर्घमायुः स्वस्ति ।
वैवस्वतेन प्रहितान्यमदूतांश्चरतोप सेधामि सर्वान् ॥११॥

आरादरातिं निर्ऋतिं परो ग्राहिं क्रव्यादः पिशाचान् ।
रक्षो यत्सर्वं दुर्भूतं तत्तम इवाप हन्मसि ॥१२॥

अग्नेष्टे प्राणममृतादायुष्मतो वन्वे जातवेदसः ।
यथा न रिष्या अमृतः सजूरसस्तत्ते कृणोमि तदु ते समृध्यताम् ॥१३॥

अस्मै । मृत्यो इति । अधि । ब्रूहि । इमम् । दयस्व । उत् । इतः । अयम् । एतु ।
अरिष्टः । सर्वऽअङ्गः । सुऽश्रुत् । जरसा । शतऽहायनः । आत्मना । भुजम् । अश्नुताम् ॥

देवानाम् । हेतिः । परि । त्वा । वृणक्तु । पारयामि । त्वा । रजसः । उत् । त्वा । मृत्योः ।
अपीपरम् । आरात् । अग्निम् । क्रव्यऽअदम् । निःऽऊहन् । जीवातवे । ते । परिऽधिम् ।
दधामि ॥ ९ ॥

यत् । ते । निऽयानम् । रजसम् । मृत्यो इति । अनवऽधर्ष्यम् ।
पथः । इमम् । तस्मात् । रक्षन्तः । ब्रह्म । अस्मै । वर्म । कृण्मसि ॥ १० ॥

कृणोमि । ते । प्राणापानौ । जराम् । मृत्युम् । दीर्घम् । आयुः । स्वस्ति ।
वैवस्वतेन । प्रऽहितान् । यमऽदूतान् । चरतः । अप । सेधामि । सर्वान् ॥ ११ ॥

आरात् । अरातिम् । निःऽऋतिम् । परः । ग्राहिम् । क्रव्यऽअदः । पिशाचान् ।
रक्षः । यत् । सर्वम् । दुःऽभूतम् । तत् । तमःऽइव । अप । हन्मसि ॥ १२ ॥

अग्नेः । ते । प्राणम् । अमृतात् । आयुष्मतः । वन्वे । जातऽवेदसः । यथा । न । रिष्याः ।
अमृतः । सऽजूः । असः । तत् । ते । कृणोमि । तत् । ऊं इति । ते । सम् । ऋध्यताम् ॥१३॥

VIII.2.8 O death, comfort this man; have mercy on him. May he rise up from here. May he enjoy his exploits himself uninjured, whole-limbed, well-hearing, upto the old age of a hundred years.

VIII.2.9 May the dart divine avoid you. I carry you across the midst. I have raised you up from death below. I have kept the flesh-consuming fire away from you. I set up protective enclosure for your life.

VIII.2.10 O death, protecting this man from your misty descending path, which can never be defied, we make prayer an armour for this man.

VIII.2.11 I make your out-breath and in-breath, your long life-span, your old age, and death peaceful. I drive away all the roaming death messengers, sent by time, born of the sun (Vaivasvata).

VIII.2.12 Adversity, perdition, epileptic seizure, flesh-eaters, blood-suckers, germs of wasting diseases, and all that is malignant, we drive far away like darkness.

VIII.2.13 I win your life from the adorable Lord, the immortal, the bestower of life, and the omniscient. I make it so for you,that you may remain uninjured, undying, and contented, May it prosper for you.

शिवे तें स्तां द्यावापृथिवी असंतापे अभिश्रियौं।
शं ते सूर्य आ तपतु शं वातों वातु ते हृदे।
शिवा अभि क्षरन्तु त्वापों दिव्याः पयस्वतीः ॥१४॥
शिवास्तें सन्त्वोषधय उत्त्वाहार्षमधरस्या उत्तरां पृथिवीमभि।
तत्र त्वादित्यौं रक्षतां सूर्याचन्द्रमसावुभा ॥१५॥
यत्ते वासः परिधानं यां नीविं कृणुषे त्वम्।
शिवं तें तन्वे३ तत्कृण्मः संस्पर्शेद्रूक्ष्णमस्तु ते ॥१६॥
यत्क्षुरेण मर्चयता सुतेजसा वप्ता वपसि केशश्मश्रु।
शुभं मुखं मा न आयुः प्र मोंषीः ॥१७॥
शिवौं तें स्तां व्रीहियवावबलासावदोमधौं।
एतौ यक्ष्मं वि बाधेते एतौ मुञ्चतो अंहसः ॥१८॥
यदृश्नासि यत्पिबसि धान्यं१ कृष्याः पयः।
यदाद्यं१ यदनाद्यं सर्वं ते अन्नमविषं कृणोमि ॥१९॥

शिवे इतिं। ते। स्ताम्। द्यावापृथिवी इतिं। असंतापे इत्यसम्ऽतापे। अभिऽश्रियौं।
शम्। ते। सूर्यः। आ। तपतु। शम्। वातः। वातु। ते। हृदे। शिवाः। अभि। क्षरन्तु।
त्वा। आपः। दिव्याः। पयस्वतीः ॥ १४ ॥
शिवाः। ते। सन्तु। ओषधयः। उत्। त्वा। अहार्षम्। अधरस्याः। उत्तराम्। पृथिवीम्। अभि।
तत्र। त्वा। आदित्यौ। रक्षताम्। सूर्याचन्द्रमसौं। उभा ॥ १५ ॥
यत्। ते। वासः। परिऽधानम्। याम्। नीविम्। कृणुषे। त्वम्।
शिवम्। ते। तन्वे। तत्। कृण्मः। सम्ऽस्पर्शे। अद्रूक्ष्णम्। अस्तु। ते ॥ १६ ॥
यत्। क्षुरेण। मर्चयता। सुऽतेजसा। वप्ता। वपसि। केशऽश्मश्रु।
शुभम्। मुखम्। मा। नः। आयुः। प्र। मोषीः ॥ १७ ॥
शिवौ। ते। स्ताम्। व्रीहिऽयवौ। अबलासौ। अदोमधौ।
एतौ। यक्ष्मम्। वि। बाधेते इतिं। एतौ। मुञ्चतः। अंहसः ॥ १८ ॥
यत्। अश्नासि। यत्। पिबसि। धान्यम्। कृष्याः। पयः।
यत्। आद्यम्। यत्। अनाद्यम्। सर्वम्। ते। अन्नम्। अविषम्। कृणोमि ॥ १९ ॥

VIII.2.14 May heaven and earth be propitious to you, free from suffering and full of splendour. May the sun shine hot to your joy and happiness. May the wind blow happiness in your heart. May the celestial waters, full of milk, flow graciously to you.

VIII.2.15 May the plants (herbs) be propitious to you. I have raised you up to the higher earth from the lower one. May the two sons of eternity, the sun and the moon, protect you there.

VIII.2.16 What your garment is to cover your upper part (paridhāna) and what cloth you put on as under-wear (nīvi), that we make propitious for your body, so that it may be soft in touch to you.

VIII.2.17 When as a barber, you shave hair (Keśa) and beard (Śmaśru) with an injuring and very shining razor, make our appearance pleasing to look at. Do not steal away our life-span.

VIII.2.18 May the rice and barley, free from, wasting disease and pleasing to eat, be propitious to you. Both these resist the consumption and purge the malady.

VIII.2.19 What grain, grown by cultivation, you eat, what milk you drink, what is edible, what is not edible - all your food I make unpoisoned.

अह्ने च त्वा रात्रये चोभाभ्यां परि दद्मसि ।
अरायेभ्यो जिघत्सुभ्य इमं मे परि रक्षत ॥२०॥
शतं तेऽयुतं हायनान्द्वे युगे त्रीणि चत्वारि कृण्मः ।
इन्द्राग्नी विश्वे देवास्तेऽनु मन्यन्तामहृणीयमानाः ॥२१॥
शरदे त्वा हेमन्ताय वसन्ताय ग्रीष्माय परि दद्मसि ।
वर्षाणि तुभ्यं स्योनानि येषु वर्धन्त ओषधीः ॥२२॥
मृत्युरीशे द्विपदां मृत्युरीशे चतुष्पदाम् ।
तस्मात्त्वां मृत्योर्गोपतेरुद्भरामि स मा बिभेः ॥२३॥
सोऽरिष्ट न मरिष्यसि न मरिष्यसि मा बिभेः ।
न वै तत्र म्रियन्ते नो यन्त्यधमं तमः ॥२४॥
सर्वो वै तत्र जीवति गौरश्वः पुरुषः पशुः ।
यत्रेदं ब्रह्म क्रियते परिधिर्जीवनाय कम् ॥२५॥

अह्ने । च । त्वा । रात्रये । च । उभाभ्याम् । परि । दद्मसि ।
अरायेभ्यः । जिघत्सुऽभ्यः । इमम् । मे । परि । रक्षत ॥ २० ॥
शतम् । ते । अयुतम् । हायनान् । द्वे इति । युगे इति । त्रीणि । चत्वारि । कृण्मः ।
इन्द्राग्नी इति । विश्वे । देवाः । ते । अनु । मन्यन्ताम् । अहृणीयमानाः ॥ २१ ॥
शरदे । त्वा । हेमन्ताय । वसन्ताय । ग्रीष्माय । परि । दद्मसि ।
वर्षाणि । तुभ्यम् । स्योनानि । येषु । वर्धन्ते । ओषधीः ॥ २२ ॥
मृत्युः । ईशे । द्विऽपदाम् । मृत्युः । ईशे । चतुःऽपदाम् ।
तस्मात् । त्वाम् । मृत्योः । गोऽपतेः । उत् । भरामि । सः । मा । बिभेः ॥२३॥
सः । अरिष्ट । न । मरिष्यसि । न । मरिष्यसि । मा । बिभेः ।
न । वै । तत्र । म्रियन्ते । नो इति । यन्ति । अधमम् । तमः ॥ २४ ॥
सर्वः । वै । तत्र । जीवति । गौः । अश्वः । पुरुषः । पशुः ।
यत्र । । इदम् । ब्रह्म । क्रियते । परिऽधिः । जीवनाय । कम् ॥ २५ ॥

VIII.2.20 I hand you over (as a charge) to day and to night, to both of them. May you protect my this man from evil-minded ones, seeking to devour him.

VIII.2.21 We make your hundred years of life-span ten thousand years extending over two, three, four ages. May the Lord resplendent and adorable, and all the bounties of nature approve it for you ungrudgingly.

VIII.2.22 We hand you over (as a charge) to autumn, to winter, to spring and to summer. For you pleasing be the rains, during which the plants grow up.

VIII.2.23 Death rules over bipeds, death rules over quadrupeds. From that death, the master of the earth, I bear you up. Now, be not afraid.

VIII.2.24 Such one, O unharmed, you will not die. You will not die. Do not be afraid. Certainly there they do not die, nor they enter the darkness below.

VIII.2.25 Certainly all there remain alive - the cow, the horse, the man, the animal, where this prayer is made a pleasing protective enclosure for long life.

परि त्वा पातु समानेभ्योऽभिचारात्सबन्धुभ्यः ।
अमम्रिर्भवामृतोऽतिजीवो मा ते हासिषुरसवः शरीरम् ॥२६॥
ये मृत्यव एकशतं या नाष्ट्रा अतितार्याः ।
मुञ्चन्तु तस्मात्त्वां देवा अग्नेर्वैश्वानरादधि ॥२७॥
अग्नेः शरीरमसि पारयिष्णु रक्षोहासि सपत्नहा ।
अथो अमीवचातनः पूतुद्रुर्नाम भेषजम् ॥२८॥

परि । त्वा । पातु । समानेभ्यः । अभिऽचारात् । सबन्धुऽभ्यः ।
अमम्रिः । भव । अमृतः । अतिऽजीवः । मा । ते । हासिषुः । असवः । शरीरम् ॥२६॥
ये । मृत्यवः । एकऽशतम् । याः । नाष्ट्राः । अतिऽतार्याः ।
मुञ्चन्तु । तस्मात् । त्वाम् । देवाः । अग्नेः । वैश्वानरात् । अधि ॥२७॥
अग्नेः । शरीरम् । असि । पारयिष्णु । रक्षःऽहा । असि । सपत्नऽहा ।
अथो इति । अमीवऽचातनः । पूतुद्रुः । नाम । भेषजम् ॥ २८ ॥

(३) तृतीयं सूक्तम्

(१-२६) षड्विंशत्यृचस्यास्य सूक्तस्य चातन ऋषिः । अग्निर्देवता । (१-६, ८-११, १३, १६, १८-२०, २४) प्रथमादिषड्चामष्टम्यादिचतसृणां त्रयोदशीषोडश्योरष्टादश्यादितृचस्य चतुर्विंश्याश्च त्रिष्टुप्, (७, १२, १४-१५, १७, २१) सप्तमीद्वादशीचतुर्दशीपञ्चदशीसप्तदश्येकविंशीनां भुरिक्त्रिष्टुप्, (२२-२३) द्वाविंशीत्रयोविंश्योरनुष्टुप्, (२५) पञ्चविंश्याः पञ्चपदा बृहतीगर्भा जगती, (२६) षड्विंश्याश्च गायत्री छन्दांसि ॥

रक्षोहणं वाजिनमा जिघर्मि मित्रं प्रथिष्ठमुप यामि शर्म ।
शिशानो अग्निः क्रतुभिः समिद्धः स नो दिवा स रिषः पातु नक्तम् ॥१॥
अयोदंष्ट्रो अर्चिषा यातुधानानुप स्पृश जातवेदः समिद्धः ।
आ जिह्वया मूरदेवान्रभस्व क्रव्यादो वृष्ट्वापि धत्स्वासन् ॥२॥

रक्षःऽहनम् । वाजिनम् । आ । जिघर्मि । मित्रम् । प्रथिष्ठम् । उप । यामि । शर्म ।
शिशानः । अग्निः । क्रतुऽभिः । समऽइद्धः । सः । नः । दिवा । सः । रिषः । पातु । नक्तम् ॥ १ ॥
अयःऽदंष्ट्रः । अर्चिषा । यातुऽधानान् । उप । स्पृश । जातऽवेदः । समऽइद्धः ।
आ । जिह्वया । मूरऽदेवान् । रभस्व । क्रव्यऽअदः । वृष्ट्वा । अपि । धत्स्व । आसन् ॥२॥

VIII.2.26 May this protect you from the violence coming from your equals and from your kins. May you be undying, immortal, overflowing with life. May the vital breaths not forsake your body.

VIII.2.27 From deaths, which are of a hundred and one types, and from the calamities, which have to be crossed over, may the enlightened ones, under the leadership of the adorable Lord, the benefactor of all men, rescue you.

VIII.2.28 O putudru (pinus deodar), you are an embodiment of fire, capable of carrying across the trouble. You are killer of germs of the wasting diseases, and slayer of the rivals; destroyer of disease, a medicine (you are) putudru by name.

Agniḥ

VIII.3.1 I invoke the mighty killer of wicked ones. I reach his friendly and most extended protection. May he, the adorable leader encouraged with sacrifices, and raging furiously, protect us by day; may he protect us by night.

VIII.3.2 O knower of all, enraged, iron-jawed, may you caress the tormentors with your flame. May you assail the worshippers of foolish deities with your tongue. Cutting to pieces, the flesh-eaters, may you enclose them in your mouth.

उभोभयाविन्नुप धेहि दंष्ट्रौ हिंस्रः शिशानोवरं परं च।
उतान्तरिक्षे परि याह्यग्ने जम्भैः सं धेह्यभि यातुधानान् ॥३॥
अग्ने त्वचं यातुधानस्य भिन्धि हिंस्राशनिर्हरसा हन्त्वेनम्।
प्र पर्वाणि जातवेदः शृणीहि क्रव्यात्क्रविष्णुर्वि चिनोत्वेनम् ॥४॥
यत्रेदानीं पश्यसि जातवेदस्तिष्ठन्तमग्न उत वा चरन्तम्।
उतान्तरिक्षे पतन्तं यातुधानं तमस्ता विध्य शर्वा शिशानः ॥५॥
यज्ञैरिषूः संनममानो अग्ने वाचा शल्याँ अशनिभिर्दिहानः।
ताभिर्विध्य हृदये यातुधानान्प्रतीचो बाहून्प्रति भङ्ध्येषाम् ॥६॥
उतारब्धान्स्पृणुहि जातवेद उतारेभाणाँ ऋष्टिभिर्यातुधानान्।
अग्ने पूर्वो नि जहि शोशुचान आमादः क्ष्विङ्कास्तमदन्त्वेनीः ॥७॥
इह प्र ब्रूहि यतमः सो अग्ने यातुधानो य इदं कृणोति।
तमा रभस्व समिधा यविष्ठ नृचक्षसश्चक्षुषे रन्धयैनम् ॥८॥

उभा। उभयाविन्। उप। धेहि। दंष्ट्रौ। हिंस्रः। शिशानः। अवरम्। परम्। च।
उत। अन्तरिक्षे। परि। याहि। अग्ने। जम्भैः। सम्। धेहि। अभि। यातुऽधानान् ॥
अग्ने। त्वचम्। यातुऽधानस्य। भिन्धि। हिंस्रा। अशनिः। हरसा। हन्तु। एनम्।
प्र। पर्वाणि। जातऽवेदः। शृणीहि। क्रव्यऽअत्। क्रविष्णुः। वि। चिनोतु। एनम् ॥४॥
यत्र। इदानीम्। पश्यसि। जातऽवेदः। तिष्ठन्तम्। अग्ने। उत। वा। चरन्तम्।
उत। अन्तरिक्षे। पतन्तम्। यातुऽधानम्। तम्। अस्ता। विध्य। शर्वा। शिशानः ॥५॥
यज्ञैः। इषूः। सम्ऽनममानः। अग्ने। वाचा। शल्यान्। अशनिऽभिः। दिहानः।
ताभिः। विध्य। हृदये। यातुऽधानान्। प्रतीचः। बाहून्। प्रति। भङ्ग्धि। एषाम् ॥
उत। आऽरब्धान्। स्पृणुहि। जातऽवेदः। उत। आऽरेभाणान्। ऋष्टिऽभिः। यातुऽधानान्।
अग्ने। पूर्वः। नि। जहि। शोशुचानः। आमऽअदः। क्ष्विङ्काः। तम्। अदन्तु। एनीः ॥
इह। प्र। ब्रूहि। यतमः। सः। अग्ने। यातुऽधानः। यः। इदम्। कृणोति।
तम्। आ। रभस्व। सम्ऽइधा। यविष्ठ। नृऽचक्षसः। चक्षुषे। रन्धय। एनम् ॥८॥

VIII.3.3 O violent, burning fiercely, knowing both of them, may you dig both your jaws, the upper and the lower in them. O adorable leader, sacrificial fire, may you reach out into the midspace also and attack the tormentor with your teeth.

VIII.3.4 O sacrificial fire, may you pierce the skin of the tormentors. May the violent lightning kill him with intense heat. O knower of all, tear his joints to pieces; let a flesh-eater, yearning for flesh, drag and devour him.

VIII.3.5 O knower of all, wherever you see any tormentors, standing still, or moving about, or flying up in the midspace, O sacrificial fire, may you, the killer, (burning) fiercely, pierce him through and hurl him down.

VIII.3.6 O sacrificial fire, straightening your arrows with sacrifices and sharpening the points of your shafts with sacred speech and the thunder-bolts - with them may you pierce the tormentors through their hearts and break their arms raised up for attack.

VIII.3.7 O knower of all, may you smite with your weapons the tormentors, who have invaded and also those who are coming to invade. O sacrificial fire, may you, blazing fiercely, kill them first. Let the spotted carrion-eating birds (Kṣviṅka) devour him.

VIII.3.8 O adorable leader, may you tell us here, which is that tormentor, who has been doing all this. Strike him with a flaming stick Samidh (wand), O most youthful; capture him, so that all the observing persons may see him.

तीक्ष्णेनाग्ने चक्षुषा रक्ष यज्ञं प्राञ्चं वसुभ्यः प्र णय प्रचेतः ।
हिंस्रं रक्षांस्यभि शोशुचानं मा त्वा दभन्यातुधाना नृचक्षः ॥९॥
नृचक्षा रक्षः परि पश्य विक्षु तस्य त्रीणि प्रति शृणीह्यग्रा ।
तस्याग्ने पृष्टीर्हरसा शृणीहि त्रेधा मूलं यातुधानस्य वृश्च ॥१०॥
त्रिर्यातुधानः प्रसितिं त एत्वृतं यो अग्ने अनृतेन हन्ति ।
तमर्चिषा स्फूर्जयञ्जातवेदः समक्षमेनं गृणते नि युङ्धि ॥११॥
यदग्ने अद्य मिथुना शपातो यद्वाचस्तृष्टं जनयन्त रेभाः ।
मन्योर्मनसः शरव्या३ जायते या तया विध्य हृदये यातुधानान् ॥१२॥
परा शृणीहि तपसा यातुधानान्पराग्ने रक्षो हरसा शृणीहि ।
परार्चिषा मूरदेवाञ्छृणीहि परासुतृपः शोशुचतः शृणीहि ॥१३॥
पराद्य देवा वृजिनं शृणन्तु प्रत्यगेनं शपथा यन्तु सृष्टाः ।
वाचास्तेनं शरव ऋच्छन्तु मर्मन्विश्वस्यैतु प्रसितिं यातुधानः ॥१४॥

तीक्ष्णेन । अग्ने । चक्षुषा । रक्ष । यज्ञम । प्राञ्चम् । वसुऽभ्यः । प्र । नय । प्रऽचेतः ।
हिंस्रम् । रक्षांसि । अभि । शोशुचानम् । मा । त्वा । दभन् । यातुऽधानाः । नृऽचक्षः ॥९॥
नृऽचक्षाः । रक्षः । परि । पश्य । विक्षु । तस्य । त्रीणि । प्रति । शृणीहि । अग्रा ।
तस्य । अग्ने । पृष्टीः । हरसा । शृणीहि । त्रेधा । मूलम् । यातुऽधानस्य । वृश्च ॥१०॥
त्रिः । यातुऽधानः । प्रऽसितिम् । ते । एतु । ऋतम् । यः । अग्ने । अनृतेन । हन्ति ।
तम् । अर्चिषा । स्फूर्जयन् । जातऽवेदः । समऽअक्षम् । एनम् । गृणते । नि । युङ्ग्धि ॥
यत् । अग्ने । अद्य । मिथुना । शपातः । यत् । वाचः । तृष्टम् । जनयन्त । रेभाः ।
मन्योः । मनसः । शरव्या । जायते । या । तया । विध्य । हृदये । यातुऽधानान् ॥ १२ ॥
परा । शृणीहि । तपसा । यातुऽधानान् । परा । अग्ने । रक्षः । हरसा । शृणीहि ।
परा । अर्चिषा । मूरऽदेवान् । शृणीहि । परा । असुऽतृपः । शोशुचतः । शृणीहि ॥ १३ ॥
परा । अद्य । देवाः । वृजिनम् । शृणन्तु । प्रत्यक् । एनम् । शपथाः । यन्तु । सृष्टाः ।
वाचाऽस्तेनम् । शरवः । ऋच्छन्तु । मर्मन् । विश्वस्य । एतु । प्रऽसितिम् । यातुऽधानः ॥

VIII.3.9 O adorable leader, protect the sacrifice with a keen eye; O good-hearted, conduct it forward to the treasures (vasubhyaḥ). O observer of men (nṛcakṣaḥ), may not the tormentors overwhelm you, while you are violently burning down the wicked ones.

VIII.3.10 O observer of men, look out for the wicked ones among the people. Tear down his three fore-parts. O adorable leader, break his ribs with intense heat; cut off the root of the tormentor thrice.

VIII.3.11 May the tormentor, who smites the truth with untruth, come thrice under your fire. O adorable Lord, O knower of all, overwhelming him with your flames, may you capture and destroy him in the presence of your (this) adorer.

VIII.3.12 What the (affectionate) couple abuse each other today, what the praise-singers (suddenly) produce bitterness of speech, what arrow is born from the anger of the heart, O fire, with that may you pierce these tormentors through the heart.

VIII.3.13 With your heat, exterminate the tormentors; O adorable Lord, exterminate the wicked ones with your intense heat. Exterminate the worshippers of foolish gods with your flame; exterminate those, who seek satisfaction by running others lives, burning all over.

VIII.3.14 May the enlightened ones today exterminate the sinful. May the abuses hurled by him revert to him. May the arrows of the enlightened ones smite him in the vitals, who strikes with speech. May the tormentor come within the reach (of the weapons) of all.

यः पौरुषेयेण क्रविषा समङ्क्ते यो अश्व्येन पशुना यातुधानः ।
यो अघ्न्याया भरति क्षीरमग्ने तेषां शीर्षाणि हरसापि वृश्च ॥१५॥
विषं गवां यातुधाना भरन्तामा वृश्चन्तामदितये दुरेवाः ।
परैणान्देवः सविता ददातु परा भागमोषधीनां जयन्ताम् ॥१६॥
संवत्सरीणं पय उस्रियायास्तस्य माशीद्यातुधानो नृचक्षः ।
पीयूषमग्ने यतमस्तितृप्सात्तं प्रत्यञ्चमर्चिषा विध्य मर्मणि ॥१७॥
सनादग्ने मृणसि यातुधानान्न त्वा रक्षांसि पृतनासु जिग्युः ।
सहमूरानन्नु दह क्रव्यादो मा ते हेत्या मुक्षत दैव्यायाः ॥१८॥
त्वं नो अग्ने अधरादुदक्तस्त्वं पश्चादुत रक्षा पुरस्तात् ।
प्रति त्ये ते अजरासस्तपिष्ठा अघशंसं शोशुचतो दहन्तु ॥१९॥
पश्चात्पुरस्तादधरादुतोत्तरात्कविः काव्येन परि पाह्यग्ने ।
सखा सखायमजरो जरिम्णे अग्ने मर्तां अमर्त्यस्त्वं नः ॥२०॥

यः । पौरुषेयेण । क्रविषा । सम्ऽअङ्क्ते । यः । अश्व्येन । पशुना । यातुऽधानः । यः ।
अघ्न्यायाः । भरति । क्षीरम् । अग्ने । तेषाम् । शीर्षाणि । हरसा । अपि । वृश्च ॥ १५ ॥
विषम् । गवाम् । यातुऽधानाः । भरन्ताम् । आ । वृश्चन्ताम् । अदितये । दुःऽएवाः ।
परा । एनान् । देवः । सविता । ददातु । परा । भागम् । ओषधीनाम् । जयन्ताम् ॥१६॥
सम्ऽवत्सरीणम् । पयः । उस्रियायाः । तस्य । मा आशीत् । यातुऽधानः । नृऽचक्षः ।
पीयूषम् । अग्ने । यतमः । तितृप्सात् । तम् । प्रत्यञ्चम् । अर्चिषा । विध्य । मर्मणि ॥
सनात् । अग्ने । मृणसि । यातुऽधानान् । न । त्वा । रक्षांसि । पृतनासु । जिग्युः ।
सहऽमूरान् । अनु । दह । क्रव्यऽअदः । मा । ते । हेत्याः । मुक्षत । दैव्यायाः ॥ १८ ॥
त्वम् । नः । अग्ने । अधरात् । उदक्तः । त्वम् । पश्चात् । उत । रक्ष । पुरस्तात् ।
प्रति । त्ये । ते । अजरासः । तपिष्ठाः । अघऽशंसम् । शोशुचतः । दहन्तु ॥ १९. ॥
पश्चात् । पुरस्तात् । अधरात् । उत । उत्तरात् । कविः । काव्येन । परि । पाहि । अग्ने ।
सखा । सखायम् । अजरः । जरिम्णे । अग्ने । मर्तान् । अमर्त्यः । त्वम् । नः ॥ २० ॥

VIII.3.15 The tormentor, who feeds on human flesh, and who on the horse-meat, and on the cattle, and who steals away the milk of the inviolable cow, O adorable leader, may you cut off their head with your flame.

VIII.3.16 The tormentors, who administer poison to cows, and those of evil ways, who slaughter them, may the impeller Lord, banish them far away; let them forfeit their share of plants.

VIII.3.17 The ruddy cow yields milk through the year; let not the tormentor enjoy it, O observer of men. O adorable leader, whichever of them seeks his satisfaction with this nectar; pierce him straight through his vitals with your burning rage.

VIII.3.18 From of old, O fire-divine (Agni) you have been killing the tormenters; the wicked (demons) have not conquered you in fights. Please burn up the flesh-eaters together with their female pairs (daivyāyāḥ). Let them not be freed from your heavenly missile (heti). (Also Av. V.29.11)

VIII.3.19 O adorable leader, protect us from below, from above, from behind and also from in front. May your those never-exhausting flames, extremely hot and burning all over, consume the evil plotter.

VIII.3.20 O adorable leader, a seer, with your forethought, may you protect us from the west, from the east, from the south and also from the north; may you a friend (protect) us, your friends; your never aging, (protect) us, the aging ones; you, O adorable, an immortal (protect) us, the mortals.

तदग्ने चक्षुः प्रति धेहि रेभे शफारुजो येन पश्यसि यातुधानान् ।
अथर्ववज्ज्योतिषा दैव्येन सत्यं धूर्वन्तमचितं न्योषि ॥२१॥

परि त्वाग्ने पुरं वयं विप्रं सहस्य धीमहि ।
धृषद्वर्णं दिवेदिवे हन्तारं भङ्गुरावतः ॥२२॥

विषेण भङ्गुरावतः प्रति स्म रक्षसो जहि ।
अग्ने तिग्मेन शोचिषा तपुरग्राभिरर्चिभिः ॥२३॥

वि ज्योतिषा बृहता भात्यग्निराविर्विश्वानि कृणुते महित्वा ।
प्रादेवीर्मायाः सहते दुरेवाः शिशीते शृङ्गे रक्षोभ्यो विनिक्ष्वे ॥२४॥

ये ते शृङ्गे अजरे जातवेदस्तिग्महेती ब्रह्मसंशिते ।
ताभ्यां दुर्हार्दमभिदासन्तं किमीदिनं प्रत्यञ्चमर्चिषा जातवेदो वि निक्ष्व ॥२५॥

अग्नी रक्षांसि सेधति शुक्रशोचिरमर्त्यः । शुचिः पावक ईड्यः ॥२६॥

तत् । अग्ने । चक्षुः । प्रति । धेहि । रेभे । शफऽआरुजः । येन । पश्यसि । यातुऽधानान् ।
अथर्वऽवत् । ज्योतिषा । दैव्येन । सत्यम् । धूर्वन्तम् । अचितम् । नि । ओष ॥ २१ ॥

परि । त्वा । अग्ने । पुरम् । वयम् । विप्रम् । सहस्य । धीमहि ।
धृषत्ऽवर्णम् । दिवेऽदिवे । हन्तारम् । भङ्गुरऽवतः ॥ २२ ॥

विषेण । भङ्गुरऽवतः । प्रति । स्म । रक्षसः । जहि ।
अग्ने । तिग्मेन । शोचिषा । तपुःऽअग्राभिः । अर्चिऽभिः ॥ २३ ॥

वि । ज्योतिषा । बृहता । भाति । अग्निः । आविः । विश्वानि । कृणुते । महिऽत्वा ।
प्र । अदेवीः । मायाः । सहते । दुःऽएवाः । शिशीते । शृङ्गे इति । रक्षःऽभ्यः । विऽनिक्षे ॥२४॥

ये इति । ते । शृङ्गे इति । अजरे इति । जातऽवेदः । तिग्महेती इति तिग्मऽहेती । ब्रह्मसंशिते इति ब्रह्मऽसंशिते । ताभ्याम् । दुःऽहार्दम् । अभिऽदासन्तम् । किमीदिनम् । प्रत्यञ्चम् । अर्चिषा । जातऽवेदः । वि । निक्ष्व ॥ २५ ॥

अग्निः । रक्षांसि । सेधति । शुक्रऽशोचिः । अमर्त्यः । शुचिः । पावकः । ईड्यः ॥२६॥

VIII.3.21 O adorable Lord, may you set that eye on the shouting (noisy) wicked, with which you trace out the tormentors, attacking with their power. May you, like the uninjurable seer, burn down the real, unconscientious killer with your divine glare.

VIII.3.22 You, O devout adorable, powerful one, shall we be faining in erecting a stronghold around us, O you of daring colour, day by day slayer of the destructive one. (hantāram bhaṅgurāvataḥ). (Also Av.VIII 74 .1; Yv XI. 26)

VIII.3.23 With your poisonous, intense burning heat, and with flames scorching at their points, O fire divine, may you annihilate the destructive wicked ones.

VIII.3.24 This fire-divine shines out with immense light. With his mighty glow, he makes all the things visible. He overpowers the demoniac and ill-intentioned deceits; and He sharpens his horns for destroying the wicked ones.

VIII.3.25 O fire-divine, what two horns, never-decaying keen-thrusting and sharpened with knowledge, you have, with those, and your flame, O knower of all, may you gore the evil-hearted, and advancing ever-hungry devourer.

VIII.3.26 May the bright, radiant, immortal with refulgent glow, adorable Lord, drive off wickedness from us. (Also Ṛg.VII.15.10)

(४) चतुर्थं सूक्तम्

(१-२५) पञ्चविंशत्यृचस्यास्य सूक्तस्य चातन ऋषिः। मन्त्रोक्ता देवताः। (१-७, १५, १८, २१) प्रथमादिसप्तमी पञ्चदश्यष्टादश्येकविंशीनाञ्च जगती, (८-१४, १६-१७, १९, २२, २४) अष्टम्यादिसमानां षोडशीसप्तदश्येकोनविंशीद्वाविंशीचतुर्विंशीनां त्रिष्टुप्, (२०, २३) विंशीत्रयोविंश्योर्भुरिक्त्रिष्टुप्, (२५) पञ्चविंश्याश्चानुष्टुप् छन्दांसि ॥

इन्द्रासोमा तपतं रक्ष उब्जतं न्यर्पयतं वृषणा तमोवृधः ।
परा शृणीतमचितो न्योषतं हतं नुदेथां नि शिशीतमत्रिणः ॥१॥
इन्द्रासोमा समघशंसमभ्यघं तपुर्ययस्तु चरुरग्निमाँ इव ।
ब्रह्मद्विषे क्रव्यादे घोरचक्षसे द्वेषो धत्तमनवायं किमीदिने ॥२॥
इन्द्रासोमा दुष्कृतो वव्रे अन्तरनारम्भणे तमसि प्र विध्यतम् ।
यतो नैषां पुनरेकश्चनोदयत्तद्वामस्तु सहसे मन्युमच्छवः ॥३॥
इन्द्रासोमा वर्तयतं दिवो वधं सं पृथिव्या अघशंसाय तर्हणम् ।
उत्तक्षतं स्वर्यं पर्वतेभ्यो येन रक्षो वावृधानं निजूर्वथः ॥४॥
इन्द्रासोमा वर्तयतं दिवस्पर्यग्नितप्तेभिर्युवमश्महन्मभिः ।
तपुर्वधेभिरजरेभिरत्रिणो नि पर्शाने विध्यतं यन्तु निस्वरम् ॥५॥

इन्द्रासोमा । तपतम् । रक्षः । उब्जतम् । नि । अर्पयतम् । वृषणा । तमःऽवृधः ।
परा । शृणीतम् । अचितः । नि । ओषतम् । हतम् । नुदेथाम् । नि । शिशीतम् । अत्रिणः ॥
इन्द्रासोमा । सम् । अघऽशंसम् । अभि । अघम् । तपुः । ययस्तु । चरुः । अग्निमान्ऽइव ।
ब्रह्मऽद्विषे । क्रव्यऽअदे । घोरऽचक्षसे । द्वेषः । धत्तम् । अनवायम् । किमीदिने ॥ २ ॥
इन्द्रासोमा । दुःऽकृतः । वव्रे । अन्तः । अनारम्भणे । तमसि । प्र । विध्यतम् । यतः । न ।
एषाम् । पुनः । एकः । चन । उत्ऽअयत् । तत् । वाम् । अस्तु । सहसे । मन्युऽमत् । शवः ॥
इन्द्रासोमा । वर्तयतम् । दिवः । वधम् । सम् । पृथिव्याः । अघऽशंसाय । तर्हणम् ।
उत् । तक्षतम् । स्वर्यम् । पर्वतेभ्यः । येन । रक्षः । ववृधानम् । निऽजूर्वथः ॥ ४ ॥
इन्द्रासोमा । वर्तयतम् । दिवः । परि । अग्निऽतप्तेभिः । युवम् । अश्महन्मऽभिः ।
तपुःऽवधेभिः । अजरेभिः । अत्रिणः । नि । पर्शाने । विध्यतम् । यन्तु । निऽस्वरम् ॥ ५ ॥

VIII.4.1 O Lord of resplendence and love-divine, may you cause affliction to and destroy the wicked. It is worthy of showerers (of benefits) to cast down those who delight in darkness. Please drive away of all of them who are stupids; and also consume, slay, turn out and exterminate them once for all who are cannibals. (Also Ṛg. VII. 104.1)

VIII.4.2 O Lord of resplendence and love-divine, treat him mercilessly who is destructive and indulges in undesirable activities. Consume him with your wrath; let him perish thereby like a libation in fire. Never hesitate to show hatred towards one who hates people of divine learning, who is a cannibal, the hideous, the villain. (Also Ṛg. VII.104.2)

VIII.4.3 O Lord of resplendence and love-divine, please treat the malevolents with severity, and plunge them in a dingy dark dungeon and see that none of them again comes out of it. May your wrathful courage gain triumphs over their wickedness. (Also Ṛg. VII.104.3)

VIII.4.4 O Lord of resplendence and love-divine, please hurl your crushing thunderbolt towards the wicked forces from heaven, as well as from earth. Forge out of the mountains the consuming thunderbolt and order to burn to death the ever-increasing demonic race. (Also Ṛg VII.104.4).

VIII.4.5 O Lord of resplendence and love-divine, please scatter your deadly weapons from heaven from all-sides, pierce the sides of the enemies with fiery scorching thunderbolts, so that, they die out without uttering a syllable. (Also Ṛg. VII.104.5)

इन्द्रासोमा परि वां भूतु विश्वत इयं मतिः कक्ष्याश्वेव वाजिना ।
यां वां होत्रां परिहिनोमि मेधयेमा ब्रह्माणि नृपती इव जिन्वतम् ॥६॥
प्रति स्मरेथां तुजयद्भिरेवैर्हतं द्रुहो रक्षसो भङ्गुरावतः ।
इन्द्रासोमा दुष्कृते मा सुगं भूद्यो मा कदा चिदभिदासति द्रुहुः ॥७॥
यो मा पाकेन मनसा चरन्तमभिचष्टे अनृतेभिर्वचोभिः ।
आप इव काशिना संगृभीता असन्नस्त्वासत इन्द्र वक्ता ॥८॥
ये पाकशंसं विहरन्त एवैर्ये वा भद्रं दूषयन्ति स्वधाभिः ।
अहये वा तान्प्रददातु सोम आ वा दधातु निर्ऋतेरुपस्थे ॥९॥
यो नो रसं दिप्सति पित्वो अग्ने अश्वानां गवां यस्तनूनाम् ।
रिपु स्तेन स्तेयकृद्दभ्रमेतु नि ष हीयतां तन्वा३ तना च ॥१०॥
परः सो अस्तु तन्वा३ तना च तिस्रः पृथिवीरधो अस्तु विश्वाः ।
प्रति शुष्यतु यशो अस्य देवा यो मा दिवा दिप्सति यश्च नक्तम् ॥११॥

इन्द्रासोमा । परि । वाम् । भूतु । विश्वतः । इयम् । मतिः । कक्ष्या । अश्वाऽइव । वाजिना । याम् ।
वाम् । होत्राम् । परिऽहिनोमि । मेधया । इमा । ब्रह्माणि । नृपती इवेति नृपतीऽइव । जिन्वतम् ॥
प्रति । स्मरेथाम् । तुजयत्ऽभिः । एवैः । हतम् । द्रुहः । रक्षसः । भङ्गुरऽवतः ।
इन्द्रासोमा । दुःऽकृते । मा । सुऽगम् । भूत् । यः । मा । कदा । चित् । अभिऽदासति । द्रुहुः ॥७॥
यः । मा । पाकेन । मनसा । चरन्तम् । अभिऽचष्टे । अनृतेभिः । वचःऽभिः ।
आपःऽइव । काशिना । समऽगृभीताः । असन् । अस्तु । असतः । इन्द्र । वक्ता ॥ ८॥
ये । पाकऽशंसम् । विऽहरन्ते । एवैः । ये । वा । भद्रम् । दूषयन्ति । स्वधाभिः ।
अहये । वा । तान् । प्रऽददातु । सोमः । आ । वा । दधातु । निःऽऋतेः । उपऽस्थे ॥
यः । नः । रसम् । दिप्सति । पित्वः । अग्ने । अश्वानाम् । गवाम् । यः । तनूनाम् ।
रिपुः । स्तेनः । स्तेयऽकृत् । दभ्रम् । एतु । नि । सः । हीयताम् । तन्वा । तना । च ॥१०॥
परः । सः । अस्तु । तन्वा । तना । च । तिस्रः । पृथिवीः । अधः । अस्तु । विश्वाः ।
प्रति । शुष्यतु । यशः । अस्य । देवाः । यः । मा । दिवा । दिप्सति । यः । च । नक्तम् ॥११॥

VIII.4.6 O Lord of resplendence and love-divine, may this hymn invest you, who are mighty on every side as the girth encompassing two steeds. I am offering this hymn to both of you with sincerity and integrity. May this homage of mine be accepted and animated by both of you, as if, you are two kings.(Also Ṛg. VII.104.6)

VIII.4.7 O Lord of resplendence and love-divine, may both of you come without delay, as if riding on rapid horses, and slay these evil beings and destroy the treacherous forces. Let there be no comfort or rest to the malignant who harasses us with his wickedness. (Also Ṛg. VII.104.7)

VIII.4.8 How dares he to malign me with false charges when I am of pure heart ? O Lord of resplendence, may such a person, who indulges in falsehood, cease to exist, like water, which slips down from the hollow of the palm. (Also Ṛg. VII.104.8)

VIII.4.9 May Lord of love-divine surrender him to a serpent or throw him into the lap of death, who falsely accuses me or persecutes me, whilst I always adhere to truth. May this be also the fate of them, who, with jealousy, vilify everything that is good in me.

VIII.4.10 O adorable Lord, he, who tries to pollute the essence of food or injure our horses, our cattle and our bodies even, may such an adversary, the thief, the robber, sink to destruction, - not only he himself, but also his progeny.

VIII.4.11 May he be deprived of his bodily existence, as well as his posterity. May he be thrown out from all the three worlds and may his fair glory be blighted, who thinks of our destruction ,during the day or at night.(Also Ṛg. VII.104.11)

सुविज्ञानं चिकितुषे जनाय सच्चासच्च वचसी पस्पृधाते ।
तयोर्यत्सत्यं यतरदृजीयस्तदित्सोमोऽवति हन्त्यासत् ॥१२॥
न वा उ सोमो वृजिनं हिनोति न क्षत्रियं मिथुया धारयन्तम् ।
हन्ति रक्षो हन्त्यासद्वदन्तमुभाविन्द्रस्य प्रसितौ शयाते ॥१३॥
यदि वाहमनृतदेवो अस्मि मोघं वा देवाँ अप्यूहे अग्ने ।
किमस्मभ्यं जातवेदो हृणीषे द्रोघवाचस्ते निर्ऋथं सचन्ताम् ॥१४॥
अद्या मुरीय यदि यातुधानो अस्मि यदि वायुस्ततप पूरुषस्य ।
अधा स वीरैर्दशभिर्वि यूया यो मा मोघं यातुधानेत्याह ॥१५॥
यो मायातुं यातुधानेत्याह यो वा रक्षाः शुचिरस्मीत्याह ।
इन्द्रस्तं हन्तु महता वधेन विश्वस्य जन्तोरधमस्पदीष्ट ॥१६॥
प्र या जिगाति खर्गलेव नक्तमप द्रुहुस्तन्वं गूहमाना ।
वव्रमनन्तमव सा पदीष्ट ग्रावाणो घ्नन्तु रक्षस उपब्दैः ॥१७॥

सुऽविज्ञानम् । चिकितुषे । जनाय । सत् । च । असत् । च । वचसी इति । पस्पृधाते इति ।
तयोः । यत् । सत्यम् । यतरत् । ऋजीयः । तत् । इत् । सोमः । अवति । हन्ति । असत् ॥१२॥
न । वै । ऊं इति । सोमः । वृजिनम् । हिनोति । न । क्षत्रियम् । मिथुया । धारयन्तम् ।
हन्ति । रक्षः । हन्ति । असत् । वदन्तम् । उभौ । इन्द्रस्य । प्रऽसितौ । शयाते इति ॥
यदि । वा । अहम् । अनृतऽदेवः । अस्मि । मोघम् । वा । देवान् । अपिऽऊहे । अग्ने ।
किम् । अस्मभ्यम् । जातऽवेदः । हृणीषे । द्रोघऽवाचः । ते । निःऽऋथम् । सचन्ताम् ॥१४॥
अद्य । मुरीय । यदि । यातुऽधानः । अस्मि । यदि । वा । आयुः । ततप । पुरुषस्य ।
अध । सः । वीरैः । दशऽभिः । वि । यूयाः । यः । मा । मोघम् । यातुऽधान । इति । आह ॥१५॥
यः । मा । अयातुम् । यातुऽधान । इति । आह । यः । वा । रक्षाः । शुचिः । अस्मि । इति । आह ।
इन्द्रः । तम् । हन्तु । महता । वधेन । विश्वस्य । जन्तोः । अधमः । पदीष्ट ॥ १६ ॥
प्र । या । जिगाति । खर्गलाऽइव । नक्तम् । अप । द्रुहुः । तन्वम् । गूहमाना ।
वव्रम् । अनन्तम् । अव । सा । पदीष्ट । ग्रावाणः । घ्नन्तु । रक्षसः । उपब्दैः ॥ १७ ॥

VIII.4.12 A prudent person easily discriminates between truth and falsehood, since the two words are mutually at variance. Of these two, the love-divine cherishes truth and virtue. He, verily, destroys the falsehood. (Also Ṛg. VII. 104.12)

VIII.4.13 Love-divine encourages not the wicked, nor he instigates such a man of strength even, who deals in falsehood. He, verily, destroys the fiend and wicked and also the one who speaks untruth. All such persons lie entangled in the chain of Lord of resplendence. (Also Ṛg. VII. 104.13)

VIII.4.14 O adorable Lord, when did I worship the deities of falsehood or when did I think adversely about Nature's bounties ? O Lord, the knower of all that is born, why are you angry with us ? May destruction fall upon them who lie against you (Also Ṛg. VII.104.14)

VIII.4.15 In case I have harassed any one in this life, or if I have behaved like a demon, may death come to me this day. May he, verily, lose all his ten children and may he die also who with his false tongue has called me a fiend coming in disguise. (Also Ṛg. VII.104.15)

VIII.4.16 May the Lord of resplendence annihilate him with His dreadful weapon, who addresses me as a fiend appearing in disguise which I am not and may He slay such a demon who says to himself, 'I am pure' . May he, the most wretched amongst all beings perish. (Also Ṛg. VII.104.16)

VIII.4.17 May she too, who wanders like owl during the darkness of night, hiding her body in concealment of person, fall head-long down into endless caverns. May the strong implements with their loud shrill destroy such female demons. (Also Ṛg. VII.104.17- Variation)

वि तिष्ठध्वं मरुतो विक्ष्वी३च्छत गृभायत रक्षसः सं पिनष्टन ।
वयो ये भूत्वा पतयन्ति नक्तभिर्ये वा रिपो दधिरे देवे अध्वरे ॥१८॥
प्र वर्तय दिवोऽश्मानमिन्द्र सोमशितं मघवन्त्सं शिशाधि ।
प्राक्तो अपाक्तो अधरादुदक्तो३ऽभि जहि रक्षसः पर्वतेन ॥१९॥
एत उ त्ये पतयन्ति श्वयातव इन्द्रं दिप्सन्ति दिप्सवोऽदाभ्यम् ।
शिशीते शक्रः पिशुनेभ्यो वधं नूनं सृजदशनिं यातुमद्भ्यः ॥२०॥
इन्द्रो यातूनामभवत्पराशरो हविर्मथीनामभ्या३विवासताम् ।
अभीदु शक्रः परशुर्यथा वनं पात्रेव भिन्दन्त्सत एतु रक्षसः ॥२१॥
उलूकयातुं शुशुलूकयातुं जहि श्वयातुमुत कोकयातुम् ।
सुपर्णयातुमुत गृध्रयातुं दृषदेव प्र मृण रक्ष इन्द्र ॥२२॥
मा नो रक्षो अभि नड्यातुमावदपोच्छन्तु मिथुना ये किमीदिनः ।
पृथिवी नः पार्थिवात्पात्वंहसोऽन्तरिक्षं दिव्यात्पात्वस्मान् ॥२३॥

वि । तिष्ठध्वम् । मरुतः । विक्षु । इच्छत । गृभायत । रक्षसः । सम् । पिनष्टन ।
वयः । ये । भूत्वा । पतयन्ति । नक्तऽभिः । ये । वा । रिपः । दधिरे । देवे । अध्वरे ॥ १८ ॥
प्र । वर्तय । दिवः । अश्मानम् । इन्द्र । सोमऽशितम् । मघऽवन् । सम् । शिशाधि ।
प्राक्तः । अपाक्तः । अधरात् । उदक्तः । अभि । जहि । रक्षसः । पर्वतेन ॥ १९ ॥
एते । ऊं इति । त्ये । पतयन्ति । श्वऽयातवः । इन्द्रम् । दिप्सन्ति । दिप्सवः । अदाभ्यम् ।
शिशीते । शक्रः । पिशुनेभ्यः । वधम् । नूनम् । सृजत् । अशनिम् । यातुमत्ऽभ्यः ॥२०॥
इन्द्रः । यातूनाम् । अभवत् । पराऽशरः । हविःऽमथीनाम् । अभि । आऽविवासताम् । अभि ।
इत् । ऊं इति । शक्रः । परशुः । यथा । वनम् । पात्राऽइव । भिन्दन् । सतः । एतु । रक्षसः ॥२१॥
उलूकऽयातुम् । शुशुलूकऽयातुम् । जहि । श्वऽयातुम् । उत । कोकऽयातुम् ।
सुपर्णऽयातुम् । उत । गृध्रऽयातुम् । दृषदाऽइव । प्र । मृण । रक्षः । इन्द्र ॥२२॥
मा । नः । रक्षः । अभि । नट् । यातुऽमावत् । अप । उच्छन्तु । मिथुनाः । ये । किमीदिनः ।
पृथिवी । नः । पार्थिवात् । पातु । अंहसः । अन्तरिक्षम् । दिव्यात् । पातु । अस्मान् ॥

VIII.4.18 O Lord of resplendence, hurl down from the celestial place your adamantine bolts. O Lord of bounties, may you sharpen the weapon and make its edge further tempered in the herbal chemicals (poisons), and smite the demons down with your rocky implements from forward, from behind, from above and from below. (Also Ṛg. VII.104.18- Variation)

VIII.4.19 O vital winds, may you carefully conduct out a search amongst people; take them into custody and grind the demons to powder, who having transformed themselves to birds fly all over during the darkness and then proceed to sully and pollute the sacred worship. (Also Ṛg. VII.19- Variation)

VIII.4.20 These demons march ahead accompanied by dogs; they try to assail indomitable Lord of resplendence with a desire to annul His influence. For such miscreants, the omnipotent Lord whets His thunderbolt. Now let Him cast His bolt upon the fiends, appearing in disguise. (Also Ṛg. VII. 104.20)

VIII.4.21 Whensoever the evil fiends proceed to obstruct the sacred rites of the invoker, the Lord of resplendence always comes to destroy them. The omnipotent Lord advance and crushes down the assailing demons, as an axe cuts down the forest timber, and smashes them like an earthen vessel. (Also Ṛg. 104.21- Variation)

VIII.4.22 Destroy the evil being, whether he comes in the fiendish grab of an owl, or of an owlet, or of a dog, or of a duck or of a falcon, or of a vulture. O Lord of resplendence, slay such a demoniac person by the stroke of your stones. (Also Ṛg. VII.104.22)

VIII.4.23 May not the wicked fiends harm us. Let the dawn drive off the couples of timid ones. May the earth protect us from the terrestrial wickedness and may the firmament protect from the celestial one. (Also Ṛg. VII.104.23- Variation)

इन्द्र जहि पुमांसं यातुधानमुत स्त्रियं मायया शाशदानाम् ।
विग्रीवासो मूरदेवा ऋदन्तु मा ते दृशन्त्सूर्यमुच्चरन्तम् ॥२४॥
प्रति चक्ष्व वि चक्ष्वेन्द्रश्च सोम जागृतम् ।
रक्षोभ्यो वधमस्यतमशनिं यातुमद्भ्यः ॥२५॥

इन्द्र । जहि । पुमांसम् । यातुऽधानम् । उत । स्त्रियम् । मायया । शाशदानाम् ।
विऽग्रीवासः । मूरऽदेवाः । ऋदन्तु । मा । ते । दृशन् । सूर्यम् । उत्ऽचरन्तम् ॥२४॥
प्रति । चक्ष्व । वि । चक्ष्व । इन्द्रः । च । सोम । जागृतम् ।
रक्षःऽभ्यः । वधम् । अस्यतम् । अशनिम् । यातुमत्ऽभ्यः ॥२५॥

(५) पञ्चमं सूक्तम्

(१–२२) द्वाविंशत्यृचस्यास्य सूक्तस्य शुक्र ऋषिः । कृत्यादूषणं मन्त्रोक्ता वा देवताः । (१, ६) प्रथमाषष्ठ्योर्कन्योरुपरिष्टाद्बृहती, (२) द्वितीयायास्त्रिपदा विराड्गायत्री, (३) तृतीयायाश्चतुष्पदा भुरिग्जगती, (४, १२–१३, १६–१८) चतुर्थीद्वादशीत्रयोदशीनां षोडश्यादितृचस्य चानुष्टुप्, (५) पञ्चम्या भुरिक्संस्तारपङ्क्तिः, (७–८) सप्तम्यष्टम्योः ककुम्मत्यनुष्टुप्, (९) नवम्याश्चतुष्पदा पुरस्कृतिर्जगती, (१०) दशम्यास्त्रिष्टुप्, (११) एकादश्याः पथ्यापङ्क्तिः, (१४) चतुर्दश्यास्त्र्यवसाना षट्पदा जगती, (१५) पञ्चदश्याः पुरस्ताद्बृहती, (१९) एकोनविंश्या जगतीगर्भा त्रिष्टुप्, (२०) विंश्या विराड्गर्भास्तारपङ्क्तिः, (२१) एकविंश्याः पराविराट्त्रिष्टुप्, (२२) द्वाविंश्याश्च त्र्यवसाना सप्तपदा विराड्गर्भा भुरिक्शक्वरी छन्दांसि ॥

अयं प्रतिसरो मणिर्वीरो वीराय बध्यते ।
वीर्यवान्त्सपत्नहा शूरवीरः परिपाणः सुमङ्गलः ॥१॥
अयं मणिः सपत्नहा सुवीरः सहस्वान्वाजी सहमान उग्रः ।
प्रत्यक्कृत्या दूषयन्नेति वीरः ॥२॥
अनेनेन्द्रो मणिना वृत्रमहन्ननेनासुरान्पराभावयन्मनीषी ।
अनेनाजयद्द्यावापृथिवी उभे इमे अनेनाजयत्प्रदिशश्चतस्रः ॥३॥

अयम् । प्रतिऽसरः । मणिः । वीरः । वीराय । बध्यते ।
वीर्यऽवान् । सपत्नऽहा । शूरऽवीरः । परिऽपानः । सुऽमङ्गलः ॥ १ ॥
अयम् । मणिः । सपत्नऽहा । सुऽवीरः । सहस्वान् । वाजी । सहमानः । उग्रः ।
प्रत्यक् । कृत्याः । दूषयन् । एति । वीरः ॥ २ ॥
अनेन । इन्द्रः । मणिना । वृत्रम् । अहन् । अनेन । असुरान् । परा । अभावयत् । मनीषी । अनेन ।
अजयत् । द्यावापृथिवी इति । उभे इति । इमे इति । अनेन । अजयत् । प्रऽदिशः । चतस्रः ॥३॥

VIII.4.24 O Lord of resplendence, may you slay the fiend appearing in disguise whether he belongs to the class of man or woman, playing mischief by her deceptions. May those fools who murder by chopping necks perish and see no more of the Sun when he arises. (Also Ṛg. VII.104.24)

VIII.4.25 O love-divine, may you and the Lord of resplendence severally watch, keep a vigil all around and cast forth your weapons at the malignant demoniac person and smite all of them with bolt who attack in disguise. (Also Ṛg. VII.104.25)

Mantroktāḥ

VIII.5.1 This counter-acting blessing, scatterer of enemies, vigorous, slayer of rivals, brave among the brave, sure-protector, and very propitious, is put on a brave person.

VIII.5.2 This blessing is the slayer of rivals, very heroic, full of over whelming power, speedy, over-whelmer and formidable. This scatterer of enemies comes to the fore destroying the evil plottings of the enemies.

VIII.5.3 With this blessing, the resplendent self killed the nescience; with this he, the wise, defeated and destroyed the life-enjoyers (life-spoilers, murderers); with this, he conquered both these heaven and earth; with this, he conquered all the four regions.

अयं स्राक्त्यो मणिः प्रतीवर्तः प्रतिसरः ।
ओजस्वान्विमृधो वशी सो अस्मान्पातु सर्वतः ॥४॥
तदग्निराह तदु सोम आह बृहस्पतिः सविता तदिन्द्रः ।
ते मे देवाः पुरोहिताः प्रतीचीः कृत्याः प्रतिसरैरजन्तु ॥५॥
अन्तर्दधे द्यावापृथिवी उताहरुत सूर्यम् ।
ते मे देवाः पुरोहिताः प्रतीचीः कृत्याः प्रतिसरैरजन्तु ॥६॥
ये स्राक्त्यं मणिं जना वर्माणि कृण्वते ।
सूर्य इव दिवमारुह्य वि कृत्या बाधते वशी ॥७॥
स्राक्त्येन मणिना ऋषिणेव मनीषिणा ।
अजैषं सर्वाः पृतना वि मृधो हन्मि रक्षसः ॥८॥
याः कृत्या आङ्गिरसीर्याः कृत्या आसुरीर्याः कृत्याः स्वयंकृता या उ चान्येभिराभृताः ।
उभयीस्ताः परा यन्तु परावतो नवतिं नाव्या३ अति ॥९॥

अयम् । स्राक्त्यः । मणिः । प्रतिऽवर्तः । प्रतिऽसरः ।
ओजस्वान् । विऽमृधः । वशी । सः । अस्मान् । पातु । सर्वतः ॥ ४ ॥
तत् । अग्निः । आह । तत् । ऊं इति । सोमः । आह । बृहस्पतिः । सविता । तत् । इन्द्रः ।
ते । मे । देवाः । पुरःऽहिताः । प्रतीचीः । कृत्याः । प्रतिऽसरैः । अजन्तु ॥ ५ ॥
अन्तः । दधे । द्यावापृथिवी इति । उत । अहः । उत । सूर्यम् ।
ते । मे । देवाः । पुरःऽहिताः । प्रतीचीः । कृत्याः । प्रतिऽसरैः । अजन्तु ॥ ६ ॥
ये । स्राक्त्यम् । मणिम् । जनाः । वर्माणि । कृण्वते ।
सूर्यःऽइव । दिवम् । आऽरुह्य । वि । कृत्याः । बाधते । वशी ॥ ७ ॥
स्राक्त्येन । मणिना । ऋषिणाऽइव । मनीषिणा ।
अजैषम् । सर्वाः । पृतनाः । वि । मृधः । हन्मि । रक्षसः ॥ ८ ॥
याः । कृत्याः । आङ्गिरसीः । याः । कृत्याः । आसुरीः । याः । कृत्याः । स्वयम्ऽकृताः ।
याः । ऊं इति । च । अन्येभिः । आऽभृताः ।
उभयीः । ताः । पराः । यन्तु । पराऽवतः । नवतिम् । नाव्याः । अति ॥ ९ ॥

VIII.5.4 This blessing of the progress is a reverter, counter-acting, full of vigour, and crusher and subduer of enemies. May this protect us from all the sides.

VIII.5.5 This is what the fire-divine has declared, the blissful Lord has declared; the Lord supreme, the impeller Lord, the resplendent Lord has declared the same. May those enlightened ones, placed in my forefront drive the evil plottings back with the counter-acting blessings.

VIII.5.6 I have put the heaven and earth, also the day, also the Sun, between (the plottings-kṛttyāḥ of the enemy and myself). May these bounties of nature, placed in my forefront, drive the evil plottings back with the counter-acting blessings.

VIII.5.7 Those people, who put on this blessing of progress as an armour, ascend to heaven like the Sun, and subduing others, destroy the evil plottings.

VIII.5.8 With this blessing of progress, as if with the help of a wise seer, I conquer all the enemy-hordes and slaughter the hateful wicked ones.

VIII.5.9 The evil-plottings (kṛttyāḥ) first applied by the angry sages; the evil-plottings, applied by the life-enjoyers; the evil-plottings applied by some one himself and the evil-plottings applied through some other persons, may those, of both types, go farther than the far away, past the ninety navigable (rivers). (navatim nāvyāḥ).

अस्मै मणिं वर्म बध्नन्तु देवा इन्द्रो विष्णुः सविता रुद्रो अग्निः ।
प्रजापतिः परमेष्ठी विराड्वैश्वानर ऋषयश्च सर्वे ॥१०॥
उत्तमो अस्योषधीनामनड्वाञ्जगतामिव व्याघ्रः श्वपदामिव ।
यमैच्छामाविदाम तं प्रतिस्पाशनमन्तितम् ॥११॥
स इद्व्याघ्रो भवत्यथो सिंहो अथो वृषा ।
अथो सपत्नकर्शनो यो बिभर्तीमं मणिम् ॥१२॥
नैनं घ्नन्त्यप्सरसो न गन्धर्वा न मर्त्याः ।
सर्वा दिशो वि राजति यो बिभर्तीमं मणिम् ॥१३॥
कश्यपस्त्वामसृजत कश्यपस्त्वा समैरयत् ।
अबिभस्त्वेन्द्रो मानुषे बिभ्रत्संश्रेषिणेऽजयत् ।
मणिं सहस्रवीर्यं वर्म देवा अकृण्वत ॥१४॥
यस्त्वा कृत्याभिर्यस्त्वा दीक्षाभिर्यज्ञैर्यस्त्वा जिघांसति ।
प्रत्यक्त्वमिन्द्र तं जहि वज्रेण शतपर्वणा ॥१५॥

अस्मै । मणिम् । वर्म । बध्नन्तु । देवाः । इन्द्रः । विष्णुः । सविता । रुद्रः । अग्निः ।
प्रजाऽपतिः । परमेऽस्थी । विऽराट् । वैश्वानरः । ऋषयः । च । सर्वे ॥ १० ॥
उत्ऽतमः । असि । ओषधीनाम् । अनड्वान् । जगताम्ऽइव । व्याघ्रः । श्वपदाम्ऽइव ।
यम् । ऐच्छाम । अविदाम । तम् । प्रतिऽस्पाशनम् । अन्तितम् ॥ ११ ॥
सः । इत् । व्याघ्रः । भवति । अथो इति । सिंहः । अथो इति । वृषा ।
अथो इति । सपत्नऽकर्शनः । यः । बिभर्ति । इमम् । मणिम् ॥ १२ ॥
न । एनम् । घ्नन्ति । अप्सरसः । न । गन्धर्वाः । न । मर्त्याः ।
सर्वाः । दिशः । वि । राजति । यः । बिभर्ति । इमम् । मणिम् ॥ १३ ॥
कश्यपः । त्वाम् । असृजत । कश्यपः । त्वा । सम् । ऐरयत् ।
अबिभः । त्वा । इन्द्रः । मानुषे । बिभ्रत् । समऽश्रेषिणे । अजयत् ।
मणिम् । सहस्रऽवीर्यम् । वर्म । देवाः । अकृण्वत ॥ १४ ॥
यः । त्वा । कृत्याभिः । यः । त्वा । दीक्षाभिः । यज्ञैः । यः । त्वा । जिघांसति ।
प्रत्यक् । त्वम् । इन्द्र । तम् । जहि । वज्रेण । शतऽपर्वणा ॥ १५ ॥

VIII.5.10 May the enlightened ones, the resplendent Lord, the omnipresent Lord, the impeller Lord, the terrible-punisher, the adorable Lord, the Lord of creatures the Lord staying in the highest abode, the Lord in His majesty (Virat), the benefactor of all men, and all the seers, put this blessing as an armour on this (sacrificer).

VIII.5.11 You are the best among the plants, like a bullock among the roaming animals, and like a tiger among the beasts of prey. We have found, what we have been seeking for, an effective reverter near at hand.

VIII.5.12 He verily becomes a tiger, he a lion, he a bull, he a subduer of rivals, whoever puts on this blessing.

VIII.5.13 The Apsaras (those moving in the clouds) do not kill him nor the Gandharvas (sustainers of our earth); nor the mortals kill him; he, who puts on this blessing, rules over all the quarters.

VIII.5.14 Kaśyapa (seer of reality) has bestowed you. Kaśyapa has stirred you to action. The resplendent self puts you on; putting you on among men, he wins in the battles. The enlightened ones have made this blessing an armour with thousands of protective powers.

VIII.5.15 Whoever seeks to kill you with evil plottings, with consecrations, or with sacrifices, O resplendent one, may you smite him on face with the thunder-bolt of a hundred joints.

अयमिद्वै प्रतीवर्त ओजस्वान्संजयो मणिः ।
प्रजां धनं च रक्षतु परिपाणः सुमङ्गलः ॥१६॥
असपत्नं नो अधरादसपत्नं न उत्तरात् ।
इन्द्रासपत्नं नः पश्चाज्ज्योतिः शूर पुरस्कृधि ॥१७॥
वर्म मे द्यावापृथिवी वर्माहर्वर्म सूर्यः ।
वर्म म इन्द्रश्चाग्निश्च वर्म धाता दधातु मे ॥१८॥
ऐन्द्राग्नं वर्म बहुलं यदुग्रं विश्वे देवा नाति विध्यन्ति सर्वे ।
तन्मे तन्वं त्रायतां सर्वतो बृहदायुष्मां जरदष्टिर्यथासानि ॥१९॥
आ मारुक्षद्देवमणिर्मह्या अरिष्टतातये ।
इमं मेथिमभिसंविशध्वं तनूपानं त्रिवरूथमोजसे ॥२०॥
अस्मिन्निन्द्रो नि दधातु नृम्णमिमं देवासो अभिसंविशध्वम् ।
दीर्घायुत्वाय शतशारदायायुष्माञ्जरदष्टिर्यथासत ॥२१॥

अयम् । इत् । वै । प्रतिऽवर्तः । ओजस्वान् । सम्ऽजयः । मणिः ।
प्रऽजाम् । धनम् । च । रक्षतु । परिऽपानः । सुऽमङ्गलः ॥ १६ ॥
असपत्नम् । नः । अधरात् । असपत्नम् । नः । उत्तरात् ।
इन्द्र । असपत्नम् । नः । पश्चात् । ज्योतिः । शूर । पुरः । कृधि ॥ १७ ॥
वर्म । मे । द्यावापृथिवी इति । वर्म । अहः । वर्म । सूर्यः ।
वर्म । मे । इन्द्रः । च । अग्निः । च । वर्म । धाता । दधातु । मे ॥ १८ ॥
ऐन्द्राग्नम् । वर्म । बहुलम् । यत् । उग्रम् । विश्वे । देवाः । न । अतिऽविध्यन्ति । सर्वे ।
तत् । मे । तन्वम् । त्रायताम् । सर्वतः । बृहत् । आयुष्मान् । जरत्ऽअष्टिः । यथा । असानि ॥
आ । मा । अरुक्षत् । देवऽमणिः । मह्यै । अरिष्टऽतातये ।
इमम् । मेथिम् । अभिऽसंविशध्वम् । तनूऽपानम् । त्रिऽवरूथम् । ओजसे ॥ २० ॥
अस्मिन् । इन्द्रः । नि । दधातु । नृम्णम् । इमम् । देवासः । अभिऽसंविशध्वम् ।
दीर्घायुऽत्वाय । शतऽशारदाय । आयुष्मान् । जरत्ऽअष्टिः । यथा । असत् ॥ २१ ॥

VIII.5.16 This powerful, all-conquering blessing, verily, is a reverser one. May this all round protector protect our progeny and wealth.

VIII.5.17 O resplendent one, may there be for us freedom from rivals in the north, freedom from rivals in the west. O brave hero, set light before us.

VIII.5.18 May the heaven and earth be an armour for me; an armour the day, an armour the Sun. May the resplendent Lord and the adorable Lord be an armour for me. May the sustainer (dhātā) put an armour on me.

VIII.5.19 This blessing of the resplendent Lord and the adorable Lord is a vast and formidable shield, which none of the bounties of Nature can pierce through. May that great-shield protect my person from all sides, so that I may have a long life attaining full old age.

VIII.5.20 May this blessing of the enlightened ones be put on me for guarding me against harm, (O bounties of nature) may you enter together this pillar of strength, a three-fold defence, protecting the body, for bestowing vigour on me.

VIII.5.21 May the resplendent Lord fill this man with valour. O bounties of Nature, may you enter him together, for a long life-span of a hundred autumns so that he may have a long life, attaining full old-age.

स्वस्तिदा विशां पतिर्वृत्रहा विमृधो वशी ।
इन्द्रो बध्नातु ते मणिं जिगीवाँ अपराजितः सोमपा अभयंकरो वृषा ।
स त्वा रक्षतु सर्वतो दिवा नक्तं च विश्वतः ॥२२॥

स्वस्तिऽदाः । विशाम् । पतिः । वृत्रऽहा । विऽमृधः । वशी ।
इन्द्रः । बध्नातु । ते । मणिम् । जिगीवान् । अपराऽजितः । सोमऽपाः । अभयम्ऽकरः ।
वृषा । सः । त्वा । रक्षतु । सर्वतः । दिवा । नक्तम् । च । विश्वतः ॥ २२ ॥

(६) षष्ठं सूक्तम्

(१-२६) षड्विंशत्यृचस्यास्य सूक्तस्य मातृनामा ऋषिः । (१-१४, १६-२६) प्रथमादिचतुर्दशर्चां षोडश्याद्येकादशानाञ्च मातृनामा मन्त्रोक्ता वा, (१५) पञ्चदश्याश्च ब्रह्मणस्पतिर्देवता । (१, ३-९, १३, १८-२६) प्रथमायास्तृतीयादिसप्तानां त्रयोदश्या अष्टादश्यादिनवानाञ्चानुष्टुप्, (२) द्वितीयायाः पुरस्ताद्बृहती, (१०) दशम्यास्त्र्यवसाना षट्पदा जगती, (११-१२, १४, १६) एकादशीद्वादशीचतुर्दशीषोडशीनां पथ्यापङ्क्तिः, (१५) पञ्चदश्यास्त्र्यवसाना सप्तपदा शक्वरी, (१७) सप्तदश्याश्च त्र्यवसाना सप्तपदा जगती छन्दांसि ॥

यौ ते मातोन्ममार्ज जातायाः पतिवेदनौ ।
दुर्णामा तत्र मा गृधदलिंश उत वत्सपः ॥१॥
पलालानुपलालौ शर्कुं कोकं मलिम्लुचं पलीजकम् ।
आश्रेषं वव्रिवाससमृक्षग्रीवं प्रमीलिनम् ॥२॥
मा सं वृतो मोप सृप ऊरू माव सृपोऽन्तरा ।
कृणोम्यस्यै भेषजं बजं दुर्णामचातनम् ॥३॥
दुर्णामा च सुनामा चोभा संवृतमिच्छतः ।
अरायानप हन्मः सुनामा स्त्रैणमिच्छताम् ॥४॥

यौ । ते । माता । उत्ऽममार्ज । जातायाः । पतिऽवेदनौ ।
दुःऽनामा । तत्र । मा । गृधत् । अलिंशः । उत । वत्सऽपः ॥ १ ॥
पलालऽअनुपलालौ । शर्कुम् । कोकम् । मलिम्लुचम् । पलीजकम् ।
आऽश्रेषम् । वव्रिऽवाससम् । ऋक्षऽग्रीवम् । प्रऽमीलिनम् ॥ २ ॥
मा । सम् । वृतः । मा । उप । सृपः । ऊरू इति । मा । अव । सृपः । अन्तरा ।
कृणोमि । अस्यै । भेषजम् । बजम् । दुर्नामऽचातनम् ॥ ३ ॥
दुःऽनामा । च । सुऽनामा । च । उभा । सम्ऽवृतम् । इच्छतः ।
अरायान् । अप । हन्मः । सुऽनामा । स्त्रैणम् । इच्छताम् ॥४॥

VIII.5.22 May the resplending Lord, the bestower of weal, the Lord of people, slayer of nescience, subduer of hateful enemies, the conqueror, ever-undefeated, provider of freedom from fear, the showerer of gifts, put this blessing on you. May He guard you day and night on all sides and from all.

Mantroktāḥ - matṛnāmā

VIII.6.1 These two parts of your body, which are meant for the husband, and which your mother cleansed when you were born, let not evil germs named durṇāmā, ill-named, alinśaḥ and vatsapaḥ seek to reach there.

VIII.6.2 Palāla (straw-like), O anupalala (similar to palāla), śarkum (injurer), kokan (venereal), malimlucam (robber), palījakam (disturber), the āśreṣaṃ (sticky), vavrivāsas (discolouring), ṛkṣagrīvam (bear-necked), and pramīlin (winking) - (all these I banish from here).

VIII.6.3 Do not approach. Do not creep up. Do not creep inside between the two things. I administer to her the medicine bajam (white mustard), that removes durṇāmā (ill-named) germs.

VIII.6.4 Durṇāmā (ill-famed) and sunāmā (of good reputation), both desire to approach her. We smite off the evil ones. Let sunāmā desire the women-folk.

यः कृष्णः केश्यसुर स्तम्बुज उत तुण्डिकः ।
अरायानस्या मुष्काभ्यां भंससोप हन्मसि ॥५॥
अनुजिघ्रं प्रमृशन्तं क्रव्यादमुत रेरिहम् ।
अरायाँछ्वकिष्किणो बजः पिङ्गो अनीनशत् ॥६॥
यस्त्वा स्वप्ने निपद्यते भ्राता भूत्वा पितेव च ।
बजस्तान्त्सहतामितः क्लीबरूपांस्तिरीटिनः ॥७॥
यस्त्वा स्वपन्तीं त्सरति यस्त्वा दिप्सति जाग्रतीम् ।
छायामिव प्र तान्त्सूर्यः परिक्रामन्ननीनशत् ॥८॥
यः कृणोति मृतवत्सामवतोकामिमां स्त्रियम् ।
तमोषधे त्वं नाशयास्याः कमलमञ्जिवम् ॥९॥
ये शालाः परिनृत्यन्ति सायं गर्दभनादिनः ।
कुसूला ये च कुक्षिलाः ककुभाः करुमाः स्त्रिमाः ।
तानोषधे त्वं गन्धेन विषूचीनान्वि नाशय ॥१०॥

यः । कृष्णः । केशी । असुरः । स्तम्बऽजः । उत । तुण्डिकः ।
अरायान् । अस्याः । मुष्काभ्याम् । भंससः । अप । हन्मसि ॥ ५ ॥
अनुऽजिघ्रम् । प्रऽमृशन्तम् । क्रव्यऽअदम् । उत । रेरिहम् ।
अरायान् । श्वऽकिष्किणः । बजः । पिङ्गः । अनीनशत् ॥ ६ ॥
यः । त्वा । स्वप्ने । निऽपद्यते । भ्राता । भूत्वा । पिताऽइव । च ।
बजः । तान् । सहताम् । इतः । क्लीबऽरूपान् । तिरीटिनः ॥ ७ ॥
यः । त्वा । स्वपन्तीम् । त्सरति । यः । त्वा । दिप्सति । जाग्रतीम् ।
छायाम्ऽइव । प्र । तान् । सूर्यः । परिऽक्रामन् । अनीनशत् ॥ ८ ॥
यः । कृणोति । मृतऽवत्साम् । अवऽतोकाम् । इमाम् । स्त्रियम् ।
तम् । ओषधे । त्वम् । नाशय । अस्याः । कमलम् । अञ्जिऽवम् ॥ ९ ॥
ये । शालाः । परिऽनृत्यन्ति । सायम् । गर्दभऽनादिनः ।
कुसूलाः । ये । च । कुक्षिलाः । ककुभाः । करुमाः । स्त्रिमाः ।
तान् । ओषधे । त्वम् । गन्धेन । विषूचीनान् । वि । नाशय ॥ १० ॥

VIII.6.5 That block, hairy spoilter of life, born in the trunk of the body, and also snouted one, - all these evil ones we drive away from her two ovaries and from the perineum.

VIII.6.6 The yellow bajam destroys the evil germs that attack following the smell, eat into flesh, lick one to death and are ever-injuring.

VIII.6.7 Whoever approaches you, while asleep, posing himself as (your) brother or (your) father, may the bajam (white mustard) chase them away, dressed as eunuchs moving about in secrecy.

VIII.6.8 Whoever creeps to you, while asleep, or who wants to violate you while awake, may it (bajam) drive them away, as the circling Sun drives the shade.

VIII.6.9 Whoso makes this woman to bear a dead child, or causes her miscarriage, O herb, you destroy him, who makes her womb slippery.

VIII.6.10 Those flesh-eaters, that dance around the houses, making noises like donkeys, and those needles-shaped, (kusūlā) big-bellied (kukṣilā), paunechy, kakubhāḥ-karumāḥ, Srimāḥ (srimāḥ) them. O herb, may you scatter and destroy with your smell. (Kusūlā-grainaries, kuksilā = paunchy; kukubhāḥ = exalted - karumaḥ,Srimaḥ).

ये कुकुन्धाः कुकूरभाः कृत्तीर्दूर्शानि बिभ्रति ।
क्लीबा इव प्रनृत्यन्तो वने ये कुर्वते घोषं तानितो नाशयामसि ॥११॥
ये सूर्यं न तितिक्षन्त आतपन्तममुं दिवः ।
अरायान्बस्तवासिनो दुर्गन्धींल्लोहितास्यान्मककान्नाशयामसि ॥१२॥
य आत्मानमतिमात्रमंस आधाय बिभ्रति ।
स्त्रीणां श्रोणिप्रतोदिन इन्द्र रक्षांसि नाशय ॥१३॥
ये पूर्वे वध्वोऽयन्ति हस्ते शृङ्गाणि बिभ्रतः ।
आपाकेस्थाः प्रहासिन स्तम्बे ये कुर्वते ज्योतिस्तानितो नाशयामसि ॥१४॥
येषां पश्चात्प्रपदानि पुरः पार्ष्णीः पुरो मुखा ।
खलजाः शकधूमजा उरुण्डा ये च मट्मटा कुम्भमुष्का अयाशवः ।
तानस्या ब्रह्मणस्पते प्रतीबोधेन नाशय ॥१५॥
पर्यस्ताक्षा अप्रचङ्कशा अस्त्रैणाः सन्तु पण्डगाः ।
अव भेषज पादय य इमां संविवृत्सत्यपतिः स्वपतिं स्त्रियम् ॥१६॥

ये । कुकुन्धाः । कुकूरभाः । कृत्तीः । दूर्शानि । बिभ्रति ।
क्लीबाःऽइव । प्रऽनृत्यन्तः । वने । ये । कुर्वते । घोषम् । तान् । इतः । नाशयामसि ॥ ११ ॥
ये । सूर्यम् । न । तितिक्षन्ते । आऽतपन्तम् । अमुम् । दिवः ।
अरायान् । बस्तऽवासिनः । दुःऽगन्धीन् । लोहितऽआस्यान् । मककान् । नाशयामसि ॥
ये । आत्मानम् । अतिऽमात्रम् । अंसे । आऽधाय । बिभ्रति ।
स्त्रीणाम् । श्रोणिऽप्रतोदिनः । इन्द्र । रक्षांसि । नाशय ॥ १३ ॥
ये । पूर्वे । वध्वः । यन्ति । हस्ते । शृङ्गाणि । बिभ्रतः ।
आपाकेऽस्थाः । प्रऽहासिनः । स्तम्बे । ये । कुर्वते । ज्योतिः । तान् । इतः । नाशयामसि ॥१४॥
येषाम् । पश्चात् । प्रऽपदानि । पुरः । पार्ष्णीः । पुरः । मुखा ।
खलऽजाः । शकधूमऽजाः । उरुण्डाः । ये । च । मट्मटाः । कुम्भऽमुष्काः । अयाशवः ।
तान् । अस्याः । ब्रह्मणः । पते । प्रतिऽबोधेन । नाशय ॥ १५ ॥
पर्यस्तऽअक्षाः । अप्रऽचङ्कशाः । अस्त्रैणाः । सन्तु । पण्डगाः ।
अव । भेषज । पादय । यः । इमाम् । सम्ऽविवृत्सति । अपतिः । स्वपतिम् । स्त्रियम् ॥१६॥

VIII.6.11 Kukukundhas and kukurabhas (making ku ku sounds), who are equipped with biting stings; dancing like eunuchs, who make a much noise in the forest - all those we make disappear from here.

VIII.6.12 Those who cannot tolerate the Sun, burning down from the sky, those troublesome mosquitoes we destroy. We destroy those troublesome mosquitoes, who cannot tolerate the sun burning down from the sky, live on goats, and are evil-smelling and bloody-mouthed.

VIII.6.13 Who bear an excessively large head over their shoulders, and who cause severe pain in women's loins, - those germs O resplendent Lord, may you destroy.

VIII.6.14 Who go to a bride first carrying (drinking) horns (śṛṅgāṇi) in their hands, visiting taverns and laughingly loudly, who flash lights in the bushes, - all of them we cause to disappear from here.

Brahamaṇaspatiḥ

VIII.6.15 Those, who have their toes backwards, their heels in front, and faces in front; born on the thrashing-floor, born of dung-smoke, headless, aggravating the pains, large-testicled, and swift-moving - all of them of this woman, O lord of knowledge, may you destroy by proper diagnosis.

VIII.6.16 May those with distorted vision, not looking froward, and impotent remain without women. O herb, thrust him down, who not being a husband, seeks to violate this woman, true to her husband. (sleeping woman).

उद्धर्षिणं मुनिकेशं जम्भयन्तं मरीमृशम् ।
उपेषन्तमुदुम्बलं तुण्डेलमुत शालुडम् ।
पदा प्र विध्य पार्ष्ण्या स्थालीं गौरिव स्पन्दुना ॥१७॥
यस्ते गर्भं प्रतिमृशाज्जातं वा मारयाति ते ।
पिङ्गस्तमुग्रधन्वा कृणोतु हृदयाविधम् ॥१८॥
ये अम्नो जातान्मारयन्ति सूतिका अनुशेरते ।
स्त्रीभागान्पिङ्गो गन्धर्वान्वातो अभ्रमिवाजतु ॥१९॥
परिसृष्टं धारयतु यद्धितं माव पादि तत् ।
गर्भं त उग्रौ रक्षतां भेषजौ नीविभार्यौ ॥२०॥
पवीनसात्तङ्गल्वाश्छायकादुत नग्नकात् ।
प्रजायै पत्ये त्वा पिङ्गः परि पातु किमीदिनः ॥२१॥
द्व्यास्याच्चतुरक्षात्पञ्चपादादनङ्गुरेः ।
वृन्तादभि प्रसर्पतः परि पाहि वरीवृतात् ॥२२॥

उत्ऽहर्षिणम् । मुनिऽकेशम् । जम्भयन्तम् । मरीमृशम् ।
उपऽएषन्तम् । उदुम्बलम् । तुण्डेलम् । उत । शालुडम् ।
पदा । प्र । विध्य । पार्ष्ण्या । स्थालीम् । गौःऽइव । स्पन्दना ॥ १७ ॥
यः । ते । गर्भम् । प्रतिऽमृशात् । जातम् । वा । मारयाति । ते ।
पिङ्गः । तम् । उग्रऽधन्वा । कृणोतु । हृदयाविधम् ॥ १८ ॥
ये । अम्नः । जातान् । मारयन्ति । सूतिकाः । अनुऽशेरते ।
स्त्रीऽभागान् । पिङ्गः । गन्धर्वान् । वातः । अभ्रम्ऽइव । अजतु ॥ १९ ॥
परिऽसृष्टम् । धारयतु । यत् । हितम् । मा । अव । पादि । तत् ।
गर्भम् । ते । उग्रौ । रक्षताम् । भेषजौ । नीविऽभार्यौ ॥ २० ॥
पविऽनसात् । तङ्गल्वात् । छायकात् । उत । नग्नकात् ।
प्रऽजायै । पत्ये । त्वा । पिङ्गः । परि । पातु । किमीदिनः ॥२१॥
द्विऽआस्यात् । चतुःऽअक्षात् । पञ्चऽपादात् । अनङ्गुरेः ।
वृन्तात् । अभि । प्रऽसर्पतः । परि । पाहि । वरीवृतात् ॥ २२ ॥

VIII.6.17 Coming with erect member, the hermit-haired, vile, the fondler, creeping near (with lust), violent, snouty, and the evil-minded - him may you hit with your sole and heel, as a kicking cow hits her milking-pot.

VIII.6.18 Whoever touches your embryo, or whoever kills your new-born - may the pinga (brown-one), formidable with bow, pierce him through the heart.

VIII.6.19 They, who kill the half-born babies, and who sleep by the recently delivered women, may the pinga chase those women-seeking scented ones (gandharva), as the wind chases a cloud.

VIII.6.20 Let it hold the seed deposited. What is laid, may that not abort. May these two strong medicines, to be kept in your underwear, protect your embryo.

VIII.6.21 From the rim-nosed, full-cheeked, the shady, and the naked devourer germ, may the pinga (yellow mustard) protect you well for the sake of your offsprings and your husband.

VIII.6.22 May you protect her well from the two-mouthed, four-eyed, five-footed, fingerless worm, that creeps up and twines again and again (varīvrtao).

य आमं मांसमदन्ति पौरुषेयं च ये क्रविः ।
गर्भान्खादन्ति केशवास्तानितो नाशयामसि ॥२३॥
ये सूर्यात्परिसर्पन्ति स्नुषेव श्वशुरादधि ।
बजश्च तेषां पिङ्गश्च हृदयेधि नि विध्यताम् ॥२४॥
पिङ्ग रक्ष जायमानं मा पुमांसं स्त्रियं क्रन् ।
आण्डादो गर्भान्मा दभन्बाधस्वेतः किमीदिनः ॥२५॥
अप्रजास्त्वं मार्तवत्समाद्रोदमघमावयम् ।
वृक्षादिव स्रजं कृत्वाप्रिये प्रति मुञ्च तत् ॥२६॥

ये । आमम् । मांसम् । अदन्ति । पौरुषेयम् । च । ये । क्रावः ।
गर्भान् । खादन्ति । केशऽवाः । तान् । इतः । नाशयामसि ॥ २३ ॥
ये । सूर्यात् । परिऽसर्पन्ति । स्नुषाऽईव । श्वशुरात् । अधि ।
बजः । च । तेषाम् । पिङ्गः । च । हृदये । अधि । नि । विध्यताम् ॥ २४ ॥
पिङ्ग । रक्ष । जायमानम् । मा । पुमांसम् । स्त्रियम् । क्रन् ।
आण्डऽअदः । गर्भान् । मा । दभन् । बाधस्व । इतः । किमीदिनः ॥ २५ ॥
अप्रजाःऽत्वम् । मार्तऽवत्सम् । आत् । रोदम् । अघम् । आऽवयम् ।
वृक्षात्ऽईव । स्रजम् । कृत्वा । अप्रिये । प्रति । मुञ्च । तत् ॥ २६ ॥

(७) सप्तमं सूक्तम्

(१–२८) अष्टाविंशत्यृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । भेषजमायुश्च, ओषधयो वा देवताः । (१, ७–८, ११, १३, १५–२४, २७) प्रथमर्चः सप्तम्यष्टम्येकादशीत्रयोदशीनां पञ्चदश्यादिदशानां सप्तविंश्याश्चानुष्टुप्, (२) द्वितीयाया उपरिष्टाद्भुरिग्बृहती, (३) तृतीयायाः पुरउष्णिक्, (४) चतुर्थ्याः पञ्चपदा परानुष्टुबतिजगती, (५, १०, २५) पञ्चमीदशमीपञ्चविंशीनां पथ्यापङ्क्तिः, (६) षष्ठ्या विराड्गर्भा भुरिक्पथ्यापङ्क्तिः, (९) नवम्या द्विपदार्ची भुरिगनुष्टुप्, (१२) द्वादश्याः पञ्चपदा विराडतिशक्वरी, (१४) चतुर्दश्या उपरिष्टान्निचृद्बृहती, (२६) षड्विंश्या निचृदनुष्टुप्, (२८) अष्टाविंश्याश्च भुरिगनुष्टुप् छन्दांसि ॥

या बभ्रवो याश्च शुक्रा रोहिणीरुत पृश्नयः ।
असिक्नीः कृष्णा ओषधीः सर्वा अच्छावदामसि ॥१॥

याः । बभ्रवः । याः । च । शुक्राः । रोहिणीः । उत । पृश्नयः ।
असिक्नीः । कृष्णाः । ओषधीः । सर्वाः । अच्छऽआवदामसि ॥ १ ॥

VIII.6.23 Those who eat into flesh, and those who (eat) human flesh, and those hairy ones, that eat the unborn foetus - we drive them away from here.

VIII.6.24 Those who shy away from the Sun, like a daughter-in-law from the father-in-law, let baja and piṅga pierce them through their heart.

VIII.6.25 O pinga (white mustard), may you protect the baby at birth. Do not turn a male (baby) into a female. May not the eaters cause harm to embryos. Drive the devouring germs away from here.

VIII.6.26 Sterility, still-birth, wailing and crying, and the fault causing barrenness - all these may you lay on our foe, as if having made a garland from (the flowers of) a tree.

Bhaiṣajyam (herbs), Āyuṣyam (life span) 0ṣadhayaḥ (plants)

VIII.7.1 Those which are brown (tonic), those which are bright (increase virility), those which are red (heal up the wounds quickly); the spotted, the grayish, and the black– all those medicinal herbs we praise and summon here.

त्रायन्तामिमं पुरुषं यक्ष्माद्देवेषितादधि ।
यासां द्यौष्पिता पृथिवी माता समुद्रो मूलं वीरुधां बभूव ॥२॥
आपो अग्रं दिव्या ओषधयः । तास्ते यक्ष्ममेनस्यमङ्गादङ्गादनीनशन् ॥३॥
प्रस्तृणती स्तम्बिनीरेकशुङ्गाः प्रतन्वतीरोषधीरा वदामि ।
अंशुमतीः काण्डिनीर्या विशाखा ह्वयामि ते वीरुधो वैश्वदेवीरुग्राः पुरुषजीवनीः ॥४॥
यद्वः सहः सहमाना वीर्यं यच्च वो बलम् ।
तेनेममस्माद्यक्ष्मात्पुरुषं मुञ्चतौषधीरथो कृणोमि भेषजम् ॥५॥
जीवलां नघारिषां जीवन्तीमोषधीमहम् ।
अरुन्धतीमुन्नयन्तीं पुष्पां मधुमतीमिह हुवेस्मा अरिष्टतातये ॥६॥
इहा यन्तु प्रचेतसो मेदिनीर्वचसो मम । यथेमं पारयामसि पुरुषं दुरितादधि ॥७॥

त्रायन्ताम् । इमम् । पुरुषम् । यक्ष्मात् । देवऽइषितात् । अधि ।
यासाम् । द्यौः । पिता । पृथिवी । माता । समुद्रः । मूलम् । वीरुधाम् । बभूव ॥ २ ॥
आपः । अग्रम् । दिव्याः । ओषधयः ।
ताः । ते । यक्ष्मम् । एनस्यम् । अङ्गात्ऽअङ्गात् । अनीनशन् ॥ ३ ॥
प्रऽस्तृणतीः । स्तम्बिनीः । एकऽशुङ्गाः । प्रऽतन्वतीः । ओषधीः । आ । वदामि ।
अंशुऽमतीः । काण्डिनीः । याः । विऽशाखाः । ह्वयामि । ते । । वीरुधः । वैश्वऽदेवीः ।
उग्राः । पुरुषऽजीवनीः ॥ ४ ॥
यत् । वः । सहः । सहमानाः । वीर्यम् । यत् । च । वः । बलम् । तेन । इमम् । अस्मात् ।
यक्ष्मात् । पुरुषम् । मुञ्चत । ओषधीः । अथो इति । कृणोमि । भेषजम् ॥ ५ ॥
जीवलाम् ।. नघऽरिषाम् । जीवन्तीम् । ओषधीम् । अहम् ।
अरुन्धतीम् । उत्ऽनयन्तीम् । पुष्पाम् । मधुऽमतीम् । इह । हुवे । अस्मै । अरिष्टऽतातये ॥
इह । आ । यन्तु । प्रऽचेतसः । मेदिनीः । वचसः । मम ।
यथा । इमम् । पारयामसि । पुरुषम् । दुःऽइतात् । अधि ॥ ७ ॥

VIII.7.2 May you save this man from the consumptive disease, sent by the bounties of Nature, O herbs, whose father is the sky, mother the earth, and the origin is ocean (atmospheric ocean).

VIII.7.3 The waters are the foremost divine remedy. May they remove your consumptive disease, caused by misdeeds (sin) from each and every limb.

VIII.7.4 I call out the medicinal herbs wide-spreading, the bushy, the one-sheathed, and the far-extending. I invoke for you the creepers, rich in shoots, having joints and plentiful branches, blessed with all the divine properties, efficacious, and giving new life to men.

VIII.7.5 What is your conquering power, O conquerors, what your potency, and strength, with that may you deliver this man from this consumptive disease. O herbs, now I make you the medicine.

VIII.7.6 To keep this man out of harm's way, I administer to him the herb Jīvantī, bestower of new life, producing no bad after-effect, making painful wounds to heal, leading upwards, nourishing and very sweet.

VIII.7.7 At my call, may those herbs come here, which restore the consciousness and provide fatness (nourishment), so that we may get this man out of his plight.

अग्नेर्घासो अपां गर्भो या रोहन्ति पुनर्णवाः ।
ध्रुवाः सहस्रनाम्नीर्भेषजीः सन्त्वाभृताः ॥८॥
अवकोल्बा उदकात्मान ओषधयः । व्यृषन्तु दुरितं तीक्ष्णशृङ्ग्यः ॥९॥
उन्मुञ्चन्तीर्विवरुणा उग्रा या विषदूषणीः ।
अथो बलासनाशनीः कृत्यादूषणीश्च यास्ता इहा यन्त्वोषधीः ॥१०॥
अपक्रीताः सहीयसीर्वीरुधो या अभिष्टुताः । त्रायन्तामस्मिन्ग्रामे गामश्वं पुरुषं पशुम् ॥११॥
मधुमन्मूलं मधुमदग्रमासां मधुमन्मध्यं वीरुधां बभूव ।
मधुमत्पर्णं मधुमत्पुष्पमासां मधोः संभक्ता अमृतस्य भक्षो घृतमन्नं दुह्रतां गोपुरोगवम् ॥१२॥
यावतीः कियतीश्चेमाः पृथिव्यामध्योषधीः । ता मा सहस्रपर्ण्यो मृत्योर्मुञ्चन्त्वंहसः ॥१३॥

अग्नेः । घासः । अपाम् । गर्भः । याः । रोहन्ति । पुनःऽनवाः ।
ध्रुवाः । सहस्रऽनाम्नीः । भेषजीः । सन्तु । आऽभृताः ॥ ८ ॥
अवकाऽउल्बाः । उदकऽआत्मानः । ओषधयः । वि । ऋषन्तु । दुःऽइतम् । तीक्ष्णऽशृङ्ग्यः ॥
उत्ऽमुञ्चन्तीः । विऽवरुणाः । उग्राः । याः । विषऽदूषणीः ।
अथो इति । बलासऽनाशनीः । कृत्याऽदूषणीः । च । याः । ताः । इह । आ । यन्तु । ओषधीः ॥१०
अपऽक्रीताः । सहीयसीः । वीरुधः । याः । अभिऽस्तुताः ।
त्रायन्ताम् । अस्मिन् । ग्रामे । गाम् । अश्वम् । पुरुषम् । पशुम् ॥ ११ ॥
मधुऽमत् । मूलम् । मधुऽमत् । अग्रम् । आसाम् । मधुऽमत् । मध्यम् । वीरुधाम् । बभूव ।
मधुऽमत् । पर्णम् । मधुऽमत् । पुष्पम् । आसाम् । मधोः । सम्ऽभक्ताः । अमृतस्य । भक्षः ।
घृतम् । अन्नम् । दुह्रताम् । गोऽपुरोगवम् ॥ १२ ॥
यावतीः । कियतीः । च । इमाः । पृथिव्याम् । अधि । ओषधीः ।
ताः । मा । सहस्रऽपर्ण्यः । मृत्योः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ १३ ॥

VIII.7.8 Fodder (food) of fire, and abode of waters, and those, that grow again anew, unfailing in cure, bearing a thousand names - may those herbs be medicinal, when brought here.

VIII.7.9 May the plants, covered with duck-weed (Blyxa octandra; Avakā); and with water as their soul, equipped with sharp horns, remove the distress. (Also Av. IX.37.8 for Avaka)

VIII.7.10 May here come the herbs, delivering, variously-coloured, strong, antidotes of poison, and also the removers of wasting disease, and those, that spoil the evil plottings (kṛtyā) (of the foes).

VIII.7.11 May the medicinal plants, that have been purchased, and are very potent and much-praised, save cow, horse, man and animal in this village.

VIII.7.12 The root of these plants is rich in sweetness; rich in sweetness is their top, and rich in sweetness their middle. Their leaf is sweet and the flower sweet. Born (sambhaktā) of sweetness, they are food for immortality. May they yield purified butter and food, preceded by cows.

VIII.7.13 All these herbs whatsoever that grow in such a large number on earth - may those, having a thousand leaves, save me from the distress of death.

वैयाघ्रो मणिर्वीरुधां त्रायमाणोभिशस्तिपाः ।
अमीवाः सर्वा रक्षांस्यप हन्त्वधि दूरमस्मत् ॥१४॥
सिंहस्येव स्तनथोः सं विजन्तेग्नेरिव विजन्त आभृताभ्यः ।
गवां यक्ष्मः पुरुषाणां वीरुद्भिरतिनुत्तो नाव्या एतु स्रोत्याः ॥१५॥
मुमुचाना ओषधयोग्नेर्वैश्वानरादधि ।
भूमिं संतन्वतीरित यासां राजा वनस्पतिः ॥१६॥
या रोहन्त्याङ्गिरसीः पर्वतेषु समेषु च ।
ता नः पयस्वतीः शिवा ओषधीः सन्तु शं हृदे ॥१७॥
याश्चाहं वेद वीरुधो याश्च पश्यामि चक्षुषा ।
अज्ञाता जानीमश्च या यासु विद्म च संभृतम् ॥१८॥
सर्वाः समग्रा ओषधीर्बोधन्तु वचसो मम ।
यथेमं पारयामसि पुरुषं दुरितादधि ॥१९॥

वैयाघ्रः । मणिः । वीरुधाम् । त्रायमाणः । अभिशस्तिऽपाः ।
अमीवाः । सर्वाः । रक्षांसि । अप । हन्तु । अधि । दूरम् । अस्मत् ॥ १४ ॥
सिंहस्यऽइव । स्तनथोः । सम् । विजन्ते । अग्नेःऽइव । विजन्ते । आऽभृताभ्यः ।
गवाम् । यक्ष्मः । पुरुषाणाम् । वीरुत्ऽभिः । अतिऽनुत्तः । नाव्याः । एतु । स्रोत्याः ॥ १५ ॥
मुमुचानाः । ओषधयः । अग्नेः । वैश्वानरात् । अधि ।
भूमिम् । सम्ऽतन्वतीः । इत । यासाम् । राजा । वनस्पतिः ॥ १६ ॥
याः । रोहन्ति । आङ्गिरसीः । पर्वतेषु । समेषु । च ।
ताः । नः । पयस्वतीः । शिवाः । ओषधीः । सन्तु । शम् । हृदे ॥ १७ ॥
याः । च । अहम् । वेद । वीरुधः । याः । च । पश्यामि । चक्षुषा ।
अज्ञाताः । जानीमः । च । याः । यासु । विद्म । च । सम्ऽभृतम् ॥ १८ ॥
सर्वाः । सम्ऽअग्राः । ओषधीः । बोधन्तु । वचसः । मम ।
यथा । इमम् । पारयामसि । पुरुषम् । दुःऽइतात् । अधि ॥ १९ ॥

VIII.7.14 May the strong-smelling (vaiyāghraḥ) essence of plants, a protector, guarding against infection, beat all the disease and the germs far away from us.

VIII.7.15 From the medicinal herbs (plants) brought here, they are frightened, as they are frightened from a roaring lion or fire. May the consumptive disease of cows and men, chased by herbs, flee across the navigable river.

VIII.7.16 May the (plants) herbs, whose king is the Lord of vegetation, freed from fire, the benefactor of all men, go on spreading over the earth.

VIII.7.17 The herbs, that fill the limbs with sap, and that grow on mountains and plains, may those, rich in milk, be propitious to us and beneficial for heart.

VIII.7.18 The plants, which I know, and those which I see with my eye, and those unknown to us, and those known to us, and those, about which we know that in them the curing power is stored (samibhṛtam)

VIII.7.19 May all the herbs along with their leaders listen to my call, so that we may get this man out of distress.

अश्वत्थो दर्भो वीरुधां सोमो राजामृतं हविः ।
व्रीहिर्यवश्च भेषजौ दिवस्पुत्रावमर्त्यौ ॥२०॥
उज्जिहीध्वे स्तनयत्यभिक्रन्दत्योषधीः । यदा वः पृश्निमातरः पर्जन्यो रेतसावति ॥२१॥
तस्यामृतस्येमं बलं पुरुषं पाययामसि । अथो कृणोमि भेषजं यथासच्छतहायनः ॥२२॥
वराहो वेद वीरुधं नकुलो वेद भेषजीम् ।
सर्पा गन्धर्वा या विदुस्ता अस्मा अवसे हुवे ॥२३॥
याः सुपर्णा आङ्गिरसीर्दिव्या या रघटो विदुः ।
वयांसि हंसा या विदुर्याश्च सर्वे पतत्रिणः ।
मृगा या विदुरोषधीस्ता अस्मा अवसे हुवे ॥२४॥
यावतीनामोषधीनां गावः प्राश्नन्त्यघ्न्या यावतीनामजावयः ।
तावतीस्तुभ्यमोषधीः शर्म यच्छन्त्वाभृताः ॥२५॥

अश्वत्थः । दर्भः । वीरुधाम् । सोमः । राजा । अमृतम् । हविः ।
व्रीहिः । यवः । च । भेषजौ । दिवः । पुत्रौ । अमर्त्यौ ॥ २० ॥
उत् । जिहीध्वे । स्तनयति । अभिऽक्रन्दति । ओषधीः ।
यदा । वः । पृश्निऽमातरः । पर्जन्यः । रेतसा । अवति ॥ २१ ॥
तस्य । अमृतस्य । इमम् । बलम् । पुरुषम् । पाययामसि ।
अथो इति । कृणोमि । भेषजम् । यथा । असत् । शतऽहायनः ॥ २२ ॥
वराहः । वेद । वीरुधम् । नकुलः । वेद । भेषजीम् ।
सर्पाः । गन्धर्वाः । याः । विदुः । ताः । अस्मै । अवसे । हुवे ॥ २३ ॥
याः । सुऽपर्णाः । आङ्गिरसीः । दिव्याः । याः । रघटः । विदुः ।
वयांसि । हंसाः । याः । विदुः । याः । च । सर्वे । पतत्रिणः ।
मृगाः । याः । विदुः । ओषधीः । ताः । अस्मै । अवसे । हुवे ॥ २४ ॥
यावतीनाम् । ओषधीनाम् । गावः । प्रऽअश्नन्ति । अघ्न्याः । यावतीनाम् । अजऽअवयः ।
तावतीः । तुभ्यम् । ओषधीः । शर्म । यच्छन्तु । आऽभृताः ॥ २५ ॥

VIII.7.20 The holy fig (aśvattha), the sacred grass (barhiṣ), and Soma, the king of plants, are the immortal sacrificial offerings. Rice and barley are two good medicines, the two immortal sons of heaven.

VIII.7.21 When it thunders, it cries out to you. Rise up, O herbs, offsprings of mother earth. The cloud helps you with flow of rain water.

VIII.7.22 The strength of that nectar we make this man to drink. Then I administer the medicine, so that he may live a hundred years.

VIII.7.23 The boar knows the plant; the mungoose knows the medicinal herb; the herb, which the serpents and the sustainers of the earth know - those we call to save this man.

VIII.7.24 The herbs with sapful limbs, that the eagles know; the divine herbs, that the sparrow (suparṇa) knows (radhataḥ); the herbs, that are known to the birds and the swans (haṅsāḥ), and to all the winged ones (patatriṇoḥ); and the medicinal plants, that are known to the deer (mṛgāḥ) - those I call to save this man.

VIII.7.25 As many plants as the inviolable cows feed upon, and as many as the goats and sheep feed upon, may so many medicinal plants brought here, give relief to you.

यावतीषु मनुष्या भेषजं भिषजो विदुः । तावतीर्विश्वभेषजीरा भरामि त्वामभि ॥२६॥
पुष्पवतीः प्रसूमतीः फलिनीरफला उत । संमातर इव दुह्रामस्मा अरिष्टतातये ॥२७॥

उत्त्वाहार्षं पञ्चशलादथो दशशलादुत ।
अथो यमस्य पड्वीशाद्विश्वस्माद्देवकिल्बिषात् ॥२८॥

यावतीषु । मनुष्याः । भेषजम् । भिषजः । विदुः ।
तावतीः । विश्वऽभेषजीः । आ । भरामि । त्वाम् । अभि ॥ २६ ॥
पुष्पऽवतीः । प्रसूऽमतीः । फलिनीः । अफलाः । उत ।
संमातरःऽइव । दुह्राम् । अस्मै । अरिष्टऽतातये ॥ २७ ॥
उत् । त्वा । अहार्षम् । पञ्चऽशलात् । अथो इति । दशऽशलात् । उत ।
अथो इति । यमस्य । पड्वीशात् । विश्वस्मात् । देवऽकिल्बिषात् ॥ २८ ॥

(८) अष्टमं सूक्तम्

(१-२४) चतुर्विंशत्यृचस्यास्य सूक्तस्य भृग्वङ्गिरा ऋषिः । इन्द्रो वनस्पतिर्वा देवता । (१, ५, १३-१८) प्रथमापञ्चम्यो-र्मध्येत्रयोदश्यादिषण्णाञ्चानुष्टुप्, (२, ८-१०, २३) द्वितीयाया अष्टम्यादितृचस्य त्रयोविंश्याश्चोपरिष्टाद्बृहती, (३) तृतीयाया विराड्बृहती, (४) चतुर्थ्या बृहतीपुरस्तात्प्रस्तारपङ्क्तिः, (६) षष्ठ्या आस्तारपङ्क्तिः, (७) सप्तम्या विपरीतपादलक्ष्मा चतुष्पदातिजगती, (११) एकादश्याः पथ्याबृहती, (१२) द्वादश्या भुरिगनुष्टुप्, (१९) एकोनविंश्या विराट् पुरस्ताद्बृहती, (२०) विंश्या निचृत्पुरस्ताद्बृहती, (२१) एकविंश्या-स्त्रिष्टुप्, (२२) द्वाविंश्याश्चतुष्पदा शक्वरी, (२४) चतुर्विंश्याश्च त्र्यवसाना त्रिष्टुबुष्णिग्गर्भा पराशक्वरी पञ्चपदा जगती छन्दांसि ॥

इन्द्रो मन्थतु मन्थिता शक्रः शूरः पुरंदरः ।
यथा हनाम सेना अमित्राणां सहस्रशः ॥१॥
पूतिरज्जुरुपध्मानी पूतिं सेनां कृणोत्वमूम् ।
धूममग्निं परादृश्यामित्रा हृत्स्वा दधतां भयम् ॥२॥

इन्द्रः । मन्थतु । मन्थिता । शक्रः । शूरः । पुरम्ऽदरः ।
यथा । हनाम । सेनाः । अमित्राणाम् । सहस्रशः ॥ १ ॥
पूतिऽरज्जुः । उपऽध्मानी । पूतिम् । सेनाम् । कृणोतु । अमूम् ।
धूमम् । अग्निम् । पराऽदृश्य । अमित्राः । हृत्ऽसु । आ । दधताम् । भयम् ॥ २ ॥

VIII.7.26 As many medicinal herbs as the human physicians know of, so many herbs, curing all diseases, I shall bring to you.

VIII.7.27 Those rich in flowers, those rich in shoots, those bearing fruit and also those bearing no fruit, like good mothers, may they yield their milk to this man for freedom from suffering.

VIII.7.28 From the five-pointed and also from the ten-pointed sufferings, and even from the fetters of the controller Lord (death), I have delivered and raised you up, and also out of all offence committed against the enlightened ones.

Indraḥ, Vanaspatiḥ, Defeat of enemies

VIII.8.1 May the army-chief, the stirrer, the mighty hero, demolisher of fortifications, make us stir, so that may we kill the armies of our foes in thousands.

VIII.8.2 Let the stinking rope, emitting putrid smell, make the yonder army putrid. Looking at the smoke and fire from distance, may our enemies heart be filled with fear.

अमूनश्वत्थ निः शृणीहि खादामून्खदिराजिरम्।
ताजद्भङ्ग इव भज्यन्तां हन्त्वेनान्वधको वधैः ॥३॥
परुषानमून्परुषाह्वः कृणोतु हन्त्वेनान्वधको वधैः।
क्षिप्रं शर इव भज्यन्तां बृहज्जालेन संदिताः ॥४॥
अन्तरिक्षं जालमासीज्जालदण्डा दिशो महीः।
तेनाभिधाय दस्यूनां शक्रः सेनामपावपत् ॥५॥
बृहद्धि जालं बृहतः शक्रस्य वाजिनीवतः।
तेन शत्रूनभि सर्वान्न्युब्ज यथा न मुच्यातै कतमश्चनैषाम् ॥६॥
बृहत्ते जालं बृहत इन्द्र शूर सहस्रार्घस्य शतवीर्यस्य।
तेन शतं सहस्रमयुतं न्यर्बुदं जघान शक्रो दस्यूनामभिधाय सेनया ॥७॥
अयं लोको जालमासीच्छक्रस्य महतो महान्।
तेनाहमिन्द्रजालेनामूंस्तमसाभि दधामि सर्वान् ॥८॥

अमून्। अश्वत्थ। निः। शृणीहि। खाद। अमून्। खदिर। अजिरम्।
ताजद्भङ्गःऽइव। भज्यन्ताम्। हन्तु। एनान्। वधकः। वधैः॥ ३॥
परुषान्। अमून्। परुषऽआह्वः। कृणोतु। हन्तु। एनान्। वधकः। वधैः।
क्षिप्रम्। शरःऽइव। भज्यन्ताम्। बृहत्ऽजालेन। सम्ऽदिताः॥ ४॥
अन्तरिक्षम्। जालम्। आसीत्। जालऽदण्डाः। दिशः। महीः।
तेन। अभिऽधाय। दस्यूनाम्। शक्रः। सेनाम्। अप। अवपत्॥ ५॥
बृहत्। हि। जालम्। बृहतः। शक्रस्य। वाजिनीऽवतः।
तेन। शत्रून्। अभि। सर्वान्। नि। उब्ज। यथा। न। मुच्यातै। कतमः। चन। एषाम्॥
बृहत्। ते। जालम्। बृहतः। इन्द्र। शूर। सहस्रऽअर्घस्य। शतऽवीर्यस्य। तेन। शतम्।
सहस्रम्। अयुतम्। निऽअर्बुदम्। जघान। शक्रः। दस्यूनाम्। अभिऽधाय। सेनया॥
अयम्। लोकः। जालम्। आसीत्। शक्रस्य। महतः। महान्।
तेन। अहम्। इन्द्रऽजालेन। अमून्। तमसा। अभि। दधामि। सर्वान्॥ ८॥

VIII.8.3 O horseman, may you tear them down; O devourer, may you eat them up quickly. May that break at once like hemp and may the slayer slay them with weapons.

VIII.8.4 May he of harsh command (paruṣāhvah) turn those yonder soldiers into reeds. May the slayer slay them with weapons. Caught up in a wide net, may they break instantly like reed.

VIII.8.5 The midspace was the net; great quarters the stakes holding the net. Covering the army of robbers (dasyūs) with that (net), the mighty army-chief, heaped them on the ground.

VIII.8.6 Verily, vast is the net of the great and mighty leader of the army. With that, may you heap all the enemies down, so that none of them may escape.

VIII.8.7 O resplendent army-chief, vast is your net, O brave, who are adored by thousands and who possess hundreds of powers. With that (net), the mighty army-chief slaughtered a hundred, a thousand, ten thousand, and ten millions of the robbers, surrounding them with the army.

VIII.8.8 This world is the mighty net of the mighty Lord (army-chief). With that net of the resplendent Lord, I cover all of those foes with the darkness.

सेदिरुग्रा व्यृद्धिरार्तिश्चानपवाचना ।
श्रमस्तन्द्रीश्च मोहश्च तैरमूनभि दधामि सर्वान् ॥९॥
मृत्यवेमून्प्र यच्छामि मृत्युपाशैरमी सिताः ।
मृत्योर्ये अघला दूतास्तेभ्य एनान्प्रति नयामि बद्ध्वा ॥१०॥
नयताममून्मृत्युदूता यमदूता अपोम्भत ।
परःसहस्रा हन्यन्तां तृणेढ्वेनान्मत्यं भवस्य ॥११॥
साध्या एकं जालदण्डमुद्यत्य यन्त्योजसा ।
रुद्रा एकं वसव एकमादित्यैरेक उद्यतः ॥१२॥
विश्वे देवा उपरिष्टादुब्जन्तो यन्त्वोजसा ।
मध्येन घ्नन्तो यन्तु सेनामङ्गिरसो महीम् ॥१३॥
वनस्पतीन्वानस्पत्यानोषधीरुत वीरुधः ।
द्विपाच्चतुष्पादिष्णामि यथा सेनाममूं हनन् ॥१४॥

सेदिः । उग्रा । विऽऋद्धिः । आर्तिः । च । अनपऽवाचना ।
श्रमः । तन्द्रीः । च । मोहः । च । तैः । अमून् । अभि । दधामि । सर्वान् ॥ ९ ॥
मृत्यवे । अमून् । प्र । यच्छामि । मृत्युऽपाशैः । अमी इति । सिताः ।
मृत्योः । ये । अघलाः । दूताः । तेभ्यः । एनान् । प्रति । नयामि । बद्ध्वा ॥ १० ॥
नयत । अमून् । मृत्युऽदूताः । यमऽदूताः । अप । उम्भत ।
परःऽसहस्राः । हन्यन्ताम् । तृणेढु । एनान् । मत्यम् । भवस्य ॥ ११ ॥
साध्याः । एकम् । जालऽदण्डम् । उत्ऽयत्य । यन्ति । ओजसा ।
रुद्राः । एकम् । वसवः । एकम् । आदित्यैः । एकः । उत्ऽयतः ॥ १२ ॥
विश्वे । देवाः । उपरिष्टात् । उब्जन्तः । यन्तु । ओजसा ।
मध्येन । घ्नन्तः । यन्तु । सेनाम् । अङ्गिरसः । महीम् ॥ १३ ॥
वनस्पतीन् । वानस्पत्यान् । ओषधीः । उत । वीरुधः ।
द्विऽपात् । चतुःऽपात् । इष्णामि । यथा । सेनाम् । अमूम् । हनन् ॥ १४ ॥

VIII.8.9 Extreme exhaustion (debility), failure, suffering or mishap which the words cannot soothe away, fatigue, languor, and confusion - with these I cover all of the yonder host.

VIII.8.10 I commit those men of the yonder army to death; tied with noose of death are they. Binding them fast, I carry them to the messengers of death, the merciless killers.

VIII.8.11 Take them away, O messengers of death (mṛtyu); O messengers of controller Lord (yama dūta), kill them straight away. Let them be killed in thousands. May the club of the Lord of being crush them to pulp.

VIII.8.12 (Those moving towards perfection). The perfectibles march vigorously holding one pole of the net; Rudras hold one, Vasus one, and one is held by the Ādityas.

VIII.8.13 May all the bounties of Nature march vigorously pressing from above. May the wrathful soldiers (shining like burning coal) march on smiting that large army in the middle.

VIII.8.14 Forest trees, and those subsisting on forest trees, plants, also the creepers, bipeds and the quadrupeds - all I despatch so that they may strike the yoder army dead.

गन्धर्वाप्सरसः सर्पान्देवान्पुण्यजनान्पितॄन् ।
दृष्टानदृष्टानिष्णामि यथा सेनाममूं हनन् ॥१५॥
इम उप्ता मृत्युपाशा यानाक्रम्य न मुच्यसे ।
अमुष्या हन्तु सेनाया इदं कूटं सहस्रशः ॥१६॥
घर्मः समिद्धो अग्निनायं होमः सहस्रहः ।
भवश्च पृश्निबाहुश्च शर्व सेनाममूं हतम् ॥१७॥
मृत्योराषमा पद्यन्तां क्षुधं सेदिं वधं भयम् ।
इन्द्रश्चाक्षुजालाभ्यां शर्व सेनाममूं हतम् ॥१८॥
पराजिताः प्र त्रसतामित्रा नुत्ता धावत ब्रह्मणा ।
बृहस्पतिप्रणुत्तानां मामीषां मोचि कश्चन ॥१९॥
अव पद्यन्तामेषामायुधानि मा शकन्प्रतिधामिषुम् ।
अथैषां बहु बिभ्यतामिषवो घ्नन्तु मर्मणि ॥२०॥

गन्धर्वऽअप्सरसः । सर्पान् । देवान् । पुण्यऽजनान् । पितॄन् ।
दृष्टान् । अदृष्टान् । इष्णामि । यथा । सेनाम् । अमूम् । हनन् ॥ १५ ॥
इमे । उप्ताः । मृत्युऽपाशाः । यान् । आऽक्रम्य । न । मुच्यसै ।
अमुष्याः । हन्तु । सेनायाः । इदम् । कूटम् । सहस्रऽशः ॥ १६ ॥
घर्मः । सम्ऽइद्धः । अग्निना । अयम् । होमः । सहस्रऽहः ।
भवः । च । पृश्निऽबाहुः । च । शर्व । सेनाम् । अमूम् । हतम् ॥ १७ ॥
मृत्योः । आषम् । आ । पद्यन्ताम् । क्षुधम् । सेदिम् । वधम् । भयम् ।
इन्द्रः । च । अक्षुऽजालाभ्याम् । शर्व । सेनाम् । अमूम् । हतम् ॥ १८ ॥
पराऽजिताः । प्र । त्रसत । अमित्राः । नुत्ताः । धावत । ब्रह्मणा ।
बृहस्पतिऽप्रनुत्तानाम् । मा । अमीषाम् । मोचि । कः । चन ॥ १९ ॥
अव । पद्यन्ताम् । एषाम् । आयुधानि । मा । शकन् । प्रतिऽधाम् । इषुम् ।
अथ । एषाम् । बहु । बिभ्यताम् । इषवः । घ्नन्तु । मर्मणि ॥ २० ॥

VIII.8.15 The sustainer of the earth (gandharvas), and those, who move in the clouds (apsaras), the serpents, the enlightened ones, pious persons, and the elders, seen and unseen - all of them I despatch, so that they may strike the yonder army dead.

VIII.8.16 These are the nooses of death set up firmly. Having stepped on them, you shall not escape. May this horn kill by thousands of the yonder army (host).

VIII.8.17 The cauldron of the hot drink (gharma) has been heated with fire; killer of thousands is this offering. O Lord of being, and O Lord of destruction with wonderful arms, may both of you slay that yonder host.

VIII.8.18 May their lot be the suffering of death, hunger, exhaustion, killing weapon, and terror. With snares and nets, may you, the resplendent Lord and the Lord of destruction slay that yonder host.

VIII.8.19 Flee away, you defeated enemies; smitten by knowledge run fast. May out of those yonder smitten, by the Lord supreme, not even one escape.

VIII.8.20 May their weapons fall down. May they not be able to aim an arrow. Then, let the arrows pierce in the vitals of them, terribly afraid.

सं क्रोशतामेनान्द्यावापृथिवी समन्तरिक्षं सह देवताभिः ।
मा ज्ञातारं मा प्रतिष्ठां विदन्त मिथो विघ्नाना उप यन्तु मृत्युम् ॥२१॥
दिशश्चतस्रोऽश्वतर्यो देवरथस्य पुरोडाशाः शफा अन्तरिक्षमुद्धिः ।
द्यावापृथिवी पक्षसी ऋतवोऽभीशवोऽन्तर्देशाः किंकरा वाक्परिरथ्यम् ॥२२॥
संवत्सरो रथः परिवत्सरो रथोपस्थो विराडीषाग्नी रथमुखम् ।
इन्द्रः सव्यष्ठाश्चन्द्रमाः सारथिः ॥२३॥
इतो जयेतो वि जय सं जय जय स्वाहा ।
इमे जयन्तु परामी जयन्तां स्वाहैभ्यो दुराहामीभ्यः । नीललोहितेनामूनभ्यवतनोमि ॥२४॥

सम् । क्रोशताम् । एनान् । द्यावापृथिवी इति । सम् । अन्तरिक्षम् । सह । देवताभिः ।
मा । ज्ञातारम् । मा । प्रतिऽस्थाम् । विदन्त । मिथः । विऽघ्नानाः । उप । यन्तु । मृत्युम् ॥२१॥

दिशः । चतस्रः । अश्वतर्यः । देवऽरथस्य । पुरोडाशाः । शफाः । अन्तरिक्षम् । उद्धिः ।
द्यावापृथिवी इति । पक्षसी इति । ऋतवः । अभीशवः । अन्तःऽदेशाः । किम्ऽकराः । वाक् ।
परिऽरथ्यम् ॥ २२ ॥

सम्ऽवत्सरः । रथः । परिऽवत्सरः । रथऽउपस्थः । विऽराट् । ईषा । अग्निः । रथऽमुखम् ।
इन्द्रः । सव्यऽस्थाः । चन्द्रमाः । सारथिः ॥ २३ ॥

इतः । जय । इतः । वि । जय । सम् । जय । जय । स्वाहा ।
इमे । जयन्तु । परा । अमी इति । जयन्ताम् । स्वाहा । एभ्यः । दुराहा । अमीभ्यः ।
नीलऽलोहितेन । अमून् । अभिऽअवतनोमि ॥ २४ ॥

(९) नवमं सूक्तम्

(१–२६) षड्विंशत्यृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । कश्यपः सर्वर्षिच्छन्दांसि वा देवताः । (१, ६–७, १०, १३, १५–२१, २४) प्रथमाषष्ठीसप्तमीदशमीत्रयोदशीनामृचां पञ्चदश्यादिसप्तानाञ्चतुर्विंश्याश्च त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयायाः पङ्क्तिः, (३) तृतीयाया आस्तारपङ्क्तिः, (४–५, २३, २५–२६) चतुर्थीपञ्चमीत्रयोविंशीपञ्चविंशीषड्विंशीनामनुष्टुप्, (८, ११–१२, २२) अष्टम्येकादशीद्वादशीद्वाविंशीनां जगती, (९) नवम्या भुरिक्त्रिष्टुप्, (१४) चतुर्दश्याश्च चतुष्पदातिजगती छन्दांसि ॥

कुतस्तौ जातौ कतमः सो अर्धः कस्माल्लोकात्कतमस्याः पृथिव्याः ।
वत्सौ विराजः सलिलादुदैतां तौ त्वा पृच्छामि कतरेण दुग्धा ॥१॥

कुतः । तौ । जातौ । कतमः । सः । अर्धः । कस्मात् । लोकात् । कतमस्याः । पृथिव्याः ।
वत्सौ । विऽराजः । सलिलात् । उत् । ऐताम् । तौ । त्वा । पृच्छामि । कतरेण । दुग्धा ॥१॥

VIII.8.21 May the heaven and earth together, together the midspace along with the bounties of Nature wail for them. May they not find an identifier. May they find no recognition. Hitting furiously at each other, may they find their death.

VIII.8.22 Four quarters are the she-mules (aśvataryaḥ) of the chariot of the enlightened ones; sacrificial cakes (purodaāśāḥ) (are) the hoofs; the midspase (is) the body (of the chariot); heaven and earth (are) the two sides; seasons (are) the rains; intermediate regions (are) the attendants (kinkarāḥ) and the speech (vāk) (is) the hood. (parirathyam).

VIII.8.23 Year is the chariot. Parivatsara (second year of a cycle of five years) is the driver's seat; Virāt is the pole; fire-divine is the Chariot's front; the resplendent self is the warrior sitting on the left (savyaṣṭhāḥ); and the pleasing moon (candramaḥ) is the chariot driver (sārathiḥ).

VIII.8.24 May you conquer here, conquer well here, conquer all together; win completely Svāhā. May these conquer. May those yonder be defeated. Cheers for these; fire upon those yonder. With black and red blood, I cover those yonder.

Mantroktāḥ

VIII.9.1 Where from those two were born ? Which half part was that ? From what world, (and) from which of the earths did the two calves of Virāj rose out of water ? I ask you about those two. By which of them was she milked ?

यो अक्रन्दयत्सलिलं महित्वा योनिं कृत्वा त्रिभुजं शयानः ।
वत्सः कामदुघो विराजः स गुहा चक्रे तन्वः पराचैः ॥२॥
यानि त्रीणि बृहन्ति येषां चतुर्थं वियुनक्ति वाचम् ।
ब्रह्मैनद्विद्यात्तपसा विपश्चिद्यस्मिन्नेकं युज्यते यस्मिन्नेकम् ॥३॥
बृहतः परि सामानि षष्ठात्पञ्चाधि निर्मिता ।
बृहद्बृहत्या निर्मितं कुतोधि बृहती मिता ॥४॥
बृहती परि मात्राया मातुर्मात्राधि निर्मिता ।
माया ह जज्ञे मायाया मायाया मातली परि ॥५॥
वैश्वानरस्य प्रतिमोपरि द्यौर्यावद्रोदसी विबबाधे अग्निः ।
ततः षष्ठादामुतो यन्ति स्तोमा उदितो यन्त्यभि षष्ठमह्नः ॥६॥
षट् त्वा पृच्छाम ऋषयः कश्यपेमे त्वं हि युक्तं युयुक्षे योग्यं च ।
विराजमाहुर्ब्रह्मणः पितरं तां नो वि धेहि यतिधा सखिभ्यः ॥७॥

यः । अक्रन्दयत् । सलिलम् । महिऽत्वा । योनिम् । कृत्वा । त्रिऽभुजम् । शयानः ।
वत्सः । कामऽदुघः । विऽराजः । सः । गुहा । चक्रे । तन्वः । पराचैः ॥ २ ॥
यानि । त्रीणि । बृहन्ति । येषाम् । चतुर्थम् । विऽयुनक्ति । वाचम् ।
ब्रह्म । एनत् । विद्यात् । तपसा । विपःऽचित् । यस्मिन् । एकम् । युज्यते । यस्मिन् । एकम् ॥३॥
बृहतः । परि । सामानि । षष्ठात् । पञ्च । अधि । निःऽमिता ।
बृहत् । बृहत्याः । निःऽमितम् । कुतः । अधि । बृहती । मिता ॥ ४ ॥
बृहती । परि । मात्रायाः । मातुः । मात्रा । अधि । निःऽमिता ।
माया । ह । जज्ञे । मायायाः । मायायाः । मातली । परि ॥ ५ ॥
वैश्वानरस्य । प्रतिऽमा । उपरि । द्यौः । यावत् । रोदसी इति । विऽबबाधे । अग्निः ।
ततः । षष्ठात् । आ । अमुतः । यन्ति । स्तोमाः । उत् । इतः । यन्ति । अभि । षष्ठम् । अह्नः ॥
षट् । त्वा । पृच्छाम । ऋषयः । कश्यप । इमे । त्वम् । हि । युक्तम् । युयुक्षे । योग्यम् । च ।
विऽराजम् । आहुः । ब्रह्मणः । पितरम् । ताम् । नः । वि । धेहि । यतिऽधा । सखिऽभ्यः ॥७॥

VIII.9.2 He, who makes the Ocean roar with his might and who sleeps making a three-tired (tribhujam) abode (for himself), is the calf of Virāj, the milch-cow fulfilling all the desires. Secretly He makes the bodies in remotest distance. (Three tired abode = heaven, midspace and earth)

VIII.9.3 What the three bṛhats are there, the speech (sound) of which is made clear by the fourth ? By practicing austerities, let the learned one find out that knowledge (supreme), in which one is united, in which (one) becomes one. (yāni trīṇi bṛhanti = three mighty three)

VIII.9.4 From the sixth bṛhat five Sāmans have been composed. Bṛhat was fashioned out of bṛhatī. Wherefrom the bṛhatī was composed ?

VIII.9.5 Bṛhatī the measure (mātrā), was fashioned forth from the measure as a mother, Māyā was born from māyā (illusion born out of illusion). Mātali out of māyā is illusion.

VIII.9.6 The sky above is the image of vaisvānara (the benefactor of all men) so far as the Agni (the fire) forces (keeps) the heaven and the earth apart. From there, the yonder sixth (firmament), the Stomas (praise verses) come. From here they go upwards on the sixth day. (ṣaṣṭham ahnaḥ)

VIII.9.7 O Kaśyapa (minute observer), we, the six seers here, ask you, as you the concentrator of mind with that who is to be concentrated upon. Virāj is said to be the parent of the Lord of knowledge (Brahmaṇ). Please describe her to us, the friends (sakhibhyaḥ), in as many ways (yatidhā = in all her possible figures).

यां प्रच्युतामनु यज्ञाः प्रच्यवन्त उपतिष्ठन्त उपतिष्ठमानाम् ।
यस्या व्रते प्रसवे यक्षमेजति सा विराडृषयः परमे व्योमन् ॥८॥
अप्राणैति प्राणेन प्राणतीनां विराट् स्वराजमभ्येति पश्चात् ।
विश्वं मृशन्तीमभिरूपां विराजं पश्यन्ति त्वे न त्वे पश्यन्त्येनाम् ॥९॥
को विराजो मिथुनत्वं प्र वेद क ऋतून्क उ कल्पमस्याः ।
क्रमान्को अस्याः कतिधा विदुग्धान्को अस्या धाम कतिधा व्युष्टीः ॥१०॥
इयमेव सा या प्रथमा व्यौच्छदास्वितरासु चरति प्रविष्टा ।
महान्तो अस्यां महिमानो अन्तर्वधूर्जिगाय नवगज्जनित्री ॥११॥
छन्दःपक्षे उषसा पेपिशाने समानं योनिमनु सं चरेते ।
सूर्यपत्नी सं चरतः प्रजानती केतुमती अजरे भूरिरेतसा ॥१२॥
ऋतस्य पन्थामनु तिस्र आगुस्त्रयो घर्मा अनु रेत आगुः ।
प्रजामेका जिन्वत्यूर्जमेका राष्ट्रमेका रक्षति देवयूनाम् ॥१३॥

याम् । प्रऽच्युताम् । अनु । यज्ञाः । प्रऽच्यवन्ते । उपऽतिष्ठन्ते । उपऽतिष्ठमानाम् ।
यस्याः । व्रते । प्रऽसवे । यक्षम् । एजति । सा । विऽराट् । ऋषयः । परमे । विऽओमन् ॥८॥
अप्राणा । एति । प्राणेन । प्राणतीनाम् । विऽराट् । स्वऽराजम् । अभि । एति । पश्चात् । विश्वम् ।
मृशन्तीम् । अभिऽरूपाम् । विऽराजम् । पश्यन्ति । त्वे इति । न । त्वे इति । पश्यन्ति । एनाम् ॥९॥
कः । विऽराजः । मिथुनऽत्वम् । प्र । वेद । कः । ऋतून् । कः । ऊं इति । कल्पम् । अस्याः ।
क्रमान् । कः । अस्याः । कतिऽधा । विऽदुग्धान् । कः । अस्याः । धाम । कतिऽधा । विऽउष्टीः ॥
इयम् । एव । सा । या । प्रथमा । विऽऔच्छत् । आसु । इतरासु । चरति । प्रऽविष्टा ।
महान्तः । अस्याम् । महिमानः । अन्तः । वधूः । जिगाय । नवऽगत् । जनित्री ॥ ११ ॥
छन्दःपक्षे इति छन्दःऽपक्षे । उषसा । पेपिशाने इति । समानम् । योनिम् । अनु । सम् । चरेते इति ।
सूर्यपत्नी इति सूर्यऽपत्नी । सम् । चरतः । प्रजानती इति प्रऽजानती । केतुमती इति केतुऽमती ।
अजरे इति । भूरिऽरेतसा ॥ १२ ॥
ऋतस्य । पन्थाम् । अनु । तिस्रः । आ । अगुः । त्रयः । घर्माः । अनु । रेतः । आ । अगुः ।
प्रऽजाम् । एका । जिन्वति । ऊर्जम् । एका । राष्ट्रम् । एका । रक्षति । देवऽयूनाम् ॥१३॥

VIII.9.8 Following whose stumblings (pracyutām), the sacrifices depart stumble; following whose approaches, they approach near, under whose law and impulsion, the supreme spirit (yakṣa) stirs, that Virāj, O seers, is in the highest firmament.

VIII.9.9 Unbreathing Virāj moves about by the breath of the breathing ones; later on she approaches the self-illumined Lord. Some persons behold Virāj, who takes care of all and who adapts her appearance to every thing, while some others do not behold her.

VIII.9.10 Who has ever known the mating of Viraj, who has known her seasons, and who (has known) her manner of acting (kalpa) ? Who (know) her proceedings (kramān, progress)? (Who knows) how many times she is milded? Who (knows) her abode and in how many forms she appears ?

VIII.9.11 She is the very same who shone out first of all. She moves about having entered into all these others. Tremendous majesties are within her. Like a bride, newly becoming mother, she overcomes.

VIII.9.12 The two dawns, with metres as their wings, richly adorning themselves, move towards their common abode; these two spouses of the Sun move on together, with good understanding, full of light, ever-unfading and very prolific.

VIII.9.13 All the three follow the path of the eternal law (ṛta). Three heats come after the seed (being deposited). One promotes the progeny, one promotes the vigour; and one defends the domain of the pious (people).

अ॒ग्नीषोमा॑वदधु॒र्या तु॒रीयासी॑द्य॒ज्ञस्य॑ प॒क्षावृष॑यः क॒ल्पय॑न्तः ।
गा॒य॒त्रीं त्रि॒ष्टुभं॒ जग॑तीमनु॒ष्टुभं॑ बृहद॒र्कीं यज॑मानाय॒ स्व॑रा॒भर॑न्तीम् ॥१४॥
पञ्च॒ व्यु॒ष्टीरनु॒ पञ्च॒ दोहा॒ गां पञ्च॑नाम्नीमृ॒तवोनु॒ पञ्च॑ ।
पञ्च॒ दिशः॑ पञ्चद॒शेन॑ क्लृ॒प्तास्ता एक॑मूर्ध्नीर॒भि लो॒कमेक॑म् ॥१५॥
षड्जा॒ता भू॒ता प्र॑थम॒जर्तस्य॒ षडु॒ सामा॑नि षड॒हं व॑हन्ति ।
ष॒ड्यो॒गं सीर॒मनु॒ साम॑साम॒ षडा॑हु॒र्द्यावा॑पृथि॒वीः षडु॒र्वीः ॥१६॥
षडा॑हुः शी॒तान्षडु॒ मा॒स उ॒ष्णानृ॒तुं नो॑ ब्रूत यत॒मोति॑रिक्तः ।
स॒प्त सु॑प॒र्णाः क॒वयो॒ नि षे॑दुः स॒प्त च्छन्दां॒स्यनु॒ स॒प्त दी॒क्षाः ॥१७॥
स॒प्त होमा॑ः स॒मिधो॑ ह स॒प्त मधू॑नि स॒प्तर्तवो॑ ह स॒प्त ।
स॒प्ताज्या॑नि॒ परि॑ भू॒तमा॑य॒न्ताः स॑प्तगृ॒ध्रा इति॑ शुश्रुमा व॒यम् ॥१८॥
स॒प्त च्छन्दां॑सि चतुरु॒त्तराण्य॒न्यो अ॒न्यस्मि॒न्नध्यार्पि॑तानि ।
क॒थं स्तोमा॒ः प्रति॑ तिष्ठन्ति॒ तेषु॒ तानि॒ स्तोमे॑षु क॒थमार्पि॑तानि ॥१९॥

अ॒ग्नीषोमौ॑ । अ॒द॒धुः । या । तु॒रीया॑ । आसी॑त् । य॒ज्ञस्य॑ । प॒क्षौ । ऋष॑यः । क॒ल्पय॑न्तः ।
गा॒य॒त्रीम् । त्रि॒ऽस्तुभ॑म् । जग॑तीम् । अ॒नु॒ऽस्तुभ॑म् । बृ॒ह॒त्ऽअ॒र्कीम् । यज॑मानाय । स्वः॑ ।
आ॒ऽभर॑न्तीम् ॥ १४ ॥
पञ्च॑ । विऽउ॑ष्टीः । अनु॑ । पञ्च॑ । दोहा॑ः । गाम् । पञ्च॑ऽनाम्नीम् । ऋ॒तवः॑ । अनु॑ । पञ्च॑ ।
पञ्च॑ । दिश॑ः । प॒ञ्च॒ऽद॒शेन॑ । क्लृ॒प्ताः । ताः । एक॑ऽमूर्ध्नीः । अ॒भि । लो॒कम् । एक॑म् ॥१५॥
षट् । जा॒ता । भू॒ता । प्र॒थ॒म॒ऽजा । ऋ॒तस्य॑ । षट् । ऊं॒ इति॑ । सामा॑नि । ष॒ट्ऽअ॒हम् । व॒ह॒न्ति॒ ।
ष॒ट्ऽयो॒गम् । सीर॑म् । अनु॑ । साम॑ऽसाम । षट् । आ॒हुः॒ । द्यावा॑पृथि॒वीः । षट् । उ॒र्वीः ॥१६॥
षट् । आ॒हुः॒ । शी॒तान् । षट् । ऊं॒ इति॑ । मा॒सः । उ॒ष्णान् । ऋ॒तुम् । नः॒ । ब्रू॒त । य॒त॒मः ।
अति॑ऽरिक्तः । स॒प्त । सु॒ऽप॒र्णाः । क॒वयः॑ । नि । से॒दुः॒ । स॒प्त । छन्दां॑सि । अनु॑ । स॒प्त । दी॒क्षाः ॥१७॥
स॒प्त । होमा॑ः । स॒म्ऽइधः॑ । ह॒ । स॒प्त । मधू॑नि । स॒प्त । ऋ॒तवः॑ । ह॒ । स॒प्त ।
स॒प्त । आज्या॑नि । परि॑ । भू॒तम् । आ॒य॒न् । ताः । स॒प्त॒ऽगृ॒ध्राः । इति॑ । शु॒श्रु॒म॒ । व॒यम् ॥१८॥
स॒प्त । छन्दां॑सि । च॒तुः॒ऽउ॒त्त॒राणि॑ । अ॒न्यः । अ॒न्यस्मि॑न् । अधि॑ । आर्पि॑तानि ।
क॒थम् । स्तोमा॑ः । प्रति॑ । ति॒ष्ठ॒न्ति॒ । तेषु॑ । तानि॑ । स्तोमे॑षु । क॒थम् । आर्पि॑तानि ॥१९॥

VIII.9.14 She, that was the fourth, was adopted by the fire-divine (Agni) and the divine bless (Soma); the seers fashioned her as the two wings of the sacrifice - the Gāyatrī, the Triṣṭubh, the Jagatī, the Anuṣṭup and Bṛhaadarkī, bringing bliss to sacrificer.

VIII.9.15 Five-fold dawnings (vyuṣṭīḥ), and five milking times corresponding to them; the earth or the cow having five names or titles, and five seasons corresponding to them; and the five quarters have been fashioned by the Pañcadaśa (Stoma). All of them having one common head are directed towards one abode.

VIII.9.16 Six are the beings (Saḍyogam) born, (that are) the first-born of the eternal law. Six are the Sāmans; they carry the six-day (sacrifice). The six-yoked plough is named after each of the Sāmans. They say, six are the heaven-and-earths. Six are the vast spaces.

VIII.9.17 Six, they say, are cold, and six hot months. Tell us, which of the seasons is surplus. Seven sages with excellent pages (leave or parṇāḥ) sit together. Seven are the metres. Accordingly, seven are the consecrations (dīkṣāḥ).

VIII.9.18 Seven are the offerings. Verily, seven are the fuel-woods. Honeys are seven and seven the seasons. Seven are the melted butters, that have come to this world. These are the seven (attractions) (gṛdhra), thus we have heard.

VIII.9.19 Seven are the metres, one set upon the other, (each) increasing by four syllables (the previous one). How the stomas (praise-songs) have been adjusted in them ? How have they been adjusted to the stomas ?

कथं गायत्री त्रिवृतं व्याप कथं त्रिष्टुप्पञ्चदशेन कल्पते।
त्रयस्त्रिंशेन जगती कथमनुष्टुप्कथमेकविंशः ॥२०॥

अष्ट जाता भूता प्रथमजर्तस्याष्टेन्द्रर्त्विजो दैव्या ये।
अष्टयोनिरदितिरष्टपुत्राष्टमीं रात्रिमभि हव्यमेति ॥२१॥

इत्थं श्रेयो मन्यमानेदमागमं युष्माकं सख्ये अहमस्मि शेवा।
समानजन्मा क्रतुरस्ति वः शिवः स वः सर्वाः सं चरति प्रजानन् ॥२२॥

अष्टेन्द्रस्य षड्यमस्य ऋषीणां सप्त सप्तधा।
अपो मनुष्या३नोषधीस्ताँ उ पञ्चानु सेचिरे ॥२३॥

केवलीन्द्राय दुदुहे हि गृष्टिर्वशं पीयूषं प्रथमं दुहाना।
अथातर्पयच्चतुरश्चतुर्धा देवान्मनुष्याँ३ असुरानुत ऋषीन् ॥२४॥

को नु गौः क एकऋषिः किमु धाम का आशिषः।
यक्षं पृथिव्यामेकवृदेकर्तुः कतमो नु सः ॥२५॥

कथम्। गायत्री। त्रिऽवृतम्। वि। आप। कथम्। त्रिऽस्तुप्। पञ्चऽदशेन। कल्पते।
त्रयःऽत्रिंशेन। जगती। कथम्। अनुऽस्तुप्। कथम्। एकऽविंशः ॥ २० ॥

अष्ट। जाता। भूता। प्रथमऽजा। ऋतस्य। अष्ट। इन्द्र। ऋत्विजः। दैव्याः। ये।
अष्टऽयोनिः। अदितिः। अष्टऽपुत्रा। अष्टमीम्। रात्रिम्। अभि। हव्यम्। एति ॥२१॥

इत्थम्। श्रेयः। मन्यमाना। इदम्। आ। अगमम्। युष्माकम्। सख्ये। अहम्। अस्मि।
शेवा। समानऽजन्मा। क्रतुः। अस्ति। वः। शिवः। सः। वः। सर्वाः। सम्। चरति। प्रऽजानन् ॥

अष्ट। इन्द्रस्य। षट्। यमस्य। ऋषीणाम्। सप्त। सप्तऽधा।
अपः। मनुष्यान्। ओषधीः। तान्। ऊं इति। पञ्च। अनु। सेचिरे ॥ २३ ॥

केवली। इन्द्राय। दुदुहे। हि। गृष्टिः। वशम्। पीयूषम्। प्रथमम्। दुहाना।
अथ। अतर्पयत। चतुरः। चतुःऽधा। देवान्। मनुष्यान्। असुरान्। उत। ऋषीन् ॥२४॥

कः। नु। गौः। कः। एकऽऋषिः। किम्। ऊं इति। धाम। काः। आऽशिषः।
यक्षम्। पृथिव्याम्। एकऽवृत्। एकऽऋतुः। कतमः। नु। सः ॥ २५ ॥

VIII.9.20 How does the Gāyatrī coincide the Trivṛt Stoma ? How does the Triṣṭup correspond to the Pañcadaśa stoma ? How does the Jagatī coincide with the Trayastriṁśa and how is the Anuṣṭup the Ekviṇśa stoma.

VIII.9.21 Eight are the beings born (that are) first-born of the eternal law. O resplendent one, eight are the divine priests. Aditi (the earth) has eight wombs; she has eight sons as well. On the eighth night the sacrificial supplies are obtained.

VIII.9.22 Thus, thinking it beneficial for you, I have come into your friendship. I am gracious. Your auspicious sacrifice is also of the same origin. Full of understanding, he (the sacrifice) moves within all of you.

VIII.9.23 Eight to the resplendent Lord, six to the controller Lord, seven into seven to the seers, and the number five follows waters, men and plants.

VIII.9.24 The heifer yields milk solely for the resplendent Lord, supreme control and the nectar being her first beastings (prathamam duhānā). Thereafter, she gratifies in four ways the four - (i) the devāḥ, (ii) the men (manuṣya), (iii) the life-enjoyers (asura), and (iv) the seers (ṛṣis).

VIII.9.25 Who is the cow ? Who is the one seer ? Which is the abode ? What are the blessings ? On the earth, there is one Lord, worthy of thought and adoration, and of one season; who is he ?

एको गौरेकं एकऋषिरेकं धामैकधाशिषः ।
यक्षं पृथिव्यामेकवृदेकर्तुर्नाति रिच्यते ॥२६॥

एकः । गौः । एकः । एकऽऋषिः । एकम् । धाम । एकऽधा । आऽशिषः ।
यक्षम् । पृथिव्याम् । एकऽवृत् । एकऽऋतुः । न । अति । रिच्यते ॥ २६ ॥

॥ 'विराड्वा इदम्' (८।१०।१) इत्यारभ्य 'वस्योभूयाय' (११।९।४) इत्यन्तानां पर्यायमन्त्राणामथर्वाचार्य ऋषिः ॥

(१०) दशमं सूक्तम्

'विराड्वा इदम्' इत्यारभ्य 'विषमेवास्याप्रियम्' इत्यन्तानां षट्पर्यायाणां विराड् देवता ।

[१] प्रथमः पर्यायः

(१-१३) त्रयोदशर्चस्यास्य पर्यायस्य (१) प्रथमर्चस्त्रिपदार्ची पङ्क्तिः, (२, ४, ६, ८, १०, १२) द्वितीयादिसमर्चा याजुषी जगती, (३, ९) तृतीयानवम्योः साम्न्यनुष्टुप्, (५) पञ्चम्या आर्च्यनुष्टुप्, (७, १३) सप्तमीत्रयोदश्योर्विराड्गायत्री, (११) एकादश्याश्च साम्नी बृहती छन्दांसि ॥

विराड्वा इदमग्र आसीत्तस्या जातायाः सर्वमबिभेदियमेवेदं भविष्यतीति ॥१॥
सोदक्रामत्सा गार्हपत्ये न्यक्रामत ॥२॥
गृहमेधी गृहपतिर्भवति य एवं वेद ॥३॥
सोदक्रामत्साहवनीये न्यक्रामत ॥४॥
यन्त्यस्य देवा देवहूतिं प्रियो देवानां भवति य एवं वेद ॥५॥

विऽराट् । वै । इदम् । अग्रे । आसीत् । तस्याः । जातायाः । सर्वम् । अबिभेत् । इयम् । एव । इदम् । भविष्यति । इति ॥ १ ॥
सा । उत् । अक्रामत् । सा । गार्हऽपत्ये । नि । अक्रामत् ॥ २ ॥
गृहऽमेधी । गृहऽपतिः । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ ३ ॥
सा । उत् । अक्रामत् । सा । आऽहवनीये । नि । अक्रामत् ॥ ४ ॥
यन्ति । अस्य । देवाः । देवऽहूतिम् । प्रियः । देवानाम् । भवति । यः । एवम् । वेद ॥

VIII.9.26 (That) one is the cow. (That) one is the one-seer. (That) one is the abode. (That) one is the blessings. On the earth, (that) one is one Lord, worthy of thought and adoration and of season; He is untranscended (nātiricyate).

PARYĀYA - I

Virāṭ

VIII.10(I).1 In the beginning, surely, Viraj (an immense blaze) was this (universe). When she was born, all were afraid that she alone will be this (universe).

VIII.10(I).2 She (Virāj) moved up. She entered into Gārhapatya (the house-holder's fire).

VIII.10(I).3 He, Who knows thus, becomes a household-chief, duly performing household sacrifices (duties).

VIII.10(I).4 She moved up. She entered the Āhavanīya (the eastern sacrificial fire; fire of invocations and offerings).

VIII.10(I).5 He, who knows thus, becomes dear to the enlightened ones. The enlightened ones come in response to his invocations of the enlightened ones.

सोदक्रामत्सा दक्षिणाग्नौ न्यक्रामत् ॥६॥
यज्ञर्तो दक्षिणीयो वासतेयो भवति य एवं वेद ॥७॥
सोदक्रामत्सा सभायां न्यक्रामत् ॥८॥
यन्त्यस्य सभां सभ्यो भवति य एवं वेद ॥९॥
सोदक्रामत्सा समितौ न्यक्रामत् ॥१०॥
यन्त्यस्य समितिं सामित्यो भवति य एवं वेद ॥११॥
सोदक्रामत्सामन्त्रणे न्यक्रामत् ॥१२॥
यन्त्यस्यामन्त्रणमामन्त्रणीयो भवति य एवं वेद ॥१३॥

सा । उत् । अक्रामत् । सा । दक्षिणऽअग्नौ । नि । अक्रामत् ॥ ६ ॥

यज्ञऽऋतः । दक्षिणीयः । वासतेयः । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ ७ ॥

सा । उत् । अक्रामत् । सा । सभायाम् । नि । अक्रामत् ॥ ८ ॥

यन्ति । अस्य । सभाम् । सभ्यः । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ ९ ॥

सा । उत् । अक्रामत् । सा । समऽइतौ । नि । अक्रामत् ॥ १० ॥

यन्ति । अस्य । समऽइतिम् । सामऽइत्यः । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ ११ ॥

सा । उत् । अक्रामत् । सा । आऽमन्त्रणे । नि । अक्रामत् ॥ १२ ॥

यन्ति । अस्य । आऽमन्त्रणम् । आऽमन्त्रणीयः । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ १३ ॥

VIII.10(I).6 She moved up. She entered the Dakṣiṇāgni (the southern sacrificial fire).

VIII.10(I).7 He, who knows thus, becomes true to sacrifice, worthy of sacrificial gifts, and deserving good shelter.

VIII.10(I).8 She moved up. She entered the Sabhā (the assembly).

VIII.10(I).9 He, who knows thus, becomes a parliamentarian. People go to attend his meetings.

VIII.10(I).10 She moved up. She entered the Samiti (the war-council).

VIII.10(I).11 He, who knows thus, becomes a councillor. People go his council.

VIII.10(I).12 She moved up. She entered āmantraṇa (the consultative committee).

VIII.10(I).13 He, who knows thus, becomes fit to be consulted. People go to him for consultation.

[२] द्वितीयः पर्यायः

(१-१०) दशर्चस्यास्य पर्यायस्य (१) प्रथमर्चस्त्रिपदा साम्न्यनुष्टुप्, (२) द्वितीयाया उष्णिग्गर्भा चतुष्पदोपरिष्टाद्विराड्बृहती, (३) तृतीयाया एकपदा याजुषी गायत्री, (४) चतुर्थ्या एकपदा साम्नी पङ्क्तिः, (५) पञ्चम्या विराड्गायत्री, (६) षष्ठ्या आर्च्यनुष्टुप्, (७) सप्तम्याः साम्नी पङ्क्तिः, (८) अष्टम्या आसुरी गायत्री, (९) नवम्याः साम्न्यनुष्टुप्, (१०) दशम्याश्च साम्नी बृहती छन्दांसि ॥

सोद॑क्राम॒त्सान्तरि॑क्षे चतु॒र्धा विक्रा॑न्तातिष्ठत् ॥१॥

तां दे॑वमनु॒ष्या॑ अब्रुवन्नि॒यमे॒व तद्वे॑द॒ यदु॒भय॑ उप॒जीवे॑मे॒मामुप॑ ह्वयामहा॒ इति॑ ॥२॥

तामुपा॑ह्वयन्त ॥३॥

ऊर्ज॒ एहि॒ स्वध॒ एहि॒ सूनृ॑त॒ एहीरा॑व॒त्येहीति॑ ॥४॥

तस्या॒ इन्द्रो॑ व॒त्स आसी॑द्गाय॒त्र्य॑भि॒धान्य॒भ्रमूधः॑ ॥५॥

बृ॒हच्च॑ रथन्त॒रं च॒ द्वौ स्तना॒वास्तां॑ यज्ञाय॒ज्ञियं॑ च वामदे॒व्यं च॒ द्वौ ॥६॥

ओष॑धीरे॒व र॑थन्त॒रेण॑ दे॒वा अ॑दुहन्॒व्यचो॑ बृह॒ता ॥७॥

सा । उत् । अ॒क्रा॒म॒त् । सा । अ॒न्तरि॑क्षे । च॒तुः॒ऽधा । विऽक्रा॑न्ता । अ॒ति॒ष्ठ॒त् ॥ १ ॥

ताम् । दे॒व॒ऽम॒नु॒ष्याः॑ । अ॒ब्रु॒व॒न् । इ॒यम् । ए॒व । तत् । वे॒द॒ । यत् । उ॒भये॑ । उ॒प॒ऽजीवे॑म । इ॒माम् । उप॑ । ह्व॒या॒म॒है॒ । इति॑ ॥ २ ॥

ताम् । उप॑ । अ॒ह्व॒य॒न्त॒ ॥ ३ ॥

ऊर्जे॑ । आ । इ॒हि॒ । स्वधे॑ । आ । इ॒हि॒ । सूनृ॑ते । आ । इ॒हि॒ । इरा॑ऽवति । आ । इ॒हि॒ । इति॑ ॥

तस्याः॑ । इन्द्रः॑ । व॒त्सः । आसी॑त् । गा॒य॒त्री । अ॒भि॒ऽधानी॑ । अ॒भ्रम् । ऊधः॑ ॥ ५ ॥

बृ॒हत् । च॒ । र॒थ॒म्ऽत॒रम् । च॒ । द्वौ । स्तनौ॑ । आस्ता॑म् । य॒ज्ञा॒य॒ज्ञिय॑म् । च॒ । वा॒म॒ऽदे॒व्यम् । च॒ । द्वौ ॥ ॥

ओष॑धीः । ए॒व । र॒थ॒म्ऽत॒रेण॑ । दे॒वाः । अ॒दु॒ह॒न् । व्यचः॑ । बृ॒ह॒ता ॥ ७ ॥

PARYĀYA - II

Viraṭ

VIII.10(2).1 She moved up. She stayed in the midspace divided four-fold.

VIII.10(2).2 About her the enlightened ones the Devas, and the men said; "Verily it is she, who knows from whom both of us get sustenance. Let us call her.

VIII.10(2).3 Her they called out :

VIII.10(2).4 "Come, O vigour (ūrja); come, O sustenance (svadhā); Come, O delight (sūnṛta); come, O bestower (arāvati) of food "

VIII.10(2).5 The aspirant was her calf, the Gāyatrī her halter, and the cloud was her udder.

VIII.10(2).6 Bṛhat and Rathantara were her two teats (stanau); yajñayajñiya and Vāmadevya the other two.

VIII.10(2).7 The enlightened ones milked only the (medicinal) plants out of Rathantara, and the space out of Bṛhat.

अपो वामदेव्येनं यज्ञं यज्ञायज्ञियेन ॥८॥
ओषधीरेवास्मै रथन्तरं दुहे व्यचो बृहत् ॥९॥
अपो वामदेव्यं यज्ञं यज्ञायज्ञियं य एवं वेद ॥१०॥

अपः । वामऽदेव्येन । यज्ञम् । यज्ञायज्ञियेन ॥ ८ ॥

ओषधीः । एव । अस्मै । रथम्ऽतरम् । दुहे । व्यचः । बृहत् ॥ ९ ॥

अपः । वामऽदेव्यम् । यज्ञम् । यज्ञायज्ञियम् । यः । एवम् । वेद ॥ १० ॥

[३] तृतीयः पर्यायः

(१-८) अष्टर्चस्यास्य पर्यायस्य (१) प्रथमर्चं चतुष्पदा विराडनुष्टुप्, (२) द्वितीयाया आर्ची त्रिष्टुप्, (३, ५, ७) तृतीयापञ्चमीसप्तमीनां चतुष्पदा प्राजापत्या पङ्क्तिः, (४, ६, ८) चतुर्थीषष्ठ्यष्टमीनामार्ची बृहती, छन्दांसि ॥

सोदक्रामत्सा वनस्पतीनागच्छत्तां वनस्पतयोघ्नत सा संवत्सरे समभवत् ॥१॥
तस्माद्वनस्पतीनां संवत्सरे वृक्णमपि रोहति वृश्चतेस्याप्रियो भ्रातृव्यो य एवं वेद ॥२॥
सोदक्रामत्सा पितॄनागच्छत्तां पितरोघ्नत सा मासि समभवत् ॥३॥

सा । उत् । अक्रामत् । सा । वनस्पतीन् । आ । अगच्छत् । ताम् । वनस्पतयः । अघ्नत । सा । सम्ऽवत्सरे । सम् । अभवत् ॥ १ ॥

तस्मात् । वनस्पतीनाम् । सम्ऽवत्सरे । वृक्णम् । अपि । रोहति । वृश्चते । अस्य । अप्रियः । भ्रातृव्यः । यः । एवम् । वेद ॥ २ ॥

सा । उत् । अक्रामत् । सा । पितॄन् । आ । अगच्छत् । ताम् । पितरः । अघ्नत । सा । मासि । सम् । अभवत् ॥ ३ ॥

VIII.10(2).8 Waters out of Vāmadevya, and the sacrifice out of yajñāyajñiya.

VIII.10(2).9 Rathantara yields to him only the (oṣadhīḥ) and Bṛhat the space (vyacaḥ).

VIII.10(2).10 Vāmadevya (yields) the waters, and yajñāyajñiya the sacrifice, to him, who knows it thus.

PARYĀYA - III

Viraṭ

VIII.10(3).1 She moves up. She came to the forest-trees. The forest-trees smote her. In a year, she came into being (again).

VIII.10(3).2 Therefore, even the cuttings of forest trees grow out in a year (samvatsara). He, who knows it thus, his hated enemy is hacked down.

VIII.10(4).3 She moved up. She came to the elders (pitṛn). The elders smote her. In a month (māsi), she came into being (again).

तस्मा॑त्पि॒तृभ्यो॑ मा॒स्युप॑मास्यं ददति॒ प्र पि॑तृया॒णं पन्थां॑ जानाति॒ य ए॒वं वेद॑ ॥४॥
सोद॑क्राम॒त्सा दे॒वाना॒ग॑च्छ॒त्तां दे॒वा अ॑घ्नत॒ सार्ध॑मा॒से सम॑भवत् ॥५॥
तस्मा॑द्दे॒वेभ्यो॑ऽर्धमा॒से वष॑ट्कुर्वन्ति॒ प्र दे॑व॒या॒नं पन्थां॑ जानाति॒ य ए॒वं वेद॑ ॥६॥
सोद॑क्राम॒त्सा म॑नु॒ष्या॒३॑नाग॑च्छ॒त्तां म॑नु॒ष्या॒ऽअघ्नत॒ सा स॒द्यः सम॑भवत् ॥७॥
तस्मा॑न्मनु॒ष्ये॒भ्य उभय॒द्युरुप॑ हर॒न्त्युपा॑स्य गृ॒हे ह॑रन्ति॒ य ए॒वं वेद॑ ॥८॥

तस्मा॑त् । पि॒तृऽभ्यः॑ । मा॒सि । उप॑ऽमास्यम् । द॒द॒ति॒ । प्र । पि॒तृ॒ऽयान॑म् । पन्था॑म् । जा॒ना॒ति॒ । यः । ए॒वम् । वेद॑ ॥ ४ ॥ [१९]

सा । उत् । अ॒क्रा॒म॒त् । सा । दे॒वान् । आ । अ॒ग॒च्छ॒त् । ताम् । दे॒वाः । अ॒घ्न॒त॒ । सा । अ॒र्ध॒ऽमा॒से । सम् । अ॒भ॒व॒त् ॥५॥

तस्मा॑त् । दे॒वेभ्यः॑ । अ॒र्ध॒ऽमा॒से । वष॑ट् । कु॒र्व॒न्ति॒ । प्र । दे॒व॒ऽयान॑म् । पन्था॑म् । जा॒ना॒ति॒ । यः । ए॒वम् । वेद॑ ॥ ६ ॥ [२०]

सा । उत् । अ॒क्रा॒म॒त् । सा । म॒नु॒ष्या॒न् । आ । अ॒ग॒च्छ॒त् । ताम् । म॒नु॒ष्याः॒ । अ॒घ्न॒त॒ । सा । स॒द्यः । सम् । अ॒भ॒व॒त् ॥७॥

तस्मा॑त् । म॒नु॒ष्ये॒भ्यः । उ॒भ॒य॒ऽद्युः । उप॑ । ह॒र॒न्ति॒ । उप॑ । अ॒स्य॒ । गृ॒हे । ह॒र॒न्ति॒ । यः । ए॒वम् । वेद॑ ॥८॥

[४] चतुर्थः पर्यायः

(१-१६) षोडशर्चस्यास्य पर्यायस्य (१, ५) प्रथमापञ्चम्योर्ऋचोश्चतुष्पदा साम्नी जगती, (२, ६, १०) द्वितीया-षष्ठीदशमीनां साम्नी बृहती, (३, १४) तृतीयाचतुर्दश्योः साम्न्युष्णिक्, (४, ८) चतुर्थ्यष्टम्योरार्च्यनुष्टुप्, (७) सप्तम्या आसुरी गायत्री, (९, १३) नवमीत्रयोदश्योश्चतुष्पदोष्णिक्, (११) एकादश्याः प्राजापत्यानुष्टुप्, (१२, १६) द्वादशीषोडश्योरार्ची त्रिष्टुप्, (१५) पञ्चदश्याश्च विराड्गायत्री छन्दांसि ॥

सोद॑क्राम॒त्सासु॑रा॒नाग॑च्छ॒त्ताम॑सु॒रा उपा॑ह्वयन्त॒ माय॒ एहीति॑ ॥१॥

सा । उत् । अ॒क्रा॒म॒त् । सा । असु॑रान् । आ । अ॒ग॒च्छ॒त् । ताम् । असु॑राः । उप॑ । अ॒ह्व॒य॒न्त॒ । माये॑ । आ । इ॒हि॒ । इति॑ ॥१॥

VIII.10(5).4 Therefore, they present monthly food-offerings to elders every month (māsi-upamāsi). He, who knows it thus, knows well the path, the elders tread.

VIII.10(6).5 She moved up. She came to the enlightened ones (Devān). The enlightened ones smote her. In half-a- month (ardhamāse), she came into being (again).

VIII.10(3).6 Therefore, they offer oblations with vaśat to the enlightened ones every fortnight (ardhamāsa). He, who knows it thus, knows well the path, the enlightened ones tread.

VIII.10(3).7 She moved up. She came to men. Men smote (slow) her. Immediately (sadyaḥ), she came into being (again).

VIII.10(3).8 Therefore, for men they bring food (upa-hṛ) twice a day (ubhayaduḥ). He, who knows it thus, to his house they bring presents and gifts.

PARYĀYA - IV

Viraṭ

VIII.10(4).1 She moved up. She came to life-enjoyers (asurāh). The life-enjoyers called to her: "O deception māya (illusion), come here."

तस्या विरोचनः प्राह्लादिर्वत्स आसीदयस्पात्रं पात्रम् ॥२॥
तां द्विमूर्धार्त्व्योऽधोक्तां मायामेवाधोक् ॥३॥
तां मायामसुरा उप जीवन्त्युपजीवनीयो भवति य एवं वेद ॥४॥
सोदक्रामत्सा पितॄनागच्छत्तां पितर उपाह्वयन्त स्वध एहीति ॥५॥
तस्या यमो राजा वत्स आसीद्रजतपात्रं पात्रम् ॥६॥
तामन्तको मार्त्यवोऽधोक्तां स्वधामेवाधोक् ॥७॥
तां स्वधां पितर उप जीवन्त्युपजीवनीयो भवति य एवं वेद ॥८॥
सोदक्रामत्सा मनुष्या३नागच्छत्तां मनुष्या३ उपाह्वयन्तेरावत्येहीति ॥९॥

तस्याः । विऽरोचनः । प्राह्लादिः । वत्सः । आसीत् । अयःऽपात्रम् । पात्रम् ॥ २ ॥

ताम् । द्विऽमूर्धा । आर्त्व्यः । अधोक् । ताम् । मायाम् । एव । अधोक् ॥ ३ ॥

ताम् । मायाम् । असुराः । उप । जीवन्ति । उपऽजीवनीयः । भवति । यः । एवम् । वेद ॥४॥

सा । उत् । अक्रामत् । सा । पितॄन् । आ । अगच्छत् । ताम् । पितरः । उप । अह्वयन्त । स्वधे । आ । इहि । इति ॥ ५ ॥

तस्याः । यमः । राजा । वत्सः । आसीत् । रजतऽपात्रम् । पात्रम् ॥ ६ ॥

ताम् । अन्तकः । मार्त्यवः । अधोक् । ताम् । स्वधाम् । एव । अधोक् ॥ ७ ॥

ताम् । स्वधाम् । पितरः । उप । जीवन्ति । उपऽजीवनीयः । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ ८ ॥

सा । उत् । अक्रामत् । सा । मनुष्यान् । आ । अगच्छत् । ताम् । मनुष्याः । उप । अह्वयन्त । इराऽवति । आ । इहि । इति ॥ ९ ॥

VIII.10(4).2 Virocana (very charming), son of Prāhrādir-vatsa (very pleasing) was her calf; the copper-vessel (ayas-pātra) was the milking pot. (Prāhrādir vatsa)

VIII.10(4).3 Dvimūrdha (Two-headed one), son of Ṛtu (season) milked her; milked only the deception (illusion) from her.

VIII.10(4).4 On that deception (illusion) the life enjoyers (asurāḥ) subsist. He, who knows it thus, becomes worthy of subsistence.

VIII.10(4).5 She moved up. She came to the elders (pitṛn). The elders called to her : "O sustenance (svadha), come here (ehiiti)."

VIII.10(4).6 Radiant Yama (the controller) was her calf; the silver-vessel (rajata-pātra) was the milking-pot.

VIII.10(4).7 Antaka (the ender), son of Mṛtyu (death) milked her; milked only the sustanance from her.

VIII.10.(4).8 On that sustenance the elders (pitraḥ) live. He, who knows it thus, becomes worthy of getting sustenance.

VIII.10(4).9 She moved up. She came to men (manuṣyāḥ). Men called to her : "O you, one with food, come here."

तस्या मनुर्वैवस्वतो वत्स आसीत्पृथिवी पात्रम् ॥१०॥
तां पृथी वैन्योऽधोक्तां कृषिं च सस्यं चाधोक् ॥११॥
ते कृषिं च सस्यं च मनुष्याउउप जीवन्ति कृष्टराधिरुपजीवनीयो भवति य एवं वेद ॥१२॥
सोदक्रामत्सा सप्तऋषीनागच्छत्तां सप्तऋषय उपाह्वयन्त ब्रह्मण्वत्येहीति ॥१३॥
तस्याः सोमो राजा वत्स आसीच्छन्दः पात्रम् ॥१४॥
तां बृहस्पतिराङ्गिरसोऽधोक्तां ब्रह्म च तपश्चाधोक् ॥१५॥
तद्ब्रह्म च तपश्च सप्तऋषय उप जीवन्ति ब्रह्मवर्चस्युपजीवनीयो भवति य एवं वेद ॥१६॥

तस्याः । मनुः । वैवस्वतः । वत्सः । आसीत् । पृथिवी । पात्रम् ॥ १० ॥

ताम् । पृथी । वैन्यः । अधोक् । ताम् । कृषिम् । च । सस्यम् । च । अधोक् ॥११॥

ते । कृषिम् । च । सस्यम् । च । मनुष्याः । उप । जीवन्ति । कृष्टऽराधिः । उपऽजीवनीयः । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ १२ ॥

सा । उत् । अक्रामत् । सा । सप्तऽऋषीन् । आ । अगच्छत् । ताम् । सप्तऽऋषयः । उप । अह्वयन्त । ब्रह्मण्ऽवति । आ । इहि । इति ॥ १३ ॥

तस्याः । सोमः । राजा । वत्सः । आसीत् । छन्दः । पात्रम् ॥ १४ ॥

ताम् । बृहस्पतिः । आङ्गिरसः । अधोक् । ताम् । ब्रह्म । च । तपः । च । अधोक् ॥१५॥

तत् । ब्रह्म । च । तपः । च । सप्तऽऋषयः । उप । जीवन्ति । ब्रह्मऽवर्चसी । उपऽजीवनीयः । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ १६ ॥

VIII.10(4).10 Manu (the thinker), son of Vivasvān (expert in settling), was her calf, the earth as the milking-pot. (Vaivasvato-vatsa)

VIII.10(4).11 Pṛthi (Expanding one), son of Vena (vainyaḥ) (desirous), milked her, milked cultivation (kṛṣi) and grains (sasya) from her.

VIII.10(4).12 Men live upon cultivation and grains. He, who knows it thus, becomes able to earn living and become rich by cultivation.

VIII.10(4).13 She moved up. She came to the seven seers (saptaṛṣīn). The seven seers called to her : "O you, one full of spiritual knowledge (brahamaṇwati), come here,"

VIII.10(4).14 Radiant Soma (bliss) was her calf; the metered verse was the milking-pot. (Somarājā vatsa)

VIII.10(4).15 Bṛhaspati (the master of knowledge), son of Aṅgiras (shining as burning coal), milked her, milked spiritual knowledge (brahma) and austerity (tapas) from her.

VIII.10(4).16 On that spiritual knowledge and the austerity, the seven seers (sapta ṛṣayaḥ) subsist. He, who knows it thus, becomes worthy of subsisting upon the spiritual life. (brahma-varcasi-upajīvanīyaḥ bhavati)

[५] पञ्चमः पर्यायः

(१-१६) षोडशर्चस्यास्य पर्यायस्य (१, १३) प्रथमात्रयोदश्योर्ऋचोश्चतुष्पदा साम्नी जगती, (२-३) द्वितीयातृतीययोः साम्न्युष्णिक्, (४, १६) चतुर्थीषोडश्योरार्च्यनुष्टुप्, (५) पञ्चम्याश्चतुष्पदा प्राजापत्या जगती, (६) षष्ठ्याः साम्नी त्रिष्टुप्, (७, ११) सप्तम्येकादश्योर्विराड्गायत्री, (८) अष्टम्या आर्ची त्रिष्टुप्, (९) नवम्याश्चतुष्पदोष्णिक्, (१०, १४) दशमीचतुर्दश्योः साम्नी बृहती, (१२) द्वादश्यास्त्रिपदा ब्राह्मी भुरिग्गायत्री, (१५) पञ्चदश्याश्च साम्न्यनुष्टुप् छन्दांसि ॥

सोदक्रामत्सा देवानागच्छत्तां देवा उपाह्वयन्तोर्ज एहीति ॥१॥
तस्या इन्द्रो वत्स आसीच्चमसः पात्रम् ॥२॥
तां देवः सविताधोक्तामूर्जामेवाधोक् ॥३॥
तामूर्जां देवा उप जीवन्त्युपजीवनीयो भवति य एवं वेद ॥४॥
सोदक्रामत्सा गन्धर्वाप्सरस आगच्छत्तां गन्धर्वाप्सरस उपाह्वयन्त पुण्यगन्ध एहीति ॥५॥
तस्याश्चित्ररथः सौर्यवर्चसो वत्स आसीत्पुष्करपर्णं पात्रम् ॥६॥

सा । उत् । अक्रामत् । सा । देवान् । आ । अगच्छत् । ताम् । देवाः । उप । अह्वयन्त । ऊर्जे । आ । इहि । इति ॥ १ ॥

तस्याः । इन्द्रः । वत्सः । आसीत् । चमसः । पात्रम् ॥ २ ॥

ताम् । देवः । सविता । अधोक् । ताम् । ऊर्जाम् । एव । अधोक् ॥ ३ ॥

ताम् । ऊर्जाम् । देवाः । उप । जीवन्ति । उपऽजीवनीयः । भवति । यः । एवम् । वेद ॥४॥

सा । उत् । अक्रामत् । सा । गन्धर्वऽअप्सरसः । आ । अगच्छत् । ताम् । गन्धर्वऽअप्सरसः । उप । अह्वयन्त । पुण्यऽगन्धे । आ । इहि । इति ॥ ५ ॥

तस्याः । चित्रऽरथः । सौर्यऽवर्चसः । वत्सः । आसीत् । पुष्करऽपर्णम् । पात्रम् ॥ ६ ॥

PARYĀYA - V

Virāṭ

VIII.10(5).1 She moved up. She came to the enlightened ones. The enlightened ones called to her : " O vigour (ūrjā), come here."

VIII.10(5).2 The resplendent self was her calf; the bowl was the milking-pot.

VIII.10(5).3 The impeller Lord milked her; milked only vigour from her.

VIII.10(5).4 On that vigour the enlightened ones subsist. He, who knows it thus, becomes worthy of subsistence (on vigour).

VIII.10(5).5 She moved up. She came to the Gandharvas (śustainers of earth) and the Apsaras (those who move in the clouds). The Gandharvas and Apsaras called to her : "O you, of pleasing fragrance (puṇya-gandha), come here."

VIII.10(5).6 Citrarathe (one having a wonderful chariot), son of Sūryavarcas (brilliant as the Sun), was her calf; a lotus-leaf (puṣkara-parṇa) was the milking-pot. (Saurya-varcaso vatsa)

तां वसुरुचिः सौर्यवर्चसोऽधोक्तां पुण्यमेव गन्धमधोक् ॥७॥
तं पुण्यं गन्धं गन्धर्वाप्सरस उप जीवन्ति पुण्यगन्धिरुपजीवनीयो भवति य एवं वेद ॥८॥
सोदक्रामत्सेतरजनानागच्छत्तामितरजना उपाह्वयन्त तिरोध एहीति ॥९॥
तस्याः कुबेरो वैश्रवणो वत्स आसीदामपात्रं पात्रम् ॥१०॥
तां रजतनाभिः काबेरकोऽधोक्तां तिरोधामेवाधोक् ॥११॥
तां तिरोधामितरजना उप जीवन्ति तिरो धत्ते सर्वं पाप्मानमुपजीवनीयो भवति य एवं वेद ॥१२॥

ताम् । वसुऽरुचिः । सौर्यऽवर्चसः । अधोक् । ताम् । पुण्यम् । एव । गन्धम् । अधोक् ॥७॥

तम् । पुण्यम् । गन्धम् । गन्धर्वऽअप्सरसः । उप । जीवन्ति । पुण्यऽगन्धिः । उपऽजीवनीयः । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ ८ ॥

सा । उत् । अक्रामत् । सा । इतरऽजनान् । आ । अगच्छत् । ताम् । इतरऽजनाः । उप । अह्वयन्त । तिरःऽधे । आ । इहि । इति ॥ ९ ॥

तस्याः । कुबेरः । वैश्रवणः । वत्सः । आसीत् । आमऽपात्रम् । पात्रम् ॥ १० ॥

ताम् । रजतऽनाभिः । काबेरकः । अधोक् । ताम् । तिरःऽधाम् । एव । अधोक् ॥ ११ ॥

ताम् । तिरःऽधाम् । इतरऽजनाः । उप । जीवन्ति । तिरः । धत्ते । सर्वम् । पाप्मानम् । उपऽजीवनीयः । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ १२ ॥

VIII.10(5).7 Vasuruci (shining with wealth), son of Suryavarcas (brilliant as the Sun), milked her; milked only the pleasing fragrance (puṇyam gandham) from her.

VIII.10(5).8 On that pleasing fragrance the Gandharvas and Apsaras subsist. He, who knows it thus, becomes worthy of subsistence on the pleasing fragrance.

VIII.10(5).9 She moved up. She came to other folks. The other folks called to her : "O you, concealing one (tirodha), come here."

VIII.10(5).10 Kubera (uncouth-bodied), son of Viśravaṇa (kuberaḥ vaiśravaṇaḥ) (keen of hearing) was her calf; the unburnt clay-vessel (āma-pātram) was the milking-pot.

VIII.10(5).11 Rajatanabhi (silver-navelled), son of Kubera, milked only the concealment (tirodhām) from her.

VIII.10(5).12 On that concealment the other folks subsist. He, who knows it thus, conceals every evil and becomes able to subsist on it.

सोदक्रामत्सा सर्पानागच्छत्तां सर्पा उपाह्वयन्त विषवत्येहीति ॥१३॥
तस्यास्तक्षको वैशालेयो वत्स आसीदलाबुपात्रं पात्रम् ॥१४॥
तां धृतराष्ट्र ऐरावतोऽधोक्तां विषमेवाधोक् ॥१५॥
तद्विषं सर्पा उप जीवन्त्युपजीवनीयो भवति य एवं वेद ॥१६॥

सा । उत् । अक्रामत् । सा । सर्पान् । आ । अगच्छत् । ताम् । सर्पाः । उप । अह्वयन्त । विषऽवति । आ । इहि । इति ॥ १३ ॥

तस्याः । तक्षकः । वैशालेयः । वत्सः । आसीत् । अलाबुऽपात्रम् । पात्रम् ॥ १४ ॥

ताम् । धृतऽराष्ट्रः । ऐराऽवतः । अधोक् । ताम् । विषम् । एव । अधोक् ॥ १५ ॥

तत् । विषम् । सर्पाः । उप । जीवन्ति । उपऽजीवनीयः । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ १६ ॥

[६] षष्ठः पर्यायः

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य पर्यायस्य (१) प्रथमर्चो विराड्गायत्री, (२) द्वितीयायाः साम्नी त्रिष्टुप्, (३) तृतीयायाः प्राजापत्यानुष्टुप्, (४) चतुर्थ्याश्चार्च्युष्णिक् छन्दांसि । अनुक्तपादा द्विपदा एताः ॥

तद्यस्मा एवं विदुषेलाबुनाभिषिञ्चेत्प्रत्याहन्यात् ॥१॥
न च प्रत्याहन्यान्मनसा त्वा प्रत्याहन्मीति प्रत्याहन्यात् ॥२॥

तत् । यस्मै । एवम् । विदुषे । अलाबुना । अभिऽसिञ्चेत् । प्रतिऽआहन्यात् ॥ १ ॥

न । च । प्रतिऽआहन्यात् । मनसा । त्वा । प्रतिऽआहन्मि । इति । प्रतिऽआहन्यात् ॥ २ ॥

VIII.10(5).13 She moved up. She came to serpents (sarpāḥ). The serpents called to her : "O poisonous one, come here."

VIII.10(5).14 Takṣaka (cutter), son of viśala (huge), was her calf; tne ground-bottle (alābu-pātra) was the milking-pot.

VIII.10(5).15 Dhṛtarāṣṭra (one who has usurped the kingdom), son of Irāvān (one having food), milked her; milked only the poison from her.(Dhṛtarāṣṭraḥ Airāvataḥ)

VIII.10(5).16 On that poison the surpents subsist.He who knows it thus, become worthy of earning subsistence.

PARYĀYA - VI

Virāṭ

VIII.10(6).1 Therefore, on such a man, who knows it thus, should some one sprinkle with a ground-vessel, he must promptly counter it.

VIII.10(6).2 If he could not counter it (in time), he should counter it by thinking : "I counter you back."

यत्प्रत्याहन्ति विषमेव तत्प्रत्याहन्ति ॥३॥
विषमेवास्याप्रियं भ्रातृव्यमनुविषिच्यते य एवं वेद ॥४॥

यत् । प्रतिऽआहन्ति । विषम् । एव । तत् । प्रतिऽआहन्ति ॥ ३ ॥

विषम् । एव । अस्य । अप्रियम् । भ्रातृव्यम् । अनुऽविसिच्यते । यः । एवम् । वेद ॥ ४ ॥

॥ इत्यष्टमं काण्डम् ॥

[अष्टमकाण्डे सूक्तानि १०, मन्त्राः २९३]

VIII.10(6).3 When countering thus, he counters that very poison.

VIII.10(6).4 That very poison is poured thoroughly into the hated foe of him, who knows it thus. (Bhrātṛvyam - anuviṣi - cyate.)

Here ends Kāṇḍa VIII
Hymns 10, Verses 293

Kāṇḍa-IX
नवमं काण्डम्

अथ नवमं काण्डम् ॥

(१) प्रथमं सूक्तम्

(१-२४) चतुर्विंशत्यृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । मध्वश्विनौ च देवताः । (१, ४-५) प्रथमाचतुर्थीपञ्चमीनामृचां त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयायास्त्रिष्टुग्गर्भा पङ्क्तिः, (३) तृतीयायाः परानुष्टुप्त्रिष्टुप्, (६) षष्ठया अतिशाक्वरगर्भा यवमध्या महाबृहती, (७) सप्तम्या अतिजागतगर्भा यवमध्या महाबृहती, (८) अष्टम्या बृहतीगर्भा संस्तारपङ्क्तिः, (९) नवम्याः पराबृहती प्रस्तारपङ्क्तिः, (१०) दशम्याः परोष्णिक्पङ्क्तिः, (११-१३, १५-१६, १८-१९) एकादश्यादितृचस्य पञ्चदशीषोडश्यष्टादश्येकोनविंशीनाञ्चानुष्टुप्, (१४) चतुर्दश्याः पुर उष्णिक्, (१७) सप्तदश्या उपरिष्टाद्विराड्बृहती, (२०) विंश्या भुरिग्विष्टारपङ्क्तिः, (२१) एकविंश्या एकावसाना द्विपदार्च्यनुष्टुप्, (२२) द्वाविंश्यास्त्रिपदा ब्राह्मी पुर उष्णिक्, (२३) त्रयोविंश्या द्विपदार्ची पङ्क्तिः, (२४) चतुर्विंश्याश्च त्र्यवसाना षट्पदाष्टिश्छन्दांसि ॥

दिवस्पृथिव्या अन्तरिक्षात्समुद्रादग्नेर्वातान्मधुकशा हि जज्ञे ।
तां चायित्वामृतं वसानां हृद्भिः प्रजाः प्रति नन्दन्ति सर्वाः ॥१॥
महत्पयो विश्वरूपमस्याः समुद्रस्य त्वोत रेत आहुः ।
यत ऐति मधुकशा रराणा तत्प्राणस्तदमृतं निविष्टम् ॥२॥
पश्यन्त्यस्याश्चरितं पृथिव्यां पृथङ्नरो बहुधा मीमांसमानाः ।
अग्नेर्वातान्मधुकशा हि जज्ञे मरुतामुग्रा नप्तिः ॥३॥
मातादित्यानां दुहिता वसूनां प्राणः प्रजानाममृतस्य नाभिः ।
हिरण्यवर्णा मधुकशा घृताची महान्भर्गश्चरति मर्त्येषु ॥४॥

दिवः । पृथिव्याः । अन्तरिक्षात् । समुद्रात् । अग्नेः । वातात् । मधुऽकशा । हि । जज्ञे ।
ताम् । चायित्वा । अमृतम् । वसानाम् । हृत्ऽभिः । प्रऽजाः । प्रति । नन्दन्ति । सर्वाः ॥१॥
महत् । पयः । विश्वऽरूपम् । अस्याः । समुद्रस्य । त्वा । उत । रेतः । आहुः ।
यतः । आऽएति । मधुऽकशा । रराणा । तत् । प्राणः । तत् । अमृतम् । निऽविष्टम् ॥२॥
पश्यन्ति । अस्याः । चरितम् । पृथिव्याम् । । पृथक् । नरः । बहुऽधा । मीमांसमानाः ।
अग्नेः । वातात् । मधुऽकशा । हि । जज्ञे । मरुताम् । उग्रा । नप्तिः ॥ ३ ॥
माता । आदित्यानाम् । दुहिता । वसूनाम् । प्राणः । प्रऽजानाम् । अमृतस्य । नाभिः ।
हिरण्यऽवर्णा । मधुऽकशा । घृताची । महान् । भर्गः । चरति । मर्त्येषु ॥ ४ ॥

Madhu, Madhu Kaśā, Aśvinau

IX.1.1 Surely from heaven, from earth, from midspace, from ocean, from fire and from wind the honey-string (Madhukaśā) is born. Knowing her to be the bestower of immortality, all the creatures are delighted in their hearts to meet her.

IX.1.2 Her milk is great (in quantity and degree), and found in all the forms. They call you even the genial seed (reta) of ocean. Whence the bountiful honey-string comes, that (there) is the life, that is (there) the immorality (is) stored.

IX.1.3 Men look at her activities at different places on this earth, speculating in various ways. Surely the honey-string, the formidable daughter of the cloud-bearing winds, is born from fire and wind.

IX.1.4 Mother of the Ādityas (suns), daughter of the Vasus, vital breath of the people, navel of immortality, the golden-hued honey-string, dripping purified butter, moves among (within) mortals as great brilliance.

मधोः कशांमजनयन्त देवास्तस्या गर्भो अभवद्विश्वरूपः ।
तं जातं तरुणं पिपर्ति माता स जातो विश्वा भुवना वि चष्टे ॥५॥
कस्तं प्र वेद क उ तं चिकेत यो अस्या हृदः कलशः सोमधानो अक्षितः ।
ब्रह्मा सुमेधाः सो अस्मिन्मदेत ॥६॥
स तौ प्र वेद स उ तौ चिकेत यावस्याः स्तनौ सहस्रधारावक्षितौ ।
ऊर्जं दुहाते अनपस्फुरन्तौ ॥७॥
हिङ्करिक्रती बृहती वयोधा उच्चैर्घोषाभ्येति या व्रतम् ।
त्रीन्घर्मानभि वावशाना मिमाति मायुं पयते पयोभिः ॥८॥
यामापीनामुपसीदन्त्यापः शाक्वरा वृषभा ये स्वराजः ।
ते वर्षन्ति ते वर्षयन्ति तद्विदे काममूर्जमापः ॥९॥
स्तनयित्नुस्ते वाक्प्रजापते वृषा शुष्मं क्षिपसि भूम्यामधि ।
अग्नेर्वातान्मधुकशा हि जज्ञे मरुतामुग्रा नप्तिः ॥१०॥

मधोः । कशाम् । अजनयन्त । देवाः । तस्याः । गर्भः । अभवत् । विश्वऽरूपः ।
तम् । जातम् । तरुणम् । पिपर्ति । माता । सः । जातः । विश्वा । भुवना । वि । चष्टे ॥५॥
कः । तम् । प्र । वेद । कः । ऊं इति । तम् । चिकेत । यः । अस्याः । हृदः । कलशः ।
सोमऽधानः । अक्षितः । ब्रह्मा । सुऽमेधाः । सः । अस्मिन् । मदेत ॥ ६ ॥
सः । तौ । प्र । वेद । सः । ऊं इति । तौ । चिकेत । यौ । अस्याः । स्तनौ । सहस्रऽधारौ ।
अक्षितौ । ऊर्जम् । दुहाते इति । अनपऽस्फुरन्तौ ॥ ७ ॥
हिङ्ऽकरिक्रती । बृहती । वयःऽधाः । उच्चैःऽघोषा । अभिऽएति । या । व्रतम् ।
त्रीन् । घर्मान् । अभि । वावशाना । मिमाति । मायुम् । पयते । पयःऽभिः ॥ ८ ॥
याम् । आऽपीनाम् । उपऽसीदन्ति । आपः । शाक्वराः । वृषभाः । ये । स्वऽराजः ।
ते । वर्षन्ति । ते । वर्षयन्ति । तत्ऽविदे । कामम् । ऊर्जम् । आपः ॥ ९ ॥
स्तनयित्नुः । ते । वाक् । प्रजाऽपते । वृषा । शुष्मम् । क्षिपसि । भूम्याम् । अधि ।
अग्नेः । वातात् । मधुऽकशा । हि । जज्ञे । मरुताम् । उग्रा । नप्तिः ॥ १० ॥

IX.1.5 The bounties of Nature beget the string of honey; her embryo assumes all the forms. Him, when new-born and young, the mother nourishes. He, as soon he is born, looks upon all the beings.

IX.1.6 Who knows that for sure? Who even speculates about that, which is her vessel close to her heart, containing bliss ever-unexhausting. He is the knower of excellent intellect, who takes delight in it.

IX.1.7 He knows those two for sure. He speculates about those two, which are her two breaths, thousands-streamed and ever-inexhausted. Those two yield vigour without any resistence.

IX.1.8 Bellowing with hin sound (hiṅkarikratī) great , bestower of long-life, loud-roaring (uccaghoṣa), she that comes to the place of sacrifice, commanding the three libations, she roars a roarer (lows a lowing) and pours out waters (plenty of milk).

IX.1.9 To whom, the strong and stout one, come the waters, that are mighty showerers and self-refulgent; they rain, they causes to rain vigour and waters to the desire of him, who knows this.

IX.1.10 O Lord of creature, thunder is your voice. You, O showerer, shower energy on earth and sky. Surely the honey-string, the formidable daughter of the cloud-bearing winds (marutām naptiḥ) is born from fire and wind.

यथा सोमः प्रातःसवने अश्विनोर्भवति प्रियः ।
एवा मे अश्विना वर्च आत्मनि ध्रियताम् ॥११॥
यथा सोमो द्वितीये सवन इन्द्राग्न्योर्भवति प्रियः ।
एवा म इन्द्राग्नी वर्च आत्मनि ध्रियताम् ॥१२॥
यथा सोमस्तृतीये सवन ऋभूणां भवति प्रियः ।
एवा म ऋभवो वर्च आत्मनि ध्रियताम् ॥१३॥
मधु जनिषीय मधु वंशिषीय ।
पयस्वानग्न आगमं तं मा सं सृज वर्चसा ॥१४॥
सं माग्ने वर्चसा सृज सं प्रजया समायुषा ।
विद्युर्मे अस्य देवा इन्द्रो विद्यात्सह ऋषिभिः ॥१५॥
यथा मधु मधुकृतः संभरन्ति मधावधि ।
एवा मे अश्विना वर्च आत्मनि ध्रियताम् ॥१६॥

यथा । सोमः । प्रातःऽसवने । अश्विनोः । भवति । प्रियः ।
एव । मे । अश्विना । वर्चः । आत्मनि । ध्रियताम् ॥ ११ ॥
यथा । सोमः । द्वितीये । सवने । इन्द्राग्न्योः । भवति । प्रियः ।
एव । मे । इन्द्राग्नी इति । वर्चः । आत्मनि । ध्रियताम् ॥ १२ ॥
यथा । सोमः । तृतीये । सवने । ऋभूणाम् । भवति । प्रियः ।
एव । मे । ऋभवः । वर्चः । आत्मनि । ध्रियताम् ॥ १३ ॥
मधु । जनिषीय । मधु । वंसिषीय ।
पयस्वान् । अग्ने । आ । अगमम् । तम् । मा । सम् । सृज । वर्चसा ॥ १४ ॥
सम् । मा । अग्ने । वर्चसा । सृज । सम् । प्रऽजया । सम् । आयुषा ।
विद्युः । मे । अस्य । देवाः । इन्द्रः । विद्यात् । सह । ऋषिऽभिः ॥ १५ ॥
यथा । मधु । मधुऽकृतः । सम्ऽभरन्ति । मधौ । अधि ।
एव । मे । अश्विना । वर्चः । आत्मनि । ध्रियताम् ॥ १६ ॥

IX.1.11 As at the morning sacrifice (prātaḥ savana), the cure-juice is pleasing to the twins-divine (Aśvinau), so may the twins-divine maintain lustre in my self.

IX.1.12 As at the second (mid-day) sacrifice (dvitīya savana) the cure-juice is pleasing to the Lord resplendent and adorable (Agni), so may the Lord resplendent and adorable maintain lustre in my self.

IX.1.13 As at the third (evening) sacrifice (tṛtiya savana), the cure-juice is pleasing to Rbhus (artists and artisans), so may the Ṛbhus maintain lustre in my self.

IX.1.14 May I create sweetness. May I receive sweetness. O adorable Lord, exuberant, I have come to you. As such may you endow me with lustre.

IX.1.15 O adorable Lord, may you endow me with lustre, progeny and long span of life. May the enlightened ones know of me as such, may the resplendent self along with the seers know (of me). (Also Ṛg. I.23.24)

IX.1.16 As the honey-makers (bees) accumulate honey in the honey-comb, even so, O twins-divine, may the lustre be maintained in my self (ātmani).

यथा मक्षा इदं मधु न्यञ्जन्ति मधावधि ।
एवा मे अश्विना वर्चस्तेजो बलमोजश्च ध्रियताम् ॥१७॥
यद्गिरिषु पर्वतेषु गोष्वश्वेषु यन्मधु ।
सुरायां सिच्यमानायां यत्तत्र मधु तन्मयि ॥१८॥
अश्विना सारघेण मा मधुनाङ्क्तं शुभस्पती ।
यथा वर्चस्वतीं वाचमावदानि जनाँ अनु ॥१९॥
स्तनयित्नुस्ते वाक्प्रजापते वृषा शुष्मं क्षिपसि भूम्यां दिवि ।
तां पशव उप जीवन्ति सर्वे तेनो सेषमूर्जं पिपर्ति ॥२०॥
पृथिवी दण्डो३ऽन्तरिक्षं गर्भो द्यौः कशा विद्युत्प्रकशो हिरण्ययो बिन्दुः ॥२१॥
यो वै कशायाः सप्त मधूनि वेद मधुमान्भवति ।
ब्राह्मणश्च राजा च धेनुश्चानड्वांश्च व्रीहिश्च यवश्च मधु सप्तमम् ॥२२॥

यथा । मक्षाः । इदम् । मधु । निऽअञ्जन्ति । मधौ । आधि ।
एव । मे । अश्विना । वर्चः । तेजः । बलम् । ओजः । च । ध्रियताम् ॥ १७ ॥
यत् । गिरिषु । पर्वतेषु । गोषु । अश्वेषु । यत् । मधु ।
सुरायाम् । सिच्यमानायाम् । यत् । तत्र । मधु । तत् । मयि ॥ १८ ॥
अश्विना । सारघेण । मा । मधुना । अङ्क्तम् । शुभः । पती इति ।
यथा । वर्चस्वतीम् । वाचम् । आऽवदानि । जनान् । अनु ॥ १९ ॥
स्तनयित्नुः । ते । वाक् । प्रजाऽपते । वृषा । शुष्मम् । क्षिपसि । भूम्याम् । दिवि ।
ताम् । पशवः । उप । जीवन्ति । सर्वे । तेनो इति । सा । इषम् । ऊर्जम् । पिपर्ति ॥ २० ॥
पृथिवी । दण्डः । अन्तरिक्षम् । गर्भः । द्यौः । कशा । विऽद्युत् । प्रऽकशः । हिरण्ययः । बिन्दुः ॥
यः । वै । कशायाः । सप्त । मधूनि । वेद । मधुऽमान् । भवति । ब्राह्मणः । च । राजा । च ।
धेनुः । च । अनड्वान् । च । व्रीहिः । च । यवः । च । मधु । सप्तमम् ॥ २२ ॥

IX.1.17 As the male bees besmear this honey in the honey-comb, even so, O twins-divine, may my lustre, brilliance, strength and vigour be maintained.

IX.1.18 What sweetness is there in hills, in mountains, in cows, in horses, and what in the intoxicating drink being poured out, may that sweetness be in me.

IX.1.19 O twin-divines, lords of beauty, anoint me with the honey of bees, (Sāragha) that I may speak brilliant words among the people. (See also Av. VI.69.3)

IX.1.20 O Lord of creatures, thunder is your voice. You, a showerer, shower energy on earth and sky. On that all the animals live; with that only she gives food and vigour in abundance.

IX.1.21 Earth is the handle; midspace (is) the joining point (garbhaḥ); heaven the string (kaśā); lightning the snapper (prakaśaḥ); and golden is the tip (binduḥ)

IX.1.22 O surely he, who knows the seven honeys of the honey-string, becomes endowed with sweetness; the intellectual person (i), and the ruler (ii), and the milch-cow (iii), and the draught-ox (iv), and rice (v), and barley (vi), and honey (vii) is the seventh.

मधुमान्भवति मधुमदस्याहार्यं भवति ।
मधुमतो लोकाञ्जयति य एवं वेद ॥२३॥
यद्वीध्रे स्तनयति प्रजापतिरेव तत्प्रजाभ्यः प्रादुर्भवति ।
तस्मात्प्राचीनोपवीतस्तिष्ठे प्रजापतेनु मा बुध्यस्वेति ।
अन्वेनं प्रजा अनु प्रजापतिर्बुध्यते य एवं वेद ॥२४॥

मधुऽमान् । भवति । मधुऽमत् । अस्य । आऽहार्यम् । भवति ।
मधुऽमतः । लोकान् । जयति । यः । एवम् । वेद ॥ २३ ॥
यत् । वीध्रे । स्तनयति । प्रजाऽपतिः । एव । तत् । प्रऽजाभ्यः । प्रादुः । भवति ।
तस्मात् । प्राचीनऽउपवीतः । तिष्ठे । प्रजाऽपते । अनु । मा । बुध्यस्व । इति ।
अनु । एनम् । प्रऽजाः । अनु । प्रजाऽपतिः । बुध्यते । यः । एवम् । वेद ॥ २४ ॥

(२) द्वितीयं सूक्तम्

(१-२५) पञ्चविंशत्यृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । कामो देवता । (१-४, ६, ९-१०, १९, २४-२५) प्रथमादि-चतुर्ऋचां षष्ठीनवमीदशम्येकोनविंशीचतुर्विंशीपञ्चविंशीनाञ्च त्रिष्टुप्, (५) पञ्चम्या अतिजगती, (७, १४-१५, १७-१८, २१-२२) सप्तमीचतुर्दशीपञ्चदशीसप्तदश्यष्टादश्येकविंशीद्वाविंशीनां जगती, (८) अष्टम्यास्त्रिपदार्ची पङ्क्तिः, (११, २०, २३) एकादशीविंशीत्रयोविंशीनां भुरिक्त्रिष्टुप्, (१२) द्वादश्या अनुष्टुप्, (१३) त्रयोदश्या द्विपदार्च्यनुष्टुप्, (१६) षोडश्याश्च चतुष्पदा शक्करीगर्भा पराजगती छन्दांसि ॥

सपत्नहनमृषभं घृतेन कामं शिक्षामि हविषाज्येन ।
नीचैः सपत्नान्मम पादय त्वमभिष्टुतो महता वीर्येण ॥१॥
यन्मे मनसो न प्रियं न चक्षुषो यन्मे बभस्ति नाभिनन्दति ।
तद्दुष्वप्न्यं प्रति मुञ्चामि सपत्ने कामं स्तुत्वोदहं भिदेयम् ॥२॥
दुष्वप्न्यं काम दुरितं च कामाप्रजस्तामस्वगतामवर्तिम् ।
उग्र ईशानः प्रति मुञ्च तस्मिन्यो अस्मभ्यमंहूरणा चिकित्सात् ॥३॥

सपत्नऽहनम् । ऋषभम् । घृतेन । कामम् । शिक्षामि । हविषा । आज्येन ।
नीचैः । सऽपत्नान् । मम । पादय । त्वम् । अभिऽस्तुतः । महता । वीर्येण ॥ १ ॥
यत् । मे । मनसः । न । प्रियम् । न । चक्षुषः । यत् । मे । बभस्ति । न । अभिऽनन्दति ।
तत् । दुःऽस्वप्न्यम् । प्रति । मुञ्चामि । सऽपत्ने । कामम् । स्तुत्वा । उत् । अहम् । भिदेयम् ॥२॥
दुःऽस्वप्न्यम् । काम । दुःऽइतम् । च । काम । अप्रजस्ताम् । अस्वगताम् । अवर्तिम् ।
उग्रः । ईशानः । प्रति । मुञ्च । तस्मिन् । यः । अस्मभ्यम् । अंहूरणा । चिकित्सात् ॥ ३ ॥

IX.1.23 He becomes rich in sweetness; his possessions becomes full of sweetness; he wins the worlds of sweetness, he who knows this.

IX.1.24 When it thunders in the sky, that is the Lord of creatures making Himself manifest to the creatures. Therefore, I stand with the sacred thread over my right shoulder (prācīno-pavīta), so that, O Lord of creatures, may you take me into your notice. The creatures and the Lord of creatures become favourably inclined to him, who knows this.

Kāmaḥ - Passion

IX.2.1 With purified butter, sacrificial supplies and sacrificial ghee, I wish to befriend the vigours Kāma (desire or passion), the slayer of rivals. Thus praised, may you drop and fell my rivals down with your tremendous vigour.

IX.2.2 What is not pleasing to my heart, nor to my eyes, what torments me and does not welcome me with joy, that evil dream I lay at my rival. Praising Kāma, may I pierce (my rival) through.

IX.2.3 Bad dreams, O Kāma, and evil, O Kāma, childlessness, homelessness and disaster, these, O mighty ruler, may you hurl on him who, the sinful, plans to ruin us.

नुदस्व काम प्र णुदस्व कामावर्तिं यन्तु मम ये सपत्नाः ।
तेषां नुत्तानामधमा तमांस्यग्ने वास्तूनि निर्दह त्वम् ॥४॥
सा ते काम दुहिता धेनुरुच्यते यामाहुर्वाचं कवयो विराजम् ।
तया सपत्नान्परि वृङ्धि ये मम पर्येनान्प्राणः पशवो जीवनं वृणक्तु ॥५॥
कामस्येन्द्रस्य वरुणस्य राज्ञो विष्णोर्बलेन सवितुः सवेन ।
अग्नेर्होत्रेण प्र णुदे सपत्नाञ्छम्बीव नावमुदकेषु धीरः ॥६॥
अध्यक्षो वाजी मम काम उग्रः कृणोतु मह्यमसपत्नमेव ।
विश्वे देवा मम नाथं भवन्तु सर्वे देवा हवमा यन्तु म इमम् ॥७॥
इदमाज्यं घृतवज्जुषाणाः कामज्येष्ठा इह मादयध्वम् ।
कृण्वन्तो मह्यमसपत्नमेव ॥८॥
इन्द्राग्नी काम सरथं हि भूत्वा नीचैः सपत्नान्मम पादयाथः ।
तेषां पन्नानामधमा तमांस्यग्ने वास्तून्यनुनिर्दह त्वम् ॥९॥

नुदस्व । काम । प्र । नुदस्व । काम । अवर्तिम् । यन्तु । मम । ये । सऽपत्नाः ।
तेषाम् । नुत्तानाम् । अधमा । तमांसि । अग्ने । वास्तूनि । निः । दह । त्वम् ॥ ४ ॥
सा । ते । काम । दुहिता । धेनुः । उच्यते । याम् । आहुः । वाचम् । कवयः । विऽराजम् ।
तया । सऽपत्नान् । परि । वृङ्ग्धि । ये । मम । परि । एनान् । प्राणः । पशवः । जीवनम् । वृणक्तु ॥
कामस्य । इन्द्रस्य । वरुणस्य । राज्ञः । विष्णोः । बलेन । सवितुः । सवेन ।
अग्नेः । होत्रेण । प्र । नुदे । सऽपत्नान् । शम्बीऽइव । नावम् । उदकेषु । धीरः ॥ ६ ॥
अधिऽअक्षः । वाजी । मम । कामः । उग्रः । कृणोतु । मह्यम् । असपत्नम् । एव ।
विश्वे । देवाः । मम । नाथम् । भवन्तु । सर्वे । देवाः । हवम् । आ । यन्तु । मे । इमम् ॥ ७ ॥
इदम् । आज्यम् । घृतऽवत् । जुषाणाः । कामऽज्येष्ठाः । इह । मादयध्वम् ।
कृण्वन्तः । मह्यम् । असपत्नम् । एव ॥ ८ ॥
इन्द्राग्नी इति । काम । सऽरथम् । हि । भूत्वा । नीचैः । सऽपत्नान् । मम । पादयाथः ।
तेषाम् । पन्नानाम् । अधमा । तमांसि । अग्ने । वास्तूनि । अनुऽनिर्दह । त्वम् ॥ ९ ॥

IX.2.4 Push, O Kāma; push hard, O Kāma; may those, who are my rivals, come to disaster. Of them, thrown into the vilest darknesses, O fire, may you burn down the dwellings.

IX.2.5 O Kāma, that milch-cow is said to be your daughter whom the sages have called the illuminating speech. With her, may you expel those, who are my rivals. May the vital breath, cattle and life forsake them.

IX.2.6 With the strength of Kāma (desire or passion), of the resplendent Lord (Indra), and of the venerable lord (Varuṇa), the sovereign (rajñaḥ), of the omnipresent (Visṇu) Lord, and at the impulsion of the impeller Lord (Savitṛ), with the sacrifice to fire-divine (Agnihotra), I drive my rivals afar, like a courageous rower his boat in waters.

IX.2.7 Formidable and vigorous, Kāma is my warder; may he make me completely free from my rivals. May all the bounties of Nature (viśvedevāḥ) be my protector; may all the enlightened ones come in response to my this call (invocation).

IX.2.8 Enjoying this sacrificial offering rich in purified butter, may you revel here, O enlightened ones whose Chief is Kāma, making me completely free from rivals.

IX.2.9 O resplendent one (Indra), and O adorable one (Agni), and O Kāma, mounting one and the same chariot, may you throw my rivals down. Of them, fallen into vilest darknesses, O fire, may you burn down the dwellings.

जहि त्वं काम मम ये सपत्ना अन्धा तमांस्यव पादयैनान् ।
निरिन्द्रिया अरसाः सन्तु सर्वे मा ते जीविषुः कतमच्चनाहः ॥१०॥
अवधीत्कामो मम ये सपत्ना उरुं लोकमकरन्मह्यमेधतुम् ।
मह्यं नमन्तां प्रदिशश्चतस्रो मह्यं षडुर्वीर्घृतमा वहन्तु ॥११॥
तेऽधराञ्चः प्र प्लवन्तां छिन्ना नौरिव बन्धनात् ।
न सायकप्रणुत्तानां पुनरस्ति निवर्तनम् ॥१२॥
अग्निर्यव इन्द्रो यवः सोमो यवः ।
यवयावानो देवा यावयन्त्वेनम् ॥१३॥
असर्ववीरश्चरतु प्रणुत्तो द्वेष्यो मित्राणां परिवर्ग्यः स्वानाम् ।
उत पृथिव्यामव स्यन्ति विद्युत उग्रो वो देवः प्र मृणत्सपत्नान् ॥१४॥
च्युता चेयं बृहत्यच्युता च विद्युद्बिभर्ति स्तनयित्नूंश्च सर्वान् ।
उद्यन्नादित्यो द्रविणेन तेजसा नीचैः सपत्नान्नुदतां मे सहस्वान् ॥१५॥

जहि । त्वम् । काम । मम । ये । सऽपत्नाः । अन्धा । तमांसि । अव । पादय । एनान् ।
निःऽइन्द्रियाः । अरसाः । सन्तु । सर्वे । मा । ते । जीविषुः । कतमत् । चन । अहः ॥१०॥
अवधीत् । कामः । मम । ये । सऽपत्नाः । उरुम् । लोकम् । अकरत् । मह्यम् । एधतुम् ।
मह्यम् । नमन्ताम् । प्रऽदिशः । चतस्रः । मह्यम् । षट् । उर्वीः । घृतम् । आ । वहन्तु ॥११॥
ते । अधराञ्चः । प्र । प्लवन्ताम् । छिन्ना । नौःऽइव । बन्धनात् ।
न । सायकऽप्रनुत्तानाम् । पुनः । अस्ति । निऽवर्तनम् ॥ १२ ॥
अग्निः । यवः । इन्द्रः । यवः । सोमः । यवः । यवऽयावानः । देवाः । यवयन्तु । एनम् ॥
असर्वऽवीरः । चरतु । प्रऽनुत्तः । द्वेष्यः । मित्राणाम् । परिऽवर्ग्यः । स्वानाम् ।
उत । पृथिव्याम् । अव । स्यन्ति । विऽद्युतः । उग्रः । वः । देवः । प्र । मृणत् । सऽपत्नान् ॥
च्युता । च । इयम् । बृहती । अच्युता । च । विऽद्युत् । बिभर्ति । स्तनयित्नून् । च । सर्वान् ।
उत्ऽयन् । आदित्यः । द्रविणेन । तेजसा । नीचैः । सऽपत्नान् । नुदताम् । मे । सहस्वान् ॥१५॥

IX.2.10 O Kāma, may you slay them, who are my rivals. May you throw them into blinding darknesses (andha-tamas). May all of them be devoid of manly strength and sap. May they not live even a single day.

IX.2.11 Kāma has slain them, who are my rivals. He has made wide space for me to prosper. Let four mid-quarters (catasraḥ-pradiśaḥ) bow in reverence to me. Let the six wide earths (Saḍurvī) bring purified butter for me.

IX.2.12 (Av. III.6.7 Variation)

IX.2.13 The adorable Lord is the warder off (yava); the resplendent Lord is the warder off; the blissfull Lord is the warder off. May the enlightened ones, warders of the warders, ward off this (enemy).

IX.2.14 May (my enemy), when driven away, move about without all his heroes, hated by friends and avoided by his own kinsmen. May the lightnings also come down on the earth; may your that formidable Lord crush my rivals.

IX.2.15 This falling (yutā), as well as not falling (acyutā) mighty lightning sustains all the thunder-clouds. May the rising Sun, the overpowerer, with his wealth and brilliance push my rivals downward.

यत्ते काम शर्म त्रिवरूथमुद्भु ब्रह्म वर्म विततमनतिव्याध्यं कृतम् ।
तेन सपत्नान्परि वृङ्धि ये मम पर्यैनान्प्राणः पशवो जीवनं वृणक्तु ॥१६॥
येन देवा असुरान्प्राणुदन्त येनेन्द्रो दस्यूनधमं तमो निनाय ।
तेन त्वं काम मम ये सपत्नास्तानस्माल्लोकात्प्र णुदस्व दूरम् ॥१७॥
यथा देवा असुरान्प्राणुदन्त यथेन्द्रो दस्यूनधमं तमो बबाधे ।
तथा त्वं काम मम ये सपत्नास्तानस्माल्लोकात्प्र णुदस्व दूरम् ॥१८॥
कामो जज्ञे प्रथमो नैनं देवा आपुः पितरो न मर्त्याः ।
ततस्त्वमसि ज्यायान्विश्वहा महांस्तस्मै ते काम नम इत्कृणोमि ॥१९॥
यावती द्यावापृथिवी वरिम्णा यावदापः सिष्यदुर्यावदग्निः ।
ततस्त्वमसि ज्यायान्विश्वहा महांस्तस्मै ते काम नम इत्कृणोमि ॥२०॥
यावतीर्दिशः प्रदिशो विषूचीर्यावतीराशा अभिचक्षणा दिवः ।
ततस्त्वमसि ज्यायान्विश्वहा महांस्तस्मै ते काम नम इत्कृणोमि ॥२१॥

यत् । ते । काम । शर्म । त्रिऽवरूथम् । उत्ऽभु । ब्रह्म । वर्म । विऽततम् । अनतिऽव्याध्यम् । कृतम् । तेन । सऽपत्नान् । परि । वृङ्धि । ये । मम । परि । एनान् । प्राणः । पशवः । जीवनम् । वृणक्तु ॥ १६ ॥
येन । देवाः । असुरान् । प्रऽअनुदन्त । येन । इन्द्रः । दस्यून् । अधमम् । तमः । निनाय ।
तेन । त्वम् । काम । मम । ये । सऽपत्नाः । तान् । अस्मात् । लोकात् । प्र । नुदस्व । दूरम् ॥
यथा । देवाः । असुरान् । प्रऽअनुदन्त । यथा । इन्द्रः । दस्यून् । अधमम् । तमः । बबाधे ।
तथा । त्वम् । काम । मम । ये । सऽपत्नाः । तान् । अस्मात् । लोकात् । प्र । नुदस्व । दूरम् ॥
कामः । जज्ञे । प्रथमः । न । एनम् । देवाः । आपुः । पितरः । न । मर्त्याः ।
ततः । त्वम् । असि । ज्यायान् । विश्वहा । महान् । तस्मै । ते । काम । नमः । इत् । कृणोमि ॥
यावती इति । द्यावापृथिवी इति । वरिम्णा । यावत् । आपः । सिस्यदु. । यावत् । अग्निः ।
ततः । त्वम् । असि । ज्यायान् । विश्वहा । महान् । तस्मै । ते । काम । नमः । इत् । कृणोमि ॥२०॥
यावतीः । दिशः । प्रऽदिशः । विषूचीः । यावतीः । आशाः । अभिऽचक्षणाः । दिवः ।
ततः । त्वम् । असि । ज्यायान् । विश्वहा । महान् । तस्मै । ते । काम । नमः । इत् । कृणोमि ॥२१॥

IX.2.16 O Kāma, your triply-guarded and strong shelter, the well-extended armour of prayer, which has been made unpierceable, with that may the vital breath, cattle and life forsake them.

IX.2.17 With which the enlightened ones repel the life-enjoyers (asuras), with which the resplendent self sends the robbers to the worst darkness (adhamaṁ tamaḥ), with that strength, O Kāma, may you drive far away from this world those, who are my rivals.

IX.2.18 Just as the enlightened ones repel the life-enjoyers, just as the resplendent self forces the robbers into the vilest darkness, so, O Kāma, may you drive far away from this world those, who are my rivals.

IX.2.19 Kāma (passion or desire) was born first of all. Neither the enlightened ones, nor the elders, nor the mortals could equal him. You are superior to them, great in all respects; as such, to you, O Kāma, I bow in reverence.

IX.2.20 As far as the heaven and earth extend in their vastness; as far as the waters extend, and as far as the fire; you are superior to them, great in all the respects; as such to you, O Kāma, I bow in reverence.

IX.2.21 As far as the quarters and the mid-quarters extend in all the directions, as far as the directions illuminating the sky (extend); you are superior to them, great in all respects; as such to you, O Kāma, I bow in reverence.

यावतीर्भृङ्गा जत्वः कुरूरवो यावतीर्वघा वृक्षसर्प्यो बभूवुः ।
ततस्त्वमसि ज्यायान्विश्वहा महांस्तस्मै ते काम नम इत्कृणोमि ॥२२॥
ज्यायान्निमिषतोऽसि तिष्ठतो ज्यायान्त्समुद्रादसि काम मन्यो ।
ततस्त्वमसि ज्यायान्विश्वहा महांस्तस्मै ते काम नम इत्कृणोमि ॥२३॥
न वै वातश्चन काममाप्नोति नाग्निः सूर्यो नोत चन्द्रमाः ।
ततस्त्वमसि ज्यायान्विश्वहा महांस्तस्मै ते काम नम इत्कृणोमि ॥२४॥
यास्ते शिवास्तन्वः काम भद्रा याभिः सत्यं भवति यद्वृणीषे ।
ताभिष्ट्वमस्माँ अभिसंविशस्वान्यत्र पापीरप वेशया धियः ॥२५॥

यावतीः । भृङ्गाः । जत्वः । कुरूरवः । यावतीः । वघाः । वृक्षऽसर्प्यः । बभूवुः ।
ततः । त्वम् । असि । ज्यायान् । विश्वहा । महान् । तस्मै । ते । काम । नमः । इत् । कृणोमि ॥
ज्यायान् । निऽमिषतः । असि । तिष्ठतः । ज्यायान् । समुद्रात् । असि । काम । मन्यो इति ।
ततः । त्वम् । असि । ज्यायान् । विश्वहा । महान् । तस्मै । ते । काम । नमः । इत् । कृणोमि ॥
न । वै । वातः । चन । कामम् । आप्नोति । न । अग्निः । सूर्यः । न । उत । चन्द्रमाः ।
ततः । त्वम् । असि । ज्यायान् । विश्वहा । महान् । तस्मै । ते । काम । नमः । इत् । कृणोमि ॥
याः । ते । शिवाः । तन्वः । काम । भद्राः । याभिः । सत्यम् । भवति । यत् । वृणीषे ।
ताभिः । त्वम् । अस्मान् । अभिऽसंविशस्व । अन्यत्र । पापीः । अप । वेशय । धियः ॥ २५ ॥

(३) तृतीयं सूक्तम्

(१-३१) एकत्रिंशदृचस्यास्य सूक्तस्य भृग्वङ्गिरा ऋषिः । शाला देवता । (१-५, ८-१४, १६, १८-२०, २२-२४) प्रथमादिपञ्चर्चामष्टमादिसप्तानां षोडश्या अष्टादश्यादितृचस्य द्वाविंश्यादितृचस्य चानुष्टुप्, (६) षष्ठ्याः पथ्यापङ्क्तिः, (७) सप्तम्याः परोष्णिक्, (१५) पञ्चदश्यास्त्र्यवसाना पञ्चपदातिशक्वरी, (१७) सप्तदश्याः प्रस्तारपङ्क्तिः, (२१) एकविंश्या आस्तारपङ्क्तिः, (२५, ३१) पञ्चविंश्येकत्रिंश्योस्त्रिपदा प्राजापत्या बृहती, (२६) षड्विंश्याः साम्नी त्रिष्टुप्, (२७-३०) सप्तविंश्यादिचतसृणाञ्च त्रिपदा प्रतिष्ठा गायत्री छन्दांसि । (२५-३१) पञ्चविंश्यादिसप्तैकावसानाः ॥

उपमितां प्रतिमितामथो परिमितामुत ।
शालाया विश्ववाराया नद्धानि वि चृतामसि ॥१॥

उपऽमिताम् । प्रतिऽमिताम् । अथो इति । परिऽमिताम् । उत ।
शालायाः । विश्वऽवारायाः । नद्धानि । वि । चृतामसि ॥ १ ॥

IX.2.22 As many as there are the humble-bees (bhṛṅgāḥ), the bats (jatavaḥ), the kururus (kurūravaḥ - a type of worms), as many as there are the beetles crawling on the trees (vṛkṣa-sarpyaḥ), you are superior to them, great in all respects; as such to you, O Kāma, I bow in reverence.

IX.2.23 O Kāma (desire), O ardour, you are superior to the blinking, and to the stationary; you are superior to the ocean; you are superior to them, great in all respects; as such to you, O Kāma, I bow in reverence.

IX.2.24 Neither wind can equal Kāma, nor fire, nor sun, nor even moon; you are superior to them, great in all respects; as such to you, O Kāma, I bow in reverence.

IX.2.25 O Kāma, what auspicious and benign forms you have, whereby what you choose that becomes real, with those may you enter us thoroughly; may you make evil thoughts dwell elsewhere.

Ātmā (self)

IX.3.1 Of this mansion, that contains all the choicest things, we hereby unite the ceremonial barring ropes, tied to its pillars (upamitām), to its stays (pratimitām) as well as to its beams (parimitam).

यत्ते नद्धं विश्ववारे पाशो ग्रन्थिश्च यः कृतः ।
बृहस्पतिरिवाहं बलं वाचा वि स्रंसयामि तत् ॥२॥
आ ययाम सं बबर्ह ग्रन्थींश्चकार ते दृढान् ।
परूंषि विद्वाञ्छस्तेवेन्द्रेण वि चृतामसि ॥३॥
वंशानां ते नहनानां प्राणाहस्य तृणस्य च ।
पक्षाणां विश्ववारे ते नद्धानि वि चृतामसि ॥४॥
संदंशानां पलदानां परिष्वञ्जल्यस्य च ।
इदं मानस्य पत्न्या नद्धानि वि चृतामसि ॥५॥
यानि तेन्तः शिक्यान्याबेधू रण्याय कम् ।
प्र ते तानि चृतामसि शिवा मानस्य पत्नी न उद्धिता तन्वे भव ॥६॥
हविर्धानमग्निशालं पत्नीनां सदनं सदः ।
सदो देवानामसि देवि शाले ॥७॥

यत् । ते । नद्धम् । विश्वऽवारे । पाशः । ग्रन्थिः । च । यः । कृतः ।
बृहस्पतिःऽइव । अहम् । बलम् । वाचा । वि । स्रंसयामि । तत् ॥ २ ॥
आ । ययाम । सम् । बबर्ह । ग्रन्थीन् । चकार । ते । दृढान् ।
परूंषि । विद्वान् । शस्ताऽइव । इन्द्रेण । वि । चृतामसि ॥ ३ ॥
वंशानाम् । ते । नहनानाम् । प्राणाहस्य । तृणस्य । च ।
पक्षाणाम् । विश्वऽवारे । ते । नद्धानि । वि । चृतामसि ॥ ४ ॥
सम्ऽदंशानाम् । पलदानाम् । परिऽस्वञ्जल्यस्य । च ।
इदम् । मानस्य । पत्न्याः । नद्धानि । वि । चृतामसि ॥ ५ ॥
यानि । ते । अन्तः । शिक्यानि । आऽबेधुः । रण्याय । कम् ।
प्र । ते । तानि । चृतामसि । शिवा । मानस्य । पत्नि । नः । उद्धिता । तन्वे । भव ॥६॥
हविःऽधानम् । अग्निऽशालम् । पत्नीनाम् । सदनम् । सदः ।
सदः । देवानाम् । असि । देवि । शाले ॥ ७ ॥

IX.3.2 O (mansion), full of choicest things, what ceremonial barring net (pāśaḥ) and knot (granthiḥ) has been tied to you, that I detach, just as the Lord supreme disperses the opposing forces with the sacred speech (vācā).

IX.3.3 He pulled them close; joined them; tied tight knots on you. (Now) with the help of the resplendent Lord we unfasten them just as a skilful cutter cuts right at the joints.

IX.3.4 The ceremonial ropes tied to your poles (vamśa), to your bolts (nahana), to your bindings (prāṇaha), and to your thatch-grass (tṛṇa), to your side-pillars (pakśa), O mansion full of choicest things, we hereby detach.

IX.3.5 Of the Clamps (sandanśa), of the mats (palada), and of the queen of buildings (mānasya patnyā), we hereby detach the ceremonial ties and bands.

IX.3.6 What hanging baskets (antaḥ śikya) they have tied within you for beauty and enjoyment, on them we put lights. O queen of buildings (mānasya patnyā), erected high, may you be propitious for our bodies.

IX.3.7 O divine mansion, you are store of sacrificial provisions (havirdhāna), place of fire, chamber for ladies, drawing room and meeting place of the enlightened ones.

चतुष्टयं युज्यते संहितान्तं जानुभ्यामूर्ध्वं शिथिरं कबन्धम् ।
श्रोणी यदूरू क उ तज्जजान याभ्यां कुसिन्धं सुदृढं बभूव ॥३॥
कति देवाः कतमे त आसन्य उरो ग्रीवाश्चिक्युः पूरुषस्य ।
कति स्तनौ व्यदधुः कः कफोडौ कति स्कन्धान्कति पृष्टीरचिन्वन् ॥४॥
को अस्य बाहू समभरद्वीर्यं करवादिति ।
अंसौ को अस्य तद्देवः कुसिन्धे अध्या दधौ ॥५॥
कः सप्त खानि वि ततर्द शीर्षणि कर्णाविमौ नासिके चक्षणी मुखम् ।
येषां पुरुत्रा विजयस्य मह्मनि चतुष्पादो द्विपदो यन्ति यामम् ॥६॥
हन्वोर्हि जिह्वामदधात्पुरूचीमधा महीमधि शिश्राय वाचम् ।
स आ वरीवर्ति भुवनेष्वन्तरपो वसानः क उ तच्चिकेत ॥७॥
मस्तिष्कमस्य यतमो ललाटं ककाटिकां प्रथमो यः कपालम् ।
चित्वा चित्यं हन्वोः पूरुषस्य दिवं रुरोह कतमः स देवः ॥८॥

चतुष्टयम् । युज्यते । संहितऽअन्तम् । जानुऽभ्याम् । ऊर्ध्वम् । शिथिरम् । कबन्धम् ।
श्रोणी इति । यत् । ऊरू इति । कः । ऊं इति । तत् । जजान । याभ्याम् । कुसिन्धम् ।
सुऽदृढम् । बभूव ॥ ३ ॥
कति । देवाः । कतमे । ते । आसन् । ये । उरः । ग्रीवाः । चिक्युः । पुरुषस्य । कति ।
स्तनौ । वि । अदधुः । कः । कफोडौ । कति । स्कन्धान् । कति । पृष्टीः । अचिन्वन् ॥
कः । अस्य । बाहू इति । सम् । अभरत् । वीर्यम् । करवात् । इति ।
अंसौ । कः । अस्य । तत् । देवः । कुसिन्धे । अधि । आ । दधौ ॥ ५ ॥
कः । सप्त । खानि । वि । ततर्द । शीर्षणि । कर्णौ । इमौ । नासिके इति । चक्षणी
इति । मुखम् । येषाम् । पुरुत्रा । विऽजयस्य । मह्मनि । चतुःऽपादः । द्विऽपदः । यन्ति । यामम् ॥
हन्वोः । हि । जिह्वाम् । अदधात् । पुरूचीम् । अध । महीम् । अधि । शिश्राय । वाचम् ।
सः । आ । वरीवर्ति । भुवनेषु । अन्तः । अपः । वसानः । कः । ऊं इति । तत् । चिकेत ॥
मस्तिष्कम् । अस्य । यतमः । ललाटम् । ककाटिकाम् । प्रथमः । यः । कपालम् ।
चित्वा । चित्यम् । हन्वोः । पुरुषस्य । दिवम् । रुरोह । कतमः । सः । देवः ॥ ८ ॥

IX.3.8 The thousand-eyed ceremonial net, which has been stretched as a diadem, tied and firmly laid upon the central beam, that we unfasten with prayer.

IX.3.9 O mansion, he, who takes you over, and he, who has built you, O queen of buildings, may both of them live up to ripe old age.

IX.3.10 May you come to this person there firmly tied and polished, on whose each and every part, on each and every joint we put light.

IX.3.11 O mansion, he, who built you, collected and put together the timber. O mansion, for children; the most exalted lord of children, has got you built.

IX.3.12 Our homage be to him; homage be to the liberal donor; we pay homage to the lord of the mansion; our homage be to the fire and homage be to the man, who looks you after.

IX.3.13 Our homage be to cows and to horses, whatever is born in this mansion. O mansion rich in births (vijāvati) and full of children (prjāvati), we untie your ceremonial barring nets.

अग्निमन्तश्छादयसि पुरुषान्पशुभिः सह ।
विजावति प्रजावति वि ते पाशांश्चृतामसि ॥१४॥

अन्तरा द्यां च पृथिवीं च यद्व्यचस्तेन शालां प्रति गृह्णामि त इमाम् ।
यदन्तरिक्षं रजसो विमानं तत्कृण्वेऽहमुदरं शेवधिभ्यः ।
तेन शालां प्रति गृह्णामि तस्मै ॥१५॥

ऊर्जस्वती पयस्वती पृथिव्यां निमिता मिता ।
विश्वान्नं बिभ्रती शाले मा हिंसीः प्रतिगृह्णतः ॥१६॥

तृणैरावृता पलदान्वसाना रात्रीव शाला जगतो निवेशनी ।
मिता पृथिव्यां तिष्ठसि हस्तिनीव पद्वती ॥१७॥

इटस्य ते वि चृताम्यपिनद्धमपोर्णुवन् ।
वरुणेन समुब्जितां मित्रः प्रातर्व्युब्जतु ॥१८॥

ब्रह्मणा शालां निमितां कविभिर्निमितां मिताम् ।
इन्द्राग्नी रक्षतां शालाममृतौ सोम्यं सदः ॥१९॥

अग्निम् । अन्तः । छादयसि । पुरुषान् । पशुऽभिः । सह ।
विजाऽवति । प्रजाऽवति । वि । ते । पाशान् । चृतामसि ॥ १४ ॥

अन्तरा । द्याम् । च । पृथिवीम् । च । यत् । व्यचः । तेन । शालाम् । प्रति । गृह्णामि । ते । इमाम् ।
यत् । अन्तरिक्षम् । रजसः । विऽमानम् । तत् । कृण्वे । अहम् । उदरम् । शेवधिऽभ्यः ।
तेन । शालाम् । प्रति । गृह्णामि । तस्मै ॥ १५ ॥

ऊर्जस्वती । पयस्वती । पृथिव्याम् । निऽमिता । मिता ।
विश्वऽअन्नम् । बिभ्रती । शाले । मा । हिंसीः । प्रतिऽगृह्णतः ॥ १६ ॥

तृणैः । आऽवृता । पलदान् । वसाना । रात्रीऽइव । शाला । जगतः । निऽवेशनी ।
मिता । पृथिव्याम् । तिष्ठसि । हस्तिनीऽइव । पत्ऽवती ॥ १७ ॥

इटस्य । ते । वि । चृतामि । अपिऽनद्धम् । अपऽऊर्णुवन् ।
वरुणेन । सम्ऽउब्जिताम् । मित्रः । प्रातः । वि । उब्जतु ॥ १८ ॥

ब्रह्मणा । शालाम् । निऽमिताम् । कविऽभिः । निऽमिताम् । मिताम् ।
इन्द्राग्नी इति । रक्षताम् । शालाम् । अमृतौ । सोम्यम् । सदः ॥ १९ ॥

IX.3.14 Within you, you give shelter to fire, to men along with the cattle. O mansion rich in births and full of children, we unite your ceremonial barring nets.

IX.3.15 What space, if there between the heaven and the earth, therewith I take over this mansion of yours. That midspace, which is the measure of the cloudy region, I make a hollow for the treasures. Therewith I take over the mansion for him (or that).

IX.3.16 Rich in fuel and vigour (urjasvati), rich in milk (payasvati), you have been built with proper measurements (nimitā mitā) on the earth. Holding all sorts of food, may you never harm those who take you over.

IX.3.17 Enclosed with grass, clothed in mats, the mansion, like the night, is the place of rest for living ones. Constructed on the earth, (O mansion), you stand like a cow-elephant (hastinī) supported on large feet.

IX.3.18 Inaugurating you, I unfasten your covering of mats tied on you. Closed firmly by the venerable Lord, may the friendly Lord open you up in the morning.

IX.3.19 Let this mansion, the seat of bliss, designed by knowledgeable expert, built and constructed by sages, be protected by the immortal resplendent Lord and the adorable Lord.

कुलायेधि कुलायं कोशे कोशः समुब्जितः ।
तत्र मर्तो वि जायते यस्माद्विश्वं प्रजायते ॥२०॥

या द्विपक्षा चतुष्पक्षा षट्पक्षा या निमीयते ।
अष्टापक्षां दशपक्षां शालां मानस्य पत्नीमग्निर्गर्भ इवा शये ॥२१॥

प्रतीचीं त्वा प्रतीचीनः शाले प्रैम्यहिंसतीम् ।
अग्निर्ह्यन्तरापश्चर्तस्य प्रथमा द्वाः ॥२२॥

इमा आपः प्र भराम्ययक्ष्मा यक्ष्मनाशनीः ।
गृहानुप प्र सीदाम्यमृतेन सहाग्निना ॥२३॥

मा नः पाशं प्रति मुचो गुरुर्भारो लघुर्भव ।
वधूमिव त्वा शाले यत्रकामं भरामसि ॥२४॥

प्राच्या दिशः शालाया नमो महिम्ने स्वाहा देवेभ्यः स्वाह्येभ्यः ॥२५॥

कुलाये । अधि । कुलायम् । कोशे । कोशः । समऽउब्जितः ।
तत्र । मर्तः । वि । जायते । यस्मात् । विश्वम् । प्रऽजायते ॥ २० ॥

या । द्विऽपक्षा । चतुःऽपक्षा । षट्ऽपक्षा । या । निऽमीयते ।
अष्टाऽपक्षाम् । दशऽपक्षाम् । शालाम् । मानस्य । पत्नीम् । अग्निः । गर्भःऽइव । आ । शये ॥

प्रतीचीम् । त्वा । प्रतीचीनः । शाले । प्र । एमि । अहिंसतीम् ।
अग्निः । हि । अन्तः । आपः । च । ऋतस्य । प्रथमा । द्वाः ॥ २२ ॥

इमाः । आपः । प्र । भरामि । अयक्ष्माः । यक्ष्मऽनाशनीः ।
गृहान् । उप । प्र । सीदामि । अमृतेन । सह । अग्निना ॥ २३ ॥

मा । नः । पाशम् । प्रति । मुचः । गुरुः । भारः । लघुः । भव ।
वधूम्ऽइव । त्वा । शाले । यत्रऽकामम् । भरामसि ॥ २४ ॥

प्राच्याः । दिशः । शालायाः । नमः । महिम्ने । स्वाहा । देवेभ्यः । स्वाह्येभ्यः ॥२५॥

IX.3.20 A nest upon a nest (kulāyedhi kulāyam) is place; a treasure upon treasure (kośe kośaḥ) is laid. There the mortal is procreated, from whom all others spring out

IX.3.21 In the mansion, constructed with two wings, four wings, six wings, eight wings or ten wings, the queen of buildings. I take shelter, like fire in a secluded place.

IX.3.22 O mansion, turned towards me, I, turned towards you, approach you, unharming. Within you is the fire and the waters, the main door of the sacrifice.

IX.3.23 I bring in these waters free form wasting disease and destroyers of wasting disease. Joyfully, I enter the dwellings along with the immortal fire. (Also Av. III.12.9)

IX.3.24 May you not fasten any noose on us. A heavy burden, may you become light. O mansion, we full you to your desire, just like (we decorate) a bride.

IX.3.25 From the eastern sides, let our homage be to the grandeur of the mansion. Svāhā to the enlightened ones, to whom Svāhā is due.

दक्षिणाया दिशः शालाया नमो महिम्ने स्वाहा देवेभ्यः स्वाह्येभ्यः ॥२६॥
प्रतीच्या दिशः शालाया नमो महिम्ने स्वाहा देवेभ्यः स्वाह्येभ्यः ॥२७॥
उदीच्या दिशः शालाया नमो महिम्ने स्वाहा देवेभ्यः स्वाह्येभ्यः ॥२८॥
ध्रुवाया दिशः शालाया नमो महिम्ने स्वाहा देवेभ्यः स्वाह्येभ्यः ॥२९॥
ऊर्ध्वाया दिशः शालाया नमो महिम्ने स्वाहा देवेभ्यः स्वाह्येभ्यः ॥३०॥
दिशोदिशः शालाया नमो महिम्ने स्वाहा देवेभ्यः स्वाह्येभ्यः ॥३१॥

दक्षिणायाः । दिशः । शालायाः । नमः । महिम्ने । स्वाहा । देवेभ्यः । स्वाह्येभ्यः ॥ २६ ॥

प्रतीच्याः । दिशः । शालायाः । नमः । महिम्ने । स्वाहा । देवेभ्यः । स्वाह्येभ्यः ॥ २७ ॥

उदीच्याः । दिशः । शालायाः । नमः । महिम्ने । स्वाहा । देवेभ्यः । स्वाह्येभ्यः ॥ २८ ॥

ध्रुवायाः । दिशः । शालायाः । नमः । महिम्ने । स्वाहा । देवेभ्यः । स्वाह्येभ्यः ॥ २९ ॥

ऊर्ध्वायाः । दिशः । शालायाः । नमः । महिम्ने । स्वाहा । देवेभ्यः । स्वाह्येभ्यः ॥ ३० ॥

दिशःऽदिशः । शालायाः । नमः । महिम्ने । स्वाहा । देवेभ्यः । स्वाह्येभ्यः ॥ ३१ ॥

(४) चतुर्थं सूक्तम्

(१-२४) चतुर्विंशत्यृचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । ऋषभो देवता । (१-५, ७, ९, २२) प्रथमादिपञ्चर्चां सप्तमीनवमीद्वाविंशीनाञ्च त्रिष्टुप्, (६, १०, २४) षष्ठीदशमीचतुर्विंशीनां जगती, (८) अष्टम्या भुरिक्त्रिष्टुप्, (११-१७, १९-२०, २३) एकादश्यादिसप्तानामेकोनविंशीविंशीत्रयोविंशीनाञ्चानुष्टुप्, (१८) अष्टादश्या उपरिष्टाद्बृहती, (२१) एकविंश्या आस्तारपङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

साहस्रस्त्वेष ऋषभः पयस्वान्विश्वा रूपाणि वक्षणासु बिभ्रत् ।
भद्रं दात्रे यजमानाय शिक्षन्बार्हस्पत्य उस्रियस्तन्तुमातान् ॥१॥

साहस्रः । त्वेषः । ऋषभः । पयस्वान् । विश्वा । रूपाणि । वक्षणासु । बिभ्रत् ।
भद्रम् । दात्रे । यजमानाय । शिक्षन् । बार्हस्पत्यः । उस्रियः । तन्तुम् । आ । अतान् ॥१॥

IX.3.26 From the southern sides, let our homage be to the grandeur of the mansion. Svāhā to the enlightened ones, to whom Svāhā is due.

IX.3.27 From the western side, let our homage be to the grandeur of the mansion. Svāhā to the enlightened ones, to whom Svāhā is due.

IX.3.28 From the northern side, let our homage be to the grandeur of the mansion. Svāhā to the enlightened ones to whom Svāhā is due.

IX.3.29 From downward side, let our homage be to the grandeur of the mansion. Svāhā to the enlightened ones to whom Svāhā is due.

IX.3.30 From upward side, let our homage be to the grandeur of the mansion. Svāhā to the enlightened ones to whom Svāhā is due.

IX.3.31 From each and every side, let our homage be to the grandeur of the mansion. Svāhā to the enlightened ones to whom Svāhā is due.

Ṛṣabhaḥ - Bull

IX.4.1 May the bull, one among a thousand, full of brilliance, rich in semen, wearing all forms in the river-beds, trying to accomplish good for liberal donor - the sacrificer, reddish, dedicated to the Lord supreme, propagate the line of his descendants.

अपां यो अग्रे प्रतिमा बभूव प्रभूः सर्वस्मै पृथिवीव देवी ।
पिता वत्सानां पतिरघ्न्यानां साहस्रे पोषे अपि नः कृणोतु ॥२॥
पुमानन्तर्वान्त्स्थविरः पयस्वान्वसोः कबन्धमृषभो बिभर्ति ।
तमिन्द्राय पथिभिर्देवयानैर्हुतमग्निर्वहतु जातवेदाः ॥३॥
पिता वत्सानां पतिरघ्न्यानामथो पिता महतां गर्गराणाम् ।
वत्सो जरायु प्रतिधुक्पीयूष आमिक्षा घृतं तद्वस्य रेतः ॥४॥
देवानां भाग उपनाह एषो३ऽपां रस ओषधीनां घृतस्य ।
सोमस्य भक्षमवृणीत शक्रो बृहन्नद्रिरभवद्यच्छरीरम् ॥५॥
सोमेन पूर्णं कलशं बिभर्षि त्वष्टा रूपाणां जनिता पशूनाम् ।
शिवास्ते सन्तु प्रजन्व इह या इमा न्य१स्मभ्यं स्वधिते यच्छ या अमूः ॥६॥
आज्यं बिभर्ति घृतमस्य रेतः साहस्रः पोषस्तमु यज्ञमाहुः ।
इन्द्रस्य रूपमृषभो वसानः सो अस्मान्देवाः शिव ऐतु दत्तः ॥७॥

अपाम् । यः । अग्रे । प्रतिऽमा । बभूव । प्रऽभूः । सर्वस्मै । पृथिवीऽइव । देवी ।
पिता । वत्सानाम् । पतिः । अघ्न्यानाम् । साहस्रे । पोषे । अपि । नः । कृणोतु ॥ २ ॥
पुमान् । अन्तःऽवान् । स्थविरः । पयस्वान् । वसोः । कबन्धम् । ऋषभः । बिभर्ति ।
तम् । इन्द्राय । पथिऽभिः । देवऽयानैः । हुतम् । अग्निः । वहतु । जातऽवेदाः ॥ ३ ॥
पिता । वत्सानाम् । पतिः । अघ्न्यानाम् । अथो इति । पिता । महताम् । गर्गराणाम् ।
वत्सः । जरायु । प्रतिऽधुक् । पीयूषः । आमिक्षा । घृतम् । तत् । ऊं इति । अस्य । रेतः ।४।
देवानाम् । भागः । उपऽनाहः । एषः । अपाम् । रसः । ओषधीनाम् । घृतस्य ।
सोमस्य । भक्षम् । अवृणीत । शक्रः । बृहन् । अद्रिः । अभवत् । यत् । शरीरम् ॥ ५ ॥
सोमेन । पूर्णम् । कलशम् । बिभर्षि । त्वष्टा । रूपाणाम् । जनिता । पशूनाम् । शिवाः । ते । सन्तु ।
प्रऽजन्वः । इह । याः । इमाः । नि । अस्मभ्यम् । स्वऽधिते । यच्छ । याः । अमूः ॥ ६ ॥
आज्यम् । बिभर्ति । घृतम् । अस्य । रेतः । साहस्रः । पोषः । तम् । ऊं इति । यज्ञम् । आहुः ।
इन्द्रस्य । रूपम् । ऋषभः । वसानः । सः । अस्मान् । देवाः शिवः । आ । एतु । दत्तः ॥७॥

IX.4.2 May he, who in the beginning, used to be a resemblance of waters, multiplier for all like the earth divine, father of calves, husband of the inviolable cows, place us also in a thousand-fold prosperity.

IX.4.3 The bull male, impregnator, huge and rich in semen, wears the form of riches and wealth. May the adorable Lord, cognizant of all, lead him, dedicated to the resplendent Lord, along the paths frequented by the enlightened ones.

IX.4.4 The bull is the father of calves, lord (husband) of the inviolable cows, and also father of great churnings (of curds); young calf, the after-birth, fresh milk (pratidhuk), beestings, curdled milk and ghee are, indeed his seed. (gargarāṇām = gulfs (Whitney), pīyūṣa = beestings; āmikṣā = curd)

IX.4.5 He is the proximate part of the bounties of Nature; (he is) the essence of the herbs and of ghee. (He is) the draught of semen, which the mighty one chooses and his body becomes just a huge mountain.

IX.4.6 You bear the vessel full of semen; (you are) moulder of forms and procreator of cattle. May these offsprings of yours be propitious to us here. O weapon, may you procure for us those cattle that are yonder.

IX.4.7 He provides sacrificial butter. Ghee is his seed. He is a thousand-fold nourishment. They call him the sacrifice. May he, the showerer, wearing the form of the resplendent Lord, being given, come to us, O bounties of Nature, as a blessing.

इन्द्रस्यौजो वरुणस्य बाहू अश्विनोरंसौ मरुतामियं ककुत् ।
बृहस्पतिं संभृतमेतमाहुर्ये धीरासः कवयो ये मनीषिणः ॥८॥
दैवीर्विशः पयस्वाना तनोषि त्वामिन्द्रं त्वां सरस्वन्तमाहुः ।
सहस्रं स एकमुखा ददाति यो ब्राह्मण ऋषभमाजुहोति ॥९॥
बृहस्पतिः सविता ते वयो दधौ त्वष्टुर्वायोः पर्यात्मा त आभृतः ।
अन्तरिक्षे मनसा त्वा जुहोमि बर्हिष्टे द्यावापृथिवी उभे स्ताम् ॥१०॥
य इन्द्र इव देवेषु गोष्वेति विवावदत् ।
तस्य ऋषभस्याङ्गानि ब्रह्मा सं स्तौतु भद्रया ॥११॥
पार्श्वे आस्तामनुमत्या भगस्यास्तामनूवृजौ ।
अष्ठीवन्तावब्रवीन्मित्रो ममैतौ केवलाविति ॥१२॥
भसदासीदादित्यानां श्रोणी आस्तां बृहस्पतेः ।
पुच्छं वातस्य देवस्य तेन धूनोत्योषधीः ॥१३॥

इन्द्रस्य । ओजः । वरुणस्य । बाहू इति । अश्विनोः । अंसौ । मरुताम् । इयम् । ककुत् ।
बृहस्पतिम् । सम्ऽभृतम् । एतम् । आहुः । ये । धीरासः । कवयः । ये । मनीषिणः ॥८॥
दैवीः । विशः । पयस्वान् । आ । तनोषि । त्वाम् । इन्द्रम् । त्वाम् । सरस्वन्तम् । आहुः ।
सहस्रम् । सः । एकऽमुखाः । ददाति । यः । ब्राह्मणे । ऋषभम् । आऽजुहोति ॥ ९ ॥

बृहस्पतिः । सविता । ते । वयः । दधौ । त्वष्टुः । वायोः । परि । आत्मा । ते । आऽभृतः ।
अन्तरिक्षे । मनसा । त्वा । जुहोमि । बर्हिः । ते । द्यावापृथिवी इति । उभे इति । स्ताम् ॥

यः । इन्द्रःऽइव । देवेषु । गोषु । एति । विऽवावदत् ।
तस्य । ऋषभस्य । अङ्गानि । ब्रह्मा । सम् । स्तौतु । भद्रया ॥ ११ ॥

पार्श्वे इति । आस्ताम् । अनुऽमत्याः । भगस्य । आस्ताम् । अनुऽवृजौ ।
अष्टीवन्तौ । अब्रवीत् । मित्रः । मम । एतौ । केवलौ । इति ॥ १२ ॥

भसत् । आसीत् । आदित्यानाम् । श्रोणी इति । आस्ताम् । बृहस्पतेः ।
पुच्छम् । वातस्य । देवस्य । तेन । धूनोति । ओषधीः ॥ १३ ॥

X.6.21 The ordained Lord (dhātṛ) put that (blessing) on; He formed all that exists (bhūtam). With that, may you destroy the malicious enemies.

X.6.22 The blessing, destroyer of the life-destroyers, which the Lord supreme has bestowed upon enlightened ones (devāḥ), that same blessing has come to me with virility and lustre.

X.6.23 The blessing, destroyer of the life-destroyers, which the Lord supreme has bestowed upon the enlightened ones, that same blessing has come to me along with kine, with goats (ajāḥ) and sheep (avibhih), with food and progeny.

X.6.24 The blessing, destroyer of the life-destroyers, which the Lord supreme has bestowed upon the enlightened ones, that same blessing has come to me along with rice (brīhi) and barley (yava), with magnanimity and prosperity.

X.6.25 The blessing, destroyer of the life-destroyers, which the Lord supreme has bestowed upon the enlightened ones, that same blessing has come to me along with the stream of honey (madhu) and of purified butter (ghṛta); the blessing with the sweet drink (kīlāla).

X.6.26 The blessing, destroyer of the life-destroyers, which the Lord supreme has bestowed upon the enlightened ones, that same blessing has come to me along with vigour (ūrjayā), and strength (payasā) with wealth (draviṇa) and splendour (śrī.)

यमबध्नाद्बृहस्पतिर्देवेभ्यो असुरक्षितिम् ।
स मायं मणिरागमत्तेजसा त्विष्या सह यशसा कीर्त्या सह ॥२७॥

यमबध्नाद्बृहस्पतिर्देवेभ्यो असुरक्षितिम् ।
स मायं मणिरागमत्सर्वाभिर्भूतिभिः सह ॥२८॥

तमिमं देवता मणिं मह्यं ददतु पुष्टये ।
अभिभुं क्षत्रवर्धनं सपत्नदम्भनं मणिम् ॥२९॥

ब्रह्मणा तेजसा सह प्रति मुञ्चामि मे शिवम् ।
असपत्नः सपत्नहा सपत्नान्मेधराँ अकः ॥३०॥

उत्तरं द्विषतो मामयं मणिः कृणोतु देवजाः ।
यस्य लोका इमे त्रयः पयो दुग्धमुपासते ।
स मायमधि रोहतु मणिः श्रैष्ठ्याय मूर्धतः ॥३१॥

यं देवाः पितरो मनुष्या उपजीवन्ति सर्वदा ।
स मायमधि रोहतु मणिः श्रैष्ठ्याय मूर्धतः ॥३२॥

यम् । अबध्नात् । बृहस्पतिः । देवेभ्यः । असुरऽक्षितिम् । सः । मा । अयम् ।
मणिः । आ । अगमत् । तेजसा । त्विष्यां । सह । यशसा । कीर्त्या । सह ॥ २७ ॥

यम् । अबध्नात् । बृहस्पतिः । देवेभ्यः । असुरऽक्षितिम् ।
सः । मा । अयम् । मणिः । आ । अगमत् । सर्वाभिः । भूतिऽभिः । सह ॥ २८ ॥

तम् । इमम् । देवताः । मणिम् । मह्यम् । ददतु । पुष्टये ।
अभिऽभुम् । क्षत्रऽवर्धनम् । सपत्नऽदम्भनम् । मणिम् ॥ २९ ॥

ब्रह्मणा । तेजसा । सह । प्रति । मुञ्चामि । मे । शिवम् ।
असपत्नः । सपत्नऽहा । सऽपत्नान् । मे । अधरान् । अकः ॥ ३० ॥

उत्ऽतरम् । द्विषतः । माम् । अयम् । मणिः । कृणोतु । देवऽजाः ।
यस्य । लोकाः । इमे । त्रयः । पयः । दुग्धम् । उपऽआसते ।
सः । मा । अयम् । अधि । रोहतु । मणिः । श्रैष्ठ्याय । मूर्धतः ॥ ३१ ॥

यम् । देवाः । पितरः । मनुष्याः । उपऽजीवन्ति । सर्वदा ।
सः । मा । अयम् । अधि । रोहतु । मणिः । श्रैष्ठ्याय । मूर्धतः ॥ ३२ ॥

X.6.27 The blessing, destroyer of the life-destroyers, which the Lord supreme has bestowed upon the enlightened ones, that same blessing has come to me along with dignity (tejas) and impetuosity (tviṣi), with fame (yaśa) and glory (kīrti).

X.6.28 The blessing, destroyer of the life-destroyers, which the Lord supreme has bestowed upon the enlightened ones, that same blessing has come to me along with all sorts of prosperity (bhūtibhiḥ).

X.6.29 May the deities grant me this blessing for my development - the overpowering, domination-increasing, and rival-killing blessing.

X.6.30 I put on (this blessing) along with knowledge and dignity. May it be propitious to me. Rivalless, destroyer of rivals (asapatnaḥ, sapatnahā), may it put my rivals under me.

X.6.31 May this blessing, born of the bounties of Nature, and for whose milked out essence these three worlds wait, make me superior to my hateful enemy. May this blessing mount upon me for raising me to the crowning supremacy.

X.6.32 What devāḥ (enlightened learned beings), what pitṛs (elders) and common men (manuṣyāḥ) subsist upon, may I with that blessing rise to the highest eminence, and top position.

यथा बीजमुर्वरायां कृष्टे फालेन रोहति ।
एवा मयि प्रजा पशवोऽन्नमन्नं वि रोहतु ॥३३॥
यस्मै त्वा यज्ञवर्धन मणे प्रत्यमुचं शिवम् ।
तं त्वं शतदक्षिण मणे श्रैष्ठ्याय जिन्वतात् ॥३४॥

एतमिध्मं समाहितं जुषाणो अग्ने प्रति हर्य होमैः ।
तस्मिन्विदेम सुमतिं स्वस्ति प्रजां चक्षुः पशून्त्समिद्धे जातवेदसि ब्रह्मणा ॥३५॥

यथा । बीजम् । उर्वरायाम् । कृष्टे । फालेन । रोहति ।
एव । मयि । प्रऽजा । पशवः । अन्नम्ऽअन्नम् । वि । रोहतु ॥ ३३ ॥

यस्मै । त्वा । यज्ञऽवर्धन । मणे । प्रतिऽअमुचम् । शिवम् ।
तम् । त्वम् । शतऽदक्षिण । मणे । श्रैष्ठ्याय । जिन्वतात् ॥ ३४ ॥

एतम् । इध्मम् । समऽआहितम् । जुषाणः । अग्ने । प्रति । हर्य । होमैः ।
तस्मिन् । विदेम । सुऽमतिम् । स्वस्ति । प्रऽजाम् । चक्षुः । पशून् । समऽइद्धे ।
जातऽवेदसि । ब्रह्मणा ॥ ३५ ॥

(७) सप्तमं सूक्तम्

(१-४४) चतुश्चत्वारिंशदृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा क्षुद्र ऋषिः । स्कम्भोऽध्यात्मञ्च देवते । (१) प्रथमर्चो विराड्जगती, (२, ८) द्वितीयाष्टम्योर्भुरिक्त्रिष्टुप्, (७, १३) सप्तमीत्रयोदश्योः परोष्णिक्, (१०, १४, १६, १८-१९) दशमीचतुर्दशीषोडश्यष्टादश्येकोनविंशीनामुपरिष्टाद्बृहती, (११-१२, १५, २०, २२, ३९) एकादशीद्वादशीपञ्चदशीविंशीद्वाविंश्येकोनचत्वारिंशीनामुपरिष्टाज्ज्योतिर्जगती, (१७) सप्तदश्यास्त्र्यवसाना षट्पदा जगती, (२१) एकविंश्या बृहतीगर्भानुष्टुप्, (२३-३०, ३७, ४०) त्रयोविंश्याद्यष्टानां सप्तत्रिंशीचत्वारिंश्योश्चानुष्टुप्, (३१) एकत्रिंश्या मध्येज्योतिर्जगती, (३२, ३४, ३६) द्वात्रिंशीचतुस्त्रिंशीषट्त्रिंशीनामुपरिष्टाद्विराड्बृहती, (३३) त्रयस्त्रिंश्याः परा विराडनुष्टुप्, (३५) पञ्चत्रिंश्याश्चतुष्पदा जगती, (३-६, ९, ३८, ४२-४३) तृतीयादिचतसृणां नवम्यष्टात्रिंशीद्विचत्वारिंशीत्रिचत्वारिंशीनां त्रिष्टुप्, (४१) एकचत्वारिंश्या आर्षी त्रिपदा गायत्री, (४४) चतुश्चत्वारिंश्याश्चैकावसाना पञ्चपदा निचृत्पदपङ्क्तिर्द्विपदार्च्यनुष्टुब्वा छन्दांसि ॥

कस्मिन्नङ्गे तपो अस्याधि तिष्ठति कस्मिन्नङ्ग ऋतमस्याध्याहितम् ।
क्व व्रतं क्व श्रद्धास्य तिष्ठति कस्मिन्नङ्गे सत्यमस्य प्रतिष्ठितम् ॥१॥

कस्मिन् । अङ्गे । तपः । अस्य । अधि । तिष्ठति । कस्मिन् । अङ्गे । ऋतम् । अस्य । अधि । आऽहितम् । क्व । व्रतम् । क्व । श्रद्धा । अस्य । तिष्ठति । कस्मिन् । अङ्गे । सत्यम् । अस्य । प्रतिऽस्थितम् ॥१॥

X.6.33 Just as seed grows on a fertile land tilled with a ploughshare, even so may the progeny, cattle and food of all kinds grow with me (or for me).

X.6.34 O blessing, promoter of sacrifice, on whomsoever I put you, the propitious, him may you urge to supremacy, O blessing, fetching a hundred priestly fees (śata-daksiṇa).

X.6.35 O fire-divine, this fuel is piled up here; enjoying it may you blaze up with oblations. In him, the cognizant of all (jātavedasi), kindled well with knowledge, may we find favour, well-being, progeny, vision, as well as cattle.

Skambhaḥ - Adhyātmam

X.7.1 In which part of him the austerities (tapas) abide; in which part of him the eternal law (ṛta) is laid where the vow (vrata), in which part of him resides the faith (śraddhā); in which part of him is the truth (satya) well-established ?

कस्मादङ्गाद्दीप्यते अग्निरस्य कस्मादङ्गात्पवते मातरिश्वा ।
कस्मादङ्गाद्वि मिमीतेधि चन्द्रमा मह स्कम्भस्य मिमानो अङ्गम् ॥२॥
कस्मिन्नङ्गे तिष्ठति भूमिरस्य कस्मिन्नङ्गे तिष्ठत्यन्तरिक्षम् ।
कस्मिन्नङ्गे तिष्ठत्याहिता द्यौः कस्मिन्नङ्गे तिष्ठत्युत्तरं दिवः ॥३॥
क्व प्रेप्सन्दीप्यत ऊर्ध्वो अग्निः क्व प्रेप्सन्पवते मातरिश्वा ।
यत्र प्रेप्सन्तीरभियन्त्यावृतः स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥४॥
क्वार्धमासाः क्व यन्ति मासाः संवत्सरेण सह संविदानाः ।
यत्र यन्त्यृतवो यत्रार्तवाः स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥५॥
क्व प्रेप्सन्ती युवती विरूपे अहोरात्रे द्रवतः संविदाने ।
यत्र प्रेप्सन्तीरभियन्त्यापः स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥६॥
यस्मिन्त्स्तब्ध्वा प्रजापतिर्लोकान्त्सर्वाँ अधारयत् ।
स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥७॥

कस्मात् । अङ्गात् । दीप्यते । अग्निः । अस्य । कस्मात् । अङ्गात् । पवते । मातरिश्वा ।
कस्मात् । अङ्गात् । वि । मिमीते । अधि । चन्द्रमाः । महः । स्कम्भस्य । मिमानः । अङ्गम् ॥
कस्मिन् । अङ्गे । तिष्ठति । भूमिः । अस्य । कस्मिन् । अङ्गे । तिष्ठति । अन्तरिक्षम् ।
कस्मिन् । अङ्गे । तिष्ठति । आऽहिता । द्यौः । कस्मिन् । अङ्गे । तिष्ठति । उत्ऽतरम् । दिवः ॥
क्व । प्रऽईप्सन् । दीप्यते । ऊर्ध्वः । अग्निः । क्व । प्रऽईप्सन् । पवते । मातरिश्वा । यत्र ।
प्रऽईप्सन्तीः । अभिऽयन्ति । आऽवृतः । स्कम्भम् । तम् । ब्रूहि । कतमः । स्वित् । एव । सः ॥४॥
क्व । अर्धऽमासाः । क्व । यन्ति । मासाः । सम्ऽवत्सरेण । सह । सम्ऽविदानाः ।
यत्र । यन्ति । ऋतवः । यत्र । आर्तवाः । स्कम्भम् । तम् । ब्रूहि । कतमः । स्वित् । एव । सः ॥५॥
क्व । प्रेप्सन्ती इति प्रऽईप्सन्ती । युवती इति । विरूपे इति विऽरूपे । अहोरात्रे इति ।
द्रवतः । संविदाने इति सम्ऽविदाने । यत्र । प्रऽईप्सन्तीः । अभिऽयन्ति । आपः । स्कम्भम् ।
तम् । ब्रूहि । कतमः । स्वित् । एव । सः ॥६॥
यस्मिन् । स्तब्ध्वा । प्रजाऽपतिः । लोकान् । सर्वान् । अधारयत् ।
स्कम्भम् । तम् । ब्रूहि । कतमः । स्वित् । एव । सः ॥ ७ ॥

X.7.2 From which part of him the fire (agniḥ) blazes up; from which part blows the impetuous wind (mātariśvan); from which part of him the moon (candramas) traverses across measuring out a part of the mighty skambha (the support of the universe).

X.7.3 In which part of him the earth (bhūmiḥ) is situated; in which part is situated the midspace (antarikṣa); in which part (of him) the sky (dyauḥ) rests well set; in which part is situated that which is above even the sky (uttaram-divaḥ) ?

X.7.4 Whither desiring to attain, the fire (Agni) flame upwards, whither desiring to attain blows the impetuous wind; whiter desiring to attain the eddying streams flow; please tell me of that Skambha; which of so many indeed, is He?

X.7.5 Whither go the half-months, whereto the months and also the year; whither go the seasons and the supplementary seasons; tell me of that Skambha; which of so many indeed, is He ?

X.7.6 Whither desiring to attain, the two young maidens of different appearance, known as day and night, run accordant with each other; whither to attain the water flow onward; tell me of that Skambha; which of so many indeed, is He ?

X.7.7 Firmly setting on which the Lord of creation holds all the worlds; tell me of that Skambha; which of so many indeed, is He ?

यत्पंरममंवमं यच्चं मध्यमं प्रजापंतिः ससृजे विश्वरूंपम् ।
कियंता स्कुम्भः प्र विवेश तत्र यन्न प्राविंशत्कियत्तद्बंभूव ॥८॥
कियंता स्कुम्भः प्र विवेश भूतं कियंद्भविष्यदुन्वाशयिस्य ।
एकं यदङ्गमकृणोत्सहस्रधा कियंता स्कुम्भः प्र विवेश तत्र ॥९॥
यत्रं लोकांश्च कोशांश्चापो ब्रह्म जनां विदुः ।
असंच्च यत्र सच्चान्त स्कुम्भं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥१०॥
यत्र तपंः पराक्रम्यं व्रतं धारयत्युत्तंरम् ।
ऋतं च यत्र श्रद्धा चापो ब्रह्मं समाहिंताः स्कुम्भं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥११॥
यस्मिन्भूमिरन्तरिक्षं द्यौर्यस्मिन्नध्याहिंता ।
यत्राग्निश्चन्द्रमाः सूर्यो वातस्तिष्ठन्त्यार्पिताः स्कुम्भं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥१२॥
यस्य त्रयंस्त्रिंशद्देवा अङ्गे सर्वे समाहिंताः ।
स्कुम्भं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥१३॥

यत् । परमम् । अवमम् । यत् । च । मध्यमम् । प्रजाऽपंतिः । ससृजे । विश्वऽरूंपम् ।
कियंता । स्कुम्भः । प्र । विवेश । तत्रं । यत् । न । प्रऽअविंशत् । कियंत् । तत् । बभूव ॥८॥
कियंता । स्कुम्भः । प्र । विवेश । भूतम् । कियंत् । भविष्यत् । अनुऽआशंये । अस्य ।
एकंम् । यत् । अङ्गम् । अकृणोत् । सहस्रऽधा । कियंता । स्कुम्भः । प्र । विवेश । तत्रं ॥
यत्रं । लोकान् । च । कोशांन् । च । आपंः । ब्रह्मं । जनाः । विदुः । असंत् । च ।
यत्रं । सत् । च । अन्तः । स्कुम्भम् । तम् । ब्रूहि । कतमः । स्वित् । एव । सः ॥१०॥
यत्रं । तपंः । पराऽक्रम्यं । व्रतम् । धारयंति । उत्ऽतंरम् ।
ऋतम् । च । यत्रं । श्रद्धा । च । आपंः । ब्रह्मं । समऽआहिंताः । स्कुम्भम् ।० ॥ ११ ॥
यस्मिन् । भूमिः । अन्तरिंक्षम् । द्यौः । यस्मिन् । अधि । आऽहिंता ।
यत्रं । अग्निः । चन्द्रमाः । सूर्यः । वातः । तिष्ठन्ति । आर्पिताः । स्कुम्भम् । ० ॥१२॥
यस्यं । त्रयःऽत्रिंशत् । देवाः । अङ्गे । सर्वे । समऽआहिंताः । स्कुम्भम् । तम्० ॥ १३ ॥

X.7.8 Whatever the highest, the lowest and the intermediate was created by the Lord of creation (prajāpati) in all forms - in how much of that the Skambha entered ? And how much was that which he did not enter ?

X.7.9 How much the Skambha has entered the past ? And how much will he enter the future ? One part of him that He has turned into thousands, how much the Skambha has entered therein ?

X.7.10 Wherein the worlds (lokān) and the treasures (kosan), the actions (āpaḥ) and the knowledge (brahma) reside, thus the people know; wherein lies the non-existent (asat) as well as the existent (sat); tell me of that Skambha; which of so many, indeed, is He ?

X.7.11 Where the austerity (tapaḥ) becoming aggressive (parākramya) holds on to the higher vow (vrata) wherein the righteousness (ṛta) and faith (śraddhā), action (āpaḥ) and knowledge (brahma) are set together; tell me of that Skambha, which of so many, indeed, is He ?

X.7.12 Wherein the earth, the midspace and the sky are firmly set; wherein the fire, the moon, the Sun and the wind stand in their places; tell me of that Skambha; which of so many, indeed, is He ?

X.7.13 In whose one part all the thirty-three (33) enlightened ones (deva) sit meditating (samāhita) tell me of that Skambha; which of so many, indeed, is He ?

यत्र॒ ऋष॑यः प्रथम॒जा ऋच॒: साम॒ यजु॒र्म॒ही ।
एक॒र्षिर्यस्मि॒न्नार्पि॑तः स्क॒म्भं तं ब्रू॑हि कत॒मः स्वि॑दे॒व सः ॥१४॥
यत्रा॒मृतं॑ च मृ॒त्युश्च॒ पुरु॒षेऽधि॒ स॒माहि॑ते ।
स॒मु॒द्रो यस्य॑ ना॒ड्य॒: पुरु॒षेऽधि स॒माहि॑ताः स्क॒म्भं तं ब्रू॑हि कत॒मः स्वि॑दे॒व सः ॥१५॥
यस्य॒ चत॑स्रः प्र॒दिशो॑ ना॒ड्य॒स्तिष्ठ॑न्ति प्रथ॒माः ।
य॒ज्ञो यत्र॒ परा॑क्रान्तः स्क॒म्भं तं ब्रू॑हि कत॒मः स्वि॑दे॒व सः ॥१६॥
ये पुरु॑षे॒ ब्रह्म॑ वि॒दुस्ते वि॑दुः परमे॒ष्ठिन॑म् ।
यो वेद॑ परमे॒ष्ठिन॒ं यश्च॒ वेद॑ प्र॒जाप॑तिम् ।
ज्ये॒ष्ठं ये ब्राह्म॑णं वि॒दुस्ते स्क॒म्भम॑नु॒संवि॑दुः ॥१७॥
यस्य॒ शिरो॑ वैश्वान॒रश्चक्षु॒रङ्गि॑र॒सोऽभ॑वन् ।
अङ्गा॑नि॒ यस्य॑ या॒तव॑: स्क॒म्भं तं ब्रू॑हि कत॒मः स्वि॑दे॒व सः ॥१८॥
यस्य॒ ब्रह्म॒ मुख॑मा॒हुर्जि॒ह्वां मधु॑क॒शामु॒त ।
वि॒राज॒मूधो॒ यस्या॒हुः स्क॒म्भं तं ब्रू॑हि कत॒मः स्वि॑दे॒व सः ॥१९॥

यत्र॑ । ऋष॑यः । प्र॒थ॒म॒ऽजाः । ऋच॑: । साम॑ । यजु॑: । म॒ही ।
ए॒क॒ऽऋ॒षिः । यस्मि॑न् । आर्पि॑तः । स्क॒म्भम् ।० ॥ १४ ॥

यत्र॑ । अ॒मृत॑म् । च॒ । मृ॒त्युः । च॒ । पुरु॑षे । अधि॑ । स॒माहि॑ते॒ इति॑ स॒म्ऽआहि॑ते ।
स॒मु॒द्रः । यस्य॑ । ना॒ड्य॑: । पुरु॑षे । अधि । स॒म्ऽआहि॑ताः । स्क॒म्भम् ।० ॥ १५ ॥

यस्य॑ । चत॑स्रः । प्र॒ऽदिश॑: । ना॒ड्य॑: । तिष्ठ॑न्ति । प्र॒थमाः ।
य॒ज्ञः । यत्र॑ । परा॑ऽक्रान्तः । स्क॒म्भम् । तम् । ब्रू॒हि॒ । क॒तमः । स्वि॒त् । ए॒व । सः ॥१६॥

ये । पुरु॑षे । ब्रह्म॑ । वि॒दुः । ते । वि॒दुः । प॒र॒मे॒ऽस्थिन॑म् ।
यः । वेद॑ । प॒र॒मे॒ऽस्थिन॑म् । यः । च॒ । वेद॑ । प्र॒जाऽप॑तिम् ।
ज्ये॒ष्ठम् । ये । ब्राह्म॑णम् । । वि॒दुः । ते । स्क॒म्भम् । अ॒नु॒ऽसंवि॑दुः ॥ १७ ॥

यस्य॑ । शिर॑: । वै॒श्वा॒न॒रः । चक्षु॑: । अङ्गि॑रसः । अभ॑वन् ।
अङ्गा॑नि । यस्य॑ । या॒तव॑: । स्क॒म्भम् । तम् । ब्रू॒हि॒ । क॒तमः । स्वि॒त् । ए॒व । सः ॥१८॥

यस्य॑ । ब्रह्म॑ । मुख॑म् । आ॒हुः । जि॒ह्वाम् । म॒धु॒ऽक॒शाम् । उ॒त ।
वि॒ऽराज॑म् । ऊध॑: । यस्य॑ । आ॒हुः । स्क॒म्भम् ।० ॥ १९ ॥

X.7.14 Wherein the first-born (prathamajāḥ) seers, the Ṛk verses,Sāmans (praise songs), Yajus (sacrificial formulas), the great spiritual knowledge (Atharva hymns) and the sole seer (ekarsi) abide; tell me of that Skambha; which of so many, indeed, is He ?

X.7.15 Where the immortality (amṛta) as well death (mṛtu) are set together in the Puruṣa (the Cosmic man); ocean is whose veins, that lie within the Puruṣa; tell me of that Skambha; which of so many, indeed, is He ?

X.7.16 The four quarters (pradiśaḥ) stand out as whose most prominent arteries (nāḍyaḥ); wherein the sacrifice (yajña) shows its might; tell me of that Skambha; which among so many, indeed, is He ?

X.7.17 They who recognize the Lord supreme in Puruṣa (the cosmic man), they know the Paramaṣṭhi (the Lord of the highest abode). He, who knows the Parameṣṭhi and He, who knows the Eldest Lord supreme (jyeṣtha Brahma), they come to know the Skambha (the support of the universe).

X.7.18 He, whose head is the fire (vaiśvanara) beneficial for all men; whose vision (cakṣuah) are the Angiras; whose limbs are the travelling celestial bodies (Yātavaḥ); tell me of that Skambha; which among so many, indeed, is He ?

X.7.19 Whose mouth (mukha) they say, is the Lord supreme, the tongue (jihvā) is the honeyed string (madhukaśā) and the udder (ūdhah) is Virāj, they say tell me of that Skambha; which of so many, indeed, is He ?

यस्मा॒दृचो॒ अ॒पात॑क्ष॒न्यजु॒र्यस्मा॑दु॒पाक॑षन् ।
सामा॑नि॒ यस्य॒ लोमा॑न्यथर्वाङ्गि॒रसो॒ मुखं॑ स्क॒म्भं तं ब्रू॑हि कत॒मः स्वि॑दे॒व सः ॥२०॥

अ॒स॒च्छा॒खां प्र॒तिष्ठ॑न्तीं पर॒ममि॑व॒ जना॑ विदुः ।
उ॒तो सन्मन्य॒न्तेव॑रे॒ ये ते॒ शाखा॑मु॒पास॑ते ॥२१॥

यत्रा॑दि॒त्याश्च॑ रु॒द्राश्च॒ वस॑वश्च स॒माहि॑ताः ।
भू॒तं च॒ यत्र॑ भव्यं॑ च॒ सर्वे॑ लो॒काः प्रति॑ष्ठिताः स्क॒म्भं तं ब्रू॑हि कत॒मः स्वि॑दे॒व सः ॥२२॥

यस्य॒ त्रय॑स्त्रिंशद्दे॒वा नि॒धिं रक्ष॑न्ति स॒र्वदा॑ ।
नि॒धिं तम॒द्य को वे॑द॒ यं दे॑वा अ॒भिरक्ष॑थ ॥२३॥

यत्र॑ दे॒वा ब्र॑ह्म॒विदो॒ ब्रह्म॒ ज्ये॒ष्ठमु॒पास॑ते ।
यो वै तान्वि॒द्यात्प्र॒त्यक्षं॒ स ब्र॒ह्मा वेदि॑ता स्यात् ॥२४॥

बृ॒हन्तो॒ नाम॒ ते दे॒वा येऽस॑त॒ः परि॑ जज्ञि॒रे ।
एकं॒ तदङ्गं॑ स्क॒म्भस्यास॑दाहुः प॒रो जना॑ः ॥२५॥

यस्मा॑त् । ऋच॑ः । अ॒प॒ऽअत॑क्षन् । यजु॑ः । यस्मा॑त् । अ॒प॒ऽअक॑षन् । सामा॑नि । यस्य॑ ।
लोमा॑नि । अ॒थ॒र्व॒ऽअ॒ङ्गि॒रस॑ः । मुख॑म् । स्क॒म्भम् । तम् । ब्रू॒हि॒ । क॒त॒मः । स्वि॒त् । ए॒व । सः ॥

अ॒स॒त्ऽशा॒खाम् । प्र॒ऽतिष्ठ॑न्तीम् । प॒र॒मम्ऽइ॑व । जना॑ः । वि॒दुः ।
उ॒तो इति॑ । सत् । म॒न्य॒न्ते॒ । अव॑रे । ये । ते॒ । शाखा॑म् । उ॒प॒ऽआस॑ते ॥ २१ ॥

यत्र॑ । आ॒दि॒त्याः । च॒ । रु॒द्राः । च॒ । वस॑वः । च॒ । स॒म्ऽआहि॑ताः । भू॒तम् । च॒ । यत्र॑ ।
भव्य॑म् । च॒ । सर्वे॑ । लो॒काः । प्रति॑ऽस्थिताः । स्क॒म्भम् । तम् । ब्रू॒हि॒ । क॒त॒मः । स्वि॒त् । ए॒व । सः ॥

यस्य॑ । त्रय॑ःऽत्रिंशत् । दे॒वाः । नि॒ऽधिम् । रक्ष॑न्ति । स॒र्व॒दा ।
नि॒ऽधिम् । तम् । अ॒द्य । कः । वे॒द॒ । यम् । दे॒वाः । अ॒भि॒ऽरक्ष॑थ ॥ २३ ॥

यत्र॑ । दे॒वाः । ब्र॒ह्म॒ऽविद॑ः । ब्रह्म॑ । ज्ये॒ष्ठम् । उ॒प॒ऽआस॑ते ।
यः । वै । तान् । वि॒द्यात् । प्र॒ति॒ऽअक्ष॑म् । सः । ब्र॒ह्मा । वेदि॑ता । स्या॒त् ॥ २४ ॥

बृ॒हन्त॑ः । नाम॑ । ते । दे॒वाः । ये । अस॑तः । परि॑ । ज॒ज्ञि॒रे ।
एक॑म् । तत् । अङ्ग॑म् । स्क॒म्भस्य॑ । अस॑त् । आ॒हुः । प॒रः । जना॑ः ॥ २५ ॥

X.7.20 Out of whom they chipped off the Ṛk verses; out of whom they hewed the Yajus (sacrificial formulas); Sāmans (praise songs) are whose short hair (on the body); and Atharvan hymns of Angiras are whose mouth (mukha); tell me of that Skambha; which of so many, indeed, is He ?

X.7.21 The non-existing (asat) branch of Him, the people think to be the well-established and, as if, the supreme. And the others, who worship that branch, think it to be existing (sat) and real.

X.7.22 Wherein the Adityas (twelve suns of the year), the Rudras (vital breaths) and the Vasus (treasures) are contained; wherein the past and the future and all the worlds are properly placed; tell me of that Skambha; which of so many, indeed, is He ?

X.7.23 Whose precious treasure (nidhi) the thirty-three enlightened ones (33 devas) always guard; whoever knows that treasure now, which, O enlightened ones, you so carefully guard?

X.7.24 Where the enlightened ones, who have realized the Lord supreme, worship the eldest Lord supreme, whosever knows them directly and surely, he shall become the knower, the realizer.

X.7.25 Great (brhantah) are called those bounties of Nature, that have sprung from the non-existent (asatah). That non-existent is just a part of the Skambha, so the wise man say.

यत्र स्कम्भः प्रजनयन्पुराणं व्यवर्तयत् । एकं तदङ्गं स्कम्भस्य पुराणमनुसंविदुः ॥२६॥
यस्य त्रयस्त्रिंशद्देवा अङ्गे गात्रा विभेजिरे । तान्वै त्रयस्त्रिंशद्देवानेके ब्रह्मविदो विदुः ॥२७॥
हिरण्यगर्भं परममनत्युद्यं जना विदुः । स्कम्भस्तदग्रे प्रासिञ्चद्धिरण्यं लोके अन्तरा ॥२८॥

स्कम्भे लोकाः स्कम्भे तपः स्कम्भेध्यृतमाहितम् ।
स्कम्भं त्वा वेद प्रत्यक्षमिन्द्रे सर्वं समाहितम् ॥२९॥
इन्द्रे लोका इन्द्रे तप इन्द्रेध्यृतमाहितम् ।
इन्द्रं त्वा वेद प्रत्यक्षं स्कम्भे सर्वं प्रतिष्ठितम् ॥३०॥

नाम नाम्ना जोहवीति पुरा सूर्यात्पुरोषसः ।
यदजः प्रथमं संबभूव स ह तत्स्वराज्यमियाय यस्मान्नान्यत्परमस्ति भूतम् ॥३१॥

यत्र । स्कम्भः । प्रऽजनयन् । पुराणम् । विऽअवर्तयत् ।
एकम् । तत् । अङ्गम् । स्कम्भस्य । पुराणम् । अनुऽसंविदुः ॥ २६ ॥
यस्य । त्रयःऽत्रिंशत् । देवाः । अङ्गे । गात्रा । विऽभेजिरे ।
तान् । वै । त्रयःऽत्रिंशत् । देवान् । एके । ब्रह्मऽविदः । विदुः ॥ २७ ॥
हिरण्यऽगर्भम् । परमम् । अनतिऽउद्यम् । जनाः । विदुः ।
स्कम्भः । तत् । अग्रे । प्र । असिञ्चत् । हिरण्यम् । लोके । अन्तरा ॥ २८ ॥
स्कम्भे । लोकाः । स्कम्भे । तपः । स्कम्भे । अधि । ऋतम् । आऽहितम् ।
स्कम्भं । त्वा । वेद । प्रतिऽअक्षम् । इन्द्रे । सर्वम् । समऽआहितम् ॥ २९ ॥
इन्द्रे । लोकाः । इन्द्रे । तपः । इन्द्रे । अधि । ऋतम । आऽहितम् ।
इन्द्रम् । त्वा । वेद । प्रतिऽअक्षम् । स्कम्भे । सर्वम् । प्रतिऽस्थितम् ॥ ३० ॥
नाम । नाम्ना । जोहवीति । पुरा । सूर्यात् । पुरा । उषसः । यत् । अजः । प्रथमम् ।
समऽबभूव । सः । ह । तत् । स्वऽराज्यम् । इयाय । यस्मात् । न । अन्यत् । परम् । अस्ति । भूतम् ॥

X.7.26 Where the Skambha, starting creation, reproduced the old one (purānam) that old one, they consider to be only a part of the Skambha.

X.7.27 In whose parts of the body, the thirty-three enlightened ones (33 devas) have divided themselves - only they, who have realized the Lord supreme, know those thirty-three enlightened ones.

X.7.28 People know the golden fetus (hiraṇyagarham) as the supreme and indescribable; it was the Skambha, that first seeded that golden fetus in the universe.

X.7.29 Within the Skambha (the support of the universe) are the worlds contained; within the Skambha is the penance (tapaḥ); within the Skambha, I have known you directly, all of which is contained in the resplendent Lord (Indra).

X.7.30 Within the resplendent Lord (Indra) are the worlds (lokāḥ) contained; within the resplendent Lord is the penance (tapaḥ); within the resplendent Lord the eternal law (ṛta) is reposed. O resplendent Lord, I have known you directly (pratyakṣam), all of which is contained in the Skambha.

X.7.31 Before the Sun (rise) and before the dawn (uṣasaḥ), (one) calls out his name by name (nāma namnā). As the ever-unborn comes into being first, he attains that self-luminance, superior to which there nothing exists.

यस्य भूमिः प्रमान्तरिक्षमुतोदरम् ।
दिवं यश्चक्रे मूर्धानं तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ॥३२॥

यस्य सूर्यश्चक्षुश्चन्द्रमाश्च पुनर्णवः ।
अग्निं यश्चक्र आस्यं तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ॥३३॥

यस्य वातः प्राणापानौ चक्षुरङ्गिरसोभवन् ।
दिशो यश्चक्रे प्रज्ञानीस्तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ॥३४॥

स्कम्भो दाधार द्यावापृथिवी उभे इमे स्कम्भो दाधारोर्वन्तरिक्षम् ।
स्कम्भो दाधार प्रदिशः षडुर्वीः स्कम्भ इदं विश्वं भुवनमा विवेश ॥३५॥

यः श्रमात्तपसो जातो लोकान्त्सर्वान्त्समानशे ।
सोमं यश्चक्रे केवलं तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ॥३६॥

कथं वातो नेलयति कथं न रमते मनः ।
किमापः सत्यं प्रेप्सन्तीर्नेलयन्ति कदा चन ॥३७॥

यस्य । भूमिः । प्रऽमा । अन्तरिक्षम् । उत । उदरम् ।
दिवम् । यः । चक्रे । मूर्धानम् । तस्मै । ज्येष्ठाय । ब्रह्मणे । नमः ॥ ३२ ॥

यस्य । सूर्यः । चक्षुः । चन्द्रमाः । च । पुनःऽनवः ।
अग्निम् । यः । चक्रे । आस्यम् । तस्मै । ज्येष्ठाय । ब्रह्मणे । नमः ॥ ३३ ॥

यस्य । वातः । प्राणापानौ । चक्षुः । आङ्गिरसः । अभवन् ।
दिशः । यः । चक्रे । प्रऽज्ञानीः । तस्मै । ज्येष्ठाय । ब्रह्मणे । नमः ॥ ३४ ॥

स्कम्भः । दाधार । द्यावापृथिवी इति । उभे इति । इमे इति । स्कम्भः । दाधार । उरु । अन्तरिक्षम् ।
स्कम्भः । दाधार । प्रऽदिशः । षट् । उर्वीः । स्कम्भे । इदम् । विश्वम् । भुवनम् । आ । विवेश ॥३५॥

यः । श्रमात् । तपसः । जातः । लोकान् । सर्वान् । सम्ऽआनशे ।
सोमम् । यः । चक्रे । केवलम् । तस्मै । ज्येष्ठाय । ब्रह्मणे । नमः ॥ ३६ ॥

कथम् । वातः । न । इलयति । कथम् । न । रमते । मनः ।
किम् । आपः । सत्यम् । प्रऽईप्सन्तीः । न । इलयन्ति । कदा । चन ॥ ३७ ॥

IX.5.29 They, presenting a milch-cow, that bears a calf after the previous one, and a draft-ox, a pillow, a garment, and gold, go to the best heaven.

IX.5.30 Myself, my father, son, grandson, grand-father, wife who bore my children and my mother - who dear to me, them I call near.

IX.5.31 He who surely knows the season called; scorching; - this, indeed, is the season called scorching that is the pañcaudana aja - burns out the splendour of his hated enemy, and prospers by himself; he, whoso offers a pañcaudana aja brightened with sacrificial gifts.

IX.5.32 He, who surely knows the season called, 'making', (kurvantam), takes to himself each and every splendour in making, of his hated enemy. This, indeed, is the season called making (kurvan) that is the pañcaudana aja. He burns out the splendour of his hated enemy and prospers by himself; whoso offers a pañaudana aja brightened with sacrificial gifts.

IX.5.33 He, who surely knows the season called, 'gathering', (sanyan), takes to himself each and every gathering (sanyantam) splendour in making, of his hated enemy. This, indeed, is the season called gathering (sanyam) that is the pañcaudana aja. He burns out the splendour of his hated enemy and prospers by himself; whoso offers a pañaudana aja brightened with sacrificial gifts.

योवै पि॒न्वन्तं॒ नाम॒र्तुं वेद॑। पि॒न्व॒तींपिन्वतीमे॒वाप्रियस्य॒ भ्रातृ॑व्यस्य॒ श्रि॒यमा द॑त्ते।
ए॒ष वै पि॒न्वन्नाम॒र्तुर्यद॒जः पञ्चौ॑दनः ।
निरे॒वाप्रियस्य॒ भ्रातृ॑व्यस्य॒ श्रियं॑ दहति॒ भव॑त्या॒त्मना॑ ।
यो॒३॑ जं पञ्चौ॑दनं॒ दक्षिणाज्योतिषं॒ ददा॑ति ॥३४॥
यो वा उ॒द्यन्तं॒ नाम॒र्तुं वेद॑ । उ॒द्य॒तीमु॑द्यतीमे॒वाप्रियस्य॒ भ्रातृ॑व्यस्य॒ श्रि॒यमा द॑त्ते ।
ए॒ष वा उ॒द्यन्नाम॒र्तुर्यद॒जः पञ्चौ॑दनः ।
निरे॒वाप्रियस्य॒ भ्रातृ॑व्यस्य॒ श्रियं॑ दहति॒ भव॑त्या॒त्मना॑ ।
यो॒३॑ जं पञ्चौ॑दनं॒ दक्षिणाज्योतिषं॒ ददा॑ति ॥३५॥
यो वा अ॑भि॒भुवं॒ नाम॒र्तुं वेद॑। अ॒भि॒भव॑न्तीमभिभवन्तीमे॒वाप्रियस्य॒ भ्रातृ॑व्यस्य॒ श्रि॒यमा द॑त्ते।
ए॒ष वा अ॑भि॒भूर्नाम॒र्तुर्यद॒जः पञ्चौ॑दनः ।
निरे॒वाप्रियस्य॒ भ्रातृ॑व्यस्य॒ श्रियं॑ दहति॒ भव॑त्या॒त्मना॑ ।
यो॒३॑ जं पञ्चौ॑दनं॒ दक्षिणाज्योतिषं॒ ददा॑ति ॥३६॥
अ॒जं च॒ पच॑त॒ पञ्च॑ चौद॒नान् ।
सर्वा॒ दिशः॒ सम॑नसः स॒ध्रीची॒: सान्त॑र्देशाः प्रति॑ गृह्णन्तु त ए॒तम् ॥३७॥
तास्ते॑ रक्षन्तु॒ तव॒ तुभ्य॑मे॒तं ताभ्य॒ आज्यं॑ ह॒विरि॒दं जु॑होमि ॥३८॥

यः । वै । पि॒न्वन्त॑म् । नाम॑ । ० । पि॒न्व॒तीम्ऽपि॑न्वतीम् । ए॒व । ० ।
ए॒षः । वै । पि॒न्वन् । नाम॑ । ०॥ ३४ ॥
यः । वै । उ॒त्ऽयन्त॑म् । नाम॑ । ०। उ॒द्य॒तीम्ऽउ॑द्यतीम् । ए॒व । ० ।
ए॒षः । वै । उ॒त्ऽयन् । नाम॑ । ० ॥ ३५ ॥
यः । वै । अ॒भि॒ऽभुव॑म् । नाम॑ । ऋ॒तुम् । वेद॑ ।
अ॒भि॒भव॑न्तीम्ऽअभिभवन्तीम् । ए॒व । अप्रि॑यस्य । भ्रातृ॑व्यस्य । श्रिय॑म् । आ । द॒त्ते ।
ए॒षः । वै । अ॒भि॒ऽभूः । नाम॑ । ऋ॒तुः । यत् । अ॒जः । पञ्च॑ऽओदनः ।
निः । ए॒व । अप्रि॑यस्य । भ्रातृ॑व्यस्य । श्रिय॑म् । द॒ह॒ति॒ । भव॑ति । आ॒त्मना॑ ।
यः । अ॒जम् । पञ्च॑ऽओदनम् । दक्षि॑णाऽज्योतिषम् । ददा॑ति ॥ ३६ ॥
अ॒जम् । च॒ । पच॑त । पञ्च॑ । च॒ । ओ॒द॒नान् ।
सर्वा॑: । दिश॑: । सम्ऽम॑नसः । स॒ध्रीची॑: । सऽअ॑न्तर्देशाः । प्रति॑ । गृ॒ह्ण॒न्तु॒ । ते॒ । ए॒तम् ॥३७॥
ताः । ते॒ । र॒क्ष॒न्तु॒ । तव॑ । तुभ्य॑म् । ए॒तम् । ताभ्य॑: । आज्य॑म् । ह॒विः । इ॒दम् । जु॒हो॒मि॒ ॥३८॥

IX.5.34 He, who surely knows the season called, 'abounding', (pinvatī), takes to himself each and every abounding (pinvan) splendour in making, of his hated enemy. This, indeed, is the season called abounding that is the pañcaudana aja. He burns out the splendour of his hated enemy and prospers by himself; whoso offers a pañaudana aja brightened with sacrificial gifts.

IX.5.35 He, who surley knows the season called,'rising',(udayantam), takes to himself each and every rising (udyan) splendour in making, of his hated enemy. This, indeed, is the season called rising (udyan) that is the pañcaudana aja. He burns out the splendour of his hated enemy and prospers by himself; whoso offers a pañaudana aja brightened with sacrificial gifts.

IX.5.36 He, who surely knows the season called, 'overcoming', (abhibhuvam), takes to himself each and every overcoming (abhibhuvanti) splendour in making, of his hated enemy. This, indeed, is the season called overcoming (abhibhuvam), that is the pañcaudan aja. He burns out the splendour of his hated enemy and prospers by himself; whoso offers a pañaudana aja brightened with sacrificial gifts.

IX.5.37 Cook the aja and five measures of messhed grain. May all the quarters, one-minded and agreeing with each other, along with the intermediate quarters give this offering of yours.

IX.5.38 May they preserve this of yours for you; to them I offer this oblation, prepared with sacrificial butter.

(६) षष्ठं सूक्तम्

'यो विद्यात्' इत्यारभ्य 'ज्योतिष्मतो लोकान्' इत्यन्तानां षट्पर्यायाणां ब्रह्मा ऋषिः । अतिथिर्विद्या वा देवता ।

[१] प्रथमः पर्यायः

(१–१७) सप्तदशर्चस्यास्य पर्यायस्य (१) प्रथमर्चो नागी त्रिपदा गायत्री, (२) द्वितीयायास्त्रिपदार्षी गायत्री, (३, ७) तृतीयासप्तम्योः साम्नी त्रिष्टुप्, (४, ९) चतुर्थीनवम्योरार्च्यनुष्टुप्, (५) पञ्चम्या आसुरी गायत्री, (६) षष्ठ्यास्त्रिपदा साम्नी जगती, (८) अष्टम्या याजुषी त्रिष्टुप्, (१०) दशम्याः साम्नी भुरिग्बृहती, (११, १४–१६) एकादश्याश्चतुर्दश्यादित्रयस्य च साम्न्यनुष्टुप्, (१२) द्वादश्या विराड्गायत्री, (१३) त्रयोदश्याः साम्नी निचृत्पङ्क्तिः, (१७) सप्तदश्याश्च त्रिपदा विराड् भुरिग्गायत्री छन्दांसि ॥

यो वि॒द्याद्ब्रह्म॑ प्र॒त्यक्षं॒ परूं॑षि॒ यस्य॑ संभा॒रा ऋचो॒ यस्या॑नू॒क्य॑म् ॥१॥

सामा॑नि॒ यस्य॒ लोमा॑नि॒ यजु॒र्हृद॑यमु॒च्यते॑ परि॒स्तर॑ण॒मिद्ध॒विः ॥२॥

यद्वा अति॑थिपति॒रति॑थीन्प्रति॒पश्य॑ति देव॒यज॑नं॒ प्रेक्ष॑ते ॥३॥

यद॑भि॒वद॑ति दी॒क्षामु॒पैति॒ यदु॑द॒कं याच॑त्य॒पः प्र ण॑यति ॥४॥

या ए॒व य॒ज्ञ आप॑: प्रणी॒यन्ते॒ ता ए॒व ताः ॥५॥

यत्तर्प॑णमा॒हर॑न्ति॒ य ए॒वाग्नी॑षो॒मीय॑: प॒शुर्ब॒ध्यते॒ स ए॒व सः ॥६॥

यदा॑वस॒थान्क॒ल्पय॑न्ति सदोहवि॒र्धा॒नान्ये॒व तत्क॑ल्पयन्ति ॥७॥

यः । वि॒द्यात् । ब्रह्म॑ । प्र॒ति॒ऽअक्ष॑म् । परूं॑षि । यस्य॑ । स॒म्ऽभा॒राः । ऋच॑ः । यस्य॑ । अ॒नू॒क्य॑म् ॥

सामा॑नि । यस्य॑ । लोमा॑नि । यजु॑ः । हृद॑यम् । उ॒च्यते॑ । प॒रि॒ऽस्तर॑णम् । इत् । ह॒विः ॥२॥

यत् । वै । अति॑थिऽपतिः । अति॑थीन् । प्र॒ति॒ऽपश्य॑ति । दे॒व॒ऽयज॑नम् । प्र । ई॒क्ष॒ते ॥ ३ ॥

यत् । अ॒भि॒ऽवद॑ति । दी॒क्षाम् । उप॑ । ए॒ति॒ । यत् । उ॒द॒कम् । याच॑ति । अ॒पः । प्र । न॒य॒ति ॥

याः । ए॒व । य॒ज्ञे । आप॑ः । प्र॒ऽनी॒यन्ते॑ । ताः । ए॒व । ताः ॥ ५ ॥

यत् । तर्प॑णम् । आ॒ऽहर॑न्ति । यः । ए॒व । अ॒ग्नी॒षो॒मीय॑ः । प॒शुः । ब॒ध्यते॑ । सः । ए॒व । सः ॥

यत् । आ॒ऽव॒स॒थान् । क॒ल्पय॑न्ति । स॒दः॒ऽह॒वि॒र्धा॒नानि॑ । ए॒व । तत् । क॒ल्प॒य॒न्ति॒ ॥ ७ ॥

PARYĀYA - I

Atithih - Vidyā

IX.6(1).1 Who knows the Lord of knowledge directly, whose joints are the sacrificial equipment; whose spine are the Ṛk verses;

IX.6(1).2 Whose hair are the Sāmans; whose heat is called the Yajuṣ (sacrificial formulae); whose bedding is verily the sacrificial offerings.

IX.6(1).3 When a host (house holder, atithipati) looks face to face at his guests (atithi), he, in fact, is looking at a sacrifice to the enlightened ones.

IX.6(1).4 When he greets them with words, he (in fact) receives consecration (dīkṣā); whoever asks for water, to him he fetches water;

IX.6(1).5 That is, as if, the very same waters, that are brought to the sacrifice.

IX.6(1).6 The refreshments (tarpaṇam), that are brought for the guests, that is, as if, the animal tied (baddha- paśu) up for the Lord adorable and blissful at the sacrifice.

IX.6(1).7 The night's lodgings (avasatha) they arrange (for guests), they are, as if, preparing the seat and shed for storing sacrificial provisions.

यदुपस्तृणन्ति बर्हिरेव तत् ॥८॥
यदुपरिशयनमाहरन्ति स्वर्गमेव तेन लोकमव रुन्धे ॥९॥
यत्कशिपूपबर्हणमाहरन्ति परिधय एव ते ॥१०॥
यदाञ्जनाभ्यञ्जनमाहरन्त्याज्यमेव तत् ॥११॥
यत्पुरा परिवेषात्खादमाहरन्ति पुरोडाशाविव तौ ॥१२॥
यदशनकृतं ह्वयन्ति हविष्कृतमेव तद्ध्वयन्ति ॥१३॥
ये व्रीहयो यवा निरुप्यन्तेंऽशव एव ते ॥१४॥
यान्युलूखलमुसलानि ग्रावाण एव ते ॥१५॥

यत् । उपऽस्तृणन्ति । बर्हिः । एव । तत् ॥ ८ ॥

यत् । उपरिऽशयनम् । आऽहरन्ति । स्वःऽगम् । एव । तेन । लोकम् । अव । रुन्द्धे ॥ ९ ॥

यत् । कशिपुऽउपबर्हणम् । आऽहरन्ति । परिऽधयः । एव । ते ॥ १० ॥

यत् । आञ्जनऽअभ्यञ्जनम् । आऽहरन्ति । आज्यम् । एव । तत् ॥ ११ ॥

यत् । पुरा । परिऽवेषात् । खादम् । आऽहरन्ति । पुरोडाशौ । एव । तौ ॥ १२ ॥

यत् । अशनऽकृतम् । ह्वयन्ति । हविःऽकृतम् । एव । तत् । ह्वयन्ति ॥ १३ ॥

ये । व्रीहयः । यवाः । निःऽउप्यन्ते । अंशवः । एव । ते ॥ १४ ॥

यानि । उलूखलऽमुसलानि । ग्रावाणः । एव । ते । १५ ॥

IX.6(1).8 The mattresses (upastaraṇa) they spread (on the floor), that is, in fact, spreading of sacred grass (barhis) (at the sacrifice).

IX.6(1).9 The cot (upariśayanam) they bring in (for guests), with that they, as if, win the world of bliss for themselves.

IX.6(1).10 The bed-sheet (kaśi pūpa barhaṇam) and the pillow they bring, that are, as if, the enclosing sticks (paridhi) of altar.

IX.6(1).11 The unguents (añjanam) and ointments (abhyañjanam) they bring, that is, as if, the purified butter for the sacrifice.

IX.6(1).12 What they bring as food for tasting before the regular meal (puradāśau), that is, as if, the two sacrificial cakes of rice.

IX.6(1).13 When they call the man, who cooks food, in fact, they are calling the man, who prepares oblations (haviṣkṛtam).

IX.6(1).14 The grains of rice (vrīhayaḥ) and barley (yavāh) that are selected (for consumption), are, as if, the piece of the cure-plant (anśu).

IX.6(1).15 The mortar (ulūkhala) and pestles (musala), that are there, are as if, the stones (grāvana) used for pressing out cure-juice (abhiṣavaṇī - āpah).

शूर्पं पवित्रं तुषा ऋजीषाभिषवणीरापः ॥१६॥
स्रुग्दर्विर्नेक्षणमायवनं द्रोणकलशाः कुम्भ्यो वायव्यानि ।
पात्राणीयमेव कृष्णाजिनम् ॥१७॥

शूर्पम् । पवित्रम् । तुषाः । ऋजीषा । अभिऽसवनीः । आपः ॥ १६ ॥

स्रुक् । दर्विः । नेक्षणम् । आऽयवनम् । द्रोणऽकलशाः । कुम्भ्यः । वायव्यानि । पात्राणि ।
इयम् । एव । कृष्णऽअजिनम् ॥ १७ ॥

[२] द्वितीयः पर्यायः

(१-१३) त्रयोदशर्चस्यास्य पर्यायस्य (१) प्रथमर्चो विराट् पुरस्ताद्बृहती, (२, १२) द्वितीयाद्वादश्योः साम्नी त्रिष्टुप्, (३) तृतीयस्या आसुर्यनुष्टुप्, (४) चतुर्थ्याः साम्न्युष्णिक्, (५) पञ्चम्याः साम्नी बृहती, (६) षष्ठ्या आर्च्यनुष्टुप्, (७) सप्तम्याः पञ्चपदा विराट् पुरस्ताद्बृहती, (८) अष्टम्या आसुरी गायत्री, (९) नवम्याः साम्न्यनुष्टुप्, (१०) दशम्यास्त्रिपदार्ची त्रिष्टुप्, (११) एकादश्या भुरिक्साम्नी बृहती, (१३) त्रयोदश्याश्च त्रिपदार्ची पङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

यजमानब्राह्मणं वा एतदतिथिपतिः कुरुते यदाहार्याणि ।
प्रेक्षत इदं भूया३ इदा३मिति ॥१॥
यदाह भूय उद्धरेति प्राणमेव तेन वर्षीयांसं कुरुते ॥२॥
उप हरति हवींष्या सादयति ॥३॥
तेषामासन्नानामतिथिरात्मञ्जुहोति ॥४॥

यजमानऽब्राह्मणम् । वै । एतत् । अतिथिऽपतिः । कुरुते । यत् । आऽहार्याणि । प्रऽईक्षते ।
इदम् । भूया३ः । इदा३म् । इति ॥ १ ॥

यत् । आह । भूयः । उत् । हर । इति । प्राणम् । एव । तेन । वर्षीयांसम् । कुरुते ॥२॥

उप । हरति । हवींषि । आ । सादयति ॥ ३ ॥

तेषाम् । आऽसन्नानाम् । अतिथिः । आत्मन् । जुहोति ॥ ४ ॥

IX.6(1).16 The winnowing fan (śūrpa) is, as if, the strainer (pavitram) the chaff (tuṣā) is, as if, the residue (ṛjīṣā) of the cure-juice; the water at meal-time is, as if, the water used for pressing out the cure-juice.

IX.6(1).17 The ladle (sruk) is the sacrificial spoon (darvī); the stirring prong is the spit; water-jars are the vessels for storing (nakṣanam) cure-juice (droṇa-kalaśa); drinking mugs-kumbhī (for the guests) are the mortar-shaped vessels for drinking cure-juice (at the sacrifice); and this (earth) is, as if, black-buck skin (kṛṣṇa-ajina).

PARYĀYA - II

Atithih - Vidyā

IX.6(2).1 When a host-house-holder (atithi pati) inspects the provisions meant for guests, commenting this,"is excellent; this is alright", he is acting as a priest (Brāhmaṇa) to the sacrificer (yajamāna). "(idam bhūyāḥ"; this is excellent; " idāmiti"; this is alright, or is this larger or this is ?)

IX.6(2),2 When he says, "please take some more", thereby he makes his life-span longer. ("bhūyaḥ uddhara"; take more or take up the larger).

IX.6(2).3 When he brings viands (to the guest), he, as if, brings forth the libations (at sacrifice).

IX.6(2).4 Of those viands brought near him, the guest makes offerings within himself. (atithiḥ ātmañ - juhoti).

स्रुचा हस्तेन प्राणे यूपे स्रुक्कारेण वषट्कारेण ॥५॥
एते वै प्रियाश्चाप्रियाश्चर्त्विजः स्वर्गं लोकं गमयन्ति यदतिथयः ॥६॥
स य एवं विद्वान्न द्विषन्नश्नीयान्न द्विषतोऽन्नमश्नीयान्न ।
मीमांसितस्य न मीमांसमानस्य ॥७॥
सर्वो वा एष जग्धपाप्मा यस्यान्नमश्नन्ति ॥८॥
सर्वो वा एषोऽजग्धपाप्मा यस्यान्नं नाश्नन्ति ॥९॥
सर्वदा वा एष युक्तग्रावार्द्रपवित्रो विततध्वर
आहृतयज्ञक्रतुर्य उपहरति ॥१०॥
प्राजापत्यो वा एतस्य यज्ञो विततो य उपहरति ॥११॥

स्रुचा । हस्तेन । प्राणे । यूपे । स्रुक्ऽकारेण । वषट्ऽकारेण ॥ ५ ॥

एते । वै । प्रियाः । च । अप्रियाः । च । ऋत्विजः । स्वःऽगम् । लोकम् । गमयन्ति । यत् । अतिथयः ॥ ६ ॥

सः । यः । एवम् । विद्वान् । न । द्विषन् । अश्नीयात् । न । द्विषतः । अन्नम् । अश्नीयात् । न । मीमांसितस्य । न । मीमांसमानस्य ॥ ७ ॥

सर्वः । वै । एषः । जग्धऽपाप्मा । यस्य । अन्नम् । अश्नन्ति ॥ ८ ॥

सर्वः । वै । एषः । अजग्धऽपाप्मा । यस्य । अन्नम् । न । अश्नन्ति ॥ ९ ॥

सर्वदा । वै । एषः । युक्तऽग्रावा । आर्द्रऽपवित्रः । विततऽअध्वरः । आहृतऽयज्ञक्रतुः । यः । उपऽहरति ॥ १० ॥

प्राजाऽपत्यः । वै । एतस्य । यज्ञः । विऽततः । यः । उपऽहरति ॥ ११ ॥

IX.6(2).5 With hand, that is, as if, the sacrificial spoon (srucā), at a breath, as if, at the sacrificial post (yūpe), with a sipping sound, as if, with an utterance of vasat. (sruk kāreṇa = with a sipping sound; vaṣaṭkāreṇa)

IX.6(2).6 Surely, these guests, pleasing (priyāḥ) as well as unpleasing (apriyāḥ), are the priests, who enable one to reach the world of eternal bliss.

IX.6(2).7 Let him, who knows this, not partake food having malice for the host, nor should he partake food of a malicious host, nor of a host of doubtful conduct (mīmāṅsitasya), nor of a doubting host (mīmāṇsa mānasya).

IX.6(2).8 Surely, he gets all his sins devoured, whose food (the guests) partake of.

IX.6(2).9 Surely, all his sins remain undevoured, whose food (the guests) do not partake of.

IX.6(2).10 Whoever presents food (to guests), surely his cure-juice-stones (pressing stones - yuktagrāva) are always engaged (harnessed), his strainers always wet (ārdrapavitrāḥ), his sacrifice always going on, and his sacrificial rites always accomplished. (yukta grāvāḥ = pressing stones harnessed, adjusted or engaged; ārdra pavitrāḥ = strainers always are wet.)

IX.6(2).11 Whoever presents food (to guests), surely his sacrifice to the Lord of creatures is arranged.

प्रजापतेर्वा एष विक्रमाननुविक्रमते य उपहरति ॥१२॥
योतिथीनां स आहवनीयो यो वेश्मनि स गार्हपत्यो
यस्मिन्पचन्ति स दक्षिणाग्निः ॥१३॥

प्रजाऽपतेः । वै । एषः । विऽक्रमान् । अनुऽविक्रमते । यः । उपऽहरति ॥ १२ ॥
यः । अतिथीनाम् । सः । आऽहवनीयः । यः । वेश्मनि । सः । गार्हऽपत्यः । यस्मिन् । पचन्ति । सः । दक्षिणऽअग्निः ॥ १३ ॥

[३] तृतीयः पर्यायः

(१-९) नवर्चस्यास्य पर्यायस्य (१-६, ९) प्रथमादिषण्णां नवम्याश्च त्रिपदा पिपीलिकमध्या गायत्री, (७) सप्तम्याः साम्नी बृहती, (८) अष्टम्याश्च पिपीलिकमध्योष्णिक् छन्दांसि ॥

इष्टं च वा एष पूर्तं च गृहाणामश्नाति यः पूर्वोतिथेरश्नाति ॥१॥
पयश्च वा एष रसं च गृहाणामश्नाति यः पूर्वोतिथेरश्नाति ॥२॥
ऊर्जां च वा एष स्फातिं च गृहाणामश्नाति यः पूर्वोतिथेरश्नाति ॥३॥
प्रजां च वा एष पशूंश्च गृहाणामश्नाति यः पूर्वोतिथेरश्नाति ॥४॥

इष्टम् । च । वै । एषः । पूर्तम् । च । गृहाणाम् । अश्नाति । यः । पूर्वः । अतिथेः । अश्नाति ॥
पयः । च । वै । एषः । रसम् । च । गृहाणाम् । अश्नाति । यः । पूर्वः । अतिथेः । अश्नाति ॥२॥
ऊर्जाम् । च । वै । एषः । स्फातिम् । च । गृहाणाम् । अश्नाति । यः । पूर्वः । अतिथेः । अश्नाति ॥ ३ ॥

प्रऽजाम् । च । वै । एषः । पशून् । च । गृहाणाम् । अश्नाति । यः । पूर्वः । अतिथेः । अश्नाति ॥ ४ ॥

IX.6(2).12 Whoever presents food (to guests), surely he follows the strides of the Lord creatures. (Prajāpateḥ vihramān anuvikramate).

IX.6(2).13 The fire, which is of guests, is called āhavanīya (the fire of offerings); one, that is within the house, is called gārhapatya (the householder's fire); one, on which they cook, is called dakṣiṇāgni (the southern fire).

PARYĀYA - III

Atithiḥ Vidyā

IX.6(3).1 He devours indeed the sacrificial (iṣṭa) and philanthropic (pūrta) deeds of the house, whosoever eats before the guest has eaten.

IX.6(3).2 He devours indeed the milk (payaḥ) and the sap (rasam) of the house, whosoever eats before the guest has eaten.

IX.6(3).3 He devours indeed the vigour (ūrjā) and prosperity (sphāti) of the house, whosoever eats before the guest has eaten.

IX.6(3).4 He devours indeed the progeny (prajā) and cattle (paśu) of the house, whosoever eats before the guests has eaten.

कीर्तिं च वा एष यशश्च गृहाणामश्नाति यः पूर्वोऽतिथेरश्नाति ॥५॥
श्रियं च वा एष संविदं च गृहाणामश्नाति यः पूर्वोऽतिथेरश्नाति ॥६॥
एष वा अतिथिर्यच्छ्रोत्रियस्तस्मात्पूर्वो नाश्नीयात् ॥७॥
अशितावत्यतिथावश्नीयाद्यज्ञस्य सात्मत्वाय यज्ञस्याविच्छेदाय तद्व्रतम् ॥८॥
एतद्वा उ स्वादीयो यदधिगवं क्षीरं वा मांसं वा तदेव नाश्नीयात् ॥९॥

कीर्तिम् । च । वै । एषः । यशः । च । गृहाणाम् । अश्नाति । यः । पूर्वः । अतिथेः । अश्नाति ॥ ५ ॥

श्रियम् । च । वै । एषः । सम्ऽविदम् । च । गृहाणाम् । अश्नाति । यः । पूर्वः । अतिथेः । अश्नाति ॥ ६ ॥

एषः । वै । अतिथिः । यत् । श्रोत्रियः । तस्मात् । पूर्वः । न । अश्नीयात् ॥ ७ ॥

अशितऽवति । अतिथौ । अश्नीयात् । यज्ञस्य । सात्मऽत्वाय । यज्ञस्य । अविऽछेदाय । तत् । व्रतम् ॥ ८ ॥ [३८]

एतत् । वै । ऊं इति । स्वादीयः । यत् । अधिऽगवम् । क्षीरम् । वा । मांसम् । वा । तत् । एव । न । अश्नीयात् ॥ ९ ॥

[४] चतुर्थः पर्यायः

(१-१०) दशर्चस्यास्य पर्यायस्य (१, ३, ५, ७) प्रथमातृतीयापञ्चमीसप्तमीनामृचां प्राजापत्यानुष्टुप्, (२, ४, ६, ८) द्वितीयाचतुर्थीषष्ठ्यष्टमीनां त्रिपदा गायत्री, (९) नवम्या भुरिगनुष्टुप्, (१०) दशम्याश्च चतुष्पदा प्रस्तारपङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

स य एवं विद्वान्क्षीरमुपसिच्योपहरति ॥१॥

सः । यः । एवम् । विद्वान् । क्षीरम् । उपऽसिच्य । उपऽहरति ॥ १ ॥

IX.6(3).5 He devours indeed the glory (kīrti) and fame (yaśa) the house, whosoever eats before the guest has eaten.

IX.6(3).6 He devours indeed the splendour (śriyam) and the understanding (saṁvidam) of the house, whosoever eats before the guest has eaten.

IX.6(3).7 A guest is indeed a learned sage, therefore, one should never eat before he has eaten.

IX.6(3).8 Let one eat after the guest has eaten; this is the proper course for making the sacrifice full of spirit and for uninterrupted completion of the sacrifice.

IX.6(3).9 It is, indeed, more delicious that what is obtained from cows, whether milk or meat (cheese), that one should not eat (before the guest has eaten). (māṅsam = cheese or solid or clotted milk)

PARYĀYA - IV

Atithiḥ - Vidyā

IX.6(4).1 He, who knowing thus, pours out milk and presents it (to the guest), with it he wins so much as one wins by performing a very successful agniṣṭoma sacrifice.

यावदग्निष्टोमेनेष्ट्वा सुसमृद्धेनावरुन्धे तावदेनेनाव रुन्धे ॥२॥
स य एवं विद्वान्त्सर्पिरुपसिच्योपहरति ॥३॥
यावदतिरात्रेणेष्ट्वा सुसमृद्धेनावरुन्धे तावदेनेनाव रुन्धे ॥४॥
स य एवं विद्वान्मधूपसिच्योपहरति ॥५॥
यावत्सत्रसद्येनेष्ट्वा सुसमृद्धेनावरुन्धे तावदेनेनाव रुन्धे ॥६॥
स य एवं विद्वान्मांसमुपसिच्योपहरति ॥७॥
यावद्द्वादशाहेनेष्ट्वा सुसमृद्धेनावरुन्धे तावदेनेनाव रुन्धे ॥८॥

यावत् । अग्निऽस्तोमेन । इष्ट्वा । सुऽसमृद्धेन । अवऽरुन्द्धे । तावत् । एनेन । अव । रुन्द्धे ॥

सः । यः । एवम् । विद्वान् । सर्पिः । उपऽसिच्य । उपऽहरति ॥ ३ ॥

यावत् । अतिऽरात्रेण । इष्ट्वा । ० ॥ ४ ॥

सः । यः । एवम् । विद्वान् । मधु । उपऽसिच्य । उपऽहरति ॥ ५ ॥

यावत् । सत्रऽसद्येन । इष्ट्वा । ० ॥ ६ ॥

सः । यः । एवम् । विद्वान् । मांसम् । उपऽसिच्य । उपऽहरति ॥ ७ ॥

यावत् । द्वादशऽअहेन । इष्ट्वा । सुऽसमृद्धेन । अवऽरुन्द्धे । तावत् । एनेन । अव । रुन्द्धे ॥

IX.6(4).2 He, who knowing thus, pours out milk and presents it (to the guest), with it he wins so much as one wins by performing a very successful agniṣṭoma sacrifice.

IX.6(4).3-4 He, who knowing thus, pours out purified butter and presents it (to the guest), with it he wins so much as one wins by performing a very successful atirātra sacrifice.

IX.6(4).5-6 He, who knowing thus, pours out honey and presents it (to the guest), with it he wins so much as one wins by performing a very successful satrasadya sacrifice.

IX.6(4).7-8 He, who knowing thus, pours out meat (cheese or clotted milk) presents it (to the guests), with it he wins so much as one wins by performing a very successful dvādaśāha sacrifice.

स य एवं विद्वानुदकमुपसिच्योपहरति ॥९॥
प्रजानां प्रजननाय गच्छति प्रतिष्ठां प्रियः प्रजानां भवति
य एवं विद्वानुदकमुपसिच्योपहरति ॥१०॥

सः । यः । एवम् । विद्वान् । उदकम् । उपऽसिच्य । उपऽहरति ॥ ९ ॥

प्रऽजानाम् । प्रऽजननाय । गच्छति । प्रतिऽस्थाम् । प्रियः । प्रऽजानाम् । भवति । यः । एवम् । विद्वान् । उदकम् । उपऽसिच्य । उपऽहरति ॥ १० ॥

[५] पञ्चमः पर्यायः

(१-१०) दशर्चस्यास्य पर्यायस्य (१) प्रथमर्चः साम्न्युष्णिक्, (२) द्वितीयायाः पुर उष्णिक्, (३, ५, ७, १०) तृतीयायाः पञ्चमीसप्तम्युत्तरार्धयोर्दशम्याश्च साम्नी भुरिग्बृहती, (४, ६, ९) चतुर्थीषष्ठीनवमीनां साम्न्यनुष्टुप्, (५) पञ्चमीपूर्वार्धस्य त्रिपदा निचृद्विषमा गायत्री, (७) सप्तमीपूर्वार्धस्य त्रिपदा विराड्विषमा गायत्री, (८) अष्टम्याश्च त्रिपदा विराडनुष्टुप् छन्दांसि ॥

तस्मा उषा हिङ्कृणोति सविता प्र स्तौति ॥१॥
बृहस्पतिरूर्जयोद्गायति त्वष्टा पुष्ट्या प्रति हरति विश्वे देवा निधनम् ॥२॥
निधनं भूत्याः प्रजायाः पशूनां भवति य एवं वेद ॥३॥
तस्मा उद्यन्त्सूर्यो हिङ्कृणोति संगवः प्र स्तौति ॥४॥

तस्मै । उषाः । हिङ् । कृणोति । सविता । प्र । स्तौति ॥ १ ॥

बृहस्पतिः । ऊर्जया । उत् । गायति । त्वष्टा । पुष्ट्या । प्रति । हरति । विश्वे । देवाः । निऽधनम् ॥ २ ॥

निऽधनम् । भूत्याः । प्रऽजायाः । पशूनाम् । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ ३ ॥

तस्मै । उत्ऽयन् । सूर्यः । हिङ् । कृणोति । सम्ऽगवः । प्र । स्तौति ॥ ४ ॥

IX.6(4).9-10 He, who knowing thus, pours out water and presents it (to the guest), with it he wins stability for procreation of progeny. He is loved by his children, who knowing thus, pours out water and presents it (to the guest).

PARYĀYA - V

Atithih - Vidyā

IX.6(5).1-3 For him the dawn chants hin (a particular sound in chanting of Sāmans; (hiṅkṛṇoti)); the impeller Lord sings the prelude (the part of Sāmans, which is chanted by the prastotṛ); the Lord supreme chants loudly with vigour (the part of the Sāmans, that is sung by the udgātṛ); the universal moulder (mechanic) joins in with nourishment (the part of the sāmans, that is chanted by pratihartṛ); and all the bounties of Nature sing the finale (the concluding part of Sāmans); he, who knows this, becomes the abode of prosperity, of progeny and of cattle.

(Dawn-uṣā; hiṅkāra - Savitṛ; prastotṛ - Bṛhaspati; udgāta tvaṣṭṛ;pratihastṛ viśvedevāḥ - nidhana)

IX.6(5).4-5 For him the rising sun chants hin; cow-fathering (Saṅgava) time (i.e., early morning) sings the prelude; the noon chants loudly; the after-noon joins in; the sun-set sings the finale; he, who knows this, becomes the abode of prosperity, of progeny and of cattle.

(Rising sun - hiṅkāra; Saṅgava - prastotṛ; Madhyadina Sun - udgātṛ; After-noon sun - pratihartṛ ; Setting sun - nidhana)

मध्यन्दिन उद्गायत्यपराह्णः प्रति हरत्यस्तंयन्निधनम् ।
निधनं भूत्याः प्रजायाः पशूनां भवति य एवं वेद ॥५॥
तस्मा अभ्रो भवन्हिङ्कृणोति स्तनयन्प्र स्तौति ॥६॥
विद्योतमानः प्रति हरति वर्षन्नुद्गायत्युद्गृह्णन्निधनम् ।
निधनं भूत्याः प्रजायाः पशूनां भवति य एवं वेद ॥७॥
अतिथीन्प्रति पश्यति हिङ्कृणोत्यभि वदति प्र स्तौत्युदकं याचत्युद्गायति ॥८॥
उप हरति प्रति हरत्युच्छिष्टं निधनम् ॥९॥
निधनं भूत्याः प्रजायाः पशूनां भवति य एवं वेद ॥१०॥

मध्यन्दिनः । उत् । गायति । अपरऽअह्नः । प्रति । हरति । अस्तम्ऽयन् । निऽधनम् ।
निऽधनम् । ० । ॥ ५ ॥

तस्मै । अभ्रः । भवन् । हिङ् । कृणोति । स्तनयन् । प्र । स्तौति ॥ ६ ॥

विऽद्योतमानः । प्रति । हरति । वर्षन् । उत् । गायति । उत्ऽगृह्णन् । निऽधनम् । निऽधनम् । ०॥

अतिथीन् । प्रति । पश्यति । हिङ् । कृणोति । अभि । वदति । प्र । स्तौति । उदकम् ।
याचति । उत् । गायति ॥ ८ ॥

उप । हरति । प्रति । हरति । उत्ऽशिष्टम् । निऽधनम् ॥ ९ ॥

निऽधनम् । भूत्याः । प्रऽजायाः । पशुनाम् । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ १० ॥

I **IX.6(5).6-7** For him the cloud, while forming chants hiṅ; while thundering it sings the prelude; while lightning it joins in; while raining it chants loudly; while petering out (disappearing) it sings the finale; he, who knows this, becomes the abode of prosperity, of progeny, and of cattle (Abhraḥ formation - hiṅkara; Thundering - prastotṛ; Lightning - pratihartṛ; Raining - udgātṛ; Peteringout nidhana)

IX.6(5).8-10 When he looks face to face at his guests, he, as if, chants hiṅ; when he greets them, he sings the prelude; when he calls for water (for the guests), he chants loudly: when he presents, he, as if, joins in; the residue or remnant of meal is, as if, singing the finale; he, who knows this, becomes the abode of prosperity, of progeny and of cattle.
(Faces guests - hiṅkāra; Greets guest - prastotṛ; Gives water - udgātṛ; Presents food - pratihartṛ; Remnant - nidhana)

[६] षष्ठः पर्यायः

(१-१४) चतुर्दशर्चस्यास्य पर्यायस्य (१) प्रथमर्च आसुरी गायत्री, (२) द्वितीयायाः साम्न्यनुष्टुप्, (३, ५) तृतीया-पञ्चम्योस्त्रिपदार्षी पङ्क्तिः, (४) चतुर्थ्या एकपदा प्राजापत्या गायत्री, (६-११) षष्ठ्यादिषण्णामार्षी बृहती, (१२) द्वादश्या एकपदासुरी जगती, (१३) त्रयोदश्या याजुषी त्रिष्टुप्, (१४) चतुर्दश्याश्चैकपदासुर्युष्णिक् छन्दांसि ॥

यत्क्षत्तारं ह्वयत्या श्रावयत्येव तत् ॥१॥
यत्प्रतिशृणोति प्रत्याश्रावयत्येव तत् ॥२॥
यत्परिवेष्टारः पात्रहस्ताः पूर्वे चापरे च प्रपद्यन्ते चमसाध्वर्यव एव ते ॥३॥
तेषां न कश्चनाहोता ॥४॥
यद्वा अतिथिपतिरतिथीन्परिविष्य गृहानुपोदैत्यवभृथमेव तदुपावैति ॥५॥
यत्सभागयति दक्षिणाः सभागयति यदनुतिष्ठत उदवस्यत्येव तत् ॥६॥

यत् । क्षत्तारम् । ह्वयति । आ । श्रावयति । एव । तत् ॥ १ ॥

यत् । प्रतिऽशृणोति । प्रतिऽआश्रावयति । एव । तत् ॥ २ ॥

यत् । परिऽवेष्टारः । पात्रऽहस्ताः । पूर्वे । च । अपरे । च । प्रऽपद्यन्ते । चमसऽअध्वर्यवः । एव । ते ॥ ३ ॥

तेषाम् । न । कः । चन । अहोता ॥ ४ ॥

यत् । वै । अतिथिऽपतिः । अतिथीन् । परिऽविष्य । गृहान् । उपऽउत्ऽएति । अवऽभृथम् । एव । तत् । उपऽअवैति ॥ ५ ॥

यत् । सभागयति । दक्षिणाः । सभागयति । यत् । अनुऽआतिष्ठते । उत्ऽअवस्यति । एव । तत् ॥

PARYĀYA - VI

Atithiḥ - Vidyā

IX.6(6).1 When he (the host) summons the distributor, he is, as if, making the ejaculatory call (e.g., Om, svāhā etc.) (śrāvayati).

IX.6(6).2 When (the distributor) answers the call, (prati-śṛnoti) that is, as if, the ejaculatory response. (pratyāśrava) (pratiśrāvayati)

IX.6(6).3 When the attendants serving the food (parivestāvaḥ) carrying vessels, the former ones and the latter ones, come in, they are, as if, the priests, who arrange the cups of soma-juice.

IX.6(6).4 None of them is, who is not an invoker (hotā).

IX.6(6).5 When a host householder, getting the meals served to guests, goes up into his house, he indeed goes to the purificatory bath (avabhṛtha).

IX.6(6).6 When he apportions (sabhāgavati) them, he, as if, apportions the priestly fees (dakṣinā); when he follows them out, he, as if, is departing from the place of sacrifice.

स उपहूतः पृथिव्यां भक्षयत्युपहूतस्तस्मिन्यत्पृथिव्यां विश्वरूपम् ॥७॥
स उपहूतोन्तरिक्षे भक्षयत्युपहूतस्तस्मिन्यदन्तरिक्षे विश्वरूपम् ॥८॥
स उपहूतो दिवि भक्षयत्युपहूतस्तस्मिन्यद्दिवि विश्वरूपम् ॥९॥
स उपहूतो देवेषु भक्षयत्युपहूतस्तस्मिन्यद्देवेषु विश्वरूपम् ॥१०॥
स उपहूतो लोकेषु भक्षयत्युपहूतस्तस्मिन्यल्लोकेषु विश्वरूपम् ॥११॥
स उपहूत उपहूतः ॥१२॥
आप्नोतीमं लोकमाप्नोत्यमुम् ॥१३॥

सः । उपऽहूतः । पृथिव्याम् । भक्षयति । उपऽहूतः । तस्मिन् । यत् । पृथिव्याम् । विश्वऽरूपम् ॥

सः । उपऽहूतः । अन्तरिक्षे । भक्षयति । उपऽहूतः । तस्मिन् । यत् । अन्तरिक्षे । विश्वऽरूपम् ।

सः । उपऽहूतः । दिवि । भक्षयति । उपऽहूतः । तस्मिन् । यत् । दिवि । विश्वऽरूपम् ॥ ९ ॥

सः । उपऽहूतः । देवेषु । भक्षयति । उपऽहूतः । तस्मिन् । यत् । देवेषु । विश्वऽरूपम् ॥१०॥

सः । उपऽहूतः । लोकेषु । भक्षयति । उपऽहूतः । तस्मिन् । यत् । लोकेषु । विश्वऽरूपम् ॥

सः । उपऽहूतः । उपऽहूतः ॥ १२ ॥

आप्नोति । इमम् । लोकम् । आप्नोति । अमुम् ॥ १३ ॥

IX.6(6).7 He, on this earth, being invited, feeds well, being invited to that which wears all the forms on the earth (pṛthivyām).

IX.6(6).8 He, in the midspace, being invited, feeds well, being invited to that which wears all the forms in the midspace (antarikṣa)

IX.6(6).9 He, in the heaven, being invited, feeds well, being invited to that which wears all the forms in the heaven (divi).

IX.6(6).10 He, among the enlightened ones, being invited feeds well, being invited to that which wears all the forms in the enlightened ones (deveṣu).

IX.6(6).11 He, among the people, being invited, feeds well, being invited to that which wears all the forms in the people (lokeṣu).

IX.6(6).12 He invited here, invited there and every-where (upahūta upahūtaḥ).

IX.6(6).13 Wins this world and wins the yonder one; (āpnoti imam; āpnoti amum)

ज्योतिष्मतो लोकाञ्जयति य एवं वेद ॥१४॥

ज्योतिष्मतः । लोकान् । जयति । यः । एवम् । वेद ॥ १४ ॥

(७) सप्तमं सूक्तम्

पर्यायः

(१-२६) षड्विंशत्यृचस्यास्य पर्यायस्य ब्रह्मा ऋषिः । गौर्देवता । (१) प्रथमर्च आर्षी बृहती, (२) द्वितीयाया आर्च्युष्णिक्, (३, ५) तृतीयापञ्चम्योरार्च्यनुष्टुप्, (४, १४-१६) चतुर्थ्याश्चतुर्दश्यादितृचस्य च साम्नी बृहती, (६, ८ षष्ठयष्टम्योरासुरी गायत्री, (७) सप्तम्यास्त्रिपदा पिपीलिकमध्या निचृद्गायत्री, (९, १३) नवमीत्रयोदश्योः साम्नी गायत्री, (१०) दशम्याः पुर उष्णिक्, (११-१२, १७, २५) एकादशीद्वादशीसप्तदशी-पञ्चविंशीनां साम्न्युष्णिक्, (१८, २२) अष्टादशीद्वाविंश्योरेकपदासुरी जगती, (१९) एकोनविंश्या एकपदासुरी पङ्क्तिः, (२०) विंश्या याजुषी जगती, (२१) एकविंश्या आसुर्यनुष्टुप्, (२३) त्रयोविंश्या एकपदासुरी बृहती, (२४) चतुर्विंश्याः साम्नी भुरिग्बृहती, (२६) षड्विंश्याश्च साम्नी त्रिष्टुप् छन्दांसि ।

अनुक्तपादा द्विपदाः ॥

प्रजापतिश्च परमेष्ठी च शृङ्गे इन्द्रः शिरो अग्निर्ललाटं यमः कृकाटम् ॥१॥
सोमो राजा मस्तिष्को द्यौरुत्तरहनुः पृथिव्यधरहनुः ॥२॥
विद्युज्जिह्वा मरुतो दन्ता रेवतीर्ग्रीवाः कृत्तिका स्कन्धा घर्मो वहः ॥३॥
विश्वं वायुः स्वर्गो लोकः कृष्णद्रं विधरणी निवेष्यः ॥४॥
श्येनः क्रोडो३न्तरिक्षं पाजस्यं१ बृहस्पतिः ककुद्बृहतीः कीकसाः ॥५॥

प्रजाऽपतिः । च । परमेऽस्थी । च । शृङ्गे इति । इन्द्रः । शिरः । अग्निः । ललाटम् । यमः । कृकाटम् ॥ १ ॥

सोमः । राजा । मस्तिष्कः । द्यौः । उत्तरऽहनुः । पृथिवी । अधरऽहनुः ॥ २ ॥

विऽद्युत् । जिह्वा । मरुतः । दन्ताः । रेवतीः । ग्रीवाः । कृत्तिकाः । स्कन्धाः । घर्मः । वहः ॥

विश्वम् । वायुः । [illegible] । लोकः । कृष्णऽद्रम् । विऽधरणी । निऽवेष्यः ॥ ४ ॥

श्येनः । क्रोडः । अन्तरिक्षम् । पाजस्यम् । बृहस्पतिः । ककुत् । बृहतीः । कीकसाः ॥५॥

X.6(6).14 He, who knows this, conquers the worlds shining with light (jyotiṣmataḥ lokań)

PARYĀYA

Gauḥ

IX.7.1 The Lord of creatures (Prajāpati) and Lord in highest abode are his two horns; the resplendent Lord (Indra) is his head; the adorable Lord (Agni) is his forehead; the Controller Lord (Yama) is his joint of the neck.

IX.7.2 The blissful Lord (Soma), the sovereign, is his brain; heaven (dyauḥ) is his upper jaw (hanu), and earth the lower jaw (adhara hanu).

IX.7.3 Lightning is his tongue (jihvā); the cloud-bearing winds are his teeth (dantāḥ); Revatis are his tendons (grīvāḥ) of the neck; Kṛttikas are his shoulders (skandhāḥ); the cauldron (ghuma) of hot drink is his withers or shoulder-bar (vahaḥ).

IX.7.4 The world is his vital breath (vāyuḥ), the world of eternal bliss (svarga) is his this world (kṛṣṇadra) are his tendons; the supporting earth is his back-bone

IX.7.5 The śyena (hawk) is his breast; the midspace is his belly; the Lord supreme is his hump (kakuda); the bṛhatī verses are his breast-bones (kīkasāḥ).

देवानां पत्नीः पृष्टय उपसदः पर्शवः ॥६॥

मित्रश्च वरुणश्चांसौ त्वष्टा चार्यमा च दोषणी महादेवो बाहू ॥७॥

इन्द्राणी भसद्वायुः पुच्छं पवमानो बालाः ॥८॥

ब्रह्म च क्षत्रं च श्रोणी बलमूरू ॥९॥

धाता च सविता चाष्ठीवन्तौ जङ्घा गन्धर्वा अप्सरसः कुष्ठिका अदितिः शफाः ॥१०॥

चेतो हृदयं यकृन्मेधा व्रतं पुरीतत् ॥११॥

क्षुत्कुक्षिरिरा वनिष्ठुः पर्वताः प्लाशयः ॥१२॥

देवानाम् । पत्नीः । पृष्टयः । उपऽसदः । पर्शवः ॥ ६ ॥

मित्रः । च । वरुणः । च । अंसौ । त्वष्टा । च । अर्यमा । च । दोषणी इति । महाऽदेवः । बाहू इति ॥ ७ ॥

इन्द्राणी । भसत् । वायुः । पुच्छम् । पवमानः । बालाः ॥ ८ ॥

ब्रह्म । च । क्षत्रम् । च । श्रोणी इति । बलम् । ऊरू इति ॥ ९ ॥

धाता । च । सविता । च । अष्ठीवन्तौ । जङ्घाः । गन्धर्वाः । अप्सरसः । कुष्ठिकाः । अदितिः । शफाः ॥ १० ॥

चेतः । हृदयम् । यकृत् । मेधा । व्रतम् । पुरिऽतत् ॥ ११ ॥

क्षुत् । कुक्षिः । इरा । वनिष्ठुः । पर्वताः । प्लाशयः ॥ १२ ॥

IX.7.6 The mistresses of the bounties of Nature are his side-bones; upasada ceremonies are his ribs.

IX.7.7 The friendly Lord (Mitra) and the venerable Lord (Varuṇa) are his two shoulder-blades (aṅsau); the universal mechanic (tvaṣṭṛ) and the ordainer Lord (Aryaman) are his two fore-arms; Mahādeva (the great Lord) is his two arms.

IX.7.8 Indrāṇī (the strength of the resplendent self) is his hinder part; the wind (vāyu) is his tail (puccha); the pressed out (pavamānaḥ) soma juice is his hair (vālāḥ).

IX.7.9 The intellectual power (Brahma) and the ruling power (kṣattra) are his two hips (śronī); the strength (balaṁ) is his two thighs (krū).

IX.7.10 The sustainer Lord (dhātṛ) and the impeller Lord (Savitṛ) are his two knee-bones (aṣṭhīvantau);gandharvas (sustainers of the earth) are his shanks (jaṁghā); apsarasas are his cavities of loins (kuṣthikaḥ) and aditi (the indivisible earth) his hooves (śaphāḥ).

IX.7.11 Thoughtfulness (cetaḥ) is his heart (hṛdaya); intelligence (medhā) is his liver (yakṛt); and the vow (vrata) is his intestines (purītat).

IX.7.12 Hunger (kṣut) is his belly (kukṣiḥ), enjoyment (irā) his rectum (vaniṣṭhuḥ) and mountains his prostrate gland (plaśiḥ).

क्रोधौ वृक्कौ मन्युराण्डौ प्रजा शेपः ॥१३॥
नदी सूत्री वर्षस्य पतय स्तना स्तनयित्नुरूधः ॥१४॥
विश्वव्यचाश्चर्मौषधयो लोमानि नक्षत्राणि रूपम् ॥१५॥
देवजना गुदा मनुष्याऽ आन्त्राण्यत्रा उदरम् ॥१६॥
रक्षांसि लोहितमितरजना ऊबध्यम् ॥१७॥
अभ्रं पीबो मज्जा निधनम् ॥१८॥
अग्निरासीन उत्थितोऽश्विना ॥१९॥

क्रोधः । वृक्कौ । मन्युः । आण्डौ । प्रऽजा । शेपः ॥ १३ ॥

नदी । सूत्री । वर्षस्य । पतयः । स्तनाः । स्तनयित्नुः । ऊधः ॥ १४ ॥

विश्वऽव्यचाः । चर्म । ओषधयः । लोमानि । नक्षत्राणि । रूपम् ॥ १५ ॥

देवऽजनाः । गुदाः । मनुष्याः । आन्त्राणि । अत्राः । उदरम् ॥ १६ ॥

रक्षांसि । लोहितम् । इतरऽजनाः । ऊबध्यम् ॥ १७ ॥

अभ्रम् । पीबः । मज्जा । निऽधनम् ॥ १८ ॥

अग्निः । आसीनः । उत्थितः । अश्विना ॥ १९ ॥

IX.7.13 Anger is his two kidneys (vṛkkau), ardour (manyuḥ) his two testicles (aṇḍau), and progeny (prajā) his penis (śepaḥ).

IX.7.14 River is the spermatic cord (sūtrī), the lords of rain the teats, and thunder-cloud (stanayitru) the udder (ūdhaḥ).

IX.7.15 All encompassing space is his skin, plants his small hair, constellations of stars (nakṣatra) his form.

IX.7.16 Godly people (devajanāḥ) are his large intestine (gudā), men his entrails (antrāṇi) and the devourers his abdomen (udara).

IX.7.17 The demoniac persons (rakṣāñsi) are his blood, and other-folks (itara-janāh) his undigested food in the bowels.

IX.7.18 The cloud (abhram) is his fat (piva), and singing the finals of Samans his marrow (majjā).

IX.7.19 While sitting, he is the fire-divine (Agni); when risen up, he is the twins-divine (aṣvins).

इन्द्रः प्राङ्तिष्ठन्दक्षिणा तिष्ठन्यमः ॥२०॥
प्रत्यङ्तिष्ठन्धातोदङ्तिष्ठन्त्सविता ॥२१॥
तृणानि प्राप्तः सोमो राजा ॥२२॥
मित्र ईक्षमाण आवृत्त आनन्दः ॥२३॥
युज्यमानो वैश्वदेवो युक्तः प्रजापतिर्विमुक्तः सर्वम् ॥२४॥
एतद्वै विश्वरूपं सर्वरूपं गोरूपम् ॥२५॥
उपैनं विश्वरूपाः सर्वरूपाः पशवस्तिष्ठन्ति य एवं वेद ॥२६॥

इन्द्रः । प्राङ् । तिष्ठन् । दक्षिणा । तिष्ठन् । यमः ॥ २० ॥

प्रत्यङ् । तिष्ठन् । धाता । उदङ् । तिष्ठन् । सविता ॥ २१ ॥

तृणानि । प्रऽआप्तः । सोमः । राजा ॥ २२ ॥

मित्रः । ईक्षमाणः । आऽवृत्तः । आऽनन्दः ॥ २३ ॥

युज्यमानः । वैश्वऽदेवः । युक्तः । प्रजाऽपतिः । विऽमुक्तः । सर्वम् ॥ २४ ॥

एतत् । वै । विश्वऽरूपम् । सर्वऽरूपम् । गोऽरूपम् ॥ २५ ॥

उप । एनम् । विश्वऽरूपाः । सर्वऽरूपाः । पशवः । तिष्ठन्ति । यः । एवम् । वेद ॥ २६ ॥

IX.7.20 Standing eastward (prāṅtiṣṭham) he is the resplendent Lord, standing southward (dakṣiṇā) the controlling Lord (Yama).

IX.7.21 Standing westward (pratyaṅ) the sustainer Lord (Dhātṛ) standing northward (udaṅ) the impeller Lord (Savitṛ).

IX..7.22 Having received grass he is the blissful Lord (Soma) the sovereign.

IX.7.23 Looking about his (ikṣamāṇaḥ), he is the friendly Lord (Mitraḥ) (mitra); when turned about (āvṛttaḥ), he is delight.

IX.7.24 When being yoked (yujyamānaḥ), he is the form of all the bounties of nature; when yoked (yuktaḥ)he is the Lord of creatures; when unyoked and released (viyuktaḥ), he is everything.

IX.7.25 This, indeed, wears all the forms, wears every form and wears the ox-form.

IX.7.26 Cattle of all forms and of every form come to him, who knows this.

(८) अष्टमं सूक्तम्

(१-२२) द्वाविंशत्यृचस्यास्य सूक्तस्य भृग्वङ्गिरा ऋषिः । सर्वशीर्षामयाद्यामयापाकरणं देवता । (१-११, १३-१४, १६-२०) प्रथमाद्येकादशर्चां त्रयोदशीचतुर्दश्योः षोडश्यादिपञ्चानाञ्चानुष्टुप्, (१२) द्वादश्या अनुष्टुम्गर्भा ककुम्मती चतुष्पदोष्णिक्, (१५) पञ्चदश्या विराडनुष्टुप्, (२१) एकविंश्या विराट्पथ्या-बृहती, (२२) द्वाविंश्याश्च पथ्यापङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

शीर्षक्तिं शीर्षामयं कर्णशूलं विलोहितम् ।
सर्वं शीर्षण्यं ते रोगं बहिर्निर्मन्त्रयामहे ॥१॥
कर्णाभ्यां ते कङ्कूषेभ्यः कर्णशूलं विसल्पकम् ।
सर्वं शीर्षण्यं ते रोगं बहिर्निर्मन्त्रयामहे ॥२॥
यस्य हेतोः प्रच्यवते यक्ष्मः कर्णत आस्यतः ।
सर्वं शीर्षण्यं ते रोगं बहिर्निर्मन्त्रयामहे ॥३॥
यः कृणोति प्रमोतमन्धं कृणोति पूरुषम् ।
सर्वं शीर्षण्यं ते रोगं बहिर्निर्मन्त्रयामहे ॥४॥
अङ्गभेदमङ्गज्वरं विश्वाङ्ग्यं विसल्पकम् ।
सर्वं शीर्षण्यं ते रोगं बहिर्निर्मन्त्रयामहे ॥५॥
यस्य भीमः प्रतीकाश उद्वेपयति पूरुषम् ।
तक्मानं विश्वशारदं बहिर्निर्मन्त्रयामहे ॥६॥

शीर्षक्तिम् । शीर्षऽआमयम् । कर्णऽशूलम् । विऽलोहितम् ।
सर्वम् । शीर्षण्यम् । ते । रोगम् । बहिः । निः । मन्त्रयामहे ॥ १ ॥

कर्णाभ्याम् । ते । कङ्कूषेभ्यः । कर्णऽशूलम् । विऽसल्पकम् । ० ॥ २ ॥

यस्य । हेतोः । प्रऽच्यवते । यक्ष्मः । कर्णतः । आस्यतः । ० ॥ ३ ॥

यः । कृणोति । प्रऽमोतम् । अन्धम् । कृणोति । पुरुषम् । ० ॥ ४ ॥

अङ्गऽभेदम् । अङ्गऽज्वरम् । विश्वऽअङ्ग्यम् । विऽसल्पकम् ।
सर्वम् । शीर्षण्यम् । ते । रोगम् । बहिः । निः । मन्त्रयामहे ॥ ५ ॥

यस्य । भीमः । प्रतिऽकाशः । उत्ऽवेपयति । पुरुषम् ।
तक्मानम् । विश्वऽशारदम् । बहिः । निः । मन्त्रयामहे ॥ ६ ॥

Removal of all head troubles and diseases

IX.8.1 Headache, vertigo, otalgia, anaemia - all your ailments of head we expel by our consultation, examination and treatment (bahir nimantra yamahe).

IX.8.2 From your two ears, from the inner parts of your ears, the piercing earache, - all your ailments of head we expel by our consultation.

IX.8.3 Due to which the wasting disease trickles down from your ear and mouth - all your ailments of head we expel by our consultation.

IX.8.4 That which makes a man dumb (deaf) and blind - all your ailment of head we expel by our consultation.

IX.8.5 The malady causing soreness of limbs, feverishness of limbs, embracing all the limbs, and very painful - all your ailments of head we expel by our consultations.

IX.8.6 Whose awful aspect makes a man tremble violently, that fever, full of all the chill, we expel by our consultation.

य ऊरू अनुसर्पत्यथो एति गवीनिके ।
यक्ष्मं ते अन्तरङ्गेभ्यो बहिर्निर्मन्त्रयामहे ॥७॥
यदि कामादपकामाद्धृदयाज्जायते परि ।
हृदो बलासमङ्गेभ्यो बहिर्निर्मन्त्रयामहे ॥८॥
हरिमाणं ते अङ्गेभ्योऽप्वामन्तरोदरात् ।
यक्ष्मोधामन्तरात्मनो बहिर्निर्मन्त्रयामहे ॥९॥
आसो बलासो भवतु मूत्रं भवत्वामयत् ।
यक्ष्माणां सर्वेषां विषं निरवोचमहं त्वत् ॥१०॥
बहिर्बिलं निर्द्रवतु काहाबाहं तवोदरात् ।
यक्ष्माणां सर्वेषां विषं निरवोचमहं त्वत् ॥११॥
उदरात्ते क्लोम्नो नाभ्या हृदयादधि ।
यक्ष्माणां सर्वेषां विषं निरवोचमहं त्वत् ॥१२॥

यः । ऊरू इति । अनुऽसर्पति । अथो इति । एति । गवीनिके इति ।
यक्ष्मम् । ते । अन्तः । अङ्गेभ्यः । बहिः । निः । मन्त्रयामहे ॥ ७ ॥
यदि । कामात् । अपऽकामात् । हृदयात् । जायते । परि ।
हृदः । बलासम् । अङ्गेभ्यः । बहिः । निः । मन्त्रयामहे ॥ ८ ॥
हरिमाणम् । ते । अङ्गेभ्यः । अप्वाम् । अन्तरा । उदरात् ।
यक्ष्मःऽधाम् । अन्तः । आत्मनः । बहिः । निः । मन्त्रयामहे ॥ ९ ॥
आसः । बलासः । भवतु । मूत्रम् । भवतु । आमयत् ।
यक्ष्माणाम् । सर्वेषाम । विषम् । निः । अवोचम् । अहम् । त्वत् ॥ १० ॥
बहिः । बिलम् । निः । द्रवतु । काहाबाहम् । तव । उदरात् । ० ॥ ११ ॥
उदरात् । ते । क्लोम्नः । नाभ्याः । हृदयात् । अधि ।
यक्ष्माणाम् । सर्वेषाम् । विषम् । निः । अवोचम् । अहम् । त्वत् ॥ १२ ॥

IX.8.7 That which creeps along the two thighs and later goes to the two groins, that your wasting disease, we expel out of your inner parts by our consultation.

IX.8.8 If it is caused to sexual indulgence (kāma), or due to perverted sex, and has affected the heart, that weakening disease of heart, we expel out of your limbs by our consultation.

IX.8.9 The jaundice (hari māṇam) out of your limbs, the dropsy out of your abdomen (āpvam-antaro darat), and the tendency towards tuberculosis out of your constitution of body, we expel by our consultation.

IX.8.10 May the wasting disease be thrown out as phlegm; may it follow out as morbid urine; the poison of all wasting diseases, I have expelled from you by my advice.

IX.8.11 May the rumbling sound in your bowels flow out of your abdomen through orifice; the poison of all wasting diseases, I have expelled from you by my advice.

IX.8.12 Out of your stomach, out of your right lung, out of your navel and out of your heart, the poison of all wasting diseases, I have expelled from you by my advice.

याः सीमानं विरुजन्ति मूर्धानं प्रत्यर्षणीः ।
अहिंसन्तीरनामया निर्द्रवन्तु बहिर्बिलम् ॥१३॥
या हृदयमुपर्षन्त्यनुतन्वन्ति कीकसाः ।
अहिंसन्तीरनामया निर्द्रवन्तु बहिर्बिलम् ॥१४॥
याः पार्श्वे उपर्षन्त्यनुनिक्षन्ति पृष्टीः ।
अहिंसन्तीरनामया निर्द्रवन्तु बहिर्बिलम् ॥१५॥
यास्तिरश्चीरुपर्षन्त्यर्षणीर्वक्षणासु ते ।
अहिंसन्तीरनामया निर्द्रवन्तु बहिर्बिलम् ॥१६॥
या गुदा अनुसर्पन्त्यान्त्राणि मोहयन्ति च ।
अहिंसन्तीरनामया निर्द्रवन्तु बहिर्बिलम् ॥१७॥
या मज्ज्ञो निर्धयन्ति परूंषि विरुजन्ति च ।
अहिंसन्तीरनामया निर्द्रवन्तु बहिर्बिलम् ॥१८॥

याः । सीमानम् । विऽरुजन्ति । मूर्धानम् । प्रति । अर्षणीः ।
अहिंसन्तीः । अनामयाः । निः । द्रवन्तु । बहिः । बिलम् ॥ १३ ॥

याः । हृदयम् । उपऽऋषन्ति । अनुऽतन्वन्ति । कीकसाः । ० ॥ १४ ॥

याः । पार्श्वे इति । उपऽऋषन्ति । अनुऽनिक्षन्ति । पृष्टीः । ० ॥ १५ ॥

याः । तिरश्चीः । उपऽऋषन्ति । अर्षणीः । वक्षणासु । ते । ० ॥ १६ ॥

याः । गुदाः । अनुऽसर्पन्ति । आन्त्राणि । मोहयन्ति । च । ० ॥ १७ ॥

याः । मज्ज्ञः । निःऽधयन्ति । परूंषि । विऽरुजन्ति । च ।
अहिंसन्तीः । अनामयाः । निः । द्रवन्तु । बहिः । बिलम् ॥ १८ ॥

IX.8.13 They, that cause severe pain in the ṇape of neck, and that pierce through to the crown, may those (diseases) flow out through the orifice without causing any harm or sickness.

IX.8.14 They, that pierce through to the heart and spread out to the breast-bones may those (diseases) flow out through the orifice without causing any harm or sickness.

IX.8.15 They, that pierce through to the sides and stab into the ribs may those (diseases) flow out through the orifice without causing any harm or sickness.

IX.8.16 They, that pierce through crosswise, and pierce through to your stomach may those (diseases) flow out through the orifice without causing any harm or sickness.

IX.8.17 They, that creep through the bowels and make the intestines lethargic may those (diseases) flow out through the orifice without causing any harm or sickness.

IX.8.18 They, that suck the marrows out and cause severe pain in the joints may those (diseases) flow out through the orifice without causing any harm or sickness.

ये अङ्गानि मदयन्ति यक्ष्मासो रोपणास्तव ।
यक्ष्माणां सर्वेषां विषं निरवोचमहं त्वत् ॥१९॥
विसल्पस्य विद्रधस्य वातीकारस्य वालजेः ।
यक्ष्माणां सर्वेषां विषं निरवोचमहं त्वत् ॥२०॥
पादाभ्यां ते जानुभ्यां श्रोणिभ्यां परि भंससः ।
अनूकादर्षणीरुष्णिहाभ्यः शीर्ष्णो रोगमनीनशम् ॥२१॥
सं ते शीर्ष्णः कपालानि हृदयस्य च यो विधुः ।
उद्यन्नादित्य रश्मिभिः शीर्ष्णो रोगमनीनशोऽङ्गभेदमशीशमः ॥२२॥

ये । अङ्गानि । मदयन्ति । यक्ष्मासः । रोपणाः । तव ।
यक्ष्माणाम् । सर्वेषाम् । विषम् । निः । अवोचम् । अहम् । त्वत् ॥ १९ ॥
विऽसल्पस्य । विऽद्रधस्य । वातीऽकारस्य । वा । अलजेः ।
यक्ष्माणाम् । सर्वेषाम् । विषम् । निः । अवोचम् । अहम् । त्वत् ॥ २० ॥
पादाभ्याम् । ते । जानुऽभ्याम् । श्रोणिऽभ्याम् । परि । भंससः ।
अनूकात् । अर्षणीः । उष्णिहाभ्यः । शीर्ष्णः । रोगम् । अनीनशम् ॥ २१ ॥
सम् । ते । शीर्ष्णः । कपालानि । हृदयस्य । च । यः । विधुः । उत्ऽयन् । आदित्य ।
रश्मिऽभिः । शीर्ष्णः । रोगम् । अनीनशः । अङ्गऽभेदम् । अशीशमः ॥ २२ ॥

(९) नवमं सूक्तम्

(१-२२) द्वाविंशत्यृचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । वाम आदित्योऽध्यात्मञ्च देवताः । (१-११, १३, १५, १७) प्रथमाद्येकादशर्चां त्रयोदशीपञ्चदशीसप्तदशीनाञ्च त्रिष्टुप्, (१२, १४, १६, १८) द्वादशीचतुर्दशीषोडशयष्टादशीनाञ्च जगती छन्दसी ॥

अस्य वामस्य पलितस्य होतुस्तस्य भ्राता मध्यमो अस्त्यश्नः ।
तृतीयो भ्राता घृतपृष्ठो अस्यात्रापश्यं विश्पतिं सप्तपुत्रम् ॥१॥

अस्य । वामस्य । पलितस्य । होतुः । तस्य । भ्राता । मध्यमः । अस्ति । अश्नः ।
तृतीयः । भ्राता । घृतऽपृष्ठः । अस्य । अत्र । अपश्यम् । विश्पतिम् । सप्तऽपुत्रम् ॥ १ ॥

IX.8.19 Your growing wasting diseases, that intoxicate (madayanti) your limbs, the poison of all wasting diseases, I have expelled from you by my advice.

IX.8.20 Of the very painful, of the catarrhal, of the rheumatic or of the ophthalmic - the poison of all wasting diseases I have expelled from you by my advice and treatment.

IX.8.21 From your feet, from the knees, from the hips, from the anus, from the spine, from the napes of the neck, I have banished the piercing pains and the ailments of your head.

IX.8.22 That ailment of the head, which racked the crown of your head and also the heart, the rising sun (udayan āditya raśmibhiḥ) has caused to vanish and put an end to the soreness of your limbs.

Ādityaḥ - adhyātmam

IX.9.1 The all-pervading air is the middle brother of this Sun, the benign priest, who is worthy of being propitiated and who is protector of all; and the butter-fed fire, his third brother. Of them, I behold the Sun, who has seven sons and is the lord of all subjects.(Also Ṛg. I.164.1)

सप्त युञ्जन्ति रथमेकचक्रमेको अश्वो वहति सप्तनामा ।
त्रिनाभि चक्रमजरमनर्वं यत्रेमा विश्वा भुवनाधि तस्थुः ॥२॥
इमं रथमधि ये सप्त तस्थुः सप्तचक्रं सप्त वहन्त्यश्वाः ।
सप्त स्वसारो अभि सं नवन्त यत्र गवां निहिता सप्त नामा ॥३॥
को ददर्श प्रथमं जायमानमस्थन्वन्तं यदनस्था बिभर्ति ।
भूम्या असुरसृगात्मा क्वँ स्वित्को विद्वांसमुप गात्प्रष्टुमेतत् ॥४॥
इह ब्रवीतु य ईमङ्ग वेदास्य वामस्य निहितं पदं वेः ।
शीर्ष्णः क्षीरं दुह्रते गावो अस्य वव्रिं वसाना उदकं पदापुः ॥५॥
पाकः पृच्छामि मनसाविजानन्देवानामेना निहिता पदानि ।
वत्से बष्कयेधि सप्त तन्तून्वि तत्निरे कवय ओतवा उ ॥६॥
अचिकित्वांश्चिकितुषश्चिदत्र कवीन्पृच्छामि विद्मनो न विद्वान् ।
वि यस्तस्तम्भ षडिमा रजांस्यजस्य रूपे किमपि स्विदेकम् ॥७॥

सप्त । युञ्जन्ति । रथम् । एकऽचक्रम् । एकः । अश्वः । वहति । सप्तऽनामा ।
त्रिऽनाभि । चक्रम् । अजरम् । अनर्वम् । यत्र । इमा । विश्वा । भुवना । अधि । तस्थुः ॥
इमम् । रथम् । अधि । ये । सप्त । तस्थुः । सप्तऽचक्रम् । सप्त । वहन्ति । अश्वाः ।
सप्त । स्वसारः । अभि । सम् । नवन्त । यत्र । गवाम् । निऽहिता । सप्त । नाम ॥ ३ ॥
कः । ददर्श । प्रथमम् । जायमानम् । अस्थन्ऽवन्तम् । यत् । अनस्था । बिभर्ति ।
भूम्याः । असुः । असृक् । आत्मा । क्वँ । स्वित् । कः । विद्वांसम् । उप । गात् । प्रष्टुम् । एतत् ॥
इह । ब्रवीतु । यः । ईम् । अङ्ग । वेद । अस्य । वामस्य । निऽहितम् । पदम् । वेः ।
शीर्ष्णः । क्षीरम् । दुह्रते । गावः । अस्य । वव्रिम् । वसानाः । उदकम् । पदा । अपुः ॥ ५ ॥
पाकः । पृच्छामि । मनसा । अविऽजानन् । देवानाम् । एना । निऽहिता । पदानि ।
वत्से । बष्कये । अधि । सप्त । तन्तून् । वि । तत्निरे । कवयः । ओतवै । ऊं इति ॥ ६ ॥
अचिकित्वान् । चिकितुषः । चित् । अत्र । कवीन् । पृच्छामि । विद्मनः । न । विद्वान् ।
वि । यः । तस्तम्भ । षट् । इमा । रजांसि । अजस्य । रूपे । किम् । अपि । स्वित् । एकम् ॥

IX.9.2 They yoke the seven to the one-wheeled car. One horse, named sapta, bears it along; the three-axled wheel (or the wheel with three hubs) is undecaying; it is always firm in its grip; and in it, all these regions of the universe abide. (Also Ṛg. I.164.2)

IX.9.3 The seven, who preside over the seven-wheeled chariot, are the seven horses who draw it; seven sisters ride together, and in it are deposited the seven forms of sacrifices or utterances. (Also Ṛg. I.164.3)

IX.9.4 Who was the one, who could see the first-born ? Who was the boneless from which the long-ones were produced ? Where was the breath, blood and the soul of this earth ? Who was the first to raise these questions to the sage ? (Also Rg. I.164.4)

IX.9.5 Let him who knows this (truth) quickly declare it ; the stride of the sun turning to the left (i.e., the divine half) is hidden. His rays pour down water from aloft. Pulling on a visible form, they suck water with their feet. (Also Ṛg.I.164.7)

IX.9.6 Immature (in understanding), undiscerning in mind, as I am, I inquire about those things (of those strides) which are hidden (even) from the super-powers. What are the seven threads in whom all abide, and which the sages have spread to envelop the sun ? (Also Ṛg. I.164.5)

IX.9.7 Ignorant, I inquire of the sages who know (the truth); not as one knowing (do I inquire), for the sake of (gaining) knowledge; what is that one supreme, who has upheld these six spheres in the form of the unborn ? (Also Ṛg. I.164.6-Variation)

माता पितरमृत आ बभाज धीत्यग्रे मनसा सं हि जग्मे ।
सा बीभत्सुर्गर्भरसा निविद्धा नमस्वन्त इदुपवाकमीयुः ॥८॥
युक्ता मातासीद्धुरि दक्षिणाया अतिष्ठद्गर्भो वृजनीष्वन्तः ।
अमीमेद्वत्सो अनु गामपश्यद्विश्वरूप्यं त्रिषु योजनेषु ॥९॥
तिस्रो मातृस्त्रीन्पितृन्बिभ्रदेक ऊर्ध्वस्तस्थौ नेमव ग्लापयन्त ।
मन्त्रयन्ते दिवो अमुष्य पृष्ठे विश्वविदो वाचमविश्वविन्नाम् ॥१०॥
पञ्चारे चक्रे परिवर्तमाने यस्मिन्नातस्थुर्भुवनानि विश्वा ।
तस्य नाक्षस्तप्यते भूरिभारः सनादेव न च्छिद्यते सनाभिः ॥११॥
पञ्चपादं पितरं द्वादशाकृतिं दिव आहुः परे अर्धे पुरीषिणम् ।
अथेमे अन्य उपरे विचक्षणे सप्तचक्रे षडर आहुरर्पितम् ॥१२॥
द्वादशारं नहि तज्जराय वर्वर्ति चक्रं परि द्यामृतस्य ।
आ पुत्रा अग्ने मिथुनासो अत्र सप्त शतानि विंशतिश्च तस्थुः ॥१३॥

माता । पितरम् । ऋते । आ । बभाज । धीती । अग्रे । मनसा । सम् । हि । जग्मे ।
सा । बीभत्सुः । गर्भऽरसा । निऽविद्धा । नमस्वन्तः । इत् । उपऽवाकम् । ईयुः ॥ ८ ॥
युक्ता । माता । आसीत् । धुरि । दक्षिणायाः । अतिष्ठत् । गर्भः । वृजनीषु । अन्तः ।
अमीमेत् । वत्सः । अनु । गाम् । अपश्यत् । विश्वऽरूप्यम् । त्रिषु । योजनेषु ॥ ९ ॥
तिस्रः । मातृः । त्रीन् । पितृन् । बिभ्रत् । एकः । ऊर्ध्वः । तस्थौ । न । ईम् । अव । ग्लपयन्त ।
मन्त्रयन्ते । दिवः । अमुष्य । पृष्ठे । विश्वऽविदः । वाचम् । अविश्वऽविन्नाम् ॥ १० ॥
पञ्चऽअरे । चक्रे । परिऽवर्तमाने । यस्मिन् । आऽतस्थुः । भुवनानि । विश्वा ।
तस्य । न । अक्षः । तप्यते । भूरिऽभारः । सनात् । एव । न । छिद्यते । सऽनाभिः ॥११॥
पञ्चऽपादम् । पितरम् । द्वादशऽआकृतिम् । दिवः । आहुः । परे । अर्धे । पुरीषिणम् ।
अथ । इमे । अन्ये । उपरे । विऽचक्षणे । सप्तऽचक्रे । षट्ऽअरे । आहुः । अर्पितम् ॥१२॥
द्वादशऽअरम् । नहि । तत् । जराय । वर्वर्ति । चक्रम् । परि । द्याम् । ऋतस्य ।
आ । पुत्राः । अग्ने । मिथुनासः । अत्र । सप्त । शतानि । विंशतिः । च । तस्थुः ॥१३॥

IX.9.8 The mother (earth) worships the father (the Sun) with holy rites for the sake of water, but he has anticipated (her desires) in his mind; whereupon, desirous of progeny, she is penetrated by the dews of impregnation, and, (all) expectant of abundance, exchange words of felicitations. (Also Ṛg. I.164.8- Variation)

IX.9.9 The mother (i.e., space) comes in contact with southern yoke (southern hemisphere). Her embryo (water vapour) stood in the clouds. The calf (i.e., year) lowed (or desired to follow) the rays and saw the Sun in all the three zones of the heavens. (Also Ṛg. I.164.9)

IX.9.10 The one alone (the Sun), having three mothers and three fathers, stands on high : none ever over-weary him, the (bounties of Nature) on the summit of the heaven take counsel, respecting him in a language all comprehending and extending to all. (Also Ṛg. I. 164.10)

IX.9.11 All beings abide in this five-spokes revolving wheel; the heavy-loaded axle gets never heated; though in motion since the time eternal, it never breaks away from its hub.(Also Ṛg. I.164.13)

IX.9.12 They call him (i.e., the Sun) a father having five feet and twelve forms, and one possessed of rain-water in the upper half of the heavens. And these and some others call (the Sun) as fixed in the wonderful chariot having seven wheels and six spokes. (Also Ṛg.I.164.12)

IX.9.13 The twelve-spoked wheel of the true (sun) revolves round the heavens, and never (tends) to decay; seven hundred and twenty children in pairs, O (Sun) fire-divine, abide in it. (Also Ṛg. I.164.11)

सनेमि चक्रमजरं वि वावृत उत्तानायां दश युक्ता वहन्ति ।
सूर्यस्य चक्षू रजसैत्यावृतं यस्मिन्नातस्थुर्भुवनानि विश्वा ॥१४॥
स्त्रियः सतीस्ताँ उ मे पुंस आहुः पश्यदक्षण्वान्न वि चेतदन्धः ।
कविर्यः पुत्रः स ईमा चिकेत यस्ता विजानात्स पितुष्पितासत् ॥१५॥
साकंजानां सप्तथमाहुरेकजं षडिद्यमा ऋषयो देवजा इति ।
तेषामिष्टानि विहितानि धामश स्थात्रे रेजन्ते विकृतानि रूपशः ॥१६॥
अवः परेण पर एनावरेण पदा वत्सं बिभ्रती गौरुदस्थात् ।
सा कद्रीची कं स्विदर्धं परागात्क्व स्वित्सूते नहि यूथे अस्मिन् ॥१७॥
अवः परेण पितरं यो अस्य वेदावः परेण पर एनावरेण ।
कवीयमानः क इह प्र वोचद्देवं मनः कुतो अधि प्रजातम् ॥१८॥
ये अर्वाञ्चस्ताँ उ पराच आहुर्ये पराञ्चस्ताँ उ अर्वाच आहुः ।
इन्द्रश्च या चक्रथुः सोम तानि धुरा न युक्ता रजसो वहन्ति ॥१९॥

सऽनेमि । चक्रम् । अजरम् । वि । ववृते । उत्तानायाम् । दश । युक्ताः । वहन्ति ।
सूर्यस्य । चक्षुः । रजसा । एति । आऽवृतम् । यस्मिन् । आऽतस्थुः । भुवनानि । विश्वा ॥१४॥

स्त्रियः । सतीः । तान् । ऊं इति । मे । पुंसः । आहुः । पश्यत् । अक्षण्ऽवान् । न ।
वि । चेतत् । अन्धः । कविः । यः । पुत्रः । सः । ईम् । आ । चिकेत । यः । ता ।
विऽजानात् । सः । पितुः । पिता । असत् ॥ १५ ॥

साकम्ऽजानाम् । सप्तथम् । आहुः । एकऽजम् । षट् । इत् । यमाः । ऋषयः । देवऽजाः ।
इति । तेषाम् । इष्टानि । विऽहितानि । धामऽशः । स्थात्रे । रेजन्ते । विऽकृतानि । रूपऽशः ॥

अवः । परेण । परः । एना । अवरेण । पदा । वत्सम् । बिभ्रती । गौः । उत् । अस्थात् ।
सा । कद्रीची । कम् । स्वित् । अर्धम् । परा । अगात् । क्व । स्वित् । सूते । नहि ।
यूथे । अस्मिन् ॥ १७ ॥

अवः । परेण । पितरम् । यः । अस्य । वेद । अवः । परेण । परः । एना । अवरेण ।
कविऽयमानः । कः । इह । प्र । वोचत् । देवम् । मनः । कुतः । अधि । प्रऽजातम् ॥

ये । अर्वाञ्चः । तान् । ऊं इति । पराचः । आहुः । ये । पराञ्चः । तान् । ऊं इति । अर्वाचः ।
आहुः । इन्द्रः । च । या । चक्रथुः । सोम । तानि । धुरा । न । युक्ताः । रजसः । वहन्ति ॥

IX.9.14 The undecaying wheel with felly goes on revolving again and again. Ten (horses), yoked to the taut rein, carry it. The sun's eye, covered with vapour, goes forth, in which all the worlds abide. (Also Ṛg. I.164.14)

IX.9.15 They through females, have been called males, so we hear. He, who has eyes, beholds; the blind man does not see; he, who is a sage-son, understands this; and he, who so discriminates, is the father of the father. (Also Ṛg. I.164.16)

IX.9.16 Of these (seasons) born together, the seventh is called as born of one. The six alone are born in pairs; they move on and are born of god (the Sun). Sacrifices pertaining to them are performed at proper periods, and for him, who presides, the auxiliary sacrifices continue in various forms. (Also Ṛg. I.164.15)

IX.9.17 The cow gets up, bearing the calf (which holds) the hind leg with the front and the front leg with the hind one. Whither does she come from ? To which half does she go ? Where does she deliver the young calf if not amidst this hard, indeed? (Also Ṛg. I.164.17)

IX.9.18 Where is such a wise man, who knows its (calf's) father (the Sun), as one traversing the lower from the upper half (in respect of the celestial region) and the upper from the lower half (in respect of the terrestrial region)? Where is such a person, who knows from whence the shining mind (moon) has been born ? Let him come and tell us, if he knows. (Ṛg. I.164.18)

IX.9.19 Those which (the sages) have termed descending (or moving in the lower half), they have also termed ascending (or moving in the upper half); and those they have termed ascending, they have also called descending; and those orbits which you, the moon and the sun, have made, bear along the worlds like (oxen) yoked to a chariot. (Also Ṛg. I.164.19)

द्वा सुपर्णा सयुजा सखाया समानं वृक्षं परि षस्वजाते ।
तयोरन्यः पिप्पलं स्वाद्वत्त्यनश्नन्नन्यो अभि चाकशीति ॥२०॥
यस्मिन्वृक्षे मध्वदः सुपर्णा निविशन्ते सुवते चाधि विश्वे ।
तस्य यदाहुः पिप्पलं स्वाद्वग्रे तन्नोन्नशद्यः पितरं न वेद ॥२१॥
यत्रा सुपर्णा अमृतस्य भक्षमनिमेषं विदथाभिस्वरन्ति ।
एना विश्वस्य भुवनस्य गोपाः स मा धीरः पाकमत्रा विवेश ॥२२॥

द्वा । सुऽपर्णा । सऽयुजा । सखाया । समानम् । वृक्षम् । परि । सस्वजाते इति ।
तयोः । अन्यः । पिप्पलम् । स्वादु । अत्ति । अनश्नन् । अन्यः । अभि । चाकशीति ॥२०॥
यस्मिन् । वृक्षे । मधुऽअदः । सुऽपर्णाः । निऽविशन्ते । सुवते । च । अधि । विश्वे । तस्य ।
यत् । आहुः । पिप्पलम् । स्वादु । अग्रे । तत् । न । उत् । नशत् । यः । पितरम् । न । वेद ॥
यत्र । सुऽपर्णाः । अमृतस्य । भक्षम् । अनिऽमेषम् । विदथा । अभिऽस्वरन्ति ।
एना । विश्वरय । भुवनरय । गोपाः । सः । मा । धीरः । पाकम् । अत्र । आ । विवेश ॥

(१०) दशमं सूक्तम्

(१-२८) अष्टाविंशत्यृचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । (१-२२, २४-२८) प्रथमादिद्वाविंशत्यृचाञ्चतुर्विंश्यादि-
पञ्चानाञ्च गौर्विराडध्यात्मञ्च, (२३) त्रयोविंश्याश्च मित्रावरुणौ देवताः । (१, ७, १४, १७-१८)
प्रथमासप्तमीचतुर्दशीसप्तदश्यष्टादशीनां जगती, (२, २६-२७) द्वितीयाषड्विंशीसप्तविंशीनां
भुरिक्त्रिष्टुप्, (३-६, ८-१३, १५-१६, १९-२०, २२, २३, २५, २८) तृतीयादि-
चतसृणामष्टम्यादिषण्णां पञ्चदशीषोडश्येकोनविंशीविंशीद्वाविंशीत्रयोविंशीपञ्च-
विंश्यष्टाविंशीनाञ्च त्रिष्टुप्, (२१) एकविंश्याः पञ्चपदातिशाक्वरी, (२४)
चतुर्विंश्याश्च चतुष्पदा पुरस्कृतिर्भुरिगतिजगती छन्दांसि ॥

यद्गायत्रे अधि गायत्रमाहितं त्रैष्टुभं वा त्रैष्टुभान्निरतक्षत ।
यद्वा जगज्जगत्याहितं पदं य इत्तद्विदुस्ते अमृतत्वमानशुः ॥१॥
गायत्रेण प्रति मिमीते अर्कमर्केण साम त्रैष्टुभेन वाकम् ।
वाकेन वाकं द्विपदा चतुष्पदाक्षरेण मिमते सप्त वाणीः ॥२॥

यत् । गायत्रे । अधि । गायत्रम् । आऽहितम् । त्रैस्तुभम् । वा । त्रैस्तुभात् । निःऽअतक्षत ।
यत् । वा । जगत् । जगति । आऽहितम् । पदम् । ये । इत् । तत् । विदुः । ते । अमृ-
तऽत्वम् । आनशुः ॥ १ ॥
गायत्रेण । प्रति । मिमीते । अर्कम् । अर्केण । साम । त्रैस्तुभेन । वाकम् ।
वाकेन । वाकम् । द्विऽपदा । चतुःऽपदा । अक्षरेण । मिमते । सप्त । वाणीः ॥ २ ॥

IX.9.20 Two birds, which are closely associated and intimate friends, perch on the same tree. Of them one (the lower soul) tastes of its fruits; the other (the supreme Lord) shines resplendently without tasting. (Also Ṛg. I.164.20)

IX.9.21 On the tree, whereon the beautiful birds taste the sweetness, where they all rest and again bring forth their offsprings on its top, they say, the fruits are sweet, but the one, who knows not the father (of the universe) has no privilege to enjoy them. (Also Ṛg. I.164.22)

IX.9.22 Where the beautiful birds (ryas) cognizant (of their functions), constantly sing the glory of eternal ambrosia, there has the Lord and steadfast protector of all beings consigned me, (through) immature in wisdom. (Also Ṛg. I.164.21)

Gauḥ - Virāt - Adhyātmam

IX.10.1 The basic metres are three - Gāyatrī(24), Triṣṭubha (44) and Jagatī (48 syllables). On Gāyatrī is the support of Gāyatra, on Triṣṭubha is the support of Traiṣṭubha and on Jagatī is the support of Jagatī. Those persons who know this secret know immortality, (Also Ṛg. I.164.23)

IX.10.2 (Gradual Evolution of seven metres from the three-Gāyatri, Triṣṭubh and Jagatī). From Gayatra, was created arka (the praise songs of the Ṛgveda), and from arka, were evolved the sāman chants, and from Traiṣṭubha came forward vākan, or the prose of the Yajurveda. And from vāka came out vākam of dvipadā and catuṣpadā (of two and four districhs) and finally from these syllables (akṣareṇa) came out all the seven vāks (vāṇīs) or the seven metres, through the instinctive genius of our Vedic Seers.

जग॑ता॒ सिन्धुं॑ दि॒व्य॑स्कभायद्रथंत॒रे सूर्यं॒ पर्य॑पश्यत् ।
गा॒य॒त्रस्य॑ स॒मिध॑स्ति॒स्र आ॑हु॒स्ततो॑ म॒ह्ना प्र रि॑रिचे महि॒त्वा ॥३॥
उप॑ ह्वये सु॒दुघां॑ धे॒नुमे॒तां सु॒हस्तो॑ गो॒धुगु॒त दो॑हदेनाम् ।
श्रेष्ठं॑ स॒वं स॑वि॒ता सा॑विषन्नो॒ऽभी॑द्धो घ॒र्मस्तदु॒ षु प्र वो॑चत् ॥४॥
हि॒ङ्कृ॒ण्वती॑ वसु॒पत्नी॒ वसू॑नां व॒त्समि॒च्छन्ती॒ मन॑सा॒भ्याग॑त् ।
दु॒हाम॒श्विभ्यां॒ पयो॑ अ॒घ्न्येयं सा व॑र्धतां मह॒ते सौभ॑गाय ॥५॥
गौर॑मीमेद॒भि व॒त्सं मि॒षन्तं॑ मू॒र्धानं॑ हिङ्ङ॑कृणो॒न्मात॒वा उ॑ ।
सृक्वा॑णं घ॒र्मम॒भि वा॑वशा॒ना मिमा॑ति मा॒युं पय॑ते॒ पयो॑भिः ॥६॥
अ॒यं स शि॑ङ्क्ते॒ येन॒ गौर॒भीवृ॑ता॒ मिमा॑ति मा॒युं ध्व॒सना॒वधि॑ श्रि॒ता ।
सा चि॒त्तिभि॒र्नि हि च॒कार॒ मर्त्या॑न्वि॒द्युद्भव॑न्ती॒ प्रति॑ व॒व्रिमौ॑हत ॥७॥
अ॒नच्छ॑ये तु॒रगा॑तु जी॒वमेज॑द्ध्रु॒वं मध्य॒ आ प॒स्त्या॑नाम् ।
जी॒वो मृ॒तस्य॑ चरति स्व॒धाभि॒रम॑र्त्यो॒ मर्त्ये॑ना॒ सयो॑निः ॥८॥

जग॑ता । सिन्धु॑म् । दि॒वि । अ॒स्क॒भा॒य॒त् । र॒थ॒म्ऽत॒रे । सूर्य॑म् । परि॑ । अ॒प॒श्य॒त् ।
गा॒य॒त्रस्य॑ । स॒म्ऽइध॑ः । ति॒स्रः । आ॒हुः॒ । तत॑ः । म॒ह्ना । प्र । रि॒रि॒चे॒ । म॒हि॒ऽत्वा ॥ ३ ॥
उप॑ । ह्व॒ये॒ । सु॒ऽदुघा॑म् । धे॒नुम् । ए॒ताम् । सु॒ऽहस्त॑ः । गो॒ऽधुक् । उ॒त । दो॒ह॒त् । ए॒नाम् ।
श्रेष्ठ॑म् । स॒वम् । स॒वि॒ता । सा॒वि॒ष॒त् । नः॒ । अ॒भिऽइ॑द्धः । घ॒र्मः । तत् । ऊं॒ इति॑ । सु । प्र । वो॒च॒त् ॥
हि॒ङ्ऽकृ॒ण्वती॑ । व॒सु॒ऽपत्नी॑ । वसू॑नाम् । व॒त्सम् । इ॒च्छन्ती॑ । मन॑सा । अ॒भि॒ऽआग॑त् ।
दु॒हाम् । अ॒श्विऽभ्या॑म् । पय॑ः । अ॒घ्न्या । इ॒यम् । सा । व॒र्ध॒ता॒म् । म॒ह॒ते । सौभ॑गाय ॥ ५ ॥
गौः । अ॒मी॒मे॒त् । अ॒भि । व॒त्सम् । मि॒षन्त॑म् । मू॒र्धान॑म् । हिङ् । अ॒कृ॒णो॒त् । मात॒वै । ऊं॒ इति॑ ।
सृक्वा॑णम् । घ॒र्मम् । अ॒भि । वा॒व॒शा॒ना । मिमा॑ति । मा॒युम् । पय॑ते । पय॑ःऽभिः ॥ ६ ॥
अ॒यम् । सः । शि॒ङ्क्ते॒ । येन॑ । गौः । अ॒भिऽवृ॑ता । मिमा॑ति । मा॒युम् । ध्व॒सनौ॑ । अधि॑ । श्रि॒ता ।
सा । चि॒त्तिऽभि॑ः । नि । हि । च॒कार॑ । मर्त्या॑न् । वि॒ऽद्युत् । भव॑न्ती । प्रति॑ । व॒व्रिम् । औ॒ह॒त ॥
अ॒नत् । श॒ये॒ । तु॒रऽगा॑तु । जी॒वम् । एज॑त् । ध्रु॒वम् । मध्ये॑ । आ । प॒स्त्या॑नाम् ।
जी॒वः । मृ॒तस्य॑ । च॒र॒ति॒ । स्व॒धाभि॑ः । अम॑र्त्यः । मर्त्ये॑न । सऽयो॑निः ॥ ८ ॥

IX.10.3 With the Jagati, i.e., jāgata Sāman the flood in heaven has been established (by the Creator), and He saw the Sun in the Rathantara Sāman. We are told that the Gāyatra Sāman had three logs (samidhaḥ) (for burning) and hence it excels (ririce) in majesty and vigour (mahnā and mahitvā).

IX.10.4 I invoke the milch cow (the cloud) that is easily milked, that the handy milker may milk her; may the creator accept our excellent libation, that His Cosmic Energy (heat) may thereby increase; it is for this, verily, that I earnestly invoke him, (cow = cloud, milk = rain, milker = wind; and again cow = divine speech; milk = knowledge; milker = preceptor). (Also Ṛg. I.164.26)

IX.10.5 She comes lowing, abounding in riches (products); desiring her calf in her mind; may this cow grant her milk to the cosmic twins; may she thrive for our grea. advantage. (calf = world or mankind; cow = cloud, milk = rain; and again calf = the seeker or self; cow = divine speech; milk = knowledge). (Also Ṛg. I.164.27)

IX.10.6 The cow lows standing by the calf with eyes half-closed, and caresses the calf with affection, licking the forehead; she conveys her warm udders to the mouth of the calf; she bellows and feeds the calf with her milk. (Also Ṛg. I.164.28)

IX.10.7 He, the calf, too, bellows, and encompassed by him is the cow uttering inarticulate sounds, as she repairs to her stall; (influenced) by her instincts, she behaves like human beings, and radiant as lightning, manifests her beautiful form. (calf = cloud; cow = earth; refers to the thunder-cloud encompassing the earth, with occasional flashes of lightning). (Also Ṛg. I.164.29)

IX.10.8 The soul, endowed with life-breath and fast speed, goes out and the dead body is left behind in the house. The immortal soul, hitherto living in the mortal body, keeps on moving from life to life by its own nature. (Also Ṛg. I.164.30)

विधुं दद्राणं सलिलस्य पृष्ठे युवानं सन्तं पलितो जगार ।
देवस्य पश्य काव्यं महित्वाद्या ममार स ह्यः समान ॥९॥
य ईं चकार न सो अस्य वेद य ईं ददर्श हिरुगिन्नु तस्मात् ।
स मातुर्योना परिवीतो अन्तर्बहुप्रजा निर्ऋतिरा विवेश ॥१०॥
अपश्यं गोपामनिपद्यमानमा च परा च पथिभिश्चरन्तम् ।
स सध्रीचीः स विषूचीर्वसान आ वरीवर्ति भुवनेष्वन्तः ॥११॥
द्यौर्नः पिता जनिता नाभिरत्र बन्धुर्नो माता पृथिवी महीयम् ।
उत्तानयोश्चम्वो३र्योनिरन्तरत्रा पिता दुहितुर्गर्भमाधात् ॥१२॥
पृच्छामि त्वा परमन्तं पृथिव्याः पृच्छामि वृष्णो अश्वस्य रेतः ।
पृच्छामि विश्वस्य भुवनस्य नाभिं पृच्छामि वाचः परमं व्योम ॥१३॥
इयं वेदिः परो अन्तः पृथिव्या अयं सोमो वृष्णो अश्वस्य रेतः ।
अयं यज्ञो विश्वस्य भुवनस्य नाभिर्ब्रह्मायं वाचः परमं व्योम ॥१४॥

विऽधुम् । दद्राणम् । सलिलस्य । पृष्ठे । युवानम् । सन्तम् । पलितः । जगार ।
देवस्य । पश्य । काव्यम् । महिऽत्वा । अद्य । ममार । सः । ह्यः । सम् । आन ॥ ९ ॥
यः । ईम् । चकार । न । सः । अस्य । वेद । यः । ईम् । ददर्श । हिरुक् । इत् । नु । तस्मात् ।
सः । मातुः । योना । परिऽवीतः । अन्तः । बहुऽप्रजाः । निःऽऋतिः । आ । विवेश ॥१०॥
अपश्यम् । गोपाम् । अनिऽपद्यमानम् । आ । च । परा । च । पथिऽभिः । चरन्तम् ।
सः । सध्रीचीः । सः । विषूचीः । वसानः । आ । वरीवर्ति । भुवनेषु । अन्तः ॥ ११ ॥
द्यौः । नः । पिता । जनिता । नाभिः । अत्र । बन्धुः । नः । माता । पृथिवी । मही । इयम् ।
उत्तानयोः । चम्वोः । योनिः । अन्तः । अत्र । पिता । दुहितुः । गर्भम् । आ । अधात् ॥ १२ ॥
पृच्छामि । त्वा । परम् । अन्तम् । पृथिव्याः । पृच्छामि । वृष्णः । अश्वस्य । रेतः ।
पृच्छामि । विश्वस्य । भुवनस्य । नाभिम् । पृच्छामि । वाचः । परमम् । विऽओम ॥१३॥
इयम् । वेदिः । परः । अन्तः । पृथिव्याः । अयम् । सोमः । वृष्णः । अश्वस्य । रेतः ।
अयम् । यज्ञः । विश्वस्य । भुवनस्य । नाभिः । ब्रह्मा । अयम् । वाचः । परमम् । विऽओम ॥

IX.10.9 That old one swallows up the young, staking violently and running on the surface of water. Look at the grandeur of the wonderful skill of the Lord; he has died today, who was accumulating yesterday.

IX.10.10 He, who was brought to life in body, does not know of it. He, who sees it, is (now) concealed from it. It, hemmed in the womb of the mother, is subject to many births and finally merges into the eternity. (He = Brahman and also Eternal Time; it = lower self and also day). (Also Ṛg. I.164.32)

IX.10.11 I have beheld the unwearied protector of the universe, the sun, travelling (spirally) upwards and downwards by various orbits; invested with aggregative and diffusive radiance, he revolves in the midst of the regions. (Also Ṛg. I.164.31)

IX.10.12 The heaven, our father and begetter, is our close relation here; this great earth, our mother, is the close friend. Placed upright (with mouth upwards) the two cups are the womb; here the father lays the seed within the daughter. (Also Ṛg. I.164.33)

IX.10.13 I ask you, what is the farthest end of the earth ? I ask you, what is the semen of the horse in heat ? I ask you, where is the navel of this world ? I ask you what is the highest space, where the speech abides ? (Also Ṛg. I.164.34)

IX.10.14 This very altar is the farthest end of the earth. This cure-juice (soma) is the semen of the horse in heat. This very sacrifice is the navel of this world. And this spiritual knowledge is the highest space, where the speech abides. (Also Ṛg. I.164.35)

न वि जानामि यदिवेदमस्मि निण्यः संनद्धो मनसा चरामि ।
यदा मागन्प्रथमजा ऋतस्यादिद्वाचो अश्नुवे भागमस्याः ॥१५॥
अपाङ् प्राङेति स्वधया गृभीतोमर्त्यो मर्त्येना सयोनिः ।
ता शश्वन्ता विषूचीना वियन्ता न्य१न्यं चिक्युर्न नि चिक्युरन्यम् ॥१६॥
सप्तार्धगर्भा भुवनस्य रेतो विष्णोस्तिष्ठन्ति प्रदिशा विधर्मणि ।
ते धीतिभिर्मनसा ते विपश्चितः परिभुवः परि भवन्ति विश्वतः ॥१७॥
ऋचो अक्षरे परमे व्योमिन्यस्मिन्देवा अधि विश्वे निषेदुः ।
यस्तन्न वेद किमृचा करिष्यति य इत्तद्विदुस्ते अमी समासते ॥१८॥
ऋचः पदं मात्रया कल्पयन्तोर्धर्चेन चाक्लृपुर्विश्वमेजत् ।
त्रिपाद्ब्रह्म पुरुरूपं वि तष्ठे तेन जीवन्ति प्रदिशश्चतस्रः ॥१९॥
सूयवसाद्भगवती हि भूया अधा वयं भगवन्तः स्याम ।
अद्धि तृणमघ्न्ये विश्वदानीं पिब शुद्धमुदकमाचरन्ती ॥२०॥

न । वि । जानामि । यत्ऽइव । इदम् । अस्मि । निण्यः । सम्ऽनद्धः । मनसा । चरामि ।
यदा । मा । आऽअगन् । प्रथमऽजाः । ऋतस्य । आत् । इत् । वाचः । अश्नुवे । भागम् । अस्याः ॥
अपाङ् । प्राङ् । एति । स्वधया । गृभीतः । अमर्त्यः । मर्त्येन । सऽयोनिः ।
ता । शश्वन्ता । विषूचीना । विऽयन्ता । नि । अन्यम् । चिक्युः । न । नि । चिक्युः । अन्यम् ॥
सप्त । अर्धऽगर्भाः । भुवनस्य । रेतः । विष्णोः । तिष्ठन्ति । प्रऽदिशा । विऽधर्मणि ।
ते । धीतिऽभिः । मनसा । ते । विपःऽचितः । परिऽभुवः । परि । भवन्ति । विश्वतः ॥
ऋचः । अक्षरे । परमे । विऽओमन् । यस्मिन् । देवाः । अधि । विश्वे । निऽसेदुः ।
यः । तत् । न । वेद । किम् । ऋचा । करिष्यति । ये । इत् । तत् । विदुः । ते । अमी इति ।
सम्ऽआसते ॥ १८ ॥

ऋचः । पदम् । मात्रया । कल्पयन्तः । अर्धऽऋचेन । चक्लृपुः । विश्वम् । एजत् ।
त्रिऽपात् । ब्रह्म । पुरुऽरूपम् । वि । तस्थे । तेन । जीवन्ति । प्रऽदिशः । चतस्रः ॥१९॥
सुयवसऽअत् । भगऽवती । हि । भुयाः । अध । वयम् । भगऽवन्तः । स्याम ।
अद्धि । तृणम् । अघ्न्ये । विश्वऽदानीम् । पिब । शुद्धम् । उदकम् । आऽचरन्ती ॥२०॥

IX.10.15 I distinguish not if I am this all, for I go perplexed and bound in mind; when the first-born (perceptions) of the Holy Law reached me, then of this speech I first obtained a portion (of the meaning). (Also Ṛg. I.164.37)

IX.10.16 The immortal soul associated with the mortal body ceaselessly moves the lower (inferior) or the upper (superior) bodies according to its own actions. They both go always together, and every where together; (we, the men) have comprehended the one (whilst in the physical body) but have not comprehended the other (the soul free from body). (Also Ṛg. I.164.38)

IX.10.17 The seven half-embryos (the semen of the universe) are employed in the work of supporting (the universe) by the Lord's orders. Those wise ones consciously whirl round and round the earth. (Cosmic intelligence, ego and five abstracts - colour, taste, sound, touch and smell - as the seven). (Also Ṛg. I.164.36)

IX.10.18 The supreme Lord is omnipresent like space and eternal like his world and all Nature's bounties have their repose in Him. What will he, who knows not this (divine principle), do with the Veda ? But they, who know it, they come close to Him. (Also Ṛg. I.164.39)

IX.10.19 Composing a foot of the Ṛk verse by the measure, with the half-verse they have fashioned all the moves. The supreme Lord, with (remaining) three feet, continues to exist in many forms; by Him the four mid-quarters (of the universe) live.

IX.10.20 Come, may you be rich in milk through abundant fodder, that we may also be rich (in abundance); eat grass at all seasons and roaming (at will), drink pure water. (Also Ṛg. I.164.40)

गौरिन्मिमाय सलिलानि तक्षत्येकपदी द्विपदी सा चतुष्पदी ।
अष्टापदी नवपदी बभूवुषी सहस्राक्षरा भुवनस्य पङ्क्तिस्तस्याः
समुद्रा अधि वि क्षरन्ति ॥२१॥
कृष्णं नियानं हरयः सुपर्णा अपो वसाना दिवमुत्पतन्ति ।
त आववृत्रन्त्सदनादृतस्यादिद्घृतेन पृथिवीं व्यूदुः ॥२२॥
अपादेति प्रथमा पद्वतीनां कस्तद्वां मित्रावरुणा चिकेत ।
गर्भो भारं भरत्या चिदस्या ऋतं पिपर्त्यनृतं नि पाति ॥२३॥
विराड्वाग्विराट् पृथिवी विराडन्तरिक्षं विराट् प्रजापतिः ।
विराण्मृत्युः साध्यानामधिराजो बभूव तस्य भूतं भव्यं वशे स मे भूतं भव्यं वशे कृणोतु ॥२४॥
शकमयं धूममारादपश्यं विषूवता पर एनावरेण ।
उक्षाणं पृश्निमपचन्त वीरास्तानि धर्माणि प्रथमान्यासन् ॥२५॥

गौः । इत् । मिमाय । सलिलानि । तक्षती । एकऽपदी । द्विऽपदी । सा । चतुःऽपदी ।
अष्टाऽपदी । नवऽपदी । बभूवुषी । सहस्रऽअक्षरा । भुवनस्य । पङ्क्तिः । तस्याः । समुद्राः ।
अधि । वि । क्षरन्ति ॥ २१ ॥
कृष्णम् । निऽयानम् । हरयः । सुऽपर्णाः । अपः । वसानाः । दिवम् । उत् । पतन्ति ।
ते । आ । अववृत्रन् । सदनात् । ऋतस्य । आत् । इत् । घृतेन । पृथिवीम् । वि । ऊदुः ॥
अपात् । एति । प्रथमा । पत्ऽवतीनाम् । कः । तत् । वाम् । मित्रावरुणा । आ । चिकेत ।
गर्भः । भारम् । भरति । आ । चित् । अस्याः । ऋतम् । पिपर्ति । अनृतम् । नि । पाति ॥
वि्ऽराट् । वाक् । वि्ऽराट् । पृथिवी । विऽराट् । अन्तरिक्षम् । विऽराट् । प्रजाऽपतिः ।
विऽराट् । मृत्युः । साध्यानाम् । अधिऽराजः । बभूव । तस्य । भूतम् । भव्यम् । वशे । सः । मे ।
भूतम् । भव्यम् । वशे । कृणोतु ॥ २४ ॥
शकऽमयम् । धूमम् । आरात् । अपश्यम् । विषुऽवता । परः । एना । अवरेण ।
उक्षाणम् । पृश्निम् । अपचन्त । वीराः । तानि । धर्माणि । प्रथमानि । आसन् ॥ २५ ॥

IX.10.21 The divine speech has been uttered enabling the thoughts to flow, and is one-footed, two-footed, four-footed, eight-footed, nine-footed in the innermost region of heart. (Also Ṛg. I.164.41)

IX.10.22 The way is dark; golden birds of beautiful wings, robed in waters, fly up to the sky. From the seat of ṛta (righteousness) they descend and innundate the earth with ghṛta (purified butter; water). (Also Ṛg. I.164.47)

IX.10.23 She, the footless, goes foremost among those who have feet. O friendly Lord (Mitra) and O venerable Lord (Varuṇa), who has speculated about this (doing) of yours ? (The wonder is that) the unborn embryo bears her (body's) burden; it supports the righteousness and keeps a watch over untruth.

IX.10.24 Virāj is speech, Virāj the wide earth, Virāj the midspace, and Virāj is the Lord of creatures. Virāj is death, the overlord of Sādhyas (souls seeking perfection). He has full control over what was and what will be. May He put what was, and will be, under my control.

IX.10.25 I behold near (me) the smoky clouds; and by that one arrives at the universe concept of inference of cause (the cosmic heat) from the effect. The priests have glorified with affectionate laurels that causal fire in the fire-rituals for such are their first duties. (Also Ṛg. I.164.43)

त्रयः केशिनं ऋतुथा वि चक्षते संवत्सरे वपत एक एषाम्।
विश्वमन्यो अभिचष्टे शचीभिर्ध्राजिरेकस्य ददृशे न रूपम् ॥२६॥
चत्वारि वाक्परिमिता पदानि तानि विदुर्ब्राह्मणा ये मनीषिणः।
गुहा त्रीणि निहिता नेङ्गयन्ति तुरीयं वाचो मनुष्या वदन्ति ॥२७॥
इन्द्रं मित्रं वरुणमग्निमाहुरथो दिव्यः स सुपर्णो गरुत्मान्।
एकं सद्विप्रा बहुधा वदन्त्यग्निं यमं मातरिश्वानमाहुः ॥२८॥

त्रयः। केशिनः। ऋतुऽथा। वि। चक्षते। सम्ऽवत्सरे। वपते। एकः। एषाम्।
विश्वम्। अन्यः। अभिऽचष्टे। शचीभिः। ध्राजिः। एकस्य। ददृशे। न। रूपम् ॥२६॥
चत्वारि। वाक्। परिऽमिता। पदानि। तानि। विदुः[1]। ब्राह्मणाः। ये। मनीषिणः।
गुहा। त्रीणि। निऽहिता। न। इङ्गयन्ति। तुरीयम्। वाचः। मनुष्याः। वदन्ति ॥ २७॥
इन्द्रम्। मित्रम्। वरुणम्। अग्निम्। आहुः। अथो इति। दिव्यः। सः। सुऽपर्णः। गरुत्मान्।
एकम्। सत्। विप्राः। बहुऽधा। वदन्ति। अग्निम्। यमम्। मातरिश्वानम्। आहुः ॥२८॥

॥ इति नवमं काण्डम् ॥

[नवमकाण्डे सूक्तानि १०, ऋचः ३१३]

IX.10.26 The three, with beautiful tresses, look down in their several seasons upon the earth; one of them (fire) comes forth only once in a year (the ritual fire is established once in a year); the second one (the Sun), by his acts, brightens the universe; the course of the third one (air) is visible though not his form. (Also Ṛg. I.164.44)

IX.10.27 Four are the definite grades of speech; those learned, who are wise, know them; three deposited in secret, indicate no meaning; men speak the fourth grade of speech (Four grades of speech : Om, Bhūh, Bhuvaḥ, Svaḥ, also known as Parā, Paśyantī, Madhyamā, and Vaikharī; Para is the innermost at the origin; Paśyantī pertains to heart, Madhyamā to intellect and Vaīkharī the phonetically expressed through the organs of speech). (Also Ṛg. I.164.45)

IX.10.28 They have styled (Him, God or the sun) indra (the resplendent), mitra (the surveyor), varuṇa (the venerable), agni (the adorable), and He is the celestial, well-winged garutmat (the great), for learned priests call one by many names as they speak of the adorable as yama (ordainer) and matariśvan (cosmic breath). (Also Ṛg. I.164.46)

Here ends Kāṇḍa IX
Hymns 10, Verses 313

Kānda-X

दशं काण्डम्

अथ दशमं काण्डम् ॥

(१) प्रथमं सूक्तम्

(१–३२) द्वात्रिंशदृचस्यास्य सूक्तस्य प्रत्यङ्गिरस ऋषिः। कृत्यादूषणं देवता। (१) प्रथमर्चो महाबृहती, (२) द्वितीयाया विराड्गायत्री, (३–८, १०–११, १४, २१, २५–२७, ३०–३१) तृतीयादिषण्णां दशम्येकादशीचतुर्दश्येकविंशीनां पञ्चविंश्यादितृचस्य त्रिंश्येकत्रिंश्योश्चानुष्टुप्, (९) नवम्याः पथ्यापङ्क्तिः, (१२) द्वादश्याः पङ्क्तिः, (१३) त्रयोदश्या उरोबृहती, (१५) पञ्चदश्याश्चतुष्पदा विराड्जगती, (१६, १८) षोडश्यष्टादश्योस्त्रिष्टुप्, (१७, २४) सप्तदशीचतुर्विंश्योः प्रस्तारपङ्क्तिः, (१९) एकोनविंश्याश्चतुष्पदा जगती, (२०) विंश्या विराट् प्रस्तारपङ्क्तिः, (२२) द्वाविंश्या एकावसाना द्विपदार्च्युष्णिक्, (२३) त्रयोविंश्यास्त्रिपदा भुरिग्विषमा गायत्री, (२८) अष्टाविंश्यास्त्रिपदा गायत्री, (२९) एकोनत्रिंश्या मध्येज्योतिष्मती जगती, (३२) द्वात्रिंश्याश्च द्व्यनुष्टुब्गर्भा पञ्चपदातिजगती छन्दांसि ॥

यां कल्पयन्ति वहतौ वधूमिव विश्वरूपां हस्तकृतां चिकित्सवः।
सारादेत्वप नुदाम एनाम् ॥१॥
शीर्षण्वती नस्वती कर्णिनी कृत्याकृता संभृता विश्वरूपा।
सारादेत्वप नुदाम एनाम् ॥२॥
शूद्रकृता राजकृता स्त्रीकृता ब्रह्मभिः कृता।
जाया पत्या नुत्तेव कर्तारं बन्ध्वृच्छतु ॥३॥
अनयाहमोषध्या सर्वाः कृत्या अदूदुषम्।
यां क्षेत्रे चक्रुर्यां गोषु यां वा ते पुरुषेषु ॥४॥

याम्। कल्पयन्ति। वहतौ। वधूम्ऽइव। विश्वऽरूपाम्। हस्तऽकृताम्। चिकित्सवः।
सा। आरात्। एतु। अप। नुदामः। एनाम् ॥ १ ॥
शीर्षण्ऽवती। नस्वती। कर्णिनी। कृत्याऽकृता। समऽभृता। विश्वऽरूपा।
सा। आरात्। एतु। अप। नुदामः। एनाम् ॥ २ ॥
शूद्रऽकृता। राजऽकृता। स्त्रीऽकृता। ब्रह्मऽभिः। कृता।
जाया। पत्या। नुत्ताऽइव। कर्तारम्। बन्धुं। ऋच्छतु ॥ ३ ॥
अनया। अहम्। ओषध्या। सर्वाः। कृत्याः। अदूदुषम्।
याम्। क्षेत्रे। चक्रुः। याम्। गोषु। याम्। वा। ते। पुरुषेषु ॥ ४ ॥

Mantroktāḥ

X.1.1 May she (the harmful design) of all forms and made with hands, whom the skilled workers adorn like a bride at a wedding, go afar. We push her away.

X.1.2 She, the harmful design (kṛtyaḥ), having a head, a nose, and ears, has been made and fashioned in all the forms. May she go afar. We push her away.

X.1.3 Prepared by a śūdra (an unskilled labourer), or by a king, prepared by a woman or by wise intellectual persons, may she, the harmful design go back to her maker, just as a wife banished by the husband goes back to her father or her brother.

X.1.4 With this medicinal plant, I have spoiled all the harmful designs, which they had planted in your field, in your cattle, or in your men.

अघमस्त्वघकृते शपथः शपथीयते ।
प्रत्यक्प्रतिप्रहिण्मो यथा कृत्याकृतं हनत् ॥५॥
प्रतीचीनं आङ्गिरसोध्यक्षो नः पुरोहितः ।
प्रतीचीः कृत्या आकृत्यामून्कृत्याकृतो जहि ॥६॥
यस्त्वोवाच परेहीति प्रतिकूलमुदाय्यम् ।
तं कृत्येभिनिवर्तस्व मास्मानिच्छो अनागसः ॥७॥
यस्ते परूंषि संदधौ रथस्येवर्भुर्धिया ।
तं गच्छ तत्र तेयनमज्ञातस्तेयं जनः ॥८॥
ये त्वा कृत्वालेभिरे विद्वला अभिचारिणः ।
शंभ्वी३दं कृत्यादूषणं प्रतिवर्त्म पुनःसरं तेन त्वा स्नपयामसि ॥९॥
यद्दुर्भगां प्रस्नपितां मृतवत्सामुपेयिम ।
अपैतु सर्वं मत्पापं द्रविणं मोप तिष्ठतु ॥१०॥

अघम् । अस्तु । अघऽकृते । शपथः । शपथिऽयते ।
प्रत्यक् । प्रतिऽप्रहिण्मः । यथा । कृत्याऽकृतम् । हनत् ॥ ५ ॥
प्रतीचीनः । आङ्गिरसः । अधिऽअक्षः । नः । पुरःऽहितः ।
प्रतीचीः । कृत्याः । आऽकृत्य । अमून् । कृत्याऽकृतः । जहि ॥ ६ ॥
यः । त्वा । उवाच । परा । इहि । इति । प्रतिऽकूलम् । उत्ऽआय्यम् ।
तम् । कृत्ये । अभिऽनिवर्तस्व । मा । अस्मान् । इच्छः । अनागसः ॥ ७ ॥
यः । ते । परूंषि । सम्ऽदधौ । रथस्यऽइव । ऋभुः । धिया ।
तम् । गच्छ । तत्र । ते । अयनम् । अज्ञातः । ते । अयम् । जनः ॥ ८ ॥
ये । त्वा । कृत्वा । आऽलेभिरे । विद्वलाः । अभिऽचारिणः ।
शम्ऽभु । इदम् । कृत्याऽदूषणम् । प्रतिऽवर्त्म । पुनःऽसरम् । तेन । त्वा । स्नपयामसि ॥९॥
यत् । दुःऽभगाम् । प्रऽस्नपिताम् । मृतऽवत्साम् । उपऽएयिम ।
अप । एतु । सर्वम् । मत् । पापम् । द्रविणम् । मा । उप । तिष्ठतु ॥ १० ॥

X.1.5 Let evil befall to the evil-doer, let the cures fall on the curser, backward we send her forth, so that she may strike the person who has made that harmful design (kṛtyā-kṛtam).

X.1.6 The Angirasa priest, skilled in reversing, is our Chief. May you (O priest), turning the harmful designs back, slay those who have fashioned the harmful designs (kṛtyākṛtaḥ).

X.1.7 Whoso has said to you "Go forward, against all odds and against the stream", O harmful design, may you go back to him, seek not us, the innocents.

X.1.8 Whoever has put your joints together with thought, as a skilled carpenter those of a chariot, to him may you go. Thereto lies your way. Let this person be quite unknown (ajñātaḥ) to you.

X.1.9 They, the expert ones, who having fashioned you, have held you firmly; this is an auspicious destroyer of harmful designs; it sends the harmful design back the way it came. With this we battle you.

X.1.10 In that we have approached a disgusting woman, dripping liquid (prasnāpitām), and with her child dead, may all that illness go away from me; may the wealth come to me.

यत्ते पितृभ्यो ददतो यज्ञे वा नाम जगृहुः ।
संदेश्या३त्सर्वस्मात्पापादिमा मुञ्चन्तु त्वौषधीः ॥११॥
देवैनसात्पित्र्यान्नामग्राहात्संदेश्यादभिनिष्कृतात् ।
मुञ्चन्तु त्वा वीरुधो वीर्येणि ब्रह्मण ऋग्भिः पयस ऋषीणाम् ॥१२॥
यथा वातश्च्यावयति भूम्या रेणुमन्तरिक्षाच्चाभ्रम् ।
एवा मत्सर्वं दुर्भूतं ब्रह्मनुत्तमपायति ॥१३॥
अप क्राम नानदती विनद्धा गर्दभीव ।
कर्तृन्नक्षस्वेतो नुत्ता ब्रह्मणा वीर्याविता ॥१४॥
अयं पन्थाः कृत्येति त्वा नयामोभिप्रहितां प्रति त्वा प्र हिण्मः ।
तेनाभि याहि भञ्जत्यनस्वतीव वाहिनी विश्वरूपा कुरूटिनी ॥१५॥
पराक्ते ज्योतिरपथं ते अर्वागन्यत्रास्मदयना कृणुष्व ।
परेणेहि नवतिं नाव्या३ अति दुर्गाः स्रोत्या मा क्षणिष्ठाः परेहि ॥१६॥

यत् । ते । पितृऽभ्यः । ददतः । यज्ञे । वा । नाम । जगृहुः ।
सम्ऽदेश्यात् । सर्वस्मात् । पापात् । इमाः । मुञ्चन्तु । त्वा । ओषधीः ॥ ११ ॥
देवऽएनसात् । पित्र्यात् । नामऽग्राहात् । सम्ऽदेश्यात् । अभिऽनिष्कृतात् ।
मुञ्चन्तु । त्वा । वीरुधः । वीर्येणि । ब्रह्मणा । ऋक्ऽभिः । पयसा । ऋषीणाम् ॥ १२ ॥
यथा । वातः । च्यवयति । भूम्याः । रेणुम् । अन्तरिक्षात् । च । अभ्रम् ।
एव । मत् । सर्वम् । दुःऽभूतम् । ब्रह्मऽनुत्तम् । अप । अयति ॥ १३ ॥
अप । क्राम । नानदती । विऽनद्धा । गर्दभीऽइव ।
कर्तृन् । नक्षस्व । इतः । नुत्ता । ब्रह्मणा । वीर्यऽवता ॥ १४ ॥
अयम् । पन्थाः । कृत्ये । इति । त्वा । नयामः । अभिऽप्रहिताम् । प्रति । त्वा । प्र । हिण्मः ।
तेन । अभि । याहि । भञ्जती । अनस्वतीऽइव । वाहिनी । विश्वऽरूपा । कुरूटिनी ॥१५॥
पराक् । ते । ज्योतिः । अपथम् । ते । अर्वाक् । अन्यत्र । अस्मत् । अयना । कृणुष्व ।
परेण । इहि । नवतिम् । नाव्याः । अति । दुःऽगाः । स्रोत्याः । मा । क्षणिष्ठाः । परा । इहि ॥

X.1.11 If they have mentioned your name while making offerings to the elders or at the sacrifice, from all that evil thus proposed let these medicinal plants relieve you.

X.1.12 From sin against the enlightened ones, against the elders, and from being named, from the evil proposed and arranged, may these medicinal plants relieve you by power of knowledge, by Ṛk verses, and by the vital spirit of the seers.

X.1.13 As the wind dislodges the dust from the earth and the cloud from the midspace, so may all ill and evil, pushed away by prayer, depart from me.

X.1.14 Run away making much noise like a she-ass (gardabhī) that has been unfastened, go to your makers pushed and chased from here by an energetic prayer.

X.1.15 "This is the way, O harmful design", thus we lead you forth. You, who were sent against us, we send back. Go by this road, crushing like an army, all beautiful with cars (vāhinī) and crests (kurūṭinī).

X.1.16 May there be light for you to go younder. There is no way for you to come hither. Make your going elsewhere other than to us. Go across the ninety (navāti) navigable streams, difficult to cross.

वातं इव वृक्षान्नि मृणीहि पादय मा गामश्वं पुरुषमुच्छिष एषाम् ।
कर्तृन्निवृत्त्येतः कृत्येप्रजास्त्वाय बोधय ॥१७॥
यां ते बर्हिषि यां श्मशाने क्षेत्रे कृत्यां वलगं वा निचख्नुः ।
अग्नौ वा त्वा गार्हपत्येभिचेरुः पाकं सन्तं धीरतरा अनागसम् ॥१८॥
उपाहृतमनुबुद्धं निखातं वैरं त्सार्यन्वविदाम कर्त्रम् ।
तदेतु यत आभृतं तत्राश्व इव वि वर्ततां हन्तु कृत्याकृतः प्रजाम् ॥१९॥
स्वायसा असयः सन्ति नो गृहे विद्मा ते कृत्ये यतिधा परूंषि ।
उत्तिष्ठैव परेहीतोज्ञाते किमिहेच्छसि ॥२०॥
ग्रीवास्ते कृत्ये पादौ चापि कर्त्स्यामि निर्द्रव ।
इन्द्राग्नी अस्मान्रक्षतां यौ प्रजानां प्रजावती ॥२१॥
सोमो राजाधिपा मृडिता च भूतस्य नः पतयो मृडयन्तु ॥२२॥

वातःऽइव । वृक्षान् । नि । मृणीहि । पादय । मा । गाम् । अश्वम् । पुरुषम् । उत् । शिषः । एषाम् । कर्तृन् । निऽवृत्त्य । इतः । कृत्ये । अप्रजाःऽत्वाय । बोधय ॥ १७ ॥

याम् । ते । बर्हिषि । याम् । श्मशाने । क्षेत्रे । कृत्याम् । वलगम् । वा । निऽचख्नुः । अग्नौ । वा । त्वा । गार्हऽपत्ये । अभिऽचेरुः । पाकम् । सन्तम् । धीरऽतराः । अनागसम् ॥

उपऽआहृतम् । अनुऽबुद्धम् । निऽखातम् । वैरम् । त्सारि । अनु । अविदाम । कर्त्रम् । तत् । एतु । यतः । आऽभृतम् । तत्र । अश्वःऽइव । वि । वर्तताम् । हन्तु । कृत्याऽकृतः । प्रऽजाम् ॥

सुऽआयसाः । असयः । सन्ति । नः । गृहे । विद्म । ते । कृत्ये । यतिऽधा । परूंषि । उत् । तिष्ठ । एव । परा । इहि । इतः । अज्ञाते । किम् । इह । इच्छसि ॥ २० ॥

ग्रीवाः । ते । कृत्ये । पादौ । च । अपि । कर्त्स्यामि । निः । द्रव ।
इन्द्राग्नी इति । अस्मान् । रक्षताम् । यौ । प्रऽजानाम् । प्रजावती इति प्रजाऽवती ॥२१॥

सोमः । राजा । अधिऽपाः । मृडिता । च । भूतस्य । नः । पतयः । मृडयन्तु ॥ २२ ॥

X.1.17 Returning from here to your makers, O harmful design, smash them like a tempest the trees; fell them down. Let none of their kine, horses, or men survive. Wake them up to their childlessness (aprajāḥ).

X.1.18 What harmful design or plotting they have buried under your grass, or in the cremation-ground (śmaśāne), or in your field, and being more determined, what they have conspired through the householder's fire (gārhapatye) against you, who are simple (dhīratarāḥ) and faultless (anāgasaṃ).

X.1.19 We have found out (the harmful design) that has been brought, that has been buried with hostile intent. We have found out its maker too. May it go back wherefrom it came. Let it rage there like a horse. May it destroy the progeny of the maker of this harmful design.

X.1.20 There are swords made of good steel (suāyasā) in our house. O harmful design, we know where are your joints. Do get up; go away hence, O stranger, what do you seek here?

X.1.21 O harmful design, I will slash your neck-bones, and also your feet. Flee away. May the resplendent Lord (Indra) and the adorable Lord (Agni) protect us; they who protect like a mother her children.

X.1.22 May the blissful Lord, the overruling sovereign, favour us; and may the lords of existence (bhūtasya patayaḥ) favour us too.

भवाशर्वावस्यतां पापकृते कृत्याकृते । दुष्कृते विद्युतं देवहेतिम् ॥२३॥
यद्येयथ द्विपदी चतुष्पदी कृत्याकृता संभृता विश्वरूपा ।
सेतो३ष्टापदी भूत्वा पुनः परेहि दुच्छुने ॥२४॥
अभ्य१क्ताक्ता स्व१रंकृता सर्वं भरन्ती दुरितं परेहि ।
जानीहि कृत्ये कर्तारं दुहितेव पितरं स्वम् ॥२५॥
परेहि कृत्ये मा तिष्ठो विद्धस्येव पदं नय ।
मृगः स मृगयुस्त्वं न त्वा निकर्तुमर्हति ॥२६॥
उत हन्ति पूर्वासिनं प्रत्यादायापर इष्वा ।
उत पूर्वस्य निघ्नतो नि हन्त्यपरः प्रति ॥२७॥
एतद्धि शृणु मे वचोथेहि यत एयथ । यस्त्वा चकार तं प्रति ॥२८॥
अनागोहत्या वै भीमा कृत्ये मा नो गामश्वं पुरुषं वधीः ।
यत्रयत्रासि निहिता ततस्त्वोत्थापयामसि पर्णाल्लघीयसी भव ॥२९॥

भवाशर्वौ । अस्यताम् । पापऽकृते । कृत्याऽकृते । दुःऽकृते । विऽद्युतम् । देवऽहेतिम् ॥२३॥
यदि । आऽइयथ । द्विऽपदी । चतुःऽपदी । कृत्याऽकृता । सम्ऽभृता । विश्वऽरूपा ।
सा । इतः । अष्टाऽपदी । भूत्वा । पुनः । परा । इहि । दुच्छुने ॥ २४ ॥
अभिऽअक्ता । आऽअक्ता । सुऽअरंकृता । सर्वम् । भरन्ती । दुःऽइतम् । परा । इहि ।
जानीहि । कृत्ये । कर्तारम् । दुहिताऽइव । पितरम् । स्वम् ॥ २५ ॥
परा । इहि । कृत्ये । मा । तिष्ठः । विद्धस्यऽइव । पदम् । नय ।
मृगः । सः । मृगऽयुः । त्वम् । न । त्वा । निऽकर्तुम् । अर्हति ॥ २६ ॥
उत । हन्ति । पूर्वऽआसिनम् । प्रतिऽआदाय । अपरः । इष्वा ।
उत । पूर्वस्य । निऽघ्नतः । नि । हन्ति । अपरः । प्रति ॥ २७ ॥
एतत् । हि । शृणु । मे । वचः । अथ । इहि । यतः । आऽइयथ ।
यः । त्वा । चकार । तम् । प्रति ॥ २८ ॥
अनागःऽहत्या । वै । भीमा । कृत्ये । मा । नः । गाम् । अश्वम् । पुरुषम् । वधीः ।
यत्रऽयत्र । असि । निऽहिता । ततः । त्वा । उत् । स्थापयामसि । पर्णात् । लघीयसी । भव ॥

X.1.23 May the Lord of existence (bhava) and the Lord of destruction (śarva) hurl the blazing divine weapon at the sinner, the maker of the harmful design, the wicked one. (for Bhava and Sarva, see Av. IV.28.1)

X.1.24 If, O harmful design, duly made and composed in all forms, you come here as two-footed or four-footed, O harbinger of misfortune, go away from here becoming eight-footed.

X.1.25 Well-anointed and polished, nicely adorned, bearing all misery, go away. O harmful design, (go and) recognize your fashioner, just like a daughter her father.

X.1.26 O harmful design, go away; stay not here. Follow in his tracks as if those of a wounded quarry (object of hunt). He is the hunted animal (mṛgaḥ) and you are the hunter (mṛgayuḥ). He is unable to counter you.

X.1.27 Also him, who shoots first, the other one smites back with an arrow catching hold of him. Also while the first one is smiting, the other one smites him back.

X.1.28 Listen carefully to what I say. Now go where you have come from; to him, who has made you.

X.1.29 The killing of an innocent person (anāgo-hatyā) is, indeed, horrible. O harmful design, may you not kill our cow, horse or men. For each and every spot, where you have been placed, we raise you up. May you become lighter (laghīyasī) than a leaf.

यदि स्थ तमसावृता जालेनाभिहिता इव ।
सर्वाः संलुप्येतः कृत्याः पुनः कर्त्रे प्र हिण्मसि ॥३०॥
कृत्याकृतो वलगिनोभिनिष्कारिणः प्रजाम् ।
मृणीहि कृत्ये मोच्छिषोमून्कृत्याकृतो जहि ॥३१॥
यथा सूर्यो मुच्यते तमसस्परि रात्रिं जहात्युषसश्च केतून् ।
एवाहं सर्वं दुर्भूतं कर्त्रं कृत्याकृता कृतं हस्तीव रजो दुरितं जहामि ॥३२॥

यदि । स्थ । तमसा । आऽवृताः । जालेन । अभिहिताःऽइव ।
सर्वाः । सम्ऽलुप्य । इतः । कृत्याः । पुनः । कर्त्रे । प्र । हिण्मसि ॥ ३० ॥
कृत्याऽकृतः । वलगिनः । अभिऽनिष्कारिणः । प्रऽजाम् ।
मृणीहि । कृत्ये । मा । उत् । शिषः । अमून् । कृत्याऽकृतः । जहि ॥ ३१ ॥
यथा । सूर्यः । मुच्यते । तमसः । परि । रात्रिम् । जहाति । उषसः । च । केतून् । एव । अहम् ।
सर्वम् । दुःऽभूतम् । कर्त्रम् । कृत्याऽकृता । कृतम् । हस्तीऽइव । रजः । दुःऽइतम् । जहामि ॥

(२) द्वितीयं सूक्तम्

(१-३३) त्रयस्त्रिंशदृचस्यास्य सूक्तस्य नारायण ऋषिः । पुरुषो ब्रह्मप्रकाशनञ्च (३१-३२ साक्षात्परब्रह्मप्रकाशनं) देवते । (१-४, ७-८) प्रथमादिचतुर्ऋचां सप्तम्यष्टम्योश्च त्रिष्टुप्, (५, ९-१०, १२-२७, २९-३३) पञ्चमीनवमीदशमीनां द्वादश्यादि-षोडशानामेकोनत्रिंश्यादिपञ्चानाञ्चानुष्टुप्, (६, ११) षष्ठ्येकादश्योर्जगती, (२८) अष्टाविंश्याश्च भुरिग्बृहती छन्दांसि ॥

केन पार्ष्णी आभृते पूरुषस्य केन मांसं संभृतं केन गुल्फौ ।
केनाङ्गुलीः पेशनीः केन खानि केनोच्छ्लङ्खौ मध्यतः कः प्रतिष्ठाम् ॥१॥
कस्मान्नु गुल्फावधरावकृण्वन्नष्ठीवन्तावुत्तरौ पूरुषस्य ।
जङ्घे निर्ऋत्य न्यदधुः क्व स्विज्जानुनोः संधी क उ तच्चिकेत ॥२॥

केन । पार्ष्णी इति । आभृते इत्याऽभृते । पुरुषस्य । केन । मांसम् । सम्ऽभृतम् । केन । गुल्फौ ।
केन । अङ्गुलीः । पेशनीः । केन । खानि । केन । उत्ऽश्लङ्खौ । मध्यतः । कः । प्रतिऽस्थाम् ॥
कस्मात् । नु । गुल्फौ । अधरौ । अकृण्वन् । अष्ठीवन्तौ । उत्ऽतरौ । पुरुषस्य ।
जङ्घे इति । निःऽऋत्य । नि । अदधुः । क्व । स्वित् । जानुनोः । संधी इति सम्ऽधी ।
कः । ऊं इति । तत् । चिकेत ॥ २ ॥

X.1.30 Even if you are covered with darkness, as if girt with a net, banishing all the harmful designs from here, we send them back to their fashioner.

X.1.31 The offspring of those who fashion harmful designs of evil plotters, and of those who destroy others, O harmful design may you crush. Let not any of them survive. Kill those fashioners of harmful designs.

X.1.32 Just as the Sun is freed from the darkness and gets rid of the night and the ensigns of the dawn, so I get rid of all the misery and evil effect caused by the maker of the harmful design, as an elephant shakes off the dirty dust.

Puruṣa - Brahama - Prakaśanam

X.2.1 By whom the two heels of men were formed ? By whom the flesh was put on ? By whom the two ankles ? By whom the beautiful fingers ? By whom the orifices ? By whom the two foot-soles. and who gave him support in the middle ? (Pārṣṇī = heals; gulpha = ankle; aṅguli = finger; kha = orifice for organs; ucchalsankha = foot-soles; pratiṣṭhā = support).

X.2.2 Why did they make the two ankles of man below, and the two knee-joints above them ? Separating the two shanks, where did they set them in and where the two joints of the two knees ? Who has thought and planned it ? (Aṣṭhi = knee-joint; Jaṅghā = shank; Sandhi = joint; Jānu = knee)

चतुष्टयं युज्यते संहितान्तं जानुभ्यामूर्ध्वं शिथिरं कबन्धम्।
श्रोणी यदूरू क उ तज्जजान याभ्यां कुसिन्धं सुदृढं बभूव ॥३॥
कति देवाः कतमे त आसन्य उरो ग्रीवाश्चिक्युः पूरुषस्य।
कति स्तनौ व्यदधुः कः कफोडौ कति स्कन्धान्कति पृष्टीरचिन्वन् ॥४॥
को अस्य बाहू समभरद्वीर्यं करवादिति ।
अंसौ को अस्य तद्देवः कुसिन्धे अध्या दधौ ॥५॥
कः सप्त खानि वि ततर्द शीर्षणि कर्णाविमौ नासिके चक्षणी मुखम्।
येषां पुरुत्रा विजयस्य मह्मनि चतुष्पादो द्विपदो यन्ति यामम् ॥६॥
हन्वोर्हि जिह्वामदधात्पुरूचीमधा महीमधि शिश्राय वाचम्।
स आ वरीवर्ति भुवनेष्वन्तरपो वसानः क उ तच्चिकेत ॥७॥
मस्तिष्कमस्य यतमो ललाटं ककाटिकां प्रथमो यः कपालम्।
चित्वा चित्यं हन्वोः पूरुषस्य दिवं रुरोह कतमः स देवः ॥८॥

चतुष्टयम्। युज्यते। संहितऽअन्तम्। जानुऽभ्याम्। ऊर्ध्वम्। शिथिरम्। कबन्धम्।
श्रोणी इति। यत्। ऊरू इति। कः। ऊं इति। तत्। जजान। याभ्याम्। कुसिन्धम्।
सुऽदृढम्। बभूव ॥ ३ ॥
कति। देवाः। कतमे। ते। आसन्। ये। उरः। ग्रीवाः। चिक्युः। पुरुषस्य। कति।
स्तनौ। वि। अदधुः। कः। कफोडौ। कति। स्कन्धान्। कति। पृष्टीः। अचिन्वन् ॥
कः। अस्य। बाहू इति। सम्। अभरत्। वीर्यम्। करवात्। इति।
अंसौ। कः। अस्य। तत्। देवः। कुसिन्धे। अधि। आ। दधौ ॥ ५ ॥
कः। सप्त। खानि। वि। ततर्द। शीर्षणि। कर्णौ। इमौ। नासिके इति। चक्षणी
इति। मुखम्। येषाम्। पुरुत्रा। विऽजयस्य। मह्मनि। चतुःऽपादः। द्विऽपदः। यन्ति। यामम् ॥
हन्वोः। हि। जिह्वाम्। अदधात्। पुरूचीम्। अध। महीम्। अधि। शिश्राय। वाचम्।
सः। आ। वरीवर्ति। भुवनेषु। अन्तः। अपः। वसानः। कः। ऊं इति। तत्। चिकेत ॥
मस्तिष्कम्। अस्य। यतमः। ललाटम्। ककाटिकाम्। प्रथमः। यः। कपालम्।
चित्वा। चित्यम्। हन्वोः। पुरुषस्य। दिवम्। रुरोह। कतमः। सः। देवः ॥ ८ ॥

X.2.3 Wherewith did they make man's four-fold frame with ends connected and up above the knees, the yielding belly, hips and thighs ? And of the props whereby the trunk became firmly established. (kabandha = belly; śroṇi = two hips; ūrū = two thighs; kusindham = props).

X.2.4 How many and which were the enlightened ones, who fastened the breast (uras) and neck of man together ? How many (of them) formed his two teats ? Who formed his two collar-bones ? How many (of them) his shoulders and how many joined the ribs ? (uraḥ = breast; grīvā = neck; stana = teat; kaphoda = collar-bone; skandha = shoulder; pṛṣṭīḥ = rib).

X.2.5 Who provided him with two arms, so that he may act with manly strength. Which was the enlightened one who put two shoulders upon his trunk ? (Bāhu = arm; aṅsa = shoulder-blade; kusindha = trunk).

X.2.6 Who pierced seven orifices in his head - these two ears, two nostrils, two eyes and the mouth ? In whose multiple grandeur, the quadrupeds and the bipeds move on the path of victory ? (khāni = orifice; śīrsa = head; karṇa = ear; nāsikā = nose; cakṣaṇī = eye; mukha = mouth; dvipada = biped; catuṣpāda = quadruped).

X.2.7 Between the two jaws he set the far-reaching tongue; thereafter he reposed the mighty speech in it. Robed in his actions he moves to and from within all the beings. Who has speculated about him even ? (Hanu = jaw; jihvā = tongue; vāk = speech)

X.2.8 Which was that deity, who first having made man's skull, made the brain, the forehead, and the cciput, and having piled up the pile between his two jaws, ascendent to heaven? (mastiṣka = skull lalāta = brain; kalātikā = occiput; kapāla = forehead; hanu-citva = pile for jaw).

प्रियाप्रियाणि बहुला स्वप्नं संबाधतन्द्र्यः ।
आनन्दानुग्रो नन्दांश्च कस्माद्वहति पूरुषः ॥९॥
आर्तिरवर्तिर्निर्ऋतिः कुतो नु पुरुषेऽमतिः ।
राद्धिः समृद्धिरव्यृद्धिर्मतिरुदितयः कुतः ॥१०॥

को अस्मिन्नापो व्यदधाद्विषूवृतः पुरूवृतः सिन्धुसृत्याय जाताः ।
तीव्रा अरुणा लोहिनीस्ताम्रधूम्रा ऊर्ध्वा अवाचीः पुरुषे तिरश्चीः ॥११॥

को अस्मिन्रूपमदधात्को मह्मानं च नाम च ।
गातुं को अस्मिन्कः केतुं कश्चरित्राणि पूरुषे ॥१२॥
को अस्मिन्प्राणमवयत्को अपानं व्यानमु ।
समानमस्मिन्को देवोऽधि शिश्राय पूरुषे ॥१३॥
को अस्मिन्यज्ञमदधादेको देवोऽधि पूरुषे ।
को अस्मिन्त्सत्यं कोऽनृतं कुतो मृत्युः कुतोऽमृतम् ॥१४॥

प्रियऽअप्रियाणि । बहुला । स्वप्नम् । संबाधऽतन्द्र्यः ।
आऽनन्दान् । उग्रः । नन्दान् । च । कस्मात् । वहति । पुरुषः ॥ ९ ॥

आर्तिः । अवर्तिः । निःऽऋतिः । कुतः । नु । पुरुषे । अमतिः ।
राद्धिः । समऽऋद्धिः । अविऽऋद्धिः । मतिः । उत्ऽइतयः । कुतः ॥ १० ॥

कः । अस्मिन् । आपः । वि । अदधात् । विषुऽवृतः । पुरुऽवृतः । सिन्धुऽसृत्याय । जाताः ।
तीव्राः । अरुणाः । लोहिनीः । ताम्रऽधूम्राः । ऊर्ध्वाः । अवाचीः । पुरुषे । तिरश्चीः ॥ ११ ॥

कः । अस्मिन् । रूपम् । अदधात् । कः । मह्मानम् । च । नाम । च ।
गातुम् । कः । अस्मिन् । कः । केतुम् । कः । चरित्राणि । पुरुषे ॥ १२ ॥

कः । अस्मिन् । प्राणम् । अवयत् । कः । अपानम् । विऽआनम् । ऊं इति ।
समऽआनम् । अस्मिन् । कः । देवः । अधि । शिश्राय । पुरुषे ॥ १३ ॥
कः । अस्मिन् । यज्ञम् । अदधात् । एकः । देवः । अधि । पुरुषे ।
कः । अस्मिन् । सत्यम् । कः । अनृतम् । कुतः । मृत्युः । कुतः । अमृतम् ॥ १४ ॥

X.2.9 Wherefrom does mighty man get numerous pleasant and unpleasant things - sleep, distress, fatigue, delights and enjoyments ?

X.2.10 Wherefrom comes to man injury, poverty, misery and thoughtlessness? Wherefrom comes (to him) success, prosperity, opulence, thought and ascendence?

X.2.11 Who has created in this man the waters moving in diverse directions, moving every-where, created for flowing like rivers, quick, ruddy, red, copper-hued and smoke-coloured, running upward, downward and crosswise.

X.2.12 Who placed beauty in him, who the dignity and who the fame ? Who set motion in him, who the consciousness, and who the behaviors in man ?

X.2.13 Who has woven the in-breath in him, and who the out-breath and the diffused breath ? Which is the deity that has set the equalizer breath within man. (Prāṇa = in-breath; apāna = outbreath; vyāna = diffused breath; samanar = equalizer-breath).

X.2.14 Which was the sole deity that reposed the sacrifice within this man ? Who placed the truth and the untruth within him? Wherefrom (comes) the death and wherefrom the immortality ?

को अस्मै वासः पर्यदधात्को अस्यायुरकल्पयत् ।
बलं को अस्मै प्रायच्छत्को अस्याकल्पयज्जवम् ॥१५॥
केनापो अन्वतनुत केनाहरकरोद्रुचे ।
उषसं केनान्वैन्द्ध केन सायंभवं ददे ॥१६॥
को अस्मिन्रेतो न्यदधात्तन्तुरा तायतामिति ।
मेधां को अस्मिन्नध्यौहत्को बाणं को नृतो दधौ ॥१७॥
केनेमां भूमिमौर्णोत्केन पर्यभवद्दिवम् ।
केनाभि मह्ना पर्वतान्केन कर्माणि पूरुषः ॥१८॥
केन पर्जन्यमन्वेति केन सोमं विचक्षणम् ।
केन यज्ञं च श्रद्धां च केनास्मिन्निहितं मनः ॥१९॥
केन श्रोत्रियमाप्नोति केनेमं परमेष्ठिनम् ।
केनेममग्निं पूरुषः केन संवत्सरं ममे ॥२०॥

कः । अस्मै । वासः । परि । अदधात् । कः । अस्य । आयुः । अकल्पयत् ।
बलम् । कः । अस्मै । प्र । अयच्छत् । कः । अस्य । अकल्पयत् । जवम् ॥ १५ ॥

केन । आपः । अनु । अतनुत । केन । अहः । अकरोत् । रुचे ।
उषसम् । केन । अनु । ऐन्द्ध । केन । सायम्ऽभवम् । ददे ॥ १६ ॥

कः । अस्मिन् । रेतः । नि । अदधात् । तन्तुः । आ । तायताम् । इति ।
मेधाम् । कः । अस्मिन् । अधि । औहत् । कः । बाणम् । कः । नृतः । दधौ ॥ १७ ॥

केन । इमाम् । भूमिम् । और्णोत् । केन । परि । अभवत् । दिवम् ।
केन । अभि । मह्ना । पर्वतान् । केन । कर्माणि । पुरुषः ॥ १८ ॥

केन । पर्जन्यम् । अनु । एति । केन । सोमम् । विऽचक्षणम् ।
केन । यज्ञम् । च । श्रद्धाम् । च । केन । अस्मिन् । निऽहितम् । मनः ॥ १९ ॥

केन । श्रोत्रियम् । आप्नोति । केन । इमम् । परमेऽस्थिनम् ।
केन । इमम् । अग्निम् । पुरुषः । केन । सम्ऽवत्सरम् । ममे ॥ २० ॥

X.2.15 Who has clothed him ın robes ? who has arranged his life-span? Who has bestowed strength on him ? Who has granted him the speed ? (Āyu = life-span).

X.2.16 With what did he spread the waters around ? With what did he make the day so shining ? With what did he enkindle the dawn ? With what did he grant the coming of the evening ?

X.2.17 Who has placed within him the semen, so that he may extend his line ? Who has conducted the intellect into him ? Who has put the singing (voice) and who the dancing in him? (Reta = semen; medha = intellect; bāṇam = speech; nṛta = dance).

X.2.18 With what has he covered this earth? With what has he encompassed the sky ? With what has be surrounded the mountains with grandeur ? With what does the cosmic man perform his actions ?

X.2.19 With what does he receive the rain ? With what does he obtain the wonderful cure-juice ? With what the sacrifice and faith (does he obtain) ? By whom the mind (the thinking power) has been set in him? (Soma = cure juice that treats all diseases; yajñ = sacrifice (self-less); śrraddhā = faith; determination to accept = truth for life).

X.2.20 Through whom does he find a learned and wise guide ? Through whom does he realize this Lord of the highest abode ? Through whom does man gain this fire divine ? By what does he measure the year ? (śrotriya = learned in Vedic lores).

ब्रह्म श्रोत्रियमाप्नोति ब्रह्मेमं परमेष्ठिनम् ।
ब्रह्मेममग्निं पूरुषो ब्रह्म संवत्सरं ममे ॥२१॥
केन देवाँ अनु क्षियति केन दैवजनीर्विशः ।
केनेदमन्यन्नक्षत्रं केन सत्क्षत्रमुच्यते ॥२२॥
ब्रह्म देवाँ अनु क्षियति ब्रह्म दैवजनीर्विशः ।
ब्रह्मेदमन्यन्नक्षत्रं ब्रह्म सत्क्षत्रमुच्यते ॥२३॥
केनेयं भूमिर्विहिता केन द्यौरुत्तरा हिता ।
केनेदमूर्ध्वं तिर्यक्चान्तरिक्षं व्यचो हितम् ॥२४॥
ब्रह्मणा भूमिर्विहिता ब्रह्म द्यौरुत्तरा हिता ।
ब्रह्मेदमूर्ध्वं तिर्यक्चान्तरिक्षं व्यचो हितम् ॥२५॥
मूर्धानमस्य संसीव्याथर्वा हृदयं च यत् ।
मस्तिष्कादूर्ध्वः प्रैरयत्पवमानोधि शीर्षतः ॥२६॥

ब्रह्म । श्रोत्रियम् । आप्नोति । ब्रह्म । इमम् । परमेऽस्थिनम् ।
ब्रह्म । इमम् । अग्निम् । पुरुषः । ब्रह्म । सम्ऽवत्सरम् । ममे ॥ २१ ॥
केन । देवान् । अनु । क्षियति । केन । दैवऽजनीः । विशः ।
केन । इदम् । अन्यत् । नक्षत्रम् । केन । सत् । क्षत्रम् । उच्यते ॥ २२ ॥
ब्रह्म । देवान् । अनु । क्षियति । ब्रह्म । दैवऽजनीः । विशः ।
ब्रह्म । इदम् । अन्यत् । नक्षत्रम् । ब्रह्म । सत् । क्षत्रम् । उच्यते ॥ २३ ॥
केन । इयम् । भूमिः । विऽहिता । केन । द्यौः । उत्ऽतरा । हिता ।
केन । इदम् । ऊर्ध्वम् । तिर्यक् । च । अन्तरिक्षम् । व्यचः । हितम् ॥ २४ ॥
ब्रह्मणा । भूमिः । विऽहिता । ब्रह्म । द्यौः । उत्ऽतरा । हिता ।
ब्रह्म । इदम् । ऊर्ध्वम् । तिर्यक् । च । अन्तरिक्षम् । व्यचः । हितम् ॥ २५ ॥
मूर्धानम् । अस्य । सम्ऽसीव्य । अथर्वा । हृदयम् । च । यत् ।
मस्तिष्कात् । ऊर्ध्वः । प्र । ऐरयत् । पवमानः । अधि । शीर्षतः ॥ २६ ॥

X.2.21 By knowledge he finds a learned and wise guide. By knowledge he realizes the Lord of the highest abode. By knowledge man gains this fire divine. By knowledge he measures the year.

X.2.22 By what does he dwell with the enlightened ones, and by what with the people of godly nature ? By what is this other one is called the non-rulling power, and by what the real ruling power ? (Daivajanīrviśaḥ people of godly nature; na-kṣatram = non-ruling; kṣartam = ruling power).

X.2.23 By knowledge he dwells with the enlightened ones, and by knowledge with the people of godly nature. By knowledge this other one is called the non-rulling power and by knowledge the real ruling power.

X.2.24 By whom has this earth been put in order ? By whom is the sky set higher up ? Who has put this midspace above and spreading crosswise ? (Tiryak = cross-wise).

X.2.25 The Lord supreme has put the earth in order. The Lord supreme has set the sky higher up. The Lord supreme has put this midspace above and spreading crosswise.

X.2.26 Stiching his head and the heart, the uninjuring Lord, urges forth the purifying breath above the brain in the head. (Saṅsīvya = having stiched).

तद्वा अथर्वणः शिरो देवकोशः समुब्जितः ।
तत्प्राणो अभि रक्षति शिरो अन्नमथो मनः ॥२७॥
ऊर्ध्वो नु सृष्टा३स्तिर्यङ् नु सृष्टा३ः सर्वा दिशः पुरुष आ बभूवाँ३ ।
पुरं यो ब्रह्मणो वेद यस्याः पुरुष उच्यते ॥२८॥
यो वै तां ब्रह्मणो वेदामृतेनावृतां पुरम् ।
तस्मै ब्रह्म च ब्राह्माश्च चक्षुः प्राणं प्रजां ददुः ॥२९॥
न वै तं चक्षुर्जहाति न प्राणो जरसः पुरा ।
पुरं यो ब्रह्मणो वेद यस्याः पुरुष उच्यते ॥३०॥
अष्टाचक्रा नवद्वारा देवानां पूरयोध्या ।
तस्यां हिरण्ययः कोशः स्वर्गो ज्योतिषावृतः ॥३१॥
तस्मिन्हिरण्यये कोशे त्र्यरे त्रिप्रतिष्ठिते ।
तस्मिन्यद्यक्षमात्मन्वत्तद्वै ब्रह्मविदो विदुः ॥३२॥

तत् । वै । अथर्वणः । शिरः । देवऽकोशः । समऽउब्जितः ।
तत् । प्राणः । अभि । रक्षति । शिरः । अन्नम् । अथो इति । मनः ॥ २७ ॥
ऊर्ध्वः । नु । सृष्टा३ः । तिर्यङ् । नु । सृष्टा३ः । सर्वाः । दिशः । पुरुषः । आ । बभूवाँ३ ।
पुरम् । यः । ब्रह्मणः । वेद । यस्याः । पुरुषः । उच्यते ॥ २८ ॥
यः । वै । ताम् । ब्रह्मणः । वेद । अमृतेन । आऽवृताम् । पुरम् ।
तस्मै । ब्रह्म । च । ब्राह्माः । च । चक्षुः । प्राणम् । प्रऽजाम् । ददुः ॥ २९ ॥
न । वै । तम् । चक्षुः । जहाति । न । प्राणः । जरसः । पुरा ।
पुरम् । यः । ब्रह्मणः । वेद । यस्याः । पुरुषः । उच्यते ॥ ३० ॥
अष्टाऽचक्रा । नवऽद्वारा । देवानाम् । पूः । अयोध्या ।
तस्याम् । हिरण्ययः । कोशः । स्वःऽगः । ज्योतिषा । आऽवृतः ॥ ३१ ॥
तस्मिन् । हिरण्यये । कोशे । त्रिऽअरे । त्रिऽप्रतिस्थिते ।
तस्मिन् । यत् । यक्षम् । आत्मन्ऽवत् । तत् । वै । ब्रह्मऽविदः । विदुः ॥३२ ॥

X.2.27 That head, indeed, is the firmly-closed divine treasure-chest of the uninjuring Lord. The vital breath, the food and also the mind protect that head.

X.2.28 Whether created vertically or created horizontally, all the quarters the cosmic man pervades. He whoso knows the castle of the Lord supreme, is called puruṣa (man) due to this. (ūrdhavaḥ sṛṣṭā = vertically created; tiryaṅ sṛṣṭā = horizontally or cross-wise created).

X.2.29 Whoso knows that supreme Lord's castle, encompassed with immortality, to him the Lord supreme and devotees of the Lord supreme grant vision, vitality and offsprings. (cakṣuḥ, prāṇam, prajā).

X.2.30 Surely the vision does not desert him, nor the vitality before the natural decay, who knows the supreme Lord's castle, due to which man is named puruṣa. (Puram = castle).

X.2.31 With eight circles and nine gates or portals impregnable is the castle of the enlightened ones. Therein lies the golden chest, conductor to the world of bliss-encompassed by brilliant light. (aṣṭa-cakra - eight basic building materials of body) see Taitt. Āraṇyaka (1.27, 2-3)
(tvak = skin; asrak = blood; mānsa = flesh; meda = fat; asthi = bone; majjā = marrow; śukra = semen and oja = glow, (Nine portals = seven in head = 2 eyes, 2 ears, 2 nostrils, 1 mouth opening and 2 below for urine and feces). (Nava dvārā).

X.2.32 Within that golden chest, having three spokes and three supports, (within that) there is a mighty being as its soul; surely they who have realized the Lord supreme, know him.

प्र॒भ्राज॑मानां॒ हरि॑णीं॒ यश॑सा सं॒परी॑वृताम् ।
पुरं॑ हि॒रण्ययीं॒ ब्रह्मा वि॑वि॒शाप॑राजिताम् ॥३३॥

प्र॒ऽभ्राज॑मानाम् । हरि॑णीम् । यश॑सा । स॒म्ऽपरि॑वृताम् ।
पुर॑म् । हि॒र॒ण्ययी॑म् । ब्रह्म॑ । आ । वि॒वे॒श॒ । अप॑राऽजिताम् ॥ ३३ ॥

(३) तृतीयं सूक्तम्

(१–२५) पञ्चविंशत्यृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । वरणो वनस्पतिश्चन्द्रमा वा देवता । (१, ४–५, ७, ९–१०, १२) प्रथमाचतुर्थीपञ्चमीसप्तमीनवमीदशमीद्वादशीनामृचामनुष्टुप्, (२–३, ६) द्वितीयातृतीयाषष्ठीनां भुरिक्त्रिष्टुप्, (८, १३–१४) अष्टमीत्रयोदशीचतुर्दशीनां पथ्यापङ्क्तिः, (११, १६) एकादशीषोडश्योर्भुरिगनुष्टुप्, (१५, १७–२५) पञ्चदश्याः सप्तदश्यादिनवानाञ्च षट्पदा जगती छन्दांसि ॥

अ॒यं मे॑ व॒रणो॑ म॒णिः स॑पत्न॒क्षय॑णो॒ वृषा॑ ।
तेना र॑भस्व॒ त्वं शत्रू॒न्प्र मृ॑णीहि दु॒रस्य॒तः ॥१॥
प्रैणा॑ञ्छृणीहि॒ प्र मृ॒णा र॑भस्व म॒णिस्ते॑ अस्तु पुरए॒ता पु॒रस्ता॑त् ।
अवा॑रयन्त व॒रणे॑न दे॒वा अ॑भ्याचा॒रमसु॑राणां॒ श्वःश्वः॑ ॥२॥
अ॒यं म॒णिर्व॑र॒णो वि॒श्वभे॑षजः सहस्रा॒क्षो हरि॑तो हि॒र॒ण्ययः॑ ।
स ते॒ शत्रू॑नध॑रान्पादयाति॒ पूर्व॒स्तान्द॑भ्नुहि॒ ये त्वा॑ द्वि॒षन्ति॑ ॥३॥
अ॒यं ते॑ कृ॒त्यां वित॑तां॒ पौरु॑षेयाद॒यं भ॒यात् ।
अ॒यं त्वा॒ सर्व॑स्मात्पा॒पाद्व॑र॒णो वा॑रयिष्यते ॥४॥

अ॒यम् । मे॒ । व॒रणः॑ । म॒णिः । स॒प॒त्न॒ऽक्षय॑णः । वृषा॑ ।
तेन॑ । आ । र॒भ॒स्व॒ । त्वम् । शत्रू॑न् । प्र । मृ॒णी॒हि॒ । दु॒र॒स्य॒तः ॥ १ ॥

प्र । ए॒नान् । शृ॒णी॒हि॒ । प्र । मृ॒ण॒ । आ । र॒भ॒स्व॒ । म॒णिः । ते॒ । अ॒स्तु॒ । पु॒रः॒ऽए॒ता । पु॒रस्ता॑त् ।
अवा॑रयन्त । व॒रणे॑न । दे॒वाः । अ॒भि॒ऽआ॒चा॒रम् । असु॑राणाम् । श्वः॒ऽश्वः॑ ॥ २ ॥

अ॒यम् । म॒णिः । व॒र॒णः । वि॒श्वऽभे॑षजः । स॒ह॒स्र॒ऽअ॒क्षः । हरि॑तः । हि॒र॒ण्ययः॑ ।
सः । ते॒ । शत्रू॑न् । अध॑रान् । पा॒द॒या॒ति॒ । पूर्वः॑ । तान् । द॒भ्नु॒हि॒ । ये । त्वा॒ । द्वि॒षन्ति॑ ॥ ३ ॥

अ॒यम् । ते॒ । कृ॒त्याम् । वि॒ऽत॑ताम् । पौरु॑षेयात् । अ॒यम् । भ॒यात् ।
अ॒यम् । त्वा॒ । सर्व॑स्मात् । पा॒पात् । व॒र॒णः । वा॒र॒यि॒ष्य॒ते॒ ॥ ४ ॥

X.2.33 The Lord supreme enters the golden castle, which blazes brilliantly, removes all weariness, is surrounded with glory and is ever unconquered. (āparajitam and thus ayodhyā, see - ayodhya, impregnable castle; see Av. X.2.11)

Varaṇa - maṇiḥ - Vanaspatiḥ

X.3.1 This protective blessing of mine is a mighty destroyer of rivals. With this may you take hold of the enemies. May you crush those, who would injure you.

X.3.2 Slay them, crush them, capture them. May this blessing be your leader while moving forward. With the protective blessing the enlightened ones have been warding off the aggressions of the destroyers of life (asuras).

X.3.3 This protective blessing is an all-curing remedy, thousand-eyed, yellow and golden. This will subdue your enemies. Be first to attack them, who hate you. (viśva-bheṣaja = all-curing medicine).

X.3.4 This protective blessing will ward off the harmful designs spread out for you; this will protect you from danger from men, and from all sorts of the calamities.

वरणो वारयाता अयं देवो वनस्पतिः ।
यक्ष्मो यो अस्मिन्नाविष्टस्तमु देवा अवीवरन् ॥५॥
स्वप्नं सुप्त्वा यदि पश्यासि पापं मृगः सृतिं यति धावादजुष्टाम् ।
परिक्षवाच्छकुनेः पापवादादयं मणिर्वरणो वारयिष्यते ॥६॥
अरात्यास्त्वा निर्ऋत्या अभिचारादथो भयात् ।
मृत्योरोजीयसो वधाद्वरणो वारयिष्यते ॥७॥
यन्मे माता यन्मे पिता भ्रातरो यच्च मे स्वा यदेनश्चकृमा वयम् ।
ततो नो वारयिष्यतेयं देवो वनस्पतिः ॥८॥
वरणेन प्रव्यथिता भ्रातृव्या मे सबन्धवः ।
असूर्तं रजो अप्यगुस्ते यन्त्वधमं तमः ॥९॥
अरिष्टोहमरिष्टगुरायुष्मान्त्सर्वपूरुषः ।
तं मायं वरणो मणिः परि पातु दिशोदिशः ॥१०॥

वरणः । वारयातै । अयम् । देवः । वनस्पतिः ।
यक्ष्मः । यः । अस्मिन् । आऽविष्टः । तम् । ऊं इति । देवाः । अवीवरन् ॥ ५ ॥
स्वप्नम् । सुप्त्वा । यदि । पश्यासि । पापम् । मृगः । सृतिम् । यति । धावात् । अजुष्टाम् ।
परिऽक्षवात् । शकुनेः । पापऽवादात् । अयम् । मणिः । वरणः । वारयिष्यते ॥ ६ ॥
अरात्याः । त्वा । निःऽऋत्याः । अभिऽचारात् । अथो इति । भयात् ।
मृत्योः । ओजीयसः । वधात् । वरणः । वारयिष्यते ॥ ७ ॥
यत् । मे । माता । यत् । मे । पिता । भ्रातरः । यत् । च । मे । स्वाः । यत् । एनः । चकृम । वयम् ।
ततः । नः । वारयिष्यते । अयम् । देवः । वनस्पतिः ॥ ८ ॥
वरणेन । प्रऽव्यथिताः । भ्रातृव्याः । मे । सऽबन्धवः ।
असूर्तम् । रजः । अपि । अगुः । ते । यन्तु । अधमम् । तमः ॥ ९ ॥
अरिष्टः । अहम् । अरिष्टऽगुः । आयुष्मान् । सर्वऽपुरुषः ।
तम् । मा । अयम् । वरणः । मणिः । परि । पातु । दिशःऽदिशः ॥१०॥

X.3.5 This protective divine plant is a warder off the troubles. The enlightened ones have driven away the wasting disease, which had entered into this person.

X.3.6 If, while sleeping, you see an evil dream; if a wild animal stalks you ominously on the way from that, and from sneezing, and from the evil cry of a bird, this protective blessing will shield you.

X.3.7 From adversity, from calamity, from murderous conspiracy, from fear of death and from violent death the protective blessing will shield you

X.3.8 Whatever sin we - my mother, my father, my brothers, and my close relatives - might have committed, from that this divine lord of forest will shield us.

X.3.9 Afflicted by the protective blessing, my hostile cousins along with their kinsman have gone to the lightless region. May they go to the vilest darkness (andham-tamaḥ).

X.3.10 I am uninjured; uninjured are my sense-organs. I am enjoying long life, with all my men around me. Me as such, may this protective blessing guard from each and every direction.

अयं मे वरण उरसि राजा देवो वनस्पतिः ।
स मे शत्रून्वि बाधतामिन्द्रो दस्यूनिवासुरान् ॥११॥
इमं बिभर्मि वरणमायुष्माञ्छतशारदः ।
स मे राष्ट्रं च क्षत्रं च पशूनोजश्च मे दधत् ॥१२॥
यथा वातो वनस्पतीन्वृक्षान्भनक्त्योजसा ।
एवा सपत्नान्मे भङ्ग्धि पूर्वाञ्जाताँ उतापरान्वरणस्त्वाभि रक्षतु ॥१३॥
यथा वातश्चाग्निश्च वृक्षान्प्सातो वनस्पतीन् ।
एवा सपत्नान्मे प्साहि पूर्वाञ्जाताँ उतापरान्वरणस्त्वाभि रक्षतु ॥१४॥
यथा वातेन प्रक्षीणा वृक्षाः शेरे न्यर्पिताः ।
एवा सपत्नांस्त्वं मम प्र क्षिणीहि न्यर्पय पूर्वाञ्जाताँ
उतापरान्वरणस्त्वाभि रक्षतु ॥१५॥
तांस्त्वं प्र च्छिन्द्धि वरण पुरा दिष्टात्पुरायुषः ।
य एनं पशुषु दिप्सन्ति ये चास्य राष्ट्रदिप्सवः ॥१६॥

अयम् । मे । वरणः । उरसि । राजा । देवः । वनस्पतिः ।
सः । मे । शत्रून् । वि । बाधताम् । इन्द्रः । दस्यून्ऽइव । असुरान् ॥ ११ ॥
इमम् । बिभर्मि । वरणम् । आयुष्मान् । शतऽशारदः ।
सः । मे । राष्ट्रम् । च । क्षत्रम् । च । पशून् । ओजः । च । मे । दधत् ॥ १२ ॥
यथा । वातः । वनस्पतीन् । वृक्षान् । भनक्ति । ओजसा । एव । सऽपत्नान् । मे ।
भङ्ग्धि । पूर्वान् । जातान् । उत । अपरान् । वरणः । त्वा । अभि । रक्षतु ॥ १३ ॥
यथा । वातः । च । अग्निः । च । वृक्षान् । प्सातः । वनस्पतीन् ।
एव । सऽपत्नान् । मे । प्साहि । पूर्वान् । ०॥ १४ ॥
यथा ।वातेन। प्रऽक्षीणाः।वृक्षाः । शेरे । निऽअर्पिताः ।एव। सऽपत्नान्।त्वम्।मम।प्र।
क्षिणीहि। नि । अर्पय । पूर्वान् ।जातान्। उत। अपरान् । वरणः ।त्वा। अभि।रक्षतु॥१५॥
तान् । त्वम् । प्र । छिन्द्धि । वरण । पुरा । दिष्टात् । पुरा । आयुषः ।
ये । एनम् । पशुषु । दिप्सन्ति । ये । च । अस्य । राष्ट्रऽदिप्सवः ॥ १६ ॥

X.3.11 This protective blessing, shining, divine and the lord of forest is on my breast. May it harass my enemies, as the resplendent army-chief (vāja devaḥ) harasses the robbers and the destroyers of life.

X.3.12 I put on this protective blessing, so that I may have a long life of a hundred autumns. May it bestow on me kingdom (rāṣtra) and ruling power (kṣarta), on me cattle (paśu) and vigour (oja).

X.3.13 Just as the wind with its face breaks the trees (vṛkṣa), the lords of the forest (vanaspati), even so may you break my rivals, born before, and also the latter. May the protective blessing guard you well. (pūrvāñ-jātā = born-before; ut-āparān = born latter).

X.3.14 Just as the wind and the fire destroy the trees, the lords of forest even so may destroy my rivals, born before, and also the latter born. May the protective blessing guard you well.

X.3.15 Just as the trees, broken down by the wind, lie prostrate (on the ground), even so may you break my rivals down and lay them prostrate - those born before and also the latter. May the protective blessing guard you well.

X.3.16 Annihilate them, O protective blessing, before their term of life - them, who seek to harm him in his cattle-pounds (cattle-enclosures): and who would harm his kingdom.

यथा सूर्यो अतिभाति यथास्मिन्तेज आहितम् ।
एवा मे वरणो मणिः कीर्तिं भूतिं नि यच्छतु
तेजसा मा समुक्षतु यशसा समनक्तु मा ॥१७॥
यथा यशश्चन्द्रमस्यादित्ये च नृचक्षसि ।
एवा मे वरणो मणिः कीर्तिं भूतिं नि यच्छतु
तेजसा मा समुक्षतु यशसा समनक्तु मा ॥१८॥
यथा यशः पृथिव्यां यथास्मिञ्जातवेदसि ।
एवा मे वरणो मणिः कीर्तिं भूतिं नि यच्छतु
तेजसा मा समुक्षतु यशसा समनक्तु मा ॥१९॥
यथा यशः कन्यायां यथास्मिन्त्संभृते रथे ।
एवा मे वरणो मणिः कीर्तिं भूतिं नि यच्छतु
तेजसा मा समुक्षतु यशसा समनक्तु मा ॥२०॥
यथा यशः सोमपीथे मधुपर्के यथा यशः ।
एवा मे वरणो मणिः कीर्तिं भूतिं नि यच्छतु
तेजसा मा समुक्षतु यशसा समनक्तु मा ॥२१॥
यथा यशोऽग्निहोत्रे वषट्कारे यथा यशः ।
एवा मे वरणो मणिः कीर्तिं भूतिं नि यच्छतु
तेजसा मा समुक्षतु यशसा समनक्तु मा ॥२२॥

यथा । सूर्यः । अतिऽभाति । यथा । अस्मिन् । तेजः । आऽहितम् । एव । मे । वरणः । मणिः ।
कीर्तिम् । भूतिम् । नि । यच्छतु । तेजसा । मा । सम् । उक्षतु । यशसा । सम् । अनक्तु । मा ॥
यथा । यशः । चन्द्रमसि । आदित्ये । च । नृऽचक्षसि । एव । मे ॥०॥१८॥
यथा । यशः । पृथिव्याम् । यथा । अस्मिन् । जातऽवेदसि ॥०॥ १९ ॥
यथा । यशः । कन्यायाम् । यथा । अस्मिन् । सम्ऽभृते । रथे ॥०॥ २० ॥
यथा । यशः । सोमऽपीथे । मधुऽपर्के । यथा । यशः । ० ॥ २१ ॥
यथा । यशः । अग्निऽहोत्रे । वषट्ऽकारे । यथा । यशः । ० ॥ २२ ॥

X.3.17 Just as the sun shines extremely bright, as the brilliance is stored in him, even so may this protective blessing grant me fame and prosperity, sprinkle me with lustre (teja), and anoint me with renown (yaśa).

X.3.18 Just as there is graciousness (glory) in the moon and the sun, who watches over men, even so may this protective blessing grant me fame and prosperity, sprinkle me with lustre, and anoint me with renown (glory).

X.3.19 Just as there is graciousness (yaśa-glory) in the earth and in this fire-divine, cognizant of all, even so may this protective blessing grant me fame and prosperity, sprinkle me with lustre and anoint me with renown (glory).

X.3.20 Just as there is graciousness (glory) in a virgin (kanyā) and in this well-equipped chariot, even so may this protective blessing grant me fame and prosperity, sprinkle me with lustre and anoint me with renown (glory).

X.3.21 Just as there is graciousness (glory) in the drinking of Soma (cure-juice) and as there is graciousness in the honeyed drink, even so may this protective blessing grant me fame and prosperity, sprinkle me with lustre and anoint me with renown (glory).

X.3.22 Just as there is graciousness (glory) in the sacrifice to the adorable Lord and as there is graciousness in the offerings made with the utterance of Vaṣaṭ, even so may this protective blessing grant me fame and prosperity, sprinkle me with lustre and anoint me with renown (glory).

यथा यशो यजमाने यथास्मिन्यज्ञ आहितम् ।
एवा मे वरणो मणिः कीर्तिं भूतिं नि यच्छतु
तेजसा मा समुक्षतु यशसा समनक्तु मा ॥२३॥
यथा यशः प्रजापतौ यथास्मिन्परमेष्ठिनि ।
एवा मे वरणो मणिः कीर्तिं भूतिं नि यच्छतु
तेजसा मा समुक्षतु यशसा समनक्तु मा ॥२४॥
यथा देवेष्वमृतं यथैषु सत्यमाहितम् ।
एवा मे वरणो मणिः कीर्तिं भूतिं नि यच्छतु
तेजसा मा समुक्षतु यशसा समनक्तु मा ॥२५॥

यथा । यशः । यजमाने । यथा । अस्मिन् । यज्ञे । आऽहितम् ॥ ० ॥ २३ ॥

यथा । यशः । प्रजाऽपतौ । यथा । अस्मिन् । परमेऽस्थिनि ॥ ० ॥ २४ ॥

यथा । देवेषु । अमृतम् । यथा । एषु । सत्यम् । आऽहितम् ।
एव । मे । वरणः । मणिः । कीर्तिम् । भूतिम् । नि । यच्छतु ।
तेजसा । मा । सम् । उक्षतु । यशसा । सम् । अनक्तु । मा ॥ २५ ॥

(४) चतुर्थं सूक्तम्

(१-२६) षड्विंशत्यृचस्यास्य सूक्तस्य गरुत्मानृषिः । तक्षको देवता । (१) प्रथमर्चः पथ्यापङ्क्तिः, (२) द्वितीयाया-त्रिपदा यवमध्या गायत्री, (३-४) तृतीयाचतुर्थ्योः पथ्याबृहती, (५-७, ९-११, १३-१५, १७-२०, २२, २४-२५) पञ्चम्यादितृचस्य नवम्यादितृचस्य त्रयोदश्यादितृचस्य सप्तदश्यादिचतसृणां द्वाविंशीचतुर्विंशी-पञ्चविंशीनाञ्चानुष्टुप्, (८) अष्टम्या उष्णिग्गर्भा परात्रिष्टुप्, (१२) द्वादश्या भुरिग्गायत्री, (१६) षोडश्यास्त्रिपदा प्रतिष्ठा गायत्री, (२१) एकविंश्याः ककुम्मत्यनुष्टुप्, (२३) त्रयोविंश्या-त्रिष्टुप्, (२६) षड्विंश्याश्च त्र्यवसाना षट्पदा बृहतीगर्भा ककुम्मती भुरिक्त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

इन्द्रस्य प्रथमो रथो देवानामपरो रथो वरुणस्य तृतीय इत् ।
अहीनामपमा रथ स्थाणुमारदथार्षत् ॥१॥
दर्भः शोचिस्तरूणकमश्वस्य वारः परुषस्य वारः । रथस्य बन्धुरम् ॥२॥

इन्द्रस्य । प्रथमः । रथः । देवानाम् । अपरः । रथः । वरुणस्य । तृतीयः । इत् ।
अहीनाम् । अपऽमा । रथः । स्थाणुम् । आरत् । अथ । अर्षत् ॥ १ ॥
दर्भः । शोचिः । तरूणकम् । अश्वस्य । वारः । परुषस्य । वारः । रथस्य । बन्धुरम् ॥ २ ॥

X.3.23 Just as there is graciousness (glory) in the sacrificer and as is laid in this sacrifice, even so may this protective blessing grant me fame and prosperity, sprinkle me with lustre and anoint me with renown (glory).

X.3.24 Just as there is graciousness in the Lord of creatures and as in this Lord of the highest abode, even so may this protective blessing grant me fame and prosperity, sprinkle me with lustre and anoint me with renown (glory).

X.3.25 Just as there is immortality in the enlightened ones, and as the truth is set in them, even so may this protective blessing grant me fame and prosperity, sprinkle me with lustre, and anoint me with renown (glory).

Sarpa-viṣa-apākaraṇam (Snake-Poison - Its Elimination)

X.4.1 First chariot is that of the resplendent Lord (Indra); another chariot is that of the enlightened ones (deva); the chariot of the venerable Lord (varuṇa) is the third; the last one is the chariot of the serpents (ahī) or clouds; it goes to a piller (sthāṇu) nest of white ants and thereafter glides quickly.

X.4.2 The sacred grass (darbha), the fire, young shoot or tarūṇaka (of plants), horse's hair, man's hair, the chariot's nave (are the cures for snake-bite). (bandhur = nave (of a chariot); aśva-vara = horse- hair)

अर्व श्वेत पदा जहि पूर्वेण चापरेण च ।
उदप्लुतमिव दार्वहीनामरसं विषं वारुग्रम् ॥३॥
अरंघुषो निमज्योन्मज्य पुनरब्रवीत् ।
उदप्लुतमिव दार्वहीनामरसं विषं वारुग्रम् ॥४॥
पैद्वो हन्ति कसर्णीलं पैद्वः श्वित्रमुतासितम् ।
पैद्वो रथर्व्याः शिरः सं बिभेद पृदाक्वाः ॥५॥
पैद्व प्रेहि प्रथमोनु त्वा वयमेमसि ।
अहींन्व्यस्यतात्पथो येन स्मा वयमेमसि ॥६॥
इदं पैद्वो अजायतेदमस्य परायणम् ।
इमान्यर्वतः पदाहिघ्न्यो वाजिनीवतः ॥७॥
संयतं न वि ष्परद्व्यात्तं न सं यमत् ।
अस्मिन्क्षेत्रे द्वावही स्त्री च पुमांश्च तावुभावरसा ॥८॥

अर्व । श्वेत । पदा । जहि । पूर्वेण । च । अपरेण । च ।
उदप्लुतम्ऽइव । दारु । अहीनाम् । अरसम् । विषम् । वाः । उग्रम् ॥ ३ ॥
अरम्ऽघुषः । निऽमज्य । उत्ऽमज्य । पुनः । अब्रवीत् ।
उदप्लुतम्ऽइव । दारु । अहीनाम् । अरसम् । विषम् । वाः । उग्रम् ॥ ४ ॥
पैद्वः । हन्ति । कसर्णीलम् । पैद्वः । श्वित्रम् । उत । असितम् ।
पैद्वः । रथर्व्याः । शिरः । सम् । बिभेद । पृदाक्वाः ॥ ५ ॥
पैद्व । प्र । इहि । प्रथमः । अनु । त्वा । वयम् । आ । ईमसि ।
अहीन् । वि । अस्यतात् । पथः । येन । स्म । वयम् । आऽईमसि ॥ ६ ॥
इदम् । पैद्वः । अजायत । इदम् । अस्य । पराऽअयनम् ।
इमानि । अर्वतः । पदा । अहिघ्न्यः । वाजिनीऽवतः ॥ ७ ॥
सम्ऽयतम् । न । वि । स्परत् । विऽआत्तम् । न । सम् । यमत् ।
अस्मिन् । क्षेत्रे । द्वौ । अही इति । स्त्री । पुमान् । च । तौ । उभौ । अरसा ॥ ८ ॥

X.4.3 O white horse, smite with your foot, with the fore foot and with the hind foot also. May you stay the strong poison of snakes and make it weak like a wood soaked in water.

X.4.4 The loud-neighing horse, diving under water and emerging up again, said. "Stayed is the strong poison of snakes and made weak like a wood soaked in water."

X.4.5 Paidva kills the kasarṇīla; paidva (kills) the whitish as well as the black one. Paidva breaks the head of the ratharvi and of the viper (pṛdāku). (ratharvi and pṛdāku = names of various snakes),

X.4.6 O paidva, first you go forward, then we shall follow you. Throw the serpents off the path, along which we have to travel.

X.4.7 This paidva has grown here. This is its best abode. These are the identification marks of the quick and powerful killer of the serpents.

X.4.8 May the closed (mouth of the snake) not open; may the open (mouth of the snake) not close. there are two (types) serpents in this field, a female and a male. Both of them are powerless.

अरसास इहाहयो ये अन्ति ये च दूरके ।
घनेन हन्मि वृश्चिकमहिं दण्डेनागतम् ॥९॥
अघाश्वस्येदं भेषजमुभयोः स्वजस्य च ।
इन्द्रो मेहिमघायन्तमहिं पैद्वो अरन्धयत् ॥१०॥
पैद्वस्य मन्महे वयं स्थिरस्य स्थिरधाम्नः ।
इमे पश्चा पृदाकवः प्रदीध्यत आसते ॥११॥
नष्टासवो नष्टविषा हता इन्द्रेण वज्रिणा ।
जघानेन्द्रो जघ्निमा वयम् ॥१२॥
हतास्तिरश्चिराजयो निपिष्टासः पृदाकवः ।
दर्विं करिक्रतं श्वित्रं दर्भेष्वसितं जहि ॥१३॥
कैरातिका कुमारिका सका खनति भेषजम् ।
हिरण्ययीभिरभ्रिभिर्गिरीणामुप सानुषु ॥१४॥

अरसासः । इह । अहयः । ये । अन्ति । ये । च । दूरके ।
घनेन । हन्मि । वृश्चिकम् । अहिम् । दण्डेन । आऽगतम् ॥ ९ ॥
अघऽअश्वस्य । इदम् । भेषजम् । उभयोः । स्वजस्य । च ।
इन्द्रः । मे । अहिम् । अघऽयन्तम् । अहिम् । पैद्वः । अरन्धयत् ॥ १० ॥
पैद्वस्य । मन्महे । वयम् । स्थिरस्य । स्थिरऽधाम्नः ।
इमे । पश्चा । पृदाकवः । प्रऽदीध्यतः आसते ॥ ११ ॥
नष्टऽअसवः । नष्टऽविषाः । हताः । इन्द्रेण । वज्रिणा ।
जघान । इन्द्रः । जघ्निम । वयम् ॥ १२ ॥
हताः । तिरश्चिऽराजयः । निऽपिष्टासः । पृदाकवः ।
दर्विम् । करिक्रतम् । श्वित्रम् । दर्भेषु । असितम् । जहि ॥ १३ ॥
कैरातिका । कुमारिका । सका । खनति । भेषजम् ।
हिरण्ययीभिः । अभ्रिऽभिः । गिरीणाम् । उप । सानुषु ॥ १४ ॥

X.4.9 May the serpents that are near and that are afar,or without rasa or poison become powerless. With a mace I kill the scorpion (vṛścika) and with a stick the snake that comes here. With a hard stick I kill the stinger serpent that comes here.

X.4.10 This is the remedy for both the aghāśva (poisonous) and the constrictor (svaja). The resplendent paidva has put the poisonous snake and also the serpent in my power.

X.4.11 With appreciation, we think of paidva, steady, and of fixed abode. Behind there these vipers lie thinking of us.

X.4.12 With destroyed life, with destroyed poison, they lie smitten by the resplendent one (Indra), bearing the adamantine weapon. The resplendent one has killed; we also kill them.

X.4.13 Killed are the snakes with crossed lines (tiraści-rājayaḥ); crushed are the vipers (pṛdāku). Kill the hooded snake (cobra), karikratam, white and also the black snake in the kuśa grass.

X.4.14 The young kirāta (kairātikā), maiden (kumārikā) digs out the medicine with golden shovels on the ridges of the hills.

आयमगन्युवा भिषक्पृश्निहापराजितः ।
स वै स्वजस्य जम्भन उभयोर्वृश्चिकस्य च ॥१५॥
इन्द्रो मेहिमरन्धयन्मित्रश्च वरुणश्च ।
वातापर्जन्यो३भा ॥१६॥
इन्द्रो मेहिमरन्धयत्पृदाकुं च पृदाकम् ।
स्वजं तिरश्चिराजिं कसर्णीलं दशोनसिम् ॥१७॥
इन्द्रो जघान प्रथमं जनितारमहे तव ।
तेषामु तृह्यमाणानां कः स्वित्तेषामसद्रसः ॥१८॥
सं हि शीर्षाण्यग्रभं पौञ्जिष्ठ इव कर्वरम् ।
सिन्धोर्मध्यं परेत्य व्यनिजमहेर्विषम् ॥१९॥
अहीनां सर्वेषां विषं परा वहन्तु सिन्धवः ।
हतास्तिरश्चिराजयो निपिष्टासः पृदाकवः ॥२०॥

आ । अयम् । अगन् । युवा । भिषक् । पृश्निऽहा । अपराऽजितः ।
सः । वै । स्वजस्य । जम्भनः । उभयोः । वृश्चिकस्य । च ॥ १५ ॥
इन्द्रः । मे । अहिम् । अरन्धयत् । मित्रः । च । वरुणः । च । वातापर्जन्या । उभा ॥१६॥
इन्द्रः । मे । अहिम् । अरन्धयत् । पृदाकुम् । च । पृदाकम् ।
स्वजम् । तिरश्चिऽराजिम् । कसर्णीलम् । दशोनसिम् ॥ १७ ॥
इन्द्रः । जघान । प्रथमम् । जनितारम् । अहे । तव ।
तेषाम् । ऊं इति । तृह्यमाणानाम् । कः । स्वित् । तेषाम् । असत् । रसः ॥ १८ ॥
सम् । हि । शीर्षाणि । अग्रभम् । पौञ्जिष्ठःऽइव । कर्वरम् ।
सिन्धोः । मध्यम् । पराऽइत्य । वि । अनिजम् । अहेः । विषम् ॥ १९ ॥
अहीनाम् । सर्वेषाम् । विषम् । परा । वहन्तु । सिन्धवः ।
हताः । तिरश्चिऽराजयः । निऽपिष्टासः । पृदाकवः ॥ २० ॥

X.4.15 Here comes this youthful physician, killer of the speckled snakes (pṛsnihā) and always unconquered. He is the slayer of both, the contractor (svaja) and the stinger (Vṛścika).

X.4.16 The resplendent Lord, the friendly Lord, the venerable Lord, and both the blower (vāta) and the showerer (parjanya), have put the serpent in my power.

X.4.17 The resplendent one has put in my power the serpent, the viper male and the viper female, the constrictor, the cross-lined, the kasarṇila, and the daśonasi.

X.4.18 O serpent, the resplendent one has killed your first progenitor. What power can there be in them, who have been thus shattered.

X.4.19 I have grabbed the heads (of the snakes), just as a fisherman grabs a spotted (fish) going to the middle of the stream (sindhu-madhya), I have washed the poison off the snake.

X.4.20 May the streams waṣh the poison of all the snakes far away. The cross-lined (snakes) have been killed; the vipers have been crushed thoroughly.

ओषधीनामहं वृण उर्वरीरिव साधुया ।
नयाम्यर्वतीरिवाहे निरैतु ते विषम् ॥२१॥
यदग्नौ सूर्ये विषं पृथिव्यामोषधीषु यत् ।
कान्दाविषं कनक्कं निरैत्वैतु ते विषम् ॥२२॥
ये अग्निजा ओषधिजा अहीनां ये अप्सुजा विद्युत आबभूवुः ।
येषां जातानि बहुधा महान्ति तेभ्यः सर्पेभ्यो नमसा विधेम ॥२३॥
तौदी नामासि कन्या घृताची नाम वा असि ।
अधस्पदेन ते पदमा ददे विषदूषणम् ॥२४॥
अङ्गादङ्गात्प्र च्यावय हृदयं परि वर्जय ।
अधा विषस्य यत्तेजोऽवाचीनं तदेतु ते ॥२५॥
आरे अभूद्विषमरौद्विषे विषमप्रागपि ।
अग्निर्विषमहेर्निरधात्सोमो निरणयीत् ।
दंष्टारमन्वगाद्विषमहिरमृत ॥२६॥

ओषधीनाम् । अहम् । वृणे । उर्वरीःऽइव । साधुऽया ।
नयामि । अर्वतीःऽइव । अहे । निःऽऐतु । ते । विषम् ॥ २१ ॥
यत् । अग्नौ । सूर्ये । विषम् । पृथिव्याम् । ओषधीषु । यत् ।
कान्दाऽविषम् । कनक्कम् । निःऽऐतु । आ । एतु । ते । विषम् ॥ २२ ॥
ये । अग्निऽजाः । ओषधिऽजाः । अहीनाम् । ये । अप्सुऽजाः । विऽद्युतः । आऽबभूवुः ।
येषाम् । जातानि । बहुऽधा । महान्ति । तेभ्यः । सर्पेभ्यः । नमसा । विधेम ॥ २३ ॥
तौदी । नाम । असि । कन्या । घृताची । नाम । वै । असि ।
अधःऽपदेन । ते । पदम् । आ । ददे । विषऽदूषणम् ॥ २४ ॥
अङ्गात्ऽअङ्गात् । प्र । च्यवय । हृदयम् । परि । वर्जय ।
अध । विषस्य । यत् । तेजः । अवाचीनम् । तत् । एतु । ते ॥ २५ ॥
आरे । अभूत् । विषम् । अरौत् । विषे । विषम् । अप्राक् । अपि ।
अग्निः । विषम् । अहेः । निः । अधात् । सोमः । निः । अनयीत् ।
दंष्टारम् । अनु । अगात् । विषम् । अहिः । अमृत ॥ २६ ॥

X.4.21 I select carefully the medicinal herbs. I fetch them with ease like those grown on fertile lands. O snake, may your venom, go away like fast speeding mares.

X.4.22 What poison is there in the fire, in the Sun, in the earth and in the herbs; the poison, which is stored in tubers (kāndāviśa) and is very effective, may all that come out of you; may it pass away.

X.4.23 We bow in reverence to those of the serpents, which are born from fire, from plants, which are born in waters and those which have sprung from the lightning; to those whose broods (jatāni) are very large in number.

X.4.24 (O herb), you are taudiī, kanyā or ghṛtācī by name. Along with your lower part, I take your root, which destroys the poison.

X.4.25 Remove the poison from each and every part of the body; Keep it away from the heart. Then, whatever strength of poison is there, may that pass downward from you.

X.4.26 It was far away. Still it obstructed the poison. It has mingled the poison with poison. The fire has determined the poison of the snake and soma (cure-juice) has drawn it out. The poison of the snake has gone back to the stinger (danṣṭāram or biter). The snake has died.

(५) पञ्चमं सूक्तम्

(१-[illegible]स्य सूक्तस्य (१-२४) प्रथमादिचतुर्विंशत्यृचां सिन्धुद्वीप ऋषिः । आपश्चन्द्रमा वा देवता ।
(१-५) प्रथमादिपञ्चानां पुरोऽभिकृतिः ककुम्मतीगर्भा पङ्क्तिः, (६) षष्ठ्याश्चतुष्पदा जगतीगर्भा जगती,
(७-१०, १२-१३) सप्तम्यादिचतसृणां द्वादशीत्रयोदश्योश्च त्र्यवसाना पञ्चपदा विष्णीतपादलक्ष्मा
बृहती, (११, १४) एकादशीचतुर्दश्योः पथ्यापङ्क्तिः, (१५-१८, २१) पञ्चदश्यादिचतसृ
विंश्याश्च चतुरवसाना दशपदा त्रैष्टुभगर्भातिधृतिः, (१९-२०) एकोनविंशीविंश्योश्चतुर-
[illegible]भगर्भा कृतिः, (२२-२३) द्वाविंशीत्रयोविंश्योरनुष्टुप्,
(२[illegible]चतुर्विंश्याश्च त्रिपदा विराड्गायत्री छन्दांसि ।
[illegible]) पञ्चविंश्याद्येकादशानां कौशिक ऋषिः [illegible] प्रतिमन्त्रोक्ता [illegible] देव
त्र्यवसाना षट्पदा [illegible] [illegible]री च छन्दसी ।
(३६) षट्त्रिंश्या ऋचः कौशिक ऋषिः । मृत्युर्देवता । पञ्चपदातिशाक्वरातिजागतगर्भाष्टिश्छन्दः ।
(३७-४१) सप्तत्रिंश्यादिपञ्चर्चां ब्रह्मा ऋषिः । मन्त्रोक्ता देवताः । (३७) सप्तत्रिंश्या विराट् पुरस्ताद्बृहती,
(३८) अष्टात्रिंश्याः पुर उष्णिक्, (३९, ४१) एकोनचत्वारिंश्येकचत्वारिंश्योरार्षी गायत्री,
(४०) चत्वारिंश्याश्च विराड्विषमा गायत्री छन्दांसि ।
(४२-५०) द्विचत्वारिंश्यादिनवर्चां विहव्य ऋषिः । प्रजापतिर्देवता । (४२-४३, ४५-४९) द्विचत्वारिंशी-
त्रिचत्वारिंश्योः पञ्चचत्वारिंश्यादिपञ्चानाञ्चानुष्टुप्, (४४) चतुश्चत्वारिंश्यास्त्रिपदा
गायत्रीगर्भानुष्टुप्, (५०) पञ्चाशयाश्च त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

इन्द्रस्यौज स्थेन्द्रस्य सह स्थेन्द्रस्य बलं स्थेन्द्रस्य वीर्यं१ स्थेन्द्रस्य नृम्णं स्थ ।
जिष्णवे योगाय ब्रह्मयोगैर्वो युनज्मि ॥१॥
इन्द्रस्यौज स्थेन्द्रस्य सह स्थेन्द्रस्य बलं स्थेन्द्रस्य वीर्यं१ स्थेन्द्रस्य नृम्णं स्थ ।
जिष्णवे योगाय क्षत्रयोगैर्वो युनज्मि ॥२॥
इन्द्रस्यौज स्थेन्द्रस्य सह स्थेन्द्रस्य बलं स्थेन्द्रस्य वीर्यं१ स्थेन्द्रस्य नृम्णं स्थ ।
जिष्णवे योगायेन्द्रयोगैर्वो युनज्मि ॥३॥
इन्द्रस्यौज स्थेन्द्रस्य सह स्थेन्द्रस्य बलं स्थेन्द्रस्य वीर्यं१ स्थेन्द्रस्य नृम्णं स्थ ।
जिष्णवे योगाय सोमयोगैर्वो युनज्मि ॥४॥

इन्द्रस्य । ओजः । स्थ । इन्द्रस्य । सहः । स्थ । इन्द्रस्य । बलम् । स्थ । इन्द्रस्य । वीर्यम् ।
स्थ । इन्द्रस्य । नृम्णम् । स्थ । जिष्णवे । योगाय । ब्रह्मऽयोगैः । वः । युनज्मि ॥ १ ॥

इन्द्रस्य । ओजः ।०। जिष्णवे । योगाय । क्षत्रऽयोगैः । वः । युनज्मि ॥ २ ॥
इन्द्रस्य । ओजः ।०। जिष्णवे । योगाय । इन्द्रऽयोगैः । वः । युनज्मि ॥ ३ ॥
इन्द्रस्य । ओजः ।०। जिष्णवे । योगाय । सोमऽयोगैः । वः । युनज्मि ॥ ४ ॥

Āpaḥ

X.5.1 (O waters), you are the vigour of the resplendent Lord (Indra), the conquering force of the resplendent Lord, the strength of the resplendent Lord, the valour of the resplendent Lord, the manliness of the resplendent Lord, for the enterprize of conquest, I equip you with the means of intellectual power (brahma-yogaih-nrmnam).

X.5.2 (O water), you are the vigour of the resplendent Lord, the conquering force of the resplendent Lord, the strength of the resplendent Lord; the valour of the resplendent Lord, the manliness of the resplendent Lord; for the enterprize of the conquest, I equip you with the means of ruling power (Ksatra-yogaiḥ-nṛmṇam)

X.5.3 (O waters), You are the vigour of the resplendent Lord, the conquering force of the resplendent Lord, the strength of the resplendent Lord, the valour of the resplendent Lord, the manliness of the resplendent Lord; for the enterprize of the conquest, I equip you with the means of the resplendent Lord (Indrasya-nrmnam).

X.5.4 (O water), you are the vigour of the resplendent Lord, the conquering force of the resplendent Lord, the strength of the resplendent Lord, the valour of the resplendent Lord, the manliness of the resplendent Lord; for the enterprize of the conquest, I equip you with the means of the blissful Lord (Somayogaiḥ-nṛmṇam).

इन्द्रस्यौज स्थेन्द्रस्य सह स्थेन्द्रस्य बलं स्थेन्द्रस्य वीर्यं स्थेन्द्रस्य नृम्णं स्थ ।
जिष्णवे योगायाप्सुयोगैर्वो युनज्मि ॥५॥

इन्द्रस्यौज स्थेन्द्रस्य सह स्थेन्द्रस्य बलं स्थेन्द्रस्य वीर्यं स्थेन्द्रस्य नृम्णं स्थ ।
जिष्णवे योगाय विश्वानि मा भूतान्युप तिष्ठन्तु युक्ता म आप स्थ ॥६॥

अग्नेर्भाग स्थ । अपां शुक्रमापो देवीर्वर्चो अस्मासु धत्त ।
प्रजापतेर्वो धाम्नास्मै लोकाय सादये ॥७॥

इन्द्रस्य भाग स्थ । अपां शुक्रमापो देवीर्वर्चो अस्मासु धत्त ।
प्रजापतेर्वो धाम्नास्मै लोकाय सादये ॥८॥

सोमस्य भाग स्थ । अपां शुक्रमापो देवीर्वर्चो अस्मासु धत्त ।
प्रजापतेर्वो धाम्नास्मै लोकाय सादये ॥९॥

वरुणस्य भाग स्थ । अपां शुक्रमापो देवीर्वर्चो अस्मासु धत्त ।
प्रजापतेर्वो धाम्नास्मै लोकाय सादये ॥१०॥

इन्द्रस्य । ओजः । ०। जिष्णवे । योगाय । अप्सुऽयोगैः । वः । युनज्मि ॥ ५ ॥

इन्द्रस्य । ओजः । स्थ । इन्द्रस्य । सहः । स्थ । इन्द्रस्य । बलम् । स्थ । इन्द्रस्य । वीर्यम् । स्थ । इन्द्रस्य । नृम्णम् । स्थ । जिष्णवे । योगाय । विश्वानि । मा । भूतानि । उप । तिष्ठन्तु । युक्ताः । मे । आपः । स्थ ॥ ६ ॥

अग्नेः । भागः । स्थ । अपाम् । शुक्रम् । आपः । देवीः । वर्चः । अस्मासु । धत्त । प्रजाऽपतेः । वः । धाम्ना । अस्मै । लोकाय । सादये ॥ ७ ॥

इन्द्रस्य । भागः । ० ॥ ८ ॥

सोमस्य । भागः । ० ॥ ९ ॥

वरुणस्य । भागः ।० ॥ १० ॥

X.5.5 (O waters), you are the vigour of the resplendent Lord, the conquering force of the resplendent Lord, the strength of the resplendent Lord, the valour of the resplendent Lord, the manliness of the resplendent Lord; for the enterprize of conquest, I equip you with the means that are within the waters (Apsuyogaiḥ-nṛmṇam).

X.5.6 (O waters), you are the vigour of the resplendent Lord, the conquering force of the resplendent Lord, the strength of the resplendent Lord, the valour of the resplendent Lord; the manliness of the resplendent Lord; for the enterprize of the conquest, may all the beings attend on me. O waters, may you suit me.

X.5.7 You are the portion of the adorable Lord (Agni). O waters divine, may you put in us the lustre, (which is) the sperm of the waters. From the domain of the creator Lord. I set you (here) for this world.

X.5.8 You are the portion of the resplendent Lord (Indra). O waters divine, may you put in us the lustre, (which is) the sperm of the waters. From the domain of the creator Lord, I set you (here) for this world.

X.5.9 You are the portion of the blissful Lord (Soma). O waters divine, may you put in us the lustre, (which is) the sperm of the waters. From the domain of the creator Lord, I set you (here) for this world.

X.5.10 You are the portion of the venerable Lord (Varaṇa). O waters divine, may you put in us the lustre (which is) the sperm of the waters. From the domain of the creator Lord, I set you (here) for this world.

मित्रावरुणयोर्भाग स्थ । अपां शुक्रमापो देवीर्वर्चो अस्मासु धत्त ।
प्रजापतेर्वो धाम्नास्मै लोकाय सादये ॥११॥
यमस्य भाग स्थ । अपां शुक्रमापो देवीर्वर्चो अस्मासु धत्त ।
प्रजापतेर्वो धाम्नास्मै लोकाय सादये ॥१२॥
पितृणां भाग स्थ । अपां शुक्रमापो देवीर्वर्चो अस्मासु धत्त ।
प्रजापतेर्वो धाम्नास्मै लोकाय सादये ॥१३॥
देवस्य सवितुर्भाग स्थ । अपां शुक्रमापो देवीर्वर्चो अस्मासु धत्त ।
प्रजापतेर्वो धाम्नास्मै लोकाय सादये ॥१४॥
यो व आपोपां भागो३प्स्व१न्तर्यजुष्यो देवयजनः ।
इदं तमति सृजामि तं माभ्यवनिक्षि ।
तेन तमभ्यतिसृजामो यो३स्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ।
तं वधेयं तं स्तृषीयानेन ब्रह्मणानेन कर्मणानया मेन्या ॥१५॥
यो व आपोपामूर्मिरप्स्व१न्तर्यजुष्यो देवयजनः ।
इदं तमति सृजामि तं माभ्यवनिक्षि ।
तेन तमभ्यतिसृजामो यो३स्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ।
तं वधेयं तं स्तृषीयानेन ब्रह्मणानेन कर्मणानया मेन्या ॥१६॥

मित्रावरुणयोः । भागः ।० ॥ ११ ॥

यमस्य । भागः ।० ॥ १२ ॥

पितृणाम् । भागः ।० ॥ १३ ॥

देवस्य । सवितुः । भागः । स्थ । अपाम् । शुक्रम् । आपः । देवीः । वर्चः । अस्मासु । धत्त । प्रजाऽपतेः । वः । धाम्ना । अस्मै । लोकाय । सादये ॥ १४ ॥

यः । वः । आपः । अपाम् । भागः । अप्ऽसु । अन्तः । यजुष्यः । देवऽयजनः ।
इदम् । तम् । अति । सृजामि । तम् । मा । अभिऽअवनिक्षि ।
तेन । तम् । अभिऽअतिसृजामः । यः । अस्मान् । द्वेष्टि । यम् । वयम् । द्विष्मः ।
तम् । वधेयम् । तम् । स्तृषीय । अनेन । ब्रह्मणा । अनेन । कर्मणा । अनया । मेन्या ॥ १५ ॥

यः । वः । आपः । अपाम् । ऊर्मिः । अप्ऽसु ।० ॥ १६ ॥

X.5.11 You are the Lord friendly and venerable (Mitrā-varuṇa). O waters divine, may you put in us the lustre, (which is) the sperm of the waters. From the domain of the creator Lord, I set you (here) for this world.

X.5.12 You are the portion of the controller Lord (Yama). O waters divine, may put in us the lustre, (which is) the sperm of the waters. From the domain of the creator Lord, I set you (here) for this world.

X.5.13 You are the portion of the elders (Pitṛs). O waters divine, may you put in us the lustre (which is) the sperm of the waters. From the domain of the creator Lord, I set you (here) for this world.

X.5.14 You are the portion of the impeller Lord (Deva-savitṛ). O waters divine, may you put in us the lustre, (which is) the sperm of the waters. From the domain of the creator Lord, I set you (here) for this world.

X.5.15 What of you, O waters, is the portion (bhāga) of water within the waters, useful or the sacrificial rites (Yajuṣya) and useful for the congregation of enlightened beings (gods or devas), that I present here. May I not dismiss or ignore him outright. That let me not wash down against myself (tam mābhya-vanikṣi). That we do not let go against him who hates us, or whom we hate, him may I slay, or stab, him may I bestrews (strsīya) with this prayer, (brahmaṇā) with this act (karmaṇā) with this weapon (menyā).

X.5.16 What of you, O waters, is the wave (ūrmi) of the waters, useful for the sacrificial rites (yajuṣya) and useful for the congregation of enlightened beings (gods or devas), that' I present here, may I not dismiss or ignore him outright. That let me not wash down against myself (tam mābhya vanikṣi). That we do not let go against him who hates us, or whom we hate; him may I slay, or stab, him may I bestrew (stṛṣiya) with this prayer (brahmaṇnā), with this acts (karmaṇā) with this weapon (menyā).

यो वं आपोपां वत्सो३ प्स्व१न्तर्यजुष्यो॒ देवयजनः।
इदं तमति सृजामि तं माभ्यवनिक्षि ।
तेन तमभ्यतिसृजामो यो३स्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः।
तं वधेयं तं स्तृषीयानेन ब्रह्मणानेन कर्मणानया मेन्या ॥१७॥
यो वं आपोपां वृषभो३ प्स्व१न्तर्यजुष्यो॒ देवयजनः।
इदं तमति सृजामि तं माभ्यवनिक्षि ।
तेन तमभ्यतिसृजामो यो३स्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः।
तं वधेयं तं स्तृषीयानेन ब्रह्मणानेन कर्मणानया मेन्या ॥१८॥
यो वं आपोपां हिरण्यगर्भो३ प्स्व१न्तर्यजुष्यो॒ देवयजनः।
इदं तमति सृजामि तं माभ्यवनिक्षि ।
तेन तमभ्यतिसृजामो यो३स्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः।
तं वधेयं तं स्तृषीयानेन ब्रह्मणानेन कर्मणानया मेन्या ॥१९॥
यो वं आपोपामश्मा पृश्निर्दिव्यो३ प्स्व१न्तर्यजुष्यो॒ देवयजनः।
इदं तमति सृजामि तं माभ्यवनिक्षि ।
तेन तमभ्यतिसृजामो यो३स्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः।
तं वधेयं तं स्तृषीयानेन ब्रह्मणानेन कर्मणानया मेन्या ॥२०॥

यः । वः । आपः । अपाम् । वत्सः । अप्ऽसु ।०॥ १७ ॥

यः । वः । आपः । अपाम् । वृषभः । अप्ऽसु ।०॥ १८ ॥

यः । वः । आपः । अपाम् । हिरण्यऽगर्भः । अप्ऽसु ।०॥ १९ ॥

यः । वः । आपः । अपाम् । अश्मा । पृश्निः । दिव्यः । अप्ऽसु । अन्तः । यजुष्यः । देवऽयजनः ।
इदम् । तम् । अति । सृजामि । तम् । मा ।०॥ तेन । तम् ।०॥ २०॥

X.5.17 What of you, O waters is the young dear child (vatsa) of the waters within the waters, useful for the sacrificial (yajuṣya) and useful for the congregation of enligtened beings (gods or devas), that I present here. May I not dismiss or ignore him outright. That let me not wash down against myself. That we do not let go against him who hates us, or whom we hate; him may I slay, or stab; him may I bestrew (stṛ[illegible]), with this prayer (brahmaṇā) with this act (karmaṇā), [illegible]ith this weapon (menyā).

X.5.18 What of you, O waters, is the vṛṣabha (bull or impregnator) of the waters within waters, useful for the sacrificial rites (yajuṣya) useful for the congregation of enlightened beings (gods or devas) (devayajanaḥ) that I present here; may I not dismiss or ignore him outright. That let me not wash down against myself. That we do not let go against him who hates us, or whom we hate; him may I slay, or stab; him may I bestrew (stṛṣīya), with this prayer (brahmaṇā), with this act (karmaṇā) with this weapon (menyā).

X.5.19 What of you, O waters, is the golden-wealth (hiraṇya-garbha, shining and glittering) of the waters within waters, useful for the sacrificial rites (yajuṣya), useful for the congregation of enlightened beings (gods, or devas) that I present here; may I not dismiss or ignore him outright. That let me not wash down against myself. That we do not let go against him who hates us, or whom we hate; him may I slay, or stab; him may I bestrew (stṛṣīya), with this prayer (brahmaṇā), with this act (karmaṇā), with this weapon (menyā).

X.5.20 What of you, O waters, is the Heavenly spotted stone of the waters within the waters, useful for the sacrificial rites (yajuṣya), useful for the congregation of enlightened beings (gods or devas) that I present here; may I not dismiss or ignore him outright. That let me not wash down against my self. That we do not let go against him who hates us, or whom we hate; him may I slay, or stab, him may I bestrew with this prayer (brahmaṇā), with this act (karmaṇā), with this weapon (menyā).

ये वं आपोपामग्नयोप्स्व१न्तर्यजुष्याः देवयजनाः ।
इदं तानतिं सृजामि तान्माभ्यवनिक्षि ।
तैस्तमभ्यतिसृजामो यो३स्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ।
तं वधेयं तं स्तृषीयानेन ब्रह्मणानेन कर्मणानया मेन्या ॥२१॥
यदर्वाचीनं त्रैहायणादनृतं किं चोदिम ।
आपो मा तस्मात्सर्वस्माद्दुरितात्पान्त्वंहसः ॥२२॥
समुद्रं वः प्र हिणोमि स्वां योनिमपीतन ।
अरिष्टाः सर्वहायसो मा च नः किं चनाममत् ॥२३॥
अरिप्रा आपो अप रिप्रमस्मत् ।
प्रास्मदेनो दुरितं सुप्रतीकाः प्र दुष्वप्न्यं प्र मलं वहन्तु ॥२४॥
विष्णोः क्रमोसि सपत्नहा पृथिवीसंशितोग्नितेजाः ।
पृथिवीमनु वि क्रमेहं पृथिव्यास्तं निर्भजामो यो३स्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ।
स मा जीवीत्तं प्राणो जहातु ॥२५॥

ये । वः । आपः । अपाम् । अग्नयः । अप्ऽसु । अन्तः । यजुष्याः । देवऽयजनाः ।
इदम् । तान् । अति । सृजामि । तान् । मा । अभिऽअवनिक्षि ।
तैः । तम् । अभिऽअतिसृजामः । यः । अस्मान् । द्वेष्टि । यम् । वयम् । द्विष्मः ।
तम् । वधेयम् । तम् । स्तृषीय । अनेन । ब्रह्मणा । अनेन । कर्मणा । अनया । मेन्या ॥२१॥
यत् । अर्वाचीनम् । त्रैहायनात् । अनृतम् । किम् । च । ऊदिम ।
आपः । मा । तस्मात् । सर्वस्मात् । दुःऽइतात् । पान्तु । अंहसः ॥ २२ ॥
समुद्रम् । वः । प्र । हिणोमि । स्वाम् । योनिम् । अपि । इतन ।
अरिष्टाः । सर्वऽहायसः । मा । च । नः । किम् । चन । आममत् ॥ २३ ॥
अरिप्राः । आपः । अप । रिप्रम् । अस्मत् । प्र । अस्मत् । एनः ।
दुःऽइतम् । सुऽप्रतीकाः । प्र । दुःऽस्वप्न्यम् । प्र । मलम् । वहन्तु ॥ २४ ॥
विष्णोः । क्रमः । असि । सपत्नऽहा । पृथिवीऽसंशितः । अग्निऽतेजाः ।
पृथिवीम् । अनु । वि । क्रमे । अहम् । पृथिव्याः । तम् । निः । भजामः । यः । अस्मान् ।
द्वेष्टि । यम् । वयम् । द्विष्मः । सः । मा । जीवीत् । तम् । प्राणः । जहातु ॥ २५ ॥

X.5.21 What of you, O waters, are the fires of the waters within the waters of the nature of sacrificial rites (yajuṣya), useful for the congregation of the enlightened ones (gods, devas), them now I let go; them let me not wahsdown against myself; them we let go against him who hates us, whom we hate. Him may I slay or stab; him may I lay low with this prayer (brahmaṇā), with this action (karmaṇā), with this weapon (meni).

X.5.22 Whatever lies we have told within the last three years; may the waters shield me from all that evil and sin.

X.5.23 I urge you forth to the ocean. Go to your own abode. (May we remain) unharmed throughout our life-span. May nothing whatsoever cause us to bow down.

X.5.24 O pure and clean waters, carry the impurity away from us. May these (waters), beautiful to look at, take the evil, the bad dream and the deficient away from us.

Mantroktāḥ

X.5.25 You are the stride (krama) of the all-prevading Lord (viṣṇu), slayer of rivals, sharpened by the earth (pṛthivī-samśitā), full of fire's might (agni-teja). I stride forth on the earth (pṛthivyam). From the earth, we drive out him, who hates us and whom we do hate. May he not live. May the vital breath quit him.

विष्णोः क्रमोसि सपत्नहान्तरिक्षसंशितो वायुतेजाः ।
अन्तरिक्षमनु वि क्रमेहमन्तरिक्षात्तं निर्भजामो योऽ३स्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ।
स मा जीवीत्तं प्राणो जहातु ॥२६॥
विष्णोः क्रमोसि सपत्नहा द्यौसंशितः सूर्यतेजाः ।
दिवमनु वि क्रमेहं दिवस्तं निर्भजामो योऽ३स्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ।
स मा जीवीत्तं प्राणो जहातु ॥२७॥
विष्णोः क्रमोसि सपत्नहा दिक्संशितो मनस्तेजाः ।
दिशोनु वि क्रमेहं दिग्भ्यस्तं निर्भजामो योऽ३स्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ।
स मा जीवीत्तं प्राणो जहातु ॥२८॥
विष्णोः क्रमोसि सपत्नहाशासंशितो वाततेजाः ।
आशा अनु वि क्रमेहमाशाभ्यस्तं निर्भजामो योऽ३स्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ।
स मा जीवीत्तं प्राणो जहातु ॥२९॥
विष्णोः क्रमोसि सपत्नह ऋक्संशितः सामतेजाः ।
ऋचोनु वि क्रमेहमृग्भ्यस्तं निर्भजामो योऽ३स्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ।
स मा जीवीत्तं प्राणो जहातु ॥३०॥

विष्णोः । क्रमः । असि । सपत्नऽहा । अन्तरिक्षऽसंशितः । वायुऽतेजाः ।
अन्तरिक्षम् । अनु । वि । क्रमे । अहम् । अन्तरिक्षात् । तम् ।० ॥ २६ ॥

विष्णोः । क्रमः । असि । सपत्नऽहा । द्यौऽसंशितः । सूर्यऽतेजाः ।
दिवम् । अनु । वि । क्रमे । अहम् । दिवः । तम् ।० ॥ २७ ॥

विष्णोः । क्रमः । असि । सपत्नऽहा । दिक्ऽसंशितः । मनःऽतेजाः ।
दिशः । अनु । वि । क्रमे । अहम् । दिक्ऽभ्यः । तम् ।० ॥ २८ ॥

विष्णोः । क्रमः । असि । सपत्नऽहा । आशाऽसंशितः । वातऽतेजाः ।
आशाः । अनु । वि । क्रमे । अहम् । आशाभ्यः । तम् ।० ॥ २९ ॥

विष्णोः । क्रमः । असि । सपत्नऽहा । ऋक्ऽसंशितः । सामऽतेजाः ।
ऋचः । अनु । वि । क्रमे । अहम् । ऋक्ऽभ्यः । तम् ।० ॥ ३० ॥

X.5.26 You are the stride (krama) of the all-prevading Lord (Viṣṇu), slayer of rivals, sharpened by the midspace, full of wind's might (vāyu-teja). I stride forth on the midspace (antarikṣat). From the midspace, we drive out him, who hates us and whom we do hate. May he not live. May the vital breath quit him.

X.5.27 You are the stride (krama) of the all-prevading Lord (Viṣṇu) slayer of rivals, sharpened by the sky (dyau), full of sun's might (sūrya-teja). I stride forth on the sky (divam). From the sky, we drive out him, who hates us and whom we do hate. May he not live. May the vital breath quit him.

X.5.28 You are the stride (krama) of the all-prevading Lord (Viṣṇu) slayer of rivals, sharpened by the quarters, full of mind's might (manas-tejaḥ). I stride forth on the quarters (dik). From the quarters (digbhyaḥ), we drive out him, who hates us and whom we do hate. May he not live. May the vital breath quit him.

X.5.29 You are the stride (krama) of the all-prevading Lord (Viṣṇu) slayer of rivals, sharpened by the mid-quarters (āśā), full of breeze's might (vāta-tejāḥ). I stride forth on the mid-quarters. From the mid-quarters, we drive out him, who hates us and whom we do hate. May he not live. May the vital breath quit him.

X.5.30 You are the stride (krama) of the all-prevading Lord (Viṣṇu) slayer of rivals, sharpened by the Ṛk verses, full of saman's might (sāma-tejaḥ). I stride forth on the Ṛk verses (ṛcaḥ). From the Ṛk verses, we drive out him, who hates us and whom we do hate. May he not live. May the vital breath quit him.

विष्णोः क्रमोसि सपत्नहा यज्ञसंशितो ब्रह्मतेजाः ।
यज्ञमनु वि क्रमेहं यज्ञात्तं निर्भजामो यो३स्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ।
स मा जीवीत्तं प्राणो जहातु ॥३१॥
विष्णोः क्रमोसि सपत्नहौषधीसंशितः सोमतेजाः ।
ओषधीरनु वि क्रमेहमोषधीभ्यस्तं निर्भजामो यो३स्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ।
स मा जीवीत्तं प्राणो जहातु ॥३२॥
विष्णोः क्रमोसि सपत्नहाप्सुसंशितो वरुणतेजाः ।
अपोनु वि क्रमेहमद्भ्यस्तं निर्भजामो यो३स्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ।
स मा जीवीत्तं प्राणो जहातु ॥३३॥
विष्णोः क्रमोसि सपत्नहा कृषिसंशितोन्नतेजाः ।
कृषिमनु वि क्रमेहं कृष्यास्तं निर्भजामो यो३स्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ।
स मा जीवीत्तं प्राणो जहातु ॥३४॥
विष्णोः क्रमोसि सपत्नहा प्राणसंशितः पुरुषतेजाः ।
[प्रा]णमनु वि क्रमेहं प्राणात्तं निर्भजामो यो३स्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ।
स मा जीवीत्तं प्राणो जहातु ॥३५॥

विष्णोः । क्रमः । असि । सपत्नऽहा । यज्ञऽसंशितः । ब्रह्मऽतेजाः ।
यज्ञम् । अनु । वि । क्रमे । अहम् । यज्ञात् । तम् ।० ॥ ३१ ॥
विष्णोः । क्रमः । असि । सपत्नऽहा । ओषधीऽसंशितः । सोमऽतेजाः ।
ओषधीः । अनु । वि । क्रमे । अहम् । ओषधीभ्यः । तम् ।० ॥ ३२ ॥
विष्णोः । क्रमः । असि । सपत्नऽहा । अप्सुऽसंशितः । वरुणऽतेजाः ।
अपः । अनु । वि । क्रमे । अहम् । अत्ऽभ्यः । तम् ।० ॥ ३३ ॥
विष्णोः । क्रमः । असि । सपत्नऽहा । कृषिऽसंशितः । अन्नऽतेजाः ।
कृषिम् । अनु । वि । क्रमे । अहम् । कृष्याः । तम् । ० ॥३४॥
विष्णोः । क्रमः । असि । सपत्नऽहा । प्राणऽसंशितः । पुरुषऽतेजाः । प्राणम् । अनु । वि । क्रमे । अहम् । प्राणात् । तम् । निः । भजामः । यः । अस्मान् । द्वेष्टि । यम् । वयम् । द्विष्मः । सः । मा । जीवीत् । तम् । प्राणः । जहातु ॥ ३५ ॥

X.5.31 You are the stride (krama) of the all-prevading Lord (Viṣṇu) slayer of rivals, sharpened by the sacrifice (yajña), full of prayer's might (brahmā-tejaḥ). I stride forth on the sacrifice (yajña). From the sacrifice, we drive out him, who hates us and whom we do hate. May he not live. May the vital breath quit him.

X.5.32 You are the stride (krama) of the all-prevading Lord (Viṣṇu) slayer of rivals, sharpened by the herbs (osadhi), full of cure-juice's might (soma-tejaḥ). I stride forth in the herbs. From the herbs (oṣadhi), we drive out him, who hates us and whom we do hate. May he not live. May the vital breath quit him.

X.5.33 You are the stride (krama) of the all-prevading Lord (Viṣṇu) slayer of rivals, sharpened by the waters, full of venerable Lord's might (varuṇa-teja). I stride forth on the waters. From the water, we drive out him, who hates us and whom we do hate. May he not live. May the vital breath quit him.

X.5.34 You are the stride (krama) of the all-prevading Lord (Viṣṇu) slayer of rivals, sharpened by the farming (kṛsi), full of food's might. I stride forth in the farming. From the farming (kṛṣyaḥ), we drive out him, who hates us and whom we do hate. May he not live. May the vital breath quit him.

X.5.35 You are the stride (krama) of the all-prevading Lord (Viṣṇu) slayer of rivals, sharpened by the vital breaths (prāṇa), full of man's might (puruṣa-teja). I stride forth in the vital breaths. From the vital breaths, we drive out him, who hates us and whom we do hate. May he not live. May the vital breath quit him.

जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमभ्यष्ठां विश्वाः पृतना अरातीः ।
इदमहमामुष्यायणस्यामुष्याः पुत्रस्य वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि
वेष्टयामीदमेनमधराञ्चं पादयामि ॥३६॥

सूर्यस्यावृतमन्वावर्ते दक्षिणामन्वावृतम् ।
सा मे द्रविणं यच्छतु सा मे ब्राह्मणवर्चसम् ॥३७॥

दिशो ज्योतिष्मतीरभ्यावर्ते । ता मे द्रविणं यच्छन्तु ता मे ब्राह्मणवर्चसम् ॥३८॥

सप्तऋषीनभ्यावर्ते । ते मे द्रविणं यच्छन्तु ते मे ब्राह्मणवर्चसम् ॥३९॥

ब्रह्माभ्यावर्ते । तन्मे द्रविणं यच्छतु तन्मे ब्राह्मणवर्चसम् ॥४०॥

ब्राह्मणाँ अभ्यावर्ते । ते मे द्रविणं यच्छन्तु ते मे ब्राह्मणवर्चसम् ॥४१॥

जितम् । अस्माकम् । उत्ऽभिन्नम् । अस्माकम् । अभि । अस्थाम् । विश्वाः । पृतनाः ।
अरातीः । इदम् । अहम् । आमुष्यायणस्य । अमुष्याः । पुत्रस्य । वर्चः । तेजः । प्राणम् ।
आयुः । नि । वेष्टयामि । इदम् । एनम् । अधराञ्चम् । पादयामि ॥ ३६ ॥

सूर्यस्य । आऽवृतम् । अनुऽआवर्ते । दक्षिणाम् । अनु । आऽवृतम् ।
सा । मे । द्रविणम् । यच्छतु । सा । मे । ब्राह्मणऽवर्चसम् ॥ ३७ ॥

दिशः । ज्योतिष्मतीः । अभिऽआवर्ते ।
ताः । मे । द्रविणम् । यच्छन्तु । ताः । मे । ब्राह्मणऽवर्चसम् ॥ ३८ ॥

सप्तऽऋषीन् । अभिऽआवर्ते ।
ते । मे । द्रविणम् । यच्छन्तु । ते । मे । ब्राह्मणऽवर्चसम् ॥ ३९ ॥

ब्रह्म । अभिऽआवर्ते ।
तत् । मे । द्रविणम् । यच्छतु । तत् । मे । ब्राह्मणऽवर्चसम् ॥ ४० ॥

ब्राह्मणान् । अभिऽआवर्ते । ते । मे । द्रविणम् । यच्छन्तु । ते । मे । ब्राह्मणऽवर्चसम् ॥४१॥

X.5.36 Ours is the victory (jitām). Ours is the rising up. I have thrown back all the hosts of enemies. I hereby invest the lustre, brilliance, the vital breath and life-span of so and so (amuṣya), of such and such lineage, and the son of such and such (amuṣya) woman. I hereby make him fall down (adharām pāda yāmi).

X.5.37 I follow the course of the Sun (suryasya-āvṛtam), his turning to the south. May she grant me wealth; may she grant me an intellectual person's lusture.

X.5.38 I turn towards the quarters full of light (diśo-jyotiṣmatīḥ); may they (feminine) grant me wealth; may they grant me an intellectual person's lusture.

X.5.39 I turn to the seven seers (sapta-ṛṣīḥ); may they grant me wealth; may they grant me an intellectual person's lustre.

X.5.40 I turn to the knowledge (brahma-abhyāvarte); may that grant me wealth; may that grant me an intellectual person's lustre.

X.5.41 I turn to the intellectual persons (brahmaṇām); may they grant me wealth; may they grant me an intellectual person's lustre.

यं वयं मृगयामहे तं वधै स्तृणवामहै । व्यात्ते परमेष्ठिनो ब्रह्मणापीपदाम तम् ॥४२॥
वैश्वानरस्य दंष्ट्राभ्यां हेतिस्तं समधादभि ।
इयं तं प्सात्वाहुतिः समिद्देवी सहीयसी ॥४३॥
राज्ञो वरुणस्य बन्धोऽसि । सो३ऽमुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रमन्ने प्राणे बधान ॥४४॥
यत्ते अन्नं भुवस्पत आक्षियति पृथिवीमनु ।
तस्य नस्त्वं भुवस्पते संप्रयच्छ प्रजापते ॥४५॥
अपो दिव्या अचायिषं रसेन समपृक्ष्महि ।
पयस्वानग्न आगमं तं मा सं सृज वर्चसा ॥४६॥
सं माग्ने वर्चसा सृज सं प्रजया समायुषा ।
विद्युर्मे अस्य देवा इन्द्रो विद्यात्सह ऋषिभिः ॥४७॥

यम् । वयम् । मृगयामहे । तम् । वधैः । स्तृणवामहै ।
विऽआत्ते । परमेऽस्थिनः । ब्रह्मणा । आ । अपीपदाम । तम् ॥ ४२ ॥

वैश्वानरस्य । दंष्ट्राभ्याम् । हेतिः । तम् । सम् । अधात् । अभि ।
इयम् । तम् । प्सातु । आऽहुतिः । सम्ऽइत् । देवी । सहीयसी ॥ ४३ ॥

राज्ञः । वरुणस्य । बन्धः । असि ।
सः । अमुम् । आमुष्यायणम् । अमुष्याः । पुत्रम् । अन्ने । प्राणे । बधान ॥ ४४ ॥

यत् । ते । अन्नम् । भुवः । पते । आऽक्षियति । पृथिवीम् । अनु ।
तस्य । नः । त्वम् । भुवः । पते । सम्ऽप्रयच्छ । प्रजाऽपते ॥ ४५ ॥

अपः । दिव्याः । अचायिषम् । रसेन । सम् । अपृक्ष्महि ।
पयस्वान् । अग्ने । आ । अगमम् । तम् । मा । सम् । सृज । वर्चसा ॥ ४६ ॥

सम् । मा । अग्ने । वर्चसा । सृज । सम् । प्रऽजया । सम् । आयुषा ।
विद्युः । मे । अस्य । देवाः । इन्द्रः । विद्यात् । सह । ऋषिऽभिः ॥ ४७ ॥

Prajāpatih

X.5.42 Whomsoever we hunt (mṛgayāmahe), we bestrew him with our deadly weapons. With our knowledge, we push him into the open jaws of the Lord of the highest abode (Paramesthī).

X.5.43 May our weapon catch him with the two jaws of the benefactor of all men. May this offering and this divine and mighty sacrificial wood (samid) destroy him.

X.5.44 You are the fetter of the sovereign venerable Lord (Varuna-bandha). As such, may you bind so and so, of such and such lineage, the son of such and such mother, through his food (anne) and through his vital breath (prāṇe).

X.5.45 O Lord of the midspace (bhuvaspate), whatever food there lies on the earth, O Lord of creatures (Prajāpate), O Lord of the midspace, may you grant that to us profusely.

X.5.46 The heavenly waters have been honoured by me; with their rasa or sap, we have been mixed; O Agni, fire-divine, I have now come; here I shall get mingled with all splendour. (Also Av. VII.89.1)

X.5.47 O fire-divine, please unite me with all dignity (varcas). May I have children, living a full span of life. May I have good approach to people of enlightenment. May our king, or the resplendent authority know me well; and may all the saints and sears know me. (Also Av. VII.89.2)

यदग्ने अद्य मिथुना शपातो यद्वाचस्तृष्टं जनयन्त रेभाः ।
मन्योर्मनसः शरव्या३ जायते या तया विध्य हृदये यातुधानान् ॥४८॥
परा शृणीहि तपसा यातुधानान्पराग्ने रक्षो हरसा शृणीहि ।
पराचिषा मूरदेवाञ्छृणीहि परासुतृपः शोशुचतः शृणीहि ॥४९॥
अपामस्मै वज्रं प्र हरामि चतुर्भृष्टिं शीर्षभिद्याय विद्वान् ।
सो अस्याङ्गानि प्र शृणातु सर्वा तन्मे देवा अनु जानन्तु विश्वे ॥५०॥

यत् । अग्ने । अद्य । मिथुना । शपातः । यत् । वाचः । तृष्टम् । जनयन्त । रेभाः ।
मन्योः । मनसः । शरव्या । जायते । या । तया । विध्य । हृदये । यातुऽधानान् ॥ ४८ ॥
परा । शृणीहि । तपसा । यातुऽधानान् । परा । अग्ने । रक्षः । हरसा । शृणीहि ।
परा । अर्चिषा । मूरऽदेवान् । शृणीहि । परा । असुऽतृपः । शोशुचतः । शृणीहि ॥ ४९ ॥

अपाम् । अस्मै । वज्रम् । प्र । हरामि । चतुःऽभृष्टिम् । शीर्षऽभिद्याय । विद्वान् ।
सः । अस्य । अङ्गानि । प्र । शृणातु । सर्वा । तत् । मे । देवाः । अनु । जानन्तु । विश्वे ॥५०॥

(६) षष्ठं सूक्तम्

(१-३५) पञ्चत्रिंशदृचस्यास्य सूक्तस्य बृहस्पतिर्ऋषिः । (१-२, ४-३५) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोश्चतुर्थ्यादिद्वात्रिंशतश्च फालमणिर्वनस्पतिर्वा, (३) तृतीयायाश्च आपो देवताः । (१, ४, २१) प्रथमाचतुर्थ्येकविंशीनां गायत्री, (२-३, १८-१९, २२, २८-३०, ३२-३४) द्वितीयातृतीयाष्टादश्येकोनविंशीद्वाविंशीनामष्टाविंश्यादितृचस्य द्वात्रिंश्यादितृचस्य चानुष्टुप्, (५) पञ्चम्याः षट्पदा जगती, (६) षष्ठ्याः सप्तपदा विराट् शक्वरी, (७-९) सप्तम्यादितृचस्य त्र्यवसानाष्टपदाष्टिः, (१०) दशम्यास्त्र्यवसाना नवपदा धृतिः, (११, २०, २३-२७) एकादशीविंश्योस्त्रयोविंश्यादिपञ्चानाञ्च पथ्यापङ्क्तिः, (१२-१७) द्वादश्यादितृचद्वयस्य त्र्यवसाना षट्पदा शक्वरी, (३१) एकत्रिंश्यास्त्र्यवसाना षट्पदा जगती, (३५) पञ्चत्रिंश्याश्च पञ्चपदा त्र्यनुष्टुब्गर्भा जगती छन्दांसि ॥

अरातीयोर्भ्रातृव्यस्य दुर्हार्दो द्विषतः शिरः । अपि वृश्चाम्योजसा ॥१॥
वर्म मह्यमयं मणिः फालाज्जातः करिष्यति ।
पूर्णो मन्थेन मागमद्रसेन सह वर्चसा ॥२॥

अरातिऽयोः । भ्रातृव्यस्य । दुःऽहार्दः । द्विषतः । शिरः ।
अपि । वृश्चामि । ओजसा ॥ १ ॥
वर्म । मह्यम् । अयम् । मणिः । फालात् । जातः । करिष्यति ।
पूर्णः । मन्थेन । मा । आ । अगमत् । रसेन । सह । वर्चसा ॥ २ ॥

X.5.48 O fire-divine, what the evil-minded wicked person has uttered in the foremost a curse today and what harshness of speech was clear from street mongers, speaking aloud what they gave out in anger and fury, may you suppress them with strictness and severity. Crush them at the very root.

X.5.49 O fire-divine, crush all the undesirable leaders of opposition; you may have to use fire against them. They have been misguiding and exciting our people. Among them are such persons, bent upon taking our lives. (Also Av. VIII.3.13)

X.5.50 Knowing all this, I throw at this (enemy) the four-edged thunder bolt of water to break his head (into pieces). May this cut through all his limbs. May all the enlightened ones approve this action of mine.

Vanaspatiḥ - Phālamaṇiḥ - Āpaḥ

X.6.1 Mightily I hack off the head of my inimical cousin, ill-wisher and hateful.

X.6.2 This jewel, which has appeared from the plough-share (phālājjātaḥ), will make itself a shield (varma, for me. Full of shaking power, it has come to me with virility and lustre.

यत्त्वा शिक्वः परावधीत्तक्षा हस्तेन वास्या ।
आपस्त्वा तस्माज्जीवलाः पुनन्तु शुचयः शुचिम् ॥३॥
हिरण्यस्रगयं मणिः श्रद्धां यज्ञं महो दधत् । गृहे वसतु नोतिथिः ॥४॥
तस्मै घृतं सुरां मध्वन्नमन्नं क्षदामहे ।
स नः पितेव पुत्रेभ्यः श्रेयःश्रेयश्चिकित्सतु भूयोभूयः श्वःश्वो देवेभ्यो मणिरेत्य ॥५॥
यमबध्नाद्बृहस्पतिर्मणिं फालं घृतश्चुतमुग्रं खदिरमोजसे । ।
तमग्निः प्रत्यमुञ्चत सो अस्मै दुह आज्यं भूयोभूयः श्वःश्वस्तेन त्वं द्विषतो जहि ॥६॥
यमबध्नाद्बृहस्पतिर्मणिं फालं घृतश्चुतमुग्रं खदिरमोजसे ।
तमिन्द्रः प्रत्यमुञ्चतौजसे वीर्याय कम् ।
सो अस्मै बलमिद्दुहे भूयोभूयः श्वःश्वस्तेन त्वं द्विषतो जहि ॥७॥
यमबध्नाद्बृहस्पतिर्मणिं फालं घृतश्चुतमुग्रं खदिरमोजसे ।
तं सोमः प्रत्यमुञ्चत महे श्रोत्राय चक्षसे ।
सो अस्मै वर्च इद्दुहे भूयोभूयः श्वःश्वस्तेन त्वं द्विषतो जहि ॥८॥

यत् । त्वा । शिक्वः । पराऽअवधीत् । तक्षा । हस्तेन । वास्या ।
आपः । त्वा । तस्मात् । जीवलाः । पुनन्तु । शुचयः । शुचिम् ॥ ३ ॥
हिरण्यऽस्रक् । अयम् । मणिः । श्रद्धाम् । यज्ञम् । महः । दधत् ।
गृहे । वसतु । नः । अतिथिः ॥ ४ ॥
तस्मै । घृतम् । सुराम् । मधु । अन्नम्ऽअन्नम् । क्षदामहे । सः । नः । पिताऽइव । पुत्रेभ्यः ।
श्रेयःऽश्रेयः । चिकित्सतु । भूयःऽभूयः । श्वःऽश्वः । देवेभ्यः । मणिः । आऽइत्य ॥ ५ ॥
यम् । अबध्नात् । बृहस्पतिः । मणिम् । फालम् । घृतऽश्चुतम् । उग्रम् । खदिरम् ।
ओजसे । तम् । अग्निः । प्रति । अमुञ्चत । सः । अस्मै । दुहे । आज्यम् । भूयःऽभूयः ।
श्वःऽश्वः । तेन । त्वम् । द्विषतः । जहि ॥ ६ ॥
यम् । अबध्नात् । बृहस्पतिः । मणिम् । फालम् । घृतऽश्चुतम् । उग्रम् । खदिरम् ।
ओजसे । तम् । इन्द्रः । प्रति । अमुञ्चत । ओजसे । वीर्याय । कम् । सः । अस्मै । बलम् ।
इत् । दुहे । भूयःऽभूयः ।० ॥ ७ ॥
यम् । अबध्नात् । बृहस्पतिः । मणिम् । फालम् । घृतऽश्चुतम् । उग्रम् । खदिरम् । ओजसे ।
तम् । सोमः । प्रति । अमुञ्चत । महे । श्रोत्राय । चक्षसे । सः । अस्मै । वर्चः । इत् ।०॥

X.6.3 Wherever the deft (takṣā) smith has struck you with his hand and an axe from that at the life-giving (jīvalā) waters, pure and bright, purify you, the pure and shining (śucim).

X.6.4 May this jewel, strung on a golden chain, bestow faith, sacrifice and magnamity. May it stay at our house as a guest.

X.6.5 For it we give the purified butter, the strong drink, and sweet food of every kind. Like a fathei for his sons, may this provide us with better and better things, more and more, morrow to morrow (śvāśvo), coming from the bounties of Nature.

X.6.6 The formidable khadira blessing, obtained from plough-share, dripping purified butter, which the Lord supreme (Bṛhaspati) has bestowed for vigour, that (blessing) the adorable leader (Agni) has put on. That, verily, yields purified butter to him, more and more, morrow to morrow. With that, may you destroy the malicious enemies.

X.6.7 The formidable khadira (Acacia catechu) blessing, obtained from plough-share, dripping purified butter, which the Lord supreme bestowed for vigour, that (blessing) the resplendent army-chief (Indra) has put on for vigour (vīrya), verily and happiness. That, verily, yields purified butter to him, more and more, morrow to morrow. With that, may you destroy the malicious enemies.

X.6.8 The formidable khadira blessing, obtained from plough-share, dripping purified butter, which the Lord supreme has bestowed for vigour, that (blessing) the Soma (the curative principle) has put on for acute hearing (śrotra) and vision (cakṣu). That, verily, yields purified butter to him, more and more, morrow to morrow. With that, may you destroy the malicious enemies.

यमबध्नाद्बृहस्पतिर्मणिं फालं घृतश्चुतमुग्रं खदिरमोजसे ।
तं सूर्यः प्रत्यमुञ्चत तेनेमा अजयद्दिशः ।
सो अस्मै भूतिमिद्दुहे भूयोभूयः श्वःश्वस्तेन त्वं द्विषतो जहि ॥९॥

यमबध्नाद्बृहस्पतिर्मणिं फालं घृतश्चुतमुग्रं खदिरमोजसे ।
तं बिभ्रच्चन्द्रमा मणिमसुराणां पुरोजयद्दानवानां हिरण्ययीः ।
सो अस्मै श्रियमिद्दुहे भूयोभूयः श्वःश्वस्तेन त्वं द्विषतो जहि ॥१०॥

यमबध्नाद्बृहस्पतिर्वाताय मणिमाशवे ।
सो अस्मै वाजिनं दुहे भूयोभूयः श्वःश्वस्तेन त्वं द्विषतो जहि ॥११॥

यमबध्नाद्बृहस्पतिर्वाताय मणिमाशवे । तेनेमां मणिना कृषिमश्विनावभि रक्षतः ।
स भिषग्भ्यां महो दुहे भूयोभूयः श्वःश्वस्तेन त्वं द्विषतो जहि ॥१२॥

यमबध्नाद्बृहस्पतिर्वाताय मणिमाशवे । तं बिभ्रत्सविता मणिं तेनेदमजयत्स्वः ।
सो अस्मै सूनृतां दुहे भूयोभूयः श्वःश्वस्तेन त्वं द्विषतो जहि ॥१३॥

यमबध्नाद्बृहस्पतिर्वाताय मणिमाशवे । तमापो बिभ्रतीर्मणिं सदा धावन्त्यक्षिताः ।
स आभ्योमृतमिद्दुहे भूयोभूयः श्वःश्वस्तेन त्वं द्विषतो जहि ॥१४॥

यम् । अबध्नात् । बृहस्पतिः । मणिम् । फालम् । घृतऽश्चुतम् । उग्रम् । खदिरम् । ओजसे ।
तम् । सूर्यः । प्रति । अमुञ्चत । तेन । इमाः । अजयत् । दिशः । सः । अस्मै । भूतिम् । इत् । ० ॥

यम् । अबध्नात् । बृहस्पतिः । मणिम् । फालम् । घृतऽश्चुतम् । उग्रम् । खदिरम् ।
ओजसे । तम् । बिभ्रत् । चन्द्रमाः । मणिम् । असुराणाम् । पुरः । अजयत् । दानवानाम् ।
हिरण्ययीः । सः । अस्मै । श्रियम् । इत् । दुहे ।० ॥ १० ॥

यम् । अबध्नात् । बृहस्पतिः । वाताय । मणिम् । आशवे ।
सः । अस्मै । वाजिनम् । दुहे ।० ॥ ११ ॥

यम् । अबध्नात् । बृहस्पतिः । वाताय । मणिम् । आशवे । तेन । इमाम् । मणिना ।
कृषिम् । अश्विनौ । अभि । रक्षतः । सः । भिषक्ऽभ्याम् । महः । दुहे ।० ॥१२॥

यम् । अबध्नात् । बृहस्पतिः । वाताय । मणिम् । आशवे । तम् । बिभ्रत् ।
सविता । मणिम् । तेन । इदम् । अजयत् । स्वः । सः । अस्मै । सूनृताम् । दुहे ।० ॥१३॥

यम् । अबध्नात् । बृहस्पतिः । मणिम् । वाताय । आशवे । तम् । आपः । बिभ्रतीः ।
मणिम् । सदा । धावन्ति । अक्षिताः । सः । आभ्यः । अमृतम् । इत् । दुहे ।० ॥ १४ ॥

X.6.9 The formidable khadira blessing, obtained from plough-share, dripping purified butter, which the Lord supreme has bestowed for vigour, that (blessing) the Suṇ (Sūrya) has put on; with that he has conquered these quarters (diśaḥ). That, verily, yields purified butter to him, more and more, morrow to morrow. With that, may you destroy the malicious enemies.

X.6.10 The formidable khadira blessing, obtained from plough-share, dripping purified butter, which the Lord supreme has bestowed for vigour, that (blessing) the moon (candramā) conquers the golden costels (puraḥ) of the life-destroyers (asurāṇam) and dare-devils (dānva). That, verily, yields purified butter to him, more and more, morrow to morrow. With that, may you destroy the malicious enemies.

X.6.11 The blessing, which the Lord supreme has bestowed upon the fast-moving wind (vāta), that, verily, yields speed (vājinam) to him, more and more, morrow to morrow. With that may you destroy the malicious enemies.

X.6.12 The blessing, which the Lord supreme has bestowed upon the fast-moving wind (vatāya), with that blessing the twins divine (aśvinau) guard this farming (kṛṣi) well. That, verily, yields magnanimity to the two physicians (bhiṣagbhyām), more and more, morrrow to morrow. With that, may you destroy the malicious enemies.

X.6.13 The blessing, which the Lord supreme has bestowed upon the fast-moving wind, the impeller sun (savitṛ) has put on that blessing. With that he has won this world of light (svaḥ). That, verily, yields truthful speech to him, more and more, morrow to morrow. With that, may you destroy the malicious enemies.

X.6.14 The blessing, which the Lord supreme has bestowed upon the fast-moving wind, putting on that blessing the waters flow always unexhausted (dhāvanti akṣitāḥ). That, verily, yields immortality (amṛtam) to them, more and more, morrow to morrow. With that may you destroy the malicious enemies.

यमबध्नाद्बृहस्पतिर्वाताय मणिमाशवे । तं राजा वरुणो मणिं प्रत्यमुञ्चत शंभुवम् ।
सो अस्मै सत्यमिद्दुहे भूयोभूयः श्वःश्वस्तेन त्वं द्विषतो जहि ॥१५॥
यमबध्नाद्बृहस्पतिर्वाताय मणिमाशवे । तं देवा बिभ्रतो मणिं सर्वांल्लोकान्युधाजयन् ।
स एभ्यो जितिमिद्दुहे भूयोभूयः श्वःश्वस्तेन त्वं द्विषतो जहि ॥१६॥
यमबध्नाद्बृहस्पतिर्वाताय मणिमाशवे । तमिमं देवता मणिं प्रत्यमुञ्चन्त शंभुवम् ।
स आभ्यो विश्वमिद्दुहे भूयोभूयः श्वःश्वस्तेन त्वं द्विषतो जहि ॥१७॥
ऋतवस्तमबध्नतार्तवास्तमबध्नत । संवत्सरस्तं बद्ध्वा सर्वं भूतं वि रक्षति ॥१८॥
अन्तर्देशा अबध्नत प्रदिशस्तमबध्नत । प्रजापतिसृष्टो मणिर्द्विषतो मेऽधराँ अकः ॥१९॥
अथर्वाणो अबध्नताथर्वणा अबध्नत ।
तैर्मेदिनो अङ्गिरसो दस्यूनां बिभिदुः पुरस्तेन त्वं द्विषतो जहि ॥२०॥

यम् । अबध्नात् । बृहस्पतिः । वाताय । मणिम् । आशवे । तम् । राजा ।
वरुणः । मणिम् । प्रति । अमुञ्चत । शम्ऽभुवम् । सः । अस्मै । सत्यम् । इत् । दुहे ।०॥ १५॥
यम् । अबध्नात् । बृहस्पतिः । वाताय । मणिम् । आशवे । तम् । देवाः ।
बिभ्रतः । मणिम् । सर्वान् । लोकान् । युधा । अजयन् । सः । एभ्यः । जितिम् । इत् । दुहे ।०॥
यम् । अबध्नात् । बृहस्पतिः । वाताय । मणिम् । आशवे ।
तम् । इमम् । देवताः । मणिम् । प्रति । अमुञ्चन्त । शम्ऽभुवम् ।
सः । आभ्यः । विश्वम् । इत् । दुहे । भूयःऽभूयः । श्वःऽश्वः । तेन । त्वम् । द्विषतः । जहि ॥
ऋतवः । तम् । अबध्नत । आर्तवाः । तम् । अबध्नत ।
सम्ऽवत्सरः । तम् । बद्ध्वा । सर्वम् । भूतम् । वि । रक्षति ॥ १८ ॥
अन्तःऽदेशाः । अबध्नत । प्रऽदिशः । तम् । अबध्नत ।
प्रजापतिऽसृष्टः । मणिः । द्विषतः । मे । अधरान् । अकः ॥ १९ ॥
अथर्वाणः । अबध्नत । आथर्वणाः । अबध्नत ।
तैः । मेदिनः । अङ्गिरसः । दस्यूनाम् । बिभिदुः । पुरः । तेन । त्वम् । द्विषतः । जहि ॥२०॥

X.6.15 The blessing, which the Lord supreme has bestowed upon the fast-moving wind, that bliss-bestowing blessing the venerable king (Rajā Varuna) has put on. That verily, yields truth (Satyam) to him, more and more, morrow to morrow. With that may you destroy the malicious enemies.

X.6.16 The blessing, which the Lord supreme has bestowed upon the fast-moving wind, putting on that blessing, the enlightened ones have conquered all the worlds by war (yudhā). That, verily, yields victory to them, more and more, morrow to morrow. With that may you destroy the malicious enemies.

X.6.17 The blessing, which the Lord supreme has bestowed upon the fast-moving wind, this same bliss-bestowing blessing the bounties of Naṭure has put on. That, verily, yields all to them (feminine), more and more, morrow to morrow. With that may you destroy the malicious enemies.

X.6.18 The seasons (ṛtavaḥ) have put on that; groups of seasons have put on that. The year, having put that on, sustains all the beings.

X.6.19 The intermediate quarters (antardik) have put that on; the mid-regions have put that on. May this blessing, produced by the Lord of creatures, put the malicious enemies under me.

X.6.20 Atharvans (those, who seek the Lord supreme within themselves) have put it on; the descendants of Atharvans have put it on. With them the mighty Angirasas (luminous as burning charcoal due to their knowledge) broke through the castle of the robbers (dasyūnām puraḥ). with that, may you destroy the malicious enemies.

तं धाता प्रत्यमुञ्चत स भूतं व्यकल्पयत्। तेन त्वं द्विषतो जहि ॥२१॥
यमबध्नाद्बृहस्पतिर्देवेभ्यो असुरक्षितिम्। स मायं मणिरागमद्रसेन सह वर्चसा ॥२२॥
यमबध्नाद्बृहस्पतिर्देवेभ्यो असुरक्षितिम्।
स मायं मणिरागमत्सह गोभिरजाविभिरन्नेन प्रजया सह ॥२३॥
यमबध्नाद्बृहस्पतिर्देवेभ्यो असुरक्षितिम्।
स मायं मणिरागमत्सह व्रीहियवाभ्यां महसा भूत्या सह ॥२४॥
यमबध्नाद्बृहस्पतिर्देवेभ्यो असुरक्षितिम्।
स मायं मणिरागमन्मधोर्घृतस्य धारया कीलालेन मणिः सह ॥२५॥
यमबध्नाद्बृहस्पतिर्देवेभ्यो असुरक्षितिम्।
स मायं मणिरागमदूर्जया पयसा सह द्रविणेन श्रिया सह ॥२६॥

तम्। धाता। प्रति। अमुञ्चत। सः। भूतम्। वि। अकल्पयत्।
तेन। त्वम्। द्विषतः। जहि ॥ २१ ॥

यम्। अबध्नात्। बृहस्पतिः। देवेभ्यः। असुरऽक्षितिम्।
सः। मा। अयम्। मणिः। आ। अगमत्। रसेन। सह। वर्चसा ॥ २२ ॥

यम्। अबध्नात्। बृहस्पतिः। देवेभ्यः। असुरऽक्षितिम्। सः। मा। अयम्।
मणिः। आ। अगमत्। सह। गोभिः। अजाविऽभिः। अन्नेन। प्रऽजया। सह ॥२३॥

यम्। अबध्नात्। बृहस्पतिः। देवेभ्यः। असुरऽक्षितिम्। सः। मा। अयम्। मणिः।
आ। अगमत्। सह। व्रीहिऽयवाभ्याम्। महसा। भूत्या। सह ॥ २४ ॥

यम्। अबध्नात्। बृहस्पतिः। देवेभ्यः। असुरऽक्षितिम्। सः। मा। अयम्।
मणिः। आ। अगमत्। मधोः। घृतस्य। धारया। कीलालेन। मणिः। सह ॥ २५ ॥

यम्। अबध्नात्। बृहस्पतिः। देवेभ्यः। असुरऽक्षितिम्। सः। मा। अयम्।
मणिः। आ। अगमत्। ऊर्जया। पयसा। सह। द्रविणेन। श्रिया। सह ॥ २६ ॥

X.6.21 The ordained Lord (dhātṛ) put that (blessing) on; He formed all that exists (bhūtam). With that, may you destroy the malicious enemies.

X.6.22 The blessing, destroyer of the life-destroyers, which the Lord supreme has bestowed upon enlightened ones (devāḥ), that same blessing has come to me with virility and lustre.

X.6.23 The blessing, destroyer of the life-destroyers, which the Lord supreme has bestowed upon the enlightened ones, that same blessing has come to me along with kine, with goats (ajāḥ) and sheep (avibhih), with food and progeny.

X.6.24 The blessing, destroyer of the life-destroyers, which the Lord supreme has bestowed upon the enlightened ones, that same blessing has come to me along with rice (brīhi) and barley (yava), with magnanimity and prosperity.

X.6.25 The blessing, destroyer of the life-destroyers, which the Lord supreme has bestowed upon the enlightened ones, that same blessing has come to me along with the stream of honey (madhu) and of purified butter (ghṛta); the blessing with the sweet drink (kīlāla).

X.6.26 The blessing, destroyer of the life-destroyers, which the Lord supreme has bestowed upon the enlightened ones, that same blessing has come to me along with vigour (ūrjayā), and strength (payaṣā) with wealth (draviṇa) and splendour (śrī.)

यमबध्नाद्बृहस्पतिर्देवेभ्यो असुरक्षितिम् ।
स मायं मणिरागमत्तेजसा त्विष्या सह यशसा कीर्त्या सह ॥२७॥
यमबध्नाद्बृहस्पतिर्देवेभ्यो असुरक्षितिम् ।
स मायं मणिरागमत्सर्वाभिर्भूतिभिः सह ॥२८॥
तमिमं देवता मणिं मह्यं ददतु पुष्टये ।
अभिभुं क्षत्रवर्धनं सपत्नदम्भनं मणिम् ॥२९॥
ब्रह्मणा तेजसा सह प्रति मुञ्चामि मे शिवम् ।
असपत्नः सपत्नहा सपत्नान्मेधराँ अकः ॥३०॥
उत्तरं द्विषतो मामयं मणिः कृणोतु देवजाः ।
यस्य लोका इमे त्रयः पयो दुग्धमुपासते ।
स मायमधि रोहतु मणिः श्रैष्ठ्याय मूर्धतः ॥३१॥
यं देवाः पितरो मनुष्या उपजीवन्ति सर्वदा ।
स मायमधि रोहतु मणिः श्रैष्ठ्याय मूर्धतः ॥३२॥

यम् । अबध्नात् । बृहस्पतिः । देवेभ्यः । असुरऽक्षितिम् । सः । मा । अयम् ।
मणिः । आ । अगमत् । तेजसा । त्विष्या । सह । यशसा । कीर्त्या । सह ॥ २७ ॥

यम् । अबध्नात् । बृहस्पतिः । देवेभ्यः । असुरऽक्षितिम् ।
सः । मा । अयम् । मणिः । आ । अगमत् । सर्वाभिः । भूतिऽभिः । सह ॥ २८ ॥

तम् । इमम् । देवताः । मणिम् । मह्यम् । ददतु । पुष्टये ।
अभिऽभुम् । क्षत्रऽवर्धनम् । सपत्नऽदम्भनम् । मणिम् ॥ २९ ॥
ब्रह्मणा । तेजसा । सह । प्रति । मुञ्चामि । मे । शिवम् ।
असपत्नः । सपत्नऽहा । सऽपत्नान् । मे । अधरान् । अकः ॥ ३० ॥
उत्ऽतरम् । द्विषतः । माम् । अयम् । मणिः । कृणोतु । देवऽजाः ।
यस्य । लोकाः । इमे । त्रयः । पयः । दुग्धम् । उपऽआसते ।
सः । मा । अयम् । अधि । रोहतु । मणिः । श्रैष्ठ्याय । मूर्धतः ॥ ३१ ॥

यम् । देवाः । पितरः । मनुष्याः । उपऽजीवन्ति । सर्वदा ।
सः । मा । अयम् । अधि । रोहतु । मणिः । श्रैष्ठ्याय । मूर्धतः ॥ ३२ ॥

X.6.27 The blessing, destroyer of the life-destroyers, which the Lord supreme has bestowed upon the enlightened ones, that same blessing has come to me along with dignity (tejas) and impetuosity (tviṣi), with fame (yaśa) and glory (kīrti).

X.6.28 The blessing, destroyer of the life-destroyers, which the Lord supreme has bestowed upon the enlightened ones, that same blessing has come to me along with all sorts of prosperity (bhūtibhiḥ).

X.6.29 May the deities grant me this blessing for my development - the overpowering, domination-increasing, and rival-killing blessing.

X.6.30 I put on (this blessing) along with knowledge and dignity. May it be propitious to me. Rivalless, destroyer of rivals (asapatnaḥ, sapatnahā), may it put my rivals under me.

X.6.31 May this blessing, born of the bounties of Nature, and for whose milked out essence these three worlds wait, make me superior to my hateful enemy. May this blessing mount upon me for raising me to the crowning supremacy.

X.6.32 What devāḥ (enlightened learned beings), what pitṛs (elders) and common men (manuṣyāḥ) subsist upon, may I with that blessing rise to the highest eminence, and top position.

यथा बीजमुर्वरायां कृष्टे फालेन रोहति ।
एवा मयि प्रजा पशवोऽन्नमन्नं वि रोहतु ॥३३॥
यस्मै त्वा यज्ञवर्धन मणे प्रत्यमुचं शिवम् ।
तं त्वं शतदक्षिण मणे श्रैष्ठ्याय जिन्वतात् ॥३४॥

एतमिध्मं समाहितं जुषाणो अग्ने प्रति हर्य होमैः ।
तस्मिन्विदेम सुमतिं स्वस्ति प्रजां चक्षुः पशून्त्समिद्धे जातवेदसि ब्रह्मणा ॥३५॥

यथा । बीजम् । उर्वरायाम् । कृष्टे । फालेन । रोहति ।
एव । मयि । प्रऽजा । पशवः । अन्नम्ऽअन्नम् । वि । रोहतु ॥ ३३ ॥

यस्मै । त्वा । यज्ञऽवर्धन । मणे । प्रतिऽअमुचम् । शिवम् ।
तम् । त्वम् । शतऽदक्षिण । मणे । श्रैष्ठ्याय । जिन्वतात् ॥ ३४ ॥

एतम् । इध्मम् । समऽआहितम् । जुषाणः । अग्ने । प्रति । हर्य । होमैः ।
तस्मिन् । विदेम । सुऽमतिम् । स्वस्ति । प्रऽजाम् । चक्षुः । पशून् । समऽइद्धे ।
जातऽवेदसि । ब्रह्मणा ॥ ३५ ॥

(७) सप्तमं सूक्तम्

(१-४४) चतुश्चत्वारिंशदृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा क्षुद्र ऋषिः । स्कम्भोऽध्यात्मञ्च देवते । (१) प्रथमर्चो विराड्जगती, (२, ८) द्वितीयाष्टम्योर्भुरिक्त्रिष्टुप्, (७, १३) सप्तमीत्रयोदश्योः परोष्णिक्, (१०, १४, १६, १८-१९) दशमीचतुर्दशीषोडश्यष्टादश्येकोनविंशीनामुपरिष्टाद्बृहती, (११-१२, १५, २०, २२, ३९) एकादशीद्वादशीपञ्चदशीविंशीद्वाविंश्येकोनचत्वारिंशीनामुपरिष्टाज्ज्योतिर्जगती, (१७) सप्तदश्यास्त्र्यवसाना षट्पदा जगती, (२१) एकविंश्या बृहतीगर्भानुष्टुप्, (२३-३०, ३७, ४०) त्रयोविंश्याद्यष्टानां सप्तत्रिंशीचत्वारिंश्योश्चानुष्टुप्, (३१) एकत्रिंश्या मध्येज्योतिर्जगती, (३२, ३४, ३६) द्वात्रिंशीचतुस्त्रिंशीषट्त्रिंशीनामुपरिष्टाद्विराड्बृहती, (३३) त्रयस्त्रिंश्याः पराविराडनुष्टुप्, (३५) पञ्चत्रिंश्याश्चतुष्पदा जगती, (३-६, ९, ३८, ४२-४३) तृतीयादिचतसृणां नवम्यष्टात्रिंशीद्विचत्वारिंशीत्रिचत्वारिंशीनां त्रिष्टुप्, (४१) एकचत्वारिंश्या आर्षी त्रिपदा गायत्री, (४४) चतुश्चत्वारिंश्याश्चैकावसाना पञ्चपदा निचृत्पदपङ्क्तिर्द्विपदाार्च्यनुष्टुब्वा छन्दांसि ॥

कस्मिन्नङ्गे तपो अस्याधि तिष्ठति कस्मिन्नङ्ग ऋतमस्याध्याहितम् ।
क्व व्रतं क्व श्रद्धास्य तिष्ठति कस्मिन्नङ्गे सत्यमस्य प्रतिष्ठितम् ॥१॥

कस्मिन् । अङ्गे । तपः । अस्य । अधि । तिष्ठति । कस्मिन् । अङ्गे । ऋतम् । अस्य । अधि ।
आऽहितम् । क्व । व्रतम् । क्व । श्रद्धा । अस्य । तिष्ठति । कस्मिन् । अङ्गे । सत्यम् । अस्य ।
प्रतिऽस्थितम् ॥१॥

X.6.33 Just as seed grows on a fertile land tilled with a ploughshare, even so may the progeny, cattle and food of all kinds grow with me (or for me).

X.6.34 O blessing, promoter of sacrifice, on whomsoever I put you, the propitious, him may you urge to supremacy, O blessing, fetching a hundred priestly fees (śata-dakṣiṇa).

X.6.35 O fire-divine, this fuel is piled up here; enjoying it may you blaze up with oblations. In him, the cognizant of all (jātavedasi), kindled well with knowledge, may we find favour, well-being, progeny, vision, as well as cattle.

Skambhaḥ - Adhyātmam

X.7.1 In which part of him the austerities (tapas) abide; in which part of him the eternal law (ṛta) is laid where the vow (vrata), in which part of him resides the faith (śraddhā); in which part of him is the truth (satya) well-established ?

कस्मादङ्गाद्दीप्यते अग्निरस्य कस्मादङ्गात्पवते मातरिश्वा ।
कस्मादङ्गाद्वि मिमीतेधि चन्द्रमा मह स्कम्भस्य मिमानो अङ्गम् ॥२॥
कस्मिन्नङ्गे तिष्ठति भूमिरस्य कस्मिन्नङ्गे तिष्ठत्यन्तरिक्षम् ।
कस्मिन्नङ्गे तिष्ठत्याहिता द्यौः कस्मिन्नङ्गे तिष्ठत्युत्तरं दिवः ॥३॥
क्व प्रेप्सन्दीप्यत ऊर्ध्वो अग्निः क्व प्रेप्सन्पवते मातरिश्वा ।
यत्र प्रेप्सन्तीरभियन्त्यावृतः स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥४॥
क्वार्धमासाः क्व यन्ति मासाः संवत्सरेण सह संविदानाः ।
यत्र यन्त्यृतवो यत्रार्तवाः स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥५॥
क्व प्रेप्सन्ती युवती विरूपे अहोरात्रे द्रवतः संविदाने ।
यत्र प्रेप्सन्तीरभियन्त्यापः स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥६॥
यस्मिन्त्स्तब्ध्वा प्रजापतिर्लोकान्त्सर्वां अधारयत् ।
स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥७॥

कस्मात् । अङ्गात् । दीप्यते । अग्निः । अस्य । कस्मात् । अङ्गात् । पवते । मातरिश्वा ।
कस्मात् । अङ्गात् । वि । मिमीते । अधि । चन्द्रमाः । महः । स्कम्भस्य । मिमानः । अङ्गम् ॥
कस्मिन् । अङ्गे । तिष्ठति । भूमिः । अस्य । कस्मिन् । अङ्गे । तिष्ठति । अन्तरिक्षम् ।
कस्मिन् । अङ्गे । तिष्ठति । आऽहिता । द्यौः । कस्मिन् । अङ्गे । तिष्ठति । उत्ऽतरम् । दिवः ॥
क्व । प्रऽईप्सन् । दीप्यते । ऊर्ध्वः । अग्निः । क्व । प्रऽईप्सन् । पवते । मातरिश्वा । यत्र ।
प्रऽईप्सन्तीः । अभिऽयन्ति । आऽवृतः । स्कम्भम् । तम् । ब्रूहि । कतमः । स्वित् । एव । सः ॥४॥
क्व । अर्धऽमासाः । क्व । यन्ति । मासाः । सम्ऽवत्सरेण । सह । सम्ऽविदानाः ।
यत्र । यन्ति । ऋतवः । यत्र । आर्तवाः । स्कम्भम् । तम् । ब्रूहि । कतमः । स्वित् । एव । सः ॥५॥
क्व । प्रेप्सन्ती इति प्रऽईप्सन्ती । युवती इति । विरूपे इति विऽरूपे । अहोरात्रे इति ।
द्रवतः । संविदाने इति सम्ऽविदाने । यत्र । प्रऽईप्सन्तीः । अभिऽयन्ति । आपः । स्कम्भम् ।
तम् । ब्रूहि । कतमः । स्वित् । एव । सः ॥६॥
यस्मिन् । स्तब्ध्वा । प्रजाऽपतिः । लोकान् । सर्वान् । अधारयत् ।
स्कम्भम् । तम् । ब्रूहि । कतमः । स्वित् । एव । सः ॥ ७ ॥

X.7.2 From which part of him the fire (agniḥ) blazes up; from which part blows the impetuous wind (mātariśvan); from which part of him the moon (candramas) traverses across measuring out a part of the mighty skambha (the support of the universe).

X.7.3 In which part of him the earth (bhūmiḥ) is situated; in which part is situated the midspace (antarikṣa); in which part (of him) the sky (dyauḥ) rests well set; in which part is situated that which is above even the sky (uttaram-divaḥ) ?

X.7.4 Whither desiring to attain, the fire (Agni) flame upwards, whither desiring to attain blows the impetuous wind; whiter desiring to attain the eddying streams flow; please tell me of that Skambha; which of so many indeed, is He?

X.7.5 Whither go the half-months, whereto the months and also the year; whither go the seasons and the supplementary seasons; tell me of that Skambha; which of so many indeed, is He ?

X.7.6 Whither desiring to attain, the two young maidens of different appearance, known as day and night, run accordant with each other; whither to attain the water flow onward; tell me of that Skambha; which of so many indeed, is He ?

X.7.7 Firmly setting on which the Lord of creation holds all the worlds; tell me of that Skambha; which of so many indeed, is He ?

यत्परममवमं यच्च मध्यमं प्रजापतिः ससृजे विश्वरूपम् ।
कियता स्कम्भः प्र विवेश तत्र यन्न प्राविशत्कियत्तद्बभूव ॥८॥
कियता स्कम्भः प्र विवेश भूतं कियद्भविष्यदन्वाशयेस्य ।
एकं यदङ्गमकृणोत्सहस्रधा कियता स्कम्भः प्र विवेश तत्र ॥९॥
यत्र लोकांश्च कोशांश्चापो ब्रह्म जना विदुः ।
असच्च यत्र सच्चान्त स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥१०॥
यत्र तपः पराक्रम्य व्रतं धारयत्युत्तरम् ।
ऋतं च यत्र श्रद्धा चापो ब्रह्म समाहिताः स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥११॥
यस्मिन्भूमिरन्तरिक्षं द्यौर्यस्मिन्नध्याहिता ।
यत्राग्निश्चन्द्रमाः सूर्यो वातस्तिष्ठन्त्यार्पिताः स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥१२॥
यस्य त्रयस्त्रिंशद्देवा अङ्गे सर्वे समाहिताः ।
स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥१३॥

यत् । परमम् । अवमम् । यत् । च । मध्यमम् । प्रजाऽपतिः । ससृजे । विश्वऽरूपम् ।
कियता । स्कम्भः । प्र । विवेश । तत्र । यत् । न । प्रऽअविशत् । कियत् । तत् । बभूव ॥८॥

कियता । स्कम्भः । प्र । विवेश । भूतम् । कियत् । भविष्यत् । अनुऽआशये । अस्य ।
एकम् । यत् । अङ्गम् । अकृणोत् । सहस्रऽधा । कियता । स्कम्भः । प्र । विवेश । तत्र ॥

यत्र । लोकान् । च । कोशान् । च । आपः । ब्रह्म । जनाः । विदुः । असत् । च ।
यत्र । सत् । च । अन्तः । स्कम्भम् । तम् । ब्रूहि । कतमः । स्वित् । एव । सः ॥१०॥

यत्र । तपः । पराऽक्रम्य । व्रतम् । धारयति । उत्ऽतरम् ।
ऋतम् । च । यत्र । श्रद्धा । च । आपः । ब्रह्म । समऽआहिताः । स्कम्भम् ।० ॥ ११ ॥

यस्मिन् । भूमिः । अन्तरिक्षम् । द्यौः । यस्मिन् । अधि । आऽहिता ।
यत्र । अग्निः । चन्द्रमाः । सूर्यः । वातः । तिष्ठन्ति । आर्पिताः । स्कम्भम् । ० ॥१२॥

यस्य । त्रयःऽत्रिंशत् । देवाः । अङ्गे । सर्वे । समऽआहिताः । स्कम्भम् । तम्० ॥ १३ ॥

X.7.8 Whatever the highest, the lowest and the intermediate was created by the Lord of creation (prajāpati) in all forms - in how much of that the Skambha entered ? And how much was that which he did not enter ?

X.7.9 How much the Skambha has entered the past ? And how much will he enter the future ? One part of him that He has turned into thousands, how much the Skambha has entered therein ?

X.7.10 Wherein the worlds (lokān) and the treasures (kosan), the actions (āpaḥ) and the knowledge (brahma) reside, thus the people know; wherein lies the non-existent (asat) as well as the existent (sat); tell me of that Skambha; which of so many, indeed, is He ?

X.7.11 Where the austerity (tapaḥ) becoming aggressive (parākramya) holds on to the higher vow (vrata) wherein the righteousness (ṛta) and faith (śraddhā), action (āpaḥ) and knowledge (brahma) are set together; tell me of that Skambha, which of so many, indeed, is He ?

X.7.12 Wherein the earth, the midspace and the sky are firmly set; wherein the fire, the moon, the Sun and the wind stand in their places; tell me of that Skambha; which of so many, indeed, is He ?

X.7.13 In whose one part all the thirty-three (33) enlightened ones (deva) sit meditating (samāhita) tell me of that Skambha; which of so many, indeed, is He ?

यत्र ऋषयः प्रथमजा ऋचः साम यजुर्मही ।
एकर्षिर्यस्मिन्नार्पितः स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥१४॥
यत्रामृतं च मृत्युश्च पुरुषेधि समाहिते ।
समुद्रो यस्य नाड्यः पुरुषेधि समाहिताः स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥१५॥
यस्य चतस्रः प्रदिशो नाड्यस्तिष्ठन्ति प्रथमाः ।
यज्ञो यत्र पराक्रान्तः स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥१६॥
ये पुरुषे ब्रह्म विदुस्ते विदुः परमेष्ठिनम् ।
यो वेद परमेष्ठिनं यश्च वेद प्रजापतिम् ।
ज्येष्ठं ये ब्राह्मणं विदुस्ते स्कम्भमनुसंविदुः ॥१७॥
यस्य शिरो वैश्वानरश्चक्षुरङ्गिरसोभवन् ।
अङ्गानि यस्य यातवः स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥१८॥
यस्य ब्रह्म मुखमाहुर्जिह्वां मधुकशामुत ।
विराजमूधो यस्याहुः स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥१९॥

यत्र । ऋषयः । प्रथमऽजाः । ऋचः । साम । यजुः । मही ।
एकऽऋषिः । यस्मिन् । आर्पितः । स्कम्भम् ।० ॥ १४ ॥

यत्र । अमृतम् । च । मृत्युः । च । पुरुषे । अधि । समाहिते इति समऽआहिते ।
समुद्रः । यस्य । नाड्यः । पुरुषे । अधि । समऽआहिताः । स्कम्भम् ।० ॥ १५ ॥

यस्य । चतस्रः । प्रऽदिशः । नाड्यः । तिष्ठन्ति । प्रथमाः ।
यज्ञः । यत्र । पराऽक्रान्तः । स्कम्भम् । तम् । ब्रूहि । कतमः । स्वित् । एव । सः ॥१६॥

ये । पुरुषे । ब्रह्म । विदुः । ते । विदुः । परमेऽस्थिनम् ।
यः । वेद । परमेऽस्थिनम् । यः । च । वेद । प्रजाऽपतिम् ।
ज्येष्ठम् । ये । ब्राह्मणम् । । विदुः । ते । स्कम्भम् । अनुऽसंविदुः ॥ १७ ॥

यस्य । शिरः । वैश्वानरः । चक्षुः । अङ्गिरसः । अभवन् ।
अङ्गानि । यस्य । यातवः । स्कम्भम् । तम् । ब्रूहि । कतमः । स्वित् । एव । सः ॥१८॥

यस्य । ब्रह्म । मुखम् । आहुः । जिह्वाम् । मधुऽकशाम् । उत ।
विऽराजम् । ऊधः । यस्य । आहुः । स्कम्भम् ।० ॥ १९ ॥

X.7.14 Wherein the first-born (prathamajāḥ) seers, the Ṛk verses,Sāmans (praise songs), Yajus (sacrificial formulas), the great spiritual knowledge (Atharva hymns) and the sole seer (ekarsi) abide; tell me of that Skambha; which of so many, indeed, is He ?

X.7.15 Where the immortality (amṛta) as well death (mṛtu) are set together in the Puruṣa (the Cosmic man); ocean is whose veins, that lie within the Puruṣa; tell me of that Skambha; which of so many, indeed, is He ?

X.7.16 The four quarters (pradiśaḥ) stand out as whose most prominent arteries (nāḍyaḥ); wherein the sacrifice (yajña) shows its might; tell me of that Skambha; which among so many, indeed, is He ?

X.7.17 They who recognize the Lord supreme in Puruṣa (the cosmic man), they know the Paramaṣṭhi (the Lord of the highest abode). He, who knows the Parameṣṭhi and He, who knows the Eldest Lord supreme (jyeṣtha Brahma), they come to know the Skambha (the support of the universe).

X.7.18 He, whose head is the fire (vaiśvanara) beneficial for all men; whose vision (cakṣuah) are the Angiras; whose limbs are the travelling celestial bodies (Yātavaḥ); tell me of that Skambha; which among so many, indeed, is He ?

X.7.19 Whose mouth (mukha) they say, is the Lord supreme, the tongue (jihvā) is the honeyed string (madhukaśā) and the udder (ūdhah) is Virāj, they say tell me of that Skambha; which of so many, indeed, is He ?

यस्मादृचो अपातक्षन्यजुर्यस्मादपाकषन् ।
सामानि यस्य लोमान्यथर्वाङ्गिरसो मुखं स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥२०॥

असच्छाखां प्रतिष्ठन्तीं परममिव जना विदुः ।
उतो सन्मन्यन्तेऽवरे ये ते शाखामुपासते ॥२१॥

यत्रादित्याश्च रुद्राश्च वसवश्च समाहिताः ।
भूतं च यत्र भव्यं च सर्वे लोकाः प्रतिष्ठिताः स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥२२॥

यस्य त्रयस्त्रिंशद्देवा निधिं रक्षन्ति सर्वदा ।
निधिं तमद्य को वेद यं देवा अभिरक्षथ ॥२३॥

यत्र देवा ब्रह्मविदो ब्रह्म ज्येष्ठमुपासते ।
यो वै तान्विद्यात्प्रत्यक्षं स ब्रह्मा वेदिता स्यात् ॥२४॥

बृहन्तो नाम ते देवा येऽसतः परि जज्ञिरे ।
एकं तदङ्गं स्कम्भस्यासदाहुः परो जनाः ॥२५॥

यस्मात् । ऋचः । अपऽअतक्षन् । यजुः । यस्मात् । अपऽअकषन् । सामानि । यस्य ।
लोमानि । अथर्वऽअङ्गिरसः । मुखम् । स्कम्भम् । तम् । ब्रूहि । कतमः । स्वित् । एव । सः ॥

असत्ऽशाखाम् । प्रऽतिष्ठन्तीम् । परमम्ऽइव । जनाः । विदुः ।
उतो इति । सत् । मन्यन्ते । अवरे । ये । ते । शाखाम् । उपऽआसते ॥ २१ ॥

यत्र । आदित्याः । च । रुद्राः । च । वसवः । च । सम्ऽआहिताः । भूतम् । च । यत्र ।
भव्यम् । च । सर्वे । लोकाः । प्रतिऽस्थिताः । स्कम्भम् । तम् । ब्रूहि । कतमः । स्वित् । एव । सः ॥

यस्य । त्रयःऽत्रिंशत् । देवाः । निऽधिम् । रक्षन्ति । सर्वदा ।
निऽधिम् । तम् । अद्य । कः । वेद । यम् । देवाः । अभिऽरक्षथ ॥ २३ ॥

यत्र । देवाः । ब्रह्मऽविदः । ब्रह्म । ज्येष्ठम् । उपऽआसते ।
यः । वै । तान् । विद्यात् । प्रतिऽअक्षम् । सः । ब्रह्मा । वेदिता । स्यात् ॥ २४ ॥

बृहन्तः । नाम । ते । देवाः । ये । असतः । परि । जज्ञिरे ।
एकम् । तत् । अङ्गम् । स्कम्भस्य । असत् । आहुः । परः । जनाः ॥ २५ ॥

X.7.20 Out of whom they chipped off the Ṛk verses; out of whom they hewed the Yajus (sacrificial formulas); Sāmans (praise songs) are whose short hair (on the body); and Atharvan hymns of Angiras are whose mouth (mukha); tell me of that Skambha; which of so many, indeed, is He ?

X.7.21 The non-existing (asat) branch of Him, the people think to be the well-established and, as if, the supreme. And the others, who worship that branch, think it to be existing (sat) and real.

X.7.22 Wherein the Adityas (twelve suns of the year), the Rudras (vital breaths) and the Vasus (treasures) are contained; wherein the past and the future and all the worlds are properly placed; tell me of that Skambha; which of so many, indeed, is He ?

X.7.23 Whose precious treasure (nidhi) the thirty-three enlightened ones (33 devas) always guard; whoever knows that treasure now, which, O enlightened ones, you so carefully guard?

X.7.24 Where the enlightened ones, who have realized the Lord supreme, worship the eldest Lord supreme, whosever knows them directly and surely, he shall become the knower, the realizer.

X.7.25 Great (brhantah) are called those bounties of Nature, that have sprung from the non-existent (asatah). That non-existent is just a part of the Skambha, so the wise man say.

यत्र स्कम्भः प्रजनयन्पुराणं व्यवर्तयत् । एकं तदङ्गं स्कम्भस्य पुराणमनुसंविदुः ॥२६॥
यस्य त्रयस्त्रिंशद्देवा अङ्गे गात्रा विभेजिरे । तान्वै त्रयस्त्रिंशद्देवानेके ब्रह्मविदो विदुः ॥२७॥
हिरण्यगर्भं परममनत्युद्यं जना विदुः । स्कम्भस्तदग्रे प्रासिञ्चद्धिरण्यं लोके अन्तरा ॥२८॥

स्कम्भे लोकाः स्कम्भे तपः स्कम्भेध्यृतमाहितम् ।
स्कम्भं त्वा वेद प्रत्यक्षमिन्द्रे सर्वं समाहितम् ॥२९॥

इन्द्रे लोका इन्द्रे तप इन्द्रेध्यृतमाहितम् ।
इन्द्रं त्वा वेद प्रत्यक्षं स्कम्भे सर्वं प्रतिष्ठितम् ॥३०॥

नाम नाम्ना जोहवीति पुरा सूर्यात्पुरोषसः ।
यदजः प्रथमं संबभूव स ह तत्स्वराज्यमियाय यस्मान्नान्यत्परमस्ति भूतम् ॥३१॥

यत्र । स्कम्भः । प्रऽजनयन् । पुराणम् । विऽअवर्तयत् ।
एकम् । तत् । अङ्गम् । स्कम्भस्य । पुराणम् । अनुऽसंविदुः ॥ २६ ॥

यस्य । त्रयःऽत्रिंशत् । देवाः । अङ्गे । गात्रा । विऽभेजिरे ।
तान् । वै । त्रयःऽत्रिंशत् । देवान् । एके । ब्रह्मऽविदः । विदुः ॥ २७ ॥

हिरण्यऽगर्भम् । परमम् । अनतिऽउद्यम् । जनाः । विदुः ।
स्कम्भः । तत् । अग्रे । प्र । असिञ्चत् । हिरण्यम् । लोके । अन्तरा ॥ २८ ॥

स्कम्भे । लोकाः । स्कम्भे । तपः । स्कम्भे । अधि । ऋतम् । आऽहितम् ।
स्कम्भं । त्वा । वेद । प्रतिऽअक्षम् । इन्द्रे । सर्वम् । सम्ऽआहितम् ॥ २९ ॥

इन्द्रे । लोकाः । इन्द्रे । तपः । इन्द्रे । अधि । ऋतम् । आऽहितम् ।
इन्द्रम् । त्वा । वेद । प्रतिऽअक्षम् । स्कम्भे । सर्वम् । प्रतिऽस्थितम् ॥ ३० ॥

नाम । नाम्ना । जोहवीति । पुरा । सूर्यात् । पुरा । उषसः । यत् । अजः । प्रथमम् ।
सम्ऽबभूव । सः । ह । तत् । स्वऽराज्यम् । इयाय । यस्मात् । न । अन्यत् । परम् । अस्ति । भूतम् ॥

X.7.26 Where the Skambha, starting creation, reproduced the old one (purānam) that old one, they consider to be only a part of the Skambha.

X.7.27 In whose parts of the body, the thirty-three enlightened ones (33 devas) have divided themselves - only they, who have realized the Lord supreme, know those thirty-three enlightened ones.

X.7.28 People know the golden fetus (hiraṇyagarham) as the supreme and indescribable; it was the Skambha, that first seeded that golden fetus in the universe.

X.7.29 Within the Skambha (the support of the universe) are the worlds contained; within the Skambha is the penance (tapaḥ); within the Skambha, I have known you directly, all of which is contained in the resplendent Lord (Indra).

X.7.30 Within the resplendent Lord (Indra) are the worlds (lokāḥ) contained; within the resplendent Lord is the penance (tapaḥ); within the resplendent Lord the eternal law (ṛta) is reposed. O resplendent Lord, I have known you directly (pratyakṣam), all of which is contained in the Skambha.

X.7.31 Before the Sun (rise) and before the dawn (uṣasaḥ), (one) calls out his name by name (nāma namnā). As the ever-unborn comes into being first, he attains that self-luminance, superior to which there nothing exists.

यस्य भूमिः प्रमान्तरिक्षमुतोदरम् ।
दिवं यश्चक्रे मूर्धानं तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ॥३२॥
यस्य सूर्यश्चक्षुश्चन्द्रमाश्च पुनर्णवः ।
अग्निं यश्चक्र आस्यं तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ॥३३॥
यस्य वातः प्राणापानौ चक्षुरङ्गिरसोभवन् ।
दिशो यश्चक्रे प्रज्ञानीस्तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ॥३४॥
स्कम्भो दाधार द्यावापृथिवी उभे इमे स्कम्भो दाधारोर्व१न्तरिक्षम् ।
स्कम्भो दाधार प्रदिशः षडुर्वीः स्कम्भ इदं विश्वं भुवनमा विवेश ॥३५॥
यः श्रमात्तपसो जातो लोकान्त्सर्वान्त्समानशे ।
सोमं यश्चक्रे केवलं तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ॥३६॥
कथं वातो नेलयति कथं न रमते मनः ।
किमापः सत्यं प्रेप्सन्तीर्नेलयन्ति कदा चन ॥३७॥

यस्य । भूमिः । प्रऽमा । अन्तरिक्षम् । उत । उदरम् ।
दिवम् । यः । चक्रे । मूर्धानम् । तस्मै । ज्येष्ठाय । ब्रह्मणे । नमः ॥ ३२ ॥
यस्य । सूर्यः । चक्षुः । चन्द्रमाः । च । पुनःऽनवः ।
अग्निम् । यः । चक्रे । आस्यम् । तस्मै । ज्येष्ठाय । ब्रह्मणे । नमः ॥ ३३ ॥
यस्य । वातः । प्राणापानौ । चक्षुः । आङ्गिरसः । अभवन् ।
दिशः । यः । चक्रे । प्रऽज्ञानीः । तस्मै । ज्येष्ठाय । ब्रह्मणे । नमः ॥ ३४ ॥
स्कम्भः । दाधार । द्यावापृथिवी इति । उभे इति । इमे इति । स्कम्भः । दाधार । उरु । अन्तरिक्षम् ।
स्कम्भः । दाधार । प्रऽदिशः । षट् । उर्वीः । स्कम्भे । इदम् । विश्वम् । भुवनम् । आ । विवेश ॥३५॥
यः । श्रमात् । तपसः । जातः । लोकान् । सर्वान् । समऽआनशे ।
सोमम् । यः । चक्रे । केवलम् । तस्मै । ज्येष्ठाय । ब्रह्मणे । नमः ॥ ३६ ॥
कथम् । वातः । न । इलयति । कथम् । न । रमते । मनः ।
किम् । आपः । सत्यम् । प्रऽईप्सन्तीः । न । इलयन्ति । कदा । चन ॥ ३७ ॥

X.7.32 The earth is whose base (foot or prama), the midspace whose belly, and who has made the sky his head, to him, the Eldest Lord supreme, let our homage be.

X.7.33 Whose eye is Sun and (also) the moon, that becomes new again; who has made the fire his mouth, to him the Eldest Lord supreme let our homage be.

X.7.34 Whose in-breath (prāṇa) and out-breath (apāna) is the wind; whose eye are the Angiras; who has made the quarters his sense- organs, to him the Eldest Lord supreme let our homage be.

X.7.35 The Skambha (support of the universe) sustains both these heaven and earth; the Skambha sustains the wide midspace; the Skambha sustains the six wide-spread mid-quarters (pradiśaḥ) the Skambha has entered all this whatsoever.

X.7.36 Who, coming into existence from the toil of the penance, pervades all the worlds completely; who has made the devotional bliss (Somam) all his own, to that Eldest Lord supreme let our homage be.

X.7.37 How is it that the wind (vātaḥ) never rests still ? How is that the mind (manaḥ) never rests still ? Seeking what truth (satyam), the waters (āpaḥ) never rest still ?

महद्यक्षं भुवनस्य मध्ये तपसि क्रान्तं सलिलस्य पृष्ठे ।
तस्मिञ्छ्रयन्ते य उ के च देवा वृक्षस्य स्कन्धः परित इव शाखाः ॥३८॥
यस्मै हस्ताभ्यां पादाभ्यां वाचा श्रोत्रेण चक्षुषा ।
यस्मै देवाः सदा बलिं प्रयच्छन्ति विमितेमितं स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥३९॥
अप तस्य हतं तमो व्यावृत्तः स पाप्मना ।
सर्वाणि तस्मिञ्ज्योतींषि यानि त्रीणि प्रजापतौ ॥४०॥
यो वेतसं हिरण्ययं तिष्ठन्तं सलिले वेद । स वै गुह्यः प्रजापतिः ॥४१॥
तन्त्रमेके युवती विरूपे अभ्याक्रामं वयतः षण्मयूखम् ।
प्रान्या तन्तूंस्तिरते धत्ते अन्या नाप वृञ्जाते न गमातो अन्तम् ॥४२॥
तयोरहं परिनृत्यन्त्योरिव न वि जानामि यतरा परस्तात् ।
पुमानेनद्वयत्युद्गृणत्ति पुमानेनद्वि जभाराधि नाके ॥४३॥

महत् । यक्षम् । भुवनस्य । मध्ये । तपसि । क्रान्तम् । सलिलस्य । पृष्ठे । तस्मिन् । श्रयन्ते । ये । ऊं इति । के । च । देवाः । वृक्षस्य । स्कन्धः । परितःऽइव । शाखाः ॥ ३८ ॥
यस्मै । हस्ताभ्याम् । पादाभ्याम् । वाचा । श्रोत्रेण । चक्षुषा । यस्मै । देवाः । सदा । बलिम् । प्रऽयच्छन्ति । विऽमिते । अमितम् । स्कम्भम् । तम् । ब्रूहि । कतमः । स्वित् । एव । सः ॥
अप । तस्य । हतम् । तमः । विऽआवृत्तः । सः । पाप्मना ।
सर्वाणि । तस्मिन् । ज्योतींषि । यानि । त्रीणि । प्रजाऽपतौ ॥ ४० ॥
यः । वेतसम् । हिरण्ययम् । तिष्ठन्तम् । सलिले । वेद । सः । वै । गुह्यः । प्रजाऽपतिः ॥
तन्त्रम् । एके इति । युवती इति । विरूपे इति विऽरूपे । अभिऽआक्रामम् । वयतः । षट्ऽमयूखम् । प्र । अन्या । तन्तून् । तिरते । धत्ते । अन्या । न । अप । वृञ्जाते इति । न । गमातः । अन्तम् ॥ ४२ ॥
तयोः । अहम् । परिनृत्यन्त्योःऽइव । न । वि । जानामि । यतरा । परस्तात् ।
पुमान् । एनत् । वयति । उत् । गृणत्ति । पुमान् । एनत् । वि । जभार । अधि । नाके ॥

X.7.38 A mighty (deity) worthy of worship (is there) in the midst of this existence, extending into heat at the surface of the flood (salila-pṛṣṭha) - in Him the bounties of Nature, whatsoever, find shelter, like the branches of a tree around its trunk.

X.7.39 To whom, with their two hands, with two feet, with speech, with hearing, and with vision, to whom the measureless the enlightened ones always offer unmeasured tribute; tell me of that Skambha; which of so many, indeed, is He ?

X.7.40 The darkness is kicked away from Him; He is removed away from evil; within Him are all the three lights (trīṇi jyotīṅṣi) that are in the Lord of creatures.

X.7.41 He, who knows the golden reed (hiraṇya-vetese) that stands in the flood, he, indeed, is the hidden (guhya) Lord of creation.

X.7.42 Two single maidens of diverse appearance, are weaving a six-pegged warp (ṣaṇ-mayukham) approaching it again and again. One of them spreads out the yarns (laṅtuṅstirate); the other one lays them. They do not take rest; nor do they come to the end (of their work).

X.7.43 Of these two, who are as if dancing, which one is superior, this I do not know for sure. The (cosmic) man weaves it, sprinkles it; the man wears it in the sorrowless world.

इमे मयूखा उप तस्तभुर्दिवं सामानि चक्रुस्तसराणि वातवे ॥४४॥

इमे । मयूखाः । उप । तस्तभुः । दिवम् । सामानि । चक्रुः । तसराणि । वातवे ॥

(८) अष्टमं सूक्तम्

(१-४४) चतुश्चत्वारिंशदृचस्यास्य सूक्तस्य कुत्स ऋषिः । अध्यात्मं देवता । (१) प्रथमर्चः उपरिष्टाद्विराड्बृहती, (२) द्वितीयाया बृहतीगर्भानुष्टुप्, (३-४, ८-९, १३, १६-१८, २४, २८, ३५-३६, ४०, ४४) तृतीया-चतुर्थ्यष्टमीनवमीत्रयोदशीनां षोडश्यादितृचस्य चतुर्विंश्यष्टाविंशीपञ्चत्रिंशीषट्त्रिंशीचत्वारिंशीचतुश्चत्वारिंशीनाञ्च त्रिष्टुप्, (५) पञ्चम्या भुरिगनुष्टुप्, (६, १४, १९-२१, २३, २५, २९, ३१-३४, ३७-३८, ४१, ४३) षष्ठीचतुर्दश्योरेकोनविंश्यादितृचस्य त्रयोविंशीपञ्चविंश्येकोनत्रिंशीनामेकत्रिंश्यादिचतसृणां सप्तत्रिंश्यष्टात्रिंश्येकचत्वारिंशीत्रिचत्वारिंशीनाञ्चानुष्टुप्, (७) सप्तम्याः परा-बृहती त्रिष्टुप्, (१०) दशम्या अनुष्टुब्गर्भा त्रिष्टुप्, (११) एकादश्या जगती, (१२) द्वादश्याः पुरोबृहती त्रिष्टुब्गर्भार्षी पङ्क्तिः, (१५, २७) पञ्चदशीसप्तविंश्योर्भुरिग्बृहती, (२२) द्वाविंश्याः पुर उष्णिक्, (२६) षड्विंश्या द्व्युष्णिग्गर्भानुष्टुप्, (३०) त्रिंश्या भुरिक्त्रिष्टुप्, (३९) एकोनचत्वारिंश्या बृहतीगर्भा त्रिष्टुप्, (४२) द्विचत्वारिंश्याश्च विराड्गायत्री छन्दांसि ॥

यो भूतं च भव्यं च सर्वं यश्चाधितिष्ठति ।
स्व१र्यस्य च केवलं तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ॥१॥
स्कम्भेनेमे विष्टभिते द्यौश्च भूमिश्च तिष्ठतः ।
स्कम्भ इदं सर्वमात्मन्वद्यत्प्राणन्निमिषच्च यत् ॥२॥
तिस्रो ह प्रजा अत्यायमायन्न्य१न्या अर्कमभितोऽविशन्त ।
बृहन्ह तस्थौ रजसो विमानो हरितो हरिणीरा विवेश ॥३॥
द्वादश प्रधयश्चक्रमेकं त्रीणि नभ्यानि क उ तच्चिकेत ।
तत्राहतास्त्रीणि शतानि शङ्कवः षष्टिश्च खीला अविचाचला ये ॥४॥

यः । भूतम् । च । भव्यम् । च । सर्वम् । यः । च । अधिऽतिष्ठति ।
स्वः । यस्य । च । केवलम् । तस्मै । ज्येष्ठाय । ब्रह्मणे । नमः ॥ १ ॥
स्कम्भेन । इमे इति । विस्तभिते इति विऽस्तभिते । द्यौः । च । भूमिः । च । तिष्ठतः ।
स्कम्भे । इदम् । सर्वम् । आत्मन्ऽवत् । यत् । प्राणत् । निऽमिषत् । च । यत् ॥ २ ॥
तिस्रः । ह । प्रऽजाः । अतिऽआयम् । आयन् । नि । अन्याः । अर्कम् । अभितः । अविशन्त ।
बृहन् । ह । तस्थौ । रजसः । विऽमानः । हरितः । हरिणीः । आ । विवेश ॥ ३ ॥
द्वादश । प्रऽधयः । चक्रम् । एकम् । त्रीणि । नभ्यानि । कः । ऊं इति । तत् । चिकेत ।
तत्र । आऽहताः । त्रीणि । शतानि । शङ्कवः । षष्टिः । च । खीलाः । अविऽचाचलाः । ये ॥

X.7.44 These pegs hold heaven steady. They have made the Saman Chants the shuttles for weaving.

Adhyātmam

X.8.1 Let our homage be to him, the Lord supreme, who superintends all that ever was, and all that ever will be, and all (that now exists); His only is heavenly bliss.

X.8.2 These two, the sky and the earth, stand fast fixed apart by the Skambha (the support of the universe): All this, which has soul and which breaths and which winks, verily is in the Skambha itself.

X.8.3 Three kinds of manifested Natures, creatures have moved across our sight. The others now enter around the cosmic glows. The mightly Lord (the Sun) stands with in the worlds; wind the space. The Yellow one entered the yellow-ones. (Also Ṛg. VIII.101.14)

X.8.4 The fellies are twelve; the wheel is one, the naves are three; who knows of it ? Three hundred and sixty spokes have been fixed therein; the nails that are immoveable as well as moveable.

इदं संवितुर्वि जानीहि षड्यमा एक एकजः ।
तस्मिन्हापित्वमिच्छन्ते य एषामेकं एकजः ॥५॥
आविः सन्निहितं गुहा जरन्नाम महत्पदम् ।
तत्रेदं सर्वमार्पितमेजत्प्राणत्प्रतिष्ठितम् ॥६॥
एकचक्रं वर्तत एकनेमि सहस्राक्षरं प्र पुरो नि पश्चा ।
अर्धेन विश्वं भुवनं जजान यदस्यार्धं क्वऽ तद्बभूव ॥७॥
पञ्चवाही वहत्यग्रमेषां प्रष्टयो युक्ता अनुसंवहन्ति ।
अयातमस्य ददृशे न यातं परं नेदीयोवरं दवीयः ॥८॥
तिर्यग्बिलश्चमस ऊर्ध्वबुध्नस्तस्मिन्यशो निहितं विश्वरूपम् ।
तदासत ऋषयः सप्त साकं ये अस्य गोपा महतो बभूवुः ॥९॥
या पुरस्ताद्युज्यते या च पश्चाद्या विश्वतो युज्यते या च सर्वतः ।
यया यज्ञः प्राङ्तायते तां त्वा पृच्छामि कतमा सर्चाम् ॥१०॥

इदम् । सवितुः । वि । जानीहि । षट् । यमाः । एकः । एकऽजः ।
तस्मिन् । ह । अपिऽत्वम् । इच्छन्ते । यः । एषाम् । एकः । एकऽजः ॥ ५ ॥
आविः । सत् । निऽहितम् । गुहा । जरत् । नाम । महत् । पदम् ।
तत्र । इदम् । सर्वम् । आर्पितम् । एजत् । प्राणत् । प्रतिऽस्थितम् ॥ ६ ॥
एकऽचक्रम् । वर्तते । एकऽनेमि । सहस्रऽअक्षरम् । प्र । पुरः । नि । पश्चा ।
अर्धेन । विश्वम् । भुवनम् । जजान । यत् । अस्य । अर्धम् । क्व । तत् । बभूव ॥ ७ ॥
पञ्चऽवाही । वहति । अग्रम् । एषाम् । प्रष्टयः । युक्ताः । अनुऽसंवहन्ति ।
अयातम् । अस्य । ददृशे । न । यातम् । परम् । नेदीयः । अवरम् । दवीयः ॥ ८ ॥
तिर्यक्ऽबिलः । चमसः । ऊर्ध्वऽबुध्नः । तस्मिन् । यशः । निऽहितम् । विश्वऽरूपम् ।
तत् । आसते । ऋषयः । सप्त । साकम् । ये । अस्य । गोपाः । महतः । बभूवुः ॥ ९ ॥
या । पुरस्तात् । युज्यते । या । च । पश्चात् । या । विश्वतः । युज्यते । या । च । सर्वतः ।
यया । यज्ञः । प्राङ् । तायते । ताम् । त्वा । पृच्छामि । कतमा । सा । ऋचाम् ॥ १० ॥

X.8.5 O vivifier (savitr) know this for sure; six are pairs of twins and one singly born. They seek relationship in him, who among them is born alone.

X.8.6 Though manifest, it lies concealed, as if, in a cave, an ancient name and a great place.Therin is well established all this, that which moves and that which breathes.

X.8.7 One-wheeled, one-fellied, and thousand-spoked it moves forward and returns backwards as well. With its half it has created all the beings; where is that which is its other half ?

X.8.8 The five-horsed car moves in front of them; yoked side-horses follow it while drawing. Unmoving it is visible, not its motion. What is far, that is quite near; what is near, that (in fact) is very far.

X.8.9 This is a bowl with opening on the sideways and bottom upward; glory of all forms is deposited in it. Therein sit together the seven seers, who have become the protectors of this great one.

X.8.10 That (verse), which is applied in the beginning and which (is applied) in the end, which is applied on all the occasions with which the sacrifice proceeds forward - which of all the verses is that one, this I ask you.

यदेजति पतति यच्च तिष्ठति प्राणदप्राणन्निमिषच्च यद्भुवत् ।
तद्दाधार पृथिवीं विश्वरूपं तत्संभूय भवत्येकमेव ॥११॥
अनन्तं विततं पुरुत्रानन्तमन्तवच्चा समन्ते ।
ते नाकपालश्चरति विचिन्वन्विद्वान्भूतमुत भव्यमस्य ॥१२॥
प्रजापतिश्चरति गर्भे अन्तरदृश्यमानो बहुधा वि जायते ।
अर्धेन विश्वं भुवनं जजान यदस्यार्धं कतमः स केतुः ॥१३॥
ऊर्ध्वं भरन्तमुदकं कुम्भेनेवोदहार्यम् ।
पश्यन्ति सर्वे चक्षुषा न सर्वे मनसा विदुः ॥१४॥
दूरे पूर्णेन वसति दूर ऊनेन हीयते ।
महद्यक्षं भुवनस्य मध्ये तस्मै बलिं राष्ट्रभृतो भरन्ति ॥१५॥
यतः सूर्य उदेत्यस्तं यत्र च गच्छति ।
तदेव मन्येहं ज्येष्ठं तदु नात्येति किं चन ॥१६॥

यत् । एजति । पतति । यत् । च । तिष्ठति । प्राणत् । अप्राणत् । निऽमिषत् । च । यत् ।
भुवत् । तत् । दाधार । पृथिवीम् । विश्वऽरूपम् । तत् । सम्ऽभूय । भवति । एकम् । एव ॥ ११ ॥
अनन्तम् । विऽततम् । पुरुऽत्रा । अनन्तम् । अन्तऽवत् । च । समन्ते इति सम्ऽअन्ते ।
ते इति । नाकऽपालः । चरति । विऽचिन्वन् । विद्वान् । भूतम् । उत । भव्यम् । अस्य ॥
प्रजाऽपतिः । चरति । गर्भे । अन्तः । अदृश्यमानः । बहुऽधा । वि । जायते ।
अर्धेन । विश्वम् । भुवनम् । जजान । यत् । अस्य । अर्धम् । कतमः । सः । केतुः ॥
ऊर्ध्वम् । भरन्तम् । उदकम् । कुम्भेनऽइव । उदऽहार्यम् ।
पश्यन्ति । सर्वे । चक्षुषा । न । सर्वे । मनसा । विदुः ॥ १४ ॥
दूरे । पूर्णेन । वसति । दूरे । ऊनेन । हीयते ।
महत् । यक्षम् । भुवनस्य । मध्ये । तस्मै । बलिम् । राष्ट्रऽभृतः । भरन्ति ॥ १५ ॥
यतः । सूर्यः । उत्ऽएति । अस्तम् । यत्र । च । गच्छति ।
तत् । एव । मन्ये । अहम् । ज्येष्ठम् । तत् । ऊं इति । न । अति । एति । किम् । चन ॥

X.8.11 That which moves, flies or stands, and which breathes, or breathes not, which winks and which has come into being, that one of universal forms sustains the earth. Being assembled, that becomes one only.

X.8.12 The endless stretches out in many directions; the endless, and that, which has its ends, meet together. The Lord of the sorrowless world goes discerning both of them, knowing the past as well as the future of it.

X.8.13 The Lord of creation moves into the womb, unseen, he is born in various forms. With one half he creates the whole universe of his other half, what sign is there to indicate ?

X.8.14 Him, carrying water upwards, just like a water-bearer with her vessel, all people see with their eyes, but not all realize him with their mind.

X.8.15 He dwells afar with the full; he is left afar by the deficient. At the center of this existence, there is a mighty (deity) worthy of worship; to him the rulers of the kingdoms bear tribute.

X.8.16 Wherefrom the Sun arises and wherein he sets (goes to his eternal home), that, indeed, I hold supreme; none whatsoever surpasses Him.

ये अर्वाङ्मध्य उत वा पुराणं वेदं विद्वांसमभितो वदन्ति ।
आदित्यमेव ते परि वदन्ति सर्वे अग्निं द्वितीयं त्रिवृतं च हंसम् ॥१७॥
सहस्राह्ण्यं वियतावस्य पक्षौ हरेर्हंसस्य पततः स्वर्गम् ।
स देवान्त्सर्वानुरस्युपदद्य संपश्यन्याति भुवनानि विश्वा ॥१८॥
सत्येनोर्ध्वस्तपति ब्रह्मणार्वाङ्वि पश्यति ।
प्राणेन तिर्यङ् प्राणति यस्मिञ्ज्येष्ठमधि श्रितम् ॥१९॥
यो वै ते विद्यादरणी याभ्यां निर्मथ्यते वसु ।
स विद्वाञ्ज्येष्ठं मन्येत स विद्याद्ब्राह्मणं महत् ॥२०॥
अपादग्रे समभवत्सो अग्रे स्व१राभरत् ।
चतुष्पाद्भूत्वा भोग्यः सर्वमादत्त भोजनम् ॥२१॥
भोग्यो भवदथो अन्नमदद्बहु । यो देवमुत्तरावन्तमुपासातै सनातनम् ॥२२॥

ये । अर्वाङ् । मध्ये । उत । वा । पुराणम् । वेदम् । विद्वांसम् । अभितः । वदन्ति । आदित्यम् ।
एव । ते । परि । वदन्ति । सर्वे । अग्निम् । द्वितीयम् । त्रिऽवृतम् । च । हंसम् ॥ १७ ॥

सहस्रऽअह्ण्यम् । विऽयतौ । अस्य । पक्षौ । हरेः । हंसस्य । पततः । स्वःऽगम् ।
सः । देवान् । सर्वान् । उरसि । उपऽदद्य । समऽपश्यन् । याति । भुवनानि । विश्वा ॥१८॥

सत्येन । ऊर्ध्वः । तपति । ब्रह्मणा । अर्वाङ् । वि । पश्यति ।
प्राणेन । तिर्यङ् । प्र । अनति । यस्मिन् । ज्येष्ठम् । अधि । श्रितम् ॥ १९ ॥

यः । वै । ते इति । विद्यात् । अरणी इति । याभ्याम् । निःऽमथ्यते । वसु ।
सः । विद्वान् । ज्येष्ठम् । मन्येत । सः । विद्यात् । ब्राह्मणम् । महत् ॥ २० ॥

अपात् । अग्रे । सम् । अभवत् । सः । अग्रे । स्वः । आ । अभरत् ।
चतुःऽपात् । भूत्वा । भोग्यः । सर्वम् । आ । अदत्त । भोजनम् ॥ २१ ॥

भोग्यः । भवत् । अथो इति । अन्नम् । अदत् । बहु ।
यः । देवम् । उत्तरऽवन्तम् । उपऽआसातै । सनातनम् ॥ २२ ॥

X.8.17 They, who describe the knower of all this is to be known as recent, medieval or ancient, all of them describe only the Sun, the second and the threefold swan (haṁsam).

X.8.18 Two wings of this golden-coloured swan are spread out for a thousand days while he flies towards heaven. Carrying all the enlightened ones on his breast (urasi), he goes watching over all the beings.

X.8.19 By truth he blazes above; by knowledge he looks down correctly, by vital breath he breaths sideways, within whom rests the chiefest (Lord supreme).

X.8.20 Whoso verily knows two (fire-producing) churning sticks (araṇī), with which the (spiritual) wealth (vasu) is churned out, he may consider himself to be knowing the Chiefest Lord; he may know the great Lord supreme.

X.8.21 First he came into being footless (apād). He in the beginning bestowed heavenly bliss. Becoming four-footed, capable of enjoying, he took to all sorts of enjoyment (bhojanam).

X.8.22 Capable of enjoyment (bhogyaḥ) shall he become, and also he shall eat plenty of food (annamadad), whoever worships the eternal (sanātanam) the bestower of superiority (uttarāvantam).

सनातनमेनमाहुरुताद्य स्यात्पुनर्णवः ।
अहोरात्रे प्र जायेते अन्यो अन्यस्य रूपयोः ॥२३॥
शतं सहस्रमयुतं न्यर्बुदमसंख्येयं स्वमस्मिन्निविष्टम् ।
तदस्य घ्नन्त्यभिपश्यत एव तस्माद्देवो रोचत एष एतत् ॥२४॥
बालादेकमणीयस्कमुतैकं नेव दृश्यते ।
ततः परिष्वजीयसी देवता सा मम प्रिया ॥२५॥
इयं कल्याण्य१जरा मर्त्यस्यामृता गृहे ।
यस्मै कृता शये स यश्चकार जजार सः ॥२६॥
त्वं स्त्री त्वं पुमानसि त्वं कुमार उत वा कुमारी ।
त्वं जीर्णो दण्डेन वञ्चसि त्वं जातो भवसि विश्वतोमुखः ॥२७॥
उतैषां पितोत वा पुत्र एषामुतैषां ज्येष्ठ उत वा कनिष्ठः ।
एको ह देवो मनसि प्रविष्टः प्रथमो जातः स उ गर्भे अन्तः ॥२८॥

सनातनम् । एनम् । आहुः । उत । अद्य । स्यात् । पुनःऽनवः ।
अहोरात्रे इति । प्र । जायेते इति । अन्यः । अन्यस्य । रूपयोः ॥ २३ ॥
शतम् । सहस्रम् । अयुतम् । निऽअर्बुदम् । असम्ऽख्येयम् । स्वम् । अस्मिन् । निऽविष्टम् ।
तत् । अस्य । घ्नन्ति । अभिऽपश्यतः । एव । तस्मात् । देवः । रोचते । एषः । एतत् ॥ २४ ॥
बालात् । एकम् । अणीयःऽकम् । उत । एकम् । नऽइव । दृश्यते ।
ततः । परिऽस्वजीयसी । देवता । सा । मम । प्रिया ॥ २५ ॥
इयम् । कल्याणी । अजरा । मर्त्यस्य । अमृता । गृहे ।
यस्मै । कृता । शये । सः । यः । चकार । जजार । सः ॥ २६ ॥
त्वम् । स्त्री । त्वम् । पुमान् । असि । त्वम् । कुमारः । उत । वा । कुमारी ।
त्वम् । जीर्णः । दण्डेन । वञ्चसि । त्वम् । जातः । भवसि । विश्वतःऽमुखः ॥ २७ ॥
उत । एषाम् । पिता । उत । वा । पुत्रः । एषाम् । उत । एषाम् । ज्येष्ठः । उत । वा । कनिष्ठः ।
एकः । ह । देवः । मनसि । प्रऽविष्टः । प्रथमः । जातः । सः । ऊं इति । गर्भे । अन्तः ॥

X.8.23 They proclaim Him to be eternal. But He may become new again even today. Day and night are reproduced, each one from the two forms which the other wears.

X.8.24 A hundred, a thousand, ten thousand, a hundred million, an innumerable wealth is laid in Him. That they strike upon even as He looks on. And therefrom this Lord shines forth here. (śatam = 100; sahasram = 1000; ayutam = 10000; nyarbudam = a hundred million)

X.8.25 There is one, that is finer even than a hair; also there is one, that is not visible at all (that is visible as if nothing). The deity, that embraces them firmly, is dear to me.

X.8.26 This auspicious one (woman) is unaffected by age; an immortal in the home of a mortal. For whom she was made, he (sleeps); he, who made her, has grown old.

X.8.27 You are the female; also you are the male; you are a lad as well as a damsel. It is you, who growing old, totter with a staff (danḍena). When coming into existence, you are face to face with each and every thing.

X.8.28 You are the father of all these, and also their son. You are the eldest among these and also the youngest. Surely He is the sole Lord, who has entered (our) mind (heart). Though born first of all, He is still in the womb.

पूर्णात्पूर्णमुदचति पूर्णं पूर्णेन सिच्यते ।
उतो तदुद्य विद्याम यतस्तत्परिषिच्यते ॥२९॥

एषा सनत्नी सनमेव जातैषा पुराणी परि सर्वं बभूव ।
मही देव्युषसो विभाती सैकेनैकेन मिषता वि चष्टे ॥३०॥

अविर्वै नाम देवतर्तेनास्ते परीवृता ।
तस्या रूपेणेमे वृक्षा हरिता हरितस्रजः ॥३१॥

अन्ति सन्तं न जहात्यन्ति सन्तं न पश्यति ।
देवस्य पश्य काव्यं न ममार न जीर्यति ॥३२॥

अपूर्वेणेषिता वाचस्ता वदन्ति यथायथम् ।
वदन्तीर्यत्र गच्छन्ति तदाहुर्ब्राह्मणं महत् ॥३३॥

यत्र देवाश्च मनुष्याश्चारा नाभाविव श्रिताः ।
अपां त्वा पुष्पं पृच्छामि यत्र तन्मायया हितम् ॥३४॥

पूर्णात् । पूर्णम् । उत् । अचति । पूर्णम् । पूर्णेन । सिच्यते ।
उतो इति । तत् । अद्य । विद्याम । यतः । तत् । परिऽसिच्यते ॥ २९ ॥

एषा । सनत्नी । सनम् । एव । जाता । एषा । पुराणी । परि । सर्वम् । बभुव ।
मही । देवी । उषसः । विऽभाती । सा । एकेनऽएकेन । मिषता । वि । चष्टे ॥ ३० ॥

अविः । वै । नाम । देवता । ऋतेन । आस्ते । परिऽवृता ।
तस्याः । रूपेण । इमे । वृक्षाः । हरिताः । हरितऽस्रजः ॥ ३१ ॥

अन्ति । सन्तम् । न । जहाति । अन्ति । सन्तम् । न । पश्यति ।
देवस्य । पश्य । काव्यम् । न । ममार । न । जीर्यति ॥ ३२ ॥

अपूर्वेण । इषिताः । वाचः । ताः । वदन्ति । यथाऽयथम् ।
वदन्तीः । यत्र । गच्छन्ति । तत् । आहुः । ब्राह्मणम् । महत् ॥ ३३ ॥

यत्र । देवाः । च । मनुष्याः । च । अराः । नाभौऽइव । श्रिताः ।
अपाम् । त्वा । पुष्पम् । पृच्छामि । यत्र । तत् । मायया । हितम् ॥ ३४ ॥

X.8.29 From the full it takes out the full, the full is impregnated with the full. May we know today that, wherefrom that is impregnated.

X.8.30 She is eternal indeed, eternal by birth . She, the ancient, has subdued all. Mighty deity of dawns, shining bright, she appears with each and every one, that winks.

X.8.31 Indeed there is a deity Aviḥ (the protectress) by name, girt by divine law. With her beauty these trees are green, garlanded with green (leaves).

X.8.32 Him, so close, He deserts not. Though so close, the other does not see Him. Look at the Lord's art that never dies nor decays.

X.8.33 Those voices are inspired by the unpreceded one; these tell correctly as it is. Telling so where they go, that they call the great Lord supreme.

X.8.34 Wherein the enlightened ones and the human beings are set like spokes in the nave - I ask you that flower of waters and where that has been placed enveloped in illusion (māyayā hitam).

येभिर्वार्त इषितः प्रवाति ये ददन्ते पञ्च दिशः सध्रीचीः।
य आहुतिमत्यमन्यन्त देवा अपां नेतारः कतमे त आसन् ॥३५॥
इमामेषां पृथिवीं वस्त एकोन्तरिक्षं पर्येको बभूव।
दिवमेषां ददते यो विधर्ता विश्वा आशाः प्रति रक्षन्त्येके ॥३६॥
यो विद्यात्सूत्रं विततं यस्मिन्नोताः प्रजा इमाः।
सूत्रं सूत्रस्य यो विद्यात्स विद्याद्ब्राह्मणं महत् ॥३७॥
वेदाहं सूत्रं विततं यस्मिन्नोताः प्रजा इमाः।
सूत्रं सूत्रस्याहं वेदाथो यद्ब्राह्मणं महत् ॥३८॥
यदन्तरा द्यावापृथिवी अग्निरैत्प्रदहन्विश्वदाव्यः।
यत्रातिष्ठन्नेकपत्नीः परस्तात्क्वेवासीन्मातरिश्वा तदानीम् ॥३९॥
अप्स्वासीन्मातरिश्वा प्रविष्टः प्रविष्टा देवाः सलिलान्यासन्।
बृहन्ह तस्थौ रजसो विमानः पवमानो हरित आ विवेश ॥४०॥

येभिः। वातः। इषितः। प्रऽवाति। ये। ददन्ते। पञ्च। दिशः। सध्रीचीः।
ये। आऽहुतिम्। अतिऽअमन्यन्त। देवाः। अपाम्। नेतारः। कतमे। ते। आसन् ॥
इमाम्। एषाम्। पृथिवीम्। वस्ते। एकः। अन्तरिक्षम्। परि। एकः। बभूव।
दिवम्। एषाम्। ददते। यः। विऽधर्ता। विश्वाः। आशाः। प्रति। रक्षन्ति। एके ॥
यः। विद्यात्। सूत्रम्। विऽततम्। यस्मिन्। आऽउताः। प्रऽजाः। इमाः।
सूत्रम्। सूत्रस्य। यः। विद्यात्। सः। विद्यात्। ब्राह्मणम्। महत् ॥ ३७ ॥
वेद। अहम्। सूत्रम्। विऽततम्। यस्मिन्। आऽउताः। प्रऽजाः। इमाः।
सूत्रम्। सूत्रस्य। अहम्। वेद। अथो इति। यत्। ब्राह्मणम्। महत् ॥ ३८ ॥
यत्। अन्तरा। द्यावापृथिवी इति। अग्निः। ऐत्। प्रऽदहन्। विश्वऽदाव्यः।
यत्र। अतिष्ठन्। एकऽपत्नीः। परस्तात्। क्वऽइव। आसीत्। मातरिश्वा। तदानीम् ॥३९॥
अप्ऽसु। आसीत्। मातरिश्वा। प्रऽविष्टः। प्रऽविष्टाः। देवाः। सलिलानि। आसन्।
बृहन्। ह। तस्थौ। रजसः। विऽमानः। पवमानः। हरितः। आ। विवेश ॥ ४० ॥

X.8.35 Inspired by whom the wind blows; who hold the five quarters in unison; the bounties of Nature that consider themselves above the sacrificial offerings - which of them are the conductors of waters (apām netāḥ).

X.8.36 One of them resides on the earth; one has pervaded the midspace; one among them, who is the main supporter, holds the sky; some of them guard all the quarters.

X.8.37 He, who knows the wide-spread thread, into which these creatures have been woven, and he, who knows the thread of the thread, may realize the great Lord supreme.

X.8.38 I have realized the wide-spread thread, into which these creatures have been woven, and I have realized the thread of the thread and also that, which is the great Lord supreme.

X.8.39 When between the sky and the earth, the all-consuming fire moved forth burning up there, where those having one wife only stood far away, where then was the atmospheric wind?

X.8.40 Into the waters the atmospheric wind had entered. The bounties of Nature had entered the floods. The great one stood as the measurer of the space; the purifying wind entered the green vegetation.

उत्तरेणेव गायत्रीममृतेधि वि चक्रमे । साम्ना ये साम संविदुरजस्तद्ददृशे क्व ॥४१॥
निवेशनः संगमनो वसूनां देव इव सविता सत्यधर्मा ।
इन्द्रो न तस्थौ समरे धनानाम् ॥४२॥
पुण्डरीकं नवद्वारं त्रिभिर्गुणेभिरावृतम् ।
तस्मिन्यद्यक्षमात्मन्वत्तद्वै ब्रह्मविदो विदुः ॥४३॥
अकामो धीरो अमृतः स्वयंभू रसेन तृप्तो न कुतश्चनोनः ।
तमेव विद्वान्न बिभाय मृत्योरात्मानं धीरमजरं युवानम् ॥४४॥

उत्तरेणऽइव । गायत्रीम् । अमृते । अधि । वि । चक्रमे ।
साम्ना । ये । साम । सम्ऽविदुः । अजः । तत् । ददृशे । क्व ॥ ४१ ॥
निऽवेशनः । सम्ऽगमनः । वसूनाम् । देवःऽइव । सविता । सत्यऽधर्मा ।
इन्द्रः । न । तस्थौ । सम्ऽअरे । धनानाम् ॥ ४२ ॥
पुण्डरीकम् । नवऽद्वारम् । त्रिऽभिः । गुणेभिः । आऽवृतम् ।
तस्मिन् । यत् । यक्षम् । आत्मन्ऽवत् । तत् । वै । ब्रह्मऽविदः । विदुः ॥ ४३ ॥
अकामः । धीरः । अमृतः । स्वयम्ऽभूः । रसेन । तृप्तः । न । कुतः । चन । ऊनः ।
तम् । एव । विद्वान् । न । बिभाय । मृत्योः । आत्मानम् । धीरम् । अजरम् । युवानम् ॥ ४४ ॥

(९) नवमं सूक्तम्

(१-२७) सप्तविंशत्यृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । शतौदना देवता । (१) प्रथमर्चस्त्रिष्टुप्, (२-११, १३-२४) द्वितीयादिदशानां त्रयोदश्यादिद्वादशानाञ्चानुष्टुप्, (१२) द्वादश्याः पथ्यापङ्क्तिः, (२५) पञ्चविंश्या द्व्युष्णिग्गर्भानुष्टुप्, (२६) षड्विंश्याः पञ्चपदा बृहत्यनुष्टुबुष्णिग्गर्भा जगती, (२७) सप्तविंश्याश्च पञ्चपदातिजागतानुष्टुब्गर्भा शक्वरी छन्दांसि ॥

अघायतामपि नह्या मुखानि सपत्नेषु वज्रमर्पयैतम् ।
इन्द्रेण दत्ता प्रथमा शतौदना भ्रातृव्यघ्नी यजमानस्य गातुः ॥१॥

अघऽयताम् । अपि । नह्य । मुखानि । सऽपत्नेषु । वज्रम् । अर्पय । एतम् ।
इन्द्रेण । दत्ता । प्रथमा । शतऽओदना । भ्रातृव्यऽघ्नी । यजमानस्य । गातुः ॥ १ ॥

X.8.41 As if with something nobler than the Gāyatrī, He strode forth into the immortality. They, who harmonize Sāman with Sāman - where was that unborn seen ?

X.8.42 He the root of riches, the acquirer of treasure, illumines by his functions all forms and figures; the divine impeller, like the bounties whose law is truth, stands like the Supreme Lord, the Lord of resplendence is the battle for wealth and prosperity. (Also Ṛg. X.139.3)

X.8.43 There is a lotus having nine orfices and wrapped with strands. Therein abides a mighty being having soul; verily the knowers of true knowledge know that.

X.8.44 Free from desire, self-possessed, immortal, self-existing, contented with bliss and lacking nothing in any respect (is he): knowing him alone, the self-possessed, undecaying and ever-young self, let one never have any fear of death.

Śataudanā (Hundred Rice Dishes)

X.9.1 May you bind the mouths of those, who intend to commit sin; may you hurl this adamantine weapon upon the rivals. The Śataudana (worth a hundred measures of rice) cow, first given by the resplendent Lord, is destroyer of rivals of the worshipful sacrificer.

वेदिष्टे चर्म भवतु बर्हिर्लोमानि यानि ते ।
एषा त्वा रशनाग्रभीद्ग्रावा त्वैषोधि नृत्यतु ॥२॥
बालास्ते प्रोक्षणीः सन्तु जिह्वा सं मार्ष्ट्वघ्न्ये ।
शुद्धा त्वं यज्ञिया भूत्वा दिवं प्रेहि शतौदने ॥३॥
यः शतौदनां पचति कामप्रेण स कल्पते ।
प्रीता ह्यस्यर्त्विजः सर्वे यन्ति यथायथम् ॥४॥
स स्वर्गमा रोहति यत्रादस्त्रिदिवं दिवः ।
अपूपनाभिं कृत्वा यो ददाति शतौदनाम् ॥५॥
स तांल्लोकान्त्समाप्नोति ये दिव्या ये च पार्थिवाः ।
हिरण्यज्योतिषं कृत्वा यो ददाति शतौदनाम् ॥६॥
ये ते देवि शमितारः पक्तारो ये च ते जनाः ।
ते त्वा सर्वे गोप्स्यन्ति मैभ्यो भैषीः शतौदने ॥७॥

वेदिः । ते । चर्म । भवतु । बर्हिः । लोमानि । यानि । ते ।
एषा । त्वा । रशना । अग्रभीत् । ग्रावा । त्वा । एषः । अधि । नृत्यतु ॥ २ ॥
बालाः । ते । प्रऽउक्षणीः । सन्तु । जिह्वा । सम् । मार्ष्टु । अघ्न्ये ।
शुद्धा । त्वम् । यज्ञिया । भूत्वा । दिवम् । प्र । इहि । शतऽओदने ॥ ३ ॥
यः । शतऽओदनाम् । पचति । कामऽप्रेण । सः । कल्पते ।
प्रीताः । हि । अस्य । ऋत्विजः । सर्वे । यन्ति । यथाऽयथम् ॥ ४ ॥
सः । स्वःऽगम् । आ । रोहति । यत्र । अदः । त्रिऽदिवम् । दिवः ।
अपूपऽनाभिम् । कृत्वा । यः । ददाति । शतऽओदनाम् । ५ ॥
सः । तान् । लोकान् । सम् । आप्नोति । ये । दिव्याः । ये । च । पार्थिवाः ।
हिरण्यऽज्योतिषम् । कृत्वा । यः । ददाति । शतऽओदनाम् ॥ ६ ॥
ये । ते । देवि । शमितारः । पक्तारः । ये । च । ते । जनाः ।
ते । त्वा । सर्वे । गोप्स्यन्ति । मा । एभ्यः । भैषीः । शतऽओदने ॥ ७ ॥

X.9.2 O cow, may your skin (carma) be the altar; may the short hairs (loma), that are yours, be the sacred grass. This girdle (raśanā) holds you fast. May the cloud dance above you.

X.9.3 May your tail-hair (bālaḥ) be the water-sprinkless (prokṣaṇī); O inviolable (cow), may your tongue cleanse you. Becoming clean and worthy of worship, O Śataudana, may you go to heaven.

X.9.4 He, who brings a Śataudana to maturity, he gets all his desires fulfilled. All his priests (ṛtvijaḥ), being pleased, behave properly.

X.9.5 He, who gives away a Śataudana with cakes (apūpa) ascends to heaven, where that third height (tridiva) of the sky lies.

X.9.6 He obtains those worlds, that are celestial and also that are terrestrial - he, who gives away a Śataudana, made bright with gold (krtvā). (kṛtvā = fee paid in gold to priests),

X.9.7 O divine one, they, who keep you calm, and who bring you to maturity, all of then will protect you well. O Śataudana, be not afraid of them.

X.9.8 From the south the young sages (vasavaḥ), from the north the brave soldiers (maruts), and from the west the old sages (ādityāḥ) will guard you. As such, may you excel even the Agniṣṭoma (the fire sacrifice).

X.9.9 The enlightened ones, the elders; and men, and also the gandharvas (sustainers of earth) and apsarasas (they who move in waters) all of them will guard you. As such, may excel even the Ātirātra (the night-long or whole night sacrifice).

X.9.10 He, who gives away a Śātaudana, obtains all the worlds - the midspace, the sky, the earth, the suns, the cloud-bearing winds, and the quarters.

X.9.11 Sprinkling purified butter, the blessed, divine one will go to the enlightened ones. O Śataudana, may you not harm him, who has brought you to maturity. May you go to heaven.

X.9.12 The enlightened ones, who dwell in the sky, who dwell in the midspace, and those, who dwell on earth - for them may you always yield milk, melted butter and honey as well.

X.9.13 May your this head, your this mouth, these two ears and your these two jaws, yield to your donor mingled curd (āmikṣā), milk, melted butter, and honey as well.

यौ त॒ ओष्ठौ॒ ये नासि॑के॒ ये शृङ्गे॒ ये च॒ तेक्षिणी ।
आ॒मिक्षां॑ दुह्रतां दा॒त्रे क्षी॒रं स॒र्पिरथो॒ मधु॑ ॥१४॥
यत्ते॑ क्लो॒मा यद्धृद॑यं पु॒रीतत्स॒हकं॑ण्ठिका ।
आ॒मिक्षां॑ दुह्रतां दा॒त्रे क्षी॒रं स॒र्पिरथो॒ मधु॑ ॥१५॥
यत्ते॒ यकृ॒द्ये मत॑स्ने॒ यदा॒न्त्रं याश्च॒ ते गुदाः॑ ।
आ॒मिक्षां॑ दुह्रतां दा॒त्रे क्षी॒रं स॒र्पिरथो॒ मधु॑ ॥१६॥
यस्ते॑ प्ला॒शिर्यो व॑नि॒ष्ठुर्यौ कु॒क्षी यच्च॒ चर्म॑ ते॑ ।
आ॒मिक्षां॑ दुह्रतां दा॒त्रे क्षी॒रं स॒र्पिरथो॒ मधु॑ ॥१७॥
यत्ते॑ म॒ज्जा यद॒स्थि॒ यन्मां॒सं यच्च॒ लोहि॑तम् ।
आ॒मिक्षां॑ दुह्रतां दा॒त्रे क्षी॒रं स॒र्पिरथो॒ मधु॑ ॥१८॥
यौ ते॑ बा॒हू ये दो॒षणी॒ याव॑सौ॒ या च॑ ते क॒कुत् ।
आ॒मिक्षां॑ दुह्रतां दा॒त्रे क्षी॒रं स॒र्पिरथो॒ मधु॑ ॥१९॥
यास्ते॑ ग्री॒वा ये स्क॒न्धा याः पृ॒ष्टीर्याश्च॒ पर्श॑वः ।
आ॒मिक्षां॑ दुह्रतां दा॒त्रे क्षी॒रं स॒र्पिरथो॒ मधु॑ ॥२०॥

यौ॑ । ते॒ । ओष्ठौ॑ । ये इति॑ । नासि॑के॒ इति॑ । ये इति॑ । शृङ्गे॒ इति॑ । ये इति॑ । च॒ । ते॒ । अ॒क्षिणी॒ इति॑ । आ॒मिक्षा॑म् । ० ॥ १४ ॥

यत् । ते॒ । क्लो॒मा । यत् । हृद॑यम् । पु॒रि॒ऽतत् । स॒हऽकं॑ण्ठिका । आ॒मिक्षा॑म् ।०॥१५॥

यत् । ते॒ । यकृ॑त् । ये इति॑ । मत॑स्ने॒ इति॑ । यत् । आ॒न्त्रम् । याः । च॒ । ते॒ । गुदाः॑ । आ॒मिक्षा॑म् ।०।

यः । ते॒ । प्ला॒शिः । यः । व॒नि॒ष्ठुः । यौ । कु॒क्षी इति॑ । यत् । च॒ । चर्म॑ । ते॒ । आ॒मिक्षा॑म् ।०।

यत् । ते॒ । म॒ज्जा । यत् । अ॒स्थि । यत् । मां॒सम् । यत् । च॒ । लोहि॑तम् । आ॒मिक्षा॑म् ।०॥

यौ । ते॒ । बा॒हू इति॑ । ये इति॑ । दो॒षणी॒ इति॑ । यौ । अंसौ॑ । या । च॒ । ते॒ । क॒कुत् । आ॒मिक्षा॑म् ।०।

याः । ते॒ । ग्री॒वाः । ये । स्क॒न्धाः । याः । पृ॒ष्टीः । याः । च॒ । पर्श॑वः । आ॒मिक्षा॑म् ।०॥

X.9.14 May your these two lips, these two nostrils, these two horns, your these two eyes, yield to your donor mingled curd, milk, melted butter and honey as well.

X.9.15 May your these lungs (kloma), this heart, the pericardium (purītat) with the throat, (kanthikā), yield to your donor mingled curd, milk, melted butter and honey as well.

X.9.16 May your this liver (Yakṛt), these two kidneys (matasnā), these entrails and your these intestines (antra), yield to your donor mingled curd, milk, melted butter and honey as well.

X.9.17 May your this large intestine (plāśiḥ) this rectum (vaniṣṭhuḥ) these two paunches (kukṣī) and your this skin, yield to your donor mingled curd, milk, melted butter and honey as well.

X.9.18 May your this marrow (majjā), this bone (asthi), this flesh (māṁsa) and this blood (lohita), yield to your donor mingled curd, milk, melted butter and honey as well.

X.9.19 May your these two arms (bāhū) or fore-legs, these two shanks, these two shoulders and your this humps, yield mingled curd, milk, melted butter and honey as well. (Bāhū = fore-legs; doṣaṇī = shanks ; kakut = hump ; aṅsau = two shoulders)

X.9.20 May your these neck-bones, these shoulder-bones, these side-bones and these ribs, yield to your donor mingled curd, milk, melted butter, and honey as well. (grīvā = neck bones; skandha = shoulder bone; pṛṣṭiḥ = side bones, parśavaḥ =ribs)

यौ ते ऊरू अष्ठीवन्तौ ये श्रोणी या च ते भसत् ।
आमिक्षां दुह्रतां दात्रे क्षीरं सर्पिरथो मधु ॥२१॥
यत्ते पुच्छं ये ते बाला यदूधो ये च ते स्तनाः ।
आमिक्षां दुह्रतां दात्रे क्षीरं सर्पिरथो मधु ॥२२॥
यास्ते जङ्घा याः कुष्ठिका ऋच्छरा ये च ते शफाः ।
आमिक्षां दुह्रतां दात्रे क्षीरं सर्पिरथो मधु ॥२३॥
यत्ते चर्म शतौदने यानि लोमान्यघ्न्ये ।
आमिक्षां दुह्रतां दात्रे क्षीरं सर्पिरथो मधु ॥२४॥
क्रोडौ ते स्तां पुरोडाशावाज्येनाभिघारितौ ।
तौ पक्षौ देवि कृत्वा सा पक्तारं दिवं वह ॥२५॥
उलूखले मुसले यश्च चर्मणि यो वा शूर्पे तण्डुलः कणः ।
यं वा वातो मातरिश्वा पवमानो ममाथाग्निष्टद्धोता सुहुतं कृणोतु ॥२६॥

यौ । ते । ऊरू इति । अष्ठीवन्तौ । ये इति । श्रोणी इति । या । च । ते । भसत् । आमिक्षाम् ।०।

यत् । ते । पुच्छम् । ये । ते । बालाः । यत् । ऊधः । ये । च । ते । स्तनाः । आमिक्षाम् ।०।

याः । ते । जङ्घाः । याः । कुष्ठिकाः । ऋच्छराः । ये । च । ते । शफाः ।
आमिक्षाम् । दुह्रताम् । दात्रे । क्षीरम् । सर्पिः । अथो इति । मधु ॥ २३ ॥

यत् । ते । चर्म । शतऽओदने । यानि । लोमानि । अघ्न्ये ।
आमिक्षाम् । दुह्रताम् । दात्रे । क्षीरम् । सर्पिः । अथो इति । मधु ॥ २४ ॥

क्रोडौ । ते । स्ताम् । पुरोडाशौ । आज्येन । अभिऽघारितौ ।
तौ । पक्षौ । देवि । कृत्वा । सा । पक्तारम् । दिवम् । वह ॥ २५ ॥

उलूखले । मुसले । यः । च । चर्मणि । यः । वा । शूर्पे । तण्डुलः । कणः ।
यम् । वा । वातः । मातरिश्वा । पवमानः । ममाथ । अग्निः । तत् । होता । सुऽहुतम् । कृणोतु ॥२६॥

X.9.21 May your these two thighs, the two knee-joints, these two hips and your this rump, yield to your donor mingled curd, milk, melted butter and honey as well.

X.9.22 May your this tail, your these tail-tufts, this udder, and your these teats, yield to your donor mingled curd, milk, melted butter and honey as well.

X.9.23 May your these shanks (part of the leg from ankle to knee), these dew-claws, these pasterns (part of the leg between the feet lock joint and the hoof) and your these hoofs, yield to your donor mingled curd, milk, melted butter and honey as well. (Ṛicharāḥ-pasterns).

X.9.24 May your this hide, O Śataudana, and these hairs, O inviolable one, yield to your donor mingled curd, milk, melted butter and honey as well.

X.9.25 May your breasts be the two sacrificial cakes smeared with purified butter. Making them your two wings, O blessed one, carry him, who has brought you to maturity, to heaven.

X.9.26 The grain of rice, which has been in the mortar, or on the pastle, or on the hide, or which has been in the winnowing-basket, or which the purifier wind has shaken off, may the adorable Lord, the Cosmic sacrificer, make that (grain of rice), a good offering. (ulūkhala = mortar; musala = pestle; carma = hide; śūrpa = winnowing-basket)

अपो देवीर्मधुमतीर्घृतश्चुतो ब्रह्मणां हस्तेषु प्रपृथक्सादयामि ।
यत्काम इदमभिषिञ्चामि वोहं तन्मे सर्वं सं पद्यतां वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥२७॥

अपः । देवीः । मधुऽमतीः । घृतऽश्चुतः । ब्रह्मणाम् । हस्तेषु । प्रऽपृथक् । सादयामि ।
यत्ऽकामः । इदम् । अभिऽसिञ्चामि । वः । अहम् । तत् । मे । सर्वम् । सम् । पद्यताम् ।
वयम् । स्याम । पतयः । रयीणाम् ॥ २७ ॥

(१०) दशमं सूक्तम्

(१-३४) चतुस्त्रिंशदृचस्यास्य सूक्तस्य कश्यप ऋषिः । वशा देवता । (१) प्रथमर्चः ककुम्मत्यनुष्टुप्, (२-४, ७, ९ ११-२२, २५, २८, ३०, ३३-३४) द्वितीयादितृचस्य सप्तमीनवम्योरेकादश्यादिद्वादशानां पञ्चविंश्यष्टाविंशी-त्रिंशीत्रयस्त्रिंशींचतुस्त्रिंशीनाञ्चानुष्टुप्, (५) पञ्चम्याः पञ्चपदातिजागतानुष्टुब्गर्भा स्कन्धोग्रीवी बृहती, (६, ८, १०) षष्ठ्यष्टमीदशमीनां विराडनुष्टुप्, (२३) त्रयोविंश्या बृहती, (२४) चतुर्विंश्या उपरिष्टाद्बृहती, (२६) षड्विंश्या आस्तारपङ्क्तिः, (२७) सप्तविंश्याः शङ्कुमत्यनुष्टुप्, (२९) एकोनत्रिंश्यास्त्रिपदा विराड्गायत्री, (३१) एकत्रिंश्या उष्णिग्गर्भानुष्टुप्, (३२) द्वात्रिंश्याश्च विराट्पथ्याबृहती छन्दांसि ॥

नमस्ते जायमानायै जातायां उत ते नमः ।
बालेभ्यः शुफेभ्यो रूपायाघ्न्ये ते नमः ॥१॥
यो विद्यात्सप्त प्रवतः सप्त विद्यात्परावतः ।
शिरो यज्ञस्य यो विद्यात्स वशां प्रति गृह्णीयात् ॥२॥
वेदाहं सप्त प्रवतः सप्त वेद परावतः ।
शिरो यज्ञस्याहं वेद सोमं चास्यां विचक्षणम् ॥३॥
यया द्यौर्यया पृथिवी ययापो गुपिता इमाः ।
वशां सहस्रधारां ब्रह्मणाच्छावदामसि ॥४॥

नमः । ते । जायमानायै । जातायै । उत । ते । नमः ।
बालेभ्यः । शफेभ्यः । रूपाय । अघ्न्ये । ते । नमः ॥ १ ॥
यः । विद्यात् । सप्त । प्रऽवतः । सप्त । विद्यात् । पराऽवतः ।
शिरः । यज्ञस्य । यः । विद्यात् । सः । वशाम् । प्रति । गृह्णीयात् ॥ २ ॥

वेद । अहम् । सप्त । प्रऽवतः । सप्त । वेद । पराऽवतः ।
शिरः । यज्ञस्य । अहम् । वेद । सोमम् । च । अस्याम् । विऽचक्षणम् ॥ ३ ॥

यया । द्यौः । यया । पृथिवी । यया । आपः । गुपिताः । इमाः ।
वशाम् । सहस्रऽधाराम् । ब्रह्मणा । अच्छऽआवदामसि ॥ ४ ॥

X.9.27 These divine waters, rich in sweetness and dripping melted butter, I place separately in the hands of the intellectual persons (brahmaṇām). The desire, with which I sprinkle you may all that be fulfilled completely. May we become the masters of the riches.

Vaśā (praise of cosmic cow)

X.10.1 O inviolable (cosmic cow), our homage be to you while being born; homage be to you also when you have been born. Homage be to your hair (bāla), hoofs (śapha) and shape (rūpa).

X.10.2 Whoever knows the seven heights and knows the seven distances, whoever knows the summit of the sacrifice, let him accept the vaśā (cosmic cow).

X.10.3 I know the seven heights; I know the seven distances; I know the summit of the sacrifice; also I know the bliss shining in her.

X.10.4 By whom the heaven, by whom the earth, by whom these waters are well preserved, that vaśā (cosmic cow), yielding a thousand streams, we call here with our prayer.

शतं कंसाः शतं दोग्धारः शतं गोप्तारो अधि पृष्ठे अस्याः ।
ये देवास्तस्यां प्राणन्ति ते वशां विदुरेकधा ॥५॥
यज्ञपदीराक्षीरा स्वधाप्राणा महीलुका ।
वशा पर्जन्यपत्नी देवाँ अप्येति ब्रह्मणा ॥६॥
अनु त्वाग्निः प्राविशदनु सोमो वशे त्वा ।
ऊधस्ते भद्रे पर्जन्यो विद्युतस्ते स्तना वशे ॥७॥
अपस्त्वं धुक्षे प्रथमा उर्वरा अपरा वशे ।
तृतीयं राष्ट्रं धुक्षेऽन्नं क्षीरं वशे त्वम् ॥८॥
यदादित्यैर्हूयमानोपातिष्ठ ऋतावरि ।
इन्द्रः सहस्रं पात्रान्त्सोमं त्वापाययद्वशे ॥९॥
यदनूचीन्द्रमैरात्त्व ऋषभोऽह्वयत् ।
तस्मात्ते वृत्रहा पयः क्षीरं क्रुद्धोऽहरद्वशे ॥१०॥

शतम् । कंसाः । शतम् । दोग्धारः । शतम् । गोप्तारः । अधि । पृष्ठे । अस्याः
ये । देवाः । तस्याम् । प्राणन्ति । ते । वशाम् । विदुः । एकऽधा ॥ ५ ॥
यज्ञऽपदी । इराऽक्षीरा । स्वधाऽप्राणा । महीलुका ।
वशा । पर्जन्यऽपत्नी । देवान् । अपि । एति । ब्रह्मणा ॥ ६ ॥
अनु । त्वा । अग्निः । प्र । अविशत् । अनु । सोमः । वशे । त्वा ।
ऊधः । ते । भद्रे । पर्जन्यः । विऽद्युतः । ते । स्तनाः । वशे ॥ ७ ॥
अपः । त्वम् । धुक्षे । प्रथमाः । उर्वराः । अपराः । वशे ।
तृतीयम् । राष्ट्रम् । धुक्षे । अन्नम् । क्षीरम् । वशे । त्वम् ॥ ८ ॥
यत् । आदित्यैः । हूयमाना । उपऽअतिष्ठः । ऋतऽवरि ।
इन्द्रः । सहस्रम् । पात्रान् । सोमम् । त्वा । अपाययत् । वशे ॥ ९ ॥
यत् । अनूची । इन्द्रम् । ऐः । आत् । त्वा । ऋषभः । अह्वयत् ।
तस्मात् । ते । वृत्रऽहा । पयः । क्षीरम् । क्रुद्धः । अहरत् । वशे ॥ १० ॥

X.10.5 A hundred milking vessels, a hundred milkers, a hundred defenders are there to back her. Even the enlightened ones, who breathe within her, know her only one aspect.

X.10.6 With sacrifice as her feet, with food as her milk, with sustenance as her breath, famous all over earth, the Vaśā, the wife of the rain-cloud, excels even the enlightened ones with sacred knowledge.

X.10.7 O Vaśā, the fire divine has entered you; the devotional bliss (or Soma the curative principle) has entered you. The rain-cloud is your udder, O blessed one; O Vaśā, the lightnings are your teats (stanāḥ).

X.10.8 O Vaśā, first you yield waters as your milk; secondly, the fertile lands; thirdly, O Vaśā, you yield kingdom, food and milk.

X.10.9 When being invoked by the old sages, you approach, then the resplendent one (Indra) makes you drink a thousand bowls of Soma (the cure juice).

X.10.10 When, favourably inclined, you approached the resplendent Lord, the bull called you. Angered at this, the slayer of the nescience (vṛtrahā) took your strength, the milk, away.

यत्ते क्रुद्धो धनपतिरा क्षीरमहरद्वशे ।
इदं तदद्य नाकस्त्रिषु पात्रेषु रक्षति ॥११॥
त्रिषु पात्रेषु तं सोममा देव्यहरद्वशा ।
अथर्वा यत्र दीक्षितो बर्हिष्यास्त हिरण्यये ॥१२॥
सं हि सोमेनागत समु सर्वेण पद्वता ।
वशा समुद्रमध्यष्ठाद्गन्धर्वैः कलिभिः सह ॥१३॥
सं हि वातेनागत समु सर्वैः पतत्रिभिः ।
वशा समुद्रे प्रानृत्यदृचः सामानि बिभ्रती ॥१४॥
सं हि सूर्येणागत समु सर्वेण चक्षुषा ।
वशा समुद्रमत्यख्यद्भद्रा ज्योतींषि बिभ्रती ॥१५॥
अभीवृता हिरण्येन यदतिष्ठ ऋतावरि ।
अश्वः समुद्रो भूत्वाध्यस्कन्दद्वशे त्वा ॥१६॥

यत् । ते । क्रुद्धः । धनऽपतिः । आ । क्षीरम् । अहरत् । वशे ।
इदम् । तत् । अद्य । नाकः । त्रिषु । पात्रेषु । रक्षति ॥ ११ ॥

त्रिषु । पात्रेषु । तम् । सोमम् । आ । देवी । अहरत् । वशा ।
अथर्वा । यत्र । दीक्षितः । बर्हिषि । आस्त । हिरण्यये ॥ १२ ॥

सम् । हि । सोमेन । अगत । सम् । ऊं इति । सर्वेण । पत्ऽवता ।
वशा । समुद्रम् । अधि । अस्थात् । गन्धर्वैः । कलिऽभिः । सह ॥ १३ ॥

सम् । हि । वातेन । अगत । सम् । ऊं इति । सर्वैः । पतत्रिऽभिः ।
वशा । समुद्रे । प्र । अनृत्यत् । ऋचः । सामानि । बिभ्रती ॥ १४ ॥

सम् । हि । सूर्येण । अगत । सम् । ऊं इति । सर्वेण । चक्षुषा ।
वशा । समुद्रम् । अति । अख्यत् । भद्रा । ज्योतींषि । बिभ्रती ॥ १५ ॥

अभिऽवृता । हिरण्येन । यत् । अतिष्ठः । ऋतऽवरि ।
अश्वः । समुद्रः । भूत्वा । अधि । अस्कन्दत् । वशे । त्वा ॥ १६ ॥

X.10.11 What milk the angry Lord of riches took away from you, O Vaśā, that same (milk) the sorrowless world preserves even today in three vessels (triṣu pātreṣu).

X.10.12 That Soma (the cure-juice) the divine Vaśā carrys there, where the unflinching seeker, properly consecrated, sits upon the golden sacred grass (hiraṇya barhiṣi).

X,10.13 United is she with Soma (the cure-juice), united also with all the footed creatures; the Vaśā stands over the ocean together with the sustainers of earth (gandharvas) full of strife (kali-ībhiḥ).

X.10.14 United is she with the wind, united also all the winged creatures; bearing Ṛk verses and the Sāmans (the songs) the Vaśā dances upon the ocean.

X.10.15 United is she with the Sun, united also with all, who see; bearing lights the benign Vaśā looks beyond the Ocean.

X.10.16 O fosterer of righteousness, decked with gold, when you stand there, the ocean, turning into a horse, covers you, O Vaśā.

तद्भद्राः समगच्छन्त वशा देष्ट्र्यथो स्वधा ।
अथर्वा यत्र दीक्षितो बर्हिष्यास्त हिरण्यये ॥१७॥
वशा माता राजन्यस्य वशा माता स्वधे तव ।
वशाया यज्ञ आयुधं ततश्चित्तमजायत ॥१८॥
ऊर्ध्वो बिन्दुरुदचरद्ब्रह्मणः ककुदादधि ।
ततस्त्वं जज्ञिषे वशे ततो होताजायत ॥१९॥
आस्नस्ते गाथा अभवन्नुष्णिहाभ्यो बलं वशे ।
पाजस्याज्जज्ञे यज्ञ स्तनेभ्यो रश्मयस्तव ॥२०॥
ईर्माभ्यामयनं जातं सक्थिभ्यां च वशे तव ।
आन्त्रेभ्यो जज्ञिरे अत्रा उदरादधि वीरुधः ॥२१॥
यदुदरं वरुणस्यानुप्राविशथा वशे ।
ततस्त्वा ब्रह्मोदह्वयत्स हि नेत्रमवेत्तव ॥२२॥

तत् । भद्राः । सम् । अगच्छन्त । वशा । देष्ट्री । अथो इति । स्वधा ।
अथर्वा । यत्र । दीक्षितः । बर्हिषि । आस्त । हिरण्यये ॥ १७ ॥

वशा । माता । राजन्यस्य । वशा । माता । स्वधे । तव ।
वशायाः । यज्ञे । आयुधम् । ततः । चित्तम् । अजायत ॥ १८ ॥

ऊर्ध्वः । बिन्दुः । उत् । अचरत् । ब्रह्मणः । ककुदात् । अधि ।
ततः । त्वम् । जज्ञिषे । वशे । ततः । होता । अजायत ॥ १९ ॥

आस्नः । ते । गाथाः । अभवन् । उष्णिहाभ्यः । बलम् । वशे ।
पाजस्यात् । जज्ञे । यज्ञः । स्तनेभ्यः । रश्मयः । तव ॥ २० ॥

ईर्माभ्याम् । अयनम् । जातम् । सक्थिऽभ्याम् । च । वशे । तव ।
आन्त्रेभ्यः । जज्ञिरे । अत्राः । उदरात् । अधि । वीरुधः ॥ २१ ॥

यत् । उदरम् । वरुणस्य । अनुऽप्राविशथाः । वशे ।
ततः । त्वा । ब्रह्मा । उत् । अह्वयत् । सः । हि । नेत्रम् । अवेत् । तव ॥ २२ ॥

X.10.17 The auspicious ones, the vaśā, the directing deity and also the sustenance, come and meet there, where the unflinching seeker, properly consecrated, sits upon the golden sacred grass.

X.10.18 The Vaśā is the mother of the prince; the Vaśā is your mother, O sustenance. The weapon of the Vaśā is the sacrifice; out of it springs forth the thought.

X.10.19 One drop rose high upwards from the summit of the Lord supreme. From that, O Vaśā, you were born. Therefrom was born the hotṛ priest.

X.10.20 From your mouth the gāthās (legendary verses) have come; from your neck bones has come the strength; from your belly the sacrifice is born, and from your teats the rays (raśmi).

X.10.21 From your two fore-legs and two hind legs the motion (ayana) is born; from your entrails the devourer germs (atrā) are born and from your belly the plants have sprung forth. (earmābhyām = from two fore-legs; sakthi bhyam = two hind legs).

X.10.22 O Vaśā, when you entered into the belly of the venerable Lord (Varuṇa) then the seeker (brahma) of the Lord supreme called you up. Surely he knew your guidance (netram avet tava).

सर्वे गर्भीदवेपन्त जायमानादसूस्वः ।
ससूव हि तामाहुर्वशेति ब्रह्मभिः क्लृप्तः स ह्यस्या बन्धुः ॥२३॥
युध एकः सं सृजति यो अस्या एक इद्वशी ।
तरांसि यज्ञा अभवन्तरसां चक्षुरभवद्वशा ॥२४॥
वशा यज्ञं प्रत्यगृह्णाद्वशा सूर्यमधारयत् ।
वशायामन्तरविशदोदनो ब्रह्मणा सह ॥२५॥
वशामेवामृतमाहुर्वशां मृत्युमुपासते ।
वशेदं सर्वमभवद्देवा मनुष्या३ असुराः पितर ऋषयः ॥२६॥
य एवं विद्यात्स वशां प्रति गृह्णीयात् ।
तथा हि यज्ञः सर्वपाद्दुहे दात्रेऽनपस्फुरन् ॥२७॥
तिस्रो जिह्वा वरुणस्यान्तर्दीद्यत्यासनि ।
तासां या मध्ये राजति सा वशा दुष्प्रतिग्रहा ॥२८॥

सर्वे । गर्भात् । अवेपन्त । जायमानात् । असूस्वः ।
ससूव । हि । ताम् । आहुः । वशा । इति । ब्रह्मऽभिः । क्लृप्तः । सः । हि । अस्याः । बन्धुः ॥ २३ ॥
युधः । एकः । सम् । सृजति । यः । अस्याः । एकः । इत् । वशी ।
तरांसि । यज्ञाः । अभवन् । तरसाम् । चक्षुः । अभवत् । वशा ॥ २४ ॥
वशा । यज्ञम् । प्रति । अगृह्णात् वशा । सूर्यम् । अधारयत् ।
वशायाम् । अन्तः । अविशत् । ओदनः । ब्रह्मणा । सह ॥ २५ ॥
वशाम् । एव । अमृतम् । आहुः । वशाम् । मृत्युम् । उप । आसते ।
वशा । इदम् । सर्वम् । अभवत् । देवाः । मनुष्याः । असुराः । पितरः । ऋषयः ॥ २६ ॥
यः । एवम् । विद्यात् । सः । वशाम् । प्रति । गृह्णीयात् ।
तथा । हि । यज्ञः । सर्वऽपात् । दुहे । दात्रे । अनपऽस्फुरन् ॥ २७ ॥
तिस्रः । जिह्वाः । वरुणस्य । अन्तः । दीद्यति । आसनि ।
तासाम् । या । मध्ये । राजति । सा । वशा । दुःऽप्रतिग्रहा ॥ २८ ॥

X.10.23 All trembled at the fetus being born of her, who never gives birth. Who has, thus, given birth, her they call the Vaśā. Formed by scientists (brahmabhiḥ) he, surely, is her kin (bandhuḥ).

X.10.24 He, the one, assembles the warriors, who is, verily, her sole controller. The sacrifices turn into energies; the Vaśā becomes the eye of the energies.

X.10.25 The Vaṣā (Cosmic Cow) accepts the sacrifice; Vaśā sustains Sun; within the Vaśā has entered the cloud along with the Lord supreme.

X.10.26 It is only the Vaśā, what they call immortality (amṛtam), they worship vaśā as death (mṛitu); Vaśā has become all this - the enlightened ones (devāḥ), the mortal men (manusyāḥ), the life-destroyers (asurāḥ), the elders (pitaraḥ) and the seers (ṛṣayaḥ)

X.10.27 Whosoever knows thus, let him take hold of the Vaśā. Thus the all-footed (perfect in every respect) sacrifice pours out milk for the donor without any resistance.

X.10.28 Within the mouth of the venerable Lord (Varuṇa), there are three tongues (tisraḥ jihvāḥ) shining bright. The one, which shines in the middle of them, is the Vaśā, difficult to take hold of.

चतुर्धा रेतो अभवद्वशायाः ।
आपस्तुरीयममृतं तुरीयं यज्ञस्तुरीयं पशवस्तुरीयम् ॥२९॥
वशा द्यौर्वशा पृथिवी वशा विष्णुः प्रजापतिः ।
वशाया दुग्धमपिबन्त्साध्या वसवश्च ये ॥३०॥
वशाया दुग्धं पीत्वा साध्या वसवश्च ये ।
ते वै ब्रध्नस्य विष्टपि पयो अस्या उपासते ॥३१॥
सोममेनामेके दुह्रे घृतमेक उपासते ।
य एवं विदुषे वशां ददुस्ते गतास्त्रिदिवं दिवः ॥३२॥
ब्राह्मणेभ्यो वशां दत्त्वा सर्वांल्लोकान्त्समश्नुते ।
ऋतं ह्यस्यामार्पितमपि ब्रह्माथो तपः ॥३३॥
वशां देवा उप जीवन्ति वशां मनुष्या उत ।
वशेदं सर्वमभवद्यावत्सूर्यो विपश्यति ॥३४॥

चतुःऽधा । रेतः । अभवत् । वशायाः ।
आपः । तुरीयम । अमृतम् । तुरीयम् । यज्ञः । तुरीयम् । पशवः । तुरीयम् ॥ २९ ॥
वशा । द्यौः । वशा । पृथिवी । वशा । विष्णुः । प्रजाऽपतिः ।
वशायाः । दुग्धम् । अपिबन् । साध्याः । वसवः । च । ये ॥ ३० ॥
वशायाः । दुग्धम् । पीत्वा । साध्याः । वसवः । च । ये ।
ते । वै । ब्रध्नस्य । विष्टपि । पयः । अस्याः । उप । आसते ॥ ३१ ॥
सोमम् । एनाम् । एके । दुह्रे । घृतम् । एके । उप । आसते ।
ये । एवम् । विदुषे । वशाम् । ददुः । ते । गताः । त्रिऽदिवम् । दिवः ॥ ३२ ॥
ब्राह्मणेभ्यः । वशाम् । दत्त्वा । सर्वान् । लोकान् । सम् । अश्नुते ।
ऋतम् । हि । अस्याम् । आर्पितम् । अपि । ब्रह्म । अथो इति । तपः ॥ ३३ ॥
वशाम् । देवाः । उप । जीवन्ति । वशाम् । मनुष्याः । उत ।
वशा । इदम् । सर्वम् । अभवत् । यावत् । सूर्यः । विऽपश्यति ॥ ३४ ॥

॥ इति दशमं काण्डम् ॥

[दशमकाण्डे सूक्तानि १०, ऋचः ३५०]

X.10.29 The seed of the Vaśā got divided into four parts; one fourth are the waters (āpaḥ), one forth the immortality (amrta), one fourth the sacrifice (yajña), and one fourth the animals (paśavaḥ).

X.10.30 The Vaśā is heaven, the Vaśā is earth, the Vaśā is the omnipresent Lord (Viṣṇu), the Lord of creatures (Prajāpatih). They, the perfectible (sādhyāḥ) and the young sages (vasavaḥ), drink the milk which the Vaśā yields.

X.10.31 They, the perfectible (sādhyāḥ) and the young sages (vasavaḥ) who have partaken of the milk of Vaśā, certainly long her milk even in the world of the Sun.

X.10.32 Some milk devotional bliss out of her; some obtain fat (fertilizing power) from her. They, who give a cow to him who knows thus, go to the third, the most sacred of the heavens.

X.10.33 By donating a cow to the intellectual persons, one wins all the worlds. Surely within her is set the righteousness (ṛta), the knowledge (brahma) and the penance (tapas) as well.

X.10.34 On the Vaśā the enlightened ones (devāḥ) subsist, and also men (manuṣyāḥ). The Vaśā has become this all, as long and as far as the Sun over looks (vipaśyatī).

Here ends Kāṇḍa X
Hymns 10, Verses 350

About the Translators

Swami Satya Prakash Saraswati
A renowned Vedic scholar, a prolific writer who took to *sanyas* after having served meritoriously as head of the Chemistry Department of Allahabad University. He brings to bear scientific temper to his spiritual writings.

Udaya Vir Viraj
Author of scores of books on various subjects, a Sanskrit scholar and poet of Sanskrit and Hindi, a freedom fighter, Viraj ji has made a niche for himself as an original author.

THE FOUR VEDAS

COMPLETE TRANSLATION IN ENGLISH
(A SET OF 22 VOLUMES)

Translated by
Swami Satya Prakash Saraswati &
Satyakam Vidyalankar

Ved Mantras in Sanskrit with
transliteration followed by translation
in easily understandable modern English
Printed by offset with beautiful binding
More than 10,000 pages
Being offered at cost price

Rig Veda *12 Volumes (Rs. 1100)*
Atharva Veda *5 Volumes (Rs. 400)*
Sama Veda *2 Volumes (Rs. 200)*
Yajur Veda *3 Volumes (Rs. 300)*

Complete set of Four Vedas
priced at Rs 2000 only (22 volumes)

Outstation orders will be
supplied against bank draft of Rs. 2300
(Rs. 2000 + Rs. 300 for packing & forwarding)

Published by
D.A.V. Publication Division
(VED PRATISHTHAN वेद प्रतिष्ठान)
Arya Samaj Building, UP Block
Pitampura, Delhi - 110034

ISBN 978-81-89492-24-3
9788189492243

ओ३म्

ATHARVA VEDA

॥अथर्ववेद॥

VOL. IV खण्ड

Complete in 5 vols.

Mantras in Sanskrit with English Translation and Transliteration

Translated by

Swami Satya Prakash Saraswati
Satyakam Vidyalankar

The enduring teachings of the Vedas are not a relic of the past, nor are they the exclusive preserve or the sole inheritance of Indians and Indo-Aryans. They belong to the common heritage of humanity and are relevant in our contemporary world and in our age. We owe it to ourselves and to the peoples and the nations of the world to share this precious heritage and to disseminate its message and meaning.

The Vedas have been translated into several languages. Scholars like Griffith, Wilson and Max Muller have written commentaries on the Vedas in English. But the need for bringing out an authentic and standard translation of the Vedas has been felt for quite sometime.

To meet the need of a modern, easy to understand English translation of the Vedas, the Veda Pratishthan of DAV College Managing Committee, New Delhi had been publishing complete translation of the four Vedas in twenty-two volumes since 1977.

This new 2008 edition has far superior production values and is priced at less then one-third of the price it was being sold so far.

❑

ATHARVA VEDA
अथर्ववेद

(English translation of Mantras with Sanskrit text and transliteration)

(Volume IV)

ATHARVA VEDA
अथर्ववेद

Volume IV
[Kāṇḍa XI-XV]

English Translation
by
Swami Satya Prakash Saraswati
and
Satyakam Vidyalankar

चतुर्थो भागः
[काण्ड 11-15]

DAV Publication Division
(Veda Pratishthan)
Arya Samaj Building, UP Block,
Pitampura, Delhi-110034

About this Edition

The great reformer, Swami Dayanand who ushered in a renaissance of Indian society towards the end of 19th century had ordained that :

The vedas are the source of true knowledge. To read and understand the vedas is the supreme duty of one and all.

This is one of the ten Principles of the Arya Samaj as laid down by Swami ji. Importance and relevance of the Vedas has been succinctly said in the Upanishadas also :

वेदेन वै देवा असुराणां वित्तं वेद्यमविन्दन्त
तद् वेदस्य वेदत्वम्। (Taittiriya samhita : 1.7.4.6 तैत्तिरीय संहिता)

The Vedas are so called because each statement therein informs a man of the ideals of human life, called the Law of Righteousness, to understand which there is no better source.

To meet the need of a modern, easy to understand English translation of the Vedas, the Veda Pratishthan of DAV College Managing Committee, New Delhi had been publishing complete translation of the four Vedas in twenty-two volumes since 1977. The first edition was well produced and well received. Later as this important task slipped into inexperienced hands, quality of printing and paper became inferior while the price was unduly raised.

In the year 2008, the responsibility of publishing and propagating the Vedas has been taken over by the Publication Division of the DAV College Managing Committee. This new 2008 edition has far superior production values and is priced at less then one-third of the price it was being sold so far.

Our object is to make the Vedas easily affordable for every one who is interested in having a set of the four Vedas in his home for him and the family members to read and benefit by their divine message.

We propose to publish the Hindi translation of the four Vedas also in the near future and offer at a very moderate price. We seek your cooperation in this noble task.

Vishwa Nath
Vice President
DAV College Managing Committee

Contents

Kāṇḍa - XI

एकादशं काण्डम्

अथैकादशं काण्डम् ॥

(१) प्रथमं सूक्तम्

(१-३७) सप्तत्रिंशदृचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः। ब्रह्मौदनो देवता। (१) प्रथमर्चोऽनुष्टुब्गर्भा भुरिक्पङ्क्तिः, (२, ५) द्वितीयापञ्चम्योर्बृहतीगर्भा विराट्त्रिष्टुप्, (३) तृतीयायाश्चतुष्पदा शाक्वरगर्भा जगती, (४, १५-१६, ३१) चतुर्थीपञ्चदशी-षोडश्येकत्रिंशीनां भुरिक्त्रिष्टुप्, (६) षष्ठ्या उष्णिक्, (७, १२-१४, १९, २२-२३, २८, ३०, ३२-३४) सप्तम्या द्वादश्यादितृचस्यैकोनविंशीद्वाविंशीत्रयोविंश्यष्टाविंशीत्रिंशीनां द्वात्रिंश्यादितृचस्य च त्रिष्टुप्, (८) अष्टम्या विराड्गायत्री, (९) नवम्याः शाक्वरातिजागतगर्भा जगती, (१०) दशम्याः पुरोऽतिजगती विराड्जगती, (११) एकादश्या जगती, (१७, २१, २४-२६, ३७) सप्तदश्येकविंश्योश्चतुर्विंश्यादितृचस्य सप्तत्रिंश्याश्च विराड्जगती, (१८) अष्टादश्या अतिजागतगर्भा परातिजागता विराडतिजगती, (२०) विंश्या अतिजागतगर्भा परशाक्वरा चतुष्पदा भुरिग्जगती, (२७) सप्तविंश्या अतिजागतगर्भा जगती, (२९) एकोनत्रिंश्या भुरिग्विराड्जगती, (३५) पञ्चत्रिंश्याश्चतुष्पदा ककुम्मत्युष्णिक्, (३६) षट्त्रिंश्याश्च पुरोविराट्त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

अग्ने जायस्वादितिर्नाथितेयं ब्रह्मौदनं पचति पुत्रकामा ।
सप्तऋषयो भूतकृतस्ते त्वा मन्थन्तु प्रजया सहेह ॥१॥
कृणुत धूमं वृषणः सखायोऽद्रोघाविता वाचमच्छ ।
अयमग्निः पृतनाषाट् सुवीरो येन देवा असहन्त दस्यून् ॥२॥
अग्नेऽजनिष्ठा महते वीर्याय ब्रह्मौदनाय पक्तवे जातवेदः ।
सप्तऋषयो भूतकृतस्ते त्वाजीजनन्नस्यै रयिं सर्ववीरं नि यच्छ ॥३॥

अग्ने । जायस्व । अदितिः । नाथिता । इयम् । ब्रह्मऽओदनम् । पचति । पुत्रऽकामा ।
सप्तऽऋषयः । भूतऽकृतः । ते । त्वा । मन्थन्तु । प्रऽजया । सह । इह ॥ १ ॥
कृणुत । धूमम् । वृषणः । सखायः । अद्रोघऽअविता । वाचम् । अच्छ ।
अयम् । अग्निः । पृतनाषाट् । सुऽवीरः । येन । देवाः । असहन्त । दस्यून् ॥ २ ॥
अग्ने । अजनिष्ठाः । महते । वीर्याय । ब्रह्मऽओदनाय । पक्तवे । जातऽवेदः ।
सप्तऽऋषयः । भूतऽकृतः । ते । त्वा । अजीजनन् । अस्यै । रयिम् । सर्वऽवीरम् । नि । यच्छ ॥३॥

Brahmaudana
Accompanying a rice-dish offering

XI.1.1 O Agni, be thou born; (indestructible) Aditi here, suppliant, cooks a brahman-rice-dish, adorable-sons; the seven - seers being makers, let them churn you, here together with progeny.

XI.1.2 Make ye smoke, O ye showerers, companions, ye that are aided by the unhateful (?), unto speech, this Agni fight-overpowering, having good heroes, by whom the gods over-powered the barbarians.

XI.1.3 O Agni, thou hast been born unto great heroism, unto the cooking of the brahman-rice-dish, O Jātavedas; the seven Saptarśhi seers being makers - they have given thee birth; do thou confirm to this woman wealth with all heroes.

समिद्धो अग्ने समिधा समिध्यस्व विद्वान्देवान्यज्ञियाँ एह वक्षः ।
तेभ्यो हविः श्रपयँ जातवेद उत्तमं नाकमधि रोहयेमम् ॥४॥
त्रेधा भागो निहितो यः पुरा वो देवानां पितॄणां मर्त्यानाम् ।
अंशाञ्जानीध्वं वि भजामि तान्वो यो देवानां स इमां पारयाति ॥५॥
अग्ने सहस्वानभिभूरभीदसि नीचो न्युब्ज द्विषतः सपत्नान् ।
इयं मात्रा मीयमाना मिता च सजातांस्ते बलिहृतः कृणोतु ॥६॥
साकं सजातैः पयसा सहैध्युदुब्जैनां महते वीर्याय ।
ऊर्ध्वो नाकस्याधि रोह विष्टपं स्वर्गो लोक इति यं वदन्ति ॥७॥
इयं मही प्रति गृह्णातु चर्म पृथिवी देवी सुमनस्यमाना ।
अथ गच्छेम सुकृतस्य लोकम् ॥८॥
एतौ ग्रावाणौ सयुजा युङ्ग्धि चर्मणि निर्भिन्ध्यंशून्यजमानाय साधु ।
अवघ्नती नि जहि य इमां पृतन्यव ऊर्ध्वं प्रजामुद्भरन्त्युदूह ॥९॥

सम्ऽइद्धः । अग्ने । सम्ऽइधा । सम् । इध्यस्व । विद्वान् । देवान् । यज्ञियान् । आ । इह । वक्षः ।
तेभ्यः । हविः । श्रपयन् । जातऽवेदः । उत्ऽतमम् । नाकम् । अधि । रोहय । इमम् ॥ ४ ॥

त्रेधा । भागः । निऽहितः । यः । पुरा । वः । देवानाम् । पितॄणाम् । मर्त्यानाम् ।
अंशान् । जानीध्वम् । वि । भजामि । तान् । वः । यः । देवानाम् । सः । इमाम् । पारयाति ॥५॥
अग्ने । सहस्वान् । अभिऽभूः । अभि । इत् । असि । नीचः । नि । उब्ज । द्विषतः । सऽपत्नान् ।
इयम् । मात्रा । मीयमाना । मिता । च । सऽजातान् । ते । बलिऽहृतः । कृणोतु ॥ ६ ॥
साकम् । सऽजातैः । पयसा । सह । एधि । उत् । उब्ज । एनाम् । महते । वीर्याय ।
ऊर्ध्वः । नाकस्य । अधि । रोह । विष्टपम् । स्वःऽगः । लोकः । इति । यम् । वदन्ति ॥७॥
इयम् । मही । प्रति । गृह्णातु । चर्म । पृथिवी । देवी । सुऽमनस्यमाना ।
अथ । गच्छेम । सुऽकृतस्य । लोकम् ॥ ८ ॥

एतौ । ग्रावाणौ । सऽयुजा । युङ्ग्धि । चर्मणि । निः । भिन्धि । अंशून् । यजमानाय ।
साधु । अवऽघ्नती । नि । जहि । ये । इमाम् । पृतन्यवः । ऊर्ध्वम् । प्रऽजाम् । उत्ऽभरन्ती । उत् । ऊह ॥ ९ ॥

XI.1.4 Kindled, O Agni, be thou kindled with kindling (samidh); mayest thou bring hither, knowing, the worshipful gods; for them cooking (śra) the oblation, O Jātavedas, make thou this man to ascend to the highest firmament (nāka).

XI.1.5 Threefold is set down the share that is yours of old, of gods, of fathers, of mortals; know ye the portions (anśa); I share them out to you; that one that is the gods, shall set this woman across.

XI.1.6 O Agni, powerful, overcoming, thou overcomest; put down (our) hating rivals; let this measure (mātrā) being measured, and measured, make (thy) fellows tribute-bringers to thee.

XI.1.7 In company with thy fellows, be thou united with milk; urge her up unto great heroism; ascend aloft to the summit (viṣṭap) of the firmament (nāka) which they call by the name heavenly world.

XI.1.8 Let this great one (mahī) accept the hide, the divine earth, with favouring mind, then may we go to the world of the well-done.

XI.1.9 Join thou on the hide these two allied stones, split apart the shoots (anśu) successfully for the sacrificer; smiting down, smite them that would fight her; bearing up thy progeny aloft, lift up.

गृहाण ग्रावाणौ सकृतौ वीर हस्त आ ते देवा यज्ञिया यज्ञमगुः ।
त्रयो वरा यतमांस्त्वं वृणीषे तास्ते समृद्धीरिह राधयामि ॥१०॥
इयं ते धीतिरिदमु ते जनित्रं गृह्णातु त्वामदितिः शूरपुत्रा ।
परा पुनीहि य इमां पृतन्यवोऽस्यै रयिं सर्ववीरं नि यच्छ ॥११॥
उपश्वसे द्रुवये सीदता यूयं वि विच्यध्वं यज्ञियासस्तुषैः ।
श्रिया समानानति सर्वान्त्स्यामाधस्पदं द्विषतस्पादयामि ॥१२॥
परेहि नारि पुनरेहि क्षिप्रमपां त्वा गोष्ठोऽध्यरुक्षद्भराय ।
तासां गृह्णीताद्यतमा यज्ञिया असन्विभाज्य धीरीतरा जहीतात् ॥१३॥
एमा अगुर्योषितः शुम्भमाना उत्तिष्ठ नारि तवसं रभस्व ।
सुपत्नी पत्या प्रजया प्रजावत्या त्वागन्यज्ञः प्रति कुम्भं गृभाय ॥१४॥
ऊर्जो भागो निहितो यः पुरा व ऋषिप्रशिष्टाप आ भरैताः ।
अयं यज्ञो गातुविन्नाथवित्प्रजाविदुग्रः पशुविद्वीरविद्वो अस्तु ॥१५॥

गृहाण । ग्रावाणौ । सऽकृतौ । वीर । हस्ते । आ । ते । देवाः । यज्ञियाः । यज्ञम् । अगुः ।
त्रयः । वराः । यतमान् । त्वम् । वृणीषे । ताः । ते । सम्ऽऋद्धीः । इह । राधयामि ॥१०॥
इयम् । ते । धीतिः । इदम् । ऊं इति । ते । जनित्रम् । गृह्णातु । त्वाम् । अदितिः । शूरऽपुत्रा ।
परा । पुनीहि । ये । इमाम् । पृतन्यवः । अस्यै । रयिम् । सर्वऽवीरम् । नि । यच्छ ॥ ११ ॥
उपऽश्वसे । द्रुवये । सीदत । यूयम् । वि । विच्यध्वम् । यज्ञियासः । तुषैः ।
श्रिया । समानान् । अति । सर्वान् । स्याम । अधःऽपदम् । द्विषतः । पादयामि ॥ १२ ॥
परा । इहि । नारि । पुनः । आ । इहि । क्षिप्रम् । अपाम् । त्वा । गोऽस्थः । आधि । अरुक्षत् । भराय ।
तासाम् । गृह्णीतात् । यतमाः । यज्ञियाः । असन् । विऽभाज्य । धीरी । इतराः । जहीतात् ॥१३॥
आ । इमाः । अगुः । योषितः । शुम्भमानाः । उत् । तिष्ठ । नारि । तवसम् । रभस्व ।
सुऽपत्नी । पत्या । प्रऽजया । प्रजाऽवती । आ । त्वा । अगन् । यज्ञः । प्रति । कुम्भम् । गृभाय ॥
ऊर्जः । भागः । निऽहितः । यः । पुरा । वः । ऋषिऽप्रशिष्टा । अपः । आ । भर । एताः ।
अयम् । यज्ञः । गातुऽवित् । नाथऽवित् । प्रजाऽवित् । उग्रः । पशुऽवित् । वीरऽवित् । वः । अस्तु ।

XI.1.10 Seize in thy hand, O hero, the two joint-acting (sakṛt) stones; the worshipful divinities have come to thy sacrifice; three boons, whichsoever thou choosest -- those successes do I here make successful (samṛdhī) for thee.

XI.1.11 This (is) thy thought (? dhīti) and this thy place of birth; let Aditi, of hero-sons, seize thee; cleanse away them that would fight her; confirm to her wealth with all heroes.

XI.1.12 Sit ye in the wooden blower (upaśvasa); be ye winnowed, worshipful ones, from the husks. By fortune (dviṣataḥ) may we surpass all (our) equals; I make (our) haters to fall under foot.

XI.1.13 Go away, woman, come back quickly; the stall (goṣṭha) of the waters hath ascended thee for bearing; seize then of them, whichever shall be worshipful; having shared out wisely (dhīrītrā), then leave the others.

XI.1.14 These maidens (yoṣit) have come, adorning themselves; stand up, woman take hold of the mighty one; well-spoused with husband, progeny possessing with progeny (prajāvatyā), to thee hath come the sacrifice; recieve thou the vessel.

XI.1.15 The portion of refreshment (ūrj) set down, which (is) yours of old; do thou, instructed by the seer, bring these waters; let this sacrifice be for you progress-gaining (gātu-vid), refuge-gaining (progeny gaining) (prajāvit), formidable, cattle-gaining (paśuvid), hero-gaining (vīrvit).

अग्ने चरुर्यज्ञियस्त्वाध्यरुक्षच्छुचिस्तपिष्ठस्तपसा तपैनम् ।
आर्षेया दैवा अभिसंगत्य भागमिमं तपिष्ठा ऋतुभिस्तपन्तु ॥१६॥
शुद्धाः पूता योषितो यज्ञिया इमा आपश्चरुमव सर्पन्तु शुभ्राः ।
अदुः प्रजां बहुलान्पशून्नः पक्तौदनस्य सुकृतामेतु लोकम् ॥१७॥
ब्रह्मणा शुद्धा उत पूता घृतेन सोमस्यांशवस्तण्डुला यज्ञिया इमे ।
अपः प्र विशत प्रति गृह्णातु वश्चरुरिमं पक्त्वा सुकृतामेत लोकम् ॥१८॥
उरुः प्रथस्व महता महिम्ना सहस्रपृष्ठः सुकृतस्य लोके ।
पितामहाः पितरः प्रजोपजाहं पक्ता पञ्चदशस्ते अस्मि ॥१९॥
सहस्रपृष्ठः शतधारो अक्षितो ब्रह्मौदनो देवयानः स्वर्गः ।
अमूंस्त आ दधामि प्रजया रेषयैनान्बलिहाराय मृडतान्मह्यमेव ॥२०॥
उदेहि वेदिं प्रजया वर्धयैनां नुदस्व रक्षः प्रतरं धेह्येनाम् ।
श्रिया समानानति सर्वान्त्स्यामाधस्पदं द्विषतस्पादयामि ॥२१॥

अग्ने । चरुः । यज्ञियः । त्वा । अधि । अरुक्षत् । शुचिः । तपिष्ठः । तपसा । तप । एनम् ।
आर्षेयाः । दैवाः । अभिऽसंगत्य । भागम् । इमम् । तपिष्ठाः । ऋतुऽभिः । तपन्तु ॥ १६ ॥
शुद्धाः । पूताः । योषितः । यज्ञियाः । इमाः । आपः । चरुम् । अव । सर्पन्तु । शुभ्राः ।
अदुः । प्रऽजाम् । बहुलान् । पशून् । नः । पक्ता । ओदनस्य । सुऽकृताम् । एतु । लोकम् ॥
ब्रह्मणा । शुद्धाः । उत । पूताः । घृतेन । सोमस्य । अंशवः । तण्डुलाः । यज्ञियाः । इमे ।
अपः । प्र । विशत । प्रति । गृह्णातु । वः । चरुः । इमम् । पक्त्वा । सुऽकृताम् । एत । लोकम् ॥
उरुः । प्रथस्व । महता । महिम्ना । सहस्रऽपृष्ठः । सुऽकृतस्य । लोके ।
पितामहाः । पितरः । प्रऽजा । उपऽजा । अहम् । पक्ता । पञ्चऽदशः । ते । अस्मि ॥ १९ ॥
सहस्रऽपृष्ठः । शतऽधारः । अक्षितः । ब्रह्मऽओदनः । देवऽयानः । स्वः‌ऽगः । अमून् ।
ते । आ । दधामि । प्रऽजया । रेषय । एनान् । बलिऽहाराय । मृडतात् । मह्यम् । एव ॥२०
उत्ऽएहि । वेदिम् । प्रऽजया । वर्धय । एनाम् । नुदस्व । रक्षः । प्रऽतरम् । धेहि । एनाम् ।
श्रिया । समानान् । अति । सर्वान् । स्याम । अधःऽपदम् । द्विषतः । पादयामि ॥ २१ ॥

XI.1.16 O Agni, the worshipful pot (caruḥ) hath ascended thee; bright, very hot, do thou heat it with heat; let those of the seers, those of the gods, gathering unto their share very hot, heat this with the seasons (ṛtubhiḥ).

XI.1.17 Let these cleansed, purified, worshipful maidens, the waters, beauteous ones, creep down to the pot; they have given us abundant progeny, cattle; let the cooker of the rice-dish go to the world of the well-doers.

XI.1.18 Cleansed with prayer (brahmaṇa) and purified with ghee (ghṛta) shoots of Soma (are) these worshipful rice-grains, enter ye the waters, let the pot receive you; having cooked this, go ye to the world of the well-doers.

XI.1.19 Spread thyself broad, with great greatness, thousand-backed in the world of the well-done; grandfathers, fathers, progeny, descendants (upajā), I am thy fifteen-fold cooker.

XI.1.20 Thousand-backed, hundred-streamed, unexhausted, (is) the brāhman-rice-dish, god-travelled, heaven-going; them yonder I assign to thee; lessen (?) thou them with progeny; be gracious then to me (as) bringer of tribute.

XI.1.21 Go thou up to the sacrificial hearth; increase her with progeny; push (away) the wild demon; set her further forward; by fortune may we surpass all (our) equals; I make (our) haters to fall under foot.

अभ्यावर्तस्व पशुभिः सहैनां प्रत्यङेनां देवताभिः सहैधि ।
मा त्वा प्रापच्छपथो माभिचारः स्वे क्षेत्रे अनमीवा वि राज ॥२२॥
ऋतेन तष्टा मनसा हितैषा ब्रह्मौदनस्य विहिता वेदिरग्रे ।
अंसद्रीं शुद्धामुप धेहि नारि तत्रौदनं सादय दैवानाम् ॥२३॥
अदितेर्हस्तां स्रुचमेतां द्वितीयां सप्तऋषयो भूतकृतो यामकृण्वन् ।
सा गात्राणि विदुष्योदनस्य दर्विर्वेद्यामध्येनं चिनोतु ॥२४॥
शृतं त्वा हव्यमुप सीदन्तु दैवा निःसृप्याग्नेः पुनरेनान्प्र सीद ।
सोमेन पूतो जठरे सीद ब्रह्मणामार्षेयास्ते मा रिषन्प्राशितारः ॥२५॥
सोम राजन्त्संज्ञानमा वपैभ्यः सुब्राह्मणा यतमे त्वोपसीदान् ।
ऋषीनार्षेयांस्तपसोधि जातान्ब्रह्मौदने सुहवा जोहवीमि ॥२६॥
शुद्धाः पूता योषितो यज्ञिया इमा ब्रह्मणां हस्तेषु प्रपृथक्सादयामि ।
यत्काम इदमभिषिञ्चामि वोहमिन्द्रो मरुत्वान्त्स ददादिदं मे ॥२७॥

अभिऽआवर्तस्व । पशुऽभिः । सह । एनाम् । प्रत्यङ् । एनाम् । देवताभिः । सह । एधि ।
मा । त्वा । प्र । आपत् । शपथः । मा । अभिऽचारः । स्वे । क्षेत्रे । अनमीवा । वि । राज ॥

ऋतेन । तष्टा । मनसा । हिता । एषा । ब्रह्मऽओदनस्य । विऽहिता । वेदिः । अग्रे ।
अंसद्रीम् । शुद्धाम् । उप । धेहि । नारि । तत्र । ओदनम् । सादय । दैवानाम् ॥ २३ ॥

अदितेः । हस्ताम् । स्रुचम् । एताम् । द्वितीयाम् । सप्तऽऋषयः । भूतऽकृतः । याम् । अकृण्वन् ।
सा । गात्राणि । विदुषी । ओदनस्य । दर्विः । वेद्याम् । अधि । एनम् । चिनोतु ॥ २४ ॥

शृतम् । त्वा । हव्यम् । उप । सीदन्तु । दैवाः । निःऽसृप्य । अग्नेः । पुनः । एनान् । प्र । सीद ।
सोमेन । पूतः । जठरे । सीद । ब्रह्मणाम् । आर्षेयाः । ते । मा । रिषन् । प्रऽअशितारः ॥ २५ ॥

सोम । राजन् । सम्ऽज्ञानम् । आ । वप । एभ्यः । सुऽब्राह्मणाः । यतमे । त्वा । उपऽसीदान् ।
ऋषीन् । आर्षेयान् । तपसः । अधि । जातान् । ब्रह्मऽओदने । सुऽहवा । जोहवीमि ॥ २६ ॥

शुद्धाः । पूताः । योषितः । यज्ञियाः । इमाः । ब्रह्मणाम् । हस्तेषु । प्रऽपृथक् । सादयामि ।
यत्ऽकामः । इदम् । अभिऽसिञ्चामि । वः । अहम् । इन्द्रः । मरुत्वान् । सः । ददात् । इदम् । मे ॥

XI.1.22 Turn thou toward her together with cattle; be opposite to her together with the divinities; let not curse attain thee, nor wicked craft (abhicāra) bear rule (vi-rāj) in thine own field (kṣetra), free from disease.

XI.1.23 Fashioned by righteousness (ṛta) set by mind, this was ordained in the beginning the sacrificial hearth of the brāhman rice-dish; apply, O woman, the cleansed shoulder-bearer (?); on that set the rice-dish of them of the gods.

XI.1.24 Aditi's hand, this second ladle (sruc), which the seven-seers, being makers, made -- let that spoon, knowing the members of the rice-dish, collect it upon the sacrificial hearth.

XI.1.25 Let them of the gods sit by thee, a cooked (śṛta) oblation; having crept out of the fire, sit thou forward again to them; purified by soma, sit thou in the belly of the worshipers; let not them of the seers, partakers (prāśitār) of thee, suffer harm.

XI.1.26 O king Soma, strew harmony for them, for whatsoever good Brāhmans shall sit by thee; with good call, I call loudly to the brāhman-rice-dish,the seers, them of the seers, born from penance (tapas).

XI.1.27 These cleansed purified worshipful maidens I seat in separate succession in the hands of the priests (brāhman); with what desire I now pour you on, may resplendent Indra here with the Maruts (cloud bearing wind) grant me that.

इदं मे ज्योतिरमृतं हिरण्यं पक्वं क्षेत्रात्कामदुघा म एषा ।
इदं धनं नि दधे ब्राह्मणेषु कृण्वे पन्थां पितृषु यः स्वर्गः ॥२८॥
अग्नौ तुषाना वप जातवेदसि परः कम्बूकाँ अप मृड्ढि दूरम् ।
एतं शुश्रुम गृहराजस्य भागमथो विद्म निर्ऋतेर्भागधेयम् ॥२९॥
श्राम्यतः पचतो विद्धि सुन्वतः पन्थां स्वर्गमधि रोहयैनम् ।
येन रोहात्परमापद्य यद्वय उत्तमं नाकं परमं व्योम ॥३०॥
बभ्रेरध्वर्यो मुखमेतद्वि मृड्ढ्याज्याय लोकं कृणुहि प्रविद्वान् ।
घृतेन गात्रानु सर्वा वि मृड्ढि कृण्वे पन्थां पितृषु यः स्वर्गः ॥३१॥
बभ्रे रक्षः समदमा वपैभ्योऽब्राह्मणा यतमे त्वोपसीदान् ।
पुरीषिणः प्रथमानाः पुरस्तादार्षेयास्ते मा रिषन्प्राशितारः ॥३२॥
आर्षेयेषु नि दध ओदन त्वा नानार्षेयाणामप्यस्त्यत्र ।
अग्निर्मे गोप्ता मरुतश्च सर्वे विश्वे देवा अभि रक्षन्तु पक्वम् ॥३३॥

इदम् । मे । ज्योतिः । अमृतम् । हिरण्यम् । पक्वम् । क्षेत्रात् । कामऽदुघा । मे । एषा ।
इदम् । धनम् । नि । दधे । ब्राह्मणेषु । कृण्वे । पन्थाम् । पितृषु । यः । स्वःऽगः ॥ २८ ॥
अग्नौ । तुषान् । आ । वप । जातऽवेदसि । परः । कम्बूकान् । अप । मृड्ढि । दूरम् ।
एतम् । शुश्रुम । गृहऽराजस्य । भागम् । अथो इति । विद्म । निःऋतेः । भागऽधेयम् ॥२९॥
श्राम्यतः । पचतः । विद्धि । सुन्वतः । पन्थाम् । स्वःऽगम् । अधि । रोहय । एनम् ।
येन । रोहात् । परम् । आऽपद्य । यत् । वयः । उत्ऽतमम् । नाकम् । परमम् । विऽओम ॥३०॥
बभ्रेः । अध्वर्यो इति । मुखम् । एतत् । वि । मृड्ढि । आज्याय । लोकम् । कृणुहि । प्रऽविद्वान् ।
घृतेन । गात्रा । अनु । सर्वा । वि । मृड्ढि । कृण्वे । पन्थाम् । पितृषु । यः । स्वःऽगः ॥ ३१ ॥
बभ्रे । रक्षः । सऽमदम् । आ । वप । एभ्यः । अब्राह्मणाः । यतमे । त्वा । उपऽसीदान् ।
पुरीषिणः । प्रथमानाः । पुरस्तात् । आर्षेयाः । ते । मा । रिषन् । प्रऽअशितारः ॥ ३२ ॥
आर्षेयेषु । नि । दधे । ओदन । त्वा । न । अनार्षेयाणाम् । अपि । अस्ति । अत्र ।
अग्निः । मे । गोप्ता । मरुतः । च । सर्वे । विश्वे । देवाः । अभि । रक्षन्तु । पक्वम् ॥ ३३ ॥

XI.1.28 This my light (jyotir) immortal gold, cooked (pakva) from the field, this my desire milker; this riches I deposit in the Brāhmaṇs; I make a road to the Fathers (pitṛ-yana) that is heaven-going.

XI.1.29 Strew thou the husks in the fire, in Jātavedas; (the one who knows all, born-ones) wipe off far away the chaff (? kambūkān); this we have heard to be the share of the house-king; also we know the portion (bhāgadheya) of perdition (nirṛti).

XI.1.30 Know thou the toiling, cooking, soma-pressing one; make him to ascend the heaven-going road, by which he may ascend, arriving at the vigor that is beyond, to the highest firmament, to the furthest vault (param vyomany).

XI.1.31 Wipe off, O serving priest (adhvaryu) this face of the bearing one (? babhri); make thou, understanding it, room for the sacrificial butter; wipe off with ghee along all (its) members; I make a road to the Fathers that is heaven-going.

XI.1.32 O bearing one, (as) a wild-wicked demon, strew discord for them, for whatsoever non-Brāhmaṇs shall sit by thee; rich in ground spreading themselves forward, let not them of the seers, partakers of thee, suffer harm.

XI.1.33 I set thee down, O rice-dish, among them of the seers; for them that are not of the seers there is no portion here; let Agni my guardian, and all the Maurts, i.e., cloud-bearing winds, let all the gods defend the cooked (offering).

यज्ञं दुहानं सदमित्प्रपीनं पुमांसं धेनुं सदनं रयीणाम्।
प्रजामृतत्वमुत दीर्घमायू रायश्च पोषैरुप त्वा सदेम ॥३४॥
वृषभोऽसि स्वर्ग ऋषीनार्षेयान्गच्छ ।
सुकृतां लोके सीद तत्र नौ संस्कृतम् ॥३५॥
समाचिनुष्वानुसंप्रयाह्यग्ने पथः कल्पय देवयानान् ।
एतैः सुकृतैरनु गच्छेम यज्ञं नाके तिष्ठन्तमधि सप्तरश्मौ ॥३६॥
येन देवा ज्योतिषा द्यामुदायन्ब्रह्मौदनं पक्त्वा सुकृतस्य लोकम्।
तेन गेष्म सुकृतस्य लोकं स्वरारोहन्तो अभि नाकमुत्तमम् ॥३७॥

यज्ञम्। दुहानम्। सदम्। इत्। प्रऽपीनम्। पुमांसम्। धेनुम्। सदनम्। रयीणाम्।
प्रजाऽअमृतत्वम्। उत। दीर्घम्। आयुः। रायः। च। पोषैः। उप। त्वा। सदेम॥ ३४ ॥
वृषभः। असि। स्वःऽगः। ऋषीन्। आर्षेयान्। गच्छ।
सुऽकृताम्। लोके। सीद। तत्र। नौ। संस्कृतम्॥ ३५ ॥
सम्ऽआचिनुष्व। अनुऽसंप्रयाहि। अग्ने। पथः। कल्पय। देवऽयानान्। एतैः। सुऽकृतैः।
अनु। गच्छेम। यज्ञम्। नाके। तिष्ठन्तम्। अधि। सप्तऽरश्मौ ॥ ३६ ॥
येन। देवाः। ज्योतिषा। द्याम्। उत्ऽआयन्। ब्रह्मऽओदनम्। पक्त्वा। सुऽकृतस्य। लोकम्।
तेन। गेष्म। सुऽकृतस्य। लोकम्। स्वः। आऽरोहन्तः। अभि। नाकम्। उत्ऽतमम् ॥३७॥

(२) द्वितीयं सूक्तम्

(१-३१) एकत्रिंशदृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः। मन्त्रोक्तरुद्रादयो देवताः। (१) प्रथमर्चः परातिजागता विराड्जगती, (२) द्वितीयाया अनुष्टुब्गर्भा पञ्चपदा विराड्जगती, (३) तृतीयायाश्चतुष्पदा स्वराडुष्णिक्, (४-५, ७, १३, १५-१६, २१) चतुर्थीपञ्चमीसप्तमीत्रयोदशीपञ्चदशीषोडश्येकविंशीनामनुष्टुप्, (६) षष्ठ्या आर्षी गायत्री, (८) अष्टम्या महाबृहती, (९) नवम्या आर्षी त्रिष्टुप्, (१०) दशम्याः पुरःकृतिस्त्रिपदा विराट्त्रिष्टुप्, (११) एकादश्याः पञ्चपदा विराड्जगतीगर्भा शाक्वरी, (१२) द्वादश्या भुरिक्त्रिष्टुप्, (१४, १७-१९, २३, २६-२७) चतुर्दश्याः सप्तदश्यादितृचस्य त्रयोविंशीषड्विंशीसप्तविंशीनाञ्च विराड्गायत्री, (२०) विंश्या भुरिग्गायत्री, (२२) द्वाविंश्यास्त्रिपदा विषमपादलक्ष्मा महाबृहती, (२४, २९) चतुर्विंश्येकोनत्रिंश्योर्जगती, (२५) पञ्चविंश्याः पञ्चपदातिशाक्वरी, (२८) अष्टाविंश्यास्त्रिष्टुप्, (३०) त्रिंश्याश्चतुष्पदोष्णिक्, (३१) एकत्रिंश्याश्च त्र्यवसाना षट्पदा विपरीतपादलक्ष्मा त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

भवाशर्वौ मृडतं माभि यातं भूतपती पशुपती नमो वाम्।
प्रतिहितामायतां मा वि स्राष्टं मा नो हिंसिष्टं द्विपदो मा चतुष्पदः ॥१॥

भवाशर्वौ। मृडतम्। मा। अभि। यातम्। भूतपती इति भूतऽपती। पशुपती
इति पशुऽपती। नमः। वाम्। प्रतिऽहिताम्। आऽयताम्। मा। वि। स्राष्टम्। मा।
नः। हिंसिष्टम्। द्विऽपदः। मा। चतुःऽपदः॥ १ ॥

XI.1.34 The offering, yielding milk (duh), constantly full (prapīna) a male (pumāṇs) milch-cow, seat of wealth, immortality through offspring, and a long life-time -- and may we sit by thee with abunda; ;e (pl.) of wealth.

XI.1.35 Thou art a heaven-going bull; go to the seers, to them of the seers; sit in the world of the well-doing (suhrtasya like) there is their preparation (sanskṛta) for us both.

XI.1.36 Gather thou together unto, go thou together forth after; O Agni, make ready (kalpaya) the roads travelled by the gods; by them well-made, may we go after the offering, that stands upon the seven-rayed firmament.

XI.1.37 With what light the gods went up to the sky, having cooked the brāhman-rice-dish, to the world of the well-done, with that may we go to the world for the well-done, ascending the heaven, unto the highest firmament.

Rudra (Bhava and Śarva)

XI.2.1 O Bhava and Śarva, be gracious; do not go against (us); ye lords of beings, lords of cattle, homage to you ! (the arrow) that is fitted, that is drawn, do not let fly; do not harm our bipeds nor quadrupeds (dvipadaḥ-catuspadaḥ).

शुनें क्रोष्ट्रे मा शरीराणि कर्तमलिक्लवेभ्यो गृध्रेभ्यो ये च कृष्णा अविष्यवः ।
मक्षिकास्ते पशुपते वयांसि ते विघसे मा विदन्त ॥२॥
क्रन्दाय ते प्राणाय याश्च ते भव रोपयः । नमस्ते रुद्र कृण्मः सहस्राक्षायामर्त्य ॥३॥
पुरस्तात्ते नमः कृण्म उत्तरादधरादुत । अभीवर्गाद्दिवस्पर्यन्तरिक्षाय ते नमः ॥४॥
मुखाय ते पशुपते यानि चक्षूंषि ते भव । त्वचे रूपाय संदृशे प्रतीचीनाय ते नमः ॥५॥
अङ्गेभ्यस्त उदराय जिह्वाया आस्याय ते । दद्भ्यो गन्धाय ते नमः ॥६॥
अस्त्रा नीलशिखण्डेन सहस्राक्षेण वाजिना । रुद्रेणार्धकघातिना तेन मा समरामहि ॥७॥

शुनें । क्रोष्ट्रे । मा । शरीराणि । कर्तम् । अलिक्लवेभ्यः । गृध्रेभ्यः । ये । च । कृष्णाः ।
अविष्यवः । मक्षिकाः । ते । पशुऽपते । वयांसि । ते । विऽघसे । मा । विदन्त ॥ २ ॥
क्रन्दाय । ते । प्राणाय । याः । च । ते । भव । रोपयः ।
नमः । ते । रुद्र । कृण्मः । सहस्रऽअक्षाय । अमर्त्य ॥ ३ ॥
पुरस्तात् । ते । नमः । कृण्मः । उत्तरात् । अधरात् । उत ।
अभिऽवर्गात् । दिवः । परि । अन्तरिक्षाय । ते । नमः ॥ ४ ॥
मुखाय । ते । पशुऽपते । यानि । चक्षूंषि । ते । भव ।
त्वचे । रूपाय । सम्ऽदृशे । प्रतीचीनाय । ते । नमः ॥ ५ ॥
अङ्गेभ्यः । ते । उदराय । जिह्वायै । आस्याय । ते । दत्ऽभ्यः । गन्धाय । ते । नमः ॥
अस्त्रा । नीलऽशिखण्डेन । सहस्रऽअक्षेण । वाजिना ।
रुद्रेण । अर्धकऽघातिना । तेन । मा । सम् । अरामहि ॥ ७ ॥

XI.2.2 Make ye not bodies (śarīra) for the dog, the jakal, for the buzzards (? aliklava), the vultures, and them that are black (and) greedy (aviṣyu); let thy flies, lord of cattle, let thy birds not find themselves at food.

XI.2.3 Unto thy noise (? kranda), thy breath, and what pangs (? ropi) are thine, O Bhava - homage we pay thee that art thouand-eyed (sahasrākṣa), O Rudra, immortal one.

XI.2.4 We pay thee homage in front, above, also below; forth from the sphere of the sky, homage (be) to thine atmosphere.

XI.2.5 To thy face, O lord of cattle; the eyes that thou hast, O Bhava; to (thy) skin, form, aspect, to thee standing opposite (be) homage.

XI.2.6 To thy members, belly, tongue, thy mouth, to thy teeth, smell, (be) homage.

XI.2.7 With the blue-locked archer, the thousand-eyed, vigorous, with Rudra, the half-smiter (?) - with him may we not come into collision (samarāmahi).

स नो भवः परि वृणक्तु विश्वत आप इवाग्निः परि वृणक्तु नो भवः ।
मा नोभि मांस्त नमो अस्त्वस्मै ॥८॥

चतुर्नमो अष्टकृत्वो भवाय दश कृत्वः पशुपते नमस्ते ।
तवेमे पञ्च पशवो विभक्ता गावो अश्वाः पुरुषा अजावयः ॥९॥

तव चतस्रः प्रदिशस्तव द्यौस्तव पृथिवी तवेदमुग्रोर्वन्तरिक्षम् ।
तवेदं सर्वमात्मन्वद्यत्प्राणत्पृथिवीमनु ॥१०॥

उरुः कोशो वसुधानस्तवायं यस्मिन्निमा विश्वा भुवनान्यन्तः ।
स नो मृड पशुपते नमस्ते परः क्रोष्टारो अभिभाः श्वानः परो यन्त्वघरुदो विकेश्यः ॥११॥

धनुर्बिभर्षि हरितं हिरण्ययं सहस्रघ्नि शतवधं शिखण्डिनम् ।
रुद्रस्येषुश्चरति देवहेतिस्तस्यै नमो यतमस्यां दिशीतः ॥१२॥

योऽभियातो निलयते त्वां रुद्र निचिकीर्षति ।
पश्चादनुप्रयुङ्क्षे तं विद्धस्य पदनीरिव ॥१३॥

सः । नः । भवः । परि । वृणक्तु । विश्वतः । आपःऽइव । अग्निः । परि । वृणक्तु । नः । भवः ।
मा । नः । अभि । मांस्त । नमः । अस्तु । अस्मै ॥ ८ ॥

चतुः । नमः । अष्टऽकृत्वः । भवाय । दश । कृत्वः । पशुपते । नमः । ते ।
तव । इमे । पञ्च । पशवः । विऽभक्ताः । गावः । अश्वाः । पुरुषाः । अजऽअवयः ॥ ९ ॥

तव । चतस्रः । प्रऽदिशः । तव । द्यौः । तव । पृथिवी । तव । इदम् । उग्र । उरु । अन्तरिक्षम् ।
तव । इदम् । सर्वम् । आत्मन्ऽवत् । यत् । प्राणत् । पृथिवीम् । अनु ॥ १० ॥

उरुः । कोशः । वसुऽधानः । तव । अयम् । यस्मिन् । इमा । विश्वा । भुवनानि । अन्तः ।
सः । नः । मृड । पशुऽपते । नमः । ते । परः । क्रोष्टारः । अभिऽभाः । श्वानः । परः । यन्तु ।
अघऽरुदः । विऽकेश्यः ॥ ११ ॥

धनुः । बिभर्षि । हरितम् । हिरण्ययम् । सहस्रऽघ्नि । शतऽवधम् । शिखण्डिन् ।
रुद्रस्य । इषुः । चरति । देवऽहेतिः । तस्यै । नमः । यतमस्याम् । दिशि । इतः ॥१२॥

यः । अभिऽयातः । निऽलयते । त्वाम् । रुद्र । निऽचिकीर्षति ।
पश्चात् । अनुऽप्रयुङ्क्षे । तम । विद्धस्य । पदनीःऽइव ॥ १३ ॥

XI.2.8 Let this Bhava avoid us on every side; as fire the waters, let Bhava avoid us; let him not plot against us; homage be to him.

XI.2.9 Four times (catuṣ) homage, eight times, to Bhava; ten times, O lord of cattle, be homage to thee; thine are shared out these five creatures (paśvāḥ) i.e., cows, horses, men, sheep and goats.

XI.2.10 Thine are the four directions, thine the heaven, the earth, thine, O formidable one, this wide atmosphere, thine is all this that has life (ātman), that is breathing upon (anu) the earth.

XI.2.11 This wide vessel, holder of good things, is thine, within which are all these beings; do thou be gracious to us, O lord of cattle; homage to thee; away let the jackals, the serpents (abhibhāḥ), the dogs go, away the weepers of evil with dishevled hair ('vikeśyaḥ).

XI.2.12 Thou bearest a yellow golden bow, a thousand-slaying, hundred weaponed, O tufted one; Rudra's arrow goes, a god-missile ; to that be homage, in whichever direction from here.

XI.2.13 He who, attacked (abhi-ytaḥ), hides himself, (who) tries to put thee down, O Rudra, him from behind thou pursuest, like the tracker (? padanīḥ) of one that is pierced.

भवारुद्रौ सयुजा संविदानावुभावुग्रौ चरतो वीर्याय ।
ताभ्यां नमो यतमस्यां दिशीतः ॥१४॥

नमस्तेस्त्वायते नमो अस्तु परायते ।
नमस्ते रुद्र तिष्ठत आसीनायोत ते नमः ॥१५॥

नमः सायं नमः प्रातर्नमो रात्र्या नमो दिवा ।
भवाय च शर्वाय चोभाभ्यामकरं नमः ॥१६॥

सहस्राक्षमतिपश्यं पुरस्ताद्रुद्रमस्यन्तं बहुधा विपश्चितम् ।
मोपाराम जिह्वयेयमानम् ॥१७॥

श्यावाश्वं कृष्णमसितं मृणन्तं भीमं रथं केशिनः पादयन्तम् ।
पूर्वे प्रतीमो नमो अस्त्वस्मै ॥१८॥

मा नोभि स्रा मत्यं देवहेतिं मा नः क्रुधः पशुपते नमस्ते ।
अन्यत्रास्मद्दिव्यां शाखां वि धूनु ॥१९॥

भवारुद्रौ । सऽयुजा । सम्ऽविदानौ । उभौ । उग्रौ । चरतः । वीर्याय ।
ताभ्याम् । नमः । यतमस्याम् । दिशि । इतः ॥ १४ ॥

नमः । ते । अस्तु । आऽयते । नमः । अस्तु । पराऽयते ।
नमः । ते । रुद्र । तिष्ठते । आसीनाय । उत । ते । नमः ॥ १५ ॥

नमः । सायम् । नमः । प्रातः । नमः । रात्र्या । नमः । दिवा ।
भवाय । च । शर्वाय । च । उभाभ्याम् । अकरम् । नमः ॥ १६ ॥

सहस्रऽअक्षम् । अतिऽपश्यम् । पुरस्तात् । रुद्रम् । अस्यन्तम् । बहुऽधा । विपःऽचितम् ।
मा । उप । अराम । जिह्वया । ईयमानम् ॥ १७ ॥

श्यावऽअश्वम् । कृष्णम् । असितम् । मृणन्तम् । भीमम् । रथम् । केशिनः । पादयन्तम् ।
पूर्वे । प्रति । इमः । नमः । अस्तु । अस्मै ॥ १८ ॥

मा । नः । अभि । स्राः । मत्यम् । देवऽहेतिम् । मा । नः । क्रुधः । पशुऽपते । नमः । ते ।
अन्यत्र । अस्मत् । दिव्याम् । शाखाम् । वि । धूनु ॥ १९ ॥

XI.2.14 Bhava and Rudra, allied, in concord, both go about, formidable, unto heroism; to them be homage, in whichever direction from here.

XI.2.15 Homage be to thee coming, homage be (to thee) going away; homage to thee, O Rudra, standing; to thee sitting also (be) homage.

XI.2.16 Homage in the evening, homage in the morning, homage by night, homage by day; to Bhava and to Sarva, to both have I paid homage.

XI.2.17 With the thousand-eyed one, seeing across in front, with Rudra, hurling in many places, inspired one, may we not come in collision, as he goes about (īya) with the tongue.

XI.2.18 We go forward (pūrva) to meet him of dark horses, black, swarthy, killing, fearful, making to fall the chariot of the hairy one (keśiṅ); homage be to him.

XI.2.19 Do not let fly at us the club (? matyā), the god-missile; be not angry at us, O lord of cattle; homage to theee; elsewhere than (over) us shake out the heavenly bough.

मा नों हिंसीरधि नो ब्रूहि परि णो वृङ्धि मा क्रुधः । मा त्वया समरामहि ॥२०॥

मा नो गोषु पुरुषेषु मा गृधो नो अजाविषु ।
अन्यत्रोग्र वि वर्तय पियारूणां प्रजां जहि ॥२१॥

यस्य तक्मा कासिका हेतिरेकमश्वस्येव वृषणः क्रन्द एति ।
अभिपूर्वं निर्णयते नमो अस्त्वस्मै ॥२२॥

योऽन्तरिक्षे तिष्ठति विष्टभितोऽयज्वनः प्रमृणन्देवपीयून् ।
तस्मै नमो दशभिः शक्वरीभिः ॥२३॥

तुभ्यमारण्याः पशवो मृगा वने हिता हंसाः सुपर्णाः शकुना वयांसि ।
तव यक्षं पशुपते अप्स्व१न्तस्तुभ्यं क्षरन्ति दिव्या आपो वृधे ॥२४॥

शिंशुमारा अजगराः पुरीकया जषा मत्स्या रजसा येभ्यो अस्यसि ।
न ते दूरं न परिष्ठास्ति ते भव सद्यः सर्वान्परि
पश्यसि भूमिं पूर्वस्माद्धंस्युत्तरस्मिन्त्समुद्रे ॥२५॥

मा । नः । हिंसीः । अधि । नः । ब्रूहि । परि । नः । वृङ्ग्धि । मा । क्रुधः । मा । त्वया । सम् ।
अरामहि ॥ २०॥

मा । नः । गोषु । पुरुषेषु । मा । गृधः । नः । अजऽअविषु ।
अन्यत्र । उग्र । वि । वर्तय । पियारूणाम् । प्रऽजाम् । जहि ॥ २१ ॥

यस्य । तक्मा । कासिका । हेतिः । एकम् । अश्वस्यऽइव । वृषणः । क्रन्दः । एति ।
अभिऽपूर्वम् । निःऽनयते । नमः । अस्तु । अस्मै ॥ २२ ॥

यः । अन्तरिक्षे । तिष्ठति । विऽस्तभितः । अयज्वनः । प्रऽमृणन् । देवऽपीयून् ।
तस्मै । नमः । दशऽभिः । शक्वरीभिः ॥ २३ ॥

तुभ्यम् । आरण्याः । पशवः । मृगाः । वने । हिताः । हंसाः । सुऽपर्णाः । शकुनाः । वयांसि ।
तव । यक्षम् । पशुऽपते । अप्ऽसु । अन्तः । तुभ्यम् । क्षरन्ति । दिव्याः । आपः । वृधे ॥२४॥

शिंशुमाराः । अजगराः । पुरीकयाः । जषाः । मत्स्याः । रजसाः । येभ्यः । अस्यसि ।
न । ते । दूरम् । न । परिऽस्था । अस्ति । ते । भव । सद्यः । सर्वान् । परि । पश्यसि ।
भूमिम् । पूर्वस्मात् । हंसि । उत्तरस्मिन् । समुद्रे ॥ २५ ॥

XI.2.20 Do not harm us; bless us; avoid us; be not angry; let us not come into collision with thee.

XI.2.21 (Be) not (greedy) for our kine, our men; be not greedy for our goats and sheep; elsewhere, O formidable one, roll forth (thy missile); smite the progeny of the mockers (piyarūṇā).

XI.2.22 Of whom the takman, the kāsikā, goes as one weapon, like the noise of a stallion horse, to him, leading out in succession, be homage.

XI.2.23 He who stands propped up in the atmoshere, killing the non-sacrificing, the god-mockers -- to him be homage with the ten clever ones (śakvarī).

XI.2.24 To thee are assigned the forest animals (paśu), the wild beasts in the woods, the geese (hansa), eagles, hawks, birds; thine, O lord of cattle, is the monster (? yakṣa) within the waters; for thine increase flow the waters of the heaven.

XI.2.25 The dolphins (śiśumāra), boad (ajagara), purīkayās, jaşhās, fishes, rajasās, at which thou hurlest: there is no distance for thee nor hindrance for thee, O Bhava; at once thou lookest over the whole earth; from the eastern thou smitest in the northern ocean.

मा नो रुद्र तक्मना मा विषेण मा नः सं स्रा दिव्येनाग्निना ।
अन्यत्रास्मद्विद्युतं पातयैताम् ॥२६॥
भवो दिवो भव ईशे पृथिव्या भव आ पप्र उर्व१न्तरिक्षम् ।
तस्मै नमो यतमस्यां दिशीइतः ॥२७॥
भव राजन्यजमानाय मृड पशूनां हि पशुपतिर्बभूथ ।
यः श्रद्दधाति सन्ति देवा इति चतुष्पदे द्विपदेस्य मृड ॥२८॥
मा नो महान्तमुत मा नो अर्भकं मा नो वहन्तमुत मा नो वक्ष्यतः ।
मा नो हिंसीः पितरं मातरं च स्वां तन्वं रुद्र मा रीरिषो नः ॥२९॥
रुद्रस्यैलबकारेभ्योसंसूक्तगिलेभ्यः ।
इदं महास्येभ्यः श्वभ्यो अकरं नमः ॥३०॥
नमस्ते घोषिणीभ्यो नमस्ते केशिनीभ्यः ।
नमो नमस्कृताभ्यो नमः संभुञ्जतीभ्यः ।
नमस्ते देव सेनाभ्यः स्वस्ति नो अभयं च नः ॥३१॥

मा । नः । रुद्र । तक्मना । मा । विषेण । मा । नः । सम् । स्राः । दिव्येन । अग्निना ।
अन्यत्र । अस्मत् । विऽद्युतम् । पातय । एताम् ॥ २६ ॥
भवः । दिवः । भवः । ईशे । पृथिव्याः । भवः । आ । पप्रे । उरु । अन्तरिक्षम् ।
तस्मै । नमः । यतमस्याम् । दिशि । इतः ॥ २७ ॥
भव । राजन् । यजमानाय । मृड । पशूनाम् । हि । पशुऽपतिः । बभूथ ।
यः । श्रत्ऽदधाति । सन्ति । देवाः । इति । चतुःऽपदे । द्विऽपदे । अस्य । मृड ॥ २८ ॥
मा । नः । महान्तम् । उत । मा । नः । अर्भकम् । मा । नः । वहन्तम् । उत । मा । नः । वक्ष्यतः ।
मा । नः । हिंसीः । पितरम् । मातरम् । च । स्वाम् । तन्वम् । रुद्र । मा । रिरिषः । नः ॥
रुद्रस्य । ऐलबऽकारेभ्यः । असंसूक्तऽगिलेभ्यः ।
इदम् । महाऽआस्येभ्यः । श्वऽभ्यः । अकरम् । नमः ॥ ३० ॥
नमः । ते । घोषिणीभ्यः । नमः । ते । केशिनीभ्यः । नमः । नमःऽकृताभ्यः । नमः । सम्ऽभुञ्जती-
भ्यः । नमः । ते । देव । सेनाभ्यः । स्वस्ति । नः । अभयम् । च । नः ॥ ३१ ॥

XI.2.26 Do not, O Rudra, unite (sum-srā) us with the takman, not with poison; not with the fire of heaven; elsewhere than (on) us make that lightning fall.

XI.2.27 Bhava is master (īśa) of the heaven, Bhava of the earth; Bhava has filled the wide atmosphere; to him be homage, in whichever direction from here.

XI.2.28 O king Bhava, be gracious to the sacrificer, for thou hast become cattle-lord of cattle; whoever has faith, saying "the gods are", be thou gracious to his bipeds (and) quadrupeds.

XI.2.29 Not our great one, not our small, not our carrying one, and not those that will carry, not our fther and mother do than harm, our own self (tanū). Rudra do not injure.

XI.2.30 To Rudra's howl-making, unhymned-swallowing(?), great-mouthed dogs I have paid this homage.

XI.2.31 Homage to thy noisy ones, homage to thy hairy ones, homage to those to whom homage is paid, homage to the jointly-enjoying - homage, (namely), O god to thine armies; welfare (be) to us, and fearless-ness to us.

(३) तृतीयं सूक्तम्

[१] प्रथमः पर्यायः

(१-३१) एकत्रिंशदृचस्यास्य पर्यायस्याथर्वा ऋषिः। बार्हस्पत्यौदनो देवता। (१, १४) प्रथमाचतुर्दश्योर्दैव्योरासुरी गायत्री, (२) द्वितीयायास्त्रिपदा समविषमा गायत्री, (३, ६, १०) तृतीयाषष्ठीदशमीनामासुरी पङ्क्तिः, (४, ८) चतुर्थ्यष्टम्योः साम्न्यनुष्टुप्, (५, १३, १५, २५) पञ्चमीत्रयोदशीपञ्चदशीपञ्चविंशीनां साम्न्युष्णिक्, (७, १९-२२) सप्तम्या एकोनविंशयादिचतसृणाञ्च प्राजापत्यानुष्टुप्, (९, १७-१८) नवमीसप्तदश्यष्टादशीनामासुर्यनुष्टुप्, (११) एकादश्या भुरिगार्च्यनुष्टुप्, (१२) द्वादश्या याजुषी जगती, (१६, २३) षोडशीत्रयोविंश्यो-रासुरी बृहती, (२४) चतुर्विंश्यास्त्रिपदा प्राजापत्या बृहती, (२६) षड्विंश्या आर्च्युष्णिक्, (२७) सप्तविंश्याः साम्नी गायत्री, (२८) अष्टाविंश्या' साम्नी बृहती, (२९) एकोन-त्रिंश्या भुरिक्साम्नी बृहती, (३०) त्रिंश्या याजुषी त्रिष्टुप्, (३१) एकत्रिंश्याश्चाल्पशो याजुषी वा पङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

तस्यौदनस्य बृहस्पतिः शिरो ब्रह्म मुखम् ॥१॥

द्यावापृथिवी श्रोत्रे सूर्याचन्द्रमसावक्षिणी सप्तऋषयः प्राणापानाः ॥२॥

चक्षुर्मुसलं काम उलूखलम् ॥३॥

दितिः शूर्पमदितिः शूर्पग्राही वातोपाविनक् ॥४॥

अश्वाः कणा गावस्तण्डुला मशकास्तुषाः ॥५॥

कब्रु फलीकरणाः शरोभ्रम् ॥६॥

तस्य । ओदनस्य । बृहस्पतिः । शिरः । ब्रह्म । मुखम् ॥ १ ॥

द्यावापृथिवी इति । श्रोत्रे इति । सूर्याचन्द्रमसौ । अक्षिणी इति । सप्तऽऋषयः । प्राणापानाः ॥

चक्षुः । मुसलम् । कामः । उलूखलम् ॥ ३ ॥

दितिः । शूर्पम । अदितिः । शूर्पऽग्राही । वातः । अप । अविनक् ॥ ४ ॥

अश्वाः । कणाः । गावः । तण्डुलाः । मशकाः । तुषाः ॥ ५ ॥

कब्रु । फलीऽकरणाः । शरः । अभ्रम् ॥ ६ ॥

PARYĀYA - I

Extolling the rice dish (odana)

XI.3.1 Of this rice-dish Brhaspati is the head, Brahman the mouth (mukha).

XI.3.2 Heaven and earth are the ears, sun and moon the eyes, the seven-seers the breaths and expirations.

XI.3.3 Sight (caksus) the pestle, desire (kāma) the mortar.

XI.3.4 Diti the winnowing basket, Aditi the basket-holder; the wind winnowed (apa-vic).

XI.3.5 Horses the corns (kaṇa), kine the grains (taṇḍula), fues the husks.

XI.3.6 Kabru the hulls, the cloud the stalk (śāra).

श्याममयोस्य मांसानि लोहितमस्य लोहितम् ॥७॥
त्रपु भस्म हरितं वर्णः पुष्करमस्य गन्धः ॥८॥
खलः पात्रं स्फ्यावंसावीषे अनूक्ये ॥९॥
आन्त्राणि जत्रवो गुदा वरत्राः ॥१०॥
इयमेव पृथिवी कुम्भी भवति राध्यमानस्यौदनस्य द्यौरपिधानम् ॥११॥
सीताः पर्शवः सिकता ऊवध्यम् ॥१२॥
ऋतं हस्तावनेजनं कुल्योपसेचनम् ॥१३॥
ऋचा कुम्भ्यधिहितार्त्विज्येन प्रेषिता ॥१४॥

श्यामम् । अयः । अस्य । मांसानि । लोहितम् । अस्य । लोहितम् ॥ ७ ॥
त्रपु । भस्म । हरितम् । वर्णः । पुष्करम् । अस्य । गन्धः ॥ ८ ॥
खलः । पात्रम् । स्फ्यौ । अंसौ । ईषे इति । अनूक्ये३ इति ॥ ९ ॥
आन्त्राणि । जत्रवः । गुदाः । वरत्राः ॥ १० ॥
इयम् । एव । पृथिवी । कुम्भी । भवति । राध्यमानस्य । ओदनस्य । द्यौः । अपिऽधानम् ॥
सीताः । पर्शवः । सिकताः । ऊवध्यम् ॥ १२ ॥
ऋतम् । हस्तऽअवनेजनम् । कुल्या । उपऽसेचनम् ॥ १३ ॥
ऋचा । कुम्भी । अधिऽहिता । आर्त्विज्येन । प्रऽइषिता ॥ १४ ॥

XI.3.7 Dark metal its flesh, red its blood (lohita).

XI.3.8 Tin (its) ash, greens (? haritam) (its) colour, blue lotus (puṣkara) its smell.

XI.3.9 The threshing-floor (its) receptacle, the two splints (sphya) (its) shoulders, the two poles (īṣa) (its) spines (anūkyā).

XI.3.10 Entrails (its) neck-ropes (? jatru) intestines (its) straps.

XI.3.11 This very earth is the vessel (kumbhi) of the finishing (rādh) rice dish, heaven the cover.

XI.3.12 The furrows (its) ribs, gravel the content of (its) bowles.

XI.3.13 Righteousness (ṛta) (its) hand-washing, the brook (kulyā) (its) pouring-on.

XI.3.14 With sacred verse (ṛcā) is the vessel put on, with priesthood sent forth;

ब्रह्मणा परिगृहीता साम्ना पर्यूढा ॥१५॥
बृहदायवनं रथन्तरं दर्विः ॥१६॥
ऋतवः पक्तार आर्तवाः समिन्धते ॥१७॥
चरुं पञ्चबिलमुखं घर्मोऽभीन्धे ॥१८॥
ओदनेन यज्ञवचः सर्वे लोकाः समाप्याः ॥१९॥
यस्मिन्त्समुद्रो द्यौर्भूमिस्त्रयोऽवरपरं श्रिताः ॥२०॥
यस्य देवा अकल्पन्तोच्छिष्टे षडशीतयः ॥२१॥
तं त्वौदनस्य पृच्छामि यो अस्य महिमा महान् ॥२२॥

ब्रह्मणा । परिऽगृहीता । साम्ना । परिऽऊढा ॥ १५ ॥

बृहत् । आऽयवनम् । रथम्ऽतरम् । दर्विः ॥ १६ ॥

ऋतवः । पक्तारः । आर्तवाः । सम् । इन्धते ॥ १७ ॥

चरुम् । पञ्चऽबिलम् । उखम् । घर्मः । अभि । इन्धे ॥ १८ ॥

ओदनेन । यज्ञऽवचः । सर्वे । लोकाः । सम्ऽआप्याः ॥ १९ ॥

यस्मिन् । समुद्रः । द्यौः । भूमिः । त्रयः । अवरऽपरम् । श्रिताः ॥ २० ॥

यस्य । देवाः । अकल्पन्त । उत्ऽशिष्टे । षट् । अशीतयः ॥ २१ ॥

तम् । त्वा । ओदनस्य । पृच्छामि । यः । अस्य । महिमा । महान् ॥ २२ ॥

XI.3.15 With sacredness (brahman) seized about, with sacred chant (sāman) carried about.

XI.3.16 Bṛhat the stirring-stick, rathantara the spoon.

XI.3.17 The seasons the cooks, they of the seasons kindle fire.

XI.3.18 Heat (gharma) burns upon the pot of five openings, the boiler (ukha).

XI.3.19 By the rice-dish of him who hath an offering (?) all worlds are to be obtained together.

XI.3.20 In which (rice-dish) are set (śrita), one below the other, the three, sea, sky, earth.

XI.3.21 In the remnant (unchiṣṭa) of which took shape six times eighty gods.

XI.3.22 Thee here I ask of the rice-dish, what is its great greatness.

स य ओदनस्य महिमानं विद्यात् ॥२३॥
नाल्प इति ब्रूयान्नानुपसेचन इति नेदं च किं चेति ॥२४॥
यावद्दाताभिमनस्येत तन्नाति वदेत् ॥२५॥
ब्रह्मवादिनो वदन्ति पराञ्चमोदनं प्राशी३ः प्रत्यञ्चा३मिति ॥२६॥
त्वमोदनं प्राशी३स्त्वामोदना३ इति ॥२७॥
पराञ्चं चैनं प्राशीः प्राणास्त्वा हास्यन्तीत्येनमाह ॥२८॥
प्रत्यञ्चं चैनं प्राशीरपानास्त्वा हास्यन्तीत्येनमाह ॥२९॥
नैवाहमोदनं न मामोदनः ॥३०॥
ओदन एवौदनं प्राशीत् ॥३१॥

सः । यः । ओदनस्य । महिमानम् । विद्यात्[1] ॥ २३ ॥

न । अल्पः । इति । ब्रूयात् । न । अनुपऽसेचनः । इति । न । इदम् । च । किम् । च । इति ॥२४॥

यावत् । दाता । अभिऽमनस्येत । तत् । न । अति । वदेत् ॥ २५ ॥

ब्रह्मऽवादिनः । वदन्ति । पराञ्चम् । ओदनम् । प्र । आशी३ः । प्रत्यञ्चा३म् । इति ॥ २६ ॥

त्वम् । ओदनम् । प्र । आशी३ः । त्वाम् । ओदना३ः । इति ॥ २७ ॥

पराञ्चम् । च । एनम् । प्रऽआशीः । प्राणाः । त्वा । हास्यन्ति । इति । एनम् । आह ॥२८॥

प्रत्यञ्चम् । च । एनम् । प्रऽआशीः । अपानाः । त्वा । हास्यन्ति । इति । एनम् । आह ॥२९॥

न । एव । अहम् । ओदनम् । न । माम् । ओदनः ॥ ३० ॥

ओदनः । एव । ओदनम् । प्र । आशीत् ॥ ३१ ॥

XI.3.23 He who may know the greatness of the rice-dish -

XI.3.24 May not say "(it is) little, " not " (it is) without onpouring, " nor " (it is) this thing soever."

XI.3.25 As much as the giver may set his mind upon, that one should not overbid (ati-vad).

XI.3.26 The theologues (brahamavādin) say: hast thou eaten (pra-ac) the rice-dish as it was retiring (parāñc), or as it was coming on (pratyañc) ?

XI.3.27 Hast thou eaten the rice-dish, or the rice-dish thee ?

XI.3.28 If thou hast eaten it retiring, thy breaths (prāṇa) will quit thee: says to him.

XI.3.29 If thou hast eaten it coming on, thine expirations (apāna) will quit thee so one says to him.

XI.3.30 Not I indeed, (have eaten) the rice-dish, not the rice-dish me.

XI.3.31 The rice-dish itself hath eaten the rice-dish.

[२] द्वितीयः पर्यायः

(१-१८) अष्टादशगणस्यास्य पर्यायस्य [१, ७, १० (१), १-१८ (७)] प्रथमसप्तमदशमगणानां प्रथमानामवसानर्चां प्रथमाद्यष्टादशानाञ्च सप्तमीनां साम्नी त्रिष्टुप्, [१, ४, ११ (२), १-१८ (३), २-३, १३-१७ (५)] प्रथमचतुर्थैकादशानां द्वितीयानां, प्रथमाद्यष्टादशानां तृतीयानां, द्वितीयतृतीययोस्त्रयोदशादिपञ्चानाञ्च पञ्चमीनामेकपदासुरी गायत्री, [१, १०, १२, १६ (४)] प्रथमदशमद्वादशषोडशानाञ्चतुर्थीनां दैवी जगती, [२, १३ (४) द्वितीयत्रयोदशयोश्चतुर्थ्योरासुरी बृहती], [७, १३, १५ (२), १, ४-१२, १८ (५)] सप्तमत्रयोदशपञ्चदशानां द्वितीयानां, प्रथमस्य चतुर्थादिनवानामष्टादशस्य च पञ्चमीनामेकपदासुर्यनुष्टुप्, [१-१८ (६)] प्रथमाद्यष्टादशानां षष्ठीनां साम्न्यनुष्टुप्, [२-५, ८-९, ११-१८ (१)] द्वितीयादिचतुर्णामष्टमनवमयोरेकादशाद्यष्टानाञ्च प्रथमानामार्च्यनुष्टुप्, [६ (१)] षष्ठस्य प्रथमायाः साम्नी पङ्क्तिः, [२, ५, ९, १६, १७ (२)] द्वितीयपञ्चमनवमषोडशसप्तदशानां द्वितीयानामासुरी जगती, [३, ६, १०, १२, १४ (२)] तृतीयषष्ठदशमद्वादशचतुर्दशानां द्वितीयानामासुरी पङ्क्तिः, [३ (४)] तृतीयस्य चतुर्थ्या आसुरी त्रिष्टुप्, [४, १५, १७ (४)] चतुर्थपञ्चदशसप्तदशानां चतुर्थीनां याजुषी गायत्री, [५, ६, ९ (४)] पञ्चमषष्ठनवमानां चतुर्थीनां दैवी पङ्क्तिः, [७-८ (४)] सप्तमाष्टमयोश्चतुर्थ्योः प्राजापत्या गायत्री, [८ (२)] अष्टमस्य द्वितीयाया आसुर्युष्णिक्, [११, १४, १८ (४)] एकादशचतुर्दशाष्टादशानां चतुर्थीनां दैवी त्रिष्टुप्, [१८ (२)] अष्टादशस्य च द्वितीयाया एकपदा भुरिक् साम्नी बृहती छन्दांसि ॥

ततश्चैनमन्येन शीर्ष्णा प्राशीर्येन चैतं पूर्व ऋषयः प्राश्नन् (१) ।
ज्येष्ठतस्ते प्रजा मरिष्यतीत्येनमाह (२) ।
तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम् (३) ।
बृहस्पतिना शीर्ष्णा (४) । तेनैनं प्राशिषं तेनैनमजीगमम् (५) ।
एष वा ओदनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः (६) ।
सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद (७) ॥१॥ -[३२]

ततः । च । एनम् । अन्येन । शीर्ष्णा । प्रऽआशीः । येन । च । एतम् । पूर्वे । ऋषयः । प्रऽआश्नन् । ज्येष्ठतः । ते । प्रऽजा । मरिष्यति । इति । एनम् । आह । तम् । वै । अहम् । न । अर्वाञ्चम् । न । पराञ्चम् । न । प्रत्यञ्चम् । बृहस्पतिना । शीर्ष्णा । तेन । एनम् । प्र । आशिषम् । तेन । एनम् । अजीगमम् । एषः । वै । ओदनः । सर्वऽअङ्गः । सर्वऽपरुः । सर्वऽतनूः । सर्वऽअङ्गः । एव । सर्वऽपरुः । सर्वऽतनूः । सम् । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ १ ॥

PARYĀYA - II

XI.3.32 If (ca) thou hast eaten it with another head than that (tatas) with which the ancient seers ate this, thy progeny, from the oldest down, will die: so one says to him; it verily I (have) not (eaten) coming hither (arvāñc), nor retiring, nor coming on; with Bṛhaspati (as) head, there-with have I eaten it, therewith have I made it go; this rice-dish, verily, is whole-limbed, whole-jointed, whole-bodied; whole-limbed, whole-jointed, whole-bodied becometh he who knoweth thus.

ततश्चैनमन्याभ्यां श्रोत्राभ्यां प्राशीर्याभ्यां चैतं पूर्व ऋषयः प्राश्नन्(८)।
बधिरो भविष्यसीत्येनमाह। तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम्(९)।
द्यावापृथिवीभ्यां श्रोत्राभ्याम्(१०)। ताभ्यामेनं प्राशिषं ताभ्यामेनमजीगमम्।
एष वा ओदनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः।
सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद(११) ॥२॥ -[३३]

ततश्चैनमन्याभ्यामक्षीभ्यां प्राशीर्याभ्यां चैतं पूर्व ऋषयः प्राश्नन्(१२)।
अन्धो भविष्यसीत्येनमाह। तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम्(१३)।
सूर्याचन्द्रमसाभ्यामक्षीभ्याम्(१४)। ताभ्यामेनं प्राशिषं ताभ्यामेनमजीगमम्।
एष वा ओदनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः।
सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद(१५) ॥३॥ -[३४]

ततः। च। एनम्। अन्याभ्याम्। श्रोत्राभ्याम्। प्रऽआशीः। याभ्याम्। च। एतम्। पूर्वे। ऋषयः। प्रऽआश्नन्। बधिरः। भविष्यसि। इति। एनम्। आह। तम्। वै। अहम्। न। अर्वाञ्चम्। न। पराञ्चम्। न। प्रत्यञ्चम्। द्यावापृथिवीभ्याम्। श्रोत्राभ्याम्। ताभ्याम्। एनम्। प्र। आशिषम्। ताभ्याम्। एनम्। अजीगमम्। एषः। वै। ओदनः। सर्वऽअङ्गः। सर्वऽपरुः। सर्वऽतनूः। सर्वऽअङ्गः। एव। सर्वऽपरुः। सर्वऽतनूः। सम्। भवति। यः। एवम्। वेद ॥ २ ॥

ततः। च। एनम्। अन्याभ्याम्। अक्षीभ्याम्। प्रऽआशीः। याभ्याम्। च। एतम्। पूर्वे। ऋषयः। प्रऽआश्नन्। अन्धः। भविष्यसि। इति। एनम्। आह। तम्। वै। अहम्। न। अर्वाञ्चम्। न। पराञ्चम्। न। प्रत्यञ्चम्। सूर्याचन्द्रमसाभ्याम्। अक्षीभ्याम्। ताभ्याम्। एनम्। प्र। आशिषम्। ताभ्याम्। एनम्। अजीगमम्। एषः। वै। ओदनः। सर्वऽअङ्गः। सर्वऽपरुः। सर्वऽतनूः। सर्वऽअङ्गः। एव। सर्वऽपरुः। सर्वऽतनूः। सम्। भवति। यः। एवम्। वेद ॥ ३ ॥

XI.3.33 If thou hast eaten it with other ears than those (tatas) with which the ancient seers ate this, thou wilt become deaf: thus one says to him; it verily (have) I not (eaten) coming hithter, nor retiring, nor coming on; with heaven and earth as ears, with them have I eaten it, with them have I made it go etc. etc.

XI.3.34 If thou hast eaten it with other eyes than those with which the ancient seers ate this, thou wilt become blind: thus one says to him: it verily (have) I not (eaten) coming hither, nor retiring, nor coming on; with sun and moon as eyes, with them have I eaten it, with them etc. etc.

ततश्चैनमन्येन मुखेन प्राशीर्येन चैतं पूर्व ऋषयः प्राश्नन् (१६) ।
मुखतस्ते प्रजा मरिष्यतीत्येनमाह । तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम् (१७) ।
ब्रह्मणा मुखेन (१८) । तेनैनं प्राशिषं तेनैनमजीगमम् ।
एष वा ओदनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः ।
सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद (१९)॥४॥ -[३५]

ततश्चैनमन्यया जिह्वया प्राशीर्यया चैतं पूर्व ऋषयः प्राश्नन् (२०) ।
जिह्वा ते मरिष्यतीत्येनमाह । तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम् (२१) ।
अग्नेर्जिह्वया (२२) । तयैनं प्राशिषं तयैनमजीगमम् ।
एष वा ओदनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः ।
सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद (२३)॥५॥ -[३६]

ततः । च । एनम् । अन्येन । मुखेन । प्रऽआशीः । येन । च । एतम् । पूर्वे । ऋषयः । प्रऽआश्नन् । मुखतः । ते । प्रऽजा । मरिष्यति । इति । एनम् । आह । तम् । वै । अहम् । न । अर्वाञ्चम् । न । पराञ्चम् । न । प्रत्यञ्चम् । ब्रह्मणा । मुखेन । तेन । एनम् । प्र । आशिषम् । तेन । एनम् । अजीगमम् । एषः । वै । ओदनः । सर्वऽअङ्गः । सर्वऽपरुः । सर्वऽतनूः । सर्वऽअङ्गः । एव । सर्वऽपरुः । सर्वऽतनूः । सम् । भवति । यः । एवम् । वेद ॥

ततः । च । एनम् । अन्यया । जिह्वया । प्रऽआशीः । यया । च । एतम् । पूर्वे । ऋषयः । प्रऽआश्नन् । जिह्वा । ते । मरिष्यति । इति । एनम् । आह । तम् । वै । अहम् । न । अर्वाञ्चम् । न । पराञ्चम् । न । प्रत्यञ्चम् । अग्नेः । जिह्वया । तया । एनम् । प्र । आशिषम् । तया । एनम् । अजीगमम् । एषः । वै । ओदनः । सर्वऽअङ्गः । सर्वऽपरुः । सर्वऽतनूः । सर्वऽअङ्गः । एव । सर्वऽपरुः । सर्वऽतनूः । सम् । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ ५ ॥

XI.3.35 If thou hast eaten it with another mouth than that with which the ancient seers ate this, thy progeny will die fro in front; thus one says to him; it verily (have) I not (eaten) coming hither, nor retiring, nor coming on; with Brahman as mouth, there-with have I etc. etc.

XI.3.36 If thou hast eaten it with another tongue than that with which the ancient seers ate this, thy tongue will die: thus one says to him; it verily (have) I not (eaten) coming 'hither, nor retiring, nor coming on; with Agni's tongue, therewith have I etc. etc.

ततश्चैनमन्यैर्दन्तैः प्राशीर्येश्चैतं पूर्व ऋषयः प्राश्नन्(२४)।
दन्तास्ते शत्स्यन्तीत्येनमाह। तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम्(२५)।
ऋतुभिर्दन्तैः(२६)। तैरेनं प्राशिषं तैरेनमजीगमम्।
एष वा ओदनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः।
सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद(२७)॥६॥ -[३७]

ततश्चैनमन्यैः प्राणापानैः प्राशीर्येश्चैतं पूर्व ऋषयः प्राश्नन् (२८)।
प्राणापानास्त्वा हास्यन्तीत्येनमाह। तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम्(२९)।
सप्तर्षिभिः प्राणापानैः(३०)। तैरेनं प्राशिषं तैरेनमजीगमम्।
एष वा ओदनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः।
सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद(३१)॥७॥ -[३८]

ततः। च। एनम्। अन्यैः। दन्तैः। प्रऽआशीः। यैः। च। एतम्। पूर्वे। ऋषयः। प्रऽआश्नन्। दन्ताः। ते। शत्स्यन्ति। इति। एनम्। आह। तम्। वै। अहम्। न। अर्वाञ्चम्। न। पराञ्चम्। न। प्रत्यञ्चम्। ऋतुऽभिः। दन्तैः। तैः। एनम्। प्र। आशिषम्। तैः। एनम्। अजीगमम्। एषः। वै। ओदनः। सर्वऽअङ्गः। सर्वऽपरुः। सर्वऽतनूः। सर्वऽअङ्गः। एव। सर्वऽपरुः। सर्वऽतनूः। सम्। भवति। यः। एवम्। वेद॥ ६॥

ततः। च। एनम्। अन्यैः। प्राणापानैः। प्रऽआशीः। यैः। च। एतम्। पूर्वे। ऋषयः। प्रऽआश्नन्। प्राणापानाः। त्वा। हास्यन्ति। इति। एनम्। आह। तम्। वै। अहम्। न। अर्वाञ्चम्। न। पराञ्चम्। न। प्रत्यञ्चम्। सप्तर्षिऽभिः। प्राणापानैः। तैः। एनम्। प्र। आशिषम्। तैः। एनम्। अजीगमम्। एषः। वै। ओदनः। सर्वऽअङ्गः। सर्वऽपरुः। सर्वऽतनूः। सर्वऽअङ्गः। एव। सर्वऽपरुः। सर्वऽतनूः। सम्। भवति। यः। एवम्। वेद॥ ७॥

XI.3.37 If thou hast eaten it with other teeth than that those with which the ancient seers ate this, thy teeth will fall out (śad): thus one says to him; it verily (have) I not (eaten) coming hither, nor retiring, nor coming on; with the seasons as teeth, therewith have I etc. etc.

XI.3.38 If thou hast eaten it with other breaths and expirations than that those with which the ancient seers ate this, breaths and expirations will quit thee: thus one says to him; it verily (have) I not (eaten) coming hither, nor retiring, nor coming on; with the seven seers as breath, and expirations, therewith have I etc. etc.

ततश्चैनमन्येन व्यचसा प्राशीर्येन चैतं पूर्व ऋषयः प्राश्नन् (१३)।
राजयक्ष्मस्त्वा हनिष्यतीत्येनमाह। तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम् (११)।
अन्तरिक्षेण व्यचसा (१४)। तेनैनं प्राशिषं तेनैनमजीगमम्।
एष वा ओदनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः।
सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद (१५)॥८॥ -[३९]

ततश्चैनमन्येन पृष्ठेन प्राशीर्येन चैतं पूर्व ऋषयः प्राश्नन् (१६)।
विद्युत्त्वा हनिष्यतीत्येनमाह। तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम् (१७)।
दिवा पृष्ठेन। तेनैनं प्राशिषं तेनैनमजीगमम्।
एष वा ओदनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः।
सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद (१८)॥९॥ -[४०]

ततः। च। एनम्। अन्येन। व्यचसा। प्रऽआशीः। येन। च। एतम्। पूर्वे। ऋषयः। प्रऽआश्नन्। राजऽयक्ष्मः। त्वा। हनिष्यति। इति। एनम्। आह। तम्। वै। अहम्। न। अर्वाञ्चम्। न। पराञ्चम्। न। प्रत्यञ्चम्। अन्तरिक्षेण। व्यचसा। तेन। एनम्। प्र। आशिषम्। तेन। एनम्। अजीगमम्। एषः। वै। ओदनः। सर्वऽअङ्गः। सर्वऽपरुः। सर्वऽतनूः। सर्वऽअङ्गः। एव। सर्वऽपरुः। सर्वऽतनूः। सम्। भवति। यः। एवम्। वेद॥ ८॥

ततः। च। एनम्। अन्येन। पृष्ठेन। प्रऽआशीः। येन। च। एतम्। पूर्वे। ऋषयः। प्रऽआश्नन्। विऽद्युत्। त्वा। हनिष्यति। इति। एनम्। आह। तम्। वै। अहम्। न। अर्वाञ्चम्। न। पराञ्चम्। न। प्रत्यञ्चम्। दिवा। पृष्ठेन। तेन। एनम्। प्र। आशिषम्। तेन। एनम्। अजीगमम्। एषः। वै। ओदनः। सर्वऽअङ्गः। सर्वऽपरुः। सर्वऽतनूः। सर्वऽअङ्गः। एव। सर्वऽपरुः। सर्वऽतनूः। सम्। भवति। यः। एवम्। वेद॥९॥

XI.3.39 If thou hast eaten it with another bulk (vyacas) than that with which the ancient seers ate this, the king-yakṣma will slay thee: thus one says to him; it verily (have) I not (eaten) coming hither, nor retiring, nor coming on; with atmosphere as bulk, therewith have I etc. etc.

XI.3.40 If thou hast eaten it with another back than that with which the ancient seers ate this, the lightning well slay thee; thus one says to him; it verily (have) I not (eaten) coming hither, nor retiring, nor coming on; with the sky as back, therewith have I etc. etc.

ततश्चैनमन्येनोरसा प्राशीर्येन चैतं पूर्व ऋषयः प्राश्नन्(६९)।
कृष्या न रात्स्यसीत्येनमाह । तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम्(७०)।
पृथिव्योरसा । तेनैनं प्राशिषं तेनैनमजीगमम् ।
एष वा ओदनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः ।
सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद(७१) ॥१०॥ -[-४१]

ततश्चैनमन्येनोदरेण प्राशीर्येन चैतं पूर्व ऋषयः प्राश्नन्(७२)।
उदरदारस्त्वा हनिष्यतीत्येनमाह । तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम्(७३)।
सत्येनोदरेण । तेनैनं प्राशिषं तेनैनमजीगमम् ।
एष वा ओदनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः ।
सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद(७४) ॥११॥ -[४२]

ततः । च । एनम् । अन्येन । उरसा । प्रऽआशीः । येन । च । एतम् । पूर्वे । ऋषयः । प्रऽआश्नन् । कृष्या । न । रात्स्यसि । इति । एनम् । आह । तम् । वै । अहम् । न । अर्वाञ्चम् । न । पराञ्चम् । न । प्रत्यञ्चम् । पृथिव्या । उरसा । तेन । एनम् । प्र । आशिषम् । तेन । एनम् । अजीगमम् । एषः । वै । ओदनः । सर्वऽअङ्गः । सर्वऽपरुः । सर्वऽतनूः । सर्वऽअङ्गः । एव । सर्वऽपरुः । सर्वऽतनूः । सम् । भवति । यः । एवम् । वेद ॥

ततः । च । एनम् । अन्येन । उदरेण । प्रऽआशीः । येन । च । एतम् । पूर्वे । ऋषयः । प्रऽआश्नन् । उदरऽदारः । त्वा । हनिष्यति । इति । एनम् । आह । तम् । वै । अहम् । न । अर्वाञ्चम् । न । पराञ्चम् । न । प्रत्यञ्चम् । सत्येन । उदरेण । तेन । एनम् । प्र । आशिषम् । तेन । एनम् । अजीगमम् । एषः । वै । ओदनः । सर्वऽअङ्गः । सर्वऽपरुः । सर्वऽतनूः । सर्वऽअङ्गः । एव । सर्वऽपरुः । सर्वऽतनूः । सम् । भवति । यः । एवम् । वेद ॥११॥

XI.3.41 If thou hast eaten it with another breast than that with which the ancient seers ate this, thou will not prosper with plowing; thus one says to him; it verily (have) I not (eaten) coming hither, nor retiring, nor coming on; with the earth as breast, therewith have I etc. etc.

XI.3.42 If thou hast eaten it with another belly than that with which the ancient seers ate this, the colic (? Udaradāra)will slay thee: thus one says to him; it verily (have) I not (eaten) coming hither, nor retiring, nor coming on; with truth as belly, therewith have I etc. etc.

ततश्चैनमन्येन वस्तिना प्राशीर्येन चैतं पूर्व ऋषयः प्राश्नन्(७४)।
अप्सु मरिष्यसीत्येनमाह। तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम्(७५)।
समुद्रेण वस्तिना(७७)। तेनैनं प्राशिषं तेनैनमजीगमम्।
एष वा ओदनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः।
सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद(७८) ॥१२॥ -[४३]
ततश्चैनमन्याभ्यामूरुभ्यां प्राशीर्याभ्यां चैतं पूर्व ऋषयः प्राश्नन्(७९)।
ऊरू ते मरिष्यत इत्येनमाह। तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम्(८०)।
मित्रावरुणयोरूरुभ्याम्(८१)। ताभ्यामेनं प्राशिषं ताभ्यामेनमजीगमम्।
एष वा ओदनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः।
सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद(८२) ॥१३॥ -[४४]

ततः। च। एनम्। अन्येन। वस्तिना। प्रऽआशीः। येन। च। एतम्। पूर्वे। ऋषयः। प्रऽआश्नन्। अप्ऽसु। मरिष्यसि। इति। एनम्। आह। तम्। वै। अहम्। न। अर्वाञ्चम्। न। पराञ्चम्। न। प्रत्यञ्चम्। समुद्रेण। वस्तिना। तेन। एनम्। प्र। आशिषम्। तेन। एनम्। अजीगमम्। एषः। वै। ओदनः। सर्वऽअङ्गः। सर्वऽपरुः। सर्वऽतनूः। सर्वऽअङ्गः। एव। सर्वऽपरुः। सर्वऽतनूः। सम्। भवति। यः। एवम्। वेद ॥

ततः। च। एनम्। अन्याभ्याम्। ऊरुऽभ्याम्। प्रऽआशीः। याभ्याम्। च। एतम्। पूर्वे। ऋषयः। प्रऽआश्नन्। ऊरू इति। ते। मरिष्यतः। इति। एनम्। आह। तम्। वै। अहम्। न। अर्वाञ्चम्। न। पराञ्चम्। न। प्रत्यञ्चम्। मित्रावरुणयोः। ऊरुऽभ्याम्। ताभ्याम्। एनम्। प्र। आशिषम्। ताभ्याम्। एनम्। अजीगमम्। एषः। वै। ओदनः। सर्वऽअङ्गः। सर्वऽपरुः। सर्वऽतनूः। सर्वऽअङ्गः। एव। सर्वऽपरुः। सर्वऽतनूः। सम्। भवति। यः। एवम्। वेद ॥ १३ ॥

XI.3.43 If thou hast eaten it with another bladder than that with which the ancient seers ate this, thou wilt die in the waters: thus one says to him; it verily (have) I not (eaten) coming hither, nor retiring, nor coming on; with the ocean as bladder, therewith have I etc. etc.

XI.3.44 If thou hast eaten it with other thighs than those with which the ancient seers ate this, thy thighs will die: thus one says to him; it verily (have) I not (eaten) coming hither, nor retiring, nor coming on; with the thighs of Mitra and Varuna, therewith have I etc. etc.

ततश्चैनमन्याभ्यामष्ठीवद्भ्यां प्राशीर्याभ्यां चैतं पूर्व ऋषयः प्राश्नन्(४३)।
स्रामो भविष्यसीत्येनमाह। तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम्(४४)।
त्वष्टुरष्ठीवद्भ्याम्। ताभ्यामेनं प्राशिषं ताभ्यामेनमजीगमम्।
एष वा ओदनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः।
सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद(४५) ॥१४॥ -[४५]

ततश्चैनमन्याभ्यां पादाभ्यां प्राशीर्याभ्यां चैतं पूर्व ऋषयः प्राश्नन्(४६)।
बहुचारी भविष्यसीत्येनमाह। तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम्(४७)।
अश्विनोः पादाभ्याम्। ताभ्यामेनं प्राशिषं ताभ्यामेनमजीगमम्।
एष वा ओदनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः।
सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद(४८) ॥१५॥ -[४६]

ततः। च। एनम्। अन्याभ्याम्। अष्ठीवत्ऽभ्याम्। प्रऽआशीः। याभ्याम्। च। एतम्। पूर्वे। ऋषयः। प्रऽआश्नन्। स्रामः। भविष्यसि। इति। एनम्। आह। तम्। वै। अहम्। न। अर्वाञ्चम्। न। पराञ्चम्। न। प्रत्यञ्चम्। त्वष्टुः। अष्ठीवत्ऽभ्याम्। ताभ्याम्। एनम्। प्र। आशिषम्। ताभ्याम्। एनम्। अजीगमम्। एषः। वै। ओदनः। सर्वऽअङ्गः। सर्वऽपरुः। सर्वऽतनूः। सर्वऽअङ्गः। एव। सर्वऽपरुः। सर्वऽतनूः। सम्। भवति। यः। एवम्। वेद ॥ १४ ॥

ततः। च। एनम्। अन्याभ्याम्। पादाभ्याम्। प्रऽआशीः। याभ्याम्। च। एतम्। पूर्वे। ऋषयः। प्रऽआश्नन्। बहुऽचारी। भविष्यसि। इति। एनम्। आह। तम्। वै। अहम्। न। अर्वाञ्चम्। न। पराञ्चम्। न। प्रत्यञ्चम्। अश्विनोः। पादाभ्याम्। ताभ्याम्। एनम्। प्र। आशिषम्। ताभ्याम्। एनम्। अजीगमम्। एषः। वै। ओदनः। सर्वऽअङ्गः। सर्वऽपरुः। सर्वऽतनूः। सर्वऽअङ्गः। एव। सर्वऽपरुः। सर्वऽतनूः। सम्। भवति। यः। एवम्। वेद ॥ १५ ॥

XI.3.45 If thou hast eaten it with other knees (aṣṭhīvant) than those with which the ancient seers ate this, thou wilt become lame: thus one says to him; it verily (have) I not (eaten) coming hither, nor retiring, nor coming on; with the tvaṣṭṛśnees, therewith have I etc. etc.

XI.3.46 If thou hast eaten it with other feet than those with which the ancient seers ate this, thou wilt be much-wandering: thus one says to him; it verily (have) I not (eaten) coming hither, nor retiring, nor coming on; with the feet of the two Aśvins, therewith have I etc. etc.

ततश्चैनमन्याभ्यां प्रपदाभ्यां प्राशीर्याभ्यां चैतं पूर्व ऋषयः प्राश्नन्(५६)।
सर्पस्त्वा हनिष्यतीत्येनमाह। तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम्(६०)।
सवितुः प्रपदाभ्याम्। ताभ्यामेनं प्राशिषं ताभ्यामेनमजीगमम्।
एष वा ओदनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः।
सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद(६१) ॥१६॥ -[४७]

ततश्चैनमन्याभ्यां हस्ताभ्यां प्राशीर्याभ्यां चैतं पूर्व ऋषयः प्राश्नन्(६२)।
ब्राह्मणं हनिष्यसीत्येनमाह। तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम्(६३)।
ऋतस्य हस्ताभ्याम्(६४)। ताभ्यामेनं प्राशिषं ताभ्यामेनमजीगमम्।
एष वा ओदनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः।
सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद(६५) ॥१७॥ -[४८]

ततः। च। एनम्। अन्याभ्याम्। प्रऽपदाभ्याम। प्रऽआशीः। याभ्याम्। च। एतम्। पूर्वे। ऋषयः। प्रऽआश्नन्। सर्पः। त्वा। हनिष्यति। इति। एनम्। आह। तम्। वै। अहम्। न। अर्वाञ्चम्। न। पराञ्चम। न। प्रत्यञ्चम्। सवितुः। प्रऽपदाभ्याम्। ताभ्याम्। एनम्। प्र। आशिषम्। ताभ्याम्। एनम्। अजीगमम्। एषः। वै। ओदनः। सर्वऽअङ्गः। सर्वऽपरुः। सर्वऽतनूः। सर्वऽअङ्गः। एव। सर्वऽपरुः। सर्वऽतनूः। सम्। भवति। यः। एवम। वेद ॥ १६ ॥

ततः। च। एनम्। अन्याभ्याम्। हस्ताभ्याम्। प्रऽआशीः। याभ्याम्। च। एतम्। पूर्वे। ऋषयः। प्रऽआश्नन्। ब्राह्मणम्। हनिष्यसि। इति। एनम्। आह। तम्। वै। अहम्। न। अर्वाञ्चम्। न। पराञ्चम्। न। प्रत्यञ्चम्। ऋतस्य। हस्ताभ्याम्। ताभ्याम्। एनम्। प्र। आशिषम्। ताभ्याम्। एनम्। अजीगमम्। एषः। वै। ओदनः। सर्वऽअङ्गः। सर्वऽपरुः। सर्वऽतनूः। सर्वऽअङ्गः। एव। सर्वपरुः। सर्वऽतनूः। सम्। भवति। यः। एवम्। वेद ॥ १७ ॥

XI.3.47 If thou hast eaten it with other front-feet than those with which the ancient seers ate this, a serpent will slay thee: thus one says to him; it verily (have) I not (eaten) coming hither, nor retiring, nor coming on; with Savitar's front-feet, therewith have I etc. etc.

XI.3.48 If thou hast eaten it with other hands than those with which the ancient seers ate this, thou wilt slay a Brahman: thus one says to him; it verily (have) I not (eaten) coming hither, nor retiring, nor coming on; with the hands of righteousness (ṛta), therewith have I etc. etc.

तर्तश्चैनमन्यया प्रतिष्ठया प्राशीर्यया चैतं पूर्व ऋषयः प्राश्नन्(६६) ।
अप्रतिष्ठानोऽनायतनो मरिष्यसीत्येनमाह (६७) ।
तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम्(६८) । सत्ये प्रतिष्ठाय(६९) ।
तयैनं प्राशिषं तयैनमजीगमम्(७०) । एष वा ओदनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः(७१) ।
सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद(७२) ॥१८॥ -[४९]

ततः । च । एनम् । अन्यया । प्रतिऽस्थया[1] । प्रऽआशीः । यया । च । एतम् । पूर्वे । ऋषयः । प्रऽआश्नन् । अप्रतिऽस्थानः । अनायतनः । मरिष्यसि । इति । एनम् । आह । तम् । वै । अहम् । न । अर्वाञ्चम् । न । पराञ्चम् । न । प्रत्यञ्चम् । सत्ये । प्रतिऽस्थाय । तया । एनम् । प्र । आशिषम् । तया । एनम् । अजीगमम् । एषः । वै । ओदनः । सर्वऽअङ्गः । सर्वऽपरुः । सर्वऽतनूः । सर्वऽअङ्गः । एव । सर्वऽपरुः । सर्वऽतनूः । सम् । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ १८ ॥

[३] तृतीयः पर्यायः

(१-७) सप्तर्चस्यास्य पर्यायस्याथर्वा ऋषिः । मन्त्रोक्ता देवताः । (१) प्रथमर्च आसुर्यनुष्टुप्, (२) द्वितीयाया आर्च्युष्णिक्, (३) तृतीयायास्त्रिपदा भुरिक्साम्नी त्रिष्टुप्, (४) चतुर्थ्या आसुरी बृहती, (५) पञ्चम्या द्विपदा भुरिक्साम्नी बृहती, (६) षष्ठ्याः साम्न्युष्णिक्, (७) सप्तम्याश्च प्राजापत्या बृहती छन्दांसि ॥

एतद्वै ब्रध्नस्य विष्टपं यदोदनः ॥१॥ -[५०]
ब्रध्नलोको भवति ब्रध्नस्य विष्टपि श्रयते य एवं वेद ॥२॥ -[५१]
एतस्माद्वा ओदनात्त्रयस्त्रिंशतं लोकान्निरमिमीत प्रजापतिः ॥३॥ -[५२]
तेषां प्रज्ञानाय यज्ञमसृजत ॥४॥ -[५३]
स य एवं विदुष उपद्रष्टा भवति प्राणं रुणद्धि ॥५॥ -[५४]

एतत् । वै । ब्रध्नस्य । विष्टपम् । यत् । ओदनः ॥ १ ॥

ब्रध्नऽलोकः । भवति । ब्रध्नस्य । विष्टपि । श्रयते । यः । एवम् । वेद ॥ २ ॥

एतस्मात् । वै । ओदनात् । त्रयःऽत्रिंशतम् । लोकान् । निः । अमिमीत । प्रजाऽपतिः ॥

तेषाम् । प्रऽज्ञानाय । यज्ञम् । असृजत ॥ ४ ॥

सः । यः । एवम् । विदुषः । उपऽद्रष्टा । भवति[1] । प्राणम् । रुणद्धि ॥ ५ ॥

XI.3.49 If thou hast eaten it with another firm standing (pratiṣṭha) than that with which the ancient seers ate this, without firm standing, without support (āyatana) wilt thou die: thus one says to him; it verily (have) I not (eaten) coming hither, nor retiring, nor coming on; standing firm in truth, therewith have I etc. etc.

PARYĀYA - III

XI.3.50 This -- namely, the rice-dish -- is indeed the summit (viṣṭapa) of the ruddy one (bradhana).

XI.3.51 He cometh to have the ruddy one for his world, he resorteth (śri) to the summit of the ruddy one, who knoweth thus.

XI.3.52 Out of this rice-dish Prajāpati verily fashioned thiry-three worlds.

XI.3.53 In order to the knowledge (prajñāna) of them he created the sacrifice.

XI.3.54 He who becomes the on-looker (upadraṣṭṛ) of one knowing thus stops (his own) breath.

न च प्राणं रुणद्धि सर्वज्यानिं जीयते ॥६॥ -[५५]
न च सर्वज्यानिं जीयते पुरैनं जरसः प्राणो जहाति ॥७॥ -[५६]

न । च । प्राणम् । रुणाद्धि । सर्वऽज्यानिम् । जीयते ॥ ६ ॥

न । च । सर्वऽज्यानिम् । जीयते । पुरा । एनम् । जरसः । प्राणः । जहाति ॥ ७ ॥

(४) चतुर्थं सूक्तम्

(१-२६) षड्विंशत्यृचस्यास्य सूक्तस्य वैदर्भिर्भार्गव ऋषिः । प्राणो देवता । (१) प्रथमर्चः शङ्कुमत्यनुष्टुप्, (२-७, ९-१३, १६-१९, २३-२५) द्वितीयादिषण्णां नवम्यादिपञ्चानां षोडश्यादिचतसृणां त्रयोविंश्यादितृचस्य चानुष्टुप्, (८) अष्टम्याः पथ्यापङ्क्तिः, (१४) चतुर्दश्या निचृदनुष्टुप्, (१५) पञ्चदश्या भुरिगनुष्टुप्, (२०) विंश्या अनुष्टुब्गर्भा त्रिष्टुप्, (२१) एकविंश्या मध्येज्योतिर्जगती, (२२) द्वाविंश्या-त्रिष्टुप्, (२६) षड्विंश्याश्च बृहतीगर्भानुष्टुप् छन्दांसि ॥

प्राणाय नमो यस्य सर्वमिदं वशे ।
यो भूतः सर्वस्येश्वरो यस्मिन्त्सर्वं प्रतिष्ठितम् ॥१॥
नमस्ते प्राण क्रन्दाय नमस्ते स्तनयित्नवे ।
नमस्ते प्राण विद्युते नमस्ते प्राण वर्षते ॥२॥
यत्प्राण स्तनयित्नुनाभिक्रन्दत्योषधीः ।
प्र वीयन्ते गर्भान्दधतेथो बह्वीर्वि जायन्ते ॥३॥
यत्प्राण ऋतावागतेभिक्रन्दत्योषधीः ।
सर्वं तदा प्र मोदते यत्किं च भूम्यामधि ॥४॥

प्राणाय । नमः । यस्य । सर्वम् । इदम् । वशे ।
यः । भूतः । सर्वस्य । ईश्वरः । यस्मिन् । सर्वम् । प्रतिऽस्थितम् ॥ १ ॥
नमः । ते । प्राण । क्रन्दाय । नमः । ते । स्तनयित्नवे ।
नमः । ते । प्राण । विऽद्युते । नमः । ते । प्राण । वर्षते ॥ २ ॥
यत् । प्राणः । स्तनयित्नुना । अभिऽक्रन्दति । ओषधीः ।
प्र । वीयन्ते । गर्भान् । दधते । अथो इति । बह्वीः । वि । जायन्ते ॥ ३ ॥
यत् । प्राणः । ऋतौ । आऽगते । अभिऽक्रन्दति । ओषधीः ।
सर्वम् । तदा । प्र । मोदते । यत् । किम् । च । भूम्याम् । अधि ॥ ४ ॥

XI.3.55 If he does not stop (his own) breath, he is scathed a complete scathing.

XI.3.56 If he is not scathed a complete scathing, before old age breath quits him.

Extolling the breath (prāṇa)

XI.4.1 Homage to breath (prāṇa) in whose control is this All, who hath been lord of all, in whom all stands firm.

XI.4.2 Homage, O breath, to thy roaring, homage to thy thunder; homage, O breath, to thy lightning, homage to thee raining, O breath.

XI.4.3 When breath with thunder roars at the herbs, they are impregnated (pra-vī), they receive embryos, then they are born many.

XI.4.4 When, the season having come, breath roars at the herbs, then all is delighted, whatever is upon the earth.

यदा प्राणो अभ्यवर्षीद्वर्षेण पृथिवीं महीम् ।
पशवस्तत्प्र मोदन्ते महो वै नो भविष्यति ॥५॥
अभिवृष्टा ओषधयः प्राणेन समवादिरन् ।
आयुर्वै नः प्रातीतरः सर्वा नः सुरभीरकः ॥६॥
नमस्ते अस्त्वायते नमो अस्तु परायते ।
नमस्ते प्राण तिष्ठत आसीनायोत ते नमः ॥७॥
नमस्ते प्राण प्राणते नमो अस्त्वपानते ।
पराचीनाय ते नमः प्रतीचीनाय ते नमः सर्वस्मै त इदं नमः ॥८॥
या ते प्राण प्रिया तनूर्यो ते प्राण प्रेयसी ।
अथो यद्भेषजं तव तस्य नो धेहि जीवसे ॥९॥
प्राणः प्रजा अनु वस्ते पिता पुत्रमिव प्रियम् ।
प्राणो ह सर्वस्येश्वरो यच्च प्राणति यच्च न ॥१०॥

यदा । प्राणः । अभिऽअवर्षीत् । वर्षेण । पृथिवीम् । महीम् ।
पशवः । तत् । प्र । मोदन्ते । महः । वै । नः । भविष्यति ॥ ५ ॥
अभिऽवृष्टाः । ओषधयः । प्राणेन । सम् । अवादिरन् ।
आयुः । वै । नः । प्र । अतीतरः । सर्वाः । नः । सुरभीः । अकः ॥ ६ ॥
नमः । ते । अस्तु । आऽयते । नमः । अस्तु । पराऽयते ।
नमः । ते । प्राण । तिष्ठते । आसीनाय । उत । ते । नमः ॥ ७ ॥
नमः । ते । प्राण । प्राणते । नमः । अस्तु । अपानते । पराचीनाय ।
ते । नमः । प्रतीचीनाय । ते । नमः । सर्वस्मै । ते । इदम् । नमः ॥ ८ ॥
या । ते । प्राण । प्रिया । तनूः । यो इति । ते । प्राण । प्रेयसी ।
अथो इति । यत् । भेषजम् । तव । तस्य । नः । धेहि । जीवसे ॥ ९ ॥
प्राणः । प्रऽजाः । अनु । वस्ते । पिता । पुत्रम्ऽइव । प्रियम् ।
प्राणः । ह । सर्वस्य । ईश्वरः । यत् । च । प्राणति । यत् । च । न ॥ १० ॥

XI.4.5 When breath hath rained with rain upon the great earth, then the cattle are delighted : "Verily there will be greatness for us."

XI.4.6 The herbs, being rained on, have talked with breath; "Verily thou hast extended our life-time; thou hast made us all fragrant."

XI.4.7 Homage be to thee coming, homage be to (thee) going away; homage to thee, O breath, standing; to thee sitting also (be) homage.

XI.4.8 Homage to thee breathing, O breath; homage be to (thee) making expiration; homage to thee turned away, homage to thee turned toward (us); to the whole of thee (be) this homage.

XI.4.9 The dear body that is thine, O breath, and the dearer one that is thine, O breath, likewise what remedy is thine, assign thou of it to us in order to live (jīvas).

XI.4.10 Breath clothes (anu-vas) human beings (prajā), as a father a dear son; breath is lord of all, both what breathes and what does not.

प्राणो मृत्युः प्राणस्तक्मा प्राणं देवा उपासते ।
प्राणो ह सत्यवादिनमुत्तमे लोक आ दधत् ॥११॥
प्राणो विराट् प्राणो देष्ट्री प्राणं सर्व उपासते ।
प्राणो ह सूर्यश्चन्द्रमाः प्राणमाहुः प्रजापतिम् ॥१२॥
प्राणापानौ व्रीहियवावनड्वान्प्राण उच्यते ।
यवे ह प्राण आहितोपानो व्रीहिरुच्यते ॥१३॥
अपानति प्राणति पुरुषो गर्भे अन्तरा ।
यदा त्वं प्राण जिन्वस्यथ स जायते पुनः ॥१४॥
प्राणमाहुर्मातरिश्वानं वातो ह प्राण उच्यते ।
प्राणे ह भूतं भव्यं च प्राणे सर्वं प्रतिष्ठितम् ॥१५॥
आथर्वणीराङ्गिरसीर्दैवीर्मनुष्यजा उत ।
ओषधयः प्र जायन्ते यदा त्वं प्राण जिन्वसि ॥१६॥

प्राणः । मृत्युः । प्राणः । तक्मा । प्राणम् । देवाः । उप । आसते ।
प्राणः । ह । सत्यऽवादिनम् । उत्ऽतमे । लोके । आ । दधत् ॥ ११ ॥
प्राणः । विऽराट् । प्राणः । देष्ट्री । प्राणम् । सर्वे । उप । आसते ।
प्राणः । ह । सूर्यः । चन्द्रमाः । प्राणम् । आहुः । प्रजाऽपतिम् ॥ १२ ॥
प्राणापानौ । व्रीहिऽयवौ । अनड्वान् । प्राणः । उच्यते ।
यवे । ह । प्राणः । आऽहितः । अपानः । व्रीहिः । उच्यते ॥ १३ ॥
अप । अनति । प्र । अनति । पुरुषः । गर्भे । अन्तरा ।
यदा । त्वम् । प्राण । जिन्वसि । अथ । सः । जायते । पुनः ॥ १४ ॥
प्राणम् । आहुः । मातरिश्वानम् । वातः । ह । प्राणः । उच्यते ।
प्राणे । ह । भूतम् । भव्यम् । च । प्राणे । सर्वम् । प्रतिऽस्थितम् ॥ १५ ॥
आथर्वणीः । आङ्गिरसीः । दैवीः । मनुष्यऽजाः । उत ।
ओषधयः । प्र । जायन्ते । यदा । त्वम् । प्राण । जिन्वसि ॥ १६ ॥

XI.4.11 Breath (is) death, breath takmān; breath the gods worship (upa-ās); breath may set the truth-speaker in the 'highest world.

XI.4.12 Breath is virāj, breath the directress; breath all worship; breath is the sun, the moon; breath they call Prajāpatī.

XI.4.13 Breath and expiration are rice and barley; breath is called the draft-ox; breath is set in barley; expiration is called rice.

XI.4.14 A man breathes out (apānati), breathes (prāṇati) within the womb; when O breath, thou quickenest, then he is born again.

XI.4.15 Breath they call Mātariśvan; breath is called the wind; in breath what has been and what will be, in breath is all established (pratiṣṭhita).

XI.4.16 They of the Atharvans, they of the Añgirases, they of the gods, also those born of men – the herbs are generated (prajā), when thou, O breath, quickenest.

यदा प्राणो अभ्यवर्षीद्वर्षेण पृथिवीं महीम् ।
ओषधयः प्र जायन्तेथो याः काश्च वीरुधः ॥१७॥
यस्ते प्राणेदं वेद यस्मिंश्चासि प्रतिष्ठितः ।
सर्वे तस्मै बलिं हरानमुष्मिंल्लोक उत्तमे ॥१८॥
यथा प्राण बलिहृतस्तुभ्यं सर्वाः प्रजा इमाः ।
एवा तस्मै बलिं हरान्यस्त्वा शृणवत्सुश्रवः ॥१९॥
अन्तर्गर्भश्चरति देवतास्वाभूतो भूतः स उ जायते पुनः ।
स भूतो भव्यं भविष्यत्पिता पुत्रं प्र विवेशा शचीभिः ॥२०॥
एकं पादं नोत्खिदति सलिलाद्धंस उच्चरन् ।
यदङ्ग स तमुत्खिदेन्नैवाद्य न श्वः स्यान्न रात्री नाहः स्यान्न व्युच्छेत्कदा चन ॥२१॥
अष्टाचक्रं वर्तत एकनेमि सहस्राक्षरं प्र पुरो नि पश्चा ।
अर्धेन विश्वं भुवनं जजान यदस्यार्धं कतमः स केतुः ॥२२॥

यदा । प्राणः । अभिऽअवर्षीत् । वर्षेण । पृथिवीम् । महीम् ।
ओषधयः । प्र । जायन्ते । अथो । इति । याः । काः । च । वीरुधः ॥ १७ ॥
यः । ते । प्राण । इदम् । वेद । यस्मिन् । च । असि । प्रतिऽस्थितः ।
सर्वे । तस्मै । बलिम । हरान् । अमुष्मिन् । लोके । उत्ऽतमे ॥ १८ ॥
यथा । प्राण । बलिऽहृतः । तुभ्यम् । सर्वाः । प्रऽजाः । इमाः ।
एव । तस्मै । बलिम् । हरान् । यः । त्वा । शृणवत् । सुऽश्रवः ॥ १९ ॥
अन्तः । गर्भः । चरति । देवतासु । आऽभूतः । भूतः । सः । ऊं इति । जायते । पुनः ।
सः । भूतः । भव्यम् । भविष्यत् । पिता । पुत्रम् । प्र । विवेश । शचीभिः ॥ २० ॥
एकम् । पादम् । न । उत् । खिदति । सलिलात् । हंसः । उत्ऽचरन् । यत् । अङ्ग । सः ।
तम् । उत्ऽखिदेत् । न । एव । अद्य । न । श्वः । स्यात् । न । रात्री । न । अहः । स्यात् ।
न । वि । उच्छेत् । कदा । चन ॥ २१ ॥
अष्टाऽचक्रम् । वर्तते । एकऽनेमि । सहस्रऽअक्षरम् । प्र । पुरः । नि । पश्चा ।
अर्धेन । विश्वम् । भुवनम् । जजान । यत् । अस्य । अर्धम् । कतमः । सः । केतुः ॥२२॥

XI.4.17 When breath hath rained with rain on the great earth, the herbs are generated, likewise whatever plants (there are).

XI.4.18 He who knoweth this of thee, O breath, and in whom thou art established -- to him shall all bring tribute in yon highest world.

XI.4.19 As, O breath, all these human beings (prajā) are tribute-bearers to thee, so shall they bring tribute to him who shall hear thee, O thou of good report (suśravas).

XI.4.20 He moves, an embryo, within the divinities; having come into being (? abhūta), having been (bhūta), he is born again; he, having been, entered with might (śacībhis) what is to be, what will be, (as) a father a son.

XI.4.21 The swan (haṅsa), ascending, does not extract (ut-khid) one foot from the sea; verily, if he should extract that, there would not be today nor tomorrow; there would not be night nor day; at no time soever would it dawn (vi-vas).

XI.4.22 The eight-wheeled (thing,neut.) rolls, having one rim, thousand-syllabled, forth in front, down behind; with a half it has generated all existence; what its (other) half (is) – which sign is that?

योे अस्य विश्वर्जन्मन ईशे विश्वस्य चेष्टतः।
अन्येषु क्षिप्रधन्वने तस्मै प्राण नमोऽस्तु ते ॥२३॥
योे अस्य सर्वजन्मन ईशे सर्वस्य चेष्टतः।
अतन्द्रो ब्रह्मणा धीरः प्राणो मानु तिष्ठतु ॥२४॥
ऊर्ध्वः सुप्तेषु जागार ननु तिर्यङ्नि पद्यते।
न सुप्तमस्य सुप्तेष्वनु शुश्राव कश्चन ॥२५॥
प्राण मा मत्पर्यावृतो न मदन्यो भविष्यसि।
अपां गर्भमिव जीवसे प्राण बध्नामि त्वा मयि ॥२६॥

यः। अस्य। विश्वऽजन्मनः। ईशे। विश्वस्य। चेष्टतः।
अन्येषु। क्षिप्रऽधन्वने। तस्मै। प्राण। नमः। अस्तु। ते॥ २३॥

यः। अस्य। सर्वऽजन्मनः। ईशे। सर्वस्य। चेष्टतः।
अतन्द्रः। ब्रह्मणा। धीरः। प्राणः। मा। अनु। तिष्ठतु॥ २४॥

ऊर्ध्वः। सुप्तेषु। जागार। ननु। तिर्यङ्। नि। पद्यते।
न। सुप्तम्। अस्य। सुप्तेषु। अनु। शुश्राव। कः। चन॥ २५॥
प्राण। मा। मत्। परिऽआवृतः। न। मत्। अन्यः। भविष्यसि।
अपाम्। गर्भम्ऽइव। जीवसे। प्राण। बध्नामि। त्वा। मयि॥ २६॥

(५) पञ्चमं सूक्तम्

(१–२६) षड्विंशत्यृचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः। ब्रह्मचारी देवता। (१) प्रथमर्चः पुरोतिजागतविराड्गर्भा त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयायाः पञ्चपदा बृहतीगर्भा विराट् शक्वरी, (३) तृतीयाया उरोबृहती, (४–५, २४) चतुर्थीपञ्चम्यो-श्चतुर्विंश्याश्च त्रिष्टुप्, (६) षष्ठ्याः शाक्वरगर्भा चतुष्पदा जगती, (७) सप्तम्या विराड्गर्भा त्रिष्टुप्, (८) अष्टम्याः पुरोतिजागता विराड्जगती, (९) नवम्या बृहतीगर्भा त्रिष्टुप्, (१०) दशम्या भुरि-क्त्रिष्टुप्, (११, १३) एकादशीत्रयोदश्योर्जगती, (१२) द्वादश्याः शाक्वरगर्भा चतुष्पदा विराडतिजगती, (१४, १६–२२) चतुर्दश्याः षोडश्यादिसप्तानाञ्चानुष्टुप्, (१५) पञ्चदश्याः पुरस्ताज्ज्योतिस्त्रिष्टुप्, (२३) त्रयोविंश्याः पुरोबार्हतातिजागत-गर्भा त्रिष्टुप्, (२५) पञ्चविंश्या एकावसानार्च्युष्णिक्, (२६) षड्विंश्याश्च मध्येज्योतिरुष्णिग्गर्भा त्रिष्टुप् छन्दांसि॥

ब्रह्मचारीष्णंश्चरति रोदसी उभे तस्मिन्देवाः संमनसो भवन्ति।
स दाधार पृथिवीं दिवं च स आचार्यं१ तपसा पिपर्ति ॥१॥

ब्रह्मचारी। इष्णन्। चरति। रोदसी इति। उभे इति। तस्मिन्। देवाः। सम्ऽमनसः।
भवन्ति। सः। दाधार। पृथिवीम्। दिवम्। च। सः। आऽचार्यम्। तपसा। पिपर्ति॥ १॥

XI.4.23 He who is lord of this that has every (viśva) (kind of) birth, of every stirring thing -- to thee being such, O breath; having a quick bow among the unexausted (? anya), be homage.

XI.4.24 He who is lord of this that has all (sarva) (kinds of) birth, of all that stirs, unwearied, wise by brāhman -- let breath go after (anu-sthā) me.

XI.4.25 Upright among the sleeping he wakes; by no means (nanu) does he fall down horizontal (tiryan); no one soever has heard of his sleeping among the sleeping.

XI.4.26 O breath, turn not about from me; not another than I shalt thou be; like the embryo of the waters, in order to life (jīvas), I bind thee to me, O breath.

Extolling the Vedic student (brahmacārin)

(Brahmacārī = A theist, A lover of the Vedic lore; a lover of the Veda; a scholar)

XI.5.1 The vedic student goes on setting in motion (in) both firmaments; in him the gods become like-minded; he maintains earth and heaven; he fills his teacher with fervor (tapas).

ब्रह्मचारिणं पितरो देवजनाः पृथग्देवा अनुसंयन्ति सर्वे ।
गन्धर्वा एनमन्वायन्त्रयस्त्रिंशत्त्रिशताः षट्सहस्राः
सर्वान्त्स देवांस्तपसा पिपर्ति ॥२॥
आचार्य उपनयमानो ब्रह्मचारिणं कृणुते गर्भमन्तः ।
तं रात्रीस्तिस्र उदरे बिभर्ति तं जातं द्रष्टुमभिसंयन्ति देवाः ॥३॥
इयं समित्पृथिवी द्यौर्द्वितीयोतान्तरिक्षं समिधा पृणाति ।
ब्रह्मचारी समिधा मेखलया श्रमेण लोकांस्तपसा पिपर्ति ॥४॥
पूर्वो जातो ब्रह्मणो ब्रह्मचारी घर्मं वसानस्तपसोदतिष्ठत् ।
तस्माज्जातं ब्राह्मणं ब्रह्म ज्येष्ठं देवाश्च सर्वे अमृतेन साकम् ॥५॥
ब्रह्मचार्येति समिधा समिद्धः कार्ष्णं वसानो दीक्षितो दीर्घश्मश्रुः ।
स सद्य एति पूर्वस्मादुत्तरं समुद्रं लोकान्त्संगृभ्य मुहुराचरिक्रत् ॥६॥
ब्रह्मचारी जनयन्ब्रह्मापो लोकं प्रजापतिं परमेष्ठिनं विराजम् ।
गर्भो भूत्वामृतस्य योनाविन्द्रो ह भूत्वासुरांस्ततर्ह ॥७॥

ब्रह्मऽचारिणम् । पितरः । देवऽजनाः । पृथक् । देवाः । अनुऽसंयन्ति । सर्वे । गन्धर्वाः । एनम् । अनु । आयन् । त्रयःऽत्रिंशत् । त्रिऽशताः । षट्ऽसहस्राः । सर्वान् । सः । देवान् । तपसा । पिपर्ति ॥ २ ॥

आऽचार्यः । उपऽनयमानः । ब्रह्मऽचारिणम् । कृणुते । गर्भम् । अन्तः ।
तम् । रात्रीः ।तिस्रः । उदरे । बिभर्ति । तम् । जातम् । द्रष्टुम् । अभिऽसंयन्ति । देवाः ॥ ३ ॥
इयम् । सम्ऽइत् । पृथिवी । द्यौः । द्वितीया । उत । अन्तरिक्षम् । सम्ऽइधा । पृणाति ।
ब्रह्मऽचारी । सम्ऽइधा । मेखलया । श्रमेण । लोकान् । तपसा । पिपर्ति ॥ ४ ॥
पूर्वः । जातः । ब्रह्मणः । ब्रह्मऽचारी । घर्मम् । वसानः । तपसा । उत् । अतिष्ठत् ।
तस्मात् । जातम् । ब्राह्मणम् । ब्रह्म ! ज्येष्ठम् । देवाः । च । सर्वे । अमृतेन । साकम् ॥
ब्रह्मऽचारी । एति । सम्ऽइधा । सम्ऽइद्धः । कार्ष्णम् । वसानः । दीक्षितः । दीर्घऽश्मश्रुः ।
सः । सद्यः । एति । पूर्वस्मात् । उत्तरम् । समुद्रम् । लोकान् । सम्ऽगृभ्य । मुहुः । आऽचरिक्रत् ॥ ६ ॥
ब्रह्मऽचारी । जनयन् । ब्रह्म । अपः । लोकम् । प्रजाऽपतिम् । परमेऽस्थिनम् । विऽराजम् ।
गर्भः । भूत्वा । अमृतस्य । योनौ । इन्द्रः । ह । भूत्वा । असुरान् । ततर्ह ॥ ७ ॥

XI.5.2 The fathers, the god-folk, all the gods individually assemble after the Vedic student; the Gandharvas went after him, thirty-three, three hundred, six thousand; he fills all the gods with fervor.

XI.5.3 The teacher, taking (him) in charge (upa-nī) makes the Vedic student an embryo within; he bears him in his belly three nights; the gods gather unto him to see him when born.

XI.5.4 This piece of fuel (is) earth, sky the second; student fills the worlds with fuel, girdle, toil, fervor.

XI.5.5 Prior born of the brahman, the Vedic student, clothing himself with heat (gharma), stood up with fervor; from him (was) born the brāhmaṇa, the chief brahman, and all the gods together with immortality (amṛta).

XI.5.6 The Vedic student goes kindled with fuel, clothing himself in the black-antelope-skin, consecrated, long-bearded; he goes at once from the eastern to the northern ocean, having grasped the worlds, again and again violently shaping (? ācarikṛ) (them).

XI.5.7 The Vedic student, generating the brahman, the waters, the world, Prajāpati, the most exalted one, the viraj, having become an embryo in the womb of immorality; having become Indra, he has shattered (tṛh) the Asuras.

आचार्यस्ततक्ष नभसी उभे इमे उर्वी गम्भीरे पृथिवीं दिवं च ।
ते रक्षति तपसा ब्रह्मचारी तस्मिन्देवाः संमनसो भवन्ति ॥८॥
इमां भूमिं पृथिवीं ब्रह्मचारी भिक्षामा जभार प्रथमो दिवं च ।
ते कृत्वा समिधावुपास्ते तयोरार्पिता भुवनानि विश्वा ॥९॥
अर्वागन्यः परो अन्यो दिवस्पृष्ठाद्गुहा निधी निहितौ ब्राह्मणस्य ।
तौ रक्षति तपसा ब्रह्मचारी तत्केवलं कृणुते ब्रह्म विद्वान् ॥१०॥
अर्वागन्य इतो अन्यः पृथिव्या अग्नी समेतो नभसी अन्तरेमे ।
तयोः श्रयन्ते रश्मयोधि दृढास्ताना तिष्ठति तपसा ब्रह्मचारी ॥११॥
अभिक्रन्दन्स्तनयन्नरुणः शितिङ्गो बृहच्छेपोनु भूमौ जभार ।
ब्रह्मचारी सिञ्चति सानौ रेतः पृथिव्यां तेन जीवन्ति प्रदिशश्चतस्रः ॥१२॥
अग्नौ सूर्ये चन्द्रमसि मातरिश्वन्ब्रह्मचार्य१प्सु समिधमा दधाति ।
तासामर्चींषि पृथगभ्रे चरन्ति तासामाज्यं पुरुषो वर्षमापः ॥१३॥

आऽचार्यः । ततक्ष । नभसी इति । उभे इति । इमे इति । उर्वी इति । गम्भीरे इति । पृथिवीम् ।
दिवम् । च । ते इति । रक्षति । तपसा । ब्रह्मऽचारी । तस्मिन् । देवाः । सम्ऽमनसः । भवन्ति ॥

इमाम् । भूमिम् । पृथिवीम् । ब्रह्मऽचारी । भिक्षाम् । आ । जभार । प्रथमः । दिवम् । च ।
ते इति । कृत्वा । समिधौ । उप । आस्ते । तयोः । आर्पिता । भुवनानि । विश्वा ॥ ९ ॥

अर्वाक् । अन्यः । परः । अन्यः । दिवः । पृष्ठात् । गुहा । निधी इति निऽधी । निऽहितौ ।
ब्राह्मणस्य । तौ । रक्षति । तपसा । ब्रह्मऽचारी । तत् । केवलम् । कृणुते । ब्रह्म । विद्वान् ॥१०॥

अर्वाक् । अन्यः । इतः । अन्यः । पृथिव्याः । अग्नी इति । सम्ऽएतः । नभसी इति । अन्तरा । इमे
इति । तयोः । श्रयन्ते । रश्मयः । अधि । दृढाः । तान् । आ । तिष्ठति । तपसा । ब्रह्मऽचारी ॥११॥

अभिऽक्रन्दन् । स्तनयन् । अरुणः । शितिङ्गः । बृहत् । शेपः । अनु । भूमौ । जभार ।
ब्रह्मऽचारी । सिञ्चति । सानौ । रेतः । पृथिव्याम् । तेन । जीवन्ति । प्रऽदिशः । चतस्रः ॥

अग्नौ । सूर्ये । चन्द्रमसि । मातरिश्वन् । ब्रह्मऽचारी । अप्ऽसु । सम्ऽइधम् । आ । दधाति ।
तासाम् । अर्चींषि । पृथक् । अभ्रे । चरन्ति । तासाम् । आज्यम् । पुरुषः । वर्षम् । आपः ॥

XI.5.8 The teacher fabricated both these envelops (nabhas), the wide, profound, (namely) earth and sky; them the Vedic student defends by fervor; in him the gods become like-minded.

XI.5.9 This broad (pṛthivī) earth, and the sky, the Vedic student first brought (as) alms (bhikṣā); having made them (both) fuel, he worships; in them are set (arpita) all beings.

XI.5.10 The one this side, the other beyond, the back of the sky, in secret (are) deposited (ni-dhā) the two treasures (nidhi) of the brāhmaṇa; them the Vedic student defends by fervor; the whole of that he, knowing, makes brahman for himself.

XI.5.11 The one this side, the other hence, from earth the two fires come together between these two envelops; upon them are set (śri) the firm rays; these the Vedic student stands upon by fervor.

XI.5.12 Roaring on, thundring, the ruddy white-goer has introduced (? anu-bhṛ) in the earth a great virile member; the Vedic student pours seed upon the surface (sanu), on the earth; by that live the four directions.

XI.5.13 In the fire, in the sun, in the moon, in Mātariśvan, in the waters, the Vedic student puts fuel; their gleams (arcis) go about separately in the cloud; their sacrificial butter (ājya) is man, rain, waters.

आचार्यो॒ मृ॒त्युर्वरु॑णः॒ सोम॒ ओष॑धयः॒ पयः॑ ।
जी॒मूता॑ आस॒न्त्सत्वा॑न॒स्तैरि॒दं स्व१॒॑राभृ॑तम् ॥१४॥
अ॒मा घृ॒तं कृ॑णु॒ते केव॑लमाचा॒र्यो॑ भू॒त्वा वरु॑णो॒ यद्य॒दैच्छ॑त्प्र॒जाप॑तौ ।
तद्ब्र॑ह्मचा॒री प्राय॑च्छ॒त्स्वान्मि॒त्रो अध्या॒त्मनः॑ ॥१५॥
आ॒चा॒र्यो॑ ब्रह्मचा॒री ब्र॑ह्मचा॒री प्र॒जाप॑तिः ।
प्र॒जाप॑ति॒र्वि रा॑जति वि॒राडिन्द्रो॑ऽभवद्व॒शी ॥१६॥
ब्र॒ह्म॒चर्ये॑ण॒ तप॑सा॒ राजा॑ रा॒ष्ट्रं वि र॑क्षति ।
आ॒चा॒र्यो॑ ब्र॒ह्म॒चर्ये॑ण ब्रह्मचा॒रिण॑मिच्छते ॥१७॥
ब्र॒ह्म॒चर्ये॑ण क॒न्या॑३ यु॒वा॑नं विन्दते॒ पति॑म् ।
अ॒न॒ड्वान्ब्र॑ह्म॒चर्ये॒णाश्वो॑ घा॒सं जि॑गीषति ॥१८॥
ब्र॒ह्म॒चर्ये॑ण॒ तप॑सा दे॒वा मृ॒त्युमपा॑घ्नत ।
इन्द्रो॑ ह ब्र॒ह्म॒चर्ये॑ण दे॒वेभ्यः॒ स्व१॒॑राभ॑रत् ॥१९॥

आ॒ऽचा॒र्यः॑ । मृ॒त्युः । वरु॑णः । सोमः॑ । ओष॑धयः । पयः॑ ।
जी॒मूताः॑ । आ॒स॒न् । सत्वा॑नः । तैः । इ॒दम् । स्वः॑ । आऽभृ॑तम् ॥ १४ ॥
अ॒मा । घृ॒तम् । कृ॒णु॒ते । केव॑लम् । आ॒ऽचा॒र्यः॑ । भू॒त्वा । वरु॑णः । यत्ऽय॑त् । ऐच्छ॑त् ।
प्र॒जाऽप॑तौ । तत् । ब्र॒ह्म॒ऽचा॒री । प्र । अ॒य॒च्छ॒त् । स्वान् । मि॒त्रः । अधि॑ । आ॒त्मनः॑ ॥१५॥
आ॒ऽचा॒र्यः॑ । ब्र॒ह्म॒ऽचा॒री । ब्र॒ह्म॒ऽचा॒री । प्र॒जाऽप॑तिः ।
प्र॒जाऽप॑तिः । वि । रा॒ज॒ति॒ । वि॒ऽराट् । इन्द्रः॑ । अ॒भ॒व॒त् । व॒शी ॥ १६ ॥
ब्र॒ह्म॒ऽच॒र्येण॑ । तप॑सा । राजा॑ । रा॒ष्ट्रम् । वि । र॒क्ष॒ति॒ ।
आ॒ऽचा॒र्यः॑ । ब्र॒ह्म॒ऽच॒र्येण॑ । ब्र॒ह्म॒ऽचा॒रिण॑म् । इ॒च्छ॒ते॒ ॥ १७ ॥
ब्र॒ह्म॒ऽच॒र्येण॑ । क॒न्या॑ । यु॒वा॑नम् । वि॒न्द॒ते॒ । पति॑म् ।
अ॒न॒ड्वान् । ब्र॒ह्म॒ऽच॒र्येण॑ । अश्वः॑ । घा॒सम् । जि॒गी॒ष॒ति॒ ॥ १८ ॥
ब्र॒ह्म॒ऽच॒र्येण॑ । तप॑सा । दे॒वाः । मृ॒त्युम् । अप॑ । अ॒घ्न॒त॒ ।
इन्द्रः॑ । ह॒ । ब्र॒ह्म॒ऽच॒र्येण॑ । दे॒वेभ्यः॑ । स्वः॑ । आ । अ॒भ॒र॒त् ॥ १९ ॥

XI.5.14 The teacher (was) death, Varuṇa, Soma, the herbs, milk; the thunder-clouds were warriors; by them (was) this heaven (svar) brought.

XI.5.15 Varuṇa, having become teacher, makes his own (? amā) the entire ghee; whatever he sought of Prajāpati, that the vedic student furnished, a friend (mitra) from his own self.

XI.5.16 The teacher (is) the Vedic student; the Vedic student (is) Prajāpati; bears rule (vi-rāj); the virāj became the controlling Indra.

XI.5.17 By Vedic-studentship, by fervor, a king defends his kingdom; a teacher by Vedic-studentship (brahmacārya) seeks a Vedic student.

XI.5.18 By Vedic-studentship a girl wins (vid) a young husband; by Vedic studentship a draft-ox, a horse strives to gain (ji) food.

XI.5.19 By Vedic-studentship, by fervor, the gods smote away death; Indra by Vedic-studentship brought heaven (svar) for the gods.

ओषधयो भूतभव्यमहोरात्रे वनस्पतिः ।
संवत्सरः सहर्तुभिस्ते जाता ब्रह्मचारिणः ॥२०॥
पार्थिवा दिव्याः पशव आरण्या ग्राम्याश्च ये ।
अपक्षाः पक्षिणश्च ये ते जाता ब्रह्मचारिणः ॥२१॥
पृथक्सर्वे प्राजापत्याः प्राणानात्मसु बिभ्रति ।
तान्त्सर्वान्ब्रह्म रक्षति ब्रह्मचारिण्याभृतम् ॥२२॥

देवानामेतत्परिषूतमनभ्यारूढं चरति रोचमानम् ।
तस्माज्जातं ब्राह्मणं ब्रह्म ज्येष्ठं देवाश्च सर्वे अमृतेन साकम् ॥२३॥

ब्रह्मचारी ब्रह्म भ्राजद्बिभर्ति तस्मिन्देवा अधि विश्वे समोताः ।
प्राणापानौ जनयन्नाद्व्यानं वाचं मनो हृदयं ब्रह्म मेधाम् ॥२४॥
चक्षुः श्रोत्रं यशो अस्मासु धेह्यन्नं रेतो लोहितमुदरम् ॥२५॥
तानि कल्पद्ब्रह्मचारी सलिलस्य पृष्ठे तपोऽतिष्ठत्तप्यमानः समुद्रे ।
स स्नातो बभ्रुः पिङ्गलः पृथिव्यां बहु रोचते ॥२६॥

ओषधयः । भूतऽभव्यम् । अहोरात्रे इति । वनस्पतिः ।
सम्ऽवत्सरः । सह । ऋतुऽभिः । ते । जाताः । ब्रह्मऽचारिणः ॥ २० ॥
पार्थिवाः । दिव्याः । पशवः । आरण्याः । ग्राम्याः । च । ये ।
अपक्षाः । पक्षिणः । च । ये । ते । जाताः । ब्रह्मऽचारिणः ॥ २१ ॥
पृथक् । सर्वे । प्राजाऽपत्याः । प्राणान् । आत्मऽसु । बिभ्रति ।
तान् । सर्वान् । ब्रह्म । रक्षति । ब्रह्मऽचारिणि । आऽभृतम् ॥ २२ ॥
देवानाम् । एतत् । परिऽसूतम् । अनभिऽआरूढम् । चरति । रोचमानम् ।
तस्मात् । जातम् । ब्राह्मणम् । ब्रह्म । ज्येष्ठम् । देवाः । च । सर्वे । अमृतेन । साकम् ॥२३॥
ब्रह्मऽचारी । ब्रह्म । भ्राजत् । बिभर्ति । तस्मिन् । देवाः । अधि । विश्वे । सम्ऽओताः ।
प्राणापानौ । जनयन् । आत् । विऽआनम् । वाचम् । मनः । हृदयम् । ब्रह्म । मेधाम् ॥२४॥
चक्षुः । श्रोत्रम् । यशः । अस्मासु । धेहि । अन्नम् । रेतः । लोहितम् । उदरम् ॥ २५ ॥
तानि । कल्पत् । ब्रह्मऽचारी । सलिलस्य । पृष्ठे । तपः । आतिष्ठत् । तप्यमानः ।
समुद्रे । सः । स्नातः । बभ्रुः । पिङ्गलः । पृथिव्याम् । बहु । रोचते ॥ २६ ॥

XI.5.20 The herbs, past and future, day and night, the forest tree, the year together with the seasons --they are born of the Vedic student.

XI.5.21 The earthly, the heavenly cattle, they of the forest, and they that are of the village, the wingless and they that are winged -- they are born of the Vedic student.

XI.5.22 Individually do all that are of Prajāpati bear breaths in their bodies (ātman); all these the brahman defends, brought in the Vedic student.

XI.5.23 That, sent forth (? parisūta) of the gods, not mounted onto. goes about shining, from that (was) born the brāhmaṇa, the chief brahman, and all the gods, together with immortality.

XI.5.24 The Vedic student bears a shining brahman; in that (are) woven together all the gods; (he) generating breath and expiration, then out breathing (vyāna), speech, mind, heart, brahman, wisdom.

XI.5.25 Sight, hearing, glory put thou in us; food, seed, blood (lohita), belly.

XI.5.26 Shaping these things, the Vedic student stood performing penance (tapas tapya) on the back of the sea (salila), in the ocean; he, bathed, brown, ruddy (piñgala), shines much on the earth.

(६) षष्ठं सूक्तम्

(१-२३) त्रयोविंशत्यृचस्यास्य सूक्तस्य शन्तातिर्ऋषिः । चन्द्रमा मन्त्रोक्ता वा देवताः । (१-२२) प्रथमादि-द्वाविंशत्यृचामनुष्टुप्, (२३) त्रयोविंश्याश्च बृहतीगर्भानुष्टुप् छन्दसी ॥

अग्निं ब्रूमो वनस्पतीनोषधीरुत वीरुधः ।
इन्द्रं बृहस्पतिं सूर्यं ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥१॥
ब्रूमो राजानं वरुणं मित्रं विष्णुमथो भगम् ।
अंशं विवस्वन्तं ब्रूमस्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥२॥
ब्रूमो देवं सवितारं धातारमुत पूषणम् ।
त्वष्टारमग्रियं ब्रूमस्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥३॥
गन्धर्वाप्सरसो ब्रूमो अश्विना ब्रह्मणस्पतिम् ।
अर्यमा नाम यो देवस्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥४॥
अहोरात्रे इदं ब्रूमः सूर्याचन्द्रमसावुभा ।
विश्वानादित्यान्ब्रूमस्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥५॥
वातं ब्रूमः पर्जन्यमन्तरिक्षमथो दिशः ।
आशाश्च सर्वा ब्रूमस्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥६॥

अग्निम् । ब्रूमः । वनस्पतीन् । ओषधीः । उत । वीरुधः ।
इन्द्रम् । बृहस्पतिम् । सूर्यम् । ते । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ १ ॥
ब्रूमः । राजानम् । वरुणम् । मित्रम् । विष्णुम् । अथो इति । भगम् ।
अंशम् । विवस्वन्तम् । ब्रूमः । ते । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ २ ॥
ब्रूमः । देवम् । सवितारम् । धातारम् । उत । पूषणम् ।
त्वष्टारम् । अग्रियम् । ब्रूमः । ते । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ ३ ॥
गन्धर्वऽअप्सरसः । ब्रूमः । अश्विना । ब्रह्मणः । पतिम् ।
अर्यमा । नाम । यः । देवः । ते । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ ४ ॥
अहोरात्रे इति । इदम् । ब्रूमः । सूर्याचन्द्रमसौ । उभा ।
विश्वान् । आदित्यान् । ब्रूमः । ते । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ ५ ॥
वातम् । ब्रूमः । पर्जन्यम् । अन्तरिक्षम् । अथो इति । दिशः ।
आशाः । च । सर्वाः । ब्रूमः । ते । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ ६ ॥

To many different gods : for relief

[See first Samullāsa (chapter) of the Light of Truth by Dayānanda for etymological derivations]

Note: Satyārtha Prakāś and several name for God.

1.Agni; 2.Varuṇa; 3.Mitra; 4.Viśṇu; 5.Bhaga; 6.Anśa; 7.Vivasvanta; 8.Savitṛ; 9.Dhātṛ; 10.Pūśān; 11.Gandharva; 12.Apsaras; 13.Aśvinau; 14.Brahmaṇspati; 15.Aryaman; 16.Diva; 17.Paatri; 18.Sūrya; 19.Candra; 20.Parjanya; 21.Soma; 22.Bhava; 23.Śarva.

XI.6.1 We address (brū) Agni, the forest trees, the herbs and the plants, Indra, Bṛhaspati, the Sun; let them free us from distress.

XI.6.2 We address king Varuṇa, Mitra, Vibhu, likewise Bhaga; Anśa, Vivasvant we address; let them free us from distress.

XI.6.3 We address god Savitṛ, Dhātaṛ and Pūśhan; we address Tvaṣṭṛ at the head (agriyā); let them free us from distress.

XI.6.4 The Gandharvas and Apsarases we address, the (two) Aśvins, Brāhmaṇsapti, the god that is Aryaman by name; let them free us from distress.

XI.6.5 Day and night now we address, sun-and moon both; all the Ādityas we address; let them free us from distress.

XI.6.6 The wind we address, Parjanya, the atmosphere, also the quarters, and all regions we address; let them free us from distress.

मुञ्चन्तु मा शपथ्या॒दहोरात्रे अथो॑ उ॒षाः ।
सोमो॑ मा दे॒वो मु॑ञ्चतु य॒मा॒हुश्च॒न्द्रमा॒ इति॑ ॥७॥
पार्थिवा दि॒व्याः प॒शव आर॒ण्या उ॒त ये मृ॒गाः ।
श॒कुन्तान्प॒क्षिणो॑ ब्रू॒मस्ते नो॑ मुञ्च॒न्त्वंह॑सः ॥८॥
भ॒वाश॒र्वावि॒दं ब्रू॑मो रु॒द्रं प॑शु॒पति॑श्च॒ यः ।
इषू॒र्या एषां संवि॒द्म ता नः सन्तु॒ सदा॑ शि॒वाः ॥९॥
दिवं॑ ब्रूमो॒ नक्ष॑त्राणि॒ भूमिं॑ य॒क्षाणि॒ पर्व॑तान् ।
स॒मु॒द्रा न॒द्यो॑ वेश॒न्तास्ते नो॑ मुञ्च॒न्त्वंह॑सः ॥१०॥
स॒प्त॒र्षीन्वा इ॒दं ब्रू॑मो॒पो दे॒वीः प्र॒जाप॑तिम् ।
पि॒तॄन्य॒मश्रे॑ष्ठान्ब्रू॒मस्ते नो॑ मुञ्च॒न्त्वंह॑सः ॥११॥
ये दे॒वा दि॑वि॒षदो॑ अन्तरिक्ष॒सद॑श्च॒ ये ।
पृ॒थि॒व्यां श॒क्रा ये श्रि॒तास्ते नो॑ मुञ्च॒न्त्वंह॑सः ॥१२॥

मु॒ञ्चन्तु॑ । मा॒ । श॒प॒थ्या॑त् । अ॒हो॒रा॒त्रे इति॑ । अथो॒ इति॑ । उ॒षाः ।
सोमः॑ । मा॒ । दे॒वः । मु॒ञ्च॒तु॒ । य॒म् । आ॒हुः । च॒न्द्रमाः॑ । इति॑ ॥ ७ ॥
पार्थि॑वाः । दि॒व्याः । प॒शवः॑ । आ॒र॒ण्याः । उ॒त । ये । मृ॒गाः ।
श॒कुन्ता॑न् । प॒क्षिणः॑ । ब्रू॒मः । ते । नः॒ । मु॒ञ्च॒न्तु॒ । अंह॑सः ॥ ८ ॥
भ॒वा॒श॒र्वौ । इ॒दम् । ब्रू॒मः । रु॒द्रम् । प॒शु॒ऽपतिः॑ । च॒ । यः ।
इषुः॑ । याः । ए॒षाम् । स॒म्ऽवि॒द्म । ताः । नः॒ । स॒न्तु॒ । सदा॑ । शि॒वाः ॥ ९ ॥
दिव॑म् । ब्रू॒मः । नक्ष॑त्राणि । भूमि॑म् । य॒क्षाणि॑ । पर्व॑तान् ।
स॒मु॒द्राः । न॒द्यः॑ । वे॒श॒न्ताः । ते । न॒ः । मु॒ञ्च॒न्तु॒ । अंह॑सः ॥ १० ॥
स॒प्त॒ऽऋ॒षीन् । वै । इ॒दम् । ब्रू॒मः । अ॒पः । दे॒वीः । प्र॒जाऽप॑तिम् ।
पि॒तॄन् । य॒मऽश्रे॑ष्ठान् । ब्रू॒मः । ते । नः॒ । मु॒ञ्च॒न्तु॒ । अंह॑सः ॥ ११ ॥
ये । दे॒वाः । दि॒वि॒ऽसदः॑ । अ॒न्त॒रि॒क्ष॒ऽसदः॑ । च॒ । ये ।
पृ॒थि॒व्याम् । श॒क्राः । ये । श्रि॒ताः । ते । न॒ः । मु॒ञ्च॒न्तु॒ । अंह॑सः ॥ १२ ॥

XI.6.7 Let day and night, likewise dawn, free me from what comes from a curse; let god Soma free me, whom they call the moon.

XI.6.8 The earthly, the heavenly cattle, also the beasts (mṛga) that are of the forest; we address the hawks (cakunta), the birds (pakṣin); let them free us from distress.

XI.6.9 Bhava and Śarva now we address, Rudra and him that is lord of cattle; the arrows of them which we well know (sam-vid); let those be ever propitious to us.

XI.6.10 We address the sky, the asterisms, the earth, the yakṣas, the mountains; the oceans, the rivars, the pools -- let them free us from distress.

XI.6.11 The seven seers now we address, the heavenly waters, Prajāpati; the Fathers with Yama as their chief (śreṣṭha) we address: let them free us from distress.

XI.6.12 The gods that are seated in the sky, and that are seated in the atmosphere, the mighty ones (cakra) that are set (śri) on the earth; let them free us from distres.

आदित्या रुद्रा वसवो दिवि देवा अथर्वाणः ।
अङ्गिरसो मनीषिणस्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥१३॥
यज्ञं ब्रूमो यजमानमृचः सामानि भेषजा ।
यजूंषि होत्रा ब्रूमस्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥१४॥
पञ्च राज्यानि वीरुधां सोमश्रेष्ठानि ब्रूमः ।
दर्भो भङ्गो यवः सहस्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥१५॥
अरायान्ब्रूमो रक्षांसि सर्पान्पुण्यजनान्पितृन् ।
मृत्यूनेकशतं ब्रूमस्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥१६॥
ऋतून्ब्रूम ऋतुपतीनार्तवानुत हायनान् ।
समाः संवत्सरान्मासांस्ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥१७॥
एतं देवा दक्षिणतः पश्चात्प्राञ्च उदेत ।
पुरस्तादुत्तराच्छक्रा विश्वे देवाः समेत्य ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥१८॥

आदित्याः । रुद्राः । वसवः । दिवि । देवाः । अथर्वाणः ।
अङ्गिरसः । मनीषिणः । ते । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ १३ ॥
यज्ञम् । ब्रूमः । यजमानम् । ऋचः । सामानि । भेषजा ।
यजूंषि । होत्राः । ब्रूमः । ते । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ १४ ॥
पञ्च । राज्यानि । वीरुधाम् । सोमऽश्रेष्ठानि । ब्रूमः ।
दर्भः । भङ्गः । यवः । सहः । ते । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ १५ ॥
अरायान् । ब्रूमः । रक्षांसि । सर्पान् । पुण्यऽजनान् । पितॄन् ।
मृत्यून् । एकऽशतम् । ब्रूमः । ते । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ १६ ॥
ऋतून् । ब्रमः । ऋतुऽपतीन् । आर्तवान् । उत । हायनान् ।
समाः । सम्ऽवत्सरान् । मासान् । ते । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ १७ ॥
आ । इत । देवाः । दक्षिणतः । पश्चात् । प्राञ्चः । उत्ऽएत । पुरस्तात् ।
उत्तरात् । शक्राः । विश्वे । देवाः । सम्ऽएत्य । ते । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ १८ ॥

XI.6.13 The Ādityas, the Rudras, the Vasus, the gods in heaven, the Atharvans, the Añgirases full of wisdom; let them free us from distress.

XI.6.14 We address the sacrifice, the sacrificer, the verses (ṛc), the chants (sāman), the remedies; the sacred formulas (yajus), the invocations we address: let them free us from distress.

XI.6.15 The five kingdoms of plants, having Soma as their chief (śreṣṭha), we address; the darbha, hemp, barley, saha; let them free us from distress.

XI.6.16 The niggards we address, the demons, the serpents, the pure-folk, the Fathers; the hundred and one deaths we address; let them free us from distress.

XI.6.17 The seasons we address, the lords of the seasons, the year-divisions and the winters, the summers, the years, the months; let them free us from distress.

XI.6.18 Come, ye gods, from the south; from the west, come up eastward; from the east, from the north, mighty, all the gods, coming together; let them free us from distress.

विश्वान्देवानिदं ब्रूमः सत्यसंधानृतावृधः ।
विश्वाभिः पत्नीभिः सह ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥१९॥
सर्वान्देवानिदं ब्रूमः सत्यसंधानृतावृधः ।
सर्वाभिः पत्नीभिः सह ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥२०॥
भूतं ब्रूमो भूतपतिं भूतानामुत यो वशी ।
भूतानि सर्वा संगत्य ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥२१॥
या देवीः पञ्च प्रदिशो ये देवा द्वादशर्तवः ।
संवत्सरस्य ये दंष्ट्रास्ते नः सन्तु सदा शिवाः ॥२२॥
यन्मातली रथक्रीतममृतं वेद भेषजम् ।
तदिन्द्रो अप्सु प्रावेशयत्तदापो दत्त भेषजम् ॥२३॥

विश्वान् । देवान् । इदम् । ब्रूमः । सत्यऽसंधान् । ऋतऽवृधः ।
विश्वाभिः । पत्नीभिः । सह । ते । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ १९ ॥

सर्वान् । देवान् । इदम् । ब्रूमः । सत्यऽसंधान् । ऋतऽवृधः ।
सर्वाभिः । पत्नीभिः । सह । ते । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ २० ॥

भूतम् । ब्रूमः । भूतऽपतिम् । भूतानाम् । उत । यः । वशी ।
भूतानि । सर्वा । सम्ऽगत्य । ते । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ २१ ॥

याः । देवीः । पञ्च । प्रऽदिशः । ये । देवाः । द्वादश । ऋतवः ।
सम्ऽवत्सरस्य । ये । दंष्ट्राः । ते । नः । सन्तु । सदा । शिवाः ॥ २२ ॥

यत् । मातली । रथऽक्रीतम् । अमृतम् । वेद । भेषजम् ।
तत् । इन्द्रः । अप्ऽसु । प्र । अवेशयत् । तत् । आपः । दत्त । भेषजम् ॥२३॥

(७) सप्तमं सूक्तम्

(१-२७) सप्तविंशत्यृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । उच्छिष्टोऽध्यात्मश्च देवते । (१-५, ७-२०, २३-२७) प्रथमादि-पञ्चर्चां सप्तम्यादिचतुर्दशानां त्रयोविंश्यादिपञ्चानाञ्चानुष्टुप्, (६) षष्ठ्या बार्हतपरा पुर उष्णिगनुष्टुप्, (२१) एकविंश्याः स्वराडनुष्टुप्, (२२) द्वाविंश्याश्च विराट्पथ्याबृहती छन्दांसि ॥

उच्छिष्टे नाम रूपं चोच्छिष्टे लोक आहितः ।
उच्छिष्ट इन्द्रश्चाग्निश्च विश्वमन्तः समाहितम् ॥१॥

उत्ऽशिष्टे । नाम । रूपम् । च । उत्ऽशिष्टे । लोकः । आऽहितः ।
उत्ऽशिष्टे । इन्द्रः । च । अग्निः । च । विश्वम् । अन्तः । सम्ऽआहितम् ॥ १ ॥

XI.6.19 All types of gods now we address, of true agreements, increasers of righteousness, together with all their spouses: let them free us from distress.

XI.6.20 The collective gods now we address, of true agreements, increasers of righteousness, together with therir collective spouses; let them free us from distress.

XI.6.21 Existence we address, the lord of existence, and who is controller of existences; all existences, assembling; let them free us from distress.

XI.6.22 They that are the five divine directions, that are the twelve divine seasons, that are the fangs of the year; let them be ever propitious to us.

XI.6.23 The immortal remedy, chariot-bought, which Mātāli knows; - that Indra made enter into the waters; that remedy, O waters, give ye.

Extolling the remnant (uccișța) of the offering

XI.7.1 In the remnant (are set) name and form, in the remnant (is) set the world; within the remnant both Indra and Agni, everything is set together.

उच्छिष्टे द्यावापृथिवी विश्वं भूतं समाहितम्।
आपः समुद्र उच्छिष्टे चन्द्रमा वात आहितः ॥२॥
सन्नुच्छिष्टे असंश्चोभौ मृत्युर्वाजः प्रजापतिः।
लौक्या उच्छिष्ट आयत्ता व्रश्च द्रश्चापि श्रीर्मयि ॥३॥
दृढो दृंहस्थिरो न्यो ब्रह्म विश्वसृजो दश।
नाभिमिव सर्वतश्चक्रमुच्छिष्टे देवताः श्रिताः ॥४॥
ऋक्साम यजुरुच्छिष्ट उद्गीथः प्रस्तुतं स्तुतम्।
हिङ्कार उच्छिष्टे स्वरः साम्नो मेडिश्च तन्मयि ॥५॥
ऐन्द्राग्नं पावमानं महानाम्नीर्महाव्रतम्।
उच्छिष्टे यज्ञस्याङ्गान्यन्तर्गर्भ इव मातरि ॥६॥
राजसूयं वाजपेयमग्निष्टोमस्तदध्वरः।
अर्काश्वमेधावुच्छिष्टे जीवबर्हिर्मदिन्तमः ॥७॥

उत्ऽशिष्टे। द्यावापृथिवी इति। विश्वम्। भूतम्। सम्ऽआहितम्।
आपः। समुद्रः। उत्ऽशिष्टे। चन्द्रमाः। वातः। आऽहितः ॥ २ ॥
सन्। उत्ऽशिष्टे। असन्। च। उभौ। मृत्युः। वाजः। प्रजाऽपतिः।
लौक्याः। उत्ऽशिष्टे। आऽयत्ताः। व्रः। च। द्रः। च। अपि। श्रीः। मयि ॥ ३ ॥
दृढः। दृंहऽस्थिरः। न्यः। ब्रह्म। विश्वऽसृजः। दश।
नाभिम्ऽइव। सर्वतः। चक्रम। उत्ऽशिष्टे। देवताः। श्रिताः ॥ ४ ॥
ऋक्। साम। यजुः। उत्ऽशिष्टे। उत्ऽगीथः। प्रऽस्तुतम्। स्तुतम्।
हिङ्ऽकारः। उत्ऽशिष्टे। स्वरः। साम्नः। मेडिः। च। तत्। मयि ॥ ५ ॥
ऐन्द्राग्नम्। पावमानम्। महाऽनाम्नीः। महाऽव्रतम्।
उत्ऽशिष्टे। यज्ञस्य। अङ्गानि। अन्तः। गर्भःऽइव। मातरि ॥ ६ ॥
राजऽसूयम्। वाजऽपेयम्। अग्निऽस्तोमः। तत्। अध्वरः।
अर्कऽअश्वमेधौ। उत्ऽशिष्टे। जीवऽबर्हिः। मदिन्ऽतमः ॥ ७ ॥

XI.7.2 In the remnant heaven and earth, all existence is set together; in the remnant the waters, the ocean, the moon, the wind is set.

XI.7.3 In the remnant (are) the being one and the non-being one, both, death, vigor, Prajāpati; they of the world (laukya) are supported (ā-yat) on the remnant, both vra, and dra; also fortune (śri) in me.

XI.7.4 Being fixed, fix thou, being stanch, nya, the brahmaṇ, the ten all creators; as the wheel on all sides of the nave, the divinities (are) set (śrita) in the remnant.

XI.7.5 The verse (ṛc), the chant (sāman), the formula (yajus) (are) in the remnant, (also) the song (udgītha), the introductory praise (prastuta), the praise (stuta), the sound hing (is) in the remnant, the tone (svara), and the ring (? meḍi) of the chant; that in me.

XI.7.6 That relating to Indra and Agni, that to the purifying (Soma) (pāvamāna), the great-named ones (f., mahānāmnīs), the great ceremony (mahāvrata) -- within the remenat are (all) the members of the sacrifice, like an embryo within a mother.

XI.7.7 The rajasūya (royal consecration), the vājapeya (vigor-drinking), the agniṣṭoṃa (fire-praise), then the sacrifice (adhvara), the arka and aśva-medha (horse-sacrifice) (are) in the remnant, the one having a living barhis, most intoxicating.

अग्न्याधेयमथो दीक्षा कामप्रश्छन्दसा सह ।
उत्सन्ना यज्ञाः सत्राण्युच्छिष्टेधि समाहिताः ॥८॥
अग्निहोत्रं च श्रद्धा च वषट्कारो व्रतं तपः ।
दक्षिणेष्टं पूर्तं चोच्छिष्टेधि समाहिताः ॥९॥
एकरात्रो द्विरात्रः सद्यःक्रीः प्रक्रीरुक्थ्यः ।
ओतं निहितमुच्छिष्टे यज्ञस्याणूनि विद्यया ॥१०॥
चतूरात्रः पञ्चरात्रः षड्रात्रश्चोभयः सह ।
षोडशी सप्तरात्रश्चोच्छिष्टाज्जज्ञिरे सर्वे ये यज्ञा अमृते हिताः ॥११॥
प्रतीहारो निधनं विश्वजिच्चाभिजिच्च यः ।
साह्नातिरात्रावुच्छिष्टे द्वादशाहोपि तन्मयि ॥१२॥
सूनृता संनतिः क्षेमः स्वधोर्जामृतं सहः ।
उच्छिष्टे सर्वे प्रत्यञ्चः कामाः कामेन तातृपुः ॥१३॥

अग्निऽआधेयम् । अथो इति । दीक्षा । कामऽप्रः । छन्दसा । सह ।
उत्ऽसन्नाः । यज्ञाः । सत्राणि । उत्ऽशिष्टे । अधि । समऽआहिताः ॥ ८ ॥
अग्निऽहोत्रम् । च । श्रद्धा । च । वषट्ऽकारः । व्रतम् । तपः ।
दक्षिणा । इष्टम् । पूर्तम् । च । उत्ऽशिष्टे । अधि । समऽआहिताः ॥ ९ ॥
एकऽरात्रः । द्विऽरात्रः । सद्यःऽक्रीः । प्रऽक्रीः । उक्थ्यः ।
आऽउतम् । निऽहितम् । उत्ऽशिष्टे । यज्ञस्य । अणूनि । विद्यया ॥ १० ॥
चतुःऽरात्रः । पञ्चऽरात्रः । षट्ऽरात्रः । च । उभयः । सह । षोडशी ।
सप्तऽरात्रः । च । उत्ऽशिष्टात् । जज्ञिरे । सर्वे । ये । यज्ञाः । अमृते । हिताः ॥ ११ ॥
प्रतिऽहारः । निऽधनम् । विश्वऽजित् । च । अभिऽजित् । च । यः ।
साह्नऽअतिरात्रौ । उत्ऽशिष्टे । द्वादशऽअहः । अपि । तत् । मयि ॥ १२ ॥
सूनृता । समऽनतिः । क्षेमः । स्वधा । ऊर्जा । अमृतम । सहः ।
उत्ऽशिष्टे । सर्वे । प्रत्यञ्चः । कामाः । कामेन । ततृपुः ॥ १३ ॥

XI.7.8 The establishing of a fire, also the consecration, the desire-fulfiller, together with the meter (chanda); the removed (? utsanna) sacrifices, the sacrificial sessions (sattra), are set together in the remnant.

XI.7.9 Both the fire-offering (agnihotra) and faith, the vashaṭ-exclamation, the vow (vrata), penance, the sacrificial gift (dakṣinā), what is offered (iṣṭa) and what is bestowed (pūrta) -- are set together in the remnant.

XI.7.10 The one-night (sacrifice), the two-night, the same-day-purchase (sadyaḥkrī), the purchasable (? prakrī), the praiseworthy (ukthya) -- (it) is woven, deposited, in the remnant; the minute things of the sacrifice, by wisdom.

XI.7.11 The fourth-night (sacrifice), the five-night, and the six-night, of both kinds, together, the one of sixteen (ṣoḍaśin), and the seven-night - from the remnant were born all the sacrifices that are put in immortality.

XI.7.12 The response (pratīhāra), the conclusion (nidhana), both the all-conquering and the on-conquering (abhijit), one, the same-day and overnight ones (are) in the remnant, the twelve-day one: also that in me.

XI.7.13 Pleasantness, compliance (samnati), comfort (kṣema), custom (? svadhā), refreshment, immortality, power - in the remant all occurring (pratyañc) desires are satisfied with desire.

नव भूमीः समुद्रा उच्छिष्टेधि श्रिता दिवः ।
आ सूर्यो भात्युच्छिष्टेहोरात्रे अपि तन्मयि ॥१४॥
उपहव्यं विषूवन्तं ये च यज्ञा गुहा हिताः ।
बिभर्ति भर्ता विश्वस्योच्छिष्टो जनितुः पिता ॥१५॥
पिता जनितुरुच्छिष्टोसोः पौत्रः पितामहः ।
स क्षियति विश्वस्येशानो वृषा भूम्यामतिघ्न्यः ॥१६॥
ऋतं सत्यं तपो राष्ट्रं श्रमो धर्मश्च कर्म च ।
भूतं भविष्यदुच्छिष्टे वीर्यं लक्ष्मीर्बलं बले ॥१७॥
समृद्धिरोज आकूतिः क्षत्रं राष्ट्रं षडुर्व्यः ।
संवत्सरोध्युच्छिष्ट इडा प्रैषा ग्रहा हविः ॥१८॥
चतुर्होतार आप्रियश्चातुर्मास्यानि नीविदः ।
उच्छिष्टे यज्ञा होत्राः पशुबन्धास्तदिष्टयः ॥१९॥

नव । भूमीः । समुद्राः । उत्ऽशिष्टे । अधि । श्रिताः । दिवः ।
आ । सूर्यः । भाति । उत्ऽशिष्टे । अहोरात्रे इति । अपि । तत् । मयि ॥ १४ ॥
उपऽहव्यम् । विषुऽवन्तम् । ये । च । यज्ञाः । गुहा । हिताः ।
बिभर्ति । भर्त्ता । विश्वस्य । उत्ऽशिष्टः । जनितुः । पिता ॥ १५ ॥
पिता । जनितुः । उत्ऽशिष्टः । असोः । पौत्रः । पितामहः ।
सः । क्षियति । विश्वस्य । ईशानः । वृषा । भूम्याम् । अतिऽघ्न्यः ॥ १६ ॥
ऋतम् । सत्यम् । तपः । राष्ट्रम् । श्रमः । धर्मः । च । कर्म । च ।
भूतम् । भविष्यत् । उत्ऽशिष्टे । वीर्यम् । लक्ष्मीः । बलम् । बले ॥ १७ ॥
सम्ऽऋद्धिः । ओजः । आऽकूतिः । क्षत्रम् । राष्ट्रम् । षट् । उर्व्यः ।
सम्ऽवत्सरः । अधि । उत्ऽशिष्टे । इडा । प्रऽएषाः । ग्रहाः । हविः ॥ १८ ॥
चतुःऽहोतारः । आप्रियः । चातुःऽमास्यानि । निऽविदः ।
उत्ऽशिष्टे । यज्ञाः । होत्राः । पशुऽबन्धाः । तत् । इष्टयः ॥ १९ ॥

XI.7.14 The nine earths, oceans, skies, are set (śrita) in the remnant; the sun shines in the remnant; day and night: also that in me.

XI.7.15 The added oblation (upahavya), the dividing (day) and the sacrifices that are put in secret, the remnant bears, bearer of all, father of the generator.

XI.7.16 The remnant, father of the generator, of breath (asu) the grandson, grandfather -- he dwells, ruler of all, an ọverpowering (? atighnya) bull upon the earth.

XI.7.17 Righteousness, truth, penance, kingship, toil, and virtue (dharma) and deed (karman), being (bhūta), what will be, (is) in the remnant; heroism, fortune (lakṣmī), strength in strength.

XI.7.18 Success, force, design, dominion, kingship, the six wide (quarters), the year (is) in the remnant, iḍā, the orders (prāiṣa), the dips (graha), the oblation.

XI.7.19 The four-priest (catur-hotṛ) (sacrifices), the aparīs, the seasonal (oblations), the nivids -- in the remnant (are) the sacrifices, the invocations, the victim-offerings (paśubandha), then the offerings (iṣṭi).

अर्धमासाश्च मासाश्चार्तवा ऋतुभिः सह ।
उच्छिष्टे घोषिणीरापः स्तनयित्नुः श्रुतिर्मही ॥२०॥
शर्कराः सिकता अश्मान ओषधयो वीरुधस्तृणा ।
अभ्राणि विद्युतो वर्षमुच्छिष्टे संश्रिता श्रिता ॥२१॥
राद्धिः प्राप्तिः समाप्तिर्व्याप्तिर्मह एधतुः ।
अत्याप्तिरुच्छिष्टे भूतिश्चाहिता निहिता हिता ॥२२॥
यच्च प्राणति प्राणेन यच्च पश्यति चक्षुषा ।
उच्छिष्टाज्जज्ञिरे सर्वे दिवि देवा दिविश्रितः ॥२३॥
ऋचः सामानि च्छन्दांसि पुराणं यजुषा सह ।
उच्छिष्टाज्जज्ञिरे सर्वे दिवि देवा दिविश्रितः ॥२४॥
प्राणापानौ चक्षुः श्रोत्रमक्षितिश्च क्षितिश्च या ।
उच्छिष्टाज्जज्ञिरे सर्वे दिवि देवा दिविश्रितः ॥२५॥

अर्धऽमासाः । च । मासाः । च । आर्तवाः । ऋतुऽभिः । सह ।
उत्ऽशिष्टे । घोषिणीः । आपः । स्तनयित्नुः । श्रुतिः । मही ॥ २० ॥
शर्कराः । सिकताः । अश्मानः । ओषधयः । वीरुधः । तृणा ।
अभ्राणि । विऽद्युतः । वर्षम् । उत्ऽशिष्टे । सम्ऽश्रिता । श्रिता ॥ २१ ॥
राद्धिः । प्रऽआप्तिः । सम्ऽआप्तिः । विऽआप्तिः । महः । एधतुः ।
अतिऽआप्तिः । उत्ऽशिष्टे । भूतिः । च । आऽहिता । निऽहिता । हिता ॥ २२ ॥
यत् । च । प्राणति । प्राणेन । यत् । च । पश्यति । चक्षुषा ।
उत्ऽशिष्टात् । जज्ञिरे । सर्वे । दिवि । देवाः । दिविऽश्रितः ॥ २३ ॥
ऋचः । सामानि । छन्दांसि । पुराणम् । यजुषा । सह ।
उत्ऽशिष्टात् । जज्ञिरे । सर्वे । दिवि । देवाः । दिविऽश्रितः ॥ २४ ॥
प्राणापानौ । चक्षुः । श्रोत्रम् । अक्षितिः । च । क्षितिः । च । या ।
उत्ऽशिष्टात् । जज्ञिरे । सर्वे । दिवि । देवाः । दिविऽश्रितः ॥ २५ ॥

XI.7.20 Both the half-months and the months, the year divisions (ārtava) with the seasons; in the remnant (are) the noisy waters, the ṭhunder, the great sound (? śruti).

XI.7.21 Pebbles, gravel, stones, herbs, plants, grasses, clouds, lightnings, rain -- in the remnant (are they) set together, set.

XI.7.22 Success (rāddhi), attainment, obtainment, permeation, greatness, prosperity (edhatu) -- in the remnant over-attainment and growth (bhūti) (is) put in, put down, put.

XI.7.23 Both what breathes with breath and what sees with sight: from the remnant were born all the gods in heaven, heaven resorters.

XI.7.24 The verses (ṛc), the chants, the meters, the ancient (purāṇa), together with the formula (yajus): from the remnant were born etc.etc.

XI.7.25 Breath and expiration, sight, hearing, indestructibleness and destruction: from the remnant etc. etc.

आनन्दा मोदाः प्रमुदोऽभीमोदमुदश्च ये ।
उच्छिष्टाज्जज्ञिरे सर्वे दिवि देवा दिविश्रितः ॥२६॥
देवाः पितरो मनुष्या गन्धर्वाप्सरसश्च ये ।
उच्छिष्टाज्जज्ञिरे सर्वे दिवि देवा दिविश्रितः ॥२७॥

आऽनन्दाः । मोदाः । प्रऽमुदः । अभिमोदऽमुदः । च । ये ।
उत्ऽशिष्टात् । जज्ञिरे । सर्वे । दिवि । देवाः । दिविऽश्रितः ॥ २६ ॥

देवाः । पितरः । मनुष्याः । गन्धर्वऽअप्सरसः । च । ये ।
उत्ऽशिष्टात् । जज्ञिरे । सर्वे । दिवि । देवाः । दिविऽश्रितः ॥ २७ ॥

(८) अष्टमं सूक्तम्

(१-३४) चतुस्त्रिंशदृचस्यास्य सूक्तस्य कौरुपथिर्ऋषिः । अध्यात्मं मन्युश्च देवते । (१-३२, ३४) प्रथमादि-द्वात्रिंशदृचां चतुस्त्रिंश्याश्चानुष्टुप्, (३३) त्रयस्त्रिंश्याश्च पथ्यापङ्क्तिश्छन्दसी ॥

यन्मन्युर्जायामावहत्संकल्पस्य गृहादधि ।
क आसं जन्याः के वराः क उ ज्येष्ठवरोऽभवत् ॥१॥
तपश्चैवास्तां कर्म चान्तर्महत्यर्णवे ।
त आसं जन्यास्ते वरा ब्रह्म ज्येष्ठवरोऽभवत् ॥२॥
दश साकमजायन्त देवा देवेभ्यः पुरा ।
यो वै तान्विद्यात्प्रत्यक्षं स वा अद्य महद्वदेत् ॥३॥

यत् । मन्युः । जायाम् । आऽअवहत् । समऽकल्पस्य । गृहात् । अधि ।
के । आसन् । जन्याः । के । वराः । कः । ऊं इति । ज्येष्ठऽवरः । अभवत् ॥ १ ॥

तपः । च । एव । आस्ताम् । कर्म । च । अन्तः । महति । अर्णवे ।
ते । आसन् । जन्याः । ते । वराः । ब्रह्म । ज्येष्ठऽवरः । अभवत् ॥ २ ॥

दश । साकम् । अजायन्त । देवाः । देवेभ्यः । पुरा ।
यः । वै । तान् । विद्यात् । प्रतिऽअक्षम् । सः । वै । अद्य । महत् । वदेत् ॥ ३ ॥

XI.7.26 Delights, joys, enjoyments and they that enjoy enjoyments; from the remnant etc.etc.

XI.7.27 The gods, the Fathers, human beings, and they that are gandharvas and apsaraṣes : from the remnant etc.etc.

Mystic : especially on the constitution of man.

XI.8.1 When fury (manyu) brought his wife away from the house of contrivance (samkalpa), who were the groomsmen (janyā)? Who the wooers (vara)? Who also was chief wooer ?

XI.8.2 Penance and also action were within the great sea (arṇav); those were the groomsmen, those the wooers; the brahman was the chief wooer.

XI.8.3 Ten gods were born together from gods of old; whoever may know them plainly, he verily may talk big to-day.

प्राणापानौ चक्षुः श्रोत्रमक्षितिश्च क्षितिश्च या ।
व्यानोदानौ वाङ्मनस्ते वा आकूतिमावहन् ॥४॥
अजाता आसन्नृतवोऽथो धाता बृहस्पतिः ।
इन्द्राग्नी अश्विना तर्हि कं ते ज्येष्ठमुपासत ॥५॥
तपश्चैवास्तां कर्म चान्तर्महत्यर्णवे ।
तपो ह जज्ञे कर्मणस्तत्ते ज्येष्ठमुपासत ॥६॥
येत आसीद्भूमिः पूर्वा यामद्धातय इद्विदुः ।
यो वै तां विद्यान्नामथा स मन्येत पुराणवित् ॥७॥
कुत इन्द्रः कुतः सोमः कुतो अग्निरजायत ।
कुतस्त्वष्टा समभवत्कुतो धाताजायत ॥८॥
इन्द्रादिन्द्रः सोमात्सोमो अग्नेरग्निरजायत ।
त्वष्टा ह जज्ञे त्वष्टुर्धातुर्धाताजायत ॥९॥

प्राणापानौ । चक्षुः । श्रोत्रम् । अक्षितिः । च । क्षितिः । च । या ।
व्यानऽउदानौ । वाक् । मनः । ते । वै । आऽकूतिम् । आ । अवहन् ॥ ४ ॥
अजाताः । आसन् । ऋतवः । अथो इति । धाता । बृहस्पतिः ।
इन्द्राग्नी इति । अश्विना । तर्हि । कम् । ते । ज्येष्ठम् । उप । आसत ॥ ५ ॥
तपः । च । एव । आस्ताम् । कर्म । च । अन्तः । महति । अर्णवे ।
तपः । ह । जज्ञे । कर्मणः । तत् । ते । ज्येष्ठम् । उप । आसत ॥ ६ ॥
या । इतः । आसीत् । भूमिः । पूर्वा । याम् । अद्धातयः । इत् । विदुः ।
यः । वै । ताम् । विद्यात् । नामऽथा । सः । मन्येत । पुराणऽवित ॥ ७ ॥
कुतः । इन्द्रः । कुतः । सोमः । कुतः । अग्निः । अजायत ।
कुतः । त्वष्टा । सम् । अभवत् । कुतः । धाता । अजायत ॥ ८ ॥
इन्द्रात् । इन्द्रः । सोमात् । सोमः । अग्नेः । अग्निः । अजायत ।
त्वष्टा । ह । जज्ञे । त्वष्टुः । धातुः । धाता । अजायत ॥ ९ ॥

XI.8.4 Breath and expiration, sight, hearing, indestructibleness and destruction, out-breathing and up-breathing, speech, mind – they verily brought design.

XI.8.5 Unborn were the seasons, likwise Dhātṛ, Bṛhaspati, Indra and Agni, the two Aśvins at that time: whom did they worship (upa-ās) (as) chief ?

XI.8.6 Both penance, namely, and action were within the great sea; penance was born from action; that did they worship as chief.

XI.8.7 The earth that was previous to this one (itas), which the sages (addhāti) indeed knew – whoever may know that by name, he may think himself knowing in ancient things.

XI.8.8 Where was Indra, whence Soma, whence Agni born ? Whence did Tvaṣṭṛ come into being ? Whence was Dhātṛ born ?

XI.8.9 From Indra Indra, from Soma Soma, from Agni Agni was born; Tvṣṭṛ was born from Tvṣṭr; from Dhātr Dhātṛ was born.

ये त आसन्दश जाता देवा देवेभ्यः पुरा ।
पुत्रेभ्यो लोकं दत्त्वा कस्मिंस्ते लोक आसते ॥१०॥
यदा केशानस्थि स्नाव मांसं मज्जानमाभरत् ।
शरीरं कृत्वा पादवत्कं लोकमनु प्राविशत् ॥११॥
कुतः केशान्कुतः स्नाव कुतो अस्थीन्याभरत् ।
अङ्गा पर्वाणि मज्जानं को मांसं कुत आभरत् ॥१२॥
संसिचो नाम ते देवा ये संभारान्त्समभरन् ।
सर्वं संसिच्य मर्त्यं देवाः पुरुषमाविशन् ॥१३॥
ऊरू पादावष्ठीवन्तौ शिरो हस्तावथो मुखम् ।
पृष्टीर्बर्जह्ये पार्श्वे कस्तत्समदधादृषिः ॥१४॥
शिरो हस्तावथो मुखं जिह्वां ग्रीवाश्च कीकसाः ।
त्वचा प्रावृत्य सर्वं तत्संधा समदधान्मही ॥१५॥

ये । ते । आसन् । दश । जाताः । देवाः । देवेभ्यः । पुरा ।
पुत्रेभ्यः । लोकम् । दत्त्वा । कस्मिन् । ते । लोके । आसते ॥ १० ॥
यदा । केशान् । अस्थि । स्नाव । मांसम् । मज्जानम् । आऽअभरत् ।
शरीरम् । कृत्वा । पादऽवत् । कम् । लोकम् । अनु । प्र । अविशत् ॥ ११ ॥
कुतः । केशान् । कुतः । स्नाव । कुतः । अस्थीनि । आ । अभरत् ।
अङ्गा । पर्वाणि । मज्जानम् । कः । मांसम् । कुतः । आ । अभरत् ॥ १२ ॥
सम्ऽसिचः । नाम । ते । देवाः । ये । सम्ऽभारान् । सम्ऽअभरन् ।
सर्वम् । सम्ऽसिच्य । मर्त्यम् । देवाः । पुरुषम् । आ । अविशन् ॥१३॥
ऊरू इति । पादौ । अष्ठीवन्तौ । शिरः । हस्तौ । अथो इति । मुखम् ।
पृष्टीः । बर्जह्ये३ इति । पार्श्वे इति । कः । तत् । सम् । अदधात् । ऋषिः ॥१४॥
शिरः । हस्तौ । अथो इति । मुखम् । जिह्वाम् । ग्रीवाः । च । कीकसाः ।
त्वचा । प्रऽआवृत्य । सर्वम् । तत् । सम्ऽधा । सम् । अदधात् । मही ॥ १५ ॥

XI.8.10 The ten gods that were of old, born from gods — having given the world to (their) sons, in what world sit they ?

XI.8.11 When he brought hair, bone, sinew, flesh, marrow, having made a body with feet, what world did he afterward enter ?

XI.8.12 Whence brought he the hair, whence the sinew, whence the bones, the limbs, the joints, the marrow, the flesh ? Who brought from whence ?

XI.8.13 Pourers-togther namely are those gods who brought together the bringings-together; having poured together the whole mortal, the gods entered man.

XI.8.14 Thighs, feet, knee-joints, head, hands, also face, ribs, nipples (? barjahya), sides: what seer put that together ?

XI.8.15 Head, hands, also face, tongue and neck, vertebrae -- all that, having enveloped with skin, the great puttings-together put together.

यत्तच्छरीरमशयत्संधया संहितं महत् ।
येनेदमद्य रोचते को अस्मिन्वर्णमाभरत् ॥१६॥
सर्वे देवा उपाशिक्षन्तदजानाद्वधूः सती ।
ईशा वशस्य या जाया सास्मिन्वर्णमाभरत् ॥१७॥
यदा त्वष्टा व्यतृणत्पिता त्वष्टुर्य उत्तरः ।
गृहं कृत्वा मर्त्यं देवाः पुरुषमाविशन् ॥१८॥
स्वप्नो वै तन्द्रीर्निर्ऋतिः पाप्मानो नाम देवताः ।
जरा खालत्यं पालित्यं शरीरमनु प्राविशन् ॥१९॥
स्तेयं दुष्कृतं वृजिनं सत्यं यज्ञो यशो बृहत् ।
बलं च क्षत्रमोजश्च शरीरमनु प्राविशन् ॥२०॥
भूतिश्च वा अभूतिश्च रातयोरातयश्च याः ।
क्षुधश्च सर्वास्तृष्णाश्च शरीरमनु प्राविशन् ॥२१॥

यत् । तत् । शरीरम् । अशयत् । सम्ऽधया । समऽहितम् । महत् ।
येन । इदम् । अद्य । रोचते । कः । अस्मिन् । वर्णम् । आ । अभरत् ॥ १६ ॥
सर्वे । देवाः । उप । अशिक्षन् । तत् । अजानात् । वधूः । सती ।
ईशा । वशस्य । या । जाया । सा । अस्मिन् । वर्णम् । आ । अभरत् ॥ १७ ॥
यदा । त्वष्टा । विऽअतृणत् । पिता । त्वष्टुः । यः । उत्तरः ।
गृहम् । कृत्वा । मर्त्यम् । देवाः । पुरुषम् । आ । अविशन् ॥ १८ ॥
स्वप्नः । वै । तन्द्रीः । निःऽऋतिः । पाप्मानः । नाम । देवताः ।
जरा । खालत्यम् । पालित्यम् । शरीरम् । अनु । प्र । अविशन् ॥ १९ ॥
स्तेयम् । दुःऽकृतम् । वृजिनम् । सत्यम् । यज्ञः । यशः । बृहत् ।
बलम् । च । क्षत्रम् । ओजः । च । शरीरम् । अनु । प्र । अविशन् ॥ २० ॥
भूतिः । च । वै । अभूतिः । च । रातयः । अरातयः । च । याः ।
क्षुधः । च । सर्वाः । तृष्णाः । च । शरीरम् । अनु । प्र । अविशन् ॥ २१ ॥

XI.8.16 The great body whcih lay there, put together by the putting-together -- who brought into it the color with which it shines (ruc) here today ?

XI.8.17 All the gods assisted (? Upa-śikṣ); that she who was a woman knew; she who was wife of control (? vaśa) mistress (īśā), brought color into it.

XI.8.18 When Tvṣṭṛ bored through (him ?) who (was) the superior father of Tvaṣṭṛ, having made the mortal a house, the gods entered into man.

XI.8.19 Sleep, weariness, misery (nirṛti), the deities named evils, old age, baldness, hoariness, entered the body afterward (anu).

XI.8.20 Theft, ill-doing, wrong, truth, sacrifice, great glory, both strength, dominion, and force, entered the body afterward.

XI.8.21 Both growth (bhūti) and diminution, generosities and niggardlinesses, both hungerings and all thirstings, entered the body afterward.

निन्दाश्च वा अनिन्दाश्च यच्च हन्तेति नेति च ।
शरीरं श्रद्धा दक्षिणाश्रद्धा चानु प्राविशन् ॥२२॥
विद्याश्च वा अविद्याश्च यच्चान्यदुपदेश्यम् ।
शरीरं ब्रह्म प्राविशदृचः सामाथो यजुः ॥२३॥
आनन्दा मोदाः प्रमुदोभीमोदमुदश्च ये ।
हसो नरिष्टा नृत्तानि शरीरमनु प्राविशन् ॥२४॥
आलापाश्च प्रलापाश्चाभीलापलपश्च ये ।
शरीरं सर्वे प्राविशन्नायुजः प्रयुजो युजः ॥२५॥
प्राणापानौ चक्षुः श्रोत्रमक्षितिश्च क्षितिश्च या ।
व्यानोदानौ वाङ्मनः शरीरेण त ईयन्ते ॥२६॥
आशिषश्च प्रशिषश्च संशिषो विशिषश्च याः ।
चित्तानि सर्वे संकल्पाः शरीरमनु प्राविशन् ॥२७॥

निन्दाः । च । वै । अनिन्दाः । च । यत् । च । हन्त । इति । न । इति । च ।
शरीरम् । श्रद्धा । दक्षिणा । अश्रद्धा । च । अनु । प्र । अविशन् ॥ २२ ॥
विद्याः । च । वै । अविद्याः । च । यत् । च । अन्यत् । उपऽदेश्यम् ।
शरीरम् । ब्रह्म । प्र । अविशत् । ऋचः । साम । अथो इति । यजुः ॥ २३ ॥
आऽनन्दाः । मोदाः । प्रऽमुदः । अभिऽमोदऽमुदः । च । ये ।
हसः । नरिष्टा । नृत्तानि । शरीरम् । अनु । प्र । अविशन् ॥ २४ ॥
आऽलापाः । च । प्रऽलापाः । च । अभिलापऽलपः । च । ये ।
शरीरम् । सर्वे । प्र । अविशन् । आऽयुजः । प्रऽयुजः । युजः ॥ २५ ॥
प्राणापानौ । चक्षुः । श्रोत्रम् । अक्षितिः । च । क्षितिः । च । या ।
व्यानऽउदानौ । वाक् । मनः । शरीरेण । ते । ईयन्ते ॥ २६ ॥
आऽशिषः । च । प्रऽशिषः । च । सम्ऽशिषः । विऽशिषः । च । याः ।
चित्तानि । सर्वे । सम्ऽकल्पाः । शरीरम् । अनु । प्र । अविशन् ॥ २७ ॥

XI.8.22 Both revilings and non-revilings, both what (says) "come on" (hanta) and "no" faith, the sacrificial fee, and non-faith, entered the body afterward.

XI.8.23 Both knowledges and ingorances, and what else is to be taught (upa-diś); the brahman entered the body; the verses, the chant, also the formula.

XI.8.24 Delights, joys, enjoyments, and they that enjoy enjoyments, laughter; sport, dances, entered the body afterward.

XI.8.25 Both appeals (ālāpa) and pratings (pralāpa), and they who utter (lāp) addresses (abhīlāpa) -- all entered the body, joiners-on (āyuj), joiners-forth (prayuj), joiners.

XI.8.26 Breath and expiration, sight, hearing, indestructibleness and destruction, out-breathing and up-breathing, speech, mind -- they go about (īya) with the body.

XI.8.27 Both blessings (āśis) and precepts (praśis), demands (samśis) and explanation (viśis), thoughts, all devisings, entered the body afterward.

आस्नेयीश्च वास्तेयीश्च त्वरणाः कृपणाश्च याः ।
गुह्याः शुक्रा स्थूला अपस्ता बीभत्सावसादयन् ॥२८॥
अस्थि कृत्वा समिधं तदष्टापो असादयन् ।
रेतः कृत्वाज्यं देवाः पुरुषमाविशन् ॥२९॥
या आपो याश्च देवता या विराड् ब्रह्मणा सह ।
शरीरं ब्रह्म प्राविशच्छरीरेधि प्रजापतिः ॥३०॥
सूर्यश्चक्षुर्वातः प्राणं पुरुषस्य वि भेजिरे ।
अथास्येतरमात्मानं देवाः प्रायच्छन्नग्नये ॥३१॥
तस्माद्वै विद्वान्पुरुषमिदं ब्रह्मेति मन्यते ।
सर्वा ह्यस्मिन्देवता गावो गोष्ठ इवासते ॥३२॥
प्रथमेन प्रमारेण त्रेधा विष्वङ्वि गच्छति ।
अद एकेन गच्छत्यद एकेन गच्छतीहैकेन नि षेवते ॥३३॥

आस्तेयीः । च । वास्तेयीः । च । त्वरणाः । कृपणाः । च । याः ।
गुह्याः । शुक्राः । स्थूलाः । अपः । ताः । बीभत्सौ । असादयन् ॥ २८ ॥
अस्थि । कृत्वा । सम्ऽइधम् । तत् । अष्ट । आपः । असादयन् ।
रेतः । कृत्वा । आज्यम् । देवाः । पुरुषम् । आ । अविशन् ॥ २९ ॥
याः । आपः । याः । च । देवताः । या । विऽराट् । ब्रह्मणा । सह ।
शरीरम् । ब्रह्म । प्र । अविशत् । शरीरे । अधि । प्रजाऽपतिः ॥ ३० ॥
सूर्यः । चक्षुः । वातः । प्राणम् । पुरुषस्य । वि । भेजिरे ।
अथ । अस्य । इतरम् । आत्मानम् । देवाः । प्र । अयच्छन् । अग्नये ॥ ३१ ॥
तस्मात् । वै । विद्वान् । पुरुषम् । इदम् । ब्रह्म । इति । मन्यते ।
सर्वाः । हि । अस्मिन् । देवताः । गावः । गोस्थेऽइव । आसते ॥ ३२ ॥
प्रथमेन । प्रऽमारेण । त्रेधा । विष्वङ् । वि । गच्छति ।
अदः । एकेन । गच्छति । अदः । एकेन । गच्छति । इह । एकेन । नि । सेवते ॥ ३३ ॥

XI.8.28 Both those of the blood and those of the bladder, the hasting and those that are pitiable, the secret, the clear, the thick waters -- those they caused to settle in the repugnant one.

XI.8.29 Having made bone (their) fuel, then they caused eight waters to settle; having made seed (their) sacrificial butter, the gods entered man.

XI.8.30 What waters (there are), and what deities, what virāj, with brahman; brahman entered the body; on (adhi) the body (is) Prajāpati.

XI.8.31 The sun, the wind, shared (respectively) the eye, the breath of man; then his other self the gods bestowed (pra-yam) on Agni.

XI.8.32 Therefore, indeed, one who knows man (puruṣa) thinks "this is brahman", for all dieties are seated in him, as cows in a cow-stall.

XI.8.33 By the first dying, it goes apart dividing thereefold: yonder goes it with one (part); yonder goes it with one; here with one it dwells (? ni-sev).

अप्सु स्तीमासु वृद्धासु शरीरमन्तरा हितम् ।
तस्मिञ्छवोध्यन्तरा तस्माच्छवोध्युच्यते ॥३४॥

अप्ऽसु । स्तीमासु । वृद्धासु । शरीरम् । अन्तरा । हितम् ।
तस्मिन् । शर्वः । अधि । अन्तरा । तस्मात् । शर्वः । अधि । उच्यते ॥ ३४ ॥

(९) नवमं सूक्तम्

(१-२६) षड्विंशत्यृचस्यास्य सूक्तस्य काङ्कायन ऋषिः । अर्बुदिर्देवता । (१) प्रथमर्चस्त्र्यवसाना सप्तपदा विराट् शाक्वरी, (२, ५-८, १०, १२-१३, १८-२१) द्वितीयायाः पञ्चम्यादिचतसृणां दशमीद्वादशीत्रयोदशीनामष्टादश्यादिचतसृणाञ्चानुष्टुप्, (३) तृतीयायाः परोष्णिक्, (४) चतुर्थ्यास्त्र्यवसानोष्णिग्बृहतीगर्भा परात्रिष्टुप् षट्पदातिजगती, (९, ११, १४, २३, २६) नवम्येकादशीचतुर्दशीत्रयोविंशीषड्विंशीनां पथ्यापङ्क्तिः, (१५, २२, २४-२५) पञ्चदशीद्वाविंशीचतुर्विंशीपञ्चविंशीनां त्र्यवसाना सप्तपदा शाक्वरी, (१६) षोडश्यास्त्र्यवसाना पञ्चपदा विराडुपरिष्टाज्ज्योतिस्त्रिष्टुप्, (१७) सप्तदश्याश्च त्रिपदा गायत्री छन्दांसि ॥

ये बाहवो या इषवो धन्वनां वीर्याणि च । असीन्परशूनायुधं चित्ताकूतं च यद्धृदि ।
सर्वं तदर्बुदे त्वममित्रेभ्यो दृशे कुरूदारांश्च प्र दर्शय ॥१॥
उत्तिष्ठत सं नह्यध्वं मित्रा देवजना यूयम् । संदृष्टा गुप्ता वः सन्तु या नो मित्राण्यर्बुदे ॥२॥
उत्तिष्ठतमा रभेथामादानसंदानाभ्याम् । अमित्राणां सेना अभि धत्तमर्बुदे ॥३॥
अर्बुदिर्नाम यो देव ईशानश्च न्यर्बुदिः । याभ्यामन्तरिक्षमावृतमियं च पृथिवी मही ।
ताभ्यामिन्द्रमेदिभ्यामहं जितमन्वेमि सेनया ॥४॥

ये । बाहवः । याः । इषवः । धन्वनाम् । वीर्याणि । च । असीन् । परशून् । आयुधम् ।
चित्तऽआकूतम् । च । यत् । हृदि । सर्वम् । तत् । अर्बुदे । त्वम् । अमित्रेभ्यः । दृशे ।
कुरु । उत्ऽआरान् । च । प्र । दर्शय ॥ १ ॥

उत् । तिष्ठत । सम् । नह्यध्वम् । मित्राः । देवऽजनाः । यूयम् ।
समऽदृष्टा । गुप्ता । वः । सन्तु । या । नः । मित्राणि । अर्बुदे ॥ २ ॥

उत् । तिष्ठतम् । आ । रभेथाम् । आदानऽसंदानाभ्याम् ।
अमित्राणाम् । सेनाः । अभि । धत्तम् । अर्बुदे ॥ ३ ॥

अर्बुदिः । नाम । यः । देवः । ईशानः । च । निऽअर्बुदिः । याभ्याम् । अन्तरिक्षम् ।
आऽवृतम् । इयम् । च । पृथिवी । मही । ताभ्याम् । इन्द्रमेदिऽभ्याम् । अहम् । जितम् ।
अनु । एमि । सेनया ॥ ४ ॥

XI.8.34 Within waters that are sluggish (? stīma), old is the body placed; within that is might (? śava, śavas); thence is it called might.

To conquer enemies : to Arbudi.

XI.9.1 What arms (Bāhu) (there are), what arrows, and the powers (vīrya) of bows, swords (asi), axes (paraśu), weapon, and what thought and design in the heart -- all that, O Arbudi, do thou make our enemies to see; and do thou show forth specters (udāra).

XI.9.2 Stand up, equip ye yourselves (sam-nah). O friends, god-folk; beheld, concealed of you be (those) who are our friends, O Arbudi.

XI.9.3 Stand ye (two) up, take ye hold; with tying up, with tying together, gird ye the armies of our enemies, O Arbudi.

XI.9.4 The God that is Arbudi by name, and the lord (īśāna) Nyarbudi, by whom the atmosphere is involved (ā-vṛ), and this great earth -- by those (two) who are allied with Iṇdra, I go after what is conquered with an army.

उत्तिष्ठ त्वं देवजनार्बुदे सेनया सह । भञ्जन्नमित्राणां सेनां भोगेभिः परि वारय ॥५॥
सप्त जातान्न्यर्बुद उदाराणां समीक्षयन् । तेभिष्ट्वमाज्ये हुते सर्वैरुत्तिष्ठ सेनया ॥६॥
प्रतिघ्नानाश्रुमुखी कृधुकर्णी च क्रोशतु । विकेशी पुरुषे हते रदिते अर्बुदे तव ॥७॥
संकर्षन्ती करूकरं मनसा पुत्रमिच्छन्ती । पतिं भ्रातरमात्स्वान्रदिते अर्बुदे तव ॥८॥
अलिक्लवा जाष्कमदा गृध्राः श्येनाः पतत्रिणः ।
ध्वाङ्क्षाः शकुनयस्तृप्यन्त्वमित्रेषु समीक्षयन्रदिते अर्बुदे तव ॥९॥
अथो सर्वं श्वापदं मक्षिका तृप्यतु क्रिमिः । पौरुषेयेऽधि कुणपे रदिते अर्बुदे तव ॥१०॥

उत् । तिष्ठ । त्वम् । देवऽजन । अर्बुदे । सेनया । सह ।
भञ्जन् । अमित्राणाम् । सेनाम् । भोगेभिः । परि । वारय ॥ ५ ॥
सप्त । जातान् । निऽअर्बुदे । उत्ऽआराणाम् । सम्ऽईक्षयन् ।
तेभिः । त्वम् । आज्ये । हुते । सर्वैः । उत् । तिष्ठ । सेनया ॥ ६ ॥
प्रतिऽघ्नाना । अश्रुऽमुखी । कृधुऽकर्णी । च । क्रोशतु ।
विऽकेशी । पुरुषे । हते । रदिते । अर्बुदे । तव ॥ ७ ॥
सम्ऽकर्षन्ती । करूकरम् । मनसा । पुत्रम् । इच्छन्ती ।
पतिम् । भ्रातरम् । आत् । स्वान् । रदिते । अर्बुदे । तव ॥ ८ ॥
अलिक्लवाः । जाष्कमदाः । गृध्राः । श्येनाः । पतत्रिणः ।
ध्वाङ्क्षाः । शकुनयः । तृप्यन्तु । अमित्रेषु । सम्ऽईक्षयन् । रदिते । अर्बुदे । तव ॥ ९ ॥
अथो इति । सर्वम् । श्वापदम् । मक्षिका । तृप्यतु । क्रिमिः ।
पौरुषेये । अधि । कुणपे । रदिते । अर्बुदे । तव ॥ १० ॥

XI.9.5 Stand thou up, O god-folk, Arbudi, with the army; beaking (bhañj) the army of our enemies, envelop it with (thy) coils (Bhoga).

XI.9.6 Presenting to view, O nyarbudi, the seven kinds of specters, with them all do thou stand up, when the butter is offered, with the army.

XI.9.7 Smiting herself, tear-faced, and crop-eared (?), let her yell, with disheveled hair, when the man is slain, bitten (? rad), O Arbudi, of thee.

XI.9.8 Drawing in her Karūkaṛa, seeking with her mind her son, husband, brother, also her people (sva) - in case of thy bite, O Arbudi.

XI.9.9 Let the buzzards, jāṣkamadas, vultures, falcons, winged one, let the crows, the birds (śakuni), satisfy themselves -- exhibiting among the enemies -- in case of thy bite, O Arbudi.

XI.9.10 Then let all wild beasts, let the fly, let the worm satisfy itself upon the carrion of men, bitten O Arbudi, of thee.

आ गृह्णीतं सं बृहतं प्राणापानान्न्यर्बुदे ।
निवाशा घोषाः सं यन्त्वमित्रेषु समीक्षयन्नदिते अर्बुदे तव ॥११॥

उद्वेपय सं विजन्तां भियामित्रान्त्सं सृज । उरुग्राहैर्बाह्वङ्कैर्विध्यामित्रान्न्यर्बुदे ॥१२॥

मुह्यन्त्वेषां बाहवश्चित्ताकूतं च यद्धृदि । मैषामुच्छेषि किं चन रदिते अर्बुदे तव ॥१३॥

प्रतिघ्नानाः सं धावन्तूरः पटौरावाघ्नानाः ।
अघारिणीर्विकेश्यो रुदत्यः पुरुषे हते रदिते अर्बुदे तव ॥१४॥

श्वन्वितीरप्सरसो रूपका उतार्बुदे ।
अन्तःपात्रे रेरिहतीं रिशां दुर्णिहितैषिणीम् ।
सर्वास्ता अर्बुदे त्वममित्रेभ्यो दृशे कुरूदारांश्च प्र दर्शय ॥१५॥

खडूरेऽधिचङ्क्रमां खर्विकां खर्ववासिनीम् ।
य उदारा अन्तर्हिता गन्धर्वाप्सरसश्च ये । सर्पा इतरजना रक्षांसि ॥१६॥

आ । गृह्णीतम् । सम् । बृहतम् । प्राणापानान् । निऽअर्बुदे ।
निऽवाशाः । घोषाः । सम् । यन्तु । अमित्रेषु । सम्ऽईक्षयन् । रदिते । अर्बुदे । तव ॥ ११ ॥

उत् । वेपय । सम् । विजन्ताम् । भिया । अमित्रान् । सम् । सृज ।
उरुऽग्राहैः । बाहुऽअङ्कैः । विध्य । अमित्रान् । निऽअर्बुदे ॥ १२ ॥

मुह्यन्तु । एषाम् । बाहवः । चित्तऽआकूतम् । च । यत् । हृदि ।
मा । एषाम् । उत् । शेषि । किम् । चन । रदिते । अर्बुदे । तव ॥ १३ ॥

प्रतिऽघ्नानाः । सम् । धावन्तु । उरः । पटूरौ । आऽघ्नानाः ।
अघारिणीः । विऽकेश्यः । रुदत्यः । पुरुषे । हते । रदिते । अर्बुदे । तव ॥ १४ ॥

श्वन्ऽवतीः । अप्सरसः । रूपकाः । उत । अर्बुदे । अन्तःऽपात्रे । रेरिहतीम् । रिशाम् ।
दुर्निहितऽएषिणीम् । सर्वाः । ताः । अर्बुदे । त्वम् । अमित्रेभ्यः । दृशे । कुरु । उत्ऽआरान् । च । प्र । दर्शय ॥ १५ ॥

खडूरे । अधिऽचङ्क्रमाम् । खर्विकाम् । खर्वऽवासिनीम् ।
ये । उत्ऽआराः । अन्तःऽहिताः । गन्धर्वऽअप्सरसः । च । ये । सर्पाः । इतरऽजनाः । रक्षांसि ॥

XI.9.11 Take ye (two) hold, tear out (sam-bṛh) (their) breath and expiration, O Nyarbudi; let groaning (? nivaśa) noises assemble -- exhibiting among the enemies -- in case of thy bite, O Arbudi.

XI.9.12 Make thou (them) tremble; let them quake together unite our enemies with fear; with broad-gripping arm-hooks pierce thou our enemies, O Nyarbudi.

XI.9.13 Let their arms be confounded, and what thought and design is in their heart; let not anything of them be left; in case of thy bite, O Arbudi.

XI.9.14 Smiting themselves let them (f.) run together, smiting on the breast, the thighs (? paṭāura), not anointing, with disheveled hair, wailing when the man is slain, bitten, O Arbudi, of thee.

XI.9.15 Dog-accompanied Apsarases, she-jackals (? rūpaka) also, O Arbudi, the riśa, licking much in the inner veseel, seeing what is ill-deposited -- all these (f.), O Arbudi, do thou make our enemies to see.

XI.9.16 Her that strides upon the khaḍūra, mutilated, wearing what is mutilated (?), the specters that are concealed , and what Gandharvas and Apsarases (there are), serpents, other-folk, demons.

चतुर्दंष्ट्राञ्छ्यावदतः कुम्भमुष्काँ असृङ्मुखान् । स्वभ्यसा ये चोद्भयसाः ॥१७॥
उद्वेपय त्वमर्बुदेमित्राणाममूः सिचः । जयाँश्च जिष्णुश्चामित्राँ जयतामिन्द्रमेदिनौ ॥१८॥

प्रब्लीनो मृदितः शयां हतोऽमित्रो न्यर्बुदे ।
अग्निजिह्वा धूमशिखा जयन्तीर्यन्तु सेनया ॥१९॥
तयार्बुदे प्रणुत्तानामिन्द्रो हन्तु वरंवरम् ।
अमित्राणां शचीपतिर्मामीषां मोचि कश्चन ॥२०॥
उत्कसन्तु हृदयान्यूर्ध्वः प्राण उदीषतु ।
शौष्कास्यमनु वर्ततामुमित्रान्मोत मित्रिणः ॥२१॥
ये च धीरा ये चाधीराः पराञ्चो बधिराश्च ये ।
तमसा ये च तूपरा अथो बस्ताभिवासिनः ।
सर्वाँस्ताँ अर्बुदे त्वममित्रेभ्यो दृशे कुरूदारांश्च प्र दर्शय ॥२२॥

चतुःऽदंष्ट्रान् । श्यावऽदतः । कुम्भऽमुष्कान् । असृक्ऽमुखान् ।
स्वऽभ्यसाः । ये । च । उत्ऽभ्यसाः ॥ १७ ॥
उत् । वेपय । त्वम् । अर्बुदे । अमित्राणाम् । अमूः । सिचः ।
जयन् । च । जिष्णुः । च । अमित्रान् । जयताम् । इन्द्रऽमेदिनौ ॥ १८ ॥
प्रऽब्लीनः । मृदितः । शयाम् । हतः । अमित्रः । निऽअर्बुदे ।
अग्निऽजिह्वाः । धूमऽशिखाः । जयन्तीः । यन्तु । सेनया ॥ १९ ॥
तया । अर्बुदे । प्रऽनुत्तानाम् । इन्द्रः । हन्तु । वरम्ऽवरम् ।
अमित्राणाम् । शचीऽपतिः । मा । अमीषाम् । मोचि । कः । चन ॥ २० ॥
उत् । कसन्तु । हृदयानि । ऊर्ध्वः । प्राणः । उत् । ईषतु ।
शौष्कऽआस्यम् । अनु । वर्तताम् । अमित्रान् । मा । उत । मित्रिणः ॥ २१ ॥
ये । च । धीराः । ये । च । अधीराः । पराञ्चः । बधिराः । च । ये । तमसाः । ये । च ।
तूपराः । अथो इति । बस्तऽअभिवासिनः । सर्वान् । तान् । अर्बुदे । त्वम् । अमित्रेभ्यः ।
दृशे । कुरु । उत्ऽआरान् । च । प्र । दर्शय ॥ २२ ॥

XI.9.17 The four-tusked ones, the black-toothed, the pot-testicled, the blood-faced; they that are self-frighting and frighting.

XI.9.18 Do thou, O Arbudi, make to tremble yonder lines (sic) of our enemies; let both the conquering one and the conqueror, allied with Indra, conquer our enemies.

XI.9.19 Let our enemy lie squelched, crushed, slain, O Nyarbudi; let tongues of fire, tufts of smoke, go conquering with the army.

XI.9.20 Of our enemies, pushed forth by it, O Arbudi, let Indra, lord of might (śacīpati), slay each best man (vara); let no one soever of them be freed.

XI.9.21 Let thier hearts burst open (ut-kas), their breath pass up aloft; let dryness of mouth follow after our enemies (and) not those who are friendly.

XI.9.22 Both they who are wise (dhīra) and they who are unwise, those going away and they who are deaf, they of darkness and they who are hornless (tūpara) likewise those that smell of (?) the goat--all those (m.), O Arbudi; do thou make cur enemies to see, and do thou show forth specters.

अर्बुदिश्च त्रिषन्धिश्चामित्रान्नो वि विध्यताम् ।
यथैषामिन्द्र वृत्रहन्हनाम शचीपतेमित्राणां सहस्रशः ॥२३॥
वनस्पतीन्वानस्पत्यानोषधीरुत वीरुधः ।
गन्धर्वाप्सरसः सर्पान्देवान्पुण्यजनान्पितॄन् ।
सर्वांस्ताँ अर्बुदे त्वममित्रेभ्यो दृशे कुरूदारांश्च प्र दर्शय ॥२४॥
ईशां वो मरुतो देव आदित्यो ब्रह्मणस्पतिः ।
ईशां व इन्द्रश्चाग्निश्च धाता मित्रः प्रजापतिः ।
ईशां व ऋषयश्चक्रुरमित्रेषु समीक्षयन्रदिते अर्बुदे तव ॥२५॥
तेषां सर्वेषामीशाना उत्तिष्ठत सं नह्यध्वं मित्रा देवजना यूयम् ।
इमं संग्रामं संजित्य यथालोकं वि तिष्ठध्वम् ॥२६॥

अर्बुदिः । च । त्रिऽसंधिः । च । अमित्रान् । नः । वि । विध्यताम् ।
यथा । एषाम् । इन्द्र । वृत्रऽहन् । हनाम । शचीऽपते । अमित्राणाम् । सहस्रऽशः ॥२३॥

वनस्पतीन् । वानस्पत्यान् । ओषधीः । उत । वीरुधः । गन्धर्वऽअप्सरसः । सर्पान् । देवान् । पुण्यऽजनान् । पितॄन् । सर्वान् । तान् । अर्बुदे । त्वम् । अमित्रेभ्यः । दृशे । कुरु । उत्ऽआरान् । च । प्र । दर्शय ॥ २४ ॥

ईशाम् । वः । मरुतः । देवः । आदित्यः । ब्रह्मणः । पतिः । ईशाम् । वः । इन्द्रः । च । अग्निः । च । धाता । मित्रः । प्रजाऽपतिः । ईशाम् । वः । ऋषयः । चक्रुः । अमित्रेषु । सम्ऽईक्षयन् । रदिते । अर्बुदे । तव ॥ २५ ॥

तेषाम् । सर्वेषाम् । ईशानाः । उत् । तिष्ठत । सम् । नह्यध्वम् । मित्राः । देवऽजनाः । यूयम् । इमम् । सम्ऽग्रामम् । सम्ऽजित्य । यथाऽलोकम् । वि । तिष्ठध्वम् ॥ २६ ॥

XI.9.23 Let both Arbudi and Triṣandhi pierce through our enemies, in order that, O Indra, Vṛitra-slayer, lord of might, we may slay of them, of our enemies, by thousands.

XI.9.24 The forest-trees, them of the forest-trees, herbs and plants, gandharvas and apsarases, serpents, gods, pure-folk (puṇyajana), Fathers -- all those, O Arbudi, do thou make our enemies to see, and do thou show forth specters.

XI.9.25 Mastery over you have the Maruts (gained), the heavenly Āditya, Brahmaṇaspati; mastery over you have both Indra and Agni, Dhatar, Mitra, Prajāpati; mastery over you have the seers gained (kṛ) -- exhibiting among the enemies -- in case of thy bite, O Arbudi.

XI.9.26 Masters (Iśāna) of them all, stand ye up, equip yourselves, ye friends, god-folks; having wholly conquered in this conflict, scatter ye to your several worlds.

(१०) दशमं सूक्तम्

(१–२७) सप्तविंशत्यृचस्यास्य सूक्तस्य भृग्वङ्गिरा ऋषिः । त्रिषन्धिर्देवता । (१) प्रथमर्चो विराट्पथ्याबृहती, (२) द्वितीयायास्त्र्यवसाना षट्पदा त्रिष्टुब्गर्भातिजगती, (३) तृतीयाया विराडास्तारपङ्क्तिः, (४) चतुर्थ्या विराडनुष्टुप्, (५–७, १०–११, १४–१५, १८–२०, २३–२४, २७) पञ्चम्यादितृचस्य दशम्येकादशीचतुर्दशीपञ्चदशीनामष्टादश्यादितृचस्य त्रयोविंशीचतुर्विंशीसप्तविंशीनाञ्चानुष्टुप्, (८) अष्टम्या विराट्त्रिष्टुप्, (९) नवम्याः पुरोविराट् पुरस्ताज्ज्योतिस्त्रिष्टुप्, (१२) द्वादश्याः पञ्चपदा पथ्यापङ्क्तिः, (१३) त्रयोदश्याः षट्पदा जगती, (१६) षोडश्यास्त्र्यवसाना षट्पदा ककुम्मत्यनुष्टुप्त्रिष्टुब्गर्भा शाक्वरी, (१७) सप्तदश्याः पथ्यापङ्क्तिः, (२१) एकविंश्यास्त्रिपदा गायत्री, (२२) द्वाविंश्या विराट् पुरस्ताद्बृहती, (२५) पञ्चविंश्याः ककुप्, (२६) षड्विंश्याश्च प्रस्तारपङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

उत्तिष्ठत सं नह्यध्वमुदाराः केतुभिः सह ।
सर्पा इतरजना रक्षांस्यमित्राननु धावत ॥१॥

ईशां वो वेद राज्यं त्रिषन्धे अरुणैः केतुभिः सह ।
ये अन्तरिक्षे ये दिवि पृथिव्यां ये च मानवाः ।
त्रिषन्धेस्ते चेतसि दुर्णामान उपासताम् ॥२॥

अयोमुखाः सूचीमुखा अथो विकङ्कतीमुखाः ।
क्रव्यादो वातरंहस आ सजन्त्वमित्रान्वज्रेण त्रिषन्धिना ॥३॥

अन्तर्धेहि जातवेद आदित्य कुणपं बहु ।
त्रिषन्धेरियं सेना सुहितास्तु मे वशे ॥४॥

उत् । तिष्ठत । सम् । नह्यध्वम् । उत्ऽआराः । केतुऽभिः । सह ।
सर्पाः । इतरऽजनाः । रक्षांसि । अमित्रान् । अनु । धावत ॥ १ ॥

ईशाम् । वः । वेद । राज्यम् । त्रिऽसंन्धे । अरुणैः । केतुऽभिः । सह । ये । अन्तरिक्षे । ये । दिवि । पृथिव्याम् । ये । च । मानवाः । त्रिऽसंधेः । ते । चेतसि । दुःऽनामानः । उप । आसताम् ॥ २ ॥

अयःऽमुखाः । सूचीऽमुखाः अथो इति । विकङ्कतीऽमुखाः । क्रव्यऽअदः । वातऽरंहसः । आ । सजन्तु । अमित्रान् । वज्रेण । त्रिऽसंधिना ॥ ३ ॥

अन्तः । धेहि । जातऽवेदः । आदित्य । कुणपम् । बहु ।
त्रिऽसंधेः । इयम् । सेना । सुऽहिता । अस्तु । मे । वशे ॥ ४ ॥

To conquer enemies : to Triṣandhi.

XI.10.1 Stand ye up, equip yourselves, ye specters, together with ensigns; ye serpents, other folks, demons, run after our enemies.

XI.10.2 Your mastery I know, (your) kingdom, O Triṣandhi, together with red ensigns; what in the atmosphere, what in the sky, and what men (mãnava) (are) on the earth, let those ill-named ones sit (? upa-ās) in the mind (ceta) of Triṣandhi.

XI.10.3 Iron (ayas) mouthed, needle-mouthed, likewise thorn-tree (vikankaț) mouthed, let the flesh-eaters, of wind-swiftness, fasten on our enemies with the three-jointed (triṣandhi) thunderbolt.

XI.10.4 O Jātavedas, Āditya, put thou between much human flesh; let this army of Triṣandhi be well-placed in my control.

उत्तिष्ठ त्वं देवजनार्बुदे सेनया सह ।
अयं बलिर्व आहुतस्त्रिषन्धेराहुतिः प्रिया ॥५॥
शितिपदी सं द्यतु शरव्ये३यं चतुष्पदी ।
कृत्येमित्रेभ्यो भव त्रिषन्धेः सह सेनया ॥६॥
धूमाक्षी सं पततु कृधुकर्णी च क्रोशतु ।
त्रिषन्धेः सेनया जिते अरुणाः सन्तु केतवः ॥७॥
अवायन्तां पक्षिणो ये वयांस्यन्तरिक्षे दिवि ये चरन्ति ।
श्वापदो मक्षिकाः सं रभन्तामामादो गृध्राः कुणपे रदन्ताम् ॥८॥
यामिन्द्रेण संधां समधत्था ब्रह्मणा च बृहस्पते ।
तयाहमिन्द्रसंधया सर्वान्देवानिह हुव इतो जयत मामुतः ॥९॥
बृहस्पतिराङ्गिरस ऋषयो ब्रह्मसंशिताः ।
असुरक्षयणं वधं त्रिषंधिं दिव्याश्रयन् ॥१०॥

उत् । तिष्ठ । त्वम् । देवऽजन । अर्बुदे । सेनया । सह ।
अयम् । बलिः । वः । आऽहुतः । त्रिऽसंधेः । आऽहुतिः । प्रिया ॥ ५ ॥
शितिऽपदी । सम् । द्यतु । शरव्या । इयम् । चतुःऽपदी ।
कृत्ये । अमित्रेभ्यः । भव । त्रिऽसंधेः । सह । सेनया ॥ ६ ॥
धूमऽअक्षी । सम् । पततु । कृधुऽकर्णी । च । क्रोशतु ।
त्रिऽसंधेः । सेनया । जिते । अरुणाः । सन्तु । केतवः ॥ ७ ॥
अव । अयन्ताम् । पक्षिणः । ये । वयांसि । अन्तरिक्षे । दिवि । ये । चरन्ति ।
श्वापदः । मक्षिकाः । सम् । रभन्ताम् । आमऽअदः । गृध्राः । कुणपे । रदन्ताम् ॥ ८ ॥
याम् । इन्द्रेण । सम्ऽधाम् । सम्ऽअधत्थाः । ब्रह्मणा । च । बृहस्पते ।
तया । अहम् । इन्द्रऽसंधया । सर्वान् । देवान् । इह । हुवे । इतः । जयत । मा । अमुतः ॥९॥
बृहस्पतिः । आङ्गिरसः । ऋषयः । ब्रह्मऽसंशिताः ।
असुरऽक्षयणम् । वधम् । त्रिऽसंधिम् । दिवि । आ । अश्रयन् ॥ १० ॥

XI.10.5 Stand thou up, O god-folk, O Arbudi, with the army; this tribute is offered (ā-hu) to you (pl.); the offering (is) dear to Triṣandhi.

XI.10.6 Let the white-footed one tie together, this shaft (śaravya), four footed; O witchcraft, be thou for our enemies, together with the army of Triṣandhi.

XI.10.7 Let the smoke-eyed (f.) one fall together, and the crop-eared one(f.) yell; it being conquered by the army of Triṣandhi, let the ensigns be red.

XI.10.8 Let the winged ones descend, the birds, they that go about in the atmosphere, in the sky; let the wild beasts, the flies, take hold together; let the raw-flesh-eating vultures scratch at the human carrion.

XI.10.9 The agreement (samdhā) which thou hast agreed on with Indra and with the brahman, O Bṛhaspati, by that Indra-agreement do I call hither all the gods; conquer ye on this side, not on that.

XI.10.10 Bṛhaspati of the Añgiras race, the seers sharpened by the brahman, set up (ā-śri) in the sky the Asura-destroying weapon, Triṣandhi.

येनासौ गुप्त आदित्य उभाविन्द्रश्च तिष्ठतः ।
त्रिषन्धिं देवा अभजन्तौजसे च बलाय च ॥११॥

सर्वाँल्लोकान्त्समजयन्देवा आहुत्यानया ।
बृहस्पतिराङ्गिरसो वज्रं यमसिञ्चतासुरक्षयणं वधम् ॥१२॥

बृहस्पतिराङ्गिरसो वज्रं यमसिञ्चतासुरक्षयणं वधम् ।
तेनाहममूं सेनां नि लिम्पामि बृहस्पतेमित्रान्हन्म्योजसा ॥१३॥

सर्वे देवा अत्यायन्ति ये अश्नन्ति वषट्कृतम् ।
इमां जुषध्वमाहुतिमितो जयत मामुतः ॥१४॥

सर्वे देवा अत्यायन्तु त्रिषन्धेराहुतिः प्रिया ।
संधां महतीं रक्षत ययाग्रे असुरा जिताः ॥१५॥

वायुरमित्राणामिष्वग्राण्याञ्चतु । इन्द्र एषां बाहून्प्रति भनक्तु मा शकन्प्रतिधामिषुम् ।
आदित्य एषामस्त्रं वि नाशयतु चन्द्रमा युतामगतस्य पन्थाम् ॥१६॥

येन । असौ । गुप्तः । आदित्यः । उभौ । इन्द्रः । च । तिष्ठतः ।
त्रिऽसंधिम् । देवाः । अभजन्त । ओजसे । च । बलाय । च ॥ ११ ॥

सर्वान् । लोकान् । सम् । अजयन् । देवाः । आऽहुत्या । अनया ।
बृहस्पतिः । आङ्गिरसः । वज्रम् । यम् । असिञ्चत । असुरऽक्षयणम् । वधम् ॥ १२ ॥

बृहस्पतिः । आङ्गिरसः । वज्रम् । यम । असिञ्चत । असुरऽक्षयणम् । वधम् । तेन ।
अहम् । अमूम् । सेनाम् । नि । लिम्पामि । बृहस्पते । अमित्रान् । हन्मि । ओजसा ॥१३॥

सर्वे । देवाः । अतिऽआयन्ति । ये । अश्नन्ति । वषट्ऽकृतम् ।
इमाम् । जुषध्वम् । आऽहुतिम् । इतः । जयत । मा । अमुतः ॥ १४ ॥

सर्वे । देवाः । अतिऽआयन्तु । त्रिऽसंधेः । आऽहुतिः । प्रिया ।
समऽधाम् । महतीम् । रक्षत । यया । अग्रे । असुराः । जिताः ॥ १५ ॥

वायुः । अमित्राणाम् । इषुऽअग्राणि । आ । अञ्चतु ।
इन्द्रः । एषाम् । बाहून् । प्रति । भनक्तु । मा । शकन् । प्रतिऽधाम् । इषुम् ।
आदित्यः । एषाम् । अस्त्रम् । वि । नाशयतु । चन्द्रमाः । युताम् । अगतस्य । पन्थाम् ॥१६॥

XI.10.11 By whom yonder sun, and Indra, both stand protected Triṣandhi - the gods shared, in order to both force and strength.

XI.10.12 All worlds did the gods completely conquer by means of that offering (āhuti) -- the thunderbolt which Bṛhaspati of the Añgiras race poured, an Asura-destroying weapon.

XI.10.13 The thounderbolt which Bṛhaspati of the Añgiras race poured, an Asura-destroying weapon -- therewith do I blot out (ni-lip) yon army, O Bṛhaspati; I slay the enemies with force.

XI.10.14 All the gods come over hither, who partake of (the offering) made with vaṣat; enjoy ye this offering; conquer ye on this side, not on that.

XI.10.15 Let all the gods come over hither; the offering (is) dear to Triṣandhi; defend ye the great agreement by which in the beginning the Asuras were conquered.

XI.10.16 Let Vāyu bend up the arrow-points of the enemies; let Indra break back their arms; let them not be able to set the arrow; let Āditya make thier missile weapon astra disappear; let the moon put (yu) them on the track of what is not gone.

यदि प्रेयुर्देवपुरा ब्रह्म वर्माणि चक्रिरे ।
तनूपानं परिपाणं कृण्वाना यदुपोचिरे सर्वं तदरसं कृधि ॥१७॥
क्रव्यादानुवर्तयन्मृत्युना च पुरोहितम् ।
त्रिषन्धे प्रेहि सेनया जयामित्रान्प्र पद्यस्व ॥१८॥
त्रिषन्धे तमसा त्वममित्रान्परि वारय ।
पृषदाज्यप्रणुत्तानां मामीषां मोचि कश्चन ॥१९॥
शितिपदी सं पतत्वमित्राणाममूः सिचः ।
मुह्यन्त्वद्यामूः सेना अमित्राणां न्यर्बुदे ॥२०॥
मूढा अमित्रा न्यर्बुदे जह्येषां वरंवरम् ।
अनया जहि सेनया ॥२१॥
यश्च कवची यश्चाकवचोऽमित्रो यश्चाज्मनि ।
ज्यापाशैः कवचपाशैरज्मनाभिहतः शयाम् ॥२२॥

यदि । प्रऽईयुः । देवऽपुराः । ब्रह्म । वर्माणि । चक्रिरे ।
तनूऽपानम् । परिऽपानम् । कृण्वानाः । यत् । उपऽऊचिरे । सर्वम् । तत् । अरसम् । कृधि ॥
क्रव्यऽअदा । अनुऽवर्तयन् । मृत्युना । च । पुरःऽहितम् ।
त्रिऽसंधे । प्र । इहि । सेनया । जय । अमित्रान् । प्र । पद्यस्व ॥ १८ ॥
त्रिऽसंधे । तमसा । त्वम् । अमित्रान् । परि । वारय ।
पृषदाज्यऽप्रनुत्तानाम् । मा । अमीषाम् । मोचि । कः । चन ॥ १९ ॥
शितिऽपदी । सम् । पततु । अमित्राणाम् । अमूः । सिचः[1] ।
मुह्यन्तु । अद्य । अमूः । सेनाः । अमित्राणाम् । निऽअर्बुदे ॥ २० ॥
मूढाः । अमित्राः । निऽअर्बुदे । जहि । एषाम् । वरम्ऽवरम् । अनया । जहि । सेनया ॥
यः । च । कवची । यः । च । अकवचः । अमित्रः । यः । च । अज्मनि ।
ज्याऽपाशैः । कवचऽपाशैः । अज्मना । अभिऽहतः । शयाम् ॥ २२ ॥

XI.10.17 If they have gone forward to the god's strongholds, have made the brahman their defenses; if (? yat) they have encouraged (? upa-vac) themselves, making a body-protection, a complete protection – all that do thou make sapless.

XI.10.18 Causing to follow the purohita with the flesh-eating (fire) and with death, O Triṣandhi, go forth with the army; conquer the enemies; go forward.

XI.10.19 O Triṣandhi, do thou envelop our enemies with darkness; of them yonder, thrust forth by the speckled butter, let none soever be freed.

XI.10.20 Let the white-footed one (f.) fall upon (? sam-pat) yonder armies of our enemies be confounded today, O Nyarbudi.

XI.10.21 Confounded (be) our enemies, O Nyarbudi; slay thou of them each best man (vara); slay (them) with this army.

XI.10.22 Whoever is mailed, and who without mail, and what enemy is in march (? ajman); by bowstring-fetters, by mail-fetters, smitten by the march let him lie.

ये व॒र्मिणो॒ येऽव॒र्माणो॑ अ॒मित्रा॒ ये च॑ व॒र्मिणः॑ ।
सर्वां॒स्ताँ अ॑र्बुदे ह॒ताञ्छ्वानो॑ऽदन्तु॒ भूम्या॑म् ॥२३॥
ये र॒थिनो॒ ये अ॑र॒था अ॑सा॒दा ये च॑ सा॒दिनः॑ ।
सर्वा॑नदन्तु॒ तान्ह॒तान्गृध्राः॑ श्ये॒नाः प॑त॒त्रिणः॑ ॥२४॥
स॒हस्र॑कुणपा शेतामामि॒त्री सेना॑ सम॒रे व॒धाना॑म् । विवि॑द्धा कक॒जाकृ॑ता ॥२५॥
म॒र्मा॒वि॒धं॒ रोरु॑वतं सुप॒र्णैर॒दन्तु दु॒श्चितं॑ मृदि॒तं शया॑नम् ।
य इ॒मां प्र॒तीची॒माहु॑तिम॒मित्रो॑ नो॒ युयु॑त्सति ॥२६॥
यां दे॒वा अ॑नु॒तिष्ठ॑न्ति॒ यस्या॒ नास्ति॒ वि॒राध॑नम् ।
तयेन्द्रो॑ हन्तु वृत्र॒हा वज्रे॑ण॒ त्रिष॑न्धिना ॥२७॥

ये । व॒र्मिणः॑ । ये । अ॒व॒र्माणः॑ । अ॒मित्राः॑ । ये । च॒ । व॒र्मिणः॑ ।
सर्वा॑न् । तान् । अ॒र्बु॒दे॒ । ह॒तान् । श्वानः॑ । अ॒द॒न्तु॒ । भूम्या॑म् ॥ २३ ॥
ये । र॒थिनः॑ । ये । अ॒र॒थाः । अ॒सा॒दाः । ये । च॒ । सा॒दिनः॑ ।
सर्वा॑न् । अ॒द॒न्तु॒ । तान् । ह॒तान् । गृध्राः॑ । श्ये॒नाः । प॒त॒त्रिणः॑ ॥ २४ ॥
स॒हस्र॑ऽकुणपा । शे॒ता॒म् । आ॒मि॒त्री । सेना॑ । स॒म्ऽअ॒रे । व॒धाना॑म् । विऽवि॑द्धा । क॒क॒जाऽकृ॑ता ॥२५॥
म॒र्मा॒विध॑म् । रोरु॑वतम् । सु॒ऽप॒र्णैः । अ॒दन्तु॑ । दुः॒ऽचित॑म् । मृ॒दि॒तम् । शया॑नम् ।
यः । इ॒माम् । प्र॒तीची॑म् । आऽहु॑तिम् । अ॒मित्रः॑ । नः॒ । युयु॑त्सति ॥ २६ ॥
याम् । दे॒वाः । अ॒नु॒ऽतिष्ठ॑न्ति । यस्याः॑ । न । अस्ति॑ । वि॒ऽराध॑नम् ।
तया॑ । इन्द्रः॑ । ह॒न्तु॒ । वृ॒त्र॒ऽहा । वज्रे॑ण । त्रि॒ऽसं॑धिना ॥ २७ ॥

॥ इत्येकादशं काण्डम् ॥

[एकादशकाण्डे सूक्तानि १०, ऋचः ३१३]

XI.10.23 Who have defenses, who have no defenses, and the enemies who have defenses – all those, O Arbudi, being slain, let dogs eat on the ground.

XI.10.24 Who have chariots, who have no chariots, those without seats and they who have seats (sāda) – all those, being slain, let vultures, falcons, birds (patatrin) eat.

XI.10.25 Let the army of our enemies lie with thousand corpses (kuṇapa) in the conflict of weapons, pierced through, cut to pieces(?).

XI.10.26 Let the eagles (suparṇā) eat him, pierced to the vitals, crying, loudly, lying crushed, the evil-minded one – what enemy of ours whishes to fight against this opposing offering.

XI.10.27 (The offeirng) which the gods follow (anu-sthā), of which there is no failure -- with that let Indra, Vṛitra-slayer, slay, with the three-jointed thunderbolt.

Here ends Kaṇḍa XI,
Hymns 10,Verses 313

Kāṇḍa - XII

द्वादशं काण्डम्

अथ द्वादशं काण्डम् ॥

(१) प्रथमं सूक्तम्

(१-६३) त्रिषष्ट्यृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । भूमिर्देवता । (१, ३, १७, २९, ३१, ५५, ६०) प्रथमातृतीयासप्तदश्येकोनत्रिंश्येकत्रिंशीपञ्चपञ्चाशीषष्टीनामृचां त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयाया भुरिक्त्रिष्टुप्, (४-६, १०, ३८) चतुर्थ्यादितृचस्य दशम्यष्टात्रिंश्योश्च त्र्यवसाना षट्पदा जगती, (७) सप्तम्याः प्रस्तारपङ्क्तिः, (८, ११) अष्टम्येकादश्योस्त्र्यवसाना षट्पदा विराडष्टिः, (९) नवम्याः परानुष्टुप्त्रिष्टुप्, (१२-१३, ३७) द्वादशीत्रयोदशीसप्तत्रिंशीनां त्र्यवसाना पञ्चपदा शक्वरी, (१४) चतुर्दश्या महाबृहती, (१५) पञ्चदश्याः पञ्चपदा शक्वरी, (१६, २१) षोडश्येकविंश्योरेकावसाना साम्नी त्रिष्टुप्, (१८) अष्टादश्यास्त्र्यवसाना षट्पदा त्रिष्टुबनुष्टुब्गर्भातिशक्वरी, (१९) एकोनविंश्या उरोबृहती, (२०) विंश्या विराडुरोबृहती, (२२) द्वाविंश्यास्त्र्यवसाना षट्पदा विराडतिजगती, (२३) त्रयोविंश्याः पञ्चपदा विराडतिजगती, (२४) चतुर्विंश्याः पञ्चपदानुष्टुब्गर्भा जगती, (२५) पञ्चविंश्यास्त्र्यवसाना सप्तपदोष्णिगनुष्टुब्गर्भा शक्वरी, (२६-२८, ३३, ३५, ३९-४०, ५०, ५४, ५६, ५९, ६३) षड्विंश्यादितृचस्य त्रयस्त्रिंशीपञ्चत्रिंश्येकोनचत्वारिंशीचत्वारिंशीपञ्चाशीचतुष्पञ्चाशीषट्पञ्चाश्येकोनषष्टीत्रिषष्टीनामनुष्टुप्, (३०) त्रिंश्या विराड्गायत्री, (३२) द्वात्रिंश्याः पुरस्ताज्ज्योतिस्त्रिष्टुप्, (३४) चतुस्त्रिंश्यास्त्र्यवसाना षट्पदा त्रिष्टुब्बृहतीगर्भातिजगती, (३६) षट्त्रिंश्या विपरीतपादलक्ष्मा पङ्क्तिः, (४१) एकचत्वारिंश्यास्त्र्यवसाना षट्पदा ककुम्मती शक्वरी, (४२) द्विचत्वारिंश्याः स्वराडनुष्टुप्, (४३) त्रिचत्वारिंश्या विराडास्तारपङ्क्तिः, (४४-४५, ४९) चतुश्चत्वारिंशीपञ्चचत्वारिंश्येकोनपञ्चाशीनां जगती, (४६) षट्चत्वारिंश्याः षट्पदानुष्टुब्गर्भा पराशक्वरी, (४७) सप्तचत्वारिंश्याः षट्पदोष्णिगनुष्टुब्गर्भा परातिशक्वरी, (४८) अष्टचत्वारिंश्याः पुरोऽनुष्टुप्त्रिष्टुप्, (५१) एकपञ्चाश्यास्त्र्यवसाना षट्पदानुष्टुब्गर्भा ककुम्मती शक्वरी, (५२) द्विपञ्चाश्याः पञ्चपदानुष्टुब्गर्भा परातिजगती, (५३) त्रिपञ्चाश्याः पुरोबार्हतानुष्टुप्, (५७) सप्तपञ्चाश्याः पुरोऽतिजागता जगती, (५८) अष्टपञ्चाश्याः पुरस्ताद्बृहती, (६१) एकषष्ट्याः पुरोबार्हता त्रिष्टुप्, (६२) द्विषष्ट्याश्च पराविराट्त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

सत्यं बृहदृतमुग्रं दीक्षा तपो ब्रह्म यज्ञः पृथिवीं धारयन्ति ।
सा नो भूतस्य भव्यस्य पत्न्युरुं लोकं पृथिवी नः कृणोतु ॥१॥
असंबाधं मध्यतो मानवानां यस्या उद्वतः प्रवतः समं बहु ।
नानावीर्या ओषधीर्या बिभर्ति पृथिवी नः प्रथतां राध्यतां नः ॥२॥

सत्यम् । बृहत् । ऋतम् । उग्रम् । दीक्षा । तपः । ब्रह्म । यज्ञः । पृथिवीम् । धारयन्ति ।
सा । नः । भूतस्य । भव्यस्य । पत्नी । उरुम् । लोकम् । पृथिवी । नः । कृणोतु ॥ १ ॥
असम्ऽबाधम् । मध्यतः । मानवानाम् । यस्याः । उत्ऽवतः । प्रऽवतः । समम् । बहु ।
नानाऽवीर्याः । ओषधीः । या । बिभर्ति । पृथिवी । नः । प्रथताम् । राध्यताम् । नः ॥ २ ॥

Bhūmi : Earth

XII.1.1 Great (bṛhant) truth, formidable right, consecration, penance, brahman, and sacrifice sustain the earth; let her for us, mistress of what is and what is to be -- let the earth make for us wide room (loka).

XII.1.2 Unoppressedness in the midst of men (mānava); whose are the ascents (udvat), the advances (pravat), the much plain (sama); who bears the herbs of various virtue (nānāvīrya) – let the earth be spread out for us, be prosperous for us.

यस्यां समुद्र उत सिन्धुरापो यस्यामन्नं कृष्टयः संबभूवुः ।
यस्यामिदं जिन्वति प्राणदेजत्सा नो भूमिः पूर्वपेये दधातु ॥३॥
यस्याश्चतस्रः प्रदिशः पृथिव्या यस्यामन्नं कृष्टयः संबभूवुः ।
या बिभर्ति बहुधा प्राणदेजत्सा नो भूमिर्गोष्वप्यन्ने दधातु ॥४॥
यस्यां पूर्वे पूर्वजना विचक्रिरे यस्यां देवा असुरानभ्यवर्तयन् ।
गवामश्वानां वयसश्च विष्ठा भगं वर्चः पृथिवी नो दधातु ॥५॥
विश्वंभरा वसुधानी प्रतिष्ठा हिरण्यवक्षा जगतो निवेशनी ।
वैश्वानरं बिभ्रती भूमिरग्निमिन्द्रऋषभा द्रविणे नो दधातु ॥६॥
यां रक्षन्त्यस्वप्ना विश्वदानीं देवा भूमिं पृथिवीमप्रमादम् ।
सा नो मधु प्रियं दुहामथो उक्षतु वर्चसा ॥७॥
यार्णवेधि सलिलमग्र आसीद्यां मायाभिरन्वचरन्मनीषिणः ।
यस्या हृदयं परमे व्योमन्त्सत्येनावृतममृतं पृथिव्याः ।
सा नो भूमिस्त्विषिं बलं राष्ट्रे दधातूत्तमे ॥८॥

यस्याम् । समुद्रः । उत । सिन्धुः । आपः । यस्याम् । अन्नम् । कृष्टयः । सम्ऽबभूवुः ।
यस्याम् । इदम् । जिन्वति । प्राणत् । एजत् । सा । नः । भूमिः । पूर्वऽपेये । दधातु ॥ ३ ॥
यस्याः । चतस्रः । प्रऽदिशः । पृथिव्याः । यस्याम् । अन्नम् । कृष्टयः । सम्ऽबभूवुः ।
या । बिभर्ति । बहुऽधा । प्राणत् । एजत् । सा । नः । भूमिः । गोषु । अपि । अन्ने । दधातु ॥
यस्याम् । पूर्वे । पूर्वऽजनाः । विऽचक्रिरे । यस्याम् । देवाः । असुरान् । अभिऽअवर्तयन् ।
गवाम् । अश्वानाम् । वयसः । च । विऽस्था । भगम् । वर्चः । पृथिवी । नः । दधातु ॥५॥
विश्वम्ऽभरा । वसुऽधानी । प्रतिऽस्था । हिरण्यऽवक्षाः । जगतः । निऽवेशनी ।
वैश्वानरम् । बिभ्रती । भूमिः । अग्निम् । इन्द्रऽऋषभा । द्रविणे । नः । दधातु ॥ ६ ॥
याम् । रक्षन्ति । अस्वप्नाः । विश्वऽदानीम् । देवाः । भूमिम् । पृथिवीम् । अप्रऽमादम् ।
सा । नः । मधु । प्रियम् । दुहाम् । अथो इति । उक्षतु । वर्चसा ॥ ७ ॥
या । अर्णवे । अधि । सलिलम् । अग्रे । आसीत् । याम् । मायाभिः । अनुऽअचरन् ।
मनीषिणः । यस्याः । हृदयम् । परमे । विऽओमन् । सत्येन । आऽवृतम् । अमृतम् ।
पृथिव्याः । सा । नः । भूमिः । त्विषिम् । बलम् । राष्ट्रे । दधातु । उतऽतमे ॥ ८ ॥

XII.1.3 On whom (are) the ocean and the river (sindhu), the waters; on whom food, plowings, came into being; on whom quickens this that breathes, that stirs —let that earth (bhūmi) set us in first drinking.

XII.1.4 Whose, the earth's (are) the four quarters on whom food, plowings, came into being; who bears manifoldly what breaths, what stirs -- let that earth set us among kine, also in inexhaustibleness.

XII.1.5 On whom the people of old formerly spread themselves, on whom the gods overcame the Asuras; the station of kine, of horses, of birds — let the earth assign us fortune, splendor.

XII.1.6 All-bearing, good-holding, firm-standing, gold-backed, reposer of moving things, bearing the universal fire, let the earth, whose bull (ṛṣabha) is Indra, set us in property.

XII.1.7 She the earth, whom the gods, sleepless, defend all the time without failure -- let her yield to us honey, what is dear; then let her sprinkle us with splendor.

XII.1.8 She who in the beginning was sea (salila) upon the ocean; whom the skilful moved after with their devices; the earth whose immortal heart covered with truth is in highest firmament -- let that earth assign to us brilliancy, strength, in highest royalty.

यस्यामापः परिचराः समानीरहोरात्रे अप्रमादं क्षरन्ति ।
सा नो भूमिर्भूरिधारा पयो दुहामथो उक्षतु वर्चसा ॥९॥
यामश्विनावमिमातां विष्णुर्यस्यां विचक्रमे ।
इन्द्रो यां चक्र आत्मनेऽनमित्रां शचीपतिः ।
सा नो भूमिर्वि सृजतां माता पुत्राय मे पयः ॥१०॥
गिरयस्ते पर्वता हिमवन्तोऽरण्यं ते पृथिवि स्योनमस्तु ।
बभ्रुं कृष्णां रोहिणीं विश्वरूपां ध्रुवां भूमिं पृथिवीमिन्द्रगुप्ताम् ।
अजीतोऽहतो अक्षतोऽध्यष्ठां पृथिवीमहम् ॥११॥
यत्ते मध्यं पृथिवि यच्च नभ्यं यास्त ऊर्जस्तन्वः संबभूवुः ।
तासु नो धेह्यभि नः पवस्व माता भूमिः पुत्रो अहं पृथिव्याः ॥
पर्जन्यः पिता स उ नः पिपर्तु ॥१२॥

यस्याम् । आपः । परिऽचराः । समानीः । अहोरात्रे इति । अप्रऽमादम् । क्षरन्ति ।
सा । नः । भूमिः । भूरिऽधारा । पयः । दुहाम् । अथो इति । उक्षतु । वर्चसा ॥ ९ ॥
याम् । अश्विनौ । अमिमाताम् । विष्णुः । यस्याम् । विऽचक्रमे ।
इन्द्रः । याम् । चक्रे । आत्मने । अनमित्राम् । शचीऽपतिः ।
सा । नः । भूमिः । वि । सृजताम् । माता । पुत्राय । मे । पयः ॥ १० ॥
गिरयः । ते । पर्वताः । हिमऽवन्तः । अरण्यम् । ते । पृथिवि । स्योनम् । अस्तु ।
बभ्रुम् । कृष्णाम् । रोहिणीम् । विश्वऽरूपाम् । ध्रुवाम् । भूमिम् । पृथिवीम् । इन्द्रऽगुप्ताम् ।
अजीतः । अहतः । अक्षतः । अधि । अस्थाम् । पृथिवीम् । अहम् ॥ ११ ॥
यत् । ते । मध्यम् । पृथिवि । यत् । च । नभ्यम् । याः । ते । ऊर्जः । तन्वः । सम्ऽबभुवुः ।
तासु । नः । धेहि । अभि । नः । पवस्व । माता । भूमिः । पुत्रः । अहम् । पृथिव्याः ।
पर्जन्यः । पिता । सः । ऊं इति । नः । पिपर्तु ॥ १२ ॥

XII.1.9 On whom the circulating waters flow the same, night and day, without failure -- let that earth of many streams yield us milk; then let her sprinkle (us) with splendor.

XII.1.10 Whom the Aśvins measured; on whom Viṣṇu strode out; whom Indra, lord of might, made free from enemies for himself -- let that earth to us, a mother to a son, release milk.

XII.1.11 Let thy hills, snowy mountains, let thy forest-land, O earth, be pleasant; upon the brown, black, red, all-formed, fixed earth, the earth guarded by Indra – I, unharassed, unsmitten, unwounded, have stood upon the earth.

XII.1.12 What is thy middle, O earth, and what thy navel, what refreshments arose out of thy body -- in them do thou set us; be purifying toward us; earth is mother, I am earth's son; Parjanya is father -- let him save us.

यस्यां वेदिं परिगृह्णन्ति भूम्यां यस्यां यज्ञं तन्वते विश्वकर्माणः।
यस्यां मीयन्ते स्वरवः पृथिव्यामूर्ध्वाः शुक्रा आहुत्याः पुरस्तात्।
सा नो भूमिर्वर्धयद्वर्धमाना ॥१३॥
यो नो द्वेषत्पृथिवि यः पृतन्याद्योभिदासान्मनसा यो वधेन।
तं नो भूमे रन्धय पूर्वकृत्वरि ॥१४॥
त्वज्जातास्त्वयि चरन्ति मर्त्यास्त्वं बिभर्षि द्विपदस्त्वं चतुष्पदः।
तवेमे पृथिवि पञ्च मानवा येभ्यो ज्योतिरमृतं मर्त्येभ्य उद्यन्त्सूर्यो रश्मिभिरातनोति ॥१५॥
ता नः प्रजाः सं दुह्रतां समग्रा वाचो मधु पृथिवि धेहि मह्यम् ॥१६॥
विश्वस्वं मातरमोषधीनां ध्रुवां भूमिं पृथिवीं धर्मणा धृताम्।
शिवां स्योनामनु चरेम विश्वहा ॥१७॥

यस्याम्। वेदिम्। परिऽगृह्णन्ति। भूम्याम्। यस्याम्। यज्ञम्। तन्वते। विश्वऽकर्माणः।
यस्याम्। मीयन्ते। स्वरवः। पृथिव्याम्। ऊर्ध्वाः। शुक्राः। आऽहुत्याः। पुरस्तात्।
सा। नः। भूमिः। वर्धयत्। वर्धमाना ॥ १३ ॥
यः। नः। द्वेषत्। पृथिवि। यः। पृतन्यात्। यः। अभिऽदासात्। मनसा। यः। वधेन।
तम्। नः। भूमे। रन्धय। पूर्वऽकृत्वरि ॥ १४ ॥
त्वत्। जाताः। त्वयि। चरन्ति। मर्त्याः। त्वम्। बिभर्षि। द्विऽपदः। त्वम्। चतुःऽपदः। तव।
इमे। पृथिवि। पञ्च। मानवाः। येभ्यः। ज्योतिः। अमृतम्। मर्त्येभ्यः। उत्ऽयन्। सूर्यः।
रश्मिऽभिः। आऽतनोति ॥ १५ ॥
ताः। नः। प्रऽजाः। सम्। दुह्रताम्। समऽअग्राः। वाचः। मधु। पृथिवि। धेहि। मह्यम् ॥
विश्वऽस्वम्। मातरम्। ओषधीनाम्। ध्रुवाम्। भूमिम्। पृथिवीम्। धर्मणा। धृताम्।
शिवाम्। स्योनाम्। अनु। चरेम। विश्वहा ॥ १७ ॥

XII.1.13 On what earth they enclose the sacrificial hearth; on what men of all works extend the sacrifice; on what earth are set up the sacrificial posts, erect, bright, before the oblation — let that earth, increasiing, make us increase.

XII.1.14 Whoso shall hate us, O earth; whoso shall fight, whoso shall vex with mind, who with deadly weapon — him, O prior-acting earth, do thou put in our power.

XII.1.15 Born from thee, mortals go about upon thee; thou bearest bipeds, thou quadrupeds; thine, O earth, are these five races of men, for whom mortals, the rising sun extends with hi· rays immortal light.

XII.1.16 Let those creatures, without exception, together yield fruit to us; the honey of speech, O earth, do thou assign unto me.

XII.1.17 The all-producing mother of herbs, the fixed earth, the earth maintained by ordinance, the auspicious, the pleasant, may we go about over always.

महत्सधस्थं महती बभूविथ महान्वेग एजथुर्वेपथुष्टे ।
महांस्त्वेन्द्रो रक्षत्यप्रमादम् ।
सा नो भूमे प्र रोचय हिरण्यस्येव संदृशि मा नो द्विक्षत कश्चन ॥१८॥

अग्निर्भूम्यामोषधीष्वग्निमापो बिभ्रत्यग्निरश्मसु ।
अग्निरन्तः पुरुषेषु गोष्वश्वेष्वग्नयः ॥१९॥

अग्निर्दिव आ तपत्यग्नेर्देवस्योर्वन्तरिक्षम् ।
अग्निं मर्तास इन्धते हव्यवाहं घृतप्रियम् ॥२०॥

अग्निवासाः पृथिव्यसितज्ञूस्त्विषीमन्तं संशितं मा कृणोतु ॥२१॥

भूम्यां देवेभ्यो ददति यज्ञं हव्यमरंकृतम् ।
भूम्यां मनुष्या जीवन्ति स्वधयान्नेन मर्त्याः ।
सा नो भूमिः प्राणमायुर्दधातु जरदष्टिं मा पृथिवी कृणोतु ॥२२॥

महत् । सधऽस्थम । महती । बभूविथ । महान् । वेगः । एजथुः । वेपथुः । ते ।
महान् । त्वा । इन्द्रः । रक्षति । अप्रऽमादम् ।
सा । नः । भूमे । प्र । रोचय । हिरण्यस्यऽइव । सम्ऽदृशि । मा । नः । द्विक्षत । कः । चन ॥

अग्निः । भूम्याम् । ओषधीषु । अग्निम् । आपः । बिभ्रति । अग्निः । अश्मऽसु ।
अग्निः । अन्तः । पुरुषेषु । गोषु । अश्वेषु । अग्नयः ॥ १९ ॥

अग्निः । दिवः । आ । तपति । अग्नेः । देवस्य । उरु । अन्तरिक्षम् ।
अग्निम् । मर्तासः । इन्धते । हव्यऽवाहम् । घृतऽप्रियम् ॥ २० ॥

अग्निऽवासाः । पृथिवी । असितऽज्ञूः । त्विषिऽमन्तम् । सम्ऽशितम् । मा । कृणोतु ॥२१॥

भूम्याम् । देवेभ्यः । ददति । यज्ञम् । हव्यम । अरम्ऽकृतम् ।
भूम्याम् । मनुष्याः । जीवन्ति । स्वधया । अन्नेन । मर्त्याः ।
सा । नः । भूमिः । प्राणम् । आयुः । दधातु । जरत्ऽअष्टिम् । मा । पृथिवी । कृणोतु ॥

XII.1.18 Thou hast become great, a great station; great is thy trembling, stirring, quaking; great Indra defends thee unremittingly. Do thou, O earth, make us to shine forth as in the aspect of gold; let no one soever hate us.

XII.1.19 Agni is in the earth, in the herbs; the waters bear Agni; Agni in the stones; Agni is within men; in kine, in horses are Agnis.

XII.1.20 Agni sends heat from the sky; the wide atmosphere is god Agni's; mortals kindle Agni oblation-bearer, ghee-lover.

XII.1.21 Let the earth, fire-clad, black-kneed, make me sharpened, brilliant.

XII.1.22 On the earth they give to the gods the sacrifice, the oblation, duly prepared; on the earth mortal men live by svadhā, by food; let that earth assign us breath, lfe-time; let earth make me one who attains old age.

यस्ते॑ ग॒न्धः पृ॑थिवि सं॒ब॒भूव॒ यं बिभ्र॒त्योष॑धयो॒ यमापः॑ ।
यं ग॑न्ध॒र्वा अ॑प्स॒रस॑श्च भेजि॒रे तेन॑ मा सु॒र॒भिं कृ॑णु॒ मा नो॑ द्विक्षत॒ कश्च॒न ॥२३॥
यस्ते॑ ग॒न्धः पुष्क॑रमावि॒वेश॒ यं सं॑ज॒भ्रुः सू॒र्याया॑ विवा॒हे ।
अम॑र्त्याः पृथिवि ग॒न्धमग्रे॒ तेन॑ मा सु॒र॒भिं कृ॑णु॒ मा नो॑ द्विक्षत॒ कश्च॒न ॥२४॥
यस्ते॑ ग॒न्धः पुरु॑षेषु स्त्री॒षु पुं॒सु भगो॒ रुचिः॑ ।
यो अश्वे॑षु वी॒रेषु॒ यो मृ॒गेषू॒त ह॒स्तिषु॑ ।
क॒न्या॒यां वर्चो॒ यद्भू॑मे॒ तेना॒स्माँ अपि॒ सं सृ॑ज॒ मा नो॑ द्विक्षत॒ कश्च॒न ॥२५॥
शि॒ला भूमि॒रश्मा॑ पां॒सुः सा भूमिः॒ संधृ॑ता धृ॒ता ।
तस्यै॒ हिर॑ण्यवक्षसे पृथि॒व्या अ॑कर॒ं नमः॑ ॥२६॥
यस्यां॑ वृ॒क्षा वा॑नस्प॒त्या ध्रु॒वास्तिष्ठ॑न्ति वि॒श्वहा॑ ।
पृ॒थि॒वीं वि॒श्वधा॑यसं धृ॒ताम॒च्छाव॑दामसि ॥२७॥
उ॒दीरा॑णा उ॒तासी॑ना॒स्तिष्ठ॑न्तः प्र॒क्राम॑न्तः ।
प॒द्भ्यां द॑क्षिणस॒व्याभ्यां॒ मा व्य॑थिष्महि॒ भूम्या॑म् ॥२८॥

यः । ते॒ । ग॒न्धः । पृ॒थि॒वि॒ । स॒म्ऽब॒भूव॑ । यम् । बिभ्र॑ति । ओष॑धयः । यम् । आपः॑ ।
यम् । ग॒न्ध॒र्वाः । अ॒प्स॒रसः॑ । च॒ । भे॒जि॒रे । तेन॑ । मा॒ । सु॒र॒भिम् । कृ॒णु॒ । मा । नः॒ । द्वि॒क्ष॒त॒ । कः॒ । च॒न ॥
यः । ते॒ । ग॒न्धः । पुष्क॑रम् । आ॒ऽवि॒वेश॑ । यम् । स॒म्ऽज॒भ्रुः । सू॒र्यायाः॑ । वि॒ऽवा॒हे ।
अम॑र्त्याः । पृ॒थि॒वि॒ । ग॒न्धम् । अग्रे॑ । तेन॑ । मा॒ । सु॒र॒भिम् । कृ॒णु॒ । मा । नः॒ । द्वि॒क्ष॒त॒ । कः॒ । च॒न ॥
यः । ते॒ । ग॒न्धः । पुरु॑षेषु । स्त्री॒षु । पुम्ऽसु । भगः॑ । रुचिः॑ ।
यः । अश्वे॑षु । वी॒रेषु॑ । यः । मृ॒गेषु॑ । उ॒त । ह॒स्तिषु॑ ।
क॒न्या॒याम् । वर्चः॑ । यत् । भू॒मे॒ । तेन॑ । अ॒स्मान् । अपि॑ । सम् । सृ॒ज॒ । मा । नः॒ । द्वि॒क्ष॒त॒ । कः॒ । च॒न ॥
शि॒ला । भूमिः॑ । अश्मा॑ । पां॒सुः । सा । भूमिः॑ । समऽधृ॑ता । धृ॒ता ।
तस्यै॑ । हिर॑ण्यऽवक्षसे । पृ॒थि॒व्यै । अ॒क॒रम् । नमः॑ ॥ २६ ॥
यस्या॑म् । वृ॒क्षाः । वा॒न॒स्प॒त्याः । ध्रु॒वाः । तिष्ठ॑न्ति । वि॒श्वहा॑ ।
पृ॒थि॒वीम् । वि॒श्वऽधा॑यसम् । धृ॒ताम् । अ॒च्छ॒ऽआव॑दामसि ॥ २७ ॥
उ॒त्ऽईरा॑णाः । उ॒त । आसी॑नाः । तिष्ठ॑न्तः । प्र॒ऽक्राम॑न्तः ।
प॒त्ऽभ्याम् । द॒क्षि॒ण॒ऽस॒व्याभ्या॑म् । मा । व्य॒थि॒ष्म॒हि॒ । भूम्या॑म् ॥ २८ ॥

XII.1.23 What odor of thine, O earth, came into being, which the herbs, which the waters bear, which the Gandharvas and Apsarases shared -- with that do thou make me odorous; let no one soever hate us.

XII.1.24 What odor of thine entered into the blue lotus; which they brought together at Sūrya's wedding – the immortals, O earth, what odor in the beginning – with that do thou make me odorous; let no one soever hate us.

XII.1.25 What odor of thine is in human beings; in women, in men, portion, pleasure; what in horses, in heroes, what in wild animals and in elephants; what splendor, O earth, in a maiden – with that do thou unite us also; let no one soever hate us.

XII.1.26 Rock is earth, stone, dust; this earth (is) held together, held; to that earth, gold-backed have I paid homage.

XII.1.27 On whom stand always fixed the trees, the forest trees, the all-supporting earth that is held (together) do we address.

XII.1.28 Arising, also sitting, standing, striding forth, with right and left feet, let us not stagger upon the earth.

विमृग्वरीं पृथिवीमा वंदामि क्षमां भूमिं ब्रह्मणा वावृधानाम् ।
ऊर्जं पुष्टं बिभ्रतीमन्नभागं घृतं त्वाभि नि षीदेम भूमे ॥२९॥

शुद्धा न आपस्तन्वे॑ क्षरन्तु यो नः सेदुरप्रिये तं नि दध्मः ।
पवित्रेण पृथिवि मोत्पुनामि ॥३०॥

यास्ते प्राचीः प्रदिशो या उदीचीर्यास्ते भूमे अधराद्याश्च पश्चात् ।
स्योनास्ता मह्यं चरते भवन्तु मा नि पप्तं भुवने शिश्रियाणः ॥३१॥

मा नः पश्चान्मा पुरस्तान्नुदिष्ठा मोत्तरादधरादुत ।
स्वस्ति भूमे नो भव मा विदन्परिपन्थिनो वरीयो यावया वधम् ॥३२॥

यावत्तेभि विपश्यामि भूमे सूर्येण मेदिना ।
तावन्मे चक्षुर्मा मेष्टोत्तरामुत्तरां समाम् ॥३३॥

यच्छयानः पर्यावर्ते दक्षिणं सव्यमभि भूमे पार्श्वम् ।
उत्तानास्त्वा प्रतीचीं यत्पृष्टीभिरधिशेमहे ।
मा हिंसीस्तत्र नो भूमे सर्वस्य प्रतिशीवरि ॥३४॥

विऽमृग्वरीम् । पृथिवीम् । आ । वदामि । क्षमाम् । भूमिम् । ब्रह्मणा । ववृधानाम् ।
ऊर्जम् । पुष्टम् । बिभ्रतीम् । अन्नऽभागम् । घृतम् । त्वा । अभि । नि । सीदेम । भूमे ॥२९॥

शुद्धाः । नः । आपः । तन्वे॑ । क्षरन्तु । यः । नः । सेदुः । अप्रिये । तम् । नि । दध्मः ।
पवित्रेण । पृथिवि । मा । उत् । पुनामि ॥ ३० ॥

याः । ते । प्राचीः । प्रऽदिशः । याः । उदीचीः । याः । ते । भूमे । अधरात् । याः । च । पश्चात् ।
स्योनाः । ताः । मह्यम् । चरते । भवन्तु । मा । नि । पप्तम् । भुवने । शिश्रियाणः ॥३१॥

मा । नः । पश्चात् । मा । पुरस्तात् । नुदिष्ठाः । मा । उत्तरात् । अधरात् । उत ।
स्वस्ति । भूमे । नः । भव । मा । विदन् । परिऽपन्थिनः । वरीयः । यवय । वधम् ॥३२॥

यावत् । ते । अभि । विऽपश्यामि । भूमे । सूर्येण । मेदिना ।
तावत् । मे । चक्षुः । मा । मेष्ट । उत्तराम्ऽउत्तराम् । समाम् ॥ ३३ ॥

यत् । शयानः । परिऽआवर्ते । दक्षिणम् । सव्यम् । अभि । भूमे । पार्श्वम् ।
उत्तानाः । त्वा । प्रतीचीम् । यत् । पृष्टीभिः । अधिऽशेमहे ।
मा । हिंसीः । तत्र । नः । भूमे । सर्वस्य । प्रतिऽशीवरि ॥ ३४ ॥

XII.1.29 The cleansing earth do I address, the patient earth, increasing by worship; may we sit down, O earth, upon thee, that bearest refreshment, prosperity, food-portion, ghee.

XII.1.30 Let cleansed waters flow for our body; what mucus is ours, that we deposit on him we love not; with a purifier, O earth, do I purify myself.

XII.1.31 What forward directions are thine, what upward, what are thine, O earth, down ward, and what behind, let those be pleasant to me going about; let me not fall down supported on creation (Bhuvana).

XII.1.32 Do not push us behind, nor in front, nor above and below; become thou welfare for us, O earth; let not the waylayers find us; keep very far off the deadly weapon.

XII.1.33 How much of thee I look forth upon, O earth, with the sun for ally, so far let my sight not fail, from one year to another.

XII.1.34 In that, lying, I turn myself about upon the right (or) the left side, O earth; in that we with our ribs lie stretched out upon thee that meetest us -- do not in that case injure us, O earth thou underlier of everything.

यत्ते भूमे विखनामि क्षिप्रं तदपि रोहतु ।
मा ते मर्म विमृग्वरि मा ते हृदयमर्पिपम् ॥३५॥
ग्रीष्मस्ते भूमे वर्षाणि शरद्धेमन्तः शिशिरो वसन्तः ।
ऋतवस्ते विहिता हायनीरहोरात्रे पृथिवि नो दुहाताम् ॥३६॥
यापं सर्पं विजमाना विमृग्वरी यस्यामासन्नग्नयो ये अप्स्वन्तः ।
परा दस्यून्ददती देवपीयूनिन्द्रं वृणाना पृथिवी न वृत्रम् ।
शक्राय दध्रे वृषभाय वृष्णे ॥३७॥
यस्यां सदोहविर्धाने यूपो यस्यां निमीयते ।
ब्रह्माणो यस्यामर्चन्त्यृग्भिः साम्ना यजुर्विदः ।
युज्यन्ते यस्यामृत्विजः सोममिन्द्राय पातवे ॥३८॥
यस्यां पूर्वे भूतकृत ऋषयो गा उदानृचुः ।
सप्त सत्रेण वेधसो यज्ञेन तपसा सह ॥३९॥

यत् । ते । भूमे । विऽखनामि । क्षिप्रम् । तत् । अपि । रोहतु ।
मा । ते । मर्म । विऽमृग्वरि । मा । ते । हृदयम् । अर्पिपम् ॥ ३५ ॥
ग्रीष्मः । ते । भूमे । वर्षाणि । शरत् । हेमन्तः । शिशिरः । वसन्तः ।
ऋतवः । ते । विऽहिताः । हायनीः । अहोरात्रे इति । पृथिवि । नः । दुहाताम् ॥ ३६ ॥
या । अप । सर्पम् । विजमाना । विऽमृग्वरी । यस्याम् । आसन् । अग्नयः । ये । अप्ऽसु ।
अन्तः । परा । दस्यून् । ददती । देवऽपीयून् । इन्द्रम् । वृणाना । पृथिवी । न । वृत्रम् ।
शक्राय । दध्रे । वृषभाय । वृष्णे ॥ ३७ ॥
यस्याम् । सदोहविर्धाने इति सदःऽहविर्धाने । यूपः । यस्याम । निऽमीयते ।
ब्रह्माणः । यस्याम् । अर्चन्ति । ऋक्ऽभिः । साम्ना । यजुःऽविदः ।
युज्यन्ते । यस्याम् । ऋत्विजः । सोमम । इन्द्राय । पातवे ॥ ३८ ॥
यस्याम । पूर्वे । भूतऽकृतः । ऋषयः । गाः । उत्ऽआनृचुः ।
सप्त । सत्रेण । वेधसः । यज्ञेन । तपसा । सह ॥ ३९ ॥

XII.1.35 What of thee, O earth, I dig out, let that quickly grow over; let me not hit thy vitals nor thy heart, O cleansing one.

XII.1.36 Let thy hot season, O earth, rainy season, autumn, winter, cool season, spring – let thine arranged seasons, years, let day and night, O earth, yield milk to us.

XII.1.37 She who, cleansing one, trembling away the serpent; on whom were the fires that are within the waters abandoing the god-insulting barbarians, choosing, she the earth, Indra not Vṛitra, kept herself for the mighty one, the virile bull.

XII.1.38 On whom are the seat and oblation-holder; on whom the sacrificial post is planted; on whom worshipers praise with verses, with the chant, knowing the sacricial formulas; on whom are joined the priests for Indra to drink the soma;

XII.1.39 On whom the former being-making seers sang out the kine - - the seven pious ones by their session, together with sacrifice (and) penance;

सा नो भूमिरा दिशतु यद्धनं कामयामहे ।
भगो अनुप्रयुङ्क्तामिन्द्र एतु पुरोगवः ॥४०॥

यस्यां गायन्ति नृत्यन्ति भूम्यां मर्त्या व्यैलबाः ।
युध्यन्ते यस्यामाक्रन्दो यस्यां वदति दुन्दुभिः ।
सा नो भूमिः प्र णुदतां सपत्नानसपत्नं मा पृथिवी कृणोतु ॥४१॥

यस्यामन्नं व्रीहियवौ यस्या इमाः पञ्च कृष्टयः ।
भूम्यै पर्जन्यपत्न्यै नमोऽस्तु वर्षमेदसे ॥४२॥

यस्याः पुरो देवकृताः क्षेत्रे यस्या विकुर्वते ।
प्रजापतिः पृथिवीं विश्वगर्भामाशामाशां रण्यां नः कृणोतु ॥४३॥

निधिं बिभ्रती बहुधा गुहा वसु मणिं हिरण्यं पृथिवी ददातु मे ।
वसूनि नो वसुदा रासमाना देवी दधातु सुमनस्यमाना ॥४४॥

जनं बिभ्रती बहुधा विवाचसं नानाधर्माणं पृथिवी यथौकसम् ।
सहस्रं धारा द्रविणस्य मे दुहां ध्रुवेव धेनुरनपस्फुरन्ती ॥४५॥

सा । नः । भूमिः । आ । दिशतु । यत् । धनम् । कामयामहे ।
भगः । अनुऽप्रयुङ्क्ताम् । इन्द्रः । एतु । पुरःऽगवः ॥ ४० ॥

यस्याम् । गायन्ति । नृत्यन्ति । भूम्याम् । मर्त्याः । विऽऐलबाः ।
युध्यन्ते । यस्याम् । आऽक्रन्दः । यस्याम् । वदति । दुन्दुभिः ।
सा । नः । भूमिः । प्र । नुदताम् । सऽपत्नान् । असपत्नम् । मा । पृथिवी । कृणोतु ॥ ४१ ॥

यस्याम् । अन्नम् । व्रीहिऽयवौ । यस्याः । इमाः । पञ्च । कृष्टयः ।
भूम्यै । पर्जन्यऽपत्न्यै । नमः । अस्तु । वर्षऽमेदसे ॥ ४२ ॥

यस्याः । पुरः । देवऽकृताः । क्षेत्रे । यस्याः । विऽकुर्वते ।
प्रजाऽपतिः । पृथिवीम् । विश्वऽगर्भाम् । आशाम्ऽआशाम् । रण्याम् । नः । कृणोतु ॥ ४३ ॥

निऽधिम् । बिभ्रती । बहुऽधा । गुहा । वसु । मणिम् । हिरण्यम् । पृथिवी । ददातु । मे ।
वसूनि । नः । वसुऽदाः । रासमाना । देवी । दधातु । सुऽमनस्यमाना ॥ ४४ ॥

जनम् । बिभ्रती । बहुऽधा । विऽवाचसम् । नानाऽधर्माणम् । पृथिवी । यथाऽओकसम् ।
सहस्रम् । धाराः । द्रविणस्य । मे । दुहाम् । ध्रुवाऽइव । धेनुः । अनपऽस्फुरन्ती ॥ ४५ ॥

XII.1.40 Let that earth appoint unto us what riches we desire; let Bhaga join on after; let Indra go (as our) forerunner.

XII.1.41 On whom, the earth, mortals sing (and) dance with loud noises; on whom they fight; on whom speaks the shout, the drum – let that earth push forth our rivals; let earth make me free from rivals.

XII.1.42 On whom is food, rice and barley; whose are these five races – to the earth, whose spouse is Parjanya, fattened by the rain, be homage.

XII.1.43 Whose are the god-made strongholds; in whose field (men) fall out – the earth, womb of everything, let Prajāpati make pleasant to us, spot by spot.

XII.1.44 Bearing treasure (and) good in many places hiddenly, let the earth give me jewel, gold; giver of good, betowing good things on us, let the divine one assign (them to us) with favouring mind.

XII.1.45 Let the earth, bearing in many places people of different speech, of diverse customs, according to their homes, yeild me a thousand streams of property, like a steady unresisting milch-cow.

यस्ते सर्पो वृश्चिकस्तृष्टदंश्मा हेमन्तजब्धो भृमलो गुहा शये ।
क्रिमिर्जिन्वत्पृथिवि यद्यदेजति प्रावृषि तन्नः सर्पन्मोप सृपद्यच्छिवं तेन नो मृड ॥४६॥

ये ते पन्थानो बहवो जनायना रथस्य वर्त्मानसश्च यातवे ।
यैः संचरन्त्युभये भद्रपापास्तं पन्थानं जयेमानमित्रमतस्करं यच्छिवं तेन नो मृड ॥४७॥

मल्वं बिभ्रती गुरुभृद्भद्रपापस्य निधनं तितिक्षुः ।
वराहेण पृथिवी संविदाना सूकराय वि जिहीते मृगाय ॥४८॥

ये त आरण्याः पशवो मृगा वने हिताः सिंहा व्याघ्राः पुरुषादश्चरन्ति ।
उलं वृकं पृथिवि दुच्छुनामित ऋक्षीकां रक्षो अप बाधयास्मत् ॥४९॥

ये गन्धर्वा अप्सरसो ये चारायाः किमीदिनः ।
पिशाचान्त्सर्वा रक्षांसि तानस्मद्भूमे यावय ॥५०॥

यः । ते । सर्पः । वृश्चिकः । तृष्टऽदंश्मा । हेमन्तऽजब्धः । भृमलः । गुहा । शये ।
क्रिमिः । जिन्वत् । पृथिवि । यत्ऽयत् । एजति । प्रावृषि । तत् । नः । सर्पत् । मा ।
उप । सृपत् । यत् । शिवम् । तेन । नः । मृड ॥ ४६ ॥

ये । ते । पन्थानः । बहवः । जनऽअयनाः । रथस्य । वर्त्म । अनसः । च । यातवे ।
यैः । सम्ऽचरन्ति । उभये । भद्रऽपापाः । तम् । पन्थानम् । जयेम । अनमित्रम् ।
अतस्करम् । यत् । शिवम् । तेन । नः । मृड ॥ ४७ ॥

मल्वम् । बिभ्रती । गुरुऽभृत् । भद्रऽपापस्य । निऽधनम् । तितिक्षुः ।
वराहेण । पृथिवी । सम्ऽविदाना । सूकराय । वि । जिहीते । मृगाय ॥ ४८ ॥

ये । ते । आरण्याः । पशवः । मृगाः । वने । हिताः । सिंहाः । व्याघ्राः । पुरुषऽअदः । चरन्ति ।
उलम् । वृकम् । पृथिवि । दुच्छुनाम् । इतः । ऋक्षीकाम् । रक्षः । अप । बाधय । अस्मत् ॥

ये । गन्धर्वाः । अप्सरसः । ये । च । अरायाः । किमीदिनः ।
पिशाचान् । सर्वा । रक्षांसि । तान् । अस्मत् । भूमे । यवय ॥ ५० ॥

XII.1.46 What stinging harsh-biting serpent of thine lies in secret, winter-harmed, torpid; whatever worm O earth, becoming lively, stirs in the early rainy season –let that, crawling, not crawl upon us; be thou gracious to us with that which is propitious.

XII.1.47 What many roads thou hast, for people to go upon, a track for the chariot, and for the going of the cart, by which men of both kinds, excellent and evil go about – that road, free from enemies, free from robbers, may we conquer; be thou gracious to us with that which is propitious.

XII.1.48 Bearing the fool, bearer of what is heavy, enduring the death of the excellent and of the evil, the earth, in concord with the boar, opens itself to the wild hog.

XII.1.49 What forest animals of thine, wild beasts set in the woods, lions, tigers, go about man-eating - the jackal, the wolf, O earth, misfortune, the ṛkṣikā, the demon, do thou force away from us here.

XII.1.50 What Gandharvas, Apsarases (there are), and what arayas, kimīdins: the piśācas, all demons -- them do thou keep away from us, O earth.

यां द्विपादः पक्षिणः संपतन्ति हंसाः सुपर्णाः शकुना वयांसि ।
यस्यां वातो मातरिश्वेयते रजांसि कृण्वंश्च्यावयंश्च वृक्षान् ।
वातस्य प्रवामुपवामनु वात्यर्चिः ॥५१॥
यस्यां कृष्णमरुणं च संहिते अहोरात्रे विहिते भूम्यामधि ।
वर्षेण भूमिः पृथिवी वृतावृता सा नो दधातु भद्रया प्रिये धामनिधामनि ॥५२॥
द्यौश्च म इदं पृथिवी चान्तरिक्षं च मे व्यचः ।
अग्निः सूर्य आपो मेधां विश्वे देवाश्च सं ददुः ॥५३॥
अहमस्मि सहमान उत्तरो नाम भूम्याम् ।
अभीषाडस्मि विश्वाषाडाशामाशां विषासहिः ॥५४॥
अदो यद्देवि प्रथमाना पुरस्ताद्देवैरुक्ता व्यसर्पो महित्वम् ।
आ त्वा सुभूतमविशत्तदानीमकल्पयथाः प्रदिशश्चतस्रः ॥५५॥
ये ग्रामा यदरण्यं याः सभा अधि भूम्याम् ।
ये संग्रामाः समितयस्तेषु चारु वदेम ते ॥५६॥

याम् । द्विऽपादः । पक्षिणः । सम्ऽपतन्ति । हंसाः । सुऽपर्णाः । शकुनाः । वयांसि ।
यस्याम् । वातः । मातरिश्वा । ईयते । रजांसि । कृण्वन् । च्यवयन् । च । वृक्षान् ।
वातस्य । प्रऽवाम् । उपऽवाम् । अनु । वाति । अर्चिः ॥ ५१ ॥
यस्याम् । कृष्णम् । अरुणम् । च । संहिते इति सम्ऽहिते । अहोरात्रे इति । विहिते इति विऽहिते । भूम्याम् । अधि । वर्षेण । भूमिः । पृथिवी । वृता । आऽवृता । सा । नः । दधातु । भद्रया । प्रिये । धामनिऽधामनि ॥ ५२ ॥
द्यौः । च । मे । इदम् । पृथिवी । च । अन्तरिक्षम् । च । मे । व्यचः ।
अग्निः । सूर्यः । आपः । मेधाम् । विश्वे । देवाः । च । सम् । ददुः ॥ ५३ ॥
अहम् । अस्मि । सहमानः । उत्तरः । नाम । भूम्याम् ।
अभीषाट् । अस्मि । विश्वाषाट् । आशाम्ऽआशाम् । विऽससहिः ॥ ५४ ॥
अदः । यत् । देवि । प्रथमाना । पुरस्तात् । देवैः । उक्ता । विऽअसर्पः । महिऽत्वम् ।
आ । त्वा । सुऽभुतम् । अविशत् । तदानीम् । अकल्पयथाः । प्रऽदिशः । चतस्रः ॥५५॥
ये । ग्रामाः । यत् । अरण्यम् । याः । सभाः । अधि । भूम्याम् ।
ये । सम्ऽग्रामाः । सम्ऽइतयः । तेषु । चारु । वदेम । ते ॥ ५६ ॥

XII.1.51 She, to whom two-footed winged-ones fly together, swans, eagles, hawks, birds; on whom the wind, Mātariśvan, goes about, making clouds of dust and setting in motion the trees -- flame blows after the forth-blowing, the toward-blowing, of the wind.

XII.1.52 On whom the black and the ruddy, combined, (namely) day and night, (are) disposed upon the earth; the broad earth, wrapped (and) covered with rain -- let her kindly set us in each loved abode.

XII.1.53 Both heaven and earth and atmosphere (have given) me this expanse; fire, sun, waters, and all the gods have together given me wisdom.

XII.1.54 I am overpowering, superior by name on the earth; I am subduing, all-overpowering, vanquishing in every region.

XII.1.55 When yonder, O divine one, spreading thyself forward, told by the gods, thou didst expand to greatness, then entered into thee well-being; thou didst make fit the four directions.

XII.1.56 What villages, what forest, what assemblies, (are) upon the earth, what hosts, gatherings -- in them may we speak what is pleasant to thee.

अश्व इव रजो दुधुवे वि ताञ्जनान्य आक्षियन्पृथिवीं यादजायत ।
मन्द्राग्रेत्वरी भुवनस्य गोपा वनस्पतीनां गृभिरोषधीनाम् ॥५७॥
यद्वदामि मधुमत्तद्वदामि यदीक्षे तद्वनन्ति मा ।
त्विषीमानस्मि जूतिमानवान्यान्हन्मि दोधतः ॥५८॥
शन्तिवा सुरभिः स्योना कीलालोध्नी पयस्वती ।
भूमिरधि ब्रवीतु मे पृथिवी पयसा सह ॥५९॥
यामन्वैच्छद्धविषा विश्वकर्मान्तरर्णवे रजसि प्रविष्टाम् ।
भुजिष्यं[1] पात्रं निहितं गुहा यदाविर्भोगे अभवन्मातृमद्भ्यः ॥६०॥
त्वमस्यावपनी जनानामदितिः कामदुघा पप्रथाना ।
यत्त ऊनं तत्त आ पूरयाति प्रजापतिः प्रथमजा ऋतस्य ॥६१॥
उपस्थास्ते अनमीवा अयक्ष्मा अस्मभ्यं सन्तु पृथिवि प्रसूताः ।
दीर्घं न आयुः प्रतिबुध्यमाना वयं तुभ्यं बलिहृतः स्याम ॥६२॥

अश्वःऽइव । रजः । दुधुवे । वि । तान् । जनान् । ये । आऽअक्षियन् । पृथिवीम् । यात् । अजायत । मन्द्रा । अग्रऽइत्वरी । भुवनस्य । गोपाः । वनस्पतीनाम् । गृभिः । ओषधीनाम् ॥

यत् । वदामि । मधुऽमत् । तत् । वदामि । यत् । ईक्षे । तत् । वनन्ति । मा ।
त्विषिऽमान् । अस्मि । जूतिऽमान् । अव । अन्यान् । हन्मि । दोधतः ॥ ५८ ॥

शन्तिऽवा । सुरभिः । स्योना । कीलालऽऊध्नी । पयस्वती ।
भूमिः । अधि । ब्रवीतु । मे । पृथिवी । पयसा । सह ॥ ५९ ॥

याम् । अनुऽऐच्छत् । हविषा । विश्वऽकर्मा । अन्तः । अर्णवे । रजसि । प्रऽविष्टाम् ।
भुजिष्यम् । पात्रम् । निऽहितम् । गुहा । यत् । आविः । भोगे । अभवत् । मातृमत्ऽभ्यः ॥

त्वम् । असि । आऽवपनी । जनानाम् । अदितिः । कामऽदुघा । पप्रथाना ।
यत् । ते । ऊनम् । तत् । ते । आ । पूरयाति । प्रजाऽपतिः । प्रथमऽजाः । ऋतस्य ॥६१॥

उपऽस्थाः । ते । अनमीवाः । अयक्ष्माः । अस्मभ्यम् । सन्तु । पृथिवि । प्रऽसूताः ।
दीर्घम् । नः । आयुः । प्रतिऽबुध्यमानाः । वयम् । तुभ्यम् । बलिऽहृतः । स्याम ॥६२॥

XII.1.57 As a horse the dust, she has shaken apart those people who dwelt upon the earth since she was born -- pleasing, going at the head, keeper of creation, container of forest trees, of herbs.

XII.1.58 What I speak, rich in honey I speak it; what I view, that they win me; brilliant am I, possessed of swiftness; I smite down others that are violent.

XII.1.59 Tranquil, fragrant, pleasant, with sweet drink in her udder, rich in milk, let earth bless me, earth together with milk.

XII.1.60 Whom Viśvakarmān sought after with oblation within the ocean, when she was entered into the mist; an enjoyable vessel that was deposited in secret became manifest in enjoyment for them that have mothers.

XII.1.61 Thou art the scatterer of people, (art) a wish-fulfilling Aditi, spreading out; what of thee is deficient, may Prajāpati, first-born of righteousness, fill that up for thee.

XII.1.62 Let standers upon thee, free from disease, free from yakṣma, be produced for us, O earth; awakening to meet our long lifetime, may we be tribute-bearers to thee.

भूमे मातर्नि धेहि मा भद्रया सुप्रतिष्ठितम् ।
संविदाना दिवा कवे श्रियां मां धेहि भूत्याम् ॥६३॥

भूमे । मातः । नि । धेहि । मा । भद्रया । सुऽप्रतिस्थितम् ।
सम्ऽविदाना । दिवा । कवे । श्रियाम् । मा । धेहि । भूत्याम् ॥ ६३ ॥

(२) द्वितीयं सूक्तम्

(१–५५) पञ्चपञ्चाशदृचस्यास्य सूक्तस्य भृगुर्ऋषिः । (१–२०, ३४–५५) प्रथमादिविंशत्यृचां चतुस्त्रिंशयादिद्वाविंशतेश्चाग्निर्मन्त्रोक्ता वा, (२१–३३) एकविंशयादित्रयोदशानाञ्च मृत्युर्देवता । (१, ४, १०–११, २१–३३, ५३) प्रथमाचतुर्थीदशम्येकादशीनामेकविंश्यादित्रयोदशानां त्रिपञ्चाशयाश्च त्रिष्टुप्, (२, ५, १२–१५, १७, १९–२०, ३४–३६, ३८–३९, ४१, ४३, ५१, ५४) द्वितीयापञ्चम्योर्द्वादश्यादिचतसृणां सप्तदश्येकोनविंशीविंशीनां चतुस्त्रिंश्यादित्र्यृचस्याष्टात्रिंश्येकोनचत्वारिंश्येकचत्वारिंशीनां त्रिचत्वारिंश्येकपञ्चाशीचतुःपञ्चाशीनाञ्चानुष्टुप्, (३) तृतीयाया आस्तारपङ्क्तिः, (६) षष्ठ्या भुरिगार्षी पङ्क्तिः, (७, ४५) सप्तमीपञ्चचत्वारिंश्योर्जगती, (८, ४८–४९) अष्टम्यष्टचत्वारिंश्येकोनपञ्चाशीनां भुरिक्त्रिष्टुप्, (९) नवम्या अनुष्टुब्गर्भा विपरीतपादलक्ष्मा पङ्क्तिः (१६) षोडश्याः ककुम्मती पराबृहत्यनुष्टुप्, (१८) अष्टादश्या निचृदनुष्टुप्, (३७) सप्तत्रिंश्याः पुरस्ताद्बृहती, (४०) चत्वारिंश्याः पुरस्तात्ककुम्मत्यनुष्टुप्, (४२) द्विचत्वारिंश्यास्त्रिपदैकावसाना भुरिगार्ची गायत्री, (४४) चतुश्चत्वारिंश्या एकावसाना द्विपदार्ची बृहती, (४६) षट्चत्वारिंश्या एकावसाना द्विपदा साम्नी त्रिष्टुप्, (४७) सप्तचत्वारिंश्याः पञ्चपदा बार्हतवैराजगर्भा जगती, (५०) पञ्चाशया उपरिष्टाद्विराड्बृहती, (५२) द्विपञ्चाश्याः पुरस्ताद्विराड्बृहती, (५५) पञ्चपञ्चाश्याश्च बृहतीगर्भा त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

नडमा रोह न ते अत्र लोक इदं सीसं भागधेयं त एहि ।
यो गोषु यक्ष्मः पुरुषेषु यक्ष्मस्तेन त्वं साकमधराङ्परेहि ॥१॥
अघशंसदुःशंसाभ्यां करेणानुकरेण च ।
यक्ष्मं च सर्वं तेनेतो मृत्युं च निरजामसि ॥२॥
निरितो मृत्युं निर्ऋतिं निररातिमजामसि ।
यो नो द्वेष्टि तमद्ध्यग्ने अक्रव्याद्यमु द्विष्मस्तमु ते प्र सुवामसि ॥३॥

नडम् । आ । रोह । न । ते । अत्र । लोकः । इदम् । सीसम् । भागऽधेयम् । ते । आ । इहि ।
यः । गोषु । यक्ष्मः । पुरुषेषु । यक्ष्मः । तेन । त्वम् । साकम् । अधराङ् । परा । इहि ॥ १ ॥
अघशंसऽदुःशंसाभ्याम् । करेण । अनुऽकरेण । च ।
यक्ष्मम् । च । सर्वम् । तेन । इतः । मृत्युम् । च । निः । अजामसि ॥ २ ॥
निः । इतः । मृत्युम् । निःऽऋतिम् । निः । अरातिम् । अजामसि । यः । नः । द्वेष्टि । तम् ।
अद्धि । अग्ने । अक्रव्यऽअत् । यम् । ऊं इति । द्विष्मः । तम् । ऊं इति । ते । प्र । सुवामसि ॥

XII.1.63 O mother earth, do thou kindly set me down well established; in concord with the heaven, O sage, do thou set me in fortune, in prosperity.

Agniḥ

The flesh-eating and the householder's fires

XII.2.1 Ascend the reeds; no place for thee is here, this lead is thy portion; come, what yakṣma is in kine, yakṣma in men, in company with that do thou go forth downward.

XII.2.2 By evil-plotter and ill-plotter, by actor and helper, both all yakṣma and death do we thereby drive out from here.

XII.2.3 Out from here do we drive death, perdition, out the niggard; whoso hates us, him, O non-flesh-eating Agni, do thou eat; whomso we hate.

यदुग्निः क्रुव्याद्यदिं वा व्याघ्र इमं गोष्ठं प्रविवेशान्योकाः।
तं माषाज्यं कृत्वा प्र हिंणोमि दूरं स गच्छत्वप्सुषदोप्यग्नीन् ॥४॥

यत्त्वा क्रुद्धाः प्रचक्रुर्मन्युना पुरुषे मृते।
सुकल्पमग्ने तत्त्वया पुनस्त्वोद्दीपयामसि ॥५॥

पुनस्त्वादित्या रुद्रा वसवः पुनर्ब्रह्मा वसुनीतिरग्ने।
पुनस्त्वा ब्रह्मणस्पतिराधाद्दीर्घायुत्वाय शतशारदाय ॥६॥

यो अग्निः क्रव्यात्प्रविवेश नो गृहमिमं पश्यन्नितरं जातवेदसम्।
तं हरामि पितृयज्ञाय दूरं स घर्ममिन्धां परमे सधस्थे ॥७॥

क्रव्यादमग्निं प्र हिंणोमि दूरं यमराज्ञो गच्छतु रिप्रवाहः।
इहायमितरो जातवेदा देवो देवेभ्यो हव्यं वहतु प्रजानन् ॥८॥

क्रव्यादमग्निमिषितो हरामि जनान्दृंहन्तं वज्रेण मृत्युम्।
नि तं शास्मि गार्हपत्येन विद्वान्पितॄणां लोकेपि भागो अस्तु ॥९॥

यदिं। अग्निः। क्रव्यऽअत्। यदिं। वा। व्याघ्रः। इमम्। गोऽस्थम्। प्रऽविवेश। अन्यऽओकाः।
तम्। माषऽआज्यम्। कृत्वा। प्र। हिणोमि। दूरम्। सः। गच्छतु। अप्सुऽसदः। अपि। अग्नीन् ॥
यत्। त्वा। क्रुद्धाः। प्रऽचक्रुः। मन्युना। पुरुषे। मृते।
सुऽकल्पम्। अग्ने। तत्। त्वया। पुनः। त्वा। उत्। दीपयामसि ॥ ५ ॥
पुनः। त्वा। आदित्याः। रुद्राः। वसवः। पुनः। ब्रह्मा। वसुऽनीतिः। अग्ने।
पुनः। त्वा। ब्रह्मणः। पतिः। आ। अधात्। दीर्घायुऽत्वाय। शतऽशारदाय ॥ ६ ॥
यः। अग्निः। क्रव्यऽअत्। प्रऽविवेश। नः। गृहम्। इमम्। पश्यन्। इतरम्। जातऽवेदसम्।
तम्। हरामि। पितृऽयज्ञाय। दूरम्। सः। घर्मम्। इन्धाम्। परमे। सधऽस्थे ॥ ७ ॥
क्रव्यऽअदम्। अग्निम्। प्र। हिणोमि। दूरम्। यमऽराज्ञः। गच्छतु। रिप्रऽवाहः।
इह। अयम्। इतरः। जातऽवेदाः। देवः। देवेभ्यः। हव्यम्। वहतु। प्रऽजानन् ॥ ८ ॥
क्रव्यऽअदम्। अग्निम्। इषितः। हरामि। जनान्। दृंहन्तम्। वज्रेण। मृत्युम्।
नि। तम्। शास्मि। गार्हऽपत्येन। विद्वान्। पितॄणाम्। लोके। अपि। भागः। अस्तु ॥

XII.2.4 If the flesh-eating Agni, or if the tiger-like, hath entered this stall, being not at home, him having made him to have beans for sacrificial butter, I send far forth; let him go unto the Agnis that have seat in the waters.

XII.2.5 If angry men put thee forth, with fury, a man having died, that O Agni, is easy to be arranged by thee; we make thee flame up again.

XII.2.6 The Ādityas, the Rudras, the Vasus (have set) thee again; again, O Agni, the priest, conductor of good; Brahmaṇaspati hath set thee again, in order to length of life-time to a hundred autumns.

XII.2.7 If the flesh-eating Agni hath entered our house, seeing this other Jātavedas, him I take after for the Father's sacrifice; let him kindle the hot drink in the highest station.

XII.2.8 I send far forth the flesh-eating Agni; let him go, carrying evil, to Yama's subjects; here let this other Jātavedas carry the oblation, a god to the gods, foreknowing.

XII.2.9 I, being sent, take the flesh-eating Agni, a death, making people fixed with the thuderbolt; I, knowing, separate him from the householder's fire; also in the world of the Father's be he (their) portion.

क्रव्यादमग्निं शशमानमुक्थ्यं१ प्र हिणोमि पथिभिः पितृयाणैः ।
मा देवयानैः पुनरा गा अत्रैवैधि पितृषु जागृहि त्वम् ॥१०॥
समिन्धते संकसुकं स्वस्तये शुद्धा भवन्तः शुचयः पावकाः ।
जहाति रिप्रमत्येन एति समिद्धो अग्निः सुपुना पुनाति ॥११॥
देवो अग्निः संकसुको दिवस्पृष्ठान्यारुहत् ।
मुच्यमानो निरेणसोमोगस्माँ अशस्त्याः ॥१२॥
अस्मिन्वयं संकसुके अग्नौ रिप्राणि मृज्महे ।
अभूम यज्ञियाः शुद्धाः प्र ण आयूंषि तारिषत् ॥१३॥
संकसुको विकसुको निर्ऋथो यश्च निस्वरः ।
ते ते यक्ष्मं सवेदसो दूराद्दूरमनीनशन् ॥१४॥
यो नो अश्वेषु वीरेषु यो नो गोष्वजाविषु ।
क्रव्यादं निर्णुदामसि यो अग्निर्जनयोपनः ॥१५॥

क्रव्यऽअदम् । अग्निम् । शशमानम् । उक्थ्यम् । प्र । हिणोमि । पथिऽभिः । पितृऽयानैः ।
मा । देवऽयानैः । पुनः । आ । गाः । अत्र । एव । एधि । पितृषु । जागृहि । त्वम् ॥
सम् । इन्धते । सम्ऽकसुकम् । स्वस्तये । शुद्धाः । भवन्तः । शुचयः । पावकाः ।
जहाति । रिप्रम् । अति । एनः । एति । सम्ऽइद्धः । अग्निः । सुऽपुना । पुनाति ॥११॥
देवः । अग्निः । सम्ऽकसुकः । दिवः । पृष्ठानि । आ । अरुहत् ।
मुच्यमानः । निः । एनसः । अमोक् । अस्मान् । अशस्त्याः ॥ १२ ॥
अस्मिन् । वयम् । सम्ऽकसुके । अग्नौ । रिप्राणि । मृज्महे ।
अभूम । यज्ञियाः । शुद्धाः । प्र । नः । आयूंषि । तारिषत् ॥ १३ ॥
सम्ऽकसुकः । विऽकसुकः । निःऽऋथः । यः । च । निऽस्वरः ।
ते । ते । यक्ष्मम् । सऽवेदसः । दूरात् । दूरम् । अनीनशन् ॥ १४ ॥
यः । नः । अश्वेषु । वीरेषु । यः । नः । गोषु । अजऽअविषु ।
क्रव्यऽअदम् । निः । नुदामसि । यः । अग्निः । जनऽयोपनः ॥ १५ ॥

XII.2.10 The flesh-eating Agni, active, praiseworthy, I send forth by the roads that the Fathers go; come thou not back by those that the gods go; be thou just there; watch thou over the Fathers.

XII.2.11 They kindle the devouring one in order to well-being, becoming cleansed, purifyng; he abandons evil, passes over sin; Agni, kindled, purifies with a good purifier.

XII.2.12 God Agni the devouring hath ascended the backs of the sky; being released out of sin, he hath released us from imprecation.

XII.2.13 On this devouring Agni do we wipe off evils; we have become fit for sacrifice, cleansed; may he prolong our life-times.

XII.2.14 The crushing, the bursting, the destroying and the noiseless -- they, of like possessions, have made from far thy yakṣma to disappear afar.

XII.2.15 The flesh-eating one that is in our horses, heroes, that is in our kine, goats and sheep, do we thrust out -- the fire that obstructs the people.

अन्येभ्यस्त्वा पुरुषेभ्यो गोभ्यो अश्वेभ्यस्त्वा ।
निः क्रव्यादं नुदामसि यो अग्निर्जीवितयोपनः ॥१६॥
यस्मिन्देवा अमृजत यस्मिन्मनुष्याउत ।
तस्मिन्घृतस्तावो मृष्ट्वा त्वमग्ने दिवं रुह ॥१७॥
समिद्धो अग्न आहुत स नो माभ्यपक्रमीः ।
अत्रैव दीदिहि द्यवि ज्योक्च सूर्यं दृशे ॥१८॥
सीसे मृड्ढ्वं नडे मृड्ढ्वमग्नौ संकसुके च यत् ।
अथो अव्यां रामायां शीर्षक्तिमुपबर्हणे ॥१९॥
सीसे मलं सादयित्वा शीर्षक्तिमुपबर्हणे ।
अव्यामसिक्न्यां मृष्ट्वा शुद्धा भवत यज्ञियाः ॥२०॥
परं मृत्यो अनु परेहि पन्थां यस्त एष इतरो देवयानात् ।
चक्षुष्मते शृण्वते ते ब्रवीमीहेमे वीरा बहवो भवन्तु ॥२१॥

अन्येभ्यः । त्वा । पुरुषेभ्यः । गोभ्यः । अश्वेभ्यः । त्वा ।
निः । क्रव्यऽअदम् । नुदामसि । यः । अग्निः । जीवितऽयोपनः ॥ १६ ॥
यस्मिन् । देवाः । अमृजत । यस्मिन् । मनुष्याः । उत ।
तस्मिन् । घृतऽस्तावः । मृष्ट्वा । आ । त्वम् । अग्ने । दिवम् । रुह ॥ १७ ॥
सम्ऽइद्धः । अग्ने । आहुत । सः । नः । मा । अभिऽअपक्रमीः ।
अत्र । एव । दीदिहि । द्यवि । ज्योक् । च । सूर्यम् । दृशे ॥ १८ ॥
सीसे । मृड्ढ्वम् । नडे । मृड्ढ्वम् । अग्नौ । सम्ऽकसुके । च । यत् ।
अथो इति । अव्याम् । रामायाम् । शीर्षक्तिम् । उपऽबर्हणे ॥ १९ ॥
सीसे । मलम् । सादयित्वा । शीर्षक्तिम् । उपऽबर्हणे ।
अव्याम् । असिक्न्याम् । मृष्ट्वा । शुद्धाः । भवत । यज्ञियाः ॥ २० ॥
परम् । मृत्यो इति । अनु । परा । इहि । पन्थाम् । यः । ते । एषः । इतरः । देवऽयानात् ।
चक्षुष्मते । शृण्वते । ते । ब्रवीमि । इह । इमे । वीराः । बहवः । भवन्तु ॥२१॥

XII.2.16 Thee from inexhaustible men, kine, horses, thee the flesh-eating one do we thrust out -- the fire that obstructs life.

XII.2.17 On what the gods wiped off, on what human beings also -- on that having wiped off the drops of ghee, O Agni, do thou mount the sky.

XII.2.18 Being kindled, O Agni, thou to whom oblations are made, go thou not away against us; shine just here by day, and that (we) long see the sun.

XII.2.19 Wipe ye off on the lead; wipe ye off on the reeds; and what on the consuming fire; likewise on the dark ewe; headache on the pillow.

XII.2.20 Having settled what is foul upon the lead and headache upon the pillow, having wiped off on the black ewe, be ye cleansed, fit for sacrifice.

Mṛtyuḥ

XII.2.21 Go away, O death, along a distant road which is thine here, other than that the gods go upon; I speak to thee having sight, hearing; let these many heroes be here.

इमे जीवा वि मृतैराववृत्रन्नभूद्भद्रा देवहूतिर्नो अद्य ।
प्राञ्चो अगाम नृतये हसाय सुवीरासो विदथमा वदेम ॥२२॥
इमं जीवेभ्यः परिधिं दधामि मैषां नु गादपरो अर्थमेतम् ।
शतं जीवन्तः शरदः पुरूचीस्तिरो मृत्युं दधतां पर्वतेन ॥२३॥
आ रोहतायुर्जरसं वृणाना अनुपूर्वं यतमाना यति स्थ ।
तान्वस्त्वष्टा सुजनिमा सजोषाः सर्वमायुर्नयतु जीवनाय ॥२४॥
यथाहान्यनुपूर्वं भवन्ति यथर्तव ऋतुभिर्यन्ति साकम् ।
यथा न पूर्वमपरो जहात्येवा धातरायूंषि कल्पयैषाम् ॥२५॥
अश्मन्वती रीयते सं रभध्वं वीरयध्वं प्र तरता सखायः ।
अत्रा जहीत ये असन्दुरेवा अनमीवानुत्तरेमाभि वाजान् ॥२६॥
उत्तिष्ठता प्र तरता सखायोऽश्मन्वती नदी स्यन्दत इयम् ।
अत्रा जहीत ये असन्नशिवाः शिवान्त्स्योनानुत्तरेमाभि वाजान् ॥२७॥

इमे । जीवाः । वि । मृतैः । आ । अववृत्रन् । अभूत् । भद्रा । देवऽहूतिः । नः । अद्य ।
प्राञ्चः । अगाम । नृतये । हसाय । सुऽवीरासः । विदथम् । आ । वदेम ॥ २२ ॥
इमम् । जीवेभ्यः । परिऽधिम् । दधामि । मा । एषाम् । नु । गात् । अपरः । अर्थम् । एतम् ।
शतम् । जीवन्तः । शरदः । पुरूचीः । तिरः । मृत्युम् । दधताम् । पर्वतेन ॥ २३ ॥
आ । रोहत । आयुः । जरसम् । वृणानाः । अनुऽपूर्वम् । यतमानाः । यति । स्थ ।
तान् । वः । त्वष्टा । सुऽजनिमा । सऽजोषाः । सर्वम् । आयुः । नयतु । जीवनाय ॥ २४॥
यथा । अहानि । अनुऽपूर्वम् । भवन्ति । यथा । ऋतवः । ऋतुऽभिः । यन्ति । साकम् ।
यथा । न । पूर्वम् । अपरः । जहाति । एव । धातः । आयूंषि । कल्पय । एषाम् ॥ २५ ॥
अश्मन्ऽवती । रीयते । सम् । रभध्वम् । वीरयध्वम् । प्र । तरत । सखायः ।
अत्र । जहीत । ये । असन् । दुःऽएवाः । अनमीवान् । उत् । तरेम । अभि । वाजान् ॥
उत् । तिष्ठत । प्र । तरत । सखायः । अश्मन्ऽवती । नदी । स्यन्दते । इयम् ।
अत्र । जहीत । ये । असन् । अशिवाः । शिवान् । स्योनान् । उत् । तरेम । अभि । वाजान् ॥

XII.2.22 These living ones have turned away from the dead; our invocation of the gods hath been auspicious today; we have gone forward unto dancing, unto laughter; may we, rich in heroes, address counsel.

XII.2.23 I set this enclosure for the living; let not another of them now go to that goal; living a hundred numerous autumns, let them set an obstacle to death with a mountain.

XII.2.24 Mount, choosing old age for life-time, pressing on, one after another, as many as ye be; you here let Tvaṣṭṛ, him of good births, in accord, lead on to living your whole life-time.

XII.2.25 As days take place one after another, as seasons go along with seasons, as an after one does not desert a preceding -- so O creator, arrange their life-times.

XII.2.26 The stony one flows; take ye hold together; play the hero, pass over, O friends; quit them that are of evil courses; may we pass up unto powers that are free from disease.

XII.2.27 Stand up, pass over, O friends; the stony river here runs; quit ye here them that are unpropitious; may we pass up unto propitious pleasant powers.

वैश्वदेवीं वर्चस आ रभध्वं शुद्धा भवन्तः शुचयः पावकाः।
अतिक्रामन्तो दुरिता पदानि शतं हिमाः सर्ववीरा मदेम ॥२८॥
उदीचीनैः पथिभिर्वायुमद्भिरतिक्रामन्तोऽवरान्परेभिः ।
त्रिः सप्त कृत्व ऋषयः परेता मृत्युं प्रत्यौहन्पदयोपनेन ॥२९॥
मृत्योः पदं योपयन्त एत द्राघीय आयुः प्रतरं दधानाः।
आसीना मृत्युं नुदता सधस्थेऽथ जीवासो विदथमा वदेम ॥३०॥
इमा नारीरविधवाः सुपत्नीराञ्जनेन सर्पिषा सं स्पृशन्ताम्।
अनश्रवो अनमीवाः सुरत्ना आ रोहन्तु जनयो योनिमग्रे ॥३१॥
व्याकरोमि हविषाहमेतौ तौ ब्रह्मणा व्यहं कल्पयामि।
स्वधां पितृभ्यो अजरां कृणोमि दीर्घेणायुषा समिमान्त्सृजामि ॥३२॥
यो नो अग्निः पितरो हृत्स्वन्तरा विवेशामृतो मर्त्येषु।
मय्यहं तं परि गृह्णामि देवं मा सो अस्मान्द्विक्षत मा वयं तम् ॥३३॥

वैश्वऽदेवीम्। वर्चसे। आ। रभध्वम्। शुद्धाः। भवन्तः। शुचयः। पावकाः।
अतिऽक्रामन्तः। दुःऽइता। पदानि। शतम्। हिमाः। सर्वऽवीराः। मदेम ॥ २८ ॥
उदीचीनैः। पथिऽभिः। वायुमत्ऽभिः। अतिऽक्रामन्तः। अवरान्। परेभिः।
त्रिः। सप्त। कृत्वः। ऋषयः। पराऽइताः। मृत्युम्। प्रति। औहन्। पदऽयोपनेन ॥
मृत्योः। पदम्। योपयन्तः। आ। इत। द्राघीयः। आयुः। प्रऽतरम्। दधानाः।
आसीनाः। मृत्युम्। नुदत। सधऽस्थे। अथ। जीवासः। विदथम्। आ। वदेम ॥३०॥
इमाः। नारीः। अविधवाः। सुऽपत्नीः। आऽअञ्जनेन। सर्पिषा। सम्। स्पृशन्ताम्।
अनश्रवः। अनमीवाः। सुऽरत्नाः। आ। रोहन्तु। जनयः। योनिम्। अग्रे ॥ ३१ ॥
विऽआकरोमि। हविषा। अहम्। एतौ। तौ। ब्रह्मणा। वि। अहम्। कल्पयामि।
स्वधाम्। पितृऽभ्यः। अजराम्। कृणोमि। दीर्घेण। आयुषा। सम्। इमान्। सृजामि ॥
यः। नः। अग्निः। पितरः। हृत्ऽसु। अन्तः। आऽविवेश। अमृतः। मर्त्येषु। मयि।
अहम्। तम्। परि। गृह्णामि। देवम्। मा। सः। अस्मान्। द्विक्षत। मा। वयम्। तम् ॥

XII.2.28 Take ye hold on that of all the gods in order to splendor, becoming cleansed clear purifying; stepping over difficult tracks, may we revel a hundred winters with all our heroes.

XII.2.29 By upward roads, full of wind, by distant ones, stepping over those that are lower, thrice seven times did the departed seers bear back death with the track-obstructor.

XII.2.30 Come ye, obstructing the track of death, assuming further on a longer life-time; sitting in your station, thrust ye death; then may we, living, speak to the council.

XII.2.31 Let these women, not widows, well-spoused, touch themselves with ointment, with butter; tearless, without disease, with good treasures, let the wives ascend first to the place of union.

XII.2.32 I separate these two by oblation; I shape them apart with a spell; I make for the Fathers unwasting svadhā; I unite these with a long life-time.

XII.2.33 What Agni, O Fathers, hath entered into our hearts, an immortal into mortals, that god do I enclose in me; let him not hate us, nor let us (hate) him.

अपावृत्य गार्हपत्यात्क्रव्यादा प्रेत दक्षिणा ।
प्रियं पितृभ्य आत्मने ब्रह्मभ्यः कृणुता प्रियम् ॥३४॥
द्विभागधनमादाय प्र क्षिणात्यवर्त्या ।
अग्निः पुत्रस्य ज्येष्ठस्य यः क्रव्यादनिराहितः ॥३५॥
यत्कृषते यद्वनुते यच्च वस्नेन विन्दते ।
सर्वं मर्त्यस्य तन्नास्ति क्रव्याच्चेदनिराहितः ॥३६॥
अयज्ञियो हतवर्चा भवति नैनेन हविरत्तवे ।
छिनत्ति कृष्या गोर्धनाद्यं क्रव्यादनुवर्तते ॥३७॥
मुहुर्गृध्यैः प्र वदत्यार्तिं मर्त्यो नीत्य ।
क्रव्याद्यानग्निरन्तिकादनुविद्वान्वितावति ॥३८॥
ग्राह्या गृहाः सं सृज्यन्ते स्त्रिया यन्म्रियते पतिः ।
ब्रह्मैव विद्वानेष्यो३ यः क्रव्यादं निरादधत् ॥३९॥

अपऽआवृत्य । गार्हऽपत्यात् । क्रव्यऽअदा । प्र । इत । दक्षिणा ।
प्रियम् । पितृऽभ्यः । आत्मने । ब्रह्मऽभ्यः । कृणुत । प्रियम् ॥ ३४ ॥
द्विभागऽधनम् । आऽदाय । प्र । क्षिणाति । अवर्त्या ।
अग्निः । पुत्रस्य । ज्येष्ठस्य । यः । क्रव्यऽअत् । अनिःऽआहितः ॥ ३५ ॥
यत् । कृषते । यत् । वनुते । यत् । च । वस्नेन । विन्दते ।
सर्वम् । मर्त्यस्य । तत् । न । अस्ति । क्रव्यऽअत् । च । इत् । अनिःऽआहितः ॥ ३६ ॥
अयज्ञियः । हतऽवर्चाः । भवति । न । एनेन । हविः । अत्तवे ।
छिनत्ति । कृष्याः । गोः । धनात् । यम् । क्रव्यऽअत् । अनुऽवर्तते ॥ ३७ ॥
मुहुः । गृध्यैः । प्र । वदति । आर्तिम् । मर्त्यः । निऽइत्य ।
क्रव्यऽअत् । यान् । अग्निः । अन्तिकात् । अनुऽविद्वान् । विऽतावति ॥ ३८ ॥
ग्राह्या । गृहाः । सम् । सृज्यन्ते । स्त्रियाः । यत् । म्रियते । पतिः ।
ब्रह्मा । एव । विद्वान् । एष्यः । यः । क्रव्यऽअदम् । निःऽआदधत् ॥ ३९ ॥

Agniḥ

XII.2.34 Having turned away from the householder's fire, go ye forth to the right with the flesh-eating one; do ye what is dear to the Fathers, to self, what is dear to the priests.

XII.2.35 The flesh-eating Agni that is unremoved, taking to himself the double-portioned riches of the oldest son, destroys him with ruin.

XII.2.36 What one plows, what one wins, and what one gains by pay -- all that is not a mortal's; if the flesh-eating one be unremoved.

XII.2.37 He becomes unfit for sacrifice, of smitten splendor; not by him is the oblation to be eaten; (him) the flesh-eating one cuts off from plowing, kine, riches, whom it pursues.

XII.2.38 A mortal, going down to mishap, speaks forth repeatedly with greedy ones; whom the flesh-eating Agni, from near by after-knowing, follows.

XII.2.39 The houses are united with seizure when a woman's husband dies; a knowing priest is to be sought, who shall remove the flesh-eating one.

यद्रिप्रं शमलं चकृम यच्च दुष्कृतम्।
आपो मा तस्माच्छुम्भन्त्वग्नेः संकसुकाच्च यत् ॥४०॥

ता अधरादुदीचीराववृत्रन्प्रजानतीः पथिभिर्देवयानैः ।
पर्वतस्य वृषभस्याधि पृष्ठे नवाश्चरन्ति सरितः पुराणीः ॥४१॥

अग्ने अक्रव्यान्निः क्रव्यादं नुदा देवयजनं वह ॥४२॥

इमं क्रव्यादा विवेशायं क्रव्यादमन्वगात्।
व्याघ्रौ कृत्वा नानानं तं हरामि शिवापरम् ॥४३॥

अन्तर्धिर्देवानां परिधिर्मनुष्याणामग्निर्गार्हपत्य उभयानन्तरा श्रितः ॥४४॥

जीवानामायुः प्र तिर त्वमग्ने पितॄणां लोकमपि गच्छन्तु ये मृताः।
सुगार्हपत्यो वितपन्नरातिमुषामुषां श्रेयसीं धेह्यस्मै ॥४५॥

सर्वानग्ने सहमानः सपत्नानैषामूर्जं रयिमस्मासु धेहि ॥४६॥

यत्। रिप्रम्। शमलम्। चकृम। यत्। च। दुःऽकृतम्।
आपः। मा। तस्मात्। शुम्भन्तु। अग्नेः। सम्ऽकसुकात्। च। यत् ॥ ४० ॥

ताः। अधरात्। उदीचीः। आ। अववृत्रन्। प्रऽजानतीः। पथिऽभिः। देवऽयानैः।
पर्वतस्य। वृषभस्य। अधि। पृष्ठे। नवाः। चरन्ति। सरितः। पुराणीः ॥ ४१ ॥

अग्ने। अक्रव्यऽअत्। निः। क्रव्यऽअदम्। नुद। आ। देवऽयजनम्। वह ॥ ४२ ॥

इमम्। क्रव्यऽअत्। आ। विवेश। अयम्। क्रव्यऽअदम्। अनु। अगात्।
व्याघ्रौ। कृत्वा। नानानम्। तम्। हरामि। शिवऽअपरम् ॥ ४३ ॥

अन्तःऽधिः। देवानाम्। परिऽधिः। मनुष्याणाम्। अग्निः। गार्हऽपत्यः। उभयान्। अन्तरा। श्रितः ॥

जीवानाम्। आयुः। प्र। तिर। त्वम्। अग्ने। पितॄणाम्। लोकम्। अपि। गच्छन्तु। ये। मृताः।
सुऽगार्हपत्यः। विऽतपन्। अरातिम्। उषाम्ऽउषाम्। श्रेयसीम्। धेहि। अस्मै ॥ ४५ ॥

सर्वान्। अग्ने। सहमानः। सऽपत्नान्। आ। एषाम्। ऊर्जम्। रयिम्। अस्मासु। धेहि ॥

XII.2.40 What evil, pollution we have committed, and what ill doing, from that let the waters cleanse me, and also from the crushing Agni.

XII.2.41 These fore-knowing ones have turned hither upward from below by roads that the gods go upon; upon the back of the virile mountain the ancient streams go about new.

XII.2.42 O non-flesh-eating Agni, push out the flesh-eating one; bring the god-sacrificing one.

XII.2.43 The flesh-eating one entered into this man; he has gone after the flesh-eating one; having made two tigers severally, I take him, who is other than propitious.

XII.2.44 Concealment of the gods, defense of men, the householder's fire is set between both classes.

XII.2.45 Lengthen thou out, O Agni, the life-time of the living; let them who are dead go unto the world of the Fathers; do thou, a good householder's fire, burning away the niggard, assign to this man an ever better dawn.

XII.2.46 Overcoming, O Agni; all (our) rivals, do thou assign to us their refreshment and wealth.

इममिन्द्रं वह्निं पप्रिमन्वारभध्वं स वो निर्वक्षद्दुरितादवद्यात् ।
तेनाप हत शरुमापतन्तं तेन रुद्रस्य परि पातास्ताम् ॥४७॥
अनड्वाहं प्लवमन्वारभध्वं स वो निर्वक्षद्दुरितादवद्यात् ।
आ रोहत सवितुर्नावमेतां षड्भिरुर्वीभिरमतिं तरेम ॥४८॥
अहोरात्रे अन्वेषि बिभ्रत्क्षेम्यस्तिष्ठन्प्रतरणः सुवीरः ।
अनातुरान्त्सुमनसस्तल्प बिभ्रज्ज्योगेव नः पुरुषगन्धिरेधि ॥४९॥
ते देवेभ्य आ वृश्चन्ते पापं जीवन्ति सर्वदा ।
क्रव्याद्यानग्निरन्तिकादश्व इवानुवपते नडम् ॥५०॥
येऽश्रद्धा धनकाम्या क्रव्यादा समासते ।
ते वा अन्येषां कुम्भीं पर्यादधति सर्वदा ॥५१॥
प्रेव पिपतिषति मनसा मुहुरा वर्तते पुनः ।
क्रव्याद्यानग्निरन्तिकादनुविद्वान्वितावति ॥५२॥

इमम् । इन्द्रम् । वह्निम् । पप्रिम् । अनुऽआरभध्वम् । सः । वः । निः । वक्षत् । दुःऽइतात् ।
अवद्यात् । तेन । अप । हत । शरुम् । आऽपतन्तम् । तेन । रुद्रस्य । परि । पात । अस्ताम् ॥
अनड्वाहम् । प्लवम् । अनुऽआरभध्वम् । सः । वः । निः । वक्षत् । दुःऽइतात् । अवद्यात् ।
आ । रोहत । सवितुः । नावम् । एताम् । षट्ऽभिः । उर्वीभिः । अमतिम् । तरेम ॥ ४८ ॥
अहोरात्रे इति । अनु । एषि । बिभ्रत् । क्षेम्यः । तिष्ठन् । प्रऽतरणः । सुऽवीरः ।
अनातुरान् । सुऽमनसः । तल्प । बिभ्रत् । ज्योक् । एव । नः । पुरुषऽगन्धिः । एधि ॥ ४९॥
ते । देवेभ्यः । आ । । पापम् । जीवन्ति । सर्वदा ।
क्रव्यऽअत् । यान् । अग्निः । अन्तिकात् । अश्वःऽइव । अनुऽवपते । नडम् ॥ ५० ॥
ये । अश्रद्धाः । धनऽकाम्या । क्रव्यऽअदा । सम्ऽआसते ।
ते । वै । अन्येषाम् । कुम्भीम् । परिऽआदधति । सर्वदा ॥ ५१ ॥
प्रऽइव । पिपतिषति । मनसा । मुहुः । आ । वर्तते । पुनः ।
क्रव्यऽअत् । यान् । अग्निः । अन्तिकात् । अनुऽविद्वान् । विऽतावति ॥ ५२ ॥

XII.2.47 Take ye hold after this saving carrier Indra : he shall carry you out of difficulty and reproach; by him smite away the on-flying shaft; by him ward off Rudra's hurled missile.

XII.2.48 Lay ye hold after the draft-ox (as) float; he shall carry you out of difficulty and reproach; mount this boat of Savitṛ ; may we cross over misery by the six wide direction.

XII.2.49 Day and night thou goest after, bearing, standing comfortable, prolonging (life), having good heroes; bearing, O couch, healthful, well-minded ones, do thou long be for us smelling of men.

XII.2.50 They fall under the wrath of the gods, they live always evilly, after whom the flesh-eating fire, from near by, like a horse, scatters reeds.

XII.2.51 Whoever, without faith, from desire of riches then sit together with the flesh-eating one, they verily feed the fire about the pot of others.

XII.2.52 He desires, as it were, to fly forth with his mind; repeatedly he returns again-- they whom the flesh-eating Agni, from near by, after knowing follows.

अविः कृष्णा भागधेयं पशूनां सीसं क्रव्यादपि चन्द्रं त आहुः ।
माषाः पिष्टा भागधेयं ते हव्यमरण्यान्या गह्वरं सचस्व ॥५३॥

इषीकां जरतीमिष्ट्वा तिल्पिञ्जं दण्डनं नडम् ।
तमिन्द्र इध्मं कृत्वा यमस्याग्निं निरादधौ ॥५४॥

प्रत्यञ्चमर्कं प्रत्यर्पयित्वा प्रविद्वान्पन्थां वि ह्याविवेश ।
परामीषामसून्दिदेश दीर्घेणायुषा समिमान्त्सृजामि ॥५५॥

अविः । कृष्णा । भागऽधेयम् । पशूनाम् । सीसम् । क्रव्यऽअत् । अपि । चन्द्रम् । ते ।
आहुः । माषाः । पिष्टाः । भागऽधेयम् । ते । हव्यम् । अरण्यान्याः । गह्वरम् । सचस्व ॥५३॥

इषीकाम् । जरतीम् । इष्ट्वा । तिल्पिञ्जम् । दण्डनम् । नडम् ।
तम् । इन्द्रः । इध्मम् । कृत्वा । यमस्य । अग्निम् । निःऽआदधौ ॥ ५४ ॥

प्रत्यञ्चम् । अर्कम् । प्रतिऽअर्पयित्वा । प्रऽविद्वान् । पन्थाम् । वि । हि । आऽविवेश ।
परा । अमीषाम् । असून् । दिदेश । दीर्घेण । आयुषा । सम् । इमान् । सृजामि ॥५५॥

(३) तृतीयं सूक्तम्

(१-६०) षष्ट्यृचस्यास्य सूक्तस्य यम ऋषिः । स्वर्गौदनाग्नयो देवताः । (१, ४२-४३, ४७) प्रथमर्चो द्विचत्वारिंशीत्रिचत्वारिंशीसप्तचत्वारिंशीनाञ्च भुरिक्त्रिष्टुप्, (२-७, ९-११, १४-१६, १८-२०, २३, २५-३३, ३५-३८ ४०-४१, ४५-४६, ४८-५४) द्वितीयादिषड्वयस्य नवम्यादितृचस्य चतुर्दश्यादितृचस्याष्टादश्यादितृचस्य त्रयोविंश्याः पञ्चविंश्यादिनवानां पञ्चत्रिंश्यादिचतसृणां चत्वारिंश्येकचत्वारिंशीपञ्चचत्वारिंशीषट्चत्वारिंशीनामष्टचत्वारिंश्यादिसप्तानाञ्च त्रिष्टुप्, (८, १२, २१-२२, २४) अष्टमीद्वादश्येकविंशीद्वाविंशीचतुर्विंशीनां जगती, (१३, १७) त्रयोदशीसप्तदश्योः स्वराडार्षी पङ्क्तिः, (३४) चतुस्त्रिंश्या विराड्गर्भा त्रिष्टुप्, (३९) एकोनचत्वारिंश्या अनुष्टुब्गर्भा त्रिष्टुप्, (४४) चतुश्चत्वारिंश्याः पराबृहती त्रिष्टुप्, (५५-६०) पञ्चपञ्चाश्यादिषण्णाञ्च त्र्यवसाना सप्तपदा शङ्कुमत्यतिजागतशाक्वरातिशाक्वरधार्त्यगर्भातिधृतिश्छन्दांसि [(५६) षट्पञ्चाश्या विपाद् कृतिः, अवशिष्टानाञ्च कृतिः] ॥

पुमान्पुंसोधि तिष्ठ चर्मेहि तत्र ह्वयस्व यतमा प्रिया ते ।
यावन्तावग्रे प्रथमं समेयथुस्तद्वां वयो यमराज्ये समानम् ॥१॥

पुमान् । पुंसः । अधि । तिष्ठ । चर्म । इहि । तत्र । ह्वयस्व । यतमा । प्रिया । ते ।
यावन्तौ । अग्रे । प्रथमम् । सम्ऽएयथुः । तत् । वाम् । वयः । यमऽराज्ये । समानम् ॥१॥

XII.2.53 A black ewe of cattle portion; lead, too, they call thy gold, O flesh-eating one; ground beans are thy portion (as) oblation; seek thou the thicket of the forest-spirit.

XII.2.54 Having made offering of withered cane, of tilpiñja, of daṇḍana, of reeds; having made fuel of this, Indra removed Yama's fire.

XII.2.55 Having sent in opposition an opposing song, I, foreknowing, have entered abroad on the road; I have directed away the lifebreaths of them yonder; these here I unite with long lifetime.

Cremation as a sacrifice

XII.3.1 Stand, a man, upon men; go to the hide; call thither her who is dear to thee; of what age ye two first came together in the beginning, let that be your same age in Yama's realm.

तावद्वां चक्षुस्तति वीर्या॒णि ताव॒त्तेजस्तति॒धा वाजिनानि।
अ॒ग्निः शरीरं सचते य॒दैधोधा॑ प॒क्वान्मिथुना॒ सं भवाथः ॥२॥
समस्मिल्लोके समु देव॒याने॒ सं स्मा स॒मेतं यम॒राज्येषु।
पूतौ प॒वित्रैरुप तद्ध्वयेथां यद्य॒द्रेतो अधि वां संब॒भूव ॥३॥
आपस्पुत्रासो अ॒भि सं विशध्वमि॒मं जीवं जीवधन्याः स॒मेत्य।
तासां भजध्वम॒मृतं यमा॒हुर्यमोद॒नं पचति वा॒ं जनित्री ॥४॥
यं वां पि॒ता पचति॒ यं च मा॒ता रि॒प्रान्निर्मुक्त्यै॒ शर्मलाच्च वा॒चः।
स ओद॒नः श॒तधारः स्व॒र्ग उ॒भे व्या॒पि नभसी महि॒त्वा ॥५॥
उ॒भे नभसी उ॒भयांश्च लो॒कान्ये यज्वनाम॒भिजिताः स्व॒र्गाः।
तेषां॒ ज्योतिष्मा॒न्मधुमा॒न्यो अग्रे॒ तस्मिन्पु॒त्रैर्ज॒रसि॒ सं श्रयेथाम् ॥६॥
प्राचींप्राचीं प्र॒दिशमा रभेथामे॒तं लो॒कं श्र॒द्दधानाः सचन्ते।
यद्वां प॒क्वं परिविष्टम॒ग्नौ तस्य॒ गुप्तये दम्पती॒ सं श्रयेथाम् ॥७॥

तावत्। वा॒म्। चक्षुः। तति। वी॒र्या॒णि। तावत्। तेजः। त॒ति॒ऽधा। वाजिनानि।
अ॒ग्निः। शरीरम्। स॒च॒ते॒। य॒दा। एधः। अधः। प॒क्वात्। मि॒थु॒ना॒। सम्। भ॒वा॒थः।
सम्। अ॒स्मिन्। लो॒के। सम्। ऊं इति। दे॒व॒ऽयाने। सम्। स्म। स॒म्ऽए॒तम्। य॒म॒ऽराज्येषु।
पूतौ। प॒वित्रैः। उप। तत्। ह्वयेथाम्। यत्ऽयत्। रेतः। अधि। वा॒म्। स॒म्ऽब॒भूव ॥ ३ ॥
आपः। पु॒त्रासः। अ॒भि। सम्। वि॒शध्व॒म्। इ॒मम्। जी॒वम्। जी॒व॒ऽध॒न्याः। स॒म्ऽएत्य।
तासाम्। भ॒जध्व॒म्। अ॒मृतम्। यम्। आ॒हुः। यम्। ओ॒द॒नम्। पचति। वा॒म्। जनित्री ॥४॥
यम्। वा॒म्। पि॒ता। पचति। यम्। च॒। मा॒ता। रि॒प्रात्। निःऽमु॒क्त्यै। शर्मलात्। च॒।
वा॒चः। सः। ओ॒द॒नः। श॒त॒ऽधारः। स्व॒ःऽगः। उ॒भे इति। वि। आ॒प॒। नभसी इति। म॒हि॒ऽत्वा ॥५॥
उ॒भे इति। नभसी इति। उ॒भयान्। च॒। लो॒कान्। ये। यज्वनाम्। अ॒भिऽजिताः। स्व॒ःऽगाः।
तेषाम्। ज्योतिष्मान्। मधुऽमान्। यः। अग्रे। तस्मिन्। पु॒त्रैः। ज॒रसि। सम्। श्र॒ये॒थाम् ॥६॥
प्राचीम्ऽप्राचीम्। प्र॒ऽदिशम्। आ। र॒भेथाम्। ए॒तम्। लो॒कम्। श्र॒त्ऽदधानाः। स॒च॒न्ते।
यत्। वा॒म्। प॒क्वम्। परिऽविष्टम्। अ॒ग्नौ। तस्य। गुप्तये। दंप॒ती इति दम्ऽपती। सम्।
श्र॒ये॒थाम् ॥ ७ ॥

XII.3.2 So much (be) your sight, so many your powers, so great your brilliancy, so many-fold your energies; Agni fastens on the body when (it is his) fuel; then, O paired ones, shall ye come into being from what is cooked.

XII.3.3 Together in this world, together on the (road) the gods travel, together also unite ye in the realms of Yama; purified by purifiers, call ye to yourselves whatever seed came into being from you.

XII.3.4 Enter together, you sons, into the waters, coming together, you rich in life, unto this living one; of them share you the one which they call immortal, the rice-dish which your generatrix cooks.

XII.3.5 What one your father cooks, and what one mother, in order to release from evil and from pollution of speech – that hundred-streamed, heaven-going rice-dish had permeated with greatness both firmaments.

XII.3.6 Both firmaments, and worlds of both kinds, what heaven-going ones are conquered of the sacrificers – which one of them is chiefly full of light, full of honey, in that combine ye with your sons in old age.

XII.3.7 Take you hold upon each forward direction; to this world they that have faith attach themselves; what of you that is cooked is served up in the fire, combine you, O husband and wife, in order to its guarding.

दक्षिणां दिशमभि नक्षमाणौ पर्यावर्तेथामभि पात्रमेतत् ।
तस्मिन्वां यमः पितृभिः संविदानः पक्वाय शर्म बहुलं नि यच्छात् ॥८॥
प्रतीचीं दिशामियमिद्वरं यस्यां सोमो अधिपा मृडिता च ।
तस्यां श्रयेथां सुकृतः सचेथामधा पक्वान्मिथुना सं भवाथः ॥९॥
उत्तरं राष्ट्रं प्रजयोत्तरावद्दिशामुदीची कृणवन्नो अग्रम् ।
पाङ्क्तं छन्दः पुरुषो बभूव विश्वैर्विश्वाङ्गैः सह सं भवेम ॥१०॥
ध्रुवेयं विराण्नमो अस्त्वस्यै शिवा पुत्रेभ्य उत मह्यमस्तु ।
सा नो देव्यदिते विश्ववार इर्य इव गोपा अभि रक्ष पक्वम् ॥११॥
पितेव पुत्रानभि सं स्वजस्व नः शिवा नो वाता इह वान्तु भूमौ ।
यमोदनं पचतो देवते इह तन्नस्तप उत सत्यं च वेत्तु ॥१२॥
यद्यत्कृष्णः शकुन एह गत्वा त्सरन्विषक्तं बिल आससाद ।
यद्वा दास्या३र्द्रहस्ता समङ्क्त उलूखलं मुसलं शुम्भतापः ॥१३॥

दक्षिणाम् । दिशम् । अभि । नक्षमाणौ । परिऽआवर्तेथाम् । अभि । पात्रम् । एतत् ।
तस्मिन् । वाम् । यमः । पितृऽभिः । सम्ऽविदानः । पक्वाय । शर्म । बहुलम् । नि । यच्छात् ॥
प्रतीचीम् । दिशाम् । इयम् । इत् । वरम् । यस्याम् । सोमः । अधिऽपाः । मृडिता । च ।
तस्याम् । श्रयेथाम् । सुऽकृतः । सचेथाम् । अध । पक्वात् । मिथुना । सम् । भवाथः ॥
उत्तरम् । राष्ट्रम् । प्रऽजया । उत्तरऽवत् । दिशाम् । उदीची । कृणवत् । नः । अग्रम् ।
पाङ्क्तम् । छन्दः । पुरुषः । बभूव । विश्वैः । विश्वऽअङ्गैः । सह । सम् । भवेम ॥ १० ॥
ध्रुवा । इयम् । विऽराट् । नमः । अस्तु । अस्यै । शिवा । पुत्रेभ्यः । उत । मह्यम् । अस्तु ।
सा । नः । देवि । अदिते । विश्वऽवारे । इर्यःऽइव । गोपाः । अभि । रक्ष । पक्वम् ॥११॥
पिताऽइव । पुत्रान् । अभि । सम् । स्वजस्व । नः । शिवाः । नः । वाताः । इह । वान्तु । भूमौ ।
यम् । ओदनम् । पचतः । देवते इति । इह । तम् । नः । तपः । उत । सत्यम् । च । वेत्तु ॥
यत्ऽयत् । कृष्णः । शकुनः । आ । इह । गत्वा । त्सरन् । विऽसक्तम् । बिले । आऽससाद ।
यत् । वा । दासी । आर्द्रऽहस्ता । सम्ऽअङ्क्ते । उलूखलम् । मुसलम् । शुम्भत । आपः ॥

XII.3.8 Attaining unto the southern quarter, turn you about into this vessel; in it shall Yama, in concord with the Fathers, assure abundant protection unto your cooked.

XII.3.9 This western of the quarters verily is a thing to be preferred, in which Soma is over-ruler and favourer; to it resort you; attach yourselves to the well-doers; then. O paired ones, shall ye come into being from what is cooked.

XII.3.10 A superior realm, having superiority by progeny, may the northern of the quarters make our apex; a five-fold meter hath the man become; may we come into being together with all, having all their limbs.

XII.3.11 This fixed (quarter) is virāj; homage be to it; let it be propitious to sons and to me; do thou O goddess Aditi, having all choice things, like an active herdsman defend our cooked.

XII.3.12 Do you embrace us, as a father his sons; let propitious winds blow here for us on the earth; what rice-dish the two deities cook here, let that know our penance and also truth.

XII.3.13 Whenever the black bird (sauna) coming hither, hath sat upon the orifice, surprising what is resolved, or when the barbarian woman with wet hands smears over -- cleanse, you waters, the mortar (and) pestle.

अयं ग्रावा पृथुबुध्नो वयोधाः पूतः पवित्रैरप हन्तु रक्षः ।
आ रोह चर्म महि शर्म यच्छ मा दंपती पौत्रमघं नि गाताम् ॥१४॥
वनस्पतिः सह देवैर्न आगन्रक्षः पिशाचाँ अपबाधमानः ।
स उच्छ्रयाते प्र वदाति वाचं तेन लोकाँ अभि सर्वाञ्जयेम ॥१५॥
सप्त मेधान्पशवः पर्यगृह्णन्य एषां ज्योतिष्माँ उत यश्चकर्श ।
त्रयस्त्रिंशद्देवतास्तान्त्सचन्ते स नः स्वर्गमभि नेष लोकम् ॥१६॥
स्वर्गं लोकमभि नो नयासि सं जायया सह पुत्रैः स्याम ।
गृह्णामि हस्तमनु मैत्वत्र मा नस्तारीन्निर्ऋतिर्मो अरातिः ॥१७॥
ग्राहिं पाप्मानमति ताँ अयाम तमो व्यस्य प्र वदासि वल्गु ।
वानस्पत्य उद्यतो मा जिहिंसीर्मा तण्डुलं वि शरीर्देवयन्तम् ॥१८॥
विश्वव्यचा घृतपृष्ठो भविष्यन्त्सयोनिर्लोकमुप याह्येतम् ।
वर्षवृद्धमुप यच्छ शूर्पं तुषं पलावानप तद्विनक्तु ॥१९॥

अयम् । ग्रावा । पृथुऽबुध्नः । वयःऽधाः । पूतः । पवित्रैः । अप । हन्तु । रक्षः । आ ।
रोह । चर्म । महि । शर्म । यच्छ । मा । दंपती इति दम्ऽपती । पौत्रम् । अघम् । नि । गाताम् ॥१४॥
वनस्पतिः । सह । देवैः । नः । आ । अगन् । रक्षः । पिशाचान् । अपऽबाधमानः ।
सः । उत् । श्रयातै । प्र । वदाति । वाचम् । तेन । लोकान् । अभि । सर्वान् । जयेम ॥
सप्त । मेधान् । पशवः । परि । अगृह्णन् । यः । एषाम् । ज्योतिष्मान् । उत । यः । चकर्श ।
त्रयःऽत्रिंशत् । देवताः । तान् । सचन्ते । सः । नः । स्वःऽगम् । अभि । नेष । लोकम् ॥
स्वःऽगम् । लोकम । अभि । नः । नयासि । सम् । जायया । सह । पुत्रैः । स्याम । गृह्णामि ।
हस्तम् । अनु । मा । आ । एतु । अत्र । मा । नः । तारीत् । निःऽऋतिः । मो इति । अरातिः ॥
ग्राहिम् । पाप्मानम् । अति । तान् । अयाम । तमः । वि । अस्य । प्र । वदासि । वल्गु ।
वानस्पत्यः । उत्ऽयतः । मा । जिहिंसीः । मा । तण्डुलम् । वि । शरीः । देवऽयन्तम् ॥
विश्वऽव्यचाः । घृतऽपृष्ठः । भविष्यन् । सऽयोनिः । लोकम् । उप । याहि । एतम् ।
वर्षऽवृद्धम् । उप । यच्छ । शूर्पम् । तुषम् । पलावान् । अप । तत् । विनक्तु ॥ १९ ॥

XII.3.14 Let this pressing-stone, broad-based, vigor-bestowing, purified by purifiers, smite away the demon; mount thou the hide; yield great protection; let not the husband and wife fall into evil proceeding from grand sons.

XII.3.15 The forest tree hath come to us together with the gods, forcing off the demon, the piśācas; he shall rise up, shall speak forth his voice; with him may we conquer all worlds.

XII.3.16 Seven sacrifices the cattle enclosed --which of them was full of light, and which was pining; to them thirty deities attach themselves; do thou conduct us unto the heavenly world.

XII.3.17 Unto the heavenly world shalt thou conduct us; we be united with wife, with sons; I grasp hand; let her come here after me; let not destruction pass us, nor the niggard.

XII.3.18 The seizure, evil -- may we go beyond them; dissipate thou the darkness; mayest thou speak forth what is agreeable; made of forest tree, uplifted, do not injure; do not crush to pieces the god-loving rice-grain.

XII.3.19 About to become all-expanded, ghee-backed, go thou, of like origin, unto that world; hand thou the rain-increased sieve; let that winnow away the husk, the chaff.

त्रयो लोकाः संमिता ब्राह्मणेन द्यौरेवासौ पृथिव्य१न्तरिक्षम् ।
अंशून्गृभीत्वान्वारभेथामा प्यायन्तां पुनरा यन्तु शूर्पम् ॥२०॥
पृथग्रूपाणि बहुधा पशूनामेकरूपो भवसि सं समृद्ध्या ।
एतां त्वचं लोहिनीं तां नुदस्व ग्रावा शुम्भाति मलग इव वस्त्रा ॥२१॥
पृथिवीं त्वा पृथिव्यामा वेशयामि तनूः समानी विकृता त एषा ।
यद्यद्द्युत्तं लिखितमर्पणेन तेन मा सुस्रोर्ब्रह्मणापि तद्वपामि ॥२२॥
जनित्रीव प्रति हर्यासि सूनुं सं त्वा दधामि पृथिवीं पृथिव्या ।
उखा कुम्भी वेद्यां मा व्यथिष्ठा यज्ञायुधैराज्येनातिषक्ता ॥२३॥
अग्निः पचन्रक्षतु त्वा पुरस्तादिन्द्रो रक्षतु दक्षिणतो मरुत्वान् ।
वरुणस्त्वा दृंहाद्धरुणे प्रतीच्या उत्तरात्त्वा सोमः सं ददातै ॥२४॥
पूताः पवित्रैः पवन्ते अभ्राद्दिवं च यन्ति पृथिवीं च लोकान् ।
ता जीवला जीवधन्याः प्रतिष्ठाः पात्र आसिक्ताः पर्यग्निरिन्धाम् ॥२५॥

त्रयः । लोकाः । सम्ऽमिताः । ब्राह्मणेन । द्यौः । एव । असौ । पृथिवी । अन्तरिक्षम् ।
अंशून् । गृभीत्वा । अनुऽआरभेथाम् । आ । प्यायन्ताम् । पुनः । आ । यन्तु । शूर्पम् ॥२०॥
पृथक् । रूपाणि । बहुऽधा । पशूनाम् । एकऽरूपः । भवसि । सम् । सम्ऽऋद्ध्या ।
एताम् । त्वचम् । लोहिनीम् । ताम् । नुदस्व । ग्रावा । शुम्भाति । मलगःऽइव । वस्त्रा ॥२१
पृथिवीम् । त्वा । पृथिव्याम् । आ । वेशयामि । तनूः । समानी । विऽकृता । ते । एषा ।
यत्ऽयत् । द्युत्तम् । लिखितम् । अर्पणेन । तेन । मा । सुस्रोः । ब्रह्मणा । अपि । तत् । वपामि ॥
जनित्रीऽइव । प्रति । हर्यासि । सूनुम् । सम् । त्वा । दधामि । पृथिवीम् । पृथिव्या ।
उखा । कुम्भी । वेद्याम् । मा । व्यथिष्ठाः । यज्ञऽआयुधैः । आज्येन । अतिऽसक्ता ॥ २३ ॥
अग्निः । पचन् । रक्षतु । त्वा । पुरस्तात् । इन्द्रः । रक्षतु । दक्षिणतः । मरुत्वान् ।
वरुणः । त्वा । दृंहात् । धरुणे । प्रतीच्याः । उत्तरात् । त्वा । सोमः । सम् । ददातै ॥२४॥
पूताः । पवित्रैः । पवन्ते । अभ्रात् । दिवम् । च । यन्ति । पृथिवीम् । च । लोकान् ।
ताः । जीवलाः । जीवऽधन्याः । प्रतिऽस्थाः । पात्रे । आऽसिक्ताः । परि । अग्निः । इन्धाम् ॥

XII.3.20 The three worlds are commensurate with the brāhmaṇa; yon heaven, earth, atmosphere; having seized the (soma) stalks, take you hold after; let them swell up; let them come again to the sieve.

XII.3.21 Manifoldly separate (are) the forms of cattle; thou becomes one formed together with success; that red skin -- that thrust thou (away, the pressing-stone shall cleanse like a fuller the garments.

XII.3.22 Thee that art earth I make enter into earth; this like body of thee separated; whatever of thee is burnt (or) scratched by driving; with that do not leak; I cover that over by a spell (trick).

XII.3.23 Mayest thou welcome as a mother a son; I unite thee, that art earth with the earth; a kettle, a vessel, do not stagger upon the sacrificial hearth, overhung by the implements of offering (and) by sacrificial butter.

XII.3.24 Let Agni, cooking, defend thee on the east; let Indra, with the Maruts, defend on the south; may Varuṇa fix thee in the maintenance of the western (quarter); on the north may Soma give thee together.

XII.3.25 Purified with purifiers, they purify themselves from the cloud; they go both to heaven and to earth (as their) worlds; them, lively, rich in life, firm-standing, poured into the vessel, let the fire kindle about.

आ यन्ति दिवः पृथिवीं सचन्ते भूम्याः सचन्ते अध्यन्तरिक्षम् ।
शुद्धाः सतीस्ता उ शुम्भन्त एव ता नः स्वर्गमभि लोकं नयन्तु ॥२६॥
उतेव प्रभ्वीरुत संमितास उत शुक्राः शुचयश्चामृतासः ।
ता ओदनं दंपतिभ्यां प्रशिष्टा आपः शिक्षन्तीः पचता सुनाथाः ॥२७॥
संख्याता स्तोकाः पृथिवीं सचन्ते प्राणापानैः संमिता ओषधीभिः ।
असंख्याता ओप्यमानाः सुवर्णाः सर्वं व्यापुः शुचयः शुचित्वम् ॥२८॥
उद्योधन्त्यभि वल्गन्ति तप्ताः फेनमस्यन्ति बहुलांश्च बिन्दून् ।
योषेव दृष्ट्वा पतिमृत्वियायैतैस्तण्डुलैर्भवता समापः ॥२९॥
उत्थापय सीदतो बुध्न एनानद्भिरात्मानमभि सं स्पृशन्ताम् ।
अमासि पात्रैरुदकं यदेतन्मितास्तण्डुलाः प्रदिशो यदीमाः ॥३०॥
प्र यच्छ पर्शुं त्वरया हरौषमहिंसन्त ओषधीर्दान्तु पर्वन् ।
यासां सोमः परि राज्यं बभूवामन्युता नो वीरुधो भवन्तु ॥३१॥

आ । यन्ति । दिवः । पृथिवीम् । सचन्ते । भूम्याः । सचन्ते । अधि । अन्तरिक्षम् ।
शुद्धाः । सतीः । ताः । ऊं इति । शुम्भन्ते । एव । ताः । नः । स्वःऽगम् । अभि । लोकम् । नयन्तु ॥
उतऽइव । प्रऽभ्वीः । उत । सम्ऽमितासः । उत । शुक्राः । शुचयः । च । अमृतासः ।
ताः । ओदनम् । दंपतिऽभ्याम् । प्रऽशिष्टाः । आपः । शिक्षन्तीः । पचत । सुऽनाथाः ।
सम्ऽख्याताः । स्तोकाः । पृथिवीम् । सचन्ते । प्राणापानैः । सम्ऽमिताः । ओषधीभिः ।
असम्ऽख्याताः । आऽउप्यमानाः । सुऽवर्णाः । सर्वम् । वि । आपुः । शुचयः । शुचिऽत्वम् ॥२८॥
उत् । योधन्ति । अभि । वल्गन्ति । तप्ताः । फेनम् । अस्यन्ति । बहुलान् । च । बिन्दून् ।
योषाऽइव । दृष्ट्वा । पतिम् । ऋत्वियाय । एतैः । तण्डुलैः । भवत । सम् । आपः ॥ २९ ॥
उत् । स्थापय । सीदतः । बुध्ने । एनान् । अत्ऽभिः । आत्मानम् । अभि । सम् । स्पृशन्ताम् ।
अमासि । पात्रैः । उदकम् । यत् । एतत् । मिताः । तण्डुलाः । प्रऽदिशः । यदि । इमाः ॥३०॥
प्र । यच्छ । पर्शुम् । त्वरय । आ । हर । ओषम् । अहिंसन्तः । ओषधीः । दान्तु । पर्वन् ।
यासाम् । सोमः । परि । राज्यम् । बभूव । अमन्युताः । नः । वीरुधः । भवन्तु ॥ ३१ ॥

XII.3.26 They come from the sky, they fasten on the earth; from the earth they fasten upon the atmosphere; being cleansed, they just cleanse themselves; let them conduct us to the heavenly world.

XII.3.27 Both as it were prevailing and also commensurate, also bright and clean, immortal – as such do you, O waters, directed, helping, cook the rich-dish for the two spouses, you of good refuge.

XII.3.28 The numbered drops fasten on the earth, being commensurate with breaths and expirations, with herbs; being scattered on, unnumbered, of good color, the clean ones, have obtained all cleanness.

XII.3.29 They struggle up, they dance on, being heated; they hurl foam and abundant drops; like a woman that is in her season, seeing her husband, unite yourselves, O waters, with these rice-grains.

XII.3.30 Make thou them stand up, as they sit on the bottom, let them touch themselves all over with the waters; I have measured with vessels the water that is here; measured are the rice-grains that are these directions.

XII.3.31 Reach thou forth the sickle, hasten, take quickly; let them, not harming, cut the herbs at the joint; they of whom Soma compassed the kingship – let the plants be without-wrath toward us.

नवं बर्हिरोदनाय स्तृणीत प्रियं हृदश्चक्षुषो वल्ग्वस्तु ।
तस्मिन्देवाः सह दैवीर्विशन्त्विमं प्राश्नन्त्वृतुभिर्निषद्य ॥३२॥
वनस्पते स्तीर्णमा सीद बर्हिरग्निष्टोमैः संमितो देवताभिः ।
त्वष्ट्रेव रूपं सुकृतं स्वधित्यैना एहाः परि पात्रे ददृश्राम् ॥३३॥
षष्ट्यां शरत्सु निधिपा अभीच्छात्स्वः पक्वेनाभ्यश्नवातै ।
उपैनं जीवान्पितरश्च पुत्रा एतं स्वर्गं गमयान्तमग्नेः ॥३४॥
धर्ता ध्रियस्व धरुणे पृथिव्या अच्युतं त्वा देवताश्च्यावयन्तु ।
तं त्वा दंपती जीवन्तौ जीवपुत्रावुद्वासयातः पर्यग्निधानात् ॥३५॥
सर्वान्त्समागा अभिजित्य लोकान्यावन्तः कामाः समतीतृपस्तान् ।
वि गाहेथामायवनं च दर्विरेकस्मिन्पात्रे अध्युद्धरैनम् ॥३६॥
उप स्तृणीहि प्रथय पुरस्ताद्घृतेन पात्रमभि घारयैतत् ।
वाश्रेवोस्रा तरुणं स्तनस्युमिमं देवासो अभिहिङ्कृणोत ॥३७॥

नवम् । बर्हिः । ओदनाय । स्तृणीत । प्रियम् । हृदः । चक्षुषः । वल्गु । अस्तु ।
तस्मिन् । देवाः । सह । दैवीः । विशन्तु । इमम् । प्र । अश्नन्तु । ऋतुऽभिः । निऽसद्य ॥३२॥
वनस्पते । स्तीर्णम् । आ । सीद । बर्हिः । अग्निऽस्तोमैः । सम्ऽमितः । देवताभिः ।
त्वष्ट्राऽइव । रूपम् । सुऽकृतम् । स्वऽधित्या । एना । एहाः । परि । पात्रे । ददृश्राम् ।
षष्ट्याम् । शरत्ऽसु । निधिऽपाः । अभि । इच्छात् । स्वः । पक्वेन । अभि । अश्नवातै ।
उप । एनम् । जीवान् । पितरः । च । पुत्राः । एतम् । स्वःऽगम् । गमय । अन्तम् । अग्नेः ॥
धर्ता । ध्रियस्व । धरुणे । पृथिव्याः । अच्युतम् । त्वा । देवताः । च्यवयन्तु ।
तम् । त्वा । दंपती इति दम्ऽपती । जीवन्तौ । जीवऽपुत्रौ । उत् । वासयातः । परि ।
अग्निऽधानात् ॥ ३५ ॥
सर्वान् । सम्ऽआगाः । अभिऽजित्य । लोकान् । यावन्तः । कामाः । सम् । अतीतृपः । तान् ।
वि । गाहेथाम् । आऽयवनम् । च । दर्विः । एकस्मिन् । पात्रे । अधि । उत् । हर । एनम् ॥३६॥
उप । स्तृणीहि । प्रथय । पुरस्तात् । घृतेन । पात्रम् । अभि । घारय । एतत् ।
वाश्राऽइव । उस्रा । तरुणम् । स्तनस्युम् । इमम् । देवासः । अभिऽहिङ्कृणोत ॥ ३७ ॥

XII.3.32 Strew you a new barhis for the rice-dish; be it dear to the heart, agreeable to the eye; on it let the gods (and) the divine ones settle together; sitting down, let them partake of this with the seasons.

XII.3.33 O forest tree, sit on the strewn barhis, being commensurate with the Agni-praises, with the deities; like a form well made by an artisan with a knife, so let the eager ones be seen round about in the vessel.

XII.3.34 In sixty autumns may he seek unto the treasure-keepers; may he attain unto the sky with the cooked (offering); may both fathers (and) sons live upon him, make thou this one to go unto the heaven-going end of the fire.

XII.3.35 A maintainer, maintain thyself in the maintenance of the earth; thee that art unmoved let the deities make to move; thee shall the two spouses, living having living sons, cause to remove out of the fire-holder.

XII.3.36 Thou hast come together unto all the worlds, having conquered; however many the desires, thou hast made them wholly satisfied; plunge ye in -- both the stirring-stick and the spoon; take thou him up upon one vessel.

XII.3.37 Strew thou on, spread forward, smear over with ghee this vessel; as a lowing cow (toward) a young (calf) desiring the teat, do you, O gods, utter the sound hing toward this one.

उपास्तरीरकरो लोकमेतमुरुः प्रथतामसमः स्वर्गः ।
तस्मिञ्छ्रयातै महिषः सुपर्णो देवा एनं देवताभ्यः प्र यच्छान् ॥३८॥
यद्यज्जाया पचति त्वत्परःपरः पतिर्वा जाये त्वत्तिरः ।
सं तत्सृजेथां सह वां तदस्तु संपादयन्तौ सह लोकमेकम् ॥३९॥
यावन्तो अस्याः पृथिवीं सचन्ते अस्मत्पुत्राः परि ये संबभूवुः ।
सर्वांस्ताँ उप पात्रे ह्वयेथां नाभिं जानानाः शिशवः समायान् ॥४०॥
वसोर्या धारा मधुना प्रपीना घृतेन मिश्रा अमृतस्य नाभयः ।
सर्वास्ता अव रुन्धे स्वर्गः षष्ट्यां शरत्सु निधिपा अभीच्छात् ॥४१॥
निधिं निधिपा अभ्येनमिच्छादनीश्वरा अभितः सन्तु येऽन्ये ।
अस्माभिर्दत्तो निहितः स्वर्गस्त्रिभिः काण्डैस्त्रीन्त्स्वर्गानरुक्षत् ॥४२॥
अग्नी रक्षस्तपतु यद्विदेवं क्रव्यात्पिशाच इह मा प्र पास्त ।
नुदाम एनमप रुध्मो अस्मदादित्या एनमङ्गिरसः सचन्ताम् ॥४३॥

उप । अस्तरीः । अकरः । लोकम् । एतम् । उरुः । प्रथताम् । असमः । स्वःऽगः ।
तस्मिन् । श्रयातै । महिषः । सुऽपर्णः । देवाः । एनम् । देवताभ्यः । प्र । यच्छान् ॥३८॥
यत्ऽयत् । जाया । पचति । त्वत् । परःऽपरः । पतिः । वा । जाये । त्वत् । तिरः । सम् ।
तत् । सृजेथाम् । सह । वाम् । तत् । अस्तु । सम्ऽपादयन्तौ । सह । लोकम् । एकम् ॥
यावन्तः । अस्याः । पृथिवीम् । सचन्ते । अस्मत् । पुत्राः । परि । ये । सम्ऽबभूवुः ।
सर्वान् । तान् । उप । पात्रे । ह्वयेथाम् । नाभिम् । जानानाः । शिशवः । सम्ऽआयान् ॥
वसोः । याः । धाराः । मधुना । प्रऽपीनाः । घृतेन । मिश्राः । अमृतस्य । नाभयः । सर्वाः ।
ताः । अव । रुन्धे । स्वःऽगः । षष्ट्याम् । शरत्ऽसु । निधिऽपाः । अभि । इच्छात् ॥
निऽधिम् । निधिऽपाः । अभि । एनम् । इच्छात् । अनीश्वराः । अभितः । सन्तु । ये । अन्ये ।
अस्माभिः । दत्तः । निऽहितः । स्वःऽगः । त्रिऽभिः । काण्डैः । त्रीन् । स्वःऽगान् । अरुक्षत् ॥
अग्निः । रक्षः । तपतु । यत् । विऽदेवम् । क्रव्यऽअत् । पिशाचः । इह । मा । प्र । पास्त ।
नुदामः । एनम् । अप । रुध्मः । अस्मत् । आदित्याः । एनम् । अङ्गिरसः । सचन्ताम् ॥

XII.3.38 Thou hast strewn on, hast made that world; let the broad unequalled heavenly world spread itself out; to it shall resort the mighty eagle; the gods shall reach him forth to the deities.

XII.3.39 What in any case thy wife cooks beyond thee, or thy husband, O wife, in secret from thee, that do ye unite; that be yours together; agreeing together upon one world.

XII.3.40 How many of her fasten on the earth, what sons came forth into being from us – all those do you call to you in the vessel; knowing the navel, the young ones shall come together.

XII.3.41 What streams of good, fattened with honey, mixed with ghee, navels of immortality – all those doth the heaven-goer take possession of; in sixty autumns may he seek unto the treasure-keepers.

XII.3.42 He shall seek unto it, treasure-keepers unto a treasure; let thsoe who are others be not lords about; given by us, deposited, heaven-going with three divisions it has ascended to three heavens.

XII.3.43 Let Agni burn the demon that is godless; let the flesh-eating piśāca not have a draught here; we thrust him, we bar him away from us; let the Ādityas, the Añgirases, fasten on him.

आदित्येभ्यो अङ्गिरोभ्यो मध्विदं घृतेन मिश्रं प्रति वेदयामि ।
शुद्धहस्तौ ब्राह्मणस्यानिहत्यैतं स्वर्गं सुकृतावपीतम् ॥४४॥
इदं प्रापमुत्तमं काण्डमस्य यस्माल्लोकात्परमेष्ठी समाप ।
आ सिञ्च सर्पिर्घृतवत्समङ्ग्ध्येष भागो अङ्गिरसो नो अत्र ॥४५॥
सत्याय च तपसे देवताभ्यो निधिं शेवधिं परि दद्म एतम् ।
मा नो द्यूतेऽव गान्मा समित्यां मा स्मान्यस्मा उत्सृजता पुरा मत् ॥४६॥
अहं पचाम्यहं ददामि ममेदु कर्मन्करुणेऽधि जाया ।
कौमारो लोको अजनिष्ट पुत्रोऽन्वारभेथां वय उत्तरावत् ॥४७॥
न किल्बिषमत्र नाधारो अस्ति न यन्मित्रैः सममममान एति ।
अनूनं पात्रं निहितं न एतत्पक्तारं पक्वः पुनरा विशाति ॥४८॥
प्रियं प्रियाणां कृणवाम तमस्ते यन्तु यतमे द्विषन्ति ।
धेनुरनड्वान्वयोवय आयदेव पौरुषेयमप मृत्युं नुदन्तु ॥४९॥

आदित्येभ्यः । अङ्गिरःऽभ्यः । मधु । इदम् । घृतेन । मिश्रम् । प्रति । वेदयामि ।
शुद्धऽहस्तौ । ब्राह्मणस्य । अनिऽहत्य । एतम् । स्वःऽगम् । सुऽकृतौ । अपि । इतम् ॥४४॥
इदम् । प्र । आपम् । उत्ऽतमम् । काण्डम् । अस्य । यस्मात् । लोकात् । परमेऽस्थी । समऽआप ।
आ । सिञ्च । सर्पिः । घृतऽवत् । सम् । अङ्ग्धि । एषः । भागः । अङ्गिरसः । नः । अत्र ॥
सत्याय । च । तपसे । देवताभ्यः । निऽधिम् । शेवऽधिम् । परि । दद्मः । एतम् । मा ।
नः । द्यूते । अव । गात् । मा । समऽइत्याम् । मा । स्म । अन्यस्मै । उत् । सृजत । पुरा । मत् ॥
अहम् । पचामि । अहम् । ददामि । मम । इत् । ऊं इति । कर्मन् । करुणे । अधि । जाया ।
कौमारः । लोकः । अजनिष्ट । पुत्रः । अनुऽआरभेथाम् । वयः । उत्तरऽवत् ॥ ४७ ॥
न । किल्बिषम् । अत्र । न । आऽधारः । अस्ति । न । यत् । मित्रैः । समऽअममानः । एति ।
अनूनम् । पात्रम् । निऽहितम् । नः । एतत् । पक्तारम् । पक्वः । पुनः । आ । विशाति ॥४८॥
प्रियम् । प्रियाणाम् । कृणवाम । तमः । ते । यन्तु । यतमे । द्विषन्ति ।
धेनुः । अनड्वान् । वयःऽवयः । आऽयत् । एव । पौरुषेयम् । अप । मृत्युम् । नुदन्तु ॥४९॥

XII.3.44 To the Ādityas, the Añgirases, I announce this honey mingled with ghee; with cleansed hands, not smiting down (anyting of) the Brahman's, go you, O well-doers, unto this heavenly world.

XII.3.45 I have obtained this highest division of it, from which world the most exalted one obtained completely; pour thou on the butter; anoint with ghee; this is the portion of our Añgiras here.

XII.3.46 Unto truth, unto penance, and unto the deities, we deliver this deposit, (this) treasure; let it not be lost in our play, nor in the meeting; do not ye release it to another in preference to me.

XII.3.47 I cook; I give; verily upon my action (and) deed the wife; a virgin world hath been born, a son; take you hold after vigor that hath what is superior.

XII.3.48 No offense is here, nor support, nor that one goes agreeing with friends; this vessel of ours is set down not empty; the coooked shall enter again him that cooked it.

XII.3.49 May we do what is dear to them that are dear; whosoever hate (us), let them go to darkness; milch-cow, draft-ox, each coming vigor -- let them thrust away the death that comes from men.

सम॒ग्नयो॑ विदुर॒न्यो अ॒न्यं य ओष॑धीः॒ सच॑ते॒ यश्च॒ सिन्धू॑न् ।
याव॑न्तो दे॒वा दि॒व्या॒३॒॑ तप॑न्ति॒ हिर॑ण्यं॒ ज्योति॒ः पच॑तो ब॒भूव ॥५०॥
ए॒षा त्व॒चां पुरु॑षे॒ सं ब॑भूवा॒नग्नाः॒ सर्वे॑ प॒शवो॒ ये अ॒न्ये ।
क्ष॒त्रेणा॒त्मानं॒ परि॑ धापया॒थोमो॒तं वासो॒ मुख॑मोद॒नस्य॑ ॥५१॥
यद॒क्षेषु॒ वदा॒ यत्समि॑त्यां॒ यद्वा॒ वदा॒ अनृ॑तं वि॒त्तका॒म्या ।
स॒मा॒नं तन्तु॑म॒भि सं॒वसा॑नौ॒ तस्मि॒न्त्सर्वं॒ शम॑लं सादयाथः ॥५२॥
व॒र्षं व॑नु॒ष्वापि॑ गच्छ दे॒वांस्त्व॒चो धू॒मं पर्युत्पा॑तयासि ।
वि॒श्वव्य॑चा घृ॒तपृ॑ष्ठो भवि॒ष्यन्त्सयो॑निर्लो॒कमुप॑ या॒ह्येत॒म् ॥५३॥
त॒न्व॑ं१॒ स्व॒र्गो ब॑हु॒धा वि च॑क्रे॒ यथा॑ वि॒द आ॒त्मन्न॒न्यव॑र्णाम् ।
अपा॑जैत्कृ॒ष्णां रुश॑तीं पुना॒नो या लोहि॑नी॒ तां ते॑ अ॒ग्नौ जु॑होमि ॥५४॥
प्राच्यै॑ त्वा दि॒शे॒३॒॑ग्नयेऽधि॑पतयेऽसि॒ताय॑ रक्षि॒त्र आ॑दि॒त्यायेषु॑मते ।
ए॒तं परि॑ दद्म॒स्तं नो॑ गोपाय॒तास्माक॒मैतोः॑ ।
दि॒ष्टं नो॒ अत्र॑ ज॒रसे॒ नि ने॑षज्ज॒रा मृ॒त्यवे॒ परि॑ णो ददा॒त्वथ॑ प॒क्वेन॑ स॒ह सं भ॑वेम ॥५५॥

सम् । अ॒ग्नयः॑ । वि॒दुः । अ॒न्यः । अ॒न्यम् । यः । ओष॑धीः । सच॑ते । यः । च॒ । सिन्धू॑न् ।
याव॑न्तः । दे॒वाः । दि॒वि । आ॒ऽतप॑न्ति । हिर॑ण्यम् । ज्योति॑ः । पच॑तः । ब॒भूव॒ ॥ ५० ॥
ए॒षा । त्व॒चाम् । पुरु॑षे । सम् । ब॒भू॒व॒ । अन॑ग्नाः । सर्वे॑ । प॒शवः॑ । ये । अ॒न्ये ।
क्ष॒त्रेण॑ । आ॒त्मान॑म् । परि॑ । धा॒प॒या॒थ॒ः । अ॒मा॒ऽउ॒तम् । वास॑ः । मुख॑म् । ओ॒द॒नस्य॑ ॥५१॥
यत् । अ॒क्षेषु॑ । वदा॑ः । यत् । सम्ऽइ॑त्याम् । यत् । वा॒ । वदा॑ः । अनृ॑तम् । वि॒त्त॒ऽका॒म्या ।
स॒मा॒नम् । तन्तु॑म् । अ॒भि । स॒म्ऽवसा॑नौ । तस्मि॑न् । सर्व॑म् । शम॑लम् । सा॒द॒या॒थ॒ः ॥ ५२ ॥
व॒र्षम् । व॒नु॒ष्व॒ । अपि॑ । ग॒च्छ॒ । दे॒वान् । त्व॒चः । धू॒मम् । परि॑ । उत् । पा॒त॒या॒सि॒ ।
वि॒श्वऽव्य॑चाः । घृ॒तऽपृ॑ष्ठः । भ॒वि॒ष्यन् । सऽयो॑निः । लो॒कम् । उप॑ । या॒हि॒ । ए॒तम् ॥ ५३ ॥
त॒न्व॑म् । स्व॒ःऽगः । ब॒हु॒ऽधा । वि॒ । च॒क्रे॒ । यथा॑ । वि॒दे । आ॒त्मन् । अ॒न्यऽव॑र्णाम् ।
अप॑ । अ॒जै॒त् । कृ॒ष्णाम् । रुश॑तीम् । पु॒ना॒नः । या । लोहि॑नी । ताम् । ते॒ । अ॒ग्नौ । जु॒हो॒मि॒ ॥
प्राच्यै॑ । त्वा॒ । दि॒शे । अ॒ग्नये॑ । अधि॑ऽपतये । अ॒सि॒ताय॑ । र॒क्षि॒त्रे । आ॒दि॒त्याय॑ । इषु॑ऽमते ।
ए॒तम् । परि॑ । द॒द्म॒ः । तम् । न॒ः । गो॒पा॒य॒त॒ । आ । अ॒स्माक॑म् । आ॒ऽएतो॑ः । दि॒ष्टम् ।
न॒ः । अत्र॑ । ज॒रसे॑ । नि । ने॒ष॒त् । ज॒रा । मृ॒त्यवे॑ । परि॑ । न॒ः । द॒दा॒तु॒ । अथ॑ । प॒क्वेन॑ ।
स॒ह । सम् । भ॒वे॒म॒ ॥ ५५ ॥

XII.3.50 The fires are in concord, one with another – he that fastens on the herbs, and he that (fastens on) the rivers; as many gods as send heat in the sky – gold hath become the light of him that cooks.

XII.3.51 This one of skins hath come into being on man; not naked are all the animals that are other; you cause to wrap youselves with authority, a home-woven garment, the mouth of the rice-dish.

XII.3.52 What (untruth) thou shalt speak at the dice, what at the meeting, or what untruth thou shalt speak from desire of gain – clothing yourselves in the same web, you shall settle in it all pollution.

XII.3.53 Win thou rain; go unto the gods; thou shalt make smoke fly up out of the skin; about to become all expanded, ghee-backed, go thou, of like origin, unto that world.

XII.3.54 The heaven-goer hath variously changed his body, as he finds in himself one of another color; he hath conquered off the black one, purifying a shining one; the one that is red, that I offer to thee in the fire.

XII.3.55 To the eastern quarter, to Agni as overlord, to the black (serpent) as defender, to Ādityā having arrows, we commit thee here; guard you him for us until our coming; may he lead on our appointed (life-time) here unto old age; let old age commit us unto death; then may we be united with the cooked (offering).

दक्षिणायै त्वा दिश इन्द्रायाधिपतये तिरश्चिराजये रक्षित्रे यमायेषुमते ।
एतं परि दद्मस्तं नो गोपायतास्माकमैतोः ।
दिष्टं नो अत्र जरसे नि नेषज्जरा मृत्यवे परि णो ददात्वथ पक्केन सह सं भवेम ॥५६॥
प्रतीच्यै त्वा दिशे वरुणायाधिपतये पृदाकवे रक्षित्रेन्नायेषुमते ।
एतं परि दद्मस्तं नो गोपायतास्माकमैतोः ।
दिष्टं नो अत्र जरसे नि नेषज्जरा मृत्यवे परि णो ददात्वथ पक्केन सह सं भवेम ॥५७॥
उदीच्यै त्वा दिशे सोमायाधिपतये स्वजाय रक्षित्रेशन्या इषुमत्यै ।
एतं परि दद्मस्तं नो गोपायतास्माकमैतोः ।
दिष्टं नो अत्र जरसे नि नेषज्जरा मृत्यवे परि णो ददात्वथ पक्केन सह सं भवेम ॥५८॥
ध्रुवायै त्वा दिशे विष्णवेधिपतये कल्माषग्रीवाय रक्षित्र ओषधीभ्य इषुमतीभ्यः ।
एतं परि दद्मस्तं नो गोपायतास्माकमैतोः ।
दिष्टं नो अत्र जरसे नि नेषज्जरा मृत्यवे परि णो ददात्वथ पक्केन सह सं भवेम ॥५९॥

दक्षिणायै । त्वा । दिशे । इन्द्राय । अधिऽपतये । तिरश्चिऽराजये । रक्षित्रे । यमाय ।
इषुऽमते । एतम् ॥ ० ॥ ५६ ॥

प्रतीच्यै । त्वा । दिशे । वरुणाय । अधिऽपतये । पृदाकवे । रक्षित्रे । अन्नाय । इषुऽमते ॥ ० ॥५७॥

उदीच्यै । त्वा । दिशे । सोमाय । अधिऽपतये । स्वजाय । रक्षित्रे । अशन्यै ।
इषुऽमत्यै ॥ ० ॥ ५८ ॥

ध्रुवायै । त्वा । दिशे । विष्णवे । अधिऽपतये । कल्माषऽग्रीवाय । रक्षित्रे । ओषधीभ्यः ।
इषुऽमतीभ्यः ॥ ० ॥ ५९ ॥

XII.3.56 To the southern quarter, to Indra as overlord, to the cross-lined (serpent) as defender, to Yama having arrows, we commit thee here; guard you etc. etc.

XII.3.57 To the western quarter, to Varuṇa as overlord, to the pṛdāku as defender, to food having arrows, we commit thee here; guard you etc.etc.

XII.3.58 To the northern quarter, to Soma as overlord, to the constrictor as defender, to the thunderbolt having arrows, we commit thee here; guard you etc.etc.

XII.3.59 To the fixed quarter, to Vişhṇu as overlord, to the spotted-necked (serpent) as defender, to the herbs having arrows we commit thee here; guard you etc. etc.

ऊर्ध्वायै त्वा दिशे बृहस्पतयेधिपतये श्वित्रायं रक्षित्रे वर्षायेषुमते ।
एतं परि दद्मस्तं नो गोपायतास्माकमैतोः ।
दिष्टं नो अत्र जरसे नि नेषज्जरा मृत्यवे परि णो ददात्वथ पक्वेन सह सं भवेम ॥६०॥

ऊर्ध्वायै । त्वा । दिशे । बृहस्पतये । अधिऽपतये । श्वित्रायं । रक्षित्रे । वर्षाय । इषुऽमते ।
एतम् । परि । दद्मः । तम् । नः । गोपायत । आ । अस्माकम् । आऽएतोः ।
दिष्टम् । नः । अत्र । जरसे । नि । नेषत् । जरा । मृत्यवे । परि । नः । ददातु । अथ ।
पक्वेन । सह । सम् । भवेम ॥ ६० ॥

(४) चतुर्थ सूक्तम्

(१-५३) त्रिपञ्चाशदृचस्यास्य सूक्तस्य कश्यप ऋषिः । वशा देवता । (१-६, ८-१९, २१-३१, ३३-४१, ४३-५३) प्रथमादिषड्ढचामष्टम्यादिद्वादशानामेकविंश्याद्येकादशानां त्रयस्त्रिंश्यादिनवानां त्रिचत्वारिंश्याद्येकादशानाञ्चानुष्टुप्, (७) सप्तम्या भुरिगनुष्टुप्, (२०) विंश्या विराडनुष्टुप्, (३२) द्वात्रिंश्या उष्णिग्बृहतीगर्भानुष्टुप्, (४२) द्विचत्वारिंश्याश्च बृहतीगर्भानुष्टुप् छन्दांसि ॥.

ददामीत्येव ब्रूयादनु चैनामभुत्सत ।
वशां ब्रह्मभ्यो याचद्भ्यस्तत्प्रजावदपत्यवत् ॥१॥
प्रजया स वि क्रीणीते पशुभिश्चोप दस्यति ।
य आर्षेयेभ्यो याचद्भ्यो देवानां गां न दित्सति ॥२॥
कूटयास्य सं शीर्यन्ते श्लोणयां काटमर्दति ।
बण्डया दह्यन्ते गृहाः काणया दीयते स्वम् ॥३॥

ददामि । इति । एव । ब्रूयात् । अनु । च । एनाम् । अभुत्सत ।
वशाम् । ब्रह्मऽभ्यः । याचत्ऽभ्यः । तत् । प्रजाऽवत् । अपत्यऽवत् ॥ १ ॥
प्रऽजया । सः । वि । क्रीणीते । पशुऽभिः । च । उप । दस्यति ।
यः । आर्षेयेभ्यः । याचत्ऽभ्यः । देवानाम् । गाम् । न । दित्सति ॥ २ ॥
कूटया । अस्य । सम् । शीर्यन्ते । श्लोणयां । काटम् । अर्दति ।
बण्डया । दह्यन्ते । गृहाः । काणया । दीयते । स्वम् ॥ ३ ॥

XII.3.60 To the upward quarter, to Bṛhaspati as overlord, to the white (serpent) as defender, to rain having arrows, we commit thee here; guard ye etc.etc.

The cow (vaśā) as belonging exclusively to the Brahmans

XII.4.1 I give (her) -- thus should he say, if they have noticed her -- (I give) the cow to the priests that ask for her; that brings progeny, descendants.

XII.4.2 He bargains away his progeny and becomes exhausted of cattle who is not willing to give the cow of the gods to the sons of seers that ask for her.

XII.4.3 By a hornless one they are crushed for him; by a lame one he falls into a pit; by a crippled one his homes are burned by a one-eyed one his possessions are taken away.

विलोहितो अधिष्ठानाच्छक्नो विन्दति गोपतिम् ।
तथा वशायाः संविद्यं दुरदभ्ना ह्यु१च्यसे ॥४॥
पदोरस्या अधिष्ठानाद्विक्लिन्दुर्नाम विन्दति ।
अनामनात्सं शीर्यन्ते या मुखेनोपजिघ्रति ॥५॥
यो अस्याः कर्णावास्कुनोत्या स देवेषु वृश्चते ।
लक्ष्म कुर्व इति मन्यते कनीयः कृणुते स्वम् ॥६॥
यदस्याः कस्मै चिद्भोगाय बालान्कश्चित्प्रकृन्तति ।
ततः किशोरा म्रियन्ते वत्सांश्च घातुको वृकः ॥७॥
यदस्या गोपतौ सत्या लोम ध्वाङ्क्षो अजीहिडत् ।
ततः कुमारा म्रियन्ते यक्ष्मो विन्दत्यनामनात् ॥८॥
यदस्याः पल्पूलनं शकृद्दासी समस्यति ।
ततोपरूपं जायते तस्मादव्येष्यदेनसः ॥९॥

विऽलोहितः । अधिऽस्थानात् । शक्नः । विन्दति । गोऽपतिम् ।
तथा । वशायाः । समऽविद्यम् । दुरदभ्ना । हि । उच्यसे ॥ ४ ॥
पदोः । अस्याः । अधिऽस्थानात् । विऽक्लिन्दुः । नाम । विन्दति ।
अनामनात् । सम् । शीर्यन्ते । याः । मुखेन । उपऽजिघ्रति ॥ ५ ॥
यः । अस्याः । कर्णौ । आऽस्कुनोति । आ । सः । देवेषु । वृश्चते ।
लक्ष्म । कुर्वे । इति । मन्यते । कनीयः । कृणुते । स्वम् ॥ ६ ॥
यत् । अस्याः । कस्मै । चित् । भोगाय । बालान् । कः । चित् । प्रऽकृन्तति ।
ततः । किशोराः । म्रियन्ते । वत्सान् । च । घातुकः । वृकः ॥ ७ ॥
यत् । अस्याः । गोऽपतौ । सत्याः । लोम । ध्वाङ्क्षः । अजीहिडत् ।
ततः । कुमाराः । म्रियन्ते । यक्ष्मः । विन्दति । अनामनात् ॥ ८ ॥
यत् । अस्याः । पल्पूलनम् । शकृत् । दासी । समऽअस्यति ।
ततः । अपऽरूपम् । जायते । तस्मात् । अविऽएष्यत् । एनसः ॥ ९ ॥

XII.4.4 Anaemia from the station of the dung visits the master of kine; so is the agreement of the cow; for door-damaging art thou called.

XII.4.5 From the station of the two feet of her, soaking namely visits (him); unexpectedly are they crushed who snuff at her with the mouth.

XII.4.6 Whoever punches the two ears of her, he falls under the wrath of the gods; if he thinks "I am making a mark", he makes his possessions less.

XII.4.7 If, for any one's advantage, any one cuts off the tail-tuft of her, then his colts die, and the wolf slays his calves.

XII.4.8 If of her, while being with her master, a cow hath vexed the hair, then his boys die, the yakṣma visits him unexpectedly.

XII.4.9 If the lye, the dung of her a barbarian woman flings together, then is born what is deformed, what will not escape from that sin.

जायमानाभि जायते देवान्त्सब्राह्मणान्वशा ।
तस्माद्ब्रह्मभ्यो देयैषा तदाहुः स्वस्य गोपनम् ॥१०॥
य एनां वनिमायन्ति तेषां देवकृता वशा ।
ब्रह्मज्येयं तदब्रुवन्य एनां निप्रियायते ॥११॥
य आर्षेयेभ्यो याचद्भ्यो देवानां गां न दित्सति ।
आ स देवेषु वृश्चते ब्राह्मणानां च मन्यवे ॥१२॥
यो अस्य स्याद्वशाभोगो अन्यामिच्छेत तर्हि सः ।
हिंस्ते अदत्ता पुरुषं याचितां च न दित्सति ॥१३॥
यथा शेवधिर्निहितो ब्राह्मणानां तथा वशा ।
तामेतदच्छायन्ति यस्मिन्कस्मिंश्च जायते ॥१४॥
स्वमेतदच्छायन्ति यद्वशां ब्राह्मणा अभि ।
यथैनानन्यस्मिञ्जिनीयादेवास्या निरोधनम् ॥१५॥

जायमाना । अभि । जायते । देवान् । सऽब्राह्मणान् । वशा ।
तस्मात् । ब्रह्मऽभ्यः । देया । एषा । तत् । आहुः । स्वस्य । गोपनम् ॥ १० ॥
ये । एनाम् । वनिम् । आऽयन्ति । तेषाम् । देवऽकृता । वशा ।
ब्रह्मऽज्येयम् । तत् । अब्रुवन् । यः । एनाम् । निऽप्रियायते ॥ ११ ॥
यः । आर्षेयेभ्यः । याचत्ऽभ्यः । देवानाम् । गाम् । न । दित्सति ।
आ । सः । देवेषु । वृश्चते । ब्राह्मणानाम् । च । मन्यवे ॥ १२ ॥
यः । अस्य । स्यात् । वशाऽभोगः । अन्याम् । इच्छेत । तर्हि । सः ।
हिंस्ते । अदत्ता । पुरुषम् । याचिताम् । च । न । दित्सति ॥ १३ ॥
यथा । शेवऽधिः । निऽहितः । ब्राह्मणानाम् । तथा । वशा ।
ताम् । एतत् । अच्छऽआयन्ति । यस्मिन् । कस्मिन् । च । जायते ॥ १४ ॥
स्वम् । एतत् । अच्छऽआयन्ति । यत् । वशाम् । ब्राह्मणाः । अभि ।
यथा । एनान् । अन्यस्मिन् । जिनीयात् । एव । अस्याः । निऽरोधनम् ॥ १५ ॥

XII.4.10 When being born, the cow is born for the gods together with the Brāhmans; therefore; she is to be given to the priests; that people call the guarding of one's possessions.

XII.4.11 They who come to the winning of her, theirs is the godmade cow; they calle it brāhman-scathing, if anyone keeps her to himself.

XII.4.12 Whoever is not willing to give the cow of the gods the the sons of seers that ask for her, he falls under the wrath of the gods and the fury of the Brāhmans.

XII.4.13 Whatever may be his use for the cow, he should then seek another; she ungiven, harms a man, if he is not willing to give her when asked for.

XII.4.14 As a deposited treasure, so of the Brāhmans is the cow; accordingly they come unto her, in whosesoever possession she is born.

XII.4.15 They come thus unto their own property, namely the Brāhmans unto the cow; as one might scathe them in any other respect, so is the keeping back of her.

चरेदेवा त्रैहायणादविज्ञातगदा सती।
वशां च विद्यान्नारद ब्राह्मणास्तर्ह्येष्याः ॥१६॥
य एनामवशामाह देवानां निहितं निधिम्।
उभौ तस्मै भवाशर्वौ परिक्रम्येषुमस्यतः ॥१७॥
यो अस्या ऊधो न वेदाथो अस्या स्तनानुत।
उभयेनैवास्मै दुहे दातुं चेदशकद्वशाम् ॥१८॥
दुरदभ्नैनमा शये याचितां च न दित्सति।
नास्मै कामाः समृध्यन्ते यामदत्त्वा चिकीर्षति ॥१९॥
देवा वशामयाचन्मुखं कृत्वा ब्राह्मणम्।
तेषां सर्वेषामददद्धेडं न्येति मानुषः ॥२०॥
हेडं पशूनां न्येति ब्राह्मणेभ्योऽददद्वशाम्।
देवानां निहितं भागं मर्त्यश्चेन्निप्रियायते ॥२१॥

चरेत्। एव। आ। त्रैहायनात्। अविज्ञातऽगदा। सती।
वशाम्। च। विद्यात्। नारद। ब्राह्मणाः। तर्हि। एष्याः ॥ १६ ॥
यः। एनाम्। अवशाम्। आह। देवानाम्। निऽहितम्। निऽधिम्।
उभौ। तस्मै। भवाशर्वौ। परिऽक्रम्य। इषुम्। अस्यतः ॥ १७ ॥
यः। अस्याः। ऊधः। न। वेद। अथो इति। अस्याः। स्तनान्। उत।
उभयेन। एव। अस्मै। दुहे। दातुम्। च। इत्। अशकत्। वशाम् ॥ १८ ॥
दुरदभ्ना। एनम्। आ। शये। याचिताम्। च। न। दित्सति।
न। अस्मै। कामाः। सम्। ऋध्यन्ते। याम्। अदत्त्वा। चिकीर्षति ॥ १९ ॥
देवाः। वशाम्। अयाचन्। मुखम्। कृत्वा। ब्राह्मणम्।
तेषाम्। सर्वेषाम्। अददत्। हेडम्। नि। एति। मानुषः ॥ २० ॥
हेडम्। पशूनाम्। नि। एति। ब्राह्मणेभ्यः। अददत्। वशाम्।
देवानाम्। निऽहितम्। भागम्। मर्त्यः। च। इत्। निऽप्रियायते ॥ २१ ॥

XII.4.16 She may go about until the space of three years, being of unrecognized speech; should he know the cow, O Nārada, then the Brāhmans are to be sought.

XII.4.17 Whoever declares her to be not the cow, the deposited deposit of the gods, at him Bhava and Śarva, both striding about, hurl the arrow.

XII.4.18 Whoever knows not the udder of her, and likewise the teats of her, to him she yields milk with both, if he has been able to give the cow.

XII.4.19 Door-damaging lies she on him, if he is not willing to give her when asked for; he does not succeed in the desires which, without having given her, he would fain accomplish.

XII.4.20 The gods asked for the cow, having made the Brāhman their mouth; the wrath of them all incurs the man who gives not.

XII.4.21 He incurs the wrath of cattle who gives not the cow to the Brāhmans -- if a mortal keeps to himself the deposited portion of the gods.

यद॒न्ये श॒तं याचे॑युर्ब्राह्म॒णा गोप॑तिं व॒शाम् ।
अथै॑नां दे॒वा अ॑ब्रुवन्ने॒वं ह॑ वि॒दुषो॑ व॒शा ॥२२॥
य ए॒वं वि॒दुषे॒ऽद॒त्त्वाथा॒न्येभ्यो॒ ददद्व॒शाम् ।
दु॒र्गा तस्मा॑ अधि॒ष्ठाने॑ पृथि॒वी स॒हदे॑वता ॥२३॥
दे॒वा व॒शाम॑याच॒न्यस्मि॑न्नग्रे॒ अजा॑यत ।
ताम॒ेतां वि॑द्या॒न्नार॑दः स॒ह दे॒वैरुदा॑जत ॥२४॥
अ॒न॒प॒त्यमल्प॑पशुं व॒शा कृ॑णोति॒ पूरु॑षम् ।
ब्रा॒ह्मणै॑श्च याचि॒ताम॑थैनां निप्रिया॒यते॑ ॥२५॥
अ॒ग्नीषोमा॑भ्यां॒ कामा॑य मि॒त्राय॒ वरु॑णाय च ।
तेभ्यो॑ याचन्ति ब्राह्म॒णास्तेष्वा वृ॑श्चतेऽद॑दत् ॥२६॥
याव॑दस्या॒ गोप॑तिर्नोप॑शृणु॒याद्दृचः॑ स्व॒यम् ।
चरे॑दस्य॒ ताव॒द्गोषु॒ नास्य॑ श्रु॒त्वा गृ॒हे व॑सेत् ॥२७॥

यत् । अ॒न्ये । श॒तम् । याचे॑युः । ब्रा॒ह्म॒णाः । गोऽप॑तिम् । व॒शाम् ।
अथ॑ । ए॒ना॒म् । दे॒वाः । अ॒ब्रु॒व॒न् । ए॒वम् । ह॒ । वि॒दुष॑ः । व॒शा ॥ २२ ॥
यः । ए॒वम् । वि॒दुषे॑ । अद॑त्त्वा । अथ॑ । अ॒न्येभ्य॑ः । दद॑त् । व॒शाम् ।
दुः॒ऽगा । तस्मै॑ । अ॒धि॒ऽस्थाने॑ । पृ॒थि॒वी । स॒हऽदे॑वता ॥ २३ ॥
दे॒वाः । व॒शाम् । अ॒या॒च॒न् । यस्मि॑न् । अग्रे॑ । अजा॑यत ।
ताम् । ए॒ताम् । वि॒द्या॒त् । नार॑दः । स॒ह । दे॒वैः । उत् । आ॒ज॒त॒ ॥ २४ ॥
अ॒न॒प॒त्यम् । अल्प॑ऽपशुम् । व॒शा । कृ॒णोति॒ । पुरु॑षम् ।
ब्रा॒ह्मणैः॑ । च॒ । या॒चि॒ताम् । अथ॑ । ए॒ना॒म् । नि॒ऽप्रि॒य॒यते॑ ॥ २५ ॥
अ॒ग्नीषोमा॑भ्याम् । कामा॑य । मि॒त्राय॑ । वरु॑णाय । च॒ ।
तेभ्य॑ः । या॒च॒न्ति॒ । ब्रा॒ह्म॒णाः । तेषु॑ । आ । वृ॒श्च॒ते॒ । अद॑दत् ॥ २६ ॥
याव॑त् । अ॒स्याः॒ । गोऽप॑तिः । न । उ॒प॒ऽशृ॒णु॒यात् । ऋचः॑ । स्व॒यम् ।
चरे॑त् । अ॒स्य॒ । ताव॑त् । गोषु॑ । न । अ॒स्य॒ । श्रु॒त्वा । गृ॒हे । व॒से॒त् ॥ २७ ॥

XII.4.22 If a hundred other Brāhmaṇs should ask the cow of its master, yet the gods said of her: the cow is his who knoweth thus.

XII.4.23 Whoever, not having given her to one who knoweth thus, then shall give the cow to others, hard to go upon for him in his station is the earth with its deity.

XII.4.24 The gods asked the cow (of him) in whose possession she was first born; that same one may Nārada know; together with the gods he drove her away.

XII.4.25 The cow makes a man destitute of descendants, poor in cattle, if when she is asked for by the Brāhmans, then he keeps her to himself.

XII.4.26 For Agni and Soma, for Love, for Mitra and for Varuna -- for these the Brāhmans ask her; under thier wrath falls he who gives not.

XII.4.27 So long as the master of her should not himself ovrhear the verses, so long may she go about among his kine; she may not abide in his house after he has heard.

यो अस्या ऋचं उपश्रुत्याथ गोष्वचीचरत्।
आयुश्च तस्य भूतिं च देवा वृश्चन्ति हीडिताः ॥२८॥
वशा चरन्ती बहुधा देवानां निहितो निधिः।
आविष्कृणुष्व रूपाणि यदा स्थाम जिघांसति ॥२९॥
आविरात्मानं कृणुते यदा स्थाम जिघांसति।
अथो ह ब्रह्मभ्यो वशा याच्ञ्याय कृणुते मनः ॥३०॥
मनसा सं कल्पयति तद्देवाँ अपि गच्छति।
ततो ह ब्रह्माणो वशामुपप्रयन्ति याचितुम् ॥३१॥
स्वधाकारेण पितृभ्यो यज्ञेन देवताभ्यः।
दानेन राजन्यो वशाया मातुर्हेडं न गच्छति ॥३२॥
वशा माता राजन्यस्य तथा संभूतमग्रशः।
तस्या आहुरनर्पणं यद्ब्रह्मभ्यः प्रदीयते ॥३३॥

यः । अस्याः । ऋचः । उपऽश्रुत्य । अथ । गोषु । अचीचरत् ।
आयुः । च । तस्य । भूतिम् । च । देवाः । वृश्चन्ति । हीडिताः ॥ २८ ॥
वशा । चरन्ती । बहुऽधा । देवानाम् । निऽहितः । निऽधिः ।
आविः । कृणुष्व । रूपाणि । यदा । स्थाम । जिघांसति ॥ २९ ॥
आविः । आत्मानम् । कृणुते । यदा । स्थाम । जिघांसति ।
अथो इति । ह । ब्रह्मऽभ्यः । वशा । याच्ञ्याय । कृणुते । मनः ॥ ३० ॥
मनसा । सम् । कल्पयति । तत् । देवान् । अपि । गच्छति ।
ततः । ह । ब्रह्माणः । वशाम् । उपऽप्रयन्ति । याचितुम् ॥ ३१ ॥
स्वधाऽकारेण । पितृऽभ्यः । यज्ञेन । देवताभ्यः ।
दानेन । राजन्यः । वशायाः । मातुः । हेडम् । न । गच्छति ॥ ३२ ॥
वशा । माता । राजन्यस्य । तथा । समऽभूतम् । अग्रऽशः ।
तस्याः । आहुः । अनर्पणम् । यत् । ब्रह्मऽभ्यः । प्रऽदीयते ॥ ३३ ॥

XII.4.28 If any one, having overheard the verses of her, has then made her go about among his kine, both the life-time and the growth of him do the gods made wrathful, cut off.

XII.4.29 The cow, going about variously, the deposited deposit of the gods, manifests her forms, when she desires to go to her station.

XII.4.30 She manifests herself when she desires to go to her station; then the cow makes up her mind for the asking of the priests.

XII.4.31 She plans (it) with her mind; then she goes unto the gods; thence the priests go on to ask for the cow.

XII.4.32 By offering of svadhā to the Fathers, by sacrifice to the deities, by giving of the cow, the noble does not incur the mother's wrath.

XII.4.33 The cow is mother of the noble; so came it into being in the beginning; they call it a non-abandonment of her that she is presented to the priests.

यथाज्यं प्रगृहीतमालुम्पेत्स्रुचो अग्नये ।
एवा ह ब्रह्मभ्यो वशामग्नय आ वृश्चतेऽददत् ॥३४॥
पुरोडाशवत्सा सुदुघा लोकेऽस्मा उप तिष्ठति ।
सास्मै सर्वान्कामान्वशा प्रददुषे दुहे ॥३५॥
सर्वान्कामान्यमराज्ये वशा प्रददुषे दुहे ।
अथाहुर्नारकं लोकं निरुन्धानस्य याचिताम् ॥३६॥
प्रवीयमाना चरति क्रुद्धा गोपतये वशा ।
वेहतं मा मन्यमानो मृत्योः पाशेषु बध्यताम् ॥३७॥
यो वेहतं मन्यमानोमा च पचते वशाम् ।
अप्यस्य पुत्रान्पौत्रांश्च याचयते बृहस्पतिः ॥३८॥
महदेषाव तपति चरन्ती गोषु गौरपि ।
अथो ह गोपतये वशाददुषे विषं दुहे ॥३९॥

यथा । आज्यम् । प्रऽगृहीतम् । आऽलुम्पेत् । स्रुचः । अग्नये ।
एव । ह । ब्रह्मऽभ्यः । वशाम् । अग्नये । आ । वृश्चते । अददत् ॥ ३४ ॥
पुरोडाशऽवत्सा । सुऽदुघा । लोके । अस्मै । उप । तिष्ठति ।
सा । अस्मै । सर्वान् । कामान् । वशा । प्रऽददुषे । दुहे ॥ ३५ ॥
सर्वान् । कामान् । यमऽराज्ये । वशा । प्रऽददुषे । दुहे ।
अथ । आहुः । नरकम् । लोकम् । निऽरुन्धानस्य । याचिताम् ॥ ३६ ॥
प्रऽवीयमाना । चरति । क्रुद्धा । गोऽपतये । वशा ।
वेहतम् । मा । मन्यमानः । मृत्योः । पाशेषु । बध्यताम् ॥ ३७ ॥
यः । वेहतम् । मन्यमानः । अमा । च । पचते । वशाम् ।
अपि । अस्य । पुत्रान् । पौत्रान् । च । याचयते । बृहस्पतिः ॥ ३८ ॥
महत् । एषा । अव । तपति । चरन्ती । गोषु । गौः । अपि ।
अथो इति । ह । गोऽपतये । वशा । अददुषे । विषम् । दुहे ॥ ३९ ॥

XII.4.34 As one might snatch from the spoon sacrificial butter held forth for the fire, so he who gives not the cow (vaśā) (to the priests) falls under the wrath of Agni.

XII.4.35 With the sacrificial cake as calf, milking well, she draws near to him in the world; she yeilds to him all his desires -- (namely), the cow to him who has presented her.

XII.4.36 All his desires, in Yama's realm, does the cow yield to him who has presented her; likewise they call hell the world of him who keeps her back when asked for.

XII.4.37 Being impregnated, the cow goes about angry at her master: thinking me barren, let him be bound in the fetters of death.

XII.4.38 And he who, thinking her barren, cooks the cow at home -- his sons and sons'sons also does Bṛhaspati cause to be asked for.

XII.4.39 She sends down great heat, going about a cow among kine; further, to the master, who has not given her the cow milks poison.

प्रि॒यं प॑शू॒नां भ॑वति॒ यद्ब्र॒ह्मभ्यः॑ प्रदी॒यते॑ ।
अथो॑ व॒शाया॒स्तत्प्रि॒यं यद्दे॑व॒त्रा ह॒विः स्यात् ॥४०॥
या व॒शा उ॒दक॑ल्पयन्दे॒वा य॒ज्ञादु॒देत्य॑ ।
तासां॑ विलि॒प्त्यं भी॒माम॒ुदाकु॑रुत ना॒र॒दः ॥४१॥
तां दे॒वा अ॑मीमांसन्त व॒शेया३मव॒शेति॑ ।
तामब्रवीन्नार॒द ए॒षा व॒शानां॑ व॒शत॒मेति॑ ॥४२॥
कति॒ नु व॒शा ना॑रद॒ यास्त्वं वे॑त्थ मनुष्य॒जाः ।
तास्त्वा॑ पृच्छामि वि॒द्वांसं॒ कस्या॒ नाश्नी॑या॒दब्रा॑ह्मणः ॥४३॥
वि॒लि॒प्त्या बृ॑हस्पते॒ या च॑ सू॒तव॑शा व॒शा ।
तस्या॒ नाश्नी॑या॒दब्रा॑ह्मणो॒ य आ॒शंसे॑त॒ भूत्या॑म् ॥४४॥
नम॑स्ते अस्तु नारदानु॒ष्ठु वि॒दुषे॑ व॒शा ।
क॒त॒मासां॑ भी॒मत॑मा॒ याम॑दत्त्वा परा॒भवे॑त् ॥४५॥

प्रि॒यम् । प॒शू॒नाम् । भ॒व॒ति॒ । यत् । ब्रह्मऽभ्यः॑ । प्र॒ऽदी॒यते॑ ।
अथो॒ इति॑ । व॒शायाः॑ । तत् । प्रि॒यम् । यत् । दे॒व॒ऽत्रा । ह॒विः । स्यात् ॥ ४० ॥
याः । व॒शाः । उ॒त्ऽअक॑ल्पयन् । दे॒वाः । य॒ज्ञात् । उ॒त्ऽएत्य॑ ।
तासा॑म् । वि॒ऽलि॒प्त्यम् । भी॒माम् । उ॒त्ऽआकु॑रुत । ना॒र॒दः ॥ ४१ ॥
ताम् । दे॒वाः । अ॒मी॒मां॒स॒न्त॒ । व॒शा । इ॒या३म् । अव॑शा३ । इति॑ ।
ताम् । अ॒ब्र॒वी॒त् । ना॒र॒दः । ए॒षा । व॒शाना॑म् । व॒शऽत॑मा । इति॑ ॥ ४२ ॥
कति॑ । नु । व॒शाः । ना॒र॒द॒ । याः । त्वम् । वे॒त्थ॑ । म॒नु॒ष्य॒ऽजाः ।
ताः । त्वा॒ । पृ॒च्छा॒मि॒ । वि॒द्वांस॑म् । कस्याः॑ । न । अ॒श्नी॒यात् । अब्रा॑ह्मणः ॥ ४३ ॥
वि॒ऽलि॒प्त्याः । बृ॒ह॒स्प॒ते॒ । या । च॒ । सू॒तऽव॑शा । व॒शा ।
तस्याः॑ । न । अ॒श्नी॒यात् । अब्रा॑ह्मणः । यः । आ॒ऽशंसे॑त । भूत्या॑म् ॥ ४४ ॥
नमः॑ । ते॒ । अ॒स्तु॒ । ना॒र॒द॒ । अ॒नु॒ष्ठु॒ । वि॒दुषे॑ । व॒शा ।
क॒त॒मा । आ॒साम् । भी॒मऽत॑मा । याम् । अद॑त्त्वा । प॒रा॒ऽभवे॑त् ॥ ४५ ॥

XII.4.40 It is a thing dear to the cattle that she is presented to the priests; further, that is a thing dear to the cow, that she be an oblation to the gods.

XII.4.41 What cows the gods shaped out, rising up from the sacrifice, of them Nārada selected for himself the fearful viliptī.

XII.4.42 The gods questioned about her: is this a cow or not a cow ? Of her Nārada said: she is of cows the most truly cow.

XII.4.43 How many, pray, Nārada, are the cows which thou knowest, born among men ? Those I ask of thee who knowest; of which may a non-Brāhman not partake.

XII.4.44 The viliptī, O Bṛhaspati, and the cow that has given birth to (such) a cow -- of that one a non-Brāhman who should hope for prosperity (bhūti), may not partake.

XII.4.45 Homage to be thee, O Nārada; (be) the cow to him who at once knows it. Which one of them is the most fearful, not having given which, one would perish?

विलिप्ती या बृहस्पतेथो सूतवंशा वशा ।
तस्या नाश्नीयादब्राह्मणो य आशंसेत भूत्याम् ॥४६॥
त्रीणि वै वशाजातानि विलिप्ती सूतवंशा वशा ।
ताः प्र यच्छेद्ब्रह्मभ्यः सोनाव्रस्कः प्रजापतौ ॥४७॥
एतद्वो ब्राह्मणा हविरिति मन्वीत याचितः ।
वशां चेदेनं याचेयुर्या भीमाददुषो गृहे ॥४८॥
देवा वशां पर्यवदन्न नोदादिति हीडिताः ।
एताभिर्ऋग्भिर्भेदं तस्माद्वै स पराभवत् ॥४९॥
उतैनां भेदो नाददाद्वशामिन्द्रेण याचितः ।
तस्मात्तं देवा आगसोवृश्चन्नहमुत्तरे ॥५०॥
ये वशाया अदानाय वदन्ति परिरापिणः ।
इन्द्रस्य मन्यवे जाल्मा आ वृश्चन्ते अचित्त्या ॥५१॥

वि॒ऽलि॒प्ती । या । बृ॒ह॒स्प॒ते॒ । अथो॒ इति॑ । सू॒त॒ऽव॑शा । व॒शा ।
तस्याः॑ । न । अ॒श्नी॒या॒त् । अब्रा॑ह्मणः । यः । आ॒ऽशं॒सेत॑ । भू॒त्याम् ॥ ४६ ॥
त्रीणि॑ । वै । व॒शा॒ऽजा॒तानि॑ । वि॒ऽलि॒प्ती । सू॒त॒ऽव॑शा । व॒शा ।
ताः । प्र । य॒च्छे॒त् । ब्र॒ह्म॒ऽभ्यः॑ । सः । अ॒ना॒व्र॒स्कः । प्र॒जा॒ऽप॑तौ ॥ ४७ ॥
ए॒तत् । व॒: । ब्रा॒ह्म॒णाः॒ । ह॒विः । इति॑ । म॒न्वी॒त॒ । या॒चि॒तः ।
व॒शाम् । च॒ । इत् । ए॒न॒म् । या॒चेयुः॑ । या । भी॒मा । अद॑दुषः । गृ॒हे ॥ ४८ ॥
दे॒वाः । व॒शाम् । परि॑ । अ॒व॒द॒न् । न । न॒: । अ॒दा॒त् । इति॑ । ही॒डि॒ताः ।
ए॒ताभिः॑ । ऋ॒क्ऽभिः॑ । भे॒दम् । तस्मा॑त् । वै । सः । परा॑ । अ॒भ॒व॒त् ॥ ४९ ॥
उ॒त । ए॒नाम् । भे॒दः । न । अ॒द॒दा॒त् । व॒शाम् । इन्द्रे॑ण । या॒चि॒तः ।
तस्मा॑त् । तम् । दे॒वाः । आग॑सः । अ॒वृ॒श्च॒न् । अ॒ह॒म्ऽउ॒त्त॒रे ॥ ५० ॥
ये । व॒शायाः॑ । अदा॑नाय । वद॑न्ति । प॒रि॒ऽरा॒पिणः॑ ।
इन्द्र॑स्य । म॒न्यवे॑ । जा॒ल्माः । आ । वृ॒श्च॒न्ते॒ । अचि॑त्त्या ॥ ५१ ॥

XII.4.46 She that is viliptī, O Bṛhaspati, further the cow that has given birth to (such) a cow -- of that one a non-Brahman who should hope for prosperity may not partake.

XII.4.47 Three verily are the kinds of cow; the viliptī, she that has given birth to (such) a cow, the (simple) cow; these one should present to the priests (then) he falls not under the wrath of Prajāpati.

XII.4.48 This, O Brahmans, is your oblation – so, when asked (therefor), whould he think, if they should ask of him the cow, which in the house of him who has not given her is fearful.

XII.4.49 The gods talked about the cow in wrath, saying: he hath not given it to us; with these verses (they talked about) Bheda; therefore indeed he perished.

XII.4.50 And Bheda gave her not, when asked by Indra for the cow; for that offense the gods cut him off in the contest for superiority.

XII.4.51 They who, wheedling, advise to the non-giving of the cow, the villains fall under the fury of Indra through ingorance.

ये गोपतिं पराणीयाथाहुर्मा ददा इति ।
रुद्रस्यास्तां ते हेतिं परि यन्त्यचित्त्या ॥५२॥
यदि हुतां यद्यहुताममा च पचते वशाम् ।
देवान्त्सब्राह्मणानृत्वा जिह्मो लोकान्निर्ऋच्छति ॥५३॥

ये । गोऽपतिम् । पराऽनीय । अथ । आहुः । मा । ददाः । इति ।
रुद्रस्य । अस्ताम् । ते । हेतिम् । परि । यन्ति । अचित्त्या ॥ ५२ ॥
यदि । हुताम् । यदि । अहुताम् । अमा । च । पचते । वशाम् ।
देवान् । सऽब्राह्मणान् । ऋत्वा । जिह्मः । लोकात् । निः । ऋच्छति ॥ ५३ ॥

(५) पञ्चमं सूक्तम्

'श्रमेण तपसा' इत्यारभ्य 'सूर्यं एनम्' इत्यन्तानां सप्तपर्यायाणामथर्वाचार्य ऋषिः । ब्रह्मगवी देवता ॥

[१] प्रथमः पर्यायः

(१-६) षड्ऋचस्यास्य पर्यायस्य (१) प्रथमर्चः प्राजापत्यानुष्टुप् , (२) द्वितीयाया भुरिक्साम्न्यनुष्टुप् , (३) तृतीयायाश्चतुष्पदा स्वराडुष्णिक् , (४) चतुर्थ्या आसुर्यनुष्टुप् , (५) पञ्चम्याः साम्नी पङ्क्तिः, (६) षष्ठयाश्च साम्न्युष्णिक् छन्दांसि ॥

श्रमेण तपसा सृष्टा ब्रह्मणा वित्तर्ते श्रिता ॥१॥
सत्येनावृता श्रिया प्रावृता यशसा परीवृता ॥२॥
स्वधया परिहिता श्रद्धया पर्यूढा दीक्षया गुप्ता यज्ञे प्रतिष्ठिता लोको निधनम् ॥३॥
ब्रह्म पदवायं ब्राह्मणोधिपतिः ॥४॥
तामाददानस्य ब्रह्मगवीं जिनतो ब्राह्मणं क्षत्रियस्य ॥५॥
अप क्रामति सूनृता वीर्यं पुण्या लक्ष्मीः ॥६॥

श्रमेण । तपसा । सृष्टा । ब्रह्मणा । वित्ता । ऋते । श्रिता ॥ १ ॥
सत्येन । आऽवृता । श्रिया । प्राऽवृता । यशसा । परिऽवृता ॥ २ ॥
स्वधया । परिऽहिता । श्रद्धया । परिऽऊढा । दीक्षया । गुप्ता । यज्ञे । प्रतिऽस्थिता ।
लोकः । निऽधनम् ॥ ३ ॥
ब्रह्म । पदऽवायम् । ब्राह्मणः । अधिऽपतिः ॥ ४ ॥
ताम् । आऽददानस्य । ब्रह्मऽगवीम् । जिनतः । ब्राह्मणम् । क्षत्रियस्य ॥ ५ ॥
अप । क्रामति । सूनृता । वीर्यम् । पुण्या । लक्ष्मीः ॥ ६ ॥

XII.4.52 They who, leading away her master, then say: do not give -- they, through ingorance, go to meet the hurled missile of Rudra.

XII.4.53 If as offered and if as unoffered one cooks the cow in private, coming into collision with the gods accompanied by the Brahmans, he goes supine out of the world.

The Brahman's cow

PARYĀYA I

XII.5.1 By toil, by penance (is she) created, acquired by brahman, supported on righteousness.

XII.5.2 Covered with truth, enclosed with fortune, enveloped with glory.

XII.5.3 Set about with svadhā, surrounded with faith, guarded by consecration, standing firm in the offering, the world her post.

XII.5.4 Brahman her guide, the Brahman her over-lord.

XII.5.5 Of the Kṣatriya who takes to himself that Brahman cow, who scathes the Brahman -

XII.5.6 There departs the happiness, the heroism, the good luck.

[२] द्वितीयः पर्यायः

(१-५) पञ्चर्चस्यास्य पर्यायस्य (१) प्रथमर्चः साम्नी त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयाया भुरिगार्च्यनुष्टुप्, (३) तृतीयाया आर्च्यनुष्टुप्, (४) चतुर्थ्या उष्णिक् (एतावेतस्य एकपदाः), (५) पञ्चम्याश्चार्षी त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

ओजश्च तेजश्च सहश्च बलं च वाक्चेन्द्रियं च श्रीश्च धर्मश्च ॥१॥ -[७]

ब्रह्म च क्षत्रं च राष्ट्रं च विशश्च त्विषिश्च यशश्च वर्चश्च द्रविणं च ॥२॥ -[८]

आयुश्च रूपं च नाम च कीर्तिश्च प्राणश्चापानश्च चक्षुश्च श्रोत्रं च ॥३॥ -[९]

पयश्च रसश्चान्नं चान्नाद्यं चर्तं च सत्यं चेष्टं च पूर्तं च प्रजा च पशवश्च ॥४॥-[१०]

तानि सर्वाण्यप क्रामन्ति ब्रह्मगवीमाददानस्य जिनतो ब्राह्मणं क्षत्रियस्य ॥५॥ -[११]

ओजः । च । तेजः । च । सहः । च । बलम् । च । वाक् । च । इन्द्रियम् । च । श्रीः । च । धर्मः । च ॥ १ ॥

ब्रह्म । च । क्षत्रम् । च । राष्ट्रम् । च । विशः । च । त्विषिः । च । यशः । च । वर्चः । च । द्रविणम् । च ॥ २ ॥

आयुः । च । रूपम् । च । नाम । च । कीर्तिः । च । प्राणः । च । अपानः । च । चक्षुः । च । श्रोत्रम् । च ॥ ३ ॥

पयः । च । रसः । च । अन्नम् । च । अन्नऽअद्यम् । च । ऋतम् । च । सत्यम् । च । इष्टम् । च । पूर्तम् । च । प्रऽजा । च । पशवः । च ॥ ४ ॥ [१०]

तानि । सर्वाणि । अप । क्रामन्ति । ब्रह्मऽगवीम् । आऽददानस्य । जिनतः । ब्राह्मणम् । क्षत्रियस्य ॥

[३] तृतीयः पर्यायः

(१-१६) षोडशर्चस्यास्य पर्यायस्य (१) प्रथमर्चो विराड्विषमा गायत्री, (२) द्वितीयाया आसुर्यनुष्टुप्, (३, १५) तृतीयापञ्चदश्योः साम्न्युष्णिक्, (४) चतुर्थ्या गायत्री, (५-६, ८-९) पञ्चमीषष्ठ्यष्टमीनवमीनां प्राजापत्यानुष्टुप्, (७) सप्तम्या याजुषी जगती, (१०, १४) दशमीचतुर्दश्योः साम्न्यनुष्टुप्, (११) एकादश्याः साम्नी बृहती, (१२) द्वादश्या याजुषी त्रिष्टुप्, (१३) त्रयोदश्या आसुरी गायत्री, (१६) षोडश्याश्चार्च्युष्णिक् छन्दांसि ॥

सैषा भीमा ब्रह्मगव्य१घविषा साक्षात्कृत्या कूल्बजमावृता ॥१॥ -[१२]

सर्वाण्यस्यां घोराणि सर्वे च मृत्यवः ॥२॥ -[१३]

सा । एषा । भीमा । ब्रह्मऽगवी । अघऽविषा । सऽअक्षात् । कृत्या । कूल्बजम् । आऽवृता ॥

सर्वाणि । अस्याम् । घोराणि । सर्वे । च । मृत्यवः ॥ २ ॥

PARYĀYA - II

XII.5.7 Both force, and brilliancy, and power, and strength, and speech, and sense, and fortune, and virtue, -

XII.5.8 And holiness, and dominion, and kingdom, and subjects, and brightness, and glory, and honor, and property, -

XII.5.9 And life-time, and form, and name, and fame, and breath, and expiration, and sight, and hearing, -

XII.5.10 And milk, and sap, and food, and food-eating, and righteousness, and truth, and sacrifice, and bestowal, and progeny and cattle, -

XII.5.11 All these depart from the Kṣatriya who takes to himself the Brahman-cow, who scathes the Brahman.

PARYĀYA - III

XII.5.12 This same brahman-cow (is) fearful, having deadly poison, witchcraft incarnate, kūlbaja when covered.

XII.5.13 In her are all terrible things and all deaths.

सर्वाण्यस्यां क्रूराणि सर्वे पुरुषवधाः ॥३॥-[१४]
सा ब्रह्मज्यं देवपीयुं ब्रह्मगव्यादीयमाना मृत्योः पड्वीश आ द्यति ॥४॥-[१५]
मेनिः शतवधा हि सा ब्रह्मज्यस्य क्षितिर्हि सा ॥५॥-[१६]
तस्माद्वै ब्राह्मणानां गौर्दुराधर्षा विजानता ॥६॥-[१७]
वज्रो धावन्ती वैश्वानर उद्वीता ॥७॥ -[१८]
हेतिः शफानुत्खिदन्ती महादेवो३ऽपेक्षमाणा ॥८॥ -[१९]
क्षुरपविरीक्षमाणा वाश्यमानाभि स्फूर्जति ॥९॥ -[२०]
मृत्युर्हिङ्कृण्वत्युग्रो देवः पुच्छं पर्यस्यन्ती ॥१०॥ -[२१]

सर्वाणि । अस्याम् । क्रूराणि । सर्वे । पुरुषऽवधाः ॥ ३ ॥

सा । ब्रह्मऽज्यम् । देवऽपीयुम् । ब्रह्मऽगवी । आऽदीयमाना । मृत्योः । पड्वीशे । आ । द्यति ॥

मेनिः । शतऽवधा । हि । सा । ब्रह्मऽज्यस्य । क्षितिः । हि । सा ॥ ५ ॥

तस्मात् । वै । ब्राह्मणानाम् । गौः । दुःऽआधर्षा । विऽजानता ॥ ६ ॥

वज्रः । धावन्ती । वैश्वानरः । उत्ऽवीता ॥ ७ ॥

हेतिः । शफान् । उत्ऽखिदन्ती । महाऽदेवः । अपऽईक्षमाणा ॥ ८ ॥

क्षुरऽपविः । ईक्षमाणा । वाश्यमाना । अभि । स्फूर्जति ॥ ९ ॥

मृत्युः । हिङ्ऽकृण्वती । उग्रः । देवः । पुच्छम् । परिऽअस्यन्ती ॥ १० ॥

XII.5.14 In her are all cruel things, all men-killers.

XII.5.15 This Brahman-cow, when taken to oneself, binds the Brahman-scather, the god-reviler, in the shackle of death.

XII.5.16 Verily a hundred-killing weapon is she; verily the destruction of the Brahman-scather is she.

XII.5.17 Therefore indeed is the cow of the Brahmans hard to be dared against by one who understands.

XII.5.18 (She is) a thunderbolt when running, Vaiśvānara when driven up.

XII.5.19 A missile when extracting her hoofs, the great god when looking away.

XII.5.20 Keen-edged when looking; when bellowing, she thunders at one.

XII.5.21 Death when uttering hing; the formidable god when slinging about her tail.

सर्वज्यानिः कर्णौ वरीवर्जयन्ती राजयक्ष्मो मेहन्ती ॥११॥ -[२२]
मेनिर्दुह्यमाना शीर्षक्तिर्दुग्धा ॥१२॥ -[२३]
सेदिरुपतिष्ठन्ती मिथोयोधः परामृष्टा ॥१३॥ -[२४]
शरव्या३ मुखेऽपिनह्यमान ऋतिर्हन्यमाना ॥१४॥ -[२५]
अघविषा निपतन्ती तमो निपतिता ॥१५॥ -[२६]
अनुगच्छन्ती प्राणानुप दासयति ब्रह्मगवी ब्रह्मज्यस्य ॥१६॥ -[२७]

सर्वऽज्यानिः । कर्णौ । वरीवर्जयन्ती । राजऽयक्ष्मः । मेहन्ती ॥ ११ ॥

मेनिः । दुह्यमाना । शीर्षक्तिः । दुग्धा ॥ १२ ॥

सेदिः । उपऽतिष्ठन्ती । मिथःऽयोधः । पराऽमृष्टा ॥ १३ ॥

शरव्या३ । मुखे । अपिऽनह्यमाने । ऋतिः । हन्यमाना ॥ १४ ॥

अघऽविषा । निऽपतन्ती । तमः । निऽपतिता ॥ १५ ॥

अनुऽगच्छन्ती । प्राणान् । उप । दासयति । ब्रह्मऽगवी । ब्रह्मऽज्यस्य ॥ १६ ॥

[४] चतुर्थः पर्यायः

(१-११) एकादशर्चस्यास्य पर्यायस्य (१) प्रथमर्च आसुरी गायत्री, (२, १०) द्वितीयादशम्योरासुर्यनुष्टुप्, (३) तृतीयायाः साम्न्यनुष्टुप्, (४) चतुर्थ्या याजुषी त्रिष्टुप्, (५) पञ्चम्याः साम्नी गायत्री, (६-७) षष्ठीसप्तम्योः साम्नी बृहती, (८) अष्टम्या भुरिक्साम्न्यनुष्टुप्, (९) नवम्याः साम्न्युष्णिक्, (११) एकादश्याश्च प्रतिष्ठा गायत्री छन्दांसि ॥

वैरं विकृत्यमाना पौत्राद्यं विभाज्यमाना ॥१॥ -[२८]
देवहेतिर्ह्रियमाणा व्यृद्धिर्हृता ॥२॥ -[२९]

वैरम् । विऽकृत्यमाना । पौत्रऽआद्यम् । विऽभाज्यमाना ॥ १ ॥

देवऽहेतिः । ह्रियमाणा । विऽऋद्धिः । हृता ॥ २ ॥

XII.5.22 Total scathing when twisting about her ears; king Yakṣma when urinating.

XII.5.23 A weapon when being milked; headache when milked.

XII.5.24 Debility when approaching; mutual strife when felt of.

XII.5.25 A shaft when her mouth is being fastened up, mishap when being slain.

XII.5.26 Deadly poisonous when falling down; darkness when fallen down.

XII.5.27 Going after him, the Brahman-cow exhausts the breaths of the Brahman-scather.

PARYĀYA - IV

XII.5.28 (She is) hostility when being cutup, the eating of one's children when being shared out.

XII.5.29 A god's missile when being taken, failure when taken.

पाप्माधिधीयमाना पारुष्यमवधीयमाना ॥३॥ -[३०]
विषं प्रयस्यन्ती तक्मा प्रयस्ता ॥४॥ -[३१]
अघं पच्यमाना दुष्वप्न्यं पक्वा ॥५॥ -[३२]
मूलबर्हणी पर्याक्रियमाणा क्षितिः पर्याकृता ॥६॥ -[३३]
असंज्ञा गन्धेन शुगुद्ध्रियमाणाशीविष उद्धृता ॥७॥ -[३४]
अभूतिरुपह्रियमाणा पराभूतिरुपहृता ॥८॥ -[३५]
शर्वः क्रुद्धः पिश्यमाना शिमिदा पिशिता ॥९॥ -[३६]
अवर्तिरश्यमाना निर्ऋतिरशिता ॥१०॥ -[३७]
अशिता लोकाच्छिनत्ति ब्रह्मगवी ब्रह्मज्यमस्माच्चामुष्माच्च ॥११॥ -[३८]

पाप्मा । अधिऽधीयमाना । पारुष्यम् । अवऽधीयमाना ॥ ३ ॥

विषम् । प्रऽयस्यन्ती । तक्मा । प्रऽयस्ता ॥ ४ ॥

अघम् । पच्यमाना । दुःऽस्वप्न्यम् । पक्वा ॥ ५ ॥

मूलऽबर्हणी । परिऽआक्रियमाणा । क्षितिः । परिऽआकृता ॥ ६ ॥

असम्ऽज्ञा । गन्धेन । शुक् । उद्ध्रियमाणा । आशीविषः । उद्धृता ॥ ७ ॥

अभूतिः । उपऽह्रियमाणा । पराऽभूतिः । उपऽहृता ॥ ८ ॥

शर्वः । क्रुद्धः । पिश्यमाना । शिमिदा । पिशिता ॥ ९ ॥

अवर्तिः । अश्यमाना । निःऽऋतिः । अशिता ॥ १० ॥

अशिता । लोकात् । छिनत्ति । ब्रह्मऽगवी । ब्रह्मऽज्यम् । अस्मात् । च । अमुष्मात् । च ॥११॥

XII.5.30 Evil when being set on, harshness when being set down.

XII.5.31 Poison when heating, takmān when heated.

XII.5.32 Evil when being cooked, bad dreaming when cooked.

XII.5.33 Uprooting when being turned about, destruction when turned about.

XII.5.34 Discovered by smell; pain when being taken up, a poison-snake when taken up.

XII.5.35 Non-prosperity when being served up, disaster when served up.

XII.5.36 Śarva angered when being dressed, Śimidā when dressed.

XII.5.37 Ruin when being partaken of, perdition when partaken of.

XII.5.38 When partaken of, the Brahman-cow cuts off the Brahman-scather from the world, from both this one and the one yonder.

[५] पञ्चमः पर्यायः

(१-८) आसुर्यस्यास्य पर्यायस्य (१) प्रथमर्चः साम्नी पङ्क्तिः, (२) द्वितीयाया याजुष्यनुष्टुप्, (३, ८) तृतीयाष्टम्यो- र्भुरिक्साम्न्यनुष्टुप्, (४) चतुर्थ्या आसुरी बृहती, (५) पञ्चम्याः साम्नी बृहती, (६) षष्ठयाः पिपीलिकमध्यानुष्टुप्, (७) सप्तम्याश्चार्षी बृहती छन्दांसि ।

तस्यां आहननं कृत्या मेनिराशसनं वलग ऊबध्यम् ॥१॥ -[३९]

अस्वगता परिहुता ॥२॥ -[४०]

अग्निः क्रव्याद्भूत्वा ब्रह्मगवी ब्रह्मज्यं प्रविश्यात्ति ॥३॥-[४१]

सर्वास्याङ्गा पर्वा मूलानि वृश्चति ॥४॥ -[४२]

छिनत्त्यस्य पितृबन्धु परा भावयति मातृबन्धु ॥५॥ -[४३]

विवाहां ज्ञातीन्त्सर्वानपि क्षापयति ब्रह्मगवी ब्रह्मज्यस्य क्षत्रियेणापुनर्दीयमाना ॥६॥-[४

अवास्तुमेनमस्वगमप्रजसं करोत्यपरापरणो भवति क्षीयते ॥७॥ -[४५]

य एवं विदुषो ब्राह्मणस्य क्षत्रियो गामादत्ते ॥८॥ -[४६]

तस्याः । आऽहननम् । कृत्या । मेनिः । आऽशसनम् । वलगः । ऊबध्यम् ॥ १ ॥

अस्वगता । परिऽहुता ॥ २ ॥

अग्निः । क्रव्यऽअत् । भूत्वा । ब्रह्मऽगवी । ब्रह्मऽज्यम् । प्रऽविश्य । अत्ति ॥ ३ ॥

सर्वा । अस्य । अङ्गा । पर्वा । मूलानि । वृश्चति ॥ ४ ॥

छिनत्ति । अस्य । पितृऽबन्धु । परा । भावयति । मातृऽबन्धु ॥ ५ ॥

विऽवाहान् । ज्ञातीन् । सर्वान् । अपि । क्षापयति । ब्रह्मऽगवी । ब्रह्मऽज्यस्य । क्षत्रियेण । अपुनःऽदीयमाना ॥ ६ ॥ [४४]

अवास्तुम् । एनम् । अस्वगम् । अप्रजसम् । करोति । अपराऽपरणः । भवति । क्षीयते ॥

यः । एवम् । विदुषः । ब्राह्मणस्य । क्षत्रियः । गाम् । आऽदत्ते ॥ ८ ॥

PARYĀYA - V

XII.5.39 The slaying of her is witchcraft, her cutting up is a weapon, the contents of her bowels a secret charm.

XII.5.40 (She is) homelessness when hidden.

XII.5.41 The Brahman-cow, having become the flesh-eating Agni, entering into the Brahman-scather, eats him.

XII.5.42 All his limbs, joints, roots, she cuts off.

XII.5.43 She severs his paternal connection, makes perish his maternal connection.

XII.5.44 All the marriages, acquaintances of the Brahman-scather does, the Brahman-cow scorch, when not given back by a Kṣhatriya.

XII.5.45 Without abode, without home, without progeny, she makes him; he becomes without succession; he is destroyed.

XII.5.46 Whatever Kṣhatriya takes to himself the cow of a Brahman who knoweth thus.

[६] षष्ठः पर्यायः

(१-१५) पञ्चदशर्चस्यास्य पर्यायस्य (१, ३, ५-७, ११-१३, १५) प्रथमातृतीययोर्ऋचोः पञ्चम्यादितृचस्यैकादश्यादि-
तृचस्य पञ्चदश्याश्च प्राजापत्यानुष्टुप्, (२) द्वितीयाया आर्च्यनुष्टुप्, (४) चतुर्थ्याः साम्नी बृहती, (८-९)
अष्टमीनवम्योः प्राजापत्योष्णिक्, (१०) दशम्या आसुरी गायत्री, (१४) चतुर्दश्याश्च गायत्री छन्दांसि ॥

क्षिप्रं वै तस्याहनने गृध्राः कुर्वत ऐलबम् ॥१॥ -[४७]
क्षिप्रं वै तस्यादहनं परि नृत्यन्ति केशिनीराघ्नानाः पाणिनोरसि कुर्वाणाः पापमैलबम् ॥२॥-[४८]
क्षिप्रं वै तस्य वास्तुषु वृकाः कुर्वत ऐलबम् ॥३॥ -[४९]
क्षिप्रं वै तस्य पृच्छन्ति यत्तदासी३दिदं नु ता३दिति ॥४॥ -[५०]
छिन्ध्या च्छिन्धि प्र च्छिन्ध्यपि क्षापय क्षापय ॥५॥ -[५१]
आददानमाङ्गिरसि ब्रह्मज्यमुप दासय ॥६॥ -[५२]
वैश्वदेवी ह्यु१च्यसे कृत्या कूल्बजमावृता ॥७॥ -[५३]
ओषन्ती समोषन्ती ब्रह्मणो वज्रः ॥८॥ -[५४]

क्षिप्रम् । वै । तस्य । आऽहनने । गृध्राः । कुर्वते । ऐलबम् ॥ १ ॥

क्षिप्रम् । वै । तस्य । आऽदहनम् । परि । नृत्यन्ति । केशिनीः ।
आऽघ्नानाः । पाणिना । उरसि । कुर्वाणाः । पापम् । ऐलबम् ॥ २ ॥

क्षिप्रम् । वै । तस्य । वास्तुषु । वृकाः । कुर्वते । ऐलबम् ॥ ३ ॥

क्षिप्रम् । वै । तस्य । पृच्छन्ति । यत् । तत् । आसी३त् । इदम् । नु । ता३त् । इति ॥४॥

छिन्धि । आ । छिन्धि । प्र । छिन्धि । अपि । क्षापय । क्षापय ॥ ५ ॥

आऽददानम् । आङ्गिरसि । ब्रह्मऽज्यम् । उप । दासय ॥ ६ ॥

वैश्वऽदेवी । हि । उच्यसे । कृत्या । कूल्बजम् । आऽवृता ॥ ७ ॥

ओषन्ती । समऽओषन्ती । ब्रह्मणः । वज्रः ॥ ८ ॥

PARYĀYA - VI

XII.5.47 Quickly, indeed at his killing the vultures make a din.

XII.5.48 Quickly, indeed, about his place of burning dance the long-haired women, beating on the breast with the hand, making an evil din.

XII.5.49 Quickly, indeed, in his abodes do the wolves make a din.

XII.5.50 Quickly, indeed, they ask about him: what that was, is this now that?

XII.5.51 Cut thou, cut on, cut forth, scorch, burn.

XII.5.52 O daughter of Añgiras, exhaust thou the Brahman-scather, that takes to himself.

XII.5.53 For thou art called belonging to all the gods, witchcraft, kūlbaja when covered.

XII.5.54 Burning, consuming, thunderbolt of the brahman.

क्षुरपविर्मृत्युर्भूत्वा वि धाव त्वम् ॥९॥ -[५५]
आ दत्से जिनतां वर्च इष्टं पूर्तं चाशिषः ॥१०॥ -[५६]
आदाय जीतं जीताय लोके३मुष्मिन्प्र यच्छसि ॥११॥ -[५७]
अघ्न्ये पदवीर्भव ब्राह्मणस्याभिशस्त्या ॥१२॥ -[५८]
मेनिः शरव्या भवाघादघविषा भव ॥१३॥ -[५९]
अघ्न्ये प्र शिरो जहि ब्रह्मज्यस्य कृतागसो देवपीयोरराधसः ॥१४॥ -[६०]
त्वया प्रमूर्णं मृदितमग्निर्दहतु दुश्चितम् ॥१५॥ -[६१]

क्षुरऽपविः । मृत्युः । भूत्वा । वि । धाव । त्वम् ॥ ९ ॥

आ । दत्से । जिनताम् । वर्चः । इष्टम् । पूर्तम् । च । आऽशिषः ॥ १० ॥

आऽदाय । जीतम् । जीताय । लोके । अमुष्मिन् । प्र । यच्छसि ॥ ११ ॥

अघ्न्ये । पदऽवीः । भव । ब्राह्मणस्य । अभिऽशस्त्या ॥ १२ ॥

मेनिः । शरव्या । भव । अघात् । अघऽविषा । भव ॥ १३ ॥

अघ्न्ये । प्र । शिरः । जहि । ब्रह्मऽज्यस्य । कृतऽआगसः । देवऽपीयोः । अराधसः ॥१४॥

त्वया । प्रऽमूर्णम् । मृदितम् । अग्निः । दहतु । दुःऽचितम् ॥ १५ ॥

XII.5.55 Having become a keen-edged death, run thou out.

XII.5.56 Thou takest to thyself the honor of the scathers, their sacrifice and bestowal, their expectations.

XII.5.57 Taking to thyself what is scathed for him who is scathed, thou presentest in yonder world.

XII.5.58 O inviolable one, become thou the guide of the Brāhman out of imprecation.

XII.5.59 Become thou a weapon, a shaft; become thou deadly poisonous from evil.

XII.5.60 O inviolable one, ṣmite forth the head of the Brahman-scather that has committed offence, of the god-reviler, the ungenerous.

XII.5.61 Let Agni burn the malevolent one, slaughtered, crushed by thee.

[७] सप्तमः पर्यायः

(१-१२) द्वादशर्चस्यास्य पर्यायस्य (१-३, ५, ७-९) प्रथमादितृचस्य पञ्चम्या ऋचः सप्तम्यादितृचस्य च प्राजापत्यानुष्टुप्, (४) चतुर्थ्या गायत्री, (६) षष्ठ्याः प्राजापत्या गायत्री, (१०) दशम्या आसुरी पङ्क्तिः, (११) एकादश्याः प्राजापत्या त्रिष्टुप्, (१२) द्वादश्याश्चासुर्युष्णिक् छन्दांसि ॥

वृश्च प्र वृश्च सं वृश्च दह प्र दह सं दह ॥१॥ -[६२]

ब्रह्मज्यं देव्यघ्न्य आ मूलादनुसंदह ॥२॥ -[६३]

यथायाद्यमसादनात्पापलोकान्परावतः ॥३॥ -[६४]

एवा त्वं देव्यघ्न्ये ब्रह्मज्यस्य कृतागसो देवपीयोरराधसः ॥४॥ -[६५]

वज्रेण शतपर्वणा तीक्ष्णेन क्षुरभृष्टिना ॥५॥ -[६६]

प्र स्कन्धान्प्र शिरो जहि ॥६॥ -[६७]

लोमान्यस्य सं छिन्धि त्वचमस्य वि वेष्टय ॥७॥ -[६८]

वृश्च । प्र । वृश्च । सम् । वृश्च । दह । प्र । दह । सम् । दह ॥ १ ॥

ब्रह्मऽज्यम् । देवि । अघ्न्ये । आ । मूलात् । अनुऽसंदह ॥ २ ॥

यथा । अयात् । यमऽसदनात् । पापऽलोकान् । पराऽवतः ॥ ३ ॥

एव । त्वम् । देवि । अघ्न्ये । ब्रह्मऽज्यस्य । कृतऽआगसः । देवऽपीयोः । अराधसः ॥४॥

वज्रेण । शतऽपर्वणा । तीक्ष्णेन । क्षुरऽभृष्टिना ॥ ५ ॥

प्र । स्कन्धान् । प्र । शिरः । जहि ॥ ६ ॥

लोमानि । अस्य । सम् । छिन्धि । त्वचम् । अस्य । वि । वेष्टय ॥ ७ ॥

PARYĀYA - VII

XII.5.62 Cut thou, cut off, cut up; burn off, burn up.

XII.5.63 The Brahman-scather, O divine inviolable one, do thou burn up all the way from the root.

XII.5.64 That he may go from Yama's seat to evil worlds, to the distances.

XII.5.65 So do thou, O divine inviolable one, of the Brahman-scather that has committed offense, of the god-reviler, the ungenerous.

XII.5.66 What a thundrbolt hundred-jointed, sharp, razor-pronged, -

XII.5.67 Smite forth the shoulder-bones forth the head.

XII.5.68 His hairs do thou cut up; his skin strip off;

मांसान्यस्य शातय स्नावान्यस्य सं वृह ॥८॥ -[६९]
अस्थीन्यस्य पीडय मज्जानमस्य निर्जहि ॥९॥ -[७०]
सर्वास्याङ्गा पर्वाणि वि श्रथय ॥१०॥ -[७१]
अग्निरेनं क्रव्यात्पृथिव्या नुदतामुदोषतु
वायुरन्तरिक्षान्महतो वरिम्णः ॥११॥ -[७२]
सूर्य एनं दिवः प्र णुदतां न्योषतु ॥१२॥ -[७३]

मांसानि । अस्य । शातय । स्नावानि । अस्य । सम् । वृह ॥ ८ ॥

अस्थीनि । अस्य । पीडय । मज्जानम् । अस्य । निः । जहि ॥ ९ ॥

सर्वा । अस्य । अङ्गा । पर्वाणि । वि । श्रथय ॥ १० ॥

अग्निः । एनम् । क्रव्यऽअत् । पृथिव्याः । नुदताम् । उत् । ओषतु । वायुः । अन्तरिक्षात् । महतः । वरिम्णः ॥ ११ ॥

सूर्यः । एनम् । दिवः । प्र । नुदताम् । नि । ओषतु ॥ १२ ॥

॥ इति द्वादशं काण्डम् ॥

[द्वादशकाण्डे सूक्तानि ५, मन्त्राः ३०४]

XII.5.69 His flesh cut in piece; his sinews wrench off;

XII.5.70 His bones distress; his marrow smite out;

XII.5.71 All his limbs, joints unloosen.

XII.5.72 Let the flesh-eating Agni thrust him from the earth, burn up; let Vāyu from the atmosphere, the great expanse, -

XII.5.73 Let the sun thrust him forth from the sky, burn him down.

Here ends Kaṇḍa XII
Hymns 5, Verses 304

Kāṇḍa - XIII

त्रयोदशं काण्डम्

अथ त्रयोदशं काण्डम् ॥

(१) प्रथमं सूक्तम्

(१-६०) षष्ट्यृचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः। (१-२, ४-२७, ३२-६०) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोश्चतुर्थ्यादिचतुर्विंशते-र्द्वात्रिंशयाद्येकोनत्रिंशतश्चाध्यात्मरोहिदादित्याः, (३) तृतीयाया मरुतः, (२८-३०) अष्टाविंश्यादितृचस्याग्निः, (३१) एक-त्रिंश्याश्चाग्निर्मन्त्रोक्ताश्च देवताः। (१-२, ६-७, १०-११, २०, २२-२५, २७, ३३-३४, ३८, ४१, ५६, ५८) प्रथमाद्वितीयाषष्ठीसप्तमीदशम्येकादशीविंशीनां द्वाविंश्यादिचतसृणां सप्तविंशीत्रयस्त्रिंशीचतुस्त्रिंश्यष्टात्रिंश्येकचत्वारिंशी-षट्पञ्चाश्यष्टपञ्चाशीनाञ्च त्रिष्टुप्, (३-५, ९, १२) तृतीयादितृचस्य नवमीद्वादश्योश्च जगती, (८) अष्टम्या भुरिक्त्रिष्टुप्, (१३) त्रयोदश्या अतिशाक्करगर्भातिजगती, (१४) चतुर्दश्यास्त्रिपदा पुरःपरशाक्करा विपरीत-पादलक्ष्मा पङ्क्तिः, (१५) पञ्चदश्या अतिजागतगर्भा जगती, (१६, २९-३०, ३२, ३९-४०, ४५-५१, ५३-५४) षोडश्येकोनत्रिंशीत्रिंशीद्वात्रिंश्येकोनचत्वारिंशीचत्वारिंशीनां पञ्चचत्वारिंश्यादिसप्तानां त्रिपञ्चा-शीचतुष्पञ्चाश्योश्चानुष्टुप्, (१७) सप्तदश्याः पञ्चपदा ककुम्मती जगती, (१८) अष्टादश्याः पञ्चपदा परशाक्करा भुरिक्ककुम्मत्यतिजगती, (१९) एकोनविंश्याः पञ्चपदातिजागता ककुम्मत्यतिजगती, (२१) एकविंश्या आर्षी निचृद्गायत्री, (२६) षड्विंश्या विराड्पुरोष्णिक्, (२८) अष्टाविंश्या भुरिगनुष्टुप्, (३१) एकत्रिंश्याः पञ्चपदा ककुम्मती शाक्करगर्भा जगती, (३५) पञ्चत्रिंश्या उपरिष्टाद्बृहती, (३६) षट्त्रिंश्या निचृन्महाबृहती, (३७) सप्तत्रिंश्याः परशाक्करा विराडतिजगती, (४२) द्विचत्वारिंश्या विराड्जगती, (४३) त्रिचत्वारिंश्या विराण्महाबृहती, (४४) चतुश्चत्वा-रिंश्याः परोष्णिक्, (५२) द्विपञ्चाश्याः पथ्यापङ्क्तिः, (५५) पञ्चपञ्चाश्याः ककुम्मती बृहतीगर्भा पथ्यापङ्क्तिः, (५७) सप्तपञ्चाश्याः ककुम्मत्यनुष्टुप्, (५९-६०) एकोनषष्टीषष्ट्योश्च गायत्री छन्दांसि ॥

उदेहि वाजिन्यो अप्स्व१न्तरिदं राष्ट्रं प्र विश सूनृतावत्।
यो रोहितो विश्वमिदं जजान स त्वा राष्ट्राय सुभृतं बिभर्तु ॥१॥
उद्वाज आ गन्यो अप्स्व१न्तर्विश आ रोह त्वद्योनयो याः।
सोमं दधानोप ओषधीर्गाश्चतुष्पदो द्विपद आ वेशयेह ॥२॥
यूयमुग्रा मरुतः पृश्निमातर इन्द्रेण युजा प्र मृणीत शत्रून्।
आ वो रोहितः शृणवत्सुदानवस्त्रिषप्तासो मरुतः स्वादुसंमुदः ॥३॥

उत्ऽएहि। वाजिन्। यः। अप्ऽसु। अन्तः। इदम्। राष्ट्रम्। प्र। विश। सूनृताऽवत्।
यः। रोहितः। विश्वम्। इदम्। जजान। सः। त्वा। राष्ट्राय। सुऽभृतम्। बिभर्तु ॥ १ ॥
उत्। वाजः। आ। गन्। यः। अप्ऽसु। अन्तः। विशः। आ। रोह। त्वत्ऽयोनयः। याः।
सोमम्। दधानः। अपः। ओषधीः। गाः। चतुःऽपदः। द्विऽपदः। आ। वेशय। इह ॥ २ ॥
यूयम्। उग्राः। मरुतः। पृश्निऽमातरः। इन्द्रेण। युजा। प्र। मृणीत। शत्रून्।
आ। वः। रोहितः। शृणवत्। सुऽदानवः। त्रिऽसप्तासः। मरुतः। स्वादुऽसंमुदः ॥ ३ ॥

To Rohita : the Sun as ruddy one

XIII.1.1 O vigorous one, who are within the waters, rise up. Enter into this nation of kind and truthful speech. May the ascendant Lord, who has created this all, maintain you well-kept for the dominion.

XIII.1.2 The vigorous one, who was within the waters, has risen up. Ascend among the tribes, which are your creation. Bestowing bliss, waters, herbs and kine, may you settle the quadrupeds and the bipeds here.

XIII.1.3 O fierce brave soldiers, who consider the earth as your mother, with the help of the resplendent army chief, crush the enemies thoroughly. O thrice seven, brave soldiers,liberal donors, enjoyers of delicies, may the ascendant Lord listen to you.

रुहो रुरोह रोहित आ रुरोह गर्भो जनीनां जनुषामुपस्थम् ।
ताभिः संरब्धमन्वविन्दन्षडुर्वीर्गातुं प्रपश्यन्निह राष्ट्रमाहाः ॥४॥
आ ते राष्ट्रमिह रोहितोहार्षीद्व्यास्थन्मृधो अभयं ते अभूत् ।
तस्मै ते द्यावापृथिवी रेवतीभिः कामं दुहाथामिह शक्वरीभिः ॥५॥
रोहितो द्यावापृथिवी जजान तत्र तन्तुं परमेष्ठी ततान ।
तत्र शिश्रियेज एकपादोदृंहद्द्यावापृथिवी बलेन ॥६॥
रोहितो द्यावापृथिवी अदृंहत्तेन स्वः स्तभितं तेन नाकः ।
तेनान्तरिक्षं विमिता रजांसि तेन देवा अमृतमन्वविन्दन् ॥७॥
वि रोहितो अमृशद्विश्वरूपं समाकुर्वाणः प्ररुहो रुहश्च ।
दिवं रूढ्वा महता महिम्ना सं ते राष्ट्रमनक्तु पयसा घृतेन ॥८॥
यास्ते रुहः प्ररुहो यास्त आरुहो याभिरापृणासि दिवमन्तरिक्षम् ।
तासां ब्रह्मणा पयसा वावृधानो विशि राष्ट्रे जागृहि रोहितस्य ॥९॥

रुहः । रुरोह । रोहितः । आ । रुरोह । गर्भः । जनीनाम् । जनुषाम् । उपऽस्थम् । ताभिः ।
सम्ऽरब्धम् । अनु । अविन्दन् । षट् । उर्वीः । गातुम् । प्रऽपश्यन् । इह । राष्ट्रम् । आ । अहाः ॥

आ । ते । राष्ट्रम् । इह । रोहितः । अहार्षीत् । वि । आस्थत् । मृधः । अभयम् । ते ।
अभूत् । तस्मै । ते । द्यावापृथिवी इति । रेवतीभिः । कामम् । दुहाताम् । इह । शक्वरीभिः ॥
रोहितः । द्यावापृथिवी इति । जजान । तत्र । तन्तुम् । परमेऽस्थी । ततान ।
तत्र । शिश्रिये । अजः । एकऽपादः । अदृंहत् । द्यावापृथिवी इति । बलेन ॥ ६ ॥

रोहितः । द्यावापृथिवी इति । अदृंहत् । तेन । स्वः । स्तभितम् । तेन । नाकः ।
तेन । अन्तरिक्षम् । विऽमिता । रजांसि । तेन । देवाः । अमृतम् । अनु । अविन्दन् ॥७॥

वि । रोहितः । अमृशत् । विश्वऽरूपम् । समऽआकुर्वाणः । प्रऽरुहः । रुहः । च ।
दिवम् । रूढ्वा । महता । महिम्ना । सम् । ते । राष्ट्रम् । अनक्तु । पयसा । घृतेन ॥ ८ ॥

याः । ते । रुहः । प्रऽरुहः । याः । ते । आऽरुहः । याभिः । आऽपृणासि । दिवम् । अन्तरिक्षम् ।
तासाम् । ब्रह्मणा । पयसा । ववृधानः । विशि । राष्ट्रे । जागृहि । रोहितस्य ॥ ९ ॥

XIII.1.4 The ascendant Lord has ascended the ascents. The embryo has ascended to the lap of the wives willing to procreate. Him, grown by them, the six wide realms obtained. Seeing the way clearly, he has acquired the kingdom.

XIII.1.5 The ascendant Lord has brought your kingdom here and has driven the enemies away. There is freedom from fear for you now. For you, as such, may the heaven and earth fulfil your desires with wealths and powers.

XIII.1.6 The ascendant Lord has created the heaven and earth; there the Lord of the supreme abode has stretched out the line; there the one-footed unborn has taken shelter; He has made firm the heaven and earth with His might.

XIII.1.7 The ascendant Lord has made the heaven and earth steady; the world of light and the sorrowless world has been held firm by Him. The midspace and the regions have been measured out by Him; through Him the enlightened ones have gained immortality.

XIII.1.8 The ascendant Lord, while making fast-growing ones and the growing ones, thought out all the forms carefully, climbing up the sky with His mighty grandeur, may he enrich your kingdom with milk and butter.

XIII.1.9 Whatever are your ascents and quick ascents and what your forward ascents, with which you fulfil the sky and the midspace, prospering with their milk of knowledge among the people, may you awaken in the kingdom of the ascendant Lord.

यास्ते विशस्तपसः संबभूवुर्वत्सं गायत्रीमनु ता इहागुः ।
तास्त्वा विशन्तु मनसा शिवेन संमाता वत्सो अभ्येतु रोहितः ॥१०॥
ऊर्ध्वो रोहितो अधि नाके अस्थाद्विश्वा रूपाणि जनयन्युवा कविः ।
तिग्मेनाग्निर्ज्योतिषा वि भाति तृतीये चक्रे रजसि प्रियाणि ॥११॥
सहस्रशृङ्गो वृषभो जातवेदा घृताहुतः सोमपृष्ठः सुवीरः ।
मा मा हासीन्नाथितो नेत्त्वा जहानि गोपोषं च मे वीरपोषं च धेहि ॥१२॥
रोहितो यज्ञस्य जनिता मुखं च रोहिताय वाचा श्रोत्रेण मनसा जुहोमि ।
रोहितं देवा यन्ति सुमनस्यमानाः स मा रोहैः सामित्यै रोहयतु ॥१३॥
रोहितो यज्ञं व्यदधाद्विश्वकर्मणे तस्मात्तेजांस्युप मेमान्यागुः ।
वोचेयं ते नाभिं भुवनस्याधि मज्मनि ॥१४॥
आ त्वा रुरोह बृहत्युत पङ्क्तिरा ककुब्वर्चसा जातवेदः ।
आ त्वा रुरोहोष्णिहाक्षरो वषट्कार आ त्वा रुरोह रोहितो रेतसा सह ॥१५॥

याः । ते । विशः । तपसः । सम्ऽबभूवुः । वत्सम् । गायत्रीम् । अनु । ताः । इह । आ । अगुः ।
ताः । त्वा । आ विशन्तु । मनसा । शिवेन । सम्ऽमाता । वत्सः । अभि । एतु । रोहितः ॥१०॥

ऊर्ध्वः । रोहितः । अधि । नाके । अस्थात् । विश्वा । रूपाणि । जनयन् । युवा । कविः ।
तिग्मेन । अग्निः । ज्योतिषा । वि । भाति । तृतीये । चक्रे । रजसि । प्रियाणि ॥ ११ ॥

सहस्रऽशृङ्गः । वृषभः । जातऽवेदाः । घृतऽआहुतः । सोमऽपृष्ठः । सुऽवीरः । मा । मा ।
हासीत् । नाथितः । न । इत् । त्वा । जहानि । गोऽपोषम् । च । मे । वीरऽपोषम् । च । धेहि ॥

रोहितः । यज्ञस्य । जनिता । मुखम् । च । रोहिताय । वाचा । श्रोत्रेण । मनसा । जुहोमि ।
रोहितम् । देवाः । यन्ति । सुऽमनस्यमानाः । सः । मा । रोहैः । सामऽइत्यै । रोहयतु ॥१३॥

रोहितः । यज्ञम् । वि । अदधात् । विश्वऽकर्मणे । तस्मात् । तेजांसि । उप । मा । इमानि । आ ।
अगुः । वोचेयम् । ते । नाभिम् । भुवनस्य । अधि । मज्मनि ॥ १४ ॥

आ । त्वा । रुरोह । बृहती । उत । पङ्क्तिः । आ । ककुप् । वर्चसा । जातऽवेदः । आ । त्वा ।
रुरोह । उष्णिहाऽअक्षरः । वषट्ऽकारः । आ । त्वा । रुरोह । रोहितः । रेतसा । सह ॥ १५ ॥

XIII.1.10 What the people have come into being with your austere work, they have come here following the young calf, the gāyatrī; may they come unto you with good heart; may the ascendant calf come forward with the mother.

XIII.1.11 The ascendant Lord, young and wise, stays high up in the sorrowless world, generating all the firms. The adorable Lord shines out with intense glow. In the third midspace, He creates desirable things (for us).

XIII.1.12 May the thousand-horned showerer, cognizant of all the creatures, worshipped with oblations of purified butter, balmed with medicinal cure-juice, the great hero, not abandon me when prayed to; may I not forsake you; may you grant me plenty of cows and plenty of brave sons.

XIII.1.13 The ascendant Lord is the generator and mouth of the sacrifice; I offer oblations to the ascendant Lord with speech, audition and mind. The enlightened ones go to the ascendant Lord with a friendly mind. May He make me ascend by ascents to the chiefship of the council.

XIII.1.14 The ascendant Lord has performed sacrifice for the one, engaged in all sorts of actions. From that, these lustres have come unto me. May I declare my kinship with you in the vastness of this universe.

XIII.1.15 The Bṛhatī ascends to you with all its force, also the Pañkti, also the Kakup, O cognizant of all creatures. The uṣṇik ascends to you, also the syllable and the sacred utterance of vaṣaṭ. The ascendant Lord has risen to you with virility.

अयं वस्ते गर्भं पृथिव्या दिवं वस्तेयमन्तरिक्षम्।
अयं ब्रध्नस्य विष्टपि स्वर्लोकान्व्यानशे ॥१६॥

वाचस्पते पृथिवी नः स्योना स्योना योनिस्तल्पा नः सुशेवा।
इहैव प्राणः सख्ये नो अस्तु तं त्वा परमेष्ठिन्पर्यग्निरायुषा वर्चसा दधातु ॥१७॥

वाचस्पत ऋतवः पञ्च ये नौ वैश्वकर्मणाः परि ये संबभूवुः।
इहैव प्राणः सख्ये नो अस्तु तं त्वा परमेष्ठिन्परि रोहित आयुषा वर्चसा दधातु ॥१८॥

वाचस्पते सौमनसं मनश्च गोष्ठे नो गा जनय योनिषु प्रजाः।
इहैव प्राणः सख्ये नो अस्तु तं त्वा परमेष्ठिन्पर्यहमायुषा वर्चसा दधामि ॥१९॥

परि त्वा धात्सविता देवो अग्निर्वर्चसा मित्रावरुणावभि त्वा।
सर्वा अरातीरवक्रामन्नेहीदं राष्ट्रमकरः सूनृतावत् ॥२०॥

यं त्वा पृषती रथे प्रष्टिर्वहति रोहित। शुभा यासि रिणन्नपः ॥२१॥

अयम्। वस्ते। गर्भम्। पृथिव्याः। दिवम्। वस्ते। अयम्। अन्तरिक्षम्।
अयम्। ब्रध्नस्य। विष्टपि। स्वः। लोकान्। वि। आनशे ॥ १६ ॥

वाचः। पते। पृथिवी। नः। स्योना। स्योना। योनिः। तल्पा। नः। सुऽशेवा।
इह। एव। प्राणः। सख्ये। नः। अस्तु। तम्। त्वा। परमेऽस्थिन्। परि। अग्निः।
आयुषा। वर्चसा। दधातु ॥ १७ ॥

वाचः। पते। ऋतवः। पञ्च। ये। नौ। वैश्वऽकर्मणाः। परि। ये। सम्ऽबभूवुः।
०। परि। रोहितः। आयुषा। वर्चसा। दधातु ॥ १८ ॥

वाचः। पते। सौमनसम्। मनः। च। गोऽस्थे। नः। गाः। जनय। योनिषु। प्रऽजाः।
०। परि। अहम्। आयुषा। वर्चसा। दधामि ॥ १९ ॥

परि। त्वा। धात्। सविता। देवः। अग्निः। वर्चसा। मित्रावरुणौ। अभि। त्वा।
सर्वाः। अरातीः। अवऽक्रामन्। आ। इहि। इदम्। राष्ट्रम। अकरः। सूनृताऽवत् ॥ २० ॥

यम्। त्वा। पृषती। रथे। प्रष्टिः। वहति। रोहित। शुभा। यासि। रिणन्। अपः ॥

XIII.1.16 This Lord resides in the womb of the earth; this one resides in the sky, and in the midspace too. This one pervades the worlds of bliss at the top of heaven.

XIII.1.17 O Lord of divine speech, may the earth be delightful for us, may the dwelling be delightful, and may our bed be very comfortable. May the vital breath be friendly to us just here. O observer of highest vows, may the adorable Lord clad you, as such, with long life and lustre.

XIII.1.18 O Lord of divine speech, the five seasons that have sprung up helpful in all works of both of us; may the vital breath be friendly to us just here. O observer of highest vows, may the ascendant Lord clad you, as such, with long life and lustre.

XIII.1.19 O Lord of divine speech, make our mind full of friendliness; generate cows in our stall and children in our wives. May the vital breath be friendly to us just here. O observer of highest vows, you as such, I clad with long life and lusure.

XIII.1.20 May the divine impeller Lord, the Lord adorable, friendly and venerable, clad you with lustre all around. Overcoming all your enemies, come here and make this kingdom delightful.

XIII.1.21 Thou whom the spotted one(f.), the side-horse, draws (vah) in the chariot, O ruddy one, thou goest with brightness (śubh), making flow the waters.

अनुव्रता रोहिणी रोहितस्य सूरिः सुवर्णा बृहती सुवर्चाः ।
तया वाजान्विश्वरूपां जयेम तया विश्वाः पृतना अभि ष्याम ॥२२॥
इदं सदो रोहिणी रोहितस्यासौ पन्थाः पृषती येन याति ।
तां गन्धर्वाः कश्यपा उन्नयन्ति तां रक्षन्ति कवयोऽप्रमादम् ॥२३॥
सूर्यस्याश्वा हरयः केतुमन्तः सदा वहन्त्यमृताः सुखं रथम् ।
घृतपावा रोहितो भ्राजमानो दिवं देवः पृषतीमा विवेश ॥२४॥
यो रोहितो वृषभस्तिग्मशृङ्गः पर्यग्निं परि सूर्यं बभूव ।
यो विष्टभ्नाति पृथिवीं दिवं च तस्माद्देवा अधि सृष्टीः सृजन्ते ॥२५॥
रोहितो दिवमारुहन्महतः पर्यर्णवात् । सर्वा रुरोह रोहितो रुहः ॥२६॥
वि मिमीष्व पयस्वतीं घृताचीं देवानां धेनुरनपस्पृगेषा ।
इन्द्रः सोमं पिबतु क्षेमो अस्त्वग्निः प्र स्तौतु वि मृधो नुदस्व ॥२७॥

अनुऽव्रता । रोहिणी । रोहितस्य । सूरिः । सुऽवर्णा । बृहती । सुऽवर्चाः ।
तया । वाजान् । विश्वऽरूपान् । जयेम । तया । विश्वाः । पृतनाः । अभि । स्याम ॥२२॥
इदम् । सदः । रोहिणी । रोहितस्य । असौ । पन्थाः । पृषती । येन । याति ।
ताम् । गन्धर्वाः । कश्यपाः । उत् । नयन्ति । ताम् । रक्षन्ति । कवयः । अप्रऽमादम् ॥२३॥
सूर्यस्य । अश्वाः । हरयः । केतुऽमन्तः । सदा । वहन्ति । अमृताः । सुऽखम् । रथम् ।
घृतऽपावा । रोहितः । भ्राजमानः । दिवम् । देवः । पृषतीम् । आ । विवेश ॥ २४ ॥
यः । रोहितः । वृषभः । तिग्मऽशृङ्गः । परि । अग्निम् । परि । सूर्यम् । बभूव ।
यः । विऽस्तभ्नाति । पृथिवीम् । दिवम् । च । तस्मात् । देवाः । अधि । सृष्टीः । सृजन्ते ॥२५॥
रोहितः । दिवम् । आ । अरुहत् । महतः । परि । अर्णवात् ।
सर्वाः । रुरोह । रोहितः । रुहः ॥ २६ ॥
वि । मिमीष्व । पयस्वतीम् । घृताचीम् । देवानाम् । धेनुः । अनपऽस्पृक् । एषा ।
इन्द्रः । सोमम् । पिबतु । क्षेमः । अस्तु । अग्निः । प्र । स्तौतु । वि । मृधः । नुदस्व ॥ २७ ॥

XIII.1.22 The ruddy dawn (Rohiṇi), liberal, beautiful of colour, grand and lustrous, is the faithful follower of the ascendant sun. Through her may we win all sorts of battles; through her may we overcome all invaders.

XIII.1.23 This ascending dawn is the abode of the ascending sun. This is the way along which the speckled earth moves. The sustainers of earth, the keen observers, lead her upwards; the far-sighted sages guard her with ceaseless care.

XIII.1.24 Immortal coursers of the sun, golden and bright, draw the chariot always with ease. The divine ascendant sun, enjoyer of butter, enters the speckled sky blazing radiant.

XIII.1.25 The bounties of Nature create the universe out of the ascendant Lord; who is the sharp-rayed showerer, and who is superior to fire and superior to the sun, and who keeps the earth and the sky firm in their proper places.

XIII.1.26 From the vast billowy ocean, the ascendant Lord mounts up the sky. The ascendant Lord has ascended all the ascents.

XIII.1.27 Prepare delightfully the milk-yielding, butter-giving (cow); she is a never-refusing milch-cow of the enlightened ones. May the resplendent aspirant drink the gladdening juice. May peace and well-being be here. Let the adorable leader start praises; may you thrust the enemies away.

समिद्धो अग्निः समिधानो घृतवृद्धो घृताहुतः ।
अभीषाड्विश्वाषाडग्निः सपत्नान्हन्तु ये मम ॥२८॥
हन्त्वेनान्प्र दहत्वरिर्यो नः पृतन्यति ।
क्रव्यादाग्निना वयं सपत्नान्प्र दहामसि ॥२९॥
अवाचीनानव जहीन्द्र वज्रेण बाहुमान् ।
अधा सपत्नान्मामकानग्नेस्तेजोभिरादिषि ॥३०॥
अग्ने सपत्नानधरान्पादयास्मद्व्यथया सजातमुत्पिपानं बृहस्पते ।
इन्द्राग्नी मित्रावरुणावधरे पद्यन्तामप्रतिमन्यूयमानाः ॥३१॥
उद्यंस्त्वं देव सूर्य सपत्नानव मे जहि ।
अवैनानश्मना जहि ते यन्त्वधमं तमः ॥३२॥
वत्सो विराजो वृषभो मतीनामा रुरोह शुक्रपृष्ठोऽन्तरिक्षम् ।
घृतेनार्कमभ्यर्चन्ति वत्सं ब्रह्म सन्तं ब्रह्मणा वर्धयन्ति ॥३३॥

सम्ऽइद्धः । अग्निः । सम्ऽइधानः । घृतऽवृद्धः । घृतऽआहुतः ।
अभीषाट् । विश्वाषाट् । अग्निः । सऽपत्नान् । हन्तु । ये । मम ॥ २८ ॥
हन्तु । एनान् । प्र । दहतु । अरिः । यः । नः । पृतन्यति ।
क्रव्यऽअदा । अग्निना । वयम् । सऽपत्नान् । प्र । दहामसि ॥ २९ ॥
अवाचीनान् । अव । जहि । इन्द्र । वज्रेण । बाहुऽमान् ।
अध । सऽपत्नान् । मामकान् । अग्नेः । तेजःऽभिः । आ । अदिषि ॥ ३० ॥
अग्ने । सऽपत्नान् । अधरान् । पादय । अस्मत् । व्यथय । सऽजातम् । उत्ऽपिपानम् ।
बृहस्पते । इन्द्राग्नी इति । मित्रावरुणौ । अधरे । पद्यन्ताम् । अप्रतिऽमन्यूयमानाः ॥३१॥
उत्ऽयन् । त्वम् । देव । सूर्य । सपत्नान् । अव । मे । जहि ।
अव । एनान् । अश्मना । जहि । ते । यन्तु । अधमम् । तमः ॥ ३२ ॥
वत्सः । विऽराजः । वृषभः । मतीनाम् । आ । रुरोह । शुक्रऽपृष्ठः । अन्तरिक्षम् ।
घृतेन । अर्कम् । अभि । अर्चन्ति । वत्सम् । ब्रह्म । सन्तम् । ब्रह्मणा । वर्धयन्ति ॥३३॥

Agniḥ

XIII.1.28 The well-kindled fire divine has been augmented with fuel and increased with pouring of purified butter. May the conquering adorable Lord, the conqueror of all, destroy those, who are my rivals.

XIII.1.29 May (He) destroy them, burn completely the enemy, that invades us with his hordes. With the flesh-consuming fire, we burn our rivals completely.

To multi - gods

XIII.1.30 O resplendent Lord, strong of arms, may you strike down the down-going ones with your adamantine weapon. Thereafter, I shall subdue my rivals with the powers of the adorable Lord.

To the Sun

XIII.1.31 O adorable Lord, make our rivals fall down before us. O Lord supreme, torment out kinsmen rebelling against us. O Lord resplendent and adorable, O Lord friendly and venerable, may they fall down incapable of even expressing their anger.

XIII.1.32 O divine sun, rising up, may you strike down my rivals. May you strike them down with stone. May they go to the vilest darkness.

XIII.1.33 The calf of Virāj, the bull of intellects, with his back shining, has ascended to the midspace. With purified butter they adore the young sun. Him, who is knowledge Himself though, they augment with knowledge.

दिवं च रोह पृथिवीं च रोह राष्ट्रं च रोह द्रविणं च रोह ।
प्रजां च रोहामृतं च रोह रोहितेन तन्वं सं स्पृशस्व ॥३४॥

ये देवा राष्ट्रभृतोभितो यन्ति सूर्यम् ।
तैष्टे रोहितः संविदानो राष्ट्रं दधातु सुमनस्यमानः ॥३५॥

उत्त्वा यज्ञा ब्रह्मपूता वहन्त्यध्वगतो हरयस्त्वा वहन्ति ।
तिरः समुद्रमति रोचसेर्णवम् ॥३६॥

रोहिते द्यावापृथिवी अधि श्रिते वसुजिति गोजिति संधनाजिति ।
सहस्रं यस्य जनिमानि सप्त च वोचेयं ते नाभिं भुवनस्याधि मज्मनि ॥३७॥

यशा यासि प्रदिशो दिशश्च यशाः पशूनामुत चर्षणीनाम् ।
यशाः पृथिव्या अदित्या उपस्थेहं भूयासं सवितेव चारुः ॥३८॥

अमुत्र सन्निह वेत्थेतः संस्तानि पश्यसि ।
इतः पश्यन्ति रोचनं दिवि सूर्यं विपश्चितम् ॥३९॥

दिवम् । च । रोह । पृथिवीम् । च । रोह । राष्ट्रम् । च । रोह । द्रविणम् । च । रोह ।
प्रऽजाम् । च । रोह । अमृतम् । च । रोह । रोहितेन । तन्वम् । सम् । स्पृशस्व ॥३४॥
ये । देवाः । राष्ट्रऽभृतः । अभितः । यन्ति । सूर्यम् ।
तैः । ते । रोहितः । समऽविदानः । राष्ट्रम् । दधातु । सुऽमनस्यमानः ॥ ३५ ॥
उत् । त्वा । यज्ञाः । ब्रह्मऽपूताः । वहन्ति । अध्वऽगतः । हरयः । त्वा । वहन्ति । तिरः ।
समुद्रम् । अति । रोचसे । अर्णवम् ॥ ३६ ॥
रोहिते । द्यावापृथिवी इति । अधि । श्रिते इति । वसुऽजिति । गोऽजिति । संधनऽजिति ।
सहस्रम् । यस्य । जनिमानि । सप्त । च । वोचेयम् । ते । नाभिम् । भुवनस्य । अधि । मज्मनि ॥
यशाः । यासि । प्रऽदिशः । दिशः । च । यशाः । पशूनाम् । उत । चर्षणीनाम् ।
यशाः । पृथिव्याः । अदित्याः । उपऽस्थे । अहम् । भूयासम् । सविताऽइव । चारुः ॥३८॥
अमुत्र । सन् । इह । वेत्थ । इतः । सन् । तानि । पश्यसि ।
इतः । पश्यन्ति । रोचनम् । दिवि । सूर्यम् । विपःऽचितम् ॥ ३९ ॥

XIII.1.34 May you ascend to heaven; and may you ascend on the earth, and may you ascend to the kingship; and may you ascend to wealth; and may you ascend to the posterity; and may you ascend to the immortality; may you touch the body with the ascendance.

XIII.1.35 In accord with the enlightened ones, sustainers of the kingdom, who go around the sun, may the ascendant Lord, sustain your kingship with friendly favour.

XIII.1.36 The sacrifices, purified with knowledge, carry you upwards; the coursers, always travelling on the paths, carry you upwards. You shine gracefully across the restless sea.

XIII.1.37 The heaven and earth are upheld in the ascendant Lord, the winner of wealth, the conqueror of cows, and the winner of accumulated riches. May I speak all over the universe my kinship with you, who have a thousand and seven births.

XIII.1.38 Full of glory, you go to the mid-quarters; full of glory you are to animals and men. Full of glory, may I be in the lap of the indivisible earth, graceful like the impeller of life (the sun).

XIII.1.39 Staying yonder, you know what is here, staying here, you see the yonder ones. From here people see the brilliant sun, full of wisdom, in the sky.

देवो देवान्मर्चयस्यन्तश्चरस्यर्णवे ।
समानमग्निमिन्धते तं विदुः कवयः परे ॥४०॥
अवः परेण पर एनावरेण पदा वत्सं बिभ्रती गौरुदस्थात् ।
सा कद्रीची कं स्विदर्धं परागात्क्व स्वित्सूते नहि यूथे अस्मिन् ॥४१॥
एकपदी द्विपदी सा चतुष्पद्यष्टापदी नवपदी बभूवुषी ।
सहस्राक्षरा भुवनस्य पङ्क्तिस्तस्याः समुद्रा अधि वि क्षरन्ति ॥४२॥
आरोहन्द्यामसृतः प्राव मे वचः ।
उत्त्वा यज्ञा ब्रह्मपूता वहन्त्यध्वगतो हरयस्त्वा वहन्ति ॥४३॥
वेद तत्ते अमर्त्य यत्त आक्रमणं दिवि । यत्ते सधस्थं परमे व्योमन् ॥४४॥
सूर्यो द्यां सूर्यः पृथिवीं सूर्य आपोति पश्यति ।
सूर्यो भूतस्यैकं चक्षुरा रुरोह दिवं महीम् ॥४५॥

देवः । देवान् । मर्चयसि । अन्तः । चरसि । अर्णवे ।
समानम् । अग्निम् । इन्धते । तम् । विदुः । कवयः । परे ॥ ४० ॥

अवः । परेण । परः । एना । अवरेण । पदा । वत्सम् । बिभ्रती । गौः । उत् । अस्थात् ।
सा । कद्रीची । कम् । स्वित् । अर्धम् । परा । अगात् । क्व । स्वित् । सूते । नहि । यूथे । अस्मिन् ॥

एकऽपदी । द्विऽपदी । सा । चतुःऽपदी । अष्टाऽपदी । नवऽपदी । बभूवुषी ।
सहस्रऽअक्षरा । भुवनस्य । पङ्क्तिः । तस्याः । समुद्राः । अधि । वि । क्षरन्ति ॥ ४२ ॥

आऽरोहन् । द्याम् । अमृतः । प्र । अव । मे । वचः ।
उत् । त्वा । यज्ञाः । ब्रह्मऽपूताः । वहन्ति । अध्वऽगतः । हरयः । त्वा । वहन्ति ॥ ४३ ॥

वेद । तत् । ते । अमर्त्य । यत् । ते । आऽक्रमणम् । दिवि ।
यत् । ते । सधऽस्थम् । परमे । विऽओमन् ॥ ४४ ॥

सूर्यः । द्याम् । सूर्यः । पृथिवीम् । सूर्यः । आपः । अति । पश्यति ।
सूर्यः । भूतस्य । एकम् । चक्षुः । आ । रुरोह । दिवम् । महीम् ॥ ४५ ॥

XIII.1.40 Being an enlightened one, you purify (annoy) the enlightened ones. You move within the ocean. You kindle the common fire. Him the highest poets realize.

XIII.1.41 Below the distant (para), thus beyond the lower, bearing her calf with her foot, the cow hath stood up; witherwards, to what quarter (ardha) hath she forsooth gone away ? Where giveth she birth ? For (it is) not in this herd. (Also Av. IX.9.17)

XIII.1.42 One-footed, two-footed (is) she, four-footed; having become eight-footed, nine-footed, thousand-syllabled, a series of existence; out from her flow apart the ocean. (Also Av. IX. 10.21, Ṛg. I.164.41).

XIII.1.43 Ascending to heaven, may you, the immortal one, listen favourable to my prayer. The sacrifices, purified with knowledge, carry you upwards; the coursers, always on the road carry you.

XIII.1.44 O immortal one, I know that of yours, that is your progression in the firmament, and that your abode in the highest heaven.

XIII.1.45 The sun looks beyond the sky, the sun beyond the earth, the sun beyond the waters. The sun, the sole eye or the beings, has ascended the high heaven.

उर्वीरासन्परिधयो वेदिर्भूमिरकल्पत ।
तत्रैतावग्नी आधत्त हिमं घ्रंसं च रोहितः ॥४६॥
हिमं घ्रंसं चाधाय यूपान्कृत्वा पर्वतान् ।
वर्षाज्यावग्नी ईजाते रोहितस्य स्वर्विदः ॥४७॥
स्वर्विदो रोहितस्य ब्रह्मणाग्निः समिध्यते ।
तस्माद्घ्रंसस्तस्माद्धिमस्तस्माद्यज्ञोऽजायत ॥४८॥
ब्रह्मणाग्नी वावृधानौ ब्रह्मवृद्धौ ब्रह्माहुतौ ।
ब्रह्मेद्धावग्नी ईजाते रोहितस्य स्वर्विदः ॥४९॥
सत्ये अन्यः समाहितोऽप्स्व१न्यः समिध्यते ।
ब्रह्मेद्धावग्नी ईजाते रोहितस्य स्वर्विदः ॥५०॥
यं वातः परिशुम्भति यं वेन्द्रो ब्रह्मणस्पतिः ।
ब्रह्मेद्धावग्नी ईजाते रोहितस्य स्वर्विदः ॥५१॥

उर्वीः१ । आसन् । परिऽधयः । वेदिः । भूमिः । अकल्पत ।
तत्र । एतौ । अग्नी इति । आ । अधत्त । हिमम् । घ्रंसम् । च । रोहितः ॥ ४६ ॥
हिमम् । घ्रंसम् । च । आऽधाय । यूपान् । कृत्वा । पर्वतान् ।
वर्षऽआज्यौ । अग्नी इति । ईजाते इति । रोहितस्य । स्वःऽविदः ॥ ४७ ॥
स्वःऽविदः । रोहितस्य । ब्रह्मणा । अग्निः । सम् । इध्यते ।
तस्मात् । घ्रंसः । तस्मात् । हिमः । तस्मात् । यज्ञः । अजायत ॥ ४८ ॥
ब्रह्मणा । अग्नी इति । वनृधानौ । ब्रह्मऽवृद्धौ । ब्रह्मऽआहुतौ ।
ब्रह्मऽइद्धौ । अग्नी इति । ईजाते इति । रोहितस्य । स्वःऽविदः ॥ ४९ ॥
सत्ये । अन्यः । सम्ऽआहितः । अप्ऽसु । अन्यः । सम् । इध्यते ।
ब्रह्मऽइद्धौ । अग्नी इति । ईजाते इति । रोहितस्य । स्वःऽविदः ॥ ५० ॥
यम् । वातः । परिऽशुम्भति । यम् । वा । इन्द्रः । ब्रह्मणः । पतिः ।
ब्रह्मऽइद्धौ । अग्नी इति । ईजाते इति । रोहितस्य । स्वःऽविदः ॥ ५१ ॥

XIII.1.46 The spaces (urvīh) were the fences, the earth formed the altar. There the ascendant Lord set these two fires, the cold and the heat.

XIII.1.47 Establishing the cold and heat, making the mountains as sacrificial posts, the two fires, for whom the rain is sacrificial butter, worship the ascendant Lord, the bestower of light (bliss).

XIII.1.48 With the knowledge of the ascendant Lord, the bestower of light, the fire divine is enkindled. From that the heat, from that the cold, and from that the sacrifice is born.

XIII.1.49 The two fires increasing with knowledge, augmented with knowledge, offered oblations of knowledge, and enkindled with knowledge, worship the ascendant Lord, the bestower of light (bliss).

XIII.1.50 One is well-established in truth; the other is kindled in the actions (waters). Enkindled with knowledge, the two fires worship the ascendant Lord, the bestower of light (bliss).

XIII.1.51 Whom the wind purifies all around, whom the resplendent Lord and the Lord of knowledge (purify), two fires, enkindled with knowledge, worship that ascendant Lord, the bestower of light.

वेदिं भूमिं कल्पयित्वा दिवं कृत्वा दक्षिणाम् ।
घ्रंसं तदग्निं कृत्वा चकार विश्वमात्मन्वद्वर्षेणाज्येन रोहितः ॥५२॥
वर्षमाज्यं घ्रंसो अग्निर्वेदिर्भूमिरकल्पत ।
तत्रैतान्पर्वतानग्निर्गीर्भिरूर्ध्वाँ अकल्पयत् ॥५३॥
गीर्भिरूर्ध्वान्कल्पयित्वा रोहितो भूमिमब्रवीत् ।
त्वयीदं सर्वं जायतां यद्भूतं यच्च भाव्यम् ॥५४॥
स यज्ञः प्रथमो भूतो भव्यो अजायत ।
तस्माद्ध जज्ञ इदं सर्वं यत्किं चेदं विरोचते रोहितेन ऋषिणाभृतम् ॥५५॥
यश्च गां पदा स्फुरति प्रत्यङ् सूर्यं च मेहति ।
तस्य वृश्चामि ते मूलं न च्छायां करवोपरम् ॥५६॥
यो माभिच्छायमत्येषि मां चाग्निं चान्तरा ।
तस्य वृश्चामि ते मूलं न च्छायां करवोपरम् ॥५७॥

वेदिम् । भूमिम् । कल्पयित्वा । दिवम् । कृत्वा । दक्षिणाम् ।
घ्रंसम् । तत् । अग्निम् । कृत्वा । चकार । विश्वम् । आत्मन्ऽवत् । वर्षेण । आज्येन । रोहितः ॥
वर्षम् । आज्यम् । घ्रंसः । अग्निः । वेदिः । भूमिः । अकल्पत ।
तत्र । एतान् । पर्वतान् । अग्निः । गीःऽभिः । ऊर्ध्वान् । अकल्पयत् ॥ ५३ ॥
गीःऽभिः । ऊर्ध्वान् । कल्पयित्वा । रोहितः । भूमिम् । अब्रवीत् ।
त्वयि । इदम् । सर्वम् । जायताम् । यत् । भूतम् । यत् । च । भाव्यम् ॥ ५४ ॥
सः । यज्ञः । प्रथमः । भूतः । भव्यः । अजायत । तस्मात् । ह । जज्ञे । इदम् । सर्वम् ।
यत् । किम् । च । इदम् । विऽरोचते । रोहितेन । ऋषिणा । आऽभृतम् ॥ ५५ ॥
यः । च । गाम् । पदा । स्फुरति । प्रत्यङ् । सूर्यम् । च । मेहति ।
तस्य । वृश्चामि । ते । मूलम् । न । छायाम् । करवः । अपरम् ॥ ५६ ॥
यः । मा । अभिऽछायम् । अतिऽएषि । माम् । च । अग्निम् । च । अन्तरा ।
तस्य । वृश्चामि । ते । मूलम् । न । छायाम् । करवः । अपरम् ॥ ५७ ॥

XIII.1.52 Forming the earth as the sacrificial altar, making the heaven as the sacrificial fee, using that heat as sacrificial fire, the ascendant Lord created all the beings that have soul, making the rain as the sacrificial butter.

XIII.1.53 Rain was made the sacrificial butter, the heat the sacrificial fire, the earth the sacrificial altar. There the adorable Lord made these high mountains rise up with words.

XIII.1.54 Making high mountains with the words, the ascendant Lord said to the earth : "let all this, whatsoever there is and whatsoever is yet to be, be born on you."

XIII.1.55 He has been born as the first sacrifice, that had been, and that was to be, as well. From Him is born all this whatever shines pleasantly. All this has been provided by the ascendant Lord, the seer.

XIII.1.56 Whoso kicks a cow with the foot, and urinates facing the sun, as such of yours, I hack off the root, so that you may not cast shadow any more.

XIII.1.57 You who overshadow me and who come between me and the fire divine, I hack off your root, so that you may not cast shadow any more.

यो अद्य देव सूर्य त्वां च मां चान्तरायति।
दुष्वप्न्यं तस्मिञ्छमलं दुरितानि च मृज्महे ॥५८॥
मा प्र गाम पथो वयं मा यज्ञादिन्द्र सोमिनः।
मान्त स्थुर्नो अरातयः ॥५९॥
यो यज्ञस्य प्रसाधनस्तन्तुर्देवेष्वाततः।
तमाहुतमशीमहि ॥६०॥

यः। अद्य। देव। सूर्य। त्वाम्। च। माम्। च। अन्तरा। अयति।
दुःऽस्वप्न्यम्। तस्मिन्। शमलम्। दुःऽइतानि। च। मृज्महे ॥ ५८ ॥
मा। प्र। गाम। पथः। वयम्। मा। यज्ञात्। इन्द्र। सोमिनः।
मा। अन्तः। स्थुः। नः। अरातयः ॥ ५९ ॥
यः। यज्ञस्य। प्रऽसाधनः। तन्तुः। देवेषु। आऽततः। तम्। आऽहुतम्। अशीमहि ॥

(२) द्वितीयं सूक्तम्

(१-४६) षट्चत्वारिंशदृचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः। अध्यात्मरोहितादित्या देवताः। (१, १२-१५, ३९-४१) प्रथमर्चो द्वादश्यादिचतसृणामेकोनचत्वारिंश्यादितृचस्य चानुष्टुप्, (२-३, ८, ४३) द्वितीयातृतीयाष्टमीत्रिचत्वारिंशीनां जगती, (४-७, ९, २८, ३१-३३, ३५-३६, ३८, ४२, ४६) चतुर्थ्यादिचतसृणां नवम्यष्टाविंशयोरेकत्रिंश्यादितृचस्य पञ्चत्रिंशीषट्त्रिंशयष्टात्रिंशीद्विचत्वारिंशीषट्चत्वारिंशीनाञ्च त्रिष्टुप्, (१०) दशम्या आस्तारपङ्क्तिः, (११) एकादश्या बृहतीगर्भा त्रिष्टुप्, (१६-२४) षोडश्यादिनवानामार्षी गायत्री, (२५) पञ्चविंश्याः ककुम्मत्यास्तारपङ्क्तिः, (२६) षड्विंश्याः पुरोद्व्यतिजागता भुरिग्जगती, (२७) सप्तविंश्या विराड्जगती, (२९) एकोनत्रिंश्या बार्हतगर्भानुष्टुप्, (३०) त्रिंश्याः पञ्चपदोष्णिग्बृहतीगर्भातिजगती, (३४) चतुस्त्रिंश्या आर्षी पङ्क्तिः, (३७) सप्तत्रिंश्याः पञ्चपदा विराड्गर्भा जगती, (४४) चतुश्चत्वारिंश्याश्चतुष्पदा पुरःशाक्वरा भुरिग्जगती, (४५) पञ्चचत्वारिंश्याश्चातिजागतगर्भा जगती छन्दांसि ॥

उदस्य केतवो दिवि शुक्रा भ्राजन्त ईरते। आदित्यस्य नृचक्षसो महिव्रतस्य मीढुषः ॥१॥
दिशां प्रज्ञानां स्वरयन्तमर्चिषा सुपक्षमाशुं पतयन्तमर्णवे।
स्तवाम सूर्यं भुवनस्य गोपां यो रश्मिभिर्दिश आभाति सर्वाः ॥२॥

उत्। अस्य। केतवः। दिवि। शुक्राः। भ्राजन्तः। ईरते।
आदित्यस्य। नृऽचक्षसः। महिऽव्रतस्य। मीढुषः ॥ १ ॥
दिशाम्। प्रऽज्ञानाम्। स्वरयन्तम्। अर्चिषा। सुऽपक्षम्। आशुम्। पतयन्तम्। अर्णवे।
स्तवाम। सूर्यम्। भुवनस्य। गोपाम्। यः। रश्मिऽभिः। दिशः। आऽभाति। सर्वाः ॥ २ ॥

XIII.1.58 O divine sun, whosoever stands today between you and me, to him we transfer evil dream, fault and troubles.

XIII.1.59 O resplendent Lord, let us not depart from the righteous path, nor from the path of noble actions; let not malignity or miserliness dwell within us. (See also Ṛg. X.57.1)

XIII.1.60 May we obtain the blessings of that eternal law-maker of this world to whom the offerings are made. He is the thread spun out by the priests and extended to the divine powers. He is thus the perfecter of the cosmic sacrifice. (See also Ṛg. X.57.2)

To the Sun

XIII.2.1 Bright and blazing rays of this sun, the overseer of men, observer of great vows, and the liberal showerer, go upwards in the sky.

XIII.2.2 We laud the sun, illuminator of the marks of the quarters with flow, strong-winged, swift, protector of the world, falling in the restless ocean; he, who brightens all the regions with his rays.

यत्प्राङ् प्रत्यङ् स्वधया यासि शीभं नानारूपे अहनी कर्षि मायया ।
तदादित्य महि तत्ते महि श्रवो यदेको विश्वं परि भूम जायसे ॥३॥
विपश्चितं तरणिं भ्राजमानं वहन्ति यं हरितः सप्त बह्वीः ।
स्रुताद्यमत्रिर्दिवमुन्निनाय तं त्वा पश्यन्ति परियान्तमाजिम् ॥४॥
मा त्वा दभन्परियान्तमाजिं स्वस्ति दुर्गां अति याहि शीभम् ।
दिवं च सूर्य पृथिवीं च देवीमहोरात्रे विमिमानो यदेषि ॥५॥
स्वस्ति ते सूर्य चरसे रथाय येनोभावन्तौ परियासि सद्यः ।
यं ते वहन्ति हरितो वहिष्ठाः शतमश्वा यदि वा सप्त बह्वीः ॥६॥
सुखं सूर्य रथमंशुमन्तं स्योनं सुवह्निमधि तिष्ठ वाजिनम् ।
यं ते वहन्ति हरितो वहिष्ठाः शतमश्वा यदि वा सप्त बह्वीः ॥७॥
सप्त सूर्यो हरितो यातवे रथे हिरण्यत्वचसो बृहतीरयुक्त ।
अमोचि शुक्रो रजसः परस्ताद्विधूय देवस्तमो दिवमारुहत् ॥८॥

यत् । प्राङ् । प्रत्यङ् । स्वधया । यासि । शीभम् । नानारूपे इति नानाऽरूपे । अहनी इति ।
कर्षि । मायया । तत् । आदित्य । महि । तत् । ते । महि । श्रवः । यत् । एकः । विश्वम् ।
परि । भूम । जायसे ॥ ३ ॥

विपःऽचितम् । तरणिम् । भ्राजमानम् । वहन्ति । यम् । हरितः । सप्त । बह्वीः ।
स्रुतात् । यम् । अत्रिः । दिवम् । उत्ऽनिनाय । तम् । त्वा । पश्यन्ति । परिऽयान्तम् । आजिम् ॥

मा । त्वा । दभन् । परिऽयान्तम् । आजिम् । स्वस्ति । दुःऽगान् । अति । याहि । शीभम् ।
दिवम् । च । सूर्य । पृथिवीम् । च । देवीम् । अहोरात्रे इति । विऽमिमानः । यत् । एषि ॥ ५॥

स्वस्ति । ते । सूर्य । चरसे । रथाय । येन । उभौ । अन्तौ । परिऽयासि । सद्यः ।
यम् । ते । वहन्ति । हरितः । वहिष्ठाः । शतम् । अश्वाः । यदि । वा । सप्त । बह्वीः ॥६॥

सऽखम् । सूर्य । रथम । अंशुऽमन्तम् । स्योनम् । सुऽवह्निम् । अधि । तिष्ठ । वाजिनम् ।
। वहिष्ठाः । शतम् । अश्वाः । यदि । वा । सप्त । बह्वीः ॥ ७ ॥

सप्त । सूर्यः । हरितः । यातवे । रथे । हिरण्यऽत्वचसः । बृहतीः । अयुक्त ।
अमोचि । शुक्रः । रजसः । परस्तात् । विऽधूय । देवः । तमः । दिवम् । आ । अरुहत् ॥८॥

XIII.2.3 That you go eastward and westward quickly with your sustaining power; and that you make two days of different forms with your wonderous force; this, O sun, is your great, very great glory, that you alone are born over all this world.

XIII.2.4 They behold you racing along your course – you, who are wise, victorious, and blazing; whom seven excellent golden coursers carry; whom the enjoyer (Atri) has conducted up from the flood to the sky.

XIII.2.5 May they not obstruct you racing along your course; may you go across difficulties quickly and safely, as you, O sun, go to the sky and the earth, making day and night.

XIII.2.6 O sun, may it be well with your ever-moving chariot, by which you go instantly to both the ends (of the world), and which your hundred or seven golden horses, good at drawing and fine ones, carry.

XIII.2.7 O sun, may you mount your pleasing chariot, rich in rays, comfortable, well-horsed and swift, which your hundred or seven golden horses, good at drawing and fine ones carry.

XIII.2.8 The sun has yoked in his chariot seven golden-coloured large bay steeds for his journey. The bright one has been released from dimness. Dispelling the darkness away, the divine one has ascended the sky.

उत्केतुना बृहता देव आगन्नपावृक्तमोभि ज्योतिरश्रैत् ।
दिव्यः सुपर्णः स वीरो व्यख्यददितेः पुत्रो भुवनानि विश्वा ॥९॥
उद्यन्रश्मीना तनुषे विश्वा रूपाणि पुष्यसि ।
उभा समुद्रौ क्रतुना वि भासि सर्वाँल्लोकान्परिभूर्भ्राजमानः ॥१०॥
पूर्वापरं चरतो माययैतौ शिशू क्रीडन्तौ परि यातोर्णवम् ।
विश्वान्यो भुवना विचष्टे हैरण्यैरन्यं हरितो वहन्ति ॥११॥
दिवि त्वात्रिरधारयत्सूर्या मासाय कर्तवे ।
स एषि सुधृतस्तपन्विश्वा भूतावचाकशत् ॥१२॥
उभावन्तौ समर्षसि वत्सः संमातराविव ।
नन्वे३तदितः पुरा ब्रह्म देवा अमी विदुः ॥१३॥
यत्समुद्रमनु श्रितं तत्सिषासति सूर्यः ।
अध्वास्य विततो महान्पूर्वश्चापरश्च यः ॥१४॥

उत् । केतुना । बृहता । देवः । आ । अगन् । अप । अवृक् । तमः । अभि । ज्योतिः । अश्रैत् ।
दिव्यः । सुऽपर्णः । सः । वीरः । वि । अख्यत् । अदितेः । पुत्रः । भुवनानि । विश्वा ॥ ९ ॥

उत्ऽयन् । रश्मीन् । आ । तनुषे । विश्वा । रूपाणि । पुष्यसि ।
उभा । समुद्रौ । क्रतुना । वि । भासि । सर्वान् । लोकान् । परिऽभूः । भ्राजमानः ॥१०॥

पूर्वऽअपरम् । चरतः । मायया । एतौ । शिशू इति । क्रीडन्तौ । परि । यातः । अर्णवम् ।
विश्वा । अन्यः । भुवना । विऽचष्टे । हैरण्यैः । अन्यम् । हरितः । वहन्ति ॥ ११ ॥

दिवि । त्वा । अत्रिः । अधारयत् । सूर्य । मासाय । कर्तवे ।
सः । एषि । सुऽधृतः । तपन् । विश्वा । भूता । अवऽचाकशत् ॥ १२ ॥

उभौ । अन्तौ । सम् । अर्षसि । वत्सः । संमातरौऽइव ।
ननु । एतत् । इतः । पुरा । ब्रह्म । देवाः । अमी इति । विदुः ॥ १३ ॥

यत् । समुद्रम् । अनु । श्रितम् । तत् । सिसासति । सूर्यः ।
अध्वा । अस्य । विऽततः । महान् । पूर्वः । च । अपरः । च । यः ॥ १४ ॥

XIII.2.9 The divine (sun) has come with his great banner flying high. The darkness has been dispelled; the light is shed all around. That divine bird of goodly wings, the heroic son of the eternity (Aditi), has illumined all the worlds.

XIII.2.10 While rising, you spread out your rays; you develop all the forms; blazing and overpowering, you illumine both the oceans and all the worlds with your might.

XIII.2.11 They two move on one after the other by intellect; two playing young ones go about the ocean; the one looks abroad upon all beings; yellow steeds draw the other with golden (trappings ?). (See also Av. VII.81.1)

XIII.2.12 The enjoyer Lord has established you in the sky for making the mouth. As such, you go well-maintained, giving out heat and illuminating all the beings.

XIII.2.13 You go to both the ends, just as a calf goes to two joint mothers. Indeed previously the enlightened ones have known it to be the supreme god.

XIII.2.14 What is contained in the ocean, the sun wants to obtain. Its great path is stretched out far, that is eastward as well as westward.

तं समाप्नोति जूतिभिस्ततो नाप चिकित्सति ।
तेनामृतस्य भक्षं देवानां नाव रुन्धते ॥१५॥
उदु त्यं जातवेदसं देवं वहन्ति केतवः । दृशे विश्वाय सूर्यम् ॥१६॥
अप त्ये तायवो यथा नक्षत्रा यन्त्यक्तुभिः । सूराय विश्वचक्षसे ॥१७॥
अदृश्रन्नस्य केतवो वि रश्मयो जनाँ अनु । भ्राजन्तो अग्नयो यथा ॥१८॥
तरणिर्विश्वदर्शतो ज्योतिष्कृदसि सूर्य । विश्वमा भासि रोचन ॥१९॥
प्रत्यङ् देवानां विशः प्रत्यङ्ङुदेषि मानुषीः । प्रत्यङ्विश्वं स्वर्दृशे ॥२०॥
येना पावक चक्षसा भुरण्यन्तं जनाँ अनु । त्वं वरुण पश्यसि ॥२१॥

तम् । सम् । आप्नोति । जूतिऽभिः । ततः । न । अप । चिकित्सति ।
तेन । अमृतस्य । भक्षम् । देवानाम् । न । अव । रुन्धते ॥ १५ ॥
उत् । ऊं इति । त्यम् । जातऽवेदसम् । देवम् । वहन्ति । केतवः । दृशे । विश्वाय । सूर्यम् ॥
अप । त्ये । तायवः । यथा । नक्षत्रा । यन्ति । अक्तुऽभिः । सूराय । विश्वऽचक्षसे ॥१७॥
अदृश्रन् । अस्य । केतवः । वि । रश्मयः । जनान् । अनु । भ्राजन्तः । अग्नयः । यथा ॥
तरणिः । विश्वऽदर्शतः । ज्योतिःऽकृत् । असि । सूर्य । विश्वम् । आ । भासि । रोचन ॥
प्रत्यङ् । देवानाम् । विशः । प्रत्यङ् । उत् । एषि । मानुषीः । प्रत्यङ् । विश्वम् । स्वः । दृशे ॥
येन । पावक । चक्षसा । भुरण्यन्तम् । जनान् । अनु । त्वम् । वरुण । पश्यसि ॥ २१ ॥

XIII.2.15 That path he covers with fast speeds; he does not want to move away from that path. Thereby he does not obstruct the food of elixir of the enlightened ones.

XIII.2.16 The banners of glory speak high of God, who knows all that lives, that all may look on Him. (See also Ṛg. I.50.1)

XIII.2.17 In His supreme transcendental glow, all other transient lights fade away, like thieves. (See also Ṛg. I.50.2)

XIII.2.18 His illuminating rays, shining like blazing fires, are seen afar, refulgent over the world of men. (See also Ṛg. I.50.3)

XIII.2.19 O self-radiant God, you are the supreme light that outstrips all in speed, and it is your spiritual radiance that awakens each one of us, and shines through the entire firmament. (See also Ṛg. I.50.4)

XIII.2.20 O God, you rise above to vitalize the physical forces, and you go deep into the inner realm to shine through the hearts of mankind. You command all the regions of the celestial and spiritual world. (See also Ṛg. I.50.5)

XIII.2.21 It is your divine light that purifies our soul, and keeps us away from evil thoughts and actions. (See also Ṛg. I.50.6)

वि द्यामेषि रजस्पृथ्वहर्मिमानो अक्तुभिः। पश्यञ्जन्मानि सूर्य ॥२२॥
सप्त त्वा हरितो रथे वहन्ति देव सूर्य। शोचिष्केशं विचक्षणम् ॥२३॥
अयुक्त सप्त शुन्ध्युवः सूरो रथस्य नप्त्यः। ताभिर्याति स्वयुक्तिभिः ॥२४॥
रोहितो दिवमारुहत्तपसा तपस्वी।
स योनिमैति स उ जायते पुनः स देवानामधिपतिर्बभूव ॥२५॥
यो विश्वचर्षणिरुत विश्वतोमुखो यो विश्वतस्पाणिरुत विश्वतस्पृथः।
सं बाहुभ्यां भरति सं पतत्रैर्द्यावापृथिवी जनयन्देव एकः ॥२६॥
एकपाद्द्विपदो भूयो वि चक्रमे द्विपात्त्रिपादमभ्येति पश्चात्।
द्विपाद्ध षट्पदो भूयो वि चक्रमे त एकपदस्तन्वं१ समासते ॥२७॥
अतन्द्रो यास्यन्हरितो यदास्थाद्द्वे रूपे कृणुते रोचमानः।
केतुमानुद्यन्त्सहमानो रजांसि विश्वा आदित्य प्रवतो वि भासि ॥२८॥

वि। द्याम्। एषि। रजः। पृथु। अहः। मिमानः। अक्तुऽभिः। पश्यन्। जन्मानि। सूर्य ॥
सप्त। त्वा। हरितः। रथे। वहन्ति। देव। सूर्य। शोचिःऽकेशम्। विऽचक्षणम् ॥२३॥
अयुक्त। सप्त। शुन्ध्युवः। सूरः। रथस्य। नप्त्यः। ताभिः। याति। स्वयुक्तिऽभिः ॥२४
रोहितः। दिवम्। आ। अरुहत्। तपसा। तपस्वी।
सः। योनिम्। आ। एति। सः। ऊं इति। जायते। पुनः। सः। देवानाम्। अधिऽपतिः। बभूव ॥
यः। विश्वऽचर्षणिः। उत। विश्वतःऽमुखः। यः। विश्वतःऽपाणिः। उत। विश्वतःऽपृथः।
सम्। बाहुऽभ्याम्। भरति। सम्। पतत्रैः। द्यावापृथिवी इति। जनयन्। देवः। एकः ॥२६ ॥
एकऽपात्। द्विऽपदः। भूयः। वि। चक्रमे। द्विऽपात्। त्रिऽपादम्। अभि। एति। पश्चात्।
द्विऽपात्। ह। षट्ऽपदः। भूयः। वि। चक्रमे। ते। एकऽपदः। तन्वम्। सम्। आसते ॥ २७॥
अतन्द्रः। यास्यन्। हरितः। यत्। आऽअस्थात्। द्वे इति। रूपे इति। कृणुते। रोचमानः।
केतुऽमान्। उत्ऽयन्। सहमानः। रजांसि। विश्वाः। आदित्य। प्रऽवतः। वि। भासि ॥२८।

XIII.2.22 It is your divine light that discriminates between light and darkness for the benefit of all creatures that have birth. (See also Ṛg. I.50.7)

XIII.2.23 O self-radiant, through your divine spectrum of seven harnessed to your chariot, you guide all men. (See Also Ṛg. I.50.8)

XIII.2.24 The self-radiant one operates through these harnessed sevens (five organs of senses and mind and intellect on the spiritual plane), - never failing and ever purifying, and thus safely draws the chariot of inner cosmos. (See also Ṛg. I.50.9)

XIII.2.25 The austere ascending one ascends to heaven by his austerity. He comes to the womb therefrom. Ofcourse, he is born again. He becomes the overlord of the bounties of Nature.

XIII.2.26 He who belongs to all men (carṣaṇi) and has faces on all sides, who has hands on all sides and palms on all sides -- he brings together with his (two) arms, together with his wings (pl.), generating heaven and earth, sole Lord. (See Also Ṛg. X.81.3, Yv. XII.19)

XIII.2.27 The one-footed strode out more that the two-footed; the two-footed falls upon (abhi-i) the three-footed from behind; the two-footed strode out more than the six-footed; they sit together (about) the body of the one-footed. (See also Ṛg. X.117.8)

XIII.2.28 Free from lassitude, desirous of travelling, when he mounts his golden horses, he, the glowing, takes two forms. O sun, rich in rays, when rising, you overcome all the worlds, and shine out in tempests.

बण्महाँ असि सूर्य बडादित्य महाँ असि ।
महांस्ते महतो महिमा त्वमादित्य महाँ असि ॥२९॥
रोचसे दिवि रोचसे अन्तरिक्षे पतङ्ग पृथिव्यां रोचसे रोचसे अप्स्वन्तः ।
उभा समुद्रौ रुच्या व्यापिथ देवो देवासि महिषः स्वर्जित् ॥३०॥
अर्वाङ् परस्तात्प्रयतो व्यध्व आशुर्विपश्चित्पतयन्पतङ्गः ।
विष्णुर्विचित्तः शवसाधितिष्ठन्प्र केतुना सहते विश्वमेजत् ॥३१॥
चित्रश्चिकित्वान्महिषः सुपर्ण आरोचयन्रोदसी अन्तरिक्षम् ।
अहोरात्रे परि सूर्यं वसाने प्रास्य विश्वा तिरतो वीर्याणि ॥३२॥
तिग्मो विभ्राजन्तन्वं शिशानोरंगमासः प्रवतो रराणः ।
ज्योतिष्मान्पक्षी महिषो वयोधा विश्वा आस्थात्प्रदिशः कल्पमानः ॥३३॥
चित्रं देवानां केतुरनीकं ज्योतिष्मान्प्रदिशः सूर्य उद्यन् ।
दिवाकरोति द्युम्नैस्तमांसि विश्वातारीद्दुरितानि शुक्रः ॥३४॥

बट् । महान् । असि । सूर्य । बट् । आदित्य । महान् । असि ।
महान् । ते । महतः । महिमा । त्वम् । आदित्य । महान् । असि ॥ २९ ॥
रोचसे । दिवि । रोचसे । अन्तरिक्षे । पतङ्ग । पृथिव्याम् । रोचसे । रोचसे । अप्ऽसु । अन्तः ।
उभा । समुद्रौ । रुच्या । वि । आपिथ । देवः । देव । असि । महिषः । स्वःऽजित् ॥ ३० ॥
अर्वाङ् । परस्तात् । प्रऽयतः । विऽअध्वे । आशुः । विपःऽचित् । पतयन् । पतङ्गः ।
विष्णुः । विऽचित्तः । शवसा । अधिऽतिष्ठन् । प्र । केतुना । सहते । विश्वम् । एजत् ॥ ३१ ॥
चित्रः । चिकित्वान् । महिषः । सुऽपर्णः । आऽरोचयन् । रोदसी इति । अन्तरिक्षम् ।
अहोरात्रे इति । परि । सूर्यम् । वसाने इति । प्र । अस्य । विश्वा । तिरतः । वीर्याणि ॥ ३२ ॥
तिग्मः । विऽभ्राजन् । तन्वम् । शिशानः । अरम्ऽगमासः । प्रऽवतः । रराणः ।
ज्योतिष्मान् । पक्षी । महिषः । वयःऽधाः । विश्वाः । आ । अस्थात् । प्रऽदिशः । कल्पमानः ॥
चित्रम् । देवानाम् । केतुः । अनीकम् । ज्योतिष्मान् । प्रऽदिशः । सूर्यः । उत्ऽयन् ।
दिवाऽकरः । अति । द्युम्नैः । तमांसि । विश्वा । अतारीत् । दुःऽइतानि । शुक्रः ॥ ३४ ॥

XIII.2.29 Verily , great art thou, O sun; verily, O Āditya, great art thou; great is the greatness of thee the great one; thou, O son of Infinity, art great. (See Yv. XXXIII.39. Ṛg. VIII.101.11)

XIII.2.30 You shine in the sky; you shine in the midspace; O flayer, you shine on the earth; you shine within the waters. You pervade both the oceans with light. O enlightened one, you are a mighty bounty of Nature and winner of light (bliss).

XIII.2.31 Swift, excellent observer, the flying one, flying hitherward from afar, soaring in the mid-course, pervading, extra-ordinarily thoughtful, subduing others with might, he, with his appearance, overbears all that moves.

XIII.2.32 Wonderfully wise, mighty, strong-winged (sun) illuminates the heaven and earth, as well as, the midspace. Day and night, dwelling about the sun, spread far and wide all his energies.

XIII.2.33 Scorching, blazing intensely, strengthening the body, moving at tremendous speed, abiding in heavenly heights, emitting light, winged one, the mighty, bestower of vigour, (the sun) has pervaded all the mid-regions giving them their form.

XIII.2.34 Wonderous bright appearance of the bounties of Nature, emitting light, the sun has risen up the mid-regions. The radiant maker of day with this intense brilliance has overcome all the darknesses difficult to traverse.

चित्रं देवानामुदगादनीकं चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः
आप्राद्यावापृथिवी अन्तरिक्षं सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुषश्च ॥३५॥
उस्रा पतन्तमरुणं सुपर्णं मध्ये दिवस्तरणिं भ्राजमानम्।
पश्याम त्वा सवितारं यमाहुरजस्रं ज्योतिर्यदविन्ददत्रिः ॥३६॥
दिवस्पृष्ठे धावमानं सुपर्णमदित्याः पुत्रं नाथकाम उप यामि भीतः।
स नः सूर्य प्र तिर दीर्घमायुर्मा रिषाम सुमतौ ते स्याम ॥३७॥
सहस्राह्ण्यं वियतावस्य पक्षौ हरेर्हंसस्य पततः स्वर्गम्।
स देवान्त्सर्वानुरस्युपदद्य संपश्यन्याति भुवनानि विश्वा ॥३८॥
रोहितः कालो अभवद्रोहितोऽग्रे प्रजापतिः।
रोहितो यज्ञानां मुखं रोहितः स्व१राभरत् ॥३९॥
रोहितो लोको अभवद्रोहितोऽत्यतपद्दिवम्।
रोहितो रश्मिभिर्भूमिं समुद्रमनु सं चरत् ॥४०॥

चित्रम्। देवानाम्। उत्। अगात्। अनीकम्। चक्षुः। मित्रस्य। वरुणस्य। अग्नेः।
आ। अप्रात्। द्यावापृथिवी इति। अन्तरिक्षम्। सूर्यः। आत्मा। जगतः। तस्थुषः। च ॥
उस्रा। पतन्तम्। अरुणम्। सुऽपर्णम्। मध्ये। दिवः। तरणिम्। भ्राजमानम्।
पश्याम। त्वा। सवितारम्। यम्। आहुः। अजस्रम्। ज्योतिः। यत्। अविन्दत्। अत्रिः ॥
दिवः। पृष्ठे। धावमानम्। सुऽपर्णम्। अदित्याः। पुत्रम्। नाथऽकामः। उप। यामि। भीतः।
सः। नः। सूर्य। प्र। तिर। दीर्घम्। आयुः। मा। रिषाम। सुऽमतौ। ते। स्याम ॥३७॥
सहस्रऽअह्न्यम्। विऽयतौ। अस्य। पक्षौ। हरेः। हंसस्य। पततः। स्वःऽगम्।
सः। देवान्। सर्वान्। उरसि। उपऽदद्य। सम्ऽपश्यन्। याति। भुवनानि। विश्वा ॥
रोहितः। कालः। अभवत्। रोहितः। अग्रे। प्रजाऽपतिः।
रोहितः। यज्ञानाम्। मुखम्। रोहितः। स्वः। आ। अभरत् ॥ ३९ ॥
रोहितः। लोकः। अभवत्। रोहितः। अति। अतपत्। दिवम्।
रोहितः। रश्मिऽभिः। भूमिम्। समुद्रम। अनु। सम। चरत् ॥ ४० ॥

XIII.2.35 Yonder has arisen with wonderful divine effulgence the eye of our light, life and energy. He has filled the celestial regions, the earth and the inter-space with his glory. This sun is the soul of all that moves or is immovable. (See also Ṛg. I.115.1,;Yv. VII.42)

XIII.2.36 May we behold you, the impeller, flying high, strong-winged, swimming in the midst of heaven, blazing bright, whom they call the light eternal, which an enjoyer realizes.

XIII.2.37 Frightened and desirous of refuge, I approach the strong-winged sun, the son of eternity, racing on the top of the sky. As such, O son, may you bestow a long span of life. May we not come to harm. May we be in your friendly favour.

XIII.2.38 A thousand days journey are expanded the wings of him, of the yellow swan flying to heaven; he, putting all the gods in his breast, goes viewing together all existences. (See also Av. X.8.18)

XIII.2.39 The ascendant Lord has become the time. The ascendant Lord has been the Lord of creatures in the beginning. The ascendant Lord is the mouth of sacrifices. The ascendant Lord has brought the light.

XIII.2.40 The ascendant Lord has become the world. The ascendant Lord has heated the sky. The ascendant Lord with His rays moves along the earth and the ocean.

सर्वा दिशः समचरद्रोहितोधिपतिर्दिवः ।
दिवं समुद्रमाद्भूमिं सर्वं भूतं वि रक्षति ॥४१॥
आरोहञ्छुक्रो बृहतीरतन्द्रो द्वे रूपे कृणुते रोचमानः ।
चित्रश्चिकित्वान्महिषो वातमाया यावतो लोकानभि यद्विभाति ॥४२॥
अभ्य१न्यदेति पर्यन्यदस्यतेहोरात्राभ्यां महिषः कल्पमानः ।
सूर्यं वयं रजसि क्षियन्तं गातुविदं हवामहे नाधमानाः ॥४३॥
पृथिवीप्रो महिषो नाधमानस्य गातुरदब्धचक्षुः परि विश्वं बभूव ।
विश्वं संपश्यन्त्सुविदत्रो यजत्र इदं शृणोतु यदहं ब्रवीमि ॥४४॥
पर्यस्य महिमा पृथिवीं समुद्रं ज्योतिषा विभ्राजन्परि द्यामन्तरिक्षम् ।
सर्वं संपश्यन्त्सुविदत्रो यजत्र इदं शृणोतु यदहं ब्रवीमि ॥४५॥
अबोध्यग्निः समिधा जनानां प्रति धेनुमिवायतीमुषासम् ।
यह्वा इव प्र वयामुज्जिहानाः प्र भानवः सिस्रते नाकमच्छ ॥४६॥

सर्वाः । दिशः । सम । अचरत् । रोहितः । अधिऽपतिः । दिवः ।
दिवम् । समुद्रम् । आत् । भूमिम् । सर्वम् । भूतम् । वि । रक्षति ॥ ४१ ॥

आऽरोहन् । शुक्रः । बृहतीः । अतन्द्रः । द्वे इति । रूपे इति । कृणुते । रोचमानः । चित्रः ।
चिकित्वान् । महिषः । वातम्ऽआयाः । यावतः । लोकान् । अभि । यत् । विऽभाति ॥

अभि । अन्यत् । एति । परि । अन्यत् । अस्यते । अहोरात्राभ्याम् । महिषः । कल्पमानः ।
सूर्यम् । वयम् । रजसि । क्षियन्तम् । गातुऽविदम् । हवामहे । नाधमानाः ॥ ४३ ॥

पृथिवीऽप्रः । महिषः । नाधमानस्य । गातुः । अदब्धऽचक्षुः । परि । विश्वम् । बभूव ।
विश्वम् । सम्ऽपश्यन् । सुऽविदत्रः । यजत्रः । इदम् । शृणोतु । यत् । अहम् । ब्रवीमि ॥

परि । अस्य । महिमा । पृथिवीम् । समुद्रम् । ज्योतिषा । विऽभ्राजन् । परि । द्याम् ।
अन्तरिक्षम् । सर्वम् । सम्ऽपश्यन् । सुऽविदत्रः । यजत्रः । इदम् । शृणोतु । यत् । अहम् । ब्रवीमि ॥

अबोधि । अग्निः । सम्ऽइधा । जनानाम् । प्रति । धेनुम्ऽइव । आऽयतीम् । उषसम् ।
यह्वाःऽइव । प्र । वयाम् । उत्ऽजिहानाः । प्र । भानवः । सिस्रते । नाकम् । अच्छ ॥ ४६ ॥

XIII.2.41 The ascendant Lord, the sovereign of the heaven, moves about in all the quarters; He guards the sky, the ocean, the earth and also all the beings.

XIII.2.42 Free from lassitude, the bright one (the sun), while ascending the great (spaces), develops two forms shining beautifully. Wonderful, observant, mighty, and creator of wind phenomena, he illumines all the worlds, whatsoever, there exist.

XIII.2.43 Being shaped by day and night, the mighty (sun), goes towards one (form) and the other (form) is thrust away. Imploring, we invoke the sun, who knows the path and dwells in the midspace.

XIII.2.44 The mighty (sun), fulfiller of the earth, the guide of the implorer, one of unsuppressed vision, has encompassed the world. May he, the benevolent, worshipful, beholding all, listen to what I say.

XIII.2.45 The grandeur of Him goes beyond the earth, beyond the ocean, and blazing brilliant with light it goes beyond the midspace and the sky. May he, the benevolent, worshipful, beholding all, listen to what I say.

XIII.2.46 With the fire-wood of people, the fire divine has awakened, just as a milch-cow awakens at the coming of the dawn. Like young plants throwing their branches upwards, the beams of rays go forth towards the heaven.

(३) तृतीयं सूक्तम्

(१-२६) षड्विंशत्यृचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । अध्यात्मरोहितादित्या देवताः । (१, १६, १८, २१) प्रथमाषोडश्यष्टादश्येकविंशीनामृचां चतुरवसानाष्टपदाकृतिः, (२) द्वितीयायास्त्र्यवसाना षट्पदा भुरिगष्टिः, (३) तृतीयायास्त्र्यवसाना षट्पदाष्टिः, (४) चतुर्थ्यास्त्र्यवसाना षट्पदातिशाक्वरगर्भा धृतिः, (५-६) पञ्चमीषष्ठयोश्चतुरवसाना सप्तपदा शाक्वरातिशाक्वरगर्भा प्रकृतिः, (७) सप्तम्याश्चतुरवसाना सप्तपदानुष्टुब्गर्भातिधृतिः, (८, २०, २२) अष्टमीविंशीद्वाविंशीनां त्र्यवसाना षट्पदात्यष्टिः, (९-१२) नवम्यादिचतसृणां चतुरवसाना सप्तपदा भुरिगतिधृतिः, (१३-१४) त्रयोदशीचतुर्दश्योश्चतुरवसानाष्टपदा कृतिः, (१५) पञ्चदश्याश्चतुरवसाना सप्तपदा निचृदतिधृतिः, (१७, २४) सप्तदशीचतुर्विंश्योश्चतुरवसाना सप्तपदा कृतिः, (१९) एकोनविंश्याश्चतुरवसानाष्टपदा भुरिगाकृतिः, (२३, २५) त्रयोविंशीपञ्चविंश्योश्चतुरवसानाष्टपदा विकृतिः, [(२६) षड्विंश्याश्चानुष्टुप्] छन्दांसि ॥

य इमे द्यावापृथिवी जजान यो द्रापिं कृत्वा भुवनानि वस्ते ।
यस्मिन्क्षियन्ति प्रदिशः षडुर्वीर्याः पतङ्गो अनु विचाकशीति तस्य देवस्य ।
क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद्वेपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥१॥

यस्माद्वाता ऋतुथा पवन्ते यस्मात्समुद्रा अधि विक्षरन्ति तस्य देवस्य ।
क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद्वेपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥२॥

यो मारयति प्राणयति यस्मात्प्राणन्ति भुवनानि विश्वा तस्य देवस्य ।
क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद्वेपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥३॥

यः प्राणेन द्यावापृथिवी तर्पयत्यपानेन समुद्रस्य जठरं यः पिपर्ति तस्य देवस्य ।
क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद्वेपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥४॥

यः । इमे इति । द्यावापृथिवी इति । जजान । यः । द्रापिम् । कृत्वा । भुवनानि । वस्ते । यस्मिन् । क्षियन्ति । प्रऽदिशः । षट् । उर्वीः । याः । पतङ्गः । अनु । विऽचाकशीति । तस्य । देवस्य । क्रुद्धस्य । एतत् । आगः । यः । एवम् । विद्वांसम् । ब्राह्मणम् । जिनाति । उत् । वेपय । रोहित । प्र । क्षिणीहि । ब्रह्मऽज्यस्य । प्रति । मुञ्च । पाशान् ॥ १ ॥

यस्मात् । वाताः । ऋतुऽथा । पवन्ते । यस्मात् । समुद्राः । अधि । विऽक्षरन्ति । तस्य ।० ॥ २ ॥

यः । मारयति । प्राणयति । यस्मात् । प्राणन्ति । भुवनानि । विश्वा । तस्य ।० ॥ ३ ॥

यः । प्राणेन । द्यावापृथिवी इति । तर्पयति । अपानेन । समुद्रस्य । जठरम् । यः । पिपर्ति । तस्य ।०॥

To the Sun (with imprecation on the evil-doer)

XIII.3.1 He, who has brought into existence these two – the heaven and earth; who dwells within the beings making them a mantle (for himself); in whom find shelter the six vast mid-quarters, which the flying one (sun) illuminates – to that wrathful (enraged) Lord it is offending, some one scathes such a learned intellectual person. O ascending one (Rohita), make him tremble, destroy him; put your snares upon the harasser of intellectual persons.

XIII.3.2 Out of whom the winds blow in due seasons, out of whom the oceans flow out all around – to that wrathful (enraged) Lord it is offending that some one scathes such a learned intellectual person. O ascending one (Rohita), make him tremble; destroy him put your snares upon the harasser of intellectual persons.

XIII.3.3 He, who causes to die (and) who brings to life, (and) from whom all the beings receive life – to that wrathful (enraged) Lord it is offending that some one scathes such a learned intellectual person. O ascending one (Rohita), make him tremble; destroy him; put your snares upon the harasser of intellectual person.

XIII.3.4 He, who refreshes the heaven and earth with (his) in-breath, (and) who fills the belly of the ocean with (his) out-breath – to that wrathful (enraged) Lord it is offending that some scathes such a learned intellectual person. O ascending one (Rohita), make him tremble; destroy him; put your snares upon the harasser intellectual persons.

यस्मिन्विराट्परमेष्ठी प्रजापतिरग्निर्वैश्वानरः सह पङ्क्त्या श्रितः।
यः परस्य प्राणं परमस्य तेज आददे तस्य देवस्य।
क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति।
उद्वेपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान्॥५॥

यस्मिन्षडुर्वीः पञ्च दिशो अधि श्रिताश्चतस्र आपो यज्ञस्य त्रयोऽक्षराः।
यो अन्तरा रोदसी क्रुद्धश्चक्षुषैक्षत तस्य देवस्य।
क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति।
उद्वेपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान्॥६॥

यो अन्नादो अन्नपतिर्बभूव ब्रह्मणस्पतिरुत यः।
भूतो भविष्यद्भुवनस्य यस्पतिस्तस्य देवस्य।
क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति।
उद्वेपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान्॥७॥

अहोरात्रैर्विमितं त्रिंशदङ्गं त्रयोदशं मासं यो निर्मिमीते तस्य देवस्य।
क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति।
उद्वेपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान्॥८॥

यस्मिन्। विऽराट्। परमेऽस्थी। प्रजाऽपतिः। अग्निः। वैश्वानरः। सह। पङ्क्त्या। श्रितः।
यः। परस्य। प्राणम्। परमस्य। तेजः। आऽददे। तस्य।०॥५॥

यस्मिन्। षट्। उर्वीः। पञ्च। दिशः। अधि। श्रिताः। चतस्रः। आपः। यज्ञस्य। त्रयः।
अक्षराः। यः। अन्तरा। रोदसी इति। क्रुद्धः। चक्षुषा। ऐक्षत। तस्य।०॥६॥

यः। अन्नऽअदः। अन्नऽपतिः। बभूव। ब्रह्मणः। पतिः। उत। यः।
भूतः। भविष्यत्। भुवनस्य। यः। पतिः। तस्य।०॥७॥

अहोरात्रैः। विऽमितम्। त्रिंशत्ऽअङ्गम्। त्रयःऽदशम्। मासम्। यः। निःऽमिमीते। तस्य।०॥

XIII.3.5 He, within whom Virāj (the lumiscent), the Lord dwelling in the highest abode, the Lord of creatures, and the adorable Lord, benefactor of all men, has found shelter with the pañkti metre; He, who takes to Himself the vital breath of the highest and the radiance of the supreme -- to that wrathful (enraged) Lord it is offending that some one scathes such a learned intellectual person. O ascending one, make him tremble; destroy him; put your snares upon the harasser of intellectual persons.

XIII.3.6 He, in whom the six vast (mid-quarters), the five quarters, the four waters and the three syllables of yajna (the sacrifice) have found shelter; who, being, enraged, looks through heaven and earth with his vision -- to that wrathful (enraged) Lord it is offending that some one scathes such a learned intellectual person. O ascending one, make him tremble; destroy him; put your snares upon the harasser of intellectual persons.

XIII.3.7 He, who being the Lord of food, has become the consumer of food, and who is also the Lord of knowledge; who is the Lord of the existence past, present and future -- to that wrathful (enraged) Lord it is offending that some one scathes such a learned intellectual person. O ascending one, make him tremble, destroy him, put your snares upon the harasser of intellectual persons.

XIII.3.8 He, who forms the thirteenth month, measured well with days and nights and containing thirty members -- to that wrathful (enraged) Lord it is offending that some one scathes such a learned intellectual person. O ascending one, make him tremble; destroy him; put your snares upon the harasser of intellectual persons.

कृष्णं नियानं हरयः सुपर्णा अपो वसाना दिवमुत्पतन्ति ।
त आववृत्रन्त्सदनादृतस्य तस्य देवस्य ।
क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद्वेपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥९॥

यत्ते चन्द्रं कश्यप रोचनावद्यत्संहितं पुष्कलं चित्रभानु ।
यस्मिन्त्सूर्या आर्पिताः सप्त साकं तस्य देवस्य ।
क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद्वेपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥१०॥

बृहदेनमनु वस्ते पुरस्ताद्रथंतरं प्रति गृह्णाति पश्चात् ।
ज्योतिर्वसाने सदमप्रमादं तस्य देवस्य ।
क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद्वेपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥११॥

बृहदन्यतः पक्ष आसीद्रथंतरमन्यतः सबले सध्रीची ।
यद्रोहितमजनयन्त देवास्तस्य देवस्य ।
क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद्वेपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥१२॥

कृष्णम् । निऽयानम् । हरयः । सुऽपर्णाः । अपः । वसानाः । दिवम् । उत् । पतन्ति ।
ते । आ । अववृत्रन् । सदनात् । ऋतस्य । तस्य । ० ॥ ९ ॥

यत् । ते । चन्द्रम् । कश्यप । रोचनऽवत् । यत् । समऽहितम् । पुष्कलम् । चित्रऽभानु ।
यस्मिन् । सूर्याः । आर्पिताः । सप्त । साकम् । तस्य । ० ॥ १० ॥

बृहत् । एनम् । अनु । वस्ते । पुरस्तात् । रथम्ऽतरम् । प्रति । गृह्णाति । पश्चात् ।
ज्योतिः । वसाने इति । सदम् । अप्रऽमादम् । तस्य । ०॥ ११ ॥

बृहत् । अन्यतः । पक्षः । आसीत् । रथम्ऽतरम् । अन्यतः । सबले इति सऽबले ।
सध्रीची इति । यत् । रोहितम् । अजनयन्त । देवाः । तस्य । ० ॥ १२ ॥

XIII.3.9 Dark the descent; the strong-winged birds are golden; they fly aloft to heaven, enrobed in waters. They have come higher from the seat of order, against to that wrathful (enraged) Lord it is offending that some one scathes such a learned intellectual person. O ascending one, make him tremble; destroy him; put your snares upon the harasser of intellectual persons.

XIII.3.10 O discerner (Kaśyapa) Lord, what is shiningly pleasing of yours, (and) what is the concentrated, abundant wonderful light, and wherein the seven suns are set together -- to that wrathful (enraged) Lord it is offending that some one scathes such a learned intellectual person. O ascending one, make him tremble; destroy him; put your snares upon the harasser of intellectual persons.

XIII.3.11 The bṛhat Sāman clads Him in front and the rathamtara Sāman takes hold of Him from behind, always carefully clothed in light -- to that enraged Lord it is offending that some one scathes such a learned intellectual person. O ascending one, make him tremble; destroy him; put your snares upon the harasser of intellectual persons.

XIII.3.12 When the bounties of Nature brought into being the ascending one (sun), the bṛhat was his one wing and the rathamtara the other, both were equally strong and directed to one and the same goal -- to that wrathful (enraged) Lord it is offending that some one scathes such a learned intellectual person. O ascending one, make him tremble; destroy him; put your snares upon the harasser of intellectual persons.

स वरुणः सायमग्निर्भवति स मित्रो भवति प्रातरुद्यन्।
स सविता भूत्वान्तरिक्षेण याति स इन्द्रो भूत्वा तपति मध्यतो दिवं तस्य देवस्य।
क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद्वेपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥१३॥
सहस्राह्ण्यं वियतावस्य पक्षौ हरेर्हंसस्य पततः स्वर्गम्।
स देवान्त्सर्वानुरस्युपदद्य संपश्यन्याति भुवनानि विश्वा तस्य देवस्य।
क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद्वेपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥१४॥
अयं स देवो अप्स्व१न्तः सहस्रमूलः पुरुशाको अत्त्रिः।
य इदं विश्वं भुवनं जजान तस्य देवस्य ।
क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद्वेपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥१५॥
शुक्रं वहन्ति हरयो रघुष्यदो देवं दिवि वर्चसा भ्राजमानम्।
यस्योर्ध्वा दिवं तन्व१स्तपन्त्यर्वाङ् सुवर्णैः पटरैर्वि भाति तस्य देवस्य।
क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद्वेपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥१६॥

सः । वरुणः । सायम् । अग्निः । भवति । सः । मित्रः । भवति । प्रातः । उत्ऽयन् । सः । सविता । भूत्वा । अन्तरिक्षेण । याति । सः । इन्द्रः । भूत्वा । तपति । मध्यतः । दिवम् । तस्य ।० ॥ १३ ॥

सहस्रऽअह्न्यम् । विऽयतौ । अस्य । पक्षौ । हरेः । हंसस्य । पततः । स्वःऽगम् । सः । देवान् । सर्वान् । उरसि । उपऽदद्य । सम्ऽपश्यन् । याति । भुवनानि । विश्वा । तस्य ।०॥

अयम् । सः । देवः । अप्ऽसु । अन्तः । सहस्रऽमूलः । पुरुऽशाकः । अत्त्रिः ।
यः । इदम् । विश्वम् । भुवनम् । जजान । तस्य ।०॥ १५ ॥

शुक्रम् । वहन्ति । हरयः । रघुऽस्यदः । देवम् । दिवि । वर्चसा । भ्राजमानम् ।
यस्य । ऊर्ध्वाः । दिवम् । तन्वः । तपन्ति । अर्वाङ् । सुऽवर्णैः । पटरैः । वि । भाति । तस्य ।० ॥१६॥

XIII.3.13 He, the venerable Lord, is adorable (Agni) in the evening; He is friendly (Mitra) in the morning, while rising up; becoming the impeller (Savitṛ), He goes through the midspace; becoming resplendent (Indra), He blazes up in the midst of the sky -- to that enraged Lord it is offending that some one scathes such a learned intellectual person. O ascending one, make him tremble; destroy him; put your snares upon the harasser of the intellectual persons.

XIII.3.14 A thousand day's journey are expanded the wings of him, of the yellow swan flying to heaven; he, putting all the gods in his breast, goes viewing together all existences -- to that wrathful (enraged) Lord it is offending that some one scathes such a learned intellectual person. O ascending one, make him tremble, destroy him; put your snares upon the harasser of intellectual persons.

XIII.3.15 This is the very same Lord dwelling within the waters, having thousand roots and helping in many ways, the consumer (of all), who has created all this existence -- to that wrathful (enraged) Lord it is offending that some one scathes such a learned intellectual person. O ascending one, make him tremble; destroy him; put your snares on the harnesser of intellectual persons.

XIII.3.16 Swift-moving coursers bear along the bright Lord blazing with lustre in the heaven; him, whose upper parts heat up the sky, and downward part shines with colourful rays (rays of beautiful colours) -- to that wrathful (enraged) Lord it is offending that some one scathes such a learned intellectual person. O ascending one, make him tremble; destroy him; put your snares upon the harasser of intellectual persons.

येनादित्यान्हरितः संवहन्ति येन यज्ञेन बहवो यन्ति प्रजानन्तः ।
यदेकं ज्योतिर्बहुधा विभाति तस्य देवस्य ।
क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद्वेपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥१७॥
सप्त युञ्जन्ति रथमेकचक्रमेको अश्वो वहति सप्तनामा ।
त्रिनाभि चक्रमजरमनर्वं यत्रेमा विश्वा भुवनाधि तस्थुस्तस्य देवस्य ।
क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद्वेपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥१८॥
अष्टधा युक्तो वहति वह्निरुग्रः पिता देवानां जनिता मतीनाम् ।
ऋतस्य तन्तुं मनसा मिमानः सर्वा दिशः पवते मातरिश्वा तस्य देवस्य ।
क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद्वेपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥१९॥
सम्यञ्चं तन्तुं प्रदिशोनु सर्वा अन्तर्गायत्र्याममृतस्य गर्भे तस्य देवस्य ।
क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद्वेपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥२०॥

येन । आदित्यान् । हरितः । सम्ऽवहन्ति । येन । यज्ञेन । बहवः । यन्ति । प्रऽजानन्तः ।
यत् । एकम् । ज्योतिः । बहुऽधा । विऽभाति । तस्य ।० ॥ १७ ॥

सप्त । युञ्जन्ति । रथम् । एकऽचक्रम् । एकः । अश्वः । वहति । सप्तऽनामा ।
त्रिऽनाभि । चक्रम् । अजरम् । अनर्वम् । यत्र । इमा । विश्वा । भुवना । अधि । तस्थुः । तस्य ।० ॥

अष्टऽधा । युक्तः । वहति । वह्निः । उग्रः । पिता । देवानाम् । जनिता । मतीनाम् ।
ऋतस्य । तन्तुम् । मनसा । मिमानः । सर्वाः । दिशः । पवते । मातरिश्वा । तस्य ।० ॥ १९ ॥

सम्यञ्चम् । तन्तुम् । प्रऽदिशः । अनु । सर्वाः । अन्तः । गायत्र्याम् । अमृतस्य । गर्भे । तस्य ।० ॥

XIII.3.17 By whom the golden coursers (the rays) bear along the Ādityas (the suns of twelve months); by which worship many a realized ones go; who, being the sole light, shines out in various forms -- to that wrathful (enraged) Lord it is offending that some one scathes such a learned intellectual person. O ascending one, make him tremble; destroy him; put your snares upon the harasser of intellectual persons.

XIII.3.18 Seven harness a one-wheeled chariot; one horse, having seven names, draws (it); or three naves (is) the wheel, unwasting, unassailed, whereon stand all these existences -- to that wrathful (enraged) Lord it is offending that some one scathes such a learned intellectual person. O ascending one, make him tremble; destroy him; put your snares upon the harasser of intellectual persons.

XIII.3.19 The fierce chariot-horse, the father of the enlightened ones and the begetter of wisdoms, bears along, harnessed eightfold. Arranging the thread of the eternal law by the mind, the dweller of the midspace goes about purifying all the quarters -- to that wrathful (enraged) Lord it is offending that some one scathes such a learned intellectual person. O ascending one, make him tremble; destroy him; put your snares upon the harasser of intellectual persons.

XIII.3.20 (Arranging) the entire thread in all the vast quarters, inside the Gāyatrī, within the womb of the immortality – to that wrathful (enraged) Lord it is offending that some one scathes such a learned intellectual person. O ascending one, make him tremble; destroy him; put your snares upon the harasser of intellectual persons.

निम्रुचस्तिस्रो व्युषो ह तिस्रस्त्रीणि रजांसि दिवो अङ्ग तिस्रः ।
विद्मा ते अग्ने त्रेधा जनित्रं त्रेधा देवानां जनिमानि विद्म तस्य देवस्य ।
क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद्वेपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥२१॥
वि य और्णोत्पृथिवीं जायमान आ समुद्रमदधादन्तरिक्षे तस्य देवस्य ।
क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद्वेपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥२२॥
त्वमग्ने क्रतुभिः केतुभिर्हितो३ऽर्कः समिद्ध उदरोचथा दिवि
किमभ्यार्चिन्मरुतः पृश्निमातरो यद्रोहितमजनयन्त देवास्तस्य देवस्य ।
क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद्वेपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥२३॥
य आत्मदा बलदा यस्य विश्व उपासते प्रशिषं यस्य देवाः ।
यो३ऽस्येशे द्विपदो यश्चतुष्पदस्तस्य देवस्य ।
क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद्वेपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥२४॥

निऽम्रुचः । तिस्रः । विऽउषः । ह । तिस्रः । त्रीणि । रजांसि । दिवः । अङ्ग । तिस्रः ।
विद्म । ते । अग्ने । त्रेधा । जनित्रम् । त्रेधा । देवानाम् । जनिमानि । विद्म । तस्य ।० ॥२१॥

वि । यः । और्णोत् । पृथिवीम् । जायमानः । आ । समुद्रम् । अदधात् । अन्तरिक्षे । तस्य ।० ॥

त्वम् । अग्ने । क्रतुऽभिः । केतुऽभिः । हितः । अर्कः । सम्ऽइद्धः । उत् । अरोचथाः ।
दिवि । किम् । अभि । आर्चन् । मरुतः । पृश्निऽमातरः । यत् । रोहितम् । अजनयन्त ।
देवाः । तस्य ।० ॥ २३ ॥

यः । आत्मऽदाः । बलऽदाः । यस्य । विश्वे । उपऽआसते । प्रऽशिषम् । यस्य । देवाः ।
यः । अस्य । ईशे । द्विऽपदः । यः । चतुःऽपदः । तस्य ।० ॥ २४ ॥

XIII.3.21 There are three evening; verily, are three; three are the midspaces; O dear one, the heaven also are three. O adorable fire divine, we know your three-fold birth-place; we know threefold births of the enlightened ones -- to that wrathful (enraged) Lord it is offending that some one scathes such a learned intellectual person. O ascending one, make him tremble; destroy him; put your snares upon the harasser of intellectual persons.

XIII.3.22 He, who, while coming into existence, covered the earth and set the ocean (vapour) all over the midspace -- to that wrathful (enraged) Lord it is offending that some one scathes such a learned intellectual person. O ascending one, make him tremble; destroy him; put your snares upon the harasser of intellectual persons.

XIII.3.23 O adorable fire divine, set in motion by the sacrifices and by the rays, enkindled well, you shine up as the sun in the sky. What was that, which the cloud-bearing winds, sons of the earth, worshipped, when the bounties of Nature brought the ascending sun into being -- to that wrathful (enraged) Lord it is offending that some one scathes such a learned intellectual person. O ascending one, make him tremble; destroy him; put your snares upon the harasser of intellectual persons.

XIII.3.24 He who is self-giving, strength-giving, of whom all, of whom (even) the gods wait upon the direction, who is master of these bipeds, who of quadrupeds -- to that wrathful (enraged) Lord it is offending that some one scathes such a learned intellectual person. O ascending one, make him tremble; destroy him; put your snares upon the harasser of intellectual persons.

एकपाद्द्विपदो भूयो वि चक्रमे द्विपात्त्रिपादमभ्येति पश्चात्।
चतुष्पाच्चक्रे द्विपदामभिस्वरे संपश्यन्पङ्क्तिमुपतिष्ठमानस्तस्य देवस्य।
क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद्वेपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥२५॥

कृष्णायाः पुत्रो अर्जुनो रात्र्या वत्सोऽजायत।
स ह द्यामधि रोहति रुहो रुरोह रोहितः ॥२६॥

एकऽपात्। द्विऽपदः। भूयः। वि। चक्रमे। द्विऽपात्। त्रिऽपादम्। अभि। एति।
पश्चात्। चतुःऽपात्। चक्रे। द्विऽपदाम्। अभिऽस्वरे। समऽपश्यन्। पङ्क्तिम्।
उपऽतिष्ठमानः। तस्य। देवस्य। क्रुद्धस्य। एतत्। आगः। यः। एवम्। विद्वांसम्।
ब्राह्मणम्। जिनाति। उत्। वेपय। रोहित। प्र। क्षिणीहि। ब्रह्मऽज्यस्य। प्रति।
मुञ्च। पाशान् ॥ २५ ॥

कृष्णायाः। पुत्रः। अर्जुनः। रात्र्याः। वत्सः। अजायत।
सः। ह। द्याम्। अधि। रोहति। रुहः। रुरोह। रोहितः ॥ २६ ॥

(४) चतुर्थं सूक्तम्

'स एति सविता' इत्यारभ्य 'अघ्नाघेन' इत्यन्तानां षट्पर्यायाणां ब्रह्मा ऋषिः। मन्त्रोक्ता देवताः॥

[१] प्रथमः पर्यायः

(१-१३) त्रयोदशर्चस्यास्य पर्यायस्य (१-११) प्रथमाद्येकादशर्चा प्राजापत्यानुष्टुप्, (१२) द्वादश्या विराड्गायत्री, (१३) त्रयोदश्याश्चासुर्युष्णिक् छन्दांसि॥

स एति सविता स्वर्दिवस्पृष्ठेऽवचाकशत् ॥१॥
रश्मिभिर्नभ आभृतं महेन्द्र एत्यावृतः ॥२॥
स धाता स विधर्ता स वायुर्नभ उच्छ्रितम्।
रश्मिभिर्नभ आभृतं महेन्द्र एत्यावृतः ॥३॥

सः। एति। सविता। स्वः। दिवः। पृष्ठे। अवऽचाकशत् ॥ १ ॥
रश्मिऽभिः। नभः। आऽभृतम्। महाऽइन्द्रः। एति। आऽवृतः ॥ २ ॥
सः। धाता। सः। विऽधर्ता। सः। वायुः। नभः। उत्ऽश्रितम्। रश्मिऽभिः।० ॥३॥

XIII.3.25 The one-footed strode out more than the two-footed; the two-footed falls upon the three-footed from behind; the four-footed acted within the call of the two-footed ones, beholding the series (pañti), drawing near (up-asthā) – to that wrathful (enraged) Lord it is offending that some one scathes such a learned intellectual person. O ascending one, make him tremble; destroy him; put your snares upon the harasser of intellectual persons. (See also Ṛg. X.117.8)

XIII.3.26 The white son of the black (mother), the young of night, was born, he ascends upon the sky; the ruddy one ascended the ascents. (See also Rg. X.117.8)

Extolling the Sun

PARYĀYA - I

XIII.4.1 That impeller Lord comes to the world of light shining upon the top of the sky.

XIII.4.2 The great resplendent Lord comes to the dimmed sky surrounded with rays.

XIII.4.3 He is the creator, He the ordainer, He the elemental wind, He the mighty rain-cloud (nabhas). The great resplendent Lord comes to the dimmed sky surrounded with rays.

सोऽर्यमा स वरुणः स रुद्रः स महादेवः ।
रश्मिभिर्नभ आभृतं महेन्द्र एत्यावृतः ॥४॥
सो अग्निः स उ सूर्यः स उ एव महायमः ।
रश्मिभिर्नभ आभृतं महेन्द्र एत्यावृतः ॥५॥
तं वत्सा उप तिष्ठन्त्येकशीर्षाणो युता दश ।
रश्मिभिर्नभ आभृतं महेन्द्र एत्यावृतः ॥६॥
पश्चात्प्राञ्च आ तन्वन्ति यदुदेति वि भासति ।
रश्मिभिर्नभ आभृतं महेन्द्र एत्यावृतः ॥७॥
तस्यैष मारुतो गणः स एति शिक्याकृतः ॥८॥
रश्मिभिर्नभ आभृतं महेन्द्र एत्यावृतः ॥९॥
तस्येमे नव कोशा विष्टम्भा नवधा हिताः ॥१०॥

सः । अर्यमा । सः । वरुणः । सः । रुद्रः । सः । महाऽदेवः । रश्मिऽभिः ।० ॥४॥

सः । अग्निः । सः । ऊं इति । सूर्यः । सः । ऊं इति । एव । महाऽयमः । रश्मिऽभिः ।० ॥५॥

तम् । वत्साः । उप । तिष्ठन्ति । एकऽशीर्षाणः । युताः । दश । रश्मिऽभिः ।०॥६॥

पश्चात् । प्राञ्चः । आ । तन्वन्ति । यत् । उत्ऽएति । वि । भासति । रश्मिऽभिः ।० ॥७॥

तस्य । एषः । मारुतः । गणः । सः । एति । शिक्याऽकृतः ॥ ८ ॥

रश्मिऽभिः । नभः । आऽभृतम् । महाऽइन्द्रः । एति । आऽवृतः ॥ ९ ॥

तस्य । इमे । नव । कोशाः । विऽस्तम्भाः । नवऽधा । हिताः ॥ १० ॥

XIII.4.4 He is the ordainer, He the venerable, He (is) terrible punisher, He (is) the great Lord. The great resplendent Lord comes to the dimmed sky surrounded with rays.

XIII.4.5 He is the fire divine; He is also the sun; and verily He is the supreme controller. The great resplendent Lord comes to the dimmed sky surrounded with rays.

XIII.4.6 The ten-thousand calves, having one common head, wait upon Him. The great resplendent Lord comes to the dimmed sky surrounded with rays.

XIII.4.7 They spread forward, and also backwards, when He rises up and shines forth. The great resplendent Lord comes to the dimmed sky surrounded with rays.

XIII.4.8 This is his troop of cloud-bearing winds. He comes as if placed on a swing.

XIII.4.9 The great resplendent Lord comes to the dimmed sky surrounded with rays. (Av. XIII.4.2)

XIII.4.10 These are his nine sheaths, (nine) supports set in nine places (or in nine ways).

स प्रजाभ्यो वि पश्यति यच्च प्राणति यच्च न ॥११॥
तमिदं निगतं सहः स एष एक एकवृदेक एव ॥१२॥
एते अस्मिन्देवा एकवृतो भवन्ति ॥१३॥

सः । प्रऽजाभ्यः । वि । पश्यति । यत् । च । प्राणति । यत् । च । न ॥ ११ ॥

तम् । इदम् । निऽगतम् । सहः । सः । एषः । एकः । एकऽवृत् । एकः । एव ॥ १२ ॥

एते । अस्मिन् । देवाः । एकऽवृतः । भवन्ति ॥ १३ ॥

[२] द्वितीयः पर्यायः

(१-८) अष्टर्चस्यास्य पर्यायस्य (१) प्रथमर्चो भुरिक्साम्नी त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयाया आसुरी पङ्क्तिः, (३, ६) तृतीयाषष्ठयोः प्राजापत्यानुष्टुप्, (४-५) चतुर्थीपञ्चम्योरासुरी गायत्री, [(७) सप्तम्या द्विपदा विराड्गायत्री, (८) अष्टम्याश्चासुर्यनुष्टुप्] छन्दांसि ॥

कीर्तिश्च यशश्चाम्भश्च नभश्च ब्राह्मणवर्चसं चान्नं चान्नाद्यं च ॥१॥ -[१४]
य एतं देवमेकवृतं वेद ॥२॥ -[१५]
न द्वितीयो न तृतीयश्चतुर्थो नाप्युच्यते । य एतं देवमेकवृतं वेद ॥३॥ -[१६
न पञ्चमो न षष्ठः सप्तमो नाप्युच्यते । य एतं देवमेकवृतं वेद ॥४॥ -[१७

कीर्तिः । च । यशः । च । अम्भः । च । नभः । च । ब्राह्मणऽवर्चसम् । च । अन्नम् । च । अन्नऽअद्यम् । च ॥ १ ॥

यः । एतम् । देवम् । एकऽवृतम् । वेद ॥ २ ॥

न । द्वितीयः । न । तृतीयः । चतुर्थः । न । अपि । उच्यते । यः । एतम् ।० ॥३॥

न । पञ्चमः । न । षष्ठः । सप्तमः । न । यः । एतम् ।० ॥ ४ ॥

XIII.4.11 He oversees the creatures, that who breaths as well as that who breathes not.

XIII.4.12 This over-powering might goes into him. He, this one, is one; the only one acceptable; the one alone.

XIII.4.13 Into him these enlightened ones become acceptors of one alone.

PARYĀYA - II

XIII.4.14 Glory and fame, and water and rain, and intellectual brilliance, and food and the edibles (he gets).

XIII.4.15 Who realizes this Lord as the only acceptable one.

XIII.4.16 Not second, nor third, also not fourth is he said to be, who realizes this Lord as the only acceptable one.

XIII.4.17 Not fifth, nor sixth, also not seventh is he said to be, who realizes this Lord as the only acceptable one.

नाष्टमो न नवमो दशमो नाप्युच्यते । य एतं देवमेकवृतं वेद ॥५॥ -[१८]
स सर्वस्मै वि पश्यति यच्च प्राणति यच्च न । य एतं देवमेकवृतं वेद ॥६॥ - [१९]
तमिदं निगतं सहः स एष एक एकवृदेक एव । य एतं देवमेकवृतं वेद ॥७॥ -[२०]
सर्वे अस्मिन्देवा एकवृतो भवन्ति । य एतं देवमेकवृतं वेद ॥८॥ - [२१]

न । अष्टमः । न । नवमः । दशमः । न । अपि । उच्यते । यः । एतम् ।० ॥७॥

सः । सर्वस्मै । वि । पश्यति । यत् । च । प्राणति । यत् । च । न । यः । एतम् ।० ॥६॥

तम् । इदम् । निऽगतम् । सहः । सः । एषः । एकः । एकऽवृत् । एकः । एव । यः । एतम् ।० ॥

सर्वे । अस्मिन् । देवाः । एकऽवृतः । भवन्ति । यः । एतम् ।० ॥८॥

[३] तृतीयः पर्यायः

(१-७) सप्तर्चस्यास्य पर्यायस्य (१) प्रथमर्चो भुरिक्प्राजापत्या त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयाया आर्ची गायत्री,
(३) तृतीयायास्त्रिष्टुप्, (४) चतुर्थ्या एकपदासुरी गायत्री, (५) पञ्चम्या आर्च्यनुष्टुप्,
(६-७) षष्ठीसप्तम्योश्च प्राजापत्यानुष्टुप् छन्दांसि ॥

ब्रह्म च तपश्च कीर्तिश्च यशश्चाम्भश्च नभश्च ब्राह्मणवर्चसं चान्नं चान्नाद्यं च ।
य एतं देवमेकवृतं वेद ॥१॥ -[२२]
भूतं च भव्यं च श्रद्धा च रुचिश्च स्वर्गश्च स्वधा च ॥२॥ - [२३]
य एतं देवमेकवृतं वेद ॥३॥ -[२४]
स एव मृत्युः सो३मृतं सो३भ्वं१ स रक्षः ॥४॥ -[२५]

ब्रह्म । च । तपः । च । कीर्तिः । च । यशः । च । अम्भः । च । नभः । च । ब्राह्मण-ऽवर्चसम् । च । अन्नम् । च । अन्नऽअद्यम् । च । यः । एतम् ।० ॥१॥ [२२]

भूतम् । च । भव्यम् । च । श्रद्धा । च । रुचिः । च । स्वःऽगः । च । स्वधा । च ॥२॥

यः । एतम् । देवम् । एकऽवृतम् । वेद ॥ ३ ॥

सः । एव । मृत्युः । सः । अमृतम् । सः । अभ्वम् । सः । रक्षः ॥ ४ ॥

XIII.4.18 Not eighth, nor ninth, also not tenth is said to be, who realizes this Lord as the only acceptable one.

XIII.4.19 He oversees all, that who breathes as well as that who breathes not. (Av. XIII.4.11. vari.)

XIII.4.20 This overpowering might goes into him. He, this one; the only one acceptable; the one alone. (Av. XIII.4.12)

XIII.4.21 Into him, all the enlightened ones become acceptors of one alone, whoever realizes this Lord as the only acceptable one. (See also Av. XIII.4.13. vari.)

PARYĀYA - III

XIII.4.22 Sacred knowledge and fervour, and glory and fame, and water and rain, and intellectual brilliance, and food and the edibles (he gets). (See also Av. XIII.4.14)

XIII.4.23 Past and present and future, and faith, and beauty and heaven and sustainance (he gets).

XIII.4.24 Who realizes this Lord as the only acceptable one. (See also Av. XIII.4.15)

XIII.4.25 He himself is death. He (is) the immortality; He (is) the horror; He (is) the saviour.

स रुद्रो वसुवनिर्वसुदेयें नमोवाके वषट्कारोनु संहितः ॥५॥ -[२६]
तस्येमे सर्वे यातव उप प्रशिषमासते ॥६॥ -[२७]
तस्यामू सर्वा नक्षत्रा वशे चन्द्रमसा सह ॥७॥ -[२८]

सः । रुद्रः । वसुऽवनिः[१] । वसुऽदेयें । नमःऽवाके । वषट्ऽकारः । अनु । सम्ऽहितः ॥५॥

तस्य । इमे । सर्वे । यातवः । उप । प्रऽशिषम्[१] । आसते ॥ ६ ॥

तस्य । अमू । सर्वा । नक्षत्रा । वशे । चन्द्रमसा । सह ॥ ७ ॥

[४] चतुर्थः पर्यायः

(१-१७) सप्तदशर्चस्यास्य पर्यायस्य (१, ५, ११-१२, १७) प्रथमापञ्चम्येकादशीद्वादशीसप्तदशीनाम्साम्न्यासुरी गायत्री, (२, ४, ७-८, १४) द्वितीयाचतुर्थीसप्तम्यष्टमीचतुर्दशीनां प्राजापत्यानुष्टुप्, (३) तृतीयाया विराड्गायत्री, (६, ९-१०) षष्ठीनवमीदशमीनां साम्न्युष्णिक्, (१३) त्रयोदश्याः साम्नी बृहती, (१५) पञ्चदश्या आर्षी गायत्री, (१६) षोडश्याश्च साम्न्यनुष्टुप् छन्दांसि ॥

स वा अह्नोऽजायत तस्मादहरजायत ॥१॥ -[२९]
स वै रात्र्या अजायत तस्माद्रात्रिरजायत ॥२॥ -[३०]
स वा अन्तरिक्षादजायत तस्मादन्तरिक्षमजायत ॥३॥ -[३१]
स वै वायोरजायत तस्माद्वायुरजायत ॥४॥ -[३२]
स वै दिवोऽजायत तस्माद्द्यौरध्यजायत ॥५॥ -[३३]
स वै दिग्भ्योऽजायत तस्माद्दिशोऽजायन्त ॥६॥ -[३४]

सः । वै । अह्नः । अजायत । तस्मात् । अहः । अजायत ॥ १ ॥

सः । वै । रात्र्याः । अजायत । तस्मात् । रात्रिः । अजायत ॥ २ ॥

सः । वै । अन्तरिक्षात् । अजायत । तस्मात् । अन्तरिक्षम् । अजायत ॥ ३ ॥

सः । वै । वायोः । अजायत । तस्मात् । वायुः । अजायत ॥ ४ ॥

सः । वै । दिवः । अजायत । तस्मात् । द्यौः । अधि । अजायत ॥ ५ ॥

सः । वै । दिक्ऽभ्यः । अजायत । तस्मात् । दिशः । अजायन्त ॥ ६ ॥

XIII.4.26 He (is) the vital breath, bestower of wealth at the bestowal of wealth; at the expression of homage. He is the utterance of vaṣaṭ dully pronounced.

XIII.4.27 All these causes of pains and tortures strictly obey His command.

XIII.4.28 All these stars, along with the moon, are under His control.

PARYĀYA - IV

XIII.4.29 He, indeed, is born of the day; the day is born of him.

XIII.4.30 He, indeed, is born of the night; the night is born of him.

XIII.4.31 He, indeed, is born of the midspace; the midspace is born of him.

XIII.4.32 He, indeed, is born of the elemental wind; the elemental wind is born of him.

XIII.4.33 He, indeed, is born of the heaven; the heaven is born of him.

XIII.4.34 He, indeed, is born of the quarters; the quarters are born of him.

स वै भूमेरजायत तस्माद्भूमिरजायत ॥७॥ -[३५]
स वा अग्नेरजायत तस्मादग्निरजायत ॥८॥ -[३६]
स वा अद्भ्योऽजायत तस्मादापोऽजायन्त ॥९॥ -[३७]
स वा ऋग्भ्योऽजायत तस्मादृचोऽजायन्त ॥१०॥ -[३८]
स वै यज्ञादजायत तस्माद्यज्ञोऽजायत ॥११॥ -[३९]
स यज्ञस्तस्य यज्ञः स यज्ञस्य शिरस्कृतम् ॥१२॥ -[४०]
स स्तनयति स वि द्योतते स उ अश्मानमस्यति ॥१३॥ -[४१]
पापाय वा भद्राय वा पुरुषायासुराय वा ॥१४॥ -[४२]
यद्वा कृणोष्योषधीर्यद्वा वर्षसि भद्रया यद्वा जन्यमवीवृधः ॥१५॥ -[४३]

सः । वै । भूमेः । अजायत । तस्मात् । भूमिः । अजायत ॥ ७ ॥

सः । वै । अग्नेः । अजायत । तस्मात् । अग्निः । अजायत ॥ ८ ॥

सः । वै । अत्ऽभ्यः । अजायत । तस्मात् । आपः । अजायन्त ॥ ९ ॥

सः । वै । ऋक्ऽभ्यः । अजायत । तस्मात् । ऋचः । अजायन्त ॥ १० ॥

सः । वै । यज्ञात् । अजायत । तस्मात् । यज्ञः । अजायत ॥ ११ ॥

सः । यज्ञः । तस्य । यज्ञः । सः । यज्ञस्य । शिरः । कृतम् ॥ १२ ॥

सः । स्तनयति । सः । वि । द्योतते । सः । ऊं इति । अश्मानम् । अस्यति ॥ १३ ॥

पापाय । वा । भद्राय । वा । पुरुषाय । असुराय । वा ॥ १४ ॥

यत् । वा । कृणोषि । ओषधीः । यत् । वा । वर्षसि । भद्रया । यत् । वा । जन्यम् । अवीवृधः ॥

XIII.4.35 He, indeed, is born of the earth; the earth is born of him.

XIII.4.36 He, indeed, is born of the elemental fire; the elemental fire is born of him.

XIII.4.37 He, indeed, is born of the elemental waters; the elemental waters are born of him.

XIII.4.38 He, indeed, is born of Ṛk. verses; Ṛk verses are born of him.

XIII.4.39 He, indeed, is born of the sacrifice; the sacrifice is born of him.

XIII.4.40 He is the sacrifice; the sacrifice is his; he has been made the head of the sacrifice (as if).

XIII.4.41 He thunders (as cloud); he shines bright (as lightning); also, he hurls the hail stone.

XIII.4.42 For the evil or for the good, for man or for the spoder of life.

XIII.4.43 When you form the herbs, or when you send a beneficial rain, or when you make the people, grow.

तावाँस्ते मघवन्महिमोपो ते तन्वः शतम् ॥१६॥ -[४४]
उपो ते बध्वे बद्धानि यदि वासि न्यर्बुदम् ॥१७॥ -[४५]

तावान् । ते । मघऽवन् । महिमा । उपो इति । ते । तन्वः । शतम् ॥ १६ ॥

उपो इति । ते । 'बद्धे । बद्धानि' । यदि । वा । असि । निऽअर्बुदम् ॥ १७ ॥

[५] पञ्चमः पर्यायः

(१-६) षडृचस्यास्य पर्यायस्य (१) प्रथमर्च आसुरी गायत्री, (२) द्वितीयाया यवमध्या गायत्री, (३) तृतीयायाः साम्न्युष्णिक्, (४) चतुर्थ्या निचृत्साम्नी बृहती, (५) पञ्चम्याः प्राजापत्यानुष्टुप्, (६) षष्ठ्याश्च विराड्गायत्री छन्दांसि ॥

भूयानिन्द्रो नमुराद्भूयानिन्द्रासि मृत्युभ्यः ॥१॥ -[४६]
भूयानरात्याः शच्याः पतिस्त्वमिन्द्रासि विभूः प्रभूरिति त्वोपास्महे वयम् ॥२॥ -[४७]
नमस्ते अस्तु पश्यत पश्य मा पश्यत ॥३॥ -[४८]
अन्नाद्येन यशसा तेजसा ब्राह्मणवर्चसेन ॥४॥ -[४९]
अम्भो अमो महः सह इति त्वोपास्महे वयम् ।
नमस्ते अस्तु पश्यत पश्य मा पश्यत ।
अन्नाद्येन यशसा तेजसा ब्राह्मणवर्चसेन ॥५॥ -[५०]
अम्भो अरुणं रजतं रजः सह इति त्वोपास्महे वयम् ।
नमस्ते अस्तु पश्यत पश्य मा पश्यत ।
अन्नाद्येन यशसा तेजसा ब्राह्मणवर्चसेन ॥६॥ -[५१]

भूयान् । इन्द्रः । नमुरात् । भूयान् । इन्द्र । असि । मृत्युऽभ्यः ॥ १ ॥

भूयान् । अरात्याः । शच्याः । पतिः । त्वम् । इन्द्र । असि । विऽभूः । प्रऽभूः । इति । त्वा । उप । आस्महे । वयम् ॥ २ ॥ [४७]

नमः । ते । अस्तु । पश्यत । पश्य । मा । पश्यत ॥ ३ ॥

अन्नऽअद्येन । यशसा । तेजसा । ब्राह्मणऽवर्चसेन ॥ ४ ॥

अम्भः । अमः । महः । सहः । इति । ० ॥ ५ ॥

अम्भः । अरुणम् । रजतम् । रजः । सहः । इति ।० ॥ ६ ॥

XIII.4.44 O bountiful Lord, that much is your grandeur; all these are your a hundred manifestations.

XIII.4.45 All these are tied to your ten million forms; or you yourself are a hundred million.

PARYĀYA V

XIII.4.46 Mightier than the non-dying is the resplendent Lord, O resplendent Lord, you are mightier than deaths.

XIII.4.47 Mightier than the niggardness, you are the Lord of strength (activity),O resplendent Lord, we worship you as pervading, as overlording.

XIII.4.48 Homage be to you. O beholder; behold me, O beholder;

XIII.4.49 With edible food, with fame, with radiance with intellectual brilliance.

XIII.4.50 We worship you as fruit-fullness, as strength, as might, as over powering force. Homage be to you, O beholder; behold me, O beholder, with intellectual brilliance.

XIII.4.51 We worship you as ruddy strength, as silvery emotion and as overpowering force. Homage be to you, O beholder; behold me, O beholder, with edible food, with fame, with radiance, and with intellectual brilliance.

(६) षष्ठः पर्यायः

(१-५) पञ्चर्चस्यास्य पर्यायस्य (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोः प्राजापत्यानुष्टुप्, (३) तृतीयाया: द्विपदार्षी गायत्री, [(४) चतुर्थ्याः साम्न्युष्णिक्, (५) पञ्चम्याश्च निचृत्साम्नी बृहती] छन्दांसि ॥

उ॒रुः पृ॒थुः सु॒भूर्भुव॒ इति॒ त्वोपा॑स्महे व॒यम् ।
नम॑स्ते अस्तु पश्यत॒ पश्य॑ मा पश्यत ।
अ॒न्नाद्येन॒ यश॑सा॒ तेज॑सा ब्राह्मणवर्च॒सेन॑ ॥१॥ -[५२]

प्रथो॒ वरो॒ व्यचो॑ लो॒क इति॒ त्वोपा॑स्महे व॒यम् ।
नम॑स्ते अस्तु पश्यत॒ पश्य॑ मा पश्यत ।
अ॒न्नाद्येन॒ यश॑सा॒ तेज॑सा ब्राह्मणवर्च॒सेन॑ ॥२॥ -[५३]

भव॑द्वसुरि॒दद्व॑सुः सं॒यद्व॑सुरा॒यद्व॑सुरिति॒ त्वोपा॑स्महे व॒यम् ॥३॥ -[५४]

नम॑स्ते अस्तु पश्यत॒ पश्य॑ मा पश्यत ॥४॥ -[५५]

अ॒न्नाद्येन॒ यश॑सा॒ तेज॑सा ब्राह्मणवर्च॒सेन॑ ॥५॥ -[५६]

उ॒रुः । पृ॒थुः । सु॒ऽभूः । भुवः॑ । इति॑ ।० ॥ १ ॥

प्रथः॑ । वरः॑ । व्यचः॑ । लो॒कः । इति॑ ।० ॥ २ ॥

भव॑त्ऽवसुः । इ॒दत्ऽव॑सुः । सं॒यत्ऽव॑सुः । आ॒यत्ऽव॑सुः । इति॑ । त्वा॒ । उप॑ । आ॒स्म॒हे॒ । वयम् ॥

नमः॑ । ते॒ । अ॒स्तु॒ । प॒श्यत॒ । पश्य॑ । मा॒ । प॒श्यत॒ ॥ ४ ॥

अ॒न्न॒ऽअद्ये॑न । यश॑सा । तेज॑सा । ब्रा॒ह्म॒ण॒ऽव॒र्च॒सेन॑ ॥ ५ ॥

॥ इति त्रयोदशं काण्डम् ॥

[त्रयोदशकाण्डे सूक्तानि ४, मन्त्राः १८८]

PARYĀYA - VI

XIII.4.52 We worship you as excellent, huge, happy, and becoming. Homage be to you, O beholder; behold me, O beholder, with edible food, with fame, with radiance and with intellectual brilliance.

XIII.4.53 We worship you as vast, the cest, pervading, and the overlooker. Homage be to you, O beholder; behold me, O beholder with edible food, with fame, with radiance and with intellectual brilliance.

XIII.4.54 We worship you as becoming wealth, as wealth of this and that sort, as the controller of wealth and as the bringer of wealth.

XIII.4 55 Homage be to you, O beholder; behold me, O beholder. (See also Av. XIII.4.48)

XIII.4.56 With edible food, with fame, with radiance and with intellectual brilliance. (See also Av. XIII.4.49)

Here ends Kāṇḍa XIII

Hymns 4, Verses 188

Kāṇḍa - XIV

चतुर्दशं काण्डम्

अथ चतुर्दशं काण्डम् ॥

(१) प्रथमं सूक्तम्

(१–६४) चतुःषष्टयृचस्यास्य सूक्तस्य सावित्री सूर्या ऋषिका । (१–५) प्रथमादिपञ्चर्चां सोमः, (६) षष्ठयाः स्वविवाहः, (७–२२, २६, २८–६४) सप्तम्यादिषोडशानां षड्विंश्या अष्टाविंश्यादिसप्तत्रिंशतश्चात्मा, (२३) त्रयोविंश्याः सोमार्कौ, (२४) चतुर्विंश्याश्चन्द्रमाः, (२५) पञ्चविंश्या नृणां विवाहमन्त्राशिषो वधूवासःसंस्पर्शमोचनञ्च, (२७) सप्तविंश्याश्च वधूवासःसंस्पर्शमोचनं देवताः । (१–१३, १६–१८, २२, २५–२८, ३०, ३५–३६, ४१–४४, ५१–५२, ६२–६३) प्रथमादित्रयोदशानां षोडश्यादितृचस्य द्वाविंश्याः पञ्चविंश्यादिचतसृणां त्रिंशीपञ्चत्रिंशीषट्त्रिंशीनामेकचत्वारिंश्यादिचतसृणामेकपञ्चाशीद्विपञ्चाशीद्विषष्टीत्रिषष्टीनाञ्चानुष्टुप्, (१४) चतुर्दश्या विराट् प्रस्तारपङ्क्तिः, (१५) पञ्चदश्या आस्तारपङ्क्तिः, (१९–२०, २४, ३२–३३, ३७, ३९–४०, ४७, ४९–५०, ५३, ५६–५७) एकोनविंशीविंशीचतुर्विंशीद्वात्रिंशीत्रयस्त्रिंशीसप्तत्रिंश्येकोनचत्वारिंशीचत्वारिंशीसप्तचत्वारिंश्येकोनपञ्चाशीपञ्चाशीत्रिपञ्चाशीषट्पञ्चाशीसप्तपञ्चाशीनां [(५८–५९, ६१) अष्टपञ्चाश्येकोनषष्ट्येकषष्टीनाञ्च] त्रिष्टुप्, (२१, ४६) एकविंशीषट्चत्वारिंश्योर्जगती, (२३, ३१, ४५) त्रयोविंश्येकत्रिंशीपञ्चचत्वारिंशीनां बृहतीगर्भा त्रिष्टुप्, (२९, ५५) एकोनत्रिंशीपञ्चपञ्चाश्योः पुरस्ताद्बृहती, (३४) चतुस्त्रिंश्याः प्रस्तारपङ्क्तिः, (३८) अष्टात्रिंश्याः पुरोबृहती त्रिपदा परोष्णिक्, [(४८) अष्टचत्वारिंश्याः पथ्यापङ्क्तिः], (५४, ६४) चतुष्पञ्चाशीचतुःषष्ट्योर्भुरिक्त्रिष्टुप्, (६०) षष्ट्याश्च परानुष्टुप्त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

सत्येनोत्तभिता भूमिः सूर्येणोत्तभिता द्यौः ।
ऋतेनादित्यास्तिष्ठन्ति दिवि सोमो अधि श्रितः ॥१॥
सोमेनादित्या बलिनः सोमेन पृथिवी मही ।
अथो नक्षत्राणामेषामुपस्थे सोम आहितः ॥२॥
सोमं मन्यते पपिवान्यत्संपिंषन्त्योषधिम् ।
सोमं यं ब्रह्माणो विदुर्न तस्याश्नाति पार्थिवः ॥३॥

सत्येन । उत्तभिता । भूमिः । सूर्येण । उत्तभिता । द्यौः ।
ऋतेन । आदित्याः । तिष्ठन्ति । दिवि । सोमः । अधि । श्रितः ॥ १ ॥
सोमेन । आदित्याः । बलिनः । सोमेन । पृथिवी । मही ।
अथो इति । नक्षत्राणाम् । एषाम् । उपऽस्थे । सोमः । आऽहितः ॥ २ ॥
सामम् । मन्यते । पपिऽवान् । यत् । सम्ऽपिंषन्ति । ओषधिम् ।
सोमम् । यम् । ब्रह्माणः । विदुः । न । तस्य । अश्नाति । पार्थिवः ॥ ३ ॥

Somaḥ

XIV.1.1 Earth is upheld by truth; heaven is upheld by the sun; the solar regions are supported by eternal laws; the elixir of divine love is supreme in heaven. (Ṛg. X.85.1)

XIV.1.2 By the elixir of divine love, the solar regions are strong; by the divine elixir, the earth is great; the divine elixir is stationed in the midst of all the constellations. (Ṛg. X.85.2)

XIV.1.3 He, who had drunk, thinks that the herb, which common men crush and grind, is the divine elixir; but which the sages know to be really the elixir, no one tastes that. (Ṛg. X.85.3)

यत्त्वा सोम प्रपिबन्ति तत आ प्यायसे पुनः ।
वायुः सोमस्य रक्षिता समानां मास आकृतिः ॥४॥
आच्छद्विधानैर्गुपितो बार्हतैः सोम रक्षितः ।
ग्राव्णामिच्छृण्वन्तिष्ठसि न ते अश्नाति पार्थिवः ॥५॥
चित्तिरा उपबर्हणं चक्षुरा अभ्यञ्जनम् । द्यौर्भूमिः कोश आसीद्यदयात्सूर्या पतिम् ॥६॥
रैभ्यासीदनुदेयी नाराशंसी न्योचनी । सूर्याया भद्रमिद्वासो गाथयैति परिष्कृता ॥७॥
स्तोमा आसन्प्रतिधयः कुरीरं छन्द ओपशः ।
सूर्याया अश्विना वराग्निरासीत्पुरोगवः ॥८॥
सोमो वधूयुरभवदश्विनास्तामुभा वरा ।
सूर्यां यत्पत्ये शंसन्तीं मनसा सविताददात् ॥९॥

यत् । त्वा । सोम । प्रऽपिबन्ति । ततः । आ । प्यायसे । पुनः ।
वायुः । सोमस्य । रक्षिता । समानाम् । मासः । आऽकृतिः ॥ ४ ॥
आच्छत्ऽविधानैः । गुपितः । बार्हतैः । सोम । रक्षितः ।
ग्राव्णाम् । इत् । शृण्वन् । तिष्ठसि । न । ते । अश्नाति । पार्थिवः ॥ ५ ॥
चित्तिः । आः । उपऽबर्हणम् । चक्षुः । आः । अभिऽअञ्जनम् ।
द्यौः । भूमिः । कोशः । आसीत् । यत् । अयात् । सूर्या । पतिम् ॥ ६ ॥
रैभी । आसीत् । अनुऽदेयी । नाराशंसी । निऽओचनी ।
सूर्यायाः । भद्रम् । इत् । वासः । गाथया । एति । परिष्कृता ॥ ७ ॥
स्तोमाः । आसन् । प्रतिऽधयः । कुरीरम् । छन्दः । ओपशः ।
सूर्यायाः । अश्विना । वरा । अग्निः । आसीत् । पुरःऽगवः ॥ ८ ॥
सोमः । वधूऽयुः । अभवत् । अश्विना । आस्ताम् । उभा । वरा ।
सूर्याम् । यत् । पत्ये । शंसन्तीम् । मनसा । सविता । अददात् ॥ ९ ॥

XIV.1.4 As they consume you, O virile factor (Soma), you then swell up again. The wind element is the protector of the virile factor. The month is the shape of the years. (Ṛg. X.85.5; Variation)

XIV.1.5 O divine elixir, you are concealed by means of coverings, and protected by the vast cosmic tunes known as Bṛhata Sāmans. You abide listening to the sounds of cosmic vibrations; no terrestrial being can taste you. (Ṛg. X.85.4)

Vivāh (marriage)

XIV.1.6 When Sun's daughter, the bride, goes to her husband, her loving mind becomes the pillow (of her couch), the eye becomes the collyrium; and heaven and earth become her chest of treasure. (Ṛg. X.85.7)

XIV.1.7 The rāibhī verse (verse praising the bride) was her bridal companion; the nārāśansi verse (verse praising the bride groom) was the guide to her home. The dress of the damsel of marriageable age was lovely of course. She goes forth adorned with gāthā (song). (Ṛg. X.85.6; Variation)

XIV.1.8 Hymns (the stomas) are the cross-bars (of the car); the kurīra metre is the thong of the whip; the twin divines are groomsmen of the bride and fire divine becomes leader of the procession. (Ṛg. X.85.8)

XIV.1.9 The young bachelor (Soma) desires to have a bride; the twin divines become the two groomsmen. The divine impeller (the Savitṛ, the Sun) gives away the bride, quite ripe in age, to the husband (Soma), with matured intelligence. (Ṛg. X.85.9)

मनो अस्या अन आसीद्द्यौरासीदुत च्छदिः ।
शुक्रावनड्वाहावास्तां यदयात्सूर्या पतिम् ॥१०॥
ऋक्सामाभ्यामभिहितौ गावौ ते सामनावैताम् ।
श्रोत्रे ते चक्रे आस्तां दिवि पन्थाश्चराचरः ॥११॥
शुची ते चक्रे यात्या व्यानो अक्ष आहतः ।
अनो मनस्मयं सूर्यारोहत्प्रयती पतिम् ॥१२॥
सूर्याया वहतुः प्रागात्सविता यमवासृजत् ।
मघासु हन्यन्ते गावः फल्गुनीषु व्युह्यते ॥१३॥
यदश्विना पृच्छमानावयातं त्रिचक्रेण वहतुं सूर्यायाः ।
क्वैकं चक्रं वामासीत्क्व देष्ट्राय तस्थथुः ॥१४॥
यदयातं शुभस्पती वरेयं सूर्यामुप ।
विश्वे देवा अनु तद्वामजानन्पुत्रः पितरमवृणीत पूषा ॥१५॥

मनः । अस्याः । अनः । आसीत् । द्यौः । आसीत् । उत । छदिः ।
शुक्रौ । अनड्वाहौ । आस्ताम् । यत् । अयात् । सूर्या । पतिम् ॥ १० ॥
ऋक्ऽसामाभ्याम् । अभिऽहितौ । गावौ । ते । सामनौ । ऐताम् ।
श्रोत्रे इति । ते । चक्रे इति । आस्ताम् । दिवि । पन्थाः । चराचरः ॥ ११ ॥
शुची इति । ते । चक्रे इति । यात्याः । विऽआनः । अक्षः । आऽहतः ।
अनः । मनस्मयम् । सूर्या । आ । अरोहत् । प्रऽयती । पतिम् ॥ १२ ॥
सूर्यायाः । वहतुः । प्र । अगात् । सविता । यम् । अवऽअसृजत् ।
मघासु । हन्यन्ते । गावः । फल्गुनीषु । वि । उह्यते ॥ १३ ॥
यत् । अश्विना । पृच्छमानौ । अयातम् । त्रिऽचक्रेण । वहतुम् । सूर्यायाः ।
क्व । एकम् । चक्रम् । वाम् । आसीत् । क्व । देष्ट्राय । तस्थथुः ॥ १४ ॥
यत् । अयातम् । शुभः । पती इति । वरेऽयम् । सूर्याम् । उप ।
विश्वे । देवाः । अनु । तत् । वाम् । अजानन् । पुत्रः । पितरम् । अवृणीत । पूषा ॥ १५ ॥

XIV.1.10 The bride goes to her husband's home, her mind is her chariot, and heaven is her covering; the two shining (orbs) (i.e., the sun and moon) are the oxen that draw it. (Ṛg. X.85.10)

XIV.1.11 These two oxen yoked by the Ṛk and the Sāman verses march with one pace; the two chariot wheels are your cars; the path of ease and comfort is in the heaven. (Ṛg. X.85.11 Variation nominal)

XIV.1.12 As she goes to her Lord, the pair of Sucī (the pure) becomes the swift-moving wheels. The wind is the fastened axle there; the bride mounts the chariot of the mind. (Ṛg. X.85.12)

XIV.1.13 The bridal procession of the damsel of marriageable age, bidden farewell by the (bride's) sire, goes forth. In the days of Māgha, the cows are driven; in the day of Phālguni the wedding takes place. (Ṛg. X.85.13)

XIV.1.14 O twins divine, when inquiring, you went to the nuptial procession of the damsel of marriageable age (Sūryā) by your three-wheeler (car), then where was one wheel of your car ? Where did you stand and wait for the direction ? (Ṛg. X.85.14)

XIV.1.15 O you two lords of benignancy, when you went to the damsel of the marriageable age, worthy of wooing, all the enlightened ones gave assent to you for that. The nourisher Lord (Pūṣā) chose ye like a son his father. (Ṛg. X.85.15; Variation)

द्वे ते चक्रे सूर्ये ब्रह्माण ऋतुथा विदुः ।
अथैकं चक्रं यद्गुहा तदद्धातय इद्विदुः ॥१६॥
अर्यमणं यजामहे सुबन्धुं पतिवेदनम् ।
उर्वारुकमिव बन्धनात्प्रेतो मुञ्चामि नामुतः ॥१७॥
प्रेतो मुञ्चामि नामुतः सुबद्धाममुतस्करम् ।
यथेयमिन्द्र मीढ्वः सुपुत्रा सुभगासति ॥१८॥
प्र त्वा मुञ्चामि वरुणस्य पाशाद्येन त्वाबध्नात्सविता सुशेवाः ।
ऋतस्य योनौ सुकृतस्य लोके स्योनं ते अस्तु सहसंभलायै ॥१९॥
भगस्त्वेतो नयतु हस्तगृह्याश्विना त्वा प्र वहतां रथेन ।
गृहान्गच्छ गृहपत्नी यथासो वशिनी त्वं विदथमा वदासि ॥२०॥
इह प्रियं प्रजायै ते समृध्यतामस्मिन्गृहे गार्हपत्याय जागृहि ।
एना पत्या तन्वं सं स्पृशस्वाथ जिर्विर्विदथमा वदासि ॥२१॥

द्वे इति । ते । चक्रे इति । सूर्ये । ब्रह्माणः । ऋतुऽथा । विदुः ।
अथ । एकम् । चक्रम् । यत् । गुहा । तत् । अद्धातयः । इत् । विदुः ॥ १६ ॥

अर्यमणम् । यजामहे । सुऽबन्धुम् । पतिऽवेदनम् ।
उर्वारुकम्ऽइव । बन्धनात् । प्र । इतः । मुञ्चामि । न । अमुतः ॥ १७ ॥
प्र । इतः । मुञ्चामि । न । अमुतः । सुऽबद्धाम् । अमुतः । करम् ।
यथा । इयम् । इन्द्र । मीढ्वः । सुऽपुत्रा । सुऽभगा । असति ॥ १८ ॥

प्र । त्वा । मुञ्चामि । वरुणस्य । पाशात् । येन । त्वा । अबध्नात् । सविता । सुऽशेवाः ।
ऋतस्य । योनौ । सुऽकृतस्य । लोके । स्योनम् । ते । अस्तु । सहऽसंभलायै ॥ १९ ॥

भगः । त्वा । इतः । नयतु । हस्तऽगृह्य । अश्विना । त्वा । प्र । वहताम् । रथेन ।
गृहान् । गच्छ । गृहऽपत्नी । यथा । असः । वशिनी । त्वम् । विदथम् । आ । वदासि ॥२०॥

इह । प्रियम् । प्रऽजायै । ते । सम् । ऋध्यताम् । अस्मिन् । गृहे । गार्हऽपत्याय । जागृहि ।
एना । पत्या । तन्वम् । सम् । स्पृशस्व । अथ । जिर्विः । विदथम् । आ । वदासि ॥ २१ ॥

XIV.1.16 O bride, the learned persons in their season know your two chariot wheels (the sun and moon); the other third wheel (the year) which is concealed, is known to those wise only who are aware of the highest truth. (Ṛg. X.85.16)

XIV.1.17 We worship the eternal law-giver, a kind friend, a husband-finder. Like a melon from its stalk, from here I release you, not from there.

XIV.1.18 From here I release her completely, not from there. I make her bound securely at that place, so that, O bounteous resplendent Lord, she is blessed with good sons and nuptial bliss.

XIV.1.19 I release you completely from the venerable Lord's (Varuṇa) fetters, with which the propitious creator Lord had bound you. In the abode of the right and in the world of good deeds, may there be bliss for you along with your wooer. (Ṛg. X.85.24; Variation)

XIV.1.20 May the Lord of wealth and glory (Bhāga) conduct you from here grasping your hand; may the twin divine doctors (Aśvinau) transport you in their chariot.;go to the house, so that you may become the mistress of the house. Having control over all, speak amicably to the gathering.

XIV.1.21 May there be pleasing prosperity for your progeny here. Be alert and vigilant to household duties in this house. Closely united your person with this man, your husband. Then having reached the ripe old age, you will speak in the councils.

इहैव स्तं मा वि यौष्टं विश्वमायुर्व्यश्नुतम् ।
क्रीडन्तौ पुत्रैर्नप्तृभिर्मोदमानौ स्वस्तकौ ॥२२॥

पूर्वापरं चरतो माययैतौ शिशू क्रीडन्तौ परि यातोर्णवम् ।
विश्वान्यो भुवना विचष्ट ऋतूँरन्यो विदधज्जायसे नवः ॥२३॥

नवोनवो भवसि जायमानोह्नां केतुरुषसामेष्यग्रम् ।
भागं देवेभ्यो वि दधास्यायन्प्र चन्द्रमस्तिरसे दीर्घमायुः ॥२४॥

परा देहि शामुल्यं ब्रह्मभ्यो वि भजा वसु ।
कृत्यैषा पद्वती भूत्वा जाया विशते पतिम् ॥२५॥

नीललोहितं भवति कृत्यासक्तिर्व्यज्यते ।
एधन्ते अस्या ज्ञातयः पतिर्बन्धेषु बध्यते ॥२६॥

अश्लीला तनूर्भवति रुशती पापयामुया ।
पतिर्यद्वध्वो३ वाससः स्वमङ्गमभ्यूर्णुते ॥२७॥

इह । एव । स्तम् । मा । वि । यौष्टम् । विश्वम् । आयुः । वि । अश्नुतम् ।
क्रीडन्तौ । पुत्रैः । नप्तृऽभिः । मोदमानौ । सुऽअस्तकौ ॥ २२ ॥

पूर्वऽअपरम् । चरतः । मायया । एतौ । शिशू इति । क्रीडन्तौ । परि । यातः । अर्णवम् ।
विश्वा । अन्यः । भुवना । विऽचष्टे । ऋतून् । अन्यः । विऽदधत् । जायसे । नवः ॥ २३ ॥

नवःऽनवः । भवसि । जायमानः । अह्नाम् । केतुः । उषसाम् । एषि । अग्रम् ।
भागम् । देवेभ्यः । वि । दधासि । आऽयन् । प्र । चन्द्रमः । तिरसे । दीर्घम् । आयुः ॥ २४ ॥

परा । देहि । शामुल्यम् । ब्रह्मऽभ्यः । वि । भज । वसु ।
कृत्या । एषा । पत्ऽवती । भूत्वा । आ । जाया । विशते । पतिम् ॥ २५ ॥

नीलऽलोहितम् । भवति । कृत्या । आसक्तिः । वि । अज्यते ।
एधन्ते । अस्याः । ज्ञातयः । पतिः । बन्धेषु । बध्यते ॥ २६ ॥

अश्लीला । तनूः । भवति । रुशती । पापया । अमुया ।
पतिः । यत् । वध्वः । वाससः । स्वम् । अङ्गम् । अभिऽऊर्णुते ॥ २७ ॥

XIV.1.22 May both of you stay just here. May you not be seperated. May you enjoy the whole span of your life playing with children and grand-children, (of sons and daughters, both) rejoicing in your comfortable house. (Ṛg. X.85.42; Variation)

Somārkau

XIV.1.23 Moving one after the other by invisible force, these two playful children go up to the ocean. One of them oversees all the beings. You, the other one, are born anew making the seasons. (Ṛg. X.85.18; Variation)

Candramāḥ

XIV.1.24 Born afresh you are ever-new. A pennant of days, you go before dawns. You allot to the bounties of Nature their share as you come. You prolong our life-span, O delightful moon. (Ṛv. X.85.19 Variation)

Marriage Ceremonies

XIV.1.25 (O wife), put away the garment soiled by the body; give wealth to the learned priests. The Kṛttaipa, the feeling of uncertainty has become active; it has gone to the husband's heart as his wife. (Ṛg. X.85.29)

XIV.1.26 Blue and red becomes her form (married wife). The kṛtya (the uncertainty factor) clinging to her is left behind. May her kinsmen in husband's family prosper. The husband is bound fast in bonds of love. (Ṛg. X.85.28)

XIV.1.27 Coarse and vulgar becomes his body hurting with this malignity, if the husband wraps his member with the bride's garment. (Ṛg. X.85.30; Variation)

आशसनं विशसनमथो अधिविकर्तनम् ।
सूर्यायाः पश्य रूपाणि तानि ब्रह्मोत शुम्भति ॥२८॥
तृष्टमेतत्कटुकमपाष्ठवद्विषवन्नैतदत्तवे ।
सूर्यां यो ब्रह्मा वेद स इद्वाधूयमर्हति ॥२९॥
स इत्तत्स्योनं हरति ब्रह्मा वासः सुमङ्गलम् ।
प्रायश्चित्तिं यो अध्येति येन जाया न रिष्यति ॥३०॥
युवं भगं सं भरतं समृद्धमृतं वदन्तावृतोद्येषु ।
ब्रह्मणस्पते पतिमस्यै रोचय चारु संभलो वदतु वाचमेताम् ॥३१॥
इहेदसाथ न परो गमाथेमं गावः प्रजया वर्धयाथ ।
शुभं यतीरुस्रियाः सोमवर्चसो विश्वे देवाः क्रन्निह वो मनांसि ॥३२॥
इमं गावः प्रजया सं विशाथायं देवानां न मिनाति भागम् ।
अस्मै वः पूषा मरुतश्च सर्वे अस्मै वो धाता सविता सुवाति ॥३३॥

आऽशसनम् । विऽशसनम् । अथो इति । अधिऽविकर्तनम् ।
सूर्यायाः । पश्य । रूपाणि । तानि । ब्रह्मा । उत । शुम्भति ॥ २८ ॥
तृष्टम् । एतत् । कटुकम् । अपाष्ठऽवत् । विषऽवत् । न । एतत् । अत्तवे ।
सूर्याम् । यः । ब्रह्मा । वेद । सः । इत् । वाधूऽयम् । अर्हति ॥ २९ ॥
सः । इत् । तत् । स्योनम् । हरति । ब्रह्मा । वासः । सुऽमङ्गलम् ।
प्रायश्चित्तिम् । यः । अधिऽएति । येन । जाया । न । रिष्यति ॥ ३० ॥
युवम् । भगम् । सम् । भरतम् । सम्ऽऋद्धम् । ऋतम् । वदन्तौ । ऋतऽउद्येषु ।
ब्रह्मणः । पते । पतिम् । अस्यै । रोचय । चारु । सम्ऽभलः । वदतु । वाचम् । एताम् ॥
इह । इत् । असाथ । न । परः । गमाथ । इमम् । गावः । प्रऽजया । वर्धयाथ ।
शुभम् । यतीः । उस्रियाः । सोमऽवर्चसः । विश्वे । देवाः । क्रन् । इह । वः । मनांसि ॥३२॥
इमम् । गावः । प्रऽजया । सम् । विशाथ । अयम् । देवानाम् । न । मिनाति । भागम् ।
अस्मै । वः । पूषा । मरुतः । च । सर्वे । अस्मै । वः । धाता । सविता । सुवाति ॥३३॥

XIV.1.28 Cutting up, cutting through, and also cutting to small pieces (the heart as if); look at the beauteous forms of the damsel of marriageable age. The wise one makes them splendid. (Ṛg. X.85.35; Variation)

XIV.1.29 This is thirst-causing, bitter, full of barbs, mixed with poison; it is not to be consumed. The wise man, who understands well the damsel of marriageable age, deserves indeed the bride's garment. (Ṛg. X.85.34; Variation)

XIV.1.30 Surely he, the learned and wise one (Brahman) takes that pleasing and auspicious robe, who studies the ways of atonement, so that the wife is never harmed.

XIV.1.31 May both of you accumulate rich wealth speaking right unto right - speaking persons. O Lord of sacred knowledge, make the husband dear and pleasant to her. Let the husband speak so sweetly to her.

XIV.1.32 May you remain just here. Do not go away. O cows,may you make him prosper with progeny. O cows, lustrous like moon, you bring good fortune. May all the bounties of nature endear this place to your hearts.

XIV.1.33 O cows, enter this house along with your progeny. This man does not diminish the allotted portion of enlightened ones. For him, may the nourisher Lord and the all the cloud-bearing winds, for him, may the sustainer and the inspirer Lord quicken you.

अनृक्षरा ऋजवः सन्तु पन्थानो येभिः सखायो यन्ति नो वरेयम् ।
सं भगेन समर्यम्णा सं धाता सृजतु वर्चसा ॥३४॥
यच्च वर्चो अक्षेषु सुरायां च यदाहितम् ।
यद्गोष्वश्विना वर्चस्तेनेमां वर्चसावतम् ॥३५॥
येन महानघ्न्या जघनमश्विना येन वा सुरा ।
येनाक्षा अभ्यषिच्यन्त तेनेमां वर्चसावतम् ॥३६॥
यो अनिध्मो दीदयदप्स्व१न्तर्यं विप्रास ईडते अध्वरेषु ।
अपां नपान्मधुमतीरपो दा याभिरिन्द्रो वावृधे वीर्यावान् ॥३७॥
इदमहं रुशन्तं ग्राभं तनूदूषिमपोहामि । यो भद्रो रोचनस्तमुदचामि ॥३८॥
आस्यै ब्राह्मणाः स्नपनीर्हरन्त्ववीरघ्नीरुदजन्त्वापः ।
अर्यम्णो अग्निं पर्येतु पूषन्प्रतीक्षन्ते श्वशुरो देवरश्च ॥३९॥

अनृक्षराः । ऋजवः । सन्तु । पन्थानः । येभिः । सखायः । यन्ति । नः । वरेऽयम् ।
सम् । भगेन । सम् । अर्यम्णा । सम् । धाता । सृजतु । वर्चसा ॥ ३४ ॥
यत् । च । वर्चः । अक्षेषु । सुरायाम् । च । यत् । आऽहितम् ।
यत् । गोषु । अश्विना । वर्चः । तेन । इमाम् । वर्चसा । अवतम् ॥ ३५ ॥
येन । महाऽनघ्न्याः । जघनम् । अश्विना । येन । वा । सुरा ।
येन । अक्षाः । अभिऽअसिच्यन्त । तेन । इमाम् । वर्चसा । अवतम् ॥ ३६ ॥
यः । अनिध्मः । दीदयत् । अप्ऽसु । अन्तः । यम । विप्रासः । ईडते । अध्वरेषु ।
अपाम् । नपात् । मधुऽमतीः । अपः । दाः । याभिः । इन्द्रः । ववृधे । वीर्यऽवान् ॥३७॥
इदम् । अहम् । रुशन्तम् । ग्राभम् । तनूऽदूषिम् । अप । ऊहामि ।
यः । भद्रः । रोचनः । तम् । उत् । अचामि ॥ ३८ ॥
आ । अस्यै । ब्राह्मणाः । स्नपनीः । हरन्तु । अवीरऽघ्नीः । उत् । अजन्तु । आपः ।
अर्यम्णः । अग्निम् । परि । एतु । पूषन् । प्रति । ईक्षन्ते । श्वशुरः । देवरः । च ॥ ३९ ॥

XIV.1.34 May the pathways, by which our friends travel for wooing, be free from thorns and straight. May the sustainer Lord along with the Lord of good fortune and with Ordainer Lord invest (this couple) with lustre. (Ṛg. X.85.23; Variation)

XIV.1.35 What attractiveness is there in dice and what attractiveness is there in wine, what attractiveness is there in kine, with that attractiveness, O twins divine, may you invest this maiden.

XIV.1.36 The attractiveness, with which the thighs of a stark naked lady are endowed, or with which the wine (is endowed); with which dice have been sprinkled, with that attractiveness, may you invest this maiden.

XIV.1.37 O child of the waters (i.e., the fire), may you, who shine within the waters without any fuel, and whom the wise ones praise at the sacrifices, give us waters rich in sweetness, with which the resplendent one grows mighty.

XIV.1.38 Now I throw away the injurious (waters), causing seizure and spoiling the body. What is good and sparkling, that (water), I take up.

XIV.1.39 Let the learned ones bring bathing water for this maiden. Let her go around the fire of the eternal law-giver. O nourisher Lord, father-in-law and the brother-in-law are waiting for her.

शं ते हिरण्यं शमु सन्त्वापः शं मेथिर्भवतु शं युगस्य तर्द्म।
शं त आपः शतपवित्रा भवन्तु शमु पत्या तन्वं१ सं स्पृशस्व ॥४०॥

खे रथस्य खेऽनसः खे युगस्य शतक्रतो।
अपालामिन्द्र त्रिष्पूत्वाकृणोः सूर्यत्वचम् ॥४१॥

आशासाना सौमनसं प्रजां सौभाग्यं रयिम्।
पत्युरनुव्रता भूत्वा सं नह्यस्वामृताय कम् ॥४२॥

यथा सिन्धुर्नदीनां साम्राज्यं सुषुवे वृषा।
एवा त्वं सम्राज्ञ्येधि पत्युरस्तं परेत्य ॥४३॥

सम्राज्ञ्येधि श्वशुरेषु सम्राज्ञ्युत देवृषु।
ननान्दुः सम्राज्ञ्येधि सम्राज्ञ्युत श्वश्र्वाः ॥४४॥

या अकृन्तन्नवयन्याश्च तत्निरे या देवीरन्ताँ अभितोऽददन्त।
तास्त्वा जरसे सं व्ययन्त्वायुष्मतीदं परि धत्स्व वासः ॥४५॥

शम्। ते। हिरण्यम्। शम्। ऊँ इति। सन्तु। आपः। शम्। मेथिः। भवतु। शम्।
युगस्य। तर्द्म। शम्। ते। आपः। शतऽपवित्राः। भवन्तु। शम्। ऊँ इति। पत्या।
तन्वम्। सम्। स्पृशस्व ॥ ४० ॥

खे। रथस्य। खे। अनसः। खे। युगस्य। शतक्रतो इति शतऽक्रतो।
अपालाम्। इन्द्र। त्रिः। पूत्वा। अकृणोः। सूर्यऽत्वचम् ॥ ४१ ॥

आऽशासाना। सौमनसम्। प्रऽजाम्। सौभाग्यम्। रयिम्।
पत्युः। अनुऽव्रता। भूत्वा। सम्। नह्यस्व। अमृताय। कम् ॥ ४२ ॥

यथा। सिन्धुः। नदीनाम्। साम्ऽराज्यम्। सुसुवे। वृषा।
एव। त्वम्। सम्ऽराज्ञी। एधि। पत्युः। अस्तम्। पराऽइत्य ॥ ४३ ॥

सम्ऽराज्ञी। एधि। श्वशुरेषु। सम्ऽराज्ञी। उत। देवृषु।
ननान्दुः। सम्ऽराज्ञी। एधि। सम्ऽराज्ञी। उत। श्वश्र्वाः ॥ ४४ ॥

याः। अकृन्तन्। अवयन्। याः। च। तत्निरे। याः। देवीः। अन्तान्। अभितः। अददन्त।
ताः। त्वा। जरसे। सम्। व्ययन्तु। आयुष्मती। इदम्। परि। धत्स्व। वासः ॥ ४५ ॥

XIV.1.40 May the gold be auspicious to you; auspicious be waters; auspicious be the central pillar; auspicious be the perforation of the yoke; may the waters, cleansing in a hundred ways, be auspicious to you. May you closely unite your person with your husband in happiness.

XIV.1.41 Thrice, the resplendent Lord, the selfless worker of hundreds of deeds, cleansed the sinning woman, first having dragged her through the hole of a chariot (i.e., body physically cleaned); then she has been passed through the hole of a cart, (i.e., her vital breathing complex cleaned) and lastly from the hole of the yoke (i.e., spiritually cleaned by the system of the Yoga). Her skin thus finally becomes resplendent like the sun. (Ṛg. VIII.91.7)

XIV.1.42 Desiring friendliness (affection), offspring, marital bliss, and wealth, being devoted to your husband, prepare yourself for immortal happiness.

XIV.1.43 Just as mighty sindhu (river) has won supremacy of the streams, so going to your husband's house, may you prosper as a queen supreme.

XIV.1.44 May you prosper as a queen supreme among your father-in-law, and also queen supreme among your brothers-in-law. Be a queen to your sister-in-law, and also a queen to your mother-in-law.

XIV.1.45 The divinities that have spun, woven and that have stretched (the wrap), the divinities that have drawn the ends on all sides, may they weave you nicely upto ripe old age. Enjoying a good long life, endue this garment.

जीवं रुदन्ति वि नयन्त्यध्वरं दीर्घामनु प्रसितिं दीध्युर्नरः।
वामं पितृभ्यो य इदं समीरिरे मयः पतिभ्यो जनये परिष्वजे ॥४६॥
स्योनं ध्रुवं प्रजायै धारयामि तेऽश्मानं देव्याः पृथिव्या उपस्थे।
तमा तिष्ठानुमाद्या सुवर्चा दीर्घं त आयुः सविता कृणोतु ॥४७॥
येनाग्निरस्या भूम्या हस्तं जग्राह दक्षिणम् ।
तेन गृह्णामि ते हस्तं मा व्यथिष्ठा मया सह प्रजया च धनेन च ॥४८॥
देवस्ते सविता हस्तं गृह्णातु सोमो राजा सुप्रजसं कृणोतु।
अग्निः सुभगां जातवेदाः पत्ये पत्नीं जरदष्टिं कृणोतु ॥४९॥
गृह्णामि ते सौभगत्वाय हस्तं मया पत्या जरदष्टिर्यथासः।
भगो अर्यमा सविता पुरंधिर्मह्यं त्वादुर्गार्हपत्याय देवाः ॥५०॥
भगस्ते हस्तमग्रहीत्सविता हस्तमग्रहीत्।
पत्नी त्वमसि धर्मणाहं गृहपतिस्तव ॥५१॥

जीवम्। रुदन्ति। वि। नयन्ति। अध्वरम्। दीर्घाम्। अनु। प्रऽसितिम्। दीध्युः। नरः।
वामम्। पितृऽभ्यः। ये। इदम्। सम्ऽईरिरे। मयः। पतिऽभ्यः। जनये। परिऽस्वजे ॥ ४६ ॥
स्योनम्। ध्रुवम्। प्रऽजायै। धारयामि। ते। अश्मानम्। देव्याः। पृथिव्याः। उपऽस्थे।
तम्। आ। तिष्ठ। अनुऽमाद्या। सुऽवर्चाः। दीर्घम्। ते। आयुः। सविता। कृणोतु ॥४७॥
येन। अग्निः। अस्याः। भूम्याः। हस्तम्। जग्राह। दक्षिणम्।
तेन। गृह्णामि। ते। हस्तम्। मा। व्यथिष्ठाः। मया। सह। प्रऽजया। च। धनेन। च ॥४८॥
देवः। ते। सविता। हस्तम्। गृह्णातु। सोमः। राजा। सुऽप्रजसम्। कृणोतु।
अग्निः। सुऽभगाम्। जातऽवेदाः। पत्ये। पत्नीम्। जरत्ऽअष्टिम्। कृणोतु ॥ ४९ ॥
गृह्णामि। ते। सौभगऽत्वाय। हस्तम्। मया। पत्या। जरत्ऽअष्टिः। यथा। असः।
भगः। अर्यमा। सविता। पुरम्ऽधिः। मह्यम्। त्वा। अदुः। गार्हऽपत्याय। देवाः ॥ ५० ॥
भगः। ते। हस्तम्। अग्रहीत्। सविता। हस्तम्। अग्रहीत्।
पत्नी। त्वम्। असि। धर्मणा। अहम्। गृहऽपतिः। तव ॥ ५१ ॥

XIV.1.46 There are men, who grieve for the life (of their wives lying seriously ill), and get them admitted to sacred places for treatment. In the prayful mood, they wish them a long life and hold them in their embraces; they ask their elders to pray for recovery. Upon such husbands, the wives bestow their love and long for their embraces. (Ṛg. X.40.10; Variation nominal)

XIV.1.47 In the lap of the earth divine, I hold this auspicious stone firmly for your offsprings. Stand upon it, delighted and lustrous. May the creator Lord make your life span long.

XIV.1.48 Whereby the adorable Lord (Agni) grasped the right hand of this earth, thereby I grasp your hand. May you not be anguished living with me with children and with wealth.

XIV.1.49 May the creator Lord take hold of your hand. May the blissful Lord, the sovereign, bless you with good offspring. May the adorable Lord, cognizant of all, make the wife full of marital bliss for the husband till old age.

XIV.1.50 I accept your hand for good fortune, that you attain old age with me as your husband. Our Lord of grace, cosmic orders, creation and wisdom, has given you to me that I may be the master of a household. (Ṛg X.85.36; Variation nominal)

XIV.1.51 The Lord of good fortune (Bhaga) has taken hold of your hand; the creator Lord has taken hold of your hand. You are the wife by established law and (by established law) I am your house-holder (husband).

ममेयमस्तु पोष्या मह्यं त्वादाद्बृहस्पतिः ।
मया पत्या प्रजावति सं जीव शरदः शतम् ॥५२॥

त्वष्टा वासो व्यदधाच्छुभे कं बृहस्पतेः प्रशिषा कवीनाम् ।
तेनेमां नारीं सविता भगश्च सूर्यामिव परि धत्तां प्रजया ॥५३॥
इन्द्राग्नी द्यावापृथिवी मातरिश्वा मित्रावरुणा भगो अश्विनोभा ।
बृहस्पतिर्मरुतो ब्रह्म सोम इमां नारीं प्रजया वर्धयन्तु ॥५४॥
बृहस्पतिः प्रथमः सूर्यायाः शीर्षे केशाँ अकल्पयत् ।
तेनेमामश्विना नारीं पत्ये सं शोभयामसि ॥५५॥
इदं तद्रूपं यदवस्त योषा जायां जिज्ञासे मनसा चरन्तीम् ।
तामन्वर्तिष्ये सखिभिर्नवग्वैः क इमान्विद्वान्वि चचर्त पाशान् ॥५६॥
अहं वि ष्यामि मयि रूपमस्या वेददित्पश्यन्मनसः कुलायम् ।
न स्तेयमद्मि मनसोदमुच्ये स्वयं श्रथ्नानो वरुणस्य पाशान् ॥५७॥

मम । इयम् । अस्तु । पोष्या । मह्यम् । त्वा । अदात् । बृहस्पतिः ।
मया । पत्या । प्रजाऽवति । सम् । जीव । शरदः । शतम् ॥ ५२ ॥

त्वष्टा । वासः । वि । अदधात् । शुभे । कम् । बृहस्पतेः । प्रऽशिषा । कवीनाम् ।
तेन । इमाम् । नारीम् । सविता । भगः । च । सूर्याम्ऽइव । परि । धत्ताम् । प्रऽजया ॥५३॥

इन्द्राग्नी इति । द्यावापृथिवी इति । मातरिश्वा । मित्रावरुणा । भगः । अश्विना । उभा ।
बृहस्पतिः । मरुतः । ब्रह्म । सोमः । इमाम् । नारीम् । प्रऽजया । वर्धयन्तु ॥ ५४ ॥

बृहस्पतिः । प्रथमः । सूर्यायाः । शीर्षे । केशान् । अकल्पयत् ।
तेन । इमाम् । अश्विना । नारीम् । पत्ये । सम् । शोभयामसि ॥ ५५ ॥

इदम् । तत् । रूपम् । यत् । अवस्त । योषा । जायाम् । जिज्ञासे । मनसा । चरन्तीम् ।
ताम् । अनु । अर्तिष्ये । सखिऽभिः । नवऽग्वैः । कः । इमान् । विद्वान् । वि । चचर्त । पाशान् ॥

अहम् । वि । स्यामि । मयि । रूपम् । अस्याः । वेदत् । इत् । पश्यन् । मनसः । कुलायम् ।
न । स्तेयम् । अद्मि । मनसा । उत् । अमुच्ये । स्वयम् । श्रथ्नानः । वरुणस्य । पाशान् ॥ ५७ ॥

XIV.1.52 Let it be my care to nourish her. The Lord supreme has given you to me. May you, blessed with children, live with me, your husband, through a hundred autumns.

XIV.1.53 The cosmic Architect (Tvaṣṭṛ) has made the garment for her weal and happiness by the direction of the Lord supreme and the sages. May the creator Lord and the Lord of good fortune endure this woman with this garment, as they endure a marriable maid with progeny.

XIV.1.54 May the Lord resplendent and adorable, the heaven and earth, the wind of the midspace, the Lord of good fortune, and both the twin physicians, the Lord supreme, the cloud-bearing winds, the Lord of sacred knowledge, and the blissful Lord, make this woman prosper with offsprings.

XIV.1.55 First of all, the Lord supreme arrange the hair on the head of a maiden of marriageable age. Thereby, O twins divine, we adorn beautifully this woman for her husband.

XIV.1.56 This is the beauty with which the young maiden is invested. I am curious to know how her mind moves. I shall follow her with my companions ninefold (navagva). Who is the learned one, that has untied these fetters ?

XIV.1.57 I reflect her beauty in myself. Watching her, the nest of my mind, I have come to know. I shall not eat stealthily. Unloosening the fetters of the venerable Lord, I free myself in mind.

प्र त्वा मुञ्चामि वरुणस्य पाशाद्येन त्वाबध्नात्सविता सुशेवाः ।
उरुं लोकं सुगमत्र पन्थां कृणोमि तुभ्यं सहपत्न्यै वधु ॥५८॥
उद्यच्छध्वमप रक्षो हनाथेमां नारीं सुकृते दधात ।
धाता विपश्चित्पतिमस्यै विवेद भगो राजा पुर एतु प्रजानन् ॥५९॥
भगस्ततक्ष चतुरः पादान्भगस्ततक्ष चत्वार्युष्पलानि ।
त्वष्टा पिपेश मध्यतोनु वर्ध्रान्त्सा नो अस्तु सुमङ्गली ॥६०॥
सुकिंशुकं वहतुं विश्वरूपं हिरण्यवर्णं सुवृतं सुचक्रम् ।
आ रोह सूर्ये अमृतस्य लोकं स्योनं पतिभ्यो वहतुं कृणु त्वम् ॥६१॥
अभ्रातृघ्नीं वरुणापशुघ्नीं बृहस्पते ।
इन्द्रापतिघ्नीं पुत्रिणीमास्मभ्यं सवितर्वह ॥६२॥
मा हिंसिष्टं कुमार्यं१ स्थूणे देवकृते पथि ।
शालाया देव्या द्वारं स्योनं कृण्मो वधूपथम् ॥६३॥

प्र । त्वा । मुञ्चामि । वरुणस्य । पाशात् । येन । त्वा । अबध्नात् । सविता । सुऽशेवाः ।
उरुम् । लोकम् । सुऽगम् । अत्र । पन्थाम् । कृणोमि । तुभ्यम् । सहऽपत्न्यै । वधु ॥ ५८ ॥
उत् । यच्छध्वम् । अप । रक्षः । हनाथ । इमाम् । नारीम् । सुऽकृते । दधात ।
धाता । विपःऽचित् । पतिम् । अस्यै । विवेद । भगः । राजा । पुरः । एतु । प्रऽजानन् ॥ ५९ ॥
भगः । ततक्ष । चतुरः । पादान् । भगः । ततक्ष । चत्वारि । उष्पलानि ।
त्वष्टा । पिपेश । मध्यतः । अनु । वर्ध्रान् । सा । नः । अस्तु । सुऽमङ्गली ॥ ६० ॥
सुऽकिंशुकम् । वहतुम् । विश्वऽरूपम् । हिरण्यऽवर्णम् । सुऽवृतम् । सुऽचक्रम् ।
आ । रोह । सूर्ये । अमृतस्य । लोकम् । स्योनम् । पतिऽभ्यः । वहतुम् । कृणु । त्वम् ॥६१॥
अभ्रातृऽघ्नीम् । वरुण । अपशुऽघ्नीम् । बृहस्पते ।
इन्द्र । अपतिऽघ्नीम् । पुत्रिणीम् । आ । अस्मभ्यम् । सवितः । वह ॥ ६२ ॥
मा । हिंसिष्टम् । कुमार्यम् । स्थूणे इति । देवऽकृते । पथि ।
शालायाः । देव्याः । द्वारम् । स्योनम् । कृण्मः । वधूऽपथम् ॥ ६३ ॥

XIV.1.58 I release you completely from the venerable Lord's (Varuṇa's) fetters, with which the propitious creator Lord had bound you. O bride, plenty of accommodation and an easy approach, I make for you along with your husband. (Av. XIV.1.19; Variation)

XIV.1.59 Raise your weapons up; smite away the destroyers of life. Set this woman in the world of virtue. The wise sustainer Lord has found a husband for her. May the Lord of good fortune, the foreknowing sovereign, lead her in front.

XIV.1.60 The Lord of good fortune (Bhaga) has fashioned the four feet (of the litter); the Lord of good fortune has wrought the four pieces (of the frame). The cosmic architect (Tvaṣṭṛ) has adorned the straps in the middle. May she be very auspicious for us.

XIV.1.61 O maiden of marriageable age (Sūrya), mount this chariot, decked with beautiful flowers, painted in all the hues, golden-coloured, strong wheeled and rolling smoothly, which is like the abode of immortality. Make this chariot comfortable for your husband.

XIV.1.62 O venerable Lord, bring her, unharming the brothers; O Lord supreme, bring her unharming the cattle; O resplendent Lord, bring her unharming the husband; O creator Lord, bring her blessed with children to us.

XIV.1.63 O two pillars, may you not hurt the maiden, traversing the path laid by the enlightened ones. We make the door of the divine home a pleasant path for the bride.

ब्रह्मापरं युज्यतां ब्रह्म पूर्वं ब्रह्मान्ततो मध्यतो ब्रह्म सर्वतः ।
अनाव्याधां देवपुरां प्रपद्य शिवा स्योना पतिलोके वि राज ॥६४॥

ब्रह्म । अपरम् । युज्यताम् । ब्रह्म । पूर्वम् । ब्रह्म । अन्ततः । मध्यतः । ब्रह्म । सर्वतः ।
अनाव्याधाम् । देवऽपुराम् । प्रऽपद्य । शिवा । स्योना । पतिऽलोके । वि । राज ॥६४॥

(२) द्वितीयं सूक्तम्

(१-७५) पञ्चसप्तत्यृचस्यास्य सूक्तस्य सावित्री सूर्या ऋषिका । (१-९, १२-३५, ३७-७५) प्रथमादिनवर्चां द्वादश्यादिचतुर्विंशतेः सप्तत्रिंश्याद्येकोनचत्वारिंशतश्चात्मा, (१०) दशम्या यक्ष्मनाशनम्, (११) एकादश्या दम्पत्योः परिपन्थिनाशनम्, (३६) षट्त्रिंश्याश्च देवा देवताः । (१-४, ७-८, १०-११, १६, २१-२३, २७-३०, ४५-४६, ५३-५८, ६३-६७, ७२-७३) प्रथमादिचतसृणां सप्तम्यष्टमीदशम्येकादशीषोड...नामेकविंश्यादितृचस्य सप्तविंश्यादिचतसृणां पञ्चचत्वारिंशीषट्चत्वारिंश्योस्त्रिपञ्चाश्यादितृचद्वयस्य त्रिषष्ट्यादिपञ्चानां द्विसप्ततितमात्रिसप्ततितमयोश्चानुष्टुप्, (५-६, १२, ३१, ४०) पञ्चमीषष्ठीद्वादश्येकत्रिंशीचत्वारिंशीनां जगती, (९) नवम्यास्त्र्यवसाना षट्पदा विराडत्यष्टिः, (१३-१४, १७-१९, ४१-४२, ४९, ६१, ७०, ७४-७५) त्रयोदशीचतुर्दश्योः सप्तदश्यादितृचस्यैकचत्वारिंशीद्विचत्वारिंश्येकोनपञ्चाश्येकषष्टीसप्ततितमाचतुःसप्ततितमापञ्चसप्ततितमानां [(२४-२५, ३२, ३४, ३६, ३८) चतुर्विंशीपञ्चविंशीद्वात्रिंशीचतुस्त्रिंशीषट्त्रिंश्यष्टात्रिंशीनाञ्च] त्रिष्टुप्, (१५, ५१) पञ्चदश्येकपञ्चाश्योर्भुरिगनुष्टुप्, (२०) विंश्याः पुरस्ताद्बृहती, [(२६) षड्विंश्या विराडनुष्टुप्], (३३) त्रयस्त्रिंश्या विराडास्तारपङ्क्तिः, (३५) पञ्चत्रिंश्याः पुरोबृहती त्रिष्टुप्, (३७, ३९) सप्तत्रिंश्येकोनचत्वारिंश्योर्भुरिक्त्रिष्टुप्, (४३) त्रिचत्वारिंश्यास्त्रिष्टुब्गर्भा पङ्क्तिः, (४४) चतुश्चत्वारिंश्याः प्रस्तारपङ्क्तिः, [(४७) सप्तचत्वारिंश्याः पथ्याबृहती], (४८) अष्टचत्वारिंश्याः सतःपङ्क्तिः, [(५०) पञ्चाश्या उपरिष्टाद्बृहती], (५२) द्विपञ्चाश्या विराट्परोष्णिक्, (५९-६०, ६२) एकोनषष्टीषष्टीद्विषष्टीनां पथ्यापङ्क्तिः, [(६८) अष्टषष्ट्याः विराट् पुर उष्णिक्], (६९) एकोनसप्ततितमायास्त्र्यवसाना षट्पदातिशक्वरी, (७१) एकसप्ततितमायाश्च बृहती छन्दांसि ॥

तुभ्यमग्ने पर्यवहन्त्सूर्यां वहतुना सह ।
स नः पतिभ्यो जायां दा अग्ने प्रजया सह ॥१॥
पुनः पत्नीमग्निरदादायुषा सह वर्चसा ।
दीर्घायुरस्या यः पतिर्जीवाति शरदः शतम् ॥२॥
सोमस्य जाया प्रथमं गन्धर्वस्तेपरः पतिः ।
तृतीयो अग्निष्टे पतिस्तुरीयस्ते मनुष्यजाः ॥३॥

तुभ्यम् । अग्ने । परि । अवहन् । सूर्याम् । वहतुना । सह
सः । नः । पतिऽभ्यः । जायाम् । दाः । अग्ने । प्रऽजया । सह ॥ १ ॥

पुनः । पत्नीम् । अग्निः । अदात् । आयुषा । सह । वर्चसा ।
दीर्घऽआयुः । अस्याः । यः । पतिः । जीवाति । शरदः । शतम् ॥ २ ॥

सोमस्य । जाया । प्रथमम् । गन्धर्वः । ते । अपरः । पतिः ।
तृतीयः । अग्निः । ते । पतिः । तुरीयः । ते । मनुष्यऽजाः ॥ ३ ॥

XIV.1.64 Let the sacred knowledge be applied after as well as before; let the sacred knowledge (be applied) at the end, in the middle and all around. Having arrived at the impenetrable strong-hold of the enlightened ones, may you, propitious and delightful, shine brightly in your husband's world.

Marriage ceremonies

XIV.2.1 First of all they carry the maiden of marriageable age along with the bridal gifts to you. May you as such, O fire divine, give us, the husbands, a wife capable of bearing children. (Ṛg. X.85.38; Variation).

XIV.2.2 The fire divine infuses marital desire in the bride, and furnishes splendour; may he who is her husband, enjoy life, living for a hundred years. (Ṛg. X.85.39)

XIV.2.3 First of all you are the wife of some (virility); next the sustainer of the earth is your husband; your third husband is the fire divine; your fourth (husband) is one born of men (i.e., human being). (Ṛg. X.85.40; Variation).

सोमो॑ दददन्ग॒न्धर्वाय॑ गन्ध॒र्वो द॑ददग्नये॑ ।
र॒यिं च॑ पु॒त्रांश्चादाद॒ग्निर्मह्य॒मथो॑ इ॒माम् ॥४॥

आ वा॑मगन्त्सुम॒तिर्वा॑जिनीवसू न्य॑श्विना हृ॒त्सु कामा॑ अरंसत ।
अभू॑तं गो॒पा मि॑थु॒ना शु॑भस्पती प्रि॒या अ॑र्य॒म्णो दुर्या॑ँ अशीमहि ॥५॥

सा म॑न्दसा॒ना मन॑सा शि॒वेन॑ र॒यिं धे॑हि॒ सर्व॑वीरं वच॒स्य॑म् ।
सु॒गं ती॒र्थं सु॑प्रपा॒णं शु॑भस्पती स्था॒णुं प॑थिष्ठा॒मप॑ दुर्म॒तिं ह॑तम् ॥६॥

या ओष॑धयो॒ या न॒द्यो॒३ यानि॒ क्षेत्रा॑णि॒ या वना॑ ।
तास्त्वा॑ वधु प्र॒जाव॑तीं॒ पत्ये॑ रक्षन्तु र॒क्षस॑ः ॥७॥

एमं पन्था॑मरुक्षाम सु॒गं स्व॑स्ति॒वाह॑नम् ।
यस्मि॒न्वी॒रो न रिष्य॑त्य॒न्येषा॑ं वि॒न्दते॒ वसु॑ ॥८॥

इ॒दं सु मे॑ नरः शृणु॒त यया॒शिषा॒ दंप॑ती वा॒मम॑श्नु॒तः ।
ये ग॑न्ध॒र्वा अ॑प्स॒रस॑श्च दे॒वीरे॒षु वा॑नस्प॒त्येषु॒ येधि॑ त॒स्थुः ।
स्यो॒नास्ते॑ अ॒स्यै व॒ध्वै॑ भ॑वन्तु मा हिं॑सिषुर्वह॒तुमु॒ह्यमा॑नम् ॥९॥

सोम॑ः । द॒द॒त् । ग॒न्ध॒र्वाय॑ । ग॒न्ध॒र्वः । द॒द॒त् । अ॒ग्नये॑ ।
र॒यिम् । च॒ । पु॒त्रान् । च॒ । अ॒दा॒त् । अ॒ग्निः । मह्य॑म् । अथो॒ इति॑ । इ॒माम् ॥ ४ ॥

आ । वा॒म् । अ॒ग॒न् । सु॒ऽम॒तिः । वा॒जि॒नी॒व॒सू॒ इति॑ वाजिनीऽवसू । नि । अ॒श्वि॒ना । हृ॒त्ऽसु ।
कामा॑ः । अ॒रं॒स॒त । अभू॑तम् । गोपा । मि॒थु॒ना । शु॒भ॒ः । प॒ती इति॑ । प्रि॒याः । अ॒र्य॒म्णः ।
दुर्या॑न् । अ॒शी॒म॒हि॒ ॥ ५ ॥

सा । म॒न्द॒सा॒ना । मन॑सा । शि॒वेन॑ । र॒यिम् । धे॒हि॒ । सर्व॑ऽवीरम् । व॒च॒स्य॑म् । सु॒ऽगम् । ती॒र्थम् ।
सु॒ऽप्र॒पा॒नम् । शु॒भ॒ः । प॒ती॒ इति॑ । स्था॒णुम् । प॒थि॒ऽस्थाम् । अप॑ । दुः॒ऽम॒तिम् । ह॒त॒म् ॥

याः । ओष॑धयः । याः । न॒द्य॑ः । यानि॑ । क्षेत्रा॑णि । या । वना॑ ।
ताः । त्वा॒ । व॒धु॒ । प्र॒जाऽव॑तीम् । पत्ये॑ । र॒क्ष॒न्तु॒ । र॒क्षस॑ः ॥ ७ ॥

आ । इ॒मम् । पन्था॑म् । अ॒रु॒क्षा॒म॒ । सु॒ऽगम् । स्व॒स्ति॒ऽवाह॑नम् ।
यस्मि॑न् । वी॒रः । न । रिष्य॑ति । अ॒न्येषा॑म् । वि॒न्दते॑ । वसु॑ ॥ ८ ॥

इ॒दम् । सु । मे॒ । न॒र॒ः । शृ॒णु॒त॒ । यया॑ । आ॒ऽशिषा॑ । दंप॑ती इ॒ति॒ दम्ऽप॑ती । वा॒मम् । अ॒श्नु॒तः ।
ये । ग॒न्ध॒र्वाः । अ॒प्स॒रस॑ः । च॒ । दे॒वीः । ए॒षु । वा॒न॒स्प॒त्येषु॑ । ये । अधि॑ । त॒स्थुः ।
स्यो॒नाः । ते । अ॒स्यै । व॒ध्वै॑ । भ॒व॒न्तु॒ । मा । हिं॒सि॒षु॒ः । व॒ह॒तुम् । उ॒ह्यमा॑नम् ॥९॥

XIV.2.4 Soma (the youthful love) gives her to the Gandharva (attachment personified), the Gandharva gives her to Agni (heat of passion), and finally Agni has given her to me for the sake of children and wealth. (Ṛg. X.85.41)

XIV.2.5 Your friendly grace has come (to us), O you two full of vigour and wealth. O twins divine, desires have filled our hearts. O Lords of benignancy, may you become our twin protectors. May we reach the pleasant dwellings of the ordainer Lord. (Ṛg. X.85.12; Variation).

XIV.2.6 Delighted, with good intent, (O maiden), bring to us riches with all brave sons worthy of raise. O Lords of benignancy, may we have an easy crossing (of river), with a good approach to drinking water. May you drive away the unfriendly persons who stand as road-block or on our way. (Ṛg. X.85.13; Variation).

XIV.2.7 Whatsoever the herbs are there, whatsoever the rivers, whatsoever the fields, whatsoever the forests, may all those, O bride, guard you, the bearer of children, from the destroyers of life for your husband.

XIV.2.8 Let us ride along this path, easy to bring weal, whereon no hero suffers harm and he wins the wealth of his enemies.

XIV.2.9 O men, listen attentively to my this blessing whereby the married couples obtain delight. May the sustainers of the earth (gandharvas), and the divinities moving within the waters (apsaras), who rule over these forests, be gracious to this bride. May they not harm the bridal chariot as it is driven.

ये वध्वश्चन्द्रं वहतुं यक्ष्मा यन्ति जनाँ अनु ।
पुनस्तान्यज्ञिया देवा नयन्तु यत आगताः ॥१०॥
मा विदन्परिपन्थिनो य आसीदन्ति दंपती ।
सुगेन दुर्गमतीतामप द्रान्त्वरातयः ॥११॥

सं काशयामि वहतुं ब्रह्मणा गृहैरघोरेण चक्षुषा मित्रियेण ।
पर्याणद्धं विश्वरूपं यदस्ति स्योनं पतिभ्यः सविता तत्कृणोतु ॥१२॥
शिवा नारीयमस्तमागन्निमं धाता लोकमस्यै दिदेश ।
तामर्यमा भगो अश्विनोभा प्रजापतिः प्रजया वर्धयन्तु ॥१३॥
आत्मन्वत्युर्वरा नारीयमागन्तस्यां नरो वपत बीजमस्याम् ।
सा वः प्रजां जनयद्वक्षणाभ्यो बिभ्रती दुग्धमृषभस्य रेतः ॥१४॥
प्रति तिष्ठ विराडसि विष्णुरिवेह सरस्वति ।
सिनीवालि प्र जायतां भगस्य सुमतावसत् ॥१५॥

ये । वध्वः । चन्द्रम् । वहतुम् । यक्ष्माः । यन्ति । जनान् । अनु ।
पुनः । तान् । यज्ञियाः । देवाः । नयन्तु । यतः । आऽगताः ॥ १० ॥

मा । विदन् । परिऽपन्थिनः । ये । आऽसीदन्ति । दंपती इति दम्ऽपती ।
सुऽगेन । दुःऽगम् । अति । इताम् । अप । द्रान्तु । अरातयः ॥ ११ ॥

सम् । काशयामि । वहतुम् । ब्रह्मणा । गृहैः । अघोरेण । चक्षुषा । मित्रियेण । परिऽआ-नद्धम् । विश्वऽरूपम् । यत् । अस्ति । स्योनम् । पतिऽभ्यः । सविता । तत् । कृणोतु ॥१२॥

शिवा । नारी । इयम् । अस्तम् । आ । अगन् । इमम् । धाता । लोकम् । अस्यै । दिदेश ।
ताम् । अर्यमा । भगः । अश्विना । उभा । प्रजाऽपतिः । प्रऽजया । वर्धयन्तु ॥ १३ ॥

आत्मन्ऽवती । उर्वरा । नारी । इयम् । आ । अगन् । तस्याम् । नरः । वपत । बीजम् । अस्याम् ।
सा । वः । प्रऽजाम् । जनयत् । वक्षणाभ्यः । बिभ्रती । दुग्धम् । ऋषभस्य । रेतः ॥ १४ ॥

प्रति । तिष्ठ । विऽराट् । असि । विष्णुःऽइव । इह । सरस्वति ।
सिनीवालि । प्र । जायताम् । भगस्य । सुऽमतौ । असत् ॥ १५ ॥

XIV.2.10 Following the people, what wasting diseases go to the delightful chariot of the bride, may the enlightened ones, skilled in sacrifices, conduct those back, wherefrom they came. (Ṛg. X.85.31; Variation).

XIV.2.11 Let not the robbers, who lie in ambush and approach the husband and wife, reach them; may they (the couple) by easy roads escape from all expected dangers. May all adversities keep aloof. (Ṛg. X.85.32; Variation).

XIV.2.12 With my prayer, I make the bridal chariot viewed by the houses with a friendly and not hostile eye. Whatever of all sorts is well-fastened there, may the creator Lord make that delightful for the husbands.

XIV.2.13 This auspicious woman has come home. The sustainer Lord has directed her to this place. May the Ordainer Lord, the Lord of good fortune, both the twins divine, the Lord of creatures make her prosper with progeny.

XIV.2.14 Full of spirit, and fertile this woman has come; O man, sow your seed into her. Bearing the squeezed out semen of virile male, may she bear children for you from her flanks.

XIV.2.15 Stay here respected. You are greatly shining like the Omnipresent Lord. O divine mid wife, (Sinīvalī), may she give birth to children, may she favoured by the Lord of good fortune (enjoy the marital bliss).

उद्व ऊर्मिः शम्या हन्त्वापो योक्त्राणि मुञ्चत ।
मादुष्कृतौ व्येनसावघ्न्यावशुनमारताम् ॥१६॥
अघोरचक्षुरपतिघ्नी स्योना शग्मा सुशेवा सुयमा गृहेभ्यः ।
वीरसूर्देवृकामा सं त्वयैधिषीमहि सुमनस्यमाना ॥१७॥
अदेवृघ्न्यपतिघ्नीहैधि शिवा पशुभ्यः सुयमा सुवर्चाः ।
प्रजावती वीरसूर्देवृकामा स्योनेममग्निं गार्हपत्यं सपर्य ॥१८॥
उत्तिष्ठेतः किमिच्छन्तीदमागा अहं त्वेडे अभिभूः स्वाद्गृहात् ।
शून्यैषी निर्ऋते याजगन्थोत्तिष्ठाराते प्र पत मेह रंस्थाः ॥१९॥
यदा गार्हपत्यमसपर्यैत्पूर्वमग्निं वधूरियम् ।
अधा सरस्वत्यै नारि पितृभ्यश्च नमस्कुरु ॥२०॥
शर्म वर्मैतदा हरास्यै नार्या उपस्तरे ।
सिनीवालि प्र जायतां भगस्य सुमतावसत् ॥२१॥

उत् । वः । ऊर्मिः । शम्याः । हन्तु । आपः । योक्त्राणि । मुञ्चत ।
मा । अदुःऽकृतौ । विऽएनसौ । अघ्न्यौ । अशुनम् । आ । अरताम् ॥ १६ ॥

अघोरऽचक्षुः । अपतिऽघ्नी । स्योना । शग्मा । सुऽशेवा । सुऽयमा । गृहेभ्यः ।
वीरऽसूः । देवृऽकामा । सम् । त्वया । एधिषीमहि । सुऽमनस्यमाना ॥ १७ ॥

अदेवृऽघ्नी । अपतिऽघ्नी । इह । एधि । शिवा । पशुऽभ्यः । सुऽयमा । सुऽवर्चाः ।
प्रजाऽवती । वीरऽसूः । देवृऽकामा । स्योना । इमम् । अग्निम् । गार्हऽपत्यम् । सपर्य ॥ १८ ॥

उत् । तिष्ठ । इतः । किम् । इच्छन्ती । इदम् । आ । अगाः । अहम् । त्वा । ईडे । अभिऽभूः । स्वात् । गृहात् । शून्यऽएषी । निःऽऋते । या । आऽजगन्थ । उत् । तिष्ठ । अराते । प्र । पत । मा । इह । रंस्थाः ॥ १९ ॥

यदा । गार्हऽपत्यम् । असपर्यैत् । पूर्वम् । अग्निम् । वधूः । इयम् ।
अध । सरस्वत्यै । नारि । पितृऽभ्यः । च । नमः । कुरु ॥ २० ॥

शर्म । वर्म । एतत् । आ । हर । अस्यै । नार्यै । उपऽस्तिरे ।
सिनीवालि । प्र । जायताम् । भगस्य । सुऽमतौ । असत् ॥ २१ ॥

XIV.2.16 O waters, may your wave strike the pins upwards; may you release the yoke-ropes, May not these two inviolables (bullocks), well-behaved and innocent, come to unpleasant harm. (Ṛg. X.85.13; Variation).

XIV.2.17 May you not be evil-eyed, or killer of your husband. May you be delighting, kind, helpful, disciplined to the (member of the) household, bearer of brave children and pleasing to your brothers-in-law. With you, may we prosper well in friendly happiness. (Ṛg. X.85.44; Variation).

XIV.2.18 Not bringing death to your brothers-in-law, not bring death to your husband, well-disciplined and brilliant, may you prosper here auspicious to the cattle. Having plenty of progeny, bearer of brave sons, pleasing to the brothers-in-law, delightful, may you look after this household fire.

XIV.2.19 Get up hence. Desiring what have you come here. I, the conquerer, request you (to go) out from my own house. O perdition, you have come here seeking to empty this house. Stand up, O malignity; flee away. Do not tarry here.

XIV.2.20 When first of all this bride has tended the household fire, thereafter, O woman, pay your homage to the divine doctress as well as to the elders.

XIV.2.21 Bring for this woman such a comfortable and protective bedding, so that, O divine midwife, may she give birth to children and be favoured by the Lord of good fortune (enjoy the marital bliss).

यं बल्वजं न्यस्यथ चर्मं चोपस्तृणीथन ।
तदा रोहतु सुप्रजा या कन्या विन्दते पतिम् ॥२२॥
उप स्तृणीहि बल्वजमधि चर्मणि रोहिते ।
तत्रोपविश्य सुप्रजा इममग्निं सपर्यतु ॥२३॥

आ रोह चर्मोप सीदाग्निमेष देवो हन्ति रक्षांसि सर्वा ।
इह प्रजां जनय पत्ये अस्मै सुज्यैष्ठ्यो भवत्पुत्रस्त एषः ॥२४॥
वि तिष्ठन्तां मातुरस्या उपस्थान्नानारूपाः पशवो जायमानाः ।
सुमङ्गल्युप सीदेममग्निं संपत्नी प्रति भूषेह देवान् ॥२५॥
सुमङ्गली प्रतरणी गृहाणां सुशेवा पत्ये श्वशुराय शंभूः ।
स्योना श्वश्र्वै प्र गृहान्विशेमान् ॥२६॥
स्योना भव श्वशुरेभ्यः स्योना पत्ये गृहेभ्यः ।
स्योनास्यै सर्वस्यै विशे स्योना पुष्टायैषां भव ॥२७॥

यम् । बल्वजम । निऽअस्यथ । चर्म । च । उपऽस्तृणीथन ।
तत् । आ । रोहतु । सुऽप्रजाः । या । कन्या । विन्दते । पतिम् ॥ २२ ॥
उप । स्तृणीहि । बल्वजम् । अधि । चर्मणि । रोहिते ।
तत्र । उपऽविश्य । सुऽप्रजाः । इमम् । अग्निम् । सपर्यतु ॥ २३ ॥

आ । रोह । चर्म । उप । सीद । अग्निम् । एषः । देवः । हन्ति । रक्षांसि । सर्वा ।
इह । प्रऽजाम् । जनय । पत्ये । अस्मै । सुऽज्यैष्ठ्यः । भवत् । पुत्रः । ते । एषः ॥२४॥
वि । तिष्ठन्ताम् । मातुः । अस्याः । उपऽस्थात् । नानाऽरूपाः । पशवः । जायमानाः ।
सुऽमङ्गली । उप । सीद । इमम् । अग्निम् । सम्ऽपत्नी । प्रति । भूष । इह । देवान् ॥२५॥
सुऽमङ्गली । प्रऽतरणी । गृहाणाम् । सुऽशेवा । पत्ये । श्वशुराय । शम्ऽभूः ।
स्योना । श्वश्र्वै । प्र । गृहान् । विश । इमान् ॥ २६ ॥
स्योना । भव । श्वशुरेभ्यः । स्योना । पत्ये । गृहेभ्यः ।
स्योना । अस्यै । सर्वस्यै । विशे । स्योना । पुष्टाय । एषाम् । भव ॥ २७ ॥

XIV.2.22 What coarse grass (balbaja, Eleusine indica) you cast (in a heap) and what hide you spread over it, let the maid, who finds a husband and will have good children, mount on it.

XIV.2.23 Cast the coarse grass in a heap. On the hide spread over it, sitting there, let this bearer of good progeny tend to this fire.

XIV.2.24 Mount upon (this) hide. Sit by the fire. This divinity kills all the destroyers of life. May you give birth to children here for this husband. May this son of yours enjoy the prominence of the eldest.

XIV.2.25 May the children of various forms come forth from the lap of this mother as they are born. O propitious one, sit by this fire. Along with your husband, may you serve the enlightened ones here.

XIV.2.26 O propitious one, augmenter of household, gladdening to husband, pleasing to the father-in-law, delighting to the mother-in-law, enter this family (home).

XIV.2.27 May you be delightful to the fathers-in-law; delightful to husband and to the household; delightful to all this clan; be delightful in their prosperity.

सुमङ्गलीरियं वधूरिमां समेत पश्यंत ।
सौभाग्यमस्यै दत्त्वा दौर्भाग्यैर्विपरेतन ॥२८॥
या दुर्हार्दो युवतयो याश्चेह जरतीरपि ।
वर्चो न्वस्यै सं दत्ताथास्तं विपरेतन ॥२९॥
रुक्मप्रस्तरणं वह्यं विश्वा रूपाणि बिभ्रतम् ।
आरोहत्सूर्या सावित्री बृहते सौभगाय कम् ॥३०॥
आ रोह तल्पं सुमनस्यमानेह प्रजां जनय पत्ये अस्मै ।
इन्द्राणीवं सुबुधा बुध्यमाना ज्योतिरग्रा उषसः प्रति जागरासि ॥३१॥
देवा अग्रे न्यपद्यन्त पत्नीः समस्पृशन्त तन्वस्तनूभिः ।
सूर्येव नारि विश्वरूपा महित्वा प्रजावती पत्या सं भवेह ॥३२॥
उत्तिष्ठेतो विश्वावसो नमसेडामहे त्वा ।
जामिमिच्छ पितृषदं न्यक्तां स ते भागो जनुषा तस्य विद्धि ॥३३॥

सुऽमङ्गलीः । इयम् । वधूः । इमाम् । सम्ऽएत । पश्यत ।
सौभाग्यम् । अस्यै । दत्त्वा । दौःऽभाग्यैः । विऽपरेतन ॥ २८ ॥
याः । दुःऽहार्दः । युवतयः । याः । च । इह । जरतीः । अपि ।
वर्चः । नु । अस्यै । सम् । दत्त । अथ । अस्तम् । विऽपरेतन ॥ २९ ॥
रुक्मऽप्रस्तरणम् । वह्यम् । विश्वा । रूपाणि । बिभ्रतम् ।
आ । अरोहत् । सूर्या । सावित्री । बृहते । सौभगाय । कम् ॥ ३० ॥
आ । रोह । तल्पम् । सुऽमनस्यमाना । इह । प्रऽजाम् । जनय । पत्ये । अस्मै ।
इन्द्राणीऽइव । सुऽबुधा । बुध्यमाना । ज्योतिःऽअग्राः । उषसः । प्रति । जागरासि ॥३१॥
देवाः । अग्रे । नि । अपद्यन्त । पत्नीः । सम् । अस्पृशन्त । तन्वः । तनूभिः ।
सूर्याऽइव । नारि । विश्वऽरूपा । महिऽत्वा । प्रजाऽवती । पत्या । सम् । भव । इह ॥३२॥
उत् । तिष्ठ । इतः । विश्वावसो इति विश्वऽवसो । नमसा । ईडामहे । त्वा ।
जामिम् । इच्छ । पितृऽसदम् । निऽअक्ताम् । सः । ते । भागः । जनुषा । तस्य । विद्धि ॥

XIV.2.28 Propitious is this bride. Come all of you and have a look at her. Granting good fortune to her, go back driving the misfortunes away. (Ṛg. X.85.33; Variation)

XIV.2.29 What evil-minded young women are here and so also the old ones, may they give their prowess to this bride and then go back home.

XIV.2.30 This damsel of marriageable age (Sūrya), this girl at procreative stage (Sāvitrī) has mounted this gold-cushioned litter, bearing all sorts of decorations for great happiness and good fortune.

XIV.2.31 Mount the bridal bed with friendly and cheerful mind. Give birth to offsprings here for this husband of yours. Alert and easy to awake like Indrānī, may you wake up to meet the dawns followed by light.

XIV.2.32 The enlightened ones, since olden times, used to lie with their wives. Bodies embrace bodies closely. O woman beauteous and great like a girl of marriageable age (Sūrya), capable of bearing children, may you unite here with your husband.

XIV.2.33 O youth, rich with all sorts of wealth (Viśvavasu), rise up hence. With reverence we pay homage to you. Seek a virtuous woman living in her father's house and well-adorned. That is your share by birth. Avail of that.

अप्सरसः सधमादं मदन्ति हविर्धानमन्तरा सूर्यं च।
तास्ते जनित्रमभि ताः परेहि नमस्ते गन्धर्वर्तुना कृणोमि ॥३४॥
नमो गन्धर्वस्य नमसे नमो भामाय चक्षुषे च कृण्मः।
विश्वावसो ब्रह्मणा ते नमोभि जाया अप्सरसः परेहि ॥३५॥
राया वयं सुमनसः स्यामोदितो गन्धर्वमावीवृताम।
अगन्त्स देवः परमं सधस्थमगन्म यत्र प्रतिरन्त आयुः ॥३६॥
सं पितरावृत्विये सृजेथां माता पिता च रेतसो भवाथः।
मर्य इव योषामधिरोहयैनां प्रजां कृण्वाथामिह पुष्यतं रयिम् ॥३७॥
तां पूषं छिवतमामेरयस्व यस्यां बीजं मनुष्या३ वपन्ति।
या न ऊरू उशती विश्रयाति यस्यामुशन्तः प्रहरेम शेपः ॥३८॥
आ रोहोरुमुप धत्स्व हस्तं परि ष्वजस्व जायां सुमनस्यमानः।
प्रजां कृण्वाथामिह मोदमानौ दीर्घं वामायुः सविता कृणोतु ॥३९॥

अप्सरसः। सधऽमादम्। मदन्ति। हविःऽधानम्। अन्तरा। सूर्यम्। च। ताः। ते।
जनित्रम्। अभि। ताः। परा। इहि। नमः। ते। गन्धर्वऽऋतुना। कृणोमि ॥ ३४ ॥
नमः। गन्धर्वस्य। नमसे। नमः। भामाय। चक्षुषे। च। कृण्मः।
विश्ववसो इति विश्वऽवसो। ब्रह्मणा। ते। नमः। अभि। जायाः। अप्सरसः। परा। इहि॥
राया। वयम्। सुऽमनसः। स्याम। उत्। इतः। गन्धर्वम्। आ। अवीवृताम।
अगन्। सः। देवः। परमम्। सधऽस्थम्। अगन्म। यत्र। प्रऽतिरन्ते। आयुः ॥ ३६ ॥
सम्। पितरौ। ऋत्विये इति। सृजेथाम्। माता। पिता। च। रेतसः। भवाथः। मर्यःऽइव।
योषाम्। अधि। रोहय। एनाम्। प्रऽजाम्। कृण्वाथाम्। इह। पुष्यतम्। रयिम् ॥३७॥
ताम्। पूषन्। शिवऽतमाम्। आ। ईरयस्व। यस्याम्। बीजम्। मनुष्याः। वपन्ति।
या। नः। ऊरू इति। उशती। विऽश्रयाति। यस्याम्। उशन्तः। प्रऽहरेम। शेपः ॥३८॥
आ। रोह। ऊरुम्। उप। धत्स्व। हस्तम्। परि। स्वजस्व। जायाम्। सुऽमनस्यमानः।
प्रऽजाम्। कृण्वाथाम्। इह। मोदमानौ। दीर्घम्। वाम्। आयुः। सविता। कृणोतु ॥३९॥

XIV.2.34 The energies moving in the clouds revel in their common dwelling place, which is in between the oblation-receptacle and the sun. They are your relatives. Go away to them. O sustainer of earth, I pay homage to you in due season. (First half Av. VII.109.3)

XIV.2.35 Homage to the food provided by the sustainer of the earth (the cloud); to the wrathful eye we pay homage. O master of all sorts of wealth, homage to you with sacred knowledge. May you go away to your wives, the energies active within the waters (apsaras).

XIV.2.36 May we be friendly with wealth. May we attain to the sustainer of the earth from this place. That divine one has gone to the highest abode, where we reach by prolonging our life-span.

XIV.2.37 O you two parents, unite in your due season. You will become mother and father of your progeny. As a male mounts a female, so mount her. Bring forth your offsprings here and accumulate wealth.

XIV.2.38 O Lord of nourishment, inspire her who is most auspicious, in whom men may sow seed, who shall twine her loving arms about me, and enter into consummation. (Ṛv. X.85.37)

XIV.2.39 Mount the thigh. Apply a caressing hand. Embrace your wife with friendly and cheerful mind. May both of you, rejoicing, bring forth progeny here. May the creator Lord grant you long-long life.

आ वां प्रजां जनयतु प्रजापतिरहोरात्राभ्यां समनक्त्वर्यमा ।
अदुर्मङ्गली पतिलोकमा विशेमं शं नो भव द्विपदे शं चतुष्पदे ॥४०॥
देवैर्दत्तं मनुना साकमेतद्वाधूयं वासो वध्वश्च वस्त्रम् ।
यो ब्रह्मणे चिकितुषे ददाति स इद्रक्षांसि तल्पानि हन्ति ॥४१॥
यं मे दत्तो ब्रह्मभागं वधूयोर्वाधूयं वासो वध्वश्च वस्त्रम् ।
युवं ब्रह्मणेनुमन्यमानौ बृहस्पते साकमिन्द्रश्च दत्तम् ॥४२॥
स्योनाद्योनेरधि बुध्यमानौ हसामुदौ महसा मोदमानौ ।
सुगू सुपुत्रौ सुगृहौ तराथो जीवावुषसो विभातीः ॥४३॥
नवं वसानः सुरभिः सुवासा उदागां जीव उषसो विभातीः ।
आण्डात्पतत्रीवामुक्षि विश्वस्मादेनसस्परि ॥४४॥
शुम्भनी द्यावापृथिवी अन्तिसुम्ने महिव्रते ।
आपः सप्त सुस्रुवुर्देवीस्ता नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥४५॥

आ । वाम् । प्रऽजाम् । जनयतु । प्रजाऽपतिः । अहोरात्राभ्याम् । सम् । अनक्तु । अर्यमा ।
अदुःऽमङ्गली । पतिऽलोकम् । आ । विश । इमम् । शम् । नः । भव । द्विऽपदे । शम् । चतुःऽपदे ॥
देवैः । दत्तम् । मनुना । साकम् । एतत् । वाधूऽयम् । वासः । वध्वः । च । वस्त्रम् ।
यः । ब्रह्मणे । चिकितुषे । ददाति । सः । इत् । रक्षांसि । तल्पानि । हन्ति ॥ ४१ ॥
यम् । मे । दत्तः । ब्रह्मऽभागम् । वधूऽयोः । वाधूऽयम् । वासः । वध्वः । च । वस्त्रम् ।
युवम् । ब्रह्मणे । अनुऽमन्यमानौ । बृहस्पते । साकम् । इन्द्रः । च । दत्तम् ॥ ४२ ॥
स्योनात् । योनेः । अधि । बुध्यमानौ । हसामुदौ । महसा । मोदमानौ ।
सुगू इति सुऽगू । सुऽपुत्रौ । सुऽगृहौ । तराथः । जीवौ । उषसः । विऽभातीः ॥ ४३ ॥
नवम् । वसानः । सुरभिः । सुऽवासाः । उत्ऽआगाम् । जीवः । उषसः । विऽभातीः ।
आण्डात् । पतत्रीऽइव । अमुक्षि । विश्वस्मात् । एनसः । परि ॥ ४४ ॥
शुम्भनी इति । द्यावापृथिवी इति । अन्तिसुम्ने इत्यन्तिऽसुम्ने । महिव्रते इति महिऽव्रते ।
आपः । सप्त । सुस्रुवुः । देवीः । ताः । नः । मुञ्चन्तु । अंहसः ॥ ४५ ॥

XIV.2.40 May the Lord of creatures bless both of you with offspring. May the ordainer Lord keep you together day and night. Never unpropitious (O bride), enter this house (world) of your husband. Be you a blessing for our bipeds, a blessing for our quadrupeds. (Ṛg. X.85.43; Variation)

XIV.2.41 Presented by the enlightened ones along with the thoughtful persons, this nuptial dress and the brides garment, whosoever gives to a learned intellectual person, he verily destroys the harmful germs of the marriage-bed.

XIV.2.42 What nuptial dress of the wooer and the bride's garment, which is an intellectual person's share, you give to me, that O Lord supreme along with the resplendent Lord, both of you assentingly give to an intellectual person.

XIV.2.43 Waking up in your comfortable house, laughing merrily and greatly rejoicing, having good cattle, good sons, and good household, may you two spirits swim through the splendours of dawn.

XIV.2.44 Clothed in new garments, fragrant and well-dressed, spirited I have risen up to the splendours of dawn. Like a bird coming out of the egg, may I be freed completely from all the sin.

XIV.2.45 Seven rays of the sun make the waters of the ocean to descend down in streams from the sky. May those (waters) loosen the iron-headed weapon (lodged in your body) and remove it. (Av. VII.112.1)

सूर्यायै देवेभ्यो मित्राय वरुणाय च ।
ये भूतस्य प्रचेतसस्तेभ्य इदमकरं नमः ॥४६॥
य ऋते चिदभिश्रिषः पुरा जत्रुभ्य आतृदः ।
संधाता संधिं मघवा पुरूवसुर्निष्कर्ता विह्रुतं पुनः ॥४७॥

अपास्मत्तम उच्छतु नीलं पिशङ्गमुत लोहितं यत् ।
निर्दहनी या पृषातक्य१स्मिन्तां स्थाणावध्या सजामि ॥४८॥
यावतीः कृत्या उपवासने यावन्तो राज्ञो वरुणस्य पाशाः ।
व्यृद्धयो या असमृद्धयो या अस्मिन्ता स्थाणावधि सादयामि ॥४९॥
या मे प्रियतमा तनूः सा मे बिभाय वाससः ।
तस्याग्रे त्वं वनस्पते नीविं कृणुष्व मा वयं रिषाम ॥५०॥
ये अन्ता यावतीः सिचो य ओतवो ये च तन्तवः ।
वासो यत्पत्नीभिरुतं तन्नः स्योनमुप स्पृशात् ॥५१॥

सूर्यायै । देवेभ्यः । मित्राय । वरुणाय । च ।
ये । भूतस्य । प्रऽचेतसः । तेभ्यः । इदम् । अकरम् । नमः ॥ ४६ ॥
यः । ऋते । चित् । अभिऽश्रिषः । पुरा । जत्रुऽभ्यः । आऽतृदः ।
सम्ऽधाता । सम्ऽधिम् । मघऽवा । पुरुऽवसुः । निःऽकर्ता । विऽह्रुतम् । पुनः ॥४७॥

अप । अस्मत् । तमः । उच्छतु । नीलम् । पिशङ्गम् । उत । लोहितम् । यत् ।
निःऽदहनी । या । पृषातकी । अस्मिन् । ताम् । स्थाणौ । अधि । आ । सजामि ॥४८॥
यावतीः । कृत्याः । उपऽवासने । यावन्तः । राज्ञः । वरुणस्य । पाशाः ।
विऽऋद्धयः । याः । असम्ऽऋद्धयः । याः । अस्मिन् । ताः । स्थाणौ । अधि । सादयामि ॥४९॥

या । मे । प्रियऽतमा । तनूः । सा । मे । बिभाय । वाससः ।
तस्य । अग्रे । त्वम् । वनस्पते । नीविम् । कृणुष्व । मा । वयम् । रिषाम ॥ ५० ॥
ये । अन्ताः । यावतीः । सिचः । ये । ओतवः । ये । च । तन्तवः ।
वासः । यत् । पत्नीभिः । उतम् । तत् । नः । स्योनम् । उप । स्पृशात् ॥ ५१ ॥

XIV.2.46 I offer this adoration to the bride, to the divine powers, to the sun and the water, (and to all those) who are kind and considerate towards created worlds. (Ṛg. X.85.17)

XIV.2.47 The bounteous Lord is a great healer. He, even before injury to neck or any part, is afflicted, confers capacity in the body to heal up the wound and closes the injured part, and hastens the recovery. He, the bounteous Lord, without ligature or healing material, closes up the wound again before making incision in the neck or any injured part and makes whole the dis-severed part. (Ṛg. VIII.1.12)

XIV.2.48 May the gloom, that is blue, brown and also red, go away from us. What burning disease (pṛṣtaki) is in this (nuptial garment), that I fasten to this wooden post.

XIV.2.49 Whatever evil designs are there in the clothing, whatever the nooses of the venerable Lord, the sovereign, whatever the poverties and miseries are there, them I fasten to this wooden post.

XIV.2.50 This body, which is dearest to me, is frightened of the garment. (Therefore) O Lord of vegetation, may you first make yourself an inner wrap. May we not suffer harm.

XIV.2.51 What ends (of threads), what borders, what woofs and what wraps are there; what cloths is woven by the wives, may that be of pleasant touch to us.

उशतीः कन्यला इमाः पितृलोकात्पतिं यतीः ।
अव दीक्षामसृक्षत स्वाहा ॥५२॥

बृहस्पतिनावसृष्टां विश्वे देवा अधारयन् । वर्चो गोषु प्रविष्टं यत्तेनेमां सं सृजामसि ॥५३॥
बृहस्पतिनावसृष्टां विश्वे देवा अधारयन् । तेजो गोषु प्रविष्टं यत्तेनेमां सं सृजामसि ॥५४॥
बृहस्पतिनावसृष्टां विश्वे देवा अधारयन् । भगो गोषु प्रविष्टो यस्तेनेमां सं सृजामसि ॥५५॥
बृहस्पतिनावसृष्टां विश्वे देवा अधारयन् । यशो गोषु प्रविष्टं यत्तेनेमां सं सृजामसि ॥५६॥
बृहस्पतिनावसृष्टां विश्वे देवा अधारयन् । पयो गोषु प्रविष्टं यत्तेनेमां सं सृजामसि ॥५७॥
बृहस्पतिनावसृष्टां विश्वे देवा अधारयन् । रसो गोषु प्रविष्टो यस्तेनेमां सं सृजामसि ॥५८॥

उशतीः । कन्यलाः । इमाः । पितृऽलोकात् । पतिम् । यतीः ।
अव । दीक्षाम् । असृक्षत । स्वाहा ॥ ५२ ॥

बृहस्पतिना । अवऽसृष्टाम् । विश्वे । देवाः । अधारयन् ।
वर्चः । गोषु । प्रऽविष्टम् । यत् । तेन । इमाम् । सम् । सृजामसि ॥ ५३ ॥

बृहस्पतिना ।० । तेजः । गोषु । प्रऽविष्टम् । यत् । तेन ।० ॥ ५४ ॥
बृहस्पतिना । ०। भगः । गोषु । प्रऽविष्टः । यः । तेन ।० ॥ ५५ ॥

बृहस्पतिना । ०। यशः । गोषु । प्रविष्टम् । यत् । तेन ।० ॥ ५६ ॥

बृहस्पतिना ।० । पयः । गोषु । प्रऽविष्टम् । यत् । तेन ।० ॥ ५७ ॥

बृहस्पतिना । अवऽसृष्टाम् । विश्वे । देवाः । अधारयन् ।
रसः । गोषु । प्रऽविष्टः । यः । तेन । इमाम् । सम् । सृजामसि ॥ ५८ ॥

XIV.2.52 Full of desire, these girls, going to husband from the father's house, have discarded the consecration. Svāhā.

XIV.2.53 Her, whom the Lord supreme has discarded, all the bounties of Nature uphold. The lusture that has entered the cows, therewith we unite this (bride).

XIV.2.54 Her, whom the Lord supreme has discarded, all the bounties of Nature uphold. The vigour that has entered the cows, therewith we unite this (bride).

XIV.2.55 Her, whom the Lord supreme has discarded, all the bounties of Nature have adopted. The good fortune that has entered the cows, herewith we unite this (bride).

XIV.2.56 Her, whom the Lord supreme has discarded, all the bounties of Nature have adopted. The glory that has entered the cows, therewith we unite this (bride).

XIV.2.57 Her, whom the Lord supreme has discarded all the bounties of Nature uphold. The milk that has entered the cows, therewith we unite this (bride).

XIV.2.58 Her, whom the Lord supreme has discarded, all the bounties of Nature uphold. The sap that has entered the cows, therewith we untie this (bride).

यदीमे केशिनो जना गृहे ते समनर्तिषू रोदेन कृण्वन्तोऽघम्।
अग्निष्ट्वा तस्मादेनसः सविता च प्र मुञ्चताम् ॥५९॥
यदीयं दुहिता तव विकेश्यरुदद्गृहे रोदेन कृण्वत्यघम्।
अग्निष्ट्वा तस्मादेनसः सविता च प्र मुञ्चताम् ॥६०॥
यज्जामयो यद्युवतयो गृहे ते समनर्तिषू रोदेन कृण्वतीरघम्।
अग्निष्ट्वा तस्मादेनसः सविता च प्र मुञ्चताम् ॥६१॥
यत्ते प्रजायां पशुषु यद्वा गृहेषु निष्ठितमघकृद्भिरघं कृतम्।
अग्निष्ट्वा तस्मादेनसः सविता च प्र मुञ्चताम् ॥६२॥
इयं नार्युप ब्रूते पूल्यान्यावपन्तिका।
दीर्घायुरस्तु मे पतिर्जीवाति शरदः शतम् ॥६३॥
इहेमाविन्द्र सं नुद चक्रवाकेव दंपती।
प्रजयैनौ स्वस्तकौ विश्वमायुर्व्यश्नुताम् ॥६४॥

यदि। इमे। केशिनः। जनाः। गृहे। ते। सम्ऽअनर्तिषुः। रोदेन। कृण्वन्तः। अघम्।
अग्निः। त्वा। तस्मात्। एनसः। सविता। च। प्र। मुञ्चताम् ॥ ५९ ॥
यदि। इयम्। दुहिता। तव। विऽकेशी। अरुदत्। गृहे। रोदेन। कृण्वती। अघम् ॥०॥६०॥
यत्। जामयः। यत्। युवतयः। गृहे। ते। सम्ऽअनर्तिषुः। रोदेन। कृण्वतीः। अघम् ॥० ॥
यत्। ते। प्रऽजायाम्। पशुषु। यत्। वा। गृहेषु। निऽस्थितम्। अघकृत्ऽभिः। अघम्।
कृतम्। अग्निः। त्वा। तस्मात्। एनसः। सविता। च। प्र। मुञ्चताम ॥ ६२ ॥
इयम्। नारी। उप। ब्रूते। पूल्यानि। आऽवपन्तिका।
दीर्घऽआयुः। अस्तु। मे। पतिः। जीवाति। शरदः। शतम् ॥ ६३ ॥
इह। इमौ। इन्द्र। सम्। नुद। चक्रवाकाऽइव। दंपती इति दम्ऽपती।
प्रऽजया। एनौ। सुऽअस्तकौ। विश्वम्। आयुः। वि। अश्नुताम् ॥ ६४ ॥

XIV.2.59 If these people with long hair have danced together in your house, creating unpleasantness with wails and cries, may the Lord adorable and inspirer, free you from that nuisance.

XIV.2.60 If this daughter of yours has wept with loosened hair in your house, creating unpleasantness with wails and cries, may the Lord adorable and inspirer, free you from that nuisance.

XIV.2.61 If the sisters and the young ladies have danced together in your house, creating unpleasantness with wails and cries, may the Lord adorable and inspirer, free you from that nuisance.

XIV.2.62 What evil the evil-doers have set in your progeny, in your cattle, or in your homes, may the Lord adorable and inspirer, free you from that nuisance.

XIV.2.63 This women, scattering handfuls of grain, says : "may my husband be long-lived; may he live through a hundred autumns".

XIV.2.64 O resplendent Lord, may you urge these two spouses to each other like a cakravāka couple. May both of them live their full life-span with children in their nice home.

यदासन्द्यामुपधाने यद्वोपवासने कृतम् ।
विवाहे कृत्यां यां चक्रुरास्नाने तां नि दध्मसि ॥६५॥
यद्दुष्कृतं यच्छमलं विवाहे वहतौ च यत् ।
तत्संभलस्य कम्बले मृज्महे दुरितं वयम् ॥६६॥
संभले मलं सादयित्वा कम्बले दुरितं वयम् ।
अभूम यज्ञियाः शुद्धाः प्र ण आयूंषि तारिषत् ॥६७॥
कृत्रिमः कण्टकः शतदन्य एषः ।
अपास्याः केश्यं मलमप शीर्षण्यं लिखात् ॥६८॥
अङ्गादङ्गाद्वयमस्या अप यक्ष्मं नि दध्मसि ।
तन्मा प्रापत्पृथिवीं मोत देवान्दिवं मा प्रापदुर्वन्तरिक्षम् ।
अपो मा प्रापन्मलमेतदग्ने यमं मा प्रापत्पितॄंश्च सर्वान् ॥६९॥
सं त्वा नह्यामि पयसा पृथिव्याः सं त्वा नह्यामि पयसौषधीनाम् ।
सं त्वा नह्यामि प्रजया धनेन सा संनद्धा सनुहि वाजमेमम् ॥७०॥

यत् । आऽसन्द्याम् । उपऽधाने । यत् । वा । उपऽवासने । कृतम् ।
विऽवाहे । कृत्याम् । याम् । चक्रुः । आऽस्नाने । ताम् । नि । दध्मसि ॥ ६५ ॥
यत् । दुःऽकृतम् । यत् । शमलम् । विऽवाहे । वहतौ । च । यत् ।
तत् । सम्ऽभलस्य । कम्बले । मृज्महे । दुःऽइतम् । वयम् ॥ ६६ ॥
सम्ऽभले । मलम् । सादयित्वा । कम्बले । दुःऽइतम् । वयम् ।
अभूम । यज्ञियाः । शुद्धाः । प्र । नः । आयूंषि । तारिषत् ॥ ६७ ॥
कृत्रिमः । कण्टकः । शतऽदन् । यः । एषः ।
अप । अस्याः । केश्यम् । मलम् । अप । शीर्षण्यम् । लिखात् ॥ ६८ ॥
अङ्गात्ऽअङ्गात् । वयम् । अस्याः । अप । यक्ष्मम् । नि । दध्मसि । तत् । मा ।
प्र । आपत् । पृथिवीम् । मा । उत । देवान् । दिवम् । मा । प्र । आपत् । उरु ।
अन्तरिक्षम् । अपः । मा । प्र । आपत् । मलम् । एतत् । अग्ने । यमम् । मा । प्र । आपत् ।
पितॄन् । च । सर्वान् ॥ ६९ ॥
सम् । त्वा । नह्यामि । पयसा । पृथिव्याः । सम् । त्वा । नह्यामि । पयसा । ओषधीनाम् । सम् ।
त्वा । नह्यामि । प्रऽजया । धनेन । सा । सम्ऽनद्धा । सनुहि । वाजम् । आ । इमम् ॥७०॥

XIV.2.65 What evil design they have put in the chair, on the cushion and what on the covering; what evil design they have put in the wedding ceremony, all that we sink in the bath.

XIV.2.66 What misdeed and what mischief was done at the marriage and in the bridal procession, that blemish we wipe off at the dress of the intermediary.

XIV.2.67 Having deposited the malignancy on the intermediary and the fault on his dress, we have become holy and pure. May he prolong our life-spans.

XIV.2.68 May this hundred toothed artificial thorn (i.e., the comb) scratch away the dirt of her hair and of her head.

XIV.2.69 From each and every limb of hers, we take away the wasting disease. May that not go to the earth, not to the bounties of Nature; may that not go to the sky, nor to the vast midspace. May this malignity not go to the waters, O adorable Lord; neither may it go to the controller Lord, nor to all the elders.

XIV.2.70 I harness you well with the essence of the earth. I harness you with the essence of the herbs. I harness with progeny and wealth. So harnessed, attain to this vigour.

अमोहमस्मि सा त्वं सामाहमस्म्यृक्त्वं द्यौरहं पृथिवी त्वम्।
तावि॒ह सं भ॑वाव प्र॒जामा ज॑नयावहै ॥७१॥

जनियन्ति नावग्रवः पुत्रियन्ति सुदानवः। अरिष्टासू सचेवहि बृहते वाजसातये ॥७२॥

ये पितरो वधूदर्शा इमं वहतुमागमन्। ते अस्यै वध्वै संपत्न्यै प्रजावच्छर्म यच्छन्तु ॥७३॥

येदं पूर्वागन्रशनायमाना प्रजामस्यै द्रविणं चेह दत्त्वा।
तां वहन्त्वगतस्यानु पन्थां विराडियं सुप्रजा अत्यजैषीत् ॥७४॥

प्र बुध्यस्व सुबुधा बुध्यमाना दीर्घायुत्वाय शतशारदाय।
गृहान्गच्छ गृहपत्नी यथासो दीर्घं त आयुः सविता कृणोतु ॥७५॥

अमः। अहम्। अस्मि। सा। त्वम्। साम। अहम्। अस्मि। ऋक्। त्वम्। द्यौः। अहम्।
पृथिवी। त्वम्। तौ। इह। सम्। भवाव। प्रऽजाम्। आ। जनयावहै ॥ ७१ ॥

जनिऽयन्ति। नौ। अग्रवः। पुत्रिऽयन्ति। सुऽदानवः।
अरिष्टासू इत्यरिष्टऽअसू। सचेवहि। बृहते। वाजऽसातये ॥ ७२ ॥

ये। पितरः। वधूऽदर्शाः। इमम्। वहतुम्। आऽअगमन्।
ते। अस्यै। वध्वै। सम्ऽपत्न्यै। प्रजाऽवत्। शर्म। यच्छन्तु ॥ ७३ ॥

या। इदम्। पूर्वा। अगन्। रशनाऽयमाना। प्रऽजाम्। अस्यै। द्रविणम्। च। इह। दत्त्वा।
ताम्। वहन्तु। अगतस्य। अनु। पन्थाम्। विऽराट्। इयम्। सुऽप्रजाः। अति। अजैषीत् ॥ ७४ ॥

प्र। बुध्यस्व। सुऽबुधा। बुध्यमाना। दीर्घायुऽत्वाय। शतऽशारदाय।
गृहान्। गच्छ। गृहऽपत्नी। यथा। असः। दीर्घम्। ते। आयुः। सविता। कृणोतु ॥७५॥

॥ इति चतुर्दशं काण्डम् ॥

[चतुर्दशकाण्डे सूक्ते २, गाथाः १३९]

XIV.2.71 Here I am, and you are she. I am the Sāman (song), you are the Ṛk (verse). I am the heaven and you the earth. As such, let both of us unite. Let us procreate children.

XIV.2.72 Unmarried men desire wives. Liberal donors desire sons. May we two, with our vitality unimpaired, live together to win great wealth and strength.

XIV.2.73 May the elders, who desirous of beholding the bride, have come to this bridal procession, grant to this bride along with her husband progeny and comfort (happiness).

XIV.2.74 May they conduct this bride, who came to this place first as if girdling (the house-hold), along with the pathways yet unfrequented. May this shining one, blessed with children win.

XIV.2.75 Alert and easy to awake, may you go on waking up for a long life of a hundred autumns. Go to the house, so that, you may become the mistress of the household. May the creator Lord grant you a long life.

Here ends Kāṇḍa XIV

Hymns 2, Verses 139

Kāṇḍa - XV

पञ्चदशं काण्डम्

अथ पञ्चदशं काण्डम् ॥

'व्रात्य आसीत्' इत्यारभ्य 'अह्ना प्रत्यङ्' इत्यन्तानामष्टादशपर्यायाणामथर्वा ऋषिः । (१-४, ६-१८) प्रथमादिचतुर्णां षष्ठादित्रयोदशानाञ्च पर्यायाणामध्यात्मं व्रात्यो वा, (५) पञ्चमस्य च रुद्रो देवता ॥

[१] प्रथमः पर्यायः

(१-८) अष्टर्चस्यास्य पर्यायस्य (१) प्रथमर्चः साम्नी पङ्क्तिः, (२) द्वितीयाया द्विपदा साम्नी बृहती, (३) तृतीयाया एकपदा यजुर्ब्राह्म्यनुष्टुप्, (४) चतुर्थ्या एकपदा विराड्गायत्री, (५) पञ्चम्याः साम्न्यनुष्टुप्, (६) षष्ठ्यास्त्रिपदा प्राजापत्या बृहती, (७) सप्तम्या आसुरी पङ्क्तिः, (८) अष्टम्याश्च त्रिपदानुष्टुप् छन्दांसि ॥

व्रात्य आसीदीयमान एव स प्रजापतिं समैरयत् ॥१॥
स प्रजापतिः सुवर्णमात्मन्नपश्यत्तत्प्राजनयत् ॥२॥
तदेकमभवत्तल्ललाममभवत्तन्महदभवत्तज्ज्येष्ठमभवत्-
ब्रह्माभवत्तत्तपोभवत्तत्सत्यमभवत्तेन प्राजायत ॥३॥
सोऽवर्धत स महानभवत्स महादेवोऽभवत् ॥४॥
स देवानामीशां पर्यैत्स ईशानोऽभवत् ॥५॥

व्रात्यः । आसीत् । ईयमानः । एव । सः । प्रजाऽपतिम् । सम् । ऐरयत् ॥ १ ॥

सः । प्रजाऽपतिः । सुऽवर्णम् । आत्मन् । अपश्यत् । तत् । प्र । अजनयत् ॥ २ ॥

तत् । एकम् । अभवत् । तत् । ललामम् । अभवत् । तत् । महत् । अभवत् । तत् । ज्येष्ठम् । अभवत् । तत् । ब्रह्म । अभवत् । तत् । तपः । अभवत् । तत् । सत्यम् । अभवत् । तेन । प्र । अजायत ॥ ३ ॥

सः । अवर्धत । सः । महान् । अभवत् । सः । महाऽदेवः । अभवत् ॥ ४ ॥

सः । देवानाम् । ईशाम् । परि । ऐत् । सः । ईशानः । अभवत् ॥ ५ ॥

PARYĀYA - I

Vrātyāḥ

XV.1.1 There was the Vrātya (the Supreme Being), just roaming about. He stirred the Prajāpati (the Lord of creatures) to life.

XV.1.2 He, the Lord of creatures, beheld the beauteous one within him. He begot that.

XV.1.3 That became singular; that became beautiful; that became great; that became the chiefest; that became the Lord Supreme; that became the penance; that became the truth; thereby that procreated.

XV.1.4 He grew up; he became great; he became Mahādeva (the great Lord).

XV.1.5 He attained sway over the enlightened ones. Be became Īśāna (the Master).

स एकव्रात्योऽभवत्स धनुरादत्त तदेवेन्द्रधनुः ॥६॥
नीलमस्योदरं लोहितं पृष्ठम् ॥७॥
नीलेनैवाप्रियं भ्रातृव्यं प्रोर्णोति लोहितेन
द्विषन्तं विध्यतीति ब्रह्मवादिनो वदन्ति ॥८॥

सः । एकऽव्रात्यः । अभवत् । सः । धनुः । आ । अदत्त । तत् । एव । इन्द्रऽधनुः ॥ ६ ॥
नीलम् । अस्य । उदरम् । लोहितम् । पृष्ठम् ॥ ७ ॥
नीलेन । एव । अप्रियम् । भ्रातृव्यम् । प्र । ऊर्णोति । लोहितेन । द्विषन्तम् । विध्यति ।
इति । ब्रह्मऽवादिनः । वदन्ति ॥ ८ ॥

[२] द्वितीयः पर्यायः

(१–२८) अष्टाविंशत्यृचस्यास्य पर्यायस्य (१, ६, ९, १५, २१, २६) प्रथमाषष्ठीनवमीपञ्चदश्येकविंशीषड्विंशीनामृचां साम्न्यनुष्टुप्, (२, १६, २२) द्वितीयाषोडशीद्वाविंशीनां साम्नी त्रिष्टुप्, (३) तृतीयाया द्विपदार्षी पङ्क्तिः, (४, १८, २४) चतुर्थ्यष्टादशीचतुर्विंशीनां द्विपदा ब्राह्मी गायत्री, (५, १३, २५) पञ्चमीत्रयोदशीपञ्चविंशीनां द्विपदार्षी जगती, [७, १४ (२), २० (२), २७] सप्तम्याश्चतुर्दशीविंश्योर्द्वितीयावसानर्चोः सप्तविंश्याश्च पदपङ्क्तिः, [८, १४ (३), २० (३), २८] अष्टम्याश्चतुर्दशीविंश्योस्तृतीयावसानर्चोरष्टाविंश्याश्च त्रिपदा प्राजापत्या त्रिष्टुप्, (१०) दशम्या एकपदोष्णिक्, (११) एकादश्या द्विपदार्षी भुरिक्त्रिष्टुप्, (१२) द्वादश्या आर्षी परानुष्टुप्, [१४ (१)] चतुर्दश्याः प्रथमावसानर्चः साम्नी पङ्क्तिः, (१७) सप्तदश्या द्विपदा विराडार्षी पङ्क्तिः, (१९) एकोनविंश्या द्विपदा विराडार्षी जगती, (२०) विंश्या आसुरी गायत्री, (२३) त्रयोविंश्याश्च निचृदार्षी पङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

स उदतिष्ठत्स प्राचीं दिशमनु व्यचलत् ॥१॥
तं बृहच्च रथन्तरं चादित्याश्च विश्वे च देवा अनुव्यचलन् ॥२॥
बृहते च वै स रथन्तराय चादित्येभ्यश्च विश्वेभ्यश्च
देवेभ्य आ वृश्चते य एवं विद्वांसं व्रात्यमुपवदति ॥३॥

सः । उत् । अतिष्ठत् । सः । प्राचीम् । दिशम् । अनु । वि । अचलत् ॥ १ ॥
तम् । बृहत् । च । रथम्ऽतरम् । च । आदित्याः । च । विश्वे । च । देवाः । अनुऽव्यचलन् ॥२॥
बृहते । च । वै । सः । रथम्ऽतराय । च । आदित्येभ्यः । च । विश्वेभ्यः । च ।
देवेभ्यः । आ । वृश्चते । यः । एवम् । विद्वांसम् । व्रात्यम् । उपऽवदति ॥ ३ ॥

XV.1.6 He became the sole vrātya (the Supreme being); He took hold of a low. That, in very deed, is the rainbow.

XV.1.7 Blue (black) is its belly; red is its back.

XV.1.8 With the blue (black) it covers the disagreeable hostile cousin; with the red it pierce through the hateful enemy, so say the knowledgeable ones.

PARYĀYA - II

XV.2.1 He rose up. He started moving towards the eastern quarter.

XV.2.2 The bṛhat Sāman and the rathāntara Sāman, the old sages and all the enlightened ones started moving following him.

XV.2.3 I rom the bṛhat Sāman and from the rathāntara Sāman, from the old sages and from all the enlightened ones, is he cut off, whoso reviles such a knowledgeable wandering saint.

बृहतश्च वै स रथन्तरस्य चादित्यानां च विश्वेषां च
देवानां प्रियं धाम भवति तस्य प्राच्यां दिशि ॥४॥
श्रद्धा पुंश्चली मित्रो मागधो विज्ञानं वासोऽहरुष्णीषं
रात्री केशा हरितौ प्रवर्तौ कल्मलिर्मणिः ॥५॥
भूतं च भविष्यच्च परिष्कन्दौ मनो विपथम् ॥६॥
मातरिश्वा च पवमानश्च विपथवाहौ वातः सारथी रेष्मा प्रतोदः ॥७॥
कीर्तिश्च यशश्च पुरःसरावैनं कीर्तिर्गच्छत्या यशो गच्छति य एवं वेद ॥८॥ (१)
स उदतिष्ठत्स दक्षिणां दिशमनु व्यचलत् ॥९॥
तं यज्ञायज्ञियं च वामदेव्यं च यज्ञश्च यजमानश्च पशवश्चानुव्यचलन् ॥१०॥

बृहतः । च । वै । सः । रथम्ऽतरस्य । च । आदित्यानाम् । च । विश्वेषाम् । च । देवानाम् । प्रियम् । धाम । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ ४ ॥

तस्य । प्राच्याम् । दिशि । श्रद्धा । पुंश्चली । मित्रः । मागधः । विऽज्ञानम् । वासः । अहः । उष्णीषम् । रात्री । केशाः । हरितौ । प्रऽवर्तौ । कल्मलिः । मणिः ॥ ५ ॥

भूतम् । च । भविष्यत् । च । परिऽस्कन्दौ । मनः । विऽपथम ॥ ६ ॥

मातरिश्वा । च । पवमानः । च । विपथऽवाहौ । वातः । सारथिः । रेष्मा । प्रऽतोदः । कीर्तिः । च । यशः । च । पुरःऽसरौ ॥ ७ ॥

आ । एनम् । कीर्तिः । गच्छति । आ । यशः । गच्छति । यः । एवम् । वेद ॥ ८ ॥

सः । उत् । अतिष्ठत् । सः । दक्षिणाम् । दिशम् । अनु । वि । अचलत् ॥ ९ ॥

तम् । यज्ञायज्ञियम् । च । वामऽदेव्यम् । च । यज्ञः । च । यजमानः । च । पशवः । च । अनुऽव्यचलन् ॥ १० ॥

XV.2.4 Surely he becomes a favourite of the bṛhat Sāman and the rathāntara Sāman, of the old sages and of all the enlightened ones. In the eastern quarter, he has a pleasing abode.

XV.2.5 The faith becomes his sweet hear, the sun his praise-singer, comprehension his garment, day his turban, night his hair, two rays his two ear-rings, the brightness (of stars) his jewel;

XV.2.6 Both, what has been and what is to be, become his two foot men, the mind his war-chariot;

XV.2.7 The atmosphere wind and the purifying wind (become) his two chariot-horses, the gale his charioteer and the tempest his whip;

XV.2.8 Glory and fame (become) his two fore-runners; to him comes the glory, (to him) comes the fame, who knows it thus.

XV.2.9 He rose up. He started moving towards the southern quarter.

XV.2.10 The yājnayajniya Sāman and the Vāmadevya Saman, the sacrifice, and the sacrificer and the cattle started following him.

यज्ञायज्ञियाय च वै स वामदेव्याय च यज्ञाय च यजमानाय च
पशुभ्यश्चा वृश्चते य एवं विद्वांसं व्रात्यमुपवदति ॥११॥
यज्ञायज्ञियस्य च वै स वामदेव्यस्य च यज्ञस्य च
यजमानस्य च पशूनां च प्रियं धाम भवति तस्य दक्षिणायां दिशि ॥१२॥
उषाः पुंश्चली मन्त्रो मागधो विज्ञानं वासोऽहरुष्णीषं
रात्री केशा हरितौ प्रवर्तौ कल्मलिर्मणिः ॥१३॥
अमावास्या च पौर्णमासी च परिष्कन्दौ मनो विपथम् ।
मातरिश्वा च पवमानश्च विपथवाहौ वातः सारथी रेष्मा प्रतोदः ।
कीर्तिश्च यशश्च पुरःसरावैनं कीर्तिर्गच्छत्या यशो गच्छति य एवं वेद ॥१४॥ (२)
स उदतिष्ठत्स प्रतीचीं दिशमनु व्यचलत् ॥१५॥
तं वैरूपं च वैराजं चापश्च वरुणश्च राजानुव्यचलन् ॥१६॥
वैरूपाय च वै स वैराजाय चाद्भ्यश्च वरुणाय च
राज्ञ आ वृश्चते य एवं विद्वांसं व्रात्यमुपवदति ॥१७॥

यज्ञायज्ञियाय । च । वै । सः । वामऽदेव्याय । च । यज्ञाय । च । यजमानाय । च ।
पशुऽभ्यः । च । आ । वृश्चते । यः । एवम् । विद्वांसम् । व्रात्यम् । उपऽवदति ॥ ११ ॥

यज्ञायज्ञियस्य । च । वै । सः । वामऽदेव्यस्य । च । यज्ञस्य । च । यजमानस्य । च ।
पशूनाम् । च । प्रियम् । धाम । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ १२ ॥

तस्य । दक्षिणायाम् । दिशि । उषाः । पुंश्चली । मन्त्रः । मागधः । विऽज्ञानम् । वासः ।
अहः । उष्णीषम् । रात्री । केशाः । हरितौ । प्रऽवर्तौ । कल्मलिः । मणिः ॥ १३ ॥

अमाऽवास्या । च । पौर्णऽमासी । च ।०।०।० ॥ १४ ॥

सः । उत् । अतिष्ठत् । सः । प्रतीचीम् । दिशम् । अनु । वि । अचलत् ॥ १५ ॥

तम् । वैरूपम् । च । वैराजम् । च । आपः । च । वरुणः । च । राजा । अनुऽव्यचलन् ॥

वैरूपाय । च । वै । सः । वैराजाय । च । अत्ऽभ्यः । च । वरुणाय । च । राज्ञे । आ ।
वृश्चते । यः । एवम् । विद्वांसम् । व्रात्यम् । उपऽवदति ॥ १७ ॥

XV.2.11 From the yajnāyjniya Sāman and from the Vāmadevya Sāman, from the sacrifice and the sacrificer and from the cattle is he cut off, whoso reviles such a knowledgeable, wandering saint.

XV.2.12 Surely he becomes a favourite of the yajnāyajniya Sāman and the Vāmadevya Sāman, of the sacrifice and the sacrificer and of the cattle. In the southern quarter he has a pleasing abode.

XV.2.13 The dawn becomes his sweet heart, the hymn his praise-singer, comprehension his garment, day his turban, night his hair, two rays his two ear-rings, the brightness (of stars) his jewel;

XV.2.14 The night of no moon and the night of full moon (become) his two foot men, the wind his war-chariot; the atmospheric wind and the purified wind (become) his two chariot-horses, the gale his charioteer and the tempest his whip; glory and fame become his two fore-runners; to him comes the glory, (to him) comes the fame, who knows it thus.

XV.2.15 He rose up. He started moving towards the western quarter.

XV.2.16 The Vairūpa Sāman and the vairāja Sāman, the waters and the venerable king started following him.

XV.2.17 From the Vairūpa Sāman and from the Vairāja Sāman, from the waters and from the venerable king is he cut off, whoso reviles such a knowledgeable wandering saint;

वैरूपस्य च वै स वैराजस्य चापां च वरुणस्य च
राज्ञः प्रियं धाम भवति तस्य प्रतीच्यां दिशि ॥१८॥

इरा पुंश्चली हसो मागधो विज्ञानं वासोहरुष्णीषं
रात्री केशा हरितौ प्रवर्तौ कल्मलिर्मणिः ॥१९॥

अहश्च रात्री च परिष्कन्दौ मनो विपथम् ।
मातरिश्वा च पवमानश्च विपथवाहौ वातः सारथी रेष्मा प्रतोदः ।
कीर्तिश्च यशश्च पुरःसरावैनं कीर्तिर्गच्छत्या यशो गच्छति य एवं वेद ॥२०॥ (१)

स उदतिष्ठत्स उदीचीं दिशमनु व्यचलत् ॥२१॥
तं श्यैतं च नौधसं च सप्तर्षयश्च सोमश्च राजानुव्यचलन् ॥२२॥
श्यैताय च वै स नौधसाय च सप्तर्षिभ्यश्च सोमाय च
राज्ञ आ वृश्चते य एवं विद्वांसं व्रात्यमुपवदति ॥२३॥

वैरूपस्य । च । वै । सः । वैराजस्य । च । अपाम् । च । वरुणस्य । च । राज्ञः । प्रियम् । धाम । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ १८ ॥

तस्य । प्रतीच्याम् । दिशि । इरा । पुंश्चली । हसः । मागधः । विऽज्ञानम् । वासः । अहः । उष्णीषम् । रात्री । केशाः । हरितौ । प्रऽवर्तौ । कल्मलिः । मणिः ॥ १९ ॥

अहः । च । रात्री । च ।०।०।० ॥ २० ॥

सः । उत् । अतिष्ठत् । सः । उदीचीम् । दिशम् । अनु । वि । अचलत् ॥ २१ ॥

तम् । श्यैतम् । च । नौधसम् । च । सप्तऽऋषयः । च । सोमः । च । राजा । अनुऽव्यचलन् ॥ २२ ॥

श्यैताय । च । वै । सः । नौधसाय । च । सप्तर्षिऽभ्यः । च । सोमाय । च । राज्ञे । आ । वृश्चते । यः । एवम् । विद्वांसम् । व्रात्यम् । उपऽवदति ॥ २३ ॥

XV.2.18 Surely he becomes a favourite of the Vairūpa Sāman and the Vairāja Sāman, of the waters and of the venerable king. In the western quarter he has a pleasing abode.

XV.2.19 The earth (irā) becomes his sweet heart, the laughter his praise-singer, comprehension his garment, day his turban, night his hair, two rays his two ear-rings, the brightness (of stars) his jewel;

XV.2.20 The day and the night (become) his two footmen, the mind his war-chariot, the atmospheric wind and the purifying wind (become) his two chariot-horses, the gale his charioteer and the tempest his whip; glory and fame become his two fore-runners; to him comes the glory, (to him) comes the fame, who knows it thus.

XV.2.21 He rose up. He started moving towards the northern quarter.

XV.2.22 The śyaita Sāman and the naudhasa Sāman, the seven seers and the sparkling Soma (the cure juice) started following him.

XV.2.23 From the śyaita Sāman and the naudhasa Saman, from the seven-seers and from the sparkling Soma is he cut off, whoso reviles such a knowledgeable wandering saint.

श्यैतस्य च वै स नौधसस्य च सप्तर्षीणां च सोमस्य च
राज्ञः प्रियं धाम भवति तस्योदीच्यां दिशि ॥२४॥
विद्युत्पुंश्चली स्तनयित्नुर्मागधो विज्ञानं वासोऽहरुष्णीषं
रात्री केशा हरितौ प्रवर्तौ कल्मलिर्मणिः ॥२५॥
श्रुतं च विश्रुतं च परिष्कन्दौ मनो विपथम् ॥२६॥
मातरिश्वा च पवमानश्च विपथवाहौ वातः सारथी रेष्मा प्रतोदः ॥२७॥
कीर्तिश्च यशश्च पुरःसरावैनं कीर्तिर्गच्छत्या यशो गच्छति य एवं वेद ॥२८॥ (४)

श्यैतस्य । च । वै । सः । नौधसस्य । च । सप्तऽऋषीणाम । च । सोमस्य । च ।
राज्ञः । प्रियम् । धाम । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ २४ ॥

तस्य । उदीच्याम् । दिशि । विऽद्युत् । पुंश्चली । स्तनयित्नुः । मागधः । विऽज्ञानम् ।
वासः । अहः । उष्णीषम् । रात्री । केशाः । हरितौ । प्रऽवर्तौ । कल्मलिः । मणिः ॥२५॥

श्रुतम् । च । विऽश्रुतम् । च । परिऽस्कन्दौ । मनः । विऽपथम् ॥ २६ ॥

मातरिश्वा । च । पवमानः । च । विपथऽवाहौ । वातः । सारथिः । रेष्मा । प्रऽतोदः ।
कीर्तिः । च । यशः । च । पुरःऽसरौ ॥२७॥

आ । एनम् । कीर्तिः । गच्छति । आ । यशः । गच्छति । यः । एवम् । वेद ॥ २८ ॥ [४]

[३] तृतीयः पर्यायः

(१-११) एकादशर्चस्यास्य पर्यायस्य (१) प्रथमर्चः पिपीलिकमध्या गायत्री, (२) द्वितीयायाः साम्न्युष्णिक्, (३) तृतीयाया याजुषी जगती, (४) चतुर्थ्या द्विपदार्च्युष्णिक्, (५) पञ्चम्या आर्ची बृहती, (६) षष्ठ्या आसुर्यनुष्टुप्, (७) सप्तम्याः साम्नी गायत्री, (८) अष्टम्या आसुरी पङ्क्तिः, (९) नवम्या आसुरी जगती, (१०) दशम्याः प्राजापत्या त्रिष्टुप्, (११) एकादश्याश्च विराड्गायत्री छन्दांसि ॥

स संवत्सरमूर्ध्वोऽतिष्ठत्तं देवा अब्रुवन्व्रात्य किं नु तिष्ठसीति ॥१॥

सः । सम्ऽवत्सरम् । ऊर्ध्वः । अतिष्ठत् । तम् । देवाः । अब्रुवन् । व्रात्य । किम् । नु । तिष्ठसि । इति ।

XV.2.24 Surely he becomes a favourite of the śyaita Sāman and the naudhasa Sāman, of the seven-seers and of the sparkling Soma (the cure-juice). In the northern quarter he has a pleasing abode.

XV,2.25 The brightening becomes his sweet-heart, the thunder-cloud his praise-singer, comprehension his garment, day his turban, night his hair, two rays his two ear-rings, the brightness (of stars) his jewel;

XV.2.26 What is heard and what is listened (become) his two footmen, the mind his war-chariot;

XV.2.27 The atmospheric wind and the purifying wind (become) his two chariot-horses, the gale his charioteer and the tempest his whip;

XV.2.28 Glory and fame become his two forerunners; to him comes the glory, (to him) comes the fame, who knows it thus.

PARYĀYA - III

Vrātyāḥ

XV.3.1 He remained standing erect for a year. The enlightened ones asked him : "O wandering saint, why do you remain standing?"

सोऽब्रवीदासन्दीं मे सं भरन्त्विति ॥२॥
तस्मै व्रात्यायासन्दीं समभरन् ॥३॥
तस्या ग्रीष्मश्च वसन्तश्च द्वौ पादावास्तां शरच्च वर्षाश्च द्वौ ॥४॥
बृहच्च रथंतरं चानूच्ये३ आस्तां यज्ञायज्ञियं च वामदेव्यं च तिरश्च्ये३ ॥५॥
ऋचः प्राञ्चस्तन्तवो यजूंषि तिर्यञ्चः ॥६॥
वेद आस्तरणं ब्रह्मोपबर्हणम् ॥७॥
सामासाद उद्गीथोऽपश्रयः ॥८॥
तामासन्दीं व्रात्य आरोहत् ॥९॥

सः । अब्रवीत् । आऽसन्दीम् । मे । सम् । भरन्तु । इति ॥ २ ॥

तस्मै । व्रात्याय । आऽसन्दीम् । सम् । अभरन् ॥ ३ ॥

तस्याः । ग्रीष्मः । च । वसन्तः । च । द्वौ । पादौ । आस्ताम् । शरत् । च । वर्षाः । च । द्वौ ॥

बृहत् । च । रथम्ऽतरम् । च । अनूच्ये३ इति । आस्ताम् । यज्ञायज्ञियम् । च । वामऽदेव्यम् । च । तिरश्च्ये३ इति ॥ ५ ॥

ऋचः । प्राञ्चः । तन्तवः । यजूंषि । तिर्यञ्चः ॥ ६ ॥

वेदः । आऽस्तरणम् । ब्रह्म । उपऽबर्हणम् ॥ ७ ॥

साम । आऽसादः । उत्ऽगीथः । अपऽश्रयः ॥ ८ ॥

ताम् । आऽसन्दीम् । व्रात्यः । आ । अरोहत् ॥ ९ ॥

XV.3.2 He said : "Let them bring a settee for me."

XV.3.3 For that wandering saint they brought a settee.

XV.3.4 Summer and spring were the two feet of that (settee). Autumn and the rains were the other two feet.

XV.3.5 The bṛhat Sāman and the rathāntara Sāman were the two elbow-pieces and the yajnāyajniya Sāman and the Vāmadevya Sāman were the two cross-boards.

XV.3.6 The Ṛk verses were the lengthwise strings and the Yajus (sacrificial formulas) the crosswise strings.

XV.3.7 The Veda (the sacred knowledge) was the carpet and the prayer the pillow.

XV.3.8 The Sāman was the seat and Udgītha (Saman Chanting) the support.

XV.3.9 The Vrātya (the wandering saint) ascended that settee.

तस्य देवजनाः परिष्कन्दा आसन्त्संकल्पाः प्रहाय्या३ विश्वानि भूतान्युपसदः ॥१०॥
विश्वान्येवास्य भूतान्युपसदो भवन्ति य एवं वेद ॥११॥

तस्य । देवऽजनाः । परिऽस्कन्दाः । आसन् । सम्ऽकल्पाः । प्रऽहाय्याः । विश्वानि । भूतानि । उपऽसदः ॥ १० ॥

विश्वानि । एव । अस्य । भूतानि । उपऽसदः । भवन्ति । यः । एवम् । वेद ॥ ११ ॥

[४] चतुर्थः पर्यायः

(१–१८) अष्टादशर्चस्यास्य पर्यायस्य (१, १३, १६) प्रथमात्रयोदशीषोडशीनामृचां दैवी जगती, (२, ८) द्वितीयाष्टम्योरार्च्यनुष्टुप्, (३, १२) तृतीयाद्वादश्योर्द्विपदा प्राजापत्या जगती, (४, ७, १०) चतुर्थीसप्तमीदशमीनां प्राजापत्या गायत्री, (५) पञ्चम्याः प्राजापत्या पङ्क्तिः, (६) षष्ठ्या आर्ची जगती, (९) नवम्या आर्ची त्रिष्टुप् (भौमा), (११) एकादश्याः साम्नी त्रिष्टुप्, (१४) चतुर्दश्याः प्राजापत्या बृहती, (१५, १८) पञ्चदश्यष्टादश्योर्द्विपदार्ची पङ्क्तिः, (१७) सप्तदश्याश्चार्च्युष्णिक् छन्दांसि ॥

तस्मै प्राच्या दिशः ॥१॥
वासन्तौ मासौ गोप्तारावकुर्वन्बृहच्च रथंतरं चानुष्ठातारौ ॥२॥
वासन्तावेनं मासौ प्राच्या दिशो गोपायतो बृहच्च
रथंतरं चानु तिष्ठतो य एवं वेद ॥३॥ (१)
तस्मै दक्षिणाया दिशः ॥४॥
ग्रैष्मौ मासौ गोप्तारावकुर्वन्यज्ञायज्ञियं च वामदेव्यं चानुष्ठातारौ ॥५॥

तस्मै । प्राच्याः । दिशः ॥ १ ॥

वासन्तौ । मासौ । गोप्तारौ । अकुर्वन् । बृहत् । च । रथम्ऽतरम् । च । अनुऽस्थातारौ ॥२॥

वासन्तौ । एनम् । मासौ । प्राच्याः । दिशः । गोपायतः । बृहत् । च । रथम्ऽतरम् । च । अनु । तिष्ठतः । यः । एवम् । वेद ॥ ३ ॥

तस्मै । दक्षिणायाः । दिशः ॥ ४ ॥

ग्रैष्मौ । मासौ । गोप्तारौ । अकुर्वन् । यज्ञायज्ञियम् । च । वामऽदेव्यम् । च । अनुऽस्थातारौ ॥

XV.3.10 The godly people became his footmen, solemn vows his messengers and all the beings his attendants.

XV.3.11 All the beings become his attendants, whoever knows it thus.

PARYĀYA IV

XV.4.1 For him of (from) the eastern quarter;

XV.4.2 They made the two spring-months protectors and the brhat and the rathāntara Sāmans attendants.

XV.4.3 The two spring months protect (him) from the eastern quarter and the bṛhat and the rathāntara Sāmans attend him, who knows it thus.

XV.4.4 For him of (from) the southern quarter;

XV.4.5 They made the two summer-months protectors and the yajnāyajniya and the vāmadevya Sāmans attendants.

ग्रैष्मावेनं मासौ दक्षिणाया दिशो गोपायतो यज्ञायज्ञियं च
वामदेव्यं चानु तिष्ठतो य एवं वेद ॥६॥ (२)
तस्मै प्रतीच्या दिशः ॥७॥
वार्षिकौ मासौ गोप्तारावकुर्वन्वैरूपं च वैराजं चानुष्ठातारौ ॥८॥
वार्षिकावेनं मासौ प्रतीच्या दिशो गोपायतो वैरूपं च
वैराजं चानु तिष्ठतो य एवं वेद ॥९॥ (१)
तस्मा उदीच्या दिशः ॥१०॥
शारदौ मासौ गोप्तारावकुर्वञ्छ्यैतं च नौधसं चानुष्ठातारौ ॥११॥
शारदावेनं मासावुदीच्या दिशो गोपायतः श्यैतं च
नौधसं चानु तिष्ठतो य एवं वेद ॥१२॥ (७)

ग्रैष्मौ । एनम् । मासौ । दक्षिणायाः । दिशः । गोपायतः । यज्ञायज्ञियम् । च । वामऽदेव्यम् । च । अनु । तिष्ठतः । यः । एवम् । वेद ॥ ६ ॥
तस्मै । प्रतीच्याः । दिशः ॥ ७ ॥
वार्षिकौ । मासौ । गोप्तारौ । अकुर्वन् । वैरूपम् । च । वैराजम् । च । अनुऽस्थातारौ ॥
वार्षिकौ । एनम् । मासौ । प्रतीच्याः । दिशः । गोपायतः । वैरूपम् । च । वैराजम् । च । अनु । तिष्ठतः । यः । एवम् । वेद ॥ ९ ॥
तस्मै । उदीच्याः । दिशः ॥ १० ॥
शारदौ । मासौ । गोप्तारौ । अकुर्वन् । श्यैतम् । च । नौधसम् । च । अनुऽस्थातारौ ।
शारदौ । एनम् । मासौ । उदीच्याः । दिशः । गोपायतः । श्यैतम् । च । नौधसम् । च । अनु । तिष्ठतः । यः । एवम् । वेद ॥ १२ ॥

XV.4.6 The two summer-months protect (him) from the southern quarter and the yajnāyajniya Sāmans attend him, who knows it thus.

XV.4.7 For him of (from) the western quarter;

XV.4.8 They made the two rainy months protectors and the Vairūpa and the Vairāja Sāmans attendants.

XV.4.9 The two rainy months protect (him) from the western quarter and the vairūpa and the vairāja Sāmans attend him, who knows it thus.

XV.4.10 For him of (from) the northern quarter;

XV.4.11 They made the two autumn months protectors and the śyaita and the naudhasa Sāmans attendants.

XV.4.12 The two autumn months protect (him) from the northern quarter and the śyaita and the naudhasa Sāmans attend him, who knows it thus.

तस्मै ध्रुवाया दिशः ॥१३॥
हैमनौ मासौ गोप्तारावकुर्वन्भूमिं चाग्निं चानुष्ठातारौ ॥१४॥
हैमनावेनं मासौ ध्रुवाया दिशो गोपायतो
भूमिश्चाग्निश्चानु तिष्ठतो य एवं वेद ॥१५॥(४)
तस्मा ऊर्ध्वाया दिशः ॥१६॥
शैशिरौ मासौ गोप्तारावकुर्वन्दिवं चादित्यं चानुष्ठातारौ ॥१७॥
शैशिरावेनं मासावूर्ध्वाया दिशो गोपायतो
द्यौश्चादित्यश्चानु तिष्ठतो य एवं वेद ॥१८॥(६)

तस्मै । ध्रुवायाः । दिशः ॥ १३ ॥

हैमनौ । मासौ । गोप्तारौ । अकुर्वन् । भूमिम् । च । अग्निम् । च । अनुऽस्थातारौ ॥१४॥

हैमनौ । एनम् । मासौ । ध्रुवायाः । दिशः । गोपायतः । भूमिः । च । अग्निः । च । अनु ।
तिष्ठतः । यः । एवम् । वेद ॥१५॥

तस्मै । ऊर्ध्वायाः । दिशः ॥ १६ ॥

शैशिरौ । मासौ । गोप्तारौ । अकुर्वन् । दिवम् । च । आदित्यम् । च । अनुऽस्थातारौ ॥

शैशिरौ । एनम् । मासौ । ऊर्ध्वायाः । दिशः । गोपायतः । द्यौः । च । आदित्यः । च ।
अनु । तिष्ठतः । यः । एवम् । वेद ॥ १८ ॥

[५] पञ्चमः पर्यायः

(१-१६) षोडशर्चस्यास्य पर्यायस्य (१) प्रथमर्चस्त्रिपदा समविषमा गायत्री, (२) द्वितीयायास्त्रिपदा भुरिगार्ची त्रिष्टुप्, [३, ५ (२), ७ (२), ९ (२), ११ (२), १३ (२), १६] तृतीयायाः पञ्चमीसप्तमीनवम्येकादशीत्रयोदशीनां द्वितीयावसानर्चां षोडश्याश्च द्विपदा प्राजापत्यानुष्टुप्, (४) चतुर्थ्यास्त्रिपदा स्वराट् प्राजापत्या पङ्क्तिः, [५ (१), ७ (१), ९ (१), १३ (१)] पञ्चमीसप्तमीनवमीत्रयोदशीनां प्रथमावसानर्चां त्रिपदा ब्राह्मी गायत्री, (६, ८, १२) षष्ठ्यष्टमीद्वादशीनां त्रिपदा ककुप्, (१०, १४) दशमीचतुर्दश्योर्भुरिग्विषमा गायत्री, [११ (१)] एकादश्याः प्रथमावसानर्चो निचृद्ब्राह्मी गायत्री, (१५) पञ्चदश्याश्च विराट् छन्दांसि ॥

तस्मै प्राच्या दिशो अन्तर्देशाद्भवमिष्वासमनुष्ठातारमकुर्वन् ॥१॥

तस्मै । प्राच्याः । दिशः । अन्तःऽदेशात् । भवम् । इषुऽआसम् । अनुऽस्थातारम् । अकुर्वन् ॥

XV.4.13 For him of (from) the nadir quarter,

XV.4.14 They made the two winter-months protectors and earth and fire attendants.

XV.4.15 The two winter-months protect (him) from the nadir quarter and earth and fire attend him, who knows it thus.

XV.4.16 For him of (from) the zenith quarter,

XV.4.17 they made the two frosty months protectors and sky and the sun attendants.

XV.4.18 The two frosty months protect (him) from the zenith quarter and sky and the sun attend him, who knows it thus.

PARYĀYA - V

Rudraḥ

XV.5.1 For him, from the intermediate region of the eastern quarter, they have made the archer Bhava (the Lord of existence) the attendant.

भव एनमिष्वासः प्राच्या दिशो अन्तर्देशादनुष्ठातानु
तिष्ठति नैनं शर्वो न भवो नेशानः ॥२॥
नास्य पशून्न समानान्हिनस्ति य एवं वेद ॥३॥ (१)

तस्मै दक्षिणाया दिशो अन्तर्देशाच्छर्वमिष्वासमनुष्ठातारमकुर्वन् ॥४॥
शर्व एनमिष्वासो दक्षिणाया दिशो अन्तर्देशादनुष्ठातानु
तिष्ठति नैनं शर्वो न भवो नेशानः ।
नास्य पशून्न समानान्हिनस्ति य एवं वेद ॥५॥ (२)

तस्मै प्रतीच्या दिशो अन्तर्देशात्पशुपतिमिष्वासमनुष्ठातारमकुर्वन् ॥६॥
पशुपतिरेनमिष्वासः प्रतीच्या दिशो अन्तर्देशादनुष्ठातानु
तिष्ठति नैनं शर्वो न भवो नेशानः ।
नास्य पशून्न समानान्हिनस्ति य एवं वेद ॥७॥ (३)

भवः । एनम् । इषुऽआसः । प्राच्याः । दिशः । अन्तःऽदेशात् । अनुऽस्थाता । अनु । तिष्ठति ॥२॥
न । एनम् । शर्वः । न । भवः । न । ईशानः । न । अस्य । पशून् । न । समानान् ।
हिनस्ति । यः । एवम् । वेद ॥ ३ ॥

तस्मै । दक्षिणायाः । दिशः । अन्तःऽदेशात् । शर्वम् । इषुऽआसम् । अनुऽस्थातारम् । अकुर्वन् ॥

शर्वः । एनम् । इषुऽआसः । दक्षिणायाः । दिशः । अन्तःऽदेशात् । अनुऽस्थाता । अनु ।
तिष्ठति । न । एनम् । शर्वः । न । भवः । न । ईशानः । न । अस्य ।०॥ ५ ॥

तस्मै । प्रतीच्याः । दिशः । अन्तःऽदेशात् । पशुऽपतिम् । इषुऽआसम् । अनुऽस्थातारम् ।
अकुर्वन् ॥ ६ ॥

पशुऽपतिः । एनम् । इषुऽआसः । प्रतीच्याः । दिशः । अन्तःऽदेशात् । अनुऽस्थाता ।
अनु । तिष्ठति । न । एनम् । शर्वः । न । भवः । न । ईशानः । न । अस्य ।०॥७ ॥

XV.5.2 The archer Bhava stands as an attendant to attend him from the intermediate region of the eastern quarter. Neither Śarva, nor Bhava, nor Īśāna -

XV.5.3 does any harm to him, who knows it thus, nor to his animals, nor to his kinsmen.

XV.5.4 For him, from the intermediate region of the southern quarter, they have made the archer Śarva (the Lord of destruction) the attendant.

XV.5.5 The archer Śarva stands as an attendant to attend him from the intermediate region of the southern quarter. Neither Śarva, nor Bhava, nor Īśāna - does harm to him, who knows it thus, nor to his animals, nor to his kinsmen.

XV.5.6 For him, from the intermediate region of the western quarter, they have made the archer Paśupati (the Lord of animals) the attendant.

XV.5.7 The archer Paśupati stands as an attendant to attend him from the intermediate region of the western quarter. Neither Śarva, nor Bhava, nor Īśāna - does any harm to him, who knows it thus, nor to his animals, nor to his kinsmen.

तस्मा उदीच्या दिशो अन्तर्देशादुग्रं देवमिष्वासमनुष्ठातारमकुर्वन् ॥८॥
उग्र एनं देव इष्वास उदीच्या दिशो अन्तर्देशादनुष्ठातानु
तिष्ठति नैनं शर्वो न भवो नेशानः ।
नास्य पशून्न समानान्हिनस्ति य एवं वेद ॥९॥ (४)

तस्मै ध्रुवाया दिशो अन्तर्देशाद्रुद्रमिष्वासमनुष्ठातारमकुर्वन् ॥१०॥
रुद्र एनमिष्वासो ध्रुवाया दिशो अन्तर्देशादनुष्ठातानु
तिष्ठति नैनं शर्वो न भवो नेशानः ।
नास्य पशून्न समानान्हिनस्ति य एवं वेद ॥११॥ (५)

तस्मा ऊर्ध्वाया दिशो अन्तर्देशान्महादेवमिष्वासमनुष्ठातारमकुर्वन् ॥१२॥
महादेव एनमिष्वास ऊर्ध्वाया दिशो अन्तर्देशादनुष्ठातानु
तिष्ठति नैनं शर्वो न भवो नेशानः ।
नास्य पशून्न समानान्हिनस्ति य एवं वेद ॥१३॥ (६)

तस्मै सर्वेभ्यो अन्तर्देशेभ्य ईशानमिष्वासमनुष्ठातारमकुर्वन् ॥१४॥

तस्मै । उदीच्याः । दिशः । अन्तःऽदेशात् । उग्रम् । देवम् । इषुऽआसम् । अनुऽस्थातारम् । अकुर्वन् ॥ ८ ॥

उग्रः । एनम् । देवः । इषुऽआसः । उदीच्याः । दिशः । अन्तःऽदेशात् । अनुऽस्थाता । अनु । तिष्ठति । न । एनम् । शर्वः । न । भवः । न । ईशानः । न । अस्य ।०॥ ९ ॥

तस्मै । ध्रुवायाः । दिशः । अन्तःऽदेशात् । रुद्रम् । इषुऽआसम् । अनुऽस्थातारम् । अकुर्वन् ॥

तिष्ठति । न । एनम् । शर्वः । न । भवः । न । ईशानः । न । अस्य ।०। ॥ ११ ॥

तस्मै । ऊर्ध्वायाः । दिशः । अन्तःऽदेशात् । महाऽदेवम् । इषुऽआसम् । अनुऽस्थातारम् । अकुर्वन् ॥

महाऽदेवः । एनम् । इषुऽआसः । ऊर्ध्वायाः । दिशः । अन्तःऽदेशात् । अनुऽस्थाता । अनु । तिष्ठति । न । एनम् । शर्वः । न । भवः । न । ईशानः । न । अस्य ।० ॥१३॥

तस्मै । सर्वेभ्यः । अन्तःऽदेशेभ्यः । ईशानम् । इषुऽआसम । अनुऽस्थातारम् । अकुर्वन् ॥१४ ॥

XV.5.8 For him, from the intermediate region of the northern quarter, they have made the archer Ugra deva (the fierce deity) the attendant.

XV.5.9 The archer Ugra deva stands as an attendant to attend him from the intermediate region of the northern quarter. Neither śarva, nor Bhava, nor Īśāna - does any harm to him, who knows it thus, nor to his animals, nor to his kinsman.

XV.5.10 For him, from the intermediate region of the nadir quarter, they have made the archer Rudra (the terrible punisher) the attendant.

XV.5.11 The archer Rudra stands as an attendant to attend him from the intermediate region of the nadir quarter. Neither Śarva, nor Bhava, nor Īśāna - does any harm to him, who knows it thus, nor to his animals, nor to his kinsmen.

XV.5.12 For him, from the intermediate region of the zenith quarter, they have made the archer Mahādeva (the great Lord) the attendant.

XV.5.13 The archer Mahādeva stands as an attendant to attend him from the intermediate region of the zenith quarter. Neither Śarva, nor Bhava, nor Īśāna - does any harm to him, who knows it thus, nor to his animals, nor to his kinsmen.

XV.5.14 For him, from all the intermediate regions, they have made the archer Īśāna (the master Lord) the attendant.

ईशान एनमिष्वासः सर्वेभ्यो अन्तर्देशेभ्योऽनुष्ठातानु
तिष्ठति नैनं शर्वो न भवो नेशानः ॥१५॥
नास्य पशून्न समानान्हिनस्ति य एवं वेद ॥१६॥ (७)

ईशानः । एनम् । इषुऽआसः । सर्वेभ्यः । अन्तःऽदेशेभ्यः । अनुऽस्थाता । अनु । तिष्ठति ॥
न । एनम् । शर्वः । न । भवः । न । ईशानः । न । अस्य । पशून् । न । समानान्' ।
हिनस्ति । यः । एवम् । वेद ॥ १६ ॥

[६] षष्ठः पर्यायः

(१–२६) षड्विंशत्यृचस्यास्य पर्यायस्य (१, ४) प्रथमाचतुर्थ्योर्ऋचोरासुरी पङ्क्तिः, (२, १७) द्वितीयासप्तदश्योरार्ची पङ्क्तिः, (३) तृतीयाया आर्ची पङ्क्तिः, (५, ११) पञ्चम्येकादश्योः साम्नी त्रिष्टुप्, (६, १२) षष्ठीद्वादश्योर्निचृद्बृहती, (७, १०, १३, १६, २४) सप्तमीदशमीत्रयोदशीषोडशीचतुर्विंशीनामासुरी बृहती, (८) अष्टम्याः साम्नी पङ्क्तिः, (९) नवम्याः प्राजापत्या त्रिष्टुप्, (१४, २३) चतुर्दशीत्रयोविंश्योरार्ची त्रिष्टुप्, (१५, १८) पञ्चदश्यष्टादश्योर्विराड्जगती, (१९) एकोनविंश्या आर्च्युष्णिक्, (२०) विंश्याः साम्न्यनुष्टुप्, (२१) एकविंश्या आर्ची बृहती, (२२) द्वाविंश्याः परोष्णिक्, (२५) पञ्चविंश्या आर्च्यनुष्टुप्, (२६) षड्विंश्याश्च विराड्बृहती छन्दांसि ॥

स ध्रुवां दिशमनु व्यचलत् ॥१॥
तं भूमिश्चाग्निश्चौषधयश्च वनस्पतयश्च वानस्पत्याश्च वीरुधश्चानुव्यचलन् ॥२॥
भूमेश्च वै सोऽग्नेश्चौषधीनां च वनस्पतीनां च वानस्पत्यानां
च वीरुधां च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥३॥ (१)
स ऊर्ध्वां दिशमनु व्यचलत् ॥४॥
तमृतं च सत्यं च सूर्यश्च चन्द्रश्च नक्षत्राणि चानुव्यचलन् ॥५॥

सः । ध्रुवाम् । दिशम् । अनु । वि । अचलत् ॥ १ ॥

तम् । भूमिः । च । अग्निः । च । ओषधयः । च । वनस्पतयः । च । वानस्पत्याः ।
च । वीरुधः । च । अनुऽव्यचलन् ॥ २ ॥

भूमेः । च । वै । सः । अग्नेः । च । ओषधीनाम् । च । वनस्पतीनाम् । च । वानस्पत्यानाम् । च । वीरुधाम् । च । प्रियम् । धाम । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ ३ ॥

सः । ऊर्ध्वाम् । दिशम् । अनु । वि । अचलत् ॥ ४ ॥

तम् । ऋतम् । च । सत्यम् । च । सूर्यः । च । चन्द्रः । च । नक्षत्राणि । च । अनुऽव्यचलन् ॥

XV.5.15 The archer Īśāna stands as an attendant to attend him from all the intermediate regions. Neither Śarva, nor Bhava, nor Īśāna -

XV.5.16 does any harm to him, who knows it thus, nor to his animals, nor to his kinsmen.

PARYĀYA - VI

Vrātyāḥ

XV.6.1 He started moving towards the nadir quarter.

XV.6.2 Earth and fire, herbs and trees, plants and shrubs started following him.

XV.6.3 Surely he, who knows it thus, becomes a pleasing abode of earth and fire of herbs and trees and of plants and shrubs.

XV.6.4 He started moving towards the zenith quarter.

XV.6.5 Righteousness and truth, sun and moon, and stars started following him.

ऋतस्य च वै स सत्यस्य च सूर्यस्य च चन्द्रस्य च
नक्षत्राणां च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥६॥ (२)
स उत्तमां दिशमनु व्यचलत् ॥७॥
तमृचश्च सामानि च यजूंषि च ब्रह्म चानुव्यचलन् ॥८॥
ऋचां च वै स साम्नां च यजुषां च ब्रह्मणश्च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥९॥ (३)
स बृहतीं दिशमनुव्यचलत् ॥१०॥
तमितिहासश्च पुराणं च गाथाश्च नाराशंसीश्चानुव्यचलन् ॥११॥
इतिहासस्य च वै स पुराणस्य च गाथानां च नाराशंसीनां च
प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥१२॥ (४)
स परमां दिशमनु व्यचलत् ॥१३॥

ऋतस्य । च । वै । सः । सत्यस्य । च । सूर्यस्य । च । चन्द्रस्य । च । नक्षत्राणाम् ।
च । प्रियम् । धाम । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ ६ ॥

सः । उत्ऽतमाम् । दिशम् । अनु । वि । अचलत् ॥ ७ ॥

तम् । ऋचः । च । सामानि । च । यजूंषि । च । ब्रह्म । च । अनुऽव्यचलन् ॥ ८ ॥

ऋचाम् । च । वै । सः । साम्नाम् । च । यजुषाम । च । ब्रह्मणः । च । प्रियम् । धाम ।
भवति । यः । एवम् । वेद ॥ ९ ॥ [३]

सः । बृहतीम् । दिशम् । अनु । वि । अचलत् ॥ १० ॥

तम् । इतिहऽआसः । च । पुराणम् । च । गाथाः । च । नाराशंसीः । च । अनुऽव्यचलन् ॥

इतिहऽआसस्य । च । वै । सः । पुराणस्य । च । गाथानाम् । च । नाराशंसीनाम् ।
च । प्रियम् । धाम । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ १२ ॥

सः । परमाम् । दिशम् । अनु । वि । अचलत् ॥ १३ ॥

XV.6.6 Surely he, who knows it thus, becomes a pleasing anode of righteousness and truth, of sun and moon and of stars.

XV.6.7 He started moving towards the uppermost quarter.

XV.6.8 Ṛk verses and Sāman chants, yajus (sacrificial formulas) and the sacred knowledge started following him.

XV.6.9 Surely he, who knows it thus, becomes a pleasing abode of Ṛk verses and Sāman chants, of Yajus and the sacred knowledge.

XV.6.10 He started moving towards the lofty quarter.

XV.6.11 Itihāsa (history) and Purāṇa (stories of ancient times), Gāthās (legends) and Nārāśansīs (biographies of men) started following him.

XV.6.12 Surely he, who knows it thus, becomes a pleasing abode of Itihāsa and Purānās, of Gāthas and Naraśansīs.

XV.6.13 He started moving towards the supreme quarter.

तमाहवनीयश्च गार्हपत्यश्च दक्षिणाग्निश्च यज्ञश्च यजमानश्च पशवश्चानुव्यचलन् ॥१४॥
आहवनीयस्य च वै स गार्हपत्यस्य च दक्षिणाग्नेश्च यज्ञस्य च
यजमानस्य च पशूनां च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥१५॥ (४)
सोनादिष्टां दिशमनु व्यचलत् ॥१६॥
तमृतवश्चार्तवाश्च लोकाश्च लौक्याश्च मासाश्चार्धमासाश्चाहोरात्रे चानुव्यचलन् ॥१७॥
ऋतूनां च वै स आर्तवानां च लोकानां च लौक्यानां च मासानां
चार्धमासानां चाहोरात्रयोश्च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥१८॥ (५)
सोनावृत्तां दिशमनु व्यचलत्ततो नावर्त्स्यन्नमन्यत ॥१९॥
तं दितिश्चादितिश्चेडा चेन्द्राणी चानुव्यचलन् ॥२०॥

तम् । आऽहवनीयः । च । गार्हऽपत्यः । च । दक्षिणऽअग्निः । च । यज्ञः । च । यजमानः । च । पशवः । च । अनुऽव्यचलन् ॥ १४ ॥

आऽहवनीयस्य । च । वै । सः । गार्हऽपत्यस्य । च । दक्षिणऽअग्नेः । च । यज्ञस्य । च । यजमानस्य । च । पशूनाम् । च । प्रियम् । धाम । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ १५ ॥

सः । अनाऽदिष्टाम् । दिशम् । अनु । वि । अचलत् ॥ १६ ॥

तम् । ऋतवः । च । आर्तवाः । च । लोकाः । च । लौक्याः । च । मासाः च । अर्ध-ऽमासाः । च । अहोरात्रे इति । च । अनुऽव्यचलन् ॥ १७ ॥

ऋतूनाम् । च । वै । सः । आर्तवानाम् । च । लोकानाम् । च । लौक्यानाम् । च । मासानाम् । च । अर्धऽमासानाम् । च । अहोरात्रयोः । च । प्रियम् । धाम । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ १८ ॥

सः । अनाऽवृत्ताम् । दिशम् । अनु । वि। अचलत् । ततः । न । आऽवर्त्स्यन् । अमन्यत ॥

तम् । दितिः । च । अदितिः । च । इडा । च । इन्द्राणी । च । अनुऽव्यचलन् ॥२०॥

XV.6.14 Āhavanīya (sacrificial fire) and garhapatya (house-holder's fire), dakśināgni (southern fire) and the sacrifice, the sacrificer and the animals started following him.

XV.6.15 Surely he, who knows it thus, becomes a pleasing abode of Āhavanīya and garhapatya, of dakśināgni and the sacrifice, and of the sacrificer and the animals.

XV.6.16 He started moving towards the unspecified quarter.

XV.6.17 Seasons and groups of seasons, Lokas (people) and Laukyas (communities), months and half months, days and nights started following him.

XV.6.18 Surely he, who knows it thus, becomes a pleasing abode of seasons and groups of seasons, of Lokas and Lokyas, of months and half-months, and of days and nights.

XV.6.19 He started moving towards the quarter of no return. He resolved not to return therefrom.

XV.6.20 Diti (bondage) and Aditi (freedom), Iḍa and Indrāṇi started following him.

दितेश्च वै सोदितेश्चेडायाश्चेन्द्राण्याश्च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥२१॥ (७)
स दिशोनु व्यचलत्तं विराडनु व्यचलत्सर्वे च देवाः सर्वाश्च देवताः ॥२२॥
विराजश्च वै स सर्वेषां च देवानां सर्वासां च देवतानां प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥२३॥ (८)
स सर्वानन्तर्देशाननु व्यचलत् ॥२४॥
तं प्रजापतिश्च परमेष्ठी च पिता च पितामहश्चानुव्यचलन् ॥२५॥
प्रजापतेश्च वै स परमेष्ठिनश्च पितुश्च पितामहस्य
च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥२६॥ (९)

दितेः । च । वै । सः । अदितेः । च । इडायाः । च । इन्द्राण्याः । च । प्रियम् । धाम ।
भवति । यः । एवम् । वेद ॥ २१ ॥

सः । दिशः । अनु । वि । अचलत् । तम् । विऽराट् । अनु । वि । अचलत् । सर्वे । च ।
देवाः । सर्वाः । च । देवताः ॥ २२ ॥

विऽराजः । च । वै । सः । सर्वेषाम् । च । देवानाम् । सर्वासाम् । च । देवतानाम् ।
प्रियम् । धाम । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ २३ ॥

सः । सर्वान् । अन्तःऽदेशान् । अनु । वि । अचलत् ॥ २४ ॥

तम् । प्रजाऽपतिः । च । परमेऽस्थी । च । पिता । च । पितामहः । च । अनुऽव्यचलन् ॥

प्रजाऽपतेः । च । वै । सः । परमेऽस्थिनः । च । पितुः । च । पितामहस्य । च ।
प्रियम् । धाम । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ २६ ॥

XV.6.21 Surely he, who knows it thus, becomes a pleasing abode of Diti and Aditi, of Iḍa and Indrāṇi.

XV.6.22 He started moving towards the directions. Virāj (the cosmic cow) started following him, and also all the enlightened ones and all the bounties of Nature.

XV.6.23 Surely he, who knows it thus, becomes a pleasing abode of virāj, of all the enlightened ones and of all the bounties of Nature.

XV.6.24 He started moving towards all the intermediate regions.

XV.6.25 Prajāpati (Lord of creatures) and Parameśthi (the Lord dwelling in the highest abode), the father and the grandfather started following him.

XV.6.26 Surely he, who knows it thus, becomes a pleasing abode of Prajāpati and of Parameśthi, of the father and the grandfather.

[७] सप्तमः पर्यायः

(१-५) पञ्चर्चस्यास्य पर्यायस्य (१) प्रथमर्चस्त्रिपदा निचृद्गायत्री, (२) द्वितीयाया एकपदा विराड्बृहती, (३) तृतीयाया विराडुष्णिक्, (४) चतुर्थ्या एकपदा गायत्री, (५) पञ्चम्याश्च पङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

स महिमा सद्रुर्भूत्वान्तं पृथिव्या अगच्छत्स समुद्रोऽभवत् ॥१॥
तं प्रजापतिश्च परमेष्ठी च पिता च पितामहश्चापश्च श्रद्धा च
वर्षं भूत्वानुव्यवर्तयन्त ॥२॥
ऐनमापो गच्छन्त्यैनं श्रद्धा गच्छत्यैनं वर्षं गच्छति य एवं वेद ॥३॥
तं श्रद्धा च यज्ञश्च लोकश्चान्नं चान्नाद्यं च भूत्वाभिपर्यावर्तन्त ॥४॥
ऐनं श्रद्धा गच्छत्यैनं यज्ञो गच्छत्यैनं लोको गच्छत्यैनमन्नं
गच्छत्यैनमन्नाद्यं गच्छति य एवं वेद ॥५॥

सः । महिमा । सद्रुः । भूत्वा । अन्तम् । पृथिव्याः । अगच्छत् । सः । समुद्रः । अभवत् ॥

तम् । प्रजाऽपतिः । च । परमेऽस्थी । च । पिता । च । पितामहः । च । आपः । च । श्रद्धा । च । वर्षम् । भूत्वा । अनुऽव्यवर्तयन्त ॥ २ ॥

आ । एनम् । आपः । गच्छन्ति । आ । एनम् । श्रद्धा । गच्छति । आ । एनम् । वर्षम् । गच्छति । यः । एवम् । वेद ॥ ३ ॥

तम् । श्रद्धा । च । यज्ञः । च । लोकः । च । अन्नम् । च । अन्नऽअद्यम् । च । भूत्वा । अभिऽपर्यावर्तन्त ॥ ४ ॥

आ । एनम् । श्रद्धा । गच्छति । आ । एनम् । यज्ञः । गच्छति । आ । एनम् । लोकः । गच्छति । आ । एनम् । अन्नम् । गच्छति । आ । एनम् । अन्नऽअद्यम् । गच्छति । यः । एवम् । वेद ॥ ५ ॥

PARYĀYA - VII

Vrātyaḥ

XV.7.1 He, the majesty personified, becoming fluid went to the end of the earth. He becomes Ocean.

XV.7.2 The Lord of the creatures, and the Lord dwelling in the highest abode, and the father, and the grand-father, the waters and faith, taking the form of the rain, followed him carefully.

XV.7.3 Water comes to him, faith comes to him, the rain comes to him, who knows it thus.

XV.7.4 Faith and sacrifice and free movement turned towards and surrounded him taking the form of food and edibles.

XV.7.5 To him, who knows it thus, comes faith and sacrifice; to him comes free movement; to him comes the food; to him come the edibles.

[८] अष्टमः पर्यायः

(१–३) तृचस्यास्य पर्यायस्य प्रथमर्चः साम्न्युष्णिक्, (२) द्वितीयायाः प्राजापत्यानुष्टुप्, (३) तृतीयायाश्चार्षी पङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

सोऽरज्यत ततो राजन्योऽजायत ॥१॥

स विशः सबन्धूनन्नमन्नाद्यमभ्युदतिष्ठत् ॥२॥

विशां च वै स सबन्धूनां चान्नस्य चान्नाद्यस्य च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥३॥

सः । अरज्यत । ततः । राजन्यः । अजायत ॥ १ ॥

सः । विशः । सऽबन्धून् । अन्नम् । अन्नऽअद्यम् । अभिऽउदतिष्ठत् ॥ २ ॥

विशाम् । च । वै । सः । सऽबन्धूनाम् । च । अन्नस्य । च । अन्नऽअद्यस्य । च । प्रियम् ।
धाम । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ ३ ॥

[९] नवमः पर्यायः

(१–३) तृचस्यास्य पर्यायस्य (१) प्रथमर्च आसुरी जगती, (२) द्वितीयाया आर्ची गायत्री, (३) तृतीयायाश्चार्षी पङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

स विशोऽनु व्यचलत् ॥१॥

तं सभा च समितिश्च सेना च सुरा चानुव्यचलन् ॥२॥

सभायाश्च वै स समितेश्च सेनायाश्च सुरायाश्च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥३॥

सः । विशः । अनु । वि । अचलत् ॥ १ ॥

तम् । सभा । च । समऽइतिः । च । सेना । च । सुरा । च । अनुऽव्यचलन ॥ २ ॥

सभायाः । च । वै । सः । समऽइतेः । च । सेनायाः । च । सुरायाः । च । प्रियम् ।
धाम । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ ३ ॥

PARYĀYA - VIII

Vrātyāḥ

XV.8.1 He became exulted; therefrom sprang the rājanya (ruling power).

XV.8.2 He rose up to gain people along with the kinsmen, food and edibles.

XV.8.3 He, who knows it thus, becomes the pleasing abode of the people along with the kinsmen, of food and the edibles.

PARYĀYA - IX

Vrātyāḥ

XV.9.1 He followed the wishes of the people.

XV.9.2 The assembly, the war-council, the army, and the treasury (surā) followed him.

XV.9.3 He, who knows it thus, becomes the pleasing abode of the assembly, of the war-council, of the army and of the treasury.

[१०] दशमः पर्यायः

(१-११) एकादशर्चस्यास्य पर्यायस्य (१) प्रथमर्चो द्विपदा साम्नी बृहती, (२) द्वितीयायास्त्रिपदार्षी पङ्क्तिः, (३) तृतीयाया द्विपदा प्राजापत्या पङ्क्तिः, (४) चतुर्थ्यास्त्रिपदा वर्धमाना गायत्री, (५) पञ्चम्यास्त्रिपदा साम्नी बृहती, (६, ८, १०) षष्ठ्यष्टमीदशमीनां द्विपदासुरी गायत्री, (७, ९) सप्तमीनवम्योः साम्न्युष्णिक्, (११) एकादश्याश्चासुरी बृहती छन्दांसि ॥

तद्यस्यैवं विद्वान्व्रात्यो राज्ञोऽतिथिर्गृहानागच्छेत् ॥१॥
श्रेयांसमेनमात्मनो मानयेत्तथा क्षत्राय ना वृश्चते तथा राष्ट्राय ना वृश्चते ॥२॥
अतो वै ब्रह्म च क्षत्रं चोदतिष्ठतां ते अब्रूतां कं प्र विशावेति ॥३॥
अतो वै बृहस्पतिमेव ब्रह्म प्रा विशत्विन्द्रं क्षत्रं तथा वा इति ॥४॥
अतो वै बृहस्पतिमेव ब्रह्म प्राविशदिन्द्रं क्षत्रम् ॥५॥
इयं वा उ पृथिवी बृहस्पतिर्द्यौरेवेन्द्रः ॥६॥
अयं वा उ अग्निर्ब्रह्मासावादित्यः क्षत्रम् ॥७॥
ऐनं ब्रह्म गच्छति ब्रह्मवर्चसी भवति ॥८॥

तत् । यस्य । एवम् । विद्वान् । व्रात्यः । राज्ञः । अतिथिः । गृहान् । आऽगच्छेत् ॥ १ ॥

श्रेयांसम् । एनम् । आत्मनः । मानयेत् । तथा । क्षत्राय । न । आ । वृश्चते । तथा । राष्ट्राय । न । आ । वृश्चते ॥ २ ॥

अतः । वै । ब्रह्म । च । क्षत्रम् । च । उत् । अतिष्ठताम् । ते इति । अब्रूताम् । कम् । प्र । विशाव । इति ॥ ३ ॥

अतः । वै । बृहस्पतिम् । एव । ब्रह्म । प्र । विशतु । इन्द्रम । क्षत्रम् । तथा । वै । इति ॥४॥

अतः । वै । बृहस्पतिम् । एव । ब्रह्म । प्र । अविशत् । इन्द्रम् । क्षत्रम् ॥ ५ ॥

इयम् । वै । ऊं इति । पृथिवी । बृहस्पतिः । द्यौः । एव । इन्द्रः ॥ ६ ॥

अयम् । वै । ऊं इति । अग्निः । ब्रह्म । असौ । आदित्यः । क्षत्रम् ॥ ७ ॥

आ । एनम् । ब्रह्म । गच्छति । ब्रह्मऽवर्चसी । भवति ॥ ८ ॥

PARYĀYA - X

XV.10.1 So let the king, to whose dwellings comes such a knowledgeable vow-observing sage as a guest -

XV.10.2 Consider him as conducive to his welfare and honour him. By doing so he is not cut off from the ruling power; by doing so he is not cut off from the kingdom.

XV.10.3 From him, verily, sprang up the intellectual power and the ruling power; they said : " Who shall we enter?"

XV.10.4 From him, let the intellectual power, verily, enter into the lord of knowledge (Brhaspati) and so the ruling power into the resplendent army - chief was the reply.

XV.10.5 From him, verily, the intellectual power entered into the lord of knowledge and the rulling power into the resplendent army-chief.

XV.10.6 This earth, verily is Brhaspati (the lord of knowledge) and the heaven itself is the Indra (the resplendent army-chief).

XV.10.7 Also, this adorable leader (fire), verily, is the intellectual power and the yonder sun is the ruling power.

XV.10.8 Unto him comes the inteliectual power; (and) he becomes lustrous with intellectual power,

य॒: पृ॑थि॒वीं बृह॒स्पति॑म॒ग्निं ब्रह्म॒ वेद॑ ॥९॥
ऐनं॑मिन्द्रि॒यं गच्छ॑तीन्द्रि॒यवा॑न्भवति ॥१०॥
य आ॑दि॒त्यं क्ष॒त्रं दि॒वमिन्द्रं॒ वेद॑ ॥११॥

यः । पृ॒थि॒वीम् । बृह॒स्पति॑म् । अ॒ग्निम् । ब्रह्म॑ । वेद॑ ॥ ९ ॥

आ । ए॒न॒म् । इ॒न्द्रि॒यम् । ग॒च्छ॒ति॒ । इ॒न्द्रि॒यऽवा॑न् । भ॒व॒ति॒ ॥ १० ॥

यः । आ॒दि॒त्यम् । क्ष॒त्रम् । दिव॑म् । इन्द्र॑म् । वेद॑ ॥ ११ ॥

[११] एकादशः पर्यायः

(१–११) एकादशर्चस्यास्य पर्यायस्य (१) प्रथमर्चो दैवी पङ्क्तिः, (२) द्वितीयाया द्विपदा पूर्वात्रिष्टुबतिशक्करी, (३–६, ८) तृतीयादिचतसृणामष्टम्याश्च निचृदार्चीं बृहती, (७, ९) सप्तमीनवम्योर्द्विपदा प्राजापत्या बृहती, (१०) दशम्या भुरिगार्ची बृहती, (११) एकादश्याश्च द्विपदार्च्यनुष्टुप् छन्दांसि ॥

तद्यस्यै॒वं वि॒द्वान्व्रात्योति॑थिर्गृ॒हाना॒गच्छे॑त् ॥१॥
स्व॒यमे॑नमभ्यु॒देत्य॑ ब्रू॒याद्व्रात्य॒ क्वा॑ऽवात्सी॒र्व्रात्यो॑द॒कं व्रात्य॑ त॒र्पय॑न्तु व्रात्य॒ यथा॑ ते प्रि॒यं तथा॑स्तु व्रात्य॒ यथा॑ ते॒ वश॒स्तथा॑स्तु व्रात्य॒ यथा॑ ते निका॒मस्तथा॒स्त्विति॑ ॥२॥
यदे॑न॒माह॒ व्रात्य॒ क्वा॑ऽवात्सी॒रिति॑ प॒थ ए॒व तेन॑ देव॒याना॒नव॑ रुन्धे ॥३॥
यदे॑न॒माह॒ व्रात्यो॑द॒कमित्य॒प ए॒व तेनाव॑ रुन्धे ॥४॥
यदे॑न॒माह॒ व्रात्य॒ त॒र्पय॒न्त्विति॑ प्रा॒णमे॒व तेन॒ वर्षी॑यांसं कुरुते ॥५॥

तत् । यस्य॑ । ए॒वम् । वि॒द्वान् । व्रात्य॑ः । अति॑थिः । गृ॒हान् । आ॒ऽगच्छे॑त् ॥ १ ॥

स्व॒यम् । ए॒न॒म् । अ॒भि॒ऽउ॒देत्य॑ । ब्रू॒यात् । व्रात्य॑ । क्व॑ । अ॒वा॒त्सीः । व्रात्य॑ । उ॒द॒कम् । व्रात्य॑ । त॒र्पय॑न्तु । व्रात्य॑ । यथा॑ । ते॒ । प्रि॒यम् । तथा॑ । अ॒स्तु॒ । व्रात्य॑ । यथा॑ । ते॒ । वश॑ः । तथा॑ । अ॒स्तु॒ । व्रात्य॑ । यथा॑ । ते॒ । नि॒ऽका॒मः । तथा॑ । अ॒स्तु॒ । इति॑ ॥ २ ॥

यत् । ए॒न॒म् । आह॑ । व्रात्य॑ । क्व॑ । अ॒वा॒त्सीः । इति॑ । प॒थः । ए॒व । तेन॑ । दे॒व॒ऽयाना॑न् । अव॑ । रु॒न्द्धे॒ ॥ ३ ॥

यत् । ए॒न॒म् । आह॑ । व्रात्य॑ । उ॒द॒कम् । इति॑ । अ॒पः । ए॒व । तेन॑ । अव॑ । रु॒न्द्धे॒ ॥ ४ ॥

यत् । ए॒न॒म् । आह॑ । व्रात्य॑ । त॒र्पय॑न्तु । इति॑ । प्रा॒णम् । ए॒व । तेन॑ । वर्षी॑यांसम् । कु॒रु॒ते॒ ॥५॥

XV.10.9 who knows earth as the lord of knowledge and adorable leader (fire) as the intellectual power.

XV.10.10 Unto him comes great power of sense organs; (and) he becomes strong with bodily power,

XV.10.11 who knows the sun as ruling power and heaven as the resplendent army-chief.

PARYĀYA - XI

Vratyāḥ

XV.11.1 So to whose dwelling such a knowledgeable vow-observing sage comes as a guest.

XV.11.2 He himself should get up to greet him and say ; "O Vrātya, where did you stay (for the night)? Vrātya, here is the water (for you). Vrātya, let them entertain you. Vrātya, let it be as it pleases you. Vrātya, let it be as you command. Vrātya, let it be as you desire.

XV.11.3 When he says ; "Vrātya, where did you stay (for the night", thereby in fact, he secures the paths traversed by the enlightened ones.

XV.11.4 When he says to him ; "Vrāṭya, here is water (for you)", thereby, in fact, he secures waters (for himself).

XV.11.5 When he says to him ; "Vrātya, let them entertain you," thereby he makes his very life-breath longer.

यदेनमाह व्रात्य यथा ते प्रियं तथास्त्विति प्रियमेव तेनाव रुन्धे ॥६॥
ऐनं प्रियं गच्छति प्रियः प्रियस्य भवति य एवं वेद ॥७॥ (१)
यदेनमाह व्रात्य यथा ते वशस्तथास्त्विति वशमेव तेनाव रुन्धे ॥८॥
ऐनं वशो गच्छति वशी वशिनां भवति य एवं वेद ॥९॥ (२)
यदेनमाह व्रात्य यथा ते निकामस्तथास्त्विति निकाममेव तेनाव रुन्धे ॥१०॥
ऐनं निकामो गच्छति निकामे निकामस्य भवति य एवं वेद ॥११॥ (३)

यत् । एनम् । आह । व्रात्य । यथा । ते । प्रियम् । तथा । अस्तु । इति । प्रियम् । एव । तेन । अव । रुन्धे ॥ ६ ॥

आ । एनम् । प्रियम् । गच्छति । प्रियः । प्रियस्य । भवति । यः । एवम् । वेद ॥ ७ ॥

यत् । एनम् । आह । व्रात्य । यथा । ते । वशः । तथा । अस्तु । इति । वशम् । एव । तेन । अव । रुन्धे ॥ ८ ॥

आ । एनम् । वशः । गच्छति । वशी । वशिनाम् । भवति । यः । एवम् । वेद ॥९॥

यत् । एनम् । आह । व्रात्य । यथा । ते । निऽकामः । तथा । अस्तु । इति । निऽकामम् । एव । तेन । अव । रुन्धे ॥ १० ॥

आ । एनम् । निऽकामः । गच्छति । निऽकामे । निऽकामस्य । भवति । यः । एवम् । वेद ॥

[१२] द्वादशः पर्यायः

(१-११) एकादशर्चस्यास्य पर्यायस्य (१) प्रथमर्चस्त्रिपदा गायत्री, (२) द्वितीयायाः प्राजापत्या बृहती, (३) तृतीयाया भुरिक्प्राजापत्यानुष्टुप्, (४) चतुर्थ्या भुरिक्साम्न्यनुष्टुप्, (५-६, ९-१०) पञ्चमीषष्ठीनवमीदशमीनामासुरी गायत्री, (७, ११) सप्तम्येकादश्योस्त्रिपदा प्राजापत्या त्रिष्टुप्, (८) अष्टम्याश्च विराड्गायत्री छन्दांसि ॥

तद्यस्यैवं विद्वान्व्रात्य उद्धृतेष्वग्निष्वधिश्रितेऽग्निहोत्रेऽतिथिर्गृहानागच्छेत् ॥१॥

तत् । यस्य । एवम् । विद्वान् । व्रात्यः । उद्धृतेषु । अग्निषु । अधिऽश्रिते । अग्निऽहोत्रे । अतिथिः । गृहान् । आऽगच्छेत् ॥ १ ॥

XV.11.6 When he says to him ;"Vrātya, let it be as it pleases you," thereby he secures what is pleasing to him.

XV.11.7 To him comes the pleasing one; he, who knows thus becomes dear to his dear one.

XV.11.8 When he says to him :"Vrātya, let it be as you command", thereby he, verily, secures the command itself.

XV.11.9 To him comes the command; he, who knows it thus, becomes the Commander of Commanders.

XV.11.10 When he says to him : "Vrātya, let it be as you desire," thereby he, verily secures the desire itself.

XV.11.11 To him comes his heart's desire; he, who knows it thus, is set at the heart of his heart's desire.

PARYĀYA - XII

XV.12.1 So to whose dwellings comes such a knowledgeable vow-observing sage as a guest when the fires have been kindled up and the fire offering is spread over,

स्वयमेनमभ्युदेत्य ब्रूयाद्व्रात्याति सृज होष्यामीति ॥२॥
स चातिसृजेज्जुहुयान्न चातिसृजेन्न जुहुयात् ॥३॥
स य एवं विदुषा व्रात्येनातिसृष्टो जुहोति ॥४॥
प्र पितृयाणं पन्थां जानाति प्र देवयानम् ॥५॥
न देवेष्वा वृश्चते हुतमस्य भवति ॥६॥
पर्यस्यास्मिँल्लोक आयतनं शिष्यते य एवं विदुषा व्रात्येनातिसृष्टो जुहोति ॥७॥
अथ य एवं विदुषा व्रात्येनानतिसृष्टो जुहोति ॥८॥

स्वयम् । एनम् । अभिऽउदेत्य । ब्रूयात् । व्रात्य । अति । सृज । होष्यामि । इति ॥२॥

सः । च । अतिऽसृजेत् । जुहुयात् । न । च । अतिऽसृजेत् । न । जुहुयात् ॥ ३ ॥

सः । यः । एवम् । विदुषा । व्रात्येन । अतिऽसृष्टः । जुहोति ॥ ४ ॥

प्र । पितृऽयानम् । पन्थाम् । जानाति । प्र । देवऽयानम् ॥ ५ ॥

न । देवेषु । आ । वृश्चते । हुतम् । अस्य । भवति ॥ ६ ॥

परि । अस्य । अस्मिन् । लोके । आऽयतनम् । शिष्यते । यः । एवम् । विदुषा । व्रात्येन । अतिऽसृष्टः । जुहोति ॥ ७ ॥

अथ । यः । एवम् । विदुषा । व्रात्येन । अनतिऽसृष्टः । जुहोति ॥ ८ ॥

XV.12.2 he himself should get up to greet him and say : "O Vrātya, grant me your permission. I shall perform sacrifice."

XV.12.3 If he permits, he may perform sacrifice; if he does not permit, he should not perform sacrifice.

XV.12.4 He, whoever permitted by such a knowledgeable vow-observing sage, performs sacrifice,

XV.12.5 He comes to know thoroughly the path traversed by the elders, (and) the path traversed by the enlightened ones.

XV.12.6 He is not cut off from the enlightened ones; his offerings are (regarded as duly) made.

XV.12.7 For him, whoever performs a sacrifice being permitted by such a knowledgeable vow-observing sage, there remains a secure place in this world.

XV.12.8 And now he, who performs a sacrifice without being permitted by such a knowledgeable vow-observing sage,

न पितृयाणं पन्थां जानाति न देवयानम् ॥९॥
आ देवेषु वृश्चते अहुतमस्य भवति ॥१०॥
नास्यास्मिँल्लोक आयतनं शिष्यते य एवं विदुषा व्रात्येनानतिसृष्टो जुहोति ॥११॥

न । पितृऽयानम् । पन्थाम् । जानाति । न । देवऽयानम् ॥ ९ ॥

आ । देवेषु । वृश्चते । अहुतम् । अस्य । भवति ॥ १० ॥

न । अस्य । अस्मिन् । लोके । आऽयतनम् । शिष्यते । यः । एवम् । विदुषा । व्रात्येन । अनतिऽसृष्टः । जुहोति ॥ ११ ॥

[१३] त्रयोदशः पर्यायः

(१-१४) चतुर्दशर्चस्यास्य पर्यायस्य (१) प्रथमर्चः साम्न्युष्णिक्, (२, ६) द्वितीयाषष्ठयोः प्राजापत्यानुष्टुप्, (३, ५, ७) तृतीयापञ्चमीसप्तमीनामासुरी गायत्री, (४, ८) चतुर्थ्यष्टम्योः साम्नी बृहती, (९) नवम्या द्विपदा निचृद्गायत्री, (१०) दशम्या द्विपदा विराड्गायत्री, (११) एकादश्याः प्राजापत्या पङ्क्तिः, (१२) द्वादश्या आसुरी जगती, (१३) त्रयोदश्याः सतःपङ्क्तिः, (१४) चतुर्दश्याश्चाक्षरपङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

तद्यस्यैवं विद्वान्व्रात्य एकां रात्रिमतिथिर्गृहे वसति ॥१॥
ये पृथिव्यां पुण्या लोकास्तानेव तेनाव रुन्धे ॥२॥ (१)
तद्यस्यैवं विद्वान्व्रात्यो द्वितीयां रात्रिमतिथिर्गृहे वसति ॥३॥
येऽन्तरिक्षे पुण्या लोकास्तानेव तेनाव रुन्धे ॥४॥ (२)
तद्यस्यैवं विद्वान्व्रात्यस्तृतीयां रात्रिमतिथिर्गृहे वसति ॥५॥

तत् । यस्य । एवम् । विद्वान् । व्रात्यः । एकाम् । रात्रिम् । अतिथिः । गृहे । वसति ॥१॥

ये । पृथिव्याम् । पुण्याः । लोकाः । तान् । एव । तेन । अव । रुन्द्धे ॥ २ ॥

तत् । यस्य । एवम् । विद्वान् । व्रात्यः । द्वितीयाम् । रात्रिम् । अतिथिः । गृहे । वसति ॥३॥

ये । अन्तरिक्षे । पुण्याः । लोकाः । तान् । एव । तेन । अव । रुन्द्धे ॥ ४ ॥

तत् । यस्य । एवम् । विद्वान् । व्रात्यः । तृतीयाम् । रात्रिम् । अतिथिः । गृहे । वसति ॥५॥

XV.12.9 does not know the path traversed by the elders, nor the path traversed by the enlightened ones.

XV.12.10 He is cut off from the enlightened ones; his offering is (regarded as) not duly made.

XV.12.11 For him, whoever performs a sacrifice without being permitted by such a knowledgeable vow-observing sage, there does not remain a secure place in this world.

PARYĀYA - XIII

Vrātyāḥ

XV.13.1 So he, at whose home such a knowledgeable vow-observing sage stays for one night as a guest.

XV.13.2 Secures thereby all the auspicious places that are on the earth.

XV.13.3 So he, at whose home such a knowledgeable vow-observing sage stays for the second night as a guest.

XV.13.4 Secures thereby all the auspicious places that are in the midspace.

XV.13.5 So he, at whose home such a knowledgeable vow-observing sage stays for the third night as a guest.

ये दि॒वि पुण्या॑ लो॒कास्ताने॒व तेनाव॑ रुन्धे ॥६॥ (३)
तद्यस्यै॒वं वि॒द्वान्व्रात्य॑श्चतु॒र्थीं रात्रि॒मति॑थिर्गृ॒हे वस॑ति ॥७॥
ये पुण्या॑नां॒ पुण्या॑ लो॒कास्ताने॒व तेनाव॑ रुन्धे ॥८॥ (४)
तद्यस्यै॒वं वि॒द्वान्व्रात्योप॑रिमिता॒ रात्री॒रति॑थिर्गृ॒हे वस॑ति ॥९॥
य ए॒वाप॑रिमिता॒ः पुण्या॑ लो॒कास्ताने॒व तेनाव॑ रुन्धे ॥१०॥ (५)
अथ॒ यस्याव्रा॑त्यो व्रात्यब्रु॒वो नाम॒बिभ्र॒त्यति॑थिर्गृ॒हाना॒गच्छे॑त् ॥११॥
कर्षे॑देनं॒ न चैनं॒ कर्षे॑त् ॥१२॥
अ॒स्यै दे॒वता॑या उद॒कं या॑चामी॒मां दे॒वतां॑ वासय इ॒मामि॒मां
दे॒वता॒ं परि॑ वेवे॒ष्मीत्ये॑नं॒ परि॑ वेविष्यात् ॥१३॥

ये । दि॒वि । पुण्याः॑ । लो॒काः । तान् । ए॒व । तेन॑ । अव॑ । रु॒न्द्धे॒ ॥ ६ ॥
तत् । यस्य॑ । ए॒वम् । वि॒द्वान् । व्रात्यः॑ । च॒तु॒र्थीम् । रात्रि॑म् । अति॑थिः । गृ॒हे । वस॑ति ॥
ये । पुण्या॑नाम् । पुण्याः॑ । लो॒काः । तान् । ए॒व । तेन॑ । अव॑ । रु॒न्द्धे॒ ॥ ८ ॥
तत् । यस्य॑ । ए॒वम् । वि॒द्वान् । व्रात्यः॑ । अप॑रिऽमिताः । रात्रीः॑ । अति॑थिः । गृ॒हे । वस॑ति ॥
ये । ए॒व । अप॑रिऽमिताः । पुण्याः॑ । लो॒काः । तान् । ए॒व । तेन॑ । अव॑ । रु॒न्द्धे॒ ॥१०॥
अथ॑ । यस्य॑ । अव्रा॑त्यः । व्रा॒त्य॒ऽब्रु॒वः । ना॒म॒ऽबि॒भ्र॒ती । अति॑थिः । गृ॒हान् । आ॒ऽगच्छे॑त् ॥
कर्षे॑त् । ए॒न॒म् । न । च॒ । ए॒न॒म् । कर्षे॑त् ॥ १२ ॥
अ॒स्यै । दे॒वता॑यै । उदकम । या॒चा॒मि । इ॒माम् । दे॒वता॑म् । वा॒स॒ये॒ । इ॒माम् । इ॒माम् ।
दे॒वता॑म् । परि॑ । वे॒वे॒ष्मि॒ । इति॑ । ए॒न॒म् । परि॑ । वे॒वि॒ष्या॒त् ॥ १३ ॥

XV.13.6 Secures thereby all the auspicious places that are in the sky.

XV.13.7 So he, at whose home such a knowledgeable vow-observing sage stays for the fourth night as a guest.

XV.13.8 Secures thereby all the places that are auspicious of the auspicious.

XV.13.9 So he, at whose home such a knowledgeable vow-observing sage stays for indefinite nights as a guest.

XV.13.10 Secures thereby all the indefinite auspicious places whatsoever.

XV.13.11 Now, he, to whose homes a non-vrātya (un-vow-observing), posting himself as a Vrātya, bearing only the name (of Vrātya), comes as a guest.

XV.13.12 Should he drag him? He may not drag him.

XV.13.13 I call for water for this deity; I accommodate this deity; I serve food to this deity: (saying thus) let him serve food,

तस्यामेवास्य तद्देवतायां हुतं भवति य एवं वेद ॥१४॥

तस्याम् । एव । अस्य । तत् । देवतायाम् । हुतम् । भवति । यः । एवम् । वेद ॥१४॥

[१४] चतुर्दशः पर्यायः

(१–२४) चतुर्विंशत्यृचस्यास्य पर्यायस्य (१) प्रथमर्चस्त्रिपदानुष्टुप्, (२, ४, ६, ८, १०, २०, २२, २४) द्वितीयाचतुर्थीषष्ठयष्टमीदशमीविंशीद्वाविंशीचतुर्विंशीनां द्विपदासुरी गायत्री, (३, ९) तृतीयानवम्योः पुर उष्णिक्, (५) पञ्चम्या अनुष्टुप्, (७) सप्तम्याः प्रस्तारपङ्क्तिः, (११) एकादश्याः स्वराड्गायत्री, (१२, १४, १६, १८) द्वादशीचतुर्दशीषोडश्यष्टादशीनां भुरिक्प्राजापत्यानुष्टुप्, (१३, १५) त्रयोदशीपञ्चदश्योः [(१७) सप्तदश्याश्च] आर्ची पङ्क्तिः, (१९) एकोनविंश्या भुरिङ्नागी गायत्री, (२१) एकविंश्याः प्राजापत्या त्रिष्टुप्, [(२३) त्रयोविंश्याश्च निचृदार्ची पङ्क्तिः] छन्दांसि ॥

स यत्प्राचीं दिशमनु व्यचलन्मारुतं शर्धो भूत्वानुव्य्चलन्मनोऽन्नादं कृत्वा ॥१॥
मनसान्नादेनान्नमत्ति य एवं वेद ॥२॥ (१)
स यद्दक्षिणां दिशमनु व्यचलदिन्द्रो भूत्वानुव्य्चलद्बलमन्नादं कृत्वा ॥३॥
बलेनान्नादेनान्नमत्ति य एवं वेद ॥४॥ (२)
स यत्प्रतीचीं दिशमनु व्यचलद्वरुणो राजा भूत्वानुव्य्चलदपोऽन्नादीः कृत्वा॥५॥
अद्भिरन्नादीभिरन्नमत्ति य एवं वेद ॥६॥ (३)

सः । यत् । प्राचीम् । दिशम् । अनु । विऽअचलत् । मारुतम् । शर्धः । भूत्वा । अनुऽव्य्चलत् । मनः । अन्नऽअदम् । कृत्वा ॥ १ ॥

मनसा । अन्नऽअदेन । अन्नम् । अत्ति । यः । एवम् । वेद ॥ २ ॥

सः । यत् । दक्षिणाम् । दिशम् । अनु । विऽअचलत् । इन्द्रः । भूत्वा । अनुऽव्य्चलत् । बलम् । अन्नऽअदम् । कृत्वा ॥ ३ ॥

बलेन । अन्नऽअदेन । अन्नम् । अत्ति । यः । एवम् । वेद ॥ ४ ॥

सः । यत् । प्रतीचीम् । दिशम् । अनु । विऽअचलत् । वरुणः । राजा । भूत्वा । अनुऽव्य्चलत् । अपः । अन्नऽअदीः । कृत्वा ॥ ५ ॥

अत्ऽभिः । अन्नऽअदीभिः । अन्नम् । अत्ति । यः । एवम् । वेद ॥ ६ ॥

XV.13.14 To that very deity that becomes duly offered, whoso knows it thus.

PARYĀYA - XIV

Vrātyāḥ

XV.14.1 When he follows the course towards the eastern quarter, he follows it becoming the powerful cloud-bearing wind and making the mind enjoyer of food.

XV.14.2 With the mind as enjoyer of food, he enjoys food, whoso knows it thus.

XV.14.3 When he follows the course towards the southern quarter, he follows it becoming the rain-cloud (Indra) and making the strength enjoyer of food.

XV.14.4 With the strength as enjoyer of food he enjoys food, whoso knows it thus.

XV.14.5 When he follows the course to the western quarter, he follows it becoming the glittering ocean (Varuṇa) and making the waters enjoyers of food.

XV.14.6 With waters as enjoyers of food, he enjoys food, whoso knows it thus.

स यदुदीचीं दिशमनु व्यचलत्सोमो राजा भूत्वानुव्यचलत्
सप्तर्षिभिर्हुत आहुतिमन्नादीं कृत्वा ॥७॥
आहुत्यान्नाद्यान्नमत्ति य एवं वेद ॥८॥(४)
स यद्ध्रुवां दिशमनु व्यचलद्विष्णुर्भूत्वानुव्यचलद्विराजमन्नादीं कृत्वा ॥९॥
विराजान्नाद्यान्नमत्ति य एवं वेद ॥१०॥(५)
स यत्पशूननु व्यचलद्रुद्रो भूत्वानुव्यचलदोषधीरन्नादीः कृत्वा ॥११॥
ओषधीभिरन्नादीभिरन्नमत्ति य एवं वेद ॥१२॥(६)
स यत्पितॄननु व्यचलद्यमो राजा भूत्वानुव्यचलत्स्वधाकारमन्नादं कृत्वा ॥१३॥

सः । यत् । उदीचीम् । दिशम् । अनु । विऽअचलत् । सोमः । राजा । भूत्वा । अनुऽव्यचलत् । सप्तर्षिऽभिः । हुते । आऽहुतिम् । अन्नऽअदीम् । कृत्वा ॥ ७ ॥

आऽहुत्या । अन्नऽअद्या । अन्नम् । अत्ति । यः । एवम् । वेद ॥ ८ ॥

सः । यत् । ध्रुवाम् । दिशम् । अनु । विऽअचलत् । विष्णुः । भूत्वा । अनुऽव्यचलत् । विऽराजम् । अन्नऽअदीम् । कृत्वा ॥ ९ ॥

विऽराजा । अन्नऽअद्या । अन्नम् । अत्ति । यः । एवम् । वेद ॥ १० ॥

सः । यत् । पशून् । अनु । विऽअचलत् । रुद्रः । भूत्वा । अनुऽव्यचलत् । ओषधीः । अन्नऽअदीः । कृत्वा ॥ ११ ॥

ओषधीभिः । अन्नऽअदीभिः । अन्नम् । अत्ति । यः । एवम् । वेद ॥ १२ ॥

सः । यत् । पितॄन् । अनु । विऽअचलत् । यमः । राजा । भूत्वा । अनुऽव्यचलत् । स्वधाऽकारम् । अन्नऽअदम् । कृत्वा ॥ १३ ॥

XV.14.7 When he follows the course to the northern quarter, he follows it becoming the shining Soma (cure-plant) offered by the seven-seers and making the offering enjoying of food.

XV.14.8 With the offering as enjoyer of food, he enjoys food, whoso knows it thus.

XV.14.9 When he follows the course to the nadir quarter, he follows it becoming the sacrifice (Viṣṇu) and making Virāj (cow) enjoyer of food.

XV.14.10 With Virāj (cow) as enjoyer of food, he enjoys food, whoso knows it thus.

XV.14.11 When he follows the animals, he follows them becoming the vital breath (Rudra), and making the herbs enjoyers of food.

XV.14.12 With herbs as enjoyers of food, he enjoys food, whose knows it thus.

XV.14.13 When he follows the elders, he follows them becoming the Controller Lord (Yama) and making the utterance of svadhā enjoyer of food.

स्वधाकारेणान्नादेनान्नमत्ति य एवं वेद ॥१४॥ (७)
स यन्मनुष्यां३ अनु व्यचलदग्निर्भूत्वानुव्यचलत्स्वाहाकारमन्नादं कृत्वा ॥१५॥
स्वाहाकारेणान्नादेनान्नमत्ति य एवं वेद ॥१६॥ (८)
स यदूर्ध्वां दिशमनु व्यचलद्बृहस्पतिर्भूत्वानुव्यचलद्वषट्कारमन्नादं कृत्वा ॥१७॥
वषट्कारेणान्नादेनान्नमत्ति य एवं वेद ॥१८॥ (९)
स यद्देवाननु व्यचलदीशानो भूत्वानुव्यचलन्मन्युमन्नादं कृत्वा ॥१९॥
मन्युनान्नादेनान्नमत्ति य एवं वेद ॥२०॥ (१०)

स्वधाऽकारेण । अन्नऽअदेन । अन्नम् । अत्ति । यः । एवम् । वेद ॥ १४ ॥

सः । यत् । मनुष्यान् । अनु । विऽअचलत् । अग्निः । भूत्वा । अनुऽव्यचलत् । स्वाहाऽकारम् । अन्नऽअदम् । कृत्वा ॥ १५ ॥

स्वाहाऽकारेण । अन्नऽअदेन । अन्नम् । अत्ति । यः । एवम् । वेद ॥ १६ ॥

सः । यत् । ऊर्ध्वाम् । दिशम् । अनु । विऽअचलत् । बृहस्पतिः । भूत्वा । अनुऽव्य-चलत् । वषट्ऽकारम् । अन्नऽअदम् । कृत्वा ॥ १७ ॥

वषट्ऽकारेण । अन्नऽअदेन । अन्नम् । अत्ति । यः । एवम् । वेद ॥ १८ ॥

सः । यत् । देवान् । अनु । विऽअचलत् । ईशानः । भूत्वा । अनुऽव्यचलत् । मन्युम् । अन्नऽअदम् । कृत्वा ॥ १९ ॥

मन्युना । अन्नऽअदेन । अन्नम् । अत्ति । यः । एवम् । वेद ॥ २० ॥

XV.14.14 With the utterance of svadhā as enjoyer of food, he enjoyes food, whoso knows it thus.

XV.14.15 When he follows men, he follows them becoming the adorable leader and making the utterance of svāhā enjoyer of food.

XV.14.16 With the utterance of svāhā as enjoyer of food, he enjoys food, whoso knows it thus.

XV.14.17 When he follows the course to the zenith quarter, he follows it becoming the Lord of knowledge and making the utterance of Vaṣaṭ enjoyer of food.

XV.14.18 With the utterance of Vaṣaṭ as enjoyer of food, he enjoys food, whoso knows it thus.

XV.14.19 When he follows the enlightened ones, he follows them becoming the master (īśāna) and making the fervour enjoyer of food.

XV.14.20 With the fervour as enjoyer of food, he enjoyes food, whoso know it thus.

स यत्प्रजा अनु व्यचलत्प्रजापतिर्भूत्वानुव्यचलत्प्राणमन्नादं कृत्वा ॥२१॥
प्राणेनान्नादेनान्नमत्ति य एवं वेद ॥२२॥ (११)
स यत्सर्वानन्तर्देशाननु व्यचलत्परमेष्ठी भूत्वानुव्यचलद्ब्रह्मान्नादं कृत्वा ॥२३॥
ब्रह्मणान्नादेनान्नमत्ति य एवं वेद ॥२४॥ (१२)

सः । यत् । प्रऽजाः । अनु । विऽअचलत् । प्रजाऽपतिः । भूत्वा । अनुऽव्यचलत् ।
प्राणम् । अन्नऽअदम् । कृत्वा ॥ २१ ॥

प्राणेन । अन्नऽअदेन । अन्नम् । अत्ति । यः । एवम् । वेद ॥ २२ ॥

सः । यत् । सर्वान् । अन्तःऽदेशान् । अनु । विऽअचलत् । परमेऽस्थी । भूत्वा ।
अनुऽव्यचलत् । ब्रह्म । अन्नऽअदम् । कृत्वा ॥ २३ ॥

ब्रह्मणा । अन्नऽअदेन । अन्नम् । अत्ति । यः । एवम् । वेद ॥ २४ ॥

[१५] पञ्चदशः पर्यायः

(१-९) नवर्चस्यास्य पर्यायस्य (१) प्रथमर्चः (तृतीयादिषु 'तस्य व्रात्यस्य' इत्यस्य च) दैवी पङ्क्तिः, (२) द्वितीयाया आसुरी बृहती, (३) तृतीयायाः प्राजापत्यानुष्टुप्, (४, ७, ८) चतुर्थीसप्तम्यष्टमीनां भुरिक्प्राजापत्यानुष्टुप्, (५-६) पञ्चमीषष्ठ्योर्द्विपदा साम्नी बृहती, (९) नवम्याश्च विराड्गायत्री छन्दांसि ॥

तस्य व्रात्यस्य ॥१॥
सप्त प्राणाः सप्तापानाः सप्त व्यानाः ॥२॥
तस्य व्रात्यस्य । योऽस्य प्रथमः प्राण ऊर्ध्वो नामायं सो अग्निः ॥३॥

तस्य । व्रात्यस्य ॥ १ ॥

सप्त । प्राणाः । सप्त । अपानाः । सप्त । विऽआनाः ॥ २ ॥

तस्य । व्रात्यस्य । यः । अस्य । प्रथमः । प्राणः । ऊर्ध्वः । नाम । अयम् । सः । अग्निः ॥ ३ ॥

XV.14.21 When he follows the creatures, he follows them becoming the Lord of the creatures and the vital breath enjoyer of food.

XV.14.22 With vital breath as enjoyer of food, he enjoyes food, who knows it thus

XV.14.23 When he follows the course of all the intermediate quarters, he follows it becoming the Lord dwelling in the highest abode and making the knowledge enjoyer of food.

XV.14.24 With the knowledge as enjoyer of food, he enjoys food, whoso knows it thus.

PARYĀYA - XV

Vrātyāḥ

XV.15.1 Of that Vrātya (the supreme being) -

XV.15.2 seven are in-breaths, seven out-breaths, (and) seven diffused breaths.

XV.15.3 Of that Vrātya; what is his first in-breath, called ūrdhva (upward), that is this fire.

तस्य व्रात्यस्य । योऽस्य द्वितीयः प्राणः प्रौढो नामासौ स आदित्यः ॥४॥
तस्य व्रात्यस्य । योऽस्य तृतीयः प्राणोऽभ्यूढो नामासौ स चन्द्रमाः ॥५॥
तस्य व्रात्यस्य । योऽस्य चतुर्थः प्राणो विभूर्नामायं स पवमानः ॥६॥
तस्य व्रात्यस्य । योऽस्य पञ्चमः प्राणो योनिर्नाम ता इमा आपः ॥७॥
तस्य व्रात्यस्य । योऽस्य षष्ठः प्राणः प्रियो नाम त इमे पशवः ॥८॥
तस्य व्रात्यस्य । योऽस्य सप्तमः प्राणोऽपरिमितो नाम ता इमाः प्रजाः ॥९॥

तस्य । व्रात्यस्य । यः । अस्य । द्वितीयः । प्राणः । प्रऽऊढः । नाम । असौ । सः । आदित्यः ॥४॥
तस्य । व्रात्यस्य । यः । अस्य । तृतीयः । प्राणः । अभिऽऊढः । नाम । असौ । सः । चन्द्रमाः ॥
तस्य । व्रात्यस्य । यः । अस्य । चतुर्थः । प्राणः । विऽभूः । नाम । अयम् । सः । पवमानः ॥६॥
तस्य । व्रात्यस्य । यः । अस्य । पञ्चमः । प्राणः । योनिः । नाम । ताः । इमाः । आपः ॥ ७ ॥
तस्य । व्रात्यस्य । यः । अस्य । षष्ठः । प्राणः । प्रियः । नाम । ते । इमे । पशवः ॥८॥
तस्य । व्रात्यस्य । यः । अस्य । सप्तमः । प्राणः । अपरिऽमितः । नाम । ताः । इमाः । प्रऽजाः ॥९॥

[१६] षोडशः पर्यायः

(१-७) सप्तर्चस्यास्य पर्यायस्य (१, ३) प्रथमातृतीययोर्ऋचोः साम्न्युष्णिक् (सर्वासु 'तस्य व्रात्यस्य' इत्यस्य दैवी पङ्क्तिः), (२, ४-५) द्वितीयाचतुर्थीपञ्चमीनां प्राजापत्योष्णिक्, (६) षष्ठ्या याजुषी त्रिष्टुप्, (७) सप्तम्याश्चासुरी गायत्री छन्दांसि ॥

तस्य व्रात्यस्य । योऽस्य प्रथमोऽपानः सा पौर्णमासी ॥१॥

तस्य । व्रात्यस्य । यः । अस्य । प्रथमः । अपानः । सा । पौर्णऽमासी ॥ १ ॥

XV.15.4 Of that Vrātya; what is his second in-breath, called prauḍha (nature), that is sun yonder.

XV.15.5. Of that Vrātya; what is his third in-breath, called Abhuḍha (concluded), that is the moon yonder.

XV.15.6 Of that Vrātya; what is his fourth in-breath, called Vibhūḥ (pervading), that is the purifying wind (or Soma)

XV.15.7 Of that Vrātya; what is his fifth in-breath, called Yoni (the womb), that are these waters.

XV.15.8 Of that Vrātya; what is his sixth in-breath, called priya (beloved), that are these animals.

XV.15.9 Of that Vrātya; what is his seventh in-breath. called Aparimita (limitless), that are these creatures.

PARYĀYA · XVI

Vrātyāḥ

XV.16.1 Of that Vrātya; what is his first out-breath, that is the night of full moon.

तस्य व्रात्यस्य । योऽस्य द्वितीयोऽपानः साष्टका ॥२॥
तस्य व्रात्यस्य । योऽस्य तृतीयोऽपानः सामावास्या ॥३॥
तस्य व्रात्यस्य । योऽस्य चतुर्थोऽपानः सा श्रद्धा ॥४॥
तस्य व्रात्यस्य । योऽस्य पञ्चमोऽपानः सा दीक्षा ॥५॥
तस्य व्रात्यस्य । योऽस्य षष्ठोऽपानः स यज्ञः ॥६॥
तस्य व्रात्यस्य । योऽस्य सप्तमोऽपानस्ता इमा दक्षिणाः ॥७॥

तस्य । व्रात्यस्य । यः । अस्य । द्वितीयः । अपानः । सा । अष्टका ॥ २ ॥

तस्य । व्रात्यस्य । यः । अस्य । तृतीयः । अपानः । सा । अमाऽवास्या ॥ ३ ॥

तस्य । व्रात्यस्य । यः । अस्य । चतुर्थः । अपानः । सा । श्रद्धा ॥ ४ ॥

तस्य । व्रात्यस्य । यः । अस्य । पञ्चमः । अपानः । सा । दीक्षा ॥ ५ ॥

तस्य । व्रात्यस्य । यः । अस्य । षष्ठः । अपानः । सः । यज्ञः ॥ ६ ॥

तस्य । व्रात्यस्य । यः । अस्य । सप्तमः । अपानः । ताः । इमाः । दक्षिणाः ॥ ७ ॥

[१७] सप्तदशः पर्यायः

(१-१०) दशर्चस्यास्य पर्यायस्य (१, ५) प्रथमापञ्चम्योः प्राजापत्योष्णिक् (सर्वासु 'तस्य व्रात्यस्य' इत्यस्य दैवी पङ्क्तिः), (२, ७) द्वितीयासप्तम्योरासुर्यनुष्टुप्, (३) तृतीयाया याजुषी पङ्क्तिः, (४) चतुर्थ्याः साम्न्युष्णिक्, (६) षष्ठ्या याजुषी त्रिष्टुप्, (८) अष्टम्यास्त्रिपदा प्रतिष्ठार्ची पङ्क्तिः, (९) नवम्या द्विपदा साम्नी त्रिष्टुप्, (१०) दशम्याश्च साम्न्यनुष्टुप् छन्दांसि ॥

तस्य व्रात्यस्य । योऽस्य प्रथमो व्यानः सेयं भूमिः ॥१॥
तस्य व्रात्यस्य । योऽस्य द्वितीयो व्यानस्तदन्तरिक्षम् ॥२॥

तस्य । व्रात्यस्य । यः । अस्य । प्रथमः । विऽआनः । सा । इयम् । भूमिः ॥ १ ॥

तस्य । व्रात्यस्य । यः । अस्य । द्वितीयः । विऽआनः । तत् । अन्तरिक्षम् ॥ २ ॥

XV.16.2 Of that Vrātya; what is his second out-breath, that is the eighth-night of the moon's quarter (āṣtaka).

XV.16.3 Of that Vrātya; what is his third out-breath, that is the night of new-moon.

XV.16.4 Of that Vrātya; what is his fourth out-breath, that is faith.

XV.16.5 Of that Vrātya; what is his fifth out-breath, that is Consecration.

XV.16.6 Of that Vrātya; what is his sixth out-breath, that is sacrifice.

XV.16.7 Of that Vrātya; what is his seventh out-breath, that are these sacrificial gifts.

PARYĀYA - XVII

Vrātyaḥ

XV.17.1 Of the Vrātya; what is his first diffused breath (Vyāna), that is this earth.

XV.17.2 Of that Vrātya; what is his second diffused breath, that is the midspace.

तस्य व्रात्यस्य । योऽस्य तृतीयो व्यानः सा द्यौः ॥३॥
तस्य व्रात्यस्य । योऽस्य चतुर्थो व्यानस्तानि नक्षत्राणि ॥४॥
तस्य व्रात्यस्य । योऽस्य पञ्चमो व्यानस्त ऋतवः ॥५॥
तस्य व्रात्यस्य । योऽस्य षष्ठो व्यानस्त आर्तवाः ॥६॥
तस्य व्रात्यस्य । योऽस्य सप्तमो व्यानः स संवत्सरः ॥७॥
तस्य व्रात्यस्य । समानमर्थं परि यन्ति देवाः संवत्सरं वा एतदृतवोऽनुपरियन्ति व्रात्यं च ॥८॥
तस्य व्रात्यस्य । यदादित्यमभिसंविशन्त्यमावास्यां चैव तत्पौर्णमासीं च ॥९॥

तस्य । व्रात्यस्य । यः । अस्य । तृतीयः । विऽआनः । सा । द्यौः ॥ ३ ॥

तस्य । व्रात्यस्य । यः । अस्य । चतुर्थः । विऽआनः । तानि । नक्षत्राणि ॥ ४ ॥

तस्य । व्रात्यस्य । यः । अस्य । पञ्चमः । विऽआनः । ते । ऋतवः ॥ ५ ॥

तस्य । व्रात्यस्य । यः । अस्य । षष्ठः । विऽआनः । ते । आर्तवाः ॥ ६ ॥

तस्य । व्रात्यस्य । यः । अस्य । सप्तमः । विऽआनः । सः । सम्ऽवत्सरः ॥ ७ ॥

तस्य । व्रात्यस्य । समानम । अर्थम् । परि । यन्ति । देवाः । सम्ऽवत्सरम् । वै । एतत् । ऋतवः । अनुऽपरियन्ति । व्रात्यम् । च ॥ ८ ॥

तस्य । व्रात्यस्य । यत् । आदित्यम् । अभिऽसंविशन्ति । अमाऽवास्याम् । च । एव । तत् । पौर्णऽमासीम् । च ॥ ९. ॥

XV.17.3 Of that Vrātya; what is his third diffused breath, that is the sky yonder.

XV.17.4 Of that Vrātya; what is his fourth diffused breath, that are those constellations.

XV.17.5 Of that Vrātya; what is his fifth diffused breath, that are those seasons.

XV.17.6 Of that Vrātya; what is his sixth diffused breath, that are those groups of seasons.

XV.17.7 Of that Vrātya; what is his seventh diffused breath, that is the year.

XV.17.8 Of that Vrātya; the enlightened ones go around him with one and the same purpose, just as the seasons go around following the year as well as the Vrātya.

XV.17.9 Of that Vrātya; as they enter into the sun on the new-moon's night, so that do on the full moon's night as well.

तस्य व्रात्यस्य । एकं तदेषाममृतत्वमित्याहुतिरेव ॥१०॥

तस्य । व्रात्यस्य । एकम् । तत् । एषाम् । अमृतऽत्वम् । इति । आहुतिः । एव ॥ १० ॥

[१८] अष्टादशः पर्यायः

(१-५) पञ्चर्चस्यास्य पर्यायस्य (१) प्रथमर्चो दैवी पङ्क्तिः, (२-३) द्वितीयातृतीययोरार्ची बृहती, (४) चतुर्थ्या आर्च्यनुष्टुप्, (५) पञ्चम्याश्च साम्न्युष्णिक् छन्दांसि ॥

तस्य व्रात्यस्य ॥१॥
यदस्य दक्षिणमक्ष्यसौ स आदित्यो यदस्य सव्यमक्ष्यसौ स चन्द्रमाः ॥२॥
योऽस्य दक्षिणः कर्णोऽयं सो अग्निर्योऽस्य सव्यः कर्णोऽयं स पवमानः ॥३॥
अहोरात्रे नासिके दितिश्चादितिश्च शीर्षकपाले संवत्सरः शिरः ॥४॥
अह्ना प्रत्यङ्व्रात्यो रात्र्या प्राङ्नमो व्रात्याय ॥५॥

तस्य । व्रात्यस्य ॥ १ ॥

यत् । अस्य । दक्षिणम् । अक्षि । असौ । सः । आदित्यः । यत् । अस्य । सव्यम् । अक्षि । असौ । सः । चन्द्रमाः ॥ २ ॥

यः । अस्य । दक्षिणः । कर्णः । अयम् । सः । अग्निः । यः । अस्य । सव्यः । कर्णः । अयम् । सः । पवमानः ॥ ३ ॥

अहोरात्रे इति । नासिके इति । दितिः । च । अदितिः । च । शीर्षकपाले इति शीर्षऽकपाले । सम्ऽवत्सरः । शिरः ॥ ४ ॥

अह्ना । प्रत्यङ् । व्रात्यः । रात्र्या । प्राङ् । नमः । व्रात्याय ॥ ५ ॥

॥ इति पञ्चदशं काण्डम् ॥

[पञ्चदशकाण्डे पर्यायाः १८, ऋचः २२०]

XV.17.10 Of that Vrātya; that immortality of theirs is one; therefore is the offering.

PARYĀYA - XVIII

Vrātyaḥ

XV.18.1 Of that Vrātya (the wandering saint);

XV.18.2 What is his right eye, that is the sun; what is his left eye, that is the moon.

XV.18.3 What is his right ear, that is this fire; what is his left ear, that is this purifying wind (or the Soma).

XV.18.4 Day and night are his two nostrils; the finitude (diti) and infinity (aditi) are his two halves of his skull; the year is his head.

XV.18.5 During the day the Vrātya forces the west, during night, the east. Homage be to the Vrātya.

Here ends Kāṇḍa XV

Hymns 18, Verses 220

About the Translators

Swami Satya Prakash Saraswati
A renowned Vedic scholar, a prolific writer who took to *sanyas* after having served meritoriously as head of the Chemistry Department of Allahabad University. He brings to bear scientific temper to his spiritual writings.

Udaya Vir Viraj
Author of scores of books on various subjects, a Sanskrit scholar and poet of Sanskrit and Hindi, a freedom fighter, Viraj ji has made a niche for himself as an original author.

THE FOUR VEDAS

COMPLETE TRANSLATION IN ENGLISH
(A SET OF 22 VOLUMES)

Translated by
Swami Satya Prakash Saraswati &
Satyakam Vidyalankar

Ved Mantras in Sanskrit with
transliteration followed by translation
in easily understandable modern English
Printed by offset with beautiful binding
More than 10,000 pages
Being offered at cost price

Rig Veda *12 Volumes (Rs. 1100)*
Atharva Veda *5 Volumes (Rs. 400)*
Sama Veda *2 Volumes (Rs. 200)*
Yajur Veda *3 Volumes (Rs. 300)*

Complete set of Four Vedas
priced at Rs 2000 only (22 volumes)

Outstation orders will be
supplied against bank draft of Rs. 2300
(Rs. 2000 + Rs. 300 for packing & forwarding)

Published by
D.A.V. Publication Division
(VED PRATISHTHAN वेद प्रतिष्ठान)
Arya Samaj Building, UP Block
Pitampura, Delhi - 110034

ISBN 978-81-89492-24-3
9788189492243

ओ३म्

ATHARVA VEDA

।। अथर्ववेद ।।

VOL. V खण्ड

Complete in 5 vols.

Mantras in Sanskrit
with English Translation
and Transliteration

Translated by
Swami Satya Prakash Saraswati
Udaya Vir Viraj
Acharya Vaidyanath Shastri

The enduring teachings of the Vedas are not a relic of the past, nor are they the exclusive preserve or the sole inheritance of Indians and Indo-Aryans. They belong to the common heritage of humanity and are relevant in our contemporary world and in our age. We owe it to ourselves and to the peoples and the nations of the world to share this precious heritage and to disseminate its message and meaning.

The Vedas have been translated into several languages. Scholars like Griffith, Wilson and Max Muller have written commentaries on the Vedas in English. But the need for bringing out an authentic and standard translation of the Vedas has been felt for quite sometime.

To meet the need of a modern, easy to understand English translation of the Vedas, the Veda Pratishthan of DAV College Managing Committee, New Delhi had been publishing complete translation of the four Vedas in twenty-two volumes since 1977.

This new 2008 edition has far superior production values and is priced at less then one-third of the price it was being sold so far.

❑

ATHARVA VEDA

अथर्ववेद

(English translation of Mantras with Sanskrit text and transliteration)

(Volume V)

ATHARVA VEDA

अथर्ववेद

Volume V
[Kāṇḍa XVI-XIX]

English Translation
by
Swami Satya Prakash Saraswati
and
Udaya Vir Viraj

पंचमः भागः
[काण्ड 16-19]

DAV Publication Division
(Veda Pratishthan)
Arya Samaj Building, UP Block,
Pitampura, Delhi-110034

About this Edition

The great reformer, Swami Dayanand who ushered in a renaissance of Indian society towards the end of 19th century had ordained that :

The vedas are the source of true knowledge. To read and understand the vedas is the supreme duty of one and all.

This is one of the ten Principles of the Arya Samaj as laid down by Swami ji. Importance and relevance of the Vedas has been succinctly said in the Upanishadas also :

वेदेन वै देवा असुराणां वित्तं वेद्यमविन्दन्त
तद् वेदस्य वेदत्वम् । (Taittiriya samhita : 1.7.4.6 तैत्तिरीय संहिता)

The Vedas are so called because each statement therein informs a man of the ideals of human life, called the Law of Righteousness, to understand which there is no better source.

To meet the need of a modern, easy to understand English translation of the Vedas, the Veda Pratishthan of DAV College Managing Committee, New Delhi had been publishing complete translation of the four Vedas in twenty-two volumes since 1977. The first edition was well produced and well received. Later as this important task slipped into inexperienced hands, quality of printing and paper became inferior while the price was unduly raised.

In the year 2008, the responsibility of publishing and propagating the Vedas has been taken over by the Publication Division of the DAV College Managing Committee. This new 2008 edition has far superior production values and is priced at less then one-third of the price it was being sold so far.

Our object is to make the Vedas easily affordable for every one who is interested in having a set of the four Vedas in his home for him and the family members to read and benefit by their divine message.

We propose to publish the Hindi translation of the four Vedas also in the near future and offer at a very moderate price. We seek your cooperation in this noble task.

Vishwa Nath
Vice President
DAV College Managing Committee

Contents

Kāṇḍa - XVI

षोडशं काण्डम्

अथ षोडशं काण्डम् ॥

[१] प्रथमः पर्यायः

(१-१३) त्रयोदशर्चस्यास्य पर्यायस्याथर्वा ऋषिः। प्रजापतिर्देवता। (१, ३) प्रथमातृतीययोर्ऋचोर्द्विपदा साम्नी बृहती, (२, १०) द्वितीयादशम्योर्याजुषी त्रिष्टुप्, (४) चतुर्थ्या आसुरी गायत्री, (५) पञ्चम्या द्विपदा साम्नी पङ्क्तिः, (६) षष्ठ्याः साम्न्यनुष्टुप्, (७) सप्तम्या निचृद्विराड्गायत्री, (८) अष्टम्याः साम्नी पङ्क्तिः, (९) नवम्या आसुरी पङ्क्तिः, (११) एकादश्याः साम्न्युष्णिक्, (१२-१३) द्वादशीत्रयोदश्योश्चार्च्यनुष्टुप् छन्दांसि ॥

अतिसृष्टो अपां वृषभोतिसृष्टा अग्नयों दिव्याः ॥१॥
रुजन्परिरुजन्मृणन्प्रमृणन् ॥२॥
म्रोको मनोहा खनो निर्दाह आत्मदूषिस्तनूदूषिः ॥३॥
इदं तमतिं सृजामि तं माभ्यवनिक्षि ॥४॥
तेन तमभ्यतिसृजामो यो३ऽस्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥५॥
अपामग्रमसि समुद्रं वोभ्यवसृजामि ॥६॥

अतिऽसृष्टः । अपाम् । वृषभः । अतिऽसृष्टाः । अग्नयः । दिव्याः ॥ १ ॥
रुजन् । परिऽरुजन् । मृणन् । प्रऽमृणन् ॥ २ ॥
म्रोकः । मनःऽहा । खनः । निःऽदाहः । आत्मऽदूषिः । तनूऽदूषिः ॥ ३ ॥
इदम् । तम् । अति । सृजामि । तम् । मा । अभिऽअवनिक्षि ॥ ४ ॥
तेन । तम् । अभिऽअतिसृजामः । यः । अस्मान् । द्वेष्टि । यम् । वयम् । द्विष्मः ॥ ५ ॥
अपाम् । अग्रम् । असि । समुद्रम् । वः । अभिऽअवसृजामि ॥ ६ ॥

PARYĀYA - I

Prajāpati

XVI.1.1 Sent away is the showerer of waters; sent away are the fires celestial.

XVI.1.2 Breaking, shattering, crushing, slaughtering,

XVI.1.3 Utterly destructive, mind-killer, digger in, burner, ruiner of soul, ruiner of body,

XVI.1.4 Now I let him loose. May I not receive him back.

XVI.1.5 Thereby we slay him, who hates us, (and) whom we hate.

XVI.1.6 You are the foremost part of the waters. I let you loose towards the ocean.

योऽ<u>प्स्व</u>१<u>ग्नि</u>रति तं सृजामि <u>म्रो</u>कं <u>ख</u>निं त<u>नू</u>दूषिम् ॥७॥
यो वं आपो<u>ऽग्नि</u>रा<u>वि</u>वेश स <u>ए</u>ष यद्वो घो<u>रं</u> तदे<u>त</u>त् ॥८॥
इन्द्रस्य व इन्द्रियेणा<u>भि</u> षिञ्चेत् ॥९॥
<u>अ</u>रिप्रा आ<u>पो</u> अपं रि<u>प्रम</u>स्मत् ॥१०॥
प्रास्मदेनो वहन्तु प्र दुष्वप्न्यं वहन्तु ॥११॥
शिवेनं <u>मा</u> चक्षुषा पश्यतापः शि<u>व</u>यां <u>त</u>न्वोपं स्पृशत<u>ु</u> त्वचं मे ॥१२॥
शि<u>वान</u>ग्नीनप्सुषदों हवामहे मयिं क्ष<u>त्रं</u> वर्चं आ धंत्त देवीः ॥१३॥

यः । <u>अप्</u>ऽसु । <u>अ</u>ग्निः । अतिं । तम् । सृ<u>जा</u>मि । म्रोकम् । <u>ख</u>निम् । त<u>नु</u>ऽदूषिम् ॥ ॥७॥
यः । <u>वः</u> । आ<u>पः</u> । <u>अ</u>ग्निः । आऽ<u>वि</u>वेशं । सः । <u>ए</u>षः । यत् । <u>वः</u> । घोरम् । तत् । <u>ए</u>तत् ॥८॥
इन्द्रस्य । <u>वः</u> । <u>इ</u>न्द्रियेणं । <u>अ</u>भि । <u>सि</u>ञ्चेत् ॥ ९ ॥
<u>अ</u>रिप्राः । आपः । अपं । <u>रि</u>प्रम् । <u>अ</u>स्मत् ॥ १० ॥
प्र । <u>अ</u>स्मत् । एनः । <u>व</u>हन्तु । प्र । <u>दुः</u>ऽस्वप्न्यम् । <u>व</u>हन्तु ॥ ११ ॥
<u>शि</u>वेनं । <u>मा</u> । चक्षुषा । <u>प</u>श्यत । <u>आप</u>ः । शिवयां । <u>त</u>न्वां । उपं । स्पृ<u>श</u>त । त्वचंम् । <u>मे</u> ॥
शिवान् । <u>अ</u>ग्नीन् । <u>अप्सु</u>ऽसदंः । <u>ह</u>वा<u>म</u>हे । मयिं । क्षत्रम् । वर्चः । आ । <u>ध</u>त्त । <u>दे</u>वीः ॥१३॥

XVI.1.7 What fire is there in the waters, that, utterly destructive, digging in, ruiner of body, I hereby let loose.

XVI.1.8 O waters, the fire, which had entered you, that is this; what is terrible of you, that is this.

XVI.1.9 Let him anoint you with the strength of the resplendent Lord.

XVI.1.10 O waters unpolluted, may you remove pollution away from us.(Same as X.5.24)

XVI.1.11 May they carry away sin from us; may they carry away the evil dream.

XVI.1.12 O waters, may you look at me with an auspicious eye; may you touch my skin with your auspicious body.

XVI.1.13 We invoke the auspicious fires seated within the waters. May they, the divine ones, bestow ruling power and lustre on me.

[२] द्वितीयः पर्यायः

(१-६) षड्चस्यास्य पर्यायस्याथर्वा ऋषिः। वाग्देवता। (१) प्रथमर्च आसुर्यनुष्टुप्, (२) द्वितीयाया आसुर्युष्णिक्, (३) तृतीयायाः साम्न्युष्णिक्, (४) चतुर्थ्यास्त्रिपदा साम्नी बृहती, (५) पञ्चम्या आर्च्यनुष्टुप्, (६) षष्ठ्याश्च निचृद्विराड्गायत्री छन्दांसि ॥

निर्दुरर्मण्य ऊर्जा मधुमती वाक् ॥१॥
मधुमती स्थ मधुमतीं वाचमुदेयम् ॥२॥
उपहूतो मे गोपा उपहूतो गोपीथः ॥३॥
सुश्रुतौ कर्णौ भद्रश्रुतौ कर्णौ भद्रं श्लोकं श्रूयासम् ॥४॥
सुश्रुतिश्च मोपश्रुतिश्च मा हासिष्टां सौपर्णं चक्षुरजस्रं ज्योतिः ॥५॥
ऋषीणां प्रस्तरोऽसि नमोऽस्तु दैवाय प्रस्तराय ॥६॥

निः। दुःऽअर्मण्यः। ऊर्जा। मधुऽमती। वाक् ॥ १ ॥

मधुऽमतीः। स्थ। मधुऽमतीम्। वाचम्। उत्ऽदेयम् ॥ २ ॥

उपऽहूतः। मे। गोपाः। उपहूतो। गोपीथः ॥ ३ ॥

सुऽश्रुतौ। कर्णौ। भद्रऽश्रुतौ। कर्णौ। भद्रम्। श्लोकम्। श्रूयासम् ॥ ४ ॥

सुऽश्रुतिः। च। मा। उपऽश्रुतिः। च। मा। हासिष्टाम्। सौपर्णम्। चक्षुः। अजस्रम्। ज्योतिः ॥

ऋषीणाम्। प्रऽस्तरः। असि। नमः। अस्तु। दैवाय। प्रऽस्तराय ॥ ६ ॥

[३] तृतीयः पर्यायः

(१-६) षड्चस्यास्य पर्यायस्य ब्रह्मा ऋषिः। आदित्यो देवता। (१) प्रथमर्च आसुरी गायत्री, (२-३) द्वितीयातृतीययोरार्च्यनुष्टुप्, (४) चतुर्थ्याः प्राजापत्या त्रिष्टुप्, (५) पञ्चम्याः साम्न्युष्णिक्, (६) षष्ठ्याश्च द्विपदा साम्नी त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

मूर्धाहं रयीणां मूर्धा समानानां भूयासम् ॥१॥

मूर्धा। अहम्। रयीणाम्। मूर्धा। समानानाम्। भूयासम् ॥ १ ॥

PARYĀYA - II

Vāk (speech)

XVI.2.1 Away from dirty rubbish, comes out the vigorous and honey-sweet speech.

XVI.2.2 Full of honey you are; may I speak honey-sweet speech.

XVI.2.3 Invoked is my protector of sense-organs; invoked is the protection.

XVI.2.4 May my two ears be hearing good, ears hearing propitious. May I hear excellent praise.

XVI.2.5 May not the good hearing and attentive listening desert me. May the eagles's eye, the unfailing light (be for me).

XVI.2.6 You are the seat of the seers; homage to the seat divine.

PARYĀYA - III

Āditya

XVI.3.1 May I top riches; may I top my equals.

रुजश्च मा वेनश्च मा हासिष्टां मूर्धा च मा विधर्मा च मा हासिष्टाम् ॥२॥
उर्वश्च मा चमसश्च मा हासिष्टां धर्ता च मा धरुणश्च मा हासिष्टाम् ॥३॥
विमोकश्च मार्द्रपविश्च मा हासिष्टामार्द्रदानुश्च मा मातरिश्वा च मा हासिष्टाम् ॥४॥
बृहस्पतिर्म आत्मा नृमणा नाम हृद्यः ॥५॥
असंतापं मे हृदयमुर्वी गव्यूतिः समुद्रो अस्मि विधर्मणा ॥६॥

रुजः । च । मा । वेनः । च । मा । हासिष्टाम् । मूर्धा । च । मा । विऽधर्मा । च । मा । हासिष्टाम् ॥

उर्वः । च । मा । चमसः । च । मा । हासिष्टाम् । धर्ता । च । मा । धरुणः । च० ॥३॥

विऽमोकः । च । मा । आर्द्रऽपविः । च । मा । हासिष्टाम । आर्द्रऽदानुः । च । मा । मातरिश्वा । च । मा । हासिष्टाम् ॥४॥

बृहस्पतिः । मे । आत्मा । नृऽमनाः । नाम । हृद्यः ॥ ५ ॥

असमऽतापम् । मे । हृदयम् । उर्वी । गव्यूतिः । समुद्रः । अस्मि । विऽधर्मणा ॥ ६ ॥

[४] चतुर्थः पर्यायः

(१-७) सप्तर्चस्यास्य पर्यायस्य ब्रह्मा ऋषिः । आदित्यो देवता । (१, ३) प्रथमातृतीययोर्ऋचोः साम्न्यनुष्टुप्, (२) द्वितीयायाः साम्न्युष्णिक्, (४) चतुर्थ्यास्त्रिपदानुष्टुप्, (५) पञ्चम्या आसुरी गायत्री, (६) षष्ठ्या आर्च्युष्णिक्, (७) सप्तम्याश्च त्रिपदा विराड्गर्भानुष्टुप् छन्दांसि ॥

नाभिरहं रयीणां नाभिः समानानां भूयासम् ॥१॥

नाभिः । अहम् । रयीणाम् । नाभिः । समानानाम् । भूयासम् ॥ १ ॥

XVI.3.2 May lustre and desire not desert me; may the summit and circumference (vidharma) not desert me.

XVI.3.3 May the cauldron and the ladle not desert me; may the support and the base not desert me.

XVI.3.4 May not the (hurling) shooting and the moist arrow desert me; may not the granter of moisture and the atmospheric wind desert me.

XVI.3.5 The Lord supreme is my self, friend of men by name, pleasing to heart.

XVI.3.6 Free from distress is my heart; wide is my place of residence; I am ocean by circumference.

PARYĀYA - IV

Āditya

XVI.4.1 May I be the centre of riches; may I be the centre of my equals.

स्वासदसि सूषा अमृतो मर्त्येष्वा ॥२॥
मा मां प्राणो हासीन्मो अपानोऽविहाय परा गात् ॥३॥
सूर्यो माह्नः पात्वग्निः पृथिव्या वायुरन्तरिक्षाद्यमो मनुष्येभ्यः सरस्वती पार्थिवेभ्यः ॥४॥
प्राणापानौ मा मा हासिष्टं मा जने प्र मेषि ॥५॥
स्वस्त्य१द्योषसो दोषसश्च सर्वं आपः सर्वगणो अशीय ॥६॥
शक्वरी स्थ पशवो मोप स्थेषुर्मित्रावरुणौ मे प्राणापानावग्निर्मे दक्षं दधातु ॥७॥

सुऽआसत् । असि । सुऽउषाः । अमृतः । मर्त्येषु । आ ॥ २ ॥

मा । माम् । प्राणः । हासीत् । मो इति । अपानः । अवऽहाय । परा । गात् ॥ ३ ॥

सूर्यः । मा । अह्नः । पातु । अग्निः । पृथिव्याः । वायुः । अन्तरिक्षात् । यमः । मनुष्येभ्यः । सरस्वती । पार्थिवेभ्यः ॥ ४ ॥

प्राणापानौ । मा । मा । हासिष्टम् । मा । जने । प्र । मेषि ॥ ५ ॥

स्वस्ति । अद्य । उषसः । दोषसः । च । सर्वः । आपः । सर्वऽगणः । अशीय ॥६॥

शक्वरीः । स्थ । पशवः । मा । उप । स्थेषुः । मित्रावरुणौ । मे । प्राणापानौ । अग्निः । मे । दक्षम् । दधातु ॥ ७ ॥

[५] पञ्चमः पर्यायः

(१-१०) दशर्चस्यास्य पर्यायस्य यम ऋषिः । दुःस्वप्ननाशनं देवता । [१, ४-६ (१)] प्रथमर्चश्चतुर्थ्यादितृचस्य प्रथमावसानर्चाश्च विराड्गायत्री, [२, ४-७ (२), ९] द्वितीयायाश्चतुर्थ्यादिचतुर्द्वितीयावसानर्चा नवम्याश्च प्राजापत्या गायत्री, [३, ४-७ (३), १०] तृतीयायाश्चतुर्थ्यादिचतुस्तृतीयावसानर्चा दशम्याश्च द्विपदा साम्नी बृहती, [७(१)] सप्तम्याः प्रथमावसानर्चो भुरिग्विराड्गायत्री, (८) अष्टम्याश्च स्वराड्विराड्गायत्री छन्दांसि ॥

विद्म ते स्वप्न जनित्रं ग्राह्याः पुत्रोऽसि यमस्य करणः ॥१॥

विद्म । ते । स्वप्न । जनित्रम् । ग्राह्याः । पुत्रः । असि । यमस्य । करणः ॥ १ ॥

XVI.4.2 You are self-seated, enjoyer of good dawn, an immortal among mortals.

XVI.4.3 May in-breath not desert me; may out-breath also not go away deserting me.

XVI.4.4 May the sun protect me from sky (ahnah), the fire from earth, the wind from midspace, the controller Lord from men and the speech from kings.

XVI.4.5 May both, the in-breath and the out-breath, not desert me. May I not be killed by man.

XVI.4.6 May the dawns and dusks be auspicious today. May I enjoy waters with all my people hail and hearty.

XVI.4.7 Cows you are. May the cattle come to me. May the Lord friendly and venerable preserve my in-breath and out-breath. May the adorable Lord grant me dexterity.

PARYĀYA - V

Against evil dreams

XVI.5.1 O dream, we know your place of origin; you are son of gripping disease; an instrument of the Controller Lord.

अन्तकोसि मृत्युरसि ॥२॥

तं त्वा स्वप्न तथा सं विद्म स नः स्वप्न दुष्वप्न्यात्पाहि ॥३॥

विद्म ते स्वप्न जनित्रं निर्ऋत्याः पुत्रोऽसि यमस्य करणः ।

अन्तकोसि मृत्युरसि । तं त्वा स्वप्न तथा सं विद्म स नः स्वप्न दुष्वप्न्यात्पाहि ॥४॥

विद्म ते स्वप्न जनित्रमभूत्याः पुत्रोऽसि यमस्य करणः ।

अन्तकोसि मृत्युरसि । तं त्वा स्वप्न तथा सं विद्म स नः स्वप्न दुष्वप्न्यात्पाहि ॥५॥

विद्म ते स्वप्न जनित्रं निर्भूत्याः पुत्रोऽसि यमस्य करणः ।

अन्तकोसि मृत्युरसि । तं त्वा स्वप्न तथा सं विद्म स नः स्वप्न दुष्वप्न्यात्पाहि ॥६॥

विद्म ते स्वप्न जनित्रं पराभूत्याः पुत्रोऽसि यमस्य करणः ।

अन्तकोसि मृत्युरसि । तं त्वा स्वप्न तथा सं विद्म स नः स्वप्न दुष्वप्न्यात्पाहि ॥७॥

विद्म ते स्वप्न जनित्रं देवजामीनां पुत्रोऽसि यमस्य करणः ॥८॥

अन्तकः । असि । मृत्युः । असि ॥ २ ॥

तम् । त्वा । स्वप्न । तथा । सम् । विद्म । सः । नः । स्वप्न । दुःऽस्वप्न्यात् । पाहि ॥

विद्म । ते । स्वप्न । जनित्रम् । निःऽऋत्याः । पत्रः ।०। ०॥ ४ ॥

विद्म । ते । स्वप्न । जनित्रम् । अभूत्याः । पुत्रः ।० ।०॥ ५ ।

विद्म । ते । स्वप्न । जनित्रम् । निःऽभूत्याः । पुत्रः ।० ।०॥ ६ ॥

विद्म । ते । स्वप्न । जनित्रम् । पराऽभूत्याः । पुत्रः ।० ।०॥ ७ ॥

विद्म । ते । स्वप्न । जनित्रम् । देवऽजामीनाम् । पुत्रः । असि । यमस्य । करणः ॥ ८ ॥

XVI.5.2 You are the ender; you are death.

XVI.5.3 As such, O dream, we come to an agreement with you. May you, as such, O dream, shield us from the evil dream.

XVI.5.4 O dream, we know your place of origin; you are son of misery; an instrument of the Controller Lord. You are the ender; you are death. As such, O dream, we come to an agreement with you. May you, as such, O dream, shield us from the evil dream.

XVI.5.5 O dream, we know your place of origin; you are son of poverty; an instrument of the Controller Lord. You are the ender; you are death. As such, O dream, we come, to an agreement with you. May you, as such, O dream, shield us from the evil dream.

XVI.5.6 O dream, we know your place of origin; you are son of the loss of wealth; an instrument of the Controller Lord. You are the ender; you are death. As such, O dream, we come, to an agreement with you. May you, as such, O dream, shield us from the evil dream.

XVI.5.7 O dream, we know your place of origin; you are son of defeat; an instrument of the Controller Lord. You are the ender; you are death. As such, O dream, we come to an agreement with you. May you, as such, O dream, shield us from the evil dream.

XVI.5.8 O dream, we know your place of origin; you are son of perverted senses (devajāmī); an instrument of the Controller Lord.

अन्तकोसि मृत्युरसि ॥९॥
तं त्वा स्वप्न तथा सं विद्म स नः स्वप्न दुष्वप्न्यात्पाहि ॥१०॥

अन्तकः । असि । मृत्युः । असि ॥ ९ ॥

तम् । त्वा । स्वप्न । तथा । सम् । विद्म । सः । नः । स्वप्न । दुःऽस्वप्न्यात् । पाहि ॥

[६] षष्ठः पर्यायः

(१-११) एकादशर्चस्यास्य पर्यायस्य यम ऋषिः । उषा देवता । (१-४) प्रथमादिचतसृणामृचां प्राजापत्यानुष्टुप्, (५) पञ्चम्याः साम्नी पङ्क्तिः, (६) षष्ठ्या निचृदार्ची बृहती, (७) सप्तम्या द्विपदा साम्नी बृहती, (८) अष्टम्या आसुरी जगती, (९) नवम्या आसुरी बृहती, (१०) दशम्या आर्च्युष्णिक्, (११) एकादश्याश्च त्रिपदा यवमध्या गायत्री आर्च्यनुष्टुब्वा छन्दांसि ॥

अजैष्माद्यासनामाद्याभूमानागसो वयम् ॥१॥
उषो यस्माद्दुष्वप्न्यादभैष्माप तदुच्छतु ॥२॥
द्विषते तत्परा वह शपते तत्परा वह ॥३॥
यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तस्मा एनद्गमयामः ॥४॥
उषा देवी वाचा संविदाना वाग्देव्युषसा संविदाना ॥५॥

अजैष्म । अद्य । असनाम । अद्य । अभूम । अनागसः । वयम् ॥ १ ॥

उषः । यस्मात् । दुःऽस्वप्न्यात् । अभैष्म । अप । तत् । उच्छतु ॥ २ ॥

द्विषते । तत् । परा । वह । शपते । तत् । परा । वह ॥ ३ ॥

यम् । द्विष्मः । यः । च । नः । द्वेष्टि । तस्मै । एनत् । गमयामः ॥ ४ ॥

उषाः । देवी । वाचा । सम्ऽविदाना । वाक् । देवी । उषसा । सम्ऽविदाना ॥ ५ ॥

XVI.5.9 You are the ender; you are death. (Same as XVI.5.2)

XVI.5.10 As such, O dream, we come to an agreement with you. May you as such, O dream, shield us from the evil dream. (Same as XVI.5.3)

PARYĀYA - VI

Charm to avert evil dreams

XVI.6.1 We have won today; we have been successful today; we have become free from guile.

XVI.6.2 From which evil dream we have been afraid, may the dawn dispel that away.

XVI.6.3 May you carry it away to him, who hates; may you carry it away to him, who curses.

XVI.6.4 Whom we hate, and who also hates us, to him we make it go.

XVI.6.5 May the divine dawn in concord with the speech, and the divine speech in concord with the dawn;

उषस्पतिर्वाचस्पतिना संविदानो वाचस्पतिरुषस्पतिना संविदानः ॥६॥
तेऽमुष्मै परा वहन्त्वरायान्दुर्णाम्नः सदान्वाः ॥७॥
कुम्भीका दूषीकाः पीयकान् ॥८॥
जाग्रद्दुष्वप्न्यं स्वप्नेदुष्वप्न्यम् ॥९॥
अनागमिष्यतो वरानवित्तेः संकल्पानमुच्या द्रुहः पाशान् ॥१०॥
तदमुष्मा अग्ने देवाः परा वहन्तु वध्रिर्यथासद्विथुरो न साधुः ॥११॥

उषः । पतिः । वाचः । पतिना । समऽविदानः । वाचः । पतिः । उषः । पतिना । समऽविदानः ॥

ते । अमुष्मै । परा । वहन्तु । अरायान् । दुःऽनाम्नः । सदान्वाः ॥ ७ ॥

कुम्भीकाः । दूषीकाः । पीयकान् ॥ ८ ॥

जाग्रत्ऽदुस्वप्न्यम् । स्वप्नेऽदुस्वप्न्यम्' ॥ ९ ॥

अनागमिष्यतः । वरान् । अवित्तेः । समऽकल्पान् । अमुच्याः । द्रुहः । पाशान् ॥१०॥

तत् । अमुष्मै । अग्ने । देवाः । परा । वहन्तु । वध्रिः । यथा । असत् । विथुरः । न । साधुः ॥

[७] सप्तमः पर्यायः

(१-१३) त्रयोदशर्चस्यास्य पर्यायस्य यम ऋषिः । दुःस्वप्ननाशनं देवता । (१) प्रथमर्चः पङ्क्तिः, (२) द्वितीयायाः साम्न्यनुष्टुप्, (३) तृतीयाया आसुर्युष्णिक्, (४) चतुर्थ्याः प्राजापत्या गायत्री, (५) पञ्चम्या आर्च्युष्णिक्, (६, ९, ११) षष्ठीनवम्येकादशीनां साम्नी बृहती, (७) सप्तम्या याजुषी गायत्री, (८) अष्टम्याः प्राजापत्या बृहती, (१०) दशम्याः साम्नी गायत्री, (१२) द्वादश्या भुरिक् प्राजापत्यानुष्टुप्, (१३) त्रयोदश्याश्चासुरी त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

तेनैनं विध्याम्यभूत्यैनं विध्यामि निर्भूत्यैनं विध्यामि
पराभूत्यैनं विध्यामि ग्राह्यैनं विध्यामि तमसैनं विध्यामि ॥१॥

तेन । एनम् । विध्यामि । अभूत्या । एनम् । विध्यामि । निःऽभूत्या । एनम । विध्यामि । पराऽभूत्या । एनम् । विध्यामि । ग्राह्या । एनम् । विध्यामि । तमसा । एनम् । विध्यामि ॥ १ ॥

XVI.6.6 may the Lord of dawn in concord with the Lord of speech, and the Lord of speech in concord with the Lord of dawn;

XVI.6.7 may they carry away to so and so the miseries, evil-named diseases (piles) and ever-crying pains (sadanvās);

XVI.6.8 eye-troubles (kumbhikā), malignant and septic diseases;

XVI.6.9 evil dreaming while awake, evil dreaming while asleep;

XVI.6.10 blessing that will never come true, wishes that will be fulfilled, and the nooses of hatred that will never be released;

XVI.6.11 all this, O adorable Lord, may the bounties of Nature carry away to so and so, so that he may become impotent, suffering from pain and not in good shape.

PARYĀYA · VII

An imprecation on an enemy

XVI.7.1 With that I pierce this man; I pierce him with poverty; I pierce him with loss of wealth; I pierce him with defeat; I pierce him with gripping disease; I pierce him with darkness.

देवानामिनं घोरैः क्रूरैः प्रैषैरभिप्रेष्यामि ॥२॥
वैश्वानरस्यैनं दंष्ट्रयोरपि दधामि ॥३॥
एवानेवाव सा गरत् ॥४॥
योऽस्मान्द्वेष्टि तमात्मा द्वेष्टु यं वयं द्विष्मः स आत्मानं द्वेष्टु ॥५॥
निर्द्विषन्तं दिवो निः पृथिव्या निरन्तरिक्षाद्भजाम ॥६॥
सुयामंश्चाक्षुष ॥७॥
इदमहमामुष्यायणेऽमुष्याः पुत्रे दुष्वप्न्यं मृजे ॥८॥
यददोअदो अभ्यगच्छन्यद्दोषा यत्पूर्वां रात्रिम् ॥९॥
यज्जाग्रद्यत्सुप्तो यद्दिवा यन्नक्तम् ॥१०॥

देवानाम् । एनम् । घोरैः । क्रूरैः । प्रऽएषैः । अभिऽप्रेष्यामि ॥ २ ॥

वैश्वानरस्य । एनम् । दंष्ट्रयोः । अपि । दधामि ॥ ३ ॥

एव । अनेव । अव । सा । गरत् ॥ ४ ॥

यः । अस्मान् । द्वेष्टि । तम् । आत्मा । द्वेष्टु । यम् । वयम् । द्विष्मः । सः । आत्मानम् । द्वेष्टु ॥

निः । द्विषन्तम् । दिवः । निः । पृथिव्याः । निः । अन्तरिक्षात् । भजाम ॥ ६ ॥

सुऽयामन् । चाक्षुष ॥ ७ ॥

इदम् । अहम् । आमुष्यायणे । अमुष्याः । पुत्रे । दुःऽस्वप्न्यम् । मृजे ॥ ८ ॥

यत् । अदःऽअदः । अभिऽअगच्छम् । यत् । दोषा । यत् । पूर्वाम् । रात्रिम् ॥ ९ ॥

यत् । जाग्रत् । यत् । सुप्तः । यत् । दिवा । यत् । नक्तम् ॥ १० ॥

XVI.7.2 I summon him through the terrible and cruel messengers of the bounties of Nature.

XVI.7.3 I put him between the two jaws of the benefactor of all men.

XVI.7.4 This way or that way, may she (the calamity) swallow him down.

XVI.7.5 Whoever hates us, may his own self hate him; may he, whom we hate, hate his own self.

XVI.7.6 Out of heave, out of earth and out of midspace we drive away the hater.

XVI.7.7 O excellent controller, son of vision,

XVI.7.8 I, hereby, send an evil dream unto him, descendant of so and so, the son of so and so mother.

XVI.7.9 What (faults), this and that, I have found, what at dusk, what in the early night;

XVI.7.10 what while awake, what while asleep, what by day, what by night;

यदहरहरभिगच्छामि तस्मादेनमव दये ॥११॥
तं जहि तेन मन्दस्व तस्य पृष्टीरपि शृणीहि ॥१२॥
स मा जीवीत्तं प्राणो जहातु ॥१३॥

यत् । अहःऽअहः । अभिऽगच्छामि । तस्मात् । एनम् । अव । दये ॥ ११ ॥

तम् । जहि । तेन । मन्दस्व । तस्य । पृष्टीः[1] । अपि । शृणीहि ॥ १२ ॥

सः । मा । जीवीत् । तम् । प्राणः । जहातु ॥ १३ ॥

[८] अष्टमः पर्यायः

(१-३३) अथास्त्रिंशदृचस्यास्य पर्यायस्य यम ऋषिः । दुःस्वप्ननाशनं देवता । [१, ५-२९ (१), ३०] प्रथमर्चः पञ्चम्यादि-पञ्चविंशतेः प्रथमावसानर्चां त्रिंशयाश्चैकपदा यजुर्ब्राह्म्यनुष्टुप्, [२, ५-२९ (२), ३१] द्वितीयायाः पञ्चम्यादिपञ्चविंश-तेर्द्वितीयावसानर्चामेकत्रिंशयाश्च त्रिपदा निचृद्गायत्री, (३) तृतीयायाः प्राजापत्या गायत्री, [४, ५-२९ (४), ३३] चतुर्थ्याः पञ्चम्यादिपञ्चविंशतेश्चतुर्थावसानर्चां त्रयस्त्रिंशयाश्च त्रिपदा प्राजापत्या त्रिष्टुप्, [५-७ (३), १२ (३), २० (३), २२ (३), २७ (३)] पञ्चम्यादितृचस्य द्वादशीविंशीद्वाविंशीसप्तविंशीनाञ्च तृतीयावसानर्चामासुरी जगती, [८ (३), १०-११ (३), १३-१४ (३), १६ (३), २१ (३)] अष्टमीदशम्येकादशीत्रयोदशीचतु-र्दशीषोडश्येकविंशीनां तृतीयावसानर्चामासुरी त्रिष्टुप्, [९ (३), १५ (३), १७-१९ (३), २३-२६ (३), ३२] नवमीपञ्चदश्योः सप्तदश्यादितृचस्य त्रयोविंश्यादिचतसृणाञ्च तृतीयावसानर्चां द्वात्रिंश्याश्चासुरी पङ्क्तिः, [२८-२९ (३)] अष्टाविंश्येकोनत्रिंश्योश्च तृतीयावसानर्चोरासुरी बृहती छन्दांसि ॥

जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमृतमस्माकं तेजोस्माकं ब्रह्मास्माकं स्वरिस्माकं यज्ञो३स्माकं पशवोस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम् ॥१॥
तस्मादमुं निर्भजामोमुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रमसौ यः ॥२॥
स ग्राह्याः पाशान्मा मोचि ॥३॥
तस्येदं वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वेष्टयामीदमेनमधराञ्चं पादयामि ॥४॥

जितम् । अस्माकम् । उत्ऽभिन्नम् । अस्माकम् । ऋतम् । अस्माकम् । तेजः । अस्माकम् । ब्रह्म । अस्माकम् । स्वः । अस्माकम् । यज्ञः । अस्माकम् । पशवः । अस्माकम् । प्रऽजाः । अस्माकम् । वीराः । अस्माकम् ॥ १ ॥

तस्मात् । अमुम् । निः । भजामः । अमुम् । आमुष्यायणम् । अमुष्याः । पुत्रम् । असौ । यः ॥

सः । ग्राह्याः । पाशात् । मा । मोचि ॥ ३ ॥

तस्य । इदम् । वर्चः । तेजः । प्राणम् । आयुः । नि । वेष्टयामि । इदम् । एनम् । अधराञ्चम् । पादयामि ॥ ४ ॥

XVI.7.11 what I find day in and day out, therefrom I cut him off.

XVI.7.12 Strike him down. Rejoice in it. Crush his ribs also.

XVI.7.13 May he not live; may the vital breath quit him. (part of Av. X.5.25)

PARYĀYA - VIII

XVI.8.1 Ours be the conquest; ours the rise up; ours the righteousness; ours the brilliance; ours the knowledge; ours the bliss; ours the sacrifice; ours the cattle; ours the progeny: ours be the heroic sons.

XVI.8.2 From sharing that we exclude so and so, the descendant of so and so, the son of so and so mother, that yonder one.

XVI.8.3 May he not be freed from the noose of the gripping disease (paralysis).

XVI.8.4 Now I wrap up his lustre, brilliance, vital breath and life-span. Here I make him fall down below.

जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमृतमस्माकं तेजोस्माकं ब्रह्मास्माकं स्वरिस्माकं
यज्ञो३स्माकं पशवोस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम् ।
तस्मादमुं निर्भजामोमुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रमसौ यः ।
स निर्ऋत्याः पाशान्मा मोचि ।
तस्येदं वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वेष्टयामीदमेनमधराञ्चं पादयामि ॥५॥
जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमृतमस्माकं तेजोस्माकं ब्रह्मास्माकं स्वरिस्माकं
यज्ञो३स्माकं पशवोस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम् ।
तस्मादमुं निर्भजामोमुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रमसौ यः ।
सोभूत्याः पाशान्मा मोचि ।
तस्येदं वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वेष्टयामीदमेनमधराञ्चं पादयामि ॥६॥
जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमृतमस्माकं तेजोस्माकं ब्रह्मास्माकं स्वरिस्माकं
यज्ञो३स्माकं पशवोस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम् ।
तस्मादमुं निर्भजामोमुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रमसौ यः ।
स निर्भूत्याः पाशान्मा मोचि ।
तस्येदं वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वेष्टयामीदमेनमधराञ्चं पादयामि ॥७॥
जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमृतमस्माकं तेजोस्माकं ब्रह्मास्माकं स्वरिस्माकं
यज्ञो३स्माकं पशवोस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम् ।
तस्मादमुं निर्भजामोमुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रमसौ यः ।
स पराभूत्याः पाशान्मा मोचि ।
तस्येदं वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वेष्टयामीदमेनमधराञ्चं पादयामि ॥८॥

०।०। सः । निःऽऋत्याः । पाशात् ।० ॥ ५ ॥

०।०। सः । अभूत्याः । पाशात् । ० ॥ ६ ॥

०।० । सः । निःऽभूत्याः । पाशात् ।० ॥ ७ ॥

०।० । सः । पराऽभूत्याः । पाशात् ।० ॥ ८ ॥

XVI.8.5 Ours be the conquest; ours the rise up; ours the righteousness; ours the brilliance; ours the knowledge; ours the bliss; ours the sacrifice; ours the cattle; ours the progeny; ours be the heroic sons. From sharing that we exclude so and so, the descendant of so and so, the son of so and so mother, that yonder one. May he not be freed from the noose of misery. Now I wrap up his lustre, brilliance, vital breath and life-span. Here I make him fall down below.

XVI.8.6 Ours be the conquest; ours the rise up; ours the righteousness; ours the brilliance; ours the knowledge; ours the bliss; ours the sacrifice; ours the cattle; ours the progeny; ours be the heroic sons. From sharing that we exclude so and so, the descendant of so and so, the son of so and so mother, that yonder one. May he not be freed from the noose of poverty. Now I wrap up his lustre, brilliance, vital breath and life-span. Here I make him fall down below.

XVI.8.7 Ours be the conquest; ours the rise up; ours the righteousness; ours the brilliance; ours the knowledge; ours the bliss; ours the sacrifice; ours the cattle; ours the progeny; ours be the heroic sons. From sharing that we exclude so and so, the descendant of so and so, the son of so and so mother, that yonder one. May he not be freed from the noose of loss of wealth. Now I wrap up his lustre, brilliance, vital breath and life-span. Here I make him fall down below.

XVI.8.8 Ours be the conquest; ours the rise up; ours the righteousness; ours the brilliance; ours the knowledge; ours the bliss; ours the sacrifice; ours the cattle; ours the progeny; ours be the heroic sons. From sharing that we exclude so and so, the descendant of so and so, the son of so and so mother, that yonder one. May he not be freed from the noose of defeat. Now I wrap up his lustre, brilliance, vital breath and life-span. Here I make him fall down below.

जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमृतमस्माकं तेजोस्माकं ब्रह्मास्माकं स्वरस्माकं
यज्ञो३स्माकं पशवोस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम् ।
तस्मादमुं निर्भजामोमुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रमसौ यः ।
स देवजामीनां पाशान्मा मोचि ।
तस्येदं वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वेष्टयामीदमेनमधराञ्चं पादयामि ॥९॥

जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमृतमस्माकं तेजोस्माकं ब्रह्मास्माकं स्वरस्माकं
यज्ञो३स्माकं पशवोस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम् ।
तस्मादमुं निर्भजामोमुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रमसौ यः ।
स बृहस्पतेः पाशान्मा मोचि ।
तस्येदं वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वेष्टयामीदमेनमधराञ्चं पादयामि ॥१०॥

जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमृतमस्माकं तेजोस्माकं ब्रह्मास्माकं स्वरस्माकं
यज्ञो३स्माकं पशवोस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम् ।
तस्मादमुं निर्भजामोमुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रमसौ यः ।
स प्रजापतेः पाशान्मा मोचि ।
तस्येदं वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वेष्टयामीदमेनमधराञ्चं पादयामि ॥११॥

जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमृतमस्माकं तेजोस्माकं ब्रह्मास्माकं स्वरस्माकं
यज्ञो३स्माकं पशवोस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम् ।
तस्मादमुं निर्भजामोमुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रमसौ यः ।
स ऋषीणां पाशान्मा मोचि ।
तस्येदं वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वेष्टयामीदमेनमधराञ्चं पादयामि ॥१२॥

०।० । सः । देवऽजामीनाम् । पाशात् ।० ॥ ९ ॥

०।० । सः । बृहस्पतेः । पाशात् ।० ॥ १० ॥

०।० । सः । प्रजाऽपतेः । पाशात् ।० ॥११॥

०।० । सः । ऋषीणाम्[१] । पाशात् ।० ॥ १२ ॥

XVI.8.9 Ours be the conquest; ours the rise up; ours the righteousness; ours the brilliance; ours the knowledge; ours the bliss; ours the sacrifice; ours the cattle; ours the progeny; ours be the heroic sons. From sharing that we exclude so and so, the descendant of so and so, the son of so and so mother, that yonder one. May he not be released from the noose of the perverted sense-organs (devajāmī). Now I wrap up his lustre, brilliance, vital breath and life-span. Here I make him fall down below.

XVI.8.10 Ours be the conquest; ours the rise up; ours the righteousness; ours the brilliance; ours the knowledge; ours the bliss; ours the sacrifice; ours the cattle; ours the progeny; ours be the heroic sons. From sharing that we exclude so and so, the descendant of so and so, the son of so and so mother, that yonder one. May he not be released from the noose of the Lord of knowledge. Now I wrap up his lustre, brilliance, vital breath and life-span. Here I make him fall down below.

XVI.8.11 Ours be the conquest; ours the rise up; ours the righteousness; ours the brilliance; ours the knowledge; ours the bliss; ours the sacrifice; ours the cattle; ours the progeny; ours be the heroic sons. From sharing that we exclude so and so, the descendant of so and so, the son of so and so mother, that yonder one. May he not be released from the noose of the Lord of creatures. Now I wrap up his lustre, brilliance, vital breath and life-span. Here I make him fall down below.

XVI.8.12 Ours be the conquest; ours the rise up; ours the righteousness; ours the brilliance; ours the knowledge; ours the bliss; ours the sacrifice; ours the cattle; ours the progeny; ours be the heroic sons. From sharing that we exclude so and so, the descendant of so and so, the son of so and so mother, that yonder one. May he not be released from the noose of the seers. Now I wrap up his lustre, brilliance, vital breath and life-span. Here I make him fall down below.

जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमृतमस्माकं तेजोस्माकं ब्रह्मास्माकं स्वरिस्माकं
यज्ञो३स्माकं पशवोस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम् ।
तस्मादमुं निर्भजामोमुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रमसौ यः ।
स आर्षेयाणां पाशान्मा मोचि ।
तस्येदं वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वेष्टयामीदमेनमधराञ्चं पादयामि ॥१३॥
जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमृतमस्माकं तेजोस्माकं ब्रह्मास्माकं स्वरिस्माकं
यज्ञो३स्माकं पशवोस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम् ।
तस्मादमुं निर्भजामोमुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रमसौ यः ।
सोङ्गिरसां पाशान्मा मोचि ।
तस्येदं वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वेष्टयामीदमेनमधराञ्चं पादयामि ॥१४॥
जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमृतमस्माकं तेजोस्माकं ब्रह्मास्माकं स्वरिस्माकं
यज्ञो३स्माकं पशवोस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम् ।
तस्मादमुं निर्भजामोमुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रमसौ यः ।
स आङ्गिरसानां पाशान्मा मोचि ।
तस्येदं वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वेष्टयामीदमेनमधराञ्चं पादयामि ॥१५॥
जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमृतमस्माकं तेजोस्माकं ब्रह्मास्माकं स्वरिस्माकं
यज्ञो३स्माकं पशवोस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम् ।
तस्मादमुं निर्भजामोमुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रमसौ यः ।
सोथर्वणां पाशान्मा मोचि ।
तस्येदं वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वेष्टयामीदमेनमधराञ्चं पादयामि ॥१६॥

०।० । सः । आर्षेयाणाम् । पाशात् ।० ॥ १३ ॥

०।० । सः । अङ्गिरसाम् । पाशात् ।० ॥ १४ ॥

०।० । सः । आङ्गिरसानाम् । पाशात् ।० ॥ १५ ॥

०।० । सः । अथर्वणाम् । पाशात् ।० ॥ १६ ॥

XVI.8.13 Ours be the conquest; ours the rise up; ours the righteousness; ours the brilliance; ours the knowledge; ours the bliss; ours the sacrifice; ours the cattle; ours the progeny; ours be the heroic sons. From sharing that we exclude so and so, the descendant of so and so, the son of so and so mother, that yonder one. May he not be released from the noose of the descendants of seers. Now I wrap up his lustre, brilliance, vital breath and life-span. Here I make him fall down below.

XVI.8.14 Ours be the conquest; ours the rise up; ours the righteousness; ours the brilliance; ours the knowledge; ours the bliss; ours the sacrifice; ours the cattle; ours the progeny; ours be the heroic sons. From sharing that we exclude so and so, the descendant of so and so, the son of so and so mother, that yonder one. May he not be released from the noose of the brilliant austere sages. Now I wrap up his lustre, brilliance, vital breath and life-span. Here I make him fall down below.

XVI.8.15 Ours be the conquest; ours the rise up; ours the righteousness; ours the brilliance; ours the knowledge; ours the bliss; ours the sacrifice; ours the cattle; ours the progeny; ours be the heroic sons. From sharing that we exclude so and so, the descendant of so and so, the son of so and so mother, that yonder one. May he not be released from the noose of the descendants of the brilliant austere sages. Now I wrap up his lustre, brilliance, vital breath and life-span. Here I make him fall down below.

XVI.8.16 Ours be the conquest; ours the rise up; ours the righteousness; ours the brilliance; ours the knowledge; ours the bliss; ours the sacrifice; ours the cattle; ours the progeny; ours be the heroic sons. From sharing that we exclude so and so, the descendant of so and so, the son of so and so mother, that yonder one. May he not be released from the noose of the seekers of the supreme. Now I wrap up his lustre, brilliance, vital breath and life-span. Here I make him fall down below.

जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमृतमस्माकं तेजोस्माकं ब्रह्मास्माकं स्वरिस्माकं
यज्ञो३स्माकं पशवोस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम् ।
तस्मादमुं निर्भजामोमुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रमसौ यः ।
स आथर्वणानां पाशान्मा मोचि ।
तस्येदं वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वेष्टयामीदमेनमधराञ्चं पादयामि ॥१७॥

जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमृतमस्माकं तेजोस्माकं ब्रह्मास्माकं स्वरिस्माकं
यज्ञो३स्माकं पशवोस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम् ।
तस्मादमुं निर्भजामोमुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रमसौ यः ।
स वनस्पतीनां पाशान्मा मोचि ।
तस्येदं वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वेष्टयामीदमेनमधराञ्चं पादयामि ॥१८॥

जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमृतमस्माकं तेजोस्माकं ब्रह्मास्माकं स्वरिस्माकं
यज्ञो३स्माकं पशवोस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम् ।
तस्मादमुं निर्भजामोमुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रमसौ यः ।
स वानस्पत्यानां पाशान्मा मोचि ।
तस्येदं वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वेष्टयामीदमेनमधराञ्चं पादयामि ॥१९॥

जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमृतमस्माकं तेजोस्माकं ब्रह्मास्माकं स्वरिस्माकं
यज्ञो३स्माकं पशवोस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम् ।
तस्मादमुं निर्भजामोमुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रमसौ यः ।
स ऋतूनां पाशान्मा मोचि ।
तस्येदं वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वेष्टयामीदमेनमधराञ्चं पादयामि ॥२०॥

०।० । सः । आथर्वणानाम् । पाशात् ।० ॥ १७ ॥

०।० । सः । वनस्पतीनाम् । पाशात् ।० ॥ १८ ॥

०।०। सः । वानस्पत्यानाम् । पाशात् ।० ॥ १९ ॥

०।० । सः । ऋतूनाम् । पाशात् । ० ॥ २० ॥

XVI.8.17 Ours be the conquest; ours the rise up; ours the righteousness; ours the brilliance; ours the knowledge; ours the bliss; ours the sacrifice; ours the cattle; ours the progeny; ours be the heroic sons. From sharing that we exclude so and so, the descendant of so and so, the son of so and so mother, that yonder one. May he not be released from the noose of the descendants of the seekers of the supreme. Now I wrap up his lustre, brilliance, vital breath and life-span. Here I make him fall down below.

XVI.8.18 Ours be the conquest; ours the rise up; ours the righteousness; ours the brilliance; ours the knowledge; ours the bliss; ours the sacrifice; ours the cattle; ours the progeny; ours be the heroic sons. From sharing that we exclude so and so, the descendant of so and so, the son of so and so mother, that yonder one. May he not be released from the noose of the lords of the forests. Now I wrap up his lustre, brilliance, vital breath and life-span. Here I make him fall down below.

XVI.8.19 Ours be the conquest; ours the rise up; ours the righteousness; ours the brilliance; ours the knowledge; ours the bliss; ours the sacrifice; ours the cattle; ours the progeny; ours be the heroic sons. From sharing that we exclude so and so, the descendant of so and so, the son of so and so mother, that yonder one. May he not be released from the noose of the descendants of the lords of the forests. Now I wrap up his lustre, brilliance, vital breath and life-span. Here I make him fall down below.

XVI.8.20 Ours be the conquest; ours the rise up; ours the righteousness; ours the brilliance; ours the knowledge; ours the bliss; ours the sacrifice; ours the cattle; ours the progeny; ours be the heroic sons. From sharing that we exclude so and so, the descendant of so and so, the son of so and so mother, that yonder one. May he not be released from the noose of the seasons. Now I wrap up his lustre, brilliance, vital breath and life-span. Here I make him fall down below.

जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमृतमस्माकं तेजोस्माकं ब्रह्मास्माकं स्व॒रिस्माकं
यज्ञो३ स्माकं पशवोस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम् ।
तस्मादमुं निर्भजामोमुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रमसौ यः ।
स आर्तवानां पाशान्मा मोचि ।
तस्येदं वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वेष्टयामीदमेनमधराञ्चं पादयामि ॥२१॥
जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमृतमस्माकं तेजोस्माकं ब्रह्मास्माकं स्व॒रिस्माकं
यज्ञो३ स्माकं पशवोस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम् ।
तस्मादमुं निर्भजामोमुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रमसौ यः ।
स मासानां पाशान्मा मोचि ।
तस्येदं वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वेष्टयामीदमेनमधराञ्चं पादयामि ॥२२॥
जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमृतमस्माकं तेजोस्माकं ब्रह्मास्माकं स्व॒रिस्माकं
यज्ञो३ स्माकं पशवोस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम् ।
तस्मादमुं निर्भजामोमुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रमसौ यः ।
सोऽर्धमासानां पाशान्मा मोचि ।
तस्येदं वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वेष्टयामीदमेनमधराञ्चं पादयामि ॥२३॥
जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमृतमस्माकं तेजोस्माकं ब्रह्मास्माकं स्व॒रिस्माकं
यज्ञो३ स्माकं पशवोस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम् ।
तस्मादमुं निर्भजामोमुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रमसौ यः ।
सोऽहोरात्रयोः पाशान्मा मोचि ।
तस्येदं वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वेष्टयामीदमेनमधराञ्चं पादयामि ॥२४॥ (२१)

०।०। सः । आर्तवानाम् । पाशात् ।० ॥ २१ ॥

०।०। सः । मासानाम् । पाशात् ।० ॥ २२ ॥

०।०। सः । अर्धऽमासानाम् । पाशात् ।० ॥ २३ ॥

०।०। सः । अहोरात्रयोः । पाशात् ।० ॥ २४ ॥

XVI.8.21 Ours be the conquest; ours the rise up; ours the righteousness; ours the brilliance; ours the knowledge; ours the bliss; ours the sacrifice; ours the cattle; ours the progeny; ours be the heroic sons. From sharing that we exclude so and so, the descendant of so and so, the son of so and so mother, that yonder one. May he not be released from the noose of the groups of the seasons. Now I wrap up his lustre, brilliance, vital breath and life-span. Here I make him fall down below.

XVI.8.22 Ours be the conquest; ours the rise up; ours the righteousness; ours the brilliance; ours the knowledge; ours the bliss; ours the sacrifice; ours the cattle; ours the progeny; ours be the heroic sons. From sharing that we exclude so and so, the descendant of so and so, the son of so and so mother, that yonder one. May he not be released from the noose of the months. Now I wrap up his lustre, brilliance, vital breath and life-span. Here I make him fall down below.

XVI.8.23 Ours be the conquest; ours the rise up; ours the righteousness; ours the brilliance; ours the knowledge; ours the bliss; ours the sacrifice; ours the cattle; ours the progeny; ours be the heroic sons. From sharing that we exclude so and so, the descendant of so and so, the son of so and so mother, that yonder one. May he not be released from the noose of the half-months. Now I wrap up his lustre, brilliance, vital breath and life-span. Here I make him fall down below.

XVI.8.24 Ours be the conquest; ours the rise up; ours the righteousness; ours the brilliance; ours the knowledge; ours the bliss; ours the sacrifice; ours the cattle; ours the progeny; ours be the heroic sons. From sharing that we exclude so and so, the descendant of so and so, the son of so and so mother, that yonder one. May he not be released from the noose of the day and night. Now I wrap up his lustre, brilliance, vital breath and life-span. Here I make him fall down below.

जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमृतमस्माकं तेजोऽस्माकं ब्रह्मास्माकं स्वरस्माकं
यज्ञो३ऽस्माकं पशवोऽस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम् ।
तस्मादमुं निर्भजामोऽमुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रमसौ यः ।
सोऽह्नोः संयतोः पाशान्मा मोचि ।
तस्येदं वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वेष्टयामीदमेनमधराञ्चं पादयामि ॥२५॥

जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमृतमस्माकं तेजोऽस्माकं ब्रह्मास्माकं स्वरस्माकं
यज्ञो३ऽस्माकं पशवोऽस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम् ।
तस्मादमुं निर्भजामोऽमुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रमसौ यः ।
स द्यावापृथिव्योः पाशान्मा मोचि ।
तस्येदं वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वेष्टयामीदमेनमधराञ्चं पादयामि ॥२६॥

जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमृतमस्माकं तेजोऽस्माकं ब्रह्मास्माकं स्वरस्माकं
यज्ञो३ऽस्माकं पशवोऽस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम् ।
तस्मादमुं निर्भजामोऽमुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रमसौ यः ।
स इन्द्राग्न्योः पाशान्मा मोचि ।
तस्येदं वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वेष्टयामीदमेनमधराञ्चं पादयामि ॥२७॥

जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमृतमस्माकं तेजोऽस्माकं ब्रह्मास्माकं स्वरस्माकं
यज्ञो३ऽस्माकं पशवोऽस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम् ।
तस्मादमुं निर्भजामोऽमुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रमसौ यः ।
स मित्रावरुणयोः पाशान्मा मोचि ।
तस्येदं वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वेष्टयामीदमेनमधराञ्चं पादयामि ॥२८॥

०।०। सः । अह्नोः । सम्ऽयतोः । पाशात् ।० ॥ २५ ॥

०।०। सः । द्यावापृथिव्योः । पाशात् ।० ॥ २६ ॥

०।०। सः । इन्द्राग्न्योः । पाशात् ।० ॥ २७ ॥

०।०। सः । मित्रावरुणयोः । पाशात् ।० ॥ २८ ॥

XVI.8.25 Ours be the conquest; ours the rise up; ours the righteousness; ours the brilliance; ours the knowledge; ours the bliss; ours the sacrifice; ours the cattle; ours the progeny; ours be the heroic sons. From sharing that we exclude so and so, the descendant of so and so, the son of so and so mother, that yonder one. May he not be released from the noose of the two days tied together. Now I wrap up his lustre, brilliance, vital breath and life-span. Here I make him fall down below.

XVI.8.26 Ours be the conquest; ours the rise up; ours the righteousness; ours the brilliance; ours the knowledge; ours the bliss; ours the sacrifice; ours the cattle; ours the progeny; ours be the heroic sons. From sharing that we exclude so and so, the descendant of so and so, the son of so and so mother, that yonder one. May he not be released from the noose of the heaven and earth. Now I wrap up his lustre, brilliance, vital breath and life-span. Here I make him fall down below.

XVI.8.27 Ours be the conquest; ours the rise up; ours the righteousness; ours the brilliance; ours the knowledge; ours the bliss; ours the sacrifice; ours the cattle; ours the progeny; ours be the heroic sons. From sharing that we exclude so and so, the descendant of so and so, the son of so and so mother, that yonder one. May he not be released from the noose of the Lord resplendent and adorable. Now I wrap up his lustre, brilliance, vital breath and life-span. Here I make him fall down below.

XVI.8.28 Ours be the conquest; ours the rise up; ours the righteousness; ours the brilliance; ours the knowledge; ours the bliss; ours the sacrifice; ours the cattle; ours the progeny; ours be the heroic sons. From sharing that we exclude so and so, the descendant of so and so, the son of so and so mother, that yonder one. May he not be released from the noose of the Lord friendly and venerable. Now I wrap up his lustre, brilliance, vital breath and life-span. Here I make him fall down below.

जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमृतमस्माकं तेजोस्माकं ब्रह्मास्माकं स्व॒रिस्माकं
यज्ञो३ऽस्माकं पशवोस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम् ।
तस्मादमुं निर्भजामोमुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रमसौ यः ।
स राज्ञो वरुणस्य पाशान्मा मोचि ।
तस्येदं वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वेष्टयामीदमेनमधराञ्चं पादयामि ॥२९॥
जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमृतमस्माकं तेजोस्माकं ब्रह्मास्माकं स्व॒रिस्माकं
यज्ञो३ऽस्माकं पशवोस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम् ॥३०॥
तस्मादमुं निर्भजामोमुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रमसौ यः ॥३१॥
स मृत्योः पड्वीशात्पाशान्मा मोचि ॥३२॥
तस्येदं वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वेष्टयामीदमेनमधराञ्चं पादयामि ॥३३॥

०।०। सः । राज्ञः । वरुणस्य । पाशात् ।० ॥ २९ ॥

जितम् । अस्माकम् । ऋतम् । अस्माकम् । तेजः । अस्माकम् । ब्रह्म । अस्माकम् । स्वः ।
अस्माकम् । यज्ञः । अस्माकम् । पशवः । अस्माकम् । प्रऽजाः । अस्माकम् । वीराः ।
अस्माकम् ॥ ३० ॥

तस्मात् । अमुम् । निः । भजामः । अमुम् । आमुष्यायणम् । अमुष्याः । पुत्रम् । असौ । यः ॥

सः । मृत्योः । पड्वीशात् । पाशात् । मा । मोचि ॥ ३२ ॥

तस्य । इदम् । वर्चः । तेजः । प्राणम् । आयुः । नि । वेष्टयामि । इदम् । एनम् ।
अधराञ्चम् । पादयामि ॥ ३३ ॥

[९] नवमः पर्यायः

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य पर्यायस्य यम ऋषिः । (१) प्रथमर्चः प्रजापतिः, (२) द्वितीयाया मन्त्रोक्ताः, (३-४) तृतीया-
चतुर्थ्योश्च सूर्यो देवताः । (१) प्रथमाया आर्च्यनुष्टुप्, (२) द्वितीयाया आर्च्युष्णिक्,
(३) तृतीयायाः साम्नी पङ्क्तिः, (४) चतुर्थ्याश्च परोष्णिक् छन्दांसि ॥

जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमभ्यष्ठां विश्वाः पृतना अरातीः ॥१॥

जितम् । अस्माकम् । उत्ऽभिन्नम् । अस्माकम् । अभि । अस्थाम् । विश्वाः । पृतनाः । अरातीः ॥

XVI.8.29 Ours be the conquest; ours the rise up; ours the righteousness; ours the brilliance; ours the knowledge; ours the bliss; ours the sacrifice; ours the cattle; ours the progeny; ours be the heroic sons. From sharing that we exclude so and so, the descendant of so and so, the son of so and so mother, that yonder one. May he not be released from the noose of the venerable king. Now I wrap up his lustre, brilliance, vital breath and life-span. Here I make him fall down below.

XVI.8.30 Ours be the conquest; ours the rise up; ours the righteousness; ours the brilliance; ours the knowledge; ours the bliss; ours the sacrifice; ours the cattle; ours the progeny; ours be the heroic sons. (Same as XVI.8.1)

XVI.8.31 From sharing that we exclude so and so, the descendant of so and so, the son of so and so mother, that yonder one.

XVI.8.32 May he not be freed from the fetter, from the noose of death.

XVI.8.33 Now I wrap up his lustre, brilliance, vital breath and life-span. Here I make him fall down below.

PARYĀYA - IX

To Secure Wealth

XVI.9.1 Ours be the conquest; ours be the rise-up. May I withstand all the enemy hordes.

तदुग्निराह तदु सोम आह पूषा मा धात्सुकृतस्य लोके ॥२॥
अगन्म स्वः स्वरगन्म सं सूर्यस्य ज्योतिषागन्म ॥३॥
वस्योभूयाय वसुमान्यज्ञो वसु वंशिषीय वसुमान्भूयासं वसु मयि धेहि ॥४॥

तत् । अग्निः । आह । तत् । ऊं इति । सोमः । आह । पूषा । मा । धात् । सुऽकृतस्य । लोके ॥२॥

अगन्म । स्वः । स्वः । अगन्म । सम् । सूर्यस्य । ज्योतिषा । अगन्म ॥ ३ ॥

वस्यःऽभूयाय । वसुऽमान् । यज्ञः । वसु । वंसिषीय । वसुऽमान् । भूयासम् । वसु । मयि । धेहि ॥

॥ इति षोडशं काण्डम् ॥

[पर्यायाः ९, मन्त्राः १०३]

XVI.9.2 The adorable Lord says so; the blissful Lord also says so. May the nourisher Lord set me in the world of virtuous.

XVI.9.3 We have attained light; we have attained bliss. We are united with the light of the sun.

XVI.9.4 For increase in wealth is the wealth-bestowing sacrifice. May I obtain wealth. May I become wealthy. Bestow wealth on me.

Here ends Kāṇḍa XVI
Hymns 9, Verses 103

Kāṇḍa - XVII

सप्तदशं काण्डम्

अथ सप्तदशं काण्डम् ॥

(१) प्रथमं सूक्तम्

(१-३०) त्रिंशदृचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । आदित्यो देवता । (१) प्रथमर्चस्त्र्यवसाना षट्पदा जगती, (२-५) द्वितीयादिचतसृणां त्र्यवसाना षट्पदातिजगती, (६-७) षष्ठीसप्तम्योस्त्र्यवसाना सप्तपदात्यष्टिः, (८) अष्टम्यास्त्र्यवसाना सप्तपदातिधृतिः, (९, १४-१५) नवमीचतुर्दशीपञ्चदशीनां पञ्चपदा शक्वरी, (१०) दशम्यास्त्र्यवसानाष्टपदा धृतिः, (११, १६) एकादशीषोडश्योस्त्र्यवसाना सप्तपदातिधृतिः, (१२) द्वादश्यास्त्र्यवसाना सप्तपदा कृतिः, (१३) त्रयोदश्यास्त्र्यवसाना सप्तपदा प्रकृतिः, (१७) सप्तदश्याः पञ्चपदा विराडतिशक्वरी, (१८) अष्टादश्यास्त्र्यवसाना सप्तपदा भुरिगष्टिः, (१९) एकोनविंश्यास्त्र्यवसाना सप्तपदात्यष्टिः, (२०) विंश्याः ककुप्, (२१) एकविंश्याश्चतुष्पदोपरिष्टाद्बृहती, (२२) द्वाविंश्या द्विपदानुष्टुप्, (२३) त्रयोविंश्या द्विपदा निचृद्बृहती, (२४) चतुर्विंश्यास्त्र्यवसाना सप्तपदा विराडत्यष्टिः, (२५-२६) पञ्चविंशीषड्विंश्योरनुष्टुप्, (२७, ३०) सप्तविंशीत्रिंश्योर्जगती, (२८-२९) अष्टाविंश्येकोनत्रिंश्योश्च त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

विषासहिं सहमानं सासहानं सहीयांसम् ।
सहमानं सहोजितं स्वर्जितं गोजितं संधनाजितम् ।
ईड्यं नाम ह्व इन्द्रमायुष्मान्भूयासम् ॥१॥
विषासहिं सहमानं सासहानं सहीयांसम् ।
सहमानं सहोजितं स्वर्जितं गोजितं संधनाजितम् ।
ईड्यं नाम ह्व इन्द्रं प्रियो देवानां भूयासम् ॥२॥

विऽससहिम् । सहमानम् । ससहानम् । सहीयांसम् ।
सहमानम् । सहःऽजितम् । स्वःऽजितम् । गोऽजितम् । संधनऽजितम् ।
ईड्यम् । नाम । ह्वे । इन्द्रम् । आयुष्मान् । भूयासम् ॥ १ ॥
विऽससहिम् । सहमानम् । ससहानम् । सहीयांसम् ।
सहमानम् । सहःऽजितम् । स्वःऽजितम् । गोऽजितम् । संधनऽजितम् ।
ईड्यम् । नाम । ह्वे । इन्द्रम् । प्रियः । देवानाम् । भूयासम् ॥ २ ॥

Prayer and praise to Indra and the Sun

XVII.1.1 I invoke the resplendent Lord of praiseworthy name, full of extra-ordinary might, the withstander, the subduer, always more powerful, the withstander, winner of might, winner of bliss, winner of kine and winner of accumulated wealth. May I have a long life-span.

XVII.1.2 I invoke the resplendent Lord of praise-worthy name, full of extra-ordinary might, the withstander, the subduer, always more powerful, the withstander, winner of might, winner of bliss, winner of kine and winner of accumulated wealth. May I become dear to the enlightened ones.

विषासहिं सहमानं सासहानं सहीयांसम् ।
सहमानं सहोजितं स्वर्जितं गोजितं संधनाजितम् ।
ईड्यं नाम ह्व इन्द्रं प्रियः प्रजानां भूयासम् ॥३॥
विषासहिं सहमानं सासहानं सहीयांसम् ।
सहमानं सहोजितं स्वर्जितं गोजितं संधनाजितम् ।
ईड्यं नाम ह्व इन्द्रं प्रियः पशूनां भूयासम् ॥४॥
विषासहिं सहमानं सासहानं सहीयांसम् ।
सहमानं सहोजितं स्वर्जितं गोजितं संधनाजितम् ।
ईड्यं नाम ह्व इन्द्रं प्रियः समानानां भूयासम् ॥५॥
उदिह्युदिहि सूर्य वर्चसा माभ्युदिहि ।
द्विषंश्च मह्यं रध्यतु मा चाहं द्विषते रधं तवेद्विष्णो बहुधा वीर्याणि ।
त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सुधायां मा धेहि परमे व्योमन् ॥६॥

विऽससहिम् । सहमानम् । ससहानम् । सहीयांसम् ।
सहमानम् । सहःऽजितम् । स्वःऽजितम् । गोऽजितम् । संधनऽजितम् ।
ईड्यम् । नाम । ह्वे । इन्द्रम् । प्रियः । प्रऽजानाम् । भूयासम् ॥ ३ ॥
विऽससहिम् । सहमानम् । ससहानम् । सहीयांसम् ।
सहमानम् । सहःऽजितम् । स्वःऽजितम् । गोऽजितम् । संधनऽजितम् ।
ईड्यम् । नाम । ह्वे । इन्द्रम् । प्रियः । पशूनाम् । भूयासम् ॥ ४ ॥
विऽससहिम् । सहमानम् । ससहानम् । सहीयांसम् । सहमानम् । सहःऽजितम् । स्वःऽजितम् । गोऽजितम् । संधनऽजितम् । ईड्यम् । नाम । ह्वे । इन्द्रम् । प्रियः । समानानाम् । भूयासम् ॥
उत् । इहि । उत् । इहि । सूर्य । वर्चसा । मा । अभिऽउदिहि । द्विषन् । च । मह्यम् । रध्यतु । मा । च । अहम् । द्विषते । रधम् । तव । इत् । विष्णो इति । बहुऽधा । वीर्याणि । त्वम् । नः । पृणीहि । पशुऽभिः । विश्वऽरूपैः । सुऽधायाम् । मा । धेहि । परमे । विऽओमन् ॥ ६ ॥

XVII.1.3 I invoke the resplendent Lord of praise-worthy name, full of extra-ordinary might, the withstander, the subduer, always more powerful, the withstander, winner of might, winner of bliss, winner of kine and winner of accumulated wealth. May I become dear to people.

XVII.1.4 I invoke the resplendent Lord of praise-worthy name, full of extra-ordinary might, the withstander, the subduer, always more powerful, the withstander, winner of might, winner of bliss, winner of kine and winner of accumulated wealth. May I become dear to animals.

XVII.1.5 I invoke the resplendent Lord of praise-worthy name, full of extra-ordinary might, the withstander,the subduer, always more powerful, the withstander, winner of might, winner of bliss, winner of kine and winner of accumulated wealth. May I become dear to my equals.

XVII.1.6 Rise O sun, rise up for me with lustre. May my hater be subjugate to me, and may I not be subjugated to my hater. O pervading Lord, manifold, indeed, are your valours. May you enrich us with cattle of all sorts. May you put me in comfort and happiness in the highest heaven.

उदिह्युदिहि सूर्य वर्चसा माभ्युदिहि ।
यांश्च पश्यामि यांश्च न तेषु मा सुमतिं कृधि तवेद्विष्णो बहुधा वीर्याणि ।
त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सुधायां मा धेहि परमे व्योमन् ॥७॥
मा त्वा दभन्त्सलिले अप्स्वन्तर्ये पाशिन उपतिष्ठन्त्यत्र ।
हित्वाशस्तिं दिवमारुक्ष एतां स नो मृड सुमतौ ते स्याम तवेद्विष्णो बहुधा वीर्याणि ।
त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सुधायां मा धेहि परमे व्योमन् ॥८॥
त्वं न इन्द्र महते सौभगायादब्धेभिः परि पाह्यक्तुभिस्तवेद्विष्णो बहुधा वीर्याणि ।
त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सुधायां मा धेहि परमे व्योमन् ॥९॥
त्वं न इन्द्रोतिभिः शिवाभिः शंतमो भव ।
आरोहंस्त्रिदिवं दिवो गृणानः सोमपीतये प्रियधामा स्वस्तये तवेद्विष्णो बहुधा वीर्याणि ।
त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सुधायां मा धेहि परमे व्योमन् ॥१०॥

उत् । इहि । उत् । इहि । सूर्य । वर्चसा । मा । अभिऽउदिहि । यान् । च । पश्यामि ।
यान् । च । न । तेषु । मा । सुऽमतिम् । कृधि । तव । इत् । विष्णो इति । बहुऽधा । वीर्याणि ।
त्वम् । नः । पृणीहि । पशुऽभिः । विश्वऽरूपैः । सुऽधायाम् । मा । धेहि । परमे । विऽओमन् ॥७॥
मा । त्वा । दभन् । सलिले । अप्ऽसु । अन्तः । ये । पाशिनः । उपऽतिष्ठन्ति । अत्र ।
हित्वा । अशस्तिम् । दिवम् । आ । अरुक्षः । एताम् । सः । नः । मृड । सुऽमतौ । ते ।
स्याम । तव । इत् । विष्णो इति । बहुऽधा । वीर्याणि । त्वम् । नः । पृणीहि ।
पशुऽभिः । विश्वऽरूपैः । सुऽधायाम् । मा । धेहि । परमे । विऽओमन् ॥ ८ ॥
त्वम् । नः । इन्द्र । महते । सौभगाय । अदब्धेभिः । परि । पाहि । अक्तुऽभिः । तव ।
इत् । विष्णो इति । बहुऽधा । वीर्याणि ।
त्वम् । नः । पृणीहि । पशुऽभिः । विश्वऽरूपैः । सुऽधायाम् । मा । धेहि । परमे । विऽओमन् ॥
त्वम् । नः । इन्द्र । ऊतिऽभिः । शिवाभिः । शम्ऽतमः । भव । आऽरोहन् ।
त्रिऽदिवम् । दिवः । गृणानः । सोमऽपीतये । प्रियऽधामा । स्वस्तये । तव । इत् ।
विष्णो इति । बहुऽधा । वीर्याणि । त्वम् । नः । पृणीहि । पशुऽभिः । विश्वऽरूपैः ।
सुऽधायाम् । मा । धेहि । परमे । विऽओमन् ॥ १० ॥

XVII.1.7 Rise O sun, rise. Rise up for me with lustre. Among those, whom I see and those, whom I do not see, may you cultivate friendship for me. O pervading Lord, mainfold, indeed, are your valours. May you enrich us with cattle of all sorts. May you put me in comfort and happiness in the highest heaven.

XVII.1.8 May they, who with nets await here within the waters, injure you in the flood. Freed from all ill-fame, may you ascend to this heaven. As such, be gracious to us. May we be in your favoured friendship. O pervading Lord, manifold, indeed, are your valours. May you enrich us with cattle of all sorts. May you put me in comfort and happiness in the highest heaven.

XVII.1.9 O resplendent Lord, may you protect us from all sides with your unsuppressible rays of our great happiness. O pervading Lord, manifold, indeed, are your valours. May you enrich us with cattle of all sorts. May you put me in comfort and happiness in the highest heaven.

XVII.1.10 O resplendent Lord, may you be most gracious to us with your propitious aids, ascending from sky to the third heaven, being praised for enjoying the devotional bliss, possessing a pleasing home for (our) well-being. O pervading Lord, manifold, indeed, are your valours. May you enrich us with cattle of all sorts. May you put me in comfort and happiness in the highest heaven.

त्वमिन्द्रासि विश्वजित्सर्ववित्पुरुहूतस्त्वमिन्द्र ।
त्वमिन्द्रेमं सुहवं स्तोममेरयस्व स नो मृड सुमतौ ते स्याम तवेद्विष्णो बहुधा वीर्याणि ।
त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सुधायां मा धेहि परमे व्योमन् ॥११॥
अदब्धो दिवि पृथिव्यामुतासि न त आपुर्महिमानमन्तरिक्षे ।
अदब्धेन ब्रह्मणा वावृधानः स त्वं न इन्द्र दिवि षंछर्म यच्छ तवेद्विष्णो बहुधा वीर्याणि ।
त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सुधायां मा धेहि परमे व्योमन् ॥१२॥
या त इन्द्र तनूरप्सु या पृथिव्यां यान्तरग्नौ या त इन्द्र पवमाने स्वर्विदि ।
ययेन्द्र तन्वा३ न्तरिक्षं व्यापिथ तया न इन्द्र तन्वा३ शर्म यच्छ तवेद्विष्णो बहुधा वीर्याणि ।
त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सुधायां मा धेहि परमे व्योमन् ॥१३॥
त्वामिन्द्र ब्रह्मणा वर्धयन्तः सत्रं नि षेदुर्ऋषयो नाधमानास्तवेद्विष्णो बहुधा वीर्याणि ।
त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सुधायां मा धेहि परमे व्योमन् ॥१४॥

त्वम् । इन्द्र । असि । विश्वऽजित् । सर्वऽवित् । पुरुऽहूतः । त्वम् । इन्द्र । त्वम् ।
इन्द्र । इमम् । सुऽहवम् । स्तोमम् । आ । ईरयस्व । सः । नः । मृड । सुऽमतौ । ते ।
स्याम । तव । इत् । विष्णो इति । बहुऽधा । वीर्याणि । त्वम् । नः । पृणीहि ।
पशुऽभिः । विश्वऽरूपैः । सुऽधायाम् । मा । धेहि । परमे । विऽओमन् ॥ ११ ॥
अदब्धः । दिवि । पृथिव्याम् । उत । असि । न । ते । आपुः । महिमानम् । अन्तरिक्षे ।
अदब्धेन । ब्रह्मणा । ववृधानः । सः । त्वम् । नः । इन्द्र । दिवि । सन् । शर्म । यच्छ ।
तव । इत् । विष्णो इति । बहुऽधा । वीर्याणि । त्वम । नः । पृणीहि । पशुऽभिः । विश्व-
ऽरूपैः । सुऽधायाम् । मा । धेहि । परमे । विऽओमन् ॥ १२ ॥
या । ते । इन्द्र । तनूः । अप्ऽसु । या । पृथिव्याम् । या । अन्तः । अग्नौ । या । ते ।
इन्द्र । पवमाने । स्वःऽविदि । यया । इन्द्र । तन्वा । अन्तरिक्षम् । विऽआपिथ । तया ।
नः । इन्द्र । तन्वा । शर्म । यच्छ । तव । इत् । विष्णो इति । बहुऽधा । वीर्याणि ।
त्वम् । नः । पृणीहि । पशुऽभिः । विश्वऽरूपैः । सुऽधायाम् । मा । धेहि । परमे । विऽओमन् ॥
त्वाम् । इन्द्र । ब्रह्मणा । वर्धयन्तः । सत्रम् । नि । सेदुः । ऋषयः । नाधमानाः । तव ।
इत् । विष्णो इति । बहुऽधा । वीर्याणि । त्वम् । नः । पृणीहि । पशुऽभिः । विश्वऽरूपैः ।
सुऽधायाम् । मा । धेहि । परमे । विऽओमन् ॥ १४ ॥

XVII.1.11 O resplendent Lord, you are conqueror of all, cognizant of all; praised by multitude are you, O resplendent Lord. O resplendent Lord, may you urge onward this well-invoking praise-song. As such, may you be gracious to us. May we be in your favoured friendship. O pervading Lord, manifold, indeed, are your valours. May you enrich us with cattle of all sorts. May you put me in comfort and happiness in the highest heaven.

XVII.1.12 You are unimpaired in the sky and on the earth as well. They could not attain your greatness in the midspace. Flourishing with unimpaired knowledge, O resplendent Lord, as such, may you grant us peace and comfort in heaven. O pervading Lord, manifold, indeed, are your valours. May you enrich us with cattle of all sorts. May you put me in comfort and happiness in the highest heaven.

XVII.1.13 O resplendent Lord, what form of yours is there in the waters, what on the earth, what within the fire; O resplendent Lord, what (form) of yours is there in the purifying wind (or soma), granter of bliss; with what from you pervade the midspace, thereby may you bestow happiness on us. O pervading Lord, manifold, indeed are your valours. May you enrich us with cattle of all sorts. May you put me in comfort and happiness in the highest heaven.

XVII.1.14 O resplendent Lord, exalting thee with prayer, imploring, seers have sat down (for) the holy session. O pervading Lord, manifold, indeed are your valours. May you enrich us with cattle of all sorts. May you put me in comfort and happiness in the highest heaven.

त्वं नृतं त्वं पर्येष्युत्सं सहस्रधारं विदथं स्वर्विदं तवेद्विष्णो बहुधा वीर्याणि ।
त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सुधायां मा धेहि परमे व्योमन् ॥१५॥
त्वं रक्षसे प्रदिशश्चतस्रस्त्वं शोचिषा नभसी वि भासि ।
त्वमिमा विश्वा भुवनानु तिष्ठस ऋतस्य पन्थामन्वेषि विद्वांस्तवेद्विष्णो बहुधा वीर्याणि ।
त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सुधायां मा धेहि परमे व्योमन् ॥१६॥
पञ्चभिः पराङ्तपस्येकयार्वाङशस्तिमेषि सुदिने बाधमानस्तवेद्विष्णो बहुधा वीर्याणि ।
त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सुधायां मा धेहि परमे व्योमन् ॥१७॥
त्वमिन्द्रस्त्वं महेन्द्रस्त्वं लोकस्त्वं प्रजापतिः ।
तुभ्यं यज्ञो वि तायते तुभ्यं जुह्वति जुह्वतस्तवेद्विष्णो बहुधा वीर्याणि ।
त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सुधायां मा धेहि परमे व्योमन् ॥१८॥

त्वम् । नृतम् । त्वम् । परि । एषि । उत्सम् । सहस्रऽधारम् । विदथम् । स्वःऽविदम् । तव । इत् । विष्णो इति । बहुऽधा । वीर्याणि । त्वम् । नः । पृणीहि । पशुऽभिः । विश्वऽरूपैः । सुऽधायाम् । मा । धेहि । परमे । विऽओमन् ॥ १५ ॥

त्वम् । रक्षसे । प्रऽदिशः । चतस्रः । त्वम् । शोचिषा । नभसी इति । वि । भासि । त्वम् । इमा । विश्वा । भुवना । अनु । तिष्ठसे । ऋतस्य । पन्थाम् । अनु । एषि । विद्वान् । तव । इत् । विष्णो इति । बहुधा । वीर्याणि । त्वम् । नः । पृणीहि । पशुऽभिः । विश्वऽरूपैः । सुऽधायाम् । मा । धेहि । परमे । विऽओमन् ॥ १६ ॥

पञ्चऽभिः । पराङ् । तपसि । एकया । अर्वाङ् । अशस्तिम् । एषि । सुऽदिने । बाधमानः । तव । इत् । विष्णो इति । बहुऽधा । वीर्याणि । त्वम् । नः । पृणीहि । पशुऽभिः । विश्वऽरूपैः । सुऽधायाम । मा । धेहि । परमे । विऽओमन् ॥ १७ ॥

त्वम् । इन्द्रः । त्वम् । महाऽइन्द्रः । त्वम् । लोकः । त्वम् । प्रजाऽपतिः । तुभ्यम् । यज्ञः । वि । तायते । तुभ्यम् । जुह्वति । जुह्वतः । तव । इत् । विष्णो इति । बहुऽधा । वीर्याणि । त्वम् । नः । पृणीहि । पशुऽभिः । विश्वऽरूपैः । सुऽधायाम् । मा । धेहि । परमे । विऽओमन् ॥ १८ ॥

XVII.1.15 You go to the threefold (trita), you (go) to the thousand-streamed spring, full of knowledge and attainer of bliss. O pervading Lord, manifold, indeed, are your valours. May you enrich us with cattle of all sorts. May you put me in comfort and happiness in the highest heaven.

XVII.1.16 It is you, who protect the four mid-quarters; it is you who shine up in the firmament with radiance. It is you, who rule over all these worlds. You follow the path of righteousness knowing it well. O pervading Lord, manifold, indeed, are your valours. May you enrich us with cattle of all sorts. May you put me in comfort and happiness in the highest heaven.

XVII.1.17 With five (of your powers) you heat up yonder; with one higher ward. Overpowering (all) blemish, you come on a fine day. O pervading Lord, manifold, indeed, are your valours. May you enrich us with cattle of all sorts. May you put me in comfort and happiness in the highest heaven.

XVII.1.18 You are the resplendent one; you are the great resplendent Lord; you are the beholder (lokah); you are the Lord of creatures. For you the sacrifice is arranged widely. To you the sacrificers offer oblations. O pervading Lord, manifold, indeed, are your valours. May you enrich us with cattle of all sorts. May you put me in comfort and happiness in the highest heaven.

असति सत्प्रतिष्ठितं सति भूतं प्रतिष्ठितम् ।
भूतं ह भव्य आहितं भव्यं भूते प्रतिष्ठितं तवेद्विष्णो बहुधा वीर्याणि ।
त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सुधायां मा धेहि परमे व्योमन् ॥१९॥
शुक्रोऽसि भ्राजोऽसि । स यथा त्वं भ्राजता भ्राजोस्येवाहं भ्राजता भ्राज्यासम् ॥२०॥
रुचिरसि रोचोऽसि । स यथा त्वं रुच्या रोचोस्येवाहं
पशुभिश्च ब्राह्मणवर्चसेन च रुचिषीय ॥२१॥
उद्यते नम उदायते नम उदिताय नमः । विराजे नमः स्वराजे नमः सम्राजे नमः ॥२२॥
अस्तंयते नमोस्तमेष्यते नमोस्तमिताय नमः ।
विराजे नमः स्वराजे नमः सम्राजे नमः ॥२३॥

असति । सत् । प्रतिऽस्थितम् । सति । भूतम् । प्रतिऽस्थितम् । भूतम् । ह । भव्ये । आऽहितम् । भव्यम् । भूते । प्रतिऽस्थितम् । तव । इत् । विष्णो इति । बहुऽधा । वीर्याणि । त्वम् । नः । पृणीहि । पशुऽभिः । विश्वऽरूपैः । सुऽधायाम् । मा । धेहि । परमे । विऽओमन् ॥ १९ ॥

शुक्रः । असि । भ्राजः । असि ।
सः । यथा । त्वम् । भ्राजता । भ्राजः । असि । एव । अहम् । भ्राजता । भ्राज्यासम् ॥

रुचिः । असि । रोचः । असि । सः । यथा । त्वम् । रुच्या । रोचः । असि । एव । अहम् । पशुऽभिः । च । ब्राह्मणऽवर्चसेन । च । रुचिषीय ॥ २१ ॥

उत्ऽयते । नमः । उत्ऽआयते । नमः । उत्ऽइताय । नमः ।
विऽराजे । नमः । स्वऽराजे । नमः । सम्ऽराजे । नमः ॥ २२ ॥

अस्तम्ऽयते । नमः । अस्तम्ऽएष्यते । नमः । अस्तम्ऽइताय । नमः ।
विऽराजे । नमः । स्वऽराजे । नमः । सम्ऽराजे । नमः ॥ २३ ॥

XVII.1.19 In the non-existent the existent is established; in the existent the past and the present is established; the past and the present is established in the future; the future is established in the past and the present; O pervading Lord, manifold, indeed, are your valours. May you enrich us with cattle of all sorts. May you put me in comfort and happiness in the highest heaven.

XVII.1.20 You are bright; you are the blaze. Just as your blazing with the blaze, so may I also blaze with the blazing.

XVII.1.21 You are brightness; you are brightener. Just as you are brightener with brightness, so may I become brightened with cattle and intellectual lustre.

XVII.1.22 Homage be to him, about to rise; homage be to the ascending one; homage be to one, that has risen up; homage be to the extremely refulgent; homage be to the self-refulgent; homage be to the absolute refulgent.

XVII.1.23 Homage be to him, about to set; homage be to the setting one; homage be to one, that has set; homage be to the extremely refulgent; homage be to the self-refulgent, homage be to the absolute refulgent.

उदंगादुयमांदित्यो विश्वेन तपंसा सुह ।
सुपत्नान्मह्यं रन्धयन्मा चाहं द्विषते रधं तवेद्विष्णो बहुधा वीर्याणि ।
त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सुधायां मा धेहि परमे व्योमिन् ॥२४॥
आदित्य नावमारुक्षः शतारित्रां स्वस्तये । अहर्मात्यपीपरो रात्रिं सुत्राति पारय ॥२५॥
सूर्य नावमारुक्षः शतारित्रां स्वस्तये । रात्रिं मात्यपीपुरोहः सुत्राति पारय ॥२६॥
प्रजापतेरावृतो ब्रह्मणा वर्मणाहं कश्यपस्य ज्योतिषा वर्चसा च ।
जरदंष्टिः कृतवीर्यो विहायाः सहस्रायुः सुकृतश्चरेयम् ॥२७॥
परीवृतो ब्रह्मणा वर्मणाहं कश्यपस्य ज्योतिषा वर्चसा च ।
मा मा प्रापन्निषवो दैव्या या मा मानुषीरवसृष्टा वधाय ॥२८॥

उत् । अगात् । अयम् । आदित्यः । विश्वेन । तपसा । सह । सऽपत्नान् । मह्यम् ।
रन्धयन् । मा । च । अहम् । द्विषते । रधम् । तव । इत् । विष्णो इति । बहुऽधा ।
वीर्याणि । त्वम् । नः । पृणीहि । पशुऽभिः । विश्वऽरूपैः । सुऽधायाम् । मा । धेहि ।
परमे । विऽओमन् ॥ २४ ॥

आदित्य । नावम् । आ । अरुक्षः । शतऽअरित्राम् । स्वस्तये ।
अहः । मा । अति । अपीपरः । रात्रिम् । सत्रा । अति । पारय ॥ २५ ॥

सूर्य । नावम् । आ । अरुक्षः । शतऽअरित्राम् । स्वस्तये ।
रात्रिम् । मा । अति । अपीपरः । अहः । सत्रा । अति । पारय ॥ २६ ॥

प्रजाऽपतेः । आऽवृतः । ब्रह्मणा । वर्मणा । अहम् । कश्यपस्य । ज्योतिषा । वर्चसा । च ।
जरत्ऽअष्टिः । कृतऽवीर्यः । विऽहायाः । सहस्रऽआयुः । सुऽकृतः । चरेयम् ॥ २७ ॥

परिऽवृतः । ब्रह्मणा । वर्मणा । अहम् । कश्यपस्य । ज्योतिषा । वर्चसा । च । मा । मा ।
प्र । आपन् । इषवः । दैव्याः । याः । मा । मानुषीः । अवऽसृष्टाः । वधाय ॥ २८ ॥

XVII.1.24 This Āditya (sun) has risen up with all the fiery ardour, subjugating my rivals to me; and may I not be subjugated to my hater. O pervading Lord, manifold, indeed, are your valours, May you enrich us with cattle of all sorts. May you put me in comfort and happiness in the highest heaven.

XVII.1.25 O Āditya (sun), you have embarked upon the hundred-oared boat for (our) weal. You have brought me across to the day; in the same way, may you take me across to the night.

XVII.1.26 O Surya (sun), you have embarked upon the hundred-oared boat for (our) weal. You have brought me across to the night; in the same way, may you take me across to the day.

XVII.1.27 Covered with the armour of sacred knowledge of the Lord of creatures and with light and lustre of the all seeing Lord, may I move about upto the ripe old age, vigorous, energetic enjoying a thousand lives and engaged in pious deeds.

XVII.1.28 Covered I am on all sides with the armour of sacred knowledge and with light and lustre of the all-seeing Lord. May not the arrows, that are divine, nor those, shot by human beings to kill, reach me.

ऋतेन॑ गु॒प्त ऋ॒तुभि॑श्च॒ सर्वै॑र्भू॒तेन॑ गु॒प्तो भव्ये॑न चा॒हम् ।
मा मा॒ प्राप॑त्पा॒प्मा मोत मृ॒त्युर॒न्तर्द॑धे॒हं स॑लि॒लेन॑ वा॒चः ॥२९॥
अ॒ग्निर्मा॑ गो॒प्ता परि॑ पातु वि॒श्वत॑ उ॒द्यन्त्सूर्यो॑ नुदतां मृत्युपा॒शान् ।
व्यु॒च्छन्ती॑रु॒षसः॒ पर्व॑ता ध्रु॒वाः स॒हस्रं॑ प्रा॒णा मय्या य॑तन्ताम् ॥३०॥

ऋ॒तेन॑ । गु॒प्तः । ऋ॒तुऽभिः॑ । च॒ । सर्वैः॑ । भू॒तेन॑ । गु॒प्तः । भव्ये॑न । च॒ । अ॒हम् । मा । मा॒ । प्र । आ॒प॒त् । पा॒प्मा । मा । उ॒त । मृ॒त्युः । अ॒न्तः । द॒धे॒ । अ॒हम् । स॒लि॒लेन॑ । वा॒चः ॥२९॥
अ॒ग्निः । मा॒ । गो॒प्ता । परि॑ । पा॒तु॒ । वि॒श्वतः॑ । उ॒त्ऽयन् । सूर्यः॑ । नु॒द॒ता॒म् । मृ॒त्यु॒ऽपा॒शान् । वि॒ऽउ॒च्छन्तीः॑ । उ॒षसः॑ । पर्व॑ताः । ध्रु॒वाः । स॒हस्र॑म् । प्रा॒णाः । मयि॑ । आ । य॒त॒न्ता॒म् ॥ ३० ॥

॥ इति सप्तदशं काण्डम् ॥

[सूक्तम् १, ऋचः ३०]

XVII.1.29 Protected (I am) by righteousness and by all the seasons, protected by the past and present and by the future I am. May not the evil approach me, nor the death. I conceal myself with the flood of speech.

XVII.1.30 May the protector fire divine protect me from all sides. May the rising sun push away the fetters of death. May the dawns shining brightly and mountains firmly set, infuse a thousand vital breaths into me.

Here ends Kāṇḍa XVII
Hymn 1, Verses 30

Kāṇḍa - XVIII

अष्टादशं काण्डम्

अथाष्टादशं काण्डम् ॥

(१) प्रथमं सूक्तम्

(१-६१) एकषष्टृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः। (१-३९, ४७-५०, ५३-६१) प्रथमाद्येकोनचत्वारिंशदृचां सप्तचत्वारिंश्यादिचतसृणां त्रिपञ्चाश्यादिनवानाञ्च यमो मन्त्रोक्ताश्च, (४०) चत्वारिंश्या रुद्रः, (४१-४३) एकचत्वारिंश्यादितृचस्य सरस्वती, (४४-४६, ५१-५२) चतुश्चत्वारिंश्यादितृचस्यैकपञ्चाशीद्विपञ्चाश्योश्च पितरो देवताः। (१-७, ९-१३, १६-१७, २४-३६, ३९-४८, ५१-५५, ५८, ६०) प्रथमादिसप्तानां नवम्यादिपञ्चानां षोडशीसप्तदश्योश्चतुर्विंश्यादित्रयोदशानामेकोनचत्वारिंश्यादिदशानामेकपञ्चाश्यादिपञ्चानामष्टपञ्चाशीषष्टयोश्च त्रिष्टुप्, (८, १५) अष्टमीपञ्चदश्योरार्षी पङ्क्तिः, (१४, ४९-५०) चतुर्दश्येकोनपञ्चाशीपञ्चाशीनां भुरिक्त्रिष्टुप्, (१८-२३) अष्टादश्यादिषण्णां जगती, (३७-३८) सप्तत्रिंश्यष्टात्रिंश्योः परोष्णिक्, (५६-५७, ६१) षट्पञ्चाशीसप्तपञ्चाश्येकषष्टीनामनुष्टुप्, (५९) एकोनषष्ट्याश्च पुरोबृहती छन्दांसि॥

ओ चित्सखायं सख्या ववृत्यां तिरः पुरू चिदर्णवं जगन्वान्।
पितुर्नपातमा दधीत वेधा अधि क्षमि प्रतरं दीध्यानः ॥१॥
न ते सखा सख्यं वष्ट्येतत्सलक्ष्मा यद्विषुरूपा भवाति।
महस्पुत्रासो असुरस्य वीरा दिवो धर्तार उर्विया परि ख्यन् ॥२॥
उशन्ति घा ते अमृतास एतदेकस्य चित्त्यजसं मर्त्यस्य।
नि ते मनो मनसि धाय्यस्मे जन्युः पतिस्तन्वमा विविश्याः ॥३॥
न यत्पुरा चकृमा कद्ध नूनमृतं वदन्तो अनृतं रपेम।
गन्धर्वो अप्स्वप्या च योषा सा नौ नाभिः परमं जामि तन्नौ ॥४॥

ओ इति। चित्। सखायम्। सख्या। ववृत्याम्। तिरः। पुरु। चित्। अर्णवम्। जगन्वान्। पितुः। नपातम्। आ। दधीत। वेधाः। अधि। क्षमि। प्रऽतरम्। दीध्यानः ॥
न। ते। सखा। सख्यम्। वष्टि। एतत्। सऽलक्ष्मा। यत्। विषुऽरूपा। भवाति। महः। पुत्रासः। असुरस्य। वीराः। दिवः। धर्तारः। उर्विया। परि। ख्यन् ॥ २ ॥
उशन्ति। घ। ते। अमृतासः। एतत्। एकस्य। चित्। त्यजसम्। मर्त्यस्य। नि। ते। मनः। मनसि। धायि। अस्मे इति। जन्युः। पतिः। तन्वम्। आ। विविश्याः ॥ ३ ॥
न। यत्। पुरा। चकृम। कत्। ह। नूनम्। ऋतम्। वदन्तः। अनृतम्। रपेम। गन्धर्वः। अप्ऽसु। अप्या। च। योषा। सा। नौ। नाभिः। परमम्। जामि। तत्। नौ ॥ ४ ॥

Yama

XVIII.1.1 Unto a friend would I turn with friendship; having gone through much ocean, may the pious one take a grandson of his father, considering further onward upon the earth.

XVIII.1.2 Thy friend wants not that friendship of thine, that she of like sign should become of diverse form; the sons of the great Asura, heroes, sustainers of the sky; look widely about.

XVIII.1.3 Truly those immortals want that – posterity of the one mortal; may thy mind be set in our mind; mayest thou enter (as) husband a wife's body.

XVIII.1.4 What we did not do formerly, why (do that) now ? Speaking righteousness, should we prate unrighteousness ? The Gandharva in the waters and the watery woman – that is our union, that our highest relation.

गर्भे नु नौ जनिता दंपती कर्देवस्त्वष्टा सविता विश्वरूपः ।
नकिरस्य प्र मिनन्ति व्रतानि वेद नावस्य पृथिवी उत द्यौः ॥५॥
को अद्य युंङ्क्ते धुरि गा ऋतस्य शिमीवतो भामिनो दुर्हृणायून् ।
आसन्निषून्हृत्स्वसो मयोभून्य एषां भृत्यामृणधत्स जीवात् ॥६॥
को अस्य वेद प्रथमस्याह्नः क ईं ददर्श क इह प्र वोचत् ।
बृहन्मित्रस्य वरुणस्य धाम कदु ब्रव आहनो वीच्या नॄन् ॥७॥
यमस्य मा यम्यं१ काम आगन्त्समाने योनौ सहशेय्याय ।
जायेव पत्ये तन्वं१ रिरिच्यां वि चिद्वहेव रथ्येव चक्रा ॥८॥
न तिष्ठन्ति न नि मिषन्त्येते देवानां स्पश इह ये चरन्ति ।
अन्येन मदाहनो याहि तूयं तेन वि वृह रथ्येव चक्रा ॥९॥
रात्रीभिरस्मा अहभिर्दशस्येत्सूर्यस्य चक्षुर्मुहुरुन्मिमीयात् ।
दिवा पृथिव्या मिथुना सबन्धू यमीर्यमस्य विवृहादजामि ॥१०॥

गर्भे । नु । नौ । जनिता । दंपती इति दम्ऽपती । कः । देवः । त्वष्टा । सविता । विश्वऽरूपः ।
नकिः । अस्य । प्र । मिनन्ति । व्रतानि । वेद । नौ । अस्य । पृथिवी । उत । द्यौः ॥ ५ ॥
कः । अद्य । युङ्क्ते । धुरि । गाः । ऋतस्य । शिमीऽवतः । भामिनः । दुःऽहृणायून् ।
आसन्ऽइषून् । हृत्सुऽअसः । मयःऽभून् । यः । एषाम् । भृत्याम् । ऋणधत् । सः । जीवात् ॥६॥
कः । अस्य । वेद । प्रथमस्य । अह्नः । कः । ईम् । ददर्श । कः । इह । प्र । वोचत् ।
बृहत् । मित्रस्य । वरुणस्य । धाम । कत् । ऊं इति । ब्रवः । आहनः । वीच्या । नॄन् ॥ ७ ॥
यमस्य । मा । यम्यम् । कामः । आ । अगन् । समाने । योनौ । सहऽशेय्याय ।
जायाऽइव । पत्ये । तन्वम् । रिरिच्याम् । वि । चित् । वृहेव । रथ्याऽइव । चक्रा ॥८॥
न । तिष्ठन्ति । न । नि । मिषन्ति । एते । देवानाम् । स्पशः । इह । ये । चरन्ति ।
अन्येन । मत् । आहनः । याहि । तूयम् । तेन । वि । वृह । रथ्याऽइव । चक्रा ॥९॥
रात्रीभिः । अस्मै । अहऽभिः । दशस्येत् । सूर्यस्य । चक्षुः । मुहुः । उत् । मिमीयात् ।
दिवा । पृथिव्या । मिथुना । सबन्धू इति सऽबन्धू । यमीः । यमस्य । विवृहात् । अजामि ॥

XVIII.1.5 Verily, the generator made us in the womb man and spouse - - god Tvaṣṭar, Savitar of all forms; none overthrow his ordinances; earth knows us (two) as such, also heaven.

XVIII.1.6 Who yokes to the pole today the kine of righteousness, the diligent, the bright, the slow to wrath, that have arrows in the mouth, that shoot at the heart, amiable ones ? Whoso shall prosper their burden, he shall live.

XVIII.1.7 Who knows of that first day ? Who saw it ? Who shall proclaim it here ? Great is the ordinance of Mitra, of Varuṇa; why, O lustful one, wilt thou speak to men with deceit.

XVIII.1.8 Desire of Yama had come unto me Yamī, in order to lying together in the same lair I would fain yield my body, as wife to husband; may we whirl off, like two chariot wheels.

XVIII.1.9 They stand not, they wink not, those spies of the gods who go about here; with another than me, O lustful one, go quickly; with him whirl off like two chariot wheels.

XVIII.1.10 By nights, by days one may pay reverence to him; the sun's eye may open for a moment; with heaven, with earth paired of near connection;–Yamī must bear the unbrotherly (conduct) of Yama.

आ घा ता गच्छानुत्तरा युगानि यत्र जामयः कृणवन्नजामि ।
उप बर्बृहि वृषभाय बाहुमन्यमिच्छस्व सुभगे पतिं मत् ॥११॥
किं भ्रातासद्यदनाथं भवाति किमु स्वसा यन्निर्ऋतिर्निगच्छात् ।
काममूता बह्वे३तद्रपामि तन्वा मे तन्वं१ सं पिपृग्धि ॥१२॥
न ते नाथं यम्यत्राहमस्मि न ते तनूं तन्वा३ सं पपृच्याम् ।
अन्येन मत्प्रमुदः कल्पयस्व न ते भ्राता सुभगे वष्ट्येतत् ॥१३॥
न वा उ ते तनूं तन्वा३ सं पपृच्यां पापमाहुर्यः स्वसारं निगच्छात् ।
असंयदेतन्मनसो हृदो मे भ्राता स्वसुः शयने यच्छयीय ॥१४॥
बतो बतासि यम नैव ते मनो हृदयं चाविदाम ।
अन्या किल त्वां कक्ष्येव युक्तं परि ष्वजातै लिबुजेव वृक्षम् ॥१५॥
अन्य ऊ षु यम्यन्य उ त्वां परि ष्वजातै लिबुजेव वृक्षम् ।
तस्य वा त्वं मन इच्छा स वा तवाधा कृणुष्व संविदं सुभद्राम् ॥१६॥

आ । घ । ता । गच्छान् । उत्ऽतरा । युगानि । यत्र । जामयः । कृणवन् । अजामि ।
उप । बर्बृहि । वृषभाय । बाहुम् । अन्यम् । इच्छस्व । सुऽभगे । पतिम् । मत् ॥ ११ ॥

किम् । भ्राता । असत् । यत् । अनाथम् । भवाति । किम् । ऊं इति । स्वसा । यत् । निःऽऋतिः ।
निऽगच्छात् । कामऽमूता । बहु । एतत् । रपामि । तन्वा । मे । तन्वम् । सम् । पिपृग्धि ॥

न । ते । नाथम् । यमि । अत्र । अहम् । अस्मि । न । ते । तनूम् । तन्वा । सम् ।
पपृच्याम् । अन्येन । मत् । प्रऽमुदः । कल्पयस्व । न । ते । भ्राता । सुऽभगे । वष्टि । एतत् ॥

न । वै । ऊं इति । ते । तनूम् । तन्वा । सम् । पपृच्याम् । पापम् । आहुः । यः ।
स्वसारम् । निऽगच्छात् । असम्ऽयत् । एतत् । मनसः । हृदः । मे । भ्राता । स्वसुः ।
शयने । यत् । शयीय ॥ १४ ॥

बतः । बत । असि । यम । न । एव । ते । मनः । हृदयम् । च । अविदाम । अन्या ।
किल । त्वाम् । कक्ष्याऽइव । युक्तम् । परि । स्वजातै । लिबुजाऽइव । वृक्षम् ॥ १५ ॥

अन्यम् । ऊं इति । सु । यमि । अन्यः । ऊं इति । त्वाम् । परि । स्वजातै । लिबुजाऽइव ।
वृक्षम् । तस्य । वा । त्वम् । मनः । इच्छ । सः । वा । तव । अध । कृणुष्व । समऽविदम् । सुऽभद्राम् ॥

XVIII.1.11 Verily there shall come those later ages in which next of kin shall do what is unkinly. Put thine arm underneath a hero; seek, O fortunate one, another husband.

XVIII.1.12 What should brother be when there is no protector ? or what sister, when destruction impends ? Impelled by desire, I prate thus much; mingle thou thy body with my body.

XVIII.1.13 I am not thy protector here, O Yamī; I may not mingle my body with thy body; with another than me do thou prepare enjoyments: thy brother wants not that, O fortunate one.

XVIII.1.14 Verily, I may not mingle my body with thy body; they call him wicked who should approach his sister. That is not consonant with my mind (and) heart, that I, a brother, should lie in a sister's bed (śayana).

XVIII.1.15 A weakling, alas, art thou, O Yama; we have not found mind and heart thine; verily, another woman shall embrace thee, as a girth a harnessed (horse), as twining plant a tree.

XVIII.1.16 Another man, truly, O Yamī, another man shall embrace thee, as twining plant a tree; either do thou seek his mind or he thine; then make for thyself very excellent concord.

त्रीणि च्छन्दांसि कवयो वि येतिरे पुरुरूपं दर्शतं विश्वचक्षणम् ।
आपो वाता ओषधयस्तान्येकस्मिन्भुवन आर्पितानि ॥१७॥
वृषा वृष्णे दुदुहे दोहसा दिवः पयांसि यह्वो अदितेरदाभ्यः ।
विश्वं स वेद वरुणो यथा धिया स यज्ञियो यजति यज्ञियाँ ऋतून् ॥१८॥
रपद्गन्धर्वीरप्या च योषणा नदस्य नादे परि पातु नो मनः ।
इष्टस्य मध्ये अदितिर्नि धातु नो भ्राता नो ज्येष्ठः प्रथमो वि वोचति ॥१९॥
सो चिन्नु भद्रा क्षुमती यशस्वत्युषा उवास मनवे स्वर्वती ।
यदीमुशन्तमुशतामनु क्रतुमग्निं होतारं विदथाय जीजनन् ॥२०॥
अध त्यं द्रप्सं विभ्वं विचक्षणं विराभरदिषिरः श्येनो अध्वरे ।
यदी विशो वृणते दस्ममार्या अग्निं होतारमध धीरजायत ॥२१॥
सदासि रण्वो यवसेव पुष्यते होत्राभिरग्ने मनुषः स्वध्वरः ।
विप्रस्य वा यच्छशमान उक्थ्यो३ वाजं ससवाँ उपयासि भूरिभिः ॥२२॥

त्रीणि । छन्दांसि । कवयः । वि । येतिरे । पुरुऽरूपम् । दर्शतम् । विश्वऽचक्षणम् ।
आपः । वाताः । ओषधयः । तानि । एकस्मिन् । भुवने । आर्पितानि ॥ १७ ॥
वृषा । वृष्णे । दुदुहे । दोहसा । दिवः । पयांसि । यह्वः । अदितेः । अदाभ्यः ।
विश्वम् । सः । वेद । वरुणः । यथा । धिया । सः । यज्ञियः । यजति । यज्ञियान् । ऋतून् ॥ १८ ॥
रपत् । गन्धर्वीः । अप्या । च । योषणा । नदस्य । नादे । परि । पातु । नः । मनः । इष्टस्य ।
मध्ये । अदितिः । नि । धातु । नः । भ्राता । नः । ज्येष्ठः । प्रथमः । वि । वोचति ॥१९ ॥
सो इति । चित् । नु । भद्रा । क्षुऽमती । यशस्वती । उषाः । उवास । मनवे । स्वःऽवती ।
यत् । ईम् । उशन्तम् । उशताम् । अनु । क्रतुम् । अग्निम् । होतारम् । विदथाय । जीजनन् ॥
अध । त्यम् । द्रप्सम् । विऽभ्वम् । विऽचक्षणम् । विः । आ । अभरत् । इषिरः । श्येनः ।
अध्वरे । यदि । विशः । वृणते । दस्मम् । आर्याः । अग्निम् । होतारम् । अध । धीः । अजायत ॥
सदा । असि । रण्वः । यवसाऽइव । पुष्यते । होत्राभिः । अग्ने । मनुषः । सुऽअध्वरः ।
विप्रस्य । वा । यत् । शशमानः । उक्थ्यः । वाजम् । ससऽवान् । उपऽयासि । भूरिऽभिः ॥ २२ ॥

Agni

XVIII.1.17 Three meters the poets extended – the many -formed one, the admirable, the all-beholding; water, winds, herbs – these are set in one being (bhuvana).

XVIII.1.18 The bull yieldeth milks for the bull, with the milking of the sky, he the unharmable son of Aditi; everything knoweth he, like Varuna, by thought; he, sharing the sacrifice sacrificeth to the seasons that share the sacrifice.

XVIII.1.19 Prạteth the Gandharvī and watery woman; in the noise of the noisy one let (her) protect our mind; let Aditi set us in the midst of what is desired; our oldest brother shall first speak out.

XVIII.1.20 She now, the excellent, rich in food, full of glory – the dawn hath shone for man full of light; since they have generated for the council (as) hotr Agni, the eager one, after the will of the eager ones.

XVIII.1.21 Then that mighty conspicuous drop did the bird, the lively falcon, bring at the sacrifice; if the Aryan tribes choose the wondrous one; Agni, then prayer was born.

XVIII.1.22 Ever art thou pleasant, as pastures to him that enjoys them, being, O Agni, well sacrificed to with the offerings of man; or when, active, praiseworthy, having won the strength of the inspired one, thou approaches with very many.

उदीरय पितरा जार आ भगमियक्षति हर्यतो हृत्त इष्यति ।
विवक्ति वह्निः स्वपस्यते मखस्तविष्यते असुरो वेपते मती ॥२३॥
यस्ते अग्ने सुमतिं मर्तो अख्यत्सहसः सूनो अति स प्र शृण्वे ।
इषं दधानो वहमानो अश्वैरा स द्युमाँ अमवान्भूषति द्यून् ॥२४॥
श्रुधी नो अग्ने सदने सधस्थे युक्ष्वा रथममृतस्य द्रवित्नुम् ।
आ नो वह रोदसी देवपुत्रे माकिर्देवानामप भूरिह स्याः ॥२५॥
यदग्न एषा समितिर्भवाति देवी देवेषु यजता यजत्र ।
रत्ना च यद्विभजासि स्वधावो भागं नो अत्र वसुमन्तं वीतात् ॥२६॥
अन्वग्निरुषसामग्रमख्यदन्वहानि प्रथमो जातवेदाः ।
अनु सूर्य उषसो अनु रश्मीननु द्यावापृथिवी आ विवेश ॥२७॥
प्रत्यग्निरुषसामग्रमख्यत्प्रत्यहानि प्रथमो जातवेदाः ।
प्रति सूर्यस्य पुरुधा च रश्मीन्प्रति द्यावापृथिवी आ ततान ॥२८॥

उत् । ईरय । पितरा । जारः । आ । भगम् । इयक्षति । हर्यतः । हृत्तः । इष्यति ।
विवक्ति । वह्निः । सुऽअपस्यते । मखः । तविष्यते । असुरः । वेपते । मती ॥ २३ ॥
यः । ते । अग्ने । सुऽमतिम् । मर्तः । अख्यत् । सहसः । सूनो इति । अति । सः । प्र ।
शृण्वे । इषम् । दधानः । वहमानः । अश्वैः । आ । सः । द्युऽमान् । अमऽवान् । भूषति । द्यून् ॥
श्रुधि । नः । अग्ने । सदने । सधऽस्थे । युक्ष्व । रथम् । अमृतस्य । द्रवित्नुम् । आ ।
नः । वह । रोदसी इति । देवपुत्रे इति देवऽपुत्रे । माकिः । देवानाम् । अप । भूः । इह । स्याः ॥
यत् । अग्ने । एषा । सम्ऽइतिः । भवाति । देवी । देवेषु । यजता । यजत्र । रत्ना । च ।
यत् । विऽभजासि । स्वधाऽवः । भागम् । नः । अत्र । वसुऽमन्तम् । वीतात् ॥ २६ ॥
अनु । अग्निः । उषसाम् । अग्रम् । अख्यत् । अनु । अहानि । प्रथमः । जातऽवेदाः । अनु ।
सूर्यः । उषसः । अनु । रश्मीन् । अनु । द्यावापृथिवी इति । आ । विवेश ॥ २७ ॥
प्रति । अग्निः । उषसाम् । अग्रम् । अख्यत् । प्रति । अहानि । प्रथमः । जातऽवेदाः । प्रति ।
सूर्यस्य । पुरुऽधा । च । रश्मीन् । प्रति । द्यावापृथिवी इति । आ । ततान ॥ २८ ॥

XVIII.1.23 **Send thou up the** (two) fathers, (as) a lover, unto enjoyment. The welcome one desires to sacrifice; he **sends from the** heart; the bearer speaks out; the merry one does a good work; the Asura shows might; he trembles with purpose.

XVIII.1.24 Whatever mortal hath seen thy favor, O Agni son of power, he is renowned exceedingly; acquiring food, borne by horses, he lightful vigorous, passes the days.

XVIII.1.25 Hear us, O Agni, in thy seat, thy station; harness the speedy chariot of the immortal; bring to us the two firmaments, parents of the gods be thou of gods never away; mayest thou be here.

XVIII.1.26 That, O Agni, this meeting may take place, divine, among the gods, worshipful, thou reverend one, and that thou mayest share out treasures, O self-ruling one, do thou enjoy here our portion filled with good things. [Also Rg X.II.8]

Agni

XVIII.1.27 Agni hath looked after the apex of the dawns, after the days, (he) first, Jātavedas; a sun, after the dawns, after the rays; after heaven-and earth he entered.

XVIII.1.28 Agni hath looked forth to meet the apex of the dawns, to meet the days, (he) first, Jātavedas, and to meet the rays of the sun in many places; to meet heaven and earth he stretched out.

द्यावा ह क्षामा प्रथमे ऋतेनाभिश्रावे भवतः सत्यवाचा।
देवो यन्मर्तान्यजथाय कृण्वन्त्सीदद्धोता प्रत्यङ् स्वमसुं यन् ॥२९॥
देवो देवान्परिभूर्ऋतेन वहा नो हव्यं प्रथमश्चिकित्वान्।
धूमकेतुः समिधा भाऋजीको मन्द्रो होता नित्यो वाचा यजीयान् ॥३०॥ (१)
अर्चामि वां वर्धायापो घृतस्नू द्यावाभूमी शृणुतं रोदसी मे।
अहा यद्देवा असुनीतिमायन्मध्वा नो अत्र पितरा शिशीताम् ॥३१॥
स्वावृग्देवस्यामृतं यदी गोरतो जातासो धारयन्त उर्वी।
विश्वे देवा अनु तत्ते यजुर्गुर्दुहे यदेनी दिव्यं घृतं वाः ॥३२॥
किं स्विन्नो राजा जगृहे कदस्याति व्रतं चकृमा को वि वेद।
मित्रश्चिद्धि ष्मा जुहुराणो देवाञ्छ्लोको न यातामपि वाजो अस्ति ॥३३॥
दुर्मन्त्वत्रामृतस्य नाम सलक्ष्मा यद्विषुरूपा भवाति।
यमस्य यो मनवते सुमन्त्वग्ने तमृष्व पाह्यप्रयुच्छन् ॥३४॥

द्यावा। ह। क्षामा। प्रथमे इति। ऋतेन। अभिऽश्रावे। भवतः। सत्यऽवाचा। देवः। यत्। मर्तान्। यजथाय। कृण्वन्। सीदत्। होता। प्रत्यङ्। स्वम। असुम्। यन्॥ २९ ॥

देवः। देवान्। परिऽभूः। ऋतेन। वह। नः। हव्यम्। प्रथमः। चिकित्वान्। धूमऽकेतुः। सम्ऽइधा। भाःऽऋजीकः। मन्द्रः। होता। नित्यः। वाचा। यजीयान्॥ ३० ॥

अर्चामि। वाम्। वर्धाय। अपः। घृतस्नू इति घृतऽस्नू। द्यावाभूमी इति। शृणुतम्। रोदसी इति। मे। अहा। यत्। देवाः। असुऽनीतिम्। आयन्। मध्वा। नः। अत्र। पितरा। शिशीताम्॥ ३१ ॥

स्वाऽवृक्। देवस्य। अमृतम। यदि। गोः। अतः। जातासः। धारयन्ते। उर्वी इति। विश्वे। देवाः। अनु। तत्। ते। यजुः। गुः। दुहे। यत्। एनी। दिव्यम्। घृतम्। वाः ॥

किम्। स्वित्। नः। राजा। जगृहे। कत्। अस्य। अति। व्रतम्। चकृम। कः। वि। वेद। मित्रः। चित्। हि। स्म। जुहुराणः। देवान्। श्लोकः। न। याताम। अपि। वाजः। अस्ति॥ ३३ ॥

दुःऽमन्तु। अत्र। अमृतस्य। नाम। सऽलक्ष्मा। यत्। विषुऽरूपा। भवाति। यमस्य। यः। मनवते। सुऽमन्तु। अग्ने। तम्। ऋष्व। पाहि। अप्रऽयुच्छन्॥ ३४ ॥

XVIII.1.29 Heaven and earth, first by right, truth-speaking are within hearing, when the god, making mortals to sacrifice, sits as hotr, going to meet his own being. [Also Rg X.12.1]

XVIII.1.30 A God, encompassing the gods with right, carry thou first our offering, understanding (it); smoke-bannered by the fuel, light-beaming, a pleasant, constant hotr, skilled sacrificer with speech. [Also Rg X.12.2]

XVIII.1.31 I praise your work unto increase, ye ghee-surfaced ones; O heaven and earth, hear me, ye two firmaments; when days, O gods, went to the other life; let the two parents sharpen us here with honey. [Also Rg X.12.4]

XVIII.1.32 If the god's immortality is easy to appropriate for the cow, thence those who are born maintain themselves on the broad (earth); all the gods go after that sacrificial formula of thine, when the hind yields the ghee, heavenly liquor. [Also Rg X.12.3].

XVIII.1.33 Why forsooth hath the king seized us ? What have we done in transgression of his ordinance? who discerns (it)? for even Mitra, swerving the gods, like a song of praise, is the might also of them that go. [Also Rg X.12.5]

XVIII.1.34 Hard to reverence here is the name of the immortal, that she of like sign should become of diverse form; whoso shall reverence, him O Agni, exalted one, do thou protect, unremitting. [Also Rg X.12.6]

यस्मिन्देवा विदथे मादयन्ते विवस्वतः सदने धारयन्ते।
सूर्ये ज्योतिरदधुर्मास्यक्तून्परि द्योतनिं चरतो अजस्रा ॥३५॥
यस्मिन्देवा मन्मनि संचरन्त्यपीच्ये न वयमस्य विद्म।
मित्रो नो अत्रादितिरनागान्त्सविता देवो वरुणाय वोचत् ॥३६॥
सखाय आ शिषामहे ब्रह्मेन्द्राय वज्रिणे।
स्तुष ऊ षु नृतमाय धृष्णवे ॥३७॥
शवसा ह्यसि श्रुतो वृत्रहत्येन वृत्रहा।
मघैर्मघोनो अति शूर दाशसि ॥३८॥
स्तेगो न क्षामत्येषि पृथिवीं मही नो वाता इह वान्तु भूमौ।
मित्रो नो अत्र वरुणो युज्यमानो अग्निर्वने न व्यसृष्ट शोकम् ॥३९॥
स्तुहि श्रुतं गर्तसदं जनानां राजानं भीममुपहत्नुमुग्रम्।
मृडा जरित्रे रुद्र स्तवानो अन्यमस्मत्ते नि वपन्तु सेन्यम् ॥४०॥ (४)

यस्मिन्। देवाः। विदथे। मादयन्ते। विवस्वतः। सदने। धारयन्ते। सूर्ये।
ज्योतिः। अदधुः। मासि। अक्तून्। परि। द्योतनिम्। चरतः। अजस्रा ॥ ३५ ॥
यस्मिन्। देवाः। मन्मनि। समऽचरन्ति। अपीच्ये। न। वयम्। अस्य। विद्म।
मित्रः। नः। अत्र। अदितिः। अनागान्। सविता। देवः। वरुणाय। वोचत् ॥ ३६ ॥
सखायः। आ। शिषामहे। ब्रह्म। इन्द्राय। वज्रिणे।
स्तुषे। ऊं इति। सु। नृऽतमाय। धृष्णवे ॥ ३७ ॥
शवसा। हि। असि। श्रुतः। वृत्रऽहत्येन। वृत्रऽहा। मघैः। मघोनः। अति। शूर। दाशसि ॥३८॥
स्तेगः। न। क्षाम्। अति। एषि। पृथिवीम्। मही इति। नः। वाताः। इह। वान्तु।
भूमौ। मित्रः। नः। अत्र। वरुणः। युज्यमानः। अग्निः। वने। न। वि। असृष्ट। शोकम्॥
स्तुहि। श्रुतम्। गर्तऽसदम्। जनानाम्। राजानम्। भीमम्। उपऽहत्नुम्। उग्रम्।
मृड। जरित्रे। रुद्र। स्तवानः। अन्यम्। अस्मत्। ते। नि। वपन्तु। सेन्यम् ॥ ४० ॥

XVIII.1.35 In whom the gods revel at the council, maintain themselves in Vivasvant's seat – they placed light in the sun, rays in the moon: the unfailing, wait upon the brightness. [Also Ṛg X.12.7]

XVIII.1.36 In what secret devotion the gods go about – we know it not; may Mitra; may Aditi, may god Savitar declare us here guiltless to Varuṇa. [Also Ṛg.X.12.8]

Indra

XVIII.1.37 O companions, we would supplicate worship for Indra, possessor of the thunderbolt, to praise indeed, the most manly, the daring. [Also Ṛg. VIII.24.1]

XVIII.1.38 For thou art famed for might, for Vṛtra-slaying, a Vṛtra slayer; thou out-bestowest the bounteous with thy bounties, O hero. [Also Ṛg.VIII.24.2]

XVIII.1.39 Thou goest over the earth as a steg over the ground; let winds blow here on the great earth for us; Mitra for us there (atra), Varuna, being joined, hath let loose heat, as fire does in the forest.

Rudra

XVIII.1.40 Praiṣe thou the famed sitter on the hollow of men, the terrible king, formidable assailant; being praised, O Rudra, be gracious to the singer; let thine army lay low another than us. [Also Ṛg II.33.11]

सर॑स्वतीं देव॒यन्तो॑ हवन्ते॒ सर॑स्वतीमध्व॒रे ता॒यमा॑ने ।
सर॑स्वतीं सु॒कृतो॑ हवन्ते॒ सर॑स्वती दा॒शुषे॒ वार्यं॑ दात् ॥४१॥
सर॑स्वतीं पि॒तरो॑ हवन्ते दक्षि॒णा य॒ज्ञम॑भि॒नक्ष॑माणाः ।
आ॒सद्या॒स्मिन्ब॒र्हिषि॑ मादयध्वमनमी॒वा इष॒ आ धे॑ह्य॒स्मे ॥४२॥
सर॑स्वति॒ या स॒रथं॑ य॒याथो॒क्थैः स्व॒धाभि॑र्देवि पि॒तृभि॒र्मद॑न्ती ।
स॒ह॒स्रा॒र्घमि॒डो अत्र॑ भा॒गं रा॒यस्पोषं॒ यज॑मानाय धेहि ॥४३॥
उदी॑रता॒मव॑र॒ उत्परा॑स॒ उन्म॑ध्य॒माः पि॒तरः॑ सो॒म्यासः॑ ।
असुं॒ य ई॒युर॑वृ॒का ऋ॒त॒ज्ञास्ते नो॑ऽवन्तु पि॒तरो॒ हवे॑षु ॥४४॥
आहं पि॒तॄन्त्सु॑वि॒दत्राँ॑ अवित्सि॒ नपा॑तं च वि॒क्रम॑णं च॒ विष्णोः॑ ।
ब॒र्हि॒षदो॒ ये स्व॒धया॑ सु॒तस्य॒ भज॑न्त पि॒त्वस्त इ॒हाग॑मिष्ठाः ॥४५॥
इ॒दं पि॒तृभ्यो॒ नमो॑ अस्त्व॒द्य ये पूर्वा॑सो॒ ये अप॑रास ई॒युः ।
ये पार्थि॑वे॒ रज॒स्या निष॑त्ता॒ ये वा॑ नू॒नं सु॑वृ॒जना॑सु दि॒क्षु ॥४६॥

सर॑स्वतीम् । दे॒व॒ऽयन्तः॑ । ह॒व॒न्ते॒ । सर॑स्वतीम् । अ॒ध्व॒रे । ता॒यमा॑ने ।
सर॑स्वतीम् । सु॒ऽकृतः॑ । ह॒व॒न्ते॒ । सर॑स्वती । दा॒शुषे॑ । वार्य॑म् । दा॒त् ॥ ४१ ॥
सर॑स्वतीम् । पि॒तरः॑ । ह॒व॒न्ते॒ । द॒क्षि॒णा । य॒ज्ञम् । अ॒भि॒ऽनक्ष॑माणाः । आ॒ऽसद्य॑ । अ॒स्मिन् ।
ब॒र्हिषि॑ । मा॒द॒य॒ध्व॒म् । अ॒न॒मी॒वाः । इषः॑ । आ । धे॒हि॒ । अ॒स्मे इति॑ ॥ ४२ ॥
सर॑स्वति । या । स॒ऽरथ॑म् । य॒याथ॑ । उ॒क्थैः । स्व॒धाभिः॑ । दे॒वि॒ । पि॒तृऽभिः॑ । मद॑न्ती ।
स॒ह॒स्र॒ऽअ॒र्घम् । इ॒डः । अत्र॑ । भा॒गम् । रा॒यः । पोष॑म् । यज॑मानाय । धे॒हि॒ ॥ ४३ ॥
उत् । ई॒र॒ता॒म् । अव॑रे । उत् । परा॑सः । उत् । म॒ध्य॒माः । पि॒तरः॑ । सो॒म्यासः॑ ।
असु॑म् । ये । ई॒युः । अ॒वृ॒काः । ऋ॒त॒ऽज्ञाः । ते । नः॒ । अ॒व॒न्तु॒ । पि॒तरः॑ । हवे॑षु ॥ ४४ ॥
आ । अ॒हम् । पि॒तॄन् । सु॒ऽवि॒दत्रा॑न् । अ॒वि॒त्सि॒ । नपा॑तम् । च॒ । वि॒ऽक्रम॑णम् । च॒ ।
विष्णोः॑ । ब॒र्हि॒ऽसदः॑ । ये । स्व॒धया॑ । सु॒तस्य॑ । भज॑न्त । पि॒त्वः । ते । इ॒ह । आऽग॑मिष्ठाः ॥
इ॒दम् । पि॒तृऽभ्यः॑ । नमः॑ । अ॒स्तु॒ । अ॒द्य । ये । पूर्वा॑सः । ये अप॑रासः । ई॒युः । ये ।
पार्थि॑वे । रज॑सि । आ । निऽस॑त्ताः । ये । वा॒ । नू॒नम् । सु॒ऽवृ॒जना॑सु । दि॒क्षु ॥ ४६ ॥

Sarasvatī

XVIII.1.41 On Sarasvatī do the pious call; on Sarasvatī, while the sacrifice is being extended; on Sarasvatī do the well-doers call: may Sarasvatī give what is desirable to the worshiper.

XVIII.1.42 On Sarasvatī do the Fathers call, arriving at the sacrifice on the south; sitting on this barhis do ye revel; assign thou to us food free from disease.

XVIII.1.43 O Sarasvatī, that wentest in company with the songs, with the svadhas, O goddess, reveling with the Fathers, assign thou to the sacrificer here a portion of refreshment of thousandfold value, abundance of wealth.

Pitaraḥ : Fathers

XVIII.1.44 Let the lower, let the higher, let the midmost Fathers, the soma drinking, go up, they who went to life, unharmed, right-knowing – let those Fathers aid us at our calls. [Ṛg X.15.1]

XVIII.1.45 I have won hither the beneficent Fathers, both the grandson and the wide-striding of Visṇu; they who, sitting on the barhis, partake of the pressed drink with svadha - they come especially hither. [Also Ṛg.X.15.3]

XVIII.1.46 Be this homage today to the Fathers, who went first, who went after, who are seated in the space of earth, or who are now in region, having good abodes. [Also Ṛg.X.15.2]

मार्तली कुव्यैर्युमो अङ्गिरोभिर्बृहुस्पतिर्ऋक्वभिर्वावृधानः ।
यांश्च देवा वावृधुर्ये च देवांस्ते नोवन्तु पितरो हवेषु ॥४७॥
स्वादुष्किलायं मधुमाँ उतायं तीव्रः किलायं रसवाँ उतायम् ।
उतो न्व१स्य पपिवांसमिन्द्रं न कश्चन सहत आहुवेषु ॥४८॥
परेयिवांसं प्रवतो महीरिति बुहुभ्यः पन्थामनुपस्पशानम् ।
वैवस्वतं संगमनं जनानां यमं राजानं हविषा सपर्यत ॥४९॥
यमो नो गातुं प्रथमो विवेद नैषा गव्यूतिरपभर्तवा उं ।
यत्रा नः पूर्वे पितरः परेता एना जज्ञानाः पथ्या३ अनु स्वाः ॥५०॥
बर्हिषदः पितर ऊत्य१र्वागिमा वो हव्या चकृमा जुषध्वम् ।
त आ गतावसा शंतमेनाधा नः शं योररपो दधात ॥५१॥
आच्या जानु दक्षिणतो निषद्येदं नो हविरभि गृणन्तु विश्वे ।
मा हिंसिष्ट पितरः केन चिन्नो यद्व आगः पुरुषता कराम ॥५२॥

मार्तली । कुव्यैः । युमः । अङ्गिरःऽभिः । बृहुस्पतिः । ऋक्वऽभिः । वुवृधानः । यान् ।
चु । देवाः । वुवृधुः । ये । चु । देवान् । ते । नः । अवन्तु । पितरः । हवेषु ॥ ४७ ॥
स्वादुः । किल । अयम् । मधुऽमान् । उत । अयम् । तीव्रः । किल । अयम् । रसऽवान् ।
उत । अयम् । उतो इति । नु । अस्य । पुपिऽवांसम् । इन्द्रम् । न । कः । चन । सहते । आऽहवेषु ॥
परेयिऽवांसम् । प्रऽवतः । महीः । इति । बहुऽभ्यः । पन्थाम् । अनुऽपस्पशानम् ।
वैवस्वतम् । सम्ऽगमनम् । जनानाम् । यमम् । राजानम् । हविषा । सपर्यत ॥ ४९ ॥
यमः । नः । गातुम् । प्रथमः । विवेद । न । एषा । गव्यूतिः । अपऽभर्तवै । ऊं इति ।
यत्र । नः । पूर्वे । पितरः । पराऽइताः । एना । जज्ञानाः । पथ्याः । अनु । स्वाः ॥५०॥
बर्हिऽसदः । पितरः । ऊती । अर्वाक् । इमा । वः । हव्या । चकृम । जुषध्वम् ।
ते । आ । गत । अवसा । शम्ऽतमेन । अध । नः । शम् । योः । अरपः । दधात ॥५१॥
आऽअच्य । जानु । दक्षिणतः । निऽसद्य । इदम् । नः । हविः । अभि । गृणन्तु । विश्वे ।
मा । हिंसिष्ट । पितरः । केन । चित् । नः । यत् । वः । आगः । पुरुषता । कराम ॥५२॥

Yama

XVIII.1.47 Mātali with the kavās, Yama with the Añgirases, Bṛhaspatī increasing with the ṛkvans (praisers); both they whom the gods increased and who (increased) the gods — let those Fathers aid us at our calls. [Rg X.14.3.Var.]

Soma

XVIII.1.48 Sweet verily is this (Soma), and full of honey is this; strong verily is this, and full of sap is this; and no one soever overpowers in conflicts Indra, having now drunk of it. [Rg.VI.47.1]

Yama

XVIII.1.49 Him that went away to the advances called great, spying out the road for many, Vivasvant's son, gatherer of people, king Yama, honor ye with oblation.

XVIII.1.50 Yama first found for us a track; that is not a pasture to be borne away; where our former Fathers went forth, there (go) those born (of them), along their own roads.

Pitaraḥ

XVIII.1.51 Ye barhis-seated Fathers, hitherward with aid; these offerings have we made for you; enjoy (them) do ye come with most wealful aid; then assign to us weal (and) profit, free from evil.

XVIII.1.52 Bending the knee, sitting down on the right, let all assent to this libation of ours; injure us not, O Fathers, by reason of any offense which we may do to you through humanity.

त्वष्टा दुहित्रे वहतुं कृणोति तेनेदं विश्वं भुवनं समेति ।
यमस्य माता पर्युह्यमाना महो जाया विवस्वतो ननाश ॥५३॥
प्रेहि प्रेहि पथिभिः पूर्याणैर्येना ते पूर्वे पितरः परेताः ।
उभा राजानौ स्वधया मदन्तौ यमं पश्यासि वरुणं च देवम् ॥५४॥
अपेत वीत वि च सर्पतातोस्मा एतं पितरो लोकमक्रन् ।
अहोभिरद्भिरक्तुभिर्व्यक्तं यमो ददात्यवसानमस्मै ॥५५॥
उशन्तस्त्वेधीमह्युशन्तः समिधीमहि ।
उशन्नुशत आ वह पितृन्हविषे अत्तवे ॥५६॥
द्युमन्तस्त्वेधीमहि द्युमन्तः समिधीमहि ।
द्युमान्द्युमत आ वह पितृन्हविषे अत्तवे ॥५७॥
अङ्गिरसो नः पितरो नवग्वा अथर्वाणो भृगवः सोम्यासः ।
तेषां वयं सुमतौ यज्ञियानामपि भद्रे सौमनसे स्याम ॥५८॥

त्वष्टा । दुहित्रे । वहतुम् । कृणोति । तेन । इदम् । विश्वम् । भुवनम् । सम् । एति ।
यमस्य । माता । परिऽउह्यमाना । महः । जाया । विवस्वतः । ननाश ॥ ५३ ॥
प्र । इहि । प्र । इहि । पथिऽभिः । पूःऽयानैः । येन । ते । पूर्वे । पितरः । पराऽइताः ।
उभा । राजानौ । स्वधया । मदन्तौ । यमम् । पश्यासि । वरुणम् । च । देवम् ॥ ५४ ॥
अप । इत । वि । इत । वि । च । सर्पत । अतः । अस्मै । एतम् । पितरः । लोकम् ।
अक्रन् । अहःऽभिः । अत्ऽभिः । अक्तुऽभिः । विऽअक्तम् । यमः । ददाति । अवऽसानम् । अस्मै ॥
उशन्तः । त्वा । इधीमहि । उशन्तः । सम् । इधीमहि ।
उशन् । उशतः । आ । वह । पितृन् । हविषे । अत्तवे ॥ ५६ ॥
द्युऽमन्तः । त्वा । इधीमहि । द्युऽमन्तः । सम् । इधीमहि ।
द्युऽमान् । द्युऽमतः । आ । वह । पितृन् । हविषे । अत्तवे ॥ ५७ ॥
अङ्गिरसः । नः । पितरः । नवऽग्वाः । अथर्वाणः । भृगवः । सोम्यासः ।
तेषाम् । वयम् । सुऽमतौ । यज्ञियानाम् । अपि । भद्रे । सौमनसे । स्याम ॥ ५८ ॥

Tvaṣṭar

XVIII.1.53 Tvaṣṭar makes a wedding-car for his daughter; by reason of this, all this creation comes together; the mother of Yama, wife of great Vivasvant, being drawn about, disappeared.

XVIII.1.54 Go thou forth, go forth by roads that go to the stronghold, as thy Fathers of old went forth; both kings, reveling with svadha, shall thou see, Yama and god Varuna.

XVIII.1.55 Go ye away, go asunder, and creep apart from here; for this man the Fathers have made this world; adorned with days, with waters, with rays, a rest Yama gives to him. [Also Ṛg.X.14.9]

XVIII.1.56 Eager would we light thee, eager would we kindle; do thou, eager, bring the eager Gathers to eat the oblation.

XVIII.1.57 Lightful would we light thee, lightfull would we kindle; do thou, lightful, bring the lightful Fathers to eat the oblation.

To Yama and Fathers

XVIII.1.58 The Añgirases, our navagva Fathers, the Atharvans, the Bhrgus, soma-drinkers – may we be in the favor of those worshipful ones, likewise in their excellent well-willing. [Rg.X.14.6]

अङ्गिरोभिर्यज्ञियैरा गहीह यम वैरूपैरिह मादयस्व ।
विवस्वन्तं हुवे यः पिता तेऽस्मिन्बर्हिष्या निषद्य ॥५९॥
इमं यम प्रस्तरमा हि रोहाङ्गिरोभिः पितृभिः संविदानः ।
आ त्वा मन्त्राः कविशस्ता वहन्त्वेना राजन्हविषो मादयस्व ॥६०॥
इत एत उदारुहन्दिवस्पृष्ठान्यारुहन् ।
प्र भूर्जयो यथा पथा द्यामङ्गिरसो ययुः ॥६१॥ (६)

अङ्गिरःऽभिः । यज्ञियैः । आ । गहि । इह । यम । वैरूपैः । इह । मादयस्व ।
विवस्वन्तम् । हुवे । यः । पिता । ते अस्मिन् । बर्हिषि । आ । निऽसद्य ॥ ५९ ॥
इमम् । यम । प्रऽस्तरम् । आ । हि । रोह । अङ्गिरःऽभिः । पितृऽभिः । सम्ऽविदानः ।
आ । त्वा । मन्त्राः । कविऽशस्ताः । वहन्तु । एना । राजन् । हविषः । मादयस्व ॥ ६० ॥
इतः । एते । उत्ऽआरुहन् । दिवः । पृष्ठानि । आ । अरुहन् ।
प्र । भूःऽजयः । यथा । पथा । द्याम् । अङ्गिरसः । ययुः ॥ ६१ ॥

(२) द्वितीयं सूक्तम्

(१-६०) षष्ट्यृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । (१-३, ६-२८, ३०-३३, ३५-६०) प्रथमादितृचस्य षष्ठादित्रयोविंशत्यृचां त्रिंशत्यादिचतसृणां पञ्चत्रिंशत्यादिषड्विंशतेश्च यमो मन्त्रोक्ताश्च, (४, ३४) चतुर्थीचतुस्त्रिंशयोरग्निः, (५) पञ्चम्या जातवेदाः, (२९) एकोनत्रिंश्याश्च पितरो देवताः । (१-३, ६, १४-१८, २०, २२-२३, २५, ३०, ३४, ३६, ४६, ४८, ५०-५२, ५६) प्रथमादितृचस्य षष्ठ्याश्चतुर्दश्यादिपञ्चानां विंशीद्वाविंशीत्रयोविंशीपञ्चविंशीत्रिंशीचतुस्त्रिंशीषट्त्रिंशीषट्चत्वारिंश्यष्टचत्वारिंशीनां पञ्चाशयादितृचस्य षट्पञ्चाश्याश्चानुष्टुप्, (४, ७, ९, १३) चतुर्थीसप्तमीनवमीत्रयोदशीनां जगती, (५, २६, ४९, ५७) पञ्चमीषड्विंश्येकोनपञ्चाशीसप्तपञ्चाशीनां भुरिक्त्रिष्टुप्, (८, १०-१२, २१, २७-२९, ३१-३३, ३५, ४७, ५३-५५, ५८-६०) अष्टम्या दशम्यादितृचस्यैकविंश्याः सप्तविंश्यादितृचस्यैकत्रिंश्यादितृचस्य पञ्चत्रिंशीसप्तचत्वारिंश्योस्त्रिपञ्चाशयादितृचस्याष्टपञ्चाशयादितृचस्य च त्रिष्टुप्, (१९) एकोनविंश्यास्त्रिपदार्षी गायत्री, (२४) चतुर्विंश्यास्त्रिपदा समविषमार्षी गायत्री, (३७) सप्तत्रिंश्या विराड्जगती, (३८-३९, ४१) अष्टात्रिंश्येकोनचत्वारिंश्येकचत्वारिंशीनामार्षी गायत्री, (४०, ४२-४४) चत्वारिंश्या द्विचत्वारिंश्यादितृचस्य च भुरिगार्षी गायत्री, (४५) पञ्चचत्वारिंश्याश्च ककुम्मत्यनुष्टुप् छन्दांसि ॥

यमाय सोमः पवते यमाय क्रियते हविः ।
यमं ह यज्ञो गच्छत्यग्निदूतो अरंकृतः ॥१॥

यमाय । सोमः । पवते । यमाय । क्रियते । हविः ।
यमम् । ह । यज्ञः । गच्छति । अग्निऽदूतः । अरम्ऽकृतः ॥ १ ॥

XVIII.1.59 Come thou hither with the worshipful Añgirases; revel here, O Yama, with the Vāirūpas — I call Vivasvant, who is thy father sitting down upon this barhis. [Rg X.14.5]

XVIII.1.60 Ascend thou, O Yama, this cushion, in concord with the Añgiras Fathers; let the sacred utterances made in praise by the poets bring thee; then, O king, revel thou in the oblation. [Rg.X.14.4]

XVIII.1.61 These ascended up from here; they ascended the backs of the sky; the Añgirases have gone forth to heaven, like bhūrjis, by the road.

Yama

XVIII.2.1 For Yama the soma purifies itself; for Yama is made the oblation; to Yama goes the sacrifice, messengered by Agni, made satisfactory.

यमाय मधुमत्तमं जुहोता प्र च तिष्ठत ।
इदं नम ऋषिभ्यः पूर्वजेभ्यः पूर्वेभ्यः पथिकृद्भ्यः ॥२॥
यमाय घृतवत्पयो राज्ञे हविर्जुहोतन ।
स नो जीवेष्वा यमेद्दीर्घमायुः प्र जीवसे ॥३॥
मैनमग्ने वि दहो माभि शूशुचो मास्य त्वचं चिक्षिपो मा शरीरम् ।
शृतं यदा करसि जातवेदोऽथेमेनं प्र हिणुतात्पितृँरुप ॥४॥
यदा शृतं कृणवो जातवेदोऽथेममेनं परि दत्तात्पितृभ्यः ।
यदो गच्छात्यसुनीतिमेतामथ देवानां वशनीर्भवाति ॥५॥
त्रिकद्रुकेभिः पवते षडुर्वीरेकमिद्बृहत् ।
त्रिष्टुब्गायत्री छन्दांसि सर्वा ता यम आर्पिता ॥६॥
सूर्यं चक्षुषा गच्छ वातमात्मना दिवं च गच्छ पृथिवीं च धर्मभिः ।
अपो वा गच्छ यदि तत्र ते हितमोषधीषु प्रति तिष्ठा शरीरैः ॥७॥

यमाय । मधुमत्ऽतमम् । जुहोत । प्र । च । तिष्ठत ।
इदम् । नमः । ऋषिऽभ्यः । पूर्वऽजेभ्यः । पूर्वेभ्यः । पथिकृत्ऽभ्यः ॥ २ ॥

यमाय । घृतऽवत् । पयः । राज्ञे । हविः । जुहोतन ।
सः । नः । जीवेषु । आ । यमेत् । दीर्घम् । आयुः । प्र । जीवसे ॥ ३ ॥

मा । एनम् । अग्ने । वि । दहः । मा । अभि । शूशुचः । मा । अस्य । त्वचम् । चिक्षिपः । मा । शरीरम् । शृतम् । यदा । करसि । जातऽवेदः । अथ । ईम् । एनम् । प्र । हिनुतात् । पितृन् । उप ॥ ४ ॥

यदा । शृतम् । कृणवः । जातऽवेदः । अथ । इमम् । एनम् । परि । दत्तात् । पितृऽभ्यः । यदो इति । गच्छाति । असुऽनीतिम् । एताम् । अथ । देवानाम् । वशऽनीः । भवाति ॥

त्रिऽकद्रुकेभिः । पवते । षट् । उर्वीः । एकम् । इत् । बृहत् ।
त्रिऽस्तुप् । गायत्री । छन्दांसि । सर्वा । ता । यमे । आर्पिता ॥ ६ ॥

सूर्यम् । चक्षुषा । गच्छ । वातम् । आत्मना । दिवम् । च । गच्छ । पृथिवीम् । च । धर्मऽभिः । अपः । वा । गच्छ । यदि । तत्र । ते । हितम् । ओषधीषु । प्रति । तिष्ठ । शरीरैः ॥७॥

XVIII.2.2 Offer ye to Yama what is most honeyed, and stand forth; this homage to the former-born the former, the path-making seers.

XVIII.2.3 Unto Yama the king offer ye an oblation, milk rich in ghee; he furnished to us among the living a long life-time, for living on.

Agniḥ

XVIII.2.4 Do not, O Agni, burn him up; do not be hot upon him; do not warp his skin, nor his body; when thou shalt make him done, O Jātavedas, then send him forward unto the Fathers.

Jātaveda

XVIII.2.5 When thou shalt make him done, O Jātavedas, then commit him to the Fathers; when he shall go to that other life, then shall he become a controller of the gods.

Yama

XVIII.2.6 With the trikadrukas it purifies itself; six wide ones, verily one great one; tristubh, gāyatrī, the meters: all those (are) set in Yama.

XVIII.2.7 Go thou to the sun with thine eye, to the wind with thy soul; go both to heaven and to earth with (their) due shares; or go to the waters, if there it is acceptable to thee; in the herbs stand firm with thy bodies.

अजो भागस्तपसस्तं तपस्व तं ते शोचिस्तपतु तं ते अर्चिः ।
यास्ते शिवास्तन्वो जातवेदस्ताभिर्वहैनं सुकृतामु लोकम् ॥८॥
यास्ते शोचयो रंहयो जातवेदो याभिरापृणासि दिवमन्तरिक्षम् ।
अजं यन्तमनु ताः समृण्वतामथेतराभिः शिवतमाभिः शृतं कृधि ॥९॥
अव सृज पुनरग्ने पितृभ्यो यस्त आहुतश्चरति स्वधावान् ।
आयुर्वसान उप यातु शेषः सं गच्छतां तन्वा सुवर्चाः ॥१०॥ (७)
अति द्रव श्वानौ सारमेयौ चतुरक्षौ शबलौ साधुना पथा ।
अधा पितॄन्त्सुविदत्राँ अपीहि यमेन ये सधमादं मदन्ति ॥११॥
यौ ते श्वानौ यम रक्षितारौ चतुरक्षौ पथिषदी नृचक्षसा ।
ताभ्यां राजन्परि धेह्येनं स्वस्त्यस्मा अनमीवं च धेहि ॥१२॥
उरूणसावसुतृपावुदुम्बलौ यमस्य दूतौ चरतो जनाँ अनु ।
तावस्मभ्यं दृशये सूर्याय पुनर्दातामसुमद्येह भद्रम् ॥१३॥

अजः । भागः । तपसः । तम् । तपस्व । तम् । ते । शोचिः । तपतु । तम् । ते । अर्चिः ।
याः । ते । शिवाः । तन्वः । जातऽवेदः । ताभिः । वह । एनम् । सुऽकृताम् । ऊं इति । लोकम् ॥
याः । ते । शोचयः । रंहयः । जातऽवेदः । याभिः । आऽपृणासि । दिवम् । अन्तरिक्षम् ।
अजम् । यन्तम् । अनु । ताः । सम् । ऋण्वताम् । अथ । इतराभिः । शिवऽतमाभिः । शृतम् । कृधि ॥
अव । सृज । पुनः । अग्ने । पितृऽभ्यः । यः । ते । आऽहुतः । चरति । स्वधाऽवान् ।
आयुः । वसानः । उप । यातु । शेषः । सम् । गच्छताम् । तन्वा । सुऽवर्चाः ॥ १० ॥
अति । द्रव । श्वानौ । सारमेयौ । चतुःऽअक्षौ । शबलौ । साधुना । पथा ।
अध । पितॄन् । सुऽविदत्रान् । अपि । इहि । यमेन । ये । सधऽमादम् । मदन्ति ॥ ११ ॥
यौ । ते । श्वानौ । यम । रक्षितारौ । चतुःऽअक्षौ । पथिसदी इति पथिऽसदी । नृऽचक्षसा ।
ताभ्याम् । राजन् । परि । धेहि । एनम् । स्वस्ति । अस्मै । अनमीवम् । च । धेहि ॥ १२ ॥
उरुऽनसौ । असुऽतृपौ । उदुम्बलौ । यमस्य । दूतौ । चरतः । जनान् । अनु ।
तौ । अस्मभ्यम् । दृशये । सूर्याय । पुनः । दाताम् । असुम् । अद्य । इह । भद्रम् ॥ १३ ॥

XVIII.2.8 The goat is the share of the heat; heat thou that; that let thine ardor heat, that thy flame what propitious bodies are thine, O Jātavedas, with them carry him to the world of the well-doing.

XVIII.2.9 What ardors, swiftnesses are thine, O Jātavedas, with which thou fillest the sky, the atmosphere, let them collect after the goat as he goes; then with other most propitious ones make him propitious.

XVIII.2.10 Release again, O Agni, to the Fathers him who goes offered to thee, with svadha; clothing himself in life, let him go unto (his) posterity; let him be united with a body, very splendid.

XVIII.2.11 Run thou past the two four-eyed, brindled dogs of Saramā, by a happy road; then go unto the beneficent Fathers, who revel in common revelry with Yama. [Also Rg X.14.10]

XVIII.2.12 What two defending dogs thou hast, O Yama, four-eyed, sitting by the road, men watching with them, O king, do thou surround him; assign to him well-being and freedom from disease. [Also Rg.X.14.11]

XVIII.2.13 Broad-nosed, feeding on lives, copper-colored, Yama's two messengers go about after men; let them give us back here today excellent life, to see the sun. [Also Rg.X.14.12]

सोम॒ एके॑भ्यः पवते घृ॒तमेक॒ उपा॑सते ।
येभ्यो॒ मधु॑ प्र॒धाव॑ति॒ तांश्चि॑दे॒वापि॑ गच्छतात् ॥१४॥
ये चि॒त्पूर्वं॑ ऋ॒तसा॑ता ऋ॒तजा॑ता ऋता॒वृधः॑ ।
ऋषी॒न्तप॑स्वतो यम तपो॒जाँ अपि॑ गच्छतात् ॥१५॥
तप॑सा॒ ये अ॑नाधृ॒ष्यास्तप॑सा॒ ये स्व॒र्य॑युः ।
तपो॒ ये च॑क्रि॒रे मह॒स्तांश्चि॑दे॒वापि॑ गच्छतात् ॥१६॥
ये युध्य॑न्ते प्र॒धने॑षु॒ शूरा॑सो॒ ये त॑नू॒त्यजः॑ ।
ये वा॑ स॒हस्र॑दक्षिणा॒स्तांश्चि॑दे॒वापि॑ गच्छतात् ॥१७॥
स॒हस्र॑णीथाः क॒वयो॒ ये गो॑पा॒यन्ति॒ सूर्य॑म् ।
ऋषी॒न्तप॑स्वतो यम तपो॒जाँ अपि॑ गच्छतात् ॥१८॥
स्यो॒नास्मै॑ भव पृथिव्यनृक्ष॒रा नि॒वेश॑नी ।
यच्छा॒स्मै॒ शर्म॑ स॒प्रथाः॑ ॥१९॥

सोम॑ः । एके॑भ्यः । प॒व॒ते । घृ॒तम् । एके॑ । उप॑ । आ॒स॒ते ।
येभ्य॑ः । मधु॑ । प्र॒ऽधाव॑ति । तान् । चि॒त् । ए॒व । अपि॑ । ग॒च्छ॒ता॒त् ॥ १४ ॥
ये । चि॒त् । पूर्वे॑ । ऋ॒तऽसा॑ताः । ऋ॒तऽजा॑ताः । ऋ॒तऽवृधः॑ ।
ऋषी॑न् । तप॑स्वतः । य॒म॒ । त॒पः॒ऽजान् । अपि॑ । ग॒च्छ॒ता॒त् ॥ १५ ॥
तप॑सा । ये । अ॒ना॒धृ॒ष्याः । तप॑सा । ये । स्वः॑ । य॒युः ।
तप॑ः । ये । च॒क्रि॒रे । मह॑ः । तान् । चि॒त् । ए॒व । अपि॑ । ग॒च्छ॒ता॒त् ॥ १६ ॥
ये । युध्य॑न्ते । प्र॒ऽधने॑षु । शूरा॑सः । ये । त॒नू॒ऽत्यजः॑ ।
ये । वा॒ । स॒हस्र॑ऽदक्षिणाः । तान् । चि॒त् । ए॒व । अपि॑ । ग॒च्छ॒ता॒त ॥ १७ ॥
स॒हस्र॑ऽनीथाः । क॒वय॑ः । ये । गो॒पा॒यन्ति॑ । सूर्य॑म ।
ऋषी॑न् । तप॑स्वतः । य॒म॒ । त॒पः॒ऽजान् । अपि॑ । ग॒च्छ॒ता॒त् ॥ १८ ॥
स्यो॒ना । अ॒स्मै॒ । भ॒व॒ । पृ॒थि॒वि॒ । अ॒नृ॒क्ष॒रा । नि॒ऽवेश॑नी ।
यच्छ॑ । अ॒स्मै॒ । शर्म॑ । स॒ऽप्रथाः॑ ॥ १९ ॥

XVIII.2.14 Soma purifies itself for some; some wait upon ghee; for whom honey runs forward, unto them do thou go.

XVIII.2.15 They who of old were won by right, born of right, increasers of right -- to the seers rich in fervor, born of fervor, O Yama, do thou go. [Also Rg.X.154.4]

XVIII.2.16 They who by fervor are unassailable, who by fervor have gone to heaven who made fervor their greatness, unto them do thou go. [Also Rg.X.154.3]

XVIII.2.17 They who fight in the contests, who are self-sacrificing heroes, or who give thousand-fold sacrificial gifts, unto them do thou go. [Also Rg.X.154.3]

XVIII.2.18 Poets of a thousand lays, who guard the sun — to the seers rich in fervor, born of fervor, O Yama, do thou go. [Rg.x.154.5]

XVIII.2.19 Be pleasant to him, O earth, a thornless resting-place; furnish him broad refuge.

असंबाधे पृथिव्या उरौ लोके नि धीयस्व।
स्वधा याश्चकृषे जीवन्तास्ते सन्तु मधुश्चुतः ॥२०॥ (७)

ह्वयामि ते मनसा मन इहेमान्गृहाँ उप जुजुषाण एहि।
सं गच्छस्व पितृभिः सं यमेन स्योनास्त्वा वाता उप वान्तु शग्माः ॥२१॥

उत्त्वा वहन्तु मरुत उदवाहा उदप्रुतः।
अजेन कृण्वन्तः शीतं वर्षेणोक्षन्तु बालिति ॥२२॥

उदह्वमायुरायुषे क्रत्वे दक्षाय जीवसे। स्वान्गच्छतु ते मनो अधा पितृँरुप द्रव ॥२३॥

मा ते मनो मासोर्माङ्गानां मा रसस्य ते। मा ते हास्त तन्वः किं चनेह ॥२४॥

मा त्वा वृक्षः सं बाधिष्ट मा देवी पृथिवी मही। लोकं पितृषु वित्त्वैधस्व यमराजसु ॥२५॥

असम्ऽबाधे। पृथिव्याः। उरौ। लोके। नि। धीयस्व।
स्वधाः। याः। चकृषे। जीवन्। ताः। ते। सन्तु। मधुऽश्चुतः ॥ २० ॥

ह्वयामि। ते। मनसा। मनः। इह। इमान्। गृहान्। उप। जुजुषाणः। आ। इहि।
सम्। गच्छस्व। पितृऽभिः। सम्। यमेन। स्योनाः। त्वा। वाताः। उप। वान्तु। शग्माः ॥

उत्। त्वा। वहन्तु। मरुतः। उदऽवाहाः। उदऽप्रुतः।
अजेन। कृण्वन्तः। शीतम्। वर्षेण। उक्षन्तु। बाल्। इति ॥ २२ ॥

उत्। अह्वम्। आयुः। आयुषे। क्रत्वे। दक्षाय। जीवसे।
स्वान्। गच्छतु। ते। मनः। अध। पितॄन्। उप। द्रव ॥ २३ ॥

मा। ते। मनः। मा। असोः। मा। अङ्गानाम्। मा। रसस्य। ते।
मा। ते। हास्त। तन्वः। किम्। चन। इह ॥ २४ ॥

मा। त्वा। वृक्षः। सम्। बाधिष्ट। मा। देवी। पृथिवी। मही।
लोकम्। पितृषु। वित्त्वा। एधस्व। यमराजऽसु ॥ २५ ॥

XVIII.2.20 In the unoppressive wide space of earth be thou deposited; what svadhās thou didst make when living, be they dripping with honey for thee.

XVIII.2.21 I call thy mind hither with mind; come unto these houses, enjoying (them); unite thyself with the Fathers, with Yama; let pleasant, helpful winds blow thee unto (them).

XVIII.2.22 Let the water-carrying, water-floating Maruts carry thee up, making (thee) with rain, splash.

XVIII.2.23 I have called up life-time unto life-time, unto ability, unto dexterity, unto life; let thy mind go to its own; then run unto the Fathers.

XVIII.2.24 Let nothing whatever of thy mind, nor of thy life, nor of thy members, nor of thy sap, nor of thy body, be left here.

XVIII.2.25 Let not the tree oppress thee, nor the great divine earth; having found a place among the Fathers, thrive thou among those whose king is Yama.

यत्ते अङ्गमतिंहितं पराचैरंपानः प्राणो य उं वा ते परेतः ।
तत्ते संगत्यं पितरः सनींडा घासाद्घासं पुनरा वेशयन्तु ॥२६॥
अपेमं जीवा अंरुधन्गृहेभ्यस्तं निर्वहत परि ग्रामांदितः ।
मृत्युर्यमस्यांसीद्दूतः प्रचेता असून्पितृभ्यो गमयां चकार ॥२७॥
ये दस्यवः पितृषु प्रविष्टा ज्ञातिमुखा अहुतादश्चरन्ति ।
परापुरो निपुरो ये भरन्त्यग्निष्टानस्मात्प्र धमाति यज्ञात् ॥२८॥
सं विशन्त्विह पितरः स्वा नः स्योनं कृण्वन्तः प्रतिरन्त आयुः ।
तेभ्यः शकेम हविषा नक्षमाणा ज्योग्जीवन्तः शरदः पुरूचीः ॥२९॥
यां ते धेनुं निपृणामि यमु ते क्षीर ओदनम् ।
तेना जनस्यासो भर्ता योत्रासदजीवनः ॥३०॥ (६)
अश्वावतीं प्र तर या सुशेवाऽर्क्षाकं वा प्रतरं नवीयः ।
यस्त्वा जघान वध्यः सो अस्तु मा सो अन्यद्विदत भागधेयम् ॥३१॥

यत् । ते । अङ्गम् । अतिंऽहितम् । पराचैः । अपानः । प्राणः । यः । ऊं इति । वा । ते । परांऽइतः । तत् । ते । समऽगत्य । पितरः । सऽनींडाः । घासात् । घासम् । पुनः । आ । वेशयन्तु ॥
अप । इमम् । जीवाः । अरुधन् । गृहेभ्यः । तम् । निः । वहत । परि । ग्रामात् । इतः ।
मृत्युः । यमस्य । आसीत् । दूतः । प्रऽचेताः । असून् । पितृऽभ्यः । गमयाम् । चकार ॥ २७ ॥
ये । दस्यवः । पितृषु । प्रऽविष्टाः । ज्ञातिऽमुखाः । अहुतऽअदः । चरन्ति ।
पराऽपुरः । निऽपुरः । ये । भरन्ति । अग्निः । तान् । अस्मात् । प्र । धमाति । यज्ञात् ॥२८॥
सम् । विशन्तु । इह । पितरः । स्वाः । नः । स्योनम् । कृण्वन्तः । प्रऽतिरन्तः । आयुः ।
तेभ्यः । शकेम । हविषा । नक्षमाणाः । ज्योक् । जीवन्तः । शरदः । पुरूचीः ॥ २९ ॥
याम् । ते । धेनुम् । निऽपृणामि । यम् । ऊं इति । ते । क्षीरे । ओदनम् ।
तेन । जनस्य । असः । भर्ता । यः । अत्र । असत् । अजीवनः ॥ ३० ॥
अश्वऽवतीम् । प्र । तर । या । सुऽशेवा । ऋक्षाकम् । वा । प्रऽतरम् । नवीयः ।
यः । त्वा । जघान । वध्यः । सः । अस्तु । मा । सः । अन्यत् । विदत । भागऽधेयम् ॥३१॥

XVIII.2.26 What limb of thine is put over at a distance, and what expiration (or) breath has gone forth upon the wind; let the associated Fathers, assembling, make that enter thee again, bit from bit.

XVIII.2.27 The living have excluded this man from their houses; carry ye him out, forth from this village; death was the kindly messenger of Yama; he made his life-breaths go to the Fathers.

XVIII.2.28 What barbarians, having entered among the Fathers, having faces of acquaintances, go about, eating what is not sacrificed, who bear parāpur (and) nipur — Agni shall blast them forth from this sacrifice.

Pitraḥ

XVIII.2.29 Let there enter together here our own Fathers, doing what is pleasant, lengthening (our) life-time; may we be able to reach them with oblation, living long for numerous autumns.

Yama

XVIII.2.30 What milch-cow I set down for thee, and what rice-dish for thee in milk — with that mayest thou be the supporter of the person who is there without a living.

XVIII.2.31 Pass forward (over a stream) rich in horses, which is very propitious, or, further on, and rkṣāka, more new; he who slew thee, be he one to be killed; let him not find any other portion.

यमः परोवरो विवस्वान्ततः परं नातिं पश्यामि किं चन।
यमे अध्वरो अधि मे निविष्टो भुवो विवस्वानन्वाततान ॥३२॥
अपागूहन्नमृतां मर्त्येभ्यः कृत्वा सवर्णामदधुर्विवस्वते।
उताश्विनावभरद्यत्तदासीदजहादु द्वा मिथुना सरण्यूः ॥३३॥
ये निखाता ये परोप्ता ये दग्धा ये चोद्धिताः।
सर्वांस्तानग्न आ वह पितॄन्हविषे अत्तवे ॥३४॥
ये अग्निदग्धा ये अनग्निदग्धा मध्ये दिवः स्वधया मादयन्ते।
त्वं तान्वेत्थ यदि ते जातवेदः स्वधया यज्ञं स्वधितिं जुषन्ताम् ॥३५॥
शं तप माति तपो अग्ने मा तन्वं तपः।
वनेषु शुष्मो अस्तु ते पृथिव्यामस्तु यद्धरः ॥३६॥
ददाम्यस्मा अवसानमेतद्य एष आगन्मम चेदभूदिह।
यमश्चिकित्वान्प्रत्येतदाह ममैष राय उप तिष्ठतामिह ॥३७॥

यमः। परः। अवरः। विवस्वान्। ततः। परम्। न। अति। पश्यामि। किम्। चन।
यमे। अध्वरः। अधि। मे। निऽविष्टः। भुवः। विवस्वान्। अनुऽआततान ॥ ३२ ॥
अप। अगूहन्। अमृताम्। मर्त्येभ्यः। कृत्वा। सऽवर्णाम्। अदधुः। विवस्वते।
उत। अश्विनौ। अभरत्। यत्। तत्। आसीत्। अजहात्। ऊं इति। द्वा। मिथुना। सरण्यूः ॥
ये। निऽखाताः। ये। पराऽउप्ताः। ये। दग्धाः। ये। च। उद्धिताः।
सर्वान्। तान्। अग्ने। आ। वह। पितॄन्। हविषे। अत्तवे ॥ ३४ ॥
ये। अग्निऽदग्धाः। ये। अनग्निऽदग्धाः। मध्ये। दिवः। स्वधया। मादयन्ते।
त्वम्। तान्। वेत्थ। यदि। ते। जातऽवेदः। स्वधया। यज्ञम्। स्वऽधितिम्। जुषन्ताम् ॥३५॥
शम्। तप। मा। अति। तपः। अग्ने। मा। तन्वम्। तपः।
वनेषु। शुष्मः। अस्तु। ते। पृथिव्याम्। अस्तु। यत्। हरः ॥ ३६ ॥
ददामि। अस्मै। अवऽसानम्। एतत्। यः। एषः। आऽअगन्। मम। च। इत्।
अभूत्। इह। यमः। चिकित्वान्। प्रति। एतत्। आह। मम। एषः। राये।
उप। तिष्ठताम्। इह ॥ ३७ ॥

XVIII.2.32 Yama beyond, below Vivasvant — beyond that do I see nothing whatever; into Yama has entered my sacrifice; Vivasvant stretched after the worlds.

XVIII.2.33 They hid away the immortal one from mortals; having made one of like color, they gave her to Vivasvant; what that was carried also the two Aśvins; and Saraṇyū deserted two twins.

Agnih

XVIII.2.34 They that are buried, and they that are scattered away, they that are burned and they that are set up — all those Fathers, O Agni, bring thou to eat the oblation.

Yama

XVIII.2.35 They who, burned with fire, (and) who, not burned with fire, revel on svadhā in the midst of heaven — them thou knowest, if thine, O Jātavedas; let them enjoy with svadhā the sacrifice, the svadh iti..

XVIII.2.36 Burn thou propitiously; do not burn evermuch; O Agni, do not burn the body; be thy vehemence in the woods; on the earth be what is thy violence.

XVIII.2.37 I give this release to him who hath thus come and hath become mine here — thus replies the knowing Yama — let this one approach my wealth here.

इमां मात्रां मिमीमहे यथापरं न मासातै । शते शरत्सु नो पुरा ॥३८॥
प्रेमां मात्रां मिमीमहे यथापरं न मासातै । शते शरत्सु नो पुरा ॥३९॥
अपेमां मात्रां मिमीमहे यथापरं न मासातै । शते शरत्सु नो पुरा ॥४०॥ (१०)
वीमां मात्रां मिमीमहे यथापरं न मासातै । शते शरत्सु नो पुरा ॥४१॥
निरिमां मात्रां मिमीमहे यथापरं न मासातै । शते शरत्सु नो पुरा ॥४२॥
उदिमां मात्रां मिमीमहे यथापरं न मासातै । शते शरत्सु नो पुरा ॥४३॥
समिमां मात्रां मिमीमहे यथापरं न मासातै । शते शरत्सु नो पुरा ॥४४॥

इमाम् । मात्राम् । मिमीमहे । यथा । अपरम् । न । मासातै । शते । शरत्ऽसु । नो इति । पुरा ॥ ३८ ॥

प्र । इमाम् । मात्राम् । मिमीमहे । यथा । अपरम् । न । मासातै । शते । शरत्ऽसु । नो इति । पुरा ॥ ३९ ॥

अप । इमाम् । मात्राम् । मिमीमहे । यथा । अपरम् । न । मासातै । शते । शरत्ऽसु । नो इति । पुरा ॥ ४० ॥

वि । इमाम् । मात्राम् । मिमीमहे । यथा । अपरम् । न । मासातै । शते । शरत्ऽसु । नो इति । पुरा ॥ ४१ ॥

निः । इमाम् । मात्राम् । मिमीमहे । यथा । अपरम् । न । मासातै । शते । शरत्ऽसु । नो इति । पुरा ॥ ४२ ॥

उत् । इमाम् । मात्राम् । मिमीमहे । यथा । अपरम् । न । मासातै । शते । शरत्ऽसु । नो इति । पुरा ॥ ४३ ॥

सम् । इमाम् । मात्राम् । मिमीमहे । यथा । अपरम् । न । मासातै । शते । शरत्ऽसु । नो इति । पुरा ॥ ४४ ॥

XVIII.2.38 This measure do we measure, so that one may not measure further; in a hundred autumns, not before.

XVIII.2.39 This measures do we measure forth, so that etc.etc.

XVIII.2.40 This measures do we measure off, so that etc.etc.

XVIII.2.41 This measures do we measure apart, so that etc.etc.

XVIII.2.42 This measures do we measure out, so that etc.etc.

XVIII.2.43 This measures do we measure up, so that etc.etc.

XVIII.2.44 This measures do we measure together, so that etc.etc.

अमासि मात्रां स्वरगामायुष्मान्भूयासम् । यथापरं न मासातै शते शरत्सु नो पुरा ॥४५॥
प्राणो अपानो व्यान आयुश्चक्षुर्दृशये सूर्याय । अपरिपरेण पथा यमराज्ञः पितृन्गच्छ ॥४६॥
ये अग्रवः शशमानाः परेयुर्हित्वा द्वेषांस्यनपत्यवन्तः ।
ते द्यामुदित्याविदन्त लोकं नाकस्य पृष्ठे अधि दीध्यानाः ॥४७॥
उदन्वती द्यौरवमा पीलुमतीति मध्यमा ।
तृतीया ह प्रद्यौरिति यस्यां पितर आसते ॥४८॥
ये नः पितुः पितरो ये पितामहा य आविविशुरुर्वन्तरिक्षम् ।
य आक्षियन्ति पृथिवीमुत द्यां तेभ्यः पितृभ्यो नमसा विधेम ॥४९॥
इदमिद्वा उ नापरं दिवि पश्यसि सूर्यम् । माता पुत्रं यथा सिचाभ्येनं भूम ऊर्णुहि ॥५०॥(११)
इदमिद्वा उ नापरं जरस्यन्यदितोपरम् । जाया पतिमिव वाससाभ्येनं भूम ऊर्णुहि ॥५१॥

अमासि । मात्राम् । स्वः । अगाम् । आयुष्मान् । भूयासम् ।
यथा । अपरम् । न । मासातै । शते । शरत्ऽसु । नो इति । पुरा ॥ ४५ ॥
प्राणः । अपानः । विऽआनः । आयुः । चक्षुः । दृशये । सूर्याय ।
अपरिऽपरेण । पथा । यमऽराज्ञः । पितृन् । गच्छ ॥ ४६ ॥
ये । अग्रवः । शशमानाः । पराऽईयुः । हित्वा । द्वेषांसि । अनपत्यऽवन्तः ।
ते । द्याम् । उत्ऽइत्य । अविदन्त । लोकम् । नाकस्य । पृष्ठे । अधि । दीध्यानाः ॥ ४७ ॥
उदन्ऽवती । द्यौः । अवमा । पीलुऽमती । इति । मध्यमा ।
तृतीया । ह । प्रऽद्यौः । इति । यस्याम् । पितरः । आसते ॥ ४८ ॥
ये । नः । पितुः । पितरः । ये । पितामहाः । ये । आऽविविशुः । उरु । अन्तरिक्षम् ।
ये । आऽक्षियन्ति । पृथिवीम् । उत । द्याम् । तेभ्यः । पितृभ्यः । नमसा । विधेम ॥४९॥
इदम् । इत् । वै । ऊं इति । न । अपरम् । दिवि । पश्यसि । सूर्यम् ।
माता । पुत्रम् । यथा । सिचा । अभि । एनम् । भूमे । ऊर्णुहि ॥ ५० ॥
इदम् । इत् । वै । ऊं इति । न । अपरम् । जरसि । अन्यत् । इतः । अपरम् ।
जाया । पतिम्ऽइव । वाससा । अभि । एनम् । भूमे । ऊर्णुहि ॥ ५१ ॥

XVIII.2.45 I have measured the measure, I have gone to heaven; may I be long-lived; so that etc.etc.

XVIII.2.46 Breath, expiration, through-breathing, life-time, an eye to see the sun: by a road not beset with enemies go thou to the Fathers whose king is Yama.

XVIII.2.47 They that departed unmarried (but) assiduous, abandoning hatreds, having no progeny — they, going up to heaven, have found a place, (they) shining upon the back of the firmament.

XVIII.2.48 Watery is the lowest heaven, full of stars is called the midmost; the third is called the fore-heaven, in which the Fathers sit.

XVIII.2.49 They that are our Father's fathers, that are (his) grandfathers, that entered the wide atmosphere, they that dwell upon earth and heaven — to those Fathers would we pay worship with homage.

XVIII.2.50 This time, verily, not further, seest thou the sun in the heaven; as a mother her son with her hem, do thou cover him, O earth.

XVIII.2.51 This time, verily; not further; in old age another further than this; as a wife her husband with her garment, do thou cover him, O earth.

अभि त्वोर्णोमि पृथिव्या मातुर्वस्त्रेण भद्रया ।
जीवेषु भद्रं तन्मयि स्वधा पितृषु सा त्वयि ॥५२॥
अग्नीषोमा पथिकृता स्योनं देवेभ्यो रत्नं दधथुर्वि लोकम् ।
उप प्रेष्यन्तं पूषणं यो वहात्यञ्जोयानैः पथिभिस्तत्र गच्छतम् ॥५३॥
पूषा त्वेतश्च्यावयतु प्र विद्वाननष्टपशुर्भुवनस्य गोपाः ।
स त्वैतेभ्यः परि ददत्पितृभ्योग्निर्देवेभ्यः सुविदत्रियेभ्यः ॥५४॥
आयुर्विश्वायुः परि पातु त्वा पूषा त्वा पातु प्रपथे पुरस्तात् ।
यत्रासते सुकृतो यत्र त ईयुस्तत्र त्वा देवः सविता दधातु ॥५५॥
इमौ युनज्मि ते वह्नी असुनीताय वोढवे ।
ताभ्यां यमस्य सादनं समितीश्चाव गच्छतात् ॥५६॥
एतत्त्वा वासः प्रथमं न्वागन्नपैतदूह यदिहाबिभः पुरा ।
इष्टापूर्तमनुसंक्राम विद्वान्यत्र ते दत्तं बहुधा विबन्धुषु ॥५७॥

अभि । त्वा । ऊर्णोमि । पृथिव्याः । मातुः । वस्त्रेण । भद्रया ।
जीवेषु । भद्रम् । तत् । मयि । स्वधा । पितृषु । सा । त्वयि ॥ ५२ ॥
अग्नीषोमा । पथिऽकृता । स्योनम् । देवेभ्यः । रत्नम् । दधथुः । वि । लोकम् ।
उप । प्र । ईष्यन्तम् । पूषणम् । यः । वहाति । अञ्जःऽयानैः । पथिऽभिः । तत्र । गच्छतम् ॥
पूषा । त्वा । इतः । च्यवयतु । प्र । विद्वान् । अनष्टऽपशुः । भुवनस्य । गोपाः ।
सः । त्वा । एतेभ्यः । परि । ददत् । पितृऽभ्यः । अग्निः । देवेभ्यः । सुऽविदत्रियेभ्यः ॥ ५४ ॥
आयुः । विश्वऽआयुः । परि । पातु । त्वा । पूषा । त्वा । पातु । प्रऽपथे । पुरस्तात् ।
यत्र । आसते । सुऽकृतः । यत्र । ते । ईयुः । तत्र । त्वा । देवः । सविता । दधातु ॥ ५५ ॥
इमौ । युनज्मि । ते । वह्नी इति । असुऽनीताय । वोढवे ।
ताभ्याम् । यमस्य । सदनम् । सम्ऽइतीः । च । अव । गच्छतात् ॥ ५६ ॥
एतत् । त्वा । वासः । प्रथमम् । नु । आ । अगन् । अप । एतत् । ऊह । यत् । इह ।
अबिभः । पुरा । इष्टापूर्तम् । अनुऽसंक्राम । विद्वान् । यत्र । ते । दत्तम् । बहुऽधा । विऽबन्धुषु ॥

XVIII.2.52 I cover thee excellently with the garment of mother earth; what is excellent among the living, that with me; svādha among the Fathers, that with thee.

XVIII.2.53 O Agni and Soma, makers of roads, ye have distributed to the gods a pleasant treasure (and) world; send ye unto (us) Pūsan, who shall carry by goat-traveled roads him that goes thither.

XVIII.2.54 Let Pūsan, knowing, urge thee forth from here–he, the shepherd of creation who loses no cattle; may he commit thee to those Fathers, (and) Agni to the beneficent gods.

XVIII.2.55 May life-time, having all life-time, protect thee about; let Pūṣhan protect thee in front on the forward road; where sit the well-doers, whither they have gone, there let god Savitar set thee.

XVIII.2.56 I yoke for thee these two conveyers (vāhni), to convey thee to the other life; with them to Yama's seat and to the assemblies go thou down.

XVIII.2.57 This garment hath now come first to thee; remove that one which thou didst wear here before; knowing, do thou follow along with what is offered and bestowed, where it is given thee variously among them of various connection.

अग्नेर्वर्म परि गोभिर्व्ययस्व सं प्रोर्णुष्व मेदसा पीवसा च ।
नेत्त्वा धृष्णुर्हरसा जर्हृषाणो दधृग्विधक्षन्पर्यङ्खयातै ॥५८॥
दण्डं हस्तादाददानो गतासोः सह श्रोत्रेण वर्चसा बलेन ।
अत्रैव त्वमिह वयं सुवीरा विश्वा मृधो अभिमातीर्जयेम ॥५९॥
धनुर्हस्तादाददानो मृतस्य सह क्षत्रेण वर्चसा बलेन ।
समागृभाय वसु भूरि पुष्टमर्वाङ् त्वमेह्युप जीवलोकम् ॥६०॥ (१७)

अग्नेः । वर्म । परि । गोभिः । व्ययस्व । सम् । प्र । ऊर्णुष्व । मेदसा । पीवसा । च ।
न । इत् । त्वा । धृष्णुः । हरसा । जर्हृषाणः । दधृक् । विऽधक्षन् । परिऽईङ्खयातै ॥५८॥
दण्डम् । हस्तात् । आऽददानः । गतऽअसोः । सह । श्रोत्रेण । वर्चसा । बलेन ।
अत्र । एव । त्वम् । इह । वयम् । सुऽवीराः । विश्वाः । मृधः । अभिऽमातीः । जयेम ॥ ५९ ॥
धनुः । हस्तात् । आऽददानः । मृतस्य । सह । क्षत्रेण । वर्चसा । बलेन ।
सम्ऽआगृभाय । वसु । भूरि । पुष्टम् । अर्वाङ् । त्वम् । आ । इहि । उप । जीवऽलोकम् ॥ ६० ॥

(३) तृतीयं सूक्तम्

(१–७३) त्रिसप्तत्यृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । (१–४, ७–४३, ४५, ४७–४९, ५१–५३, ५५, ५७–७३) प्रथमादिचतुर्ऋचां सप्तम्यादिसप्तत्रिंशतः पञ्चचत्वारिंश्याः सप्तचत्वारिंश्यादितृचस्यैकपञ्चाश्यादितृचस्य पञ्चपञ्चाश्याः सप्तपञ्चाश्यादिसप्तदशानाञ्च यमो मन्त्रोक्ताश्च, (५–६) पञ्चमीषष्ठ्योरग्निः, (४४, ४६) चतुश्चत्वारिंशीषट्चत्वारिंश्योर्मन्त्रोक्ताः, (५०) पञ्चाश्या भूमिः, (५४) चतुष्पञ्चाश्या इन्दुः, (५६) षट्पञ्चाश्याश्च आपो देवताः । (१–३, ७, ९–१०, १२–१७, १९–२२, २४, ३८, ४०–४३, ४५, ४८, ५१, ५३, ५५, ५७, ५९, ६१–६३, ६५–६६, ७३) प्रथमादितृचस्य सप्तमीनवमीदशमीनां द्वादश्यादिषण्णामेकोनविंश्यादिचतसृणां चतुर्विंश्यष्टात्रिंश्योश्चत्वारिंश्यादिचतसृणां पञ्चचत्वारिंश्यष्टचत्वारिंश्येकपञ्चाशीत्रिपञ्चाशीपञ्चपञ्चाशीसप्तपञ्चाश्येकोनषष्टीनामेकषष्ट्यादितृचस्य पञ्चषष्टीषट्षष्टीत्रिसप्ततितमानाञ्च त्रिष्टुप्, (४, ८, ११, २३) चतुर्थ्यष्टम्येकादशीत्रयोविंशीनां सतःपङ्क्तिः, (५) पञ्चम्यास्त्रिपदा निचृद्गायत्री, (६, ५६, ६८, ७०, ७२) षष्ठीषट्पञ्चाश्यष्टषष्टीसप्ततितमाद्वासप्ततितमानाञ्चानुष्टुप्, (२५, २७, ४४, ४६) पञ्चविंशीसप्तविंशीचतुश्चत्वारिंशीषट्चत्वारिंशीनां जगती, (२६, २८) षड्विंश्यष्टाविंश्योर्भुरिग्जगती, (२९) एकोनत्रिंश्या विराड्जगती, (३०) त्रिंश्याः पञ्चपदातिजगती, (३१) एकत्रिंश्या विराट् शक्वरी, (३२–३५, ४७, ४९, ५२) द्वात्रिंश्यादिचतसृणां सप्तचत्वारिंश्येकोनपञ्चाशीद्विपञ्चाशीनां [(१८) अष्टादश्याश्च] भुरिक्त्रिष्टुप्, (३६) षट्त्रिंश्या एकावसानासुर्यनुष्टुप्, (३७) सप्तत्रिंश्या एकावसानासुरी गायत्री, (३९) एकोनचत्वारिंश्याः परात्रिष्टुप् पङ्क्तिः, (५०) पञ्चाश्याः प्रस्तारपङ्क्तिः, (५४) चतुष्पञ्चाश्याः पुरोऽनुष्टुप्त्रिष्टुप्, (५८) अष्टपञ्चाश्या विराट्त्रिष्टुप्, (६०) षष्ट्यास्त्र्यवसाना षट्पदा जगती, (६४) चतुःषष्ट्या भुरिक्पथ्यापङ्क्तिर्भुरिगार्षी पङ्क्तिर्वा, (६७) सप्तषष्ट्याः पथ्याबृहती, (६९, ७१) एकोनसप्ततितमैकसप्ततितमयोश्चोपरिष्टाद्बृहती छन्दांसि ॥

इयं नारी पतिलोकं वृणाना नि पद्यत उप त्वा मर्त्य प्रेतम् ।
धर्मं पुराणमनुपालयन्ती तस्यै प्रजां द्रविणं चेह धेहि ॥१॥
इयम् । नारी । पतिऽलोकम् । वृणाना । नि । पद्यते । उप । त्वा । मर्त्य । प्रऽइतम् ।
धर्मम् । पुराणम् । अनुऽपालयन्ती । तस्यै । प्रऽजाम् । द्रविणम् । च । इह । धेहि ॥ १ ॥

XVIII.2.58 Wrap about thee of kine a protection from the fire; cover thyself up with grease and fatness, lest the bold one, exulting with violence, shake thee strongly about, intending to consume thee.

XVIII.2.59 Taking the staff from the hand of the deceased man, together with hearing, splendor, strength – thou just there, here may we, rich in heroes, conquer all scorners (and) evil plotters.

XVIII.2.60 Taking the bow from the hand of the dead man, together with authority, splendor, strength–take thou hold upon much prosperous good; come thou hitherward unto the world of the living.

Yama

XVIII.3.1 This woman choosing her husband's world, lies down by thee that art departed, O mortal, continuing to keep (her) ancient duty; to her assign thou here progeny and property.

उदीर्ष्व नार्यभि जीवलोकं गतासुमेतमुप शेष एहि ।
हस्तग्राभस्य दधिषोस्तवेदं पत्युर्जनित्वमभि सं बभूथ ॥२॥
अपश्यं युवतिं नीयमानां जीवां मृतेभ्यः परिणीयमानाम् ।
अन्धेन यत्तमसा प्रावृतासीत्प्राक्तो अपाचीमनयं तदेनाम् ॥३॥
प्रजानत्यघ्न्ये जीवलोकं देवानां पन्थामनुसंचरन्ती ।
अयं ते गोपतिस्तं जुषस्व स्वर्गं लोकमधि रोहयैनम् ॥४॥
उप द्यामुप वेतसमवत्तरो नदीनाम् । अग्ने पित्तमपामसि ॥५॥
यं त्वमग्ने समदहस्तमु निर्वापया पुनः ।
क्याम्बूरत्र रोहतु शाण्डदूर्वा व्यल्किशा ॥६॥
इदं त एकं पर ऊ त एकं तृतीयेन ज्योतिषा सं विशस्व ।
संवेशने तन्वा३ चारुरेधि प्रियो देवानां परमे सधस्थे ॥७॥

उत् । ईर्ष्व । नारि । अभि । जीवऽलोकम् । गतऽअसुम् । एतम् । उप । शेषे । आ । इहि ।
हस्तऽग्राभस्य । दधिषोः । तव । इदम् । पत्युः । जनिऽत्वम् । अभि । सम् । बभूथ ॥ २ ॥
अपश्यम् । युवतिम् । नीयमानाम् । जीवाम् । मृतेभ्यः । परिऽनीयमानाम् । अन्धेन ।
यत् । तमसा । प्रावृता । आसीत् । प्राक्तः । अपाचीम् । अनयम् । तत् । एनाम् ॥ ३ ॥
प्रऽजानती । अघ्न्ये । जीवऽलोकम् । देवानाम् । पन्थाम् । अनुऽसंचरन्ती ।
अयम् । ते । गोऽपतिः । तम् । जुषस्व । स्वःऽगम् । लोकम् । अधि । रोहय । एनम् ॥४॥
उप । द्याम् । उप । वेतसम् । अवत्ऽतरः । नदीनाम् । अग्ने । पित्तम् । अपाम् । असि ॥
यम् । त्वम् । अग्ने । सम्ऽअदहः । तम् । ऊं इति । निः । वापय । पुनः ।
क्याम्बूः । अत्र । रोहतु । शाण्डऽदूर्वा । विऽअल्कशा ॥ ६ ॥
इदम् । ते । एकम् । परः । ऊं इति । ते । एकम् । तृतीयेन । ज्योतिषा । सम् । विशस्व ।
सम्ऽवेशने । तन्वा । चारुः । एधि । प्रियः । देवानाम् । परमे । सधऽस्थे ॥ ७ ॥

XVIII.3.2 Go up, O woman, to the world of the living; thou liest by this one who is deceased: come to him who grasps thy hand, thy second spouse thou hast now entered into the relation of wife to husband.

XVIII.3.3 I saw the maiden being led, being led about, alive, for the dead; as she was enclosed with blind darkness, then I let her off-ward from in front.

XVIII.3.4 Foreknowing, O inviolable one, the world of the living, moving together (with him) upon the road of the gods – this is thy herdsman; enjoy him; make him ascend to the heavenly world.

Agni

XVIII.3.5 Unto sky, unto reed, more helpful of streams; O Agni, gall of the waters art thou.

XVIII.3.6 Whom thou, O Agni, didst consume, him do thou extinguish again; let there grow here the kyāmbū, the śandadūrva, the vyalkaśā.

Yama

XVIII.3.7 Here is one for thee, beyond is one for thee; enter thou into union with the third light; at entrance be thou fair with (thy) body, loved of the gods in the highest station.

उत्तिष्ठ प्रेहि प्र द्रवौकः कृणुष्व सलिले सधस्थे ।
तत्र त्वं पितृभिः संविदानः सं सोमेन मदस्व सं स्वधाभिः ॥८॥
प्र च्यवस्व तन्वं सं भरस्व मा ते गात्रा वि हायि मो शरीरम् ।
मनो निविष्टमनुसंविशस्व यत्र भूमेर्जुषसे तत्र गच्छ ॥९॥
वर्चसा मां पितरः सोम्यासो अञ्जन्तु देवा मधुना घृतेन ।
चक्षुषे मा प्रतरं तारयन्तो जरसे मा जरदष्टिं वर्धन्तु ॥१०॥
वर्चसा मां समनक्त्वग्निर्मेधां मे विष्णुर्न्यनक्त्वासन् ।
रयिं मे विश्वे नि यच्छन्तु देवाः स्योना मापः पवनैः पुनन्तु ॥११॥
मित्रावरुणा परि मामधातामादित्या मा स्वरवो वर्धयन्तु ।
वर्चो म इन्द्रो न्यनक्तु हस्तयोर्जरदष्टिं मा सविता कृणोतु ॥१२॥
यो ममार प्रथमो मर्त्यानां यः प्रेयाय प्रथमो लोकमेतम् ।
वैवस्वतं संगमनं जनानां यमं राजानं हविषा सपर्यत ॥१३॥

उत् । तिष्ठ । प्र । इहि । प्र । द्रव । ओकः । कृणुष्व । सलिले । सधऽस्थे ।
तत्र । त्वम् । पितृऽभिः । सम्ऽविदानः । सम् । सोमेन । मदस्व । सम् । स्वधाभिः ॥ ८ ॥
प्र । च्यवस्व । तन्वम् । सम् । भरस्व । मा । ते । गात्रा । वि । हायि । मो इति । शरीरम् ।
मनः । निऽविष्टम् । अनुऽसंविशस्व । यत्र । भूमेः । जुषसे । तत्र । गच्छ ॥ ९ ॥
वर्चसा । माम् । पितरः । सोम्यासः । अञ्जन्तु । देवाः । मधुना । घृतेन ।
चक्षुषे । मा । प्रऽतरम् । तारयन्तः । जरसे । मा । जरत्ऽअष्टिम् । वर्धन्तु ॥ १० ॥
वर्चसा । माम् । सम् । अनक्तु । अग्निः । मेधाम् । मे । विष्णुः । नि । अनक्तु । आसन् ।
रयिम् । मे । विश्वे । नि । यच्छन्तु । देवाः । स्योनाः । मा । आपः । पवनैः । पुनन्तु ॥ ११ ॥
मित्रावरुणा । परि । माम् । अधाताम् । आदित्याः । मा । स्वरवः । वर्धयन्तु ।
वर्चः । मे । इन्द्रः । नि । अनक्तु । हस्तयोः । जरत्ऽअष्टिम् । मा । सविता । कृणोतु ॥१२॥
यः । ममार । प्रथमः । मर्त्यानाम् । यः । प्रऽइयाय । प्रथमः । लोकम् । एतम् ।
वैवस्वतम् । सम्ऽगमनम् । जनानाम् । यमम् । राजानम् । हविषा । सपर्यत ॥ १३ ॥

XVIII.3.8 Rise thou, go forth, run forth; make thee a home in the sea (as) station: there do thou, in concord with the Fathers, revel with soma with the svadhās.

XVIII.3.9 Start forward, collect thy body; let not thy limbs nor thy frame be left out; enter together after thy mind that has entered; wherever in the world thou enjoyest, thither go.

XVIII.3.10 Let the soma-drinking Fathers anoint me with splendor, the gods with honey, with ghee; making me pass further on unto sight, let them increase me, attaining old age, unto old age.

XVIII.3.11 Let Agni anoint completely with splendor; let Vishnu anoint wisdom into my mouth; let all the gods fix wealth upon me; let pleasant waters purify me with purifiers.

XVIII.3.12 Mitra and Varuna have enclosed me; let the sacrificial posts of Aditi increase me; let Indra anoint splendor into my hands; let Savitar make me one attaining old age.

XVIII.3.13 Him who died first of mortals, who went forth first to that world, Vivasvant's son, assembler of people, king Yama honor ye with oblation.

परा यात पितर आ च यातायं वो यज्ञो मधुना समक्तः ।
दत्तो अस्मभ्यं द्रविणेह भद्रं रयिं च नः सर्ववीरं दधात ॥१४॥
कण्वः कक्षीवान्पुरुमीढो अगस्त्यः श्यावाश्वः सोभर्यर्चनानाः ।
विश्वामित्रोयं जमदग्निरत्रिरवन्तु नः कश्यपो वामदेवः ॥१५॥
विश्वामित्र जमदग्ने वसिष्ठ भरद्वाज गोतम वामदेव ।
शर्दिर्नो अत्रिरग्रभीन्नमोभिः सुसंशासः पितरो मृडता नः ॥१६॥
कस्ये मृजाना अति यन्ति रिप्रमायुर्दधानाः प्रतरं नवीयः ।
आप्यायमानाः प्रजया धनेनाध स्याम सुरभयो गृहेषु ॥१७॥
अञ्जते व्यञ्जते समञ्जते क्रतुं रिहन्ति मधुनाभ्यञ्जते ।
सिन्धोरुच्छ्वासे पतयन्तमुक्षणं हिरण्यपावाः पशुमासु गृह्णते ॥१८॥
यद्वो मुद्रं पितरः सोम्यं च तेनो सचध्वं स्वयशसो हि भूत ।
ते अर्वाणः कवय आ शृणोत सुविदत्रा विदथे हूयमानाः ॥१९॥

परा । यात । पितरः । आ । च । यात । अयम् । वः । यज्ञः । मधुना । समऽअक्तः । दत्तो इति । अस्मभ्यम् । द्रविणा । इह । भद्रम् । रयिम् । च । नः । सर्वऽवीरम् । दधात ॥१४॥
कण्वः । कक्षीवान् । पुरुऽमीढः । अगस्त्यः । श्यावऽअश्वः । सोभरी । अर्चनानाः ।
विश्वामित्रः । अयम् । जमत्ऽअग्निः । अत्रिः । अवन्तु । नः । कश्यपः । वामऽदेवः ॥ १५ ॥
विश्वामित्र । जमत्ऽअग्ने । वसिष्ठ । भरत्ऽवाज । गोतम । वामऽदेव ।
शर्दिः । नः । अत्रिः । अग्रभीत् । नमःऽभिः । सुऽसंशासः । पितरः । मृडत । नः ॥ १६ ॥
कस्ये । मृजानाः । अति । यन्ति । रिप्रम् । आयुः । दधानाः । प्रऽतरम् । नवीयः ।
आऽप्यायमानाः । प्रऽजया । धनेन । अध । स्याम । सुरभयः । गृहेषु ॥ १७ ॥
अञ्जते । वि । अञ्जते । सम् । अञ्जते । क्रतुम् । रिहन्ति । मधुना । अभि । अञ्जते ।
सिन्धोः । उत्ऽश्वासे । पतयन्तम् । उक्षणम् । हिरण्यऽपावाः । पशुम् । आसु । गृह्णते ॥१८॥
यत् । वः । मुद्रम् । पितरः । सोम्यम् । च । तेनो इति । सचध्वम् । स्वऽयशसः । हि । भूत । ते । अर्वाणः । कवयः । आ । शृणोत । सुऽविदत्राः । विदथे । हूयमानाः ॥१९॥

XVIII.3.14 Go away, ye Fathers, and come; this sacrifice is all anointed with honey for you; both give to us here excellent property, and assign to us wealth having all heroes.

XVIII.3.15 Let Kanva, Kakshīvant, Purumdha, Agastya, Śyāvācva, Sobharī, Archanānas, Viśvāmitra, Jamadagni here Atri, Kaśyapa, Vāmadeva, aid us.

XVIII.3.16 O Viśvāmitra, Jamadagni, Vasistha, Bhāradvāja, Gotama, Vāmadva – Atri hath taken our śardis with obeisances; ye Fathers of good report, be gracious to us.

XVIII.3.17 They overpass defilement, wiping (it) off in the metal bowl, assuming further on newer life-time, filling themselves up with progeny and riches; then may we be of good odor in the houses.

XVIII.3.18 They anoint, they anoint out, they anoint together; they lick the rite, they smear with honey; the bull flying in the uphearing of the river, the victim do the gold-purifiers seize in them. [Rg.IX.86.43.Var.]

XVIII.3.19 What of you is joyous, O Fathers, and delectable, there will be at hand, for ye are of own splendor; do ye, rapid poets, listen, beneficent, invoked at the council.

ये अत्रयो अङ्गिरसो नवग्वा इष्टावन्तो रातिषाचो दधानाः ।
दक्षिणावन्तः सुकृतो य उ स्थासद्यास्मिन्बर्हिषि मादयध्वम् ॥२०॥ (१४)
अधा यथा नः पितरः परासः प्रत्नासो अग्न ऋतमाशशानाः ।
शुचीदयन्दीध्यत उक्थशासः क्षामा भिन्दन्तो अरुणीरप व्रन् ॥२१॥
सुकर्माणः सुरुचो देवयन्तो अयो न देवा जनिमा धमन्तः ।
शुचन्तो अग्निं वावृधन्त इन्द्रमुर्वीं गव्यां परिषदं नो अक्रन् ॥२२॥
आ यूथेव क्षुमति पश्वो अख्यद्देवानां जनिमान्त्युग्रः ।
मर्तासश्चिदुर्वशीरकृप्रन्वृधे चिदर्य उपरस्यायोः ॥२३॥
अकर्म ते स्वपसो अभूम ऋतमवस्रन्नुषसो विभातीः ।
विश्वं तद्भद्रं यदवन्ति देवा बृहद्वदेम विदथे सुवीराः ॥२४॥
इन्द्रो मा मरुत्वान्प्राच्या दिशः पातु बाहुच्युता पृथिवी द्यामिवोपरि ।
लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थ ॥२५॥

ये । अत्रयः । अङ्गिरसः । नवऽग्वाः । इष्टऽवन्तः । रातिऽसाचः । दधानाः । दक्षिणाऽवन्तः ।
सुऽकृतः । ये । ऊं इति । स्थ । आऽसद्य । अस्मिन् । बर्हिषि । मादयध्वम् ॥ २० ॥
अध । यथा । नः । पितरः । परासः । प्रत्नासः । अग्ने । ऋतम् । आऽशशानाः ।
शुचि । इत् । अयन् । दीध्यतः । उक्थऽशसः । क्षाम । भिन्दन्तः । अरुणीः । अप । व्रन् ॥
सुऽकर्माणः । सुऽरुचः । देवऽयन्तः । अयः । न । देवाः । जनिम । धमन्तः ।
शुचन्तः । अग्निम् । ववृधन्तः । इन्द्रम् । उर्वीम् । गव्याम् । परिऽसदम् । नः । अक्रन् ॥
आ । यूथाऽईव । क्षुऽमति । पश्वः । अख्यत् । देवानाम् । जनिम । अन्ति । उग्रः ।
मर्तासः । चित् । उर्वशीः । अकृप्रन् । वृधे । चित् । अर्यः । उपरस्य । आयोः ॥२३॥
अकर्म । ते । सुऽअपसः । अभूम । ऋतम् । अवस्रन् । उषसः । विऽभातीः ।
विश्वम् । तत् । भद्रम् । यत् । अवन्ति । देवाः । बृहत् । वदेम । विदथे । सुऽवीराः ॥२४॥
इन्द्रः । मा । मरुत्वान् । प्राच्याः । दिशः । पातु । बाहुऽच्युता । पृथिवी । द्याम्ऽइव ।
उपरि । लोकऽकृतः । पथिऽकृतः । यजामहे । ये । देवानाम् । हुतऽभागाः । इह । स्थ ॥

XVIII.3.20 Ye who are Atris, Añgirases, Navagvas, having sacrificed, attached to giving, bestowers, and who are rich in sacrificial fees, well-doing--do ye revel, sitting on this barhis.

XVIII.3.21 So then as our distant Fathers, the ancient ones, O Agni, sharpening the rite: they went to the bright, they shone, praising with song; splitting the ground, they uncovered the ruddy ones.

XVIII.3.22 Of good actions, well-shining, pious, heavenly ones, forging the generations as (smiths forge) metal, brightening Agni, increasing Indra, they have made for us a wide conclave, rich in kine.

XVIII.3.23 As herds at food, the formidable one hath looked over the cattle, the births of the gods, near by; mortals have lamented the urvaśis, unto the increase of the pious, of the next man. [Rg IV.2.18]

XVIII.3.24 We have made (sacrifices) for thee; we have been very active; the illuminating dawns have shone upon (our) rite; all that is excellent which the gods favor; may we talk big at the council, having good heroes. [Rg.IV.2.19 and II.23.19]

XVIII.3.25 Let Indra with the Maruts protect me from the eastern quarter; arm-moved (is) the earth, as it were to the sky above; to the world-makers, the road-makers, do we sacrifice, whoever of you are here, sharing in the oblation of the gods.

धाता मा निर्ऋत्या दक्षिणाया दिशः पातु बाहुच्युता पृथिवी द्यामिवोपरि ।
लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थ ॥२६॥
अदितिर्मादित्यैः प्रतीच्या दिशः पातु बाहुच्युता पृथिवी द्यामिवोपरि ।
लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थ ॥२७॥
सोमो मा विश्वैर्देवैरुदीच्या दिशः पातु बाहुच्युता पृथिवी द्यामिवोपरि ।
लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थ ॥२८॥
धर्ता ह त्वा धरुणो धारयाता ऊर्ध्वं भानुं सविता द्यामिवोपरि ।
लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थ ॥२९॥
प्राच्यां त्वा दिशि पुरा संवृतः स्वधायामा दधामि बाहुच्युता पृथिवी द्यामिवोपरि ।
लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थ ॥३०॥(१४)
दक्षिणायां त्वा दिशि पुरा संवृतः स्वधायामा दधामि बाहुच्युता पृथिवी द्यामिवोपरि ।
लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थ ॥३१॥

धाता । मा । निःऽऋत्याः । दक्षिणायाः । दिशः । पातु । बाहुऽच्युता । पृथिवी । द्याम्ऽइव । उपरि ।
लोकऽकृतः । पथिऽकृतः । यजामहे । ये । देवानाम् । हुतऽभागाः । इह । स्थ ॥ २६ ॥
अदितिः । मा । आदित्यैः । प्रतीच्याः । दिशः । पातु । बाहुऽच्युता । पृथिवी । द्याम्ऽइव । उपरि ।
लोकऽकृतः । पथिऽकृतः । यजामहे । ये । देवानाम् । हुतऽभागाः । इह । स्थ ॥ २७ ॥
सोमः । मा । विश्वैः । देवैः । उदीच्याः । दिशः । पातु । बाहुऽच्युता । पृथिवी । द्याम्ऽइव ।
उपरि । लोकऽकृतः । पथिऽकृतः । यजामहे । ये । देवानाम् । हुतऽभागाः । इह । स्थ ॥ २८ ॥
धर्ता । ह । त्वा । धरुणः । धारयातै । ऊर्ध्वम् । भानुम् । सविता । द्याम्ऽइव । उपरि ।
लोकऽकृतः । पथिऽकृतः । यजामहे । ये । देवानाम् । हुतऽभागाः । इह । स्थ ॥ २९ ॥
प्राच्याम् । त्वा । दिशि । पुरा । सम्ऽवृतः । स्वधायाम् । आ । दधामि । बाहुऽच्युता । पृथिवी ।
द्याम्ऽइव । उपरि । लोकऽकृतः । पथिऽकृतः । यजामहे । ये । देवानाम् । हुतऽभागाः । इह । स्थ ॥
दक्षिणायाम् । त्वा । दिशि । पुरा । सम्ऽवृतः । स्वधायाम् । आ । दधामि । बाहुऽच्युता । पृथिवी ।
द्याम्ऽइव । उपरि । लोकऽकृतः । पथिऽकृतः । यजामहे । ये । देवानाम् । हुतऽभागाः । इह । स्थ ॥

XVIII.3.26 Let Dhātar protect me from perdition from the souhtern quarter; arm-moved etc. etc.

XVIII.3.27 Let Aditi with the Ādityas protect me from the western quarter; arm-moved etc. etc.

XVIII.3.28 Let Soma with all the gods protect me from the northern quarter; arm-moved etc. etc.

XVIII.3.29 Dhartar the maintainer shall maintain thee aloft, as Savitar the light to the sky above; to the world-makers etc. etc.

XVIII.3.30 In the eastern quarter, away from approach, do I set thee in svadhā; arm-moved etc. etc.

XVIII.3.31 In the southern quarter, away etc. etc.

प्रतीच्यां त्वा दिशि पुरा संवृतः स्वधायामा दधामि बाहुच्युतां पृथिवी द्यामिवोपरि ।
लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थ ॥३२॥

उदीच्यां त्वा दिशि पुरा संवृतः स्वधायामा दधामि बाहुच्युतां पृथिवी द्यामिवोपरि ।
लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थ ॥३३॥

ध्रुवायां त्वा दिशि पुरा संवृतः स्वधायामा दधामि बाहुच्युतां पृथिवी द्यामिवोपरि ।
लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थ ॥३४॥

ऊर्ध्वायां त्वा दिशि पुरा संवृतः स्वधायामा दधामि बाहुच्युतां पृथिवी द्यामिवोपरि ।
लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थ ॥३५॥

धर्तासि धरुणोसि वंसगोसि ॥३६॥

उदपूरसि मधुपूरसि वातपूरसि ॥३७॥

प्रतीच्याम् । त्वा । दिशि । पुरा । सम्ऽवृतः । स्वधायाम् । आ । दधामि । बाहुऽच्युता । पृथिवी । द्याम्ऽइव । उपरि । लोकऽकृतः । पथिऽकृतः । यजामहे । ये । देवानाम् । हुतऽभागाः । इह । स्थ ॥

उदीच्याम् । त्वा । दिशि । पुरा । सम्ऽवृतः । स्वधायाम् । आ । दधामि । बाहुऽच्युता । पृथिवी । द्याम्ऽइव । उपरि । लोकऽकृतः । पथिऽकृतः । यजामहे । ये । देवानाम् । हुतऽभागाः । इह । स्थ ॥ ३३ ॥

ध्रुवायाम् । त्वा । दिशि । पुरा । सम्ऽवृतः । स्वधायाम् । आ । दधामि । बाहुऽच्युता । पृथिवी । द्याम्ऽइव । उपरि । लोकऽकृतः । पथिऽकृतः । यजामहे । ये । देवानाम् । हुतऽभागाः । इह । स्थ ॥ ३४ ॥

ऊर्ध्वायाम् । त्वा । दिशि । पुरा । सम्ऽवृतः । स्वधायाम् । आ । दधामि । बाहुऽच्युता । पृथिवी । द्याम्ऽइव । उपरि । लोकऽकृतः । पथिऽकृतः । यजामहे । ये । देवानाम् । हुतऽभागाः । इह । स्थ ॥ ३५ ॥

धर्ता । असि । धरुणः । असि । वंसगः । असि ॥ ३६ ॥

उदऽपूः । असि । मधुऽपूः । असि । वातऽपूः । असि ॥ ३७ ॥

XVIII.3.32 In the western quarter, away etc. etc.

XVIII.3.33 In the northern quarter, away etc. etc.

XVIII.3.34 In the fixed quarter, away etc. etc.

XVIII.3.35 In the upward quarter, away etc. etc.

XVIII.3.36 Dhartar art thou; maintaining art thou; bull art thou.

XVIII.3.37 Water-purifying art thou; honey-purifying art thou; wind-purifying art thou.

इतश्च मामुतश्चावतां यमे इव यतमाने यदैतम् ।
प्र वां भरन्मानुषा देवयन्तो आ सीदतां स्वमु लोकं विदाने ॥३८॥
स्वासस्थे भवतमिन्दवे नो युजे वां ब्रह्म पूर्व्यं नमोभिः ।
वि श्लोक एति पथ्येव सूरिः शृण्वन्तु विश्वे अमृतास एतत् ॥३९॥
त्रीणि पदानि रुपो अन्वरोहच्चतुष्पदीमन्वैतद्व्रतेन ।
अक्षरेण प्रति मिमीते अर्कमृतस्य नाभावभि सं पुनाति ॥४०॥ (११)
देवेभ्यः कमवृणीत मृत्युं प्रजायै किममृतं नावृणीत ।
बृहस्पतिर्यज्ञमतनुत ऋषिः प्रियां यमस्तन्वमा रिरेच ॥४१॥
त्वमग्न ईडितो जातवेदोवाड्ढव्यानि सुरभीणि कृत्वा ।
प्रादाः पितृभ्यः स्वधया ते अक्षन्नद्धि त्वं देव प्रयता हवींषि ॥४२॥
आसीनासो अरुणीनामुपस्थे रयिं धत्त दाशुषे मर्त्याय ।
पुत्रेभ्यः पितरस्तस्य वस्वः प्र यच्छत त इहोर्जं दधात ॥४३॥

इतः । च । मा । अमुतः । च । अवताम् । यमे इवेति यमेऽइव । यतमाने इति । यत् । ऐतम् ।
प्र । वाम् । भरन् । मानुषाः । देवऽयन्तः । आ । सीदताम् । स्वम् । ऊं इति ।
लोकम् । विदाने इति ॥ ३८ ॥
स्वासस्थे इति सुऽआसस्थे । भवतम् । इन्दवे । नः । युजे । वाम् । ब्रह्म । पूर्व्यम् । नमःऽभिः ।
वि । श्लोकः । एति । पथ्याऽइव । सूरिः । शृण्वन्तु । विश्वे । अमृतासः । एतत् ॥ ३९ ॥
त्रीणि । पदानि । रुपः । अनु । अरोहत् । चतुःऽपदीम् । अनु । एतत् । व्रतेन ।
अक्षरेण । प्रति । मिमीते । अर्कम् । ऋतस्य । नाभौ । अभि । सम् । पुनाति ॥ ४० ॥
देवेभ्यः । कम् । अवृणीत । मृत्युम् । प्रऽजायै । किम् । अमृतम् । न । अवृणीत ।
बृहस्पतिः । यज्ञम् । अतनुत । ऋषिः । प्रियाम् । यमः । तन्वम् । आ । रिरेच ॥ ४१ ॥
त्वम् । अग्ने । ईडितः । जातऽवेदः । अवाट् । हव्यानि । सुरभीणि । कृत्वा ।
प्र । अदाः । पितृऽभ्यः । स्वधया । ते । अक्षन् । अद्धि । त्वम् । देव । प्रऽयता । हवींषि ॥४२॥
आसीनासः । अरुणीनाम् । उपऽस्थे । रयिम् । धत्त । दाशुषे । मर्त्याय ।
पुत्रेभ्यः । पितरः । तस्य । वस्वः । प्र । यच्छत । ते । इह । ऊर्जम् । दधात ॥ ४३ ॥

XVIII.3.38 Both from here and from yonder let them aid me. As ye (du.) (neut.) went pressing on (root yat) like two twins, god-loving men bring you forward; set ye, (each) on thine own place, knowing (it).

XVIII.3.39 Be ye comfortable for our soma. I yoke for you ancient worship with obeisance; the song goes forth like a patron on his road; let all the immortals hear that.

XVIII.3.40 Three steps the form ascended, it went after the four-footed one with its course; it matches the song with the syllable; in the navel of right it purifies.

XVIII.3.41 For the gods he chose death; for his progeny did he not choose immortality ? Bṛhaspati (as) seer extended the sacrifice; Yama left his dear self.

XVIII.3.42 Thou, O agni, Jātavedas, being praised, hast carried the offering, having made them fragrant; thou hast given to the Fathers; they have eaten after their wont; eat thou, O god, the presented oblations,

XVIII.3.43 Sitting in the lap of the ruddy ones, assign ye wealth to your mortal worshiper, of that good, O Fathers, present ye to your sons; do ye bestow refreshment here.

अग्निष्वात्ताः पितर एह गच्छत सदःसदः सदत सुप्रणीतयः ।
अत्तो हवींषि प्रयतानि बर्हिषि रयिं च नः सर्ववीरं दधात ॥४४॥
उपहूता नः पितरः सोम्यासो बर्हिष्येषु निधिषु प्रियेषु ।
त आ गमन्तु त इह श्रुवन्त्वधि ब्रुवन्तु तेऽवन्त्वस्मान् ॥४५॥
ये नः पितुः पितरो ये पितामहा अनूजहिरे सोमपीथं वसिष्ठाः ।
तेभिर्यमः संरराणो हवींष्युशन्नुशद्भिः प्रतिकाममत्तु ॥४६॥
ये तातृषुर्देवत्रा जेहमाना होत्राविदः स्तोमतष्टासो अर्कैः ।
आग्ने याहि सहस्रं देववन्दैः सत्यैः कविभिर्ऋषिभिर्घर्मसद्भिः ॥४७॥
ये सत्यासो हविरदो हविष्पा इन्द्रेण देवैः सरथं तुरेण ।
आग्ने याहि सुविदत्रेभिरर्वाङ् परैः पूर्वैर्ऋषिभिर्घर्मसद्भिः ॥४८॥
उप सर्प मातरं भूमिमेतामुरुव्यचसं पृथिवीं सुशेवाम् ।
ऊर्णम्रदाः पृथिवी दक्षिणावत एषा त्वा पातु प्रपथे पुरस्तात् ॥४९॥

अग्निऽस्वात्ताः । पितरः । आ । इह । गच्छत । सदःसदः । सदत । सुऽप्रनीतयः ।
अत्तो इति । हवींषि । प्रऽयतानि । बर्हिषि । रयिम् । च । नः । सर्वऽवीरम् । दधात ॥४४॥
उपऽहूताः । नः । पितरः । सोम्यासः । बर्हिष्येषु । निऽधिषु । प्रियेषु । ते । आ ।
गमन्तु । ते । इह । श्रुवन्तु । अधि । ब्रुवन्तु । ते । अवन्तु । अस्मान् ॥ ४५ ॥
ये । नः । पितुः । पितरः । ये । पितामहाः । अनुऽजहिरे । सोमऽपीथम् । वसिष्ठाः ।
तेभिः । यमः । समऽरराणः । हवींषि । उशन् । उशत्ऽभिः । प्रतिऽकामम् । अत्तु ॥४६॥
ये । ततृषुः । देवऽत्रा । जेहमानाः । होत्राऽविदः । स्तोमऽतष्टासः । अर्कैः । आ । अग्ने ।
याहि । सहस्रम् । देवऽवन्दैः । सत्यैः । कविऽभिः । ऋषिऽभिः । घर्मसत्ऽभिः ॥४७॥
ये । सत्यासः । हविःऽअदः । हविःऽप्याः । इन्द्रेण । देवैः । सऽरथम् । तुरेण । आ ।
अग्ने । याहि । सुऽविदत्रेभिः । अर्वाङ् । परैः । पूर्वैः । ऋषिऽभिः । घर्मसत्ऽभिः ॥४८॥
उप । सर्प । मातरम् । भूमिम् । एताम् । उरुऽव्यचसम् । पृथिवीम् । सुऽशेवाम् ।
ऊर्णऽम्रदाः । पृथिवी । दक्षिणाऽवते । एषा । त्वा । पातु । प्रऽपथे । पुरस्तात् ॥४९॥

XVIII.3.44 Ye fire-sweetened Fathers, come hither; sit on each seat, well-conducting ones; eat on the barhis the presented oblations, and assign to us wealth having all heroes. (Rg.X.15.11)

XVIII.3.45 Called unto (are) our delectable Fathers, to dear deposits on the barhis; let them come; let them listen here; let them bless, let them aid us. (Rg.X.15.5)

XVIII.3.46 They who, our father's fathers, who (his) grandfathers, followed after the soma-drinking, best ones – with them let Yama, sharing his gift of oblations, he eager with them eager, eat at pleasure. (Rg.X.15.8)

XVIII.3.47 They who thirsted panting among the gods, knowers of offering, praise-fashioned, with songs – come, O Agni, with the thousand god-revering true poets, seers sitting at the ghrama.

XVIII.3.48 The true, oblation-eating, oblation-drinking (ones) that (go) in alliance with the gods, with strong Indra – come hither ward, O Agni, with the beneficent, exalted, ancient seers, sitting at the gharma. (cf. Rg.X.15.9)

XVIII.3.49 Approach thou this mother earth, the wide-expanded earth, the very propitious; the earth (is) soft as wool to him who has sacrificial gifts; let her protect thee on the forward road in front. (cf. Rg.X.15.10)

उच्छ्वञ्चस्व पृथिवि मा नि बाधथाः सूपायनास्मै भव सूपसर्पणा ।
माता पुत्रं यथा सिचाभ्येनं भूम ऊर्णुहि ॥५०॥ (१७)
उच्छ्वञ्चमाना पृथिवी सु तिष्ठतु सहस्रं मित उप हि श्रयन्ताम् ।
ते गृहासो घृतश्चुतः स्योना विश्वाहास्मै शरणाः सन्त्वत्र ॥५१॥
उत्ते स्तभ्नामि पृथिवीं त्वत्परीमं लोगं निदधन्मो अहं रिषम् ।
एतां स्थूणां पितरो धारयन्ति ते तत्र यमः सादना ते कृणोतु ॥५२॥
इममग्ने चमसं मा वि जिह्वरः प्रियो देवानामुत सोम्यानाम् ।
अयं यश्चमसो देवपानस्तस्मिन्देवा अमृता मादयन्ताम् ॥५३॥
अथर्वा पूर्णं चमसं यमिन्द्रायाबिभर्वाजिनीवते ।
तस्मिन्कृणोति सुकृतस्य भक्षं तस्मिन्निन्दुः पवते विश्वदानीम् ॥५४॥
यत्ते कृष्णः शकुन आतुतोद पिपीलः सर्प उत वा श्वापदः ।
अग्निष्टद्विश्वादगदं कृणोतु सोमश्च यो ब्राह्मणाँ आविवेश ॥५५॥

उत् । श्वञ्चस्व । पृथिवि । मा । नि । बाधथाः । सुऽउपायना । अस्मै । भव । सुऽउपसर्पणा ।
माता । पुत्रम् । यथा । सिचा । अभि । एनम् । भूमे । ऊर्णुहि ॥ ५० ॥
उत्ऽश्वञ्चमाना । पृथिवी । सु । तिष्ठतु । सहस्रम् । मितः । उप । हि । श्रयन्ताम् ।
ते । गृहासः । घृतऽश्चुतः । स्योनाः । विश्वाहा । अस्मै । शरणाः । सन्तु । अत्र ॥५१॥
उत् । ते । स्तभ्नामि । पृथिवीम् । त्वत् । परि । इमम् । लोगम् । निऽदधत् । मो इति । अहम् ।
रिषम् । एताम् । स्थूणाम् । पितरः । धारयन्ति । ते । तत्र । यमः । सदना । ते । कृणोतु ॥
इमम् । अग्ने । चमसम् । मा । वि । जिह्वरः । प्रियः । देवानाम् । उत । सोम्यानाम् ।
अयम् । यः । चमसः । देवऽपानः । तस्मिन् । देवाः । अमृताः । मादयन्ताम् ॥ ५३ ॥
अथर्वा । पूर्णम् । चमसम् । यम् । इन्द्राय । अबिभः । वाजिनीऽवते ।
तस्मिन् । कृणोति । सुऽकृतस्य । भक्षम् । तस्मिन् । इन्दुः । पवते । विश्वऽदानीम् ॥५४॥
यत् । ते । कृष्णः । शकुनः । आऽतुतोद । पिपीलः । सर्पः । उत । वा । श्वापदः । अग्निः ।
तत् । विश्वऽअत् । अगदम् । कृणोतु । सोमः । च । यः । ब्राह्मणान् । आऽविवेश ॥५५॥

Bhūmi : Earth

XVIII.3.50 Swell thou up, O earth; do not press down; be to him easy of access, easy of approach; as a mother her son with her skirt, do thou, O earth, cover him. (cf.Rg.X.18.11)

XVIII.3.51 Let the earth kindly remain swelling up, for let a thousand props support it; let these houses, dripping with ghee, pleasant, be forever a refuge for him there. (Rg. X.18.12.Var.)

XVIII.3.52 I brace up the earth from about thee; setting down this clod, let me take no harm; this pillar do the Fathers maintain for thee; let Yama there make seats for thee. (Rg.X.16.8)

XVIII.3.53 This bowl, O Agni, do not warp; (it is) dear to the gods and the delectable (Fathers); this bowl here for the gods to drink from – in it let the immortal gods revel. (cf.Rg.X.16.8)

Indra

XVIII.3.54 The bowl that Atharvan bore full to Indra the vigorous, in that he makes a draught of what is well done; in that, soma ever purifies itself.

XVIII.3.55 What of thee the black bird thrust at, the ant, the serpent, or also the beast of prey, let the all-eating (viśva-ad) Agni make that free from disease, and the soma that hath entered the Brahmans.

पर्यस्वतीरोषधयः पर्यस्वन्मामकं पर्यः ।
अपां पर्यसो यत्पयस्तेनं मा सह शुम्भतु ॥५६॥
इमा नारीरविधवाः सुपत्नीराञ्जनेन सर्पिषा सं स्पृशन्ताम् ।
अनश्रवो अनमीवाः सुरत्ना आ रोहन्तु जनयो योनिमग्रे ॥५७॥
सं गच्छस्व पितृभिः सं यमेनेष्टापूर्तेन परमे व्योमिन् ।
हित्वावद्यं पुनरस्तमेहि सं गच्छतां तन्वा सुवर्चाः ॥५८॥
ये नः पितुः पितरो ये पितामहा य आविविशुरुर्व१न्तरिक्षम् ।
तेभ्यः स्वराडसुनीतिर्नो अद्य यथावशं तन्वः कल्पयाति ॥५९॥
शं ते नीहारो भवतु शं ते प्रुष्वाव शीयताम् ।
शीतिके शीतिकावति ह्लादिके ह्लादिकावति ।
मण्डूक्य१प्सु शं भुव इमं स्व१ग्निं शमय ॥६०॥ (१८)
विवस्वान्नो अभयं कृणोतु यः सुत्रामा जीरदानुः सुदानुः ।
इहेमे वीरा बहवो भवन्तु गोमदश्ववन्मय्यस्तु पुष्टम् ॥६१॥

पर्यस्वतीः । ओषधयः । पर्यस्वत् । मामकम् । पर्यः ।
अपाम् । पर्यसः । यत् । पर्यः । तेन । मा । सह । शुम्भतु ॥ ५६ ॥
इमाः । नारीः । अविधवाः । सुऽपत्नीः । आऽअञ्जनेन । सर्पिषा । सम् । स्पृशन्ताम् ।
अनश्रवः । अनमीवाः । सुऽरत्नाः । आ । रोहन्तु । जनयः । योनिम् । अग्रे ॥ ५७ ॥
सम् । गच्छस्व । पितृऽभिः । सम् । यमेन । इष्टापूर्तेन । परमे । विऽओमन् ।
हित्वा । अवद्यम् । पुनः । अस्तम् । आ । इहि । सम् । गच्छताम् । तन्वा । सुऽवर्चाः ॥
ये । नः । पितुः । पितरः । ये । पितामहाः । ये । आऽविविशुः । उरु । अन्तरिक्षम् ।
तेभ्यः । स्वऽराट् । असुऽनीतिः । नः । अद्य । यथाऽवशम् । तन्वः । कल्पयाति ॥ ५९ ॥
शम् । ते । नीहारः । भवतु । शम् । ते । प्रुष्वा । अव । शीयताम् । शीतिके । शीतिकाऽवति ।
ह्लादिके । ह्लादिकाऽवति । मण्डूकी । अप्ऽसु । शम् । भुवः । इमम् । सु । अग्निम् । शमय ॥६०॥
विवस्वान् । नः । अभयम् । कृणोतु । यः । सुऽत्रामा । जीरऽदानुः । सुऽदानुः ।
इह । इमे । वीराः । बहवः । भवन्तु । गोऽमत् । अश्वऽवत् । मयि । अस्तु । पुष्टम् ॥ ६१ ॥

Apaḥ

XVIII.3.56 Rich in milk are the herbs; rich in milk is my milk; what is the milk of the milk of the waters, therewith let one beautify me.

Yama

XVIII.3.57 Let these women, not widows, well-spoused, thouch themselves with ointment, with butter; tearless, without disease, with good treasures, let the wives ascend first to the place of union.

XVIII.3.58 Unite thyself with the Fathers, with Yama, with thy sacred and charitable works in the highest firmament; abandoning what is reproachful, come again home; – let them unite himself with a body, very splendid. (Rg.X.14.8.Var.)

XVIII.3.59 They that are our father's fathers, that are (his) grandfathers, that entered the wide atmosphere – for them may the autocratic second life today shape our bodies as he will.

XVIII.3.60 Let the mist be weal for thee; let the frost fall down (as) weal for thee; O cool one, possessing cool ones; mayest thou be with weal a she-frog in the waters; kindly pacify thou this fire.

XVIII.3.61 Let Vivasvant make for us freedom from fear, he who is well-preserving, quick-giving, well-giving; let these heroes be many here; let there be in me prosperity rich in kine, rich in horses.

विवस्वान्नो अमृतत्वे दधातु परैतु मृत्युरमृतं न ऐतु।
इमान्रक्षतु पुरुषाना जरिम्णो मो ष्वेषामसवो यमं गुः ॥६२॥
यो दध्रे अन्तरिक्षे न मह्ना पितृणां कविः प्रमतिर्मतीनाम्।
तमर्चत विश्वमित्रा हविर्भिः स नो यमः प्रतरं जीवसे धात् ॥६३॥
आ रोहत दिवमुत्तमामृषयो मा बिभीतन।
सोमपाः सोमपायिन इदं वः क्रियते हविरगन्म ज्योतिरुत्तमम् ॥६४॥
प्र केतुना बृहता भात्यग्निरा रोदसी वृषभो रोरवीति।
दिवश्चिदन्तादुपमामुदानडपामुपस्थे महिषो ववर्ध ॥६५॥
नाके सुपर्णमुप यत्पतन्तं हृदा वेनन्तो अभ्यचक्षत त्वा।
हिरण्यपक्षं वरुणस्य दूतं यमस्य योनौ शकुनं भुरण्युम् ॥६६॥
इन्द्र क्रतुं न आ भर पिता पुत्रेभ्यो यथा।
शिक्षा णो अस्मिन्पुरुहूत यामनि जीवा ज्योतिरशीमहि ॥६७॥

विवस्वान्। नः। अमृतऽत्वे। दधातु। परा। एतु। मृत्युः। अमृतम्। नः। आ। एतु।
इमान्। रक्षतु। पुरुषान्। आ। जरिम्णः। मो इति। सु। एषाम्। असवः। यमम्। गुः॥ ६२॥
यः। दध्रे। अन्तरिक्षे। न। मह्ना। पितृणाम्। कविः। प्रऽमतिः। मतीनाम्।
तम्। अर्चत। विश्वऽमित्राः। हविःऽभिः। सः। नः। यमः। प्रऽतरम्। जीवसे। धात् ॥ ६३॥
आ। रोहत। दिवम्। उत्ऽतमाम्। ऋषयः। मा। बिभीतन। सोमऽपाः। सोम-
ऽपायिनः। इदम्। वः। क्रियते। हविः। अगन्म। ज्योतिः। उत्ऽतमम्॥ ६४॥
प्र। केतुना। बृहता। भाति। अग्निः। आ। रोदसी इति। वृषभः। रोरवीति।
दिवः। चित्। अन्तात्। उपऽमाम्। उत्। आनट्। अपाम्। उपऽस्थे। महिषः। ववर्ध॥
नाके। सुऽपर्णम्। उप। यत्। पतन्तम्। हृदा। वेनन्तः। अभिऽअचक्षत। त्वा।
हिरण्यऽपक्षम्। वरुणस्य। दूतम्। यमस्य। योनौ। शकुनम्। भुरण्युम्॥ ६६॥
इन्द्र। क्रतुम। नः। आ। भर। पिता। पुत्रेभ्यः। यथा।
शिक्ष। नः। अस्मिन्। पुरुऽहूत। यामनि। जीवाः। ज्योतिः। अशीमहि॥ ६७॥

XVIII.3.62 Let Vivasvant set us in immortality; let what is immortal come to us; let (him) defend these men until old age; let not their life-breaths go to Yama.

XVIII.3.63 He who maintains himself by his might, like (birds ?) in the atmosphere, poet of the Fathers, favorer of prayers – him praise ye, all befriended, with oblations; may that Yama give us to live further on.

XVIII.3.64 Ascend ye to the highest heaven; O seers, be not afraid; ye soma-drinkers, soma-drenchers, this oblation is made to you; we have gone to the highest light.

XVIII.3.65 Agni shines forth with great show; the bull roars loudly unto the two firmaments; (even) from the end of heaven he hath attained unto me in the lap of the waters the buffalo increased.

XVIII.3.66 As, longing with the heart, they looked upon thee, flying up (as) an eagle in the firmament, golden-winged messenger of Varuṇa, busy bird in the lair of Yama. (Rg.X.123.6; also Sv I.320, II.1196)

XVIII.3.67 O Indra, bring us ability, as a father to his sons; help us in this course, O much-invoked one; may we, living, attain to light. (Rg.VII.32.26; also Sv.I.259;II.806)

अपूपापिहितान्कुम्भान्यांस्ते देवा अधारयन्।
ते ते सन्तु स्वधावन्तो मधुमन्तो घृतश्चुतः ॥६८॥
यास्ते धाना अनुकिरामि तिलमिश्राः स्वधावतीः।
तास्ते सन्तु विभ्वीः प्रभ्वीस्तास्ते यमो राजानु मन्यताम् ॥६९॥
पुनर्देहि वनस्पते य एष निहितस्त्वयि।
यथा यमस्य सादन आसातै विदथा वदन् ॥७०॥
आ रभस्व जातवेदस्तेजस्वद्धरो अस्तु ते।
शरीरमस्य सं दहाथैनं धेहि सुकृतामु लोके ॥७१॥
ये ते पूर्वे परागता अपरे पितरश्च ये।
तेभ्यो घृतस्य कुल्यैतु शतधारा व्युन्दती ॥७२॥
एतदा रोह वय उन्मृजानः स्वा इह बृहदु दीदयन्ते।
अभि प्रेहि मध्यतो माप हास्थाः पितॄणां लोकं प्रथमो यो अत्र ॥७३॥ (१९)

अपूपऽअपिहितान्। कुम्भान्। यान्। ते। देवाः। अधारयन्।
ते। ते। सन्तु। स्वधाऽवन्तः। मधुऽमन्तः। घृतऽश्चुतः ॥ ६८ ॥
याः। ते। धानाः। अनुऽकिरामि। तिलऽमिश्राः। स्वधाऽवतीः।
ताः। ते। सन्तु। विऽभ्वीः। प्रऽभ्वीः। ताः। ते। यमः। राजा। अनु। मन्यताम् ॥६९॥
पुनः। देहि। वनस्पते। यः। एषः। निऽहितः। त्वयि।
यथा। यमस्य। सदने। आसातै। विदथा। वदन् ॥ ७० ॥
आ। रभस्व। जातऽवेदः। तेजस्वत्। हरः। अस्तु। ते।
शरीरम्। अस्य। सम्। दह। अथ। एनम्। धेहि। सुकृताम्। ऊं इति। लोके ॥७१॥
ये। ते। पूर्वे। पराऽगताः। अपरे। पितरः। च। ये।
तेभ्यः। घृतस्य। कुल्या। एतु। शतऽधारा। विऽउन्दती ॥ ७२ ॥
एतत्। आ। रोह। वयः। उत्ऽमृजानः। स्वाः। इह। बृहत्। ऊं इति। दीदयन्ते।
अभि। प्र। इहि। मध्यतः। मा। अप। हास्थाः। पितॄणाम्। लोकम्। प्रथमः। यः। अत्र ॥

XVIII.3.68 What vessels covered with cakes the gods maintained for thee, be they for thee rich in svadhā, rich in honey, dripping with ghee.

XVIII.3.69 What grains I scatter along for thee, mixed with sesame, rich in svadhā, be they for thee abundant, prevailing; them let king Yama approve for thee.

XVIII.3.70 Give back, O forest tree, him who is deposited here with thee, that in Yama's seat he may sit speaking counsels.

XVIII.3.71 Take hold, O Jātavedas; let thy seizure be with sharpness; his body do thou consume; then set him in the world of the well-doing.

XVIII.3.72 What Fathers of thine went away earlier and what later, for them let there go a brook of ghee, hundred-streamed, overflowing.

XVIII.3.73 Ascend thou this, gaining vigor; thine own (people) shine here greatly; go forth, unto (them) – be not left behind midway – unto the world of the Fathers that is first there.

(४) चतुर्थं सूक्तम्

(१–८९) एकोननवत्यृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । (१–८०) प्रथमाद्यशीत्यृचां यमो मन्त्रोक्ताश्च, (८१–८७) एकाशीतितमादिसप्तानां पितरः, (८८) अष्टाशीतितमाया अग्निः, (८९) एकोननवतितमायाश्च चन्द्रमा देवताः । (१, ४, ७, १४, ३६, ६०) प्रथमाचतुर्थीसप्तमीचतुर्दशीषट्त्रिंशीषष्टीनां भुरिक्त्रिष्टुप्, (२, ५, ११, २९, ५०–५१, ५८) द्वितीयापञ्चम्येकादश्येकोनत्रिंशीपञ्चाशश्येकपञ्चाशश्यष्टपञ्चाशीनां जगती, (३) तृतीयायाः पञ्चपदा भुरिगतिजगती, (६) षष्ठ्याः पञ्चपदा शक्वरी, (८) अष्टम्याः पञ्चपदातिशक्वरी, (९) नवम्याः पञ्चपदा भुरिक्शक्वरी, (१०, १५, २८, ३०, ३४–३५, ३७, ४०, ४४–४८, ५२, ५४, ६४–६५, ६९–७०) दशमीपञ्चदश्यष्टाविंशीत्रिंशीचतुस्त्रिंशीपञ्चत्रिंशीसप्तत्रिंशीचत्वारिंशीनां चतुश्चत्वारिंश्यादिपञ्चानां द्विपञ्चाशीचतुष्पञ्चाशीचतुःषष्टीपञ्चषष्ट्येकोनसप्ततितमासप्ततितमानाञ्च त्रिष्टुप्, (१२) द्वादश्या महाबृहती, (१३) त्रयोदश्यास्त्र्यवसाना पञ्चपदा शक्वरी, (१६–२४) षोडश्यादिनवानां त्रिपदा भुरिङ्महाबृहती, (२५, ३१–३२, ३८, ४१–४२, ५५, ५७, ५९, ६१) पञ्चविंश्येकत्रिंशीद्वात्रिंश्यष्टात्रिंश्येकचत्वारिंशीद्विचत्वारिंशीपञ्चपञ्चाशीसप्तपञ्चाश्येकोनषष्ट्येकषष्टीनामनुष्टुप्, (२६, ४३) षड्विंशीत्रिचत्वारिंश्योर्विराडुपरिष्टाद्बृहती, (२७) सप्तविंश्या याजुषी गायत्री, (३३) त्रयस्त्रिंश्या उपरिष्टाद्बृहती, (३९) एकोनचत्वारिंश्याः पुरोविराडास्तारपङ्क्तिः, (४९) एकोनपञ्चाश्या अनुष्टुब्गर्भा त्रिष्टुप्, (५३) त्रिपञ्चाश्याः पुरोविराट् सतःपङ्क्तिः, (५६) षट्पञ्चाश्याः ककुम्मत्यनुष्टुप्, (६२) द्विषष्ट्या भुरिगास्तारपङ्क्तिः, (६३) त्रिषष्ट्याः स्वराडास्तारपङ्क्तिः, (६६) षट्षष्ट्यास्त्रिपदा स्वराड्गायत्री, (६७) सप्तषष्ट्या द्विपदार्च्यनुष्टुप्, (६८, ७१) अष्टषष्ट्येकसप्ततितमयोरासुर्यनुष्टुप्, (७२–७४, ७९) द्विसप्ततितमादितृचस्यैकोनाशीतितमायाश्चासुरी पङ्क्तिः, (७५) पञ्चसप्ततितमाया आसुरी गायत्री, (७६) षट्सप्ततितमाया आसुर्युष्णिक्, (७७) सप्तसप्ततितमाया दैवी जगती, (७८) अष्टसप्ततितमाया आसुरी त्रिष्टुप्, (८०) अशीतितमाया आसुरी जगती, (८१) एकाशीतितमायाः प्राजापत्यानुष्टुप्, (८२) द्व्यशीतितमायाः साम्नी बृहती, (८३–८४) त्र्यशीतितमाचतुरशीतितमयोः साम्नी त्रिष्टुप्, (८५) पञ्चाशीतितमाया आसुरी बृहती, (८६) षडशीतितमायाश्चतुष्पदा ककुम्मत्युष्णिक् [(६७–६८, ७१–८६) सप्तषष्टयष्टषष्ट्यावेकसप्ततितमादिषोडश चैकावसानाः], (८७) सप्ताशीतितमायाश्चतुष्पदा शङ्कुमत्युष्णिक्, (८८) अष्टाशीतितमायास्त्र्यवसाना पथ्यापङ्क्तिः, (८९) एकोननवतितमायाश्च पञ्चपदा पथ्यापङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

आ रोहत जनित्रीं जातवेदसः पितृयाणैः सं व आ रोहयामि ।
अवाड्ढव्येषितो हव्यवाह ईजानं युक्ताः सुकृतां धत्त लोके ॥१॥
देवा यज्ञमृतवः कल्पयन्ति हविः पुरोडाशं स्रुचो यज्ञायुधानि ।
तेभिर्याहि पथिभिर्देवयानैर्यैरीजानाः स्वर्गं यन्ति लोकम् ॥२॥

आ । रोहत । जनित्रीम् । जातऽवेदसः । पितृऽयानैः । सम् । वः । आ । रोहयामि ।
अवाट् । हव्या । इषितः । हव्यऽवाहः । ईजानम् । युक्ताः । सुऽकृताम् । धत्त । लोके ॥१॥
देवाः । यज्ञम् । ऋतवः । कल्पयन्ति । हविः । पुरोडाशम् । स्रुचः । यज्ञऽआयुधानि ।
तेभिः । याहि । पथिऽभिः । देवऽयानैः । यैः । ईजानाः । स्वःऽगम् । यन्ति । लोकम् ॥

Yama

XVIII.4.1 Ascend to (your) generatrix, ye Jātavedases; by (roads) that the Fathers travel I make you ascend together; the offering-carrier, sent out, hath carried the offering; united set ye him who hath sacrificed in the world of the well-doing.

XVIII.4.2 The gods, the seasons, arrange the sacrifice, the oblation, the sacrificial cake, the ladles, the implements of sacrifice; with them go thou by roads that the gods travel, by which they that have sacrificed go to the heavenly world.

ऋतस्य पन्थामनु पश्य साध्वङ्गिरसः सुकृतो येन यन्ति ।
तेभिर्याहि पथिभिः स्वर्गं यत्रादित्या मधु भक्षयन्ति तृतीये नाके अधि वि श्रयस्व ॥३॥
त्रयः सुपर्णा उपरस्य मायू नाकस्य पृष्ठे अधि विष्टपि श्रिताः ।
स्वर्गा लोका अमृतेन विष्ठा इषमूर्जं यजमानाय दुह्राम् ॥४॥
जुहूर्दाधार द्यामुपभृदन्तरिक्षं ध्रुवा दाधार पृथिवीं प्रतिष्ठाम् ।
प्रतीमां लोका घृतपृष्ठाः स्वर्गाः कामंकामं यजमानाय दुह्राम् ॥५॥
ध्रुव आ रोह पृथिवीं विश्वभोजसमन्तरिक्षमुपभृदा क्रमस्व ।
जुहु द्यां गच्छ यजमानेन साकं स्रुवेण वत्सेन दिशः प्रपीनाः सर्वा धुक्ष्वाहृणीयमानः ॥६॥
तीर्थैस्तरन्ति प्रवतो महीरिति यज्ञकृतः सुकृतो येन यन्ति ।
अत्रादधुर्यजमानाय लोकं दिशो भूतानि यदकल्पयन्त ॥७॥
अङ्गिरसामयनं पूर्वो अग्निरादित्यानामयनं गार्हपत्यो दक्षिणानामयनं दक्षिणाग्निः ।
महिमानमग्नेर्विहितस्य ब्रह्मणा समङ्गः सर्व उप याहि शग्मः ॥८॥

ऋतस्य । पन्थाम् । अनु । पश्य । साधु । अङ्गिरसः । सुऽकृतः । येन । यन्ति । तेभिः । याहि । पथिऽभिः । स्वःऽगम् । यत्र । आदित्याः । मधु । भक्षयन्ति । तृतीये । नाके । अधि । वि । श्रयस्व ॥ ३ ॥

त्रयः । सुऽपर्णाः । उपरस्य । मायू इति । नाकस्य । पृष्ठे । अधि । विष्टपि । श्रिताः । स्वःऽगाः । लोकाः । अमृतेन । विऽस्थाः । इषम् । ऊर्जम् । यजमानाय । दुह्राम् ॥ ४ ॥

जुहूः । दाधार । द्याम् । उपऽभृत् । अन्तरिक्षम् । ध्रुवा । दाधार । पृथिवीम् । प्रतिऽस्थाम् । प्रति । इमाम् । लोकाः । घृतऽपृष्ठाः । स्वःऽगाः । कामम्ऽकामम् । यजमानाय । दुह्राम् ॥५॥

ध्रुवे । आ । रोह । पृथिवीम् । विश्वऽभोजसम् । अन्तरिक्षम् । उपऽभृत् । आ । क्रमस्व । जुहु । द्याम् । गच्छ । यजमानेन । साकम् । स्रुवेण । वत्सेन । दिशः । प्रऽपीनाः । सर्वाः । धुक्ष्व । अहृणीयमानः ॥ ६ ॥

तीर्थैः । तरन्ति । प्रऽवतः । महीः । इति । यज्ञऽकृतः । सुऽकृतः । येन । यन्ति । अत्र । अदधुः । यजमानाय । लोकम् । दिशः । भूतानि । यत् । अकल्पयन्त ॥ ७ ॥

अङ्गिरसाम् । अयनम् । पूर्वः । अग्निः । आदित्यानाम् । अयनम् । गार्हऽपत्यः । दक्षिणानाम् । अयनम् । दक्षिणऽअग्निः । महिमानम् । अग्नेः । विऽहितस्य । ब्रह्मणा । सम्ऽअङ्गः । सर्वः । उप । याहि । शग्मः ॥ ८ ॥

XVIII.4.3 Look thou happily along the road of righteousness, by which go the Añgirases, well-doers; by those roads go thou to heaven, where the Ādityas feed on honey; spread thou out upon the third firmament.

XVIII.4.4 Three eagles, upon the back of the firmament, at the summit are set; let the heavenly worlds, filled with amṛta yield food, refreshment to the sacrificer.

XVIII.4.5 The sacrificial spoon sustains the sky, the offering spoon the atmosphere; the ladle sustains the earth, the support; unto me let the worlds ghee-backed, heavenly, yield every desire for the sacrificer.

XVIII.4.6 O ladle, ascend the all-nourishing earth; stride, O offering spoon, unto the atmosphere; O sacrificial spoon, go to the sky in company with the sacrificer; with the little spoon (as) calf, milk thou all the teeming, unirritated quarters.

XVIII.4.7 By fords they cross the advances called the great ones, by what (road) the sacrifice-makers, the well-doers, go; there did they set a world for the sacrificer; when they arranged the quarters, the creatures.

XVIII.4.8 The track of the Añgirases is the eastern fire; the Ādityas track is the householder's fire; the track of the sacrificial gifts is the southern fire; do thou, with thy limbs, whole powerful, go unto the greatness of Agni (as)disposed by brahman.

पूर्वो अ॒ग्निष्ट्वा॑ तपतु॒ शं पु॒रस्ता॒च्छं प॒श्चात्त॑पतु॒ गार्ह॑पत्यः ।
द॒क्षि॒णा॒ग्निष्टे॑ तपतु॒ शर्म॒ वर्मो॑त्तर॒तो म॑ध्य॒तो अ॒न्तरि॑क्षाद्दि॒शोदि॑शो अग्ने॒ परि॑ पाहि घो॒रात् ॥९॥

यू॒यम॑ग्ने॒ शंत॑माभिस्त॒नूभि॑रीजा॒नम॒भि लो॒कं स्व॒र्गम् ।
अश्वा॑ भू॒त्वा पृ॑ष्टि॒वाहो॑ वहाथ॒ यत्र॑ दे॒वैः स॑ध॒मादं॒ मद॑न्ति ॥१०॥(२०)

शम॑ग्ने प॒श्चात्त॑प॒ शं पु॒रस्ता॒च्छमु॒त्त॒राच्छम॑ध॒रात्त॑पैनम् ।
एक॒स्त्रेधा॒ विहि॑तो जातवेदः स॒म्यगे॑नं धेहि सु॒कृता॑मु लो॒के ॥११॥

शम॒ग्नयः॒ समि॑द्धा॒ आ र॑भन्तां प्राजाप॒त्यं मेध्यं॑ जा॒तवे॑दसः ।
शृ॒तं कृ॒ण्वन्त॑ इ॒ह माव॑ चिक्षिपन् ॥१२॥

य॒ज्ञ ए॑ति॒ वित॑तः॒ कल्प॑मान ईजा॒नम॒भि लो॒कं स्व॒र्गम् ।
तम॒ग्नयः॒ सर्व॑हुतं जुषन्तां प्राजाप॒त्यं मेध्यं॑ जा॒तवे॑दसः ।
शृ॒तं कृ॒ण्वन्त॑ इ॒ह माव॑ चिक्षिपन् ॥१३॥

ई॒जा॒नश्चि॒तमारु॑क्षद॒ग्निं नाक॑स्य पृ॒ष्ठाद्दिव॑मुत्पति॒ष्यन् ।
तस्मै॒ प्र भा॑ति॒ नभ॑सो॒ ज्योति॑षीमान्त्स्व॒र्गः पन्थाः॑ सु॒कृते॑ दे॒व॒यानः॑ ॥१४॥

पूर्वः॑ । अ॒ग्निः । त्वा॒ । त॒प॒तु॒ । शम् । पु॒रस्ता॑त् । शम् । प॒श्चात् । त॒प॒तु॒ । गार्ह॑ऽपत्यः ।
द॒क्षि॒ण॒ऽअ॒ग्निः । ते॒ । त॒प॒तु॒ । शर्म॑ । वर्म॑ । उ॒त्त॒र॒तः । म॒ध्य॒तः । अ॒न्तरि॑क्षात् । दि॒शःऽदि॑शः ।
अ॒ग्ने॒ । परि॑ । पा॒हि॒ । घो॒रात् ॥ ९ ॥

यू॒यम् । अ॒ग्ने॒ । शम्ऽत॑माभिः । त॒नूभि॑ः । ई॒जा॒नम् । अ॒भि । लो॒कम् । स्वः॒ऽगम् ।
अश्वा॑ः । भू॒त्वा । पृ॒ष्टि॒ऽवाह॑ः । व॒हा॒थ॒ । यत्र॑ । दे॒वैः । स॒ध॒ऽमाद॑म् । मद॑न्ति ॥ १० ॥

शम् । अ॒ग्ने॒ । प॒श्चात् । त॒प॒ । शम् । पु॒रस्ता॑त् । शम् । उ॒त्त॒रात् । शम् । अ॒ध॒रात् । त॒प॒ । ए॒न॒म् ।
एक॑ः । त्रे॒धा । विऽहि॑तः । जा॒त॒ऽवे॒दः॒ । स॒म्यक् । ए॒न॒म् । धे॒हि॒ । सु॒ऽकृता॑म् । ऊं॒ इति॑ । लो॒के ॥ ११ ॥

शम् । अ॒ग्नय॑ः । सम्ऽइ॑द्धाः । आ । र॒भ॒न्ता॒म् । प्रा॒जा॒ऽप॒त्यम् । मेध्य॑म् । जा॒तऽवे॑दसः ।
शृ॒तम् । कृ॒ण्वन्त॑ः । इ॒ह । मा । अव॑ । चि॒क्षि॒प॒न् ॥ १२ ॥

य॒ज्ञः । ए॒ति॒ । विऽत॑तः । कल्प॑मानः । ई॒जा॒नम् । अ॒भि । लो॒कम् । स्वः॒ऽगम् ।
तम् । अ॒ग्नय॑ः । सर्व॑ऽहुतम् । जु॒ष॒न्ता॒म् । प्रा॒जा॒ऽप॒त्यम् । मेध्य॑म् । जा॒तऽवे॑दसः । शृ॒तम् ।
कृ॒ण्वन्त॑ः । इ॒ह । मा । अव॑ । चि॒क्षि॒प॒न् ॥ १३ ॥

ई॒जा॒नः । चि॒तम् । आ । अ॒रु॒क्ष॒त् । अ॒ग्निम् । नाक॑स्य । पृ॒ष्ठात् । दिव॑म् । उ॒त्ऽप॒ति॒ष्यन् । तस्मै॑ ।
प्र । भा॒ति॒ । नभ॑सः । ज्योति॑षीऽमान् । स्वः॒ऽगः । पन्था॑ः । सु॒ऽकृते॑ । दे॒व॒ऽयान॑ः ॥१४॥

XVIII.4.9 Let the eastern fire burn thee happily in front; let the householder's fire burn happily behind; let the southern fire burn refuge, defense for thee; from the north, from the midst, from the atmosphere, from each quarter, O Agni, protect him round about from what is terrible.

XVIII.4.10 Ye, O Agni, having become back-carrying horses, shall with most healthful forms carry him that has sacrificed unto the heavenly world, where they revel in common revelry with the gods.

XVIII.4.11 Burn, O Agni, happily behind, happily in front; burn him happily above, happily below; being one, O Jātavedas, triply disposed, set him collectedly in the world of the well-doers.

XVIII.4.12 Let the fires, kindled, take hold happily; let the Jātavedases, making done here him that is Prajāpati's (and) sacrificial, not throw him down.

XVIII.4.13 The sacrifice goes, extended, adapting itself him who hath sacrificed, unto the heavenly world; let the fires enjoy it, made a whole oblation; let the Jātavedases, making done here him that is Prajāpati's (and) sacrificial, not throw him down.

XVIII.4.14 He that hath sacrificed hath ascended the piled fire, about to fly up to heaven from the back of the firmament; for him, the well-doer, shines forth from the welkin, full of light, the heavenly road, travelled by the gods.

अग्निर्होताध्वर्युष्टे बृहस्पतिरिन्द्रो ब्रह्मा दक्षिणतस्ते अस्तु ।
हुतोयं संस्थितो यज्ञ एति यत्र पूर्वमयनं हुतानाम् ॥१५॥
अपूपवान्क्षीरवांश्चरुरेह सीदतु ।
लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थ ॥१६॥
अपूपवान्दधिवांश्चरुरेह सीदतु ।
लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थ ॥१७॥
अपूपवान्द्रप्सवांश्चरुरेह सीदतु ।
लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थ ॥१८॥
अपूपवान्घृतवांश्चरुरेह सीदतु ।
लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थ ॥१९॥
अपूपवान्मांसवांश्चरुरेह सीदतु ।
लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थ ॥२०॥ (२१)

अग्निः । होता । अध्वर्युः । ते । बृहस्पतिः । इन्द्रः । ब्रह्मा । दक्षिणतः । ते । अस्तु ।
हुतः । अयम् । सम्ऽस्थितः । यज्ञः । एति । यत्र । पूर्वम् । अयनम् । हुतानाम् ॥१५॥
अपूपऽवान् । क्षीरऽवान् । चरुः । आ । इह । सीदतु ।
लोकऽकृतः । पथिऽकृतः । यजामहे । ये । देवानाम् । हुतऽभागाः । इह । स्थ ॥ १६ ॥
अपूपऽवान् । दधिऽवान् । चरुः । आ । इह । सीदतु ।
लोकऽकृतः । पथिऽकृतः । यजामहे । ये । देवानाम् । हुतऽभागाः । इह । स्थ ॥ १७ ॥
अपूपऽवान् । द्रप्सऽवान् । चरुः । आ । इह । सीदतु ।
लोकऽकृतः । पथिऽकृतः । यजामहे । ये । देवानाम् । हुतऽभागाः । इह । स्थ ॥ १८ ॥
अपूपऽवान् । घृतऽवान् । चरुः । आ । इह । सीदतु ।
लोकऽकृतः । पथिऽकृतः । यजामहे । ये । देवानाम् । हुतऽभागाः । इह । स्थ ॥ १९ ॥
अपूपऽवान् । मांसऽवान् । चरुः । आ । इह । सीदतु ।
लोकऽकृतः । पथिऽकृतः । यजामहे । ये । देवानाम् । हुतऽभागाः । इह । स्थ ॥ २० ॥

XVIII.4.15 Agni thine invoker, Brhaspati thine officiating priest, be Indra on the right thy supervising priest; this offered sacrifice, being completed, goeth where is the ancient track of those offered.

XVIII.4.16 Rich in cakes, rich in milk let the dish take seat here; to the world-makers, the road-makers, do we sacrifice, whoever of you are here, sharing in the oblation of the gods.

XVIII.4.17 Rich in cakes, rich in curds, let the dish etc. etc.

XVIII.4.18 Rich in cakes, rich in drops, let the dish etc. etc.

XVIII.4.19 Rich in cakes, rich in ghee, let the dish etc. etc.

XVIII.4.20 Rich in cakes, rich in flesh, let the dish etc. etc.

अपूपवानन्नवांश्चरुरेह सीदतु ।
लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थ ॥२१॥
अपूपवान्मधुमांश्चरुरेह सीदतु ।
लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थ ॥२२॥
अपूपवान्रसवांश्चरुरेह सीदतु ।
लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थ ॥२३॥
अपूपवानपवांश्चरुरेह सीदतु ।
लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थ ॥२४॥
अपूपापिहितान्कुम्भान्यांस्ते देवा अधारयन् ।
ते ते सन्तु स्वधावन्तो मधुमन्तो घृतश्चुतः ॥२५॥
यास्ते धाना अनुकिरामि तिलमिश्राः स्वधावतीः ।
तास्ते सन्तूद्भ्वीः प्रभ्वीस्तास्ते यमो राजानु मन्यताम् ॥२६॥

अपूपऽवान् । अन्नऽवान् । चरुः । आ । इह । सीदतु ।
लोकऽकृतः । पथिऽकृतः । यजामहे । ये । देवानाम् । हुतऽभागाः । इह । स्थ ॥ २१ ॥
अपूपऽवान् । मधुऽमान् । चरुः । आ । इह । सीदतु ।
लोकऽकृतः । पथिऽकृतः । यजामहे । ये । देवानाम् । हुतऽभागाः । इह । स्थ ॥ २२ ॥
अपूपऽवान् । रसऽवान् । चरुः । आ । इह । सीदतु ।
लोकऽकृतः । पथिऽकृतः । यजामहे । ये । देवानाम् । हुतऽभागाः । इह । स्थ ॥ २३ ॥
अपूपऽवान् । अपऽवान् । चरुः । आ । इह । सीदतु ।
लोकऽकृतः । पथिऽकृतः । यजामहे । ये । देवानाम् । हुतऽभागाः । इह । स्थ ॥ २४ ॥
अपूपऽअपिहितान् । कुम्भान् । यान् । ते । देवाः । अधारयन् ।
ते । ते । सन्तु । स्वधाऽवन्तः । मधुऽमन्तः । घृतऽश्चुतः ॥ २५ ॥
याः । ते । धानाः । अनुऽकिरामि । तिलऽमिश्राः । स्वधाऽवतीः ।
ताः । ते । सन्तु । उत्ऽभ्वीः । प्रऽभ्वीः । ताः । ते । यमः । राजा । अनु । मन्यताम् ॥ २६ ॥

XVIII.4.21 Rich in cakes, rich in food, let the dish etc. etc.

XVIII.4.22 Rich in cakes, rich in honey, let the dish etc. etc.

XVIII.4.23 Rich in cakes, rich in sap, let the dish etc. etc.

XVIII.4.24 Rich in cakes, rich in water, let the dish etc. etc.

XVIII.4.25 What vessels covered with cakes the gods maintained for thee, be they for thee rich in svadhā, rich in honey, dripping with ghee.

XVIII.4.26 What grains I scatter along for thee, mixed with same, rich in svadhā, be they for thee uprising, prevailing; them let king Yama approve for thee.

अक्षितिं भूयसीम् ॥२७॥
द्रप्सश्चस्कन्द पृथिवीमनु द्यामिमं च योनिमनु यश्च पूर्वः ।
समानं योनिमनु संचरन्तं द्रप्सं जुहोम्यनु सप्त होत्राः ॥२८॥
शतधारं वायुमर्कं स्वर्विदं नृचक्षसस्ते अभि चक्षते रयिम् ।
ये पृणन्ति प्र च यच्छन्ति सर्वदा ते दुह्रते दक्षिणां सप्तमातरम् ॥२९॥
कोशं दुहन्ति कलशं चतुर्बिलमिडां धेनुं मधुमतीं स्वस्तये ।
ऊर्जं मदन्तीमदितिं जनेष्वग्ने मा हिंसीः परमे व्योमन् ॥३०॥ (२२)
एतत्ते देवः सविता वासो ददाति भर्तवे ।
तत्त्वं यमस्य राज्ये वसानस्तार्प्यं चर ॥३१॥
धाना धेनुरभवद्वत्सो अस्यास्तिलोऽभवत् ।
तां वै यमस्य राज्ये अक्षितामुप जीवति ॥३२॥

अक्षितिम् । भूयसीम् ॥ २७ ॥

द्रप्सः । चस्कन्द । पृथिवीम् । अनु । द्याम् । इमम् । च । योनिम् । अनु । यः । च । पूर्वः ।
समानम् । योनिम् । अनु । सम्ऽचरन्तम् । द्रप्सम् । जुहोमि । अनु । सप्त । होत्राः ॥ २८ ॥

शतऽधारम् । वायुम् । अर्कम् । स्वःऽविदम् । नृऽचक्षसः । ते । अभि । चक्षते । रयिम् ।
ये । पृणन्ति । प्र । च । यच्छन्ति । सर्वदा । ते । दुह्रते । दक्षिणाम् । सप्तऽमातरम् ॥ २९ ॥
कोशम् । दुहन्ति । कलशम् । चतुःऽबिलम् । इडाम् । धेनुम् । मधुऽमतीम् । स्वस्तये ।
ऊर्जम् । मदन्तीम् । अदितिम् । जनेषु । अग्ने । मा । हिंसीः । परमे । विऽओमन् ॥ ३० ॥

एतत् । ते । देवः । सविता । वासः । ददाति । भर्तवे ।
तत् । त्वम् । यमस्य । राज्ये । वसानः । तार्प्यम् । चर ॥ ३१ ॥
धानाः । धेनुः । अभवत् । वत्सः । अस्याः । तिलः । अभवत् ।
ताम् । वै । यमस्य । राज्ये । अक्षिताम् । उप । जीवति ॥ ३२ ॥

XVIII.4.27 A more abundant inexhaustibleness.

XVIII.4.28 The drop leaped toward the earth, the sky, toward both this lair and the one that was of old; of the drop that goes about toward the same lair do I make oblation, after seven invocations.

XVIII.4.29 A hundred-streamed Vāyu, a heaven finding sun wealth, do those men-beholders look upon; who so bestow and present always, they milk a sacrificial gift having seven mothers.

XVIII.4.30 They milk a receptacle, a jar with four orifices, iḍā (as) milch-cow rich in honey, in order to well-being; reveling refreshment Aditi among the people, injure thou not, O Agni, in the highest firmament.

XVIII.4.31 The grains became a milch-cow; the sesame became her calf; upon her, unexhausted, one lives in Yama's realm.

XVIII.4.32 This garment god Savitar gives thee to wear; putting on that which is tārpya, do thou go about in Yama's realm.

एतास्ते असौ धेनवः कामदुघा भवन्तु ।
एनीः श्येनीः सरूपा विरूपास्तिलवत्सा उप तिष्ठन्तु त्वात्र ॥३३॥
एनीर्धाना हरिणीः श्येनीरस्य कृष्णा धाना रोहिणीर्धेनवस्ते ।
तिलवत्सा ऊर्जमस्मै दुहाना विश्वाहा सन्त्वनपस्फुरन्तीः ॥३४॥
वैश्वानरे हविरिदं जुहोमि साहस्रं शतधारमुत्सम् ।
स बिभर्ति पितरं पितामहान्प्रपितामहान्बिभर्ति पिन्वमानः ॥३५॥
सहस्रधारं शतधारमुत्समक्षितं व्यच्यमानं सलिलस्य पृष्ठे ।
ऊर्जं दुहानमनपस्फुरन्तमुपासते पितरः स्वधाभिः ॥३६॥
इदं कसाम्बु चयनेन चितं तत्संजाता अव पश्यतेत ।
मर्त्योयममृतत्वमेति तस्मै गृहान्कृणुत यावत्सबन्धु ॥३७॥
इहैवैधि धनसनिरिहचित्त इहक्रतुः । इहैधि वीर्यवत्तरो वयोधा अपराहतः ॥३८॥

एताः । ते । असौ । धेनवः । कामऽदुघाः । भवन्तु ।
एनीः । श्येनीः । सऽरूपाः । विऽरूपाः । तिलऽवत्साः । उप । तिष्ठन्तु । त्वा । अत्र ॥
एनीः । धानाः । हरिणीः । श्येनीः । अस्य । कृष्णाः । धानाः । रोहिणीः । धेनवः । ते ।
तिलऽवत्साः । ऊर्जम् । अस्मै । दुहानाः । विश्वाहा । सन्तु । अनपऽस्फुरन्तीः ॥३४॥
वैश्वानरे । हविः । इदम् । जुहोमि । साहस्रम् । शतऽधारम् । उत्सम् ।
सः । बिभर्ति । पितरम् । पितामहान् । प्रऽपितामहान् । बिभर्ति । पिन्वमानः ॥ ३५ ॥
सहस्रऽधारम् । शतऽधारम् । उत्सम् । अक्षितम् । विऽअच्यमानम् । सलिलस्य । पृष्ठे ।
ऊर्जम् । दुहानम् । अनपऽस्फुरन्तम् । उप । आसते । पितरः । स्वधाभिः ॥ ३६ ॥
इदम् । कसाम्बु । चयनेन । चितम् । तत् । सऽजाताः । अव । पश्यत । आ । इत ।
मर्त्यः । अयम् । अमृतऽत्वम् । एति । तस्मै । गृहान् । कृणुत । यावत्ऽसबन्धु ॥ ३७ ॥
इह । एव । एधि । धनऽसनिः । इहऽचित्तः । इहऽक्रतुः ।
इह । एधि । वीर्यवत्ऽतरः । वयःऽधाः । अपराऽहतः ॥ ३८ ॥

XVIII.4.33 Be these, O so-and-so, thy milch-kine that yield what is desired; variegated, white, of like form, of different form, with sesame as calf, let them wait upon thee there.

XVIII.4.34 Grains variegated, yellow, white, grains black, red, (be) thy much kine here; with sesame as calf, yielding him refreshment, be they ever unresisting.

XVIII.4.35 In Vaiśvānara I offer this oblation, a thousand fold, hundred streamed fountain; it supports (our) father, grandfathers; (our) great-grandfathers it supports, swelling.

XVIII.4.36 A thousand-streamed, hundred-streamed fountain, unexhausted expanded upon the back of the sea, yielding refreshment, unresisting, do the Fathers wait on at their will.

XVIII.4.37 This funeral pile (is) piled with piling; come, ye (his) fellows, look down at it; this mortal goeth to immortality; make ye houses for him according to his kindred.

XVIII.4.38 Be thou just here, winning riches, with thought here, with ability here; be thou here, very heroic, vigor-bestowing, not smitten away.

पुत्रं पौत्रमभितर्पयन्तीरापो मधुमतीरिमाः ।
स्वधां पितृभ्यो अमृतं दुहाना आपो देवीरुभयांस्तर्पयन्तु ॥३९॥
आपो अग्निं प्र हिणुत पितृँरुपेमं यज्ञं पितरो मे जुषन्ताम् ।
आसीनामूर्जमुप ये सचन्ते ते नो रयिं सर्ववीरं नि यच्छान् ॥४०॥ (२१)

समिन्धते अमर्त्यं हव्यवाहं घृतप्रियम् ।
स वेद निहितान्निधीन्पितृन्परावतो गतान् ॥४१॥
यं ते मन्थं यमोदनं यन्मांसं निपृणामि ते ।
ते ते सन्तु स्वधावन्तो मधुमन्तो घृतश्चुतः ॥४२॥

यास्ते धाना अनुकिरामि तिलमिश्राः स्वधावतीः ।
तास्ते सन्तूद्भ्वीः प्रभ्वीस्तास्ते यमो राजानु मन्यताम् ॥४३॥
इदं पूर्वमपरं नियानं येना ते पूर्वे पितरः परेताः ।
पुरोगवा ये अभिशाचो अस्य ते त्वा वहन्ति सुकृतामु लोकम् ॥४४॥

पुत्रम् । पौत्रम् । अभिऽतर्पयन्तीः । आपः । मधुऽमतीः । इमाः ।
स्वधाम् । पितृऽभ्यः । अमृतम् । दुहानाः । आपः । देवीः । उभयान् । तर्पयन्तु ॥३९॥
आपः । अग्निम् । प्र । हिनुत । पितृन् । उप । इमम् । यज्ञम् । पितरः । मे । जुषन्ताम् ।
आसीनाम् । ऊर्जम् । उप । ये । सचन्ते । ते । नः । रयिम् । सर्वऽवीरम् । नि । यच्छान् ॥ ४० ॥

सम् । इन्धते । अमर्त्यम् । हव्यऽवाहम् । घृतऽप्रियम् ।
सः । वेद । निऽहितान् । निऽधीन् । पितृन् । पराऽवतः । गतान् ॥ ४१ ॥
यम् । ते । मन्थम् । यम् । ओदनम् । यत् । मांसम् । निऽपृणामि । ते ।
ते । ते । सन्तु । स्वधाऽवन्तः । मधुऽमन्तः । घृतऽश्चुतः ॥ ४२ ॥

याः । ते । धानाः । अनुऽकिरामि । तिलऽमिश्राः । स्वधाऽवतीः । ताः । ते । सन्तु ।
उत्ऽभ्वीः । प्रऽभ्वीः । ताः । ते । यमः । राजा । अनु । मन्यताम् ॥ ४३ ॥
इदम् । पूर्वम् । अपरम् । निऽयानम् । येन । ते । पूर्वे । पितरः । पराऽइताः ।
पुरःऽगवाः । ये । अभिऽसाचः । अस्य । ते । त्वा । वहन्ति । सुकृताम् । ऊं इति । लोकम् ॥

XVIII.4.39 These waters, rich in honey, satisfying son (and) grandson, yielding to the Fathers svadhā (and) amrta–let the heavenly waters gratify both sides.

XVIII.4.40 O waters, send forth Agni unto the Fathers this sacrifice of mine let the Fathers enjoy; they who attach themselves unto a sitting refreshment, may they confirm to us wealth having all heroes.

XVIII.4.41 They kindle the immortal one, oblation-carrying, ghee-loving; he knoweth the deposited deposits, the Fathers that are gone away to the distances.

XVIII.4.42 What stir about for thee, what rice-dish, what flesh I offer to thee, be they for thee rich in svadhā, rich in honey, dripping with ghee.

XVIII.4.43 What grains I scatter along for thee, mixed with sesame, rich in svadhā, be they for thee abundant, prevailing; them let king Yama approve for thee.

XVIII.4.44 This (is) the former, the after down-track, by which thy former Fathers went away; they who are the forerunners, the followers of it, they carry thee to the world of the well-doing.

सरस्वतीं देवयन्तो हवन्ते सरस्वतीमध्वरे तायमाने ।
सरस्वतीं सुकृतो हवन्ते सरस्वती दाशुषे वार्यं दात् ॥४५॥
सरस्वतीं पितरो हवन्ते दक्षिणा यज्ञमभिनक्षमाणाः ।
आसद्यास्मिन्बर्हिषि मादयध्वमनमीवा इष आ धेह्यस्मे ॥४६॥
सरस्वति या सरथं ययाथोक्थैः स्वधाभिर्देवि पितृभिर्मदन्ती ।
सहस्रार्घमिडो अत्र भागं रायस्पोषं यजमानाय धेहि ॥४७॥
पृथिवीं त्वा पृथिव्यामा वेशयामि देवो नो धाता प्र तिरात्यायुः ।
परापरैता वसुविद्वो अस्त्वधा मृताः पितृषु सं भवन्तु ॥४८॥
आ प्र च्यवेथामप तन्मृजेथां यद्वामभिभा अत्रोचुः ।
अस्मादेतमघ्न्यौ तद्वशीयो दातुः पितृष्विहभोजनौ मम ॥४९॥
एयमगन्दक्षिणा भद्रतो नो अनेन दत्ता सुदुघा वयोधाः ।
यौवने जीवानुपपृञ्चती जरा पितृभ्य उपसंपराणयादिमान् ॥५०॥ (२४)

सरस्वतीम् । देवऽयन्तः । हवन्ते । सरस्वतीम् । अध्वरे । तायमाने ।
सरस्वतीम् । सुऽकृतः । हवन्ते । सरस्वती । दाशुषे । वार्यम् । दात् ॥ ४५ ॥
सरस्वतीम् । पितरः । हवन्ते । दक्षिणा । यज्ञम् । अभिऽनक्षमाणाः ।
आऽसद्य । अस्मिन् । बर्हिषि । मादयध्वम् । अनमीवाः । इषः । आ । धेहि । अस्मे इति ॥
सरस्वति । या । सऽरथम् । ययाथ । उक्थैः । स्वधाभिः । देवि । पितृऽभिः । मदन्ती ।
सहस्रऽअर्घम् । इडः । अत्र । भागम् । रायः । पोषम् । यजमानाय । धेहि ॥ ४७ ॥
पृथिवीम् । त्वा । पृथिव्याम् । आ । वेशयामि । देवः । नः । धाता । प्र । तिराति । आयुः ।
पराऽपरैता । वसुऽवित् । वः । अस्तु । अध । मृताः । पितृषु । सम् । भवन्तु ॥ ४८ ॥
आ । प्र । च्यवेथाम् । अप । तत् । मृजेथाम् । यत् । वाम् । अभिऽभाः । अत्र । ऊचुः ।
अस्मात् । आ । इतम् । अघ्न्यौ । तत् । वशीयः । दातुः । पितृषु । इहऽभोजनौ । मम ॥
आ । इयम् । अगन् । दक्षिणा । भद्रतः । नः । अनेन । दत्ता । सुऽदुघा । वयःऽधाः ।
यौवने । जीवान् । उपऽपृञ्चती । जरा । पितृऽभ्यः । उपऽसंपरानयात् । इमान् ॥ ५० ॥

Sarasvatī

XVIII.4.45 On Sarasvatī do the pious call; on Sarasvatī, while the sacrifice is being extended; on Sarasvatī do the well-doers call; may Sarasvatī give what is desirable to the worshiper.

XVIII.4.46 On Sarasvatī do the Fathers call, arriving at the sacrifice on the south; sitting on this barhis, do ye revel; assign thou to us food free from disease.

XVIII.4.47 O Sarasvatī, that wentest in company with the songs, with the svadhās, O goddess, revelling with the Fathers, assign thou to the sacrificer here a portion of refreshment of thousand-fold value, abundance of wealth.

XVIII.4.48 Thee, being earth, I make enter into earth; may god Dhātar lengthen out our life-time; let him that goeth very far away be a finder of good for you; then may the dead come to be among the Fathers.

XVIII.4.49 Start ye forward hither, wipe off that which the portents have said there of you; from that come ye, inviolable ones, to this which is better, being bestowers here on me, a giver to the Fathers.

XVIII.4.50 This sacrificial gift hath come excellently to us, given by him, well-milking, vigor-bestowing; old age, coming close to them living in youth, shall lead these away together unto the Fathers.

इदं पितृभ्यः प्र भरामि बर्हिर्जीवं देवेभ्य उत्तरं स्तृणामि ।
तदा रोह पुरुष मेध्यो भवन्प्रति त्वा जानन्तु पितरः परेतम् ॥५१॥
एदं बर्हिरसदो मेध्योभूः प्रति त्वा जानन्तु पितरः परेतम् ।
यथापरु तन्वं१ सं भरस्व गात्राणि ते ब्रह्मणा कल्पयामि ॥५२॥
पर्णो राजापिधानं चरूणामूर्जो बलं सह ओजो न आगन् ।
आयुर्जीवेभ्यो विदधद्दीर्घायुत्वाय शतशारदाय ॥५३॥
ऊर्जो भागो य इमं जजानाश्मान्नानामाधिपत्यं जगाम ।
तमर्चत विश्वमित्रा हविर्भिः स नो यमः प्रतरं जीवसे धात् ॥५४॥
यथा यमाय हर्म्यमवपन्पञ्च मानवाः ।
एवा वपामि हर्म्यं यथा मे भूरयोसत ॥५५॥
इदं हिरण्यं बिभृहि यत्ते पिताबिभः पुरा ।
स्वर्गं यतः पितुर्हस्तं निर्मृड्ढि दक्षिणम् ॥५६॥

इदम् । पितृऽभ्यः । प्र । भरामि । बर्हिः । जीवम् । देवेभ्यः । उत्ऽतरम् । स्तृणामि ।
तत् । आ । रोह । पुरुष । मेध्यः । भवन् । प्रति । त्वा । जानन्तु । पितरः । पराऽइतम् ॥
आ । इदम् । बर्हिः । असदः । मेध्यः । अभूः । प्रति । त्वा । जानन्तु । पितरः । पराऽइतम् ।
यथाऽपरु । तन्वम् । सम् । भरस्व । गात्राणि । ते । ब्रह्मणा । कल्पयामि ॥ ५२ ॥
पर्णः । राजा । अपिऽधानम् । चरूणाम् । ऊर्जः । बलम् । सहः । ओजः । नः । आ ।
अगन् । आयुः । जीवेभ्यः । विऽदधत् । दीर्घायुऽत्वाय । शतऽशारदाय ॥ ५३ ॥
ऊर्जः । भागः । यः । इमम् । जजान । अश्मा । अन्नानाम् । आधिऽपत्यम् । जगाम ।
तम् । अर्चत । विश्वऽमित्राः । हविःऽभिः । सः । नः । यमः । प्रऽतरम् । जीवसे । धात् ॥५४॥
यथा । यमाय । हर्म्यम् । अवपन् । पञ्च । मानवाः ।
एव । वपामि । हर्म्यम् । यथा । मे । भूरयः । असत ॥ ५५ ॥
इदम् । हिरण्यम् । बिभृहि । यत् । ते । पिता । अबिभः । पुरा ।
स्वःऽगम् । यतः । पितुः । हस्तम् । निः । मृड्ढि । दक्षिणम् ॥ ५६ ॥

XVIII.4.51 This barhis I bring forward for the Fathers; a living, higher one I strew for the gods; that do thou ascend, O man, becoming sacrificial let the Fathers acknowledge thee who art departed.

XVIII.4.52 Thou hast sat upon this barhis, thou hast become sacrificial; let the Fathers acknowledge thee who art departed; collect thy body according to its joints; I arrange thy members with brahman.

XVIII.4.53 King leaf is the cover of the dishes; the strength of refreshment, the power, vigor, hath come to us, dispensing life-time to the living, in order to length of life for a hundred autumns.

XVIII.4.54 The share of refreshment that generated this man; the stone attained the overlordship of the foods – him praise ye, all befriended with oblations; may that yama make us to live further.

XVIII.4.55 As the five clans scattered a dwelling for Yama, so do I scatter a dwelling, that there may be many of me.

XVIII.4.56 Wear thou this gold, which thy father wore before; of thy father, going to heaven, do thou wipe off the right hand.

ये च॑ जी॒वा ये च॑ मृ॒ता ये जा॒ता ये च॑ य॒ज्ञियाः॑ ।
तेभ्यो॑ घृ॒तस्य॑ कु॒ल्यै॑तु॒ मधु॑धारा व्यु॒न्द॒ती ॥५७॥

वृषा॑ मती॒नां प॑वते विचक्ष॒णः सूरो॒ अह्नां॒ प्रत॒रीतो॒षसां॒ दि॒वः ।
प्रा॒णः सिन्धू॑नां क॒लशाँ॑ अचिक्रद॒दिन्द्र॑स्य॒ हार्दि॑मावि॒शन्म॑नी॒षया॑ ॥५८॥

त्वे॒षस्ते॑ धू॒म ऊ॑र्णोतु दि॒वि षं॑च्छु॒क्र आत॑तः ।
सूरो॒ न हि द्यु॒ता त्वं कृ॒पा पा॑वक॒ रोच॑से ॥५९॥

प्र वा ए॒तीन्दु॒रिन्द्र॑स्य॒ निष्कृ॑तिं॒ सखा॒ सख्यु॒र्न प्र मि॑नाति सं॒गिरः॑ ।
मर्य॑ इ॒व यो॒षाः सम॑र्षसे॒ सोमः॑ क॒लशे॑ श॒तया॑मना प॒था ॥६०॥ (३४)

अक्ष॒न्नमी॑मदन्त॒ ह्यव॑ प्रि॒याँ अ॑धूषत । अस्तो॑षत॒ स्वभा॑नवो॒ विप्रा॒ यवि॑ष्ठा ईमहे ॥६१॥

आ या॑त पितरः सो॒म्यासो॑ गम्भी॒रैः प॒थिभिः॑ पितृ॒याणैः॑ ।
आयु॑र॒स्मभ्यं॒ दध॑तः प्र॒जां च॑ रा॒यश्च॒ पोषै॑र॒भि नः॑ सचध्वम् ॥६२॥

ये । च॒ । जी॒वाः । ये । च॒ । मृ॒ताः । ये । जा॒ताः । ये । च॒ । य॒ज्ञियाः॑ ।
तेभ्यः॑ । घृ॒तस्य॑ । कु॒ल्या॒ । ए॒तु॒ । मधु॑ऽधारा । वि॒ऽउ॒न्द॒ती ॥ ५७ ॥

वृषा॑ । म॒तीनाम् । प॒व॒ते । वि॒ऽच॒क्ष॒णः । सूरः॑ । अह्नाम् । प्र॒ऽत॒रीता । उ॒षसा॑म् । दि॒वः ।
प्रा॒णः । सिन्धू॑नाम् । क॒लशा॑न् । अ॒चि॒क्र॒द॒त् । इन्द्र॑स्य । हार्दि॑म् । आ॒ऽवि॒शन् । म॒नी॒षया॑ ॥

त्वे॒षः । ते॒ । धू॒मः । ऊ॒र्णो॒तु॒ । दि॒वि । सन् । शु॒क्रः । आऽत॑तः ।
सूरः॑ । न । हि । द्यु॒ता । त्वम् । कृ॒पा । पा॒व॒क॒ । रोच॑से ॥ ५९ ॥

प्र । वै । ए॒ति॒ । इन्दुः॑ । इन्द्र॑स्य । निः॒ऽकृ॒तिम् । सखा॑ । सख्युः॑ । न । प्र । मि॒ना॒ति॒ । स॒म्ऽगिरः॑ ।
मर्यः॑ऽइव । योषाः॑ । सम् । अ॒र्ष॒से॒ । सोमः॑ । क॒लशे॑ । श॒तऽया॑मना । प॒था ॥ ६० ॥

अक्ष॑न् । अमी॑मदन्त । हि । अव॑ । प्रि॒यान् । अ॒धू॒ष॒त ।
अस्तो॑षत । स्वऽभा॑नवः । विप्राः॑ । यवि॑ष्ठाः । ई॒म॒हे॒ ॥ ६१ ॥

आ । या॒त॒ । पि॒त॒रः॒ । सो॒म्यासः॑ । ग॒म्भी॒रैः । प॒थिऽभिः॑ । पि॒तृ॒ऽयानैः॑ ।
आयुः॑ । अ॒स्मभ्य॑म् । दध॑तः । प्र॒ऽजाम् । च॒ । रा॒यः । च॒ । पोषैः॑ । अ॒भि । नः॒ । स॒च॒ध्व॒म् ॥६२॥

XVIII.4.57 Both those who are living and those who are dead; those who are born and those who are worshipful – for them let there go a brook of ghee, honey-streamed, overflowing.

XVIII.4.58 There purifies itself the conspicuous bull of the prayers, the sun of days, lengthener out of dawns, of the sky; the breath of the rivers hath made the jars to resound loudly; entering Indra's heart with skill.

XVIII.4.59 Let thy sparkling smoke cover, being in the sky, extended bright; for thou, O purifier, shinest like the sun with luster, with beauty.

XVIII.4.60 Soma verily goes forward to Indra's rendezvous; the comrade does not violate the comrade's agreements; thou rushest to join, as a male after female – soma, in the jar, by a road of a hundred tracks.

XVIII.4.61 They have eaten; they have revelled (surely); they have shaken off those that are dear; having own brightness, they have praised: inspired, youngest, we implore.

XVIII.4.62 Come ye, O Fathers, delectable, by profound roads that the Fathers travel, assigning to us lifetime and progeny; and do ye attach yourselves to us with abundances of wealth.

परा यात पितरः सोम्यासो गम्भीरैः पथिभिः पूर्याणैः ।
अधा मासि पुनरा यात नो गृहान्हविरत्तुं सुप्रजसः सुवीराः ॥६३॥
यद्वो अग्निरजहादेकमङ्गं पितृलोकं गमयं जातवेदाः ।
तद्व एतत्पुनरा प्यायर्यामि साङ्गाः स्वर्गे पितरो मादयध्वम् ॥६४॥
अभूद्दूतः प्रहितो जातवेदाः सायं न्यह्न उपवन्द्यो नृभिः ।
प्रादाः पितृभ्यः स्वधया ते अक्षन्नद्धि त्वं देव प्रयता हवींषि ॥६५॥
असौ हा इह ते मनः ककुत्सलमिव जामयः। अभ्येनं भूम ऊर्णुहि ॥६६॥
शुम्भन्तां लोकाः पितृषदनाः पितृषदने त्वा लोक आ सादयामि ॥६७॥
येऽ३स्माकं पितरस्तेषां बर्हिरसि ॥६८॥
उदुत्तमं वरुण पाशमस्मदवाधमं वि मध्यमं श्रथाय ।
अधा वयमादित्य व्रते तवानागसो अदितये स्याम ॥६९॥

परा । यात । पितरः । सोम्यासः । गम्भीरैः । पथिऽभिः । पूःऽयानैः ।
अध । मासि । पुनः । आ । यात । नः । गृहान् । हविः । अत्तुम् । सुऽप्रजसः । सुऽवीराः ॥
यत् । वः । अग्निः । अजहात् । एकम् । अङ्गम् । पितृऽलोकम् । गमयन् । जातऽवेदाः ।
तत् । वः । एतत् । पुनः । आ । प्याययामि । सऽअङ्गाः । स्वःऽगे । पितरः । मादयध्वम् ॥
अभूत् । दूतः । प्रऽहितः । जातऽवेदाः । सायम् । निऽअह्ने । उपऽवन्द्यः । नृऽभिः ।
प्र । अदाः । पितृऽभ्यः । स्वधया । ते । अक्षन् । अद्धि । त्वम् । देव । प्रऽयता । हवींषि ॥
असौ । है । इह । ते । मनः । ककुत्सलम्ऽइव । जामयः । अभि । एनम् । भूमे । ऊर्णुहि ॥६६॥
शुम्भन्ताम् । लोकाः । पितृऽसदनाः । पितृऽसदने । त्वा । लोके । आ । सादयामि ॥६७॥
ये । अस्माकम् । पितरः । तेषाम् । बर्हिः । असि ॥ ६८ ॥
उत् । उत्ऽतमम् । वरुण । पाशम् । अस्मत् । अव । अधमम् । वि । मध्यमम् । श्रथय ।
अध । वयम् । आदित्य । व्रते । तव । अनागसः । अदितये । स्याम ॥ ६९ ॥

XVIII.4.63 Go away, O Fathers, delectable, by profound roads that go to the stronghold; then, in a month, come ye again to our houses to eat the oblation, with good progeny, with good heroes.

XVIII.4.64 What one limb of you Agni Jātavedas left when making you go to the Father's world, that same for you I fill up again; revel ye, O Fathers, in heaven with (all) your limbs.

XVIII.4.65 Jātavedas has been the messenger sent forth, at evening, at close of day to be honored by men;–thou hast given to the Fathers; they have eaten after their wont; eat thou, O god, the presented oblation.

XVIII.4.66 Thou yonder, ho ! hither thy mind ! as sisters a kakutsala, do thou cover him, O earth.

XVIII.4.67 Let the worlds where the Fathers sit adorn themselves; I make thee to sit in the world where the Fathers sit.

XVIII.4.68 Thou art the barhis of them that are our Fathers.

XVIII.4.69 Loosen up the uppermost fetter from us, O Varuna, down the lowest, off the midmost; then may we in thy sphere, O Āditya, be guiltless unto Aditi.

प्रास्मत्पाशान्वरुण मुञ्च सर्वान्यैः समामे बध्यते यैर्व्यामे ।
अधा जीवेम शरदं शतानि त्वया राजन्गुपिता रक्षमाणाः ॥७०॥ (२५)
अग्नये कव्यवाहनाय स्वधा नमः ॥७१॥
सोमाय पितृमते स्वधा नमः ॥७२॥
पितृभ्यः सोमवद्भ्यः स्वधा नमः ॥७३॥
यमाय पितृमते स्वधा नमः ॥७४॥
एतत्ते प्रततामह स्वधा ये च त्वामनु ॥७५॥
एतत्ते ततामह स्वधा ये च त्वामनु ॥७६॥
एतत्ते तत स्वधा ॥७७॥
स्वधा पितृभ्यः पृथिविषद्भ्यः ॥७८॥

प्र । अस्मत् । पाशान् । वरुण । मुञ्च । सर्वान् । यैः । समऽआमे । बध्यते । यैः । विऽआमे ।
अध । जीवेम । शरदम् । शतानि । त्वया । राजन् । गुपिताः । रक्षमाणाः ॥ ७० ॥
अग्नये । कव्यऽवाहनाय । स्वधा । नमः ॥ ७१ ॥
सोमाय । पितृऽमते । स्वधा । नमः ॥ ७२ ॥
पितृऽभ्यः । सोमवत्ऽभ्यः । स्वधा । नमः ॥ ७३ ॥
यमाय । पितृऽमते । स्वधा । नमः ॥ ७४ ॥
एतत् । ते । प्रऽततामह । स्वधा । ये । च । त्वाम् । अनु ॥ ७५ ॥
एतत् । ते । ततामह । स्वधा । ये । च । त्वाम् । अनु ॥ ७६ ॥
एतत् । ते । तत । स्वधा ॥ ७७ ॥
स्वधा । पितृऽभ्यः । पृथिविसत्ऽभ्यः ॥ ७८ ॥

XVIII.4.70 Release from us all fetters, O Varuna, with which one is bound crosswise, with which lengthwise; so may we live hundred of autumns by thee, O king, guarded, defended.

XVIII.4.71 To Agni, carrier of the kavyas, (be) svadhā (and) homage.

XVIII.4.72 To Soma with the Fathers (be) svadhā (and) homage.

XVIII.4.73 To the Fathers with Soma, svadhā (and) homage.

XVIII.4.74 To Yama with the Fathers, svadhā (and) homage.

XVIII.4.75 Here is the svadhā for thee, O great-grandfather and for them that are after thee.

XVIII.4.76 Here is Svadhā for thee, O grandfather, and for them that are after thee.

XVIII.4.77 Here is svadhā for thee, O father.

XVIII.4.78 Svadhā to the Fathers that sit upon the earth.

स्वधा पितृभ्यो अन्तरिक्षसद्भ्यः ॥७९॥
स्वधा पितृभ्यो दिविषद्भ्यः ॥८०॥ (२७)
नमो वः पितर ऊर्जे नमो वः पितरो रसाय ॥८१॥
नमो वः पितरो भामाय नमो वः पितरो मन्यवे ॥८२॥
नमो वः पितरो यद्घोरं तस्मै नमो वः पितरो यत्क्रूरं तस्मै ॥८३॥
नमो वः पितरो यच्छिवं तस्मै नमो वः पितरो यत्स्योनं तस्मै ॥८४॥
नमो वः पितरः स्वधा वः पितरः ॥८५॥
येत्र पितरः पितरो येत्र यूयं स्थ युष्मांस्तेनु यूयं तेषां श्रेष्ठा भूयास्थ ॥८६॥

स्वधा । पितृऽभ्यः । अन्तरिक्षसत्ऽभ्यः ॥ ७९ ॥
स्वधा । पितृऽभ्यः । दिविसत्ऽभ्यः ॥ ८० ॥
नमः । वः । पितरः । ऊर्जे । नमः । वः । पितरः । रसाय ॥ ८१ ॥
नमः । वः । पितरः । भामाय । नमः । वः । पितरः । मन्यवे ॥ ८२ ॥
नमः । वः । पितरः । यत् । घोरम् । तस्मै । नमः । वः । पितरः । यत् । क्रूरम् । तस्मै ॥
नमः । वः । पितरः । यत् । शिवम् । तस्मै । नमः । वः । पितरः । यत् । स्योनम् । तस्मै ॥
नमः । वः । पितरः । स्वधा । वः । पितरः ॥ ८५ ॥
ये । अत्र । पितरः । पितरः । ये । अत्र । यूयम् । स्थ । युष्मान् । ते । अनु । यूयम् ।
तेषाम् । श्रेष्ठाः । भूयास्थ ॥ ८६ ॥

XVIII.4.79 Svadhā to the Fathers that sit in the atmosphere.

Pitarah

XVIII.4.80 Svadhā to the Fathers that sit in the sky.

XVIII.4.81 Homage, O Fathers, to your refreshment; homage, O Fathers, to your sap.

XVIII.4.82 Homage, O Fathers, to your terror; homage, O Fathers, to your fury.

XVIII.4.83 Homage, O Fathers, to that of yours which is terrible; homage, O Fathers, to that of yours which is cruel.

XVIII.4.84 Homage, O Fathers, to that of yours which is propitious; homage, O Fathers, to that of your's which is pleasant.

XVIII.4.85 Homage to you, O Fathers; svadhā to you, O Fathers.

XVIII.4.86 They who are there, O Fathers – Fathers there are ye – (be) they after you; may ye be the best of them.

य इह पितरो जीवा इह वयं स्मः । अस्माँस्तेनु वयं तेषां श्रेष्ठा भूयास्म ॥८७॥
आ त्वाग्न इधीमहि द्युमन्तं देवाजरम् ।
यद्व सा ते पनीयसी समिद्दीदयति द्यवि । इषं स्तोतृभ्य आ भर ॥८८॥
चन्द्रमा अप्स्वन्तरा सुपर्णो धावते दिवि ।
न वो हिरण्यनेमयः पदं विन्दन्ति विद्युतो वित्तं मे अस्य रोदसी ॥८९॥ (२८)

ये । इह । पितरः । जीवाः । इह । वयम् । स्मः । अस्मान् । ते । अनु । वयम् । तेषाम् । श्रेष्ठाः । भूयास्म ॥
आ । त्वा । अग्ने । इधीमहि । द्युऽमन्तम् । देव । अजरम् । यत् । घ । सा । ते । पनीयसी । सम्ऽइत् । दीदयति । द्यवि । इषम् । स्तोतृऽभ्यः । आ । भर ॥ ८८ ॥
चन्द्रमाः । अप्ऽसु । अन्तः । आ । सुऽपर्णः । धावते । दिवि । न । वः । हिरण्यऽनेमयः । पदम् । विन्दन्ति । विऽद्युतः । वित्तम् । मे । अस्य । रोदसी इति ॥ ८९ ॥

॥ इत्यष्टादशं काण्डम् ॥

[सूक्तानि ५, ऋचः २८३]

XVIII.4.87 They who are here, O Fathers – alive here are we – (be) they after us; may we be the best of them.

Agni

XVIII.4.88 Thee, O Agni, would we kindle, full of light, O god, unwasting; as that very wondrous fuel of thine shall shine in the sky, bring thou food for thy praisers.

Candramā : the moon

XVIII.4.89 The moon among the waters runs, an eagle in the sky; they find not your track, O golden-rimmed lightnings; know me as such, O firmaments.

Here ends Kānda XVIII
Hymns 4, Verses 283

Kāṇḍa - XIX

एकोनविंशं काण्डम्

अथैकोनविंशं काण्डम् ॥

(१) प्रथमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । यज्ञश्चन्द्रमाश्च देवते । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोः पथ्याबृहती, (३) तृतीयायाश्च पङ्क्तिश्छन्दसी ॥

सं सं स्रवन्तु नद्यः सं वाताः सं पतत्रिणः ।
यज्ञमिमं वर्धयता गिरः संस्राव्येण हविषा जुहोमि ॥१॥
इमं होमा यज्ञमवतेमं संस्रावणा उत ।
यज्ञमिमं वर्धयता गिरः संस्राव्येण हविषा जुहोमि ॥२॥
रूपंरूपं वयोवयः संरभ्यैनं परि ष्वजे ।
यज्ञमिमं चतस्रः प्रदिशो वर्धयन्तु संस्राव्येण हविषा जुहोमि ॥३॥

सम्ऽसंम् । स्रवन्तु । नद्यः । सम् । वाताः । सम् । पतत्रिणः ।
यज्ञम् । इमम् । वर्धयत । गिरः । सम्ऽस्राव्येण । हविषा । जुहोमि ॥ १ ॥
इमम् । होमाः । यज्ञम् । अवत । इमम् । सम्ऽस्रावणाः । उत ।
यज्ञम् । इमम् । वर्धयत । गिरः । सम्ऽस्राव्येण । हविषा । जुहोमि ॥ २ ॥
रूपम्ऽरूपम् । वयःऽवयः । सम्ऽरभ्य । एनम् । परि । स्वजे ।
यज्ञम् । इमम् । चतस्रः । प्रऽदिशः । वर्धयन्तु । सम्ऽस्राव्येण । हविषा । जुहोमि ॥३॥

(२) द्वितीयं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्य सिन्धुद्वीप ऋषिः । आपो देवताः । अनुष्टुप् छन्दः ॥

शं त आपो हैमवतीः शमु ते सन्तूत्स्याः ।
शं ते सनिष्यदा आपः शमु ते सन्तु वर्ष्याः ॥१॥

शम् । ते । आपः । हैमऽवतीः । शम् । ऊं इति । ते । सन्तु । उत्स्याः ।
शम् । ते । सनिस्यदाः । आपः । शम् । ऊं इति । ते । सन्तु । वर्ष्याः ॥ १ ॥

Oblation for Confluence

XIX.1.1 To meet together, may the noisy streams flow the winds below and the birds flock. May the sacred hymns augment this sacrifices. I hereby perform a sacrifice of confluence (offer an oblation of confluence).

XIX.1.2 O burnt oblations, may you protect this sacrifice, and also you, oblations of confluence. May the sacred hymns augment this sacrifice. I hereby perform a sacrifice of confluence.

XIX.1.3 With due consideration to each and every beauty of each and every age, I surround him (the sacrifice). May the four mid-quarters augment this sacrifice. I hereby perform a sacrifice of confluence.

Praise and prayer to the Waters

XIX.2.1 Auspicious to you be the waters of the snowy mountain, auspicious to you the spring waters; auspicious to you the fast-running waters, auspicious to you be the waters of rain.

शं त आपो धन्वन्या३ः शं ते सन्त्वनूप्याः ।
शं ते खनित्रिमा आपः शं याः कुम्भेभिराभृताः ॥२॥
अनभ्रयः खनमाना विप्रा गम्भीरे अपसः ।
भिषग्भ्यो भिषक्तरा आपो अच्छा वदामसि ॥३॥
अपामह दिव्यानामपां स्रोतस्यानाम् ।
अपामह प्रणेजनेऽश्वा भवथ वाजिनः ॥४॥
ता अपः शिवा अपोयक्ष्मंकरणीरपः ।
यथैव तृप्यते मयस्तास्त आ दत्त भेषजीः ॥५॥

शम् । ते । आपः । धन्वन्याः । शम् । ते । सन्तु । अनूप्याः ।
शम् । ते । खनित्रिमाः । आपः । शम् । याः । कुम्भेभिः । आऽभृताः ॥ २ ॥
अनभ्रयः । खनमानाः । विप्राः । गम्भीरे । अपसः ।
भिषक्ऽभ्यः । भिषक्ऽतराः । आपः । अच्छ । वदामसि ॥ ३ ॥
अपाम् । अह । दिव्यानाम् । अपाम् । स्रोतस्यानाम् । अपाम् । अह । प्रऽनेजने ।
अश्वाः । भवथ । वाजिनः ॥ ४ ॥

ताः । अपः । शिवाः । अपः । अयक्ष्मम्ऽकरणीः । अपः ।
यथा । एव । तृप्यते । मयः । ताः । ते । आ । दत्त । भेषजीः ॥ ५ ॥

(३) तृतीयं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्याथर्वाङ्गिरा ऋषिः । अग्निर्देवता । (१, ३-४) प्रथमातृतीयाचतुर्थीनामृचां त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयायाश्च भुरिक्त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

दिवस्पृथिव्याः पर्यन्तरिक्षाद्वनस्पतिभ्यो अध्योषधीभ्यः ।
यत्रयत्र विभृतो जातवेदास्तत स्तुतो जुषमाणो न एहि ॥१॥

दिवः । पृथिव्याः । परि । अन्तरिक्षात् । वनस्पतिऽभ्यः । अधि । ओषधीभ्यः ।
यत्रऽयत्र । विऽभृतः । जातऽवेदाः । ततः । स्तुतः । जुषमाणः । नः । आ । इहि ॥१॥

XIX.2.2 Auspicious to you be the waters of deserts, auspicious to you the waters of the marshlands, auspicious to you be the waters, that have been brought in the pitchers.

XIX.2.3 Digging without shovels, expert in going deep, far better healers than the leeches are the waters; I praise them.

XIX.2.4 For cleaning the waters, other than those coming from the sky, and other than those obtained from the flowing streams, be quick and speedy.

XIX.2.5 Those auspicious waters, those waters that cure the wasting disease - they have brought for you, so that you may have more comfort.

Praise to Agni

XIX.3.1 From the sky, from the earth, from the midspace, from the forest trees, from the medicinal plants, wheresoever you have been held, thence, O cognizant of all, come to us, praised and well pleased.

यस्ते अप्सु महिमा यो वनेषु य ओषधीषु पशुष्वप्स्वन्तः ।
अग्ने सर्वास्तन्वः सं रभस्व ताभिर्न एहि द्रविणोदा अजस्रः ॥२॥
यस्ते देवेषु महिमा स्वर्गो या ते तनूः पितृष्वाविवेश ।
पुष्टिर्या ते मनुष्येषु पप्रथेऽग्ने तया रयिमस्मासु धेहि ॥३॥
श्रुत्कर्णाय कवये वेद्याय वचोभिर्वाकैरुप यामि रातिम् ।
यतो भयमभयं तन्नो अस्त्वव देवानां यज हेडो अग्ने ॥४॥

यः । ते । अप्ऽसु । महिमा । यः । वनेषु । यः । ओषधीषु । पशुषु । अप्ऽसु । अन्तः ।
अग्ने । सर्वाः । तन्वः । सम । रभस्व । ताभिः । नः । आ । इहि । द्रविणःऽदाः । अजस्रः ॥२॥

यः । ते । देवेषु । महिमा । स्वःऽगः । या । ते । तनूः । पितृषु । आऽविवेश ।
पुष्टिः । या । ते । मनुष्येषु । पप्रथे । अग्ने । तया । रयिम् । अस्मासु । धेहि ॥ ३ ॥

श्रुतऽकर्णाय । कवये । वेद्याय । वचःऽभिः । वाकैः । उप । यामि । रातिम् । यतः । भयम् ।
अभयम् । तत् । नः । अस्तु । अव । देवानाम् । यज । हेडः । अग्ने ॥ ४ ॥

(४) चतुर्थं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्याथर्वाङ्गिरा ऋषिः । (१, ३-४) प्रथमातृतीयाचतुर्थीनामृचामग्निः,
(२) द्वितीयायाश्च मन्त्रोक्ता देवताः । (१) प्रथमर्चः पञ्चपदा विराडतिजगती,
(२) द्वितीयाया जगती, (३-४) तृतीयाचतुर्थ्योश्च त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

यामाहुतिं प्रथमामथर्वा या जाता या हव्यमकृणोज्जातवेदाः ।
तां त एतां प्रथमो जोहवीमि ताभिष्टुप्तो वहतु हव्यमग्निरग्नये स्वाहा ॥१॥

याम् । आऽहुतिम् । प्रथमाम् । अथर्वा । या । जाता । या । हव्यम् । अकृणोत् ।
जातऽवेदाः । ताम् । ते । एताम् । प्रथमः । जोहवीमि । ताभिः । स्तुप्तः । वहतु ।
हव्यम् । अग्निः । अग्नये । स्वाहा ॥ १ ॥

XIX.3.2 What majesty of yours is there in the waters, in the forests, in the medicinal plants, in the animals, and within the waters (held in midspace, i.e., the clouds); O fire divine, collect all your forms together, and with those may you come to us, a constant bestower of wealth.

XIX.3.3 O adorable Lord, what majesty of yours is there in the enlightened ones in the heaven; your form that has entered into the elders; and your nourishment, that sustains men (and all living beings), therewith may you grant us riches.

XIX.3.4 To Him of listening ears, omnivisioned, and worthy of knowing, I approach with verses and hymns for fulfilment of my wishes. From where there is fear, may that be no fear to us. O adorable Lord, may you pacify the anger of the bounties of Nature (towards us).

To Various divinities

XIX.4.1 What first offering the fire-inventor (Atharvan) made, which was born and which the cognizant of all beings (Jātavedas) made an sacrificial oblation, that (oblation) I offer to you first; praised by them, may the fire divine carry the oblation I dedicate it to the adorable Lord.

आकूतिं देवीं सुभगां पुरो दधे चित्तस्य माता सुहवा नो अस्तु ।
यामाशामेमि केवली सा मे अस्तु विदेयमेनां मनसि प्रविष्टाम् ॥२॥
आकूत्या नो बृहस्पत आकूत्या न उपा गहि ।
अथो भगस्य नो धेह्यथो नः सुहवो भव ॥३॥
बृहस्पतिर्म आकूतिमाङ्गिरसः प्रति जानातु वाचमेताम् ।
यस्य देवा देवताः संबभूवुः स सुप्रणीताः कामो अन्वेत्वस्मान् ॥४॥

आऽकूतिम् । देवीम् । सुऽभगाम् । पुरः । दधे । चित्तस्य । माता । सुऽहवा । नः । अस्तु ।
याम् । आऽशाम् । एमि । केवली । सा । मे । अस्तु । विदेयम् । एनाम् । मनसि । प्रऽविष्टाम् ॥२॥
आऽकूत्या । नः । बृहस्पते । आऽकूत्या । नः । उप । आ । गहि ।
अथो इति । भगस्य । नः । धेहि । अथो इति । नः । सुऽहवः । भव ॥ ३ ॥
बृहस्पतिः । मे । आऽकूतिम् । आङ्गिरसः । प्रति । जानातु । वाचम् । एताम् । यस्य ।
देवाः । देवताः । सम्ऽबभूवुः । सः । सुऽप्रनीताः । कामः । अनु । एतु । अस्मान् ॥४॥

(५) पञ्चमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वाङ्गिरा ऋषिः । इन्द्रो देवता । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

इन्द्रो राजा जगतश्चर्षणीनामधि क्षमि विषुरूपं यदस्ति ।
ततो ददाति दाशुषे वसूनि चोदद्राध उपस्तुतश्चिदर्वाक् ॥१॥

इन्द्रः । राजा । जगतः । चर्षणीनाम् । अधि । क्षमि । विषुऽरूपम् । यत । अस्ति ।
ततः । ददाति । दाशुषे । वसूनि । चोदत् । राधः । उपऽस्तुतः । चित् । अर्वाक् ॥१॥

(६) षष्ठं सूक्तम्

(१-१६) षोडशर्चस्यास्य सूक्तस्य नारायण ऋषिः । पुरुषो देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

सहस्रबाहुः पुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपात् ।
स भूमिं विश्वतो वृत्वात्यतिष्ठद्दशाङ्गुलम् ॥१॥

सहस्रऽबाहुः । पुरुषः । सहस्रऽअक्षः । सहस्रऽपात् ।
सः । भूमिम् । विश्वतः । वृत्वा । अति । अतिष्ठत् । दशऽअङ्गुलम् ॥ १ ॥

XIX.4.2 I place foremost the determination, divine and fortunate; the mother of intention, may she be easy to invoke for us. With whichever expectation I move, may that be exclusively mine. May I gain it, which has entered my heart.

XIX.4.3 With determination, O Lord supreme, with determination come to us. Then, may you grant us fortune; and may you be quick to hear our invocation.

XIX.4.4 May the wise and brilliant Lord Supreme know this determination and this speech of mine; all the enlightened ones and the bounties of nature have submitted to whose control, let that well-conducted desire follow us.

Prayer to Indra

XIX.5.1 The resplendent Lord is the sovereign of the world, of men, and of all, whatsoever, that exists on this earth in various forms. He gives riches to the liberal donor. Praised (by us) may He direct wealth towards us. (Rg.VII.23.3)

Puruṣa

XIX.6.1 Thousand-armed is Purusa (cosmic man), having a thousand eyes and a thousand feet. Surrounding the earth (i.e., the universe) on all the sides, He exceeds it by ten finger-breaths. (Yv. XXXI.1. Vari.; Rv. X.90)

त्रिभिः पद्भिर्द्यामरोहत्पादस्येहाभवत्पुनः ।
तथा व्यक्रामद्विष्वङ्ङशनानशने अनु ॥२॥
तावन्तो अस्य महिमानस्ततो ज्यायाँश्च पूरुषः ।
पादोऽस्य विश्वा भूतानि त्रिपादस्यामृतं दिवि ॥३॥
पुरुष एवेदं सर्वं यद्भूतं यच्च भाव्यम् ।
उतामृतत्वस्येश्वरो यदन्येनाभवत्सह ॥४॥
यत्पुरुषं व्यदधुः कतिधा व्यकल्पयन् ।
मुखं किमस्य किं बाहू किमूरू पादा उच्येते ॥५॥
ब्राह्मणोऽस्य मुखमासीद्बाहू राजन्योऽभवत् ।
मध्यं तदस्य यद्वैश्यः पद्भ्यां शूद्रो अजायत ॥६॥
चन्द्रमा मनसो जातश्चक्षोः सूर्यो अजायत ।
मुखादिन्द्रश्चाग्निश्च प्राणाद्वायुरजायत ॥७॥

त्रिऽभिः । पत्ऽभिः । द्याम् । अरोहत् । पात् । अस्य । इह । अभवत् । पुनः ।
तथा । वि । अक्रामत् । विष्वङ् । अशनानशने इत्यशनऽअनशने । अनु ॥ २ ॥
तावन्तः । अस्य । महिमानः । ततः । ज्यायान् । च । पुरुषः ।
पादः । अस्य । विश्वा । भूतानि । त्रिऽपात् । अस्य । अमृतम् । दिवि ॥ ३ ॥
पुरुषः । एव । इदम् । सर्वम् । यत् । भूतम् । यत् । च । भाव्यम् ।
उत । अमृतऽत्वस्य । ईश्वरः । यत् । अन्येन । अभवत् । सह ॥ ४ ॥
यत् । पुरुषम् । वि । अदधुः । कतिऽधा । वि । अकल्पयन् ।
मुखम् । किम् । अस्य । किम् । बाहू इति । किम् । ऊरू इति । पादौ । उच्येते इति ॥ ५ ॥
ब्राह्मणः । अस्य । मुखम् । आसीत् । बाहू इति । राजन्यः । अभवत् ।
मध्यम् । तत् । अस्य । यत् । वैश्यः । पत्ऽभ्याम् । शूद्रः । अजायत ॥ ६ ॥
चन्द्रमाः । मनसः । जातः । चक्षोः । सूर्यः । अजायत ।
मुखात् । इन्द्रः । च । अग्निः । च । प्राणात् । वायुः । अजायत ॥ ७ ॥

XIX.6.2 With His three quarters, He ascends to the heave; and one of His quarters still remains here. Thus He pervades all that eats as well as that does not eat. (Yv. XXXI.4. Vari.)

XIX.6.3 That much are His majesty and Purusa (cosmic man) is far greater than these. All existing things are only a quarter part of His being; other three quarters are immortal in heaven. (Yv. XXXI.3. Vari.)

XIX.6.4 All this, that has existed and that is going to exist, is in fact, only Purusa (cosmic man) Himself. Though the Lord of immortality, He has joined company with the other. (Yv.XXXI.2. Vari.)

XIX.6.5 When they formed Purusa (cosmic man), in how many parts did they fashion Him. What was His mouth, what the two arms, what the two thighs; and what were His feet? (Yv. XXXI.10. Vari.)

XIX.6.6 The Brāhmaṇa (the intellectual) is His mouth; the Kshatriya (Rājanya or the administrators) is His two arms; what is Vaiśya (the producer of wealth), is His middle (part of the body), and the Śūdra (labourer) is born of His feet. (Yv. XXXI.11. Vari.)

XIX.6.7 The moon is created from His mind and is sun is born from His eye. Electricity and fire from (His) mouth and the wind is born from His vital breath. (Yv. XXXI.12. Vari.)

नाभ्या आसीदन्तरिक्षं शीर्ष्णो द्यौः समवर्तत ।
पद्भ्यां भूमिर्दिशः श्रोत्रात्तथा लोकाँ अकल्पयन् ॥८॥
विराडग्रे समभवद्विराजो अधि पूरुषः ।
स जातो अत्यरिच्यत पश्चाद्भूमिमथो पुरः ॥९॥
यत्पुरुषेण हविषा देवा यज्ञमतन्वत ।
वसन्तो अस्यासीदाज्यं ग्रीष्म इध्मः शरद्धविः ॥१०॥
तं यज्ञं प्रावृषा प्रौक्षन्पुरुषं जातमग्रशः ।
तेन देवा अयजन्त साध्या वसवश्च ये ॥११॥
तस्मादश्वा अजायन्त ये च के चोभयादतः ।
गावो ह जज्ञिरे तस्मात्तस्माज्जाता अजावयः ॥१२॥
तस्माद्यज्ञात्सर्वहुत ऋचः सामानि जज्ञिरे ।
छन्दो ह जज्ञिरे तस्माद्यजुस्तस्मादजायत ॥१३॥

नाभ्याः । आसीत् । अन्तरिक्षम् । शीर्ष्णः । द्यौः । सम् । अवर्तत ।
पत्ऽभ्याम् । भूमिः । दिशः । श्रोत्रात् । तथा । लोकान् । अकल्पयन् ॥ ८ ॥
विऽराट् । अग्रे । सम् । अभवत् । विऽराजः । अधि । पुरुषः ।
सः । जातः । अति । अरिच्यत । पश्चात् । भूमिम् । अथो इति । पुरः ॥ ९ ॥
यत् । पुरुषेण । हविषा । देवाः । यज्ञम् । अतन्वत ।
वसन्तः । अस्य । आसीत् । आज्यम् । ग्रीष्मः । इध्मः । शरत् । हविः ॥ १० ॥
तम् । यज्ञम् । प्रावृषा । प्र । औक्षन् । पुरुषम् । जातम् । अग्रऽशः ।
तेन । देवाः । अयजन्त । साध्याः । वसवः । च । ये ॥ ११ ॥
तस्मात् । अश्वाः । अजायन्त । ये । च । के । च । उभयादतः ।
गावः । ह । जज्ञिरे । तस्मात् । तस्मात् । जाताः । अजाऽअवयः ॥ १२ ॥
तस्मात् । यज्ञात् । सर्वऽहुतः । ऋचः । सामानि । जज्ञिरे ।
छन्दः । ह । जज्ञिरे । तस्मात् । यजुः । तस्मात् । अजायत ॥ १३ ॥

XIX.6.8 The midspace is created from His navel and the sky from His head; the earth from His feet, various quarters from His ear, and in this way all these worlds are formed. (Yv. XXXI.13)

XIX.6.9 In the beginning virāj (super-luminescence) comes into existence; from virāj Purusa (comes into existence). He exceeds the earth backward and forward both. (Yv. XXXI.5. Vari.)

XIX.6.10 In the cosmic sacrifice arranged by the bounties of Nature with cosmic man as an oblation, spring is the melted butter, summer the firewood and autumn is the offering. (Yv. XXXI.14)

XIX.6.11 That earliest-born Purusa (cosmic man), the sacrifice, they sprinkled with rain. With Him, the enlightened ones, the perfectibles and the sages performed sacrifice. (Yv. XXXI.9. Vari.)

XIX.6.12 From that cosmic sacrifice horses are born and all other cattle having two rows of teeth. Cows are born out of it and so are goats and sheep. (Yv. XXXI.8)

XIX.6.13 From that cosmic sacrifice, in which everything has been offered as oblations, the Rks, and the Sāmans are born. The Chandas of the Atharva, and the Yajuh is also born from that sacrifice. (Yv. XXXI.7. Vari.)

तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतः संभृतं पृषदाज्यम् ।
पशूँस्तांश्चक्रे वायव्यानारण्या ग्राम्याश्च ये ॥१४॥
सप्तास्यासन्परिधयस्त्रिः सप्त समिधः कृताः ।
देवा यद्यज्ञं तन्वाना अबध्नन्पुरुषं पशुम् ॥१५॥
मूर्ध्नो देवस्य बृहतो अंशवः सप्त सप्ततीः ।
राज्ञः सोमस्याजायन्त जातस्य पुरुषादधि ॥१६॥

तस्मात् । यज्ञात् । सर्वऽहुतः । सम्ऽभृतम् । पृषत्ऽआज्यम् ।
पशून् । तान् । चक्रे । वायव्यान् । आरण्याः । ग्राम्याः । च । ये ॥ १४ ॥
सप्त । अस्य । आसन् । परिऽधयः । त्रिः । सप्त । सम्ऽइधः । कृताः ।
देवाः । यत् । यज्ञम् । तन्वानाः । अबध्नन् । पुरुषम् । पशुम् ॥ १५ ॥
मूर्ध्नः । देवस्य । बृहतः । अंशवः । सप्त । सप्ततीः ।
राज्ञः । सोमस्य । अजायन्त । जातस्य । पुरुषात् । अधि ॥ १६ ॥

(७) सप्तमं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्य गार्ग्य ऋषिः । नक्षत्राणि देवताः । (१-३, ५) प्रथमादितृचस्य पञ्चम्या ऋचश्च त्रिष्टुप्, (४) चतुर्थ्याश्च भुरिक्त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

चित्राणि साकं दिवि रोचनानि सरीसृपाणि भुवने जवानि ।
तुर्मिशं सुमतिमिच्छमानो अहानि गीर्भिः सपर्यामि नाकम् ॥१॥
सुहवमग्ने कृत्तिका रोहिणी चास्तु भद्रं मृगशिरः शमार्द्रा ।
पुनर्वसू सूनृता चारु पुष्यो भानुराश्लेषा अयनं मघा मे ॥२॥

चित्राणि । साकम् । दिवि । रोचनानि । सरीसृपाणि । भुवने । जवानि ।
तुर्मिशम् । सुऽमतिम् । इच्छमानः । अहानि । गीःऽभिः । सपर्यामि । नाकम् ॥ १ ॥
सुऽहवम् । अग्ने । कृत्तिकाः । रोहिणी । च । अस्तु । भद्रम् । मृगऽशिरः । शम् । आर्द्रा ।
पुनर्वसू इति पुनःऽवसू । सूनृता । चारु । पुष्यः । भानुः । आऽश्लेषाः । अयनम् । मघाः । मे ॥

XIX.6.14 From that cosmic sacrifice, in which all things have been offered as oblations, milk and curd (sustaining food) are obtained. Thereon He makes creatures that fly in air, and animals wild and domestic. (Yv. XXXI.6)

XIX.6.15 Seven are the enclosing pillars and thrice-seven the pieces of fire-wood, when the bounties of Nature tie up the cosmic man as an offering. (Yv. XXXI.15)

XIX.6.16 From the head of the great, divine and shining moon, born of the Cosmic Man, seven times seventy rays are born.

To the lunar asterisms : For blessings

XIX.7.1 Wondrous (are) the lights, shining together in the sky, gliding with (terrific) speed in the universe. Longing for the harm-repelling wisdom, I praise with songs the asterism moving in the heaven.

XIX.7.2 O adorable Lord, may the Kṛttikās and Rohiṇī be easy to invoke; may Mrgaśiras be auspicious, Ārdrā delighting; the two Punarvasus truthful and pleasing; Puṣya beautiful, Aśleṣa glowing, and Māgha leading me forward.

पुण्यं पूर्वा फल्गुन्यौ चात्र हस्तश्चित्रा शिवा स्वाति सुखो मे अस्तु ।
राधे विशाखे सुहवानुराधा ज्येष्ठा सुनक्षत्रमरिष्ट मूलम् ॥३॥
अन्नं पूर्वा रासतां मे अषाढा ऊर्जं देव्युत्तरा आ वहन्तु ।
अभिजिन्मे रासतां पुण्यमेव श्रवणः श्रविष्ठाः कुर्वतां सुपुष्टिम् ॥४॥
आ मे महच्छतभिषग्वरीय आ मे द्वया प्रोष्ठपदा सुशर्म ।
आ रेवती चाश्वयुजौ भगं म आ मे रयिं भरण्य आ वहन्तु ॥५॥

पुण्यम् । पूर्वा । फल्गुन्यौ । च । अत्र । हस्तः । चित्रा । शिवा । स्वाति । सुऽखः । मे ।
अस्तु । राधे । विऽशाखे । सुऽहवा । अनुऽराधा । ज्येष्ठा । सुऽनक्षत्रम । अरिष्ट । मूलम् ॥
अन्नम् । पूर्वा । रासताम् । मे । अषाढाः । ऊर्जम् । देवी । उत्ऽतराः । आ । वहन्तु ।
अभिऽजित् । मे । रासताम् । पुण्यम् । एव । श्रवणः । श्रविष्ठाः । कुर्वताम् । सुऽपुष्टिम् ॥
आ । मे । महत् । शतऽभिषक् । वरीयः । आ । मे । द्वया । प्रोष्ठऽपदा । सुऽशर्म ।
आ । रेवती । च । अश्वऽयुजौ । भगम् । मे । आ । मे । रयिम् । भरण्यः । आ । वहन्तु ॥ ५ ।

(८) अष्टमं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्य गार्ग्य ऋषिः । (१-५, ७) प्रथमादिपञ्चर्चां सप्तम्याश्च नक्षत्राणि, (६) षष्ठ्याश्च ब्रह्मणस्पतिर्देवताः ।
(१) प्रथमाया विराड्जगती, [(२) द्वितीयाया महाबृहती त्रिष्टुप्, (३) तृतीयाया विराट्स्थाना त्रिष्टुप्,
(४-६) चतुर्थ्यादित्रयस्यानुष्टुप्, (७) सप्तम्याश्च द्विपदा निचृत्त्रिष्टुप्] छन्दांसि ।

यानि नक्षत्राणि दिव्य१न्तरिक्षे अप्सु भूमौ यानि नगेषु दिक्षु ।
प्रकल्पयंश्चन्द्रमा यान्येति सर्वाणि ममैतानि शिवानि सन्तु ॥१॥
अष्टाविंशानि शिवानि शग्मानि सह योगं भजन्तु मे ।
योगं प्र पद्ये क्षेमं च क्षेमं प्र पद्ये योगं च नमोऽहोरात्राभ्यामस्तु ॥२॥

यानि । नक्षत्राणि । दिवि । अन्तरिक्षे । अप्ऽसु । भूमौ । यानि । नगेषु । दिक्षु ।
प्रऽकल्पयन् । चन्द्रमाः । यानि । एति । सर्वाणि । मम । एतानि । शिवानि । सन्तु ॥१॥
अष्टाऽविंशानि । शिवानि । शग्मानि । सह । योगम् । भजन्तु । मे ।
योगम् । प्र । पद्ये । क्षेमम् । च । क्षेमम् । प्र । पद्ये । योगम् । च । नमः । अहोरात्राभ्याम् । अस्तु ॥

XIX.7.3 May the two Pūrvā Phalgunis be propitious to me; Hasta and Chitrā be auspicious here; may Svāti be joy-giving to me. May the two Rādhās and the two Viśakhās be easy to invoke; may Anurādhā, Jyeṣthā and Mūla be unharming to me.

XIX.7.4 May Pūrva Asadha grant me food; may the divine Uttara (Asadha) bring vigour to me. May Abhijit grant me auspiciousness only; may Śrāvaṇa and Śravistha provide me with good nourishment.

XIX.7.5 May Śatabhisak bring great betterment for me; may the two prosthapadās (provide) good accommodation; may Revatī and the two Aśvayujs bring bounty and the Bharanis riches for me.

For well-beeing : To the asterisms etc.

XIX.8.1 The asterisms, which are there in the sky, in the midspace, in the waters, on the earth, and which are on the mountains and in various quarters of heaven; and to which the moon goes enjoying them, may all those be benign to me.

XIX.8.2 May the twenty-eight (asterisms), propitious and delightsome, together grant me acquition. May I have acquisition as well as retention; may I have retention as well as acquisition. Homage be to day and night.

स्वस्तितं मे सुप्रातः सुसायं सुदिवं सुमृगं सुशकुनं मे अस्तु ।
सुहवमग्ने स्वस्त्यमर्त्यं गत्वा पुनरायाभिनन्दन् ॥३॥
अनुहवं परिहवं परिवादं परिक्षवम् ।
सर्वैर्मे रिक्तकुम्भान्परा तान्त्सवितः सुव ॥४॥
अपपापं परिक्षवं पुण्यं भक्षीमहि क्षवम् ।
शिवा ते पाप नासिकां पुण्यगश्चाभि मेहताम् ॥५॥
इमा या ब्रह्मणस्पते विषूचीर्वात ईरते ।
सध्रीचीरिन्द्र ताः कृत्वा मह्यं शिवतमास्कृधि ॥६॥
स्वस्ति नो अस्त्वभयं नो अस्तु नमोऽहोरात्राभ्यामस्तु ॥७॥

स्वस्तितम् । मे । सुऽप्रातः । सुऽसायम् । सुऽदिवम् । सुऽमृगम् । सुऽशकुनम् । मे । अस्तु ।
सुऽहवम् । अग्ने । स्वस्ति । अमर्त्यम् । गत्वा । पुनः । आऽय । अभिऽनन्दन् ॥ ३ ॥
अनुऽहवम् । परिऽहवम् । परिऽवादम् । परिऽक्षवम् ।
सर्वैः । मे । रिक्तऽकुम्भान् । परा । तान् । सवितः । सुव ॥ ४ ॥
अपऽपापम् । परिऽक्षवम् । पुण्यम् । भक्षीमहि । क्षवम् ।
शिवा । ते । पाप । नासिकाम् । पुण्यऽगः । च । अभि । मेहताम् ॥ ५ ॥
इमाः । याः । ब्रह्मणः । पते । विषूचीः । वातः । ईरते ।
सध्रीचीः । इन्द्र । ताः । कृत्वा । मह्यम् । शिवऽतमाः । कृधि ॥ ६ ॥
स्वस्ति । नः । अस्तु । अभयम् । नः । अस्तु । नमः । अहोरात्राभ्याम् । अस्तु ॥ ७ ॥

XIX.8.3 May the sunset be fine to me, fine the morning, fine the evening, fine the day; good to me be the animals and good the birds. O fire divine, may (our) prayer bring happiness. O immortal, having gone, may you come again rejoicing.

XIX.8.4 Calling back, crying, abuse, abhorrence, and the empty vessels -- these, O impeller Lord, may you keep away from me by all your devices.

XIX.8.5 Good food free from sin and free from abhorrence, may we enjoy. And O sin, let him who walks on holy paths, urinate on your nose.

XIX.8.6 O Lord of knowledge, the winds that blow from these diverse directions, making them to blow in one and right direction, may you make them most propitious for me.

XIX.8.7 May there be weal for us; may there be freedom from fear for us. Homage be to day and night.

(९) नवमं सूक्तम्

(१-१४) चतुर्दशर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । मन्त्रोक्ता देवताः । (१) प्रथमर्चो विराडुरोबृहती, (२-४, ६-८, १०-११, १३) द्वितीयादितृचस्य षष्ठ्यादितृचस्य दशम्येकादशीत्रयोदशीनाञ्चानुष्टुप्, (५) पञ्चम्याः पञ्चपदा पथ्यापङ्क्तिः, [(९) नवम्या भुरिक्त्रिष्टुप्], (१२) द्वादश्यास्त्र्यवसाना सप्तपदाष्टिः, (१४) चतुर्दश्याश्च चतुष्पदा सङ्कृतिश्छन्दांसि ॥

शान्ता द्यौः शान्ता पृथिवी शान्तमिदमुर्वऽन्तरिक्षम् ।
शान्ता उदन्वतीरापः शान्ता नः सन्त्वोषधीः ॥१॥
शान्तानि पूर्वरूपाणि शान्तं नो अस्तु कृताकृतम् ।
शान्तं भूतं च भव्यं च सर्वमेव शमस्तु नः ॥२॥
इयं या परमेष्ठिनी वाग्देवी ब्रह्मसंशिता ।
ययैव ससृजे घोरं तयैव शान्तिरस्तु नः ॥३॥
इदं यत्परमेष्ठिनं मनो वां ब्रह्मसंशितम् ।
येनैव ससृजे घोरं तेनैव शान्तिरस्तु नः ॥४॥
इमानि यानि पञ्चेन्द्रियाणि मनःषष्ठानि मे हृदि ब्रह्मणा संशितानि ।
यैरे ससृजे घोरं तैरेव शान्तिरस्तु नः ॥५॥

शान्ता । द्यौः । शान्ता । पृथिवी । शान्तम् । इदम् । उरु । अन्तरिक्षम् ।
शान्ताः । उदन्वतीः । आपः । शान्ताः । नः । सन्तु । ओषधीः ॥ १ ॥
शान्तानि । पूर्वऽरूपाणि । शान्तम् । नः । अस्तु । कृतऽअकृतम् ।
शान्तम् । भूतम् । च । भव्यम् । च । सर्वम् । एव । शम् । अस्तु । नः ॥ २ ॥
इयम् । या । परमेऽस्थिनी । वाक् । देवी । ब्रह्मऽसंशिता ।
यया । एव । ससृजे । घोरम् । तया । एव । शान्तिः । अस्तु । नः ॥ ३ ॥
इदम् । यत् । परमेऽस्थिनम् । मनः । वाम् । ब्रह्मऽसंशितम् ।
येन । एव । ससृजे । घोरम् । तेन । एव । शान्तिः । अस्तु । नः ॥ ४ ॥
इमानि । यानि । पञ्च । इन्द्रियाणि । मनःऽषष्ठानि मे । हृदि । ब्रह्मणा । सम्ऽशितानि ।
यैः । एव । ससृजे । घोरम् । तैः । एव । शान्तिः । स्तु । नः ॥ ५ ॥

To Various Divinities : For appeasement and prosperity

XIX.9.1 May heaven be peace-giving, earth peace-giving, and peace-giving be this vast midspace; may peace-giving be the waters of the oceans, and peace-giving to us be the herbs.

XIX.9.2 May the indications of the things approaching be peace-giving; may our commissions and ommissions be peace-giving to us. Peace-giving the past and future; may everything be peace-giving to us.

XIX.9.3 Sharpened with sacred knowledge, this divine speech, which is seated in the highest place, and with which the terrible (result) is produced, may, with that very same, there be peace for us.

XIX.9.4 Or, sharpened with sacred knowledge, this mind, which is seated in the highest place, and where with terrible (result) is produced, may, with that very (mind), there be peace for us.

XIX.9.5 Sharpened with sacred knowledge, these five sense-organs, to which the mind is the sixth and which are in my heart, and wherewith terrible (result) is produced, may, with those very (sense-organs), there be peace for us.

शं नो॑ मि॒त्रः शं वरु॑णः॒ शं विष्णु॒ः शं प्र॒जाप॑तिः ।
शं न॒ इन्द्रो॒ बृह॒स्पति॒ः शं नो॑ भवत्वर्य॒मा ॥६॥
शं नो॑ मि॒त्रः शं वरु॑णः॒ शं वि॒वस्वा॒ञ्छमन्त॑कः ।
उ॒त्पाता॒ः पार्थिवा॒न्तरि॑क्षा॒ः शं नो॑ दि॒विच॑रा॒ ग्रहा॑ः ॥७॥
शं नो॒ भूमि॑र्वेप्यमा॒ना शमु॒ल्का निर्ह॑तं॒ च यत् ।
शं गावो॒ लोहि॑तक्षीरा॒ः शं भूमि॒रव॑ तीर्य॒तीः ॥८॥
नक्ष॑त्रमु॒ल्काभिह॑तं॒ शम॑स्तु नः॒ शं नो॑ऽभिचा॒राः शमु॑ सन्तु कृ॒त्याः ।
शं नो॒ निखा॑ता व॒ल्गाः शमु॒ल्का दे॑शोपस॒र्गाः शमु॑ नो भवन्तु ॥९॥
शं नो॒ ग्रहा॑श्चान्द्रम॒साः शमा॑दि॒त्यश्च॑ राहु॒णा ।
शं नो॑ मृ॒त्युर्धू॒मके॑तु॒ः शं रु॒द्रास्ति॒ग्मते॑जसः ॥१०॥
शं रु॒द्राः शं वस॑व॒ः शमा॑दि॒त्याः शम॒ग्नयः॑ ।
शं नो॑ मह॒र्षयो॑ दे॒वाः शं दे॒वाः शं बृह॒स्पतिः॑ ॥११॥

शम् । न॒ः । मि॒त्रः । शम् । वरु॑णः । शम् । विष्णु॑ः । शम् । प्र॒जाऽप॑तिः ।
शम् । न॒ः । इन्द्र॑ः । बृह॒स्पति॑ः । शम् । न॒ः । भ॒व॒तु॒ । अ॒र्य॒मा ॥ ६ ॥
शम् । न॒ः । मि॒त्रः । शम् । वरु॑णः । शम् । वि॒वस्वा॑न् । शम् । अन्त॑कः ।
उ॒त्ऽपाता॑ः । पार्थि॑वाः । आ॒न्तरि॑क्षाः । शम् । न॒ः । दि॒वि॒ऽच॑राः । ग्रहा॑ः ॥ ७ ॥
शम् । न॒ः । भूमि॑ः । वे॒प्य॒मा॒ना । शम् । उ॒ल्का । निःऽह॑तम् । च॒ । यत् ।
शम् । गाव॑ः । लोहि॑तऽक्षीराः । शम् । भूमि॑ः । अव॑ । ती॒र्य॒तीः ॥ ८ ॥
नक्ष॑त्रम् । उ॒ल्का । अ॒भिऽह॑तम् । शम् । अ॒स्तु॒ । न॒ः । शम् । न॒ः । अ॒भि॒ऽचा॒राः । शम् ।
ऊं इति॑ । स॒न्तु॒ । कृ॒त्याः । शम् । न॒ः । निऽखा॑ताः । व॒ल्गाः । शम् । उ॒ल्काः ।
दे॒शो॒प॒ऽस॒र्गाः । शम् । ऊं इति॑ । न॒ः । भ॒व॒न्तु॒ ॥ ९ ॥
शम् । न॒ः । ग्रहा॑ः । चा॒न्द्र॒म॒साः । शम् । आ॒दि॒त्यः । च॒ । रा॒हु॒णा ।
शम् । न॒ः । मृ॒त्युः । धू॒मऽके॑तुः । शम् । रु॒द्राः । ति॒ग्मऽते॑जसः ॥ १० ॥
शम । रु॒द्राः । शम् । वस॑वः । शम् । आ॒दि॒त्याः । शम् । अ॒ग्नयः॑ ।
शम् । न॒ः । म॒ह॒ऽऋ॒षयः॑ । दे॒वाः । शम् । दे॒वाः । शम् । बृह॒स्पतिः॑ ॥ ११ ॥

XIX.9.6 May the friendly Lord (Mitra) be peace-giving to us; peace-giving the venerable Lord (Varuṇa); peace-giving the pervading Lord; peace-giving the Lord of creatures. May the resplendent Lord and the Lord supreme be peace-giving to us; peace-giving to us be the ordainer Lord.

XIX.9.7 May the friendly Lord be peace-giving to us; peace-giving be the venerable Lord; peace-giving the brilliant Lord (Vivasvat); peace-giving the ender Lord (Antak). May the disturbances on earth and in the midspace, and the planets moving in the space be peace-giving to us.

XIX.9.8 May the tremulous earth be gracious to us; gracious the meter that strikes (the earth); gracious be the cows yielding red milk; gracious be the earth cleaving apart.

XIX.9.9 May the meteor-hit constellation be gracious to us; gracious to us be the malevolent designs (of foes); gracious be the injurious actions (of enemies). May the harmful devices hurled secretly be gracious to us; gracious be the meteors and may the calamities befalling the land may be.

XIX.9.10 Gracious to us be the eclipser of th^ moon; and gracious be the sun eclippsed by Rāhu, gracious to us be the fatal comet; gracious be the terrible punisher with fierce valour.

XIX.9.11 Gracious (be) the terrible punisher, gracious the granter of dwellings, gracious the old sages, gracious the adorable leaders. Gracious to us be the holy great sages, gracious the enlightened ones; and gracious (be) the Lord supreme.

ब्रह्म प्रजापतिर्धाता लोका वेदाः सप्तऋषयोऽग्नयः ।
तैर्मे कृतं स्वस्त्ययनमिन्द्रो मे शर्म यच्छतु ब्रह्मा मे शर्म यच्छतु ।
विश्वे मे देवाः शर्म यच्छन्तु सर्वे मे देवाः शर्म यच्छन्तु ॥१२॥

यानि कानि चिच्छान्तानि लोके सप्तऋषयो विदुः ।
सर्वाणि शं भवन्तु मे शं मे अस्त्वभयं मे अस्तु ॥१३॥

पृथिवी शान्तिरन्तरिक्षं शान्तिर्द्यौः शान्तिरापः शान्तिरोषधयः शान्तिर्वनस्पतयः शान्तिर्विश्वे मे देवाः शान्तिः सर्वे मे देवाः शान्तिः शान्तिः शान्तिः शान्तिभिः । ताभिः शान्तिभिः सर्व शान्तिभिः शमयामोऽहं यदिह घोरं यदिह क्रूरं यदिह पापं तच्छान्तं तच्छिवं सर्वमेव शमस्तु नः ॥१४॥

ब्रह्म । प्रजाऽपतिः । धाता । लोकाः । वेदाः । सप्तऽऋषयः । अग्नयः । तैः । मे । कृतम् । स्वस्त्ययनम् । इन्द्रः । मे । शर्म । यच्छतु । ब्रह्मा । मे । शर्म । यच्छतु । विश्वे । मे । देवाः । शर्म । यच्छन्तु । सर्वे । मे । देवाः । शर्म । यच्छन्तु ॥ १२ ॥

यानि । कानि । चित् । शान्तानि । लोके । सप्तऽऋषयः । विदुः ।
सर्वाणि । शम् । भवन्तु । मे । शम् । मे । अस्तु । अभयम् । मे । अस्तु ॥ १३ ॥

पृथिवी । शान्तिः । अन्तरिक्षम् । शान्तिः । द्यौः । शान्तिः । आपः । शान्तिः । ओषधयः । शान्तिः । वनस्पतयः । शान्तिः । विश्वे । मे । देवाः । शान्तिः । सर्वे । मे । देवाः । शान्तिः । शान्तिः । शान्तिः । शान्तिऽभिः । ताभिः । शान्तिऽभिः । सर्वे । शान्तिऽभिः । शम् । अयामः । अहम् । यत् । इह । घोरम् । यत् । इह । क्रूरम् । यत् । इह । पापम् । तत् । शान्तम् । तत् । शिवम् । सर्वम् । एव । शम् । अस्तु । नः ॥ १४ ॥

(१०) दशमं सूक्तम्

(१-१०) दशर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । मन्त्रोक्ता देवताः । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

शं न इन्द्राग्नी भवतामवोभिः शं न इन्द्रावरुणा रातहव्या ।
शमिन्द्रासोमा सुविताय शं योः शं न इन्द्रापूषणा वाजसातौ ॥१॥

शम् । नः । इन्द्राग्नी इति । भवताम् । अवःऽभिः । शम् । नः । इन्द्रावरुणा । रातऽहव्या । शम् । इन्द्रासोमा । सुविताय । शम् । योः । शम् । नः । इन्द्रापूषणा । वाजऽसातौ ॥ १ ॥

XIX.9.12 Divine Supreme, the Lord of Creatures, the sustainer, the seven worlds, Vedas (sacred knowledge), the seven seers, the adorable leaders--by them my progress and safety has been secured. May the resplendent Lord grant me happiness; may the Lord of knowledge grant me happiness; may all the enlightened ones grant me happiness; may all the bounties of Nature grant me happiness.

XIX.9.13 May world's all the peace giving things whatsoever, which the seven-seers know, be peace-giving to me; may there be peace for me; may there be freedom from fear for me.

XIX.9.14 May the earth (grant) peace, the midspace peace, the sky peace, the waters peace, the herbs peace, forest-trees peace; all the enlightened one (grant) me peace; all the bounties of Nature (grant) me peace. May the peace be real peace with all sorts of peace. With those peaces, with complete peaces, we hereby appease what is dreadful here, what is cruel here. What is sinful here, that has been appeased, that has become blessed. May everything be peace-giving to us.

For prosperity and well-being

XIX.10.1 May the sun and fire, with their blessing aids, be for our happiness, may the sun and the ocean, to whom homage is offered, be for our happiness; may the sun and moon be for our happiness and comfort, along with prosperity; may the sun and sustenance be for our happiness in life-struggles. (Rg.VII.35.1)

शं नो भगः शमु नः शंसो अस्तु शं नः पुरंधिः शमु सन्तु रायः ।
शं नः सत्यस्य सुयमस्य शंसः शं नो अर्यमा पुरुजातो अस्तु ॥२॥
शं नो धाता शमु धर्ता नो अस्तु शं न उरूची भवतु स्वधाभिः ।
शं रोदसी बृहती शं नो अद्रिः शं नो देवानां सुहवानि सन्तु ॥३॥
शं नो अग्निर्ज्योतिरनीको अस्तु शं नो मित्रावरुणावश्विना शम् ।
शं नः सुकृतां सुकृतानि सन्तु शं न इषिरो अभि वातु वातः ॥४॥
शं नो द्यावापृथिवी पूर्वहूतौ शमन्तरिक्षं दृशये नो अस्तु ।
शं न ओषधीर्वनिनो भवन्तु शं नो रजसस्पतिरस्तु जिष्णुः ॥५॥
शं न इन्द्रो वसुभिर्देवो अस्तु शमादित्येभिर्वरुणः सुशंसः ।
शं नो रुद्रो रुद्रेभिर्जलाषः शं नस्त्वष्टा ग्नाभिरिह शृणोतु ॥६॥
शं नः सोमो भवतु ब्रह्म शं नः शं नो ग्रावाणः शमु सन्तु यज्ञाः ।
शं नः स्वरूणां मितयो भवन्तु शं नः प्रस्वः शम्वस्तु वेदिः ॥७॥

शम् । नः । भगः । शम् । ऊं इति । नः । शंसः । _स्तु । शम् । नः । पुरम्ऽधिः ।
शम । ऊं इति । सन्तु । रायः । शम् । नः । सत्यस्य । सुऽयमस्य । शंसः । शम् । नः ।
अर्यमा । पुरुऽजातः । अस्तु ॥ २ ॥
शम् । नः । धाता । शम् । ऊं इति । धर्ता । नः । अस्तु । शम् । नः । उरूची ।
भवतु । स्वधाभिः । शम् । रोदसी इति । बृहती इति । शम् । नः । अद्रिः । शम् । नः ।
देवानाम् । सुऽहवानि । सन्तु ॥ ३ ॥
शम् । नः । अग्निः । ज्योतिःऽअनीकः । अस्तु । शम् । नः । मित्रावरुणौ । अश्विना । शम् ।
शम् । नः । सुऽकृताम् । सुऽकृतानि । सन्तु । शम् । नः । इषिरः । अभि । वातु । वातः ॥ ४ ॥
शम् । नः । द्यावापृथिवी इति । पूर्वऽहूतौ । शम् । अन्तरिक्षम् । दृशये । नः । अस्तु ।
शम् । नः । ओषधीः । वनिनः । भवन्तु । शम् । नः । रजसः । पतिः । अस्तु । जिष्णुः ॥५॥
शम् । नः । इन्द्रः । वसुऽभिः । देवः । अस्तु । शम् । आदित्येभिः । वरुणः । सुऽशंसः ।
शम् । नः । रुद्रः । रुद्रेभिः । जलाषः । शम् । नः । त्वष्टा । ग्नाभिः । इह । शृणोतु ॥६॥
शम् । नः । सोमः । भवतु । ब्रह्म । शम् । नः । शम् । नः । ग्रावाणः । शम् । ऊं इति ।
सन्तु । यज्ञाः । शम् । नः । स्वरूणाम् । मितयः । भवन्तु । शम् । नः । प्रऽस्वः । शम् ।
ऊं इति । अस्तु । वेदिः ॥

XIX.10.2 May the prosperity be for our happiness; may the discipline be for happiness; may the intellectual pursuits be for our happiness; may the riches be for happiness; may the variously-manifested law and order be for our happiness. (Rg.VII.35.2)

XIX.10.3 May the people of creativity be for happiness; may the people in charge of sustenance be for our happiness; may the wide earth, with its provisions be for our happiness; may the vast heaven and earth be for happiness; may the mountains be for happiness; may our pious invocations of Nature's bounties secure happiness for us. (Rg.VII.35.3)

XIX.10.4 May the fire, with the splendour of countenance, be for our happiness; may the cosmic light and plasma, and the pair of twins-divine be for our happiness. May the noble actions of the pious be for our happiness; may the impetuous wind blow for our happiness. (Rg.VII.35.4)

XIX.10.5 May the heaven and earth, invoked from the earliest times, be for our happiness; may the midspace be for our happiness with charming appearance. May the herbs and the forest trees be for our happiness; may the victorious Lord of the distant regions, be favourable to our felicity. (Rg.VII.35.5)

XIX.10.6 May the divine sun, with the life-giving elements, grant us happiness; may the justly-praised ethereal ocean with numerous suns, be friendly to our happiness; may the grief-assuaging cosmic vitality, with the vital breaths, bless us for our happiness; may the architect of the universe, with attributes of Nature's bounties, be with us for our happiness, and hear us at this solemnity. (Rg.VII.35.6)

XIX.10.7 May be the source of our happiness; may the prayers promote our happiness: may the clouds be source of our happiness. May the sacred work and worship be source of our happiness; may the measured lengths of the pillars of ceremonial hall be conducive to our felicity; may the well-grown herbs be for our happiness; may the altar be raised for our happiness. (Rg.VII.35.7)

शं नः सूर्य उरुचक्षा उदेतु शं नो भवन्तु प्रदिशश्चतस्रः ।
शं नः पर्वता ध्रुवयो भवन्तु शं नः सिन्धवः शमु सन्त्वापः ॥८॥
शं नो अदितिर्भवतु व्रतेभिः शं नो भवन्तु मरुतः स्वर्काः ।
शं नो विष्णुः शमु पूषा नो अस्तु शं नो भवित्रं शम्वस्तु वायुः ॥९॥
शं नो देवः सविता त्रायमाणः शं नो भवन्तूषसो विभातीः ।
शं नः पर्जन्यो भवतु प्रजाभ्यः शं नः क्षेत्रस्य पतिरस्तु शंभुः ॥१०॥

शम् । नः । सूर्यः । उरुऽचक्षाः । उत् । एतु । शम् । नः । भवन्तु । प्रऽदिशः । चतस्रः ।
शम् । नः । पर्वताः । ध्रुवयः । भवन्तु । शम् । नः । सिन्धवः । शम् । ऊं इति । सन्तु । आपः ॥
शम् । नः । अदितिः । भवतु । व्रतेभिः । शम् । नः । भवन्तु । मरुतः । सुऽअर्काः । शम् । नः ।
विष्णुः । शम् । ऊं इति । पूषा । नः । अस्तु । शम् । नः । भवित्रम् । शम् । ऊं इति । अस्तु । वायुः ॥
शम् । नः । देवः । सविता । त्रायमाणः । शम् । नः । भवन्तु । उषसः । विऽभातीः । शम् ।
नः । पर्जन्यः । भवतु । प्रऽजाभ्यः । शम् । नः । क्षेत्रस्य । पतिः । अस्तु । शम्ऽभुः ॥ १० ॥

(११) एकादशं सूक्तम्

(१-६) षड्ऋचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । मन्त्रोक्ता देवताः । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

शं नः सत्यस्य पतयो भवन्तु शं नो अर्वन्तः शमु सन्तु गावः ।
शं न ऋभवः सुकृतः सुहस्ताः शं नो भवन्तु पितरो हवेषु ॥१॥
शं नो देवा विश्वदेवा भवन्तु शं सरस्वती सह धीभिरस्तु ।
शमभिषाचः शमु रातिषाचः शं नो दिव्याः पार्थिवाः शं नो अप्याः ॥२॥

शम् । नः । सत्यस्य । पतयः । भवन्तु । शम् । नः । अर्वन्तः । शम् । ऊं इति । सन्तु ।
गावः । शम् । नः । ऋभवः । सुऽकृतः । सुऽहस्ताः । शम् । नः । भवन्तु । पितरः । हवेषु ॥
शम् । नः । देवाः । विश्वऽदेवाः । भवन्तु । शम् । सरस्वती । सह । धीभिः । अस्तु ।
शम् । अभिऽसाचः । शम् । ऊं इति । रातिऽसाचः । शम् । नः । दिव्याः । पार्थिवाः ।
शम् । नः । अप्याः ॥ २ ॥

XIX.10.8 May the sun with extensive radiance rise for our happiness; may the four quarters of the horizon be auspicious to us. May the firm-set mountains bless us for our happiness; may the rivers, may the waters be for our happiness. (Rg.VII.35.8)

XIX.10.9 May the mother infinity, through holy observances, be for our happiness; may the glowing vital principles be for our happiness; may the all pervading one, the nourishing one, be for our happiness; may the cosmic waters be propitious to us; may the wind blow for our happiness. (Rg.VII.35.9)

XIX.10.10 May the divine refulgent Lord, the saviour, be for our happiness; may the radiant dawns be propitious to us. May the clouds be propitious for our people; may the sovereign Lord of universe bless us for happiness. (Rg.VII.35.10)

For well-being

XIX.11.1 May the sustainers of eternal truths be propitious to our happiness; may the horses, the cattle, contribute to our happiness; may the virtuous, the dexterous men of experience and wisdom, confer felicity on us; may the senior sages be kind to us and respond to our invocations in rituals and ceremonies. (Rg.VII.35.12)

XIX.11.2 May all the divine Nature's bounties be for our happiness; may the divine speech, with holy thoughts' be gracious; may the persons assisting at our sacred works and those whc liberally and large-heartedly give, be conducive to our happiness; may all celestial, terrestrial, and aquatic powers be for our happiness. (Rg.VII.35.11)

शं नो॑ अ॒ज एक॑पाद्दे॒वो अ॑स्तु॒ शमहि॑र्बु॒ध्न्य१ः॒ शं स॑मु॒द्रः ।
शं नो॑ अ॒पां नपा॑त्पे॒रुर॑स्तु॒ शं नः॒ पृश्नि॑र्भवतु दे॒वगो॑पा ॥३॥
आ॒दि॒त्या रु॒द्रा वस॑वो जुषन्ता॒मि॒दं ब्रह्म॑ क्रि॒यमा॑णं॒ नवी॑यः ।
शृ॒ण्वन्तु॑ नो दि॒व्याः पार्थि॑वासो॒ गोजा॑ता उ॒त ये य॒ज्ञिया॑सः ॥४॥
ये दे॒वाना॑मृ॒त्विजो॑ य॒ज्ञिया॑सो॒ मनो॒र्यज॑त्रा अ॒मृता॑ ऋत॒ज्ञाः ।
ते नो॑ रासन्तामुरुगा॒यम॒द्य यू॒यं पा॑त स्व॒स्तिभि॒ः सदा॑ नः ॥५॥
तद॑स्तु मित्रावरुणा॒ तद॑ग्ने॒ शं योर॒स्मभ्य॑मि॒दम॑स्तु श॒स्तम् ।
अ॒शी॒महि॑ गा॒धमु॒त प्र॑ति॒ष्ठां नमो॑ दि॒वे बृ॑ह॒ते साद॑नाय ॥६॥

शम् । न॒ः । अ॒जः । एक॑ऽपात् । दे॒वः । अ॒स्तु॒ । शम् । अहि॑ः । बु॒ध्न्य॑ः । शम् । स॒मु॒द्रः ।
शम् । न॒ः । अ॒पाम् । नपा॑त् । पे॒रुः । अ॒स्तु॒ । शम् । न॒ः । पृश्नि॑ः । भ॒व॒तु॒ । दे॒वऽगो॑पा ॥
आ॒दि॒त्याः । रु॒द्राः । वस॑वः । जु॒ष॒न्ता॒म् । इ॒दम् । ब्रह्म॑ । क्रि॒यमा॑णम् । नवी॑यः ।
शृ॒ण्वन्तु॑ । न॒ः । दि॒व्याः । पार्थि॑वासः । गोऽजा॑ताः । उ॒त । ये । य॒ज्ञिया॑सः ॥ ४ ॥
ये । दे॒वाना॑म् । ऋ॒त्विज॑ः । य॒ज्ञिया॑सः । मनो॑ः । यज॑त्राः । अ॒मृता॑ः । ऋ॒त॒ऽज्ञाः । ते ।
न॒ः । रा॒स॒न्ता॒म् । उ॒रु॒ऽगा॒यम् । अ॒द्य । यू॒यम् । पा॒त॒ । स्व॒स्तिऽभि॑ः । सदा॑ । न॒ः ॥ ५ ॥
तत् । अ॒स्तु॒ । मि॒त्रा॒व॒रु॒णा॒ । तत् । अ॒ग्ने॒ । शम् । योः । अ॒स्मभ्य॑म् । इ॒दम् । अ॒स्तु॒ । श॒स्तम् ।
अ॒शी॒महि॑ । गा॒धम् । उ॒त । प्र॒ति॒ऽस्थाम् । नम॑ः । दि॒वे । बृ॒ह॒ते । सद॑नाय ॥ ६ ॥

(१२) द्वादशं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । मन्त्रोक्ता देवता । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

उ॒षा अप॒ स्वसु॒स्तम॒ः सं व॑र्तयति वर्त॒निं सु॑जा॒तता॑ ।
अ॒या वाजं॑ दे॒वहि॑तं सनेम॒ मदे॑म श॒तहि॑माः सु॒वीरा॑ः ॥१॥

उ॒षाः । अप॑ । स्वसु॑ः । तम॑ः । सम् । व॒र्त॒य॒ति॒ । व॒र्त॒निम् । सु॒ऽजा॒तता॑ ।
अ॒या । वाज॑म् । दे॒वऽहि॑तम् । स॒ने॒म॒ । मदे॑म । श॒तऽहि॑माः । सु॒ऽवीरा॑ः ॥ १ ॥

XIX.11.3 May the divine unborn Lord, the one-footed (in whose one foot measure is the entire universe) bless us for our happiness; may the clouds of midspace confer happiness; may the cosmic oceans be for happiness; may the heat and electricity, born of water, be gracious, and may the midspace, the sky, guarded by divine powers, be for our happiness. (Rg.VII.35.13)

XIX.11.4 May the Cosmic suns, the cosmic winds, and the planets of abode be gratified by this new hymn, which we now repeat; may all the divines of celestial and terrestrial worlds, progeny of cows, and those who perform worship, hear our invocations. (Rg.VII.35.14)

XIX.11.5 May those, who are most adorable among divinely revered, those who have been honoured by all men, those who are immortal, the observers of truth, grant us today widely-spoken reputation, and may you, O Lord, along with the divine forces, ever cherish us with blessings. (Rg.VII.35.15)

XIX.11.6 May this our praise, O Lord of light and bliss, be appreciated by you. May it, O adorable Lord, be valued by you, as the means of health and happiness to us. May we then obtain depth (of life) and stability. We offer reverence to the vast celestial region. (Rg.V.47.7)

To Ushās (dawn)

XIX.12.1 The dawn drives away the gloom of her sister (the night) and through her noble birth illumines the pathway well. Through her, may we win the treasure, beneficial for the enlightened ones; blessed with brave progeny, may we revel through a hundred winters. (Rg.X.172.4; VI.17.15)

(१३) त्रयोदशं सूक्तम्

(१-११) एकादशर्चस्यास्य सूक्तस्याप्रतिरथ ऋषिः । इन्द्रो देवता । (१-२, ७-१०) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोः सप्तम्यादिचतसृणाञ्च त्रिष्टुप्, (३-६, ११) तृतीयादिचतसृणामेकादश्याश्च भुरिक्त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

इन्द्रस्य बाहू स्थविरौ वृषाणौ चित्रा इमा वृषभौ पारयिष्णू ।
तौ योक्षे प्रथमो योग आगते याभ्यां जितमसुराणां स्व१र्यत् ॥१॥
आशुः शिशानो वृषभो न भीमो घनाघनः क्षोभणश्चर्षणीनाम् ।
संक्रन्दनोनिमिष एकवीरः शतं सेना अजयत्साकमिन्द्रः ॥२॥
संक्रन्दनेनानिमिषेण जिष्णुनायोध्येन दुश्च्यवनेन धृष्णुना ।
तदिन्द्रेण जयत तत्सहध्वं युधो नर इषुहस्तेन वृष्णा ॥३॥
स इषुहस्तैः स निषङ्गिभिर्वशी संस्रष्टा स युध इन्द्रो गणेन ।
संसृष्टजित्सोमपा बाहुशर्ध्यु१ग्रधन्वा प्रतिहिताभिरस्ता ॥४॥
बलविज्ञायः स्थविरः प्रवीरः सहस्वान्वाजी सहमान उग्रः ।
अभिवीरो अभिषत्वा सहोजिज्जैत्रमिन्द्र रथमा तिष्ठ गोविदन् ॥५॥
इमं वीरमनु हर्षध्वमुग्रमिन्द्रं सखायो अनु सं रभध्वम् ।
ग्रामजितं गोजितं वज्रबाहुं जयन्तमज्म प्रमृणन्तमोजसा ॥६॥

इन्द्रस्य । बाहू इति । स्थविरौ । वृषाणौ । चित्रा । इमा । वृषभौ । पारयिष्णू इति ।
तौ । योक्षे । प्रथमः । योगे । आऽगते । याभ्याम् । जितम् । असुराणाम् । स्वः । यत् ॥
आशुः । शिशानः । वृषभः । न । भीमः । घनाघनः । क्षोभणः । चर्षणीनाम् ।
सम्ऽक्रन्दनः । अनिऽमिषः । एकऽवीरः । शतम् । सेनाः । अजयत् । साकम् । इन्द्रः ॥ २ ॥
सम्ऽक्रन्दनेन । अनिऽमिषेण । जिष्णुना । अयोध्येन । दुःऽच्यवनेन । धृष्णुना ।
तत् । इन्द्रेण । जयत । तत् । सहध्वम् । युधः । नरः । इषुऽहस्तेन । वृष्णा ॥ ३ ॥
सः । इषुऽहस्तैः । सः । निषङ्गिऽभिः । वशी । सम्ऽस्रष्टा । सः । युधः । इन्द्रः । गणेन ।
संसृष्टऽजित् । सोमऽपाः । बाहुऽशर्धी । उग्रऽधन्वा । प्रतिऽहिताभिः । अस्ता ॥ ४ ॥
बलऽविज्ञायः । स्थविरः । प्रऽवीरः । सहस्वान् । वाजी । सहमानः । उग्रः ।
अभिऽवीरः । अभिऽसत्वा । सहःऽजित् । जैत्रम् । इन्द्र । रथम् । आ । तिष्ठ । गोऽविदम् ॥
इमम् । वीरम् । अनु । हर्षध्वम् । उग्रम् । इन्द्रम् । सखायः । अनु । सम् । रभध्वम् ।
ग्रामऽजितम् । गोऽजितम् । वज्रऽबाहुम् । जयन्तम् । अज्म । प्रऽमृणन्तम् । ओजसा ॥ ६ ॥

For aid and victory in battles.

XIX.13.1 The two of the resplendent Lord are two sturdy, mighty, wonderful bulls, capable of carrying us across the difficulties; when the need arises, first of all I shall yoke them, by whom the heaven of the life-destroyers was conquered.

XIX.13.2 Quick, striking with sharpened bolt, terrible like a bull, destroyer of enemies on a large scale, arouser of people, making the sinful persons cry, never negligent, the unique here, the resplendent one (the army-chief) conquers a hundred invading armies at a time. (Yv. XVII.33)

XIX.13.3 With him, the army-chief, who makes the enemies weep, who is ever-watchful;, victorious, spoiling for battle, unconquerable, fearless and strong, and who bears arrows in his hand, O soldiers, may you gain victories and win battles. (Yv. XVII.34)

XIX.13.4 That army-chief, commanding the soldiers who carry arrows and quivers, organizes them into battalions and with them he captures enemies. He, the enjoyer of the herbal drinks, depending on the strength of his arms only, carrying a mighty bow, scatters the hosts of united enemies with his well-shot arrows. (Yv. XVII.35)

XIX.13.5 O resplendent one (army-chief), having full information of the opposing army, senior-most, valiant, full of strength, agile, overwhelming the foes, formidable, ready to engage every warrior, surrounded by servants, born out of strength as if, appreciator of praises, may you mount your conquering chariot now. (Yv. XVII.37)

XIX.13.6 Be thrilled with joy following this formidable hero, O friends; make determined effort following him, the conqueror of troops, winner of cows, thunder-armed, victor in battles and slaughtering with tremendous force.

अभि गोत्राणि सहसा गाहमानोदाय उग्रः शतमन्युरिन्द्रः ।
दुश्च्यवनः पृतनाषाडयोध्योऽस्माकं सेना अवतु प्र युत्सु ॥७॥
बृहस्पते परि दीया रथेन रक्षोहामित्राँ अपबाधमानः ।
प्रभञ्जञ्छत्रून्प्रमृणन्नमित्रानस्माकमेध्यविता तनूनाम् ॥८॥
इन्द्र एषां नेता बृहस्पतिर्दक्षिणा यज्ञः पुर एतु सोमः ।
देवसेनानामभिभञ्जतीनां जयन्तीनां मरुतो यन्तु मध्ये ॥९॥
इन्द्रस्य वृष्णो वरुणस्य राज्ञ आदित्यानां मरुतां शर्ध उग्रम् ।
महामनसां भुवनच्यवानां घोषो देवानां जयतामुदस्थात् ॥१०॥
अस्माकमिन्द्रः समृतेषु ध्वजेष्वस्माकं या इषवस्ता जयन्तु ।
अस्माकं वीरा उत्तरे भवन्त्वस्मान्देवासोवता हवेषु ॥११॥

अभि । गोत्राणि । सहसा । गाहमानः । अदायः । उग्रः । शतऽमन्युः । इन्द्रः ।
दुःऽच्यवनः । पृतनाषाट् । अयोध्यः । अस्माकम् । सेनाः । अवतु । प्र । युत्ऽसु ॥ ७ ॥
बृहस्पते । परि । दीय । रथेन । रक्षःऽहा । अमित्रान् । अपऽबाधमानः ।
प्रऽभञ्जन् । शत्रून् । प्रऽमृणन् । अमित्रान् । अस्माकम् । एधि । अविता । तनूनाम् ॥ ८ ॥
इन्द्रः । एषाम् । नेता । बृहस्पतिः । दक्षिणा । यज्ञः । पुरः । एतु । सोमः ।
देवऽसेनानाम् । अभिऽभञ्जतीनाम् । जयन्तीनाम् । मरुतः । यन्तु । मध्ये ॥ ९ ॥
इन्द्रस्य । वृष्णः । वरुणस्य । राज्ञः । आदित्यानाम् । मरुताम् । शर्धः । उग्रम् ।
महाऽमनसाम् । भुवनऽच्यवानाम् । घोषः । देवानाम् । जयताम् । उत् । अस्थात् ॥१०॥
अस्माकम् । इन्द्रः । समऽऋतेषु । ध्वजेषु । अस्माकम् । याः । इषवः । ताः । जयन्तु ।
अस्माकम् । वीराः । उत्ऽतरे । भवन्तु । अस्मान् । देवासः । अवत । हवेषु ॥ ११ ॥

(१४) चतुर्दशं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । द्यावापृथिव्यौ देवते । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

इदमुच्छ्रेयोवसानमागां शिवे मे द्यावापृथिवी अभूताम् ।
असपत्नाः प्रदिशो मे भवन्तु न वै त्वा द्विष्मो अभयं नो अस्तु ॥१॥

इदम् । उत्ऽश्रेयः । अवऽसानम् । आ । अगाम् । शिवे इति । मे । द्यावापृथिवी इति ।
अभूताम् । असपत्नाः । प्रऽदिशः । मे । भवन्तु । न । वै । त्वा । द्विष्मः । अभयम् । नः । अस्तु ॥

XIX.13.7 May the resplendent one (army-chief), crushing the enemy clans with tremendous force, pitiless, valiant, quick to take offence, difficult to dislodge, vanquisher of armies, the matchless her, protect our armies in battles. (Yv. XVII.39)

XIX.13.8 O Lord of the large army, slayer of evil forces, harassing the enemies, may you go around far and wide with your chariot. Routing the opponent armies and conquering the violent foes in battles, may you become protector of our chariots. (Yv. XVII.36)

XIX.13.9 Let the resplendent one, the Commander of the large army, be their leader; let the self-sacrificing squad be on their right; let the units intoxicated with herbal drinks move to the fore. Let the brave infantry march in the forefront of the conquering and overwhelming armies of godly people. (Yv. XVII.40 Variation)

XIX.13.10 Fierce strength of the powerful army-chief of the venerable kind, and of the infantry, glittering like (many) suns, has come up. And up goes the shout of the winning godly people, big-hearted and capable of overturning the worlds. (Yv. XVII.41)

XIX.13.11 When the flags assemble in the battle-field, may our army-chief win; may those shafts win that are ours. may our warriors have an edge over the enemy; may the bounties of Nature protect us in the battles. (Yv. XVII.43)

For safety

XIX.14.1 I have reached this highly excellent end (of the journey). Heaven and earth have been auspicious to me. May the great quarters be free rivals for me. Surely, we do not hate you. Let there be no fear for us. (Rv. VIII.61.13 Variation)

(१५) पञ्चदशं सूक्तम्

(१-६) षडृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः। (१-४) प्रथमादिचतसृणामृचामिन्द्रः, (५-६) पञ्चमीषष्ठयोश्च मन्त्रोक्ता देवताः। (१) प्रथमायाः पथ्याबृहती, (२, ५) द्वितीयापञ्चम्योश्चतुष्पदा जगती, (३) तृतीयाया विराड्बृहत्यापङ्क्तिः, (४, ६) चतुर्थीषष्ठयोश्च त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

यत॑ इन्द्र॒ भया॑महे॒ ततो॑ नो॒ अभ॑यं कृधि ।
मघ॑वञ्छ॒ग्धि तव॒ त्वं न॑ ऊ॒तिभि॒र्वि द्विषो॒ वि मृधो॑ जहि ॥१॥
इन्द्रं॑ व॒यम॑नूरा॒धं ह॑वाम॒हेनु॑ राध्यास्म द्वि॒पदा॒ चतु॑ष्पदा ।
मा नः॒ सेना॒ अर॑रुषी॒रुप॑ गु॒र्विषू॑चीरिन्द्र द्रु॒हो वि ना॑शय ॥२॥
इन्द्र॑स्त्रा॒तोत वृ॑त्र॒हा प॑र॒स्फानो॒ वरे॑ण्यः ।
स र॑क्षि॒ता च॑र॒मतः॒ स म॑ध्य॒तः स प॒श्चात्स पु॒रस्ता॑न्नो अस्तु ॥३॥
उ॒रुं नो॑ लो॒कमनु॑ नेषि वि॒द्वान्त्स्व१र्यज्ज्योति॒रभ॑यं स्व॒स्ति ।
उ॒ग्रा त॑ इन्द्र॒ स्थवि॑रस्य बा॒हू उप॑ क्षयेम श॒रणा॑ बृ॒हन्ता॑ ॥४॥
अभ॑यं नः करत्य॒न्तरि॑क्ष॒मभ॑यं॒ द्यावा॑पृथि॒वी उ॒भे इ॒मे ।
अभ॑यं प॒श्चादभ॑यं पु॒रस्ता॑दुत्त॒राद॑ध॒राद॑भ॑यं नो अस्तु ॥५॥
अभ॑यं मि॒त्रादभ॑यम॒मित्रा॒दभ॑यं ज्ञा॒तादभ॑यं पु॒रो यः ।
अभ॑यं॒ नक्त॒मभ॑यं॒ दिवा॑ नः॒ सर्वा॒ आशा॒ मम॑ मि॒त्रं भ॑वन्तु ॥६॥

यतः॑ । इ॒न्द्र॒ । भया॑महे । ततः॑ । नः॒ । अभ॑यम् । कृ॒धि ।
मघ॑ऽवन् । श॒ग्धि । तव॑ । त्वम् । नः॒ । ऊ॒तिऽभिः॑ । वि । द्विषः॑ । वि । मृधः॑ । ज॒हि ॥
इन्द्र॑म् । व॒यम् । अ॒नु॒ऽरा॒धम् । ह॒वा॒म॒हे॒ । अनु॑ । रा॒ध्या॒स्म॒ । द्वि॒ऽपदा॑ । चतुः॑ऽपदा ।
मा । नः॒ । सेनाः॑ । अर॑रुषीः । उप॑ । गुः॒ । विषू॑चीः । इ॒न्द्र॒ । द्रु॒हः॒ । वि । ना॒श॒य॒ ॥ २ ॥
इन्द्रः॑ । त्रा॒ता । उ॒त । वृ॒त्र॒ऽहा । प॒र॒स्फानः॑ । वरे॑ण्यः ।
सः । र॒क्षि॒ता । च॒र॒मतः॑ । सः । म॒ध्य॒तः । सः । प॒श्चात् । सः । पु॒रस्ता॑त् । नः॒ । अ॒स्तु॒ ॥ ३ ॥
उ॒रुम् । नः॒ । लो॒कम् । अनु॑ । ने॒षि॒ । वि॒द्वान् । स्वः॑ । यत् । ज्योतिः॑ । अभ॑यम् । स्व॒स्ति ।
उ॒ग्रा । ते॒ । इ॒न्द्र॒ । स्थवि॑रस्य । बा॒हू इति॑ । उप॑ । क्ष॒ये॒म॒ । श॒र॒णा । बृ॒हन्ता॑ ॥ ४ ॥
अभ॑यम । नः॒ । क॒र॒ति॒ । अ॒न्तरि॑क्षम् । अभ॑यम् । द्यावा॑पृथि॒वी इति॑ । उ॒भे इति॑ । इ॒मे इति॑ ।
अभ॑यम् । प॒श्चात् । अभ॑यम् । पु॒रस्ता॑त् । उ॒त्ऽत॒रात् । अ॒ध॒रात् । अभ॑यम् । नः॒ । अ॒स्तु॒ ॥५॥
अभ॑यम् । मि॒त्रात । अभ॑यम । अ॒मित्रा॑त् । अभ॑यम् । ज्ञा॒तात् । अभ॑यम् । पु॒रः । यः ।
अभ॑यम् । नक्त॑म् । अभ॑यम् । दिवा॑ । नः॒ । सर्वाः॑ । आशाः॑ । मम॑ । मि॒त्रम । भ॒व॒न्तु॒ ॥ ६ ॥

For safety and success

XIX.15.1 Wherefrom, O resplendent Lord, we apprehend danger, therefrom may you make us safe and secure. O bounteous Lord, you are capable of it with your protective aids. May you destroy completely our haters and harmers.

XIX.15.2 We invoke the resplendent Lord, the granter of success. May we obtain success through bipeds and quadrupeds. Let not the armies of cruel foes approach us. O resplendent Lord, may you destroy vast hordes of enemies.

XIX.15.3 The resplendent Lord is the saviour as well as the destroyer of nescience; He is the defender against enemies and is the best to choose. May He be our protector at the extreme ends, He in the middle, He from the front and He from behind.

XIX.15.4 Knowing well, may you lead us to the spacious region, where there is heavenly light, freedom, fear and weal. May we take shelter, O resplendent Lord, mighty in battle, under your formidable arms, the great refuges. (Ṛg.VI.47.8. Variation)

XIX.15.5 May the midspace make us free from fear; free from fear, may both these heaven and earth be (for us). May there be no fear to us from behind, from the front, from above as well as from below.

XIX.15.6 May there be no fear from a friend;no fear from a foe; no fear from one known to us; no fear from the unknown one. May there be no fear at night, no fear in the day for us. May all the regions be friendly to me.

(१६) षोडशं सूक्तम्

(१-२) ब्रह्मास्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । मन्त्रोक्ता देवताः । (१) प्रथमर्चोऽनुष्टुप्, (२) द्वितीयायाश्च त्र्यवसाना सप्तपदा बृहतीगर्भातिशाक्वरी छन्दसी ॥

असपत्नं पुरस्तात्पश्चान्नो अभयं कृतम् ।
सविता मा दक्षिणत उत्तरान्मा शचीपतिः ॥१॥
दिवो मादित्या रक्षन्तु भूम्या रक्षन्त्वग्नयः ।
इन्द्राग्नी रक्षतां मा पुरस्तादश्विनावभितः शर्म यच्छताम् ।
तिरश्चीनघ्न्या रक्षतु जातवेदा भूतकृतो मे सर्वतः सन्तु वर्म ॥२॥

असपत्नम् । पुरस्तात् । पश्चात् । नः । अभयम् । कृतम ।
सविता । मा । दक्षिणतः । उत्तरात् । मा । शचीऽपतिः ॥ १ ॥

दिवः । मा । आदित्याः । रक्षन्तु । भूम्याः । रक्षन्तु । अग्नयः ।
इन्द्राग्नी इति । रक्षताम् । मा । पुरस्तात् । अश्विनौ । अभितः । शर्म । यच्छताम् ।
तिरश्चीन् । अघ्न्या । रक्षतु । जातऽवेदाः । भूतऽकृतः । मे । सर्वतः । सन्तु । वर्म ॥ २ ॥

(१७) सप्तदशं सूक्तम्

(१-१०) दशर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । मन्त्रोक्ता देवताः । [(१) प्रथमर्च उपजगती], (२-४) द्वितीयादितृचस्य [(८) अष्टम्याश्च] जगती, [(५) पञ्चम्याः स्वराड्जगती], (६) षष्ठया भुरिग्जगती, (७) सप्तम्या अतिजगती, [(९) नवम्याः पञ्चपदा विराडतिशाक्वरी, (१०) दशम्याश्च निचृदतिजगती] छन्दांसि ॥

अग्निर्मा पातु वसुभिः पुरस्तात्तस्मिन्क्रमे तस्मिञ्छ्रये तां पुरं प्रैमि ।
स मा रक्षतु स मा गोपायतु तस्मा आत्मानं परि ददे स्वाहा ॥१॥
वायुर्मान्तरिक्षेणैतस्या दिशः पातु तस्मिन्क्रमे तस्मिञ्छ्रये तां पुरं प्रैमि ।
स मा रक्षतु स मा गोपायतु तस्मा आत्मानं परि ददे स्वाहा ॥२॥

अग्निः । मा । पातु । वसुऽभिः । पुरस्तात् । तस्मिन् । क्रमे । तस्मिन् । श्रये । ताम् । पुरम् । प्र । एमि । सः । मा । रक्षतु । सः । मा । गोपायतु । तस्मै । आत्मानम् । परि । ददे । स्वाहा ॥१॥
वायुः । मा । अन्तरिक्षेण । एतस्याः । दिशः । पातु । तस्मिन् । क्रमे । तस्मिन् । श्रये । ताम् । पुरम् । प्र । एमि । सः । मा । रक्षतु । सः । मा । गोपायतु । तस्मै । आत्मानम् । परि । ददे । स्वाहा ॥ २ ॥

To divinities for safety and protection

XIX.16.1 Freedom from rivals in the east and freedom from fear in the west has been secured for us. May the impeller Lord guard me from the south and the Lord of action from the north.

XIX.16.2 May the suns (of the twelve months) protect me from the sky; may the fires protect (me) from earth. May Lord resplendent and adorable protect me in front and the aśvins (twins divine) grant me protection on all sides. May the Lord cognizant of all protect our cows crosswise. May the creators of all beings be my armour on all sides.

To Various Gods for protection

XIX.17.1 May the adorable Lord (Agni) along with the Vasus (young sages) guard me from the east. I step in Him; in Him I take shelter; to that castle do I go. May He defend me; may He protect me. To Him I totally surrender myself. Svāhā (hail).

XIX.17.2 May the pervading Lord (Vāyu), along with the midspace, guard me from this direction (middle of the east and the south). I step in Him; in Him I take shelter; to that castle do I go. May He defend me; may He protect me. To Him I totally surrender myself. Svāhā.

सोमो मा रुद्रैर्दक्षिणाया दिशः पातु तस्मिन्क्रमे तस्मिञ्छ्रये तां पुरं प्रैमि ।
स मा रक्षतु स मा गोपायतु तस्मा आत्मानं परि ददे स्वाहा ॥३॥
वरुणो मादित्यैरेतस्या दिशः पातु तस्मिन्क्रमे तस्मिञ्छ्रये तां पुरं प्रैमि ।
स मा रक्षतु स मा गोपायतु तस्मा आत्मानं परि ददे स्वाहा ॥४॥
सूर्यो मा द्यावापृथिवीभ्यां प्रतीच्या दिशः पातु तस्मिन्क्रमे तस्मिञ्छ्रये तां पुरं प्रैमि ।
स मा रक्षतु स मा गोपायतु तस्मा आत्मानं परि ददे स्वाहा ॥५॥
आपो मौषधीमतीरेतस्या दिशः पान्तु तासु क्रमे तासु श्रये तां पुरं प्रैमि ।
ता मा रक्षन्तु ता मा गोपायन्तु ताभ्य आत्मानं परि ददे स्वाहा ॥६॥
विश्वकर्मा मा सप्तऋषिभिरुदीच्या दिशः पातु तस्मिन्क्रमे तस्मिञ्छ्रये तां पुरं प्रैमि ।
स मा रक्षतु स मा गोपायतु तस्मा आत्मानं परि ददे स्वाहा ॥७॥

सोमः । मा । रुद्रैः । दक्षिणायाः । दिशः । पातु । तस्मिन् । क्रमे । तस्मिन् । श्रये । ताम् । पुरम् । प्र । एमि । सः । मा । रक्षतु । सः । मा । गोपायतु । तस्मै । आत्मानम् । परि । ददे । स्वाहा ॥ ३ ॥

वरुणः । मा । आदित्यैः । एतस्याः । दिशः । पातु । तस्मिन् । क्रमे । तस्मिन् । श्रये । ताम् । पुरम् । प्र । एमि । सः । मा । रक्षतु । सः । मा । गोपायतु । तस्मै । आत्मानम् । परि । ददे । स्वाहा ॥ ४ ॥

सूर्यः । मा । द्यावापृथिवीभ्याम् । प्रतीच्याः । दिशः । पातु । तस्मिन् । क्रमे । तस्मिन् । श्रये । ताम् । पुरम् । प्र । एमि । सः । मा । रक्षतु । सः । मा । गोपायतु । तस्मै । आत्मानम् । परि । ददे । स्वाहा ॥ ५ ॥

आपः । मा । ओषधीऽमतीः । एतस्याः । दिशः । पान्तु । तासु । क्रमे । तासु । श्रये । ताम् । पुरम् । प्र । एमि । ताः । मा । रक्षन्तु । ताः । मा । गोपायन्तु । ताभ्यः । आत्मानम् । परि । ददे । स्वाहा ॥ ६ ॥

विश्वऽकर्मा । मा । सप्तऋषिऽभिः । उदीच्याः । दिशः । पातु । तस्मिन् । क्रमे । तस्मिन् । श्रये । ताम् । पुरम् । प्र । एमि । सः । मा । रक्षतु । सः । मा । गोपायतु । तस्मै । आत्मानम् । परि । ददे । स्वाहा ॥ ७ ॥

XIX.17.3 May the blissful Lord (Soma), along with Rudras (adult sages), guard me from the southern quarter. I step in Him; in Him I take shelter; to that castle do I go. May He defend me; may He protect me. To Him I totally surrender myself. Svāhā.

XIX.17.4 May the venerable Lord (Varuna), along with Ādityas (old sages), guard me from this direction (middle of the south and the west). I step in Him; in Him I take shelter; to that castle do I go. May He defend me; may He protect me. To Him I totally surrender myself. Svāhā.

XIX.17.5 May Sun (god), along with the heaven and earth, guard me from the western quarter. I step in Him; in Him I take shelter; to that castle do I go. May He defend me; may He protect me. To Him I totally surrender myself. Svāhā.

XIX.17.6 May Waters, along with the medicinal plants, guard me from this direction (middle of the west and the north). I step in Him; in Him I take shelter; to that castle do I go. May He defend me; may He protect me. To Him I totally surrender myself. Svāhā.

XIX.17.7 May the universal Architect, along with the seven seers, guard me from the northern quarter. I step in Him; in Him I take shelter; to that castle do I go. May He defend me; may He protect me. To Him I totally surrender myself. Svāhā.

इन्द्रो मा मरुत्वानेतस्या दिशः पातु तस्मिन्क्रमे तस्मिञ्छ्रये तां पुरं प्रैमि ।
स मा रक्षतु स मा गोपायतु तस्मा आत्मानं परि ददे स्वाहा ॥८॥
प्रजापतिर्मा प्रजननवान्त्सह प्रतिष्ठाया ध्रुवाया दिशः पातु तस्मिन्क्रमे तस्मिञ्छ्रये तां पुरं प्रैमि ।
स मा रक्षतु स मा गोपायतु तस्मा आत्मानं परि ददे स्वाहा ॥९॥
बृहस्पतिर्मा विश्वैर्देवैरूर्ध्वाया दिशः पातु तस्मिन्क्रमे तस्मिञ्छ्रये तां पुरं प्रैमि ।
स मा रक्षतु स मा गोपायतु तस्मा आत्मानं परि ददे स्वाहा ॥१०॥

इन्द्रः । मा । मरुत्ऽवान् । एतस्याः । दिशः । पातु । तस्मिन् । क्रमे । तस्मिन् । श्रये । ताम् । पुरम् । प्र । एमि । सः । मा । रक्षतु । सः । मा । गोपायतु । तस्मै । आत्मानम् । परि । ददे । स्वाहा ॥ ८ ॥

प्रजाऽपतिः । मा । प्रजननऽवान् । सह । प्रतिऽस्थया । ध्रुवायाः । दिशः । पातु । तस्मिन् । क्रमे । तस्मिन् । श्रये । ताम् । पुरम् । प्र । एमि । सः । मा । रक्षतु । सः । मा । गोपायतु । तस्मै । आत्मानम् । परि । ददे । स्वाहा ॥ ९ ॥

बृहस्पतिः । मा । विश्वैः । देवैः । ऊर्ध्वायाः । दिशः । पातु । तस्मिन् । क्रमे । तस्मिन् । श्रये । ताम् । पुरम् । प्र । एमि । सः । मा । रक्षतु । सः । मा । गोपायतु । तस्मै । आत्मानम् । परि । ददे । स्वाहा ॥ १० ॥

(१८) अष्टादशं सूक्तम्

(१-१०) दशर्चस्यास्य सूक्तस्य अथर्वा ऋषिः । मन्त्रोक्ता देवताः । (१, ८) प्रथमाष्टम्योर्ऋचोः साम्नी त्रिष्टुप्, (२-४, ६) द्वितीयादिर्तृचस्य षष्ठ्याश्चार्च्यनुष्टुप्, (५) पञ्चम्याः [स्वराट्] आर्च्यनुष्टुप्, (७, ९, १०) सप्तमीनवमीदशमीनाञ्च प्राजापत्या त्रिष्टुप् छन्दांसि । सर्वा द्विपदाः ॥

अग्निं ते वसुवन्तमृच्छन्तु । ये माघायवः प्राच्या दिशोऽभिदासात् ॥१॥
वायुं तेऽन्तरिक्षवन्तमृच्छन्तु । ये माघायव एतस्या दिशोऽभिदासात् ॥२॥
सोमं ते रुद्रवन्तमृच्छन्तु । ये माघायवो दक्षिणाया दिशोऽभिदासात् ॥३॥

अग्निम् । ते । वसुऽवन्तम् । ऋच्छन्तु । ये । मा । अघऽयवः । प्राच्याः । दिशः । अभिऽदासान् ॥

वायुम् । ते । अन्तरिक्षऽवन्तम । ऋच्छन्तु । ये । मा । अघऽयवः । एतस्याः । दिशः । अभिऽदासान ॥ २ ॥

सोमम् । ते । रुद्रऽवन्तम् । ऋच्छन्तु । ये । मा । अघऽयवः । दक्षिणायाः । दिशः । अभिऽदासान् ॥ ३ ॥

XIX.17.8 May the resplendent Lord, along with Maruts (cloud-bearing winds) guard me from this direction (middle of the north and the east). I step in Him; in Him I take shelter; to that castle do I go. May He defend me; may He protect me. To Him I totally surrender myself. Svāhā.

XIX.17.9 May the Lord of creatures (Prajāpati), along with virility and respectability, guard me from the fixed quarter (i.e., nadir). I step in Him; in Him I take shelter; to that castle do I go. May He defend me; may He protect me. To Him I totally surrender myself. Svāhā.

XIX.17.10 May the Lord supreme (Bṛhaspati) along with all the bounties of Nature, guard me from the upward quarter (i.e., zenith). I step in Him; in Him I take shelter; to that castle do I go. May He defend me; may He protect me. To Him I totally surrender myself. Svāhā.

For protection : To various God.

XIX.18.1 To the adorable Lord with the Vasus, may they go (for their destruction), who, of sinful intent, invade me from the eastern quarter.

XIX.18.2 To the pervading Lord with the midspace, may they go (for their destruction), who, of sinful intent invade me from this direction (middle of the south).

XIX.18.3 To the blissful Lord with the Rudras, may they go (for their destruction), who, of sinful intent, invade me from the southern quarter.

वरुणं त आदित्यवन्तमृच्छन्तु । ये माघायव एतस्या दिशोऽभिदासात् ॥४॥
सूर्यं ते द्यावापृथिवीवन्तमृच्छन्तु । ये माघायवः प्रतीच्या दिशोऽभिदासात् ॥५॥
अपस्त ओषधीमतीर्ऋच्छन्तु । ये माघायव एतस्या दिशोऽभिदासात् ॥६॥
विश्वकर्माणं ते सप्तऋषिवन्तमृच्छन्तु । ये माघायव उदीच्या दिशोऽभिदासात् ॥७॥
इन्द्रं ते मरुत्वन्तमृच्छन्तु । ये माघायव एतस्या दिशोऽभिदासात् ॥८॥
प्रजापतिं ते प्रजननवन्तमृच्छन्तु । ये माघायवो ध्रुवाया दिशोऽभिदासात् ॥९॥
बृहस्पतिं ते विश्वदेववन्तमृच्छन्तु । ये माघायव ऊर्ध्वाया दिशोऽभिदासात् ॥१०॥

वरुणम् । ते । आदित्यऽवन्तम् । ऋच्छन्तु । ये । मा । अघऽयवः । एतस्याः । दिशः । अभिऽदासान् ॥ ४ ॥

सूर्यम् । ते । द्यावापृथिवीऽवन्तम् । ऋच्छन्तु । ये । मा । अघऽयवः । प्रतीच्याः । दिशः । अभिऽदासान् ॥ ५ ॥

अपः । ते । ओषधीऽमतीः । ऋच्छन्तु । ये । मा । अघऽयवः । एतस्याः । दिशः । अभिऽदासान् ॥ ६ ॥

विश्वऽकर्माणम् । ते । सप्तऋषिऽवन्तम् । ऋच्छन्तु ।
ये । मा । अघऽयवः । उदीच्याः । दिशः । अभिऽदासान् ॥ ७ ॥

इन्द्रम् । ते । मरुत्ऽवन्तम् । ऋच्छन्तु । ये । मा । अघऽयवः । एतस्याः । दिशः । अभिऽदासान् ॥ ८ ॥

प्रजाऽपतिम् । ते । प्रजननऽवन्तम् । ऋच्छन्तु । ये । मा । अघऽयवः । ध्रुवायाः । दिशः । अभिऽदासान् ॥ ९ ॥

बृहस्पतिम् । ते । विश्वदेवऽवन्तम् । ऋच्छन्तु । ये । मा । अघऽयवः । ऊर्ध्वायाः । दिशः । अभिऽदासान् ॥ १० ॥

XIX.18.4 To the venerable Lord with the suns (of twelve months), may they go (for their destruction), who of sinful intent, invade me from this direction (middle of the south and the west).

XIX.18.5 To the Sun (God) with the heaven and earth, may they go (for their destruction), who of sinful intent, invade me from the western quarter.

XIX.18.6 To the Waters with the medicinal plants, may they go (for their destruction), who, of sinful intent, invade me from this direction (middle of the west and the north).

XIX.18.7 To the universal Architect with the seven-seers, may they go (for their destruction), who, of sinful intent, invade me from the northern quarter.

XIX.18.8 To the resplendent Lord with Maruts (the cloud-bearing winds), may they go (for their destruction), who of sinful intent invade me from this direction (middle of the north and the east).

XIX.18.9 To the Lord of creatures with virility, may they go (for their destruction), who, of sinful intent, invade me from the fixed quarter (nadir).

XIX.18.10 To the Lord supreme with all the bounties of Nature,may they go (for their destruction), who, of sinful intent, invade me from the upward quarter (zenith).

(१९) एकोनविंशं सूक्तम्

(१-११) एकादशर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः। चन्द्रमा मन्त्रोक्ताश्च देवताः। (१, ३, ९) प्रथमातृतीया-नवमीनामृचां भुरिग्बृहती, (२, ४-८, ११) द्वितीयायाश्चतुर्थ्यादिपञ्चानामेकादश्याश्चानुष्टुब्गर्भा पङ्क्तिः, (१०) दशम्याश्च स्वराट् पङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

मि॒त्रः पृ॑थि॒व्योद॑क्राम॒त्तां पुरं॒ प्र ण॑यामि वः ।
तामा वि॑शत॒ तां प्र वि॑शत॒ सा व॒: शर्म॑ च॒ वर्म॑ च यच्छतु ॥१॥
वा॒युर॒न्तरि॑क्षे॒णोद॑क्राम॒त्तां पुरं॒ प्र ण॑यामि वः ।
तामा वि॑शत॒ तां प्र वि॑शत॒ सा व॒: शर्म॑ च॒ वर्म॑ च यच्छतु ॥२॥
सूर्यो॑ दि॒वोद॑क्राम॒त्तां पुरं॒ प्र ण॑यामि वः ।
तामा वि॑शत॒ तां प्र वि॑शत॒ सा व॒: शर्म॑ च॒ वर्म॑ च यच्छतु ॥३॥
च॒न्द्रमा॒ नक्ष॑त्रै॒रुद॑क्राम॒त्तां पुरं॒ प्र ण॑यामि वः ।
तामा वि॑शत॒ तां प्र वि॑शत॒ सा व॒: शर्म॑ च॒ वर्म॑ च यच्छतु ॥४॥
सोम॒ ओष॑धीभि॒रुद॑क्राम॒त्तां पुरं॒ प्र ण॑यामि वः ।
तामा वि॑शत॒ तां प्र वि॑शत॒ सा व॒: शर्म॑ च॒ वर्म॑ च यच्छतु ॥५॥
य॒ज्ञो दक्षि॑णाभि॒रुद॑क्राम॒त्तां पुरं॒ प्र ण॑यामि वः ।
तामा वि॑शत॒ तां प्र वि॑शत॒ सा व॒: शर्म॑ च॒ वर्म॑ च यच्छतु ॥६॥

मि॒त्रः । पृ॒थि॒व्या । उत् । अ॒क्रा॒म॒त् । ताम् । पुर॑म् । प्र । न॒या॒मि । व॒: । ताम् । आ । वि॒श॒त । ताम् । प्र । वि॒श॒त । सा । व॒: । शर्म॑ । च॒ । वर्म॑ । च॒ । य॒च्छ॒तु॒ ॥ १ ॥

वा॒युः । अ॒न्तरि॑क्षेण । उत् । अ॒क्रा॒म॒त् । ताम् । पुर॑म् । प्र । न॒या॒मि । व॒: । ताम् । आ । वि॒श॒त । ताम् । प्र । वि॒श॒त । सा । व॒: । शर्म॑ । च॒ । वर्म॑ । च॒ । य॒च्छ॒तु॒ ॥ २ ॥

सूर्यः॑ । दि॒वा । उत् । अ॒क्रा॒म॒त् । ताम् । पुर॑म् । प्र । न॒या॒मि । व॒: । ताम् । आ । वि॒श॒त । ताम् । प्र । वि॒श॒त । सा । व॒: । शर्म॑ । च॒ । वर्म॑ । च॒ । य॒च्छ॒तु॒ ॥ ३ ॥

च॒न्द्रमाः॑ । नक्ष॑त्रैः । उत् । अ॒क्रा॒म॒त् । ताम् । पुर॑म् । प्र । न॒या॒मि । व॒: । ताम् । आ । वि॒श॒त । ताम् । प्र । वि॒श॒त । सा । व॒: । शर्म॑ । च॒ । वर्म॑ । च॒ । य॒च्छ॒तु॒ ॥ ४ ॥

सोमः॑ । ओष॑धीभिः । उत् । अ॒क्रा॒म॒त् । ताम् । पुर॑म् । प्र । न॒या॒मि । व॒: । ताम् । आ । वि॒श॒त । ताम् । प्र । वि॒श॒त । सा । व॒: । शर्म॑ । च॒ । वर्म॑ । च॒ । य॒च्छ॒तु॒ ॥ ५ ॥

य॒ज्ञः । दक्षि॑णाभिः । उत् । अ॒क्रा॒म॒त् । ताम् । पुर॑म् । प्र । न॒या॒मि । व॒: । ताम् । आ । वि॒श॒त । ताम् । प्र । वि॒श॒त । सा । व॒: । शर्म॑ । च॒ । वर्म॑ । च॒ । य॒च्छ॒तु॒ ॥ ६ ॥

For protection : To Various Gods

XIX.19.1 The fire rose up with the earth; I lead you forward to that castle; reach it; enter it. May it offer you happiness as well as protection.

XIX.19.2 The wind rose up with the midspace; I lead you forward to that castle; reach it; enter it. May it offer you happiness as well as protection.

XIX.19.3 The sun rose up with the sky; I lead you forward to that castle; reach it; enter it. May it offer you happiness as well as protection.

XIX.19.4 The moon rose up with the asterisms; I lead you forward to that castle; reach it; enter it. May it offer you happiness as well as protection.

XIX.19.5 Soma (the cure-juice) rose up with the herbs; I lead you forward to that castle; reach it; enter it. May it offer you happiness as well as protection.

XIX.19.6 The sacrifice rose up with the sacrificial gifts; I lead you forward to that castle; reach it; enter it. May it offer you happiness as well as protection.

समुद्रो नदीभिरुदक्रामत्तां पुरं प्र णयामि वः ।
तामा विशत तां प्र विशत सा वः शर्म च वर्म च यच्छतु ॥७॥
ब्रह्म ब्रह्मचारिभिरुदक्रामत्तां पुरं प्र णयामि वः ।
तामा विशत तां प्र विशत सा वः शर्म च वर्म च यच्छतु ॥८॥
इन्द्रो वीर्येणोदक्रामत्तां पुरं प्र णयामि वः ।
तामा विशत तां प्र विशत सा वः शर्म च वर्म च यच्छतु ॥९॥
देवा अमृतेनोदक्रामंस्तां पुरं प्र णयामि वः ।
तामा विशत तां प्र विशत सा वः शर्म च वर्म च यच्छतु ॥१०॥
प्रजापतिः प्रजाभिरुदक्रामत्तां पुरं प्र णयामि वः ।
तामा विशत तां प्र विशत सा वः शर्म च वर्म च यच्छतु ॥११॥

समुद्रः । नदीभिः । उत् । अक्रामत् । ताम् । पुरम् । प्र । नयामि । वः । ताम् । आ । विशत । ताम् । प्र । विशत । सा । वः । शर्म । च । वर्म । च । यच्छतु ॥ ७ ॥

ब्रह्म । ब्रह्मचारिऽभिः । उत् । अक्रामत् । ताम् । पुरम् । प्र । नयामि । वः । ताम् । आ । विशत । ताम् । प्र । विशत । सा । वः । शर्म । च । वर्म । च । यच्छतु ॥ ८ ॥

इन्द्रः । वीर्येण । उत् । अक्रामत् । ताम् । पुरम् । प्र । नयामि । वः । ताम् । आ । विशत । ताम् । प्र । विशत । सा । वः । शर्म । च । वर्म । च । यच्छतु ॥ ९ ॥

देवाः । अमृतेन । उत् । अक्रामन् । ताम् । पुरम् । प्र । नयामि । वः । ताम् । आ । विशत । ताम् । प्र । विशत । सा । वः । शर्म । च । वर्म । च । यच्छतु ॥ १० ॥

प्रजाऽपतिः । प्रऽजाभिः । उत् । अक्रामत् । ताम् । पुरम् । प्र । नयामि । वः । ताम् । आ । विशत । ताम् । प्र । विशत । सा । वः । शर्म । च । वर्म । च । यच्छतु ॥ ११ ॥

XIX.19.7 The ocean rose up with the rivers; I lead you forward to that castle; reach it; enter it. May it offer you happiness as well as protection.

XIX.19.8 The sacred knowledge rose up with the seekers of sacred knowledge; I lead you forward to that castle; reach it; enter it. May it offer you happiness as well as protection.

XIX.19.9 The resplendent self rose up with the valour; I lead you forward to that castle; reach it; enter it. May it offer you happiness as well as protection.

XIX.19.10 The enlightened ones rose up with the immortality; I lead you forward to that castle; reach it; enter it. May it offer you happiness as well as protection.

XIX.19.11 The Lord of creatures rose up with the offsprings; I lead you forward to that castle; reach it; enter it. May it offer you happiness as well as protection.

(२०) विंशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । मन्त्रोक्ता देवताः । (१) प्रथमर्चस्त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयाया जगती, (३) तृतीयायाः पुरस्ताद्बृहती, (४) चतुर्थ्याश्चानुष्टुप् छन्दांसि ॥

अप न्यधुः पौरुषेयं वधं यमिन्द्राग्नी धाता सविता बृहस्पतिः ।
सोमो राजा वरुणो अश्विना यमः पूषास्मान्परि पातु मृत्योः ॥१॥
यानि चकार भुवनस्य यस्पतिः प्रजापतिर्मातरिश्वा प्रजाभ्यः ।
प्रदिशो यानि वसते दिशश्च तानि मे वर्माणि बहुलानि सन्तु ॥२॥
यत्ते तनूष्वनह्यन्त देवा द्युराजयो देहिनः ।
इन्द्रो यच्चक्रे वर्म तदस्मान्पातु विश्वतः ॥३॥
वर्म मे द्यावापृथिवी वर्माहर्वर्म सूर्यः ।
वर्म मे विश्वे देवाः क्रन्मा मा प्रापत्प्रतीचिका ॥४॥

अप । न्यधुः । पौरुषेयम् । वधम् । यम् । इन्द्राग्नी इति । धाता । सविता । बृहस्पतिः ।
सोमः । राजा । वरुणः । अश्विना । यमः । पूषा । अस्मान् । परि । पातु । मृत्योः ॥ १ ॥
यानि । चकार । भुवनस्य । यः । पतिः । प्रजाऽपतिः । मातरिश्वा । प्रऽजाभ्यः ।
प्रऽदिशः । यानि । वसते । दिशः । च । तानि । मे । वर्माणि । बहुलानि । सन्तु ॥२॥
यत् । ते । तनूषु । अनह्यन्त । देवाः । द्युऽराजयः । देहिनः ।
इन्द्रः । यत् । चक्रे । वर्म । तत् । अस्मान् । पातु । विश्वतः ॥ ३ ॥
वर्म । मे । द्यावापृथिवी इति । वर्म । अहः । वर्म । सूर्यः ।
वर्म । मे । विश्वे । देवाः । क्रन् । मा । मा । प्र । आपत् । प्रतीचिका ॥ ४ ॥

(२१) एकविंशं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । छन्दांसि देवताः । एकावसाना द्विपदा साम्नी बृहती छन्दः ॥

गायत्र्युष्णिगनुष्टुब्बृहती पङ्क्तिस्त्रिष्टुब्जगत्यै ॥१॥

गायत्री । उष्णिक् । अनुऽस्तुप् । बृहती । पङ्क्तिः । त्रिऽस्तुप् । जगत्यै ॥ १ ॥

For protection by various Gods

XIX.20.1 From the deadly weapon, which the foemen have secretly sent towards us, may the Lord resplendent and adorable and sustainer, the impeller Lord, the lord supreme, the blissful Lord, the venerable king, the twins-divine, the Controller Lord, the nourisher Lord fully protect us from that death.

XIX.20.2 Whatever He, who is the Lord of universe and the Lord of creatures breathing in the midspace, has made an armour for His creatures, and what the quarters and the mid-quarters put on, may all those be my ample defenses.

XIX.20.3 What (armour) those bounties of Nature, shining in the sky, assuming bodily form, put on their bodies, what the resplendent self makes an armour for himself, may that protect us from all sides.

XIX.20.4 May heaven and earth be my armour; (my) armour be the day; armour be the sun. May all the bounties of Nature make my armour. May the calamity (army of enemies) never reach me.

The Chandas : the meters

XIX.21.1 (Svāhā) to Gāyatrī, Usnik, Anuśtup, Brhatī, Pañkti, Tristup and Jagatī.

(२२) द्वाविंशं सूक्तम्

(१-२१) एकविंशत्यृचस्यास्य सूक्तस्याङ्गिरा ऋषिः । मन्त्रोक्ता देवताः । (१) प्रथमर्चः साम्न्युष्णिक्, (२, ६, १४-२०) द्वितीयाषष्ठयोश्चतुर्दश्यादिदृचस्य विंश्याश्च दैवी पङ्क्तिः, (३, १९) तृतीयैकोनविंश्योः प्राजापत्या गायत्री, (४, ७, ११, १७) चतुर्थीसप्तम्येकादशीसप्तदशीनां दैवी जगती, (५, १२-१३) पञ्चमीद्वादशी-त्रयोदशीनां दैवी त्रिष्टुप्, (८-१०) अष्टम्यादितृचस्यासुरी जगती, (१८) अष्टादश्या आसुर्यनुष्टुप् (एता एकावसानाः), (२१) एकविंश्याश्च चतुष्पदा त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

आङ्गिरसानामाद्यैः पञ्चानुवाकैः स्वाहा ॥१॥ षष्ठाय स्वाहा ॥२॥
सप्तमाष्टमाभ्यां स्वाहा ॥३॥ नीलनखेभ्यः स्वाहा ॥४॥
हरितेभ्यः स्वाहा ॥५॥ क्षुद्रेभ्यः स्वाहा ॥६॥
पर्यायिकेभ्यः स्वाहा ॥७॥ प्रथमेभ्यः शङ्खेभ्यः स्वाहा ॥८॥
द्वितीयेभ्यः शङ्खेभ्यः स्वाहा ॥९॥ तृतीयेभ्यः शङ्खेभ्यः स्वाहा ॥१०॥
उपोत्तमेभ्यः स्वाहा ॥११॥ उत्तमेभ्यः स्वाहा ॥१२॥

आङ्गिरसानाम् । आद्यैः । पञ्च । अनुऽवाकैः । स्वाहा ॥ १ ॥

षष्ठाय । स्वाहा ॥ २ ॥

सप्तमऽअष्टमाभ्याम् । स्वाहा ॥ ३॥

नीलऽनखेभ्यः । स्वाहा ॥४॥

हरितेभ्यः । स्वाहा ॥ ५ ॥

क्षुद्रेभ्यः । स्वाहा ॥ ६ ॥

पर्यायिकेभ्यः । स्वाहा ॥ ७ ॥

प्रथमेभ्यः । शङ्खेभ्यः । स्वाहा ॥ ८ ॥

द्वितीयेभ्यः । शङ्खेभ्यः । स्वाहा ॥ ९ ॥

तृतीयेभ्यः । शङ्खेभ्यः । स्वाहा ॥१०॥

उपऽउत्तमेभ्यः । स्वाहा ॥ ११ ॥

उत्ऽतमेभ्यः । स्वाहा ॥१२॥

Homage to the parts of Atharva Veda

XIX.22.1 Svāhā with the first five Anuvākas (chapters) of Atharva Veda (the compositions of Angiras).

XIX.22.2 Svāhā to the sixth (chapter).

XIX.22.3 Svāhā to the seventh and the eighth (chapter).

XIX.22.4 Svāhā with the (chapters called) Nīlnakha.

XIX.22.5 Svāhā with the (verses called) Hatitas.

XIX.22.6 Svāhā to small (chapters or hymns).

XIX.22.7 Svāhā to the chapters containing Paryāyas (hymns containing regularly recurring phrases or sentences).

XIX.22.8 Svāhā to the chapters containing the first Śankhas (a particular type of mantras).

XIX.22.9 Svāhā to the chapters containing the second Śandkhas.

XIX.22.10 Svāhā to the chapters containing the third Śankhas.

XIX.22.11 Svāhā to the hymns of the last but one chapter.

XIX.22.12 Svāhā to the hymns of the last chapter.

उत्तरेभ्यः स्वाहा ॥१३॥ ऋषिभ्यः स्वाहा ॥१४॥
शिखिभ्यः स्वाहा ॥१५॥ गणेभ्यः स्वाहा ॥१६॥
महागणेभ्यः स्वाहा ॥१७॥ सर्वेभ्योङ्गिरोभ्यो विदगणेभ्यः स्वाहा ॥१८॥
पृथक्सहस्राभ्यां स्वाहा ॥१९॥ ब्रह्मणे स्वाहा ॥२०॥
ब्रह्मज्येष्ठा संभृता वीर्याणि ब्रह्माग्रे ज्येष्ठं दिवमा ततान।
भूतानां ब्रह्मा प्रथमोत जज्ञे तेनार्हति ब्रह्मणा स्पर्धितुं कः ॥२१॥

उत्ऽतरेभ्यः । स्वाहा ॥ १३ ॥
ऋषिऽभ्यः । स्वाहा ॥१४॥
शिखिऽभ्यः । स्वाहा ॥ १५ ॥
गणेभ्यः । स्वाहा ॥ १६॥
महाऽगणेभ्यः । स्वाहा ॥ १७ ॥
सर्वेभ्यः । अङ्गिरःऽभ्यः । विदऽगणेभ्यः । स्वाहा ॥ १८ ॥
पृथक्ऽसहस्राभ्याम् । स्वाहा । १९॥
ब्रह्मणे । स्वाहा ॥ २० ॥
ब्रह्मऽज्येष्ठा । समऽभृता । वीर्याणि । ब्रह्म । अग्रे । ज्येष्ठम् । दिवम् । आ । ततान ।
भूतानाम् । ब्रह्मा । प्रथमः । उत । जज्ञे । तेन । अर्हति । ब्रह्मणा । स्पर्धितुम् । कः ॥

XIX.22.13 Svāhā to the latter hymns.

XIX.22.14 Svāhā to the seers.

XIX.22.15 Svāhā to the learning pupils.

XIX.22.16 Svāhā to Gaṇas (assemblies of seers).

XIX.22.17 Svāhā to large ganas.

XIX.22.18 Svāhā to all the Aṅgirases, known to Ganas.

XIX.22.19 Svāhā to the two with a thousand each severally.

XIX.22.20 Svāhā to the Divine supreme.

XIX.22.21 All the valours collected are surpassed by the Divine supreme spread out the sky. The Divine supreme existed before the beings were born. So who can dare to compete with that Divine supreme.

(२३) त्रयोविंशं सूक्तम्

(१-३०) त्रिंशदृचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । मन्त्रोक्ताश्चन्द्रमा वा देवता । (१) प्रथमर्च आसुरी बृहती, (२-७, २०, २३, २७) द्वितीयादितृचद्वयस्य विंशीत्रयोविंशीसप्तविंशीनाञ्च दैवी त्रिष्टुप्, (८, १०-१२, १४-१६) अष्टम्या दशम्यादितृचस्य चतुर्दश्यादितृचस्य च प्राजापत्या गायत्री, (१७, १९, २१, २४-२५, २९) सप्तदश्येकोनविंश्येकविंशीचतुर्विंशीपञ्चविंश्येकोनत्रिंशीनां दैवी पङ्क्तिः, (९, १३, १८, २२, २६, २८) नवमीत्रयोदश्यष्टादशीद्वाविंशीषड्विंश्यष्टाविंशीनां दैवी जगती, (एता एकावसानाः), (३०) त्रिंशयाश्च चतुष्पदा त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

आ॒थ॒र्व॒णानां॑ चतुर्ऋ॒चेभ्यः॒ स्वाहा॑ ॥१॥ प॒ञ्च॒र्चेभ्यः॒ स्वाहा॑ ॥२॥
ष॒डृ॒चेभ्यः॒ स्वाहा॑ ॥३॥ स॒प्त॒र्चेभ्यः॒ स्वाहा॑ ॥४॥
अ॒ष्ट॒र्चेभ्यः॒ स्वाहा॑ ॥५॥ न॒व॒र्चेभ्यः॒ स्वाहा॑ ॥६॥
द॒श॒र्चेभ्यः॒ स्वाहा॑ ॥७॥ ए॒का॒द॒श॒र्चेभ्यः॒ स्वाहा॑ ॥८॥
द्वा॒द॒श॒र्चेभ्यः॒ स्वाहा॑ ॥९॥ त्र॒यो॒द॒श॒र्चेभ्यः॒ स्वाहा॑ ॥१०॥
च॒तु॒र्द॒श॒र्चेभ्यः॒ स्वाहा॑ ॥११॥ प॒ञ्च॒द॒श॒र्चेभ्यः॒ स्वाहा॑ ॥१२॥

आ॒थ॒र्व॒णाना॑म् । च॒तुः॒ऽऋ॒चेभ्यः॑ । स्वाहा॑ ॥ १ ॥

प॒ञ्च॒ऽऋ॒चेभ्यः॑ । स्वाहा॑ ॥ २ ॥

ष॒ट्ऽऋ॒चेभ्यः॑ । स्वाहा॑ ॥ ३ ॥

स॒प्त॒ऽऋ॒चेभ्यः॑ । स्वाहा॑ ॥ ४ ॥

अ॒ष्ट॒ऽऋ॒चेभ्यः॑ । स्वाहा॑ ॥ ५ ॥

न॒व॒ऽऋ॒चेभ्यः॑ । स्वाहा॑ ॥ ६ ॥

द॒श॒ऽऋ॒चेभ्यः॑ । स्वाहा॑ ॥ ७ ॥

ए॒का॒द॒श॒ऽऋ॒चेभ्यः॑ । स्वाहा॑ ॥ ८ ॥

द्वा॒द॒श॒ऽऋ॒चेभ्यः॑ । स्वाहा॑ ॥ ९ ॥

त्र॒यो॒द॒श॒ऽऋ॒चेभ्यः॑ । स्वाहा॑ ॥ १० ॥

च॒तु॒र्द॒श॒ऽऋ॒चेभ्यः॑ । स्वाहा॑ ॥ ११ ॥

प॒ञ्च॒द॒श॒ऽऋ॒चेभ्यः॑ । स्वाहा॑ ॥ १२ ॥

Homage to the parts of Atharva Veda

XIX.23.1 Svāhā to the four-versed (hymns) of the Atharva Veda (the song of Atharvan).

XIX.23.2 Svāhā to the five-versed ones.

XIX.23.3 Svāhā to the six-versed ones.

XIX.23.4 Svāhā to the seven-versed ones.

XIX.23.5 Svāhā to the eight-versed ones.

XIX.23.6 Svāhā to the nine-versed ones.

XIX.23.7 Svāhā to the ten-versed ones.

XIX.23.8 Svāhā to the eleven-versed ones.

XIX.23.9 Svāhā to the twelve-versed ones.

XIX.23.10 Svāhā to the thirteen-versed ones.

XIX.23.11 Svāhā to the fourteen-versed ones.

XIX.23.12 Svāhā to the fifteen-versed ones.

षोडशर्चेभ्यः स्वाहा ॥१३॥ सप्तदशर्चेभ्यः स्वाहा ॥१४॥
अष्टादशर्चेभ्यः स्वाहा ॥१५॥ एकोनविंशतिः स्वाहा ॥१६॥
विंशतिः स्वाहा ॥१७॥ महत्काण्डाय स्वाहा ॥१८॥
तृचेभ्यः स्वाहा ॥१९॥ एकर्चेभ्यः स्वाहा ॥२०॥
क्षुद्रेभ्यः स्वाहा ॥२१॥ एकानृचेभ्यः स्वाहा ॥२२॥
रोहितेभ्यः स्वाहा ॥२३॥ सूर्याभ्यां स्वाहा ॥२४॥

षोडशऽऋचेभ्यः । स्वाहा ॥ १३ ॥
सप्तदशऽऋचेभ्यः । स्वाहा ॥१४॥
अष्टादशऽऋचेभ्यः । स्वाहा ॥१५॥
एकोनविंशतिः । स्वाहा ॥ १६ ॥
विंशतिः । स्वाहा ॥ १७ ॥
महत्ऽकाण्डाय । स्वाहा ॥ १८ ॥
तृचेभ्यः । स्वाहा ॥ १९ ॥
एकऽऋचेभ्यः । स्वाहा ॥ २० ॥
क्षुद्रेभ्यः । स्वाहा ॥ २१ ॥
एकऽअनृचेभ्यः । स्वाहा ॥ २२ ॥
रोहितेभ्यः । स्वाहा ॥ २३ ॥
सूर्याभ्याम् । स्वाहा ॥ २४ ॥

XIX.23.13 Svāhā to the sixteen-versed ones.

XIX.23.14 Svāhā to the seventeen-versed ones.

XIX.23.15 Svāhā to the eighteen-versed ones.

XIX.23.16 Svāhā to nineteen.

XIX.23.17 Svāhā to twenty.

XIX.23.18 Svāhā to the great kaṇda (book or chapter).

XIX.23.19 Svāhā to the three-versed ones.

XIX.23.20 Svāhā to the one-versed ones.

XIX.23.21 Svāhā to the small ones.

XIX.23.22 Svāhā to the non-Ṛk-single-versed ones.

XIX.23.23 Svāhā to the ones about Rohita (sun).

XIX.23.24 Svāhā to the two about Sūrya (maiden to be married).

ब्रात्याभ्यां स्वाहा ॥२५॥ प्राजापत्याभ्यां स्वाहा ॥२६॥
विषासहै स्वाहा ॥२७॥ मङ्गलिकेभ्यः स्वाहा ॥२८॥
ब्रह्मणे स्वाहा ॥२९॥
ब्रह्मज्येष्ठा संभृता वीर्याणि ब्रह्माग्रे ज्येष्ठं दिवमा ततान।
भूतानां ब्रह्मा प्रथमोत जज्ञे तेनार्हति ब्रह्मणा स्पर्धितुं कः ॥३०॥

ब्रात्याभ्याम् । स्वाहा ॥ २५ ॥

प्राजाऽपत्याभ्याम् । स्वाहा ॥२६॥

वि॒ऽससहै । स्वाहा ॥ २७ ॥

मङ्गलिकेभ्यः । स्वाहा ॥ २८ ॥

ब्रह्मणे । स्वाहा ॥ २९ ॥

ब्रह्मऽज्येष्ठा । समऽभृता । वीर्याणि । ब्रह्म । अग्रे । ज्येष्ठम् । दिवम् । आ । ततान ।
भूतानाम । ब्रह्मा । प्रथमः । उत । जज्ञे । तेन । अर्हति । ब्रह्मणा । स्पर्धितुम् । कः ॥३०॥

(२४) चतुर्विंशं सूक्तम्

(१-८) अष्टर्चस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । मन्त्रोक्ता ब्रह्मणस्पतिर्वा देवता । (१-३) प्रथमादितृचस्यानुष्टुप्, (४-६, ८) चतुर्थ्यादितृचस्याष्टम्या ऋचश्च त्रिष्टुप्, (७) सप्तम्याश्च त्रिपदार्षी गायत्री छन्दांसि ॥

येन देवं सवितारं परि देवा अधारयन्।
तेनेमं ब्रह्मणस्पते परि राष्ट्राय धत्तन ॥१॥

येन । देवम् । सवितारम् । परि । देवाः । अधारयन् ।
तेन । इमम् । ब्रह्मणः । पते । परि । राष्ट्राय । धत्तन ॥ १ ॥

XIX.23.25 Svāhā to the two about Vrātya (learned guest).

XIX.23.26 Svāhā to the two about Prajāpati (the Lord of the creatures).

XIX.23.27 Svāhā to the (one beginning with the word) Viṣāsahi.

XIX.23.28 Svāhā to the auspicious one (euphemistically, inauspicious ones).

XIX.23.29 Svāhā to the Divine supreme.

XIX.23.30 All the valours collected are surpassed by the Divine supreme. In the beginning the Divine supreme spread out the sky. The Divine supreme existed before the beings were born. So, who can dare to compete with that Divine supreme.

For prosperity and protection

XIX.24.1 Wherewith the enlightened ones invested the divine impeller Lord, therewith, O Lord of knowledge, may you invest this person for kingly power.

परीममिन्द्रमायुषे महे क्षत्राय धत्तन।
यथैनं जरसे नयां ज्योक्क्षत्रेधि जागरत् ॥२॥
परीमं सोममायुषे महे श्रोत्राय धत्तन।
यथैनं जरसे नयां ज्योक्श्रोत्रेधि जागरत् ॥३॥
परि धत्त धत्त नो वर्चसेमं जरामृत्युं कृणुत दीर्घमायुः।
बृहस्पतिः प्रायच्छद्वास एतत्सोमाय राज्ञे परिधातवा उ ॥४॥
जरां सु गच्छ परि धत्स्व वासो भवा गृष्टीनामभिशस्तिपा उ।
शतं च जीव शरदः पुरूची रायश्च पोषमुपसंव्ययस्व ॥५॥
परीदं वासो अधिथाः स्वस्तयेभूर्वापीनामभिशस्तिपा उ।
शतं च जीव शरदः पुरूचीर्वसूनि चारुर्वि भजासि जीवन् ॥६॥
योगेयोगे तवस्तरं वाजेवाजे हवामहे। सखाय इन्द्रमूतये ॥७॥

परि। इमम्। इन्द्रम्। आयुषे। महे। क्षत्राय। धत्तन।
यथा। एनम्। जरसे। नयात्। ज्योक्। क्षत्रे। अधि। जागरत् ॥ २ ॥
परि। इमम्। सोमम्। आयुषे। महे। श्रोत्राय। धत्तन।
यथा। एनम्। जरसे। नयात्। ज्योक्। श्रोत्रे। अधि। जागरत् ॥ ३ ॥
परि। धत्त। धत्त। नः। वर्चसा। इमम्। जराऽमृत्युम। कृणुत। दीर्घम्। आयुः।
बृहस्पतिः। प्र। अयच्छत्। वासः। एतत्। सोमाय। राज्ञे। परिऽधातवै। ऊं इति ॥ ४ ॥
जराम्। सु। गच्छ। परि। धत्स्व। वासः। भव। गृष्टीनाम्। अभिशस्तिऽपाः। ऊं इति।
शतम्। च। जीव। शरदः। पुरूचीः। रायः। च। पोषम्। उपऽसंव्ययस्व ॥५॥
परि। इदम्। वासः। अधिथाः। स्वस्तये। अभूः। वापीनाम्। अभिशस्तिऽपाः। ऊं इति। शतम। च। जीव। शरदः। पुरूचीः। वसूनि। चारुः। वि। भजासि। जीवन् ॥६॥
योगेऽयोगे। तवःऽतरम्। वाजेऽवाजे। हवामहे। सखायः। इन्द्रम्। ऊतये ॥ ७ ॥

XIX.24.2 May you enclothe this resplendent one for long life, for great ruling power, so that I may lead him to ripe old age. May he (remain awake and alert to) watch over his dominion for long.

XIX.24.3 May you enclothe this blissful one for long life, for great listening (perceiving) capacity,.so that I may lead him to ripe old age. May he (remain awake and alert to) listen to his dominion for long.

XIX.24.4 .Enclothe (him); enclothe him with our splendour. Grant him long life to die of ripe old age. This is the garment which the Lord supreme presented to the blissful king for investiture.

XIX.24.5 May you reach ripe old age well. Put on the garment. May you become protector of people from misfortune. May you live through a hundred long autumns. May you accumulate and spend properly plenty of riches.

XIX.24.6 You have put on this garment for weal. Also you have become protector of your allies from misfortune. May you live through a hundred long autumns. Living handsomely, may you share out riches.

XIX.24.7 On every occasion, in every noble work, we invoke the resplendent God, the best among our friends, for our protection and happiness.

हिरण्यवर्णो अजरः सुवीरो जरामृत्युः प्रजया सं विशस्व ।
तदग्निराह तदु सोम आह बृहस्पतिः सविता तदिन्द्रः ॥८॥

हिरण्यऽवर्णः । अजरः । सुऽवीरः । जराऽमृत्युः । प्रऽजया । सम् । विशस्व ।
तत् । अग्निः । आह । तत् । ऊं इति । सोमः । आह । बृहस्पतिः । सविता । तत् । इन्द्रः ।८।

(२५) पञ्चविंशं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य गोपथ ऋषिः । वाजी देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

अश्रान्तस्य त्वा मनसा युनज्मि प्रथमस्य च ।
उत्कूलमुद्वहो भवोदुह्य प्रति धावतात् ॥१॥

अश्रान्तस्य । त्वा । मनसा । युनज्मि । प्रथमस्य । च ।
उत्ऽकूलम् । उत्ऽवहः । भव । उत्ऽउह्य । प्रति । धावतात् ॥ १ ॥

(२६) षड्विंशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । अग्निर्हिरण्यञ्च देवते । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोस्त्रिष्टुप्, (३) तृतीयाया अनुष्टुप्, (४) चतुर्थ्याश्च पथ्यापङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

अग्नेः प्रजातं परि यद्धिरण्यममृतं दध्रे अधि मर्त्येषु ।
य एनद्वेद स इदेनमर्हति जरामृत्युर्भवति यो बिभर्ति ॥१॥
यद्धिरण्यं सूर्येण सुवर्णं प्रजावन्तो मनवः पूर्व ईषिरे ।
तत्त्वा चन्द्रं वर्चसा सं सृजत्यायुष्मान्भवति यो बिभर्ति ॥२॥
आयुषे त्वा वर्चसे त्वौजसे च बलाय च ।
यथा हिरण्यतेजसा विभासासि जनाँ अनु ॥३॥

अग्नेः । प्रऽजातम् । परि । यत् । हिरण्यम् । अमृतम् । दध्रे । अधि । मर्त्येषु ।
यः । एनत् । वेद । सः । इत् । एनम् । अर्हति । जराऽमृत्युः । भवति । यः । बिभर्ति ॥१॥
यत् । हिरण्यम् । सूर्येण । सुऽवर्णम् । प्रजाऽवन्तः । मनवः । पूर्वे । ईषिरे ।
तत् । त्वा । चन्द्रम् । वर्चसा । सम् । सृजति । आयुष्मान् । भवति । यः । बिभर्ति ॥ २ ॥
आयुषे । त्वा । वर्चसे । त्वा । ओजसे । च । बलाय । च ।
यथा । हिरण्यऽतेजसा । विऽभासासि । जनान् । अनु ॥ ३ ॥

XIX.24.8 Lustrous like gold, unaging, blessed with good sons, may you live with your progeny to die in ripe old age. This is what the adorable Lord has said, the blissful Lord has said, the Lord supreme, the impeller Lord, and the resplendent Lord has said.

Vājī : To a horse

XIX.25.1 I yoke you with the mind of one, who is unwearied and determined to remain (come) first. Be a swimmer against the stream and a bearer uphill. Bearing me up gallop to the destination.

Hiraṇyam : with something Golden

XIX.26.1 The gold, which is born from fire, bestows immortality on the mortals. Whoever know this to be so, he deserves it (the gold). Whoso wears it, reaches the good old age before death.

XIX.26.2 The gold, which has beauteous colour like that of the sun, and which was sought by the men of old with numerous children, that pleasing one shall endow you with lustre. Whoso wears it, has a long, long life.

XIX.26.3 You for a long life, for lustre, and for vigour, and for strength (with gold I adorn), so that you may shine out with the brilliance of gold among the people.

यद्वेद राजा वरुणो वेद देवो बृहस्पतिः ।
इन्द्रो यद्वृत्रहा वेद तत्ते आयुष्यं भुवत्तत्ते वर्चस्यं भुवत् ॥४॥

यत् । वेद । राजा । वरुणः । वेद । देवः । बृहस्पतिः । इन्द्रः । यत् । वृत्रऽहा ।
वेद । तत् । ते । आयुष्यम् । भुवत । तत् । ते । वर्चस्यम् । भुवत् ॥ ४ ॥

(२७) सप्तविंशं सूक्तम्

(१-१५) पञ्चदशर्चस्यास्य सूक्तस्य भृग्वङ्गिरा ऋषिः । त्रिवृच्चन्द्रमा वा देवता । (१-२, ४-८, १४) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोश्चतुर्थ्यादिपञ्चानां चतुर्दश्याश्चानुष्टुप्, (३, ९) तृतीयानवम्योस्त्रिष्टुप्, (१०) दशम्या विराट्स्थाना त्रिष्टुप्, (११) एकादश्या एकावसानार्च्युष्णिक्, (१२) द्वादश्या एकावसानार्च्यनुष्टुप्, (१३) त्रयोदश्या एकावसाना साम्नी त्रिष्टुप्, (१५) पञ्चदश्याश्च त्र्यवसाना समपदा बृहतीगर्भातिशक्वरी छन्दांसि ॥

गोभिष्ट्वा पात्वृषभो वृषा त्वा पातु वाजिभिः ।
वायुष्ट्वा ब्रह्मणा पात्विन्द्रस्त्वा पात्विन्द्रियैः ॥१॥
सोमस्त्वा पात्वोषधीभिर्नक्षत्रैः पातु सूर्यः ।
माद्भ्यस्त्वा चन्द्रो वृत्रहा वातः प्राणेन रक्षतु ॥२॥
तिस्रो दिवस्तिस्रः पृथिवीस्त्रीण्यन्तरिक्षाणि चतुरः समुद्रान् ।
त्रिवृतं स्तोमं त्रिवृत आप आहुस्तास्त्वा रक्षन्तु त्रिवृता त्रिवृद्भिः ॥३॥
त्रीन्नाकांस्त्रीन्त्समुद्रांस्त्रीन्ब्रध्नांस्त्रीन्वैष्टपान् ।
त्रीन्मातरिश्वनस्त्रीन्त्सूर्यान्गोप्तॄन्कल्पयामि ते ॥४॥

गोभिः । त्वा । पातु । ऋषभः । वृषा । त्वा । पातु । वाजिऽभिः ।
वायुः । त्वा । ब्रह्मणा । पातु । इन्द्रः । त्वा । पातु । इन्द्रियैः ॥ १ ॥
सोमः । त्वा । पातु । ओषधीभिः । नक्षत्रैः । पातु । सूर्यः ।
मातऽभ्यः । त्वा । चन्द्रः । वृत्रऽहा । वातः । प्राणेन । रक्षतु ॥ २ ॥
तिस्रः । दिवः । तिस्रः । पृथिवीः । त्रीणि । अन्तरिक्षाणि । चतुरः । समुद्रान् । त्रिऽवृतम् ।
स्तोमम् । त्रिऽवृतः । आपः । आहुः । ताः । त्वा । रक्षन्तु । त्रिऽवृता । त्रिवृत्ऽभिः ॥३॥
त्रीन् । नाकान् । त्रीन् । समुद्रान् । त्रीन् । ब्रध्नान् । त्रीन् । वैष्टपान् ।
त्रीन् । मातरिश्वनः । त्रीन् । सूर्यान् । गोप्तॄन् । कल्पयामि । ते ॥ ४ ॥

XIX.26.4 What the venerable Lord, the sovereign knows, what the divine Lord supreme knows, what the resplendent Lord, the destroyer of nescience knows, may all that be bestower of long life and bestower of lustre to you.

For protection etc. : triple devices

XIX.27.1 May the breeding bull make you prosper with cows, may the stallion make you prosper with speedy steeds; may the vital air protect you with perception; may the resplendent self make you strong with sense-organs.

XIX.27.2 May the cure-juice protect you with herbs; may the sun protect you with the constellations; may the moon, destroyer of darkness, protect you with months; may the wind protect you with the vital breath.

XIX.27.3 Three skies, three earths, three midspaces, four oceans, three-fold praise-song, and three-fold waters they have mentioned. May those, triple ones, protect you with three-fold devices.

XIX.27.4 Three sorrowless worlds (heavens), three oceans (of the midspace), three luminous worlds (of the sun), three summits (of heaven), three winds, and three suns I make your protections.

घृतेन॑ त्वा॒ समु॑क्षाम्यग्न॒ आज्ये॑न व॒र्धय॑न् ।
अ॒ग्नेश्च॒न्द्रस्य॒ सूर्य॑स्य॒ मा प्रा॒णं मा॒यिनो॑ दभन् ॥५॥
मा वः॑ प्रा॒णं मा वो॑ऽपा॒नं मा हरो॑ मा॒यिनो॑ दभन् ।
भ्राज॑न्तो वि॒श्ववे॑दसो दे॒वा दैव्ये॑न धावत ॥६॥
प्राणेना॒ग्निं सं सृ॑जति॒ वातः॑ प्राणे॒न संहि॑तः ।
प्रा॒णेन॑ वि॒श्वतो॑मुखं॒ सूर्यं॑ दे॒वा अ॑जनयन् ॥७॥
आयु॑षायु॒ष्कृतां॑ जी॒वायु॑ष्माञ्जीव॒ मा मृ॑थाः ।
प्रा॒णेना॑त्म॒न्वतां॑ जीव॒ मा मृ॒त्योरुद॑गा॒ वश॑म् ॥८॥
दे॒वाना॒ं निहि॑तं नि॒धिं यमिन्द्रो॑ऽन्ववि॑न्दत्प॒थिभि॑र्देव॒यानैः॑ ।
आपो॒ हिर॑ण्यं जुगुपुस्त्रि॒वृद्भि॒स्तास्त्वा॑ रक्षन्तु त्रि॒वृता॑ त्रि॒वृद्भिः॑ ॥९॥
त्रय॑स्त्रिंशद्दे॒वता॒स्त्रीणि॑ च वी॒र्या॑णि प्रिया॒यमा॑णा जुगुपुर॒प्स्व॑१॒न्तः ।
अ॒स्मिंश्च॒न्द्रे अधि॒ यद्धिर॑ण्यं॒ तेना॒यं कृ॑णवद्वी॒र्या॑णि ॥१०॥

घृतेन॑ । त्वा॒ । सम् । उ॒क्षा॒मि॒ । अग्ने॑ । आज्ये॑न । व॒र्धय॑न् ।
अ॒ग्नेः । च॒न्द्रस्य॑ । सूर्य॑स्य । मा । प्रा॒णम् । मा॒यिनः॑ । द॒भ॒न् ॥ ५ ॥
मा । व॒ः । प्रा॒णम् । मा । व॒ः । अ॒पा॒नम् । मा । हरः॑ । मा॒यिनः॑ । द॒भ॒न् ।
भ्राज॑न्तः । वि॒श्वऽवे॑दसः । दे॒वाः । दैव्ये॑न । धा॒व॒त ॥ ६ ॥
प्रा॒णेन॑ । अ॒ग्निम् । सम् । सृ॒ज॒ति॒ । वातः॑ । प्रा॒णेन॑ । सम्ऽहि॑तः ।
प्रा॒णेन॑ । वि॒श्वतः॑ऽमुखम् । सूर्य॑म् । दे॒वाः । अ॒ज॒न॒य॒न् ॥ ७ ॥
आयु॑षा । आ॒युः॒ऽकृता॑म् । जी॒व॒ । आयु॑ष्मान् । जी॒व॒ । मा । मृ॒थाः॒ ।
प्रा॒णेन॑ । आ॒त्म॒न्ऽवता॑म् । जी॒व॒ । मा । मृ॒त्योः । उत् । अ॒गाः॒ । वश॑म् ॥ ८ ॥
दे॒वाना॑म् । निऽहि॑तम् । नि॒ऽधिम् । यम् । इन्द्रः॑ । अ॒नु॒ऽअवि॑न्दत् । प॒थिऽभिः॑ । दे॒व॒ऽयानैः॑ ।
आपः॑ । हिर॑ण्यम् । जु॒गु॒पुः॒ । त्रि॒वृत्ऽभिः॑ । ताः । त्वा॒ । र॒क्ष॒न्तु॒ । त्रि॒ऽवृता॑ । त्रि॒वृत्ऽभिः॑ ॥९॥
त्रयः॑ऽत्रिंशत् । दे॒वताः॑ । त्रीणि॑ । च॒ । वी॒र्या॑णि । प्रि॒य॒ऽयमा॑णाः । जु॒गु॒पुः॒ । अ॒प्ऽसु । अ॒न्तः ।
अ॒स्मिन् । च॒न्द्रे । अधि॑ । यत् । हिर॑ण्यम् । तेन॑ । अ॒यम् । कृ॒ण॒व॒त् । वी॒र्या॑णि ॥ १० ॥

XIX.27.5 O fire divine, with clarified butter I sprinkle you, augmenting you with sacrificial butter. May not the wily ones suppress the vital force of fire, of moon or of sun.

XIX.27.6 May not the wily ones suppress your in-breath, nor your out-breath, nor (your) strength. O blazing bounties of Nature, possessors of all riches, may you rush up with your divine power (to help this person).

XIX.27.7 He unites fire with vital breath. The wind is compact with vital breath. With vital breath the bounties of Nature have created the sun, facing each and every one.

XIX.27.8 Live with the life-span of life-span-makers. Live a long life. Do not die. Live with the life of the spirited ones. Do not submit to death.

XIX.27.9 Secretly kept treasure of the enlightened ones, which the resplendent self has found out by traversing the godly paths, that treasure - the gold - the waters have guarded with triple defenses; may those triple one protect you by threefold devices.

XIX.27.10 Thirty-three deities and three great vigours, being pleased, guarded this (gold) within the waters. What gold is there on this pleasing one, with that, may this person perform heroic deeds.

ये देवा दिव्येकादश स्थ ते देवासो हविरिदं जुषध्वम् ॥११॥
ये देवा अन्तरिक्ष एकादश स्थ ते देवासो हविरिदं जुषध्वम् ॥१२॥
ये देवाः पृथिव्यामेकादश स्थ ते देवासो हविरिदं जुषध्वम् ॥१३॥

असपत्नं पुरस्तात्पश्चान्नो अभयं कृतम् ।
सविता मा दक्षिणत उत्तरान्मा शचीपतिः ॥१४॥

दिवो मादित्या रक्षन्तु भूम्या रक्षन्त्वग्नयः ।
इन्द्राग्नी रक्षतां मा पुरस्तादश्विनावभितः शर्म यच्छताम् ।
तिरश्चीनघ्न्या रक्षतु जातवेदा भूतकृतो मे सर्वतः सन्तु वर्म ॥१५॥

ये । देवाः । दिवि । एकादश । स्थ । ते । देवासः । हविः । इदम् । जुषध्वम् ॥११॥
ये । देवाः । अन्तरिक्षे । एकादश । स्थ । ते । देवासः । हविः । इदम् । जुषध्वम् ॥१२॥
ये । देवाः । पृथिव्याम् । एकादश । स्थ । ते । देवासः । हविः । इदम् । जुषध्वम् ॥१३॥
असपत्नम् । पुरस्तात् । पश्चात् । नः । अभयम् । कृतम् ।
सविता । मा । दक्षिणतः । उत्तरात् । मा । शचीऽपतिः ॥ १४ ॥
दिवः । मा । आदित्याः । रक्षन्तु । भूम्याः । रक्षन्तु । अग्नयः ।
इन्द्राग्नी इति । रक्षताम् । मा । पुरस्तात् । अश्विनौ । अभितः । शर्म । यच्छताम् ।
तिरश्चीन् । अघ्न्या । रक्षतु । जातऽवेदाः । भूतऽकृतः । मे । सर्वतः । सन्तु । वर्म ॥१५॥

XIX.27.11 O You eleven bounties of Nature, that are in the sky, (those bounties of Nature) enjoy the offering.

XIX.27.12 O you eleven bounties of Nature, that are in the midspace, (those bounties of Nature) enjoy this offering.

XIX.27.13 O you eleven bounties of Nature, that are on the earth, (those bounties of Nature) enjoy this offering.

XIX.27.14 Freedom from rivals in front, behind us (is) fearlessness made; Savita (protect) me on the south, the Lord of Śachi (protect) me on the north. (See also Av.XIX.16.1)

XIX.27.15 From the sky let the Adityas defend me; from the earth let the fires defend; let Indra-and-Agni defend me in freon; let the As'vins yield (yam) refuge round about; crosswise let the inviolable (cow), let jatavedas, defend (me); let the being-makers be my defense (varman) on all sides. (Av.XIX.16.2)

(२८) अष्टाविंशं सूक्तम्

(१-१०) दशार्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । दर्भमणिर्देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

इमं बध्नामि ते मणिं दीर्घायुत्वाय तेजसे ।
दर्भं संपत्नदम्भनं द्विषतस्तपनं हृदः ॥१॥
द्विषतस्तापयन्हृदः शत्रूणां तापयन्मनः ।
दुर्हार्दः सर्वांस्त्वं दर्भ घर्म इवाभीन्त्संतापयन् ॥२॥
घर्म इवाभितपन्दर्भ द्विषतो नितपन्मणे ।
हृदः सपत्नानां भिन्धीन्द्र इव विरुजं बलम् ॥३॥
भिन्धि दर्भ सपत्नानां हृदयं द्विषतां मणे ।
उद्यन्त्वचमिव भूम्याः शिर एषां वि पातय ॥४॥
भिन्धि दर्भ सपत्नान्मे भिन्धि मे पृतनायतः ।
भिन्धि मे सर्वान्दुर्हार्दो भिन्धि मे द्विषतो मणे ॥५॥
छिन्धि दर्भ सपत्नान्मे छिन्धि मे पृतनायतः ।
छिन्धि मे सर्वान्दुर्हार्दान् छिन्धि मे द्विषतो मणे ॥६॥

इमम् । बध्नामि । ते । मणिम् । दीर्घायुऽत्वाय । तेजसे ।
दर्भम् । सपत्नऽदम्भनम् । द्विषतः । तपनम् । हृदः ॥ १ ॥
द्विषतः । तापयन् । हृदः । शत्रूणाम् । तापयन् । मनः ।
दुःऽहार्दः । सर्वान् । त्वम् । दर्भ । घर्मःऽइव । अभीन् । सम्ऽतापयन् ॥ २ ॥
घर्मःऽइव । अभिऽतपन् । दर्भ । द्विषतः । निऽतपन् । मणे ।
हृदः । सऽपत्नानाम् । भिन्द्धि । इन्द्रःऽइव । विऽरुजन् । बलम् ॥ ३ ॥
भिन्द्धि । दर्भ । सऽपत्नानाम् । हृदयम् । द्विषताम् । मणे ।
उत्ऽयन् । त्वचम्ऽइव । भूम्याः । शिरः । एषाम् । वि । पातय ॥ ४ ॥
भिन्द्धि । दर्भ । सऽपत्नान् । मे । भिन्द्धि । मे । पृतनाऽयतः ।
भिन्द्धि । मे । सर्वान् । दुःऽहार्दः । भिन्द्धि । मे । द्विषतः । मणे ॥ ५ ॥
छिन्द्धि । दर्भ । सऽपत्नान् । मे । छिन्द्धि । मे । पृतनाऽयतः ।
छिन्द्धि । मे । सर्वान् । दुःऽहार्दः । छिन्द्धि । मे । द्विषतः । मणे ॥ ६ ॥

The darbha maṇi : for blessings

XIX..28.1 For your long life and splendour, I bind this blessing (mani), darbha (poacymosuroides), destroyer of rivals and causing heart-burn to the malicious one.

XIX.28.2 Burning the heart of the malicious one, and burning the mind of enemies, O darbha, may you scorch all evil-hearted persons like summer.

XIX.28.3 Scorching the malicious one from all sides like summer, and afflicting him badly, O blessing, may you split hearts of the rivals, just as the lightening splits the clouds (vala).

XIX.28.4 May you, O darbha, split the hearts of (my) malicious rivals; (thereafter) going upwards, may you make their heads fall down like the skin of the earth.

XIX.28.5 Split, O darbha, my rivals; split them who invade me; split all my enemies; O blessing, split them, who hate me.

XIX.28.6 Sever, O darbha, my rivals; sever them who invade me; sever all my enemies; O blessing, sever them who hate me.

वृश्च दर्भ सपत्नान्मे वृश्च मे पृतनायतः ।
वृश्च मे सर्वान्दुर्हार्दो वृश्च मे द्विषतो मणे ॥७॥
कृन्त दर्भ सपत्नान्मे कृन्त मे पृतनायतः ।
कृन्त मे सर्वान्दुर्हार्दान्कृन्त मे द्विषतो मणे ॥८॥
पिंश दर्भ सपत्नान्मे पिंश मे पृतनायतः ।
पिंश मे सर्वान्दुर्हार्दः पिंश मे द्विषतो मणे ॥९॥
विध्य दर्भ सपत्नान्मे विध्य मे पृतनायतः ।
विध्य मे सर्वान्दुर्हार्दो विध्य मे द्विषतो मणे ॥१०॥

वृश्च । दर्भ । सऽपत्नान् । मे । वृश्च । मे । पृतनाऽयतः ।
वृश्च । मे । सर्वान् । दुःऽहार्दः । वृश्च । मे द्विषतः । मणे ॥ ७ ॥
कृन्त । दर्भ । सऽपत्नान् । मे । कृन्त । मे । पृतनाऽयतः ।
कृन्त । मे । सर्वान् । दुःऽहार्दः कृन्त । मे । द्विषतः । मणे ॥ ८ ॥
पिंश । दर्भ । सऽपत्नान् । मे । पिंश । मे । पृतनाऽयतः ।
पिंश । मे । सर्वान् । दुःऽहार्दः । पिंश । मे । द्विषतः । मणे ॥ ९ ॥
विध्य । दर्भ । सऽपत्नान् । मे । विध्य । म । पृतनाऽयतः ।
विध्य । मे । सर्वान् । दुःऽहार्दः । विध्य । मे । द्विषतः । मणे ॥ १० ॥

(२९) एकोनत्रिंशं सूक्तम्

(१-९) नवर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । दर्भमणिर्देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

निक्ष दर्भ सपत्नान्मे निक्ष मे पृतनायतः ।
निक्ष मे सर्वान्दुर्हार्दो निक्ष मे द्विषतो मणे ॥१॥

निक्ष । दर्भ । सऽपत्नान् । मे । निक्ष । मे । पृतनाऽयतः ।
निक्ष । मे । सर्वान् । दुःऽहार्दः । निक्ष । मे । द्विषतः । मणे ॥ १ ॥

XIX.28.7 Hack, O darbha, my rivals; hack them who invade me; hack all my enemies; O blessing, hack them who hate me.

XIX.28.8 Cut down, O darbha, my rivals; cut them down who invade me; cut down all my enemies; O blessing, cut them down who hate me.

XIX.28.9 Carve in, O darbha, my rivals; carve them in who invade me; carve in all my enemies; O blessing, carve them in, who hate me.

XIX.28.10 Pierce through, O darbha, my rivals; pierce through them who invade me; pierce through all my enemies; O blessing, pierce through them who hate me.

The darbha mani

XIX.29.1 Gore, O darbha, my rivals, gore them who invade me; gore all my enemies; O blessing, gore them who hate me.

तृन्धि दर्भ सपत्नान्मे तृन्धि मे पृतनायतः ।
तृन्धि मे सर्वान्दुर्हार्दस्तृन्धि मे द्विषतो मणे ॥२॥
रुन्धि दर्भ सपत्नान्मे रुन्धि मे पृतनायतः ।
रुन्धि मे सर्वान्दुर्हार्दो रुन्धि मे द्विषतो मणे ॥३॥
मृण दर्भ सपत्नान्मे मृण मे पृतनायतः ।
मृण मे सर्वान्दुर्हार्दो मृण मे द्विषतो मणे ॥४॥
मन्थ दर्भ सपत्नान्मे मन्थ मे पृतनायतः ।
मन्थ मे सर्वान्दुर्हार्दो मन्थ मे द्विषतो मणे ॥५॥
पिण्ढि दर्भ सपत्नान्मे पिण्ढि मे पृतनायतः ।
पिण्ढि मे सर्वान्दुर्हार्दः पिण्ढि मे द्विषतो मणे ॥६॥
ओष दर्भ सपत्नान्मे ओष मे पृतनायतः ।
ओष मे सर्वान्दुर्हार्द ओष मे द्विषतो मणे ॥७॥

तृन्द्धि । दर्भ । सऽपत्नान् । मे । तृन्द्धि । मे । पृतनाऽयतः ।
तृन्द्धि । मे । सर्वान् । दुःऽहार्दः । तृन्द्धि । मे । द्विषतः । मणे ॥ २ ॥
रुन्द्धि । दर्भ । सऽपत्नान् । मे । रुन्द्धि । मे । पृतनाऽयतः ।
रुन्द्धि । मे । सर्वान् । दुःऽहार्दः । रुन्द्धि । मे । द्विषतः । मणे ॥ ३ ॥
मृण । दर्भ । सऽपत्नान् । मे । मृण । मे । पृतनाऽयतः ।
मृण । मे । सर्वान् । दुःऽहार्दः । मृण । मे । द्विषतः । मणे ॥ ४ ॥
मन्थ । दर्भ । सऽपत्नान् । मे । मन्थ । मे । पृतनाऽयतः ।
मन्थ । मे । सर्वान् । दुःऽहार्दः । मन्थ । मे । द्विषतः । मणे ॥ ५ ॥
पिण्ड्ढि । दर्भ । सऽपत्नान् । मे । पिण्ड्ढि । मे । पृतनाऽयतः ।
पिण्ड्ढि । मे । सर्वान् । दुःऽहार्दः । पिण्ड्ढि । मे । द्विषतः । मणे ॥ ६ ॥
ओष । दर्भ । सऽपत्नान् । मे । ओष । मे । पृतनाऽयतः ।
ओष । मे । सर्वान् । दुःऽहार्दः । ओष । मे । द्विषतः । मणे ॥ ७ ॥

XIX.29.2 Bore, O darbha, my rivals; bore them who invade me; bore all my enemies; O blessing, bore them who hate me.

XIX.29.3 Obstruct, O darbha, my rivals; obstruct them who invade me, obstruct all my enemies; O blessing, obstruct them who hate me.

XIX.29.4 Kill, O darbha, my rivals; kill them who invade me; kill all my enemies; O blessing, kill them who hate me.

XIX.29.5 Churn, O darbha, my rivals; churn them who invade. me; churn all my enemies; O blessing, churn them who hate me.

XIX.29.6 Crush, O darbha, my rivals; crush them who invade me, crush all my enemies; O blessing, crush them who hate me.

XIX.29.7 Scorch, O darbha, my rivals; scorch them who invade me; scorch all my enemies; O blessing, scorch them who hate me.

दर्ह दर्भ सपत्नान्मे दर्ह मे पृतनायतः ।
दर्ह मे सर्वान्दुर्हार्दो दर्ह मे द्विषतो मणे ॥८॥
जहि दर्भ सपत्नान्मे जहि मे पृतनायतः ।
जहि मे सर्वान्दुर्हार्दो जहि मे द्विषतो मणे ॥९॥

दर्ह । दर्भ । सऽपत्नान् । मे । दर्ह । मे । पृतनाऽयतः ।
दर्ह । मे । सर्वान् । दुःऽहार्दः । दर्ह । मे । द्विषतः । मणे ॥ ८ ॥
जहि । दर्भ । सऽपत्नान् । मे । जहि । मे । पृतनाऽयतः ।
जहि । मे । सर्वान् । दुःऽहार्दः । जहि । मे । द्विषतः । मणे ॥ ९ ॥

(३०) त्रिंशं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । दर्भमणिर्देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

यत्ते दर्भ जरामृत्युः शतं वर्मसु वर्म ते ।
तेनेमं वर्मिणं कृत्वा सपत्नाञ्जहि वीर्यैः ॥१॥
शतं ते दर्भ वर्माणि सहस्रं वीर्याणि ते ।
तमस्मै विश्वे त्वां देवा जरसे भर्तवा अदुः ॥२॥
त्वामाहुर्देववर्म त्वां दर्भ ब्रह्मणस्पतिम् ।
त्वामिन्द्रस्याहुर्वर्म त्वं राष्ट्राणि रक्षसि ॥३॥

यत् । ते । दर्भ । जराऽमृत्युः । शतम् । वर्मऽसु । वर्म । ते ।
तेन । इमम् । वर्मिणम् । कृत्वा । सऽपत्नान् । जहि । वीर्यैः ॥ १ ॥
शतम् । ते । दर्भ । वर्माणि । सहस्रम् । वीर्याणि । ते ।
तम् । अस्मै । विश्वे । त्वाम् । देवाः । जरसे । भर्तवै । अदुः ॥ २ ॥
त्वाम् । आहुः । देवऽवर्म । त्वाम् । दर्भ । ब्रह्मणः । पतिम् ।
त्वाम् । इन्द्रस्य । आहुः । वर्म । त्वम् । राष्ट्राणि । रक्षसि ॥ ३ ॥

XIX.29.8 Burn, O darbha, my rivals to ashes; burn them to ashes who invade me; burn all my enemies to ashes; O blessing, burn them to ashes who hate me.

XIX.29.9 Destroy, O darbha, my rivals; destroy them who invade me; destroy all my enemies; O blessing, destroy them who hate me.

The darbha maṇi : for protection

XIX.30.1 O darbha, with that armous, which is the best among a hundred armours of your, and which leads one to ripe old age before death, making this person well-armoured, destroy the rivals with your valours.

XIX.30.2 A hundred are your armous; O darbha, and a thousand of valours. You, as such, all the bounties of Nature, have given to this person to support and lead him unto ripe old age.

XIX.30.3 They call you the armour of the enlightened ones; they call you, O darbha, the Lord supreme. They call you the armour of the resplendent Lord. You protect kingdoms.

सपत्नक्षयणं दर्भ द्विषतस्तपनं हृदः ।
मणिं क्षत्रस्य वर्धनं तनूपानं कृणोमि ते ॥४॥
यत्समुद्रो अभ्यक्रन्दत्पर्जन्यो विद्युता सह ।
ततो हिरण्ययो बिन्दुस्ततो दर्भो अजायत ॥५॥

सपत्नऽक्षयणम् । दर्भ । द्विषतः । तपनम् । हृदः ।
मणिम् । क्षत्रस्य । वर्धनम् । तनुऽपानम् । कृणोमि । ते ॥ ४ ॥

यत् । समुद्रः । अभिऽअक्रन्दत् । पर्जन्यः । विऽद्युता । सह ।
ततः । हिरण्ययः । बिन्दुः । ततः । दर्भः । अजायत ॥ ५ ॥

(३१) एकत्रिंशं सूक्तम्

(१-१४) चतुर्दशर्चस्यास्य सूक्तस्य सविता ऋषिः । औदुम्बरमणिर्देवता । (१-४, ७-१०) प्रथमादिचतसृणामृचां सप्तम्यादिचतसृणाञ्चानुष्टुप्, (५, १२) पञ्चमीद्वादश्योस्त्रिष्टुप्, (६) षष्ठ्या विराट् प्रस्तारपङ्क्तिः, (११, १३) एकादशीत्रयोदश्योः पञ्चपदा शक्वरी, (१४) चतुर्दश्याश्च विराडास्तारपङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

औदुम्बरेण मणिना पुष्टिकामाय वेधसा ।
पशूनां सर्वेषां स्फातिं गोष्ठे मे सविता करत् ॥१॥
यो नो अग्निर्गार्हपत्यः पशूनामधिपा असत् ।
औदुम्बरो वृषा मणिः सं मा सृजतु पुष्ट्या ॥२॥
करीषिणीं फलवतीं स्वधामिरां च नो गृहे ।
औदुम्बरस्य तेजसा धाता पुष्टिं दधातु मे ॥३॥

औदुम्बरेण । मणिना । पुष्टिऽकामाय । वेधसा ।
पशूनाम् । सर्वेषाम् । स्फातिम् । गोऽस्थे । मे । सविता । करत् ॥ १ ॥

यः । नः । अग्निः । गार्हऽपत्यः । पशूनाम । अधिऽपाः । असत् ।
औदुम्बरः । वृषा । मणिः । सम् । मा । सृजतु । पुष्टया ॥ २ ॥

करीषिणीम् । फलऽवतीम् । स्वधाम् । इराम् । च । नः । गृहे ।
औदुम्बरस्य । तेजसा । धाता । पुष्टिम् । दधातु । मे ॥ ३ ॥

XIX.30.4 Destroyer of rivals, O darbha, and burner of hater's heat, augmenter of ruling power, I make your blessing protector of my body.

XIX.30.5 What time the ocean roared and the cloud thundered with the lightning, therefrom (came) the golden drop, and from that the darbha was born.

Udumbara maṇi : For various blessings

XIX.31.1 What the udumbara (ficus glemerata) blessing, prepared by an expert for one desiring prosperity, may the impeller Lord, make abundance of all cattle in my cow-stall.

XIX.31.2 What is our house-holder's fire, may he be the lord of our cattle. May the potent udumbara blessing endow me with prosperity.

XIX.31.3 By the power of the udumbara blessing, may the sustainer Lord grant me prosperity and a cow with plenty of dung (manure), calves and milk in our house.

यद्द्विपाच्च चतुष्पाच्च यान्यन्नानि ये रसाः ।
गृह्णे॒३॑हं त्वेषां भूमानं बिभ्रदौदुम्बरं मणिम् ॥४॥
पुष्टिं पशूनां परि जग्रभाहं चतुष्पदां द्विपदां यच्च धान्यम् ।
पयः पशूनां रसमोषधीनां बृहस्पतिः सविता मे नि यच्छात् ॥५॥
अहं पशूनामधिपा असानि मयि पुष्टं पुष्टपतिर्दधातु ।
मह्यमौदुम्बरो मणिर्द्रविणानि नि यच्छतु ॥६॥
उप मौदुम्बरो मणिः प्रजया च धनेन च ।
इन्द्रेण जिन्वितो मणिरा मागन्त्सह वर्चसा ॥७॥
देवो मणिः सपत्नहा धनसा धनसातये ।
पशोरन्नस्य भूमानं गवां स्फातिं नि यच्छतु ॥८॥
यथाग्रे त्वं वनस्पते पुष्ट्या सह जज्ञिषे ।
एवा धनस्य मे स्फातिमा दधातु सरस्वती ॥९॥

यत् । द्विऽपात् । च । चतुःऽपात् । च । यानि । अन्नानि । ये । रसाः ।
गृह्णे । अहम् । तु । एषाम् । भूमानम् । बिभ्रत् । औदुम्बरम् । मणिम् ॥ ४ ॥
पुष्टिम् । पशूनाम् । परि । जग्रभ । अहम् । चतुःऽपदाम् । द्विऽपदाम् । यत् । च । धान्यम् ।
पयः । पशूनाम् । रसम् । ओषधीनाम् । बृहस्पतिः । सविता । मे । नि । यच्छात् ॥५॥
अहम् । पशूनाम् । अधिऽपाः । असानि । मयि । पुष्टम् । पुष्टऽपतिः । दधातु ।
मह्यम् । औदुम्बरः । मणिः । द्रविणानि । नि । यच्छतु ॥ ६ ॥
उप । मा । औदुम्बरः । मणिः । प्रऽजया । च । धनेन । च ।
इन्द्रेण । जिन्वितः । मणिः । आ । मा । अगन् । सह । वर्चसा ॥ ७ ॥
देवः । मणिः । सपत्नऽहा । धनऽसाः । धनऽसातये ।
पशोः । अन्नस्य । भूमानम् । गवाम् । स्फातिम् । नि । यच्छतु ॥ ८ ॥
यथा । अग्रे । त्वम् । वनस्पते । पुष्ट्या । सह । जज्ञिषे ।
एव । धनस्य । मे । स्फातिम् । आ । दधातु । सरस्वती ॥ ९ ॥

XIX.31.4 Whatever is biped and quadruped, whatever the foods and whatever the delicious drinks are there, may I obtain plenty of them, putting on the udumbara blessing.

XIX.31.5 I have obtained plenty of animals, both bipeds and quadrupeds, and that of food-grains. May the Lord supreme, the impeller Lord grant me the milk of cattle and the sap of plants.

XIX.31.6 May I be the overlord of cattle; may the Lord of nourishment grant me nourishment. May the udumbara blessing bestow riches on me.

XIX.31.7 The udumbara blessing has come to me along with progeny and wealth; a blessing urged by the resplendent Lord, it has come to me with lustre.

XIX.31.8 May this divine blessing, destroyer of rivals and winner of wealth, grant me abundance of cattle and food as well as multiplication of cows for obtaining wealth.

XIX.31.9 O Lord of forest, just as in the beginning, you were born with nourishment, so may the divine learning confer on me abundance of wealth.

आ मे धनं सरस्वती पयस्फातिं च धान्यम् ।
सिनीवाल्युपा वहादयं चौदुम्बरो मणिः ॥१०॥

त्वं मणीनामधिपा वृषासि त्वयि पुष्टं पुष्टपतिर्जजान ।
त्वयीमे वाजा द्रविणानि सर्वौदुम्बरः स त्वमस्मत्सहस्वारादरातिममतिं क्षुधं च ॥११॥

ग्रामणीरसि ग्रामणीरुत्थायाभिषिक्तोऽभि मा सिञ्च वर्चसा ।
तेजोऽसि तेजो मयि धारयाधि रयिरसि रयिं मे धेहि ॥१२॥

पुष्टिरसि पुष्ट्या मा समङ्ग्धि गृहमेधी गृहपतिं मा कृणु ।
औदुम्बरः स त्वमस्मासु धेहि रयिं च नः सर्ववीरं नि
यच्छ रायस्पोषाय प्रति मुञ्चे अहं त्वाम् ॥१३॥

अयमौदुम्बरो मणिर्वीरो वीराय बध्यते ।
स नः सनिं मधुमतीं कृणोतु रयिं च नः सर्ववीरं नि यच्छात् ॥१४॥

आ । मे । धनम् । सरस्वती । पयःऽस्फातिम् । च । धान्यम् ।
सिनीवाली । उप । आ । वहात् । अयम् । च । औदुम्बरः । मणिः ॥ १० ॥

त्वम् । मणीनाम् । अधिऽपाः । वृषा । असि । त्वयि । पुष्टम् । पुष्टऽपतिः । जजान ।
त्वयि । इमे इति (?) । वाजाः । द्रविणानि । सर्वा । औदुम्बरः । सः । त्वम् । अस्मत् ।
सहस्व । आरात् । अरातिम् । अमतिम् । क्षुधम् । च ॥ ११ ॥

ग्रामऽनीः । असि । ग्रामऽनीः । उत्थाय । अभिऽसिक्तः । अभि । मा । सिञ्च । वर्चसा ।
तेजः । असि । तेजः । मयि । धारय । अधि । रयिः । असि । रयिम् । मे । धेहि ॥१२॥

पुष्टिः । असि । पुष्ट्या । मा । सम् । अङ्ग्धि । गृहऽमेधी । गृहऽपतिम् । मा । कृणु ।
औदुम्बरः । सः । त्वम् । अस्मासु । धेहि । रयिम् । च । नः । सर्वऽवीरम् । नि ।
यच्छ । रायः । पोषाय । प्रति । मुञ्चे । अहम् । त्वाम् ॥ १३ ॥

अयम् । औदुम्बरः । मणिः । वीरः । वीराय । बध्यते । सः । नः । सनिम् ।
मधुऽमतीम् । कृणोतु । रयिम् । च । नः । सर्वऽवीरम् । नि । यच्छात् ॥ १४ ॥

XIX.31.10 May the divine learning bring wealth, Sinīvāli (the new moon light) plenty of milk and this udumbara blessing food-grains for me.

XIX.31.11 You are mighty overlord of blessings; the Lord of power has created power within you. Within you are all these foods and possessions. O udumbara blessing, may you overthrow niggardness, thoughtlessness and hunger far away from us.

XIX.31.12 You are group-leader. Anointed as group-leader, rising up, may you anoint me with lustre. Majesty you are; maintain majesty in me; riches you are; bestow riches on me.

XIX.31.13 You are power; anoint me with power. You are house-holder; make me the master of house. O udumbara blessing, as such, may you bestow riches on us and bless us with all brave sons. For plenty of riches, I accept (wear) you.

XIX.31.14 This brave udumbara blessing is bound to the brave one. May it make our attainment full of sweetness and bestow on us riches with all brave sons.

(३२) द्वात्रिंशं सूक्तम्

(१-१०) दशर्चस्यास्य सूक्तस्य भृगुर्ऋषिः। मन्त्रोक्ता देवता। (१-७) प्रथमादिसप्तर्चामनुष्टुप्, (८) अष्टम्याः पुरस्ताद्बृहती, (९) नवम्यास्त्रिष्टुप्, (१०) दशम्याश्च जगती छन्दांसि॥

शतकाण्डो दुश्च्यवनः सहस्रपर्ण उत्तिरः।
दर्भो य उग्र ओषधिस्तं ते बध्नाम्यायुषे ॥१॥
नास्य केशान्प्र वपन्ति नोरसि ताडमा घ्नते।
यस्मा अच्छिन्नपर्णेन दर्भेण शर्म यच्छति ॥२॥
दिवि ते तूलमोषधे पृथिव्यामसि निष्ठितः।
त्वया सहस्रकाण्डेनायुः प्र वर्धयामहे ॥३॥
तिस्रो दिवो अत्यतृणत्तिस्र इमाः पृथिवीरुत।
त्वयाहं दुर्हार्दो जिह्वां नि तृणद्मि वचांसि ॥४॥
त्वमसि सहमानोहमस्मि सहस्वान्।
उभौ सहस्वन्तौ भूत्वा सपत्नान्त्सहिषीमहि ॥५॥
सहस्व नो अभिमातिं सहस्व पृतनायतः।
सहस्व सर्वान्दुर्हार्दः सुहार्दो मे बहून्कृधि ॥६॥

शतऽकाण्डः। दुःऽच्यवनः। सहस्रऽपर्णः। उत्ऽतिरः।
दर्भः। यः। उग्रः। ओषधिः। तम्। ते। बध्नामि। आयुषे॥ १ ॥
न। अस्य। केशान्। प्र। वपन्ति। न। उरसि। ताडम्। आ। घ्नते।
यस्मै। अच्छिन्नऽपर्णेन। दर्भेण। शर्म। यच्छति ॥ २ ॥
दिवि। ते। तूलम्। ओषधे। पृथिव्याम्। असि। निऽस्थितः।
त्वया। सहस्रऽकाण्डेन। आयुः। प्र। वर्धयामहे ॥ ३ ॥
तिस्रः। दिवः। अति। अतृणत्। तिस्रः। इमाः। पृथिवीः। उत।
त्वया। अहम्। दुःऽहार्दः। जिह्वाम्। नि। तृणद्मि। वचांसि॥ ४ ॥
त्वम्। असि। सहमानः। अहम्। अस्मि। सहस्वान्।
उभौ। सहस्वन्तौ। भूत्वा। सऽपत्नान्। सहिषीवहि ॥ ५ ॥
सहस्व। नः। अभिऽमातिम्। सहस्व। पृतनाऽयतः।
सहस्व। सर्वान्। दुःऽहार्दः। सुऽहार्दः। मे। बहून्। कृधि ॥ ६ ॥

Darbha : For long life etc.

XIX.32.1 Having hundreds of joints, and thousands of blades, difficult to remove, and up-growing darbha is a powerful remedy; that I bind on you for a long life-span.

XIX.32.2 They do not pull at his hair, nor strike blows on his chest, to whom one affords comfort with darbha of uncut blades.

XIX.32.3 O (darbha) plant, your tuft is in the sky; on the earth you are firmly set; with you of a thousand joints, we increase the life-span (of this person).

XIX.32.4 You have pierced through the three heavens and also these earths; with you I split the tongue and the utterings of (my) ill-wisher.

XIX.32.5 You are overpowering; I am full of overwhelming power; both of us, becoming overwhelmingly strong, will subdue our rivals.

XIX.32.6 May you subdue him who assails us, subdue him who invades (us); subdue all my ill-wishers; make my well-wishers plentiful.

दुर्भेण देवजातेन दिवि ष्टम्भेन शश्वदित्।
तेनाहं शश्वतो जनाँ असनं सनवानि च ॥७॥
प्रियं मा दर्भ कृणु ब्रह्मराजन्याभ्यां शूद्राय चार्याय च।
यस्मै च कामयामहे सर्वस्मै च विपश्यते ॥८॥
यो जायमानः पृथिवीमदृंहद्यो अस्तभ्नादन्तरिक्षं दिवं च।
यं बिभ्रतं ननु पाप्मा विवेद स नोऽयं दर्भो वरुणो दिवा कः ॥९॥
सपत्नहा शतकाण्डः सहस्वानोषधीनां प्रथमः सं बभूव।
स नोऽयं दर्भः परि पातु विश्वतस्तेन साक्षीय पृतनाः पृतन्यतः ॥१०॥

दर्भेण। देवऽजातेन। दिवि। स्तम्भेन। शश्वत्। इत्।
तेन। अहम्। शश्वतः। जनान्। असनम्। सनवानि। च॥ ७ ॥
प्रियम्। मा। दर्भ। कृणु। ब्रह्मऽराजन्याभ्याम्। शूद्राय। च। आर्याय। च।
यस्मै। च। कामयामहे। सर्वस्मै। च। विऽपश्यते ॥ ८ ॥
यः। जायमानः। पृथिवीम्। अदृंहत्। यः। अस्तभ्नात्। अन्तरिक्षम्। दिवम्। च।
यम्। बिभ्रतम्। ननु। पाप्मा। विवेद। सः। नः। अयम्। दर्भः। वरुणः। दिवा। कः॥ ९ ॥
सपत्नऽहा। शतऽकाण्डः। सहस्वान्। ओषधीनाम्। प्रथमः। सम्। बभूव।
सः। नः। अयम। दर्भः। परि। पातु। विश्वतः। तेन। साक्षीय। पृतनाः। पृतन्यतः ॥१०॥

(३३) त्रयस्त्रिंशं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्य भृगुर्ऋषिः। मन्त्रोक्ता देवता। (१) प्रथमर्चो जगती, (२, ५) द्वितीया-पञ्चम्योस्त्रिष्टुप्, (३) तृतीयाया आर्षी पङ्क्तिः, (४) चतुर्थ्याश्चास्तारपङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

सहस्रार्घः शतकाण्डः पयस्वानपामग्निर्वीरुधां राजसूयम्।
स नोऽयं दर्भः परि पातु विश्वतो देवो मणिरायुषा सं सृजाति नः ॥१॥

सहस्रऽअर्घः। शतऽकाण्डः। पयस्वान्। अपाम्। अग्निः। वीरुधाम्। राजऽसूयम्। सः।
नः। अयम्। दर्भः। परि। पातु। विश्वतः। देवः। मणिः। आयुषा। सम्। सृजाति। नः॥

XIX.32.7 With the darbha, born of the bounties of Nature and ever upholder of the sky, I have always won men and may I win them (in future).

XIX.32.8 O darbha, may you make me pleasing to the intellectuals and the warrior-administrators, to the employees as well as the employers; to him, who desire, and to every one who discerns.

XIX.32.9 Who, as soon as born, made the earth firmly set and who supported the midspace and the sky (in their places); him, who wears it, evil never reaches; may that darbha here be our shelter (dharuṇah) and supporter (adivākah).

XIX.32.10 Destroyer of rivals, having hundreds of joints, full of overwhelming power, (the darbha) was born first of all plants. So may this darbha protect us all around. With this may I defeat the armies of the invader.

Darbha : The divine blessing

XIX.33.1 Worth a thousand, having hundreds of joints, rich in sap, fire of the waters, and crowing of the plants, may this darbha as such protect us well all around. May this divine blessing endow us with a long life-span.

घृतादुल्लुप्तो मधुमान्पयस्वान्भूमिदृंहोच्युतश्च्यावयिष्णुः ।
नुदन्त्सपत्नानधरांश्च कृण्वन्दर्भा रोह महतामिन्द्रियेण ॥२॥
त्वं भूमिमत्येष्योजसा त्वं वेद्यां सीदसि चारुरध्वरे ।
त्वां पवित्रमृषयोभरन्त त्वं पुनीहि दुरितान्यस्मत् ॥३॥
तीक्ष्णो राजा विषासही रक्षोहा विश्वचर्षणिः ।
ओजो देवानां बलमुग्रमेतत्तं ते बध्नामि जरसे स्वस्तये ॥४॥
दर्भेण त्वं कृणवद्वीर्याणि दर्भं बिभ्रदात्मना मा व्यथिष्ठाः ।
अतिष्ठाया वर्चसाधान्यान्त्सूर्य इवा भाहि प्रदिशश्चतस्रः ॥५॥

घृतात् । उत्ऽलुप्तः । मधुऽमान् । पयस्वान् । भूमिऽदृंहः । अच्युतः । च्यवयिष्णुः ।
नुदन् । सऽपत्नान् । अधरान् । च । कृण्वन् । दर्भ । आ । रोह । महताम् । इन्द्रियेण ॥
त्वम् । भूमिम् । अति । एषि । ओजसा । त्वम् । वेद्याम् । सीदसि । चारुः । अध्वरे ।
त्वाम् । पवित्रम् । ऋषयः । अभरन्त । त्वम् । पुनीहि । दुःऽइतानि । अस्मत् ॥ ३ ॥
तीक्ष्णः । राजा । विऽससहिः । रक्षःऽहा । विश्वऽचर्षणिः ।
ओजः । देवानाम् । बलम् । उग्रम् । एतत् । तम् । ते । बध्नामि । जरसे । स्वस्तये ॥ ४ ॥
दर्भेण । त्वम् । कृणवत् ! वीर्याणि । दर्भम् । बिभ्रत् । आत्मना । मा । व्यथिष्ठाः ।
अतिऽस्थाय । वर्चसा । अध । अन्यान् । सूर्यःऽइव । आ । भाहि । प्रऽदिशः । चतस्रः ॥

(३४) चतुस्त्रिंशं सूक्तम्

(१-१०) दशर्चस्यास्य सूक्तस्याङ्गिरा ऋषिः । मन्त्रोक्ता वनस्पतिर्देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

जङ्गिडोऽसि जङ्गिडो रक्षितासि जङ्गिडः ।
द्विपाच्चतुष्पादस्माकं सर्वं रक्षतु जङ्गिडः ॥१॥

जङ्गिडः । असि । जङ्गिडः । रक्षिता । असि । जङ्गिडः ।
द्विऽपात् । चतुःऽपात् । अस्माकम् । सर्वम् । रक्षतु । जङ्गिडः ॥ १ ॥

XIX.33.2 Besmeared with clarified butter, rich in sweetness and rich in sap, making the earth firm, unshaken and shaker of others, driving away the rivals and subjugating them, O darbha, may you ascend up with the effulgence of the mighty ones.

XIX.33.3 You overtake the earth with vigour; at the sacrifice, you sit beautiful on the altar; the seers put on you, the purifier; may you cleanse evils away from us.

XIX.33.4 Sharp, shining, subduer, killer of injurious germs, observer of all, vigour of the bounties of Nature, this darbha is a formidable power; that I bind on you for a ripe old age and weal.

XIX.33.5 Perform valorous deed with the darbha; putting darbha on you, may you never suffer any pain; then surpassing others with lustre, may you shine like the sun in the four regions.

The Jañgiḍā plant : For protection

XIX.34.1 O jañgida, you are devourer of evil plotters. You are a protector, O jañgida. May the jañgida protect our all the bipeds and the quadrupeds.

या गृत्स्यस्त्रिपञ्चाशीः शतं कृत्याकृतश्च ये ।
सर्वान्विनक्तु तेजसोऽरसां जङ्गिडस्करत् ॥२॥
अरसं कृत्रिमं नादमरसाः सप्त विस्रसः ।
अपेतो जङ्गिडामतिमिषुमस्तेव शातय ॥३॥
कृत्यादूषण एवायमथो अरातिदूषणः ।
अथो सहस्वां जङ्गिडः प्र ण आयूंषि तारिषत् ॥४॥
स जङ्गिडस्य महिमा परि णः पातु विश्वतः ।
विष्कन्धं येन सासह संस्कन्धमोज ओजसा ॥५॥
त्रिष्ट्वा देवा अजनयन्निष्ठितं भूम्यामधि ।
तमु त्वाङ्गिरा इति ब्राह्मणाः पूर्व्या विदुः ॥६॥
न त्वा पूर्वा ओषधयो न त्वा तरन्ति या नवाः ।
विबाध उग्रो जङ्गिडः परिपाणः सुमङ्गलः ॥७॥

याः । गृत्स्यः । त्रिऽपञ्चाशीः । शतम् । कृत्याऽकृतः । च । ये ।
सर्वान् । विनक्तु । तेजसः । अरसान् । जङ्गिडः । करत् ॥ २ ॥
अरसम् । कृत्रिमम् । नादम् । अरसाः । सप्त । विऽस्रसः ।
अप । इतः । जङ्गिड । अमतिम् । इषुम् । अस्ताऽइव । शातय ॥ ३ ॥
कृत्याऽदूषणः । एव । अयम् । अथो इति । अरातिऽदूषणः ।
अथो इति । सहस्वान् । जङ्गिडः । प्र । नः । आयूंषि । तारिषत् ॥ ४ ॥
सः । जङ्गिडस्य । महिमा । परि । नः । पातु । विश्वतः ॥ ५ ॥
विऽस्कन्धम् । येन । ससह । सम्ऽस्कन्धम् । ओजः । ओजसा ॥ ५ ॥
त्रिः । त्वा । देवाः । अजनयन् । निऽस्थितम् । भूम्याम् । अधि ;
तम् । ऊं इति । त्वा । अङ्गिराः । इति । ब्राह्मणाः । पूर्व्याः । विदुः ॥ ६ ॥
न । त्वा । पूर्वाः । ओषधयः । न । त्वा । तरन्ति । याः । नवाः ।
विऽबाधः । उग्रः । जङ्गिडः । परिऽपानः । सुऽमङ्गलः ॥ ७ ॥

XIX.34.2 What fifty-three greedy plotters are there and hundreds of the evil device-makers, may the jañgiḍa deprive them of their power and make them impotent.

XIX.34.3 Unpleasant artificial noise, and unpleasant seven discharges, and the thoughtlessness - them O jañgiḍa, may You throw away just as an archer shoots an arrow.

XIX.34.4 This is indeed, a counterer of evil devices, and also counterer of enemies. Now, may the overpowering jañgiḍa, extend our life-spans.

XIX.34.5 May such great power of the jañgiḍe protect us all around, wherewith it overcomes viskandha (splitting pain in shoulders) and intense sanskandha (curing in the shoulders) with its might.

XIX.34.6 Thrice the bounties of Nature created you well set on the earth; the intellectuals of old knew that you are Añgiras (by name).

XIX.34.7 Not the ancient plants, nor those of recent origin surpass you; strong resister and formidable jañgida is an auspicious and effective defence.

अथोपदान भगवो जङ्गिडामितवीर्य ।
पुरा त उग्रा ग्रसत उपेन्द्रो वीर्यं ददौ ॥८॥
उग्र इत्ते वनस्पत इन्द्र ओज्मानमा दधौ ।
अमीवाः सर्वाश्चातयं जहि रक्षांस्योषधे ॥९॥
आशरीकं विशरीकं बलासं पृष्ट्यामयम् ।
तक्मानं विश्वशारदमरसां जङ्गिडस्करत् ॥१०॥

अथ । उपऽदान । भगऽवः । जाङ्गिड । अमितऽवीर्य ।
पुरा । ते । उग्राः । ग्रसते । उप । इन्द्रः । वीर्यम् । ददौ ॥ ८ ॥

उग्रः । इत् । ते । वनस्पते । इन्द्रः । ओज्मानम् । आ । दधौ ।
अमीवाः । सर्वाः । चातयन् । जहि । रक्षांसि । ओषधे ॥ ९ ॥
आऽशरीकम् । विऽशरीकम् । बलासम् । पृष्टिऽआमयम् ।
तक्मानम् । विश्वऽशारदम । अरसान् । जङ्गिडः । करत् ॥ १० ॥

(३५) पञ्चत्रिंशं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्याङ्गिरा ऋषिः । मन्त्रोक्ता वनस्पतिर्देवता । (१-२, ५) प्रथमाद्वितीयापञ्चमीनामृचामनुष्टुप्, (३) तृतीयायाः पथ्यापङ्क्तिः, (४) चतुर्थ्याश्च निचृत्त्रिष्टुप् छन्दांसि ॥

इन्द्रस्य नाम गृह्णन्त ऋषयो जङ्गिडं ददुः ।
देवा यं चक्रुर्भेषजमग्रे विष्कन्धदूषणम् ॥१॥
स नो रक्षतु जङ्गिडो धनपालो धनेव ।
देवा यं चक्रुर्ब्राह्मणाः परिपाणमरातिहम् ॥२॥

इन्द्रस्य । नाम । गृह्णन्तः । ऋषयः । जङ्गिडम् । ददुः ।
देवाः । यम् । चक्रुः । भेषजम । अग्रे । विस्कन्धऽदूषणम् ॥ १ ॥
स । नः । रक्षतु । जङ्गिडः । धनऽपालः । धनाऽइव ।
देवाः । यम् । चक्रुः । ब्राह्मणाः । परिऽपानम् । अरातिऽहम् ॥ २ ॥

XIX.34.8 O bounteous jañgiḍa of immeasurable strength, at the time of your coming to life, the resplendent Lord put great power in you in the very beginning, so that the formidable ones may not favour you.

XIX.34.9 O Lord of forest, the resplendent Lord, indeed, has put in you formidable power; thrusting away all maladies, may you destroy injurious germs, O herb.

XIX.34.10 May the jañgiḍa make powerless the crushing pain (lumbago), the bursting pain (artheritis), consumptive cough, and the disease of the ribs (pleurisy), and the fever coming every autumn.

The Jañgiḍa : For protection

XIX.35.1 Uttering the name of the resplendent Lord, the seers have given the jañgida, which in the former times, the enlightened ones made a remedy, remover of splitting pain in shoulders (viskandha).

XIX.35.2 May that jañgida, which the enlightened ones and the intellectuals have made a perfect defence, the destroyer of enemies, protect us, just as a treasure-guard guards the treasure.

दुर्हार्दः संघोरं चक्षुः पापकृत्वानमागमम् ।
तांस्त्वं सहस्रचक्षो प्रतीबोधेन नाशय परिपाणोऽसि जङ्गिडः ॥३॥
परि मा दिवः परि मा पृथिव्याः पर्यन्तरिक्षात्परि मा वीरुद्भ्यः ।
परि मा भूतात्परि मोत भव्याद्दिशोदिशो जङ्गिडः पात्वस्मान् ॥४॥
य ऋष्णवो देवकृता य उतो ववृतेऽन्यः ।
सर्वांस्तान्विश्वभेषजोऽरसां जङ्गिडस्करत् ॥५॥

दुःऽहार्दः । सम्ऽघोरम् । चक्षुः । पापऽकृत्वानम् । आ । अगमम् । तान् । त्वम् । सहस्रचक्षो इति सहस्रऽचक्षो । प्रतिऽबोधेन । नाशय । परिऽपानः । असि । जङ्गिडः ॥ ३ ॥

परि । मा । दिवः । परि । मा । पृथिव्याः । परि । अन्तरिक्षात् । परि । मा । वीरुत्ऽभ्यः ।
परि । मा । भूतात् । परि । मा । उत । भव्यात् । दिशःऽदिशः । जङ्गिडः । पातु । अस्मान् ॥४॥

ये । ऋष्णवः । देवऽकृताः । यः । उतो इति । ववृते । अन्यः ।
सर्वान् । तान् । विश्वऽभेषजः । अरसान् । जङ्गिडः । करत् ॥ ५ ॥

(३६) षट्त्रिंशं सूक्तम्

(१-६) षडृचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । शतवारो देवता । अनुष्टुप् छन्दः ।

शतवारो अनीनशद्यक्ष्मान्रक्षांसि तेजसा ।
आरोहन्वर्चसा सह मणिर्दुर्णामचातनः ॥१॥
शृङ्गाभ्यां रक्षो नुदते मूलेन यातुधान्यः ।
मध्येन यक्ष्मं बाधते नैनं पाप्माति तत्रति ॥२॥

शतऽवारः । अनीनशत् । यक्ष्मान् । रक्षांसि । तेजसा ।
आऽरोहन् । वर्चसा । सह । मणिः । दुर्नामऽचातनः ॥ १ ॥

शृङ्गाभ्याम् । रक्षः । नुदते । मूलेन । यातुऽधान्यः ।
मध्येन । यक्ष्मम् । बाधते । न । एनम् । पाप्मा । अति । तत्रति ॥ २ ॥

XIX.35.3 The cruel eye of the enemy, and the would-be-murderer that has come to us - O thousand-eyed one, may you destroy them carefully; O jañgiḍa, you are a sure defence.

XIX.35.4 Me from sky, me from earth, me from midspace, me from plants, me from the present, and me from the future, from each and every quarter, may the jañgida protect us all around.

XIX.35.5 Whatever harmful acts are there perpetrated by the enlightened ones, and whatever other than these are there, may this all-cure jañgida make them all powerless.

The Śatavāra Blessings

XIX.36.1 The śatavāra (hundred-fold preventer) banquishes wasting diseases and injurious germs with it power. Mounting with lustre, this blessing removes ill-named maladies.

XIX.36.2 With its two horns it thrusts away the injurious germs, wit its base the painful viruses, and with its middle part it removes the wasting disease. No malady escapes from it.

ये यक्ष्मासो अर्भका महान्तो ये च शब्दिनः ।
सर्वान्दुर्णामहा मणिः शतवारो अनीनशत् ॥३॥
शतं वीरानजनयच्छतं यक्ष्मानपावपत् ।
दुर्णाम्नः सर्वान्हत्वाव रक्षांसि धूनुते ॥४॥
हिरण्यशृङ्ग ऋषभः शातवारो अयं मणिः ।
दुर्णाम्नः सर्वांस्तृढ्वाव रक्षांस्यक्रमीत् ॥५॥
शतमहं दुर्णाम्नीनां गन्धर्वाप्सरसां शतम् । शतं शश्वन्वतीनां शतवारेण वारये ॥६॥

ये । यक्ष्मासः । अर्भकाः । महान्तः । ये । च । शब्दिनः ।
सर्वान् । दुर्नामऽहा । मणिः । शतऽवारः । अनीनशत् ॥ ३ ॥
शतम् । वीरान् । अजनयत् । शतम् । यक्ष्मान् । अप । अवपत् ।
दुःऽनाम्नः । सर्वान् । हत्वा । अव । रक्षांसि । धूनुते ॥ ४ ॥
हिरण्यऽशृङ्गः । ऋषभः । शातऽवारः । अयम् । मणिः ।
दुःऽनाम्नः । सर्वान् । तृढ्वा । अव । रक्षांसि । अक्रमीत् ॥ ५ ॥
शतम् । अहम् । दुःऽनाम्नीनाम् । गन्धर्वऽअप्सरसाम् । शतम् ।
शतम् । शश्वन्ऽवतीनाम् । शतऽवारेण । वारये ॥ ६ ॥

(३७) सप्तत्रिंशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । अग्निर्देवता । (१) प्रथमर्चस्त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयाया आस्तारपङ्क्तिः, (३) तृतीयायास्त्रिपदा महाबृहती, (४) चतुर्थ्याश्च पुर उष्णिक् छन्दांसि ॥

इदं वर्चो अग्निना दत्तमागन्भर्गो यशः सह ओजो वयो बलम् ।
त्रयस्त्रिंशद्यानि च वीर्याणि तान्यग्निः प्र ददातु मे ॥१॥

इदम् । वर्चः । अग्निना । दत्तम् । आ । अगन् । भर्गः । यशः । सहः । ओजः । वयः ।
बलम् । त्रयःऽत्रिंशत् । यानि । च । वीर्याणि । तानि । अग्निः । प्र । ददातु । मे ॥ १ ॥

XIX.36.3 The wasting diseases, which are newly born and those ones, which make much noise, all of them the śatavāra blessing, killer of ill-named maladies, banquished away.

XIX.36.4 A hundred brave sons it does produce; a hundred wasting diseases it does destroy; smiting all the ill-named maladies, it shakes away the injurious germs.

XIX.36.5 This śatavāra blessing is just a golden-horned bull. Having smitten all the ill-named maladies, it attacks the injurious germs.

XIX.36.6 Hundreds of ill-named maladies, hundreds of germs living soil (gandharva) and those living in waters (apsaras), and hundreds of recurring painful diseases I prevent with the śatavāra (blessing).

Agni

XIX.37.1 This lustre, assigned by the adorable Lord, has come (to me); may the adorable Lord bestow upon me effulgence, fame, overwhelming force, vigour, ling life, strength and the thirty-three manly powers that are there.

वर्च आ धेहि मे तन्वां३ सह ओजो वयो बलम् ।
इन्द्रियाय त्वा कर्मणे वीर्या॑य प्रति गृह्णामि शतशारदाय ॥२॥
ऊर्जे त्वा बलाय त्वौजसे सहसे त्वा ।
अभिभूयाय त्वा राष्ट्रभृत्याय पर्यूहामि शतशारदाय ॥३॥
ऋतुभिष्ट्वार्तवैरायुषे वर्चसे त्वा ।
संवत्सरस्य तेजसा तेन संहनु कृण्मसि ॥४॥

वर्चः । आ । धेहि । मे । तन्वा॑म् । सह॑ः । ओज॑ः । वय॑ः । बल॑म् ।
इन्द्रियाय॑ । त्वा । कर्म॑णे । वीर्या॑य । प्रति॑ । गृह्णामि । शतऽशा॑रदाय ॥ २ ॥
ऊर्जे । त्वा । बला॑य । त्वा । ओज॑से । सह॑से । त्वा ।
अभिऽभूया॑य । त्वा । राष्ट्रऽभृत्या॑य । परि॑ । ऊहामि । शतऽशा॑रदाय ॥ ३ ॥
ऋतुऽभि॑ः । त्वा । आ॒र्तवेभि॑ः । मात्ऽभ्यः । सम्ऽवत्सरेभि॑ः ।
धात्रे । विऽधात्रे । समऽऋधे । भूतस्य॑ । पत॑ये । यजे ॥ ४ ॥

(३८) अष्टात्रिंशं सूक्तम्

(१-३) दृषस्यास्य सूक्तस्याथर्वा ऋषिः । गुग्गुलुर्देवता । (१) प्रथमर्चोऽनुष्टुप् , (२) द्वितीयायाश्चतुष्पदोष्णिक् ,
(३) तृतीयायाश्चैकावसाना प्राजापत्यानुष्टुप् छन्दांसि ॥

न तं यक्ष्मा अरुन्धते नैनं शपथो अश्नुते ।
यं भेषजस्य गुल्गुलोः सुरभिर्गन्धो अश्नुते ॥१॥
विष्वञ्चस्तस्माद्यक्ष्मा मृगा अश्वा इवेरते ।
यद्गुल्गुलु सैन्धवं यद्वाप्यासि समुद्रियम् ॥२॥
उभयोरग्रभं नामास्मा अरिष्टतातये ॥३॥

न । तम् । यक्ष्मा॑ः । अरु॑न्धते । न । एनम् । शपथ॑ः । अश्नुते ।
यम् । भेषजस्य॑ । गुल्गुलोः । सुरभिः । गन्धः । अश्नुते ॥ १ ॥
विष्व॑ञ्चः । तस्मा॑त् । यक्ष्मा॑ः । मृगाः । अश्वा॑ःऽइव । ईरते ।
यत् । गुल्गुलु । सैन्धवम् । यत् । वा । अपि॑ । असि॑ । समुद्रिय॑म् ॥ २ ॥
उभयो॑ः । अग्रभम् । नाम॑ । अस्मै । अरिष्टऽता॑तये ॥ ३ ॥

XIX.37.2 May you put lustre in my body and also overwhelming power, vigour, long life and strength. I adopt you for resplendent action and valour lasting through a hundred autumns.

XIX.37.3 You for vigour, you for strength, you for might and overwhelming power, you for conquest and sustenance of kingdom for a hundred autumns, do I adopt.

XIX.37.4 I adopt you for the sake of the seasons and season-groups, for months and years, for the sustainer and the creator, for the enricher and the Lord of all existence.

The Guggulu : against disease

XIX.38.1 Wasting diseases obstruct him not, nor the curses affect him, whom the fragrant smell of the healing guggulu (bdellium) penetrates.

XIX.38.2 Away from it scatter all the wasting diseases like fast-fleeing antelopes; O guggulu, even if you are (procured) from a river, or if you are from the sea.

XIX.38.3 I have mentioned the name of both for curing (the malady of) this person.

(३९) एकोनचत्वारिंशं सूक्तम्

(१-१०) दशर्चस्यास्य सूक्तस्य भृग्वङ्गिरा ऋषिः । कुष्ठो देवता । (१, ९-१०) प्रथमानवमीदशमीनामृचामनुष्टुप्, (२-३) द्वितीयातृतीययोस्त्र्यवसाना पथ्यापङ्क्तिः, (४) चतुर्थ्याः षट्पदा जगती, (५) पञ्चम्याश्चतुरवसाना सप्तपदा शक्वरी, (६-८) षष्ठ्यादितृचस्य च चतुरवसानाष्टपदाष्टिश्छन्दांसि ॥

ऐतु देवस्त्रायमाणः कुष्ठो हिमवतस्परि । तक्मानं सर्वं नाशय सर्वाश्च यातुधान्यः ॥१॥

त्रीणि ते कुष्ठ नामानि नद्यमारो नद्यारिषः । नद्यायं पुरुषो रिषत् ।
यस्मै परिब्रवीमि त्वा सायंप्रातरथो दिवा ॥२॥

जीवला नाम ते माता जीवन्तो नाम ते पिता । नद्यायं पुरुषो रिषत् ।
यस्मै परिब्रवीमि त्वा सायंप्रातरथो दिवा ॥३॥

उत्तमो अस्योषधीनामनड्वाञ्जगतामिव व्याघ्रः श्वपदामिव ।
नद्यायं पुरुषो रिषत् । यस्मै परिब्रवीमि त्वा सायंप्रातरथो दिवा ॥४॥

त्रिः शाम्बुभ्यो अङ्गिरेभ्यस्त्रिरादित्येभ्यस्परि । त्रिर्जातो विश्वदेवेभ्यः ।
स कुष्ठो विश्वभेषजः साकं सोमेन तिष्ठति ।
तक्मानं सर्वं नाशय सर्वाश्च यातुधान्यः ॥५॥

आ । एतु । देवः । त्रायमाणः । कुष्ठः । हिमऽवतः । परि ।
तक्मानम् । सर्वम् । नाशय । सर्वाः । च । यातुऽधान्यः ॥ १ ॥

त्रीणि । ते । कुष्ठ । नामानि । नद्यऽमारः । नद्यऽरिषः । नद्य । अयम् । पुरुषः । रिषत् ।
यस्मै । परिऽब्रवीमि । त्वा । सायम्ऽप्रातः । अथो इति । दिवा ॥ २ ॥

जीवला । नाम । ते । माता । जीवन्तः । नाम । ते । पिता । नद्य । अयम् । पुरुषः । रिषत् ।
यस्मै । परिऽब्रवीमि । त्वा । सायम्ऽप्रातः । अथो इति । दिवा ॥ ३ ॥

उत्ऽतमः । असि । ओषधीनाम् । अनड्वान् । जगताम्ऽइव । व्याघ्रः । श्वपदाम्ऽइव । नद्य ।
अयम् । पुरुषः । रिषत् । यस्मै । परिऽब्रवीमि । त्वा । सायम्ऽप्रातः । अथो इति । दिवा ॥४॥

त्रिः । शाम्बुऽभ्यः । अङ्गिरेभ्यः । त्रिः । आदित्येभ्यः । परि । त्रिः । जातः । विश्वऽदेवेभ्यः ।
सः । कुष्ठः । विश्वऽभेषजः । साकम् । सोमेन । तिष्ठति ।
तक्मानम् । सर्वम् । नाशय । सर्वाः । च । यातुऽधान्यः ॥ ५ ॥

The Kuṣṭha

XIX.39.1 May the dive kuṣṭha (costus specious) come protectory from the snowy mountain. Banish all the fever and all the painful diseases.

XIX.39.2 O kuṣṭha, three are your names-- nadya-māra and nadyā-riṣa (never killing and never harming). Let this man, for whom I prescribe you every evening, morning and also by days come to no harm.

XIX.39.3 Jivalā (life-giving) by name is your mother; Jīvanta (life saver) by name is your father. Let this man, for whom I prescribe you every evening, morning and also by day; come to no harm.

XIX.39.4 You are most excellent among herbs, just as the bullock among cattle and the tiger among carnivora. Let not this man, for whom I prescribe you every, morning and also by day, come to no harm.

XIX.39.5 Born thrice from brilliant śāmbus (bivalve shells), thrice from the suns, and born thrice from all the bounties of Nature, that kuṣṭha is an all-cure remedy. It contains the curing principle. May you banish all the fever and all the painful diseases.

अश्वत्थो देवसदनस्तृतीयस्यामितो दिवि। तत्रामृतस्य चक्षणं ततः कुष्ठो अजायत।
स कुष्ठो विश्वभेषजः साकं सोमेन तिष्ठति ।
तक्मानं सर्वं नाशय सर्वाश्च यातुधान्यः ॥६॥

हिरण्ययी नौरचरद्धिरण्यबन्धना दिवि। तत्रामृतस्य चक्षणं ततः कुष्ठो अजायत।
स कुष्ठो विश्वभेषजः साकं सोमेन तिष्ठति ।
तक्मानं सर्वं नाशय सर्वाश्च यातुधान्यः ॥७॥

यत्र नावप्रभ्रंशनं यत्र हिमवतः शिरः। तत्रामृतस्य चक्षणं ततः कुष्ठो अजायत।
स कुष्ठो विश्वभेषजः साकं सोमेन तिष्ठति ।
तक्मानं सर्वं नाशय सर्वाश्च यातुधान्यः ॥८॥
यं त्वा वेद पूर्व इक्ष्वाको यं वा त्वा कुष्ठ काम्यः ।
यं वा वसो यमात्स्यस्तेनासि विश्वभेषजः ॥९॥

अश्वत्थः । देवऽसदनः । तृतीयस्याम् । इतः । दिवि ।
तत्र । अमृतस्य । चक्षणम् । ततः । कुष्ठः । अजायत ।
सः । कुष्ठः । विश्वऽभेषजः । साकम् । सोमेन । तिष्ठति ।
तक्मानम् । सर्वम् । नाशय । सर्वाः । च । यातुऽधान्यः ॥ ६ ॥
हिरण्ययी । नौः । अचरत् । हिरण्यऽबन्धना । दिवि ।
तत्र । अमृतस्य । चक्षणम् । ततः । कुष्ठः । अजायत ।
सः । कुष्ठः । विश्वऽभेषजः । साकम् । सोमेन । तिष्ठति ।
तक्मानम् । सर्वम् । नाशय । सर्वाः । च । यातुऽधान्यः ॥ ७ ॥
यत्र । न । अवऽप्रभ्रंशनम् । यत्र । हिमऽवतः । शिरः ।
तत्र । अमृतस्य । । चक्षणम् । ततः । कुष्ठः । अजायत ।
सः । कुष्ठः । विश्वऽभेषजः । साकम् । सोमेन । तिष्ठति ।
तक्मानम् । सर्वम् । नाशय । सर्वाः । च । यातुऽधान्यः ॥ ८ ॥
यम् । त्वा । वेद । पूर्वः । इक्ष्वाकः । यम् । वा । त्वा । कुष्ठ । काम्यः ।
यम् । वा । वसः । यम् । आत्स्यः । तेन । असि । विश्वऽभेषजः ॥ ९ ॥

XIX.39.6 In the third heaven from here, there is the aśvattha (the holy fig tree, ficus religiosa) tree, the seat of the enlightened ones. There is the source of immortality. Therefrom the kuṣṭha is born. That kuṣṭha is an all-cure remedy. It contains the curing principle. May you banish all the fever and all the painful diseases. (Av.V.4.3.Vari.)

XIX.39.7 There moves a golden boat with golden tackle in heaven. There is the source of immortality. Therefrom the kuṣṭha is born. That Kustha is an all-cure remedy. It contains the curing principle. May you banish all the fever and all the painful diseases. (Av.V.4.4.Vari.)

XIX.39.8 Where there is no slipping downwards, and where there is the summit of the snowy mountain (Himalaya), there is the source of immortality, Therefrom the kustha is born. That kuṣṭha is an all-cure remedy. It contains the curing principle. May you banish all the fever and all the painful diseases.

XIX.39.9 You, O kuṣṭha, whom the sugar-cane eater knew previously, or whom the sensual one know, or whom the one of sedentary habits or whom the gourmand knew, so you are a panacea (all-cure-remedy).

शीर्षलोकं तृतीयकं सदुन्दिर्यश्च हायनः ।
तक्मानं विश्वधावीर्याधराञ्चं परा सुव ॥१०॥

शीर्षऽलोकम् । तृतीयकम् । सदम्ऽदिः । यः । च । हायनः ।
तक्मानम् । विश्वधाऽवीर्यं । अधराञ्चम् । । परा । सुव ॥ १० ॥

(४०) चत्वारिंशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । बृहस्पतिर्विश्वे देवा वा देवताः । (१) प्रथमर्चः परानुष्टुप्त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयायाः पुरःककुम्मत्युपरिष्टाद्बृहती, (३) तृतीयाया बृहतीगर्भा-नुष्टुप्, (४) चतुर्थ्याश्च त्रिपदार्षी गायत्री छन्दांसि ॥

यन्मे छिद्रं मनसो यच्च वाचः सरस्वती मन्युमन्तं जगाम ।
विश्वैस्तद्देवैः सह संविदानः सं दधातु बृहस्पतिः ॥१॥
मा न आपो मेधां मा ब्रह्म प्र मथिष्टन ।
शुष्युदा यूयं स्यन्दध्वमुपहूतोऽहं सुमेधा वर्चस्वी ॥२॥
मा नो मेधां मा नो दीक्षां मा नो हिंसिष्टं यत्तपः ।
शिवा नः शं सन्त्वायुषे शिवा भवन्तु मातरः ॥३॥
मा नः पीपरदश्विना ज्योतिष्मती तमस्तिरः ।
तामस्मे रासतामिषम् ॥४॥

यत् । मे । छिद्रम् । मनसः । यत् । च । वाचः । सरस्वती । मन्युऽमन्तम् । जगाम ।
विश्वैः । तत् । देवैः । सह । सम्ऽविदानः । सम् । दधातु । बृहस्पतिः ॥ १ ॥
मा । नः । आपः । मेधाम् । मा । ब्रह्म । प्र । मथिष्टन ।
सुऽस्युदाः । यूयम् । स्यन्दध्वम् । उपऽहूतः । अहम् । सुऽमेधाः । वर्चस्वी ॥२॥
मा । नः । मेधाम् । मा । नः । दीक्षाम् । मा । नः । हिंसिष्टम् । यत् । तपः ।
शिवाः । नः । शम् । सन्तु ! आयुषे । शिवाः । भवन्तु । मातरः ॥ ३ ॥
या । नः । पीपरत् । अश्विना । ज्योतिष्मती । तमः । तिरः । ताम् । अस्मे इति
रासताम् । इषम् ॥ ४ ॥

XIX.39.10 (Fever) causing severe headache, the tertian, the constant one, and the one that comes every year - all that fever, O all- potent (Kuṣtha), may you drive away downwards.

To divinities : For blessings

XIX.40.1 Whatever fault is there in my mind and in my speech, which has offend the divine learning, may the Lord supreme, in accord with all the bounties of Nature, rectify that (fault).

XIX.40.2 O elemental waters, may you not crush our intelligence, nor our sacred knowledge. May you of easy flow, come on flowing. Favoured by you, may I become intelligent and lustrous.

XIX.40.3 May you not injure our intelligence, nor our conservation, nor what is our austerity. May they, the gracious, recommend us for a long life; may they be gracious mother to us.

XIX.40.4 Grant us, O twins-divine, that food, which, full of light and seatherer of darkness, will sustain us.

(४१) एकचत्वारिंशं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । तपो देवता । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

भद्रमिच्छन्त ऋषयः स्वर्विदुस्तपो दीक्षामुपनिषेदुरग्रे ।
ततो राष्ट्रं बलमोजश्च जातं तदस्मै देवा उपसंनमन्तु ॥१॥

भद्रम् । इच्छन्तः । ऋषयः । स्वःऽविदः । तपः । दीक्षाम् । उपऽनिसेदुः । अग्रे ।
ततः । राष्ट्रम् । बलम् । ओजः । च । जातम् । तत् । अस्मै । देवाः । उपऽसंनमन्तु ॥ १ ॥

(४२) द्विचत्वारिंशं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । ब्रह्म देवता । (१) प्रथमर्चोऽनुष्टुप्, (२) द्वितीयायास्त्र्यवसाना ककुम्मती पथ्यापङ्क्तिः, (३) तृतीयायास्त्रिष्टुप्, (४) चतुर्थ्याश्च जगती छन्दांसि ॥

ब्रह्म होता ब्रह्म यज्ञा ब्रह्मणा स्वरवो मिताः ।
अध्वर्युर्ब्रह्मणो जातो ब्रह्मणोन्तर्हितं हविः ॥१॥
ब्रह्म स्रुचो घृतवतीर्ब्रह्मणा वेदिरुद्धिता ।
ब्रह्म यज्ञस्य तत्त्वं च ऋत्विजो ये हविष्कृतः । शमिताय स्वाहा ॥२॥
अंहोमुचे प्र भरे मनीषामा सुत्राव्णे सुमतिमावृणानः ।
इदमिन्द्र प्रति हव्यं गृभाय सत्याः सन्तु यजमानस्य कामाः ॥३॥
अंहोमुचं वृषभं यज्ञियानां विराजन्तं प्रथममध्वराणाम् ।
अपां नपातमश्विना हुवे धिय इन्द्रियेण त इन्द्रियं दत्तमोजः ॥४॥

ब्रह्म । होता । ब्रह्म । यज्ञाः । ब्रह्मणा । स्वरवः । मिताः ।
अध्वर्युः । ब्रह्मणः । जातः । ब्रह्मणः । अन्तःऽहितम् । हविः ॥ १ ॥
ब्रह्म । स्रुचः । घृतऽवतीः । ब्रह्मणा । वेदिः । उद्धिता ।
ब्रह्म । यज्ञस्य । तत्त्वम् । च । ऋत्विजः । ये । हविःऽकृतः । शमिताय । स्वाहा ॥२॥
अंहःऽमुचे । प्र । भरे । मनीषाम् । आ । सुऽत्राव्णे । सुऽमतिम् । आऽवृणानः ।
इमम् । इन्द्र । प्रति । हव्यम् । गृभाय । सत्याः । सन्तु । यजमानस्य । कामाः ॥ ३ ॥
अंहःऽमुचम् । वृषभम् । यज्ञियानाम् । विऽराजन्तम् । प्रथमम् । अध्वराणाम् ।
अपाम् । नपातम् । अश्विना । हुवे । धियः । इन्द्रियेण । ते । इन्द्रियम् । दत्तम् । ओजः ।

Tapa

XIX.41.1 Desirous of weal, attainers of light, the seers began austerity and consecration in ancient times. Therefrom the kingdom, strength and vigour was born. May the bounties of Nature bring all that under control of this person.

Extolling the Brahman

XIX.42.1 The Divine Supreme is the sacrificer; the divine Supreme is the sacrifices; the sacrificial posts have been set up by the Divine Supreme. The adhvaryu priest is born of the Divine Supreme; and the sacrificial offering is put within the Divine Supreme.

XIX.42.2 The Divine Supreme is the ladles full of clarified butter; by the Divine Supreme the sacrificial altar is raised; the Divine Supreme is the substance of the sacrifice, as well as the priests that offer oblations. Svāhā to the pacified one.

XIX.42.3 Choosing favour of Him, who protects well; I offer my praises to the deliverer from sins. O resplendent Lord, may you accept this offering. May the wishes of the sacrificer come true.

XIX.42.4 The deliverer from sin, the best among those who deserve worship, shining, and foremost at the sacrifices, the child of the waters (Agni) -- Him, O twins-divined, I invoke; may they two grant you wisdom, strength and vigour by their strength.

(४३) त्रिचत्वारिंशं सूक्तम्

(१–८) अष्टर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । मन्त्रोक्ता ब्रह्मा वा देवता । त्र्यवसाना शङ्कुमती पथ्यापङ्क्तिश्छन्दः ॥

यत्र ब्रह्मविदो यान्ति दीक्षया तपसा सह ।
अग्निर्मा तत्र नयत्वग्निर्मेधा दधातु मे । अग्नये स्वाहा ॥१॥
यत्र ब्रह्मविदो यान्ति दीक्षया तपसा सह ।
वायुर्मा तत्र नयतु वायुः प्राणान्दधातु मे । वायवे स्वाहा ॥२॥
यत्र ब्रह्मविदो यान्ति दीक्षया तपसा सह ।
सूर्यो मा तत्र नयतु चक्षुः सूर्यो दधातु मे । सूर्याय स्वाहा ॥३॥
यत्र ब्रह्मविदो यान्ति दीक्षया तपसा सह ।
चन्द्रो मा तत्र नयतु मनश्चन्द्रो दधातु मे । चन्द्राय स्वाहा ॥४॥
यत्र ब्रह्मविदो यान्ति दीक्षया तपसा सह ।
सोमो मा तत्र नयतु पयः सोमो दधातु मे । सोमाय स्वाहा ॥५॥
यत्र ब्रह्मविदो यान्ति दीक्षया तपसा सह ।
इन्द्रो मा तत्र नयतु बलमिन्द्रो दधातु मे । इन्द्राय स्वाहा ॥६॥

यत्र । ब्रह्मऽविदः । यान्ति । दीक्षया । तपसा । सह ।
अग्निः । मा । तत्र । नयतु । अग्निः । मेधाः । दधातु । मे । अग्नये । स्वाहा ॥ १ ॥
यत्र । ब्रह्मऽविदः । यान्ति । दीक्षया । तपसा । सह ।
वायुः । मा । तत्र । नयतु । वायुः । प्राणान् । दधातु । मे । वायवे । स्वाहा ॥ २ ॥
यत्र । ब्रह्मऽविदः । यान्ति । दीक्षया । तपसा । सह ।
सूर्यः । मा । तत्र । नयतु । चक्षुः । सूर्यः । दधातु । मे । सूर्याय । स्वाहा ॥ ३ ॥
यत्र । ब्रह्मऽविदः । यान्ति । दीक्षया । तपसा । सह ।
चन्द्रः । मा । तत्र । नयतु । मनः । चन्द्रः । दधातु । मे । चन्द्राय । स्वाहा ॥ ४ ॥
यत्र । ब्रह्मऽविदः । यान्ति । दीक्षया । तपसा । सह ।
सोमः । मा । तत्र । नयतु । पयः । सोमः । दधातु । मे । सोमाय । स्वाहा ॥ ५ ॥
यत्र । ब्रह्मऽविदः । यान्ति । दीक्षया । तपसा । सह ।
इन्द्रः । मा । तत्र । नयतु । बलम् । इन्द्रः । दधातु । मे । इन्द्राय । स्वाहा ॥ ६ ॥

To Various Gods : For attaining heaven

XIX.43.1 Whither the realizers of the Divine Supreme go with consecration and austerity, may the fire divine lead me thither; may the fire divine grant me wisdom. I dedicate it to the fire divine.

XIX.43.2 Whither the realizers of the Divine Supreme go with consecration and austerity, may the cosmic wind lead me thither; may the cosmic wind grant me vital breaths. I dedicate it to the cosmic wind.

XIX.43.3 Whither the realizers of the divine supreme go with consecration and austerity; may the sun lead me thither; may the sun grant me vision. I dedicate it to the sun.

XIX.43.4 Whither the realizers of the Divine Supreme go with consecration and austerity, may the moon lead me thither; may the moon grant me (a pleasant) mind. I dedicate it to the moon.

XIX.43.5 Whither the realizers of the Divine Supreme go with consecration and austerity, may the curing principle (soma) lead me thither; may the curing principle grant me the sap. I dedicate it to the curing principle.

XIX.43.6 Whither the realizers of the Divine Supreme go with consecration and austerity, may the resplendent self (Indra) lead me thither; may the resplendent self grant me the strength. I dedicate it to the resplendent self.

यत्र ब्रह्मविदो यान्ति दीक्षया तपसा सह ।
आपो मा तत्र नयन्त्वमृतं मोप तिष्ठतु । अद्भ्यः स्वाहा ॥७॥
यत्र ब्रह्मविदो यान्ति दीक्षया तपसा सह ।
ब्रह्मा मा तत्र नयतु ब्रह्मा ब्रह्म दधातु मे । ब्रह्मणे स्वाहा ॥८॥

यत्र । ब्रह्मऽविदः । यान्ति । दीक्षया । तपसा । सह ।
आपः । मा । तत्र । नयतु । अमृतम् । मा । उप । तिष्ठतु । अत्ऽभ्यः । स्वाहा ॥७॥
यत्र । ब्रह्मऽविदः । यान्ति । दीक्षया । तपसा । सह ।
ब्रह्मा । मा । तत्र । नयतु । ब्रह्मा । ब्रह्म । दधातु । मे । ब्रह्मणे । स्वाहा ॥ ८ ॥

(४४) चतुश्चत्वारिंशं सूक्तम्

(१-१०) दशर्चस्यास्य सूक्तस्य भृगुर्ऋषिः । (१-७, १०) प्रथमादिसप्तर्चां दशम्याश्चाञ्जनम्, (८-९) अष्टमीनवम्योश्च वरुणो देवते । (१-३, ६-१०) प्रथमादितृचस्य षष्ठयादिपञ्चानाञ्चानुष्टुप्, (४) चतुर्थ्याश्चतुष्पदा शङ्कुमत्युष्णिक्, (५) पञ्चम्याश्च त्रिपदा निचृद्विषमा गायत्री छन्दांसि ॥

आयुषोसि प्रतरणं विप्रं भेषजमुच्यसे । तदाञ्जन त्वं शंताते शमापो अभयं कृतम् ॥१॥
यो हरिमा जायान्योऽङ्गभेदो विसल्पकः । सर्वं ते यक्ष्ममङ्गेभ्यो बहिर्निर्हन्त्वाञ्जनम् ॥२॥
आञ्जनं पृथिव्यां जातं भद्रं पुरुषजीवनम् । कृणोत्वप्रमायुकं रथजूतिमनागसम् ॥३॥
प्राण प्राणं त्रायस्वासो असवे मृड । निर्ऋते निर्ऋत्या नः पाशेभ्यो मुञ्च ॥४॥

आयुषः । असि । प्रऽतरणम् । विप्रम् । भेषजम् । उच्यसे ।
तत् । आऽअञ्जन । त्वम् । शम्ऽताते । शम् । आपः । अभयम् । कृतम् ॥ १ ॥
यः । हरिमा । जायान्यः । अङ्गऽभेदः । विऽसल्पकः ।
सर्वम् । ते । यक्ष्मम् । अङ्गेभ्यः । बहिः । निः । हन्तु । आऽअञ्जनम् ॥ २ ॥
आऽअञ्जनम् । पृथिव्याम् । जातम् । भद्रम् । पुरुषऽजीवनम् ।
कृणोतु । अप्रऽमायुकम् । रथऽजूतिम् । अनागसम् ॥ ३ ॥
प्राण । प्राणम् । त्रायस्व । असो इति । असवे । मृड । निःऽऋते । निःऽऋत्याः । नः ।
पाशेभ्यः । मुञ्च ॥ ४ ॥

XIX.43.7 Whither the realizers of the Divine Supreme go with consecration and austerity, may the elemental water lead me thither, may the immortality come to me. I dedicate it to the elemental waters.

XIX.43.8 Whither the realizers of the Divine Supreme go with consecration and austerity, may the Lord of knowledge lead me thither; may the Lord of knowledge grant me the sacred knowledge.

Añjanam : ointment against disease

XIX.44.1 You are the lengthener of life-span; you are said to be an all-cure medicine. So, O ointment, augmenter of happiness, may you and the waters give us relief and freedom from fear.

XIX.44.2 What jaundice, venerable disease, aching of limbs, and herpes are there - all those wasting diseases, may this ointment strike out of your limbs.

XIX.44.3 May this ointment, born on earth, beneficial, and life-giver of men, make me unperishing, fast chariot-rider, and sinless.

XIX.44.4 O vital breath, preserve our breath. O life, be gracious to our life. O destroyer, may you release us from the snares of destruction.

सिन्धोर्गर्भोऽसि विद्युतां पुष्पम्। वातः प्राणः सूर्यश्चक्षुर्दिवस्पयः ॥५॥
देवाञ्जन त्रैककुदं परि मा पाहि विश्वतः। न त्वा तरन्त्योषधयो बाह्याः पर्वतीया उत ॥६॥
वीदं मध्यमवासृपद्रक्षोहामीवचातनः। अमीवाः सर्वाश्चातयन्नाशयदभिभा इतः ॥७॥
बह्वीदं राजन्वरुणानृतमाह पूरुषः। तस्मात्सहस्रवीर्य मुञ्च नः पर्यंहसः ॥८॥
यदापो अघ्न्या इति वरुणेति यदूचिम। तस्मात्सहस्रवीर्य मुञ्च नः पर्यंहसः ॥९॥
मित्रश्च त्वा वरुणश्चानुप्रेयतुराञ्जन। तौ त्वानुगत्य दूरं भोगाय पुनरोहतुः ॥१०॥

सिन्धोः। गर्भः। असि। विऽद्युताम्। पुष्पम्। वातः। प्राणः। सूर्यः। चक्षुः। दिवः। पयः।
देवऽआञ्जन। त्रैककुद। परि। मा। पाहि। विश्वतः।
न। त्वा। तरन्ति। ओषधयः। बाह्याः। पर्वतीयाः। उत ॥ ६ ॥
वि। इदम्। मध्यम्। अव। असृपत्। रक्षःऽहा। अमीवऽचातनः।
अमीवाः। सर्वाः। चातयत्। नाशयत्। अभिऽभाः। इतः ॥ ७ ॥
बहु। इदम्। राजन्। वरुण। अनृतम्। आह। पुरुषः।
तस्मात्। सहस्रऽवीर्य। मुञ्च। नः। परि। अंहसः ॥ ८ ॥
यत्। आपः। अघ्न्याः। इति। वरुण। इति। यत्। ऊचिम।
तस्मात्। सहस्रऽवीर्य। मुञ्च। नः। परि। अंहसः ॥ ९ ॥
मित्रः। च। त्वा। वरुणः। च। अनुऽप्रेयतुः। आऽअञ्जन।
तौ। त्वा। अनुऽगत्य। दूरम्। भोगाय। पुनः। आ। ऊहतुः ॥ १० ॥

XIX.44.5 You are embryo of the ocean and flower of the lightnings. You are the wind, (our) breath, the sun, (our) vision, and the sap of heaven.

XIX.44.6 O ointment divine, brought from the three-humped (Trikakut) mountain, may you guard me from all (sides). Medicinal plants, whether of foreign lands or of the mountains, can never surpass you.

XIX.44.7 Killer of harmful germs and expeller of disease, this (ointment) has come down in our midst, driving away all the diseases and making impending calamities vanish.

Varuṇa

XIX.44.8 O sovereign venerable Lord, man tells here many a lie, from that guilt, may you of thousand-fold strength, free us completely.

XIX.44.9 In that we have said O waters, O inviolable, O Varuna, from that sin, may you of thousand fold strength; free us completely.

Ointment

XIX.44.10 Mitra and Varuna, both, have gone after thee, O Ointment; they having gone far after thee, brought thee back for enjoyment (bhoga).

(४५) पञ्चचत्वारिंशं सूक्तम्

(१-१०) दशर्चस्यास्य सूक्तस्य भृगुर्ऋषिः । (१-५) प्रथमादिपञ्चर्चामाञ्जनम्, (६-१०) षष्ठयादिपञ्चानाञ्च मन्त्रोक्ता देवताः । (१-२) प्रथमाद्वितीययोर्ऋचोरनुष्टुप्, (३-५) तृतीयादित्रयस्य त्रिष्टुप्, (६) षष्ठया एकावसाना विराण्महाबृहती, (७-१०) सप्तम्यादिचतसृणाञ्चैकावसाना निचृन्महाबृहती छन्दांसि ॥

ऋणादृणमिव संनयन्कृत्यां कृत्याकृतो गृहम् । चक्षुर्मन्त्रस्य दुर्हार्दः पृष्टीरपि शृणाञ्जन ॥१॥

यदस्मासु दुष्वप्न्यं यद्गोषु यच्च नो गृहे ।
अनामगस्तच्च दुर्हार्दः प्रियः प्रति मुञ्चताम् ॥२॥

अपामूर्ज ओजसो वावृधानमग्नेर्जातमधि जातवेदसः ।
चतुर्वीरं पर्वतीयं यदाञ्जनं दिशः प्रदिशः करदिच्छिवास्ते ॥३॥

चतुर्वीरं बध्यत आञ्जनं ते सर्वा दिशो अभयास्ते भवन्तु ।
ध्रुवस्तिष्ठासि सवितेव चार्य इमा विशो अभि हरन्तु ते बलिम् ॥४॥

आक्ष्वैकं मणिमेकं कृणुष्व स्नाह्येकेना पिबैकमेषाम् ।
चतुर्वीरं नैर्ऋतेभ्यश्चतुर्भ्यो ग्राह्या बन्धेभ्यः परि पात्वस्मान् ॥५॥

ऋणात् । ऋणम्ऽइव । सम् । नय । कृत्याम् । कृत्याऽकृतः । गृहम् ।
चक्षुःऽमन्त्रस्य । दुःऽहार्दः । पृष्टीः । अपि । शृण । आऽअञ्जन ॥ १ ॥

यत् । अस्मासु । दुःऽस्वप्न्यम् । यत् । गोषु । यत् । च । नः । गृहे ।
अनामगः । तम् । च । दुःऽहार्दः । प्रियः । प्रति । मुञ्चताम् ॥ २ ॥

अपाम् । ऊर्जः । ओजसः । ववृधानम् । अग्नेः । जातम् । अधि । जातऽवेदसः ।
चतुःऽवीरम् । पर्वतीयम् । यत् । आऽअञ्जनम् । दिशः । प्रऽदिशः । करत् । इत् । शिवाः । ते ॥

चतुःऽवीरम् । बध्यते । आऽअञ्जनम् । ते । सर्वाः । दिशः । अभयाः । ते । भवन्तु ।
ध्रुवः । तिष्ठासि । सविताऽइव । च । आर्यः । इमाः । विशः । अभि । हरन्तु । ते । बलिम् ॥

आ । अक्ष्व । एकम् । मणिम् । एकम् । कृणुष्व । स्नाहि । एकेन । आ । पिब । एकम् । एषाम् । चतुःऽवीरम् । नैःऽऋतेभ्यः । चतुःऽभ्यः । ग्राह्याः । बन्धेभ्यः । परि । पातु । अस्मान् ॥

Añjanam : Ointment

XIX.45.1 Just as one repays a loan (taken) from a creditor, so may you carry the harmful device to the house of the device-maker; O añjana blessing, may you crush the ribs of the enemy, who conspires with his eyes.

XIX.45.2 Whatever evil-dreaming is there in us,in our cows and in our household, may (this) dear (blessing) inflict that on the enemy having fictitious names; the unpleasant enemy, having fictitious names, put that on himself.

XIX.45.3 May this mountain-born añjana blessing, flourishing with the vigour and might of the waters, and born from the fire divine, cognizant of all beings, and full of four-fold strength, make the quarters propitious for you.

XIX.45.4 This añjana blessing of four-fold strength is being bound upon you. May all the quarters be free from fear to you. O lord, may you stay firm like the impeller Lord; let these people bring tribute to you.

XIX.45.5 Apply one to your eyes; wear one as a jewel; bathe with one, and drink one of them. May this blessing of four-fold strength protect us fully from the four calamitous bonds of the gripping disease (seizure).

अग्निर्माग्निनावतु प्राणायापानायायुषे वर्चस ओजसे तेजसे स्वस्तये सुभूतये स्वाहा ॥६॥
इन्द्रो मेन्द्रियेणावतु प्राणायापानायायुषे वर्चस ओजसे तेजसे स्वस्तये सुभूतये स्वाहा ॥७॥
सोमो मा सौम्येनावतु प्राणायापानायायुषे वर्चस ओजसे तेजसे स्वस्तये सुभूतये स्वाहा ॥८॥
भगो मा भगेनावतु प्राणायापानायायुषे वर्चस ओजसे तेजसे स्वस्तये सुभूतये स्वाहा ॥९॥
मरुतो मा गणैरवन्तु प्राणायापानायायुषे वर्चस ओजसे तेजसे स्वस्तये सुभूतये स्वाहा ॥१०॥

अग्निः । मा । अग्निना । अवतु । प्राणाय । अपानाय । आयुषे ।
वर्चसे । ओजसे । तेजसे । स्वस्तये । सुऽभूतये । स्वाहा ॥ ६ ॥

इन्द्रः । मा । इन्द्रियेण । अवतु । प्राणाय । अपानाय । आयुषे ।
वर्चसे । ओजसे । तेजसे । स्वस्तये । सुऽभूतये । स्वाहा ॥ ७ ॥

सोमः । मा । सौम्येन । अवतु । प्राणाय । अपानाय । आयुषे । वर्चसे ।
ओजसे । तेजसे । स्वस्तये । सुऽभूतये । स्वाहा ॥ ८ ॥

भगः । मा । भगेन । अवतु । प्राणाय । अपानाय । आयुषे ।
वर्चसे । ओजसे । तेजसे । स्वस्तये । सुऽभूतये । स्वाहा ॥ ९ ॥

मरुतः । मा । गणैः । अवन्तु । प्राणाय । अपानाय । आयुषे ।
वर्चसे । ओजसे । तेजसे । स्वस्तये । सुऽभूतये । स्वाहा ॥ १० ॥

(४६) षट्चत्वारिंशं सूक्तम्

(१-७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्य प्रजापतिर्ऋषिः । अस्तृतमणिर्देवता । (१) प्रथमर्चः पञ्चपदा मध्येज्योतिष्मती त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयाया षट्पदा भुरिक् शक्वरी, (३, ७) तृतीयासप्तम्योः पञ्चपदा पथ्यापङ्क्तिः, (४) चतुर्थ्याश्चतुष्पदा त्रिष्टुप्, (५) पञ्चम्याः पञ्चपदा शक्वरी, (६) षष्ठयाश्च पञ्चपदोष्णिग्गर्भा विराड्जगती छन्दांसि ॥

प्रजापतिष्ट्वा बध्नात्प्रथममस्तृतं वीर्याय कम् ।
तत्ते बध्नाम्यायुषे वर्चस ओजसे च बलाय चास्तृतस्त्वाभि रक्षतु ॥१॥

प्रजाऽपतिः । त्वा । बध्नात् । प्रथमम् । अस्तृतम् । वीर्याय । कम् । तत् । ते । बध्नामि ।
आयुषे । वर्चसे । ओजसे । च । बलाय । च । अस्तृतः । त्वा । अभि । रक्षतु ॥१॥

To other Gods

XIX.45.6 May the adorable Lord preserve me with vital heat for in-breath, for out-breath, for long life, for lustre, for vigour, for majesty, for weal, for good prosperity. Svāhā.

XIX.45.7 May the resplendent Lord preserve me with the strength (of the sense-organs) for in-breath, for out-breath, for long life, for lustre, for vigour, for majesty, for weal, for good prosperity. Svāhā.

XIX.45.8 May the blissful Lord preserve me with bliss for in-breath, for out-breath, for long life, for lustre, for vigour, for majesty, for weal, for good prosperity. Svāhā.

XIX.45.9 May the bounteous Lord preserve me with bounty for in-breath, for out-breath, for long life, for lustre, for vigour, for majesty, for weal, for good prosperity. Svāhā

XIX.45.10 May the brave soldiers (cloud-bearing winds) preserve me with the troops for in-breath, for out-breath, for long life, lustre, for vigour, for majesty, for weal, for good prosperity. Svāhā.

Astṛtamaṇi : unsubdued blessing

XIX.46.1 The Lord of creatures, in the beginning, bound you, the delightful astṛta (unsubdued) blessing, for performing heroic deeds. That very (blessing) I bind on you for a long life, for lustre, for vigour and for strength, may the unsubdued protect you all around.

ऊर्ध्वस्तिष्ठतु रक्षन्नप्रमादमस्तृतेमं मा त्वा दभन्पणयो यातुधानाः ।
इन्द्र इव दस्यूनव धूनुष्व पृतन्यतः सर्वाञ्छत्रून्वि षहस्वास्तृतस्त्वाभि रक्षतु ॥२॥
शतं च न प्रहरन्तो निघ्नन्तो न तस्तिरे ।
तस्मिन्निन्द्रः पर्यदत्त चक्षुः प्राणमथो बलमस्तृतस्त्वाभि रक्षतु ॥३॥
इन्द्रस्य त्वा वर्मणा परि धापयामो यो देवानामधिराजो बभूव ।
पुनस्त्वा देवाः प्र णयन्तु सर्वेऽस्तृतस्त्वाभि रक्षतु ॥४॥
अस्मिन्मणावेकशतं वीर्याणि सहस्रं प्राणा अस्मिन्नस्तृते ।
व्याघ्रः शत्रूनभि तिष्ठ सर्वान्यस्त्वा पृतन्यादधरः सो अस्त्वस्तृतस्त्वाभि रक्षतु ॥५॥
घृतादुल्लुप्तो मधुमान्पयस्वान्त्सहस्रप्राणः शतयोनिर्वयोधाः ।
शंभूश्च मयोभूश्चोर्जस्वांश्च पयस्वांश्चास्तृतस्त्वाभि रक्षतु ॥६॥

ऊर्ध्वः । तिष्ठतु । रक्षन् । अप्रऽमादम् । अस्तृत । इमम् । मा । त्वा । दभन् । पणयः ।
यातुऽधानाः । इन्द्रःऽइव । दस्यून् । अव । धुनुष्व । पृतन्यतः । सर्वान् । शत्रून् । वि ।
सहस्व । अस्तृतः । त्वा । अभि । रक्षतु ॥ २ ॥
शतम् । च । न । प्रऽहरन्तः । निऽघ्नन्तः । न । तस्तिरे । तस्मिन् । इन्द्रः । परि ।
अदत्त । चक्षुः । प्राणम् । अथो इति । बलम् । अस्तृतः । त्वा । अभि । रक्षतु ॥ ३ ॥
इन्द्रस्य । त्वा । वर्मणा । परि । धापयामः । यः । देवानाम् । अधिऽराजः । बभूव ।
पुनः । त्वा । देवाः । प्र । नयन्तु । सर्वे । अस्तृतः । त्वा । अभि । रक्षतु ॥ ४ ॥
अस्मिन् । मणौ । एकऽशतम् । वीर्याणि । सहस्रम् । प्राणाः । अस्मिन् । अस्तृते ।
व्याघ्रः । शत्रून् । अभि । तिष्ठ । सर्वान् । यः । त्वा । पृतन्यात् । अधरः । सः । अस्तु ।
अस्तृतः । त्वा । अभि । रक्षतु ॥ ५ ॥
घृतात् । उत्ऽलुप्तः । मधुऽमान् । पयस्वान् । सहस्रऽप्राणः । शतऽयोनिः । वयःऽधाः ।
शम्ऽभूः । च । मयःऽभूः । च । ऊर्जस्वान् । च । पयस्वान् । च । अस्तृतः । त्वा । अभि । रक्षतु॥

XIX.46.2 O unsubdued (blessing), may you stand up to defend this person with ceaseless care. May not the crafty merchants harm you. Just as the resplendent army chief destroys the robbers, so may you shake off the invaders. May you overwhelm all your enemies; may the unsubdued protect you all around.

XIX.46.3 Whom hundreds of assailants, attaching and smiting, have failed to subdue, to him the resplendent Lord has set the vision, life and also strength; may the unsubdued protect you all around.

XIX.46.4 We cover you with the armour of the resplendent Lord, who is the overlord of the bounties of Nature. May all the enlightened ones lead you forth again; may the unsubdued protect you all around.

XIX.46.5 A hundred and one powers and a thousands lives are there in this unsubdued blessing. Like a tiger, attack all your enemies. Whoso invades you, may he fall below; may the unsubdued protect you all around.

XIX.46.6 Besmeared with clarified butter, rich in honey and milk, possessing a thousand lives and a hundred incarnations, bestower of life-span, granter of peace and happiness, full of vigour and sap, may the unsubdued protect you all around.

यथा त्वमुत्तरोसो असपत्नः सपत्नहा ।
सजातानामसद्वशी तथा त्वा सविता करदस्तृतस्त्वाभि रक्षतु ॥७॥

यथा । त्वम् । उत्ऽतरः । असः । असपत्नः । सपत्नऽहा । सऽजातानाम् । असत् ।
वशी । तथा । त्वा । सविता । करत् । अस्तृतः । त्वा । अभि । रक्षतु ॥ ७ ॥

(४७) सप्तचत्वारिंशं सूक्तम्

(१-९) नवर्चस्यास्य सूक्तस्य गोपथ ऋषिः । रात्रिर्देवता । (१) प्रथमर्चः पथ्याबृहती, (२) द्वितीयायाः पञ्चपदानुष्टुब्गर्भा परातिजगती, (३-५, ८-९) तृतीयादितृचस्याष्टमीनवम्योश्चानुष्टुप्, (६) षष्ठयाः पुरस्ताद्बृहती, (७) सप्तम्याश्च त्र्यवसाना षट्पदा जगती छन्दांसि ॥

आ रात्रि पार्थिवं रजः पितुरप्रायि धामभिः ।
दिवः सदांसि बृहती वि तिष्ठस आ त्वेषं वर्तते तमः ॥१॥
न यस्याः पारं ददृशे न योयुवद्विश्वमस्यां नि विशते यदेजति ।
अरिष्टासस्त उर्वि तमस्वति रात्रि पारमशीमहि भद्रे पारमशीमहि ॥२॥
ये ते रात्रि नृचक्षसो द्रष्टारो नवतिर्नव । अशीतिः सन्त्यष्टा उतो ते सप्त सप्ततिः ॥३॥
षष्टिश्च षट् च रेवति पञ्चाशत्पञ्च सुम्नयि । चत्वारश्चत्वारिंशच्च त्रयस्त्रिंशच्च वाजिनि ॥४॥
द्वौ च ते विंशतिश्च ते रात्र्येकादशावमाः । तेभिर्नो अद्य पायुभिर्नु पाहि दुहितर्दिवः ॥५॥

आ । रात्रि । पार्थिवम् । रजः । पितुः । अप्रायि । धामऽभिः ।
दिवः । सदांसि । बृहती । वि । तिष्ठसे । आ । त्वेषम् । वर्तते । तमः ॥ १ ॥

न । यस्याः । पारम् । ददृशे । न । योयुवत् । विश्वम् । अस्याम् । नि । विशते ।
यत् । एजति । अरिष्टासः । ते । उर्वि । तमस्वति । रात्रि । पारम् । अशीमहि । भद्रे ।
पारम् । अशीमहि ॥ २ ॥

ये । ते । रात्रि । नृऽचक्षसः । द्रष्टारः । नवतिः । नव ।
अशीतिः । सन्ति । अष्टौ । उतो इति । ते । सप्त । सप्ततिः ॥ ३ ॥

षष्टिः । च । षट् । च । रेवति । पञ्चाशत् । पञ्च । सुम्नयि ।
चत्वारः । चत्वारिंशत् । च । त्रयः । त्रिंशत् । च । वाजिनि ॥ ४ ॥

द्वौ । च । ते । विंशतिः । च । ते । रात्रि । एकादश । अवमाः ।
तेभिः । नः । अद्य । पायुऽभिः । नु । पाहि । दुहितः । दिवः ॥ ५ ॥

XIX.46.7 May the impeller Lord arrange it so that you shall be superior, having no rivals and destroyer of rivals, and exercising control over your kins; may the unsubdued protect you all around.

To Rātri (Night) : for protection

XIX.47.1 O night, the terrestrial space has been filled with the lights of the father (i.e., heaven). Mighty you spread forth upto the abodes of the sky. The glowful darkness pervades all around.

XIX.47.2 In her, whose other end is not seen and who does not allow all things to be seen separately, all that moves, enters (to rest). O vast, darksome night, may we reach your other end unharmed; O benign one, may we reach the other end.

XIX.47.3 O night, what your observers watching over men are there ninety-nine, or eighty-eight or seventy-seven;

XIX.47.4 And sixty-six, O opulent one, and fifty-five, O delightful, and forty-four and thirty-three O speeding one;

XIX.47.5 And your twenty-two, and , O night, eleven at least are there, with those guards, may you guard us sure today, O heaven's daughter.

रक्षा मार्किर्नो अघशंस ईशत मा नो दुःशंस ईशत ।
मा नो अद्य गवां स्तेनो मावीनां वृक ईशत ॥६॥
माश्वानां भद्रे तस्करो मा नृणां यातुधान्यः ।
परमेभिः पथिभि स्तेनो धावतु तस्करः । परेण दत्वती रज्जुः परेणाघायुरर्षतु ॥७॥
अध रात्रि तृष्टधूममशीर्षाणमहिं कृणु । हनू वृकस्य जम्भयास्तेन तं द्रुपदे जहि ॥८॥
त्वयि रात्रि वसामसि स्वपिष्यामसि जागृहि । गोभ्यो नः शर्म यच्छाश्वेभ्यः पुरुषेभ्यः ॥९॥

रक्ष । मार्किः । नः । अघऽशंसः । ईशत । मा । नः । दुःऽशंसः । ईशत ।
मा । नः । अद्य । गवाम् । स्तेनः । मा । अवीनाम् । वृकः । ईशत ॥ ६ ॥
मा । अश्वानाम् । भद्रे । तस्करः । मा । नृणाम् । यातुऽधान्यः । परमेभिः । पथिऽभिः ।
स्तेनः । धावतु । तस्करः । परेण । दत्वती । रज्जुः । परेण । अघऽयुः । अर्षतु ॥ ७ ॥
अध । रात्रि । तृष्टऽधूमम् । अशीर्षाणम् । अहिम् । कृणु । हनू इति । वृकस्य ।
जम्भयाः । तेन । तम् । द्रुऽपदे । जहि ॥ ८ ॥
त्वयि । रात्रि । वसामसि । स्वपिष्यामसि । जागृहि ।
गोभ्यः । नः । शर्म । यच्छ । अश्वेभ्यः । पुरुषेभ्यः ॥ ९ ॥

(४८) अष्टचत्वारिंशं सूक्तम्

(१-६) षड्ऋचस्यास्य सूक्तस्य गोपथ ऋषिः । रात्रिर्देवता । (१) प्रथमर्चस्त्रिपदार्षी गायत्री, (२) द्वितीयायास्त्रिपदा विराडनुष्टुप्, (३) तृतीयाया बृहतीगर्भानुष्टुप्, (४, ६) चतुर्थीषष्ठयोरनुष्टुप्, (५) पञ्चम्याश्च पथ्यापङ्क्तिश्छन्दांसि ॥

अथो यानि च यस्मा ह यानि चान्तः परीणहि । तानि ते परि दद्मसि ॥१॥

अथो इति । यानि । च । यस्मै । ह । यानि । च । अन्तः । परिऽनहि । तानि ।
ते । परि । दद्मसि ॥ १ ॥

XIX.47.6 Protect us; may no cruel killer overpower us; may no abusing rogue overpower us. May not a thief of cows overpower us today; may not a wolf to the sheep overpower us.

XIX.47.7 O benign one, not a robber of horses, nor the torturers of men (overpower us). By remotest pathways may the thief and the robber flee; by the distant road the fanged rope and by the distant one may the wicked hasten.

XIX.47.8 Now, O night, make headless the serpent, causing great thirst by its hissing, crush the jaws of the wolf, and dash the thief to the wooden post.

XIX.47.9 O night, we dwell within you; we shall sleep; may you keep awake watchful, give shelter to our cows, horses and men.

To Rātri (night)

XIX.48.1 Now, what things we have collected and what are (lying) in the chest, all those we entrust to you.

रात्रि मातरुषसे नः परि देहि । उषा नो अह्ने परि ददात्वहस्तुभ्यं विभावरि ॥२॥

यत्किं चेदं पतयति यत्किं चेदं सरीसृपम् ।
यत्किं च पर्वतायासत्वं तस्मात्त्वं रात्रि पाहि नः ॥३॥

सा पश्चात्पाहि सा पुरः सोत्तरादधरादुत ।
गोपाय नो विभावरि स्तोतारस्त इह स्मसि ॥४॥

ये रात्रिमनुतिष्ठन्ति ये च भूतेषु जाग्रति ।
पशून्ये सर्वान्रक्षन्ति ते न आत्मसु जाग्रति ते नः पशुषु जाग्रति ॥५॥

वेद वै रात्रि ते नाम घृताची नाम वा असि ।
तां त्वां भरद्वाजो वेद सा नो वित्तेधि जाग्रति ॥६॥

रात्रि । मातः । उषसे । नः । परि । देहि । उषाः । नः । अह्ने । परि । ददातु । अहः । तुभ्यम् । विभावरि ॥ २ ॥

यत् । किम् । च । इदम् । पतयति । यत् । किम् । च । इदम् । सरीसृपम् ।
यत् । किम् । च । पर्वताय । असत्वम् । तस्मात् । त्वम् । रात्रि । पाहि । नः ॥ ३ ॥

सा । पश्चात् । पाहि । सा । पुरः । सा । उत्तरात् । अधरात् । उत ।
गोपाय । नः । विभावरि । स्तोतारः । ते । इह । स्मसि ॥ ४ ॥

ये । रात्रिम् । अनुऽतिष्ठन्ति । ये । च । भूतेषु । जाग्रति ।
पशून् । ये । सर्वान् । रक्षन्ति । ते । नः । आत्मऽसु । जाग्रति । ते । नः । पशुषु । जाग्रति ॥

वेद । वै । रात्रि । ते । नाम । घृताची । नाम । वै । असि ।
ताम । त्वाम् । भरतऽवाजः । वेद । सा । नः । वित्ते । अधि । जाग्रति ॥ ६ ॥

XIX.48.2 O mother night, may you hand us over to the dawn; may the dawn hand us over to the day; may the day hand us over to you, O glowing one.

XIX.48.3 Whatsoever that flies, whatsoever that glides, and whatsoever a rougue beast of mountains is there, (grips our joints) from that, O night, may you protect us.

XIX.48.4 As such may you protect us from behind, you from in front, you from above and from underneath as well. O glowing one, do protect us. Here we are your praise-singers.

XIX.48.5 They, who perform rituals at night, and they, who keep awake within the beings, and they, who protect all cattle, may they keep awake within (watch over) our selves, keep awake with in (watch-over) our cattle.

XIX.48.6 I know, verily, your name, O night, 'dripping clarified butter' (gṛtāchi) is your name. The possessor of strength (Bharadvāj) knows you as such. So may you keep awake and watch over our possessions.

(४९) एकोनपञ्चाशं सूक्तम्

(१-१०) दशर्चस्यास्य सूक्तस्य गोपथो भरद्वाजश्च ऋषी। रात्रिर्देवता। (१-५, ८) प्रथमादिपञ्चर्चामष्टम्याश्च त्रिष्टुप्, (६) षष्ठ्या आस्तारपङ्क्तिः, (७) सप्तम्याः पथ्यापङ्क्तिः, (९) नवम्या अनुष्टुप्, (१०) दशम्याश्च त्र्यवसाना षट्पदा जगती छन्दांसि॥

इषिरा योषा युवतिर्दमूना रात्री देवस्य सवितुर्भगस्य।
अश्वक्षभा सुहवा संभृतश्रीरा पप्रौ द्यावापृथिवी महित्वा ॥१॥
अति विश्वान्यरुहद्गम्भीरो वर्षिष्ठमरुहन्त श्रविष्ठाः।
उशती रात्र्यनु सा भद्राभि तिष्ठते मित्र इव स्वधाभिः ॥२॥
वर्ये वन्द्ये सुभगे सुजात आजगन्रात्रि सुमना इह स्याम्।
अस्मांस्त्रायस्व नर्याणि जाता अथो यानि गव्यानि पुष्ट्या ॥३॥
सिंहस्य रात्र्युशती पींषस्य व्याघ्रस्य द्वीपिनो वर्च आ ददे।
अश्वस्य ब्रध्नं पुरुषस्य मायुं पुरु रूपाणि कृणुषे विभाती ॥४॥
शिवां रात्रिमनुसूर्यं च हिमस्य माता सुहवा नो अस्तु।
अस्य स्तोमस्य सुभगे नि बोध येन त्वा वन्दे विश्वासु दिक्षु ॥५॥
स्तोमस्य नो विभावरि रात्रि राजेव जोषसे।
असाम सर्ववीरा भवाम सर्ववेदसो व्युच्छन्तीरनूषसः ॥६॥

इषिरा। योषा। युवतिः। दमूनाः। रात्री। देवस्य। सवितुः। भगस्य। अश्वऽक्षभा। सुऽहवा। सम्ऽभृतश्रीः। आ। पप्रौ। द्यावापृथिवी इति। महिऽत्वा ॥ १ ॥
अति। विश्वानि। अरुहत्। गम्भीरः। वर्षिष्ठम्। अरुहन्त। श्रविष्ठाः।
उशती। रात्री। अनु। सा। भद्रा। अभि। तिष्ठते। मित्रःऽइव। स्वधाभिः ॥ २ ॥
वर्ये। वन्द्ये। सुऽभगे। सुऽजाते। आ। अजगन्। रात्रि। सुऽमनाः। इह। स्याम्।
अस्मान्। त्रायस्व। नर्याणि। जाता। अथो इति। यानि। गव्यानि। पुष्ट्या ॥३॥
सिंहस्य। रात्री। उशती। पींषस्य। व्याघ्रस्य। द्वीपिनः। वर्चः। आ। ददे।
अश्वस्य। ब्रध्नम्। पुरुषस्य। मायुम्। पुरु। रूपाणि। कृणुषे। विऽभाती ॥ ४ ॥
शिवाम्। रात्रिम्। अनुऽसूर्यम्। च। हिमस्य। माता। सुऽहवा। नः। अस्तु।
अस्य। स्तोमस्य। सुऽभगे। नि। बोध। येन। त्वा। वन्दे। विश्वासु। दिक्षु ॥५॥
स्तोमस्य। नः। विभावरि। रात्रि। राजाऽइव। जोषसे।
असाम। सर्वऽवीराः। भवाम। सर्वऽवेदसः। विऽउच्छन्तीः। अनु। उषसः ॥ ६ ॥

Night : Praises and Prayer

XIX.49.1 Covetable, youthful maiden, night, dear to the impeller Lord of the fortune, all encompassing, easy to invoke, accumulating glory, has filled the heaven and earth with grandeur.

XIX.49.2 Profound (darkness) has ascended over all things; the mightiest ones have ascended to highest sky; that benign night, full of desire, moves gradually (one) towards us like a friend with nice provisions (presents).

XIX.49.3 O desirable, deserving worship, blissful, high-born night, you have come. May you stay here with friendly favour. May you protect us, O well born, and also the dairy products, which are beneficial for men with their nourishment.

XIX.49.4 The night, full of passion, assumes the vigour of lion, elephant, tiger and of leopard, the colour of horse and the voice of man. O shining one, you take on many a form.

XIX.49.5 I pay my homage to the benign night and the (time) after sunrise. Mother of snow, may she be easy of invocation for us. O bounteous one, may you notice this praise-song, with which I greet you in all the quarters.

XIX.49.6 O glowful night, you relish our praise-song just like a king. Through the breaking of dawns, may we be with all our heroic sons and be with all our possessions.

शम्य॑ ह नाम॑ दधिषे मम॑ दिप्स॑न्ति ये धना॑।
रात्रीहि तान॑सुतपा य स्तेनो न विद्यते यत्पुन॒र्न विद्यते॑ ॥७॥
भ॒द्रासि॑ रात्रि चम॒सो न वि॒ष्टो विष्व॒ङ् गोरू॑पं युव॒तिर्बि॑भर्षि।
चक्षु॑ष्मती मे उश॒ती वपूं॑षि प्रति॒ त्वं दि॒व्या न क्षाम॑मुक्थाः ॥८॥
यो अ॒द्य स्ते॒न आय॑त्यघा॒युर्मर्त्यो॑ रि॒पुः।
रात्री॒ तस्य॑ प्र॒तीत्य॒ प्र ग्री॒वाः प्र शिरो॑ हनत् ॥९॥
प्र पादौ॒ न यथाय॑ति॒ प्र हस्तौ॒ न यथाशि॑षत्।
यो म॑लि॒म्लुरु॒पाय॑ति॒ स संपि॑ष्टो॒ अपा॑यति।
अपा॑यति॒ स्वपा॑यति॒ शुष्के॑ स्था॒णावपा॑यति ॥१०॥

शम्या॑। ह। नाम॑। द॒धि॒षे। मम॑। दिप्स॑न्ति। ये। धना॑। रात्रि॑। इ॒हि।
तान्। अ॒सु॒ऽत॒पा। यः। स्ते॒नः। न। वि॒द्यते॑। यत्। पुन॑ः। न। वि॒द्यते॑ ॥ ७ ॥

भ॒द्रा। अ॒सि॒। रा॒त्रि॒। च॒म॒सः। न। वि॒ष्टः। विष्व॑ङ्। गोऽरू॑पम्। यु॒व॒तिः। बि॒भ॒र्षि॒।
चक्षु॑ष्मती। मे॒। उ॒श॒ती। वपूं॑षि। प्रति॑। त्वम्। दि॒व्या। न। क्षाम्। अ॒मु॒क्थाः ॥

यः। अ॒द्य। स्ते॒नः। आ॒ऽअय॑ति। अ॒घ॒ऽयुः। मर्त्यः॑। रि॒पुः।
रात्री॑। तस्य॑। प्र॒ति॒ऽइत्य॑। प्र। ग्री॒वाः। प्र। शिर॑ः। ह॒न॒त् ॥ ९ ॥

प्र। पादौ॑। न। यथा॑। अय॑ति। प्र। हस्तौ॑। न। यथा॑। अशि॑षत्।
यः। म॒लि॒म्लुः। उ॒प॒ऽअय॑ति। सः। सम्ऽपि॑ष्टः। अप॑। अ॒य॒ति॒।
अप॑। अ॒य॒ति॒। सु॒ऽअपा॑यति। शुष्के॑। स्था॒णौ। अप॑। अ॒य॒ति॒ ॥ १० ॥

(५०) पञ्चाशं सूक्तम्
(१-७) सप्तर्चस्यास्य सूक्तस्य गोपथ ऋषिः। रात्रिर्देवता। अनुष्टुप् छन्दः॥

अध॑ रात्रि तृ॒ष्टधू॑ममशी॒र्षाण॒महिं॑ कृणु।
अ॒क्षौ वृक॑स्य॒ निर्ज॑ह्या॒स्तेन॒ तं द्रु॑प॒दे ज॑हि ॥१॥

अध॑। रा॒त्रि॒। तृ॒ष्टऽधू॑मम्। अ॒शी॒र्षाण॑म्। अहि॑म्। कृ॒णु॒।
अ॒क्षौ। वृक॑स्य। निः। ज॒ह्याः। तेन॑। तम्। द्रु॒ऽप॒दे। ज॒हि॒ ॥ १ ॥

XIX.49.7 You have indeed, assumed the name "Ramya, (Gueller). Whoso want to spoil my riches, may you, O night, come to them as a burner of their lives. Whosoever is a thief, may he not exist; may he never exist again.

XIX.49.8 You are beautiful, O night, like a well-wrought bowl; a youthful maid, you assume all the aspects of a cow. Full of vision, full of desire, showing me your forms, like heavens, may you adorn this earth also.

XIX.49.9 What thief comes today. a malicious mortal enemy, may the night, knowing his intent full well, strike off his shoulders as well as the head.

XIX.49.10 May she strike off his feet, so that he may not, strike off his arms, so that he may not hurt. The marauder that comes, may he go away crushed to pulp. May he go away, go far away, go away to a dry and dreary stump.

To Night : For protection

XIX.50.1 Now, O night, make headless the serpent, causing great thirst by its hissing; strike the eyes of the wolf out of his head; dash the thief to the wooden post. (Av.XIX.47.8.Var.)

ये ते रात्र्यनड्वाहस्तीक्ष्णंश्रृङ्गाः स्वाशवः ।
तेभिर्नो अद्य पारयाति दुर्गाणि विश्वहा ॥२॥
रात्रिंरात्रिमरिष्यन्तस्तरेम तन्वा वयम् ।
गम्भीरमप्लवा इव न तरेयुररातयः ॥३॥
यथा शाम्याकः प्रपतन्नपवान्नानुविद्यते ।
एवा रात्रि प्र पातय यो अस्माँ अभ्यघायति ॥४॥
अप स्तेनं वासो गोअजमुत तस्करम् ।
अथो यो अर्वतः शिरोभिधाय निनीषति ॥५॥
यदद्या रात्रि सुभगे विभजन्त्ययो वसु ।
यदेतदस्मान्भोजय यथेदन्यानुपायसि ॥६॥
उषसे नः परि देहि सर्वान्रात्र्यनागसः ।
उषा नो अह्ने आ भजादहस्तुभ्यं विभावरि ॥७॥

ये । ते । रात्रि । अनड्वाहः । तीक्ष्णऽश्रृङ्गाः । सुऽआशवः ।
तेभिः । नः । अद्य । पारय । अति । दुःऽगानि । विश्वहा ॥ २ ॥
रात्रिम्ऽरात्रिम् । अरिष्यन्तः । तरेम । तन्वा । वयम् ।
गम्भीरम् । अप्लवाऽइव । न । तरेयुः । अरातयः ॥ ३ ॥
यथा । शाम्याकः । प्रऽपतन् । अपऽवान् । न । अनुऽविद्यते ।
एव । रात्रि । प्र । पातय । यः । अस्मान् । अभिऽअघायति ॥ ४ ॥
अप । स्तेनम् । वासः । गोऽअजम् । उत । तस्करम् ।
अथो इति । यः । अर्वतः । शिरः । अभिऽधाय । निनीषति ॥ ५ ॥
यत् । अद्य । रात्रि । सुऽभगे । विऽभजन्ति । अयः । वसु ।
यत् । एतत् । अस्मान् । भोजय । यथा । इत् । अन्यान् । उपऽअयसि ॥ ६ ॥
उषसे । नः । परि । देहि । सर्वान् । रात्रि । अनागसः ।
उषाः । नः । अह्ने । आ । भजात् । अहः । तुभ्यम् । विभावरि ॥ ७ ॥

XIX.50.2 O night, with those sharp-homed, fast-running bullocks, that are yours, may you, today and on all days, bear us across all difficulties.

XIX.50.3 May we get across each and every night with our body uninjured. May our enemies not get across, like boatless person in deep waters.

XIX.50.4 Just as a millet-seed, flying up and blown away, is not traced out, so, O night, may you blow him away, whoso plans to harm us.

XIX.50.5 Keep the thief away from (our) house; also the robber of cows and goats; also him, who wants to lead away (our) horse haltering his head.

XIX.50.6 O night, possessor of great fortunes, as you have come today dealing out riches, make us to enjoy all that, so that this may not go to others.

XIX.50.7 O night, may you hand over all of us to the dawn free from sin; may the dawn deliver us to the day; and the day to you, O glowing one.

(५१) एकपञ्चाशं सूक्तम्

(१-२) द्व्यृचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । (१) प्रथमर्च आत्मा, (२) द्वितीयायाश्च सविता देवते । (१) प्रथमाया एकावसाना ब्राह्म्यनुष्टुप्, (२) द्वितीयायाश्चैकावसाना त्रिपदा यवमध्योष्णिक् छन्दसी ॥

अयुतोऽहमयुतो म आत्मायुतं मे चक्षुरयुतं मे श्रोत्रमयुतो मे
प्राणोऽयुतो मेऽपानोऽयुतो मे व्यानोऽयुतोऽहं सर्वः ॥१॥
देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां प्रसूत आ रभे ॥२॥

अयुतः । अहम् । अयुतः । मे । आत्मा । अयुतम् । मे । चक्षुः । अयुतम् । मे । श्रोत्रम् ।
अयुतः । मे । प्राणः । अयुतः । मे । अपानः । अयुतः । मे । विऽआनः । अयुतः ।
अहम् । सर्वः ॥ १ ॥

देवस्य । त्वा । सवितुः । प्रऽसवे । अश्विनोः । बाहुऽभ्याम् । पूष्णः । हस्ताभ्याम् ।
प्रऽसूतः । आ । रभे ॥ २ ॥

(५२) द्विपञ्चाशं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । कामो देवता । (१-२, ४) प्रथमाद्वितीयाचतुर्थीनामृचां त्रिष्टुप्, (३) तृतीयायाश्चतुष्पदोष्णिक्, (५) पञ्चम्याश्चोपरिष्टाद्बृहती छन्दांसि ॥

कामस्तदग्रे समवर्तत मनसो रेतः प्रथमं यदासीत् ।
स काम कामेन बृहता सयोनी रायस्पोषं यजमानाय धेहि ॥१॥
त्वं काम सहसासि प्रतिष्ठितो विभुर्विभावा सख आ सखीयते ।
त्वमुग्रः पृतनासु सासहिः सह ओजो यजमानाय धेहि ॥२॥
दूराच्चकमानाय प्रतिपाणायाक्षये । आस्मा अशृण्वन्नाशाः कामेनाजनयन्त्स्वः ॥३॥

कामः । तत् । अग्रे । सम् । अवर्तत । मनसः । रेतः । प्रथमम् । यत् । आसीत् । सः ।
काम । कामेन । बृहता । सऽयोनिः । रायः । पोषम् । यजमानाय । धेहि ॥ १ ॥
त्वम् । काम । सहसा । असि । प्रतिऽस्थितः । विऽभुः । विभाऽवा । सखे । आ ।
सखीयते । त्वम् । उग्रः । पृतनासु । ससहिः । सहः । ओजः । यजमानाय । धेहि ॥ २ ॥
दूरात् । चकमानाय । प्रतिऽपानाय । अक्षये ।
आ । अस्मै । अशृण्वन् । आशाः । कामेन । अजनयन् । स्वः ॥ ३ ॥

Ātman

XIX.51.1 Unbound am I; unbound is my soul; unbound (is) my vision; unbound (is) my audition; unbound (is) my in-breath; unbound (is) my out-breath; unbound (is) my diffused breath; unbound the whole of me.

Savita

XIX.51.2 At the impulsion of the divine impeller Lord, urged by the arms of the twins divine and by the hands of the nourisher Lord, I undertake (this work).

Kāma : Desire

XIX.52.1 In the beginning arose that desire, which was the first seed of the mind. As such, may you, O desire, akin to the providential desire, grant plenty of riches to the sacrificer.

XIX.52.2 O desire, you are well established by (your) overpowering might, pervasive and majestic, a friend to one seeking friendship, you are fierce, overwhelming in battles; may you bestow vigour on the sacrificer.

XIX.52.3 To him, who from a long distance longed for an inexhaustible response, all the quarters listened, and with desire they produced bliss.

कामेन मा काम आगन्हृदयाद्धृदयं परि । यदमीषामदो मनस्तदैतूप मामिह ॥४॥
यत्काम कामयमाना इदं कृण्मसि ते हविः ।
तन्नः सर्वं समृध्यतामथैतस्य हविषो वीहि स्वाहा ॥५॥

कामेन । मा । कामः । आ । अगन् । हृदयात् । हृदयम् । परि ।
यत् । अमीषाम् । अदः । मनः । तत् । आ । एतु । उप । माम् । इह ॥४॥
यत् । काम । कामयमानाः । इदम् । कृण्मसि । ते । हविः । तत् । नः । सर्वम् ।
सम् । ऋध्यताम् । अथ । एतस्य । हविषः । वीहि । स्वाहा ॥ ५ ॥

(५३) त्रिपञ्चाशं सूक्तम्

(१-१०) दशर्चस्यास्य सूक्तस्य भृगुर्ऋषिः । सर्वात्मकः कालो देवता । (१-४) प्रथमादिचतुर्ऋचां त्रिष्टुप्, (५) पञ्चम्या निचृत्पुरस्ताद्बृहती, (६-१०) षष्ठ्यादिपञ्चानामनुष्टुप् छन्दांसि ॥

कालो अश्वो वहति सप्तरश्मिः सहस्राक्षो अजरो भूरिरेताः ।
तमा रोहन्ति कवयो विपश्चितस्तस्य चक्रा भुवनानि विश्वा ॥१॥
सप्त चक्रान्वहति काल एष सप्तास्य नाभीरमृतं न्वक्षः ।
स इमा विश्वा भुवनान्यञ्जत्कालः स ईयते प्रथमो नु देवः ॥२॥
पूर्णः कुम्भोधि काल आहितस्तं वै पश्यामो बहुधा नु सन्तः ।
स इमा विश्वा भुवनानि प्रत्यङ्कालं तमाहुः परमे व्योमन् ॥३॥

कालः । अश्वः । वहति । सप्तऽरश्मिः । सहस्रऽअक्षः । अजरः । भूरिऽरेताः ।
तम् । आ । रोहन्ति । कवयः । विपःऽचितः । तस्य । चक्रा । भुवनानि । विश्वा ॥१॥
सप्त । चक्रान् । वहति । कालः । एषः । सप्त । अस्य । नाभीः । अमृतम् । नु । अक्षः ।
सः । इमा । विश्वा । भुवनानि । अञ्जत् । कालः । सः । ईयते । प्रथमः । नु । देवः ॥२॥
पूर्णः । कुम्भः । अधि । काले । आऽहितः । तम् । वै । पश्यामः । बहुऽधा । नु । सन्तम् ।
सः । इमा । विश्वा । भुवनानि । प्रत्यङ् । कालम् । तम् । आहुः । परमे । विऽओमन् ॥ ३ ॥

XIX.52.4 By desire, the desire has come to me, from heart to heart. Whatever be the mind of those yonder ones, may that come to me here.

XIX.52.5 O desire, desiring whatsoever we make the offering to you, may all that be accomplished for us. Now may you enjoy this offering. Svāhā.

Kāla : Time

XIX.53.1 Time, the seven-reigned horse, thousand-eyed unaging and prolific, draws (the Cosmic Chariot). Sages with keen vision mount it; all the beings are it wheels.

XIX.53.2 This Time (horse) draws the seven wheels; seven are its naves; verily, the immortality is the axle. Making all the beings manifest, Time, the destroyer (sah), moves on. He is the primal deity.

XIX.53.3 The overflowing vessel is set upon Time. Indeed, we see him taking on various forms. He is face to face with all these beings. They call him kāla (time) in the highest heaven.

स एव सं भुवनान्याभरत्स एव सं भुवनानि पर्यैत् ।
पिता सन्नभवत्पुत्र एषां तस्माद्वै नान्यत्परमस्ति तेजः ॥४॥
कालोमूं दिवमजनयत्काल इमाः पृथिवीरुत ।
काले ह भूतं भव्यं चेषितं ह वि तिष्ठते ॥५॥
कालो भूतिमसृजत काले तपति सूर्यः ।
काले ह विश्वा भूतानि काले चक्षुर्वि पश्यति ॥६॥
काले मनः काले प्राणः काले नाम समाहितम् ।
कालेन सर्वा नन्दन्त्यागतेन प्रजा इमाः ॥७॥
काले तपः काले ज्येष्ठं काले ब्रह्म समाहितम् ।
कालो ह सर्वस्येश्वरो यः पितासीत्प्रजापतेः ॥८॥
तेनेषितं तेन जातं तदु तस्मिन्प्रतिष्ठितम् ।
कालो ह ब्रह्म भूत्वा बिभर्ति परमेष्ठिनम् ॥९॥

सः । एव । सम् । भुवनानि । आ । अभरत् । सः । एव । सम् । भुवनानि । परि । ऐत् ।
पिता । सन् । अभवत् । पुत्रः । एषाम् । तस्मात् । वै । न । अन्यत् । परम् । अस्ति । तेजः ॥
कालः । अमूम् । दिवम् । अजनयत् । कालः । इमाः । पृथिवीः । उत ।
काले । ह । भूतम् । भव्यम् । च । इषितम् । ह । वि । तिष्ठते ॥ ५ ॥
कालः । भूतिम् । असृजत । काले । तपति । सूर्यः ।
काले । ह । विश्वा । भूतानि । काले । चक्षुः । वि । पश्यति ॥ ६ ॥
काले । मनः । काले । प्राणः । काले । नाम । समऽआहितम् ।
कालेन । सर्वाः । नन्दन्ति । आऽगतेन । प्रऽजाः । इमाः ॥ ७ ॥
काले । तपः । काले । ज्येष्ठम् । काले । ब्रह्म । समऽआहितम् ।
कालः । ह । सर्वस्य । ईश्वरः । यः । पिता । आसीत् । प्रजाऽपतेः ॥ ८ ॥
तेन । इषितम् । तेन । जातम् । तत् । ऊं इति । तस्मिन् । प्रतिऽस्थितम् ।
कालः । ह । ब्रह्म । भूत्वा । बिभर्ति । परमेऽस्थिनम् ॥ ९ ॥

XIX.53.4 He alone sustains the beings completely. He alone pervades the beings thoroughly. Being father, He becomes their son. Surely, there is no other majesty superior to Him.

XIX.53.5 Time has created that heaven; Time has created these earths as well. In Time, indeed, is located all that has existed and that will ever exist stirred (by Time).

XIX.53.6 Time has generated the earth; the sun burns in Time. In Time, indeed, are located all the beings; in Time the vision discerns.

XIX.53.7 In Time mind, in Time life, in Time name is well set. By Time, when it comes, all these creations rejoice.

XIX.53.8 In Time fervour, in Time the great observer, the highest knowledge is well set. Time is the Lord of all; father of the Lord of creatures is He.

XIX.53.9 Urged by Him, created by Him, all that is set, surely, within Him. Time, becoming the Divine supreme, sustains the Lord seated in the highest abode.

कालः प्रजा असृजत कालो अग्रे प्रजापतिम् ।
स्वयंभूः कश्यपः कालात्तपः कालादजायत ॥१०॥

कालः । प्रऽजाः । असृजत । कालः । अग्रे । प्रजाऽपतिम् ।
स्वयम्ऽभूः । कश्यपः । कालात् । तपः । कालात् । अजायत ॥ १० ॥

(५४) चतुष्पञ्चाशं सूक्तम्

(१-५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्य भृगुर्ऋषिः । सर्वात्मकः कालो देवता । (१, ३-४) प्रथमातृतीयाचतुर्थीनामृचामनुष्टुप्, (२) द्वितीयायास्त्रिपदार्षी गायत्री, (५) पञ्चम्याश्च त्र्यवसाना षट्पदा विराडष्टिश्छन्दांसि ॥

कालादापः समभवन्कालाद्ब्रह्म तपो दिशः ।
कालेनोदेति सूर्यः काले नि विशते पुनः ॥१॥
कालेन वातः पवते कालेन पृथिवी मही ।
द्यौर्मही काल आहिता ॥२॥
कालो ह भूतं भव्यं च पुत्रो अजनयत्पुरा ।
कालादृचः समभवन्यजुः कालादजायत ॥३॥
कालो यज्ञं समैरयद्देवेभ्यो भागमक्षितम् ।
काले गन्धर्वाप्सरसः काले लोकाः प्रतिष्ठिताः ॥४॥

कालात् । आपः । सम् । अभवन् । कालात् । ब्रह्म । तपः । दिशः ।
कालेन । उत् । एति । सूर्यः । काले । नि । विशते । पुनः ॥ १ ॥

कालेन । वातः । पवते । कालेन । पृथिवी । मही ।
द्यौः । मही । काले । आऽहिता ॥ २ ॥

कालः । ह । भूतम् । भव्यम् । च । पुत्रः । अजनयत् । पुरा ।
कालात् । ऋचः । सम् । अभवन् । यजुः । कालात् । अजायत ॥ ३ ॥

कालः । यज्ञम् । सम् । ऐरयत् । देवेभ्यः । भागम् । अक्षितम् ।
काले । गन्धर्वऽअप्सरसः । काले । लोकाः । प्रतिऽस्थिताः ॥ ४ ॥

XIX.53.10 Time has created the creatures; in the beginning, Time created the Lord of creatures. The self-existent seer (Kasyapa) is born from Time; from Time fervour is born.

In Praise of Kāla

XIX.54.1 From Time the waters are born; from Time the sacred knowledge, fervour, and the quarters. The sun rises by Time; in Time he enters again.

XIX.54.2 By Time the wind blows afresh; by Time mighty is the earth. The sky is great, being set in Time.

XIX.54.3 By Time, the son (of Time; Prajāpati) created past, present and future in ancient times. The Rks (praise-verses) are born from Time; from Time is born the Yajuh (sacrificial text).

XIX.54.4 Time has set in motion the sacrifice,unexhausting share of the enlightened ones. Protectors of earth and the energies of water (are set) in Time; in Time are set the worlds.

कालेयमङ्गिरा देवोऽथर्वा चाधि तिष्ठतः ।
इमं च लोकं परमं च लोकं पुण्यांश्च लोकान्विधृतीश्च पुण्याः ।
सर्वांल्लोकानभिजित्य ब्रह्मणा कालः स ईयते परमो नु देवः ॥५॥

काले । अयम् । अङ्गिराः । देवः । अथर्वा । च । अधि । तिष्ठतः । इमम् । च ।
लोकम् । परमम् । च । लोकम् । पुण्यान् । च । लोकान् । विऽधृतीः । च । पुण्याः ।
सर्वान् । लोकान् । अभिऽजित्य । ब्रह्मणा । कालः । सः । ईयते । परमः । नु । देवः ॥ ५ ॥

(५५) पञ्चपञ्चाशं सूक्तम्

(१-६) षडृचस्यास्य सूक्तस्य भृगुर्ऋषिः । अग्निर्देवता । (१, ३-४) प्रथमातृतीयाचतुर्थीनामृचां त्रिष्टुप्,
(२) द्वितीयाया आस्तारपङ्क्तिः, (५) पञ्चम्यास्त्र्यवसाना पञ्चपदा पुरस्ताज्ज्योतिष्मती
त्रिष्टुप्, (६) षष्ठ्याश्च निचृद्बृहती छन्दांसि ॥

रात्रिंरात्रिमप्रयातं भरन्तोऽश्वायेव तिष्ठते घासमस्मै ।
रायस्पोषेण समिषा मदन्तो मा ते अग्ने प्रतिवेशा रिषाम ॥१॥
या ते वसोर्वात इषुः सा त एषा तया नो मृड ।
रायस्पोषेण समिषा मदन्तो मा ते अग्ने प्रतिवेशा रिषाम ॥२॥
सायंसायं गृहपतिर्नो अग्निः प्रातःप्रातः सौमनसस्य दाता ।
वसोर्वसोर्वसुदान एधि वयं त्वेन्धानास्तन्वं पुषेम ॥३॥
प्रातःप्रातर्गृहपतिर्नो अग्निः सायंसायं सौमनसस्य दाता ।
वसोर्वसोर्वसुदान एधीन्धानास्त्वा शतंहिमा ऋधेम ॥४॥

रात्रिम्ऽरात्रिम् । अप्रऽयातम् । भरन्तः । अश्वायऽइव । तिष्ठते । घासम् । अस्मै ।
रायः । पोषेण । सम् । इषा । मदन्तः । मा । ते । अग्ने । प्रतिऽवेशाः । रिषाम ॥ १ ॥
या । ते । वसोः । वातः । इषुः । सा । ते । एषा । तया । नः । मृड ।
रायः । पोषेण । सम् । इषा । मदन्तः । मा । ते । अग्ने । प्रतिऽवेशाः । रिषाम ॥ २ ॥
सायम्ऽसायम् । गृहऽपतिः । नः । अग्निः । प्रातःऽप्रातः । सौमनसस्य । दाता ।
वसोःऽवसोः । वसुऽदानः । एधि । वयम् । त्वा । इन्धानाः । तन्वम् । पुषेम ॥ ३ ॥
प्रातःऽप्रातः । गृहऽपतिः । नः । अग्निः । सायम्ऽसायम् । सौमनसस्य । दाता ।
वसोःऽवसोः । वसुऽदानः । एधि । इन्धानाः । त्वा । शतम्ऽहिमाः । ऋधेम ॥ ४ ॥

XIX.54.5 In Time this divine brilliant (Añgiras), and this unflinching (Atharvan) stand fast. Conquering this world, and the highest world, and the holy worlds and holy midspaces, and all the worlds by the sacred knowledge, that Time is approached as the highest Lord.

To Agni

XIX.55.1 Night after night, without any break, bringing offering to him, as if fodder to a stabled horse, delighting in plenty of riches along with food, O adorable Lord, may we, your neighbors, never come to harm.

XIX.55.2 Whatever is your power of providing dwelling and that of providing food, that, surely, is yours. May you favour us with the same; delighting in plenty of riches along with food, O adorable Lord, may we, your neighbors, never come to harm.

XIX.55.3 Each and every evening, may there be the house-holder's fire for us; each and every morning, may he be the bestower of happiness. May you be the bestower of each and every wealth on us. Enkindled you, may we nourish our progeny (tanvam).

XIX.55.4 Each and every morning, may there be the house-holder's fire for us; each and every evening, may he be the bestower of happiness on us. May you be the bestower of each and every wealth on us. Enkindling you, may we prosper through a hundred winters.

अपश्वा दुग्धान्नस्य भूयासम् । अन्नादायान्नपतये रुद्राय नमो अग्नये ।
सभ्यः सभां मे पाहि ये च सभ्याः सभासदः ॥५॥
त्वमिन्द्रा पुरुहूत विश्वमायुर्व्यश्नवत् ।
अहरहर्बलिमित्ते हरन्तोश्वायेव तिष्ठते घासमग्ने ॥६॥

अपश्वा । दुग्धऽअन्नस्य । भूयासम् । अन्नऽअदाय । अन्नऽपतये । रुद्राय । नमः ।
अग्नये । सभ्यः । सभाम् । मे । पाहि । ये । च । सभ्याः । सभाऽसदः ॥ ५ ॥

त्वम् । इन्द्र । पुरुऽहूत । विश्वम् । आयुः । वि । अश्नवत् ।
अहःऽअहः । बलिम् । इत् । ते । हरन्तः । अश्वायऽइव । तिष्ठते । घासम् । अग्ने ॥

(५६) षट्पञ्चाशं सूक्तम्

(१-६) षड्चस्यास्य सूक्तस्य यम ऋषिः । दुःस्वप्नो देवता । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

यमस्य लोकादध्या बभूविथ प्रमदा मर्त्यान्प्र युनक्षि धीरः ।
एकाकिना सरथं यासि विद्वान्त्स्वप्नं मिमानो असुरस्य योनौ ॥१॥
बन्धस्त्वाग्रे विश्वचया अपश्यत्पुरा रात्र्या जनितोरेके अह्नि ।
ततः स्वप्नेदमध्या बभूविथ भिषग्भ्यो रूपमपगूहमानः ॥२॥
बृहद्गावासुरेभ्योधि देवानुपावर्तत महिमानमिच्छन् ।
तस्मै स्वप्नाय दधुराधिपत्यं त्रयस्त्रिंशासः स्वरानशानाः ॥३॥

यमस्य । लोकात् । अधि । आ । बभूविथ । प्रऽमदा । मर्त्यान् । प्र । युनक्षि । धीरः ।
एकाकिना । सऽरथम् । यासि । विद्वान् । स्वप्नम् । मिमानः । असुरस्य । योनौ ॥ १ ॥

बन्धः । त्वा । अग्रे । विश्वऽचयाः । अपश्यत् । पुरा । रात्र्याः । जनितोः । एके । अह्नि ।
ततः । स्वप्न । इदम् । अधि । आ । बभूविथ । भिषक्ऽभ्यः । रूपम् । अपऽगूहमानः ॥

बृहत्ऽगावा । असुरेभ्यः । अधि । देवान् । उप । अवर्तत । महिमानम् । इच्छन् ।
तस्मै । स्वप्नाय । दधुः । आधिऽपत्यम् । त्रयःऽत्रिंशासः । स्वः । आनशानाः ॥ ३ ॥

XIX.55.5 May I be one, never having burnt food in the back part of my plate. Homage be to the adorable Lord, the consumer of food, the lord of food, the terrible punisher. May you, the courteous one, protect my court, as well as the courteous one, protect my court, as well as the courteous courtiers.

XIX.55.6 O resplendent one, invoked by the multitude, make us attain our full life-span, day after day, only to you, bringing our tribute, just as fodder to a stabled horse, O adorable Lord.

Svapna : Dream

XIX.56.1 From the world of the controller Lord you have come. Self-possessed, you unite mortals with pleasure. Fashioning dream in the abode of the life-enjoyer, knowing full well, you go on a common chariot with the lonely person.

XIX.56.2 First of all, the almighty Bond beheld you one day before the night was created. O dream, thence you have come here concealing your form from the leeches.

XIX.56.3 Like a huger stone, desirous of greatness, from the life-destroyers he crossed over to the enlightened ones. To that dream, the thirty-three enlightened ones, dwelling in the world of light, granted the supreme domination.

नैतां विदुः पितरो नोत देवा येषां जल्पिश्चरत्यन्तरेदम् ।
त्रिते स्वप्नमदधुराप्त्ये नर आदित्यासो वरुणेनानुशिष्टाः ॥४॥
यस्य क्रूरमभजन्त दुष्कृतोऽस्वप्नेन सुकृतः पुण्यमायुः ।
स्वर्मदसि परमेण बन्धुना तप्यमानस्य मनसोऽधि जज्ञिषे ॥५॥
विद्म ते सर्वाः परिजाः पुरस्ताद्विद्म स्वप्न यो अधिपा इहा ते ।
यशस्विनो नो यशसेह पाह्याराद्द्विषेभिरप याहि दूरम् ॥६॥

न । एताम् । विदुः । पितरः । न । उत । देवाः । येषाम् । जल्पिः । चरति । अन्तरा । इदम् ।
त्रिते । स्वप्नम् । अदधुः । आप्त्ये । नरः । आदित्यासः । वरुणेन । अनुऽशिष्टाः ॥ ४ ॥
यस्य । क्रूरम् । अभजन्त । दुःऽकृतः । अस्वप्नेन । सुऽकृतः । पुण्यम् । आयुः ।
स्वः । मदसि । परमेण । बन्धुना । तप्यमानस्य । मनसः । अधि । जज्ञिषे ॥ ५ ॥
विद्म । ते । सर्वाः । परिऽजाः । पुरस्तात् । विद्म । स्वप्न । यः । अधिऽपाः । इह । ते ।
यशस्विनः । नः । यशसा । इह । पाहि । आरात् । द्विषेभिः । अप । याहि । दूरम् ॥ ६ ॥

(५७) सप्तपञ्चाशं सूक्तम्

(१–५) पञ्चर्चस्यास्य सूक्तस्य यम ऋषिः । दुःस्वप्नो देवता । (१) प्रथमर्चोऽनुष्टुप्, (२) द्वितीयायास्त्रिपदा त्रिष्टुप्, (३) तृतीयायास्त्र्यवसाना त्रिष्टुप्, (४) चतुर्थ्याः षट्पदोष्णिग्बृहतीगर्भा विराट् शाक्वरी, (५) पञ्चम्याश्च त्र्यवसाना पञ्चपदा परशाक्वरातिजगती छन्दांसि ।

यथा कलां यथा शफं यथर्णं संनयन्ति । एवा दुष्वप्न्यं सर्वमप्रिये सं नयामसि ॥१॥
सं राजानो अगुः समृणान्यगुः सं कुष्ठा अगुः सं कला अगुः ।
समस्मासु यद्दुःष्वप्न्यं निर्द्विषते दुष्वप्न्यं सुवाम ॥२॥

यथा । कलाम् । यथा । शफम् । यथा । ऋणम् । सम्ऽनयन्ति ।
एव । दुःऽस्वप्न्यम् । सर्वम् । अप्रिये । सम् । नयामसि ॥ १ ॥
सम् । राजानः । अगुः । सम् । ऋणानि । अगुः । सम् । कुष्ठाः । अगुः । सम् । कलाः ।
अगुः । सम् । अस्मासु । यत् । दुःऽस्वप्न्यम् । निः । द्विषते । दुःऽस्वप्न्यम् । सुवाम ॥ २ ॥

XIX.56.4 The. elders know it not, nor the enlightened ones, whose muttering goes on within it. Instructed by the venerable Lord, the old sages have put dream into the man with three-fold suffering.

XIX.56.5 Whose cruelty the evil-doers share; and persons of good actions enjoy a holy life free from bad dreams. With your closest kin, You revel in the world of bliss. You are born from the mind of a sufferer.

XIX.56.6 We know all your attendant that go before you; we know, O dream, who is your overlord here. May you protect us, the glorious ones, with glory here; go far away along with the malicious ones.

Against evil-dreaming

XIX.57.1 Just as they (pay back) one sixteenth part, as one eighth part and as they pay back the (whole) debt, so we carry all the bad dream to the unpleasant enemy.

XIX.57.2 Kings are well gone away; debts are well gone away; leprosies are well gone away; interests on capital (kala) are well gone away. Whatever bad dream has accumulated within us, that bad dream we send out to him, who hates us.

देवानां पत्नीनां गर्भ यमस्य कर यो भद्रः स्वप्न ।
स मम यः पापस्तद्द्विषते प्र हिण्मः। मा तृष्टा नामासि कृष्णशकुनेर्मुखम् ॥३॥
तं त्वा स्वप्न तथा सं विद्म स त्वं स्वप्नाश्व इव कायमश्व इव नीनाहम्।
अनास्माकं देवपीयुं पियारुं वप यदस्मासु दुष्वप्न्यं यद्गोषु यच्च नो गृहे ॥४॥
अनास्माकस्तद्देवपीयुः पियारुर्निष्कमिव प्रति मुञ्चताम् ।
नवारत्नीनपमया अस्माकं ततः परि ।
दुष्वप्न्यं सर्वं द्विषते निर्दयामसि ॥५॥

देवानाम्। पत्नीनाम्। गर्भ। यमस्य। कर। यः। भद्रः। स्वप्न। सः। मम। यः। पापः। तत्। द्विषते। प्र। हिण्मः। मा। तृष्टानाम्। असि। कृष्णऽशकुनेः। मुखम् ॥ ३ ॥

तम्। त्वा। स्वप्न। तथा। सम्। विद्म। सः। त्वम्। स्वप्न। अश्वःऽइव। कायम्। अश्वःऽइव। नीनाहम्। अनास्माकम्। देवऽपीयुम्। पियारुम्। वप। यत्। अस्मासु। दुःऽस्वप्न्यम्। यत्। गोषु। यत्। च। नः। गृहे ॥ ४ ॥

अनास्माकः। तत्। देवऽपीयुः। पियारुः। निष्कम्ऽइव। प्रति। मुञ्चताम्। नव। अरत्नीन्। अपऽमयाः। अस्माकम्। ततः। परि। दुःऽस्वप्न्यम्। सर्वम्। द्विषते। निः। दयामसि ॥

(५८) अष्टपञ्चाशं सूक्तम्

(१-६) षडृचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः। यज्ञो मन्त्रोक्ता वा देवताः। (१, ४) प्रथमाचतुर्थ्योर्ऋचोस्त्रिष्टुप्, (२) द्वितीयायाः पुरोऽनुष्टुप्त्रिष्टुप्, (३) तृतीयायाश्चतुष्पदातिशक्वरी, (५) पञ्चम्या भुरिक्त्रिष्टुप्, (६) षष्ठयाश्च जगती छन्दांसि ॥

घृतस्य जूतिः समनाः सदेवाः संवत्सरं हविषा वर्धयन्ती।
श्रोत्रं चक्षुः प्राणोच्छिन्नो नो अस्त्वच्छिन्ना वयमायुषो वर्चसः ॥१॥
उपास्मान्प्राणो ह्वयतामुप वयं प्राणं हवामहे ।
वर्चो जग्राह पृथिव्य१न्तरिक्षं वर्चः सोमो बृहस्पतिर्विधर्त्ता ॥२॥

घृतस्य। जूतिः। समना। सऽदेवा। सम्ऽवत्सरम्। हविषा। वर्धयन्ती। श्रोत्रम्। चक्षुः। प्राणः। अच्छिन्नः। नः। अस्तु। अच्छिन्नाः। वयम्। आयुषः। वर्चसः ॥१॥

उप। अस्मान्। प्राणः। ह्वयताम्। उप। वयम्। प्राणम्। हवामहे। वर्चः। जग्राह। पृथिवी। अन्तरिक्षम्। वर्चः। सोमः। बृहस्पतिः। विऽधर्त्ता ॥ २ ॥

XIX.57.3 O child of the divine protecting powers, O hand of the controlling Lord, O dream, whatever is benign, may that be mine; what is evil, that we send away to the malicious enemy. May you not be the mouth of the black bird (crow) for the sufferers.

XIX.57.4 You as such we know well, O dream. May you, O dream, like a horse his halter, like a horse his girth, throw off the bad dream that is within us, within our cows, and within our homes on him, who is not one of us, is a reviler of the enlightened ones and a mocker.

XIX.57.5 May he, who is not one of us, is a reviler of the enlightened ones and a mocker, wear that like a golden necklace. May the bad dream get nine cubits away from us - even farther than that. All the bad dreams we do send out to the malicious enemy.

To Various Gods : for Blessings

XIX.58.1 May there be always (sadaiva) a constant (samanā) flow of clarified butter, augmenting the year with sacrificial oblations. May our audition, vision and vital breath unimpaired; may we remain unsevered from long life.

XIX.58.2 May the vital breath invoke us; we invoke the vital breath. The earth has gathered splendour, so the midspace; the blissful Lord, the Lord supreme and the sustainer Lord (is) full of splendour.

वर्चसो द्यावापृथिवी संग्रहणी बभूवथुर्वर्चो गृहीत्वा पृथिवीमनु सं चरेम ।
यशसा गावो गोपतिमुप तिष्ठन्त्यायतीर्यशो गृहीत्वा पृथिवीमनु सं चरेम ॥३॥

व्रजं कृणुध्वं स हि वो नृपाणो वर्मा सीव्यध्वं बहुला पृथूनि ।
पुरः कृणुध्वमायसीरधृष्टा मा वः सुस्रोच्चमसो दृंहता तम् ॥४॥

यज्ञस्य चक्षुः प्रभृतिर्मुखं च वाचा श्रोत्रेण मनसा जुहोमि ।
इमं यज्ञं विततं विश्वकर्मणा देवा यन्तु सुमनस्यमानाः ॥५॥

ये देवानामृत्विजो ये च यज्ञिया येभ्यो हव्यं क्रियते भागधेयम् ।
इमं यज्ञं सह पत्नीभिरेत्य यावन्तो देवास्तविषा मादयन्ताम् ॥६॥

वर्चसः । द्यावापृथिवी इति । संग्रहणी इति सम्ऽग्रहणी । बभूवथुः । वर्चः । गृहीत्वा ।
पृथिवीम् । अनु । सम् । चरेम । यशसम् । गावः । गोऽपतिम् । उप । तिष्ठन्ति ।
आऽयतीः । यशः । गृहीत्वा । पृथिवीम् । अनु । सम् । चरेम ॥ ३ ॥

व्रजम् । कृणुध्वम् । सः । हि । वः । नृऽपानः । वर्म । सीव्यध्वम् । बहुला । पृथूनि ।
पुरः । कृणुध्वम् । आयसीः । अधृष्टाः । मा । वः । सुस्रोत् । चमसः । दृंहत । तम् ॥४॥

यज्ञस्य । चक्षुः । प्रऽभृतिः । मुखम् । च । वाचा । श्रोत्रेण । मनसा । जुहोमि ।
इमम् । यज्ञम् । विऽततम् । विश्वऽकर्मणा । आ । देवाः । यन्तु । सुऽमनस्यमानाः ॥ ५ ॥

ये । देवानाम् । ऋत्विजः । ये । च । यज्ञियाः । येभ्यः । हव्यम् । क्रियते । भागऽधेयम् ।
इमम् । यज्ञम् । सह । पत्नीभिः । आऽइत्य । यावन्तः । देवाः । तविषाः । मादयन्ताम् ॥ ६ ॥

(५९) एकोनषष्टितमं सूक्तम्

(१-३) तृचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । अग्निर्देवता । (१) प्रथमर्चो गायत्री, (२-३) द्वितीयातृतीययोश्च त्रिष्टुप् छन्दसी ॥

त्वमग्ने व्रतपा असि देव आ मर्त्येष्वा । त्वं यज्ञेष्वीड्यः ॥१॥

त्वम् । अग्ने । व्रतऽपाः । असि । देवः । आ । मर्त्येषु । आ । त्वम् । यज्ञेषु । ईड्यः ॥१॥

XIX.58.3 The heaven and earth have become gatherers of splendour. Possessing splendour, may we move about on earth. The cows come and wait upon the glorious master of cows. Possessing glory, may we move about on earth.

XIX.58.4 Construct the cow-stall, for that is the drinking place of your leaders (of your men). fabricate armour, manifold and ample. Make cities of iron strong and impregnable; let not your ladle leak; make it strong and unbreakable.

XIX.58.5 The sacrifice's eye, commencement, and face; with voice, hearing, mind I make oblation, To this sacrifice, extended by Viśvakarmān, let the gods come, well-willing.

XIX.58.6 Those who are the priests of the enlightened ones, and who deserve honour, and for whom a share of sacrifical oblations is allotted, may all those enlighted ones, along with their wives, comes to this sacrifice and revel in the food offered.

For successful sacrifice

XIX.59.1 O adorable, you are divine amongst the mortal men, and preserver of their sacred deeds. Therefore, we worship you in every benevolent task. (Rk.VIII.11.1)

यद्वो वयं प्रमिनाम व्रतानि विदुषां देवा अविदुष्टरासः ।
अग्निष्टद्विश्वादा पृणातु विद्वान्त्सोमस्य यो ब्राह्मणाँ आविवेश ॥२॥
आ देवानामपि पन्थामगन्म यच्छक्रवाम तदनुप्रवोढुम् ।
अग्निर्विद्वान्त्स यजात्स इद्धोता सोऽध्वरान्त्स ऋतून्कल्पयाति ॥३॥

यत् । वः । वयम् । प्रऽमिनाम । व्रतानि । विदुषाम् । देवाः । अविदुःऽतरासः । अग्निः ।
तत् । विश्वऽअत् । आ । पृणातु । विद्वान् । सोमस्य । यः । ब्राह्मणान् । आऽविवेश ॥ २ ॥
आ । देवानाम् । अपि । पन्थाम् । अगन्म । यत् । शक्नवाम । तत् । अनुऽप्रवोढुम् ।
अग्निः । विद्वान् । सः । यजात् । सः । इत् । होता । सः । अध्वरान् । सः । ऋतून् । कल्पयाति ॥

(६०) षष्टितमं सूक्तम्

(१-२) द्वयृचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । मन्त्रोक्ता वागादयो देवताः । (१) प्रथमर्चः पथ्याबृहती,
(२) द्वितीयायाश्च ककुम्मती पुर उष्णिक् छन्दसी ॥

वाङ्म आसन्नसोः प्राणश्चक्षुरक्ष्णोः श्रोत्रं कर्णयोः ।
अपलिताः केशा अशोणा दन्ता बहु बाह्वोर्बलम् ॥१॥
ऊर्वोरोजो जङ्घयोर्जवः पादयोः प्रतिष्ठा । अरिष्टानि मे सर्वात्मानिभृष्टः ॥२॥

वाक् । मे । आसन् । नसोः । प्राणः । चक्षुः । अक्ष्णोः । श्रोत्रम् । कर्णयोः ।
अपलिताः । केशाः । अशोणाः । दन्ताः । बहु । बाह्वोः । बलम् ॥ १ ॥
ऊर्वोः । ओजः । जङ्घयोः । जवः । पादयोः ।
प्रतिऽस्था । अरिष्टानि । मे । सर्वा । आत्मा । अनिऽभृष्टः ॥ २ ॥

(६१) एकषष्टितमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । ब्रह्मणस्पतिर्देवता । विराट्पथ्याबृहती छन्दः ॥

तनूस्तन्वा मे सहे दतः सर्वमायुरशीय ।
स्योनं मे सीद पुरुः पृणस्व पवमानः स्वर्गे ॥१॥

तनूः । तन्वा । मे । सहे । दतः । सर्वम् । आयुः । अशीय ।
स्योनम् । मे । सीद । पुरुः । पृणस्व । पवमानः । स्वःऽगे ॥ १ ॥

XIX.59.2 O divine forces, being ignorant of Nature's laws, if we show negligence in the works assigned to us, may the all-wise fire divine, compensate it fully on his own accord by providing well-timed seasons, through which he regulateds the functions of the cosmic forces. (Rg.X.24.Var.)

XIX.59.3 May we pursue the path of enlightened ones and accomplish all that we are capable of; may that wise fire divine become our inspirer; verily, he is the main source of inspiration in all our beneficial acts; may He guide us to accomplish all benevolent acts, performed at proper seasons. (Rg.X.23.Var.)

For physical abilities

XIX.60.1 (May there be) speech in my, vital breath in nostrils, vision in two eyes, audition in two ears; hair not turned grey, teeth undecayed, and abundant strength in my two arms.

XIX.60.2 (May there be) vigour in my two thighs, speed in my two legs, steadiness in my two feet, all my organs unimpaired and my self ever - unsubdued.

For long life

XIX.61.1 May my body be fit. I shall overpower the foes. May I attain my full length of life. Be seated happily for me. Bestow plenty (on me), purifying in the realm of bliss.

(६२) द्विषष्टितमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । ब्रह्मणस्पतिर्देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

प्रियं मा कृणु देवेषु प्रियं राजसु मा कृणु ।
प्रियं सर्वस्य पश्यत उत शूद्र उतार्ये ॥१॥

प्रियम् । मा । कृणु । देवेषु । प्रियम् । राजऽसु । मा । कृणु ।
प्रियम् । सर्वस्य । पश्यतः । उत । शूद्रे । उत । आर्ये ॥ १ ॥

(६३) त्रिषष्टितमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । ब्रह्मणस्पतिर्देवता । विराडुपरिष्टाद्बृहती छन्दः ॥

उत्तिष्ठ ब्रह्मणस्पते देवान्यज्ञेन बोधय ।
आयुः प्राणं प्रजां पशूं कीर्तिं यजमानं च वर्धय ॥१॥

उत् । तिष्ठ । ब्रह्मणः । पते । देवान् । यज्ञेन । बोधय ।
आयुः । प्राणम् । प्रऽजाम् । पशून् । कीर्तिम् । यजमानम् । च । वर्धय ॥ १ ॥

(६४) चतुःषष्टितमं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । अग्निर्देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

अग्ने समिधमाहार्षं बृहते जातवेदसे । स मे श्रद्धां च मेधां च जातवेदाः प्र यच्छतु ॥१॥
इध्मेन त्वा जातवेदः समिधा वर्धयामसि । तथा त्वमस्मान्वर्धय प्रजया च धनेन च ॥२॥
यदग्ने यानि कानि चिदा ते दारूणि दध्मसि । सर्वं तदस्तु मे शिवं तज्जुषस्व यविष्ठ्य ॥३॥

अग्ने । सम्ऽइधम् । आ । अहार्षम् । बृहते । जातऽवेदसे ।
सः । मे । श्रद्धाम् । च । मेधाम् । च । जातऽवेदाः । प्र । यच्छतु ॥ १ ॥
इध्मेन । त्वा । जातऽवेदः । सम्ऽइधा । वर्धयामसि ।
तथा । त्वम् । अस्मान् । वर्धय । प्रऽजया । च । धनेन । च ॥ २ ॥
यत् । अग्ने । यानि । कानि । चित् । आ । ते । दारूणि । दध्मसि ।
सर्वम् । तत् । अस्तु । मे । शिवम् । तत् । जुषस्व । यविष्ठ्य ॥ ३ ॥

For popularity

XIX.62.1 May you make me pleasing among the enlightened ones; make me pleasing among the ruling authorities. May I be pleasing to all who observe, whether workers or the elite.

To Bṛhaspati

XIX.63.1 Get up, O Lord of knowledge; awaken the enlightened ones with the sacrifice. Increase our life-span, vital breath, progeny, cattle, and fame as well as the sacrificer.

To Agni : with fuel

XIX.64.1 O adorable Lord, I have brought fuel-wood for the great cognizant of all. May that cognizant of all grant me faith and intelligence (wisdom).

XIX.64.2 O cognizant of all, I augment you with the quick-burning firewood. So, may you make us prosper with progeny and wealth.

XIX.64.3 O fire-divine, whatever pieces of firewood we bring and place for you, O young one, may you enjoy that. May all this be propitious for me.

एतास्ते॑ अग्ने स॒मिध॒स्त्वमि॒द्धः स॒मिद्भ॑व । आयु॑र॒स्मासु॑ धेह्यमृत॒त्वमा॑चा॒र्या॒॑य ॥४॥

ए॒ताः । ते॒ । अ॒ग्ने॒ । स॒म्ऽइधः॑ । त्वम् । इ॒द्धः॑ । स॒म्ऽइत् । भ॒व॒ ।
आयुः॑ । अ॒स्मासु॑ । धे॒हि॒ । अ॒मृ॒त॒ऽत्वम् । आ॒ऽचा॒र्या॒॑य ॥ ४ ॥

(६५) पञ्चषष्टितमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । जातवेदाः सूर्यो देवता । जगती छन्दः ॥

हरिः॑ सुप॒र्णो दिव॒मारु॑हो॒ऽर्चिषा॒ ये त्वा॒ दिप्स॑न्ति॒ दिव॑मु॒त्पत॑न्तम् ।
अव॒ तां ज॑हि॒ हर॑सा जातवे॒दोऽबि॑भ्यदु॒ग्रोऽर्चिषा॒ दिव॒मा रो॑ह सूर्य ॥१॥

हरिः॑ । सु॒ऽप॒र्णः । दिव॑म् । आ । अ॒रु॒हः॒ । अ॒र्चिषा॑ । ये । त्वा॒ । दिप्स॑न्ति । दिव॑म् ।
उ॒त्ऽपत॑न्तम् । अव॑ । तान् । ज॒हि॒ । हर॑सा । जा॒त॒ऽवे॒दः॒ । अबि॑भ्यत् । उ॒ग्रः । अ॒र्चिषा॑ । दिव॑म् ।
आ । रो॒ह॒ । सू॒र्य॒ ॥ १ ॥

(६६) षट्षष्टितमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । जातवेदाः सूर्यो वज्रश्च देवते । अतिजगती छन्दः ॥

अयो॑जाला॒ असु॑रा मा॒यिनो॑ऽय॒स्मयैः॒ पाशै॑र॒ङ्किनो॒ ये चर॑न्ति ।
तांस्ते॑ रन्धयामि॒ हर॑सा जातवेदः स॒हस्र॑ऋष्टिः स॒पत्ना॑न्प्रमृ॒णन्पा॑हि वज्रः॑ ॥१॥

अयः॑ऽजालाः । असु॑राः । मा॒यिनः॑ । अ॒य॒स्मयैः॑ । पाशैः॑ । अ॒ङ्किनः॑ । ये । चर॑न्ति ।
तान् । ते॒ । र॒न्ध॒या॒मि॒ । हर॑सा । जा॒त॒ऽवे॒दः॒ । स॒हस्र॑ऽऋष्टिः । स॒ऽपत्ना॑न् । प्र॒ऽमृ॒णन् ।
पा॒हि॒ । वज्रः॑ ॥ १ ॥

(६७) सप्तषष्टितमं सूक्तम्

(१-८) अष्टर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । सूर्यो देवता । प्राजापत्या गायत्री छन्दः ॥

पश्ये॑म श॒रदः॑ श॒तम् ॥१॥ जीवे॑म श॒रदः॑ श॒तम् ॥२॥

पश्ये॑म । श॒रदः॑ । श॒तम् ॥ १ ॥

जीवे॑म । श॒रदः॑ । श॒तम् ॥ २ ॥

XIX.64.4 O fire-divine, these are your fuel-sticks. Kindled up, may you become lustrous. May you set long life in us and grant immortality to (our) preceptor.

Praise of the Sun

XIX.65.1 Remover (of gloom), one of beautiful rays, the sun has ascended to heaven with his glow. Whoever obstructs you in flying up to the sky, may you smite them down with your flame, without fear, O cognizant of all. O sun, being fierce, may you ascend to the sky.

To Agni

XIX.66.1 Those life-destroyers, tricky fellows, who move about with iron-nets and with hooks and bonds made of iron, them subdue with your flame, O cognizant of all beings. May you go about crushing our rivals like a thousand-pointed bolt.

For long life and prosperity

XIX.67.1 Through a hundred autumns may we see.

XIX.67.2 Through a hundred autumns may we live.

बुध्येम शरदः शतम् ॥३॥ रोहेम शरदः शतम् ॥४॥
पूषेम शरदः शतम् ॥५॥ भवेम शरदः शतम् ॥६॥
भूयेम शरदः शतम् ॥७॥ भूयसीः शरदः शतात् ॥८॥

बुध्येम । शरदः । शतम् ॥ ३ ॥

रोहेम । शरदः । शतम् ॥ ४ ॥

पूषेम । शरदः । शतम् ॥ ५ ॥

भवेम । शरदः । शतम् ॥ ६ ॥

भूयेम । शरदः । शतम् ॥ ७ ॥

भूयसीः । शरदः । शतात् ॥ ८ ॥

(६८) अष्टषष्टितमं सूक्तम्

(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । कर्म देवता । अनुष्टुप् छन्दः ॥

अव्यसश्च व्यचसश्च बिलं वि ष्यामि मायया । ताभ्यामुद्धृत्य वेदमथ कर्माणि कृण्महे ॥१॥

अव्यसः । च । व्यचसः । च । बिलम् । वि । स्यामि । मायया ।
ताभ्याम् । उत्ऽहृत्य । वेदम् । अथ । कर्माणि । कृण्महे ॥ १ ॥

(६९) एकोनसप्ततितमं सूक्तम्

(१-४) चतुर्ऋचस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । आपो देवताः । (१) प्रथमर्च आसुर्यनुष्टुप्, (२) द्वितीयायाः साम्न्यनुष्टुप्, (३) तृतीयाया आसुरी गायत्री, (४) चतुर्थ्याश्च साम्न्युष्णिह् छन्दांसि ॥

जीवा स्थ जीव्यासं सर्वमायुर्जीव्यासम् ॥१॥

जीवाः । स्थ । जीव्यासम् । सर्वम् । आयुः । जीव्यासम् ॥ १ ॥

XIX.67.3 Through a hundred autumns may we recognize.

XIX.67.4 Through a hundred autumns may we ascend

XIX.67.5 Through a hundred autumns may we thrive.

XIX.67.6 Through a hundred autumns may we arise.

XIX.67.7 Through a hundred autumns may we prosper.

XIX.67.8 For more than a hundred autumns.

Ceremonial performance

XIX.68.1 Into the openings of non-existing as well as of far-extending, I enter with (my) skill. Lifting up the sacred knowledge from these two, thereafter we proceed with the sacred actions (acts).

To the waters : for long life

XIX.69.1 You are life-giving; may I live; may I live my full term of life.

उपजीवा स्थोप जीव्यासं सर्वमायुर्जीव्यासम् ॥२॥
संजीवा स्थ सं जीव्यासं सर्वमायुर्जीव्यासम् ॥३॥
जीवला स्थ जीव्यासं सर्वमायुर्जीव्यासम् ॥४॥

उपऽजीवाः । स्थ । उप । जीव्यासम् । सर्वम् । आयुः । जीव्यासम् ॥ २ ॥
सम्ऽजीवाः । स्थ । सम् । जीव्यासम् । सर्वम् । आयुः । जीव्यासम् ॥ ३ ॥
जीवलाः । स्थ । जीव्यासम् । सर्वम् । आयुः । जीव्यासम् ॥ ४ ॥

(७०) सप्ततितमं सूक्तम्
(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । सूर्यादयो देवताः । त्रिपदा गायत्री छन्दः ॥

इन्द्र जीव सूर्य जीव देवा जीवा जीव्यासमहम् । सर्वमायुर्जीव्यासम् ॥१॥

इन्द्र । जीव । सूर्य । जीव । देवाः । जीवाः । जीव्यासम् । अहम् । सर्वम् । आयुः । जीव्यासम् ॥

(७१) एकसप्ततितमं सूक्तम्
(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य ब्रह्मा ऋषिः । गायत्री देवता । त्र्यवसाना पञ्चपदातिजगती छन्दः ॥

स्तुता मया वरदा वेदमाता प्र चोदयन्तां पावमानी द्विजानाम् ।
आयुः प्राणं प्रजां पशुं कीर्तिं द्रविणं ब्रह्मवर्चसम् । मह्यं दत्त्वा व्रजत ब्रह्मलोकम् ॥१॥

स्तुता । मया । वरदा । वेदऽमाता । प्र । चोदयन्ताम् । पावमानी । द्विजानाम् ।
आयुः । प्राणम् । प्रऽजाम् । पशुम् । कीर्तिम् । द्रविणम् । ब्रह्मऽवर्चसम् ।
मह्यम् । दत्त्वा । व्रजत । ब्रह्मऽलोकम् ॥ १ ॥

(७२) द्विसप्ततितमं सूक्तम्
(१) एकर्चस्यास्य सूक्तस्य भृग्वङ्गिरा ब्रह्मा ऋषिः । परमात्मा सर्वे देवाश्च देवताः । त्रिष्टुप् छन्दः ॥

यस्मात्कोशादुदभराम वेदं तस्मिन्नन्तरव दध्म एनम् ।
कृतमिष्टं ब्रह्मणो वीर्येण तेन मा देवास्तपसावतेह ॥१॥

यस्मात् । कोशात् । उत्ऽअभराम । वेदम् । तस्मिन् । अन्तः । अव । दध्मः । एनम् ।
कृतम् । इष्टम् । ब्रह्मणः । वीर्येण । तेन । मा । देवाः । तपसा । अवत । इह ॥ १ ॥

॥ इत्येकोनविंशं काण्डम् ॥
[सूक्तानि ७२, ऋचः ४५३]

XIX.69.2 You are subsistence; may I subsist; may I live my full term of life.

XIX.69.3 You are purposeful life; may I live purposefully; may live my full term of life.

XIX.69.4 You are animating; may I live; may I live my full term of life.

For long life

XIX.70.1 Live, O resplendent One; live, O Sun; live, O bounties of Nature. May I live. May I live my full term of life.

For Blessings

XIX.71.1 The boon-giving veda-mother is praised by the intellectual persons. Bestowing on me ling life, vital breath, progeny, cattle, glory, material prosperity and intellectual lustre, may she go to the world of the Divine Supreme.

For God's favour

XIX.72.1 From which treasury, we had lifted up the Veda (sacred knowledge), therein we now deposit it. Desirable deed has been performed with the power of the Divine supreme. May the bounties of Nature protect me here with that fervour.

Here ends Kanda XIX
Hymns 72, Verses 453

Kāṇḍa - XX
विंशति काण्डम्

सू० १ ।। ऋषिः—१ विश्वामित्रः; २ गोतमः; ३ विरूपः ।। देवता—१ इन्द्रः; २ मरुतः; ३ अग्निः ।। छन्दः—गायत्री ।।

HYMN 1

Seer—1 Vishvamitrah;2 Gotamah;3 Virupah. Subject-matter-1. Indrah. 2 Marutah; 3 Agnih. Metre-Gayatri.

इन्द्रं त्वा वृष॒भं व॒यं सु॒ते सोमे हवामहे ।
स पा॑हि॒ मध्वो॒ अन्ध॑सः ॥ १ ॥

O Indra, (Almighty God), We the devotees call or pray you, the mighty one in this created world. May that you preserve all the sweet corns.

मरु॑तो॒ यस्य॒ हि क्षये॑ पा॒था दि॒वो वि॑महसः ।
स सु॑गो॒पात॑मो॒ जनः॑ ॥ २ ॥

O brilliant and extra-ordinarily powerful Marutah (priests) or men. He (God) in whose shelter you protect the people and good acts, is the most protective force and creator of the cosmos

उ॒क्षान्ना॑य व॒शान्ना॑य॒ सोम॑पृष्ठाय वे॒धसे॑ ।
स्तोमै॑र्विधेमा॒ग्नये॑ ॥ ३ ॥

We, with the Mantras (and oblations) serve this fire which consumes the corn its preparations sprinkled with butter, cerial preparations which are liked much and the cerials and their preparation mixed with herbacious substances.

सू० २ ।। ऋषिः—? ।। देवता—[१ मरुतः; २ अग्निः; ३ इन्द्रः; ४ द्रविणोदाः] ।। छन्दः—१, २ विराड् गायत्री; ३ आर्च्युष्णिक्; ३ साम्नी त्रिष्टुप् ।।

HYMN 2

Seer–? Subject-matter-1 Marutah: 2 Agnih; 3 Indrah;

4 Dravinodah. Metre-1, 2 Virad Gayatri; 3 Archyushnik, 4 Samni Tristup.

मरुतः पोत्रात् सुष्टुभः स्वर्कादृतुना सोमं पिबतु ॥ १ ॥

Let the Marutah (group of cosmic powers) drink or grasp the juice of herbs from the praiseworthy extolled *Potra* according to the season.

अग्निराग्नींध्रात् सुष्टुभः स्वर्कादृतुना सोमं पिबतु ॥ २ ॥

Let the fire drink the juice of herbs from the praiseworthy extolled *Agnidhra* according to the season.

इन्द्रो ब्रह्मा ब्राह्मणात् सुष्टुभः
स्वर्कादृतुना सोमं पिबतु ॥ ३ ॥

Let the mighty Indra (Sun) drink the juice of herbs from the praisworthy extolled *Brahmana*, the chief priest accrding to the season.

देवो द्रविणोदाः पोत्रात् सुष्टुभः
स्वर्कादृतुना सोमं पिबतु ॥ ४ ॥

Let the shining Dravinoda (electricity in the cloud) drink the juice of herbs from the praisewothy extolled *Potra* according to the season.

N. B. :—Marutah, Agni, Indra and Dravinodas are the Devas of Yajna and Potra, Agnidhra, Brahmana, are the priests of Yajna. So according to season the oblations are grasped by these Devas from the priests of the Yajna.

सू०३ ॥ ऋषिः—इरिम्बिठिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—गायत्री ॥

HYMN 3

Seer—Irimbithih. Subject-matter-Indrah. Metre—Gayatri.

आ याहि सुषुमा हि त इन्द्र सोमं पिबा इमम् ।
एदं बर्हिः सदो मम ॥ १ ॥

O Indra (Ruler of the Kingdom), you come to us, as we prepare the juice of herbs for you, you drink it and seat yourself on this seat offered by me.

आ त्वा ब्रह्मयुजा हरी वहतामिन्द्र केशिना ।
उप ब्रह्माणि नः शृणु ॥ २ ॥

O Indra, let these two horses which are well trained or skilfully yoked and which are long-haired carry you to us and you hear of the Vedic Mantras pronounced by us.

ब्रह्माणस्त्वा वयं युजा सोमपामिन्द्र सोमिनः ।
सुतावन्तो हवामहे ॥ ३ ॥

We, who are the masters of Vedas, who have all fortunes and who have good children call you, O king, with scincerity.

सू० ४ ॥ ऋषिः—इरिम्बिठिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—गायत्री ॥

HYMN 4

Seer—Irimbithih, Subject—matter—Indrah. Metre-Gayatri.

आ नो याहि सुतावतोऽस्माकं सुष्टुतीरुप ।
पिबा सु शिप्रिन्नन्धसः ॥ १ ॥

O Indra (King) hearing of our praises come to us who are blessed with offspring. O fair-faced one, you drink the juice of herbs.

आ ते सिञ्चामि कुक्ष्योरनु गात्रा वि धावतु ।
गृभाय जिह्वया मधु ॥ २ ॥

O King, I pour it in to your belly let it run into the members of your body and you take this sweet one by your tongue.

स्वादुष्टे अस्तु संसुदे मधुमान् तन्वे३ तव ।

सोमः शमस्तु ते हृदे ॥ ३ ॥

O king let it be palatable for benevolent you, let it be of sweet effect for your body and let the Soma-juice be sweet for your heart.

सू० ५ ॥ ऋषिः—इरिम्बिठिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—गायत्री ॥

HYMN 5

Seer—Irimbithih. Subject matter—Indrah; Metre—Gayatri.

अयमु त्वा विचर्षणे जनीरिवाभि संवृतः ।
प्र सोम इन्द्र सर्पतु ॥ १ ॥

O most vigilant ruler, let the juice of soma-group of herbs now possessed of all creative powers go near you.

तुविग्रीवो वपोदरः सुबाहुरन्धसो मदे ।
इन्द्रो वृत्राणि जिघ्नते ॥ २ ॥

In the rapture of Soma-preparation Indra, the ruler who is bulky, strong-necked and atout-armed dispels away all the foes.

इन्द्र प्रेहि पुरस्त्वं विश्वस्येशान ओजसा ।
वृत्राणि वृत्रहञ्जहि ॥ ३ ॥

O king you dispeller of foes and ruler of all with power come forward and kill the wickeds.

दीर्घस्ते अस्त्वङ्कुशो येना वसु प्रयच्छसि ।
यजमानाय सुन्वते ॥ ४ ॥

O mighty king, very broad is your controlling power by which you bestow wealth upon the Yajmana, performing Yajna.

अयं त इन्द्र सोमो निपूतो अधि बर्हिषि ।
एहीमस्य द्रवा पिब ॥ ५ ॥

O mighty ruler, this is the juice of Soma for you which has been made pure on the grass (Kusha).Please run hither, eome and drink of it.

शाचिगो शाचिपूजनायं रणाय ते सुतः ।
आखण्डल प्र हूयसे ॥ ६ ॥

O mighty ruler, you possess the power of clear expression and are respected by the persons of learning and might. This Soma juice has been prepared for you. You are called Akhandal (one who crushes the enemies into pieces.

यस्ते शृङ्गवृषो नपात् प्रणपात् कुण्डपाय्यः ।
न्यस्मिन् दध्र आ मनः ॥ ७ ॥

O mighty guarding ruler, I concentrate my mind in whatever is your preserving flame-vomiting and Yajna protecting act and practice.

सू० ६ ॥ ऋषिः—विश्वामित्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—गायत्री ॥
HYMN 6

Seer—Vishvamitrah. Subject-matter—Indrah ; metre-Gayatri.

इन्द्रं त्वा वृषभं वयं सुते सोमे हवामहे ।
स पाहि मध्वो अन्धसः ॥ १ ॥

O mighty ruler, we invite you the poure of happiness at the time when the juice of *Soma* has been prepared. That you protect sweet grains and harbs.

इन्द्र क्रतुविदं सुतं सोमं हर्य पुरुष्टुत ।
पिबा वृषस्व तातृपिम् ॥ २ ॥

O universally praised mighty ruler, you take into your possession the prepared herbacious drink which gives activity and provides with satisfaction. You pour down and drink it.

इन्द्र प्र णो धितावानं यज्ञं विश्वेभिर्देवेभिः ।
तिर स्तवान विश्पते ॥ ३ ॥

O mighty king, you are the master of the subject and respected by all. You please strengthen our Yajnas with allthe learned people.

इन्द्र सोमाः सुता इमे तव प्र यन्ति सत्पते ।
क्षयं चन्द्रास इन्दवः ॥ ४ ॥

O ruler, you are the guard of good men and good qualities. These born mystics who are happy with ecstacy and have attained superpowers attain your shelter.

दधिष्वा जठरे सुतं सोममिन्द्र वरेण्यम् ।
तव द्युक्षास इन्दवः ॥ ५ ॥

O Almighty God, you, in the period of dissolution take into your belly, the all-devouring power (material cause) this born and excellent world. All the luminous and powerful worlds are yours.

गिर्वणः पाहि नः सुतं मधोर्धाराभिरज्यसे ।
इन्द्र त्वादातमिद् यशः ॥ ६ ॥

O All-worshippable God, you subsist this created world and you yourself shine with the flow of the happiness. Whatever remains in the world is given only by you.

अभि द्युम्नानि वनिन इन्द्रं सचन्ते अक्षिता ।
पीत्वी सोमस्य वावृधे ॥ ७ ॥

All the wealth and glories of the richmen and world which is inexhaustible ultimately go to you, O Almighty Lord, He consuming the world (Soma) in dissolution remains strong.

अर्वावतो न आ गहि परावतश्च वृत्रहन् ।
इमा जुषस्व नो गिरः ॥ ८ ॥

O God Almighty, you are the destroyer of evils and troubles. You pervade us from near and far i.e. every where. You accept my prayers.

यदन्तरा परावतमर्वावतं च हूयसे ।
इन्द्रेह तत आ गहि ॥ ९ ॥

O God Almighty, you come here to the devotee from whatever distant region, whatever nearest region and whatever between when you are invoked.

सू०७ ॥ ऋषिः—१-३ सुकक्षः; ४ विश्वामित्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—गायत्री ॥

HYMN 7

Seer-1-3 Sukakshah; 4 Vishvamitrah. Subject-matter-Indrah. Metre-Gayatri.

उद् घेदभि श्रुतामघं वृषभं नर्यापसम् ।
अस्तारमेषि सूर्य ॥ १ ॥

Surya, the sun (Indra) mounts over sky (keeping with the law) of God who possesses praiseworthy wealth, who pours the happiness, who is benevolent to men and who is the inspirer of all.

नव यो नवतिं पुरो बिभेद बाह्वोजसा ।
अहिं च वृत्रहावधीत् ॥ २ ॥

This sun whieh is the dispeller of clouds pierces the ninty nine groups of them through the heat of its rays dispels Ahi, the cloud.

स न इन्द्रः शिवः सखाश्वावद् गोमद् यवमत् ।
उरुधारेव दोहते ॥ ३ ॥

This mighty sun is auspicious for us like friend. It pours upon us the wealth full of horses, cows and barley, like stream.

इन्द्रं क्रतुविदं सुतं सोमं हर्य पुरुष्टुत ।

पिबा वृषस्व तातृपिम् ॥ ४ ॥

O universally praised mighty ruler, you take into your possession the perpared herbacious drink which gives activity and provides with satisfaction. You pour down and drink it.

सू० ८ ॥ ऋषिः—१ भरद्वाजः; २ कुत्सः; ३ विश्वामित्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—त्रिष्टुप् ॥

HYMN 8

Seer—1 Bharadvajah; 2 Kutsah; 3 Vishvamitrah. Subject-matter-Indrah. Metre-Tristup.

एवा पाहि प्रत्नथा मन्दतु त्वा श्रुधि ब्रह्म

वावृधस्वोत गीर्भिः । आविः सूर्यं कृणुहि पीपिहीषो

जहि शत्रूँरभि गा इन्द्र तृन्धि ॥ १ ॥

O Almigty God, you protect us as previously, this world pleases you, you hear of my prayers and you strengthen us through our supplication. You manifest the sun, preserve the knowledge, dispel away our foes. the aversion, passion etc. and directing us towards the rays of spiritual wisdom destroy them.

अर्वाङेहि सोमकामं त्वाहुरयं सुतस्तस्य पिबा मदाय ।

उरुव्यचा जठर आ वृषस्व पितेव नः

शृणुहि हूयमानः ॥ २ ॥

O God Almighty, please come in to my intuitional vision, you are as learned says he who matteralizes the initiative

desire to create Soma the world, this world is born and protect it for its well-being. You pervading the whole like space, you sprinkle this with protection within you and you being called hear of us like father.

आपूर्णो अस्य कलशः स्वाहा सेक्तेव कोशं
सिसिचे पिबध्यै । समु प्रिया आववृत्रन् मदाय
प्रदक्षिणिदभि सोमास इन्द्रम् ॥ ३ ॥

This *Kalasha*, the jug (known as world of God is perfect with all the perfections and entireties. He like a sprinkler pours the *Kosha*; this world for the enjoyment and protection of the Jivas: These mystics deservingly dear to Him and rightly circums acting His world surround Him in coutemplation for attaining happiness.

सू० ६ ॥ ऋषिः—१, २ नोधाः; ३, ४ मेध्यातिथिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥

छन्दः—१, २ त्रिष्टुप् (?); [१, २] ३, ४ बार्हतः प्रगाथः (बृहती + सतोबृहती ॥

HYMN 9

Seer—1, 2 Nodhah; 3, 4 Medhyatithih. Subject-matter -Indrah. Metre-Barhatah pragathah (Brihati Satobrihati.

तं वो दस्ममृतीषहं वसोर्मन्दानमन्धसः ।
अभि वत्सं न स्वसरेषु धेनव इन्द्रं गीर्भिर्नवामहे ॥ १ ॥

O Man, we with our eulogizing songs glorify that Almighty God who is the obsever of you all, who is destroyer of all troubles and who is the giver of happiness from His all-pervading power, as the cows in the stall iow to their calves.

द्युक्षं सुदानुं तविषीभिरावृतं गिरिं न पुरुभोजसम् ।
क्षुमन्तं वाजं शतिनं सहस्रिणं मक्षू गोमन्तमीमहे ॥ २ ॥

We ordently ask self refulgent, bounteous God who is covered with His might and like mountain is endowed with

plentiful protective powers, for wealth full of corn, and blessed with cows and brought in humdred fold and thousand fold.

तत् त्वा यामि सुवीर्यं तद् ब्रह्म पूर्वचित्तये ।
येना यतिभ्यो भृगवे धने हिते
येन प्रस्कण्वमाविथ ॥ ३ ॥

O Almighty God, I for the rememberance of previous bright's activity ask you for that power and the knowledge through which you establish the men of austerity and him who has observed strict discipline of Yoga in the internally conceded spiritual wealth and through which protect the man who possesses inexhaustible knowledge.

येना समुद्रमसृजो महीरपस्तदिन्द्र वृष्णि ते शवः ।
सद्यः सो अस्य महिमा न संनशे
यं क्षोणीरनुचक्रदे ॥ ४ ॥

O Alimighty God, that is the most powerful strength of yours through which make the vast space and produce mighty waters therein. Even now and for ever is unattainable that great power of which the whole world speaks aloud.

सू० १० ॥ ऋषिः—मेध्यातिथिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—बार्हतः प्रगाथः (बृहती+सतोबृहती) ॥

HYMN 10

Seer-Medhyatithih. Subject-matter—Indrah—Metre-Barhatah Pragathah (Brihati-Satobrihati)

उदु त्ये मधुमत्तमा गिर स्तोमास ईरते ।
सत्राजितो धनसा अक्षितोतयो वाजयन्तो रथाइव ॥ १ ॥

These sweetest praiseworthy songs of ours ascemt to Him (God) like ever-conquertng chariots which gain wealth and give unfailing protections.

कण्वाइव भृगवः सूर्याइव विश्वमिद् धीतमानशुः ।
इन्द्रं स्तोमेभिर्महयन्त आयवः प्रियमेधासो अस्वरन् ॥ २ ॥

Like most wise ones.'Like ones' who have burnt their evils in the fire of knowledge, and likc luminous suns the men for whom the wisdom is dear may attain the knowledge of entire world present in concentration and worshipping Almighty God with prayers and praise glorify Him.

सू० ११ ॥ ऋषिः—विश्वामित्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—त्रिष्टुप् ॥

HYMN 11

Seer-Visvamitrah, Subject-matter-Indra. Metre-Tristup

इन्द्रः पूर्भिदातिरद् दासमर्कैर्विदद्वसुर्दयमानो वि शत्रून् ।
ब्रह्मजूतस्तन्वा वावृधानो भूरिदात्र
आपृणद् रोदसी उभे ॥ १ ॥

Indrah, the mighty fire (heat) is the render of the dwellings of the clouds and the producer of the wealth, it destroying the clouds adverse in leaving waters by the ray of sun overcomes the could that retains water within. It impelled by lightning increasing in size and quantity becoming the giver of plenty (of harvest) fills up the both of heaven and earth (with rain).

मखस्य ते तविषस्य प्र जूतिमियर्मि वाचममृताय भूषन् ।
इन्द्र क्षितीनामसि मानुषीणां विशां
दैवीनामुत पूर्वयावा ॥ २ ॥

For the attaiment of immortality, I the devotee adorning my voice gain the zeal of Vajna concerned with you most strong. O Alimighty one you are equally the leader of the subjects, the human generation (humanity) and celestial existences.

इन्द्रो वृत्रमवृणोच्छर्धनीतिः प्र मायिनाममिनाद् वर्पणीतिः ।
अहन् व्यंसमुशधग् वनेष्वाविर्धेना
अकृणोद् राम्याणाम् ॥ ३ ॥

This mighty fire whose way of function depends on power encompasses the cloud. Among clouds that which tends towrrds the way of over-casting becomes weak. The fire which fiercely inflames in the cloud waters dispels *Vyansam*, the troubling cloud and issue forth the sound of the night.

इन्द्रः स्वर्षा जनयन्नहानि जिगायोशिग्भिः पृतना अभिष्टिः ।
प्रारोचयन्मनवे केतुमह्नामविन्दज्ज्योतिर्बृहते रणाय ॥ ४ ॥

Luminous mighty fire causing days (inform of sun) contacting through scorching flames conquers tho battle. This illumines the dawns, resplendence for man and attains the light for the happiness of the peole.

इन्द्रस्तुजो बर्हणा आ विवेश नृवद् दधानो नर्या पुरूणि ।
अचेतयद् धिय इमा जरित्रे
प्रेमं वर्णमतिरच्छुक्रमासाम् ॥ ५ ॥

Like the leader of people this mighty fire possessing many leading qualities pierce of substance into increasing obstructive forces. This fire (when enkindled in Yajna Vedi) becames the means of enlivening the intellect and acts of the pronouncers of the mantras and increases this pure resplendent colour of dawn and days.

महो महानि पनयन्त्यस्येन्द्रस्य कर्म सुकृता पुरूणि ।
वृजनेन वृजिनान्त्सं पिपेष
मायाभिर्दस्यूँरभिभूत्योजाः ॥ ६ ॥

The learnde men lands many glorious functions of this mighty fire. This fire possessing surpassing forces curshes malignancies with its malignant force and the clouds with natural tricks.

युधेन्द्रो मह्ना वरिवश्चकार देवेभ्यः सत्पतिश्चर्षणिप्राः ।
विवस्वतः सदने अस्य तानि विप्रा उक्थेभिः
कवयो गृणन्ति ॥ ७ ॥

This mighty fire which is the preserver of existing things and the protector seeing creatures with its all pervading might gives excelent power to the wonderous natural forces. These functions of the fire in the place of sun are praised by the learned with praising songs.

सत्रासाहं वरेण्यं सहोदां ससवांसं स्वरिपश्च देवीः ।
ससान यः पृथिवीं द्यामुतेमामिन्द्रं
मदन्त्यनु धीरणासः ॥ ८ ॥

The men of high learnings find pleasure making accordant (in their uses) this mighty fire which is always conquering, excellent, might-giving and which gives light and luminous waters and who put into order this earth and heaven.

ससानात्याँ उत सूर्यं ससानेन्द्रः ससान पुरुभोजसं गाम् ।
हिरण्ययमुतभोगं ससान हत्वी दस्यून्
प्रार्यं वर्णमावत् ॥ ९ ॥

This mighy fire gives the things which always move, this give the sun, this gives the earth which bears multifarious advantages, it gives gold, it gives the digesting power and this destroying the clouds whieh create drought and preserves Aryam Varmam, the noble colours.

इन्द्र ओषधीरसनोदहानि वनस्पतीँरसनोदन्तरिक्षम् ।
बिभेद वलं नुनुदे विवाचोऽथाभवद्
दमिताभिक्रतूनाम् ॥ १० ॥

This mighty fire gives us herbs, this puts the days into order this gives tree aud this gives the firmament. This cleaves the cloud of strong power, dispels various germs making bad sound and put under its control the reversely surpassing forces.

शुनं हुवेम मघवानमिन्द्रमस्मिन् भरे नृतमं वाजसातौ ।
शृण्वन्तमुग्रमूतये समत्सु घ्नन्तं वृत्राणि संजितं धनानाम् ॥ ११ ॥

We, in this field of attaining the wealth of corn praise the pervading electricity which bears wealth which is the means of increased audibility which is most transporting medium, strong force for protection in the battle and dispeller of clouds and conqeror of wealth.

सू० १२ ।। ऋषि:—१-६ वसिष्ठ:; ७ अत्रि: ।। देवता—इन्द्र: ।। छन्द: —त्रिष्टुप् ।।

HYMN 12

Seer-1-6 Vasisthah: 7 Attrih. Subject-mater-Indrah. Metre-Tristup.

उदु ब्रह्माण्यैरत श्रवस्येन्द्रं समर्ये महया वसिष्ठ ।
आ यो विश्वानि शवसा ततानोपश्रोता
म ईवतो वचांसि ।। १ ।।

O men of enlightement, you pronounce the vedic verses enriched with knowledge- O observer of high discipline and controller of organs, you in the assembly of the learned men gathered for performing Yajna pay homage to Almighty God. He is that Lord who with His might extends through all existences. He bears all the words which I as His faithful devotee utter.

अयामि घोष इन्द्र देवजामिरिरज्यन्त यच्छुरुधो विवाचि ।
नहि स्वमायुश्चिकिते जनेषु तानीदंहांस्यति
पर्ष्यस्मान् ।। २ ।।

O Almighty God, the (Vedie speech which contains in it all Devas, the physical and supra-physical forces (as Subject-matter, is encompassing all the things in its purviews. In that of you who is adored in various speach and voices, the men of sharp and quick understanding do their all the perfor-mances None of all these born men knows the duration of his life. You always bear us in safety over all these troubles.

युजे रथं गवेषणं हरिभ्यामुप ब्रह्माणि जुजुषाणमस्थुः ।

वि बाधिष्ट स्य रोदसी महित्वेन्द्रो
वृत्राण्यप्रती जघन्वान् ॥ ३ ॥

Almighty Divinity harnesses this spledid globe binding sun with powers of support and gravitatiou. The learned men attain Him who accepts the prayers of the devotees. He when tears asunder the resistless clouds (to rain) straing the earth and hoaven.

आपश्चित् पिप्यु स्तर्यो३ न गावो नक्षन्नृतं जरितारस्त इन्द्र ।
याहि वायुर्न नियुतो नो अच्छा
त्वं हि धीभिर्दयसे वि वाजान् ॥ ४ ॥

O God Almighty, like the expanding waters. like the sunbeams your devotees expand in prosperity and attain the ultimate truth (i,e. the law enternal) O Lard, you like the air possess all the impelling powers and you bestow upon us all the wealth accompanied with wisdom.

ते त्वा मदा इन्द्र मादयन्तु शुष्मिणं तुविराधसं जरित्रे ।
एको देवत्रा दयसे हि मर्तानस्मिञ्छूर
सवने मादयस्व ॥ ५ ॥

All these blesssedness gladden you, O God Almighty, who is powerful, possessor of riches for the devotees. You only one among wondrous forces do mercy on the men. O omnipotant one. you give pleasure to all in this Yajna.

एवेदिन्द्रं वृषणं वज्रबाहुं वसिष्ठासो अभ्यर्चन्त्यर्कैः ।
स न स्तुतो वीरवद् धातु गोमद् यूयं
पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥ ६ ॥

The men of austerity and high disiplines praise with Vedic verses only God who is all-power and who holds the thunder in Prana and Udana (the air and the water of clouds). May he praised by us guard our wealth in the form of caws and

heroes. Learned men you please preserve us ever-more with all blessing.

ऋजीषी वज्री वृषभस्तुराषाट्छुष्मी राजा वृत्रहा सोमपावा
युक्त्वा हरिभ्यामुप यासदर्वाङ् माध्यंदिने
सवने मत्सदिन्द्रः ॥ ७ ॥

The Almighty God is most impellent force, possessor of thunder-power, most strong, most over-powering force, vigoirous, illumining light, dispeller of the erls and the preserver of the world. He harnessing the sun and moon directly moving the all worlds. May he gladen us in our Yajna of mid-day.

सू॰ १३ ॥ ऋषिः—१ वामदेवः; २ गोतमः; ३ कुत्सः; ४ विश्वामित्रः ॥ देवता—१ इन्द्राबृहस्पती; २ मरुतः;३, ४ अग्निः ॥ छन्दः—१-३ जगती, ४ त्रिष्टुप् ॥

HYMN 13

Seer-1. Vamdevah. 2 Gotamah; 3 Kutsah; 4 Vishvamitrah; Subject- matter-1 Indrabrihaspati, 2 Marutah; 3-4 Agni. Metre-1-3 Jagati; 4 Tristup.

इन्द्रश्च सोमं पिबतं बृहस्पतेऽस्मिन् यज्ञे मन्दसाना वृषण्वसू
आ वां विशन्त्विन्दवः स्वाभुवोऽस्मे रयिं
सर्ववीरं नि यच्छतम् ॥ १ ॥

Let Indra, the king, and Brihaspati, the master of Vedic speeches who are possessed of gladdening spirit and bestower of wealth drink the juice of Soma in the Yajna May all the automatic powers enter into you both. You vouchsafe us riches full of heroes.

आ वो वहन्तु सप्तयो रघुष्यदो रघुपत्वानः
प्र जिगात बाहुभिः । सीदता बर्हिरुरु वः
सदस्कृतं मादयध्वं मरुतो मध्वो अन्धसः ॥ २ ॥

O Marutah (priests of Yajna) let you carry the horses who are quick in speed and swift in glide. You possessing swiftness and actions conquer the enemies with your arms. You sit on the wide seat of grass made for you and delight yourselves in this sweet food.

इमं स्तोममर्हते जातवेदसे रथमिव सं महेमा मनीषया ।
भद्रा हि नः प्रमतिरस्य संसद्यग्ने सख्ये
मा रिषामा वयं तव ॥ ३ ॥

We adorn this set of praises with intellect like a chariot for the praiseworthy Jatveda, the man of inteliigence. Let our auspicious counsel prevail in his assembly. O man of enlighteament may we not be troubled in your friendship.

ऐभिरग्ने सरथं याह्यर्वाङ् नानारथं वा विभवो ह्यश्वाः ।
पत्नीवतस्त्रिंशतं त्रींश्च देवाननुष्वधमा वह मादयस्व ॥ ४ ॥

O man refulgent with knowledge, these horses are very swift. You by them come to us in one chariot or in many chariots. You make thirty three Devas, the wondrous powers of nature with their preserving forces to come in the Yajna according to their oblations and thus make them have their shares of offerings of Yajna.

सू०१४ ॥ ऋषिः—सोभरिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—काकुभः प्रगाथः

HYMN 14

Seer--Saubharih. Subject-matter-Indrah. Metre-Kakubha Pragathah (Vishama-Kakup sama-satobrihati.

वयमु त्वामपूर्व्य स्थूरं न कच्चिद् भरन्तोऽवस्यवः ।
वाजे चित्रं हवामहे ॥ १ ॥

O peerless Almighty God, we desiring succour, praising you wonderful one call you in our performance of intellectual feats. In this world nothing seems to be unchanged.

उप॑ त्वा॒ कर्म॑न्नू॒तये॒ स नो॒ युवो॒ग्रश्च॑क्राम॒ यो धृ॒षत् ।
त्वामिद्ध्य॑वि॒तारं॑ ववृ॒महे॒ सखा॑य इन्द्र सान॒सिम् ॥ २ ॥

A Almighty God, we in performance of good acts approach you. You, (in fact) are He who is ever young, vigorous and bold and who has spreaded His power through. we, your friends, therefore, have chosen only you, giver of riches as our guardian.

यो न॑ इ॒दमि॑दं पु॒रा प्र वस्य॑ आ॒निना॑य॒ तमु॑ व स्तुषे ।
सखा॑य॒ इन्द्र॑मू॒तये॑ ॥ ३ ॥

O friend, we for your guard praise that Almighty God who first gives us this and that thing of our benefit.

हर्य॑श्वं॒ सत्प॑तिं चर्ष॒णीस॑हं॒ स हि ष्मा॒ यो अम॑न्दत ।
आ तु न॒: स व॑यति॒ गव्य॒मश्व्यं॑
स्तो॒तृभ्यो॑ म॒घवा॑ श॒तम् ॥ ४ ॥

I glorify the characteristics of Almighty God who possesses the all-consuming fire, who is the guardions of pious men and who has under His control all the humanity. He is he who always remains in blessedness. The bounteous one bastows on us, the worshippers hundred wealth enriched with cows and steeds.

सू० ॥ १५ ॥ ऋषि:—गोतम: ॥ देवता—इन्द्र: ॥ छन्द:—त्रिष्टुप् ॥

HYMN 15

Seer—Gotamah. Subject-matter-Indrah. Metre-Tristup.

प्र मंहि॑ष्ठाय बृह॒ते बृ॒हद्र॑ये स॒त्यशु॑ष्माय त॒वसे॑ म॒तिं भ॑रे ।
अ॒पामि॑व प्र॒वणे॒ यस्य॑ दु॒र्धरं॒ राधो॑ वि॒श्वायु॒
शव॑से॒ अपा॑वृतम् ॥ १ ॥

I gain knowledge about lofty tremendous, electicity which is great source of wealth, most speedy and whose power re-

mains in water and whose checkless property like waters spread in down slope is manifest alround for generating power.

अधं ते विश्वमनु हासदिष्टय आपो निम्नेव सवेना हविष्मतः ।
यत् पर्वते न समशीत हर्यत इन्द्रस्य वज्रः
श्नथिता हिरण्ययः ॥ २ ॥

As the waters flowing in down slope serve the purpose of the man who knows the ways and means to take it into use so the people for accomplishing their desired ends run after this electricity. This is that in flaming shining thunder weapon of Indra, the sun which shatters every thing and rests in the clouds as something rests on the top of mountain.

अस्मै भीमाय नमसा समध्वर उषो न शुभ्र
आ भरा पनीयसे । यस्य धाम श्रवसे
नामेन्द्रियं ज्योतिरकारि हरितो नायसे ॥ ३ ॥

O man of scientific knowledge, you through the excellent mean utilize into construcive worke the electricity whieh is terrible and means of many performances like the radiant dawn. This is that whose power may be utilized for the purpose of audibility and whose expansion is concerned with wealth and whose power may be used to go to all the quarters.

इमे त इन्द्र ते वयं पुरुष्टुत ये त्वारभ्य
चरामसि प्रभूवसो । नहि त्वदन्यो गिर्वणो गिरः
सघत् क्षोणीरिव प्रति नो हर्य तद् वचः ॥ ४ ॥

These persons, we and they who do their works with orgination of elctricity are depending on it praised by all and which possesses most effective power. Nothing else than this can be the medium of extending the voice' This receives our voice like the earth and expends that voice of ours (to make audible by other).

भूरिं त इन्द्र वीर्यं१ तवं स्मस्यस्य स्तोतुर्मघवन्
कामुमा पृण । अनु ते द्यौर्बृहती वीर्यं मम इयं
चं ते पृथिवी नेंम ओजंसे ॥ ५ ॥

Great is the power of this electricity, we depend on this, this great means of acquiring wealth fulfils the desires of its admirers and utilizers. The lofty heaven measures out its strength depending on this and this globe also bows down to its power.

त्वं तमिन्द्र पर्वतं मुहामुरुं वज्रेण वज्रिन् पर्वशश्चंकर्तिथ ।
अवांसृजो निवृताः सर्तवा अपः
सत्रा विश्वं दधिषे केवलं सहः ॥ ६ ॥

This electricity holding the thunder as its weapon with the bolt shatters the broad massive cloud into pieces. This sends down the obstructed waters to flow. This, possesses for ever all this extra-ordinary might.

सू० १६ ॥ ऋषिः—अयास्यः ॥ देवता—बृहस्पतिः ॥ छन्दः—त्रिष्टुप् ॥

HYMN 16

Seer—Ayasyah. Subject-matter-Brihaspati. Metre. Tristup.

उदप्रुतो न वयो रक्षमाणा वावंदतो अभ्रियंस्येव घोषाः ।
गिरिभ्रजो नोर्मयो मदन्तो
बृहस्पर्तिमुभ्य१र्का अंनावन् ॥ १ ॥

The waters of clouds plashing in the moistures like the birds having all the cares of safety, like the loud voices of thundering rain-cloud, like the merry streamlets bursting from the mountain sound Brihaspati. the fire present in the atmoshere.

सं गोभिराङ्गिरसो नक्षमाणो भगइवेदर्यमणं निनाय ।
जनै मित्रो न दम्पती अनक्ति
बृहस्पते वाजयाशूँरिवाजौ ॥ २ ॥

The cosmic fire (Angiras) like the sun pervading the space with rays, carries the light (Aryaman) which remains above the vault of heaven like the friend among people this fire (in boby and its members) decorates the man and woman (with facial rediance). This Bihaspati (atmospheric fire) like the speedy chariots in battle speeds up the atmospheric forces.

साध्वर्या अतिथिनीरिषिरा स्पार्हाः सुवर्णा अनवद्यरूपाः ।
बृहस्पतिः पर्वतेभ्यो वितूर्या निर्गा ऊपे
यवमिव स्थिविभ्यः ॥ ३ ॥

Brihaspati, the atmospheric heat having won them from the clouds like the barley from winnowing-baskets spread out the showers of rainy waters which possess direct flow, which are sent down by the sun (Atithi) which are moving, desirable by all; are of good colour and pure in their forms.

आप्रुषायन् मधुन ऋतस्य योनिमवक्षिपन्नर्क उल्कामिव द्योः ।
बृहस्पतिरुद्धरन्नश्मनो गा भूम्या उद्नेव
वि त्वचं बिभेद ॥ ४ ॥

Brihaspati, the atmospheric heat moistening the earth with water; sending down the cloud which is the strore of water as the sun casts a flaming meteor down from heaven and taking away showers from cloud now cleave the crust of the earth with water.

अप ज्योतिषा तमो अन्तरिक्षादुद्नः शीपालमिव वात आजत् ।
बृहस्पतिरनुमृश्या वलस्याभ्रमिव वात
आ चक्र आ गाः ॥ ५ ॥

Brihaspati, the atmospheric heat gathers the rays grasping from the darkening cloud (Vala) as the sun dispels the darkness from the sky with its light, as the gust of wind blows a lily from the surface of the water and as the air blows away cloud.

यदा वलस्य पीयतो जसुं भेद् बृहस्पतिरग्नितपोभिरर्कैः ।
दद्भिर्न जिह्वा
परिविष्टमाददाविर्निधीँरकृणोदुस्रियाणाम् ॥ ६ ॥

Brihrspati, the Atmosphric heat, when with fiery lightnings cleavese effects of the violent cloud, consumes it as the tongues eat whatever has been chewed and eompassed by the teath. This throws open the cover of the rays of the sun.

बृहस्पतिरमत हि त्यदासां नाम स्वरीणां सदने गुहा यत् ।
आण्डेव भित्त्वा शकुनस्य गर्भमुदुस्रियाः
पर्वतस्य त्मनाजत् ॥ ७ ॥

Brihaspati, the atmospheric fire when in the cave-home of the clouds finds the clue of recognition of these luminous rays takes these rays itself away as the youngs of birds come out disclosing the eggs.

अश्नापिनद्धं मधु पर्यपश्यन्मत्स्यं न दीन उदनि क्षियन्तम् ।
निष्टज्जभार चमसं न वृक्षाद्
बृहस्पतिर्विरवेणा विकृत्य ॥ ८ ॥

Brihaspati grasps the water (Madhu) which rests bound or coverd in the cloud like one who sees the fish living in the scanty water and brings them out cleaving through with varried clamon like bowl coming out of the timber.

सोषामविन्दत् स स्वः१ सो अग्निं सो अर्केण

वि बंबाधे तमांसि । बृहस्पतिर्गोवंपुषो वलस्य निर्मज्जानं
न पर्वणो जभार ॥ ९ ॥

That Brihaspati finds the light of heaven the dawn, this finds the middle region, this finds fire and this with radiant rays forces apart the darkness. This Brihaspati, as from joints takes marrow of cloud which has body of thunder.

हिमेवं पर्णा मुंषिता वनांनि बृहस्पतिनाकृपयद् वलो गाः ।
अनानुकृत्यमंपुनश्चंकार यात् सूर्यामासा
मिथ उच्चरांतः ॥ १० ॥

Vala, the cloud like the trees for the foliage beaten by frost takes the rays brought away by Brihaspati as the same. It is the deed never done and never to be equalled. On this basis the sun and moon ascend alternately.

अभि श्यावं न कृशंनेभिरश्वं नक्षत्रेभिः पितरो द्यामंपिंशन् ।
रात्र्यां तमो अदंधुर्ज्योतिरहन् बृहस्पतिर्भिनदद्रिं
विदद् गाः ॥ ११ ॥

Pitarah, the presevative forces of the nature have decoreted the heaven with constellations like the dark steed adorned with pearls etc. They set the darkness in the night and the light in day. Brihaspati, cleaves the cloud and finds the rays.

इदमंकर्म नमों अभ्रियाय यः पूर्वीरन्वानोनंवीति ।
बृहस्पतिः स हि गोभिः सो अश्वैः
स वीरेभिः स नृभिर्नो वयों धात् ॥ १२ ॥

This praise we offer about the electricity of the cloud which thunders out in seccession. Let Brihaspati give us corn, let it give us corn with cows, let it with horses, let it with heroes and let it with people.

सू० १७ ॥ ऋषिः—कृष्णः (, १२ वसिष्ठः ? ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः —१-१० जगती

HYMN 17

Seer—Krishnah (12 Vasistha ?). Subject-Matter Indrah. Metre-1-10 Jagati, 11, 12 Tristup.

अच्छा म इन्द्रं मतयः स्वर्विदः सध्रीचीर्विश्वा उशतीरनूषत ।
परि ष्वजन्ते जनयो यथा पतिं मर्यं
न शुन्ध्युं मघवानमूतये ॥ १ ॥

All the prayers of mine which are used in perfect coincidence and are pregnant with light of thought in a very sound way glorify. Almighty God who is the master of all wealth and perfectness as wives desiring them embrace the men as their bridegrooms handsome and pure of protection.

न घा त्वद्रिगप वेति मे मनस्त्वे इत् कामं पुरुहूत शिश्रय ।
राजेव दस्म नि षदोऽधि बर्हिष्यस्मिन्त्सु
सोमेऽवपानमस्तु ते ॥ २ ॥

O All-worshipped mighty Divinity, my mind directed into you never deviate from you as I set all my hopes and expectation unto you. O admirable one, you like a king sitting on seat sit in my heart. In this world protection provided by you is excellent.

विषूवृदिन्द्रो अमतेरुत क्षुधः स इद्रायो मघवा वस्व ईशते ।
तस्येदिमे प्रवणे सप्त सिन्धवो वयो
वर्धन्ति वृषभस्य शुष्मिणः ॥ ३ ॥

Almighty, God, the Master of wealth of all wealth and perfection dissipates indigence and hunger. He controls the precious wealth. These seven rivers discending downward are increasing the excellenee of that vigorous everenergetic Lord.

वयो न वृक्षं सुपलाशमासदन्त्सोमास इन्द्रं मन्दिनश्चमूषदः ।
प्रैषामनीकं शवसा दविद्युतद् विदत्
स्व१र्मनवे ज्योतिरार्यम् ॥ ४ ॥

As the birds rest on the tree covered with fair leaves so the objects of this world which give delight and find their respective places on heaven and earth (chamuho) rest on Almighty God, the host of these shines with splendour and transmits noble deligtful light for man.

कृतं न श्वघ्नी वि चिनोति देवने संवर्गं यन्मघवा सूर्यं जयत् ।
न तत् ते अन्यो अनु वीर्यं शकन्न पुराणो
मघवन् नोत नूतनः ॥ ५ ॥

As in the gem a gambler files his winings so, when All mighty God has under his control the sun assbeiatcel with all other eelestial bodies none else, either be ancient or be recent can equate him with your power O, Almighty one.

विशंविशं मघवा पर्यशायत जनानां धेना अवचाकशद् वृषा
यस्याह शक्रः सवनेषु रण्यति स तीव्रैः सोमैः
सहते पृतन्यतः ॥ ६ ॥

Almighty God pervadss the subjcts each in each. He, the vigorous one has His watch over the words of all the people. He, the strongest and wisest one whomsoever, persuades in the Yajnas, he (that man) with potent creative powers vanquishes his internal foes the passion, averson etc.

आपो न सिन्धुमभि यत् समक्षरन्त्सोमास
इन्द्रं कुल्याइव ह्रदम् । वर्धन्ति विप्रा महो अस्य
सादने यवं न वृष्टिर्दिव्येन दानुना ॥ ७ ॥

As waters flow toward the ocean, as the rivulets to the lake so the learned men exalt the power of Almighty God in the

place of Yajna, as the rain increases the barley corns by the mosture poured from heaven.

वृषा न क्रुद्धः पतयद् रजःस्वा यो अर्यपत्नीरकृणोदिमा अपः
स सुन्वते मघवा जीरदानवेऽविन्दज्ज्योतिर्मनवे
हविष्मते ॥ ८ ॥

Almighty God who is the master of all wealth, who like an infuriated bull permeates through the world who make these atoms of matter the dames of worthy master, bestows light on the man who prays him, gives gifts to others and perform the Yajna.

उज्जायतां परशुर्ज्योतिषा सह भूया ऋतस्य सुदुघा पुराणवत्
वि रोचतामरुषो भानुना शुचिः स्व१र्ण शुक्रं
शुशुचीत सत्पतिः ॥ ९ ॥

Let the thunder-axe rise with the lightening, let the pours of water like always, be here and let the radiant sun pure in nature, shine with refulgence. May the man guarding pious ones luminate his gleam like the sun shining in the heaven.

गोभिष्टरेमामतिं दुरेवां यवेन क्षुधं पुरुहूत विश्वाम् ।
वयं राजभिः प्रथमा धनान्यस्माकेन
वृजनेना जयेम ॥ १० ॥

May we overcome all troublesome indigence or ignorance with cows or with vedic speeches, may we overcome hunger with corn and may we first in rank, allied with princes acquire possessions with our own exertion.

बृहस्पतिर्नः परि पातु पश्चादुतोत्तरस्मादधरादघायोः ।
इन्द्रः पुरस्तादुत मध्यतो नः
सखा सखिभ्यो वरिवः कृणोतु ॥ ११ ॥

May Brihaspati, Lord of Vedic speech protect us from behind, from above and from below region from wicked, may the mighty ruler guard us from front side and from the centre and may like friend to friends he vouchsafe accomodation and freedom.

बृहस्पते युवमिन्द्रश्च वस्वो दिव्यस्येशाथे उत पार्थिवस्य।
धत्तं रयिं स्तुवते कीरये चिद्यूयं पात स्वस्तिभिः
सदा नः ॥ १२ ॥

O master of Vedic speech (learned man) and Almighty God, you both are the lord of the wealth that remains on earth and in heaven, you give physical and spiritual wealth to man who praises you and who supplicates you. O learned ones, you guard us always with auspiciousness.

सू० १८ ॥ ऋषिः—१-३ मेधातिथिः प्रियमेधश्च; ४-६ वसिष्ठः ॥ देवता —इन्द्रः ॥ छन्दः—गायत्री ॥

HYMN 18

Seer 1-3 Medhatlthih; Priyamedhascha; 4-6 Vasisthah. Subject-matter-Indrah. Metre-Gayatri.

वयमु त्वा तदिदर्था इन्द्र त्वायन्तः सखायः।
कण्वा उक्थेभिर्जरन्ते ॥ १ ॥

O Almighty God, we aiming at this world and the other world, desiring to attain you and as your friends implore (for your favour). The men of wisdom praise you with hymns.

न घेमन्यदा पपन वज्रिन्नपसो नविष्टौ।
तवेदु स्तोमं चिकेत ॥ २ ॥

O Almighty God, you are the master of thunder-bolt. I, in beginning of acts never perform any other prayer but I know and take in to consideration the eulogy of yours alone.

इच्छन्ति देवाः सुन्वन्तं न स्वप्नाय स्पृहयन्ति ।
यन्ति प्रमादमतन्द्राः ॥ ३ ॥

The enlightened persons prefer him who is active in proliferating knowledge, they never desire indolence and they always exerting punish the sloth.

वयमिन्द्र त्वायवोऽभि प्र णोनुमो वृषन् ।
विद्धी त्व१स्य नो वसो ॥ ४ ॥

O Almighty God, you pour the pleasure to all and you give abode to all. We desiring to attain you pay our respect to you. You know of this prayers of ours.

मा नो निदे च वक्तवेऽर्यो रन्धीरराव्णे ।
त्वे अपि क्रतुर्मम ॥ ५ ॥

O God Almighty, you are the master. Please put me not under reproachful man, give me not to the calumny of talkative avaricious person. My strength and approach is only in you.

त्वं वर्मासि सप्रथः पुरोयोधश्च वृत्रहन् ।
त्वया प्रति ब्रुवे युजा ॥ ६ ॥

O Dispeller of evils you are vast armour of ours and are our champion. On your strength we encounter our adversaries.

सू० १९ ॥ ऋषिः—विश्वामित्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—गायत्री ॥

HYMN 19

Seer—Vishvamitra. Subject-matter-Indrah. Metre-Gayatri.

वार्त्रहत्याय शवसे पृतनाषाह्याय च ।
इन्द्र त्वा वर्तयामसि ॥ १ ॥

O God Almighty, we turn you towards us for the strength that is required to destroy the internal evils and strength that is needed to dispel the calamities.

अर्वाचीनं सु ते मनं उत चक्षुः शतक्रतो ।
इन्द्रं कृण्वन्तु वाघतः ॥ २ ॥

O Almighty God, you are endowed with hundred powers and operations. Let these devotees of yours make their spirit and eye upto date and upto standard.

नामानि ते शतक्रतो विश्वाभिर्गीर्भिरीमहे ।
इन्द्राभिमातिषाह्ये ॥ ३ ॥

O God Almighty, you are the performer of hundred acts. We in the worldly battle of encountering evils pronounce and think of your names and powers with all the hymns of praise.

पुरुष्टुतस्य धामभिः शतेनं महयामसि ।
इन्द्रस्य चर्षणीधृतः ॥ ४ ॥

Let us strive to achieve glory through the hundred powers of Almighty God who is worshipped by many and who is the supporter of mankind.

इन्द्रं वृत्राय हन्तवे पुरुहूतमुप ब्रुवे ।
भरेषु वाजसातये ॥ ५ ॥

I pray and praise God Almighty worshipped by all for destroying evils and obtaining wealth in the battles of the worlds.

वाजेषु सासहिर्भव त्वामीमहे शतक्रतो ।
इन्द्रं वृत्राय हन्तवे ॥ ६ ॥

O All-power God, we pray you for the attainment of wealth (vritrays hantave) in battles. You be the victorious over calamities.

द्युम्नेषु पृतनाज्ये पृत्सुतूर्षु श्रवःसु च ।
इन्द्र साक्ष्वाभिमातिषु ॥ ७ ॥

O Almighty God, you are able to be viotorious in the effort of attaining wealth, in the matter of encountering evils in connection with combating the army in the battle, in acquiring gain and fame on the rivalaries of rivals.

सू०२० ॥ ऋषिः—१-४ विश्वामित्रः; ५-७ गृत्समदः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—गायत्री; [४ अनुष्टुप्] ॥

HYMN 20

Seer—1-4 Vishvamitrah; 5-7 Gritsamadah. Subject-matter-Indrah. Metre-Gayatri; (4 Anustup).

शुष्मिन्तमं न ऊतये द्युम्निनं पाहि जागृविम् ।
इन्द्र सोमं शतक्रतो ॥ १ ॥

O mighty King, you are the performer of hundred of Yajnas. For our protection, you guard the bright, vigilent exceedingly strong Soma, the perfarmer of Yajna.

इन्द्रियाणि शतक्रतो या ते जनेषु पञ्चसु ।
इन्द्र तानि त आ वृणे ॥ २ ॥

O King, you are the doer of hundred of good acts. The powers and prosperity which are found in your men of five classes (four Varnas and one avarna) I claim for you.

अगन्निन्द्र श्रवो बृहद् द्युम्नं दधिष्व दुष्टरम् ।
उत् ते शुष्मं तिरामसि ॥ ३ ॥

O mighty king, you have gained great prominence, attain splendid conspecuity unalienable and we perpetuate your strength.

अर्वावतो न आ गह्यथो शक्र परावतः ।
उ लोको यस्ते अद्रिव इन्द्रेह तत आ गहि ॥ ४ ॥

O mighty praiseworthy King, you come to us from the place a near and from the place a far. Wherever is your residence come here from there.

इन्द्रो अङ्ग महद् भयमभी षदप चुच्यवत् ।
स हि स्थिरो विचर्षणिः ॥ ५ ॥

O people, the mighty ruler encounters many dangers and dispels them away as he is the permnently firm man to act swit.

इन्द्रश्च मृडयाति नो न नः पश्चादघं नशत् ।
भद्रं भवाति नः पुरः ॥ ६ ॥

Let mighty ruler make us happy, let not evil and offences follow after us and let there be grace in our front.

इन्द्र आशाभ्यस्परि सर्वाभ्यो अभयं करत ।
जेता शत्रून् विचर्षणिः ॥ ७ ॥

The mighty ruler is the watch and ward of the subjects, let him make us secure from all the regions as he is the subduer of foes.

सू० २१ ॥ ऋषिः—सव्यः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१-९ जगती;
१०, ११ त्रिष्टुप् ॥

HYMN 21

Seer—Savyah. Subject—matter-Indrah. Metre-1-9 Jagati; 10,11 Tristup.

न्यू३ षु वाचं प्र महे भरामहे गिर इन्द्राय
सदने विवस्वतः । नू चिद्धि रत्नं
ससतामिवाविदन्न दुष्टुतिर्द्रविणोदेषु शस्यते ॥ १ ॥

We always use the good prayer and praise for great Almighty God, in the place of the man who gives no place

for evil acts and evils understanding adorations are well performed, none of the men who sleeps find precious wealth and superfluous praise is not done for the persons who give the wealth to deserving others.

दुरो अश्वस्य दुर इन्द्र गोरसि दुरो यवस्य
वसुन इनस्पतिः । शिक्षानरः प्रदिवो अकामकर्शनः
सखा सखिभ्यस्तमिदं गृणीमसि ॥ २ ॥

O Almighty God, you are the giver of horses. giver of cows giver of corn and wealth and the master of masters. You are the giver of wisdom, you are eternal, you never disappoint the hope and are the friend for our friends. To you we utter song of praise.

शचीव इन्द्र पुरुकृद् द्युमत्तम तवेदिदमभितश्चेकिते वसु ।
अतः संगृभ्याभिभूत आ भर मा त्वायतो जरितुः
काममूनयीः ॥ ३ ॥

O God Almighty, you are all-knowledge, most refulgent, and the creator of the abundant things and this wealth spreading around us of all powers, please gathering from this bestow us. You disappoint not the hope of devotee who desires you and pray you.

एभिर्द्युभिः सुमना एभिरिन्दुभिर्निरुन्धानो
अमतिं गोभिरश्विना । इन्द्रेण दस्युं दरयन्त
इन्दुभिर्युतद्वेषसः समिषा रभेमहि ॥ ४ ॥

Let the king possessing good spirit throwing away the misery and ignorance with these lights, with these men of spiritual knowledge, with cows and with horses. We through the grace of a Almighty God and by the dint of learned men scattering away misery, being free from aversion strive in this world with grain and knowledge.

समिन्द्र राया समिषा रभेमहि सं वाजेभिः पुरुश्चन्द्रैरभिद्युभिः । सं देव्या प्रमत्या वीरशुष्मया गोअग्रयाश्वावत्या रभेमहि ॥ ५ ॥

Let us be enriched with plenty of wealth. O Almighty, let us be enriched with knowledge. Let us be enriched with corn and most shining of abundent silver and gold and let us be equipped with wonderful providence rich with the strength of heroes the source of cattles and the horses.

ते त्वा मदा अमदन् तानि वृष्ण्या ते सोमासो वृत्रहत्येषु सत्पते । यत् कारवे दश वृत्राण्यप्रति बर्हिष्मते नि सहस्राणि बर्हयः ॥ ६ ॥

O ruler, these delighting sources, these forces, these juices of herbs satisfy of you in the slaughter of enemies, O protector of good men, whereby you courageously give the ten thousand incomparable riches (Vritrani).

युधा युधमुप घेदेषि धृष्णुया पुरा पुरं समिदं हंस्योजसा। नम्या यदिन्द्र सख्या परावति निबर्हयो नमुचिं नाम मायिनम् ॥ ७ ॥

O Almighty God you fight against encountering force with your surpassing intrepidity, you through your power destroy this fort of cloud with *Pura*, the heat, and you through the the binding contact you and destroy the water-restraining cloud (Namuchi) stying afar and naed as Mayi, the tactful.

त्वं करञ्जमुत पर्णयं वधीस्तेजिष्ठयातिथिग्वस्य वर्तनी । त्वं शता वङ्गृदस्याभिनत् पुरोऽनानुदः परिषूता ऋजिश्वना ॥ ८ ॥

O Almighty God, you through the glorious method and way of Atithigya. the king serving pious guests destroy the force

of violence (Karajan) and Parnayan, the force that issues sense of greed. You through *Rjishvana*, the tendency of simplicity (created by you) or your natural way cleave through the hundred fold *Purah*, the heats of enthusiasm of the breaker of righteous way of life (Vangrida) which are excessively developed and are contrary to natural dealings.

त्वमेतां जनराज्ञो द्विर्दशाबन्धुना सुश्रवसोपजग्मुषः ।
षष्टिं सहस्रा नवतिं नव श्रुतो नि चक्रेण
रथ्या दुष्पदावृणक् ॥ ९ ॥

O God Almighty, you very known with the out-stripping wheel of thunder-bolt turn away with these twice ten group holding clouds with sixty thousand nine and ninety clouds which follow the cloud that has good thundering sound without any co-operant.

त्वमाविथ सुश्रवसं तवोतिभिस्तव त्रामभिरिन्द्र तूर्वयाणम् ।
त्वमस्मै कुत्समतिथिग्वमायुं महे राज्ञे
यूने अरन्धनायः ॥ १० ॥

O God Almighty, you protect with your succours the man who has read learnt well, you with your guarding powers make secure the man who has the conveyances equipped with the means of swiftness and you make prosperous man of associable spirit, man serving guests, and man of activity for this great young ruler.

य उदृचीन्द्र देवगोपाः सखायस्ते शिवतमा असाम ।
त्वां स्तोषाम त्वया सुवीरा द्राघीय आयुः
प्रतरं दधानाः ॥ ११ ॥

O Almighty God, Those we who in this our body, are the protector of learned men and your friends become prosperous. By your grace we having good off-spring and enjoying long joyful life praise and pray you.

सू० २२ ॥ ऋषिः—१-३ त्रिशोकः; ४-६ प्रियमेधः ॥ देवता—इन्द्रः ॥
छन्दः—गायत्री ॥

HYMN 22

Seer-1-3 Trishokah; 4-6 Priyamedhah. Subject-matter Indrah. Metre-Gayatri.

अभि त्वा वृषभा सुते सुतं सृजामि पीतये ।
तृम्पा व्यश्नुही मदम् ॥ १ ॥

O strong ruler, on the herb Soma being pressed I offer you the juice to drink. You become satisfied and enjoy the happiness.

मा त्वा मूरा अविष्यवो मोपहस्वान आ दभन् ।
माकीं ब्रह्मद्विषो वनः ॥ २ ॥

Let not the foolish and the men asking your aid with mockery and they who laugh on you bring you under pressures. You love not them who are the enemies of God, knowledge and prayers.

इह त्वा गोपरीणसा महे मन्दन्तु राधसे ।
सरो गौरो यथा पिब ॥ ३ ॥

In this kingdom let the people satisfy you with the juice of herb mixed with milk for the attainment of great wealth and you like the male dear which drinks lake water drink it.

अभि प्र गोपतिं गिरेन्द्रमर्च यथा विदे ।
सूनुं सत्यस्य सत्पतिम् ॥ ४ ॥

O Ye people, your praise with the song the ruler who is the master of land, the offspring on the symbol of rigoteousness and guardian of good men in such a manner as he be known to all.

आ हरयः ससृज्रिरेऽरुषीरधि बर्हिषि ।
यत्राभि संनवामहे ॥ ५ ॥

Men engage the progressive men on the place of excellence where pay homage to them.

इन्द्रा॑य॒ गाव॑ आ॒शिरं॑ दुदु॒ह्रे व॒ज्रिणे॒ मधु॑ ।
यत् सी॑मुपह्व॒रे वि॒दत् ॥ ६ ॥

The cows pour sweet milk for the mighty ruler who is equipped with fatal weapon as he comes near.

सू॰२३ ॥ ऋषिः—विश्वामित्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—गायत्री ॥

HYMN 23

Seer—Vishvamitrah. Subject-matter-Indrah. Metre. Gayatri.

आ तू न॑ इन्द्र म॒द्र्य॒ग्घु॒वा॒नः सोम॑पीतये ।
हरि॑भ्यां या॒ह्यद्रिवः ॥ १ ॥

O mighty ruler, O holder of fatal weapon you when called come towords me to drink the juice of herbs or to preserve the people. You eome to me with two horses.

स॒त्तो होता॑ न ऋ॒त्विय॑स्तिस्ति॒रे ब॒र्हिरा॑नु॒षक् ।
अयु॑ज्रन् प्रा॒तरद्र॑यः ॥ २ ॥

The Hotar priest conducting the Yajna according to seasons is seated, the Kusha-grass is regularly strewn and the persons benevolent like clouds are set at work in the morning.

इ॒मा ब्रह्म॑ ब्रह्मवाहः क्रि॒यन्त॒ आ ब॒र्हिः सी॑द ।
वी॒हि शू॑र पुरो॒डाश॑म् ॥ ३ ॥

O Brahmavahah (Disseminator of knowledge and action) these good acts are performed and you seat yourself on this grass seat (Kushasana). O hero, you keep your mind (Purodash) settled (for purpose).

रा॒र॒न्धि सव॑नेषु ण ए॒षु स्तोमे॑षु वृत्रहन् ।
उ॒क्थेष्वि॑न्द्र गिर्वणः ॥ ४ ॥

O praised by all, O destroyer of enemies. O mighty ruler. you take pleasure in our Yajnas and in these adorations and praiṣworthy deeds.

मतयः सोमपामुरुं रिहन्ति शवसस्पतिम् ।
इन्द्रं वत्सं न मातरः ॥ ५ ॥

The learned men praise the mighty ruler who is the preserver of prosperity, is great and is lhe possessor of energy as the mothers loves their child.

स मन्दस्वा ह्यन्धसो राधसे तन्वा महे ।
न स्तोतारं निदे करः ॥ ६ ॥

O mighty King, that you delight your self forx having the great gain of corns through your body. You never yield your admirers to reproach.

वयमिन्द्र त्वायवो हविष्मन्तो जरामहे ।
उत त्वमस्मयुर्वसो ॥ ७ ॥

O King, we the performers of Yajna loving you admire you and O giver of room to all, you treat us affectionately.

मारे अस्मद् वि मुमुचो हरिप्रियार्वाङ् याहि ।
इन्द्र स्वधावो मत्स्वेह ॥ ८ ॥

O mighty ruler, you are the lord of grain-wealth and such a one whom the people are dear. You never make you apart from us and come direct to us. You take delight here (in our midst).

अर्वाञ्चं त्वा सुखे रथे वहतामिन्द्र केशिना ।
घृतस्नू बर्हिरासदे ॥ ९ ॥

O mighty king, let steaming (ghritasnu) fire and air (Keshina) or light-remitting fire and electrcity carry you in comfortable for car arriving below (i.e. on earth) and in sky (varhisi).

सू॰ २४ ॥ ऋषि:—विश्वामित्र: ॥ देवता—इन्द्र: ॥ छन्द:—गायत्री ॥

HYMN 24

Seer—Vishvamitrah. Subject-matter-Indrah. Metre-Gayatri.

उप॑ नः सु॒तमा ग॑हि॒ सोम॑मिन्द्र॒ गवा॑शिरम् ।
हरि॑भ्यां॒ यस्ते॑ अस्म॒युः ॥ १ ॥

O Indra (man of dexterity) you take this juice herbacious plants prepared by us and mixed with milk. Whatever attainment has been made through your strength and effort is of ours.

तमि॑न्द्र॒ मद॒मा ग॑हि ब॒र्हि॒ष्ठां ग्राव॑भिः सु॒तम् ।
कु॒विन्न्व॑स्य तृ॒प्णव॑: ॥ २ ॥

O man of dexterity, you come to tne gladdening juice prepared by the learned ones (Gavabhih) and placed on the grass-seat. These learned men are verily fond of it.

इन्द्र॑मि॒त्था गिरो॒ ममाच्छा॑गुरिषि॒ता इ॒तः ।
आ॒वृते॒ सोम॑पीतये ॥ ३ ॥

May true words of praise sent from here go to them man of learning of make him inclined to guard the kingdom (Soma).

इन्द्रं॒ सोम॑स्य पी॒तये॒ स्तोमै॑रि॒ह ह॑वामहे ।
उ॒क्थेभि॑: कु॒विदा॒गम॑त् ॥ ४ ॥

We with the sets of praise call the learned men here for prescrving the integrity of kingdom (Soma). He frequently visit us with all sorts of grain and praiseworthy sermons.

इन्द्र॒ सोमा॑: सु॒ता इ॒मे तान् द॑धिष्व शतक्रतो ।
ज॒ठरे॑ वाजिनीवसो ॥ ५ ॥

O man of sharp understending, you are the possessor of hundred intellectual powers and you locate (in your thought

the powerful fire, air and the sun Vajinivasu). These worldly object are preduced in the created world (Jathara). You keep all of them in your knowledge.

विद्मा हि त्वा धनंजयं वाजेषु दधृषं कवे ।
अधा ते सुम्नमीमहे ॥ ६ ॥

O learned one, we know you as the victor of wealth physical and spiritual and insuppressible one in the intellectual debates and we desire your happy brilliance.

इममिन्द्र गवाशिरं यवाशिरं च नः पिब ।
आगत्या वृषभिः सुतम् ॥ ७ ॥

O man of proper perspective, you coming to us eat and drink this preparation made by strong men mixed with milk and mixed with barley.

तुभ्येदिन्द्र स्व ओक्ये३ सोमं चोदामि पीतये ।
एष रारन्तु ते हृदि ॥ ८ ॥

O enlightened one, I send this Soma-juice for you to drink in your own place. Let this give satisfaction to your heart.

त्वां सुतस्य पीतये प्रत्नमिन्द्र हवामहे ।
कुशिकासो अवस्यवः ॥ ९ ॥

O learned one, we, the enlightened ones and desirous of safety, call you, the matured one in age and understanding for drinking the juice prepared by us.

सू० २५ ॥ ऋषिः—१-६ गोतमः; ७ अष्टकः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१-६ जगती; ७ त्रिष्टुप् ॥

HYMN 25

Seer-1-6 Gotamah; 7 Astakah. Subject-matter-Indrah. Metre-1-6 Jagati; 7 Tristup.

अश्वावति प्रथमो गोषु गच्छति सुप्रावीरिन्द्र मर्त्यस्तवोतिभिः
तमित् पृणक्षि वसुना भवीयसा सिन्धुमापो
यथाभितो विचेतसः ॥ १ ॥

O Almighty God, the man who is mortal guarded we!l by your protective powers finds first rank in the wealth of horses and cows. You with abundant wealth fill him as the waters scattered far fills the ocean.

आपो न देवीरुप यन्ति होत्रियमवः पश्यन्ति विततं यथा रजः
प्राचैर्देवासः प्र णयन्ति देवयुं ब्रह्मप्रियं
जोषयन्ते वराइव ॥ २ ॥

The enlightened persone like the water attain the virtuous qualities, they see the Divine protection like the molecules of dust extended every-where. Learned men like excellens ones by their good acts and dealing love and serve the man who unite them with meritorious deeds and for Whom God is dear.

आधि द्वयोरदधा उक्थ्यं१ वचो यतस्रुचा मिथुना या सपर्यतः।
असंयत्तो व्रते ते क्षेति पुष्यति भद्रा
शक्तिर्यजमानाय सुन्वते ॥ ३ ॥

O Almighty God, you accept the word of adoration of those two who concerted with each other, with uplifted ladle pray and perform Yajna. The power of yours is benevolent for the performer of Yajna who offers oblations. He unchecked dwells and prospers in your law.

आदङ्गिराः प्रथमं दधिरे वय इद्धाग्नयः शम्या ये सुकृत्यया
सर्वं पणेः समविन्दन्त भोजनमश्वावन्तं
गोमन्तमा पशुं नरः ॥ ४ ॥

The men knowing the science of fire and air who enkindle fire (of Yajna) through their good deeds first attain the vital

power and then these leaders find wealth (Bhojana) enriched with horses, with cows and cattle which is the means of hoarding and trading.

यज्ञैरथर्वा प्रथमः पथस्तते ततः सूर्यो व्रतपा वेन आजनि ।
आ गा आजदुशना काव्यः सचा यमस्य
जातममृतं यजामहे ॥ ५ ॥

The Supreme power who is firm in His thought and will paves the ways through integration, disentagration and regulation of material atoms. Then the luminous sun who is the guardian of natural law springs up. This brilliant praiseworthy sun attracts and supports the words in motion. United together we may attain the bliss (Amritam) which is produced by God controlling the cosmic order.

बर्हिर्वा यद् स्वपत्याय वृज्यतेऽर्को वा श्लोकमाघोषते दिवि
ग्रावा यत्र वदति कारुरुक्थ्य१स्तस्येदिन्द्रो
अभिपित्वेषु रण्यति ॥ ६ ॥

Where and when the seat of grass (Kusha) is stretched for good offspring, the respected wise man resounds word of praise in the sky, the praiseworthy man of art like the cloud loudly speaks, Indra, the mighty ruler takes delight in the performances of such a kind.

प्रोग्रां पीतिं वृष्ण इयर्मि सत्यां प्रयै सुतस्य हर्यश्व तुभ्यम्
इन्द्र धेनाभिरिह मादयस्व धीभिर्विश्वाभिः
शच्या गृणानः ॥ ७ ॥

O Almighty God, strong you have under your control the fire which is the source of attraction. I disseminate your true guard and guidance for knowing your created world. O Lord, you through your vedic speeches and all wisdom and acts (enclothed in them), making us praise you with power and prudence make us happy.

सू० २६ ।। ऋषिः—१-३ शुनःशेपः; ४-६ मधुच्छन्दाः ।। देवता—इन्द्रः ।। छन्दः—गायत्री ।।

HYMN 26

Seer-1-3 Shunahshapah;4-6Madhuchchhandah. Subject -matter ; Indrah-Metre. Gayatri.

योगेयोगे तवस्तरं वाजेवाजे हवामहे ।
सखाय इन्द्रमूतये ॥ १ ॥

We, as friend on every occasion and in every pray for our protection call Indra, the mighty king who is strongest of all.

आ घा गमद् यदि श्रवत् सहस्रिणीभिरूतिभिः ।
वाजेभिरुप नो हवम् ॥ २ ॥

If he hears our call he with succour of thousand kings and strength come to us.

अनु प्रत्नस्यौकसो हुवे तुविप्रतिं नरम् ।
यं ते पूर्वं पिता हुवे ॥ ३ ॥

O ruler, I call you who is the leader of our ancient place and is able to encounter enemies and whom my father has called before

युञ्जन्ति ब्रध्नमरुषं चरन्तं परि तस्थुषः ।
रोचन्ते रोचना दिवि ॥ ४ ॥

The people co-operate the great, brilliant king administering the subject and land concerned with his territory. Like stars shining in the sky they shine with splendour.

युञ्जन्त्यस्य काम्या हरी विपक्षसा रथे ।
शोणा धृष्णू नृवाहसा ॥ ५ ॥

People yoke in this chariot of him the two horses which are dear to him, bold, brownish-yellow, remaining on two sides and carrying the man on their backs.

केतुं कृण्वन्नकेतवे पेशो मर्या अपेशसे ।
समुषद्भिरजायथाः ॥ ६ ॥

O men, you imparting knowledge to him who is deprived of it and providing with wealth, the man who has no wealth, emerge strong with shining zeal.

सू० २७ ॥ ऋषिः—गोषूक्त्यश्वसूक्तिनौ ॥ देवता—इन्द्रः ॥
छन्दः—गायत्री ॥

HYMN 27

Seer-(Gosuktyahrauktinau) ; Subject-matter-Indrah ; Metre-Gayatri.

यदिन्द्राहं यथा त्वमीशीय वस्व एक इत् ।
स्तोता मे गोषखा स्यात् ॥ १ ॥

Had I been O God, like you the single lord of wealth my admirer should be rich in land and cows.

शिक्षेयमस्मै दित्सेयं शचीपते मनीषिणे ।
यदहं गोपतिः स्याम् ॥ २ ॥

O All-knowledge Divinity if I become the master of cows I should be left with no other alternative but to give and give with certin advices this iearned man plentiful riches.

धेनुष्ट इन्द्र सूनृता यजमानाय सुन्वते ।
गामश्वं पिप्युषी दुहे ॥ ३ ॥

O Almighty God, your vedic speech (a truth in itself) for the performer of Yajna is a cow that strengthening him pours (the wealth of) cows and horses.

न तें वृर्तास्ति राधस इन्द्रं देवो न मर्त्यः ।

यद् दित्ससि स्तुवो मघम् ॥ ४ ॥

O God Almighty, you being worshipped whatever wealth and gift want to give none as mysterious one or mortal can hinder.

यज्ञ इन्द्रमवर्धयद् यद् भूमिं व्यवर्तयत् ।

चक्राण ओपशं दिवि ॥ ५ ॥

Yajna, the Praiseworthy Lord strengthen *Indra*, the cosmic electricity or the sun when He locating it in heaven moves the earth around.

वावृधानस्यं ते वयं विश्वा धनानि जिग्युषः ।

ऊतिमिन्द्रा वृणीमहे ॥ ६ ॥

O Almighty God, I claim your succour as you are the lord over all the wealths and ever-increasing power.

सू० २८ ।। ऋषिः—गोषूक्त्यश्वसूक्तिनौ ।। देवता—इन्द्रः ।। छन्दः

—गायत्री ।।

HYMN 28

Seer--Gosuktyashvasuktinau; Subject-matter-Indrah ; Metre-Gayatri.

व्य१न्तरिक्षमतिरन्मदे सोमस्य रोचना ।

इन्द्रो यदभिनद् वलम् ॥ १ ॥

Indrah, the air when scatters away the cloud that overcast sky spreads the splendid atmosphere in gladdening of vegitative energy.

उद्गा आजदङ्गिरोभ्य आविष्कृण्वन् गुहा सतीः ।

अर्वाञ्चं नुनुदे वलम् ॥ २ ॥

This air making visible the rays of sun hidden in the cave of cloud carrise them to Angirases, the beats of atmosphere and casts down the cloud.

इन्द्रेण रोचना दिवो दृढानि दृंहितानि च ।
स्थिराणि न पराणुदे ॥ ३ ॥

By this mighty air the luminous bodies of heaven are established and held firm. They being secure firmly never deviate from their places and paths.

अपामूर्मिर्मदन्निव स्तोम इन्द्राजिरायते ।
वि ते मदा अराजिषुः ॥ ४ ॥

Like a wave of water-flow the gust of this air catches speed and its gladdening powers glow in splendour.

सू० २९ ॥ [ऋषिः—गोषूक्त्यश्वसूक्तिनौ ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः —गायत्री ॥]

HYMN 29

Seer—Gosuktyashvasuktinau; Subject-matter--Indrah; Metre–Gayatri.

त्वं हि स्तोमवर्धन इन्द्रास्युक्थवर्धनः ।
स्तोतॄणामुत भद्रकृत ॥ १ ॥

Indra, the air is the strengthener of the group or plants, this is increaser of grains and this is doer of goods for them who praise its properties and operations.

इन्द्रमित् केशिना हरी सोमपेयाय वक्षतः ।
उप यज्ञं सुराधसम् ॥ २ ॥

The sun and moon having rays in them being *Indra*, the air in the Yajna which is accomplished well to. grasp the substance of the oblation offered in the fire.

अपां फेनेन नमुचेः शिर इन्द्रोदवर्तयः ।
विश्वा यदजय स्पृधः ॥ ३ ॥

When this air over-powers all the rival forces striks down the top of cloud restraining water with the moisture of waters.

मायाभिरुत्सिसृप्सत इन्द्र द्यामारुरुक्षतः ।
अव दस्यूँरधूनुथाः ॥ ४ ॥

This air casts down the clouds which restraining their waters cause draught and with tricks climb up and mount to heaven.

असुन्वामिन्द्र संसदं विषूचीं व्यनाशयः ।
सोमपा उत्तरो भवन् ॥ ५ ॥

Tnis air which protects herbacious plants and vegitation becoming more powerful scatters every side the group of distructive forces.

सू० ३० ॥ [ऋषिः—बरुः सर्वहरिर्वा ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—जगती ॥]

HYMN 30

Seer-Varun ; Sarvaharirva. ; Subject-matter-Indrah ; Metre,Jagati.

प्र ते महे विदथे शंसिषं हरी प्र ते वन्वे वनुषो हर्यतं मदम् ।
घृतं न यो हरिभिश्चारु सेचत आ त्वा विशन्तु
हरिवर्पसं गिरः ॥ १ ॥

O Ruler, in the assembly of learned and pious men I praise your two horses, I ask for the glandness of yours who destroy the enemies and like water paurs things, with the men, to others in well manner. Let these praises touch the heart of you who become a good-looking form.

हरिं हि योनिमभि ये समस्वरन् हिन्वन्तो हरी दिव्यं
यथा सदः । आ यं पृणन्ति हरिभिर्न
धेनव इन्द्राय शूषं हरिवन्तमर्चत ॥ २ ॥

O people, you admire the man-power mighty ruler whom as the symbol of attraction they who like the good assembly praising his two impelling and dispelling forces praise, in the house of learned loudly admire and like the cows satisfy with the provision of men.

सो अस्य वज्रो हरितो य आयसो हरिर्निकामो
हरिरा गभस्त्योः । द्युम्नी सुशिप्रो हरिमन्युसायक इन्द्रे
नि रूपा हरिता मिमिक्षिरे ॥ ३ ॥

The weapon of this king which is made of iron is golden-hued and the dispeller of foes. This very good weapon in his hands looks very nice. This weapon of him is full of power and fame, good speed and the destroyer of the arrogance for men. In the king all forms are made to shine.

दिवि न केतुरधि धायि हर्यतो विव्यचद् वज्रो
हरितो न रंह्या । तुददहिं हरिशिप्रो य आयसः
सहस्रशोका अभवद्धरिंभरः ॥ ४ ॥

Like the flag unfurled in the sky the good-looking king is established on the administration of subjects. His weapon with speed spreads in various regions like sun. That his iron weapon which is lion, mouthed smiles the snake-like foe-man. This becomes the preserver of man and infamer of thousands.

त्वंत्वमहर्यथा उपस्तुतः पूर्वेभिरिन्द्र हरिकेश यज्वभिः ।
त्वं हर्यसि तव विश्वमुक्थ्य१मसामि राधो
हरिजात हर्यतम् ॥ ५ ॥

O ruler, you are as brilliant as sun. You praised by the performers of Yajna endowed with perfect knowledge, you are loved as you alone. You like all. O prominent one among all the men, all the desirable praisewrothy inexhaustible wealth is yours and of yours only.

सू० ३१ ।। [ऋषिः—बरुः सर्वहरिर्वा ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—जगती ॥]

HYMN 31

Seer—Varuh Sarvaharirve. Subject-matter-Indrah. Metre-Jagati.

ता वज्रिणं मन्दिनं स्तोम्यं मद इन्द्रं रथे वहतो हर्यता हरी ।
पुरूण्यस्मै सवनानि हर्यत इन्द्राय सोमा
हरयो दधन्विरे ॥ १ ॥

These two dear *Hari*, the mind and organic structure (which aceept the objective world into them through cognition and affection) carry Indra, the soule which bear organ of speceh (vajri), which enjoys the worldly happiness and which is praiseworthy in the body (Ratha) for its satisfaction. The men of genial temprament arrange many preparation for this soul which cherilshes all hopes.

अरं कामाय हरयो दधन्विरे स्थिराय हिन्वन् हरयो हरी तुरा।
अर्वद्भिर्यो हरिभिर्जोषमीयते सो अस्य
कामं हरिवन्तमानशे ॥ २ ॥

Harayah, the vital airs which activate all the organs for fulfilling the wishes of soul put the swift mind and organic structure into action for this permanent soul and entirely preserve both of them. He who through these swift vital airs attains delight, gains the fulfilment of this soul's desire enriched with heroes and men.

हरिश्मशारुर्हरिकेश आयसस्तुरस्पेये यो हरिपा अवर्धत ।
अर्वद्भिर्यो हरिभिर्वाजिनीवसुरति विश्वा
दुरिता पारिषद्धरी ॥ ३ ॥

This soul which sleeps in the vital airs and body, which possesses luminous rays of innate knowledge, which assumes iron in the body who is the preserver of organs become strong in protecting the movements of body. This soul abiding in the powers through swift and quick vital airs and organs with courage and venture over-comes all the troubles.

स्रुवेव यस्य हरिणी विपेततुः शिप्रे वाजाय हरिणी दविध्वतः ।
प्र यत् कृते चमसे मर्मृजद्धरी पीत्वा
मदस्य हर्यतस्यान्धसः ॥ ४ ॥

It is this soul the beautiful chin of which moves like ladle (which drops ghee in the Yajna fire). This for the sake of strength or vigour destroys diseasing and reducing tendencies. When the dish is arranged this soul drinking the palatable delight-giving drink and food makes pure its strength and energy.

उत स्म सद्म हर्यतस्य पस्त्योरत्यो न वाजं
हरिवाँ अचिक्रदत् । मही चिद्धि धिषणाहर्यदोजसा
बृहद् वयो दधिषे हर्यतश्चिदा ॥ ५ ॥

The body of this soul which is the home of the organic and vital system calls for the grain as the horse carrying man which is for grain-food. The great intellectual power likes its objects with great vigour. This luminous soul acquires great power and maintenance.

सू० ३२ ॥ [ऋषिः—बरुः सर्वहरिर्वा ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ जगती] २, ३ त्रिष्टुप् ॥

HYMO 32

Seer—Varu sarvaherirva. Subject-matter-Indrah. Metre-1 Jagati 2-3 Tristup.

आ रोदसी हर्यमाणो महित्वा नव्यंनव्यं हर्यसि मन्म नु प्रियम्
प्र पस्त्यमसुर हर्यतं गोराविष्कृधि हरये सूर्याय ॥ १ ॥

O learned man, you with your great power comprehending the earth and heaven attain new and upto date knowledge. O intellectual one, please lay open the beautiful home of learning for the man of initiative (surva Harayu).

आ त्वा हर्यन्तं प्रयुजो जनानां रथे वहन्तु हरिशिप्रमिन्द्र ।
पिबा यथा प्रतिभृतस्य मध्वो हर्यन् यज्ञं
सधमादे दशोणिम् ॥ २ ॥

O learned man, the requests of the people carry you on chariot near them. You have beautiful chins and are dear to all. You comeing to our Yajna which spreads in ten regions and our gathering drink sweet juice presented to you.

अपाः पूर्वेषां हरिवः सुतानामथो इदं सवनं केवलं ते ।
ममद्धि सोमं मधुमन्तमिन्द्र सत्रा वृषञ्जठर
आ वृषस्व ॥ ३ ॥

O possessor of all intellectual powers (Harivah), please guard previously acquired intellectual attainments and this constructive act is only yours. Yoy accept this sweet juice of herbacious plant and pour this strengthening juice in your belly.

सू० ३३ ॥ ऋषिः—अष्टकः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—त्रिष्टुप् ॥

HYMN 33

Seer—Astakah. Subject-matter-Indrah. Metre-Tristup.

अप्सु धूतस्य हरिवः पिबेह नृभिः सुतस्य जठरं पृणस्व ।
मिमिक्षुर्यमद्रय इन्द्र तुभ्यं तेभिर्वर्धस्व
मदमुक्थवाहः ॥ १ ॥

O ruler, you are endowed with man powers (Harivah) You drink here the juice crushed by the men and pured the water and fill your belly. O receiver of praises! you enhance your satisfaction by these juices which the men of respect mixed for you.

प्रोग्रां पीतिं वृष्ण इयर्मि सत्यां प्रयै सुतस्य हर्यश्व तुभ्यम् ।
इन्द्र धेनाभिरिह मादयस्व धीभिर्विश्वाभिः
शच्या गृणानः ॥ २ ॥

O possessor of strong horses for the progress of strong praised you I offer the true stronge draught prepared soma you by all the praises through thoughtful action make the people delighted with the speeches of vedic knowledge.

ऊती शचीवस्तव वीर्येण वयो दधाना उशिज ऋतज्ञाः ।
प्रजावदिन्द्र मनुषो दुरोणे तस्थुर्गृणन्तः
सधमाद्यासः ॥ ३ ॥

3. wise ruler, by your protection and powers enlightened men knowing the law eternal, having offspring, taking delight in assembly of men possessing grain and adoring and praying God, live in home.

सू० ३४ ॥ ऋषिः—गृत्समदः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—त्रिष्टुप् ॥

HYMN 34

Seer—Gritsamadah. Subject-matter-Indrah. Mettre-Tristup.

यो जात एव प्रथमो मनस्वान् देवो देवान् क्रतुना पर्यभूषत् ।
यस्य शुष्माद् रोदसी अभ्यसेतां नृम्णस्य मह्ना
स जनास इन्द्रः ॥ १ ॥

He, who manifest as first intelligent wonderous power through His wisdom embellishes the luminous objects (like the sun, moon etc.) and before whose power and greatness of the prowess the earth and heaven tremble—O men, is Indrah, Almighty Divinity.

यः पृथिवीं व्यथमानामदृंहद् यः पर्वतान् प्रकुपिताँ अरम्णात् ।
यो अन्तरिक्षं विममे वरीयो यो द्यामस्तभ्नात्
स जनास इन्द्रः ॥ २ ॥

He who establishes fast and firm the staggering earth, who set at rest the agitated mountains, who measures out the vast firmament and supports, the heaven—O men, is Indra, Almighty Divinity.

यो हत्वाहिमरिणात् सप्त सिन्धून् यो गा उदाजदपधा वलस्य ।
यो अश्मनोरन्तरग्निं जजान संवृक् समत्सु
स जनास इन्द्रः ॥ ३ ॥

He—who pervading the cloud brings into flow the seven water-streams, who removing the darkness of *Vala* the cloud releases the rays of sun, who creates fire (lightning) within clonds and who is dispeller of all obstacles in wordly battles O men. is Indra.

येनेमा विश्वा च्यवना कृतानि यो दासं वर्णमधरं गुहाकः ।
श्वघ्नीव यो जिगीवाँल्लक्षमाददर्यः पुष्टानि
स जनास इन्द्रः ॥ ४ ॥

He-by whom all these worlds are made to move, who in the sky casts down the over-whelming cloud, who like the victorious gambler gathering his winnings being the master of all controls the perceptible universe and gives nourishing means to all, O men, is Indrah.

यं स्मा पृच्छन्ति कुह सेति घोरमुतेमाहुर्नैषो अस्तीत्येनम् ।

सो अर्यः पुष्टीर्विजइवा मिनाति श्रदस्मै धत्त
स जनास इन्द्रः ॥ ५ ॥

He—about whom, the tremendous one they ask, where is He? and verily some say of Him He is not, He in fact like a skilled master or business-man measure and counts all the supporting factors of the universe and let all of you cherish yours faith in Him—O men, is Indra.

यो रध्रस्य चोदिता यः कृशस्य यो ब्रह्मणो नाधमानस्य कीरेः
युक्तग्राव्णो योऽविता सुशिप्रः सुतसोमस्य
स जनास इन्द्रः ॥ ६ ॥

He-who is giver of initiative to wealthy man and the weak, of priest. of suppliant singing praises and prayers, who is guardian of learned man endowed with mystric power, and who is the object of worship for the man who has atained height of trance-O men, is Indra.

यस्याश्वासः प्रदिशि यस्य गावो यस्य ग्रामा यस्य
विश्वे रथासः । यः सूर्यं य उषसं जजान
यो अपां नेता स जनास इन्द्रः ॥ ७ ॥

He—under whose excellent control are the horses, under whose control flourish the bouvine species, under whose control are the groups of cosmic objects, under whose supreme power remain all these bodies, who begets the sun, who begets the dawn and who is the leader of the worldly subjects—O men, is Indra.

यं क्रन्दसी संयती विह्वयेते परेऽवर उभया अमित्राः ।
समानं चिद्रथमातस्थिवांसा नाना हवेते
स जनास इन्द्रः ॥ ८ ॥

He—to whom both the parties in close encounter cry, to whom cry foe againrt foe, the weaker and stronger, whom

two men mounting on the same charitt invoke and whom each invokes in his favour—O men, is Indra.

यस्मा॒न्न ऋ॒ते वि॒जय॑न्ते॒ जना॑सो॒ यं युध्य॑माना॒ अव॑से॒ हव॑न्ते
यो विश्व॑स्य प्रति॒मानं॑ ब॒भूव॒ यो अ॑च्युत॒च्युत्
स ज॑नास॒ इन्द्रः॑ ॥ ९ ॥

He—without whom men do not conquer. whom fighting warriors invoke for succour, who become the measurement of the universe and who is the mover of unmoved—O man is Indra.

यः शश्व॑तो॒ मह्येनो॒ दधा॑ना॒नम॑न्यमाना॒ञ्छर्वा॑ ज॒घान॑ ।
यः शर्ध॑ते॒ नानु॒ददा॑ति शृ॒ध्यां यो दस्यो॑र्ह॒न्ता
स ज॑नास॒ इन्द्रः॑ ॥ १० ॥

He—who by his power of dispersing justice always pnnishes them who have committed great sins and do not know their consequences, who does give courage to him who indulg not in bad actions and who is the dispeller of cloud—O men, is Indra.

यः शम्ब॑रं॒ पर्व॑तेषु क्षि॒यन्तं॑ चत्वारि॒श्यां श॒रद्यन्व॒विन्द॑त् ।
ओ॒जा॒यमा॑नं॒ यो अहिं॑ ज॒घान॒ दानुं॒ शया॑नं
स ज॑नास॒ इन्द्रः॑ ॥ ११ ॥

He—who in the Year (Sharadi) of draught when even begging marred (chatvarinshyam) discovers the water abiding in the clouds and who over powers the cloud which catches vigour floats in the sky and rends the draught, O men is Indra.

यः शम्ब॑रं॒ पर्य॑तर॒त् कसी॑भि॒र्यो॒ऽचारु॑का॒स्नापि॑बत् सु॒तस्य॑ ।
अ॒न्तर्गि॒रौ यज॑मानं ब॒हुं जनं॒ यस्मि॒न्नामू॑र्छ॒त्
स ज॑नास॒ इन्द्रः॑ ॥ १२ ॥

He—who through His moving forces (Kasi) makes the cloud float, who with his permanent refulgence preserve tne created world and who is whose (his own) control even inside the mountain supports the man doing pious deeds and other people O men, is Indra.

यः सप्तरश्मिर्वृषभस्तुविष्मानवासृजत् सर्तवे सप्त सिन्धून् ।
यो रौहिणमस्फुरद् वज्रबाहुर्द्यामारोहन्तं
स जनास इन्द्रः ॥ १३ ॥

He—who for the sake of exchange of thought and expression makes seven cases of the grammatical operation of language, who like the sun possessing seven beams is the pourer. happiness and is mighty. who holding thuuder-bolt in ihe cloud and atmospheric wind under His control moves the cloud (Rauhinam) mounting in the sky hither and thither O men, is Indira.

द्यावा चिदस्मै पृथिवी नमेते शुष्माच्चिदस्य पर्वता भयन्ते ।
यः सोमपा निचितो वज्रबाहुर्यो वज्रहस्तः
स जनास इन्द्रः ॥ १४ ॥

He—before whom, this one bow down the heaven and earth from whose, this ones' own strength even clouds tremble, who is the preserver of this world, all-pervading holding thunder in cloud and atmosphere and who bears powers of holding and supporting as strong as elctricity—O men is Indra.

यः सुन्वन्तमवति यः पचन्तं यः शंसन्तं यः शशमानमूती ।
यस्य ब्रह्म वर्धनं यस्य सोमो यस्येदं राधः
स जनास इन्द्रः ॥ १५ ॥

He—who guards the man performing Yajna, who guards him who cooks the cereals etc. for Yajna, who favours him with aid who praises and prays him, who protect with his succour to him who resorts to industry, to whom belongs this Vedic speach and knowledge providing with growth, to

whom this world owes and to whom appertains this worldy wealh.——O men, is Indra.

जातो व्यख्यत् पित्रोरुपस्थे भुवो न वेद जनितुः परस्य ।
स्तविष्यमाणो नो यो अस्मद् व्रता देवानां
स जनास इन्द्रः ॥ १६ ॥

As a born child manifests his activities in the lap of mother and father, he does not know his mother and father who is other than her (the mother) so Divine power manifest in the midst of heaven and earth makes all the worlds manifest in but does not have and even know His Mother and father (as He is eternal and unbigotten) and father and mother of all without being fathered and mothered, who being adored by learned he, O men, is Indra.

यः सोमकामो हर्यश्वः सूरिर्यस्माद् रेजन्ते भुवनानि विश्वा ।
यो जघान शम्बरं यश्च शुष्णं य एकवीरः
स जनास इन्द्रः ॥ १७ ॥

He—who desires the emergence of world, who is pervading the men, who is inspire of good spirit, from whom all the living creatures tremble; who over powess cloud, cousing waters in its fold, who dispels the cloud causing droughts and who is the sole hero—O men, is Indra.

यः सुन्वते पचते दुध्र आ चिद् वाजं दर्दर्षि
स किलासि सत्यः । वयं त इन्द्र विश्वह प्रियासः
सुवीरासो विदथमा वदेम ॥ १८ ॥

That you, O Almighty God, are surely true and strong (Dudhra) one who gives grain and knowledge to him who performs Yajna and who cooks *Purodasha* etc. O Lord, we are evermore, your friends may we blessed with good heros adore and describe you in assmbiy of men.

सू० ३५ ॥ ऋषिः—नोधाः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—त्रिष्टुप् ॥

HYMN 35

Seer-Nodhah. Subject-matter-Indrah. Metre-Tristup

अस्मा इदु प्र तवसे तुराय प्रयो न हर्मि स्तोमं माहिनाय ।
ऋचीषमायाध्रिगव ओहमिन्द्राय ब्रह्माणि राततमा ॥ १ ॥

I offer my thoughtful adoration and most favourable praises like grain to deservsing one, to Almighty God alone who is strong destroyer, of obstacles, exalted, possessing unsurpassing energy and who deserves quite appropriate eulogiuems.

अस्मा इदु प्रयइव प्र यंसि भराम्याङ्गूषं बाधे सुवृक्ति ।
इन्द्राय हृदा मनसा मनीषा प्रत्नाय पत्ये
धियो मर्जयन्त ॥ २ ॥

O learned man, you present likely acceptable prayer resembling the grain of food choice to this Almighty Divinity alone to whom I offer befitting prayer for removal of inderances. Let the people purify their deeds through conscience, mind and spirit for the attainment of this eternal master of the universe.

अस्मा इदु त्यमुपमं स्वर्षां भराम्याङ्गूषमास्येन ।
मंहिष्ठमच्छोक्तिभिर्मतीनां सुवृक्तिभिः सूरिं वावृधध्यै ॥ ३ ॥

To This Almighty Divinity alone I offer with my lips the suitable pleasant eulogy aud for magnifying His glories. I with adorations befitting and agreeable praise Him who is most exalted one and inspirer of good intent and precept.

अस्मा इदु स्तोमं स हिनोमि रथं न तष्टेव तत्सिनाय ।
गिरश्च गिर्वाहसे सुवृक्तीन्द्राय विश्वमिन्वं मेधिराय ॥ ४ ॥

To this Almighty Divinity alone who its all knowledge and worthy of praises I offer now my suitable all-impelling adoring song and praisef as carpenter faishion the chariot to gain corn through it.

अस्मा इदु सप्तिमिव श्रवस्येन्द्रायार्कं जुह्वा३ समञ्जे ।
वीरं दानौकसं वन्दध्यै पुरां गूर्तश्रवसं दर्माणम् ॥ ५ ॥

I, for gaining corn and frame with my tougue pronounce the prayer to exalt him, this Almighty God who is brave, benevolent, praiseworthy and dissipator of the group o; worldly objects (ih the time of dissolution) as people yoke the horse.

अस्मा इदु त्वष्टा तक्षद् वज्रं स्वपस्तमं स्वर्य१ं रणाय ।
वृत्रस्य चिद् विदद् येन मर्म तुजन्नीशानस्तुजता
कियेधाः ॥ ६ ॥

For this Almighty Divinity alone Tvastar, the sun, for fithting the battle sharpens or fashions inflaming and most effective thunder through which destructive one becoming powerful and possessing various strength piercing the vital part of *Vritya* the cloud and obtain rain.

अस्येदु मातुः सवनेषु सद्यो महः पितुं पपिवांचार्वन्ना ।
मुषायद् विष्णुः पचतं सहीयान् विध्यद् वराहं
तिरो अद्रिमस्ता ॥ ७ ॥

Only under this creating powers 'of God's operations the sun always drinking great powerful drink of herbs and the nice corns and stealing the substances under process of ripening, becoming powerful and huriing the thunder-bolt pierces through the *Varah*, cloud whose feeder is water.

अस्मा इदु ग्नाश्चिद् देवपत्नीरिन्द्रायार्कमहिहत्यं ऊवुः ।
परि द्यावापृथिवी जभ्र उर्वी नास्य
ते महिमानं परि ष्टः ॥ ८ ॥

Verily these Vedic speeches or verses which preserve the mysterious knowledge spread the praise for Almighty God in the matter of the slaughter of the clouds. He, the Almighty Lord has encompassed the vast heavn and the earth and these two can not exceed the greatness of this Lord.

अस्येदेव प्र रिरिचे महित्वं दिवस्पृथिव्याः पर्यन्तरिक्षात् ।
स्वराळिन्द्रो दम आ विश्वगूर्तः स्वरिरमत्रो
ववक्षे रणाय ॥ ९ ॥

His magnitude surpasses the magnitude of heaven. earth and middle regicn. The supreme Almighty God being praised by all iike a good hero who has good foe-man for encounter, brings evey thing in His control (DAME)

अस्येदेव शवसा शुषन्तं वि वृश्चद् वज्रेण वृत्रमिन्द्रः ।
गा न व्राणा अवनीरमुञ्चदभि श्रवो
दावने सचेताः ॥ १० ॥

Through His (Gods') power the sun with thunder-bolt smites *Vritra*, the cloud which dries up waters and for the sake of grain-crop and for giving pleasure to all, becoming alert releases the rays hidden like cows desiring succour.

अस्येदु त्वेषसा रन्त सिन्धवः परि यद् वज्रेण सीमयच्छत् ।
ईशानकृद् दाशुषे दशस्यन् तुर्वीतये
गाधं तुर्वणिः कः ॥ ११ ॥

Through the power of this alone the rivers play their roles as only He through his bolt makes them abiding. He, swift in pervasiveness and efficient in making sun and fire giving gift to man of munificance makes the ford or bottom for the thing of swift motion.

अस्मा इदु प्र भरा तूतुजानो वृत्राय वज्रमीशानः कियेधाः ।
गोर्न पर्व वि रदा तिरश्चेष्यन्नर्णांस्यपां चरध्यै ॥ १२ ॥

O Almighty God, you administering the worldly affairs, pervading every thing with swiftness and possesing many powers, use the thunder-bolt only against this *Vritrah*, the cloud. You desiring rain-pours for the flow of waters rend its joints like the joint of ground with oblique bolt.

अस्येदु प्र ब्रूहि पूर्व्याणि तुरस्य कर्माणि नव्य उक्थैः ।
युधे यदिष्णान आयुधान्यृघायमाणो
निरिणाति शत्रून् ॥ १३ ॥

O man, you the praiseworthy one praise with praising adorations the exploits of swiftly pervading God which are performed with perfeet wisdom. When He for pervading all continues exertion, destroys those clouds, which are the enemies of rain going forward unchecked.

अस्येदु भिया गिरयश्च दृढा द्यावा च भूमा जनुषस्तुजेते ।
उपो वेनस्य जोगुवान ओणिं सद्यो भुवद्
वीर्याय नोधाः ॥ १४ ॥

Through His terror are held mountains fast and form and firm and the sun and the earth through the terror of creator tremble. The man who adores prasing His protection always become able to win strength.

अस्मा इदु त्यदनु दाय्येषामेको यद् वव्ने भूरेरीशानः ।
प्रैतशं सूर्ये पस्पृधानं सौवश्व्ये सुष्विमावदिन्द्रः ॥ १५ ॥

That thing of all these are which the only master of many powers asks for is given to him. The All-power God guards that active englightende man (Sushvim Etasham) who resorts to persevrance on the rise of sun which possesses the rays transmitting light.

एवा ते हारियोजना सुवृक्तीन्द्र ब्रह्माणि गोतमासो अक्रन् ।
ऐषु विश्वपेशसं धियं धाः प्रातर्मक्षू
धियावसुर्जगम्यात् ॥ १६ ॥

O Almighty God' you yoke the sun, moon etc. in the wheel of crertion cycle, The moste earnest devotees (Gotamah) perform suitable praises for you at morning. You give them knowledge endowed with various branches of learning. The man of wisdom and action may attain it direct.

सू॰ ३६ ॥ ऋषिः—भरद्वाजः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—त्रिष्टुप् ॥

HYMN 36

Seer—Bharadvajah. Subjet-matter—Indrah. Metre-Tristup.

य एक इद्धव्यश्चर्षणीनामिन्द्रं तं गीर्भिरभ्यर्चे आभिः ।
यः पत्यते वृषभो वृष्ण्यावान्त्सत्यः
सत्वा पुरुमायः सहस्वान् ॥ १ ॥

I glorify with these adorations that Indra, Almighty God who is alone adorable God of men, who is strong, full of inviogorating qualties, true, mighty, over-powring and is known maniscient (Purumayah).

तमु नः पूर्वे पितरो नवग्वाः सप्त विप्रासो अभि वाजयन्तः ।
नक्षद्दाभं ततुरिं पर्वतेष्ठामद्रोघवाचं मतिभिः
शविष्ठम् ॥ २ ॥

Like the seven orangs of internal and external cognition our fore-fathers having perfect under standing and observing up to-date courtesies pray and praise that Almighty God who is the possessor of pervasive excellence, who makes the people cross over difficulties, who is as pure in his nature as the eletrcity hauing its place in the clouds, who has unviolable command, and'who is very strong in geneus and intelligence.

तमीमह इन्द्रमस्य रायः पुरुवीरस्य नृवतः पुरुक्षोः ।
यो अस्कृधोयुरजरः स्वर्वान् तमा भर
हरिवो मादयध्यै ॥ ३ ॥

We, for obtaining this wealth full of grain, enriched with many heroes and men ask Indra, the Almighty God who is exalted, ever mature and the master of luminous worlds. O man of swift understanding you, for attaining satisfaction attain him. .

तन्नो वि वोचो यदि ते पुरा चिज्जरितार आनशुः सुम्नमिन्द्र
कस्ते भागः किं वयो दुध्र खिद्वः
पुरुहूत पुरूवसोऽसुरघ्नः ॥ ४ ॥

O Almighty God, you are praised by all, strong, subduing one, possessor of plentiful wealth and dispeller of bed ivilment. You please, declar us if your devotees in previous time have attained your happiness, what is your inherent power (Bhaga) and what is vital role.

तं पृच्छन्ती वज्रहस्तं रथेष्ठामिन्द्रं वेपी वक्वरी यस्य नू गीः ।
तुविग्राभं तुविकूर्मिं रभोदां गातुमिषे
नक्षते तुम्रमच्छ ॥ ५ ॥

The learned man, whose always active powerful voiee seeking the favour of Almighty who is the possesor of thunder (Vajrah) and who is present in the universe (Ratha) desires to invoke Him who is swift in grasping, swift in action and the giver of swift power attain Him who is the All-pervading.

अया ह त्यं मायया वावृधानं मनोजुवा स्वतवः पर्वतेन ।
अच्युता चिद् वीडिता स्वोजो रुजो
वि दृढा धृषता विरप्शिन् ॥ ६ ॥

O self-powered and self-refulgent, moritorioys Almighty God, you through your direct skill and Parvata, the thunder-bold which is as swift mind, render into pieces the clouds which do not tend to pour, which are strong and firm.

तं वो धिया नव्यस्या शविष्ठं प्रत्नं प्रत्नवत् परितंसयध्यै ।
स नो वक्षदनिमानः सुवह्नेन्द्रो
विश्वान्यति दुर्गहाणि ॥ ७ ॥

O men for your sake we adore eternal powerful Almighty God with newly fashiened adoration in the pre-planned way.

He the supreme Infinite one make us overcome all the difficulties.

आ जनाय द्रुह्वणे पार्थिवानि दिव्यानि दीपयोऽन्तरिक्षा ।
तपा वृषन् विश्वतः शोचिषा तान् ब्रह्मद्विषे
शोचय क्षामपश्च ॥ ८ ॥

O Powerful Almighty God, you illuminate the things of earth, heaven and mid-region, you please burn all those calamities (which fall on creatures) with your inflaming refulgence and burn out stability and activity of the man who is antagonist of knowledge and who always acts agains' good things.

भुवो जनस्य दिव्यस्य राजा पार्थिवस्य जगतस्त्वेषसंदृक् ।
धिष्व वज्रं दक्षिण इन्द्र हस्ते विश्वा
अजुर्य दयसे वि मायाः ॥ ९ ॥

O Unending Almithty God, you are sharpsighted and you become the master of the man and the world celestial and earthly. O Lord, please give energy (Vajra) in my right hand, give all kinds of wisdom to me.

आ संयतमिन्द्र णः स्वस्तिं शत्रुतूर्याय बृहतीममृध्राम् ।
यया दासान्यार्याणि वृत्रा करो
वज्रिन्त्सुतुका नाहुषाणि ॥ १० ॥

O Almighty God, O master of thunder, you, for destroying our internal enemies make us equipped with that firm flourishing in exhaustible prosperity through which you make the wealth (Vritrani) haviug no proper use of munificence good and noble and the wealth concerned with men flourishing.

स नो नियुद्भिः पुरुहूत वेधो विश्ववाराभिरा गहि प्रयज्यो ।
न या अदेवो वरते न देव आभिर्याहि
तूयमा मद्र्यद्रिक् ॥ ११ ॥

O invoked by all. O creator of all, O Excellent Lord, that you, please come to us with that surpassing powers which are acceptable by all and to which neither the man deprived of meritorious qualities may have and nor the man absorved in carnal adventures may possess. O Lord, you having your merciful eyes upon us come to us with them.

स० ३७ ॥ ऋषि:—वसिष्ठ: ॥ देवता—इन्द्र: ॥ छन्द:—त्रिष्टुप् ॥

HYMN 37

Seer —Vasisthah. Subject- Matter- Indrah. Metre-Tristup.

यस्तिग्मशृङ्गो वृषभो न भीम एकः कृष्टीश्च्यावयति प्र विश्वाः
यः शश्वतो अदाशुषो गयस्य प्रयन्तासि
सुष्वितराय वेदः ॥ १ ॥

He who is dreadful like a bull of pointed horns rules all the people alone and He is that who gives the benevolent man the wealth of the house belonging to man who is a habitue miser.

त्वं ह त्यदिन्द्र कुत्समावः शुश्रूषमाणस्तन्वा समर्ये ।
दासं यच्छुष्णं कुयवं न्यस्मा अरन्धय
आर्जुनेयाय शिक्षन् ॥ २ ॥

O ruling King, you serving him by yourself, at the time in the battle protect the men who holds the thundering weapon and as for the sake of this man who is perfect in knowledge (Arjvneva) you punishing him take into your control the man destorying goods acts, expleiter of the people and the man bad company.

त्वं धृष्णो धृषता वीतहव्यं प्रावो विश्वाभिरूतिभिः सुदासम् ।
प्र पौरुकुत्सिं त्रसदस्युमावः क्षेत्रसाता वृत्रहत्येषु पूरुम्॥ ३ ॥

O crusher of the foe-men, you through your bold action and with all your aids, guard man who offers oblations in Yajna

and is giver of nice gifts (Vihavyam Sudasm). You protect, in aequirement of land and the battle of foes, the man who smites away a large number of foe-men and who creates fear among the wickeds and the protector of people.

त्वं नृभिर्नृमणो देववीतौ भूरीणि वृत्रा हर्यश्व हंसि ।
त्वं नि दस्युं चुमुरिं धुनिं चास्वापयो दभीतये सुहन्तु ॥ ४ ॥

O king, you possess the real spirit of leader and you are as swift as the wind. You with in the Yajna destroy many obstacles. You, for protection of 'Dabhiti' the man striking foes make dacoit, the men consuming others mony, the man creating fear in the people, dead sleep for ever with suitable weapon.

तव च्यौत्नानि वज्रहस्त तानि नव यत् पुरो नवतिं च सद्यः ।
निवेशने शततमाविवेषीरहं च वृत्रं नमुचिमुताहन् ॥ ५ ॥

O King, you have your fatal weapon in your hand. Yours are those very powers through which you at once, make forceful entry in ninety nine forts and the camp, the hundred thcy one and stay the wicked and the man binding others.

सना ता त इन्द्र भोजनानि रातहव्याय दाशुषे सुदासे ।
वृष्णे ते हरी वृषणा युनज्मि व्यन्तु ब्रह्माणि
पुरुशाक वाजम् ॥ ६ ॥

O mighty ruler, those of your protections in case of the benevolent person who has attained what is to be attained and who is very generous are available for ever. O vigorous one, for you strong I emply two strong men (as two guards). Let the people attain vigour and various kinds of wealth.

मा ते अस्यां सहसावन् परिष्टावघाय भूम हरिवः परादै ।
त्रायस्व नोऽवृकेभिर्वरूथैस्तव प्रियासः
सूरिषु स्याम ॥ ७ ॥

O King, possessor of spirit, you have the power of men. Let us not come as offenders in the presence of yours by braking command comitting sin. You protect us through the groups of man who are not wicked and may we be your favourites among the learned men.

प्रियास इत् ते मघवन्नभिष्टौ नरो मदेम शरणे सखायः ।
नि तुर्वशं नि याद्वं शिशीह्यतिथिग्वाय शंस्यं करिष्यन् ॥ ८ ॥

O Wealthy King, we people who are your friends be your favourites in concordance and prosper under your protection, You performing the daring act persuade the man controlling violence, the man of perseverance for the man who is guardian of guests.

सद्यश्चिन्नु ते मघवन्नभिष्टौ नरः शंसन्त्युक्थशास उक्था ।
ये ते हवेभिर्वि पणींरदाशन्नस्मान् वृणीष्व
युज्याय तस्मै ॥ ९ ॥

O master of wealth, you elect for the good dealing those of us who are the pronouncers of Vedic verses and in your praise shout the songs of praise and on your calls do the various dealings of business.

एते स्तोमा नरां नृतम तुभ्यमस्मद्र्यञ्चो ददतो मघानि ।
तेषामिन्द्र वृत्रहत्ये शिवो भूः सखा
च शूरोऽविता च नृणाम् ॥ १० ॥

O mighty king you are most excellent leader of all the presonalities. These groups of people concerned with us give wealth to you. You brave one in the battle for the slaughter of enemies, become the well-wishing friend of these men and also become their guardian.

नू इन्द्र शूर स्तवमान ऊती ब्रह्मजूतस्तन्वा वावृधस्व ।
उप नो वाजान् मिमीह्युप स्तीन् यूयं
पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥ ११ ॥

O heroic ruler, you giving inducement to people (Stavamanah) enriched with grains wisdom, in full security become stronger in body. You give us wealth and accommodation. O Ye learned men, you guard us evermore with blessings.

सू०३८ ॥ ऋषिः—१-३ इरिम्बिठिः; ४-६ मधुच्छन्दाः ॥ देवता—इन्द्रः छन्दः—गायत्री ॥

HYMN 38

Seer—1-3 Irimbithih; 4-6 Madhuchchhandah. Subject -matter -Indrah. Metre- Gayatri.

आ याहि सुषुमा हि त इन्द्र सोमं पिबा इमम् ।
एदं बर्हिः सदो मम ॥ १ ॥

O mighty ruler, for you we prepare the drink of herbacious plants, you come and drink this and sit on this seat (made of grass offered by us.

आ त्वा ब्रह्मयुजा हरी वहतामिन्द्र केशिना ।
उप ब्रह्माणि नः शृणु ॥ २ ॥

O mighty ruler, Hari, the two men (priest and minister) having the knowledge of carrying out government and radiiant with glow lead you forward (in your work). You hear of our vedic hymn.

ब्रह्माणस्त्वा वयं युजा सोमपामिन्द्र सोमिनः ।
सुतावन्तो हवामहे ॥ ३ ॥

O mighty ruler, we, the mystics having the knowledge of Brahman, the Supreme Being, and blessed with offspring call and praise you, the drinker, of Soma, the juice of plants.

इन्द्रमिद् गाथिनो बृहदिन्द्रमर्केभिरर्किणः ।
इन्द्रं वाणीरनूषत ॥ ४ ॥

The admirers praiser praise well the mighty ruler. The voices of theirs admire him.

इन्द्र इद्धर्योः सचा संमिश्ल आ वचोयुजा ।
इन्द्रो वज्री हिरण्ययः ॥ ५ ॥

The mighty ruler, brilliant with lustres holding fatal weapon is the coordinator of two men, the priest and minister who cooperate each other and are the spokesman.

इन्द्रो दीर्घाय चक्षस आ सूर्यं रोहयद् दिवि ।
वि गोभिरद्रिमैरयत् ॥ ६ ॥

The mighty ruler for large vision and vista raiases to an excellent rank a man of greater impulse (Surya) and inspires the respected one with voices of advice.

सू० ३९ ।। ऋषिः--१ मधुच्छन्दाः, २-५ गोसूक्त्यश्वसूक्तिनौ ।। देवता - इन्द्रः ।। छन्दः—गायत्री ।।

HYMEN 39

Seer—Madhuchchhandah 2-5 Gosuktyshvasuktinau. Subject- matter, Indrah; Meter- Gayatri

इन्द्रं वो विश्वतस्परि हवामहे जनेभ्यः ।
अस्माकमस्तु केवलः ॥ १ ॥

O men, for you people we invok Almighty God who maintains His supremacy over all. May he alone be our gurd.

व्यन्तरिक्षमतिरन्मदे सोमस्य रोचना ।
इन्द्रो यदभिनद् वलम् ॥ २ ॥

When Almighty Divinity pierces the overcasting cloud spreads the mid-region in the delight of Soma, vital vigour which shines throughout.

उद् गा आजदङ्गिरोभ्य आविष्कृण्वन् गुहा सतीः ।
अर्वाञ्चं नुनुदे वलम् ॥ ३ ॥

Almighty God making the hidden rays mainfest for inflaming firs of atmosphere cast down the cloudy darkness

इन्द्रेण रोचना दिवो दृढानि दंहितानि च ।
स्थिराणि न पराणुदे ॥ ४ ॥

The luminous bodies or wonderous worlds are established and held firm by Almighty God. They so supported never deviate from their places and courses.

अपामूर्मिर्मदन्निव स्तोमं इन्द्राजिरायते ।
वि ते मदा अराजिषुः ॥ ५ ॥

O Almighty God, your strength (Stoma) moving the worlds like water wave continuosly excesds in strength and Your pleasant opearations become manifest to all.

सू० ४० ॥ ऋषिः—मधुच्छन्दाः ॥ देवता—१, २ इन्द्रः; ३ मरुतः ॥

छन्दः—गायत्री ॥

HYMN 40

Seer—Madhuchchhandah. Subject-matter-1-2 Indrath 3 Maruth. Metre Gayatri

इन्द्रेण सं हि दृक्षसे संजग्मानो अबिभ्युषा ।
मन्दू समानवर्चसा ॥ १ ॥

O man, you having your unity with God fearless seem to be very good. O Ye meditatior and devotee,you both possessing equal splendour please the people.

अनवद्यैरभिद्युभिर्मखः सहस्वदर्चति ।
गणैरिन्द्रस्य काम्यैः ॥ २ ॥

The mighty Sun (Makha) with unfallible brilliant pleasant rays groups or celestial bodies extol the glory of Almighty God.

आदह स्वधामनु पुनर्गर्भत्वमेरिरे ।
दधाना नाम यज्ञियम् ॥ ३ ॥

Maruts, the souls in accordance with Suadham, the fruit of previous possessing mundane desire (Nam) again come in life (birth) through mothers womb.

सू० ४१ ॥ ऋषिः—गोतमः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—गायत्री ॥

HYMN 41

Seer—Gotamah. Subject—matter-Indrah. Metre-Gayatri.

इन्द्रो दधीचो अस्थभिर्वृत्राण्यप्रतिष्कुतः ।
जघान नवतीर्नव ॥ १ ॥

Indrah, the sun unsurpassed, with the movements of Dadhyan, the thunder destroys the clouds as number nine crosses over all the numbers multipied by nine till ninety.

इच्छन्नश्वस्य यच्छिरः पर्वतेष्वपश्रितम् ।
तद् विदच्छर्यणावति ॥ २ ॥

The sun liking Shirah, the top point of *Ashva*, the electricity which abides hidden in clouds finds in middle region.

अत्राह गोरमन्वत नाम त्वष्टुरपीच्यम् ।
इत्था चन्द्रमसो गृहे ॥ ३ ॥

Thus the learned ones recognise the essential form of the rays of sun in the mansion of moon (The sunrays known as sushumna shines in the moon).

सू० ४२ ॥ ऋषिः—कुरुस्तुतिः (?, कुरुसुतिः) ॥ देवता—इन्द्रः ॥
छन्दः—गायत्री ॥

HYMN 42

Seer—Kurustutih. (Kurusutih). Subject-matter-Indrah. Metre-Gayatri.

वाचमष्टापदीमहं नवस्रक्तिमृतस्पृशम् ।
इन्द्रात् परि तन्वं ममे ॥ १ ॥

I, the seer measure out (receive) the speech which has eight cases (7 cases inclunding vacative case as eighth) and which bears nine branches of knowledge (Phonetic application of Mantras in ritualstic procedures; grammar, etymology; science of metres, Astranomy; six science of sentence, logic and philosophy and is very flexible and comprehensive from Almighty God.

अनु त्वा रोदसी उभे क्रक्षमाणमकृपेताम् ।
इन्द्र यद् दस्युहाभवः ॥ २ ॥

O Almighty God, As you become the killer of dry clouds both the heaven and earth become powerful under your effort of attraction.

उत्तिष्ठन्नोजसा सह पीत्वी शिप्रे अवेपयः ।
सोममिन्द्र चमू सुतम् ॥ ३ ॥

O Almighty God, like a man who drinking juice of *Soma* pressed shakes his jaws so you with your power lifting them in space shake the sun and earth.

सू० ४३ ॥ ऋषिः—त्रिशोकः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—गायत्री ॥

HYMN 43

Seer—Trishokah; Subject—matter—Indrah. Metre-Gayatri.

भिन्धि विश्वा अप द्विषः परि बाधो जही मृधः ।
वसु स्पार्हं तदा भर ॥ १ ॥

O Almighty ruler, you smite our foes attacking us and drive all the enemies away. Bring the desired wealth to us.

यद् वीळाविन्द्र यत् स्थिरे यत् पर्शाने पराभृतम् ।
वसु स्पार्हं तदा भर ॥ २ ॥

O mighty ruler, you bring to me that desired wealth which has been concealed in firm place which in army is protection and which in the prcipice.

यस्यं ते विश्वमानुषो भूरेर्दत्तस्य वेदति ।
वसुं स्पार्हं तदा भर ॥ ३ ॥

O Indrah (the mighty ruler) bring to us that desired wealth of which plentiful given by you the men of world recognize.

सू०४४ ॥ ऋषि:—इरिम्बिठि: ॥ देवता—इन्द्र: ॥ छन्द:—गायत्री ॥

HYMN 44

Seer—Irimbithih. Subject—matter—Indrah. Metre-Gayatri.

प्र सम्राजं चर्षणीनामिन्द्रं स्तोता नव्यं गीर्भिः ।
नरं नृषाहं मंहिष्ठम् ॥ १ ॥

O men, you with praise songs adore the adorable Almighty God who is the Supreme Ruler of all mankind, leader of all controller of all men and exacted one.

यस्मिन्नुक्थानि रण्यन्ति विश्वानि च श्रवस्या ।
अपामवो न समुद्रे ॥ २ ॥

The Almighty Divinity is He to whom all the praise songs full of admirations go as the current of waters go to sea.

तं सुष्टुत्या विवासे ज्येष्ठराजं भरे कृत्नुम् ।
महो वाजिनं सनिभ्यः ॥ ३ ॥

I, for His great gifts serve with invocation the Almighty God who is the supreme ruler who is successful in the preservation of world and is powerful.

सू०४५ ॥ ऋषि:—शुनःशेपो देवरातापरनामा ॥ देवता—इन्द्र: ॥ छन्द: —गायत्री ॥

HYMN 45

Seer-Shunahshepah. Devarataparnama. Subject-matter -Indrah. Metre-Gayatri.

अयमु ते समतसि कपोतइव गर्भधिम् ।
वचस्तच्चिन्न ओहसे ॥ १ ॥

O mighty ruler, this man is yours. You draw him nearer as the dove goes near his mate. You care for my prayers.

स्तोत्रं राधानां पते गिर्वाहो वीर यस्य ते ।
विभूतिरस्तु सूनृता ॥ २ ॥

O master of wealth, O dissiminator of learnings (Girvahah), O bold one, the praise of you whose power is pleasantly true, is due.

ऊर्ध्वस्तिष्ठा न ऊतयेऽस्मिन् वाजे शतक्रतो ।
समन्येषु ब्रवावहै ॥ ३ ॥

O mighty ruler, O lord of hundred powers, you stand up for our protection in this battle and let us agree in others too.

सू० ४६ ॥ ऋषिः—इरिम्बिठिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—गायत्री ॥
HYMN 46

Seer—Irimbithah. Subject-matter—Indrah ; Metre-Gayatri.

प्रणेतारं वस्यो अच्छा कर्तारं ज्योतिः समत्सु ।
सासह्वांसं युधामित्रान् ॥ १ ॥

May we get (as our ruler) the man who leads towards gain of prosperity, who sende light to lead all powers in the battles and who quels the foe-men by fighting them.

स नः पप्रिः पारयाति स्वस्ति नावा पुरुहूतः ।
इन्द्रो विश्वा अति द्विषः ॥ २ ॥

This mighty ruler who is saviour praised by many leads us to cross over the difficulties as a boat-man comfortably sails the passengers over river. He carries us away from enemies.

स त्वं न इन्द्र वाजेभिर्दशस्या च गातुया च ।
अच्छा च नः सुम्नं नेषि ॥ ३ ॥

O mighty ruler, you honour us with wealth and lead us further by good path. You show us path to gain prosperity easily.

सू० ४७ ॥ ऋषिः—१-३ सुकक्षः; ४-६, १०-१२मधुच्छन्दाः; ७-९ इरिम्बिठिः; १३-२१ प्रस्कण्वः ॥ देवता—१-१२ इन्द्रः; १३-२१ सूर्यः ॥ छन्दः—गायत्री ॥

HYMN 47

Seer-1-3 Sukakshah; 4-6, 10-12 Madhuchchhandah; 7-9 Irimbithih; 12-21 Praskanva ; Subject-matter-1-12 Indrah ; 13-21 Suryah, Metre-Gayatri.

तमिन्द्रं वाजयामसि महे वृत्राय हन्तवे ।
स वृषा वृषभो भुवत् ॥ १ ॥

We praise the strength of Almighty God to dispel great darkness of ignorance. He is vigorous and the pourer of wealth.

इन्द्रः स दामने कृत ओजिष्ठः स मदे हितः ।
द्युम्नी श्लोकी स सोम्यः ॥ २ ॥

The Almighty God is deemed to be the giver of all gifts. He is most powerful and He rests in blessedness. He is master of wealth, symbol of all respect and endowed with generous qualities.

गिरा वज्रो न संभृतः सबलो अनपच्युतः ।
ववक्ष ऋष्वो अस्तृतः ॥ ३ ॥

He is endowed with all powers like the bolt accompanied by thundering voice. He is vigorous, invineible, imperishable and propellant force. He holds the world.

इन्द्रमिद् गाथिनो बृहदिन्द्रमर्केभिरर्किणः ।
इन्द्रं वाणीरनूषत ॥ ४ ॥

The invokers and supplicators sing the song of **Almighty God** through the verses of prayers. The vedic speeches **praise the** Almighty God.

इन्द्र इद्धर्योः सचा संमिश्ल आ वचोयुजा ।
इन्द्रो वज्री हिरण्ययः ॥ ५ ॥

God Almighty is the holder of thunder-bolt and **He is self**-refulgent. He maintaise the co-ordination **between two co**-operating forces (the electricity and air) which **unite the** speed.

इन्द्रो दीर्घाय चक्षस आ सूर्यं रोहयद् दिवि ।
वि गोभिरद्रिमैरयत् ॥ ६ ॥

God Almighty for the sake of vast visibility lifted up the sun to the heavenly region. He moves the cloud with the motions of air.

आ याहि सुषुमा हि त इन्द्र सोमं पिबा इमम् ।
एदं बर्हिः सदो मम ॥ ७ ॥

O God Almighty, you pervade everything. We **perform** Yajna. You protect this creation (Soma). You rest **in my** heart (Varhi).

आ त्वा ब्रह्मयुजा हरी वहतामिन्द्र केशिना ।
उप ब्रह्माणि नः शृणु ॥ ८ ॥

O God Almighty, may two men (Hari) celebrated **with** spiritual knowledge and intention (the mystic and man of austerity) and who are illumined with rays of internal spirit attain you in their hearts. You hear my invocations and prayers.

ब्रह्माणस्त्वा वयं युजा सोमपामिन्द्र सोमिनः ।
सुतावन्तो हवामहे ॥ ९ ॥

We, the master of the vedic learnings, endowed with the attainments of mysticism (Yajna sominah) and blessed with children, invoke you, the guardian of knowledge.

युञ्जन्ति ब्रध्नमरुषं चरन्तं परि तस्थुषः ।
रोचन्ते रोचना दिवि ॥ १० ॥

The men of firm understanding (Tasthusah) unite them with God Almighty who is great, self-refulgent and all-pervading. The luminous bodies shines in the sky.

युञ्जन्त्यस्य काम्या हरी विपक्षसा रथे ।
शोणा धृष्णू नृवाहसा ॥ ११ ॥

The cosmic forces harness in the Ratha, the beautiful world of the Almighty God two *Harl*, the electricity and Air which are splendid, wonderful, unchecked, possessed of various powers and the carriers of men and things,

केतुं कृण्वन्नकेतवे पेशो मर्या अपेशसे ।
समुषद्भिरजायथाः ॥ १२ ॥

O God Almighty, you giving light of knowledge to world deprived of knowledge making form in the world which remains primarily formless manifest your self through the illuminating powers.

उदु त्यं जातवेदसं देवं वहन्ति केतवः ।
दृशे विश्वाय सूर्यम् ॥ १३ ॥

The cosmic objects like flags bring in to vision of all that All-impelling God, who is wonderful and revealer of vedic knowledge.

अप त्ये तायवो यथा नक्षत्रा यन्त्यक्तुभिः ।
सूराय विश्वचक्षसे ॥ १४ ॥

For the All-beholding. All-impelling Lord the constellation pass away with nights like the thieves.

अदृश्रन्नस्य केतवो वि रश्मयो जनाँ अनु ।
भ्राजन्तो अग्नयो यथा ॥ १५ ॥

The luminous rays giving His trace to the people are seen like the burning flames of fire.

तरणिर्विश्वदर्शतो ज्योतिष्कृदसि सूर्य ।
विश्वमा भासि रोचन ॥ १६ ॥

O All-impelling God. you are very swift saviour and the illuminator of light. You illumine all the universe.

प्रत्यङ् देवानां विशः प्रत्यङ्ङुदेषि मानुषीः ।
प्रत्यङ् विश्वं स्वर्दृशे ॥ १७ ॥

O-All-impelling God, you manifest your powers in the cosmic order direct to the luminous bodies and the subjects of enlightened persons and straight to the mankind and straight to the world for showing the happiness and light.

येना पावक चक्षसा भुरण्यन्तं जनाँ अनु ।
त्वं वरुण पश्यसि ॥ १८ ॥

O Ever-pure one, O Meritorious one, you behold the active man throughout mankind with that of your seeing power through which you see everything.

वि द्यामेषि रजस्पृथ्वहर्मिमानो अक्तुभिः ।
पश्यञ्जन्मानि सूर्य ॥ १९ ॥

O All-impelling God, you making the day with night and beholding all the created worlds pervade heaven and spreading worlds.

सप्त त्वा हरितो रथे वहन्ति देव सूर्य ।
शोचिष्केशं विचक्षणम् ॥ २० ॥

O All-impelling God, O Divine power, the seven rays carry in your (Tva) world (Ratha) woundrous light of luminous rays.

अयुक्त सप्त शुन्ध्युवः सूरो रथस्य नप्त्यः ।
ताभिर्याति स्वयुक्तिभिः ॥ २१ ॥

The All-impelling God yokes seven elements (Resolution, differentiation and five rare Tanmatras known as prakriti vikritis) in this beautiful *Ratha*, the world. These maintain the continuity of this (Naptryah),. With these and with His schemcs He pervades it.

सू० ४८ ॥ [ऋषि:—१-३ (?); ४-६ उपरिबभ्रव: सार्पराज्ञी वा ॥ देवता—१-३ (?); ४-६ गौ: ॥ छन्द:—गायत्री ॥]

HYMN 48

Seer—1-3 (?); 4-6 Uparibabhravah; Sarparajniva. Subject-matter-1-3 (?)' -6 Gauh. Metre-Gayatri.

अभि त्वा वर्चसा गिरः सिञ्चन्तीराचरण्यवः ।
अभि वत्सं न धेनवः ॥ १ ॥

The voices of prayers spreading in all directions and pouring the flow of vital strength like cows towards their calf reach God Almighty.

ता अर्षन्ति शुभ्रियः पृञ्चन्तीर्वर्चसा प्रियः ।
जातं जात्रीर्यथा हृदा ॥ २ ॥

As the mothers embrace their born child by heart, so those pure, perfect (in meaning) touching prayers with vital strength reach the Aimighty God.

वज्रापवसाध्यः कीर्तिर्म्रियमाणमावहन् ।
मह्यमायुर्घृतं पयः ॥ ३ ॥

The fame which is to be attained through strength and vigour (Vajra) and the purities should bring corn (Ayuh) ghee and milk to me kill the time I am to die.

आयं गौः पृश्निरक्रमीदसदन्मातरं पुरः ।
पितरं च प्रयन्त्स्वः ॥ ४ ॥

This sun rotating on axis revolving (the earth) moves taking the atmosphere and earth and spreads its light.

अन्तश्चरति रोचना अस्य प्राणादपानतः ।
व्यख्यन्महिषः स्वः ॥ ५ ॥

As the expiration from breath the light of sun spreads in the world. This grand sun illuminates the space.

त्रिंशद् धामा वि राजति वाक् पतङ्गो अशिश्रियत् ।
प्रति वस्तोरहर्द्युभिः ॥ ६ ॥

This sun shines throughout thirty Muhurtas and throughout the days. The speech (known as Sauri Vak) rest in it.

सू० ४९ ॥ [ऋषिः—१-३ (?); ४, ५ नोधाः; ६, ७ मेध्यातिथिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१-३ गायत्री; ४-७ बार्हतः प्रगाथः (समा-बृहती +विषमा-सतोबृहती) ॥]

HYMN 49

Seer-1-3 (?): 4, 5 Nodhah: 6. 7Medhyatithih. Subject-matter-Indrah. Metre-1-3 Gayatri; 4-7 Varhatah Pragathah Sama Brihati-(Visama Satobrihati).

यच्छक्रा वाचमारुहन्नन्तरिक्षं सिषासथः ।
सं देवा अमदन् वृषा ॥ १ ॥

When the men endowed with spiritual power mount on the vedic speech or the syllabus Aum enter the internal space within their hearts. The vital airs and Vrisha, the soul enjoy pleasure.

शक्रो वाचमधृष्टायोरुवाचो अधृष्णुहि ।
मंहिष्ठ आ मदर्दिवि ॥ २ ॥

O man, you endowed with spiritual power grasp the meaning of vedic speech which is the speech of invincible highly praiseworthy God. Becoming great (in attainments) enjoy blessedness within the state of salvation.

शक्रो वाचमधृष्णुहि धामधर्मन् वि राजति ।
विमदन् बर्हिरासरन् ॥ ३ ॥

O man, you endowed with spiritual power grasp vedic speech and knowledge as such a man alone may shine in the true knowledge of name, birth and locality (Dham Dharman) and enjoying the Divine happiness attain highest states of greatness (Varhi).

तं वो दस्ममृतीषहं वसोर्मन्दानमन्धसः ।
अभि वत्सं न स्वसरेषु धेनव इन्द्रं गीर्भिर्नवामहे ॥ ४ ॥

O man, we with our eulogizing songs glorify that Almighty God who is the observer of you all, who is destroyer of all trounles and who is the giver of happiness from His all-pervading power as the cows in the stall low to their calves.

द्युक्षं सुदानुं तविषीभिरावृतं गिरिं न पुरुभोजसम् ।
क्षुमन्तं वाजं शतिनं सहस्रिणं मक्षू गोमन्तमीमहे ॥ ५ ॥

We ardently ask self-refulgent bounteous God who is covered with his might and like mountain is endowed with plentiful protective powers, for wealth full of corn, blessec with cows and brought in hundred fold and thousand fold.

तत् त्वा यामि सुवीर्यं तद् ब्रह्म पूर्वचित्तये ।
येना यतिभ्यो भृगवे धने हिते येन प्रस्कण्वमाविथ ॥ ६ ॥

O Almighty God, I far the rememberance of previous birth's activities ask you for that favour and that knowledge through which you establish the man of austerity and him who has observed strict discipline of Yoga in the internally conceded spiritual wealth and through which protect the man who possessed inexhaustible knowledge.

येना समुद्रमसृजो महीरपस्तदिन्द्र वृष्णि ते शवः ।
सद्यः सो अस्य महिमा न संनशे यं क्षोणीरनुचक्रदे ॥ ७ ॥

O Almighty God, that is the most powerful strength of yours through which you make the vast space and produce mighty waters therein. Even now and for ever, is unattainable that great power of which the whole world speacks loud.

सू० ५० ॥ ऋषिः—मेध्यातिथिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—बार्हतः प्रगाथः (बृहती+सतोबृहती) ॥

HYMN 50

Seer—Medhyatithih. Subject-matter-Indrah. Metre-Barhtah Pragathah (Brihati Satobrihati).

कन्नव्यो अतसीनां तुरो गृणीत मर्त्यः ।
नही न्वस्य महिमानमिन्द्रियं स्वर्गृणन्त आनशुः ॥ १ ॥

How can a mortal being of recent world tell entirely the function, qualities and nature of God who gives force to the cycles of the creation? Did not the men describing His greatness and mighty power (in prayers) attain His happines ?

कदु स्तुवन्त ऋतयन्त देवत ऋषिः को विप्र ओहते ।
कदा हवं मघवन्निन्द्र सुन्वतः कदु स्तुवत आ गमः ॥ २ ॥

How do the men adoring and translating in to action the righteousness attain you, O mighty God, who, the wise one among the persons enlightened, as a seer try to understand you through the process of reasoning? O master of all wealth when you attend the call of the man who performs Yajna. When you come to the devotee praying you?

सू० ५१ ॥ ऋषिः—१, २ प्रस्कण्वः; ३, ४ पुष्टिगुः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—बार्हतः प्रगाथः (विषमा- बृहती+समा-सतोबृहती) ॥

HYMM 51

Seer—1, 2 Praskanvah; 3, 4 Pushtiguh. Subject-matter -Indrah. Metre-Barhatah Pragathah (Vishama-Brihati Sama Satobrihati).

अभि प्र वः सुराधसमिन्द्रमर्च यथा विदे ।
यो जरितृभ्यो मघवा पुरूवसुः सहस्रेणेव शिक्षति ॥ १ ॥

O man, you accept well-adoroable Almighty Divinity and worship Him as He is, He who is the Master of Yajnas and

possessor of plentiful localities bestows for ever thousand-fold gift to the men praying Him.

शतानीकेव प्र जिगाति धृष्णुया हन्ति वृत्राणि दाशुषे ।
गिरेरिव प्र रसा अस्य पिन्विरे दत्राणि पुरुभोजसः ॥ २ ॥

Like the master of hundred hosts He with his surpassing power controls all and gives (Vritrani) the wealth for man of munificence. Like the moistures of cloud the gifts of this all-protecting one fulfils the desires of all.

प्र सु श्रुतं सुराधसमर्चा शक्रमभिष्टये ।
यः सुन्वते स्तुवते काम्यं वसु सहस्रेणेव मंहते ॥ ३ ॥

O man, worship eminent praiseworthy powerful God for attaining your desired ends. He delivers desired richness for the man resorting effort and for adorer in thousand ways.

शतानीका हेतयो अस्य दुष्टरा इन्द्रस्य समिषो महीः ।
गिरिर्न भुज्मा मघवत्सु पिन्वते यदीं सुता अमन्दिषुः ॥ ४ ॥

The great desires or wills of this Alimighty God like the arms hundred points unsurpassed. He like clouds pours the things of enjoyments on the man who perform Yajna (Maghavanah) when the devotees like offsprings please Him with prayers.

सू० ५२ ॥ ऋषिः—मेध्यातिथिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—बृहती ॥

HYMN 52

Seer—Medhyatithih. Subject- matter- Indrah. Metre -Brihati.

वयं घ त्वा सुतावन्त आपो न वृक्तबर्हिषः ।
पवित्रस्य प्रस्रवणेषु वृत्रहन् परि स्तोतार आसते ॥ १ ॥

O destroyer of intellectual darkness, we blessed with children and free form nescience and violence sit in communion of yours like the waters in the streams of clear place.

स्वरन्ति त्वा सुते नरो वसो निरेक उक्थिनः ।
कदा सुतं तृषाण ओक आ गम इन्द्र स्वब्दीव वंसगः ॥ २ ॥

O All- abiding God the men adoring you call you in a lovely place in this created world. When will you like thirsty one come to devotee (Sutam) in his home as the thundring cloud which gives things of enjoyment.

कण्वेभिर्धृष्णवा धृषद् वाजं दर्षि सहस्रिणम् ।
पिशङ्गरूपं मघवन् विचर्षणे मक्षू गोमन्तमीमहे ॥ ३ ॥

O All-beholding All conquerring, Almighty God, you defeating the tendencies of ignorance by the learned men give thousand-fold powers. We ask you for yellow-metaled wealth enriched with cows.

सू० ५३ ॥ ऋषिः—मेध्यातिथिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—बृहती ॥

HYMN 53

Seer—Medhyatithih. Subject matter-Indra-Metre Brihati.

क ईं वेद सुते सचा पिबन्तं कद् वयो दधे ।
अयं यः पुरो विभिनत्त्योजसा मन्दानः शिप्र्यन्धसः ॥ १ ॥

who does know Almighty God protecting everything simulteneously in this world and what power, knowledge and support He does have ? This is He who is the master of heaven and earth which resemble with two jaws and who desiring the night of dissoultion (Andhash) demolishes the worlds.

दाना मृगो न वारणः पुरुत्रा चरथं दधे ।
नकिष्ट्वा नि यमदा सुते गमो महांश्चरस्योजसा ॥ २ ॥

The Almighty God like wild elephant which mad with heat rushes on hither and thither, pervades the world unchecked O Lord, None in this world can check and bind you. You great one with your power pervade all and give persistence to all.

य उग्रः सन्ननिष्टृतः स्थिरो रणाय संस्कृतः ।
यदि स्तोतुर्मघवा शृणवद्धवं नेन्द्रो योषत्या गमत् ॥ ३ ॥

If powerful God Almighty who is stronge, unconquered, firm and prepared for His wondrous feat accepts the prayer of devotee does not stand aloof but comes to him.

सू० ५४ ॥ ऋषिः—रेभः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ अतिजगती; २, ३ उपरिष्टाद् बृहती ॥

HYMN 54

Seer—Rebhah. Subject-matter-Indrah. Metre-1, Atijagati; 2,3 Uparistad Brihati.

विश्वाः पृतना अभिभूतरं नरं सजूस्ततक्षुरिन्द्रं जजनुश्च राजसे
क्रत्वा वरिष्ठं वर आमुरिमुतोग्रमोजिष्ठं
तवसं तरस्विनम् ॥ १ ॥

The people of the nation, united together for the sake of assuming the helm of affairs of administration make and declare as ruler the man who over-powers all the foeman, who is most compitent in dealing with the affair with his wisdom, who is able to kill the enemies, who is vigorous, powerful, strongest and quick (in decision).

समीं रेभासो अस्वरन्निन्द्रं सोमस्य पीतये ।
स्वर्पतिं यदीं वृधे धृतव्रतो ह्योजसा समूतिभिः ॥ २ ॥

When this man pledged with the security and progress of people becomes possessed with venture and means of succour the learned men call this mighty master of pleasure for drinking the juice of the plant.

नेमिं नमन्ति चक्षसा मेषं विप्रा अभिस्वरा ।
सुदीतयो वो अद्रुहोऽपि कर्णे तरस्विनः समृक्वभिः ॥ ३ ॥

O man, the man of learning who possess splendour and are freefrom all a deceits and swift in deeds and thought, who

for your good can whisper the thing in ear bow down to the ruler who is the leader of country and the pourer of happiness with praises and vision.

सू॰५५ ॥ ऋषिः—रेभः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—[१ अति जगती; २, ३] बृहती ॥

HYMN 55

Seer—Rebhah. Subject-matter-Indrah. Metre-1· Atijagati; 2-3 Brihati.

तमिन्द्रं जोहवीमि मघवानमुग्रं सत्रा दधानमप्रतिष्कुतं शवांसि ।
मंहिष्ठो गीर्भिरा च यज्ञियो ववर्तद् राये नो विश्वा सुपथा कृणोतु वज्री ॥ १ ॥

I pray again and agian the God Almighty who always holds all the strength, unconqurable, adorable with praises and prayers, worshippable object of Yajna and who is pervading every-where. May he, the mighty one, make all our path's good for attainment of wealth.

या इन्द्र भुज आभरः स्वर्वाँ असुरेभ्यः ।
स्तोतारमिन्मघवन्नस्य वर्धय ये च त्वे वृक्तबर्हिषः ॥ २ ॥

O Allmighty God, you are All-bless and the chief aim of Yajnas. You whatever thing give for Asuras, the fires of Yajnas strengthen this devotee of Yours and flourish them who are pledged with Yajnas.

यमिन्द्र दधिषे त्वमश्वं गां भागमव्ययम् ।
यजमाने सुन्वति दक्षिणावति तस्मिन् तं धेहि मा पणौ ॥ ३ ॥

O Almighty God, whatever inexhaustible praiseworthy wealth, cow and horse etc. you keep assigned to give please bestow upon that Yajmans who performs Yajna and gives remuneration to priests and not wicked hoarder.

सू॰ ५६ ॥ ऋषिः—गोतमः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः— त्रिष्टुप् (?; पङ्क्तिः) ॥

HYMN 56

Seer—Gotamah. Subject-matter-Indrah. Metre-Tristup (?); Panktih,

इन्द्रो मदा॑य वावृधे शव॑से वृत्रहा नृभिः ।
तमिन्म॒हत्स्वा॒जिषू॒तेमर्भे॑ हवामहे स वाजे॑षु प्र नो॑ऽविषत्॥ १ ॥

The mighty ruler who is the slayer of wickeds strengthens him power and fame with men. We call him in great battles or small battles. Let him guard us in conflicts.

असि॒ हि वी॑र॒ सेन्यो॒ऽसि॒ भूरि॑ परादृदिः ।
असि॑ द॒भ्रस्य॑ चिद् वृधो यज॑मानाय शिक्षसि
सुन्व॒ते भूरि॑ ते॒ वसु॑ ॥ २ ॥

O mighty ruler, you are bold and well-wisher of hosts. You vanquish the enemies many times. You strengthen even the feeble and give abundant riches of yours to Yajmana who performs Yajnas.

यदु॒दीर॑त आ॒जयो॑ धृ॒ष्णवे॑ धीयते॒ धना॑ ।
यु॒क्ष्वा म॑द॒च्युता॑ हरी॒ कं हनः॒ कं वसौ॑
द॒धो॒ऽस्माँ इ॑न्द्र॒ वसौ॑ दधः ॥ ३ ॥

When wars stand afoot the wealth is given to the vanquisher of the enemies. You, O ruler, yoke the two horses which give satisfaction and delight to you. O mighty ruler, you attain happiness, and you attain satisfaction with riches. Please make us rich.

मदे॑मदे॒ हि नो॑ द॒दिर्यू॒था गवा॑मृजु॒क्रतुः॑ ।
सं गृ॑भाय पु॒रू श॒तोभ॑याह॒स्त्या वसु॑ शिशी॒हि
रा॒य आ भ॑र ॥ ४ ॥

He, righteous-hearted gives us the herd of cow on each occasion of pleasure. You gather the treasure of hundred

sorts. You gave wealth with both hands and bring us all riches.

मादयस्व सुते सचा शवसे शूर राधसे ।
विद्मा हि त्वा पुरूवसुमुप कामान्त्ससृज्महेऽथा
नोऽविता भव ॥ ५ ॥

O bold one, in this world for the gain of fame and respect you give delight to all togeather. We know you as the possessor of plentiful riches. We leave our all desires upon you. You become my protector,

एते त इन्द्र जन्तवो विश्वं पुष्यन्ति वार्यम् ।
अन्तर्हि ख्यो जनानामर्यो वेदो अदाशुषां तेषां
नो वेद आ भर ॥ ६ ॥

O mighty ruler, All these man preserve for you all that is worthy of your choice. You, as master, know and be hold whatever is in the within of people. You, see the wealth of of those persons who do not offer gifts. You, please bring to us the wealth of their.

सू० ५७ ॥ ऋषिः—१-३ मधुच्छन्दाः; ४-७ विश्वामित्रः; ८-१० गृत्समदः; ११-१६ मेध्यातिथिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१-६, ८-१० गायत्री; [७ अनुष्टुप्;] ११-१६ बृहती ॥

HYMN 57

Seer—1-3 Madhuchchhandah; 4-7 Vishvamitra; 8-10 Gritsamadah; 11-16 Medhyatithih. Subject-matter-Indrah. Metre- 1-6, 8-10 Gayatri (7Anustup;) 11-13 Brihati.

सुरूपकृत्नुमूतये सुदुघामिव गोदुहे ।
जुहूमसि द्यविद्यवि ॥ १ ॥

Every day we call the king who is the doer of fair deeds to give us assistance as men praise a good cow to be given to him who milks it.

उप॑ नः सव॒ना ग॑हि॒ सोम॑स्य सोमपाः पिब ।
गो॒दा इद् रे॒वतो॒ मदः॑ ॥ २ ॥

O King, you come to our Yajnas and prayers held, you are the drinker of juices of fruits plants etc. so you drink it. The pleasure of the rich one is the giver of cow, land etc.

अथा॑ ते॒ अन्त॑मानां वि॒द्याम॑ सुम॒तीना॑म् ।
मा नो॒ अति॑ ख्य॒ आ ग॑हि ॥ ३ ॥

We know of the learned men who are in close contact. You do not neglect us and come to us.

शु॒ष्मिन्त॑मं न ऊ॒तये॑ द्यु॒म्निनं॑ पाहि॒ जागृ॑विम् ।
इन्द्र॒ सोमं॑ शतक्रतो ॥ ४ ॥

O mighty king, you are the performer of hundred of Yajnas. For our protection you guard the bright, vigilent exceedingly strong Soma, the performer of Yajna.

इ॒न्द्रि॒याणि॑ शतक्रतो॒ या ते॒ जने॑षु प॒ञ्चसु॑ ।
इन्द्र॒ तानि॑ त॒ आ वृ॑णे ॥ ५ ॥

O King, you are the doer of hundred of good acts. The powers and prosperity which are found in your men of five classes (the four varnas and the 5th avarna) I claim for you.

अग॑न्निन्द्र॒ श्रवो॑ बृ॒हद् द्यु॒म्नं द॑धिष्व दु॒ष्टर॑म् ।
उत् ते॒ शुष्मं॑ तिरामसि ॥ ६ ॥

O mighty ruler, you have gained great prominence attain splendid conspicuity unalienable and we perpetuate your strength.

अ॒र्वा॒वतो॑ न॒ आ ग॒ह्यथो॑ शक्र परा॒वतः॑ ।
उ॒ लो॒को यस्ते॑ अद्रिव॒ इन्द्रे॒ह तत॒ आ ग॑हि ॥ ७ ॥

O mighty praeseworthy King, you come to us from the place a near and from the place afar. Wherever is your residence come here from there.

इन्द्रो॑ अ॒ङ्ग म॒हद् भ॒यम॒भी षदप॑ चुच्यवत् ।
स हि स्थि॒रो विच॑र्षणिः ॥ ८ ॥

O people, the mighty king encounters many dangers and dispels them away as he is permanently firm man to act swift.

इन्द्र॑श्च मृ॒ळया॑ति नो॒ न नः॑ प॒श्चाद॒घं न॑शत् ।
भ॒द्रं भ॑वाति नः पु॒रः ॥ ९ ॥

Let mighty ruler make us happy, let not eveil and offence follow after us and let there be grace in our front,

इन्द्र॒ आशा॑भ्य॒स्परि॒ सर्वा॑भ्यो॒ अभ॑यं करत् ।
जेता॒ शत्रू॒न् विच॑र्षणिः ॥ १० ॥

The mighty ruler is the watch and ward of the subjects, let make us secure from all the regions as he is ihe subduer of foes.

क ईं॑ वेद सु॒ते सचा॒ पिब॑न्तं॒ कद् वयो॑ दधे ।
अ॒यं यः पुरो॑ विभि॒नत्त्योज॑सा मन्दा॒नः शि॒प्रयन्ध॑सः ॥ ११ ॥

Who does know Almighty God protecting everything simultaneously in this world and what power, knowledge and support He does have. This is He who is the master of heaven and earth which resemble with two jaws and who desiring the night of dissolution demolishes the world.

दा॒ना मृ॒गो न वा॑र॒णः पु॑रु॒त्रा च॒रथं॑ दधे ।
नकि॑ष्ट्वा॒ नि य॑मदा सु॒ते ग॑मो म॒हांश्च॑र॒स्योज॑सा ॥ १२ ॥

The Almighty God like wild elephant which mad with heat rushes on hither and thither, pervades the world unchecked. O lord, none in this world can eheck and bind you. You great one with your power pervade all and give persistence to all.

य उग्रः सन्ननिष्टृत स्थिरो रणाय संस्कृतः ।
यदि स्तोतुर्मघवा शृणवद्धवं नेन्द्रो योषत्या गमत् ॥ १३ ॥

If powerful God Almighty who is strong, unconquered, firm and prepared for His wondrous feat accepts the prayers of devotee, does not stand aloof but comes to him.

वयं घ त्वा सुतावन्त आपो न वृक्तबर्हिषः ।
पवित्रस्य प्रस्रवणेषु वृत्रहन् परि स्तोतार आसते ॥ १४ ॥

O dispeller of intellectual darkness, we blessed with children and free from nescience and violence sit in communoin of yours like the waters in the streams of clear place.

स्वरन्ति त्वा सुते नरो वसो निरेक उक्थिनः ।
कदा सुतं तृषाण ओक आ गम इन्द्र स्वब्दीव वंसगः॥ १५॥

O All-abiding God, the men adoring you call you in a lovely place in this created world. When will you, like thirsty one come to devotee (sutam) in his home as the thundering cloud which gives of enjoyment and support.

कण्वेभिर्धृष्णवा धृषद् वाजं दर्षि सहस्रिणम् ।
पिशङ्गरूपं मघवन् विचर्षणे मक्षू गोमन्तमीमहे ॥ १६ ॥

O All-beholding, All-conquering Almighty God you, defeating the tendencies of ignorance by the learned men, give thousand-fold powers. We ask you always for yellow-metaled wealth enriched with cows.

सू० ५८ ॥ ऋषिः—१, २ नृमेधः; ३, ४ भरद्वाजः ॥ देवता—१, २ इन्द्रः; ३, ४ सूर्यः ॥ छन्दः—बार्हतः प्रगाथः (विषमा-बृहती+समा-सतोबृहती) ॥

HYMN 58

Seer—1, 2 Nrimedhah; 3-4 Bharadvajah. Subject-matter-1, 2 Indrah; 3, 4 Suryah. Metre-Barhatah Pragathah (Vishama Brihati Soma satobrihati).

श्रायन्तइव सूर्यं विश्वेदिन्द्रस्य भक्षत ।
वसूनि जाते जनमान ओजसा प्रति भागं न दीधिम ॥ १ ॥

O men, you like the rays which rest in sun enjoy all the wealth of Almighty God. We in the world created or to be created, obtatin the things with our perseverance like an assigned share.

अनर्शरातिं वसुदामुप स्तुहि भद्रा इन्द्रस्य रातयः ।
सो अस्य कामं विधतो न रोषति
मनो दानाय चोदयन् ॥ २ ॥

O people, you pray God who is munificent and whose power of giving gift is free from all blames. The gifts of Almighty God are auspicious. He does not ever bear any displeasure upon the desire of his devotee. He infuses in him the spirit of munificence.

बण्महाँ असि सूर्य बडादित्य महाँ असि ।
महस्ते सतो महिमा पनस्यतेऽद्धा देव महाँ असि ॥ ३ ॥

This sun is grand and this shining one is truly grand. Its grandeur is admired by all and verily this wonderful sun is great.

बट् सूर्य श्रवसा महाँ असि सत्रा देव महाँ असि ।
मह्ना देवानामसुर्यः पुरोहितो विभु ज्योतिरदाभ्यम् ॥ ४ ॥

This sun is great through its prominence. This illuminating sun is ever-more great. By greatness this is the vital celestial body and pre-existent among celestial bodies (planets etc.) It is the light pervasive and inviolable.

सू०, ५६ ॥ ऋषिः—१, २ मेध्यातिथिः; ३, ४ वसिष्ठः ॥ देवता—इन्द्रः

छन्दः—बार्हतः प्रगाथः (विषमा-बृहती+समा-सतोबृहती) ॥

HYMN 59

Seer—1, 2 Medhyatithih; 3, 4 Vasisthah. Subject-

matter-Indrah. Metre-Barhatah Pragathah (Vishama Brihati Soma Satobrihati).

उद्दु त्ये मधुमत्तमा गिर स्तोमास ईरते ।
सत्राजितो धनसा अक्षितोतयो वाजयन्तो रथाइव ॥ १ ॥

These sweetest praisworthy songs of ours ascend to Him (God) like ever-conquering chariot, which gains wealth and give unfailing protection.

कण्वाइव भृगवः सूर्याइव विश्वमिद्धीतमानशुः ।
इन्द्रं स्तोमेभिर्महयन्त आयवः प्रियमेधासो अस्वरन् ॥ २ ॥

Like most wise ones, like ones who have burnt their evils in the fire of knowledge and like luminous suns the men for whom the wisdom is dear, may attain the knowledge of entire world present in concentration and worshipping Almighty God with prayers praises glorify Him.

उदिन्न्वस्य रिच्यतेंऽशो धनं न जिग्युषः ।
य इन्द्रो हरिवान्न दभन्ति तं रिपो दक्षं
दधाति सोमिनि ॥ ३ ॥

Like the wealth of the victorious man the all-pervading power of this Almighty God surely crosses over all. To Him Almighty who is the lord of humanity the evils and violence can not subdue. He gives strength to him who is compitent in Yoga.

मन्त्रमखर्वं सुधितं सुपेशसं दधात यज्ञियेष्वा ।
पूर्वीश्चन प्रसितयस्तरन्ति तं य इन्द्रे कर्मणा भुवत् ॥ ४ ॥

O men of wisdom and action, you, in the matter of righteous dealings keep yourself possessed of well-construed, perfect brilliant thought. All the mundane and material bondages keep them away from him who rests in Almighty God with good acts.

सू०६० ॥ ऋषिः—१-३ सुतकक्षः सुकक्षो वा; ४-६ मधुच्छन्दाः ॥ देवता —इन्द्रः ॥ छन्दः—गायत्री ॥

HYMN 60

Seer-1-3 So tkakshah Sukakshova; 4-6 Madhuchchandah. Subject-matter-Indrah. Metre-Gayatri.

एवा ह्यसि वीरयुरेवा शूरं उत स्थिरः ।
एवा ते राध्यं मनः ॥ १ ॥

Thus you are the friend of heroes. O king, you are bold and strong too. Thus, your mind is praiseworthy.

एवा रातिस्तुवीमघ विश्वेभिर्धायि धातृभिः ।
अधा चिदिन्द्र मे सचा ॥ २ ॥

O wealthiest king, so you have the offerings that have been paid by the men, so O mighty King, please dwel even with me.

मो षु ब्रह्मेव तन्द्रयुर्भुवो वाजानां पते ।
मत्स्वा सुतस्य गोमतः ॥ ३ ॥

O King, O Lord of grain and riches, you like the chief priest of Yajna, never be indolent (in your work) You remain satisfied of the attainments blessed with cows.

एवा ह्यस्य सूनृता विरप्शी गोमती मही ।
पक्वा शाखा न दाशुषे ॥ ४ ॥

So also is his copious voice which is great and rich in cattle like the ripe branch to the man of munificene.

एवा हि ते विभूतय ऊतयं इन्द्र मावते ।
सद्यश्चित् सन्ति दाशुषे ॥ ५ ॥

For so, O mighty ruler, are your mighty powers and succours at once, for the man of munificence like me.

एवा ह्यस्य काम्या स्तोमं उक्थं च शंस्या ।
इन्द्राय सोमपीतये ॥ ६ ॥

So are the favourable set of praise, admiration and laudable words (in store) fort the mighty ruler who is protector of the kingdom.

सू० ६१ ॥ ऋषिः—गोषूक्त्यश्वसूक्तिनौ ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—उष्णिक् ॥

HYMN 61

Seer—Gosuktyashvasuktinau. Subject-matter-Indrah. Metre-Ushnik.

तं ते मदं गृणीमसि वृषणं पृत्सु सासहिम् ।
उ लोककृत्नुमद्रिवो हरिश्रियम् ॥ १ ॥

O Lord of clouds, we pay all homage to your that activating power which is very strong, victorious in the battles of world, which creates the worlds and gives radiance in men.

येन ज्योतींष्यायवे मनवे च विवेदिथ ।
मन्दानो अस्य बर्हिषो वि राजसि ॥ २ ॥

You, O Lord, wherewith give lights to man and leraned man and always blessed with your blessedness you shine in the heart of all

तदद्या चित्त उक्थिनोऽनु ष्टुवन्ति पूर्वथा ।
वृषपत्नीरपो जया दिवेदिवे ॥ ३ ॥

O Lord, even this day like of the old one the devotees admire that power of yours. You have under your control every day the waters which produce the raining clouds.

तम्वभि प्र गायत पुरुहूतं पुरुष्टुतम् ।
इन्द्रं गीर्भिस्तविषमा विवासत ॥ ४ ॥

O men, you sing the praise of Almighty God who is called by all and is praised by all and with voices of admiration and supplication serve him who is the great powerful.

यस्य द्विबर्हसो बृहत् सहो दाधार रोदसी ।
गिरीँरज्राँ अपः स्वर्वृषत्वना ॥ ५ ॥

He is that who holds two-fold powers (the creative and destructive), whose mighty energy supports the heaven and earth, moving clouds, raining waters and the firmament.

स राजसि पुरुष्टुतँ एको वृत्राणि जिघ्नसे ।
इन्द्र जैत्रा श्रवस्या च यन्तवे ॥ ६ ॥

Such a one alone are you, O Almighty Lord, you praised by many shine and smite the clouds causing drought and are able to give the winnig power and fame.

सू०६२ ॥ ऋषिः—१-४ सोभरिः; ५-७ नृमेधः; ८-१० गोषूक्त्यश्वसूक्तिनौ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१-४ काकुभः प्रगाथः (विषमा-ककुप् × समा-सतोबृहती); ५-१० उष्णिक् ॥

HYMN 62

Seer—1-4 Sobharih; 5-7 Nrimedhah; 8-10 Gosuktyashvasuktinau. Subject-matter-Indrah Metre-1-4 Kakubhah Pragathah (Vishama Kakup sama satobrihati); 5-10 Ushnik.

वयमु त्वामपूर्व्य स्थूरं न कच्चिद् भरन्तोऽवस्यवः ।
वाजे चित्रं हवामहे ॥ १ ॥

O peerless Almighty God, we desiring succour, praising you wonderful one call you In our performance of intellectual feats. In this world nothing seems to be unchangeable.

उप त्वा कर्मन्नूतये स नो युवोग्रश्चक्राम यो धृषत् ।
त्वामिद्ध्यवितारं ववृमहे सखाय इन्द्र सानसिम् ॥ २ ॥

O Almighty God, we, in performance of good acts approach you. You, in fact, are He who is ever-young vigorous and bold and who has spreaded His power through. We, your friends, therefore, have chosen only you, giver of riches, as our guardian.

यो नं इदमिदं पुरा प्र वस्य आनिनाय तमु व स्तुषे ।
सखाय इन्द्रमूतये ॥ ३ ॥

O friend, we for your guard praise that Almighty God who first gives us and that thing of our benefit.

हर्यश्वं सत्पतिं चर्षणीसहं स हि ष्मा यो अमन्दत ।
आ तु नः स वयति गव्यमश्व्यं स्तोतृभ्यो
मघवा शतम् ॥ ४ ॥

I glorify the characteristics of Almighty God who possesses the all-consuming fire, who is the guardian of pious men and who has under his control all the humanity. He is He who always remains in blessedness. The bounteous one bestows on us, the worshippers hundred wealth enriched with cows and steeds.

इन्द्राय साम गायत विप्राय बृहते बृहत् ।
धर्मकृते विपश्चिते पनस्यवे ॥ ५ ॥

O men, you sing the Brihat Soman in honour of Almighty God who is wise great, supporter of the world, the knower of all and to whom all praises are due.

त्वमिन्द्राभिभूरसि त्वं सूर्यमरोचयः ।
विश्वकर्मा विश्वदेवो महाँ असि ॥ ६ ॥

O Almighty God, you are preeminent and you illuminate the sun. You are the creator of all and great mysterious Divinity of all wondrous powers.

विभ्राजं ज्योतिषा स्वरगच्छो रोचनं दिवः ।
देवास्त इन्द्र सख्याय येमिरे ॥ ७ ॥

O Almighty, you illumining through your radiance the luminous heaven pervade the space. All the learned men and luminous powers employ great effort to achieve your friend liness.

तम्वृभि प्र गायत पुरुहूतं पुरुष्टुतम् ।
इन्द्रं गीर्भिस्तविषमा विवासत ॥ ८ ॥

O men, you sing the praise of Almighty God who is called by all and is praised by all and with voices of admiration and supplication serve him who is the great powerful one.

यस्य द्विबर्हसो बृहत् सहो दाधार रोदसी ।
गिरींरज्राँ अपः स्वर्वृषत्वना ॥ ९ ॥

He is that who holds two-fold powers (the creative and destructive) whose mighty energy supports heaven and earth, moving clouds, raining water and firmament.

स राजसि पुरुष्टुतँ एको वृत्राणि जिघ्नसे ।
इन्द्र जैत्रा श्रवस्या च यन्तवे ॥ १० ॥

Such a one alone are you, O Almighty Lord, you praised by many shine and smite the clouds causing drought and are able to give wining power and fame.

सू० ६३ ॥ ऋषिः—१-२, ३ (पूर्वार्धस्य) भुवनः साधनो वा; ३ (उत्तरार्धस्य) भरद्वाजः; ४-६ गोतमः; ७-९ [पर्वतः] ॥ देवता—इन्द्रः छन्दः—[१-३] त्रिष्टुप्; ४-६ उष्णिक् ॥

HYMN 63

Seer—1-2, 3 (of first part) Bhuvanah. Sadhanova; 3 (of the last part) Bharadvajah; 4-6 Gotamah; 7-9 (Parvatah) Subject-matter-Indrah. Metre-1-3 Tristup; 4-9 Ushnik.

इमा नु कं भुवना सीषधामेन्द्रश्च विश्वे च देवाः ।
यज्ञं च नस्तन्वं च प्रजां चादित्यैरिन्द्रः
सह चीक्लृपाति ॥ १ ॥

Let these created objects, *Indra*, mighty ruler and all men of enlightenments bring happiness all over the world. May *Indra*, the Almighty God togethr with learned persons make our body and offsprings strong and efficient.

आदित्यैरिन्द्रः सगणो मरुद्भिरस्माकं भूत्वविता तनूनाम् ।
हत्वाय देवा असुरान् यदायन् देवा
देवत्वमभिरक्षमाणाः ॥ २ ॥

May Almighty God with twelve Adityas (months of year) and fourty nine Maruts with their respective groups be the saviour of our bodies. Because, the learned men smiting wickeds and guarding the people attain the excellence of *Deva*, the learned ones.

प्रत्यञ्चमर्कमनयञ्छचीभिरादित् स्वधामिषिरां पर्यपश्यन् ।
अया वाजं देवहितं सनेम मदेम
शतहिमाः सुवीराः ॥ ३ ॥

These learned men through their wisdom and powers bring straight the act of righteousness and realize All-impelleing *Svadham*, the self-existent God. In this way may we living hundred autumns and blessed with heroes disseminate the knowledge benefitting the learned men and enjoy happiness.

य एक इद् विदयते वसु मर्ताय दाशुषे ।
ईशानो अप्रतिष्कुत इन्द्रो अङ्ग ॥ ४ ॥

He one and only one who gives wealth to munificent man. O man, this Almighty God is the ruler of the power resistless.

कदा मर्तमराधसं पदा क्षुम्पमिव स्फुरत् ।।
कदा नः शुश्रवद् गिर इन्द्रो अङ्ग ॥ ५ ॥

O friend, when Almighty God does trample down the man giving no gift like the mushroom and when he does hear of our prayers? (Always).

यश्चिद्धि त्वा बहुभ्य आ सुतावाँ आविवासति ।
उग्रं तत् पत्यते शव इन्द्रो अङ्ग ॥ ६ ॥

O men, he who alone having prosperity serves you for many others, therewith becoming *Indra*, the master over organs by grace of Almighty one gains tremendous might.

य इन्द्र सोमपातमो मदः शविष्ठ चेतति ।
येना हंसि न्यत्त्रिणं तमीमहे ॥ ७ ॥

O most vigorous Divinity, we pray you for gaining that bliss and power of yours where by you smite the greed (which devours all) and which is most protective force guarding the universe and making all alert.

येना दशग्वमध्रिगुं वेपयन्तं स्वर्णरम् ।
येना समुद्रमाविथा तमीमहे ॥ ८ ॥

O Lord, we ask you for that power through which you protect the man going freely in all directions, the man having surpassing movement, the man who makes the foe-men tremble and who is the disseminator of light (knowledgg) and the luminous space.

येन सिन्धुं महीरपो रथाँइव प्रचोदयः ।
पन्थामृतस्य यातवे तमीमहे ॥ ९ ॥

O Almighty God, we pray for that power through which you move the great waters like chariots to ocean for treading the path of law eternal.

सू० ६४ ।। ऋषिः—१-३ नृमेधः; ४-६ विश्वमनाः ।। देवता—इन्द्रः ।।
छन्दः—उष्णिक् ।।

HYMN 64

Seer—1-3 Nrimedhah; 4-6 Vishvamanah. Subject-matter-Indra. Metre-Ushnik.

एन्द्रं नो गधि प्रियः सत्राजिदगोह्यः ।
गिरिर्न विश्वतस्पृथुः पतिर्दिवः ॥ १ ॥

O Almighty God, you are dear, always conquering and

unconeealable. You are spreading on all sides like mountain and the Lord of heaven.

अभि हि सत्य सोमपा उभे बभूथ रोदसी ।
इन्द्रासि सुन्वतो वृधः पतिर्दिवः ॥ २ ॥

O Almighty God, O truthful, you as the protector of universe control over heaven and earth both. You are the strengthener of him who offers libation in the Yajna and the Lord of the heaven.

त्वं हि शश्वतीनामिन्द्र दर्ता पुरामसि ।
हन्ता दस्योर्मनोर्वृधः पतिर्दिवः ॥ ३ ॥

O Almighty God, are really the annihilator of the worlds having permanency in existence. You are the smiter of clouds and are the Lord of heaven.

एदु मध्वो मदिन्तरं सिञ्च वाध्वर्यो अन्धसः ।
एवा हि वीर स्तवते सदावृधः ॥ ४ ॥

O Adhvaryu priest, you moisten the Yajna fire with hilarious sweet cerial preparations as in this way you praise a ever prospering God.

इन्द्र स्थातर्हरीणां नकिष्टे पूर्व्यस्तुतिम् ।
उदानंश शवसा न भन्दना ॥ ५ ॥

O supporter of moving worlds and creature none either by his power or by his goodness can attain your pre-eminence.

तं वो वाजानां पतिमहूमहि श्रवस्यवः ।
अप्रायुभिर्यज्ञेभिर्वावृधेन्यम् ॥ ६ ॥

O men, we, the desirers of fame and strength remember, with respect Almighty God who is the absolute master of your wealth and who is strengthener of all through the Yajnas held and performed in continuity.

सू०६५ ॥ ऋषिः—१-३ विश्वमनाः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—उष्णिक्

HYMN 65

Seer—1-3-Vishvamanah. Subject-matter-Indrah. Metre -Ushnik.

एतो न्विन्द्रं स्तवाम सखायः स्तोम्यं नरम् ।
कृष्टीर्यो विश्वा अभ्यस्त्येक इत् ॥ १ ॥

O friends come here, we invoke adorable all-leading God who along has his control over all the world mankind.

अगोरुधाय गविषे द्युक्षाय दस्म्यं वचः ।
घृतात् स्वादीयो मधुनश्च वोचत ॥ २ ॥

O men, you speak wondrous speech sweeter than butter and sweeter than honey for Almighty God who favours devotees, who is all-luminous and who does not hinder the diffusion of knowledge,

यस्यामितानि वीर्याः न राधः पर्येतवे ।
ज्योतिर्न विश्वमभ्यस्ति दक्षिणा ॥ ३ ॥

(Almighty is He) whose powers are immeasurable, where bounty never may be surpassed whose generosity like light is over all.

सू०६६ ॥ ऋषिः—१-३ विश्वमनाः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—उष्णिक्

HYMN 66

Seer-1-3 Vishvamanah. Subject-matter-Indrah. Metre-Ushnik.

स्तुहीन्द्रं व्यश्ववदनूर्मिं वाजिनं यमम् ।
अर्यो गयं मंहमानं वि दाशुषे ॥ १ ॥

O man, you like the man who has control on his organs (Vyashva) pray Almighty God who is unfluctuating strong controller of the world. Praise Him who being the master of all gives excellent wealth for man giving gift.

एवा नूनमुप स्तुहि वैयश्व दशमं नवम् ।
सुविद्वांसं चर्कृत्यं चरणीनाम् ॥ २ ॥

O controller of organs and carnal huntings you invoke God Almighty alone who is self-refulgent (Dashruvah) adorable, all-knowledge and inpelling of all the moving forces.

वेत्था हि निर्ऋतीनां वज्रहस्त परिवृजम् ।
अहरहः शुन्ध्युः परिपदामिव ॥ ३ ॥

O Almighty God, you hold thunder-bolt in your moving cloud (Hasta), you like him who avoids the destructive forces, secure from the calamities evry day.

सू० ६७ ॥ ऋषिः—१-३ परुच्छेपः; ४-७ गृत्समदः ॥ देवता—१ [, ६] इन्द्रः; २ [, ४] मरुतः; ३ [, ५] अग्निः; [७ द्रविणोदाः] ॥ छन्दः—१-३ अत्यष्टिः; ४-७ जगती ॥

HYMN 67

Seer—1-3 Paruchchhepah: 4-7 Gritsamadah. Subject-matter-1 (6) Indrah; 2(4) Marutah; 3(,5) Agnih; (7 Dravinodah) Metre-1-3 Atyashtih; 4-7 Jagati.

वनोति हि सुन्वन् क्षयं परीणसः
सुन्वानो हि ष्मा यजत्यव द्विषो देवानामव द्विषः ।
सुन्वान इत् सिषासति सहस्रा वाज्यवृतः ।
सुन्वानायेन्द्रो ददात्याभुवं रयिं ददात्याभुवम् ॥ १ ॥

The man pouring liblations in Yajna-fire finds abode of wealth; he offering oblations brings in to compromise the enemies wisdom and wise, yea, wisdom and wise; he giving gift and being powerful and unchecked striues to win thousand fold riches; Almighty God gives the man giving gift long lasting wealth Yea, the wealth which lasts long.

मो षु वों अस्मदभि तानि पौंस्या सनां भूवन् द्युम्नानि
मोत जांरिषुरस्मत् पुरोत जांरिषुः ।
यद् वंश्चित्रं युगेयुंगे नव्यं घोषादमंर्त्यम् ।
अस्मासु तन्मंरुतो यच्चं दुष्टरं दिधृता
यच्चं दुष्टरम् ॥ २ ॥

O men of merits and actoins, may your those endavours and deeds which are for us grow ever from strenghth to strength; may not your splendid glories fall in to decay and neverbefore time these may go in to decay; you give us what ever of yours is declared wonderous, new in all ages and surpassing the man and whatever is unattainable by ordinary man and is even difficult to win.

अग्निं होतांरं मन्ये दास्वंन्तं वसुं सूनुं सहंसो जातवेंदसं
विप्रं न जातवेंदसम् ।
य ऊर्ध्वयां स्वध्वरो देवो देवाच्यां कृपा ।
घृतस्य विभ्रांष्टिमनुं वष्टि शोचिषाजुह्वांनस्य सर्पिषः ॥ ३ ॥

I shink of the properties of fire that is consumer of oblations, giver of light, heat etc., abiding in all, impeller of strength and is present in the created things and even like man knowing every thing it is living in the object created and succeeding to be created. It is that which with the lofty power of reaching all the wondrous forces becoming in violable likes the flame caused by ghee and with the inflaming splendour the ghee of the man who offers the oblation.

यज्ञैः संमिंश्लाः पृषंतीभिर्ऋष्टिभिर्यामंञ्छुभ्रासों
अञ्जिषुं प्रिया उत । आसद्यां बर्हिर्भरतस्य सूनवः
पोत्रादा सोमं पिबता दिवो नरः ॥ ४ ॥

The off-shoots of fire (Bhartasy Sunavah) which transmit the light (Divah Varah) united with water, light, moistures and

disturbances (Rshti) and bearing splendour favourable effects abiding in the atmosphere drink the liquid of herb from the priest called Potra.

आ वक्षि देवाँ इह विप्र यक्षि चोशन् होतर्नि षदा
योनिषु त्रिषु । प्रति वीहि प्रस्थितं सोम्यं मधु
पिबाग्नीध्रात् तव भागस्य तृप्णुहि ॥ ५ ॥

Let this all-consuming fire (Vipra) bring all the wondrous forces here in the Yajna; let it burning the oblations offered give to Yajna-devas; let in make the substance of oblotion available in three places-earth, firmament and heaven; let it drink the sweet oblation mixed with *Soma* juice and let it fil it self with its assigned portion from *Agnidhra* priest.

एष स्य ते तन्वो नृम्णवर्धनः सह ओजः
प्रदिवि बाह्वोर्हितः । तुभ्यं सुतो मघवन्
तुभ्यमाभृतस्त्वमस्य ब्राह्मणादा तृपत् पिब ॥ ६ ॥

O Maghavan (the performer of Yajna), this is invigorating power of your body which gaining splendour in the realm of knowledge and action has been placed in your arms. O Yajmana, this juice is pressed for you and is placed for you. You drink it from the chief priest (Brahman) be satisfied.

यमु पूर्वमहुवे तमिदं हुवे सेदु हव्यो ददियो नाम पत्यते
अध्वर्युभिः प्रस्थितं सोम्यं मधु पोत्रात् सोमं द्रविणोदः
पिब ऋतुभिः ॥ ७ ॥

Let this fire for which the precious oblations are offered (Dravinodas), which I accept before and I accept even now, be the consumer of oblations in our Yajnas. This is that which bears the name-*Dadih*, the giver. Let this fire drink sweet oblations of herbacious plants offered by Adhvaryus and drink juice of *Soma* from Potra-priest according to seasons.

सू० ६८ ॥ ऋषिः—मधुच्छन्दाः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—गायत्री ॥

HYMN 68

Seer-Madhuchchandah. Subject-matter-Indrah. Metre -Gayatri.

सुरूपकृत्नुमूतये सुदुघामिव गोदुहे ।
जुहूमसि द्यविद्यवि ॥ १ ॥

Every day we call the king who is the doer fair deeds to give us assistance as men praise a good cow to be given to him who milks it.

उप नः सवना गहि सोमस्य सोमपाः पिब ।
गोदा इद् रेवतो मदः ॥ २ ॥

O King, you come to our Yajnas and prayers held, you are the drinker of Juices of friuts, plants etc. so you drink it. The pleasure of the rich one is the giver of cow land etc.

अथा ते अन्तमानां विद्याम सुमतीनाम् ।
मा नो अति ख्य आ गहि ॥ ३ ॥

We know of the learned men who are in close contact. You do not neglect us and come to us.

परेहि विग्रमस्तृतमिन्द्रं पृच्छा विपश्चितम् ।
यस्ते सखिभ्य आ वरम् ॥ ४ ॥

O man desirous of knowledge, you approach and ask the learned man who is prudent unconquerable discriminate and who is the great friend of your friends.

उत ब्रुवन्तु नो निदो निरन्यतश्चिदारत ।
दधाना इन्द्र इद् दुवः ॥ ५ ॥

Let the men having staunch faith to serve the ruler tell the men mocking us--you depart to another place.

उत नः सुभगाँ अरिर्वोचेयुर्दस्म कृष्टयः ।
स्यामेदिन्द्रस्य शर्मणि ॥ ६ ॥

O wonderous one, let foemen and people call us well-prospered. We should remain in the shelter of the ruler.

एमाशुमाशवे भर यज्ञश्रियं नृमादनम् ।
पतयन्मन्दयत् सखम् ॥ ७ ॥

O learned one, you bestow upon the man of sharp genius the vast riches which strengthens the beauty of yajna, prospers the people, creates the proprietorship and gives joy to friends.

अस्य पीत्वा शतक्रतो घनो वृत्राणामभवः ।
प्रावो वाजेषु वाजिनम् ॥ ८ ॥

O man of hundred powers, you drinking this good juice become the killer of wickeds and protect the man of venture and vigour in the battles.

तं त्वा वाजेषु वाजिनं वाजयामः शतक्रतो ।
धनानामिन्द्र सातये ॥ ९ ॥

O learned one, for the enjoyment of riches we come near you, the mighty one in battles.

यो रायो३वनिर्महान्त्सुपारः सुन्वतः सखा ।
तस्मा इन्द्राय गायत ॥ १० ॥

O people, you sing the praise of that learned men who is the preserver of all wealths, great, prompt and friend of the man of constructive activities.

आ त्वेता नि षीदतेन्द्रमभि प्र गायत ।
सखाय स्तोमवाहसः ॥ ११ ॥

O Ye friends bring with you the praise-songs, come, sit and sing the praise of learned man.

पुरूतमं पुरूणामीशानं वार्याणाम् ।
इन्द्रं सोमे सचा सुते ॥ १२ ॥

O friends, you, when the juice Soma is prepared, get together and enjoy the company of the learned man, who has plenty among the plentiful ones and the master of meritorious qualitics.

सू० ६९ ॥ ऋषिः—मधुच्छन्दाः ॥ देवता—१-११ इन्द्रः; १२ मरुतः ॥ छन्दः—गायत्री ॥

HYMN 69

Seer-Madhuchchhandah. Subject-matter-1-11 Indrah; 12 Marutah. Metre-Gayatri.

स घा नो योग आ भुवत् स राये स पुरंध्याम् ।
गमद् वाजेभिरा स नः ॥ १ ॥

May that Divinity be our helper in attainment of Yoga; may He be for our gain of spiritual prosperity, may he stand by us in our achievement of descrimiation, may he come to us with all sorts of knowledge.

यस्य संस्थे न वृण्वते हरी समत्सु शत्रवः ।
तस्मा इन्द्राय गायत ॥ २ ॥

O People, you eulogize that Divinity in whose cosmic order arranged sun and moon can not be challenged even by our enemies.

सुतपाव्ने सुता इमे शुचयो यन्ति वीतये ।
सोमासो दध्याशिरः ॥ ३ ॥

These pious Yagis possessing exceptioual sight and trained in method of mysticism attain Divinity who is the presrver of the created world for high accomplishment.

त्वं सुतस्य पीतये सद्यो वृद्धो अजायथाः ।
इन्द्र ज्यैष्ठ्याय सुक्रतो ॥ ४ ॥

O Almighty Divinity, you are possessor of nice omniscience. You mature in strength even now manifest your preeminence for guarding the cosmic creation.

आ त्वा विशन्त्वाशवः सोमास इन्द्र गिर्वणः ।
शं ते सन्तु प्रचेतसे ॥ ५ ॥

O dorable Divinity, may the men of sharp intellect enter in to you and may they be favourable devotee of you, All-knowledge.

त्वां स्तोमा अवीवृधन् त्वामुक्था शतक्रतो ।
त्वां वर्धन्तु नो गिरः ॥ ६ ॥

O Lord of hundred powers, the set of prayers propagate your glory, praises glorify your merits and may our speeches duly praise you.

अक्षितोतिः सनेदिमं वाजमिन्द्रः सहस्रिणम् ।
यस्मिन् विश्वानि पौंस्या ॥ ७ ॥

May Almighty Divinity whose succour is inexhaustible bestow us this thousand-fold possession in which all manly powers abide.

मा नो मर्ता अभि द्रुहन् तनूनामिन्द्र गिर्वणः ।
ईशानो यवया वधम् ॥ ८ ॥

O Almighty Divinity, may not mortal being bear malignancy against our bodies. O adorable God, keep slaughter away from us as you are capable to do so.

युञ्जन्ति ब्रध्नमरुषं चरन्तं परि तस्थुषः ।
रोचन्ते रोचना दिवि ॥ ९ ॥

The people co-operate the great brilliant king administering the subject and land concerned with his territory. Like the stars shining in the sky they shine with splendour.

युञ्जन्त्यस्य काम्या हरी विपक्षसा रथे ।
शोणा धृष्णू नृवाहसा ॥ १० ॥

People yoke in this chariot of him the two horses which are dear to him bold, brownishyellow remaining on two sides and carrying the man on their backs.

केतुं कृण्वन्नकेतवे पेशो मर्या अपेशसे ।
समुषद्भिरजायथाः ॥ ११ ॥

O men, you imparting knowledge to him who is deprived of it and providing with wealth the man who has no wealth, emerge strong with shining zeal.

आदह स्वधामनु पुनर्गर्भत्वमेरिरे ।
दधाना नाम यज्ञियम् ॥ १२ ॥

Maruts, the souls, in accordance with *Svadha*, the fruit of previous action possessing mundane desire (NAM) again come in life (birth) through mothers' womb.

सू०७० ॥ ऋषिः—मधुच्छन्दाः ॥ देवता— १, २ इन्द्रमरुतः; ३-५ मरुतः; ६-२० इन्द्रमरुतः (?; इन्द्रः) ॥ छन्दः—गायत्री ॥

HYMN 70

Seer-Madhuchchhndah. Subject-matter-1, 2 Indrah-marutah; 3-5 Marutah; 6-20 Indra-marutah (?) Indrah. Metre-Gayatri.

वीळु चिदारुजत्नुभिर्गुहा चिदिन्द्र वह्निभिः ।
अविन्द उस्रिया अनु ॥ १ ॥

Indra, the sun through its power and by the dint of fires breaking down tears the cloud and restore the rays hidden in the space.

देवयन्तो यथा मतिमच्छा विददु वसुं गिरः ।
महामनूषत श्रुतम् ॥ २ ॥

As the men of learning desiring to become men of wisdom and merit attain Divinity who is the object of premeditation, known to all, great and abode of all and praise Him so the wise men know and describe the sun.

इन्द्रेण सं हि दृक्षसे संजग्मानो अबिभ्युषा ।
मन्दू समानवर्चसा ॥ ३ ॥

These Marut (airs) without any hindrance, possessing the splenbour alike, co-operating each other and moving together are seen with Indra, the sun.

अनवद्यैरभिद्युभिर्मखः सहस्वदर्चति ।
गणैरिन्द्रस्य काम्यैः ॥ ४ ॥

The powerful and perfectly performed Yajna through the airs (Maruts) which are blameless, splendid, lustrous and well-in-groups strengthen the sun.

अतः परिज्मन्ना गहि दिवो वा रोचनादधि ।
समस्मिन्नृञ्जते गिरः ॥ ५ ॥

this sun from the space or from the luminous heavenly region spreads itself encompassing the earth, the praises are meaningful in it.

इतो वा सातिमीमहे दिवो वा पार्थिवादधि ।
इन्द्रं महो वा रजसः ॥ ६ ॥

We desire to get from this sun the gift and advantage of its own from heaven, from the terrestrial region and from the spacious firmament.

इन्द्रमिद् गाथिनो बृहदिन्द्रमर्केभिरर्किणः ।
इन्द्रं वाणीरनूषत ॥ ७ ॥

The men describing the function end advantagse of sun highly praise it, the men who are compitent with the knowl edge of solar system maginify the glory of this sun and the voice so fall persons admire the sun

इन्द्र इद्धर्योः सचा संमिश्ल आ वचोयुजा ।
इन्द्रो वज्री हिरण्ययः ॥ ८ ॥

verily the sun co-ordinates the two powers-evaporation and moistening which are working on toghter and are connected with thundering. This sun is resplendent and the holder of thunderbolt in the cloud.

इन्द्रो दीर्घाय चक्षस आ सूर्यं रोहयद् दिवि ।
वि गोभिरद्रिमैरयत ॥ ९ ॥

Indra, the Almighty God has raised the sun high in heaven for the sake of making people see a far. He moves the cloud with Maruts, which cause motion.

इन्द्र वाजेषु नोऽव सहस्रप्रधनेषु च ।
उग्र उग्राभिरूतिभिः ॥ १० ॥

Let this powerful sun become the source of our protection in the battles which are many-pronged with powerful guarding means and methods.

इन्द्रं वयं महाधन इन्द्रमर्भे हवामहे ।
युजं वृत्रेषु वज्रिणम् ॥ ११ ॥

We invoke Almighty God as our helper in great battles and in small one I also invoke Indra, the Almighty God. He is the holder of thunderbolt upon the clouds.

स नो वृषन्नमुं चरुं सत्रादावन्नपा वृधि ।
अस्मभ्यमप्रतिष्कुतः ॥ १२ ॥

O Almighty God, you are irresistible, you pour down happiness and you are always bounteous. For our well being you unclose the cloud or moving wealth.

तुञ्जेतुञ्जे य उत्तरे स्तोमा इन्द्रस्य वज्रिणः ।
न विन्धे अस्य सुष्टुतिम् ॥ १३ ॥

The most-deserving praises acorded to the giver on each gift-giving occason are also due to the All powerful God. I do not find suitable praise to admire Him (i. e. He is beyond my praise).

वृषां यूथेव वंसंगः कृष्टीरियर्त्योजंसा ।
ईशांनो अप्रंतिष्कुतः ॥ १४ ॥

The Almighty God who is irresistible and all controlling drives, all the creatures with His power like a bull strong in body and limbs.

य एकंश्चर्षणीनां वसूंनामिरुज्यतिं ।
इन्द्रः पञ्चं क्षितीनाम् ॥ १५ ॥

He who alone controls the living beings and abiding objects, is the Alimity God of men classified in five categories.

इन्द्रं वो विश्वतस्परि हवांमहे जनेभ्यः ।
अस्माकंमस्तु केवंलः ॥ १६ ॥

O people, we invoke Almighty who is over and above all the living and non-living creation and who is only protector of you and of us.

एन्द्रं सानसिं रयिं सजित्वांनं सदासहंम् ।
वर्षिष्ठमूतये भर ॥ १७ ॥

O Almighty God, please bring us the wealth which gives delight, which is the source of victory, ever-conquering and excellent for our safety.

नि येनं मुष्टिहत्यया नि वृत्रा रुणधांमहै ।
त्वोतांसो न्यर्वंता ॥ १८ ॥

Helped and kept secured by you we attain that wealth blessed with hourse by which we could repel our foe.men in hand to hand battle.

इन्द्र त्वोतास आ वयं वज्रं घना ददीमहि ।
जयेम सं युधि स्पृधः ॥ १९ ॥

O Almighty Divinity, we assisted and guarded by you may hold bolt and fatal weapons and conquer our foes in battle.

वयं शूरेभिरस्तृभिरिन्द्र त्वया युजा वयम् ।
सासह्याम पृतन्यतः ॥ २० ॥

O Almighty God, we, with your assistance and with the missille-darting heroes conquer our enemies.

सू० ७१ ॥ ऋषिः—मधुच्छन्दाः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—गायत्री ॥

HYMN 71

Seer—Madhuchchhandah. Subject-matter—Indrah. Metre-Gayatri.

महाँ इन्द्रः परश्च नु महित्वमस्तु वज्रिणे ।
द्यौर्न प्रथिना शवः ॥ १ ॥

Almighty God is supreme and excellent. The greatness of his who is the holder of thunder-bolt, is as wide as the space with its extension. His power is strong.

समोहे वा य आशत नरस्तोकस्य सनितौ ।
विप्रासो वा धियायवः ॥ २ ॥

O Almighty God, the men who engage themselves in battle, the men who are busy in winning children and the learned men who desire to increase their intellects—pray you.

यः कुक्षिः सोमपातमः समुद्रइव पिन्वते ।
उर्वीरापो न काकुदः ॥ ३ ॥

Almighty God who is the most protective force of guarding the universe, is pervading all the regions like vast space. He contains whole universe within Him. He pours happiness like the wide streams of water.

एवा ह्यस्य सूनृता विरप्शी गोमती मही ।
पक्वा शाखा न दाशुषे ॥ ४ ॥

So also is His speech (Vedic speech) abounding in many informations, great and rich in cattle like the ripe branch to the man of munificence.

एवा हि ते विभूतय ऊतय इन्द्र मावते ।
सद्यश्चित् सन्ति दाशुषे ॥ ५ ॥

For so, O mighty God, are your mighty powers and succours, at once, for the man of munificence like me.

एवा ह्यस्य काम्या स्तोमं उक्थं च शंस्या ।
इन्द्राय सोमपीतये ॥ ६ ॥

So are the favourable set of praise admiration and laudable words (in store) for the Almighty God who is the guardian of the universe.

इन्द्रेहि मत्स्यन्धसो विश्वेभिः सोमपर्वभिः ।
महाँ अभिष्टिरोजसा ॥ ७ ॥

O Almighty God, you come to us, you with all the parts of this cosmic order gladen the world and you are great and storng with power.

एमेनं सृजता सुते मन्दिमिन्द्राय मन्दिने ।
चक्रिं विश्वानि चक्रये ॥ ८ ॥

O learned men, you in this world surrender this soul which is the abode of pleasure and endavour to Almighty God who is all-bliss and omnific (Vishvanichakraye).

मत्स्वा सुशिप्र मन्दिभि स्तोमेभिर्विश्वचर्षणे ।
सचैषु सवनेष्वा ॥ ९ ॥

O All-beholding, O omniscient Divinity, you please, with all the groups of this created world full of pleasantness gladen us who are engaged in the performance of these Yajnas.

असृग्रमिन्द्र ते गिरः प्रति त्वामुदहासत ।
अजोषा वृषभं पतिम् ॥ १० ॥

O Almighty Divinity, I apply these Vedic speeches in your praise and prayers which are imparallel. These go towards you who is the master of all and very strong.

सं चोदय चित्रमर्वाग् राध इन्द्र वरेण्यम् ।
असदित् ते विभु प्रभु ॥ ११ ॥

O Almighty God, you send to us the bounty which is manifold and worthy of our wishes for supreme power is of yours only.

अस्मान्त्सु तत्र चोदयेन्द्र राये रभस्वतः ।
तुविद्युम्न यशस्वतः ॥ १२ ॥

O All-power Divinity, you emulously stimulate us, the industrious and glorious in that of appropriate position for the attainment of prosperity.

सं गोमदिन्द्र वाजवदस्मे पृथु श्रवो बृहत् ।
विश्वायुर्धेह्यक्षितम् ॥ १३ ॥

O Almighty God, please grant us that conspecuity which is lofty, wealthy in cattle and in strength, lasting life-long and inexhaustible.

अस्मे धेहि श्रवो बृहद् द्युम्नं सहस्रसातमम् ।
इन्द्र ता रथिनीरिषः ॥ १४ ॥

O Almighty God, grant us high fame, grant us riches of thousand advantages and grant us these armies which are equipped with chariots.

वसोरिन्द्रं वसुंपतिं गीर्भिर्गृणन्तं ऋग्मियम् ।
होम गन्तारमूतये ॥ १५ ॥

For protection of this world, the grand abode of all (Vasoh) we praying Him with Vedic verses call Almighty God who is the Lord of riches and all the (Vasus), who is praiseworthy and All-moving and All-knowledge.

सुतेसुते न्योकिसे बृहद् बृहत एदरिः ।
इन्द्राय शूषमर्चति ॥ १६ ॥

Even the great wealth-possessor praises the power of Almighty God who is dwelling in all the created object and is great.

सू० ७२ ॥ ऋषिः—परुच्छेपः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—अत्यष्टिः ॥

HYMN 72.

Seer—Paruchchhepah. Subject-matter-Indrah. Metre-Atyastih.

विश्वेषु हि त्वा सवनेषु तुञ्जते समानमेकं वृषमण्यवः
पृथक् स्वः सनिष्यवः पृथक् ।
तं त्वा नावं न पर्षणिं शूषस्यं धुरि धीमहि ।
इन्द्रं न यज्ञैश्चितयन्त आयव स्तोमेभिरिन्द्रमायवः ॥ १ ॥

O Aimighty God, men with heroec spirit, seeking light separately, desiring to win the light apart, in all the Yajnas urge you. We, the men and the men of all walk of life thinking of Almighty God like the mighty ruler with Yajnas and praising songs place that of you, O All protecting Lord on the top of the power like the boat which makes the people crossover water.

वि त्वां ततस्रे मिथुना अवस्यवो व्रजस्य साता गव्यस्य निःसृजः
सक्षन्त इन्द्र निःसृजः ।

यद् गव्यन्ता द्वा जना स्व१र्यन्ता समूहसि ।
आविष्करिक्रद् वृषणं सचाभुवं वज्रमिन्द्र सचाभुवम् ॥ २ ॥

O Almighty God. the couples of men and women, desirous of your succour, giving gifts daily and producing wealth in all times, in the attainment of the herd and stal of cows spread your praise. O Lord, when you bring two men seeking pleasure and desiring knowledge face to face, you manifest the thunder-bolt which is strong and ever-accomplanying you and connected togeather with cloud.

उतो नो अस्या उषसो जुषेत ह्य१र्कस्य बोधि हविषो हवीमभिः स्वर्षाता हवीमभिः ।
यदिन्द्र हन्तवे मृधो वृषा वज्रिञ्चिकेतसि ।
आ मे अस्य वेधसो नवीयसो मन्म श्रुधि नवीयसः ॥ ३ ॥

Also, the mysticcs take benefit of this dawn and through the adorations know the praiseworthy God as he may attain happines by prayers and meditations. O holder of thunder-bolt, when strong you think of dispelling the ignorance passions etc. you hear of the prayer of me who is a new sage and really a new sage.

सू० ७३ ॥ ऋषिः—१-३ वसिष्ठः; ४-६ वसुक्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥
छन्दः—१-३ विराडनुष्टुप्; ४, ५ जगती; ६ अभिसारिणी त्रिष्टुप् ॥

HYMN 73.

Seer—1-3 Vasisthah; 4-6 Vasukrah. Subject-matter-Indrah. Metre-1-3 Viradanustup; 4-5 Jagati, 6 Abhisarini Tristup.

तुभ्येदिमा सवना शूर विश्वा तुभ्यं ब्रह्माणि वर्धना कृणोमि ।
त्वं नृभिर्हव्यो विश्वधासि ॥ १ ॥

O bold one, all these Yajnas and their offerings are meant for you only. I offer the prayers strengthening your glory (in devotees) for you. You are invocable by people and are the supporter of the world.

न चिन्नु ते मन्यमानस्य दस्मोदश्नुवन्ति महिमानमुग्र ।
न वीर्यमिन्द्र ते न राधः ॥ २ ॥

O Almighty vigorous Divinity, you are wondrous. Never do men attain the greatness of you, the praise worthy one. They can neither attain your heroic power nor your bounty.

प्र वो महे महिवृधे भरध्वं प्रचेतसे प्र सुमतिं कृणुध्वम् ।
विशः पूर्वीः प्र चरा चर्षणिप्राः ॥ ३ ॥

O Ye men, you for yourselves develop and cherish a nice understanding in the belief of Divinity who is great, all-intelligence and the strengthening force for great powers. O proctor of mainkind, you pervade all the subjects obounding in perfection.

यदा वज्रं हिरण्यमिदथा रथं हरी यमस्य वहतो वि सूरिभिः
आ तिष्ठति मघवा सनश्रुत इन्द्रो वाजस्य
दीर्घश्रवसस्पतिः ॥ ४ ॥

The Almighty God who is master of riches, who is always known and who is the Lord of the power of heigh fame pervades and controls the year (Vajra) which is splendid and the chariot of this time which the sun and moon with the moving night, days and months carry on.

सो चिन्नु वृष्टिर्यूथ्या स्वा सचाँ इन्द्रः
श्मश्रूणि हरिताभि प्रुष्णुते । अव वेति सुक्षयं सुते
मधूदिद्धूनोति वातो यथा वनम् ॥ ५ ॥

As a man gets his beard so the same Divinity like the rain moisten his wonderful groups of the worldly objects with the cooperation of cloud. He alone knows all the good localities of the universe and also knows whatever all this exist (Madhu) in this created world. He makes all this tremble as the gust of wind disturbs the wood.

यो वाचा विवाचो मृध्रवाचः पुरू सहस्राशिवा जघान ।
तत्तदिदस्य पौंस्यं गृणीमसि पितेव
यस्तविषीं वावृधे शवः ॥ ६ ॥

We laud and praise all these deeds of Almighty Divinity who like father strengthen our power and vigour, who through thunder of cloud destroys many thousand of warms and germs of disease whose cry is meaninglass who cry violently.

सू० ७४ ॥ ऋषिः—शुनःशेपः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—पङ्क्तिः ॥

HYMN 74

Seer—Shunahshepah. Subject-matter-Indrah.Metre-Panktih.

यच्चिद्धि सत्य सोमपा अनाशस्ताइव स्मसि ।
आ तू न इन्द्र शंसय गोष्वश्वेषु शुभ्रिषु
सहस्रेषु तुवीमघ ॥ १ ॥

O mighty ruler, you are truthful and the guardian of subject (Somapa). If we be hopeless now or at any occasion in any venture of ours do you O Wealthy one, give us hope of beauteous horses and cows in thousands.

शिप्रिन् वाजानां पते शचीवस्तव दंसना ।
आ तू न इन्द्र शंसय गोष्वश्वेषु शुभ्रिषु
सहस्रेषु तुवीमघ ॥ २ ॥

O Lord of wealth, O master of powers, O possessor of beautiful chine. Your deeds are full of wonders. Do...... thousands.

नि ष्वापया मिथूदृशा सस्तामबुध्यमाने ।
आ तू न इन्द्र शंसय गोष्वश्वेषु शुभ्रिषु
सहस्रेषु तुवीमघ ॥ ३ ॥

O mighty ruler, you full thousand those pairs who look on each other with passions asleep to wake no more. Do...in thousands.

ससन्तु त्या अरातयो बोधन्तु शूर रातयः ।
आ तू न इन्द्र शंसय गोष्वश्वेषु शुभ्रिषु
सहस्रेषु तुवीमघ ॥ ४ ॥

O bold one, let these hostile men sleep and the men gentle and generous wake. Do......in thousand.

समिन्द्र गर्दभं मृण नुवन्तं पापयामुया ।
आ तू न इन्द्र शंसय गोष्वश्वेषु शुभ्रिषु
सहस्रेषु तुवीमघ ॥ ५ ॥

O mighty ruler, you destroy the ass-like man who brays to you in discordent tones. Do......in thousands.

पताति कुण्डृणाच्या दूरं वातो वनादधि ।
आ तू न इन्द्र शंसय गोष्वश्वेषु शुभ्रिषु
सहस्रेषु तुवीमघ ॥ ६ ॥

Let the man vomiting flames at each step be far away from us like the fire-provoking circling tempest is kept far distant from the forest. Do......in thousands.

सर्वं परिक्रोशं जहि जम्भया कृकदाश्वम् ।
आ तू न इन्द्र शंसय गोष्वश्वेषु शुभ्रिषु
सहस्रेषु तुवीमघ ॥ ७ ॥

O mighty ruler, you stay reviler and destroy him who injures us clandistinely. Do you, O wealthy one give us hope of beauteous horses and cows in thousands.

सू०७५ ॥ ऋषिः—परुच्छेपः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—अत्यष्टिः ॥

HYMN 75

Seer—Paruchchhepah. Subject-matter-Indrah. Metre-Atyastih.

वि त्वां ततस्रे मिथुना अ॒व॒स्यवो॑ व्र॒जस्य॑ सा॒ता गव्य॑स्य नि॒ःसृज॑ः
सक्ष॑न्त इन्द्र नि॒ःसृज॑ः ।
यद् ग॒व्यन्ता॒ द्वा जना॒ स्व१॒॑र्यन्ता॑ स॒मूह॑सि ।
आ॒विष्करि॑क्र॒द् वृष॑णं सचा॒भुवं॒ वज्र॑मिन्द्र सचा॒भुव॑म् ॥ १ ॥

O Almighty God, the couples of men and women desirous your succour, giving gifts daily and produeing wealth in all times, in the attainment of the herd and stal of cows spread your praise. O Lord, when you bring two men seeking pleasure and desiring knowledge face to face, you manifest the thunder-bolt whieh is strong and ever-accompanying you and connected together with cloud.

वि॒दुष्टे॑ अ॒स्य वी॒र्य॑स्य पू॒रव॑ः पु॒रो यदि॑न्द्र॒ शार॑दीर॒वाति॑रः
सास॒हानो॑ अ॒वाति॑रः ।
शासस्तमि॑न्द्र॒ मर्त्य॒मय॑ज्युं शवसस्पते ।
म॒हीम॑मुष्णाः पृथि॒वीमि॒मा अ॒पो म॑न्दसा॒न इ॒मा अ॒पः ॥ २ ॥

O Almighty Divinity, people know of this power of yours through which you conquering break the bodies which are calculated by the measurement of autumns and you really break the worldly forests which are subjected to years passing through autumns. O Lord of power punish the man who does not peeform Yajnas and is deprived of good acts and understanding. O Divine Spirit, you with spirit of delight take in to your fold (in dissolution) this grand earth and waters, may even these subjects and worlds.

आदित् ते॑ अ॒स्य वी॒र्य॑स्य चर्कि॒रन्मदे॑षु वृषन्नु॒शिजो॒ यदावि॑थ
सखीय॒तो यदावि॑थ ।
च॒कर्थ॑ का॒रमे॑भ्य॒ः पृत॑नासु॒ प्रव॑न्तवे ।
ते अ॒न्याम॑न्यां न॒द्यं॑ सनिष्णत श्रव॒स्यन्त॑ः सनिष्णत ॥ ३ ॥

For so, O strong one, the men frequently know of this power of yours where by you protect the men of enlightenment

and men desirous to gain your communion at the time of prayers and righteous performences. For these men amongst other people (Pritanah). You have made conveying means to serve them and the men desiring glory adopt one after another way of devotion to you.

सू० ७६ ॥ ऋषिः—वसुक्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—त्रिष्टुप् ॥

HYMN 76

Seer—Vasukrah. Subject-matter—Indrah. Metre-Tristup.

वने न वायो न्यधायि चाकञ्छुचिर्वां स्तोमो भुरणावजीगः ।
यस्येदिन्द्रः पुरुदिनेषु होता नृणां नर्यो
नृतमः क्षपावान् ॥ १ ॥

O man and woman, as the young bird rejoicing sits on the tree so the clear laudation reacnes to you both, O supporters, this is that glory the holder and possessor of which is Almighty God in large number of days. He is the great leader of all the leading forces and well-wisher of men and the master of nights.

प्र ते अस्या उषसः प्रापरस्या नृतौ स्याम नृतमस्य नृणाम् ।
अनु त्रिशोकः शतमावहन्नृन् कुत्सेन रथो
यो असत् ससवान् ॥ २ ॥

O Almighty God, may we at the dance of this present dawn and the suceeding one be the devotee of that of you who is the supreme leader of all the leading forces. The cosmic cycle which bears three resplendent powers—fire, sun and electricity and which being in the service of creatures exists may maintain the hundreds of leading men accompanied by the sage, the seer of the Vedic verses.

कस्ते मद इन्द्र रन्त्यो भूद् दुरो गिरो अभ्युग्रो वि धाव ।
कद् वाहो अर्वागुप मा मनीषा आ त्वा शक्यामुपमं
राधो अन्नैः ॥ ३ ॥

O Almighty God, what is your most gladdening blessedness. O victorious one, you like the entrances give the Vedic speeches. When like a stream you will be the object of our realization ? When the intuition wiil dawn to us ? When in your communion I will enjoy the spiritual wealth with other supporting means, the corn, grain etc.

कदु द्युम्नमिन्द्र त्वावतो नॄन् कया धिया करसे कन्न आगन् ।
मित्रो न सत्य उरुगाय भृत्या अन्ने समस्य
यदसन्मनीषाः ॥ ४ ॥

O Almighty God, when will you give your splendour (to us). by what procedure and act you make the men desirous of you or like you ? When will you come to us ? You are as true as sun and you are highly praised, When your wisdom tend towards the material cause (Anna) of the collective cosmic order you work out with the protective forces.

प्रेरय सूरो अर्थं न पारं ये अस्य कामं जनिधा इव ग्मन्
गिरश्च ये ते तुविजात पूर्वीर्नर
इन्द्र प्रतिशिक्षन्त्यन्नैः ॥ ५ ॥

O powerful Divinity, you like sun speed up towards their final goal the people who like bride gromms have attain the the desired end of this world and those persons who impart the knowledge of your Vedic speech full of all perfections through the medium of enjoyable means.

मात्रे नु ते सुमिते इन्द्र पूर्वी द्यौर्मज्मना पृथिवी काव्येन ।
वराय ते घृतवन्तः सुतासः स्वाद्मन् भवन्तु
पीतये मधूनि ॥ ६ ॥

O Almighty God, your two measures are well-known. The wide heaven is measured with your majesty and the earth with your wisdom. The created thinge possessing light, the palatable things and that sweet ones are for the protection of excellent you.

आ मध्वौ अस्मा असिचन्नमत्रमिन्द्राय पूर्णं स हि सत्यराधाः ।
स वावृधे वरिमन्ना पृथिव्या अभि क्रत्वा
नर्यः पौंस्यैश्च ॥ ७ ॥

The learned men pours (to fill to the brim) the vessel of honey for this individual spirit (Indra) as he (this spirit) is the worshipper of truth and he is the well-wisher of men. This individual spirit through its wisdom, persiverance increases its power beyond the expanse of earth.

व्यानळिन्द्रः पृतनाः स्वोजा आस्मै यतन्ते सख्याय पूर्वीः ।
आ स्मा रथं न पृतनासु तिष्ठ यं भद्रया
सुमत्या चोदयासे ॥ ८ ॥

Self-refulgent God is pervading the humankind. For His friendliness all the human subjects strive. O Lord, now, may always you have seat in this cycle of cosmos which you carry towards its purpose by your auspicious wisdom.

सू० ७७ ॥ ऋषिः—वामदेवः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—त्रिष्टुप् ॥

HYMN 77

Seer— Vamdevah. Subject-matter-Indrah. Metre-Tristup.

आ सत्यो यातु मघवाँ ऋजीषी द्रवन्त्वस्य हरय उप नः ।
तस्मा इदन्धः सुषुमा सुदक्षमिहाभिपित्वं
करते गृणानः ॥ १ ॥

Let the righteous, simple-natured and Yajna-perfarming teacher come to us. Let the men of this teacher run towards us. We prepare nourisning and strength giving food for him. He preaching us establish a close contacd with us.

अव स्य शूराध्वनो नान्तेऽस्मिन् नो अद्य सवने मन्दध्यै ।
शंसात्युक्थमुशनेव वेधाश्चिकितुषे असुर्याय मन्म ॥ २ ॥

O teacher, you are hold enough. You, in this nearest Yajna place, do not hinder our entries for taking pleasure. In this Yajna the chief priest like the learned man pronounces the Mantra of praise for the All-knowledge God who is the well-wisher of living creatures.

कुविर्न निण्यं विदथानि साधन् वृषा यत् सेकं
विपिपानो अर्चात् । दिव इत्था जीजनत्
सप्त कारूनह्ना चिच्चक्रुर्वयुना गृणन्तः ॥ ३ ॥

When the soul strong enough accomplishing its diserimina-ting powers and drinking of the hidden pour of spiritual knowledge invokes the Almighty Divinity makes the seven vital breaths thus active from the light and grace of God and giving the clue of various knowledge these seven illuminate everything like day-night

स्व१र्यद् वेदि सुदृशीकमर्कैर्महि ज्योती रुरुचुर्यद्ध वस्तोः ।
अन्धा तमांसि दुधिता विचक्षे नृभ्यश्चकार
नृतमो अभिष्टौ ॥ ४ ॥

Through that light which has been known as the great wonderful refulgent splendour, by which the learned men shine like day the men of excellence for the sake of be-holding of the people dispels away blinding darkness of ignorance.

ववक्ष इन्द्रो अमितमृजीष्यु१भे आ पप्रौ रोदसी महित्वा ।
अतश्चिदस्य महिमा वि रेच्यभि यो विश्वा
भुवना बभूव ॥ ५ ॥

The All-impelling God spreads immensely. He with his pervasiveness has filled the twain of haven and earth. His majestic power extends even beyond. He is He who exceeds all the worlds in greatness.

विश्वा॑नि श॒क्रो नर्या॑णि वि॒द्वान॒पो रि॑रेच॒ सखि॑भि॒र्निका॑मैः ।
अश्मा॑नं चि॒द् ये बि॑भि॒दुर्वचो॑भिर्व्र॒जं
गोम॑न्तमु॒शिजो॒ वि व॑व्रुः ॥ ६ ॥

The learned and powerful preceptor with the friends of decided ends spreads all the actions of human well-being. The most enlightened ones who through their speeches have broken the rocky impact of ignorance have found and opened the path of Vedic knowledge.

अ॒पो वृ॒त्रं व॑व्रि॒वांसं॒ परा॑ह॒न् प्राव॑त् ते॒ वज्रं॑ पृ॒थि॒वी सचे॑ताः ।
प्रार्णां॑सि समु॒द्रिया॑ण्यैनोः॒ पति॒र्भव॒ञ्छव॑सा शूर धृष्णो ॥ ७ ॥

O daring bold one, you are watchful and aware. You smite the cloud obstructing waters. This earth obeys your ruling command. You becoming the lord of the world send forth the waters of the ocan with your power.

अ॒पो यदद्रिं॑ पुरुहूत॒ दर्द॑रा॒विर्भु॑वत् स॒रमा॑ पू॒र्व्यं ते॑ ।
स नो॑ ने॒ता वाज॒मा द॑र्षि॒ भूरिं॑ गो॒त्रा
रु॒जन्नङ्गि॑रोभिर्गृणा॒नः ॥ ८ ॥

O Almighty God, you are invoked by many. When you cleave the waters from cloud the power of sun (Sarma) makes your eternal power manifested. You as our leader breaking the clouds and being praised by men of austerity grace us with vigour.

सू० ७८ ॥ ऋषिः—शंयुः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—गायत्री ।

HYMN 78

Seer—Shanyuh. Subject—matter—Indrah. Metre Gayatri.

तद् वो॑ गाय सु॒ते सचा॑ पुरुहू॒ताय॒ सत्व॑ने ।
शं यद् गवे॒ न शा॒किने॑ ॥ १ ॥

O people, for your sake you sing together in the praise of Almighty God who is powerful, bold and invoked by many, that praise which now, may always be auspicious for the earth.

न घा वसुर्नि यमते दानं वाजस्य गोमतः ।
यत् सीमुप श्रवद् गिरः ॥ २ ॥

He, all-abiding one does not with holds his bounty of power and wealth blessed with cattle when he hears of our invocations.

कुवित्सस्य प्र हि व्रजं गोमन्तं दस्युहा गमत् ।
शचीभिरप नो वरत् ॥ ३ ॥

Almighty God, the smiter of clouds opens for the man of various riches the stall of cows and for us throws open the entrance of blessedness with his omniscience and powers.

सू० ७९ ॥ ऋषिः—१ (पूर्वार्धस्य) शक्तिः; १ (उत्तरार्धस्य)२ वसिष्ठः (शाट्यायनके); १-२ वसिष्ठः (ताण्डके) ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—बार्हतः प्रगाथः (बृहती+सतोबृहती) ॥

HYMN 79

Seer—1 Shaktih (of first part); 1 Vasisthah (of second part) ; 2 Vasistha (Shatyayanake) ; 1-2 Vasistha (Tandke) Subject-matter-Indrah. Metre-Barhatah Pragathah (Brihati Satobrihati).

इन्द्र क्रतुं न आ भर पिता पुत्रेभ्यो यथा ।
शिक्षा णो अस्मिन् पुरुहूत यामनि
जीवा ज्योतिरशीमहि ॥ १ ॥

O Almighty God, please give us wisdom as father gives wisdom to his sons (and daughters). O much invoked Lord, guide us in our struggle or path. May we living enjoy the light.

मा नो अज्ञाता वृजना दुराध्यो३ माशिवासो अव क्रमुः ।
त्वया वयं प्रवतः शश्वतीरपोऽति शूर तरामसि ॥ २ ॥

O bold one grant us that no powerful enemy unknown, malevolent, unhollowed tread us to the ground. May we engaged in affort cross over all the acts and their consequences running on from the time long in duration-with your assistance.

सू० ८० ॥ ऋषिः—शंयुः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—बार्हतः प्रगाथः (बृहती × सतोबृहती) ॥

HYMN 80

Seer—Shanyuh. Subject—matter—Indrah. Metre-Barhatah Pragathah (Brihati & Satobrihati).

इन्द्र ज्येष्ठं न आ भरँ ओजिष्ठं पपुरि श्रवः ।
येनेमे चित्र वज्रहस्त रोदसी ओभे सुशिप्र प्राः ॥ १ ॥

O Mighty King, O fair chinned one, O holder of thunder-like weapon. O wondrous one you grant me that name and fame which is enriching, mightiest and excellent and where-with you fill this earth and heaven.

त्वामुग्रमवसे चर्षणीसहं राजन् देवेषु हूमहे ।
विश्वा सु नो विथुरा पिब्दना वसोऽमित्रान्
सुषहान् कृधि ॥ २ ॥

O Ruling one, we among the learned men call for succour to you mighty and ruler of the men. O giver of room to all you turn our troubles to pieces and make our foe-men easy to win.

सू० ८१ ॥ ऋषिः—पुरुहन्मा ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—बार्हतः प्रगाथः (बृहती × सतोबृहती) ॥

HYMN 81

Seer—Puruhanma. Subject—matter-Indrah. Metre-Barhatah Pragathah (Brihatih Satobrihati).

यद् द्याव॑ इन्द्र ते श॒तं श॒तं भूमी॑रु॒त स्युः ।
न त्वा॑ वज्रिन्त्स॒हस्रं॒ सूर्या॒ अनु॒
न जा॒तम॑ष्ट रोद॑सी ॥ १ ॥

O Almighty Divinity, you are the holder of thunder bold, had there been a hundred heavens and hundred earths and even thousand suns, the whole created world and also the inherent power of electricity (Rodasi) they all would not have matched you in your grandeur.

आ प॑प्राथ महि॒ना वृष्ण्या॑ वृषन् विश्वा॑ शविष्ठ शव॑सा ।
अ॒स्माँ अ॑व मघवन् गोम॑ति व्र॒जे वज्रि॑ञ्चि॒त्राभि॑रू॒तिभिः॑ ॥ २ ॥

O giver of happiness, O Powerfully strong one, O worshippable one, you have expanded all the activities of bravity. O Lord, you guard us in attaining the stall of cows or in treading the path of learned devotees through your wondrous protective powers.

सू० ८२ ॥ ऋषिः—वसिष्ठः ,। देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—बार्हतः प्रगाथः (बृहती × सतोबृहती) ॥

HYMN 82

Seer—Vasisthah. Subject—matter-Indrah. Metre-Barhatah Pragathah (Brihati Satobrihati)

यदि॑न्द्र॒ याव॑त॒स्त्वमे॒ताव॑द॒हमीशी॑य ।
स्तो॒तार॒मिद् दि॑धिषेय रदावसो॒
न पा॑प॒त्वाय॑ रासीय ॥ १ ॥

O bounteous Almighty God, had I been the lord of abundant riches as you possess as your own I would have supported the devotee and would not have abondoned to him who loves sins.

शिक्षेयमिन्मंहयते दिवेदिवे राय आ कुहचिद्विदे ।
नहि त्वदन्यन्मंघवन् न आप्यं
वस्यो अस्ति पिता चन ॥ २ ॥

Says Almighty-each day I enrich the man who prays, in whatsover place he may be. The devotee says—O woriship-able one, there can be no better kinship than that of yours There can be none else but you as my father.

सू० ८३ ॥ ऋषि:—शयु: ॥ देवता—इन्द्र: ॥ छन्द:—बार्हत: प्रगाथ: (बृहती × सतोबृहती) ॥

HYMN 83

Seer—Shanyuh. Subject-matter-Indrah. Metre-Barhatah Pragathah (Brihati sato-brihati).

इन्द्र त्रिधातु शरणं त्रिवरूथं स्वस्तिमत् ।
छर्दिर्यच्छ मघवद्भ्यश्च मह्यं च यावया दिद्युमेभ्यः ॥ १ ॥

O Almighty God, you have given me and the men of riches that comfortable home, the body which possesses three supporting parts head, middle part and legs, which has three powers—the mental, intellectual and corporeal. O Lord of all Yajnas you unite me and these men with light and knowledge.

ये गव्यता मनसा शत्रुमादभुरभिप्रघ्नन्ति धृष्णुया ।
अध स्मा नो मघवन्निन्द्र गिर्वणस्तनूपा अन्तमो भव ॥ २ ॥

O Almighty God, O worshipable Lord, Praiseworthy one even in spite of the men who smite the foes with the mind intending land and cows and who kill the enemies with surprassing power, you are the guardian of my body and you become my nearest one.

सू० ८४ ॥ ऋषि:—मधुछन्दा: ॥ देवता—इन्द्र: ॥ छन्द:—गायत्री ॥

HYMN 84

Seer—Madhuchchhandah. Subject-matter—Indrah-Metre—Gayatri.

इन्द्रा यांहि चित्रभानो सुता इमे त्वायवंः ।
अण्वींभिस्तनां पूतासंः ॥ १ ॥

O Almighty God, you are wonderfully refulgent. These your sons and daughters (the men and woman of the world) pure and clean in deed, wisdom and word with rare qualities always are desiours to attain you. You come to them.

इन्द्रा यांहि धियेषितो विप्रंजूतः सुतावंतः ।
उप ब्रह्मांणि वाघतंः ॥ २ ॥

O Almighty God, you urged by devotees and known by learned accept the prayers of the priests of Yajna who perform the Yajna and press the Soma for that.

इन्द्रा यांहि तूतुंजान उप ब्रह्मांणि हरिवः ।
सुते दंधिष्व नश्चनंः ॥ ३ ॥

O Almighty Divinity, O Lord of men and luminous bodies, You speed up the working forces. You accept our prayers and give us grain etc. in this world.

सू० ८५ ॥ ऋषिः—१, २ प्रगाथः; ३, ४ मेध्यातिथिः ॥ देवता—इन्द्रः
छन्दः—बार्हतः प्रगाथः (बृहती × सतोबृहती) ॥

HYMN 85

Seer—1, 2 Pragathah; 3,4 Medhyatithih. Subject-matter- Indrah. Metre-Barhatah Pragathah (Brithati Satobrihati).

मा चिंदन्यद् वि शंसत सखांयो मा रिंषण्यत ।
इन्द्रमित् स्तोंता वृषंणं सचां सुते मुहुंरुक्था चं शंसत ॥ १ ॥

O Ye friends, you do not do the prayer of others except the prayer of Almighty God and do not suffer from pains. ir this world you all united together praise Almighty God alone who is the bestower of happiness and pray Him again and again.

अवक्रक्षिणं वृषभं यथाजुरं गां न चर्षणीसहम् ।
विद्वेषणं संवननोऽभयंकरं मंहिष्ठमुभयाविनम् ॥ २ ॥

You pray Him who controls all and attracts towards Him, who is always young like a bull, who like sun is chastiser of those men who do bad actions, who is opposed to evils, who is worshipable, who is the embodiment of punishment and mercy, who is excellent and the protector of friend and foe and animate and inanimate world.

यच्चिद्धि त्वा जना इमे नाना हवन्त ऊतये ।
अस्माकं ब्रह्मेदमिन्द्र भूतु तेऽहा विश्वा च वर्धनम् ॥ ३ ॥

O Almighty God, though these men for their pro ection pray you in various ways yet our this prayer may be always and all the days the disseminater of your glory.

वि तर्तूर्यन्ते मघवन् विपश्चितोऽर्यो विपो जनानाम् ।
उप क्रमस्व पुरुरूपमा भर वाजं नेदिष्ठमूतये ॥ ४ ॥

O Almighty God, the men for wisdom, men of industry and the man of initiative among people cross over the worldy miseries. O Divine Power, you come near me for my security and give me the vigour of various mode and form.

सू० ८६ ॥ ऋषिः—विश्वामित्रः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—त्रिष्टुप् ॥

HYMN 86

Seer—Vishvamitrah. Subject-matter-Indrah. Metre-Tristup.

ब्रह्मणा ते ब्रह्मयुजा युनज्मि हरी सखाया सधमाद आशू ।
स्थिरं रथं सुखमिन्द्राधितिष्ठन् प्रजानन् विद्वाँ
उप याहि सोमम् ॥ १ ॥

I, the mystic in the state of communion with God unite with God your mind and intellect (Hari) which are friend, swift and yocked with knowledge. O Indra, the master of body and limbs, you mounting this comfortable firm chariot of

body and knowing all its aspect as celebrated one in knowledge you attain God, who is the creator of all.

सू० ८७ ॥ ऋषिः—वसिष्ठः ॥ देवता—१-६ इन्द्रः; ७ इन्द्राबृहस्पती ॥ छन्दः—त्रिष्टुप् ॥

HYMN 87

Seer—Vasisthah. Subject-matter 1-6 Indrah; 7 Indra-Brishapati. Metre-Tristup.

अध्वर्यवोऽरुणं दुग्धमंशुं जुहोतन वृषभाय क्षितीनाम् ।
गौराद् वेदीयाँ अवपानमिन्द्रो विश्वाहेद्याति सुतसोममिच्छन् ॥ १ ॥

O Ye priests you offer the milked out available share of juice to the strongest one of the subjects. The mighty ruler who knows every thing more then the doer at every day desiring the Soma, pressing man comes to him.

यद् दधिषे प्रदिवि चार्वन्नं दिवेदिवे पीतिमिदस्य वक्षि ।
उत हृदोत मनसा जुषाण उशन्निन्द्र प्रस्थितान् पाहि सोमान् ॥ २ ॥

O mighty ruler, you praise every day that eatable which you have taken at the time past and you in heart and spirit taking into use the offered Soma-juices and liking again preserve them.

जज्ञानः सोमं सहसे पपाथ प्र ते माता महिमानमुवाच
एन्द्र पप्राथोर्व१न्तरिक्षं युधा देवेभ्यो वरिवश्चकर्थ ॥ ३ ॥

O ruler, you assuming your emergence have drunk the Soma-juice for gaining vigour and strength. Your mother says of your promising greatness. O mighty one, you by your activity and venture (Yudha) have filled up the vast sky and have attained valuable wealth for the learned men.

यद् योधयां महतो मन्यमानान् साक्षाम तान् बाहुभिः
शाशंदानान् । यद्वा नृभिर्वृत इन्द्राभियुध्यास्तं
त्वयाजिं सौश्रवसं जयेम ॥ ४ ॥

O mighty king, if you make us fight the sharp-natured men arrogating them of their greatness we will subdue them with our arms. If you surrounded by men fight the battle we will conquer the glorious fray with you.

प्रेन्द्रस्य वोचं प्रथमा कृतानि प्र नूतना मघवा या चकार
यदेददेवीरसहिष्ट माया अथाभवत् केवलः
सोमो अस्य ॥ ५ ॥

I admire the previous done deed of mighty ruler and their recent ventures accomplished by him. when he furstrates the deeitful tricks All-creating God becomes his lonly helper.

तवेद विश्वमभितः पशव्यं१ यत् पश्यसि चक्षसा सूर्यस्य ।
गवामसि गोपतिरेक इन्द्र भक्षीमहि
ते प्रयतस्य वस्वः ॥ ६ ॥

O mighty ruler, this is this world of flocks herds which you behold around through the eye of sun. You are the only Lord of cattle and may we enjoy the wealth which you give.

बृहस्पते युवमिन्द्रश्च वस्वो दिव्यस्येशाथे उत पार्थिवस्य ।
धत्तं रयिं स्तुवते कीरये चिद् यूयं पात
स्वस्तिभिः सदा नः ॥ ७ ॥

O learned men and O mighty ruler, you both have under your possession the wealth in the earth and heaven. You give the riches to worshipping learned devotee of God. You both protect us ever with the means of pleasure and comfort.

सू०८८ ॥ ऋषिः—वामदेवः ॥ देवता—बृहस्पतिः ॥ छन्दः—त्रिष्टुप् ॥

HYMN 88

Seer—Vamdevah, Subject-matter-Brihaspatih. Metre-Tristup.

यस्तस्तम्भ सहसा वि ज्मो अन्तान् बृहस्पतिस्त्रिषधस्थो रवेण।
तं प्रत्नास ऋषयो दीध्यानाः पुरो विप्रा
दधिरे मन्द्रजिह्वम् ॥ १ ॥

The seers possessing maturity in understanding, illuminating, others with knowledge, celebrated with acumen set in front, that fire which has beautiful tongues of flame and which abiding in three localities (the earth, firmament and heaven) as *Brihaspati*, the preserver of sun through the thundering props, the ends of the earth with its powers.

धुनेतयः सुप्रकेतं मदन्तो बृहस्पते अभि ये नस्ततस्रे ।
पृषन्तं सृप्रमदब्धमूर्वं बृहस्पते रक्षतादस्य योनिम् ॥ २ ॥

This Brihaspati (the fire) is the preserver of the sun's heat, light and magnetic power (Brihaspati). The forces which strengnening the shining flame of this fire expand it for our use are the stimulators of speed. Let this fire preserve its propelling cause which causes moistening which is pervasive indestrictible and inviolable.

बृहस्पते या परमा परावदत आ त ऋतस्पृशो नि षेदुः ।
तुभ्यं खाता अवता अद्रिदुग्धा मध्वं
श्चोतन्त्यभितो विरप्शम् ॥ ३ ॥

Whatever are the powers of this fire at remotest distance touching the law eternal occupy their respective places properly. The wells dug out and filled by clouds pour the pool of water from all sides.

बृहस्पतिः प्रथमं जायमानो महो ज्योतिषः परमे व्योमन् ।
सप्तास्यस्तुविजातो रवेण वि सप्तरश्मिरधमत् तमांसि ॥ ४ ॥

This fire emerging first in the vast space from the tremendous cosmic rays with the noise of thunder becoming more speedier and having seven tongues of flame and possessing seven rays (in form of sun) dispels the darkness.

स सुष्टुभा स ऋक्वता गणेन वलं रुरोज फलिगं रवेण।
बृहस्पतिरुस्रिया हव्यसूदः कनिक्रदद्
वावशतीरुदाजत् ॥ ५ ॥

This Brihaspati (fire) with the help of the luminous swift group of airs and the thundering voice of lightning cleaves the darkening cloud. The fire which accepts the offered libations, thunders out gives rise to shining lightening rays.

एवा पित्रे विश्वदेवाय वृष्णे यज्ञैर्विधेम नमसा हविर्भिः ।
बृहस्पते सुप्रजा वीरवन्तो वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥ ६ ॥

For so, let us serve this fire which is the wondrous power of the world, which is the preserver of us and which is strongest one with Yajna, obloation and cerial preparation. May we having offspring, good family and heroes be lord of riches.

सू० ८९ ॥ ऋषिः—कृष्णः ॥ दवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—त्रिष्टुप् ॥

HYMN 89

Seer—Krishnah. Subiect-matter-Indrah. Metre-Tristup.

अस्तेव सु प्रतरं लायमस्यन् भूषन्निव प्र भरा स्तोममस्मै ।
वाचा विप्रास्तरत वाचमर्यो नि रामय जरितः
सोम इन्द्रम् ॥ १ ॥

O praising man, you offer the mighty ruler your laudation with suitable adornment in the way as an archer shoots his arrow afar. You overpower the voice of wickeds with your voice and make the mighty king rest beside the Soma-juice.

दोहेन गामुप शिक्षा सखायं प्र बोधय जरितर्जारमिन्द्रम् ।
कोशं न पूर्णं वसुना न्यृष्टमा च्यावय
मघदेयाय शूरम् ॥ २ ॥

O praising man, you draw the mighty ruler, your friend to you like a cow at the time of milking, you make this praiseworthy one alert in his duties and you make this bold one haste to give us the riches even as a vessal filled with treasure to the brina.

किमङ्ग त्वा मघवन् भोजमाहुः शिशीहि मा शिशयं त्वा शृणोमि
अप्नस्वती मम धीरस्तु शक्र वसुविदं
भगमिन्द्रा भरा नः ॥ ३ ॥

O powerful ruling king, why do people call you the guardian ? I hear of you to be swift and quick so you quicken me. Let my intellegence be active and bring us the luck that possesses great wealth.

त्वां जना ममसत्येष्विन्द्र संतस्थाना वि ह्वयन्ते समीके ।
अत्रा युजं कृणुते यो हविष्मान्नासुन्वता
सख्यं वष्टि शूरः ॥ ४ ॥

O mighty ruler, the people standing in battle invoke you in their fray wherein both the parties claim to be right. He who brings gift makes him comrade as the bold one does not make friend the man who does not press Soma-juice for Yajna.

धनं न स्पन्द्रं बहुलं यो अस्मै तीव्रान्त्सोमाँआसुनोति प्रयस्वान्
तस्मै शत्रून्त्सुतुकान् प्रातरह्नो नि स्वष्ट्रान्
युवति हन्ति वृत्रम् ॥ ५ ॥

For the sake of him who, the master of corn and grain, like the movable property presses the strong Soma-juices for this

ruler, he bold one throws out, early in the morning his well-weaponed foes and kills the tyrant.

यस्मिन् वयं दधिमा शंसमिन्द्रे यः शिश्राय
मघवा काममस्मे । आराच्चित् सन् भयतामस्य
शत्रुर्न्यस्मै द्युम्ना जन्या नमन्ताम् ॥ ६ ॥

Let the foemen even afar tremble and must bow all the human glories before this mighty ruler into whom we offer our praises and who strong one accommodates our wishes.

आराच्छत्रुमप बाधस्व दूरमुग्रो यः शम्बः पुरुहूत तेन ।
अस्मे धेहि यवमद् गोमदिन्द्र कृधी धियं
जरित्रे वाजरत्नाम् ॥ ७ ॥

O admired by many, O mighty ruler, you with that of your fierce bolt drive to a distance the foe-men from afar. You give us wealth in corn and cattle and make your admirers praise to gain strength and riches in previous metals.

प्र यमन्तर्वृषसवासो अग्मन तीव्राः सोमा
बहुलान्तास इन्द्रम् । नाह दामानं मघवा
नि यंसन् नि सुन्वते वहति भूरि वामम् ॥ ८ ॥

The wealthy bold king to whose heart strong Some-juice (the juice of the herbs of Soma-group) giving strength to strong ones and accompanied with thick resideue go, does not restrict his bounty to giver of these juices and he gives much wealth to Soma-presser.

उत प्रहामतिदीवा जयति कृतमिव श्वघ्नी वि चिनोति काले
यो देवकामो न धनं रुणद्धि समित् तं रायः
सृजति स्वधाभिः ॥ ९ ॥

At proper time he (the giver of Soma-preparation) wins advantage as a gambler piles his gains. The ruler gives

riches blessed with corns to him who desirous of serving learned men and performing Yajnas does restrict his money.

गोभिष्टरेमामतिं दुरेवां यवेन वा क्षुधं पुरुहूत विश्वे ।
वयं राजसु प्रथमा धनान्यरिष्टासो वृजनीभिर्जयेम ॥ १० ॥

May we overcome all trouble some indigence or ignorance with cows or with vedic speeches, may we over-come hunger with corn and may we first in rank allied with princes acquire possessions with our own exertion.

बृहस्पतिर्नः परि पातु पश्चादुतोत्तरस्मादधरादघायोः ।
इन्द्रः पुरस्तादुत मध्यतो नः सखा सखिभ्यो
वरिवः कृणोतु ॥ ११ ॥

May Brihaspati, the Lord of Vedic speeches protect us from behind, from above and from below region from wicked, may mighty ruler guard us from front side and from the centre and may he like friend to friends vouch-safe accommodation and freedom.

सू० ९० ॥ ऋषिः—भरद्वाजः ॥ देवता—बृहस्पतिः ॥ छन्दः—त्रिष्टुप् ॥

HYMN 90

Seer—Bharadvajah. Subject-matter-Brihaspatih. Metre Tristup.

यो अद्रिभित् प्रथमजा ऋतावा बृहस्पतिराङ्गिरसो हविष्मान् ।
द्विबर्हज्मा प्राघर्मसत् पिता न आ रोदसी
वृषभो रोरवीति ॥ १ ॥

Brihaspatih, the fire of the cloud which is the breaker of cluds, which is the first created object and bearer of water, which is the product of cosmic flames and possessor of libations in Yajna, which moves in two ways (shining and thundering) which possesses enormous heat and is our protector and which is pourer of rain and which roars loudly in heaven and earth.

जनाय चिद् य ईवंत उ लोकं बृहस्पतिर्देवहूतौ चकार ।
घ्नन् वृत्राणि वि पुरो दर्दरीति जयञ्छत्रूँरमित्रान्
पृत्सु साहन् ॥ २ ॥

This fire which makes room for the man of activity in the Yajna performed for the *Yajnadevas* smiting the clouds, breaks their grouping forts, and quelling the residues in battles conquer the foe-like clouds.

बृहस्पतिः समजयद् वसूनि महो व्रजान् गोमतो देव एषः
अपः सिषासन्त्स्व१रप्रतीतो बृहस्पतिर्हन्त्यमित्रमर्कैः ॥ ३ ॥

This wonderous fire conquer wealth and great stalls of cattles (causing rains) and it unchecked pouring pleasant rainy waters dispels by its ihunder-bold the cloud which is unfavou rable to people.

सू० ९१ ॥ ऋषिः—अयास्यः ॥ देवता—बृहस्पतिः ॥ छन्दः—त्रिष्टुप् ॥

HYMN 91

Seer—Ayasyah. Subject-matter-Brihaspatih-Metre-Tristup.

इमां धियं सप्तशीर्ष्णीं पिता न ऋतप्रजातां बृहतीमविन्दत् ।
तुरीयं स्विज्जनयद् विश्वजन्योऽयास्य
उक्थमिन्द्राय शंसन् ॥ १ ॥

The performer of Yajna desiring the well-being of world and firm in his intention says :—

I firm in intention and desirous of universal well-being offering the adoration to Almighty God preach my fourth generation this vedic knowledge and speech which contains seven metres, is comprehensive, is produced by God and has been received by my grand-father and father.

ऋतं शंसन्त ऋजु दीध्याना दिवस्पुत्रासो असुरस्य वीराः ।

विप्रं पदमङ्गिरसो दधाना यज्ञस्य धामं
प्रथमं मंनन्त ॥ २ ॥

The men of austerity and compitent in the sience and procedures of Yajna praising the truth, adopting the easy way of life, possessing dexterity and bold in performing the Yajna and occupying the rank of most wise one give first place to practice of Yajna.

हंसैरिव सखिभिर्वावदद्भिरश्मन्मयानि नहना व्यस्यंन् ।
बृहस्पतिरभिकनिक्रदद् गा उत प्रास्तौदुच्च
विद्वाँ अंगायत् ॥ ३ ॥

The master of vedic speech and knowledge with the friend devotees of prayer like swans loosening the rocky hinderances pronounces the vedic verses, proposes the singing of saman and sings.

अवो द्वाभ्यां पर एकया गा गुहा तिष्ठन्तीरनृतस्य सेतौ ।
बृहस्पतिस्तमसि ज्योतिरिच्छन्नुदुस्रा आकर्वि
हि तिस्र आवः ॥ ४ ॥

The master of vedic knowledge and speech makes apparent the kind of speeches (known as para, pashyanti and Madhyama) wnich rest hidden in the races of heart, below the mouth and throat and away from the waiste in the bond of the darkness of ignorance. He desiring to create light in the darkness spread the beams of light and manifests these three.

विभिद्या पुरं शयथेमपाचीं निस्त्रीणि साकमुदधेरकृन्तत् ।
बृहस्पतिरुषसं सूर्यं गामर्कं विवेद स्तनयन्निव द्यौः ॥ ५ ॥

Brihaspatih, the fire cleaving the plentiful waters tending below, together with cloud makes apparent the trio of dawn, sun and sun-beams. This thundering finds the lightning luminous like day.

इन्द्रो वलं रक्षितारं दुघानां करेणेव वि चकर्ता रवेण ।
स्वेदाञ्जिभिराशिरमिच्छमानोऽरोदयत्
पणिमा गा अमुष्णात ॥ ६ ॥

This air cleaves the darkness of cloud (Vala) which keeps concealed water-milking ray through roar like hands and liking the cooperation with the moistening *Maruts*, the forces of air destroys the cloud and steals away the sun-beams resting hidden.

स ईं सत्येभिः सखिभिः शुचद्भिर्गोधायसं वि धनसैरदर्दः ।
ब्रह्मणस्पतिर्वृषभिर्वराहैर्घर्मस्वेदेभिर्द्रविणं व्यानट् ॥ ७ ॥

This air together with the true, luminous and wealth-giving *Maruts* cleaves this darkness of cloud which conceals the rays of sun. The air which is the protector of corn with the clouds tending towards rainfall and sending out the drops, brings wealth to people.

ते सत्येन मनसा गोपतिं गा इयानास इषणयन्त धीभिः ।
बृहस्पतिर्मिथोअवद्यपेभिरुदुस्रिया असृजत स्वयुग्भिः ॥ ८ ॥

These *Maruts* (the atmosperic winds) restoring the rays of sun with true force and tend to make the sun restored of rays. The sun through the cooperating Maruts protecting each other from odstructive clouds restore out the rays of it the sun.

तं वर्धयन्तो मतिभिः शिवाभिः सिंहमिव नानदतं सधस्थे ।
बृहस्पतिं वृषणं शूरसातौ भरेभरे अनु
मदेम जिष्णुम् ॥ ९ ॥

Let us make, this air entirely filled up through our benevolent deeds in the Yajnas performed by heroes. This air roars in atmospheric region like a lion and is over-powering and pourer of the rains.

यदा वाजमसनद् विश्वरूपमा द्यामरुक्षदुत्तराणि सद्म ।
बृहस्पतिं वृषणं वर्धयन्तो नाना सन्तो
बिभ्रतो ज्योतिरासा ॥ १० ॥

The sun-beams containing splendour, scattering themeselvs in all directions, strengthen the sun when this (sun) gives various wealths of grain, rises high in heaven and mounts over the regions of north direction (i. e when the sun enters in the north solstice).

सत्यामाशिषं कृणुता वयोधै कीरिं चिद्ध्यवथ स्वेभिरेवैः ।
पश्चा मृधो अप भवन्तु विश्वास्तद् रोदसी
शृणुतं विश्वमिन्वे ॥ ११ ॥

O men of wisdom, for the attainment of grains you fulfil your blessings and protect the devotee of prayers with your knowledge and activities. May all the evils, thereafter, be away from us. O teacher and preacher, you both hear of our calls as you love all.

इन्द्रो मह्ना महतो अर्णवस्य वि मूर्धानमभिनदर्बुदस्य ।
अहन्नहिमरिणात् सप्त सिन्धून् देवैर्द्यावापृथिवी
प्रावतं नः ॥ १२ ॥

The sun with its power cleaves assunder the head (top) of the cloud retaining waters, smites the cloud and sets the flood of waters flow. May the earth and heaven become the sources of our protection with their wonderful operations.

सू० ९२ ॥ ऋषिः—१-१२ प्रियमेधः; १६-२१ पुरुहन्मा ॥ देवता—इन्द्रः
छन्दः—१-३ गायत्री, [४-७, ९-१२ अनुष्टुप्; ८, १३ पङ्क्तिः; १४, १५ बृहती]; १६-२१ बार्हतः प्रगाथः (समा-बृहती + विषमा-सतोबृहती)

HYMN 92

Seer—1-12 Priyamedhah; 13-21 Puruhanma. Subject-matter-Indrah. Metre-1-3 Gayatri 4-7, 9-12 anustup; 8-13

Panktih; 14-15 Brihati 16-21 Barhatah Pragathah (Sama-brihati Vishama-Satobrihati)

अभि प्र गोपतिं गिरेन्द्रमर्च यथा विदे ।
सूनुं सत्यस्य सत्पतिम् ॥ १ ॥

O Man, you, for knowing every thing exactly and accurately adore with vedic verses the Almighty God who is the lord of earth and sun, who is protector of righteous men and who is the initiator of truth.

आ हरयः ससृज्रिरेऽरुषीरधि बर्हिषि ।
यत्राभि संनवामहे ॥ २ ॥

The men in the Yajna (Varhisi) have enkindled the fire abaze where we adore and pray.

इन्द्राय गाव आशिरं दुदुह्रे वज्रिणे मधु ।
यत् सीमुपह्वरे विदत् ॥ ३ ॥

The Devotees (Gavah) for attaining the Almighty God who holds thunder-bolt milk out favourable knowledge (Madhu) when He finds these devotees in His nearest position.

उद् यद् ब्रध्नस्य विष्टपं गृहमिन्द्रश्च गन्वहि ।
मध्वः पीत्वा सचेवहि त्रिः सप्त सख्युः पदे ॥ ४ ॥

I, the disciple and *Indra*, the preceptor when reach vast refuge (Griha) of great controlling God drinking the knowledge of twenty one elements of rare body (Sukshma sharira) unite us with the knowledge and happiness of God who is our friend.

अर्चत प्रार्चत प्रियमेधासो अर्चत ।
अर्चन्तु पुत्रका उत पुरं न धृष्ण्वर्चत ॥ ५ ॥

O performers and lovers of Yajna and intellect, You sing song of Almighty God like the fort free from fears, praise

Him, adore Him and invoke Him. Let the children supplicate Him.

अर्व स्वराति गर्गरो गोधा परि सनिष्वणत् ।
पिङ्गा परि चनिष्कददिन्द्राय ब्रह्मोद्यतम् ॥ ६ ॥

Let there be hymn upraised in praise of Almighty God, Let the violin (viol) sound loudly, let the lute send out its voice with might and let the string of bow shrill His song loudly.

आ यत् पतन्त्येन्यः सुदुघा अनपस्फुरः ।
अपस्फुरं गृभायत सोममिन्द्राय पातवे ॥ ७ ॥

When the powers of firm intelligence which milk out all the desired ends and which possess all good activities, arrive at or develop grasp all-pervaing All-creating God for the guard and guidance of soul.

अपादिन्द्रो अपादग्निर्विश्वे देवा अमत्सत ।
वरुण इदिह क्षयत् तमापो अभ्यनूषत वत्सं संशिश्वरीरिव ॥ ८ ॥

The mighty sun drinks the waters of this world, also the fire drinks the libations of Yajna and all the cosmic forces fiil them with worldy glamour. In all these activities verily Divine power becomes capable and responsible. The subjects of the world worship Him like the cows to their calf.

सुदेवो असि वरुण यस्य ते सप्त सिन्धवः ।
अनुक्षरन्ति काकुदं सूर्म्यं सुषिरामिव ॥ ९ ॥

O Divinity, you are the glorious divine power of that of you the seven cases of grammatical operation like one flood of steams flow to the throat of living human-beings.

यो व्यतीँरफाणयत् सुयुक्ताँ उप दाशुषे ।
तक्वो नेता तदिद् वपुरुपमा यो अमुच्यत ॥ १० ॥

That All-pervading He (God) who creates the moving and well—arranged worldly objects for the enjoyment of the soul (Dashushe), who relieves from all pains the man who is in His close contact and who is sower of seed in matter, is our leader.

अतीदु शक्र ओहत इन्द्रो विश्वा अति द्विषः ।
भिनत्व कनीनं ओदनं पच्यमानं परो गिरा ॥ ११ ॥

The mighty powerful Divinity destroys all the obstructive forces at the shining sun cleaves through the cloud smiten by the thundering-bolt.

अर्भको न कुमारकोऽधि तिष्ठन्नवं रथम् ।
स पक्षन्महिषं मृगं पित्रे मात्रे विभुक्रतुम् ॥ १२ ॥

As a young child mounts his newly faishioned car so the Almighty God for the sun and for the earth (pitre matre) holds the vast cloud of which serves multtifarious purposes.

आ तू सुशिप्र दंपते रथं तिष्ठा हिरण्ययम् ।
अध द्युक्षं सचेवहि सहस्रपादमरुषं
स्वस्तिगामनेहसम् ॥ १३ ॥

O Lord of home. O possessor of beautiful chins you have mountedon the car of body endowed with all the luminous organs. Let you and all of us attain the self—refulgent Divinity who has thousands of movements, who is all-bliss, free from evils and luminous among all luminaries.

तं घेमित्था नमस्विन उप स्वराजमासते ।
अर्थं चिदस्य सुधितं यदेतव आवर्तयन्ति दावने ॥ १४ ॥

The men devoting them in obeisance of Almighty Divinity for arriving at the destined aim of His attainment and surrendering their spirits in Him repeat their efforts too and thus enjoy the communion with Him.

अनु प्रत्नस्यौकसः प्रियमेधास एषाम् ।
पूर्वामनु प्रयतिं वृक्तबर्हिषो हितप्रयस आशत ॥ १५ ॥

The men for whomthe wisdom and Yajna are dear and who have left the intent and practice of violence and are engaged in doing good among these people, folllowing (command) cf the eternal abode of people, the All-abiding God act according to previous course of perseverance.

यो राजा चर्षणीनां याता रथेभिरध्रिगुः ।
विश्वासां तरुता पृतनानां ज्येष्ठो यो वृत्रहा गृणे ॥ १६ ॥

I praise the Almighty God who is the paramount lord of peoples who is the uninterrupted moving force with His wonderful worlds, who is pre-eminent and queller of all the calamities and slayer of vritra, the cloud.

इन्द्रं तं शुम्भ पुरुहन्मन्नवसे यस्य द्विता विधर्तरि ।
हस्ताय वज्रः प्रति धायि दर्शतो महो दिवे न सूर्यः॥ १७ ॥

O man of ignorance quelling quality, you for aid describe the qualities of that strong God whose two fold action, the mercy and dispensing of justice are manifest on the learned one, whose shining bolt is held by Him for the resistence (Hastaya) of obstructive forces as the sun is held for the light.

नकिष्टं कर्मणा नशद् यश्चकार सदावृधम् ।
इन्द्रं न यज्ञैर्विश्वगूर्तमृभ्वसमधृष्टं धृष्णवोजसम् ॥ १८ ॥

None through act and through good Yajna-performances deprived of knowledge attains that Almighty Divinity who works and strengthens the world, who is praised by all, resistless, daring and bold in might.

अषाळ्हमुग्रं पृतनासु सासहिं यस्मिन् महीरुरुज्रयः ।
सं धेनवो जायमाने अनोनवुर्द्यावः
क्षामो अनोनवुः ॥ १९ ॥

The vedic hymn adore Him and also the earth and heaven bow to Him on whose manifestation the grand celestial and terrestrial bodies, bear motion, who is the potent conqueror and invincible in war.

यद् द्याव इन्द्र ते शतं शतं भूमीरुत स्युः ।
न त्वा वज्रिन्त्सहस्रं सूर्या अनु न जातमष्ट रोदसी ॥ २० ॥

O Almighty Divinity, you are the holder of thunder-bolt. Had these been a hundred heavens and a hundred earths and even thousand suns, the whole created world and also the inherent power of electricity (Rodsi) would not have matched you in your grandeur.

आ पप्राथ महिना वृष्ण्या वृषन् विश्वा शविष्ठ शवसा ।
अस्माँ अव मघवन् गोमति
व्रजे वज्रिञ्चित्राभिरूतिभिः ॥ २१ ॥

O giver of happiness, O powerfully strong one, O worshipable one, you have expaneded all the activities of bravity. O Lord, you guard us in attaining the stall of cows or in treading the path of learned devotees through your wondrous protective powers.

सू० ९३ ॥ ऋषिः—१-३ प्रगाथः ४-८ देवजामयः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—गायत्री ॥

HYMN 93

Seer—1-3 Pragathah, 4-8 Devajamayah. Subject. matter-Indrah. Metre-Gayatri.

उत् त्वा मन्दन्तु स्तोमाः कृणुष्व राधो अद्रिवः ।
अव ब्रह्मद्विषो जहि ॥ १ ॥

O holder of thunder, may our hymns or set of praises give great delight. You display your bounty. You drive off them who are opponent of prayer and knowledge.

पुदा पणीँरराधसो नि बांधस्व मुहाँ असि ।
नहि त्वा कश्चन प्रति ॥ २ ॥

O Almighty God, you are mighty. There is none to equal you, You abstruct the fowl play of the parsimonious men the unrighteous ones by your word (Pada), the vedic knowledge.

त्वमींशिषे सुतानामिन्द्र त्वमसुंतानाम् ।
त्वं राजा जनानाम् ॥ ३ ॥

O Almighty God, you are the Sovereign of the people and rules over those things which are produced and also the things which are not produced or created but eternal.

ईङ्खयन्तीरपस्युव इन्द्रं जातमुपासते ।
भेजानासः सुवीर्यम् ॥ ४ ॥

The subjects (of the world) acquiring knowledge, desiring to perform good acts and attaining the excellent power have communion with Almighty God who is manifest in the world.

त्वमिन्द्र बलादधि सहसो जात ओजसः ।
त्वं वृषन् वृषेदसि ॥ ५ ॥

O Almighty God, you are mighty one are strong one You are evinced and manifest from your strength, victory and power.

त्वमिन्द्रासि वृत्रहा व्य१न्तरिक्षमतिरः ।
उद् द्यामस्तभ्ना ओजसा ॥ ६ ॥

O Almighty God you are the dispeller of darkness (ignorance), you have spreaded the firmament and you have uphold the heaven with you might.

त्वमिन्द्र सजोषसमर्कं बिभर्षि बाह्वोः ।
वज्रं शिशान ओजसा ॥ ७ ॥

O Almighty Divinity, you whetting the thunder-bold with might and you hold the lightning that properly suits to you,.

त्वमिन्द्राभिभूरसि विश्वा जातान्योजसा ।
स विश्वा भुव आभवः ॥ ८ ॥

O Almighty God, you are preeminent over all creatures by your strength and vigour. You pervade all that exists.

सू० ९४ ॥ ऋषिः—कृष्णः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१-३, १०, ११ त्रिष्टुप्; ४-९ जगती ॥

HYMN 94

Seer--Krishnah. Subject-matter-Indrah. Metre-1-3, 10, 11 Tristup ; 4-9 Jagati.

आ यात्विन्द्रः स्वपतिर्मदाय यो धर्मणा तूतुजानस्तुविष्मान् ।
प्रत्वक्षाणो अति विश्वा सहांस्यपारेण
महता वृष्ण्येन ॥ १ ॥

Let the sovereigh King who is strong active by righteous acts, who is over-powerer of all the conquering forces with his great vigorous unlimited power come to us for our pleasure.

सुष्ठामा रथः सुयमा हरी ते मिम्यक्ष वज्रो नृपते गभस्तौ ।
शीभं राजन्त्सुपथा याह्यर्वाङ् वर्धाम
ते पपुषो वृष्ण्यानि ॥ २ ॥

O mighty ruler, your chariat is firm-seated, your horses are submissive and easily managed and your hands hold the weapon firmly grasped. O King, you are the ruler of people, you come quickly before us and we will increase your protective power.

एन्द्रवाहो नृपतिं वज्रबाहुमुग्रमुग्रासस्तविषास एनम् ।
प्रत्वक्षसं वृषभं सत्यशुष्ममेमस्मत्रा सधमादो वहन्तु ॥ ३ ॥

Let the bearers of king who are strong enough, active and co-participants in enjoyment, bring amongst us this king who is the sovereign of men, holder of thunder like weapon, mighty, bigorous, possessor of conquering might and endowed with real vigour.

एवा पतिं द्रोणसाचं सचेतसमूर्जं स्कम्भं धरुण आ वृषायसे ।
ओजः कृष्व सं गृभाय त्वे अप्यसो यथा
केनिपानामिनो वृधे ॥ ४ ॥

O ruler, thus, you work like a bold one in support of the man who is supporter, full of knowledge and piller of the vigour. You prepare your energies and collect that vigour in you and like the master you stand for the progress of wise men.

गमन्नस्मे वमून्या हि शंसिषं स्वाशिषं भरमा याहि सोमिनः ।
त्वमीशिषे सास्मिन्ना सत्सि बर्हिष्यनाधृष्या
तव पात्राणि धर्मणा ॥ ५ ॥

May the valuable wealth, so will I pray, come to us. You come to the Yajna of the men performing Yajnas, you are the ruler of people, you sit on this grass-seat and your protective powers are violable according to the command of religious law.

पृथक् प्रायन् प्रथमा देवहूतयोऽकृण्वत श्रवस्यानि दुष्टरा ।
न ये शेकुर्यज्ञियां नावमारुहमीर्मैव
ते न्यविशन्त केपयः ॥ ६ ॥

The most prominent devotees of Divine adorations advance onward in various walk of life and they perform the deeds of tremendous difficulties and consequences. They who could not succed to ascend the ship of righteous deed, intent and purpose, sink down in desolation trembling with alarm

एवैवापागपरे सन्तु दूढ्योऽश्वा येषां दुर्युजे आयुयुज्रे ।
इत्था ये प्रागुपरे सन्ति दावने पुरूणि
यत्र वयुनानि भोजना ॥ ७ ॥

In this way others who are evil-minded be left desolated. They whose incontrollable organs have come to control be placed in good position and they who are to surrender them in resignation of worldly attachments in which are performed man good deeds and are possessed of many supporting means enjoy great delight in the world.

गिरीँरज्रान् रेजमानाँ अधारयद् द्यौः क्रन्ददन्तरिक्षाणि कोपयत्
समीचीने धिषणे वि ष्कभायति वृष्णः
पीत्वा मद उक्थानि शंसति ॥ ८ ॥

Almighty self-refulgent Divinity (Dyauh) supports the quickly moving clouds, He illuminates the luminaries the celestial space, He holds firm the twain of earth and sun connected with each other and He guarding the strong forces preaches (reveals) the vedic speech enjoying His blessedness.

इमं बिभर्मि सुकृतं ते अङ्कुशं येनारुजासि मघवञ्छफारुजः
अस्मिन्त्सु ते सवने अस्त्वोक्यं सुत इष्टौ
मघवन् बोध्याभगः ॥ ९ ॥

O Almighty Divinity, I bear in to action your control that intiates in doing good undoing evils and through which you punish the men intending to trouble others. Under your this control there be my abode. O Bounteous Lord in the Yajna arranged you know our intentions.

गोभिष्टरेमामतिं दुरेवां यवेन क्षुधं पुरुहूत विश्वाम् ।
वयं राजभिः प्रथमा धनान्यस्माकेन
वृजनेना जयेम ॥ १० ॥

May we overcome all trouble-some indigence or ignorance with cows or with vedic speeches, may we overcome hunger with corn and may we, first in rank, allied with princes acquire possessions with our own exertions.

बृहस्पतिर्नः परि पातु पश्चादुतोत्तरस्मादधरादघायोः ।
इन्द्रः पुरस्तादुत मध्यतो नः सखा सखिभ्यो
वरिवः कृणोतु ॥ ११ ॥

May Brihaspati, the Lord of vedic speeches protect us from behind, from above and from below region from wicked may mighty ruler guard us from front side and from the centre and may like friend to friends he vouchsafe accomodation and freedom.

सू० ९५ ॥ ऋषिः—१ गृत्समदः; २-४ सुदाः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः —१ अष्टिः; २-४ शक्वरी ॥

HYMN 95

Seer—1 Gritsamadah ; 2-4 Sudah. Subject—matter Indrah. Metre-1 Ashtih ; 2-4 Shakvari.

त्रिकद्रुकेषु महिषो यवाशिरं तुविशुष्मस्तृपत् सोममपिबद्
विष्णुना सुतं यथावशत् ।
स ईं ममाद महि कर्म कर्तवे महामुरुं सैनं सश्चद् देवो
देवं सत्यमिन्द्रं सत्य इन्दुः ॥ १ ॥

The man of sharp understanding power who is great in attainments being satisfied in his three kinds of progresses (the physical, social and spiritual) drinks the Soma-juice mixed with barley pressed by a man of comprehensive knowledge (Vishnu) and as he desires this Soma-juice gladen the great man of long standing to perform the great deed and that man pious, truthful and possessor of wondrous powers attains the unity with this Almighty God who Himself is truthful.

प्रो ष्वस्मै पुरोरथमिन्द्राय शूषमर्चत ।
अभीके चिदु लोककृत् संगे समत्सु वृत्रहास्माकं बोधि
चोदिता नभन्तामन्यकेषां ज्याका अधि धन्वसु ॥ २ ॥

O people, you appreciate the power of this mighty ruler which makes the strength of foe-men vanish and set the chariot in the foremost place. He gives us room and encourages us in closest place, in get together and in the battles. He has been known as the dispeller of foe men. Let the weak bow-strings of wicked break upon the bow.

त्वं सिन्धूँरवासृजोऽधराचो अहन्नहिम् ।
अशत्रुरिन्द्र जज्ञिषे विश्वं पुष्यसि वार्यं तं त्वा परि ष्वजामहे
नभन्तामन्यकेषां ज्याका अधि धन्वसु ॥ ३ ॥

O mighty ruler, you have made the stream flow down, you have destroyed the mortifying trouble, you have become foeless, yau presrve the grain produced in water and we embrace that of you. Let the weak bow strings of wicked break upon bow.

वि षु विश्वा अरातयोऽर्यो नशन्त नो धियः ।
अस्तासि शत्रवे वधं यो न इन्द्र जिघांसति या ते रातिर्ददिर्वसु
नभन्तामन्यकेषां ज्याका अधि धन्वसु ॥ ४ ॥

Let all our miseries and bad designs be destroyed, you, O mighty ruler, chast bolt upon that foe who desires to kill us and your generous bounty gives us wealth. Let the weak bow-strings of wicked break upon bow.

सू० ९६ ॥ ऋषिः—१-१० पूरणः; ६-९ ब्रह्मा च, भृग्वङ्गिराश्च, १० ब्रह्मा च; ११-१६ रक्षोहाः; १७-२३ ब्रह्मा; २४ प्रचेताः ॥ देवता—१-५ इन्द्रः; ६-१०, १७-२३ यक्ष्मनाशनम्, ११-१५ गर्भदोषनाशनम्; २४ दुःष्वप्न- नाशनम् ॥ छन्दः—१-८ त्रिष्टुप्; ९ शक्वरीगर्भा जगती; १०-१८ अनुष्टुप्; १९ ककुम्मत्यनुष्टुप्; २० चतुष्पदा भुरिगुष्णिक्; २१

उपरिष्टाद् विराड् बृहती; २२ उष्णिग्गर्भा निचृदनुष्टुप् २३ पथ्यापङ्क्तिः; [२४ अनुष्टुप्] ॥

HYMN 96

Seer—1-10 Puranah ; 6-9 Brahma cha ; Bhriguangirasacha ; 10 Brahmacha ; 11-16 Rakshohah ; 17-23 Brahma ; 24 Prachetah Subject-matter-1-5-Indrah ; 6-10, 17-23 Yakshmanashanam 11-17 Garbha-doshanashanam : 24 Duhsvappnanashanam. Metre-1-8 Tristup ; 9 Shakvarigarbha Jagati ; 10-18 Anustup ; 19 Kakumnmatyanustup ; 20 Chatuspada Bhurigushnik ; 21 Uparistad Virad Brihati ; 22 Ushniggarbha Nichridanustup ; 23 Pathyapanktih ; 24 Anustup.

तीव्रस्याभिवयसो अस्य पाहि सर्वरथा वि हरी इह मुञ्च ।
इन्द्र मा त्वा यजमानासो अन्ये नि रीरमन्
तुभ्यमिमे सुतासः ॥ १ ॥

O mighty ruler, you drink this strong draught of this cerial preparation, unyoke your horses which may carry all the chariots, let not other *Yajmanas* slay you, as for you here are juices of Soma kept ready.

तुभ्यं सुतास्तुभ्यमु सोत्वासस्त्वां गिरः श्वात्र्या आ ह्वयन्ति ।
इन्द्रेदमद्य सवनं जुषाणो विश्वस्य विद्वाँ
इह पाहि सोमम् ॥ २ ॥

O mighty ruler, juices of herbs effused are yours and yours are also the juices to be pressed, our resonant praise songs invite you, O mighty one pleased with this Yajna and knowing all of the worldly affairs come hither and guard the kingdom (Soma).

य उशता मनसा सोममस्मै सर्वहृदा देवकामः सुनोति ।
न गा इन्द्रस्तस्य परा ददाति
प्रशस्तमिच्चारुमस्मै कृणोति ॥ ३ ॥

The mighty ruler does not crushes out the voices of the man who desiring to be *Deva*, the wonderful one effuses soma-juice with devoted mind and yearning heart for this king and he treats him (the presser of soma) well.

अनुस्पष्टो भवत्येषो अस्य यो अस्मै रेवान् न सुनोति सोमम् ।
निररत्नौ मघवा तं दधाति ब्रह्मद्विषो
हन्त्यनानुदिष्टः ॥ ४ ॥

The mighty ruler becomes clearly favourable to this man who like a rich man prasses soma juice for him. He supports the man (pressor of juice) in his bended arms and slays him who stands against God and knowledge-

अश्वायन्तो गव्यन्तो वाजयन्तो हवामहे त्वोपगन्तवा उ ।
आभूषन्तस्ते सुमतौ नवायां वयमिन्द्र
त्वा शुनं हुवेम ॥ ५ ॥

O mighty ruler, we desiring horses, desiring land, desiring grain call on you to come to us. O strong one, may we occopying proper place in your good intention easly call on you.

मुञ्चामि त्वा हविषा जीवनाय कमज्ञातयक्ष्मादुत राजयक्ष्मात् ।
ग्राहिर्जग्राह यद्येतदेनं तस्या इन्द्राग्नी
प्र मुमुक्तमेनम् ॥ ६ ॥

O man, I, the physician set you free by this medicinal oblatory preparation from the unknown decline and from consumption for your life. Let the electricity and fire free him from rehenumatic affection if it has grasped this man.

यदि क्षितायुर्यदि वा परेतो यदि मृत्योरन्तिकं नीत एव ।
तमा हरामि निर्ऋतेरुपस्थादस्पार्शमेनं शतशारदाय ॥ ७ ॥

Be his days ended, be he in a serious condition and be he brought to death already I, the physician bring him out of the lap of destruction and save him to live a life lasting a hundred autumns.

सहस्राक्षेण शतवीर्येण शतायुषा हविषाहार्षमेनम् ।
इन्द्रो यथैनं शरदो नयात्यति विश्वस्य
दुरितस्य पारम् ॥ ८ ॥

I have restored him to health with the medicine named shatavirya which has hundred-powered potency, thousand-powered potency and has the power to make one lead the life of hundred years. Let the mighty physician lead him safe for a hundred autumns and to the farther shore of disease and pains

शतं जीव शरदो वर्धमानः शतं हेमन्ताञ्छतमु वसन्तान् ।
शतं त इन्द्रो अग्निः सविता बृहस्पतिः
शतायुषा हविषाहार्षमेनम् ॥ ९ ॥

O man, you increasing your strength live a hundred autumns live through a hundred springs and a hundred winters. Let elctricity, fire, sun and air through the medicine lasting hundred years' life restore him for hundred autumns.

आहार्षमविदं त्वा पुनरागाः पुनर्णवः ।
सर्वाङ्ग सर्वं ते चक्षुः सर्वमायुश्च तेऽविदम् ॥ १० ॥

So I have found and rescued you O man and you have now returned with renewed youth. O you fit in whole of your members I have restored for you the sight and all the life,

ब्रह्मणाग्निः संविदानो रक्षोहा बाधतामितः ।
अमीवा यस्ते गर्भं दुर्णामा योनिमाशये ॥ ११ ॥

Let the fire killing the germs attaining power with medicine (Brahmana) dispel the germ ef disease named as *Durnama* which rests in grasping womb.

यस्ते गर्भममीवा दुर्णामा योनिमाशये ।
अग्निष्टं ब्रह्मणा सह निष्क्रव्यादमनीनशत् ॥ १२ ॥

Let the fire with the aid of medicine and treatment destroy that flesh-eating germ which known as Durnama, bearing malignancy has found place in your grasping womb.

यस्ते हन्ति पतयन्तं निषत्स्नुं यः संरीसृपम् ।
जातं यस्ते जिघांसति तमितो नाशयामसि ॥ १३ ॥

O Woman, I the physician drive away from here that germ of disease which destroys the sinking semen-seed, the settled seed and the moving embryo and which kills the born babe.

यस्तं ऊरू विहरत्यन्तरा दम्पती शये ।
योनिं यो अन्तरारेल्हि तमितो नाशयामसि ॥ १४ ॥

I, the physician exterminate that germ of disease which divide your legs, which being a third lies between the married pair and which penetrates and licks your side.

यस्त्वा भ्राता पतिर्भूत्वा जारो भूत्वा निपद्यते ।
प्रजां यस्ते जिघांसति तमितो नाशयामसि ॥ १५ ॥

I, the physician exterminate from here that germ of disease which rests with you in borrowed form of brother, lover and husband and destroys your progeny.

यस्त्वा स्वप्नेन तमसा मोहयित्वा निपद्यते ।
प्रजां यस्ते जिघांसति तमितो नाशयामसि ॥ १६ ॥

I, the physician exterminate even that germ of disease whieh through darkness, or sleep deceive you, lies down by you and destroys your porgeny.

अक्षीभ्यां ते नासिकाभ्यां कर्णाभ्यां छुबुकादधि ।
यक्ष्मं शीर्षण्यं मस्तिष्काज्जिह्वाया वि वृहामि ते ॥ १७ ॥

O patient, I, the physician drive away disease from your eyes, from your nostrils; from your ears, from your chin, from your head and brain and tongue.

ग्रीवाभ्यस्त उष्णिहाभ्यः कीकसाभ्यो अनूक्यात् ।
यक्ष्मं दोषण्य१मंसाभ्यां बाहुभ्यां वि वृहामि ते ॥ १८ ॥

I drive away disease from your necktendons and neck, from the breast-bones and from the spine, from shoulders and from upper lower arms.

हृदयात् ते परि क्लोम्नो हलीक्ष्णात् पार्श्वाभ्याम् ।
यक्ष्मं मतस्नाभ्यां प्लीह्नो यक्नस्ते वि वृहामसि ॥ १९ ॥

I drive away disease from viscera and all within, from rectum, from the heart, from kidneys, liver and from spleen.

आन्त्रेभ्यस्ते गुदाभ्यो वनिष्ठोरुदरादधि ।
यक्ष्मं कुक्षिभ्यां प्लाशेर्नाभ्या वि वृहामि ते ॥ २० ॥

I drive away disease from intestines from rectum from bowls, from stomach from sides and side voids.

ऊरुभ्यां ते अष्ठीवद्भ्यां पार्ष्णिभ्यां प्रपदाभ्याम् ।
यक्ष्मं भसद्यं श्रोणिभ्यां भासदं भंससो
वि वृहामि ते ॥ २१ ॥

I drive away disease from thighs, from knee-caps, from heals and from the fore part of feet, from hips, from stomach and from groin.

अस्थिभ्यस्ते मज्जभ्यः स्नावभ्यो धमनिभ्यः ।
यक्ष्मं पाणिभ्यामङ्गुलिभ्यो नखेभ्यो वि वृहामि ते ॥ २२ ॥

I drive away disease from what is voided from within from fingers, from hair, from nails, from all your self and from top to toe, from bones, from marrouls, from nerves and from veins.

अङ्गेअङ्गे लोम्निलोम्नि यस्ते पर्वणिपर्वणि ।
यक्ष्मं त्वचस्यं ते वयं कश्यपस्य वीबर्हेण
विष्वञ्चं वि वृहामसि ॥ २३ ॥

I drive away disease from every member of the body, from every hair, from every joints and drive away infection from

skin and all disease through the endevour of the men possess ing the knowledge of rare things.

अपेहि मनसस्पतेऽप क्राम परश्चर ।
परो निर्ऋत्या आ चक्ष्व बहुधा जीवतो मनः ॥ २४ ॥

Let this dream having its impact on mind depart and vanquish away. Let destruction be seen away from us. The mind of living man has manifold activities.

सू० ९७ ॥ ऋषिः—कलिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१; २ बार्हतः प्रगाथः (बृहती + सतोबृहती); ३ बृहती ॥

HYMN 97

Seer—Kalih. Subject-matter-Indrah. Metre—1-2 Barhatah Pragathah (Brihati Satobrihati); 3 Brihati.

वयमेनमिदा ह्योऽपीपेमेह वज्रिणम् ।
तस्मा उ अद्य समना सुतं भरा नूनं भूषत श्रुते ॥ १ ॥

We here verily yesterday let this brave man drink the soma-juice. So to day offer him eqipped with bolt the pressed juice for his strength, O man you adorn him with the knowledge of what is to hear.

वृकश्चिदस्य वारण उरामथिरा वयुनेषु भूषति ।
सेमं न स्तोमं जुजुषाण आ गहीन्द्र प्र चित्रया धिया ॥ २ ॥

Even the wolf, the savage beast that rends the sheep adhere to the path of his (the brave mans') decrees. So, O mighty ruler, you graciously accepting this our praise come to us with wondrous thought.

कदू न्व१स्याकृतमिन्द्रस्यास्ति पौंस्यम् ।
केनो नु कं श्रोमतेन न शुश्रुवे जनुषः परि वृत्रहा ॥ ३ ॥

What are those manly deed of vigour and admiration that this mighty ruler has not done ? Who has not heard his glorious title as the Vritra-slayer from his inception ?

सू० ९८ ॥ ऋषिः—शंयुः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—बार्हतः प्रगाथः (बृहती × सतोबृहती) ॥

HYMN 98

Seer—Shanyuh; Subject-matter-Indrah. Metre-Barhatah Pragathah (Brihati Satobrihati).

त्वामिद्धि हवामहे साता वाजस्य कारवः ।
त्वां वृत्रेष्विन्द्र सत्पतिं नरस्त्वां काष्ठास्वर्वतः ॥ १ ॥

O Almighty God, we the men of wisdom and action in attainment of wealth call you only. O protector of good men, people call you in the war and the men of horses in their races and travels call you,

स त्वं नश्चित्र वज्रहस्त धृष्णुया मह स्तवानो अद्रिवः ।
गामश्वं रथ्यमिन्द्र सं किर सत्रा वाजं न जिग्युषे ॥ २ ॥

O Wondrous one, O holder of thunder-bolt, O lord of cloud and mountains, O Almighty God, that you being adored by men give us the horses to pull chariot and kine as the victorious man is given grain and wealth.

सू० ९९ ॥ ऋषिः—मेध्यातिथिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—बार्हतः प्रगाथः (बृहती × सतोबृहती) ॥

HYMN 99

Seer—Medhyatithih. Subject-matter-Indrah. Metre-Barhatah Pragathah (Brihati-Satobrihati).

अभि त्वा पूर्वपीतय इन्द्र स्तोमेभिरायवः ।
समीचीनासं ऋभवः समस्वरन् रुद्रा गृणन्त पूर्व्यम् ॥ १ ॥

O Almighty Divinity, the men in general and the men enlightened with understanding possessing all decencies laud you with vedic hymns for their full protection. O strong one, the men of knowledge and strict discipline of celebacy praise and pray you.

अस्येदिन्द्रो वावृधे वृष्ण्यं शवो मदे सुतस्य विष्णवि ।
अद्या तमस्य महिमानमायवोऽनु ष्टुवन्ति पूर्वथा ॥ २ ॥

The Almighty God increases the strength, power etc of this soul born in His all-pervading bliss. The living men today even as of previous sing the praise of that majestic Power of Him.

सू० १०० ॥ ऋषिः—नृमेधः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—उष्णिक् ॥

HYMN 100

Seer—Nrimedhah. Subject--matter--Indrah--Metre-Ushnik.

अधा हीन्द्र गिर्वण उप त्वा कामान् महः ससृज्महे ।
उदेव यन्त उदभिः ॥ १ ॥

O Almighty God, we send our great wishes before you. O All-praised one, coming like floods followed by floods.

वार्ण त्वा यव्याभिर्वर्धन्ति शूर ब्रह्माणि ।
वावृध्वांसं चिदद्रिवो दिवेदिवे ॥ २ ॥

O mighty Lord, as the rivers swell the ocean so our prayers magnify the glory of yours who is grown in powers every day.

युञ्जन्ति हरी इषिरस्य गाथयोरौ रथ उरुयुगे ।
इन्द्रवाहा वचोयुजा ॥ ३ ॥

The natural forces with their praiseworthy functioning yoke the electricity and air (Hari) as carrier which are the bearers of powerful actions and disseminators of the words (sounds) with the chariot-linke world of this Divinity lasting for many ages.

सू० १०१ ॥ ऋषिः—मेध्यातिथिः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—गायत्री

HYMN 101

Seer—Medhyatithih. Subject-matter-Agnih. Metre-Gayatri.

अग्निं दूतं वृणीमहे होतारं विश्ववेदसम् ।
अस्य यज्ञस्य सुक्रतुम् ॥ १ ॥

We choose to accept in our use this fire which gives motion, which heats the things, which is the means of attaining wealth and which accomplishes the task of this worldly affairs.

अग्निमग्निं हवीमभिः सदा हवन्त विश्पतिम् ।
हव्यवाहं पुरुप्रियम् ॥ २ ॥

O people, you ever take into use this refulgent and impellent fire with oblatory substanees. This is the protector of creatures, carrier of oblations and operator of many favourable performances.

अग्ने देवाँ इहा वह जज्ञानो वृक्तबर्हिषे ।
असि होता न ईड्यः ॥ ३ ॥

Let this fire bring the forces receipient of the oblatory substances and this is born for him who spreads the Yajna. This is giver as well as consumer of the world and deserves our praise.

सू० १०२ ॥ ऋषिः—विश्वामित्रः ॥ देवता—अग्निः ॥ छन्दः—गायत्री

HYMN 102

Seer—Vishvamitrah. Subject-matter-Agnih. Metre-Gayatri.

ईडेन्यो नमस्यस्तिरस्तमांसि दर्शतः ।
समग्निरिध्यते वृषा ॥ १ ॥

This fire is the subject of studies, praiseworthy it is the means of wision, it is the source of rain and this fire dispels away the darkness. This is enkindled for Yajna.

वृषो अग्निः समिध्यतेऽश्वो न देववाहनः ।
तं हविष्मन्त ईडते ॥ २ ॥

Like a horse this powerful fire which is the carrier of natural forces is enkindled for Yajna. The men having oblations decribe the property of it.

वृषणं त्वा वयं वृषन् वृषणः समिधीमहि ।
अग्ने दीद्यतं बृहत् ॥ ३ ॥

We, the strong ones keep *Ablaze* this fire which is powrful and source of energy, great and refulgent.

सू० १०३ ॥ ऋषिः—१ सुदीतिपुरुमीढौ; २, ३ भर्गः ॥ देवता—अग्निः ॥
छन्दः—१, २ बृहती; ३ सतोबृहती ॥

HYMN 103

Seer—1. Sudite-purumidhau; 2, 3 Bhargah. Subject-matter-Agnih. Metre-1, 2 Brihati; 3 Satobrihati.

अग्निमीडिष्वावसे गाथाभिः शीरशोचिषम् ।
अग्निं राये पुरुमीळ्ह श्रुतं नरोऽग्निं सुदीतये छर्दिः ॥ १ ॥

O men of plentiful wealth, you for security with praises describe the powers of fire which has enhanced luminosity. You describe the qualities of fire for prosperity. O people, you take into use the fire known to all for illuminating the house.

अग्न आ याह्यग्निभिर्होतारं त्वा वृणीमहे ।
आ त्वामनक्तु प्रयता हविष्मती यजिष्ठं बर्हिरासदे ॥ २ ॥

We choose this fire as the source of integration and disintegration. Let it come to our uses with its heating and impe. llent forces. Let the populaes disciplined and possessing oblational substances for knowing it entirely take it in to use.

अच्छा हि त्वा सहसः सूनो अङ्गिरः स्रुचश्चरन्त्यध्वरे ।
ऊर्जो नपातं घृतकेशमीमहेऽग्निं यज्ञेषु पूर्व्यम् ॥ ३ ॥

In the grand performance of Yajnas the ladles (full of ghee) move frequently to offer oblations to this fire which is present in all the world and is the producer of flames. We praise in

our Yajnas this fire which is the maintainor of force, the centre of light and full of powers.

सू०१०४ ।। ऋषिः—१, २ मेध्यातिथिः; ३, ४ नृमेधः ।। देवता—इन्द्रः छन्दः—बार्हतः प्रगाथः (विषमा- बृहती × समा-सतोबृहती ।।

HYMN 104

Seer—1, 2 Medhyatithih ; 3, 4 Nrimedhah. Subject-matter-Indrah. Metre-Barhatah Pragathah (Vishama Brihati Sama satobrihati).

इमा उ त्वा पुरूवसो गिरो वर्धन्तु या मम ।
पावकवर्णाः शुचयो विपश्चितोऽभि स्तोमैरनूषत ॥ १ ॥

O God, the possessor of plentiful wealth, these prayers which are mine may maginify your glory. The wise men pure and pious shining like flames pray you with the set of prayers.

अयं सहस्रमृषिभिः सहस्कृतः समुद्रइव पप्रथे ।
सत्यः सो अस्य महिमा गृणे शवो यज्ञेषु विप्रराज्ये ॥ २ ॥

This Almighty Divinity like the vast space with seers spreads the strengthening ones in thousand ways. His grandeur is true. I in the Yajna which is realm of enlightened persons praise his power.

आ नो विश्वासु हव्य इन्द्रः समत्सु भूषतु ।
उप ब्रह्माणि सवनानि वृत्रहा परमज्या ऋचीषमः ॥ ३ ॥

May Almignty God who is invoked in all the wars, who is dispeller of ignorance and destroyer of our internal enemies (aversion etc) and who deserves all praise adorn our Yajna and prayers.

त्वं दाता प्रथमो राधसामस्यसि सत्य ईशानकृत् ।
तुविद्युम्नस्य युज्या वृणीमहे पुत्रस्य शवसो महः ॥ ४ ॥

O Almighty Divinity, you are the first and best of all in sending bounteous gifts and you are true administrative power. We accept the alliance of the mighty son of strength which bears spreading fame.

सू० १०५ ।। ऋषि:—१-३ नृमेध:; ४, ५ पुरुहन्मा ।। देवता—इन्द्र: ।। छन्द:—१, २, ४, ५ बार्हत: प्रगाथ:(१, ४ बृहती, २, ५ सतोबृहती); ३ बृहती ।।

HYMN 105

Seer-1-3 Nrimedhah ; 4-5 Puruhanma. Subject-matter-Indrah. Metre-1, 2, 4, 5 Barhatah Pragathah (1, 4 Brihati, 2, 5 Satobrihati) ; 3 Brihati.

त्वमिन्द्र प्रतूर्तिष्वभि विश्वा असि स्पृधः ।
अशस्तिहा जनिता विश्वतूरसि त्वं तूर्य तरुष्यतः ॥ १ ॥

O mighty ruler, you in battles are the subduer of all hostile encountering bands. You are the father of the subject. You all-conquering cancelling the curse are the victor of the vanquisher.

अनु ते शुष्मं तुरयन्तमीयतुः क्षोणी शिशुं न मातरा ।
विश्वास्ते स्पृधः श्नथयन्त मन्यवे वृत्रं यदिन्द्र तूर्वसि ॥ २ ॥

O mighty ruler, the heaven and the earth cling close to your victorious might as father and mother to their child. When you attack the powerful enemy (vritra) all the hostile rivals shrink and faint at your wrath.

इत ऊती वो अजरं प्रहेतारमप्रहितम् ।
आशुं जेतारं हेतारं रथीतममतूर्तं तुग्र्यावृधम् ॥ ३ ॥

O people, you for your security go to the mighty ruler who is mature in age and thought, who attacks and whom none may attack, who is inciter, swift, victorious, best of charioteers and Vanquished strengthener of the man who rends the enemies.

यो राजा चर्षणीनां याता रथेभिरध्रिगुः ।
विश्वासां तरुता पृतनानां ज्येष्ठो यो वृत्रहा गृणे ॥ ४ ॥

I praise the Almighty God who is the paramount lord of people, who is uninterrupted moving force with His

wounderful words, who is pre-emient and quell of all the calamities and slaver of vritra, the cloud.

इन्द्र त शुंम्भ पुरुहन्मन्नवसे यस्यं द्विता विधर्तरिं ।
हस्ताय वज्रः प्रति धायि दर्शतो महो दिवे न सूर्यः ॥ ५ ॥

O man of ignorance-quelling quality, you for aid described the qualities of that strong God whose two-fold action, the mercy and dispensing of justice are amnifest on the learned one, whose shining bolt is held by Him for the resistence of obstructive forces as the sun is held for the light.

सू०१०६ ।। ऋषिः—गोषूक्त्यश्वसूक्तिनौ ।। देवता—इन्द्रः ।। छन्दः—उष्णिक् ।।

HYMN 106

Seer-Gosuktyashvasuktinau. Subject-matter-Indrah. Metre-Ushnik.

तव त्यदिन्द्रियं बृहत् तव शुष्ममुत क्रतुम् ।
वज्रं शिशाति धिषणा वरेण्यम् ॥ १ ॥

To that lofty energy of yours, your strength and your intelligence and your thunder-bolt for which we long your vedic speech and knowledge make keen.

तव द्यौरिन्द्र पौंस्यं पृथिवी वर्धति श्रवः ।
त्वामापः पर्वतासश्च हिन्विरे ॥ २ ॥

O Almighty God, the heaven and earth magnify your perseverance and fame. The waters and mountains please you.

त्वां विष्णुर्बृहन् क्षयो मित्रो गृणाति वरुणः ।
त्वां शर्धो मदत्यनु मारुतम् ॥ ३ ॥

O Almighty God, the great powerful sun, the air and water magnify your glory. The human strength follows your command.

सू० १०७ ।। ऋषिः—१-३ वत्सः; ४-१२ बृहद्दिवोऽथर्वा; १३, १४ ब्रह्मा; १५ कुत्सः ।। देवता—१-१२ इन्द्रः;१३-१५ सर्यः ।। छन्दः—१-३ गायत्री; ४-१२, १४, १५ त्रिष्टुप्; १३ आर्षी पङ्क्तिः ।।

HYMN 107

Seer—1-3 Vatsah ; 4-12 Brihaddivo Atharva ; 13, 14 Brahma ; 15 Kutsah. Subject matter-1-12 Indrah ;13-15 Suryah. Metre-1-3 Gayatri ; 4-12, 14, 15 Tristup ; 13 Arshi Panktih.

समस्य मन्यवे विशो विश्वा नमन्त कृष्टयः ।
समुद्रायेव सिन्धवः ॥ १ ॥

All the subjects and people bow down to His wrath as rivers bend them to sea.

ओजस्तदस्य तित्विष उभे यत् समवर्तयत् ।
इन्द्रश्चर्मेव रोदसी ॥ २ ॥

The power of Almighty God shines brightly when he brings together the heaven and earth (in their respective place) like a skin

वि चिद् वृत्रस्य दोधतो वज्रेण शतपर्वणा ।
शिरो बिभेद वृष्णिना ॥ ३ ॥

The Almighty God with his powerful thunder-bolt of hundred knots sever the head of fiercely moving water-restraining cloud.

तदिदास भुवनेषु ज्येष्ठं यतो जज्ञ उग्रस्त्वेषनृम्णः ।
सद्यो जज्ञानो नि रिणाति शत्रूनन्
यदेनं मदन्ति विश्व ऊमाः ॥ ४ ॥

This Supreme Being along is pre-eminent power in all the worlds and from his efficiency springs up powerful sun with splendid valour. As soon as it comes into existence it overcome the forces working contrarily as all the protective forces co-operate it.

वावृधानः शवसा भूर्योजाः शत्रुर्दासाय भियसं दधाति ।
अव्यनच्च व्यनच्च सस्नि सं ते नवन्त
प्रभृता मदेषु ॥ ५ ॥

Ever being mature with his strength and possessing ample vigour the Almighty God as the smiter (shatru) of cloud strikes fear into *Dasa*, the cloud causing drought or famine. He contains in Him all that moves and that do not move. O Lord, all guarded and supported by you praise you at Yajnas

त्वे क्रतुमपि पृञ्चन्ति भूरि द्विर्यदेते त्रिर्भवन्त्यूमाः ।
स्वादोः स्वादीयः स्वादुना सृजा समदः
सु मधु मधुनाभि योधीः ॥ ६ ॥

O Almighty Divinity. All concentrate their mental vigour on you. These your protective forces multiply them twice and thrice. O Lord, you blend what is sweeter to sweet with greater sweetness and you bring to emancipated souls this happiness augmented with blessedness.

यदि चिन्नु त्वा धना जयन्तं रणेरणे अनुमदन्ति विप्राः ।
ओजीयः शुष्मिन्त्स्थिरमा तनुष्व मा त्वा दभन्
दुरेवासः कशोकाः ॥ ७ ॥

O Powerful, bold mighty God, in you, the winner of all the riches, these learned men are joyful on the occasions of festivity. You spread firmness in the world and the malignant and evil forces can never overpower you.

त्वया वयं शाशद्महे रणेषु प्रपश्यन्तो युधेन्यानि भूरि ।
चोदयामि त आयुधा वचोभिः सं ते शिशामि
ब्रह्मणा वयांसि ॥ ८ ॥

O Almighty God, we realising great fury of wars smite down the enemies in balles with you. Through your advice I impel my arms. I make my living swift and sharp with your knowledge.

नि तद् दधिषेऽवरे परे च यस्मिन्नाविथावसा दुरोणे ।
आ स्थापयत मातरं जिगत्नुमत इन्वत
कर्वराणि भूरि ॥ ९ ॥

O Almighty God, you in that house which is distant and which is near (i. e. the earth and heaven)guard with protection and grain. O men, you establish God who is the mother of all and the most victorious power in your heart and you through Him bring many deeds to completion.

स्तुष्व वर्ष्मन् पुरुवर्त्मानं समृभ्वाणमिनतममाप्त्यमाप्त्यानाम् ।
आ दर्शति शवसा भूर्योजाः प्र सक्षति
प्रतिमानं पृथिव्याः ॥ १० ॥

O man of spiritual attainment you pray Almighty God, who is attained by many ways, is most skilful, is supreme amongst superiors and is the wisest of all the wise ones. He most powerful through His power beholds every thing and makes the structure of earth.

इमा ब्रह्म बृहद्दिवः कृणवदिन्द्राय शूषमग्रियः स्वर्षाः ।
महो गोत्रस्य क्षयति स्वराजा तुरश्चिद्
विश्वमर्णवत् तपस्वान् ॥ ११ ॥

The man of broad brillience and vision, happy with blessd ness of God and fore-most in all makes this prayer of Almighty God his own strength. That self-sovereign Divinity abides in the cloud and earth. It is only He who swift and strong pervades the universe.

एवा महान् बृहद्दिवो अथर्वावोचत् स्वां तन्व१मिन्द्रमेव ।
स्वसारौ मातरिभ्वरी अरिप्रे हिन्वन्ति चैने
शवसा वर्धयन्ति च ॥ १२ ॥

Thus, the great, highly enlightened man of firm attitude (Atharva) pronounces his comprehnsive prayer and praise to Almighty Divinity alone. In this way, the day and night like two sisters present on the earth and these perfect sun and earth with their power please Him and magnify His glory.

चित्रं देवानां केतुरनीकं ज्योतिष्मान् प्रदिशः सूर्य उद्यन् ।

दि॒वाक॒रोऽति॑ द्यु॒म्नैस्तमां॑सि॒ विश्वा॑तारीद्
दुरि॒तानि॑ शु॒क्रः ॥ १३ ॥

Bright, presence of luminous bodies, and the brillant herald of this sun mounting the celestial regions, makes the day, dispels ths darkness and shining in radiance passes over the places hard to traverse.

चि॒त्रं दे॒वाना॒मुद॑गा॒दनी॑कं॒ चक्षु॑र्मि॒त्रस्य॒ वरु॑णस्या॒ग्नेः ।
आप्रा॒द् द्यावा॑पृथि॒वी अ॒न्तरि॑क्षं॒ सूर्य॑ आ॒त्मा
जग॑तस्त॒स्थुष॑श्च ॥ १४ ॥

This wondrous one amongest all the luminous bodies, the sun which is giver of life is the eye, the means of vision for air, water and fire. This sun fills the earth, firmament and heavenly region and is the Atma, the most impellent force of whatever moves and whatever does not move.

सूर्यो॑ दे॒वीमु॒षसं॒ रोच॑माना॒ं मर्यो॒ न योषा॑म॒भ्ये॑ति प॒श्चात् ।
यत्रा॒ नरो॑ देव॒यन्तो॑ यु॒गानि॑ वित॒न्वते॑
प्रति॑ भ॒द्राय॑ भ॒द्रम् ॥ १५ ॥

As a man follows a maiden so this sun follows the refulgent dawn. In this, the pious men extend their ages towards benevolent God for gain of good fortune.

सू०१०८ ॥ ऋषिः—नृमेधः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—१ गायत्री; २ ककुबुष्णिक्; ३ पुरउष्णिक् ॥

HYMN 108

Seer—Nrimedhah. Subject-matter-Indrah. Metre-1 Gayatri: 2 Kakubushnik: 3 Pura Ushnik.

त्वं न॑ इन्द्रा भ॑र॒ँ ओजो॑ नृ॒म्णं श॑तक्रतो विचर्षणे ।
आ वी॒रं पृ॑तना॒षह॑म् ॥ १ ॥

O Almighty God, you please bring us vigour, riches and hero conquering the battle. O strong one, you are the

observer of all, and possessor of hundred of skills and acts.

त्वं हि नः पिता वसो त्वं माता शतक्रतो बभूविथ ।
अधा ते सुम्नमीमहे ॥ २ ॥

O possessor of hundred powers, O Almighty, O giver of room to all, you are our father and you are also our mother. We wish happiness from you.

त्वां शुष्मिन् पुरुहूत वाजयन्तमुप ब्रुवे शतक्रतो ।
स नो रास्व सुवीर्यम् ॥ ३ ॥

O All-praised, O Possessor of hundred powers, O mighty one. I praise you, the doer of powerful acts. So you grant us heroic might.

सू॰ १०६ ॥ ऋषिः—गोतमः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—पङ्क्तिः ॥

HYMN 109

Seer—Gotamah. Subject-matter-Indrah. Metre-Gayatri.

स्वादोरित्था विषूवतो मध्वः पिबन्ति गौर्यः ।
या इन्द्रेण सयावरीर्वृष्णा मदन्ति शोभसे
वस्वीरनु स्वराज्यम् ॥ १ ॥

Like the shining rays of the grand sun which drink the water the people having their close contact with strong Almighty God and having spiritual wealth drink the pleasure of God. They for attaining grace and nicely become happy and delighted after attaining blessedness or self-freedom.

ता अस्य पृशनायुवः सोमं श्रीणन्ति पृश्नयः ।
प्रिया इन्द्रस्य धेनवो वज्रं हिन्वन्ति सायकं
वस्वीरनु स्वराज्यम् ॥ २ ॥

These people desiring close contact, having all inquisitiveness about *Indra*, the Almighty God bring into maturity *Soma*,

the knowledge like the loving cows. They having spiritual wealth aim their fatal delighted after attaining blessedness or self-freedom.

ता अस्य नमसा सहः सपर्यन्ति प्रचेतसः ।
व्रतान्यस्य सश्चिरे पुरूणि पूर्वचित्तये
वस्वीरनु स्वराज्यम् ॥ ३ ॥

These people conscious of all affairs with great obeisance praise the power of this Almighty Divinity.For attaining the perfect knowledge or the knowledge of previous existence follow His many laws and having spiritual wealth become happy and delighted after acquiring blessedness or self-free dom.

सू० ११० ॥ ऋषिः—श्रुतकक्षः सुकक्षो वा ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—गायत्री ॥

HYMN 110

Seer—Shrutkaksha Sukakshova. Subject-matter-Indrah. Metre-Gayatri.

इन्द्राय मद्वने सुतं परि ष्टोभन्तु नो गिरः ।
अर्कमर्चन्तु कारवः ॥ १ ॥

Let our voices praise the world (Sutam) of Almighty God All-bliss. May the devotees and priests praise the praise-worthy one.

यस्मिन् विश्वा अधि श्रियो रणन्ति सप्त संसदः ।
इन्द्रं सुते हवामहे ॥ २ ॥

In this created world we praise and pray Almighty God in whom all the decencies and seven groups of energy (the Maruts) rest and remain.

त्रिकद्रुकेषु चेतनं देवासो यज्ञमत्नत ।
तमिद् वर्धन्तु नो गिरः ॥ ३ ॥

The men of learuing and action spread the Yajna imparting awareness of duties in the three *Ashramas* and three *Savanas*. May our praises and voicee augment that Yajna.

सू० १११ ॥ ऋषिः—पर्वतः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—उष्णिक् ॥

HYMN 111

Seer—Parvatah. Subject-matter-Indrah. Metre-Ushnik.

यत् सोमंमिन्द्र विष्णवि यद्वां घ त्रित आप्त्ये ।

यद्वां मुरुत्सु मन्दंसे समिन्दुंभिः ॥ १ ॥

O Almighty God, you, with the rays brings to the people *Soma*, the sun which spreads in three localities (Trite) and is stationed in space (Aptye) and that which remains in Maruts, cosmic forces.

यद्वां शक्र परावतिं समुद्रे अधि मन्दंसे ।

अस्माकमित् सुते रंणा समिन्दुंभिः ॥ २ ॥

O mighty one, you with rays bring to us the vital vigaur which remains in far distant atmospheric space and for our sake you roar (through thunder-bolt) in created world (Sute).

यद्वासि सुन्वतो वृधो यजमानस्य सत्पते ।

उक्थे वा यस्य रण्यसि समिन्दुंभिः ॥ ३ ॥

That you are the strengthener of the *Yajmana* who performs Yajna. O Protector of the pious men, you through your powerful worlds preach in the prayer held by this Yajmana.

सू० ११२ ॥ ऋषिः—सुकक्षः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—गायत्री ॥

HYMN 112

Seer. Sukakshan. Subject-metre. Indrah Metre-Gayatri.

यदद्य कच्चं वृत्रहन्नुदगां अभि सूर्य ।

सर्वं तदिन्द्र ते वशे ॥ १ ॥

O dispeller of ignorance, O impeller of all, O mighty Divinity All that which you pervade and control at present is in your power.

यद्वा प्रवृद्ध सत्पते न मरा इति मन्यसे ।
उतो तत् सत्यमित् तव ॥ २ ॥

O Protector of all existences, as you think, I shall never die, O mighty one so this your thought is true indeeed.

ये सोमासः परावति ये अर्वावति सुन्विरे ।
सर्वांस्ताँ इन्द्र गच्छसि ॥ ३ ॥

O Almighty God. you know and pervade all those creations (Somasah) which are created far away and which are created nearer.

सू० ११३ ॥ ऋषिः—भर्गः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—बार्हतः प्रगाथः (बृहती+सतोबृहती) ॥

HYMN 113

Seer—Bhargah. Subject-matter-Indrah. Metre-Barhtah Pragathah (Brihati Sato-brihati).

उभयं शृणवच्च न इन्द्रो अर्वागिदं वचः ।
सत्राच्या मघवा सोमपीतये धिया शविष्ठ आ गमत् ॥ १ ॥

Let the king directly hear this my voice of two kinds-that which is for and that which is against. The mightiest king with discriminating intelligence come to us to drink the juice of soma-herbs.

तं हि स्वराजं वृषभं तमोजसे धिषणे निष्टतक्षतुः ।
उतोपमानां प्रथमो नि षीदसि सोमकामं हि ते मनः ॥ २ ॥

The heaven and earth have faishioned for power to him who is strong and independent ruler. O king, you seats yourself first among your peers. Your soul longs juice of soma.

सू०११४ ॥ ऋषिः—सौभरिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—गायत्री ॥

HYMN 114

Seer—Saubharih. Subject-matter-Indrah. Metre Gayatri.

अभ्रातृव्यो अना त्वमनापिरिन्द्र जनुषा सनादसि ।
युधेदापित्वमिच्छसे ॥ १ ॥

O Almighty God, you are rivalless and companionless from all times by your nature (janusha). By your pervasiveness and creation (Yudha) you desire comradeship.

नकीं रेवन्तं सख्याय विन्दसे पीयन्ति ते सुराश्वः ।
यदा कृणोषि नदनुं समूहस्यादित् पितेव हूयसे ॥ २ ॥

O Almighty one, you never find the wealthy man to be your friend. Those man who are flown with wine scorn you. when you issue the thunder and make one think you are invoked as father.

सू० ११५ ॥ ऋषिः—वत्सः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—गायत्री ॥

HYMN 115

Seer—Vatsah. Subject-matter-Indrah-Metre-Gayatri.

अहमिद्धि पितुष्परि मेधामृतस्य जग्रभ ।
अहं सूर्यइवाजनि ॥ १ ॥

I, the man of intuition have received deep knowledge of eternal law and now I have emerged like sun.

अहं प्रत्नेन मन्मना गिरः शुम्भामि कण्ववत् ।
येनेन्द्रः शुष्ममिद् दधे ॥ २ ॥

I like an intelligent (Kanva) adorn my voices of prayer with that ancient knowledge by which the Almighty God is endowed with strength.

ये त्वामिन्द्र न तुष्टुवुर्ऋषयो ये च तुष्टुवुः ।
ममेद् वर्धस्व सुष्टुतः ॥ ३ ॥

O Almighty God, you invoked lead to progress to me among those who do not praise you and these seers who do praise you.

सू० ११६ ॥ ऋषिः—मेध्यातिथिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—बृहती ॥

HYMN 116

Seer—Medhyatithih. Subject-Matter-Indrah. Metre-Brihati.

मा भूम निष्ट्याइवेन्द्र त्वदरणाइव ।
वनानि न प्रजहितान्यद्रिवो दुरोषासो अमन्महि ॥ १ ॥

O King, O holder of bolt, we may never be cast a side from you and never be strengers to you. We never be counted as rejected trees and we be treated as the men never to burn or die.

अमन्महीदनाशवोऽनुग्रासश्च वृत्रहन् ।
सुकृत् सु ते महता शूर राधसानु स्तोमं मुदीमहि ॥ २ ॥

O slayer of enemies, we are thought to be indolent and unprepared for the fray. O heroe let us be glad again and again by your great bounty and praises,

सू० ११७ ॥ ऋषिः—वसिष्ठः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—विराट् [त्रिपदा गायत्री] ॥

HYMN 117

Seer—Vasisthah. Subject-matter-Indrah. Metre-Virat (Tripada Gayatri).

पिबा सोममिन्द्र मन्दतु त्वा यं ते सुषाव हर्यश्वाद्रिः ।
सोतुर्बाहुभ्यां सुयतो नार्वा ॥ १ ॥

O lord of horse, O mighty ruler, you drink the herbacious juice and let it make you cheerful. This is that juice which has been pressed for you by the man who is as strong as rock and is like a trained horse and this has been produced with the hands of the man preparing it.

यस्ते मदो युज्यश्चारुरस्ति येनं वृत्राणि हर्यश्व हंसि ।
त्वामिन्द्र प्रभूवसो ममत्तु ॥ २ ॥

O mighty ruler, O master of plentiful riches, let this juice suits to you which is nice and gladdening for you, and by which you kill the foes, make you cheerful.

बोधा सु मे मघवन् वाचमेमां यां ते वसिष्ठो
अर्चति प्रशस्तिम् । इमा ब्रह्म सधमादे जुषस्व ॥ ३ ॥

O wealthy one you, in my front know that my praise through which the man of self-control and austerity praises you. You accept these praises in the place where we get together.

सू० ११८ ॥ ऋषिः—१, २ भर्गः; ३, ४ मेध्यातिथिः ॥ देवता—इन्द्रः

छन्दः—बार्हतः प्रगाथः (विषमा-बृहती × समा-सतोबृहती) ॥

HYMN 118

Seer—1,2 Bharagh; 3,4 Medhyatithih. Subject-matter Indrah. Metre- Barhatah Pragathah (Vishma Brihati Sama-satobrihati)

शग्ध्यू३ षु शचीपत इन्द्र विश्वाभिरूतिभिः ।
भगं न हि त्वा यशसं वसुविदमनु शूर चरामसि ॥ १ ॥

O protector of knowledge, O Almighty God, you grant me strength with all protective powers and we follow you who like a wealthy man is giver of riches.

पौरो अश्वस्य पुरुकृद् गवामस्युत्सो देव हिरण्ययः ।
नकिर्हि दानं परिमर्धिषत् त्वे यद्यद्यामि तदा भर ॥ २ ॥

O Divinity, you are the increaser of steeds, you are the multiplier of kine and you are refulgent and like the well. No, one may impair your gift, you bring me whatever I ask.

इन्द्रमिद् देवतातय इन्द्रं प्रयत्यध्वरे ।
इन्द्रं समीके वनिनो हवामह इन्द्रं धनस्य सातये ॥ ३ ॥

We, the devotees, call Almighty God in spreading the worship of God, we call Almighty God in Yajna proceeding, we call Almighty God in battle and we call Almighty God for gain of riches.

इन्द्रो मह्ना रोदसी पप्रथच्छव इन्द्रः सूर्यमरोचयत् ।
इन्द्रे ह विश्वा भुवनानि येमिर इन्द्रे सुवानास इन्दवः ॥ ४ ॥

Almighty God with his might has spread heaven and earth, the Almighty God has illuminated the sun. All the creation are safe in the Almighty God.

सू० ११९ ॥ ऋषिः—१ आयुः; २ श्रुष्टिगुः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः —बार्हतः प्रगाथः (बृहती + सतोबृहती) ॥

HYMN 119

Seer—1 Ayuh; 2 Astiguh. Subject-matter-Indrah. Metre—Barhath Pragathah (Brihati Sato brihti).

अस्तावि मन्म पूर्व्यं ब्रह्मेन्द्राय वोचत ।
पूर्वीर्ऋतस्य बृहतीरनूषत स्तोतुर्मेधा असृक्षत ॥ १ ॥

The perfect knowledge of God has been praised. O people, pronounce the Vedic hymn for attaining Almighty God. The devotees pour the perfect great voice of the truth and eternal law and these grant the worshipers many thoughts.

तुरण्यवो मधुमन्तं घृतश्चुतं विप्रासो अर्कमानृचुः ।
अस्मे रयिः पप्रथे वृष्ण्यं शवोऽस्मे सुवानास इन्दवः ॥ २ ॥

The men of great wisdom, swift and active worships, adorable God who possesses the knowledge of subjects as well as

objects, who pours light and who spreads unto us riches and mighty strength and all the created objects and prosperities are for us.

सू०१२० ॥ ऋषिः—देवातिथिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—बार्हतः प्रगाथः (बृहती+सतोबृहती) ॥

HYMN 120

Seer—Devatithih. Subject-matter-Indrah. Metre-Barhatah Pragathah (Brihati satobrihati).

यदिन्द्र प्रागपागुदङ्न्यग्वा हूयसे नृभिः ।
सिमा पुरू नृषूतो अस्यानवेऽसि प्रशर्ध तुर्वशे ॥ १ ॥

O strong one, O mighty Lord, when you are invoked by men eastward, west ward and from north and south, you praised by men are for mankind and are for man swift in action.

यद्वा रुमे रुशमे श्यावके कृप इन्द्र मादयसे सचा ।
कण्वासस्त्वा ब्रह्मभि स्तोमवाहस इन्द्रा
यच्छन्त्या गहि ॥ २ ॥

O mighty Divinity, when you rejoice unto learned man unto the man smiting violence, unto man of great preseverance and unto man of capability, the learned men bringing all praises for you attract you with vedic hymns, You came.

सू० १२१ ॥ ऋषिः—देवातिथिः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—बार्हतः प्रगाथः (बृहती+सतोबृहती) ॥

HYMN 121

Seer—Devatithih. Subject-matter-Indrah—Metre Barhatah Pragathah (Brihati Satobrihati).

अभि त्वा शूर नोनुमोऽदुग्धाइव धेनवः ।
ईशानमस्य जगतः स्वर्दृशमीशानमिन्द्र तस्थुषः ॥ १ ॥

O heroe Divinity. we, like the cows unmilked praise you who is the administrator of this moving world, ruler of unmoving world and is the giver of happiness.

न त्वावाँ अन्यो दिव्यो न पार्थिवो न जातो न जनिष्यते ।
अश्वायन्तो मघवन्निन्द्र वाजिनो गव्यन्तस्त्वा हवामहे ॥ २ ॥

O Lord of wealth, like you or as a parellel to you none terristrial and celestial has emerged and even will emerge. O Almighty Divinity, we desiring land and possessing might call you.

सू० १२२ ॥ ऋषिः—शुनःशेपः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः:—गायत्री ॥

HYMN 122

Seer—Shunahshepah. Subject-matter—Indrah. Metre-Gayatri.

रेवतीर्नः सधमाद इन्द्रे सन्तु तुविवाजाः ।
क्षुमन्तो याभिर्मदेम ॥ १ ॥

Let there, in the administration of the king and in the place of our gathering be wealth and great strength the subjects with whom we enjoy happiness.

आ घ त्वावान् त्मनाप्त स्तोतृभ्यो धृष्णवियानः ।
ऋणोरक्षं न चक्र्योः ॥ २ ॥

O fearless king, you yourself, like you wise being invited come to your admirers as the axle moves in the wheels.

आ यद् दुवः शतक्रतवा कामं जरितॄणाम् ।
ऋणोरक्षं न शचीभिः ॥ ३ ॥

O possessor of hundred powers. You like an axle accept whatever is the service offered by admirers and with your power and wisdom fulfil the wish of them.

१२३ ।। ऋषिः—कुत्सः ।। देवता—सूर्यः ।। छन्दः—त्रिष्टुप् ।।

HYMN 123

Seer—Kutsah. Subject-matter—Suryah. Metre. Tri-stup.

तत् सूर्यस्य देवत्वं तन्महित्वं मध्या कर्तोर्विततं सं जभार ।
यदेदयुक्त हरितः सधस्थादाद्रात्री
वासस्तनुते सिमस्मै ॥ १ ॥

This is the mystry and grandeur and the vast operative force which the Supreme spirit has blinded togeather in the centre of the sun. When this sun unites its rays with one place (and separates from the other) the night spreads its garment of darkness for all

तन्मित्रस्य वरुणस्याभिचक्षे सूर्यो रूपं कृणुते द्योरुपस्थे ।
अनन्तमन्यद् रुशदस्य पाजः कृष्णमन्यद्धरितः
सं भरन्ति ॥ २ ॥

By that Infinite Suprime Spirit this sun in the lap of the sky for the appearance of night and day assumes this forms. The regions of the earth preserve two powers of this sun, one luminous and other dark some (Day and night).

सू० १२४ ।। ऋषिः—१-३ वामदेवः; [४-६ भुवनः] ।। देवता—इन्द्रः
छन्दः—१, २ गायत्री; ३ पादनिचृद् गायत्री; [४-६ त्रिष्टुप्] ।।

HYMN 124

Seer—1-3 Vamdevah; (4-6 Bhuvanah) Subject-matter-Indrah. Metre—1,2 Gayatri 3 Padnichrid Gayatri; (4-6 Tristup).

कया नश्चित्र आ भुवदूती सदावृधः सखा ।
कया शचिष्ठया वृता ॥ १ ॥

O Wondrous and ever-mature Divinity, you with your blissful protection and with auspicious wisdon, or act or revelation of Vedic speech become my friend.

कस्त्वा सत्यो मदानां मंहिष्ठो मत्सदन्धसः ।
दृळ्हा चिदारुजे वसु ॥ २ ॥

My all-bliss God, true one who is the giver of all delights and most generous for the eternal wealth make you happy O man.

अभी षु णः सखीनामविता जरितृणाम् ।
शतं भवास्यूतिभिः ॥ ३ ॥

O Mighty God, you become the protective of our devotees with your hundreds of protective means and power.

इमा नु कं भुवना सीषधामेन्द्रश्च विश्वे च देवाः ।
यज्ञं च नस्तन्वं च प्रजां चादित्यैरिन्द्रः
सह चीक्लृपाति ॥ ४ ॥

Let these created objects, Indra, the mighty ruler and all men of enlightenment bring happiness all over the world. May Indra, the Almighty God togeather with learned persons make our body and offspring strong and efficient.

आदित्यैरिन्द्रः सगणो मरुद्भिरस्माकं भूत्वविता तनूनाम् ।
हत्वाय देवा असुरान् यदायन् देवा
देवत्वमभिरक्षमाणाः ॥ ५ ॥

May Almighty God with twelve Adityas (months of year) and fourty nine Maruts with their respective groups be the saviour of our bodies. Because, the learned men smiting wickeds and guarding the prople attain the excellence of Deva, the learned once.

प्रत्यञ्चमर्कमनयञ्छचीभिरादित् स्वधामिषिरां पर्यपश्यन् ।
अया वाजं देवहितं सनेम मदेम शतहिमाः सुवीराः ॥ ६ ॥

These learned men through their wisdom and powers bring straight the act of righteousness and realize All impelling Svadham, the self-existent God. In this way may we living hundred autumns and blessed with heroes disseminate the knowledge benifitting the learned men and enjoy happiness,

सू० १२५ ॥ ऋषिः—सुकीर्त्तिः ॥ देवता—१–३, ६, ७ इन्द्रः; ४, ५ अश्विनौ ॥ छन्दः—१–३, ५–७, त्रिष्टुप्; ४ अनुष्टुप् ॥

HYMN 125

Seer--Sukirtih. Subject Matter-1-3, 6-7, Indrah; 4, 5 Ashvnau. Metre-1-3, 5-7, Tristup; 4 Anustup.

अपेन्द्र प्राचो मघवन्नमित्रानपापाचो अभिभूते नुदस्व ।
अपोदीचो अप शूराधराच उरौ यथा
तव शर्मन् मदेम ॥ १ ॥

O heroe, O mighty conqueror, O mighty ruler, drive away eastern enemies, western enemies, northern enemies and southern enemies. So that we may be joyful in your wide shelter.

कुविदङ्ग यवमन्तो यवं चिद् यथा दान्त्यनुपूर्वं वियूय ।
इहेहैषां कृणुहि भोजनानि ये बर्हिषो
नमोवृक्तिं न जग्मुः ॥ २ ॥

O King, As the men having their fields full of barley reap the ripe corn removing it in order to bring the good of those men who growing ever do no have the discipline of resignation.

नहि स्थूर्यृतुथा यातमस्ति नोत श्रवो विविदे संगमेषु ।

गव्यन्त इन्द्रं सख्याय विप्रा अश्वायन्तो
वृषणं वाजयन्तः ॥ ३ ॥

The work in lingering pendency does not become finished in its fixed season or time and for this reason the credit is not attained. The enlightened persons desiring herds of kine and horses remain strengthening the king for his friendship.

युवं सुराममश्विना नमुचावासुरे सचा ।
विपिपाना शुभस्पती इन्द्रं कर्मस्वावतम् ॥ ४ ॥

O preserver of good dealings, O King and prime-minister, You always protecting the people guard pleasant wealthy men engaged in the acts of that intelligent deal which is unabondanable.

पुत्रमिव पितरावश्विनोभेन्द्रावथुः काव्यैर्दंसनाभिः ।
यत् सुरामं व्यपिबः शचीभिः सरस्वती
त्वा मघवन्नभिष्णक् ॥ ५ ॥

O King, and premier, you both with intelligent acts and wonderful manners guard the kingdom O wealthy men, as you have drunk the gladdening juice of herbs with your power and wisdom, therefore, the scientific knowledge (Sarasvati) serves you.

इन्द्रः सुत्रामा स्ववाँ अवोभिः सुमृडीको भवतु विश्ववेदाः ।
बाधतां द्वेषो अभयं नः कृणोतु सुवीर्यस्य
पतयः स्याम ॥ ६ ॥

That King is good guardian, wealthy and mighty. Let him be the giver of happiness with his Protections. Let him dispel away enemics and make us free from fear. May we be master of heroc vigour.

स सुत्रामा स्ववाँ इन्द्रो अस्मदाराच्चिद् द्वेषः सनुतर्युयोतु ।
तस्य वयं सुमतौ यज्ञियस्यापि भद्रे सौमनसे स्याम ॥ ७ ॥

May this rich ruler as our good protector drive off and keep after all our foemen. May we ever remain in favour, good opinion and pleasure of this pious ruler.

सू० १२६ ॥ ऋषिः—वृषाकपिरिन्द्राणी च ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—पङ्क्तिः ॥

HYMN 126

Seer—Vrishakapirindrarnicha. Subject-matter-Indrah. Metre-Panktih.

वि हि सोतोरसृक्षत नेन्द्रं देवममंसत ।
यत्रामदद् वृषाकपिरर्यः पुष्टेषु मत्सखा
विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ १ ॥

All the creatures are created by God Almighty, they do not know Him, He is He in whom the soul (Vrishakapih) enjoys blessedness and who is present in all the objects as their master. The Almighty God is rareast of all and superme over all.

परा हीन्द्र धावसि वृषाकपेरति व्यथिः ।
नो अह प्र विन्दस्यन्यत्र सोमपीतये
विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ २ ॥

O Almighty God, you run after from the soul and it is a matter of great pain for the soul. O soul, you can not attain Him in physical objects and means for drinking His blessedness. Almighty God is rarest of all and superme over all.

किमयं त्वां वृषाकपिश्चकार हरितो मृगः ।
यस्मा इरस्यसीदु न्व१र्यो वा पुष्टिमद् वसु
विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ ३ ॥

O Almighty Lord, what means and efforts towards your attainment keeping you as aim or target adopts this soul attracted to you and in quest of you, that you like a master give it the riches of strength and nourishment. The Almighty God is rarest of all and superme over all.

यमिमं त्वं वृषाकपिं प्रियमिन्द्राभिरक्षसि ।
श्वा न्वस्य जम्भिषदपि कर्णे
वराहयुर्विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ ४ ॥

O Almighty God on the organs of this soul whom you guard on all sides, the greed like the dog running after pig has made impact. Almighty God is rarest of all and supreme over all.

प्रिया तष्टानि मे कपिर्व्यक्ता व्यदूदुषत् ।
शिरो न्वस्य राविषं न सुगं दुष्कृते भुवं
विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ ५ ॥

This monky-like soul with its over-indulgence and a ...chment in enjoying the manifest objects made of matter spoils them and this matter or nature makes its head bow down. This matter does not become pleasant for the man doing evil deeds. The Almighty God is rarest of all and supreme over all.

न मत्स्त्री सुभसत्तरा न सुयाशुतरा भुवत् ।
न मत् प्रतिच्यवीयसी न सक्थ्युद्यमीयसी
विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ ६ ॥

No dame else than this matter has greater charm and is eager to go in the arms of her husband. No one of dames but this matter goes to her lord so frequently and offers her to his embrace. The Almighty God is rarest of all and supreme over all.

उवे अम्ब सुलाभिके यथेवाङ्ग भविष्यति ।
भसन्मे अम्ब सक्थि मे शिरो मे वीव हृष्यति
विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ ७ ॥

This matter is the mother of mine, the soul as it is closely connected with Almighty God. My productive organ, my head like a birds grow in strength from it. Tne Almighty God is rerest of all and supreme over all.

किं सुबाहो स्वङ्गुरे पृथुष्टो पृथुजाघने ।
किं शूरपत्नि नस्त्वमभ्यमीषि वृषाकपिं
विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ ८ ॥

Why this dame (the matter) having lovely hands and arms with broad hair-plats and ample hips and being the wife of heros pains this soul because this soul is closely attached with her. The Almighty God is rarest of all and is supreme over all.

अवीरामिव मामयं शरारुरभि मन्यते ।
उताहमस्मि वीरिणीन्द्रपत्नी मरुत्सखा
विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ ९ ॥

This noxious soul treats me (the matter) as barren while I am queen of Almighty Divinity and bearing heroes I am the friend of many emancipated soule. The Almighty God is rarest of all and supreme over all.

संहोत्रं स्म पुरा नारी समनं वाव गच्छति ।
वेधा ऋतस्य वीरिणीन्द्रपत्नी महीयते
विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ १० ॥

In the primal state of the creation this dame (matter) conceives the seed from God and finds His close contact. This

matter as the material cause of the creation and producer of the worldly objects being the queen of Almighty Divinity attains importance. The Almighty God is rarest of all and supreme over all.

इन्द्राणीमासु नारिषु सुभगामहमश्रवम् ।
नह्यस्या अपरं चन जरसा मरते
पतिर्विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ ११ ॥

I, the soul an engaged guest of this dame, the queen of God, (the material cause of the universe) treat her as most fortunate of all the damss, for never her lord (God) dies in length of time which makes everything worn and torn. This Almighty God is rarest of all and supreme over all.

नाहमिन्द्राणि रारण सख्युर्वृषाकपेर्ऋते ।
यस्येदमप्यं हविः प्रियं देवेषु गच्छति
विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ १२ ॥

O Indrani (matter, the queen of God) I do not enjoy this world without soul which is a friend of mine and this world of whom is made of the material atoms. This world being lovely to souls becomes the object of the organs of soul and is perceived by them. The Almighty God is rarest of all and supreme over all.

वृषाकपायि रेवति सुपुत्र आदु सुस्नुषे ।
घसत् त इन्द्र उक्षणः प्रियं काचित्करं
हविर्विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ १३ ॥

O Vrishkapayi (the dame-like matter) you give pleasure to souls and you bear all the effect-forms of the universe. This world of yours which is enjoyed by the souls is consumed (annihilated) by Almighty God. The Almighty God is rarest of all and supreme over all.

उक्ष्णो हि मे पञ्चदश साकं पचन्ति विंशतिम् ।
उताहमद्मि पीव इदुभा कुक्षी पृणन्ति
मे विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ १४ ॥

I, the Almighty who is always strong and vigorous consume (at time of dissolution) all these bodies of creature the limb of which the ten vital breaths and five material elements (combined with energy) bring to maturity and strengthen these two sides. The Almighty God is rarest of all and suprem over all.

वृषभो न तिग्मशृङ्गोऽन्तर्यूथेषु रोरुवत् ।
मन्थस्त इन्द्र शं हृदे यं ते सुनोति
भावयुर्विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ १५ ॥

As a bull of pointed horn loudly bellows in the herd so this soul roars in the groups of this body. O God Almighty, May he whom your devotee full of faith prepares to attain you, find the produced knowledge satisfactory to his heart. The Almighty God is rarest of all and suprem over all.

न सेशे यस्य रम्बतेऽन्तरा सक्थ्या३ कपृत् ।
सेदीशे यस्य रोमशं निषेदुषो विजृम्भते
विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ १६ ॥

That man or soul whose genitive organ always hangs between the thighs of woman may not have control over his organs. Yes, he who observing the discipline of strict celibacy keeps his organ under control may gain control overall the organs. The Almighty God is rarest of all and supreme over all.

न सेशे यस्य रोमशं निषेदुषो विजृम्भते ।
सेदीशे यस्य रम्बतेऽन्तरा सक्थ्या३ कपृद्
विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ १७ ॥

He whose organ even in dream and even before co-habition discharges genitive fluid may not be capable of having progeny. He whose long-shaped organ enters deep in the womb straight may be capable of having progeny. Almighty God is rarest of all and supreme over all.

अयमिन्द्र वृषाकपिः परस्वन्तं हृतं विदत् ।
असिं सूनां नवं चरुमादेधस्यान आचितं
विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ १८ ॥

O Almighty God, may this soul like a sword attain the descrimation quelling ignorance, the freedom from the habitual hunting of organs towards their objects and stimulance in conscience and then he may realise that the idea that God being within is afar, has come to an end. The Almighty God is rarest of all and supreme over all.

अयमेमि विचाकशद् विचिन्वन् दासमार्यम् ।
पिबामि पाकसुत्वनोऽभि धीरमचाकशं
विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ १९ ॥

May I, the soul gaining knowledge and performing righteous deed attain per-eminent God who is giver of happiness and drinks the knowledge dawned. I also realise that Divinity who is firm. The Almighty God is rarest and supreme over all.

धन्वं च यत् कृन्तत्रं च कति स्वित् ता वि योजना ।
नेदीयसो वृषाकपेऽस्तमेहि गृहाँ
उप विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ २० ॥

O soul, all these bodies of yours are like deserts and forests. You come to the shelter of God who is nearest to all and attain the blessedness. At expiry of period you again assume these house-like bodies. The Almighty God is rarest of all and supreme over all.

पुनरेहिं वृषाकपे सुविता कल्पयावहै ।
य एष स्वप्ननंशनोऽस्तमेषि पथा
पुनर्विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ २१ ॥

O soul, you assume body again after death. I, the Almighty God and this matter, this body are for you. You treading the path free from sleep and ignorance come to my shelter. The Almighty God is rarest of all and supreme over all.

यदुदञ्चो वृषाकपे गृहमिन्द्राजगन्तन ।
क्व स्य पुल्वघो मृगः कमगं जनयोपनो
विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ २२ ॥

O Almighty God, you are the pourer of happiness. When the men rising to excellent state attain the stage of blessedness where their souls remain in bliss, (they freely remain every where). The Almighty God is rarest of all and supreme over all.

पर्शुर्ह नाम मानवी साकं ससूव विंशतिम् ।
भद्रं भल त्यस्या अभूद् यस्या उदरमामयद्
विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ २३ ॥

O man, This matter known as *Parshu* which is producer of body makes twenty members of the body together. That mother who has not suffered from the pain of delivery of child, has prosperity and auspiciousness. The Almighty God is rarest of all and supreme over all.

॥ १२७ ॥

HYMN 127

इदं जना उप श्रुत नराशंस स्तविष्यते ।
षष्टिं सहस्रा नवतिं च कौरम आ रुशमेषु दद्महे ॥ १ ॥

O people, you hear this. The man whom people praise is here described. We find employed six thousand and ninety persons in the battles of armies slaying foemen O Kauram (he takes delight all over the globe).

उष्ट्रा यस्य प्रवाहणो वधूमन्तो द्विर्दश ।
वर्ष्मा रथस्य नि जिंहीडते दिव ईषमाणा उपस्पृशः ॥ २ ॥

The twenty camels with their females yoked and moving fast are the drawers of whose car and the tops of chariot make the sky bow down, so powerful is this king.

एष इषाय मामहे शतं निष्कान् दश स्रजः ।
त्रीणि शतान्यर्वतां सहस्रा दश गोनाम् ॥ ३ ॥

This king has given hundred gold coins, ten garlands, three hundred horses and ten thousand cows to this industrious man.

वच्यस्व रेभ वच्यस्व वृक्षे न पक्वे शकुनः ।
नष्टे जिह्वा चर्चरीति क्षुरो न भुरिजोरिव ॥ ४ ॥

O Ribha (the learned man) you prech and preecch like a bird on the tree of ripe fruits and let the organ of speech move like razor and the lips like scissirs blades.

प्र रेभासो मनीषा वृषा गावइवेरते ।
अमोतपुत्रका एषाममोत गाइवासते ॥ ५ ॥

The enlightened persons like strong bulls increase their praises. O man free from bondage, the children of these learned men now learn the vedic speeches.

प्र रेभ धीं भरस्व गोविदं वसुविदम् ।
देवत्रेमां वाचं श्रीणीहीषुर्नावीरस्तारम् ॥ ६ ॥

O learned one, you attain the knowledge which provides with wealth and gives cattle and address this prayer to God as an archer aims his shaft.

राज्ञो विश्वजनीनस्य यो देवोऽमर्त्यां अति ।
वैश्वानरस्य सुष्टुतिमा सुनोता परिक्षितः ॥ ७ ॥

O men, you sing the praise of Parikshita, the year (Samvatsara) which wonderous one overpowers all the mortals, which is radioent and benificial for all and which carries away all the universe in its flow.

परिच्छिन्नः क्षेममकरोत् तम आसनमाचरन् ।
कुलायन् कृण्वन् कौरव्यः पतिर्वदति जायया ॥ ८ ॥

The king who has dispelled the darkness mounting on the throne does give the peace and tranquility to people. This, the house-holding man (Kauravya Patih) putting his houses in order says to his wife.

कतरत् त आ हराणि दधि मन्थां परि श्रुतम् ।
जायाः पतिं वि पृच्छति राष्ट्रे राज्ञः परिक्षितः ॥ ९ ॥

In the realm of the luminous fire or year (Parikshit) the wife her husband as whatsoever curds, gruel of milk, or other milk preparation, or butter she should bring for him.

अभीवस्वः प्र जिहीते यवः पक्वः पथो बिलम् ।
जनः स भद्रमेधते राष्ट्रे राज्ञः परिक्षितः ॥ १० ॥

The ripe barley giving alround wealth goes from the path to corncleft. That man (who possesses this wealth) attains prosperity and pleasure in the domain of fire or year.

इन्द्रः कारुमबूबुधदुत्तिष्ठ वि चरा जनम् ।
ममेदुग्रस्य चर्कृधि सर्व इत् ते पृणादरिः ॥ ११ ॥

The mighty ruler wakes the man of industry and vigour and says, stand up, walk in people, and do labour for me. Let all the enemies also satisfy you.

इह गावः प्र जायध्वमिहाश्वा इह पूरुषाः ।
इहो सहस्रदक्षिणोऽपि पूषा नि षीदति ॥ १२ ॥

Let cows increase and multiply here, let here increase horses and let here the man as here occupies his seat the house-holding man (Pusha) who gives plentiful gifts.

नेमा इंन्द्र गावों रिषन् मो आसां गोपंती रिषत् ।
मासांममित्रयुर्जन इन्द्र मा स्तेन ईशत ॥ १३ ॥

O mighty ruler, let the cows remain here safe, let not the master of cows face ruins, and let not hostile-hearted on the robber have his rule and control over them.

उपं नो न रमसि सूक्तेंन वर्चसा वयं भद्रेण वर्चसा वयम् ।
वनांदधिध्वनो गिरो न रिष्येम कुदा चन ॥ १४ ॥

O King, now you give us delight with respect. We with hymns, with praising songs, and with auspicious prayers, free from troubles do not ever stop these rising voices of praise.

॥ १२८ ॥

HYMN 128

यः सुभेयो विदथ्यः सुत्वा यज्वाथ पूरुंषः ।
सूर्यं चामूं रिशादसस्तद् देवाः प्रागंकल्पयन् ॥ १ ॥

The men of wisdom make fore most in rank the man who is experienced in dealing with assembly and fit for assembly, who has constructive attitude, who performs yajna and is the destroyer of foemen.

यो जाम्या अप्रंथयस्तद् यत् सखांयं दुधूंर्षति ।
ज्येष्ठो यदंप्रचेतास्तदांहुरधंरागिति ॥ २ ॥

The learned people say that down go must these men who defiles a sister, he who willingly harm a friend and he the fool who slights elders.

यद् भद्रस्य पुरुंषस्य पुत्रो भंवति दाधृषिः ।
तद् विप्रो अब्रंवीदु तद् गंन्धर्वः काम्यं वचः ॥ ३ ॥

Whenever the son of any good man becomes bold and spirited the wise house-holding man says pleasant word about and for him.

यश्चं पणि रघुंजिष्ठयो यश्चं देवाँ अदांशुरिः ।
धीरांणां शश्वतामहं तदपागिति शुश्रुम ॥ ४ ॥

Are cast away by all the wise men he who bad in dealings and of lowest standard and the man possessing wealth and giving no gift and this I hear.

ये चं देवा अयंजन्ताथो ये चं परादुदिः।
सूर्यो दिवंमिव गत्वायं मुघवां नो वि रंप्शते ॥ ५ ॥

The strong and wealthy king like the sun rise up to heaven coming to us of those learned men who perform yajnas and who do not give any gift to enemies.

योऽनाक्ताक्षो अनभ्यक्तो अमंणिवो अहिरण्यवः ।
अब्रंह्मा ब्रह्मंणः पुत्रस्तोता कल्पेषु संमिता ॥ ६ ॥

The son of the man who knows and practises the vedas and their teachings is *Abrahma* (the-Brahman or non-priesty) if he is with unanointed eyes and limbs is wearing no precious stone and is not refulgent with knowledge (Ahiranyayah) this is ordered in the rules.

य आक्ताक्षः सुभ्यक्तः सुमंणिः सुहिरण्यवः ।
सुब्रंह्मा ब्रह्मंणः पुत्रस्तोता कल्पेषु संमिता ॥ ७ ॥

The son of the man who has masterly knowledge and practice of the vedas becomes *Brahma*, the good priest or Brahman if he is with well-a-nointed eyes and limbs, wearing gems and is refulgent with knowledge. These things are ordered in the rules.

अप्रंपाणा चं वेशन्ता रेवाँ अप्रतिंदिश्ययः ।
अयंभ्या कुन्याऽ कल्याणी तोता कल्पेषु संमिता ॥ ८ ॥

The pools which have no place for drinking, the wealthy man who gives no gift and the pretty girl who is not cohabitable are treated to be of equal rank and utility in the good dealings.

सुप्रपाणा च वेशन्ता रेवान्त्सुप्रतिदिश्ययः ।
सुयम्या कन्या कल्याणी तोता कल्पेषु संमिता ॥ ९ ॥

The pools with good drinking places, the wealthy man who gives all gifts and the pretty girl who is cohabtable are treated to be of equal rank and utility in the good dealings.

परिवृक्ता च महिषी स्वस्त्या च युधिंगमः ।
अनाशुरश्चायामी तोता कल्पेषु संमिता ॥ १० ॥

The favourite wife neglected the men who safely shuns the fight, a sluggish horse and a man out of control-are treated to be of equal rank and utility in the good dealings.

वावाता च महिषी स्वस्त्या च युधिंगमः ।
श्वाशुरश्चायामी तोता कल्पेषु संमिता ॥ ११ ॥

The favourite wife most dearly loved, the man who safely goes to war, the steed having good speed and the man under control are treated to be of equal rank and utility in good dealings.

यदिन्द्रादो दाशराज्ञे मानुषं वि गाहथाः ।
विरूपः सर्वस्मा आसीत् सह यक्षाय कल्पते ॥ १२ ॥

O learned man, since you plung in to the battle raised by ten king in a manner which for a mortal one is very diffiult and that act of yours is a guard for all, therefore, you are treated capable of performing good and eventful acts.

त्वं वृषाक्षुं मघवन्नम्रं मर्याकरो रविः
त्वं रौहिणं व्यास्यो वि वृत्रस्याभिनच्छिरः ॥ १३ ॥

O brave one, O man you strong and bold like sun make the man of skill to be of bending attitude, you drive away the man who like cloud spreads darkness (Rauhinam) and you rend the head of the wicked.

यः पर्वतान् व्यदधाद् यो अपो व्यगाहथाः ।
इन्द्रो यो वृत्रहान्महं तस्मादिन्द्र नमोऽस्तु ते ॥ १४ ॥

O Almighty God, you are great one who does separate the clouds and penetrates the waters and is the slayer of unraining clouds and therefore I pay my homage to you.

पृष्ठं धावन्तं हर्योरौच्चैःश्रवसमब्रुवन् ।
स्वस्त्यश्व जैत्रायेन्द्रमा वह सुस्रजम् ॥ १५ ॥

To the highly praised horse (auchaihstravasam) rapidly running between two other horses the skilled men say-O horse, you bear the mighty garlanded man freely and comfortably for celebrating victory.

ये त्वा श्वेता अजैश्रवसो हार्यो युञ्जन्ति दक्षिणम् ।
पूर्वा नमस्य देवानां बिभ्रदिन्द्र महीयते ॥ १६ ॥

O mighty man to you our admirations are due. Those who are the swift in deed and understanding, possessed of the fame undiminishing and are human seek close contact with you. The sound policy of keeping learned men is always accpeted and praised.

॥ १२८ ॥

HYMN 129

एता अश्वा आ प्लवन्ते ॥ १ ॥

These organs of man hunt their objects.

प्रतीपं प्राति सुत्वनम् ॥ २ ॥

They go against the soul, the master quite defferent from them.

तासामेका हरिक्निका ॥ ३ ॥

One of them like female is attracted towards shining objects.

हरिक्निके किमिच्छसि ॥ ४ ॥

What does organ attracted towards worldly lustres desire ?

साधुं पुत्रं हिरण्ययम् ॥ ५ ॥

The able son refulgent with enlightenment.

क्वाहतं परास्यः ॥ ६ ॥

Where do now you leave him ?

यत्रामूस्तिस्रः शिंशपाः ॥ ७ ॥

There where are three upbringing personalities-the father, mother and preceptor.

परि त्रयः ॥ ८ ॥

There are three pains-Adhyatmik, Adhibhautic and Adhaidivik.

पृदाकवः ॥ ९ ॥

These are like pythons.

शृङ्गं धमन्त आसते ॥ १० ॥

They sit sounding their fangs.

अयन्महा ते अर्वाहः ॥ ११ ॥

O woman, here has come your great educating man.

स इच्छकं सघाघते ॥ १२ ॥

He helps him who is desirous.

सघाघते गोमीद्या गोगतीरिति ॥ १३ ॥

The lady knowing vedic speeches helps the subjects treading on the earth.

पुमाँ कुस्ते निमिच्छसि ॥ १४ ॥

The man having perseverance walks in to unity.

पल्प बद्ध वयो इति ॥ १५ ॥

O protector, O manager, this is life.

बद्धं वो अघा इति ॥ १६ ॥

O unrighteous people, He is to manage you.

अजागार केविका ॥ १७ ॥

The intelligence serving all rests always at vigil.

अश्वस्य वारो गोशपद्यके ॥ १८ ॥

The man mounting on horse has no use in the stall of cows.

श्येनीपती सा ॥ १९ ॥

That wisdom is protector of subjects.

अनामयोपजिह्विका ॥ २० ॥

That is free from diseases or defects and has the control over organ of voice.

॥ १३० ॥

HYMN 130

को अर्य बहुलिमा इषूनि ॥ १ ॥

Who does possess all the wished things?

को असिद्याः पयः ॥ २ ॥

Who does attain the corn of uncontrolled efforts ?

को अर्जुन्याः पर्यः ॥ ३ ॥

Who does attain the corn of shining effort?

कः कार्ष्ण्याः पर्यः ॥ ४ ॥

Who does find the corn of ploughing effort?

एतं पृच्छ कुहं पृच्छ ॥ ५ ॥

You ask the question and ask the man compitent.

कुहाकं पक्वकं पृच्छ ॥ ६ ॥

You ask your question to the man who is compitent and mature.

यवानो यतिस्वभिः कुभिः ॥ ७ ॥

The man of industry is forward with the men who are shining with great effort.

अकुप्यन्तः कुपायकुः ॥ ८ ॥

The man without anger and arrogance becomes the guardian of earth.

आमणको मणत्सकः ॥ ९ ॥

The man who preaches becomes strong among wise men.

देव त्वप्रतिसूर्य ॥ १० ॥

O learned man, you shine like sun.

एनश्चिपङ्क्तिका हविः ॥ ११ ॥

Let the dealings be full of the spread of destroying evils.

प्रदु॒द्रु॒दो॒ मघा॑प्रति ॥ १२ ॥

For attainment of wealth the effort be more swift

शृङ्ग॑ उत्प॒न्न ॥ १३ ॥

The enemy is a born hostile.

मा त्वा॑भि॒ सखा॑ नो विदन् ॥ १४ ॥

Never do my friend have contact with you (enemy).

व॒शाया॑: पु॒त्रमा य॑न्ति ॥ १५ ॥

The people come to the son of genial and controlled woman.

इरा॑वेदु॒मयं॑ दत ॥ १६ ॥

O men, spread the knowledge enriched with informations of earth and land.

अथो॑ इ॒यन्नि॒यन्निति॑ ॥ १७ ॥

Let the child be progresive and active.

अथो॑ इ॒यन्निति॑ ॥ १८ ॥

He be promising and proceeding onward.

अथो॒ श्वा अस्थि॑रो भवन् ॥ १९ ॥

Or he be smart and active like dog.

उ॒यं य॒कांश॑लोकु॒का ॥ २० ॥

He be shower of that thing which causes troubles.

॥ १३१ ॥

HYMN 131

आमिंनोनिति भंद्यते ॥ १ ॥

These learned men have lifted the obstruction, it is very good.

तस्यं अनु निर्भञ्जनम् ॥ २ ॥

Let there be always removal of obstacles.

वरुंणो याति वस्वंभिः ॥ ३ ॥

The man of virtues always moves with good things.

शतं वा भारंती शवंः ॥ ४ ॥

The hundred kinds of skill are strength.

शतमाश्वा हिंरण्ययाः । शतं रथ्या हिंरण्ययाः ।
शतं कुथा हिंरण्ययाः । शतं निष्का हिंरण्ययाः ॥ ५ ॥

A man should possess hundred brilliant horses, hundred golden chariots, hundred golden covers of elephant and hundred golden coins.

अहंल कुश वर्त्तक ॥ ६ ॥

O brilliant one, O destroyer of evils, O active one I praise you.

शफेनंइव ओंहते ॥ ७ ॥

This enemy is killed by hoof-like weapon.

आयं वनेनंती जनी ॥ ८ ॥

O woman, you come as benevolent mother.

वनिंष्ठा नावं गृह्यन्ति ॥ ९ ॥

The men engaged in well-being of theirs do not be at rest.

इदं मह्यं मदूरिति ॥ १० ॥

This word is pleasant for me.

ते वृक्षाः सह तिष्ठति ॥ ११ ॥

These men of selected merits sit together.

पाकं बलिः ॥ १२ ॥

The man of guard give food to others.

शकं बलिः ॥ १३ ॥

A mighty king gives gift and sacrilic.

अश्वत्थ खदिरो धवः ॥ १४ ॥

The man having well-established position in heroes be men of firm intention.

अरदुपरम ॥ १५ ॥

O man be free from violence.

शयो हतइव ॥ १६ ॥

The inactive enemy is like dead.

व्याप पूरुषः ॥ १७ ॥

God is All-pervading.

अदूहमित्यां पूषकम् ॥ १८ ॥

There should be efficiency in flovrished knowledge.

अत्यर्धर्चे परस्वतः ॥ १९ ॥

O most praiseworthy one, you guard the man of guarding power.

दौवं हस्तिनो दृती ॥ २० ॥

There should be two hides of elephant.

॥ १३२ ॥

HYMN 132

आदलाबुकमेकंकम् ॥ १ ॥

This unsinking one is firmly established.

अलाबुकं निखातकम् ॥ २ ॥

That unsinking God is one and only one.

कर्करिको निखातकः ॥ ३ ॥

That all-creating God is firmly established.

तद् वात उन्मथायति ॥ ४ ॥

That God like wind shakes every thing.

कुलायं कृणवादिति ॥ ५ ॥

God makes the rehabilitating places, it is known.

उग्रं वनिषदाततम् ॥ ६ ॥

This man should attain All-pervading and strong one.

न वनिषदनाततम् ॥ ७ ॥

One should not attain whatever is not pervasive.

क एषां कर्करी लिखत् ॥ ८ ॥

Who among these men do play flute?

क एषां दुन्दुभिं हनत् ॥ ९ ॥

Who among them do beat drum?

यदीयं हंनत् कथं हनत् ॥ १० ॥

If he beats it, how will he beat?

देवी हंनत् कुहंनत् ॥ ११ ॥

If a lady beat it, is a surprise.

पर्यागारं पुनःपुनः ॥ १२ ॥

Then she will beat it in every house again and again.

त्रीण्युष्ट्रस्य नामानि ॥ १३ ॥

There are three names of fire which possesses burning and heating power (Ushtra).

हिरण्य इत्येके अब्रवीत् ॥ १४ ॥

One is gold or shining sun, it is said by some ones.

द्वौ वा ये शिशवः ॥ १५ ॥

Two are the speedier ones-the fire and lighting.

नीलशिखण्डवाहनः ॥ १६ ॥

One, the fire is Nilshikhundbahanah, the bearer of black flames and smokes.

॥ १३३ ॥

HYMN 133

N.B. :—This hymn is a little enigmatic. But there seems no obscerity in it. Here it is apparent that a maiden has been addressed here. That is not maiden as generally it is thougot. The maiden is here the symbol of immaturity of knowledge. If for a time being it be accepted that here is same smell of sexuality even then there should not be any

hesitation in explaining it. If a virgin girl is married to a suitable man he can tell her any thing of sexual nature and that would not be treated obscene. That will be taken only as the science of sex.

वितंतौ किरणौ द्वौ तावा पिनष्टि पूरुषः ।
न वै कुमारि तत् तथा यथा कुमारि मन्यसे ॥ १ ॥

Two rays, the heaven and earth are spreaded by Divinity. The man, i e. the soul touches them. O maidan, it is not so as you O maiden, fancy it.

मातुष्टे किरणौ द्वौ निवृत्तः पुरुषानृते ।
न वै कुमारि तत् तथा यथा कुमारि मन्यसे ॥ २ ॥

2. The manifesta tion of the two observer and the observable in this world have come materialized from the All-pervading God (Purusha) who is your creator. O maiden it is not so as you. O maiden, fancy.

निगृह्य कर्णकौ द्वौ निरायच्छसि मध्यमे ।
न वै कुमारि तत् तथा यथा कुमारि मन्यसे ॥ ३ ॥

O Divine Power, you are an intermediate agency (Madhyame). You keeping them under your control unite two *Karuakau*, the causes (soul and matter) together. O maiden ...fancy.

उत्तानायै शयानायै तिष्ठन्ती वाव गूहसि ।
न वै कुमारि तत् तथा यथा कुमारि मन्यसे ॥ ४ ॥

O Divine Power. You standing as an intermediate agency cover or restore the matter for both the stages—the heterogenous (Uttanayai) and homogenous (Shayanayai) O maiden- ...fancy.

श्लक्ष्णायां श्लक्ष्णिकायां श्लक्ष्णमेवाव गूहसि ।
न वै कुमारि तत् तथा यथा कुमारि मन्यसे ॥ ५ ॥

As do the wife and husband, O Divine Power, You cover the subtle matter in the liminous subtle ones. O immature girl, it not so as you. O girl...fancy.

अर्वश्लक्ष्णमिवं भ्रंशदन्तर्लोममति ह्रदे ।
न वैं कुमारि तत् तथा यथा कुमारि मन्यसे ॥ ६ ॥

As the dirty things are thrown in the pools having inside the hair. dirt etc so the grass-matter falls in the space which is full of hair-like rays. O immature maiden it is not so as you, O maiden······fancy.

Note:—Here I did not interpret the hymn in the contex of talk between an married lady and her husband at the time of consumation. That is too clear.

॥ १३४ ॥

HYMN 134

इहेत्थ प्रागपागुदगधराग्—अरालागुदभर्त्सथ ॥ १ ॥

Here, thuse in east, in west, in north and in south is present God who dispels away the tendency of violence.

इहेत्थ प्रागपागुदगधराग्—वत्साः पुरुषन्त आसते ॥ २ ॥

Here, thus in west and in south the children promising to be men are standing together.

इहेत्थ प्रागपागुदगधराग्—स्थालीपाको वि लीयते ॥ ३ ॥

Here, thus in east, in north and in south the cereal prepartion for Yajna is available or the world matured in time is to dissolve.

इहेत्थ प्रागपागुदगधराग्—स वैं पृथु लीयते ॥ ४ ॥

Here, thus in east, in west, in north and in south that food is availbale in plenty or the grass one is to embrace annihilation.

इहेत्थ प्रागपागुदगधराग्—आष्टे लाहणि लीशांथी ॥ ५ ॥

Here, thus in east, in west, in north and in south the initiative wisdom spreads multiplying.

इहेत्थ प्रागपागुदगधराग्—अक्लिली पुच्छिलीयते ॥ ६ ॥

Here, thus in east, in west, in north, in south the wisdom dealing with worldly affairs become free from hindrances.

॥ १३५ ॥

HYMN 135

भुगित्यभिगतः शलित्यपक्रान्तः फलित्यभिष्ठितः ।
दुन्दुभिमाहननाभ्यां जरितरोऽथामो दैव ॥ १ ॥

Bhug thus means that God is the protector and is before all; *Shal* thus means that God is impeller and He is over powering all; *Phal* thus means that God is dispenser of justice and he pervading all. O devotee. O man desirous of God, let us beat the drum with two beats.

कोशबिले रजनि ग्रन्थेर्धानमुपानहिं पादम् ।
उत्तमां जनिमां जन्यानुत्तमां जनीन् वर्त्मन्यात् ॥ २ ॥

As in the night there is cleft for keeping safe gold etc, as there is the tie for securing things, as there is shoe for safty of foot, so you O men attain in this world the beauty, excellent movement and created objects,

अलाबूनि पृषातकान्यश्वत्थपलाशम् ।
पिपीलिकावटश्वसो विद्युत्स्वापर्णशफो
गोशफो जरितरोऽथामो दैव ॥ ३ ॥

O devotee, O man desicrous of God, let us be upto attain the benifit of the trees: =Alabu, Prishatak, Ashvath, palasha, Pipilika, Vatashvasa, Yidyut, Svaparna shafah and Goshafah.

वी॒मे दे॒वा अं॑क्रंस॒ताध्व॒र्यो क्षि॒प्रं प्र॒चर॑ ।
सु॒स॒त्यमि॑द् गवा॑म॒स्यासि॑ प्र॒खु॒दासि॑ ॥ ४ ॥

These enlightened men are rushing forward in their undertakings; O Adhvaryu priest, you swiftly glideon and become delighted. Let this word of devotees be as true as anything.

प॒त्नी यदृ॑श्यते प॒त्नी यक्ष्य॑माणा जरित॒रोऽथामो॒ दै॑व ।
हो॒ता वि॑ष्टीमे॒न जरित॒रोऽथामो॒ दै॑व ॥ ५ ॥

Where the wife is beheld respected there O devotee. O man desirous of God, we rise up in all aspects and spheres and you are the giver of gift with special generosity. O devotee, O man desirous of God, we rise up alround.

आदि॑त्या ह जरित॒रङ्गि॑रोभ्यो॒ दक्षि॑णाम॒नय॑न् ।
तां ह॑ जरित॒: प्रत्या॑यं॒स्तामु ह॑ जरित॒: प्रत्या॑यन् ॥ ६ ॥

The celibate men, O devotee have brough the bounty of Yajna for the priests and learned men engaged in yajnas, O devotee they have got that bountee and they have really got that bountee,, O devotee.

तां ह॑ जरित॒र्न॒: प्रत्य॑गृभ्ण॒ंस्तामु ह॑ जरित॒र्न॒: प्रत्य॑गृभ्णः ।
अहा॑नेतरसं न॒ वि चे॒तना॑नि य॒ज्ञाने॑तरसं
न॒ पु॒रो॒गवा॑मः ॥ ७ ॥

O devotee, these learned men have accepted that bountee for us and You, O devotee, it is sure, you bring that. Let us, in foremost position, attain the brod-based activity, consciousness and the intents of Yajna.

उ॒त श्वे॒त आशु॑पत्वा उ॒तो पद्या॑भि॒र्यवि॑ष्ठः ।
उ॒तेमा॒शु मान॑ं पिपर्ति ॥ ८ ॥

O men, swift in action and understanding, the luminous and mighty sun with its courses and operations attains place under its purview swiftly.

आदित्या रुद्रा वसवस्त्वेनु त इदं राधः प्रति गृभ्णीह्यङ्गिरः
इदं राधो विभु प्रभु इदं राधो बृहत् पृथु ॥ ९ ॥

O man of wisdom and austerity, the men of high attainments know as *Adityas*, *Rudras* and *Vasus* adhere to you. You accept this liberal gift. This bountee is spreading, powerful and it is large and vast.

देवा ददत्वासुरं तद् वो अस्तु सुचेतनम् ।
युष्माँ अस्तु दिवेदिवे प्रत्येव गृभायत ॥ १० ॥

O men, let the learned men give you the vitality concerned with vilal breaths, let there be active consciousness you grasp it and may it be useful for you every day.

त्वमिन्द्र शर्मरिणा हव्यं पारावतेभ्यः ।
विप्राय स्तुवते वसुवनिं दुरश्रवसे वह ॥ ११ ॥

O mighty ruler, you vouchsafe shelter and food for the people living far and wide. You give the man of prayer and knowledge plentiful wealth to drive away disfame.

त्वमिन्द्र कपोताय च्छिन्नपक्षाय वञ्चते ।
श्यामाकं पक्वं पीलु च वारस्मा अकृणोर्बहुः ॥ १२ ॥

O mighty ruler, you give the trembling dove whose wings have been rent and torn the ripe corn of *Shyamaka* and Pilu fruit and water etc.

अरंगरो वावदीति त्रेधा बद्धो वरत्रया ।
इरामह प्रशंसत्यनिरामप सेधति ॥ १३ ॥

The perfectly wise man traped in thrice (in name, birth and locality, with the string of worldly bondage speaks frequently

—he commends the good corn and deprecates the grain of scorn.

॥ १३६ ॥

HYMN 136

यदस्या अंहुभेद्याः कृधु स्थूलमुपातसत् ।
मुष्काविदस्या एजतो गोशफे शकुलाविव ॥ १ ॥

When the king crushes the minor and maijor offence of this subject which may get exterminated through violence and offence the thieve man and woman tremble in fear as the two fishes in the dig of cow-hoofs.

यदा स्थूलेन पससाणौ मुष्का उपावधीत् ।
विष्वञ्चा वस्या वर्धतः सिकतास्वेव गर्दभौ ॥ २ ॥

When the king in the eye of law and justice by his administration punishes these man and woman thieves all the pairs of men and women who are praisable and under good control of the king flourish as the two asses in the place covered with sands.

यदल्पिकास्व॒ल्पिका कर्कन्धूकेव पद्यते ।
वासन्तिकमिव तेजनं यन्त्यवाताय वित्पति ॥ ३ ॥

When the subject of small kingdoms fall in the fire of great troubles the awakining as may be found in spring season is welcomed by the great men.

यद् देवासो ललामगुं प्रविष्टीमिनमाविषुः ।
सकुला देदिश्यते नारी सत्यस्याक्षिभुवो यथा ॥ ४ ॥

As the learned men enters into the proces of delieacy of justice and as the woman having children preaches the truth confirmed by eyes so the king should do likewise.

महानग्न्यतृप्नद्वि मोक्रदस्थानासरन् ।
शक्तिकाननास्वचमर्शकं सक्तु पद्यम ॥ ५ ॥

The great man should satisfy the two fires, the fire of Yajna and the fire of stomache, should not hesitate in passing through the diff cult and troublesome places. We full of capabilities and capacity fine good food and flour of fried corn and barley.

महानग्न्युलूखलमतिक्रामन्त्यब्रवीत् ।
यथा तव वनस्पते निरघ्नन्ति तथैवेति ॥ ६ ॥

The great men have under their control the two fires and also the *Ulukhala* and say...As in this fire (Vanaspati) people burn everything so they do in the matter of knowledge.

महानग्न्युपं ब्रूते भ्रष्टोऽथाप्यंभूभुवः ।
यथैव ते वनस्पते पिप्पति तथैवेति ॥ ७ ॥

The great man ripe in thought and purifyer of all the impurties satisfying the both of fires says......As a man fills up the fire with oblations so he should do in the matter of knowledge.

महानग्न्युपं ब्रूते भ्रष्टोऽथाप्यंभूभुवः ।
यथा वयो विदाह्य स्वर्गे नमवदह्यते ॥ ८ ॥

The great man ripe in thought free from impurities satisfying both the fires says......As the learned man burning his life through hardship burns the string of bondage in salvation so should do all the men.

महानग्न्युपं ब्रूते स्वसावेशितं पसः ।
इत्थं फलस्य वृक्षस्य शूर्पे शूर्पं भजेमहि ॥ ९ ॥

The great man satisfying both the fires (the Yajna fire and the fire of stomache) says in the affairs of kingdom attained

through good movement......Thus let us find the winnowing basket of nice fruit multiplied by another winnowing basket-

महानग्नी कृकवाकं शम्यया परि धावति ।
अयं न विद्म यो मृगः शीर्ष्णा हरति धाणिकाम्॥ १० ॥

The great man through these fires and through the nail of axle makes the man of artificial voice run away. Now we know that he is that fool who through hls head robs the kingdom.

महानग्न्या महानग्नं धावन्तमनु धावति ।
इमास्तदस्य गा रक्ष यभ मामद्ध्यौदनम् ॥ ११ ॥

The great man runs after these two fires moving fast and the man of great proninence follows the quick-knowing learned man. O strong man, you guard these cows. O just man, you feed me with food.

सुदेवस्त्वा महानग्नीर्बबाधते महतः साधु खोदनम् ।
कुसं पीवरो नवत् ॥ १२ ॥

O good one, O great one, a man through you and through these fires checks a dig in the society and let the man strong in his limbs and parts attain unity.

वशा दग्धामिमाङ्गुरिं प्रसृजतोऽग्रतं परे ।
महान् वै भद्रो यभ मामद्ध्यौदनम् ॥ १३ ॥

O statesmen, you like the burnt finger throw away the policy though strong yet fruitless. The great man does good of all. O man of justice, you feed me with food.

विदेवस्त्वा महानग्नीर्विबाधते महतः साधु खोदनम् ।
कुमारिका पिङ्गलिका कार्द भस्मा कु धावति ॥ १४ ॥

O people the great man free from arrogance through and through powerful fires checke the digging at social order as the beautiful girl with ashes cleans the mud on the earth.

महान् वै भद्रो बिल्वो महान् भद्र उदुम्बरः ।
महाँ अभिक्त बाधते महतः साधु खोदनम् ॥ १५ ॥

The great man doing good of all is benevolent like the *Vilva* tree and benevolent like the *Udumbara* tree. O famous one, great man through fires check the dig at society.

यः कुमारी पिङ्गलिका वसन्तं पीवरी लभेत् ।
तैलकुण्डमिमाङ्गुष्ठं रोदन्तं शुदमुद्धरेत् ॥ १६ ॥

As the beautiful strong maiden welcomes the spring season, as a man seves his fiinger in hot oil-vessal so the king should save the pure pious man from fallen troubles.

सू० १३७ ॥ ऋषिः—१ शिरिम्बिठिः; २ बुधः; [३ वामदेवः:] ४-६ ययातिः; ७-११ तिरश्ची [राङ्गिरसो] द्युतानो वा; १२-१४ सुकक्षः ॥ देवता—१ अलक्ष्मीनाशनम्; २ विश्वदेवा ऋत्विक्स्तुतिर्वा; [३ दधिक्राः,] ४-६ सोमः पवमानः; ७, ८, १०-१४ इन्द्रः; ८ (चतुर्थः पादः) मरुतः ९ इन्द्रो बृहस्पतिश्च ॥ छन्दः—१, ३, ४-६ अनुष्टुप्; २ जगती; ७-११ त्रिष्टुप्; १२-१४ गायत्री ॥

HYMN 137

Seer—1, shirimbithah; 2 Budhah; (3 Vamadevah) 4-6 Yayatih; 7-11 Tiraschi (Angirasau) Dyutano va; 12-14 Sukakshah. Snbject—Matter—Alkashminashnam ; 2. Vishvedeva Ritvikstutirva (3 Dadhikrah) 4-6 Somah Pavamanah; 7, 8, 10-14 Indrah; 8 (fourth part) Marutah; 9 Indro Brihaspatischa. Metre-1,3, 4-6 Anustup; 2 Jagati; 7-11 Tristup 12-14 Gayatri.

यद्ध प्राचीरजगन्तोरो मण्डूरधाणिकीः ।
हता इन्द्रस्य शत्रवः सर्वे बुदबुदयाशवः ॥ १ ॥

O Divisioned slaughtering Army, when you foremost march onward all the enemies of the mighty king are found dead like froth and foam.

कर्पृन्नरः कपृथमुद् दधातन चोदयंत खुदत वाजसातये ।
निष्टिग्रयः पुत्रमा च्यावयोतय इन्द्रं सुबाधं
इह सोमपीतये ॥ २ ॥

O leaders of man, you pouring happiness on the people and obstricting the destuctions for drinking for drinking of Soma juice and for protection for gaining wealth have here among you, make go forward, please and encourage the mighty king who is the son of a mother telling about the desired end of task.

दधिक्राव्णो अकारिषं जिष्णोरश्वस्य वाजिनः ।
सुरभि नो मुखा करत् प्र ण आयूंषि तारिषत् ॥ ३ ॥

I khow the work and training of conquering speedy horse who neigh when carries the king mounting on its back. Let this make our face brave and make us live long.

सुतासो मधुमत्तमाः सोमा इन्द्राय मन्दिनः ।
पवित्रवन्तो अक्षरन् देवान् गच्छन्तु वो मदाः ॥ ४ ॥

The Soma-juices pressed, most palatable. gladdening, put on the *Dashpaavitra* are flowing for the mighty king. Let these gladdening juice also go to you, the learned men.

इन्दुरिन्द्राय पवत इति देवासो अब्रुवन् ।
वाचस्पतिर्मखस्यते विश्वस्येशान ओजसा ॥ ५ ॥

Induh, the most powerful protectiv potency of the world spreads out for the grace of God. The master of vedic speach governing over the universe through his power desires the good acts (on the part of men)—this speak the learned men.

सहस्रधारः पवते समुद्रो वाचमीङ्खयः ।
सोमः पती रयीणां सखेन्द्रस्य दिवेदिवे ॥ ६ ॥

The enlightened man who possesses thousand of vedic speeches (hymns) who give pleasure to all, who is initiator of knowledge and language, who is master of riches and is the friend of Indra, the Almighty Divinity spreads knowledge every day.

अव द्रप्सो अंशुमतीमतिष्ठदियानः कृष्णो दशभिः सहस्रैः ।
आवत् तमिन्द्रः शच्या धमन्तमपस्नेहितीर्नृमणा अधत्त ॥ ७ ॥

The Arrogant, tyrant (Krishna) ruler with ten thousand army-men subjugate the divided subject of another state. But the might king of that state who is loved by all, through his wisdom and action guard his kingdom from his roaring enemy and drives the violent army away from his kingdom.

द्रप्समपश्यं विषुणे चरन्तमुपह्वरे नद्यो अंशुमत्याः ।
नभो न कृष्णमवतस्थिवांसमिष्यामि वो वृषणो युध्यताजौ ॥ ८ ॥

I, the ruler see the arrogant tyrant king facing a critical situation and sitting in the valley of the river dividing boundry. O men of bravety, you fight him in the battle, this I desire.

अध द्रप्सो अंशुमत्या उपस्थेऽधारयत् तन्वं तित्विषाणः ।
विशो अदेवीरभ्या३चरन्तीर्बृहस्पतिना युजेन्द्रः ससाहे ॥ ९ ॥

The arrogant king in the valley of the river dividing boundry gaining force finds spreads of his power. The mighty ruler with the man who is master of knowledge frustrates the encountering subjects which are totally deprived of the righteous deeds and thought.

त्वं ह त्यत् सप्तभ्यो जायमानोऽशत्रुभ्यो अभवः शत्रुरिन्द्र ।
गूढे द्यावापृथिवी अन्वविन्दो विभुमद्भ्यो
भुवनेभ्यो रणं धाः ॥ १० ॥

O mighty king, you manifesting your grandeur become the enemy of tha seven organs (by having a strict control over them) and for the well-being of the seven vast territories of the globe wage war and find the space and earth safe

त्वं ह त्यदप्रतिमानमोजो वज्रेण वज्रिन् धृषितो जघन्थ ।
त्वं शुष्णस्यावातिरो वधत्रैस्त्वं
गा इन्द्र शच्येदविन्दः ॥ ११ ॥

O holder of bolt you with your weapon over powering the enemies gain unequalled power and with the fatal means you drive away the man exploiting the subject and you restore the lands through your power and wisdom.

तमिन्द्रं वाजयामसि महे वृत्राय हन्तवे ।
स वृषा वृषभो भुवत् ॥ १२ ॥

Let us strengthen the king for killing the great enemy. May he be stong and pourer of prosperity.

इन्द्रः स दामने कृत ओजिष्ठः स मदे हितः ।
द्युम्नी श्लोकी स सोम्यः ॥ १३ ॥

The mighty king has been made for giving bountee. He has been put powerful in his rapture, He is praiseworthy and is of genial temprament.

गिरा वज्रो न संभृतः सबलो अनपच्युतः ।
ववक्ष ऋष्वो अस्तृतः ॥ १४ ॥

The mighty ruler praised by praises is as strong as thunderbolt. He is unassaillable invincible great and bears the responsibility of state.

सू० १३८ ॥ ऋषिः—वत्सः ॥ देवता—इन्द्रः ॥ छन्दः—गायत्री ॥

HYMN 138

Seer—Vatsah. Subject—matter—Indrah. Metre-Gayatri.

म॒हाँ इन्द्रो॒ य ओज॑सा प॒र्जन्यो॑ वृष्टि॒माँइ॑व ।
स्तोमै॑र्व॒त्सस्य॑ वावृधे ॥ १ ॥

The mighty ruler who is great with his power like the cloud to rain grow stronger and stronger with praise and admiration of friend (Vatsa).

प्र॒जामृ॒तस्य॒ पिप्र॑तः॒ प्र यद् भर॑न्त॒ वह्न॑यः ।
विप्रा॑ ऋ॒तस्य॒ वाह॑सा ॥ २ ॥

When the men holding and carrying out tne resposibility of state obeying the command of truth strengthen the subject the persons of wisdom become the guardians of truth.

कण्वा॒ इन्द्रं॒ यदक्र॑त॒ स्तोमै॑र्य॒ज्ञस्य॒ साध॑नम् ।
जा॒मि ब्रु॑वत॒ आयु॑धम् ॥ ३ ॥

When the learned men with hymns make the king accomplisher of *Yajna*. They tell the weapon as useless (as their words are arms).

सू० १३९ ॥ ऋषिः—शशकर्णः ॥ देवता—अश्विनौ ॥ छन्दः—१, ४ बृहती; २, ३ गायत्री; ५ ककुप् ॥

HYMN 139

Seer—Shash'karnh. Subject-matter-Ashvinau. Metre-1. 4 Brihati ; 2. 3 Gayatri ; 5 Kakup.

आ नू॒नम॑श्विना यु॒वं व॒त्सस्य॑ गन्त॒मव॑से ।
प्रास्मै॑ यच्छतमवृ॒कं पृ॒थु च्छ॒र्दिर्यु॑यु॒तं या अरा॑तयः ॥ १ ॥

O father and mother you both come hither to help and

favour your lovely child. You bestow on him a dwelling spacious and secure and keep malignities a far from him.

यदन्तरिक्षे यद् दिवि यत् पञ्च मानुषाँ अनु ।
नृम्णं तद् धत्तमश्विना ॥ २ ॥

O teacher and preacher, you both bring to us that prosperity and manliness which is in heaven which is in firmament and in the five classes of people (four Varnas and one Avarna).

ये वां दंसांस्यश्विना विप्रासः परिमामृशुः ।
एवेत् काण्वस्य बोधतम् ॥ ३ ॥

O teacher, and preecher you hear and construe the praise learned man among enlightened persons who have thought upon your wondrous deeds.

अयं वां घर्मो अश्विना स्तोमेन परि षिच्यते ।
अयं सोमो मधुमान् वाजिनीवसू
येन वृत्रं चिकेतथः ॥ ४ ॥

O teacher and preacher, you are the lord of knowledge and wealth This your fire of Yajna is poured with hymns and oblations. This juice of Soma, the group of some herbs is for you and is very sweet Through this you think upon the foe.

यदप्सु यद् वनस्पतौ यदोषधीषु पुरुदंससा कृतम् ।
तेन माविष्टमश्विना ॥ ५ ॥

O physician and surgeon, you both guard me through that active achievement which you attained in waters, in the tree and in herbs. You are the master of many of mysterious deeds.

सू० १४० ॥ ऋषिः—शशकर्णः ॥ देवता—अश्विनौ ॥ छन्दः—१ बृहती; २-४ अनुष्टुप्; ५ त्रिष्टुप् ॥

HYMN 140

Seer-Shashakarnah. Subject-matter-Ashvinau. Metre-1 Brihati ;2-4 Anustup ; 5 Tristup.

यन्नासत्या भुरण्यथो यद् वा देव भिषज्यथः ।
अयं वां वत्सो मतिभिर्न विन्धते हविष्मन्तं
हि गच्छथः ॥ १ ॥

O physician and surgeon, you are the custodians of truth and you are the men of merits. As you strengthen the men so, you treat them medically also. This admirer of yours does not find you with his admirations as come to him who has faith in you.

आ नूनमश्विनोर्ऋषि स्तोमं चिकेत वामया ।
आ सोमं मधुमत्तमं घर्मं सिञ्चादथर्वणि ॥ २ ॥

The seer with his praiseworthy knowledge thinks upon the praise of these physician and surgeon. He pours upon the man of firm conviction, the luminous most sweet knowledge.

आ नूनं रघुवर्तनिं रथं तिष्ठाथो अश्विना ।
आ वां स्तोमा इमे मम नभो न चुच्यवीरत ॥ ३ ॥

O teacher, and preacher, you mount on your car that rightly rolls upon its path. May these my praises make you speed hitherward like a cloud of heaven.

यदद्य वां नासत्योक्थैराचुच्युवीमहि ।
यद् वा वाणीभिरश्विनेवेत् काण्वस्य बोधतम् ॥ ४ ॥

When, O Nasatyas, truthful ones we this day make you speed hither with our praises. You O teacher and preacher, remember the most learned man specially.

यद् वां कक्षीवाँ उत यद् व्यश्व ऋषिर्यद् वां दीर्घतमा जुहाव ।
पृथी यद् वां वैन्यः सादनेष्वेवेदतो
अश्विना चेतयेथाम् ॥ ५ ॥

O Acharya and Purohita (Ashvinau) as the man of activity (Kakshivan), as the man of various wits (Vyashva), as the man of great ignorance, as a seer, as the son of learned men and as the man of vast experience call and praise you in the assemblies so we ask you come and think of my words.

सू० १४१ ।। ऋषिः—शशकर्णः ।। देवता—अश्विनौ ।। छन्दः—१ विराडनुष्टुप्; २ जगती; ३ अनुष्टुप्; ४, ५ बृहती ।।

HYMN 141

Seer—Shashkarnah. Subject-matter-Ashvinau. Metre-1 Virdanustup ; 2 Jagati ; 3 Anustup ; 4, 5 Brihati.

यातं छर्दिष्पा उत नः परस्पा भूतं जगत्पा उत नस्तनूपा ।
वर्तिस्तोकाय तनयाय यातम् ॥ १ ॥

These teacher and preacher (Ashvinau) are the protectors of houses, they are the guards of each other, they are the protectors of world and become the protectors of our bodies, and may they come to our house for the good of our children and sons.

यदिन्द्रेण सरथं याथो अश्विना यद् वा वायुना
भवथः समोकसा । यदादित्येभिर्ऋभुभिः
सजोषसा यद् वा विष्णोर्विक्रमणेषु तिष्ठथः ॥ २ ॥

These day and night (Ashvinau) move with the sun in the same sphere or range, they become co-dweller of air (in firmament) they have their contact with twelve months and Ribhus, the cosmic rays and they also rest in the cosmic arrangements or the adventures of Divinity, i.e, the worlds.

यदद्याश्विनावहं हुवेय वाजसातये ।
यत् पृत्सु तुर्वणे सहस्तच्छ्रेष्ठमश्विनोरवः ॥ ३ ॥

I for the gain of power and knowledge call Ashvinau, the commander and King as their strength is meant to destry foe -men in battles. Thus their protective power is execellent.

आ नूनं यातमश्विनेमा हव्यानि वां हिता ।
इमे सोमासो अधि तुर्वशे यदाविमे कण्वेषु वामथ ॥ ४ ॥

O commander and King, you surely come hitherwards. For you both these palatable preparations are kept safe. These prosperties and strength which remain in the man having control over violent powers, which are in ordinary man (Yadav) and which of them are in learned men, really are of yours.

यन्नासत्या पराके अर्वाके अस्ति भेषजम् ।
तेन नूनं विमदाय प्रचेतसा छर्दिर्वत्साय यच्छतम् ॥ ५ ॥

O truthful physician and surgeon, what ever healing medicine is available in the near place and whatever in distant place, there by, O learned ones, give relief to man in trouble (Vimadaya) and the man loved by all.

सू० १४२ ॥ ऋषिः—शशकर्णः ॥ देवता—अश्विनौ ॥ छन्दः—१-४ अनुष्टुप; ५, ६ गायत्री ॥

HYMN 142

Seer—Shashkarnah. Subject-matter-Ashvinau-Metre-1-4 Anustup, 5, 6 Gayatri.

अभुत्स्यु प्र देव्या साकं वाचाहमश्विनोः ।
व्यावर्देव्या मतिं वि रातिं मर्त्येभ्यः ॥ १ ॥

I, with the shining knowledge and speech of the teacher and preacher, attain thought and understanding. Let this marvellous knowledge and specch give conviction and riches to mortals.

प्र बोधयोषो अश्विना प्र देवि सूनृते महि ।
प्र यज्ञहोतरानुषक् प्र मदाय श्रवो बृहत् ॥ २ ॥

Let this dawn give rise to day and night both. Let this great luminous one and giver of corn wake all. O Hotar of Yajna you wake me frequently for fame and happiness.

यदुषो यासि भानुना सं सूर्येण रोचसे ।
आ हायमश्विनो रथो वर्तिर्याति नृपाय्यम् ॥ ३ ॥

When this dawn accompanies the light it shines with the sun. Then this wheel of day and night spreads on the house occupied by men.

यदापीतासो अंशवो गावो न दुह्र ऊधभिः ।
यद्वा वाणीरनूषत प्र देवयन्तो अश्विना ॥ ४ ॥

When the yellow juices of Soma are pressed like the cows pouring milk from their udders and when men desiring God pray him in night and day.

प्र द्युम्नाय प्र शवसे प्र नृषाह्याय शर्मणे ।
प्र रक्षाय प्रचेतसा ॥ ५ ॥

Then, these two, the teaeher and preacher conscious of their duties become capable for gaining brilliant fame and strength they become able to gain happiness serving to men and also for cleverness.

यन्नूनं धीभिरश्विना पितुर्योना निषीदथः
यद्वा सुम्नेभिरुक्थ्या ॥ ६ ॥

Since these teacher and preacher whom all praises are due with their wisdom and acts are praiseworthy therefore, they with many pleasures rest in the shelter of God who is the father of all.

सू० १४३ ॥ ऋषिः—१-७ पुरुमीढाजमीढौ; ८ (१-२ पादः) वामदेवः ८ (३-४ पादः), ६ मेध्यातिथिः ॥ देवता—अश्विनौ ॥ छन्दः—त्रिष्टुप्

HYMN 143

Seer—1-7 Purumeedhajmeedhau ; 8 (1-2 Padah) Vamadevah ; 8 (3-4 Padah), Kshetrapatih 9 Medhyatithih. Subject-matter-Ashvinau. Metre-Tristup.

तं वां रथं वयमद्या हुवेम पृथुज्रयमश्विना संगतिं गोः ।
यः सूर्यां वहति वन्धुरायुर्गिर्वाहसं पुरुतमं वसूयुम् ।। १ ।।

O king and Minister, May we possess that car of yours which has a great speed, which makes accessible all parts of the globe, which catches speed by scientific media, which is bigest in stature and which carries riches. This is that car which has bands devices and has in it the light and heat of sun.

युवं श्रियमश्विना देवता तां दिवो नपाता वनथः शचीभिः ।
युवोर्वपुरभि पृक्षः सचन्ते वहन्ति
यत् ककुहासो रथे वाम् ।। २ ।।

O teacher and preacher You are like the men of divine power, you always preserve the radiance of knowledge, and you attain the glory through your wisdom and power. When the horses or bullocks carry you both in chariot the food closely follows your body.

को वामद्या करते रातहव्य ऊतये वा सुतपेयाय वार्कैः ।
ऋतस्य वा वनुषे पूर्व्याय नमो येमानो
अश्विना ववर्तत् ।। ३ ।।

O teacher and preacher, Who, the giver of corn and grain for protection and with praises for your drinking of herbaci-ous juice, does arrange ? Who does remain trying to attain the perfect knowledge with respect.

हिरण्ययेन पुरुभू रथेनेमं यज्ञं नासत्योप यातम् ।
पिबाथ इन्मधुनः सोम्यस्य दधथो
रत्नं विधते जनाय ।। ४ ।।

O truthful king and minister, you are the guardian of people. You both come to this Yajna by the chariot deviced with light and drink the sweet juice of Soma and bring for the industrious man the most precious stones and metals.

आ नो यातं दिवो अच्छा पृथिव्या हिरण्ययेन सुवृता रथेन ।
मा वामन्ये नि यमन् देवयन्तः सं यद् ददे
नाभिः पूर्व्या वाम् ॥ ५ ॥

O King and minister, you come to us with the swift car deviced with light or electricity etc. from land and from space. The other torturing forces may not hinder you as you are fastened with old bond of brother-hood.

नू नो रयिं पुरुवीरं बृहन्तं दस्रा मिमाथामुभयेष्वस्मे ।
नरो यद् वामश्विना स्तोममावन्त्सधस्तुतिमाजमीढासो
अग्मन् ॥ ६ ॥

O wondrous King and minister, you produce a great treasure enriched with heroes in both the groups, (Male and female) of ours. When the people come to your praises, the men having eternal wealth (Ajmeedhasah) do your praise together.

इहेह यद् वां समना पपृक्षे सेयमस्मे सुमतिर्वाजरत्ना ।
उरुष्यतं जरितारं युवं ह श्रितः कामो
नासत्या युवद्रिक् ॥ ७ ॥

O King and Minister. You are the possessors of knowledge and riches both. May come to us that good wisdom which serves you both. You both, O truthful ones guard the man who praises merits. To you is my wish directed.

मधुमतीरोषधीर्द्याव आपो मधुमन्नो भवत्वन्तरिक्षम् ।
क्षेत्रस्य पतिर्मधुमान्नो अस्त्वरिष्यन्तो
अन्वेनं चरेम ॥ ८ ॥

May the herbacious plants be sweet for us and may the heaven and waters be full of sweetness, may the firmament be sweet, may the master of field (peasant) be full of sweetness and may we follow him uninjured.

पनाय्यं तदश्विना कृतं वां वृषभो दिवो रजसः पृथिव्याः ।
सहस्रं शंसा उत ये गविष्टौ सर्वाँ इत् ताँ उप
याता पिबध्यै ॥ ९ ॥

O King and minister, your work deserves our wonder and praise. You both are the ruler of land, space and heaven, there are thousands of salient features in the range of knowledge are you appraoch them closely for having a full drink of them.

Here ends the complete english commentary of the Atharvaveda by Acharya Vaidyanath Shastri.

About the Translators

Swami Satya Prakash Saraswati
A renowned Vedic scholar, a prolific writer who took to *sanyas* after having served meritoriously as head of the Chemistry Department of Allahabad University. He brings to bear scientific temper to his spiritual writings.

Udaya Vir Viraj
Author of scores of books on various subjects, a Sanskrit scholar and poet of Sanskrit and Hindi, a freedom fighter, Viraj ji has made a niche for himself as an original author.

THE FOUR VEDAS

COMPLETE TRANSLATION IN ENGLISH
(**A** SET OF 22 VOLUMES)

Translated by
Swami Satya Prakash Saraswati &
Satyakam Vidyalankar

Ved Mantras in Sanskrit with
transliteration followed by translation
in easily understandable modern English
Printed by offset with beautiful binding
More than 10,000 pages
Being offered at cost price

Rig Veda *12 Volumes (Rs. 1100)*
Atharva Veda *5 Volumes (Rs. 400)*
Sama Veda *2 Volumes (Rs. 200)*
Yajur Veda *3 Volumes (Rs. 300)*

Complete set of Four Vedas
priced at Rs 2000 only (22 volumes)

Outstation orders will be
supplied against bank draft of Rs. 2300
(Rs. 2000 + Rs. 300 for packing & forwarding)

Published by
D.A.V. Publication Division
(VED PRATISHTHAN वेद प्रतिष्ठान)
Arya Samaj Building, UP Block
Pitampura, Delhi - 110034

ISBN 978-81-89492-24-3
9788189492243